Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

106038

ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΗΟΣ
ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΛΟΓΟΙ Θ,
ἐπιγεγραμμένοι ΜΟΥΣΑΙ.

Τοῦ αὐτοῦ Ἐξήγησις περὶ τῆς Ὁμήρου βιοτῆς.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBRI IX.

EX BIBLIOTH PUB COLLEG LUGDUN.

IX. Mvsarvm nominibus inscripti.

Eiusdem Narratio de vita HOMERI.

CVM VALLÆ INTERPRET. LATINA HISTO-riarum HERODOTI, ab HENR. STEPHANO recognita: & Spicilegio FRID. SYLBVRGII.

Item cum Iconibus structurarum Babyloniacarum ab HERODOTO *descriptarum.*

Excerpta è Ctesiæ libris de rebus Persicis & Indicis, & ex iisdem FRAGMENTA auctiora.

Cum INDICE *aucto & locupletato.*

Alia quæ accesserunt ad hanc editionem, versa cognoscès post præfationes pagina.

Editio adornata opera & studio Gothofredi Iungermani.

BIBLIOTHEQUE DE LA VILLE DE LYON

LYON

GENEVÆ,
OLIVA PAVLI STEPHANI.
M. DC. XVIII.

ILLVSTRISS. DN.

DN. PHILIPPO LVDOVICO,

COMITI HANOVIÆ ET RINECKÆ, Domino in Mintzenbergk &c. S. Cæſ. Mai. à conſiliis, Heroi generoſiſſ. & clementiſſ.

LYON

ILLVSTRISS. Comes, Domine clementiſſime, Scriptorem celeberrimum, & quo vetuſtiorem poſt Moſem & ſacræ hiſtoriæ conditores integrum noſtra ætas non vidit, ſub T. ILL. GENEROS. nomine edimus. HERODOTVS is eſt, quem HISTORIÆ PARENTEM, Eloquentiæ parens nominare haud quaquam fuit veritus. Editionem vero illam ſub illuſtriſſimo nomine Tuo (vt de hac re prius aliquid verborum faciam, & ita de mei facti ratione, quum præſertim ipſe auctor ob famam ſuam & gloriam quam per tot ſæcula ipſi Muſæ ſuæ conſeruarunt, ſermonem longum minime deſideret) quod ſuſcepimus, ei rei cauſſam addidiſſe & votum noſtrum ſi commemorem, nihil falſi hîc protuliſſe certe ſum exiſtimandus. Poſtquam enim per vnum alterumve annum & quod excurrit, hîc in T. ILL. GENEROS. vrbe noua ſubſtiti, primum ab ocello typographorum Cl. Marnio aduocatus, ſi aliquo pacto ipſius deſiderio de bonis auctoribus Græcis denuo vel nouiter, ſi ita daretur occaſio, edendis corrigendiſve poſſem ſatisfacere, quæ quidem ampliſſ. & clariſſ. amicorum nonnulla de me fuerat opinio, acceſſeratque commendatio, quamuis ingenii mei tenuitate, quod numquam diſſimulaui, ſed faſſus fui ingenue, me vtrique iſti oneri, certe alteri præſertim, imparem eſſe affirmarem, hominem inſuper nulla eruditæ doctrinæ copia inſtructum, & qui illas ſpes amicorum virorum, quos veneror, non tam reipſa vlla ex parte, quam amore & beneuolentia, qua me non meritum licet proſequerentur, ſuſtinere poſſem: poſtquam igitur, quod dicere cœpi, per aliquantum temporis ſpatium hîc ſubſtiti, cogitatum fuit aliquoties, ſi qua noua boni auctoris editione ſtudia noſtra qualiacunque T. ILL. GENEROS. probare, immo commendare porro poſſem, atque adeo teſtari publice, nos hîc ſub tutela T. ILL. GENEROS. vixiſſe ſane nec inuitos nec non lubenti animo. Sed occaſio digna mihi hactenus dari viſa nulla: ita fui occupatus potiſſimum aliena opera curans, excuſſus propriis, vt ille ait: & vllo illicio alienam meſſem ad me pertrahere, id vero, quamuis more hoc hodie fit, quo tamen & alia non bono ſcilicet fiunt, facere nolui; nec vmquam me tam improba capiat cupiditas,

Interim T. ILL. GENEROS. hinc ob augusta negocia abire contigit, acciditque paullo post vti optimus Marnius noster post alios eximios historicorum Græcorum & HERODOTI editionem adornari iuberet, vnius preli ratione præsertim ita poscente. Ibi statim nobis incidit, forte cum hoc auctore nos id audere posse, quod hactenus sollicitos habuerat, & in diuturna absentia T. ILL. GENEROS. eam editionem vouimus, vt quamprimum ἐσ' αἰσίοις illa rediret, contingeretque ex ista ἀπορῇ, gratissima, &, vt vtroq; vocabulo Herodoti nostri vtamur, qualis numquam antea rerum omnium δύεσῳ. Cuius voti quum simus facti compotes, merito ante omnia & nobis gratulamur ideo, gratiasque agimus benignissimo omnium rerum moderatori, summo & αὐτοῦτῳ Deo, quod tam large vota nostra expleuerit, vt T. ILL. GENEROS. non tantum saluam sanamque reducem videre potuerimus, sed & insigni præterea titulo auctam cognoscere: eundemque cæli & terræ potentiss. arbitrum precamur, vti porro T. ILL. GEN. consilia & facta gubernare, dirigere, & fortunare clementer & benigne velit. Reuertor ad præsens. Et caussam quidem quæ me impulit, cur T. ILL. GEN. cum HERODOTO nostro alloqui ausus fui, sic attigisse, satis, ni fallor, esse iam potest. De altero, huius nimirum auctoris dignitate & auctoritate, fortasse verba magis adhuc compendefieri queant, quum ea T. ILLVST. GENEROS. nullo modo ignota esse possint, vt quam profecto in hisce litteris, quas humaniores vocamus, non mediocriter tinctam vel ex tam deprædicata fama cognoscere & audire potuimus sæpius. Sane vti T. ILLVST. GENEROS. multo maiora digniora que offerri debere nullo modo eo inficias, ita tamen nec hunc nostrum indignum ea sperare volo. Nec enim vereor ne illi adhærescat apud T. ILLVST. GENEROSIT. macula ista, quam aspergere conati fuerunt non solum recentiores non nulli, sed etiam antiquiorum aliqui: quorum maleuolentia eousque progressa fuit, vti quidam κακοηθείας, si dis placet, Ἡροδότῳ scribere ausi fuerint: nisi illos tamen, graues alias & eruditos auctores, quid excuset, quod manifesti sint patriæ amore (qui in multis præiudicium facit) id potissimum fecisse, quam HERODOTVS noster non ita extollat, vti ipsis allubuisset, vel facturi fuissent si suscepissent ἰσοδείας ἀπόδειξιν ipsi. Scilicet ille solos Bœotos & Thebanos laudasset, in hoc numquam reprehensus esset. Sed eius apologiam, quum iam laboriose id præstiterint, tam Gallice quam Latine, viri doctissimi, in quibus & breuiter & grauiter auus etiam meus ὁ μακαρίτης Ioachimus Camerarius, à me retexi non est opus, nec locus etiam hic patiatur: & me hercle apud ILL. GENER. T. actum agere non decet. Libet saltem addere hoc tamen de fabulosis quibusdam narrationibus, quæ in HERODOTO (quis negat?) leguntur, quas tamen ille sacerdos Musarum non de se nobis largitur, vel οἰκόθεν promit, sed ab aliis accepta suæ historiæ intulit: non idcirco tam temere censoria ipsum virgula, quam quidam nullo populi suffragio arripiunt, castigandum. Quid enim? consideret mihi quis ista ἐθνικὰ & τοπικὰ, is præsertim *Qui mores hominum multorum vidit & vrbes.* An non vbique locorum talia acroamata in promptu sunt apud ciues? an non origines suas ab antiquis plane & oblitteratis monimentis repetunt? an, vetustiorem modo possint arcessere suæ vrbis memoriam, fabulas effugere curant? Certe illas narrationes tales tum pueri à parentibus audimus & mandamus memoriæ, porroque in nostros posteros quasi de manu in manum traditas deriuamus. Ea tum late peruagantur scilicet, fiuntque sermo publicus: & historiarum scriptor eiusmodi certe debet de originibus locorum & vrbium antiquitate quæ feruntur, exponere: longeque id præstat

præstat quam vt quid comminiscatur ipse, quòd vt quidam ingenioſi fecere, ita numquam laudatum fuit à prudentioribus. Quæ itaque penes ſcriptorem culpa reſidet, ſi talia quædam ἐπεισοδίῳ μυθώδη inſerat in hiſtoria, præſertim tali quæ circa τοπικὰς ἀναγραφὰς occupari neceſſe habet ſæpius, qualis & noſtri HERODOTI profecto eſt: quem διηγήσεις ſuas, vt & alij ipſo antiquiores, τόποις, in quibus res geſtæ fuerunt, ἀκολουθοῦντα partitum, critici veteres iam diu eſt quod obſeruarunt? Ne quid dicam quam ingenue ille identidem conteſtetur ita ferri, ita famam eſſe, ita ſe audiuiſſe, immo aliquoties etiam non ſibi iſta quidem veriſimilia eſſe, tamen ſe non debuiſſe prætermittere, alia quæ ab aliis iam monita, & inter prolegomena Herodoto noſtro præfixa habentur. Nec vero iſta de originibus, quæ in omnibus ſcriptoribus quo ab vltima vetuſtate euocentur longius, fabuloſiores videri ſolent, è meo ingenio deprompſi: ſed ex Dionyſij Halicarnaſſei commonefactione, accuratiſſimi talium arbitratoris, qui profecto longe modeſtius & cautius de priſcis illis ſcriptoribus iudicium fert, quam hodie à quibuſdam fere calore quodam & plerumque imperitiâ fieri videmus. Iſtum ad modum & Ælianus, ὁ μελίφθογγος, poſtquam ex Alexandro Myndio, vetuſto ſcriptore, protulit hiſtoriam de ciconiis, quæ aues exacta ætate ad Oceanitidas volent inſulas, idque præmii pro pietate erga parentes referant, vt ex auibus conuertantur in homines: ὅμοι δοκεῖ μῦθος εἶναι). Fabulam id eſſe, ait, non puto. Quid enim, addit, hoc comminiſci Alexandro profuiſſet? Turpe namque eſſe viro cordato mendacium præferre veritati, ſi etiam maximum proponatur ejus facti lucrum; nedum iſtud facturus eiuſmodi vir præſumendus ſit in iis, vnde ne vilis quidem lucelli exſpectare debeat emolumentum vllum. Quæ certe & de noſtro HERODOTO pariter recte & vere dici poſſunt, eamque ob cauſſam afferre volui: qui tamen numquam proceſſit eo audaciæ, vt bruti alicuius in hominem μεταμόρφωσιν τερατώδη perſuadere voluerit cuiquam, etſi tale quid, vti dixi, de ciconiis Prænestinus ille ſophiſta Myndio hiſtorico credebat. Verum, vt ſuprà dixiſſe commemini, mea defenſione ſcriptorum eximius non eget, abſque aliis hoc ſatis & abunde eſt iam præſtitum: & omnis antiquitas cum honore & laude vſurpauit HERODOTI nomen, ſæpe eum τὴν συνήθειαν honeſto nomine vocantes. σοφώτατον, γλυκυτάτου, θαυμασιώτατον τὴν μελίγηρυν Herodotum aiunt, eius diuinam in dicendo ſuauitatem in primis admirari. vtque eum ſemper præſtantiſſimum putarunt, qui ad Homeri ſui exemplum quam proximus accedere poſſet; ita HERODOTVM noſtrum & quidem ſolum ὁμηρικώτατον extitiſſe præclari rhetores ſcriptis ſuis conteſtatum reliquere. Nec itaque dicam quidquam etiam de illo, quem adiunctum antea à typographorum τερατίᾳ ſcriptis HERODOTI, nec ego temere auellere volui, archiatro regio, inquam, CTESIA: quod is omnia noſtro contraria narrare in hiſtoria animum induxerit. nam cuius vitii HERODOTVM affinem facere vult ἐκεῖνα ἔλκεσι αὐτὸς μάλα γε βεβιωσία τῆς. idq; auctores certatim annotarunt. Antiquitati ſane viri, non à nemine etiam laudati, hoc dedi, & quæcunque raptim Fragmenta colligere potui, vel ab aliis collecta fuere, quoniam eius ſcripta ad nos non peruenerunt, ea Excerptis à Photio adieci, & in publicum ſic aucta & locupletata edidi denuo: quum præſertim earundem gentium hiſtoriam, Aſſyriaca nimirum & Perſica, quam noſter HERODOTVS, ſcribere ſuſceperit. Verum vt tandem finem imponam orationi: ſi igitur HERODOTI noſtri hiſtoriam principem locum inter alias antiquorum tenere affirmauero, & iure quidem meritoque, nec vllam facile illi poſſe vel debere anteponi: id non abſque auctoritate grauiſſimorum viro-

rum certe fecero. Nec itaque, illustriss. heros, Dn. clementiss. eius editionem existimauimus indignam, quæ sub T. ILL. GENEROS. nomine adpareret, quum in ea profecto haud paruæ res commemorentur, sed potentiss. regum & principum consilia ac facta, multaque monita inspergantur à viro principe legi digna: ne quid dicam quam pie loquatur, quamuis Ethnicus ille vir, de diuina prouidentia: & quod neminem Græcorum scribendi genere accessisse propius ad Hebraicam breuitatem simplicitatemque velint, ex eoque sacræ chronologiæ cum profanis historiis conciliationem non incertam petant, ac collationem instituant nec inutilem nec iniucundam. Quæ ego sanè ex grauiss. & doctiss. virorum iudicio profero: quum meum, vt iuuenis adhuc & imperitior, nec in vsu rerum versatus, nec eruditione aliqua suffultus, interponere non debeam. Qui itaque satis abunde voti summam me consequutum putabo, si nostrum qualecunque studium (quantum quidem in tam breui temporis spatio, quo absolutus fuit hic auctor, mea ex parte præstari potuit, variis aliis distracto modis) in Herodotea editione noua, vt ornatior quam antea prodiret, positum, à T. ILL. GENEROS. non improbaturum fuisse cognouero. Cuius quidem rei me spes bona fouet, qui sciam T. ILL. GENEROS. fauorem erga bonas litteras & artes earumque cultores eximium, virtutem hodie raram, ita laudatissimam in principe viro: quam, vt & alias, quas in T. ILL. GENEROS. admiramur, ore quod magna sonaturum est prædicari decet: ego pro tenuitate mei ingenioli & oris infacundia calamum hic sisto, & eas potius colo cum silentio & animo venerabundo. Nec aliud iam addo quam vt T. ILL. GENEROS. cum auctore isto cultum & deuotionem humiliter & submisse iterum iterumque deferam, quæ vt ab homine tenui & ignoto illa ne spernat, obnixe & maximopere rogo. Ita, quod restat, Deum æternum oro, vt ille propitius T. ILL. GENEROS. saluam & incolumem diu diuque superstitem esse sinat cum bono Ecclesiæ suæ & Reip. emolumento: Illustrissimæque domus vestræ gloriam antiquam non solum conseruare, sed altius eam extollere velit. T. ILL. GENEROS. quam optime valeat. Hanouiæ in T. ILL. GENEROS. vrbe noua, è typographio Wecheliano. Anno ∞ IↃC VIII. ipsis Idibus Mart.

T. ILLVSTRISS. GENEROSIT.

humillimus cliens

GOTHOFREDVS IVNGERMANVS.

LECTORI CANDIDO.

NIHIL fuit, amice lector, de quo nos minus cogitauerimus anno præterito, quàm HERODOTI editionem ista hyeme susceptam iri: nec eius rei mihi vel leuiter in mentem venire potuit. Sed varie se habent etiam optimorum typographorum sæperationes, vt mehercle, quantum ego hactenus, dum illi arti non ita diu operam ἐπανορθωτικὴν in parte dedi, cognoscere potui, adeo vt illud & hic verũ esse, quod prouerbio teritur, expertus pronunciem, scilicet & nos plerumque in ipsa demum arena consilium capere oportere, non secus ac gladiatores aiunt. Ita ergo factum & nunc fuit, qui voti mei nondũ potui fieri vel semel compos, vt ad opus aliquod pransi at parati accederemus. Quamuis enim tum quod ad me attinet, ne qũidquam ambitiũcula ex his verbis mihi quis siniſtrè colligat, quæ in me profecto non est vlla, nihil magni vel eximij à mea tenuitate proficisci posset, nec ego quid tale etiam promittam: tamen occasio sic esset à viris litteratis egregiam aliquam colligere symbolam ocioſius: quam in Reip. litterariæ gratiam nobis credo illi haudquaquam negarent. Verum ἀφθονοι illæ Musarum θύραι non vbique adeo nobis in propinquo: locorumque interualla sibi & temporis longioris spatium tum deposcunt. Sed ad ea quæ nostram editionem attingunt propius: vbi non mirabor, si quædam monere oblitus fuero; ita hæc in ipsis nundinis scribo, & quum liber iam mitti ad eas debuerat. Quum itaque auctoris cuiusdam veteris diu exspectata Græcolatina editio nondum à viro docto huc transmissa esset, quam alius prelo subijcere, nostro fuit decretiſsimum, operæq; ad suos labores denuo conflarent, Marnius noster, vno prelo præsertim ita exigente, consilium de Herodoto edendo cœpit, & dictum factum, in eam rem editionem H. Stephani secundam ad nos misit, quæ operis nostris pro exemplari esse posset. Ego tum eram totus in Polluce, & Notis ad eum pertexendis, quas vt auderem aliquas post opt. amicum nostrum W. Seberum, quem in eadem re occupatum esse sciebam, cuius q; editio hisce nundinis prodit, causſa princeps fuit ms. Palatinus eximius ab amiciſs. viro IANO. GRVTERO (cuius eruditionem illam τὸ πάνυ admirer ne an summam erga me beneuolentiam exosculer magis, incerte angitur animus: & Musæ non sirint, vt vmquam tam anguſto temporis spatio eius de me meritorum enumerationem ac depredicationem imprudenter includam) ex illustr. illa Bibliotheca erutus, in quo hoc clarè discere potui, non vane iactari de critice à viris qui in eo genere hodie familiam ducunt, eam vt Africam esse: quippe adferre semper aliquid noui. At non tanti forte nouitas, quæ si spectetur sola, cordatorũ etiam virorum cauilla haud effugit, vt ideo quid porro in isto auctore tẽtare debuerim, nisi tam multas veras lectiones me reperisse in laudatoms. putaſsẽ, vel veras tamẽ quasdã, vbi vulgata falsa videntur, repositurum eius ope adiutus sperasſem: de quo, si non spernetur hic partus, eritq; qui tollere velit, τὸ αὐτὸ τἀγαθὸν, quod præfiscini tamen addiderim. Ego itaq;, ne multis morer, tum in Polluce totus, ita in eodem pergebam: satis ratus, si Herodotea editio ad Stephaniana exemplum publicaretur, nobisq; saltem hoc proponeremus vt nostra qualiscunque diligentia pro viribus tamen Stephaniana esset æmula: diligentia, inquã, non eruditio, ad cuius ἄκρον tale, quale ille vir attigit, me peruenire posse haud spero vmquam. Verumtamen quum superiori anno iamiam exeunte, cogitationes nostræ εἰς τὸ νέωτα conuerterentur frequentius, cõsideratâ operâ meâ, & quid restaret profligandũ ante quã nundinæ aduenirent, quantum terminis nostri labores iniquius, si verũ dicere licet, plerumque circumscribuntur, & viso, me demũ peruenisse ad ὀνομαστὸν septimum, sicq; absoluendum esset in Polluce quod sub manu, verendum esse nẽ in Herodoti editione amplius quam prævaricatus viderer, vt qui huic plane nullã operam à me dedissem: sic itaque mearum rerum hercle satagere cœpi, cura animum incertante varia. Sed cogitaui tamen Pollucem alias proditurum, licet ego nihil adfuerem, quum ille sat eruditum editorem, amicũ nostrum, esset iam nactus: & mihi etiam aliquod mora pretium fore, quod à doctiſsimo quodam viro in eo auctore obseruata & emendata exspectare iusſus fui è Gallia: abrupiq; tandem hoc filum, & Pollucem sepositi, cum ætate, si erit ociũ & facultas, σὺν θεῷ resumpturus. Itaq; Herodoto tandem, non ita tamen solo, vt non & alijs distraherer sapius, per duos menses operam dedi, quãtam per quotidianum pensum dare licuit, & pauca quædam attuliſse mihi videor vt illius iam editio prodiret illustrior & πρόδηλα aliqua auctior: plura sane allaturus, si per tempus licuiſset huic rei inhærere lõgius. Scilicet qui in opere ipso parum possunt, in parergis sunt occupati: quiq; in libro ipso elaborare nihil audent, interdum tamen quasi alludant ad margines. Tu de omnibus ita censebis, amice & candide lector, vt tumultuarie valde præstitis, & nimis properanter, præterea ab homine cui profecto nec ingenium in numerato est, nec exprompta adeo memoria. Ego paucis ordine ea referam, quo & de aliorum laboribus certus fias vnde scilicet quidque & à quo simus mutuati. ita enim vnicuique suum, vt verum & par est, poterit tribui.

Textus (vti vocabulo iam recepto in hac re vtar) Græcus & Latinus nostri Herodoti ad exemplum editionis H. Stephani secundæ expressus est: quid vero ipse in sua recẽsione præstiterit, cognoscas, si lubet:

ex ipsius prolegomenis, quæ statim cum aliis Herodoto præfixa inuenies. Mutare mihi nihil permisi, nisi quosdam typographicos errores, ita certos, vt me palpari putarem: qua tamen in re quo versarer cautius, adhibui semper editionem eius primam, mihi quondam à Clariss. GRVTERO datam. raro item in interpunctionibus variaui, itidem illa priori nonnunquam in consilium adhibita, editione certe diligentissima. vbi tamen vtrumque spero ita tentatum, ne quidquam facile in ijs locis, quos studio se mutasse ait in illa secũda editione, peccarem. De interprete alias quem VALLAM autumant, mihi profecto idem accidit, quod H. Stephano, vt obscuras quasdam sententias tam apte expressas ab eo in Herodoto mirarer, interdum tamen ipsius interpretatio, licet nondum vllam accuratiorem linguarum cognitionẽ mihi vendicare possim, meis auribus quidem nescio quid mendosi sonaret & inconcinni. Adeo vt si quid ego voluerim refert, optimum H. Stephanum de nouo vertisse τὴν συγγραφέα optarem, quod illi facile fuisset, qui vix duodecim dies consumpserit in tot interpretationibus & melioribus & vericribus conscribendis quas ora adposuit: vel vt istas interpretationes, quas margini adiecit, in textum ipsum transtulisset, quum præ iis altera plerumque etiam plane falsa sint, vel Græcis verbis minus respondeant. Verum quoniam ipse hoc noluit, immo etiam aliis diserte interdixit ne in contextum referrent has interpretationes, & nos eius voluntatem contra ire hic iam noluimus: quo tamen lectori ora paginarum ad notandum vel obseruandum essent liberiores, illa omnia cum bona ipsius diligentiæ pace migrare iussimus in extremas paginas, vbi nobis videntur locum non minus certe commodum vel elegantem obtinere: numeris præfixis, qui singulorum quo referenda indices. Ceterum de libello qui vitam HOMERI continet, didici ex prima H. Stephani editione, eum esse ex Conradi Heresbachij interpretatione, ab H. Stephano multis locis recognita: at versus qui passim inserti occurrunt, Conradum non vertisse: ideoq; eos partim ex eiusdem H. Stephani, partim ex aliorum interpretatione nos habere. Et hæc de contextu, interpretatione, interpretationeq; recognita. Ad CAPITA, siue TMEMATIA quod attinet, dixi ante annum ad Cæsarem, quid in ea re spectassem, eundem auctorem ita videlicet partitus. Si qui improbant, libere dico in hac re, malo cum illo quem magnum in ea auctorem sequor ita desipere (quod Musæ tamen bene prohibebunt) quam cum illis diuerse sentire. Sed, inquient, rectius tamen & melius potuisset ista partitio institui. Hic sane habebunt me fatentem, & aptius alium potuisse non negabo, nostramq; minus congruam interdum, immo sæpius, & id fatebor. & fuisset alia modo qualis qualis ad manus, arripuissem libens vel ambabus, quod aiunt. Ego mehercle in festinatione summa non potui ista dinumerare accurate: nec vllum inde auctori nostro spero fore incommodum: quod eas numerorum σημειώσεις ora interiori paginarum adposui, neque ipsum contextum ideo distraxi: saltem ea fini elaborans, vt Index ad eas accommodari posset; non ad paginas, quæ in nulla nõ editione incerte variare solent. Auctorẽ alias ita scripsisse, ejusq; orationem ea inter se cohærere ἁρμονίᾳ, vt omnem istam minutam diuisionem respuat, sine sciuissem, ex re ipsa satis potuissem experiri. Nec capita etiam inter se paria, sed illa prolixiora, ista breuiora feci, prout mihi multum rerum nominumve contineri videbatur pro Indice excerpendo. Nec spero tam iniquum mihi aliquem extiturum, vt ad mensuram hæc tradi sibi postulet. Nemo tamen in Plinio, Aeliano (quamuis illis alia scribendi materia) aliis, hanc inæqualitatem culpat, sed sic permittunt, quamuis ab indoctis. sæpe librariis ea profecta segmenta sciant. Sed vos qui nimium reprehenditis & acerbo animo, considite quæso vel noueni, quot Herodotus noster & Cephalion quidam Musas conscripsit, idemq; tentate separatim quisque: dabo vobis contra pignus, si inter vos conueniet, & ni tandem exclamabitis ipsi Quot capita tot sensus, id quod vulgo iactant. Pergo. Notulæ quæ in textu Latino nigra occurrunt interseræ tales ¶, designant tibi tmemata, vel tmematia, in quæ H. Stephanus librum vnumquemque in sua editione posteriori distribuit. qua distributione, vt ipse ait, lectio quæ alioqui nimis longa videri possit, in certa interualla, ceu longa quædam via, diuidatur, vbi commodè, si visum fuerit, liceat interquiescere. Id quoniam ipse monuit, nec ego sane omittere volui. De vita vero HOMERI adhuc dicendum superest, nos in H. Stephani editione ad Græcum contextum nullas διφασίας (vt ipse Herodoteo vocabulo vocat) lectiones inuenisse. Quum itaque olim dum Heidelbergæ apud nobil. & ampliss. v. G. MICH. LINGELSHEMIVM, patronum meum eximium, quem honoris & laudis gratia nomino, degerem, cum ms. Palatino, in quo vna cum quibusdam aliorum auctorum scriptis ista ἐξηγησις περὶ τῆς τοῦ Ὁμήρου γενέσεως καὶ βιοτῆς continebatur, illum libellum contulissem, istaq; excerpta adhuc inter scidas meas inuenissem, & quosdam locos inde augeri & emendari non inepte posse vidissem, eam διαφοράν singulis locis in margine Græci contextus adscripsi: in contextu ipso mutaui nihil, sicut & infra in scriptum illud præfatus fui. Sequuntur adiecta ab H. Stephano adpendices, de PERSARVM LEGIBVS ET INSTITVTIS vna, altera de ÆGYPTIORVM: vtraque ex auctoribus priscis ab eo excerpta cum quibusdam eius in aliquot locos obseruationibus. Hic lubuit quid loco quasi tertiæ adpendicis addere, vel quasi locupletare adpendicem Stephani Aegyptiacam. De illo enim Aegypti flumine vnico, NILO, ex pluribus auctoribus adieci veterum sententias inter se dissentientes omnes super huius fluuij augmento, partim & Herodoti opinionem refutãtes. Notaueram mihi illa loca, quum alias collectanea ad Herodotum pararem, variis auctoribus antiquis raptim peruolutatis, & nouis etiam quicunque mihi

ad manus

ad manus: ſtulte, qui hæc confieri ſperabam poſſe tempore tãtulo. Sed iſta tamen priuatim corraſiſſe forte non erit aliquando plane ſuperuacuum. Poſſent enim ni fallor quædam loca inde Herodoti emendari, illuſtrari certe: & vtinam hanc operam nobis H. Stephanus, qui omnium potuiſſet optime, dedi ſſet, ſuasq; illas promiſſas adeo adnotationes emiſiſſet: quas iam vmquam emerſuras quis ſperet, poſtquam

Τὸν Μίσαης φίλον ἄνδρα τέλος θανάτοιο κάλυψεν.

Vix vacat in his temporis anguſtijs: lubet tamen locum qui occurrit in exemplum ſubijcere. Clione, cap. CXVII, *ait ad Aſtyagem Harpagus*, ἐπείτε ὦν ποιήσαντος τούτου τὰ κελεύομενα, ἐτελεύτησε τὸ παιδίον πάντας τῶν ἀστῶν τοὺς πιστοτάτους, καὶ εἶδον δι' ἐκείνων, καὶ ἐθαύμαζον. *Hic pro vltimis verbis forte alicui non diſpliceat lectio quorundam, vt videtur, veterum*, ἐθαυμάμην. *Sic enim diſerte Thomas magiſter in eclogis vocum Atticarum*: ὡσαύτως (*ſcilicet vt* ἐθρεψάμην *dicimus pro* ἔθρεψα, *&* ἠγανακτησάμην αὐτὶ τοῦ ἠγανάκτησα) καὶ ἐθαυμάμην αὐτὶ τοῦ ἐθαύμασα. Ἡρόδοτος ἐν τῇ πρώτῃ· καὶ εἶδον δι' ἐκείνων, καὶ ἐθαυμάμην. *Sed non poſſum quin & alterum, quum non ita procul illum ſequatur, addam, qui forte maioris momenti. Eadem prima Muſa, cap.* CXXVIII, *de Aſtyage legitur*: πρῶτον μὲν τοὺς μάγους τοὺς ὀνειροπόλους, οἳ μιν αὐτέγνωσαν μετεῖναι τὴν Κύρου, τούτους αὐτοσχολόπισε. *Scilicet pro illo μετεῖναι fortè μὴ κτεῖναι legendum, nec aliter veteres codices habuiſſe, ſi me Thomæ eiuſdem auctoritas non fallit, quamuis apud eum corrupta vna litterula ita legas*: ἀναμιμνῴσκω τὸ αὐαπείθω, ὡς ἐν τῇ πρώτῃ· οἳ μιν αὐτέγνωσαν μὴ κτεῖναι Κύρου. *In primis vero plura in illis, qui Herodoti verba hinc inde laudauerunt, mẽdoſa poſſent è noſtro reſcribi. Sane apud Stephanum, ſiue quisquis eſt ille* ὅτα ἐθνικὰ καταχράψας, *varietas in propriis vrbium celeberrima eſt, vt loco exempli*, Θύελλα; πόλις Οἰνοτρίας, ἐν ᾗ μοῖρα Φωκαίων ᾤκησεν, ὡς Ἡρόδοτος α'. *at qui in Herodoto noſtro illa* Τέλη *ſcribitur in ea Muſa Clione, cap.* CLXVII. *Sic quæ Euterpe, cap.* XXIX, Ταχομψώ, *Ethnicographo ſaltem* Χομψὼ *ex eodem libro Herodoti affertur. Qui* Ζύγαντες *in Melpomene, c.* CXCIV. Γύζαντες *ex eodem libro quarto laudat idem, & in* Βύζαντες *ait*, κακῶς δὲ τὸ γ' Γύζαντες *legi apud Herodotum, quo modo tamen & in* Κύραυνις (*quæ* Κύρανις *Herodoto ibidem*) *adducit*, ὕσους, *inquiens*, καὶ Γύζαντας τοὺς ἐν Λιβύῃ· Ἡρόδοτος τετάρτῃ. *Verum mitto hæc, & dico de ceteris quæ reſtant. His itaque adpendicibus, quas dixi, ſubiectũ habes* FRID. SYTBVRGII *Spicilegium in Herodotum, quod ex editione Herodoti Latina minori forma ab illo ad exemplum Stephanianum primo anno* CIↃ IↃ LXXXIV *curata, vbi id interpretationibus H. Stephani in margine inſertum, raptim excerpſi. Non paucis tamen locis adhuc inquiri poſſe in interpretem nemo mihi negabit qui examinabit accuratius, ocioſiusq; hoc agere volet. Mihi ſane ita viſum fuit non raro vel obiter relegenti, & propoſuiſſem libens, ſi per tempus licuiſſet, tam quorundam locorum interpretationes alias, quæ apud recentiores exſtant poſt Vallam prolatæ, quam meas de quibuſdam locis in Herodoto Latino dubitationes, vt viri docti de his ſtatuerent & decernerent, rectene an ſecus illud facerem: nam & ego meum nomen inter illos profiteor qui doceri cupiunt. Vel illud vltima Muſa, cap.* CXIX, *quale eſt*? offa illa ſalſuræ prius impoſita reſiliit palpitauitque, quemadmodum piſces recens capti. *Quando* prius? *& quid verbigerari opus? omnino ſcripſiſſe Vallam*, prunis, *& id à librario male deſcriptum, vel ab operis male lectum, indeq; effectum illud* prius. *Græca certe id confirmant* οἱ τάριχοι ὀλίγοι τοῦ πυρὶ κείμενοι ἐπάλλοντό τε καὶ ἔσαινον, ὅκως περ ἰχθύες νεάλωτοι. *Ibidem ſtatim ante cap.* CXVIII. ὡς κατελαμβάνοντο ὀλίγον ἐόντες ὑπὸ Αἰγὸς ποταμοῦ. *Valla*, quum pauci eſſent, ſuper Ægos fluenta circumuenti. *qui itaque legerit* ὀλίγοι ἐόντες. *An recte vero, ego non iudico, ſaltem indico vt legerit. Qualia multa quis obſeruet, qui vel obiter hoc agat. Ne recedamus longius, eadem Calliope, c.* 98. Quod facientes quum cernerent Perſæ, & ſcirent Samios fuiſſe adhortatos, arma Samiis adimunt. *potius debebat* Ionas, *pro* Samios. *Ita enim Herodotus*, καὶ τοῖσι Ἴωσι ὑποθηνέσαντας· *ſcilicet* ὡς εἶδον οἱ Πέρσαι τοὺς Ἕλληνας. *cap.* LXXIV. Εὐρυβάτεω, Eurybatem *Argiuum legimus, quem Valla mendoſe* Eurybiadem *habet. Sic cap.* LII. *de Amompharete*: ἅτε ὑποθυμούμενος τοῦ πρώτερα λόγου· *in Valla omiſſa negãs particula*, quippe qui colloquio ſuperiori interfuiſſet. *Verum & hæc colligo non vltra, ſed miſſa facio iam. Nunc & de* CTESIA *breuiter, in quo pariter, quod ad excerpta quidem ex ipſius Perſicis & Indicis à Photio attinet, ſequuti ſumus H. Stephani editionem Herodoto adiũctam: niſi quod aliqua quæ auctiora in clariſſ. & benevolentiſſ. viri* D. HOESCHELII *Photio Græco erant, vel in ms. Bauarico eſſe idẽ vir laudatus monuit, ea fere in contextum noſtrum retuli, vtrimq; ſecus tamen vncis incluſa, & re ad oram indicata: Latinam verſionem tum pariter mutuatus ex Latino Photio eximiæ eruditionis viri* A. SCHOTTI, *qui præclaram illam editionem ſuam ad me ante annum dono miſit. Græcæ lectiones variantes ad oram vero ſunt ex eadem editione Photij, quam cum Stephaniana Cteſiæ diligenter contuli, & vbicunque illa variabat ad noſtram adnotaui. de quibus & infra ad Cteſiam monui: ſicut & de hoc, Notas ſubiectas & Interpretationes diuerſas eſſe ab eodem A. Schotto, priores quidem: poſteriores vero, quæ nouo incipiunt à ſigno, eas ab H. Stephano & D. Hœſchelio eſſe. Ipſi Cteſiæ præfixi H. Stephani diſquiſitionem de* CTESIA, *& quæ ſub finem eiuſdem notarum legebantur de* Διττογραφία *quorundã nominum, in Cteſia præſertim, deque voce* Ἐκλογῶν· *hæc inquam ex editione ipſius prima, qua anno* CIↃ IↃ LVII. *dedit Cteſiæ eclogas Græcas cum quorundam aliorum. Vt itaque Perſica & Indica excerpta ex conuerſione H. Stephani Latina habes, è qua & antea, (quam & in prioribus eius editionem ſcilicet ſequutus) hic loco mouere nolui: non ignarus alias à clariſſ. Schotto in eadem re poſt ipſum elaboratum eſſe*

haud frustra, vt vel quæ raptim exscripsi indicent, præsertim in Indicis) ita in Indicis & alteram subiecí ab amico nobis viro quondam confectam, & qui nunc μακάρων ἀειδμῆται, L. RHODOMANO; (ob cuius obitum Græcæ Musæ αὐτῶν ἀλλήλαισιν ὀκώκυον) sed non editã, quam descriptam huc misit, quum de nostro instituto cognouisset, nob. & cl. vir. Mel. Goldastus. Vltimam partem, Fragmenta nimirum CTESIÆ congesta, & in ordinem non inullum interdum digesta, ibi si meo labori aliquid adscribam, non spero me ideo cuiusquam reprehensionem incursurum. Quamuis enim fatear lubens præcipua quædam ex Xenophonte, Plutarcho, Athenæo, & Demetrio Phalereo ab H. Stephano primum collecta & edita: posteaque ab A. Schotto in Latino suo Photio aucta ex alijs auctoribus: tamen & eadem & non pauca alia me cõtulisse vel ipsius Ctesiæ verba, vel aliorum ex ipso factas ἐκλογάς, vel vbi eius mentio, certum est. Vbi tamen nihil exposco quam tumultuariæ συναγωγῆς συγγνώμην. quam paucis enim diebus me circumscripserint operæ, quibus ista describenda, conscribenda, omniaque παρέργως, quid referre attinet? Adscripsi vero ad Latini contextus oram semper, quo interprete illa legas: quæ si è quibusdam crebrius petenda fuere, vt ex Plutarcho, Aeliano, Tzetze, id interdum omissum fuit admonitiuncula, facileq; ipse colliges ab eodem esse interprete, cuius versionem in eiusdem auctoris verbis antea adposuimus. Athenæi omnia puto ex H. Stephani interpretatione, certe ex eius editione horum fragmentorum eam sumus mutuati. In ceteris minutioribus particulis, vbi non ad manus fuit versio, à me ipso exsculpere conatus fui aliquid interim quod alicuius versionis loco esset, ne vna ex parte scilicet pagina vacarent. In quo te iterum rogatum volo quisquis es, vt benigne mecum agere velis, & non ad tuam eruditionem ista expendere nimis, qua me facile vincis, vel vincere potes: ego enim cedam libens, acerbitatem tantum deprecor & in carpendo maleuolentiam, alias facillime laturus si meliorem substitueris, nostraq; alleueris atrum Transuerso calamo signum. Errare solent & qui cauent ne errent, qui nonum sua in annum premunt: quid mihi incautiori & sua iam adeo præcipitanti accidat? Et idcirco egregiam laudem spoliaque ampla referet hercle nemo, qui festinantis erroribus valde insultabit. At quo feror? nec enim cum tali mihi rem esse volo, sed cum candido & humano lectori, quem tamen & ipsum ne morer diutius, sermonem contraho. Notas igitur extrema quaque paginarum ora Ctesianorum fragmentorum vt in mentem venit ita quasdam asperси: sicut & in tertia feci adpendice. De Indice iam in Herodotum sermo iterum longus incipiendus foret. Sed breuiter. quum eum quem inceperam ipse perficere non possem, reconcinnaui quantum potest priores: ita tamen vt multum auxerim vel sexcentis locis, multa falsa & ridicula eiecerim, & pleraque ad Herodoti ipsam dictionem reformauerim. conferre volenti id patebit: licet non omnia curua corrigere potui, sed omittere sic coegit nolentem quamuis pro labore multo & vario χρόνος ἀχαρής. Optimus ille vir, H. Stephanus, cuius memoriam cum honore vsurpo & laude: ita eius infinita & eximia merita de bonis auctoribus iubent, cuicumque illam prouinciam mandauerit, is frustratus profecto fuit ipsum non parum. Ad Græcum quod attinet, in eo construendo actum agere me non opus fuit scilicet. Notum enim exstare Lexicon Ionicum Aem. Porti quod Herodoteæ lectioni vtiliter adhibeas. In eum finem addidimus numeros barbaros in ora contextus Graci: vt ita istud Lexicon & nostræ editioni inseruire commode possit. Sed fere oblitus fui eorum quæ Herodoto præfiximus. Vt itaque ὕστερον πρότερον, quod aiunt, ὁμηρικῶς, verbo, quod ad illa, absoluam, sunt ea PROLEGOMENA ex H. Stephani ambabus editionibus petita, vt & vocum HERODOTI recensio. Nos adiecimus LEXICON, vti quidem titulus præscribitur, vel potius, vt mihi videtur, glossas notabiliorum in Herodoto vocabulorum. Misit id ad nos ita transcriptum, quo exemplo edimus, è suo ms. vir nob. & cl. MEL. HAIMINSFELDIVS GOLDASTVS. Quod coniecturæ de quibusdam incidit obiter, ad oram posui: alias mihi notaui bonam partem αὐτολεξεὶ ex his glossis exstare apud Corinthum in iis quæ præter alias de dialecto Ionica conscripsit. Tum de vita, scriptis & stylo nostri HERODOTI ex priscis aliquot Testimonia adieci, quantum quidem per vnum alterumque diem, quo protractum fuit hoc opus in ipsis nundinis, coacerуare licuit. Tu & hanc operam boni consule, idem rogatus, quod de priore abs te petij. Sed de carmine duplici ad me à clariss. & literatiss. viris misso, statimque subiecto, volo me tibi omnino excusatum. Nec enim diffiteor mihi immerito tribui quidquid ibi laudis; nec potui tamen quæ amoris causa mississent omittere, licet non & potui non erubescere ideo. Testari itaque libet, me amorem & beneuolentiam eorum erga me agnoscere insigniter, animoque gratissimo amplecti. cetera illos partim de nostro instituto non recte intellexisse, quum id, vt ingenue exposui, aliorum potissimum vestigijs insistat illorumque exemplum sequatur, partim præiudicio, ignoscant verbo, quod fecit amor, præoccupatos, in me laudando fuisse largiores. Ego sane quo rarius illis adiecero oculum, lucrifacere potero ruborem sæpius. Optarem tamen τῷ θαυμασίῳ BROVGHTONO Hecatostichon, quod in Herodoti & mei gratiam pangere cœpit, absoluere licuisset. Nunc derepente alio profectus, id abruptum reliquit. Libet tibi tamen primos aliquot versus ex ijs quos vidi, vel Herodoti nostri causſa, & vt ceteros eliciam, adscribere.

Ἡροδότου λιγυρὴ Ἰαὶς ἱστορίης ἀπόδεξις
Χαῖρε μέγ' ἐκ τοὐνόπατος Ἑβραίων γράμματα θεῖα.
Ὄψεται, ὅσσε θέλῃ, ὅτεῳ δὴ ταῦτα μέμηλε,
Ἐννέα Μουσάων δωρήματα τόσσφιν ἐλίξας.

Κλειὼ

Κλειὼ ἔχει Κύρυ κλέος ἐν Βαβυλῶνος ἀλώσει.
Πρᾶξιν δ' Ἡσαΐας φησὶ Κύρυ ἐνομακλήδ' ἰων, &c.

Nec amplius te moror amice lector. Tu modò hæc, quæ in tuam gratiam à nobis præstita sunt, bene interpretare, & ignosce erratis, quæ nos præterierunt, quum præsertim oculi inualetudo ad occupationum mearum vim accederet, egoq; alias nec à Lyncei prosapia nec Argime feram, qui tamen suis oculis credo negocium inuenirent, talis est operarum plerumque varietas, & errorum inconsiderans accumulatio, laborumq; quasi catenam, quod considerare debes, trahimus continuam: adeò vt hic τὸ ἀναμάρτητον, (quod alias Dei proprium solius, κἠπὶ ὀλίγης δ' εἰς ἕνα ἡμῶν ἀφικνούμενον, vt cum Aristide hoc dicam) à nobis exigere velle nemo debeat, qui modò ipse hominem se natum cogitauerit. Vale & nobis faue, quod si feceris efficies nos ad alia posthac alacriores.

HVGONIS BROVGHTONI
ad Gothofredum Iungermanum distichon.

Ὅσσος ὁ Ἡρόδοτος χοσμήτωρ ἱστοριάων
Τόσσος Ἰοχλερμαὶ χόσμος ἐὼ Ἡροδότῳ.

Ad Cl. Musarum Herodoti ἀθάμβητον αὐορθωτὴν GODE-FRIDVM IVNIVM meum.

HERODOTO *imbuerant omnes ipsæque nouenæ,*
germanæ Aonides, ora stylumque, Deæ:
Ioniasque illas Veneres, quantum vsque fuisset,
vnius in linguam denique transtulerant.
Nequicquam hoc. Adeo vis maior Temporum, & omnem
Ioniam, & nobis surpuit Aonidas.
Te, nisi, quanquam innuptæ illæ, seclo genuissent:
Quid? nisi vt Herodoto tu decima vna fores?

Et aliter:

Hactenus Herodoti fuerant Musæ, ore, locutæ:
Musarum vel subdica mage Herodotus,
cœlesti auspicio & tanta suffultus opum vi,
totam illam nobis fuderat Ioniam.
Quin & facundas vltro dudum ipsius Athenas
liquerat: Ausonio ciuis in orbe nouus:
Ioniámque suam Ausoniáque mutauerat orá:
iam tunc, sponte sua, deditus in Latium.
Cùm mala degeneris labes & rugula secli,
in Phœbi tristem obtexuit ore notam.
Nec tulit id, vernans IVVENALIS *adorea nostri:*
& noua Diuarum, longiùs, Heba nouem.
Quin nunc tota suum, pro nomine, se illa Neandrum,
inque nouam ingereret Gemmulam, opesque nouas.
Non nisi, vt Herodoto fieret consultiùs inde:
atque illi posset Heba redire sua.

Prorſus vti placitum eſt Superis: ſua munera Terra,
temporum in alterna diſuariare vice:
atque arbuſtiui mala damna trimeſtria Honoris,
reddere, Vere iterum mox rediuiua nouo.
Aut & vti anguiculis, Anni pars vna, Senecta,
& ſua cùm fuerit, perbreuè, turpis hyems:
altera mox eadem, verniliùs inde recentans,
pellem interpollat, Annua bina dies.
Quamque bene iſtudiam? cùm ſic quoque Nomina rebus
compariant? præſens eſt ſua iiſque Fides?
Cumque adeo & ſic tu, mâlis iam ſiue Neander,
ſiue Poetarum agnominis eſſe duûm:
vtrunque impleſti nobis: nitidæque Iuuentæ &
dotibus ingenij, Vere ſacroque tuo:
Ipſi etiam Herodoto vitam ætatemque Nouaſti:
Verque reduxti illi pulcrius inde ſuum
Ionicumque Lepôrem illum, ſuaque ora recocto,
nunc laus iſta tua eſt, reſtituiſſe Seni.

ἐγὼ δ' ἐφ' ᾧ τι ἐγὼ κατ' ἀνάγκας

Iuuenalis enim & Iunenci.

Ἰωαν. Τ' Φερσιάδου.

SERIES
EORVM QVÆ IN HOC OPERE CONTINENTVR.

HERODOTI defenſio contra eius reprehenſores, nominatim verò Plutarchum, ex Ioach. Camerarij proœmio in hiſtorias Herodoti. Pag. 1
Herodoti vita, ex eodem 7
De dialecto Ionica, ex eodem 8
Herodoti vocabula Ionica, & quædá genera loquendi, illi cum Homero magna ex parte cõmunia: nec non alia: collecta & Latine reddita partim ab Ioachimo Camerario, partim ab Hérico Stephano 11
Ioniſmi Gallici, ſiue Ionici Galliciſmi, ex eodem H. Steph. 24
Alia de Herodoti vocibus & varia in quibuſdam mss. ſcriptura, &c. ex eiuſd. H. Stephani prolegomenis diuerſis 27.30.33
Lexicon vel Gloſſæ Herodoteæ Græcæ ex ms. 35
De vita, ſcriptis, ſtylo Herodoti ex auctoribus antiquis tam Græcis quam Latinis teſtimonia 37.
Quibus ſubiecta & epigrámata aliquot Græca veterum, & pro eius defenſione plura noua. H. Stepha.
Herodoti libri ipſi IX, nomine Muſarum inſcripti, Clio, Euterpe, Thalia, Melpomene, Terpſichore, Erato, Polymnia, Vrania, Calliope, cum interp. Latina L. Vallæ, & recognitionibus H. Stephani.
Herodoti libellus de genere vitaque Homeri, cum interp. Heresbachij, ab H. Stephano recognita 558
Adpendices ad Herodotum de Legibus & Inſtitutis tam Perſicis quam Ægyptiacis, è diuerſis auctoribus, opera H. Stephani 577.598
Adpendix alia de incremento Nili, & eius cauſſis ex diuerſis auctoribus 606
Frid. Sylburgij ſpicilegium ad Herodotum 627

Sequuntur CTESIÆ *quædam.*

H. Stephani de Cteſia diſquiſitio 630
Eiuſdem de Διλογραφίᾳ quorundam nominum, in Cteſia præſertim: & de Excerptis ipſis ac voce Ἐκλογῶν 633
Elogium Cteſiæ Cnidii ex Briſſonio 634
Veterum teſtimonia aliquot de Cteſia, eiuſque ſtylo 635
Series regum Perſicorum ad Cteſiæ hiſtoriam ab A. Schotto deſcripta 636
Cteſiæ Perſicorum Excerpta ex Photio, cum interp. H. Stephani, & variis lectionibus ex editione græca Photij: item cum diuerſis interpretationibus A. Schotti: & notis eiuſdem, & H. Stephani, Dauidiſq; Hœſcheli j 637
Cteſiæ Indicorum Excerpta ex eodem Photio, cum iiſdem quæ ad Perſica acceſſerunt 657
Eadem Indicorum excerpta ex interpretatione Rhodomani 668
Ex iiſdem Perſicis, Indicis, & aliis Cteſiæ ſcriptis fragmenta, ex variis auctoribus congeſta 673
Omnia cum Interpretatione & Notis.
Index in Herodotum.

BIBLIOTHEQUE DE LA VILLE LYON 1895

EX IOA-

EX IOACHIMI CAMERARII PROOEMIO IN HISTORIAS HERODOTI.

VVM Ricardus Crocus, Britannus, qui Lipſiam aduenerat, ſtatuiſſet domi ſuæ quibuſdam priuata opera Herodoti hiſtorias explicare, nos etiam tum ad hunc autorem cognoſcendum à magiſtro ſumus miſſi. Etſi autem Crocus vix peruenit ad ſecundum illius autoris librum enarratione ſua, ego tamen captus dulcedine & elegantia atque etiam facilitate ſcriptorum, quum celeriter diuerſitatem quandam ſermonis, quam διάλεκτον vocant, percepiſſem, ita poſtea ſemper in illo legendo hæſi atque perſeueraui, vt qualemcunque (ſentio enim quàm exigua hæc ſit) facultatem Græcæ linguæ conſequuti ſumus, eam magna ex parte Herodoti lectioni acceptam referre debeamus. Itaque & nunc eum quo tum vſus fui (acceptum à magiſtro, Herodoti codicem, tractatum, verſatumque à me plurimum, omnibus in pagellis notatiunculis & ſcriptura noſtra inſignem, inter alios omnes & diligo maximè, & quoties fortè aſpexi, non vnquam ferè temperare mihi poſſum quin aperiam, & in eo aliquid legam. Tum redit in memoriam puerilis ſtudij iucundiſſima cogitatio: & illum laborem mediocrem, non tamen fuiſſe omnino ἄλιον, ὐδ' ἀτέλεσον ἱδρῶϑ' ὁν ἱδρωσα, lætor. Autorem autem iſtum tanti facio animo meo, vt nullum omnium aliorum huic meritò anteponi poſſe cenſeam.

Paulo pòſt.

Neque me fugit, poſſe hoc teſtimonium de Herodoto meum videri magis amoris eſſe erga illum tam longo tempore confirmati, quàm iudicij, vel etiam illo hoc eſſe corruptum. Notum enim quod & aſtrologi vſurpant, τὸ φιλίαν ἢ τὸ μῖσος ἐλαττοῦν τὰ μέγιστα, ἢ μεγαλύνειν τὰ σμικρότατα. Quapropter hoc loco placuit cauſſas exponere cur tãti facerem illum, & veluti rationes referre ſententiæ noſtræ, atque etiam reſpondere iis quæ reſciuiſſemus aduerſus ipſum dici ſolere: vt intelligi poſſet, neque nos temere aut de puerili perſuaſione quadam illum celebrare, & inſectatores ipſius ad malignitatis crimen quandam etiam imprudentiæ ignominiam ſibi accerſere. Ac noſtra ſententia paucis illa quidem confirmabitur. reſponſio erit longior, vt neceſſe eſt: de qua tamen & ipſa, inductio animi mei & rationum concluſio magis atque certius poterit perſpici. Quum igitur in quocunque autore in primis id quod ab illo ſuſceptum eſt ad exponendum, & ipſa expoſitio, conſiderari ſoleat: in priore hæc ferè ſpectanda ad laudem exiſtimo, ſi eæ res ſumptæ delectæque ſint quarum cognitione alii adiuuari, quæque ipſæ ſua ſponte bonitate placere poſſe videantur: in poſteriore, ſi expoſitio ſit verbis ſententiiſque apta atque conſentanea. Quæ breuiter dicta latè patent ad intelligendum. Sed in vtroque quid Herodotus neglexit, vel non præſtitit potius, quominus præclariſſimus & celeberrimus autor haberi debeat? Nam quæ accedit antiquitatis autoritas, quanti & ipſa ſit putanda, quantumque ponderis habeat, quis non videt? Quiſve ignorat, omnium conſenſu maximam huic laudem, admirationem, reuerentiam deberi? Quum autem priorum temporum hiſtorias, variarum quidem gentium, ſed potiſſimũ Perſarum & Græcorum, componendas & narratione ſua exequendas ſuſcepiſſet, nónne potius præcipuas & præclaras res complexus eſt expoſitione ſua, quàm nihili atque futiles? vt fecere, fortaſſe & veteres aliqui, certè poſteriorum ex illo genere ſophiſtico multi, qui nihil niſi inani quadam oblectatione animos leuium quorundam afficere ſtuduerunt: ſicut ille Æthiopicorum & Deæ Syriæ autor: de quibus facilè exiſtimari poteſt de ſimilibus operibus aliorum Ergo nihil tale in hoc eſſe autore affirmo? Minimè equidem: ſed hoc caput eſſe hiſtoriæ nego, quum ſit potius expolitio & exaggeratio quædam illius. Argumentum autem & caput quod? fundationes, euerſiones, mutationes regnorum maximorum, opulentiſſimarum vrbium expugnationes, ſucceſſiones potentiſſimorum regum, celeberrimarum ciuitatum fortunæ & imperia. Oratio verò nónne placidiſſimè decurrens, omnibus ornamen-

LYON

tis conſpicua eſt & illuſtris? Sola compoſitione(vt Ciceroni placet) diſſolutior, id eſt,numeris carens:quum naturalium quædam in illa tamen numerorum modulatio inſit, à quo ipſo etiam præſtantia quædam non abeſt. Narrationes ſunt diſertæ: indicationes expreſſæ & ſpecioſæ:explicationes accuratæ & euidentes: collectiones certæ atque plenæ: in his rerum geſtarum, hominum, temporum fides:accurata compertorum relatio, dubiorum coniectura ſagax,fabuloſorum verecunda commemoratio: mira vbique ſimplicitas & eximius quidam candor. Quæ omnia hiſtoriæ potiſſimùm famam,dignitatem,virtutem conſtituunt & perficiunt.

His breuiter & ſtrictim commemoratis, ad ea quæ in hoc autore reprehendi, quorumque nomine vituperari à quibuſdam ille ſolet,accedamus. Contra quæ quum dicemus, etiam eorum pleraque quæ poſuimus paulo antè, tractabuntur copioſius & enodatius. Ac primùm de illa vulgari & ſanè veteri accuſatione mendaciorum pauca diſſeramus. non enim certè res ipſa multa deſiderat. Aldus etiam Manutius iam hoc ante nos crimen diluit. Sed quænam ſunt illa obſecro mendacia? Quidam ſanè profitentur ea ſe annotaſſe & confutaſſe:quæ vtinam peruenisſent in manus noſtras. ita enim futura eſſet reſponſio copioſior. Neque deſunt qui Herodoti potiſſimùm ſcripta illi ſatyræ inſectationi occaſionem præbuiſſe perhibeant,vt audaciam mentiendi in hiſtoria Græcorum exagitaret. Nam Athos(vt ille loquitur) velificatus, deridetur, & compedes Helleſponti, epotáque flumina Medo. Nonnulli fabuloſas quaſdam narratiunculas inſertas paſſim hiſtoriæ, vt huius grauitate indignas,reiiciunt,& propter illas autorem mendacij damnant. Sed de iis quæ memorantur ab Herodoto propter magnitudinem nobis incredibilia, periniquum fuerit iudicium, ſi non vera eſſe ideo ſtatuemus,quòd notis cuique rebus,moribus, diſciplinæ non ſimilia, neque rationibus noſtris congruentia eſſe videantur, ſique nonniſi iis quæ facilè intelligere & animo complecti poſſimus,fidem habendam eſſe ducemus. Quàm multa illi ipſi qui hæc antiquiora falſa fictáque eſſe affirmare audent, ſe vidiſſe referunt & pro certis commemorant,à quibus aſſenſio legentium refugit? Etiam poſteris hoc noſtris accidet,vt multa quæ nunc nimis verè fiunt atque geruntur, expoſitione inflata & amplificata eſſe ſuſpicentur. Sunt ſanè quædam inaniora (non enim nego) in talibus, vt in peregrinorum, qui adiere illa loca quæ tellus extrema refuſo ſummouet oceano, ſermonibus. Cuius inhumanitatis tamen fuerit, vniuerſum genus narrationum iſtarum ſemel abiicere vt futile & vanum? Quod ſi fiat, omnem hiſtoriæ rationem confundi,habitúmque peruerti neceſſe ſit. Quid de Babylone prodiderit Herodotus, non eſt ignotum. Hæc nobis ſcilicet probabuntur de ſenſu & cognitione oppidulorum noſtrorum. Quid enim ad illa ſpatia, vel maximæ vrbis omnium quas nouimus ambitus? Itaque & Ariſtoteles gentem regionémve appellandam potius Babylona, & ſiqua alia æqualis fuerit, quàm ciuitatem aut vrbem, cenſet. Quid? de fertilitate ſoli Aſſyrij quæ narrat,an nos credere poterimus de noſtris aruis? Quo tamen loco ipſe ignorantiæ incredulitatem refutauit. ſic enim ait, *Ita bene fert ea terra fruges vt nunquam non reddat ducena: ſi autem quàm poteſt optimè tulerit,reddit trecena. Folia tritici & hordei lata naſcuntur digitis commodis quatuor. At milij & ſeſami quam procera arbores exeant,in ſcientia certa non memorabo. Intelligo enim, eos qui in regione Babyloniorum non fuere, minimè credituros vel ea quæ de frugibus modò diximus.* Sunt autem hæc etiam diſtinguenda. Alia enim ad vtilitatem aliquam legentium, vel explicationem eorum de quibus narratio ſit,referuntur atque pertinent: vt Babylonis deſcriptio,& copiarum Xerxis enumeratio.de quorum altero facilè perſpiceretur, meritò fuiſſe ſecuros ciues in tali & ita munita vrbe:alterum & potentiam regni Aſiatici, & in quod tum periculum Græcia venerit, demonſtrat. Vtrumque autem documentum quoddam dat, nullas,quamuis magnas,vites, infractas,neque opes inuictas eſſe. In aliis nihil quæritur, niſi vel delectatio, vel vt audientium animi moueantur noua mirabilíque narratione:vt de gryphibus,formicis Indicis,phœnice, & his ſimilibus. Horum,vt illa omni equidem mendacii crimine planè libero, ita haud facilè conceſſero, in horum vllo mendacii manifeſti autorem redarguendum eſſe: quum tot deriſa quondam & exibilata, pænè iam comperta eſſe exiſtimentur: quúmque non minus iſtis à veritate abhorrentia multa aſſeuerentur ab iis, qui non audiuiſſe de aliis, ſed ſeipſos aſpexiſſe dictitent:vt nihil tam ſit abſurdum quin fidem reperire poſſe videatur. Sed ab his recedamus.

Iuuen. ſatyr. 10.

Polit. 3.

In Clione, c. 193.

Clione, c. 178. & ſ.

Polymnia c. 61. & ſ.

Euterpe, c. 73.

Thalia, c. 102. & 116.

Melpom. c. 13.

Ob fabuloſas quidem narratiunculas tantum abeſt vt quaſi mendacem inceſſi vituperatíque autorem hunc debere putem, vt etiam, quum & aptiſſimè illas inſeruerit, & belliſſimè concinnarit, & venuſtiſſimè compoſuerit, admirandus: quúmque inſtructionem in ſingulis aliquam vitæ,conſiliorum,actionum comprehenderit,eximiam gratiam quoque

ab

ab omnibus meritus esse videatur. Quid quòd fidem suam in his fere liberat, cauétque ne quis simplicior decipiatur, quum addit semper huiusmodi quiddam, *Vt ferunt, Vt ego audiui, Quod vtri mihi quidem simile non fit.* In Euterpa verò plane refutat illam fabulam de præcisis ancillarum manibus, *Hæc garrientes ita narrare mihi quidem videntur.* Item Melpomene, fabulam de Psyllis præmunit. ea enim quæ Afri perhibeant se memorare ait. Quid autem dicit in Polymnia, quod meminisse in tota historia vult lectorem? *Ego*, inquit, *quæ fando co-gnoui, exponere narratione mea debeo omnia: credere autem esse vera omnia, non debeo.* In coniecturis quidem sequendis, quum de apparentibus (vt ipse ait) obscura colligere studeret, si falsus est, cui, obsecro, omnium hoc non accidit? Neque qui tale aliquod erratum in scriptis veterum animaduertit, sibi ideo illi placere & illum contemnere debet. quod ferè ineruditiores isti facere consueuêre, qui exultant ad hos notationum & reprehensionum successus, non secus acsi thesaurum inuenissent: quum hic verè tum thesaurus (secundum vetus verbum) in carbones euadat. Sed paulùm etiam ad fabulas illas reuertamur: quæ, obsecro, cur offendunt animum cuiusquam, quum veritati & integritati historiæ minimè officiant? Sed vt insertæ apud Thucydidem conciones, (quas certè nemo, vt opinor, non confictas, neque non quidem nullas, sed non tales ab iis quibus attribuuntur habitas esse videt) illæ tamen vt in grauitate huius autoris, admirationem, ita in dulcedine nostri, fabellæ voluptatem habent. At egressiones, & nihil ad rem pertinentium quasi inculcationes, ab historia alienæ sunt. De quo equidem aliter sentio, neque in hoc, neque vllo in genere eruditionem, intelligentiam, doctrinam quasi in angustum cogendam, vt non liceat euagari & excurrere, si libeat, longius. Immo vel solus hic fructus est ingenii & industriæ studiorum, vt veluti ostentatione iactantiáque sui gloriam laudémque petat. Auferat in his mihi aliquis ista: incorruptam, sanctam, castam, vt virginem, debere esse historiam. Non corrumpunt enim, non violant hæc illam: sed exornant, vt aurum & gemmæ pudicissimarum quoque corpora; purissima illa quidem. Nam vt malæ & profligati pudoris feminæ insigniorem reddunt comptu turpitudinem suam: ita, quamuis varia copioságque sit quasi emblematis quibusdam, summa historiæ falsa & commentitia, meritò in sua hæc infamia quasi superba improbetur. Itaque non inornatam, non nudam, non contractam, sed splendidam, vestitam, explicatam (dummodo integram, &, vt ita dicam, probam & incorruptam) decet esse historiam. Cuius fidem omnem nónne in temporum indicatione, in nominum commemoratione, in rerum tam bello quàm pace à quibusque susceptarum atque gestarum certa enarratione, in occasionum consiliorúmque prudenti persecutione omnes positam esse sentiunt? Quæ vniuersa nostrum autorem existimo & custodisse diligenter, & præstitisse præclarè. Quæ enim tempora indicauit falsò, quæve confudit? Quorum hominum locorúmve nomina posuit perperam? Res autem ab iis gestas quos complexus fuit narratione sua, accuratè quidem illas retulisse non dubitarim asseuerare: certò autem & verè quoque; libenter equidem crediderim, quanquam ab aliquibus assensio quodammodo refugiat. In consiliis profectò & occasionibus recensendis qui circumspectionem & prudentiam requirit maiorem, nimiùm is quidem esse fastidiosus mihi videtur. Ad hæc, si, vt in tabula magni & memorabilis argumenti, adiuncta sunt veluti παρέργον, quibus vndique illa insignis & conspicua reddatur, cuius quæso vel rationis vel sapientiæ, ne dicam incogitantiæ & stultitiæ, fuerit reprehendere? Quum autem historia non solùm delectationem cognitionis, sed instructionem etiam animorum continere debeat; vt & voluptatem & vtilitatem afferat legentibus: si his ipsis quæ vt fabulosa notantur, etiam monita vtilia atque salutaria multa insunt, quis iam eos non modò qui vituperent, sed qui laudent, iniquius ferre omnino possit? Fuit Candaules rex Lydorum: nemo, vt opinor, negare audet. Hoc tempore in aliam familiam translatum fuit regnum Lydiæ. an quisquam falsò hoc proditum dicit? Cur igitur illa iam culpant de satellite coacto aspicere nudam reginam? Quæ si, quod haud scio annon sint, conficta essent, quanti multis de caussis fieri mererentur? Nónne illam peruersionem animorum, quæ ira mirabiliter, vt diuinitus effici videatur, sæpe vrgentibus fatalibus casibus animaduertitur, demonstrant? Quàm speciosis & bonis sententiis illustris est narratio? Idem & in aliis multis poteram, sine vllo exquisitionis labore, ostendere. Expugnari præter omnium metum & opinionem Sardis oportuit. Sit iam illud de puero nato cum capite leonino falsum, (quod fortasse minimè est) quàm pulchrum hoc? quòd non circum ille vrbem totam latus fuit: quod si factum fuisset, capi secundum responsum diuinorum vrbs non posset. Sint sanè illa Scytharum dona fictitia: quid incommoditatis tamen habet, vel quid potius pulchritudinis & bonitatis non habet cùm enarratio, tum interpretatio elegans, festiua, acuta? Sed quare ego prauitate quadam animi,

Euterpe, c. 33.

Clione, c. 7.

Clione, c. 84.

Melpome. c. 131.

Polymnia c.14. Vrania,c. 137.

non vera esse potius, id est, ita audita cognitáque autori, putem? Eadem & de Xerxis somnio, de regibus Macedonum, déque aliis similibus dici possint. Quapropter, quod ad crimen hoc vanitatis attinet, prorsus in nostro autore turpitudinem illam & mendaciorum maculas detersas esse confido. Neque possum satis animo constituere meo, quî factum esse existimem, vt à veteribus quoque illud in hunc conferretur. Nisi vnus fortasse aliquis plures in errorem induxit, aut inuidia odiúmve, vel (vt mollius dicam) animi certa quædam destinatáque inductio quosdam ad huiuscemodi calumnias impulit. Sed hæc velle exquirere omittamus.

NVNC AD aliam maiore studio susceptam & grauius atque inimicius factam accusationem veniendum, quam intendit huic vir magnæ doctrinæ & sapientiæ laude clarus, Plutarchus Chæronensis, qui nostrum autorem acerbissimè postulauit & conuincere conatus est malignitatis, edito libello, cui præscripsit περὶ τῆς Ἡροδότου κακοηθείας. Contra quæ, etsi singularis est viri autoritas & celebris eruditio, concedi tamen nobis oportere puto, vt pro Herodoto dicere liceat: si illi permittitur, contra non minus se, quam nobis ipse est, antiquiorem Herodotum scriptio, atque aliquanto certè præstantiorem multis nominibus virtutum. Ipse quidem Plutarchus quo paratior venit ad maledicendum Herodoto, & in eo copiosus fuit ac vehemens, hoc minus læsisse illum putari debet. Quis est verò qui non laudatissima quoque conuiciis impetere posse videatur, quum Zoilos & Xenophanes suos habuerit Homerus? Quid autem verbis conquirere & comprehendere homini non infanti neque obtuso difficile? Et dicit hoc egregiè Æneas ad Achillem,

Iliad. v.

Multa licet memoret conuicia vterque vicissim,
Quæ neque centeris remis instructa carina
Perferat. ipsa etenim facilis verbisq́ redundans,
Sermones variis hinc lingua reuoluit & illinc:
Quisque & fortè aliÿ quod dixerit, audiet ipse.

Vt autem contra ea quæ quisque improbet dicere rectè possit, ita quomodo dicat diligenter considerandum: nequid vel inscitè vel etiam malignè improbare videatur. Nam horum vtrumcunque deprehensum & notatum contradictionem omnem infirmat: ita quidem sæpenumero, nemo vt responsione magnopere dignam arbitretur. De quo & elegantissimis versibus & luculento sensu compositum epigramma Græcum Eueni veteris poëtæ fertur: quod nos quondam Latinum fecimus vt sequitur,

Est multis pariter mos omnia dicere contra,
Sed non & similis dicere recta labor.
His sat erit verbum me commemorasse vetustum:
Hæc mihi quum placeant, tu licet illa probes.

Plutarchus autem minimè cauit ne insimulando malignitatis alterum, malignitatem ipse quandam singularem suam proderet. Nam quum collegisset quasi intimos sensus & reconditam voluntatem prauitatis malignorum, ad illa à se proposita postea, vt pueri à magistris secundum capita quædam traditas materias deducere iubentur, sic accusationem suam applicauit, in autorem hunc (vt ego quidem iudico) illa conferens alienæ malignitatis crimina. Ac ne dissimulauit ipse quidem neque texit causam iræ ac odii sui: nam suam ciuitatem, id est Bœotos, ignominia affectos, & infamatos (vt ait) immeritò, grauiter fert & dolenter. Hinc igitur illæ lacrymæ, hæc illa indignatio. Statim igitur quid autoritatis in tali criminatione sit, quam non veritatis sed vltionis cupiditas expresserit, apparet, vt illius quasi filum sequentes, refellere quæ congessit singula nihil sit necesse. Sed ad quædam tamen aliquid dicamus.

Quòd verò huic incipiens, suauitatem orationis, qua iucundè commouerentur legentes, exprobrat, ad id nihil aliud respondendum censeo, quàm quod Alexander Hectori fratri, qui sibi in iurgio formositatem obiecisset, Οὐ τοι ἀπόβλητ' ἐστὶ θεῶν ἐρικυδέα δῶρα. Sed malignitatem omnem vndique ita colligit: Primùm de vsu nominum asperiore, déque verbis durioribus, in copia molliorum & leniorum. Deinde, si extra historiæ seriem alicuius vitia, vel si in hac laudes ieiunius commemorentur. Præterea, quum plurium fortè sermones referantur, assentiri deterioribus. omnino enim coniecturas sequi ad peiora, esse malitiosi & infensi animi. Postremò, laudis adiectione veluti condire vituperationem. esse enim simplicitatis hanc simulationem pessimam. Quid ad hæc ergo dicemus? profectò non reperit in Herodoto ista Plutarchus, sed animo suo conquisita in illum intulit. Quare enim vsum nominum verborúmque in hoc autore non probat? qui quidem (vt existimo) vsus est diserta & accurata oratione ætatis suæ, quam à posterioris sæculi forma differre

ferre nos quoque intelligere possumus. Quid autem causſæ fuerit cur non potius illa verè & simpliciter, quàm mendaciter & inuidè: dici sentiamus? Egregium est quod conquerenti Lasthenis factioni, (quorum scelere prodita fuerat Olynthus) contumeliosè à Macedonibus se nefarios proditores appellari, respondisse Philippum regem accepimus, *Macedonas esse indoctam nationem ac incuilem, solere ęg ficum nominare ficum, & ligonem ligonem.* Quid autem offendit (obsecro) Plutarchum, quòd Herodotus protulit asperius quædam, ac non molliuit appellationibus? Visum enim scilicet illi fuit id dicere quod esset. Nam de coniecturis sequendis déque laude & vituperatione vniuersa hoc licebit vnum iterum atque iterum respondere: de suo illum iudicio historiam susceptam exposuisse: neq; rectè facere eum qui ingenij sui vires in alieno opere explicare velit, præsertim ad infamiam autoris. Ego, vt quicque retulit, sic sensisse, audiisse, comperisse existimo. Et cur non in hac potius persuasione perseuerem quàm illam inducam maleuolentiæ, peruersitatis, vitulentiæ? Quia enim contumelia afficit diuina & humana, sacra & profana. Si vera sunt, quæ est contumelia? (recte enim ille in comœdia negat se maledicere, quum, quæ vera sint, dicat) sin falsa, ostendatur falsitas. Sed quomodo ostendit? ratiunculis quibusdam & concluſiunculis leuissimis. Quod quasi ipse sentiret, ne hoc quidem agere se ait, vt mendacij, sed vt malignitatis reum peragat Herodotum. Hanc igitur defendamus, si possumus. Ac laudationibus illis minutis & tenuibus (vt vult Plutarch.) quot possunt opponi præclarè, & pleno ore (vt dicitur) enunciatæ? Quale enim hoc? *Omnium quos scimus hominum primi Athenienses cursu illati in hostes sunt: omnium primi susi inuere vestitus Medici & hoc ornatorum aspectum: ad illud autem vsque tempus nomen quoque Medorum terribile fuerat.* Addantur his quæ de Cynægiro scripsit. Ac nequis Athenienses tantum laudatos benignius credat, (in quo nescio quam suspicionem corruptelæ largitionibus voluntatis mouet Plutarchus, temerè quidem, vt videtur, neque ipse quicquam explanat) quid? parcéne Lacedæmonios laudauit his verbis? *Sunt Lacedæmonij in certaminibus singularibus haud vllis alijs inferiores: in acie verò omnium mortalium præstantissimi.* Quid? horum ciues Sperthiam & Bulin parúmne prædicatione sua ornauit? Sed hæc innumerabilia sunt. Atque in nomen sophistæ etiam inuehitur quasi probrosum: quum profectò eos, qui veluti opifices quidam essent sapientiæ, & artem quandam facerent illius, sophistas, vt citharistas & grammatistas, vocatos, & postea vitio hominum, (vt in aliis pluribus euenit) nomen quoque malè audiisse constet. Nam quòd exagitat præclaram sententiam de instabili & incerta fortuna rerum humanarum, quam Herodotus Soloni attribuerit (cui quidem similes & alibi leguntur) nimiæ sapientiæ & pietati hominis concedatur: qui veritus sit, ne si ita de Deo loquamur, vt humanus intellectus quę dicuntur percipere possit, parũ pij esse videamur. Cur ergo Deo oculos, manus, pedes, aures attribuimus? cur dicimus Deum irasci? cur vlcisci? etiam vereri profectò, tentare, pœnitere, lætari, dolere. πόῤῥω γὰρ λύπης καὶ χαρᾶς ἵδρυται τὸ θεῖον. sine quibus illa ne intelligi quidem possunt. Quid Xenophon? (quo nemo fuit numinis colentior, nemo obseruantior, nemo impietatis erga Deum acrior hostis) nónne eandem sententiam ponere non dubitauit in præclaro illo opere suo historiæ rerum Græcarum? sic enim ait, καὶ ὁ θεὸς ἦν, ὡς ἔοικε, πολλαχοῦ χαίρει τοὺς μὲν μικροὺς μεγάλους ποιῶν, τοὺς δὲ μεγάλους μικρούς. Hæc igitur sacrilega est in Herodoto sententia, quia secundùm hominum intelligentiam φθονερὸν dixit esse τὸ θεῖον. Sed hæc quàm sint futilia quis non videt? Omissam autem illam retis fabulam & Pittaci pugnam ferat æquo animo Plutarchus: séque hoc consoletur, quòd, vt ait, tot alias exposuerit non magis profectò fabulosas. Sed prætereunda sunt certè aliqua, indigna quæ refutentur. Crœsi quidem annon satis clarè memorat eruditionẽ, & doctrinam fortunæ aduersæ? cui τὰ παθήματα μαθήματα ἐγένοντο. Neque Xenophon sapientissimus vir dubitauit similiter post amissum regnum prudentiorem Crœsum producere. Ad alias argumentationes illius de Ephesiis, Colophoniis, Chiis: vbi quàm leui vtitur ratione, quòd Lampsacenus Charon, antiquior ille quidem Herodoto, quædam non scripserit. Quasi nihil oportuerit narrare Herodotum, nisi quod in litteras iam esset relatum. Quod dictu est perquam ridiculum: præsertim quum ipse profiteatur, eorum quæ alij non comprehenderint, mentionem facere decreuisse. Sed cùm de illis, tum de Samiis, Corinthiis, Lacedæmoniis, de Isagora, Aristogitone, Athenienſibus, Platæensibus, quæ disputat, patiamur sanè illum vincere. Quis enim, qui aduertere animum paulum modò voluerit, non perspecturus facile est victoriæ istius præclarum successum?

Venio igitur ad plenam lunam: de qua ingenuè fateor non intelligere me quæ à Plutarcho disputantur. Herodoti luculentissima narratio, quũ nemini non sit euidens. Dicit enim, *negasse Lacedæmonios, posse contra legem ante plenam lunam in expeditionem sese proficisci, & remansisse in patria dum luna orbis cõpleretur: ac postea profectos, ita acceleraſſe, vt tertio die in*

Eratone, c. 106. & 110.

Ibi. c. 114.

Polymn. c. 104.

Polymn. c. 134. & ſ. Hoc nomine vſus eſt Herod. in Clione, c. 29.

Clione, c. 32.

Hellanicon l. 1.

Clione, c. 207.

Atticam Lacedæmone peruenirent. Hæccine narratio illam merebatur tragicam acclamationem, hunc autorem cælum ipsum, dictum rationem, omnes res confundere? Nam de lege, déque prælii die, sua fide affirmante vtroque, venia (vt opinor) dabitur ei qui fidem Herodoti pluris sibi faciendam quàm Plutarchi, & illum potius quàm hunc sibi esse sequendum putauerit. De Philippide etiam obscura est insectatio: & erat hic locus in nostro libro corruptior.

Reliqua sunt calumniis manifestis referta, & vbique conspersa nigro sale, & atrocibus quidem illis sed infirmis criminibus referta. Sanè Thebanos, vt ciuitatem suam, (notum enim, fuisse hunc Chæronensem Bœotum) exquisita & peraccurata defensione propugnauit, & in hac parte admodum vexauit autorem nostrum. In quo quidem ignoscendum est dolori ipsius, sed reprehendenda profectò impatientia & ira. Quàm enim molestè fert & indignè læsos oratione ab Herodoto suos? Hoc igitur (vt apparet) vlcus tangi noluit, neque potuit ferre. Sed mendacii crimine Herodotum (vt opinor) facilè liberat, non modò fama illis temporibus longè latéq; vagata, sed conseruata etiam ad posteritatem proditionis Thebanorum: de qua & Demosthenes argumentum duxit leuitatis & infidelitatis illius ciuitatis: & illud in sermonibus hominum semper permansit, decimam à Thebanis Apollini persolui oportere. Cuius mentionem à Xenophonte scimus semel atque iterum fieri. Quum enim communi decreto statuissent Græciæ ciuitates, quæ aduersum Barbaros consenserant, ab iis qui nulla necessitate coacti Persæ se subiecissent, Delphico Apollini bello confecto decimam exigi debere, Thebani quidem potentia sua restitêre decreto: sed quòd illo tenerentur, fama memoriáque hominum constantissimè perdurauit.

Philippica 2.

Hell. 5.

Decretũ fœderis extat in Polymnia, c. 132.

Præterea quamuis malitiosum & prauum Plutarchus faciat Herodotum, non stultum tamen fuisse neque hebetem confitetur. Quid autem incogitantius fieri potuisset, & in summa audacia amentius, quàm ea affirmare atque tradere, quæ, si falsa essent, non modò paulo ante defunctorum dictis atque relationibus, sed memoriæ, viuorum propemodum, testimonio refutari atque redargui possent? Et ille cum tam impudente mendacio, cum tam inconsentanea expositione, cum narratione tam dissidente, in celeberrimum frequentissimúmq; totius Græciæ conuentum (ita enim accepimus) venire, & illa validissima atque leuissima scripta, plena maleuolentiæ & obtrectationis, reclamantibus diuinorum & humanorum monumentorum inscriptionibus, recitare non dubitaret? Nimis ineptum & friuolum facis autorem, contra tuam quoque existimationem. Non audiuissent ac potius exibilassent, vel male etiam multatum illo tanto theatro eiecissent eum, qui plane ad irridendum & eludendum auditores, quíque in communi Græciæ solenníque cœtu ad nomen Græcum proscindendum lacerandúmque adesset. De consilio autem & facto Leonidæ retinendi Thebanos etsi astute disserit, nemini tamen non plurima in mentem venire arbitror, quibus hoc etiam loco defendi possit narratio. Adduxerat inuitos, sed sic vt à ciuitate delectos: ergo non modò illius, sed suorum quoque metus hos continuit. Dimisit alios, quos minus alacres in aperto esse discrimine videbat. illis enim parcendum decreuerat. Quomodo voluit autem vel potuit omnino quadringentos retinere, quum trecentos solùm haberet ipse secum? Primùm voluisse Leonidam perdere istos Thebanos dixerat: neque non plures quàm trecenti cum illo fuêre. Nam præter Thespienses, etsi non dicitur, cum trecentis tamen Spartanis sequutos alios plures ditionis ipsorum intelligere debemus. Ita enim fieri solitum scimus, vt Spartani nequaquam veluti solitarii, sed quodam satellitio suorum stipati in expeditionem proficiscerentur, quum singuli interdum ad septenos adducerent eorum quos εἴλωτας vocarunt. Sed quid facerent? aut in illis angustiis quid experirentur tutius quàm quod retulit Herodotus? Neque aliud tempus omnino videtur fuisse vel defectionis, vel fugæ, vel transitionis, quàm quod memorauit Herodotus. Sed in tanto tumultu quo pacto exaudiri potuit imploratio? Et interfectos enim scribit nonnullos, & vel de gestu intellectum fuit supplices hos esse. Notas quidem cur impudentissime confingere voluerit, causſam equidem nullam reperio. Accusat paulo post asperitatem vocabuli, quod de figura consuluisse dixerit Græcos. Nimis est seuerus noster Aristarchus. Atque etiam illud non tulerit credo, quòd rex regum censet ausugiendum de Troia. non enim (vt opinor) mollius est φεύγωμεν, quàm ἁρπασθὲν βληθῆναι. Quid verò de Naxiis & Themistocle dicemus? Scilicet in metu tãti belli, & tempestate barbaricæ classis ingruente, incredibile fuerit, insulanos homines non ad eos proficisci voluisse, quibus nemo non interitum aut seruitutem impendêre existimaret. Themistocli verò indecorum aut turpe fuerit, adiutum ipsum alterius consilio, non solum omnia commentum fuisse: at Agamemnonem, non vnum aut alterum, sed decem συμφεάδμονας optare non puduit. Nam in Artemisia quod facetias consumit suas, quibus nequaquam abundat, feciſse videtur incogitantius.

Polymn. c. 205. & 220.

Calliope. c. 28.

Polymn. c. 233.

Vrania. c. 4.

In

In iis quæ ſequuntur, quod non modò quid perperam ſcripſerit, ſed quæ ſcribere etiam debuerit Herodotus, docere vult, ſit hoc & ipſum præclaræ & ſingularis ſapiẽtiæ Plutarchi. Cetera inuoluta ſuſpicionibus, & alienarum rerum mentionibus confuſa, & fallacibus complexionibus intricata, & anxietate quadam mirifica accuſationis ſeſe ipſa infirmantia, vel relinquamus ſanè, vel ad priora remittamus. Ad omnia enim ferme reſponderi dicíque idem videtur poſſe: inſaniam eſſe & furorem, non peruerſitatem, neque fraudulentiam, ea commemorare, quæ quum primùm cognita fuiſſent, hominum ſcientia reprobarentur, à poſterioribus autem inter ſe diſſidere & contraria eſſe facilè perſpicerentur. Etſi autem homines docti ac ingenioſi non difficulter reperiunt quomodo aliquid dicendo euertere odioſúmque reddere aut ſuſpectum poſſint, tanta eſt tamen vis veritatis, vt neſcio quo pacto, quamuis oppreſſa & obſcurata, illa plerunque tamen reſiſtat atque eluceat contra dolos & verſutiam. Quapropter non quid conquiſierit ad inſectationem Herodoti Plutarchus, neque conuitia quæ illi facit nimis cupidè, neque ſtudium exagitandi autorem antiquiſſimum, ſed rem ipſam ſpectabimus. Ipſi autem Plutarcho hoc dicimus, *Iliad. ii.*

---σὺ μὲν δὴ κακὰ πολλὰ παρηφάτως ἀγορεύεις.
Οἶδα καὶ ἄλλον μῦθον ἀμείνονα τόνδε νοῆσαι.
Εἰ δ' ἦ ἐτεὸν δὴ τόνγον ἀπὸ στομάτων ἀγορεύεις,
Ἐξ ἄρα δή τοι ἔπειτα θεοὶ φρένας ὤλεσαν αὐτοί.

Sic enim videtur non ille quidem quæ ſenſerit ipſe, in hoc libello diſſeruiſſe, ſed vel aliorum voluntati aſſentatus eſſe: vel quid in mala cauſſa poſſet, oſtendere voluiſſe. Quod ſi de animi ſui iudicio & inductione illa ad talem modum diſputauit, profectò in hac parte receſſit à ſe ipſe. Non enim aliter exiſtimo quàm fuiſſe Plutarchum, virum non modò eruditum & ſapientem, ſed etiam bonum, quam famam, præſertim probitatis, vt tueretur, minus curaſſe illum apparet in propoſito accuſationis huius. Sed finem faciamus. Non enim iucunda nobis fuit quaſi contentio & rixa cum tanto viro, quam tamen vt neceſſariam, omittere non potuimus, & in officij (vt tati ſumus) cuſtodia, & in ſtudio nomini bonitatíque autoris excellentiſſimi debito.

OBIICITVR autem & hoc nobis, quod quidam volunt à Thucydide contra Herodotum dici, de fabuloſis narrationibus & hiſtoriis confictis ad auditorum voluptatem, *quæ, quum delectatione tantummodo afficerent audientes, in præſentia quidem iuuarent, ſed diuturnum fructum non haberent.* Ego verò non magis in Herodotum hæc conferri poſſe puto, quàm in quemlibet priorum de ſcriptoribus hiſtoriarum. Et (vt verum fatear) illas planè priſcas expoſitiones antiquiſſimarum rerum oratione & verbis ad venuſtatem, & iucunditate quadam animos perfundendum, compoſitas (quales potiſſimùm Pherecydis Syrij fuiſſe accepimus) grauiſſimum autorem exiſtimo veritati rerum geſtarum non oportere præferri cenſuiſſe: ac hilaritatem hiſtoriæ cedere ſeueritati, neque ſuauitatis cuiuſdam lenitatem, conſtantiæ & dignitati narrationis anteponi voluiſſe. Sed de hoc quiſque, vt lubuerit, ita ſtatuat atque ſentiat. Nos autem hoc teneamus: non modò propter ſermonis elegantiam, & illam cùm ab aliis, tum à Cicerone laudatam dulcedinem, & quaſi amœnitatem quandam, diligendum hunc autorem, & in manibus ſemper habendum eſſe: ſed propter rerum cognitionem maximarum, propter maximè ad vitam vtilium ſententiarum copiam, ob plurima certò, accuratè, prudenter, honeſtè dicta, magnificiendum nobis, vel in ſuo potius genere anteponendum vniuerſis. Nota ſunt ex Latinis Ciceronis & Quintiliani elogia præclariſſima huius autoris. Græcorum autem quæ opinio de his libris fuerit, ſatis indicat inſcriptio nominum Muſarum, quibus omnem ſapientiam & doctrinam & ingenij præſtantiam, antiquitatem ſignificaſſe notum eſt. Et quicunque meminere ipſius, honoris & laudis præfationem ſemper vſurpaſſe reperiuntur. Quas ob res neque me pigere operæ poſitæ in hoc autore debere puto, neque non hortandi mihi videntur omnes, vt ſtudio ſingulari in hoc autore verſari, & illum præcipuo amore complecti velint. Nam & mihi fructuoſam fuiſſe lectionem huius videor ſentire, & aliis item futuram eſſe confido. Viſum autem, &c. *Thucyd. lib. 1.* τὸ μὲν μυθῶδες ἐς τὸ πρόσχρημα ξυγκείμενα.

DE HERODOTO, EX EODEM IOACH. CAMERARIO.

HERODOTI patrem fuiſſe Lyxem & Dryo matrem perhibent, patria Halicarnaſſenſem: quod præſcriptum nunc etiam in hiſtoria illius legitur. Parentes in ſua ciuitate bono loco natos tradunt, ipſúmque fratrem habuiſſe Theodorũ nomine. Quum autem teneretur Halicarnaſſus à Lygdamide tyranno, nepote Artemiſiæ reginæ Cariæ, ſeceſſit Herodotus

Lucian. Herodoto, vel Aetione. in Samum insulam: atque ibi lingua Ionica historiam magna cum cura composuit, relatam in libros nouem: quam quum in frequenti Græciæ conuentu Olympiorum recitauisset, sic placuit vniuersis vt ita audirent quasi Musas loquentes: ideóque libris qui nouem (vt diximus) essent, Musarum nouem indidere nomina. Quum reuersus in patriam autor fuisset ciuibus suis tyranni expellendi, succesſit quidem res, sed inuidia maxima Herodotum excepit. Ita enim fieri solet vt periculorum metum parta securitate obtrectationes fere sequantur. Cedendum igitur, relinquendos ingratos ciues ratus, quum Athenienſium tum colonia in Thurios Italiæ populos deduceretur, sua sponte illis se colonis socium addidit: & ibi finiuit vitam suam: sepultúsque fertur in foro. etsi quidam Pellæ mortuum fuisse tradidere. Ipse facit mentionem λόγων Ασσυρίων & λόγων Λιβυκῶν, quos conscripserit: de quibus tamen hæc mentio solummodo restat. Herodotum scribunt, quum recitaret in Olympiis (vt suprà retulimus) historias suas, audiuisse Thucydidem qui adhuc ætate puer esset: quumque Thucydides tum quasi diuinitus cõmotus lacrymas profudisset, animaduertisse hoc Herodotum, & gratulatum fuisse patri ipsius Oloro: hortatúmq; vt erudiendũ curaret filium diligenter: gliscere enim in animo illius cupiditatẽ bonarum artiũ atq; disciplinarum. De Herodoto Græcum epigrãma fertur, quo memoratur & illa inuidiæ fuga & discessio in Thurios.

Clione, c. 106. Euterpe, c. 161.

Ἡρόδοτον Λυξέω κρύπτει κόνις ἥδε θανόντα
Ἰάδος ἐξαίνης ἰστορίης σοφύσαντα,
Δωριέων πάτρης βλάσθεντ' ἀπὸ. τῷ γὰρ ἄπλητον
Μῶμον ὑπεκφεύγων, Θούριον ἔσχε πάτρην.

Extat apud Stephanum: sed magis integrum in scholiis Nebularum Aristoph.

quod nos ita aliquando conuertimus,

Terra, satum Herodotum Lyxe, tegit ista sepultum,
Qui priscæ Ionicæ laudem habet historiæ.
Dorica produxit tellus hunc: vnde fugatus
Inuidia, hac patria Thuride sedit humo.

Ex eo factum est vt aliqui præscriptionem Halicarnassensis mutarent in Thurii: quod & Plutarchus annotauit in libello De exilio. Reperio relatum hunc in Olympiadem LXXVII, & LXXXIIII. cum quo non dissentit quod traditur, floruisse Thucydidem olympiade LXXXVII, & olympiade LXXXVIII. mortuum Periclem Xanthippi filium, cuius Herodotus meminit. Plinius vbi de ebeno differit, Herodotum scribit Thuriis condidisse historiam anno ab V. C. trecentesimo decimo. Quod & ipsum cum numero LXXXVII. olympiados consentit, quo aliqui floruisse Herodotum tradidere: quum acceperimus Romam conditam esse circiter olympiada VI. Sane cum Hellanico vixisse fuisseque apud Archelaum, traditum est: quod tempus & EVripidis poëtæ fuit, quem genitum accepimus eo die quo Persæ fuêre à Græcis fusi. Pherecydes & Hecatæus diu ante illum historias & fabulas componere primi oratione soluta cœpere. Fuit & Xanthus quidam scriptor Lydus, quem in Lydorum historia sequutum Herodotum putant. Fuit & Charon Lampsacenus paulò hoc superior, qui & ipse bellum Persicum descripsit. Sed & Hellanicus suas historias ante Herodotum edidit, quas ipse se legisse significat. Fuit hoc nomine Olophyxius Thrax, qui de nymphis & sacris scripsit: & aliis, medicus.

Eratosth. apud Plin. lib. 13.

DE DIALECTO IONICA, EX EODEM.

ORATIO Herodoti elegans est, & Ionicæ linguæ propria quadam facilitate, sine omnibus veluti anfractibus, defluens. Dialectus autem (id est peculiare orationis genus) Ionum cum Attica lingua magnam habet communitatem. Nam & hæc quodam tempore appellatio Athenienſium, & Ionicæ omnes coloniæ Athenienſium fuere. In quibus accidit vt sonus vocis & forma sermonis in alieno scilicet Asiæ atque insularum mutaretur. Traditum autem est, appellatos primùm Cranaos incolas Atticæ, quum Pelasgi adhuc Græciam tenerent: regnante deinde Cecrope, Cecropidas. Cui quum succesſisset Erechtheus, tum illis fuisse inditum nomen Athenienſium: ac mox ab Ione ductore, Ionum. Hic fuit Xuthi, vel Apollinis (vt poëtæ) filius, susceptus ex Creusa Erechthei filia: & Ægiali ac Helices regnum tenuit. Cuius gens postea à Dorienſibus pulsi, ab Athenienſibus in ciuitatem recepti fuêre.

Pausan. Achaicis.

Varietates in Ionica lingua hæ fere annotantur. A in η mutatur, nisi Doricum fuerit. αι mutatur in ῃ. Mutatur & ε in η, diuisa diphthongo, itémque in genitiuis nominum ιος. ίου mutatum est ex εως. Crassæ mutantur in tenues. Attica mutatio est α in η. Vsurpant Iones

& ε

& ε cum ο, in genitiuis nominum ις, vbi Attici ω ponunt: quum ιος quoque communis sit & Ionica flexio. Vertunt π in κ. Item αυ in ωυ. itaque hæc diphthongus, Ionica vocatur. Pro ω accusatiuo faciunt οων. Duo σσ in ξ mutant. Metaplasmus οι, in ες, Ionicus est. similiter & aliæ quædam suæ huius dialecti formæ sunt. Est & mutatio η in α. Mutant ου in ω. Item ε in α. Addunt Iones finali σ, litteram ι, & in verbis, σι. Syllabam ω circumflexam, εω faciunt. Interdum & non circumflexum ου primæ declinationis, εω faciunt. Vocabulis initialibus τ præponunt. ο & ε producunt, addita υ & ι. Tertiæ declinationis genitiuum in οιο, de κ, proferunt. ῳ faciunt ωϊ. Geminant consonantes, vt ασ, τλ, πτ. Inserunt ε, item σ. nam θα primæ personæ pluralis, θα, & θον dualis, θον faciunt. Inserunt α in patronymicis. Iones integris & incontractis verbis nominibusque & participiis aduerbiisque, omnibus denique orationis partibus vtuntur. Mutant λω in εα. Augmenta præteritorum & aliarum dictionum initia abiiciunt. τ nominum in ας in declinatione elidunt. Vtuntur reduplicatione. Vtuntur & transpositione tam litterarum quàm syllabarum. Abiiciunt ι de diphthongo ει. Initiales litteras abiiciunt. Ex ιε faciunt ι longum. Suas habent tertias personas plurales præteriti perfecti passiui, posita littera α ante ται finale, vt & in aliis. Infinitiua per syllabam με producunt. Sunt & contractiones & synalœphæ Ionum: sunt & apocopæ.

Horum exempla promiscuè subnotauimus, & aliis quibusdam proprietatibus dialecti Ionicæ indicatis. Ἡροδότου Ἁλικαρνασσῆος ἱστορίης ἀπόδεξις ἥδε, pro Ἁλικαρνασσέως ἱστορίας ἀπόδειξις. Θωυμάσαι pro θαυμάσαι. Γοωῦ τλῶ Γνάχυ, pro Γῶ. Πλεῦνας, pro πλέονας. Ἀπ' ἧς, pro ἀφ' ἧς. Ἀπελάμψοι, pro ἀφελόμψοι. & Ἀξιαπηγητότατα, pro ἀξιαφηγητότατα. Διαπρηξαμψους καὶ τἄλλα τῷ εἵνεκεν, pro διαπραξαμψους καὶ τὰ ἄλλα ὧν ἕνεκα. Ἐγεγόνεε, pro ἐγεγόνει. Ηἵδεε, pro ἥδει: Διαπότεα, pro διαπότιμι. Μιδης, pro Μίδας. Θεῖνον βασληΐον, pro βασίλειον. Ἑστάμψαι, pro ἑστάναι. Ἐπικρήτιον, pro ἐπικρήτεων. Κυρίλω τῷ ἡμερέων, pro κυρίαν τῶν ἡμερῶν. Κιθῶνας, pro χιτῶνας. Ἐπὶ νάον ποιέεσι, pro ἐπὶ νεὼ ποιῶσι. Πεελέαπε, pro πελείπει. Γεῶν, pro ἱερῶν. Ὁρτὴ, pro ἑορτή. Κεῖνος, pro ἐκεῖνος. Ἐὼν, ἐοῦσα, pro ὤν, οὖσα. Κεχωρίδαται, pro κεχωρισμψοι εἰσί. Ἐτετράχατο, pro τεταγμψοι ἦσαν. Τὠρχαῖον, ὠθεοπε, ὦναξ, ὠνὴρ, ἄτερος, τἀθεόπου, pro τὸ ἀρχαῖον, ὦ ἀνθρωπε, ὦ ἄναξ, ὁ ἀνὴρ, ὁ ἕτερος. τ' ἀνθρωπε. quæ Attica synalœpha & in aliis reperitur: vt θατέρᾳ, τἄτερα. Τ'θεῖος, πόλιος. pro ὕβρεως, πόλεως. Ἐγχειρίδιόισι, pro ἐγχειρίδιοις. Ἐπεαν, ἀδελφεὸς, pro ἐπὰν, ἀδελφός. Τὄνομα, μοῦνος, ξεῖνος, pro τὸ ὄνομα, μόνος, ξένος. Ποιεῦσι, pro ποιῶσι. ἐδικαίδυν, pro ἐδικαίουν. Μεγαθος, τάμνειν, pro μέγεθος, τέμνειν. Ὀπέωνες, pro ὀπάονες. Ὀρέων, pro ὁρᾶν. σαθμεώμψοι, pro σαθμώμψοι. χεωμψύων, pro χωμψύων. Κωυέη, pro κωυῆ. ἀνθεοπίη, pro ἀνθρωπῆ. Τυφὼ, ἄθω, pro τυφὼν, ἄθων. quod plane Atticum est. Πλεῦν, pro πλέον. Περσδέκεο, pro περσδέχου. Ὥρεα, pro ἑώρα. Διξὰ, τριξὰ, pro δισσὰ, τρισσά. Αὖτόπεω, pro αὐτόπου. Ἐν τῆσι ἀμάξῃσι, pro ἐν ταῖς ἁμάξαις. ac concursum omnino vocalium Iones amant. Ἄδρηστα, pro ἄδραστα, *quæ non solerent aufugere.* Ἐπιβατέων, pro ἐπιβατῶν. Οκόσον, ὁκω, κότε, pro ὁπόσον, ὅπου, πότε. Βωβάλιες, ὄρνιες, pro βωβάλεις & ὄφεις. Ἐρασθέντες, pro ἠρασθέντες & ἔρωνες, pro ἥρωνες. Ἀδαέες, pro ἀδαεῖς. Οἴκασι, pro ἐοίκασι. Κέρεα & γέρεα, pro κέρα & γέρα, contracto de κέραα, elisoτ. Ἐσελάδατο, ἐσαλμψοι ἦσαν. Κατες εφατο, κατες εαμμψοι ἦσαν. Τεῶμα, pro τραῦμα, omisso υ. nisi magis est à verbo Ionico factum quod τεφειν illi dicunt. id est, πιτρώσκειν. Apud Homerum Ἔβητες, pro ἐρίηρες positum volunt: Ἐρυσάρματες ἵπποι. Herodotus Αὐτοκέλεες, pro αὐτοκέλευστοι. Contrà μάρτυρες & φύλακοι, Iones, pro μάρτυρες & φύλακες. Ὄψεαι, pro ὄψῃ. quod Atticis est ὄψει. Ἀπικοίατο, pro ἀφίκοιντο. Ὁρμέατο, pro ὥρμηντο. Μασσαγέων, pro Μασσαγετῶν. Λᾶξις, pro λῆξις. ΟΥ in οιο solutio, & θα, ac θον, ποιητικώτερον videtur, Υπερφίον, λωΐον, pro ὑπερφέρον, λῷον. Κραδίη, pro καρδία. κρατερὸς, pro καρτερὸς: vt Homero Κεφάθος, pro Κάρπαθος. Reduplicationes sunt Homericæ, Τετύκοντο, κεκλέαδον, τετάγων. Herodotus Ἀραιρημψοι dixit pro ἠρημψοι. Ἐνθεῦτεν, pro ἐντεῦθεν. Ἀποθανούμψοι, pro ἀποθανούμψοι. Duplicationes consonantium Ionicæ illæ quidem esse perhibentur, sed sunt poëticæ, vt Ὅσσον φέρτερός εἰμι. Ὅττι τοι ἐν μεγάροισι. Ὁππότ' αἰνὴρ ἐθέλει.

EX EODEM.

Ionicus est & articuli pleonasmus. vt, Τὰς μὲν αἰγας ἤσειεν, ὁ δ' Ἀτρείδης ἀπαρίξοι, pro ἀπαρίξοι δέ. in quibus ὁ pronomen esse volunt, & significare αὐτὸς, Ionicè. Polymnia, *εἰ μὲν τι ἐνῆσι σφάλμα φέρειν τῷ βαρβάρῳ, τὸ μὲν ἔλεγχε οὐδὲν, ὁ δὲ τὰ δυνχέστατα ἐκλεγόμψος, si quid ineratquod fraudi esset barbaro, eorum nihil memorabat, sed eligens maximè fausta.*

Est autem & aliorum pronominum hic vsus, εἰ δὲ ταῦτα ὑποδυείην οὐκ ἐθελήσεις, σὺ δὲ πάντως σεάτευμα αἰάξειν, pro ἀλλὰ πάντως αἰάξεις. Et rursum, ἦσί γε, pro ἦ γε. Iliad. ρ.

Ὅς ῥ' ἐπεὶ ἄρ κε κάμησι κυίας τ' ἀνέρας τ' ἐρεθίζων,
Οἵ τέ μιν οὐκ εἰδῶσι βοὴν ἐκ πὰρ ἑλέσθαι,
Παίνυχοι ἐγρήσσοντες, ὁ δ' χρειὼν ἐεργάζων Γθύει.

Ionum ſunt anaſtrophæ. vt, ὄρνιθες ὡς. Iliad. β, - ὅσσε ἔοικε κακὸν ὡς δηϊάσεσθαι. Sic ᾧ ἔπι, pro ἐφ' ᾧ. Et, βιοτῆς νιὼ μοὶ ἀνθεμπτίης πέρι. Iliad. ϛ. τότε δ' ἤδη ἔχεν κῆ γαῖα μέλαινα. i. κατεῖχε.

Sunt & ὑποκοπαὶ Ionicæ verbi ſubſtantiui. vt, ἔνι pro ἔνεσι, μέτα pro μέτεσι. Hom. παρ' ἐμοί γε καὶ ἄλλοι, id eſt, πάρεισιν ἐμοί.

Cùm aliter, tum interpoſito ὧν dirimunt coniungenda, μέχρι μοὶ ὧν τούτων. & βύβλῳ φορὲ τὰ κέρεα ἐλίσσων, id eſt, φορεελίσσων. & κατ' ὧν ἐκάλυψε, pro κατεκάλυψε. & κατά με ἐφάρμαξας, pro κατεφάρμαξας ἐμέ. & εἶπε τῷ τις Βαβυλωνίων, pro τῷ Βαβυλωνίων τις. Sic ὡς ἢ αὗτος, pro ὡσαύτως δέ. Iliad. β, καδ δέ κεν δύχωλιὼ. & Iliad. ρ, --- ὑπὸ ἢ μελιηδέα θυμὸν ἔλωμαι, pro κῆ ἢ δύχωλιὼ, & ἀφέλωμαι θυμόν. Iliad. α, ὃν δ' ἔλον Ἀτρεΐδη. i. ἐξεῖλον δέ. Sic ὑπὸ δ' ἤρεσν, pro ὑφήρεν. Polymn. ὑπὸ πάντα τὰ χρήματα ἄγων, i. ἀπάγων.

Præpoſitiones abſolutè, quaſi aduerbialiter, ſæpe ponunt: μετὰ δέ, τὸ στρατεῦς ἀπικομένους εἰς Σάρδις, poſtea verò, quum exercitus Sardis veniſſet. Sic, καὶ πρὸς ἀνεπιστήμονες ἦσαν, præterea. Iliad. χ. Πρὸς δὲ μετ' δύσλιον ἔπι φρηνέοντ' ἐλέαιρε. Alibi, ὃν δ' αὖτὸς ἐδύσατο νώροπα χαλκόν. Item, διὰ πρὸ ἢ εἵστατο κῆ. Herodot. Polymnia. ὃν δὲ Ἀρτέμιδος ἱρὸν, in illo litore eſt fanum Dianæ.

Ionicum eſt caſum ad præpoſitionem referri quæ cum verbo adiuncto compoſita eſt. vt, ὅτι οἱ ἐνορῴη, id eſt ὅ, τι ὁρῷτο ἐν αὐτῷ, quid in ſe animaduerteret. Iliad. β, — τέο δ' ὦ δηι μέμφεαι, id eſt, δηὶ τίνος μέμφῃ. Et ὤμοισιν ἐπείη. i. εἴη δηὶ τοῖς ὤμοις. Item Iliad. ν, θεασὼ Ἕκτορα εἶπε παρασάς. i. στὰς παρὰ τὸ Ἕκτορα. Herod. Clione, τρία γὰρ ἔτεα ἐπανεβάλλετο τὸ Σαρδίων ἅλωσιν, id eſt. ἐπ' ἔτεα τρία, in tertium annum diſtulit Sardium expugnationem. Idem, ἐπέζει τὸ χώρης τὸ Ἀραβίης, id eſt, ὁρίζει ἀπὸ τὸ χώρης.

Singularis vſus infinitiui εἶ; Ionicus eſt, hoc modo, καὶ τὰς Ἴωνας ἐν ἑδνὶ λέγω ποιησάμενος τὼ πρώτω εἶ, vt hæc prima quidem cura eſſet. Et, ἐὰν δὲ ὁμολογήσωμεν ἑκόντες εἶ, quod volentibus quidem nobis fiat. Et, τὸ δὲ σύμπαν εἶ, In quo totum verteret, aut Re ipſa.

HERO-

HERODOTI VOCABVLA IONICA, ET QVÆDAM LOQVENDI GENERA, ILLI CVM HOMERO MAGNA ex parte communia: necnon alia.

COLLECTA ET LATINE REDDITA, PARTIM AB IOACHIMO Camerario, partim ab Henrico Stephano: littera C *illius nomen,* H *huius nomen indicante. à quo & additanunc fuerunt aliquibus Camerarij interpretationibus exempla.*

HENRICVS STEPHANVS LECTIOnis Herodoti ſtudioſis.

Si vulgo receptum morem vſurpare, quàm meum tenere, maluiſſem, Ioach. Camerarij nomen ſilentio præterijſſem: ac titulum huic opuſculo præfixiſſem quo hanc recenſionẽ pariter & interpretationem vocabulorum, quæ quum Herodotus ſibi habere peculiaria videatur, habet tamen cum ceteris Ionibus, & nominatim cum ipſo etiam Homero (ad pleraque quod attinet) communia, totam ſuſcepiſſem & in me recepiſſem. Nec tamen magnũ onus humeris meis impoſuiſſem. quæ enim Camerarius de illis vocabulis antea ſcripſerat, meis infarciendo, eaq; pro meis oſtentando, magnum oneris leuamentum in promptu mihi fore animaduertebã. Præſertim vero quum multo plures à me quam ab illo voces recenſerentur & exponerentur, ſub meæ commentationis prætextu dominium in illius quoque commentatiunculam vſurpare, res fuiſſet quæ multorum exemplis defendi (ſi exempla malam defendere cauſſam queunt) potuiſſet. Verùm ego non ſolùm, alienis tantummodo plumis ſe veſtire, corniculæ in morem, ſed etiam vel miſcere ſuis alienas, atq; id diſſimulare, vix ingenui eſſe hominis, ſemper exiſtimaui. Atque hoc & meus Theſaurus teſtari abundè poteſt. Quinetiam Paralipomena tantùm inſtitutionis grammatices (aut ſaltem eorum partem) ſcribere malui, quàm meam inſtitutionem grammatices ad tam multas aliorum addendo, in aliena plurima manum injcere, ſimulq; miſeros lectores crambe toties repetita occidere. Neque tamen ſum neſcius, reperiri quotidie qui multo maiori cum turpitudine plagiarij ſint: id eſt, multo turpius & magis pudendum plagium committant, dum aliena, & quidem è multorum nonnunquam libris conſarcinata, ſiue conſuta, aut (ſicui Græca vox magis placet) συιεῤῥαμμένα (licet eorum nonnulli ne artem quidem talia conſarcinandi, ſiue conſuendi, ſiue τῆ συῤῥαπτικῆν, calleant) impudentiſſimo noui tituli libri, aut noui ſaltem nominis autoris, mendacio, pro ſuis obtrudentes, & obtruſa venditantes, fucum faciunt: etiamſi nulla ſutura ſit qua vel γῆ tam multis alienis οἰκοθεν (id eſt, de ſuo) inſuiſſe dici poſſint.

Cæterùm, quamuis pauca illa quæ Camerarij ſunt, ita meis inſeruerim (appoſito vbique eius nomine) vt intacta in illis omnia reliquerim, fuiſſe tamen vbi eius interpretationi nonnullarum vocũ aliquid adjcere, aut in eam non ſine aliquo fortaſſe lectoris fructu inquirere potuerim, oſtendam alias (deo fauente) in ijs quibus Herodoti lectores, præſertimq; eius valde ſtudioſos, amplius iuuabo. Sed malui exemplorum alicubi adiectione, aut ἐκθεσει, vbi Camer. nullum attulerat, contentus eſſe. Ne hoc quidem tacebo, me in quibuſdam vocabulis exempla Homeri, in quibuſdam Hippocratis, (quæ Erotiani, & Galeni lexicis, quum ea excudi, deſtinaueram) in nonnullis, vtriuſque, attuliſſe.

A.

Ἄγην καὶ φέρειν, Ionicum eſt de hoſtilibus direptionibus. Herodot. lib. *I.* c. 88. φέρεσί τε καὶ ἄγουσι τὰ σά. Et rurſum *I.* 166. καὶ ἄγον δὴ ἤδη καὶ ἔφερον τοὺς Φωκαιέας ἅπαντας. Iliad. ε, Οἷόν κ' ἠὲ φέρουσιν Ἀχαιοὶ ἤκεν ἄγοιεν. Neque me fugit, & apud Xenophontem & alios Atticos autores hanc figuram reperiri. nam & alia, quæ vt Ionica annotauimus, illi vſurparunt, vtriuſque enim linguæ eadem (vt ſuprà diximus) origo fuit. C.

Ἀγνίειν vide in Ἀπαγνίειν. Paſſ. Ἀγνεόμβους actiua ſignific. *Adducens*, *VII*, 33. ἀγνεόμβους γυναῖκας. H.

Ἀγορέομαι, ῶμαι. *Concionor*, *Concionem habeo*. Vnde ἠγορέωντο, *VI*, 11. ἐλέγοντο ἀγορεί. καὶ δὴ κου σφι καὶ ἄλλοι ἠγορέωντο. Sic Hom. Il. σ, verſu 1. Οἱ ἄρ θεοὶ παρὰ Ζηνὶ καθήμενοι ἠγορέωντο. Sed hic eſt potius *Concilium habebant*, *Conſultabant*. At quum dicit, ἀγορήσατο καὶ μετέειπε, eſt *Concionem habuit*. Verbum autem Ἀγορέζω apud hunc (ſicut apud Thucyd. & Ariſtoph.) eſt, *In foro verſor*. H.

Ἀγχίσεφα, *In contrarium mutata*, *Contraria*. ἀγχίσεφα βεβλώσθαι, *VII*, 13. Propriè autem Ἀγχίσεφον q. d. *Conuerſionem*, id eſt, mutationem, *propinquam habens*, ſiue *Mutationi propinquum*. H.

Ἀγωνίδαται pro ἠγωνισμένοι εἰσὶ, ſed paſſiua ſignificat. pro *Decertati ſunt*, *IX*, 26: 2. πολλοὶ μὲν γάρ τε καὶ εὖ ἔχοντες πρὸς ὑμέας ἡμῶν ἄνδρες Σπαρτῆται, ἀγῶνες ἀγωνίδαται, *multa certamina decertata ſunt*. Sed perperam in Aldina & Germ. edit. ἀγῶνας pro ἀγῶνες ſcriptum eſt. H.

Ἀδαέες, *Ignari*, *Imperiti*, *IX*, 45. ἡμεῖς δὲ ἀπειρέσι τε εἰμὲν καὶ ἀδαέες τοιέων πρῆξιν ἀνδρῶν. H.

Ab eodem pro Ἀδαὴς dicitur Ἀδαήμων, vt *VIII*, 65. ἀδαήμονα τοῦ ἱεροῦ. Quinetiam verbum Διδάσκω, *didicit*. H.

Ἀδῆν & Ἀνδάνειν, *Placere*, Ἀλλ' οὐκ Ἀτρείδῃ Ἀγαμέμνονι ἰῶδανε θυμῷ. Et, Ὡς ὄφελεν θανάτοιο μοι ἀδῆν κακοῦ. C. Vide Ἀπαδῆν & Ἔαδε.

Αἱμασιαὶ, *Septa*. Sed addit Herod. in primo, c. 180. αἱμασιὴν πολυθέων ὀπλέων. Odyſſ. σ. αἱμασιάς τε λίθων, *Septa ſtruens*. C.

Αἴνη, *Exiſtimatio*. C.

Αἶχμὴ κακῶς ἐσκεύαζε dicitur πρός τινα, ab Herodoto, rariſſimo ſed elegantiſſimo loquendi genere, lib. *VII*. c. 152. de Argiuis, ἐπεὶ δὲ σφι πρὸς Λακεδαιμονίους κακῶς ἡ αἶχμὴ ἐσκέαστο, hoc ſenſu, *Quum minimè ſecundum ijs aduerſus Lacedæmonios prælium fuiſſet*. Quam interpretationem etſi aperte præcedentia & ſequentia confirmant, poſſit tamen ea & Euſtathij teſtimonio comprobari: qui poſtquam dixit δόρυ nonnunquam ſignificare πόλεμον, id eſt, *bellum*, (veluti quum aliquis vocatur δουρὶ κλυτὸς) itidemque vocem αἰχμὴ vſum iſtum habere: vnde δορυάλωτος & αἰχμάλωτος ſignificare pariter ὁ ἐν πολέμῳ ἁλούς ſubiungit, λεγέ δέπου καὶ Ἡρόδοτος περὶ πινών, ὡς κακῶς αὐτοῖς ἡ αἰχμὴ ἔσκεπε πρὸς τοὺς δοῦνα, ἤγουν ἐδυσχέθη αὐτοῖς ὁ πόλεμος. Additque, hoc ex conſequenti eſſe dictum. Παρακολουθεῖ δὲ τοῖς ἐν μάχῃ δυσχεῦσι, κακῶς αὐτοῖς ἔσεσθαι τὴν αἰχμήν. Ceterum in compoſitione quoque nomen hoc pro *bello* vſitatum eſſe apud Iones ſciendum eſt, quum videlicet appellant ὁμαιχμίην quod alii συμμαχίαν. vt *VIII*, 140: 1. ὁμαιχμίην συνθέμενοι. Ab eadem voce eſt μεταίχμιος. vnde μεταίχμιον γῆν legimus, *VIII*, 140: 2. μεταίχμιον τὴν γῆν ἐπεμβάντες. H.

Ἀλίες, *Conferti*. Et Ἀλίζεσθαι ac Συναλίζεσθαι, *Colligi* ſeu *Congregari*. Et Ἀλίη, *Cœtus*, C. Exemplum verbi Ἀλίζεσθαι, *I*, 79. ἀλίζεσθαι τὴν τῶν Λυδῶν δύναμιν. Vtitur & Hippocr. hoc verbo Ἀλίζεσθαι. Inuenitur autem & actiuum Ἀλίζειν apud Herod. *VII*, 12. necnon compoſitum Συναλίζειν, *I*, 126. Ad nomen autem ἀλίες quod attinet, ſciendum eſt, ἄλις quoque apud Hipp. exſtare: atque alicubi ἄλιες & πολλοὶ copulari.

Ἀλεεινὴ χώρη, *Calida regio*. Et Ἀλέη, *Calor*, vt in locis apricis. C.

Ἀλεωρὴ à Valla redditur *Remedium*, *IX*, 6. ὡς καὶ αὐτοὶ τινα ἀλεωρὴν εὑρήσοντες. Proprie autem ſonat *Euitatio*, *Declinatio*, *Effugium*. Ac redditur etiam *Leuamen*, & *Laxamentum*, necnon *Solatium*. Hippocr. ἐν ᾠδῇ γελίαις vtitur, Ἄνεσις δὲ νόσου πινὰς κάμνουσι παρέχει μεγάλην ἀλεωρήν.

Ἀλκὴ vt ab Homero, ita etiam ab Herod. quibuſdam loquendi generibus adhibetur: quorum vel frequentiſſimum eſt (niſi me memoria fallit) ἐς ἀλκὴν τρέπεσθαι. quo videtur ſignificari quod vulgo dicimus, *Se mettre en defenſe*. Hoc autem exiſtimatur dici à Liuio, *Vim parare*: veluti quum ſcribit, *Alios vim parantes occidit*. *III*, 78. αἰεί τε ἔδραμον πάλιν ἀμφότεροι, καὶ ὡς ἔμαθον τὸ ποιηθὲν πρὸς ἀλκὴν ἐτράποντο. Quibus verbis ſubiungit, ὁμοῦ δὲ αὐτέων φθαίῃ τὰ τάξα καταλόμενος, ὁ δὲ πρὸς τὴν αἰχμὴν ἐτρέπετο. (vbi obſerua ſimul eundē vſum verbi τρέπεσθαι cum alio accuſatiuo.) Eſtque πρὸς ἀλκὴν τρέπεσθαι tāquam genus, at πρὸς αἰχμὴν τρέπεσθαι, velut ſpecies. Paulo pòſt τῇ χεὶ χρῆσθαι hac in ſignif. vſurpat: ὁρέων δὲ μιν ἀρχὸν ἑστεῶτα ὁ Γοβρύης εἴρετο ὅτι χρῆται τῇ χερί. Alioqui χεὶ χρῆσθαι reddi etiam poteſt *Manum conſerere*. Fortaſſis tamen πρὸς ἀλκὴν ἐτράποντο eo in loco reddendum potius fuerit, *Vi agere cœperunt*, vel, *Vim moliti ſunt*, aut *Totis viribus obſiſtere cœperunt*. Nam illud *Vim parare*, minus eſt in quibuſdam locis quàm πρὸς ἀλκὴν τρέπεσθαι. veluti quum in principio *II*, 45. dicitur de Hercule, ἐς ἀλκὴν τραπόμενον πάντας σφέας καταφονεῦσαι. H.

Ἀλογέω,

Ἀλογέω, *Nullam rationem alicuius rei habeo, Contemno.* Vnde ἀλογήσας; *III*,124. Sic & cõpos. Κατηλογέω vnde κατηλογέοντα, *III*,121. *H.*

Ἁμαρτὰς pro ἁμαρτία, *Peccatum*, vt *I*, 167. ἀπέσαθαι τὴν ἁμαρτάδα. *H.*

Ἀμβώσας, ἀναβοήσας. C. Sic Ἐπιβώσαθαι pro ὑπεβοήσαθαι, *I*,87. initio. *H.*

Ἀμύνονες αὐτοὶ ἑωυτῷ *Seipsos vicerunt.* C.

Ἀμφισβασία, *Disceptatio*, vel *Dissensio.* C.

Ἀναγνώσκω, *Suadeo, persuadeo*, (quẽadmodũ πείθω vtrunque vsum habet) vt VII, 10. γνόντα ἐκ' οἵης ἀνδρὸς ἀναγνώσκεις βασιλῆα σεῦ δεῦσθαι. vbi est potius *suades*, quàm *persuades*: quamuis postea persuaserit At IV, 158. ἀπέγνωσαν σκλιπῆν non solùm, *suaserunt*, sed etiam *persuaserunt*. Sic etiam *I*,187. τὶς σὲ ἀνδρῶπων ἀπέγνωσε, sequente infinitiuo κατασκῶψαι. Itidem pass. Ἀναγνωσθεὶς, *persuasus*, in IV. 154. ὁ δ' ἀναγνωσθεὶς ὑπὸ τῆς γυναικὸς, ἔργον οὐχ ὅσιον ἐμηχανᾶτο ὅπλη τῇ θυγατρὶ, *Is autem, ab vxore persuasus, rem nefariam aduersus filiam moliri cœpit.* At interpres malè ἀναγνωσθεὶς reddidit *deceptus.* Omnemq; illi excusationem prærupit verbum πείθει, quod proximè præcedit, de eadem, πείθει τὸν ἄνδρα ταῦτα ἔχειν οὕτω. Quinetiam lib. *III*, c.61, actiuæ voci ἀναγνώσας aliam tribuit significationem idem interpres: τοῦτον τὸν ἄνδρα ἀναγνώσας ὁ μάγος Πατιζείθης ὡς οἱ αὐτὸς πάντα διαπρήξει, ἔσω ἄγων ἐς βασιλήιον θρόνον. ita enim hæc reddidit, *Hunc virum magus Patizithes instructum quemadmodum ipse illi omnia peractus esset, in regium solium perducit.* Quum debuisset ita vertere, *Huic viro quum persuasisset magus Patizithes fore vt ipse illi omnia effecta redderet.* Erat enim Patizithes qui Smerdi omnia confecturus erat, non contrà: quod tamen potius præ se ferre videtur altera interpretatio, Vt autem Ἀναγνώσκω, sic etiam Συγγινώσκω apud Herodotum à vulgari vsu discedit. Sed quid de Galeno & Erotiano dicemus, verbum ἀναγνῶναι apud Hippocratem, Ionica dialecto vtentem & ipsum, non πεῖσαι, id est, *Persuadere*, sed μεταπεῖσαι, (id est, *Dissuadere*, vel *De sententia deducere*, *A sententia dimouere*) necnon μεταδιδάξαι exponentibus? Ἐγὼ οὐκ ἂν δυναίμην (inquit Hippocr. lib. De artic.) αὐτὸς ἀναγνῶναι, εἰ μὴ μόλις, ὅτι τόσ' ὀξὺ τοιόνδε. Suspicor, vnum ex altero sumpsisse, qui loco præpropere (vt fit) lecto, nec bene memoriæ mandato, horum tantùm verborum recordatus sit, αὐτὸς αὐτγνῶναι· (ac non horum etiam quæ subiunguntur, ὅτι τόσ' ὀξὺ τοιόνδε) simulque præpositionis ἀνὰ verbo γνῶναι præfixæ vsum eum imaginatus sit quem habet in aliis quibusdam verbis, & nominatim in Ἀναδιδάσκομαι, apud ipsum Herodotũ. Hoc etiam addo, perperam Galenum, & Erotianũ ἀναγνῶναι, non ἀναγνῶσαι legisse apud Hippocratem: & quosdam malè lectionem hanc in illam mutandam censuisse. Nam & hîc ex *I*, 87. habes ἀπέγνωσε, & legitur itidẽ VI, 75. Eodẽq; modo exstat ἀπέγνωσαν, *I*, 128. Sic autẽ & *I*, 85. ἄλλον γνώσας: vbi repono ἀλλογνώσας.

Ἀναγκὴν pro ἀνάγκη vt in *I*, 11. μὴ μὲν ἀναγκὴν ἐνδεῖν. *H.*

Ἀναδιδάσκεσθαι vide VIII. 63. initio, & quæ adscripsi margini. *H.*

Ἀναιρεῖσθαι, vide in Ἐπαναιρεῖσθαι.

Ἀναισιμοῦσθαι. vt *I*, 72. fine, πέντε ἡμέρας ἀναισιμοῦνται, *Quinque dies insumuntur.* siue *impenduntur. H.*

Ἀναχὼς ἔχειν, φροντίζειν, seu ὀλιγωρῶς ἔχειν. VIII, 109. fine αὐτὸς ἀναχὼς ἐχέτω. C.

Ἀναπλῶσαι pro ἀναπλεῦσαι. C.

Ἀνάπυστον, *Quod innotuit, Patefactum, Palam factum.* VI, 66. extremo, ὑστέρῳ μὴν τοι χρόνῳ ἀνάπυστα ἐγίνετο ταῦτα. Sed malè in Ald. & German. edit. ἀνάπιστα. contrà verò rectè in iisdem, paulo antè, ἀνάπυστα γινόμενα ταῦτα. *H.*

Ἀνεβούλητον, quod ab aliis dicitur ἀβούλητον, *de eo quod triste nobis accidit.* VII, 133. ὅ, τι δὴ τοῖσι Ἀθηναίοισι ταῦτα ποιήσασι τὸν κήρυκα συνήνεγκε ἀνεβούλητον γενέσθαι, ἐκ ἔχω εἰπεῖν, πλὴν ὅτι σφέων ἡ χώρη καὶ ἡ πόλις ἐδηώθη, *quid aduersi illis contigerit.* Et ἀνεβούλητος συμφορὴ apud eundem, (ficut dicitur ἀβούλητος συμφορὰ) alibi ἄχαρις συμφορή. Quibus in locis vocabulũ συμφορὰ ponitur tanquã μέσον, more antiquo. *H.*

Ἀνειμένος. *II*, 167. τὰς εἰς πόλεμον ἀνειμένας. *bello deditos.* Sic paulo ante, ἀνίεσθαι ἐς τὸ μάχιμον: Sed ibi, sicut & in Ald. edit. malè ἀνίεσθαι. *H.*

Ἀνελέειν, est *Respondere*, vt de oraculis Latini dixere. *I*, 13. ἐπεὶ μέν γε δὴ τὸ χρηστήριον ἀνέλη μιν βασιλέα ἔσεσθαι τῆς Λυδῶν. *Si oraculum responderit, ipsum regem Lydorũ esse.* Euterpe, c. 139. ἀνῃρέθη ὡς δοκοῖ αὐτὸν Αἰγύπτιοι βασιλεῦσαι ἔτεα πεντήκοντα. C.

Ἀνέσθαι, vide in Ἀνειμένος.

Ἀνιάω, ῶ, ex quo ἀνῆσαι pro ἔτυχε *II*, 119. initio, καὶ ξεινίων ἀνῆσαι μεγάλων. quum præcedenti cap. 115. dixisset, ξεινίων τυχών. Sic Homerus Iliad. α, αἰπάσας dixit pro τυχὼν, siue δαπλαύσας, aut μεταχών vbi canit Αἴ κέν ποθι ἀρνῶν κνίσης αἰγῶν τε τελείων Βέλεται αἰπάσας, ἡμῖν δότο λοιγὸν ἀμῦναι. Facit autem illud αἰπᾶν vt minus mirari debeamus participium ἀπαντήσαντες genitiuo itidem iunctum, hoc in versu, Ἀλλοὶ νεότητος ἀπαντήσαντες ἐκείνης Προπολεμέουσι, δῖ' ὄσης ἦλθεν πυρετοῖο. vel προπολόλοις; vt alibi legitur. pro quo tamen malim προπολόλοι. Suspicor autem priorem illum versum mutatum fuisse ab iis quibus insolens videbatur ille vsus participij ἀπαντήσαντες. Pro illo enim habetur hic, Anthol. epigr. lib. *III.* pag. 232. meæ editionis, Ἦν νέον ἡδήσασιν ἀποδρέψαντες ἐρασταί. *H.*

Ἀντίξοος, *Aduersarius, Hostis*, ἐναντίος, πολέμιος. in cap. 218. lib. VII. ἐλπόμενοι γὰρ οὐδένα σφι φανήσεσθαι ἀντίξοον, ἐνεκήρυσαν στρατῷ. Et

Adiectiuè, γνώμη ἀντίξοος, *Sententia contraria, Sententia repugnans*, VIII, 119. *H.*

Ἀντιόμβροι sunt Ionibus qui aliis ἐναντιόμενοι, siue ἐναντίοι. vt initio Melpomenes, ἢ νικήσαντες μάχῃ τοὺς ἀντιόμβρους. Paulo pòst; εὗρον δὲ ἀντιομβρίην σφι ἐοῦσαν ἐκ ὀλίγου. At verò alibi VII, 9. cum accus. personæ, sequente etiam præpositione ἐς, habente suum accusatiuum, pro *Occurrere* seu *obuiam venire hostiliter. H.*

Ἀντιπόλεμοι, *Hostes, Aduersarij*, πολέμιοι. VII, 236. fine. *H.*

Ἀνωσάμβροι, VII, 139. in fine, καὶ βασιλῆα μετὰ ἄλλους ἀνωσάμβροι. *Qui repulerunt*, pro ἀπωσάμβροι. nisi fortè hoc ipsum reponendũ sit. *H.*

Ἀξιόμβροι, actiua signif. pro ἀξιοῦσαι. I, 199. principio, πολλαὶ ἢ καὶ ἀξιόμβροι ἀναμίσγεσθαι τῇσι ἄλλῃσι, *Quæ non dignantur, Quæ dedignantur.* Item VII, 16. initio ἀξιόμβροι actiua itidem significatione. Verùm ἐκ ἀξιόμβροι ibi non est *Dedignans*, sed *Dignum non iudicans sedere*, vel *rem se dignã*, aut, *Indignum se iudicans qui sederet.* Eod. cap. 16. n°. 2. tamen voce actiua dixit ἀξιώσει, *Dignabitur. H.*

Ἀπαγινέειν significat *Exportare* siue *Deportare*. Ἀγινέειν, *Apportare*: & simpliciter ἄγειν. C. Frequens vsus horum verborum est *III*, 89, 92, 93, 94, 97.

Ἀπαδεῖν, *Displicere*: vt Ἀδεῖν, *Placere. H.*

Ἀπεμπαταῖσε significat apud Herodotũ, *Crepitum emisit. II*, 162. ὁ δὲ Ἄμασις (ἔτυχε γὰρ ἐὼν ἐπὶ ἵππου κατήμενος) ἐπάρας ἀπεμπαταῖσε. C.

Ἀπεσὼ, *Absentia*, (vt Democrito εὐεσὼ, *Bona constitutio*) IX, 48. ἐπαχωμένους τῇ ἀπεσοῖ τοῦ μάχης. C.

Ἀπὸ μοῦ ἴθανε pro ἀπέθανε μοῦ, VIII, 89. initio. Sic multa composita diuidit, inserta particula ἐών. vt ἀπ' ὧν ἐδώκαμεν pro ἀπέδωκαν & κατ' ὧν ἐκάλυψε, pro κατεκάλυψε, *H.*

Ἀρδις, *Genus teli* (vt volunt) *Pharetra*: sed significat apud Herodotum *Ferrum* (vt opinor) *sagitta*. C.

Ἄρθμιος, *Concors, Benenolus, Amicus.* VII, 101. in principio, μὴ ἐόντες ἄρθμιοι. Et IX, 9. Ἀθηναίων ἡμῖν ἐόντων μὴ ἀρθμίων. At verò ἄρθμια substantiui vice fungitur, VI. 83. τέως μοῦ δὴ σφι ἦν ἄρθμια ἐς ἀλλήλους *concordia inter eos erat*. Item ἀρθμίη, *Concors, Amica*, IX, 36. *H.*

Ἄρθρα de natura equæ posuit Herodotus. C.

Ἄση, *Molestia*. Et, ἄσασθαι, *Molestia & dolore affici*. C. I. 136. extremo, μηδεμίαν ἄσην ἀνδρὶ πλησιοχώρῳ παρεχόμενος vbi videri possit necesse minimè fuisse addere ἀνδρὶ. Ab Hippocr. ἄση de certo quodam molestiæ genere dicitur: nimirum de stomachi fastidio, nec non de fastidio ciborum. Quinetiam de inquieta corporis iactatione quæ ægrotis contingit. Vnde & Ἀσώδης hi vocantur pro quo & Ἀσαώδης gemino σ scribitur. Sic verò & Ἀσαθαι apud eundem, non solùm Ἀσᾶσθαι Vide Hippocr. lexicum.

Ἀσινὴς, *Illæsus, Incolumis.* IX, 5. ἀπέπεμψαν ἀσινέα, passiua signif. Apud Hippocr. actiua etiam. vt ἀσινέες ῥήξιες, *Innoxiæ*. Sic & aduerb. Ἀσινέως apud eundem, *Innoxiè*.

Ἀτὰρ, sicut & apud Homerum (cui Αὐτὰρ etiam in vsu est) pro *Autem*, vel *Sed*. lib. VI. cap. 133. respondet particulæ μὲν, cui passim δὲ ac interdum apud hunc quoque: vt IX, 115.

Ἀτάσθαλα, *Nefaria, Nefanda, Sceleſta*, IX, 77. & aliis plerisque locis. Necnon aliquis dicitur ἀτάσθαλος, vt IX, 115. initio. Frequens est & Homero. *H.*

Ἀτέοντες, *Nihil curantes*. Est & Homerus similiter vsus. C.

Ἀτρεκέως, *Verè*. vel *Certò*, vt I, 57. ἐκ ἔχω ἀτρεκέως εἰπεῖν. Sic *II*, 167. ἐκ ἔχω ἀτρεκέως κεῖνα. Hoc aduerbium frequens est apud Homerum etiam & Hippocratem: apud Homerum pro *Verè*, apud Hippocratem & pro *Certò, Exploratò*: & plerumque pro ἀκριβῶς *Exactè*. vt in Prognost. ὁ δύναται ἀριθμεῖσθαι ἀτρεκέως. Sic & Ἀτρεκὴς pro *Exactus*. Extat etiam Ἀτρεκείη apud Herodotum, quo significatur *veritas*. Apud Hippocr. ἀτρεκείη scribitur: vt ἀτρεκείη κεῖναι apud eum legitur pro eo quod attuli ex Herodoto ἀτρεκέως κεῖναι. *H.*

Ἄτρυτον πόνον, *Intolerabilem*, IX, 51. initio, ἔχον πόνον ἄτρυτον. C.

Αὐδάζειν, *Vocem emittere*, seu *Loqui*. C.

B

Βαθυτάτη αὐτὴ ἑωυτῆς, *Vbi profundissimum est*, Item de Istro IV, 48. ἴσος αὐτὸς ἑωυτῷ ῥέει. id est *Aequabili flumine fertur*. C.

Βάρις, in Euterpe, c. 41. Nauigium Ægyptiacum. C.

Βαρυσυμφορώτατος αἰθρώπων ἐών, 45. id est. βαρείας συμφορὰς αἰθρώπων μάλιστα παθών. vel βαρεῖαν συμφορήν. *Qui omnium hominum maximè graues calamitates est perpessus.* siue *grauem calamitatem.* Vel vna voce, *Miserrimus. H.*

Βασίλεια, I, 11. ἕως ἡ βασίλεια καλέοι, At verò βασιλεία, cum accentu in penult. in lingua communi dicitur *regnum*: apud Herodotum βασιληίη. vt ibidem sequitur proximè βασιληίλιον. *H.*

Βεβωμμένα, id est, βεβιβάσμενα, *Celebria*. C. Vide Βωμοί.

Βωθεῖν pro βοηθεῖν, (id est, *Auxiliari*) apud hunc scriptorem, teste Eustathio: affertúrque & ab Hesychio. Legimus tamen & cum ου, βοηθησάντων I, 150. in medio. *H.*

Βωμοί

Βῶσαι pro βοῆσαι (vt proximè præcedit βωθεῖν pro βοηθεῖν) *Clamare*. At in fine c. 146, l. I, μηδὲ ὀνόματι βῶσαι τὸν ἑωυτῆς ἄνδρα, non malè, *neque nomine compellare ſuum maritum*. Sic Ἀναβῶσαι pro ἀναβοῆσαι. vnde ἀνέβωσεν I, 10, *exclamauit*. Sic alibi I, 8. ἀμβώσας pro ἀναβοήσας, & ὑπιβώσαιτο I, 87. pro ὑπιβοήσαιτο. Paſſiuum autem particip. βεβαομμένα pro βεβοημμένα habuiſti paulo ante.

Γ

Γενέτωρ, *Progenitor*, in Vrania, c. 137. Alioqui vulgo recepta ſignificatione eſt *pater*. H.

Γένεα Ægyptiorum eſſe ait ſeptem, II, 164. & alios, ſacerdotes, alios, pugnatores, alios, bubulcos vocari, *&c.* Vbi Valla interpr. *Septẽ genera hominum*. Sed non minus placeret mihi *Septem ordines*, vel *Septem claſſes*. Sic alibi, I, 125. aliquot γένεα Perſarum eſſe ſcribit. At verò I, 56, legimus Δωρικὸν γένος, & τὸ Ἰωνικόν. H.

Γνωσιμαχέειν interpretantur *Perpendere ſuas vires, quæ inferiores ſint aduerſariorum viribus*. Itaque poſſet accipi Thalia, c. 25. εἰ μὴν νῦν μαθὼν ταῦτα ὁ Καμβύσης ἐγνωσιμάχεε. Significare videtur ſimpliciter, τῇ γνώσῃ μάχεσθαι. hoc eſt, *Mutare ſententiam, & perpendere*. Vrania, c. 29. γνωσιμαχέετε μὴ ἐξ) ὁμοίοι ἡμῖν. At Polymnia, c. 130. γνωσιμαχέοντες καὶ τἆλλα, καὶ ὅκου χώρου ἄρα εἶχον διαίρετον. C.

Δ

Δεῖπνα annotarunt ab Ionibus appellari Cœtus triginta hominum qui ſimul cibum caperent. Homero tamen δεῖπνον ſimpliciter cibum ſignificat, atque etiam equorum pabulum. vt Νεῶ δ' ἔρχεθ' ὅτι δεῖπνον. & Εὖ δὲ τοῖς ἵπποισιν δεῖπνον δότε.

Δένος, *Dedecus, Opprobrium*. Vnde & verbum Δενναίζω.

Δηλήσασθαι pro βλάψαι, apud hunc ſcriptorem, ſicut apud Homerum: vt Euſtathius quoque annotat in hunc illius poëtæ locum, Ἤα, Οὐδέ ποτ' ἐν Φθίῃ ἐριβώλακι βωτιανείρῃ Καρπὸν ἐδηλήσαντ'. ἐπεὶ, *&c.* Apud hunc IV. 198, legitur & δεδήληται, paſſiua ſignific. Hinc & Δήλησις apud Hippocratem: itẽ Δηλητήρια φάρμακα, pernicioſa atque adeo lethifera. H.

Διὰ cum genitiuo, vſum habens diligenter notandum, hoc in loco, I. 25. θοίνης ἄξιον διὰ πάντων τῶν ἐν Δελφοῖσι ἀναθημάτων, *inter omnia quæ ſunt Delphis donaria*. H.

Διαβάλλειν, *Calumniari, & Inſectari, & Fallere, & Verba dare*. C.

Δίαιταν ποιέεσθαι, *Diuerſari, Habitare, Commorari*. Sic III, 51. ἧς ὁ ἐξελαθεὶς ὑπ' αὐτοῦ παῖς δίαιταν ἐποιέετο, ἐς τέτρας πάμπαν ἀγέλεον (ita enim interpungendum eſt, non inter πᾶς & δίαιταν, vt in Ald. & Germ. editione) id eſt, *Vbi diuerſabatur*. ſeu, *Apud quos domicilium habebat*. At verò IX, 81. circa finem, δίαιταν interpres reddidit *vitam*: de rege Perſarum, ὃ τοιοῦδε δίαιταν ἔχων, ἦλθε ἐς ἡμέας ἅτε οἰζυρὴν ἔχοντας ἀπαρῃσύμβολος. Sed malim, *Cui quũ talis ſit ratio victus*, ſiue, *Qui quũ tali victu vtatur*. Cum hoc autem vſu nominis δίαιτα, non cum illo, conuenit ille qui paſſim apud Hippocratem occurrit, quin etiam apud medicos eius poſteros, qui ex eo ſunt mutuati: niſi quòd multorum ægrotorum δίαιτα, cum illa regis Perſarum comparata, planè eſt οἰζυρὴ (vt loquitur illic Pauſanias) præſertim ſi verum eſt illud, *Qui medicè viuit, miſerè viuit*.

Διασφάξ, *Crepido rupium*. C.

Διαφέρειν τὸν αἰῶνα, III, 40. *Aeuum tranſigere*, ſeu *Aeuum agitare*. Perinde ac ſi diceretur, *Perdurare in vita*. Apud Hippocr. διαφέρουσι exponitur etiam *Morbum perferunt*. Atque idem & voce paſſ. Διαφέρεσθαι vtitur pro *Durare*: ſi mendo carent exemplaria.

Διαχρῆσθαι pro ſimplici χρῆσθαι. vt VI, 11. εἰ ἦ μαλακίῃ τε καὶ ἀταξίῃ διαχρήσεσθε. In præcedenti autem cap. 10. dixerat, ἀγνωμοσύνῃ τε διεχρέωντο. Sic III, 72. οἵτε ψευδόμενοι καὶ οἱ τῇ ἀληθείῃ διαχρεώμενοι. At verò VII, 101, cum eodem dativo vtitur & compoſito illo & ſimplici verbo, ὦ βασιλεῦ κότερα ἀληθείῃ χρέσομαί σοι, ἢ ἡδονῇ. Et ſequitur, ὁ δὲ μὲν ἀληθείῃ χρῆσθαι ἐκέλευε. Paulo poſt c. 102. ἀληθείῃ διαχρήσασθαι, Et mox, τῇ (videlicet ἀρετῇ) διαχρεωμένῃ ἡ Ἑλλάς.

Verùm alicubi pro *Interficere*. vt I, 24. ſed ibi διαχρᾶσθαι, pro διαχρῆσθαι. Quinetiam compoſitum Καταχρῆσθαι vſum hunc apud illum habet, ſi bene memini: apud poſteros quidem certè eum habere conſtat. H.

Διδόναι λόγον ἑωυτῷ, vide in Λόγος.

Δίκαι ὀργαί, II, 149. *Quæ ſunt iuſtæ magnitudinis*. Vtitur autem & lingua Gall illa voce Lat. hac in ſignific. Apud Hippocratem δίκαιον exponitur εὔλογον: quod non ſolùm *rationi conſentaneum*, ſed *proportioni conſentaneum*, alicubi interpretandum eſſe videtur. Alioqui ἴσον etiam exponitur. Erotianus autem & quaſdam expoſit. affert quæ mihi violentæ videntur. H.

Δικαιοῦν ſæpe pro ἀξιοῦν, ſequente infinitiuo. Propriè autem ſonat perinde ac ſi quis dicat, δίκαιον κρίνειν, id eſt, *iudicare rem eſſe iuſtam*. III, 148. ὃς λαβεῖν μὲν δίδυμα οὐκ ἐδικαίου. vbi Valla, *recipienda non putauit*: ſed malim, *recipere iuſtum eſſe non putauit*. Vel potius, *par eſſe non putauit*. H.

Διφάσιον. *Geminum*: ſeu *Duplex*. C.

Item plural. Διφάσια, *Duplicia*. vel. *Bina*, aut *Duo*. Vt διφάσια τεχμήρια, I, 18. *Duo vel-*

nera. Et διφάσιαι αἰτίαι III.112. Et διφάσιαι εἰκόνες, II.182. *Binæ imagines.* seu *bifariæ.* Suspicor autem ex hoc διφάσιος Latinos mutuatos esse suũ *Bifarius*, itidemque *Trifarius*, ex τριφάσιος. Quod si ita sit, rectius scribentur per *ph.* H.

Δοξῶσθαι, pro quo dictum postea fuit δοξάζεσθαι. IX.47. ἐπεί τε δεδόξωσθε εἶναι ἄριστοι, *existimati estis.* Et VIII. 124. ὅμως Θεμιστοκλέης ἐδόκεε τε καὶ ἐδοξώθη εἶναι ἀνὴρ πολλὸν Ἑλλήνων σοφώτατος αἰεὶ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα. Vbi fortasse aliquis ἐδοξώθη vt ἐδόκεε scribendum putet. Sed quid si ἐβώθη, malè pro ἐβοήθη scriptum est? & scribendum est ἐβώθη, factum ex ἐβοήθη, (vt antea βῶσαι pro βοῆσαι, βεβωμμένα pro βεβοημμένα, atq; alia huius ipsius familiæ habuimus) manente altero ἐδοξώθη, sine σ, vt ἐχρυσώθη absque litteræ illa scribitur? H.

Δουλότερος, *Magis seruus.* Et Δουλοτέρη, *magis serua* VII.7. H.

Δωτίνη, δῶρα, seu δόσις, *Munera, Largitiones.* Et ἔδωκε δωτίνην, *dono dedit.* II, 1, Οἱ δέ κέ οἱ δωτίνησι θεὸν ὡς τιμήσουσι. Et Δωτινάζειν, *Dona corrogare* II, 179. H.

E

Ἔαδε, *Placuit*: ea signific. qua dicitur *Placuit ita facere.* pro *Visum est.* IV. 145, Λακεδαιμονίοισι ἦ ἔαδε δίκας τὰς Μινύας ἐπ' οἷσι θέλουσι αὐτοί. Sic alibi, ἐς ὅσον ἔαδε ὁμολογίῃ χρήσασθαι. Item ἐάσαντε, circa principium Calliopes, c. 5. sine infinitiuo, εἴτε οἱ ἦ ταῦτα ἐάσαντε, *Siue hæc illi placebant, Siue hæc sentiebat.*

Ἔγκοτον in duobus Herodoti locis legi: sed alios præterea occurrere cupio in quibus hoc vocabulum legatur, antequam de eo dicere ausim quod suspicor. Vix enim in duobus illis ἔγκοτον pro κότον dictum esse, mihi persuadere possum. H.

Ἐγκυρεῖν, vide in Κυρεῖν.

Ἐθέλει, pro εἴωθε, *Solet, Solitum est.* Pro quo & φιλέει dicitur. Vtrunque eodem loco habes, VII, 50: 1. Quum autem videamus Herodotum in priore quidem membro dicere φιλέει, in posteriore autem, ἐθέλει: minimè dubium esse cuiquam debet quin ita sit accipiendum. Ideoque Galenus, apud Hippocratem ita potius exponere debuit quàm verbo διώκειν. H.

Ἐκ. Præpositio hæc apud Herod. vsum quendam habet, qui non animaduersus fecit vt huic loco absurda interpretatio daretur, I. 10. μαθοῦσα ἦ ποτὲ ἐκ τοῦ ἀνδρός. Malè enim intellectum fuit, μαθοῦσα ἐκ τοῦ ἀνδρὸς, pro τὸ ποτὲ ἐκ τοῦ ἀνδρός. id est, ἐκεῖνο τὸ ἀνδρός· vt alibi docebo, simulque alia huius vsus exempla proferam. H.

Ἑκατέρω (pro quo perperam alicubi ἑκατέρω, quum positiuum sit ἑκάς) *Longius, Remotius, Vlterius*: & Ἑκάστατω, *Longissime.* H.

Ἐκγίνεσθαι *Licerem, Facultate esse.* Sic III, 142. initio, τοῦ, δικαιοτάτου ἀνδρῶν βουλομένου γενέσθαι, οὐκ ἐξεγένετο. *Non licuit, Facultas ei non fuit, Datum non est,* siue, *concessum.* H

Ἐκπαγλεόμενοι, *Admirantes.* vel potius *Valde admirantes, & ad stuporem vsque.* IX. 47. initio ἐκπαγλεομένων ὡς οὔτε φεύγετε ἐκ πολέμου. Deriuatum ex Ἔκπαγλος. vnde & aduerbium Ἐκπάγλως, apud Homerum, necnon apud Hippocratem, non simpliciter *Mirum in modum,* sed *Stupendum in modum.* Nisi quis *Ad stuporem vsque* malit dicere. H.

Ἐκπλῆσαι τῆς φρενῶν, *De statu mentis deiectũ esse,* III, 155. πῶς οὐκ ἐξέπληξας τῆς φρενῶν; Alibi in propria signif. ἐκπλώσας, I, 29. de Solone. Sic autem & Ἀναπλώσαι, II, 93. vbi proximè præcedit & ἐκπλώοντες. Inuenitur tamen alicubi in hoc verbo, & apud hunc, diphthongus ου, more linguæ communis, non ω. sed ex errore, vt opinor. Eorum locorum vnus est II, 170. πρὸς αὐτέμους αἰτίους πλέειν. H.

Ἑκτῆσθαι, pro κεκτῆσθαι, vt apud Homer. vnde ἐκτημένων, VIII, 140. extremo. Sic & Hom. Il. ζ, — ἀλλ' ὅσα φασὶν Ἴλιον ἐκτῆσθαι δυσμόρῳ πολίεθρον. Vult tamen Eustathius non minus Atticum esse quàm Ionicum. Quamuis autem hoc ex aliorum (vt credibile est) grammaticorum autoritate dicat, aut illi fides habenda non est, aut exemplaribus Aristophanis deneganda. Non ignoro alioqui Atticis cum Ionibus esse quædam communia. H.

Ἐλιννύειν, *Acquiescere.* C.

Ἐλλαμψεσθαι, pro ἐλλιψεσθαι. vt I, 80. τοῦ ἵππου ἦ ἐπεῖχε ἐλλαμψεσθαι αὐτός. de equitatu Crœsi. *Quo* (inquit) *& ipse Cyrus oppressum iri se verebatur.* Et Melpom. [IV, 21.] καταλαμφθεὶς, pro καταληφθείς. à verbo λαμβάνεσθαι, quod ϰατασχεῖσθαι, id est, *accipere,* illis significat. C.

Inuenitur & λάμψεαι, VII, 39. Quinetiam compositum φοιβόλαμπος pro φοιβόλαπτος, IV, 13. Cum hoc autem vsu huius verbi conuenit quod & eod. lib. IV. c. 79. legitur, νῦν ἔστος ὁ δαίμων ἦ τὸν ὑμέτερον βασιλέα λελάβηκε, ἦ βακχεύει. H.

Ἔμβολον, *Rostrum in naui, & veluti claustrum regionis.* Et de portis, χαλκόδετ' ἔμβολα, Phœnissis. C.

Ἐναγίζειν, vide in Καταγίζειν. H.

Ἐναῖαι, Scythæ euirati & vates Scythici, quorum & Hippocrates meminit ἐν τῷ περὶ ἀέρων, ὑδάτων, τόπων. sed ibi ἀνανδρίας vocat. Aliqui annotarunt ἐναῖαι esse *bellatores* apud Ionas. C.

Ἐνίκα, est ἐνίγκα. C.

Ἐννώσας, id est ἐννοήσας, *Quũ intellexisset,* Clione, c. 68. Et ibid. c. 77. ἐνίωτο, τὸν χιμῶνα παρεῖς

μὰς ἀμφὶ τῷ ἥκειν ἐχόμενον, *in animo habebat*. Et, ἐνενόησαν, *Animaduerterunt*, III, 5. C.

Ἔξεως de dimissione, seu amandatione vxoris v, 40. Vide Eustathium, qui & vno verbo ἀφεζύγιον exponit. *H.*

Ἐπαΐσιος, *De quo auditum est aliquid*, vt II. 119. ὡς ἐπαΐσιος ἐγένετο τῶν τε ἐργασμένων. *Postquam auditum fuit eum hoc fecisse*, vel *Innotuit*, *Compertum fuit*, siue *Compertus est*. Sic VIII, 128. ἐπαΐσιος ἐγένετο προδιδοὺς. *H.*

Ἐπί τι, pro ἐπὶ vacante particula τι, passim. *H.*

Ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς, vide in Ξυρόν.

Ἐπὶ, cum genitiuo quoque *Ad* significat. vt ἔπορον λέοντας ἐπ' Αἰγύπτιον I, 1. extremo. Quod & ipsum planè Atticum est. vt ἀπῆλθον ἐπὶ φυλῆς. Calliope c. 11. ἀπαλλάσσεσθαι ἐπὶ τῆς ἑωυτῶν ἕκαστος. Hæc ipsa præpositio ἐπὶ cum datiuo interdum vbi potius moris est vti præpositione ὑπὸ cum suo genitiuo. vt I, 15. καλέεται Τυγάδας ἐπὶ τοῦ ἀναθέντος ἐπωνυμίῃ, quum potius dicendum videretur, sequendo vulgarem sermonis formam, ὑπὸ τῆς τοῦ ἀναθέντος ἐπωνυμίης. Imitati autem sunt hunc præpositionis huius vsum quidam ex posteris: quorum ideo loci mendi suspecti fuerunt. Sic apud Arrianum ὀνομασθῆναι ἐπὶ μιῇ τῶν παιδῶν τῆς Κυβέλης νυμφῶν. At verò vbi hæc præpositio genitiuo iuncta huic rei significandæ adhibetur, ibi certum est mendosum esse locum. *H.*

Ἔππλα, *Supellex*. C.

Ἐπίστασθαι non solùm pro *Scire*, *Nosse*: sed alicubi & pro *Existimare*. In quibusdam autem Hometi & Hippocratis locis exponitur δύνασθαι, vbi tamen non video quid obstet quominus significationem suam retineat. *H.*

Ἐπίσιος, ἐφίσιος. Et Iupiter ἐπίσιος I. 44. C.

Ἐπισχερέως, *Accuratè*, *Vehementer*. Item *Obliquè*. C.

Ἐπίτεξ, *Vicina partui*. I, III. C.

Adiuuat autem valde Hippocratem hic locus Herodoti: quum ostendat legi perperam apud eum ἐπιτέξῃ. & ab aliis ἐπιτόξῃ, pro ἐπίτεξῃ, in hoc Περὶ γυναικ. loco, φημὶ δὲ γυναῖκα, ἢν ἐπίτεξῃ. *H.*

Ἐπιφράζεσθαι, *Excogitare*, *Perspicere*, *Animaduertere*: in fine Polymniæ, & in cap. 10. Terpsich. Et Καταφραδὴς αὐτὸν ταῦτα ποιῆσαι IV, 76. *Quum animaduertisset illum hæc facere*. *H.*

Ἔρχομαι φεύσων, Ἔρχομαι ἐρέων, Ἔρχομαι λέξων, & in præterito, ἦια λέξων, *Ingrediar exponere*. Virg. *Sic contrà est ingressa Venus*. C.

Ἐς τὸ, ἐως ἄν, *Donec*, C.

Ἔστεω, ea forma qua alibi αἴτεω. Videtur autem datiuus illius nominis ἕστεως, videlicet ἕστεοῖ, quod margini adscriptum est I, 85. vera esse lectio: & ἑστίωσα quod in ipso textu est, ad illius expositionem positum, eò irrepsisse. *H.*

Ἔστ' μαρίν, *Stercus*. C.

Ἔστ' αὖ pro ἐπισθ' αὖ. C.

Ἔστ' φεγίν, *Nox*. vt IX. 38. ὡς ἑσπέρην ἐγένετο. Itidemque Ἔστ' φεγίνας, *Noctes*. *H.*

Ἔστ' χαείστως, idem quod κεχαρισμένως. I, 32. fine. *H.*

Ἔφησε λέγων pro ἔφη, VII, 137. Sic ἐφασαν λέγοντες pro ἔφασαν, circa initium Calliopes, c. 2. *H.*

Ἔχειν cum præpos. ὅτι. vt ἔχοντας ὅτι σφίσι, eo fortasse modo quo dicimus, *Ils en ont à moy*. item, *Aqui en auez-vous?* Vide inter Gallicismos Ionicos. *H.*

Z

Ζόην, id est, βίος, *Vita*. Et Ζωὸς, *Viuus*. vt & Odyss. λ, Ζωὸς ἐὼν. Et Ζωάγρια, Odyss. θ. & Ζωγρεῖν, Iliad. ζ. C.

Quamuis autem ζόη esse Ionum dicatur, ab ipso etiam Eustathio, tamen & ζωὴ alicubi scriptum est: vt I, 38. genitiuus ζωῆς. *H.*

Ζωὴν, est Herodoto πορφυρεῶν ἱμάτιον, teste Suida. *H.*

H

Ἤθεα, *Domicilia*, id est, Ea loca in quibus vel homines vel animantes aliæ degere solent. C.

Ἠμείχθη, *Indignari*, *Offendi*. C.
Vide Περιημείχθη.

Θ

Θαλία, *Conuiuium lautum & opiparum*. Si à θάλλω deriuatur, sonabit quasi quis dicat *Conuiuium florens*, vt in Thesauro scripsi: sed addidi vocem *lætum*. Dixi enim posse videri respondere his duobus, δαὶς τεθαλυῖα. perinde ac si diceretur *Conuiuium lætum & quasi florens*. Verùm apud Herodotum (vt & Bud. scribit) non tantùm est *Epulum* sed etiam *Dies festus*. Sic autem in isto scriptoris huius loco in principio cap. 27. καὶ ἦσαν ἐν θαλίῃσι, Valla vsus est hac interpretatione, *& celebrando festo operam dabant*. Non video tamen cur altera significatio locum habere hic non possit. *H.*

Θοινίζειν. *Cibo*, *Pasci*. Factum ex θοίνη, ita vt sonet quasi quis dicat, Θοίνην παρέχω, vel Εἰς θοίνην παρέχω. eodem modo quo ex δεῖπνον fit

λυπνίζω. In Clione, cap. 129. quum accusat. personæ & datiuo rei, ἀνὴρ τὸν ἑωυτῆ λύπνον τὸ μὲν ἐκεῖνος σαρξὶ τοῦ παιδὸς ἐθώινησε. Vbi fortasse rectius πρὸ quam τὸ post λύπνον scriberetur. Alioqui subaudiendum fuerit κατὰ. H.

Θοὸς, τὸ σπέρμα. C.

Θορὸν non Θοὸς habet editio Basilienſis Heruagij, vnde sumpta hæc Camerarij fuerunt: sed hunc tamen θοὸς scripsisse mihi persuadeo. Nam illud θορὸν nec speciem quidem vocabuli Græci præ se fert: at θοὸς significans σπέρμα, id est, *semen* (sed intellige *semen genitale*) legitur apud hunc nostrum scriptorem, legitur apud Hippocratem. Apud hunc, vt II, 93. principio, ὑπορραίνοντες τῇ θοῇ: apud Hippocratem, vt quum scribit libro De morbis secundo, ἀναίρεται οἱ θοὸς πυλὶς καὶ ὑγρός. Scio alioqui fuisse qui aliquantulum discriminis inter θοὸν & σπέρμα ponendum existimarint. Obseruandum est autem, non simpliciter σπέρμα, sed σπέρμα παιδοποιὸν, ab Herodoto dici, VI, 68. H.

Θυμαλγὴς, *Animo dolorem afferens.* vt θυμαλγέα ἔπεα, I, 29. initio. *Verba dolorem animo afferentia*, vel *Aegritudinem alicui afferentia*, vt loquitur Terentius. Possis & ita reddere, *Verba quæ animus ægre fert.* Quoniam autem Homerus quoque isto composito vtitur, (veluti quum θυμαλγὲς ἔπος & θυμαλγέα μῦθον dicit) possis, magis poëticè loquens, reddere, *Verba animum mordentia.* H.

Θυμὸς, vocabulum valde alioqui & apud ceteros vsitatum, quendam vsum habet qui apud ceteros vix occurrat, nisi ex eius imitatione. Iungit enim genitiuo: vt quum lib. I, cap. 1. dicit ὠνέεσθαι τῆσι φορτίων τῆσι σφὶν ἦν θυμὸς μάλιστα. id est, *quorum maximè* (vel *potissimum*) *erat illis cupido.*

Θύσανοι, id est, κρασποὶ, *Bullæ aut fimbriæ in clypeis & tunicis.* C.

Θύσσανοι geminato σ apud eum antea scriptum fuit: sed ne geminetur σ obstat quantitas syllabica, quum prima breuis sit apud poëtas: etiamsi, licentia vtentes, in θυσανόεις & θυσανόεσσα producant, vt metrum possit ingredi. Tum autem & duplicatur illa littera in quibusdam exemplaribus. H.

I

Ἰθαγενὴς, *Germanum, Natiuum*, II, 17. οὐκ ἰθαγενέα σώματά ἐστι, ἀλλὰ ὀρυκτὰ, *Non sunt ossa natiua, sed fossilia.* C.

Vsus est hoc vocabulo non solùm Homerus, sed Hippocrates quoque: sed vterque paulo alia significat. quàm in loco qui modò ex nostro scriptore allatus fuit. Legimus enim Ο' ἡλ. ξ.

---ἀλλά μοι ἶσον ἰθαγενέεσσιν ἐπῆμα.

vbi ἰθαγενέεσσιν sonat γνησίοις· apud Hippocratem verò ἰθαγενὲς κύημα potest quidem fortasse exponi itidem γνήσιον, sed alia tamen ratione. Est enim conceptus vetus, & qui à falso, id est, à mola, distinguitur. Videndum an vocabula *Genuinus* & *Germanus* & hîc & illic habere locum possint. H.

Ἰ'θὺς & Ἰ'θὺ pro εὐθὺς & εὐθὺ, itidemque Ἰ'θεῖα pro εὐθεῖα, sicut apud Homerum & Hippocratem. Dici autem ab Herodoto ἐκ τῆς ἰθυΐας exponit ἐκ τῆ ἀνεφαιδοῦς & παρὰ δι'· hunc eius locum afferens, III, 127. ἐκ μὲν δὴ τῆς ἰθυΐας ἔρεπον ἐπ' αὐτὸν οὐκ ἐδύνεε πέμπειν, ἀτὰ οἱ διόντων ἐπὶ τῇ ἀρπάγματων. Est enim reponenda apud Suidam hæc scriptura, οἱ διόντων vna voce, pro illa quæ apud eum duas voces habet, οἱ διόντων. Vide plura super hoc loco in his verbis, Οἱ διόντα ἀρπάγματα. H.

Ἰκνεομένως, vnde Οὐκ ἰκνεομένως & Οὐκ ἰκνεομένως, *Non debitè.* & μᾶλλον τῶ ἰκνεομένω, *Magis quàm conueniret.* Hęc Camer. Exempla autem habes V, 65. φὰς αὐτὸν οὐκ ἰκνεομένως βασιλεύειν τῆς Σπαρτιητέων. Paulo post eod. cap. οὕτω ἰκνεομένως βασιλεύοντα Σπάρτης. Quod autem & aliis in locis feci in Gallorum, & aliorum qui Gallici sermonis studiosi sunt gratiam, hîc quoque faciam, vt quàm bene conueniat hic aduerbij istius vsus cum eo quod Gallicè dicitur, ostendam. Quum enim aduerb. ἰκνεομένως, vel potius ἰκνεομένως, (hanc enim lectionem præfero) à verbo ἰκνέομαι originem habeat, quod est *venire*, Gallicè *venir*: animaduertendum est ista verba, οὐκ ἰκνεομένως βασιλεύει, posse ita nostro illo sermone exprimi, *Il ne luy vient pas de regner.* Est autem *vient* à Latino *venit* (littera i ex fine ad principium transeunte ✠ Ionicè, οὐκ ἰκνέεται. perinde ac siquis diceret, οὐκ ἰκνέεται εἰς αὐτὸν τὸ βασιλεύειν, pro illis, οὐκ ἰκνεομένως βασιλεύει. Alioqui & his verbis hoc exprimeret sermo noster, *Il ne luy touche pas de regner.* Alterius autem generis loquendi, Μᾶλλον τῶ ἰκνεομένου, exemplum tibi suppeditat VI, 84. ὁμιλέοντα μᾶλλον τῶ ἰκνεομένω. quum antea pro μᾶλλον τῶ ἰκνεομένου dixisset μεζόνως· vtens his verbis, ὁμιλέειν σφι μεζόνως. Nam qui aliquid facit μᾶλλον τῶ ἰκνεομένου, id est, magis quàm conuenit, siue magis quàm par est, is dici potest illud ποιέειν μεζόνως, quod Ionicum est pro μειζόνως. quasi dicas, *maiorem in modum quàm oporteat.* Sed Valla malè hunc locum vertit

vertit, non secus quàm si verba illa μᾶλλον τῷ ἱκνεομένῳ non ad ὁμιλέειν sed ad ἀκριτοποιέειν, siue ad ἀκριτοποιέω (vt ibi legimus) referrentur. Addam & hoc, Hippocratem quoque illo aduerbio vsum esse, & quidem alicubi significare apud illum *Quantum par est*, *Quantum satis est*. vt quum dicit, γάλα πίνειν ἱκνεομένως. Apud eundem ἐν τῷ ἱκνεομένῳ χρόνῳ. *Debito tempore*, *Conuenienti tempore*, *Suo tempore*. Miror autem afferri ex illo loco scripturam ἱκνευομένῳ è loco libri De fract. ἐν τῷ ἱκνεομένῳ χρόνῳ, & dici, ἱκνεόμενον χρόνον non minus quam ἱκνεόμενον, in vsu esse. quasi verò illam quoque scripturam Græca lingua possit admittere, ac non iubeat nos vel ἱκνεομένῳ vel ἱκνεομένῳ dicere. Ceterùm huius generis loquendi aptum habemus hoc quoque exemplum, προγηράσκειν τὸ χρόνου τοῦ ἱκνεομένου, *Senescere ante debitum tempus*. Et quasi quis dicat, *Ante legitimum tempus*. Alioqui & simpliciter, *Ante tempus*, dici potest. Poëtæ autē dicerent etiam (vt opinor) *Ante suum tempus*. Ex eodem affertur & hoc, φερνὶς οὐχ ἱκνεύμενα (sed malo ἱκνεόμενα) pro *curis intempestiuis*. at verò illud, ἐν τῷ ἱκνεομένῳ χρόνῳ, apud Herodotum etiam exstat. VI. 86.

Ἱστορέειν & Ἱστορέεσθαι sæpe apud hunc scriptorem occurrunt, præsertimque illa vox actiua. Est autem Ἱστορέειν *Interrogare*, *Scisciatari*. *Percontari*, *Inquirere*: & Ἱστορέεσθαι, *Interrogari*. *Inquiri*. II, 19. Ἱστορέων αὐτοὺς λῷστα δύναμιν ἔχει ὁ Νεῖλος τὰ ἐμπαλιν πεφυκέναι τῶν ἄλλων ποταμῶν. Et paulo pòst, ταῦτά τε δὴ τὰ λεγόμενα ἐθέλομεν εἰδέναι ἱστορέον. Sic I, 61. μὴ δῆτα, εἴτε ἱστορέοντι, εἴτε καὶ οὐ, φράζει τῇ ἑωυτῆς μητρί. *Dicit matri siue percontanti siue non*. Sed Valla longè ἱστορέειν hic esse putauit *Enunciare*, ideóque alienum ab hoc loco sensum commentus est: vt tibi patebit ex collatione verborum eius cum iis quę margini adscripta sunt. At verò pass. vox ἱστορέεσθαι I, 24. legitur, sed ita vt actiuam potius signific. habere videatur. *H.*

K

Καὶ δὴ frequens est apud hunc, in narrationis velut incremento: vt quum Latinè dicitur *Atque etiam*, vel *Tum*, vel *Tum etiam*, & similiter. C.

Κάρτα πάνυ, *Admodum*. C.

Aliquando (I, 71.) & præfixo articulo dicit τὸ κάρτα, siue τοκάρτα. Eustathius tamen in librum ιωτα Iliadis, non Ionum sed Dorum esse dicit articuli pleonasmum ante aduerbia. *H.*

Καταγίζειν, vt καταγίζειν πυρὶ, *Igni consecrare*. Item *Immolare & sacrificare*, Clione c. 86. & Melpomene c. 35. Et Ἐναγίζειν, *Inferias mittere*: Euterpe, c. 44. in fine. ὡς ἥρωσι ἐναγίζουσι. C.

Illi autem Καταγίζειν addendum est Καταγίαζειν· si quidem emendatè scriptum est καταγιαζομένου, I, 202. Sed (verum vt fatear) suspicione apud me scriptura hæc non caret: præsertim quum & Erotianus, suo in Hippocratem lexico, Ἐναγίζειν, non Ἐναγιάζειν, scribat, exponens, τοῖς κατοιχομένοις ἢ τοῖς καταχθονίοις θύειν. sicut Hesychius, χοὰς ἐπιφέρειν, vel θύειν τοῖς κατοιχομένοις. Sed magis priorem probo expositionem quàm posteriorem: & in posteriore placet quòd κατοιχομένοις tantùm dixerit, non autem cum Erotiano, ἢ τοῖς καταχθονίοις· quoniam hoc de diis inferis dici solet. Non solùm autem *Inferias mittere* dixerunt Latini, sed etiam *Inferias ferre*, & *Inferias dare*. At *Inferias facere* (vt etiam exponitur) me legere haud memini. *H.*

Καταδόξαι vsurpat vt alij καταγνῶναι. *H.*

Καταπροίξεσθαι interpretantur, *Gratè habituros aut impunè laturos esse*. ἀπὸ τῆς προικὸς deducto vocabulo. vt Thalia, c. 36. extremo, ὃ κατάπροιξεσθαι, de iis qui Crœsum conseruassent. Et non minus in fine eiusdem libri, c. 156. & Polym. c. 17. Sed Terpsich. c. 105. posse ita accipi videtur vt sit à verbo ἰκέσθαι Ionico, & significet, *Progredi longius* aut *effugere*, similéve aliquid. C.

Καταφοβέζομαι, vide in Ἐπιφοβέζομαι, *H.*

Κατεδήσαν φόβον εἰ, II, 174. metaphora respondente ei quam habet ἀπέλυσαν. *H.*

Κατελογίοντο, vide in Ἀλογήσας.

Κείρειν apud Herodotum, *Vastare*, *Populari*. veluti quum dicit VIII, 32. πάντα ἐπέφλεγον καὶ ἔκειρον. Et IX, 15. ἔκειρε τοὺς χώρους. itidemque passiue, VIII, 65. ἐκείρετο ἡ Ἀττική. Quem verbi huius vsum sumpsit Herodotus ex Homero, vtente non solùm simplici, sed & composito Κατακείρειν· vt Odyss. χ. --ὅτι μοι κατακείρετε οἶκον, *Depradabamini domum*, *Spoliabatis domum*. Herodoti autem exemplo vsurparunt etiam Thucyd. & Plato. *H.*

Κερατίζειν, *Diripere*, *Sternere*, II, 115. ἀλλὰ καὶ οἰκία τῶν ξείνων κερατίσας ἥκεις. Et Homer. ---- ὅθι περ Τρῶας κερατίζει καὶ ἄλλους. C.

Κῆ, vt πῆ, item Κὴ sine accentu, quum est particula Ἀναπληρωματική, id est expletiua. Exemplum illius exstat I, 32. extremo, σκοπέειν δὲ χρὴ παντὸς χρήματος τὴν τελευτὴν κῆ ὅκοι βήσεται. At huius exemplum cùm alii plerique præbent loci, tum hic, IV, 124. σαθρὸς ὡς ἐξήκοντα μάλιστα κη. *H.*

Κληδὼν & Κλεηδὼν, *Rumor*, *Fama*, *Omen*. χαῖρε ἢ κλεηδόνι, Odyss. υ. C.

Κλαυθμάτων, Euterpe c. 2. *Vagitus puerilis*

significatio πεποιημένως, vt videtur Cam. Quamuis autem ita legatur in edit. illa Basilienſi, puto tamen Cam. ſcripſiſſe πεποιημένη, non πεποιημένως. aut ita, πεποιημένως (*vt videtur*) *facta*. vel potius *huic vocabulo data*. Vel tale quid.

Κόσμος, τάξις, id eſt, *Ordo, Ratio*, I. 99. κόσμον τόνδε ὁ Δηϊόκης πρῶτος ὅδε κατεστησάμενος, *Hanc rationem primus inſtituit*. vel, *Ita res regni ordinauit*. Item, II, 13. ἔφυγον οὐδενὶ κόσμῳ, *de effuſa fuga*. Inde Homerica, κοσμήτορε λαῶν. &, αὐτὰρ ἐπεὶ κόσμηθεν ἀμ' ἠγερέθοντο ἕκαστοι. C.

Κυείδιος ab Herodoto (ſicut & ab Homero ante illum) dicta fuit vxor, quam duxit dum adhuc eſſet κούρη, id eſt *virgo*, & quidem *iuuencula*, ſiue *iuuenilem ætatem non excedens*. Sic in Clione cap. 135. Γαμέουσι δ' ἕκαστος αὐτῶν πολλὰς μὲν κουκιδίους γυναῖκας. Sed ab Homero terminatione alia κουκιδίη dicitur. Sic II. ν, Οἳ μὲν κουκιδίλεω ἄλοχον ἠὲ κτήματα πολλὰ Μάψ οἴχεθ' αἱρέοντες. Sic Iliad. τ, -- Ἀχιλλῆος θείοιο Κυκιδίλεω ἄλοχον θήσω. Verùm & Κυείδιος πόσις (id eſt *maritus*) viciſſim ab Homero dicitur. H.

Κυρεῖν, cum genit. τυγχάνειν, ſiue τυχεῖν. Item Κυρῆσαι. vt I, 59. circa finem, ἐδέετό τε τοῦ δήμου φυλακῆς τινὸς παρὰ αὐτὸ κυρῆσαι. *aliquam cuſtodiam ab illo conſequi*, vel *obtinere*. Hinc & Κυρήσας pro τυχών. Apud Hippocratem participio iungitur, eo modo quo ἔτυχε, vel τυγχάνει plerumque illi iungi videmus. Legimus enim apud illum, ἢν μήπω κυρήσῃ τὸ σῶμα τεθνεὸς, id eſt, *neque dum corpus mortuum fuerit*. Vbi alioqui τύχῃ dici potuiſſet.

Ἐγκυρεῖν itidem pro ἐντυχεῖν, vt libr. VII. 218. ἐνεκύρησαν στρατῷ, *inciderunt in exercitum*. Exſtat verò & aliud compoſitum apud Hippocratem, videlicet Συγκυρεῖν, vt in libro De morb. συγκυρήσῃ ὥστε ῥιγῶσαι μεθύοντα. ſed hoc eſt pro συμβήσεται, id eſt, *eueniet*.

Κώμῳ χρῆσθαι, *Comeſſationem exercere*, vel potius *comeſſationes*. in Clione, cap. 21. extremo, τότε πίνειν τε πάντας καὶ κώμῳ χρῆσθαι ἐς ἀλλήλους. vbi interpres vertit, *Et inter ſe comeſſationibus vterentur*. Ab hoc nomine eſt Κωμάζειν. At verò κῶμα, quod frequens eſt apud Hippocratem, quamuis conſequi illas τοὺς κωμάζοντας compotationes plerunque videamus, mirum tamen eſt ſi Galenus κωμάζων prius eſſe quàm κῶμα, & hoc ex illo deduci putauit. Nec enim rationi & artis grammatices legibus conſentaneum magis puto κῶμα quàm κῶμος ex illo deducere: id eſt, non minus præpoſterè illud quàm hoc poſſe fieri.

Κῶς, & κως encliticè, pro πῶς & πως enclitico, paſſim apud hunc ſcriptorem, præſertimque hoc poſterius: vt lib. III, c. 150. καὶ κως ταῦτα ποιεῦντες ἐλαύθανον.

Λ

Λαβέειν, vnde Διαλαβέειν I, 114. Et Λελάβηκε, IV, 79. νυῦ ἕτος ὁ δαίμων καὶ τὸν ὑμέτερον βασιλέα λελάβηκε. Paulo antè, καὶ ἡμέας ὁ θεὸς λαμβάνει. legitur & λάβε, cùm alibi, tum I, 108.

Λαισήια, *Parmæ*, aut *Peltæ*. C.

Λαύρα, *Angiportum*. vt & Odyſſ. χ. C.

Λέσχη, *Sermo, Colloquium*. In Euterpe, c. 32. ἀπικέσθαι ἐς λέσχην περὶ τοῦ Νείλου, *mentionem factam* dicit *Nili*. Et Calliope, c. 70. ξυμφορὴς λέσχης, *verba quum fierent*. Et Ἔλλεσχα vt I, 153. ἀλλὰ τὰ Ἰώνων πάθεα ἔστι ἔλλεσχα, ἀλλὰ τὰ οἰκήια, *non de Ionum malis ſed de ſuis fabulabuntur*. Et Περιλεσχώευτος, II, 135. *Celebris*. Et apud Heſiod. λέσχη, locus publicus, de fabulis & colloquio vulgi, vt apparet, dictus. Odyſſ. σ, Οὐκ ἐθέλεις δῦναι χαλκήϊον εἰς δόμον ἐλθών, Ἠέ που ἐς λέσχην. C.

Λῃΐζεσθαι, *Rapere*. C.

Λιπαρείη τε καὶ ἀρετῇ, IX, 21. *Conſtantia* (ſeu *tolerantia*) *& fortitudine*. Λιπαρέετε μύοντες, *durate*, Calliope c. 44. Et Euterpe, c. 42. ἐπί τε λιπαρέειν τὸν Ἡρακλέα, *quum Hercules perſeueraret in flagitando*. C.

Λόγος, etiam *fabulam*, id eſt, μῦθον, ſignificat. vt Clione, cap. 141. ἐλεξέσφι λόγον. Et, Αἴσωπος λογοποιὸς, & Ἑκαταῖος λογοποιὸς, Euterpe c. 134. & 143. C.

Λόγον ἑωυτῷ διδόναι, *Reputare aliquid*, ſeu *Secum perpendere*. C.

Λωβᾶσθαι, *Fœdare*, eo modo quo dicitur à Virgilio, *Fœdauit vultus*, de facie mutilata. Sic enim apud noſtrum ſcriptorem Zopyrus ſeipſum λωβᾶται, III, 154. Atque vt hic legimus ἑωυτὸν λωβᾶται (additis etiam his duobus verbis, λώβιόν σφι ἐπῆκεν) ſic paulo pòſt, ἑωυτὸν λωβᾶται. Ac paruo interuallo ſequitur cap. 155. λελωβημένον ſignific. paſſiua. Apud Homerum Iliad. ε. Ἦ γὰρ δὴ Ἀτρεΐδῃ νυῦ ὕστατα λωβήσαιο, *Nunc poſtremum me iniuria affeciſſes*. vel, *contumelia*. Λωβεῖσθαι etiam inuenitur, & quidem apud Hippocratem. Ac ſignificationem paſſiuam habet λωβέονται in hoc eius loco, ἀτὰρ πολλὰ μὲν δὴ καὶ ἄλλα λωβέονται. vbi redditur, *Probro & dedecore afficiuntur*. H.

M

Μελεδωνὸς, *Curator*, vel *Curatrix*, *Cui cura rei alicuius demãdata eſt*, *Præfectus alicui rei*, *ſeu alicui negotio*. l. II. c. 65. μελεδωνοὶ ἀποδεδέχαται τῆς

τὰς δ' τροφῆς χωρὶς ἑκάστων, καὶ ἕρσενες καὶ θήλεια, τῆς Αἰγυπτίων. Paulo pòst, τῇ μελεδωνῷ θηείων. Itẽ, τ' οἰκητίων μελεδωνόν, III, 61. quod repetitur, &c. 63. seq. Sed & ipsum verbum Μελεδαίνειν habes v 111, 115. Μελεδαίνειν τε καὶ τρέφειν, videlicet, τοὺς νοσέοντας. H.

Μέμονα, sequente infinitiuo, *Fert animus hoc facere, Animatus sum ad hoc faciendum.* In Eratone, c. 84. μὴ ταῦτα μεμονέναι μὲν χρῆσθαι. Sic Homerus Iliad. σ, —— μάλιστα δ' φαίδιμος Ἕκτωρ Ἑλκέμεναι μέμονεν. Sic autem dicitur μεμαὼς cum eodem infinitiuo, & ad eandem rem significandam, paulo antè, Ἑλκέμεναι μεμαώς.

Μεταδόξας dicitur, *Qui mutauit sententiam*, seu *quem penituit*. H.

Μεταίχμιος γῆ, vide in Αἰχμή.

Μετεξέτερος, id est, πνές. II, 36. Ζεὺς μετεξέτεροι καλέεσι. C.

Μῆνις, κότος & ἔγκοτος, *Vehemens ira*. C.

Μῆχος pro μηχανή. vt II, 181. τοῦτο γάρ οἱ κακοῦ εἶδος μῆχος. Estque reponendum hoc ipsum verbum, & lib. IV. cap. 151. non longe à princ. pro μῆκος. Vtitur & Homerus: vt Iliad. β, —ὑδέ τι μῆχος Εὑρέμεναι δυνάμεσθα. Vt autem μῆχος pro μηχανὴ ab hoc scriptore dicitur, ita vicissim πάθη pro πάθος.

Μὶν dicunt αὐτόν. C.

Μύδρος, *Candens massa*. vt μύδρον σιδήρεον. I, 165. vel λίθος δλάπυρος· vt ille philosophus dixit: solem esse μύδρον, Anaxagoras Clazomenius, Ion. C.

Μυσίλλειν, *Dissecare*, Hom. μίσυλλόν τ' ἄορ τάλλα. In Clione, c. 132. δχαμυσίλας καὶ μέρια τὸ ἱερήϊον, *secta in partes vitè ima*. C.

N

Νεωχμοῦν, *Nouare*, id est, νεωτερίζειν. C.

Νόμος, vt communiter, *legem* significat, vt, I, 29. Σόλων αἰνὴρ Ἀθηναῖος, ὃς Ἀθηναίοις κελεύσασι νόμους ποήσας. Et, *Mores* ac *instituta*: quę & νόμαια· vt Thalia cap. 38. ὅτε νομίζουσι πολύτι καλλίους τοὺς ἑωυτῶν νόμους ἔχεσι εἶναι. In Melpom. c. 76. ξεινικοῖσι ἢ νομαίοισι καὶ ἔτι αἰνὰς χρᾶσθαι φόβῳ σφι. *Et consuetudinem ac morem*. Εἰ ἐξαπατᾷ τὸν τοὺς τῶν ποιεῦντας νόμος ὅδιν οἱ, in Clione, cap. 90. Significat & *Pascua*: vt apud Homer. quoque ἐπεί κε νομῷ μεγάσσῃ. Et *regio*: vt νομὸς Θηβαῖος, Μενδήσιος. Et *classis*: vt νομοὶ φόρον, in Thalia, c. 90. &c. Atque hæ posteriores duæ significationes sunt acuti nominis. Est & *modorum* appellatio: vt de Arione, I, 24. νόμον τ' ὀρθιον διεξελθεῖν, quos apparet acutos fuisse, & concini solitos voce altiore. Ἐν χερσὶν νόμῳ, significat, *In conflictu, Consertis manibus*. C.

Νυν, particula κοσμητικὴ, id est, expletiua, passim apud hunc scriptorem, post μοῦ. Ac statim initio primæ Musæ, Περσέων μοῦνοι οἱ λόγιοι Φοίνικας φασὶ χρηίσαι τ' διαφορῆς αὐτίης. Sæpe autem his particulis μοῦνος respondet δὲ in altero membro. vt lib. II. circa finem. H.

Ξ

Ξενίω & Φιλίω & Ὁμοιχμίω συνθέσθαι & διαλύσασθαι, Hospitij amicitiæque & belli coniunctionem & dissolutionem significat. C.

Ξυρὰ, *Nouacula*. Adhibetur autem hoc nomen cuidam loquendi generi, quo vtitur vt, μὴ ὅτι ξυρῆ γε τ' ἀκμῆς ἔχεται ἡμῖν τὰ πρήγματα, ἄνδρες Ἴωνες, ἢ εὖ ἐλευθεροῦσθαι ἢ δουλοῦσθαι. Exstat idem loquendi genus (quod prouerbiale fuisse videtur) apud Homerum: nisi quod ἴσταται est apud eum, non ἔχεται. Iliad. κ.

Νεῖ γὰρ δὴ πάντεσσιν ὅτ' ἐν ξυρῇ ἵσταται ἀκμῇ
Ἦ μάλα λυγρὸς ὄλεθρος Ἀχαιοῖς, ἠὲ βιῶναι.

In quo prouerbiali genere loquendi exponendo vsurpari solet vox *Discrimen*: quæ tamen vtriq; parti conuenire non potest. neque enim dicet aliquis *sibi imminere discrimen de tuenda vita*, vt dicet *discrimen de amittenda*: neque *discrimen de libertate subeunda*, vt *discrimen de subeunda seruitute*. Hoc constat, eos dici ὅτε ξυρῇ τ' ἀκμῆς ἵστασθαι, vel, ὅτε ξυρῇ τ' ἀκμῆς ἔχεσθαι dici τὰ πρήγματα eorum qui ab ipso temporis articulo velut opprimuntur, quo vel prosperam vel aduersam fortunam experientur. Nec aliunde videtur petitum hoc loquendi genus (quanuis alij secus sentiant) quàm ab iis quæ aciei cultri seu gladij admota, leui manus impulsu amputari possunt. Atque ita pertinebit ad id quod prouerbialiter itidem dicitur, *Sub cultro esse*. Vnde apud Horatium, *Et me sub cultro liquit*. H.

O

Οἰδόντα πρήγματα, vel οἰδάσαντα, ad verbum, *Res tumentes*, de iis quæ adhuc sunt turbulentæ, siue quæ nondum sunt compositæ: quasi quis dicat, *quarum tumor nondum resedit*. In Thalia, c. 127. ἅτε οἱ οἰδόντων ἔτι τῶν πρηγμάτων. quod male reddit interpres, *Vtique rebus nondum satis fundatis*. Sic autem & eod. lib. c. 76. vbi Ald. & Germ. editiones οἱ δόντων habent pro οἰδόντων. qui error est apud Suidam quoque. Sed illo in loco interpres ea verba præterit: ego in margine adscripta ibi interpretatione reddidi, *rebus flagrantibus*.

Οἰχώκεε, pro ᾠχετο. Et Iliad. β, ὅτι σφῶϊ συνοχωκότε. C.

Ὅκως, p ὅπως. *quomodo*. vt III. 116. ὅκως μὲν χρόμενος, & paulo antè, ὅκως δὲ λέγεσθαι ὅτι τὸν ἐπιόντα

Sed alium etiam vſum habet iſtud vocabulum, qui non datur illi ὅπως. vt in Clione, ca. 11. ἐώθεε δὲ καὶ ποιέειν, ὅκως ἡ βασίλεια καλέοι, φοιτᾷν. vbi redditur *quum* vel *quoties vocaret. Sic* ὅκως ὗοι, *quum* vel *quoties plueret.* Atque ita plurimis in locis vtitur. H.

Ολοίτροχος, ſubaudito nomine πέτρος, Saxi quoddam genus eſt, in hoſtes proiici vel potius deuolui ſoliti: quod à rotunditate nomen iſtud habere quidam crediderunt. Xenophon ad ὁλοιτρόχους addidit πέτρους. Homerus autem Iliad. ν. quadriſyllabe, ὁλοόιτροχος ὡς ἀπὸ πέτρης, vbi ſubauditur πέτρος. Quidam tenui ſpiritu hanc vocem ſcribunt, tanquam ita dicatur quaſi ὁλοὸς ἐν τῷ τρέχειν. Fuſius de hac voce diſſeritur in meo Theſauro Græcæ linguæ. H.

Ὄνομαι, *Vitupero*, vel *Contemno*, *Pro vili habeo*. vt II, 167. ἤκιστα ἢ Κορίνθιοι ὄνονται τοὺς χειροτέχνας. vbi interpres contrario ſenſu dixit, *Corinthij quoq; minimi faciũt opifices.* Sic apud Hom. ὄνοιτο, Iliad. ν, & Od. ξ. Et ὄνονται. Od. φ.

Ὅτι interdum pro ἀλλὰ τι. vt III, 78. εἴρετο ὅτι μὲ χρῆται τῇ χορῇ. Sic II, 19. circa finem καὶ ὅτι αὖερας ἀποπνεύσας μῦνος πάντων ποταμῶν οὐ παρέχεται. H.

Ὅτι τάχος, pro ὅτι τάχιστα, *Quamcelerrimè*, *Quamcitiſſimè*. Vel, *Primo quoque tempore*, IX, 7. in fine. H.

Ὅτι μὴ ſignificat, εἰ μὴ, *Niſi*, *Præterquam*, & ſimilia. C.

Οὐδαμοὶ, id eſt, οὐδένες. C.

Π

Παραπέμπω, *Introducere*. C.

Παραμέμνημαι alicubi poni videtur pro ſimplici μέμνημαι, ſicut pro hoc ponitur quibuſdam in locis compoſitum ὑπομέμνημαι, vel ἐπιμνήσθω. H.

Πάρεξ, *Præterquam*. C.

Παρέχει μοι, ſequente infinitiuo pro ἔξεστι μοι, *Licet mihi*, *Penes me eſt*, *In me ſitum eſt*. III, 142. H.

Παιδῶν, I, 37. ὅτι τινὰ διαλέγω μοι παιδῶν. Et paulo poſt, c. 38. ὅτι ἄλλο ὀδὲν ἄχαρι παιδῶν τοι. Vtrobique pro σιδῶν poſitum quidam exiſtimarunt. H.

Παχέες, *Diuites*, *Opulenti*, Αἱ γυναῖκες ἢ οἱ παχέες, vbi interpr. vertit *proceres*. Nam ſæpe hi ſunt ex illorum numero. H.

Περιμαχέω, ῶ, idem cum ſimplici Μαχέω ſignificare videtur: videlicet *Aegre ferre*, *Grauiter ferre*, *Indignari*: atque adeo magnam indignationem præ ſe ferre: quod fit querendo, ſiue quiritando: Vnde factum eſt vt III, 64. περιμαχήσας τῇ ἀπάσῃ συμφορῇ, reddiderim, *De tota calamitate queſtus.* Sed VIII. 109. initio, abſque vllo caſu ponitur περιμάχητον. Apud Suidam & περιεμαχήσας (non περιημαχήσας) & περιμάχητον, non περιμέχητον. At vero illius περιμαχητῖν plura tibi exempla Theſaurus meus ſuppeditabit.

Περιλαχλώϛητος, vide in Λέχη.

Πέριξ, *Circum*: vt *Arboribus clauſi circum*. vel *Circa*: vt *Corpora multa virûm circa*. C.

Περιόμματα στέγα, id eſt, ὀπτώμενα. πέσσειν enim *Coquere* & *Conficere*. vt Homero quoque, metaphoricè, χόλον πεπεμμένον. C.

Πίσσινος, id eſt, πεποιθώς, *Fretus*: vt & Hom. ὠρόρει πίσσινοι καὶ κάρτει χρεῶν. Sed & Eurip. Oreſte, θορύβῳ τε πίσσινος κἀμαθεῖ πυρρήσιᾳ. C.

Πολέμια, alicubi pro πολεμικά. H.

Πρόκα, *Subito*. lib. VIII. c. 65, καὶ πρόκα τε φωνῆς ἀκούειν. C.

Σ

Σαγήρεις, *Secures*, *aut Bipennes*, *aut aliud barbarici teli genus.* Ita Camer. ſiquidem fides habenda eſt illi Baſilienſi editioni: ac non potius credendum eſt illum σαγάρεις ſcripſiſſe. H.

Σαρκάζειν, *Tondere* ſignificat ſeu *Vellere*. vt Melpom. c. 64. Σαρκάσας βοὸς πλευρῆ. Atque id & Hippocrati ſignificat verbum, ἐν τῷ περὶ ἄρθρων, α. C.

Σακκέω, *Excolo*, in Melpom. c. 23. τοῦτο ἐπεὰν ῥήψωσι πόνον, σακκέουσι μαπόιοι. vbi tamen interp. verbo *exprimunt*, non verbo *excolant*, vſus eſt. Sed Euſtathius, vel potius Dionyſius apud Euſtathium, ex hoc noſtro hiſtorico Herodoto affert etiam χρήμαθ' ὑποσακίζόμενοι. Quinetiam ὑποσακίζειν τῆς ὁδοῦ eſſe ait τὸ ποσοπόπτειν καὶ ὑφαιρεῖσθαι (ſubaudiendum autem puto τῆς ὁδοῦ cum hoc verbo ὑφαιρεῖσθαι) atque addit, in hac ſignificatione reſpici fortaſſe ad ſaccum qui paulatim euacuatur. Alioqui σακίζειν dicuntur etiam ſaccularij fures, ſiue ſacculorum fures: quum Heſychius σακίζειν exponat, τὸ ὑπενόσφι δὲ κλοπεύειν τοὺς σάκους. Sed apud illum & in verbo & in nomine littera σ geminatur (ſicut & in σακκέουσι apud Herodotum: quum Ælius Dionyſius σάκος etiam non σάκκος ab Atticis ſcriptum fuiſſe teſtetur.

Σπέρχειν, *Aduerſari* & *offendi*. Et Σπερχθεὶς *Perturbatus*. C.

Συγγινώσκω (vt admonui in Ἀναγινώσκω) à vulgari vſu & ipſum diſcedit apud Herodotum: qui duobus modis eo vtitur. VII, 13. τῶν μὲν τοι συγγνοὺς, χρήσομαι τῇ ἐκείνου γνώμῃ. vbi συγγνοὺς eſt, *Poſtquam mecum reputaui hanc rem.* vel, *conſideraui*, ſeu *perpendi*. Sic in fine cap. 3. lib. IV, μαθόντες ὡς εἰσι ἡμέτεροι δοῦλοι, καὶ συγγνόντες τοῦτο. Sic & cap. V. in fine. (Talem autem vſum

vſum eſſe verbi συμφερνεῖν, in meo linguæ Græcæ Theſauro docui.) Aliter in fine c. 43. lib. IV. vbi infinitiuo iungitur, Ξέρξης δὲ οἱ ὐ συγλινώσκων λέγειν ἀληθέα. q.d. *Non aſſentiens ipſi vera dicere*, ipſum videlicet, q. d. *Non conſcius ipſi veritatis*. In hoc tamen loco libri V, ca. 91. συγλινώσκομεν αὐτοῖσι ὑμῶν ὐ ποιήσασι ὀρθῶς, magis proprie reddi poteſt, *Conſcij nobis ſumus*. Quinetiam voce paſſiua vtitur alicubi hac in ſignific. vt V, 86. ἐόντες συγλινωσκόμενοι ἐῦ, κ᾽ τὸ ἔξειν. Vbi autem dicit, VI, 92. ὅτι συνεγινώσκοντο, ἥσσόν τι αὐθαδίζεσθαι, ſignific. *Non agnoſcebant culpam*. H.

Συμφήσας interpretantur σωτείφας, Clione, c. 189. Significat autem correptionem. C.

Σωαλίζω, vide in Ἀλέες.

Σωαμωρίειν, *Vaſtare, Perdere*. Et Σωάμωρος, *Noxius*. C. Sed ſcribitur etiam Σιναμωρίειν. H.

Σωνοίῃ ἐχόμενος, *I*, 88. *Cogitabundus*. Vel, *Quum in attenta cogitatione verſaretur*. H.

Συρμαΐζειν, *Purgare* τῇ συρμαίῃ quam alij potionem, alij herbam aut radicem, alij ſuccum quempiam fuiſſe putauerunt. C.

Συαπούδδω τινί, ſequente infinitiuo, *I*, 92. *Studio meo & opera aliquem adiuuo ad aliquid efficiendum*, vel *Studium meum alicui ad aliquid præſto*. At verò Ἐπαπούδδω & Ἀποπούδδω alibi in locis vicinis ceu contraria ponuntur. H.

Σφι pro σφίσι ponunt. C.

Σχοινοτενὴς, *Rectum*. C.

T

Τάρσους καλάμων, Clione, c. 179. interpretatur *Areolas arundineas, ſuper quibus lateres areſcerent*. Sunt & ταρσοὶ ποδῶν. Et remigia ταρσῶν habent appellationem. Nominantur etiam ταρσοὶ in volucribus. C.

Τέλειον, *Perfectum, Confirmatum, Euidens*. δὶ ὄψιν ὀνείρου τελείου. *I*, 121. Et, τὰ τέλεα τ᾽ προβάτων, *I*, 183. *grandes oues*. C.

Τέλη, *Impenſæ, & Ordines*. C.

Τέω interrog. vt *I*, 117. τέῳ δὴ μόρῳ τὸν παῖδα κατειργάσαο; *Qua morte interfeciſti?* Eodem modo τοῖσι ὄμμασι, I, 37. H.

Τεθρύφθαι, *Afflictum eſſe*. C.

Τὸ, paſſim pro ὃ, id eſt *quod* relatiuum. Sic *I*, 51. εὐδηλον τὸ λέγουσι ἐῦ. Et paulo ante, τῷ ὀνησάμενος τὸ ὄνομα. pro ὧ, *cuius nomen quamuis ſciam*. Sic alibi ἐν τῷ pro ἐν ᾧ, *in quo*. Pluralis autē genitiuus τ᾽, quum eſt articulus præpoſitiuus, interdum vocalem ν̓ interiectam habet inter nomē cum quo iunctus eſt. vt *I*, 51. τ᾽ νὺς Δελφῶν, pro τὰς τ᾽ Δελφῶν. vel potius τ᾽ Δελφῶν τὰς.

Τριφάσιον, *Triplex*: vt διφάσιον, *Duplex*. C.

Τῷ ἐόντι χρησάμενος, *Veritate vſus, Eo quod res erat*. Et τῷ ὄντι γε, *Reuera*. Et κ᾽ τὸ ἐὸν, *Secundum veritatem*. C.

Τῶν ἴδμεν, pro ὧν ἴσμεν, *Quæ comperta aut cognita ſunt*. vſitata parentheſis Herodoto. C.

Τωὐτὸ, id eſt, τὸ αὐτὸ, ſimilitudinem & æqualitatem & coniunctionem ſignificat. κ᾽ τωὐτὸ τὸ καὶ Ἕλληνες λέγουσι, *I*, 1. *idem ipſum quod Græci memorãt*. Χῖοι μὲν νυν κ᾽ Ἐρυθραῖοι κ᾽ τωὐτὸ φωνέοντες, *I*, 142. *eadem lingua vtuntur*. Item τωὐτὸ φρονήσαντες, de conſenſione & concordia, in Clione, c. 59. fin. Et in Polymn. c. 145. συλλεγομένων ἐς τωὐτὸ, *quum conueniſſent*. C.

Υ

Ὑβρεις, *Petulantia & laſciuia*: vt de equis, Clione c. 189. de Mulis, Melpom. C.

Ὑγιηὸς, id eſt, ὑγιεινὸς, *Sanus*. C.

Ὑπερθρώσκειν, *Superſilire*. vt *II*. 66. ὑπερθρώσκοντες τοὺς ἀνθρώπους. Apud eundem legimus & Καταθρώσκω. apud Homerum autem & Ἀποθρώσκω & Ἐπιθρώσκω legimus.

Ὑπερτίθεμαι vſum quendam apud Herodotum habet multorum auribus valde mirum futurum. Ponitur enim pro *Communico*: ea in ſignific. qua dicimur conſilium noſtrum alicui vel cum aliquo communicare, (vtriuſque enim exemplum inueniuntur) & qua Cicero dicit, *De ſocietate multa inter ſe communicarent*. lib. V, c. 24. circa finem, νῦν ὦν, ὅτινοίω χρήματα μεγάλα κατεργάσασθαι, ἀπίκνεό μοι πάντως, ἵνα τοι αὐτὰ ὑπερθέωμαι. *Nunc igitur quum res magnas aggredi in animo habeam, fac omnino ad me accedas, vt tecum de ijs communicem*. ſed alterum verbum multo aptius mihi videtur. Interp. reddidit *Aperiam*. Sic VII, 8:1. διὸ ὑμέας ἐγὼ συνέλεξα, ἵνα τὸ νοέω πρήσσειν ὑπερθέωμαι ὑμῖν. Quinetiam, *I*, 8. τούτῳ τῷ Γύγῃ κ᾽ τὰ ἀπουδαιέστερα τῶν πρηγμάτων ὑπερετίθετο. Vtitur vero & actiua voce ὑπερτίθημι eadem in ſignific. vt videbis III, 155. & V, 32. H.

Φ

Φάλαρα, Ornamenta equorum. C.

Φάρμακα, *Colores*. Clione, c. 98. φοινικοβαφέες λιθοτρόφοι εἰσὶ φαρμάκοισι, *nitent coloribus*. Et φαρμακεύειν, *Tingere*. C.

Φάρσος, *Portio*. C.

Φερέζυος, ἀνεμώδης, *Sufficiens*. C.

Φρενήρης, *Mentis compos*. C.

Φὼρ, *Fur*. C.

Χ

Χεὶ χεῖσθαι, ſeu τῇ χειὶ, vide in Ἀλκή.

Χρᾶν, *Reſpondere*, id eſt, Oraculum reddere. ἡ ἧ Πυθίη οἱ χρᾷ τάδε, *I*, 55. *reſponſum Pythia hoc reddidit*. Et, χρήσαντος τοῦ θεοῦ, Clione, c. 69. *Quum oraculum redditum mihi ſit*. Inde & Χρηστήριον· ſed communius. C.

Χρῆμα. vt, συὸς μέγα χρῆμα. *I*, 36. Et, τυραννὶς χρῆμα σφαλερὸν. III, 53. Et, χρῆμα πολλὸν νεαρὸν. VI, 43. Et, χρῆμα χιμαῖρος ἀφόρητον, VII. 188. C.

Ψ

Ψῆνες, Quæ in caprificis beſtiolæ naſcuntur. C.

Ω.

Ὥρλω ἔχειν, I, 3. *Reſpectum habere*, aut *curam*. Et, οὐδεμίην ὥρην ἔσχε, III, 155. *Nihil momenti attulerit*, vel, *Nihil retulerit*. C.

EX EIVSDEM H. STEPHANI PROLEGOMENIS, IN SECVNDA EDITIONE HERODOTI.

QVANTA ſit variis in rebus Gallicæ linguæ cum Græca conuenientia, & quàm multa Græcorum loquendi genera in Gallicum ſermonem ita verti poſſint vt verbum verbo reddatur, (quam Latina contrà Græcis nullo modo reſpondeant) ante multos annos docui, in Gallico libro cui titulus eſt, *De la conformité du langage François auec le Grec*: id eſt, De cõformitate (ſi ita loqui licet) Gallici ſermonis cum Græco: at quum primam Herodoti editionem dedi, vel hunc vnum argumento meo non parum exemplorum ſuppeditare animaduerti. Quum autem ea illi editioni præfixiſſem, ne in hac quidem prætermittenda, ſed potius cum aliquo auctario exhibenda cenſui.

IONISMI GALLICI, SIVE IONICI Galliciſmi, qui apud Herodotum leguntur.

Ἀποβαλέεις τὴν κεφαλὴν, *Tu perdras la teſte*. VIII, 65.

Καμβύσεα ἔτυψε ἡ ἀληθὴς τῶν λόγων, *Cela luy toucha le cœur*. III, 64

Τὰ μὲν ἄνω κάτω θήσω, τὰ δὲ κάτω, ἄνω, *Ie mettray ce que deſſus, deſſous*. id eſt, *Ie renuerſeray tout l'ordre qui y eſt eſtabli*. III, 3

Οὐκ ὀρθῶς σεωυτῷ προέσηκας, *Vous ne vous gouuernez pas bien*. II, 173

Κόσμον τόνδε Δηϊόκης πρῶτος ὧδι κατεσκεύασε, *Il fut le premier qui eſtablit ceſt ordre*. I, 99

Μωρίη πολλὴ λέγειν, *C'eſt vne grande folie de dire cela*. I, 146

Ἔρχομαι φράσων, *Ie vien à dire*. Vtitur autem illo genere loquendi frequentiſſimè: ſed mutato interdum partic. φράσων in λέξων, aut ἐρέων. I, 194

Σιωπᾷ χεῖσθαι, *S'attacher*, de conſerentibus manus. I, 214

Ἵνα ἴδω τί κοτε καὶ λέξει, *Pour voir qu'il dira*. II, 114

Ἔλαβε τὸν μισθὸν, *Il a receu ſon ſalaire*, vel *ſon payement*. de eo qui punitus fuit pro meritis: ſeu, pœna quam meruit affectus fuit. III, 15

Ὡς δὲ ἐς τὸν οἶνον ἀπίκετο. *Quand il vint au vin*, pro *Quand il vint à parler du vin*. III. 22

Τὸν ταῦτα ὑπεθέμην εἰπεῖν, *Qui a donné charge de dire cecy*. III, 63

Ἀπήνεικε Καμβύσεα, *Il emporta Cambyſes*. vt dicitur, *Ceſte maladie l'emporta*. Alibi, λοιμὸς ὑπολαβὼν ἀπήνεικε. III, 66

Ἐπί τι ἦλθε ἐς Δαρεῖον ἀπίκετο γνώμην ὑποφαίνεσθαι, *Quand il vint à Darius de dire ſa ſentence*. III, 71.

Ἀπῆκε ἑωυτὸν δὴ κεφαλὴν φέρεσθαι ὑπὸ τὸ πύργου κάτω, *Il ſe laiſſa tomber*. etiam de eo qui præcipitem ſe dederit. III, 75

Θυμὸν ἔχε ἀγαθὸν, *Ayez bon courage*. III, 85

Πρόσφερε Δαρείῳ λόγον τοιόνδε, *Porta ceſte parole à Darius*. III, 134

Ἔσαν ἐν φυλακῇσι, *Ils eſtoyent ſur leurs gardes*, III, 152

Γνῶναι τὸ θέλει τὰ δῶρα λέγειν. vt didicimus, *Que veut dire cela*: pro, Quid hoc ſibi vult? IV, 131

Ἔδοσαν σφέας αὐτοὺς Ἀθηναίη τῇ Λιγύπῃ βασιλεῖ, vt dicimus, *Ils ſe donnerent à vn tel prince*. IV, 159

Εἰ ὑμῖν φίλον ἐστὶ, *S'il vous plaiſt*. quum rogamus vt aliquid fiat. V. 20

Οἷόν τι χρῆμα ἐποίησας; *Qu'auez vous faict?* cum increpatione. V, 23

Ἐκ νέης, *De nouueau*, pro Deintegro, Rurſus. V, 116

Ἀταξίη, *Deſordre*. VI. 13

Οὐκ ἀπέδοσαν τὸν ὁμοίως, *Ils n'ont pas rendu la pareille*, vel, *ils ne rendirent pas*. VI, 21

Τρίτῳ ἔτεϊ τουτέων, *Il y a trois ans de ceci*. pro *Trois ans depuis ceci*. VI, 40

Ἐπισφίσι ἔχοντας. vt dicitur, *A qui en auez-vous?* pro *A qui en voulez-vous?* VI, 49

Ἐς τὴν ἰκνέεται ἔχθρη, *A qui il vient*, pro *A qui il appartient*. huc pertinent quæ de aduerbio ἱκνεομένως dixi in recenſione vocab. Herodoti. VI, 57

Τοῦτο ἀπέρριψε τὸν ἔπος, *Il ietta ce propos*. VI, 69

Καὶ τοῦτο οὐκ ἔστι ἄλλως εἰπεῖν, *On ne le peut dire autrement*. id eſt, *On ne le peut nier*. VI, 124

Οὐκ ἦλθον ἐς τοῦτον τὸν λόγον ὥστε μάχεσθαι, *Ils n'en vindrent pas à ces termes*. VII, 9. 2

Τὰς πρῴτῃ ἡμέρας, *Ces iours paſſez*, pro Nuper. VII, 16. 2

Νομίζων Ξέρξεα ὑπὸ δέος λέγοντα οὐδέν. vt Gall. *Ce n'eſt rien dict*. VII, 17

Πρῆγμα

Πρῆγμα αὖ εἴη μοῦνον, ſequente infinitiuo. *On n'auroit autre choſe à faire que*, &c. VII,130

Πρῆστον χρημάτων πάντων, *Deuant toutes choſes*, VII,145

Εὐείσκω συμβαλλόμενος, vt à nobis dicitur, *Ie trouue par mon compte.*. VII,187

Διέξοδοι βυλεύμάτων, vt dicimus, *Diſcours*, VII. 234.

Ἀριθμὸν ποίεεσθαι, *Faire le compte.* VIII.7

Ἥπερ δὴ ἔφερε τὴν ἀληθείην πᾶσαν. Tale eſt in noſtro ſermone, *On luy apporta toute la verité du fait.* VIII,82

Φέρει καὶ ἐς πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα, *Il emporte à toute la Grece.* VIII,142

Ἐξέμαθον πᾶν τὸ ἐὸν, *Ils ſceurent tout ce qui en eſtoit* IX,11

Ἑκατὸν ὀργυιαὶ δίκαιαι, vt Gall. *Iuſtes*, id eſt, *De iuſte meſure.* Iuſtæ menſuræ.

Δέσποτα, aliquot in locis ad regem: vt illi dicimus *Sire*: pro quo ſcribi *Cyre*, poſtularet deriuatio à voce κύρος (id eſt, *domine*) quæ poſtea deprauata fuit in κύριε.

ALIA DE HERODOTI VOCIBVS, ET VARIA IN QVIBVSDAM MS.ᵒ SCRIPTVRA, &c.

Ex eiuſdem prolegomenis in eadem ſecunda editione.

RATIONI autem conſentaneum mihi videtur vt à quibuſdam illius recenſionis [*præcedentis vocum Herodoti*] locis initium ſumam, ſuper quibus habeo quod te moneam. Primus erit vbi vocabulum ἀτίοντες (VII,223. in fine) Camerarius interpretatur, *Nihil curantes*, addens, Homerum ſimiliter eſſe vſum. Nam ἀτίοντα quidem legimus apud Homer. Iliad.υ, ſed pro βεβλαμμένον, (videlicet εἰς τὰς φρένας, ſiue τὴν φρένα. vnde dicitur aliquis voce compoſita βλαψίφρων) ab ἄτη. Pro illo igitur ἀτίοντα, ego vel ἀτίοντα (fuit autem facilis lapſus ex ἀτίοντα in ἀτίοντα) vel ἀτίζοντα reponendum cenſeo. Illud tamen mihi nullum lexicum ſed memoria diu ſolicitata ſuppeditauit. Recordatus ſum enim me legiſſe (apud Theognin, ni fallor) hunc verſum,

Παῦς τις τῶλέσιον ἄνδρα τίει, ἀτίει ὃ πενιχρόν.

At verò ἀτίζων, pro καταφρονῶν apud Homerum extat Iliad.υ. Quòd ſi etiam incidiſſet Camerarius in aliquem Herodoti locum vbi vox ἀτίοντες vſum illum haberet, eam pro mendoſa habendam eſſe, ex iis quæ dixi conſtat.

Fuerunt alioqui vocabula quædam inter illa quæ idem recenſuit, in quorum ſcriptura ab editione Baſilienſi diſcedere non dubitaui, quum manifeſtus eſſe error videretur. Sed tamen, ne meo ſtare iudicio neceſſe habeas, hæc ſunt, αἰγιέων, mutatum in ἀγιέων· & δμαρέη, in δμαείη· necnon θορὴ, (quod barbarum potius quàm Græcum videri poterat) mutatum in θοὴς. Item χλῖες in ψλῖες, de beſtiolis quæ in caprificis naſcuntur. Monui autem & de nomine σαγήρεις, tanquam ſuſpecto, pro σαγάρεις· quod apud Herodotum legitur.

SED hinc ad alia venio, quæ ſcrupulum iniicere cuipiam poſſint circa interpretationem. Ex his eſt δμαείη, quod ille interpretatus eſt *ſternus*: quum potius *ventris exoneratio* ſignificetur: ſicut & ὑπόπατος (quo illud exponitur) hoc ſonat.

In vocabuli Ἐπιστρεφέως interpretatione dubitari poteſt de illa voce Latina *Obliquè*, poſita inter haſce duas *Accuratè* & *Vehementer*: & ſuſpicatus ſum primo aſpectu, *Obnixè* eum ſcripſiſſe: ſed quum poſtea cogitaui, Suidam teſtari, Herodotum eſſe vſum pro ἀπατηλῶς, id eſt, *Fallaciter*, *Deceptoriè* (ſi & hac vti voce licet) *Fraudulenter*, illud *Obliquè* retinendum, & tantùm ſedem ei ſuam mutandam cenſui.

In voce χρῆμα locos aliquot, tanquam eiuſdem rei exempla, affert, quum tamen non eundem in omnibus illis locis vſum habeat vox ea de qua agitur. Quatuor enim exemplorum, quæ proponit, primum ei eſt hic locus, συὸς μέγα χρῆμα· ſecundum, iſte, τυφανὶς, χρῆμα σφαλερόν· tertium, χρῆμα πολλὸν νεαρὸν· quartum, χρῆμα χθαμαλὸς ἀφόρητον. atqui in illo ſecundo loco vbi dicitur, τυφανὶς, χρῆμα σφαλερὸν, non idem eſt vſus vocabuli χρῆμα, qui in ceteris tribus: adeo vt hic χρῆμα in πρᾶγμα mutando, dici queat eodem ſenſu τυφανὶς, πρᾶγμα σφαλερόν· at in ceteris illis locis vbi genitiuus iungitur illi nomini χρῆμα, hæc mutatio locum non habeat. Quoniam autem huius loquendi generis nullam ille expoſitionem addit, ideoque lector eam ſe à me expectare non immerito dicturus eſt, oro vt meum Theſaurum conſulere, & ita vicariam operam illum mihi præſtare, malit: ſimulque diligenter eum quem ibi propono Plauti locum expendere, annon in eo Ionicam illam phraſin repræſentare, aut ſaltem ad eam alludere, voluerit. Simul autem inde diſces, non minus Atticis quam Ionibus vſitatum illud loquendi genus fuiſſe, quum & Ariſtophanes eo vtatur. Ac ſunt certe & alia plurima quæ Attici ab Ionibus mutuari non dubitarunt.

In iis quæ paruo interuallo sequuntur (pauca enim tantùm verba interiecta sunt, quibus vox ψλῶες exponitur: pro qua perperam scriptum esse χλῶες in editione Basilienſi, paulo ante dixi) postquam ὥρλω ἔχειν, interpretatus est *Respectum habere aut curam*: subiungit, *Et*, ἀδημίη ὥρη ἔσαι, *Nihil momenti attulerit*. Quæ tamen interpretatio conuenire loco non potest. Sunt enim verba illa ex hoc lib. III, 155. loco, τὸ σεωυτῦ ς ρατηΐης τὸ ἀδημίη ὥρη ἔσαι ὑπολλυμένης. Sonant autem hæc, *Cuius amissionem nemo curabit*, vel, *De cuius amissione nihil pensi cuiquam erit.*

Sed nec ad verbi γνωσιμαχέειν interpretationem non satis attentionis attuliſſe videtur: atque id vel ex iis intelligere poteris quæ in meo Thesauro de verbo illo dicuntur.

VENIO nunc ad aliud cuius mentionem obiter tantùm feci in illa ipsa recensione, ne, si forte diutius differam, obliuiscar. Id autem est de vocabulo Ἔγκοτος. Dixi enim me vix persuadere mihi posse, ἔγκοτον in duobus quos legissem Herodoti locis, pro κότον positum esse. Ideo autem à me dictum hoc est, quòd vocem hanc pro adiectiuo tantum nomine habeam, & nihilo magis substantiuum esse nomen posse existimem quàm ἔγκυκλον, aut ἔγγονον, aut ἔμπονον. Confirmant autem, mihi hanc opinionem quatuor noſtri scriptoris loci: quorum primus sit hic, VI, 73. δεινὸν τινά σφι ἔγκοτον ἀλλὰ τὸν πρεσπηλακισμὸν ἔχων. Secundus autem hic, VI, 133. ἀτὰρ τινὰ ἔγκοτον εἶχε. Tertius sit iste, VIII, 29. ἔγκοτόν σφι ἀμφοτέρων ἐχόντες. Ad quartum autem antequam veniam, considerare te iubebo in duobus locis sequi participium ἔχων, in vno ipsum verbum εἶχε. Quid tum? dices. Quoniam dico scriptam ab Herodoto fuisse præpositionem ἐν seorsum ab illis duabus syllabis quæ sunt secunda & tertia in voce ἔγκοτον, & illam præpositionem per tmesin à participio & alibi à verbo separasse, remanente in medio voce κότον. vt perinde sit acsi scriptum esset, δεινὸν τινά σφι ἐν κότον ἔχων, pro δεινὸν τινά σφι κότον ἐνέχων. Item, ἀτὰρ τινὰ κότον ἐνεῖχε. Eodem modo in illo tertio loco, κότον σφι ἀμφοτέρων ἐνέχοντες. Sed quid me in hanc suspicionem, vel potius sententiam (omnino enim illud mihi persuadeo) adducit? Locus ille qui supereſt ex iis quos me allaturum promiseram. Is legitur in Clione, c. 118. Α'ὐταγόρης ὁ, κρύπτων τὸν οἱ ἐνεῖχε χόλον. Esse enim scribendum ἐνεῖχε, vt habet posterior hæc editio, non ἐνείχεε, vt in priore legebatur, (Aldinam & Basilienſem perperam sequente) luce clarius est. Quomodo enim ab ἐνέχω esse ἐνείχεε possit? Iam vero & absque adiectione dici ἐνέχειν τινὶ, Thesaurus meus docebit. Ac meminit certè huius vsus verbi ἐνέχειν Eustathius quoque: scribit enim, ἐπέχειν apud Homerum in Odyssea esse κῆ τινὸς ἔχθη· atque hoc dici etiam ἐνέχθη. Ille autem Odyssææ locus est hic, ex libro τ,

Δαιμονίη, τί μοι ὧδ' ἐπέχθεαι ἐκτοπόθι περ ἐμεῖο;

Vbi postquam dixit idem scholiastes, ἐπέχθεαι (intellige tamen ἐπέχθεαί μοι) idem esse quod κατ' ἐμοῦ ἔχθεαι, & præpositione hac indicari interdum ἐναντιότητα, exemplis quibusdam docuit, tandem subiungit, simile verbo ἐνέχθη esse hoc ἐπέχθη. Hoc tantùm supereſt nunc vt videamus an Herodotus libenter tali tmesi vtatur seu dialysi seu diæresi qualem haberet illa quam apud eum repono scriptura. Sed præter vnum quod habemus in eodem scholiastæ loco huius figuræ exemplum ex historico, VI, 49. ὅτι σφίσιν ἔχοντας τοὺς Αἰγινήτας pro σφίσιν ἐπέχοντας (nam hoc esse dictum διαλελυμένως scribit: & alicubi διηρημένως eadem de re dicit) alia passim apud eum occurrunt. vt αἵατ' ἔδραμον, pro αἱ ἐδραμον· & ὑπὸ μὲν ἔθανε, pro ἀπέθανε· & κῆ μὲν ἔκτεινεν, pro κατέκτεινε. Ac (vt de alia dialysi loquar quæ illi vel potius dialecto illius est peculiaris) interiicitur & vocula ὧν. vt ἀπ' ὧν ἐδωκαν· & κατ' ὧν ἐπάλυψε, pro κατεκάλυψε. Hæc autem quum ita sint, non immeritò (vt opinor) vocabulum illud ἔγκοτος, quatenus quidem substantiui, non adiectiui tantum, sedem obtinebat, è Græcæ linguæ finibus procul amandatur. Nec mirum est tamen tam multis doctis viris & in Græca lingua exercitatis, ac nominatim, Ioachimo Camerario, viro doctissimo & huius linguæ peritissimo, (scribit enim Μῆνις, Κότος, Ἔγκοτος, *Vehemens ira*) non mihi tantum, vocem illam fucum feciſſe, quum & Græcis lexicographis fecerit: ac potissimùm Suidæ: qui eo etiam magis est reprehendendus quod ex hoc epigrammatis loco, ——τίς φθόνος αἰὲν Θησείδας ἀγαθῶν ἔγκοτος αἰὲν ἔχει, colligat, ἔγκοτος οἰωνὸς ὁπὶ μόνος ὀργή; & non animaduertat, ἔγκοτος vt adiectiuum, iungi cum substantiuo φθόνος.

Libet autem eadem opera & de quibusdam aliis vocabulis te commonefacere, quæ quum ex Herodoto afferantur, vt scripta sunt in typographicis editionibus, suspicione tamen haud carent, præsertim veteris libri autoritate (ad nonnulla quod attinet) eam augente. Ex his est verbum διαφθορίει, in hoc lib. I, cap. 88. loco, πόλιν τε τὴν σὴν διαρπάζει, καὶ χρήματα τὰ σὰ διαφθορίει. Quamuis enim primo aspectu videri possit verbum istud διαφθορίει admitti posse (vt ex nomine διαφθορεὺς factum) tamen Herodoti sæculo in vsu fuisse, vix credibile est. Huc autem accidit quòd in vet. exempl. non διαφθορίει sed διαφορίει legitur.

Quòd

LYON 1865

Quòd ſiquis aliud exemplum afferat eodem è ſcriptore, videlicet VII, 10. extremo, ἀμφιδρόμους ἐπὶ κίωνας· is ex me audiet, ibi pariter in vet. exempl. non ἀμφιδρομίους, ſed ἀμφορεύμους legi. Hunc autem verbi iſtius vſum exprimere videtur voluiſſe Horatius Latino illi omnino reſpondente, quum dixit, *Pòſt inſepulta membra different lupi.*

Sic autem, quum ἐπιθήμιος apud hunc ſcriptorem habeamus I, 107. vbi ſcriptum eſt, ἐπιθήμιος δὲ τῷ μάγων τοῖσι ἀνεψιοῖσι τὸ ἐνύπνιον, non dubito quin vet. exempl. ſequi oporteat, ex quibus annotatum eſt ἐφήμιος pro ἐπιθήμιος, in eo qui hunc non magno interuallo c. 108, ſequitur ἰδὼν δὲ τοῦτο, καὶ ἐπιθήμιος τοῖσι ἀνεψιοῖσι. Nam in priori editione mea non minus hîc quàm illic ἐφήμιος ſcriptum erat: ſed quum hic ex vet. exempl. adſcriptum margini inuenirem ἐφήμιος, malui huic locum illius dare. Quod autem factum hic fuit non dubito quin & priore faciendum loco fuerit, ſcribendo, ἐφήμιος ἦ τῷ μάγων τοῖσι ἀνεψιοῖσι. Haud enim dubito quin haud aliunde quàm ex incuria contigerit vt illi etiam præcedenti loco appoſita ex iiſdem veteribus libris illa lectionis diuerſitas non eſſet, eo in libro (ſcriptus autem & ipſe erat, ſed minus vetuſtatem præ ſe ferens) quem poſterior in margine ſibi appoſitum habebat. At editio Aldina in priore quidem loco ἐπιθήμιος, at in poſteriore ἐφήμιος nobis exhibet. Eſtque & hoc ſciendum, fuiſſe repertum exemplar, quod viciſſim pro illo ἐφήμιος haberet idem illud ἐπιθήμιος, quod non longo interuallo præceſſerat. Quorſum tam multa? vt oſtendam, quàm veriſimile ſit quædam vocabula, præſertimque verba, ob ſignificationem quæ pleriſque lectoribus inſolens videbatur, ab eorum aliquo (nimirum eo qui ceteris audacior erat) mutata in alia fuiſſe, hunc etiam apud ſcriptorem. Sed quis (dices) verbo ἐφιστίθεσθαι ita vnquam vſus eſt? nimirum ſignificare volens, communicare quidpiam alicui: eo modo quo dicimus nos communicare aliquid ei, quod ita exponimus vt ſimul eius ſuper eo conſilium audire cupiamus. Ipſemet Herodotus (inquam) ita eſt alibi vſus, non vno in loco. E duobus ſaltem vnus quidem exſtat, ἐπεί τε ὑμῖν ἀναφέρειν ἐς πλεύνας ἐδόκεε, καὶ ἐμοὶ ἐφιστίθεσθε, ἢ ποιέωμεν σήμερον, &c. Vbi interpres non omnino malè vertit, *Sed quoniam ſtatuiſtis ad plures referendum, & me adhibendum.* Dicens autem, nõ omnino male hunc locum ab eo eſſe redditum, hoc addo, dummodo verba iſta quibus vtitur, *& me adhibendum*, recte intelligantur. Significare enim voluit, *& me adhibendum in conſilium.* Alioqui non dubium eſt quin potius, *& mihi communicandum*, dicere debuerit. Alter autem locus eſt hic, ex lib. III, c. 71. εἰ μὲν τοι ἐφιστίθεσθε τὰ ἐμέλλον ποιήσειν, ἐκ αὐτῶν με δεῖ εἰδέναι· πρὸς δ' ἐπ' ἐμεωυτὸν βαλλόμενος, ἐφράξω. Vbi interpres tandẽ animaduertit quod alibi animaduertere non potuerat: videlicet ἐφιστάναι (nam hic voce actiua vtitur, quum potius paſſiuæ vſum hunc dare ſoleat) eſſe quod Latini *communicare* dicunt. Vt autem minus miret iſtum verbi ἐφιστίθεσθαι vſum non tantum nouum & mirum viſum fuiſſe, ſed etiam mendi ſuſpectam ſcripturam habuiſſe, hoc facit, quòd verbum quoque ἀναστίθημι quum apud quendam hiſtoricum ſignificationem iſtam haberet, interpres *differre* vertit: quemadmodum & ἐφιστάναι hunc vulgo vſum habet. Iam verò & quum apud Appianum ἀναστάναι τὰ κεκελευσμένα, ſonaret *reuocare*, ſeu *retractare*, interpretes *differre* reddidit, vt in Annotationibus admonui. Verùm, vt ad mentionem diuerſitatis lectionum redeam, ſciendum eſt, ſicut in præcedente loco pro ἐφήμιος ſcriptum in quibuſdam fuiſſe dixi ἐπιθήμιος, ita etiam in eo Herodoti de quo nunc agitur loco, aliam quandam ex vno manuſcripto codice habemus, & eam quidem valde miram, videlicet ὑπερείρεσθαι· quam ſi loco huic accommodare lector velit, valde ſuum ingenium, & quidem fruſtra, fatiget.

Sunt verò & alij loci in quibus contigiſſe idem videmus. Nec dubito quin eorum ſit è numero iſte, è lib. V, cap. 92: καὶ ἀμφαλώσαντος τὸν βίον &c. Suſpicor enim è lectoribus quempiam, cui inſolens valde hæc metaphora lectori videbatur, vocem illam ἀμφαλώσαντος in hanc quam margini adſcriptam vides, ἀμπλέξαντος, mutaſſe. Atqui cogitandum erat, Herodotum habere nonnulla eiuſmodi, & quæ quum in aliis tantùm ſcriptoribus verſato, mira & pluſquam mira videri queant, eſſe tamen ſuſpecta non debeant. Ad hoc quidem certe ἀμπλώσαντος quod attinet, talem eius vſum apud hunc ipſum animaduertiſſe mihi videor: quòd ſi tamen nullum aliud apud eum exſtaret huius phraſis exemplum, ſaltem non minus admitti poſſe quiuis conceſſerit quàm quod alibi apud eum legitur, videlicet III, 155. πῶς οὐκ ἐξέπλωσας τῆς φρενῶν, σεωυτὸν ἀμφιδεείης; Nam (vt dixi in recenſione & interpretatione vocum Herodoti) ἐκπλώσαι τῆς φρενῶν eſt *De ſtatu mentis deiectum eſſe*: ſiquidem ad illud ἐξέπλωσας reſpiciamus. Alioqui, ſi præſentis ſignificatio alicubi huic aoriſto detur, ſignificat *De ſtatu mentis deiici.* vel breuius, *De mente exire.* vel, *è mente.* Aut elegantius, *E poteſtate mentis exire.* Quòd ſi verbum verbo reddatur, *E mente enauigare.* nam ἐκπλώσαι τῆς φρενῶν, quid aliud eſt? Eſt autem ἐκπλώσαι pro ἐκπλεῦσαι. nec dubito quin pro illo ἀμφαλώσαντος Herodotus

ἀμφαλώσαντος itidem scripserit. Sed de hac apud illum scripturæ inconstantia dicendum in sequentibus erit.

Sunt autem quædam loquendi genera quibus verba adhibentur valde vicina, (præsertim ad scripturam quod attinet) & ita quidem vt modò hoc modò illud verbum iis esse adhibitum videamus, non sine dissensione exemplarium. Horum vnum est αἰσχύνη θέειν cum accusatiuo personæ, & interdum τρηχέως θέειν. Nam & θείπειν huic loquendi generi adhibetur. Ac lib. I, cap. 115. legimus quidem, τὴν δὲ παῖδα αἰσχύνη τοιῆδε θέειν, in Aldina etiam editione: sed paulò ante, c. præced. vbi habes itidem τρηχέως κάρτα θείειν, in Aldina legitur θείπειν. at θείειν è vet. exempl. est sumptum. Sed tamen initio libri V. occurrit, θειφθέντας πρήσσειν καὶ ὑπὸ Παιόνων τρηχέως. quod est à θείπομαι. Quinetiam III, 115. extremo habemus ἅτε πολεμίους θειμένους.

Ac sunt è diuersis lectionibus nonnullæ quæ haud vno in loco annotantur. vt νομαίοισι pro νόμοισι. nam vt in hoc lib. III, c. 99. loco, νόμοισι δὲ τοιοῖσδε λέγονται χρᾶσθαι, habes ex vet. cod. νομαίοισι pro νόμοισι: sic & alibi hæc diuersa lectio in iisdem libris se offert.

Sunt denique & lectiones nonnullæ margini adscriptæ, quæ germanæ esse videntur: quum illæ quæ in textu sunt, videantur esse vocabula quæ margini expositionis loco adscriptæ à quopiam fuerant. Exemplum nobis suggerit I, 85. vbi pro δόδωνα margini adscriptum est δρυσοῖ. nam illud δόδωνα fuisse adscriptum margini, ad exponendum illud δρυσοῖ, & ex margine (vt fit) in contextum irrepsisse verisimile est.

Sunt verò & nonnullæ lectiones, quæ quamuis meritò suspectæ esse videantur, tamen eadem illa vocabula non vno in loco leguntur. Ex his est verbum φορέω pro φορτίζω.

Sunt denique & quædam ex illis lectionibus quæ quum per se nullo admitti modo queãt, si aliquantum adiuuentur (hoc autem fit aliquid in illis emendando) dignæ sunt quæ magis aut saltem non minus quàm quæ in textu sunt recipiantur. Sed hoc in meis Annotationibus aliquando (deo fauente) exemplis planum faciam.

VT autem interim intelligas lector quanto accuratius in hac editione fuerit à me emendata Vallæ interpretatio, quàm in priore, quæ illis typographis pro exemplari fuit: magnum maioris huius accurationis indicium vel in prima totius libri periodo habes. Magis tamen insigne exemplum occurret, lib. I, 10. nam ibi si Vallæ interpretationem sequeris, & totum locum attentè consideraris, Herodotum sibi non constare, sed aperte sibi repugnare, dicere cogeris. Hæc enim verba, in illa tam celebri historia de Candaule malè merito de vxoris suæ pulchritudine, μαθοῦσα δὲ τὸ πρηχθὲν ἐκ τοῦ ἀνδρὸς, ὅτι αἰσχρῶν αἰσχυνθῆναι ὑπ' ἐλπίδος μᾶλλον, Laurentius Valla ita vertit, *Hæc vt didicit à viro quid actum esset, neque pra pudore exclamauit, neque visa est percepisse.* Quod (respondebunt hic plerique) peccatum à Valla dici potest? Nonne μαθοῦσα ἐκ τοῦ ἀνδρὸς, significat id quod apud eum legitur? *vt didicit à viro.* siue, *vt didicit ex viro.* Cettè, μαθοῦσα ἐκ τοῦ ἀνδρὸς, non aliud significare potest: sed dico repugnare hoc prorsus illi tam bellæ dissimulationi ipsius, quæ his etiam verbis describitur, ὅτι ἐλπίδος μᾶλλον, & quam quum in ea permansisset, secutus est is quem ex ea sperabat exitus. Sed quæ tamen alia loci illius excogitari interpretatio potest? Aliam nihilominus excogitandam esse aio: nec tamen aliam (meo quidem iudicio) excogitari posse quàm hanc quæ à me margini est adscripta, *Hæc vt animaduertit quod à viro factum erat.* Sed tu (dices fortasse) ita interpretando, præpositionem ἐκ cum πρηχθὲν iungis, perinde ac si dictum esset πρηχθὲν ὑπὸ τοῦ ἀνδρός. Atque plane nouum in Græca lingua hoc esse arbitror. At ego, quidquid tibi & plurimis fortasse aliis in ea nouum est, mihi nouum esse nego: atque adeo talis vsus præpositionis huius ex exempla tibi iam nunc duo, duobus è locis, cedo. Vnus est, ex eod. lib. I, c. 87. εἴ τι οἱ κεχαρισμένον ἐκ αὐτοῦ ἐδωρήθη. Alter autem legitur eod. lib. I, c. 114. non procul ab initio, ἐ γὰρ δὴ ἐποίησα τὸ πρόσταγμα ἐκ τοῦ Κύρου. Animaduerti autem & Dionem, Herodoti imitatione, aliquoties hac præpositione ita esse vsum. Iam considera lector quantum errorem inducat interdum ignoratus tam paruæ particulæ extraordinarius (vt ita dicam) vsus. Sed libet obiter & aliud de iis quæ in eodem (I, 10.) sequuntur loco addere. Quum igitur hæc subiungantur, ὅτι αἰσχρῶν αἰσχυνθῆναι, & hæc ita vertantur à Valla, *neq; pra pudore exclamauit*, quasi pudor efficere debuerit vt exclamaret: ego, qui aliam atque adeo contrariam, esse video mentem Herodoti, ita eam expressi, *neque exclamauit, vtpote pudore retenta.* Quinetiam, vt lectori hanc esse mentem Herodoti subindicarem, inter αἰσχρῶν & αἰσχυνθῆναι, interpunctionem posui. Illa autem verba, ὅτι ἐλπίδος μᾶλλον, quæ vertit, *neque visa est percepisse*, maluissem vt vertisset, *neque visa est animaduertisse*: aut *neque pra se tulit animaduertisse*: vt habes margini à me cum præcedentibus adscriptum.

Alia

Alia exempla maioris in hac posteriori editione accurationis (& quidem nonnulla haud minus fortasse insignia) circa emendationes interpretationis Vallæ, ipsemet editionem hanc cum altera conferens, aut annotationes meas legens, inuenies: atque in iisdem plurimarum eius emendationum, margini adscriptarum (quarum pleraſque & prior editio habuit) quæ alioqui dubitationem tibi mouere possent, reddetur. Simul verò & de quibusdam quæ in ipsa Herodoti dictione (vulgo textum vocamus) vel emendata sunt, vel videntur emendanda, in illis differetur. De emendationibus autem loquor siue iis quas iam prior editio exhibuit, siue iis quas ista nunc exhibet. Emendata porro fuerunt ex veteris quidem exemplaris autoritate plurima, vel potius veterum exemplarium (nam rarò absque duorum saltem consensu id facere sum ausus) verùm & vnus interdum locus ex collatione cum aliis. Sic enim lib. I. cap. 46. ἐς Ἄβας pro ἐς Σάβας, alio è loco: & lib. II, cap. 40. pro τῇσι repositum τῇ Γ'σι fuit, alio itidem è loco. Dicitur autem Γ'σι pro Γ'σιδι. Verùm & quædam (ac non paucæ fortasse) emendationes coniecturales in illis annotationibus proponentur: & quidem nonnullæ quæ noua etiam vocabula Herodoto dabunt: (noua voco quæ antea apud illum non comparebant in illis quæ vsquam comparebant exemplaribus) ex quibus sunt ἀλλογνώσας & διαπροσωμόμνον. sed de illo quidem ἀλλογνώσας vix vlla dubitatio relinquitur: at de hoc διαπροσωμόμνον relinqui mihi dubitationem fateor. Reponetur autem hoc διαπροσωμόμνον pro διαπασσμόμνον, quod legitur li. I. c. 59. initio, adiunctum participio κατεχόμνον interposito particulæ καὶ vinculo. Iam verò & ex Plutarcho atque aliis qui locos huius scriptoris citant, emendationes depromentur. Horum autem in numero est Eustathius suis tum in Homerum tum in Dionysij de situ orbis poëmatium commentariis. Quinetiam ex ipso interprete Valla nonnullæ emendationes sumentur: quarum tales sunt nonnullæ vt quod in nostra lectione affirmatur, id lectio eius neget, aut vice versa.

Qvod verò ad eam scripturæ inconstantiam attinet, de qua me verba facturum promisi, (vnde nimirum fit vt eadem vocabula non vbique eam litteræ aut litterarum mutationem habeant quam dialectus Ionica poscit aut poscere videtur) eam inconstantiam non Herodoto sed librariis; dialecti qua ille vtitur, sæpe obliuiscentibus, imputandam esse aio: aut certè nonnullis qui alicubi vocum quæ Ionicè scriptæ erant scripturam à lingua communi receptam margini apposuissent. Vt enim à mentione verbi ἐκπλώσαι (quod sermonis huius occasionem mihi præbuit) initium sumam, quis credat Herodotũ ita inconstantẽ fuisse vt modò πλώσαι, aut ἐκπλώσαι, aut ἀποπλώσαι, modo πλεῦσαι, vel ἐκπλεῦσαι, vel ἀποπλεῦσαι diceret? Atq; vt de hac ipsa littera ω loqui pergam, in eiusdẽ formæ vocabulis, aut etiam iisdem, modò litterã illam ω modò ο habemus, haud enim χρέωνται tantùm, sed χρέονται etiam legitur: itidemq; ὀρέωντες & ὀρέοντες. Illud III, 157. hoc, IV, 125. Ac scimus tamen à Corintho scribi, Iones ὀρέω pro ὄρδω, itidemque ἐχρέοντο pro ἐχρέωντο dicere. Quinetiam modò hæc littera α, modò η, in vno eodémq; verbo occurrit. nã & χρᾶσθαι & χρῆσθαι legitur. Sic ἐχρᾶτο & ἐχρῆτο. Ac quamuis διήσασθαι & διήσαι pro διάσασθαι & διάσαι scriptum sit, cùm alibi cùm I, 8. itidémque διησάμενος, non διασάμενος, I, 59. item alibi ἀξιοθήητον pro ἀξιοθέητον: quumq; in his non alia sit mutatio quam litteræ α in η, tamen ἐθηῆτο, non ἐθεῆτο, alicubi nostris se oculis offert, mutato etiam ε in η. Atque, vt in mentione mutationis litteræ α in aliam maneam, quamuis μέγαθος pro μέγεθος tot loci nobis exhibeant, eodémque modo alicubi ὑπερμεγάθεας pro ὑπερμεγέθεας legamus: tamen & μέγαθος locis aliquot scriptum est: vt I, 60. Sic etiam τάμνω dicit, pro τέμνω, vocali α locum vocalis ε tribuens: sed ne hæc quidem mutatio vbique fit.

A vocali ῃ vt veniam ad ε, quum hæc Ionico more auferri à principio quorundam vocabulorum dicatur, & ἐκεῖνος inter illa ponatur, tanquam κεῖνος non ἐκεῖνος, Ionicum sit: tamen ἐκεῖνος quoque hunc apud scriptorem sæpe occurrit. Sic non solùm ὦρεον pro ἐώρεον, sed etiam hoc ipsum ἐώρεον apud eum legimus. Ac ne ὀρτὴ quidem pro ἑορτὴ constanter scriptum est. Vtque loquar de iis quoque locis vbi contrà inseritur hæc vocalis, præter morem linguæ communis, sciendum est, non μηχανεώμενος tantùm, sed μηχανώμενος etiam, itidémque μηχανᾶται, legi.

Ab ε ad η transiens, mutari quidem & hanc vocalem η dico in aliam, Ionico more: sed ne hîc quidem constantiam seruari. nam quum vox νηὸς Ionicæ dialecto assignata sit, non minus tamen νεὸς, vel νέα seu νέας· quàm νῆα, seu νῆας apud eum esse scriptum videmus. Ac pro ἠσσῶν & ἠσσωθῆναι legimus ἔασσον & ἐασσωθῆναι multis quidem in locis, (in quorum vno ita est allucinatus Valla interpres, vt VII, 18. ex genitiuo plurali ἐασσόνων, dicto pro ἠσσόνων, fecerit gentem quæ *Hessones* diceretur) sed non tamen in omnibus. Quumq; pro οἰκηῖος scribi debeat οἰκήιος, tamen & illud interdum occurrit. Sic etiam μαντῆιον pro μαντήιον· nec solum ἀτρεκηίη, sed & ἀτρεκίη. Atq; adeo IV, 33. ἀσφαλείης, non ἀσφαληίης, legitur.

Ad vocalem ι quod attinet, alicubi nec in ipsa lex Ionicæ dialecti seruatur. Nam haud tantùm εἰμὶ sed ἰσμὶ quoque apud eum habemus. Ac initio Terpsichores ἀφοκλήεος, pro ἀφοκλήσιος, vt alibi κατασάσιος. Ac, quum ι sæpe ab Ionibus inseratur, veluti quum ξεῖνος pro ξένος dicitur, in omnibus tamen eiusmodi vocabulis id factum non videmus. Quúmque vicissim in multis detrahatur ι, veluti in ὀπτήδιος (item in ἐων, in ἐώθεσαν, atque aliis) tamen & ὀπτήδιος legitur. Et alicubi αἰέν, alicubi ἀΐσσε legitur. Vocalem ο plerique loci habent in pronominibus ἐμέο & σέο, sed illam (tanta est scripturæ inconstantia) eadem pronomina non minus frequenter coguntur relinquere, eius locum occupantibus ἐμεῦ & σεῦ. Eodemque modo participij ποιεόμενος locum sæpe à ποιεύμενος occupari, idemq; in aliis huiusmodi participiis, quinetiam in ipsis verbis, fieri videmus.

Vocalis υ non minus habet & ipsa quod queratur. Quum enim quodam suo iure debeat cum vocali ο, ad efficiendam diphthongum, coalescere, in plerisque vocabulis, è quorum numero est ὄνομα pro ὄνομα, (quod idem iuris cum ὀνομαίνω & ὀνομάζω communicat:) en tibi nihilominus ὀνομάζων, non ὀνομάζων, I, 44.

Nec melior est vocalis ω, quàm aliarum conditio: quum eam ex verbo πλώω, superueniens ε sæpe expellat, vt dictum est: nec ζωὴ semper, sed plerunque ζόη, scribatur.

In vltima vocali vltimus sit meus hoc de genere inconstantiæ, quà leges Ionismi violantur, sermo: (alioqui enim, quo plura de illa dico, eo plura supereſſe dicenda video) donec non solùm has lectiones διφασίας (vt Herodoti vocabulo vtar) proferre, sed de iis iudicium ferre vacet.

EX EIVSDEM H. STEPHANI PROLEGOMENIS aliis ibidem, de opera à se præstita in secunda editione, quam in nostra sequuti sumus.

AC primùm quidem, ad eos quod attinet quibus sine cortice natare in Græcorum scriptorum lectione datur, id est, qui interpretis operam, tanquam χλεπαγωγὸς cuiusdam, non requirunt, (quamuis multo pauciores in Herodoto & Thucydide, quàm aliis, eam non requirere notum satis sit) sed ceteris ad hanc lectionem adminiculis esse contenti possunt: non eas tantùm quas antea diuersas scripturas (vt Græci διαφόρους γράφας appellant) exhibui, sed numerum earum auxi: & censura adhibita, quasdam exautoraui: non tamen ita vt amandarem, sed tantùm vt loco suo motis alium minus honorificum darem. Ex ipso enim textu (vt hodie moris est vocare) in marginem transtuli. Sed quasdam vicissim maiore dignas honore iudicaui, ideoque eas hinc illuc transtuli. Iam verò & pleroſque locos emendaui, qui tibi facessere alioqui negotium poterant: & quidem haud parum negotij nonnulli. Quorum in numero est hic qui in Euterpe cap. 40. legitur, ἐπλωὶ ποιησάμενοι τῆσι, καὶ ἐπλωὶ κατιδόξωντας, θύσαι τλωὶ βοῦν. Quem enim illa vocula τῆσι non torqueat? cui crucem non figat? Sed esto, verisimilem posse videri hanc emendationem, vnde tamen tantum confidentiæ (dices) vt eas voculas τῆ Γαι margini non adscripseris, sed ipsis Herodoti verbis inserere ausus fueris? Quoniam Herodotum ex Herodoto me emendare, vel (si mauis) Herodotum esse sui ipsius emendatorem, videbam. Ita enim ille in sequentibus, eadem in Musa, paucarum paginarum interuallo, cap. 61. ὡς δὲ Βυσίῃ πόλι ὡς ἀπάγουσι τῇ Γαι τλωὸρτλωὶ εἴρηται ποιῆσαι μοί. τύπτονται γὰρ ἀνὰ μίαν ἑκάστου θυσίλω πάντες ἅπαξ μαρ. Sunt verò & alij loci quibus malè affectis ex ipso Herodoto medicinam adhibui. Sed supereſſe fateor qui eandem à me aut ab alio quopiam opem exspectent. Parum autem abfuit quin & alium quendam emendare mihi permiserim: suum illi vocabulum, antiquum certè, & multorum auribus, etiam in Græca lingua valde exercitatorum, insolens futurum, restituendo. id autem est ἀλλογνώσας. Nec dubito quin, si de hac emendatione, tanquam ex nimia fiducia proficiscente, accusatus fuissem, causæ meæ patrocinium Hesychius suscepisset. Sed (vt opinor) nec Hippocrates Ion, quum me scriptori Ioni operam præstantem vidisset, opem vicissim præstare mihi recusasset: præsertim quum eodem & ipse vocabulo vtatur, paulo quidem alium sed tamen non alienum ab eo quem apud Herodotum habuisset, dans ei vsum. Vt taceam, non absimile vero esse, vtrunque ab illo, Hippocrate inquam, datum ei vsum fuisse. Est verò & alius quidam nostri historici locus, qui vocabulum quoddam non minus Hippocrati quàm Homero vsitatum requirere videtur: vt in meis annotationibus (deo fauente) declarabo. Immo quid obstat quominus iam nunc illam saltem libri illius portiunculam (aut siquid portiuncula minus dici potest) repræsentem? Scito igitur agi de hoc loco, quem habes lib. II, c. 47. οἱ δὲ πάντες

τῆς ἀυτὸν, ὑπ' ἀδυνείης βίης ταυτίνας παλάσαντες ἐξ, καὶ ὀπίσω αὐτις ταύτας, θύειν. Nam quum in Aldina ista pariter & Basiliensi editione habeamus, ὑπ' ἀδυνείης βίης τινὰς παλάσαντες ἐξ, quid vetat quominus quis pro voce βίοις scribendum βαιὰς suspicetur? Saltem è scriptura qua nihil significari potest, aliam quæ non incommodum sensum habeat; efficiet: idque minima cum mutatione. Talem autem mutationem, id est minimam siue leuissimam, quum sufficere ad quorundam locorum emendationem viderem, pro religioso superstitiosus esse nolui. Atque hinc factum est vt in hac posteriore editione (hoc exemplo contentus ero) pro ἀπεπτῶσι scribere ἀπαιπτῶσι non dubitauerim, lib. II, cap. 94. quum manifestum sit ἀπτοιῶ esse quod Dioscorides ἔψιπνῶ dicit. Adscripta autem margini lectio ἀπιπτῶσι, quæ nihil potest significare, fieri potest vt ex alia manarit, aliis litteris scripta, sed eandem tamen pronunciationem (vt iampridem litteris diuersis eadem pronunciatio dari cœpit) habente: ac audiens aliquis verbum ἀπηθῶσι (quod esse poterat expositio illius ἀπιπτῶσι) non illo modo scripserit, sed hoc, ἀπυτῶσι.

Iam verò & commoda quorundam locorum interpunctione magis etiam quàm antea lectoribus commodasse, & labore illos leuasse, ex ipsa collatione apparebit. Alicubi tamen eorum diligentiæ hoc reliqui, vt quam interpunctionem in annotatione margini adscripta sequutus essem, eam in ipsis Herodoti verbis (nisi fortè à me dissentirent) sequerentur. Ac huius etiam rei exemplum suggeret illa ipsa quæ modò proposita fuit pagina. In eadem enim, lib. II, cap. 95. legitur, πλὼ δὲ νύκτα ὑπὸ χεῦτας ἐν τῇ αὐαπαύεται κοίτῃ· ἐκ δὲ ταύτεω ἴσμεν τὸ ἀμφίβλης εον sed tamen sequendo ea quæ margini adscripsi, post χεῦτας ponenda est πλείω στιγμὴ, at post κοίτῃ, tantùm ὑποστιγμή. Fateor interim me simul etiam mutaturum libenter ὑπὸ in ὑπὲρ.

Paulo pòst.

Ad eos autem vt veniam, quibus contrà sine cortice natare in Græcorum scriptorum lectione est negatum, eos qui sine Theseo è multis illorum locis emergere non possunt, eos qui duce filo, vt in aliquo labyrintho, sua ponere vestigia necesse habent: multo plus & ipsi huic editioni, quàm priori, se debere, meritò fatebuntur: quum me in multo pluribus locis interpretationem Vallæ emendasse, in quibusdam in meipsum etiam, ad emendationem quod attinet, inquisiuisse animaduertent. Hoc enim de quibusdam locis posse mihi videor dicere, vbi quæ me non satis tum temporis oculatum subterfugerant, à me nunc, ceu facto oculatiore, deprehensa fuerunt. De locis tamen iis non iam loquor, vbi tales erant commissi errores quales in nominum quorundam interpretatione: qui nimirum sunt eorum è genere quos μεταμορφωτὰς siue μεταμορφωτικοὺς appellare soleo, quòd metamorphoses, & miras quidem eas, in quibusdam scriptorum Græcorum locis interpretandis faciant. Atque horum è numero vnus est vbi nomen ἥσσονες, quod sonat *inferiores*, seu *viribus minus valentes*, mutatum fuit ab interprete in nomen populi omnibus geographis, omnibus historicis incogniti: quum is ab illo vocetur *Hessones*. Locus ille est in Polymnia, c. 18. ἰδὼν τε πολλὰ καὶ μεγάλα πεσόντα τοιαῦτα ὑπὸ ἥσσόνων. vbi vide quæ margini adscripta sunt. Ac eodē modo eod. lib. c. 93. nomen vel potius pronomen relatiuum οἵπερ, quod respondet Latino *qui*, videbis transformatum in quendam populum. ita enim ille, *quos prius appellatos fuisse Hæsines, dictum est*: quum verba Herodoti (de Caribus loquentis) hæc sint, ἔστι δὲ, οἵπερ ἐκαλέοντο, ἔφη. Sonant verò hæc, *Hi autem, quinam* (id est, quo nomine) *prius vocarentur, dictum est*. Sic lib. I. c. 176. vides, ex ἰσσῶν, quod Ionica dialecto dicitur pro ἰσῶν, ab ἰσίη, (cuius nominatiuus singularis est ἰσίη, quo significatur *familia*) quendam populum seu quandam gentem ab interprete nobis fieri, cui nomen sit *Issiai*. Atque his adiiciendus est mons *Hirus*, per eandem metamorphosin factus, lib. I. cap. 80. nam ibi legitur, *qui è monte Hiro matris Dindymenæ lapsus*. vbi admonitiunculam margini adscriptam vide. Quòd si ad aliud genus errorum interpretis à me emendatorum veniendum sit, illi non cedens, quin potius id supetans, de nullo potius hoc dici posse existimo quàm de eo vbi contrarium omnino sensum verbis autoris dat interpres. Exemplum quod in mentem venit primum, est in Euterpe, cap. 167. hæc enim exhibet ista Herodoti verba, ἴσασι δὲ Κορίνθιοι ὀνάτῳ τοὺς χαλκοτύχας, à Valla sic interpretata, *Corinthij quoque minimi faciunt opifices*: quum Herodotus cōtrarium de Corinthiis testetur, eos nequaquam minimi facere opifices, vel potius, contemptui habere. Aliunde autem non contingit tam magnus error quàm ex non intellecto verbi ὄνομαι vsu: sicut nec compositum ex hoc factum κατονοθῆς intellexit Euterp. cap. 136. vbi exstat inscriptio, cuius principium hoc est, ΜΗ' ΜΕ ΚΑΤΟΝΟΘΗΣ ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΑΙΘΙΝΑΣ ΠΥΡΑΜΙΔΑΣ. nam hæc voces ille ita reddit, NE ME LAPIDEIS PYRAMIDIBVS COMPARES. Vbi

illum videri aliud verbum quàm καταυοδῆς legisse, dixi in iis quæ margini adscripta sunt : sed quum ne illius quidem verbi ὄνοντας significationem assequutus sit, facilè mihi persuadeo, non aliam eum lectionem illic sequutum esse, sed idem ei in illo etiam verbo quod ex hoc compositum est vsuenisse. Quis igitur est illorum verborum sensus? Illorum regis Asychis verborum sensum (lectores enim ibi suspensos reliqui) esse hunc arbitror, NE ME CONTEMNAS PRÆ LAPIDEIS PYRAMIDIBVS. Vel, Ne me asperneris. Ceterùm, ad priorem illum quod attinet locum, quem Valla ita vertit, *Corinthij quoque minimi faciunt opifices*, suam ei interpretationem vel hoc reddere suspectam debebat, quòd vlla vix artificia magis celebrarentur quàm quæ Κορινθιουργῆ (eo modo quo Ἀττικουργῆ, & Μιλησιουργῆ, & Ναξιουργῆ) nominabantur. Haud scio autem an ex vllo nobis clarius & certius esse id possit loco, quàm ex Actorum apostolicorum capite XIX. Ibi enim quidam nomine Demetrius vel ex vno artificio procudendi templa Dianæ argentea (siue thecas templi effigie, aut scriniola, siue nummos celeberrimi illius templi formam repræsentantes, aut alias eius imagines, intelligere oporteat) magnum artificibus præbuisse quæstum dicitur. In dubium igitur vocari non potest quin mea quàm vera est, tam falsa sit illa meæ contraria interpretatio. Quòd si libtum hunc euoluere libeat, alios plerosque locos inuenies vbi meam itidem interpretationem, & quidem alteri omnino repugnantem, propono. Taceo de locis vbi Latina eius verba negant quod Herodotus ait, aut vice versa : sed ita vt id è lectione contraria nostræ contigerit, eique imputari debeat. Ac fateor posse alicubi, vtri potius lectioni acquiescendum sit, dubitari : atque hæc, vt opinor, incidere dubitatio poterit non procul ab initio Clionis, cap. 24. vbi de Arione legimus, καὶ Ἀρίονος ὀξὺ ἀνάθημα χάλκεον, ἐὸν μέγα, ὅτι ταινάρῳ, contrà enim, χάλκεον, μέγα, legisse Vallam videmus. At eod. lib. cap. 37. vicissim negationem ille habet vbi nullam habemus. nam prò ὑπὸ χρεωμένων lectum ab illo fuit οὐχ ὑπὸ χρεωμένων.

Verùm, vt de locis in quorum interpretatione peccauit, verba pergam facere, eorum in numero nonnulli sunt vbi hoc inde contigit, quod non animaduerteret verbum quodpiam vsum quendam Herodoto, aut certè eius dialecto, peculiarem habere. vt I, 45. συγγινωσκόμενος. Nam & actiuam vocem συγγινώσκειν longe aliud sonare passim apud hunc scriptorem, quàm *ignoscere*, in recensione & expositione quorundam eius vocabulorum à me aliquot exemplis ostensum fuit. Minus autem quis miretur fortasse illum ὑπισχνεῖτο reddidisse *epistolam*, lib. VI, cap. 50. quum potius *mandatum* significare videatur. Ac fallitur Eustathius in eo quòd credit, vocem ὑπισχνεῖτο, quæ apud Æschylum id sonat, pro ὑπεσχνεῖτο positam esse, adiectione litteræ σ. quasi verò à verbo ὑπίσχνεμαι, quod Homero vsitatissimum est, deduci eam necesse foret, ac non ὑπέσχνεν quoque, & quidem insoluta etiam oratione, eũ vsum haberet. Qua de re si quis cum Eustathio dubitat, omnem vtriq; meus Thesaurus Græcæ linguæ dubitationem tollet.

Inter illa autem de quibus nunc demum in hac posteriore editione monui, est quidam vsus præpositionis ἐπὶ, qui non animaduersus fecit vt in eorum interpretatione quæ de Cambyse & Gyge narrantur, I, 10. aliquid sit absurdi : ex eo quòd, vbi dicitur, μαθοῦσα δὲ τὸ πρηχθὲν ἐπὶ τῇ ἀνδρὸς, interpres non viderit, intelligi debere, non μαθοῦσα ἐπὶ τῇ ἀνδρὸς, sed τὸ πρηχθὲν ἐπὶ τῇ ἀνδρός· vt ostendi in iis quæ recensioni & expositioni vocabulorum huius scriptoris subiunxi.

At eorum è numero de quibus in annotationibus agetur, est quod dicitur de Persis, I, 133, μεθυσκόμενοι δὲ ἐνθεῦτεν βουλεύεται τὰ κυριώτατα τῆς στρατιῆς. Nec enim eos tantùm facere iniuriam Herodoto arbitror, qui ista ex eo afferunt, at quæ subiungit tacent : sed eos etiã qui μεθυσκόμενοι interpretantur *ebrij* : vt intelligamus, Persas, quum iam sunt ebrij, de rebus maximè seriis consultare. Cur enim μεθυσκόμενοι pro μεθυσθέντες accipiamus, potius quàm id quod propriè sonat intelligamus? Id verò non aliud est quàm *dum se inebriant*. Quantum autem sit discriminis inter eum qui ad ebrietatem iter facit, eumque qui iam iter illud confecit, atque ad eam peruenit, cuilibet iudicandum relinquo. Tantum certè discriminis est quantum inter eum qui vrbem quampiam oppugnat, & eum qui iam expugnauit. Quæ comparatio est eo aptior, quòd is etiam qui se inebriat, mentem suam velut oppugnat, & de statu suo deturbare conatur : at postquam hoc effecit, iam dici potest eam expugnasse. Quamobrem non video quid obstet quin participium illud μεθυσκόμενοι interpretemur (si verbum verbo reddere nolimus) *inter pocula*, aut saltem *inter larga pocula*. Quod ποτικώτερον esse fateor : quamuis Liuius largius vinum etiam dicat. *Largiore vino* (inquit) *vsus*. Nec verò videtur contrà me facere quod sequitur, de eo qui domui in qua sunt præest, proponente postridie quod ipsis in ea consultatione potatoria visum fuit. Proponit enim tanquam iis qui è mensa (si tamen ea tum vtebantur) tandem nonnisi ebrij surrexerint, ideoque illorum quæ à se

statuta

statuta fuerint, recordari haud queant. at nihil obstat interim (meo quidem iudicio) quin intelligamus illis inter larga pocula, & tamen antequam essent ebrij, consultantibus, ebrietatem solitam superuenire. Sed videtit alius quispiam quid pro Persis afferri possit; super eo etiam quod subiungitur, & quomodo illud quoque factum ostendi minus absurdum queat quàm prima fronte videatur: τὰ δ' αὖ νηφοντας αὖθις βελεύσασθαι, μεθυσκόμενοι δὲ διαχρᾶσθαι.

Exhibebunt porro illæ annotationes meæ, deo fauente, & quorundam locorum emendationes, ex coniectura: quandoquidem vetere exemplari (cuius etiam exspectatio fecit vt editionem huius scriptoris differrem) video me ante bellorum nostrorum finem potiri haud posse. Atque vt huius quoq; operæ aliquod tibi velut γεῦμα interim præbeam, quandam loci quem habet Thalia, c. 130, proponam. Nam ibi pro ὑποτύπωσα scribo ὑπονύπωσα, leui cum mutatione, sed eiusmodi tamen, vt quum ex illo ὑποτύπωσα nihil nisi ineptum elici possit, (præsertim siquis Vallæ interpretationem sequatur) contrà in ὑπονύπωσα non dubitem quin Herodoti mentem habeamus.

Eodem in opere, eademq; opera, de illa quoq; scripturæ diuersitate agam, qua fit vt eiusdem vocabuli scriptura modò dialecti Herodoti, id est, Ionicæ, legem seruare, modò ab ea discedere videatur: & è duabus tribúsve (tot enim sunt interdum) quam potius recipiendam arbitrer, declarabo. Interim certè adeo in hac parte nihil mutare sum ausus, vt in ipso etiam principio Ἁλικαρνασσῆος retinuerim, & in Ἁλικαρνησσῆος mutare noluerim: quamuis sit Ἁλικαρνησσέος II, 4. & Ἁλικαρνησσῆ VIII, 104. In eo quidem magna est constantia, quam valde quis mirari possit, quòd nusquam (si memoria non me fallit) genitiuo Ionico, id est, in ιο desinente, vtatur: sed quemadmodum prima totius operis vox est Ἡροδότου, non Ἡροδότιο, sic alibi alia virorum nomina illo non hoc scripta modo, & Νείλου, non Νείλοιο, ποταμοῦ itidem, non ποταμοῖο, atque adeo λόγου etiam, non λόγοιο, habeamus.

Sed quamuis de multis te monuerim, non dubito quin aliqua quæ in eorum esse numero debebant, mihi exciderint: quod si ita est, suus illis eodem in opere locus erit.

Iam verò, quoniam, si εἰδὼς λέγῃ non oportet, multo minus, ὁρῶν τι λέγῃ, quid attinet, quæ hæc EDITIO POSTERIOR adiuncta priori habeat dicere? Sed ea quidem quæ huic Herodoti libro præfixa sunt, partim mea, partim Ioachimi Camerarij, fuerunt tantùm locupletata, & quidem ea in parte quæ mea est: at quæ subiuncta, DE LEGIBVS ET INSTITVTIS TAM PERSICIS QVAM ÆGYPTIACIS, ex variis scriptoribus sumpta, nunc primùm adiecta sunt. At poterant tamen (inquies) ex aliis etiam alia quædam sumi. Poterant, fateor: sed iis quæ præcipua videbantur, esse contentus volebam.

EX EIVSDEM H. STEPHANI PRÆFATIONE
in primam editionem.

HErodoteæ autem historiæ virtutes non ex ore meo, sed Ioachimi Camerarij, omni genere doctrinæ celeberrimi, accipies. Quem ego virum cum antea plurimum dilexi, (vt vicissim ab eo plurimum me diligi animaduerti) tum verò ex quo ipsum quoque vehementi amore Herodotum complecti cognoui, illa certè amoris in Herodotum nostrum societas, pristinam illam amicitiam, quantum augeri potuit, tantum auxit. Quòd si lectis illis Camerarij de Herodoto scriptis aliquid tibi ocij superfuerit, meæ etiam editioni Latinæ interpretationis præfixa quædam à me eiusdem argumenti inuenies: in quibus satis prolixè illis respondeo qui mendacem esse Herodotum mentiuntur: adeo vt præfationem illam, apologiam Herodoti ideo inscribendam censuerim. Inter alia multa ibi, miram illam historiam & quæ præ ceteris omnibus iudicari fabulosa posset, de Scythis seruis qui dominis absentibus in vxorum illorum possessionem inuolarant, tandemque quum iusto prœlio repelli ab armatis dominis non potuissent, solis flagellis repulsi fuerunt: illam inquam historiam annalibus posterorum (in his enim & Moschouitæ numerantur) testatam ad hunc vsque diem extare leges: detortis duntaxat (vt fit) nonnullis facti circumstantiis. Leges item, quod de Thressis mulieribus narrat Herodotus, eas excedentibus è vita maritis comites se certatim offerre, simili Indicarum mulierum facto (cuius testes oculati hodieque extant) confirmari. Quid quòd illa de mulieribus Babylonicis historia, quæ viris extraneis semel in vita se prostituere necesse habebant, Ieremiæ Prophetæ testimonio confirmatur? Quod autem ad quasdam de rebus leuioribus historias attinet, (in quibus tamen non minus fides eius suspecta est) eas ab aliis quoque scriptoribus, addito non eius sed aliorum testimonio, referri scimus. Cuiusmodi est quod de Amasidis thorace apud hunc nostrum historicum legimus. ab illo enim proditum est, vnamquanque eius ἀρτιδόλιον, quanuis alioqui

ἐθέσαν λεπίδων, habuisse in se ἀρπεδόνας τριηκοσίας καὶ ἑξήκοντα πάσας φανερός. At Plinius nullam Herodoti mentionem faciens, certam tamen huic rei fidem affert, quum ita scribit, *Mirentur hoc ignorantes in Aegyptij quondam regis (quem Amasin vocant) thorace, in Rhodiorum insula ostendi in templo Minervæ* CCCLXV. *filij singula fila constare. quod se expertum nuper Romæ prodidit Mutianus ter consul: paruasq; iam reliquias eius superesse, hac experientium iniuria.* (Taceo insignem errorem quem interpres hîc commiserat, ἀρπεδόνας non *fila* sed *venationes* interpretatus.) Hæc ego aliaq; huiusmodi mecum reputans, & mendacem tamen subinde vocari Herodotum audiens, hoc epigramma inter scribendam illam apologiam, in calumniatores illos lusi, tanquam ipsum Herodotum compellans:

Ἄφερνός σε ψεύσῃσι καλεῖ, ὅτι πολλὰ γέγραπται ἄλλα.
Καὶ τί γὰρ εἰ ψεύσῃσι ψεύδεται ὅς σε καλεῖ;
Εἰ δὲ παλαιὰ λέγῃ διδαχείαν αὐτὸς ἀμείνων,
Ἄφερνος καὶ ψεύστης δὴ θὴς ἄλωκεν ἐών.

Huic certè potissimum scriptori id accidit quod præ quouis alio meruisse videmus, nimirum ne mendacis à posteris nomen acciperet. Sed si quæcunque incredibilia videntur (dum ea experientia nostra vel sensu nostro siue ingenui captu metimur) mendacij insimulanda essent, quàm multa in sacris historiis, quæ tam certæ sunt fidei, mendacii insimularentur? Quem autem librum post sacrosanctos illos habemus in quo res adeo magnæ commemorentur? in quo prouidentiæ potentiæque diuinæ, quæ superbos deprimit, tot tamque luculenta exempla conspiciantur? vbi regum, potentissimorum alioqui (quorum & ipse superbiam ac vesaniam nobis ante oculos sæpe ponit) regnorúmque adeo horrendæ euersiones narrentur? Quis est ex quo certius sacra chronologia cum profanis historiis conciliari possit? Addo etiam (quod vel maxime commendare nobis hunc scriptorem debet) qui religiosius de diuina prouidentia & quidem valde similibus verbis, interdum etiam iisdem, loquatur? Omitto, prisci illius sæculi simplicitatem, & humile (in quibusdam etiam regibus) vitæ genus eodem nobis modo vtrobique describi. Omitto & hoc, nullum vsquam extare apud Græcos autores scribendi genus, quod (vt in omnino diuersa lingua) ad Hebraici breuitatem simplicitatemque magis accedat. Nemo certè est qui quum legit apud Herodotum hanc inscriptionem, *Amasis Polycrati ita dicit*: item, *Mardonius hæc dicit*: non possit vsitatum prophetis præsertim stylum agnoscere, *Hæc dicit Dominus Deus*. Nemo est item qui quum Herodotum ita ordientem suam historiam audit, *Herodoti Halicarnassei historiæ editio hæc*: (de qua interpretatione alibi dicendum erit) simile esse hoc Esaiæ exordium fassurus non sit, *Visio Esaiæ filij Amos*. Nec non istud Ieremiæ, *Verba Ieremiæ filij Helciæ*. Qui simile est omnino apud prophetam Amos, *Verba Amos*.

Iam verò quod ad Homerum attinet (vt à sacris ad profana veniamus) quisquis lectionis illius studiosus est, ad eam profectò neque magis compendiariam neque magis expeditam viam, quam hunc autorem peruolutando, sternere sibi potest: nec aliunde melius quæ apud Homerum Ionica sint, & quæ non tam Ionica quam poëtica, cognoscere.

adeo vt qui sit φιλόμηρος, eum esse etiam φιληρόδοτον, rationi consentaneum sit.

ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΩΝ ΗΡΟΔΟΤΕΙΩΝ ΛΕΞΕΩΝ.

Ex mſ. codice Melchioris Haiminsfeldij Goldaſti.

Α.

ΑΝΕΛΗ· χρήσιμα.
Ἀναξυρίδας· τὰ βαθέα καὶ βασιλικὰ τῶν ἱματισμάτων.
Αὐλὸς· εἶδος ἀκολάστου ὀρχήματος.
Ἀνακῶς· δημελῶς, φυλακτικῶς.
Ἀβρόν· καλόν, αὐθαδες, τρυφερόν.
Ἀναισιμῶν· δαπανᾶν, ἀναλίσκειν.
Ἀνήγωσεν· ἀνέπεισεν, ἐδίδαξεν.
Ἀντίξοον· τὸ ἐναντιούμενον.
Ἀλεξομένους· ἀμυνομένους.
Ἄρδις· φαρέτρα· καὶ τὸ βέλος.
Ἀπίσας· ἱκανώσας.
[1] Ἀφιδέας· ἀλύσεις. οἱ δὲ, ψέλλια.
[2] Ἀποφορλιῶ· τιὼ τελευμένῳ τιμωρῶ ἀπὸ τῆς δουλοσύνης τοῖς δεσπόταις.
Ἀποτιμωτέρους· ἀτίμους.
Ἀπεμαθαίσεν· ἐμωράνεν.
Ἀπηλικέστερον· ὡρεσβύτερον.
[3] Ἀμύσσειν· ταράσσειν, ἑλκεῖν, ξέειν.
Ἀνδροσφαγία· συμβάντων αἰθεσπος καὶ σφάγιον δημόσιον γινόμενα.
Ἀπημωρητί· ἡσυχῶς καταφρονήσας.
Ἀνδρόγυνος· ἑρμαφρόδιτος.
Ἀμβολάδιον· καθ' ὑπερβολήν.
Αἰγὶς· ἰῶν Λίβυες φορέουσι δορᾶς.
Ἀνθέρικας· τὰς καυλὰς τῆς ἀσφοδέλου.
Ἀγλατέειν· διώκειν, φυγαδεύειν, ὀλιτατέειν, ὑβρίζειν.
[4] Ἀχαριστίη· τὸ μὴ χάριν χάριν τοῖς πολλοῖς ζητεῖν, καὶ τὸ ἐπιδόσεις χρημάτων ποιεῖσθαι.
Ἄφλαστον· τὸ ἄκρον τῆς πρύμνης.
Ἀρθμία· φιλία.
Αἰωρηθέντες· μετεωρισθέντες.
Ἀναιρεόμενον· τὸ ἐν γάσει συλλαμβανόμενον.
Ἀκανθοπλήξ· ὁ πλησιόμβιος.
Ἄβιος· ὁ πολύβιος· ὡς ἄξυλος, ὁ πολύξυλος.

Β.

ΒΥΣΣΟΣ· βυθός.
Βαρεῖς· ναῦς.
Βυπόρους· βίβλους μεγάλας.
Βαλανάγρα· κλείς.

Γ.

ΓΑΥΛΟΣ· πλοῖον Φοινίκιον. καὶ φρέαρ ἐν τῷ πλοίῳ ἀντλητήριον, καὶ γαλακτοδόχον ἀγγεῖον.
Γεωπέπας· οἱ γῆς πεινάντες καὶ ἄποροι.
Γνωσιμαχεῖν· τὸ γνῶναι τὴν αὐτοῦ ἀδυναμίαν καὶ τὴν ἐναντίων τιμωρίαν.
Γοργύρη· δισμωτήριον ὑποζυγίων.
Γυμνοπαιδία· ἑορτὴ ἐν Σπάρτῃ, ἐν ᾗ γυμνοὶ χορεύουσι.

Δ.

ΔΗΜΟΣΙΕΡΓΟΙ· εἰς τὸ δημόσιον κάμνοντες.
Διθύραμβος· ὕμνος εἰς Διόνυσον.
Διασφᾶγες· αἱ διεξοδοι πέτραι.
Διφεσφορδυμένους· φορείοις φορυμένους.

Ε.

ΕΓΧΡΙΨΑΙ· ἐμπεσεῖν, ἐφαπτεσθαι.
Ἐπιθίσαντες· ὑλίσαντες.
Ἐνεδρηΐη· ἐνδυωχητήρια.
Ἐλόχησεν· εἰς λόχους κατέταξεν.
Εὐλεῶν· σωλήνων.
Ἐπιφορήματα· τεταγήματα.
Ἐπίλαμπος· καταφανής.
Ἐπαΐσσος· φανερός.
Ἔπαλα· ἡ μὴ βεβαία λῆψις, ἀλλ' ὀλιγόλαμβος. ἐπωλαῖα δὲ τὰ ἐπαίωρα τῆς ἐφορμάτων.
Εὐτυκτα· ῥᾳδίως εἰργασμένα.
Ἐννώσας· ἐννοήσας.
Εὐμάρεια· ἡσυχία, ἀκολία.
Ἔμβολος· χάλκωμα ὀξυπρῴμνον ἐπὶ τὴν πρῷραν ταῖς ναυσίν.
Ἐναέριες· οἱ ὁπλῖται.
Ἐφεδρον· ὁπλίκλειον.
Ἐπίσιον· ἔποικον, κατάλυμα.
Ἐκνίζειν· ἔδακνεν, ὑπὸ τῆς πόας.
Ἐναμίζειν· χρὰς ὑπὲρ ἔρυθρον τοῖς κατοχρωμένοις.
Ἑδώλοισι· ἵππος ἐφόμασι νηός. § scr. ἕδεα Hesych. l. 2. c. 4
Ἐκύρησεν· ἔτυχεν.
Ἐπικάρσιον· πλάγιον.
Ἐπισρεφέως· ὑπιμελῶς.
Ἐλαΐν· ἐλάσας.
Ἐπαμησάμενος· ἀνακινήσας.
Ἑνωμοτία· τάξις παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς.
Ἑρμῖς· ὀκλινόποις.
Ἐλυτρον· σκέπη, ἔρμα.
Εἰρῶ· παρὰ Λακεδαιμονίοις ἐν τῷ πρώτῳ σκιμποδίῳ ὁ παῖς ῥαβίδας καλεῖται, τῷ δευτέρῳ πρωκομιζόμενος, τῷ τρίτῳ μαιζόμενος, τῷ τετάρτῳ πρώταις, τῷ πέμπτῳ παῖς, τῷ ἕκτῳ μελείρων. Ἐφηβεύει δὲ παρ' αὐτοῖς ὁ παῖς ἀπὸ ἐτῶν ιζ' μέχρι καὶ κ'. Βαρυτόνως δὲ τὸ μελείρων, ὥσπερ πυθμὴν ὁ πύθμων, αὐχὴν ὁ αὐχήν.
Ἐπίδοξα· αἱ τῇ πρώτῃ δόκιμα.
Εὐεστή· ἡ εὐημερία, εὐετηρία· ἡ καλλίστη τῶν ἐτῶν ὥρα γωγή. Διοφωνιανὸς αἰδὼ τῇ σ γράφει.
[6] Εἰρά· μήτηρ, ζώνη. 6 Scribendum puto ζωστὴρ at refero ad Z. vide VII, 69 & 75.

Ζ.

ΖΥΓΑΙΣ· καθέδραις.
Ζώνη· πορφυρᾶν ἔνδυμα.
Ζακόρους· νεωκόρους, ἱερούς.

Η.

ΗΜΕΚΤΕΩΝ· δυσφορῶν.
Ἠβηδὸν· μετ' ἰσχύος, μετ' ἀκολασίας, ὀργιαστῶν.
Ἤλυσιν· ἔφοδον, πορείαν.

Ι.

Ἰάη· τάξις ἱππική, συς εφφή.
Ἰθαγλυεῖς· οἱ γνήσιοι παῖδες.
Ἰσία· δεῖπνα.
Ἰαχαζόμενοι. λέγουσι, φλυαροῦσι.

Κ.

Κνάφος· ἄκανθα ἑλκόουσα ἱμάτια.
Κατατέλεα· τὰ αἰαλώματα, καὶ σωρίδια.
Κνυζημάτων. γοερῶν ὀδυρμάτων.
Κορυφὴ· ξύλον ὀπτηρμένες.
Κρέξ· ὄρνεον δυσοιώνιστον τοῖς γαμβροῖς.
Κάπποντες· ὑποδεχόμενοι.
Καινὸν· τὸ χρήσασθαι λόγῳ κεναῖς.
Κομιδή· ἀνάσωσις, ὅτι μέλεια.
Κέρκυρες· νεὼς εἶδος.
Κληρούχους· γεωργούς.
Κρησφύγετον· καὶ φυγή. ὀχύρωμα.
Καταμνέων· καὶ λύων.
Καλλιερεῖσθαι· θύειν.
Κυρβασία· τιάρα.

Λ.

Λευκή· πάθος περὶ ὅλον τὸ σῶμα.
Λαῦραι· ῥύμαι, ἀμφόδια.
Κίνον· λύρας χορδή, ἢ ὠδῆς ὄνομα.
Λάξιν· λῆξιν, μερισμόν, κλῆρον.
Λάθη· αἰσχύνη.

Μ.

Μετεξέτεροι· τινές.
Μύδρον· σίδηρον ἀργόν.
Μελεδωνοί· φρουρήσεις.
Μυχοί· καὶ δύσεις.

Ν.

Νεοχμώσαι· νεωστὶ κτῆσαι.
Ναυλόχιον· λιμήν.

Ξ.

Ξενίην συνεθήκατο· ὡς ξενίλιον ἐδωρήσατο.

Ο.

Ὀρθιος νόμος· τρόπος μελῳδίας.
Οὖρον· ὀρθοστασία.
Ὀχάνα ἀπώλων· πόρπακες καὶ δισμοί.
Οὐ κῶς προσίξεσθαι· προῖκα ποιῆσαι.
Ὀζίας· μαλάξας.
Οἱ σύπη· ῥυπῶδες προβάτων εἶδος.
Οὐκ ἰδνοῦμενος· ἢ προσκόπτων.
Ὄνος· τὸ περὶ τὰ τῶν ὑδάτων ἀγγεῖα πολύποινον καὶ συρεφόμενον.
Ὀρχηστὴν ἤβης ὄν.

Π.

Πηκτίς· ὄργανον, ψαλτήριον.
Πιστοί· ἴφθοι.
Πρυτανεῖον· δεσμωτήριον, θόλος, καὶ ἡ τοῦ σίτου ἀποθήκη.
Πρόχυσις· τὸ ἀποσπεῖσαι.
Πρόπολος· νεωκόρος. μὴ τοῦ σ, ὁ δῆλος.
Πάταικοι· θεοὶ Φοινικικοὶ ἐν ταῖς πρύμναις ἱδρυμένοι.
Παλάθας· τὰ ἐκ τρυγὸς πλαστὰ μόρια. κυρίως ἡ τῆς σύκων ἐπάλληλος θέσις.
Περιφορητά· ἀκτά.
Πρόξενοι· πρεσβευταί.
Πολέμαρχος· ἄρχων τῆς ξένων.
Πρόκα· αὖθις.

Ρ.

Ῥῆπις· πλέγμα.
Ῥηχίης· φαγμοῦ, ἢ δέσμης τῆς φαγμῆς.
Ῥῆχος· φαγμός.

Σ.

Σπερχθείς· ταραχθείς.
Σχολή· ὀπωλίπους καὶ σολή.
Συμψήσας· συντρίψας.
Σαγάρεις· πελέκεις.
Σχοινοτενές· μακρόν.
Συρμαΐζειν· καθαίρειν πόμα τι τῆς ἐκ ζειᾶς ἢ ὕδατος.
Σπαδίξας· ἐκριζώσας. Σπάδιξ γὰρ φλοιὸς ῥίζης φοινίκης. οἱ δὲ, φοίνικος ῥάβδον. Σπάδικες δὲ καὶ οἱ κυνες. καὶ σπάδιξ, ὄργανόν τι κυνηγετικόν.
Συρμαία· βῆμα ὑψηλότατος ἢ μέλιττα, ἢ λάχανον σελίνῳ ὅμοιον.
Σκυτάλαις· ῥάβδοις.
Σάος· σωτήρια, λύτρα.
Σώχουσι· τρίβουσι.
Σχοίνῳ συμβολεῖς· οἱ ψιλοσπλόκοι.
Στέφος· τὸ περὶ τὴν κεφαλὴν ἐρίσιον.
Σταθμός· ὁδὸς μέτρον, κατάλυμα.
Σιτάμωρον· κακόχολον.
Σαυρωτήρ· ξυστὸν, δόρυ. ἢ σύραξ ὃν ἔνιοι καλοῦσιν ὑρίαχον.

Τ.

Τρικάδας· δεῖπνα καὶ δῆμος καὶ ἀριθμὸς ἀνδρῶν λ'.
Ταρσοὶ καλάμων· πλεκτὰ ἐν ᾗ ἐξήρτηνται τὰ πλίνθοι.
Τειφάσιοι τρίφωνοι, τειφλάσιοι.
Τόρνον· τὸ τρῆμα, ἢ τὸ ἐνιέμενον εἰς αὐτό. 1 Το. νόμος IV. 72.
Τέμπεα· τὰ κενὰ τῆς ὀρῆς, ἢ οἱ συῤῥεῖς τόποι.
Ταινίαν· δεσμόν.
Τροχοὺς· ἢ τῆς ὀρνίθων πέρσεως.

Φ.

Φαρμάκοισι· βαφαῖς.
Φάλαγξ· τὰ περὶ τὰς γνάθους σκεπάσματα.
Φάρσος· τρύφος, πλάσμα.
Φρενήρης· σώφρων.
Φειμάξασθαι· φρουρήσασθαι, φυσῆσαι.
Φόρμος· πλέγμα, ὁ κόφινος.
Φυλάξαντες· διατηρήσαντες.
Φερέγυος· βεβαιωτής.

Χ.

Χρήματος· πράγματος.
Χοιράδες· πέτραι λεῖαι ἐν θαλάσσῃ.
Χορδῶν· τόνων.

Ψ.

Ψῆνες· κωνώπια τὰ ἐν τοῖς ὀλυνθίοις ἀρσενα.

ΤΕΛΟΣ.

VETERVM ALIQVOT TESTIMONIA ET ELOGIA DE HERODOTI VITA, SCRIPTIS, ET DICTIONE.

IN QVIBVS AVCTORIS LAVDES, ET eius historiæ & styli cum aliorum comparatio.

HERODOTI VITA, ex Suida.

Ἡ ΡΟΔΟΤΟΥ βίος, ἐκ τῆς Σούδης.

ex H.St.

HERODOTVS, Lyxi & Dryonis filius, Halicarnasseus, ex illustri genere natus, fratrem habuit Theodorum. Samum se contulit, propter Lygdamin, tertium ab Artemisia tyrannum Halicarnassi. Pisindelis enim, Artemisiæ, Lygdamis autem, Pisindelis filius fuit. Sami autem Ionicam dialectum excoluit, & historiam libris IX. scripsit, auspicatus à Cyro Persa, & Candaule Lydorum rege. Sed Halicarnassum reuersus, quum tyrannum expulisset, & tandem sibi à ciuibus inuideri cerneret, Thurium, quò tum Athenienses coloniam deducebant, vltro abiit: ibique defunctus & in foro sepultus est. Alij Pellæ mortuum tradunt. Libri eius Musæ inscribuntur. De HERODOTO, in epistola scribit Iulianus apostata, *Quis ignorat Aethiopum sermonem de cibo qui apud nos optimi est alimenti? Nã quum mazã attigissent, se mirari dixerunt quomodò stercoribus vescentes viueremus: sicui fide dignus Thurius historicus videtur. Gentes autem ichthyophagas & sarcophagas ne per somniũ quidem nostrã victus rationem vidisse tradunt ij qui orbem terrarum describunt. Quorũ victũ siquis apud nos æmulari vellet, nihilo cũ eo melius quàm cũ ijs qui cicutã aut aconitũ aut elleborum bibissent, ageretur.*

ΗΡΟΔΟΤΟΣ, Λύξυ καὶ Δρυοῦς, Ἁλικαρνασσεὺς τὸ ὄνομα ἐν. καὶ ἀδελφὸν ἐσχηκώς, Θεόδωρον. μετέστη δ' ἐν Σάμῳ διὰ Λύγδαμιν τὸν ἀπὸ Ἀρτεμισίας τρίτον τύραννον γνώμενον Ἁλικαρνασσέ. Πισίνδηλις γὰρ ἦν υἱὸς Ἀρτεμισίας· τοῦ δὲ Πισινδήλιδος, Λύγδαμις. ἐν οὖν τῇ Σάμῳ καὶ τὴν Ἰάδα διάλεκτον. καὶ ἔγραψεν ἱστορίαν ἐν βιβλίοις θ'. ἀρξάμενος ἀπὸ Κύρου τοῦ Πέρσου καὶ Κανδαύλου τοῦ Λυδῶν βασιλέως. ἐλθὼν δὲ εἰς Ἁλικαρνασσὸν, καὶ τὸν τύραννον ἐξελάσας, ἐπειδὴ ὕστερον εἶδεν ἑαυτὸν φθονούμενον ὑπὸ τῶν πολιτῶν, εἰς τὸ Θούριον ἀποικιζόμενον ὑπὸ Ἀθηναίων, ἐθέλοντὶς ἦλθε. κἀκεῖ τελευτήσας, ἐνταῦθα τέθαπται. τινὲς δὲ ἐν Πέλλῃ αὐτὸν τελευτῆσαί φασιν. διηνεφόνται δὲ οἱ λόγοι αὐτοῦ Μέσσαν. φησὶ Ἡρόδοτον λέγειν ὁ Βαβυλώνιος ἐν διηγήσει, Τίς οὐκ ἀγνοεῖ τοὺς Αἰθίοπας ὑπὲρ τοῦ παρ' ἡμῖν τεφιμωτάτου σιτίου λόγον; ἀνάμνησις γὰρ μᾶζης, θαυμάζειν ἔφασαν, ὅπως κόπρια σιτούμενοι ζῶμεν· εἰ τῷ πιστὸς ὁ Θούριος εἰς λογοποιὸς δοκεῖ. ἰχθυοφάγων δὲ καὶ σαρκοφάγων ἀνθρώπων γνώμην, μηδ' ὄναρ ἰδόντα τὰ παρ' ἡμῖν δίαιταν, οἱ τὰ οἰκουμένης θεωρήσαντες γῆς ἴσασιν, ὧν εἴτις παρ' ἡμῖν ζηλώσας τὴν δίαιταν ὀλιγήσει, ἐδὲν ἄμεινον ἕξειν τοῦ τὸ κύνειον πεφαγὼν καμόντος, ἢ τὸ ἀκόνιτον, ἢ τὸ ἑλλέβορον.

Ex Strabonis Geographicis, lib. XIV.

Ἐκ τῆς Στράβωνος γεωγραφικῆς, βιβλ. ιδ'.

interp. G. Xyl.

VIRI illustres nati sunt ibi [*Halicarnassi*] HERODOTVS historiæ scriptor: qui deinde Thurius est appellatus, quod socium se ad deducendæ in Thurios coloniæ præbuisset. tum Heracletus poëta, Callimachi socius: & nostra ætate Dionysius historiæ conditor.

Ἄνδρες δὲ ἐγένοντο ἐξ αὐτῆς· [Ἁλικαρνασσοῦ] Ἡρόδοτός τε ὁ συγγραφεύς, ὃν ὕστερον Θούριον ἐπάλεσαν, διὰ τὸ κοινωνῆσαι τῆς εἰς Θούριους ἀποικίας· καὶ Ἡράκλειτος ὁ ποιητὴς, ὁ Καλλιμάχου ἑταῖρος· καθ' ἡμᾶς Διονύσιος ὁ συγγραφεύς.

Ex Luciani Herodoto seu Aetione.

Ἐκ τοῦ Λουκιανοῦ Ἡροδότῳ, ἢ Ἀετίωνι.

Interp. Vinc. Obsopœo.

VTINAM vero & alias HERODOTI virtutes mihi imitari concessum fuisset,

Ἡροδότου εἴθε μοὶ καὶ τἆλλα μιμήσασθαι δυνατὸν ἦν,

ὐ πάντα φημὶ, ὅσα τοιοῦτῳ ἀνδρὶ, μεῖζον γὰρ δύχης τὸ γε, ἀλλὰ κἂν ἓν ἐκ τῶν ἁπάντων, οἷον, ἢ κάλλος τῶν λόγων, ἢ ἁρμονίαν αὐτῶν, ἢ τὸ οἰκεῖον τῇ Ἰωνίᾳ κῆ τοιοσφυὲς, ἢ τῶν γνωμῶν τὸ σεμνότερον, ἢ ὅσα μυρία καλὰ ἐκεῖνος ἅμα συλλαβὼν ἔχῃ, πόρρω τῶν εἰς μίμησιν ἐλπίδος. ἃ δὴ ἐποίησεν ὅτι τοῖς συγγράμμασι, κῆ ὡς πολλαχοῦ τοῖς Ἕλλησιν ἐν βραχεῖ κατέστη, ἐγὼ μὲν οὐκῆ ἄλλος αὖ μιμησάμεθα. πλεύσας γὰρ οἴκοθεν, ἐκ τῆς Καρίας, εὐθὺ τῆς Ἑλλάδος, ἐσκοπεῖτο πρὸς ἑαυτὸν, ὅπως αὖ τάχιστα κῆ ἀπραγμονέστατα δόξιμος κῆ σπουδαῖος γνοῖτο, κῆ αὐτὸς, κῆ τὰ συγγράμματα. τὸ μὲν οὖν πρῶτον ἔνθα, νεῦ μὲν Ἀθηναίοις, νεῦ δὲ Κορινθίοις ἀναγιγνώσκειν, ἢ Ἀργείοις, ἢ Λακεδαιμονίοις ἐν τῇ μέσῃ, ἐργώδες κῆ μακρὸν ἡγεῖτο εἶναι, κῆ σπουδῆν ἐν τῇ τοιούτῳ ἔσεσθαι. ἐκεῖνον ἠξίου δίκαιον εἶναι τὸ πρᾶγμα, εἰ δὲ κῆ δίκαιρεσιν οὕτω κατ' ὀλίγον ἀγαίρεον κῆ συλλέγων τὴν γνῶσιν. ἐπεβάλετο δή, εἰ δυνατὸν εἴη, ἀθρόως που λαβεῖν τοὺς Ἕλληνας ἅπαντας. ἐνίστασθαι δὲ Ὀλύμπια τὰ μεγάλα, κῆ ὁ Ἡρόδοτος τοῦτ' ἐκεῖνο, ἥπερ οἱ νομίσας τὸ πρακτέον, ἔ μάλιστα ἐγκλίνετο, πλήθουσαν πρήσας τὴν πανήγυριν, ἀπαντάχοθεν ἤδη τῶν ἀείστων συνειλεγμένον, παρελθὼν εἰς τὸ ὀπισθόδομον, οὐ θεατὴν, ἀλλ' ἀγωνιστὴν Ὀλυμπίων παρεῖχεν ἑαυτὸν, ἅδων τὰς ἱστορίας, κῆ κηλῶν τοὺς παρόντας, ἀχεῖ τε κῆ Μούσας κληθοῦσαι τὰς βίβλους ἀπὸ, συνέβη κῆ αὐτὰς οὔσας. ἤδη δὲ ἅπαντες αὐτὸν ἤδεσαν πολὺ μᾶλλον, ἢ τοὺς Ὀλυμπιονίκας αὐτοί. κῆ οὐκ ἦσαν, ὅστις ἀήκοος ἦν τοῦ Ἡροδότου ὀνόματος, οἱ μὲν αὐτοὶ ἀκούσαντες ἐν Ὀλυμπίᾳ, οἱ δὲ ἐκ τῶν παρηγύρεως ἥκοντων πυνθανόμενοι κῆ εἴ τῳ γε φανείη μόνον, ἐδείκνυτο αὖ τοῦ δακτύλου, οὗτος ἐκεῖνος Ἡρόδοτός ἐστιν, ὁ τὰς μάχας τὰς Περσικὰς Ἰασὶ συγγεγραφὼς, ὁ τὰς νίκας ἡμῶν ὑμνήσας. τοιαῦτ' ἐκεῖνος ἀπέλαυσε τῆς ἱστορίας, ἐν μιᾷ σπουδῷ παιδημόν τινα κοινὸν φέρων τῶν Ἑλλάδος λαβών, ἐξ ἀκαπνιζούσης ἐκ ὑπ' ἐνὸς μὲν Δίας κήρυκος, ἀλλ' ἐν ἁπάσῃ πόλει, ὅθεν ἔκαστος ἦν τῶν πανηγυριστῶν. ὅπερ ὕστερον καταμαθόντες, δόξιμόν τινα ταύτῃ ὁδὸν ἐς γνῶσιν, Ἱππίας τε, ὁ ἐπιχώριος αὐτῶν σοφιστὴς, κῆ Πρόδικος ὁ Κεῖος, κῆ Ἀναξιμένης ὁ Χῖος, ἐξ Πῶλος ὁ Ἀκραγαντῖνος, καὶ ἄλλοι συχνοὶ λόγοις ἔλεγον ἀεὶ καὶ αὐτοὶ πρὸς τὸ πανηγυρίζειν, ἀφ' ὧν γνώριμοι ἐν βραχεῖ ἐγίγνοντο, &c. Ἡρόδοτος μὲν οὖν, ἐπαύσαμαι γὰρ ἐπ' ἐκεῖνον, ἐκαλεῖτο τῶν Ὀλυμπίων τὸ πανηγυρίζειν ἡγεῖτο, κῆ συγγραφὰ θαυμαστὸν δόξαν τοῖς Ἕλλησι, τὰς Ἑλληνικὰς διεξιόντα, ὡς ἐκεῖνος διῆλθεν, &c.

non omnes dico quibus ille præditus præcelluit (maior enim voto hæc res fuerit) verum vnam ex omnibus, videlicet aut orationum elegantissimarum munditiem, aut illarum numerosam concinnitatem, aut propriam & naturalem linguæ Ionicæ dictionem, aut sententiarum grauitatem & præstantiam, aut quæcumque alia (quæ & infinita sunt & elegantia) ille vno quasi fasciculo comprehensa possidet, omnem imitationis spem excedentia. Ceterum quæ cum libris à se elucubratis fecerit, tum quemadmodum passim in breui temporis spatio apud Græcos in notitiam venerit, mihi & tibi & alteri cuicumq; tandem imitari haudquaquam fuerit difficile. Cum enim relicta patria soluisset ex Caria, recto cursu in Græciã delatus est, vbi de seipso eam cogitationẽ suscepit, quo pacto quam celerrime & minimo cum negotio inclaresceret, ac famigerabilis fieret cum ipse, tum eius quoq; elucubratæ vigiliæ. At enim obambulantem, nunc quidem Athenien sibus, nunc autem Corinthiis recitare historiarum monumenta à se condita, mox Argiuis aut Lacedæmoniis, partim laboriosum esse existimabat & longum: partim cunctationem & motam non mediocrẽ in illo fore prospiciebat. Voluit ergo negotiũ omne in compendium contrahere, neque ita particulatim innotescere, notitiam modice & pedetentim congregans & colligens. Callide vero obseruabat si vspiam locorum Græcos vna congregatos omnes deprehenderet. Commodum itaq; instabant magna Olympia. HERODOTVS autem hanc solam sibi venisse occasionẽ arbitratus, cuius maxime erat cupidus, frequentissimis ludis obseruatis, iamque ex omnibus locis collectis Græcorum optimatibus, progressus in opisthodomum, non spectatorẽ sed certatorem se ipse exhibebat, cantillans historias memoriæ à se proditas, ac præsentium aures orationis suauitate demulcẽs, donec & Musarum nominibus eius libri nobilitari & vocari cœpti sint, & illis nouem existentibus. Proinde iam omnes illum nouerant multo profecto magis quàm Olympicorum certaminũ victores: nec quisquam erat cui HERODOTI nomen inauditum fuerat, quem nonnulli ipsi audiuerant in Olympia, alij vero ex iis qui ex ludis regressi fuerant, audita & ipsi perceperant. Tum vero vbicumque in publico saltem apparuisset, certatim commonstrabatur digitis: Hic ille est HERODOTVS, qui pugnas Persicas lingua Ionica condidit atque conscripsit, qui victorias nostras venustissime concelebrauit. Talem ipse laudem historiarum nomine consecutus est, in vno conuentu ab omni populo totius Græciæ commune nactus suffragium, non ab vno per Iouem præcone ebuccinatus, sed in omnibus quaqua versum ciuitatibus, vnde quisque erat eorum qui ad ludos publicos confluxerant. Hoc cum animaduertissent postea ad parandam cognitionem viam esse compendiosissimã & Hippias illius gentis sophista, & Prodicus Cius, & Anaximenes Chius, tum Polus Acragantinus, aliique complures, orationes semper habuerunt & illi in ludis publicis, vnde breui notitiam sibi parauerunt.

E Photij

E Photij bibliotheca.

LEGVNTVR historiarum HERODOTI libri nouem, numero & nomine totidem Musarũ. Hic Ionicæ dialecti norma esse queat, vt Atticæ Thucydides. Fabulas adhibet, crebrasq; digressiones, per quę sensus ipsi atq; sententiæ dulcedo fluit: quanquam pro historiæ modo, propriosq; ipsius & conueniente charactere, hęc ipsa interdum obscuritatem pariant, recusante veritate fabulis suam obfuscari accurationem, aut plus æquo à re proposita scriptorem digredi.

Auspicatur historiam à Cyri imperio, qui primus Persarum regnum tenuit: vnde natus: quomodoq; educatus creuerit, atq; regnarit: & pertingit aduſq; Xerxis imperium, eiúsque contra Athenienses expeditionem ac fugam. Quartus vero à Cyro rex fuit Xerxes: nam secundus Cambyses erat, & tertius Darius. Qui enim interiectus est Smerdes magus, his non adnumeratur; quod tyrannus fuerit, sibique minime debitum regnum, dolo malo ac fraudibus occuparit. Darij successor, Xerxes filius fuit, in quem historia desinit; neq; ad regni eius finem vsq; progressa: quia his temporibus HERODOTVS ipse floruit, vt inter ceteros & Diodorus Siculus testatur. Thucydidem ferunt cùm Adolescens admodum apud patrem adstans, hunc suam historiam recitantem audiret, illacrymasse, HERODOTVMQVE de illo subiecisse: Quam est tuus hic filius, Olure, ardenti ad discendum ingenio?

Ἐκ τῆς Φωτίου.

Ἀνεγνώσθη Ἡροδότου ἱστορίαι λόγοι θ', κατὰ ἀριθμὸν καὶ ἐπωνυμίαν τῶν ἐννέα Μουσῶν. Ἰωνικῆς δὲ διαλέκτου κανὼν οὗτος ἂν εἴη, ὡς Ἀττικῆς Θουκυδίδης. πέπλεκται δὲ μυθολογίαις καὶ παρεκβάσεσι πολλαῖς, δι' ὧν αὐτοῦ ἡ κεχυμένη γλυκύτης διαῤῥεῖ, εἰ καὶ ποῦ τινι τῆς ἱστορίας καταλήψειν, καὶ τὸν οἰκεῖον αὐτῆς καὶ κατάλληλον τύπον, ἐνίοτε ταῦτα ὑπισκοτεῖ, οὐκ ἐθελούσης τῆς ἀληθείας μύθοις αὐτῆς ἀμαυροῦσθαι τὴν ἀκρίβειαν, ὑδὲ πλέον τοῦ προσήκοντος ὑποπλανᾶσθαι τὸν συγγραφέα ταῖς παρεκβάσεσιν.

Ἄρχεται δὲ τῆς ἱστορίας ἀπὸ τῆς Κύρου βασιλείας, τοῦ πρώτου Περσῶν βασιλεύσαντος· ὅθεν τε ἔφυ, καὶ ὅπως ἐτράφη τε, καὶ ηὔξήθη, καὶ ἐβασίλευσε· καὶ κάτεισι μέχρι τῆς Ξέρξου βασιλείας, καὶ τῆς ἐπὶ τὴν Ἀθηναίων ἐπιστρατείας, καὶ τῆς φυγῆς τῆς ἐκεῖθεν. τέταρτος δὲ ὁρίζεται ἀπὸ Κύρου Ξέρξης. δεύτερος γὰρ Καμβύσης, καὶ τρίτος Δαρεῖος· ὁ γὰρ μεταξὺ Σμέρδις ὁ μάγος οὐκ ἀριθμεῖται τούτοις, ἅτε δὴ τύραννος, καὶ οὐ προσήκουσαν αὐτῷ ἀρχὴν δόλῳ καὶ ἀπάτῃ ὑπελθών. Δαρείου δὲ διάδοχος, ὁ υἱὸς Ξέρξης, ἐφ' οὗ ἡ ἱστορία καταλήγει, οὐδὲ μέχρι τέλους τὰ αὐτῷ προελθοῦσα βασιλείας. ὁ δὲ Ἡρόδοτος ἐν αὐτοῖς τούτοις ἔκμασε τοῖς χρόνοις, ὡς ἄλλοι τε καὶ ὁ Σικελιώτης Διόδωρος ἱστορεῖ. λέγεται δὲ, ἀναγνωσκομένης αὐτοῦ τὰς ἱστορίας, κομιδῇ νέον ὄντα παῤῥᾳ τῷ πατρὶ Θουκυδίδῃ ἀκοῦσαι, καὶ δακρῦσαι· τὸν δὲ Ἡρόδοτον ἀποφήνασθαι, Ὡς εἴη ὁ παῖς, ὦ Ὄλουρε, ὁσους ὀργὰς ἔχων τῇ φύσει πρὸς μαθήματα.

Hoc etiam apud Marcellinum de vita Thucydidis exstat ita:

Τοῦτο καὶ παῤῥᾳ τῷ Μαρκελλίνῳ περὶ Θουκυδίδου βίβλῳ εὑρεῖν ἔστιν.

HERODOTI autem temporibus videtur vixisse (Thucydides,) siquidem HERODOTVS meminit irruptionis in vrbem Platæam factæ, quam historiam narrat Thucydides libro secundo. Aiunt etiam, quum HERODOTVS suas historias in hominũ cœtu recitaret, Thucydidem recitationi illi interfuisse, & quum eas audiuisset, lacrymasse. quod vbi animaduertisset HERODOTVS, dixisse eum ferunt Oloro patri Thucydidis, Filij tui, ô Olore, ingenium magno impetu ad litterarum studia fertur.

Φαίνεται δὲ ὅπη τοῦ Ἡροδότου χρόνων γεγόμενος· εἶναι μὲν γὰρ Ἡρόδοτος μέμνηται τῆς Θηβαίων ἐσβολῆς εἰς τὴν Πλάταιαν, περὶ ἧς ἱστορεῖ Θουκυδίδης ἐν τῇ δευτέρᾳ. λέγεται δέ τι καὶ τοιοῦτον, ὡς ποτε τοῦ Ἡροδότου τὰς ἰδίας ἱστορίας ὑπεδέξατο μέλη, παρόντι τῇ ἀκροάσει Θουκυδίδῃ καὶ ἀκούσαντι, καὶ δακρῦσαι. ἔπειτα φασὶ τὸν Ἡρόδοτον τοῦτο θεασάμενον εἰπεῖν αὐτῷ πρὸς τὸν πατέρα τὸν Ὄλορον, Ὦ Ὄλορε, ὀργὴ ἡ φύσις τοῦ υἱοῦ σου πρὸς μαθήματα.

Diodorus Siculus biblioth. histor. lib. IX.

PORRO inter scriptores HERODOTVS vltra Troiani belli tempora exorsus, quicquid fere toto orbe terrarum est gestum, id nouem libris exposuit. Cum pugna tandem Græcorum cum Persis ad Mycalen & oppugnatione Sesti, opus illud finit.

Διόδωρος ὁ Σικελιώτης βιβλιοθ. ἱστορ. ἐν τῷ θ'.

Τῶν δὲ συγγραφέων Ἡρόδοτος, ἀρξάμενος πρὸ τῶν Τρωϊκῶν χρόνων, γέγραφε κοινὰς πράξεις τὰς τῆς οἰκουμένης πράξεις ἐν βίβλοις ἐννέα· κατασρέφει δὲ τὴν σύνταξιν εἰς τὸν περὶ Μυκάλην πόλεμον τῶν Ἑλλήνων πρὸς τοὺς Πέρσας, καὶ Σηστοῦ πολιορκίαν.

Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεὺς ἐν ἐπιστολῇ πρὸς Γν. Πομπήιον.

Περὶ μὲν Ἡροδότου καὶ Ξενοφῶντος ἐβουλήθης μαθεῖν τίνα σοὶ αὐτῶν ὑπόληψιν ἔχω, καὶ γέγραφα μέν σοι περὶ αὐτῶν ἐβουλήθης. [1] πεποίηκα καὶ τοῦτο εἰς Δημήτριον ὑπομνήματος μὲν σοὶ μιμήσεως. τούτων ὁ μὲν πρῶτος, αὐτῷ σοὶ εἴληφε τὸν σοὶ [2] τῆς ζητήσεως μίμησιν· ὁ δὲ δεύτερος, σοὶ τὸ, τίνας ἀνδρας μιμεῖσθαι δεῖ ποιητάς τε καὶ φιλοσόφους. ἱστοριογράφους καὶ ῥήτορας· ὁ δὲ τρίτος, σοὶ τὸ πῶς δεῖ μιμεῖσθαι· [3] σοὶ τούτου δὲ ἀτελής. ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ σοὶ Ἡροδότῳ τε καὶ Θουκυδίδῃ καὶ Ξενοφῶντος καὶ Φιλίστῳ καὶ Θεοπόμπῳ· τούτους γὰρ ἐκείνους τοὺς ἄνδρας εἰς μίμησιν ὄντως ἐπιτηδειοτάτους. τάδε γέγραφα. εἰ δὲ δεῖ καὶ σοὶ αὐτῶν εἰπεῖν, σοὶ μὲν Ἡροδότου καὶ Θουκυδίδου ταῦτα φρονῶ.

Πρῶτον, ὅτι καὶ σχεδὸν ἀναγκαιότατον ἔργον ἁπάντων ὅσοι τοῖς γράφουσιν ἱστορίας, ὑπόθεσιν ἐκλέξασθαι καλὴν καὶ μεγαλομερῆ τοῖς ἀναγνωσομένοις. τοῦτο Ἡρόδοτος μοι δοκεῖ πεποιηκέναι Θουκυδίδου. [4] ἐκεῖνος μὲν γὰρ κοινὴν Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων πράξεων ἐξενήνοχεν ἱστορίαν, ὡς μήτε τὰ γηγόμενα ἐξ αὐθρώπων ἐξίτηλα γένηται, μήτε τὰ ἔργα, καὶ ἅπερ αὐτὸς εἴρηκε. τοῦτο γὰρ αὐτοῦ προοίμιόν τε καὶ ἀρχὴ καὶ τέλος ὅτι τῆς ἱστορίας. ὁ δὲ Θουκυδίδης πόλεμον ἕνα γράφει, καὶ τοῦτον οὐκ καλὸν οὐδὲ δικαίως μάλιστα μὲν ὠφελε μὴ γενέσθαι· εἰ δὲ μή, σιωπῇ καὶ λήθῃ παραδοθείς, ὡς τῶν ὀλιγωρουμένων ἠγνοῆσθαι. ὅτι δὲ πονηρὰν εἵλκυσεν ὑπόθεσιν, καὶ αὐτός γε τοῦτο ποιεῖ φανερὸν ἐν τῷ προοιμίῳ. πόλεις τε γὰρ δι' αὐτὸν ἐξερημωθῆναί φησιν Ἑλλήνιδας πολλὰς, τὰς μὲν ὑπὸ βαρβάρων, τὰς δ' ὑπὸ σφῶν αὐτῶν, καὶ φυλὰς, φόνους αἱθρόους οἷους ὕστερον γέγονε, σεισμούς τε καὶ αὐχμοὺς καὶ νόσους, καὶ ἄλλας πολλὰς συμφορὰς. ὥστε τὸν ἀναγνόντας τὸ προοίμιον, ἠλλοτριῶσθαι πρὸς τὴν ὑπόθεσιν, Ἑλλήνικῶν μέλλοντας ἀκούειν. ὅσῳ δὲ κρείττων ἦν τὰ θαυμαστὰ ἔργα δηλῶσα Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων γραφῆ, τὰ τοιαῦτα καὶ δεινὰ πάθη τῶν Ἑλλήνων δηλοῦσης, τοσούτῳ φρονιμώτερος Ἡρόδοτος Θουκυδίδου καὶ τῶν ὑποθέσεως. ἐγὼ δὲ οὐδὲ τοῦτο ἔνεστιν εἰπεῖν, ὅτι δι' ἀνάγκην ἦλθεν ὅπῃ ταύτην ἔγραψεν, ὅτι σῶμα ἐκεῖνα καλλίω, βουλόμενος δὲ μὴ ταῦτα ἐπέρας γράφειν. πᾶν γὰρ τοὐναντίον, ἐν τῷ προοιμίῳ δηλοῦντα τὰ παλαιὰ ἔργα, κάλλιστα καὶ θαυμασιώτατα τὰ καθ' αὐτὸν ὄντα πολεμούμενα φησὶν εἶναι. καὶ φανερὸς ὅτι ταῦ-

Dionysius Halicarnasseus epistolâ ad Cn. Pompeium.

DE HERODOTO & Xenophonte quid sentiam scire cupis; ac me etiã de eis scribere vis: quod iam feci in illo Commentario quem de Imitatione ad Demetriũ scripsimus. primus liber,* ipsam imitationem de inuestigatione comprehendit: Secundus, qui poëtæ, philosophi, historici & oratores, sequendi sint: Tertius, quomodo imitandi; sed ea de re non-dum absolutus. In secundo vero, de Herodoto, Thucydide, Xenophõte, Philisto, & Theopompo, (hos enim viros ad imitandum aptissimos iudico) hæc scribo: Quod si etiam de his dicendum est, de HERODOTO quidem & THVCYDIDE hæc sentio.

Herodoti & Thucydidis cõparatio interpr. Stanisl. Iouio.

* ipsam de imitatione disquisitionem continet.

Primum officium esse puto, & id vel maxime omnibus necessarium, qui res gestas hominum, monumentis annalium mandare student, materiam eligere pulchram & iucundã, ac eam quæ animos legentium voluptate afficiat atque perfundat: quod HERODOTVS mea quidem sententia melius vidisse & expressisse videtur, quam Thucydides. Ille enim, communem Græcorum & barbarorum historiam conscripsit; ne & res gestæ maiorũ oblitterarentur, & ne eorum facta & alia quæ enumerat, intercideren, atque ex hominum memoria tollerentur, idem enim est ipsum prooemiũ, idem exorsus & finis historiæ. Thucydides autem vnum tantummodo bellum scripturæ persequitur, & id neque honestum, neque fortunatum, & quod numquam geri oportuit: sin minus, obliuioni & silentio traditum à posteris ignorari debuit. Quod autem malam materiam sibi sumpserit, etiam ipse in exorsu planũ facit. Ciuitates enim multas ait eo bello partim à barbaris, partim à seipsis vastatas & funditus euersas fuisse: & exilia, proscriptiones, cædes hominũ tantas factas esse, quantas post hominum memoriam vmquam; & terræ motus, siccitates, morbos, inualetudines, & alias multas calamitates importatas: ita vt statim in principio lectores, qui totius Græciæ calamitates sint audituri, abalienentur. Quanto autẽ ea scriptio quæ admiranda opera & facta tam Græcorum quam barbarorũ aperit, antecellit eam quæ miseranda & funesta mala Græcorum nunciat, tanto meliores partes HERODOTVM Thucydide in eligenda materia secutum esse video. Neq; enim illud afferre licet, eum necessitate coactum, ad eam se scriptionem contulisse; cum eum non præteriret, & illa pulchriora esse, & nollet hæc in aliorum manus venire. Aliter enim se res habet, dum maiorũ res gestas in exordio conuitiis afficit, & sua ætate pulchras & admirandas gestas esse asserit: quæ manifestè

1 legendum hîc videtur vel cum Hœschelio, πεπ. μ. τῶν ἐν τοῖς περὶ Δημ. ὑπομνημασι πεποιημαι. vel, (quod minus aptum est) πεπ. μ. ἐν οἷς τῶν περὶ Δημ. ὑπομνημασι πεποιημαι: vt infra Dionys. οἷον τῷ Θουκυδ. ἰδιωμ. initio: ἐν τοῖς οἷς τῷ ἀρχαίων ἐνιόντων περὶ τὸ αὐτὸ ὅτι μὰλιστα συντυχὸν ὑπομνήμασιν. Huius commentarij (inquit Steph.) Dionysius meminit etiam in tractatu de Thucydide; quem Q. Ælio Tuberoni dicauit. *Fr. Sylb.* 2 rectius τῆς μιμήσεως ξητήσεως *Fr. Sylb.* 3 Forsan. leg. ὅπως δ' ἀνακτ'ς. *Fr. Sylb.* 4 Principium quidem Herodoteæ historiæ cum his Dionysianis consentit, at non finis. Ibidem fortasse legendum, καθ' ὅλ. pro ἐν ὅλ. *Fr. Sylb.*

decla-

declarant, eum non præter voluntatem ad hãc se materiam contulisse. Hoc tamen HERODOTVS minime fecit: & quãuis Hellanicus & Charon, qui ante eius tempora vixerunt, eandem materiam persecuti sint, non tamen eum à proposito auocarunt: quinetiam sperabat se ipsis aliquid pulchrius allaturum; quod etiam fecit.

Secundum munus est eius qui facta hominum memoriæ mandare volet, scire vnde principium sumendum est, & quousque progrediendũ. qua in re HERODOTVS longe prudentior Thucydide esse videtur. primo enim loco caussam describit, ob quam barbari Græcis iniurias inferre cœperunt: & progrediens, in barbarorum punitione & vltione describẽda conquiescit. Thucydides vero, exordium sumit suæ historiæ à parum felici & florenti statu rerum Græcarũ: quod eum facere (cum & Græcus esset & ciuis Athenienſis) non oportebat; & vel maxime, cum non esset ex humili & plebeio genere ciuiũ, sed ex his quibus Athenienses primas deferebant, & quos militari præfectura ac aliis summis honoribus dignos censebant: neq; ita aperte, vt apertissime belli caussas suæ vrbi adscriberet; cum alias multas occasiones haberet quibus eas attribueret. Ac initium narrationis facere debebat non à Corcyrensibus, sed à præstantissimis patriæ factis, quæ statim post bellum Persicum ediderant: quorum deinde tamen in conueniẽti loco non ita recte, sed quasi cursim mentionem facit. At cum hæc narrasset, summa cum beneuolentia & studio, vt vir amans ciuitatis, deinde inferre debebat, Lacedæmonios horũ inuidia & metu commotos, alias interim caussas prætendentes, bellum suscepisse. ac tum demum Locrensium res, & contra Megarenses scitum, & siqua alia voluit, exponere debuit. Fines autem pluribus erroribus scatent. quamuis enim dicat se omni bello interfuisse, & se omnia pollicεatur esse narraturum: tamen in nauale prœlium Athenienſium & Peloponnesiorum, quod prope Cynossema gestũ fuit anno XXII, finem facit. Satius vero erat, dum persequeretur omnia, historiam terminare admirando & auditoribus gratissimo * reditu exsulum à Phyle; qui fuit initium ciuitati recuperandæ libertatis.

* Phyliorum exsulum reditu.

Tertium munus est historici, considerare quæ res illi in historiam referendæ, quæ silentio prætereundæ sint. qua etiam in re postremas mihi partes ferre videtur Thucydides. Nam cum HERODOTVM non prætiriret, omnem narrationem quæ longitudine quadam sermonis prædita esset, si respirationes & moras quasdam reciperet, animos auditorum summa suauitate perfundere: sin autem in eodem rerum statu permaneret, etiamsi res maxime succederet, auribus tamen quandam satietatem parere: Homerus secutus, in omnem partem effu-

τὰ ἐκεῖνα ἐλόμενος. ὁ μὲν Ἡρόδοτός γε τοῦτο ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ περὶ αὐτῆς συγγραφέων ἡμιμόρων Ἑλλανίκου τε καὶ [1] Χαίρωνος τοῦ αὐτοῦ τούτοιν προεκδεδομένοιν, οὐκ ἀπετρέποντο, ἀλλ' ὅπως δύσουν αὐτῶν κρεῖσσόν τι ἐξοίσουν· ὅπερ καὶ ποιοῦσι.

Δεύτερόν ἐστι τῆς ἱστορικῆς πραγματείας ἔργον, γνῶναι πόθεν τε ἄρξασθαι καὶ μέχρι [2] τοῦ προελθεῖν δεῖ. φαίνεται δὲ καὶ τούτῳ Θουκυδίδης πολὺ Ἡρόδοτος φρονιμώτερος. ἄρχεται τε ἀφ' ἧς αἰτίας ἤρξαντο πρῶτον κακῶς ποιεῖν τοὺς Ἕλληνας οἱ βάρβαροι καὶ προελθὼν, εἰς τὴν βαρβάρων κόλασιν καὶ τιμωρίαν λήγει. ὁ δὲ Θουκυδίδης, ἀρχὴν μὲν ἐποιήσατο ἀφ' ἧς ἤρξατο καλῶς προϊέναι τὸ Ἑλληνικόν· ὅπερ Ἕλλησιν ὄντα καὶ Ἀθηναίοις οὐκ ἐδεῖ ποιεῖν· καὶ ταῦτα, εἰ καὶ ἐπὶ εὐημερίαις ὄντας, ἀλλ' ὧν οὐ προσῆκον ἦν Ἀθηναίοις, στρατηγίαν τε καὶ τῶν ἄλλων πρῶτα ἀξιοῦντας καὶ ὅτε γε φανερῶς, οὔτε καὶ τῇ πόλει τῇ ἑαυτῶν τὰς φανερὰς αἰτίας τοῦ πολέμου ἀφανίσαν, ἑτέρωθι ἔχοντα πολλὰς ἀφορμὰς ἀφανίσαι τὰς αἰτίας· καὶ ἄρξασθαί γε τῆς διηγήσεως μὴ ἀπὸ τῶν Κερκυραϊκῶν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν κρατίστων τῶν πατρίδος ἔργων, ἃ μὴ τὸν Περσικὸν πόλεμον λύσας ἐπεραίωσαν· ὧν ὕστερον καὶ ἐν ὀλιγηδίᾳ τούτῳ μιμήσεσθαι ἐποήσατο φαύλως πως καὶ ἐξ ὀλιγορμῆς. διελθόντα δὲ ταῦτα μὴ πολλῆς δυνοίας, ὡς ἀνδρα φιλόπολιν, εἶτ' ἐπενεγκεῖν ὅτι τούτων φθόνῳ καὶ δείσαντες προελθόντες Λακεδαιμόνιοι, προφάσεις ἐποιήσαντο ἑτέρας, ἦλθον λύσαι τὸν πόλεμον· καὶ τότε λέγειν τὰ Κερκυραϊκὰ καὶ τὸ [3] Μεγαρέων ψήφισμα, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτο λέγειν ἐβέλτιο. τὰ δὲ τέλη, πλείονος ἁμαρτίας πλήρη· καίπερ γὰρ λέγων ὅτι παντὶ τῷ πολέμῳ παρεγένετο, τὰ πάντα δηλώσειν ἐποιήσατο, εἰς τὴν ναυμαχίαν τελευτᾷ τὴν πρὸς Κνιδον σῆμα γεγενημένην Ἀθηναίων καὶ Πελοποννησίων, ἣ συνέβη κατ' ἔτος εἰκοστὸν καὶ δεύτερον. κρεῖττον δὲ ἦν, διεξελθόντα τὰ πάντα, τελευτὴν ποιήσασθαι τῆς ἱστορίας τὴν θαυμασιωτάτην καὶ μάλιστα τοῖς ἀκούουσι κεχαρισμένην, τὴν κάθοδον τῶν φυγάδων τῶν ἀπὸ Φυλῆς, ἀφ' ὧν ἡ πόλις ἀρξαμένη τὴν ἐλευθερίαν ἀνομίσατο.

Τρίτον δέ ἐστι [1] ἀνδρὸς ἱστορικοῦ, τίνα τε δεῖ παραλαβεῖν ὅτι γραφῆς ἀξίωματα, καὶ τίνα παραλιπεῖν. δηλοῖ δὲ μοι κἀν τούτῳ λείπεσθαι Θουκυδίδης. συμφόρως γὰρ Ἡρόδοτος ὅτι πᾶσι μῆκος ἔχουσα ὑπὸ λόγου διήνεσις, αὖ μὴν ἀναπαύσεις τινὰς λαμβάνῃ, τὰς ψυχὰς τῶν ἀκουσμάτων ἡδέως ἀγαπίθησιν· εἰ δὲ δεῖ τι αὐτῶν μᾶλλον ἀπεγγράπτειν, καὶ τὰ μάλιστα ὑπεγγράπτειν, λυπεῖ τὸν ἀκροατὴν τοῦ κόρου· ποικίλλειν ἐβελήθη ποιήσαι τὴν γραφήν, Ὁμήρου ζηλωτὴς γεγονώς. καὶ γὰρ τὸ βιβλίον τοῦ

1 H.St. mauult Χάρωνος. cuius mentio fit etiam in libro ad Q. Acil. Tuberonem. apud Suidam tres sunt Charones historici: primus, Lampsacenus; secundus, Carthaginiensis; tertius, Naucratita. at Χαίρωνι apud eundem alius. 2 τοῦ interrogatiue accipiendum hic pro ἵνα. vel legendum οὗ. 3 in exemplari est ἐπίσημον· ego σῆμα, à Stephano ex aliis codicibus adnotatum, sequi malui. 1 post πρῶτον, subaudiendum subst. ὄντα. vti supra.

ἀπὸ λάβωμεθα, μέχρι τ ἐσχάτης συλλαβῆς ἀναλάμπει, καὶ ἀεὶ τὸ πλεῖον ὅτι ζητοῦμεν. Θουκυδίδης γάρ, πόλεμον ἕνα καὶ τινας ἀπνεύστι διεξέρχεται μάχας ὅτι μάχαις, καὶ πολιορκίας ὅτι πολιορκίαις, καὶ λόγοις ὅτι λόγοις συντιθείς· ὅστε μοχθεῖν μὲν τ διάνοιαν τ ἀκροωμένων κόρον δ' ἐχθεῖν, φησὶν ὁ Πίνδαρος, καὶ μέλι καὶ τὰ τερπνὰ ἀφροδίσια. ἥδη δὲ ἐγὼ κἀκεῖνο ἐνεθυμήθην, ὡς ἡδὺ χρῆμα ἐν ἱστορίαις γραφῆς μεταβολή, καὶ ποικίλον· καὶ τοῦτο ἐν δύο ἢ τρισὶ τόποις ἐποίησεν· ὅτι τε τ Ὀδρυσῶν ἀρχῆς, δι' ἃς αἰτίας ἐχθρὸς μεγάλη, καὶ ὅτι τῆς ἐν Σικελίᾳ πόλεως.

Μετὰ τοῦτο, ἔργον ὄντι ἱστορικῷ, διελέσθαι τε καὶ τάξαι τ δηλουμένων ἕκαστον ἐν ᾧ δεῖ τόπῳ. πῶς ἂν ἕκαστος διαιρεῖ τε καὶ τάττει τὰ λεγόμενα; Θουκυδίδης μὲν, τοῖς χρόνοις ἀκολουθῶν, Ἡσίοδος δ', ταῖς ὁμοιότησι τ πραγμάτων. καὶ γίνεται Θουκυδίδης μὲν, ἀσαφὴς καὶ δυσπαρακολούθητος πολλῶν δὲ κατὰ τὸ αὐτὸ θέρος καὶ χειμὼν γιγνομένων ἐν διαφόροις ὡς εἰκὸς τόποις, ἡμιτελεῖς τὰς πράξεις καταλιπών, ἑτέρων ἅπτεται τ κατὰ τὸ αὐτὸ θέρος ἢ χειμὼν γιγνομένων. πλανώμεθα δὴ. καθάπερ εἰκὸς, καὶ δυσκόλως τοῖς δηλουμένοις παρακολουθοῦμεν, ταραττομένης τ διανοίας. Ἡσίοδος γ', ἀπὸ τ Λυδῶν βασιλείας ἀρξάμενος, καὶ μέχρι τ Κροίσου καταβάς, ἔπειτα Κύρου διάδεξιν τ καταλύσαντα τ Κροίσου ἀρχὴν μεταβαίνει· Αἰγυπτίων τε ἀρχαὶ διηγημάτων καὶ Σκυθικῶν καὶ Λιβυκῶν, τὰ μὲν ὡς ἀπόλυθα δηλῶν, τὰ δὲ ὡς χαριεστέραν ποιήσοντα τ διήγησιν, ἐπεισάγων. διελθὼν τε πράξεις Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων ἔτεσιν ὑμῶν διακοσίοις καὶ εἴκοσι γενομέναις ἐν ταῖς τρισὶν ἠπείροις, καὶ παραγράψας τ Ξέρξου φυγῆς τ ἱστορίαν, οὐ διέστασε τ διήγησιν, ἀλλὰ συμβέβηκε, τῷ μὲν, μίαν ὑπόθεσιν λαβόντι, πολλὰ ποιῆσαι μέρη τοῦ ἑνὸς σώματος· τῷ δὲ, τὰς πολλὰς καὶ οὐδὲν ἐοικυίας ὑποθέσεις πραγματευομένῳ, σύμφωνον ἓν σῶμα πεποιηκέναι. μᾶς δ' ἰδίας [1] διηγησόμεθα πραγματικῆς, ἧς οὐ δημιᾶς τ εἰρημένων ἧττον ἐν ἁπάσαις ἱστορίαις ζητοῦμεν, τ αἰτίας τῆς συγγραφέως δόξαν, ἢ κέχρηται πρὸς τὰ πράγματα περὶ ὧν γράφει. ἡ μὲν Ἡροδότου δόξα, ἐν ἅπασιν ὁπηνίκα, καὶ τοῖς μὲν ἀγαθοῖς σπουδομένη, τοῖς δὲ κακοῖς σπαλεύουσα· ἡ δὲ Θουκυδίδου δόξα, αὐθέκαστός τις ἂν πικρὸς, καὶ τῇ παλαιᾷ τ φυγῆς μνησικακοῦσα. τὰ μὲν γὰρ ἁμαρτήματα ἐπεξέρχεται καὶ μάλα ἀκριβῶς, τ δὲ κατὰ νοῦν κεχωρηκότων καθάπαξ μέμνηται, ἢ ὥσπερ ἀκουσίως. καὶ κατὰ μὲν τ πραγματικὸν [2] τύπον ἧττων ὄντι Ἡροδότου δόξᾳ ταὐτὰ Θουκυδίδης· κατὰ δὲ τ λεκτικὸν, τὰ μὲν ἧττων, τὰ δὲ κρείττων· τὰ δ' ἴσως. ἐφ' ᾧ καὶ περὶ τούτων ὡς ὑπείληφα.

sam, ac summa varietate conditam efficere voluit scriptionem. Libros enim eius cum in manus sumimus, vsq; ad extremam syllabam suspicimus, & semper nescio quid magis requirimus. Thucydides autẽ vnum bellũ & aliquot pugnas sine vlla interspiratione persequitur, pugnas pugnis, apparatus belli apparatibus, orationes orationibus congerens & coaceruãs; ita vt mens & cogitatio eorum qui audiunt, laborare cogatur. Satieratẽ enim gignit, ait Pindarus, & mel & dulces res venereæ. Iam vero & illud in animo meo reputaui, quam suauis & iucunda res sit in historia, scriptionis varietas & immutatio: atq; hoc in duobus aut tribus locis fecit, tum in Odrysarum principatu exponendo, quibus de caussis ad magnam deuenerint potestatem; tum in Siciliæ vrbibus.

Adhæc est etiam munus historici, in partes tribuere, & vnumquodque eorum quæ exponuntur, suo loco collocare. Quę est igitur vtriusque dispositio? Thucydides tempora sequitur, Herodotvs rerum complexiones. Fit autem Thucydides obscurus, & cuius sententiã difficile animo comprehendere possis. cum enim multa eadem æstate & hyeme in diuersis (vt fit) locis gererentur, imperfectas primas res gestas relinquens, alias attingit quæ eadem æstate & hyeme gestæ fuerunt. Erramus igitur, quemadmodũ par est, & summa cum difficultate res expositas mente iam turbata assequimur. Herodotvs verò initium capiens ab imperio Lydorum, & vsque ad Crœsum descendens, ad Cyrum confestim, qui Crœsi imperiũ euertit, transit: atq; deinde rex Ægyptiorum, Scytharum, Libycorum exponere aggreditur, partim propter rerum seriem, partim vt iucundiorem redderet narrationẽ suam. Persequens autem & exponens res gestas Græcorum & barbarorum, quæ ducentis & viginti annis gestæ sunt in tribus continentibus, & fugã Xerxis describens, non diuellit orationem: sed accidit huic quidem, vt vno sumpto argumento, vnum corpus multas in partes diducat: ille vero, vt multis & variis argumentis assumptis, vnum corpus sibi consentiens faciat. Vnũ * autem genus historiæ negocioſæ commemorabo; quod non minus quam quæ recensuimus in historiis requiramus; animum inquam scribentis, quo in rebus conscribendis vtitur. Herodoti quidem animus in omnibus lenis & mansuetus est, & qui bonis quidem collætatur, malis vero condolet. Thucydidis vero animus, natura sua quadam rigidus & acerbus est, ac patriæ exsilij recordatione offensus. peccata enim accuratissime persequitur: eorum vero quæ ex animi sententia gesta sunt, omnino non meminit, aut velut inuitus. Atq; ob hæc in ea parte quæ ad res pertinet, vincitur ab Herodoto Thucydides. In ea vero parte quæ continet elocutionem, alias superior interdum inferior: in nonnullis etiam æquas partes tenet. Dicam vero etiam de iis quemadmodum sentio.

*Vnã adhuc notã in rebus ponitam com.

1 Possis etiam legere ἐπιμεθοδεύσομαι. 2 in exemplari est πῶν. perperam. πρᾶγμα vero in hoc loquendi genere supra quoque habuimus aliquoties, & infra. pro eodem χρῆμα dicit mox vbi Xenophontem confert, & infra, & alibi. Reperitur tamen πῶν vocabulum in ead. significatione, vt supra prolixius adnotaui ad initium T. I I. Halicarnassei. F. S.

Virtus

Virtus omnium prima eſt, ſine qua nulla alia eſt orationis vtilitas. Quænam illa eſt? Sermo purus proprietatem linguæ Græcæ retinens. hanc ambo ſtudioſè conſeruant. HERODOTVS enim, Ionicæ linguæ optima regula eſt: Thucydides vero, Atticæ. Tertium locum habet breuitas, in qua videtur Thucydides HERODOTVM antecelluiſſe. quamquã dicere aliquis poſſet, breuitatem iucundam videri, ſi cum perſpicuitate coniuncta & elaborata fuerit: ſin ea caruerit, acerbam & auſteram. verum nihil eſto præterea. Poſt hæc perſpicuitas collocata eſt: quæ cum virtutibus adiunctis primas tenet: in qua ſatis diligenter ambo elaborarunt. Poſt hanc virtutem conſtituitur leuium & vehementium affectuum imitatio: quam inter ſe partiti ſunt ſcriptores. Thucydides enim, in grauioribus affectibus exprimendis melior: HERODOTVS, in lenioribus effingendis præſtantior. Secundum hæc ſtatuuntur illæ virtutes, quæ ſummum & admirandum ſtudium & apparatum oſtendunt: in quibus hiſtorici pares ſunt. Succedunt iis aliæ, quæ orationis vim & vehementiam & ſimiles facultates complectuntur: quibus HERODOTVM Thucydides ſuperat. Suauitatem autem, perſuaſionem, delectationem, & alias virtutes cognatas, longe præſtantiores HERODOTVS Thucydide inducit. In verborum elocutione, proprietatem naturę HERODOTVS ſecutus eſt: grauitatem Thucydides, qui & in verbis ſui ſimilis eſt totus. Virtutum omnium maxima & quaſi princeps eſt Deorum: quam diligentius Thucydide HERODOTVS ſeruauit. ſimilis. n. hic in omnib. ac in concionib. magis quã in narrationibus. Mihi quidẽ, & cariſſimo Cæcilio, Demoſthenes eius enthymemata vel maxime expreſſiſſe & imitatus eſſe videtur. Vt autem vno verbo omnia complectar, elegantiſſimæ ſunt vtriuſque poeſes: (non n. verebor poeſes eas appellare) ſed hoc vel maximè à ſe inuicem differunt, quòd conſtructio HERODOTI hilaris eſt, horribilis vero Thucydidis. Sed de his hiſtoricis hæc dixiſſe ſufficiat; cum multa nobis alia dicenda ſint, de quibus alius erit differendi locus.

Πρῶτη τ ἀρετὴ γίνοιτ' ἄν, ἧς χωρὶς οὐδὲν τὴν ἄλλων τὴν πρὸς τοὺς λόγους ὄφελος. τίς; ἡ καθαρὰ τοῖς ὀνόμασι καὶ τ Ἑλληνικὸν χαρακτῆρα σώζουσα ἐκλεκτός. ταύτην ἀκριβῶσιν ἀμφότεροι. [1] Ἡρόδοτός τε γάρ, τ Ἰάδος ἄριστος κανών· Θουκυδίδης τε τῆς Ἀττικίδος, τρίτην ἔχει χώραν ἡ καλουμένη συντομία. ἐν ταύτῃ δοκεῖ προέχειν Ἡρόδοτος Θουκυδίδης. καίτοι λέγοι τις ἂν ὡς μετὰ τοῦ σαφοῦς ἐκπεπλαγμένον, ἡδὺ φαίνεται τὸ βραχύ· εἰ δὲ ἀπολείποιτο τούτοις, πικρόν. ἀλλὰ μηδὲν ἔστω τοιοῦτον. ἐπάρχειν μὲν γὰρ ταῦτα τέτακται πρώτη μὲν τ ὀπτικὸν ἀρετῶν. ἱκανοὶ δὲ ἐν ταύτῃ κατορθοῦσιν ἀμφότεροι. μετὰ ταύτην συνίσταται τ ἀρετὴ, τ ἠθῶν τε καὶ παθῶν μίμησις. διήρηνται τ ἀρετὴν ταύτην οἱ συγγραφεῖς. Θουκυδίδης μὲν γὰρ, τὰ πάθη δηλῶσαι κρείττων· Ἡρόδοτος δ', τὰ ἤθη θαυμάσιος δηλῶσαι, μετὰ ταῦτα αἴ τὸ μέγα καὶ θαυμαστὸν ἐμφαίνουσαι τ κατασκευῆς ἀρεταί. ἴσοι κἀν ταύταις οἱ συγγραφεῖς. ἔπειτα ταύτας αἱ τ ἰσχὺν καὶ τ τόνον καὶ τὰς ὁμοίως ἐσχυρὰς δυνάμεις τ φράσεως ἀρεταὶ παρεῖχοσαν. κρείττων ἐν ταύταις Ἡρόδοτος Θουκυδίδης. ἡδονὴν δὲ καὶ πειθὼ καὶ τέρψιν καὶ τὰς ὁμοιογενεῖς ἀρετὰς εἰσφέρεται μακρῷ Θουκυδίδου κρείττονας Ἡρόδοτος. τ δὲ φράσεως τὴν ὀνομάτων τὸ μὲν καθ' φύσιν Ἡρόδοτος ἐζήλωκε, τὸ δὲ δεινὸν Θουκυδίδης, ὁμοιδὴς πᾶς ὢν ἐν λόγοις. ἀρετῶν ἡ κυριωτάτη τὸ πρέπον. ταύτῃ ὁ Ἡρόδοτος ἀκριβοῖ μᾶλλον ἢ Θουκυδίδης. ὁμοιδὴς γὰρ ἑτέρως ἐν πᾶσι, καὶ ταῖς δημηγορίαις μᾶλλον ἢ ταῖς διηγήσεσιν. ἐμοὶ μὲν τοι καθ' φιλτάτῳ Καικιλίῳ δοκεῖ τὰ ἐνθυμήματα αὐτοῦ μάλιστά γε καὶ ζηλῶσαι Δημοσθένης ἵνα δὲ σωφελῶν εἴπω, καλαὶ μὲν αἱ ποιήσεις ἀμφότεραι· ἐγὼ δ' ἂν αἰσχυνθείην ποιήσεις αὐτὰς λέγων· διαφέρουσι δὲ καὶ τοῦτο μάλιστα ἀλλήλων, ὅτι τὸ τοῦ Ἡροδότου κάλλος ἱλαρόν ἐστι, φοβερὸν δὲ τὸ Θουκυδίδου. διὸ καὶ ταῦτα εἰρῆσθαι πρὸς τούτων τ συγγραφέων, πολλῶν καὶ ἄλλων ἐνόντων λέγεσθαι, πρὸς οὓς καὶ ἕτερος ἐξαρκήσει καιρός.

[1] Secunda dicendi virtus hic omiſſa eſt, τὸ καθ' ἑκάστην ἁρμονίαν τῶν λέξεων δεῖσθαι. vt ex Lyſia videre licet ſupra, & ex Iſocrate. F. S.

[1] Stephano videtur legendum ἐμφανῆ δὲ καὶ ἐν ἅπασι καὶ ἐν ἑκάστοις vel ἐν ἅπασι δὲ ἐμφανῆ καὶ ἐν ἑκάστοις, nisi mauis, inquit, particulã, quæ ex aduerſo reſpõdeat πρῶτον, reponere. Sed ſi hoc, illo mo legas, defideratur negatio. F. S.

Sequitur in eodem Dionyſio, de Xenophonte κείσις· vbi inter alia.

Xenophõ enim, HERODOTVM in vtroq; genere, tũ in eo quod in materia cernitur, tũ quod in elocutione, imitatur, *&c.* Nõ ſolũ vero ob materiã in cælũ ferẽdus eſt, (in qua HERODOTVM ſequitur) ſed etiã propter diſpoſitionẽ ſuſpiciendus, *&c.* Atq; hęc quidem eſt forma rei & argumẽti eius. Forma vero elocutionis, partim ſimilis HERODOTO, partim nõ adeo redundãs & fluens. Purus quidẽ ſatis in verbis, & apertus; quemadmodũ & HERODOTVS: delegit autẽ verba vſitata, & rebus ipſis à natura inſita: quæ omnino nõ minus ſuauiter & iucunde quã HERODOTVS ipſe cõponit. Excellẽtiã vero & ſplendorẽ, amplitudinẽ iucũdã, & ſuauẽ cõformationẽ hiſtoricã, quẽadmodũ HERODOTVS, nõ habet. non modo n. hoc ab ipſo mutuari nõ potuit, ſed etiã ſi aliquãdo voluit ſuã excitare elocutionẽ, paululũ inſpirãs, veluti * terrena aura extemplo langueſcit & exſtinguitur. In multis enim plus æquo longior fit; nec adeo feliciter vt HERODOTVS perſonarũ dignitatẽ attingit & exprimit: ſed in multis, ſiquis rectè conſideret & perpendat, eum negligentiorem reperiet.

Ξενοφῶν μὲν γὰρ, Ἡροδότου ζηλωτὴς ἐγένετο καθ' ἀμφοτέρους τοὺς χαρακτῆρας, τόν τε πραγματικὸν καὶ τ λεκτικόν, &c. ὃ μόνον δὲ τ ὑποδεεστέρων χάριν ἄξιος ἐπαινεῖσθαι, ζηλωτὴς Ἡροδότου γεγόμενος, ἀλλὰ καὶ τ οἰκονομίας. &c. καὶ ὁ μὲν πραγματικὸς τύπος αὐτῷ τοιοῦτος. ὁ δὲ λεκτικὸς, πῇ μὲν ὅμοιος Ἡροδότου, πῇ δὲ ἑτερόστερος. καθαρὸς μὲν γὰρ τοῖς ὀνόμασιν ἱκανὸς, καὶ σαφὴς, καθάπερ ἐκεῖνος· ἐκλέγει δὲ ὀνόματα συνήθη τε καὶ προσφυῆ τοῖς πράγμασι, καὶ συνιθίσιν αὐτὰ ἡδέως πάνυ κεχαρισμένως, ἔχ ἧττον Ἡροδότου. ὕψος δὲ καὶ κάλλος καὶ μεγαλοπρέπειαν καὶ τὸ λεγόμενον ἰδίως πλάσμα ἰσοθείκον [1] Ἡρόδοτος ἔχει. ἐγὼ δὲ μόνον οὐκ ἴσχυσε τοῦτο παρ' αὐτοῦ λαβεῖν, ἀλλὰ κἂν ποτε διεγεῖραι βουληθείη τ φράσιν, ὀλίσθου ἐμπνέουσας ὥσπερ ἀπὸ γλαφυρᾶς αὔρας, ταχέως σβέννυται. μακρότερος [2] γὰρ γίνεται τ δρόμος ἐν πολλοῖς καὶ τοῖς πρέπουσι, καὶ οὐχ ὡς Ἡρόδοτος, ἐφάπτεται τ προσπόρου δυσχερῶς, ἀλλ' ἐν πολλοῖς ὀλιγωρός ἐστιν, αἴ τις ὀρθῶς σκοπῇ.

[1] Abterranea aura, id eſt, quę à terra cõ ſurgens, per altũ pergit: quos alta nos ventos Latine nominari docet Plin. l. 2. c. 43.

[2] Prolixius fortaſſis legeris. F. S.

EX EIVSDEM DIONYSII CAPITE

περὶ τ῀ τῶν λόγων ἐξετάσεως· siue παλαιῶν χαρακτῆρας, vel ἀρχαίων κείσιν cum Sylburgio nominare placet.

ΗΡΟΔΟΤΟΣ καὶ Θουκυδίδης.

ΤΩΝ μὲν οὖν συγγραφέων Ἡρόδοτος μὲν ἐξεἰργασται τὸ βέλτιον, τὸ [1] πραγματικὸν εἶδος· τῇ δὲ λεκτικῇ ποτὲ μὲν πλεονεκτεῖ Θουκυδίδης, ποτὲ δὲ ἐμπαλιν ἐστὶ δ' ἐν οἷς ἐξισοῦται. τῇ μὲν ἀκριβεία τῶν ὀνομάτων, ἐν οἷς ἑκάτεροι περιήρηται δόξαλόγοις, ἀποστέλλουσι τὸ ἴδιον· τῇ δὲ σαφηνείας ἀναμφισβητήτως Ἡροδότῳ τὸ κατόρθωμα δέδοται. καὶ τὸ μὲν συντόμον ὅς; πρόδηλα Θουκυδίδη, τὸ δὲ ἐναργὲς παρ' ἀμφοτέροις. ἐν μὲντοι τοῖς ἠθικοῖς κρατεῖ Ἡρόδοτος, ἐν τοῖς παθητικοῖς ὁ Θουκυδίδης. πάλιν καλλιλογίᾳ καὶ μεγαλοπρεπείᾳ διαφέρουσιν οὐδὲν ἀλλήλων, ἀλλ' ἑκάτεροι τούτων τε καὶ τῶν πιθάνων ἀρετῶν κρατοῦσι. ῥώμῃ δὲ καὶ ἰσχύϊ καὶ τόνῳ καὶ τῷ πρεπόντως καὶ πολυσχημάτιστῳ παρηυδοκίμησε Θουκυδίδης· ἡδονῇ δὲ καὶ πειθοῖ καὶ χάρισι καὶ τῷ ἀφελεῖ αὐτοφυεῖ ἀβασανίστῳ, μακρῷ διενεγκόντα τὸν Ἡρόδοτον εὑρίσκομεν· καὶ μὴν τοῦτον τὸν τρόπον, πραγματείαν καὶ προσωποποιΐαν μᾶλλον οὐ τετήρηκε.

HERODOTVS & THVCYDIDES.

Interpr. Stanisl. Hosio.

EX iis qui res gestas litterarum monumentis mandarunt, HERODOTVS optime omnium eam partem historiæ quæ res continet, elaborauit atq. expressit: ea vero parte quę elocutionem continet, nonnunquam superior Thucydides, nonnunquam è diuerso HERODOTVS. Est etiam vbi pares inueniuntur. Accurata enim verborum electione in his sermocinationibus, in quibus ambo tractandis occupantur, vterque suam quandam proprietatem seruat. ceterum perspicuitatis laudem omnes sine controuersia HERODOTO deferunt. Ac breuitas quidem familiaris & propria est Thucydidi: euidentia autem & illustratio, vtrique communis. In moribus exprimendis primas fert HERODOTVS; in affectibus autem Thucydides. Rursum dictionis elegantia ac magnificentia nihil alter ab altero differt; sed in his & huiusmodi virtutibus ambo excellunt. Viribus, robore, neruis, & orationis grauitate, ac figurarum varietate, Thucydides HERODOTVM superauit: suauitate verò, ac persuadendi facultate, iucunditate, & sponte nata simplicitate, non elaborata, longe præstare HERODOTVM inuenimus. atque nullam compositionem & personarum confictionem minus seruauit, quam hanc morum & ingenij simplicitatem.

Quæ sequitur Philisti Xenophontis comparatio, paria plane insperſa habet de nostro cum ijs quæ ante retulimus ex epistola ad Pompeium.

Ὁ αὐτὸς Διονύσιος περὶ τοῦ Κνιδίου Θουκυδίδου χαρακτῆρος.

Ὁ δὲ Ἁλικαρνασσεὺς Ἡρόδοτος, ἠλικίᾳ ὀλίγῳ πρότερον τῶν Περσικῶν, παρεκτείνας δὲ μέχρι τῶν Πελοποννησιακῶν, τοιά τε πραγματικὴν προαίρεσιν ὅτι τὸ μεῖζον ἐξήνεγκε καὶ λαμπρότερον, ὅτε πόλεως μιᾶς, ὅτ' ἔθνους ἑνὸς ἱστορίαν προελόμενος ἀναγράψαι· πολλὰς δὲ καὶ διαφόρους πράξεις ἔκ τε τῆς Εὐρώπης, ἔκ τε τῆς Ἀσίας, εἰς μίαν περιγράψαι πραγματείαν ἀγαγεῖν. ἀρξάμενος οὐχ ὅπου τῶν Λυδῶν δυναστείας, μέχρι τοῦ Περσικοῦ πολέμου κατέβη τὴν ἱστορίαν, πάσας τὰς ἐν τοῖς πεντακοσίοις καὶ διακοσίοις ἔτεσι γενομένας πράξεις ὅπη φανεῖς Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων. μιᾷ συντάξει περιλαβών· καὶ τῇ λέξει προσεπέδωκε τὰς [1] διαληφθείσας ὑπὸ τῆς περὶ αὐτὸν συγγραφέων ἀρετάς.

Idem Dionysius in iudicio de Thucydidis historia.

Interp. A. Dudithio.

HERODOTVS autem Halicarnasseus, qui ad Peloponnesiaca tempora vitā perduxit, cum paulo ante Persica natus esset, tum materiam historiæ paulo altius extulit, atque illustrauit; neq; vnius vrbis, aut vnius gentis, sed Europæ Asiæque res gestas, & multas & varias, vno libro complexus est: (nam à Lydorū impetio exorsus, ad vsq; bellū Persicū opere perducto, quæcumque per annos CCLX. gesta à Græcis & à barbaris erant, ex iis illustriora quæque delegit, & in vnum quasi corpus historiæ contulit) tum omissas à superioribus dicendi virtutes ad suam orationem adiunxit.

His subijcit de Thucydidis historia, eiusq; consilio in rebus, quas describeret, deligendis, inter alia quod nihil fabulosi inserat, nec deos deasq; mixtas narret, & portentosa alia: quæ tamen se non adferre vt nostro ideo impingat dicam vel alijs antiquioribus, qui eiusmodi historia suæ insperſere. eorum enim facti rationem constare, quam ipse eleganter exponit: ταῦτα δὲ εἰπὼν περὶ ἐκείνου τοῦ ἀνδρὸς, οὐκ ὀκνήσω ἐκείνοις τοῖς αὐθαδέσιν, ἀλλὰ καὶ πολλὴν ἔχων συγγνώμην, εἰ καὶ τῶν μυθικῶν ἥψαντο πλασμάτων, ἐθνικὰς καὶ τοπικὰς ἀνενεγκόντες ἱστορίας. ἐν ἅπασι γὰρ ἀνθρώποις, καὶ κοινῇ καὶ τόποις, καὶ καθ' ἕκαστα ἰδίᾳ, μυθικαί τινες ἐσάζοντο καὶ τῆς τοιούτων ἀκεσμάτων, ὥσπερ ἔφην. αἷς δεδιδάχθαι παῖδες πρὸς πατέρων, ὀκνηρὰς ἐποιοῦντο πρὸς διδόναι τοῖς ἐπιγόνοις· καὶ τοὺς βουλομένους αὐτὰς εἰς τὸ κοινὸν ἀνενεγκεῖν, ὅτιος ἠξίουν συγγράφειν, ὡς πρὸς

---

1 ms. Pompil. Amaſæi φραστικὸν. F.S. 1 Dudithius mauult ἀδιαληφθείσας, omissas. videtur tamen & hæc ferri posse lectio: ſicut ſcilicet infra dicit auctor, συντάξει περιλαβὼν καὶ τῇ λέξει προσεπέδωκε τὰς. F.S.

τῆ ἀρχαίων ἐδέξαντο. ἐκείνοις μὲν οὖν τοῖς ἀνδράσιν ἀναγκαῖον ἦν ποικίλλειν τοῖς μυθώδεσιν ἐπεισοδίοις τὰς τοπικὰς ἀναγραφάς. *i. interprete A. Dudithio,* Neque vero vt hæc dicerem, eo fum adductus, quod illos viros accuſem; quibus etiam veniæ multum tribuo, ſi, cum in explicanda nationum & locorum hiſtoria verſarentur, fabuloſa figmenta receperunt: quandoquidem apud omnes homines, tum communiter de locis, tum proprie de vrbibus, monumenta quædam ſeruabantur huiuſmodi, quas dixi, rerum, auditione perceptarum: quas filij à patribus acceptas ſuis deinde poſteris vt traderent, elaborarunt. quod ſiqui litteris eas conſignare vellent, ab his vt ita plane exponerentur quo modo de veteribus acceperant, dignum putabant. quapropter illos viros, vt locorum deſcriptiones fabuloſis additamentis variarent, atque diſtinguerent, neceſſitas compulit.

Et iterum eodem libro.

Καὶ πάλιν ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ.

Scriptores autem qui ante Peloponneſiacum bellum fuerunt, atq; ad Thucydidis vſque ætatem peruenerunt, omnes propemodum idem conſilium ſecuti ſunt. quos quidem aut Ionica lingua, vt quę illis temporibus maxime omnium floreret, aut Attica illa vetus, non admodũ ei diſſimilis, oblectauit. Hi ſane omnes, vt eſt ante dictum, ſermonis proprietatem magis, quam dicẽdi tropos adamauerunt; tropos vero velut condimenta orationi inſperſerunt: verborum autem compoſitionem omnes eandem ferè affectarunt, ſimplicem, minimeq; affectatam. Neq; vero in ſententiis figura aliqua exornandis tantum diligentiæ poſuerunt, vt ſupra communem vulgoq; tritam, atq; ab omnibus vſurpatam dicendi rationem efferrent. Itaq; eas virtutes quas neceſſarias vocauimus, illorum omnium habet dictio. eſt enim & pura, & perſpicua, & breuis, ſatis proprium cuiuſq; dialecti characterem ſeruans. eas autem dicendi virtutes quas adiectitias nominauimus, quib. omnis oratoria vis maxime fit perſpicua, neq; omnes, neq; ſummas adhibuerũt, ſed paucas, ac modice: ſublimitatem videlicet, elegantiam, grauitatem, magnificentiam: neque τόνον item, neq; βάρος; quæ nos neruorum contentionem, & pondus poſſumus appellare; neq; πάθος vllum, quo animi affectiones excitarentur; neq; ſpiritus illos magnos & certaminibus aptos, ex quibus illa dicendi ſpecies conformatur, quæ Græce δεινότης dicitur; Latine vim in dicendo poſſis nominare. Vnum HERODOTVM excipio. is enim & in verborũ delectu, & compoſitione, atque in ipſa figurarum varietate, longè ceteris antecelluit, & ita ſuam orationem inſtituit, vt vel optimæ poëſi ſolutam orationem ſimilem faciat, propter ſuadelam illam & venuſtatem, ac ad ſummum vſque perductam voluptatem. qui ne illas quidem maximas, quas diximus, & præclariſſimas dicendi virtutes omiſit, præter genus illud certaminibus aptum: idque ſiue quod natura ab eo dicendi genere abhorrebat, ſiue quod ſuis quibuſdam rationibus adductus, ſponte illud, tamquam hiſtoriis minime accommodatum, contempſit. is enim, neque concionibus multis, neque aliis ad contentionem accommodatis orationibus vtitur; neque vllam ad concitandos animorum motus, & res augendas amplificandaſque vim habet.

Οἱ μὲν οὖν πρὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ γεγόμενοι πολέμου, καὶ μέχρι τοῦ Θουκυδίδου παρεκτείναντες ἡλικίας, ὁμοίας ἔχων ἅπαντες ὡς ὅπι τὸ πολὺ προαιρέσεις· οἵ τε τὴν Ἰάδα προελόμενοι διάλεκτον, τῷ [1] τε τοῖς τότε χρόνοις μάλιστα ἀνθοῦσαν, καὶ οἱ τῷ ἀρχαίαν Ἀττίδα, μικράς τινας ἔχουσαν διαφορὰς πρὸς τὴν Ἰάδα. πάντες γὰρ ἦσαν, καθάπερ ἔφην, πρὸς τὸν κυρίαν λέξιν μᾶλλον ἐπιτήδευσαν, ἢ πρὸς τὸ τερπνὸν· τούτῳ δ' ὥσπερ ἥδυσμα παρελάμβανον. συνθέσεώς τε ὀνομάτων ὁμοίαν ἅπαντες ἐπετήδευσαν, τὴν ἀφελῆ καὶ ἀνεπιτήδευτον, καὶ οὐδὲ ἐν τῷ σχηματίζειν τὰς λέξεις, τὰς ποιήσεις ἐξέβησαν ὅπι πολὺ τῆς τετειμημένης καὶ κοινῆς καὶ συνήθους ἅπασι διαλέκτου. τὰς μὲν οὖν ἀναγκαίας ἀρετὰς ἡ λέξις αὐτῶν πάντων ἔχει· καὶ γὰρ καθαρά, καὶ σαφής, καὶ συντομός ἐστιν, ἀποχρώντως σώζουσα τὸ ἴδιον ἑκάστης διαλέκτου χαρακτῆρα· τὰς δὲ ἐπιθέτους, ἐξ ὧν μάλιστα διάδηλος ἡ τοῦ ῥητορος γίνεται δύναμις, οὔτε ἁπάσας, οὔτε εἰς ἄκρον ἠκούσας, ἀλλ' ὀλίγας καὶ ὅπι βραχὺ· ὕψος λέγω, καὶ [2] καλλιῤῥημοσύνην, καὶ σεμνολογίαν, καὶ μεγαλοπρέπειαν· οὐδὲ δὴ τόνον, οὐδὲ βάρος, οὐδὲ πάθος, διεγείροντα τὸν νοῦν· οὐδὲ τὸ ἐῤῥωμένον καὶ ἀγωνίσιον πνεῦμα, ἐξ ὧν ἡ καλουμένη γίνεται δεινότης, πλὴν ἑνὸς Ἡροδότου. ἔστι δ' οὗτος καὶ τῷ ἐκλογῇ τῶν ὀνομάτων, καὶ κατὰ τὴν σύνθεσιν, καὶ κατὰ τὸν σχηματισμὸν ποικίλος, μακρᾷ δή τινι τοὺς ἄλλους ὑπερβαλόμενος, καὶ παρεσκευασμένῃ τῇ ποιητικῇ τὸν πεζὸν φέρειν ὁμοίαν γενέσθαι, πειθοῦς τε καὶ χαρίτων, καὶ τοῦ εἰς ἄκρον ἡδονῆς ἡκούσης ἕνεκα· ἀρετάς τε τὰς μεγίστας καὶ λαμπροτάτας ἔξω τῆς ἀγωνίου καὶ δεινῆς ταύτας ἐκείνης. εἴτε οὖν ἐκ φυσικῆς πρὸς αὐτὰς, εἴτε κατὰ λογισμόν τινα ἐκουσίας ὑφηρέθη, ὡς οὐχ ἁρμοττούσας ἱστορίαις. ἐδόκει γὰρ δημηγορίαις πολλαῖς ὁ αὐτὴρ, οὐδὲ ἀγωνίοις πάνυ χρήσεται λόγοις, οὐδὲ ἐν τῇ παιδεύσει, καὶ δυσποιήτοις τὰ πράγματα, τῷ ἀλλῳ ἔχει.

1 τῷ post articulum τῷ rectius expungetur. 2 ſcriptus cod. h. καλλιῤῥημοσύνῳ τῷ λ. contra morem. F.S.

ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ.

Οὔτε τοῖς τόποις, ἐν οἷς αἱ πράξεις ἐπετελέσθησαν, ἀκολουθῶν ἐμέρισε τὰς διηγήσεις, ὡς Ἡρόδοτός τε καὶ Ἑλλάνικος, καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν πρὸ αὐτοῦ συγγραφέων ἐποίησαν.

Eodem libro.

Narrationes enim ita diſpoſuit (*Thucydides*) vt neq; loca perſcqueretur, vbi geſtæ res erant; quod HERODOTVS, Hellanicuſq;, & alij nonnulli ante illius ætatem hiſtorici fecerant.

ὁ αὐτὸς Διονύσιος Ἁλικαρνασεὺς, ἐν ᾧ περὶ συνθέσ. ὀνομ.

Idem Dionyſius Halicarnaſſeus de vocum ſtructura.

Ἡ δέ τοι Θουκυδίδου λέξις, καὶ ἡ Ἀντιφῶντος τοῦ Ῥαμνουσίου, καλὰς μὲν σύγκειται καὶ Δία, ἔστιν ἅπερ τινὲς καὶ ἄλλαι, καὶ μᾶλλον ἡδέως γε πάνυ· ἡ δέ γε τοῦ Κνιδίου συγγραφέως Κτησίου, καὶ ἡ τοῦ Σωκρατικοῦ Ξενοφῶντος, ἥδεως μὲν ὡς ἔνι μάλιστα, καὶ μᾶλλον καλὰς γε ἐφ' ὅσον ἔδει. λέγω δὲ κοινάτερον, ἀλλ' οὐχὶ καθάπαξ· ἐπεὶ καὶ παρ' ἐκείνοις ἥρμοσταί τινα ἡδέως, καὶ οὐδ' οὗτοι καλὰς· ἡ δὲ Ἡροδότου σύνθεσις, ἀμφότερα ταῦτα ἔχει· καὶ γὰρ ἡδεῖά ἐστι καὶ καλή.

Dictio autem Thucydidis, & Antiphontis Rhamnuſij, quod ad compoſitionē attinet, meherclè pulcra eſt, ſi vllę etiam aliæ, non tamen vbiq; ſuauis: Cteſiæ autē hiſtorici Cnidij, & Xenophontis Socratici, ſuauis quidē eſt quam maximè, ſed non quantum oportebat etiam pulcra. In commune autem ita pronuncio, non quod prorſus ita ſe res habeat. quippe & apud illos quędam ſuauiter compoſita inueniuntur, & apud hoc pulcrè. HERODOTI autem compoſitio vtrumq; obtinet. Nō iucunda enim ſolùm eſt, ſed & pulcra.

καὶ μετὰ πολλά.

Et longe poſt.

Τῶν δ' ἄλλων ὅσοι τῷ αὐτῷ ἐκείνῳ (Ὁμήρῳ) μεσότητα ἐπετήδευσαν, [1] ὕστερον μὲν ἐκείνοι μακρῷ παρ' Ὅμηρον ἐξετάζόμενοι φαίνοιντ' ἄν· μαθ' ἑαυτοὺς δὲ εἰ θεωρεῖν τις αὐτούς, ἀξιοθαύμαστοι· μελοποιῶν μὲν, Στησίχορός τε καὶ Ἀλκαῖος· τραγῳδοποιῶν δ', Σοφοκλῆς· συγγραφέων δ', Ἡρόδοτος· ῥητόρων δὲ, Δημοσθένης.

Ceteri quicumq; eundē quem ille (Homerus) medium characterē in compoſitione fuere ſectati, ſi cum Homero eos compares, longo illū ſequuntur interuallo: ſingulos vero ſi conſideret quis ſeorſim, eximij hi: inter melicos quidem, Steſichorus & Alcæus: inter tragicos autem Sophocles: inter hiſtoricos autem HERODOTVS: inter oratores Demoſthenes.

τὸν αὐτὸν τρόπον ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ μετὰ τὰ ἀρχὴν φησί.

Eodem modo & ibidem poſt initium libri ait.

Λαμβανέσθω δὲ ποιητῶν μὲν, Ὅμηρος· συγγραφέων δὲ, Ἡρόδοτος. ἀπόχρη γὰρ ἐκ τούτων καὶ περὶ τῶν ἄλλων εἰκάσαι.

Sumatur è poëtis, Homerus, ex hiſtoricis vero HERODOTVS. Satis enim ex his coniicere de aliis poſſumus.

καὶ πάλιν μετὰ πολλά.

Et iterum poſt multa.

Ὅτι γὰρ ἥδιστόν τε καὶ κάλλιστον ἐν λόγοις ἡ μεταβολὴ, πάντας εἰδέναι οἶμαι. παράδειγμα δὲ αὐτῆς ποιοῦμαι πᾶσαν μὲν τὴν Ἡροδότου λέξιν, πᾶσαν δὲ τὴν Πλάτωνος, πᾶσαν δὲ τὴν Δημοσθένους. ἀμήχανον γὰρ εὑρεῖν τούτων ἑτέρους ἐπεισοδίοις τε πλείοσι, καὶ ποικιλίαις [2] διεξοδικωτέραις, καὶ σχήμασι πολυειδεστέροις χρησαμένους· λέγω δὴ, τὸν μὲν ὡς ἐν ἱστορίας σχήματος μᾶλλον τὸν δὲ, ὡς ἐν διαλόγων χάριτι· τὸν δὲ, ὡς ἐν λόγων ἀγωνίων χρείᾳ.

Quod verò res ſuauiſſima & pulcerrima in dicendo viciſſitudo ſit, credo ignorare neminem. eius exemplum vero propono totā HERODOTI dictionem, totam Platonis, totamq; Demoſthenis. Non poſſibile enim eſt inuenire alios qui crebrioribus epiſodiis, & variationibus quæ pulcrius fluant, figuriſq; magis diuerſis fuerint vſi. Hunc dico, velut in hiſtoriæ cultu: illum, velut in dialogorum venuſtate: iſtum vero, vt in ſermonis forenſis vſu.

1 Fortaſſe rectius ὕστεροι, *poſteriores, inferiores.* F. Sylb.

2 διεξοδικωτέροις ferri poteſt. poteſt tamen admitti etiam διεξοδικωτέραις· illud pulchrius fluentes, hoc elegantius coloratas ſignificat. F. S.

Idem Dionyſius Halicarnaſſeus de Demoſthenis in dicendo vehementia: ſi modo hic liber titulus.

Ὁ αὐτὸς Διονύσιος Ἁλικαρνασσεὺς περὶ τῆς Δημοσθένους δεινότητος· εἴγε αὐτῇ τύτου τοῦ βιβλίου ἐπιγραφή.

QVod ad tertium vero compoſitionis in oratione genus attinet, quod dixi miſtũ ex ambobus eſſe (αὐςηρᾶς nimirum & γλαφυρᾶς) & commodiſſima ab vtroque excerpere, huius nullus proprius eſt character: ſed vt illis, qui eum ſibi proponunt, lubet, vtve poſſunt iſta quidem vitare, hæc vero conſequi, ita miſcere ſolent, non ſecus ac in arte pingendi mixturæ ſolent. Huius ſtructuræ norma optima exſtitit Homerus poëtarum eximius, nec aliquis proferat dictionem concinniorem quod ad vtrumq; iſtorum attinet: ſuauitatem dico, & grauitatem. Et æmuli eius exſtitere poëtarum complures tam epici quam melici; præterea tragici & comici, ac hiſtorici etiam priſci, philoſophi atq; oratores. Quorum omnium mentionẽ facere infinitus foret labor. Satis erit illorũ qui in dicendo exſtiterunt principes, quos eſſe præſtantiſſimos mihi perſuadeo, proponere duos: ex hiſtoricis nimirum HERODOTVM; è philoſophis verò, Platonem. dignitas enim & gratia in ipſorũ compoſitionibus vbiq; occurrit. An vero ego re examinata rectè vtq; par eſt de iis ſtatuam, conſiderare poteſt quicunq; voluerit. Age igitur, quis negabit inter horridiorem & iucundiorem compoſitionem hanc mediam eſſe dictionem, & optima quæq; deſumpſiſſe ex vtraque iſta, hanc qua vtitur HERODOTVS vbi Xerxi attribuit ſermonem quum deliberaret de expeditione cõtra Græcos ſuſcipienda: translata vero eſt oratio in Atticam dialectum: Viri Perſæ, &c.

Τῆς δὲ τρίτης ἁρμονίας, ἣν ἔφην [1] μικτὸν ἐξ ἀμφοῖν εἶναι, τὰ χρησιμώτατα συλλεγόσας ἀφ' ἑκατέρας, εὐδηλός ἐστι χαρακτὴρ ἴδιος· ἀλλ' ὡς αἱ μετιόντες [2] αὐτὴν προαιρέσεως ἔχουσιν ἢ δυνάμεως, τὰ μὲν φυγεῖν, τὰ δὲ λαβεῖν, ἅττως κίρναντας, καθάπερ ἐν τῇ ζωγραφίᾳ τὰ μίγματα. ταύτης τῆς ἁρμονίας κράτιςος μὲν ἐγένετο κανὼν ὁ ποιητὴς Ὅμηρος, καὶ οὐκ ἄν τις εἴποι λέξιν ἄμεινον ἁρμοσθῆναι τῆς ἐκείνου πρὸς ἄμφω ταῦτα· λέγω δὲ τήν τε ἡδονὴν, καὶ τὸ σεμνόν. ἐζήλωσαν δ' αὐτὸν ἐπῶν τε πολλοὶ ποιηταὶ καὶ μελῶν, ἔτι δὲ τραγῳδίας τε καὶ κωμῳδίας· συγγραφεῖς τε ἀρχαῖοι καὶ φιλόσοφοι καὶ ῥήτορες· ὧν ἁπάντων μεμνῆσθαι πολὺ ἂν ἔργον εἴη. ἀρκέσει δ' ἴσως ἓν λόγοις δυνάς δυσὶ παρασχεῖν, οὓς ἐγὼ κρατίσους εἶναι πείθομαι, δύο μὲν ἱστορίας μόνους· συγγραφέων μὲν Ἡρόδοτον, φιλοσόφων δὲ, Πλάτωνα· καὶ δὲ ἀξίωμα καὶ χάριν αὐτῶν [3] ὑπομνήσαι ταῖς ἁρμονίαις· εἰ δὲ ὀρθῶς ἐγὼ καὶ εἰκότα ἐγνωκα περὶ αὐτῶν ἐξετάσας, τῷ βουλομένῳ σκοπεῖν ἔξεςιν. φέρε δή τις οὐκ ἂν ὁμολογήσειε τῆς τε αὐςηρᾶς καὶ τῆς [4] ἡδείας ἁρμονίας μέσην εἶναι τὴν δὲ τὴν λέξιν, καὶ τὰ κράτιςα εἰληφέναι παρ' ἑκατέρας, ἣν κέχρηται Ἡρόδοτος Ξέρξῃ προτρεπόμενος τὸν λόγον ὅτε [5] ἐβουλεύετο περὶ τῆς πρὸς τοὺς Ἕλληνας στρατείας; μετακεκόμισται δ' εἰς τὴν Ἀτθίδα διάλεκτον ἡ λέξις· Ἄνδρες Πέρσαι. &c.

Apud Dionyſium Longinum de ſublimi genere dicendi.

Παρὰ Διονυσίῳ τῷ Λογγίνῳ ἐν τῷ περὶ ὕψους.

Solus HERODOTVS proximè ad Homeri exemplar acceſſit.

Μόνος Ἡρόδοτος Ὁμηρικώτατος ἐγένετο.

Ex Hermogenis opere quod inſcribitur περὶ ἰδεῶν parte II.

Ἐκ τῶν Ἑρμογένους περὶ ἰδεῶν τόμ. β.

DE HERODOTO.

ΠΕΡΙ ΗΡΟΔΟΤΟΥ.

IN panegyricis itaq; quę in hiſtoria vſuenirunt, omnium maximè excellit Herodotus. Cauſa eſt: præter quod purus iuxta ac diſertus eſt, multum & in delectando occupatur. Etenim notionibus fabuloſis propemodum omnibus, dictioneque poëtica vtitur vbique. Amplitudinem verò ſæpe habet & quod circa ſententias verſatur. certè accuratione ſua & ornatus apparatu vtrumque conſequitur tam voluptatem quam amplitudinem in dictione.

Ἐν τοίνυν τοῖς καθ' ἱστορίαν παντηγυρικοῖς παντηγυρικώτατός ἐστιν ὁ Ἡρόδοτος. τὸ δ' αἴτιον ὅτι μήτε τὸ καθαρεῦον, καὶ ἀκριβοῦς, πολύς ἐστι ταῖς ἡδοναῖς. καὶ δὲ ταῖς ἐννοίαις μυθικαῖς σχεδὸν ἁπάσαις, καὶ τῇ λέξει ποιητικῇ κέχρηται διόλου. μέγεθος δὲ πολλαχοῦ μὲν ἔχει καὶ τὸ κατ' ἔννοιαν, καὶ μέν τοι ὅτι μέλλει καὶ τὸ πολὺ τῆς πράξεως τὸ σεμναμφότερον, καὶ τῶν ἡδονῶν ἔχει, καὶ τὸ μέγεθος.

1 μικτὸν substantiue accipiendum pro μικτόν τι, seu μίγμα, vt suprà vocat. nisi μικτὸν communi genere vsurpatum hic velis, vt Antiq. Rom. l. 3. συμφορητὸς πόλις. communis enim loquendi ratio postulat feminino fine μικτὴν. F.S. 2 Pro αὐτὴν sensus & structura postulant αὐτὰ, vel αὐτὸν· vel saltem αὐτῶν. F.S. 3 Post αὐτῶν perperam in exemplari ex præcedentibus repetitum ἡ πλάτωνα. F.S. 4 Pro ἡδείας perperam habet exemplar ἰδίας. F.S. 5 In exemplari est ἐβούλετο· parum congruenter. Ego Stephanum Herodoti edit. sequi malui. F.S.

οἱ γὰρ πλεῖστοι τῶν ῥυθμῶν αὐτοῦ κατὰ τετάρτας συνῳδήκασι, καὶ τὰς βάσεις, δακτυλικοί τέ εἰσι καὶ ἀναπαιστικοὶ, σπονδειακοί τε καὶ ὅλως σεμνοί. ἤδη δὲ καὶ πάνυ θεοσέπτων, εἴπερ τις ἄλλος, κάλλιστα καὶ ποιητικώτατα μεμίμηται. διὰ δὲ τέτων καὶ πλείονι τῷ μεγέθει πολλαχοῦ κέχρηται, ὡς ἔν τε ἄλλοις, καὶ ἐν τῇ ἑβδόμῃ τῶν ἱστοριῶν καὶ τοῖς Ξέρξου πρὸς Ἀρτάβανον, κἀκείνου πρὸς Ξέρξην περὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων λόγοις. τοσαῦτα καὶ περὶ Ἡροδότου.

Plerique enim numeri ipsius in compositionibus & pedibus dactylici sunt & anapæstici, & spondaici, prorsusq; graues. Mores verò & affectus personarum, si vllus alius, pulcherrimè & poëtico more quàm maximè imitatur. Ob eas vero & maiori amplitudine sæpissime vtitur, vt alibi, & septimo historiarum, in Xerxis ad Artabanum, & illius ad Xerxem de rebus humanis sermonibus. Et hæc de HERODOTO dicta sint.

Ἐκ τῶν Μαρκελλίνου περὶ τοῦ Θουκυδίδου βίου.

Ex Marcellino, de Thucydidis vita.

Τῶν δὲ πρὸ αὐτοῦ (Θουκυδίδου) συγγραφέων τε καὶ ἱστορικῶν ἀψύχους ὥσπερ εἰσαγόντων τὰς συγγραφὰς, καὶ ψιλῇ μόνῃ χρησαμένων διηγήσει, προσώποις δὲ καὶ πεπλασμένους λόγους τινὰς, οὐδὲ ποιησάντων δημηγορίας, ἀλλ' Ἡροδότου μὲν ἐπιχειρήσαντος, οὐ μὴν ἐξισχύσαντος (δι' ὀλίγων γὰρ ἐποίησε λόγων, ὡς προσωποποιίας μᾶλλον ἢ περὶ δημηγορίας) μόνος ὁ συγγραφεὺς ἐξεῦρέ τε δημηγορίας, καὶ πλείους ἐποίησε μὴ κεφαλαίων καὶ διαιρέσεως, ὥστε καὶ σαφῆ ὑποτίθεσθαι τὰς δημηγορίας.

Cum autem scriptores, ac historici, qui eum (*Thucydidem*) ætate præcesserunt, historias anima (vt ita loquar) carentes conscripserint, & nuda, simpliciq́ue rerum narratione vbique sint vsi, nec vllis personis vllam orationem attribuant, nec vllas conciones fecerint, cumq́ue HERODOTVS rem tentarit, nec voti compos fieri potuerit (HERODOTVS enim conciones paucis verbis expressas fecit, personarum fictionibus similiores, quam concionibus) vnus hic historiæ conditor conciones & inuenit, & perfectè composuit, ita vt earum vnaquæque sua capita, & partitiones habeat, & ad certum statum reuocari possit.

Καὶ πάλιν.

Et iterum.

Ἵνα δὲ μηδὲ τοὺς ἄλλους ἀγνοῇς χαρακτῆρας, ἴσθι ὅτι μέσῳ μὲν Ἡρόδοτος ἐχρήσατο· (ὃς ἔστι ὑψηλὸς ὄντως, ἔστι δὲ ἰσχνὸς) ἰσχνῷ δὲ ὁ Ξενοφῶν. διὰ γὰρ τοῦτο ὑψηλὸν ὁ Θουκυδίδης καὶ ποιητικῶς πολλάκις ἐχρήσατο λέξεσι, καὶ μεταφοραῖς τισι.

Sed vt reliquas dicendi formas cognoscas, scias HERODOTVM quidem media esse vsum (quæ neque sublimis, neque tenuis est) Xenophontem verò tenui. Thucydides igitur, vt sublimem faceret orationem, sæpe & poëticis dictionibus, & quibusdam translationibus est vsus.

Sed abrumpere cogimur hanc telam. exstant alias hinc inde alia eiusmodi, vt apud eundem Hermogenem, Phalereum Demetrium, alios. Sic & elogia alia, quale illud vel ab inimico, quem se scripto contra Herodotum professus est, Plutarcho: γραφικὸς, ait de Herodoto, ἀνὴρ, καὶ ἡδὺς ὁ λόγος, καὶ χάριτος ἔσπαρται, καὶ διανοίας ἐστὶ πολλῆς τοῖς δηγήμασι. Herodotus autem, ait Diodorus Siculus, ὁ πολυπράγμων, εἰς καὶ τις ἄλλος, γεγονὼς, καὶ πολλῆς ἱστορίας ἔμπειρος. Aristides vocat κάλλιστον λογοποιὸν. θαυμασιώτατον καὶ μαλίστα πρῶτον, Athenæus. Ἡρόδοτος ὁ σοφώτατος, inquit Cedrenus: ὁ γλυκὺς Ἡρόδοτος, Eustathius. Alia eiusmodi, quæ sibi quis notauerit plenius & melius. Nos, quod vnum adhuc possumus, è Cicerone & Quinctiliano testimonijs aliquot præclaris additis, subijciemus dein aliquot epigrammata in Herodoti laudem à veteribus scripta, & plura noua H. Stephani, contra eos qui Herodoti historiam fabulositatis accusant.

Ex Cicerone lib. II. De orat.

Apud Græcos autem eloquentissimi homines remoti à caussis forensibus, cùm ad cæteras res illustres, tum ad scribendam historiam maximè se applicauerunt. Nanque & HERODOTVM illum qui princeps genus hoc ornauit, in caussis nihil omnino versatum esse accepimus. Atqui tanta est eloquenti vt me (quantum ego Græcè scripta intelligere possum) magnopere delectet.

Ex

Ex eodem in Orat.

Quo magis sunt HERODOTVS Thucydidesque mirabiles, quorum ætas quum in eorum tempora quos nominaui accidisset, longissimè tamen ipsi à talibus deliciis vel potius ineptiis abfuerunt. Alter enim sine vllis salebris, quasi sedatus amnis, fluit: alter incitatior fertur, & de bellicis rebus canit etiam quodammodo bellicum. primisque ab his (vt ait Theophrastus) historia commota est, vt auderet vberius quam superiores & ornatius dicere.

Ex eodem in Hortensio, apud Nonium.

Quid enim aut HERODOTO dulcius, aut Thucydide grauius? *&c.*

Idem libro de legibus I,

Patrem historiæ *eundem vocat: atque hoc referendum videtur ad illa verba quæ ex secundo* H. Steph. *de oratore libro allata paulo antè fuerunt*, HERODOTVM illum qui princeps genus hoc ornauit. *nam de historiæ scriptione loquitur.*

Ex M. Fabio Quinctil. lib. IX.

Vbi de compositione loquitur.

Itaque vt confiteor, pænè vltimam oratoribus artem compositionis quæ perfecta sit, contigisse: ita illis priscis habitam inter curas, in quantum adhuc profecerant, puto. Neque enim mihi quamlibet magnus autor Cicero persuaserit, Lysiam, HERODOTVM, Thucydidem, parum studiosos eius fuisse.

Aliquanto pòst.

In HERODOTO verò cùm omnia (vt ego quidem sentio) leniter fluunt, tum ipsa μέλιτος habet eam iucunditatem vt latentes etiam numeros complexa videatur.

Idem lib. X.

Historiam multi scripsere præclarè: sed nemo dubitat duos longè ceteris præferendos: quorum diuersa virtus laudem pænè est parem consequuta. Densus & brevis, & semper instans sibi Thucydides: dulcis & candidus & fusus HERODOTVS. Ille concitatis, hic remissis affectibus melior: ille concionibus, hic sermonibus: ille vi, hic voluptate.

Addamus & hoc ex A. Gellij Noct. Attic. lib. XV. cap. XXIII.

Hellanicus, HERODOTVS, Thucydides, historiæ scriptores in iisdem temporibus ferè laude ingenti floruerunt; & non nimis longè distantibus fuerunt ætatibus. nam Hellanicus initio belli Peloponnesiaci fuisse quinque & sexaginta annos natus videtur, HERODOTVS tres & quinquaginta, Thucydides quadraginta, scriptum hoc est in libro vndecimo Pamphilæ.

EPIGRAMMATA IN HERODOTVM, QVORUM prima tria veterum sunt, reliqua H. Stephani.

ΧΡΙΣΤΟΔΩ'ΡΟΥ ποιητοῦ Θηβαίου Κοπτίτου.

Anthol. li. V.

Οὐδὲ Ἁλικαρνασσέ με πρέσβαμε θεῖος ἀοιδὸς
Ἡρόδοτος πολυΐδρις, ὃς Ὠγυγίων κλέα φωτῶν
Ὅσσα τε πὰρ πάτρων δυσὶ πήγαλμ', ὅσσα τε παῖδων
Ἔδρακεν ἐρπύζων, ἐνάτας ἀνέθηκατο Μοῦσας
Μίξας βὲ πίησιν Ἰωνίδος αὐθεα φωνῆς.

CHRISTODORI POETÆ THEBANI COPTITÆ.

Interprete Cl. SALMASIO.

Nec te Alicarnasso vates diuine silebo
HERODOTE *ô sapiens, quo fortia facta virorum,*
Quidquid in Europa atque Asia labentibus annis
Tempora prisca tulere, nouem sacrame Camœnis
Iunctta Iadi certat florens facundia linguæ.

Α' ΔΗΛΟΥ.

apud Stephan. voce Θάσος.

Ἡρόδοτον Λύξεω κρύπτει κόνις ἥδε θανόντα
Ἰάδος ἀρχαίης ἱστορικῆς πρύτανιν,
Δωριέων πάτρης βλασθεὶς ἀπὸ. τὸν γὰρ ἄπληστον
Μώμων ἐκ πατρὸς φυγὼν, Θούριον ἔσχε πάτρην.

INCERTI.

Eodem interprete.

Lyxidæ HERODOTI *cineres humus ista recondit*
Historiæ antiquæ patris Ioniacæ.
Quem Doris patria exulerat, patria altera posthac
Thurias excepit, dum fugit inuidiam.

Fuit hoc epigramma & supra allatum ab auo meo, cum eiusdem interpretatione, pag. 8. Monuit me etiam SALMASIVS noster ὁπάτου, in tertio versu, vbi vulgo habetur Δωριέων πάτρης, Palatinos codices habere Δωριδος ἐκ πάτρης, quod ipsum tamen vulgato melius non esse censet.

Α' ΑΛΛΟ.

Ἡρόδοτος Μοῦσας ἐξνίσατο· τῷ δ' ἀρέσκει
Ἀνδὶ φιλοξενίης βίβλον ἔδωκε μίαν.

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΟΥ ΤΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΕΙΣ Ἡρόδοτον.

Ἡρόδοτος λιγυρῶν ὅν μοῦσιν ἄξια Μουσῶν,
Τῶδε βίβλοις σφετέρας δῶκεν ἐπωνυμίας.

ΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ.

Ἡρόδοτε τίς φθέγμα μελισσαγὲς εἶπεν ἀκούσας,
Οὐ δεῖ Μουσάων, ἰὼ λαλὴ Ἡρόδοτος.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ.

Ἡρόδοτε λαλέοντος ἀκὶς ἔσω Μοῦσα σιωπῇ,
Οὔφελε σὲ μὴ εἶπω Μοῦσαν ἄμουσαν ἔμεν.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ.

Οὐχ Ἑλικωνιάδων πάϊδε ἰὼ, ἀλλ' Ἡροδότιο,
Φοῖβε ἄτ', ἐν μέσῳ τῶν Ἑλικωνιάδων.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ.

Ἡρόδοτε λεγόμεσθα πόνος θ' ἅμα σύντεα Μουσῶν·
Κλέμμα γ' Μουσάων κάλλιον ἄμμε λέγειν.
Εἰ δέκα σ' ἰὼ γεγράφως, δεκάτην τίς ἀν' ἔπλασε Μοῦσαν,
Οὔφελε μὴ ἡ δεκάτη βίβλος ἄμουσος ἔοι.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ.

Εἴ τι μοῦ, ἔστιν ἃς λιγυρὴ Ἀφάλεκτος ἁπασῶν
Ἔσχα, καὶ μαλακοὺς ἐξαφιεῖσα θεούς·
Ἀλλ' ὅσον ἃς ἁπασῶν ἐνεφέρεσάτη θύσι,
Τόσσον Ἡρόδοτος ἐνεφέρθη.

ALIA EIVSDEM H. STEPHANI EPIGRAMMATA, PARTIM GRÆCA, PARTIM LATINA, QVÆ iis qui HERODOTVM accusant fabulositatis, respondent: è quibus primum quod incipit Ἄφρων omisimus hîc, quum id supra iam pag. 34. habueris.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ ΗΡΟΔΟΤΟΝ
ὡς ἀπ' αὐτοῦ.

Θαύματα πολλὰ λέγων, δοκέω πολλοῖσιν ἄπιστος·
Σοὶ γ' ἄπιστος ἐὼν ὡς μὲ ἄπιστον ἐρῇς.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ
ὡς ἀπ' αὐτοῦ.

Μυθικὴ ἰστορίη φθονερῶν τόδε τοῦνομα κλέψας.
Φεῦ πόσον ἰοβόλων τὸ σῶμα τῶν φθονερῶν.
Ἀλλὰ γεγράφθω τὰ δόξα πολλοὶ μὲ λέγουσι καὶ ἄλλοι.
Ἦ τὰ δόξα γεγράφθω, μυθικὰ ὅτι γεγράφθω;
Ἰσχυροὶ πολέες τὰ δόξα γεγράφασι καὶ ἄλλοι,
Καὶ τῶν ἡ' λέγεται μυθικὴ ἰστορίη.
Οὐ σὺ σὺ οἷς τὰ δόξα δοκεῖ, δοκεῖ ὅτι γε πᾶσι.
Καὶ τὴν ἄπιστα δοκεῖ σήμερον, αὔριον ὄ.
Ἡ ἐμὴ ἰστορίη, τὰ δόξα γεγράφθω, καλείσθω
Ἡ τὰ δοξογεγράφος, μὴ δὲ μυθογεγράφος.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ, ΩΣ ἀπὸ διπλῆ.

Ἐχλυον εἰν αἰδεω οὐ πολλοὶ πολλάκι ἀἰδρες
Ἱστορίης κατ' ἐμῆς πολλὰ κακηγόρεον.
Πλουτάρχης, Βοιωτὸς ἀνὴρ, σοφότατος ἁπάντων,
Καὶ κακόηθες ἐμὸν φησὶ τὸ ἱστορικόν.
Ἀλλ' εἰ κ' εἰν αἰδεω παρρησίη ἔστι μοι οἴκῳ,
Ἥδιστος ἀνὴρ, κ' ἀκακόηθες ἐμοί.

SEQVVNTVR LATINA, IN EIVSDEM HERODOTI PERSONA SCRIPTA.

I.

MENDACEM *historicum quonam me teste probabis,*
Qui nostros libros non reuerenter habes?
Dicere non satis est, Nimis haec mihi mira videntur.
Mira nimis seclis haud dea visa suis.
Illa hoc in seclum secla vt reuocentur oportet,
Si mendacem aliquo teste probare voles.
Non reuocare potes? peto tantum quod potes, vt non
Me, quae visa mihi, visa negare velis.

II.

Quisquis is est, vel quisquis erit, quo iudice mendax
Dicar, vel nimium vel nihil ille sapit.
Nil sapit, hoc vulgo qui dicere credulus audet,
Atque leui famae pondus inesse putat:
At si quis lectis hoc ausit dicere musis,
Quum sapit has vltra, plus satis ille sapit.

III.

Quod mihi narranti non credis, fabula dici
Protinus hoc dignum est, inutile, indice te.
Quod quis non credit, si sic vocitare licebit,
Historicos multos fama sinistra manet.
Credulus haud volo sis, incredulus vt volo non sis:
Hic volo tu discas posse tenere modum.

ΗΡΟΔΟ.

LYON

ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΤΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑ·

Η' ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΒΙΒΛΟΙ Θ', ΕΠΙ ΤΗΣ ΜΟΥΣΑΙ.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIA: SIVE HISTORIARVM LIBRI NOVEM, MVSARVM nominibus inscripti.

BIBLIOTHEQUE DE LA VILLE LYON 1895

LIBER PRIMVS, *qui inscribitur* CLIO.

HERODOTI Halicarnassei [1] historiæ explicatio hęc est: vt neque ea quæ gesta sunt, ex rebus humanis oblitterentur [2] ex æuo, neque ingentia & admiranda opera vel à Græcis edita vel à barbaris, [3] gloria fraudentur, cum alia, tum vero [4] qua de re isti inter [3] se belligerauerunt. Persarum [5] eximij memorant dissensionum autores extitisse Phœnices, qui à mari quod rubrum vocatur, in hoc nostrum [6] proficiscentes, & hanc incolentes regionem quam nunc quoq; incolunt, longinquis continuo nauigationibus incubuerunt: faciendísque Ægyptiarum & Assyriarum mercium vecturis, cum in alias plagas, tum etiam Argos peruenerunt. Argos etenim ea tempestate omnibus ciuitatibus regionis quæ nunc Græcia nominatur, antecellebat. Huc porro appulsos Phœnices mercimonia exposuisse: & quinto sextove quam appulissent die, cunctis fere diuenditis, feminas ad mare veniſſe cum alias multas, tum vero regis

ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΠΡΩΤΗ, ὑπογεγραμμένη ΚΛΕΙΩ.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ Ἁλικαρνασσέος ἱστορίης ἀπόδεξις ἥδε· ὡς μήτε τὰ γενόμενα ἐξ ἀνθρώπων τῷ χρόνῳ ἐξίτηλα γένηται, μήτε ἔργα μεγάλα τε καὶ θωυμαστὰ, τὰ μὲν Ἕλλησι, τὰ δὲ βαρβάροισι ἀποδεχθέντα, ἀκλεᾶ γένηται· τά τε ἄλλα, καὶ δι' ἣν αἰτίην ἐπολέμησαν ἀλλήλοισι. Περσέων μὲν νυν οἱ λόγιοι Φοίνικας φασὶ γενέσθαι τῆς διαφορῆς αἰτίους. Τούτους γὰρ ἀπὸ τῆς Ἐρυθρῆς καλεομένης θαλάσσης ἀπικομένους ὅτι τὸν δὴ καλεόμενον τοῦτον οἴκησαν χῶρον τὸν καὶ νῦν οἰκέουσι, αὐτίκα ναυτιλίῃσι μακρῇσιν ἐπιθέσθαι. ἐπαγινέοντας δὲ φορτία Αἰγύπτιά τε καὶ Ἀσσύρια, τῇ τε ἄλλῃ χώρῃ ἐσαπικνέεσθαι, καὶ δὴ καὶ ἐς Ἄργος. Τὸ δὲ Ἄργος τότε τὸν χρόνον τοῦτον πάσης ἦρχε τῆς ἐν τῇ νῦν Ἑλλάδι καλεομένῃ χώρῃ. ἀπικομένους δὲ τοὺς Φοίνικας ἐς δὴ τὸ Ἄργος τοῦτο, διαθέσθαι τὸν φόρτον. πέμπτῃ δὲ ἢ ἕκτῃ ἡμέρῃ ἀπ' ἧς ἀπίκοντο, ξεμπολημένων σφι σχεδὸν πάντων, ἐλθεῖν ὅτι τὸν θαλάσσιον γυναῖκας, ἄλλας τε πολλὰς, καὶ δὴ καὶ τοῦ βασιλέος

1 2 3 4 5 Historiæ editio. *Totum hoc principium posit ita reddi*, Hæc est historia ab Herodoto Halic. edita: vt nec ea quæ facta sunt, ex hominum memoria temporis longinquitate deleantur, neque magnorum & admirandorum facinorum, quæ partim Græci partim barbari ediderunt, fama extinguatur, cum circa alia *quæ de ijs cognitu digna sunt*, tum vero *circa hoc*, quænam belli inter eos causſa fuerit. Persarum quidem certè sermones memorant diss. *Legit autem hic interpres* λόγιοι *pro* λόγοι. 6 Profecti, & positis sedibus in ea regione quam, &c.

θυγατέρα. Ὁ δὲ ci οἰῶμαι εἰ) τ' τὠὐτὸ ὁ καὶ Ἕλλησες λέγουσιν, Ἰοῶ τ' Ἰνάχου. Ταύτας ς᾽άσας τ' φορίμιλω τ' νηὸς, ὠνέεσθαι τ' φορίων τ' σφὶν ἐῶ θυμὸς μάλιςα· καὶ τὰς Φοίνικας ἀμφελυσαμένους ὁρμῆσαι ἐπ' αὐτάς. Τὰς μὲν δὴ πλοῦνας τ' γυναικῶν ἀποφυγέειν, τὴν δὲ Ἰοῶ σὺν ἄλλῃσιν ἁρπαδιῶαι. ἐσβαλομένους δὲ ἐς τὴν νέα, οἴχεσθαι ἀποπλέοντας ἐπ' Αἴγυπτου. Οὕτω μὲν Ἰοῶ ἐς
γ. Φοίνικες. Αἴγυπτον ἀπικέσθαι λέγουσι Πέρσαι, οὐκ ὡς Ἕλλησες· καὶ τ' ἀδικημάτων τὸ ἄρξαι τοῦτον. μετὰ δὲ ταῦτα, Ἑλλήνων τινὰς (οὐ γὰρ ἔχουσι τὸνομα ἀπηγήσασθαι) φασὶ τ' Φοινίκης ἐς Τύρον τοῦτον ἀφικόμενας. ἁρπάσαι τ' βασιλέος τ' θυγατέρα
α. μὲν δὴ. Εὐρώπην. (εἶεν δ' ἂν οὗτοι Κρῆτες) ταῦτα μὲν δὴ ἴσα σφι πρὸς ἴσα γενέσθαι. μετὰ δὲ ταῦτα, Ἕλληνας αἰτίους τ' δευτέρης ἀδικίης γενέσθαι. καταπλώσαντας γὰρ μακρῇ νηὶ ἐς Αἶάν τε τὴν Κολχίδα καὶ ἐπὶ Φᾶσιν ποταμὸν, ἐκβᾶντα, διαπραξαμένους καὶ τἄλλα τ' εἵνεκεν ἀπίκοντο, ἁρπάσαι τ' βασιλέος τὴν θυγατέρα Μηδείην. πέμψαντα δὲ τὸν Κόλχων βασιλέα ἐς τὴν Ἑλλάδα κήρυκα, αἰτέειν τε δίκας τ' ἁρπαγῆς, καὶ ἀπαιτέειν τὴν
2 θυγατέρα· τοὺς δὲ ὑποκρίνασθαι ὡς οὐδὲ ἐκεῖνοι Ἕλλησι τ' ἀπ' Ἀργείης ἔδοσάν σφι δίκας τ' ἁρπαγῆς· οὐδὲ ὧν αὖτοὶ δώσειν ἐκείνοισι. Δευτέρῃ δὲ λέγουσι γενεῇ μετὰ ταῦτα Ἀλέξανδρον τὸν Πριάμου, ἀκηκοότα ταῦτα, ἐθελῆσαί οἱ ἐκ τ' Ἑλλάδος δι' ἁρπαγῆς γυναῖκα, εἰδότα ἀμφὶ πάντως ὅτι οὐ δώσει δίκας· οὔτε γὰρ ἐκείνους διδόναι. οὕτω δὴ ἁρπάσαντος αὐτὸ Ἑλένην, τοῖσι Ἕλλησι δόξαι, πρῶτον πέμψαντας ἀγγέλους, ἀπαιτέειν τε Ἑλένην, καὶ δίκας τ' ἁρπαγῆς αἰτέειν. τοὺς δὲ,
χ. προϊσχομένων. προϊσχομένων ταῦτα, προφέρειν σφι Μηδείης τὴν ἁρπαγήν. ὡς οὐ δόντες αὖτοὶ δίκας, οὐδὲ ἐκδόντες ἀπαιτεόντων, βουλοίατο τὸ σφι παρ' ἄλλων δίκας γενέσθαι; Μέχρι μὲν ὦν τούτων, ἁρπαγὰς μοιχίας εἰ) παρ' ἀλλήλων, ὁ δὲ ἀπὸ τούτου, Ἕλληνας δὴ μεγάλως αἰτίους γενέσθαι. πρωτέρους γὰρ ἄρξαι στρατεύεσθαι ἐς τὴν Ἀσίην, ἢ σφέας ἐς τὴν Εὐρώπην. Ὁ μὲν νυν ἁρπάζειν γυναῖκας, ἀνδρῶν ἀδίκων ἔργον νομίζειν εἰ) Ὁ δ' ἁρπαθεισέων σπουδὴν ποιήσασθαι τιμωρέειν, ἀνοήτων· Ὁ δ' μηδεμίην ὥρην ἔχειν ἁρπαθεισέων, σωφρόνων. δῆλον γὰρ δὴ ὅτι εἰ μὴ αὐταὶ ἐβούλεατο, οὐκ ἂν ἡρπάζοντο. σφέας μὲν δὴ τοὺς ἐκ τ' Ἀσίης λέγουσι Πέρσαι ἁρπαζομένων τ' γυναικῶν λόγον οὐδένα ποιήσασθαι.

filiam, cui nomen esset idem quod Græci tradunt, Io filiam Inachi. Dumque hæ feminæ puppi nauis assistentes ea mercarentur quę cuiusque auiditas maximè ferebat, in eas Phœnices sese adhortatos impetum fecisse: & ipsarum plerisque aufugientibus, Io cum aliis aliquot raptam fuisse: eisque in nauem impositis Phœnices in Ægyptum vela fecisse. Hunc itaque in modum Iō II. in Ægyptum peruenisse memorāt Persæ, non quemadmodum [1] Græci: & hoc iniuriarum principium extitisse. Post hæc Græcorum quosdam, quorum nomina non possunt dicere, Tyrum appulsos, filiam regis rapuisse Europam: (fuerunt autem isti Cretenses) [2] illisque par pari repensum. Verum postea Græcos secundæ iniuriæ autores extitisse, longa enim naue [3] in ora Colchidis & ad Phasim fluuium, quū cetera transegissent quorum gratia venerant, illinc rapuisse filiam regis Medeam. Ad quam reposcendam, pœnasque de raptu petendas, quum rex Colchorum caduceatorem misisset, Græcos respondisse, vt illi de rapta Io Argiua pœnas sibi non dedissent; ita ne se quidem illis daturos. Secunda dehinc ætate, se- III. runt, Alexandro Priami filio, quum ista audisset, cupidinem incessisse vxoris sibi per rapinam è Græcia comparandæ, certum habenti omnino se pœnas non pensurum, quas nec illi pependissent. Ita quum is Helenam rapuisset, visum esse Græcis, primum missis illuc nunciis & Helenam repetere, & pœnas de raptu petere. Illos vero [4] tergiuersantes mentionem fecisse de raptu Medeæ: & qui nec pœnas dedissent, nec rapinā reposcentibus reddidissent, quomodo vellent ab aliis sibi pœnas dari. Hacte- IV. nus igitur inter eos mutuis solis rapinis actum. Eorum autem quæ deinceps extiterunt, Græcos prę cipue autores extitisse, qui priores in Asiam quam ipsi in Europam copias ducere incepissent. Se quidem sentire iniuriorum virorum factum esse rapere feminas: amentium vero, raptis vlciscendis operam dare: prudentium autem, [5] pro nulla habere raptarum pulchritudinem: quippe quæ, nisi voluissent, haud dubie raptæ non fuissent. [6] Eoque suarum feminarum ex Asia raptarum Persæ negant vllam se habuisse rationem:

1 Phœnices. *Sed alteram lect. sequimur.* 2 Et ista quidem pari compensatione inter eos esse facta. 3 Æam Colchicam aduectos. 4 Medeæ raptum ipsis obiecisse, ista prætexendo, quum nec ipsi pœnas, &c. 5 Raptas nihil curare. 6 Se itaque Asianos raptarum mulierum nullam rationem habuisse dicunt Persæ: Gr.

Græcos

Græcos autem Lacedæmoniæ mulieris gratia ingentem comparasse classem, deinde in Asiam profectos, imperium Priami euertisse: atque ex eo tempore semper existimasse sibi hostes esse Græcos. Siquidem Asiam & barbaras gentes quæ illam incolunt, [1] putant Persæ sibi necessitudine coniunctas, Europam ve-
V ro & Græcos à se esse disiunctos. Hunc in modũ Persæ rem gestam esse memorant, & Ilii excidium sibi discordiæ cum Græcis extitisse principium comperiunt. Cum quibus nõ consentiunt de Io Phœnices, quam negant se in Ægyptum abduxisse raptu vsos, sed eam apud Argos cum nauclero nauis ipsorum rem habuisse: & quum se grauidam esse comperisset, veritam parentes, [2] sic voluntariam cum Phœnicibus nauigasse, ne detegeretur. Et hæc quidem Persæ Phœniceſque referunt: ego vero, vtrum sic gesta sint necne, [3] non pluribus persequar. Ceterum quem ipse noui primum cœpisse inferre Græcis iniuriam, [4] hunc indicabo, longius oratione pergens, tam paruas vrbes ciuitatesque commemorando quam magnas. Nam quæ olim magnæ erant, earũ permultæ factę sunt paruę: rursus, quę mea memoria magnæ fuerunt, prius fuerant paruæ. Igitur quũ sciam humanam felicitatem nequaquam in eodem tenore perstare, [5] vtriusq; fortunæ mentionem habebo.

VI CROESVS genere quidem fuit Lydus, patre autem Alyatte: earum vero nationum [6] tyrannus quæ intra Halym amnem sunt, qui à meridie Syros ac Paphlagones interfluens, contra ventum Aquilonem, in mare quod vocant Euxinum euoluitur. Hic Crœsus, è barbaris quos cognitos habemus primus Græcorum [7] alios ad tributum pendendum adegit, alios sibi amicos conciliauit. Subegit quidem Ionas, Æoles, & qui sunt in Asia Dores: amicos autem sibi fecit Lacedæmonios, quum ante eius imperium vniuersi Græci liberi fuissent. Nam Cimmeriorum aduersus Ioniam expeditio, vetustior illa quidem Crœso extitit, non tamen [8] vrbes expugnauit, sed per incursiones prędas abegit. Ceterum principatus quum
VII esset Heraclidarum, ad genus Crœsi, qui vocabantur Mermnadæ, sic peruenit: CANDAVLES, is quem Græci Myrsilum nominant, Sardium fuit [9] tyrannus,

Ἕλλωνας ὑ Λακεδαιμονίης εἵνεκεν γυναικὸς στόλον μέγαν συναγείραι, καὶ ἔπειτα ἐλθόντας ἐς τὴν Ἀσίην, τὴν Πριάμου δύναμιν κατελεῖν. ἀπὸ τούτου τ' αἰεὶ ἡπίστατο ἑωυτὰς ὁ Ἕλλωνικὸν σφίσι εἶναι πολέμιον. τὴν γὰρ Ἀσίην καὶ τὰ ἐνοικέοντα ἔθνεα βάρβαρα οἰκειεῦνται Πέρσαι, τὴν δ' Εὐρώπην καὶ τὸ Ἑλλωνικὸν ἥλιωται κεχωρίσθαι. Οὕτω μὲν Πέρσαι λέγουσι γενέσθαι, καὶ ἀπὸ τοῦ Ἰλίου ἄλωσιν δυείκοσι σφίσι ἐοῦσαν τὴν ἀρχὴν τῆς ἔχθρης τῆς ἐς τοὺς Ἕλλωνας. περὶ δὲ τῆς Ἰοῦς οὐκ ὁμολογέουσι Πέρσῃσιν οὕτω Φοίνικες. οὐ γὰρ ἁρπαγῇ σφέας χρησαμένους λέγουσιν ἀγαγεῖν αὐτὴν ἐς Αἴγυπτον, ἀλλ' ὡς ἐν τοῦ Ἄργεϊ ἐμίσγετο τῷ ναυκλήρῳ τῆς νηὸς· ἐπεὶ δὲ ἔμαθεν ἔγκυος ἐοῦσα, αἰδεομένη τοὺς τοκέας, οὕτω δὴ ἑθελοντὴν αὐτὴν τοῖσι Φοίνιξι συνεκπλῶσαι, ὡς ἂν μὴ κατάδηλος γένηται. Ταῦτα μὲν νυν Πέρσαι τε καὶ Φοίνικες λέγουσιν. ἐγὼ δὲ περὶ μὲν τούτων οὐκ ἐρέω ἐρέων ὡς οὕτως ἢ μὴ ὡς κως ταῦτα ἐγένετο· ὃν δὲ οἶδα αὐτὸς πρῶτον ὑπάρξαντα ἀδίκων ἔργων ἐς τοὺς Ἕλλωνας, τοῦτον σημήνας, προβήσομαι ἐς τὸ πρόσω τοῦ λόγου, ὁμοίως σμικρὰ καὶ μεγάλα ἀστὰ ἀνθρώπων ἐπεξιών. τὰ γὰρ τοπάλαι μεγάλα ἦν, τὰ πολλὰ αὐτῶν σμικρὰ γέγονε· τὰ δ' ἐπ' ἐμεῦ ἦν μεγάλα, πρότερον ἦν σμικρά. τὴν ἀνθρωπηίην ὦν ὀπίς ἀμηνος οὐδαμὰ ἐν τὠυτῷ μένουσαν, ὀπιμνήσομαι ἀμφοτέρων ὁμοίως.

ΚΡΟΙΣΟΣ νυν Λυδὸς μὲν ὁ γένος, παῖς δὲ Ἀλυάττεω, τύραννος δὲ ἐθνέων τῶν ἐντὸς Ἅλυος ποταμοῦ, οὗ ῥέων ἀπὸ μεσαμβρίης μεταξὺ Σύρων καὶ Παφλαγόνων, ἔρχεται πρὸς Βορέην ἄνεμον ἐς τὸν Εὔξεινον καλεόμενον πόντον. οὗτος ὁ Κροῖσος, βαρβάρων πρῶτος τοὺς ἡμεῖς ἴδμεν, τοὺς μὲν κατεστρέψατο Ἑλλήνων ἐς φόρου ἀπαγωγήν, τοὺς δὲ φίλους προσεποιήσατο. κατεστρέψατο μὲν Ἴωνάς τε καὶ Αἰολέας, καὶ Δωριέας τοὺς ἐν τῇ Ἀσίῃ· φίλους δὲ προσεποιήσατο Λακεδαιμονίους. πρὸ δὲ τῆς Κροίσου ἀρχῆς πάντες Ἕλληνες ἦσαν ἐλεύθεροι. τὸ γὰρ Κιμμερίων στράτευμα τὸ ἐπὶ τὴν Ἰωνίην ἀπίκετο, Κροίσου ἐὸν πρεσβύτερον, οὐ καταστροφὴ ἐγένετο τῶν πολίων, ἀλλ' ὀξυδρομῆς ἁρπαγή. Ἡ δὲ ἡγεμονίη οὕτω περιῆλθε, ἐοῦσα Ἡρακλειδέων, ἐς τὸ γένος τὸ Κροίσου, καλεομένους δὲ Μερμνάδας. ἦν Κανδαύλης, τὸν Ἕλλωνες Μυρσίλον καλέουσι, τύραννος Σαρδίων,

1 *Vel*, in necessitudinem suam recipiunt: cum Europa vero & Græcis nullam sibi societatem intercedere existimant. *Vel*, nihil sibi esse commune. 2 Tum demum vltro cum Ph. 3 Dicere non cõstitui. *Q. d.* non me cõparo ad dicendum. 4 Hunc vbi indicauerim, vlterius progrediar, tam p. 5 De vtriusque ment. 6 Regnator. *vel* rex. *aut*, dominator. *Sic & alijs in locis.* 7 *Vel*, Alios subactos, *siue* (subiugatos) pendere sibi tributum coegit. 8 Vrbes subiugauit. *Vel*, pati iugum coegit. 9 *Subaudi* eandem interpretationem quam paulo ante.

χ. Ἀ'χρων ἀπόγονος ὢ Ἀλκαίου τοῦ Ἡρακλέος. " Ἄργων μὲν ὁ Νίνου, τοῦ Βήλου, τοῦ Ἀλκαίου, πρῶτος Ἡρακλειδέων, βασιλεὺς ἐγένετο Σαρδίων· Κανδαύλης ὁ Μύρσου, ὕστατος· οἱ δὲ πρότεροι " Ἄργονος βασιλεύσαντες τούτης χώρης, ἦσαν ἀπόγονοι Λυδοῦ τοῦ Ἄτυος· ἀπὸ τεῦ ὁ δῆμος Λύδιος ἐκλήθη ὁ πᾶς ἐὼν, πρότερον Μήων καλεόμενος. ὑπὸ τούτων δὲ Ἡρακλεῖδαι ὑποφθέντες, ἔχον τὴν ἀρχὴν ἐκ θεοπροπίου, ἐκ δούλης τε τῆς Ἰαρδάνου γεγονότες καὶ Ἡρακλέος· ἄρξαντες ὅτι δύο καὶ εἴκοσι γενεὰς ἀνδρῶν, ἔτεα ὀκτώ τε καὶ πεντακόσια, παῖς παρὰ πατρὸς ἐκδεκόμενος τὴν ἀρχὴν, μέχρι Κανδαύλεω τοῦ Μύρσου. Οὗτος δὴ ὦν ὁ Κανδαύλης ἠράσθη τῆς ἑωυτοῦ γυναικός· ἐρασθεὶς δὲ, ἐνόμιζε ἑωυτῷ εἶναι γυναῖκα πολλὸν πασέων καλλίστην. ὥς τε δὴ ταῦτα νομίζων· ἦν γὰρ οἱ τῶν ἀιχμοφόρων Γύγης ὁ Δασκύλου ἀρεσκόμενος μάλιστα· τούτῳ τῷ Γύγῃ καὶ τὰ " κατυδαιέστερα τῶν πρηγμάτων ἐπέτρεπε ὁ Κανδαύλης, καὶ δὴ καὶ τὸ εἶδος τῆς γυναικὸς ὑπερεπαινέων. χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διελθόντος (χρεὼν γὰρ Κανδαύλῃ ἦν πάθεα κακῶς) ἔλεγε πρὸς τὸν Γύγην τοιάδε, Γύγη, οὐ γάρ σε δοκέω πείθεσθαί μοι λέγοντι περὶ τοῦ εἴδεος τῆς γυναικός· (ὦτα γὰρ τυγχάνει ἀνθρώποισιν ἐόντα ἀπιστότερα ὀφθαλμῶν) ποίεε ὅκως ἐκείνην θήσεαι γυμνήν. ὁ δὲ, μέγα ἀμβώσας, εἶπε, Δέσποτα, οἷα λέγεις λόγον οὐκ ὑγιέα, κελεύων με δέεσθαι τὴν ἐμὴν θήσασθαι γυμνήν; ἅμα δὲ χιτῶνι ἐκδυομένῳ συνεκδύεται καὶ τὴν αἰδῶ γυνή. πάλαι δὲ τὰ καλὰ ἀνθρώποισι ἐξεύρηται, ἐκ τῶν μανθάνειν δεῖ. ἐν τοῖσι ἓν τόδε ἐστί, " τινὰ σκοπεῖν τὰ ἑωυτοῦ. ἐγὼ δὲ πείθομαί σοι εἶναι πασέων γυναικῶν καλλίστην· καὶ σεο δέομαι μὴ δέεσθαί μοι ἀνόμων. Ὁ μὲν δὴ, λέγων τοιαῦτα, ἀπεμάχετο, " ἀρρωδέων μή τι ἐξ αὐτέων γένηται κακόν. ὁ δὲ " ἀμείβεται τοιάδε, Θάρσει Γύγη, καὶ μὴ φοβέο μήτε ἐμὲ, ὡς σεο " πειρώμενον λόγον τόνδε· μήτε γυναῖκα τὴν ἐμὴν, μή τι τοι ἐξ αὐτῆς γένηται βλάβος. ἐγχειρήσω γὰρ ἐγὼ μηχανήσομαί οὕτως ὡς τε μηδὲ μαθεῖν μιν ὀφθεῖσαν ὑπ' ἄνδρός. ἐγὼ γάρ σε ἐς τὸ οἴκημα ἐν τῷ κοιμώμεθα, ὄπισθε τῆς ἀνοιγομένης θύρης θήσω. μετὰ δὲ ἐμὲ ἐσελθόντα, παρέσται καὶ ἡ γυνὴ ἡ ἐμὴ ἐς " κοίτην. κεῖται δὲ ἀγχοῦ τῆς

ab Alcæo Herculis filio oriundus. Siquidem Heraclidarũ primus, Sardium rex extitit Argon, Nini filius, Beli nepos, Alcæi pronepos: nouissimus, Candaules Myrsi filius: quum ante Argonem qui in ea regione regnauerãt, fuissent oriũdi à Lydo Atyis filio, à quo totus is populus cognominatus est Lydius, quum Meon antea vocaretur. Ab his [1] succedentes Heraclidæ, imperium ex oracvlo adepti sunt, Iardanæ ancilla & Hercule geniti: idq; per quingentos & quinque annos, duas & viginti virorum ætates, tenuerunt, filius patri deinceps succedens, vsque ad Candaulem Myrsi filium. Hic igitur Candau- VIII.
les vxorem adamabat, eamque præ amore arbitrabatur omnium feminarum esse pulcherrimam. Hoc ita esse sibi persuadens, apud Gygem, Dascyli filiũ, ex satellitibus suis (erat enim is maxime ipsi acceptus, [2] eoque ministro in rebus magis arduis vtebatur) speciem vxoris supra modum extollebat. Ad quem non multo interiecto tempore (necesse nanque erat ei male euenire) inquit his verbis, Gyges, [3] neque enim videris mihi fidem habere referenti de coniugis specie: (quod magis incredulæ sunt hominibus aures quam oculi) fac illam conspicias nudam. Hic autem vehementer exclamans, Quemnam, inquit, here sermonem profers haudquaquam sanum, qui me iubes inspicere heram meam nudam? Mulier exuta tunica, & verecundiam pariter exuit. Iam olim hominib⁹ sunt honesta excogitata, [4] vnde discere debemus: ex quibus hoc vnũ est, Quæ sua sint, quem que inspicere debere. Ego vero tibi fidem habeo, illam esse feminarum omnium speciosissimam, teq; oro ne me ores illicita. Atque hæc dicendo Gyges IX.
repugnabat, pertimescens nequid sibi ex ea re mali contingeret. Cui vicissim ille his verbis, Fidens, inquit, esto Gyges: caue timeas aut me, tanquam hoc te sermone tentantem, aut vxorem meam, nequid tibi ex ea detrimenti creetur. Principio enim [5] sic ego machinabor, vt illa ne deprehẽdere quidẽ possit se abs te fuisse inspectam. Te nanque secundũ fores cubiculi in quo cubamus, quum apertæ fuerint, collocabo. Vbi ergo fuero ingressus, aderit & vxor mea in cubiculum: iuxta cuius introitum

1 Autem educati Heracl. 2 Eique res magis serias communicabat) spec. 3 Quia non videris m. 4 Vnde discere oportet. Q. d. Iam olim compertum fuit quanam honestati essent consentanea, & inde nobis petenda disciplina est. Vnum autem eorum est. 5 Tali artificio vtar, vt.

ſella poſita eſt, ſuper quam veſtes illa (vt quamque exuet) reponet, ſeſe per multum otium ſpectandam præbens: quæ quum à ſella cubitum perget, [1] oſtendens inuicem terga, curæ tibi ſit deinceps ne te per fores abeuntem conſpiciat. Gyges igitur, vbi effugere non potuit, fuit paratus: quem Candaules, poſteaquam hora cubandi viſa eſt adeſſe, in cubiculum duxit: ſtatimque poſt & vxor adfuit. quam introeuntem ac veſtimenta deponentem Gyges intuitus, vbi auerſa fuit illa cubitum vadens, ipſe è loco prorepens foras abiit: & inter exeundũ à muliere conſpectus eſt. [2] Hæc, vt didicit à viro quid actum eſſet, neque præ pudore exclamauit, neque viſa eſt percepiſſe, habens in animo Candaulem vlciſci. Apud Lydos enim, & fere apud ceteros quoque barbaros, magno probro eſt etiam virum conſpici nudum. Ita tunc nihil aperiens mulier, ſilentium tenuit: mox autem vbi dies illuxit, quos domeſticorum maxime ſibi fideles intelligebat eſſe, quum præparaſſet, Gygem accerſit. Hic eam nihil ſuſpicans ſcire eorum quæ acta erant, accerſitus venit: quippe qui antea ſolitus eſſet ad reginã concedere, quoties ab ea vocaretur. Vt venit, ad eum his verbis mulier inquit, [3] Nunc duabus tibi præſentibus viis, Gyges, offero electionem, in vtram malis diuertere. Aut enim me paritèr ac regnum Lydorum habe, vbi Candaulem interfeceris, aut teipſum continuo occumbere ſic oportet: ne in omnibus Candauli obſequendo, [4] poſthac ſcias quę te ſcire non decet. ſed aut illum qui ita conſuluit, interire opus eſt: aut te, qui nudam me es conſpicatus, & illicita feciſti. Ad hæc verba Gyges primum obſtupefactus, poſtea obſecrare illam ne ſe ad talem neceſſitatem adigeret alterutrum eligendi. Vbi non perſuadet, ſed vtique propoſitam ſibi neceſſitatem cernit aut interimendi herum, aut per alios pereundi, elegit vt ipſe ſupereſſet: atque ita percontans illam, inquit, Quandoquidem me adigis inuitũ ad herum meum occidendũ, age, audiam quo pacto illũ adoriemur. Excipiens illa, Ex eo, inquit, loco adoriendus erit vnde ille me nudam oſtendit. in ſopitum autem impetus dabitur. Poſteaquã igitur inſidias inſtruxerunt,

ἐσόδου θέης· ὅτι τοῦτον τὸν ἰμάτιον κατὰ ἓν ἕ- 10
καστον ἐκδυόμενα θήσει, καὶ κατ' ἡσυχίην πολ- 11
λὴν παρέξει τοι θηήσασθαι. ἐπεὰν δὲ ἀπὸ τοῦ 12
θρόνου στείχῃ ὀπίσω τὸν δεξιὸν, κατὰ νώτου τε αὐτῆς 13
γένῃ, σοὶ μελέτω τὸ ἐνθεῦτεν ὅκως μή σε ὀφθήσεται ἰόν- 14
τα διὰ τῶν θυρέων. Ὁρμὴν δή, ὡς οὐκ ἠδυνά- 15
το ἀφαφυγέειν, ἐὼν ἕτοιμος. ὁ δὲ Κανδαύλης, ἐπεὶ
ἐδόκεεν ὥρη τῆς κοίτης εἶναι, ἤγαγε τὸν Γύγεα ἐς τὸ οἴ-
κημα· καὶ μετὰ τοῦτα αὐλίκα παρῆν καὶ ἡ γυνή.
ἐσελθούσας δὲ καὶ πιθομένου τὰ εἵματα ἐδήκτο ὁ Γύ- 10
γης· ὡς δὲ κατὰ νώτου ἐλάμβανε, ἰούσης τῆς γυναι-
κὸς ἐς τὴν κοίτην, ὑπεκδὺς ἐχώρεεν ἔξω. καὶ ἡ
γυνὴ ὁρᾷ μιν ἐξιόντα. μαθοῦσα δὲ τὸ ποιηθὲν ὑπ' 12
τοῦ ἀνδρὸς, οὔτε ἀνέβωσεν, αἰσχυνθεῖσα, ὅτε ἐδό-
ξε μαθέειν, ἐν νόῳ ἔχουσα ἰήσασθαι τὸν Κανδαύ-
λεα. τοῦδε γὰρ τοῖσι Λυδοῖσι, σχεδὸν δὲ καὶ τοῦδε
τοῖσι ἄλλοισι βαρβάροισι, καὶ ἀνδρα ὀφθῆναι
γυμνόν, αἰσχύλλη μεγάλη φέρει. Τότε μὲν 13
δὴ οὕτως, σιγὴν δηλώσασα, ἡσυχίην εἶχεν· ὡς 14
δὲ ἡμέρη τάχιστα ἐγεγένεε, τῶν οἰκετέων τοὺς μάλι-
στα ἑωυτῇ πίστους ἐόντας ἑωυτῇ ἑτοίμους ποιησαμένη,
ἐκάλεε τὸν Γύγεα. ὁ δὲ, οὐδὲν δοκέων αὐτὴν τῶν
παρηκόντων ὑπίσω ἀδόκητα, ἦλθε καλεόμενος. ἐώθεε
γὰρ καὶ πρόσθεν, ὅκως ἡ βασίλεια καλέοι, φοιτᾶν.
ὡς δὲ ὁ Γύγης ἀπίκετο, ἔλεγε ἡ γυνὴ τάδε, Νῦν 15
τοι δυοῖν ὁδοῖν παρεουσέων, Γύγη, δίδωμι αἵρεσιν,
ὁκοτέρην βούλεαι τραπέσθαι. ἢ γὰρ Κανδαύλεα
ἀποκτείνας, ἐμέ τε τὴν τοῦ βασιληίου ἔχε τοῦ Λυ-
δῶν, ἢ αὐτὸν σε αὐτίκα οὕτως ἀποθνήσκειν δεῖ· ὡς
ἂν μὴ πάντα πειθόμενος Κανδαύλῃ, τὰ λοιπὰ ἴ-
δῃς τὰ μή σε δεῖ. ἀλλ' ἦ τοι χεῖνόν γε τὸν τοῦτα βου-
λεύσαντα δεῖ ἀπόλλυσθαι, ἢ σε τὸν ἐμὲ γυμνὴν θη-
σάμενον, καὶ ποιήσαντα οὐ νομιζόμενα. ὁ δὲ
Γύγης τέως μὲν ἀπεθωύμαζε τὰ λεγόμενα· με-
τὰ δὲ, ἱκέτευε μή μιν ἀναγκαίην ἐνδεῖν δρηκεῖ- 4
ναι τοιαύτην αἵρεσιν. οὐκων δὴ ἐπείθεν, ἀλλ' ἐώρα
ἀναγκαίως ἀληθέως προκειμένην, ἢ τὸν δεσπότεα
ἀποκτεῖναι, ἢ αὐτὸν ὑπ' ἀνδρῶν ἀπόλλυσθαι. αἱ-
ρέεται αὐτὸς μὴ ἐκεῖνον. ἐπιρρώσας δὴ λέγων τά-
δε, Ἐπεί με ἀναγκάζεις δεσπότεα τὸν ἐμὸν κτεί-
νειν, σὺ ἐθέλοντα, φέρε ἀκούσω τέῳ καὶ τρόπῳ
ἐπιχειρήσωμεν αὐτοῦ. ἠ δ', ὑπολαβοῦσα ἔφη, Ἐκ
τοῦ αὐτοῦ μὲν χωρίου ἡ ὁρμὴ ἔσται ὅθεν περ κὰγὼ ἐκεῖνος ἐ-
μὲ ἐπεδέξατο γυμνήν· ὑπνωμένῳ δὲ ἡ ἐπιχέ- 15
ρησις ἔσται. Ὡς δὲ ἤρτυσαν τὴν ἐπιβουλὴν,

1 Et ei fueris à tergo, curæ ti, 2 *Vel*, Hæc vt animaduertit quod à viro factum erat, neque exclamauit, vtpote pudore retenta, neque præ ſe tulit animaduertiſſe. 3 Nunc duæ viæ in tua ſint poteſtate, G. 4 Poſthac videas quæ te videre non decet.

νυκτὸς γινομένης, (τῷ γὰρ μέλλοντι Γύγῃ, οὐδὲ ἐπὶ ὧι ἀπαλλαγὴ οὐδεμίη, ἀλλὰ ἔδεε ἢ αὐτὸν ἀπολωλέναι, ἢ Κανδαύλεα) εἵπετο ἐς θάλαμον τῇ γυναικί. καὶ μὲν ἐκείνη, ἐξαρείσιον δόσα, καταχρύπτει ἐπὶ τῇ αὐτῇ θύρῃ. καὶ μετὰ ταῦτα, ἀναπαυομένου Κανδαύλεω, ἐσεισιόν τε καὶ ἀποκτείνας αὐτὸν, ἔσχε καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὴν βασιληίην Γύγης· τῷ καὶ Ἀρχίλοχος ὁ Πάριος, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον γνόμενος, ἐν ἰάμβῳ τριμέτρῳ ἐπεμνήσθη. Ἔσχε δὲ τὴν βασιληίην, καὶ ἐκρατύνθη ἐκ τοῦ ἐν Δελφοῖσι χρηστηρίου. ὡς γὰρ δὴ οἱ Λυδοὶ δεινὸν ἐποιεῦντο τὸ Κανδαύλεω πάθος, καὶ ἐνόπλοι ἦσαν, συνέβησαν ἐς τοῦτο οἵ τε τοῦ Γύγεω στασιῶται καὶ οἱ λοιποὶ Λυδοί, ἢν μὲν δὴ τὸ χρηστήριον αἱρήσῃ βασιλέα εἶναι τῶν Λυδῶν, τὸν δὲ βασιλεύειν· ἢν δὲ μή, ἀποδοῦναι ὀπίσω ἐς Ἡρακλείδας τὴν ἀρχήν. ἀπεῖλέ τε δὴ τὸ χρηστήριον, καὶ ἐβασίλευσε οὕτω Γύγης. τὸν δὲ μύθους εἶπεν ἡ Πυθίη, ὡς Ἡρακλείδῃσι πέμπτῃ γίνεται ἐς πέμπτον ἀπόγονον Γύγεω. τούτου δὲ ἕνεκα Λυδοί τε καὶ οἱ βασιλέες αὐτῶν λόγου οὐδενὸς ἐποιεῦντο, πρὶν δὴ ἐπετελέσθη. Τὴν μὲν δὴ τυραννίδα οὕτως ἔσχον οἱ Μερμνάδαι, τοὺς Ἡρακλείδας ἀπελόμενοι. Γύγης δὲ τυραννεύσας ἀπέπεμψε ἀναθήματα ἐς Δελφοὺς οὐκ ὀλίγα· ἀλλ' ὅσα μὲν ἀργύρεα ἀναθήματα ἐστὶν οἱ πλεῖστα ἐν Δελφοῖσι παρέξ δὲ τοῦ ἀργύρου, χρυσὸν ἄπλετον ἀνέθηκε, ἀξιόλογόν τε, καὶ τὰ μάλιστα μνήμης ἄξιον ἔχειν ἐστί, κρητῆρές οἱ ἀριθμὸν ἓξ χρύσεοι ἀνακέαται. ἑστᾶσι δ' οὗτοι ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ, σταθμὸν ἔχοντες τεσσερεσκαιδεκατάλαντα. ἀληθέϊ δὲ λόγῳ χρεωμένῳ, οὐ Κορινθίων τοῦτ' ἐστὶν ὁ θησαυρός, ἀλλὰ Κυψέλου τοῦ Ἠετίωνος. οὕτω δὴ ὁ Γύγης, οὗτος τῶν βαρβάρων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, ἐς Δελφοὺς ἀνέθηκε ἀναθήματα, μετὰ Μίδεω τοῦ Γορδίεω, τοῦ Φρυγίης βασιλέος. ἀνέθηκε γὰρ δὴ καὶ Μίδης τὸν βασιληίον θρόνον, ἐς τοῦτον ἐσεδαίζων ἐδίκαζεν, ἐόντα ἀξιοθήητον. κεῖται δ' ὁ θρόνος οὗτος ἔνθα περ τοῦ Γύγεω κρητῆρες. ὁ δὲ χρυσὸς οὗτος καὶ ὁ ἄργυρος τὸ οὔνομα ὁ Γύγης ἀνέθηκε, ἐὼν Δελφοῖσι καλέεται δὲ Γυγάδας, ἐπεὶ τὰ ἀναθήματα ἐπωνυμίην ἔσχε τοῦ ἀνατιθέντος. ἐστέβησε μέν νυν καὶ οὗτος τὴν Σαρδίην, ἐπεί τε ἦρξε, ἐς τε Μίλητον καὶ ἐς Σμύρνην, καὶ Κολοφῶνος τὸ ἄστυ εἷλε· ἀλλ' ὅδε μὲν γὰρ μέγα ἔργον ἀπ' αὐτῆς δηλώσας ἐλάσσω ἐγένετο, βασιλεύσας ἐτέων δυοῖν δέοντα τεσσερεσκαίδεκα ἔτεα. τῷ μὲν

& nox aduenit, Gyges ſi nihil cunctatus eſt: quippe cui nulla deuitandi facultas eſſet, ſed neceſſe aut perire, aut Candaulem perimere. mulierem in thalamum ſequitur, quem illa, dato pugione, ſubter eaſdem fores occulit. Vnde poſtmodum iſte procedens, quieſcentem Candaulem obtruncat, vxoreque eius & regno potitus eſt.[2] Cuius *rei* meminit & Archilochus Parius, qui per idem tempus fuit, in iambo trimetro. Obtinuit autem regnum Gyges XIII
& in eo fuit confirmatus ex Delphico oraculo. nam quum Lydi indigno animo ferrent Candaulis caſum, atque in armis eſſent, conuenit inter hos ac factionem Gygianam, vt, ſi oraculum reſpondiſſet hunc eſſe regem Lydorum, ipſe regnaret: ſin minus, principatum Heraclidis reſtitueret. Accepto igitur oraculo Gyges ita regnauit.[3] Sed demum Pythia loquuta, Heraclidarum vltionem in atnepotem Gygis eſſe venturam. quod carmen neque Lydi neque ipſorum reges vllius momenti fecerũt, priuſquam exitu comprobatum eſt. Hunc in modum obtinuere tyranni- XIV
dem Mermnadæ, ſublatis Heraclidis. Gyges,[4] tyrannide occupata, Delphos donaria miſit non pauca,[5] vbi quæ ex argento donata viſuntur, eorum pleraque iſtius ſunt. Et præter argentum, immenſam vim auri dedicauit: poſuitque cum alia, tum vero (quod præcipua mentione dignum eſt) pateras aureas, numero ſex, pondo triginta talentorum: quæ in Corinthiorum theſauro collocara ſunt. licet is theſaurus (ſi vera loqui volumus) non Corinthii populi ſit, ſed Cypſeli Eetionis filii. Ita Gyges, barbarorum quos ipſi nouimus primus, munera apud Delphos poſuit, ſecundum Midam Gordii filium, Phrygiæ regem. Nam & Midas obtulit regiam ſellam, in qua ſedens iura ſolitus dicere erat, rem ſpectaculo dignam:[6] quod tribunal eodẽ quo Gyges obtulit loco, vocatur à Delphis Gygadas, eius *videlicet* qui obtulit cognomine. Is igitur poſtquam imperio potitus eſt, arma intulit Mileto & Smyrnæ, vrbemque Colophonem vi cepit. Nec aliud vllum præclarum facinus ab eo geſtum eſt, quum duodequadraginta annos regnauerit. Et hunc quidem nos,

1 Vt qui non dimitteretur, nec vllam effugiendi facultatem haberet, ſed cui neceſſe eſſet aut per. 2 Cuius, *videlicet*, Gygis, mem. 3 Sed id demum tamen Pythia erat loquuta. 4 regno occupato. 5 Sed cum alia plurima ex argento Delphis ſunt ab eo poſita, tum vero etiam præter arg. 6 Quæ ſella eodem loco poſita eſt quo Gygis pateræ; vocaturque à Delphis hoc aurum & argentum à Gyge oblatum, Gygæum, eius *videl.*

his dun-

his duntaxat de eo commemoratis, missum faciemus. ¶ ARDYIS autem eius filii faciemus mentionem, qui post Gygem regnauit. Hic Prienenses expugnauit, & Miletum inuasit: quo [1] Sardium tyrannidem obtinente, Cimmerii à Scythis Nomadibus ciecti è sedibus suis, in Asiam transierunt, Sardisque præter arcem ceperunt. Quum autem vndequinquaginta regnasset annos, successit SADYATTES Ardyis filius, regnauitque annis duodecim. Sadyatex successit ALYATTES, qui cum Cyaxare Deiocis nepote bellauit & Medis: Cimmeriosque exegit ex Asia, Smyrnam etiam à Colophone conditam cepit, & Clazomenas inuasit. [2] Vnde non quemadmodum optabat discessit, sed vehementer euentu frustratus. Alia quoque opera, quum in imperio fuit, dignissima memoratu edidit, quæ hæc sunt. Bello quod gessit cum Milesiis, à patre traditum, hac ratione Miletum illuc trãsgressus obsidebat: Dum fruges in regione erant adultæ, tunc exercitum immittebat, procedens in expeditionem ad cantum fistularum, fidiumque, ac tibiæ tam muliebris quam virilis. Quumque in agrum Milesium peruenerat, non ædificia quæ in agris erant, diruere, non incendere, non fores effringere, sed incolumes esse passim sinere: arboribus modo fructibusq; regionis peruastatis, rursus se recipiebat. Nam Milesii mare obtinebant, vt opus non esset hosti illic considere. Ædificia autem idcirco Lydus non excidebat, [3] vt & Milesii habentes vnde procederent, humum sererent colerentque: & quum hoc illi fecissent, ipse cum exercitu ingressus haberet aliquid quod popularetur. Hæc faciens, vndecim oppugnauit annis: per quos [4] duo ingentia vulnera accepere Milesii: vnum, in Limeneio (quod est ipsorum regionis) pugna commissa, alterum in campo Mæandri. Horum vndecim annorum sex adhuc apud Lydos regnabat Sadyattes Ardyis filius, qui cum exercitu terram Milesiam tunc inuaserat, & idem bellum conflauerat: quinque reliquis eius filius Alyattes, bellum quod à patre acceperat (vt à me superius commemoratum est) intentius administrauit: in quo bello Milesios nulli ex Ioniis subleuauerunt, præter Chios, qui soli fuere auxilio: red-

XVI

XVII

XVIII

παρήσομεν, τοσαῦτα ἐπιμνησθέντες. Ἄρδυος δὲ τοῦ Γύγεω μετὰ Γύγην βασιλεύσαντος μνήμην ποιήσομεν. οὗτος δὲ Πριηνέας τε ἐξεῖλε, ἐς Μίλητόν τε ἐστράτευσε. ἐπὶ τούτου τε τυραννεύοντος Σαρδίων, Κιμμέριοι ὑπὸ νομάδων Σκυθέων ἐξαναστάντες, ἀπίκοντο ἐς τὴν Ἀσίην, καὶ Σαρδίων πλὴν τῆς ἀκροπόλιος εἷλον. Ἄρδυος δὲ βασιλεύσαντος ἐνὸς δέοντα πεντήκοντα ἔτεα, ἐξεδέξατο Σαδυάττης ὁ Ἄρδυος, καὶ ἐβασίλευσεν ἔτεα δυώδεκα. Σαδυάττεω δὲ, Ἀλυάττης. οὗτος δὲ Κυαξάρῃ τε τῷ Δηιόκεω ἀπογόνῳ ἐπολέμησε, καὶ Μήδοισι. Κιμμερίους τε ἐκ τῆς Ἀσίης ἐξήλασε. Σμύρνην τε τὴν ἀπὸ Κολοφῶνος κτισθεῖσαν εἷλε, ἐς Κλαζομενὰς τε ἐστράτευσε. ἀπὸ μὲν νεῶν τούτων οὐκ ὡς ἤθελεν ἀπήλλαξεν, ἀλλὰ πρησθεὶς μεγάλως. ἄλλα δὲ ἔργα ἀπεδέξατο ἐὼν ἐν τῇ ἀρχῇ ἀξιαπηγητότατα τάδε. Ἐπολέμησε Μιλησίοισι, τῷδε δεξάμενος τὸν πόλεμον τῷδε· ἐπειδὴ τὸν καρπὸς ἐπελαύνων γὰρ ἐπολιόρκησε τὴν Μίλητον. ἔστω τοιῶνδε· ὅκως μὲν εἴη ἐν τῇ γῇ καρπὸς ἀδρὸς, τηνικαῦτα ἐστράτευε τὴν στρατιήν. ἐστρατεύετο δὲ ὑπὸ συρίγγων τε καὶ πηκτίδων, καὶ αὐλοῦ γυναικείου τε καὶ ἀνδρείου. ὡς δὲ ἐς τὴν Μιλησίην ἀπίκοιτο, οἰκήματα μὲν τὰ ὀπῖ τῶν ἀγρῶν οὔτε κατέβαλλεν, οὔτε ἐνεπίμπρη, οὔτε θύρας κατέ- κατ. ἀπὶ κασα, ἔα δὲ ἑστάναι· ὁ δὲ τά τε δένδρεα καὶ τὸν καρπὸν ἐν τῇ γῇ ὅκως διαφθείρειεν, ἀπαλλάσσετο ὀπίσω. τῆς γὰρ θαλάσσης οἱ Μιλήσιοι ἐπεκράτεον, ὥς τε ἐν ἕδρης μὴ ἐούσης ἔργον τὴν στρατιήν. τὰς δὲ οἰκίας οὐ κατέβαλλεν ὁ Λυδὸς, τῶνδε εἵνεκα, ὅκως ἔχοιεν ἐνθεῦτεν ὁρμεώμενοι τὴν γῆν σπείρειν τε καὶ ἐργάζεσθαι οἱ Μιλήσιοι· αὐτὸς δὲ, σκείνων ἐργαζομένων, ἔρχοι ἐπὶ καὶ σίνεσθαι ἐσβάλλων.

Ταῦτα ποιέων, ἐπολέμεε ἔτεα ἕνδεκα· ἐν τοῖσι πρώτοισι μεγάλα διαφάσια Μιλησίων ἐλυμήνατο, ἔν τε Λιμενηίῳ χώρης τῆς σφετέρης μαχεσαμένων, καὶ ἐν Μαιάνδρου πεδίῳ. τούτων μὲν νεῶν ἓξ ἔτεα τῶν ἕνδεκα Σαδυάττης ὁ Ἄρδυος ἐπὶ Λυδῶν ἦρχε, ὁ δὲ ἐσβαλὼν τὴν ἐκαῦτα ἐς τὴν Μιλησίην τὴν στρατιήν· (Σαδυάττης γὰρ δὴ καὶ ὁ πόλεμον ἐν σιωπῇ ἄρας) τὰ δὲ πρὸς τὰ ἔτεα τὰ ἑπόμενα τοῖσι ἐξ Ἀλυάττης ὁ Σαδυάττεω ἐπολέμεε. ὃς τῷδε δεξάμενος (ὡς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται) τῷδε τῷ πρὸς τὸν πόλεμον, προσεῖχε ἐντεταμένως. τοῖσι δὲ Μιλησίοισι οὐδαμοὶ Ἑλλήνων πόλεμον τὸν σὺν ἐπελάφρυνον, ὅτι μὴ Χῖοι μοῦνοι. οὗτοι δὲ

1 Sardium regno potiente. 2 Vnde non cum eo quem optabat exitu discessit. 3 Vt postea prodeuntes Milesii possent terram serere & colere: & quum, &c. 4 Duas ingentes clades &c.

ὅμοιον αὐτὰ ποιήσαντες ἐπιμόρεον· καὶ γὰρ δὴ καὶ πρότερον οἱ Μιλήσιοι τοῖσι Χίοισι τὸν πρὸς Ἐρυθραίους πόλεμον συνδιώκεικαν. Τῷ δὲ δυωδεκάτῳ ἔτεϊ λήιον ἐμπιπρασμένου ὑπὸ τῆς στρατιῆς, συνωκείχθη τι τοιόνδε γενέσθαι παρῆγμα· ὡς ἐφλέχθη τάχιστα τὸ λήιον ἀνέμῳ βιώμενον, ἅλατο νηὸς Ἀθηναίης, ἐπίκλησιν Ἀσησίης. ἀφθεὶς δὲ ὁ νηὸς κατετκάη· καὶ τὸ πρόσθεν μὲν λόγος οὐδεὶς ἐγίνετο, μετὰ δὲ, τῆς στρατιῆς ἀπικομένης ἐς Σάρδις, ἐνόσησε ὁ Ἀλυάττης. μακροτέρης δὲ γενομένης τῆς νούσου, πέμπει ἐς Δελφοὺς θεοπρόπους, εἴτε δή σφεας συμβουλεύσαντος τευ, εἴτε καὶ αὐτὸς ἔδοξε πέμψαντι τὸν θεὸν ἐπείρεσθαι περὶ τῆς νούσου. τοῖσι δὲ ἡ Πυθίη ἀπικομένοισι ἐς Δελφοὺς οὐκ ἔφη χρήσειν πρὶν ἢ τὸν νηὸν τῆς Ἀθηναίης ἀπορθώσωσι τὸν ἐνέπρησαν χώρης τῆς Μιλησίης ἐν Ἀσησῷ. Δελφῶν οἶδα ἐγὼ οὕτω ἀκούσας γενέσθαι· Μιλήσιοι δὲ τάδε προσέτι τούτοισι, Περίανδρον τὸν Κυψέλου, ἑόντα Θρασυβούλῳ τῷ τότε Μιλήτου τυραννεύοντι ξεῖνον ἐς μάλιστα, συνθώμενον τὸ χρηστήριον τὸ τῷ Ἀλυάττῃ γενόμενον, πέμψαντα ἄγγελον κατειπεῖν, ὅκως αὐτί τι προειδὼς πρὸς τὰ ἐὸν βουλεύηται. Μιλήσιοι μὲν νυν οὕτω λέγουσι γενέσθαι. Ἀλυάττης δὲ, ὡς ἐξηγγέλθη, αὐτίκα ἔπεμπε κήρυκας ἐς Μίλητον, βουλόμενος συνδιαιτᾶσθαι Θρασυβούλῳ τε καὶ Μιλησίοισι χρόνον ὅσον αὐτὸν οἰκοδομέῃ. ὁ μὲν δὴ ἀπόστολος ἐς τὴν Μίλητον ἐπὶ Θρασύβουλος δὲ σαφέως προπεπυσμένος πάντα λέγειν, καὶ εἰδὼς τὰ Ἀλυάττης μέλλει ποιήσειν, μηχανᾶται τοιόνδε· ὅσος ἦν ἐν τῷ ἄστεϊ σῖτος καὶ ἐωυτοῦ καὶ ἰδιωτικός, τοῦτον ἅπαντα συναγείσας ἐς τὴν ἀγορὴν, προεῖπε Μιλησίοισι, ἐπεὰν αὐτὸς σημήνῃ, τότε πίνειν τε πάντας καὶ κώμῳ χρᾶσθαι ἐς ἀλλήλους. Ταῦτα δὲ ἐποίεέ τε καὶ προηγόρευε Θρασύβουλος, τῷδε εἵνεκα, ὅκως αὐτὸ ὁ κήρυξ ὁ Σαρδιήιος, ἰδὼν τε σωρὸν μέγαν σίτου κεχυμένον, καὶ τοὺς αὐθρώπους ἐν θυμηδίῃσι ἐόντας, ἀγγείλῃ Ἀλυάττῃ. τὰ δὴ καὶ ἐγένετο. ὡς γὰρ δὴ ἰδών τε εἶπε τὰ ἤκουσε ὁ κήρυξ, καὶ εἰπὼν πρὸς Θρασύβουλον τὰς ἐντολὰς τοῦ Λυδοῦ, ἀπῆλθε ἐς τὰς Σάρδις, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, δι' ὀλίγου ἐλθέειν ἢ ἐβούλετο· ἐλπίζων γὰρ ὁ Ἀλυάττης σιτοδείην ἰσχυρὴν ἐν τῇ Μιλήτῳ, καὶ τὸν λεὼν τελεύτα ἐς τὸ ἔσχατον κακοῦ, ἤκουε τοὺς κήρυκας νοσέοντας ἐν τῇ Μιλήτου.

dentes vicem [1] quòd aliquando Milesii Chiis bello quod cum Erythræis gerebant, auxilia tulissent. Duodecimo autem anno incensis ab exercitu segetibus, hoc rei fieri contigit: Segetes vt erant incensæ, [2] valido vigente vento, celerrime peruasserunt Mineruæ templum, cognomine Assesię, quo incendio templum deflagrauit. [3] Neq; vllius momenti ea res in præsentia habita est: sed quum post exercitus reditum Sardis Alyattes decubuisset, diuturniusque ægrotaret, Delphos misit ad deum de sua valetudine scisciratũ, siue alieno siue suopte consilio ad mittendum inductus. Nunciis autem, quum Delphos peruenissent, se reddituram responsum Pythia negauit, priusquam templũ Mineruæ reparassent, quod in terra Milesiorum apud Assesum concremassent. Ita actum esse [4] ego Delphis accepi: sed Milesii his illa addunt, Periandrum, Cypseli filium, quum audiisset oraculum Alyatti redditũ, misisse nuncium ad Thrasybulum, tunc [5] Milesiorum tyrannum (cuius in primis erat familiaris) admonitum vt aliquid prospiciendo sibi consuleret in præsens. Et Milesii quidem ita id gestum memorant. Alyattes autem, vbi hæc ipsi nunciata sunt, confestim caduceatores Miletũ mittit, ad ineundas cum Thrasybulo & Milesiis pactiones tantisper dum templum ædificaretur. [6] Dum caduceator Miletum venit, Thrasybulus (vt qui omnem sermonem plane persensserat, noratque quidnam Alyattes facere statuisset) huiuscemodi rem machinatur. Quod frumenti in vrbe erat vel suum ipsius vel priuatorum, id omne in forum congerit: præcipitq; Milesiis vt quum ipse signum dedisset, cuncti potarent, & inter se comessationibus vterentur. Hæc Thrasybulus ea gratia fecit præcepitque, vt caduceator Sardius cernens ingentem frumenti aceruum effusum, & homines oblectationibus vacantes, renunciaret Alyattæ. Quod & contigit. nam vt illa conspexit caduceator, Thrasybuloque Lydi mandata exposuit, reuersus est Sardis: & (vt ego audio) ob nihil aliud inter eos pacificatum est. Sperans enim Alyattes vehementem penuriam rei frumentariæ Mileti esse, & populum ad extremum vsque malorum deuenisse, reuerso illinc caduceatore audiebat

XIX. XX. XXI. XXII.

1 Quòd antea Milesii cum Chiis bellum aduersus Erythræos gessissent. 2 Vi venti adactæ, celerr. 3 Neque res hæc ei ipso tempore consideratu digna visa est. 4 Ego ex Delphis audiui. 5 Milesiorum regem (quocum illi hospitalis amicitia summa intercedebat) adm. 6 Dum caduceatores Mil. venirent Thras. *sequendo præcautus.*

contra-

contraria atq; ipse fuerat opinatus. Post hæc inter eos ita conuentum est vt mutuo hospites essent ac socii: proque vno duo delubra apud Assesum ædificauit. Alyattes ipse ex morbo conualuit. Et quæ ad bellum quidem Alyattis cum Milesiis atque Thrasybulo pertinent, ita habuere. ¶ Periander autem Cypseli filius, fuit is qui Thrasybulo indicauit oraculum, Corinthi tyrannus: cui maximum miraculum fuisse oblatum populares sui prædicant, & his Lesbii assentiuntur. Arionem Methymnæum delphino insidentem ad Tænaron fuisse euectum, qui erat citharœdorum sui sæculi nulli secundus: quique primus hominũ quos nouimus, & fecit & nominauit & docuit Corinthi dithyrambum. Hunc Arionem ferunt quum permultum temporis triuisset apud Periandrum, concupisse in Italiam Siciliamque nauigare: rursusque, parta ingenti pecunia, voluisse Corinthum [1] reuerti: &, quum profecturus Tarento esset, quia, nullis magis quam Corinthiis fideret, nauigium virorum Corinthiorum conduxisse. Quum igitur altum tenerent, [2] istos Arioni insidiatos, vt eo deturbato, pecunia potirentur. Hoc illum intelligentem, oblata eis pecunia, mortem tantum fuisse deprecatum. Non persuadenti nautas iussisse vt aut sibi manus inferret, vt sepulturam in terra nanciscereturr, aut illico in mare desiliret. Arionem ad hanc [3] difficultatem redactum, obsecrasse vt quandoquidem ipsis ita placitum esset, paterentur se omni suo ornatu coopertum, stãtemque super foros, cantare: & quum decantasset, pollicebatur se sibi manus illaturum. Istos igitur (inuaserat enim eos libido audiendi præstantissimum inter homines modulatorẽ) è puppe in mediam nauem concessisse. Illum, induto sibi omni ornatu, ac sumpta cithara stantem super foros, inchoasse carmen quod dicitur orthium: eoque decantato, sese, vt erat ornatus, in mare iecisse. Et hos quidem cursum tenuisse Corinthum: illum vero aiũt à delphino exceptum, Tænaron fuisse transuectum: & quum è delphino descendisset, Corinthum eodem habitu pertexisse: & vbi peruenit, quicquid contigerat enarrasse. Periandrum autem, quia non crederet, tenuisse hominem in custodia, ne quò prodiret: ceterum curauisse

XXIII.

XXIV.

τὸν Ἀρίονα λέγουσι ἢ ὡς αὐτὸς κατεδόκεε. μετὰ γὰρ, ἦν τε ἀφθονία σφι ἐγγίνετο, ἐπὶ πλεῦνας ἐλθεῖν ἐωυτὸν ἀνθρώπους καὶ ξυμμάχους· καὶ δύο τε αὐτὶ ἑνὸς νηὸς τὴν Ἀθηναίην ὠκοδόμησεν ὁ Ἀλυάττης ἐν τῇ Ἀσσησῷ, αὐτός τε ἐκ τῆς νούσου ἀνέστη. καὶ τὰ μὲν πρὸς τὸν θεὸς Μιλησίους τε καὶ Θρασύβουλον πολεμον Ἀλυάττῃ ὧδε ἔσχε. Περίανδρος δὲ ὁ Κυψέλου παῖς, ἦν δὲ οὗτος τῷ Θρασυβούλῳ τὸ χρηστήριον μηνύσας, ἐτυράννευε δὲ ὁ Περίανδρος Κορίνθου, τὰ δὴ λέγουσι Κορίνθιοι (ὁμολογέουσι δὲ σφι Λέσβιοι) ἐν τῷ βίῳ θωῦμα μέγιστον παρέχεσθαι. Ἀρίονα τὸν Μηθυμναῖον ἐπὶ δελφῖνος ἄζενειχθέντα ἐπὶ Ταίναρον, ἐόντα κιθαρῳδὸν τῶν τότε ἐόντων οὐδενὸς δεύτερον, καὶ διθυράμβου, τοῦτον αὖ θεῶν τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, ποιήσαντά τε καὶ ὀνομάσαντα καὶ διδάξαντα ἐν Κορίνθῳ. Τοῦτον τὸν Ἀρίονα λέγουσι, τὸν πολλὸν τὸ χρόνου διατρίβοντα παρὰ Περιάνδρῳ, ἐπιθυμῆσαι πλῶσαι ἐς Ἰταλίην τε καὶ Σικελίην· ἐργασάμενον δὲ χρήματα μεγάλα, θελῆσαι ὀπίσω ἐς Κόρινθον ἀπικέεσθαι. ὁρμᾶσθαι μὲν νυν ἐκ Τάραντος, πίστιν δόντα καὶ δεξάμενον μάλιστα ἢ Κορινθίοισι, μισθώσασθαι πλοῖον ἀνδρῶν Κορινθίων. τοὺς δὲ ἐν τῷ πελάγεϊ βουλεύειν, τὸν Ἀρίονα ἐκβαλόντας, ἔχειν τὰ χρήματα. τὸν δέ, συνιέντα τοῦτο, λίτεσθαι, χρήματα μὲν σφίσι παρέντα, ψυχὴν δὲ παραιτέεσθαι. οὐκων δὲ πείθειν αὐτὸν τούτοισι, ἀλλὰ κελεύειν τοὺς πορθμέας ἢ αὐτὸν διαχρᾶσθαι μιν. ὡς αὐτὰρ ἐς τὴν γῆν τύχῃ, ἢ ἐκπηδᾶν ἐς τὴν θάλασσαν τὴν ταχίστην. ἀπειληθέντα δὲ τὸν Ἀρίονα ἐς ἀπορίην, παραιτήσασθαι, ἐπειδὴ σφι οὕτω δοκέοι, περιιδεῖν αὐτὸν ἐν τῇ σκηνῇ πάσῃ στάντα ἐν τοῖσι ἑδωλίοισι, ἀείσαντα ἀείσας δέ, ὡς ἐδέκετο ἑωυτὸν κατεργάσασθαι. καὶ τοῖσι ἐσελθεῖν μὲν ἡδονὴν, εἰ μέλλοιεν ἀκούσεσθαι τοῦ ἀρίστου ἀνθρώπων ἀοιδοῦ, ἀναχωρῆσαι δὲ ἐκ τῆς πρύμνης ἐς μέσην νέα. τὸν δέ, ἐνδυόντα τε πᾶσαν τὴν σκευὴν, καὶ λαβόντα τὴν κιθάριν, στάντα ἐν τοῖσι ἑδωλίοισι, διεξελθεῖν νόμον τὸν ὀρθιον. τελευτήσαντος δὲ τοῦ νόμου, ῥῖψαι μὲν ἐς τὴν θάλασσαν ἑωυτὸν, ὡς εἶχε, σὺν τῇ σκευῇ πάσῃ. καὶ τοὺς μὲν ἀποπλέειν ἐς τὴν Κόρινθον· τὸν δέ, δελφῖνα λέγουσι ὑπολαβόντα, ἄζενειχθῆναι ἐς Ταίναρον. ἀποβάντα δὲ αὐτὸν χωρέειν ἐς Κόρινθον σὺν τῇ σκευῇ, καὶ ἀπικόμενον ἀπηγέεσθαι πᾶν τὸ γεγονός. Περίανδρον δὲ ὑπὸ ἀπιστίης Ἀρίονα μὲν ἐν φυλακῇ ἔχειν, οὐδαμῇ μεπέντα, ἀναλῶς δὲ

1 *Hic inuersa est potius* retro, *vel* retrorsum. 2 Istos machinatos esse vt Arione deturbato, pec. 3 Consilii inopiam.

ἔχειν τῶν παρθενέων· ὡς δὲ ἄρα παρεῖναι αὐτοὺς κληθέντας, ἱστορέεσθαι εἴ τι λέγοιεν περὶ Ἀρίονος. φαμένων δὲ ἐκείνων ὡς εἴη τε σῶς περὶ Ἰταλίην, καὶ μιν ἐῦ παρησθαι λίποιεν ἐν Ταράντῳ, ἐπιφανῆναι σφι ὄν Ἀρίονα, ὡσπερ ἔχων ἐξεπίδησε καὶ τοὺς, ἐκπλαγέντας, οὐκ ἔχειν ἐπελέγχομένους ἀρνέεσθαι. ταῦτα μὲν νεῶν Κορίνθιοί τε καὶ Λέσβιοι λέγουσι. καὶ Ἀρίονός ἐστι ἀνάθημα χάλκεον ὑ μέγα ἐπὶ Ταινάρῳ, ἐπὶ Δελφῖνος ἐπεὼν ἀνθρωπος. Ἀλυάττης δὲ ὁ Λυδὸς ὃν θεὸς Μιλησίοις πόλεμον διενείχας, μετέπεσε τελευτᾶ, βασιλεύσας ἔτεα ἑπτὰ καὶ πεντήκοντα. ἀνέθηκε δέ, ἐκ φυγὼν τὸ νοῦσον, δεύτερος ἐὼν τῆς οἰκίης ταύτης, ἐς Δελφοὺς κρητῆρά τε ἀργύρεον μέγαν, καὶ σταυροκολλητὸν σιδήρεον κολλητῆ, θηητὸν ἄξιον δὴ πάντων τῶν ἐν Δελφοῖσι ἀναθημάτων· Γλαύκου τοῦ Χίου ποίημα, ὃς μοῦνος δὴ πάντων ἀνθρώπων σιδήρου κόλλησιν ἐξεῦρε. Τελευτήσαντος δὲ Ἀλυάττεω, ἐξεδέξατο τὸ βασιλήιον Κροῖσος ὁ Ἀλυάττεω, ἐτέων ἐὼν ἡλικίην πέντε καὶ τεσσερήκοντα· ὃς δὴ Ἑλλήνων πρώτοισι ἐπεθήκατο Ἐφεσίοισι. ἔνθα δὴ οἱ Ἐφέσιοι πολιορκεόμενοι ὑπ' αὐτοῦ, ἀνέθεσαν τὴν πόλιν τῇ Ἀρτέμιδι, ἐξάψαντες ἀπὸ τοῦ νηοῦ χοινίον ἐς τὸ τεῖχος. ἔστι δὲ μεταξὺ τῆς παλαιῆς πόλιος, ἣν τότε ἐπολιορκέετο, καὶ τοῦ νηοῦ, ἑπτὰ στάδιοι. πρώτοισι μὲν δὴ τούτοισι ἐπεχείρησε Κροῖσος· μετὰ δὲ, ἐν μέρεϊ ἑκάστοισι Ἰώνων τε καὶ Αἰολέων, ἄλλοισι ἄλλας αἰτίας ἐπιφέρων, τῷ μὲν εὑρίσκετο μέζονας παρευρίσκων, μέζονα ἐπαιτιώμενος, τοῖσι δὲ αὐτέων, καὶ φαύλα ἐπιφέρων. Ὡς δὲ ἄρα ἐν τῇ Ἀσίῃ Ἕλληνες κατεστράφατο ἐς φόρου ἀπαγωγήν, ἐπενόεε δὲ ἐπειτεν ἐπινοέειν, νέας ποιησάμενος, ἐπιχειρέειν τοῖσι νησιώτῃσι. ἐόντων δὲ οἱ πάντων ἑτοίμων ἐς τὴν ναυπηγίην, οἱ μὲν Βίαντα λέγουσι τὸν Πριηνέα ἀπικόμενον ἐς Σάρδις, ἢ δὲ Πιτταχὸν τὸν Μιτυληναῖον. εἰρομένου δὲ τοῦ Κροίσου εἴ τι εἴη νεώτερον περὶ τὴν Ἑλλάδα, εἰπόντα τάδε, καταπαῦσαι τὴν ναυπηγίην, Ὦ βασιλεῦ, νησιῶται ἵππον συνωνέονται μυρίην, ἐς Σάρδις τε καὶ σὲ ἔχοντες ἐν νῷ στρατεύεσθαι. Κροῖσον δέ, ἐλπίσαντα λέγειν ἀληθέα, εἰπεῖν, Αἲ γὰρ τοῦτο θεοὶ ποιήσειαν· καὶ νοῦν νησιώτῃσι, ἐλθεῖν ἐπὶ Λυδῶν παῖδας σὺν ἵπποισι. τὸν δὲ ὑπολαβόντα φάναι, Ὦ βασιλεῦ, εὔχεσθαι μὲν ἔοικας ἵππους ἰδεῖν νησιώτας ἱππευομένους λαβεῖν ἐν ἠπείρῳ εἰκότα ἐλπίζων. νησιώτας δὲ σὲ δοκέειν εὔχεσθαι μάλα ἢ ἐπεί τε τάχιστα ἐπύθοντό σεο

vt nautas haberet. Eos accitos, vbi adfuerunt, percontatũ ſiquid de Arione memorarent: & referentibus illum ſoſpitem circa Italiam agere, fortunatumque Tarenti ſe reliquiſſe, Arionẽ apparuiſſe eodẽ quo deſiliiſſet habitu: iſtos terrefactos, nihil amplius habuiſſe quod conuicti inficiarẽtur. Hęc Corinthii ac Leſbii aiunt, extatque apud Tænarum [1] ingens Arionis ex ære donariũ, ſuper delphinum ſedens. Porro Alyattes Lydus, confecto cum Mileſiis bello, poſtea, quum ſeptem & quinquaginta regnaſſet annos, vita exceſſit: qui ſecũdus ex hac domo, quum è morbo conualuiſſet, apud Delphos dedicauit grandem ex argento pateram: itemque alteram ex ferro paruulam, compactilem, ſpectatu dignam inter omnia quæ ſunt Delphis donaria: opus Glauci Chii, qui ſolus omnium compactionem ferri excogitauit. ¶ Defuncto Alyatte, ſucceſſit in regno CROESVS, annos natus quinque & triginta: qui primus Græcorum Epheſiis bellum intulit. Vnde Epheſii ab eo obſeſſi, vrbem Dianæ donarunt, funem ex æde Dianę ad murũ alligato. Eſt autem inter veterem vrbem quæ tunc obſidebatur, & templum, ſeptem ſtadiorum interuallum. Hos primos Crœſus aggreſſus eſt, deinde vero carptim ſingulos Ionum Æolumq;, alias in alios cauſſas prætendens, vt in quoſque maximas reperire poterat: in quoſdam etiam friuola cauſatus. Poſtea vero quam Græcos in Aſia ſubegit ad tributum pendendum, tum conſtituit ædificatis nauibus aggredi inſulanos. Ad quas compingendas, quum omnia in expedito eſſent, dicunt alii Biantem Prienæum, alii Pittacum Mitylenæum, quum ſe Sardis contuliſſet, interrogatum à Crœſo numquid apud Græciam noui eſſet: reſpondiſſe quod illum à compingenda claſſe inhibuit. Inquit enim, Inſulani, ô rex, [2] decem millia equorum coemerunt, habentes in animo aduerſus Sardis atque te exire in expeditionem. Et Crœſum vera loqui ratum, dixiſſe, Vtinam dent dii hanc inſulanis mentem Lydos inuadendi cum equis. Atque hunc excipientem dixiſſe, videris mihi, ô rex, cupide vota facturus vt inſulanos in continente adipiſcaris equitates, haud abſurda ſpe. Verum quid aliud inſulanos optare cenſes [3] quam, ſimulac audierint conſtitu-

XXV. XXVI. XXVII.

1 *Legit μέγα, non ἀμέγα, id eſt*, non magnum. *Deinde omittitur ἄνθρωπος, id eſt*, homo, *poſt* ſedens. *Niſi quis malit*, delphino inſidens homo. 2 *Vel*, Infinitum equitatum coemunt. 3 Quam quoniam audierunt conſt.

iſſe

isse te aduersus se classem ædificare, vt nacti Lydos in mari intercipiant, teque pro his Græcis quos tu in continente [1] tibi adiecisti, vlciscantur? [2] Hoc sermone delectatum admodum Crœsum, atque inductum (est enim visus ille perquã scite dixisse) ab ędificanda classe destitisse, atque ita cum Ionibus qui insulas incolerent, hospitium contraxisse.

xxviii. Interiecto autem tempore, subactis ferme omnibus qui intra Halym colunt. nam præter Cilices ac Lycios ceteros omnes Crœsus in suam potestatem redegit, qui sunt, Lydi, Phryges, Mysi, Mariandyni, Chalybes, Paphlagones, Thraces, Thynique & Bithyni, Cares, Iones, Dores, Æoles, Pamphylii.

xxix. ¶ His inquam subactis, & potentia Lydorum per Crœsum aucta, contulerunt se Sardis opibus florentes, tum ceteri omnes è Græcia sophistæ, qui ea tempestate erant, pro se quisque proficiscentes: tum vero Solon, vir Atheniensis, qui quum leges iubentibus Atheniensibus tulisset, decem annos per causam contemplandi, nauigando erat peregrinatus, vt ne quam legum quas condiderat abrogare cogeretur. Nam hoc Athenienses ipsi facere nequibant, maximo iureiurando adacti ad eas decem per annos seruandas quas ipsis Solon

xxx. condidisset. Harum itaque legum ac cõtemplandi gratia Solon peregre profectus, in Ægyptum ad Amasim se contulit, & Sardis ad Crœsum. Eo quum peruenisset, hospitaliter in regiã à Crœso exceptus est: tertioque aut quarto quam venerat die, iussu Crœsi, ministri circumduxerunt hominem circa thesauros: omniaque quæ illic inerant magna ac beata, ostentarunt. Eum porro contemplatum cuncta, & vt sibi opportunum fuerat intuitum, talibus percontatus est Crœsus, Hospes Atheniensis, quia multus ad nos rumor de te emanauit ob tuam sapientiam, tuamq; [3] discursationem, qui philosophando permulta videndi gratia es peregrinatus: ideo mihi nunc cupido incessit suscitandi ex te [4] ecquem vidisti omnium beatissimum. Sperans videlicet se inter homines beatissimum esse, ita sciscitabatur. Solon autem nihil admodum assentatus, sed vt res erat respondens, Ego vero (inquit) ô rex, vidi beatissimum Tellum

μέλλοντα ὅτι σφίσι ναυπηγέεσθαι νέας, λαβεῖν
Ἀρᾶσθαι Λυδοὺς ἐν θαλάσσῃ, ἵνα ἐκ τῶν ἐν
τῇ ἠπείρῳ οἰκημένων Ἑλλήνων δίσωνται σε, τοὺς σὺ
δουλώσας ἔχῃς; κάρτα τε ἠθήναι Κροῖσον τῷ ὅτι
λόγῳ· καὶ ἅ (τοῦ σοφέος γὰρ δόξαι λέγειν) πρει-
θόμενον, παύσασθαι τῆς ναυπηγίης· καὶ οὕτω τοῖ-
σι τὰς νήσους οἰκημένοισι Ἴωσι ξεινίῃ συνέθηκα-
το. Χρόνου δὲ ὑπεργενομένου, καὶ κατεστραμμέ-
νων σχεδὸν πάντων τῶν ἐντὸς Ἅλυος ποταμοῦ οἰ-
κημένων. πλὴν γὰρ Κιλίκων καὶ Λυκίων, τοὺς
ἄλλους πάντας ὑπὸ ἐωυτῷ εἶχε καταστρεψάμε-
νος ὁ Κροῖσος. εἰσὶ δὲ οἵδε, Λυδοὶ, Φρύγες, Μυσοὶ,
Μαριανδυνοὶ, Χάλυβες, Παφλαγόνες, Θρῆ-
κες, Θυνοί τε καὶ Βιθυνοὶ, Κᾶρες, Ἴωνες, Δω-
ριέες, Αἰολέες, Πάμφυλοι. Κατεστραμμένων
δὲ τούτων, καὶ προσεπικτωμένου Κροίσου Λυ-
δοῖσι, ἀπικνέονται ἐς Σάρδις ἀκμάζουσας πλύ-
τῳ ἄλλοι τε σοφισταὶ, οἱ τότε ἐὸν χρόνον ἐτύγχανον ἐόντες, ὡς ἕκα-
στος αὐτέων ἀπικνέοιτο· καὶ δὴ καὶ Σόλων, ἀ-
νὴρ Ἀθηναῖος, ὃς Ἀθηναίοισι νόμους κελεύσα-
σι ποιήσας, ἀπεδήμησε ἔτεα δέκα, κατὰ θεω-
ρίης πρόφασιν ἐκπλώσας, ἵνα μὴ δή τινα τῶν
νόμων ἀναγκασθῇ λύσαι τῶν ἔθετο. αὐτοὶ γὰρ οὐκ
οἷοί τε ἦσαν αὐτὸ ποιῆσαι Ἀθηναῖοι. ὁρκίοισι γὰρ
μεγάλοισι κατέχοντο, δέκα ἔτεα χρήσεσθαι νό-
μοισι σφέων αἶσα σοφίσι Σόλων θῆται. Αὐτὸς δὴ
ὧν τούτου καὶ τῆς θεωρίης εἵνεκα, ἐς Αἴγυπτον ἀπίκετο παρὰ Ἄμασιν, καὶ
δὴ καὶ ἐς Σάρδις παρὰ Κροῖσον. ἀπικόμενος
δὲ, ξεινίζετο ἐν τοῖσι βασιληίοισι ὑπὸ τοῦ Κροί-
σου· μετὰ δὲ ἡμέρῃ τρίτῃ ἢ τετάρτῃ, κελεύ-
σαντος Κροίσου, ὃν Σόλωνα θεραπεύοντες περιή-
γον κατὰ θησαυρούς, ἐν ἐπεδείκνυον πάντα
ἐόντα μεγάλα τε καὶ ὄλβια. θεησάμενον δέ μιν κα-
πόντα πάντα ἐόντα μεγάλα τε, καὶ σκεψάμενον ὡς ἦν σοφός,
κατὰ μοῖραν ἰών, εἴρετο ὁ Κροῖσος τάδε, Ξεῖνε Ἀ-
θηναῖε, παρ' ἡμέας γὰρ περὶ σεο λόγος ἀπῖκται
πολλὸς, καὶ σοφίης εἵνεκεν τῆς σῆς καὶ πλάνης, ὡς
φιλοσοφέων, τῆς πολλῆς θεωρίης εἵνεκεν ἐπελή-
λυθας· νῦν ὦν ἵμερος ἐπείρεσθαί με ἐπῆλθέ σε,
εἴ τινα ἤδη πάντων εἶδες ὀλβιώτατον. ὁ μὲν, ἐλ-
πίζων εἶ) ἀνθρώπων ὀλβιώτατος, ταῦτα ἐπι-
ρώτα· Σόλων δὲ, οὐδὲν ὑποθωπεύσας, ἀλλὰ τῷ
ἐόντι χρησάμενος, λέγει, Ὦ βασιλεῦ, Τέλλον

1 In seruitutem redegisti. 2 Hoc illius ita respondentis sermone del. *Vel.* His verbis quibus sermonem ipsius exceperat. *Alioqui* ὅτι λόγῳ *esset pro* λόγῳ. 3 Vagam peregrinationem (*proprie* vagationem) quam, vtpote philosophari volens multa videndi studio confecisti. 4 An quempiam vid.

Athenienſem. Quod dictum admiratus Crœſus, inſtat interrogare, Qua de re Tellum iudicas eſſe beatiſſimum? Quia, inquit, Tello, republica bene inſtituta, filij fuerunt honeſti & boni, 1 eorumque ſingulis liberi, hique omnes ſuperſtites: & quum hoc vitæ, quantū in nobis ſitum eſt, bene traduxiſſet, obitus ſplendidiſſimus ei obtigit. Siquidem prœlio quod Athenienſes cum finitimis geſſere apud Eleuſinem, quum auxilio veniſſet, hoſtemque in fugam vertiſſet, pulcherrimā oppetiit mortem. Quem Athenienſes, quo loco occubuerat, eo ipſo publice humarunt, magnificeque honorarunt. Tum vero multa de Tello ac beata Solone referente, excitatus Crœſus, interrogat quemnam ſecundū ab illo vidiſſet: putans haud dubie ſecundas ſe partes eſſe laturū. Cleobin, inquit ille, & Bitonem: quippe his & genus Argiuum erat, & victus ſuppeditabat: adhæc corporis robur tantum vt & in certaminibus ambo pariter victores extiterint: & de his etiam iſta memorentur: Quum dies feſtus Iunonis apud Argiuos eſſet, oporteretque omnino matrem horum ad templum ferri bobus iunctis, hique boues ex agro eis ad horam præſto non eſſent: tunc iuuenes excluſi tempore, iugum ſubeuntes, plauſtrū pertraxerūt quo mater vehebatur, & quinque ac quadraginta per ſtadia trahentes ad templum peruenerunt. Quibus quum hæc feciſſent, & ab omni cœtu conſpecti fuiſſent, optimus obtigit vitæ exitus: & per hæc deus iudicauit, Satius homini eſſe mori quam viuere. Nam quum circunſtantes Argiui, laudibus tollerent, viri quidem, conſilium filiorum: feminæ vero, matrem eorum, quòd talibus filiis prædita eſſet: mater gaudio perfuſa eum liberorum facto tum fama, ante ſimulacrum ſtans, precata eſt eam vt Cleobi & Bitoni filiis ſuis daret id quod optimum eſſet homini contingere. Poſt hanc precationem, vbi ſacrificarunt epulatique ſunt, quieſcentes in ipſo delubro, nō ſunt amplius excitati, ſed hoc vitæ exitu perfuncti. Quorum effigies, tanquam virorum qui præſtantiſſimi extitiſſent, Argiui factas, apud Delphos collocarunt. Et his quidem Solon ſecūdas beatitudinis partes attribuit. 2 Crœſus autem conturbatus,

Ἀθηναῖον. ἀποθωυμάσας ὁ Κροῖσος τὸ λεχθὲν, εἴρετο ὁκόστις πρεσβέως, Κοίη δὴ κείνεις Τέλλον εἰ ὀλβιώτατον; ὁ δ' εἶπε, Τέλλῳ τούτῳ μὲν, τῆς πόλιος εὖ ἠκούσης, παῖδες ἦσαν καλοί τε κἀγαθοὶ, καὶ σφι εἶδε ἅπασι τέκνα ἐκγενόμενα, καὶ πάντα τὰ ἔμελλε νόμια. ἐς τοῦτο δ' τῦ βίου εὖ ἐκοντί, ὡς τὰ παρ' ἡμῖν, τελευτὴ τοῦ βίου λαμπροτάτη ἐπεγένετο. γενομένης γὰρ Ἀθηναίοισι μάχης πρὸς τοὺς ἀσυγκτόνας ἐν Ἐλευσῖνι, βοηθήσας, καὶ τροπὴν ποιήσας τῶν πολεμίων, ἀπέθανε κάλλιστα. καί μιν Ἀθηναῖοι δημοσίη τε ἔθαψαν αὐτοῦ τῆ περ ἔπεσε, καὶ ἐτίμησαν μεγάλως. Ὡς δὲ τὰ πρῶτα εἴρετο Τέλλον προσεπέφατο ὁ Σόλων ὄν Κροῖσον, εἰπὰς πολλά τε καὶ ὄλβια, ἐπηρώτα τίνα δεύτερον μετ' ἐκεῖνον ἴδοι· δοκέων πάγχυ δευτερεῖα γοῦν οἴσεσθαι. ὁ δὲ εἶπε Κλεόβιν τε καὶ Βίτωνα. τούτοισι γὰρ ἐοῦσι γένος Ἀργείοισι βίος τε ἀρκέων ὑπῆν, καὶ πρὸς τούτῳ ῥώμη σώματος τοιήδε, ἀεθλοφόροι τε ἀμφότεροι ὁμοίως ἦσαν· καὶ δὴ καὶ λέγεται ὧδε λόγος ἐούσης ὁρτῆς τῇ Ἥρῃ τοῖσι Ἀργείοισι, ἔδεε πάντως τὸν μητέρα αὐτῶν ζεύγεϊ κομισθῆναι ἐς τὸ ἱρόν· οἱ δὲ σφι βόες οὐκ ἐκ τοῦ ἀγροῦ οὐ παρεγίνοντο ἐν ὥρῃ. ἐκκλησιζόμενοι δὲ τῇ ὥρῃ ἡ νεηνίαι, ὑποδυόντες αὐτοὶ ὑπὸ τὸν ζυγὸν, εἵλκον τὸν ἅμαξαν. ἐπὶ τῆς ἁμάξης δὲ σφι ὀχέετο ἡ μήτηρ. σταδίους δὲ πέντε καὶ τεσσερήκοντα διακομίσαντες, ἀπίκοντο ἐπὶ τὸ ἱρόν. ταῦτα δὲ σφι ποιήσασι, καὶ ὀφθεῖσι ὑπὸ τῆς πανηγύριος, τελευτὴ τοῦ βίου ἀρίστη ἐπεγένετο. διέδεξέ τε ἐν τούτοισι ὁ θεὸς, ὡς ἄμεινον εἴη ἀνθρώπῳ τεθνάναι μᾶλλον ἢ ζώειν. Ἀργεῖοι μὲν γὰρ περιστάντες ἐμακάριζον τῶν τεκνίων τὴν εὐμορίην· αἱ δὲ Ἀργεῖαι, τὴν μητέρα αὐτῶν, οἷον τέκνων ἐκύρησε. ἡ δὲ μήτηρ, περιχαρὴς ἐοῦσα τῷ τε ἔργῳ καὶ τῇ φήμῃ, στᾶσα ἀντίον τοῦ ἀγάλματος, εὔχετο, Κλεόβι τε καὶ Βίτωνι, τοῖσι ἑωυτῆς τέκνοισι, οἵ μιν ἐτίμησαν μεγάλως, δοῦναι τὴν θεὸν ὅ τι ἀνθρώπῳ τυχεῖν ἄριστον ἐστί. μετὰ τοῦτον δὲ τὸν εὐχὴν, ὡς ἔθυσάν τε καὶ δεῖπνησαν, κατακοιμηθέντες ἐν αὐτῷ τῷ ἱρῷ οἱ νεηνίαι, οὐκέτι ἀνέστησαν, ἀλλ' ἐν τέλει τούτῳ ἔσχοντο. Ἀργεῖοι δὲ σφέων εἰκόνας ποιησάμενοι, ἀνέθεσαν ἐς Δελφοὺς, ὡς ἀνδρῶν ἀρίστων γενομένων. Σόλων μὲν δὴ δευτερεῖα δόξαν εὐδαιμονίης ἔνεμε τούτοισι· Κροῖσος δὲ παροργθεὶς,

1 Ex quibus ſingulis vidit natos liberos, eoſque, &c. 2 Cr. autem *hoc reſponſo* offenſus, *vel*, in iram concitatus.

inquit,

inquit, Hospes Athenienſis, adeone à te deiicitur in nihilum noſtra felicitas, vt ne priuatis quidem vitis nos æquiparandos ducas? Cui ille, Me Crœſe gnarum omne numen inuidum eſſe & tui bulentum, de rebus humanis interrogas? In diuturno enim tempore multa videntur quæ nemo velit videre, & tolerãtur multa quę nolit quiſpiam tolerare. Proponamus enim homini terminum vitæ ad ſeptuaginta annos, qui anni conſtant ex vigintiquinque millibus ac ducentis diebus, menſe intercalari non poſito. [1] Quod ſi velis alternos iſtorum annorum addito menſe prolixiores fieri, vt tempora opportune incidentia congruant, menſes quidem intercalares per annos ſeptuaginta, fient trigintaquinque, dies autem ex his mẽſibus mille [2] quingenti. Horum dierum omnium, qui ſunt in ſeptuaginta annos, numero viginti ſex millia ducentiquinquaginta; [3] nullus prorſus qualem alius rem affert. Ita igitur, Crœſe, omnino calamitoſus eſt homo. Cetera tu quidem mihi videris & diuitiis valde pollere, & permultorum hominũ rex eſſe: ſed id de quo me interrogaſti, nondum te eſſe dixero priuſquam te bene vita defunctum eſſe audiero. Neque enim beatior eſt qui magnis opibus præditus eſt, eo qui [4] diurnum victum habet: niſi eidem omnibus bonis prædito, fortuna conceſſerit bene vita defungi. Etenim complures homines ſunt perquã locupletes, minime tamen beati: complures item mediocria habentes patrimonia, fortunati. Quorum is qui diuitiis affluit, ſed nõ beatus eſt, duabus tantummodo rebus antecellit fortunatum: at hic illum pluribus. Ille ad cupiditates implendas, & ad grandem quæ incidat offenſam ſuperandam validior eſt: [5] hic, etſi illo inferior eſt in his duobus quæ bene illi à fortuna denegantur, tamen excellit quod illorum inexpertus eſt, quod proſpera fruitur valetudine, quod malorum expers, quod bonorum liberorum parẽs, quod formoſus eſt. Quod ſi præter hæc, diem quoq; ſuũ rectè obierit, is eſt (quęqueris) dignus qui vocetur beatus: prius tamen quam ad obitum peruenerit, nequaquam beatus appellandus, ſed fortunatus. Sed hæc omnia conſequi hominem impoſſi-

Εἶπε, Ὦ ξεῖνε Ἀθηναῖε, ἡ ἡμετέρη εὐδαιμονίη οὕτω οἱ ἀπέρριπται ἐς τὸ μηδέν, ὥστε οὐδὲ ἰδιωτέων ἀνδρῶν ἀξίους ἡμέας ἐποίησας; ὁ δὲ εἶπε, Ὦ Κροῖσε, ἐπισταμένου με τὸ θεῖον πᾶν ἐὸν φθονερόν τε καὶ ταραχώδες, ἐπειρωτᾷς ἀνθρηπίνων πρηγμάτων πέρι; ἐν γὰρ τῷ μακρῷ χρόνῳ πολλὰ μὲν ἔστι ἰδέειν τὰ μή τις ἐθέλει, πολλὰ δὲ καὶ παθέειν. ἐς γὰρ ἑβδομήκοντα ἔτεα οὗτος τῆς ζόης ἀνθρήπῳ πρόκειται. οὗτοι ἐόντες ἐνιαυτοὶ ἑβδομήκοντα, παρέχονται ἡμέρας διηκοσίας καὶ πεντακισχιλίας καὶ δισμυρίας, ἐμβολίμου μηνὸς μὴ γινομένου. Εἰ δὲ δὴ ἐθελήσει τοῦτέων τῶν ἐτέων μῆνα μακρότερον γενέσθαι, ἵνα δὴ αἱ ὧραι συμβαίνωσι τοῖσι γινομένοισι ἐς τὸ δέον, μῆνες μὲν τοῖσι τὰ ἑβδομήκοντα ἔτεα οἱ ἐμβόλιμοι γίνονται τριάκοντα πέντε· ἡμέραι δὲ ἐκ τῶν μηνῶν τούτων χίλιαι πεντήκοντα. τούτων τῶν ἁπασέων ἡμερέων τῶν ἐς τὰ ἑβδομήκοντα ἔτεα, ἐουσέων πεντήκοντα καὶ διηκοσίων καὶ ἑξακισχιλίων καὶ δισμυρίων, ἡ ἑτέρη αὐτέων τῇ ἑτέρῃ ἡμέρῃ οὐδὲν ὅμοιον πρόσεστι πρῆγμα. οὕτω ὦν, ὦ Κροῖσε πᾶς ἐστὶ ἀνθρηπος συμφορή. ἐμοὶ δὲ σὺ καὶ πλουτέων μέγα φαίνεαι, καὶ βασιλεὺς εἶ πολλῶν ἀνθρώπων· ἐκεῖνο δὲ τὸ εἰρέο με, οὐκω σε ἐγὼ λέγω πρὶν ἂν τελευτήσαντα καλῶς ἀκούσω πύθωμαι. οὐ γάρ τοι ὁ μέγα πλούσιος μᾶλλον τῦ ἐπ' ἡμέρῃ ἔχοντος, ὀλβιώτερός ἐστι· εἰ μὴ ἡ τύχη ἐπαινέοι, πάντα καλὰ ἔχοντι τελευτήσαι βίον. πολλοὶ μὲν γὰρ ἀφθονέουσι ἀνθρώπων, ἀνόλβιοι εἰσὶ· πολλοὶ δὲ μετρίως ἔχοντες βίου, εὐτυχέες. ὁ μὲν δὴ μέγα πλούσιος, ἀνόλβιος δέ, δυοῖσι προέχει τῦ εὐτυχέος μούνοιν. οὗτος δέ, τῦ πλουσίου καὶ ἀνολβίου πολλοῖσι. ὁ μὲν, ἐπιθυμίην ἐκτελέσαι, καὶ ἄτῃ μεγάλῃ προσπεσοῦσαν ἐνεῖκαι, δυνατώτερος· ὁ δέ, τοῖσι δὴ προέχει ἐκείνου, ἄτῃ μὲν καὶ ἐπιθυμίῃ οὐκ ὁμοίως δυνατὸς ἐκείνῳ ἐνεῖκαι, ταῦτα δὲ ἡ εὐτυχίη οἱ ἀφορμᾷ. ἄπηρος δέ ἐστι, ἀνόσος, ἀπαθὴς κακῶν, εὐπαις, εὐειδής. Εἰ δὲ πρὸς τούτοισι ἔπι τελευτήσει βίον εὖ, οὗτός ἐστι ἐκεῖνος, ὃν σὺ ζητεῖς, ὄλβιος κεκλῆσθαι ἄξιος ἐστί. πρὶν δὲ αὖ τελευτήσῃ, ἐπισχέειν μηδὲ καλέειν κω ὄλβιον, ἀλλ' εὐτυχέα. τὰ πάντα μέν νυν τούτῳ συλλαβεῖν ἀνθρήπῳ ἐόντα, ἀδύ-

1 Quod ſi volet annum vnum eſſe quam alterum vnum menſe maiorem, vt tempora eodem opportune recurrant, menſ. 2 Quinquaginta, *ſequendo noſtram lectionem.* 3 Aſter nihil affert quod alteri ſit prorſus ſimile. Ita igitur, Crœſe, omnis homo eſt ipſa calamitas. 4 Viuit in diem. 5 Hic vero iſtis illum ſuperat, quod damnum quidem ferre & deſiderium explere nequit vt ille: ſed hæc ab eo arcet felicitas, expers autem eſt malorum, ſanus, felix ſobole, & formoſus.

» ναὸν ἔστ' ὥσαφ χώρη σοδεμίη καταρχέϊ πάντα
» ἐωῦτῆ παρέχουσα, ἀλλὰ ἄλλο μὲν ἔχει, ἑτέρου δ'
» ὀπιδέεται· ἢ δ' ἂν τὰ πλεῖστα ἔχῃ, ἄριστη αὕτη. ὡς
» δ' ἂν ἀνθρώπου σῶμα ἓν σοδὲν αὐτάρκες ἔστι. τὸ μὲν
» γὰρ ἔχει, τοῦτου δ' ἀνδρές ἐστι. ὃς δ' ἂν αὐτέων πλεῖ-
» στα ἔχων διατελέῃ, καὶ ἔπειτα τελευτήσῃ βιοτεύ-
» σας κατ' ἐμὲ βίον, οὗτος παρ' ἐμοὶ τὸ οὔνομα τοῦτο, ὡς
» βασιλεύς, δίκαιός ἐστι φέρεσθαι. σκοπέειν δὲ χρὴ
» πάντος χρήματος τὴν τελευτὴν κῇ ἀποβήσεται. πολ-
» λοῖσι γὰρ δὴ ὑποδέξας ὄλβον ὁ θεὸς, πρόρριζος ἀ-
νέτρεψε. Ταῦτα λέγων τῷ Κροίσῳ, ὄκως ὅτε ἐ-
χαρίζετο, ὅτε λόγου μιν ποιησάμενος σοδενός, ἀπο-
πέμπεται κάρτα δόξας ἀμαθέα εἶ), ὃς τὰ παρε-
όντα ἀγαθὰ μετεὶς, τὴν τελευτὴν πάντος χρήματος
ὁρᾶν ἐκέλευε. Μετὰ δὲ Σόλωνα διῆμπτον, ἔ-
λαβε σκηδὰν νέμεσις μεγάλη Κροῖσον, (ὡς εἰκά-
σαι) ὅτι οἱ ἐνόμισε ἑωυτὸν ἐπὶ) αὐθρώπων ἁπάντων
ὀλβιώτατον· αὐτίκα δέ οἱ θῦδοντι ἐπέστη ὄνειρος, ὃς οἱ
τὴν ἀληθείην ἔφαινε τῶν μελλόντων γενέσθαι κακῶν
τῷ παιδί. ἦσαν δὲ τῷ Κροίσῳ δύο παῖδες· τῶν
τοῦτερος μὲν διέφθαρτο (ἦν γὰρ δὴ κωφός) ὁ δὲ ἕ-
τερος, τῶν ἡλίκων μακρῷ τὰ πρῶτα φέρτος. οὔνομα δὲ
τῷ Ἄτυς. τοῦτον δὴ τῷ Ἄτυ σημαίνει
τῷ Κροίσῳ ὁ ὄνειρος ὡς ἀπολέει μιν αἰχμῇ σιδη-
ρέῃ βληθέντα. ὁ δὲ ἐπεὶ τάχιστα ἐξηγέρθη, καὶ ἐωυτῷ
λόγον ἔδωκε, καταρρωδήσας τὸν ὄνειρον, ἀγεται μὲν
τῷ παιδὶ γυναῖκα· ἐωθὼς δὲ γε τὴν στρατηγέειν μὲν τῶν
Λυδῶν, οὐδαμῇ ἔτι ἐπὶ τοιοῦτον πόρπημα ἐξέπεμ-
πε. ἀκόντια δὲ καὶ δόρατα, καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα τοῖ-
σι χρέονται ἐς πόλεμον ἄνθρωποι, ἐκ τῶν ἀνδρεώ-
νων ἐκκομίσας, ἐς θαλάμους συνένησε, μή τι
τῶν ἀνηρημένων τῷ παιδὶ ἐμπέσῃ. Ἐγένετο δὲ
τοῦ ἐν χερσὶ τὸν παιδὸς τὸν γάμον, ἀπικνέεται ἐς τὰς
Σάρδις ἀνὴρ συμφορῇ ἐνεχθεὶς. καὶ οὐ καθαρὰς
χεῖρας εἶχε, φρυξὶ μὲν γλῶσσαν, γλώσσης δὲ τὸν βασιλέα.
παρελθὼν δὲ δὴ ἐς τὰ Κροίσου οἰκία, τῆς νόμους τοὺς
ἐπιχωρίους καθαρσίου ἐδέετο ἐπικυρῆσαι. Κρῖ-
σος δὲ μιν ἐκάθηρε. ἔστι δὲ παρὰ σφι καθαρσιὴ ἡ αὐτὴ
τοῖσι Λυδοῖσι καὶ τοῖσι Ἕλλησι. ἐπεί τε δὲ τὰ νομιζό-
μενα ἐποίησε ὁ Κροῖσος, ἐπειρώτα μιν ὁκόθεν τε καὶ τίς
εἴη. λέγων τάδε, Ἄνθρωπε, τίς τε ἐὼν, καὶ κόθεν τὴν Φρυ-
γίης ἥκων, ἐπίστιός ἐμοὶ ἐγένεο; τίνα τε ἀνδρῶν ἢ γυ-
ναικῶν ἐφόνευσας; ὁ δὲ ἀμείβετο, Ὦ βασιλεῦ, Γορ-
δίεω μὲν τοῦ Μίδεω εἰμὶ παῖς, ὀνομάζομαι δὲ

bile est: sicut nec vna regio cuncta sibi ipsi subpeditat: sed aliud habens, alio indiget: quę tamen habet plurima, ea est optima. quemadmodum etiam hominis corpus vnum aliquod non est consummatum: quia aliud habet, alio caret. Sed quisquis horum plurima constanter habuerit, & postea placido animo è vita excesserit, [1] hic apud me nomine hoc, veluti rex, donari meretur. Omnis autem rei oportet inspicere exitū, quò sit euasura: quoniam multos deus, quibus [2] fortunas suppeditauerat, radicitus euertit. Hæc Solon, neque assentando Crœso, neque vllius eum momenti faciendo, loquutus dimittitur: saneque est visus esse indoctus, qui bonis præsentibus prætermissis, iuberet omnium rerum inspicere exitum. ¶ Post abitum Solonis ingens deorū indignatio Crœsum excepit, quod (vt coniicere licet) seipsum omnium hominum beatissimum arbitraretur. Statim igitur ei quiescenti somnium oblatum est, veritatem indicans malorum quæ circa filium erant euentura. Erant autē Crœso liberi duo: quorum alter [3] qui mutus, inutilis erat: alter inter æquales in omnibus longe primus, nomine Atys. Hunc itaq; Atym Crœso significat somnium, fore vt ferrea cuspis traiectum interimeret. Experrectus, & secum rem versans, somnio territus, accipit filio vxorem: & quum solitus esset præesse copiis Lydorum, nusquā eum amplius ad tale munus dimittit: iacula & hastas, omniaque huiusce modi quibus homines in bello vtuntur, è porticibus amouens, in thalamos infert, nequid suspensum in filium decideret. Quum autem nuptias filij in manibus haberet, aduenit Sardis quidam in calamitate positus, manibusque non puris, natione Phryx, regio ex genere. Hunc, quum ad ædes Crœsi veniisset, ex rituque domestico, vt sibi expiari liceret, orasset, Crœsus expiauit. Modus autem expiandi propemodum is est apud Lydos qui apud Græcos. Vbi vero legitima peregit Crœsus, percontatus est vnde ille, quisnam foret, inquiens, Homo, quis tu? & quo Phrygiæ loco profectus, domesticus mihi factus es? & quem virum aut quam feminam interemisti? Ad quē ille respondit, [4] Midæ, Gordio prognati, sum filius, nomine

XXXIII

XXXIV

XXXV

χ. σωίη. ια.

---

1 Is (meo quidem iudicio) dignus est, ô rex, qui nomen illud ferat. *scribendo ἃ βασιλεῦ, pro ὦ βασιλεῦ.* 2 Felicitatem ostentarat. 3 Vitio corporis laborabat: erat enim surdus: 4 Μίδεω μὲν τοῦ Γορδίου. *Sic etiam in sequentibus.*

Adrastus:

Adraſtus: quia fratrem meum ipſius imprudēs interemi, adſum eiectus à patre, & omnibus rebus exutus. Crœſus autē inuicem ad eū his verbis inquit, Ex viris nobis amicis oriundus es, & ad amicos veniſti: hîc in noſtris ædibus tu manens, nullius rei indigebis. Iſtam porro calamitatem quamleuiſſime ferendo, plurimum lucrifacies. Atque ille quidem apud Crœſum domicilium habuit. XXXVI ¶ Verum per hoc idem tempus apud Olympum montem Myſiæ, aper eximiæ magnitudinis extitit, qui ex hoc monte progreſſus, Myſorum opera peruaſtabat: quemque ſæpenumero Myſi aggreſſi, nihil admodum mali ei fecerant, ſed ab eo acceperāt. Ad extremum igitur miſſis ad Crœſum nunciis ita dixere, Apparuit, ô rex, apud nos maximus aper, qui agreſtia corrumpit opera: quem ſtudioſiſſime captantes, interimere tamen non valuimus. Nunc itaque te obſecramus vt nobiſcum filium tuum ac delectos iuuenes caneſque mittas, quò belluam è regione tollamus. Hæc illis precantibus, Crœſus ſomnia memoria repetens, ita reſpondit, Filii quidē mei nolite amplius facere mentionem: neque enim eum vobis dimitterem. nam eſt nouus maritus, & iſta nunc ſunt ei cordi. Lydorum tamen delectos & venatores omnes cum canibus vna mittam, mandaboque euntibus vt promptiſſime vobiſcū XXXVII belluam de regione ſummoueant. Hæc Crœſus reſpondit. Cuius verbis quum contenti [1] non eſſent Myſii, interuenit Crœſi filius, auditiſque quæ Myſii precarentur, & Crœſo negante cum illis miſſurum ſe filium, hęc inquit ad eū adoleſcens, [2] Pater, quæ nobis antehac aliquando honeſtiſſima ac magnificentiſſima erant, vel in bella vel in venationes eundo, ſpecimen ſui dare, horum vtroque nunc excluſum me tenes, nulla in me animaduerſa neque ignauia neque ſocordia. Nunc ergo quibus me oculis conſpici oportet euntem in forum, atque illinc redeuntem? qualis ciuibus, qualis vxori recens nuptæ videbor? cui illa viro videbitur nupta? Proinde me tu aut ſinas venatum ire, aut mihi verbis perſuadeas, potiora XXXIX iſta eſſe quæ facis. Cui reſpondens Crœſus, Fili, inquit, neque quod ignauiam, neque quod aliud quippiam iniucundum

Ἄδρηστος. φονέως ὁ ἀδελφεὸν ἐμεωυτῷ ἀέκων προφεύγω, ὀξελαμένος τε ὑπὸ τοῦ πατρὸς καὶ ἐστερημένος πάντων. Κροῖσος δέ μιν ἀμείβετο τοῖσδε, Ἀνδρῶν τε φίλων τυγχάνεις ἐκγονος ἐών, καὶ ἐλήλυθας ἐς φίλους· ἔνθα ἀμηχανήσεις χρήματος οὐδενός, μένων ἐν ἡμετέροισι· συμφορὴν ἡ. ἀμετέρῃ. δὲ ταύτην ὡς κουφοτάτην φέρων, κερδανέεις πολλόν. ὁ μὲν δὴ διαιτᾶν εἶχε ἐν Κροίσου. Ἐν ἡ. τοῦ Κροίσου. τῷ αὐτῷ χρόνῳ τούτῳ, ἐν τῷ Μυσίῳ Ὀλύμπῳ συὸς χρῆμα μέγα· ὁρμώμενος ὁ θὴρ ἐκ τοῦ οὔρεος τούτου, τὰ τῶν Μυσῶν ἔργα διαφθείρεσκε. πολλάκι μὲν οἱ Μυσοὶ ἐπ' αὐτὸν ἐλθόντες, ποιέεσκον μὲν οὐδὲν κακόν, ἔπασχον δὲ ὑπ' αὐτοῦ. τέλος δέ, ἀπικόμενοι ὡς τὸν Κροῖσον τῶν Μυσῶν ἄγγελοι, ἔλεγον τάδε, Ὦ βασιλεῦ, υἱὸς μὲν χρῆμα μέγιστον ἀνέφηνε ἡμῖν ἐν τῇ χώρῃ, ὃς τὰ ἔργα διαφθείρει. τοῦτον προθυμεόμενοι ἐλεεῖν, οὐ δυνάμεθα. νῦν ὦν σε δεόμεθα στεῦ, τὸν παῖδα καὶ λογάδας νεηνίας καὶ κύνας συμπέμψαι ἡμῖν, ὡς ἂν μιν ὀξέλωμεν ἐκ τῆς χώρης. Κροῖσος δὲ μνημονεύων τοῦ ὀνείρου τὰ ἔπεα, ἔλεγε σφι τάδε, Παῖδός μοι περὶ τοῦ ἐμοῦ μὴ μνησθῆτε ἔτι· οὐ γὰρ ἂν ὑμῖν συμπέμψαιμι (νεόγαμός τε γάρ ἐστι, καὶ τοῦτο μέλει.) Λυδῶν μέντοι λογάδας καὶ τὸ κυνηγέσιον πᾶν συμπέμψω. καὶ διακελεύσομαι τοῖσι ἰοῦσι, εἰ ὡς προθυμοτάτοισι σωὲξελεῖν ὑμῖν τὸ θηρίον ἐκ τῆς χώρης. Ταῦτα ἀμείψατο. Ἀποχρεωμένων δὲ τούτοισι τῶν Μυσῶν, ἐπεισέρχεται ὁ τοῦ Κροίσου παῖς, ἀκηκοὼς τὴν ἐδέοντο οἱ Μυσοί. οὐ φαμένου δὲ τοῦ Κροίσου τόν γε παῖδά σφι συμπέμψειν, λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ νεηνίης τάδε, Ὦ πάτερ, τὰ κάλλιστα πρότερόν κοτε καὶ γλυκύτατα ἡμῖν ἦν, ἔς τε πολέμους καὶ ἐς ἄγρας φοιτέοντα βιδοκιμέῃ· νῦν δὲ ἀμφοτέρων με τούτων ἀποκλήσας ἔχεις, οὔτε πῶς δειλίην μοι παρεισιδών, οὔτε ἀθυμίην. νῦν τε τεοῖσί μεν ὄμμασι ἐς τε ἀγορὴν καὶ ἐξ ἀγορῆς φοιτέοντα φαίνεσθαι; κοῖος μέν τις τοῖσι πολίτῃσι δόξω εἶναι; κοῖος δέ τις τῇ νεογάμῳ γυναικί; κοίῳ δέ τινι δόξῃ ἐκείνη δόξῃ αὐδρὶ συνοικέειν; ἐμὲ ὦν σὺ ἢ μέθες ἰέναι ἐπὶ τοῦτο θήρην, ἢ λόγῳ ἀπάψασον ὅκως μοι ἀμείνων δόξει ταῦτα ἔτι ποιεόμενα. Ἀμείβεται Κροῖσος τοῖσδε, Ὦ παῖ, οὔτε δειλίην, οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἀγαθὸν

1 *Legit* ὡς ἀποχρεωμένων. *quæ eſſe vera lectio videtur.* 2 Antehac quidem, pater, nobis licebat ex rebus pulcherrimis, & in primis generoſis, nempe bellis & venationes frequentando, nominis celebritatem quærere. at tu nunc vtroque iſtorum excl.

» παιδών τοι, ποιέω ταῦτα· ἀλλά μοι ὄψις ἐνείσου
» ἐν τῷ ὕπνῳ ἐπισᾶσα ἔφη σε ὀλιγοχρόνιον ἔσεσθαι.
» ἐκ γὰρ αἰχμῆς σιδηρέης ἀπολέεσθαι. φεῦς ὦν
» τινὰ ὄψιν ταύτην, τόν τε γάμον τοι τῆδον ἔσπευσα,
» καὶ ὅπως τὰ παρὰ λαμβανόμενα οὐκ ἀποπέμπω,
» φυλακὴν ἔχων εἰκὼς δυνάμιν ὅπως σὲ ἐμῆς σε
χ. ὑπερ. » ζωῆς ἀφαιρέσεται." Εἶς γάρ μοι μούνος τυγχά-
» νεις ἐὼν παῖς· τὸν γὰρ δὴ ἕτερον, διεφθαρμένον τὴν
» ἀκοήν, οὐκ εἶναί μοι λογίζομαι. Ἀμείβεται ὁ
» νεηνίης τοῖσδε, Συγγνώμη μέν, ὦ πάτερ τοι, ἰδόντι γε
» ὄψιν τοιαύτην, τοῦτό μέ φυλακὴν ἔχειν. Ὃ δὲ οὐ
» μεμαθήκεις, ἀλλὰ λέληθέ σε τὸ ὄνειρον, ἐμέ τοι δίκαιον
» ἐστὶ φράζειν. Φησὶ γάρ τοι τὸ ὄνειρον ἐκ μὲν αἰχμῆς σιδη-
» ρέης φάναι ἐμὲ τελευτήσειν· ὑὸς δὲ κοίας μοῦνον εἶναι
» χεῖρες, κοίη δὲ αἰχμὴ σιδηρέη, ἐπὶ οὐ φοβέαι; εἰ μὲν
» γὰρ ἐκ ὀδόντος τοι εἶπε τελευτήσειν με, ἢ ἀνδρὸς
» τευ ὁ, τι τούτῳ ἔοικε, χρῆν δή σε ποιέειν τὰ ποιέεις·
» νῦν δὲ ἐκ συὸς αἰχμῆς. ἐπεί τε ὦν οὐ φεύς ἀνδρας
» ἡμῖν ἐπάγεται μάχῃ, μέζες με. Ἀμείβεται Κροῖ-
σος τοῖσδε, Ὦ παῖ, ἔστι τῇ μενικᾶς γνώμῃ ἀπο-
» φαίνων ἐμὲ τοῦ ἐνυπνίου. ὡς ὦν νενικημένος ἐκ τοῦ
» σέο, μεταγνώσκω, μέλλημι τέ σε ἰέναι ὅπῃ τοι ἀν-
» γέλλω. Εἰπὰς δὲ ταῦτα ὁ Κροῖσος, μετὰ πέμπε-
ται (ϖ) Φρύγα Ἄδρηστον· ἀπιχθέντι δὲ (ϕ) λέγει
» τάδε, Ἄδρηστε, ἐγώ σε συμφορῇ τοιῇδε περιπλεγμένον, ἀ-
» χαρί τοι οὐκ ὀνειδίζων, ἐκάθηρα, καὶ οἰκίοισι ὑπο-
» δεξάμενος ἔχω, παρέχων πᾶσαν δαπάνην· νῦν
» ὦν ὀφείλεις μοι, ἐμεῦ περ ποιησαντος χρηστά σε,
» χρηστοῖσι με ἀμείβεσθαι) φύλακα παιδός σε τοῦ-
» μοῦ χρῄζω γενέσθαι, ἐς ἄγρην ὁρμεωμένου· μή τι-
» νες κατ' ὁδὸν κλῶπες κακὸν ἔργον ὅπῃ δηλήσωνται φανέ-
» ωσι ὑμῖν. φεῦς δὲ τοῦτο, καὶ σέ τοι χρεὼν ἐστὶ ἰέναι
χ. ἀπολαμπρύνεται » ἔνθα " ἀπολαμπρυνέεσθαι τοῖσι ἔργοισι. πατρώ-
» ιόν τε γάρ τοι ἐστὶ, καὶ περ σθένεϊ ῥώμην ἔχοντα ἀρχήν.
» Ἀμείβεται ὁ Ἄδρηστος, Ὦ βασιλεῦ, ἄλλως μὲν
» ἐγωγε οὐκ ἂν ἦια ἐς ἆεθλον τοιόνδε· (οὔτε γὰρ
» συμφορῇ τοιῇδε κεχρημένον εἰκὸς ἐστὶ ἐς ὁμιλίας
» εὐπρεπέσντας ἰέναι, οὔτε δ' βουλεύεσθαι πάρα) πολ-
» λαχῇ τε ἀνίσχον ἐμεωυτόν· νῦν δ' ἐπεί τε σὺ σπεύ-
» δεις, καὶ δεῖ τοι χαρίζεσθαι (ὀφείλω γάρ σε ἀμείβεσθαι
» χρηστοῖσι)· τοιῇδε εἰμὶ ἕτοιμος ταῦτα. παῖδα δὲ τὸν, τὸ
» δεξιὸν ἐλθόντα φυλάσσειν ἀπήμονα, ἐγὼ φυλάσσοντος,
» εἵνεκεν πρός δίκαιά τοι ἀπαντήσειν. Τοιούτοισι ἐ-
πεί τε ἐπῆε ἀμείψασθαι Κροῖσον, ἦισε μετὰ ταῦτα ἐξ-
ηρτυμένους λογάσι τε νεηνίῃσι τε καὶ κυσί. ἀπι-

mihi animaduerterim in te, hæc faciò: sed visum quod in somnis mihi oblatum est, dixit te breuis æui futurum: quippe ferrea perituram cuspide. Cuius visi gratia & has maturaui nuptias, nec ad ea quæ suscipiuntur, dimitto, obseruans siquo pacto queam te, dum viuo, à clade subtrahere. Filius enim mihi vnicus es. nanque alterum auXXXIX ribus captum pro nullo existimo. Ad quem vicissim adolescens, Pater, inquit, tibi equidem ignosco agenti circa me custodiam, quī talem videris visionem: verum tu illam non probè percipis: quam (quoniam te latet) æquum est me tibi interpretari. Ais tibi somnum ostendisse, me ferrea perituram cuspide. At vero quænam manus sunt, quæve cuspis ferrea quam tu pertimescas? Nam si dente dixisset aut aliquo huius simili perituram me, deberes facere quæ facis: nunc autem dixit, cuspide. Quare quum non sit nobis pugna cum viris, ire me sinas. Et Crœsus, XL Euincis me, inquit, fili ista loquens de somnio intelligendo. Quapropter, vt abs te victus, muto sententiam, & tibi veniam do eundi ad venationem. Hæc XLI loquutus Crœsus, Adrastum Phrygem accersit, eique, vbi adfuit, talia inquit, Ego te Adraste [1] calamitate præditum (non ingrato tibi hæc exprobro) expiaui, & receptum domi habeo, omnem suppeditans sumptū: nunc ergo de me, qui prior de te bene meritus sum, debes inuicem bene mereri. Custodem te opus est esse filii mei, venatum proficiscentis, nequi inter viam occulti grassatores in vestram perniciem prodeant. Ad hæc, tua interest eò te ire vbi splendor ex rebus gestis paratur: quod tibi paternum est: & præterea tibi robur adest. Cui Adrastus, Ego, inquit, ô XLII rex, in istud certamen alioqui non pergerem: quem tali calamitate affectum, nefas est ad æquales se conferre fortunatos, [2] aut velle inter eos adesse. & frequenter meipsum continui: nunc tamē quoniam tibi hoc in animo est, cui gratificari debeo & gratiam referre pro beneficiis, istud exequi paratus sum: filiumque tuum, quem me custodire iubes, expecta incolumē redituram [3] custodis caussa. Postea- XLIII quam his verbis Adrastus Crœso respondit, mox instructi viris delectis, iuuenibusque & canibus, discedunt. Qui vbi ad

1 Calamitate perculsum (quod non dico vt quicquam ingratum tibi exprobrem) 2 Neque mihi ea est voluntas.
3 Quod ad custodem attinet.

mon-

montem Olympum peruenere, belluam indagant, & inuentam circumfusi iaculis inceſſunt. Ibi hoſpes is qui à cæde fuerat expiatus, & vocabatur Adraſtus, vibrato in aprum iaculo, non illum, ſed fruſtrato ictu filium Cræſi adeptus eſt. Iſte, cuſpide ictus, vocem ſomni impleuit. Quod factum quidam Cræſo nunciaturus cucurrit, peruenienſque Sardis, pugnam illi & filii necem indicauit. XLIV Cræſus autem morte filii perturbatus, eò grauius eam ferebat quòd is eum necaſſet quem expiaſſet à cæde. Et pergrauiter cladem ſuam lamentans, Iouem expiatorem inuocabat, teſtificans quæ ab hoſpite paſſus eſſet. [1] Inuocabat etiam hoſpitalem & familiarem, hunc eundem nominans deum: hoſpitalem quidem, quod quum domum excepiſſet hoſpitem, percuſſorem filii ſui imprudens aluiſſet: familiarem vero, quod quem pro illius cuſtode miſiſſet, eum comperiſſet maximum hoſtem. Secundum hæc, Lydi adfuerunt qui mortuum adferebant: poſt XLV. ipſum interfector ſequebatur. Stans autem hic ante cadauer, ſeſe Cræſo tradebat manus protendens, iubenſque vt ſe ſuper cadauer mactaret, referendo, tum priorem calamitatem ſuam, tum, quoniam ſuum etiam expiatorem interemiſſet, ſibi viuendum amplius non eſſe. Hæc Cræſus audiens, etſi in tanto domeſtico luctu poſitus, tamen Adraſtum miſeratus eſt, & ad eum inquit, Habeo abs te hoſpes omnem ſatisfactionem, quoniam teipſum morte condemnas. Neq; vero tu huius mihi cladis autor es, niſi quatenus id feciſti imprudens: ſed deorum quiſpiam, qui iampridem mihi ventura ſignificauit. Cræſus ergo filium pro dignitate ſepeliuit. Adraſtus autem [2] Midæ filius, Gordij nepos, is qui tum fratris tum expiatoris interfector exiterat, vbi ſilentium hominum fuit, ad ſepulcrum, [3] ignoſcentibus ei hominibus ob quę ipſe graueiſſime afflictabatur, ſeſe ſuper buſtum tranſfodit. XLVI ¶ Porro Cræſus, filio orbatus, ingenti in luctu duos annos egit. [4] Quem luctum poſtea finiuit Aſtyagis Cyaxaris filii dominatio à Cyro Cambyſis filio ſublata, & res Perſarum

κόμενοι δὲ ἐς Οὔλυμπον τὸ ὄρος, ἐζήτεον τὸ θηρίον· εὑρόντες δὲ, καὶ περισταντες αὖθι κύκλῳ, ἐσηκόντιζον. ἔνθα δὴ ὁ ξεῖνος αὐτὸς δὴ ὁ καταρθεὶς φόνον, καλεόμενος δὲ Ἄδρηστος, ἀκηκοὼς τὸν σῶν, τοῦ μὲν ἁμαρτάνει, τυγχάνει δὲ τὸν Κροίσου παιδός. ὁ μὲν δὴ βληθεὶς τῇ αἰχμῇ, δείκνυσι τὸ ὀνείρου τὸ φήμιον. ἦλθε δέ τις ἀγγελέων τῷ Κροίσῳ τὸ γεγονός· ἀπικόμενος δὲ ἐς τὰς Σάρδις, τόν τε μάχιμον καὶ τὸν παιδὸς μόρον ἐσήμηνε. Ὁ δὲ Κροῖσος, τῷ θανάτῳ τοῦ παιδὸς σωτεπαραγμένος, μᾶλλόν τι ἐδυσφόρεε ὅτι μιν ἀπέκτεινε ὁ αὐτὸς φόνου καθήρας· περιημεκτέων δὲ τῇ συμφορῇ δεινῶς, ἐκάλεε μὲν Δία καθάρσιον, μαρτυρόμενος τὰ ἐκ τοῦ ξείνου πεπονθὼς εἴη· ἐκάλεε δὲ ἑταιρήιόν τε καὶ ἑταιρήιον, αὐτὸν τὸν ὀνομάζων θεόν· ἑταιρήιον μὲν καλέων, ὅτι δὴ οἰκίοισι ἐκτὸς δεξάμενος ξεῖνον, φονέα τοῦ παιδὸς ἐλάνθανε βόσκων· ἑταιρήιον δὲ, ὡς φύλακα συμπέμψας αὐτῷ, εὑρίσκοι πολεμιώτατον.

Παρῆσαν δὲ μετὰ τοῦτο οἱ Λυδοὶ φέροντες τὸν νεκρὸν, ὄπισθεν δὲ εἵπετο ὁ φονεύς. στὰς δὲ κατὰ θεὸν τοῦ νεκροῦ, παρεδίδου ἑωυτὸν Κροίσῳ, προτείνων τὰς χεῖρας, ἐπικατασφάξαι μιν κελεύων τῷ νεκρῷ· λέγων τήν τε προτέρην ἑωυτοῦ συμφορὴν, καὶ ὡς ἐπὶ τούτῳ κείνην τὸν καθάρσαντα ἀπολωλεκὼς εἴη τοὐκ ἐὸν βιώσιμον. Κροῖσος δὲ τούτων ἀκούσας, τόν τε Ἄδρηστον κατοικτείρει, καίπερ ἐὼν ἐν κακῷ οἰκηίῳ τοσούτῳ, καὶ λέγει πρὸς αὐτὸν, Ἔχω ὦ ξεῖνε παρὰ σοῦ πᾶσαν τὴν δίκην, ἐπεὶ σεωυτὸν κατεδικάζεις θάνατον. Εἷς δὲ οὐ σύ μοι τοῦδε τοῦ κακοῦ αἴτιος, εἰ μὴ ὅσον ἄκων ὑπεργάσαο· ἀλλά τεῳ κού τις, ὃς μοι καὶ πάλαι προεσήμηνε τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι. Κροῖσος μέν νυν ἔθαψε ὡς εἰκὸς ἦν τὸν ἑωυτοῦ παῖδα. Ἄδρηστος δὲ ὁ Γορδίεω τοῦ Μίδεω, τοῦτον δὴ ὁ φονεὺς μὲν τοῦ ἑωυτοῦ ἀδελφεοῦ γλυόμενος, φονεὺς ἐὼν τοῦ καθήραντος, ἐπείτε ἡσυχίη τῶν ἀνθρώπων ἐγένετο, περὶ τὸ σῆμα, συλλινωσκόμενος ἀνθρώπων εἰ τῷ ἄλλῳ εἴδεκτὴ βαρυσυμφορώτερος, ἑωυτὸν ἐπικαταστάζει τῷ τύμβῳ. Κροῖσος δὲ ἐπὶ δύο ἔτεα ἐν πένθεϊ μεγάλῳ καθῆστο, τοῦ παιδὸς ἐστερημένος. μετὰ δὲ ἡ Ἀστυάγεος τοῦ Κυαξάρεω ἡγεμονίη κατῃρέθη ὑπὸ Κύρου τοῦ Καμβύσεω, καὶ τὰ τῶν Περσέων πρήγματα

1 Hoſpitalem & ſodalitium, eundem illum deum appellans. 2 *Legit* ὁ Μίδεω τοῦ Γορδίου, *vt in præcedentibus.* 3 Seſe exiſtimans omnium hominum quos vnquam vidiſſet, eſſe miſerrimum, ſeipſum ſup. 4 Poſtea vero Aſtyagis Cyaxaris filii principatus à Cyro Cambyſis filio ſublatus, Cræſi luctum inhibuit, eumque in ſolicitudinem coniecit quomodo poſſet, priuſquam Perſæ

αὐξανόμενα, πένθος μὲν Κροίσου ἀπέπαυσε, ἐνέ-
χ. μεγάλως αὐξανθῆναι τους βησε δὲ ἐς φρόνημα, εἰ ἴκως δυνατὸς εἴη, τὴν μεγάλως γενέσθαι τὸν Πέρσας, καταβαλεῖν αὐτῶν αὐξανομένων τὴν δύναμιν. μετὰ ὧν τὴν διάνοιαν ταύτην αὐτίκα ἀπεπειρᾶτο τῶν μαντηίων τῶν τε ἐν Ἕλλησι,
χ. τῶν τε καὶ τὸ ἐν Λιβύῃ· διαπέμψας ἄλλους ἄλλῃ, τοὺς μὲν ἐς Δελφοὺς ἰέναι, τοὺς δὲ ἐς Ἀβάς
χ. τοὺς φ. τῶν Φωκέων, τοὺς δὲ ἐς Δωδώνην. οἱ δὲ τινες ἐπέμποντο καὶ τῶνδε τε Ἀμφιαρέων καὶ τῶνδε Τροφωνίου· οἱ δέ, τὴν Μιλησίης ἐς Βραγχίδας. ταῦτα μὲν νυν τὰ Ἑλληνικὰ μαντήια, ἐς τὰ ἀπέπεμψε μαντευσόμενος Κροῖσος. Λιβύης δὲ τῶνδε Ἄμμωνα ἀπέστειλε, ἄλλους χρησομένους. διέπεμπε δὲ πειρεώμενος τῶν μαντηίων ὅ, τι φρονέοιεν. ὡς εἰ φρονέοντα τὰ ἀληθέα εὑρεθείη, ἐπείρητο σφέας δεύτερα πέμπων, εἰ ἐπιχειρέοι ἐπὶ Πέρσας στρατεύεσθαι. Ἐντειλάμενος δὲ τοῖσι Λυδοῖσι τάδε, ἀπέπεμπε ἐς τὴν διάπειραν τῶν χρηστηρίων. ἀπὸ τῆς ἂν ἡμέρης ὁρμηθέωσι ἐκ Σαρδίων, ἀπὸ ταύτης ἡμέρης λογίζοντας τὸν λοιπὸν χρόνον ἕκαστον τῇ ἡμέρῃ χρᾶσθαι τοῖσι χρηστηρίοισι, ἐπερωτεῶντας ὅ, τι ποιέων τυγχάνοι ὁ Λυδῶν βασιλεὺς Κροῖσος ὁ Ἀλυάττεω. ἅτινα δὲ αἱ ἔκαστα τῶν χρηστηρίων θεσπίσῃ, συλλεξαμένους αἴρεσθαι παρ' χ. τὰ ἑωυτόν. ὅ, τι μέν νυν τὰ λοιπὰ τῶν χρηστηρίων θεσπίσαι, οὐδεὶς λέγει οὐδαμῶν· ἐν δὲ Δελφοῖσι ὡς ἐσῆλθον τάχιστα ἐς τὸ μέγαρον οἱ Λυδοὶ χρησόμενοι τῷ θεῷ, καὶ ἐπιρρώτεον τὸ ἐντεταλμένον, ἡ Πυθίη ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ λέγει τάδε,

Οἶδα δ' ἐγὼ ψάμμου τ' ἀριθμὸν, καὶ μέτρα θαλάσσης,
Καὶ κωφοῦ συνίημι, καὶ οὐ φωνοῦντος ἀκούω.
χ. κατα- ρήκω Ὀδμὴ μή μ' ἐς φρένας ἦλθε κραδίης· οἶδε χελώνης
Ἑψομένης ἐν χαλκῷ ἅμ' ἀρνείοισι κρέεσσιν,
Ἦ χαλκὸς μὲν ὑπέστρωται, χαλκὸν δὲ τ' ἐπίεσται.

Ταῦτα οἱ Λυδοὶ θεσπισάσης τῆς Πυθίης συλλεξάμενοι, οἴχοντο ἀπιόντες ἐς τὰς Σάρδις. ὡς δὲ καὶ ὦλλοι οἱ ἐπεμφθέντες πάντες ἦσαν φέροντες τοὺς χρησμούς, ἐνθαῦτα ὁ Κροῖσος ἔκαζε ἀναπτύσσων ἑκάστου τὴν ἐξήγησιν τῶν συγγραμμάτων. τῇ μὲν δὴ οὐδὲν ἐφρόντιζε· ἐπείτε δὲ ἐκ τοῦ Ἑλληνίου ἐδέξατο, νομίσας μοῦνον εἶναι μαντήιον τὸ ἐν Δελφοῖσι, ὅτι ἀνεῦρε τὰ αὐτὸς ἐποίησε. ἐπείτε γὰρ δὴ διέπεμψε τοὺς τὰ χρηστήρια τοῦτο θεσπίσοντας, φυλάξας τὴν κυρίην τῶν ἡμερέων, χ. ἐμηχανήσατο τοιάδε· ὀπτήσας τε καὶ ἑψήσας τὼ ἀμηχάνου ἐκβυρεῖν τε καὶ ὑπερθέσασθαι χελώνεω καὶ ἀρνα

augescentes: atque in solicitudinem venit, siqua ratione posset, potentiam Persicam, priusquam magna efficeretur, occupare. Sub hanc ergo cogitationem, statim tentare statuit vaticinia, quæque apud Græcos quæque in Africa essent, aliis aliò dimissis, quibusdam Delphos,[1] quibusdam Dodonam: nonnulli etiam ad Amphiaraum ac Trophonium, & alii quidam ierunt ad Branchidas oræ Milesiæ. Atque hæc sunt Græca ad quæ consulenda Crœsus misit oracula. In Africa vero ad Ammonem alios responsa petituros dimisit. Omnes autem misit exploratum oracula quid sentirent: vt, si consentanea in vero deprehenderentur ea, secundò per suos tentaret nunquid in Persas expeditionem moliretur. Mittens itaque XLVII ad oracula tentanda Lydos, hæc dedit eis mandata, vt qua die proficiscerentur ex Sardibus, ab ea reliquum tempus supputantes,[2] quotidie oraculis vterentur, sciscitantes quidnam faceret Lydorum rex Crœsus Halyattę filius: & quod singula oracula respondissent, id omne conscriptum ad se referrent. Quid porro cetera responderint oracula, à nemine commemoratur: apud Delphos autem, simulatque ingressi sunt Lydi domum, consulturi deum, & sciscitaturi quod sibi esset iniunctum, Pythia hexametro tenore hæc inquit,

AEquoris est spatium & numerus mihi notus arenæ.
Mutum percipio, fantis nihil audio vocem.
Venit ad hos sensus nidor testudinis acris,
Quæ simul agnina coquitur cum carne lebete,
AEre infra strato & stratum cui desuper est as.

His oracuIis quæ Pythia reddidit con- XLVIII scriptis, Lydi digressi, Sardis redierę. Quumq; alii quos circummiserat Crœsus, affuissent, tunc singula resignans, quod scriptum esset inspexit: quorum quidem nullum probauit. Vbi autem illud Delphicum audiuit, protinus veneratus est, & excepit: existimans solum esse Delphicum illud oraculum: quippe quòd comperisset quod ipse fecerat. Nam posteaquam ad petenda oracula nuntios dimiserat, statuto illo die obseruato, tale quiddam est machinatus, commentando ea quæ ad deprehendendum & explicandum perdifficilia forent: testudinem pariter & agnum

1 magni facti essent, crescentem eorum potentiam subuertere. 1 Quibusdam ad Phocensium vrbem, Abas, quibusdam.
2 Singuli eodem die oraculum consulerent.

conci-

concisos in aheno coxit, operculo a-
XLIX heneo imposito. Atque ita è Delphis Crœso responsum est. Ex Amphiarai vaticinio quidnam responsum sit Lydis, quum in sacro illo rite sacrificassent, non queo dicere. Nam de eo nil fertur aliud quam quod & hoc Crœsus verax vaticinium se nactum esse existimauit. L. Post hæc autem ingentibus hostiis deum qui est apud Delphos exorandum statuit. Immolauit enim lecta pecora numero ter mille: præterea lectos aureos & argenteos, phialas aureas, & amictus purpureos, ac tunicas ingenti pyra extructa concremauit, sperans sese aliquanto magis his rebus posse deũ illum sibi adiungere, iussis etiam Lydis omnibus, vt sua ipsorum, quicquid tale haberet quisq;, immolaret. [1] Quo ex sacrificio quũ immẽsa vis auri defluxisset, ex ea dimidiatos lateres cõflauit, longiores quidẽ, sex palmorũ, breuiores autẽ, triũ, crassitudine palmari, numero centum decem & septem: quorum quatuor erant auri excocti, singuli pondo duorum & dimidii talenti: ceteri vero; auri albidi, pondo binũm talentorum. Fecit quoque leonis effigiem ex auro excocto, decem talentorum pondo. qui leo dum templum Delphicum deflagrauit, à semilateribus decidit; (super illos enim erat collocatus) & nunc in Corinthiorum thesauro repositus est, pondo sex talentorum atque dimidii, eli-
LI quatis tribus talentis ac dimidio. Hæc Crœsus vbi perfecit, Delphos misit, cũque eis hæc alia, duas grandi forma pateras, auream argenteamque: quarum aurea intrantibus templum ad dexteram posita erat, argentea ad sinistram. Quæ & ipsæ, quum templum incensum est, amotæ fuerunt, aureaque in Clazomeniorum thesauro posita, pondo talentorũ octo & dimidii, præterea minarum duodecim: argentea ad suggrundã anguli templi, sexcentarum amphorarum capax: in quam miscebatur vinũ à Delphis theophanię festo opus (vt Delphi aiũt) Theodori Samii, vt & ego arbitror. nõ enim mihi videtur opus vulgare. Misit præterea dolia argentea quatuor, quæ in Corinthiorum thesauro sunt collocata. Donauit item aquiminaria duo, aureum argenteumq;: quorũ in aureo inscriptum est, donarium esse Lacedæmoniorum: non recte, quoniam

κατακόψας; ὁμοῦ ἐμφὲ αὐτὸς ἐν λέβητι χαλκέῳ, χάλκεον ὑπόθημα ὑποθείς. Τὰ μὲν δὴ ἐς Δελφοὺς οὕτω τῷ Κροίσῳ ἐχρήσθη. Αὐτὸς δὲ ἐπὶ Ἀμφιάρεω τοῦ μαντηίου ἀποχρίσιν, οὐκ ἔχω εἰπεῖν ὅ, τι τοῖσι Λυδοῖσι ἐχρήσατο, ποιήσασι τοῦτο τὸ ἱρὸν τὰ νομιζόμενα. οὐδὲ ὧν τοῦτό γε λέγειν ἄλλο γε, ἢ ὅτι καὶ τοῦτο ἐνόμισε μαντήιον ἀψευδὲς ἐκτῆσθαι. Μετὰ δὲ ταῦτα θυσίῃσι μεγάλῃσι τὸν Δελφοῖσι θεὸν ἱλάσκετο. κτίνεα τε γὰρ πάντα τεχνήια ἔθυσε, κλίνας τε ὑπὲρ χρυσοῦς καὶ ἐπαργύρους, καὶ φιάλας χρυσέας, καὶ εἵματα πορφύρεα, καὶ χιτῶνας, νηῖσας πυρὴν μεγάλην, κατέκαιε ἐλπίζων θεὸν μᾶλλόν οἱ τοῖσι τοιούτοισι ἀνακτήσασθαι. Λυδοῖσί τε πᾶσι προεῖπε θύειν παντὶ πρήγματι τὸν αὐτῶν τούτῳ ὅ, τι ἔχοι ἕκαστος. ὡς δὲ ἐκ τῆς θυσίης ἐχώνευε, καταχεάμενος χρυσὸν ἄπλετον, ἡμιπλίνθια ἐξ αὐτοῦ ἐξήλαυνε· ἐπὶ μὲν τὰ μακρότερα, ποιέων ἑξαπάλαιστα, ὑπὸ δὲ τὰ βραχύτερα, τετράπαλαιστα· ὕψος δέ, παλαιστιαῖα. ἀριθμὸν δέ, ἑπτὰ καὶ δέκα καὶ ἑκατόν. καὶ τουτέων, ἀπέφθου χρυσοῦ τέσσερα, τεσσάρων ἡμιταλάντων ἕκαστον ἔλκοντα· τὰ δὲ ἄλλα, ἡμιπλίνθια, λευκοῦ χρυσοῦ, σταθμὸν δίταλαντα. ἐποίεε δὲ καὶ λέοντος εἰκόνα χρυσοῦ ἀπέφθου, ἕλκουσαν σταθμὸν τάλαντα δέκα. ὅτε ὁ λέων, ἐπεί τε κατετήκετο ὁ ἐν Δελφοῖσι νηός, κατέπεσε ἀπὸ τῶν ἡμιπλινθίων· (ὑπὸ γὰρ τούτοισι ἵδρυτο) καὶ νῦν κεῖται ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ, ἕλκων σταθμὸν ἑβδόμου ἡμιτάλαντον. ἀπετάκη γὰρ αὐτοῦ τέταρτον ἡμιτάλαντον.

Ἐπιτελέσας δὲ ὁ Κροῖσος ταῦτα, ἀπέπεμπε ἐς Δελφοὺς καὶ τάδε ἄλλα ἅμα τοῖσι, χρηπῆας δύο μεγάθει μεγάλους, χρύσεον καὶ ἀργύρεον· τῶν ὁ μὲν χρύσεος ἐκέετο ὑπὲρ δεξιὰ εἰσιοῦσι ἐς τὸν νηόν· ὁ δὲ ἀργύρεος, ἐπ' ἀριστερά. μετετιμήθησαν δὲ καὶ οὗτοι ἐκ τοῦ νηοῦ κατακαέντα. καὶ ὁ μὲν χρύσεος κεῖται ἐν τῷ Κλαζομενίων θησαυρῷ, ἕλκων σταθμὸν ἕνδεκα ἡμιτάλαντον, καὶ ἔτι δυώδεκα μνέας· ὁ δὲ ἀργύρεος, ὑπὲρ τοῦ προνηίου τῆς γωνίης, χωρέων ἀμφορέας ἑξακοσίους. ὑπερίπλητα γὰρ ἐστὶ ὑπὸ Δελφῶν θεοφανίοισι. φασὶ δὲ μιν Δελφοὶ Θεοδώρου τοῦ Σαμίου ἔργον εἶναι. καὶ ἐγὼ δοκέω· οὐ γὰρ τὸ συντυχὸν φαίνεταί μοι ἔργον εἶναι. καὶ πίθους τε ἀργυρέους τέσσερας ἀπέπεμψε, οἳ ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ ἑστᾶσι· καὶ ὕδατος περιρραντήρια δύο ἀνέθηκε, χρύσεόν τε καὶ ἀργύρεον, τῶν τῷ χρυσέῳ ὑπιγράφαται, Λακεδαιμονίων φάμενοι εἶναι ἀνάθημα· οὐκ ὀρθῶς λέγοντες. ἔστι γὰρ

[1] Quum autem huic sacrificio finem imposuisset, magnam auri vim liquefecit, & ex ea dim.

καὶ τῶτο Κροίσου. ἐπέγραψε δὲ τὴν τὶς Δελφῶν, Λακεδαιμονίοισι βουλόμενος χαρίσασθαι τὸ ἐπιφάνεος ὄνομα, οὐκ ἐπιμνήσομαι. αὐτὸς μὲν παῖς διὰ τῆς χειρὸς ῥέει ὕδωρ, Λακεδαιμονίων δὲ οὐ μέν τοι τῶν γε ἀσημοτέρων οὐδὲ τέρσον. ἄλλα τε ἀναθήματα οὐκ ὀλίσιμα πολλὰ ἀπέπεμψε ἅμα τούτοισι ὁ Κροῖσος, καὶ χώματα ἀργύρεα κυκλοτερέα· καὶ δὴ καὶ γυναικὸς εἴδωλον χρύσεον τρίπηχυ, ὃ Δελφοὶ τὸ ἀρχαῖόν φασι τῆς Κροίσου εἰκόνα λέγεσθαι εἶναι. ἔδωκε δὲ καὶ ἑωυτῆς γυναικὸς τὰ ἀπὸ τῆς σειρῆς ἀνέθηκε ὁ Κροῖσος, καὶ τὰς ζώνας. Ταῦτα μὲν ἐς Δελφοὺς ἀπέπεμψε. τῷ δὲ Ἀμφιαράῃ, πυθόμενος αὐτοῦ τήν τε ἀρετὴν καὶ τὰ πάθεα, ἀνέθηκε σάκος τε χρύσεον πᾶν ὁμοίως, καὶ αἰχμὴν σειρεὴν πᾶσαν χρυσείην, καὶ ὃ ξυστὸν τῆσι λόγχῃσι, ἐὸν ὁμοίως χρύσεον. τὰ ἔτι ἀμφότερα ἐς ἐμὲ ἐν Θήβῃσι, καὶ Θηβαίων ἐν τῷ Ἰσμηνίου Ἀπόλλωνος. Τοῖσι δὲ ἄγειν μέλλουσι τῶν Λυδῶν ταῦτα τὰ δῶρα ἐς τὰ ἱρά, ἐνετείλατο ὁ Κροῖσος ἐπειρωτᾶν τὰ χρηστήρια εἰ στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας Κροῖσος, καὶ εἴ τινα στρατὸν ἀνδρῶν προσεταίρισται φίλον. ὡς δὲ ἀπικόμενοι ἐς τοὺς ἀπεπέμφθησαν οἱ Λυδοὶ, ἀνέθεσαν τὰ ἀναθήματα, ἐχρέωντο τοῖσι χρηστηρίοισι, λέγοντες, Κροῖσος ὁ Λυδῶν τε καὶ ἄλλων ἐθνέων βασιλεὺς, νομίσας τοῖσδε μούνοισι εἶναι μαντήια εἰμὼ ἐν ἀνθρώποισι, ὑμῖν τε ἀξια δῶρα ἔδωκε τῶν ἐξεῦρημάτων, καὶ νῦν ὑμέας ἐπειρωτᾷ εἰ στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας, καὶ εἴ τινα στρατὸν ἀνδρῶν προσεταίρισται συμμαχον. Ἀμφὶ τοῦτα ἐπειρώτεον. τῷ δὲ μαντηίων ἀμφοτέρων ἐς τὠυτὸ ἀπηνάσθη συνέδραμον, προλέγουσαι Κροίσῳ, ἢν στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας, μεγάλην ἀρχὴν μιν καταλύσειν. τοὺς δὲ Ἑλλήνων δυνατωτάτους συνεβούλευον ἐξευρόντα, φίλους προσθέσθαι. Ἐπεί τε δὲ ἀπενείχθεντα τὰ θεοπρόπια ἐπύθετο ὁ Κροῖσος, ὑπερήσθη τε τοῖσι χρηστηρίοισι πάσχω τε ἐλπίσας καταλύσειν τὴν Κύρου βασιληίην, πέμψας αὖτις ἐς Πυθὼ Δελφοὺς, δωρέεται, πυθόμενος αὐτῶν τὸ πλῆθος, κατ' ἄνδρα, δύο στατῆρσι ἑκάστον χρυσοῦ. Δελφοὶ δὲ ἀντὶ τούτων ἔδοσαν Κροίσῳ καὶ Λυδοῖσι προμαντηίῳ ἀγαθείῃ καὶ προεδρίῃ, καὶ ἀτελείην τῷ βουλομένῳ αὐτέων γῆς Δελφῶν ἐς ἀεὶ χρόνον.

Δωρησάμενος δὲ τοὺς Δελφοὺς ὁ Κροῖσος, ἐχρηστηριάζετο τὸ δεύτερον. ἐπεὶ τε γὰρ δὴ παρέλαβε τὸ μαντήιον ἐξηπατήθη, οὐκ ἐπιφορέων τὸ ἀληθές.

& hoc Crœsi est. sed quidam Delphorum gratificari Lacedæmoniis volens, hoc inscripsit: cuius nomen ego cognitum habens, non tamen promam. Verum puer per cuius manus fluit aqua, Lacedæmoniorum est: sed eorum neutrum aquiminare. Alia quoque cum his permulta Crœsus dona misit non insignia: item fusilia ex argento orbiculata: nec non mulieris simulacrum tricubitale, quod Delphi narrant esse effigiem pistricis Crœsi. Super hoc donauit vxoris suę monilia à collo pendẽtia, ac zonas, [1] quæ Delphos Crœsus transmisit. Amphiarao insuper, cuius LII
& virtutem audierat & cladem, donauit clypeum ex auro totum, totamque ex auro solido hastam, & [2] xystum cum suis iaculis aureum. quæ ambo ad meam vsque memoriam apud Thebas reposita fuerunt in Ismenii Apollinis templo. Hæc dona Lydis portaturis ad o- LIII
racula Crœsus iniunxit vt interrogarent an aduersus Persas Crœsus sumeret expeditionem, & aliquorum hominum auxilia adscisceret. Lydi vbi eò quò dimittebantur peruenerunt, donariis oblatis, oracula consuluerunt his verbis, Crœsus, Lydorum aliarumque nationum rex, [3] ista in hominibus sola esse vaticinia sentiens, idcirco qualia debita sunt dona dat, vosq; percõtatur an aduersus Persas sit profecturus in expeditionem, & socialem aliquẽ exercitum sibi adiuncturus. Atq; hi quidem hæc interrogarunt. Oraculi autem vtriusq; in idem concurrebant sententiæ, prædicentes Crœso fore vt si arma Persis inferret, magnum imperium euerteret. Consulebant etiam vt potentissimos Græcorũ ad comparandos sibi socios exquireret. His responsis relatis LIV
atque auditis, Crœsus ita elatus animo est vt omnino conciperet spem se euersurum esse imperium Cyri: ac rursus mitteret Delphos ad Pythiam dona, in singulos viros, quos illic multos esse audiebat, binos auri stateres. Ob quæ munera Delphi vicissim Crœso Lydisq; donarunt primas in consulendo [4] oraculo partes, primumq; in sedendo locũ, & ius perpetuum cuique volenti adscribi in numerum Delphorum. Cete- LV
rũ donis Crœsus prosequutus Delphos, tertio vaticinium consuluit, [5] quod videlicet illud verax sibi esse cõperisset.

1 Et hæc quidem Delphos Crœs. 2 Hastile cum suis spiculis. 3 Existimans sola hæc esse inter homines oracula, mittit vobis dona vestris inuentis conuenientia. 4 Et renuntiando orac. *Valla legit ἀπολίῃ, pro ἀγγελίῃ.* 5 Postquam enim oraculum illud verax esse comperiisset, eo ad famitatem vsque abutebatur. *Q. d. eo se ad fœmineitatem vsque implebat.*

Quæ-

Quærebat autem an diuturnum ſibi foret imperium. Cui Pythia in hæc verba reſpondit,

Regis apud Medos mulo iam ſede potito,
Lyde fugam mollis ſcrupoſum corripe ad Hermum,
Neue mane: ignauus poſito ſis Lyde pudore.

LVI His ex verſibus, quum allati eſſent, multo magis quam ex ceteris voluptatem Cræſus accepit, ſperans fore vt nunquam apud Medos mulus pro viro regnaret: & proinde nec ipſe nec poſteri ſui principatu abrogarentur. Poſt hæc putauit ſibi curandum vt potentiſſimos Græcorum ſibi conciliaret. Idque veſtigando, comperit Lacedæmonios atque Athenienſes, eos eſſe, quod alteri in Dorico genere, alteri in Ionico antecellerent. [1] Nam de his ita antea iudicabatur, quũ ab initio altera gens foret Pelaſgica, altera Hellenica, *hoc eſt, Græca*: quarum hæc nunquam ſolum mutauit, illa aſſidue multumque eſt peruagata. Etenim ſub Deucalione rege oram Phthiotidem incoluit, ſub Doro Hellenis filio regionem quæ ad Oſſam & Olympum iacet, nomine Iſtiæotim: vnde à Cadmæis eiecta, coluit in Pindo locum quem vocant Macednũ. Inde rurſũs in Dryopidem commigrauit, atq; ita in Peloponneſum venit, Doricaque cognominata

LVII eſt. Ceterum qua lingua Pelaſgi ſint vſi, pro certo affirmare non poſſum: [2] ſed coniectura ſignorum licet dicere eandem qua nunc Pelaſgi vtuntur qui ſupra Tyrrhenos vrbem Creſtonem incolunt, quodam tempore finitimi eorũ qui nunc Dores vocantur, tunc incolentes regionem quæ nunc Theſſalia nominatur, & Placiam, & Scylacem: quum Pelaſgi habitarent ad Helleſpontum, qui contermini Athenienſium erant: aliaq; omnia Pelaſgica oppida nomen immutarunt. Quibus ſignis coniectantes oportet dicere, Pelaſgos barbara lingua fuiſſe: & ſi tota gens Pelaſgica talis erat, gentem Atticam vtpote Pelaſgicam, quum in Hellenes, *id eſt Græcos*, tranſiit, linguam ſimul iſtorum perdidiſſe. Etenim neque Creſtoniatarum loquela cum vllo circà populorum conſentit, & Placianorum ne ſecum quidem ipſa.

ἐπφρώτα· ὃ δὲ χρηςηριαζομένοις, εἰ οἱ πολυχρόνιος ἔσται μοναρχίη. ἡ δὲ Πυθίη οἱ χρᾶ τάδε,

Ἀλλ' ὅταν ἡμίονος βασιλεὺς Μήδοισι γένηται,
Καὶ τότε Λυδὲ ποδαρκὲς πολυψηφίδα παρ' Ἕρμον
Φεύγειν· μηδὲ μένειν, μηδ' αἰδεῖσθαι κακὸς εἶναι.

Τὰ ἐπὶ τούτοισι ἐλθοῦσι τοῖσι ἐπέεσι ὁ Κροῖσος πολλόν τι μάλιςα πάντων ἥδη, ἐλπίζων ἡμίονον ὐδαμῶ αὐτὸν ἀνδρὸς βασιλεύσειν Μήδων· οὐδὲ ὧν αὔςις, οὐδὲ οἱ ὀξὺ αὐτῷ, παύσεσθαί κοτε τῆς ἀρχῆς. μετὰ δὲ ταῦτα, ἐφρόντιζεν ἱςορέων τοὺς αἰεὶ Ἑλλήνων δυνατωτάτους ἐόντας προσκτήσαιτο φίλους. ἱςορέων δὲ, εὕρισκε Λακεδαιμονίους καὶ Ἀθηναίους προέχοντας τοὺς μὲν, τὸ Δωρικοῦ γένεος, τοὺς δὲ, τὸ Ἰωνικοῦ. ταῦτα γὰρ ἦν τὰ προκεκειμένα ἐόντα ἀρχαῖα· ὁ μὲν, Πελασγικόν, ὁ δὲ, Ἑλληνικὸν ἔθνος. καὶ ὁ μὲν, οὐδαμῆ κω ἐξεχώρησε· ὁ δὲ, πολυπλανήτων κάρτα. ὅτε μὲν γὰρ Δευκαλίωνος βασιλεύοντος οἴκεε χώρην τὴν Φθιῶτιν· ὅτε δὲ Δώρου τοῦ Ἕλληνος, τὴν ὑπὸ τὴν Ὄσσην τε καὶ Ὄλυμπον χώρην, καλεομένην Ἱςιαιῶτιν. ἐκ δὲ τῆς Ἱςιαιώτιδος ὑπὸ Καδμείων ἐξαναςὰς οἴκεε ἐν Πίνδῳ Μακεδνὸν καλεόμενον. ἐνθεῦτεν δὲ αὖτις ἐς τὴν Δρυοπίδα μετέβη, καὶ ἐκ τῆς Δρυοπίδος οὕτως ἐς Πελοπόννησον ἐλθὸν, Δωρικὸν ἐκλήθη. Ἥντινα δὲ γλῶσσαν ἱέσαν οἱ Πελασγοὶ, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἰπεῖν. εἰ δὲ χρεὸν ἐκ τῶν νῦν ἐπ' ἐόντων λέγειν τοῖσι νῦν ἔτι ἐοῦσι Πελασγῶν τὴν ὑπὲρ Τυρσηνῶν Κρηςῶνα πόλιν οἰκεόντων, οἵ ποτε ὅμουροί κοτε ἦσαν τοῖσι νῦν Δωριεῦσι καλεομένοισι· οἴκεον δὲ τὴν νῦν καλεομένην Θεσσαλιῶτιν, καὶ τὴν Πλακίην τε καὶ Σκυλάκην, Πελασγῶν οἰκησάντων ἐν Ἑλλησπόντῳ, οἵ σύνοικοι ἐγένοντο Ἀθηναίοισι· καὶ ὅσα ἄλλα Πελασγικὰ ἐόντα πολίσματα, τὸ οὔνομα μετέβαλε· εἰ τούτοισι τεκμαιρόμενον δεῖ λέγειν, ἦσαν οἱ Πελασγοὶ βάρβαρον γλῶσσαν ἱέντες. εἰ τοίνυν ἦν καὶ πᾶν τοῦτο τὸ Πελασγικὸν, τὸ Ἀττικὸν ἔθνος ἐὸν Πελασγικὸν, ἅμα τῇ μεταβολῇ τῇ ἐς Ἕλληνας, καὶ τὴν γλῶσσαν μετέμαθε. καὶ γὰρ δὴ οὐδὲ τῶν Κρηςωνιητέων ὁμόγλωσσοί κοτε οἱ νῦν σφέας περιοικεόντων εἰσὶ οὐδὲ τῶν Πλακιηνῶν, οὐδὲ οἱ ὁμόγλωσσοι.

1 Nam hæ duæ gentes antiquitus præcelſere iudicabantur, vna videlicet Pelaſgica, altera vero Hellenica: quarum iſta quidem nunquam alio demigrarit, illa vero valde multumque ſit vagata. 2 *Totum hunc locum ſic interpretor, qui in Græco etiam exemplari prorſus eſt perturbatus.* Sed ex coniectura licet dicere, eius linguæ fuiſſe cuius ſunt hodie ii ex Pelaſgis qui ſupra Tyrrhenos Crotona ciuitatem incolunt, & olim finitimi erant iis quos nunc Dores vocant: tum videlicet quum eam quam nunc appellant Theſſalicam regionem incolebant: & ii quoque Pelaſgi qui Placiam & Scylacen condiderunt, & Athenienſium contubernales fuerunt. Ex his, inquam, coniectura facta, dicere licet, Pelaſgos olim barbare fuiſſe loquutos. Nam & Crotoniatæ & Placieni lingua quidem diſſident à ſuis vicinis, inter ſe vero conueniunt:

14 δηλῶσί τε ὅτι τὴν εἰνείκαμεν γλῶσσαν χρᾶκτῆρες μεταβάλοντες ἐς ταῦτα τὰ χωρία, τῶν ἔχουσιν ἐν φυλακῇ. Τὸ δὲ Ἑλληνικὸν γλῶσσαν μὲν, ἐπεί τε ἐξέμαθον, ἀείκοτε τῇ αὐτῇ χρέεται, ὡς ἐμοὶ καταφαίνεται εἰκάζοντι. ἀποκριθὲν μέν τοι ἀπὸ τοῦ Πελασγικοῦ, ἐὸν ἀσθενές, ἀποσμικρῷ τεῷ τὸ ἀρχὴν ὁρμεώμενον, αὔξηται ἐς πλῆθος, τὸ ἐθνέων πολλῶν μάλιστα προσκεχωρηκότων αὐτῷ, καὶ δὴ καὶ ἄλλων ἐθνέων βαρβάρων συχνῶν. ὡς δὲ καὶ ἐμοί τε δοκέει, οὐδὲ τὸ Πελασγικὸν ἔθνος ἐὸν βάρβαρον, ὕδαμὰ μεγάλως αὐξηθὲν ἂν. 10

Τούτων δὲ δὴ τῶν ἐθνέων τὸ μὲν Ἀττικὸν, κατεχόμενόν τε καὶ διεσπασμένον ἐσωθαίνετο ὁ Κροῖσος ὑπὸ Πεισιστράτου τοῦ Ἱππακράτεος, τοῦτον τὸν χρόνον τυραννεύοντος Ἀθηναίων. Ἱππακρατέϊ γὰρ, ἐόντι ἰδιώτῃ, καὶ θεωρέοντι τὰ ὀλύμπια, τέρας ἐγένετο μέγα. Οἱ γὰρ σηκοὶ αὐτοῦ τὰ ἱερὰ, οἱ λέβητες ἐπεχεῶντες, καὶ χρεῶν τε ἐόντες ἔμπλεοι καὶ ὕδατος, αὐθωυτοῖς ἔζεσαν, καὶ ὑπερέβαλον. Χείλων τε ὁ Λακεδαιμόνιος τυγχάνων, καὶ θεησάμενος τὸ τέρας, συνεβούλευε Ἱππακράτεϊ, θυγατρός μὲν γυναῖκα ἀγεννέα ποιεῖν μὴ ἀγαγέσθαι ἐς τὰ οἰκία· εἰ δὲ τυγχάνοι ἔχων, δυτέρῃ τε γυναῖκα ἐκπέμπειν· καὶ εἴ τις οἱ τυγχανοῖ ἐὼν παῖς, τοῦτον ἀπεῖπαι. Ὑπὸ ταῦτα δὴ ταῦτα ὑποθωμένου Χείλωνος πεῖσαι μὴ θέλειν τὸν Ἱππακράτεα· γενέσθαι οἱ μετὰ ταῦτα τὸν Ἱππακράτεα τὸν, ὃς, σφασιαζόντων τῶν ὑπάλλων καὶ τῶν ἐκ τοῦ πεδίου Ἀθηναίων, καὶ τῶν μὲν παραλίων Μεγακλέος τοῦ Ἀλκμαίωνος, τῶν δὲ ἐκ τοῦ πεδίου, Λυκούργου Ἀρισταίδεω, καταφρονήσας τὴν τυραννίδα, ἤγειρε τρίτην στάσιν. συλλέξας δὲ στασιώτας, καὶ τῷ λόγῳ τῶν Ὑπερακρίων προστὰς, μηχανᾶται τοιάδε πρῆμα ποιήσας ἑωυτόν τε καὶ ἡμιόνους, ἤλασεν ἐς τὴν ἀγορὴν τὸ ζεῦγος, ὡς ἐκπεφευγὼς τοὺς ἐχθρούς, οἱ μὲν ἐλαύνοντα ἐς ἄγρην ἠθέλησε ἀπολέσαι δῆθεν. ἐδέετο δὲ τοῦ δήμου φυλακῆς τινος πρὸς αὐτοῦ κυρῆσαι πρότερον βουλόμενος ἢ πρὸς Μεγαρέας γνώμην προβουλεύσαι, Νίσαιάν τε ἑλὼν, καὶ ἄλλα ἀποδεξάμενος μεγάλα ἔργα. ὁ δὲ δῆμος ὁ τῶν Ἀθηναίων, ἓξ ἅπαξ ἤδη ἐξαπατηθείς, ἔδωκέ οἱ τῶν ἀστῶν καταλέξαι ἄνδρας ἑστῶτας, οἳ δορυφόροι μὲν οὐκ ἐγένοντο Πεισιστράτου, κορυνηφόροι δὲ ξύλων γὰρ κορυνέας εἶχον τοὺς ὄπισθεν συνεπισπασάμενοι ἅμα Πεισιστράτῳ, ἔσχον τὴν ἀκρόπολιν. ἔνθα δὴ ὁ Πεισίστρατος ἦρχε Ἀ-

Per quod declarant, quam linguæ figuram obtinebant quum in hæc loca transierunt, eandem se nunc conseruare. At natio Hellenica, *id est, Grae-* LVIII *ca*, ex quo existit, eadem lingua semper est vsa, vt mihi videtur: ideo imbecillis, quod ex Pelasgica fuit abscissa, & ab exiguo initio profecta, mox in multas gentes augescens, tum aliarum, tum præcipue barbararum frequentia se ad illam conferente. Quæ caussa mihi videtur fuisse cur gens Pelasgica, quod Græca esset, nequaquam magnos profectus fecerit. ¶ Ex his igitur gen- LIX tibus, Atticam quidem Crœsus audiebat obtineri, oppressamq; esse à Pisistrato Hippocratis filio. Hic enim ea tempestate tyrannus Athenis erat. Cuius patri, quum priuatus spectaret olympia, ingens contigit portentum. Nam quum hostiam immolasset, ahena (vt imposita erant) plena & carne & aqua, absque igne efferbuerunt, ita vt aqua redundaret. Quod portentum conspicatus Chilon Lacedæmonius, qui forte aderat, suasit ei primum, ne vxorem fecundam duceret domum: secundo loco, si vxorem haberet, eiiceret: & siquidem ex ea filium sustulisset, abdicaret. Huius consilio non persuasus Hippocrates, hunc postea Pisistratum filium sustulit, qui in seditione litoralium, quibus præerat Megacles Alcmæonis filius: & campestrium, quibus præerat Lycurgus Aristolaidis filius, tertiam seditionem excitauit, tyrannidem affectans: contractisque seditiosis, per causssam tutandi montanos, huiusce modi rem machinatur: Seipsum ac mulos quum vulnerasset, agitauit vehiculum in forum, tanquam elapsus ex hostibus, quem rus proficiscentem illi prorsus interimere voluissent: & populum precatus est vt aliquid custodiæ circa se obtineret, quum prius specimen sui edidisset in expeditione contra Megarenses, cui præfuerat, capta Nisæa, aliisque præclaris operibus editis. Populus igitur Athenienſis, ita deceptus, dedit ei quosdam è ciuibus delectos pro satellitibus, non qui hastas sed clauas ferrent, Pisistratum sectantes. Cum quibus ille impetu facto arcem occupauit: & inde Athenienſiũ imperio poti-

1 & satis ostendunt se eam ipsam linguæ formam conseruasse quam habebant quum in eas regiones migrarent. Itaque si tota gens Pelasgica talis erat, Atticæ regionis incolæ Pelasgi, & quæcunque aliæ Pelasgicæ ciuitates nomen mutarunt, quum in Hellenas mutarentur, suam etiam linguam dedidicerunt. Gens autem Hellenica semper ex quo extitit, eadem lingua vsa est, vt mihi videtur: quumque à Pelasgis abscissa, imbecilla esset, à tenuibus quibusdam principiis progressa, valde, multis gentibus & frequentibus etiam barbaris cum ea sese coniungentibus, in multitudinem excreuit. Et sic quoq; mihi videtur Pelasgica gens, quum barbara esset, magnopere non creuisse.

tus,

tus, nullis qui tum erant magistratibus perturbatis, neq; legibus mutatis, sed in præsenti statu manens, vrbē bene ac pulchre exornauit. Sed nō multo post tempore milites Megaclis & Lycurgi concordibus animis eum eiecerunt. Hunc igitur in modum Pisistratus primū obtinuit Athenas, & tyrannidem nondum valde stabilitam amisit: cuius eiectores rursus inter se seditiones redintegrarūt. Hac autem seditione Megacles fatigatus, Pisistratum misso caduceatore inuitat nunquid velit filiam capere vxorem, addita tyrannidis cōditione. Accipiente vero conditionem Pisistrato, machinati sunt ad illum restituendum, rem (vt ego cōperio) longe stultissimā: (quādoquidem iam olim diiudicatū est Græcam gentē dexteriorem esse quam barbaram, & magis ab ineptiis abhorrentem) præsertim si isti ex Athenienſium numero, qui inter Græcos feruntur sapientia primi, talia machinati sunt. Erat in tribu Pæaniea mulier nomine Phya, tribus digitis minus statura quatuor cubitorum: alioqui formosa. Hanc mulierem omni armaturā quum instruxissent, in currumque sustulissent, compositam in eum habitum quo venustissima videnda esset, in vrbem agunt, præmissis qui præcurrerent præconibus, quique quum in vrbem venissent, hæc mandata exequerentur, his verbis, Athenienses, bona mente excipite Pisistratum, quem Minerua ipsa præcipuo inter homines honore prosequuta, in suam reducit arcem. Isti igitur passim euntes talia prædicauerunt: & statim rumor in tribus emanauit, Pisistratum à Minerua reduci. Qui vero in vrbe erant, persuasi hanc mulierem esse deam ipsam, feminę supplicarūt pariter, & Pisistratū acceperunt. Hunc in modum quē diximus, recuperata tyrannide, Pisistratus, ex pactione quam inierat cum Megacle, filiam eius duxit vxorem. Verum quum & filii essent ei adolescentes, & Alcmæonidæ dicerentur obnoxii esse crimini piaculari, nolens ex nouo coniugio liberos tollere, [1] haud legitime coibat cum vxore. Quam rem quum inter illicita occultasset, postea ad matrem retulit, enuntiaret id necne. Mater viro indicauit. Iste vero iniquo animo ferens se à Pisistrato contumelia affici, vt erat iratus, [2] milites homini infensos reddidit.

LX.

LXI.

Ἀθηναίων, οὔτε τιμὰς τὰς οὔσας συνταράξας, οὔτε θέσμια μεταλλάξας· ὅπῃ τε τοῖσι κατεστεῶσι ἐμφανὴς τὴν πόλιν κοσμέων καλῶς τε καὶ δικαίως οὐ πολλὸν χρόνον πρὸς ἐκβληθέντες οἵ τε τῶν Μεγακλέους στρατιῶται καὶ οἱ τῶν Λυκούργου ἐξελαύνοισι μιν. Οὕτω μὲν Πεισίστρατος ἔσχε τὸ δεύτερον Ἀθήνας, καὶ τὴν τυραννίδα οὔκω κάρτα ἐρριζωμένην ἔχων ἀπέβαλε. οἱ δὲ ἐξελάσαντες Πεισίστρατον, αὖτις ἐς νείκεα ἐπ' ἀλλήλοισι ἐσήισαν. ὡς δὲ ἐλαυνόμενος ὑπὸ τῆς στάσιος ὁ Μεγακλέης, ἐπεκηρυκεύετο Πεισιστράτῳ, εἰ βούλοιτο οἱ θυγατέρα ἔχειν γυναῖκα· ὅπῃ τῇ τυραννίδι. ὑποδεξαμένου δὲ καὶ λόγον, καὶ ὁμολογησάντων ὅπῃ τὰ τοῖσι Γεωσις ἐάτου, μηχανῶνται δὴ ὅπῃ τῇ κατόδῳ ὡρηγμὰ ἔσται τοιόνδε, ὡς ἐγὼ εἰσκω, μακρῷ· ἐπείγε ἀπεκείθη ἐς παλαιτέρου τὸ βαρβάρου ἔθνεος ὁ Ἑλληνικὸν, ἐόν καὶ δεξιώτερον, καὶ ἀνοήτου ἠλιθίου ἀπηλλαγμένον μᾶλλον· ἔτι καὶ τότε γε αὖτοι ἐν Ἀθηναίοισι τοῖσι πρώτοισι λεγομένοισι εἶναι Ἑλλήνων σοφίῃ, μηχανῶνται τοιάδε. ἐν τῷ δήμῳ τῷ Παιανιέϊ ἦν γυνὴ τῇ οὔνομα ἦν Φύη, μέγεθος ἀπὸ πηχέων τεσσάρων ἀπολείπουσα τρεῖς δακτύλους, καὶ οὐκ εἰδεή. ταύτην τὴν γυναῖκα σκευάσαντες πανοπλίῃ, ἐς ἅρμα ἐσβιβάσαντες, καὶ προσδέξαντες σχῆμα οἷόν τι ἔμελλεν ἀνθρωπέσατον φανέεσθαι ἔχουσα, ἤλαυνον ἐς τὸ ἄστυ, προδρόμους κήρυκας προπέμψαντες, οἳ τὰ συντεταλμένα ἀγγελοῦντες ἐς τὸ ἄστυ ἀπίκοντο· λέγοντες τοιάδε, Ὦ Ἀθηναῖοι, δέχεσθε ἀγαθῷ νόῳ Πεισίστρατον, τὸν αὐτὴ ἡ Ἀθηναίη τιμήσασα ἀνδρῶν μάλιστα, κατάγει ἐς τὸ ἑωυτῆς ἀκρόπολιν. οἱ μὲν δὴ ταῦτα διεφοίτεόντες ἔλεγον· αὐλὴ δὲ ἐς τε τοὺς δήμους φάτις ἀπίκετο ὡς Ἀθηναίη Πεισίστρατον κατάγει· καὶ ἐν τῷ ἄστει πειθόμενοι τὴν γυναῖκα εἶναι αὐτὴν τὴν θεὸν, προσεύχοντό τε τὴν ἀνθρωπον, καὶ ἐδέχοντο τὸν Πεισίστρατον.

Ἀπολαβὼν δὲ τὴν τυραννίδα ὕστερον τοῦ εἰρημένου ὁ Πεισίστρατος, καὶ τὸ ὁμολογηθὲν τὸ πρὸς Μεγακλέα γενόμενον, γαμέει τὴν θυγατέρα αὐτοῦ. οἷα δὲ παῖδων τε οἱ ὑπαρχόντων νεηνιέων, καὶ λεγομένων εἶναι τῶν Ἀλκμεωνιδέων, ὑβριόμυός οἱ γενέσθαι ἐκ νεογάμου γυναικὸς τέκνα, ἐμίσγετο οἱ οὐ κατὰ νόμον. τὰ μὲν νυν πρῶτα ἔκρυπτε ταῦτα ἡ γυνή· μετὰ δὲ, εἴτε ἰσορρόθιον, εἴτε καὶ οὔ, φράζει τῇ ἑωυτοῦ μητρὶ ἡ τοῦ ἀνδρός. τὸν δὲ ἄδηνόν τι ἔχειν, ἀτιμάζεσθαι ὑπὸ Πεισιστράτου. ὀργὴ δὲ ὡς ἔσχε καταλλάσσετο τῷ ἔχθρῳ τοῖσι χρασιώτησι.

1 Non coibat cum vxore vt moris est. Et illa quidem initio hoc tegebat, postea vero matri, siue perconanti, siue minus, exposuit & ista rursus marito. 2 Positis inimicitiis in gratiam rediit cum seditiosis.

μαθὼν ὁ Πεισίστρατος τὰ ποιεύμενα, ἐπ' ἑωυτῷ, ἀπαλλάσσετο ἐκ τῆς χώρης τῶν Ἐρετριέων. ἀπικόμενος ἐς Ἐρέτρειαν, ἐβουλεύετο ἅμα τοῖσι παισὶν. Ἱππίεω δὲ γνώμην νικήσαντος, ἀνακτᾶσθαι ὀπίσω τὴν τυραννίδα, ἐνθαῦτα ἤγειρον δωτίνας ἐκ τῶν πολίων, αἵτινες σφι προεχρημάτισαν τότε. πολλῶν δὲ μεγάλα προσχόντων χρήματα, Θηβαῖοι ὑπερέβαλλον τῇ δόσει τῶν χρημάτων. μετὰ δέ, οὐ πολλῷ λόγῳ εἰπεῖν, χρόνος διέφυ, καὶ πάντα σφι ἐξήρτυτο ἐς τὴν κάθοδον. καὶ γὰρ Ἀργεῖοι μαθοῦσι ἀπίκοντο ἐκ Πελοποννήσου· καὶ Νάξιος σφι ἀνὴρ ἀπιγμένος ἐθελοντής, τῷ οὔνομα ἦν Λύγδαμις, προθυμίῃ πλείστῃ παρεῖχετο, χρήματά τε καὶ ἄνδρας. Ἐξ Ἐρετρείης δὲ ὁρμηθέντες, ἀπὸ ἑνδεκάτου ἔτεος ἀπίκοντο ὀπίσω. καὶ πρῶτον τῆς Ἀττικῆς ἔσχον Μαραθῶνα. ἐν δὲ τούτῳ τῷ χώρῳ σφι στρατοπεδευομένοισι, οἵ τε ἐκ τοῦ ἄστεος στασιῶται ἀπίκοντο, ἄλλοι τε ἐκ τῶν δήμων προσέρρεον, οἷσι ἡ τυραννὶς πρὸ ἐλευθερίης ἦν ἀσπαστοτέρη. οὕτω μὲν δὴ συνηλίζοντο. Ἀθηναίων δὲ οἱ ἐκ τοῦ ἄστεος, ἐπείτε Πεισίστρατος τὰ χρήματα ἤγειρε, καὶ μεταῦτις ὡς ἔσχε Μαραθῶνα, λόγον οὐδένα εἶχον· ἐπεί τε δὲ ἐπύθοντο ἐκ τοῦ Μαραθῶνος αὐτὸν στρατεύεσθαι ἐπὶ τὸ ἄστυ, οὕτω δὴ βοηθέουσι ἐπ' αὐτόν. καὶ οὗτοί τε πανστρατιῇ ἦσαν ἐπὶ τοὺς ἐναντίους· καὶ οἱ ἀμφὶ Πεισίστρατον, ὡς ὁρμηθέντες ἐκ Μαραθῶνος ἦσαν ἐπὶ τὸ ἄστυ ἐς τοῦτο συνιόντες, ἀπικνέονται ἐπὶ Παλληνίδος Ἀθηναίης ἱρόν, καὶ αὐτόθι ἐφάνησαν ἐπὶ ὅπλα. ἐνθαῦτα θείῃ πομπῇ χρεώμενος παρίσταται Πεισιστράτῳ Ἀμφίλυτος ὁ Ἀκαρνάν, χρησμολόγος ἀνήρ, ὃς δὴ πρόσθεν χρᾷ ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ, τάδε λέγων,

Ἐρρίπται μὲν ὁ βόλος, τὸ δ' ἄρκυον ἐκπεπέτασται·
Θυννοὶ δὲ οἰμήσουσι σελήνης ἀμφὶ νύκτας.

Οὗτος μὲν δὴ οἱ ἐνθαῦτα χρᾷ τάδε· Πεισίστρατος δέ, συλλαβὼν τὸ χρηστήριον, ᾔρας δεκάτῃ τὸ χρηνάδιον, ἐπῆγε τὸν στρατόν. Ἀθηναῖοι δὲ οἱ ἐκ τοῦ ἄστεος πρὸς ἄριστον τεταμένοι ἦσαν δὴ τηνικαῦτα· μετὰ δὲ τὸ ἄριστον μετεξέτεροι αὐτῶν, οἱ μὲν, πρὸς κύβους, οἱ δὲ, πρὸς ὕπνον. οἱ δὲ ἀμφὶ Πεισίστρατον, ἐπεσόντες,

Quæ fieri Pisistratus contra se animaduertens, regione prorsus abscedit: & vbi Eretriam peruenit, vna cum filiis deliberat. Quum autẽ sententia Hippiæ præualuisset, de tyrannide rursus recuperanda, [1] aliquot ciuitates excitauerunt, quæ ipsis nonnihil beneuolæ erant. Et cum aliæ complures contulerunt pecuniæ mũltũ, tum vero Thebani plurimum. [2] Post hæc non ita multo interiecto tempore, omnia ad reditum eis in expedito fuerunt. Nam & ex Peloponneso Argiui aderant mercede conducti, & Naxius quidam, nomine Lygdamis, vltro aduenies, multum alacritatis addidit, allatis & pecuniis & copiis. Profecti autem Eretria, LXII anno vndecimo vertente redierunt, & primum in Attica Marathonem occuparunt. Ad quos interea ibi castra habentes cum seditiosi ex vrbe se conferebant, tum alii ex tribubus confluebant, quibus erat tyrannis quam libertas iucundior: atque ita congregabantur. Ceterum Pisistratus, quandiu pecuniam cogebat, & postea Marathonem tenebat, Athenienses qui intra vrbem degebant, rem nihili fecerunt: sed vbi acceperunt eum ex Marathone vrbem versus mouere, ita domum ad se defendendos obuiam tendunt. Isti igitur cum omnibus copiis infesti in illos redeuntes tendebant. Quũ autem qui cum Pisistrato erant è Marathone digressi, simul contra vrbem irent, & in eundem locum conuenissent, perrexerunt ad Mineruæ Pallenidis fanum, [3] altrinsecusque arma posuerunt. Hîc diuina pompa fungens Amphilytus Acarnan ariolus, [4] Pisistratum cui assistebat adiit, & hexametro carmine vaticinatus est, inquiens,

[5] Est nummus proiectus, item sunt retia tenta:
Nocte meãt thynni claro sub sidere lunæ.

Hoc ille oraculum diuino afflatus spi- LXIII ritu reddidit. Pisistratus vero, eo perceptο, & se illud accipere affirmauit, & in Athenienses vrbe egressos copias duxit. At illi tunc ad prandium se conuerterant, & secundum prandium partim ad talos, partim ad somnum. In hos igitur impetu facto, qui cum Pisistrato erant,

1 Munera collegerunt ex vrbibus antea sibi vtcunque cognitis. 2 Postea vero (vt paucis absoluam) tempus emersit, & omnia ad reditum fuerunt ipsis parata. 3 Peruenit, & arma ex aduerso posuit. Ibi vero diuino impetu fretus Amph. 4 Pisistrato adfuit, & ad eum accedens, hex. 5 Verriculum iactum est, expansaque retia, nocte Mox aderunt thynni cl.

eos

eos in fugam vertunt. Ipsis autem fugientibus solertissimum consilium Pisistratus excogitauit,[1] vt Athenienses nec amplius caperentur, & tamen dissiparentur: Pueros, iussos cõscendere equos, præmisit, qui assequendo fugientes, mãdata Pisistrati dicerent, iuberentq; eos bono animo esse, & ad sua quemq; abire. Ita audientibus dicto Athenien-
LXIV sibus, Pisistratus tertiõ potitus Athenis, tyrannidem stabiliuit, tum auxiliariorũ copiis, tum pecuniarum prouentibus, partim indidem, partim à flumine Strymone comparatis. Filios quoq; eorum Athenien-sium qui perstiterãt, nec è vestigiõ fugã fecerant, pro obsidibus sumptos, in Naxum transtulit. Hanc enim insulam bello subegerat, Lygdamidiq; permiserat, quum antehac etiã Delum insulam ex oraculis expiasset. Expiauit autem, quatenus prospectus à templo ferebatur, eatenus ex omni loco cadaueribus effossis, & in alium eiusdem insulæ locum translatis. Itaque Pisistratus tyrannide potitus est, Athenien-siũ aliis in prælio cæsis, aliis vna cũ Alcmæonidis domo profugis. ¶ LXV Hũc ita Athenienslibus imperantẽ ea tempestate Crœsus audiebat: Lacedæmonios quoque magnis è cladibus eteptos, & iam Tegeatibus bello superiores esse. Quippe sub Leonte & Hegesicle Spartæ regnãtibus, Lacedæmonii quum cetera bella prospère gessissent, aduersus solos Tegeates cladem acceperant. Et antea fere ex omnibus Græcis pessime morati fuerant,[3] tam circa se quam circa hospites nullo consuetudinis conuersationisque commercio: quę instituta in melius mutauere, Lycurgo, viro inter Spartiatas probato, Delphos ad oraculum profecto: cui, simulatque in ædem ingressus est, Pythia hæc inquit,

Ad mea veneisti præpinguia templa Lycurge,
Grate Ioui & cunctis qui tecta tuentur olympi.
Ambigo vaticinèr sis vtrum, virue deusne:
Sed multo magis esse deum te credo Lycurge.

Nonnulli præter hæc aiunt Pythiam ei exposuisse instituta quæ nunc à Spartiatis seruantur. Ipsi tamen Lacedæmonii volunt, Lycurgũ, quũ esset tutor & idem patruus Leobotę Spartiatarũ regis

τοῦ Ἀθηναίοις πρέποντα. φθεγξαμένων δὲ τούτων, βουλὴν ἐνθαῦτα σοφωτάτην Πεισίστρατος ἐπιτεχνᾶται, ὅκως μήτε ἀλισθεῖεν ἔτι οἱ Ἀθηναῖοι, διεσκεδασμένοί τε εἶεν. ἀναβιβάσας τοὺς παῖδας ἐπὶ ἵππους, τοιούτους ἐπέπεμπεν. ⓐ καταλαμβανόντες τοὺς φεύγοντας, ἔλεγον τὰ ἐντεταλμένα ὑπὸ τοῦ Πεισιστράτου, θαρσέειν τε κελεύοντες, καὶ ἀπιέναι ἕκαστον ἐπὶ τὰ ἑωυτῶν. Πειθομένων δὴ τῶν Ἀθηναίων, οὕτω δὴ Πεισίστρατος τρίτον ἔχων Ἀθήνας, ἐρρίζωσε τὴν τυραννίδα, ἐπικούροισί τε πολλοῖσι, καὶ χρημάτων συνόδοισι τῶν μὲν, αὐτόθεν, τῶν δὲ, ἀπὸ Στρυμόνος ποταμοῦ συνιόντων· ὁμήρους τε τῶν προαπολαμειναντων Ἀθηναίων καὶ μὴ αὐτίκα φυγόντων παῖδας λαβών, καὶ κατατήσας ἐς Νάξον. καὶ γὰρ ταύτην ὁ Πεισίστρατος κατεστρέψατο πολεμῳ, καὶ ἐπέτρεψε Λυγδάμει. τοὺς μὲν νεκροὺς ἐπὶ τούτοισι, τὴν νῆσον Δῆλον καθήρας ἐκ τῶν λογίων. καθήρας δὲ ὧδε· ἐς ὅσον ἐπόμενος τοῦ ἱροῦ εἶχεν, ἐκ τούτου τοῦ χώρου πάντας ὀρύξας τοὺς νεκροὺς, μετεφόρεεν ἐς ἄλλον χῶρον τῆς Δήλου. καὶ Πεισίστρατος μὲν ἐτυραννεύετο Ἀθηναίων· Ἀθηναίων δὲ οἱ μὲν ἐν τῇ μάχῃ ἐπεπτώκεσαν, οἱ δὲ αὐτῶν μετ' Ἀλκμαιωνίδεω ἐφυγον ἐκ τῆς οἰκίης. Τοὺς μὲν νυν Ἀθηναίους τοιαῦτα ⓑ χρόνον τοῦτον ἐπυνθάνετο ὁ Κροῖσος κατεῖναι· τοὺς δὲ Λακεδαιμονίους ἐκ κακῶν τε μεγάλων πεφυγότας, καὶ ἐόντας ἤδη τῷ πολέμῳ κατυπερτέρους Τεγεητέων. ἐπὶ γὰρ Λέοντος βασιλεύοντος καὶ Ἡγησικλέος ἐν Σπάρτῃ, τοὺς ἄλλους πολέμους νικῶντες ⓒ Λακεδαιμόνιοι, τοὺς Τεγεήτας μούνους τοὺσδε ἐπλαιον. Τὸ δὲ ἔτι πρότερον τούτων, καὶ κακονομώτατοι ἦσαν πάντων δὴ τῶν κατ' ἐμὲ Ἑλλήνων, καὶ κατά τε σφέας αὐτοὺς, καὶ ξείνοισιν ἀπροσμίκτοι. μετέβαλον δὲ ὧδε ἐς εὐνομίην· Λυκούργου τῶν Σπαρτιητέων δοκίμου ἀνδρὸς ἐλθόντος ἐς Δελφοὺς ἐπὶ τὸ χρηστήριον, ὡς ἐσῆιε ἐς τὸ μέγαρον, βοᾷ ἡ Πυθίη λέγει τάδε,

Ἥκεις ὦ Λυκόεργε ἐμὸν πολὺ πίονα νηὸν,
Ζηνὶ φίλος, καὶ πᾶσιν ὀλυμπια δώματ' ἔχουσι.
Δίζω ἦ σε θεὸν μακρυβούλοιο, ἦε καὶ ἄνδρα.
Ἀλλ' ἔπι καὶ μᾶλλον θεὸν ἔλπομαί σ' ὦ Λυκόεργε.

Οἱ μὲν δή τινες καὶ τούτοισι λέγουσι καὶ φέρουσι αὐτῷ τῷ Πυθίῳ ⓓ νῦν κατεστέωτα τὸν κόσμον Σπαρτιήτησιν· ὡς δὲ αὐτοὶ Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, Λυκοῦργον ἐπιτροπεύοντα Λεωβώτεω, ἀδελφιδέου μὲν ἑωυτοῦ, βασιλεύοντος δὲ Σπαρτιητέων,

1 Ne dispersi Athenienses, amplius conglobarentur. 2 Crœsus igitur per id tempus Athenienses eò rẽdactos esse intellexit: Lacedæmonios autem mag. 3 Nullo neque inter se neque cum peregrinis commercio, sed ad æquam & honestã legibus institutam gubernationem sic transierunt.

ἐκ Κρήτης ἀγαγέσθαι ταῦτα. ὡς γὰρ ἐπετρόπευσε, τάχιστα μετέστησε τὰ νόμιμα πάντα, καὶ ἐφύλαξε ταῦτα μὴ παραβαίνειν. μετὰ δὲ, τὰ ἐς πόλεμον ἔχοντα, ἐνωμοτίας, καὶ τριηκάδας καὶ συσσίτια· πρὸς τε τούτοισι, ἔφορούς καὶ γερόντων ἔστησε Λυκοῦργος. Οὕτω μὲ μεταβαλόντες βὺ νομίμησαν. τῷ δὲ Λυκούργῳ τελευτήσαντι ἱρὸν ἐδείμαντο, σέβοντες μεγάλως. οἷα δὲ ἐν τε χώρῃ ἀγαθῇ, καὶ πλήθει οὐκ ὀλίγων ἀνδρῶν, αὐά τε ἔδραμον αὐλικά, καὶ εὐθηνήθησαν. καὶ δὴ σφι οὐκέτι ἀπέχρη ἡσυχίη ἄγειν, ἀλλὰ καταφρονήσαντες Ἀρκάδων χρέωνες εἶναι, ἔχρηζον πειρᾶν ἐν Δελφοῖσι ἐπὶ πάσῃ τῇ Ἀρκάδων χώρῃ. ἡ δὲ Πυθίη σφι ἔχρησε τάδε,

Ἀρκαδίην μ' αἰτεῖς; μέγα μ' αἰτεῖς· οὐ δώσω.
Πολλοὶ ἐν Ἀρκαδίῃ βαλανηφάγοι ἄνδρες ἔασιν,
Οἵ σ' ἀποκωλύσουσιν. ἐγὼ δέ τοι οὐ φθονέω.
Δώσω τοι Τεγέην ποσὶ καλλιχόρους ὀρχήσασθαι,
Καὶ καλὸν πεδίον σχοίνῳ διαμετρήσασθαι.

Ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, Ἀρκάδων μὲν τῶν ἀνδρῶν ἀπείχοντο· οἱ δὲ, ὡς δεσμὰς φερόμενοι, ὑπὸ Τεγεητέας ἐστρατεύοντο, ξεσμῷ τε διαβήλῳ πίσυνοι, ὡς δὴ ἀξανδραποδιουμένους τοὺς Τεγεήτας. ἑωυτῶν δὲ τῇ συμβολῇ, ὅσοι αὐτέων ἐζωγρήθησαν, δεσμὰς τε ἐνεγκόντες τὰς ἐφέροντο αὐτοὶ, καὶ σχοίνῳ διαμετρησάμενοι τὸ πεδίον τὸ Τεγεητέων, ἐργάζοντο. αἱ δὲ πέδαι αὗται ἐν τῇσιν ἐδέδεατο, ἐπὶ καὶ ἐς ἐμὲ ἦσαν σῶαι ἐν Τεγέῃ, περὶ νηὸν τῆς Ἀλαίης Ἀθηναίης κρεμάμεναι. Κατὰ μὲν δὴ τοῦτον πόλεμον συνεχέως αἰεὶ κακῶς ἀέθλεον πρὸς τοὺς Τεγεήτας. κατὰ δὲ τοῦτον κατὰ Κροῖσον χρόνον, καὶ τὸν Ἀναξανδρίδεω τε καὶ Ἀρίστωνος βασιλεύοντα, ἐν Λακεδαίμονι ἤδη Σπαρτιῆται κατυπέρτεροι τῶν πολέμων ἐγεγένεσαν, ξεσμῷ τοιῷδε χρησάμενοι· ὅπως αἰεὶ τῶν πολέμων ἑωυτῶν ἐόντων κρέσσονες τῶν Τεγεητέων, πέμψαντες θεοπρόπους ἐς Δελφοὺς, ἐπηρώτεον ἵνα αἱρεθεῖεν ἱλασάμενοι, κατύπερτε τῶν πολέμων Τεγεητέων γένοιατο. ἡ δὲ Πυθίη σφι ἔχρησε, τὰ Ὀρέστεω τοῦ Ἀγαμέμνονος ὀστέα ἐπαναγομένους. ὡς δὲ αὖθις εὑρεῖν οὐκ οἷοί τε ἐγίνεατο τὸν θήκην τοῦ Ὀρέστεω,

γρ. ἀθηνήθησαν.

γρ. ἵμως

è Creta hæc attuliſſe. Siquidem quum primum tutor factus eſt, omnia iura immutauit: deditque operam ne quis ea tranſgrederetur: deinde vero quæ ad bellum pertinent, [1] enomotias, triacadas, & ſyſſitia: ſuper hæc inſtituit *tribunos plebis*, ephoros ac ſenatores. Ita illi ad rectum vitæ genus tranſlati ſunt à Lycurgo: quem vita defunctum, delubro ædificato egregie colunt. [2] Ex quo, cum bonitate ſoli, tum non exigua hominum copia, diſcurrerunt ſtatim, ac benigne rem geſſerunt. Nec amplius contenti otio frui, quum ſe Arcadibus præſtantiores eſſe arbitrarétur, de omni illorum terra *occupanda* oraculum Delphicum conſuluerunt. Quibus Pythia reſpondit,

Me petis Arcadiam? multum petis: haud tibi tradam.
Multi apud Arcadiam veſcentes glande viri ſunt,
Qui te reiicient. tibi ego haud inuidere quicquam,
Saltādā Tegeā plāta plaudēte dabūrus:
Vtq; queas campū metiri fune feracem.

Hæc reſponſa vbi accepere Lacedæmonii, à ceteris Arcadibus abſtinentes, bellum intulere Tegeatibus, ferentes ſecum compedes: videlicet captioſo freti oraculo, tanquam eſſent ipſi redacturi Tegeatas in captiuitatem. Verum congreſſi prœlio ac fugati, quicunque eorum viui ſunt capti, eiſdem quas ipſi attulerunt compedibus induti, campum Tegeatem metiti fune coluerũt. Compedes autem quibus vincti fuerant, ad noſtram vſque memoriam incolumes fuere circa templum Mineruæ Alex *apud Tegeam* ſuſpenſæ. Atque ſuperiore quidem bello Lacedæmonii aduerſus Tegeatas aſſidue ſemper male pugnauerant: Crœſi tamen ætate & Anaxandridæ Ariſtoniſque, regum ſuorum, longe ſuperiores contra eoſdem extiterunt, hunc in modum tales effecti: Quum ſemper in bello à Tegeatibus ſuperarentur, miſſis Delphos conſultoribus, oraculum ſunt ſciſcitati quemnam deorũ placarẽt vt Tegeatũ victores exiſterent. His Pythia reſpõdit, id fore ſi oſſa Oreſtis filii Agamemnonis referrent. Cuius vrnam quũ nequirent inuenire,

1 *Enomotiæ erant viginti quinque virorum collegia, & ſecundum alios plurium: eratque hic ſextus à rege magiſtratus. Triacades, triginta virorum collegia, Syſſitia, cœtus in quos diſtributi ciues, cibum communiter capiebant.* 2 Quumque in fertili & populoſa regione verſarentur, excurrerunt ſtatim, & proſpere rem geſſ. *vel*, ſecunda fortuna vſi ſunt. *Sed αὐὰ τὰ ἐξῆς μὴ exponitur etiam* ſuccreuerunt, *ex Suida: quem vide.*

rurſus

rursus ad deum mittunt de loco sciscitatum in quo situs Orestes esset. Hæc nunciis interrogantibus, ita Pythia inquit,

Est quædam Arcadiæ Tegea, in regione patenti:
Hic duo flant venti vi perquam vehemente coacti,
[1] Forma hostis forma, & plaga superindita plagæ
Hic Agamemnonides terra omniparente tenetur
Quo tu sublato Tegeæ sperabere victor.

Vbi hæc audierunt Lacedæmonii, nihilo tamen minus [2] inuentione frustrabantur, etsi omnia disquirentes: donec Liches, vnus Spartiatarum, eorum qui benemeriti vocantur, comperit. [3] Sunt autem benemeriti, ex ciuibus semper militia equestri perfunctis, quini quotannis, qui quo anno ex equitibus Spartiatis exeunt, ne torpescant, alii aliò mittuntur. Ex his Liches quum LXVIII esset, rem illam apud Tegeam adinuenit, fortuna pariter atque solertia vsus. [4] nam quum Tegeates à Lacedæmoniis hoc anno commercio mutuo adeundi essent, & iste in ærariam officinã veniisset, intuebatur ferrum dum procudebatur. Quo in spectaculo admirabundum animaduertens faber ferrarius, intermisso opere, Quanto magis Lacon hospes, inquit, admirarere, si idem quod ego tu nosses, qui tantopere admiraris ferrarium opificium. In hac enim corte puteum facere quum vellem, incidi in loculum septem cubitorum: & quia incredulus eram omnino fuisse maiores quàm nunc sunt homines, aperui eum, & inueni cadauer æquali cum loculo longitudine: quam vbi mensus sum, iterum obrui. Hæc illo referente quæ videret, Liches considerans, coniectauit hunc ex oraculo esse Orestem, hac videlicet coniectura: duos quidem quos cernebat fabri ferrarii folles, totidem cõperit esse ventos: incudẽ vero & malleum, [5] formam formæ hostem: ferrum vero quod procuderetur. [6] plagam superinditam plagæ: hac ratione id conjectans, quod in plagam hominis ferrũ inuentum sit. Hæc itaq; secum agitans, Spartã regressus, rem omnem Lacedæmoniis refert. Illi [7] ex cõposito hominẽ

ἔπεμπον αὖτις ἐς Τεγέην ἐπερησομένους περὶ χώρου ἐν τῷ κείοιτο ὁ Ὀρέστης. ἐπειρωτῶσι δὲ ταῦτα τοῖσι θεοπρόποισι λέγει ἡ Πυθίη τάδε,

Ἔστι τις Ἀρκαδίης Τεγέη λιπαρῷ ἐνὶ χώρῳ, χ. λευρῷ
Ἔνθ' ἄνεμοι πνείουσι δύο κρατερῆς ὑπ' ἀνάγκης,
Καὶ τύπος ἀντίτυπος, καὶ πῆμ' ὑπὸ πήματι κεῖται· χ. πήματι κεῖται
Ἔνθ' Ἀγαμεμνονίδην κατέχει φερέζοος αἶα·
Τὸν σὺ κομισσάμενος, Τεγέης ὑπατος ἀρότης ἔσῃ·
ὡς δὲ καὶ ταῦτα ἤκουσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἀπιγμένοι τῆς ἐξευρέσιος τοῦδε ἕνεκα πολλὰ διζήμενοι ἐς οὗ δὴ Λίχης τῶν ἀγαθοεργῶν καλεομένων Σπαρτιητέων ἀνεῦρε. οἱ δὲ ἀγαθοεργοί εἰσι τῶν ἀστῶν, ἐξιόντες ἐκ τῶν ἱππέων ἀεὶ οἱ πρεσβύτατοι, πέντε ἔτεος ἑκάστου. τοὺς δεῖ τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν τὸν αὐτὸν ἐξιόσιν ἐκ τῶν ἱππέων, Σπαρτιητέων τοῖσι κοινῷ δόγματι πεμπομένους, μὴ ἐλινύειν ἄλλους ἄλλη. Τουτέων δὴ τῶν ἀνδρῶν Λίχης ἀνεύρε ἐν Τεγέῃ, καὶ χ. Λίχης
συντυχίῃ χρησάμενος καὶ σοφίῃ. ἐούσης γὰρ τοῦτον τὸν χρόνον ἐπιμιξίης πρὸς τοὺς Τεγεήτας, ἐλθὼν ἐς χαλκήιον, ἐθηεῖτο σιδηρον ἐξελαυνόμενον· καὶ ἐν θωύματι ἐὼν, ὁρέων ὃ ποιεόμενον. μαθὼν δέ μιν ὁ χαλκεὺς ἀποθωυμάζοντα, εἶπε· παυσάμενος τοῦ ἔργου, Ἦκου ἄν, ὦ ξεῖνε Λάκων, εἶδες τὰ μὲν ἐγὼ, καρτα ἂν ἐθωύμαζες, ὅκου νεῦ ὅτω τυχόντι θωύμα ποιεόμενος τὴν ἐργασίην τοῦ σιδήρου. ἐγὼ γὰρ ἐν τῇδε θέλων τῇ αὐλῇ φρέαρ ποιήσασθαι, ὀρύσσων, ἐπέτυχον σορῷ ἑπταπήχεϊ. ταύτην ἐπιστίης μὴ μὲν δοκέειν μηδαμῇ μείζονας ἀνθρώπους τῶν νῦν, ἀνοίξας αὐτὴν, καὶ εἶδον νεκρὸν μηκείην ἴσον ἐούσαν τῇ σορῷ· μετρήσας δὲ, συνέχωσα ὀπίσω. ὁ μὲν δὴ ἔλεγε τὰ περ ὁπώπεε· ὁ δὲ, συνώσας τὰ λεχθέντα, συνεβάλλετο Ὀρέστεα εἶναι τὸν θεοπρόπιον τοῦτον εἰκάζων, τῇδε συμβαλλόμενος· τοῦτον τὸν χαλκεύς δύο φύσας, τοῦτον ἀνέμους εἶναι ἐόντας· τὸν δὲ ἄκμονα, καὶ τὸν σφύρεαν, τὸν μὲν τύπον καὶ ἀντίτυπον· τὸν δὲ ἐξελαυνόμενον, σίδηρον, τὸ πῆμα ὑπὸ πήματι κείμενον· καὶ τοιόν- χ. πήματι
δε μιν εἰκάζων, ὡς ὑπὸ κακῷ ἀνθρώπου σίδηρος ἀνεύρηται. συμβαλλόμενος δὲ ταῦτα, καὶ ἀπελθὼν ἐς Σπάρτην, ἔφραζε Λακεδαιμονίοισι πρὸς τὸ πρῆγμα. ὁ δὲ, οὐ λόγου πλαστοῦ ἐπε-

1 Hic typus antitypus, noxæ & superindita noxa. *Quid autem hoc sibi velit, paulo post exponetur.* 2 Ab inuentione aberrant. 3 Benemeriti autem illi (seu benefici) sunt quini ciues ex equitibus ætate maxime prouecti, qui singulis annis exeunt. Quos oportet eo anno quo egrediuntur, communi consilio ex equitibus Spartanis alios aliò dimissos, nusquam moram trahere. 4 Nam quum Lacedæmoniis Tegeatas adeundi facultas hoc tempore esset. 5 Typum esse & antitypum. *Typum vocat malleum ictum incudi impingentem: quem quum vicissim repellat incus, antitypus vocatur, quasi vicissim feriens.* 6 Noxam superinditam noxæ hac ratione id conjectans quod in damnum hominis fer. 7 Per simulationem hominem crimine intentato, exil.

χ. ἐδίωκον νείχθντες ⓐ αὐλίω," ἐδίωξαν. ὁ δὲ, ἀπικόμθος ἐς Τεγέω, χὴ φράζων τὴν ἑωυτῦ συμφορὴν πρὸς τὸν χαλκέα, ἐμαθόλε παρ' ὃν ἐκδιδόντος τὴν αὐλίω. χρόνῳ ὑ ὡς ἀνέγνωσεν, ἐνοικίθη. ἀνορύξας ὑ τὸν τάφον, χὴ τὰ ὀστέα συλλέξας, οἴχελο φέρων ἐς Σπάρτιν. χὴ ἀπὸ τύλου τῦ χρόνου, ὅκως ἐπειρώαλο ἀλλήλων, πολλῷ κατυπέρτεροι ἦ πολέμῳ ἐκίνονλο οἱ Λακεδαιμόνιοι· ἤδη δέ σφι χὴ ἡ πολλὴ τῆς Πελοποννήσου ἐπ' ἐωυτῶν ἐγεγόμενο.

Ταῦτα δὴ ὧν πθόμενος ὁ Κροῖσος, ἔπεμπε ἐς Σπάρτιν ἀγγέλους δῶρά τε φέροντας, χὴ δεησομθους συμμαχίης· ἐπιλεγθμθος τε τὰ λέγειν χρεών. ⓐ ὑ, ἐλθόντες ἔλεγον, Ἐπεμψε ἡμέας Κροῖσος ὁ Λυδῶν τε χὴ ἄλλων ἐθνέων βασιλεὺς, λέγων τάδε, Ὦ Λακεδαιμόνιοι, χρήσανλος θεοῦ ⓦ Ἕλλωα φίλον ποιεῦσθαι, ὑμέας ἐπὶ πυθόμθος ταῦτα ἐπῃρόμθος τῆς Ἑλλάδος) ὑμέας ὧν χρὴ ἑκόντα τὸ χρηστήριον ποιέσθαι κάλεόμθος, φίλος τε θέλων γενέσθαι χὴ σύμμαχος αὐτῶν τε δόλου χὴ ἀπάτης. Κροῖσος μὲν δὴ ταῦτα δι' ἀγγέλων ἐπεκηρυκεύετο. Λακεδαιμόνιοι ὑ, ἀκηκοότες χὴ αὐτοὶ τὸ θεοπρόπιον τὸ Κροίσῳ γενόμθον, ἥδησάν τε τῇ ἀφίξει τῶν Λυδῶν, χὴ ἐποιήσαντο ὅρκια ξεινίης πρός χὴ ξυμμαχίης. χὴ γὰρ τινες αὐτοῖς εὐεργεσίαι εἶχον ἐκ Κροίσου πρότερον ἐπὶ γενόμεναι. πέμψαντες γὰρ ⓐ Λακεδαιμόνιοι ἐς Σάρδις, χρυσὸν ὠνέοντο, ἐς ἄγαλμα βουλόμθοι χρήσασθαι τούτῳ, ὃ νῦν τῆς Λακωνικῆς ἐν Θορνακι ἵδρυται Ἀπόλλωνος· Κροῖσος δέ σφι ὠνεομένοισι ἔδωκε δωρεήν. Τουτέων τε ὧν εἵνεκα οἱ Λακεδαιμόνιοι τὴν συμμαχίην ἐδέξαντο, χὴ ὅτι ἐκ πάντων σφέας προεκρίναν Ἑλλήνων, αἱρέεσθαι φίλους. χὴ τόδε μέν, αὐτοὶ ἔσαν ἕτοιμοι ἐπαγγείλασθαι· τόδε ὑ, ποιησάμθοι χρητῆρα χάλκεον, ζωδίων τε ἔξωθεν πλήσαντες περὶ ὃ χεῖλος, χὴ μεγάθει τριηκοσίους ἀμφορέας χωρέοντα, ἦλθον, δῶρον βουλόμθοι ἀντιδοῦναι Κροίσῳ. ἔσχε ὁ χρητὴρ οὐκ ἀπίκετο ἐς Σάρδις, δι' αἰτίας δι᾽ἃς λεγθμένας τάσδε· οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι λέγουσι ὡς ἐπείτε ἀγθμένος ἐς τὰς Σάρδις ὁ χρητὴρ ἐγίνετο χὴ τῶν Σαμίων, πυθόμθοι Σάμιοι ἀπελήσαντο αὐτὸν, νηυσὶ μακρῇσι ἐπιπλώσαντες· αὐτοὶ δὲ Σάμιοι λέγουσι ὡς ἐπείτε ὑστέρησαν οἱ ἄγοντες τὸν Λακεδαιμονίων ⓦ χρητῆρα, ἐπυθάνοντο δὲ Σάρδις τε χὴ Κροῖσον ἁλωκέναι, ἀπέδοντο ⓦ χρητῆρα ἐν Σάμῳ· ἰδιώτας δὲ ἄνδρας ποιεμθους

χ. ἐπιπλώσαντο.

criminis conuictum exilio damnant. Qui in Tegeam profectus, & calamitatem suam referens fabro ferrario, [1] conducit ab eo nolente vendere cortem. Ibique aliquandiu habitans, vbi rem cognouit, effosso sepulchro ossa collegit, eaque portans Spartam rediit. Quo ex tempore Lacedæmonii quoties cum Tegeatibus cõgressi sunt, superiores extitere: præterea vero magna etiam pars Peloponnesiã eis parebat. Hæc i- LXIX taque omnia Crœsus audiens, misit nũcios Spartam cum muneribus, ad rogãdam belli societatem, iussos dicere quæ oporteret, illi postquã peruenerunt, Nos (aiunt) Crœsus misit, Lydorum aliarumque gentium rex, ita inquiens, Lacedæmonii, quoniam deus oraculum reddidit vt Græcam mihi societatẽ adsciscerem, & vos inter Græcos antecellere audio, statui vos mihi in societatem ex oraculo prouocandos ad ineundam mecum quam cupio amicitiam atq; societatem, citrà dolum fraudemq;. Crœsus hæc per legatos nunciauit. Quorum aduentu Lacedæmonii, qui & ipsi oraculum audierant, gauisi, fœdus cum eis hospitii societatisque inierunt. Etenim iam antea intercedebant nõnulla Crœsi in Lacedæmonios beneficia. Nam quum illi misissent Sardis ad aurum coemendum, quo vsuri erant in id simulacrum Apollinis quod nunc positum est [2] apud Laconicam in Thornace, eo auro sunt à Crœso donati. Qua de LXX re Lacedæmonii, quodque se amicos ille præ omnibus Græcis delegisset, societatem admiserunt, & hoc denunciãti sese paratos exhibuerunt. Quod vbi extrinsecus fecerunt, pateram aheneam labiorum tenus frequentibus animalibus extrinsecus cælatam, triginta amphorarum capacem, dono afferebant, volentes Crœsum remunerari: sed eam Sardis non pertulerunt, propter alterutram harum quæ feruntur caussarum. Lacedæmonii quidem aiunt hanc pateram dum ferretur Sardis, [3] quum Samũ appulsi essent, à Samiis fuisse interceptam: qui, cognita re, nauibus istos longis aggressi fuere. Ipsi vero Samii aiunt, Lacedæmonios, qui pateram portabant, serò venientes, quum audissent Crœsum captũ esse cum Sardibus, illam in Samo vendidisse viris priuatis,

1 Conducebat, (*id est, conducere conabatur*) à non locante (*id est, à nolente conducere*) cortem. Vbi vero tandem ei persuasit *illam locare*, in habitare cœpit: ac eff. sep. 2 Apud Thornacem Laconicæ regionis. Et tum denunc. sese par. exhibuerunt: cum etiam fabricati erat. 3 Quum circa Samum essent.

qui eam

qui eam Iunonis templo dedicauere: & illos qui vẽdidissent, Spartam reuersos, forsitan dixisse à Samiis sibi fuisse ereptã. Ac de patera ita res se habet. ¶ Crœsus autem elusus oracuło, aduersus Cappadociam exercitus comparabat, spe & Cyrum & potentiam Persicam euertendi. Cui in hac apparanda expeditione occupato, Lydus quidam, nomine Sandanis, & antehac pro circumspecto habitus, & ob hanc quam dixit sententiam plus nominis apud Lydos consequutus, hunc in modum Crœso consuluit, aduersus tales viros expeditionem paras, rex, qui coriacea subligacula, quĩ è corio reliquam vestem ferunt: qui non quibus volunt cibis vescuntur, sed quos habent, vtpote regionem asperam incolentes. Ad hæc potu non vini vtuntur, sed aquæ: non ficos ad comedendum, nec aliud quicquam boni habentes. quibus quum nihil sit quod eripias, si viceris: sin victus fueris, animaduerte quot bona amittes. Vbi gustauerint illi nostra bona, [2] circumsistent nos, nec abigi poterunt. Equidem diis habeo gratiam, qui non induxerunt in animum Persis vt Lydos inuaderent. Hæc loquutus, non tamen Crœsum flexit. Etenim Persis, antequam Lydos subigerent, nihil erat neque lautum neque opiparum. Porro Cappadoces à Græcis Syri nominãtur: & erant hi Syri, antequam Persæ imperitarent, ditionis Medorum, tunc autem Cyro parebant. Siquidem imperium Medicum ac Lydum distermina-bat fluuius Halys, qui ex Armeno monte profluens, primum Cilicas, dehinc Matienos qui sunt ad dexteram, & Phrygas quid sunt ad lęuam: tum boream aduersus tendens, Syros, Cappadoces, Paphlagonesque interfluit: Cappadoces à dextra, Paphlagones à sinistra perstringens. Ita flumen Halys cuncta fere superiora Asiæ, à mari quod Cypro obiectum est, ad Euxinum vsq; Pontum dirimit. Est autem dorsum totius huius regionis, longitudine quinq; dierum itineris viri expediti. Itaque aduersus Cappadociam Crœsus cum exercitu profectus est, cupidus cum hanc partem soli fœcundi suo adiiciendi, tum vel magis, fiducia oracułorum, Cyrum vlciscendi: propter Astyagem, Cyaxaris filium, Medorum regem, affinem suum, quẽ Cyrus Cambysis filius prœlio

LXXI

LXXII

LXXIII

ἀναξεῖναι μὲν ἐς Ἥραιον· τάχα δὲ αὖ καὶ ⓐ ἀποδόμωοι λέγοιεν ἀπικομένοι ἐς Σπάρτην ἐξ ἀπαιρεθείσαν· ὑπὸ Σαμίων. τῷ μὲν νυν τὸν χρηστήρια οὕτω ἔσχε. Κροῖσος δὲ ἀμύρτων τὸν χερσαῖον, ἐποιέετο στρατηίην ἐς Καππαδοκίην, ἐλπίσας καταιρήσειν Κῦρόν τε καὶ τὴν Περσέων δύναμιν. προσκυζομένου δὲ Κροίσου στρατεύεσθαι ἐπὶ Πέρσας, τῶν περ Λυδῶν, νομιζομένος καὶ πρόσθεν εἶναι σοφός, ἀπὸ δὲ τούτης τῆς γνώμης καὶ τὸ παρὰ σοῦ ὄνομα ἐν Λυδοῖσι ἔχων, συνεβούλευσε Κροίσῳ τάδε, (σοῦ ὄνομα ⓐ ἦν Σάνδανις) Ὦ βασιλεῦ, ἐπ' ἄνδρας τοιούτους στρατεύεσθαι προσκυζέαι, οἳ σκυτίνας μὲν ἀναξυρίδας, σκυτίνην δὲ τὴν ἄλλην ἐσθῆτα φορέουσι· σιτέονται δὲ ὦν ὅσα ἐθέλουσι, ἀλλ' ὅσα ἔχουσι, χώρην ἔχοντες τραχείην. πρὸς δὲ, οὐκ οἴνῳ προσχρέωνται, ἀλλὰ ὑδροποτέουσι. οὐ σῦκα δὲ ἔχουσι τρώγειν, οὐκ ἄλλο ἀγαθὸν οὐδέν. τοῦτο μὲν, ἢν νικήσῃς, ἰσφέας ἀπαιρήσεαι, τοῖσι ὅστι μηδέν· τοῦτο δὲ, ἢν νικηθῇς, μάθε ὅσα ἀγαθὰ ἀποβαλέαι. γευσάμενοι γὰρ τῶν ἡμετέρων ἀγαθῶν, προσέξονται, οὐδὲ ἀπωστοὶ ἔσονται. ἐγὼ μὲν νυν θεοῖσι ἔχω χάριν, οἳ οὐκ ὅτι νόον ποιέουσι Πέρσῃσι στρατεύεσθαι ἐπὶ Λυδούς. ταῦτα λέγων, οὐκ ἔπειθε τὸν Κροῖσον. Πέρσῃσι γὰρ, πρὶν Λυδοὺς καταστρέψασθαι, ἦν οὔτε ἀβρὸν οὔτε ἀγαθὸν οὐδέν. Οἱ δὲ Καππαδόκαι ὑπ' Ἑλλήνων Σύριοι ὀνομάζονται. ἦσαν δὲ ⓐ Σύριοι τότε, τὸ μὲν πρότερον ἢ Πέρσας ἄρξαι, Μήδων κατήκοοι, τότε δὲ, Κύρου. ὁ γὰρ ὅρος ἦν τῆς τε Μηδικῆς ἀρχῆς καὶ τῆς Λυδικῆς, ὁ Ἅλυς ποταμός, ὃς ῥέει ἐξ Ἀρμενίου οὔρεος διὰ Κιλίκων. μετὰ δὲ, Ματιηνοὺς μὲν ἐν δεξιῇ ἐχόμενος· ἐκ δὲ τοῦ ἑτέρου, Φρύγας. παραμειβόμενος δὲ τούτους, καὶ ῥέων ἄνω πρὸς βορέω ἄνεμον, ἔνθεν μὲν Συρίους Καππαδόκας ἀπέργει, ἐξ εὐωνύμου δὲ Παφλαγόνας. οὕτω ὁ Ἅλυς ποταμὸς ἀποτέμνει σχεδὸν πάσης τῆς Ἀσίης τὰ κάτω ἐκ θαλάσσης τῆς ἀντίον Κύπρου ἐς τὸν Εὔξεινον πόντον· ἔστι δὲ αὐχὴν οὗτος τῆς χώρης ταύτης ἀπάσης, μήκος ὁδοῦ βαδίζοντι ἀνδρὶ, πέντε ἡμέραι ἀναγόμενῳ τάδε. Ἐστρατεύετο δὴ ὁ Κροῖσος ὅτι τὴν Καππαδοκίην τήνδε εἶνεκε, καὶ ἧς ἵμερος, προσκτήσασθαι πρὸς τὴν ἑωυτοῦ μοίρην βουλόμενος, καὶ μάλιστα ὡς χρηστηρίῳ πίσυνος ἐὼν, καὶ ἱέμενος ἐξελεῖν ὑπὸ Ἀστυάγεος Κῦρον. Ἀστυάγεα γὰρ τὸν Κυαξάρεω, ἐόντα Κροίσου μὲν γαμβρὸν, Μήδων δὲ βασιλέα, Κῦρος ὁ Καμβύσεω καταστρε-

1 *Vel*, Coriacea femoralia. *Intelligere autem videtur quæ & bracæ dicuntur.* 2 Pertinaciter *eo* retinebunt.

φάμενος εἶχε, ἁρπαζομένων γαμβρὸν Κροίσῳ ὧδε. Σκυθέων τῶν νομάδων ἰλὴ ἀνδρῶν στασιάσασα, ὑπεξῆλθε ἐς γῆν τὴν Μηδικήν· ἐντεῦθεν δὲ τὴν χέρνον τῶν Μήδων Κυαξάρης ὁ Φραόρτεω τοῦ Δηιόκεω, οὗτος δὴ Σκύθας ἰδιώτας τὸ πρῶτον ἐσηλθε δεῦρο, ὡς ἐόντας ἱκέτας· ὥστε δὲ πολλῷ ποιεόμενος αὐλίσας, παῖδά σφι παρέδωκε τὴν γλῶσσάν τε ἐκμαθεῖν, καὶ τὴν τέχνην τὴν τόξου χρέοντες δὲ ἁρπάζοντες ἐθηρεύοντο τὰ ἄγρια, καὶ ἀεί τι φερόντων, καὶ ποτε συνέβη ἐλθεῖν σφέας μηδὲν ἁρπασαντας· οἱ δὲ αὐλίσας κενῇσι χερσὶ, ὁ Κυαξάρης, (ἦν γὰρ, ὡς δὴ ἔοικε, ὀργῇ οὐκ ἄκρος) πρηνέως χαρίσασθαι οὐκ ἐθέλων ἀτιμίῃ. οἱ δὲ, ταῦτα παθόντες ὑπὸ Κυαξάρεω, ὥστε ἀνάξια σφέων ἐωυτῶν πεπονθότες, ἐβουλεύσαντο τὴν παῖδα σφίσι διδασκομένων παίδων ἕνα κατακόψαι· σκευάσαντες δὲ αὐτὸν ὥσπερ ἐώθεσαν καὶ τὰ θηρία σκευάζειν, Κυαξάρῃ δῶρα φέροντας, ὡς ἄγριον δὴθεν· δόντες δὲ, τὴν ταχίστην κομίζεσθαι παρὰ Ἀλυάττεα τὸν Σαδυάττεω ἐς Σάρδις. ταῦτα καὶ δὴ ἐγένετο. καὶ γὰρ Κυαξάρης καὶ οἱ παρεόντες δαιτυμόνες τὴν πρεσβὺν τουτέων ἐπάγαντο· καὶ οἱ Σκύθαι ταῦτα ποιήσαντες, Ἀλυάττεω ἱκέται ἐγένοντο. Μετὰ δὲ ταῦτα (οὐ γὰρ δὴ ὁ Ἀλυάττης ἐξεδίδου τοὺς Σκύθας ἐξαιτέοντι Κυαξάρῃ) πόλεμος τοῖσι Λυδοῖσι καὶ Μήδοισι ἐγεγόνεε ἐπ' ἔτεα πέντε· ἐν τοῖσι πολλάκις μὲν οἱ Μῆδοι τοὺς Λυδοὺς ἐνίκησαν, πολλάκις δὲ οἱ Λυδοὶ τοὺς Μήδους· ἐν δὲ καὶ νυκτομαχίην τινὰ ἐποιήσαντο. Διαφέρουσι δὲ σφι βάτι ἴσους τὸν πόλεμον, τῷ ἕκτῳ ἔτεϊ συμβολῆς γενομένης, συνέβη εἶκε ὥστε τῆς μάχης συνεχεώσης, τὴν ἡμέρην ἐξαπίνης νύκτα γενέσθαι. τὴν δὲ μεταλλαγὴν ταύτην τῆς ἡμέρης Θαλῆς ὁ Μιλήσιος τοῖσι Ἴωσι προηγόρευσε ἔσεσθαι, οὖρον προθέμενος ἐνιαυτὸν τοῦτον ἐν τῷ δὴ καὶ ἐγένετο ἡ μεταβολή. οἱ δὲ Λυδοί τε καὶ οἱ Μῆδοι ἐπεί τε εἶδον νύκτα ἀντὶ ἡμέρης γινομένην, τῆς μάχης τε ἐπαύσαντο, καὶ μᾶλλόν τι ἔσπευσαν καὶ ἀμφότεροι εἰρήνην ἑωυτοῖσι γενέσθαι. οἱ δὲ συμβιβάσαντες αὐτοὺς, ἔσαν οἵδε, Συέννεσίς τε ὁ Κίλιξ, καὶ Λαβυνήτος ὁ Βαβυλώνιος· οὗτοί σφι καὶ ὅρκιον οἱ ἀπεύσαντες γενέσθαι ἔσαν, καὶ γάμον ἐπαλλαγὴν ἐποίησαν· Ἀλυάττεα γὰρ ἔγνωσαν δώσειν τὴν θυγατέρα Ἀρυήνιν Ἀστυάγει τῷ Κυαξάρεω παιδί. ἀνάγκης γὰρ ἰσχυρῆς συμβάσιες ἰσχυραὶ οὐκ ἐθέλουσι συμμένειν. ὅρκια δὲ ποιέεται ταῦτα τὰ ἔθνεα τὰ περ τε Ἕλληνες

victum ceperat. Erat autem Crœso Astyages hunc in modum affinis: Apud Scythas pecuarios quum esset seditio, caterua quædam eorum [1] secessit in terram Medicam, qua tempestate Medorum tyrannus erat Cyaxares, Phraortæ filius, Deiocis nepos. qui Scythas hos, vtpote supplices, initio benigne alloquebatur ac plurimi faciebat, adeo vt [2] pueros eis traderet imbuendos tum lingua Scythica, tum artificio arcus vtendi. Interiecto deinde tempore, quum Scythæ venatum assidue irent & semper aliquid afferrent, nonnunquam tamen contingebat vt nihil caperent. Quos ita reuertentes manibus inanibus [3] Cyaxares (erat enim, quum ingenti tenebatur ira, peracerbus) probris insectabatur. Id illi, vt se indignum, à Cyaxare pati non ferentes, consilio habito decreuerunt vt aliquem eorum puerorum quos docerent, trucidarent: apparatumque vt feras apparare consueuerant, Cyaxari offerrent, perinde atque ferinam: idque quum obtulissent, quam celerrime se ad Alyattem Sadyattis filiũ Sardis conferrent. Quod & factum est. nam & Cyaxares & qui aderant conuiuę ex his carnibus gustauerunt: & Scythæ perpetrato hoc, Alyatti se supplices præbuerunt. Quos postea reposcenti Cyaxari (quod Alyattes reddere abnuerat) bellum inter Lydos Medosque quinquennale conflatum est. LXXIV. Quo in bello sæpe Medi, sæpe Lydi victores extiterũt, & nocturnum quoddam prœlium gesserunt. Sexto autem anno signis collatis, quum æquo marte certarent, [4] stante pugna cõtigit vt repente dies nox efficeretur. Quam immutationem huius diei futuram Thales Milesius Ionibus prædixerat, hunc ipsum annum præfiniens quo immutatio facta est. Lydi ac Medi vbi diem noctescere viderunt, à pugnando destiterunt: eoque propensius ad pacem inter se constituendam festinauerunt: autoribus conuentionis Syennesi Cilice & Labyneto Babylonio: qui vt iusiurandum intercederet & reconciliatio affinitate fieret, [5] properarunt: decernentes ab Alyatte Arienam filiam Astyagi Cyaxaris filio nuptum dandam. quoniam sine vehementi necessitudine conuentiones stabiles iniri non queunt. Ineunt autem hæc gentes fœdera cum cetera ritu Græcorum,

1 Subduxit se. 2 *Legit παῖδας σφιν παρ. Sic autem sequitur παιδων.* 3 Cyaxares (erat enim, vt reipsa ostendit, iræ impos) aspere admodum & indigne tractauit. 4 Inter pugnandum. 5 Operam dederunt.

[1] tum feriendo brachia qua illa humeris connectuntur, ac mutuum sanguinem delingendo. ¶ Hunc igitur Astyagem auum suum maternum Cyrus bello victum tenebat, ob eam quam in sequentibus indicabo causſam. Quo nomine Crœsus ei infensus, nunquid inferret Persis bellum, ad oracula *consulenda* miserat. Et quũ responsum reddidisset [2] haud syncerum, [3] secum facere interpretatus, in expeditionem profectus est [4] aduersus quandam Persarum partem. Atque vbi ad Halym fluuium peruenit, tunc (vt ego quidem sentio) pontibus ibi sitis copias traduxit: vt autem Græci dictitant, Thales Milesius traductor extitit. Nam quũ incertus animi Crœsus foret qua parte fluminis traiiceret exercitum (nullosdum enim ex illis põtibus ea tempestate fuisse) fertur Thales, qui in his castris aderat, fecisse vt fluuius qui ad læuam exercitus fluebat, flueret etiam ad dexteram. Fecisse autem hunc in modum: Fossam peraltam, exorsus supra castra, ductam in speciem lunæ, depressit, quæ castra, vt erant metata, à tergo amplecteretur: in quam quum traduxisset ex pristino alueo fluuium, iterum eum, vbi exercitus traiectus esset, in suum alueum refunderet. Itaq; quum celerrime fluuius diuisus esset, vtrinque vado meabilis effectus est. Quidam vero aiunt veterem etiam omnino exaruisse alueum. Cui rei equidem nõ accedo. quo enim modo qui rursum redierunt, illic transiuissent? LXXV

LXXVI Crœsus igitur exercitu traiecto, venit in Cappadociæ locum qui dicitur Pteria, omnium eius regionis tutissimum, iuxta vrbem Sinopem, fere ad pontum Euxinum sitam. Hic statiua habens, prædia Syrorum vastat, & vrbem Pteriorum expugnat diripitque. Cepit quoque cunctas circa vrbes, Syros nihil commeritos exterminans. Hinc Cyrus coacto suo exercitu, sumptisque omnibus qui in medio incolebant, obuiam pergit: missis tamẽ, antequam exercitum educeret, caduceatoribus ad Iones tentandos vt ad se à Crœso deficerent. Illis abnuentibus, profectus castra contra Crœsum posuit: ibidemq; in regione Pteria pro se vterque alterum lacessere. Commissaque acri pugna, & multis vtrinque cadentibus, ad extremum noctis interuentu dirimuntur, neutri victores. Atque hunc

ἐς πεζὸς τύπτοισι, ἐπεὰν τοῦ βεφλίονας ὀπιπάμπτω, ἐς τὸ αἷμορῥοΐσω, τὸ αἷμα ἀναλείχεσι ἀλλήλων. Τοῦτον δὴ ὧν Ⓦ Ἀστυάγεα Κῦρος εἶχε ἐωυτῷ μητροπάτορα καταστρεφάμενος ἔσχε, δι' αἰτίην τὴν ἐγὼ ἐν τοῖσι ὀπίσω λόγοισι σημανέω. τὰ Κροῖσος ὀπιμεμφόμενος τῷ Κύρῳ, ἐς τε τὰ χρηστήρια ἔπεμπε, εἰ τραλθύπτω ὀπὶ Πέρσας εἰρωτέων· καὶ δὴ καὶ ἀπιχθμένῳ χρησμοὶ κιβδήλου, ἐλπίσας περὶ ἐωυτῷ Ⓦ χρησμὸν εἶ), ἐστρατεύετο ἐς τὴν Περσέων μοῖρίω. ὡς δ' ἀπίκετο ὀπὶ τὸν Ἅλυν ποταμὸν ὁ Κροῖσος, τὸν νῦν λεύτεν, ὡς μὲν ἐγὼ λέγω, χτ' τὰς ἑούσας γεφύρας διεβίβασε Ⓦ τραλὸν· ὡς δ' ὁ πολλὸς λόγος Ἑλλήνων, Θαλῆς ὁ Μιλήσιος διεβίβασε Ⓐ. ἀπορέοντος γὰρ Κροίσου ὅκως Ⓐ διαβήσετ) τὸν ποταμὸν ὁ τραλὸς, (οὐ γὰρ δὴ ἐῖναί κω τότον Ⓦ χεῖνον τὰς γεφύρας ταύτας) λέγε) παρεόντα Ⓦ Θαλῆν ἐν τῷ τραλοπέδῳ, ποιῆσαι αὐτῷ τὸν ποταμὸν δεξιερῆς χεὸς ῥέοντα τὸ στρατῷ, καὶ ἐκ δεξιῆς ῥέῃν. ποιῆσαι δ' ὧδε· ἄνωθεν τοῦ τραλοπέδου δρέξάμενον, διώρυχα βαθέῖω ὀρύσσειν, ἀγοντα μιανοῖδέα, ὅκως ἂν τὸ τραλόπεδον ἱδρυμένον χτ' νότου λάβοι· ταύτην χτ' τὴν διώρυχα ἐκτεαπόμενος ἐκ τῶν ἀρχαίων ῥεέθρων, καὶ αὐτὸς τῷ δυμειβόμενος τὸ τραλόπεδον, ἐς τὰ ἀρχαῖα ἐσβάλλοι, ὥστε ἐπεί τε καὶ ἐφάνθη τάχιστα ὁ ποταμὸς, ἀμφοτέρη δεξαλὸς ἐγένετο. οἱ δ' καὶ τὸν θεῖον λέγουσι καὶ τὸ ἀρχαῖον ῥέεθρον ἐκποιῆσαι. δοκέω δὲ τοῦτο μὲν καὶ προσιέμεν. κῶς γὰρ ὀπίσω πορευόμενοι διέβησαν αὐτόν; Κροῖσος δ', ἐπεί τε διεβίβασε σὺν τῷ στρατῷ ἀπίκετο Καππαδοκίης ἐς τὴν Πτερίην καλεομένην, (ἔστι δὲ Πτερίη ὅδε τῆς χώρης ταύτης τὸ ἰσχυρότατον, κεῖται δὲ Σινώπην πόλιν τὴν ἐν Εὐξείνῳ πόντῳ μάλιστά κη κατημένην) σταθεὶς ἐστρατοπεδεύετο, φθείρων τοὺς Συρίων τοὺς κλήρους· καὶ εἶλε μὲν τοὺς Πτερίων τὴν πόλιν, καὶ ἀνδραποδίζετο, εἶλε δὲ τὰς περιοικίδας αὐτῆς πάσας· Συρίους τε τοὺς ἐνεόντας αἰτίους, οὐδὲν ἐόντας αἰτίους, ἀνάστους ἐποίησε. Κῦρος δ' ἀγείρας τὸν ἑωυτοῦ στρατὸν, καὶ παραλαβὼν τοὺς μεταξὺ οἰκέοντας πάντας, ἰὼν πρὸς Κροίσου. πρὶν δ' ἐξελαύνειν ὁρμῆσαι τὸν στρατὸν, πέμψας κήρυκας ἐς τοὺς Ἴωνας, ἐπειρᾶτο σφέας ἀπὸ Κροίσου ἀπιστάναι. Ἴωνες μὲν νυν οὐκ ἐπείθοντο. Κῦρος δ' ὡς ἀπίκετο, καὶ αὐτὸς τραλοπεδοῦτο πρὸς Κροίσῳ, συμβαλὼν ἐν τῇ Πτερίῃ χώρῃ ἐπειρῶντο χτ' ὁ ἰσχυρὸν ἀλλήλων. μάχης δ' καρτερῆς γενομένης, καὶ πεσόντων ἀμφοτέρων πολλῶν, τέλος οὐδέτεροι νικήσαντες διέστησαν, νυκτὸς ἐπελθούσης. καὶ τὰ μὲν

---

1 Tum secando brachia vsquedum sanguis profluat, ac mutuò illum delingendo. *Vt legatur* ἀμφιῤῥυτῳ, *pro* ἐμφερεῖτω. *Vide Tacitum, lib.* 12. 2 Captiosum. 3 A se facere. 4 In Persarum fines.

στραβπεδα ἀμφότερα ὕτως ἠγωνίσατο. Κροῖσος ὁ, μεμφθεὶς τῷ ὁ πλῆθος ὁ ἑωυτῷ στράτευμα ἰὼν δὲ οἱ ὁ σύμβολον στρατὸς πολλὸν ἐλάσσων ἢ ὁ Κύρου· τοῦτο μεμφθεὶς, ὡς τῇ ὑστεραίῃ οὐκ ἐπειρᾶτο ὀπίσω ὁ Κροῖσος, ἀπήλαυνε ἐς τὰς Σάρδις, ἐν νόῳ ἔχων, προσκαλέσας μὲ Αἰγυπτίους τῷ ὅρκιον (ἐποιήσατο γὰρ καὶ πρὸς Ἄμασιν βασιλεύοντα Αἰγύπτου συμμαχίην πρώτερον ἢ πρὸς Λακεδαιμονίους) μεταπεμψάμενος ὁ τὸν Βαβυλωνίους (τὸν γὰρ πρὸς τούτοις αὐτὸς ἐποιήσατο συμμαχίη ἐ- 10 τυράννευε ὁ τῶν Βαβυλωνίων τὸ χρόνον τοῦτον Λαβυνήτος) ἐπαγείλας ὁ τὸν Λακεδαιμονίοις παρῆναι ἐς χρόνον ῥητόν· ἀγείρας ὁ δὴ τούτους, καὶ τὴν ἑωυτοῦ συλλέξας στρατιήν, ἐνένωτο, τὸν χειμῶνα παρεὶς, ἅμα τῷ ἦρι στρατεύσειν ἐπὶ τοὺς Πέρσας. καὶ ὁ μὲ, ταῦτα φρονέων, ἀπίκετο ἐς τὰς Σάρδις· ἐπεμπέ τε κήρυκας τοὺς τὰς συμμαχίας, προερέοντας ἐς πέμπτον μιῆνα συλλέγεσθαι ἐς Σάρδις. τὸν ὁ παρεόντα τε καὶ μαχεσάμενον στρατὸν Πέρσῃσι, τοὺς ἐπὶ αὐτὸ ξείνικος, πολλὰ ἀφεὶς, διεσκέδασε· ὑδαμᾶ ἐλπίσας 20 μήκοτε ἄρα ἀγωνισάμενος οὕτω παμπληθίως Κύρος ἐλάσσωσι ἐπὶ Σάρδις. Ταῦτα ἐπιλεγομένῳ Κροίσῳ τὸ παράσημον πᾶν ἀνίων ἐπεπλήθη. φανέντων ὁ αὐτέων, οἱ ἵπποι μετιέντες τὰς νομὰς νέμεσθαι, φοιτέοντες κατὰθιον. ἰδόντι ὁ τῷ Κροίσῳ τοῦτο, ὥσπερ καὶ ἐπ' ἐμοὶ, ἔδοξε τέρας εἶ)· αὐτίκα δὲ ἐπεμπε θεοσκόπους ἐς τοὺς ἐξηγητὰς Τελμισσέων, ἀπιγμένοισι ὁ τοῖσι θεοσκόποισι, καὶ μαθοῦσι παρὸς Τελμισσέων τὸ θέλει σημαίνειν τὸ τέρας, οὐκ ἐξεγένετο Κροίσῳ ἀπαγγεῖλαι. πρὶν γὰρ ἢ ὀπίσω 30 σφέας ἀναπλῶσαι ἐς τὰς Σάρδις, ἥλω ὁ Κροῖσος. Τελμισσέες μὲν οἱ τάδε ἔγνωσαν, στρατὸν ἀλλόφρονα προσδόκιμον εἶ) Κροίσῳ ἐπὶ τὸ χωρίον ἀπικόμενον ὁ τοῦτον καταστρέψασθαι τοὺς ἐπιχωρίους· λέγοντες ὅφιν εἶ) γῆς παῖδα, ἵππον ὁ, πολέμιόν τε εἶ) καὶ ἐπήλυδα. Τελμισσέες μὲν νυν τοῦτο προεχρέωσαν Κροίσῳ ἤδη ἁλωκότι, τοὺς δὲ ἐγὼ εἰδότες τοῖσι ἐπὶ Σάρδις τε καὶ αὐτὸν Κροῖσον.

Κύρος ὁ, αὐτίκα ἀπελαύνοντος Κροίσου μὲ τὸ μάχιμον τὸ ἡμίσεος τῆς Πτερίης, μαθὼν ὡς ἀπελά- 40 σας μέλλοι Κροῖσος διαβήσεσθαι τὸν στρατὸν, βουλευόμενος ὅτεο κε ποιήσαιτο πρῆγμα οἱ εἶ) ἐλαύνων ὡς δυνατὸς ἦν ἦλασε ἐπὶ τὰς Σάρδις, ὅκως πρὶν ἢ τὸν δεύτερον ἡμιστῆναι τὸ τῶν Λυδῶν δυνάμιν, αὐτὸς ἐπιπλήσσοι. ὡς δὲ οἱ ταῦτα ἔδοξε, καὶ ἐποίεε καὶ πάλης. ἐλάσας γὰρ τὸν στρατὸν ἐς τὸ Λυδίου, αὐτὸς ἄγγελος Κροίσῳ

in modũ duo exercitus dimicauerunt.

¶ [1] Crœsus, à suo exercitu incusatus quod cum Cyri multo maioribus copiis conflixisset, postero die quum Cyrus ipsum supersederet inuadere, regressus est Sardis, habens in animo euocare Ægyptios ex fœdere: quorum cum rege Amasi, antequam cum Lacedæmoniis, societatem inierat: accersere etiam Babylonios, cum quibus & ipse fœdus percusserat: (erat autem Babyloniorum tyrannus ea tempestate Labynetus) denunciare item Lacedæmoniis vt ad certam diem præsto essent: hisque & suis copiis coactis, vbi per hyemem quieuisset, initio statim veris tendere aduersus Persas. Hæc destinans Crœsus, abiit Sardis, dimisitque caduceatores ad socios, edicens vti ad quintum mensem Sardis conuenirent. Exercitum vero qui aderat ex militibus conductis, qui cum Persis dimicaret, missum fecit ac dissipauit: minime sperans vnquam fore vt Cyrus, qui sic æquo marte pugnasset, Sardis copias promoueret. Hæc Crœso ratiocinante, omnia suburbana colubris impleta sunt: [2] quos, vt existebant, equi inter ambulandum, quum ad pascua irēt, comedebant. Id Crœso cernenti visum est (vt erat) esse portentum: ideoque mittendum ad coniectores Telmisses. Qui missi sunt ad consulendos Telmissas: vbi accepere responsum, didicereque quid sibi vellet significaretq; portentum, non contigit vt Crœso renunciarent. Nam priusquam retro Sardis reueherentur, Crœsus est captus. Telmisses ita cognouerant, exercitū externum Crœso illuc affuturū, qui quum asforet, indigenas subigeret: quod dicerēt colubrum terræ filium esse: equum, hostem & aduenam. Hęc Telmisses Crœso sunt interpretati, sed iam capto: nondū tamen gnari eorum quæ Sardibus ac Crœso euenerant. Cyrus certior factus, Crœsum, qui statim post prœlium apud Pteriam gestum abscesserat, constituisse dispergere copias, consilio inito, comperiebat operæpretium esse quam celerrime posset promouere exercitum Sardis, vt hostem, priusquam ille contraheret iterum Lydorum copias, occuparet. Hoc vbi probauit, statim exequutus est: propereque ducto in Lydiã exercitu, ipsemet nuncius Crœso

LXXVII

LXXIX

LXXIX

---

1 Crœsus autem caussatus sui exercitus paucitatem: (erant enim ipsius copiæ multo minores quam Cyri) hoc, inquam, caussatus, quum postero die Cyrus non descenderet in certamen, regressus est. 2 Quos prodeuntes equi relictis pascuis, passim comedebant.

aduenit.

aduenit. Vnde Crœsus in magnam sollicitudinem adductus, quod præter opinionem præterque expectationem suam se res haberent, tamen Lydos in prœlium produxit. Lydorum gente in Asia nulla fuit ea tempestate nec fortior nec magis strenua, ex equisque pugnabat, equitãdi sane perita, hastas per-
LXXX longas gestans. Campus in quo concursum est, ante vrbem Sardensem iacet, magnus & editus: quem [1] cum alii amnes interfluunt, tum omnium maximus Hermus, palude interruptus, qui è monte Hiro matris Dindymenæ lapsus, infunditur mari iuxta Phociam oppidum. Hîc vbi vidit Lydos ad pugnandum instructos Cyrus, eorum equitatũ reformidans, constituit admonitu Harpagi Medi, ita faciẽdum: Coactis omnibus qui ipsius exercitum sequebantur camelis, vel frumentum vel vasa portantibus, sarcinas detraxit: & viros imposuit equestri stola indutos: quibus ornatis præcepit vt præirent ceteras copias aduersus Crœsi equitatum: pedĩtatum, vt hos subsequeretur. post hunc collocauit omnem equitatum. Postquam omnes constituit, imperat eis ne cui ceterorum Lydorũ parcerent: sed quemlibet occiderent obsistentem, præter ipsum Crœsum, ne si captus quidem repugnaret. Hæc imperans, camelos contra equitatum instruxit, hac ratione quòd camelum equus reformidat, adeo quidem vt nec speciem eius intueri nec odorẽ sentire sustineat. Id ideo commentus est vt equitatum Crœsi, quo ille se præualiturum considerabat, inutilem redderet. Simul atque igitur in pugnam itum est, equi, olfactis protinus conspectisque camelis, retro se auertunt. vnde spes Crœsi interiit. Verum non protinus Lydi ob id exterriti sunt, sed cognita re, ab equis desiliunt, ac pedites cum Persis confligunt. & tandem, multis vtrinque cadentibus, vertuntur in fugam: [2] ac muros ingressi, à Persis obsideri cœpe-
LXXXI runt. Quam obsidionem in longius processuram ratus Crœsus, alios nuncios è muris mittit ad socios. nã qui antea dimissi erant, hi conuentum Sardis ad quintum mensem indixerant. At hos dimittebat, oratum, quam celerrima auxilia mitti sibi vtique iam obsesso. & cum alios socios misit, tum vero

ἐληλύθεε. ἐνθαῦτα Κροῖσος ἐς ἀπορίην πολλὴν ἀπιγμένος, ὡς ἐν οὐδεμιῇ δόξαν ἔχε τῶν πρηγμάτων ἢ ὡς αὐτὸς κατεδόκεε, ὅμως τοὺς Λυδοὺς ἔζευξε ἐς μάχην. ἦν δὲ τὸ τοῦτο τὸ χρόνον ἔθνος οὐδὲν ἐν τῇ Ἀσίῃ ὕστερον, οὐδὲ ἀνδρηιότερον, οὐδὲ μιμφθερέστερον τοῦ Λυδίου. ἡ δὲ μάχη στρεῶν ἦν ἀπὸ ἵππων· δόρατά τε ἐφορέοντο μεγάλα, καὶ αὐτοὶ ἦσαν ἱππεῦσι ἀγαθοί. Ἐς δὲ τὸ πεδίον τὸ συνῳκοδομημένον τοῦτο τὸ πρὸ τοῦ ἄστεος ὅστις τε Σαρδιήνος, ἐὸν μέγα τε καὶ ὑψηλόν, (ὑπὸ δὲ αὐτὸ πολλοὶ ῥέοντες ποταμοὶ καὶ ἄλλοι, καὶ Ἕλλος συῤῥηγνύει ἐς τὸν μέγιστον, καλεόμενον δὲ Ἕρμον· ὃς δὲ ἐξ ὄρεος ἱροῦ μητρὸς Δινδυμήνης ῥέων, ἐκδιδοῖ ἐς θάλασσαν καὶ Φωκίλιὴν πόλιν) ἐνθαῦτα ὁ Κῦρος ὡς εἶδε τοὺς Λυδοὺς ἐς μάχην παρασκευασμένους, καταῤῥωδήσας τὸν ἵππον, ἐποίησε, Ἅρπαγον μετατιθεὶς ἀνδρὸς Μήδου τοιόνδε· ὅσας εἶχε γραῦς τῶν ἐόντων ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἐπέτρεψε συλλέξαι τούς τε φορέας καὶ τὰς φορέας καὶ μηλοβότας, καὶ τούτους πάντας ἁλίσας, καὶ ἀπελὼν τὰ ἄρθρα, ἄνδρας ἐποίησε ἵππου πάντας ἐσθῆτα στολὴν ἐνεσάλπιγγας σκυτίνας ἔχοντας. προσέταξε δὲ μηχανῆσαι τὴν στρατιὴν τὴν ἑαυτοῦ ἐπὶ τὸν Κροίσου ἵππον· τῇ δὲ καμήλῳ ἐπέταξε τὸν πεζὸν στρατὸν ἐκέλευε. ὅπισθε δὲ τοῦ πεζοῦ ἐπέταξε τοὺς πάντας ἱππέας. ὡς δὲ οἱ πάντες διετετάχατο, προεῖπε τοῖσι μὲν ἄλλοισι Λυδοῖσι μὴ φείδεσθαι κτείνοντας πάντα τὸν ἐμποδὼν γινόμενον, Κροῖσον δὲ αὐτὸν μὴ κτείνειν, μηδὲ ἂν ἁλισκόμενος ἀμύνηται. ταῦτα μὲν προεῖπε, τὰς δὲ καμήλους ἔταξε ἀντία τοῦ ἵππου τοῦδε εἵνεκα καὶ μάλιστα ἵππος φοβέεται, καὶ οὐκ ἀνέξεται ὀφθεὶς οὐδὲ ἰδὼν οὔτε τοῦ ἰδέην οὔτε τὴν ὀδμὴν ὀσφραινόμενος. ἀπὸ δὴ ὧν τούτου εἵνεκα ἐστεσόφισε ἵνα οἱ Κροίσου ἀρξήσειαν οἱ δὲ ἱππικοὶ, ὡς δὴ καὶ ἐπείχε ἑλλάμενοι ὁ Λυδός. ὡς δὲ συνῆλθε ἐς τὴν μάχην, ἐνθαῦτα ὥσφρανθέντα καὶ ἰδόντες τοὺς καμήλους οἱ ἵπποι καὶ ἰδόντες ἀπέστρεφον. διέφθαρτο τε τοῦ Κροίσου ἡ ἐλπίς. οὐ μέντοι οἱ γε Λυδοὶ ὁκοῖοί τινες ἦσαν ἀφλοισήσαντες. ἀλλ' ὡς ἔμαθον τὸ γινόμενον, ἀποθορόντες ἀπὸ τῶν ἵππων, πεζοὶ τοῖσι Πέρσῃσι συνέβαλλον, χρόνῳ δὲ πολλῶν ἀμφοτέρων πεσόντων, ἐτράποντο οἱ Λυδοί. καὶ φυγόντες δὲ ἐς τὸ τεῖχος, ἐπολιορκέοντο ὑπὸ τῶν Περσέων. τοῖσι μέν νυν δὴ καὶ ἐκ τοῦ παραυτίκα ἐπολιορκέετο. Κροῖσος δὲ δοκέων οἱ χρόνον ὅτι μακρότερον ἔσεσθαι τὸν πολιορκίην, ἐπέμπετο ἐκ τοῦ τείχεος δεύτερα ἀγγέλους ἐς τοὺς συμμάχους. τοὺς μὲν γὰρ πρότερον διεπέμποντο ἐς τὰ ἔμπροσθεν μιῇ προφάσι χρεώμενοι συλλέγεσθαι ἐς Σάρδις· τοὺς δὲ τότε ἔπεμπε τὴν ταχίστην δέεσθαι βοηθέειν, ὡς πολιορκεομένου Κροίσου. ἐς τε δὴ τὰς ἄλλας ἔπεμπε συμμαχίας, καὶ δὴ καὶ

1 Cum alii amnes permeant, tum vero etiam Hellus in omnium maximum influens, qui Hermus vocatur: & ex monte matri Dindymenæ sacro ortus, in fundit ur mari, &c. Pro Hellus autem legitur & Hyllus: quod affertur ex Homero & Strabone.

2 Ac mu. s inclus.

ἐς Λακεδαίμονα. Τοῖσι δὲ καὶ αὐτοῖσι Σπαρτιήτησι κατ' αὐτὸν τοῦτον τὸν χρόνον συνεπεπλώκεε ἔρις ἐόντος Ἀργείοις τοῦ χώρου καλεομένου Θυρέης. Τὰς γὰρ Θυρέας τούτας, ἐούσας τῆς Ἀργολίδος μοίρης, ἀποτεμόμενοι ἔσχον οἱ Λακεδαιμόνιοι. ἦν δὲ καὶ ἡ μέχρι Μαλέων ἠιόνος ἐσαπέρην Ἀργείων, ἥ τε ἐν τῇ ἠπείρῳ χώ
χ. Κυθηρίη ρη, καὶ ἡ Κύθηρα νῆσος, καὶ αἱ λοιπαὶ τῶν νήσων. Βοηθησάντων δὲ Ἀργείων τῇ σφετέρῃ ἀποταμνομένῃ, συνῆλθον συνέδριά τε ἐς λόγους συνελθόντες, ὥστε τεταγμένους ἑκατέρων μαχέσασθαι· ὁκότεροι δὲ ἂν πρήσσωσι τῶν ἀγωνιζομένων, τοῦτον εἶναι τὸν χῶρον. Ὡς δὲ πλῆθος τε πρὸς πλῆθος ἀπεδάσαντο ἑκάτερον ἐς τὠυτό, μηδὲ παραμένειν ἀγωνιζομένων, τῷδε εἴνεκε, ἵνα μὴ παρεόντων τῶν τρασοπέδων, ἀρωγὸν οἱ ἕτεροι ἑωυτοῖσι ἐόντες τοῦ σφετέρους, ἐπαμύνοιεν. συνθέμενοι ὦν ταῦτα ἀπαλλάσσοντο. λοχαγοὶ δὲ ἑκατέρων ὑπολοφφηνίες συνέβησαν. μαχομένων δὲ σφέων, καὶ γινομένων ἰσοπαλέων, ὑπελίποντο ἐξ ἀνδρῶν ἑξακοσίων τρὸς Ἀργείων μὲν, Ἀλκίνωρ τε καὶ Χρόμιος Λακεδαιμονίων δὲ, Ὀθρυάδης. ὑπελείφθησαν δὲ οὗτοι νυκτὸς ἐπελθούσης. οἱ μὲν δὴ δύο τῶν Ἀργείων, ὡς νενικηκότες ἔθεον ἐς Ἄργος· ὁ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων Ὀθρυάδης, σκυλεύσας τοὺς Ἀργείων νεκροὺς, καὶ προσφορήσας τὰ ὅπλα τρὸς τὸ
22 ἑωυτοῦ στρατόπεδον, ἐν τῇσι ἦν αὐτὸς ἔτι ἑωυτοῦ. ἡμέρῃ δὲ δευτέρῃ παρῆσαν πυθόμενοι ἀμφότεροι. τέως μὲν δὴ αὐτοὶ ἑκάτεροι ἔφασαν νικᾶν λέγοντες, οἱ μὲν, ὡς ἑωυτῶν πλέονες περιεγένοντο· οἱ δὲ, τοὺς μὲν ἀποφαίνοντες περφυγόντας, τὸ δὲ σφέτερον παραμεῖναν, καὶ σκυλεύσαντας τοὺς ἐκείνων νεκρούς. τέλος δὲ, ἐς τὰ ἔπεα συμπεσόντες ἐμάχοντο. πεσόντων δὲ καὶ ἀμφοτέρων πολλῶν, ἐνίκων Λακεδαιμόνιοι. Ἀργεῖοι μὲν νυν ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου κατακειράμενοι τὰς κεφαλὰς, πρότερον ἐπάναγκες κομῶντες, ἐποιήσαντο νόμον τε καὶ κατάρην, μὴ πρότερον θρέψειν κόμην Ἀργείων μηδένα, μηδὲ τὰς γυναῖκας σφι χρυσοφορήσειν, πρὶν ἂν Θυρέας ἀνασώσωνται. Λακεδαιμόνιοι δὲ τἀναντία τούτων ἔθεντο νόμον. κομῶντες πρὸ τούτου, ἀπὸ τούτου κομᾶν. τὸν δὲ ἕνα λείψαντα τῶν περιγενομένων τριηκοσίων, Ὀθρυάδην, αἰσχυνόμενον ἀπονοστέειν ἐς Σπάρτην, τοὺς οἱ συλλοχιτέων διεφθαρμένων αὐτοῦ μιν ἐν τῇσι Θυρέῃσι, καταχρήσασθαι ἑωυτοῦ.

γ. ἀνοσφισάμενον

Τοιούτων δὲ τοῖσι Σπαρτιήτησι ἐνεστεώτων τῶν πρηγμάτων, ἦλθε ὁ Σαρδινὸς κήρυξ, δεόμενος Κροίσῳ βοηθέειν πολιορκεομένῳ. οἱ δὲ ὅμως ἐπείτε ἐπύθοντο τὸν κήρυκος, ὁρμέατο βοηθέειν. καὶ σφι ἤδη παρεσκευασμένοι, καὶ νεῶν ἐόντων ἑτοίμων, ἦλθε ἄλλη ἀγγελίη, ὡς ἁλώκοι τὸ τεῖχος τῶν Λυδῶν, καὶ ἔχοιτο Κροῖσος ζω-

ad Lacedæmonios. Ceterũ per id tempus & ipſis Spartiatis inciderat cum Argiuis contentio de agro qui dicitur Thyrea. Quem locum, erſi terræ Argolicæ partem, tamen Lacedæmonii [1] interciſum tenebant. Etenim Argiuorum eſt quicquid regionis Malea tenus ad occaſum vergit in continente: & inſulæ tum aliæ, tum vero Cythera. Quũ ergo Argiui ſuo territorio [2] interciſo auxiliũ ferrent, ibi ab vtriſque in colloquium venerunt eſt vt triceni vtrinque dimicarent: & vtri ſuperiores extitiſſent, eorum regio foret: atque ambo exercitus in ſuam vterq; terram diſcederent, nec permanerent dum dimicaretur: ea ſcilicet cauſſa, ne ſi adeſſent, parti ſuccumbenti auxilium ſui ferrent. His conuentis, in diuerſa digrediuntur. Ex vtriſque delecti viri qui relicti ſunt conflixerunt: atq; illis quidem, vt æquo marte pugnantibus, ex ſexcentis tres omnino reliqui fuerunt: idq; noctis interuentu, ex Argiuis duo, Alcinor & Chromius, qui tanquam victores Argos curſu contenderunt: ex Lacedæmoniis vnus Othryades, qui ſpoliatis Argiuorum cadaueribus, eorum arma ad ſuorum caſtra detulit, & ſe in ſuo ordine tenuit. Poſtero die vtrique re audita adfuerunt, ſibique victoriam vendicabant: Argiui quidem, quod ſuorum plures ſuperfuiſſe dicerent: Lacedæmonii vero, quod qui eorum ſuperfuerant, fugiſſent: ſuus autem perſtitiſſet, & hoſtium cæſos ſpoliaſſet. Ex contentione tandem concurrentes pugnant: ac poſtquam permulti vtrinque ceciderunt, Lacedæmonii vincunt. Quo ex tempore Argiui tonſis capitibus, quum antea neceſſario criniti eſſent, legem condiderunt, ſe deuouentes ne prius comam alerent, neue mulieres aurum ferrent, quam Thyreas recuperaſſent. His è diuerſo legem tulere Lacedæmonii, vt in poſterum comati eſſent, quum antea non fuiſſent. Othryadem, qui vnus è trecentis delectus reliquus fuiſſet, aiunt pudore Spartam reuertendi ob ſocios interfectos, illic apud Thyreas mortem ſibi conſciuiſſe. Quum hæc eſſet apud Spartiatas rerum conditio, aduenit caduceator Sardianus precatum Crœſo obſeſſo auxilia. Illi, caduceatore audito, ſtatuerunt Crœſo ſtatim ſuccurrendum. Quibus iam ſe apparantibus, ac nauibus paratis, alius affertur nuncius, murum Lydorum expugnatũ. Crœſumq; viuũ

LXX

LXXXIII

1 Interceptum. 2 Intercepto.

eſſe

esse captum. Sic Lacedæmonii magno se affectos detrimento rati, supersede-
LXXXIV runt. Sardis autem hunc in modum sunt expugnatæ. Quartodecimo quàm obsideri cœptæ sunt die, Cyrus, missis passim equitibus, suis copiis edicit se dona daturum ei qui primus muros cõscendisset. Posteaquam id conato exercitu res non processit, ibi, quiescentibus ceteris, Mardus quidam, cui nomen erat Hyrœades, id aggredi est ausus à parte arcis vbi nullus ad excubandum erat collocatus, quia illinc nequando vrbs caperetur haud suspectum erat, vtpote loco prærupto atque inoppugnabili: quaque vna parte Leonem Meles primus Sardium rex non circumtulerat, ex pellice sua genitum: qui Leo quacunque parte murorum circumlatus esset, ex ea parte Sardis inexpugnabiles fore Telmisses indicauerant. Eum Meles per ceteram partem murorum circumduxit, quacunque poterat arx oppugnari: per hanc partem, tanquàm inoppugnabilem atque præcisam, circumducere prætermisit: quæ ad Tmolum vergit. Ab hac igitur parte iste Hyrœades Mardus conspicatus quendam Lydum pridie descendisse ad recipiendam galeam illuc deuolutam, aduertit animum, atque considerauit: dehinc ipse conscendit, & post cum alii Persæ subinde, atque alii frequentes. Ita vrbs Sardis capta est, atque omnis direpta.
LXXXV Ipsi autem Crœso hoc contigit. Erat ei filius cuius superius habui mentionem, habilis ad cetera, sed mutus. [1] ad cuius vitium emendandum Crœsus pro viribus omnia fecerat, cum alia excogitando, tum vero Delphos mittendo ad oraculum sciscitandum: atque ei Pythia talibus respondit,

Lyde genus, rex multorum, valde insscie Crœse:
Ne cura gnati exoptatam audisse loquentis
Intra ædes vocem: sine qua potior tibi longe.
Ille die quoniam primùm infelice loquetur.

Porro captis mœnibus quidam Persa in Crœsum [2] sibi ignotum vt occisurus vadebat. Quem inuadentem se Crœsus quum videret, tamen præsenti clade affectus deuitare negligebat: nihil putans differre an percussus oppeteret

χρηθείς. οὕτω δὴ οὗτοι μὲν συμφορὴν ποιησάμενοι μεγάλην, ἐπέπαυντο. Σάρδιες δὲ ἥλωσαν ὧδε. ἐπὶ τεσσαρεσκαιδεκάτην ἐλθοῦσαν ἡμέρην πολιορκεομένῳ Κροίσῳ, Κύρος τὴν στρατιὴν τὴν ἑωυτοῦ διαπέμψας ἱππέας, προεῖπε, τῷ πρώτῳ ἐπιβαίνοντι τοῦ τείχεος δῶρα δώσειν. μετὰ δὲ τοῦτο, ἐπειρήσαντος τῆς στρατιῆς, ὡς οὐ προεχώρεε, ἐνθαῦτα τῶν ἄλλων ἐπαυμένων, ἀνὴρ Μάρδος ἐπειρήσατο προσβαίνων, τῷ οὐνόματι μὲν Ὑροιάδης, καὶ τοῦτο τῆς ἀκροπόλιος τῇ κατὰ ἐκείνους ἐτετάχατο φύλακες. οὐ γὰρ ἦν δεινὸν καὶ τοῦτο μὴ ἁλῶναι κοτέ. ἀπότομός τε γὰρ ὅδε τοῦτῳ ἡ ἀκρόπολις, καὶ ἄμαχος· τῇ κατὰ Μίλης ὁ πρότερος βασιλεὺς Σαρδίων μοιρηθεὶς οὐ προσιώσατο Λέοντα, τὸν οἱ ἡ παλλακὴ ἔτεκε, Τελμισσέων δικασάντων, ὡς προσενειχθέντος τοῦ Λέοντος ὁ τεῖχος, ἔσονται Σάρδιες ἀνάλωτοι. ὁ δὲ Μίλης καὶ ὃ ἄλλο τεῖχος προσενείκας, τῇ ἦν ὀπίσω ἐπὶ μάχον ὁ χωρίον τῆς ἀκροπόλιος, κατέλαβε τοῦτο, ὡς ἐὸν ἄμαχόν τε καὶ ἀπόρμον. ἔστι δὲ πρὸς τὸ Τμώλου τετραμμένον τῆς πόλιος. ὁ μὲν δὴ Ὑροιάδης αὐτὸς ὁ Μάρδος, ἰδὼν τῇ παρετρέπη τινὰ Λυδῶν καὶ τοῦτο τὸ ἀκροπόλιος καταβαῖνα ὅτι κωφὸν ἀνωθεν κατακυλισθεῖσαν, καὶ ἀνελόμενον, ἐφέρετο, καὶ ἐς θυμὸν ἐβάλετο. ὅτε δὴ ὁ αὐτὸς τε ἀναβεβήκεε, καὶ μετ' αὐτὸν δὴ οἱ Περσέων ἀνέβαινον. προσβάντων δὲ συχνῶν, ἤδη Σάρδιές τε ἑάλωσαν, καὶ πᾶν τὸ ἄστυ ἐπορθέετο. Καὶ αὐτὸν δὴ Κροῖσον τάδε ἐγίνετο. ἦν οἱ παῖς, (τὸν καὶ πρότερον ἐπεμνήσθημεν) τὰ μὲν ἄλλα ἐπιεικής, ἄφωνος δὲ. ἐπὶ τῇ ὦν παρελθούσῃ Πυθίῃ ὁ Κροῖσος τὰ πάντα ἐς ἑωυτὸν ἐπεποιήκεε, ἄλλά τε ἐπιφερόμενος, καὶ δὴ καὶ ἐς Δελφοὺς πρὸ αὐτῶν ἐπεμπε χρησόμενος. ἡ δὲ Πυθίη τὰ ἔπος τάδε,

Λυδὲ γένος, πολλῶν βασιλεῦ, μέγα νήπιε Κροῖσε,
Μὴ βούλευ πολύφωνον ἰὸν αὐδήματ' ἀκούειν
Παιδὸς φθεγξομένου. τόδε σοι πολὺ λώιον ἀμφὶς
Ἔμμεναι. αὐδήσει γὰρ ἐν ἤματι πρῶτον ἀνόλβῳ.

ἁλισκομένου δὲ τοῦ τείχεος (ἦν γάρ τις Περσέων ἄλλον γνώμας Κροῖσον) ὡς ἀποκτενέων. Κροῖσος μὲν νυν ὁρέων ὑπάρχοντα, ὑπὸ τῆς παρεούσης συμφορῆς παρημελήκεε, καίτοι οἱ διαφερόντως πλημμελὴς ἀπο-

1 Itaque antea Crœsus, dum secundæ ipsius res essent, omnia pro viribus fecerat ipsius causa, cum alia excog. &c.
2 Pro ἄλλον γνώμας, suspicor scribendum ἀλλογνώμας, & ita legisse videri hic potest.

θανέειν. ὁ δὲ παῖς ἐπεὶ ὁ ἄφωνος, ὡς εἶδε ὀπίονα τὸν Πέρσεω, ἐκ τοῦ δέος τε καὶ κακοῦ ἔρρηξε φωνέων. εἶπε ὦ, Ἄνθρωπε, μὴ κτείνε Κροῖσον. ἔστι μὲν δὴ τοῦτο ἀσφαλὲς ἐφθέγξατο. μετὰ δὲ τοῦτο οὐδεέφωνος ἔτι ἦν τὸν πάντα χρόνον τῆς ζόης. Οἱ δὲ Πέρσαι τά τε δὴ Σάρδις εἶχον, καὶ αὐτὸν Κροῖσον ἐζώγρησαν, ἄρξαντα ἔτεα τεσσαρεσκαίδεκα, καὶ τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέρας πολιορκηθέντα κατὰ τὸ χρηστήριόν τε, καὶ καταπαυσανίην τὴν ἑωυτοῦ μεγάλην ἀρχήν. λαβόντες δὲ αὐτὸν οἱ Πέρσαι ἤγαγον πρὸς Κῦρον. ὁ δέ, συννήσας πυρὴν μεγάλην, ἀνεβίβασε ἐπ' αὐτὴν Κροῖσόν τε ἐν πέδῃσι δεδεμένον, καὶ δὶς ἑπτὰ Λυδῶν παῖδας ἐπ' αὐτῷ· εἴτε δὴ ἀκροθίνια τῶν τὰ καλὰ γιγνόμενα θεῶν ὁτεῳδὴ, εἴτε καὶ βουλόμενος θυσίην ἐπιτελέσαι θέλων, εἴτε καὶ πυθόμενος τὸν Κροῖσον εὐσεβέα ἄνδρα ἐόντα, ἵνα οἱ ἐπίσκοπος γένηται τῶν ἐπιτελεομένων· τάδε εἵνεκα ἀνεβίβασε ἐπὶ τὴν πυρήν· βουλόμενος εἰδέναι εἴ τις μιν δαιμόνων ῥύσεται τοῦ μὴ ζωὸν κατακαυθῆναι. τὸν μὲν δὴ ποιέειν ταῦτα. τῷ δὲ Κροίσῳ ἐστεῶτι ἐπὶ τῆς πυρῆς, ἐστελθεῖν καὶ ἐπὶ κακῷ ἐόντι τοσούτῳ ὃ τοῦ Σόλωνος, ὡς οἱ εἴη σὺν θεῷ εἰρημένον, ὃ Μηδένα εἶναι τῶν ζώντων ὄλβιον. ὡς δὲ ἄρα μιν ταῦτα ἐσήιε τὰ ἀπομνημονευόμενα, ἀνενεικάμενόν τε μακρὸν ἀναστενάξαντα ἐκ πολλῆς λειποψυχίης, ἐς τρὶς ὀνομάσαι τὸν Σόλωνα. καὶ τοὺς Κῦρον ἀκούσαντα, κελεῦσαι τοὺς ἑρμηνέας ἐπείρεσθαι τὸν Κροῖσον, τίνα τοῦτον ἐπικαλέοιτο. καὶ τοὺς, προσελθόντας ἐπειρωτᾶν. Κροῖσον δὲ τέως μὲν σιγῇ ἔχειν ἐρωτεώμενον· μετὰ δὲ, ὡς ἐπαναγκάζετο, εἰπεῖν, Τὸν ἂν ἐγὼ πάσι τυράννοισι προείλιμην ἀπομνημονεῦσαι μάλιστα χρημάτων ἐς λόγους ἐλθεῖν. ὡς δὲ σφι ἄσημα ἔφερε ζέοντα, πάλιν ἐπειρώτεον τὰ λεγόμενα, λιπαρεόντων δὲ αὐτῶν, καὶ ὄχλου παρεόντων, ἔλεγε δὴ, ὡς ἦλθε ἐπὶ μιν ὁ Σόλων ἐὼν Ἀθηναῖος, καὶ θεησάμενος πάντα τὸν ἑωυτοῦ ὄλβον, ἀποφλαυρίσειέ οἱ. ἃ δὴ εἰπὰς, ἅτε αὐτῷ πάντα ἀποβεβηκότα τὰ παρ' ἐκείνου ἔπεε· οὐδέν τι μᾶλλον ἐς ἑωυτὸν λέγων, ἢ ἐς ἅπαν τὸ ἀνθρώπινον, καὶ μάλιστα τοὺς παρὰ σφίσι αὐτοῖσι δοκέοντας ὀλβίους εἶναι. τὸν μὲν Κροῖσον ταῦτα ἀπηγέεσθαι· τῆς πυρῆς ἤδη ἁπτομένης, καιομένης τε ἔξωθεν. καὶ τὸν Κῦρον ἀκούσαντα τῶν ἑρμηνέων τὰ εἶπε Κροῖσος, μεταγνόντα τε, καὶ συνιδόντα ὅτι καὶ αὐτὸς ἄνθρωπος ἐὼν, ἄνδρα ἄνθρωπον, γινόμενον ἑωυτοῦ εὐδαιμονίῃ οὐκ ἐλάσσω, ζωὸν πυρῇ διδοίη· τοῖς τε τύχοισι, δείσαντα τὸν

mortem, an non. Id vbi filius eius mutus aspexit, timens patri, erupit in vocē, inquiens, Homo, ne perimas Crœsū. Atq; hoc ille primū effatus, postmodū per omne vitæ tēpus vocalis extitit. Persæ & Sardibus potiti sunt, & Crœso viuo, quū regnasset annos quatuordecim, totidēque dies fuisset obsessus, amisso magno imperio, vt ei fuerat responsum. Eum captum Persæ ad Cyrum perduxerunt: quem ille vinctum compedibus super ingentem quam struxerat lignorum struem imponit, circaque eum bis septem Lydorum filios: siue habens in animo primitias has alicui deo offerre, siue volens votum persoluere, siue cupidus sciendi num quis dæmonum liberaret Crœsum, (quē religiosum esse audierat) quominus pyræ impositus viuus concremaretur. hæc quidem Cyrum fecisse aiunt. Crœso autem super pyram stanti, etsi in tanta calamitate posito, tamen venisse in mentem Solonis, quod ab eo sibi nutu dei fuisset dictum, Ex viuentibus beatum esse neminem. Quod dictum vbi [1] subiit Crœso, ferunt eum ex vehementi defectione animi victum, ingemiscentem, ter Solonem nominasse: & Cyrum, quum audisset, iussisse interpretes eū percontari quemnam inuocaret. Illosque accedentes fuisse percontatos, & hunc interrogatum silentium tenuisse. Deinde quū loqui cogeretur, dixisse, *Illum nominaui*, quem cum omnibus tyrannis colloqui; ego quàm ingentem pecuniam præoptassem. Eum nō planè loquentē, rursus interrogant quidnam esset quod dixisset. Efflagitantibus atque infestantibus, [2] inquit quemadmodum Solon, qui esset Athenienſis, ad ipsum à principio venisset, & intuitus omnes eius opes coram, pro nihilo duxisset. Adeo quæ de ipso dixerat, omnia ea euenisse: neque hæc magis de seipso quàm de omni hominum genere, & de iis præsertim qui sibiipsis beati viderentur. Hæc Crœso referente, iam pyra incensa ardere extrema cœpisse: & Cyrū, auditis per interpretem quę Crœsus dixisset, pœnituisse, quum se quoque hominem esse cognosceret, qui alium hominem, qui se inferior non fuisset opibus, viuum rogo traderet. Præterea veritum ob id pœnam, ac reputantē nihil esse in rebus

μὴ κατὰ τὸν ἀνθρώπινον

---

1 *Hæc interpretatio conuenit potius verbo* παρελθὼν *vt & puto legendum.* Inquit Solonem Athenienſem olim ad ipsum veniſſe, & intuitum omnes eius opes, pro nihilo duxiſſe.

huma-

humanis ſtabile, inſiſſe ignem celerrime extingui iam incenſum, Crœſumq; deponi &eos qui cũ eo erãt. Verùm eos qui iuſſi fuerant, non potuiſſe amplius
LXXXVII vim ignis ſuperare. Ibi ferunt Lydi Crœſum cognita Cyri ſententiæ mutatione, quum cerneret vnumquenque extinguendo deuoluendoque igni incumbentem, nihil tamen profici, exclamando inuocaſſe Apollinem, vt ipſi adeſſet, ſiquod ab eo donum illi gratũ fuiſſet oblatum, ipſumque præſenti malo liberaret. Ita cum lacrymis Crœſo deum inuocante, nimbos repente, quum ſerenum ac tranquillum eſſet, [1] confractos eſſe, imbreſq; erupiſſe, ac vehementiſſima aqua pluiſſe, & rogum extinxiſſe. Ita Cyrum, cognito deorum cultorem ac bonum virum eſſe Crœſum, è pyra depoſuiſſe: atque hunc in modum interrogaſſe, Crœſe, quiſnam tibi hominum perſuaſit vt cum exercitu inuaderes fines meos, ex amico factus hoſtis? Cui Crœſus, Ego (inquit) rex, iſtud feci tuo proſpero, meo infauſto fato, Græcorum deo autore, qui me ad bellum tibi inferendum impulit. Neque enim quiſpiã ita amens eſt vt bellum quàm pacem præoptet. nam in pace filii patres, in bello patres filios ſepeliunt. Sed vt iſta fie-
LXXXVIII rent, dæmoni cordi fuit. Hæc Crœſus loquutus eſt: quem Cyrus ſolutum iuxta ſe collocauit, ac in multa ſane obſeruãtia habebat: intuenſque cum admirabatur, tam ipſe quam omnis circa eum cœtus. Ille cogitabũdus ſilentium tenebat. Mox conuerſus, ac cernens Perſas Lydorum diripientes vrbem, Vtrum debeo, inquit, rex, tibi loqui quod ſentio, an tacere hoc tempore? Cyrus vero eũ, quæcunque liberet, audacter proloqui iuſſit. Tunc ille Cyrum percontatur, [2] Quidnam (inquiens) tanta frequentia properat agere? Cui Cyrus, Tuam, inquit, vrbem diripit, tuaſque opes abſumit. Atqui (Crœſus excipit) neq; vrbem meam diripis, neque meas opes. nihil enim mihi iam cũ iſtis reb⁹ eſt: ſed tua ſe-
LXXXIX runt aguntque. His verbis iniecta cura, Cyrus Crœſum ſemotis arbitris interrogat quidnã in his quæ fierent, ſibi cõſtituendũ cenſeret. Ad quẽ Crœſus, Quoniam me dii ſeruũ tibi tradiderunt, iure debeo, ſi quid amplius animaduertero, id tibi indicare. Perſę, ait, natura protẽtua ſunt, & iidẽ inopes. Quos ſi diripientes tu ac potiẽtes magnis opibus negli-

θεῷ ποιοῖ ἀσφαλέως ἔχῃ, κελεύειν σβεννύναι τὸ ταχίστῳ τὸ καιόμενον πῦρ, καὶ κατακρατέειν Κροῖσόν τε καὶ τοὺς μετ' Κροίσου. καὶ τοὺς, πειρωμένους οὐ δυνασθαι ἔτι τὸ πυρὸς ὑπικρατῆσαι. Ἐνθαῦτα λέγεται ὑπὸ Λυδῶν Κροῖσον μαθόντα τὸν Κύρου μεταγνῶσιν, ὡς ὥρεε πολλὰ μὲ ἄνδρα σβεννύντα τὸ πῦρ, δυνατωτέρους δὲ ὀκέτι καταβαλεῖν, ὑπερβώσασθαι, (Ⓦ) Ἀπόλλωνα ὑπικαλέεσθαι, εἴ τί οἱ κεχαρισμένον ἔξ αὐτοῦ ἐδωρήθη, τοῦτο ἐπωφελῆσαι, καὶ ῥύσασθαι μιν ἐκ τοῦ παρεόντος κακοῦ. (Ⓦ) μὲν, δακρύοντα ὑπικαλέεσθαι (Ⓦ) θεόν· ἐκ δ' αἰθρίης τε καὶ νηνεμίης συνδραμεῖν νέφεα, καὶ χειμῶνά τε κατάρραγέα γενέσθαι, καὶ ὗσαι ὕδατι λάβρῳ τοσούτῳ κατασβεσθῆναί τε τὸ πυρκοϊήν. οὕτω δὴ μαθόντα τὸν Κῦρον ὡς εἴη Κροῖσος καὶ θεοφιλὴς καὶ ἀνὴρ ἀγαθός, κατιζήσαντα ἀπὸ τῆς πυρῆς, εἰρέσθαι τάδε, Κροῖσε, τίς σε ἀνθρώπων ἀνέγνωσε, ὑπὶ γῆν τὴν ἐμὴν στρατευσάμενον, πολέμιον ἀντὶ φίλου ἐμοὶ κατάστῆσαι; ὁ δὲ εἶπε, Ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ ταῦτα ἔπραξα τῇ σῇ μὲν εὐδαιμονίῃ, τῇ ἐμεωυτοῦ δὲ κακοδαιμονίῃ. αἴτιος δὲ τούτων ἐγένετο ὁ Ἑλλήνων θεὸς, ἐπάρας ἐμὲ στρατεύεσθαι. οὐδεὶς γὰρ οὕτω ἀνόητός ἐστι ὅς τις πόλεμον τοῦ εἰρήνης αἱρέεται. ἐν μὲν γὰρ τῇ εἰρήνῃ παῖδες τοὺς πατέρας θάπτουσι, ἐν δὲ τῷ, πατέρες τοὺς παῖδας. ἀλλὰ ταῦτα δαιμονίῃ κου φίλον ἐγένετο γενέσθαι. Ὁ μὲν ταῦτα ἔλεγε. Κῦρος δὲ ἀνέδην λύσας καὶ σφέας ἐωυτοῦ, καὶ καρτα ἐν πολλῇ εὐημερίῃ εἶχε. ἀπεθωυμάζετε δὲ ὁρέων καὶ ἀκούων, καὶ οἱ περὶ ἐκεῖνον ἐόντες πάντες. ὁ δὲ, συννοίῃ ἐχόμενος, ἦν ἔχων ἐωυτόν. μετὰ δὲ, ὑπὸς εσφείς τε καὶ ἰδόμενος τοὺς Περσέας τὸ τῶν Λυδῶν ἄστυ κεραΐζοντας, εἶπε, Ὦ βασιλεῦ, κότερα λέγω πρός σε τὰ νοέων τυγχάνω, ἢ σιγᾶν ἐν τῷ παρεόντι χρή; Κῦρος δὲ μιν θαρσέοντα κελεύει λέγειν ὅ, τι βούλοιτο. ὁ δὲ αὖτις εἰρώτα, λέγων, Οὗτος ὁ πολλὸς ὅμιλος τί τοῦτο σπουδῇ πολλῇ ἐργάζεται; ὁ δὲ εἶπε, Πόλιν τε τὴν σὴν διαρπάζει, καὶ χρήματα τὰ σά. Κροῖσος ἔφη. οὔτε πόλιν τὴν ἐμὴν, οὔτε χρήματα τὰ ἐμὰ διαρπάζει· (οὐδὲν γὰρ ἐμοὶ ἔτι τούτων μέλει) ἀλλὰ φέρεσί τε καὶ ἄγουσι τὰ σά. Κύρῳ δὲ ὑπεμελὲς ἐγένετο τὰ Κροῖσος εἶπε· μετὰ τοῦτο δὲ καλέσας ὁμίλους τοὺς ἀλλους, εἰρέτο Κροῖσον, τί οἱ ἐπορᾶν ἐν τοῖσι ποιεῦμένοισι. ὁ δὲ εἶπε, Ἐπεί τέ με θεοὶ δοῦλον δοῦλόν σοι, δίκαιον, εἴ τι ἐπορῶ πλέον, σημήνειν σοι. Πέρσαι, φύσιν ἐόντες ὑβρισταὶ, εἰσὶ ἀχρήματοι· ὧν οὐ τούτους πείσῃς διαρπάζοντας καὶ κατέχοντας χρήματα με-

1 Cõcurriſſe, *vel* ingruiſſe. 2 Quidnam, inquiens, tanta iſta turba tanto ſtudio agit?

γάλα, τάδε τοι ἐξ αὐτέων ἐπίδοξα γενέσθαι· ὃς αὖ αὐτέων πλείστα κατάξει, τοῦτον χρεὸν δέχεσθαι τοι ἐπιφώνας νομιζόμενον. νῦν ὦν ποίησον ὧδε, εἰ τοι ἀρέσκει τὰ ἐγὼ λέγω· κάτισον τῶν δορυφόρων ὅτι πάσησι τῇσι πύλῃσι φυλάκους, οἳ λεγόντων πρὸς σοῦ ἐκφέροντας τὰ χρήματα ἀπαιρεόμενοι, ὡς σφέα ἀναγκαίως ἔχει δεκατευθῆναι τῷ Διΐ. καὶ σὺ τέ σφι οὐκ ἀπεχθήσεαι, βίῃ ἀπαιρεόμενος τὰ χρήματα, καὶ ἐκεῖνοι συγγνόντες ποιέειν σε δίκαια, ἐκόντες ποιήσουσι. Ταῦτα ἀκούων ὁ Κῦρος, ἥσθη τε καὶ ὡς ἐδόκεε οἱ ἐπῃνέθη. αἰνέσας δὲ πολλά, καὶ ἐντειλάμενος τοῖσι δορυφόροισι τὰ Κροῖσος ἐπῃνέθη ποιῆσαι ὅτι τελέειν, εἶπε πρὸς Κροῖσον τάδε, Κροῖσε, ἀπορτημένῳ σε ἀνδρὸς βασιλέος χρηστὰ ἔργα καὶ ἔπεα ποιέειν, αἴτεο τεῦ δόσιν τεῦ ἵνα βουλεαί τοι γενέσθαι χαμόν. ὁ δὲ εἶπε, Ὦ δέσποτα, ἐάσας με χαρῆναι μάλιστα θεὸν τῶν Ἑλλήνων, τὸν ἐλιπάρησα ἐγὼ θεὸν μάλιστα, ἐπείρεσθαι, ἐπέμφαντα τάσδε τὰς πέδας, εἰ δίκαιά ἐστι σοὶ ὦν ποιεῦντα νόμος ἐστὶ θεῶν. Κῦρος δὲ εἰρόμενος ὅ, τι τὸ ἐπιπλήθοι τοιοῦτο. Κροῖσος δὲ ἐπιφυλλήσας πᾶσαν τεῦ ἐωυτοῦ διάνοιαν, καὶ τῶν χρηστηρίων τὰς ἐπικειρήσιας, καὶ μάλιστα τὰ ἀναθήματα· καὶ ὡς ἐπαρθεὶς τῷ μαντηίῳ, ἐστρατώσατο ἐπὶ Πέρσας. λέγων δὲ ταῦτα, κατέβαινε αὖτις εὐδαιμονήσων, ἐπαινέσας τὸν θεὸν τούτων ὀνειδίσας. Κῦρος δὲ γελάσας εἶπε, Καὶ τοῦτο τοίνυν τοι δώσω πρὸς ἐμεῦ Κροῖσε, καὶ ἄλλου παντὸς τοῦ αἰεὶ ἐκήσοτε δεῆ. ὡς δὲ ταῦτα ἤκουε Κροῖσος, πέμπων τοὺς Λυδοὺς ἐς Δελφοὺς, ἐκέλευε, πρήσαντας τὰς πέδας ἐπὶ τὸν νηὸν τὸν ὀπίσω, εἰρωτᾶν εἰ οὐκ ἐπαισχύνεται, τοῖσι μαντηίοισι ἐπάρας Κροῖσον στρατεύεσθαι ἐπὶ Πέρσας, ὡς καταπαύσοντα τεῦ Κύρου δύναμιν, ἀπ' ἧς ἀπροφάσιστα τοιαῦτα θύεσθαι· δείκνυντας τὰς πέδας. τοιαῦτά τε ἐπειρωτᾶν, καὶ εἰ ἀχαιρέσιοισι νόμος εἴη τοῖσι Ἑλληνικοῖσι θεοῖσι. Ἀπιγμένοισι δὲ τοῖσι Λυδοῖσι, λέγουσι ταῦτα δὴ τὰ ἐντεταλμένα, τεῦ Πυθίη λέγεται εἰπεῖν τάδε, Τεῦ πεπρωμένου μοῖραν ἀδύνατά ἐστι ἀποφυγεῖν καὶ θεῷ· Κροῖσος δὲ πέμπτου γενεοῦ ἀνδρὸς τάδε ὀφείλησε, ὃς ἐὼν δορυφόρος Ἡρακλειδέων, δόλῳ γυναικηίῳ ἐπιστώθη, ἐφόνευσε δεσπότεα, καὶ ἔσχε τεῦ ἐκείνου τιμὴν οὐδέν· πρόσηκον· σαν. πρόθυμος δὲ Λοξίεω ὅκως αὖ κατὰ τοῦ παῖδας τοῦ Κροίσου γένοιτο ὁ Σαρδίων πάθος,

gis, id tibi ex hoc credibile est euenturum, vt quisq; istorum plurimis opibus potietur, ita maxime in te rebellaturũ, esse expectandum. Nunc igitur, si tibi placent hæc quæ ego dico, ita facito: Siste ad singulas portas aliquot ex tuis satellitibus custodes, qui vetent exportari opes, vt earum decimæ Ioui necessario reddantur. Ita neque tu odium illorum contrahes, vi opes eripiendo: & ipsi agnoscentes se iusta agere, non inuiti facient. Hæc audiens Cyrus, maiorem in modum gauisus est tali admonitu, eaque vehementer approbauit: & iussis satellitibus id exequi quod Crœsus ipsi subiecisset: his verbis eum affatus est, [1] Crœse, quandoquidem & facta & dicta tua egregia viri regis sunt, pete quid muneris à me velis impræsentiarum tibi dari. Ad quem Crœsus, [2] Here, inquit, sine me gratum esse erga deum Græcorum, quem ego maxime omniũ veneratus sum, vt missis ad eum his vinculis perconter nunquid ei fas sit bene de ipso merentes decipere. Et Cyro interroganti quidnam id esset quod incusaret, altius repetens omnem suum aperuit animum, redditaque sibi oracula, & præcipue donaria sua, quibus rebus fretus susceperisset aduersus Persas expeditionem. Hæc commemorando rediit rursus ad petendam veniam ista deo exprobrandi. Ad quem ridens Cyrus, & hoc, inquit, Crœse à me impetrabis, & quicquid aliud: [3] atq; id quoties tibi opus erit. Vbi hæc audiuit Crœsus, Delphos misit quosdam Lydos, iussos, quum ad limen templi vincula deposuissent, scisciatari deum nunquid eũ puderet ob oracula quibus Crœsum induxisset ad bellum Persis inferendum, tanquam Cyri potentiam euersurum: vnde tales primitiæ offerrentur: compedes scilicet ostendendo, & sciscitari cũ hæc, tum nũquid Græcis diis foret fas esse ingratis. Lydis illuc profectis, & hæc mandata executis, Pythia fertur ita respondisse, Sortẽ fato destinatã defugere, deo quoq; est impossibile. Crœsus autem quintæ retro ætatis crimen luit, [4] *hoc est abaui*: qui quum esset satelles Heraclidarum, mulieris dolo inductus, dominum interemit: illiusque dignitate potitus est, nihil ad ipsum pertinente. Verum Apollo, quum studuerit vt hęc Sardium clades liberis Crœsi,

1 Crœse, quum sis rex ad bene agendum & dicendum comparatus, pete, &c. 2 Here, inquit, maxime gratum mihi feceris, si permiseris vt deũ Gr. q. e. max. o. veneratus sum, missis, &c. 3 Et quicquid aliud tibi opus erit. 4 Trisaui. i. Gygis, *à quo quintus erat Crœsus.*

non ipsi

non ipsi Crœso contingeret, tamen transferre fata non potuit: sed quatenus illa permiserunt, annixus est, atque ei gratiam retulit, vtpote dilata Sardium expugnatione tres annos. Et hoc Crœsus discat, tribus annis serius quam fata destinarunt, se fuisse captum. Secundo loco, quod ipsi ardenti opem tulit. nam quod ad oracului pertinet, haud recte Crœsus conqueritur: quoniã Apollo prædixit, eum esse magnum imperium, si bellum Persis inferret, euersurum: de qua re ipsum consultare volentem, decuerat mittere sciscitatum vtrum ipsius Apollo diceret imperium, an Cyri. Sed quod dictum erat, nec considerans, nec interrogans, sibiipsi acceptum referat. Quod autem vltimo responso ait Apollinem dixisse de mulo, ne hoc quidem discussit. Nam mulus hic, Cyrus erat: quippe qui duobus diuersarum gentium parentibus ortus sit, generosiore matre quam patre. Nam illa quidem, Meda erat, Astyagis Medorum regis filia: hic autem, Persa, & Medis subiectus: & licet omnium infimus, tamen dominam suam in matrimonium duxit. Hæc Lydis Pythia respondit: quæ illi Sardis reuersi Crœso nunciarunt. Quibus auditis Crœsus suam ipsius agnouit culpam esse, non dei. De Crœsi igitur imperio & prima
XCII Ioniæ subactione ita res se habet. ¶ Porro Crœsi non hæc solum quæ iam diximus, sed alia quoque permulta donaria in Græcia extant. Siquidem apud Thebas Bœoticas tripus est aureus, quem illic Apollini nuncupauit Ismenio: apud Ephesum quoque buculæ aureæ, atque columnæ pleræque. Quinetiam in vestibulis templi apud Delphos clypeus visitur aureus ingens. Atq; hæc etiamnum ad nostra vsq; tempora supererant: nonnulla tamen interciderunt. Ac vero quæ apud Branchidas Milesiorum à Crœso dedicata fuerunt, pondere (quãtum intelligo) æquali erant iis quæ sunt Delphis. Ceterum ea quæ tum Delphos, tum etiã ad Amphiarai misit templum, hæc sibi, veluti domestica bona, paternarumque facultatum primitias, diuis consecrauit. Quandoquidem cetera donaria è facultatibus erant aduersarii, qui Crœso, priusquam regno inauguraretur, repugnans, Pantaleontis partibus impense studebat: hunc in regni potestatem prouehere conatus. Pantaleon enim, & ipse, Alyattis filius erat, Crœsi frater;

καὶ μὴ κατ' αὐτὸν Κροῖσον, οὐκ οἷόν τε ἐγίνετο παραγαγεῖν μοίρας. ὅσον δὲ ἐνέδωκαν αὐτῷ, ἐωύσατο, καὶ ἐχαρίσατο ①. τρία γὰρ ἔτεα ἐπιμεβάλλετο τὴν Σαρδίων ἅλωσιν. καὶ τοῦτο ὠφελήθη Κροῖσος, ὡς ὕστερον τοῖσι ἔτεσι τούτοισι ἁλοὺς τῆς προσεδοκήθης. δεύτερα δὲ τούτων, χρησμῷ αὐτῷ ἐπήρκεσε. καταὶ δὲ τὸ μαντήιον τὸ γενόμενον, οὐκ ὀρθῶς Κροῖσος μέμφεται. προσηρθαι γὰρ ② Λοξίης, ὡς στρατεύηται ὑπὸ Πέρσας, μεγάλην ἀρχὴν καταλύσειν. τὸν δὲ, ποτὲ ταῦτα χρὴ ("π. φ. χρὴ αὐ- τὸν μέλλοντα βουλεύεσθαι, ἐπείρεσθαι πότερα τὴν μέλλοντα ταῦτα, κότερα τὴν ἑωυτοῦ ἢ τὴν Κύρου λέγει ἀρχήν. οὐ συλλαβὼν δὲ ὁ ῥηθὲν, οὐδὲ ἐπιμνησθεὶς, ἑωυτὸν ἄφρονα ἀποφαινέτω. ᾧ καὶ ὁ τελευταῖον χρήσας ἐναντία ἐξέπεσε τοῖσι ἐξέπεσε Λοξίης τῷ ἡμιόνου οὐδὲ τοῦτο συνέλαβε. ἦν γὰρ δὴ ὁ Κῦρος ἐξ ἡμιόνου. οὐ γὰρ δυοῖν ἐὸν ὁμοεθνέοιν ἐγεγόνεε, μηδὸς ἀμείνονος, πατρὸς δὲ οὐδαμοῦ ἀξίου. ἦ μὴν γὰρ ἦν Μηδὶς, καὶ Ἀστυάγεος θυγάτηρ τοῦ Μήδων βασιλέος· ὁ δὲ, Πέρσης τε ἦν, καὶ ἀρχόμενος ἦν ἐκείνοισι· καὶ ἔνερθε ἐὼν τοῖσι ἅπασι, δεσποίνῃ τῇ ἑωυτοῦ συνῴκεε. Ταῦτα μὲν ἡ Πυθίη ἐπετεκέιναρο τοῖσι Λυδοῖσι· ③ δὲ ἀπικόμενοι ἐς Σάρδις, καὶ ἀπήγειλαν τῷ Κροίσῳ. ὁ δὲ, ἀκούσας, συνέγνω ἑωυτοῦ εἰ μὴ τὸν ἀμπάδα, καὶ οὐ τοῦ θεοῦ. τοῦ μὲν δὴ τὸν Κροίσου τε ἀρχὴν, καὶ Ἰωνίης τὴν πρώτην καταστροφὴν, ἔστω ὅτω. Κροίσῳ δὲ ὅσα ἄλλα ἀναθήματα ἐν τῇ Ἑλλάδι πολλά, καὶ οὐ τὰ ἐπιμνησθέντα μοῦνα. ἐν μὲν γὰρ Θήβῃσι τῇσι Βοιωτῶν, τρίπους χρύσεος, ὃν ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλλωνι τῷ Ἰσμηνίῳ· ἐν δὲ Ἐφέσῳ, αἵ τε βόες αἱ χρύσεαι, καὶ τῶν κιόνων αἱ πολλαί· ἐν δὲ προνηίοισι τοῖσι ἐν Δελφοῖσι, ἀσπὶς χρυσέη μεγάλη. ταῦτα μὲν ἔτι ἐς ἐμὲ ἦν θεωρέοντα, τὰ δὲ ἐξαπόλωλε τὰ τῶν ἀναθημάτων. τὰ δὲ ἐν Βραγχίδῃσι τῇσι Μιλησίων ἀναθήματα Κροίσου, ὡς ἐγὼ σταθμώμενος, ἴσα τε σταθμὸν καὶ ὁμοῖα τοῖσι ἐν Δελφοῖσι, τὰ μὲν νεὼ ἐς τε Δελφοὺς, καὶ ἐς τὸν Ἀμφιάρεω, ἀνέθηκε, οἰκήιά τε ἐόντα, καὶ τῶν πατρώων χρημάτων ἀπαρχήν· τὰ δὲ ἄλλα ἀναθήματα δι' ἀνδρὸς ἐγένετο Σάρδις ἐλθεῖν, ὃς ④, σφὶν ἡ βασιλεύσας, ἀντίσασιώτας κατεστήκεε, συναπεύδων Πανταλέοντι ἠνέεσθαι τὴν Λυδῶν ἀρχήν. ὁ δὲ Πανταλέων, ἦν Ἀλυάττεω μὲν παῖς, Κροίσου δὲ ἀδελφεὸς

ὁκ ὁ-

Crœsi frater;

οὐκ ὁμομήτριος. Κροῖσος μὲν γὰρ ἐκ Καείρης τῆς γυναικὸς Ἀλυάττῃ, Πανταλέων δὲ ἐξ Ἰάδος. ἐπείτε δὲ δόντος τοῦ πατρὸς ἐκράτησε τῆς ἀρχῆς ὁ Κροῖσος, τὸν μὲν ἀδελφεὸν τὸν ἑωυτοῦ ἐπὶ πλείστου ἐλκων διέφθειρε. τὸν δὲ οὐδέπω ἐπὶ πλέστερον κατιρώσας, τότε ἔστω τῷ εἰρημένῳ ἀνέθηκε ἐς τὰ Ἔφεσια. καὶ τοσαῦτα μὲν ἀναθημάτων τοσαῦτα εἰρήσθω. Θώυμα δὲ γῆ Λυδίη ἐς συγγραφὴν οὐ μάλα ἔχει, οἷά τε καὶ ἄλλη χώρη, πάρεξ τοῦ ἐκ τοῦ Τμώλου καταφερομένου ψήγματος· ἐν δὲ ἔργον πολλὸν μέγιστον παρέχεται, χωρὶς τῶν τε Αἰγυπτίων ἔργων καὶ τῶν Βαβυλωνίων. ἔστι αὐτόθι Ἀλυάττεω τοῦ Κροίσου πάππος σῆμα, τοῦ ἡ κρηπὶς μὲν ἐστὶ λίθων μεγάλων, τὸ δὲ ἄλλο σῆμα, χῶμα γῆς. ἐξεργάσαντο δέ μιν οἱ ἀγοραῖοι αὐτέμποροι, καὶ κάπηλοι, καὶ αἱ ἐνεργαζόμεναι παιδίσκαι. οὗτοι δὲ πέντε ἐόντες, ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦσαν ὅπῃ τοῦ σήματος ἄνω· καὶ σφι γράμματα ἐνεκεκόλαπτο, τὰ ἕκαστοι ἐξεργάσαντο. καὶ ἐφαίνετο μετρεόμενον τὸ τῶν παιδισκέων ἔργον, ἐὸν μέγιστον. τὰς γὰρ δὴ Λυδῶν δήμου αἱ θυγατέρες πορνεύονται πᾶσαι, συλλέγουσαι σφίσι φερνάς· ἐς ὃ ἂν συνοικήσωσι τοῦτο ποιέουσαι. ἐκδιδόασι δὲ αὐταὶ ἑωυτάς. ἡ μὲν δὴ περίοδος τοῦ σήματος, εἰσὶ στάδιοι ἕξ, καὶ δύο πλέθρα· τὸ δὲ εὖρος, ἐστὶ πλέθρα τεσσερεσκαίδεκα. λίμνη δὲ ἔχεται τοῦ σήματος μεγάλη, τὴν λέγουσι Λυδοὶ ἀείναον εἶναι. καλέεται δὲ αὐτὴ Γύγαιη. τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτό ἐστι. Λυδοὶ δὲ νόμοισι μὲν παραπλησίοισι χρέωνται καὶ Ἕλληνες· χωρὶς ἢ ὅτι τὰ θήλεα τέκνα καταπορνεύουσι· πρῶτοι δὲ ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, νόμισμα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου κεκαράχθαι ἐχρήσαντο· πρῶτοι δὲ καὶ κάπηλοι ἐγένοντο. φασὶ δὲ αὐτοὶ Λυδοὶ καὶ τὰς παιγνίας τὰς νῦν σφίσι τε καὶ Ἕλλησι κατεργάσασθαι, ἑωυτῶν ἐξευρήματα γενέσθαι. ἅμα δὲ τούτας τε ἐξευρεθῆναι φασὶ σφίσι λέγουσι, καὶ Τυρσηνίην ἀποικίσαι· ὧδε δὲ αὐτῶν λέγοντες· ὅτι Ἄτυος τοῦ Μάνεω βασιλεύοντος σιτοδείῃ ἰσχυρῇ αὐτὰ τὴν Λυδίην

26 πᾶσαν γενέσθαι· καὶ τοῦτον Λυδοὺς τέως μὲν διέχειν λιπαρέοντας, μὴ δή, ὡς δὲ παύεσθαι, ἀλλὰ δίζεσθαι· ἄλλον δή

κ. ἀλλ' ἐπ' ἄλλο ἐπιμηχανᾶσθαι αὐτῶν. ἐξευρεθῆναι δὴ ὧν τότε καὶ τῶν κύβων καὶ τῆς ἀστραγάλων καὶ τῆς σφαίρης, καὶ

at non germanus: *matres enim habebant diuersas.* Nam Crœsus matre fuit Carica, Alyattis vxore: Pantaleon ex Iade fuit susceptus. Quum autem tradito à patre imperio Crœsus potiretur, hominem illum qui ante sic pertinaciter sibi restitisset, in fullonis officinam pertractum interemit. Bona autem eiusdem iam ante diuis destinata, tunc vti diximus iis locis consecrauit. Atque de donariis hactenus dictum sit. ¶ Porro Lydia quod scribatur nihil sane mirandum habet, provt aliæ regiones, præter auri ramenta è Tmolo proueniētia. Vnum tamen nobis exhibet multo maximum præter Ægyptiorum & Babylonicorum opera. Ibi enim est Alyattis Crœsi parentis sepulcrum, cuius basis è grandioribus est lapidibus: reliqua sepulcri pars, [2] aggestio est terræ. Quod sepulcrum construxisse feruntur homines [3] emptitii atque operarii, & vna cum his adiuuantes ancillæ. Ceterum ad nostram vsque ætatem in summo tumulo quinque termini stabant, quibus litteræ insculptæ indicant quæ singuli elaborauerint: apparebatque ex mensura, ancillarum opus esse maximum. Lydorum enim filiæ omnes meretricantur, atque hoc quæstu tantisper dotem colligunt dum nupserint: se autem ipsæmet locant. Sepulcri huius ambitus, stadiorum est sex, & duorum [4] iugerum: latitudo, [5] iugerum tredecim. Confinis est eidem sepulcro lacus ingens, quem Lydi referunt esse perennem. vocatur autem Gygæus. Atque hoc quidem sic habet, Lydi legibus propemodū vtuntur Græcorū similibus, nisi quod Lydi filias suas prostituūt. Hi, primi eorum quos nouimus, nummum aureū argenteumq; ad vtendū percusserunt, & primi caupones institoresq; extiterunt. Aiunt & ipsi se ludos inuenisse qui etiamnum apud Græcos cum illis communes sunt: simul autem hæc inuenisse, & in Tyrrheniam, *hoc est* [6] *Thusciam*, colonos deduxisse. Id quod hunc in modum accidisse referunt: Tempore Atyis, Manis regis filii, annonæ difficultatē per vniuersam Lydiā valde grassatam esse, & initio quidem Lydos vitam assiduis laboribus toleraſſe, postea vero, quum nō cessaret *malum*, remedia quæsiuisse, & alium aliud excogitasse. Tum igitur inuentū ab iisdem [7] aleæ tesserarumq; ludum, & pilæ, cete-

XCIII

XCIV

1 Ionica. 2 Terræ aggestæ moles est. 3 Circumforanei. 4 Plethrorum. 5 Plethrorum. 6 Hetruriam. 7 Tesserarum & talorum.

rorum-

rorumque ludorum omnium genera, præterquam [1] talorum. horum enim inuentionem sibi non vendicant Lydi. Porro ad famem discutiendã, altera quidem dierum in totum lusibus occupatos fuisse, ne videlicet ciborum quærendorum sollicitudine distorquerentur: altera vero à lusibus abstinentes, vesci consueuisse. Atque hoc modo vixisse annis duodeuiginti. Vbi autẽ malum non remitteret, sed magis etiam sęuiret, tum regem vniuersos Lydos bifariam diuisisse, [2] & hos quidẽ in sedibus suis permisisse, illos vero aliquò ablegasse colonos. Ac vero iis qui in sedibus suis permanerent, regem ipsum perrexisse imperare: illis autem qui deducendæ coloniæ destinati erant, filium suum præfecisse, cui nomen Tyrrheno. Hos è Lydia excedentes, primum diuertisse Smyrnam: & mox fabricatis nauigiis, nimirũ quibus ea quæ nauigationi accommoda videbantur, imponerent, ad victum sedesq; quærendas oram soluisse: donec varias nationes præteruecti, ad Vmbros peruenissent: vbi ciuitatibus constructis, ad hunc vsq; diem habitauerint. Atque pro Lydis, propter regii filii qui eos deduxit, nomen, appellatione quoque commutata, nominatos fuisse Tyrrhenos. Lydi itaque à Persis in seruitutem redacti fuerunt.

XCV ¶ HINC iam nobis exequetur oratio, tum quisnã fuerit CYRVS ille qui Crœsi euertit imperium, tum quomodo Persę Asiæ imperio potiti sint. [3] Igitur quemadmodum quidam memorant Persarũ, non qui res Cyri illustrare, sed prout illa se habent, referre studeant, ita ego conscribam: gnarus trifarias alias esse de Cyro narrandi vias. Quum Assyrii annis quingentis viginti superiorem Asiam obtinuissent, primi Medi ab ipsis deficere cœperunt: qui cum Assyriis pro libertate prœliati, strenue se gesserunt, excussoq; seruitutis iugo, in libertatem sese asseruerunt. Post quos & aliæ nationes idem fecerunt quod & Medi. Ceterum quum iam per continentem in vniuersum propriis vterẽtur legibus, hac demum occasione rursus tyrannidi subiecti fuerunt. Fuit apud Medos vir sapiens, cui nomen erat DEIOCES, filius Phraortis, qui quum ad tyrannidem aspiraret, huiusmodi quædam excogitauit:

XCVI

ἀνδρῶν πασέων παιγνιέων τὰ εἴδεα, πλὴν πεττῶν. χ. πεττῶν.
τούτων γὰρ οὐ τὴν εὕρεσιν σφέας οἰκηιοῦνται Λυδοί.
ποιέειν δὲ ὧδε σφέας τὸν λιμὸν ἐξευρόντας· τὴν μὲν
ἑτέρην τῶν ἡμερέων παίζειν πάσαν, ἵνα δὴ μὴ ζητέ-
οιεν σῖτία· τὴν δὲ ἑτέρην σιτέεσθαι, παυομένους
τῶν παιγνιέων. Τοιούτῳ τρόπῳ διαφυγεῖν ἐπ' ἔτεα
δυῶν δεόντα εἴκοσι· ἐπεί τε δὲ οὐκ ἀνιέναι
τὸ κακόν, ἀλλ' ὅτι μᾶλλον ἐπιβιάζεσθαι, οὕτω δὴ τὸν
βασιλῆα αὐτῶν, δύο μοίρας διελόντα Λυδῶν πάν-
των, κληρῶσαι τὴν μὲν ὅτι μονῆι, τὴν δὲ ὅτι ἐξό-
δῳ ἐκ τῆς χώρης· καὶ ὅτι μὲν τὴν μέλλειν αὐτὸς λαγ-
χάνουσαν τῶν μοιρέων, ἐοῦσαν Ⓦ βασιλέα τρέφο-
πάσειν, ὅτι δὲ τὴν ἀπαλλασσομένη, Ⓦ ἑωυτὸν παῖ-
δα, τῷ οὔνομα ἦν Τυρσηνόν, λαχόντας δὲ αὐτῶν
τοῦτον ἑτέρους ἐξιέναι ἐκ τῆς χώρης, καὶ καταβῆναι
ἐς Σμύρνην, καὶ μηχανᾶσθαι πλοῖα, ἐς τὰ ἐσθε-
μένους τὰ πάντα ὅσα σφι ἐῶν χρῆσθαι ἐπὶ πλοῖα, ἀπο-
πλέειν κατὰ βίου τε καὶ γῆς ζήτησιν. ἐς ὃ ἐθνεα
πολλὰ παραμειψαμένους, ἀπικέσθαι ἐς Ὀμβρι-
κούς· ἔνθα σφέας ἱδρύσασθαι πόλιας, καὶ οἰκέ-
ειν ἐς μέχρι τοῦδε. αὐτοὶ δὲ Λυδῶν μετονομασθῆ-
ναι ἀπὸ τοῦ βασιλέος τοῦ παιδός, ὃς σφέας
ἀπήγαγε· ἀπὸ τούτου τοῦ ἐπωνυμίην ποιευμένους,
ὀνομασθῆναι Τυρσηνούς. Λυδοὶ μὲν δὴ ὑπὸ
Πέρσῃσι δεδούλωντο. Ἐπιδίζηται δὲ δὴ ὁ λό- χ. Ἐπιδί-
γος ἡμῖν ὁ τοῦ τε Κύρου, ὅστις ἐὼν τὸ Κροί- ζηται.
σου ἐκρέων κατεῖλε, καὶ ὡς Πέρσας, ὅτεῳ τρό-
πῳ ἠρξαν τῆς Ἀσίης. ὡς μὲν Περσέων μετεξέ-
τεροι λέγουσι, οἱ μὴ βουλόμενοι σημαίνω τὰ περὶ
Κύρου, ἀλλὰ Ⓦ ἕτερα λέγειν λόγον, καὶ τοῦτον
γράφω· ὅτι σάμιος περὶ Κύρου καὶ τετραπλασί-
ας ἄλλας λόγων ὁδοὺς φῆναι. Ἀσσυρίων ἀρχόν-
των τῆς ἄνω Ἀσίης ἐπ' ἔτεα ἑκκαίδεκα καὶ πεντακό-
σια, πρῶτοι ἀπ' αὐτῶν Μῆδοι ἤρξαν ἀπίστα-
σθαι· καὶ κως οὗτοι περὶ τῆς ἐλευθερίης μαχε-
σάμενοι τοῖσι Ἀσσυρίοισι, ἐγένοντο ἄνδρες ἀγα-
θοί· καὶ ἀπωσάμενοι τὴν δουλοσύνην, ἠλευθε-
ρώθησαν. μετὰ δὲ τούτους, καὶ πάλαι ἔθνεα ἐ-
ποίεε τὸν Μήδοισι. Ἐόντων δὲ αὐτονόμων πρώ-
των αὐτὰ τὴν ἤπειρον, ὧδε αὖτις ἐς τυραννίδας
περιῆλθον· ἀνὴρ ἐν τοῖσι Μήδοισι ἐγένετο σοφός,
τῷ οὔνομα ἦν Δηιόκης, παῖς δὲ ἦν Φραόρτεω.
οὗτος ὁ Δηιόκης, ἐρασθεὶς τυραννίδος, ἐποίεε τοιάδε·

[1] Calculorum. [2] Et sorte legisse, alteram quidem partem ad manendum, alteram vero ad exeundum è regione. Et parti quidem illi cui sortitò obtigisset vt maneret, seipsum regem, migranti autem, suum filium præfecisse, cui nomen Tyrrheno. Alteros porro quibus sorte obtigerat vt emigrarent, Smyrnam descendisse. Hic mox, &c. [3] Ita autem de his scribam vt Persæ quidam narrant, qui res Cyri gestas verbis augustiores reddere nolunt, sed id quod res est dicere: gnarus triplicem aliam esse de Cyro narrandi viam.

κὰ τῇ ἰ- κατοικημένων τῶν Μήδων κτὶ κώμας, " ἐν γῇ ἑ- Quũ Medi per vicos paſſim habitarent,
ωυτῶ ἐὼν καὶ πρότερον δόκιμος, καὶ μᾶλλόν τε καὶ Deioces [1] cum ante apud ſuos proba-
προθυμότερον δικαιοσύνῃ ἐπιτέρπετο, ἤσκεε. ἐπ' tus, tum magis ſtudioſiuſque æquita-
τούτῳ μὲν δὴ οἱ, ἐούσης ἀνομίης πολλῆς κατὰ πᾶσαν τὴν tem affectitabat venditabatque, quod
Μηδικὴν, ἐποίεε, ἐπιτερπόμενος ὅτι τῷ δικαίῳ τὸ ἀ- videret apud Medos vniuerſos magnã
δίκιον πολεμιώτατον ἐστί. ἐκ δὲ τῆς αὐτῆς κώμης quandam licentiam: ſat ſciens æquitati
Μῆδοι, ὁρῶντες αὐτὸν τοῦτον ἔρποντα, δικαιοτάτῳ μὲν ἐ- iniquitatem eſſe inuiſam. Medi vero
ωυτῶν ἀπέφαινον· ὁ δὲ δὴ, οἷα μεγάλως ἀρχὴν, qui eundem habitabant vicum, intuen-
ἰθύς τε καὶ δίκαιος ἐὼν, ποιέων τε τοιαῦτα, ἐπαινον εἶ- tes hominis mores, iudicem ipſum con-
χε οὐκ ὀλίγον παρὰ τῶν πολιτέων οὕτω, ὥστε 10 trouerſiarũ ſibi conſtituunt. Hic, vt qui
γε. σωθα- " σωθανόμενοι οἱ ἐν τῇσι ἄλλῃσι κώμῃσι ὡς Δηϊό- principatum ambiret, rectũ ſe æquum-
νόμιοι ἐν τῇσι κης εἴη ἀνὴρ μούνος κτὶ ὀρθὸν δικάζων, πρότε- que præbuit. Quæ quum faceret, lau-
ρον προπίπτοντες ἀδίκῃσι γνώμῃσι, τότε ἐπείτε ἤ- dem apud populares ſuos obtinuit haud
κουσαν, ἀσμένοι ἐφοίτεον παρὰ τὸν Δηϊόκεα κὴ αὐ- quaquam exiguam: [2] adeo vt hæc intel-
τοὶ δικασόμενοι· τέλος δὲ, οὐδενὶ ἄλλῳ ἐπετρέπο- ligentes qui apud ceteros pagos habita-
ντο. Πλῆθος δὲ ἀεὶ γινόμενον τῶν ἐπιφοιτεόντων, οἷα bant, nempe Deiocem ſolum eſſe qui
σωθανομένων τὰς δίκας ἀποβαίνειν καλὸν incorrupte iudicaret, læti vndiq; affluerent quotquot prius iniquis ſententiis fuerant ſuperati, ad Deiocem, & ipſi lites finiendas transferrent: poſtremo nulli alii hanc prouinciã permitterent. Quum vero numerus accurrentiũ creſceret, vtpote qui intelligerent ſentẽtias iuſte terminari, Deioces, animaduertens, vniuerſa in ſe vnum incumbere, neque amplius illic conſidere vbi prius ius dicere conſueuerat, volebat, neque omnino iudicare amplius. Siquidem non è re ſua eſſe inquiebat ſi totos dies rebus ſuis domi neglectis, diri mendis aliorũ litibus operam impenderet. Quũ igitur rapinæ ſceleraque paſſim per vicos multo etiam magis quã prius patrarentur, Medi habito cõcilio, de cõmuni rerũ ſtatu colloqui cœperunt. [3] Et quantum mihi videtur, Deiocis amici ex cõpoſito in hanc ſententiam loquebãtur, Nequaquã, inquiẽtes, hiſce modis vſuri hanc noſtram regionem poterimus diu habitare. Agite igitur, conſtituamus nobiſipſis regẽ, vt videlicet ditio noſtra bonis legibus adminiſtretur, [4] & nos, ad ſua quiſq; opera diuertentes, nuſquam impunitate ſceleratorum violemur. Quæ quum ſic referrentur, perſuaſi Medi regibus ſeſe ſubiiciunt. ¶ Continuo conſultatũ eſt quemnã regem crearent. Deioces adeo ab omnib. cõmendatus, produ-

XCVII

XCVIII

γε. μάλιστα

27 δοσαι σφισι λόγον, λέγοντες περὶ τῶν κατηκόν- των. ὡς δὴ ἐγὼ δοκέω, " κάλλιστα ἔλεγον οἱ τοῦ " Δηϊόκεω φίλοι, Οὐ γὰρ δὴ Αἰγύπτῳ τῷ παρεόν- " τι χρεώμενοι, δοκέουσι ἐμοὶ οἰκέειν τὴν χώρην, " φέρε σπασώμεθα ἡμέων αὐτῶν βασιλέα. καὶ οὕτω " ἥ τε χώρη εὐνομήσεται, καὶ αὐτοὶ πρὸς ἔργα τρε- " ψόμεθα, οὐδὲ κω ἀνομίης ἀπάσεσθαι ἐσόμεθα. Ταῦτα κη λέγοντες, πείθουσι ἑωυτῶν βασιλεύεσθαι. Αὐτίκα δὲ προβαλλομένων ὁντινα σπῶνται βασιλέα, ὁ Δηϊόκης ἦν πολλὸς κατὰ πάντας ἀνδρὸς καὶ προβαλλόμενος καὶ αἰνεόμενος· ἐς ὃ τέλος καταινέ- σαντες βασιλέα σφίσι εἶναι. ὁ δὲ ἐκέλευε αὐτοῖσι οἰκία τε ἑωυτῷ ἀξια τ βασιληίης οἰκηδομῆσαι, καὶ χρη- τῦναι αὐτὸν δορυφόρησι. ποιέουσι δὴ ταῦτα οἱ Μῆδοι. οἰκηδο-

Deioces [5] adeo ab omnibus nominari & prædicari, adeo vt omnium tandem ſuffragio rex approbaretur. At ille iuſſit ædificia ſibi erigi imperio digna, ſtipatoreſq; ad cuſtodiam corporis ſui adiungi. [5] Huic Medi hæc præſtiterunt,

---

1 Ipſe, quum iam ante apud ſuos celebris eſſet, tum vero magis etiam quam antea iuſtitiam ſectari aggreſſus eſt: quod videret apud Medos vniuerſos mag. q. licentiam, & ſatis ſciret iuri iniuriam aduerſari. 2 Adeo vt quum in aliis pagis intellexiſſent Deiocem ſolum eſſe qui incorrupte iudicaret, qui prius iniqua iudicia erant experti, ad Deiocem diſceptaturi vltro accurrerẽt: poſtremo nulli alii arbitrium deferrent. Quũ autem in dies ventitarent plures, vtpote q. 3 Hic (vt ego quidem exiſtimo) Deiocis amici belliſſimum ſermonẽ ſunt exorſi. Enimuero (inquiebant) ſi pergamus his moribus viuere, hanc noſtram regionem diu non poterimus incolere. 4 Et nos res noſtras agamus, neque male agendi licentia noſtris ſedibus pellamur. His verbis perſuaſi Medi regio imperio ſe ſubiicere, ſtatim conſultant quemnam regem creent. Tum Deioces ab omnibus nominari & prædicari, adeo vt omnium tandem ſuffragio rex approbaretur. 5 Hæc in eius gratiam Medi fecerunt, eique, &c.

eique

eique ædificia ingentia probeque munita extruxerunt in ea quam designauerat regione: permiserunt quoque satellites ex vniuersis Medis quos vellet, sibi deligeret. Deioces igitur imperio potitus, Medos compulit vnum oppidū condere: vt hoc vno communito exornatoque, aliorum non ita magnam curam haberent. Obsequentibus quoque hac in re Medis, mœnia constituit ampla simul & valida, quæ nunc Ecbatana appellantur, in quibus murus vnus alteri veluti confinis erat: sic nimirum constitutis mœnibus,[1] vt ambitus singuli alteris gradatim essent sublimiores, solisque pinnis prominerent.[2] Adiuuabat huc loci ipsius commoditas, vt qui collis instar esset eleuatus. Sed accessit etiam maius quiddam data opera factum. siquidem ambitus isti numero erant septem contigui, in quorum postremo regia est & thesauri. Hęc mœnia quum amplissima sint magnitudine, prorsus illum Athenienſium æquant ambitum. *Atque singulæ quidem pinnæ suis atque hunc in modum distinctis fulgent coloribus. Nempe* primi ambitus pinnæ colore sunt albicanti, secundi nigro, tertii purpureo, quarti cæsio, quinti sandaracino: postremi vero duo, alter argentatas, alter inauratas habet
XCIX pinnas. Et his quidem munimentis Deioces se suamque regiam circumsepsit, ac reliquum populum seorsum circumquaque habitare iussit. Ceterum vniuersis hoc ornatu constructis, primus Deioces cauit necui ad regem ingredi liceret, sed per internuncios cuncta transigerentur: adeo vt nec conspici regem à quoquam fas esset.[3] adhæc, nec ridere, nec expuere (propterea quod omnibus factu deformia essent) coram liceret. Hæc ideo faciunt apud regem, ne videlicet eum cernentes æquales & vna cum eo educati strenui & fortes, indoleant atque insidientur: quin potius quiddam à reliquis hominibus diuersum ipsis esse videatur, si coram ipsum non intueantur. Quibus quum se-
C se Deioces iam adornasset, atque in imperio confirmasset, in exercenda iustitia valde seuerum se præbuit. Etenim litigantes causas suas conscriptas intro per internuncios mittebant, quas ille decisas

οἰκοδομέοισί τε γὰρ αὐτῷ οἰκία μεγάλα τε καὶ ἰσχυρά, ἵνα αὐτὸς ἔφεσιν τῆς χώρης. καὶ δορυφόρους αὐτῷ ἐπιτρέπουσι ἐκ παντῶν Μήδων καταλέξασθαι. ὁ δὲ, ὡς ἔσχε τὸν ἀρχεῖον, τὸν Μήδους ἀναγκάσαι ἓν πόλισμα ποιήσασθαι, καὶ τοῦτο περιστέλλοντας, τῶν ἄλλων ἧσσον ἐπιμελεῖσθαι. στειχομένων δὲ καὶ τούτων τῶν Μήδων, οἰκοδομέει τείχεα μεγάλα τε καὶ καρτερά, τοῦτα τὰ νῦν Ἐκβάτανα κέκληται, ἕτερον ἑτέρῳ κύκλῳ ἐνεστῶτα. μεμηχάνηται δὲ οὕτω ὁ τεῖχος ὥστε ὁ ἕτερος τὸν ἑτέρου κύκλος τοῖσι προμαχεῶσι μοιρίοισι ἔστι ὑψηλότερος. ὁ μέν τι κου, καὶ ὁ χωρίον συμμαχέει, κολωνὸς ἐὼν, ὥστε τοιοῦτο εἶναι· ὁ δὲ καὶ μᾶλλόν τι ἐπετηδεύθη, κύκλων ἐόντων τῶν συναπτόντων ἑπτά, ἐν τῷ τελευταίῳ τὰ βασιλήια ἔνεστι καὶ ὁ θησαυρός. ὁ δὲ αὐτῶν μέγιστόν ἐστι τεῖχος, τὸν Ἀθηναίων κύκλον μάλιστά κη ὁ μεγαθὴς. τῶν μὲν δὴ πρώτου κύκλου οἱ προμαχεῶνες εἰσὶ λευκοί· τῶν δὲ δευτέρου, μέλανες· τρίτου δὲ κύκλου, φοινίκεοι· τετάρτου δὲ, κυάνεοι· πέμπτῳ δὲ, σανδαράκινοι. οὕτω πάντων τῶν κύκλων οἱ προμαχεῶνες λελουσμένοι εἰσὶ φαρμάκοισι. δύο δὲ οἱ τελευταῖοί εἰσι, ὁ μὲν καταργυρωμένους, ὁ δὲ κατακεχρυσωμένους ἔχων τοὺς προμαχεῶνας. Ταῦτα μὲν δὴ ὁ Δηιόκης ἑωυτῷ τε ἐτείχεε, καὶ περὶ τὰ ἑωυτοῦ οἰκία. τὸν δὲ ἄλλον δῆμον πρόσταξε ἐκτὸς βαλεῖν τὸν τεῖχος οἰκέειν. οἰκοδομηθέντων δὲ πάντων, κόσμον τόνδε Δηιόκης παρῆκε ἐστὶ ὁ καταστὰς θάμνος, μήτε ἐσπτύειν τινὰ βασιλέα μηδένα συγχωρέειν, δι' ἀγγέλων δὲ πρὸς τὰ χρέεσθαι· ὁρᾶσθαί τε βασιλέα οὐκ μηδενός. πρός τε τούτοισι ἔτι γελᾶν τε καὶ πτύειν αἴσχιον, καὶ ἅπασι τοῦτό γε εἶναι αἰσχρόν. Ταῦτα δὲ περὶ ἑωυτὸν ποιέοντα, ὅκως μὴ ὀρέοντες ὁμήλικες ἐόντες καὶ σὺν θυμοῖ, ἀγαθοί τε ἄγχιμοι, λυπεοίατο, καὶ ἐπιβουλεύοισι, ἀλλ' ἑτεροῖον σφι δοκέοι εἶναι μὴ ὁρέωσι. Ἐπεὶ τε δὲ ταῦτα διεκόσμησε, καὶ ἐκράτωσε ἑωυτὸν τῇ τυραννίδι, ὦν ὁ δίκαιον φυλάσσων χαλεπὸς. καὶ τὰς τε δίκας χράφοντες, ἐίσω παρ' ἐκεῖνον ἐστέπεμπεσκον· καὶ ἐκεῖνος διαχρίνων, τὰς ἐσφερομένας ἐκπέμ-

χ. ἐσημαίνον τὴν ἐξουσίαν, ἢ τὴν ἐξουσίαν τῶν οἰκείων, ἢ τὴν οἰκείαν φωνήν, ἢ τὴν οἰκείαν ἀφροσύνην, ἢ τὴν οἰκείαν λογοποιίαν, καὶ πολλὰ ἄλλα.

1 Ita vt ambitus alter alterum amplectatur. 2 Adiuuante ipso loci situ, vt qui collis esset. Sed accessit maior etiam ars & industria, factis septem ambitibus inter se contiguis, in quorum postr. regia est & thesauri. Eorum autem amplissimus magnitudine plus minus circuitum Athenarum exæquat. Suntque primi ambitus pinnæ albæ: secundi, nigræ: tertii, puniceæ: quarti, cæruleæ: quinti, sandaracenæ. 3 Præterea ne ridere coram vel exercere in quoquam honestum haberetur. Et hæc à Medis apud regem obseruantur, ne videlicet, &c.

ἐκπέμπεσκε. ταῦτα μὲν κατὰ δίκας ἐποίεε. τὰ δὲ ἄλλα ἐκεκοσμέατο ὡς ἐνὶ μάλιστα ὑβρίζοντα, τῶν ὅκως μεταπέμψαιτο κατ' ἀξίωσιν ἑκάστου ἀδικήματος ἐδικαίευ. καὶ οἱ κατάσκοποί τε καὶ κατήκοοι ἦσαν ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώρην τῆς ἦρχε. Δηιόκης μὲν νεῶν ὁ Μηδικὸν ἔθνος συνέστρεψε μοῦνον, καὶ τούτου ἦρξε· ἔστι δὲ Μήδων τάδε ἔθνεα, Βουσαί, Παρητακηνοί, Στρούχατες, Ἀριζαντοί, Βούδιοι, Μάγοι. ἔθνεα μὲν Μήδων ὅδε τάδε. Δηιόκεω δὲ παῖς γίνεται Φραόρτης, ὃς, τελευτήσαντος Δηιόκεω, βασιλεύσαντος τεῖα καὶ πεντήκοντα ἔτεα, παρεδέξατο τὴν ἀρχήν. βασιλεύσας δέ, οὐκ ἀπεχρᾶτο μούνων ἄρχειν τῶν Μήδων· ἀλλὰ στρατεύσας ἐπὶ τοὺς Πέρσας, πρώτους τούτους ἐπεξῆκε, καὶ πρώτους Μήδων ἐποίησε. μετὰ δὲ, ἔχων δύο ταῦτα ἔθνεα, καὶ ἀμφότερα ἰσχυρά, κατεστρέφετο τὴν Ἀσίην, ἀπ' ἄλλου ἐπ' ἄλλον ἰὸν ἔθνος. ἐς ὃ στρατεύσας ἐπὶ τοὺς Ἀσσυρίους, καὶ Ἀσσυρίων τοὺς οἱ Νῖνον ἔσχον, καὶ ἦρχον πρόσθε μὲν πάντων, τότε δὲ πάντα μεμουσωμένους μὲν συμμάχων, ἅτε ἀπεστεώτων, ἄλλως μέντοι εὖ πρήσσοντας· ἐπὶ τούτους δὴ στρατευσάμενος ὁ Φραόρτης, αὐτός τε διεφθάρη, ἄρξας δύο τε καὶ δείκοσι ἔτεα, καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ ὁ πολλός. Φραόρτεω δὲ τελευτήσαντος, ἐξεδέξατο Κυαξάρης ὁ Φραόρτεω τοῦ Δηιόκεω παῖς. οὗτος λέγεται πολλὸν ἔτι γενέσθαι ἀλκιμώτερος τῶν προγόνων· καὶ πρῶτός τε ἐλόχισε καὶ τέλεα ἐποίησε ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ πρότερος διέταξε χωρὶς ἑκάστους εἶναι, τούς τε αἰχμοφόρους, καὶ τοὺς ἱππέας, καὶ τοὺς τοξοφόρους. πρότερον δὲ ἀναμὶξ ἦν πάντα ὁμοίως ἀνάπερφυρμένα. οὗτος ὁ τοῖσι Λυδοῖσι δεύτερα μαχεσάμενος, ὅτε νὺξ ἡ ἡμέρην ἐγένετο σφι μαχομένοισι, καὶ ὁ τὸν Ἅλυος ποταμὸν ἄνω Ἀσίῃ πᾶσαν συνήγαγε ἑωυτῷ. συλλέξας δὲ τοὺς ὑπ' ἑωυτῷ ἀρχομένους πάντας, ἐστρατεύετο ἐπὶ τὴν Νῖνον, τιμωρέων τε τῷ πατρὶ, καὶ τὴν πόλιν ταύτην θέλων ἑλεῖν. καὶ δὴ, ὡς συμβαλὼν ἐνίκησε τοὺς Ἀσσυρίους, πρὸς περιτειχισμένῳ τὴν Νῖνον, ἐπῆλθε Σκυθέων στρατὸς μέγας. ἦγε δὲ αὐτοὺς βασιλεὺς ὁ Σκυθέων Μαδύης, Πρωτοθύεω παῖς· οἳ ἐσέβαλον μὲν ἐς τὴν Ἀσίην, Κιμμερίους ἐκβαλόντες ἐκ τῆς Εὐρώπης, τούτους δὲ διώκοντες φεύγοισι, ὕστερον ἐς τὴν Μηδικὴν χώρην ἀπίκοντο. Ἔστι δὲ ἀπὸ τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος, ἐπὶ Φᾶσιν ποταμὸν καὶ ἐς Κόλχους τεσσεράκοντα ἡμερέων διζήσιος ὁδός. ἐκ δὲ τῆς Κολχίδος οὐ πολλὸν ὑπερβαίνοντι ἐς τὴν Μηδικὴν, ἀλλὰ εἷς μέσος ἔθνος

remittebat. Et hæc quidem in iudiciis factitabat. Ceteris autem in rebus hunc ordinem instituerat: Si quem intellexisset iniuriam cuipiam facere, hunc ad se ascitum, indicta pro delicti modo pœna multabat: in quem vsum exploratores auscultatoresque per vniuersam suam ditionem dispositos habebat. Deioces igitur solam Medicam subegit nationem, eique soli imperauit. Cuius nationis tot numero gentes sunt, Busæ, Paretaceni, Struchates, Arizanti, Budii, Magi. Tot sunt in Media gentes. Deioce defuncto, qui annos tres & quinquaginta regnauit, filius eius PHRAORTES suscepit imperium. Qui solo imperio Medorum non contentus, bellum ante omnes intulit Persis, eosque primos in potestatem Medorum redegit. Quibus nationibus potitus, valida vtraque, mox Asiam subegit, aliam deinceps atque aliam inuadendo gentem: donec ad Assyrios oppugnandos peruenit, ad eos inquam Assyrios qui Ninum incolebant, quondam omnium principes, sed tunc à sociis per defectionē desertos: alioqui per se bene habentes. Aduersus hos expeditione suscepta Phraortes, secundo ac vicesimo quàm regno potitus est anno, cum pleraque exercitus parte periit. Post obitum eius, CYAXARES filius, Deiocis nepos, successit: qui dicitur multo maioribus suis fortior fuisse, & primus Asiaticos populos [1] in prouincias distinxisse, primusque in suum quosque ordinem distribuisse, hastatos, equites, sagittarios: quum prius omnia [2] promiscua fuissent atq; implicita. Hic est qui cum Lydis bellum gessit: quo tempore in ipsa pugna dies in noctem est conuersus: quique tota supra Halym flumen Asia sibi conciliata, collectis suis omnibus, copias duxit aduersus Ninum, simul & patrem vlturus, & ciuitatem ipse euersurus. Ipsi porro, Assyriis prœlio superatis, Ninum obsidenti ingruit ingens Scytharum exercitus, duce Scytharū rege Madye Prototyæ filio. qui Cimmeriis ex Europa ejectis in Asiam eruperunt: & dum illos fugientes persequuntur, ita in Mediam penetrarunt. Est autem à lacu Mœotide ad Phasim vsque & Colchos, expedito viatori iter triginta dierum: è Colchis vero non ita longo itinere perueniri potest in Mediam: sed vna duntaxat natio inter-

CI CII CIII

1 In turmas decuriasse. 2 Promiscue fuissent confusa.

iecta

iecta est: Saspires: quos vbi transieris, continuò occurrit Media. Scythæ tamen hàc non irruperunt, sed alia via superiore & multo longiore deflectentes, Caucaso monte ad dextram relicto. Hîc Medi cum Scythis congressi, prælioque fusi, Asiæ imperium amiserunt.

CV Porro Scythæ vniuersa Asia potiti, hinc recta in Ægyptum contendunt. Quibus iam Syriam Palæstinam ingressis Psammitichus occurrens Ægypti rex, muneribus precibusq; effecit ne vlterius progrederentur. [1] Scythæ, vbi retrocedentes in vrbe essent Palæstinæ Ascalone, bonaq; parte Scytharum nullam iniuriam inferente, pauci aliquot relicti Veneris Vraniæ fanum depecularunt, inter cetera (quãtum equidem scio) huius deæ fana vetustissimum. Siquidem quæ in Cypro est *eiusdem deæ* ædes, ex hac prodiit: id quod ipsi etiam Cyprii referunt. Quinetiam illud apud Cythera delubrum Phœnices ex hac Syriæ regione orti condiderunt. Ac vero dea ipsa templi spoliatoribus eorumque posteris morbum immisit femineum: quemadmodum & ipsi fatentur Scythę, se videlicet illo morbo ob id laborare. [2] & videre licet apud Scythas hunc morbum curantes, quos Enareas appellant Scythæ. Postquam vero iam viginticto annis Asiæ imperium Scythę obtinuissent, omniaque iam pæne ex negligentia licentiaque depopulata essent (nam præter tributum exactioneſque, diripiebant, extorquebantque à quibuslibet quæcunque possidebant) tandem horum potiorem partem Cyaxares atque Medi hospitio acceptam inebriatamque interemerunt. Et sic quidem Medi recuperarunt imperium, receptis iis quibus prius potiebantur, & Ninum expugnauerunt: (vt autem ceperint, in aliis mox scriptis indicabo) Assyrioſque, excepta Babylonica quapiam portione, subegerunt. Post hæc Cyaxares, vbi quadraginta annis [3] vna cum Scythis imperasset, vita functus est.

CVII ¶Cuius regnum suscepit ASTYAGES filius. Hic filiam sustulit, appellauitque eam Mandanen: quæ visa est ei per

ἀυτῶ ἐστι, Σάσπειρες· τὸν δ' ὦν παρελθόμενοισι, καὶ ἐὼν τῇ Μηδικῇ. οὐ μέντοι οἵγε Σκύθαι ταύτῃ ἐστράφαλον, ἀλλὰ τὴν κατύπερθεν ὁδὸν πολλῷ μακροτέρῳ ἐκπερι- ἀπόμενοι, ἐν δεξιῇ ἔχοντες τὸ Καυκάσιον ὄ- ρος. ἐνθαῦτα οἱ μὲν Μῆδοι συμβαλόντες τοῖσι Σκύθησι, καὶ ἑσσωθέντες τῇ μάχῃ, τῆς ἀρχῆς κατελύθησαν· οἱ δὲ Σκύθαι τὴν Ἀσίην πᾶσαν ἐπέσχον. Ἐνθεῦτεν ἤισαν ἐπ' Αἴγυπτον· καὶ ἐπεί τε ἐγένοντο ἐν τῇ Παλαιστίνῃ Συρίῃ, Ψαμμίτιχος σφέας Αἰγύπτου βασιλεὺς αἰτιάσας δώροισί τε καὶ λιτῇσι ἀποτρέπει προσωτέρω μὴ πορεύεσθαι. οἱ δέ, ἐπεί τε ἀναχωρέοντες ὀπίσω, ἐγένοντο ἐν Ἀσκάλωνι πόλει, τῶν πλεόνων Σκυθέων παρεξιόντων ἀσινέως, ὀλίγοι τινὲς αὐτῶν ὑπολειφθέντες, ἐσύλησαν τὸ Οὐρανίης Ἀφροδίτης ἱρόν. ἔστι δὲ τοῦτο τὸ ἱρόν, (ὡς ἐγὼ πυθόμενος μαθυανόμβροτον θυείσκω) πάντων ἀρχαιότατον ἱρῶν ὅσα ταύτης τῆς θεοῦ. καὶ γὰρ τὸ ἐν Κύπρῳ ἱρὸν ἐνθεῦτεν ἐγένετο, ὡς αὐτοὶ λέγουσι Κύπριοι· καὶ τὸ ἐν Κυθήροισι, Φοίνικες ἔασιν οἱ ἱδρυσάμενοι, ἐκ ταύτης τῆς Συρίης ἐόντες. τοῖσι δὲ τῶν Σκυθέων συλήσασι τὸ ἱρὸν τὸ ἐν Ἀσκάλωνι, καὶ τοῖσι τουτέων αἰεὶ ἐκγόνοισι ἐπέσκηψε ἡ θεὸς θήλειαν νοῦσον· ὥστε ἄμα λέγεταί τε ὑπὸ Σκυθέων διὰ τοῦτο σφέας νοσέειν, καὶ ὁρᾶν παρ' ἑωυτοῖσι τοὺς ἀπικνεομένους ἐς τὴν Σκυθικὴν χώρην ὡς διακέαται, τοὺς καλέουσι Ἐναρέας Σκύθαι. Ἐπὶ μὲν νυν ὀκτὼ καὶ ἑίκοσι ἔτεα ἦρχον τῆς Ἀσίης Σκύθαι, καὶ τὰ πάντα σφι ἐπὶ τὸ χεῖρον καὶ ὀλιγωρίης ἀνάστατα ἐγένετο. χωρὶς μὲν γὰρ φόρων, ἐπράσσοντο παρ' ἑκάστων τὸ ἐπιτάσσοιτο ἕκαστοι βαστάζειν. χωρὶς δὲ τοῦ φόρου, ἥρπαζον περιελαύνοντες τὸν ὅσ' ἐγίνετο ἕκαστοι. ἐπὶ τούτων μὲν τῶν Σκυθέων πλοῦνας Κυαξάρης τε καὶ Μῆδοι ξενίσαντες καὶ καταμεθύσαντες κατεφόνευσαν. καὶ οὕτω ἀνεσώθησαν τὴν ἀρχὴν Μῆδοι, καὶ ἐπεκράτεον τῶν τε καὶ πρότερον καὶ τὴν τε Νίνον ἐίλον, (ὡς δὲ ἐίλον, ἐν ἑτέροισι λόγοισι δηλώσω) καὶ τοὺς Ἀσσυρίους ὑπηκόους ἐποιήσαντο, πλὴν τῆς Βαβυλωνίης μοίρης. μετὰ δὲ ταῦτα, Κυαξάρης μὲν, βασιλεύσας τεσσερεσκαίδεκα ἔτεα, σὺν τοῖσι Σκύθῃσι ἦρξε, τελευτᾷ. Ἐκδέκεται δὲ Ἀστυάγης ὁ Κυαξάρεω παῖς τὴν βασιληίην. τοῦ καὶ ἐγένετο θυγάτηρ, τὴν οὔνομα ἔθετο Μανδάνην. τὴν ἐδόκεε Ἀστυάγης ἐν

---

1 Scythæ vero regredientes, quum in vrbem Syriæ Ascalonem peruenissent, plerisque nullo illato damno prætergressis, pauci aliquot rel. Ven. Vraniæ fanum spoliarunt, omnium (quantũ quidem intelligo) huius deæ templorum vetustissimum. 2 Et ab iis qui in Scythiam veniunt, eo morbo affectos conspicit: quos Scythæ ipsi enareas, *id est execrabiles, seu execrationi obnoxios*, appellant. Itaque octo & viginti annos Scythæ imperium Asiæ tenuerunt, quo tempore omnia iniurioſe & superbe imperitando vastarunt. Siquidem præter tributa, tantum à singulis exigebant quantum iis imposuissent: & tributis non contenti, singulorum etiam bona passim prædabantur. Pleroſque igitur ipsorum Cyaxares & Medi hospitio acceptos & inebriatos interemerunt. Et hoc modo recepto imperio, iis quæ prius obtinebant sunt potiti, & Ninum ceperunt. Quomodo autem ceperint, & Assyrios (exceptæ Babylonia) sibi subiecerint, alibi declarabo. 3 Comprehenso Scytharum imperio, regnasset.

τῷ ὕπνῳ οὐρῆσαι τοσοῦτον ὥστε πλῆσαι μὲν τὴν ἑωυτῆς πόλιν, ὑπικατακλύσαι δὲ καὶ τὴν Ἀσίην πᾶσαν. Ἀστυάγης δὲ τῶν μάγων τοῖσι ὀνειροπόλοισι τὸ ἐνύπνιον, ἐφοβήθη, παρ' αὐτέων αὐτὰ ἑκαστα ἐκμαθών. μετὰ δὲ, τὴν μὲν Μανδάνην τουτέων ἐοῦσαν ἤδη ἀνδρὸς ὡρείην, Μήδων μὲν τῶν ἑωυτῦ ἀξίων οὐδενὶ διδοῖ γυναῖκα, δεδοικὼς τὴν ὄψιν· ὁ δὲ Πέρσῃ διδοῖ, τῷ οὔνομα ἦν Καμβύσης· τὸν δὲ εἶσχε οἰκίης μὲν ἐόντα ἀγαθῆς, ἤπου δὲ ἡσυχίου· πολλῷ ἔνερθε ἄνδρα ἔσσων μέσου ἀνδρὸς Μήδου. Σωοικεούσης δὲ τῷ Καμβύσῃ τῆς Μανδάνης, ὁ Ἀστυάγης τῷ δεύτερῳ ἔτεϊ εἶδε ἄλλην ὄψιν· ἐδόκεε ἐκ τῶν αἰδοίων τῆς θυγατρὸς ταύτης φῶς ἀμπελον· τὴν δὲ ἄμπελον ὑπερβαλεῖν τὴν Ἀσίην πᾶσαν. ἰδὼν δὲ τάδε, καὶ ὑποθέμενος τοῖσι ὀνειροπόλοισι, μετεπέμψατο ἐκ τῶν Περσέων τὴν θυγατέρα ἐπίτεκα ἐοῦσαν. ἀπικομένην δὲ ἐφύλασσε, βουλόμενος τὸ γινώμενον ἐξ αὐτῆς διαφθεῖραι· καὶ ἐκ γὰρ τῶν ὄψιος τῶν μάγων ὀνειροπόλοι ἐσήμαινον ὅτι μέλλει ὁ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ γόνος βασιλεύσειν αὐτὶ ἐκείνου. ταῦτα δὴ ὦν φυλασσόμενος ὁ Ἀστυάγης, ὡς ἐγένετο ὁ Κύρος, καλέσας Ἅρπαγον, ἄνδρα οἰκήιον, καὶ πιστώτατόν τε Μήδων, καὶ πάντων ὑπ' ἕωυτὸν τῶν ἑωυτοῦ, ἐλεγε· „ἐγὼ τοιάδε, Ἅρπαγε, πρῆγμα τὸ αὐτοῖ παρθέω, „μηδαμῇ σεωυτὸν ἀδικήσῃς· μηδὲ ἐμέ τε σεωυτῷ „καὶ ἄλλους ἐλόμενος, ἔξυστερον σεωυτῷ ἀσιπέσης. „λάβε τὸν αὐτὸν Μανδάνην ἔτεκε παῖδα. φέρων ἴθι ἐς „ἑωυτοῦ, καὶ ἀπόκτεινον· μετὰ δὲ, θάψον ὅτεῳ „αὐτὸς βούλεαι. ὁ δ' ἀμείβεται, Ὦ βασιλεῦ, οὔτε „ἄλλοτε κω παρείδες ἀνδρὶ τῷδε ἀρξαι δούλῳ, „φυλασσόμεθα δὲ ἐς σὲ καὶ ἐς σὸν μετέπειτα χρόνον μηδὲν ἐξαμπτεῖν. ἀλλ' εἴ τοι φίλον τοῦτο οὕτω γενέσθαι, χρὴ δὴ τόγε ἐμὸν ὑπηρετέεσθαι ὅτι τῆδε. Τούτοισι ἀμειψάμενος ὁ Ἅρπαγος, ὡς παρεδόθη τὸ παιδίον κεκοσμημένον τῷ ὅτε θανάτῳ, ἦλθε κλαίων ἐς τὰ οἰκεῖα. παρελθὼν δὲ ἔφραζε τῇ ἑωυτοῦ γυναικὶ πάντα Ἀστυάγεος ῥηθέντα λόγον. ἡ δὲ πρὸς αὐτὸν λέγει, Νῦν ὦν τί σοι ἐν νόῳ ἐστὶ ποιέειν; ὁ δ' ἀμείβεται οὐκ ἧσσον ἐπιτέλλων Ἀστυάγης, Οὐδὲ εἰ παραφρονήσειέ τε καὶ μανείη κάκιον ἢ νῦν μαίνεται, οὔ μιν ἔγωγε προσθήσομαι τῇ γνώμῃ, οὐδὲ ἐς φόνον τοιοῦτον

quietem tantum vrinæ fundere vt omnem ipsius vrbem oppleret, atque vniuersam Asiam inundaret. Quod somnium quum magis, somniorum interpretibus, exposuisset, conterritus est, singula quæque ab illis edoctus. Ideoque visum hoc reformidans, Mandanen iam viro maturam, nulli Medorum qui ea dignus esset, tradendam statuit, sed Persæ cuidã nomine Cambysi, quem compertum habebat familia quidem bona ortum, ceterum ingenio sedato,[1] gerentemque se multo infra mediocris Medi alicuius conditionem. Eodem quo Cambysi collocauerat fi- CVIII liam anno, visionem alteram vidit: videbatur ei ex genitalibus filiæ vitis enasci quæ omnem occupatet Asiã. Quod visum quum retulisset ad interpretes somniorum, filiam iam prægnantem & partui vicinam ex Persis accersit, eique quum venisset, custodiam apponit, volens quod illa peperisset interimere. Etenim magi somniorum interpretes visionem illam portendere dicebant Astyagi, prolem filiæ pro ipso regnaturam. Hoc igitur obseruans Astyages, vbi genitus est Cyrus, adscito Harpago familiari suo, & inter Medos fidissimo, atque omnium rerum suarum procuratori, hæc inquit, Harpage, negotium quod tibi iniungo caue prætermittas, aut vllo modo exequi supersedeas: [2] neve committas vt alios præponendo, postea tibiipsi perniciem crees. Capito quem Mandane peperit puerum, in domumque tuam ferto, atque occidito: postmodum quoquo modo voles ipse sepelito. Cui respondit ille, [3] Neque alias vnquam rex huic viro rem iniunxisti ingratam, & in posterum dabimus operam nequid in te delinquamus. Quod si tibi cordi est hoc ita fieri, [4] mea interest id industrie exequi. Hęc quum respondisset Harpa- CIX gus, eique [5] puer traditus esset ornatus ad necem, contulit se domum, flens: adiensque vxorem, refert omnem habitum secum ab Astyage sermonem. Ad quem vxor, Quid igitur, inquit, facere tibi in animo est? Ego vero (respondet vir) quanquam Astyages mandauit, etiamsi desipiet, peiusque insaniet quam nunc insanit, non tamen eius voluntati parebo, neque ad hanc necem

---

1 Et quem ipse infra mediocris conditionis Medos duceret. 2 Neque me decipito, & *ne* aliis *ad hoc agendum* delectis tandem tibi ipse malum crees. 3 Neque alias vnquam animaduertisti in hoc viro quidquam iniucundum (*vel* molestum) & in post. *vt* παρεῖδες *eum vsum habeat quem antea* παρεῖδον. *Legit autem in proxime sequentibus hic interpr.* φυλαξόμεθα. 4 Meum est. 5 Puerulus cum ornatu traditus esset ad necem.

obsequar:

obsequar: idque multis de caussis, tum quod puer ipsi mihi cognatus est, tum quod Astyages grandis natu est, & virili prole orbus: quo defuncto, si tyrannis ad eius peruentura est filiam, cuius nunc filium per me interimit, quid aliud restat hinc mihi quam periculum maximum? Enimuero securitatis meæ caussa expedit hunc puerum interire, sed per aliquem ipsius Astyagis, non per aliquem meorum.

CX Hęc loquutus, è vestigio nunciũ mittit ad bubulcum Astyagis, quem norat [1] pascuorũ maxime idoneorũ, & montiũ feris frequentissimorũ esse gnarissimum: cui nomen erat Mitradates: cuius contubernalis & eadem conserua erat, nomine Cyno, Græca lingua, *id est canis*, Medica, Spaco. nam canem Medi spaca appellant. Locus vbi boum pascua ille habebat, montium radices erant ad ventum boream Ecbatanorum, & ad pontum Euxinum. Hoc enim tractu ad Saspires vergente, Media valde montosa est & edita, ac nemoribus frequens, reliqua vero tota admodum plana. Hic itaque accersitus, propere quum venisset, inquit ad eum Harpagus, Iubet te Astyages hunc capere infantem, quem in desertissimo montium exponas, vt celerrime pereat. & hæc vt tibi dicerem mihi iniunxit: & nisi hunc interemeris, sed aliquo pacto seruaueris, [2] pessimo exitio te occubiturum. cui expositioni infantis inspector ego

CXI præpositus sum. Hæc vbi audiuit bubulcus, sumpto infante, rediit quà venerat [3] ad bouile suum. Ei, dum in vrbem abiit, vxor sua, quæ erat prægnans, per totam diem parturiens, è voluntate dæmonis enixa est filium. Absente marito vtriq; mutua tenebantur sollicitudine: hic quidem vxori parturienti metuens, illa vicissim marito timens, propterea quod præter consuetudinem ab Harpago accersitus esset. Vbi autem reuersus affuit, eum vxor, vtpote ex improuiso cernens, prior interrogauit quid ita studiose ipsum Harpagus accersisset. Cui ille, Vxor, inquit, vbi in vrbem veni, & vidi & audiui [4] quod nec visum oportuit nec agi circa dominos nostros. Harpagi domus omni luctu tenebatur: in quam ego perterrefactus simulatque introii, video puerulum in medio

ὑπηρετήσω. πολλῶν δὲ εἵνεκα οὐ φονεύσω μιν· καὶ ὅτι αὐτῷ μοι συγγενής ἐστιν ὁ παῖς, καὶ ὅτι Ἀστυάγης μὲν ἐστι γέρων, καὶ ἄπαις ἔρσενος γόνου· εἰ δὲ τελήσει τοῦτου τελευτήσαντος ἐς τὸν θυγατερὸς τοῦτου ἀναβιῶναι ἡ τυραννὶς, ἧς νῦν τὸν μὲν κτείνει δι' ἐμέ, δῆλον ἦν λείπεται δὴ ὅκως ἐμοὶ κινδυνεύων ὁ μέγιστος; ἀλλὰ τῶν μὲν ἀσφαλέος εἵνεκα ἐμοὶ, δεῖ τοῦτον τελευτᾶν τὸν παῖδα· δεῖ μέν τοι τῶν τινα Ἀστυάγεος, αὐτὸν φονέα γενέσθαι, καὶ μὴ τῶν ἐμῶν.

10 Ταῦτα εἰπὰς, αὐτίκα ἄγγελον ἔπεμπε ὡς βουκόλον Ἀστυάγεος, τὸν ἠπίστατο νομάς τε βοτηδεωτάτας νέμοντα, καὶ οὔρεα θηριωδέστατα· τῷ οὔνομα ἦν Μιτραδάτης. συνοίκεε δὲ τῇ ἐωυτοῦ συνδούλῃ. οὔνομα δὲ τῇ γυναικὶ ἦν τῇ συνοίκεε· Κυνὼ, κατὰ τὸν τῶν Ἑλλήνων γλῶσσαν· κατὰ δὲ τὸν Μηδικὸν, Σπακώ. τὸν γὰρ κύνα καλέουσι σπάκα Μῆδοι· αἱ δὲ κατώρεαι εἰσὶ τῶν οὐρέων ἔνθα τὰς νομὰς τῶν βοῶν εἶχε ἐστὶ δὴ ὁ βουκόλος. πρὸς βορέω τε ἀνέμου τῶν Ἐκβατάνων, καὶ πρὸς τὸν πόντον τὸν Εὐξείνου. ταύτῃ μὲν γὰρ ἡ Μηδικὴ χώρη πρὸς Σασπείρων ὀρεινή ἐστι κάρτα, καὶ ὑψηλή τε, καὶ ἴδησι συνηρεφής· ἡ δὲ ἄλλη Μηδικὴ χώρη, ἐστὶ πᾶσα ἀπεδος. ἐπεὶ ὦν ὁ βουκόλος σὺν δὴ πολλῇ καλεόμενος ἀπίκετο, ἔλεγε ὁ Ἅρπαγος τάδε, Κελεύει σε Ἀστυάγης τὸ παιδίον τόδε λαβόντα, θεῖναι ἐς τὸ ἐρημότατον τῶν οὐρέων, ὅκως αἶ τάχιστα ἀφθαρεῖν. καὶ τάδε τοι ἐκέλευσε εἰπεῖν, Ἢν μὴ ἀποκτείνῃς αὐτὸ, ἀλλά τεῳ ξυμφορῇ τοιαύτῃ ὀλέθρῳ τῷ κακίστῳ σε ἀφαιρήσεσθαι. ἐπορᾶν δὲ ἐκκείμενον δεδογμένον ἐμοί. Ταῦτα ἀκούσας ὁ βουκόλος, καὶ ἀναλαβὼν τὸ παιδίον, ἦλθε τὴν αὐτὴν ὁπίσω ὁδὸν, ἐς ἀπικνέεται ἐς τὴν ἐπαυλιν. τῷ δὲ ἄρα καὶ αὐτῷ ἡ γυνὴ ὠδίνεξ ἐοῦσα πᾶσαν ἡμέρην, ὅτε κως τοῦ δαίμονα ἔκτει, οἰζυρώτου τοῦ βουκόλου ἐς πόλιν. ἦσαν δὲ ἐν φρενὶ ἀμφότεροι ἀλλήλων περὶ· ὁ μὲν, τὸν τόκου τῆς γυναικὸς ἀρρωδέων, ἡ δὲ γυνὴ, ὅτι οὐκ ἐώθεε ὁ Ἅρπαγος μετεπέμψατο αὐτῆς τὸν ἄνδρα· ἐπεί τε δὲ ἀπονος ἧσας ἐπέστη, οἷα δὴ ἀπ' ἐλαττόνου ἰδοῦσα ἡ γυνὴ, εἶρε θωμαστότερα ὅτι μιν οὕτω θαμὰ Ἅρπαγος μετεπέμψατο. ὁ δὲ εἶπε, Ὦ γύναι, εἶδόν τε πόλιν ἐλθὼν καὶ ἤκουσα τὸ μήτε ἰδεῖν ὄφελον, μήτε κοτε γενέσθαι ἐς δεσπότεας ἡμετέρους. οἶκος μὲν πᾶς Ἅρπαγου κλαυθμῷ κατείχετο· ἐγὼ δὲ ἐκπλαγεὶς, ἧια ἔσω. ὡς δὲ τάχιστα ἐσῆλθον, ὁρέω παιδίον θρεπτὸν

1 Pascua & montes feris oppletos quam opportunissime incolere. 2 Fore vt pessimo supplicio te interficiat. Expositum autem intueri sum iussus. 3 Ad casam suam. Huic porro etiam vxor quæ per totum diem parturierat, tunc forte numinis voluntate filium pepererat, dum ipse in vrbem proficisceretur: erantque alter de altero solliciti. 4 Quod vtinam neque vidissem, neque vnquam dominis nostris euenisset.

» μνον, ἀσπαιρόν τε καὶ κεκυγανόμενον, κεκοσμημέ-
» νον χρυσῷ τε καὶ ἐσθῆτι ποικίλῃ. Ἁρπαγος δὲ ὡς
» εἶδε με, σκέλθυε τῷ ταχίστῳ ἀναλαβόντα τὸ
» παιδίον, οἴχεσθαι φέροντα, καὶ θεῖναι ἔνθα θηρίων δέ-
» σασον εἴη τῶν οὐρέων· φὰς Ἀστυάγεα εἶ (ω) τοι-
» αῦτα ὑπιέρμνον μοι πολλὰ ἀπειλήσας εἰ μὴ σφέα
γρ. ποι ἐσιμι. » ποιήσαιμι. καὶ ἐγὼ ἀναλαβών, ἔφερον, δοκέων τῶν
γρ. ἔνδον γε ἐμῶν. » τινος οἰκετέων εἶ). οὐ γὰρ ἄν κοτε κατέδοξα » ἔνδον
» θηρίων. ἐθαμβεον δὲ ὁρέων χρυσῷ τε καὶ εἵμασι
» κεκοσμημένον· ἔπειτα δὲ, καὶ κλαυθμὸν κατεστεῶτα
» ἐμφανέα ἐν Ἁρπάγου. καὶ δὴ κατ' ὁδὸν συνθάνο-
» μαι (ω) πόθεν λόγον θεραπόντος, ὃς ἐμὲ ἔξω πεμπέ-
» των ἔξω πόλιος, ἐνεχείρισε τὸ βρέφος· ὡς ἄρα
» Μανδάνης τε εἴη παῖς τῆς Ἀστυάγεω θυγατρὸς,
» καὶ Καμβύσεω τοῦ Κύρου. καὶ μιν Ἀστυάγης ἐν-
» τέλλεται ἀποκτεῖναι· νεῦ τε ὧδε ὄγι. Ἅμα δὲ
ταῦτα ἔλεγε ὁ βουκόλος, καὶ σκαλύψας ἀπεδείκνυε. ἦ δ', ὡς εἶδε τὸ παιδίον μέγα τε καὶ εὐειδὲς ἐὸν, δακρύσασα, καὶ λαβομένη τῶν γονάτων τοῦ ἀνδρὸς, ἐχρήζε μηδεμιῇ τέχνῃ ἐκθεῖναί μιν. ὁ δ' οὐκ
ἔφη οἷός τ' εἶ) ἄλλως αὐτὰ ποιέειν. ὑπεφοιτήσειν
γρ. ἐπιφερόμενοι. γὰρ κατασκόπους δὴ Ἁρπάγου " κατοφομένους·
ἀπολέεσθαί τε κάκιστα ἢν μὴ σφέα ποιήσῃ. ὡς δὲ
οὐκ ἔπειθε ἁρά (ω) ἀνδρα, δεύτερα λέγει ἥνπερ τάδε, Ἐπεὶ σύνιον οὐ δυνάμεά σε πείθειν μὴ κτεῖ-
» ναι, σὺ δὴ ὧδε ποίησον, εἰ δὴ πάσα γε ἀνάγκη ὀφθῆναι
» κενὸν. τέτοκα γὰρ καὶ ἐγὼ, τέτοκα δὲ τεθνεός·
» τοῦτο μὲν φέρων θεῖναι (ω) δὴ τῆς Ἀστυάγεος θυ-
» γατρὸς παῖδα ὡς ἐκ ἡμέων ἐόντα πρέφωμεν. καὶ
» οὕτω οὔτε σὺ ἁλώσῃ ἀδικέων τοὺς δεσπότεας, ἔτε
» ἡμῖν κακῶς βεβουλευμένα ἔσται. ὁ, τε γὰρ τεθνεὼς
» βασιληίης ταφῆς κυρήσει, καὶ ὁ σωθεὶς οὐκ ἀπολέ-
» σει τὴν ψυχήν. Καρτερὰ τε ἔδοξε τῷ βουκόλῳ
» εἶναι τὰ παρεόντα τοῦ λέγειν ἥνπερ, καὶ αὐτίκα ἐ-
» ποίεε ταῦτα. (ω) μὲν ἔφερε θανατώσων παῖδα, τοῦ-
τον μὲν ἀποδιδοῖ τῇ ἑωυτοῦ γυναικί· (ω) δ' ἑωυτοῦ
ἐόντα νεκρὸν λαβὼν ἔθηκε ἐς τὸ ἄτος ἐν τῷ ἔφερε
(ω) ἕτερον. κοσμήσας δὴ τῷ κόσμῳ τῷ τοῦ ἑτέ-
ρου παιδὸς, φέρων ἐς τὸ ἐρημότατον τῶν οὐρέων πᾶσι·
ὡς δὲ τρίτῃ ἡμέρῃ τῷ παιδίῳ σκεπομένῳ ἐγίνετο, πᾶσι
ἐς πόλιν ὁ βουκόλος, τῶν τινα τῶν δορυφόρων " φύλακα
γρ. φύλακον αὐτοῦ καταλιπών. ἐλθὼν δὲ ἐς τὸ Ἁρπάγου, ἀπο-
δεικνύναι ἔφη ἕτοιμος εἶ) τὸ παιδίου (ω) νέκυν.
τέμψας δὴ ὁ Ἁρπαγος τῶν ἑωυτοῦ δορυφόρων

positum, palpitantem vagientemque; auro ac versicoloti veste ornatum. eum Harpagus, vbi me vidit, iussit celerrime sumere, atque exponendum asportare, in montem quammaxime feris abundantem: dicens Astyagem esse qui hæc mihi iniungeret: magnopere minatus, nisi ea facerem. Ego acceptum puerum attuli, ratus alicuius illum domesticorum esse, [1] non autem illius generis. Admirabar tamen quòd videre auro vestibusque ornatum: præterea quod planctus manifestus fiebat in Harpagi domo. [2] Atqui inter viam, ex omni oratione famuli qui me extra vrbem deduxit, mihique infantem tradidit, percepi eum Mandanes Astyagis natæ & Cambysis Cyro geniti esse filium, & ab Astyage iussum interfici: atque is hic est. Hæc loquens bubulcus, puerum detectum ostendit: quem illa CXII intuita procerum ac speciosum, genua viri cũ lacrymis amplexa, obsecrat nequa ratione puerum exponat. Hic negare aliter ista fieri posse: superuenturos enim ab Harpago speculatores ad rem explorandam: seque, nisi id exequatur, miserrime perituru. Mulier vbi id viro non persuadet, [3] Quandoquidem, inquit, te nequeo inducere, quod secundum est facito, si modo necessitas prorsus est aspici puerum dum exponitur. Quoniam ego quoq; peperi, peperi autem mortuum: ablatum hũc expone, & istum ex Astyagis filia, tanquam ex nobis genitum, alamus. Ita neq; tu iniurius in dominos esse deprehenderis, neque nobis male consuluerimus. Nam & hic qui obiit, regale sepulchrũ nanciscetur, & iste qui supereſt, animã non amittet. Sane quam cõmode CXIII visa est bubulco mulier loqui pro præsenti cõditione: atq; ita continuo fecit. Igitur quẽ necaturus attulerat, eũ vxori tradidit: suum autem, qui mortuus erat, acceptum, collocauit in eo vase in quo alterum portauerat. Omnique alterius pueri cultu ornatum, in desertissimo monte exposuit. [4] Ideoque post pueri expositionem, relicto quodam pecuariorum pro se illic vicario, in vrbem se contulit, & ad domum Harpagi: aitque sese paratum illi ostẽdere pueri cadauer. Harpagus, missis suorum satellitũ

1 Nunquam enim cogitassem ex eo genere esse. 2 Ceterum in via rem totam ex ministro intellexi, qui mihi extra vrbem deducto puerulum in manus tradidit: filium esse videlicet Mandanes Astyagis filiæ, & Cambysis Cyri filii: & Astyagem iubere illum interfici. Nunc igitur hic est. 3 Secundò hæc dixit. Quandoquidem igitur tibi non possum persuadere vt non exponas, tu saltem hoc facito: si quidem omnino necesse est expositum cerni. 4 Tertio vero die quàm puer expositus fuerat.

fidelissi-

fidelissimis, rem per eos inspexit, ac bubulci filium sepeliuit. Et hic quidem infans humatus est. Alterum vero, qui postea Cyrus appellatus est, vxor bubulci sibi sumptum, educauit, imposito illi alio quopiam ac non Cyri nomine. Qui posteaquam decennis fuit, eum res ista quæ illi contigit, palam fecit: Ludebat in pago vbi armenta illa erant, & ludebat cum æqualibus in via: quem inter ludendum ceteri pueri quũ pro rege sibi elegissent, cognominatum bubulci filium,[1] ipse eos muniis distinguebat: vt alii domorum structores essent: aliis, vt satellites: alii, vt oculus regis esset: alii, vt mandatorum renunciator, tanquam suum singulis munus assignans. Horum puerorum quidã collusor Artembaris filius erat, viri inter Medos clari, quẽ Cyrus, quod imperata non fecissent, iussit ab aliis pueris comprehendi: & quum illi paruissent, multis verberibus affecit. Quæ puer tanquam sẽ indigna passus, iniquissimo animo ferens, vbi primum dimissus est, in vrbem ad patrem perrexit, & quæ à Cyro pertulisset deplorauit: non tamen Cyrũ nominans (nondum enim eius hoc erat nomen,) sed filiũ bubulci Astyagis. Artembares, vt erat ira percitus, ad Astyagem, ducens filium secum, contendit: & rem intolerandã passum esse inquiens, eiusque humeros ostendens, Siccine indigne (ait) accipimur, rex,[2] à filio bubulci serui tui? Audiens hæc atq; cernens Astyages, volens Artembaris, honoris gratia, vlcisci puerum, iussit accersi bubulcum & filium. Qui quum ambo adfuissent, intuens in Cyrum Astyages, Tune (inquit) hoc tali patre genitus, ausus est huius filium, viri apud me primarii, tam indignis concidere verberibus? Cui ille, Istud, inquit, here, huic ego iure feci. pueri enim pagani, quorum hic vnus erat, me regem suum ludentes constituerant: quippe qui videbar eis ad hoc maxime esse idoneus. At iste, quũ ceteri pueri iussis obtemperarẽt, audiens dicto esse nolebat, ac me nihili faciebat: propter quod pœnas dedit. Quod si ego propterea vllo malo sum dignus, hîc tibi præsto sum. Hæc loquente puero, subiit Astyagi agnitio eius, visaque est figura oris referre ac repræsentare ipsũ, & gestus esse liberalior, & tempus expositionis cum pueri ætate congruere. His perculsus Astyages, aliquandiu sine voce mansit.

CXIV

CXV

CXVI

τοῦ πιστοτάτους, εἰ δέ τε ἀμφὶ τούτων, καὶ ἐθάψατε τοῦ βουκόλου τὸ παιδίον. καὶ ὃ μὲ ἐδάπτετο· ⓜ ὑὸς ἔτεον τούτων Κῦρον ὀνομαζόντα, τῷ δὲ λαβόντα ἐπῆρε ἡ γυνὴ τοῦ βουκόλου, οἰωμένη ἄλλο τι καὶ οὐ Κῦρον θρεμένη. Καὶ ὅτε δὴ ἐὼν δεκαέτης ὁ παῖς, τοιῆνδε ἐμηχανήσατο ἐξέφηνέ μιν. ἔπαιζε ἐν τῇ κώμῃ ταύτῃ ἐν τῇ περ καὶ αἱ βουκολίαι αὗται ἔπαιζε μετ' ἄλλων ἡλίκων ἐν ὁδῷ· καὶ οἱ παῖδες παίζοντες εἵλοντο ἑωυτῶν βασιλέα εἶναι, τὸν δὴ τῶν βουκόλων ἐπίκλησιν παῖδα. ὁ δὲ αὐτέων διέταξε τοῦ μὲ, οἰκίας οἰκοδομέοντας, τοῦ δὲ, δορυφόρους εἶναι· ⓝ 31 τοῦ δὲ καὶ τινὰ αὐτέων, ὀφθαλμὸν βασιλέος εἶναι· τῷ δὲ τινι, τὰς ἀγγελίας ἐσφέρειν ἐδίδου γέρας, ὡς ἑκάστῳ ἔργον παρεχόμενον. εἷς δὴ τούτων τῶν παίδων συμπαίζων, ἐὼν Ἀρτεμβάρεω παῖς, ἀνδρὸς δοκίμου ἐν Μήδοισι· (ὃς γὰρ δὴ ἐποίησε τὸ παρεχόμενον ἐκ τοῦ Κύρου) ἐκέλευε αὐτῶν τοὺς ἄλλους παῖδας διαλαβέειν. πτοημένων δὲ τῶν παίδων, ὁ Κῦρος τὸν παῖδα τῆνα ἔρεε μάστιγι· ὁ δὲ, ἐπεί τε ἐμετείρη τάχιστα, κακὰ ποιήσας ὡς γε δὴ ἀναξίοισι ἑωυτοῦ παθεῖν, μᾶλλόν τι παρεστεώς. καλεόμενος δὲ ἐς πόλιν, παρὰ τὸν πατέρα ἀπικόμενος ἐβοᾶτο τὰ ἐκ τοῦ Κύρου πάθεα. λέγων δὲ Κῦρον, (οὐ γὰρ κω οὗτος τοῦτο ἐκαλέετο ὄνομα) ἀλλὰ παρὰ τὸν βουκόλου τὸν Ἀστυάγεος παῖδα. ὁ δὲ Ἀρτεμβάρης ὀργῇ, ὡς εἶχε, ἐλθὼν παρὰ Ἀστυάγεα, καὶ ἅμα ἄγων τὸν παῖδα, ἀναρσίαν παρημάλατο φέρων πέπονθέναι, λέγων, Ὦ βασιλεῦ, ἐκ τοῦ δὲ σὸν δούλου, βουκόλου δὲ παιδὸς, ὧδε παρεύβεισμεθα (δῆλα δὲ τοῦ παιδὸς τοῦδε τὰ ὦμά.) Ἀστυάγης δὲ καὶ ἰδὼν ὁ Ἀστυάγης, θέλων τιμωρῆσαι τῷ παιδὶ τιμῆς τὸν Ἀρτεμβάρεω ἕνεκα, μετεπέμπετο τόν τε βουκόλον καὶ τὸν παῖδα. ἐπεί τε δὲ παρῆσαν ἀμφότεροι, βλέψας πρὸς τὸν Κῦρον ὁ Ἀστυάγης ἔφη, Σὺ δὴ ἐὼν τοῦδε τοιοῦδε πατρὸς, ἐτόλμησας τὸν τοῦδε παῖδα ἐόντος πρωτοῦ παρ' ἐμοὶ ἀείκεα τοιῆνδε ποιῆσαι; ὁ δὲ ἀμείβετο τάδε, Ὦ δέσποτα, ἐγὼ τοῦτα τοῦτον ἐποίησα σὺν δίκῃ. οἱ γὰρ μὲ ἐν τοῖσι κώμης παῖδες, τὸν καὶ ὅδε ἐών, παίζοντες, στρατὸν αὐτὸν ἑωυτῶν ἐποιήσαντο βασιλέα. ἐδόκεον γὰρ σφι εἶναι ἐς τοῦτο ἐπιτηδειότατος. οἱ μὲν νυν ἄλλοι παῖδες τὰ ἐπιτασσόμενα ἐπετέλεον, οὗτος δὲ ἀπικνεόμενός τε οὐδὲν ἐποίεε τῶν ἐκέλευον. ἐπείτε ὦν δὴ τοῦδε εἵνεκα ἄξιός τυγχάνω κακοῦ ἐὼν, ὧδε τοι πάρειμι. Ταῦτα λέγοντος τοῦ παιδὸς, τὸν Ἀστυάγεα ἐσῆλθε ἀναγνώσιος αὐτοῦ· καὶ ὃ, τε χρόνος τῆς ἐκθέσεως τῇ ἡλικίῃ τοῦ παιδὸς ἐδόκεε συμβαίνειν. ἐκπλαγεὶς δὲ τούτοισι, ὑπὸ χρόνου ἄφθογγος ἐὼν

1 Ipse quibusdam eorum præcipiebat vt domorum str. 2 A serui tui, & quidem bubulci, filio?

μόγις ὁ δὴ κοτε ἀνενεχθεὶς, εἶπε (θέλων ἐκπέμψαι
Ⓦ Ἀρτεμβάρεα, ἵνα Ⓦ βυκόλον μοῦνον λάβῃσι
» βασανίσῃ) Ἀρτέμβαρες, ἐγὼ ταῦτα ποιήσω, ὥστε
» καὶ παῖδα Ⓦ σὸν μηδὲν ὀπιμέμφεσθαι. Ⓦ μὲν δὴ
Ἀρτεμβάρεα πέμπει· Ⓦ δὲ Κῦρον ἤγαγε ἔσω Ⓤ
θεραπόντων, κελεύσαντος δὲ Ἀστυάγεος. ἐπεὶ δὲ ὑπε-
λέλυτο ὁ βυκόλος μύνος, μανθάνοντα τάδε αὖθις εἴ-
ρετο ὁ Ἀστυάγης, πόθεν λάβοι τὸν παῖδα, καὶ τίς εἴη ὁ
δεδωκώς. ὁ δὲ ἐξ ἐωυτοῦ τε ἔφη γεγονέναι, καὶ τὴν τεκοῦ-
σαν αὐτὸν ἔτι ἔνδον παρ' ἑωυτῷ. Ἀστυάγης δὲ μιν οὐκ 10
ὧδε βουλεύεσθαι ἔφη, ὑπιδυμέοντα ἐς ἀνάγκας μεγά-
λας ἀπικνέεσθαι. ἅμα τε λέγων ταῦτα, ἐσήμαινε τοῖσι
δορυφόροισι λαμβάνειν αὐτόν. ὁ δὲ, ἀγόμενος ἐς τὰς
ἀνάγκας, ὅτω δὴ ἔφαινε τὸ ἐόντα λόγον. Ἀρπάγου δὲ
ἀπὸ ἀρχῆς, διεξιόντος, τῇ μὴ ψεύδεται χρεώμενος· καὶ
κατέβαινε ἐς λιτάς τε, καὶ συγγνώμην ἑωυτῷ κελεύων
ἔχειν αὐτόν. Ἀστυάγης δὲ, τὸ μὲν βυκόλου τοῦ μὴ-
δεμίαν ἐκφήναντος, λόγον ἤδη καὶ ἐλάσσω ἐποιέετο·
Ἁρπάγῳ δὲ μεγάλως μεμφόμενος, καλέσας αὐτὸν
τὸν δορυφόρον ἐκέλευε. ὡς δέ οἱ παρῆν ὁ Ἅρπαγος, 20
» τοῦτον] Εἶπε δὲ μιν ὁ Ἀστυάγης, Ἅρπαγε, τέῳ δὴ μόρῳ Ⓦ
» παῖδα κατεχρήσαο, τὸν τοι παρέδωκα ἐκ θυγατρὸς
» γεγονότα τῆς ἐμῆς; ὁ δὲ Ἅρπαγος ὡς εἶδε Ⓦ βυκόλον
ἔνδον ἐόντα, ὑπεστρέψατο ὀπίσω ὁδὸν, ἵνα μὴ ἐλε-
» γόμενος ἁλίσκηται· ἀλλὰ λέγε τάδε, Ὦ βασιλεῦ,
» ἐπεί τε παρέλαβον τὸ παιδίον, ἐβούλευον σκοπῶν ὅ-
» κως σοί τε ποιήσω κατὰ νόον, καὶ ἐγὼ πρός σε γινόμενος
» αἱματοκτόνος, μήτε θυγατρὶ τῇ σῇ, μήτε αὐτῷ σοι
» ἐπίηρα αὐτόθεν. ποιέω δὴ ὧδε· καλέσας τὸν βουκόλον
» τόνδε, τῷδε δίδωμι τὸ παιδίον, φὰς σέ τε ἐκ τοῦ κελεύ- 30
» οντα ἀποκτεῖναι αὐτό. καὶ λέγων τάδε τόνδε, οὐκ ἐψευδόμην,
32 » σὺ γὰρ οὐκ ἐπέτελεο ὧδε. τῷδε δίδωμι μοῦνοι τῷδε χεῖ
» τάδε, σὲ ἱκλαύμενος θεῖναι μιν ἐς ἔρημον ὄρος, καὶ τῷδε
» μένοντα φυλάσσειν ἄχρις οὗ τελευτήσῃ· ἀπειλήσας
» παντοῖα τῷ δε, ἢν μὴ τάδε ὀπιτελέα ποιήσῃ. ἐπεί τε
» ὁ ποιήσαντος τὰ κελευόμενα, ἐτελεύτησε τὸ παι
» δίον, πέμψας τοὺς δυνήτων τοὺς πιστοτάτους, καὶ εἰ-
» δον δὴ ἐκείνων, καὶ ἔθαψαν μιν. ὧδε ἔχει, ὦ βασιλεῦ,
» τοῦ μὲν τοῦ παιδὸς τὸ μοῖρα· καὶ τοιούτῳ μόρῳ ἐχρήσα-
» το ὁ παῖς. Ἅρπαγος δὲ δὴ Ⓦ ἰδὼν ἔφαινε λόγον. 40
Ἀστυάγης δὲ, κρύψας τὸν Ⓤ ἐν ἑωυτῷ χόλον ὅσα τε γε-
γονὼς, πρῶτα μὲν κατάσφ ἤκουσε τοῦ βυκόλου τὸ
μηνύμα, πάλιν ἀπηγέετο τῷ Ἁρπάγῳ μὴ δι' ὃς Ⓤ
ἐπιμυλλόμενος, καὶ ἐβαινε λέγων ὡς τοῦτό τε ὁ παῖς,
» καὶ τὸ γεγονὸς ἔχει καλῶς. Τῷ τε δὴ πεποιημένῳ (ἔ-
» φη λέγων) ἐς Ⓦ παῖδα τὸν ἐκείνου μεγάλως,

vixque tandem ad ſe reuerſus, volens à ſe Artembarem dimittere, [1] vt bubulcum ſubmotis arbitris rimaretur, Ego (inquit) Artembares, efficiam vt filius quoq; tuus ob hoc nihil conqueri poſſit. Dimiſſo igitur Artembare, & eius iuſſu per famulos Cyro introducto, bubulcum (qui ſolus erat relictus) percontatur vnde puerum accepiſſet, quiſve ei tradidiſſet. Ille ex ſe genitum reſpondere, & genitricem eius apud ſe eſſe. Aſtyages dicere, non bene ſibi illum conſulere qui [2] cuperet ad ingentes deuenire neceſſitates. Simulque hæc dicens, ſatellitibus innuit vt caperent ipſum. Hic autẽ ad neceſſitates redactus, ita demum rem patefecit: ab initioque exorſus, vera referendo, deſcendit ad preces & petendam ſibi veniã. [3] Bubulco veritatem eloquuto, Aſtyages pauciora iam verba fecit: ſed Harpagũ, cui valde ſuccenſebat, vocari à ſatellitibus iuſſit. Quem, vbi adfuit, percontatur Aſtyages, Harpage, qua nece interemiſti quem tibi tradidi puerum è filia mea genitum? Harpagus (vt vidit paſtorẽ intereſſe) noluit tergiuerſari mendacio, ne argumẽtis conuinceretur: ſed ita reſpondit, Ego, poſteaquam infantẽ accepi, rex, cogitaui quo pacto ex animi tui ſententia facerem: [4] & tamen, quum apud te innoxius extitiſſem, ne forẽ aut filiæ tuæ aut tibi ipſi carnifex. eoque ita ſtatui agendũ: Accerſito huic bubulco infantẽ tradidi, inquiens te eſſe qui iuberes illũ interfici. In quo dicendo mẽtitus non ſum. tu enim ita præceperas. [5] Atq; huic, dũ puerũ trado ex tuo præcepto, iuſſi exponeret in deſerto mõte, perſtaretque in eo obſeruando tantiſper dum expiraſſet: comminatus iſti extrema quæque niſi hæc effecta reddidiſſet. Vbi hic fecit imperata, & infans obiit, miſſis eunuchorum fidiſſimis, rem cognoui, & per eoſdem mortuum ſepeliui. Ita res habet, rex: atque hac morte defunctus eſt puer. Et Harpagus quidem [6] directam habuit orationem. Aſtyages autem diſſimulata qua illi infenſus erat cauſſa, ob id quod contigerat, primum rem ei enarrat quemadmodum ipſe ex bubulco audierat: deinde ea narrata, eò deuenit vt diceret, Quod puer viuit, & quod accidit, bene habet. De eo enim (inquit) quod in hũc puerum factum erat, valde laborabam,

CXVII

CXVIII

1 Vt de bubulco ſeorſum accepto quæſtionem haberet, Ego, &c. 2 Ac ſi vltro vellet in maximas anguſtias ſeſe dare. 3 Aſtyages bubulci veritatem eloquuti non magnam rationem habuit: ſed Harp. 4 Et tamen, quum in te nihil peccaſſem, neque filiæ tuæ, neq; tibi ipſi eſſem carnifex. 5 Tradidi igitur iſti hoc modo: addito mandato vt eum expon. 6 Simplicem.

& à filia mea insimulatus, haud leuiter ferebam. Igitur in bonum conuersa fortuna, tum filium tuum mitte ad puerum hunc qui recens venit: tum vero ad cœnam mihi adesto. siquidem constitui pro recepto filio diis quibus honor hic conuenit, sacrificare. Harpagus CXIX suum hæc audisset, adorato rege, ac sibi maiorem in modum gratulatus quod peccatum suum commode cessisset, & propter sortem prosperam ad conuiuium vocaretur, domum abiit. Quam ingressus, properanter filium qui ipsi vnicus erat, tredecim circiter natum annos, mittit domum Astyagis, iubens exequi quæcunq; ille imperaret. Ipse gestiens, quid sibi successisset vxori exponit. Eius porro filium, vbi aduenit, Astyages iugulatum & in frusta concisum partim torruit, partim elixauit, & probe conditum, paratum habuit. Dehinc sub horam cœnæ, postquam adfuerunt cum ceteri conuiuæ, tum vero Harpagus, cõuiuis quidem aliis atque ipsi Astyagi mensæ appositæ sunt ouilla refertæ carne: Harpago autem, præter caput & manus extremas ac pedes, reliquis filii sui partibus. nam illa in canistro operta, separatim reposita erant. Eum autem, postquam satis depastum illo cibo putauit Astyages, interrogat nunquid sit illis oblectatus epulis. Se vero valde oblectatum dicenti Harpago; ii quibus negotium erat datum, adferunt caput filii cum extremis manibus ac pedibus tectum: & adstantes iubent detegere, ac sumere quod vellet ex eis. Harpagus obtemperans, vbi detexit, cernit reliquias filii. non tamen eo spectaculo consternatus est,[1] sed apud seipsum mansit. Et percontanti Astyagi nunquid agnosceret cuius ferę carne pastus esset, se agnoscere respondit: sibiq; quicquid rex ageret, placere. Hoc reddito responso, receptisque reliquiis carnium, domum abiit, eas (vt ego opinor) illic collectas humaturus. CXX Et Harpagum quidem hac vltione Astyages prosequutus est. De Cyro autem deliberans, eosdem ex magis accersiuit qui fuerant ipsius somnium sic interpretati. Postquam venerunt, scisciatur eos [2] quid censeant de visione sibi agendum. Illi necessario fore inquiunt vt puer, si superstes esset, nec hactenus petiisset, regnaret.

ὦ θυγατρὸς τῆς ἐμῆς ἄξιος βεβλημένος, οὐκ ἐν ἐλαφρῷ ἐποιεύμην. ὡς ὦν τῆς τύχης δῦ μετεχεώσης, τὸν μὲν, τὸν σεωυτοῦ παῖδα ἀποπεμψον πρὸς τὰ πρόβατα· τὸν δὲ παῖδα τὸν νεηλυδα τοῦτον (σῶστρα τοῦ παιδὸς γὰρ μέλλω θύειν τοῖσι θεῶν τιμὴ αὕτη προσκέεται) παρεὸν δοκέω μοι ὀπὶ δεῖπνον. Ἅρπαγος μὲν, ὡς ἤκουσε τοῦτο, προσκυνήσας, καὶ μεγάλα ποιησάμενος ὅτι τε ἁμάρτας ἐς δέον ἐγεγόνεε, καὶ ὅτι ὀπὶ τύχησι χρηστῇσι ὀπὶ δεῖπνον ἐκέκλητο, ἦιε ἐς τὰ οἰκία. ἐσελθὼν δὲ τὸν ταχίστω, ἐὼ γὰρ ἐὼν παῖς ἓς μούνος, ἔτεα τρία δεκά κου μάλιστα γεγονώς, τοῦτον ἐκπέμπει, ἑτοῖμα τε κελεύων ἐς Ἀστυάγεος, καὶ ποιέειν ὅ, τι αὐτὸς κελεύοι. αὐτὸς δὲ προσχαρὴς ἐὼν, φράζει τῇ γυναικὶ τὰ συγκυρήσαντα. Ἀστυάγης δὲ, ὡς ἀπίκετο ὁ Ἅρπαγου παῖς, σφάξας αὐτὸν, καὶ κατὰ μέλεα διελών, τὰ μὲν ὤπτησε, τὰ δὲ ἕψησε τῶν κρεῶν. εὐτυκτα δὲ ποιησάμενος, ἐπεκέκοιμα. ἐπείτα δὲ, τῆς ὥρης γινομένης τοῦ δείπνου, παρῆσαν οἵ τε ἄλλοι δαιτυμόνες, καὶ ὁ Ἅρπαγος. τοῖσι μὲν ἄλλοισι καὶ αὐτῷ Ἀστυάγει παρετίθεσαν τράπεζα ὀπιπλέα μηλίων κρεῶν· Ἅρπάγῳ δὲ, τοῦ ἑωυτοῦ παιδὸς, πλὴν τῆς κεφαλῆς τε καὶ ἄκρων χειρῶν τε καὶ ποδῶν, τἄλλα πάντα· ταῦτα δὲ χωρὶς ἔκειτο ὀπὶ κωμέῳ κατακεκαλυμμένα· ὡς δὲ τοῦ Ἅρπάγῳ ἐδόκεε ἄλις ἔχειν τῆς βορῆς, Ἀστυάγης εἴρετο μιν εἰ ἡσθείη τι τῇ δοίνῃ. φαμένου δὲ Ἅρπάγου καὶ λίην ἡσθῆναι, προσέφερον τοῖσι προσκειτο τὸν κεφαλὴν τοῦ παιδὸς κατακεκαλυμμένην, καὶ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας. Ἅρπαγον δὲ ἐκέλευον προσιόντες ἀποκαλύπτειν τε καὶ λαβεῖν ὃ βούλεται αὐτέων. προσιόμενος δὲ ὁ Ἅρπαγος, καὶ ἀποκαλύπτων, ὁρᾷ τοῦ παιδὸς τὰ λείμματα· ἰδὼν δὲ, οὔτε ἐξεπλάγη, ἐνὸς τε ἑωυτοῦ γίνεται. εἴρετο δὲ αὖτον ὁ Ἀστυάγης εἰ γινώσκοι ὅτευ θηρίου κρέα βεβρώκει. ὁ δὲ καὶ γινώσκειν ἔφη, καὶ ἄρεστον εἶναι πᾶν ὃ τι βασιλεὺς ἔρδοι. τοιοῦσι δὲ ἀμείψασθαι, καὶ ἀναλαβόντα τὰ λοιπὰ τῶν κρεῶν, ἦιε ἐς τὰ οἰκία· ἐνθεῦτεν δὲ ἔμελλε (ὡς ἐγὼ δοκέω) ἀλίσας θάψειν τὰ πρόσω. Ἅρπάγῳ μὲν Ἀστυάγης δὶς κτείνει τὸν τοιοῦτον ἐπέθηκε. Κύρου δὲ περὶ βουλεύων, ἐκάλεε σφὶ δαῖτας τῶν μάγων οἵ ὄνυπνίων οἱ τοιοῦτοι ἐγένοντο· ἀπικομένους δὲ εἴρετο ὁ Ἀστυάγης τὴν ἔκρησιν οἱ τοῦ ὄψιν. οἱ δὲ καὶ πρότερα εἰπόντες, λέγοντες ὡς βασιλεῦσαι χρεὸν τὸν παῖδα εἰ ἐπέζησε, καὶ μὴ ἀπέθανε πρότερον.

1 Sed mentis compos fuit. 2 Quomodo sibi visum illud essent interpretati. Illi idem responsum reddiderunt *quod omnino* oportere puerum regnare, si superstes esset, nec prius obiisset. Atqui, &c.

» ὁ δὲ ἀμείβεται αὖθις τοῖσδε, Εἴ σε τὸ παῖς καὶ σῴ-
» ζεται· καὶ μιν ἐγὼ ἀγηδὼ ἀμφιτιμήσω ⓐ ὡς τῆς
» κώμης παῖδες ἐς ἡσαν τῷ βασιλέα. ὁ δὲ, πάντα ὁ-
» κῶς οἱ ἀληθεῖ λόγῳ βασιλῆες, ἐτελέωσε ποιή-
» σας. καὶ γὰρ δορυφόρους, καὶ θυρωρούς, καὶ ἀγγελι-
» ηφόρους, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα ἀμφιτάξας ἦρχε. καὶ
» νῦν ἐς τί ὑμῖν τοῦτα φαίνε) φέρειν; Εἶπαν οἱ μάγοι,
» Εἰ μὲν σῴζεταί τε, καὶ ἐβασίλευσε ὁ παῖς μὴ ὡς
» πρόσθεν οἰνοίης πινός, θαρσέειν τε τούτου εἵνεκα, καὶ θυμὸν
» ἔχειν ἀγαθόν. οὐ γὰρ ἔτι τοσοῦτόν γε ἄρξει. πρόσθε γὰρ 10
» σμικρὰ μὲν τὰ τῶν λοιπῶν ἡμῶν ἔνια κεχώρηκε.
» καὶ τὰ γε τῶν ὀνειράτων ἐκβέβηκε, τελέως ἐς ἀνθρώ-
33 » πους ἔρχεται. ἀμείβεται Ἀστυάγης τοῖσδε καὶ αὖ-
χρ. γινώ- » θις, Ὦ μάγοι, καὶ αὐτὴ μὲν ἀλεῖσος τῇ γνώμῃ εἰμί,
μεν » βασιλῆος ὀνομαθέντος τοῦ παιδὸς, ἐξήκειν τε τῷ ὄ-
» νειρον, καὶ μοι τῷ παῖδα τοῦτον εἶναι δεινὸν οὐδὲν ἔτι.
» ὅμως μέντοι συμβουλεύσατέ μοι, εὖ πρεσκεψάμε-
» νοι, τὰ μέλλει ἀσφαλέστατα εἶναι οἴκῳ τε τῷ ἐμῷ καὶ
» ὑμῖν. Εἶπαν πρὸς ταῦτα ⓐ μάγοι, Ὦ βασιλεῦ,
» καὶ αὐτοῖσι ἡμῖν πρὶ πολλοῦ ἐστι κατῳκῆσθαι ἀρ- 20
» χόμενον τὸν σόν. κείνως μὲν γὰρ ἀλλοτριοῦσθαι, ἐς
» τῷ παῖδα τοῦτον πρεσσοῦσα ἐόντα Πέρσῃσι· καὶ ἡμεῖς
» ἐόντες Μῆδοι, δουλούμεθά τε, ⓒ λόγου οὐδενὸς γε-
» νόμεθα πρὸς Περσέων, ἐόντες ξεῖνοι· σέο δὲ σωζο-
» μένου βασιλῆος, ἐόντες πολιήτεω, καὶ ἀρχόμεθα τὰ
» μέγιστα, ⓒ τιμὰς πρὸς σέο μεγάλας ἐχόμεθα. οὕ-
» τω ὦν πάντως ἡμῖν σέο τε καὶ τῆς σῆς ἀρχῆς πρό-
» νοιόν ἐστι. ⓒ νῦν εἴ τι φοβερὸν ἐωρῶμεν, πᾶν ἂν
» σοι προεφράζομεν· νῦν δὲ ἀποσκήψαντος τοῦ ὀνυ-
» πνίου ἐς φλαῦρον, αὐτοί τε θαρσέομεν, καὶ σοὶ ἕτερα 30
» τοιαῦτα ἀμφιλεύομεθα. ⓐ ὦ παῖδα τοῦτον ὀξὺ
» ὀφθαλμῶν ἀποπεμψαι ἐς Πέρσας τε ⓒ σὺν γείνα-
» μένοις. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Ἀστυάγης, ἐχάρη
» τε· ⓒ καλέσας ⓐ Κῦρον, ἔλεγε ⓐ τοιάδε, Ὦ παῖ,
» σὲ γὰρ ἐγὼ δι' ὄψιν ὀνείρου οὐ τελέως ἠδίκεον, τῇ σε-
» αυτοῦ δὲ μοίρῃ πρεσθείς· νῦν ὦν ἴθι χαίρων ἐς Πέρ-
» σας· (πομποὺς δὲ ἐγὼ ἅμα πέμψω) ἐλθὼν δὲ ἐ-
» κεῖ, πατέρα τε καὶ μητέρα εὑρήσεις, οὐχὶ Μιτρα-
χρ. καὶ τὴν μητέρα » δάτεω τε ⓐ βουκόλου, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ.
σὺν λεγομένην, γυ- » Ταῦτα εἰπὰς ὁ Ἀστυάγης, ἀποπέμπει ⓐ Κῦ- 40
ναῖκα αὐτοῦ. ρον. νοστήσαντα δὲ μιν ἐς τὸ Καμβύσεω τὰ οἰκία,
ἐδέξαντο ⓐ γνήσιοι καὶ δεύτεροι, ὡς ἐπύ-
θοντο, μεγάλως ἠσπάζοντο, οἷα δὴ ὑπισάμενοι
αὐτίκα τότε τελευτῆσαι· ἰσόρροπόν τε ὅτεῳ οὔτῳ
ἐφαίνοντο. ὁ δὲ σφι ἔλεγε, φὰς πρόσθεν μὲν
οὐκ εἰδέ-

Atqui puer & viuit & incolumis eſt, (Aſtyages excepit) & quum ipſum ruri agentem pueri eius pagi, regem delegiſſent, quæ faciunt qui reuera ſunt reges, ea omnia hic fecit. Namſatellitibus, ianitoribus, internunciis, ac ceteris muni[illegible]nſtitutis, imperium exercuit: quæ vobis quonam videntur ſpectare? Si ſupereſt puer (Magi reſpondent) atque regnauit [1] nulla ex prouidentia, confidito ob id, ac bono ſis animo, iam non eum regnaturum iterum. Nam quædam vaticinationes noſtræ in exigua reciderunt, [2] & velut inſomnia in imbecillum quiddam tandem redactæ ſunt. Ego (inquit Aſtyages reſpondens) iſtius veſtræ, magi, fere ſum ſententiæ, [3] me ſomnio eſſe defunctum, puero iam rege nominato, nihilque mihi amplius eum eſſe reformidandum. Vos tamen probe conſiderantes, quænam futura ſint & meæ domui & vobis tutiſſima conſulite. Ad hæc magi, Noſtra etiam, rex, (inquiunt) magni intereſt, tuum ſtare principatum: [4] qui ſi immutetur, & ad hunc puerum qui Perſa eſt tranſeat, nos quoq; qui Medi ſumus, in ſeruitutem redigemur apud Perſas, & extranei nullius erimus pretii: te vero regnante, cuius populares ſumus, tum ex parte imperamus, tum magnos apud te honores obtinemus. Quo magis per nos & tibi & regno tuo proſpiciendum eſt: & nunc, ſiquid cerneremus quod timendum eſſet, tibi aperiremus: verum quum in rem friuolam nunc euaſerit ſomnium, & ipſi confidimus, & te itidem confidere iubemus, & hunc ablegare puerum ab oculis tuis in Perſidem ad parentes. His auditis Aſtyages CXXI gauiſus eſt: accitoque Cyro hæc inquit, Fili, quum ego propter quandam haud ſanam ſomnii viſionem in te fuiſſem iniurius, tuo tamẽ ipſius fato ſuperſtes es. Nunc itaque lætus ad Perſas ito cum iis quos ad te deducendũ mittam. Eo perueniens, parentes tuos offendes: patrem, non qualis eſt Mitradates bubulcus, & matrem, non qualis eſt vxor eius. Hæc loquutus Aſtyages, Cyrum CXXII dimittit. Quem ad domum Cambyſis reuerſum, acceperunt ſui parentes, & audita re vehementer amplexati ſunt, vt quem ſtatim mortem obiiſſe credidérant. Sciſcitabantur igitur quonã modo ſuperſtes eſſet. Hic ſe vero ait eos antea

1 Non de induſtria & abſque vllo conſilio, confid. 2 Et quæ ex inſomniis pendent, prorſus ad leue quidpiam deueniunt. 3 Hunc eſſe ſomnii exitum, puero, &c. 4 Alioqui enim alienatus, ad hunc puerũ qui Perſa eſt, deueniret: ac tum nos qui Medi ſumus, in ſeruitutem redigeremur, nulliuſque pretii eſſemus apud Perſas, vtpote extranei. At permanente rege, cuius pop.

non no-

non nouisse,[1] & ob id maximè errasse. Inter viam tamen omne suum infortunium audisse. credidisse enim se bubulci Astyagis esse filium: verum in illo itinere omnem rem gestam, ab iis qui ipsum deduxerant accepisse. Commemorabat autem se ab vxore bubulci fuisse educatum, semper eam laudibus prosequens, ita vt in omni eius sermone esset Cyno. Quod nomen accipientes eius parentes, (vt magis diuinitus videretur Persis filius suus fuisse seruatus) diuulgarunt, à cane Cyrum, quum esset expositus, fuisse educatum.

CXXIII vnde hæc fabula emanauit. ¶ Vbi Cyrus in virilem adoleuit ætatem, & inter æquales viriliſſimus euasit & idem dilectissimus,[2] constituit Harpagus ad eum dona mittere, Astyagis vlciscendi cupidus. Nam per sese, qui priuatus esset, non videbat futuram de Astyage vindictam: sed Cyrum cernens adultum, cuius casus suis assimilabat, sibi socium comparabat. Præterea vero hæc ab eo facta erant. Quum esset acerbus Astyages in Medos, Harpagus singulis quibusq; eorũ se insinuans primoribus, persuadebat oportere Astyagem à regno summoueri, Cyro delecto. Harpagus, his transactis ac paratis, ita demum volens Cyro apud Persas agenti suam aperire sententiam, quum aliter non posset, vtpote itineribus custoditis, huiusmodi rem comminiscitur: [3] Exenterato quem solerter obtinuerat lepore, vt nihil omnino rescinderetur, indidit libellum in quo quę libuit conscripserat: resutoque ventre, leporem vna cum retibus tradidit venatori cuidam suorum domesticorũ fidissimo: misitque ad Persas, [4] præcipiens, suo ore, quum daret leporem, Cyro diceret vt ipse suis manibus aperiret, idque sine arbitris faceret. Hæc

CXXIV exequuto nuncio, Cyrus acceptum leporem aperuit, inuentumque libellum qui in eo ingrat, legit, in hæc verba: Fili Cambysis, quem dii respiciunt (nam aliter nunquam in tantum fortunæ peruenisses) vlciscere nunc Astyagem tuæ necis autorem. quoniam ex huius tu quidem studio perieras, deorum tamen beneficio & meo superstes es. Quæ omnia quemadmodum circa te gesta sunt, opinor te olim iam resciuisse, & itẽ; qualia ego ab Astyage pass⁹ sim quod te non occidissem, sed bubuleo tradidissẽ.

οὐκ εἰδέναι, ἀλλὰ ἡμαρτηκέναι πλεῖστον· κατ' ὁδὸν δὲ συθέσθαι πᾶσαν τὴν ἑωυτῦ παθόντα. βπίσασθαι μὲν γὰρ ὡς βυκόλου τῦ Ἀστυάγεος εἴη παῖς· ἀπὸ δὲ τῆς κείθεν ὁδοῦ ⓦ πάντα λόγον τῶν πομπῶν πυθέσθαι. τεκμήρια δὲ ἔλεγε ἐωυτῦ τῆς τοῦ βουκόλου γυναικός· ἥτις τε τοῦτον αἰνέων διαπρησσόμενος ἐν τῷ λόγῳ τὰ πάντα ἦν Κυνώ. ⓐ δὲ τοκέες ὑποδεξάμενοι τὸ οὐνόματι τῦτο, (ἵνα θειότερος δοκέῃ τοῖσι Πέρσῃσι περιεῖναι σφι ὁ παῖς) κατέβαλον φάτιν ὡς ἐκκείμενον Κῦρον κύων ἐξέθρεψε. ἐνθεῦτεν μὲν ἡ φάτις αὕτη κεχωρήκεε. Κύρῳ δὲ ἀνδρὶ βυλήφορῳ, καὶ ἐόντι τῶν ἡλίκων ἀνδρειοτάτῳ καὶ μεγαθυμοτάτῳ, μεγαθέκετο ὁ Ἅρπαγος, δῶρα πέμπων, τίσασθαι Ἀστυάγεα ἐπιθυμέων. ἀτὰρ ἑωυτῦ γὰρ ἐόντος ἰδιώτεω οὐκ ἐνεώρα τιμωρέιν ἐσορμώμενος ἐς Ἀστυάγεα. Κῦρον δ' ὁρέων ἐπιτρεφόμενον, ἐποιέετο συμμαχέειν, τὰς πάθας τῦ Κύρου τῇ ἑωυτῦ ὁμοιούμενος. μετὰ δὲ ἐπὶ τῦτο τὸ πρηγμα τῷδε ⓐ κατεργάζετο· ἐόντος τῦ Ἀστυάγεος σιτροφοῦς ἐς τὸν Μήδους, συμμίσγων ἑνὶ ἑκάστῳ ὁ Ἅρπαγος τῶν μεγίστων Μήδων, ἀνέπειθε ὡς χρὴ Κῦρον μεταστῆναι Μήδους, Ἀστυάγεα παῦσαι τῆς βασιληίης. κατεργασμένου δὲ ⓐ τούτου, καὶ ἐόντος ἑτοίμου, οὕτω δὴ τῷ Κύρῳ δηλωσομένῳ ἐν Πέρσῃσι βουλόμενος ὁ Ἅρπαγος πλῶσαι τὴν ἑωυτῦ γνώμην, ἄλλως μὲ οὐδαμῶς εἶχε, ἅτε τῶν ὁδῶν φυλασσομένων· ὁ δὲ ἐπιτεχνᾶται τοιόνδε· λαγὼν μηχανησάμενος, καὶ ἀνασχίσας τοῦτον τὴν γαστέρα, καὶ οὐδὲν ἀποτείλας, ὡς ἔσχε, οὕτω ἐπέθηκε βιβλίον, τὰ ⓐ ἐδόκεε ἐγκρύψας. ἀποῤῥάψας δὲ λαγὸν τὴν γαστέρα, καὶ δίκτυα δοὺς, ἅτε θηρευτῇ, τῶν οἰκετέων τῷ πιστοτάτῳ, ἀπέστειλε ἐς τοὺς Πέρσας· ἐντειλάμενος ⓐ, ἀπὸ γλώσσης, δίδοντα ⓦ λαγὸν Κύρῳ, ἐπειπεῖν, αὐτοχειρίην διελθεῖν, καὶ μηδένα ⓐ τῶνδε παρεῖναι. Ταῦτα δὴ ὧν ἐπιτελέα ἐγίνετο· καὶ ὁ Κῦρος τὸν λαγὸν ⓦ λαβὼν ἀνέσχισε. εὑρὼν δὲ ἐν αὐτῷ τὸ βιβλίον ἐνεὸν, λαβὼν ἐπελέγετο. τὰ δὲ γράμματα ἔλεγε τάδε, Ὦ παῖ Καμβύσεω, σὲ γὰρ θεοὶ ἐπορέωσι (οὐ γὰρ ἄν κοτε ἐς τοσοῦτον τύχης ἀπίκνεο.) σὺ νέμεσιν Ἀστυάγεα ⓦ ἑωυτῦ φονέα λῦσαι. χρῆν μὲν γὰρ τὰ τούτου πρηγματα ὑπομείναντα τελευτῆσαι, τὸ δὲ σὲ θεοί τε καὶ ἐμὲ σῶσαι. τά σε καὶ πάλαι δοκέω πάντα ἐκμεμαθηκέναι, σέο τε αὐτῦ πέρι, ὡς ἐτράφης, καὶ οἷα ἐγὼ ὑπὸ Ἀστυάγεος πέπονθα· ὅτι σε οὐκ ἀπέκτεινα, φείσαμένου δὲ ἐμεῦ ὀρθῶς ἔχει λόγου. σὺ νέμεσιν

54

---

1 Et in maximo errore versatum fuisse. 2 Ei instabat Harpagus, dona mittendo. *Vel*, Eius studiosus erat. 3 Quum leporem arte composuisset, eiusque ventrem rescidisset, nihil lacerando, indidit libell. 4 *Vel*, Præcipiens vt quum leporem Cyro daret, suo ore diceret vt, &c. *Vel*, Cyrum admoneret eiusdem vt, &c.

» σὺ νῦν ἐμοὶ βούλῃ ἐμοὶ πείθεσθαι, τῆς περ Ἀστυάγης
» ἀρχὴ χώρης, ταύτης ἁπάσης ἄρξεις. Πέρσας
» γὰρ ἀναπείσας ἀπίστασθαι, στρατηλάτεε ὅτι Μή-
» δους. Ἐμοῦ τε ἐόντος ὑπὸ Ἀστυάγεος ἀποδεχθῶ
στρατιῆς, » στρατηγὸς αὐτίκα σευ, ἔσται σοι τὰ σὺ βούλεαι, ἐμοῦ τε
» τῶν τι, δοκίμων ἄλλος Μήδων. οἵδε γὰρ οὗτοι
» ἀποστάντες ἀπ' ἐκείνου, ἐς ἡμέρην πρώτην, Ἀ-
» στυάγεα καταρέξουσι πειρήσοντες. ὡς ὦν ἑτοίμου τοῦ γε
» ἐνθάδε ἐόντος, ποίεε ταῦτα, καὶ ποίεε κατὰ τάχος.
Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κῦρος ἐφρόντιζε ὁτεῳ τρόπῳ 10 cxxv
σοφωτάτῳ Πέρσας ἀναπείσῃ ἀπίστασθαι. Φροντίζων
δὴ, ὧδε οἱ ἔδοξε ταῦτα καταμηχανήσασθαι. ἐποίεε δὴ τάδε·
γράψας ἐς βιβλίον τὰ ἐβούλετο, ἀλλίην τὴν Περσέων
ἐπιστέλλων μάχῃ, ἀναπτύξας τὸ βιβλίον, καὶ ἐπιλεγόμενος, ἔφη, Ἀστυάγεά μιν στρατηγὸν Περσέων ἀπο-
» δεικνύναι. Νῦν, ἔφη τε λέγων, ὦ Πέρσαι, σφι ἐγὼ ἀγ-
» ρεύω ὑμῖν, παρεῖναι ἔχοντα ἕκαστον ἔλεγτρα δρέπανα. Κῦ-
ρος μὲν ταῦτα προηγόρευσε. ἔστι δὲ Περσέων συχνὰ
γένεα· καὶ τὰ μὲν αὐτέων ὁ Κῦρος συνάλισε, καὶ ἐπέ-
πεισε ἀπίστασθαι ἀπὸ Μήδων· ἔστι δὲ τάδε, ἐξ ὧν ἄλλοι 20
πάντες, Ἀρτεάται, Πέρσαι, Πασαργάδαι, Μεραφίοι, Μάσιοι. τούτεων Πασαργάδαι εἰσὶ ἀρίστοι· ἐν
τοῖσι δὲ Ἀχαιμενίδαι εἰσὶ φύντες, ἔνθεν δὲ βασιλέες
οἱ Περσεΐδαι γεγένηνται. ἄλλοι δὲ Πέρσαι εἰσὶ οἵδε, Γαρ-
δηλαῖοι, Δηρουσιαῖοι, Γερμάνιοι. οὗτοι μὲν πάντες ἀρο-
τῆρές εἰσι· ἄλλοι δέ, νομάδες, Δάοι, Μαρδοί, Δρο-
πικοί, Σαγάρτιοι. Ὡς δὲ πάντα ἅπαντες ἔ-
χοντες τὸ προεφρασμένον, ἐκέλευε ὁ Κῦρος ἐὼν γὰρ τις
χῶρος τῆς Περσικῆς ἀκανθώδης ὅσον τε ὅτι ὀκτω- 30
καίδεκα σταδίους, ἢ εἴκοσι πάντη τοῦτον σφι τὸν χῶ-
ρον προεῖπε ἐξημερῶσαι ἐν ἡμέρῃ. ὑποτελε-
σάντων δὲ τῶν Περσέων τὸν προκείμενον ἄεθλον,
δεύτερά σφι προεῖπε, ἐς τὴν ὑστεραίην παρεῖναι
λελουμένους. ἐν δὲ τούτῳ πάντα τε αἱ πόλιες ἐς τὰς ποί-
μνας καὶ τὰ βουκόλια ὁ Κῦρος πάντα τὰ ἕρκεα
συνάλισας ἐς τοῦτο, ἔθυε, καὶ παρεσκεύαζε ὡς δε-
ξιωσόμενος τὴν Περσέων στρατόν· πρὸς δὲ, οἶνόν
τε καὶ σιτίοισι ὡς ὑποτηδειοτάτοισι. ἀπικομένους δὲ τῇ
ὑστεραίῃ τοὺς Πέρσας κατακλίνας ἐς λειμῶνας, εὐώ-
χεε. ἐπεί τε δὲ ἀπὸ δείπνου ἦσαν, εἴρετο σφέας ὁ Κῦ- 40
ρος πότερα τὴν προτεραίην εἶχον, ἢ τὰ παρεόντα
σφι εἴη αἱρετώτερα. οἱ δὲ ἔφασαν πολλὸν εἶναι αὐτέων
τὸ μέσον. τὴν μὲν γὰρ προτερῶν ἡμέρην πάντα σφι
κακὰ εἶχε, τὴν δὲ τότε παρεοῦσαν, πάντα ἀγαθά.
Ταῦτα ἀκούσας ὁ τοῦτο ὁ Κῦρος, παρεμύθιον
» ἐν πάντα λόγον λέγων, Ἄνδρες Πέρσαι, οὕτω ὑ-
» μῖν ἔχει· βουλομένοισι μὲν ἐμοὶ πείθεσθαι,

Nunc, si mihi auscultare vis, omni tu cui Astyages imperat regioni imperabis. Quum enim Persis vt deficiant persuaseris, expeditionem aduersus Medos suscipe: vtpote ad votum tibi re successura, siue ego dux ab Astyage ad tibi occurrendũ creatus fuero, siue alius quispiam Medorum illustrium. Horum enim primi quique ab illo adte deficientes, Astyagem conabuntur euertere. Tanquam igitur cuncta tibi sint hîc in expedito, ista exequere sine mora. Cyrus, his auditis, considerabat quonam solertissimo modo Persas induceret ad rebellandum. Cogitando tandem comperit hunc esse appositum, vt ita faceret: Scripto libello de iis quæ volebat, concilium Persarum coegit. Deinde resignato libello atque lecto, ducem se inquit Persarum ab Astyage esse designatum. Et nunc Persæ (ait) edico vobis vt præsto mihi sitis cum singulis falcibus. Hoc Cyrus Persis præcepit: quorum complura sunt genera. Eorum quædam Cyrus congregauit, & à Medis ad deficiendum induxit, [1] sub quibus alia omnia. Ea autem hæc sunt, Arteatæ, Persæ, Pasargadæ, Merophii, Masi. Sed horum Pasargadæ sunt præstantissimi, in quibus & Achæmenidarum [2] cognatio est, vnde reges Persidæ sunt otiundi. Alii Persæ hi sunt, Panthelæi, Derusiæi, Germani: atque hi omnes, ararores. Alii vero, pecuarii, Dai, Mardi, Dropici, Sagartii. Vbi cuncti ad- cxxvi fuerunt habentes quod eis erat præceptum, ibi Cyrus iubet locum quendam dumosum (erat in Perside is locus circiter decem & octo aut viginti stadiorum) totum detergant intra diem. Quo labore perfunctis Persis, iterum præcipit in posterum diem vt lauti adsint. Interim coactos in vnum caprarum, ouium, boum greges patris sui mactat atq; apparat, tanquam Persarum exercitum aeceptutus vinoque ac cibariis quamlautissimis. Postero die vbi conuenerunt Persæ, iubet eos discumbere in prato atque epulari. Deinde cœnatos interrogat vtrum pridianam an præsentem conditionem præoptarent. Illis respondentibus, multum esse inter hæc duo [3] interualli: pridianam enim omnia mala habuisse, præsentem vero omnia bona habere: excepit Cyrus, & omnem rem denudauit, inquiens, Viri Persæ, ita res vestræ habent: volentibus vobis mihi obtemperare,

1 Sunt autem hæc, à quibus alii omnes *dependent*. 2 Tribus 3 *discriminis*.

& hæc

& hæc & alia infinita commoda aderunt ſine vllo ſeruitutis labore: nolentibus vero, innumerabiles, quales lieſternæ, ærumnæ. Nunc itaq; obtemperando mihi, efficiamini liberi. nam & diuina quadam forte ipſe genitus hæc bona videor in manus veſtras eſſe allaturus, & vos non arbitror inferiores eſſe Medis, cum in aliis tum vero in bellicis rebus. Quę quum ita ſint, rebellate quam-
CXXVII primum ab Aſtyage. Perſæ, vt qui iampridem [1] dedignarentur parere Medis, nacti [2] præſidem, libenter ſe in libertatem vindicarunt. Hæc moliri Cyrum Aſtyages quum accepiſſet, miſſo nuncio accerſiit. Iſte nuncium iubet renunciare, ſe prius illuc .venturum quam Aſtyages ipſe velit. His auditis, Aſtyages Medos cunctos armat, hiſque [3] aduerſo numine Harpagum præficit, oblitus eorum quæ illi feciſſet. Comparato exercitu, vbi Medorum copiæ [4] cum Perſicis prœlium conſeruerunt, quicunque eorum [5] ſermonis Harpagi erant expertes, prœliabantur: qui vero participes, ad Perſas tranſibant. Plerique de induſtria ignauiter agebãt,
CXXIIX fugamque faciebant. Dilapſo turpiter Medico exercitu, Aſtyages vt primum rem cognouit, minitans Cyro, inquit, Ne ſic quidem Cyrus gaudebit. Hactenus loquutus, ante omnia eos magos ſomniorum interpretes qui ſuaſiſſent ipſi Cyrum dimittendum, patibulis affigit. Deinde reliquos Medorum qui in vrbe erant, adoleſcentes pariter & ſenes, armat. Quibus eductis, cum Perſis confligens fugatur: viuuſque ca-
CXXIX pitur, amiſſis quos eduxerat Medis. Ei captiuo aſtans Harpagus inſultauit; cumque dicteriis laceſſiuit; cum alia quæ homini dolerent, dicens; tum vero percontando eum de cœna ſua in qua ille ipſũ carnibus filii pauiſſet: [6] quoniam regnum eius ad ſeruitutem decidiſſet. Eum intuens Aſtyages viciſſim interrogat nunquid [7] ipſius foret Cyri opus. Harpagus vero, ſuum eſſe dicere: idque merito, quoniam ipſe ad Cyrum ſcripſiſſet. [8] Tum Aſtyages eum improuidiſſimum atque iniquiſſimum omnium hominum compellauit. Improuidiſſimum quidem, quòd, ſi facultas ei aderat vt rex efficeretur,

ἔσαι τάδε τε καὶ ἄλλα μυρία ἀγαθά, τοῦδε ἕνα πόνον δουλοπρεπέα ἔχοισι· μὴ βουλομένοισι δέ, ἐξίσι ὑμῖν πόνοι τῷ ἐμὲ ζώοντι τοσοῦτοι καὶ τηλικοῦτοι ἀναείθμητοι. νῦν ὦν ἐμέο πειθόμενοι, γίνεσθε ἐλεύθεροι· αὐτός τε γὰρ δοκέω θείῃ τύχῃ γεγονὼς, τάδε ἐς χεῖρας ἄγεσθαι· καὶ ὑμέας ἡγημαι ἀνδρας Μήδων εἶναι οὐ φαυλοτέρους, οὔτε τἆλλα, οὔτε τὰ πολέμια. ὡς ὦν ἐόντων ὧδε, ἀπίσασθε ἀπὸ Ἀστυάγεος τὼ ταχίστω. Πέρσαι μὲν νυν ταῦτα ἀκούσαντες ἐχαίρεον μάλιστα, ἄσμενοι ἐλευθεροῦντο, καὶ πάλαι δεινὸν ποιεύμενοι ὑπὸ Μήδων ἄρχεσθαι. Ἀστυάγης δὲ ὡς ἐπύθετο Κύρον ταῦτα ποιήσαντα ταῦτα, πέμψας ἄγγελον ἐκάλεε αὐτόν. ὁ δὲ Κῦρος ἐκέλευε τὸν ἄγγελον ἀπαγγέλλειν ὅτι πρότερον ἥξοι παρ' ἐκεῖνον ἢ αὐτὸς Ἀστυάγης βουλήσεται. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἀστυάγης, Μήδους τε ὥπλισε πρώτους, καὶ στρατηγὸν αὐτέων, ὥστε θρασυλαΐης ἐόντα, ἀπέδειξε Ἅρπαγον· λήθων ποιεύμενος τά μιν ἐόργεε. ὡς δὲ οἱ Μῆδοι στρατευσάμενοι τοῖσι Πέρσῃσι συνέμισγον, οἱ μὲν τινες αὐτέων ἐμάχοντο, ὅσοι μὴ τὸ λόγου μετέσχον· οἱ δὲ αὐτομόλεον πρὸς τοὺς Πέρσας, καὶ οἱ πλεῖστοι ἐθελοκακέοντό τε καὶ ἔφευγον. Διαλυθέντος δὲ τοῦ Μηδικοῦ στρατεύματος ἀτάκτως, ὡς ἐπύθετο ταῦτα ὁ Ἀστυάγης, ἔφη, ἀπειλέων τῷ Κύρῳ. Ἀλλ' οὐδὲ ὣς ὁ Κῦρός γε χαιρήσει. τοσαῦτα εἴπας, πρῶτον μὲν τῶν μάγων τοὺς ὀνειροπόλους, οἵ μιν ἀπέγνωσαν μετεῖναι τὸν Κῦρον, τούτους ἀνεσκολόπισε. μετὰ δὲ, ὡπλισε τοὺς ἐπολειφθέντας τῶν Μήδων ἐν τῇ ἄστει, νέους τε καὶ πρεσβύτας ἄνδρας. ἐξαγαγὼν δὲ τούτους, καὶ συμβαλὼν τοῖσι Πέρσῃσι, ἐνικήθη· καὶ αὐτός τε Ἀστυάγης ἐζωγρήθη, καὶ τοὺς ἐξήγαγε τῶν Μήδων ἀπέβαλε. Ἐόντι δὲ αἰχμαλώτῳ τῷ Ἀστυάγει προσῆσαν ὁ Ἅρπαγος κατέχαιρέ τε καὶ κατεκερτόμεε. καὶ ἄλλα λέγων ἐς αὐτὸν θυμαλγέα ἔπεα· καὶ δὴ καὶ εἴρετο μιν πρὸς τὸ ἑωυτοῦ δεῖπνον, τὸ μὲν σκῆνος ταῦτα τοῦ παιδὸς ἐτίνισε, ὅτι εἶη ἡ ἐκείνου δουλοσύνη αὐτῷ τῆς βασιληίης. ὁ δὲ μιν προσεῖδε, καὶ εἰρέτο εἰ ἑωυτοῦ ποιέοι τὸ Κύρου ἔργον. Ἅρπαγος δὲ ἔφη, αὐτὸς γὰρ χάλφα, καὶ τὸ πρῆγμα δὴ ἑωυτοῦ δικαίως εἶη. Ἀστυάγης δὲ μιν ἀπέφαινε τῷ λόγῳ σκαιότατόν τε καὶ ἀδικώτατον ἐόντα πάντων ἀνθρώπων· σκαιότατον μὲν γε, εἰ παρεὸν αὐτῷ βασιλέα γενέσθαι, εἰ δὴ δὶ

1 Grauiter ferrent. 2 Ducem. 3 Tanquam diuinitus mente captus, Harp. 4 Cum Perſicis iunctæ fuerunt, *Vel*, Perſicis occurrerunt. 5 Propoſitum Harpagi ignorabant, prœliabantur: cer. ad Perſ. 6 Quod eſſet illius ſeruitus pro regno. *Id eſt, Quod propter illud exrege ſeruus factus eſſet.* 7 Sibi vendicaret Cy. 8 Tum Aſtyages demonſtrare cœpit illum omnium hominum & ſtultiſſimum eſſe & iniquiſſimum. Stultiſſimum quidem, quod quum ipſi liceret regem eſſe (ſi modo per ipſum res ea geſta eſſet) alteri imperium tribuiſſet: iniquiſſimum, &c.

εἰ δὴ δι' ἑωυτὸν ἐφρήζη τὰ παρεόντα, ἄλλῳ περιέθηκε ὁ χρήσας· ἀδικώτατον δὲ, ὅτι τοῦ δείπνου εἵνεκα Μήδους κατεδούλωσε. εἰ γὰρ δὴ δεῖν πάντως περιθεῖναι ἄλλῳ τέῳ τὴν βασιληίην, ἐᾶν μὴ αὐτὴν ἔχειν, δικαιότερον εἶ) Μήδων τέῳ περιβαλεῖν τοῦτο ἀγαθὸν ἢ Περσέων. νῦν δὲ Μήδους μὲ, ἀναιτίους τούτου ἐόντας, δούλους αὐτὶ δεσποτέων γεγενέναι· Πέρσας δὲ, δούλους ἐόντας τοτὲ μὲν Μήδων, νῦν γεγενέναι δεσπότας. Ἀστυάγης μὲν νυν βασιλεύσας ἐπ' ἔτεα πέντε καὶ τεσσεράκοντα, οὕτω τῆς βασιληίης κατεπαύθη. Μῆδοι δὲ ὑπέκυψαν Πέρσῃσι διὰ τὴν Κύρου πικρότητα, ἄρξαντες τῆς ἄνω Ἅλυος ποταμοῦ Ἀσίης ἐπ' ἔτεα τεσσεράκοντα καὶ ἑκατὸν δυοῖν δέοντα, παρεξ ἣν ὅσον Σκύθαι ἦρξαν. ὑστέρῳ μέντοι χρόνῳ μετεμέλησε τοῖσι ταῦτα ποιήσασι, καὶ ἀπέστησαν ἀπὸ Δαρείου. ἀποστάντες δ', ὀπίσω κατεστράφησαν, μάχῃ νικηθέντες. τότε δὴ ἐπὶ Ἀστυάγεος Πέρσαι τε καὶ ὁ Κῦρος ἐπαναστάντες τοῖσι Μήδοισι, ἦρξαν ἀπὸ τούτου τῆς Ἀσίης. Ἀστυάγεα δὲ Κῦρος, κακὸν οὐδὲν ἄλλο ποιήσας, εἶχε παρ' ἑωυτῷ, ἐς ὃ ἐτελεύτησε. οὕτω δὴ Κῦρος γενόμενός τε καὶ τραφεὶς, καὶ ἐβασίλευσε, καὶ Κροῖσον ὕστερον τοῦτων ἄρξαντα ἀδικίης, κατεστρέψατο, ὡς ἐίρηταί μοι τοφεύτερον. τῶν δὲ καταστρεψάμενος, οὕτω πάσης τῆς Ἀσίης ἦρξε. Πέρσας δ' οἶδα νόμοισι τοῖσιδε χρεωμένους. ἀγάλματα μὲν καὶ νηοὺς καὶ βωμοὺς οὐκ ἐν νόμῳ ποιεύμενοι ἱδρύεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖσι ποιεῦσι μωρίην ἐπιφέρουσι· ὡς μοὶ ἔμοιγε δοκέειν, ὅτι οὐκ ἀνθρωποφυέας νομίσαν εἶναι τοὺς θεούς, καθάπερ οἱ Ἕλληνες, εἶ). οἱ δὲ νομίζουσι Διὶ μὲν, ἐπὶ τὰ ὑψηλότατα τῶν οὐρέων ἀναβαίνοντες, θυσίας ἕρδειν, κύκλον πᾶν τὸ οὐρανὸν Δία καλέοντες· θύουσι δὲ ἡλίῳ τε καὶ σελήνῃ, καὶ γῇ καὶ πυρὶ καὶ ὕδατι καὶ ἀνέμοισι. τούτοισι μὲν δὴ μούνοισι θύουσι ἀρχῆθεν. ἐπεμαθήκασι δὲ καὶ τῇ Οὐρανίῃ θύειν, παρὰ τε Ἀσσυρίων μαθόντες καὶ Ἀραβίων. καλέουσι δὲ Ἀσσύριοι τὴν Ἀφροδίτην, Μύλιττα· Ἀράβιοι δὲ, Ἀλίττα· Πέρσαι δὲ, Μίτρην. Θυσίην δὲ τοῖσι Πέρσῃσι τοιήνδε τοὺς ἐίρημένους θεοὺς ἥδε μάτες ἧκεε. ὅτε βωμοὺς ποιεῦνται, ὅτε πῦρ ἀναχέουσι, μέλλοντες θύειν· οὐ σπονδὴν χρέωνται, οὐκὶ αὐλῷ, οὐ στέμμασι, οὐκὶ ὀλφοῖσι. τῶνδε ὦν ἕκαστα θύειν θέλῃ, ἐς χῶρον καθαρὸν ἀγαγὼν τὸ κτήνεος, καλέει τὸν θεὸν, ἐστεφανωμένος τὴν τιάρην μυρσίνῃ μάλιστα. ἑωυτῷ

alteri tribuerit imperium, si modo illa per ipsum gesta essent: iniquissimum vero, quod cœnæ caussa Medos in seruitutem redegisset. Si enim oportebat omnino eum comparare alteri regnum, nec sibi habere, satius futurum fuisse Medorum alicui id bonum comparare quam Persarum. Nunc Medos, qui huius peccati affines non extitissent, ex dominis factos esse seruos: & Persas qui fuissent hactenus serui, nunc dominos effectos esse Medorum. Hunc in modum Astyages, quum quinque & triginta regnasset annos, regno amotus est: ob cuius acerbitatem Medi subiecti fuere Persis centum ac duodetriginta annos, omni supra Halym fluuium Asiæ dominati, excepto tempore quo Scythę regnauerunt. Iidem sequentibus temporibus, quum horum factorum pœniteret, à Dario defecerunt: sed prœlio victi, iterum subacti sunt, Persæq; qui tunc cum Cyro aduersus Astyagem rebellauerunt, deinceps Asiæ imperitauerunt. Cyrus nullo alio malo afficiens Astyagem, penes se habuit quoad vita excessit. ita Cyrus genitus educatusq;, regno potitus est. Et mox Crœsum iniuriæ illatorem subegit, quemadmodum à me superius commemoratum est. Quo subacto, ita omnem Asiam adeptus est. cxxx

¶ Porro ritus quibus vtuntur Persæ, tales esse comperi. Neque statuas, neque templa, neq; aras extruere consuetudo est, quinimmo hoc facientibus insaniæ tribuere, ob id (vt mea fert opinio) quod non, quemadmodum Græci, sentiunt deos ex hominibus esse ortos. Moris habent, editissimis quibusque conscensis montibus, Ioui hostias immolare, omnem gyrum cæli, Iouem appellantes. Soli Lunæque sacrificant, & telluri, igni, aquæ atque ventis: hisque solis sacra faciunt iam inde ab initio. [1] Vraniæ quoque sacrificant, sic nimirum ab Assyriis Arabibusque edocti. Vocãt autem Assyrii Venerem Mylittam, Arabes eandem Alittam appellant, Persæ Metram. Sacrorum autem ritum circa hosce iam dictos deos huiusmodi quondam instituerunt. Persæ quippe sacrificaturi, nec aras erigunt, neque ignem incendunt prorsus, sed neque libamentis vtuntur, aut tibiis, infulisve, aut molis: verum, vt quisq; diuis hisce sacra facere statuit, in locũ mundũ victimam sistens, deum illum implorat, myrto maxime cinctam gestans tiaram. cxxxi cxxxii

1 Postea vero didicerunt Vraniæ etiam sacrificare, & ab Assyriis & ab Arabiis edocti.

[1] Sacrifi-

[1] Sacrificans autem, non pro se solo priuatimque vota nuncupat, sed communiter vniuersis Persis bene precatur. in primis quidem regi: quoniam [2] inter Persas omnes idem quoq; comprehenditur. Vbi vero iam in minutas portiunculas membratimque hostiam conscidit, carnibus elixis herbam substernit quammollissimã, maxime trifoliũ. Huic impositis carnibus, magus astans, theogoniã accinit. siquidẽ hanc illi dicũt esse incantationẽ efficacissimam. Citraque magum nullum illis fit legitimum sacrificium. Mox sacrificus sublatis carnibus vtitur in quencunq; vsum illi fert a-
CXXXIII nimus. Ex omnibus diebus præcipue colendum censent suum quiq; natalem: nimirum hoc die plus aliis æquum censentes ciborum apponere. Et ditiores, integros boues, camelos, equos, asinos, eosque in fornacibus tostos, isto die in mensam apponunt: pauperes natalẽ minoribus pecoribus honorant. Cibis autẽ vtuntur perpaucis, bellariis multis, neque iis admodum bonis. Hinc est quòd Persæ dicunt, [3] Græcos pastos iam demũ non esurire amplius. Nempe ipsis à cœna cibi apponuntur pretii nullius, & siquid apponatur, nõ cessant quin edant. Vinum largius illis apponitur. Eisdem nec vomere coram, nec vrinam facere licet: quæ etiam nunc ita obseruantur. Poti, de rebus maxime seriis consultare consueuerunt. [4] nã siquando ipsis consultandum videtur, tum postera die ieiunant, proponitq; is qui ædibus illis in quibus forte cõsultatur præest: &, si placuerit, atq; ieiunauerint, vtuntur ipso: sin minus comprobetur, abrogant: & de quibus ieiuni deliberauerint, de eisdem
CXXXIV poti pronunciant. Quũ in via inuicem sibi occurrunt, ex hoc quis cognoscat an pares sint: nam salutationis loco se mutuo osculantur. quod si alter fuerit inferior paulo, malas osculantur duntaxat: sin autẽ alter fuerit multo ignobilior, prostratus adorat honoratiorem. In primis autẽ illos obseruãt reuerẽter qui proximè habitant: secundas tribuunt iis qui à primis proximi: atq; sic deinceps progredientes, quo viciniores, hoc arctiori necessitudine iunctos existimant:

ἑωϋτῷ μὲν δὴ τῷ θυόντι ἰδίῃ μοιρίῳ οὐ ⓐ ἐγγίνεται ἀγαθά· ὁ δὲ πᾶσι τοῖσι Πέρσῃσι κατεύχεται εὖ γίνεσθαι, ⓒ τῷ βασιλεῖ. ἐν γὰρ δὴ τοῖσι ἄπασι Πέρσῃσι ⓒ αὐτὸς γίνεται. ἐπεὰν δὲ ἀμμυστίλας τε μέρεα ⓒ ἱρήϊον, ἐψήσῃ τὰ κρέα, ἐστάσας ποίῃ ὡς ἁπαλωτάτῃ, μάλιστα ὴ ὁ τρίφυλλον, ὑπὲρ τούτης ἔθηκε ὧν πάντα κρέα. ἀμφὶ δὲ αὐτῷ, μάγος ἀνὴρ πάρεστεὼς ἐπαείδει θεογονίῃ, οἵπερ δὴ καὶ οἱ λέγοισι εἶναι τὴν ἐπαοιδήν. οὐδὲ γὰρ δὴ μάγου οὐ σφι νόμος ἐστὶ θυσίας ποιέεσθαι. ὀπίσω δὲ ὀλίγον χρόνον, ἀποφέρεται ὁ θύσας τὰ κρέα, ⓒ χρᾶται ᾧ, τιμὴν ὁ λόγος αἱρέει. Ἡμέρην ὴ ἁπασέων μάλιστα ἑκείνην τιμᾶν νομίζοισι τῇ ἕκαστος ἐγεγένητο. ἐν ταύτῃ δὲ πλέω δαῖτα τῶν ἄλλων διχαιοῦσι πρηΐθεσθαι· ἐν τῇ ⓐ δύνανται εὐδαίμονες αὐτῶν, βοῦν ⓒ ἵππον ⓒ καμηλον καὶ ὄνον πρηπθέαντα ὅλους ὀπτοὺς ἐν καμίνοισι· ⓐ δὲ πένητες αὐτέων τὰ λεπτὰ τῶν προβάτων πρηθέαντα. σίτοισι ὴ ὀλίγοισι χρέωνται, ὀπωρηισι δὲ πολλοῖσι, καὶ οὐ καλοῖσι. καὶ δι' τοῦτο φασὶ Πέρσαι τοὺς Ἕλληνας σιτεομένους, πεινῶντας παύεσθαι, ὅτι σφι ἀπὸ δείπνου παντὸς οὐδὲν λόγου ἄξιον ἐπιφορέεται οὐδέν. εἰ δέ τι προσφέροιτο, ἐδιόντας ἂν οὐ παύεσθαι. οἴνῳ ὴ κάρτα προσκέαται· καὶ σφι οὐκ ἐμέσαι ἔξεστι, οὐκὶ οὐρῆσαι ἀνίδιον ἄλλου. τοῦτα μέν νυν οὕτω φυλάσσεται. μεθυσκόμενοι δὲ ἐώθασι βουλεύεσθαι τὰ ἀσυμφορώτατα τῶν πρηγμάτων· τὸν δὲ ἂν ἄδῃ σφι βουλευομένοισι, τούτῳ τῇ ὑστεραίῃ νήφουσι προτίθησι ὁ τέγαρχος, ἐν τῷ ἂν ἐόντες βουλεύωνται· ⓒ ἢν μὲν ἄδῃ ⓒ νήφουσι, χρέωνται αὐτέῳ· ἢν ὴ μὴ ἄδῃ, μετίεισι. τὰ δὲ ἂν νήφοντες προβουλεύσωνται, μεθυσκόμενοι ὑπερφρονέουσι. Ἐντυγχάνοντες δὲ ἀλλήλοισι ἐν τῇσι ὁδοῖσι, τῷδε ἂν τις διαγνοίη ἐόμοιοί ἐσι ⓐ ἐντυγχάνοντες. οὐ γὰρ τῷ προσαναρρύειν ἀλλήλους, φιλέοισι τοῖσι στόμασι. ἢν δὲ ἢ οὔτερος ὑποδεέστερος ὀλίγῳ, τὰς παρειὰς φιλέονται· ἢν ὴ πολλῷ ἢ οὔτερος ἀζημιέστερος, προσπίπτων προσκυνέει Ⓦ ἕτερον, τιμῶσι δὲ ἐκ πάντων τοὺς ἄγχιστα ἑωϋτῷ οἰκέοντας, μετὰ γε ἑωυτούς· δευτέρους δὲ, τοὺς δευτέρους· μετὰ δὲ, κατ' ἀριθμὸν προσαίνοντες τιμῶσι. ἤκιστα ὴ τοὺς ἑωυτῷ ἐχθροτάτους οἰκημένους ἐν τιμῇ ἄγονται,

---

1 Illi autem qui sacrificat, non licet sibi priuatim precari bona, sed commun. 2 Inter cunctos Persas ipse etiam *qui sacrificat* comprehend. 3 Græcos finem edendi facere dum adhuc esuriunt, quòd à cœna nihil apponatur illis quod sit alicuius pretii: quod siquid tale apponeretur, non esse finem facturos quoad satiati essent. Vini valde appetentes sunt. 4 Quod autem ipsis placuerit deliberantibus *inter pocula*, id postridie proponit dominus illius domus in qua deliberauerint: & si quidem placuerit sobriis etiam, eo vtuntur: sin minus, relinquunt. De quibuscunque autem sobrii consultauerint, inebriati ea in disquisitionem reuocant. Si in via, &c.

νομίζοντες ἑωυτοῖσι εἶναι ἀνδρῶν μακρῷ τὰ πρώτα ἀρίστους· τοὺς δὲ ἄλλους, κατὰ λόγον τῶν λοιπῶν μᾶλλον τῆς ἀρετῆς ἀπέχεσθαι. τοὺς δὲ ἐσχατάτω οἰκέοντας ἀπὸ ἑωυτῶν, κακίστους εἶναι. ἐπὶ δὲ Μήδων ἀρχόντων τὰ ἔθνεα ἤρχε τὰ ἐθνέα ἀλλήλων, συναπάντων μᾶλλον Μήδοι, κατὰ τὴν ἀγχίστα οἰκεόντων σφίσι· οὗτοι δὲ καὶ τῶν ὁμούρων. οὗτοι δὲ, μάλα τῶν ἐγγυτάτω. καὶ οὗτοι αὖτις δὲ λόγον καὶ οἱ Πέρσαι τιμῶσι. τοιάδε γὰρ δὴ τὸ ἔθνος αὐτὸ ἄρχειν τε καὶ ὑπερβαίνουσι. Ξεινικὰ δὲ νόμαια Πέρσαι τοιάδε σφίσι νόμαια αὐτοῖσι μάλιστα. καὶ γὰρ δὴ τὴν Μηδικὴν ἐσθῆτα νομίσαντες τῆς ἑωυτῶν εἶναι καλλίω, φορέουσι, καὶ ἐς τοὺς πολέμους, τοὺς Αἰγυπτίους θωρηκας. καὶ ὑπαθείας τε πάντοδαπὰς τοιαύτας μαθόντες ὑπερβολὰς, καὶ δὴ καὶ ἀπ' Ἑλλήνων μαθόντες, παισὶ μίσγονται. γαμέουσι δὲ ἕκαστος αὐτῶν πολλὰς μὲν γυναικοῖσι γαμετῇσι, πολλῷ δὲ ἔτι πλείονας παλλακὰς κτῶνται. Ἀνδραγαθίη δὲ αὕτη ἀποδέδεκται, μετὰ τὸ μάχεσθαι εἶναι ἀγαθὸν, ὃς ἂν τοσοῖσι παῖδας γείνηται πλείοσι ἀποδεικνύῃσι, δῶρα ἐκπέμπει ὁ βασιλεὺς αἰεὶ τοῦτον ἔρξαντα. τὸ πλῆθος δὲ ἡγέονται ἰσχὺν εἶναι. παιδεύουσι δὲ τοὺς παῖδας, ἀπὸ πενταέτεος ἀρξάμενοι, μέχρι ἐτέων εἴκοσι, τρία μοῦνα, ἱππεύειν, καὶ τοξεύειν, καὶ ἀληθίζεσθαι. πρὶν δὲ ἢ πενταετὴς γένηται, οὐκ ἀπίκνέεται ἐς ὄψιν τοῦ πατρὸς, ἀλλὰ τρέφεται τῆσι γυναιξὶ διαιτώμενος ἔχει. τοῦτο δὲ εἵνεκα· τοῦτο ποιέεται, ἵνα ἢν ἀποθάνῃ τρεφόμενος, μηδεμίην ἄσην ἀνδρὶ τοῦ πατρὸς προσβάλλῃ. Αἰνέω μέν νυν τόνδε νόμον· αἰνέω δὲ καὶ τόνδε, τὸ μὴ μιῆς αἰτίης εἵνεκα μήτε αὐτὸν βασιλέα μηδένα φονεύειν, μήτε τῶν ἄλλων Περσέων μηδένα τῶν ἑωυτοῦ οἰκετέων ὅτι μὴ αἰτίην αἰνεκεσὸν πάθῃς ἔρδειν. ἀλλὰ λογισάμενος ἢν βλέπῃ πλέω τε καὶ μέζω τὰ ἀδικήματα ἐόντα τῶν ἐπουργημάτων, οὕτω τοῦ θυμοῦ χρᾶται. ἀποκτεῖναι δὲ οὐδένα κω λέγουσι τῶν ἑωυτοῦ πατέρα, ἢ μητέρα. ἀλλὰ ἀνάγκη φασὶ αἰεί τινα εἶναι τὰ ἂν βουλεύωνται ἤτοι ἐπιβολιμαῖα ἐόντα, ἢ μοιχίδιον. τὰ γὰρ δὴ φασι

se nimirum omnium longe optimos arbitrantes:[1] alios vero, quo remotius dissiti sunt, hoc à virtute magis esse alienos. atque illos demum secundum dictã proportionem pessimos esse colligentes qui à Persis absint quã remotissime. Sub Medis imperiũ obtinentibus, pleræque nationes quoque imperitabant: sed quibus omnibus præerant Medi. Iidem & affines perinde atque Persæ colunt. Quæ gens imperii curam gerens, late progressa fuit. Externorum autem CXXXV
morum Persæ maxime omnium hominum sunt studiosi. nam & Medicam vestem propria elegantiorem arbitrantes, gestãt: & in pugnis thorace vtuntur Ægyptio. Quin voluptatibus etiam omnis generis quas semel rescire potuerunt, frui student. A Græcis edocti, puerorum quoque indulgent amoribus. Virgines multas ducunt vxorum loco, sed multo plures pallacas habent. Secundum CXXXVI
bellicam fortitudinem potior ducitur numerosæ sobolis procreatio: & illi qui quam plurimos liberos ediderit,[2] huic rex tanquam strenuum quippiam præstiterit, singulis annis munera mittit. Liberos suos, à quinto anno incipientes vsque ad vicesimum, tribus duntaxat instituunt, equitare, arcu sagittas excutere, vera loqui. Ante quinquennium filius in conspectum patris nõ venit, sed apud feminas degit. Quod ea gratia sic fit vt si inter educationem decedat, nullam hæc prolis iactura patri afferat molestiam. Equidem CXXXVII
hunc morem laudo: laudo item illum, ne ob vnam tantum culpam liceat vel ipsi regi occidere quempiam, neque alicui aliorum Persarum atrocius aliquid in familiam suam exercere ob vnum solum delictum:[3] sed expendere iubetur quisque, si plura ac magna patrarit, atque tum demum iusta vtatur indignatione. Suum autem patrem aut matrem aiunt neminem vnquam occidisse: verum quotquot horum forte acciderunt, omni necessitate excussa, hos tandem deprehensos tradunt aut subditicios, aut spurios. Quippe

---

1 Minime autem eos qui sedes à se remotissimas incolunt, honore afficiunt: seipsos omnium hominum longe præstantissimos esse arbitrantes in omnibus rebus: ceteros autem, prout propius incolunt, (vt dictum est) virtutem amplecti. At qui longissime ab ipsis habitent deterrimos esse. Porro Medis imperium obtinentibus, quædam etiam gentes mutuo imperabant, *id est, imperium in quasdam obtinebant, & vicissim aliarum imperio subserant.* Medi enim vniuersis imperabant, & maxime sibi propinquis: hi autem, etiam finitimis: isti vero, iis qui maxime vicini erant. Eadem autem ratione & Persæ vicinos suos colunt. Late enim progrediebatur illa gens, imperans & præfecturas obtinens. Externorum aut. 2 Huic rex munera quotannis mittit. In multitudine autem positum esse robur existimant. Lib. 3 Sed vbi considerauerit, si peccata commissa plura maioraque esse comperiat quam obsequia præstita, tum demum iram suam exercet. Suum autem patr. aut m. aiunt nem. vnq. occidisse: sed quicunque tales fuerint *filij*, necesse esse vt si de illis inquiratur, aut suppositicii, aut spurii comperiantur. Quippe veri-

verisi-

verisimile nequaquam videri aiunt vt is qui verus parens sit, à proprio filio inter-
CXXXIX imatur. Quæcunque apud eos fas non est facere, ea nec dicere. Turpissimum apud eos dicitur, mentiri: secundo loco, æs alienum debere, cum ob alias multas caussas, tum quod necessium sit eundem qui debet, mendacio quoque obnoxium esse. Si quis è ciuibus lepra aut vitiligine infectus sit, huic in ciuitatem accedere non conceditur, neque cum aliis Persis consuetudinem habere. Dicunt enim hos morbos illis immissos quod in solem peccauerint. Externum vero qui iisdem correptus fuerit, è regione sua exigunt: atque [1] ob eandē caussam albas columbas in regionem illam afferunt. In flumen nec immeiunt, nec inspuunt, nec manus abluunt, nec denique simile quippiam faciunt, sed flumina inter omnia religiosissime co-
CXXXIX lunt. Hoc quoque Persis accidit peculiare, quod quanquam illos lateat, nobis minime est obscurum: nempe quæcunque apud illos nomina vel corporibus vel magnificentiæ sunt similia, ea omnia in eadem terminari littera, quam Dores san appellent, Iones sigma. Et, si animaduertas attentius, deprehendes nomina Persarum non quædam, sed omnia similiter claudi. Equidē hæc probe sciens de Persis possum indubitatò
CXL affirmare. at ista quæ de mortuis prodūtur, obscuriora, neque perinde certò: cadauera videlicet defunctorum Persarū non prius humari quam aut ab alite aut cane trahantur. [2] Magos tamen sat scio hæc factitare: quandoquidem aperte faciunt. Persæ igitur mortuum [3] cera inuoluentes in terram condunt. Magi vero cū ab aliis hominibus tum à sacerdotibus Ægyptiis multū differunt. Siquidem hi nullius animātis occisione se polluunt præter ea duntaxat quæ diis immolant: Magi suis ipsorum manibus, excepto homine atq; cane, quiduis occidunt: immo hoc palmarii loco ducunt, si formicas serpentesq;, & breuiter reptilia atque volatilia plurima necauerint. Arque de horum ritibus hunc in modum dictum sit: nos ad institutam nar-
CXLI rationem recurrimus. ¶ PORRO Iones atque Æoles, vbi audierunt Lydos citra negotium à Persis victos, legatos Sardis miserunt ad Cyrum, [4] vltro postulantes vt iisdem conditionibus eos

δὴ φασὶ εἶναι ἐκ τοῦ γε ἀληθέος τοιάδε τὸν γε ἀληθέα τοῦτο τοῦ ἑωυτοῦ παιδὸς ἀποθνήσκειν. Οὐκ ὅσια δὲ σφι ποιέειν οὐκ ἔξεστι, οὐδὲ τοιαῦτα οὐδὲ λέγειν ἔξεστι. αἰσχρὸν δὲ αὐτοῖσι τὸ ψεύδεσθαι νενόμισται· δεύτερα δὲ, τὸ ὀφείλειν χρέος· πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων εἵνεκα, μάλιστα δὲ ἀναγκάζω φασὶ εἶναι τὸν ὀφείλοντα, καί τι ψεῦσος λέγειν. ὃς ἂν δὲ τῶν ἀστῶν λέπρην ἢ λεύκην ἔχῃ, ἐς πόλιν τε οὐ κατέρχεται, οὐδὲ συμμίσγεται τοῖσι ἄλλοισι Πέρσῃσι. φασὶ δέ μιν ἐς ἥλιον ἁμαρτεῖν τι, τοῦτ' ἔχειν. ξεῖνον δὲ πολλὸν, λαμβανόμενον τοῦτο τοιτέων, πολλοὶ ἐξελαύνουσι ἐκ τῆς χώρης· καὶ τὰς λευκὰς περιστερὰς, τὸν αὐτὸν αἴτιον ἔχουσι φερόντων. ἐς ποταμὸν δὲ οὔτε ἐνουρέουσι, οὔτε ἐμπτύουσι, οὐ χερσὶ ἀναπονίζονται, οὐδὲ ἄλλον οὐδένα ποιοῦσι, ἀλλὰ σέβονται ποταμοὺς τὸν πάντων μάλιστα. Καὶ τόδε ἄλλο σφι ὧδε συμπέπτωκε γίνεσθαι, ὁ Πέρσας μὲν οὐδεὶς λέληθε, ἡμέας δὲ οὔ. τὰ οὐνόματα σφι ἐόντα ὅμοια τοῖσι σώμασι καὶ τῇ μεγαλοπρεπείῃ, τελευτῶσι πάντα ἐς τὠυτὸ γράμμα, ὃ Δωριέες μὲν σὰν καλέουσι, Ἴωνες δὲ, σίγμα. ἐς τοῦτο δὲ ζητήσεις εὑρήσεις τελευτῶντα τῶν Περσέων τὰ οὐνόματα, οὐ τὰ μὲν, τὰ δὲ οὔ, ἀλλὰ πάντα ὁμοίως. Ταῦτα μὲν ἀτρεκέως ἔχω περὶ αὐτῶν εἰδὼς εἰπεῖν. τάδε μέντοι ὡς κρυπτόμενα λέγεται, καὶ οὐ φαινέως περὶ τοῦ ἀποθανόντος· ὡς οὐ πρότερον θάπτεται ἀνδρὸς Πέρσεω ὑπ' ἐκείνης, πρὶν ἄν τις ὄρνιθος ἢ κυνὸς ἑλκυσθῇ. μάγους μὲν γὰρ ἀτρεκέως οἶδα τοῦτο ποιέοντας· ἐμφανέως γὰρ δὴ ποιοῦσι. κατακηρώσαντες δὴ ὦν νέκυν Πέρσεω, γῇ κρύπτουσι. μάγοι δὲ κεχωρίδηται πολλὸν τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων, καὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἱερέων. οἱ μὲν γὰρ ἁγνεύσουσι ἐμψυχίην μηδεμίην κτείνειν, εἰ μὴ ὅσα θύουσι· οἱ δὲ δὴ μάγοι αὐτοχειρίῃ πάντα, πλὴν κυνὸς καὶ ἀνθρώπου, κτείνουσι. καὶ ἀγώνισμα τοῦτο μέγα ποιεῦνται, κτείνοντες ὁμοίως μύρμηκάς τε καὶ ὄφεις, καὶ πάλλα ἑρπετὰ καὶ πετεινά. καὶ ἀμφὶ μὲν τῷ νόμῳ τούτῳ ἐχέτω ὡς καὶ ἀρχῆθεν ἐνομίσθη. ἄνειμι δὲ ὅθι περ πρότερον λόγου. Ἴωνες δὲ καὶ Αἰολέες, ὡς Λυδοὶ τάχιστα κατεστρέφατο ὑπὸ Περσέων, ἔστειλαν ἀγγέλους ἐς Σάρδις τῷδε Κύρου, ἐθέλοντες ὅτι τοῖσι αὐτοῖσι τοῖσι

---

1 Columbas *exigunt, vel expellunt* eandem caussam prætendentes. In flum. 2 Magos quidem certe sat sc. 3 *Vel, cera circumliuentes, aut integentes.* 4 Volentes iisdem conditionibus stare quibus & Croeso fuerant subiecti. Verum Cyr.

τῆ τοῖσι καὶ Κροίσῳ ἥσθη κατήκοοι. ὁ δὲ, ἀκούσας αὐτέων τὰ προείχοντο, ἔλεξέ σφι λόγον, ἄνδρα φὰς αὐλητὴν ἰδόντα ἰχθῦς ἐν τῇ θαλάσσῃ, αὐλέειν, δοκέοντα σφέας ἐξελεύσεσθαι ἐς γῆν· ὡς δὲ ψευσθῆναι τῆς ἐλπίδος, λαβεῖν ἀμφίβληστρον, καὶ περιβαλεῖν τε πλῆθος πολλὸν τῶν ἰχθύων καὶ ἑλκύσαι. ἰδόντα δὲ πάλλοντας, εἰπεῖν πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἰχθῦς, Παύεσθέ μοι ὀρχεόμενοι, ἐπεὶ σὺ μέο αὐλέοντος οὐκ ἠθέλετε ἐκβαίνειν ὀρχεόμενοι. Κῦρος μὲν τοῦτον τὸν λόγον τοῖσι Ἴωσι καὶ τοῖσι Αἰολεῦσι τοῦδε εἵνεκα ἔλεξε, ὅτι δὴ οἱ Ἴωνες πρότερον αὐτοῦ Κύρου δεηθέντος δι' ἀγγέλου ἀπίσασθαι σφέας ἀπὸ Κροίσου, οὐκ ἐπείθοντο. τότε δὲ κατεργασμένων τῶν πρηγμάτων, ἦσαν ἕτοιμοι πείθεσθαι Κύρῳ. ὁ μὲν δὴ, ὀργῇ ἐχόμενος, ἔλεγέ σφι τάδε. Ἴωνες δὲ ὡς ἤκουσαν τούτων, ἀπενειχθέντες ἐς τὰς πόλιας, τείχεά τε περιεβάλλοντο ἕκαστοι, καὶ συνελέγοντο ἐς Πανιώνιον οἱ ἄλλοι πλὴν Μιλησίων· (πρὸς μούνους γὰρ τούτους ὅρκιον Κῦρος ἐποιήσατο, ἐπὶ οἷσί περ ὁ Λυδός) τοῖσι δὲ λοιποῖσι Ἴωσι ἔδοξε κοινῷ λόγῳ πέμπειν ἀγγέλους ἐς Σπάρτην, δεησομένους Ἴωσι τιμωρέειν. Οἱ δὲ Ἴωνες οὗτοι, τῶν καὶ ὁ Πανιώνιος ἵδρυται, τῆς μὲν οὐρανοῦ, καὶ τῶν οὐρέων ἐν τῷ καλλίστῳ ἐτύγχανον ἱδρυσάμενοι πολιάς πάντων ἀνθρώπων τὰς ἡμεῖς ἴδμεν. οὔτε γὰρ 38 τὰ ἄνω αὐτῆς χωρία τοῦτο ἐποιέετο Ἰωνίη, οὔτε τὰ κάτω, οὔτε τὰ πρὸς τὸν ἠῶ, οὔτε τὰ πρὸς τὸν ἑσπέριον· τὰ μὲν, ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ τε καὶ ὑγροῦ πιέζοιτο, τὰ δὲ ὑπὸ τοῦ θερμοῦ καὶ αὐχμώδεος. γλῶσσαν δὲ οὐ τὴν αὐτὴν οὗτοι νενομίκασι, ἀλλὰ τέσσερας τροπὰς ἀπεφαίνοντο. Μίλητος μὲν αὐτῶν πρώτη κεῖται πόλις πρὸς μεσαμβρίην· μετὰ δὲ, Μυοῦς τε καὶ Πριήνη· αὗται μὲν ἐν τῇ Καρίῃ κατοίκηνται, καὶ ταύτῃσι διαλεγόμενοι σφι. αἵδε δ' ἐν τῇ Λυδίῃ· Ἔφεσος, Κολοφών, Λέβεδος, Τέως, Κλαζομεναί, Φώκαια. αὗται δ' αἱ πόλιες τῇσι πρότερον λεχθείσῃσι ὁμολογέουσι κατὰ γλῶσσαν οὐδέν, σφὶ δ' ὁμοφωνέουσι. ἔτι δὲ τρεῖς νῆσοι Ἰάδες πόλιες, τῶν αἱ δύο μὲν, νήσους οἰκέουσι, Σάμον τε καὶ Χίον· ἡ δὲ μία ἐν τῇ ἠπείρῳ ἵδρυται, Ἐρυθραί. Χῖοι μὲν νυν καὶ Ἐρυθραῖοι κατὰ τοῦτο

admitteret quibus Crœsi subiectos in ditionem accepisset. Verum Cyrus ad eorum postulata per huiusmodi *similitudinem atque* apologum respondit, Tibicen, inquiës, quidam vbi pisces in mari conspexisset, canere tibia cœpit, ratus nimirum eos *ad cantus suauitatem* in terram progressuros: at spe sua frustratus, misso in mare verriculo, ingentem piscium vim complexus est traxitque. Et quum palpitantes cerneret in sicco, dixit ad pisces, Temperate, inquit, nunc mihi quæso à saltationibus: quando non libuit vobis me canente saliendo progredi. Quæ verba Cyrus Ionibus Æolibusque ideo dixit, quod Iones prius ipso Cyro per legatos *ad amicitiam inuitante*, & flagitante vt à Crœso rebellarent, constanter recusauerant: ac tum demum, [1] rebus non ex sententia succedentibus, parati essent Cyri imperata facere. Hac occasione ira commotus, dicto responso eos dimisit. Iones, his auditis, ad suas quiq; ciuitates reuertuntur, mœniaque communiunt. Congregabantur autem in Panionio alii omnes, præter Milesios. quippe cum his solis fœdus inierat Cyrus, iisdem cõditionibus quibus & [2] Lydos, receperat. Porro reliquis Ionibus communi sententia videbantur legati in Spartam mittendi, qui *simul & præsentem rerum statum nunciarent &* auxilium rogarent. ¶ Iones vero illi ad CXLII quos Panionium quoque pertinet, ciuitates habent cũ cœli bonitate, tum montium commoditate omnium optime sitas quas nos nouerimus, adeo vt neq; superior regio neq; inferior, neq; ea quæ orientem nec quæ occidentem spectat plaga, Ioniam hac in parte æmulari possit. Siquidem hæc vel frigore riget, vel premitur aquis: illa rursus calore ac situ squalet. Lingua vtuntur nõ eadem, [3] sed eius quatuor proprietates ducunt. Miletus, prima apud ipsos ciuitas, ad meridiẽ vergens. Post hanc Myus & Prienæ in Caria sitæ sunt, eadẽ lingua vtentes. Illæ vero in Lydia, Ephesus, Colophon, Lebedus, Teos, Clazomenæ, Phocæa, quæ cum iã dictis ciuitatibus, quantum ad linguam attinet, non conueniunt, inter se tamen eadem sonant lingua. Reliquæ sunt tres ciuitates Ionicæ, quarum duæ insulas habitant, Samum videlicet & Chium: tertia in continenti sita, Erythræ. Ex his Chii & Erythræi eandem

1 Rebus confectis. 2 *Legit hic interpres* λυδοὺς, *pro* λυδῶν. 3 *Ad verbum*, Sed quatuor modos deductionum vsurpant. 4 *Ea vtuntur in quatuor modos* ζ *proprietates deducta.*

sermo-

ſermonis proprietatem ſibi vendicant: Samii vero ab his diſcrepantes, propriã quandam receperunt loquendi formã. Atq; hunc in modum quatuor omnino
CXLIII linguarum fiunt proprietates. Ac vero ex iiſdem Ionibus Mileſii erant qui cũ Cyro metus prætexu fœdus pepigerãt. Inſularibus autem nihildũ grauius fuit metuendũ, quod Perſis Phœnices nondum eſſent ſubiecti, & ipſi Perſæ nauigiis non vterentur. Porro hi non aliam ob cauſſam ab Ionibus defecerunt quã quod cum imbecilles eſſent omnes alii Græci, tum Iones oppido quã infirmiſſimi, & nullius propemodum momenti. Siquidem præter vnas Athenas, nulla vrbs alia inſignis erat. [1]Iam enim alii Iones, atque ipſi Athenienſes, Ionum nomen refugerant, nolentes Iones appellitari. Quinetiam nunc pleroſque ex illis videas quos nominis iſtius pudeat. Ceterũ duodecim iſtæ ciuitates nomine ipſo gloriabantur: & *quum ſemel nomen ſuum Panioniis indidiſſent*, ſanum quoq; de ſuo nomine cõſtruxerũt Panionium. Cuius nullos participes facere in animum ſibi induxere: nec erant qui magnopere poſtularent, eiuſdem participes fieri, exceptis tantum Smyrnæis.
CXLIV Tale quippiam Dorienſibus accidit qui Pentapolin incolunt, quæ ante Hexapolis vocabatur. nam & hi cauent ne quem è finitimis Dorienſibus ad Triopium [2]ſacrum admittant: adeo vt etiam ex popularibus ſuis, qui ſacri legem trãſgreſſi eſſent, à ludorum communicatione excluſerint. Nã in certamine Apollinis Triopii tripodes victoribus conſtituebantur ærei: quos acceptos nõ è [3]ſacro efferre, ſed deo ipſi donare ibidem oportebat. At vir quidã Halicarnaſſeus, nomine Agaſicles, in eodem certamine victoria potitus, auſus eſt legem hanc violare, tripodemque domum ferens [4]ſibi aſſeruare. Propter quod commiſſum, quinque hæ ciuitates, Lindos, Ialyſſus, Camirus, Cos atq; Cnidus ſextã ciuitatem Halicarnaſſum à ſacrorum participatione remouerunt: hac videli-
CXLV cet pœna Halicarnaſſeos multantes. Atqui mihi ſane videntur Iones duodecim feciſſe ciuitates: nec voluiſſe plures recipere, propterea quod eorundem Peloponneſum habitantium totidem fuerint partes: quemadmodum nunc quoque

Ἀφαλέες νται, Σάμιοι δὲ ἐπ' ἑωυτῶν μοῦνοι. ἔστι χαρακτῆρες γλώσσης τέσσαρες γίνονται. Τούτων δὴ ὧν τῶν Ἰώνων ⓐ Μιλήσιοι μὲν ἦσαν ἐν σκέπτῃ τῇ Φόβου ὄρχια ποιησάμενοι τοῖσι δὲ αὐτέων νησιώτῃσι ἐς δεινὸν ὑπόδεν. οὔτε γὰρ Φοίνικες ἦσαν κω Περσέων κατήκοοι, οὔτε αὐτοὶ ⓐ Πέρσαι ναυβάται. ἀπεχάθησαν δὲ ἀπὸ τῶν ἄλλων Ἰώνων οὗτοι κατ' ἄλλο μὲν ὑπόδεν, ἀσθενέος δὲ ἐόντος τοῦ πρώτου τότε Ἑλληνικοῦ ἔθνεος. πολλῷ δὲ ἐς ἀσθενέστατον τῶν ἐθνέων ὁ Ἰωνικὸν, καὶ λόγου ἐλαχίστου. ὅτι γὰρ μὴ Ἀθῆναι, ἐς ὑπόδεν ἄλλο πόλισμα λόγιμον. ⓐ μούνεων ἄλλοι Ἴωνες καὶ Ἀθηναῖοι ἔφυγον τοὔνομα, οὐ βουλόμενοι Ἴωνες κεκλῆσθαι. ἀλλὰ καὶ νῦν φαίνονταί μοι ⓐ πολλοὶ αὐτέων ἐπαισχύνεσθαι τῷ ὀνόματι· αἱ δὲ δυώδεκα πόλιες αὗται τῷ τε οὐνόματι ἠγάλλοντο καὶ ἱρὸν ἱδρύσαντο, ὅτι τε σφέων αὐτέων τοὔνομα ἔθεντο Πανιώνι ζ· ἐβουλεύσαντο δὲ αὐτοῦ μεταδοῦναι μηδαμοῖσι ἄλλοισι Ἰώνων. οὐδὲ ἐδεήθησάν σφεων οὐδαμοὶ μετασχεῖν, ὅτι μὴ Σμυρναῖοι. Καλάων ⓐ ἐκ τῆς Πενταπόλιος νεὼ χώρης Δωριέες, πρότερον ὁ Ἑξαπόλιος τῆς αὐτῆς ταύτης καλεομένης, φυλάσσονται ὧν μηδαμοὺς ἐς δέξασθαι τῶν προσοίκων Δωριέων ἐς τὸ Τριοπίκον ἱρόν· ἀλλὰ καὶ σφέων αὐτῶν τοῦτο τὸ ἱρὸν ἀποστερήσαντας ἐξεκλήισαν τῆς μετοχῆς. ἐν γὰρ τῷ ἀγῶνι τῷ Τριοπίου Ἀπόλλωνος ἐτίθεσαν τοπάλαι τρίποδας χαλκέους τοῖσι νικῶσι· καὶ τούτους χρεὼν τοὺς λαμβάνοντας ἐκ τοῦ ἱροῦ μὴ ἐκφέρειν, ἀλλ' αὐτοῦ ἀνατιθέναι τῷ θεῷ. ἀνὴρ ὧν Ἁλικαρνησσεὺς, τῷ οὔνομα ἦν Ἀγασικλέης, νικήσας, ⓦ νόμον κατέλυσε· φέρων δὲ πρὸς τὰ ἑωυτοῦ οἰκία προσεπανάθυσε ⓦ τρίποδα. ἀπὸ ταύτην τὴν αἰτίην αἱ πρόσθεν πόλιες, Λίνδος, καὶ Ἰηλυσός τε καὶ Κάμειρος, καὶ Κῶς τε καὶ Κνίδος, ἐξεκλήισάν σφεας τῆς μετοχῆς τὴν ἕκτην πόλιν Ἁλικαρνησσόν. τούτοισι μὲν νυν ταύτην τὴν ζημίην οὗτοι ἐπέθηκαν. Δοκέουσι δέ μοι δυώδεκα πόλιας ποιήσασθαι ⓐ Ἴωνες, καὶ οὐκ ἐθέλησαν πλεύνας ἐσδέξασθαι, τοσόνδε εἵνεκα· ὅτι καὶ ὅτε ἐν Πελοποννήσῳ οἴκεον, δυώδεκα καὶ αὐτοὶ μέρεα, κατάπερ νῦν Ἀχαιοὶ,

dem Peloponneſum habitantium totidem fuerint partes: quemadmodum nunc quoque

1 Adeo quidem vt cum alii Iones, tum ipſi Athenienſes hoc nomen refugerent, Ioneſque appellari nollent. Sed etiamnum multi eorum nomen hoc ſibi pudendum ducere videntur. At hæ duodecim ciuit. 2 Templum. 3 Templo. 4 Ad clauum ſuſpendere. Propt.

τῆι) τοῖσι καὶ Κροίσῳ ἥσθη κατήκοοι. ὁ δὲ, ἀκηκοὼς αὐτέων τὰ προεῖρητο, ἔλεξέ σφι λόγον, ἄνδρα φὰς αὐλητῆι ἰδόντα ἰχθῦς ἐν τῇ θαλάσσῃ, αὐλέειν, δοκέοντα σφέας ἐξελεύσεσθαι ἐς γῆν· ὡς δὲ ψευσθῆναι τῆς ἐλπίδος, λαβεῖν ἀμφίβληστρον, καὶ περιβαλεῖν τε πλῆθος πολλὸν τῶν ἰχθύων καὶ ἐξειρύσαι. ἰδόντα δὲ πάλλομένους, εἰπεῖν ἄρα αὖθις πρὸς τοὺς ἰχθῦς, Παύεσθέ μοι ὀρχεόμενοι, ἐπεὶ οὐκ ἐμέο αὐλέοντος ἠθέλετε ἐκβαίνειν ὀρχεόμενοι. Κῦρος μὲν τοῦτον τὸν λόγον τοῖσι Ἴωσι καὶ τοῖσι Αἰολεῦσι τῶνδε εἵνεκα ἔλεξε, ὅτι δὴ οἱ Ἴωνες πρότερον αὐτὸς Κύρου δεηθέντος δι' ἀγγέλου ἀπίσασθαι σφέας ἀπὸ Κροίσου, οὐκ ἐπείθοντο. τότε δὲ κατεργασμένων τῶν πρηγμάτων, ἦσαν ἕτοιμοι πείθεσθαι Κύρῳ. ὁ μὲν δὴ, ὀργῇ ἐρεθισθείς, ἔλεγέ σφι τάδε. Ἴωνες δὲ ὡς ἤκουσαν τούτων, ἀπελθόντες ἐς τὰς πόλιας, τείχεά τε περιεβάλοντο ἕκαστοι, καὶ συνελέγοντο ἐς Πανιώνιον οἱ ἄλλοι πλὴν Μιλησίων· (πρὸς μούνους γὰρ τούτους ὅρκιον Κῦρος ἐποιήσατο, ἐπὶ οἵσι περ ὁ Λυδός) τοῖσι δὲ λοιποῖσι Ἴωσι ἔδοξε κοινῷ λόγῳ πέμπειν ἀγγέλους ἐς Σπάρτην, δεησομένους Ἴωσι τιμωρέειν. Οἱ δὲ Ἴωνες οὗτοι, τῶν καὶ ὁ Πανιώνιός ἐστι, τὸν μὲν οὐρανοῦ, καὶ τὴν οὐρέων ἐν τῷ καλλίστῳ ἐτύγχανον ἱδρυσάμενοι πολιας πάντων ἀνθρώπων τὴν ἡμεῖς ἴδμεν. οὔτε γὰρ 38 τὰ ἄνω αὐτῆς χωρία τοῦτο ἐποιέετο Ἰωνίη, οὔτε τὰ κάτω, οὔτε τὰ πρὸς τὴν ἠῶ, οὔτε τὰ πρὸς τὴν ἑσπέρην· τὰ μὲν, ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ τε καὶ ὑγροῦ πιεζόμενα, τὰ δὲ ὑπὸ τοῦ θερμοῦ καὶ αὐχμώδεος. γλώσσαν δὲ οὐ τὴν αὐτὴν οὗτοι νενομίκασι, ἀλλὰ τέσσερας τετραγλώσσους. Μίλητος μὲν αὐτῶν πρώτη κεῖται πόλις πρὸς μεσαμβρίην· μετὰ δὲ, Μυοῦς τε καὶ Πριήνη· αὗται μὲν ἐν τῇ Καρίῃ κατοίκηνται, καὶ ταύτῃσι διαλεγόμεναι σφι. αἵδε δ' ἐν τῇ Λυδίῃ· Ἔφεσος, Κολοφών, Λέβεδος, Τέως, Κλαζομεναί, Φώκαια. αὗται δ' αἱ πόλιες τῇσι πρότερον λεχθείσῃσι ὁμολογέουσι καὶ γλώσσῃ οὐδέν, σφὶ δ' ὁμοφωνέουσι. ἔτι δὲ τρεῖς ἐπόλοιποι Ἴωνες πόλιες, τῶν αἱ δύο μὲν, νήσους οἰκέουσι, Σάμον τε καὶ Χίον· ἡ δὲ μία ἐν τῇ ἠπείρῳ ἵδρυται, Ἐρυθραί. Χῖοι μὲν νυν καὶ Ἐρυθραῖοι κατὰ τοῦτο ὁμολέ-

admitteret quibus Crœsi subiectos in ditionem accepisset. Verum Cyrus ad eorum postulata per huiusmodi *similitudinem atque* apologum respondit, Tibicen, inquiës, quidam vbi pisces in mari conspexisset, canere tibia cœpit, ratus nimirum eos *ad cantus suauitatem* in terram progressuros: at spe sua frustratus, misso in mare verriculo, ingentem piscium vim complexus est traxitque. Et quum palpitantes cerneret in sicco, dixit ad pisces, Temperate, inquit, nunc mihi quæso à saltationibus: quando non libuit vobis me canente saliendo progredi. Quæ verba Cyrus Ionibus Æolibusque ideo dixit, quod Iones prius ipso Cyro per legatos *ad amicitiam inuitante*, & flagitante vt à Crœso rebellarent, constanter recusauerant: ac tum demum, [1] rebus non ex sententia succedentibus, parati essent Cyri imperata facere. Hac occasione ira commotus, dicto responso eos dimisit. Iones, his auditis, ad suas quiq; ciuitates reuertuntur, mœniaque communiunt. Congregabantur autem in Panionio alii omnes præter Milesios. quippe eum his solis fœdus inierat Cyrus, iisdem cõditionibus quibus & [2] Lydos, receperat. Porro reliquis Ionibus communi sententia videbantur legati in Spartam mittendi, qui *simul & præsentem rerum statum nunciarent &* auxilium rogarent. ¶ Iones vero illi ad CXLII quos Panionium quoque pertinet, ciuitates habent cũ cęli bonitate, tum montium commoditate omnium optime sitas quas nos nouerimus, adeo vt neq; superior regio neq; inferior, neq; ea quæ orientem nec quæ occidentem spectat plaga, Ioniam hac in parte æmulari possit. Siquidem hæc vel frigore riget, vel premitur aquis: illa rursus calore ac situ squalet. Lingua vtuntur nõ eadem, [3] sed eius quatuor proprietates ducunt. Miletus, prima apud ipsos ciuitas, ad meridiẽ vergens. Post hanc Myus & Prienæ in Caria sitæ sunt, eadẽ lingua vtentes. Illæ vero in Lydia, Ephesus, Colophon, Lebedus, Teos, Clazomenæ, Phocæa, quæ cum iã dictis ciuitatibus, quantum ad linguam attinet, non conueniunt, inter se tamen eadem sonant lingua. Reliquæ sunt tres ciuitates Ionicæ, quarum duæ insulas habitant, Samum videlicet & Chium: tertia in continenti sita, Erythræ. Ex his Chii & Erythræi eandem

1 Rebus confectis. 2 *Legit hic interpres* λυδὸς, *non* λυδὸν. 3 *Ad verbum*, Sed quatuor modos deductionum vsurpant. 4 *Ea vtuntur in quatuor modos & proprietates deducta.*

sermo-

sermonis proprietatem sibi vendicant: Samii vero ab his discrepantes, propriã quandam receperunt loquendi formã. Atq; hunc in modum quatuor omnino
CXLIII linguarum fiunt proprietates. Ac vero ex iisdem Ionibus Milesii erant qui cũ Cyro metus prætexu fœdus pepigerãt. Insularibus autem nihildũ grauius fuit metuendũ, quod Persis Phœnices nondum essent subiecti, & ipsi Persæ nauigiis non vterentur. Porro hi non aliam ob caussam ab Ionibus defecerunt quã quod cum imbecilles essent omnes alii Græci, tum Iones oppido quã infirmissimi, & nullius propemodum momenti. Siquidem præter vnas Athenas, nulla vrbs alia insignis erat. [1]Iam enim alii Iones, atque ipsi Athenienses, Ionum nomen refugerant, nolentes Iones appellitari. Quinetiam nunc plerosque ex illis videas quos nominis istius pudeat. Ceterũ duodecim istæ ciuitates nomine ipso gloriabantur: & *quum semel nomen suum Panioniis indidissent*, fanum quoq; de suo nomine cõstruxerũt Panionium. Cuius nullos participes facere in animum sibi induxere: nec erant qui magnopere postularent, ciusdem participes fieri, exceptis tantum Smyrnæis.
CXLIV Tale quippiam Dorien sibus accidit qui Pentapolin incolunt, quæ ante Hexapolis vocabatur. nam & hi cauent ne quem è finitimis Dorien sibus ad Triopium [2] sacrum admittant: adeo vt etiam ex popularibus suis, qui sacri legem trãsgressi essent, à ludorum communicatione excluserint. Nã in certamine Apollinis Triopii tripodes victoribus constituebantur ærei: quos acceptos nõ è [3] sacro efferre, sed deo ipsi donare ibidem oportebat. At vir quidã Halicarnasseus, nomine Agasicles, in eodem certamine victoria potitus, ausus est legem hanc violare, tripodemque domum ferens [4] sibi asseruare. Propter quod commissum, quinque hæ ciuitates, Lindos, Ialysus, Camirus, Cos atq; Chidus sextã ciuitatem Halicarnassum à sacrorum participatione remouerunt: hac videlicet pœna Halicarnasseos multantes.
CXLV At qui mihi sane videntur Iones duodecim fecisse ciuitates: nec voluisse plures recipere, propterea quod eorundem Peloponnesum habitantium totidem fuerint partes: quemadmodum nunc quoque

ἀφαλέγονται, Σάμιοι δὲ ἐπ' ἐωυτῶν μοῦνοι. ὀκτὼ τοι χαρακτῆρες γλώσσης τέσσαρες γίνονται. Τούτων δὴ ὧν τῶν Ἰώνων ④ Μιλήσιοι μὲν ἧσσον σκέπτῃ τὸ φόβου ὄρχια ποιησάμενοι· τοῖσι δὲ αὐτέων νησιώτῃσι ὧδε δεινὸν οὐδέν. οὔτε γὰρ Φοίνικες ἦσαν κω Περσέων κατήκοοι, οὔτε αὐτοὶ ④ Πέρσαι ναυβάται. ἀπεχάθησαν δὲ ἀπὸ τῶν ἄλλων Ἰώνων οὗτοι κατ' ἄλλο μὲν οὐδέν, ἀθενέος δὲ ἐόντος τοῦ πάντος τότε Ἑλληνικοῦ ἡλίκος. πολλῷ δὲ ὧν ἀθενέστατον τῶν ἐθνέων ὁ Ἰωνικόν, καὶ λόγου ἐλαχίστου. ὅτι γὰρ μὴ Ἀθῆναι, ὧν οὐδὲν ἄλλο πόλισμα λόγιμον. ④ μοῦνοι ἄλλοι Ἴωνες καὶ Ἀθηναῖοι ἔφυγον τοὔνομα, οὐ βουλόμενοι Ἴωνες κεκλῆσθαι. ἀλλὰ καὶ νῦν φαίνονταί μοι ④ πολλοὶ αὐτέων ἐπαισχυνέσθαι τῷ ὀνόματι· αἳ δὲ δυώδεκα πόλιες αὗται τῷ τε οὐνόματι ἠγάλλοντο καὶ ἱρὸν ἱδρύσαντο, ὀκτώ τε σφέων αὐτέων τοὔνομα ἔθεντο Πανιώνι ζ· ἐβουλεύσαντο δὲ αὐτὸ μεταδοῦναι μηδαμοῖσι ἄλλοισι Ἰώνων. οὐδὲ ἐδεήθησάν γε οὐδαμοὶ μετασχεῖν, ὅτι μὴ Σμυρναῖοι. Καλέονται ④ καὶ τῆς Πενταπόλιος νεῦ χώρης Δωριέες, πρότερον ὁ Ἑξάπολις τῆς αὐτῆς ταύτης καλεομένης, φυλάσσονται ὧν [1] μηδαμοὺς ἐς δέξασθαι τῶν περισσοίκων Δωριέων ἐς ὁ Τριοπικὸν ἱρόν· ἀλλὰ καὶ σφέων αὐτῶν τοὺς τῶν ἱρῶν ὑπερβάντας ἐξεκλήισαν τῆς μετοχῆς. ἐν γὰρ τῷ ἀγῶνι τῷ Τριοπίου Ἀπόλλωνος ἐτίθεσαν τοπάλαι τρίποδας χαλκέους τοῖσι νικῶσι· καὶ τούτους χρεὼν ἦν λαμβάνοντας ἐκ τοῦ ἱροῦ μὴ ἐκφέρειν, ἀλλ' αὐτοῦ ἀναθέναι τῷ θεῷ. ἀνὴρ ὧν Ἁλικαρνησσεὺς, τῷ οὔνομα ἦν Ἀγασικλέης, νικήσας, ⑭ νόμον κατέλυσε· φέρων δὲ πρὸς ἑωυτοῦ οἰκία περισσοὺς ἀνέθηκε ⑭ τρίποδα. Δι' ταύτην τὴν αἰτίην αἱ πρόσθεν πόλιες, Λίνδος, καὶ Ἰηλυσσός τε καὶ Κάμειρος, καὶ Κῶς τε καὶ Κνίδος, ἐξεκλήισαν τῆς μετοχῆς τὴν ἕκτην πόλιν Ἁλικαρνησσόν. τούτοισι μὲν νῦν ταύτην τὴν ζημίην οὗτοι ἐπέθηκαν. Δοκέουσι δέ μοι δυώδεκα πόλιας ποιήσασθαι ④ Ἴωνες, καὶ οὐκ ἐθελῆσαι πλεύνας ἐσδέξασθαι, τόνδε εἵνεκα· ὅτι καὶ ὅτε οἰκέατο Πελοποννήσῳ οἱ-
κεον, δυώδεκα καὶ αὐτῶν μέρεα, κατάπερ νῦν Ἀχαιῶν,

dem Peloponnesum habitantium totidem fuerint partes: quemadmodum nunc quoque

1 Adeo quidem vt cum alii Iones, tum ipsi Athenienses hoc nomen refugerent, Ionesque appellari nollent. Sed etiamnum multi eorum nomen hoc sibi pudendum ducere videntur. At hæ duodecim ciuit. 2 Templum. 3 Templo. 4 Ad clauum suspendere. Propt.

καὶ καταρᾶς, ἔλεγε πολλὰ, τιμωρέειν ἑωυτοῖσι χρῆζων· Λακεδαιμόνιοι δὲ οὐκως ἤκουον, ἀλλ' ἀπέδοξέ σφι μὴ τιμωρέειν Ἴωσι. Ⓐ μὲν δὴ ἀπαλλάσσοντο. Λακεδαιμόνιοι δ' ἀπωσάμενοι τὴν Ἰώνων σπουδὴν ἀγγέλους, ὅμως ἀπέστειλαν σὺν τῇσι νέεσι τοῖσι ἑωυτῶν ἀνδρας, οἵτινας ἐμοὶ δοκέει, καταφρόνησιν τήν τε Κύρου τῶν τε λόγων καὶ τῶν πρηγμάτων, καὶ Ἰωνίης. ἀπικόμενοι δ' οὗτοι ἐς Φώκαιαν, ἔπεμπον ἐς Σάρδις σφέων αὐτέων Ⓦ δοκιμώτατον, τῷ οὔνομα ἦν Λακρίνης, ἀναφανέοντα Κύρῳ Λακεδαιμονίων ῥῆσιν, γῆς τῆς Ἑλλάδος μηδεμίαν πόλιν σινάμενον, ὡς αὐτῶν οὐ φειδομένων. Ταῦτα εἰπόντος τοῦ κήρυκος, λέγει Κῦρος ἐπειρέσθαι τοὺς παρεόντας Ⓐ Ἑλλήνων, τίνες εἰσὶ ἄνθρωποι Λακεδαιμόνιοι, καὶ κόσοι πλῆθος, ταῦτα ἐπυθάνετο. ἐπυθανόμενον δέ μιν εἰπεῖν πρὸς Ⓦ κήρυκα Ⓦ Σπαρτιήτην, Οὐκ ἔδεισά κω ἄνδρας τοιούτους, τοῖσί γε ἔστι χῶρος ἐν μέσῃ τῇ πόλει ἀποδεδεγμένος, ἐς Ⓦ συλλεγόμενοι, ἀλλήλους ὁμοῦντες ἐξαπατέουσι. τοῖσι, ἢν ἐγὼ ὑγιαίνω, οὐ περὶ Ἰώνων παθέα ἔσται ἔλεξα, ἀλλὰ περὶ οἰκηίων. ταῦτα ἐς μὲν πολλοὺς Ἕλληνας ἀπέρριψε ὁ Κῦρος τὰ ἔπεα, ὅτι ἀγορὰς κτεόμενοι, ὠνή τε καὶ πρήσει χρέωνται. αὐτὸς γὰρ Ⓐ Πέρσας ἀγορῆσι οὐδὲν ἐώθασι χρᾶσθαι, οὐδέ σφι ἔστι ἡ τοιαύτη ἀγορή. μετὰ ταῦτα ἐπιτρέψας τὰς μὲν Σάρδις Ταβάλῳ ἀνδρὶ Πέρσῃ, Ⓦ τὸν χρυσὸν τόν τε Κροίσου καὶ Ⓦ τῶν ἄλλων Λυδῶν Πακτύῃ ἀνδρὶ Λυδῷ κομίζειν, ἀπήλαυνε αὐτὸς ἐς Ἐκβάτανα, Κροῖσόν τε ἅμα ἀγόμενος, καὶ τοὺς Ἴωνας ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιησάμενος τῶν πρόσθεν ἦσαν. ἢ τε γὰρ Βαβυλὼν Ⓐ οἱ ἐμπόδιος, καὶ τὸ Βακτρίων ἔθνος, καὶ Σάκαι τε καὶ Αἰγύπτιοι, ἐπ' οὓς ἐπείχε τε στρατηλατέειν αὐτός, ἵνα δὲ Ἴωνας ἄλλον πέμπειν στρατηγόν. Ὡς δὲ ἀπήλασε ὁ Κῦρος ἐκ τῶν Σαρδίων, τοὺς Λυδοὺς ἀπέστησε ὁ Πακτύης ἀπό τε Ταβάλου καὶ Κύρου· καταβὰς δὲ ἐπὶ θάλασσαν, ἅτε Ⓦ χρυσὸν ἔχων πολλὸν Ⓦ ἐκ τῶν Σαρδίων, ἐπιχειρέων τε ἐμιαυτὸν, καὶ τοὺς ἐπιθαλασσίους αὐθις ἔπειθε σὺν ἑωυτῷ στρατεύεσθαι. ἐλθόντος δὲ ἐπὶ τὰς Σάρδις, ἐπολιόρκεε Τάβαλον, ἀπεργμένον ἐν τῇ ἀκροπόλι. Πυθόμενος δὲ κατ' ὁδὸν ταῦτα ὁ Κῦρος, εἶπε πρὸς Κροῖσον τάδε, Κροῖσε, τί ἔσται τέλος τῶν γινομένων τούτων ἐμοί; οὐ παύσονται Λυδοὶ, ὡς εἴκασι, πρήγματα παρέχοντες, καὶ αὐτοὶ ἔχοντες. φρονέω

proceſſit: hortatuſque eſt Lacedæmonios multis verbis ad auxilium Ionibus ferendum. [1] Illi, quamuis Ionum legatos repuliſſent, tamen myoparonem ablegarunt, quantum ego coniicio, hominibus inſtructum qui rerũ Cyri Ionumque ſucceſſum explorarent. Hi Phocæã appulſi, Sardis mittunt ſpectatiſſimum ipſorum, nomine Lacrinem, qui Cyro Lacedæmoniorum mandata perferret: nimirum ne vlli Græcię ciuitati damnũ inferret: vtpote ſe idminime toleraturis. Cyrus audiens quæ Lacrines proferret, CLIII rogaſſe fertur circumſtantes Græcos quinã homines eſſent Lacedæmonii, & quam multi numero. Mox vbi hæc cognouiſſet, ad Spartiatam dixiſſe, Equidẽ nõ extimui vnquam homines illos quibus locus eſt in media vrbe vacuus, in quem collecti mutuis ipſi ſibi iuramentis imponunt. Atq; his, (ſi modo ſuperi me ſeruauerint incolumen) nõ Ionum, ſed propria ſua incommoda erũt deploranda. Hæc in vniuerſos Græcos verba detorſit Cyrus: quòd fora ampla haberent in quibus negotiationes exercerẽt. nam Perſæ ipſi horum nullo diſtinẽtur, neq; illis vllum eſt forum. Poſt hæc Sardis Tabalo homini Perſæ commiſit: Crœſi autem ceterorumque Lydorum theſaurũ Pactyæ Lydo tradidit deferendum. Ipſe verſus Ecbatana contendit, Crœſum vna ſecum ducens: Ionum interim nõ magna habita ratione, [2] etiamſi primi adoriendi fuiſſent. quandoquidem Babylon ei obſtaculo eſſe videbatur, & Bactriana quoque natiõ, item Sacæ atque Ægyptii, in quos ipſe expeditionem facere in animo habebat, in Ionas autẽ alium quempiam imperatorem mittere. ¶ [3] At vero vbi Cyrus è CLIV Sardis Lydos exegiſſet, Pactyas à Tabalo atq; Cyro deſciſcit. Et quia Lydorum theſaurum habebat, conſcenſis nauibus auxiliarios mercede conduxit, maritimiſq; omnibus perſuaſit vt communem ſecum expeditionem ſuſciperent. Atq; *his ſuccedentibus*, Sardis caſtra mouit, Tabalumq; in arce vndique concluſum obſedit. Cyrus hæc ex itinere intelli- CLV gens, Crœſum hunc in modũ alloquutus eſt, Quiſnam, inquit, Crœſe, finis erit eorũ quæ nũc mihi accidunt? [4] quando non ceſſabunt Lydi (vt videntur) tantiſper & ſibi & mihi negotium faceſſere,

1 *Adde ex vet. cod. Græco*, Lacedæmonii vero illis aurem præbere noluerunt, imo non ferendum eſſe auxilium Ionibus ſtatuerunt. Hi igitur abierunt. Illi, *&c.* 2 *Hic mendoſum eſſe videtur Græcum exemplar.* 3 Verum ſimulatque Cyrus Sardibus eſt profectus, Pactyas Lydos ad deſciſcendum à Tabalo & Cyro impulit. Et quia Sardium theſaur. 4 Non videntur Lydi faceſſendi mihi & ſibi negotium finem facturi.

dum eos

1 dum eos prorsus delere aggrediar. Videor equidem perinde feciſſe atq; is qui occiſo patre, filiis pepercerit. Siquidem ego te cepi, qui plus quam Lydorum pater eras, ipſis autem vrbem ſuam reddidi: adeo vt nunc mirer eos à me deficere. Quum hanc ſuam ſententiam Cyrus expoſuiſſet, Crœſus excepit, veritus nimirum ne Sardis funditus euerteret, Rex, inquit, Cyre, quãquam prudenter tu recteque dixeris, moderaberis tamen furori, neq; patieris antiquam hanc ciuitatem ita excindi, quæ cum ſuperiorum tum eorum quæ nunc acciderunt, rea non eſt. nam priorum ego autor fui, id quod meopte hoc capite pendo: præſens factum Pactyas deſignauit, cui tu Sardis commiſeras: hic tibi pœnas det. Lydis autem veniam dans, hæc illis impera. ne *videlicet aliquando viribus aucti*, vel defectionem meditari auſint, vel moleſti eſſe poſſint. Interdicito illis ne arma bellica poſſideant, iubetoq; ſupra tunicam pallium geſtare, inducre item cothurnos. Adhæc impera vt liberos citharam pulſare, pſallere, cauponari doceant. & mox comperies, ô rex, viros in mulieres degeneraſſe, nihilque metuendum ne
CLVI rebelles vnquam à te deſciſcant. Hæc ideo Crœſus ſuggeſſit, quod optabiliorẽ Lydis hanc eſſe conditionẽ exiſtimaret, quam ſemel ſubactos venundari: ſat ſciens ſe, niſi prætextum idoneum comminiſceretur, non perſuaſurum illi vt inſtitutum detrectaret. Adde etiam quod formidabat ne in poſterum aliquando Lydi, ſi imminentem calamitatem effugiſſent, rebellantes à Perſis funditus extinguerentur. Cyrus hac Crœſi admonitione gauiſus, remiſſaq; iracundia, reſpondit ei ſe pariturum. Accerſitoq; cõtinuo Mazare, homine Medo, eadẽ illi præcepit, quę Crœſus ſuggeſſerat, Lydis imperanda. Atq; præter hæc mandauit, illos omnes ſub corona venũdari, quotquot vna cum Lydis Sardis oppugnaſſent: Pactyam autẽ viuum ad ſe perduci. Et iſta quidem ex itinere quum præ-
CLVII cepiſſet,[2] Lydos compulit ad Perſarum mores recipiendos. Pactyas, intelligens exercitum non procul abeſſe, conterritus confugit Cumam. Mazares vero nihil cunctatus, Cyri exercitus partẽ quã ſecum ducebat, Sardis promouit. Verũ vbi Pactyam iam vna cum ſuis cõmilitonibus Sardis abiiſſe cognouit, primum Lydos adegit Cyri mãdatis obſecũdare.

φρονέζω μὴ ἄρισον ἢ ἐξανδραποδίσασθαι σφέας. ὁμοίως γάρ μοι νῦν γε φαίνομαι πεποιηκέναι, ὡς εἴ τις πατέρα ἀποκτείνας, τῶν παίδων αὐτὸς φείσαιτο. ὡς δὲ ἐγὼ Λυδῶν ἢ μὲ πλέον ἢ πατέρα ἐόντα σε λαβὼν ἄγω, αὐτοῖσι δὲ Λυδοῖσι τὴν πόλιν παρέδωκα· ἐπεὶ τὰ θωυμάζω εἴ μοι ἀπεχθάσι. ὁ μὲν δὴ ταῦτα νόεε, ἔλεγε· ὁ δὲ ἀμείβετο τοῖσδε, δείσας μὴ ἀναγκάσῃς ποιῆσαι τὰς Σάρδις, Ὦ βασιλεῦ, τὰ μὲν εἰκότα εἴρηκας· σὺ μέντοι μὴ πάντα θυμῷ χρέω, μηδὲ πόλιν ἀρχαίην ἀξιωματίσας, ἀναμάρτητον ἐοῦσαν καὶ τῶν πρότερον, καὶ τῶν νῦν ἐόντων. τὰ μὲν γὰρ πρότερον ἐγώ τε ἐπάρηξα, καὶ ἐμὴ κεφαλὴ ἀναμάξας φέρω· τὰ δὲ νῦν παρεόντα, Πακτύης γάρ ἐστι ὁ ἀδικέων, τῷ σὺ ἐπέτρεψας Σάρδις, οὗτος δότω τοι δίκην. Λυδοῖσι δὲ συγγνώμην ἔχων, τάδε αὐτοῖσι ἐπίταξον, ὡς μήτε ἀποστέωσι, μήτε δεινοί τε ἔωσι. ἀπείπε μέν σφι πέμψας, ὅπλα ἀρήια μὴ κτᾶσθαι· κέλευε δέ σφεας κιθῶνάς τε ὑποδύνειν τοῖσι ἐσθήμασι, καὶ κοθόρνους ὑποδέεσθαι. παρεῖπε δὲ αὐτοῖσι κιθαρίζειν τε καὶ ψάλλειν, καὶ καπηλεύειν παιδεύειν τοὺς παῖδας. καὶ ταχέως σφέας, ὦ βασιλεῦ, γυναῖκας ἀντ' ἀνδρῶν ὄψεαι γεγενημένας. ὥστε οὐδὲν δεινοί τοι ἔσονται μὴ ἀποστέωσι. Κροῖσος μὲν δὴ ταῦτα ὑπεθήκατο, ἀρετώτερα ταύτα βουλόμενος Λυδοῖσι, ἢ ἀνδραποδισθέντας ὑπηθώνιά σφεας βιησάμενος ὅτι ἐὼν μὴ ἀξιόχρεων παρέσεσθαι εἰπεῖν, οὐκ ἀναπείσειν μιν μεταβουλεύσασθαι· ἀρρωδέων δὲ μὴ ὕστερον χρόνῳ Λυδοὶ, ἐὼν ὁ παρεὸν ὑπεκφύγωσι, ἀποστάντες ἀπὸ τῶν Περσέων ἀπόλωνται. Κῦρος δὲ ἡσθεὶς τῇ ὑποθήκῃ, καὶ ὑπεὶς τῆς ὀργῆς, ἔφη πείθεσθαι. καλέσας δὲ Μαζάρεα ἄνδρα Μῆδον, τοῦτό οἱ ἐπέτελλε ποιεῖν Λυδοῖσι τὰ ὁ Κροῖσος ὑπεθήκατο· καὶ προσεξανδραποδίσασθαι τοὺς ἄλλους πάντας, οἱ μετὰ Λυδῶν ἐπὶ Σάρδις ἐστρατεύσαντο, αὐτὸν δὲ Πακτύην παντὶ ζωὸν ἀγαγεῖν παρ' ἑωυτόν. Ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἐκ τῆς ὁδοῦ ἐπετέλεε πρὸς Λυδούς. Πακτύης δὲ πυθόμενος ἀγχοῦ εἶναι στρατὸν, ἐπ' ἑωυτὸν ἐόντα, δείσας ὤιχετο φεύγων ἐς Κύμην. Μαζάρης δὲ ὁ Μῆδος ἐλάσας ἐπὶ τὰς Σάρδις, τὸ Κύρου στρατεῦμοίραν ὁσηνδήκοντε ἔχων, ὡς οὐκ εὗρε ἐὸν ἐόντας τοὺς ἀμφὶ Πακτύην ἐν Σάρδισι, πρῶτα μὲν τοὺς Λυδοὺς ἠνάγκασε τὰς Κύρου ἐντολὰς ὑπιτελέειν·

1 Cogito nunquid maxime expediat eos in ſeruitutem redigere. Mihi enim videor nunc perinde feciſſe, &c. 2 In Perſiam ad ſedes ſuas perrexit. Pact.

ἐκ τούτου δὲ κελευσμοσύνης Λυδοὶ τὴν πᾶσαν δίαιταν τῆς ζόης μετέβαλον. Μαζάρης ὦν μιν πάντα ἔπεμπε ἐς τὴν Κύμην ἀγγέλους, σκυδιδόναι κελεύων Πακτύην· οἱ δὲ Κυμαῖοι ἔγνωσαν συμβουλῆς πέρι ἐς θεὸν αἰτῶσαι τὸν ἐν Βραγχίδῃσι. ἦν γὰρ αὐτόθι μαντήιον ἐκ παλαιοῦ ἱδρυμένον, τῷ Ἴωνές τε πάντες καὶ Αἰολέες ἐώθεσαν χρέεσθαι. ὁ δὲ χῶρος ἔστι, ὅσον τε τῆς Μιλησίης ὑπὲρ Πανόρμου λιμήν. Πέμψαντες ὦν οἱ Κυμαῖοι ἐς τοὺς Βραγχίδας θεοπρόπους, ἠρώτεων περὶ Πακτύεω ὁκοῖόν τι ποιέοντες, θεοῖσι μέλλοισι χρηίζεσθαι. ἐπειρωτῶσι δὲ σφι ταῦτα χρηστήριον ἐγίνετο, σκυδιδόναι Πακτύην Πέρσῃσι. ταῦτα δὲ ὡς ἀπενείχθέντα ἤκουσαν οἱ Κυμαῖοι, ὁρμέατο σκυδιδόναι· ὁρμεωμένου δὲ τούτου τοῦ πλήθεος, Ἀριστόδικος ὁ Ἡρακλείδεω, ἀνὴρ τῶν ἀστῶν ἐὼν δόκιμος, ἔσχε μὴ ποιῆσαι ταῦτα Κυμαίους, ἀπιστέων τε τῷ χρησμῷ, καὶ δοκέων σφᾶς θεοπρόπους οὐ λέγειν ἀληθέως. ἐς ὃ, δεύτερον περὶ Πακτύεω ἐπειρησόμενοι, ἦισαν ἄλλοι θεοπρόποι, τῶν καὶ Ἀριστόδικος ἦν. Ἀπικόμενοι δὲ ἐς Βραγχίδας, ἐχρηστηριάζετο σφι πρώτων Ἀριστόδικος, ἐπειρωτέων τάδε, Ὄναξ, ἦλθε παρ' ἡμέας ἱκέτης Πακτύης ὁ Λυδὸς, φεύγων θάνατον βίαιον πρὸς Περσέων· οἱ δέ μιν ἐξαιτέονται, προστεῖναι κελεύοντες Κυμαίους. ἡμεῖς δὲ δειμαίνοντες τὴν Περσέων δύναμιν, τὸν ἱκέτην ἐς τόδε οὐ τετολμήκαμεν σκυδιδόναι, πρὶν ἂν τὸ ἀπὸ σοῦ ἡμῖν δηλωθῇ ἀτρεκέως ὁκότερα ποιέωμεν. ὁ μὲν ταῦτα ἐπειρώτα· ὁ δ' αὖτις αὖτὸν σφίσι χρησμὸν ἔφαινε, κελεύων σκυδιδόναι Πακτύην Πέρσῃσι. τοῖς πάντα ὁ Ἀριστόδικος ἐν τοῖσι ἐποίεε τάδε· περιιὼν τὸν νηὸν κύκλῳ, ἐξαίρεε τοὺς στρουθοὺς, καὶ ἄλλα ὅσα ἐν νεοσσευμένα ὀρνίθων ἦεν ἐν τῷ νηῷ. ποιέοντα δὲ αὐτὸν ταῦτα, λέγεται φωνὴν ἐκ τοῦ ἀδύτου γενέσθαι, φέρουσαν πρὸς Ἀριστόδικον, λέγουσαν δὲ τάδε, Ἀνοσιώτατε ἀνθρώπων, τί τάδε τολμᾷς ποιέειν; τὸν ἱκέτας μοι ἐκ τοῦ νηοῦ κερατίζεις; Ἀριστόδικον δὲ οὐκ ἀπορήσαντα, πρὸς ταῦτα εἰπεῖν, Ὦναξ, αὐτὸς μὲν οὕτω τοῖσι ἱκέτῃσι βοηθέεις, Κυμαίους δὲ κελεύεις ἱκέτην σκυδιδόναι; τὸν δὲ αὖτις ἀμείψασθαι τοῖσδε, Ναὶ κελεύω, ἵνα γε ἀσεβήσαντες, θᾶσσον ἀπόλησθε, ὡς μὴ τὸ λοιπὸν περὶ ἱκετέων σκυδμὸς ἔλθοιτε τὸν χρηστήριον.

Ταῦτα

Et iam inde Lydi omnem vitę rationem commutarunt. Deinde Mazares nuncios Cumam misit qui Pactyam reposcerent. Cumæi vero consilio inito statuerunt ad deũ apud Branchidas referẽdum quid facto opus esset. Erat enim illic oraculum peruetustũ quo Æoles Ionesque cõmuniter vti cõsueuerãt. Oraculum hoc in Milesiorũ agro est situ supra Panormum portum. Missis igitur ad CLVIII Branchidas consultoribus, rogabant quidnam facientes hac in re deo gratificaturi essent. Consulentibus respondebatur Pactyam Persis esse permittendum. Quæ quum relata audirent [1] Cumæi, putauerunt oracculo acquiescendum, Pactyamque reddendum. Ceterùm quum huc bona pars propensa esset, Aristodicus, Heraclidis filius, vir inter ceteros Cumæos clarus, seu oraculo parum fidens, siue ipsos consultores oraculi responsum non recte perferre existimans, constanter obstabat quo minus oraculo Cumæi obtemperarent. Vnde factum est vt iterum de Pactya interrogaturi alii mitterentur sacerdotes consultores, inter quos ipse quoque Aristodicus erat. Hi quum CLIX ad Branchidas peruenissent, vnus ex omnibus Aristodicus consulebat oraculum, sciscitans in hæc verba, O rex, venit ad nos supplex Pactyas Lydus, mortem fugiens violentam: Persæ eundem reposcentes, iubent Cumæos hominem dimittere. Nos Persarum potentiam formidantes, tamen supplicem nondum reddere ausi sumus, donec intelligeremus ex te indubitato quid facere nos conueniret. Hunc in modum sciscitanti Aristodico, idem rursus respondebatur quod priores retulerant, nempe Pactyam Persis permittendum. Post hæc Aristodicus tale quippiã de industria aggreditur: Templũ circumiens, passeres aliasque auiculas quæ forte in templo istic nidulabantur, è nidis exemit. Quæ quum ille faceret, memorant vocem ex adyto auditam quæ ad Aristodicum ferretur, atque huiusmodi quædam sonaret, Hominum scelestissime, quænam libido te incessit vt auderes meos supplices diripere? Aristodicũ nihil dubitasse ad hunc modũ respondere, Tune rex sic auxilium fers supplicibus, & Cumæos iubes supplicem Pactyam tradere Persis? Cui deus respondens, Equidem, inquit, iubeo vt impii ma-

1 pereatis, neque deinde oraculum hoc de reddendis vestris supplicibus lacessatis.

1 Cumæi, Pactyam tradere decreuerant, *vel, in animo habebant*. Quum autem vulgus hoc decreuisset, Aristod.

Porro

CLX Porro vbi responsum hoc postremũ relatum audiuerũt Cumæi, neq; volentes Pactyam Persis tradere interimendum, neq; eundem penes se detinendo, Cyrũ ad ciuitatis suæ expugnationẽ excitare, hominem ablegant in Mitylenam. Mitylenæi, quũ Mazares subinde per nuncios Pactyam flagitaret, paciscuntur pro certa mercede mittendum: [1] quod tamẽ nolim indubitato asseuerare, quandoquidem non fuit persoluta. Cumæi, cognoscentes ea quæ circa Pactyam à Mitylenæis gesta essent, misso ad Lesbum nauigio, Pactyã deportant in Chium. Indidem vero ex Mineruæ tutelaris deæ templo violenter raptus, à Chiis redditur. Reddiderunt autẽ pro Atarnei mercede. Atarneus autem locus est Mysiæ, eregione Lesbi situs. Et sic quidem in custodia Persæ habebant Pactyam, vt Cyro quum primum liceret traderetur. Atq; multo eo inde tempore, Chiorum nullus ex Atarneo neque molis libabat hordeaceis deo cuiquam, [2] neq; secundæ mensæ fructibus inde decerptis vtebatur. Breuiter omnia à sacrorum vsu remouebantur quæ ex agro illo prouenirent. Postquam vero Pactyas iam à Chiis traditus fuit, Mazares mox in illos castra promouit qui vna cũ Pactya Tabalũ oppugnassent: & partim Prienenses subegit, partim Mæandri campum incursauit, [3] frumentationem militibus faciens: Magnesiam etiam pari modo. Postremo Mazares morbo correptus, vita defungitur. ¶ In defuncti vero locum suffectus Harpagus, & ipse Medus: nimirum quem Medorum tyrannus Astyages indignis epulis exceperat, quiq; [4] Cyrum in regni potestatem inuexerat. Hic, inquam, à Cyro institutus dux, simulatque in Ioniam venit, vrbes ductis aggeribus cepit. [5] Nam vbi mœnia ciuesque vndiq; exercitu clausissent, aggere ad murum obiecto *citra negotium* expugnabat: atque sic [6] Phocæa prima Ionum ciuitate potitus est. ¶ Hi Phocenses, primi Græcorum [7] longis nauibus vsi feruntur: Adriamque simul & Tyrrheniam, Iberiam atque Tartessum [8] occupauerunt. Nauigiis autem vtebantur non rostratis, sed penteconteris, *hoc est lembis quinquagenûm remorum*. Hi quum primum Tartessum venirent, grati admodum fuerunt regi, cui nomen erat

CLXI

CLXII

CLXIII

Ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ Κυμαῖοι, ἐβουλήθησαν οὔτε ἐκδόντες ἀπολέσθαι, οὔτε σφᾶς ἐωυτοῖσι ἔχοντες πολιορκέεσθαι, ἐς Μιτυλήνην ἄνδρα ἐκπέμποισι. Οἱ δὲ Μιτυληναῖοι, ἐπιπέμποντος τοῦ Μαζαρέος ἀγγελίας ἐκδιδόναι Πακτύην, παρεσκευάζοντο ἐπὶ μισθῷ ὁσῳδήν. οὐ γὰρ ἔχω τοῦτό γε εἰπεῖν ἀτρεκέως· οὐ γὰρ ἐτελεώθη. Κυμαῖοι γὰρ ὡς ἔμαθον ταῦτα πρηνεόμενα ἐκ τῶν Μιτυληναίων, πέμψαντες πλοῖον ἐς Λέσβον, ἐκκομίζουσι Πακτύην ἐς Χίον. ἐνθεῦτεν δὲ ἐξ ἱροῦ Ἀθηναίης πολιούχου ἀποσπασθείς, ὑπὸ Χίων ἐξεδόθη· ἐξέδοσαν δὲ Χῖοι ἐπὶ τῷ Ἀταρνεῖ μισθῷ. τὸ δὲ Ἀταρνέος τοῦτο ἔστι χῶρος τῆς Μυσίης, Λέσβου αἰπύος. Πακτύην μὲν νυν κατακεκλημένοι Πέρσαι εἶχον ἐν φυλακῇ, θέλοντες Κύρῳ ἀποδέξαι. ἐπὶ δὲ χρόνος ἦν. οὐκ ὀλίγος γινόμενος, ὅτε Χίων οὐδεὶς ἐκ τοῦ Ἀταρνέος τούτου, οὔτε οὐλὰς κεφαλῶν προχυσιν ἐποιέετο θεῶν οὐδενί, οὔτε πέμματα ἐπέσσετο καρποῦ τοῦ ἐνθεῦτεν, ἀπειχέτο τε τῶν πρώτων ἱρῶν τὰ πρώτα ἐκ τῆς χώρης ταύτης γινόμενα. Χῖοι μὲν νυν Πακτύην ἐξέδοσαν. Μαζάρης δὲ μετὰ ταῦτα ἐς ἐστρατεύετο ἐπὶ τοὺς συμπολιορκήσαντας Τάβαλον. καὶ τοῦτο μὲν, Πριηνέας ἐξανδραποδίσατο· τοῦτο δὲ, Μαιάνδρου πεδίον πᾶν ἐπέδραμε, λείην ποιεύμενος τῷ στρατῷ· Μαγνησίην δὲ ὡσαύτως. μετὰ δὲ ταῦτα, αὐτίκα νούσῳ τελευτᾷ. Ἀποθανόντος δὲ τούτου, Ἅρπαγος κατέβη ἀράσσων τῆς στρατηγίης, γένος καὶ αὐτὸς ἐὼν Μῆδος, ὑφ' οὗ ὁ Μήδων βασιλεὺς Ἀστυάγης ἀνόμῳ τραπέζῃ ἔδαισε, ὁ τῷ Κύρῳ τὼ βασιληίω συγκατεργασάμενος. ἔστι δ' ὅτε καὶ ὑπὸ Κύρου στρατηγὸς ἀποδεχθείς, ὡς ἀπίκετο ἐς τὴν Ἰωνίην, αἱρέει τὰς πόλιας χώμασι· ὁκόσας γὰρ τειχήρεας ποιήσειε, τὸ ἐνθεῦτεν χώματα χέων πρὸς τὰ τείχεα ἐπόρθεε. τοῦτον δὲ Φωκαίη Ἰωνίης ἐπεχείρησε. Οἱ δὲ Φωκαιέες οὗτοι ναυτιλίῃσι μακρῇσι πρῶτοι Ἑλλήνων ἐχρήσαντο, καὶ τόν τε Ἀδρίην καὶ τὴν Τυρσηνίην καὶ τὴν Ἰβηρίην καὶ Ταρτησσόν θ' οἵ εἰσι κατέδεξαντο. σκαφίλλοισι δὲ οὐ κατακλίνουσι ναυσί, ἀλλὰ πεντηκοντέροισι. ἀπικόμενοι δὲ ἐς Ταρτησσόν, προσφιλέες ἐγένοντο τῷ βασιλέι τῶν Ταρτησσίων, τῷ οὔνομα μὲν ἦν

1 Haud enim possum id certo dicere, quum res ad exitum perducta non fuerit. 2 Neque bellaria ex fruge inde collecta pinsebantur. Denique omnia, &c. 3 Illo in prædam suis militibus exposito: Magnes. 4 Cyrum ad regnum obtinendum adiuuerat. Hic, &c. 5 Postquam enim ciues intra mœnia compulerat, aggere, &c. 6 Phocæam primam Ionum ciuitatem oppugnauit. Hi Phoc. 7 Longinquis nauigationibus vsi sunt: Adr. 8 Ostenderunt. *vel*, *Patefecerunt*.

Ἀργανθώνιος ἐτυράννευσε δὲ Ταρτησσοῦ ὀγδώκοντα ἔτεα, ἐβίωσε δὲ πάντα, ἐόντα ἐκατὸν. τούτῳ δὴ τῷ ἀνδρὶ προσφιλέες ⓓ Φωκαιέες οὕτω δὴ ἐγένοντο, ὡς τὰ μὲν πρῶτα σφέας ἐκλιποντας Ἰωνίην, ἐκέλευε τῆς ἑωυτοῦ χώρης οἰκῆσαι ὅκου βούλονται· μετὰ δέ, ὡς τοῦτο οὐκ ἔπειθε τοὺς Φωκαιέας, ὁ δὲ πυνθάμενος ⓔ Μῆδον πάρα αὐτῶν ὡς αὔξοιτο, ἐδίδου σφι χρήματα τείχεος προβαλέεσθαι τὴν πόλιν. ἐδίδου δὲ ἀφειδέως· καὶ γὰρ ἡ περίοδος τοῦ τείχεος οὐκ ὀλίγοι στάδιοί εἰσι· τοῦτο δὲ πᾶν, λίθων μεγάλων, καὶ εὖ συναρμοσμένων. Τὸ μὲν δὴ τεῖχος τοῖσι Φωκαιεῦσι ὧδε ἐξεποιήθη. ὁ δὲ Ἅρπαγος ὡς ἐπήλασε τῷ στρατῷ, ἐπολιόρκεε αὐτούς, προσχώμασι ἑωυτὸν ἔπεα, ὡς ⓕ καταχρᾶ εἰ βούλοιντο Φωκαιέες προμαχεῶνα ἕνα μοῦνον τοῦ τείχεος ἐρεῖψαι, καὶ οἴκημα ἓν καλιρρόην· ⓖ οἱ δὲ Φωκαιέες, προσημεκτέοντες τὴν δουλοσύνην, ἔφασαν θέλειν βουλεύσασθαι ἡμέρην μίην, καὶ ἔπειτα ὑποκρινέεσθαι. ἐν ᾧ δὲ βουλεύονται αὐτοὶ, ἀπαγαγεῖν στρατιὴν ἐκέλευον τῷ στρατῷ ἀπὸ τοῦ τείχεος. ὁ δὲ Ἅρπαγος ἔφη εἰδέναι μὲν οὐ τὰ ἐκείνοισι μέλλοισι ποιέειν, ὅμως δέ σφι προαριέναι βουλεύσασθαι. ἐν ᾧ ὦν ὁ Ἅρπαγος ἀπὸ τοῦ τείχεος ἀπήγαγε τὸν στρατὸν, οἱ Φωκαιέες ἐν τούτῳ κατασάσαντες τὰς πεντηκοντέρους, ἐσβάντες τέκνα καὶ γυναῖκας καὶ ἔπιπλα πάντα, πρὸς δὲ καὶ τὰ ἀγάλματα τὰ ἐκ τῶν ἱρῶν, καὶ τὰ ἄλλα ἀναθήματα, χωρὶς ὁκόσα χαλκὸς ἢ λίθος ἦν ἢ γραφὴ ἐών, τὰ δὲ ἄλλα πάντα ἐσβάντες, καὶ αὐτοὶ ἐσβάντες, ἔπλεον ὡς ἐπὶ Χίου. τὸν δὲ Φωκαΐδα ἐρήμωσαν ἀνδρῶν ἔχον ⓗ Πέρσαι. Οἱ δὲ Φωκαιέες, ἐπεί τε σφι Χῖοι τὰς νήσους τὰς Οἰνούσσας καλεομένας οὐκ ἐβούλευσαν ὠνητὰς γενέσθαι, δείσαντες μὴ σφι μούνοισι πωλέειν, δείμαντες μὴ αἱ μὲν ἐμπόριον γένωνται, ἡ δὲ αὐτέων νῆσος ἀποκληιεσθῇ, τούτου εἵνεκα, πρὸς ταῦτα ⓘ Φωκαιέες ἐστέλλοντο ἐς Κύρνον. ἐν γὰρ τῇ Κύρνῳ ἐκτίσαντο ἔτεσι πρότερον τούτων ἐκ θεοπροπίου ἄνευ ἡγεμόνος πόλιν τῇ οὔνομα ἦν Ἀλαλίη. Ἀργανθώνιος δὲ τὸν πάντα ἤδη τετελευτήκεε. στελλόμενοι δὲ ἐπὶ τὸν Κύρνον, πρῶτα καταπλώσαντες ἐς τὴν Φωκαίδα, κατεφόνευσαν τοὺς Περσέων τὸν φυλακὸν, ἡ ἐφεύρεε παραδεξαμένη πρὸς Ἁρπάγου τὸν στόλον. μετὰ δὲ, ὡς τοῦτο σφι ἐξέργασο, ἐποιήσαντο ἰγυρὰς καθάρας τῷ ὑπολειπομένῳ ἑωυτῶν τὸν στόλον. πρὸς δὲ

Arganthonio, quiq; iam octogínta annis Tarteſſiorum regno præfuerat. Vixit autem annos centum viginti. Atque [1] Phocenſes Arganthonio iſta occaſione redditi ſunt amici, quod videlicet Phocenſes Ioniam relinquentes, iuſſit in ſua ditione ſedes deligere vbicunque illis liberet. Verum quum hoc non perſuaſiſſet Phocenſibus, intelligeretq; interim Medum in eos exercitum ducere, pecunias numerauit liberaliter. Siquidem ipſius muri ambitus non paucorum eſt ſtadiorum, totuſque à maiuſculis lapidibus, iiſque affabre concinnatis. Et murus quidē ille à Phocenſi- CLXIV
bus hoc pacto fuit conſtructus. Porro Harpagus exercitum promouens, vrbem oppugnauit: quū [2] poſtulaſſet prius ſibi fat eſſe, ſi vellent Phocenſes vnum duntaxat muri propugnaculum demoliri, vbi habitationem extrueret, *cetera illis ſe permiſſurum intacta*. Phocēſes ſeruitutem auerſantes, reſponderunt diem vnum ſe ad conſultandum ſumpturos: ſed interim dum conſultaretur, illum exercitum ab vrbe iubebant abducere. Harpagus autem, quanquam ſe ſcire diceret quid facturi eſſent, tamen ſe illis vt conſultarent permittere. Simul atq; igitur ille exercitum abduxit, Phocenſes continuo lembos inſtruxerunt, quibus liberos vna cum vxoribus atq; ſuppellectile vniuerſa imponerent: ad hæc ſtatuas quoq; templorum & cetera donaria, niſi quæ vel ferrea vel lapidea aut denique picta eſſent, & reliqua omnia impoſuerunt. quas & ipſi conſcendentes, ſoluerunt, traieceruntque in Chium. Phocæam autem iam deſertam hominibus occupauerunt Perſæ. Pho- CLXV
cenſes autem, quū ipſis Chii inſulas quæ Oenuſę vocantur, licitantibus addicere nollent, metuentes ne illuc emporium tranſferretur, obque hanc cauſſam hæc eorum inſula excluderetur, conceſſerūt in Cyrnū. Hîc enim iam ante viginti annos ciuitatē ex vaticinio condiderant, nomine Alaliam. Interea autem Arganthonius fatis conceſſerat. Porro Cyrnū traiecturi Phocenſes, prius diuerterunt Phocæam, præſidiaq; illic Perſarū quæ ab Harpago ſorte cuſtodię cauſſa relicta fuerant, trucidarunt. Quibus patratis, [3] quotquot ex claſſica ſodalitate ſupererāt, cōmuni cōſilio ſeſe mutuis execrationibus diriſq. deuotionib⁹ aſtringunt,

1 Phocenſes huic viro adeo fuerunt accepti, vt primum quidem ipſos relicta Ionia quam vellent ſuæ regionis partem incolere iuſſerit: deinde vero quum id non perſuaderet, & ex illis audiret Medi vires creſcere, pecuniam illis ad vrbem muro circumuallandam dedit: & quidem large. Siquidem, &c. 2 Propoſuiſſet *illis*. 3 Diras atroces imprecati ſunt omnibus ſuæ claſſis qui illic remanerent.

Ad hæc

[1] Ad hæc grande ſaxum in mare demergunt, iuramentoque confirmant non prius ſe de repetēda patria cogitaturos, quam ſaxum vadis imis leuatum renatit. [2] Commodum vero, profectionem molientibus, pluſquam medietatem deſideriū cepit ingēs paterni ſoli morumque Phocenſium: & pleriq; etiam violato iuramento remigrarunt in Phocæam: alii autē iuriiurādo ſatisfaciētes, ſoluenteſque ex OEnuſis, Gyrnū recta
CLXVI petierunt. Quo quum appuliſſent cōmuniter habitarunt vna cum ſuperioris temporis colonis, annis quinque, ſacraque erexerūt. Ceterum quum iam vicinos circūquaq; hoſtili more popularentur, communi ſententia bellum in eos adornant Tyrrheni atque Carthaginenſes, vtrique ſexaginta nauibus inſtructi. Phocenſes ex aduerſo ſexaginta & ipſi naues milite implent, obuiamque illis procedunt in mare quod appellatur Sardonium. Commiſſa nauali pugna, Phocenſibus Cadmea quædam contigit victoria. nam quadraginta illis naues perierūt, reliquæ viginti contuſis roſtris factæ inutiles. Regreſſi igitur Alaliam, ſumptis liberis vxoribuſque, atque reliquis facultatibus quantas naues ferre poterant, relicta Cyrno, demi-
CLXVII grarunt Rhegium. Verum è nauibus illis quæ perierant, quotquot homines in Carthaginenſium Tyrrhenorumque manus peruenerunt, (capti enim plurimi) hi omnes protracti è nauibus, lapidibus obruebantur. Deinceps vero quæcunque ex Agyllenſium vel pecoribus vel iumentis atque hominibus locum illum accedebant, vbi Phocenſes lapidati fuerant, continuo [3] morbida fiebant, ſtupore atq; igne corripiebantur ſacro. Quare Agyllēſes Delphos miſerūt, volentes cōmiſſum illud expiare. Pythia hæc iuſſit facere, quæ etiam nunc ab Agyllæis obſeruantur. nā & iuſta illis perſoluūt magnifice, & gymnicū celebrant certamen. Et Phocenſes quidem huiuſmodi fato vſi ſunt. Illi autem qui hinc progreſſi Rhegium confugerant, ciuitatem condiderunt in agro OEnotriæ quæ nunc appellatur [4] Hyela. Atq; Pho-
CLXVIII cenſium in Ionia res ſic habent. ¶ Simile quiddā accidit Teiis, quos ſimul-

πρὸς δὲ ταύτῃσι, καὶ μύδρον σιδήρεον κατεπόντωσαν· καὶ ὤμοσάν μὴ πρὶν ἐς Φωκαίην ἥξειν, πρὶν ἢ μύδρον τόν ἀναφῆναι. τελλομένων δὲ αὐτῶν ὅπι τὴν Κύρνον, ἔτος ἡμίσεας τῶν ἀστῶν ἔλαβε πόθος τε καὶ οἶκος τῆς πόλιος, καὶ τῶν ἠθέων τῆς χώρης· ψευδόρκιοι δὲ γινόμενοι, ἀπέπλεον ὀπίσω ἐς τὴν Φωκαίην· οἱ δὲ αὐτῶν ὁ ὅρκιον ἐφύλασσον, ἀερθέντες ἐκ τῶν Οἰνουσσέων, ἔπλεον. Ἐπεί τε ἦλθον ἐς τὴν Κύρνον ἀπίκοντο, οἴκεον κοινῇ μετὰ τῶν πρότερον ἀπικομένων, ἐπ' ἔτεα πέντε· ἱρὰ ἐδείμαντο. καὶ ἄλσεα γὰρ ἤδη καὶ ἐφόρεον τοὺς θείοισι ἀπόμματα· στρατεύονται ὧν ἐπ' αὐτοὺς κοινῷ λόγῳ χρησάμενοι Τυρσηνοὶ καὶ Καρχηδόνιοι, νησὶ ἑκατέρησι ἐξήκοντα. οἱ δὲ Φωκαιέες, πληρώσαντες καὶ αὐτοὶ τὰ σφέτερα πλοῖα, ἐόντα ἀριθμὸν ἑξήκοντα, ἀντίαζον ἐς τὸ Σαρδόνιον καλεόμενον πέλαγος. συμμισγόντων δὲ τῇ ναυμαχίῃ, Καδμείη τις νίκη τοῖσι Φωκαιῶσι ἐγένετο. αἱ μὲν γὰρ τεσσαρήκοντα σφίσι νῆες διεθαρησαν, αἱ δὲ ἑξήκοντα αἱ θείουσαι, ἦσαν ἄχρηστοι. ἀπέσησαν γὰρ τῶν ἐμβόλων. καταπλώσαντες δὲ ἐς τὴν Ἀλαλίην, ἀνέλαβον τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ τὰ ἄλλα κτήσιν ὅσην οἷοί τε ἐγένοντο αἱ νῆες σφι ἄγειν· καὶ ἐπείσαντες ἀφέντες τὴν Κύρνον, ἔπλεον ἐς Ῥήγιον. Τῶν δὲ Ἀφαρτιδέων νέων τοὺς ἄνδρας οἵ τε Καρχηδόνιοι καὶ Τυρσηνοὶ ἔλαχόν τε αὐτέων πολλῷ πλείους, καὶ τούτους ἐξαγαγόντες κατέλευσαν. μετὰ δέ, Ἀγυλλαίοισι πολλὰ καὶ παντοῖα κακὰ ἐγίνετο ἢ χώρην σφι τὴν οἱ Φωκαιέες καταλαβόντες ἐνέμοντο, ἔνθά τε ἐφοίτεον καὶ ἐμπυρεύματα καὶ ἀποπλήκτα ὁμοίως πρόβατα καὶ ὑποζύγια, καὶ ἄνθρωποι. οἱ δὲ Ἀγυλλαῖοι ἐς Δελφοὺς ἔπεμπον, βουλόμενον ἀκέσασθαι τὸ ἀμάρτημα. ἡ δὲ Πυθίη σφέας ἐκέλευσε ποιέειν τὰ καὶ νῦν οἱ Ἀγυλλαῖοι ἐπιτελέουσι. καὶ γὰρ ἀγάλματα θυσίῃσι μεγάλῃσι, καὶ ἀγῶνα γυμνικὸν θήκαντο. καὶ οὗτοι μὲν τῶν Φωκαιέων τοιούτῳ μόρῳ διεχρήσαντο. οἱ δὲ αὐτῶν ἐς τὸ Ῥήγιον καταφυγόντες, ἐνθεῦτεν ὁρμεώμενοι, ἐκτήσαντο πόλιν γῆς τῆς Οἰνωτρίης ταύτην, τὴν νῦν Ὑέλη καλέεται. ἔκτισαν δὲ ταύτην, θεοῦ αὐδρὸς Ποσειδωνιήτεω μαθόντες ὡς Κύρνον σφι ἡ Πυθίη ἔχρησε κτίσαι, ἥρων ἐόντα, ἀλλ' οὐ τὴν νῆσον. Φωκαίης μὲν νυν περὶ τῆς ἐν Ἰωνίῃ οὕτω ἔσχε. Παραπλήσια δὲ τούτοισι καὶ Τήιοι ἐποίησαν· ἐπεί τε γὰρ σφέων

---

[1] Ad hæc ferri maſſam candentem in mare proiecerunt, ſeque nō prius Phocæam reuerſuros iurarunt quam hæc maſſa emergeret. Commod. &c. *Hæc autem verba*, Saxum vadis imis leuatum renarit, *ſumpſit Valla ex Horatio.* [2] At quum Corſicam nauigarent, maiorem illorum partem deſiderium ac commiſeratio cepit ipſius vrbis, ac ſedium ſuæ regionis. Quare violato iureiurando Phocæam remearunt. Alii autem iur. [3] Mente alienabantur. [4] Hyela. Eam autem condiderunt, à quodam Poſidoniate edocti, Pythiæ oraculo iuſſos fuiſſe Cyrnum condere, qui heros eſſet, non ipſam inſulam. Atque Phoc.

Ἀργανθώνιος ἐτυράννευσε δὲ Ταρτησσοῦ ὀγδώκοντα ἔτεα, ἐβίωσε δὲ πάντα, ἑκατὸν καὶ εἴκοσι ἔτεα. τούτῳ δὴ τῷ ἀνδρὶ προσφιλέες Φωκαιέες οὕτω δὴ ἐγένοντο, ὡς τὰ μὲν πρῶτα σφέας ἐκλιπόντας Ἰωνίην, ἐκέλευε τῆς ἑωυτοῦ χώρης οἰκῆσαι ὅκου βούλονται· μετὰ δέ, ὡς τοῦτο οὐκ ἐπείθε τοὺς Φωκαιέας, ὁ δὲ πυθόμενος Μῆδον πάρα αὐτῶν ὡς αὐξοιτο, ἐδίδου σφι χρήματα τείχεος προβαλέεσθαι τὴν πόλιν. ἐδίδου δὲ ἀφειδέως· καὶ γὰρ ἡ περίοδος τοῦ τείχεος οὐκ ὀλίγοι σταδίοι εἰσὶ τοῦτο πᾶν, λίθων μεγάλων, καὶ εὖ συναρμοσμένων. Τὸ μὲν δὴ τεῖχος τοῖσι Φωκαιεῦσι τρόπῳ τοιῷδε ἐξεποιήθη. ὁ μὲν Ἅρπαγος ὡς ἐπέλασε τὴν στρατιὴν, ἐπολιόρκεε αὐτούς, προσχώμους ἐπέων, ὡς καταχώσει ἐς βυθὸν Φωκαιέων πρόμαχεῶνα ἕνα μοῦνον τοῦ τείχεος ἐρείψας, καὶ οἴκημα ἐν καθείρωσε· οἱ δὲ Φωκαιέες, προεπιμελεόντεως τῇ δουλοσύνῃ, ἔφασαν θέλειν βουλεύσασθαι ἡμέρην μίην, καὶ ἔπειτα ἐκκρινέεσθαι. ἐν ᾧ δὲ βουλεύονται αὐτοὶ, ἀπαγαγεῖν ἐκεῖνον ἐκέλευον τὴν στρατιὴν ἀπὸ τοῦ τείχεος. ὁ δὲ Ἅρπαγος ἔφη εἰδέναι μὲν τὰ ἐκεῖνοι μέλλοισι ποιέειν, ὅμως δέ σφι παριέναι βουλεύσασθαι. ἐν ᾧ δὲ ὁ Ἅρπαγος ἀπὸ τοῦ τείχεος ἀπῆγε τὴν στρατιὴν, οἱ Φωκαιέες ἐν τούτῳ κατασάσαντες τὰς ναυπηγησίμους, ἐσθέμενοι τέκνα καὶ γυναῖκας καὶ ἔπιπλα πάντα, πρὸς δὲ καὶ τὰ ἀγάλματα τὰ ἐκ τῶν ἱρῶν, καὶ τὰ ἄλλα ἀναθήματα, χωρὶς ὁκόσα χαλκὸς ἢ λίθος ἦν ἢ γραφὴ εἶχε, τὰ δὲ ἄλλα πάντα ἐσθέντες, καὶ αὐτοὶ ἐσβάντες, ἔπλεον ἐπὶ Χίου. τὴν δὲ Φωκαίδα ἐρήμην ἐοῦσαν ἀνδρῶν ἔσχον οἱ Πέρσαι. Οἱ δὲ Φωκαιέες, ἐπεί τε σφι Χῖοι τὰς νήσους τὰς Οἰνούσσας καλεομένας οὐκ ἐβούλευσαν πωλέειν, δείμαίνοντες μὴ σφὶ ἐμπόριον γένωνται, ἢ δὲ αὐτέων νῆσος ἀποκληιόθη, τούτου εἵνεκα, πρὸς ταῦτα οἱ Φωκαιέες ἐστέλλοντο ἐς Κύρνον. ἐν γὰρ τῇ Κύρνῳ εἴκοσι ἔτεσι πρότερον τούτων ἐκ θεοπροπίου ἐκτίσθησαν πόλιν τῇ οὔνομα ἦν Ἀλαλίη. Ἀργανθώνιος δὲ τυραννεύσας ἤδη τετελευτήκεε. στελλόμενοι δὲ ἐπὶ τὸν Κύρνον, πρῶτα καταπλώσαντες ἐς τὴν Φωκαίδα, κατεφόνευσαν τοὺς Περσέων τὸν φυλακὸν, ἐπιθέμενοι δὲ ἐπεξήλθον παρασκευασάμενοι δὴ Ἅρπαγον τὴν πόλιν. μετὰ δὲ, ὡς τοῦτο σφι ἐξεργάσατο, ἐπισπόμενοι ἰκυρὰς καταράς τῷ ὑπολειπομένῳ ἑωυτῶν τοῦ κόλου. πρὸς δὲ

Arganthonio, quiq; iam octoginta annis Tartessiorum regno præfuerat. Vixit autem annos centum viginti. Atque [1] Phocenses Arganthonio ista occasione redditi sunt amici, quod videlicet Phocenses Ioniam relinquentes, iussit in sua ditione sedes deligere vbicunque illis liberet. Verum quum hoc non persuasissent Phocensibus, intelligeretq; interim Medum in eos exercitum ducere, pecunias numerauit liberaliter. Siquidem ipsius muri ambitus non paucorum est stadiorum, totusque à maiusculis lapidibus, iisque affabre concinnatis. Et murus quidē ille à Phocensi- CLXIV
bus hoc pacto fuit constructus. Porro Harpagus exercitum promouens, vrbem oppugnauit: quū [2] postulasset prius sibi fat esse, si vellent Phocenses vnum duntaxat muri propugnaculum demoliri, vbi habitationem extrueret, *cetera illis se permissurum intacta*. Phocēses seruitutem auersantes, responderunt diem vnum se ad consultandum sumpturos: sed interim dum consultaretur, illum exercitum ab vrbe iubebant abducere. Harpagus autem, quanquam se scire diceret quid facturi essent, tamen se illis vt consultarent permittere. Simul atq; igitur ille exercitum abduxit, Phocenses continuo lembos instruxerunt, quibus liberos vna cum vxoribus atq; suppellectile vniuersa imponerent: ad hæc statuas quoq; templorum & cetera donaria, nisi quæ vel ferrea vel lapidea aut denique picta essent, & reliqua omnia imposuerunt. quas & ipsi conscendentes, soluerunt, traieceruntque in Chium. Phocæam autem iam desertam hominibus occupauerunt Persæ. Pho- CLXV
censes autem, quū ipsis Chii insulas quæ Oenuſę vocantur, licitantibus addicere nollent, metuentes ne illuc emporium transferretur, obque hanc causſam hæc eorum insula excluderetur, concesserūt in Cyrnū. Hîc enim iam ante viginti annos ciuitatē ex vaticinio condiderant, nomine Alaliam. Interea autem Arganthonius fatis concesserat. Porro Cyrnū traiecturi Phocenses, prius diuerterunt Phocæam, præsidiaq; illic Persarū quæ ab Harpago forte custodię causſa relicta fuerant, trucidarunt. Quibus patratis, [3] quotquot ex classica sodalitate supererāt, cōmuni cōsilio sese mutuis execrationibus diriſq. deuotionib⁹ astringunt,

1 Phocenses huic viro adeo fuerunt accepti, vt primum quidem ipsos relicta Ionia quam vellent suæ regionis partem incolere iusserit: deinde vero quum id non persuaderet, & ex illis audiret Medi vires crescere, pecuniam illis ad vrbem muro circumuallandam dedit: & quidem large. Siquidem, &c. 2 Proposuisset *illis*. 3 Diras atroces imprecati sunt omnibus suæ classis qui illic remanerent.

Ad hæc

[1] Ad hæc grande ſaxum in mare demergunt, iuramentoque confirmant non prius ſe de repetēda patria cogitaturos, quam ſaxum vadis imis leuatum renatit. [2] Commodum vero, profectionem molientibus, pluſquam medietatem deſideriū cepit ingēs paterni ſoli morumque Phocenſium: & pleriq; etiam violato iuramento remigrarunt in Phocæam: alii autē iuriiurādo ſatisfaciētes, ſoluenteſque ex OEnuſis, Cyrnū recta
CLXVI petierunt. Quo quum appuliſſent cōmuniter habitarunt vna cum ſuperioris temporis colonis, annis quinque, ſacraque erexerūt. Cęterum quum iam vicinos circūquaq; hoſtili more popularentur, communi ſententia bellum in eos adornant Tyrrheni atque Carthaginenſes, vtrique ſexaginta nauibus inſtructi. Phocenſes ex aduerſo ſexaginta & ipſi naues milite implent, obuiamque illis procedunt in mare quod appellatur Sardonium. Commiſſa nauali pugna, Phocenſibus Cadmea quædam contigit victoria. nam quadraginta illis naues perierūt, reliquæ viginti contuſis roſtris factæ inutiles. Regreſſi igitur Alaliam, ſumptis liberis vxoribuſque, atque reliquis facultatibus quantas naues ferre poterant, relicta Cyrno, demi-
CLXVII grarunt Rhegium. Verum è nauibus illis quæ perierant, quotquot homines in Carthaginenſium Tyrrhenorumque manus peruenerunt, (capti enim plurimi) hi omnes protracti è nauibus, lapidibus obruebantur. Deinceps vero quæcunque ex Agyllenſium vel pecoribus vel iumentis atque hominibus locum illum accedebant, vbi Phocenſes lapidati fuerant, continuo [3] morbida fiebant, ſtupore atq; igne corripiebantur ſacro. Quare Agyllēſes Delphos miſerūt, volentes cōmiſſum illud expiare. Pythia hæc iuſſit facere, quæ etiam nunc ab Agyllæis obſeruantur. nā & iuſta illis perſoluūt magnifice, & gymnicū celebrant certamen. Et Phocenſes quidem huiuſmodi fato vſi ſunt. Illi autem qui hinc progreſſi Rhegium confugerant, ciuitatem condiderunt in agro OEnotriæ quæ nunc appellatur [4] Hyela. Atq; Pho-
CLXVIII cenſium in Ionia res ſic habent. ¶ Simile quiddā accidit Teiis, quos ſimul-

πρὸς δὲ ταύτῃσι, καὶ μύδρον σιδήρεον κατεπόντωσαν· καὶ ὤμοσάν μὴ πρὶν ἐς Φωκαίην ἥξειν, πρὶν ἢ ὁ μύδρος τοῦτο ἀναφήνῃ. τελλομένων δὲ αὐτῶν ὑπὸ τὸν Κύρνον, ὑπὸ πίσεως τῶν ἀρχόντων ἔλαβε πόθος τε καὶ οἶκτος τῆς πόλιος, καὶ τῶν ἠθέων τῆς χώρης· ψευδόρκιοι δὲ ἠνώμοσαν, ἀπέπλεον ὀπίσω ἐς τὴν Φωκαίην· οἱ δὲ αὐτῶν ὁ ὅρκιον ἐφύλασσον, ἀερθέντες ἐκ τῶν Οἰνουσσέων, ἔπλεον. Ἐπεί τε ἦλθον ἐς τὸν Κύρνον ἀπίκοντο, οἴκεον κοινῇ μετὰ τῶν πρότερον ἀπικομένων, ἐπ' ἔτεα πέντε· κατὰ ἱερὰ ἐνιδρύσαντο. καὶ ἄγων μὲν ἤδη καὶ ἔφερον τοὺς προσοίκους ἅπαντας· κρατεόμενοι δὲ ὑπὸ ταύτης τῆς νούσου, Τυρσηνοί τε καὶ Καρχηδόνιοι, νησιῶται ἑκάτεροι ἐξήεσαν. οἱ δὲ Φωκαιέες, πληρώσαντες καὶ αὐτοὶ τὰ σφέτερα πλοῖα, ἐόντα ἐξ ἀριθμὸν ἑξήκοντα, ἀνῆγον ἐς τὸ Σαρδόνιον καλεόμενον πέλαγος. συμμισγόντων δὲ τῇ ναυμαχίῃ, Καδμείη τις νίκη τοῖσι Φωκαιεῦσι ἐγένετο. οἱ μὲν γὰρ τεσσερακόντα σφίσι νῆες διεθαρήσαν, οἱ δὲ ἑξήκοντα αἱ πρόσθε οὖσαι, ἦσαν ἄχρηστοι. ἀπῆσαν γὰρ τῶν ἐμβόλων. καταπλώσαντες δὲ ἐς τὴν Ἀλαλίην, ἀνέλαβον τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ τὰ ἄλλα κτήσιν ὅσην οἷοί τε ἐγένοντο αἱ νῆες σφι ἄγειν· καὶ ἔπειτα ἀφέντες τὸν Κύρνον, ἔπλεον ἐς Ῥήγιον. Τῶν δὲ ἀλαφθαρσέων νεῶν τοὺς ἄνδρας οἵ τε Καρχηδόνιοι καὶ Τυρσηνοὶ ἔλαχόν τε αὐτέων πολλῷ πλείους, καὶ τούτους ζωγρήσαντες κατέλευσαν. μετὰ δέ, Ἀγυλλαίοισι πολλὰ καὶ παντοῖα κακὰ ἐγένετο ἢ χώρῃ ἐν τῇ οἱ Φωκαιέες κατακληθέντες ἐτείχισαν, ἐγένετο ἀλφὸς ἐφάνη καὶ ἕρπυσα καὶ ἀποπληξίαι ὁμοίως θρέμματα καὶ ὑποζύγια, καὶ αὐτοφυεῖς. οἱ δὲ Ἀγυλλαῖοι ἐς Δελφοὺς ἔπεμπον, βουλόμενον ἀκέσασθαι τὸ ἀμπλάκημα. ἡ δὲ Πυθίη σφέας ἐκέλευσε ποιέειν τὰ καὶ νεῦ οἱ Ἀγυλλαῖοι ἔτι καὶ ἐς τὸ τελεώτατον. καὶ γὰρ ἀναγίζουσι σφι μεγάλως, καὶ ἀγῶνα γυμνικὸν θήκαντο. καὶ οὗτοι μὲν τῶν Φωκαιέων τοιούτῳ μόρῳ διεχρήσαντο. οἱ δὲ αὐτῶν ἐς τὸ Ῥήγιον καταφυγόντες, ἐνθεῦτεν ὁρμεώμενοι, ἐκτήσαντο πόλιν γῆς τῆς Οἰνωτρίης ταύτην, ἥτις νῦν Ὑέλη καλέεται. ἐκπεσόντες δὲ ταύτης, θεοῦ αὐδρὸς Ποσειδωνιήτεω μαθόντες ὡς τὸν Κύρνον σφι ἡ Πυθίη ἔχρησε κτίσαι, ἥρων ἐόντα, ἀλλ' οὐ τὸν νῆσον. Φωκαίης μὲν νυν περὶ τῆς ἐν Ἰωνίῃ οὕτω ἔσχε. Παραπλήσια δὲ τούτοισι καὶ Τήιοι ἐποίησαν· ἐπεί τε γὰρ σφέων

χρυμνικὴ ἢ ἰατικὴ ἔστι.

---

1 Ad hæc ferri maſſam candentem in mare proiecerunt, ſeque nō prius Phocæam reuerſuros iurarunt quam hæc maſſa emergeret. Commod. &c. *Hæc autem verba*, Saxum vadis imis leuatum renarit, *ſumpſit Valla ex Horatio.* 2 At quum Corſicam nauigarent, maiorem illorum partem deſiderium ac commiſeratio cepit ipſius vrbis, ac ſedium ſuæ regionis. Quare violato iureiurando Phocæam remearunt. Alii autem iur. 3 Mente alienabantur. 4 Hyela. Eam autem condideruns, à quodam Poſidoniate edocti, Pythiæ oraculo iuſſos fuiſſe Cyrnum condere, qui heros eſſet, non ipſam inſulam. Atque Phoc.

Εἷλε χώματι ὁ τεῖχος Ἅρπαγος, ἐσβάντες πάντες ἐς τὰ πλοῖα, οἴχοντο πλέοντες ὅθι τῆς Θρηϊκίης. καὶ ἐνταῦθα ἔκτισαν πόλιν Ἄβδηρα· τὴν πρότερος τούτων Κλαζομένιος Τιμήσιος κτίζας, οὐκ ἀπώνητο, ἀλλ' ὑπὸ Θρηϊκῶν ἐξελασθεὶς, ὑμᾶς νεῦ ὑπὸ Τηΐων ἐν Ἄβδηρῃσι ὡς ἥρως ἔχει. Οὗτοι μὲν νυν Ἰώνων μοῦνοι τὴν δουλοσύνην οὐκ ἀνεδέξαντο, ἐξέλιπον τὰς πατρίδας. Οἱ δ' ἄλλοι Ἴωνες, πλὴν Μιλησίων, ἅμα μάχης μὲν ἀπείχοντο Ἅρπάγῳ, κατάπερ οἱ σκλιπόντες· καὶ ἄνδρες ἐγένοντο ἀγαθοὶ, ὡς τῆς ἑωυτῶν ἕκαστος μαχόμενοι· ἑσταθέντες δὲ καὶ ἁλόντες, ἔμενον κατὰ χώρην ἕκαστος, καὶ τὰ ὑπεδέκοντο ἐπετέλεον. Μιλήσιοι δὲ (ὡς καὶ πρότερόν μοι εἴρηται) αὖτις Κύρῳ ὅρκιον ποιησάμενοι, ἡσυχίην ἦγον. οὕτω δὴ ὁ δεύτερον Ἰωνίη ἐδεδούλωτο. ὡς δὲ ἐν τῇ ἠπείρῳ Ἴωνας ἐχειρώσατο Ἅρπαγος, οἱ τὰς νήσους ἔχοντες Ἴωνες, καταῤῥωδήσαντες τοῦτα, σφέας αὐτοὺς ἔδοσαν Κύρῳ. Κεκακωμένων δὲ Ἰώνων, καὶ συλλεγομένων ὁσάς ἐν ἦσαν ἐς τὸ Πανιώνιον, γνώμην ἀποδέξασθαι Ἴωσι χρησιμωτάτην, τὴν Βίαντος ἀνδρὸς Πριηνέος ἀποδέξασθαι Ἴωσι χρησιμωτάτην, τὴν εἰ ἐπείθοντο, πρήξαντε ἂν σφι βιβαιμονέειν Ἑλλήνων μάλιστα· ὃς συνέλεγε κοινῇ σόλῳ Ἴωνας ἀειρήνεας πλέειν ἐς Σαρδώ, καὶ ἔπειτα πόλιν μίαν κτίζειν πάντων Ἰώνων. καὶ οὕτω ἀπαλλαχθέντας σφέας δουλοσύνης, βιβαιμονήσειν, νήσων τε ἁπασέων μεγίστῃ νεμομένους, καὶ ἄρχοντας ἄλλων. μένουσι δὲ σφι ἐν τῇ Ἰωνίῃ οὐκ ἔφη ὁρᾶν ἐλευθερίην ἐπὶ ἐσομένην. αὕτη μὲν Βίαντος τοῦ Πριηνέος γνώμη ὅτι διεφθαρμένοισι Ἴωσι χρησμένη. χρῆν δὲ, καὶ πρὶν ἢ διαφθαρῆναι Ἰωνίην, Θαλέω ἀνδρὸς Μιλησίου ἐγένετο, ἀπεκάθεν γένος ἐόντος Φοινίκης· ὃς συνέλεγε ἐν βουλευτήριον Ἴωνας κελεύσας ἐς τὴν (ἦν δὲ) ἐν Τέῳ. Τέων γὰρ μέσον εἶναι Ἰωνίης. τὰς δὲ ἄλλας πόλιας οἰκεομένας, μηδὲν ἧσσον νομίζεσθαι, κατάπερ εἰ δῆμοι εἶεν. ὅτεῳ μὲν δὴ σφι γνώμῃ χρεώμενοι οὐκ ἐδέξαντο. 44 Ἅρπαγος δὲ καταστρεψάμενος Ἰωνίην, ἐποιέετο στρατηίην ἐπὶ Κᾶρας καὶ Καυνίους καὶ Λυκίους, ἅμα ἀνθρώπους

atque aggerum beneficio cepisset Harpagus, omnes consensis nauibus traiecerunt in Thraciam, ibidemq; vrbem condiderunt Abdera, cuius fundamenta prius iecerat Temesius Clazomenius: sed nihil pro hac sua opera fructus reportans, à Thracibus expulsus fuerat: nunc tamē à Teiis apud Abdera heroum colitur honoribus. Hi igitur CLXIX Ionum soli seruitutem non ferentes, patrium solum reliquere. 1 Verum alii Iones, præter Milesios, prœlio superati tandem, accesserunt Harpago, perinde atque illi qui defecerunt, viroſque se strenuos declararunt, pro suis quisque fortiter pugnans. Superati autem & capti in sua quisque patria remanserunt: eaque quæ imperabantur subibant. Milesii qui iam Cyro fœdere astricti erant, (quemadmodum supetius à me commemoratum est) quietem agebant. Hunc itaque in modum Ionia secundo in seruitutem fuit redacta. Porro quum Ionibus iis potitus esset Harpagus qui continentem habitabant, insulani horum exemplo conterriti, vltro sese dediderunt Cyro. Iam verò Ionibus, e- CLXX tiamsi afflictis, nihilominus sese ad Panionium recipientibus; audio Biantem Prienæum saluberrimum dedisse consilium: cui si obtemperassent, licuisset Græcorum omnium felicissimos viuere. Siquidem ille suadebat vt communi classe soluētes, Sardiniā peterent, & ibi vnam ciuitatem omnium Ionum constituerent. Hoc enim pacto eos seruitute liberatos feliciter esse victuros, omnium insularum maximā incolētes, & ceterarum imperio potientes. Sin autem manerent in Ionia, nullam inquit sibi apparere libertatis spem. Hæc Biantis sentētia ipsis Ionibus subactis prodita fuit. Verum Thaletis quoq; sanum illud consilium, iam ante subactam Ioniā datum, nempe qui iusserit Ionas vnam quandam communem curiam habere, eamque esse in Teo: propterea quod Teos in media esset Ionia: ceteras autē ciuitates habitatas, 2 nihilominus huic parituras quàm aliarum ciuitatum tribus legibus parerent. Atque hi quidem huiusmodi consilia dedērunt. ¶ Har- CLXXI pagus, subacta Ionia, in Caras exercitum traduxit, & Caunios atque Lycios, vna

ἀγέλμους

1 At ceteri Iones (exceptis Milesiis) prœlium quidem & ipsi cum Harpago commiserunt, sicut & qui *solum patrium* reliquerunt: seque fortiter gesserunt: pro sua quisque patria pugnantes: sed superati captique, in suis sedibus remanserunt, imperata facientes. Milesii autem, qui &c. *Fortasse tamen possit & aliter exponi ὅρκιον κατὰ χώρην.* 2 Nihilominus eodem loco haberi quo tribus. *Sed νομιζεσθαι etiam interpretationem admittit.*

ducens

ducens Ionas atque Æoles. [1] Nam Cares ab his oriundi ex insulis progressi sunt in continentem. Olim enim Minoi parebant, appellabanturque Leleges, & insulas habitabant. tributum autem nullum pendebant, quantum equidem possim superiora repetendo è longissimo auditu coniectare: sed [2] quum Minos flagitabat, naues ei implebant. [3] Ille felici vsus belli successu, multos agros popùlabatur. Caricæ gentis, omniũ quæ illis tẽporibus claruerunt ingeniosissimæ, memorantur tria inuenta. quippe galeis cristas imponendas primi ostenderunt Cares, clypeis [4] signa adiunxere, [5] postremo lora quoque scutorum excogitauerunt. antea nanq; citra habenas gestabãt quotquot clypeis vtebantur, ac balteis duntaxat coriaceis fulcientes, collo sinistroque humero sustinebant. Post Caras vero tempore longo succedente, Dores atq; Ione ex insulis egredientes, in continenti sedes posuerunt. Hunc in modum Cretenses de Caribus referunt. Quanquã his non assentiũtur Cares qui se aborigines atq; indigenas esse memorant, eodemque nomine vsq; vsos. atque apud Mylassos Iouis Carii delubrum ostentant vetustissimum, quo communiter quoque Mysi atque Lydi vtuntur, vt qui Caribus sint germani. Quippe Lydũ & Mysum Caris fratres esse dicunt, atque ob id eodem vtuntur fano: at quotquot alterius sunt gentis, etiamsi Carum lingua vtantur, non tamen sacro participant. Caunii vero, quantum mihi videtur, indigenæ sunt: etsi ipsi se è Creta oriundos affirmant. Linguam sane aut ipsi ad Caricam accommodauerunt, aut Cares ad Caunicam. [6] id quod ægre diiudicari posset. At legibus vtũtur cum ab aliis gentibus tum à Carum moribus multum diuersis. Nam apud illos laudatissimum habetur, [7] iuuentutem frequẽter amoris gratia ad compotationes conuenire, tam viros quam mulieres atque pueros. Sacra principio sibi constituerant externa, quorum postea pertæsi, quum patriis duntaxat videretur vtẽdum diis, Caunii [8] omnis ætatis sumptis armis, *sacerdotem* ad Calyndicos vsque mõtes persequebãtur, fustibus cẽdẽtes,

ἀγέμονος καὶ Ἴωνας καὶ Αἰολέας. εἰσὶ δὲ τούτων Κᾶρες μὲν ἀπιγμένοι ἐς τὴν ἤπειρον ἐκ τῶν νήσων. ὃ γὰρ παλαιὸν ἐόντες Μίνω κατήκοοι, καὶ καλεόμενοι Λέλεγες, εἶχον τὰς νήσους, φόρον μὲν οὐδένα οὐ- γε. Ἀπιόντες τελέοντες, ὅσον γε ἐγὼ δύναμαι μακρόθεν εἰκάζειν δύνασθαι ἀκοῇ· ἐπεί, ὅκως Μίνως δέοιτο, ἐπλήεσκον αἱ νέας. ἅτε δὴ Μίνω κατεστραμμένου γῆν πολλήν, καὶ εὐτυχέοντος τῷ πολέμῳ, ὁ Καρικὸν ἔθνος λογιώτατον τῶν ἐθνέων ἁπάντων κατὰ τοῦτον ἅμα τρία εὗρον, καὶ μαχαίρῃ μάλιστα. καὶ σφι τειχέων ὀξυρρήμονα ἐγένετο, τοῖσι Ἕλληνες ἐχρήσαντο. καὶ γὰρ ἐπὶ τὰ κράνεα λόφους ἐπιδέεσθαι Κᾶρές εἰσι οἱ καταδέξαντες καὶ ἐπὶ τὰς ἀσπίδας σημεῖα ποιέεσθαι. καὶ ὄχημα ἀσπίσι οὗτοί εἰσι οἱ ποιησάμενοι πρῶτοι· πρὸς δὲ αὖθι ὀχμῶν ἐφόρεον τὰς ἀσπίδας πρότερον οἱ πάντες εἰώθεσαν ἀσπίσι χρέεσθαι, τελαμῶσι σκυτίνοισι διηκίζοντες πρὸς τοῖσι ὠμοῖσι τε καὶ τοῖσι ἀριστερῇσι ὠμοισι πρόσκειμενοι. μετὰ δὲ τοῦτον Κᾶρας, χρόνῳ ὕστερον πολλῷ Δωριέες τε καὶ Ἴωνες ἐξαναστάντες ἐκ τῶν νήσων, καὶ ὅτε ἐς τὴν ἤπειρον ἀπίκοντο. κατὰ μὲν δὴ Κᾶρας οὕτω Κρῆτες λέγουσι γεγενῆσθαι· οὐ μὴν τοῖσί γε ὁμολογέουσι τούτοισι Κᾶρες, ἀλλὰ νομίζουσι αὐτοὶ ἑωυτοὺς εἶναι αὐτόχθονας ἠπειρώτας, καὶ τῷ οὐνόματι τῷ αὐτῷ ἀεὶ διαχρεωμένους τῷπερ νῦν. ἀποδεικνῦσι δὲ ἐν Μυλάσοισι Διὸς Καρίου ἱρὸν ἀρχαῖον, τοῦ Μυσοῖσι μὲν καὶ Λυδοῖσι μέτεστι, ὡς ξυγγενέσι ἐοῦσι τοῖσι Καρσί. Μυσὸν γὰρ καὶ Λυδὸν καὶ Μυσὸν λέγουσι εἶναι Κάρος ἀδελφεούς. τούτοισι μὲν δὴ μέτεστι ὅσοι γε ἐόντες ἄλλου ἔθνεος, ὁμογλώσσοισι τοῖσι Καρσὶ ἐγίνοντο, τούτοισι δὲ μέλλει. Οἱ δὲ Καύνιοι, αὐτόχθονες, δοκέουσι ἐμοὶ, εἶναι. αὐτοὶ μέντοι ἐκ Κρήτης φασὶ εἶναι. προσκεχωρήκασι δὲ γλώσσαν μὲν πρὸς τὸ Καρικὸν ἔθνος, ἢ καὶ Κᾶρες πρὸς τὸ Καυνιακὸν· τοῦτο μὲν δὴ οὐκ ἔχω ἀτρεκέως διακρῖναι. νόμοισι δὲ χρέωνται κεχωρισμένοισι πολλὸν τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων καὶ Καρῶν. τοῖσι γὰρ κάλλιστόν ἐστι κατ' ἡλικίην τε καὶ φιλότητα ἀλλήλων συγγίνεσθαι ἐς πόσιν, καὶ ἀνδράσι καὶ γυναιξὶ καὶ παισί. ἱδρυθέντων δὲ σφι ἱρῶν ξεινικῶν, μετέπειτα ὡς σφι ἀπέδοξε, (ἔδοξε δὲ τοῖσι πατρίοισι μοῦνον χρᾶσθαι θεοῖσι) ἐνδυτὰς καὶ ὅπλα ἀπέντες Καύνιοι ἠνδρὸν τύπτοντες δουρὶ καὶ ξίφεϊ, μέχρι οὔρων τῶν Καλυνδικῶν ἔποντο,

---

1 Inter hos autem Cares ex insulis in continentem venerunt. Olim, &c. 2 *Vel*, Quum Minoi opus erat, naues, &c. 3 Quum autem Minos magna ditione potitus esset, prosperaque in bello fortuna vteretur, longe Carica gens supra omnes alias celebris erat. Tributúsque rebus quas illi excogitarant, vsi sunt Græci. Quippe gal. 4 *Vel*, insignia, *picta videlicet*: 5 Ansas quoque scut. excog. Antea nanque absque ansis gestab. clypeos quicunq; illis vti soliti erant: colloque & dextro humero circumpositos vinculis coriaceis tenentes agitabant. Post Caras, &c. 6 Haud enim certo diiudicare possum. 7 Prout ferunt gradus ætatum, & amicitia intercedit, ad compotationes turmatim conuenire viros, mulieres ac pueros. 8 Sumptis armis penetrantes aerem ferientes hastis, ad Calynd. vsque montes peruenerunt,

καὶ ἔφασαν ἐκβάλλειν σφᾶς ξεινικοὺς θεούς. καὶ οὕτω μὲν ἔχοντες τοιούτοισι χρέωνται. Οἱ δὲ Λύκιοι ἐκ Κρήτης τὸ ἀρχαῖον γεγόνασι· πᾶσα γὰρ Κρήτη ἔνεμε τὸ παλαιὸν πᾶσαν βάρβαροι. διενειχθέντων δὲ ἐν Κρήτῃ τοῦτον τὸν χρόνον τῶν Εὐρώπης παίδων, Σαρπηδόνος τε καὶ Μίνω, ὡς ἐπεκράτησε τῇ στάσι Μίνως, ἐξήλασε αὐτὸν τε Σαρπηδόνα καὶ τοὺς στασιώτας αὐτοῦ. Οἱ δέ, ἀπαλλαχθέντες, ἀπίκοντο ἐς τὴν Ἀσίην ἐς γὰρ τὴν Μιλυάδα. τὴν γὰρ νῦν Λύκιοι νέμονται, αὐτὴν τὸ παλαιὸν ἐὸν Μιλυάς. Οἱ δὲ Μιλύαι, τότε Σόλυμοι ἐκαλέοντο. τέως μὲν δὴ αὐτέων Σαρπηδὼν ἦρχε. Οἱ δὲ ἐκαλέοντο τοὔνομα τὸ ἐωυτῶν οὐδὲν ἧσσον τῶν περιοίκων Λύκιοι, Τερμίλαι. ὡς δὲ Ἀθηναίων Λύκος ὁ Πανδίονος, ἐξελαθεὶς καὶ οὗτος ὑπὸ τοῦ ἀδελφεοῦ Αἰγέος, ἀπίκετο ἐς τοὺς Τερμίλας τοὺς ἅμα Σαρπηδόνα, οὕτω δὴ κατὰ τοῦ Λύκου τὸν ἐπωνυμίην, Λύκιοι ἀπὸ χρόνου ἐκλήθησαν. νόμοισι δὲ, τὰ μὲν Κρητικοῖσι, τὰ δὲ Καρικοῖσι χρέωνται. ἓν δὲ τόδε ἴδιον νόμοισι, καὶ οὐδαμοῖσι ἄλλοισι συμφέρονται ἀνθρώπων· καλέονται ἀπὸ τῶν μητέρων ἑωυτῶν, καὶ οὐκὶ ἀπὸ τῶν πατέρων. Εἰρομένου δὲ ἑτέρου πλησίον τις εἴη, καταλέξει ἑωυτὸν μητρόθεν, καὶ τῆς μητρὸς ἀναμνέεται τὰς μητέρας. καὶ ἢν μὲν γυνὴ ἀστὴ δούλῳ συνοικήσῃ, γυναῖκα καὶ τέκνα νενόμισται εἶναι τὸν ἄνδρα ἀστόν, καὶ ὁ τοιοῦτος αὐτέων, γυναῖκα ξείνην ἢ παλλακὴν ἔχῃ, ἄτιμα τὰ τέκνα γίνεται. Οἱ μὲν νυν Καρῆς τοῦτον λαμπρὸν ἔργον ἀποδεξάμενοι, ἐδουλώθησαν ὑπὸ Ἁρπάγου· οὔτε αὖτοι Καρῆς ἀποδεξάμενοι τοῦτον, ἅτε ὅσοι Ἑλλήνων ταύτην τὴν χώρην οἰκέουσι. οἰκέουσι δὲ καὶ ἄλλοι, καὶ Λακεδαιμονίων ἄποικοι Κνίδιοι, τῆς χώρης τῆς στρεπτῆς τετραμμένης ἐς πόντον, ὃ δὴ Τριόπιον καλέεται. ἀρξαμένης δὲ ἐκ τῆς Χερσονήσου τῆς Βυβλησίης, ἐούσης τε πάσης τῆς Κνιδίης, πλὴν ὀλίγης, περιρρόου (τὰ μὲν γὰρ αὐτῆς πρὸς βορέην ἄνεμον, ὁ Κεραυνιὸς κόλπος ἀπείργει, τὰ δὲ πρὸς νότον, ἡ καλὰ Σύμη τε καὶ Ῥόδος θάλασσα) ὃ ὢν δὴ ὀλίγην τήν, ἐὸν ὅσον τε πεντακοσίων σταδίων, ὤρυσσον Κνίδιοι, ἐπὶ ὅσῳ Ἅρπαγος τὴν Ἰωνίην κατεστρέφετο, βουλόμενοι νῆσον τὴν χώρην ποιῆσαι. ἐντὸς δὲ πᾶσά σφι ἐνῆν. τῇ γὰρ ἡ Κνιδίη χώρη ἐς τὴν ἤπειρον τελευτᾷ, ταύτῃ ὁ ἰσθμός ἐστι τοῦ ὀρύσσουσι.

exclamanteſque externos ſe exigere deos. Et huiuſmodi moribus illi vtebãtur. Lycii autem è Creta ab initio originem traxerunt. Cretam enim primum vniuerſam bàrbari incolebant: deinde contendentibus de imperio Europæ filiis Sarpedone atque Minoe, Minos ſuperior factus expulit Sarpedonem [1] eiuſq; conſpiratores. Hi expulſi, Aſiæ regionẽ occupauerunt Milyada. Quam enim nunc Lycii incolunt, olim erat Milyas: & Milyæ tunc appellabantur Solymi. Dum igitur ipſis imperitaret Sarpedon, eo quod attulerant nomine vocabantur, & nunc adhuc vocantur à vicinis, Termilæ. Quum vero Lycus Pandionis filius à fratre Ægæo Athenis pulſus, ad Sarpedonem in Termilas abiiſſet, factũ eſt temporis progreſſu vt de Lyci nomine Lycii vocarentur. Legibus vtuntur partim Cretenſium partim Carum. [2] Quanquam hoc vnum, præter cetẽros homines, pro lege habent peculiare, quod à matribus nomina ſibiipſis indunt. Et ſi quis obuium percontetur quiſnã ſit, quave familia ortus, à matribus auiiſque protinus genus ſuum repetet. Adde quod ſiqua ingenua ſeruo nupſerit, liberi qui ex his ſuſcipiuntur, ingenui exiſtimabuntur: ſin autem vir ingenuus, & quidem inter eos primarius, vxorem duxerit externã aut pallacam, ſuſcepti ex his liberi reputabũntur [3] minime ingenui. Enimuero huius tempeſtatis Cares nullo præclaro facinore edito, ab Harpago ſubacti ſunt. Nec Cares tantum nullũ ediderũt, ſed nec Græci quotquot illam regionem tenebant. Tenebant autem cum alii tum Lacedæmoniorum coloni Cnidii, quorum regio declinat ad mare appellatum Triopium. Nam quum initium Byblefiæ ex peninſula auſpicetur, ſintque Cnidii propemodum circumflui: (eam enim partem qua boream ſpectat, Ceraunius claudit ſinus, auſtralem vero Symanum Rhodiumque mare.) reliquum quod perquam exiguum eſt, nempe quinque ſtadiorum, Cnidii tentauerunt perfodere interea dum Harpagus Ioniam euerteret, volentes ſuam ditionem in inſulæ formam redigere. [4] Eratque hic iſthmus quem perfodere ſtatuerant, ea parte qua continentem ſpectat Cnidia.

CLXXIII

CLXXIV

χ. Κεραυνιὸς κόλπος.

—ſe expellere deos externos dicentes. Et hi quidem moribus, *vel ritibus*, huiuſmodi vtuntur. At Lycii è, &c. 1 Et quos habebat ſuæ conſpirationis, *vel factionis*, ſocios. 2 Sed hunc morem peculiarem habent, & cum aliis nullis conuenientem, *vel communem*, quod ſe de nominibus matrum appellent, nõ patrum. Adeo vt ſi quis vicinum ſuum roget quis ſit, recenſeat ſe ipſum, *id eſt*, genus ſuum, *vel gentem ſuam*, à matre: matriſq, ſuæ matres enumeret. Adde quod, &c. 3 Infames. *Vel*, *Honoribus indigni*. 4 Erat autem intra *ipſum iſthmum* tota ipſorum ditio. Nam qua parte in continentem deſinit, iſthmus eſt, quem perfodere ſtatuerant.

Id ergo

[1] Id ergo multa manu conantibus diuinitus arbitror aliquid repugnasse, quod nimirum omnes qui manū admouerent læderet, cum alias corporis partes, tum præcipue oculos infestante petra. Cnidii, missis nunciis Delphos, rogant quidnam istuc esset quod tantopere conatibus eorum aduersaretur. Pythia, vt ipsi referunt Cnidii, senario versu respondit in hanc sententiam,

Isthmum neque aggerate, neque fodite:
Iupiter nanque ipse, si placuisset, fecisset Insulam.

Quum respondisset hunc in modum Pythia, Cnidii à perfodiendo isthmo destiterunt, & inuadenti cum exercitu Harpago, vltro sese non commisso prœ-
CLXXV lio dediderunt. [2] Pedasii qui mediterraneam supra Halicarnassum colunt, aliiq; vicini maximam diligentiam adhibere feruntur vt eorum sacerdos Palladis sacram barbam habeat. id quod ter illis accidisse putatur. Hi soli in Caria populi Harpago diu reluctati sunt, multumq; negotii exhibuerunt, [3] montem
20 extruendo cui nomē Lyda. Tandem ta-
CLXXVI men & ipsi expugnati fuerunt. Ceterum vbi in Xanthium campum exercitum produxisset Harpagus, Lycii cōtra procedentes, paucicq; cum multis cōfligentes, strenue sese gesserunt. Superati autē prœlio fugatiq;, in vrbē sese receperunt, vxores, liberos atq; pecunias vna cum familia tota in arcem cogentes: admotoq; igne arcem vna cum ceteris rebus incenderunt. Quæ vbi fecissent, ipsi regressi iureiurando se mutuo astringen-
30 tes, eoq; horrendo, cum hostibus iterū congressi sunt, fortiterq; pugnando omnes oppetierunt. Ex Lyciis autem, qui Xanthii dicuntur esse, hi omnes, [4] præter octoginta quosdam, Istiæorum sunt conuenæ. qui octoginta tum emigrantes, superstites remanserant. Xanthum igitur hunc in modum obtinuit Harpagus: pari modo Caunum. Nam Caunii Lycios insequuti sunt magna ex parte.
CLXXVII ¶ Tum igitur inferiorem Asiam Harpagus euertebat, superiorem ipse Cyrus, vniuersam gentem subigens nihilq; relinquens. At ego in præsentia illorum gestorum pleraq; prudens omittam, ea

τὴν δὴ πολλῇ χειρὶ ἐργαζομένων τῶν Κνιδίων· μᾶλλον γάρ τι καὶ θειότερον ἐφαίνοντο πεπρωκέναι ⓐ ἐργαζόμενοι τὸν ἰσθμόν, τά τε ἄλλα τὸ σώματος, καὶ μάλιστα τὰ περὶ τοὺς ὀφθαλμούς, θραυομένης τῆς πέτρης· ἔπεμπον ἐς Δελφοὺς, ἐπερησομένους δ' αἰτίην. ἡ δὲ Πυθίη σφι (ὡς αὐτοὶ Κνίδιοι λέγουσι) χρᾷ ἐν τριμέτρῳ τόνδε τάδε,

Ἰσθμὸν μὴ πυργοῦτε, μηδ' ὀρύσσετε·
Ζεὺς γάρ κ' ἔθηκε νῆσον, εἰ κ' ἐβούλετο.

Κνίδιοι μέν, τοῦτα τῆς Πυθίης χρησάσης, τὸν τε ὀρύγματος ἐπαύσαντο, καὶ Ἅρπαγον ὀπίσσω τῷ στρατῷ, ἀμαχητὶ σφέας αὐτοὺς παραδόντες. Ἥσαν δὲ Πηδασέες, οἰκημένοι ὑπὲρ Ἁλικαρνησσοῦ μεσόγαιαν· τοῖσι ὅκως τὰ μέλλοι ἀνεπιτήδεον ἔσεσθαι, αὐτοῖσί τε καὶ τοῖσι περιοίκοισι, ἡ ἱερείη τῆς Ἀθηναίης πώγωνα μέγαν ἴσχει· τεῖς σφι τὸ ἐγένετο. οὗτοι τῶν περὶ Καρίλῳ ἀνδρῶν μούνοι τε αἰτέσχον χρόνον Ἅρπαγον, καὶ πρήγματα παρέσχον πλείστα, ὄρεος τειχίσαντες, τὸ οὔνομα ἐστὶ Λίδη. Πηδασέες μὲν νυν χρόνῳ ἑξαιρέθησαν. Λύκιοι δὲ, ὡς ἐς τὸ Ξάνθιον πεδίον ἤλασε ὁ Ἅρπαγος ⓑ στρατόν, ἐξεξιόντες, καὶ μαχόμενοι ὀλίγοι πρὸς πολλοὺς, ἀρετὰς ἀπεδείκνυντο· ἐσωθέντες δὲ, καὶ κατειληθέντες ἐς ὄν ἄστυ, συνείλησαν ἐς τὠυτὸ ἀκρόπολιν τάς τε γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα καὶ τὰ χρήματα καὶ τοὺς οἰκέτας· καὶ ἔπειτα ἐνῆψαν τὴν ἀκρόπολιν πᾶσαν ταύτην κρηθῆναι. ταῦτα δὲ ποιήσαντες, καὶ συνομόσαντες ὅρκους δεινούς, ἐξελθόντες ἀπέθανον πρῶτοι Ξάνθιοι μαχόμενοι. τῶν δὲ νῦν Λυκίων φαμένων Ξανθίων εἶ), ⓒ πολλοὶ, πλὴν ὀγδωκοντα ἱστιέων, εἰσὶ ἐπήλυδες· αἱ δὲ ὀγδωκοντα ἱστίαι αὗται ἔτυχον τηνικαῦτα ἐκδημέουσαι, καὶ οὕτω περιεγένοντο. τὴν μὲν δὴ Ξάνθον οὕτως ἔσχε ὁ Ἅρπαγος. παραπλησίως δὲ καὶ τὴν Καύνον ἔσχε. καὶ γὰρ ⓓ Καύνιοι τοὺς Λυκίους ἐμιμήσαντο τὰ πλέω. Τὰ μὲν νυν κάτω τῆς Ἀσίης Ἅρπαγος ἀνάστατα ἐποίεε· τὰ δ' ἄνω αὐτῆς, αὐτὸς Κῦρος, πᾶν ἔθνος καταστρεφόμενος, καὶ οὐδὲν παρεὶς. τὰ μὲν νυν αὐτέων παλέω παρήσομαι· τὰ δὲ

---

1 Id ergo multa manu conantibus, quia qui operi incumbebant, vehementius & diuinius quam vt commune quiddam id videri posset, tum aliis corporis partibus, tum præcipue circa oculos, dum rupes feriretur, vulnerari videbantur, Cnid. 2 Porro Pedasei, *vel Pedasenses*, supra Halic. medit. incolebant: apud quos illi quæ Minervæ sacerdos est, prolixa barba nascitur quoties ipsis aut ipsorum vicinis aliquid mali imminet. Quod ter illis vsu venit. Hi soli, &c. 3 Munito operibus monte. 4 Sunt aduenæ, præter octoginta familias: quæ tum in vrbe non erant, atque ita superstites fuerunt. Xan. &c. *Decepit autem V allam istiæos, quod pro ἰστίων perperam scriptum fuisse, manifestissimum est ex his proxime sequentibus, ubi de ἱστίαις.*

οἱ παρέχε πόνον τε πλῆσον καὶ ἀξιαπηγητότατα ἔστι, τούτων ὀλιγωρήσομεν. Κῦρος δ', ἐπεί τε τὰ πάντα τῆς ἠπείρου ὑπεχείρωτο, Ἀσσυρίοισι ἐπετίθετο. Τῆς δ' Ἀσσυρίης ἐστὶ μὲν καὶ ἄλλα πολίσματα μεγάλα πολλά· ὃ δ' ὀνομαστότατον καὶ ἰσχυρότατον, καὶ ἔνθα σφι, Νίνου ἀναστάτου γενομένης, τὰ βασιλήια κατεσκήπτετο, ἦν Βαβυλών, ἔνθα τοιαύτη δή τις πόλις κέεται ἐν πεδίῳ μεγάλῳ, μέγαθος ἐς τετράγωνον, μήκεος παρασσόν, ἑκάστη πλευρὴ σταδίων, ἐούσης τετραγώνου. σταδίοι δὲ πᾶσι τῆς πόλιος γίνονται συναπάντες ὀγδώκοντα καὶ τετρακόσιοι. ὃ μὲν νυν μέγαθος τοσοῦτόν ἐστι τοῦ ἄστεος τοῦ Βαβυλωνίου. ἐκεκόσμηται δὲ ὡς οὐδὲν ἄλλο πόλισμα τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. τάφρος μὲν πρῶτα βαθέα τε καὶ εὐρέα καὶ πλέη ὕδατος κατειλημένη, τεῖχος, πεντήκοντα μὲν πηχέων βασιληίων εὖρος τὸ μὲν, ὕψος δὲ, διηκοσίων πηχέων. ὁ δὲ βασιλήιος πῆχυς τοῦ μετρίου ἐστὶ πήχεος μέζων τρισὶ δακτύλοισι. Δεῖδή με πρὸς τούτοισι ἐπιφέρασαι ἵνα τε ἐκ τοῦ πάφρου ἡ γῆ ἀναμισηθῇ, καὶ τὸ τεῖχος ὁντινα τρόπον ἐργάσθη. ὀρυσσοντες ἅμα τὴν τάφρον, ἐπλίνθευον τὴν γῆν τὴν ἐκ τοῦ ὀρύγματος ἐκφερομένην· ἐλκύσαντες δὲ πλίνθους ἱκανὰς, ὤπτησαν αὐτὰς ἐν καμίνοισι· μετὰ δὲ, τέλμαλι χρεώμενοι ἀσφάλτῳ θερμῇ, καὶ διὰ τριήκοντα δόμων πλίνθου στρωτοὺς καλάμου διαστοιβάζοντες, ἔδησαν πρῶτα μὲν τὰ τάφρου τὰ χείλεα· δεύτερα δὲ, αὐτὸ τὸ τεῖχος ὡσαύτως τρόπον. ἐπαίρων δὲ τοῦ τείχεος πρὸς τὰ ἔσχατα, οἰκήματα μονόκωλα ἔδησαν, τετραμμένα ἐς ἄλληλα. τὸ μέσον δὲ τῶν οἰκημάτων ἔλιπον τοσοῦτο πεδίον ὅσον περ ἐλάσιν. πύλας δὲ ἐνεστᾶσι πέρι ξύλου τείχεος ἑκατέρωθεν, χάλκεας πάσας. καὶ σταθμοί τε καὶ ὑπέρθυρα ὡσαύτως. ἔστι δὲ ἡ πόλις ἀπέχουσα ὁκτὼ ἡμερέων ὁδὸν ἀπὸ Βαβυλῶνος· Ἴς οὔνομα αὐτῇ. ἐνθαῦτα ἐστὶ ποταμὸς οὐ μέγας· Ἴς καὶ τῷ ποταμῷ τὸ οὔνομα· ἐσβάλλει δὲ ἐς τὸν Εὐφρήτεα πόταμον τὸ ῥέεθρον· ἔστι ὦν ὁ Ἴς ποταμὸς, ἅμα τῷ ὕδατι θολοῦσθαι ἀσφάλτου ἀναδιδοῖ πολλούς, ἔνθεν ἡ ἄσφαλτος ἐς τὸν Βαβυλῶνι τεῖχος ἐκομίσθη. Ἐτειχίσθη μὲν νυν ἡ Βαβυλὼν τρόπῳ τοιῷδε. ἔστι δὲ δύο φάρσεα τῆς πόλιος. τὸ γὰρ μέσον αὐτῆς ποταμὸς διήρηκε, τῷ οὔνομα ἐστὶ Εὐφρήτης· ῥέει δὲ ἀπ' Ἀρμενίων, ἐὼν μέγας, καὶ βαθὺς, καὶ ταχύς. ἐκδιδοῖ δὲ ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν. τὸ ὦν δὴ τεῖχος ἑκάτερον τοῦτο ἀπέχων ἀπὸ ποταμοῦ ἑλίπετο. τὸ δὲ ἀπὸ τούτου, αἱ ὀπισθάμπαι πρὸς χεῖλος ἑκάτερον τοῦ ποταμοῦ,

duntaxat proditurus quæ illi quam plurimo conſtiterunt labore, ſuntque memoria digniſſima. Quum igitur Cyrus continentem vniuerſam ſuæ ditionis feciſſet, Aſſyriis bellum intulit. ¶ ASSYRIÆ autem cum alia multa ſunt magna oppida, tum vero celeberrimi nominis ac validiſſimum eſt BABYLON, vbi poſt euerſam ab ipſis Ninum, regia erat. CLXXIIII quod oppidum ſitum eſt in planitie ingenti, forma quadrata, magnitudine quoquouerſus centenûm vicenûm ſtadiorum, in ſumma quadringentorum & octoginta, in circuitu quatuor laterum vrbis. Tanta eſt Babylonici oppidi magnitudo: quod ita exornatũ eſt vt aliud nullum eorum quæ nos nouimus. Iam primum foſſa ambit alta atq; lata, aquæ plena. Deinde murus quinquaginta cubitorum regiorum craſſitudine, ducentorum celſitudine. Eſt autem regius cubitus, quàm is quo pro menſura vtimur, tribus digitis maior. Operæ pretiũ cer- CLXXIX te eſt me præter hęc [1] diſſerere in quem vſum ſit conſumpta terra ex foſſa egeſta, & quomodo fuerit murus conditus. Vt quidque terræ [2] in deprimenda foſſa efferebant, ex eo lateres ducebant: quorum poſtquam magnam vim duxiſſent, eos in fornacibus coquebant. Poſtea cœno vtentes, aſphalto feruenti per triceſimum quemque laterum ordinem [3] ſummitates arundinum inſtipatas conglutinabant. & primum labra foſſæ, deinde ipſum murum ad eundem modum ædificarunt: ſuper quem circa oras extruxerunt domunculas vnius contignationis inter ſe obuerſas: inter quas tantum intercapedinis relinquebatur vt quadriga interagi poſſet. Eius per ambitum centum portæ ſtabant, æreæ omnes, cum cardinibus itidem poſtibuſq;. Babylone octo dierum itinere abeſt alia vrbs nomine Is, vbi fluuius eſt haud magnus, eiuſdem nominis, qui ſe deuoluit in flumen Euphratem. Hic itaq; fluuius Is, vna cum aqua permultos reddit aſphalti bituminis grumos, quæ aſphaltus ad murum Babylonis cõportabatur. Hunc autẽ in modũ Babylon extructa CLXXX eſt. Eius duæ ſunt [4] plagæ, quas interfluit fluui[9] nomine Euphrates, qui magnus & altus & celer, ex Armeniis in rubrũ mare decurrit. In hũc vterq; murus lacertos exporrigit, eiuſq; [5] incuruę vtrinq; ripæ

1 Exponere vbi ſit conſ. 2 In effodienda ad foſſam faciendam terra, effer. 3 *Quæ vocat* ſummitates arundinum, *quidam ex Corintho interpr.* arcolas arundinum, *ſine* arundineas. *Super his autem lateres ſiccabantur.* 4 Portiones, *ſine* partes. 5 Incuruæ ripæ, *pro* ὀπισθάμπαι. *qua vox ſonat q. d.* incurnaturæ. *ſed eſſe irreptitia videtur.*

coctilibus

coctilibus lateribus pro maceria prætexuntur. Ipsa vrbs plena domibus est ternarum quaternarumque contignationum, secta in vias cum rectas tum vero transuersas, quæ ad flumen pertingunt: ad quarum singulas pro numero vicorum portulæ factæ sunt in maceria quæ flumen sepiebat, & ipsæ æreæ, & ad flu-
cxxxi men idem ferentes. Et hic quidem murus lorica est. Alius vero intus non multo quam hic debilior, sed exilior: inque vtriusq; ciuitatis plagæ medio murus est erectus, quorum hic regiam cõprehendit ambitu prægrandi atque valido: in altero vero Iouis Beli templum æreis portis, id quod mea etiam nunc ætate existit, duorum vndecunque stadiorum amplitudine, figura quadrata. 1 In sacri medio turris solida, crassitudine simul & altitudine stadii, cui alia rursus superimposita turris & huic subinde alia, ad octauam vsque. His forinsecus scalæ sunt in circuitu adhibitę, per quas ad singulas conscenditur turres. 2 In mediis gradibus ductus, sellæque in hoc factæ, in quibus 3 ascensuros liceat sedere ac conquiescere. In postrema turri sacellum est aliud, in quo lectus est splendide stratus, & apposita mensa aurea. Statua tamen in hoc sacello nulla est: neque hîc noctu cubat hominum aliquis, præter mulierem vnam
cxxxii ex indigenis, quam ex omnibus deus delegerit, vti narrant Chaldæi huius dei sacerdotes. Narrant enim illi (tametsi mihi parum credibilia referre videntur) deum ipsum ingredientẽ templum, in hoc cubili conquiescere, perinde atque Thebis Ægyptiacis, vt ferunt Ægyptii. Ibi enim in Thebani Iouis fano mulier quoque cubat: 4 quæ vtraque mulier cum viris putatur non habere consuetudinem: sicut etiam dei antistita Pataris Lyciæ ciuitate, 5 quando ita accidit. Neque enim oracului ibi celebratur perpetuo: vbi autem id futurum est, antistita noctu in templum
cxxxiii concluditur. 6 Porro in Babylonis templo aliud etiam est sacellum inferius, quod 7 magnam habet Iouis statuam, eamque auream, 8 ponè mensam, & ipsam auream, simul & sustentaculum cum sella, omniaque aurea: adeo vt Chaldæi octingentorum talentorũ auri opus æstiment. Extra sacellum altare est, & ipsum aureum: atq; præter hoc,

αἱμασιὴ πλίνθων ὀπτέων περιτείνει. ἔστι δὲ αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ πλῆρες οἰκιέων τριωρόφων τε καὶ τετρωρόφων, κατατέτμηται δὲ ὁδοῖς ἰθείαις, τάς τε ἄλλας, καὶ τὰς ἐπικαρσίας τὰς ἐπὶ τὸν ποταμόν. ἀμφὶ δὲ ἑκάστην ὁδὸν ἐν τῇ αἱμασιῇ τῇ πρὸς τὸν ποταμὸν πυλίδες ἐπήεσαν, ὅσαπερ λαῦραι, τοσαῦται χαλκέαι, φέρουσαι δὲ αὐταὶ ἐς αὐτὸν τὸν ποταμόν. τοῦτο μὲν δὴ τὸ τεῖχος περιέχει. ἕτερον δ' ἔρυται τείχεος ἐντὸς ἀσθενέστερον, τὸ δὲ πολλῷ τεῳ ἀσθενέστερον τοῦ ἑτέρου τείχεος, στεινότερον δέ. ἐν δὲ ἑκατέρῳ τούτων ἡ πόλις ἐτετείχιστο· ἐν μέσῳ, ἐν τῷ ἦεν τὰ βασιλήια, πολλόν τε μεγάλα καὶ ἰσχυρά. ἐν δὲ τῷ τοῦ ἑτέρου, Διὸς Βήλου ἱρὸν χαλκόπυλον, καὶ ἐς ἐμὲ τοῦτο ἔτι ἐὸν, δύο σταδίων, παντὶ ἐὸν τετράγωνον. ἐν μέσῳ δὲ τοῦ ἱροῦ πύργος στερεὸς οἰκοδόμηται, σταδίου καὶ τὸ μῆκος καὶ τὸ εὖρος· καὶ ἐπὶ τούτῳ τῷ πύργῳ ἄλλος πύργος ἐπιβέβηκε, καὶ ἕτερος μάλα ἐπὶ τούτῳ, μέχρις οὗ ὀκτὼ πύργων. ἀνάβασις δὲ ἐς αὐτοὺς ἔξωθεν κύκλῳ περὶ πάντας τοὺς πύργους ἔχουσα πεποίηται. μεσοῦντι δέ πῃ τῆς ἀναβάσιος, ἔστι καταγωγή τε καὶ θῶκοι ἀμπαυτῆριοι, ἐν τοῖσι καθίζοντες ἀμπαύονται οἱ ἀναβαίνοντες. ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ πύργῳ νηὸς ἔπεστι μέγας· ἐν δὲ τῷ νηῷ κλίνη μεγάλη κέεται εὖ ἐστρωμένη· καὶ ἡ τράπεζα παρακέεται χρυσέη. ἄγαλμα δὲ οὐκ ἔνι οὐδὲν αὐτόθι ἐνιδρυμένον, οὐδὲ νύκτα οὐδεὶς ἐναυλίζεται ἀνθρώπων, ὅτι μὴ γυνὴ μούνη τῶν ἐπιχωρίων, τὴν αὖ ὁ θεὸς ἑλόηται ἐκ πασέων, ὡς λέγουσι οἱ Χαλδαῖοι, ἐόντες ἱρέες τούτου τοῦ θεοῦ. φασὶ δὲ οὗτοι (ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες) τὸν θεὸν αὐτὸν φοιτᾶν τε ἐς τὸν νηὸν, καὶ ἀμπαύεσθαι ἐπὶ τῆς κλίνης, κατάπερ ἐν Θήβῃσι τῇσι Αἰγυπτίῃσι, τὰ αὐτὰ λέγουσι καὶ οἱ Αἰγύπτιοι. καὶ γὰρ δὴ ἐκεῖθι κοιμᾶται ἐν τῷ τοῦ Διὸς τοῦ Θηβαιέος γυνή· ἀμφότεραι δὲ αὗται λέγονται ἀνδρῶν οὐδαμῶν ἐς ὁμιλίην φοιτᾶν· καὶ κατάπερ ἐν Πατάροισι τῆς Λυκίης, ἡ προφῆτις τοῦ θεοῦ ἐπεὰν γένηται· οὐ γὰρ δὴ ἀεί ἐστι χρηστήριον αὐτόθι· ἐπεὰν δὲ γένηται, τότε ὦν συγκατακλῄεται τὰς νύκτας ἔσω ἐς τὸν νηόν. ἔστι δὲ τοῦ ἐν Βαβυλῶνι ἱροῦ καὶ ἄλλος κάτω νηός, ἔνθα ἄγαλμα μέγα τοῦ Διὸς ἔνι κατήμενον χρύσεον. καὶ τράπεζα μεγάλη παρακέεται χρυσέη, καὶ ὁ βάθρον καὶ ὁ θρόνος χρύσεός ἐστι· καὶ, ὡς ἔλεγον οἱ Χαλδαῖοι, τάλαντων ὀκταχοσίων χρυσίου πεποίηται ταῦτα. ἔξω δὲ τοῦ νηοῦ, βωμός ἐστι χρύσεος. ἔστι δὲ καὶ

1 In templi m. *vt in præced.* 2 In med. gr. statio. 3 Ascendentes 4 Quarum mulierum vtraque cum v. 5 *Intellige, Quando contigit vt antistita debeat fungi munere.* 6 Porro illo Bab. 7 Magnum hab. Iouis simulacrum sedens. *Vel* sedentis, *legendo* καθημένου. 8 Et illi magna mensa adiacet aurea: cuius scamnum & sella sunt ex auro.

ἄλλος βωμὸς μέγας, ὅπου θύεται τὰ τέλεα τῶν προβάτων. ὅτι γὰρ τοῦ χρυσέου βωμοῦ οὐκ ἔξεστι θύειν οὐδὲ μηλαθηνά μοῦνα. ὅτι δὲ τοῦ μέζονος βωμοῦ καὶ καταγίζουσι λιβανωτοῦ χίλια τάλαντα ἔτεος ἑκάστου οἱ Χαλδαῖοι, τότε ἐπεὰν τὴν ὁρτὴν ἄγωσι τῷ θεῷ τούτῳ. ἦν δὲ ἐν τῷ τεμένεϊ τούτῳ ἔτι ὁ ἕτερος ἀνδριὰς χρύσεος, τρεῖς. ἐγὼ μὲν νυν οὐκ εἶδον τὰ δὲ λέγεται ὑπὸ Χαλδαίων, ταῦτα λέγω. τοῦτο τὸν ἀνδριάντα Δαρεῖος μὲν ὁ Ὑστάσπεος ἐπιβουλεύσας, οὐκ ἐθέλησε λαβεῖν· Ξέρξης δὲ ὁ Δαρείου ἔλαβε, καὶ τὸν ἱρέα ἀπέκτεινε, ἀπαγορεύοντα μὴ κινέειν τὸν ἀνδριάντα. τὸ μὲν δὴ ἱερὸν τοῦτο οὕτω κεκόσμηται. ἔστι δὲ καὶ ἴδιά οἱ ἀναθήματα πολλά. Τῆς δὲ Βαβυλῶνος ταύτης πολλοὶ μὲν καὶ ἄλλοι ἐγένοντο βασιλῆες, (τοὺς ἐν τοῖσι Ἀσσυρίοισι λόγοισι μνήμην ποιήσομαι) οἳ τὰ τείχεα τε ἐπεξεσμήσαν καὶ τὰ ἱρὰ ἐν δὴ καὶ γυναῖκες δύο· τὴν μὲν πρότερον ἀρξάσας; τῆς ὑστέρην γενεῇσι πέντε πρότερον γενομένην, τῇ οὔνομα ἦν Σεμίραμις. αὕτη μὲν ἀπέδεξε χώματα ἀξιαθήητα· πρότερον δὲ ἐὸντα ἀξιοθήητα· πρότερον δὲ ἐὸντα τὸ πεδίον τοῦτο ποταμὸς ἀνὰ τὸ πεδίον πᾶν ἐπελαύνειν. Ἡ δὲ δὴ δεύτερον γενομένη ταύτης βασίλεια, τῇ οὔνομα ἦν Νίτωκρις (αὕτη δὲ σωφρονεστέρη γενομένη τῆς πρότερον ἀρξάσης) τοῦτο μὲν, μνημόσυνα ἐλίπετο τὰ ἐγὼ ἀπηγήσομαι· τοῦτο δὲ, τὸ Μήδων ὁρέοντα ἀρχὴν μεγάλην τε καὶ οὐκ ἀτρεμίζουσαν, ἀλλά τε ἀραιρημένα ἄστεα αὐτοῖσι, ἐν δὲ δὴ καὶ τὴν Νῖνον, ὡς ἐφυλάξατο ὅσα ἐδυνατο μάλιστα· πρῶτα μὲν τὸν Εὐφρήτεω ποταμὸν, ἐόντα πρότερον ἰθὺν, ὃς σφι διὰ τῆς πόλιος μέσης ῥέει, τόρνον, ἀνωδόμησε διώρυχας ὀρύξασα, ὕστερον δὲ ἐποίησε σκολιὸν, ὥστε δὴ τρὶς ἐς τὴν Ἀσσυρίην ἀπικνέεσθαι) ῥέων. τῇ δὲ ἡ κώμη οὔνομα ὄρσι ἐς τὴν ἀπικνέεται) ὁ Εὐφρήτης, Ἀρδερικά. καὶ νῦν οἱ ἀνὰ κομίζοντες) ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἐς Βαβυλῶνα, καταπλέοντες ἐς τὸν Εὐφρήτεω ποταμὸν, τρὶς τε ἐς τὠυτὸ τοῦτον κώμιον ἀφικνέονται), καὶ ἐν τρισὶ ἡμέρῃσι. τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτο ἐποίησε. χῶμα παρέχωσε παρ' ἑκάτερον τὸν ποταμὸν τὸ χεῖλος, ἄξιον θώματος, μεγάθεος καὶ ὕψεος ὅσον τι φανῆναι. κατύπερθε δὲ πολλῷ. Βαβυλῶνος οὐρυχῆς ἕλυτρον λίμνης, ὀλίζον τι ἀποτείνουσα ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, βάθος μὲν ἐς ὕδωρ ἀεὶ ὀρυσσουσα, εὖρος δὲ τὸ πρῶτον αὐτῆς ποιεῦσα, εἴκοσί τε καὶ τετρακοσίων σταδίων. ἐν δὲ ὀρυσσόμενον ἐτύγχανε ὑπὸ τοῦ ὀρύγματος ἀναισίμου πολλὰ τὰ χείλεα τοῦ ποταμοῦ πολλαχοῦ. ἐπεί τε δὲ ἡ ὠρύχη,

aliud altare ingens, in quo integræ ætatis[1] hostiæ immolantur: quandoquidem supra aureum illud non licet hostias mactare, præterquam lactentes. Insuper hoc maiusculo altari Chaldæi [2] quotannis centum millia talentorum libanoti adolent, quando huic suo deo [3] sacra faciunt. Eratque in hoc templo etiamdum illo tempore statua duodecim cubitorum è solido auro: quanquam ego hanc non viderim, sed ea referam quæ à Chaldæis referuntur. Hanc statuam Darius Hystaspis filius insidiose captans, non ausus tamen fuit diripere: sed etiam postea Xerxes Darii filius abstulit, sacrifico, qui prohibuerat statuam loco dimouendam, interempto. Atque illud templum hoc pacto constructum fuit ornamentis: etiamsi alia sint peculiaria pleraque eiusdem donaria. ¶ Huius Babylonis multi quoque aliquando reges extitere, (quorum in exponendis rebus Assyriis mentionem faciam) qui & muros ornauerunt & templa: & inter eos duæ feminæ. Harum prior, quæ quinque ætatibus ante posteriorem regnauit, vocata est SEMIRAMIS. Hæc per planitiem aggere extruxit spectaculo dignos, quum antehac flumen eam omnem restagnare solitũ esset. Posterior regina, NITOCRIS nomine, extitit superiore solertior: cui[9] cum alia monumẽta extiterunt, quæ ego cõmemorabo, tum vero hoc, quod animaduertens imperium Medorum ingens ac pacatum, subactaque ab his multa oppida, & inter hæc Ninum, præmuniuit se omnibus quàm potuit maxime. Ante omnia fluuium Euphratem, qui prius mediam ipsorum vrbem interfluens, rectus erat, tortuosum reddidit, fossis superius depressis, adeo vt quendam Assyriæ pagum, nomine Ardericã, ter influat, & qui nunc. è mari per Euphratem Babylonẽ versus subuchuntur, ter ad hunc eundem pagum applicent, idque triduo. Et hunc quidem talem reddidit. Aggerem vero ex vtroque fluminis labro aggessit visu mirandum: tãtæ est & magnitudinis & sublimitatis. Multo supra Babylonem, aliquantulum seorsum à flumine, effodit [4] paludis eluuiem, profunditate quidem [5] ad aquã vsque semper ducta: latitudine vero eius quoquouersus [6] trecentorum viginti stadiorum. Hæc fossitia humus ad fluminis ripas aggesta est. Quem locum.

CLXXXIV

CLXXXV

χρόνιον

ὠρυχῆς,

1 Pecudes imm. 2 *Vel*, Quotannis libanotum ad pondus centum mill. tal. adolent. 3 Festum diem celebrant. 4 Paludis receptaculum. 5 *Id est*, quoad aqua fodiendo inueniretur. 6 Quadringentorum vig.

vbi de-

vbi depressit, crepidinem ambitus eius lapidibus induxit. Hæc duo, vt flumen flexuosum & lacuna tota, fossa esset, ideo fecit vt fluuius per multos anfractus retentus, sedatior mearet, & nauigationes Babylonem versus essent tortuosæ, & ex ipsis nauigationibus longus ambitus lacunæ excipereturꝰ. [1] Ad hæc, quæcunque erat regio ad inuadendum opportuna, & compendiaria ex Medis via, hanc intersepsit, ne Medi commercio Assyriorũ ipsius negotia cognoscerent.

CXXXVI [2] Et hæc quidem ex profundo circumiecit. Ceterum ex eis talem fecit communitionem, Quum sit vrbs in duas dirempta regiones, fluuio medium tenente, quoties aliquis ex altera in alterã regionem transire volebat sub regibus superioribus, is necesse habebat nauigio transire: quod erat (vt reor) molestum. Huic autem etiam rei ista prospexit. siquidem vbi effodit [3] effluuium paludis, aliud opere eodem monumentum sui reliquit. Lapides prægrandes incîdit, qui vbi parati fuerunt, & locus depressus, in locum ipsum quem depresserat, omnẽ fluminis cursum auertit. Qui locus effossus dum impleretur, interea pristino aluceo arefacto, oras fluminis intra vrbẽ, ac descensus qui ex portulis ad flumen ferunt, extruxit coctis lateribus, eadem qua muros ratione. Extruxit item circa mediam ferme vrbem pontem ex iis quos effoderat lapidibus, ferro eos ac plumbo deuinciens. Hunc sublicis quadraris, per quas Babylonii transirent, interdiu cõmittebat, easdẽ noctu tollebat: hac videlicet causſa ne per noctẽ transeuntes mutua furta exercerẽt. Vbi porro lacuna repleta fuit flumine, & opus pontis exornatũ, tunc fluuium Euphratem ex palude in pristinum aluceum reuocauit: atque ita palus quam effoderat, [4] visa est necessario facta, & pons in CLXXXVII vsum ciuium extructus. Eadem autem regina hunc etiam machinata est dolũ: Supra portas vrbis celeberrimas, loco edito atq; conspicuo, sepulcrum sibi extruxit, atq; his litteris inscripsit: SI QVI REGVM BABYLONIS POST ME FVTVRORVM FVERIT PECVNIÆ PENVRIA, APERTO SEPVLCRO SVMITO QVANTVNCVNQVE LIBVERIT PECVNIÆ. NE TAMEN NISI INDIGVERIT, ALIOQVI APERITO. NON ENIM IN REM EIVS FVERIT. Hoc se-

ὥρυκε, λίθοις ἀχθομένη, χαρπαῖα κύκλῳ τοῦ αὐτοῦ ἤλασατο. ἐποίεε δὲ ἀμφοτέρωθεν τοῦτο, ὅκως τε ποταμὸς σκολιὸν, καὶ ὁ ὄρυγμα πολὺ, ἕλος, ὡς ὁ, τε ποταμὸς βραδύτερος εἴη, τοῦ πλόος ἐσῳ σκολιὸς ἐς τ Βαβυλῶνα· ἔκ τε τοῦ πλόου ἐκδέκη ὁ τοῦ ἐσ ὁδὸς τ λίμνης μακρή. καὶ τοῦτο ὃ ἐργάζετο τ χώρης τῆ αἰ τε ἐσβολαὶ ἦσαν, καὶ τὰ ἀπώτερα τ ἐκ Μήδων ὁδῶ, ἵνα μὴ ὑπ' ἐμεῦ ἐπιστέλλωσι οἱ Μῆδοι ἐκείνοισι αὐτῶν τὰ πρήγματα. Ταῦτα μὲν δὴ ἐκ βάθεος τοῦτο ἐβάθυνε. τὸ δὲ ὑπερκὰς αὐτοῦ παρὰ τὴν ἐκείνου ἐποίησε· τ πάλιος ἐόντος δύο φαρσέων, ὃ ὁ ποταμὸς μέσον ἔχοντος, ὅτι τ τοῦ ἑτέρων βασιλεῶν ὄκως, ὃς ἐθέλοι ἐκ τοῦ ἑτέρου φαρσέος ἐς τὸ ἕτερον διαβαίνειν, χρέωμ πλοίῳ διαβαίνειν. καὶ ἐὼν (ὡς ἐγὼ δοκέω) ὀχληρὸν τοῦτο· αὐτὴ ὁ καὶ τοῦτο τρόφασι ἐπείτε δὲ ὧρυξε τὸ ἕλος ἔσω τῆ λίμνη, μνημόσυνον τόδε ἄλλο ἀπὸ τ αὐτοῦ ἔργου ἐλίπετο· ἐτάμνετο λίθους τοῦ μεγάλους· ὡς δὲ ἡ ἡ λιθοτομὶ ἐτοιμοι, καὶ τὸ χωρίον ὥρυξε, ἐκ τοῦ ἐφάσα τὸ ποταμοῦ τὸ ῥέεθρον παν ἐς τοῦτο ὀρυχθὲν χωρίον, ἐν ᾧ ὅτ' ἐπλάθετο τοῦτο, ἐν τούτῳ ἀπεξηραμένῳ τὸ ἀρχαίῳ ῥεέθρῳ, τοῦτο μὲ τὰ χείλεα τοῦ ποταμοῦ κατ' τ πόλιν καὶ κατ' τὰς καταβάσιας τὰς ἐκ τ πυλίδων ἐς τ ποταμὸν φερούσας, αὐοικοδόμησε πλινθοῖσι ὀπτῇσι κατ' τ αὐτ λόγον τῷ τείχει τοῦτο ὃ, κατ' μέσω κῶ μάλιστα τ πόλιν, τοῖσι λίθοισι τοῦ ὠρύξατο, οἰκοδόμεε γέφυραν, δέουσα τοῦ λίθους σιδήρῳ τε καὶ μολίβδῳ. ἐπὶ τελείνεσκε ὃ ἐπ' αὐτ, ὅκως μὲ ἡμέρη γένοιτο, ξύλα τελαμῶνα, ἐπ' ὧν τ διαβασιν ἐποιεῦντο τοῖ Βαβυλωνίοισι· τὰς ὃ νύκτας τὰ ξύλα ταῦτα ἀπαίρεσκον, τοῦτο δὲ εἵνεκα, ἵνα μὴ φοιτεῦντες τὰς νύκτας κλέπτοισι παρ' ἀλλήλων. ὡς ὃ τε ὀρυχθὲν λίμνη πλήρης ἐγένετο ὑπὸ τ ποταμοῦ, καὶ τὸν ὦρυξε τ γέφυραν ἐκρέσμησε, τ Εὐφρήτην ποταμὸν ἐς τὰ ἀρχαῖα ῥέεθρα ἐκ τ λίμνης ἐξαγαγὲ καὶ ὅτε τὸ ὄρυχθὲν ἕλος ἁλόμενον, ἐς δέον ἐδόκεε γεγονέναι. καὶ τοῖσι πολίτῃσι γέφυρα ἐῶ κατεσκευασμένη. Ἡ δὲ αὐτὴ βασίλεια καὶ ἀπάτιον τοιόνδε ἐμηχανήσατο· ὑπὲρ τ μάλιστα λεωφόρων πυλέων τοῦ ἄστεος, τάφον ἑωυτῇ κατεσκευάσατο, μετέωρον ὅτι πολὺς ἀπὸ τῶν πυλέων. ἐπεχάραξε δὲ ἐς τ τάφον γράμματα λέγοντα τάδε, ΤΩΝ ΤΙΣ ΕΜΕΤΕΡΩΝ ΓΙΝΟΜΕΝΩΝ ΒΑΒΥΛΩΝΟΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ, ΗΝ ΣΠΑΝΙΣΗ ΧΡΗΜΑΤΩΝ, ΑΝΟΙΞΑΣ ΤΟΝ ΤΑΦΟΝ, ΛΑΒΕΤΩ. ΟΚΟΣΑ ΒΟΥΛΕΤΑΙ ΧΡΗΜΑΤΑ. ΜΗ ΜΕΝΤΟΙ ΓΕ ΜΗ ΣΠΑΝΙΣΑΣ ΓΕ, ΚΑΦΩΣ ΑΝΟΙΞΗ. ΟΥ ΓΑΡ ΧΜΕΙΝΟΝ.

1 Hæc autem extruxit qua parte aditus erant & viæ compendia quæ ex Medis ducit: ne Medi, &c. 2 Et his quidem munitionibus ab imo vsq; vrbem circumdedit. Sed & has munitiones obiter ad hunc vsum accommodauit: Quum sit, &c. 3 Receptaculum. 4 Competa fuit opportune facta: & pons, &c.

ὁ τάφος ἐὼν ἀκίνητος, μέχρι οὗ ἐς Δαρεῖον περιῆλθε ἡ βασιληίη. Δαρείῳ δὲ καὶ δόξαι ἐστὶ οὐκ ἄξιον εἶναι τῇσι πύλῃσι ταύτῃσι μηδὲν χρέεσθαι, μηδὲ χρημάτων κειμένων, μηδὲ αὐτῶν τῶν χρημάτων ὑπεραλεομένων, μὴ οὐ λαβεῖν αὐτά. τῇσι δὲ πύλῃσι ταύτῃσι οὕτω ἐχρᾶτο τῶνδε εἵνεκα, ὅτι οἱ τὸν τάφον κεφαλῆς ἐλόμενος ὁ νεκρὸς διεξελαύνοντι. ἀνοίξας δὲ τὸν τάφον, οὗρε χρήματα μὲν οὔ, τὰ δὲ νεκρὸν δὲ, καὶ γράμματα λέγοντα τάδε, ΕΙ' ΜΗ' ΑΠΛΗΣΤΟΣ ΤΕ ΕΗΣ ΧΡΗΜΑΤΩΝ, ΚΑΙ' ΑΙΣΧΡΟΚΕΡΔΗΣ, ΟΥ'Κ ΑΝ ΝΕΚΡΩΝ ΘΗ'ΚΑΣ ΑΝΕ'ΩΓΕΣ. αὕτη μὲν νυν ἡ βασίλεια, τοιαύτη τις λέγεται γενέσθαι. Ὁ δὲ δὴ Κῦρος ἐπὶ ταύτης τῆς γυναικὸς τὰ παῖδα ἐστρατεύετο, ἔχοντά τε τῶν πάντων τὸν ἑωυτῶν τύραννα Λαβυνήτου καὶ τὴν Ἀσσυρίων ἀρχήν. στρατεύεται δὲ βασιλεὺς ὁ μέγας καὶ σιτίοισι εὖ ἐσκευασμένοισι ἐξ οἴκου, καὶ ποτοῖσι. καὶ δὴ καὶ ὕδωρ ἀπὸ τοῦ Χοάσπεω ποταμοῦ ἅμα ἄγεται· τοῦτον γὰρ δὴ Σοῦσα ῥέοντος, τοῦ μούνου πίνει βασιλεύς, καὶ οὐδενὸς ποταμοῦ. τούτου δὲ τοῦ Χοάσπεω τοῦ ὕδατος ἀπεψημένου πολλαὶ καὶ τέσσαρες ἅμαξαι τετρακύκλοι ἡμιόνοισι καὶ ἐζευγμέναι ὑπ' ἀργυρέοισι ἀγγείοισι, ἕπονται ὅποι ἂν ἐλαύνοι ἐκάστοτε. Ἐπεί τε δὲ ὁ Κῦρος πορευόμενος ἀπίκετο ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνα ἐλίνετο ἐπὶ τὸν Γύνδην ποταμόν, τοῦ αἱ πηγαὶ ἐν Ματιηνοῖσι ὄρεσι. ῥέει δὲ διὰ Δαρδανέων, ἐκδιδοῖ δὲ ἐς ἕτερον ποταμὸν Τίγρην, ὁ δὲ, παρὰ Ὦπιν πόλιν ῥέων, ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν ἐκδιδοῖ. ἐπὶ τὸν Γύνδην δὴ ποταμὸν ὡς διαβαίνειν ἐπειρᾶτο ὁ Κῦρος, ἐόντα ναυσὶ πορτίον, ἐνθαῦτα ἐκ τῶν ἱρῶν ἵππων τῶν λευκῶν καὶ τοῦ ὑβρίζοντος ἐσβὰς ἐς τὸν ποταμόν, διαβαίνειν ἐπειρᾶτο. ὁ δὲ μιν συμφήσας, ἐσεδρύχιον οἰχώκεε φέρων. κατὰ δὲ δὴ ἐχαλέπαινε τῷ ποταμῷ ὁ Κῦρος τούτῳ ὑβρίσαντι καὶ οἱ ἐπηπείλησε, οὕτω δή μιν ἀσθενέα ποιήσειν, ὥστε τὸν λοιπὸν καὶ γυναῖκας μιν εὐπετέως, ὁ γόνυ μὴ βρεχούσας διαβήσεσθαι, μὴ δὲ πολλὸν ἀπειλέων, μετεὶς τὴν ὀργὴν τὴν κατὰ Βαβυλῶνα στρατεύσιν, διαίρεε τὴν στρατιὴν διχῇ. διελὼν δὲ, κατέτεινε σχοινοτενέας ἐσοδίξας διώρυχας ὀγδώκοντα καὶ ἑκατόν, τῇ μὲν ἑκατέρωθεν τὸ εἶλος τοῦ Γύνδεω τεταραμμένας πολλὰ ἔσπον. διαβὰς δὲ τὸν στρατὸν, φύσσειν ἐκέλευε. οἷα δὲ ὁμίλῳ πολλῷ ἐργαζομένῳ, ἐνίοις μὲν τὸ ἔργον, ὅμως μέντοι τὴν περείην πᾶσαν ἀμφὶ ταύτην διέτεινον ἐργαζόμενοι. Ὡς δὲ τῷ Γύνδεω ποταμῷ ἐδίζητο Κῦρος, ἐς τριηκοσίας καὶ ἑξήκοντα μὲν διώρυχας διαλαβών, καὶ τὸ δεύτερον ἐπ' ἐκέλαμπε, οὕτω δὴ ἤλαυνε ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνα.

pulcrum tam diu fuit immotum dum regnum peruenit ad Darium. Is indignum esse ratus se neque vti quippiam his portis, (ideo autem non vtebatur, [1] quod supra caput ipsius transeuntis mortuus situs esset) neque sumere pecunias repositas, & eas quidem ipsum prouocantes, reserauit monumentum: in quo non quidem pecunias inuenit, [2] sed litteras ita dicentes: NISI PECVNIÆ ESSES INEXPLEBILIS ET TVRPIS LVCRI CVPIDVS, DEFVNCTORVM SEPVLCRA NON APERVISSES. Talis extitisse hæc regina memoratur. ¶ Aduersus cuius filium Labynitum, patris nomen & Assyriæ imperium habentem, Cyrus exercitum duxit. [3] Ducit autem rex magnus exercitum, probe domi comparata re frumentaria atq; pecuaria. Portatur etiam aqua ex flumine Choaspe, Susa præterfluente, ex quo vno ex omnibus fluminibus rex potat. Cuius Choaspis aquam decoctam, & in argentea vasa diffusam, ferentes permultæ cartucæ quatuor rotarum, mulis trahentibus, assidue comitantur quocunque ille proficiscitur. Cyrus igitur Babylonem tendens, vbi venit ad Gyndem amnem (qui in Mantienis ortus montibus, [4] per Dardaneos in Tigrim alterum amnem fluit, qui Opin vrbem præterlabens, rubro infunditur mari) conabatur hunc traiicere, quum non posset nisi nauibus traiici. Interim ei quidam è sacris equis candidis petulanter ingressus fluuium, transire conabatur. Hunc fluuius vorticibus conterquens, submersum abripuit. Cyrus autem perquam ægre ferens hanc fluminis iniuriam, illi comminatus est, se sic redditurum eum tenuem vt in posterum facile vel à mulieribus transiri posset, ne genua quidem tingentibus. Hæc minatus, expeditione in Babylonē intermissa, copias suas bifariam diuisit. Dehinc alueos ad funiculum designauit centenos & octogenos, vtrinque ad Gyndis labra omnino conuersos: quos distributis copiis effodi iussit. Et opus quidem, vt quod à tanta multitudine fieret, perficiebatur: tamen in eo faciendo eam æstatem triuerunt. Cyrus ergo quum Gyndem mulctasset in trecentos & sexaginta riuos diductum, & alterum vet illuxisset, ita porro ire Babylonē pergit,

CLXXIX

CLXXIX

CXC

49

40

χ. ἰώντο

1 Quod transiens habituras esse cadauer (supra caput suum situm) 2 Sed cadauer, & litteras quibus hoc dicebatur: 3 *Hæc verba.* Ducit autem rex, &c. *vsque ad,* Cyrus igitur, &c. *paulo inferius videntur collocanda.* 4 Per Dardaneos. *Dardanen enim numerat Ptolemæus inter Assyriæ vrbes mediterraneas.*

Babylo-

Babyloniis eum producto exercitu præstolantibus. Qui, vbi propius vrbem ille promouit, cum eo conflixerunt, prœlioque fugati, in oppidum compulsi fuerunt. Iitamen, quia Cyrum iampridem animaduerterant inquietum esse, viderantque omnes pariter gentes aggredientem, comportauerant permultorum annorum commeatus: ideoque tunc obsidionem nihili faciebant. Et Cyrus, quum iam longo tempore nihil admodum res ipsius proficerent, inops
CXCI consilii erat. Tandem, siue alius ei anxio suggessit, siue ipsi in mentem venit quid in rem esset, sic statuit faciendum: Instructis vniuersis copiis partim quâ fluuius vrbem ingreditur, partim à tergo quâ egreditur, præcipit vt, quum cernerent alueum posse transiri, illac vrbem inuaderent. Ita instructis atque admonitis suis, cum inutiliori exercitus parte abiit ad paludem. Eo vbi peruenit, quæ Babyloniorum regina fecerat circa flumen & circa paludem, eadem & ipse fecit. [1] Nam reuocato flumine, alueum eius pristinum vado transibilem reddidit. Quod quum ita factum esset, Persæ qui ad hoc ipsum instructi erant, per alueum vnde fluuius EVphrates abscesserat, [2] mediorum fere femorum tenus fortiter Babylonem introierunt. Quos Babylonii, si factum Cyri prius aut audissent aut sensissent, haud dubie [3] contempto eorum ingressu, pessimo exitio affecissent. Nam obseratis omnibus quæ ad flumen ferunt portulis, conscensisque septis, ipsi pro ripis stantes illos progressos veluti in cauea excepissent. [4] Nunc ex inopinato eis Persæ astiterunt, & quũ capti essent qui media vrbis incolebant Babylonii, propter eius tamen magnitudinẽ nõ sentiebatur (vt fertur) ab iis qui circa extrema habitabant. Sed quod forte dies festus eis esset, exercendis choreis atque oblectationibus operam dabant, donec planè hoc resciue-
CXCII runt. Atq; ita primò capta est Babylon. ¶ CVIVS ciuitatis quanta sit potentia, cũ ex aliis multis declarabo, tum vero ex hoc. Quũ regi magno omnis plaga cui imperat, sit [5] distributa in ipsius atque exercitus eius alimentũ, præter tributa, ex duodecim quibus annus cõstat mensibus, quatuor regio Babylonica, octo

ⓐ ὁ Βαβυλώνιοι ἐκ τοῦ παρατυχόντος ἐπύθοντο, ἐπύθοντο αὐτόν. ἐπεὶ ὁ ἐπύθετο ἐλαύνων ἀγχοῦ τὴν πόλιος, σὺν μάχῃ τε οἱ Βαβυλώνιοι, καὶ ἐκπεσόντες τῇ μάχῃ, καὶ φληφθησαν ἐς τὸ ἄστυ. οἷα δὴ ἐξεπιστάμενοι ἐπὶ πολλὸν ⓑ Κῦρον οὐκ ἀτρεμίζοντα, ἀλλ' ὀρέοντες αὐτὸν πάντα ἐπειρεῖ ὁμοίως ἅπαντα χρέοντα, παρεσκευάδατο σιτία ἐτέων καρπὸν πολλῶν, σύμπαντα ὅτι μὴ λόγον εἶχον τὸν πολιορκίης ὑδένα. Κῦρος δὲ ἀπορείμενος ἐνέχετο, ἅτε χρόνου τε ἐγγινομένου συχνοῦ, καὶ ὡρέων δὲ τῶν θερμοτάτων παρεσκηκόμενων. Εἴτε δὴ ὦν ἄλλος ⓒ ἀπορέοντι ὑπεθήκατο, εἴτε καὶ αὐτὸς ἔμαθε τὸ ποιητέον οἱ ἦν, ἐποίεε δὲ τοιόνδε· τάξας τὸ στρατιὴν ἅπασαν ἀπὸ τοῦ ἐκβολῆς τοῦ ποταμοῦ, τῇ ἐς τὴν πόλιν ἐσέβαλλε, καὶ ὀπίσω αὖτις τὴν πόλιος τάξας ἑτέρους, τῇ ἐκ τῆς πόλιος ὁ ποταμὸς ῥέει· παρήγγειλε τοῖσι στρατιώτῃσι, ὅταν διαβατὸν τὸ ῥέεθρον ἴδωσι γενόμενον, ἐσιέναι κατὰ τοῦτο ἐς τὴν πόλιν. ὕστερον δὲ τούτους τάξας, καὶ τοὺς ἄλλους πάντας ἀπολέξας, ἀπῆλαυνε αὐτῶν τὸν ἀχρεῖον τοῦ στρατοῦ. ἀπικόμενος δὲ ὅπου τὴν λίμνην, τὰ περὶ τὴν Βαβυλωνίων βασιλέα ἐποίησε καὶ αὐτὸς τὸν ποταμὸν καὶ τὴν λίμνην, ἐποίεε καὶ ὁ Κῦρος ἕτερα τοιαῦτα. τὸν γὰρ ποταμὸν διώρυχι εἰσαγαγὼν ἐς τὴν λίμνην ἐς σφαγεῖον ἕλος, τὸ ἀρχαῖον ῥέεθρον διαβατὸν ἐποίησε, ὑπονοήσαντος καὶ τούτου τὸν ποταμόν. γενομένου δὲ τούτου, οἱ περσέων Γέρρεα οἷα ἐπιτήδεα ἐπὶ τοῦτο καὶ τὸ ῥέεθρον τὸ Εὐφρήτεω τὸ παλαιὸν, ὑπονενοσηκότος ἀνδρείως ἐς μέσον μηνὸς μάλιστά κη, καὶ τοῦτο ἐσῆκε ἐς τὴν Βαβυλῶνα. εἰ μὲν νυν προεπύθοντο ἢ ἔμαθον οἱ Βαβυλώνιοι τὸ ἐκ τοῦ Κύρου ποιεύμενον, οὐδ' ἂν παρεισιόντες Πέρσας ἐσελθεῖν ἐς τὴν πόλιν, διέφθειρον κάκιστα. καταλαμπόμενοι γὰρ ἂν πάσας τὰς ἐς τὸν ποταμὸν πυλίδας ἐκ τῶν τειχέων, καὶ αὖτις ὅσαι τὰς ἀμάσιας ἀναβαίνουσι τὰς παρὰ τὰ χείλεα τοῦ ποταμοῦ ἑλπλαμένας, ἔλαβον ἂν σφέας ὡς ἐν χύτρῃ· νυνὶ δὲ ἀπροσδοκήτους σφι παρέσησαν οἱ Πέρσαι. κατὰ μὲν τὸ μέγαθος τῆς πόλιος, ὡς λέγουσι οἱ ταύτῃ οἰκημένων, τοῖσι μὲν τὰ ἐκτὸς τῆς πόλιος ἑάλωκότων, ἔδοξε τὸ μέσον οἰκέοντας τῶν Βαβυλωνίων, ὑμέων ταῦτα ἐπιστεῖν ἐκλωκότας, ἀλλὰ τυγχάνειν γὰρ σφι ἑόρτιον ἐοῦσαν ὁρτὴν χορούς τε ἐστάναι καὶ τερπωλῇσι εἰ. ὡς δὲ τὰ κατὰ τὴν ἐπύθοντο, καὶ Βαβυλὼν μὲν ὑπάλω τότε ἐάλω. Τὸν δὲ δυνάμιν κατὰ τῶν Βαβυλωνίων πολλοῖσι μὲν καὶ ἄλλοισι δηλώσω ὅσην τινὰ ἔστι, ἐν δὲ καὶ τῷδε δηλώσω· μεγάλῳ ἐς ἔμφασιν αὐτοῦ τε τοῦ στρατοπέδου ἀναλώματι τὴν χώρην ἔτεσι τέσσερσι μοῖρα Βαβυλωνίη χώρη, τοὺς δὲ ὀκτὼ

1 Nam fluuio in paludem, *siue stagnum*, ducta fossa immisso, pristinum eius alueum, fluuio subsidente, *vel absedente*, pertiui reddidit. 2 Mediorum femorum tenus, ad summum, fortit. 3 Ingred. non permisissent, sed peff. 4 Nunc ex inopinato illis Persæ superuenerunt. Tantaq; vrbis erat magnitudo, vt (quemadmodum narrant accolæ) quum capti essent qui extremas vrbis partes incolebant, ii qui mediam vrbem incolerent id nescirent, Sed quod, &c. 5 *Intelligit, singulis regionibus indici solitum quid alendo regi & eius copijs persoluerent.*

τῶν μιλλων ἡ λοιπὴ πᾶσα Ἀσίη. οὕτω τριτημορίη ἡ Ἀσσυρίη χώρη τῇ δυνάμει τῆς ἀρχῆς Ἀσίης. καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς χώρης ταύτης, τὴν Φ Γέρσαν σατραπήιον καλέουσι, ἔστι ἁπασέων τῶν ἀρχέων πολλὸν τὴ κεφαλὴς η, ὅκου Τριταίχμη τῷ Ἀρταβάζου ἐκ βασιλέως ἔταξε τὸν νόμον τὸν, ἀργυρίου μὲν τρεσσηκοντα ἡμερήσιον ἀρτάβη μέτρη. ἡ δὲ ἀρτάβη, μέζον ἐστὶ Περσικὴν, χωρέον μεδίμνου Ἀττικοῦ πλεῖον χοίνιξι τρισὶ Ἀττικῆσι. ἵππους δὲ Φ αὐτῷ ἦσαν ἰδίη, παρεξ τῶν πολεμιηίων, οἱ μὴ ἀναβαίνοντες τὰς ἁλείας, ὀκτακόσιοι αἰ ἐβαινόμβαι, ἑξακισχίλιαι καὶ μύριαι. ἀνέβαινε γὰρ ἕκαστος τῶν ἑρσένων τούτων εἴκοσι ἵππους. κριθῶν δ' Ἰνδικῶν τοσοῦτον δή τι πλῆθος ἐτρέφετο, ὥστε τέσσαρες τῶν ἐν τῷ πεδίῳ κάμποι μεγάλαι, τῶν ἄλλων ἐοῦσαι ἀτελέες, τοῖσι κρισὶ τροφὸν σῖτα παρέχειν. τοιαῦτα μὲν τῷ ἀρχὴν τῆς Βαβυλῶνος ἐπῆρχε ἔσκε. Ἡ δὲ γῆ τῶν Ἀσσυρίων νέα μὲν ὀλίγῳ, καὶ ὃ ἐκτρέφουσι τὸ ῥίζημα τοῦ σίτου, ὅτι τοῦτο ἀρδόμενον μούνοι ἐκ τοῦ ποταμοῦ ἀρδεύεται τε ὁ λήιος, καὶ ὡς ἐγένετο ῥᾳδίως, οὐκ ἐπὶ Αἰγύπτῳ, αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ ἀναβαίνοντος ἐς τοὺς ἀρούρας, ἀλλὰ χερσί τε καὶ κηλωνίοισι ἀρδόμενος. ἡ δὲ Βαβυλωνίη χώρη πᾶσα, καταπερ ἡ Αἰγυπτίη, καταπέτμηται ἐς διώρυχας· καὶ ἡ μεγίστη τῶν διωρύχων ἐστὶ νηισὶ διαπλώς, πρὸς ἥλιον τετραμμένη τὴν χειμερινόν. ἐσέχει δὲ ἐς μέγαν ποταμὸν ἐκ τοῦ Εὐφρήτεω, ἐς τὸν Τίγριν, παρ' ὃν Νῖνος πόλις ἀνῳκέατο. ἔστι δὲ χωρέων αὕτη ἁπασέων μακρῷ ἀρίστη, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, Δήμητρος καρπὸν ἐκφέρειν· τὰ γὰρ δὴ μάλα δένδρεα οὐδὲ πρὸς ἑξήκοντα ἔτεα ἀρχὴν φέρειν, οὔτε συκέην, οὔτε ἄμπελον, οὔτε ἐλαίην. τὸν δὲ Δήμητρος καρπὸν ὧδε ἀγαθὸν ἐκφέρειν ἐστί, ὥστε ἐπὶ διηκόσια μὲν τοπολλαπλὸν ἀποδιδοῦ ἐπεὰν δὲ ἀρίστα αὐτὴ ἑωυτῆς ἐνείκῃ, ἐπὶ τριηκόσια ἐκφέρει. τὰ δὲ φύλλα ἀλοᾶται τῶν τε πυρῶν καὶ τῶν κριθέων τὸ πλάτος γίνεται τεσσάρων δακτύλων. ἐκ δὲ κέγχρου καὶ σησάμου ὅσον τι δένδρου μέγαθος γίνεται, ἐξεπίσταμαι, μνήμην οὐ ποιησομαι· οὗ εἰδὼς ὅτι τοῖσι μὴ ἀπιγμένοισι ἐς τὴν Βαβυλωνίην χώρην, καὶ τὰ εἰρημένα ἀκροήματα ἐκφέρειν, ἐς ἀπιστίην πολλὴν ἀπῖκται. χρέωνται δὲ οὐδὲν ἐλαίῳ, ἀλλ' ἐκ τῶν σησάμων ποιεῦντες. εἰσὶ δὲ σφι φοίνικες πεφυκότες κατὰ πᾶν τὸ πεδίον, οἱ πλεῦνες αὐτέων καρποφόροι ἐκ τῶν καὶ σῖτα καὶ οἶνον καὶ μέλι ποιεῦνται.

reliquis cum omnis Asia alit. Ita huius regionis potentia tertiam Asiæ partem æquiparat, & eius principatus, (quem satrapiam Persæ vocant) omnium prouinciarum longe est optimus, adeo vt Tritæchmæ Artabazi filio (1 qui pro rege tributum hoc exigebat) singulis diebus singulæ argenti plenæ artabæ penderentur. Est autem artaba mensura Persica, capacior quam Atticus medimnus, tribus chœnicibus Atticis. Ad hæc erant ei peculiares equi, præter bello destinatos, admissarii octingenti, cum equarum à quibus admittebantur, sexdecim millibus. nam singuli à vicenis admittebantur. Præterea canum Indicorum tanta alebatur multitudo, vt ad præbenda eis cibaria, quatuor in eadem planitie magni vici attributi essent, aliorum tributorum immunes. 2 Atque hæc præsidis Babylonis peculiaria erant. 3 Porro in Assyriorum terra parum pluit. Quod in ea frumenti germinat, id demum est quod ex flumine irrigatur. Irrigatur autem seges prouenitque frumentum, non quemadmodum in Ægypto, flumine sua sponte in arua ascendente, sed manibus atque scrobibus irrigatum. Etenim Babylonica regio omnis (quemadmodum Ægyptiaca) dissecta est in fossas, quarum maxima nauibus transiri potest, 4 ad solem hybernum vergens: 5 exit autem ex Euphrate in Tigrim alterum flumen, ad quod vrbs Ninus sita erat. Hæc regio omnium quas nos vidimus, 6 longe optima est, duntaxat ferendo frumento. Nam in arboribus ferendis, ficu, vite, olea, nequaquã de principatu contendit. Cereris autem fructu procreando adeo ferax est vt nusquam nõ ad ducena reddat: vbi autem bonitate sese ipsa vincit, etiam ad tricena. Quaternûm autẽ digitorum maximorũ latitudo est tritici atq; hordei foliis. 7 Milii vero ac sesami proceritatem instar arborũ, etsi mihi compertam, tamen memorare supersedeo, probe sciens, iis qui nunquam Babylonicam regionem adierunt, quæ de frugiferis dicta sunt, perquam incredibilia visum iri. Oleo autem non vtuntur nisi quod ex sesamis faciunt. Sunt eis passim per omnem regionem palmæ sua sponte nascentes, pleræque fructiferæ: ex quibus & cibos & vinũ & mel cõficiũt,

CXCIII

1 (Quem rex huic tractui præfecerat) 2 Atq; hæc ad eum qui Babylonis præfectus erat, pertinebant. Porro, &c. 3 Porro in Assyriorum regione parum pluit: & hoc ipsum est quod frumenti radicem alit: seges tamen fluuio rigata fit lætior: prouenitque, &c. 4 Id est, Ad solstitium hybernum. 5 Pertingit autem ab Euphrate. 6 Longe præstantissima est ferendo quidem certe frumento. Nam alioqui arbores ne ab initio quidem ferre potest: veluti ficum, vitem, oleam. Cereris, &c. 7 In quam autem altitudinem milium & sesamum arborescant, etsi probe norim, tamen id non referam: quum sciam, iis qui n.

colentes

colentes ficuum more. Harum, vt aliarum arborum, Græci masculas vocant, quarum fructum iis quæ palmulas ferunt alligant, vt illinc prodiens culex, palmulas penetrans cogat matureſcere, alioqui occaſuras. Maſculæ enim in fructu culices[1] ferunt, quemadmodum capſifici. Venio ad id quod ex omnibus quæ ſunt in ea regione, ſecundum ipſam vrbem, mihi ſummo miraculo eſt diſſerendum. ¶ Nauigia illorum quæ per flumen commeant Babylonem, omnia ſunt orbiculata atque coriacea, quæ pecuarii Armenii, qui ſupra Aſſyrios incolunt, ex cæſis ſalicibus faciunt, inſtruuntque pellibus, nudo illarum extrinſecus poſito in modum ſoli: neque puppe diſcreta, neque prora acuminata, ſed in ſpeciem clypei magis orbiculata. Tale nauigium ſtramentis ſtipatum fluuio deferendũ permittunt, cum aliis rebus, tum vero doliis è palmularum vino onuſtum, dirigentibus illud duobus, cum totidem palis: quorũ alter introrſum palum trahit, alter exterius pellit. Fiunt autem nauigia hæc & magna admodum & minora: quorum maxima quæque ferunt pondus quinque millium talentorum, ſingula ſingulos aſinos viuos intus habentia, maiora etiam plures. Poſtquam igitur nauigantes Babylonem peruenerunt, onuſque expoſuerunt, lignis nauigii atque omnibus ſtramentis venundatis, pelles aſinis imponunt, eoſque in Armeniam agitant. aduerſo enim flumine nauigari præ illius rapiditate nullo pacto poteſt. Propterea enim non ex lignis, ſed ex pellibus nauigia fiunt. Iidem, vbi aſinos agitando in Armeniam redierunt, alia ad eundem modum nauigia cõparant. Et naues quidem eorum tales ſunt. ¶ Amictu autem tali vtuntur: Duabus amiciuntur tunicis, vna linea vſque ad pedes demiſſa, cui alteram lanteam ſuperinduunt: poſtremo candidam penulam circumiiciunt. Calceos gerunt gentis more, ſoleis Thebanis pæne ſimiles. Capita habentes comata, mitris redimiunt, vnguentis toto corpore delibuti. Anulum ſignatorium ſinguli geſtant, & ſceptrum

cxciv

cxcv

τὸν συκέων ξύλον θεραπεύοισι. τὰ τε ἄλλα, καὶ φοινίκων τὸν ἔρσενας Ἕλληνες καλέουσι, τοῦτον τὸν καρπὸν ἐσιέασι τῇσι βαλανηφορέῃσι τῶν φοινίκων, ἵνα σφεα παύνηται σφι ὁ ψὼ τοῦτο τὸ βάλανον ἐς δύνων, καὶ μὴ ἀπορρέῃ ὁ καρπὸς ὁ τῆς φοίνικος. ψῆνας γὰρ δὴ φέρουσι ἐν τῷ καρπῷ οἱ ἔρσενες, κατὰ ἅπερ δὴ οἱ ὄλυνθοι. Τὸ δὲ ἀπορώτατον θωῦμα μέγιστόν μοι δοκέει τῶν ταύτῃ, μετά γε τὴν πόλιν αὐτὴν, ἐρχομένῳ φέρουσιν. Τὰ πλοῖα αὐλοῖσι ὄντι καὶ τοῦτο τὸ ποταμὸν πορευόμενα ἐς τὴν Βαβυλῶνα εὐρέα κυκλοτερέα, πάντα σκυτίνεα. ἐπεὰν γὰρ ἐν τοῖσι Ἀρμενίοισι τοῖσι κατύπερθε Ἀσσυρίων οἰκημένοισι νομέας ἰτέης ταμόμενοι ποιήσωνται, πεντεινέοισι τούτοισι διφθέρας φεναξρίδας ἔξωθεν, ἐδάφεος ἔμπροσθεν, οὔτε πρῳρίῃ ἀποκρίνοντες, οὔτε πρῴρῃ σωάζοντες, ἀλλ' ἀσπίδος ἔμπροσθεν κυκλοτερέα ποιήσαντες, καὶ καλάμης πλήσαντες πᾶν τὸ πλοῖον τοῦτο, ἀπιᾶσι κατὰ τὸν ποταμὸν φέρεσθαι, φορτίων πλήσαντες· μάλιστα δὲ, βίκησι φοινικηίοισι καταγεσι. οἴνου πλέους. ἰθυνέει δὲ τὸ μὲν δύο πλήκτεων, καὶ δύο ἀνδρῶν ὀρθῶν ἑστεώτων. καὶ ὁ μὲν ἔσω ἕλκει τὸ πλῆκτρον, ὁ δὲ ἔξω ὠθέει. ποιέεται δὲ καὶ καρτα μεγάλα ταῦτα τὰ πλοῖα, καὶ ἐλάσσω· τὰ δὲ μέγιστα αὐτέων, ἐς πεντακισχιλίων ταλάντων ἔμπλεα ἔχει. ἐν ἑκάστῳ δὲ πλοίῳ ὄνος ζωὸς ἔνεστι, ἐν δὲ τοῖσι μέζοσι, πλείους. ἐπεὰν οὖν ἀπικόμενοι πλέοντες ἐς τὴν Βαβυλῶνα, καὶ διαθέωνται τὸν φόρτον, νομέας μὲν τοῦ πλοίου καὶ τὴν καλαμίην πᾶσαν ἀπεκπυρώσαντες· τὰς δὲ διφθέρας ἐπισάξαντες ἐπὶ τοὺς ὄνους, ἀπελαύνουσι ἐς τὴν Ἀρμενίην· ἀνὰ τὸν ποταμὸν γὰρ δὴ οὐκ οἷά τε ἐστὶ πλέειν οὐδενὶ ἔμπροσθεν, οὐκ ἐὸν ἔρεος τοῦ ποταμοῦ. διὰ γὰρ ταῦτα, καὶ οὐκ ἐν ξύλων ποιεῦντες τὰ πλοῖα, ἀλλ' ἐν διφθερέων· ἐπεὰν δὲ τοὺς ὄνους ἐλαύνοντες ἀπίκωνται ὀπίσω ἐς τὴν Ἀρμενίην, ἄλλα ἔμπυρα τοιεῦνται πλοῖα. Τὰ μὲν δὴ πλοῖα αὐλοῖσι ὄντι τοιαῦτα. Ἐσθῆτι δὲ τοιῇδε χρέωνται· χιτῶνι ποδηνεκέι λινέῳ· καὶ ὑπὲρ τούτου ἄλλον ἑτερον χιτῶνα ἐπενδύτην. καὶ χλανίδιον λευκὸν περιβάλλονται, ἐσόδημα τὰ ἔχουσι ὑπερεῖα, πᾶν πλῆσιον τῇσι Βοιωτικῇσι ἐπιβάσι. κεκμῶντες δ' ἐς τὰς κεφαλὰς, μίτρῃσι ἀναδέονται, μεμυρισμένοι πᾶν τὸ σῶμα· σφρηγῖδα δ' ἕκαστος ἔχει, καὶ σκῆπτρον

---

1 Producunt, 2. *Hunc locum ita vertit Bayf. in lib. De re Nauali.* Nauigia illis ſunt quæ ſecundo flumine deferuntur Babylonem verſus, omnia circulari forma, eaq, ex aluta. Vbi enim Armenii qui ſupra Aſſyrios habitant, ligna circularia è ſalice coaptarunt, obtendunt extrorſus tegumenta è pellibus, quibus ſoli vice vtuntur carinæque loco, nulla neque puppis neque proræ forma diſcreta, verum ſcuti inſtar, in orbem compoſita: deinde ſtipula referciunt, illudq; nauigium flumini permittunt. mercibus onuſtum: præcipue autem bicos è palmarum foliis comportant vino refertos. Reguntur autem gubernaculis duobus, cum totidē hominibus qui ſtant: quorum alter introrſum trahit, alter extrinſecus propellit. Fiuntque hæc nauigia valde magna, nonnulla & minora: eorum autem maxima ferunt onus talentorum quinque millium. Ineſt & in vnoquoque nauigio aſinus viuus, in maioribus etiam plures. *Pro* Bicos è palmarum foliis, *alij* Dolia palmea *interpretantur.*

χειροποίητον· ἐπ' ἑκάστῳ δὲ σκήπτρῳ ἔπεστι ποικίλμα τι μῆλον, ἢ ῥόδον, ἢ κρίνον, ἢ αἰετός, ἢ ἄλλο τι. αὐτὰ γὰρ ὑπίσημον οὐ σφι νόμος ἐστὶ ἔχειν σκῆπτρον. αὐτὴ μὲν δὴ σφι ἀρτίσις τοῦ σώματός ἐστι. Νόμοι δὲ αὐτοῖσι ὧδε κατεστέαται· ὁ μὲν σοφώτατος ὅδε, κατὰ γνώμην τὴν ἡμετέρην, τῷ καὶ Ἰλλυριῶν Ἐνετοὶ χρῆσθαι νομίζουσι· κώμας ἑκάστας ἅπαξ τοῦ ἔτεος ἑκάστου ἐποίεε τάδε· ὡς αἱ παρθένοι ἡλικίαι γάμων ὥρηαι, ἐς ἕν χωρίον ἐσάγεσκον ἁλέας· στέρξ δ' αὐτὰς ἵστατο ὄμιλος ἀνδρῶν. ἀνίστας δὲ κατὰ μίαν ἑκάστην κήρυξ πωλέεσκε, πρῶτα μὲν τὴν εἰδεσάτην τῶν πασέων· μετὰ δ', ὅκως αὕτη εὐδοκέοι πολλὸν χρυσίον προφανεῖν, ἄλλην ἀνεκήρυσσε, ἦμεν ἐκείνην ἔσκε εἰδεσάτην. ἐπωλέοντο δὲ ὑπὸ συνοικήσει ὅσοι μὲν δὴ ἔσχον εὐδαίμονες τῶν Βαβυλωνίων ὑπήγαγον, ἀμφιβάλλοντες ἀλλήλοις ὀξωνέοντο τὰς καλλιστευούσας· ὅσοι δὲ τῶν δήμου ἔσχον ὑπήγαγον, οὗτοι δὲ εἶδος μὲν οὐδὲν ἐδέοντο χρησοῦ, οἱ δ' αὖ χρήματά τε καὶ αἰσχίονας παρθένους ἐλάμβανον. ὡς γὰρ δὴ ἐξέλθοι ὁ κήρυξ πωλέων τὰς εἰδεσάτας τῶν παρθένων, ἀπὸ τούτων ἤδη ἀμφοτάτω, ἢ εἴ τις αὐτέων ἐμπρεπὴς ἦν. καὶ τούτων ἀνεκήρυσσε, ὁκόσῃ θέλει ἐλάχιστον χρυσίον λαβών, συνοικέειν αὐτῇ· ἐς ὃ τῷ ὀλίγιστον ὑπισχνεομένῳ παρεστέκειν. ὁ δὲ αὖ χρυσίον ἐφέρετο ἀπὸ τῶν εὐειδέων παρθένων. καὶ οὕτω αἱ σύμμορφοι τὰς ἀμόρφους καὶ ἐμπήρεις ἐξεδίδοσαν. ἐξεδίδοσαν δὲ τὴν ἑωυτῶν θυγατέρα ὁτεῳ βούλοιτο ἕκαστος, οὐκ ἐξὸν οὐδὲ αὖθι ἐγγυητέων ἀπαγαγέσθαι τὴν παρθένον πρὶν ἐγγυητὰς χρῆν καταστῆσαι, ἢ μιν συνοικήσειν αὐτῇ, ὅκου ἀπάγεσθαι· ἢν δὲ μὴ συμφερέηται, ἀποφέρειν τὸ χρυσίον ἔκειτο νόμος. ἐξῆν δὲ καὶ ἐξ ἄλλης ἐλθόντα κώμης τὸν βουλόμενον ὠνέεσθαι. ὁ μὲν νῦν κάλλιστος νόμος, οὗτος σφι ἦν· αὐτὰρ νῦν γε διετέλεε ἐὼν. ἄλλο δέ τι ἐξευρήκασι νεωστὶ γενέσθαι, ἵνα μὴ ἀδικηθῶσι αὐτὰς, μηδὲ ἐς ἕτερον πόλιν ἀπαγωνται. ἐπεί τε γὰρ ἀλόντες ἐκακώθησαν καὶ οἰκηφορηθῆσαν πᾶς τις τὸν δήμου βίου ἀπανίζων καταπορεύει τὰ θήλεα τέκνα. Δεύτερος δὲ σοφίῃ ὅδε ἄλλος σφι νόμος κατεστήκεε· affabre factum, cui superstat aut malum, aut rosa, aut lilium, aut aquila, aut aliud quippiam. Nam absque insigni gestare sceptrum ipsis nefas est. Atque hic eorum corporis est cultus. ¶ Leges vero quæ constitutæ ab ipsis, hæ sunt: Vna quidem, prudentissima, altera autem (quantum ego sentio) qua Enetos qui sunt ex Illyriis, audio vti per singulos pagos. Semel enim quotannis ista fiebant. Vbi virgines effectæ essent nubiles, eas quum congregassent, vniuersas vnum in locum recipiebant, quas circũsistente virorum frequentia, surgens præco sigillatim vendebat: sed primum pulcherrimam omnium,[1] secundũ hanc (vt quamplurimo venditur auro) aliam euocabat quæ post illam esset speciosissima. Vendebatur autem in cõtuberniũ. Babylonii igitur qui locupletes, & iidẽ cælibes erant, pulcherrimas quasque mercabantur, vt quisque licitando alterum superauerat. At iis ex plebe qui essent cælibes, his non opus erat pulchra forma: ideo turpiores virgines simulque pecunias accipiebant. Nam præco, vbi virginum speciosissimarum peregisset venditionem,[2] excitabat deformissimã, siquis illorum mercari volens existeret: edicebatque quisquis vellet quamminimo auri sumpto eam in matrimoniũ habere, donec illi qui minimo cõtentus esset, femina addiceretur. Ita aurum ex speciosis virginibus conficiebatur, & sic speciosæ deformes ac[3] debiles collocabant. [4] Quarum nullam cuiq; emptori fas erat sine fideiussoribus abducere, sed datis fideiussoribus de ducenda illa in vxorem, ita demum licebat abducere. si de hoc non conueniebat, lex lata erat vt aurum illi redhiberet. Quinetiam ex alio pago venientibus licebat vxorem mercari si vellent. [5] Hæc apud eos honestissima lex erat, quæ tamen non perseuerauit. Sed nouissime aliud quiddam excogitauerunt, ne quis feminas iniuria afficiat, neve quis aliam in vrbem abducat. Nam posteaquam expugnati male accepti sunt, remquo domesticã absumpserunt, vnusquisq; plebeius qui victus inopia premitur, filias suas adigit ad quæstum corpore faciendum. Alteram item sapienter condiderunt legem,

1 Vbi autem hæc auro multo vendita erat, aliam addicebat, quæ secundum illam esset spec. Vendebantur autem ea conditione vt vxores essent *emptoribus*. Babylonii igitur qui, &c. 2 Surgere iubebat 3 Debilitatas aliqua parte corporis. *Vel*, Quæ aliquo vitio corporis laborarent. 4 Nec vero cuique suam filiam collocare licebat cui vellet, neque emptori sine fid. 5 *Videntur in Gr. exemplaribus præposterè collocata esse quædam verba, & esse hic sensus*, Et hæc quidem apud illos honestissima consuetudo erat, ne iniuria illas afficerent, neque in aliam vrbem abducerent. Verum ad hæc vsque tempora non permansit: sed nouiss. aliud q. excogitauerunt. Nam posteaquam in *suas vrbes* expugnatione vexati fuerunt & bonis euersi, vnusquisq.

ægrotos

ægrotos efferendi in forum: (neque enim medicis vtuntur) vt de eorum languore consulant [1] qui eos adeunt, siquis & ipse eundem passus est morbum, aut alium vidit patientem. Hæc viri qui illos adeunt consulunt, hortanturque ad ea quæ ipsi faciendo effugerint similem morbum, aut alium nouerint effugisse. Nec fas est cuiquam ægrotantes præterire silentio, nec antequam explorauerit quonam ille morbo laboret. Sepulcra eisdē in melle sunt: luctus funebres Ægyptiacis persimiles. Quoties autem cum vxore miscetur vir Babylonius, adhibito thymiamati assidet, & ex altera parte mulier idem facit. Quinetiam sub diluculum abluuntur ambo, nullum vas priusquam se abluerint tacturi. Eadē & hæc Arabes faciūt.

CXCIX Vna iisdem Babyloniis lex est omnibus modis fœda, nempe omnibus mulieribus indigenis commune est, semel in vita ad Veneris templum desidentibus, cum externis viris consuetudinem habere. Ceterum quum pleræque sint diuitiis tumentes, [2] quæ sui copiā facere recusent, hæ vehiculis cameratis vectæ, pro templo consistunt, relicta interim à tergo magna famulitii turba. Pleręq; etiam hunc in modum faciunt. Ad templum Veneris sedent nodis corollisque tempora reuinctæ multæ mulieres, è quibus aliæ accedunt, aliæ discedunt. Nam diuerticula vndecunque sic funiculis distincta aditum præbent externis ad mulieres illas, quam cuique libuerit deligendam. Porro quum semel illic consederint, non prius domum regrediuntur quam hospitum aliquis pecuniā mulieri in sinum iniecerit, & cum eadem à fano seorsum abducta rē habuerit. Hospitem autem illum qui pecuniam obtulit, dicere oportet, Ego tibi deam Mylittam imploro. Mylittam enim Assyrii Venerem appellant. Ac vero pecuniam illam, quantulacunque sit, non fas est reiicere, [3] siquidem in sacrum conuertitur vsum. Neque mulieri etiam permittitur hospitem aliquem repudiare: sed quicunq; is est qui pecuniam obiecerit primus, hunc illa sequitur citra delectum. Postremo vbi iam congressa fuerit cum externo mulier, [4] dea expiata, domum reuertitur. At deinceps [5] haud ita multo conduxeris. Iam, quæ forma sunt elegantiori, citius discedunt: quæ vero deformes, diutius coguntur desidere pro templo

κάμνοντας ἐς τὸν ἀγορὸν ἐκφορέοισι (οὐ γὰρ δὴ χρέωνται ἰητροῖσι) προσιόντες ὧν τεὼς ⓐ κάμνοντα, συμβουλεύουσι περὶ τῆς νούσου, εἴ τις καὶ αὐτὸς τοιοῦτον ἔπαθε ἐκεῖνον ἢ ἔχει ὁ κάμνων, ἢ ἄλλον εἶδε παθόντα. ταῦτα προσιόντες συμβουλεύουσι, καὶ παραινέουσι ἅσα αὐτὸς ποιήσας ἐξέφυγε ὁμοίην νοῦσον, ἢ ἄλλον εἶδε ἐκφυγόντα. σιγὴ δὲ παρεξελθεῖν ⓐ κάμνοντα οὐπω σφι ἔξεστι, πρὶν ἂν ἐπείρηται ὑπτίνα νοῦσον ἔχει. Ταφαὶ δὲ σφι ἐν μέλιτι. θρηνοι δὲ καὶ πλησιοι τοῖσι ἐν Αἰγύπτῳ. ὁσάκις δ' ἂν μιχθῇ γυναικὶ τῇ ἑωυτοῦ ἀνὴρ Βαβυλώνιος, πυρίην θυμίημα καταιζόμενον ἵζει, ἑτέρωθι δὲ ἡ γυνὴ τοῦτο ποιέει. ὄρθρου δὲ βωμένου, λοῦνται ἀμφότεροι· ἄλεος γὰρ οὐδενὸς ἅψονται πρὶν ἂν λούσωνται. Ταυτὰ δὲ ταῦτα καὶ Ἀραβίοι ποιέουσι. Ὁ δὲ δὴ αἴσχιστος τῶν νόμων ἐστὶ τοῖσι Βαβυλωνίοισι, ὅδε· δεῖ πᾶσαν γυναῖκα ἐπιχωρίων ἱζομένην ἐς ἱρὸν Ἀφροδίτης, ἅπαξ ἐν τῇ ζόῃ μιχθῆναι ἀνδρὶ ξείνῳ. πολλαὶ δὲ καὶ οὐκ ἀξιεῦνται ἀναμίσγεσθαι τῆσι δήλῃσι, οἷα πλούτῳ ὑπερφερεύσας, ἐπὶ ζυγέων ἐν καμάρῃσι ἐλάσασαι, πρὸς τὸ ἱρὸν ἑδᾶσι· ἀγεσπλὴν δὲ σφι ἔπεται πολλὴ ὀπίσθεν. αἱ δ' πλεῦνες τοιόδε σφι ἐν τεμένεϊ Ἀφροδίτης κατέαται σέφανον περὶ τῇσι κεφαλῇσι ἐχουσαι θώμιγγες πολλαὶ γυναῖκες. αἱ μὲν γὰρ προσέρχονται, αἱ δὲ ἀπέρχονται. φοινικήϊαι δὲ διέξοδοι πάντα τρόπον ὁδὸν ἔχουσι διὰ τῶν γυναικῶν, δι' ὧν ⓐ ξεῖνοι διεξιόντες ἐκλέγονται. ἔνθα ἐπεὰν ἵζηται γυνὴ, οὐ πρότερον ἀπαλλάσσεται ἐς τὰ οἰκία, πρὶν τις ⓐ ξείνων ἀργύριον ἐμβαλὼν ἐς τὰ γυναῖα, μιχθῇ ἔξω τοῦ ἱροῦ. ἐμβαλόντα δὲ δεῖ εἰπεῖν τοσόνδε, Ἐπικαλέω σε τὴν θεὸν Μύλιτταν. Μύλιττα γὰρ καλέουσι τὴν Ἀφροδίτην Ἀσσύριοι. τὸ δὲ ἀργύριον, μεγάθος ὅτι ὅσον ὤν. οὐ γὰρ μὴ ἀπώσηται. οὐ γὰρ ⓐ θέμις ἐστί. γίνεται γὰρ ἱρὸν τοῦτο τὸ ἀργύριον· τῷ δὲ πρώτῳ ἐμβαλόντι ἕπεται), οὐδὲ ἀποδοκιμᾷ οὐδένα· ἑπεαὶ δὲ μιχθῇ, ἀποσωσαμένη τὴν θεὸν, ἀπαλλάσσεται ἐς τὰ οἰκία· καὶ τὸν ἀπὸ τούτου οὐκ οὕτω μέγα τι ⓐ δώσεις ὥς μιν λάμψεαι. ὅσαι μὲν νυν εἶδός τε ἐπαγμέναι εἰσὶ καὶ μεγάθεος, ταχὺ ἀπαλλάσσονται· ὅσαι δ' ἂν μορφοι αὐτέων εἰσὶ, χρόνον πολλὸν πρόσκεινται,

---

1 Accedentes igitur ad ægrotum siqui aut eodem morbo laborauerint, aut laborantem alium viderint, de illo consilium dant, hortant. 2 Quæ se aliis immiscere dedignantur, hæ veh. 3 Siquidem illa sit sacra. 4 Rite factis deæ sacris. 5 Nihil tam magnum est quo dato potiri illis possis.

ὐδὲ ἀμβλῦναι τὸν νόμον ἐκπλῆσαι. ἓξ γὰρ τεσσέρεα καὶ τεσσαράκοντα μετεξέτεραι χειμῶνος μένουσι. σπανίως δ' ἂν ἐν τῇ Κύπρῳ ἔστι τοιοῦτος τούτῳ νόμος. Νόμοι μὲν δὴ τοῖσι Βαβυλωνίοισι τοῖσι κατεστεῶσι. Εἰσὶ δ' αὐτέων τριτεῖαι τρεῖς, αἱ σποδὸν ἢ σῖτον εἰμὴ ἰχθῦς μοῦνον. τοὺς ἐπεί τε ἂν θηρεύσαντες ἀνῶσι πρὸς ἥλιον, ποιοῦσι τάδε. ἐσβάλλουσι ἐς ὄλμον, καὶ λεήναντες ἀπέρροισι, σῶσι δι' σινδόνος. καὶ ὃς μὲν ἂν βούληται αὐτέων, ἄρτε μάζαν μαξάμενος ἔχῃ· ὁ δ', ἀρτύσας πρότερον ὀπτήσας. Ὡς δὲ τῷ Κύρῳ καὶ τοῦτο τὸ ἔθνος κατέργασται, ἐπεθύμησε Μασσαγέτας ὑπ' ἑωυτὸν ποιήσασθαι. τοῦτο τὸ ἔθνος λέγεται εἶναι καὶ δύσβουλον, καὶ μέγα λέγειν καὶ δύσκαμον, οἰκημένον δὲ πρὸς ἠῶ τε καὶ ἥλιον ἀνατέλλοντα, πέρην τοῦ Ἀράξεω ποταμοῦ, ἀντίον δὲ Ἰσσηδόνων ἀνδρῶν. Εἰσὶ δὲ οἵτινες καὶ Σκυθικὸν λέγουσι τοῦτο τὸ ἔθνος εἶναι. Ὁ δὲ Ἀράξης λέγεται καὶ μέζων καὶ ἐλάσσων εἶναι τοῦ Ἴστρου· νήσους δ' ἐν αὐτῷ Λέσβῳ μεγάθεα παραπλησίας συχνὰς φασὶ εἶναι. ἐν δὲ αὐτῇσι, αὐθρώπους οἰκέοντας μὲν ῥίζας τὰ θέρεος ὀρύσσοντας πρωϊαίας· καρπὸς δὲ ἀπὸ δενδρέων ἐξευρημένους σφι ἐς φορβὴν κατατίθεσθαι ὡραίους, καὶ τούτους σιτεόμενοι τὸν χειμερινὸν διάγειν. δίαιτα δὲ σφι ἐξευρῆσθαι δένδρεα καρπὸν τοιοῦτον φέροντα, τὸν, ἐπεί τε ἂν ἐς τὠυτὸ συνέλθωσι καὶ εἵλαες, καὶ πῦρ ἀνακαύσωνται, κύκλῳ περιιζομένους βάλλειν βάλλοντας τὸ πῦρ· ὀσφραινομένους δὲ καταγλαζομένους καρπὸν τὸν βαλλόμενον, μεθύσκεσθαι τῇ ὀδμῇ, κατάπερ Ἕλληνας τῷ οἴνῳ. πλῆθος δὲ βαλλομένου τοῦ καρποῦ, μᾶλλον μεθύσκεσθαι. ἐς ὃ ἐς ὄρχησίν τε ἀΐσασθαι, καὶ ἐς ἀοιδὴν ἀπικνέεσθαι. τοιαῦτα μὲν αὖτη λέγεται δίαιτα εἶναι. ὁ δὲ Ἀράξης ποταμὸς ῥέων μὲν ἐκ Ματιηνῶν, ὅθεν περ ὁ Γύνδης, διὰ δὲ τῶν διώρυχων τῶν ἐξήκοντά τε καὶ τριηκοσίων διέλαβε ὁ Κῦρος· τούτων δὲ ὀλίγαι τινὲς ἐξερρύηκασι, πρὸς τὰ πρότερα ἕλεα τε καὶ τενάγεα ἐκδιδοῦσαι. ἐν τοῖσι αὐθρώποισι κατοικῆσθαι λέγουσι ἰχθῦς ὠμοὺς σιτεομένους, ἐσθῆτι δὲ νομίζοντας χρᾶσθαι φωκέων δέρμασι. Τὸ δὲ ἓν τῶν στομάτων τὸ Ἀράξεω ῥέει πρὸς καθαρούς τε τὸν Κασπίην θάλασσαν. Ἡ δὲ Κασπίη θάλασσα ἰδίη ἐστὶ ἑωυτῆς, οὐ συμμίσγουσα τῇ ἑτέρῃ θαλάσσῃ. τὴν μὲν γὰρ Ἑλλήνων ναυτίλλονται πᾶσαν. καὶ ἡ ἔξω στηλέων θάλασσα ἡ Ἀτλαντὶς καλεομένη, καὶ ἡ Ἐρυθρή, μία τυγχάνουσα ἐοῦσα ἡ αὐτή, ἐστὶ ἑτέρη ἐὼν ἑωυτῆς, ἐοῦσα μῆκος μὲν πλόῳ, εἰρεσίῃ χρεωμένῳ, πεντεκαίδεκα ἡμερέων· εὖρος δὲ τῇ εὐρυτάτῃ ἐστὶ αὐτὴ ἑωυτῆς, ὀκτὼ ἡμερέων. καὶ τὰ μὲν πρὸς τὸ ἑσπέριον φέροντα τῆς θαλάσσης ταύτης ὁ Καύκασος παραπέμπει

antequam legi faciant satis. Fitq; interdum vt vno atq; altero anno aut etiam triennio atque diutius expectare oporteat miseras.[1] Alicubi, nempe in Cypro, similis quædam lex est. Hæc sunt Babyloniorum instituta. quorum tres sunt [2] familiæ, quæ nullo alio nisi piscibus victitant. quos captos vbi arefecerunt ad solem, hoc faciunt: In pilam coniiciunt, ac pistillis pinsunt: [3] deinde linteis conseruant, vnde quisquis vult conspergit, offamque facit quam in modum panis torreat. ¶ Cyro, post hanc gentem ab eo subactam, incessit cupido Massagetas in suam potestatem redigendi. Quæ gens fertur & magna esse & strenua, ad auroram solisque ortum sita, trans Araxem fluuium eregione Issedonorum. Sunt etiam qui eam Scythicæ nationis esse dicant. Araxes Istro maior & idem minor esse memoratur: & in eo frequentes insulæ Lesbo pares magnitudine: & homines qui illas incolunt, æstate vesci radicibus quibuslibet quas ipsi euellunt: arborum autem fructus quos maturos comperiunt, in cibū reponere, quo per hyemem vescantur. Ab illis inuentas etiam esse arbores talem fructū ferentes, qui iactus ab illis in ignē quem turmatim collecti accenderint, odore suo eos circumquaq; considentes perinde inebriat ac vinum Græcos: & eo vehemētius quo plus eius fructus fuerit iectum, donec ad tripudiandum cantandumque consurgant. Atque hæc fertur eorum esse viuendi consuetudo. Araxes porro fluuius à Mantienis quidem, vnde & Gyndes (quem Cyrus in trecentos ac sexaginta diduxit riuos) fluit, sed per sexaginta ora prorumpens, quę, vno excepto, in paludes eluuiesque euoluuntur. vbi feruntur homines habitare qui crudis victitent piscibus, & pro vestibus vtantur vitulorum marinorum pellibus. Reliquum illud per apertum fluit in mare Caspium, quod mare per sese est, nec vllo cum alio commiscetur. Nam & illud quod Græci omne pernauigant, & id quod extra columnas est, Atlanticum dictum & rubrum, idem est mare. Caspium vero est alterum, ac per seipsum, longitudinis quindecim dierum, cursui nauis quæ remis vtatur: latitudinis, vbi spatiosissimum est octo dierum. Est autem, qua ex parte ad vesperum vergit, Caucaso præ-

CC CCI CCII CCIII

Ματιηνῶν. ‖

1 Sed & in aliqua Cypri parte simil. 2 Tribus, 3 *Legit* κάζουσι, *quum* κάσσυντα *sit scriptura. id est*, incernunt per linteum.

tentum

rentum monte, cuius cum maxima vastitas tum summa est altitudo, multasq; atque omnifarias gentes habet, ac pleraſque omnes agresti materia victitantes: vbi arborum frondes [1] iis quæ sunt apud nos similes feruntur esse. quibus contusis & aqua dilutis illi animalia in suis vestibus pingere dicuntur: eaque animalia nunquam elui, sed perinde ac si ab initio essent intexta, sic cum reliqua lana veterascere. Horum quoq; hominum cõcubitus, sicuti pecorum, in propatulo esse. Et huius quidem maris CCIV quod Caspium vocatur, partem quæ ad vesperam vergit, Caucasus disterminat: qua vero parte vergit ad auroram orientemque solem, planities excipit prospectu immensæ magnitudinis. Quam spatiosam planitiẽ non ex minima parte Massagetæ possident, quibus bellum Cyrus inferre cupiebat, multis ac magnis solicitatus incitatusq; causſis. Primum sua genitura, quod videbatur maius quiddam homine esse: secundo loco, felicitate qua fuerat vsus aduersus hostes. quamcunque enim gentem Cyrus inuaserat, ea gens nullo pacto poterat euadere. CCV ¶ Erat autem Massagetarũ regina defuncto viro, TOMYRIS nomine, [2] ad quam in coniugium petendam Cyrus misit verbo duntaxat, volẽs eam habere vxorem. at illa animaduertens non se in coniugium, sed regnum Massagetarum peti, accessum Cyro interdicit. Postea Cyrus, quum dolus non procederet, progressus vsq; ad Araxem, aperte infesto cum exercitu in Massagetas tendit. Flumen pontibus iungit, quibus copias traiiciat, factisq; nauibus CCVI turres desuper ędificat. Ad quem in hoc labore occupatũ, Tomyris caduceatorẽ misit, qui diceret, Rex Medorum desine incumbere in quæ incũbis, nescius an ista quæ constituisti, tibi conducibilia erunt. Omisso incepto, apud tuos ipsius regna, & nos sine finium quorum sumus principes, esse. Verum tu admonitionibus his vti noles, & omnia males quam quietem. [3] Quod si tantopere affectas lacessere Massagetas, fer quam sustines ærumnam. Sed desiste iungere fluuium: à quo nobis tridui itinere digressis, traiicito in nostram regionem: aut, si mauis, nos excipere in vestram, tu hoc idem facito. Hæc vbi Cyrus audiuit, accitis Persarum primoribus coa-

λτεινή· ἐὼν ὀρέων ϗ πλήθη μέγιστος, ϗ μεγάθει ὑψηλότατος. ἔνθεα ϗ αἰνδρεφῶν πολλὰ ϗ πολυτία ἐν ἐωυτῷ ἔχει ὁ Καύκασος· τὰ πολλά, ϖαῖπα ἐξ ὕλης ἀγρίης ζώοντα. ἐν τοῖσι ϗ δένδρεα φύλλα τοιῆσδε ἰδέης ϖαρεχόμενα εἶ λέγεται, τὰ τεῖβοντας τε ϗ ϖδαμίσγοντας ὕδωρ, ζῶα ἐωυτοῖσι ἐς τὼ ἐσθῆτα ἐγγράφειν. τὰ δὲ ζῶα οὐκ ἐκπλύνεσθαι, ἀλλὰ συγκαταγηράσκειν τῷ μηδὲν εἰρίῳ, κατάπερ ἐνυφασμένα ἐξ ἀρχῆς. μίσγεσθαί τε τούτων τῶν αἰνδρεφῶν εἶ ἐμφανέα, καϖάπερ τοῖσι ϖρόβασι. Τὰ μὲν δὴ ϖρὸς ἑσπέρην τῆς θαλάσσης ταύτης τῆς Κασπίης καλεομένης ὁ Καύκασος ἀπέργει· τὰ δὲ ϖρὸς ἠῶ τε ϗ ἥλιον ἀνατέλλοντα, ϖεδίον ἐκδέχεται, ϖλῆθος ἄπειρον ἐς ἀπωσίην. τοῦ δὴ ϖεδίου τοῦ μεγάλου οὐκ ἐλαχίστῳ μοίρῃ μετέχουσι οἱ Μασσαγέται, ἐπ' οὓς ὁ Κῦρος ἔχων ϖροθυμίην ἐστρατεύετο. ϖολλά τε γὰρ μιν ϗ μεγάλα τὰ ἐπαείροντα ϗ ἐποτρύνοντα ἦν. ϖρῶτον μὲν ἡ γένεσις, τὸ δοκέειν ϖλέον τι εἶ αἰνδρεφόντου· δεύτερον δὲ, ἡ τύχη ἡ κατὰ τοὺς ϖολέμους γενομένη. ὅκη γὰρ ἰθύσειε στρατεύεσθαι Κῦρος, ἀμήχανον ἦν σκεῖνο ὅτεο ἔθνος ἀλάφυγέειν. Ἦν δὴ τοῦ αἀνδρὸς ἀποθανόντος γυνὴ τῶν Μασσαγετέων βασίλεια· Τόμυρις ϗ ἦν οὔνομα. ταύτην ϖέμψας ὁ Κῦρος ἐμνᾶτο ὡς λόγῳ, θέλων γυναῖκα ἦν ἔχειν. ἡ δὲ Τόμυρις, σοφὸν οὐκ αὐτὴν μνώμενον, ἀλλὰ τὴν Μασσαγετέων βασιληίην, ἀπείπατο τὴν ϖροῖξιν. Κῦρος δὲ μὴ τοῦτο, ὡς ϗ δόλῳ ϖροσχωρέει, ἐλάσας ὅτι τάχιστα ἐς τὸν Ἀράξεα, ἐποιέετο οὐκ ἐπ' ἐφανέος ὅτι τοὺς Μασσαγέτας στρατείῃ, γεφύρας τε ζυγνύων ὅτι τοῦ ϖοταμοῦ διέβαινε τοὺς στρατούς, ϗ ϖύργους ὅτι πλοίων τῶν διαπερωμένων ἦν ϖοταμὸν οἰκοδομέοντο. Ἐπὶ χρόνῳ δὲ ϗ τοῦτον τὸν ϖόνον, ϖέμψασα ἡ Τόμυρις κήρυκα, ἔλεγε τάδε, Ὦ βασιλεῦ Μήδων, ϖαῦσαι ἀπευδέων τὰ ἀπευδέα. εὖ γὰρ οἶδας εἰ τοι ἐς καιρὸν ἔσται ταῦτα τελεόμενα. ϖαυσάμενος δὲ, βασίλευε τῶν σεωυτοῦ, ϗ ἡμέας ἀνέχευ ὁρέων ἄρχοντας τῶν ϖρὸ ἀρχθέντων. οὐκων ἐθελήσεις ταῦτα ϖοιῆσαι τῇσδε χρέεσθαι, ἀλλ' ἢ ϖάντως μᾶλλον ἢ δι' ἡσυχίης εἶ; σὺ δὲ εἰ μεγάλως ϖροθυμέαι Μασσαγετέων ϖειρηθῆναι, φέρε, μάχῃσι μὲν, ἐμοῦ ἔχοντος ζυγνὺς τὸν ϖοταμὸν, ἄφες. σὺ δὲ, ἡμέων ἀναχωρησάντων ἀπὸ τοῦ ϖοταμοῦ ϖρίσιν ἡμερέων ὁδὸν, διάβαινε ἐς τὴν ἡμετέρην· εἰ δὲ ἡμέας βούλεαι ἐσδέξασθαι μᾶλλον ἐς τὴν ὑμετέρην, σὺ τοῦτο ϖοίεε. ταῦτα δὲ ἀκούσας ὁ Κῦρος συνεκάλεσε Πέρσεων τοὺς ϖρώτους· συναγείρας δὲ

1 *Græca verba suspecta hic sunt.* 2 Hanc Cyrus per quosdam quos miserat, simulatis verbis ambiebat, vxorem sibi habere volens. At Tomyris vbi non se sed Massagetarum regnum ab illo ambiri animaduertit, accessit, &c. 3 Quid ad admonitionibus his vti noles? & omnia quieti antepones? Atqui, si tanto lacessendi Massagetas desiderio teneris, agedum omitte quem fers in consternendo pontibus fluuio laborem: & nobis trid.

τούτοις, ἐς μέσον σφι προεβάλετο τὸ πρῆγμα, συμβουλευόμενος ὁκότερα ποιέοι. τῶν δὲ καλὰ τοῦτο ἀπεδέκετο γνώμη σφι προεξέπιπτον, κελευόντων ἐσδέκεσθαι Τόμυριν τε καὶ τὸν στρατὸν αὐτῆς ἐς τὴν χώρην. Παρεὼν δὲ, καὶ μεμφόμενος τὴν γνώμην ταύτην Κροῖσος ὁ Λυδὸς, ἀπεδείκνυτο ἐναντίην τῇ προκειμένῃ, λέγων τάδε, Ὦ βασιλεῦ, εἶπον μὲν καὶ πρότερόν τοι, ἐπείτε με Ζεὺς ἔδωκέ τοι, ὅ τι ἂν ὁρῶ σφάλμα ἐὸν οἴκῳ τῷ σῷ, κατὰ δύναμιν ἀποτρέπειν. τὰ δέ μοι παθήματα τὰ ἐόντα ἀγάθεισα, μαθήματα γεγόνασι. εἰ μὲν ἀθάνατος δοκέεις εἶναι, οὐδὲν ἂν εἴη πρῆγμα γνώμας ἐμὲ σοὶ ἀποφαίνεσθαι· εἰ δὲ ἔγνωκας ὅτι ἄνθρωπος καὶ σὺ εἶς, τὸν ἕτερον τοιῶνδε ἄρχειν, σκοπὸν πρῶτον μάθε, ὡς κύκλος τῶν ἀνθρωπηίων ἐστὶ πρημάτων. περιφερόμενος δὲ, οὐκ ἐᾷ ἀεὶ τοὺς αὐτοὺς εὐτυχέειν. ἤδη ὦν γνώμην ἔχω περὶ τοῦ προκειμένου πρήματος τὰ ἐμπαλὶν ἢ οὗτοι. εἰ γὰρ ἐθελήσομεν ἐσδέξασθαι τοὺς πολεμίους ἐς τὴν χώρην, ὁδὲ τοι ἐν αὐτῷ κίνδυνος ἔνι. ἑσσωθεὶς μὲν, πρόσω πολλὸν φεύξεται πᾶσαν τὴν ἀρχήν. δῆλα γὰρ δὴ ὅτι νικήσαντες Μασσαγέται, οὐ τὸ ὀπίσω φεύξονται, ἀλλ' ἐπὶ τὰς ἀρχὰς τὰς σὰς ἐλάσουσι. νικᾷς δὲ, οὐ νικᾷς τοσοῦτον, ὅσον εἰ διαβὰς ἐς τὴν ἐκείνων, νικᾷς Μασσαγέτας, ἔπειτα φεύγουσι. τοῦτο γὰρ αὖτις ἐπὶ σὲ ἐκείνῳ, ὅτι νικήσας τοὺς ἀναλωμένους. ἐλᾶσι θεὶς τῆς ἀρχῆς τῆς Τομύριδος. χωρεῖς τε τὸ ἀπηγμένον, ἀγαθόν τε καὶ οὐκ ἀναγκαῖον, τὸν Κῦρόν γε τὸν Καμβύσεω γυναικὶ ἐξανδραποδίσαντα τὴν χωρῆσαι τῆς μάχης. νῦν ὦν μοι δοκέει, διαβάντα προελθεῖν ὅσον αὐτοὺς ἐκείνους διεξίωσι· ἐνθεῦτεν δὲ τάδε ποιεῦντας, πειρᾶσθαι ἐκείνων περιγενέσθαι. ὡς γὰρ ἐγὼ πυνθάνομαι, Μασσαγέται εἰσὶ ἀγαθῶν τε Περσικῶν ἄπειροι, καὶ καλῶν μεγάλων ἀπαθέες. τούτοισι ὦν τοῖσι ἀνδράσι τῶν προβάτων ἀφειδέως πολλὰ κατακόψαντας, καὶ σκευάσαντας, προθεῖναι ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῷ ἡμετέρῳ δαῖτα· πρὸς δὲ, καὶ κρητῆρας ἀφειδέως οἴνου ἀκράτου, καὶ σῖτα πάντοῖα. ποιήσαντας δὲ ταῦτα, ὑπολειπομένους τῆς στρατιῆς τὸ φλαυρότατον, τοὺς λοιποὺς αὖτις ἐς ἀναχωρέειν ὅτι τάχιστα πρὸς μόν. ὧν γὰρ ἐγὼ γνώμης μὴ ἁμάρτω, τοῖνοι ἰδόμενοι ἀγαθὰ πολλὰ, πρόσονται τε πρὸς αὐτὰ, καὶ ἡμῖν τὸ ἐνθεῦτεν λείπεται ἀπόδοξις ἔργων μεγάλων. Γνώμην μὲν αὕτην σώσασθαι. Κῦρος δὲ, μετεὶς τὴν προτέρην γνώμην, τὴν Κροίσου δὲ ἑλόμενος, προηγόρευε

ctisque, in medium rem proponit, consulens vtrum sibi agendum constituerent. Illorũ in idem cõuenere sententię, iubentium recipi in ipsorum regionem cum suo exercitu Tomyrin. Quam sententiam Crœsus Lydus quum adesset, improbat, contrarium differens his verbis, Equidem tibi, rex, etiam antea dixi, quandoquidem Iupiter tibi me tradidit, quicquid animaduertero errati in tua domo, id omne me pro viribus auersurũ. nam mei casus, etsi ingrati, mihi tamẽ extitere disciplinę. Si tibi esse videris immortalis & eiusmodi exercitui præesse, nihil est opus vt meã tibi dicã sententiã: sin vero te quoq; agnoscis hominem esse, & aliis talibus præesse, illud in primis discito, humanarum rerum circulum esse, qui rotatus, semper eosdem fortunatos esse non sinit. Ideoq; de hac quam proposuisti re, secus ego atque isti sentio. Si enim hostes in hanc terrã volemus excipere, id tibi ex hoc periculũ erit, ne fugatus omne amittas imperiũ: quia haud dubie victores Massagetæ, nõ se retro fuga recipient, sed tuas prouincias adorientur. Victor autem tu nõ adeo multũ vincis quàm multum si traiiciens in terram illorum, victis Massagetis instabis fugientibus. [1] Hoc enim pro illo substituito consilium, [2] vt victo hoste, recta pergas ad subigendum Tomyridis regnum, & quidem sine duce. Turpe est enim atq; intoletabile, Cyrũ, Cambysis filium, mulieri cedentem detrectare pugnam. Itaque mihi placet, traiectis copiis procedere eousque dum illi in occursum prodeant: atque dehinc [3] ita faciendo, dare operam vt illos superemus. Namque, vt ego audio, Massagetę bonorum sunt Persicorum insueti, & magnorum commodorum expertes. his ergo viris propone in nostris castris magnam instructarum epularum copiã, magna vi pecorum interfecta, cum magna etiam vi poculorum vini meri, atque omnis cibariorum generis. Hoc vbi fecerimus, imbecillissimis quibusque militum ibi relictis, cum reliquis ad flumen nos recipiamus. Tantis enim bonis cõspectis illi (nisi me fallit opinio) se ad ea conuertent: vnde nobis supererit facultas magnas res perpetrandi. Atq; hæc quidem [4] in discussionem venere sententiæ. Cyrus autẽ, priore repudiata, Crœsiq; probata sententia, indixit

1 Etenim idem ipsum opponam illi *quod dixi, illos, si vicerint, adorituros tuas prouincias*, fore vt victo hoste, &c. 2 Te, victo hoste, recta perrecturum ad Tomyridis regnum. Ac præter illud quod est commemoratum, turpe est atque intol. 3 Ita *vnicam* fac. 4 Propositæ fuerunt sen.

Tomyridi

Tomyridi vt retrocéderet, vtpote se aduersus illam traiecturo. Illa quemadmodum à principio spoponderat, retrocessit. Cyrus in Cambysis filii sui (cui regnum tradebat) manus præbuit Cœsum, ac maiorem in modum vt hominem honore beneficiisque prosequeretur, præcepit, si sua aduersus Massagetas traiectio nõ recte cederet. Hæc vbi præcepit, eosq; remisit in Persidem, ipse cũ
ccix copiis suis flumen traiecit. Transmisso Araxe vbi nox aduenit, vidit per quietẽ talem visionem: Videbatur Cyrus somnis cernere maximũ natu filiorũ Hystaspis, habentem in humeris alas, quarũ altera Asiam, altera Europam inumbraret. Hystaspi (qui Achæmenides erat,[1] Arsamenis filius) erat ex liberis natu maximus Darius, tunc ferme vicesimũ ætatis annum agens, in Perside relictus quod non maturus militiæ esset. Experrectus Cyrus visum suum[2] intra se retractabat: quod quũ ei magni momẽti videretur, vocato Hystaspi remotis arbitris, inquit, Filius tuus, Hystaspes, mihi atque regno meo insidiari deprehensus est: hoc[3] vnde procul dubio nouerim, per me noscas licet. Dii mihi, quod mei curã gerunt, quæcunq; euentura sunt, ostendunt: Siquidem proxima nocte inter quietem vidi liberorum tuorum natu maximum, in humeris habentem alas, quarum altera Asiam, altera Europam inumbraret. Ex quo viso
4 nulla tergiuersatio est quin ab illo mihi tẽdantur insidiæ. Quapropter tu quãprimum in Persidem reuertere: facitoque vt quum ego subactis Massagetis illuc rediero, filiũ tuũ mihi sistas ad causs-
ccx am dicendam. Et Cyrus quidem hæc loquutus est, scilicet quod sibi insidiari Darium suspicabatur. At dæmon ei portendebat ipsum ibi mortem oppeturũ, & eius regnum ad Dariũ esse peruenturum. Respondens illi Hystaspes, Absit, inquit, rex vt quispiã vir genere Perses, tibi moliatur insidias: quod siquis sit, is primo quoque tempore morte mulctetur. tu enim Persas ex seruis liberos, ex subditis, aliorũ hominũ dominos effecisti. Quod siqua tibi visio filium meũ indicat rebus nouis contra te studere, ego tibi eum exhibeo pro tuo arbitratu tractandũ. Hoc reddito responso, Hystaspes traiecto Araxe in Persidem contendit, Cyro filiũ suum Dariũ custoditurus.

Τόμυρι ὀξυναχωρέειν, ὡς αὐτὸν ὑφαιρησομένου ἐὼν ἐκείνων. ὁ μὲν δὴ ὀξυναχώρεε, καὶ κατὰ τὰ προκείμενα ἔπρησσε. Κῦρος δὲ Καμβύσῃσι ἐς τὰς χεῖρας ἐτίθεις τὸν ἑωυτοῦ παῖδα Καμβύσην, τῷπερ τιμὴν βασιληίην ἐδίδου, καὶ πολλὰ ἀντιλέγοντος ⓐ τιμᾶν τε αὐτὸν καὶ δὴ ποιέειν, ἢν ὁ ὑφαίρεσις ὁ ὅτι Μασσαγέτας μὴ ὀρθωθῇ. ταῦτα ἀντιλέγοντος, καὶ ἀποστείλας τοὺς ἐς Πέρσας, αὐτὸς διέβαινε ⓦ ποταμόν, καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ. Ἐπεί τε δὲ ἐπεραιώθη ⓦ Ἀράξεα, νυκτὸς ἐπελθούσης, εἶδε ὄψιν δι' ὕδων ἐν τῇ Μασσαγετέων τῇ χώρῃ, τοιήνδε. ἐδόκεε ὁ Κῦρος ἐν τῷ ὕπνῳ ὁρᾶν τὸν Ὑστάσπεος παῖδων ⓦ πρεσβύτατον ἔχοντα ἑκατέρου τῶν ὤμων πτέρυγας· καὶ τουτέων τὴν μὲν τὴν Ἀσίην, τὴν δὲ τὴν Εὐρώπην ὑπερσκιάζειν. Ὑστάσπεϊ δὲ τῷ Ἀρσάμεος, ἐόντι ἀνδρὶ Ἀχαιμενίδῃ, ἐὼν τῶν παίδων Δαρεῖος πρεσβύτατος, ἐὼν τότε ἡλικίην ἐς εἴκοσί κου μάλιστα ἔτεα. καὶ οὗτος κατελέλειπτο ἐν Πέρσῃσι, (οὐ γὰρ εἶχε ἡλικίην στρατεύεσθαι)· ἐπεὶ ὧν δὴ ἐξηγέρθη ὁ Κῦρος, ἐδίδου λόγον ἑωυτῷ περὶ τῆς ὄψιος. ὡς δὲ ⓐ ἐδόκεε μεγάλη εἶναι ἡ ὄψις, καλέσας Ὑστάσπεα, ἐς ἀποληφθεὶς μοῦνον, εἶπε, Ὑστάσπες, παῖς σὸς ὑπιοῦλλοὺν ἐμοί τε καὶ τῇ ἐμῇ ἀρχῇ ἐάλωκε. ὡς δὲ ἀτρεκέως ταῦτα οἶδα, ἐγὼ σημανέω. ἐμεὶ θεοὶ κήδονται, καί μοι πρόπολα προδεδηλώκασι τὰ ὑπιφέρεσθαι μέλλει. ἤδη ὧν ἐν τῇ παρελθούσῃ νυκτὶ δι' ὕδων, εἶδον τῶν σῶν παίδων ⓦ πρεσβύτατον ἔχοντα ἑκατέρου τῶν ὤμων πτέρυγας· καὶ τουτέων τὴν μὲν τὴν Ἀσίην, τὴν δὲ τὴν Εὐρώπην ὑπερσκιάζειν. οὐκων ὅστις μηχανᾶται ἀπὸ τῆς ὄψιος ταύτης ἐπὶ ἐμέ, ὃ μὴ κεῖνον ὑπιοῦλλεύειν ἐμοί. σὺ δὴ νῦν τὸν τάχιστα πορεύεο ὀπίσω ἐς Πέρσας, καὶ ποιέε ὅκως ἂν ἐγὼ τάδε καταστρεψάμενος ἔλθω οἴκαδε, ὡς μοι καταστήσῃς ⓦ παῖδα ἐς ἔλεγχον. Κῦρος μὲν δοκέων Δαρεῖον ⓐ ὑπιοῦλλεύειν, ἔλεγε τάδε. τῷδε δαίμων προσέφαινε ὡς αὐτὸς μὲν τελευτήσειν αὐτοῦ ταύτῃ μέλλοι, ἡ δὲ βασιληίη αὐτοῦ προσχωρέοι ἐς Δαρεῖον. ἀμείβεται ὧν δὴ ὁ Ὑστάσπης τοιοῖσδε, Ὦ βασιλεῦ, μὴ εἴη ἀνὴρ Πέρσης γεγονὼς, ὅστις τοι Περσικοὶ ὑπιοῦλλοὶ· εἰ δ' ἔστι, ἀπόλοιτο ὡς τάχιστα· ὃς αὐτοὺς μὲν δούλων, ἐποίησας ἐλευθέρους Πέρσας εἶναι· αὐτὸς δ' ἀρχέσθαι τῶν ἄλλων, ἀρχὴν ἀπάντων. εἰ δέ τις τοι ὄψις ἀπαγγέλλοι παῖδα ⓦ ἐμὸν νεώτερα βουλεύειν περὶ σέο, ἐγώ τοι παραδίδωμι χρῆσθαι αὐτῷ τούτῳ ὅτεῳ κε σὺ βούλεαι. Ὑστάσπης μὲν τούτοισι ἀμειψάμενος, καὶ ἀχθεὶς ⓦ Ἀράξεα, ἦιε ἐς Πέρσας, φυλάξων Κύρῳ ⓦ παῖδα Δαρεῖον.

γρ. Ἀρσάμεος.

1 Arsacis. *nam & vet. cod pro ἀρσάμου habent ἀρσάκου.* 2 Apud se examinabat. *Vel, in disquisitionem vocabat. Ad verbũ; sibi ipsi rationem illius visi reddebat.* 3 Vnde certo compererim. 4 Nulla ratione negari potest quin, &c. 5 *Id est, Offero. Vel, exhibere paratus sum.*

Κῦρος ὑπερελθὼν ἀπὸ τοῦ Ἀράξεω ἡμέρης ὁδὸν, ἐποιέετο τὰς Κροίσου νουθετήσας. μετὰ ταῦτα, Κύρου τε καὶ Περσέων τοῦ καθαροῦ στρατοῦ ἀπελάσαντος ὀπίσω ὅθι τὸ Ἀράξεα, λιφθέντος τοῦ ἀχρηίου, ἐπελθοῦσα τοῦ Μασσαγετέων τριτημορὶς τοῦ στρατοῦ, τούς τε λιφθέντας τοῦ Κύρου στρατιῆς ἐφόνευσε ἀμυνομένους, καὶ τὴν παρακειμένην ἰδόντες δαῖτα, ὡς ἐχρώσαντο τοὺς ἐναντίους, κληθέντες ἐδαίνυντο. πλησθέντες δὲ φορβῆς καὶ οἴνου, ὕπνον. οἱ δὲ Πέρσαι ἐπιπεσόντες πολλοὺς μὲν σφέων ἐφόνευσαν, πολλῷ δὲ ἔτι πλείονας ἐζώγρησαν, καὶ δὴ καὶ Τομύριος λας, καὶ τὸν βασιλείης Τομύριδος παῖδα, στρατηγέοντα Μασσαγετέων, τῷ οὔνομα ἦν Σπαργαπίσης.

Ἡ δὲ, πυθομένη τά τε περὶ τὸν στρατιὸν γεγονότα καὶ τὰ περὶ τὸν παῖδα, πέμψασα κήρυκα πρὸς Κῦρον, ἔλεγε τάδε, Ἄπληστε αἵματος Κῦρε, μὴ δεῖ σε ἐπὶ τοῖσδε θῆς τῷ γεγονότι τῷδε τρηχήματι, εἰ ἀμπελίνῳ καρπῷ, τῷπερ αὐτοὶ ἐμπιπλάμενοι μαίνεσθε ὕπω, ὥστε καλιόντος οἴνου ἐς τὸ σῶμα, ἐπῳδὰς πλέξαι ὑμῖν ἔπεα κακὰ τοιούτῳ φαρμάκῳ δολωθέντας, σὺ ἐξάτης παῖδος τοῦ ἐμοῦ, ἀλλ' ἐν μάχῃ κρατερῷ. νῦν ὦν μοι τῶν εἰρημένων μὴ παραινεόντος ἐπολάβῃς τὸν λόγον. ἀπόδος μοι τὸν παῖδα, ἀπιὼν ἐκ τῆσδε τῆς χώρης ἀζήμιος, Μασσαγετέων τριτημορίδι τοῦ στρατοῦ καλυβείσας. εἰ δὲ μὴ τοῦτο σὺ ποιήσεις, ἥλιον ἐπόμνυμί σοι τὸν Μασσαγετέων δεσπότην, ἢ μέν σε ἐγὼ καὶ ἄπληστον ἐόντα, αἵματος χορέσω. Κῦρος μὲν νῦν, τὴν ἐπέων τοιούτων ἀνενδεκάδα τῶν, οὐδένα ἐποιέετο λόγον. ὁ δὲ τῆς βασιλείης Τομύριδος παῖς Σπαργαπίσης, ὡς μιν ὁ τε οἶνος ἀπῆκε, καὶ ἔμαθε ἐν οἵοισι κακοῖσι δεδεκὼς Κύρου ἐκ τῶν δεσμῶν λυθῆναι, ἔτυχε ὡς οἱ ἐλύθη τε παχέα, καὶ τὰς χεῖρας ἐκλύσασε, διεργάζετο ἑωυτόν. καὶ δὴ καὶ μιν ἔθηκε τοιούτῳ τελευτῇ. Τομύρις δὲ, ὡς ὁ Κῦρος οὐκ ἐπῄκουσε, συλλέξασα πᾶσαν τὴν ἑωυτῆς δύναμιν, συνέβαλε Κύρῳ. ταύτην τὴν μάχην, ὅσαι δὴ βαρβάρων ἀνδρῶν μάχαι ἐγένοντο, κρίνω ἰσχυροτάτην γενέσθαι, καὶ δὴ καὶ πυνθάνομαι οὕτω ταύτην γενομένην. πρῶτα μὲν γὰρ λέγεται ἀπὸ σταδίων ἑξακοσίων ἀπ' ἀλλήλων ἑξελθόντας, ἐς σφηλὰς ἐξιέναι. μετὰ δὲ, ὡς σφι τὰ βέλεα ἐξελελόχευτο, συμπεσόντας τῇσι ἀκμῇσί τε καὶ τοῖσι ἐγχειριδίοισι συνέχεσθαι. χρόνον τε δὴ ὀκτὼ συνεστάναι μαχόμενοι, καὶ οὐδετέρους ἐθέλειν φεύγειν· τέλος δὲ, οἱ Μασσαγέται κατιεσενέκατε, ἢ τε δὴ πολλὴ τοῦ Περσικοῦ στρατιὴ αὐτοῦ τοῦ Κύρου νέκυν. ὡς δὲ ὕρεε, ἐνάπτει αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν ἐς ἀσκὸν. λυμαινομένη δὲ τῶν νεκρῶν, ἐπέλεγε τάδε, Σὺ μὲν ἐμοῦ ζώσης τε καὶ νικώσης ἐς μάχην,

¶ Cyrus autem Araxe traiecto progressus vnius diei iter, quæ Crœsus admonuerat exequitur: relictaq; illic imbelli parte copiarum, mox cum expedita manu ad Araxem reuertitur. Hos itaq; relictos ex Cyri exercitu aggrediens tertia Massagetani exercitus pars, sese defensantes interimit. Eadem, conspecto epularum apparatu, post aduersariorum cædem, ad epulandum discumbit: refertaque cibo ac vino soporatur. Persæ superuenientes horum multos occidunt, multoq; plures viuos capiunt, cũ alios, tum vero ducem eorum, reginæ Tomyridis filiũ, cui nomen erat SPARGAPISES. Tomyris, cognito exercitus ac filii sui casu, misso ad Cyrum caduceatore, ita inquit, Inexplebilis cruore Cyre ne spiritus tollas ex hoc quod actum est. Si fructu vitino, quo ipsi distẽti adeo desipitis vt descendente in corpus vino improba à vobis verba fundantur, si tali veneno filium meum vicisti, dolo, non prœlio, es superior. Quare meum admitte consilium, bene tibi cõsulentis: Abi, reddito mihi filio, ex hac regione, ferens impune quod tertiam Massagetarum partem profligasti. Quæ nisi feceris, per Solem iuro Massagetarum dominum, fore vt ego te, etsi insatiabilem cruoris, tamen satiem. Hæc verba ad se perlata Cyrus pro nihilo habuit. Filius reginæ Tomyridis Spargapises, vbi à vino relaxatus didicit [2] se in malo esse, exorauit à Cyro vt vinculis solueretur. Statimque quum solutus est ac manuum compos effectus, seipsum interemit: atq; hic quidem talem obiit mortem. ¶ Tomyris autem, quum Cyrus ipsi non auscultaret, contractis suis copiis ita conflixit cum Cyro, vt hanc pugnã ex omnibus quæ inter barbaros extiterunt, acerrimam censeam extitisse. Eam autem ita gestam fuisse accipio: Primum vtrosque spatio inter se distantes, sagittas misisse: deinde sagittis absumptis concurrentes, lanceis pugionibusq; [2] fuisse cõsertos: ac diu pugnantes perstitisse, neutris fugere volentibus: ad extremũ Massagetas superiores extitisse: ibiq; cum permagnam exercitus Persici partem tum vero Cyrum ipsum occubuisse, quum vnũ de triginta omnino regnasset annos. Cuius cadauer inter cęsorum Persarũ stragem Tomyris perquisitum quũ inuenisset, caput in vtrem dimisit quem humano cruore cõpleuerat: mortuoq; insultans inquit, Tu quidem meũ viuentis & in pugna victricis

CCXI CCXII CCXIII CCXIV

1 In quod malum incidisset. *Vel, Quantum malum sibi accidisset.* 2 Manus conseruisse.

filium

filium perdidisti dolo captum: at ego te (prout interminata sum) cruore saturabo. Hæc de Cyri vitæ exitu: de quo quũ multa referantur, is qui mihi maxime verisimilis videtur à me commemoratus est. CCXV ¶ Massagetæ & amictum gerunt & victum habent Scythico similem. Ex equis prœliantur,[1] & pedibus. vtroque enim genere valent. Sagittarii item sunt atque hastati, sagares,[2] *hoc est pugiones*, è more gestantes: in omnibus auro vtentes & ære. Vtuntur nanq; ære in omnibus quæ ad hastas, ad pharetras, ad sagares pertinent: auro autem in cunctis quę ad capitis, ad balteorum, ad axillarum ornamentum spectant. Equorum itidẽ pectoribus æreos thoraces circumdant. [3] Circa frenum, frenaque & phaleras, aurum adhibent: ferro atq; argento nihil prorsus vtentes: nam quum in eorum regione immensa sit auri atque æris copia, ferri tamen atque argenti nihil est. CCXVI Moribus his vtuntur: Singuli quidem vxorem ducunt, sed ea communiter vtuntur. Nam quod Græci memorant facere Scythas, id non Scythæ faciunt, sed Massagetæ. siquidem vir Massageta quoties cupidine capitur mulieris, suspensa ad plaustrum pharetra, sine pudore concumbit. Terminus vitæ nullus eis propositus est: sed vbi quis admodum senuit, conuenientes propinqui eum immolant, & cum eo aliquot pecudes: quarum carnibus, pro epulo, vbi coxerunt, vescuntur. quod genus obitus apud eos beatissimum habetur. Languore extinctos non edunt, sed terra operiunt, loco damni putantes quod ad immolationem non peruenerint. Nihil omnino serunt: sed pecoribus victitant, piscatuque, quem eis abunde Araxes fluuius suppeditat: lac autem potitant. Ex diis vnum Solem venerantur, cui equos immolant. [4] Hic autem eis mos sacrificandi, vt deorum perniciissimo è quadrupedibus omnibus perniciissimum mactent.

ἀπώλεσας παῖδα Ⓦ ἐμόν, ἑλὼν δόλῳ. σὲ δὴ ἐγώ, κατάσφηξα, αἵματος χορέσω. τὰ μὲν δὴ κῦρ τὸν Κύρου τελευτὴν τοῦ βίου, πολλῶν λόγων λεγομένων, ὧδέ μοι ὁ πιθανώτατος εἴρηται. Μασσαγέται δὲ ἐσθῆτά τε ὁμοίην τῇ Σκυθικῇ φορέουσι, καὶ βίοτον διαιτῶνται ὅμοιον. ἵπποισι δὲ εἰσὶ καὶ ἀνίπποισι ἀμφοτέρων δὲ μετέχουσι. καὶ τοξόται τε καὶ αἰχμοφόροι, σαγάρις νομίζοντες ἔχειν. χρυσῷ δὲ καὶ χαλκῷ τὰ πάντα χρέωνται. ὅσα μὲν γὰρ ἐς αἰχμὰς καὶ ἀρβύλας καὶ σαγάρις, χαλκῷ τὰ πάντα χρέωνται· ὅσα δὲ περὶ κεφαλὴν, ζωστῆρας καὶ μασχαλιστῆρας, χρυσῷ κοσμέονται. ὡς δὲ αὐτως τῶν ἵππων τὰ μὲν περὶ τὰ στέρνα, χαλκέους θωρηκας περιβάλλουσι· τὰ δὲ περὶ τὸν χαλινὸν καὶ τόμια καὶ φάλαρα, χρυσῷ. σιδήρῳ δὲ οὐδὲ ἀργύρῳ χρέωνται οὐδέν· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ σφίσι ἔστι ἐν τῇ χώρῃ· ὁ δὲ χαλκὸς καὶ ὁ χρυσὸς, ἄπορος. Νόμοισι δὲ χρέωνται τοιοῖσδε· γυναῖκα μὲν γαμέει ἕκαστος, ταύτῃσι δὲ ὁκοτὲ χρηναὶ χρέωνται. ὁ δὲ Σκύθας φασὶ Ἕλληνες ποιέειν, ὁ δὲ Σκύθαι εἰσὶ Ⓐ ποιέοντες, ἀλλὰ Μασσαγέτης· ἢν γὰρ ὁπόθυμήσῃ γυναικὸς Μασσαγέτης ἀνὴρ, Ⓦ φαρετρεῶνα ἀποκρεμάσας πρὸ τῆς ἁμάξης, μίσγεται ἀδεῶς. ἔρως δὲ ἡλικίης σφι προκέηται ἄλλος μὲν οὐδεὶς, ἐπεὰν δὲ γέρων γένηται κάρτα, Ⓐ προσπίπτοντες Ⓐ πάντες συνελθόντες θύουσι μιν, καὶ ἅμα πρόβατα ἅμα αὐτῷ ἑψήσαντες δαῖτα κρέα, κατευωχέονται. τοῦτο μὲν τὰ ὀλβιώτατα σφι νενόμισται. Ⓦ ὁ νόσῳ τελευτήσαντα μὲν κάρτα καὶ ἐπιτήδεα κατίστασι. οὐκ ἐσιτέονται, ἀλλὰ γῆ κρύπτουσι, συμφορὴν ποιεύμενοι ὅτι οὐκ ἵκετο ἐς τὸ τυθῆναι. ἀπείρεσι δὲ οὐδένα, ἀλλ' ἀπὸ κτηνέων ζώουσι καὶ ἰχθύων· οἱ δὲ, ἄφθονοί σφι ἐκ τοῦ Ἀράξεω ποταμοῦ παραγίνονται. χαλακὸν πόται δὲ εἰσι. θεῶν δὲ μούνων ἥλιον σέβονται, τῷ θύσι ἵππους· νόμος δὲ ἔστι τοιόσδε· τῶν θεῶν τῷ τάχιστῳ, πάντων τῶν θνητῶν τὸ τάχιστον δοτέονται.

1 Et absque equis. *Gall. Ils combatent à pied & à cheual.* 2 *Alij sagarim securim genus esse putant, & ipsemet Valla sic alibi vertit.* 3 Circum habenas *fr.* 4 Est autem institutum hoc sacrificium, vt deorum perniciissimo omnium mortalium perniciissimum mactent. *Sed Valla aliunde legit pro Omn.*

56 ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΤΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΔΕΥΤΕΡΑ, ἐπιχωρίως ΕΥΤΕΡΠΗ.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER secundus, qui inscribitur EVTERPE.

ΤΕΛΕΥΤΗΣΑΝΤΟΣ δὲ Κύρου παρέλαβε τὴν βασιληίην Καμβύσης, Κύρου ἐὼν παῖς καὶ Κασσανδάνης τῆς Φαρνάσπεω θυγατρός. τῆς προαποθανούσης, Κῦρος αὐτός τε πένθος μέγα ἐποιήσατο, καὶ τοῖσι ἄλλοισι προσεῖπε πᾶσι τῶν ἦρχε, μέγα πένθος ποιέεσθαι. ταύτης δὴ τῆς γυναικὸς ἐὼν παῖς καὶ Κύρου Καμβύσης, Ἴωνας μὲν καὶ Αἰολέας ὡς δούλους πατρωίους ἐόντας ἐνόμιζε· ἐπὶ δὲ Αἴγυπτον ἐποιέετο στρατηλασίην, ἄλλους τε προσλαβὼν τῶν ἦρχε, καὶ δὴ καὶ Ἕλληνας, τοὺς ἐπικρατέοντες.

Οἱ δὲ Αἰγύπτιοι, πρὶν μὲν ἢ Ψαμμήτιχον σφέων βασιλεῦσαι, ἐνόμιζον ἑωυτοὺς πρώτους γενέσθαι πάντων ἀνθρώπων. ἐπεὶ δὲ Ψαμμήτιχος βασιλεύσας, ἠθέλησε εἰδέναι οἵ τινες γενοίατο πρῶτοι, ἀπὸ τούτου νομίζουσι Φρύγας προτέρους γενέσθαι ἑωυτῶν, τοὺς δὲ ἄλλων, ἑωυτούς. Ψαμμήτιχος γὰρ ὡς οὐκ ἐδύνατο πυνθανόμενος πρόσω οὐδένα τούτου ἀνευρεῖν οἱ γενοίατο πρῶτοι ἀνθρώπων, ἐπιτεχνᾶται τοιόνδε· παιδία δύο νεογνὰ ἀνθρώπων τῶν ἐπιτυχόντων δίδοῖ ποιμένι τρέφειν ἐς τὰ ποίμνια τρόπῳ τοιῷδε· ἐντειλάμενος μηδένα αὐτῶν μηδεμίαν φωνὴν ἱέναι, ἐν σταγόνι δὲ ἐρήμῃ ἐᾶν ἑωυτῶν κεῖσθαι αὐτά, καὶ τὴν ὥρην ἐπαγινέειν σφίσι αἶγας. τελησάσας δὲ τὰς γάλακτος, πάντα ταῦτα ποιέειν. ταῦτα δὴ ἐποιέετο καὶ ἐνετέλλετο ὁ Ψαμμήτιχος, θέλων ἀκοῦσαι τὴν παιδίων, ἀπαλαχθέντων τῶν ἀσήμων κνυζημάτων, πρώτην φωνὴν ῥῆξουσι τρέφοντα. καὶ ἐγένετο. ὡς γὰρ διέτης χρόνος ἐγεγόνεε, ταῦτα τὸν ποιμένα τρέφοντα, ἀνοίξαντά τε τὴν θύρην, καὶ εἰσιόντα, τὰ παιδία ἀμφότερα προσπίπτοντα, βέκκος ἐφώνεον, ὀρέγοντα τὰς χεῖρας.

YRO vita functo, regnum suscepit CAMBYSES, eius & Cassandanæ Pharnaspo genitæ filius: quam ante virum defunctam Cyrus ingenti luctu & ipse prosequutus est, & ceteris quibus imperabat, eam ingenti luctu prosequi præcepit. His parentibus ortus [1] Cambyses, quum Iones & Æoles pro hereditariis suis seruis haberet, aduersus Ægyptios fecit expeditionem, cõparato cum ex aliis tũ vero è Græcis quibus dominabatur, exercitu. ¶ Ægyptii autẽ, priusquam apud eos regnaret PSAMMETICHVS, omnium hominum se primos extitisse arbitrabantur, verum Psammeticho regnũ adepto, quũ incessisset cupido noscendi quinã primi hominũ extitissent, ex eo tempore putauerunt Phrygas quã se priores extitisse, se vero quam ceteros. Enimuero Psammetichus, quum sciscitando quinam primi hominum extitissent, [2] nullũ exitum inuenire posset, huiusmodi rem machinatur: Pueros duos ex humilibus parentibus recens natos, tradit pastori inter pecora educandos hunc in modum: iubẽs *videlicet* neminẽ coram eis vocem vllã edere, sed in deserta casa ambos seorsum collocari, [3] eisdemque in tempore capras adduci: vbi autẽ lacte expleti forent, alia administrari. Hæc ideo faciebat iubebatque [4] Psammetichus, quod quæ vox prima ex his pueris erumperet, vbi inarticulate vagire desissent, audire cuperet: prout & contigit. Nam bimatus exacto tempore, pastori qui hæc administrabat, aperienti ianuam atque intranti, ambo infantes porrectis manibus occurrentes, beccos clamabant.

---

1 Cambyses, Iones quidem & Æoles pro paternis seruis habebat, sed aduersus Ægypt. *Sonabit autem* paternis *à patre relictis.* 2 Nullam rationem inire posset. 3 Eisdemque certis temporibus capr. 4 *Valla ita venerat,* Iubebatq; Psammet. quòd cuperet ex pueris, vbi inarticulate vagire desisterent, audire: *legens ἰὼ πνα φωνὼ pro ἰὼ πνα φωνὴ.*

Quod pri-

Quod primo audiens pastor obticuit: quum verò crebrius adeunti & obseruanti idem verbum frequentaretur, ita demum re domino indicata, iussus ab eo, pueros attulit exhibuitque. Quos quũ & ipse Psammetichus audisset, percontabatur quinam homines beccos quippiam appellarent. Hæc percontans comperit Phrygas sic panem appellare. [1] Tali negotio argumentati, Phrygas se priores extitisse Ægyptii concesserunt.

III Quod ita actũ esse equidem ex sacerdotibus Vulcani, qui sunt Memphi, audiebam. Græci tamen cũ alia multa inepta memorant, tum vero Psammetichum pueros educandos curasse apud mulieres quarum linguas præcidisset. Hactenus de puerorum educatione referebãt. Alia quoque apud Memphim audiui ex Vulcani sacerdotibus, cum quibus in colloquium veni. Quinetiam harum ipsarum rerũ gratia & Thebas & Heliopolin, *id est Solis vrbem*, me contuli, animo cognoscendi nunquid consentanea dicturi essent iis quæ Memphi dicerentur. Nam Heliopolitani feruntur Ægyptiorum esse solertissimi. [2] Atque ex iis narrationibus, quę ad rem diuinam pertinentia audiui, ea non libenter enunciauerim, nisi ipsorum tãtummodo nomina, existimans omnes homines idem sentire de his quorum quicquid cõmemorabo, id oratione coactus commemorabo.

IV [3] ¶ Qvæ autem humanarum rerum sunt, hæc ita referebant inter se constare: Omnium hominũ primos Ægyptios annũ compertisse, [4] distinguentes eum in duodecim temporũ menses. Et hæc comperisse ex astris: qui eo prudentius (vt mihi videtur) [5] hoc agunt quam Græci: quod Græci quidem tertio quoq; anno intercalarẽ mensem introducunt, temporũ gratia: Ægyptii vero numero tricenorum dierum, quibus duodecim menses taxant, adiiciũt quotannis quinos dies. vnde eis ratio circuli temporum constat eôdem redeuntis. Ægyptios quoque primos, duodecim deorum cognomina in vsu habuisse, & ab illis Græcos fuisse mutuatos. Itẽ primos diis & aras & simulacra & delubra statuisse: quinetiam animalia in saxis sculpsisse: [6] quarum rerum pleraque ita effecta opere demonstrabant. Prætera primum mortalium regnasse Menem,

Τὰ μὲν δὴ πρῶτα ἀκούσας, ἔσυρε ἐπὶ τοῦ ποιμένος· ὡς δὲ πολλάκι φοιτέοντι καὶ ἐπιμελουμένῳ πολλὸν ἐπὶ τοῦτο ὁ ἔπος, οὕτω δὴ σημήνας τῷ δεσπότῃ, ἦγαγε τὰ παιδία κελεύσαντος ἐς ὄψιν τὴν ἐκείνου. ἀκούσας δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ψαμμήτιχος, ἐπυνθάνετο οἵτινες ἀνθρώπων βέκκος λέγουσι· τοῦτο δὲ, ἔμαθε Φρύγας καλέοντας ἄρτον. οὕτω σπεχώρησαν Αἰγύπτιοι, καὶ τοιούτῳ σταθμησάμενοι πρήγματι, τοὺς Φρύγας πρεσβυτέρους εἶναι ἑωυτῶν. Ὧδε μὲν ἐπύθοντο τῶν ἱρέων τοῦ Ἡφαίστου ἐν Μέμφι ἔχουσι. Ἕλλησι δὲ λέγεται ἄλλα τε μάταια πολλὰ, καὶ ὡς γυναικῶν τὰς γλώσσας ὁ Ψαμμήτιχος ἐκτάμοι, τοιῷδε διάφορα οὕτως ἐποιήσατο τῶν παιδίων τῶνδε παρεουσέων τῇσι γυναιξί. Ταῦτα μὲν δὴ τοῦ ξυλίνου τῶν παιδίων τοσαῦτα ἔλεγον. ἔχουσι δὲ καὶ ἄλλα ἐν Μέμφι, ἐλθὼν ἐς λόγους τοῖσι ἱρεῦσι τοῦ Ἡφαίστου· καὶ δὴ καὶ ἐς Θήβας τε καὶ ἐς Ἡλιούπολιν αὐτέων εἵνεκεν ἐτράπομην, ἐθέλων εἰδέναι εἰ συμβήσονται τοῖσι λόγοισι τοῖσι ἐν Μέμφι. ἡ γὰρ Ἡλιουπολίτικη λέγεται Αἰγυπτίων εἶναι λογιωτάτη. Τὰ μὲν νυν θεῖα τῶν ἀπηγημάτων οἷα ἔχουσι, οὐκ ἐθέλω προθύμως ἐκτίθεσθαι ἔξω ἢ τὰ οὐνόματα αὐτέων μούνων· νομίζων πάντας ἀνθρώπους ἴσον περὶ αὐτῶν ἐπίστασθαι. Τὰ δ' ἂν ἐπιμνησθῶ αὐτῶν, ἐπὶ τοῦτο τοῦ λόγου ἀναγκαζόμενος ἐπιμνησθήσομαι. Οἷα δὲ ἀνθρωπήια πρήγματα, ὧδε ἔλεγον ὁμολογέοντες σφίσι· πρώτους Αἰγυπτίους ἀνθρώπων ἁπάντων ἐξευρεῖν τὸν ἐνιαυτὸν, δυώδεκα μέρεα δασαμένους τῶν ὡρέων ἐς αὐτόν. Ταῦτα δὲ ἐξευρεῖν ἐκ τῶν ἀστέρων ἔλεγον. ἀγρίοισι δὲ τοσῶδε σοφώτεροι Ἑλλήνων (ὡς ἐμοὶ δοκέει) ὅσῳ Ἕλληνες μὲν διὰ τρίτου ἔτεος ἐμβόλιμον ἐπεμβάλλοντες, τῶν ὡρέων εἵνεκεν· Αἰγύπτιοι δὲ τριηκοντημέρους ἀγόντες τοὺς δυώδεκα μηνας, ἐπάγουσι ἀνὰ πᾶν ἔτος πέντε ἡμέρας παρέξ τὸν ἀριθμόν. καὶ σφι ὁ κύκλος τῶν ὡρέων ἐς τὠυτὸ τελείων, περιγίνεται. δυώδεκά τε θεῶν ἐπωνυμίας ἔλεγον πρώτους Αἰγυπτίους νομίσαι, καὶ Ἕλληνας παρὰ σφέων ἀναλαβεῖν. βωμούς τε καὶ ἀγάλματα καὶ νηοὺς θεοῖσι ἀπονεῖμαι σφέας πρώτους, καὶ ζῶα ἐν λίθοισι ἐγλύψαι. Τουτέων μὲν νυν τὰ πλέω ἔργῳ ἐδήλωσαν οὕτω γεγόμενα. Βασιλεῦσαι δὲ πρώτον ἀνθρώπων ἔλεγον Μῆνα.

ἔπι

1 Ex hac re coniecturam facientes, Phr. *Vel*, Quum hanc rem examinassent. 2 Verum quæ mihi ad deos pertinentia narrarunt, ea scriptis mandare non libet, præterillorum nomina: quod idem de illis omnes homines scire existimem. Quæ autem præterea de his commem. 3 Quæ autem ad res humanas spectant, hæc ita communi consensu referebant. Omn. 4 Atq; illi duodecim tempora distribuisse. Et hæc comp. 5 Annuum spatium exigunt ita distinctum. 6 Quæ ita se habuisse re ipsa comprobant magna ex parte. Præt.

56 ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΤΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΔΕΥΤΕΡΑ, ὑπηχαφομένη ΕΥΤΕΡΠΗ.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER secundus, qui inscribitur EVTERPE.

ΤΕΛΕΥΤΗΣΑΝΤΟΣ δὲ Κύρου, παρέλαβε τὴν βασιληίην Καμβύσης, Κύρου ἐὼν παῖς ἐκ Καασσανδάνης τῆς Φαρνάσπεω θυγατρός. τῆς προαποθανούσης, Κῦρος αὐτός τε πένθος μέγα ἐποιήσατο, καὶ τοῖσι ἄλλοισι προεῖπε πᾶσι τῶν ἦρχε, μέγα πένθος πενθέεσθαι. ταύτης ὦν τῆς γυναικὸς ἐὼν παῖς καὶ Κύρου Καμβύσης, Ἴωνας μὲν καὶ Αἰολέας ὡς δούλους πατρωίους ἑωυτοῦ νομίζων· ἐπὶ δὲ Αἴγυπτον ἐποιέετο στρατηλασίην, ἄλλους τε παραλαβὼν τῶν ἦρχε, καὶ δὴ καὶ Ἕλληνας, τοὺς ἐπεστρατεύετο. Οἱ δὲ Αἰγύπτιοι, πρὶν μὲν ἢ Ψαμμήτιχον σφέων βασιλεῦσαι, ὑπόμιζον ἑωυτοὺς πρώτους γενέσθαι πάντων ἀνθρώπων. ἐπεὶ δὲ Ψαμμήτιχος βασιλεύσας, ἠθέλησε εἰδέναι οἵ τινες γεγοιάτο πρῶτοι, ἀπὸ τούτου νομίζουσι Φρύγας πρότερους γενέσθαι ἑωυτῶν, τοὺς δὲ ἄλλους, ἑωυτούς. Ψαμμήτιχος γὰρ ὡς οὐκ ἐδυνάστο πυνθανόμενος πρόσθεν οὐδένα τούτου αὐτοῦρεῖν οἱ γεγοιάτο πρῶτοι ἀνθρώπων, ὑπετεχνάτο τοιόνδε· παιδία δύο νεογνὰ ἀνθρώπων τῶν ὑπιτυχόντων διδοῖ ποιμένι τρέφειν ἐς τὰ πρόβατα ἐφιεὶς τοιῶνδε· ἐντειλάμενος μηδένα αὐτίον αὐτέων μηδεμίαν φωνὴν ἱέναι, ἐν αὐλῇ δὲ ἐρήμῃ ἑωυτοῦ κεῖσθαι αὐτά, καὶ τὴν ὥρην ἐπαγινέειν σφίσι αἶγας. πλησάμενα δὲ τοῦ γάλακτος, πάντα ἄλλα ποιήσασθαι. ταῦτα δὴ ἐποίεε καὶ ἐνετέλλετο ὁ Ψαμμήτιχος, θέλων ἀκοῦσαι τὴν παιδίων, ἀπαλαγθέντων τῶν ἀσήμων κνυζημάτων, πρώτην φωνὴν ῥήξουσι τερπτήν. τὰ δὴ ὧν καὶ ἐγένετο. ὡς γὰρ δίετης χρόνος ἐγεγόνεε, ταῦτα τὸν ποιμένα ποιεῦντα, ἀνοίξαντί τε τὴν θύρην, καὶ εἰσιόντι, τὰ παιδία ἀμφότερα προσπίπτοντα, βέκκος ἐφώνεον, ὀρέξαντα τὰς χεῖρας.

YROVS vita functo, regnum suscepit CAMBYSES, eius & Cassandanæ Pharnaspo genitæ filius: quam ante virum defunctam Cyrus ingenti luctu & ipse prosequutus est, & ceteris quibus imperabat, eam ingenti luctu prosequi præcepit. His parentibus ortus [1] Cambyses, quum Ionas & Æoles pro hereditariis suis seruis haberet, aduersus Ægyptios fecit expeditionem, cõparato cum ex aliis tũ vero è Græcis quibus dominabatur, exercitu. ¶ Ægyptii autẽ, priusquam apud eos regnaret PSAMMETICHVS, omnium hominum se primos extitisse arbitrabantur, verum Psammeticho regnũ adepto, quũ incessisset cupido noscendi quinã primi hominũ extitissent, ex eo tempore putauerunt Phrygas quã se priores extitisse, se vero quam ceteros. Enimuero Psammetichus, quum sciscitando quinam primi hominum extitissent, [2] nullũ exitum inuenire posset, huiusmodi rem machinatur: Pueros duos ex humilibus parentibus recens natos, tradit pastori inter pecora educandos hunc in modum: iubẽs *videlicet* neminẽ coram eis vocem vllã edere, sed in deserta casa ambos seorsum collocari, [3] eisdemque in tempore capras adduci: vbi autẽ lacte expleti forent, alia administrari. Hæc ideo faciebat iubebatque [4] Psammetichus, quod quæ vox prima ex his pueris erumperet, vbi inarticulate vagire desissent, audire cuperet: prout & contigit. Nam bimatus exacto tempore, pastori qui hæc administrabat, aperienti ianuam atque intranti, ambo infantes porrectis manibus occurrentes, beccos clamabant.

---

1 Cambyses, Ionas quidem & Æoles pro paternis seruis habebat, sed aduersus Ægypt. *Sonabit autem* paternis *à patre relictis.* 2 Nullam rationem inire posset. 3 Eisdemque certis temporibus capr. 4 *Valla ita venerat,* Iubebatq; Psammet. quòd cuperet ex pueris, vbi inarticulate vagire desisterent, audire: *legens* λὼ πτα φωνὼ *pro* λῶπτα φωνὴν.

Quod pri-

Quod primo audiens pastor obticuit: quum verò crebrius adeunti & obseruanti idem verbum frequentaretur, ita demum re domino indicata, iussus ab eo, pueros attulit exhibuitque. Quos quũ & ipse Psammetichus audisset, percontabatur quinam homines beccos quippiam appellarent. Hæc percontans comperit Phrygas sic panem appellare. [1] Tali negotio argumentati, Phrygas se priores extitisse Ægyptii concesserunt.

III Quod ita actũ esse equidem ex sacerdotibus Vulcani, qui sunt Memphi, audiebam. Græci tamen cũ alia multa inepta memorant, tum vero Psammetichum pueros educandos curasse apud mulieres quarum linguas præcidisset. Hactenus de puerorum educatione referebãt. Alia quoque apud Memphim audiui ex Vulcani sacerdotibus, cum quibus in colloquium veni. Quinetiam harum ipsarum rerũ gratia & Thebas & Heliopolin, *id est Solis vrbem*, me contuli, animo cognoscendi nunquid consentanea dicturi essent iis quæ Memphi dicerentur. Nam Heliopolitani feruntur Ægyptiorum esse solertissimi. [2] Atque ex iis narrationibus, quę ad rem diuinam pertinentia audiui, ea non libenter enunciauerim, nisi ipsorum tãtummodo nomina, existimans omnes homines idem sentire de his, quorum quicquid cõmemorabo, id oratione coactus commemorabo. [3] ¶ Qvæ autem humanarum rerum sunt, hæc ita referebant inter se constare: Omnium hominũ primos Ægyptios annũ comperisse, [4] distinguentes eum in duodecim temporũ menses. Et hæc comperisse ex astris: qui eò prudentius (vt mihi videtur) [5] hoc agunt quam Græci: quod Græci quidem tertio quoq; anno intercalarẽ mensem introducunt, temporũ gratia: Ægyptii vero numero tricenorum dierum, quibus duodecim menses taxant, adiiciũt quotannis quinos dies. vnde eis ratio circuli temporum constat eôdem redeuntis. Ægyptios quoque primos, duodecim deorum cognomina in vsu habuisse, & ab illis Græcos fuisse mutuatos. Itẽ primos diis & aras & simulacra & delubra statuisse: quinetiam animalia in saxis sculpsisse: [6] quarum rerum pleraque ita effecta opere demonstrabant. Prætérea primum mortalium regnasse Menem,

τὰ μὲν δὴ πρῶτα ἀκούσας, ἤσυχος ἐὼν ὁ ποιμὴν ὡς δὲ πολλάκι φοιτέοντι καὶ ἐπιμελουμένῳ πολλὸν ἐὼν τοῦτο τὸ ἔπος, οὕτω δὴ σημήνας τῷ δεσπότῃ, ἦγε τὰ παιδία κελεύσαντος ἐς ὄψιν τὴν ἐκείνου. ἀκούσας δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ψαμμήτιχος, ἐπυνθάνετο οἵτινες ἀνθρώπων βέκκος καλέουσι. πυνθανόμενος δὲ, ἐπύσκε Φρύγας καλέοντας τὸν ἄρτον. οὕτω συνεχώρησαν Αἰγύπτιοι, καὶ τοιούτῳ σταθμησάμενοι πρήγματι, τοὺς Φρύγας πρεσβυτέρους εἶναι ἐωυτῶν. Ὧδε μὲν ἐμέθομεν τῶν ἱρέων τοῦ Ἡφαίστου ἐν Μέμφι ἤκουον. Ἑλλήνων δὲ λέγεται μάταια πολλά, καὶ ὡς γυναικῶν τὰς γλώσσας ὁ Ψαμμήτιχος ἐκτάμοι, τῷ δὲ αὐτῷ οὕτως ἐποιήσαντο τῶν παιδίων τῶνδε παρὰ ταύτῃσι τῇσι γυναιξί. Χρόνῳ μὲν δὴ τῷ ὕστερον τῶν παιδίων τοσαῦτα ἔλεγον. ἤκουσα δὲ καὶ ἄλλα ἐν Μέμφι, ἐλθὼν ἐς λόγους τοῖσι ἱρεῦσι τοῦ Ἡφαίστου· καὶ δὴ καὶ ἐς Θήβας τε καὶ ἐς Ἡλιούπολιν αὐτέων εἵνεκεν ἐτεραπόμην, ἐθέλων εἰδέναι εἰ συμβήσονται τοῖσι λόγοισι τοῖσι ἐν Μέμφι. οἱ γὰρ Ἡλιουπολῖται λέγονται Αἰγυπτίων εἶναι λογιμώτατοι. τὰ μὲν νυν θεῖα τῶν ἀπηγημάτων οἷα ἤκουον, οὐκ εἰμὶ προθυμος ἐξηγέεσθαι ἐξὼν, ἢ τὰ οὐνόματα αὐτέων μοῦνον· νομίζων πάντας ἀνθρώπους ἴσον τοῦτο περὶ αὐτῶν ἐπίστασθαι. τὰ δ' ἂν ἐπιμνησθῶ αὐτῶν, ἐπὶ τοῦτο τοῦ λόγου ἀναγκαζόμενος ἐπιμνησθήσομαι. Ὅσα δὲ ἀνθρωπήια πρήγματα, ὧδε ἔλεγον ὁμολογέοντες σφίσι πρώτους Αἰγυπτίους ἀνθρώπων ἁπάντων ἐξευρεῖν τὸν ἐνιαυτὸν, δυώδεκα μέρεα δασαμένους τῶν ὡρέων ἐς αὐτόν. ταῦτα δὲ ἐξευρεῖν ἐκ τῶν ἀστέρων ἔλεγον. ἀρτιώτερον δὲ τοσῷδε σοφώτερον Ἑλλήνων (ὡς ἐμοὶ δοκέει) ὅσῳ Ἕλληνες μὲν διὰ τρίτου ἔτεος ἐμβόλιμον ἐπεμβάλλοντες, τῶν ὡρέων εἵνεκεν· Αἰγύπτιοι δὲ τριηκοντημέρους ἀρτιτες τοὺς δυώδεκα μηνῶς, ἐπάγουσι ἀνὰ πᾶν ἔτος πέντε ἡμέρας παρέξ τὸν ἀριθμόν. καὶ σφι ὁ κύκλος τῶν ὡρέων ἐς τὠυτὸ περιίων, περιγίνεται. δυώδεκά τε θεῶν ἐπωνυμίας ἔλεγον πρώτους Αἰγυπτίους νομίσαι, καὶ Ἕλληνας παρὰ σφέων ἀναλαβεῖν. βωμούς τε καὶ ἀγάλματα καὶ νηοὺς θεοῖσι ἀπονείμαι σφέας πρώτους, καὶ ζῶα ἐν λίθοισι ἐγλύψαι. τουτέων μὲν νυν τὰ πλέω ἔργῳ ἐδήλωσαν οὕτω γιγόμενα. βασιλεῦσαι δὲ πρώτον ἀνθρώπων ἔλεγον Μῆνα.

ὅτι

1 Ex hac re coniecturam facientes, Phr. *Vel*, Quum hanc rem examinassent. 2 Verum quæ mihi ad deos pertinentia narrarunt, ea scriptis mandare non libet, præter illorum nomina: quod idem de illis omnes homines scire existimem. Quæ autem prætérea de his commem. 3 Quæ autem ad res humanas spectant, hæc ita communi consensu referebant. Omn. 4 Atq; illi duodecim tempora distribuisse. Et hæc comp. 5 Annuum spatium exigunt ita distinctum. 6 Quæ ita se habuisse re ipsa comprobant magna ex parte. Præt.

ἐπὶ τοῦτο, πλὴν τῆς Θηβαϊκῆς νομοῦ, πᾶσαν Αἴγυπτον εἶναι ἕλος· καὶ αὐτῆς εἰ ὁδὸν ὑπερέχειν τῶν νεῶν ἑνερθε λίμνης τῆς Μυρίος ἐόντων· ἐς τὴν ἀπάντους ἀπὸ θαλάσσης ἑπτὰ ἡμερέων ὁδὸν ἀνὰ ποταμόν. Καὶ δή μοι ἐδόκεον λέγειν περὶ τῆς χώρης. δῆλα γὰρ δὴ καὶ μὴ προακούσαντι, ἰδόντι δὲ (ὅσις γε σωφρόνως ἔχει) ὅτι Αἴγυπτος, ἐς τὴν Ἕλληνες ναυτίλλονται, ἐστὶ Αἰγυπτίοισι ὀπίκτητός τε γῆ, καὶ δῶρον τοῦ ποταμοῦ καὶ τὰ κατύπερθε ἔτι τῆς λίμνης ταύτης, μέχρι τριῶν ἡμερέων πλόου, τῆς περὶ ἐκείνων οὐδὲν ἔτι τοιόνδε ἐλέγετο. Ἔστι δὲ ἕτερον τοιοῦτον. Αἰγύπτου γὰρ φύσις τῆς χώρης ὅδε τις ἐστὶ τοιήνδε. πρῶτα μὲν πρὸς πολέων ἐοῦσι, καὶ ἡμέρης δρόμον ἀπέχων ἀπὸ γῆς, κατεὶς καλαπείρητηρίῳ, πηλὸν τε ἀνοίσεις, καὶ ὦν ἔνδεκα ὀργυιὰς ἔσεαι. τοῦτο μὲν ὅτι τοσοῦτον δηλοῖ προχυσιν τῆς γῆς ἐοῦσαν. Αὐτῆς δὲ τῆς Αἰγύπτου ὅτι μήκος ὁ πρὸς θάλασσαν, ἑξήκοντα σχοῖνοι, καλὰ ἡμέες ἀφαιρεόμεθα εἰ Αἰγύπτου ἀπὸ τοῦ Γλινδητικοῦ κόλπου μέχρι Σερβωνίδος λίμνης. παρ' ἣν ὁ Κάσιον ὄρος τείνει. Τούτους ὦν ἑξήκοντα σχοίνους εἶσι· ὅσοι μὲν γὰρ γεωπειναί εἶσι αἰθεσπῶν, ὀργυιῇσι μετρέονται τὴν χώρην· ὅσοι δὲ ἤδη γεωπειναί, σταδίοισι. οἱ δὲ πολλὴν ἔχουσι, παρασάγῃσι· οἱ δὲ ἄφθονον λίην, σχοίνοισι. δύνανται δὲ οἱ μὲν παρασάγγης τεσσεράκοντα στάδια· ὁ δὲ σχοῖνος ἕκαστος, μέζων ἐὼν Αἰγύπτιον, ἑξήκοντα στάδια. οὕτω αἱ εἴκοσι Αἰγύπτου στάδιοι ἑξακόσιοι καὶ χίλιοι, ὁ παρὰ θάλασσαν. Ἐνθεῦτεν καὶ μέχρι Ἡλιουπόλιος ἐς τὴν μεσόγαιαν, ἐστὶ εὐρέα Αἴγυπτος, ἐοῦσα πᾶσα ἐπίπεδός τε καὶ ἀνυδρηλός, καὶ ἰλύς. ἔστι δὲ ὁδὸς ἐς τὴν Ἡλιούπολιν ἀπὸ θαλάσσης ἄνω ἰοῦσι, παραπλησίη τὸ μῆκος τῇ ἐξ Ἀθηναίων ὁδῷ τῇ ἀπὸ τῶν δυώδεκα θεῶν τοῦ βωμοῦ φερούσῃ ἐς τε Πίσαν καὶ ὅτι τὸν τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου. συμπεσεῖν τι ἀφαφέσθαι θέσι ὡς αἰ λογιζόμενος τῶν οὐδῶν τουτέων τὸ μὴ ἴσας εἶ, οὐ πλέον πεντεκαίδεκα σταδίων. ἡ μὲν γὰρ ἐς Πίσαν ἐξ Ἀθηνέων, καταδεῖ πεντεκαίδεκα σταδίων, ὡς μὴ εἶ πεντακοσίων καὶ χιλίων· ἡ δὲ ἐς Ἡλιούπολιν ἀπὸ θαλάσσης, πλεονάζει ἐς τὸν ἀριθμὸν τοῦτον. Ἀπὸ δὲ Ἡλιουπόλιος ἄνω ἰόντι, στεινή ἐστι Αἴγυπτος. τῇ μὲν γὰρ τῆς Ἀραβίης ὄρος παρατέταται, φέρον ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσαμβρίην τε καὶ νότον, αἰεὶ ἄνω τεῖνον ἐς τὴν Ἐρυθρὴν καλεομένην θάλασσαν.

ac sub eo omnem Ægyptum, præter Thebaicam prouinciam, paluſtrem fuiſſe: ex eaq; nihil eorum quæ nunc ſunt ſupra ſtagnum Myrios, extitiſſe: in quod ſtagnum à Mari per flumen ſeptem diebus nauigatur. Atq; de regione bene mihi dicere videbantur. manifeſtum enim eſt ei qui, ſi antea non audierit, tamẽ inſpexerit, (modo ſit ſolertia præditus) Ægyptum in quam Græci nauigãt, acceſſionem eſſe terræ, ac fluminis donum: quinetiam loca quæ ſupra ſtagnũ hoc ſunt, ad trium vſque dierum nauigationem. De qua non iam tale quicquã commemorabant. Eſt autem & aliud tale: Ægyptiacæ regionis huiuſcemodi natura eſt: Iam primum quum Ægyptũ verſus in alto curſum tenens, abes procul ab ea adhuc diurnæ nauigationis ſpatio, [1] patieris ſenſum cæni, etiam in aqua vndecim altæ [2] paſſus: quę res declarat eatenus eſſe humũ aggeſtam. Ipſius autem Ægypti longitudo ſecundum mare, ſexaginta eſt ſchœnorum, *id eſt funiculorum*: quemadmodum nos Ægyptum diſtinguimus à ſinu Plinthinete, *id eſt lateritio*, vſq; ad ſtagnum Selbonidis: ad quod mons Caſſius vſq; pertingit. Itaque ab hac parte ſexaginta ſchœni ſunt. Et enim qui modicum terræ poſſident, metiuntur illã [3] paſſibus: qui minus inopes terrę ſunt, metiuntur ſtadiis: qui multũ poſſident, paraſangis: qui plurimum, ſchœnis. Conſtat autẽ paraſanga tricenis, ſchœnus, (qui menſura eſt Ægyptiaca) ſexagenis ſtadiis. Ita erat Ægyptus ſecundũ mare ſtadiorũ trium millium ſexcentorum. Hinc ad Heliopolin mediterranea verſus Ægyptus ſpatioſa eſt, [4] ſupina omnis & aquarum inops ſimul ac limoſa. A mari ad Heliopolin eũdo per ſuperiora, iter eſt eiuſdẽ ſpatii cuius id quod ab Athenis ab ara duodecim deotũ fert Piſam & ad delubrũ Iouis Olympii: quę itinera ſiquis cõputet, inueniet parum quiddam differre quominus paria ſint, ac non amplius quindecim ſtadiis. Nã viæ quę ex Athenis Piſam fert, quindecim ſtadia deſunt quo minus ſit mille & quingentorũ ſtadiorum: at ea quæ à mari ad Heliopolin ducit, hunc ſtadiorũ numerum cõplet. Ab Heliopoli autẽ per ſuperiora eundo Ægyptus anguſta eſt. nam ab vna parte mons Arabiæ exporrigitur, ab aquilone ferẽs ad meridiẽ atq; ad auſtrum, ſemper ſurſũ tendens ad mare q̃ rubrũ vocatur.

σχ. τὸ διάφορον ἢ ἴσας μέτρας ἦ.

σχ. ἐς μεσαμβρίην τε καὶ νότον.

1 Demiſſa bolide, *id eſt nautico perpendiculo*, cænum erues, etiam in aq. 2 Vlnas. *Gr. orgyias.* 3 Vlnis. *orgyiis.* 4 Depreſſa, i. *campeſtris, non montoſa.*

Ibi inſunt

Ibi insunt & lapidicinæ, ad pyramides quæ sunt apud Memphin, excisæ. Ab hac quidem parte desinens mons,[1] declinat in quæ dictum est. Qua vero parte productior seipso est, duorum ego audiebam mensium itineris esse ab aurora ad hesperum: & eius extrema quæ ad auroram vergunt, feracia thuris esse. Atque hic quidem mons talis est. Quo autē latere Africam Ægyptus spectat, alius mons saxeus extenditur, in quo pyramides sunt, sabulo obsitus, eodē modo quo Arabici montis tractus qui ad meridiem fert. Itaq; ab Heliopoli non ita multorum spatiorum est iter quod modò Ægypti sit, sed angusta est, & quatuor dūtaxat dierum nauigationem habet. Inter eos quos dixi montes quod est intercapedinis, campestris est terra, stadiorum ferme (vt mihi videtur) qua parte arctissima est, non amplius ducentorum, è monte Arabico ad eum qui dicitur Libycus. Illinc rursus Ægyptus
IX laxa est. Atque ita situs regionis natura comparatus est. Ab Heliopoli autem ad Thebas nouem diebus nauigatur, spatio quatuor millium octingentorum & sexaginta stadiorum, hoc est, vnius & octoginta schœnorum: quę Ægyptia stadia collecta, secundū quidem mare sunt, (prout à me superius indicatum est) tria millia sexcenta: quātum vero à mari ad Thebas mediterraneum sit, indicabo. sunt enim sex millia ac centum viginti stadia: à Thebis autem ad vrbem nomine Elephantinam, octingenta viginti.
X Huius igitur regionis quæ à me dicta est, pleraq; pars (vt & sacerdotes aiebāt, & mihi ipsi esse videbatur) acquisititia Ægyptiis est. Siquidem quod inter prædictos montes, supra Memphim vrbem positos, medium est, videtur mihi sinus maris aliquando fuisse, quemadmodū ea quæ sunt circa Ilium & Teuthraniā, & Ephesum, & Mæandri planitiem, vt hęc parua magnis cōparentur. quoniā nullū eorum fluminū quæ has regiones oblimauerunt, dignum est comparari vni ex septem ostiis Nili, magnitudine. Sunt & alii fluuii nequaquam magnitudine Nili, qui magna opera ediderunt, quorū nomina possem referre: cū aliorū tum vero Acheloi, qui per Acarnaniā fluens in Echinadum insularum mare, iam eas media ex parte fecit continentem. ¶ Est autem Arabicæ regionis, non procul ab Ægypto, sinus maris, exiens
XI ex eo quod rubrum vocatur, ita longus atq; arctus vt differendo ostendam.

ἐν τῷ καὶ λιθοτομίαι ἔνεισι, αἱ ἐς τὰς πυραμίδας κατατμηθεῖσαι τὰς ἐν Μέμφι. ταύτῃ μὲν λῆγον, ἀνακάμπτει ἐς τὰ Ἔρπτα, ὄρος. τῇ δὲ αὐτὸ ἑωυτοῦ ὀπίσω μακρότερον, ὡς ἐγὼ ἐπαυδανόμην δύο μηνῶν αὐτὸ εἶ) τῆς ὁδοῦ ἀπὸ ἕω πρὸς ἑσπέρην. τὰ δὲ πρὸς τὴν ἕω, λιβανωτοφόρα αὐτοῦ τὰ τέρματα ἔχ εἶ). τοῦτο μὲν νυν τοιοῦτόν ἐστι. τὸ δὲ πρὸς Λιβύης τῆς Αἰγύπτου ὄρος ἄλλο πέτρινον τεῖνον, ἐν τῷ αἱ πυραμίδες ἔνεισι, ψάμμῳ κατειλημμένον, τεταμένον, ὡς αὐτὸν τρόπον καὶ τὸ Ἀραβίου τὰ πρὸς μεσαμβρίην φέροντα. τὸ ὦν δὴ ἀπὸ Ἡλιουπόλιος, ὁδὸς οὐκέτι πολλῶν χωρίων, ὡς εἶ) Αἰγύπτιοι, ἀλλ' ὅσον τε ἡμερέων τεσσέρων ἀναπλόου τεινή ἐστι, Αἰγυπτίη ἐοῦσα. τῷ δὲ οὐρέων τῷ ἐνῃμένων τὸ μεταξύ, πεδιὰς μὲν γῆ, σάδιοι δὲ μάλιστα ἐδόκεόν μοι εἶ), τῇ στεινοτάτη ἐστί, δισχιλίων οὐ πλείους, ἐς τὸ Ἀραβίη οὔρεος ἐς τὸ Λιβυκὸν καλεόμενον. τὸ δ' ἐνθεῦτεν αὖτις οὔρεα Αἰγυπτίη ἐστί. Γέφυκε μὲν ὦν ἡ χώρη αὕτη οὕτω. ἀπὸ Ἡλιουπόλιος ἐς Θήβας ἐστὶ ἀνάπλοος ἐννέα ἡμερέων. σάδιοι δὲ τῆς ὁδοῦ ἑξήκοντα καὶ ὀκτακόσιοι καὶ τετρακισχίλιοι, σχοίνων ἑνὸς καὶ ὀγδοήκοντα ἐόντων. οὗτοι σιτεόμενοι σάδιοι Αἰγύπτιοι, ὅ μὲν θαλάσσιος, ἤδη μοι καὶ πρότερον δεδήλωται ὅτι ἑξακοσίων τέ ἐστι σαδίων καὶ τετρακισχιλίων· ὅσον δὲ τὴ ἀπὸ θαλάσσης μέχρι Θηβαίων μεσόγαιά ἐστι σημανέω. σάδιοι γὰρ εἰσὶ ἑπτακισχίλιοι καὶ ἑξακόσιοι καὶ ἑξακισχίλιοι. ὁ δὲ ἀπὸ Θηβαίων ἐς Ἐλεφαντίνην καλεομένην πόλιν, σάδιοι εἰσὶ ὀκτακόσιοι καὶ ὀκτακισχίλιοι. Ταύτης ὦν τῆς χώρης τῆς ἐνῃμένης ἡ πολλή, κατάπερ ἐγὼ ἱρέας ἔλεγον, ἐδόκεε ἐμοὶ εἶ) κτίκτης Αἰγυπτίοισι. τῷ γὰρ οὐρέων τῷ ἐνῃμένων τῷ ὑπὲρ Μέμφιν πόλιν κειμένων ὁ μεταξύ γε ἐφαίνετό μοι εἶναί κοτε κόλπος θαλάσσης, ὥσπερ τά τε περὶ Ἴλιον καὶ Τευθρανίην, καὶ Ἔφεσόν τε καὶ Μαιάνδρου πεδίον· ὡς εἶ) σμικρὰ τοῦτα μεγάλοισι συμβαλέειν. τῷ γὰρ τοῦτα τὰ χωρία προσχωσάντων ποταμῶν, ἑνὶ τῷ τοιούτων τοῦ Νείλου ἐόντος ἑπταστόμου, οὐδεὶς αὐτῷ πλήθεος πρὸς ἄξιος συμβληθῆναί ἐστι. εἰσὶ γὰρ καὶ ἄλλοι ποταμοὶ οὐ κατὰ τοῦτο τὸ Νεῖλον ἐόντες μεγάθεες, οἱ τινες ἔργα ἀποδεξάμενοι μεγάλα εἰσί· τῶν ἐγὼ φέρεσα ἔχω ὀνόματα, καὶ μέζων, καὶ ὁκόσῳ ἤκιστα Ἀχελῷος ὃς ῥέων δι' Ἀκαρνανίης, καὶ ἐξίων ἐς τὸν θάλασσαν, τὸν Ἐχινάδων νήσων τὰς ἥμισέας ἤδη ἤπειρον πεποίηκε. Ἔστι δὲ τῆς Ἀραβίης χώρης, Αἰγύπτου δὲ οὐ πρόσω, κόλπος θαλάσσης ἐσέχων ἀπὸ τῆς Ἐρυθρῆς καλεομένης, μακρὸς οὕτω δή τι καὶ στενός, ὡς ἐρχόμενοι φέρουσιν.

[1] Reflectitur versus ea quæ dixi *loca*.

μῆκος μέν, πλόου ἀρξαμένῳ ἐκ μυχοῦ διακπλώσαι ἐς τὸν θαλάσσιον κόλπον, ἡμέρας ἀναισιμοῦνται τεσσερακοντα, εἰρεσίη χρεωμένῳ. θώρηξ δέ, τῇ βαθύτατος ἐστὶ ὁ κόλπος, ἡμισυ ἡμέρης πλόου. ῥηχίη δ' ἐν αὐτῷ καὶ ἄμπωσις αὐτὰ πᾶσαν ἡμέρην γίνεται. ἕτερον τοιοῦτον κόλπον καὶ ὀπὶ τὸν Αἰγυπτίου δοκέω ῥέεσθαι· τὸν μέν, ἐκ τῆς Βορέης θαλάσσης ἐς τὸν Αἰθιοπίης· τὸν δὲ, Ἀράβιον, τὸν ἔρχεσθαι λέξω, ἐκ τῆς νοτίης φέροντα ὀπὶ Συρίης· πλησίον μὲν ἀλλήλοισι συμβάλλοντας τοῦ μυχοῦ, ὀλίγον δέ τι διαλλάσσοντας τῆς χώρης. Εἰ ὦν δὴ ἐθελήσει ἐκτρέψαι τὸ ῥέεθρον ὁ Νεῖλος ἐς τοῦτον τὸν Ἀράβιον κόλπον, ἢ μὴν κωλύει ῥέοντος τοῦτου, καθαθῆναι ἂν τὸς γε δισμυρίων ἐτέων; ἐγὼ μὲν γὰρ ἔλπομαί γε μυρίων ἂν τὸς καθαθῆναι αὖ κου γε δὴ ἐν τῷ προδυναισιμφμένῳ χρόνῳ πρότερον ἢ ἐμὲ ῥέεσθαι, ὅκου ἂν καθαθεὶς κόλπος, καὶ πολλῷ μέζων ἐπὶ τοῦτου, ἐὼν τοσοῦτου τε ποταμὸς καὶ ὕπως ἐργατικός; Τὰ περὶ Αἴγυπτον ὦν, καὶ τοῖσι λέγουσι αὐτὰ πείθομαι, καὶ αὐτὸς ὅτω καρτα δοκέω ἰδὼν τε τὸν Αἴγυπτον προσκειμένην τῇ ἐχομένῃ γῇ, καγχύλιά τε φαινόμενα ὀπὶ τοῖσι ὄρεσι, καὶ ἅλμην ἐπιῤῥέουσαν· ὥστε καὶ τὰς πυραμίδας διαλέεσθαι· καὶ ψάμμον μοῦνον Αἰγύπτου ὄρος τοῦτο τὸ ὑπὲρ Μέμφιος ἔχον. προς δὲ τῇ χώρῃ, οὔτε τῇ Ἀραβίῃ προσῤῥώγει ἐούσῃ τὸν Αἰγυπτίου προσεχέλιον, οὔτε τῇ Λιβύῃ, οὐ μὲν οὐδὲ τῇ Συρίῃ, (τῆς γὰρ Ἀραβίης τὰ πρὸς θαλάσσης Σύριοι νέμονται) ἀλλὰ μελαγγαίου τε καὶ κατερρηγυ-
59 μένου, ὥστε ἐοῦσαν ἰλυώδη τε καὶ προχοιν ὁρᾶν, Αἰθιοπίης καταμαραινομένου ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ. τὸν δὲ Λιβύην ἴδμεν ἐρυθρότερόν τε γῆν ἔχοντα καὶ ψαμμοτέρην· τὸν δὲ Ἀραβίην τε καὶ Συρίην ἀργιλωδεστέρην τε καὶ πετρωδεστέρην ἐοῦσαν. Ἔλεγον δὲ καὶ τόδε μοι μέγα τεκμήριον πρὸς τῆς χώρης ταύτης οἱ ἱρέες, ὡς ὀπὶ Μυρίος βασιλεὸς, ὁκόσος ἔλθοι ὁ ποταμὸς ὀπὶ ὀκτὼ πήχεας τὸ ἐλάχιστον, ἀρδεύεσκε Αἴγυπτον τὸν ἔνερθε Μέμφιος. καὶ Μυρὶς οὐκω ἦν ἔτεα συναχθεα τετελευτηκώς, ὅτε τῶν ἱρέων ταῦτα ἐγὼ ἤκουον. νῦν δὲ εἰ μὴ ἑπτὰ καὶ δεκα ἢ πεντεκαιδεκα πήχεας ἀναβῇ τὸ ἐλάχιστον ὁ ποταμὸς, οὐκ ὑπερβαίνει ἐς τὴν χώρην. δοκέουσι δέ μοι Αἰγυπτίων οἱ ἔνερθε τῆς λίμνης τῆς Μυρίος, οἰκέοντες τά τε ἄλλα χωρία καὶ τὸ καλεόμενον Δέλτα, ἤδη ὕστερον ἢ χώρη αὕτη χρῄζειν ὑπολιβάδος ἐς ὕψος, καὶ τὸ ὅμοιον ὑποδιδοῦναι ἐς αὔξησιν, μὴ καταπλύζοντος αὐτοῖσι τοῦ Νείλου,

Prolixitas quidem, inchoando nauigationem [1] ex Inacho in amplum æquor, consumit quatuor dies remigationis: latitudo vero, vbi sinus amplissimus est, dimidiarum diem nauigationis. In quo sinu quotidie reciprocatio aquarum & vadosum æstuarium est. Porro aliũ huiusmodi arbitror sinum extitisse qui in Ægyptum ferretur, à mari septentrionali Æthiopiam versus tendens: sicut Arabicus (de quo à me sermo institutus est) ab austrino Syriam versus tendit: qui prope inter se suos recessus terminãt, exiguo quodam terræ interuallo diremptι. Quod si in hunc Arabicum sinum Nilus velit alueum suum conuertere, quid prohibebit assidue fluentem, quin intra viginti millia annorum illum oblimet? [2] Ego enim credo, intra decẽ millia annorum qui ante me natũ transierunt; sicubi siccanea facta sunt, nimirum & sinum siccaneum fieri posse, etiam multo quam hic est maiorem, à tanto flumine atq; ita operoso. Itaque quę de Ægypto XII à referentibus audiui, ea & ipse ita habere existimo. quippe quum videam & Ægyptum esse exporrectã à terra cõtigua, & conchylia existere in mõtibus, ac salsuginẽ exudare, quæ etiã pyramides corrumpat: & solum hunc montem qui in Ægypto imminet Memphi, arenas habere. Præterea regionẽ hanc nulli alteri conterminę, aut Arabiæ, aut Libyę, aut Syriæ assimilem esse (etenim Arabię maritimã oram Syrii incolunt) sed nigrã terram & [3] fragilem habere, vtpote limo ex alluuionibus ab Æthiopia flumine deuecto. Nã Libyam humũ scimus magis rubram esse, & magis [4] subarenaceã: Arabicam vero atq; Syriacam, argillosiorem ac suppetrosam. Quinetiã hoc XIII magnũ huius regionis documentũ aiebant sacerdotes, sub rege Myri fluuium, quoties octo cubitis, dum minimũ, influebat, irrigasse Ægyptum quæ infra Memphim est. necdum ab obitu Myris nongenti erant anni ad tempus quo hęc ego à sacerdotibus audiebã. At nũc, nisi ad sedecim aut ad quindecim saltẽ cubitos ascendat fluuius, in regionem non trãscendit. Quæ regio, si proportione in altum surgat, & tantundem ad incrementum tendat, non restagnante eam Nilo, videntur mihi Ægyptii vtiq; qui infra paludem Myridis incolunt cum alia loca tum vero eũ qui vocatur Delta,

1 Ab eius recessu vsque ad latum mare. *Legendum est enim ex vet. cod.* μυχοῦ, *non* ἐκ μυχοῦ, *vt legit Valla: nec* μὲ χου, *vt in vulg. edit. habetur.* 2 *Hic Græca exempl. mendosa esse videntur.* 3 In rimas fissam. 4 Subarenaceã *vocat cui arena subest:* suppetrosam *(vel potius subpetrosam) cui petra subsunt. i. lapides. q. d. petricosam. i. lapidosam. Sic exprimere voluit* ὑπολιθαμμοτέρην ἢ ὑπόπετρον.

idem

idem paſſuri omni futuro tẽpore, quod aiebant ipſi paſſuros aliquando Græcos. Nam quum audirent omnẽ Græcorum terram pluuia perfundi, nõ fluminibus, vt ſuam, dicebãt fore vt decepti aliquã-
do magna ſpe, male [1] eſurirent. Qui ſermo hoc dicere vult, Græcos ſi nolit eis deus pluere, ſed ſiccitatem immittat, fame extinctum iri, vtpote quibus nihil a-
XIV quæ, niſi tantum à Ioue, ſuppetat. Atque hæc quæ ab Ægyptiis in Græcos dicuntur, recte ſe habent: age nũc viciſſim dicã quomodo res ipſis Ægyptiis ſe habeant. Si, vt ſuperius dicebam, quæ infra Memphim eſt regio, (hæc enim eſt quæ augeſcit) vẽlit in altũ augeſcere proportione prẽteriti temporis, [2] quid aliud Ægyptios, qui illic incolunt, quam eſuriturос [3] ſi neq; guſtare ea quę ab Ioue sũt, neque à flumine reſtagnari queant rura ipſorum? Iſti nanque ex omnibus hominibus, atque ex omnibus Ægyptiis, maxime illaboratum percipiunt fructum, qui neque proſcindendis aratro ſulcis, neque ſubigendo ſolo, neq; aliud quic-
quam exercendo eorum quæ in aruis colendis ceteri mortales, laborem tolerant: ſed poſtquam fluuius ſua ſponte ſuperueniens irrigauit arua, irrigataq; reliquit rurſus, tunc in ſuum quiſque rus iacto ſemine ſues immittit, conculcatoque ſuibus ſemine, meſſem deinde expectat: atq; vbi [3] ſuibus ſemẽ verſauerit,
XV ita demum frumentum percipit. Quod ſi vellem [4] de Ægypto Ionũ vti ſentẽtiis, qui ſolũ Delta Ægyptũ eſſe aiũt, à Perſei ſpecula appellata, dicentes illã ſecundũ mare, ad Peluſiacas vſq; taricheas, quadraginta ſchœnorum eſſe: à mari autem mediterranea verſus, pertingere ad Cercaſorũ vrbem, iuxta quã ſcinditur Nilus in Peluſium fluens & in Canobũ: cetera vero Ægypti, partim eſſe Africę, partim Arabiæ: oſtẽderemus, hac ratione vtentes, nullam Ægypti primitus fuiſſe regionem. Nã Delta eis (vt ipſi dicunt, & mihi videtur) [4] defluxa humus eſt, & quæ nuper (vt ſic dicam) extitit. Itaque ſi nulla eis terra erat, quid curioſi ſunt putantes ſe primos homines extitiſſe? [5] qui ne in puerorum quidem experimentum, qui primam linguam prodcrent, ire debebãt. Ego certe Ægyptios opinor neq;

πείσεαι ⟨W⟩ πόντα χρόνον τ' ὀπίλοιπον Αἰγυπτίοι, ὅκοτε αὐτοὶ Ἕλληνας ἔφαμεν πείσεαι." ὡυθανόμενοι γὰρ οἱ θεοὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐποίεον τὰ ἐδόκεον αὐτοῖσι· ὡς ὦν ἔτεα πάντα ἡ χώρη τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' οὐ ποταμοῖσι ἀρδεται, καὶ κατ' ἄρα ἡ σφετέρη, ἔφαμεν Ἕλληνας βουλεύσασθαι κοτὲ ἐλπίδος μεγάλης, κακῶς πρήσσειν. ὁ γὰρ λόγος τῶν ἐπέων τῶν ἐπέων ὧδε ἐλέγετο, ὡς εἰ μὴ ἐθέλησι σφι σφίσι αὐτοῖσι ὑπὲρ ἑωυτοῦ ὁ θεὸς, ἀλλ' ἀνιεμένῳ δεήσεται, λιμῷ οἱ Ἕλληνες ἀπολεῖσθαι). ὁ γὰρ δὴ σφι ὅκοτε ὕδατος ὑδαίου δεήσοι, ἀποστροφὴ οὐδεμία ἔσται μὴ οὐκ ὑπὸ Διός μοῦνον. Καὶ τοῦτο μάλιστα ἐς Ἕλληνας Αἰγυπτίοισι ὀρθῶς ἔχειν ἔφη εἰρῆσθαι). Φέρε γὰρ νῦν καὶ αὐτοῖσι Αἰγυπτίοισι ὡς ἔχει φράσω. Εἰ σφι ἐθελήσοι (ὡς καὶ πρότερον εἶπον) ἡ χώρη ἡ ἔνερθε Μέμφιος (αὕτη γὰρ ὅκοτε ἡ αὐξανομένη) κατὰ λόγον τὸν παρωχημένου χρόνου ἐς ὕψος αὐξανέσθαι, δηλοῖ ἡ οἱ ταύτῃ οἰκέοντες Αἰγυπτίων φλήνησοισι; εἰ μήτε γὰρ σεσεῖσθαι σφι ἡ χώρη τὰ ἀπὸ Διός, μήτε ὁ ποταμὸς οἷός τ' ἔσται ἀρόσεος ὑποβαίνειν; ἢ γὰρ δὴ νῦν γε ὕδωρ ἀποπίνουσι κοπρίου κεχρημένον) ἐκλύει τε τὰ μὴ καὶ ἀνθρώπων ἀπαίνων, καὶ τὰ λοιπῶν Αἰγυπτίων· οἵ ὅτε ἀρότου ἀναρρήγνυνται αὐλακας, ἔχουσι πόνους, ὅτε σκάλλοντες, ὅτε δηλοῖ ἐργαζόμενοι ὄδεν, τὰ δηλοῖ ἀνθρώποισι περὶ πλείονα πονέουσι. ἀλλ' ἔπεαι σφι ὁ ποταμὸς αὐτόματος ἐπομβρήσας ἀρόσεας, ἀρόσας δ', ἀποστείσῃ ὀπίσω, ὅτε σπείρας ἕκαστος τὸν ἑωυτοῦ ἀρόσεα, ἐσβάλλει ἐς αὐτὰ ὗς, ἐπεαὶ δὲ καταπατηθῇσι ὑσὶ ὁ σπέρμα, τὰ ἀμήτ' ὀ ἀπὸ τούτου μένει. ἀποδινήσας δὲ τοῖσι ὑσὶ ⟨W⟩ σῖτον, ὅτω χρέεται. Εἰ ὧν βουλόμεθα γνώμῃσι τοῖσι Ἰώνων χρᾶσθαι" περὶ Αἰγύπτου, οἳ φασι ὁ Δέλτα μοῦνον εἶναι Αἰγύπτου, ἀπὸ Περσέος καλεομένην σκοπιῆς, λείουσι ὁ ἐπὶ θαλάσσης ἐπὶ αὐτὴν, μέχρι Κερκασώρου πόλιος, καὶ ἔστι ἐπὶ ἑξήκοντα σχοίνους ὁ Νῖλος, ἐς τε Γαλέσιον ῥέων καὶ ἐς Κάνωβον, τὰ δὲ μεταξὺ λεγόντων τὴν Αἰγύπτου, τὰ μὲν Λιβύης, τὰ δὲ Ἀραβίης εἶναι· ἀποδεικνύοιμεν ἂν, οὐτῷ τῷ λόγῳ χρεώμενοι, Αἰγυπτίοισι οὐκ ἐοῦσαν πρότερον χώρην. οὐδὲ γὰρ σφι τὸ γε Δέλτα (ὡς αὐτοὶ λέγουσι Αἰγύπτιοι, καὶ ἐμοὶ δοκέει) ἐστὶ καταρρυὲν τότε, καὶ νεωστί, ὡς λόγῳ εἰπεῖν, αἰπεφηνός. εἰ γὰρ νυν σφι χώρη ἦν μηδαμοῦ ὑπάρχει. ἢ πρότερον ἐριεργάζον) δοκέουσι τοῖσι ἀνθρώπων γενέσθαι; οὐδὲ εἰδὲ σφέας ἐς ὄψιν φανῆναι παιδίων ἑνὸς, ἵνα γλῶσσαν μὲν τοῖσι ἀπύοισι. ἀλλ' ὅτε Αἰγυπτίους, δοκέω

---

1 *Recte legit Valla* κακίσεσθαι (*vt habent vet. cod.*) *non* κακῶσαι. 2 Nonne Ægyptios qui hanc partem incolunt, eſurire neceſſe fuerit, ſi neque Iupiter illorum regioni pluet, neque fluuius in arua illorum trãſcendere poſſit? Nunc enim iſti minore labore quã omnes alii homines, atque adeo quam ceteri Ægypti, fructum è terra percipiunt: qui neq; ſe fatigant proſcindendis aratro ſulcis, neque ſarriendo ſolo, neq; aliud q. *Lego autem* ὑστερα προ γένοιτο. 3 Suum ope frumentum è ſpicis excuſſerit, tum demum colligit. Quod ſi, &c. *Sunt enim qui* σῖτον ἀποδινεῖσθαι *id ſignificare hic putent, vt id loco ſit triturationis.* 4 Humus eſt alluuie fluuij deuecta. 5 Nil ſane neceſſe fuit eos in infantibus experiri quam primam vocem emitterent. Ego certe Ægyp. &c. *Huius autem facti meminit libro eodem ſupra.*

ἅμα δὲ Δέλτα τὸ νέον Ἰώνων καλεόμενόν φημι γενέσθαι, αἰεί τε ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένεος ἐόντα. πρὶν ἰδεῖν τῆς χώρης, πολλοὺς μὲν δὴ τοὺς νέους πολλαπλασίονας τῶν ἀρχαίων γενέσθαι, πολλοὺς δὲ τοὺς νέους καταβαίνοντας. ἡ δ' ὦν πάλαι αἱ Θῆβαι Αἴγυπτος ἐκαλέετο· τὰ δὲ μέτρια αὐτῆς ἐστὶ ἑξακισχίλιοι καὶ ἑπτακισχίλιοι. Εἰ ὦν ἡμεῖς ὀρθῶς περὶ αὐτέων γινώσκομεν, Ἴωνες οὐκ ὀρθῶς περὶ Αἰγύπτου ἐξηγέονται· εἰ δὲ ὀρθῶς καὶ Ἴωνες, δοκέουσι δέ μοι καὶ οὗτοι, Ἕλληνάς τε καὶ αὐτοὺς Ἴωνας ἀποδεικνυμι οὐκ ἐπιστάμενους λογίζεσθαι· οἱ φασι τρία μέρεα εἶναι τῆς γῆς πᾶσαν, Εὐρώπην τε καὶ Ἀσίην καὶ Λιβύην. τεταρτολογέουσι δὲ δῆτα περαιτέρω Αἰγύπτου, ὁ Δέλτα, εἰ μήτε τῆς Ἀσίης, μήτε τῆς Λιβύης. ἔστι δὲ ὁ Νεῖλος γε ὁ τὸν λόγον τοῦτον ποιήσας, ὁ τὴν Ἀσίην μείζονα τῆς Λιβύης. τῷ Δέλτα γὰρ τούτῳ τὸ ὀξὺ περιρρήγνυται ὁ Νεῖλος· ὥστε ἐν τῷ μεταξὺ Ἀσίης τε καὶ Λιβύης γίνεται ἂν. Καὶ τὴν μὲν Ἰώνων γνώμην ἀπιέμεθα· ἡμεῖς γὰρ ὧδε περὶ τούτων λέγομεν. Αἴγυπτον μὲν πᾶσαν εἶναι τοιαύτην τὴν Αἰγυπτίων οἰκεομένην, καταπερ Κιλικίαν, τὴν τοὺς Κιλίκων, καὶ Ἀσσυρίην, τὴν τοὺς Ἀσσυρίων. θέσιμα δὲ Ἀσίης καὶ Λιβύης οἶδα μὲν οὐδένα ἐόντα ὀρθῷ λόγῳ, εἰ μὴ τοὺς Αἰγυπτίων ὅρους. Εἰ δὲ τῷ τοὺς Ἑλλήνων νενομισμένῳ χρησόμεθα, νομιοῦμεν Αἴγυπτον πᾶσαν, ἀρξαμένην ἀπὸ Καταδούπων τε καὶ Ἐλεφαντίνης πόλιος, δίχα διῃρῆσθαι, καὶ ἀμφοτέρων τὴν ἐπωνυμίην ἔχειν. τὰ μὲν γὰρ αὐτῆς, εἶναι τῆς Λιβύης· τὰ δὲ, τῆς Ἀσίης. ὁ γὰρ δὴ Νεῖλος ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν Καταδούπων, ῥέει, μέσην Αἴγυπτον δίζων, ἐς θάλασσαν, μέχρι μὲν νῦν Κερκασώρου πόλιος ῥέει εἰς ἐὼν ὁ Νεῖλος· ὁ δὲ ἀπὸ ταύτης τῆς πόλιος, δίζηται τριφασίας ὁδούς· καὶ ἡ μὲν κατὰ νόον τέτραπται, καλέεται δὲ Πηλούσιον στόμα· ἡ δὲ ἑτέρη τῶν ὁδῶν κατὰ ἕτερα ἔρχεται. τοῦτο δὲ Κασιώτιδα στόμα κέκληται. ἡ δὲ δὴ ἴθεα τῶν ὁδῶν ταύτην τὸν Νείλου ἐστὶ ἥδε· ἄνωθεν φερόμενος, ἐς τὸ ὀξὺ τοῦ Δέλτα ἀπικνέεται. τοῦτο δὲ ἀπὸ τούτου, δίζον μέσον τὸ Δέλτα, ἐς θάλασσαν ἐκδίδοι, οὔτε ἐλαχίστην μοῖραν τοῦ ὕδατος παρεχόμενος ταύτῃ, οὔτε ἥκιστα ὀνομαστόν. τὸ καλέεται Σεβεννυτικὸν στόμα. ἔστι δὲ καὶ ἕτερα δίφασια στόματα ἀπὸ τοῦ Σεβεννυτικοῦ ἀποσχισθέντα, φέοντα ἐς θάλασσαν, τοῖσι ὀνόματα κέεται τὰ μὲν, Σαϊτικὸν αὐτέων, τὸ δὲ, Μενδήσιον. τὸ δὲ Βολβίτινον στόμα καὶ τὸ Βουκολικὸν οὐκ ἰθαγενέα στόματά ἐστι, ἀλλ' ὀρυκτά. Μαρτυρέει δέ μοι τῇ γνώμῃ ὅτι πρὸ τοῦ ἔστι Αἴγυπτος, ὅσον τινὰ ἐγὼ ἀποδείκνυμι τὸν λόγον, καὶ τὸ Ἄμμωνος χρηστήριον ἐπόμενον· τὸ ἐγὼ τῆσι ἐμεωυτοῦ γνώμῃσι ὕστερον περὶ Αἰγύπτου

cum loco quem Delta Iones vocãt, pariter extitisse, sed semper fuisse ex quo genus humanum extitit,[1] progressuque tertiæ multos ex eis reliquos fuisse, multos aliunde subingressos. Ideoque olim Thebæ Ægyptus vocabatur, cujus ambitus est stadiorum sex milliũ ac centum viginti. Itaq; si nos de eis recte sentimus, Iones nõ recte sentiunt de Ægypto: sin recte Iones sentiunt, ostendo neque Græcos neque Iones scienter computare: qui aiunt tria membra totam esse terram, Europam, Asiam, Africam. quartum enim membrum annumerare debent Delta Ægypti, si non sit neque Asiæ, neque Africæ. Nam secundum hanc rationem non est Nilus qui Asiam ab Africa disterminat: qui quum [2] diuortia faciat circa acumen Deltæ, id quod in medio est, Asiæ & Africæ esset. Sed nos Ionum sententiam missam facientes, ita de his dicimus: Ægyptũ quidem, eam omnem esse quę ab Ægyptiis incolitur: quemadmodũ Ciliciam, eam quæ à Cilicibus, & Assyriam, quæ ab Assyriis. Sed Asiæ & Africæ scimus recta ratione nullum esse terminum, nisi terminos Ægyptiorũ. Si vero quod Græcis persuasum est sequemur, sentiemus omnẽ Ægyptum quę à Catadupis & Elephantina vrbe incipit, bifariã diuidi, & vtrunq; cognomen obtinere. aliã enim eius partẽ, esse Africæ, aliam Asię. Quippe Nilus à Catadupis incipiens, mediam interfluens Ægyptum in mare influit: vno quidem alueo vsque ad Cercasorum vrbem, inde autem tripartito. Et alueus quidem ad auroram vergens, Pelusium ostium: alter ad vesperam tendens, Canobicum ostium nominatur. Tertius, quo recta à Nilus meat, talis est: Delatus per superiora, ad acumẽ Deltę peruenit, dehinc medium Delta scindens, in mare exit: non minimam huic alueo portionem aquæ præbens, nec minime celebrem, quod Sebennyticum ostiũ appellatur. A Sebennytico itẽ duo alia diuiduntur ostia, in mare ferentia, quibus hæc sunt imposita nomina, vni Saiticũ, alteri Mendesium. Nam quæ Bolbitinũ & Bucolicũ nominantur, non sunt natiua ostia, sed effossa. Huic meæ opinioni, tantam esse Ægyptum quantam ratione demonstraui, testimonium etiam dat oraculum quod ab Hammone est redditum: quod ego posteriùs quàm ita in animum induxeram, circa Ægyptum

1 Terraque *fluuij decursu* accrescente multos ex eis remansisse, multos item in inferiorem regionem descendisse. 2 *Plinius scissuram vocat.*

audiui.

audiui. Nam qui sunt ex vrbe Marea & Apia, incolentes Ægypti fines Lybiam versus, quod sibi Libyes non Ægyptij viderentur, quodque perosi sacrorū ceremonias, nollent bobus feminis prohiberi, miserunt ad Hammonē, negantes quicquā cum Ægyptiis sibi esse cōmune. Habitare enim se extra Delta, [1] nullumque sibi cū illis linguæ esse cōmerciū, ac velle sibi fas esse omnia gustare. Hæc ēos deus facere nō permisit, inquiens Ægyptū esse eam quā Nilus supergressus irrigaret: quique infra vrbē Elephantinam incolentes, ex hoc flumine potarēt, eos esse Ægyptios. Hęc illis ita
XIX oraculo respōsa sunt. ¶ PORRO NILVS, vbi inflatus est, nō modo Delta inūdat, verumetiā plagā quę dicitur Libyca esse, aliquoties & Arabicā: idque vtroque versus duorum dierum itinere, & amplius eo vel minus. De cuius fluminis natūra neq; à sacerdotibus quippiā, neque ab alio vllo percipere potui: quum promptissimo forem animo ad hæc ab illis audienda, cur Nilus aquis inflatus labatur, inchoans ab æstiuo solstitio, ad centum vsque dies, & prope totidem diebus retrocedat, relinquens fluenta: ita vt per omnē hyemem tenuis esse perseueret ad solstitiū rursus æstiuū. De his nihil omnino potui percipere ab Ægyptiis sciscitando, num aliquam vim Nilus haberet natura diuersam ceteris fluuiis. Hæc ego noscendi cupidus, eos interrogabam, & cur solus omnium a-
XX mnium nullas ex se auras remitteret. De qua tamen aqua quidā Græcorū, quum insignes vellent effici sapientia, trifariam differuerunt. quarum opinionum duas ne mētione quidem dignas existimo, nisi eatenus vt illas tantū significē. Earū vna ait, ventos etesias esse in caussa cur Nilus infletur, prohibentes eum effluere in mare. Atqui nonnunquam etesiæ nondū spirauerunt quum Nilus id agit. Ad hęc, si etesiæ in caussa forent, oporteret alia quoque flumina quæcūque etesiis obnoxia sunt, idem quod Nilus pati: & eo magis quo tenuiora sunt, minores gurgites exhibentia. Sunt autē multa in Syria, multa in Africa flumina, quæ nihil tale patiuntur quale patitur
XXI Nilus. Altera opinio est [2] incredibilior quidem quam hæc quæ dicta est, dictu tamen admirabilior, quæ ait illum, quod ab Oceano fluat, istud efficere: ipsum vero Oceanum orbem terrarum
XXII circumfluere. Tertia opinio, vt multo

ἐπυθόμην. Ἀ ἐγὼ δὴ ἐκ Μαρέης τε πόλιος καὶ Ἀπίου οἰκεόντες Αἰγύπτου τὰ πρόσουρα Λιβύῃ, αὐτοί τε δοκέοντες εἶναι Λίβυες, καὶ οὐκ Αἰγύπτιοι, καὶ ἀχθόμενοι τῇ περὶ τὰ ἱρὰ θρησκείῃ, βουλόμενοι θηλέων βοῶν μὴ ἔργεσθαι, ἔπεμψαν ἐς Ἄμμωνα, φάμενοι οὐδὲν σφίσι τε καὶ Αἰγυπτίοισι κοινὸν εἶναι. οἰκέοντές τε γὰρ ἔξω τοῦ Δέλτα, καὶ οὐδὲν ὁμολογέοντες αὐτοῖσι· βούλεσθαί τε πάντων σφίσι ἔξεστι γεύεσθαι. ὁ δὲ θεὸς σφέας οὐκ ἐᾶ ποιέειν ταῦτα, φὰς Αἰγύπτου εἶναι ταύτην τὴν ὑπὸ Νεῖλος ὑπιὼν ἀρδεῖ· καὶ Αἰγυπτίους εἶναι τούτους, οἵτινες ἐνερθε Ἐλεφαντίνης πόλιος οἰκέοντες, ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τούτου πίνουσι. οὕτω σφι ταῦτα ἐχρήσθη. Ἐπέρχεται δὲ ὁ Νεῖλος, ἐπεὰν πλημύρῃ, οὐ μοῦνον τὸ Δέλτα, ἀλλὰ καὶ τὰ Λιβυκά τε λεγόμενα καὶ χώρα ἐστὶ, καὶ τῆς Ἀραβίης σύχα χῆ. Ἐς ὅσον δὲ δύο ἡμερέων ἑκατέρωθι ὁδὸν, καὶ πλέω ἐπὶ τοῦτον, καὶ ἔλασσον. τοῦ ποταμοῦ δὲ φύσιος πέρι, οὔτε τῶν ἱρέων, οὔτε ἄλλου οὐδενὸς δυνάμενον λαβεῖν ἐδυνάσθην. ἐθύμεον δὲ ἔγωγε παρ' αὐτέων πυθέσθαι, ὅτι κατέρχεται μὲν ὁ Νεῖλος πλημμυρέων ἀπὸ θερέων τῶν θερινῶν δεξάμενος ὅτι ἑκατὸν ἡμέρας πελάσας δὲ ἐς τὸν ἀριθμὸν τούτων τῶν ἡμερέων, ὀπίσω ἀπέρχεται, ἀπολείπων τὸ ῥέεθρον. ὥστε βραχὺν ὄντα χειμῶνα ἀπράκτους διατελέειν, μέζονα δὲ αὖτις θερέων τῶν θερινέων. Ἰητέων ὧν πέρι, οὐδενὸς οὐδὲν οἷός τ' ἐγνώμην πλὴν λαβεῖν πλὴν τῶν Αἰγυπτίων, ἰσορέων ἀτρεκέως τινὰ δυνάμιν ἔχει ὁ Νεῖλος καὶ ἐμπαλὶν πεφυκέναι τῶν ποταμῶν, ταῦτά τε δὴ καὶ λεγόμενα βουλόμενος εἰδέναι, ἰσόρεον. καὶ ὅτι αὔρας ἀποπνεύσας μουνος πάντων ποταμῶν οὐ παρέχεται. 61

Ἀλλὰ Ἑλλήνων μέν τινες ὀπίσω μοι βουλόμενοι γλυφὴν σοφίῃ, ἔλεξαν περὶ τοῦ ὕδατος τοῦ τεραστίου τοῦ Νείλου. τῶν τὰς μὲν δύο τῶν ὁδῶν οὐδ' ἀξιῶ μνησθῆναι, εἰ μὴ ὅσον σημῆναι βουλόμενος μοῦνον. τῶν ἡ ἑτέρη μὲν λέγει τοὺς ἐτησίας ἀνέμους εἶναι αἰτίους τοῦ ποταμοῦ, κωλύοντας ἐς θάλασσαν ἐκρέειν τὸν Νεῖλον. πολλάκις δὲ ἐτησίαι μὲν οὐκ ἔπνευσαν, ὁ δὲ Νεῖλος τὠυτὸ ἐργάζεται. ἔπος δὲ, εἰ ἐτησίαι αἴτιοι ἦσαν, χρῆν καὶ τοὺς ἄλλους ποταμοὺς, ὅσοι τοῖσι ἐτησίῃσι ἀντίοι ῥέουσι, ὁμοίως πάσχειν καὶ κατὰ ταὐτὰ τῷ Νείλῳ καὶ μᾶλλον ἔτι τοσούτῳ, ὅσῳ ἐλάσσονες ἐόντες, ἀδυνατέστερα τὰ ῥεύματα παρέχονται. Εἰσὶ δὲ πολλοὶ μὲν ἐν τῇ Συρίῃ ποταμοὶ, πολλοὶ δὲ ἐν τῇ Λιβύῃ, οἳ οὐδὲν τοιοῦτον πάσχουσι οἷόν τι καὶ ὁ Νεῖλος. Ἡ δὲ ἑτέρη, ἀνεπιστημονεστέρη μέν ἐστι τῆς λελεγμένης, λόγου δὲ εἰπεῖν, θωυμασιωτέρη. φὴ λέγει ἀπὸ τοῦ Ὠκεανοῦ ῥέοντα αὐτὸν ταῦτα μηχανᾶσθαι. τὸν δὲ Ὠκεανὸν γράφει πάσαν ῥέειν. Ἡ δὲ τρίτη τῶν ὁδῶν, πολλῶν

1 Nec se cum illis consentire, ac velle &c. 2 Indoctius.

ὑπερεχεστάτη ἐοῦσα, μάλιστα ἕλκυσαι. λέγει γὰρ δὴ
ὧδε αὐτὴ ὁδὲ ἐν, φαμένη Νῖλον ῥέψειν ἀπὸ τηκο-
μένης χιόνος· ὃς ῥέῃ μὲν ἐκ Λιβύης διὰ μέσων
Αἰθιόπων, ἐκδιδοῖ δὲ ἐς Αἴγυπτον. πῶς ὦν δὴ τὰ ῥέοι
ἂν ἀπὸ χιόνος, ἀπὸ τῶν θερμοτάτων ῥέων ἐς τὰ ψυ-
χρότατα; τῶν τὰ πολλὰ ὅτι αὐτῶν λογίζεσθαι τοιού-
των πέρι οἷόν τε ἐστί, ὡς ὁδὲ ἐικὸς ἀπὸ χιόνος μὲν
ῥέειν· πρῶτον μὲν γὰρ μέγιστον μαρτύριον οἱ ἄνεμοι
παρέχονται, πνέοντες ἀπὸ τῶν χωρίων τούτεων
θερμοί. δεύτερον δέ, ὅτι ἀνόμβρος ἡ χώρη, ἐν ἀκρύσταλ-
λος διαπελέει ἐοῦσα. ὅτι δὲ χιόνι πεσοῦσι, πάντα ἀνάγ-
κη ὀλίγας ἡμέρας. ὥστε εἰ ἐχιόνιζε, οὐκ
ἂν ταῦτα τὰ χωρία. τρίτον δέ, οἱ ἄνθρωποι· ἐκ τῶν
καυμάτων μέλανες ἐόντες. ἰκτῖνοί τε καὶ χελιδόνες δι' ἔ-
τεος ἐόντες οὐκ ἀπολείπουσι. γέρανοι δὲ φεύγουσαι
τὸν χειμῶνα ἐν τῇ Σκυθικῇ χώρῃ νεμόμενοι,
φοιτῶσι ἐς χειμαδίην ἐς τοὺς τόπους τούτους. εἰ τοί-
νυν ἐχιόνιζε ἐν ὁσουδηποτοῦν τούτων τῶν χώρων δι' ἧς τε ῥέῃ
καὶ ἐκ τῆς ἄρχεται ῥέων ὁ Νῖλος, ἴσως ἂν τι τοιοῦτον
ὁδὲ ἦν, ὡς ἡ ἀνάγκη ἐλέγχει. Ὁ δὲ περὶ τοῦ Ὠκεα-
νοῦ λέξας, ἐς ἀφανὲς μῦθον ἀνενείκας, οὐκ ἔχει
ἔλεγχον. οὐ γὰρ ἴσμεν ἔγωγε οἶδα ποταμὸν Ὠκε-
ανὸν ἐόντα· Ὅμηρον δέ, ἢ ἄλλον τῶν πρότερον γενο-
μένων ποιητέων, δοκέω δὲ οὐνόμα βυθὸν ἐς τὴν
ποίησιν εἰσενείκαντα. Εἰ δὲ δεῖ μεμφάμενον γνώ-
μας τὰς προκειμένας, αὐτέων περὶ τῶν ἀφανέων
γνώμην ἀποδέξαντα, φράσω δι' ὅλου μοι δοκέειν πλη-
θύειν ὁ Νῖλος τοῦ θέρεος. τὸν χειμερινὸν ὥρῃσι ἀπε-
λαυνόμενος ὁ ἥλιος ἐκ τῆς ἀρχαίης διεξόδου· ἐκτὸς
τῶν χειμώνων, ἔρχεται τῆς Λιβύης ἐς τὰ ἄνω. ὡς
μὲν νῦν ἐν ἐλαχίστῳ δηλώσαι, πᾶν εἴρηται· τὰ γὰρ
ἀγχοτάτω γε χώρης ἔστι ὁ θεός, ἐν κατ' ἴθυνα, τα-
ὐτῇσι εἰκὸς διψῆν τε ὑδάτων μάλιστα, καὶ τὰ ἐγχώρια
ῥεύματα μοιραίνεσθαι τοῦ ποταμοῦ. Ὡς δὲ ἐν πλέο-
νι λόγῳ δηλώσαι, ὧδε ἔχει. διεξιὼν τῆς Λιβύης
τὰ ἄνω ὁ ἥλιος, τάδε ποιέει, ἅτε ἀεὶ πρὸς τὸ χεῖ-
μα αἰθρίη τε ἐοῦσα τοῦ ἔτεος καὶ ἐν τοῖσι τοιούτοισι χώ-
οισι ἐοῦσα, καὶ διεξωνῆς τὰς χώρης ἐούσης, καὶ ἀνέμων ψυχρῶν, διεξιὼν,
ποιέει οἷόν περ ἂν εἰ τὸ θέρεος ἐώθεε ποιέειν, ἰὼν τὸ μέσον τοῦ
οὐρανοῦ. ἕλκει γὰρ ἐπ' ἑωυτὸν τὸ ὕδωρ· ἕλκυσας δέ, ἀ-
πωθέει ἐς τὰ ἄνω χωρία· ὑποδεκόμενοι δὲ οἱ
ἄνεμοι, καὶ διασκιδνάντες, τήκουσι, καὶ εἰσὶ εἰκότως
οἱ ἀπὸ ταύτης τῆς χώρης πνέοντες, ὅ, τε νότος, καὶ ὁ
λίψ, ἀνέμων πολλὸν τῶν πρώτων ὑετώδεστοι. δοκέει
δέ μοι καὶ τόδε πᾶν τὸ ὕδωρ τὸ ἐπέτεον ἐκάστοτε ἀπο-
πέμπεσθαι τοῦ Νείλου ὁ ἥλιος, διὰ καὶ ἀπολεί-
πεσθαι αὐτὸν ἑωυτόν. φρενωμένου δὲ τοῦ χειμῶνος,

modestissima, ita longe falsissima est: quippe quę & ipsa nihil dicit, inquiens è niuibus liquescentibus manare Nilum: qui quũ ex Africa per medios Æthiopes fluens in Ægyptum euadat, ex locis calidissimis ad frigidissima, quomodo ex niuibus flueret? De qua re multa sane sunt quę quis coniectare possit, non esse credibile, eum qui talis sit, manare de niuibus: primum ac maximum testimonium perhibentibus ventis, qui ab his regionibus calidi spirant: secundum, ea plaga quæ sine imbribus & sine glacie perpetuo est. (super niuẽ autem quę decidit necesse omnino est intra quinque dies pluere: quare si in his regionibus ningeret, etiam plueret.) tertium, hominibus qui ab æstu solis nigri sunt, & miluis, atque hirundinibus, quæ illic perennant. Grues quoq; Scythicæ plagæ hyemem fugientes, ad hęc loca se cõferunt hybernatum. Si igitur vel quantulumcunque ningeret in ea plaga per quam fluit & ex qua incipit Nilus, profecto nihil tale esset, quemadmodum necessitas arguit. At is qui de Oceano loquitur, xxiii. ad occultã fabulam referens, caret argumẽto. Neque enim ego vllũ noui fluuiũ qui sit Oceanus, sed hoc nomen opinor Homerum, aut aliquẽ priscorũ poetarũ, quum inueniſſet, in poeticam intuliſſe. Quod si opiniones quas proposui, im- xxiv. probantẽ me oportet de occultis ferre sententiam, dicam quare mihi videatur impleri Nilus æstate. Hyberno tempore sol abscedẽs à pristino cursu subterhyemale signis, meat in superiora Africæ. [1] Totum, vt quidem breuissime demõstretur, à me dictũ est. Etenim deũ hũc, vt cuiq; terræ proxime accedit, ita eam maxima siti afficere credibile est, & scaturigines indigenarũ amniũ arefacere. Vt autẽ pluribus verbis demonstretur, xxv. ita habet: Sol Africæ superiora permeans, ista efficit. nam quum omne veris tempus sit serenum in his regionibus, & ipsæ regiones sint calidæ ac vẽti frigidi, transiens sol facit quemadmodum medio cælo means æstate facere cõsueuit, ad se enim trahit aquã, attractamque in superna abiicit loca. quam excipientes venti ac dissipantes liquefaciunt, hi videlicet, qui (vt credibile est) ab hac regione flant, auster & africus, multo omnium pluuiosissimi. Quanquam mihi videtur non omnem sol humorem eius anni Nilo remittere, sed penes seipsum reseruare. Idem, mitigata hyeme,

[1] i. Ac rem certe totam (vt maxima breuitate vtar) his ce verbis comprehendi.

cursus

ἀπέρχεται ὁ ἥλιος ἐς μέσον Ⓦ βορέην ὁπποῦ· καὶ ὃς ἂν ἔνθεν ἤδη ὁμοίως ἀπὸ πάντων ἕλκει τὴν ποτα-
μῶν. τέως μὲν, ἀμβλέα τὰ ὕδατος συμμείσγομέ- 61
να πολλῷ αὐλίσι, (ἅτε νομένης τε τῆς χώρης καὶ κε-
χαραδρωμένης) ῥέουσι μεγάλοι. τὰ δὲ θέρεος τήν τε
ὀμβρων ὀπιλφόντων αὐλίς, καὶ οὐκέτι τὰ ἡλίου ἑλκό-
μενοι, ἀσθενέες εἰσί. ὁ δὲ Νῖλος, ἐὼν οἶος ἑλκό-
μενος δὲ οὐκέτι τὰ ἡλίου, μοῦνος ποταμῶν τῶνδε Ⓦ
χέθρον εἰκότως αὐλὸς ἐὼν τὰ ῥέῃ πολλοὶ οὐκ δεέσ-
ες ἢ τὰ θέρεος. Τότε μὲν γὰρ μοῦνος πάντων τὴν ὑδάτων
ἴσον ἕλκεται, Ⓦ δὲ χειμῶνα, μοῦνος πιέζεται. ἄτοπον
ἥλιον νενόμικα τοῦτο αἴτιον εἶναι). Αἴτιος δὲ ὧδε
ἔοικε γίνεσθαι τοιῷδε· ἐμοὶ γνώμῃ τὰ ἐμέω, καὶ ὃν πέρι ξυνέω Ⓦ ταὐτὰ πάν-
τα εἶναι), ἀφαιρεόμενον τὴν διέξοδον αὐτοῦ. οὕτω τὰ Λιβύης τὰ
ἄνω θέρεος αἰεὶ κατέχει. εἰ δὲ ἡ τάσις ἠλλάχθαι τὰ ὠρέων
καὶ τὰ θέρεος, τῇ μὲν νῦν ὁ βορέης τε καὶ ὁ χειμὼν ἐτάσι,
ταύτῃ μὲν τὰ νότου ἂν ἡ τάσις, καὶ ἁμεσαμβρίης, τῇ
δὲ ὁ νότος νῦν ἐς ἥκει, ταύτῃ δὲ ὁ βορέης εἰ ταῦτα οὕτως
εἶχε, ὁ ἥλιος αἰεὶ ἀπελαυνόμενος ἐκ μέσου τοῦ οὐρανοῦ
τὰ νότου τὸν χειμῶνος καὶ τὸν βορέω, ἦιε ἂν τὰ ἄνω τὰ Εὐρώ-
πης καὶ τὰ Λιβύης ἔρχεται. διεξιόντα δὲ
μιν ἀμφὶ πάσης Εὐρώπης, ἔλπομαι ποιέειν ἂν τὸν Ἴ-
στρον τὰ αὐτὰ νῦν ἐργάζεται Ⓦ Νῖλον. Τῆς αὔρης δὲ
πέρι, οὔτε ἐκ ἀποπυνθάνομαι ἀπὸ τὰ Νείλου τοῦδε ἔτι
γνώμην, ὡς κάρτα ἀπὸ θερμῶν χωρέων ἐκ εἰκὸς
ἐστὶ οὐδὲν ἀποπνέειν. αὔρη δὲ ἀπὸ ψυχροῦ τινος φιλέει
πνέειν. Ταῦτα μὲν νῦν ἔστω ὡς ἔστι τε καὶ ὡς ἐμοὶ
ἐδόκεε. τὰ δὲ Νείλου τὰς πηγὰς οὔτε Αἰγυ-
πτίων, οὔτε Λιβύων, οὔτε Ἑλλήνων τῶν ἐμοὶ ἀπικο-
μένων ἐς λόγους, οὐδεὶς οἷός τε ἐγένετο εἰδέναι, εἰ μὴ ὁ
Αἰγύπτιος ἐν Σαΐ πόλι ὁ γραμματιστὴς τῶν ἱρῶν
χρημάτων τῆς Ἀθηναίης. οὗτος δέ μοι παίζειν ἐ-
δόκεε, φάμενος εἰδέναι ἀτρεκέως. ἔλεγε δὲ ὧδε· εἶ-
δύο. οὔρεα ἐς ὀξὺ τὰς κορυφὰς ἀπιγμένα, μεταξὺ
Συήνης τε πόλιος κείμενα τῆς Θηβαίδος, καὶ Ἐλε-
φαντίνης. οὐνόματα δὲ εἶναι τοῖσι οὔρεσι, τῷ μὲν,
Κρῶφι, τῷ δὲ, Μῶφι. τὰς ὧν δὴ πηγὰς τὰ Νείλου
ἔστας ἀβύσσους, ἐκ τοῦ μέσου τῶν οὐρέων τουτέων ῥέ-
ειν. καὶ τὸ μὲν ἥμισυ τὰ ὕδατος, ἐπὶ Αἰγύπτου ῥέῃ, καὶ
τοῦτο πρὸς βορέην ἄνεμον· τὸ δὲ ἕτερον ἥμισυ, ἐπ' Αἰ-
θιοπίης τε καὶ νότου. ὡς δὲ ἄβυσσοι εἰσὶ αἱ πηγαί, ἐς
ἀφῖχθαι ἔφη τοῦτο Ψαμμήτιχον Αἰγύπτου βα-
σιλέα ἀπικόμενον. πολλέων γὰρ αὐτὸν χιλιάδων ὀρ-
γυιέων πλεξάμενον κάλον, κατεῖναι ταύτῃ, καὶ
ἐκ ἐξικέσθαι ἐς βυσσόν. οὕτω μὲν δὴ ὁ γραμ-
ματιστὴς εἰ ἀληθέα ταῦτα γλώμενος ἔλεγε, ἀπέφαινε

1 Torrentibus abundantem. 2 *Videtur aliter legisse quam dixerim.* 3 Gr. ὧραι. *sunt autem ἄνεμοι flatus anni tempora. Sed videtur aliam lectionem sequutus esse.* 4 Expulsus è medio cælo ab hyeme & aquilone.

LYON 1895

rursus in medium cæli regreditur, atque illinc iam itidem ex cunctis fluminibus trahit humorẽ: quæ flumina mox, multarum aquarum imbre commixto, terram madefaciente vtique [1] lacunosam, magna decurrũt: at æstate, quum destituãtur ab imbribus, & à sole attrahãtur, exiliora sunt. Nilus autem qui imbribus caret, quum attrahitur à sole, merito solus fluuiorũ eo tempore fluit multo exiliot quam solet per æstatem. Tunc enim peræque attrahitur atque ceteræ aquæ, per hyemẽ vero solus attrahitur. Ita solem cẽsui huius rei esse causſam. Idem, mea sententia, autor est aëtæ siccitaris in ea regione, [2] dum exæquat transitum suum. Ita semper Africæ superiora æstas obtinet. Quod si [3] finium ac cæli situs immutaretur, vt vbi nunc aquilo situs & hyems, ibi austri situs esset & meridiei: & vbi auster, illic aquilo collocatus esset: si hæc ita haberent, profecto sol [4] amotus è medio cælo, sub hyemem & aquilonẽ mearet supra Europã, quemadmodũ nunc supra Africã: pertransilienſque nobis omnem Europam, faceret (opinor) eadem in Istro quæ nunc facit in Nilo. De aura autem quæ nulla è Nilo efflat, hoc mea fert opinio: Consentaneum esse, ẽ locis valde feruidis nihil respirare aurę: quippe quę ab aliquo frigido loco flare gaudet. Verũ hæc ita sint quemadmodũ & sunt, & ab initio fuere.

¶ Nili tamen fontes nemo neq. Ægyptiorũ, neque Græcorũ, neque Afrorũ, cum quibus in colloquium veni, se noſſe profeſſus est, præter ſcribam ſacrarium Mineruæ pecuniarum apud Ægyptum in vrbe Sai: qui mihi iocari videbatur, affirmans se id proculdubio noſſe. Sic autem dicebat, geminos esse montes, cacuminibus in acutũ tendentibus, inter Syenem positos vrbẽ Thebaidis, & Elephantinam: quorum vni nomen esset Crophi, alteri Mophi, & ex eo medio Nili fontes abyſſos, *hoc est, immensæ altitudinis*, emanare. cuius aquę dimidiũ Ægyptum versus & ventũ aquilonem flueret, reliquum dimidium Æthiopiam versus atque austrũ. Quod autem abyſſi forent fontes, aiebat Pſammetichum Ægypti regem periculum huius rei feciſſe: qui funibus multorum millium paſſuum connexis, & in fontes demiſſis, tamen ad fundum non deueniſſet. Scriba hic, ſi modo geſta fuerant quæ dicebat. affirmãdo faciebat

(ὡς ἐμὲ κατανοέειν) δίνας ἵνας παύτη ἐούσας ἰσχυρὰς, καὶ παλιρρόιθους. οἷα ὑπ' ἐκείνων μὲν ὕδατος τοιούτου ἐόντος, μὴ δυνατὰ εἶναι καταπειρηθῆναι ἐς βυθὸν ἱέντα. Ἄλλα δὲ οὐδὲν οὐδὲν ἐδυνάμην πυθέσθαι. ἀπὸ ταύτης δὲ μοι ἄλλο ὑπὸ ἀκοῆς ἤδη ἱστορέων. ἀπὸ Ἐλεφαντίνης πόλιος ἄνω ἰόντι, αἰεὶ ἀνάντες ἐστὶ χωρίον. ταύτῃ ὦν δὴ τὸ πλοῖον ἀμφοτέρωθεν, καὶ πρὸς πρῶν βοιῷ, περιβάλλουσι· ἢν δὲ ἀπορράγῃ τὸ πλοῖον, ἴσχεται φερόμενον ὑπὸ ἰσχύος τοῦ ῥοῦ. τὸ δὲ χωρίον τοῦτο, ἐστὶ ὑπὲρ ἡμέρας τέσσαρας πλόος. σκολιὸς δὲ ταύτῃ, καπρὸς ὁ Μαίανδρος, ὥστε ὁ Νεῖλος. ἐν οἷσι δὲ δυώδεκα εἰσὶ νῆσοι, τοῦ δὴ τοῦτο τοῦ τρόπου διεκπλώσαντι καὶ ἐπτὰ ἀπιξέαι ἐς πεδίον λεῖον, ἐν τῇ νῆσον περιρρέει ὁ Νεῖλος, Ταχομψὼ οὔνομα αὐτῇ ἐστί. οἰκέασι δὲ ἀπὸ Ἐλεφαντίνης ἄνω Αἰθίοπες ἤδη, καὶ τὴν νῆσον τὸ ἥμισυ τοῦ μὲν ἥμισυ, Αἰγύπτιοι. ἔχεται δὲ τῆς νήσου λίμνη μεγάλη, περὶ τὴν πόλεις νομάδες Αἰθίοπες νέμονται. τὴν διεκπλώσας, ἐς τὸν Νείλου ὀρέει ἐκβολὴν, ἐς τὴν λίμνην ταύτην ἐκδιδοῖ. καὶ ἐπὶ πολλὰς ἀπὸ ταύτης ἐκδιδοῖ τὸν ποταμὸν, ὀδὸν ποιεύμενος ἡμερέων τεσσερεσκαίδεκα. σκόπελοί τε γὰρ ἐν τῷ Νείλῳ ὀξέες ἀνέχουσι, καὶ χοιράδες πολλαὶ εἰσὶ, δι' ὧν οὐκ οἷά τε ἐστὶ πλέειν. διεξελθὼν δὲ τῆσι τεσσερεσκαίδεκα ἡμέρῃσι τοῦτο τὸ χωρίον, αὖτις ἐς ἕτερον πλοῖον ἐμβὰς, δυώδεκα ἡμέρας πλεύσεαι· καὶ ἔπειτα ἵξεαι ἐς πόλιν μεγάλην, τῇ οὔνομα ἐστὶ Μερόη. λέγεται δὲ αὕτη ἡ πόλις εἶναι μητρόπολις τῶν ἄλλων Αἰθιόπων. οἱ δὲ ἐν ταύτῃ, Διὰ θεῶν καὶ Διόνυσον μούνους σέβονται, τούτοις τε μεγάλως τιμῶσι· καὶ στρατήιον Διὸς κατίστηκε. στρατεύονται δὲ ἐπεὰν στρέψας ὁ θεὸς ἐπὶ χελιδόνα ἀρχὰς στρατιῆς· καὶ τῇ ἂν χελιδὼν, ἐνταῦτα. Ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς πόλιος πλέων ἐν ἴσῳ χρόνῳ, ἥξεις ἐς τοὺς Αὐτομόλους, οἱ δὲ ἐκ Ἐλεφαντίνης ἀπηγμένοι εἰσὶ τιμωρίης εἵνεκα τῶν Αἰθιόπων. τοῖσι δὲ Αὐτομόλοισι τούτοισι οὔνομα ἐστὶ Ἄσμαχ. δυνάμεως δὲ τοῦτο τὸ ἔπος, καὶ τῶν Ἑλλήνων γλώσσῃ, ἀφ' ἑστηκότες χεῖρας παρισάμενοι βασιλέϊ. ἀπέστησαν δὲ αὐτοῦ τέσσερες καὶ εἴκοσι μυριάδες Αἰγυπτίων τῶν μαχίμων ἐς τοὺς Αἰθίοπας τούτους, δι' αἰτίην τοιήνδε· ἐπὶ Ψαμμηνίχου βασιλέος φυλακαὶ κατέστασαν ἔντε Ἐλεφαντίνῃ πρὸς μὲν Αἰθίοπων, καὶ ἐν Δάφνῃσι τῇσι Πηλουσιήσι·

vt ego opinarer vortices quosdam illic esse rapidos, ac refluxus, quemadmodum præcipitantis è montibus aquæ, vnde nequeat funis ad explorandum demissus peruenire in fundum. Aliud ab vllo quoquam audire non potui: nisi (quū ipse inspiciundi gratia ad Elephantinam vsq; vrbē profectus sum) quiddā longissimę narrationis, quod ex fama illic iam inquirendo accepi: cum ab vrbe Elephantina ad superiora esse locū acliuem, vbi necesse sit, nauigio vtrinque alligato, cāquam boue, pergere: &, si funis abrumpatur, abire nauigium, rapiente fluminis impetu. Abesse autem hunc locū quatuor dierū nauigatione: esseque ibi Nilū tortuosum veluti Mæandrum, & duodecim schœnorum, per quos hunc in modū nauigare oporteat, & postea [2] peruenire planum in locum, vbi sit insula Nilo circumflua, nomine Tachompso. Ab Elephantina desuper iam Æthiopes incolere & dimidium insulæ: nam alterum dimidium incolere Ægyptios. [3] Insulam contineri ingēti stagno, accolentibus circum Æthiopibus pastoribus: in quod è Nilo subuectus, peruenias in alueum qui in stagnum diffunditur. Deinde egressus, itinere pedestri quadraginta dierū pergas propter flumē. nam in Nilo acutos scopulos existere & sæpe frequentia, per quæ nauigare non licet. Peragrato quadraginta diebus eo loco, alterum rursus ingressus nauigium, duodecim diebus subueheris, dum venias in oppidū magnum nomine Meroen, quę fertur aliarum vrbiū esse metropolis. Cuius incolæ solos deorū colunt Iouem & Liberum, eosq; magnopere venerantur. Ioui etiam constituerūt oraculum, cuius responsis, posteaquā iubentur, & quocunque iubentur, eo sumāt expeditionem. Abhac vrbe, intra tantundem temporis intra quantum ad ipsam ex Elephantina peruenitur nauigando, peruenies ad Automolos, *id est, transfugas*, quibus nomen est Asmach: quod verbū Græca in lingua idem pollet quod Sinistræ regiæ assistentes. Isti quum essent Ægyptij bellatores, ducēta & octo millia, ad hos Æthiopes transiere hac de caussa: Sub rege Psammeticho fuerant in præsidiis collocati, alii ad vrbē Elephantinā & ad Daphnas Pelusias aduersus Æthiopes,

XXIX

XXX

1 Sed quicquid præterea audiui, *vel accepi*, (ad Elephantinam quidem vsque vrbem spectatum ipsemet profectus: ab eo autem loco, ex auditu habens) id est huiusmodi, penitissime *indagatum*. Ab Elephantina vrbe in superiora tendenti acclivis est locus, adeo vt necesse &c. 2 Peruenies. *Sic & sequentia per indicatiuum, non infinitiuum.* 3 Insulæ contiguum est ingens stagnum. *Potest λίμνη etiam palus vel lacus exponi.*

alii ad-

alij aduerſus Arabes & Syros, alij ad Maream aduerſus Lybiam. (Quibus in locis, quemadmodum ſub rege Pſammeticho erant, ita mea ætate Perſarum præſidia excubabant. nam & apud Elephantinam & apud Daphnas Perſæ excubias agunt.) Quũ igitur triennium in præſidio fuiſſent Ægyptij, neq; illinc ab aliquo dimitterentur, cõmuni vſi conſilio, à Pſammeticho ad Æthiopiam ſibi tranſeundũ putauerunt. Quos, re audita, Pſammetichus inſequutus, vbi eſt aſſequutus, multis verbis obſecrabat, vetabatque patrios deos ac liberos vxoresque deſerere. Ibi quidam illorum fertur oſtenſo veretro dixiſſe, vbicunque id eſſet, ſibi vxores & liberos fore. Hi poſteaquam in Æthiopiam profecti ſunt, ſeſe Æthiopum regi tradiderunt; quos ille ita remuneratus eſt. Erant ei nonnulli Æthiopum aduerſarij, quorum terram eripientes iſtos iuſſit incolere. Æthiopes, his colonis inter ſe collocatis, facti ſunt mànſuetiores, moribus Ægyptiacis imbuti. Ad quatuor igitur menſium partim nauigationem, partim iter, cognoſcitur Nilus: præter id quo fluit per Ægyptum. Tot enim mẽſes in ſumma reperientur impendi ab iis qui ex Elephantina ad hos Automolos pergant. Fluit autem ab heſpero & occaſu: dehinc quid ſit, nemo poteſt pro comperto narrare. eſt enim deſerta præ feruore ea regio. ¶ Accepi tamen hoc ex quibuſdam Cyrenæis, qui ſe ad Ammonis oraculum iſſe commemorarent, colloquutoſq; cum Etearcho Ammoniorum rege, & ex alijs ſermonibus deueniſſe in cõfabulationem de Nilo, cuius nemo noſceret fontes: Etearchũque narraſſe, aliquando quoſdam ad ſe veniſſe Naſamonas, quæ gẽs ſit Lybica, Syrtim incolens, & orã Syrtis quæ vergit ad auroram, nõ multũ ſupra Syrtim. Eos, quum veniſſent, interrogarentutque nunquid amplius haberent quod referrent de Africę deſertis, reculiſſe, apud ſe fuiſſe quoſdam virorũ prępotentium filios petulantes: eos, quum in virilem ætatẽ adoleuiſſent, cum alia ſuperuacua fuiſſe machinatos, tum vero ex ſeſe quinque ſortitos ad inſpiciundas Libyę ſolitudines, & ſiquid amplius cernerent quam ij qui longiſſima inſpexiſſent. Oram enim maritimã Libyæ aquiloni obnoxiam Libyas & Libyum permultas gentes ab Ægypto incipientes omnem obtinere vſque ad promontorium Soloentem, quod Lybiã terminat,

ἄλλη δὲ πρὸς Ἀραβίων τε καὶ Ἀσσυρίων, καὶ ἐπὶ Μαρέην πρὸς Λιβύης ἄλλη. ἔλαι δὲ ἔτι ἐμοῦ καὶ Περσέων κατὰ ταυτὰ αἱ φυλακαὶ ἔτυσι ὡς καὶ ἐπὶ Ψαμμητίχου ἦσαν. καὶ γὰρ ἐν Ἐλεφαντίνῃ Πέρσαι φρουρέουσι, καὶ ἐν Δάφνῃσι. τοῦτ' ὦν ἦν Αἰγυπτίοισι τρία ἔτεα φρουρήσασι ἀπάλυε ὑδεὶς τῆς φρουρῆς. οἱ δὲ, βουλευσάμενοι, καὶ κοινῷ λόγῳ χρησάμενοι, πάντες ἀπὸ τοῦ Ψαμμητίχου ἀποστάντες, ἤισανες Αἰθιοπίην. Ψαμμήτιχος δὲ πυθόμενος, ἐδίωκε. ὡς δὲ κατέλαβε, ἐδέετο, πολλὰ λέγων, καὶ σφέας θεοὺς πατρῴους ἀπολιπεῖν οὐκ ἐᾶ, καὶ τέκνα, καὶ γυναῖκας. τὸν δέ τινα λέγεται δείξαντα τὸ αἰδοῖον, εἰπεῖν, ἔνθα αὐτῦτο ᾖ, ἔσεσθαι αὐτοῖσι σὺν ταῦτα καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας. οὗτοι ἐπεί τε ἐς Αἰθιοπίην ἀπίκοντο, διδοῦσι σφέας αὐτοὺς τῷ Αἰθιόπων βασιλέϊ. ὁ δὲ σφέας τῶνδε εἵνεκα εὐεργέεται. ἦσαν οἱ διάφοροί τινες γεγενημένοι τῷ Αἰθιόπων· τούτους ἐκέλευε ἐξελόντες, τὴν ἐκείνων χώρην οἰκέειν. τούτων δὲ ἐσοικισθέντων ἐς τοὺς Αἰθιόπας, ἡμερωτέροισι γεγόνασι Αἰθίοψι, ἅτε μαθόντες Αἰγυπτία. Μέχρι μὲν νυν τεσσέρων μηνῶν πλόου καὶ ὁδοῦ, γινώσκεται ὁ Νεῖλος, πάρεξ τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ ῥέοντος. οὗτοι γὰρ συμβάλλομαι μιῶνες διεξιόντα ἀναγκαίως, ἐξ Ἐλεφαντίνης πορευόμενοι ἐς τοὺς Αὐτομόλους τούτους, ῥέει δὲ ἀπ' ἑσπέρης τε καὶ ἡλίου δυσμέων. τὸ δὲ ἀπὸ τῶνδε, οὐδεὶς ἔχει σαφέως φράσαι. ἔρημος γάρ ἐστι ἡ χώρη αὕτη ὑπὸ καύματος. Ἀλλὰ τάδε μὲν ἤκουσα ἀνδρῶν Κυρηναίων, φάμενων ἐλθεῖν τε ἐπὶ τὸ Ἀμμωνος χρηστήριον, καὶ ἀπικέσθαι ἐς λόγους Ἐτεάρχῳ τῷ Ἀμμωνίων βασιλέϊ· καὶ χώς σφι λόγων ἄλλων ἀπικέσθαι ἐς λέσχην περὶ τοῦ Νείλου, ὡς οὐδεὶς αὐτῶν οἶδε τὰς πηγάς. καὶ τὸν Ἐτέαρχον φάναι ἐλθεῖν κοτε παρ' αὐτῷ Νασαμῶνας ἄνδρας. τοὺς δὲ ἔθνος τοῦτο ἐστὶ μὲν Λιβύκον, νέμεται δὲ τῶν Σύρτιν τε καὶ τὴν πρὸς νότου χώρην τῆς Σύρτιος οἰκέοντες βραχὺ. ἀπικομένους δὲ σφέας τοὺς Νασαμῶνας, καὶ εἰρωτεωμένους εἴ τι ἔχοιεν πλέον λέγειν περὶ τῆς ἐρήμου τῆς Λιβύης, φάναι περὶ σφίσι γεγονέναι ἀνδρῶν δυναστέων παῖδας ὑβριστὰς τοῦ ἄλλα τε μηχανᾶσθαι ἀνδροφόνα ἐόντας ἐπιστᾶσι, καὶ δὴ καὶ ἐπιλαχόντας πέντε ἑωυτῶν, ὀφομένους τὰ ἔρημα τῆς Λιβύης, καὶ εἴ τι πλέον ἴδοιεν τῶν μακρῷ τὰ ἐπιφανέστατα ἱδρυμένων. τῆς γὰρ Λιβύης τὰ μὲν πρὸς τὴν βορηΐην θάλασσαν, ἀπὸ Αἰγύπτου ἀρξάμενοι μέχρι Σολόεντος ἄκρης, ἐπ' τελευτᾷ τὴν Λιβύης, παρήκουσι παρὰ πᾶσαν Λίβυες, καὶ Λιβύων ἔθνεα πολλὰ,

1 Non longe penetrando, *vel progrediendo*. Eos, q.

πλεῦ ὅσον Ἕλληνες καὶ Φοίνικες ἔμποροι. τὰ δὲ ὑπὲρ θαλάσσης τε καὶ τῆς ἠπείρου θαλάσσαν κατοικημένων ἀνθρώπων, τὰ κατύπερθε τῆς ἠπειώδεος ἐστί, ἡ Λιβύη. τὸ δὲ κατύπερθε τῆς ἠπειώδεος, ψάμμος τέ ἐστι, καὶ ἀνυδρίης δεινῆς, καὶ ἔρημος πάντων. ἐπεὶ ὦν τοῦ γενίας ἀποπεμπομένους ἐκ τῶν ἡλίκων, ὕδατί τε καὶ σιτίοισι εὖ ἐξηρτυμένους, ἐέναι τὰ πρόσω μάλα ἐξ τῆς οἰκεομένης. ταύτην δὲ διεξελθόντας, ἐς τὴν ἠπειώδεα ἀπικέσθαι. ἐν δὲ ταύτῃ, τὴν ἔρημον διεξιέναι, τὴν ὁδὸν ποιεύμενους πρὸς ζέφυρον ἄνεμον. διεξελθόντας δὲ χώρην πολλὴν ψαμμώδεα, καὶ ἐν πολλῇσι ἡμέρῃσι, ἰδεῖν δένδρεα ἐν πεδίῳ πεφυκότα· καὶ σφέας προσελθόντας, ἅψασθαι τοῦ ἐπικειμένου καρποῦ τῶν δενδρέων καρποῦ. ἀνθρώπους δὲ σφέων ἐλθεῖν ἄνδρας μικρούς, μετρίων ἐλάσσονας ἀνδρῶν· λαβόντας δὲ ἄγειν σφέας. φωνῆς δὲ ὅτε ἐπῆν τῆς ἐκείνων τοῦ Νασαμώνας γινώσκειν, οὔτε τοῦ ἄγοντας τοὺς Νασαμῶνας. ἄγειν τε αὐτοὺς διὰ ἑλέων μεγίστων· καὶ διεξελθόντας ταῦτα, ἀπικέσθαι ἐς πόλιν, ἐν τῇ τοὺς ἄγοντας εἶναι τοῖσι ἄγεσι ὁμοίους, χρῶμα δὲ μέλανας. ῥέεν δὲ τὴν πόλιν ῥέεθρον μέγα, ῥέον δὲ ἀπὸ ἑσπέρης ἐπ' ἠῶ, ἐν τῷ φαίνεσθαι δὲ ἐν αὐτῷ κροκοδείλους. Ὁ μὲν δὴ τοῦ Ἀμμωνίου Ἐτεάρχου λόγος ἐς τοῦτο μοι δεδηλώσθω· πλεῦ ὅσα ἀπόνοος ἦσαν τε ἔφασκε τοὺς Νασαμῶνας, ὡς ἐκ Κυρηναίων ἔλεγον· ἐς τοὺς οὗτοι ἀπικόντο ἄνδρες, γήτας εἶναι πάντας. τὸν δὲ ἐν τῷ ποταμὸν τοῦτον τὸν παραρρέοντα καὶ Ἐτεάρχῳ συνεβάλλετο εἶναι τὸν Νεῖλον· καὶ δικαίως ὁ λόγος οὕτως αἰρέει. ῥέει γὰρ ἐκ Λιβύης ὁ Νεῖλος, καὶ μέσην τέμνων Λιβύην· ἐκβολὰς ἐγὼ συμβάλλομαι, τοῖσι ἐμφανέσι τὰ μὴ γινωσκόμενα τεκμαιρόμενος) τῷ Ἴστρῳ ἐκ τῶν ἴσων μέτρων ὁρμᾶσθαι. Ἴστρος τε γὰρ ποταμὸς ἀρξάμενος ἐκ Κελτῶν καὶ Πυρήνης πόλιος, ῥέει μέσην σχίζων τὴν Εὐρώπην. οἱ δὲ Κελτοί εἰσι ἔξω Ἡρακλείων στηλέων· ὁμουρέουσι δὲ Κυνησίοισι, οἳ ἔσχατοι πρὸς δυσμέων οἰκέουσι τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ κατοικημένων τελευτᾷ ὁ Ἴστρος ἐς θάλασσαν ῥέων τὴν τοῦ Εὐξείνου πόντου πρὸς πάσης Εὐρώπης, τῇ Ἴστριοι Μιλησίων οἰκέοισι ἄποικοι. Ὁ μὲν δὴ Ἴστρος (ῥέει γὰρ διὰ οἰκεομένης) πρὸς πολλῶν γινώσκεται. περὶ δὲ τῶν τοῦ Νείλου πηγέων οὐδεὶς ἔχει λέγειν. ἀοίκητός τε γάρ ἐστι καὶ ἔρημος ἡ Λιβύη, διὰ τῆς ῥέει. περὶ δὲ τοῦ ῥεύματος αὐτοῦ, ἐς ὅσον μακρὸν ἐστὶ ἐξερεύνησται ἐλάσσω ἢ ἐξικέσθαι, ἐξήνεικε ἐκδιδοῦς ἐς Αἴγυπτον. ἡ δὲ Αἴγυπτος τῆς ὀρεινῆς Κιλικίης μάλιστα κατὰ ταύτην κέεται. ἐνθεῦτεν δ', ἐς Σινώπην τὴν ἐπὶ τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ πέντε ἡμερέων ἰθεῖα ὁδός βιζώνῳ αὐδρί. ἡ δὲ Σινώπη τῷ Ἴστρῳ ἐκδιδοῖ ἐς θάλασσαν

64

praeter id demum quod aut Graeci obtineant, aut Phœnices: ac supra maritimã oram, & eos qui ad mare incolunt, feris vlteriora habitari: at quæ vlteriora sunt parte à feris habitata, arenosa esse, vehementerq; arida, ac prorsus vasta. Igitur eos iuuenes ab æqualib. dimissos, aqua atq; cibariis probe instructos, primum per regionẽ hominibus habitatam perrexisse: hanc permensos, in illam à feris habitatam peruenisse. Ex ea per solitudines iter fecisse ad ventum zephyrum: peragratoq; multo spatio fabulosi loci pluribus sane diebus, aspexisse demum arbores in planitie quadam enatas, ad easque accessisse, ac fructum qui inerat decerpsisse. Eisque inter decerpendum superuenisse quosdam infra mediocrem virorum staturam pusillos: quorum linguam Nasamones non intelligerẽt, vt nec ipsi Nasamonum: & ab his deprehensos ductosque fuisse per maximas paludes: atq; illas transgressos peruenisse in vrbem in qua vniuersi forent æquali statura illis qui adduxissent, colore nigro. Eam vrbem præterlabi grande flumen, ab hespero ad orientem solẽ fluens, in quo conspicerentur crocodili. Hactenus à me sermo Ammonij Etearchi cõmemoratus sit: nisi quod is aiebat Nasamones (vt Cyrenæi referebant) reuertisse, & eos homines ad quos illi peruenissent, omnes esse [1] fallaces. Flumen autem quod præterfluebat, & Etearchus cõiectabat Nilum esse, & ratio sic dictat. Ex Libya enim Nilus fluit, eamque mediã secat: & (vt egò ex apertis ignota coniecto) pari tractu atque Ister meat. Ister nanque fluere incipiens à Celtis atque vrbe Pyrene (Celtæ autem sunt extra cippos Herculis, Cynesiis finitimi, omnium in Europa ad occasum habitantium vltimi) mediam Europam scindit: totámque permensus quam Istriani Milesiorum coloni incolunt, mari Euxino finitur. [2] Et Ister (fluit enim per terram habitatam) inter primos cognoscitur: de Nili verò fontibus nemo habet quod referat: & merito, vtpote Libya, per quam fluit, deserta. De eius fluxu, quam potuit longissime repetendo narrari, dictũ est. exit autem in Ægyptũ. Porro Ægyptus montanæ Ciliciæ fere opposita est. Hinc rectà ad Sinopem in ponto Euxino sitam, quinque dierum est rectũ iter viro expedito. Sinope autem Istro mare irrumpenti

XXXIII.

XXXIV.

1 Impostores, *vel praestigiatores.* 2 Verum Ister à multis cognoscitur, quippe qui per terram habitatam fluat.

ex ad-

ex aduerso est sita. Ita Nilus totam permeans Africam, videtur mihi æquiparandus Istro. Hactenus de Nilo dictum sit. ¶ Vento ad plura de Ægypto referenda: quia plura quam alia omnis regio mirabilia habet, & præter omnem regionem exhibet opera relatu maiora. Horum gratia plura de ea commemorabuntur. Ægyptij, quemadmodum & cælo eorum & flumine diuersam ab aliis naturam ostendente, ita ipsi pleraque omnia à ceteris hominibus diuersa constituerunt & instituta & iura. Apud hos feminæ quidē negociantur cauponanturque, & institoriis operis vacant: viri autem intra domos texunt. Alij villum subtegminis desuper tramant, Ægyptij subter. Onera viri capitibus, feminæ humeris baiulant. Feminæ, stantes mingunt: viri, sedentes. Domi ventrem exonerant, foris in viis comedunt: reddentes rationem; quæ sunt turpia, sed necessaria, ea in occulto fieri debere: palam vero, quæ non sunt turpia. Mulier neque dei neque deæ vlla sacerdos est, sed viri deorum omnium & dearū. Alendi parentes filijs, nulla, nolentibus: filiabus, etiamsi nolint, summa necessitas est. Deorum sacerdotes albi comati sunt, in Ægypto derasi. [1] Apud alios ritus est, statim in funere proximi capita deglabrare: Ægyptij in funeribus sinunt capitis crines augescere, barbam tamen tondent. Apud ceteros mortales victus à ferarum secretus est consortio: Ægyptij cum feris vescuntur. Alij frumento atque hordeo victitant: Ægyptiis [2] victitare iis quæ ex his facta sunt, maximo probro est: sed cibis è farre cōfectis, quod quidam siliginem appellant. [3] Conspersionem pedibus, lutū manibus [4] subigunt. Virilia, alii talia relinquūt qualia natura sunt præter eos qui ab istis didicerūt: Ægyptij circumcidunt. Viri binas vestes habent, feminæ singulas. Alij verborum ansulas & funes extrinsecus assuunt, Ægyptij intrinsecus. Græci literas scribunt & calculis computant, à sinistro in dextrū manum ferētes, Ægyptij à dextro in sinistrū: & hoc facientes aiunt se in dextrum, Græcos facere in sinistrum. Litteris bifariis vtuntur, quarum vnas, sacras vocant, populares alteras. ¶ In deos

XXXV.

XXXVI

XXXVII

ἀνίηκεε). ὅτω τ' Νεῖλον δοκέω ἅπαντα τὸν ποταμὸν τὸν Λιβύης διεξιόντα ἴσον εἶναι τῷ Ἴστρῳ. Νείλου μὲν νυν πέρι τοσαῦτα εἰρήσθω. Ἐρχομαι δὲ ὡς Αἰγυπτίου μηκυνέων τὸν λόγον, ὅτι πλέω θωυμάσια ἔχει ἢ ἐς πᾶσαν χώρην, καὶ ἔργα λόγου μέζω παρέχεται πρὸς πᾶσαν χώρην τούτων εἵνεκα πλέω περὶ αὐτῆς εἰρήσω). Αἰγυπτίοισι ἅμα τῷ ἠέρι τῷ κατ' αὐτοὺς ἐόντι διαφέροντα, καὶ τῷ ποταμῷ φύσιν δημοίην παρεχομένῳ ἢ ἄλλος ποταμὸς, τὰ πολλὰ πάντα ἐμπαλὶν τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι ἐς ἅπασαν τὴν ἀρχαίην τε καὶ νόμους. ἐν τοῖσι, αἱ μὲν γυναῖκες ἀγοράζουσι καὶ κάπηλεύουσι· οἱ δὲ ἄνδρες, κατ' οἴκους ἑόντες, ὑφαίνουσι. καὶ ὑφαίνουσι μὲν ἄλλοι, ἄνω τὴν κερκίδα ὠθέοντες, Αἰγύπτιοι δὲ κάτω. τὰ ἄχθεα κεφαλῇσι μὲν οἱ ἄνδρες βαστάζουσι, ὤμοισι δὲ αἱ γυναῖκες, οὐρέουσι, αἱ μὲν γυναῖκες, ὀρθαί, οἱ δὲ ἄνδρες, κατήμενοι. βυρσαείη χρέωνται ἐν τοῖσι οἴκοισι, ἐσθίουσι δὲ ἔξω ἐν τῇσι ὁδοῖσι· βστιλέγοντες ὡς τὰ μὲν αἰσχρὰ, αἰναλκέα δὲ ἐν ἀποκρύφῳ βστὶ ποιέειν χρεών· τὰ δὲ μὴ αἰσχρὰ, αἰναφανδόν. ἱερᾶται γυνὴ μὲν οὐδεμίη οὔτε ἐρσενος θεοῦ, οὔτε θηλείης· ἄνδρες δ', πάντων τε καὶ πασέων. τρέφειν τοὺς τοκέας τοῖσι μὲν παισὶ οὐδεμίη ἀνάγκη, μὴ βουλομένοισι· τῇσι δὲ θυγατράσι πᾶσα ἀνάγκη, καὶ μὴ βουλομένῃσι. Οἱ ἱρέες τῶν θεῶν, τῇ μὲν ἄλλῃ κομέουσι, ἐν Αἰγύπτῳ δ' ξυρεῦνται). Τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι νόμος ἅμα κηδεῖ κεκάρθαι τὰς κεφαλὰς, τοὺς μέλλοισι ἐκηέες). Αἰγυπτίων δὲ τοὺς θανάτους αἰνοτάτοισι πένθεσι ἄγουσι, καὶ τοὺς μὲν ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ τῷ γνάθῳ, τέως ἀξυρημένοι. τοῖσι μὲν θνητοῖσι ἀνθρώποισι χρεὼν θηείων διαφθορῇ ἐπικέρι), Αἰγυπτίοισι δὲ ὁμῶς θηείοισι καὶ διαφθορῇ βστι. ἀπὸ πυρέων καὶ κειθέων ὦν ἄλλοι ζώουσι· Αἰγυπτίων δὲ τῷ ποιεομένῳ ἀπὸ τούτων τὴν ζόην ὀνοδος μέγιστον βστι. μηδὲ ἀπὸ ὀλυρέων ποιεῦν) σιτία, τὰς ζειὰς μετιξέτεροι καλέουσι. φυρῶσι δὲ μὲν σαῖς τοῖσι ποσὶ, τὸν δὲ πηλὸν τῇσι χερσὶ καὶ τὸ κόπρηον ἀναιρέονται· τὰ ἀιδοῖα ὦν ἄλλοι μὲν ἐῶσι ὡς ἐγένοντο, πλὴν ὅσοι ἀπὸ τούτων ἔμαθον· Αἰγύπτιοι δὲ περιτάμνουσι). εἵματα τῷ μὲν ἀνδρὶ ἕκαστος ἔχει δύο· τῷ δὲ γυναικὶ ἓν ἑκάστη. τῶν ἰστίων τοὺς κρίκους καὶ τὸν κάλων ἔσω μὲν ἄλλοι ἔξωθεν περιβάλλουσι, Αἰγύπτιοι δ', ἔσωθεν. γράμματα γράφουσι καὶ λογίζονται ψήφοισι, Ἕλληνες μὲν, ἀπὸ τῶν ἀριστερῶν ἐπὶ τὰ δεξιὰ φέροντες τὴν χεῖρα· Αἰγύπτιοι δὲ, ἀπὸ τῶν δεξιῶν ἐπὶ τὰ ἀριστερά. καὶ ποιεῶντες τοῦτο, αὐτοὶ μὲν φασι ἐπὶ δεξιὰ ποιέειν, Ἕλληνας δὲ ἐπ' ἀριστερά. διφασίοισι δὲ γράμμασι χρέωνται· καὶ τὰ μὲν αὐτῶν, ἱερά, τὰ δὲ, δημοτικὰ καλέεται. Θεο-

1 Apud alios homines more receptum est vt in luctu statim capita tondeantur ab ijs quos potissimum is attingit: at Ægyptij in morte suorum, sinunt capitis barbæque pilos crescere, quum alioqui antea tonsi fuerint. Apud c. 2 Victitare his, maxime probrosum est. sed ex olyris cibaria conficiunt, quas alij zeas appellant. 3 Farinam aqua maceratam subigunt pedibus, lutum autem manibus. *Fortasse autem intelligit lutū ex quo lateres conficiuntur, quod Gall. mortier.* 4 Subigunt, & *ijsdem* stercus accipiunt.

σεβέες ὑπερβαλλόντως ἐόντες μάλιστα πάντων ἀνθρώπων, νόμοισι τοιοῖσδε χρεώμενοι. ἐν χαλκέοισι ποτηρίοισι πίνουσι, ἀναφορὴν ποιεύμενοι ἀπὸ πάσης ἡμέρης· οὐ πάντες μέντοι, ἀλλὰ πάντες. εἵματα δὲ λινέα φορέουσι ἀεὶ νεόπλυτα, ἐπιτηδεύοντες τοῦτο μάλιστα. τά τε αἰδοῖα περιτάμνονται, καθαριότητος ἕνεκεν· περιστέρεσθαι καθαροὶ εἶναι ἢ εὐπρεπέστερον. οἱ δὲ ἱρέες ξυρῶνται πᾶν τὸ σῶμα ἀνὰ τρίτην ἡμέρην, ἵνα μήτε φθεὶρ, μήτε τι ἄλλο μυσαρὸν μηδὲν ἐγγίνηται σφι θεραπεύουσι τοὺς θεούς. ἐσθῆτα δὲ φορέουσι ἱρέες λινέην μούνην, καὶ ὑποδήματα βύβλινα. ἄλλην δὲ σφι ἐσθῆτα οὐκ ἔξεστι λαβεῖν, οὐδὲ ὑποδήματα ἄλλα. λοῦνται δὲ δὶς τῆς ἡμέρης ἑκάστης ὑδατι ψυχρῷ, καὶ δὶς ἑκάστης νυκτός. ἄλλας τε θρησκείας μυρίας ἐπιτελέουσι, ὡς εἰπεῖν λόγῳ. πάσχουσι δὲ καὶ ἀγαθὰ οὐκ ὀλίγα. οὔτε γὰρ τὰ οἰκήια τρίβουσι, οὔτε δαπανέωνται, σιτία σφι ὀπτὰ ἱρὰ προσφορέεται. καὶ χηνέων καὶ βοέων κρεῶν πλῆθος ἑκάστῳ γίνεται πολλὸν ἑκάστης ἡμέρης. διδόαι δὲ σφι καὶ οἶνος ἀμπέλινος. ἰχθύων δὲ σφι ἔξεστι πάσασθαι. κυάμους δὲ οὔτε τι μάλα σπείρουσι Αἰγύπτιοι ἐν τῇ χώρῃ, οὔτε ἐκφορίους οὔτε ἑφθοὺς ἔδονται. οἱ δὲ ἱρέες, οὐδὲ ὀρέοντες ἀνέχονται, νομίζοντες οὐ καθαρὸν μιν εἶναι ὄσπριον. ἐφ' ἑκάστῳ δὲ οὐκ εἷς ἑκάστων θεῶν, ἀλλὰ πολλοί, τοὺς εἴρηκα ἀρχιερέας. ἐπεὰν δέ τις ἀποθάνῃ, τούτου ὁ παῖς ἀναλαμβάνει τὰ ἐπιτήδεια. τοὺς μὲν βοῦς τοὺς ἔρσενας, οὓς ἂν πάφου εἶναι νομίζουσι, καὶ τούτου εἵνεκα δοκιμάζουσι αὐτοὺς ὧδε· τέτραπται μὲν καὶ μίνη ἰδόντα βοῦν θηλέην μέλαιναν, οὐ καθαρὸν εἶναι νομίζει. δίζεται δὲ ταῦτα ὑπὸ τοῦτο τεταγμένος τῶν τις ἱρέων, καὶ ὀρθοῦ ἑστεῶτος τοῦ κτηνέος καὶ κατακέοντος, καὶ τὴν γλῶσσαν ἐξέλκυσας, εἰ καθαρὴ τὰ περιγεγραμμένα σημήια τὰ ἐγὼ ἐν ἄλλῳ λόγῳ ἐρέω. κατόπτρῳ δὲ καὶ τὰς τρίχας τῆς οὐρῆς, εἰ κατὰ φύσιν ἔχει πεφυκυίας. καὶ ἢν τούτεων πάντων ᾖ καθαρός, σημαίνεται βύβλῳ περὶ τὰ κέρεα ἑλίσσων· καὶ ἐπειτα χηνὶ σημαντείδα ὑπιπλάσας, ὑπιβάλλει τὸν δακτύλιον καὶ οὕτω ἀπάγουσι. ἀσήμαντον δὲ θύσαι μὲν θανάτου ἡ ζημίη ὑπόκειται. δοκιμάζεται μὲν νυν τὸ κτῆνος ἔστι τοιῶνδε. Θυσίη δὲ σφι ἥδε κατέστηκε. ἀγαγόντες τὸ στεγνὸν ἀρτιφορτὸν κτῆνος πρὸς τὸν βωμὸν ὅπου ἂν θύσωσι, πυρὴν καίουσι. ἔπειτα δὲ ἐπὶ αὐτὸν οἶνον κατὰ τοῦ ἱρηίου σπείσαντες, καὶ ἐπικαλέσαντες τὸν θεόν, σφάζουσι. σφάξαντες δὲ, ἀποτάμνουσι τὴν κεφαλήν. σῶμα μὲν δὴ τοῦ κτήνεος δείρουσι· κεφαλὴν δὲ ἐκείνῃ πολλὰ κατηρησάμενοι, φέρουσι τοῖσι μὲν ἔνι ἡ ἀγορὴ, καὶ

supra modum supraq; omnes homines religiosi sunt, talibus moribus vtentes: Aheneis in poculis potant, singulis ea diebus extergentes, nō eorum aliquot, etiam aliquot non: sed vniuersi. Linea ferunt vestimenta semper recens ablutā, huic rei præcipue vacántes. Virilia circumcidunt munditiæ gratia, pluris facientes se mundos esse quā decoros. Sacerdotes tertio quoque die totū corpus eradunt, nequis pediculus deos colentibus aut alia sordes creetur. Iidem vestem tantummodo lineā, calceos papyraceos gestant: nēc aliam vestē aut alios calceos induere eis fas est. Lauantur quotidie frigida, interdiu bis, noctu bis. Alias præterea ceremonias prope dixerim infinitas exercent. Qui etiam nō exiguis afficiuntur commodis. nam neque ē re domestica aliquid conterunt, neq; impendunt, sed eorū singulis quotidie cibi sacri cocti præsto sunt, & carnis bubulæ & anserinæ satis abundeque. Vinum quoque vineale illis datur. De piscibus gustare nefas est illis. Fabas Ægyptij in sua terra nec admodum serūt, nec eas quæ prouenerint, aut crudas aut in aqua coctas, edūt. Sacerdotes vero ne aspicere quidē eas sustinent, arbitrantes haud mundū illud legumē esse. Initiantur non sigillatim cuique deorum, sed gregatim: quorum vnus est pontifex. vbi quis defunctus est, filius eius subrogatur. Boues mares, Epaphi esse censent: eaque de re hunc in modum explorant: Si pilum in eo nigrum vel vnum viderint, nequaquam mundū censent. Explorat autem hæc sacerdotum aliquis ad id constitutus, pecude cū stante & erecta tum etiam resupinata: lingua etiam exerta *explorans* an pura sit iis signis quę ego alio referā in libro. Inspicit & caudę pilos, nunquid eos habeat secundum naturam procreatos. Eū, si fuerit his omnibus mundus, notat aligato cornibus byblo: deinde applicita terra sigillari anulo impressa, abducitur. Nā immolanti eo sigillo nō notatā, pœna morte sancita est. Et hunc quidē in modum pecus exploratur. Sacrificandi autem iis eis est ritus. Pecude quę obsignata est, ad atā vbi immolatur abducta, pyram incendunt: deinde supra pecudem libato *contra templum* vino, ac deo inuocato, eā mactant: mactatæ caput asportant in forū, si nundinæ sint, &

1 Byblinos 2 Bis. dē, non ter. 3 *Sunt qui sacrificia exponant, alij paues sacros.* 4 *Videtur aliud legisse quam habeant vulg. edit.* 5 Supra hostiam 6 Mactatæ caput amputant, & reliquum corpus excoriant. Capiti autem illius multa imprecati, asportant. Asportant, inquam, in forum quidem, illi quibus forum est, &

eis Græci

eis Græci negotiatores adfuerint: atque illis vendunt: qui si nō adfuerint, in flumen abiiciunt. Execrantur autem capita in hæc verba, vt siquid mali aut ipsis immolantibus aut vniuersę Ægypto futurum sit, id in caput hoc conuertatur. Eodem porro ritu circa capita pecudum immolandarum, & vini libamina, omnes pariter Ægyptii in omnibus tēplis vtuntur. Atque ex hoc ritu fit vt nemo Ægyptiorum de capite vllius animantis deguſtet. Eſt tamen ſacrorum XL delectus, & alius apud alia templa adolēdi modus ab eis inſtitutus. Quam igitur deā maximā eſſe cenſeant, & cui maximum feſtum celebrent, iam nunc dicam. Poſteaquam ieiunauerunt pridie feſti,[1] atq; obdormierūt, bouem immolant, eumque corio exuunt, & aluo tota vacuant. Inteſtina intra ventrem adipemque linquunt, crura truncāt, & extremos lumbos armoſque, ac ceruicem. His actis, reliquum bouis corpus ſtipant panibus puris, & melle, & vua paſſa, & ſicis, & thure, & myrrha, atque aliis odoribus. Vbi hæc infarſerunt, adolent, multum vini oleique infundentes: ieiuni tamen priuſquā ſacrificent. Dum ſacrificium ardet, omnes[2] verberantur. Poſteaquam vapulauerunt, dapes ex ſa- XLI crificii reliquiis proponuntur. Boues mares eoſdemq; mūdos, ac vitulos vniuerſi Ægyptii immolant: at feminas eis immolare non licet, vtpote Iſidi conſecratas. Nam Iſidis ſimulacrū mulieb re eſt, bubulis præditū cornibus, quemadmodum Io Græci deſcribunt. Boueſque feminas omnes itidem Ægyptij venerantur ex omnibus pecudibus lōge plurimum: eoque nemo Ægyptius Ægyptiaue Græci viri aut os ſuauiaretur, aut cultro, vel veru, vel olla illius vteretur, aut pura bouis carne Græco cultro inciſa veſceretur. Boues qui demortui ſunt in hunc modum ſepeliunt: Feminas quidem in flumen abiiciunt, mares autem in ſuburbanis ſinguli defodiunt, vno aut altero cornu extante, ſigni gratia. Vbi comput ruerunt, & ſtatum tempus aduenit, præſto eſt ad ſingulas vrbes nauis ex inſula nomine Proſopitide, quæ eſt in Delta, haberque nouem ſchœnorum ambitum. In qua cum aliæ ſint frequentes vrbes tum ea vnde proficiſcūtur naues ad oſſa tollenda, nomine Atarbechis, vbi templum Veneris

Ἕλληνες σφι ἔασι ὀπίδημοι ἔμποροι, οἵδε φέροντες ἐς τὴν ἀγορήν, ἀπ' ὧν ἐώνηντο τοῖσι ἢ αὐτὴ μὴ παρέοσι Ἕλλησι, οἵσι ἐπιβάλλουσι ἐς τὸν ποταμόν. καταρέουσι δὲ λέγοντες τῆσι κεφαλῆσι, εἴ τι μέλλοι ἡ σφίσι τοῖσι θύοισι, ἢ Αἰγύπτῳ τῇ συμπάσῃ κακὸν γίνεσθαι, ἐς κεφαλὴν ταύτην τρέπεσθαι. καὶ μὲν νέων τάς κεφαλὰς τῶν θυομένων κτηνέων, καὶ τὸν ὀπτάσιμον οἶνον, πάντες Αἰγύπτιοι νόμοισι τοῖσι αὐτοῖσι χρέωνται ὁμοίως ἐς πάντα τὰ ἱερά. καὶ ἀπὸ τούτου νόμου, οὐδὲ ἁγνὸς 10 οὐδενὸς ἐμψύχου κεφαλῆς γεύσεται Αἰγυπτίων οὐδείς.

Ἡ δὲ ἐξαίρεσις τοῦ ἱροῦ, καὶ ἡ καῦσις, ἁγνὴ καὶ οὐκ ἁγνὸ ἱερὸν σφι καλέεται. τὸ δ' ὠνομάσθη λέγουσι ἀπὸ δαίμονα ἥντινα τοῦτο) καὶ μεγίστην οἱ ὀρθῶς ἀναγόντες, ταύτην ἔρχομαι ἐρέων ἐπὶ τὴν τὰ ὀργια συντίθησι, καὶ ἐπὶ καλλίχορον), θύσαντες τὸν βοῦν, ἀποδιέρσαντες, κοιλίην μὲν κείνην πᾶσαν ἔξω εἶλον, σπλάγχνα δὲ αὐτοῦ λείπουσι ἐν τῷ σώματι καὶ τὸν πιμελήν ἀποτάμνουσι, καὶ τὸν ὄσφυν ἀκρην, καὶ τοὺς ὤμους τε καὶ τὸν τράχηλον. ταῦτα δὴ ποιήσαντες, τὸ λοιπὸν σῶμα τοῦ βοὸς πιμπλᾶσι ἄρτων καθαρῶν, καὶ μέλιτος, καὶ ἀσταφίδος, καὶ σύκων, καὶ λιβανωτοῦ, καὶ σμύρνης, καὶ τἄλλα θυωμάτων. πλήσαντες δὲ τούτων, καταλίζουσι, ἔλαιον ἄφθονον καταχέοντες. θρώσκευσαντες δέ, θύουσι καομένων τῶν ἱρῶν, τύπτουσι πάντες ἑωυτούς), δαρθέντες θοινῶνται), τὰ ἐλίποντο τῶν ἱρῶν. Τὰς μὲν νέων καθαρὰς ἕρσενας τῶν βοῶν καὶ τοὺς μόσχους οἱ πάντες Αἰγύπτιοι θύουσι· τὰς δὲ θηλέας οὐ σφι ἔξεστι θύειν, ἀλλὰ ἱεραί εἰσι τῆς Ἴσιος. τὸ γὰρ τῆς Ἴσιος ἄγαλμα εἶδος γυναικήιον, βούκερων ἐστί, κατάπερ Ἕλληνες τὴν Ἰὼ γράφουσι· καὶ τὰς βοῦς τὰς θηλέας Αἰγύπτιοι πάντες ὁμοίως σέβουσι) πολλῷ πάντων μᾶλλον μακρῷ. τῶν εἵνεκα οὔτε ἀνὴρ Αἰγύπτιος, οὔτε γυνὴ ἀνδρὸς Ἕλληνος φιλήσειε ἂν τὸ στόμα τι, οὐδὲ μαχαίρῃ ἀνδρὸς Ἕλληνος χρήσεται, οὐδ' ὀβελοῖσι. οὐδὲ λέβητι, οὐδὲ κρέως καθαροῦ βοὸς δαρτοῦ μνήμενος Ἑλληνικῇ μαχαίρῃ γεύσεται. θάπτουσι δὲ τοὺς ἀποθνήσκοντας βοῦς, τρόπον τοιόνδε. τὰς μὲν θηλέας ἐς τὸν ποταμὸν ἀπιᾶσι· τοὺς δὲ ἕρσενας, κατορύσσουσι ἕκαστοι ἐν τῇσι προαστείοισι, τὸ κέρας τὸ ἕτερον ἢ καὶ ἀμφότερα ὑπερέχοντα, σημηίου εἵνεκα· ἐπὰν δὲ σαπῇ, καὶ 40 προσίῃ ὁ τεταγμένος χρόνος, ἀπικνέεται ἐς ἑκάστην πόλιν βαρὶς ἐκ τῆς Προσωπιτίδος καλεομένης νήσου. ἡ δὲ ἔστι μὲν ἐν τῷ Δέλτα, περιμήκεος δὲ αὐτῆς εἰσὶ κοῖναι ἐννέα. ἐν ταύτῃ δὴ ταύτῃ τῇ Προσωπιτίδι νήσῳ ἔνεισι μὲν καὶ πόλιες συχναί· ἐκ τῆς δὲ αἱ βαρὶς ἁλιγνωσθεῖσαι ἀναιρήσονται τὰ ὀστέα τῶν βοῶν· οὔνομα δὲ τῇ πόλει Ἀτάρβηχις. ἐν δὲ αὐτῇ Ἀφροδίτης ἱρὸν ἅγιον

—— apud quos mercatores Græci diuersantur, ibique illis vendunt: illi vero quibus non adfuerint Græci, in flum.

1 Et precati sunt. παυλθεντα, *pro quo aliud legit.* 2 Omnes seipsos verberant. Postquam autem verberare desierunt, dapes &c. *In vulg. edit. huius interpret. Valla,* epulauerunt *legitur pro* vapulauerunt.

ἱδρυται. ἐκ ταύτης τῆς πόλιος πλανέονται πολλοὶ δημοι ἐς δημους πόλιας· ἀορύξαντες δὲ τὰ ὀστέα ἀπάγουσι, καὶ θάπτουσι ἐς ἕνα χῶρον πάντες. κεῖται δὲ τοῖσι βοσὶ καὶ τἆλλα κτίνεα ἄπαντα θάπτουσι ἀποθνήσκοντα. καὶ γὰρ δὴ ταῦτα οὐκ

κ. θύεται τῶν σφι νενομοθέτηται. κτείνουσι γὰρ δὴ οὐδὲ ταῦτα. Ὅσοι μὲν δὴ Διὸς Θηβαίος ἱδρυνται ἱρὸν, ἢ νομοῦ τοῦ Θηβαίου εἰσὶ, οὗτοι μὲν πάντες οἰῶν ἀπεχόμενοι, αἶγας θύουσι. θεοὺς γὰρ δὴ οὐ πάντας αὐτοὺς ἀπάντων ὁμοίως Αἰγύπτιοι σέβονται, πλὴν Ἰσιός τε, καὶ Ὀσίριος, ὃν δὴ Διόνυσον εἶναι λέγουσι. τούτους δὲ ὁμοίως ἅπαντες σέβονται. ὅσοι μὲν δὴ τοῦ Μένδητος ἔκτισνται ἱρὸν, ἢ νομὸς τοῦ Μενδησίου εἰσὶ, οὗτοι δὲ αἰγῶν ἀπεχόμενοι, οἷς θύουσι. Θηβαῖοι μέν νυν, καὶ ὅσοι διὰ τούτους οἰῶν ἀπέχονται, διὰ τάδε λέγουσι νόμον τόνδε σφι τεθῆναι. Ἡρακλέα θελήσαντα πρὸ τωυτοῦ ἰδεῖν Διὰ, καὶ οὐκ ἐθελήσαντος ὀφθῆναι ὑπ' αὐτοῦ. τέλος, ἐπεί τε λιπαρέων Ἡρακλέα, Διὰ μηχανήσασθαι, κριὸν ἐκδείραντα, τὸ πρόσωπον τε τοῦ κριοῦ ἀποταμόντα πρὸ ἑωυτοῦ ἔχειν, καὶ δερμάτινα τὸ νῶτον οὕτω οἱ ἐοῦσαν ὀπτὴν ὄψιν. ἀπὸ τούτου, κεκοσμῆσθαι τὰ ἀγάλματα τοῦ Διὸς ποιεῦσι Αἰγύπτιοι. ἀπὸ δὲ Αἰγυπτίων, Ἀμμώνιοι, ἐόντες Αἰγυπτίοισί τε καὶ Αἰθίοψι ἄποικοι, καὶ φωνὴν μεταξὺ ἀμφοτέρων νομίζοντες. δοκέειν δὲ ἐμοὶ, καὶ τοὔνομα Ἀμμώνιοι ἀπὸ τοῦδε τοῦ σφι τὸν ἐπώνυμον ἐποιήσαντο. Ἄμμωνα γὰρ Αἰγύπτιοι καλέουσι τὸν Δία· τοὺς δὲ κριοὺς οὐ θύουσι Θηβαῖοι, ἀλλ' εἰσί σφι ἱερὰ διὰ τοῦτο. μιῇ δὲ ἡμέρῃ τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἐν ὀρτῇ τοῦ Διὸς, κριὸν ἕνα κατακόψαντες, καὶ ἀποδείραντες, τὸ μὲν τοῦ Διὸς ἐνδύουσι τὸ ἄγαλμα τοῦ Διὸς καὶ ἔπειτα δὴ τοῦτο ἄγαλμα Ἡρακλέος προσάγουσι πρὸς αὐτό. ταῦτα δὲ ποιήσαντες, τύπτονται οἱ περὶ τὸ ἱρὸν ἅπαντες τὸν κριὸν, καὶ ἔπειτα ἐν ἱρῇ θήκῃ θάπτουσι ἄντην. Ἡρακλέος δὲ περὶ τόνδε τὸν λόγον ἤκουσα, ὡς εἴη τῶν δυώδεκα θεῶν. τοῦ ἑτέρου δὲ περὶ Ἡρακλέος, τὸν Ἕλληνες οἴδασι, οὐδαμῇ Αἰγύπτου ἐδυνάσθην ἀκοὸν σαι. καὶ μάλιστά γε παρ' Ἑλλήνων ἔλαβον τοὔνομα τοῦ Ἡρακλέος Αἰγύπτιοι, θεὸν ἕτερον Ἑλλήνων μᾶλλον παρ' Αἰγυπτίων, καὶ Ἑλλήνων ὅσοι οἱ χρεώμενοι τῷ Ἀμφιτρύωνος γόνῳ οὐνόματι Ἡρακλέα, πολλά μοι καὶ δῆλα τεκμήρια ἔστι τοῦτο οὕτω ἔχον, ἔν τε δὴ καὶ τόδε· οὔτε τοῦ Ἡρακλέος τούτου γονέες ἀμφοτέρωθεν, ἦσαν Ἀμφιτρύων, καὶ Ἀλκμήνη, γεγενημένοι τε αἰεὶ ἐν Αἰγύπτῳ· καὶ δῆθεν Αἰγύπτιοι εἶναι φασὶ

extructum est. ex qua vrbe alii permulti vagantur in alias vrbes. Vbi autem effoderunt ossa, asportant, eaq; vno in loco cuncti sepeliunt. Quem porro in modum boues, in eundem defuncta alia pecora sepeliũt. ita enim apud eos circa hæc legibus comparatum est. nam ne hæc quidem interimunt. Cæterùm XLII. qui Iouis Thebani templum incolunt, aut Thebanæ [1] prouinciæ sunt, ij omnes ab ouibus se abstinentes, capras immolant. Non enim eosdem deos similiter colunt vniuersi Ægyptij, præter Isidem & Osirin, quem Bacchum esse aiunt. hos peræq; vniuersi colunt. Qui vero Mendetis templum obtinẽt, siue Mendesiæ prouinciæ sunt, hi capris abstinẽtes, immolant oues. Itaque Thebani, & quicũque propter illos ouibus parcunt, aiunt ideo sibi conditam hanc legem, quod Iupiter, quum ab Hercule cernere eum volente, cerni nollet, tandem exoratus hoc commentus sit, vt amputato arietis capite, pelleque villosa quam illi detraxerat, induta sibi, ita sese Herculi ostenderet: & ob id Ægyptios instituisse Iouis simulacrum facere arietina facie: & ab Ægyptiis Ammonios accepisse, qui sunt Ægyptiorum atque Æthiopum coloni & [2] linguã inter vtrosque vsurpantes. Qui etiam mihi videntur ideo se Ammonios cognominasse quod Ægyptij Iouem [3] Ammonem appellant. Ob hanc rem arietes non mactantur à Thebanis, sed eis sacrosancti sunt. Certo tantum die quotannis in festo Iouis, vnum demũ arietem obtruncant, cuius pellem detractam hunc in modum Iouis simulacro induunt: ad illudque deinde aliud ducunt Herculis simulacrum. Hoc acto, cuncti qui circa templum sunt, arietem verberant, deinde sacra eundem vrna sepeliunt. ¶ De XLIII. Hercule autem hunc ego audiui sermonem, quod sit vnus ex diis duodecim. nam de altero Hercule quem Græci norunt, nulla in parte Ægypti quippiã potui audire: cuius nomen non Ægyptij à Græcis acceperũt, sed Græci potiꝰ ab Ægyptiis, & ij quidẽ Græci qui hoc nomẽ filio Amphitryonis imposuere. Quod ita se habere, cum multa mihi indicia sunt, tũ vero istud, quod huiꝰ Herculis vterq. parens, Amphitryon & Alcmena, fuerũt ab Ægypto oriũdi: & quod Ægyptij negant se aut Neptuni aut [4] Tyndaridarũ

1 Vet. præfecturæ, ὑφ' ἓν στατὸν post. Valla vtrobique, ritus, id est, νόμων, non νομῶν. 2 Id est, Linguæ vtentes quæ aliquid cum vtroq; tamque lingua commune habet. 3 Ammun 4 Dioscurorum.

nomen

nomen nosse: neq; hos deos inter ceteros admiserunt. Quod si nomen dæmonis vllius à Græcis mutuati essent, nõ minus, imo vel magis, istorũ mẽtionẽ fuissent habituri: si etiã tunc nauicularia exercebant, & vlli Græcorũ nauicularij erant, vt credo, & mea fert opinio. Istorũ igitur potius deorum quam Herculis nomen Ægyptij percepissent. Atqui vetustus quidam deus est apud Ægyptios Hercules, & (vt ipsi aiunt) decem & septem annorum millia sunt ad Amasim regem, ex quo Herculem [1] ex octo diis, qui duodecim erant, vnum XLIV. esse arbitrantur. Quibus ego de rebus certior fieri [2] cupiens, à quibus possem, in Tyrum Phœniciæ *vrbem* nauigaui, quod ibi tẽplum Herculis esse audirem: quod & vidi opulenter exornatum cum aliis multis donariis, tum vero duobus cippis, altero ex auro excocto, altero ex lapide smaragdo maiorem in modum splendente per noctem. Veniensque in colloquiũ cum dei sacerdotibus, percontabar quantum temporis foret ex quo id templũ fuisset extructum: sed comperi ne hos quidem cõgruere cum Græcis, quippe dicentes ab vrbe condita fuisse dei templum pariter extructum, esse autem à Tyro condita annorum duo millia ac trecentos. Vidi præterea Tyri etiam aliud Herculis templũ cognomine Thasij. Quinetiam in Thasum profectus sum, vbi inueni templum à Phœnicibus conditum, qui ad inuestigandam Europam nauigantes, Thasum condiderunt: quod quinque virorũ ætatibus prius fuit quam Hercules Amphitryonis in Græcia existeret. Hæc quæ commemorantur, plane declarant Herculem vetustũ deum esse. eoq; videntur hi rectissime facere è Græcis, qui bifariam Herculi templa ædificanda colendaque XLV. censuerunt: vni quidem, vt immortali, cognomine Olympio, immolantes: alteri vero, vt heroi, parẽtantes. Alia quoque multa inconsiderate Græci loquũtur, quorum & hæc inepta fabula est, quam de Hercule ferunt: Eum, quum in Ægyptũ peruenisset, ab Ægyptiis redimitũ, tanquam Ioui immolandũ, cum põpa fuisse eductũ, ac tantisper [3] quietem [4] tenuisse dũ illi ante arã eum stetissent, [5] ibi ad vim conuersũ, omnes interemisse. Quæ quum dicunt Græci, videntur mihi se & naturę Ægyptiorũ & morum,

εἰδέναι, οὐδὲ σφι θεοὶ οὗτοι ἐν τοῖσι ἡμετέροισι θεοῖσι ἀποδεδέχαται. καὶ μὰν εἴ γε παρ' Ἑλλήνων ἔλαβον οὔνομα τοῦ δαίμονος, τούτων οὐκ ἥκιστα δὴ μάλιστα ἔμελλον μνήμην ἕξειν, εἴπερ καὶ τότε ναυτιλίῃσι ἐχρέωντο, καὶ ἦσαν Ἑλλήνων τινὲς ναύτιλοι, ὡς ἐλπομαί τε καὶ ἐμοὶ γνώμη αἱρέει. ὥστε τούτεων αὖτις καὶ μᾶλλον τῶν θεῶν τὰ οὐνόματα ἐξεπιστέατο Αἰγύπτιοι ἢ τὸ Ἡρακλέος. δηλοῖ δέ μοι ἀρχαῖος ἐὼν θεὸς Αἰγυπτίοισι Ἡρακλέης· ὡς δὲ αὐτοὶ λέγουσι, ἕτεα ἐστὶ ἐπτακισχίλια καὶ μύρια ἐς Ἄμασιν βασιλεύσαντα, ἐπεί τε ἐν τῶν ὀκτὼ θεῶν δυώδεκα θεοὶ ἐγίνοντο, τῶν Ἡρακλέα ἕνα νομίζουσι. Καὶ θέλων δὲ τούτων πέρι σαφές τι εἰδέναι ἔξ ὧν οἷόν τε ἦν, ἔπλωσα καὶ ἐς Τύρον τὴν Φοινίκης, πυθόμενος αὐτόθι εἶναι ἱρὸν Ἡρακλέος ἅγιον· καὶ ἰδὼν πλεύσιος κατεσκευασμένον ἀνδριήμασί τε πολλοῖσι ἄλλοισι καὶ δὴ καὶ στήλῃσι δυσὶ ἦσαν τῷ ἱρῷ τούτῳ, ἡ μὲν, χρυσοῦ ἀπέφθου· ἡ δὲ, σμαράγδου λίθου, λάμπουσα τὰς νύκτας μεγάλως. ἐς λόγους δὲ ἐλθὼν τοῖσι ἱρεῦσι τοῦ θεοῦ, εἰρόμην ὁκόσος χρόνος εἴη ἐξ οὗ σφι τὸ ἱρὸν ἵδρυται· οὐδὲ τοῦτο τοῖσι Ἕλλησι συμφερομένοισι. ἔφασαν γὰρ, ἅμα Τύρῳ οἰκιζομένῃ καὶ τὸ ἱρὸν τοῦ θεοῦ ἱδρυθῆναι. εἶναι δὲ ἔτεα ἀπ' οὗ Τύρον οἰκέουσι, τεσσεράκοντα καὶ διςχίλια. εἶδον δὲ ἐν τῇ Τύρῳ καὶ ἄλλο ἱρὸν Ἡρακλέος, ἐπωνυμίην ἔχοντος Θασίου εἶναι. ἀπιγμένος δὲ καὶ ἐς Θάσον, εὗρον ἱρὸν Ἡρακλέος ὑπὸ Φοινίκων ἱδρυμένον, οἱ κατ' Εὐρώπης ζήτησιν ἐκπλώσαντες, Θάσον ἐκτισαν. καὶ ταῦτα πέντε γενεῇσι ἀνδρῶν πρότερα ἐστὶ ἢ τὸν Ἀμφιτρύωνος Ἡρακλέα ἐν τῇ Ἑλλάδι γενέσθαι. τὰ μέν νυν ἱστορημένα σημηνοῖ σαφέως παλαιὸν θεὸν Ἡρακλέα ἐόντα. καὶ δοκέουσι δέ μοι οὗτοι ὀρθότατα Ἑλλήνων ποιέειν, οἳ δισσὰ Ἡρακλεια ἱδρυσάμενοι ἐκτίνυσι· καὶ τῷ μὲν, ὡς ἀθανάτῳ, Ὀλυμπίῳ δὲ ἐπωνυμίην, θύουσι· τῷ δὲ ἑτέρῳ, ὡς ἥρωι, ἐναγίζουσι. λέγουσι δὲ πολλὰ καὶ ἄλλα ἀνεπισκέπτως Ἕλληνες· ἤδη δὲ αὐτέων καὶ ὅδε μῦθός ἐστι, περὶ τοῦ Ἡρακλέος λέγουσι ὡς αὐτὸν ἀπιγμένον ἐς Αἴγυπτον στέψαντες οἱ Αἰγύπτιοι, ἐκπομπῆς ὀξῆγον ὡς θύσοντες τῷ Διΐ. ὁ δὲ, τέως μὲν ἡσυχίην εἶχε· ἐπεὶ δὲ αὐτὸν περὶ τὸν βωμὸν κατάρχοντο, ἐς ἀμυνὸν τραπόμενος, πάντας σφέας κατεφόνευσαν. ἐμοὶ μέν νυν δοκέουσι ταῦτα λέγοντες, τὴν Αἰγυπτίων φύσιος καὶ τῶν νόμων

1 Ex octo è diis octo factis fuerunt duodecim, quorum vnum Herculem censent. 2 Studens pro viribus, Tyr. 3 Se continuisse. 4 Tenuisse dum ad aram admoto molam inspergerent. *Bud.* 5 Ibi viribus vti cœpisse, omnésque interemisse. *Ad vim*, ibi ad vires se conuertisse.

πάμπαν ἀπείρως ἔχειν. Ἕλληνες. τοῖσι γὰρ
οὐδὲ κτηνέα ὅσιά ἐστι θύειν ἐστί, (χωρὶς ὑῶν, καὶ ἐρσένων
βοῶν, καὶ μόσχων, ὅσοι ἂν καθαροὶ ἔωσι, καὶ χιμέων)
κῶς ἂν οὗτοι ἀνθρώπους θύοιεν; ἔτι δὲ ἕνα ἕκαστον Ἡ-
ρακλέα, καὶ ἔτι ἄνθρωπον. (ὡς δή φασι) κῶς φύ-
σιν ἔχει πολλὰς μυριάδας φονεύσαι; καὶ σφεῖ μὲ
τούτων τοσαῦτα ἡμῖν εἰποῦσι, καὶ τῶνδε τῶν θεῶν καὶ
τῶνδε τῶν ἡρώων βουλόμενοι εἶναι. Τὰς δὲ δὴ αἰ-
γας καὶ τοὺς τράγους τῶνδε εἵνεκα οὐ θύουσι Αἰγυ-
πτίων οἱ εἰρημένοι. Τὸν Πᾶνα τῶν ὀκτὼ θεῶν λογί- 10
ζονται εἶναι οἱ Μενδήσιοι. τοὺς δὲ ὀκτὼ θεοὺς τούτους,
πρότερος τῶν δυώδεκα θεῶν φασι γενέσθαι. γράφουσι δὲ δὴ καὶ γλύφουσι οἱ ζωγράφοι καὶ οἱ ἀγαλ-
ματοποιοί, τὸν Πᾶνα, κατάπερ Ἕλληνες, τράγεον, αἰγοπρόσωπον καὶ τραγοσκελέα· οὐκ οἵουστε νο-
μίζοντες εἶναί μιν, ἀλλ' ὅμοιον τοῖσι ἄλλοισι θεοῖσι. ὁ-
τεῷ δὲ εἵνεκα τοιοῦτον γράφουσι αὐτόν, οὐ μοι ἥδιον
ἐστὶ λέγειν. σέβονται δὲ πάντας τοὺς αἶγας οἱ Μεν-
δήσιοι, καὶ μᾶλλον τοὺς ἔρσενας τῶν θηλέων· καὶ τού-
των οἱ αἰπόλοι τιμὰς μείζονας ἔχουσι. ἐπὶ δὲ τούτων 20
εἷς μάλιστα, ὅστις ἐπεὰν ἀποθάνῃ, πένθος μέγα πᾶσι
τοῖσι Μενδησίοισι νομῷ ἄγεται. καλέεται δὲ ὁ, τε
τράγος καὶ ὁ Πὰν Αἰγυπτιστὶ, Μένδης. ἐγένετο δὲ
ἐν τῷ νομῷ τούτῳ ἐπ' ἐμεῦ τοῦτο· τράγος γυναι-
κὶ τράγος ἐμίσγετο ἀναφανδόν. τοῦτο ἐς ἐπίδειξιν
ἀνθρώπων ἀπίκετο. Ὗν δὲ Αἰγύπτιοι μιαρὸν
ἡγέονται ζῶον εἶναι. καὶ τοῦτο μὲν, ὥν τις ψαύσῃ
αὐτῶν παριὼν ὑός, αὐτοῖσι τοῖσι ἱματίοισι ἀπιὼν ἐ-
βάλετο ἐς τὸν ποταμόν· τοῦτο δὲ, οἱ συβῶται, 30
ἐόντες Αἰγύπτιοι ἐγχώριοι, ἐς ἱρὸν οὐδὲν τῶν ἐν
Αἰγύπτῳ ἐσέρχονται μούνοι πάντων. οὐδὲ σφι
ἐκδιδοῦσι θυγατέρα οὐδεὶς ἐθέλει, οὐδὲ ἄγεσθαι
δὲ αὐτέων· ἀλλ' ἐκδιδόνται οἱ συβῶται, καὶ ἄγον-
ται δὲ ἀλλήλων. τοῖσι μὲν νυν ἄλλοισι θεοῖσι θύειν ὗς
οὐ δικαιοῦσι Αἰγύπτιοι· σελήνῃ δὲ καὶ Διονύσῳ μούνοι-
σι, τοῖσι αὐτοῖσι χρόνῳ, τῇ αὐτῇ πανσελήνῳ θύουσι ἐς θύ-
σαντες, πατέονται τῶν κρεῶν. διότι δὲ τοῦτο ἐν μὲν
τῇσι ἄλλῃσι ὀρτῇσι ἀπέχονται, ἐν δὲ ταύτῃ θύ-
ουσι, ἔστι μὲ λόγος περὶ αὐτοῦτο Αἰγυπτίων λεγό- 40
μενος· ἐμοὶ μέντοι βουλομένῳ οὐκ εὐπρεπέστερόν
ἐστι λέγεσθαι. θυσίη δὲ ἥδε τῷ ὑῒ τῇ σελήνῃ ποιέε-
ται· ἐπεὰν θύσῃ τὸ ἱρήιον ἄκρηνα, καὶ τὸν σπλῆνα καὶ τὸ
ἐπίπλοον συνθεὶς ὁμοῦ, κατὰ ὧν ἐκάλυψε πάσῃ
τῇ κτηνέος τῇ πιμελῇ τῇ σφετέρῃ πρὸ μηνὸς γενομέ-
νῃ καὶ ἔπειτα καταχίζει πυρί· τὰ δὲ ἄλλα κρέα
κατίσταται ἐν τῇ πανσελήνῳ, ἐν τῇ αὐτῇ ἐς ἣν ὑ-
ωσὶ· ἐν δὲ ἄλλῃ ἡμέρῃ οὐκ ἂν ἔτι γεύσαιατο.

ignaros prorsus ostendere. Quibus enim nullam pecudem fas est immolare, præter sues, præterque boues mares, & vitulos (dummodo mundos) & anseres: ij qua ratione immolarēt homines? Aut quomodo Hercules, quum vnus esset & adhuc (vt aiūt) homo, tot millia virorū interemisset? Hæc tamē tot quæ de his rebus diximus, sint & à diis & ab heroibus in bonam partem accepta.

¶ Porro capras & hircos ea de caussa ij XLVI
quos diximus Ægyptiorū non mactāt, quod Pana inter octo deos Mēdesij numerant, quos octo aiūt priores duodecim diis extitisse. Panos autem simulacrū & pictores pingunt & statuarij scalpunt, quemadmodū Græci, capri a facie, hirciníque cruribus: haudquaquā existimantes eum esse talē, sed similem ceteris diis. Qua tamen eū caussa talem pingant, non est mihi relatu iucundum. Verum hi omnes cum capras, tum vero maxime capros venerantur. Et inter Mendesios caprarij præcipuo honore afficiuntur, & ex his vnus maxime: qui quum decessit, ingens tori Mendesiæ prouinciæ luctus proponitur. Vocatur autem & hircus & Pan, Ægyptiacè, Mendes. In hac regione contigit hoc mea memoria prodigium: Hircus cum muliere coiit propalam, quod in [1] ostentationem hominum peruenit.

Suem autem Ægyptij spurcam bēluam XLVII
arbitrantur: quam siquis vel transeundo contigerit, abit [2] lotum seso eum ipsis vestimentis ad flumen. Eoque soli omnium subulci, Ægyptij indigenæ, nullum ingrediuntur templum: nemoque aut filiam cuipiam eorum nuptum dare vult, aut cuiuspiam eorum filiam in matrimonium ducere: sed ipsi inter se subulci dant accipiuntque filias. Aliis diis immolare sues ius Ægyptiis non est, præterquam Lunæ & Libero: quibus quū per tempus plenilunij sues immolarunt, eorum carne vescuntur. Cur autem aliis diebus festis sues oderint, at in isto mactent, huius rei ab Ægyptiis ratio redditur: sed quam mihi notam magis decorum est non referre. Sacrificium autē de suibus Lunæ hunc in modum fit, Immolata sue, extremam eius caudam, & lienem, & omentum simul componunt, & adipe qui circa aluum pecudis existat, ea operiunt, ac deinde igni adolent: reliqua carne plenilunij die vescuntur, quo die sacra faciunt: alio die non amplius gustarent.

---

a Sunt qui hīc ὀστέα pro ostento hic accipiant. 2 Immersum se flumini cum ipsis vest.

Qui sunt

Qui ſunt ex eis inopes, propter tenuitatem facultatum, [1] aſſimilatos quoſdam
XLVIII ſues coquunt, quos immolent. Bacchо quoque in eius feſto ſinguli in cœnam porcam pro foribus mactant, redduntque ſubulco qui illã vendiderat. [2] Quin & alium diem feſtum Bacchо Ægyptii agunt ſine porcis, fere per omnia Græco feſto ſimilem. Sed loco phallorũ, *id eſt, ſiculneorum veretrorum à collo pendentium*, ſunt ab eis excogitatæ ſtatuę cubitales [3] è neruis compactæ, quas feminæ circumferũt per pagos, mentula nutante, quæ propemodum inſtar eſt reliqui corporis: & tibia præeunte, quam feminæ, Bacchum canentes, ſequuntur. Cur autem mentulam habeat iuſto maiorẽ ſtatua & vnum corporis membrum agitet, redditur ab eis ratio ſacra. Adeo vt
XLIX iam Melampus Amytheonis filius non imperitus huius ſacri ſed peritus fuiſſe videatur. Siquidem Melampus fuit qui Græcis Dionyſi, *id eſt Liberi patris vel Bacchi* nomen & ſacrificiũ, & pompam phalli [4] enarrauit, non tamen omnem plane rationem complexus. Verum ii qui poſt hunc extiterunt [5] ſophiſtæ, rem in maius explicauerunt. [6] Itaq; phallum Dionyſo miſſum narrandi Melampus autor extitit: à quo edocti Græci faciunt ea quæ faciunt. Equidẽ Melampodem virum fuiſſe ſapientem aio, [7] diuinationemque ſibi ipſi comparaſſe: eundemq; cum alia multa ab Ægypto accepta Græcis enarraſſe, tum vero nõnulla de Dionyſo, tamen commutata. [8] Neque enim dixerim quæ in Ægypto fiunt huic deo, congruere cum iis quæ in Græcia. nam conſentanea eſſent Græcis, non autem nuper introducta. Neque tamen dicam Ægyptios à Græcis fuiſſe mutuatos [9] aut hoc aut aliud quippiam. Videtur autem mihi Melampus quę ad Dionyſum pertinent audiſſe ex Cadmo, aliiſque Tyriis qui cum eo è Phœnice venerunt in
L ram quæ nunc Bœotia appellatur. Ac omnia fere deorum nomina ex Ægypto in Græciam peruenerunt. [10] Idque ego ex barbaris ſciſcitatus, ita rem habere comperio, ac reor ex Ægypto præcipue veniſſe: [11] & idcirco illic non eſſe vſquã

ἅ δὲ τρέφοντες αὐτῶν μὴ ἀθενείης βίου, σιτίνας πλάσαντες ἐς, καὶ ὀπτήσαντες ταύτας, θύουσι. Τῷ δὲ Διονύσῳ τῆς ὀρτῆς τῇ δορπίῃ, ἕκαστος τῶν θυρέων σφάξας ἕνα, διδοῖ ἀποφέρεσθαι τῷ χοίρῳ αὐτῷ τὰ ἀποδομένῳ τῶν συβωτέων. τῷ δὲ ἄλλῳ ἀνάγουσι ὀρτὴν τῷ Διονύσῳ Αἰγύπτιοι, πλὴν χοίρων, καὶ σφέα ταύτας σχεδὸν τι ταύτα Ἕλληνες. ἀντὶ δὲ φαλλῶν, ἀλλὰ σφι ἔστι ἀγάλματα νευρηπλήτα ὅσον τε πηχυαῖα ἀγάλματα νευροσπαστά, τὰ περιφορέουσι κατὰ κώμας ταὶ γυναῖκες, νεῦον τὸ αἰδοῖον, πολλῷ τεῳ ἔλασσον τοῦ ἄλλου σώματος. προηγέεται δὲ αὐλός. αἱ δὲ ἕπονται ἀείδουσαι τὸν Διόνυσον. ἔχει δὲ μέζονα τὸν αἰδοῖον, καὶ κινέει μοῦνον τοῦ σώματος, ἔστι λόγος περὶ αὐτῷ ἱερὸς λεγόμενος. Ἤδη ὦν δοκέει μοι Μελάμπους ὁ Ἀμυθάωνος τῆς θυσίης ταύτης οὐκ εἰδὼς ἀδαὴς, ἀλλ' ἔμπειρος. Ἕλληνι γὰρ δὴ Μελάμπους ἐστὶ ὁ ἐξηγησάμενος τοῦ Διονύσου τὸ οὔνομα, καὶ τὴν θυσίην, καὶ τὴν πομπὴν τοῦ φαλλοῦ· ἀτρεκέως μὲν οὐ πάντα συλλαβὼν λόγον ἔφηνε· ἀλλ' ὑπερβαλόμενοι τούτῳ σοφιῇ μέζονος ἐξεφάνθη. τοῦ δὴ ὦν φαλλὸν τὸν Διονύσῳ τὸ ἐμπόμενον Μελάμπους ἐστὶ ὁ ἀτηγησάμενος καὶ ἀπὸ τούτου μαθόντες ποιεῦσι καὶ ποιεῦσι Ἕλληνες. ἐγὼ μὲν νυν φημὶ Μελάμποδα γενόμενον ἀνδρὰ σοφὸν, μαντικὴν τε ἐωυτῷ συνῆσαι, καὶ συνθέμενον ἀπ' Αἰγύπτου, ἀλλά τε πολλὰ ἀπηγήσασθαι Ἕλλησι, καὶ τὰ περὶ τὸν Διόνυσον, ὀλίγα αὐτῷ παραλλάξαντα. οὐ γὰρ δὴ συμπεσεῖν γε φήσω τὰ ἐν Αἰγύπτῳ ποιεύμενα τῷ θεῷ, καὶ τὰ ἐν τοῖσι Ἕλλησι. ὁμόζηλα γὰρ ἦν τοῖσι Ἕλλησι, καὶ οὐ νεωστὶ ἐσαγμένα. οὐ μὲν οὐδὲ φήσω οὕτως Αἰγύπτιοι παρὰ Ἑλλήνων ἔλαβον ἢ τοῦτο, ἢ ἄλλο τευ τι νόμαιον. συνθέσθαι δέ μοι δοκέει μάλιστα Μελάμπους τὰ περὶ τὸν Διόνυσον παρὰ Κάδμου τε τοῦ Τυρίου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐκ Φοινίκης ἀπιγμένων ἐς τὴν νῦν Βοιωτίην καλεομένην χώρην. Σχεδὸν δὲ τὰ πάντα τὰ οὐνόματα τῶν θεῶν ἐξ Αἰγύπτου ἐλήλυθε ἐς τὴν Ἑλλάδα. δοκέει μὲν γὰρ ἐκ τῶν βαρβάρων ἥκειν, σκοπευμένοισι δὲ οὕτω φαίνεται μάλιστα ἀπ' Αἰγύπτου ἀπῖχθαι. ὁ, τι γὰρ δὴ μὴ

1 Sues farinaceas fingunt, quas coctas immolant. *Vt legatur τραπίνας pro τὶ πλάς.* 2 Reliquum autem feſtum Baccho celebrant Ægyptii, exceptis porcis, pariter fere ceteris in rebus ac Græci. 3 Quæ fidiculis tractæ mouentur tanquam viuæ. *Sunt qui putent eſſe noſtras marionnettes, vel mariottes.* 4 *Videtur potius ſignificare ἐξηγησάμενος, qui autor illis fuit. Vel, Qui introduxit. Alij,* Qui inuexit. *Sibi ſtatim poſt ἐπηγήσατο & ἐπηγήσαντο.* Q.d. *Qui illis præiuit & viam oſtendit. Id eſt, Qui magiſter illis fuit.*
5 Philoſophi, 6 Phallum certe qui Bacchо circumfertur, Melampus introduxit: & ab eo edocti Gr. 7 Artemq; diuinandi ſibi comparaſſe: & cum alia multa quæ ex Ægyptiis audiuerat, Græcis introduxiſſe, tum vero quæ ad Dionyſum pertinent, paucis tamen ex illis commutatis. Neque en. 8 *Sunt qui hunc locum ita interpretentur,* Neque enim dixerim caſu contigiſſe vt eadem tum in Ægypto tum in Græcia huic deo ſacra fierent. Sunt enim vnius modi apud Græcos, neq; recens introducta. 9 Aut hunc aut alium ritum. Vid. 10 Nam à barbaris profecta eſſe audiens, ita r. 11 Nam præterquam——

Ποσειδέωνος, καὶ Διοσκούρων (ὡς καὶ πρότερόν μοι τοῦτα εἴρηται) καὶ Ἥρης, καὶ Ἴσιος, καὶ Θέμιος, καὶ Χαρίτων, καὶ Νηρηίδων, καὶ τῶν ἄλλων θεῶν, Αἰγυπτίοισι ἀπείκοτε τὰ οὐνόματα ἔστι ἐν τῇ χώρῃ. λέγω δὴ τὰ λέγεσι αὐτοὶ Αἰγύπτιοι· τοὺς δὲ οὐ φασι θεῶν γινώσκειν τὰ οὐνόματα. ἔδοξε δέ μοι δεκέοισι τὸν Πελασγῶν ὀνομάσθῆναι, πλὴν Ποσειδέωνος. τοῦτον δὲ τὸν θεὸν τόνδε Λιβύων ἐπύθοντο· οὐδαμῇ γὰρ ἀπ' ἀρχῆς Ποσειδέωνος οὔνομα ἔκτηνται, εἰ μὴ Λίβυες· καὶ τιμέουσι τὸν θεὸν τοῦτον αἰεί. νομίζουσι δ' ὧν Αἰγύπτιοι οὐδὲ ἥρωσι τοὐτέων. Ταῦτα μὲν νυν, καὶ ἄλλα πρὸς τούτοισι, τὰ ἐγὼ φράσω, Ἕλληνες ἀπ' Αἰγυπτίων νενομίκασι. τὸ δὲ Ἑρμέω τὰ ἀγάλματα ὀρθὰ ἔχειν τὰ αἰδοῖα ποιεῦντες, οὐκ ἀπ' Αἰγυπτίων μεμαθήκασι, ἀλλ' ἀπὸ Πελασγῶν, πρῶτοι μὲν Ἑλλήνων ἁπάντων Ἀθηναῖοι τοῦτο λαβόντες, παρὰ δὲ τούτων οἱ ἄλλοι. Ἀθηναίοισι γὰρ δὴ τηνικαῦτα ἐς Ἕλληνας τελέουσι Πελασγοὶ συνῴκισαν ἐόντες ἐν τῇ χώρῃ· ὅθεν περ καὶ Ἕλληνες ἤρξαντο νομίζεσθαι. ὅστις δὲ τὰ Καβείρων ὄργια μεμύηται, τὰ Σαμοθρήικες ἐπιτελέουσι λαβόντες παρὰ Πελασγῶν, ἴστε ὧνὴρ οἶδε τὰ λέγω. τὴν γὰρ Σαμοθρήικην οἴκεον πρότερον Πελασγοὶ οὗτοι, τοῖσι περ Ἀθηναίοισι συνοίκισαν ἐόντες, καὶ παρὰ τούτων Σαμοθρήικες τὰ ὄργια παραλαμβάνουσι. ὀρθὰ ὧν ἔχειν τὰ αἰδοῖα τὰ ἀγάλματα τοῦ Ἑρμέω, Ἀθηναῖοι πρῶτοι Ἑλλήνων παρὰ Πελασγῶν μαθόντες, ἐποιήσαντο. ὁ δὲ Πελασγοὶ ἱερόν τινα λόγον περὶ αὐτῶν ἔλεξαν, τὰ ἐν τοῖσι ἐν Σαμοθρήικῃ μυστηρίοισι δεδήλωται. Ἔθυον δὲ καὶ πάντα πρότερον ὁ Πελασγοὶ θεοῖσι ἐπευχόμενοι, ὡς ἐγὼ ἐν Δωδώνῃ οἶδα ἀκούσας. ἐπωνυμίην δὲ οὐδὲ οὔνομα ἐποιεῦντο οὐδενὶ αὐτέων· οὐ γὰρ ἀκηκέσαι κω. θεοὺς δὲ προσωνομάσαι σφέας ἀπὸ τοῦ τοιούτου, ὅτι κόσμῳ θέντες τὰ πάντα πρήγματα καὶ πάσας νομὰς εἶχον. ἔπειτα χρόνου πολλοῦ διελθόντος, ἐπύθοντο, ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἀπιγμένα τὰ οὐνόματα τῶν θεῶν τῶν ἄλλων. Διονύσου δὲ ὕστερον πολλῷ ἐπύθοντο· καὶ μετὰ χρόνον ἐχρήσαντο περὶ τῶν οὐνομάτων ἐν Δωδώνῃ. τὸ γὰρ δὴ μαντήιον τοῦτο νενόμισται ἀρχαιότατον τῶν ἐν Ἕλλησι χρηστηρίων εἶναι· καὶ ἦν τότε χρόνον τοῦτον μοῦνον. ἔπεὶ ὧν ἐχρηστηριάζοντο

nomina neq; Neptuni, neque Caſtoris, quemadmodum à me ſuperius dictum eſt, neq; Iunonis, neq; Veſtæ, neq; Themidis, neque Gratiarum, neque Nereidum, neq; aliorum deorum. Dico autem quæ ipſi dicunt Ægyptii, qui ſe negant deorum illorum, *Neptuni & Dioſcurorum*, agnoſcere nomina. Videntur autem mihi iſti à Pelaſgis fuiſſe nominati, præter Neptunum, quem à Libybus audierunt. Nam Neptuni nomen ab initio nulli vſurpauerunt, niſi Libyes, qui ſemper hunc deum in honore habent. [1] Eum Ægyptii igitur putant eſſe, ſed nullo honore proſequuntur. Hos item ritus & alios præterea quos ego referam, Græci ſunt ab Ægyptiis mutuati: ſed vt Mercurii ſtatuam facerent porrecto cum veretro, non ab Ægyptiis, ſed à Pelaſgis didicerunt, & primi quidem ex omnibus Græcis Athenienſes acceperunt, & ab his deinceps alii. [2] Nam præſtabant inter Græcos ea tempeſtate Atheniēſes, in quorum regione permixti Pelaſgi habitant, ex quo cœperunt pro Græcis haberi. Hæc quæ dico, quiſquis Cabirorum ſacra initiatur, quibus Thraces initiantur, nouit à Pelaſgis eſſe ſumpta. Nam Samothraciā quondam incoluerunt hi Pelaſgi, qui cum Athenienſibus vna habitauerūt, à quibus orgia Samothraces acceperunt. Itaque primi è Græcis Athenienſes à Pelaſgis edocti, ſtatuas Mercurii erecta virilia habentes fecerunt. De qua re Pelaſgi ſacrum quēdam ſermonem retulerūt, qui in Samothraciæ myſteriis declaratus eſt. Idem antea in deorū inuocatione tum omnia immolabant, (quemadmodū ego apud Dodonam audiendo cognoui) tum nulli deorum aut cognomen aut nomen imponebant, quippe quod nondum audiſſent. [3] Quos autē cognominauerunt, eos ob id cognominauerunt, quod omnes res atq; omnes regiones illi tenerent redactas in ordinem. Multo deinde progreſſu temporis, aliorum deorū nomina audierunt ex Ægypto allata: poſt quos diu nomen Dionyſi acceperunt. Itemque aliquanto poſt de illorum nominibus in Dodona oraculum petiuerunt. Namq; hoc oraculū omnium quæ apud Græcos ſunt oraculorum veruſtiſſimum eſſe exiſtimatur, atque adeo ſolum erat ea tempeſtate. Conſulentibus igitur

γρ. ἀπιγμένα γρ. ἐξ. ἀπιγμένα

——Neptuni & Dioſcurorum, (quemad. à me ſ. dict. eſt) & Iunonis, & V. & Themidis, & Gratiarum, & Ner. & aliorum deorum nomina Ægyptii ſemper olim in ſua regione habuerunt. Dico autem, *&c.* 1 *Quidam ſic*; Ægyptii vero heroas nullis ſacris dignantur. Vel, *Pro dijs non habent.* 2 Athenienſium enim, qui tunc inter Hellenas cenſebantur, Pelaſgi contubernales fuere in ea regione: vnde etiam cœp. pro Gr. haberi. Quiſquis autem Cabirorum ſacris fuit initiatus (quæ Samothraces peragunt à Pelaſgis ſumpta) is quæ dico intelligit. Nam Samothr. 3 Θεοὺς autem eos vocant, *id eſt deos*, quod res omnes omneſque regiones, *vel prouincias*, ὅσοι εἶχον νόμον, *id eſt diſpoſuerant ſiue collocarant ordine.*

Pelaſgis

Pelasgis apud Dodonã nunquid homina quę à barbaris aduenissẽt ascisceret, oraculum redditum est vt illis vterẽtur. Atq; ita ex eo tempore sacrificauerunt, deorũ nomina nuncupantes,& ea deinceps è Pelasgis Græci acceperunt. ¶ Vnde autem singuli deorum extiterint, an cuncti semper fuerint, aut qua specie, hactenus ignoratum est, nisi nuper atq; heri,vt sic dicam. Nam Hesiodus atque Homerus(quos quadringentis non amplius annis ante me opinor extitisse) fuere qui Græcis theogoniam introduxerunt,eisque & [1] cognomina & honores,& diuersa artificia & figuras attribuerunt.[2] Quibus & posteriores videntur extitisse hi poetæ, qui fuisse priores feruntur.Et prima quidem illa Dodonææ sacerdotes meminerunt: posteriora autem ad Hesiodum vsq; & Homerũ,ego referã. At de oraculis quæ in Græcia,& de illo quod in Libya est,talia Ægyptii commemorant. Narrabant sacerdotes Iouis Thebani duas feminas, quæ essent sacerdotes, Thebis à Phœnicibus fuisse abductas: & harũ vnam in Libya fuisse venundatã,se audisse, alterã in Græcia: atque has feminas esse quæ primæ apud dictas gentes oracula cõstituissent. Percontantiq; mihi vnde id quod commemorarent, adeo compertum haberent, ad hæc responderunt, maiorem in modum se institisse vestigare de his mulieribus,nec tamen vnquam inuenire potuisse: sed postea hæc quæ dicebant de eis audisse. Hæc igitur Thebis à sacerdotibus audiui. Antistites autem Dodonæorũ hæc aiunt: Geminas Thebis Ægyptiis columbas nigras aquolauisse, vtramq; nigram,vnam quidem in Libyã, alteram ad ipsos: quæ fago insidens, humana voce eloquuta sit,eo loci Iouis oraculum condi [3] debere:& se interpretatos esse, quod ipsis annunciaretur id esse diuinitus,& ob id se ita fecisse.Eam vero quæ ad Libyas abisset columbam, iussisse illis vt Ammonis oraculũ conderent:quod & ipsum Iouis est.Ita referebant Dodonæorũ sacerdotes,cũ assensu ceterorũ Dodonæorũ [4] templo vicinorum:quarum antiquissimæ nomen erat Promeneæ: proximæ, Timaretæ: minimæ natu,Nicandræ. De quibus ita mea fert opinio : Si re vera Phœnices abduxerunt feminas sacerdotes, & earum alteram in Libya, alteram in Græcia

LIII

LIV

LV

LVI

ἐν τῇ Δωδώνῃ ④ Πελασγοὶ εἰ ἀνέλωνται τὰ οὐώ-
ματα τὰ ἀπὸ τῶν βαρβάρων ἦκτα, ἀνείλε δ᾽ μάν-
τήιον χρᾶσθαι. ἀπὸ μὲν δὴ τούτου τοῦ χρόνου ἔθυον,
τοῖσι οὐώμασι τῶν θεῶν χρεώμενοι. ὥσθ᾽ ὁ Πε-
λασγῶν Ἕλλωες᾽ ἐδέξαντο ὕστερον. Ὅθεν δ᾽ ἕκά- χ. ἑξῆς.
νεσ ἕκαστος τῶν θεῶν, εἴτε ἀεὶ ἦσαν πᾶσιν, ὁκοῖοί τε
τινες τὰ εἶδεα, οὐκ ἠπίστεατο μέχρι οὗ πρῴην τε καὶ
χθὲς, ὡς εἰπεῖν λόγῳ. Ἡσίοδον γὰρ καὶ Ὅμηρον ἡλι-
κίην τετρακοσίοισι ἔτεσι δοκέω μοι πρεσβυτέρους
γενέσθαι, καὶ οὐ πλέοσι. οἵτινες δέ εἰσι ④ ποιήσαντες
θεογονίην Ἕλλησι, καὶ τοῖσι θεοῖσι τὰς ἐπωνυμίας δόν-
τες, καὶ τιμὰς τε καὶ τέχνας διελόντες, καὶ εἴ-
δεα αὐτῶν σημήναντες. ④ οἱ δὲ ποιητέων ποιη- χ. ποιησαι
ταὶ λεγόμενοι τούτων τῶν ἀνδρῶν γενέσθαι, ὕστερον,
ἐμοὶ δοκέειν, ἐγένοντο τούτων. καὶ τὰ μὲν πρῶτα αἱ Δω-
δωνίδες ἱρήιαι λέγουσι τὰ ὕστερον, τὰ δὲ ἐς Ἡσιόδον
τε καὶ Ὅμηρον ἔρχονται, ἐγὼ λέγω. Χρησμεῖον δ᾽
ἦν τῶν τε ἐν Ἕλλησι καὶ τοῦ ἐν Λιβύῃ τόνδε Αἰγύ-
πτιοι λόγον λέγουσι. ἔφασαν ④ ἱρέες τοῦ Θηβαίου
Διός, δύο γυναῖκας ἱρήιας ἐκ Θηβαίων ἁρπασθῆ-
ναι ὑπὸ Φοινίκων· καὶ τὴν μὲν αὐτέων πυθέσθαι
ἐς Λιβύην πρηθεῖσαν, τὴν δ᾽, ἐς τοὺς Ἕλλωας. Τού-
τας δὲ τὰς γυναῖκας εἶναι τὰς ἱδρυσαμένας τὰ μαντή-
ια τοῦτα ἐν τοῖσι εἰρημένοισι ἔθνεσι. Ἐρομένου
δέ μευ ὁκόθεν σφέα τοῦτο ἐπιστάμενοι λέγοιεν, ἐ-
φάσαν πρὸς ταῦτα ζήτησιν μεγάλην ὑπὸ σφέων
γενέσθαι τῶν γυναικῶν τουτέων· καὶ ἀνευρεῖν μὲν
σφέας οὐ δυνατὸν γενέσθαι πυθέσθαι δ᾽ ὕστερον ταῦ-
τα περὶ αὐτέων πάρφη δὴ ἔλεγον. Ταῦτα μὲν
νυν τῶν ἐν Θήβῃσι ἱρέων ἔκυον. τὰ δ᾽ Δωδωναί-
ων φασὶ αἱ προμάντιες, δύο πελειάδας μελαίνας
ἐκ Θηβέων τῶν Αἰγυπτίων ἀναπταμένας, τὴν μὲν
αὐτέων, ἐς Λιβύην, τὴν δ᾽ αὖτε σφέας ἀπικέσθαι·
ἑζομένην δὲ μιν ἐπὶ φηγὸν, ἀνθρώπου φωνῇ ἀν-
θρωπίνῃ, ὡς χρεὼν εἴη μαντήιον ἐνθαῦτα Διὸς γενέ-
σθαι. καὶ αὐτὰς νοήσαι θεῖον εἶναι τὸ ἐπαγγελλό-
μενον αὐτῇσι, καὶ σφέας ἐκ τούτου ποιῆσαι. τὴν δὲ
ἐς τοὺς Λίβυας οἰχομένην πελειάδα, λέγουσι Ἄμ-
μωνος χρηστήριον κελεῦσαι σφι Λίβυας ποιέειν· ἔστι
δὲ καὶ τοῦτο Διός. Δωδωναίων δ᾽ αἱ ἱρήιαι (τῶν τῇ πρε-
σβυτάτῃ οὐώμα ἦν Προμένεια, τῇ δ᾽ μετ᾽ αὐτὴ, Τι-
μαρέτη, τῇ δ᾽ νεωτάτῃ, Νικάνδρη) ἔλεγον τάδε τα.
συνωμολόγεον δέ σφι καὶ οἱ ἄλλοι Δωδωναῖοι ④ τοῖσι ὁ
ἱρὸν. Ἐγὼ δ᾽ ἔχω περὶ αὐτέων γνώμην τήνδε. Εἰ
μὲν ἀληθέως ④ Φοίνικες ἐξήγαγον τὰς ἱερὰς γυναῖκας, καὶ
τὴν μὲν αὐτέων, ἐς Λιβύην, τὴν δ᾽ ἐς τὴν Ἑλλάδα

1 Cognomina dederunt,honoresque & artificia distribuerunt,*id est,singulis assignarunt*,ac eorum figuras etiam effinxerũt, *vel simulacris repræsentarunt.Vel simplicius,figuras eorum indicarunt.* 2 Qui vero istis priores poetæ fuisse dicuntur,posteriores (vt mihi quidem videtur)fuerunt.Et prima q. illa Dod.sacerdotes dicunt: ea vero quæ ad Hesiodum & Homerum spectant, ego is sum qui dico.At de orac. 3 In fatis esse. 4 Qui templi curam gerunt.*Vel,Quibus templi cura demandata est.*

ἀπέδοντο, δοκέειν ἐμοὶ τὴν γυναῖκα αὐτὴν τῆς νεὼ Ἑλλάδος, δεύτερον δὲ Πελασγίης καλυμμένης τῆς αὐτῆς ταύτης, ἀπιχθῆναι ἐς Θεσπρωτούς. ἐπείτα δουλεύουσαν αὐτὴν, ἱδρύσασθαι ὑπὸ φηγῷ πεφυκυίῃ Διὸς ἱρόν. ὥσπερ γὰρ εἰκὸς, ἀμφιπολεῦσαν ἐν Θήβῃσι ἱρὸν Διὸς, ἔνθα ἀπίκετο, ἐνταῦθα μνήμιον αὐτοῦ ἔχειν. ἐκ δὲ τούτου, χρηστήριον κατηγήσασθαι, ἐπείτε σφι ἐλάβετο τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν, φᾶσαι δὲ ἃ ἀδελφεὴ ἐν Λιβύῃ ἀπεπρήθη ὑπὸ τῶν αὐτῶν Φοινίκων ὑπ' ὧν καὶ αὐτὴ ἐφρήσθη. Πελασγοὶ δὲ μοι δοκέουσι κληθῆναι ἀπὸ Δωδωναίων ἐπὶ τῷδε αἰγιωλαῖχες, διότι βάρβαροι ἦσαν· ἐδόκεε δέσφι ὁμοίως ὄρνισι φθέγγεσθαι. μετὰ δὲ χρόνον τὴν πελειάδα ἀνθρωπίνῃ φωνῇ αὐδάξασθαι λέγουσι, ἐπείτε τὰ σφετέρα σφι νοῦδα ἦκυρε· ἕως μὲν ἐβαρβάριζε, ἐδόκεέ σφι ὄρνιθος τρόπον φθέγγεσθαι. ἐπεὶ τέο τρόπου ἀνθρωπείῃ αὐδῇ φωνῇ φθέγξασθαι; μέλανδρα δὲ λέγοντες εἶναι τὴν πελειάδα, σημαίνουσι ὅτι Αἰγυπτίη ἦν γυνή· ἦσαν δὲ μαντικὴν ἤδη τε ἐν Θήβῃσι τῇσι Αἰγυπτίῃσι καὶ ἐν Δωδώνῃ, τυγχάνουσαι πλησίαι ἀλλήλῃσι τυγχάνουσαι ἐοῦσαι. ἔστι δὲ καὶ τῶν ἱρῶν ἡ μαντικὴ ἀπ' Αἰγύπτου ἀπιγμένη· πρυτανηίας δὲ ἀρά τε καὶ πομπὰς καὶ προσαγωγὰς πρῶτοι ἀνθρώπων Αἰγύπτιοι ἐσὶ οἱ ποιησάμενοι καὶ τούτων Ἕλληνες μεμαθήκασι. τεκμήριον δέ μοι τούτου, τάδε· αἱ μὲν γὰρ φαίνονται ἐκ πολλοῦ τοῦ χρόνου ποιεύμεναι, αἱ δὲ Ἑλληνικαὶ νεοχσὶ ἐποιήθησαν. Πρυτανηίζουσι δὲ Αἰγύπτιοι οὐκ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ, πρυτανηίας δὲ συχνὰς μάλιστα μὲν καὶ πρεσθυμότατα ἐς Βούβαστιν πόλιν, τῇ Ἀρτέμιδι θυσίῃσι· δευτέρας, ἐς Βούσιριν πόλιν τῇ Ἴσι. (ἐν ταύτῃ γὰρ δὴ τῇ πόλει ἐστὶ μέγιστον Ἴσιος ἱρόν. ἰδρυται δὲ ἡ πόλις αὕτη τῆς Αἰγύπτου ἐν μέσῳ τῷ Δέλτα. Ἴσις δέ ἐστι κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν Δημήτηρ) τρίτα δὲ, ἐς Σάιν πόλιν τῇ Ἀθηναίῃ πρυτανηίζουσι· τέταρτα δὲ, ἐς Ἡλιούπολιν τῷ ἡλίῳ· πέμπτα δὲ, ἐς Βουτοῦν πόλιν τῇ Λητοῖ· ἕκτα δὲ, ἐς Πάπρημιν πόλιν τῷ Ἄρεϊ. Ἐς μὲν νυν Βούβαστιν ἐπεὰν χεμίζωνται, τοιόδε τι τάδε. σὺν ἁρμάσι τε δὴ ἅμα ἀνδρες γυναιξὶ, καὶ πολλόν τι πλῆθος ἑκατέρων ἐν ἑκάστῃ βάει. αἱ μὲν τινες τῶν γυναικῶν, κρόταλα ἔχουσαι, κροταλίζουσι· οἱ δὲ ἄνδρες αὐλέουσι κατὰ πᾶσαν τὴν ὁδὸν· αἱ δὲ λοιπαὶ γυναῖκες καὶ ἄνδρες ἀείδουσι, καὶ τὰς χεῖρας κροτέουσι. ἐπεὰν δὲ πλέοντες κατά τινα πόλιν ἄλλην γλώσσαν, ἐγχειμάσαντες τὴν βάριν τῇ γῇ, τοιόδε τι τάδε· vendiderunt: [1] hanc, quæ in Græcia illa quæ Pelasgia vocabatur, veniit, eam esse quæ apud Thesprotos veniit: atq; deinde ancillantem ibidem, condidisse sub fago enata fanum Iouis, quemadmodū mos erat Thebis ministrare in Iouis templo. Hinc processit vt hîc memoria eius haberetur: atq; hinc oraculum institutum. Et posteaquam illa linguam Græcam accepit, dixisse aiunt, sororem suam in Africa ab eisdē Phœnicibus (vt ipsa fuisset) venundatam. Quod autem mulieres à Dodonæis columbæ vocatæ sunt, ob id mihi videtur factū quia barbaræ essent, quod videlicet simile quiddam auibus sonare ipsis viderentur. Interiecto deinde tempore columbā humana voce loquutam aiunt, postquam quæ ipsi intelligere possent mulier loquuta est, tamdiu volucris modo sonare visa quamdiu barbare loquebatur. nam columba quomodo humanam vocem sonaret? Nigram autem columbam esse dicentes, Ægyptiam feminam significant. Suntque pæne simillima inter se oracula, & illud apud Thebas Ægyptias, & hoc apud Dodonam. estque diuinandi in templis ratio ab Ægypto ascita. Ipsi igitur Ægyptii extiterūt principes conuentus & pompas & [2] conciliabula factitandi, & ab eis Græcis didicerūt. Cuius rei hoc apud me argumentū est, quod illa cōstet priscis tēporibus, Græcanica vero recens fuisse instituta. Nec vero semel quotannis conuentum agunt Ægyptii, sed frequenter, cū alibi tum præcipue ac studiosissime in vrbe Bubasti, in honorē Dianæ. Secūdo loco in vrbe Busiri, in honorem Isidis. In qua vrbe maximum est templum Isidis, ipsa in medio Delta Ægypti sita. Est autem Isis quæ Græca lingua dicitur Δημήτηρ, id est Ceres. Tertio gradu in vrbe Sai, in honorem Mineruæ. Quarto, Heliopoli, in honorem Solis. Quinto in vrbe Buti, in honorē Latonæ. Sexto in vrbe Papremi, in honorē Martis. ¶ Ceterum quū se conferunt in vrbem Bubastin, hæc faciunt: Nauigant viri pariter & mulieres, magnaq; est in singulis nauibus vtrorumq; multitudo. Inter nauigandū assidue mulieres aliquot, crepitacula tenentes plaudunt, viri tibiis canunt: ceteri ceteræq; modulantur manusq; complodunt. Atq; vt ad quamq; vrbē perueniunt nauigādo, talia agunt:

71

I0 20 30 40 LVII LVIII LIX LX

1 Videtur mihi hæc mulier venundata apud Thesprotos in ea regione quæ nunc Hellas est, quæ eadem prius Pelasgia vocabatur: deinde ancillans ibidem, sub fago quæ *ibi* nata esset constituisse Ioui sacrum, *id est, fagum qua ibi erat, Ioui consecrasse*, sicut par erat eam quæ Thebis sacra Iouis obiisset, eo loco ad quem peruenerat, monimentum ipsius habere. Atq; hinc orac. 2 Collocutiones cum diis per sequestrem & interpretem.

Appulsa

Appulsa ad terram naui, mulierum aliæ ea quæ dixi faciunt, aliæ compellantes eius vrbis fœminas, ingerunt probra, aliæ saltant, aliæ surgentes [1] retrahunt illas. Talia in singulis ciuitatibus ad flumē fitis agunt. Quū ad vrbem Bubastin peruentū est, diem festū celebrant magnis hostiis offerendis. quo in festo plus vini vinealis absumitur quā in reliquo anni tempore. Commeant illuc (vt indigenæ aiunt) virorū ac mulierum, præter pueros ad septingenta millia. Atq; hæc qui-
LXI dem in ea vrbe fiunt. At in vrbe Busiri quomodo diem festum Isidi agant, superius à me dictū est. Verberantur enim post sacrificium cuncti & cunctæ, multa fane hominū millia: quo autem verbe-tentur, non est mihi fas dicere. [2] Sed ex omnibus præcipue hoc faciūt Cares qui Ægyptū incolunt: adeo quidē vt gladiis quoq; frontes concidant. Ex quo facto datur intelligi eos hospites esse, non Ægy-
LXII ptios. Vbi vero in Sain vrbem sacrificatum conuenerunt, noctu sub dio vniuersi circum domos frequētes lucernas accendūt, imbutas sale & oleo plenas [3] cum multe lychno, quod tota ardet nocte. Cui festo nomen impositum est, Accensio lucernarum. Ad hunc cōuentum quicunque Ægyptiorum non ierint, obseruantes sacrificii noctem, & ipsi vniuersi lucernas accendunt: atque ita accenduntur lucernę non in Sai modo, sed etiam per vniuersam Ægyptum. Qua vero gratia nox hæc lumen & honorem sortita sit, sacra quædam ratio
LXIII commemoratur. Ad Heliopolin & ad Buton qui veniunt, tantum sacrificasse contenti sunt. In Papremi vero, quemadmodum alibi, & sacrificia & res diuinas peragunt, [4] sed quoad sol circumfertur, pauculi sacerdotes circa simulacra exercentur: quum plures eorum tenentes ligneas clauas stant pro foribus templi, alii eregione, plus mille virorum qui vota exequuntur, cū singulis fustibus frequentes alia ex parte consistunt. Porro simulacrum ligneum ex ligneo sacello deauratō in aliās sacras ædes pridie exportant, paucis illis qui ministerio simulacri relicti sunt, trahentibus plaustrum quatuor rotarum, quo vehitur sacellum cum simulacro quod intus est. Hos ingredi prohibēt ii qui in vestibulo stant. At ii qui vota exequuntur, opitulantes deo, percu-

αἱ μὲν τινες τῶν γυναικῶν ποιοῦσι τὰ εἴρηκα· αἱ δὲ τῶν ἀζοίοισι, βοῶσαι τὰς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ γυναῖκας· αἱ δ' ὀρχέονται, αἱ δ' ἀνασύρονται αἰσχύνεναι. ταῦτα μὲν δὴ πάσῃ πόλιν. Θεσμοποτάμιοι ποιοῦσι. ἐπεὰν δὲ ἀπίκωνται ἐς τὴν Βούβαστιν, ὀρτάζοισι μεγάλας ἀνάγοντες θυσίας. καὶ οἶνος ἀμπέλινος ἀναισιμοῦται πλέον ἐν τῇ ὀρτῇ ταύτῃ ἢ ἐν τῷ ἄπαντι ἐνιαυτῷ τῷ ὑπολοίπῳ. συμφοιτέουσι δὲ ὅ, τι ἀνὴρ καὶ γυνὴ ἐστί, πλέω παιδίων, καὶ ἐς ἑβδομήκοντα μυριάδας, ὡς ἐπιχώριοι λέγουσι. ταῦτα μὲν δὴ ταύτῃ ποιέεται.

Ἐν δὲ Βουσίρει πόλι ὡς ἀνάγουσι τῇ Ἴσι τὴν ὀρτήν, εἴρηται πρότερόν μοι. τύπτονται γάρ δὴ μετὰ τὴν θυσίην πάντες καὶ πᾶσαι, μυριάδες κάρτα πολλαὶ ἀνθρώπων. τῷ δὲ τύπτονται, οὐ μοι ὅσιον ἐστὶ λέγειν· ὅσοι δὲ Καρῶν εἰσὶ ἐν Αἰγύπτῳ οἰκέοντες, οὗτοι δὲ τοσούτῳ ἔτι πλέω ποιοῦσι, τούτων, ὅσῳ καὶ μέτωπα κόπτονται μαχαίρησι· καὶ τούτῳ εἰσὶ δῆλοι ὅτι εἰσὶ ξεῖνοι καὶ οὐκ Αἰγύπτιοι. Ἐς Σαὶν δὲ πόλιν ἐπεὰν συλλεχθῶσι τῇσι θυσίῃσι ἐν τῇ νυκτὶ, λύχνα κάρτα πάντες πολλὰ ὑπαίθρια ποιεῦσι τὰ δώματα κύκλῳ. τὰ δὲ λύχνα, ἔστι ἐμβάφια ἔμπλεα ἁλὸς καὶ ἐλαίου· ὑπόπλως δὲ ἔπεσι αὐτὸ τὸ ἐλλύχνιον· καὶ τοῦτο καίεται πρωνύχιον. καὶ τῇ ὀρτῇ οὔνομά κεται λυχνοκαΐη. οἱ δ' ἂν μὴ ἔλθωσι τῶν Αἰγυπτίων ἐς τὴν πρωὴν γενέσθαι ταύτῃ, φυλάσσοντες τὴν νύκτα τῆς θυσίης, καίουσι αὐτοὶ πάντες τὰ λύχνα. καὶ οὕτω οὐκ ἐν Σαΐ μούνῃ καίεται, ἀλλὰ καὶ ἀνὰ πᾶσαν Αἴγυπτον. ὅτου δὲ ἕνεκα φῶς ἔλαχε καὶ τιμᾶται ἡ νύξ αὕτη, ἔστι ἱερὸς περὶ αὐτὸ λόγος λεγόμενος. Ἐς δὲ Ἡλίου τε πόλιν καὶ Βουτοῦν θυσίας μούνας ὑπιτελέοισι φοιτέοντες. ἐν δὲ Παπρήμει θυσίας μὲν τῷ Ἄρηι καὶ ταύτῃ καὶ τῇ ἄλλῃ, ποιέουσι. ὡς τ' αὐ γίνηται καταφερὴς ὁ ἥλιος, ὀλίγοι μὲν τινες τῶν ἱρέων περὶ τὸ ἄγαλμα πεπονέαται, οἱ δὲ πολλοὶ αὐτέων, οἱ ξύλων κορωνὰς ἔχοντες, ἑστᾶσι τοῦ ἱροῦ ἐν τῇ ἐσόδῳ. ἄλλοι δὲ διχόθεν ὑπιτελέοντες πλῆθος χιλίων ἀνδρῶν, ἕκαστοι ἔχοντες ξύλα, τοῦτοι ὑπὲ ἄλλα ἑστᾶσι. τὸ δὲ ἄγαλμα ἐὸν ἐν νηῷ μικρῷ ξυλίνῳ καὶ κεχρυσωμένῳ, τοῦτο ἐκκομίζουσι τῇ προτεραίῃ ἐς ἄλλο οἴκημα ἱερόν. οἱ μὲν δὴ ὀλίγοι οἱ περὶ τὸ ἄγαλμα λελειμμένοι ἕλκουσι τετράκυκλον ἅμαξαν, ἀγόντων τὸν νηόν τε καὶ τὸ ἐν τῷ νηῷ ἐνεὸν ἄγαλμα· οἱ δὲ οὐκ ἐῶσι, ἐν τοῖσι προπυλαίοισι ἑστεῶτες, ἐσιέναι· οἱ δὲ χολιμένοι, τιμωρέοντες τῷ θεῷ, παί-

1 Pudenda reuelant. 2 Quotquot autem Cares Ægyptum incolunt, in eo plus etiam faciunt istis, quod & feriant frontem gladiis. 3 Quibus superstans incumbit ipsum ellychnium. 4 Sole autem iam inclinante, pauci quidam ex sacerdotibus circa simulacrum occupati sunt, plurimi autem eorum, *vel maior autem pars*, tenentes lign. cl. ſt. pro templi. Alii vero qui vota exequuntur, plures quam mille homines, cum singul.

ουσι αὐλοὺς δὲ ξύλοισι καρτερὴ γίνεται κεφαλάς τε σφι ἀράσσονται, καὶ ὡς ἐγὼ δοκέω, πολλοὶ καὶ ἀποθνήσκουσι ὑπὸ τῶν τρωμάτων. οὐ μὴν οἵ γε Αἰγύπτιοι ἔφασαν ἀποθνήσκειν οὐδένα. Τιμὴ δὲ πρήγυειν τοῦτον ὧδε νομίσαι φασὶ οἱ ἐπιχώριοι οἰκέειν ἐν τῷ ἱρῷ τούτῳ, τὸ Ἄρεος τοῦ μητρὸς, καὶ τὸν Ἄρεα ἀπὸ ξείνων ἡλύθμιον, ἐλθεῖν δὲ ἐξανδρωμένον, ἐθέλοντα τῇ μητρὶ συμμίξαι, καὶ σφέας πρεσβύτερος τῆς μάζης, οἷα ἐὸν ὀπωπότας αὐτὸν πρότερον, οὐ περιορᾶν παριέναι, ἀλλ' ἀπερύκειν· τὸν δὲ ἐξ ἄλλης πόλιος ἀγαγόμενον αὐτὸν ἄνδρας, τούς τε πρεσβυτέρους τρηχέως περιιδεῖν, καὶ ἐσελθεῖν παρὰ τὴν μητέρα. ἀπὸ τούτου τοῦ Ἄρεα τοῦτον τὸν πλησίον ἐν τῇ ὁρτῇ νομίζειν φασί. καὶ τὸ μὴ μίσγεσθαι γυναιξὶ ἐν ἱροῖσι, μηδὲ ἀλούσιος ἀπὸ γυναικὸς ἐς ἱρὰ ἐσιέναι, δοκέει εἶναι πρόφασις ἀνθρώπους ἀνθρώπους ἐπιτηδεύσαντας. ἐμὲ γὰρ δὴ οἱ πάντες ἀνθρωποι ὁμοίως ἀνιστορέοντα ἐν ἱροῖσι καὶ ἀπὸ γυναικὸς αὐτίκα μάλα, ἀλούτους ἐστέρχονται ἐς ἱρὸν, νομίζοντες αὐτοὺς ἐν ἀνθρώποισι ἐόντας καταπερ τὰ θηλα κτήνεα. καὶ γὰρ τὰ θηλα κτήνεα ὁρᾶν καὶ ὀρνίθων ἱρεα ὀχεύόμενα ἔν τε τοῖσι νηοῖσι τῶν θεῶν καὶ ἐν τοῖσι τεμένεσι. εἰ ὦν ἐπὶ τῷ θεῷ τοῦτο μὴ φίλον, οὐκ ἂν οὐδὲ τὰ κτήνεα ποιέειν. ὅτι μὲν νυν τοιαῦτα ποιεῦντες, ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἐπιλέγεσθαι ἐμοί γε οὐκ ἀρέσκει. Αἰγύπτιοι δὲ θρησκεύσιος περὶ σφέων τε αὐτῶν καὶ τῶν ὁμουρέοντων τὴν Λιβύην, ὑπερβάλλουσι πολλόν· οἰκὸς δὲ ἐόντα σοφὴν, ἄπορα ἱρὰ νομίζειν καὶ τὰ μὴ, σφίσι αὐτοῖσι καὶ ἀνθρώποισι, τὰ δὲ, ὅτι τῷ ἕνεκα αἴρηται τὰ ἱρὰ, ἐπὶ λέξομαι, καταβαίνων ἐν τῷ λόγῳ ἐς τὰ θεῖα πρήγματα, τὰ ἐγὼ φεύγω μάλιστα ἀπηγέεσθαι· τὰ δὲ καὶ ἐπῆρκα αὐτῶν ὑπ' ἀνάγκης ἀναγκαίης καταλαμβανόμενος εἶπον. νόμος δὲ ἐστὶ τοῦτο τοιόσδε ἔχων· μελεδωνοὶ ἀποδέδεκται τῆς θηλῆς χωρὶς ἑκάστων, καὶ ἕρσενες καὶ θήλεα τῶν Αἰγυπτίων, τῷ παῖς τοῦδε τοῦ ἱροῦ ἐπιδέκεται τὸν πατέρα. καὶ δὲ ἐν τῇσι πόλισι ἕκαστοι θύσαντες τὰς δὲ σφι ἀποτελέουσι, θύοντες τῷ θεῷ τὸν αὐτὸν ἢ τὸ θηλέιον· ξυρήσαντες τὰ παιδίων ἢ πᾶσαν τὴν κεφαλὴν, ἢ τὸ ἥμισυ, ἢ τὸ τρίτον μέρος τὴν κεφαλῆς, ἰσάσι σταθμῷ πρὸς ἀργύριον τὰς τρίχας· τὸ δ' ἂν ἐλκύσῃ, τοῦτο τῇ μελεδωνῷ τῶν θηλέων δίδοῖ. ἢ δ' αὖτε αὐτὰ ἀμοιβὴν ἰχθῦς, τοὺς ἂν ἕλκῃ βορὴν τοῖσι θηρίοισι. ξυρὴ μὲν δὴ αὐτοῖσι τοιαύτη ἀποδέδεκται. τὸ δὲ

tiunt hos, ſeſe ipſi defenſantes. Hîc vehemens exiſtit fuſtuaria pugna mutuo capita ferientium: multique ex vulneribus (vt ego opinor) pereunt, etſi Ægyptii quemquam mori negant. A- LXIV iunt autem indigenæ conuentum hunc ideo inſtitutum: Templum in hac colliſſe matrem Martis, & ad eam Martem iam adultũ ac virilis ætatis veniſſe gratia coeundi cum matre: quem maternos miniſtros, [1] vt qui eum à principio non agnoſcerent, quum ingredi ad matrem non ſinerent, hunc, ex alia ciuitate adductis hominibus, illos male mulctaſſe, & ad matrem fuiſſe introgreſſum. [2] Et ob hanc rem aiunt ſolennem eſſe Marti die feſto hanc rixam, & inſtitutum ne in templo cum feminis coiretur, neve à venere niſi ablutis templa adirentur. Hi ſunt qui primi ceremoniis vacauerunt. nam ceteri fere mortales, præter Ægyptios ac Græcos, coëũt in templis: & à venere ſurgentes, non abluti introeunt templum, putantes hominem eſſe vt ceteras animantes. Etenim videre licet & pecudes omnes & voluerum greges coire in deorum templis atque in fanis: quod ſi non eſſet deo gratum, ne pecudes quidem id eſſe factitas *dicunt*. Mihi autem iſta facientes non probantur. ¶ Ægyptii porro cum in aliis ad LXV ſacra pertinentibus, tum vero in his ſuperſtitioſe agunt. Ægyptus, quum ſit Libyæ finitima, non tamen admodum beſtiis abundat: quæ vero illic ſunt, ea omnes pro ſacris habentur, [3] partim manſuetæ, partim immanſuetæ. Qua autem cauſſa pro ſacris habentur, ſi dixero, ad res diuinas oratio mea deſcendet, quas ego in primis enarrare deuito: quarumque quicquid dixi, id neceſſitate coactus delibando dixi. Conſuetudo quæ de beſtiis eſt, ita habet: Ea ſeorſum ſingulas educandi curam Ægyptii atq; Ægyptiæ ſuſcipiunt: in quo honore filius patri ſuccedit. His beſtiis omnes qui in vrbibus ſunt, vota perſoluunt, ſupplicantes illi deo cuius illa beſtia eſt, hunc in modum: Deraſis filiorũ capitibus aut in totum, aut ex media, aut ex tertia parte, appendunt crines vna in lance, & altera tantundem argenti: quæ pecunia quum lancem traxerit, eã tradũt curatrici beſtiarum. Illa pro hoc conciſos piſces præbet beſtiis eſcam. [4] talis enim cibus illis præbetur. Quarũ

1 Vt qui antea ipſum non vidiſſent, non ſiuiſſe ingredi, ſed abegiſſe, 2 Et ob hanc rem Marti hanc verberationem die feſto ſolennem ſe inſtituiſſe aiunt. Sed & ne in templo cũ f. congrederentur, neve à congreſſu, *ad verbum, à feminis*, niſi abl. tem. adir. hi primi religioſe cauerunt. *Vel, Sed in templo congredi, &c. hic primus religioſe fuit.* 3 Quarum aliæ inter ipſos homines aluntur, aliæ non item. Cur autem abſtineatur ab iis quæ ſacra ſunt, ſi dix. 4 Et huiuſcemodi quidem educatio ipſis eſt conſtituta. Quarum, &c.

ſiquam

siquam quis necauerit, si volens, morte mulctatur: sin nolens, plectitur ea multa quam sacerdotes statuerint. Quisquis tamen ibin aut accipitrem necauerit, siue volens, siue nolens; necessario
LXVI morte afficitur. Quum autem multæ sint bestiæ quæ vna cum hominibus victitant, multo tamen plures essent [1] nisi res hæc officeret felibus. Feles postquã sunt enixæ, non amplius adeunt masculos: eas isti coeundi gratia indagãtes, tamen potiri nequeunt: [2] ergo contra illas talia cõminiscuntur: Ereptos & subreptos earũ fetus occidunt, non tamen occisos edunt. Illæ fetibus orbatæ, cupiditate aliorum (amantissima enim fetuum bestia est) ita demũ ad mares se conferunt. [3] Felem incẽsa struue diuinates occupat. nam quoties ignem extinguere neglexerunt Ægyptii, custodias felium disponunt. At illæ aut intrudendo sese hominibus, aut trasiliẽdo in ignem insiliunt. Hoc dum contingit, ingenti luctu afficiuntur Ægyptii. Quibuscunq; autem in domibus felis oppetit mortẽ, earum domorum habitatores cuncti sola supercilia eradunt: totum autem corpus & caput, in quorũ domibus *moritur*
LXVII canis. Efferuntur autem feles mortuæ ad sacra tecta, vbi salitæ sepeliuntur in vrbe Bubasti. Canes feminas in sua quisque vrbe tumulant, sacratis in loculis. Eodem modo quo canes feminæ, [4] ichneutæ sepeliuntur. Nam mygalas, *id est mures araneos*, & accipitres in vrbem Butum asportant. Vrsos autem, qui sacri sunt, & lupos non multo vulpibus grandiores, eo loci sepeliunt vbi iacen-
LXVIII tes inueniunt. ¶ At crocodilo talis inest natura: Quatuor mensibus maxime hybernis nihil omnino edit: & quum sit *animal* quadrupes, tamen terrestre & aquatile est. Nam oua parit humi, excluditq; & plerumque diei in sicco agit, sed totam noctem in flumine, quippe calidiore aqua quam nocturno sereno & roscido. Ex omnibus quæ nouimus [5] animalibus, hoc maximum existit ex minimo. siquidem oua gignit haud multo maiora anserinis, & proportione oui fetus excluditur: at excrescens, ad decẽ & septem & amplius cubitos peruenit. oculos habet suillos: dentes magnos proportione corporis, & prominentes atq; serratos: cui ex omnibus bestiis soli lingua innata non est. Idem inferiorem

αὐτὶς τῶν θηείων τούτων ἀποκτείνῃ, ἰὼν μὴν ἐκὼν, θάνατος ἡ ζημίη· ἰὼν δὲ ἀέκων, ἀποτίνειν ζημίην τὰ αὐ ἱρέες τάξαν. ὅς δ' ἂν ἴβιν ἢ ἶρηκα ἀποκτείνῃ, ἰὼν γε ἐκὼν, ἰὼν τε ἀέκων, τεθνάναι ἀνάγκη. Πολλῶν δὲ ὄντων ὁμοζόφων τοῖσι ἀνθρώποισι θηείων, πολλῷ ἂν ἔτι πλέω ἐγίνετο, εἰ μὴ κατελάμβανε τοὺς ἀλλοὺρους τοιάδε. ἐπεὰν τέκωσι αἱ θήλεαι, οὐκέτι φοιτέουσι πρὸς τοὺς ἔρσενας. οἱ δὲ, διζήμενοι μίσγεσθαι αὐτῇσι, οὐκ ἐχέσι. ποιέες ὦν τάδε τὰ τέκνα ἁρπάζοντες ἀπὸ τῶν θηλέων, καὶ ὑπαιρεόμενοι τὰ τέκνα, κτείνουσι· κτείναντες μὲν οὐ πατέονται. αἱ δὲ, στερισκόμεναι τῶν τέκνων, ἄλλων κατήμενοι δὲ ἐπιθυμέουσαι, οὕτω δὴ ἀπικνέονται πρὸς τοὺς ἔρσενας. φιλότεκνον γὰρ τὸ θηρίον. πυρκαϊῆς δὲ γενομένης, θεῖα πρήγματα καταλαμβάνει τοὺς ἀλλοὺρους. οἱ μὲν γὰρ Αἰγύπτιοι διατάντες φυλακὰς ἐχέσι τῶν ἀλλούρων, ἀμελήσαντες σβεννύειν τὸ καιόμενον. οἱ δὲ ἄλλουροι, διαδύοντες, ἢ ὑπερθέοντες τοὺς ἀνθρώπους, ἐσάλλονται ἐς τὸ πῦρ. τούτων δὲ γινομένων, πένθεα μεγάλα τοὺς Αἰγυπτίους καταλαμβάνει. ἐν οἰκίῃσι δὲ ἢν οἰκίῃσι ἄλλουρος ἀποθάνῃ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου, οἱ ἐνοικέοντες πάντες ξυρέονται τὰς ὀφρύας μούνας· τοῖσι δὲ οἰκέοισι μὴ ἀνὴρ, ἢ ἀνὴ τὸ σῶμα καὶ τὴν κεφαλήν. Ἀπάγονται οἱ ἄλλουροι ἀποθανόντες ἐς ἱερὰς οἰκίας, ἔνθα θάπτονται ταριχευθέντες ἐν Βουβάστι πόλι. Τὰς δὲ κύνας ἐν τῇ ἑωυτῶν ἕκαστοι πόλι θάπτουσι ἐν ἱρῇσι θήκῃσι· ὡσαύτως δὲ καὶ τῇσι κυσὶ οἱ ἴχνευται θάπτουσι. Τὰς δὲ μυγαλὰς καὶ τοὺς ἴρηκας ἀπάγεσι ἐς Βουτοῦν πόλιν. Τοὺς δὲ ἀρκτους ἐούσας ἱερὰς, καὶ τοὺς λύκους, καὶ πολλῷ τέῳ ἐόντας ἀλωπέκων μέζονας, αὐτοῦ θάπτουσι τῇ ἂν εὑρεθέωσι κείμενοι. Τῶν δὲ χερσαίων θηρίων φύσις ὅδε τις ἐστί· τοὺς χειμερινωτάτους μῆνας τέσσερας ἐὰν μὴ ὁρέωσί τι ἐὸν ὑπὲρ τὴν γῆν, χέρσαιον καὶ λιμναῖόν ἐστι. Ὑκλὴ μὲν γὰρ ὠὰ ἐν γῇ, καὶ σκληπτὰ καὶ τὸ πολλὸν τῆς ἡμέρης διατελέει ἐν ταὐζηρῷ, τὴν δὲ νύκτα πᾶσαν ἐν τῷ ποταμῷ. θερμότερον γὰρ δή ἐστι τὸ ὕδωρ τῆς τε αἰθρίης καὶ τῆς δρόσου. τὸ αὐτὸν δὲ τοῦτο ἡμεῖς ἴδμεν θηρίον, τὸ δὲ ἐλαχίστου μέγιστον γίνεται. τὰ μὲν γὰρ ὠὰ, χηνέων οὐ πολλῷ μέζω ἐστί· καὶ ὁ νεοσσὸς ἐν τῷ ὠοῦ γίνεται· αὐξόμενος δὲ, γίνεται καὶ ἐς ἑπτακαίδεκα πήχεας, καὶ μέζων ἔτι. ἔχει δὲ ὀφθαλμοὺς μὲν, ὑὸς· ὀδόντας δὲ, μεγάλους καὶ χαυλιόδοντας, κατὰ λόγον τοῦ σώματος. γλῶσσαν δὲ μοῦνον θηείων οὐκ ἔφυσε· οὐδὲ τὴν κάτω

1 Nisi tale quiddam felibus accideret. 2 Ergo aduersus hoc *malum* tali vtuntur versutia: 3 Orto autem incendio diuinum quiddam felibus accidit. Ægyptii enim recedentes & ignem extinguere negligentes, feles obseruant: feles autem subeuntes & supersilientes homines, in ignem insiliunt. *Vel, salientes supra homines.* 4 *Id est. Canes masculi ferarum indagatores. Gall. Chiens de chasse. Liniers.* 5 *Ad verbum, mortalibus.*

χινδγνάθον, ἀλλὰ καὶ τὸ μοῦνον θηρίων τὴν ἄνω
73 γνάθον προσάγει τῇ κάτω. ἔχει δὲ καὶ ὄνυχας καρτερούς, καὶ δέρμα λεπιδωτὸν ἄρρηκτον ὑπὸ τοῦ νώτου. τυφλὸν δὲ ἐν ὕδατι, ἐν δὲ τῇ ἠπείρῳ ὀξυδερκέστατον. ἅτε δὴ ὦν ἐν ὕδατι διαιτώμενον, τὸ στόμα ἔνδοθεν φορέει πᾶν μεστὸν βδελλέων. τὰ μὲν δὴ ἄλλα ὄρνεα καὶ θηρία φεύγει μιν· ὁ δὲ τροχίλος εἰρηναῖον ἐστί, ἅτε ὠφελεομένῳ πρὸς αὐτοῦ. ἐπεὰν γὰρ ἐς τὴν γῆν ἐκβῇ ἐκ τοῦ ὕδατος ὁ κροκόδιλος, καὶ ἐπειτα χάνῃ, (ἐώθασι γὰρ τοῦτο ὡς τὸ πολλὸν ποιέειν πρὸς ζέφυρον) ἐνταῦτα ὁ τροχίλος ἐσδυνὼν ἐς τὸ στόμα αὐτοῦ, καταπίνει τὰς βδέλλας· ὁ δὲ, ὠφελεόμενος, ἥδεται, καὶ οὐδὲν σίνεται τὸν τροχίλον. Τοῖσι μὲν δὴ τῶν Αἰγυπτίων ἱροί εἰσι κροκόδειλοι, τοῖσι δ' οὔ, ἀλλ' ἅτε πολεμίους σφεας ποιεῦνται. οἱ δὲ περὶ τε Θήβας καὶ τὴν Μοίριος λίμνην οἰκέοντες καὶ κάρτα ἡγεῦνται αὐτοὺς εἶναι ἱροὺς. ἐκ παντὸς δὲ ἕνα ἑκάτεροι ἐκτρέφουσι κροκόδειλον, δεδιδαγμένον εἶναι χειροήθεα· ἐρτήματά τε λίθινα τυπᾶ καὶ χρύσεα ἐς τὰ ὦτα ἐνδέντες, καὶ ἀμφὶ δέας τοῖσι ἐμπροσθίοισι πόδας, καὶ σιτία ἀποτακτὰ διδόντες, καὶ ἱρήια, καὶ τρέφοντες ὡς κάλλιστα ζῶντας· ἀποθανόντας δὲ ταριχεύσαντες, θάπτουσι ἐν ἱρῇσι θήκῃσι. οἱ δὲ περὶ Ἐλεφαντίνην πόλιν οἰκέοντες, καὶ ἐσθίουσι αὐτοὺς, οὐκ ἡγεόμενοι ἱροὺς εἶναι. καλέονται δὲ οὐ κροκόδειλοι, ἀλλὰ χάμψαι. κροκοδείλους δὲ Ἴωνες ὠνόμασαν, εἰκάζοντες αὐτῶν τὰ εἴδεα τοῖσι ἐν τῇσι αἰμασιῇσι γινομένοισι κροκοδείλοισι τοῖσι ἐν τῇσι ἀμαξιῇσι. Ἄγρας δὲ σφέων πολλὰς κατεῖδον, καὶ πολλοῖας. ἡ δὲ ὧν ἐμοιγε δοκέει ἀξιωτάτη ἀπηγήσιος εἶναι, λέγω ἐπεὰν νοήσωσι σφέας ἐλεήσαντες ἐπὶ ἄγκιστρον μετιέναι ἐς μέσον ποταμόν. αὐλὸς δὲ ὑὸς τοῦ χείλεος τοῦ ποταμοῦ ἔχων δέλφακα ζωὸν, ταύτην τύπτει. ἐπαχθόμενος δὲ τῆς φωνῆς ὁ κροκόδειλος, ἵεται κατὰ τὴν φωνὴν· συντυχὼν δὲ τῷ νώτῳ, καταπίνει. οἱ δὲ ἕλκουσι· ἀνασπάσαντες δὲ ἐς γῆν, πρόσθεν ἀπάντων ὁ ἁγεμὼν τοῦ θηρὸς πηλῷ καταπλάσσει αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς. τοῦτο δὲ ποιήσας, καθ' ἡσυχίην τὰ λοιπὰ χειροῦται, μὴ ποιήσας δὲ τοῦτο, σὺν πόνῳ. Οἱ δὲ ἵπποι οἱ ποταμιοι νομῷ μὲν τῷ Παπρημίτῃ ἱροί εἰσι, τοῖσι δὲ ἄλλοισι Αἰγυπτίοισι οὐκ ἱροί. φύσιν δὲ τοιήνδε τινὰ ἔχουσι ἵπποι οἱ ποταμιοι ἐόντες. τετράπουν ἐστὶ, δίχηλον· ὁπλὰς ἔχει ὡς βοῦς· σιμόν, λοφιὴν ἔχον ἵππου, χαυλιόδοντας φαίνον· οὐρὴν ἵππου, καὶ φωνὴν μεγάθεος, ὅσον τε βοῦς ὁ μέγιστος.

Τὸ δέρμα

maxillam solùm non mouet, sed superiorem inferiori admouet. Vngues quoq; robustos habet, pellemq; squamatã circa tergum impenetrabilem. Inter aquas cæcus, sub dio perspicacissimus. Itaque quod in aqua vitam degat, os fert introrsum hirundinibus refertum. Quapropter cæteræ voluctes ac bestiæ fugiant, [1] solus ipsi trochilus pacatus est, quod videlicet ei est vtilis. Etenim posteaquam crocodilus ex aqua in terram egressus est, ac deinde hiauit (semper enim fere hoc ad zephyrum facere solet) tunc in eius os trochilus penetrãs, deuorat illas sanguisugas. Qua vtilitate delectatus crocodilus nihil omnino trochilum lædit. Quibusdam Ægyptiorum crocodili sacrosancti sunt: quibusdam non sunt, sed veluti hostes exagitant. Sacros admodum esse eos existimant qui circa Thebas & Mœrios stagnum incolunt: quorum vtriq; vnum ex omnibus crocodilis alunt cicurem & edoctum manu tractari, appendentes eius auribus vel gemmas, vel ex auro fusiles inaures, & primoribus pedibus catenam innectentes: cibaria quoq; [2] accõmodata ac sacra præbentes, [3] consectantur tanquã pulcherrime viuentem. At vbi mortẽ obiit, sale conditũ sacris in vrnis sepeliunt. At qui circa Elephantinã vrbẽ incolunt, quod sacros esse nõ censeant, etiam comedunt. Neq; vero crocodili vocantur, sed chãpsæ: verũ Ione appellauere crocodilos, ob similitudinem eius generis crocodilorũ quod apud eos in sepibus gignitur, [4] ipsorum formam comparantes. Hos capiendi quum sint complura & multiplicia genera, vnum tantum hoc mihi, quod maximè dignũ relatu videtur, puto scribendũ. Vbi tergum suillum hamo circumdatum, ad alliciendũ crocodilum, pertulit in mediũ fluminis venator, ipse ad oram fluminis porcellum, quem viuũ tenet, verberat. cuius vocem crocodilus audiens, secundum illam tendit, nactusq; tergum deuorat. Et posteaquam attractus est, ante omnia eius oculos venator cœno oppler. Hoc acto, cetera facile sane obtinet, alioquì cum labore adepturus. Ilã vero fluuiales equi in plaga Papremitana sacri sunt, in cetera Ægypto nõ sacri: talem speciẽ naturamq; habentes: Quadrupedes sunt, bifidis pedibus: vngulis bouinis, simo naso, equina iuba, [5] eminẽtib⁹ & cãcellatis dẽtibus, fulgida cauda, equina voce, magnitudine maximi tauri,

LXIX

LXX

LXXI

1 Cum solo trochilo pacem habet, vtpote à quo iuuetur. Etenim pos. 2 Constituta, *vel decreta*. 3 Et vinum honestissime tractantes. 4 *Valla interpretatio habet tantum*, comparantes. 5 Exertos dentes ostentantes, cauda & voce equina.

tam crasso

tam crasso corio vt ex eo arefacto fiant
LXXII pila missilia. Gignuntur præterea fluuio
[1] aquatilia quædam quæ Ægyptii sacrata esse arbitrantur. [2] Arbitrantur item sacrum esse genus piscium quod vocatur squamosum, atque etiam anguillam. Hos pisces aiunt sacros esse: ex volucri-
LXXIII bus verò vulpanseres. Est & alia volucris sacra, nomine phœnix, quam equidem nunquam vidi nisi in pictura. etenim perrara ad eos commeat, quingentesimo quoque (vt aiunt Heliopolitani) anno, & tunc demum quum pater eius decessit. Is si picturæ assimilis est, talis tantusq; est: Pennæ coloris partim aurei, partim rubei, maxima ex parte cum habitu tum magnitudine simillimus aquilæ. Eum aiunt (quod mihi nõ fit verisimile) hoc excogitare: Ex Arabia proficiscentem in templũ Solis, gestare patrem myrrha obuolutum, & in eo templo humare. sic autem gestare: primum ex myrrha ouum componere, quantum ipse ferre possit: deinde ferendo illud experiri: hoc expertum, ita demum ouum exenterare, atque in illud parentem referre: & qua parte ouum exinaniuit, patremque intulit, eam partem alia myrrha inducere: & quum tantundem ponderis impositio parente effectum sit, obstructo rursus foramine, baiulare illud in Ægyptum in templum Solis. Hæc facere hanc auem com-
LXXIV memorant. At circa Thebas sunt sacri serpentes, nihil omnino hominibus noxii, pusillo corpore, binis præditi cornibus, è summo vertice enatis: quos defunctos in Iouis ede sepeliunt. huic e-
LXXV nim deo sacros illos esse prædicant. Est autem Arabiæ locus, ad Butum vrbem fere positus: ad quem locũ ego me cõtuli; quod audirem volucres esse serpentes. Eo quum perueni, ossa serpentum aspexi, & spinas multitudine supra fidem ad enarrandum, quarum acerui erant magni, & his alii atque alii minores, ingenti numero. Est autem hic locus vbi spinę proiectę iacebãt, huiusce modi. Ex arctis montibus exporrigitur in vastam planitiem Ægyptiæ contiguam. Fertur ex Arabia serpentes alatos ineunte statim vere in Ægyptum volare, sed eis ad ingressum planitiei occurrentes aues ibides, non permittere, sed ipsos interimere: & ob id opus ibin magno in honore ab Ægyptiis haberi Arabes aiunt, confitentibus & ipsis Ægyptiis

τὸ δέρμα ἢ αὐτῆ οὕτω δή τι παχὺ ἐστί, ὥστε αὐου
ῥωμῶν, ξυσὰ ποιέεται ἀχάντια ἐξ αὐτῆ. Γί-
νονται ὧν ἐν σύριες ἐν τῷ ποταμῷ, τὰς ἱρὰς ἡγέο-
ται εἶναι). νομίζουσι δὲ καὶ τῶν ἰχθύων (Ν) καλεομένων
λεπιδωτῶν, ἱρὸν εἶναι), καὶ τῶν ἐγχέλεων. ἱρὰς δὲ τού-
τοις εἶναι) τὸν Νείλου φασί· καὶ τῶν ὀρνίθων τοὺς χλω-
λωπέκας. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος ὄρνις ἱρός, τῷ οὔνο-
μα φοίνιξ. ἐγὼ μὲν οὐκ εἶδον, εἰ μὴ ὅσον γρα-
φῇ. καὶ γὰρ δὴ καὶ ἀπάνιος ὀπτῶσι τὰ σφι, δι' ἑτέων
(ὡς Ἡλιουπολῖται λέγουσι) τοιοῦτον χρόνον. φοιτᾶν
δὲ τότε φασὶ ἐπεὰν (Ν) ἀποθάνῃ ὁ πατήρ. ἔστι δὲ ἐν
τῇ γραφῇ παρόμοιος, τοσόσδε καὶ τοιόσδε· τὰ μὲν
αὐτῆ χρυσόχροα τῶν πτερῶν, τὰ δὲ, ἐρυθρά. ἐς τὰ
μάλιστα δὲ τῷ πετεινῷ ὁμοιότατος, καὶ τὸ μέγαθος.
τοῦτον ὧν λέγουσι μηχανᾶσθαι τάδε (ἐμοὶ μὲν οὐ πι-
θανὰ λέγοντες) ἐξ Ἀραβίης ὁρμεώμενον, ἐς τὸ ἱρὸν τοῦ
ἡλίου κομίζειν (Ν) πατέρα, ἐν σμύρνῃ ἐμπλάσαντα,
καὶ θάπτειν ἐν τῷ ἡλίου τῷ ἱρῷ. κομίζειν δὲ οὕ-
τω· πρῶτον, τῆς σμύρνης ὠὸν πλάσσειν ὅσον δυνά-
τός ἐστι φέρειν. μετὰ δὲ, πειρᾶσθαι αὖτις φορέοντα·
ἐπεὰν δὲ ἀποπειρηθῇ, οὕτω δὴ χοιλήναντα τὸ ὠόν, τὸν
πατέρα ἐς αὐτὸ ἐνθεῖναι. σμύρνῃ δὲ ἄλλῃ ἐμπλάσ-
σειν τοῦτο, καθότι τὸ ὠοῦ [ἐγχοιλήνας ἐνέθηκε (Ν) τὸν πατέρα. ἐγχειμένου δὲ τοῦ πατρός, γίνεσθαι τοὐ-
τῷ βάρος. ἐμπλάσαντα δέ, κομίζειν ἐς Αἰγύπτιον
ἐς τὸν ἡλίου (Ν) ἱρόν. ταῦτα μὲν τὸν (Ν) ὄρνιν λέγου-
σι ποιέειν. Εἰσὶ δὲ περὶ Θήβας ἱεροὶ ὄφιες, οὐδε-
πῶν οὐδαμὰ δηλήμονες· οἱ μεγάθει ἐόντες μικροί, 74
δύο κέρεα φορέουσι πεφυκότα ἐξ ἄκρης τῆς κεφα-
λῆς. τοὺς ἀποθανόντας θάπτουσι ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Δι-
ός. τοῦτον γὰρ σφέας τὸν θεὸν φασὶ εἶναι) ἱεροί. Ἔ-
στι δὲ χώρης τῆς Ἀραβίης κατ' Βουτὼ πόλιν μάλιστα
κατειμένους· καὶ ἐς τοῦτο τὸ χωρίον ἦλθον πευσόμε-
νος περὶ τῶν πτερωτῶν ὀφίων· ἀπικόμενος δὲ, εἶδον ὀ-
στέα ὀφίων, καὶ ἀκάνθας πλήθεϊ μὲν ἀδυνάτους ἀπη-
γήσασθαι· σωροὶ δὲ ἦσαν ἀκανθέων καὶ μεγάλοι,
καὶ ὑποδεέστεροι, καὶ ἐλάσσονες [ὅτι τούτων. πολ-
λοὶ δὲ ἦσαν οὗτοι. ἔστι δὲ ὁ χῶρος οὗτος ἐν ᾧ αἱ ἀ-
κάνθαι κατακέχυνται, τοιόσδε τις· ἐσβολὴ ἐξ ὀρ-
ρέων στεινῶν ἐς πεδίον μέγα· τὸ δὲ πεδίον τοῦτο συν-
άπτει τῷ Αἰγυπτίῳ πεδίῳ. λόγος δέ ἐστι, ἅμα τῷ
ἔαρι πτερωτοὺς ὄφις ἐκ τῆς Ἀραβίης πέτεσθαι
ἐπ' Αἰγύπτου. τὰς δὲ ἴβις τὰς ὄρνιθας ἀπάντῳσας
ἐς τὸν ἐσβολὸν τοῦτον τῆς χώρης, οὐ περιέναι
τοὺς ὄφις, ἀλλὰ κατακτείνειν. καὶ τὸν ἴβιν δι' αὐ-
τὸ τοῦτο ἔργον τετιμῆσθαι λέγουσι Ἀραβίοι μεγά-
λως πρὸς Αἰγυπτίων. ὁμολογέουσι δὲ καὶ Αἰγύπτιοι

1 Lutræ, *sive* lutriæ, quas Æg. sacras esse arbitr. 2 Arbitrantur autem, etiam ex piscibus eum qui squamosus vocatur, sacrum esse, necnon anguillam. Hos autem pisces Nilo sacros esse aiunt.

διὰ ταῦτα τιμᾶν τὰς ὄρνιθας ταύτας. Εἶδος δὲ τῆς ἴβιος τόδε· μέλαινα δεινῶς πᾶσα, σκέλεα δὲ φορέει γερανοῦ, τὸ ῥόσωπον δὲ ἐς παμάλισα ὀπίγυπον, μέγαθος, ὅσον κρέξ. τῶν μὲν δὴ μελαινέων τῶν μαχομένων πρὸς τοὺς ὄφις, ἤδη ἰδών. τῶν δὲ ἐν ποσὶ μᾶλλον εἱλυμένων τοῖσι ἀνθρώποισι, (δίξαι γὰρ δὴ εἰσὶ αἱ ἴβιες) ψιλὴν τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸν δειρὸν πᾶσαν· λευκὴ πτερύγισι, πολιὸν κεφαλῆς, καὶ αὐχένος, καὶ ἄκρων τῶν πτερύγων, καὶ πυγαίου ἄκρου. ταῦτα γὰρ εἶπον πάντα, μέλανα ὁκοῖ δεινῶς. σκέλεα δὲ καὶ ῥόσωπον, ἐμφερὴς τῇ ἑτέρῃ. τὸν δὲ ὄφιος ἡ μορφὴ, οἵη περ τῶν ὑδρέων. πτίλα δὲ οὐ πτερωτὰ φορέει, ἀλλὰ τοῖσι τῆς νυκτερίδος πτέρυξι μάλιστά κη ἐμφερέστατα τοῦτο μὲν δὴ θηρίων πέρι ἱρῶν εἰρήσθω. Αὐτῶν δὲ δὴ Αἰγυπτίων οἱ μὲν περὶ τὸν σπαρεόμενον Αἴγυπτον οἰκέουσι, μνήμῃσι ἀνθρώπων πάντων ἐπασκέοντες, μάλιστα λογιώτατοί εἰσι μακρῷ τῶν ἐγὼ ἐς ἐπειρήθην ἀπικόμενος. ζώουσι δὲ ὧδε διαιτεόμενοι· συρμαΐζουσι τρεῖς ἡμέρας ἑκάστου μηνὸς ἑκάστου, ἐμέτοισι θηρώμενοι καὶ ὑγιείῃ καὶ κλύσμασι, νομίζοντες ἀπὸ τῶν τρεφόντων σιτίων πάσας τὰς νόσους τοῖσι ἀνθρώποισι γίνεσθαι. εἰσὶ μὲν δὴ καὶ ἄλλως Αἰγύπτιοι μετὰ Λίβυας ὑγιέστατοι πάντων ἀνδρῶν, τῶν ὡρέων (ἐμοὶ δοκέειν) εἶναι αἴτιον, ὅτι οἱ μεταλλάσσουσαι αἱ ὧραι. ἐν γὰρ τῇσι μεταβολῇσι τοῖσι ἀνθρώποισι αἱ νοῦσοι μάλιστα γίνονται, τῶν τε ἄλλων εἵνεκα πάντων, καὶ δὴ καὶ τῶν ὡρέων μάλιστα. ἄρτον φαγέουσι δὲ ἐκ τῶν ὀλυρέων ποιεύντες ἄρτους, τὸν κυκεῶνα καλέουσι. οἴνῳ δὲ ἐκ κριθέων πεποιημένῳ χρέωνται· ἄμπελοι γὰρ σφι εἰσὶ οὐ τῇ χώρῃ ἄμπελοι. ἰχθύων δὲ τοὺς μὲν, τοὺς ἥλιον αὐήναντες, ὠμοὺς σιτέονται, τοὺς δὲ ἁλὶ δήμῃς τε ταριχεύσαντες ὠμοὺς σιτέονται. ὀρνίθων δὲ τοὺς τε ὀρτυγας, καὶ τὰς νήσσας, καὶ τὰ μικρὰ τῶν ὀρνίθων ὠμὰ σιτέονται, προταριχευσάντων. τὰ δὲ δὴ ἄλλα ὅσα ἢ ὀρνίθων ἢ ἰχθύων ἐστὶ σφι ἐχόμενα, χωρὶς ἢ ὁκόσοι σφι ἱερεῖ ἀποδεδέχαται, τοὺς λοιποὺς ὁκόσοις καὶ ἔφοδος σιτέονται. Ἐν δὲ τῇσι συνουσίῃσι τοῖσι δαιτυμόσι αὐτέων, ἐπεὰν ἀπὸ δείπνου γένωνται, περιφέρει αἴρη νεκρὸν ἐν σορῷ ξύλινον πεποιημένον, μεμιμημένον ἐς παμάλισα καὶ γραφῇ καὶ ἔργῳ. μέγαθος ὅσον τε πάντη πηχυαῖον, ἢ δίπηχυ. δεικνὺς δὲ ἑκάστῳ τῶν συμποτέων, λέγει, Ἐς δ' τὸν ὁρέων, πίνε τε καὶ τέρπευ· ἔσεαι ἀποθανὼν τοιοῦτος. ταῦτα μὲν δὴ τὰ συμπόσια ποιεῦσι. πατρίοισι δὲ χρεώμενοι νόμοισι, ἄλλον οὐδένα ἐπικτέωνται. Τοῖσι δὴ τε πολλὰ ἐπάξια ἔστι νόμιμα, καὶ δὴ

idcirco ſe his auibus honorem exhibere. Eius auis ſpecies talis eſt: Nigra tota LXXVI
vehementer eſt, cruribus gruinis, roſtro maxima ex parte aduncо, eadem qua crex magnitudine. Et hæc quidē ſpecies eſt nigrarum quæ cum ſerpentibus pugnant. [1] At earum quæ pedes humanis ſimiles habent (nam bitariæ ibides ſunt) gracile caput ac totum collum, pennæ candidæ, præter caput ceruicemque, & extrema alarum & natium. quæ omnia quæ dixi ſunt vehementer nigra, crura & roſtrum alteri cōſentanea. Serpentis porro figura qualis hydrarū: alas pennatas non gerit, ſed *glabras* & alis veſpertilionis valde ſimiles. Hactenus de ſacris beſtiis dictum ſit. ¶ Ipſo- LXXVII
rum autem Ægyptiorum, ii qui circa partem Ægypti frumentariam habitant, [2] memoriam omnium hominum commentantes, ſunt fere eorum in quorum ego veni experimentum, longe excellentiſſimi. Tali autem vitæ genere vtuntur: Singulis menſibus triduo purgant ſe, vomendo atque inteſtina diluendo, gratia ſanitatis conſeruandæ: exiſtimantes omnes languores hominibus creari ex cibis quibus aluntur. Nam ſunt alioqui Ægyptii omnium hominum, ſecundum Libyas, maxime ſalubri corpore, [3] aeris (vt mihi videtur) beneficio, qui nunquam immutatur: [4] ex cuius mutationibus præcipue exiſtunt in hominibus morbi. Pane veſcuntur quem ex farre conficiunt, quem *panem* colleſtem nominant. Vino vtuntur facto ex hordeo: deſunt enim in ea regione vites. Victitant quoq; tum piſcibus (partim crudis ad ſolem arefactis, partim ſalſugine conditis) tum auibus crudis, prius tamen ſale conditis, coturnicibus anatibuſque atque auiculis. [5] ceteris autem vel volucribus vel piſcibus qui ipſis in proximo ſunt, (præter illos qui ab eis ſunt recepti pro ſacris) partim aſſis, partim elixis. Apud locupletes eo- LXXIIX
rum, quum multi conuenerunt, & à cœna diſceſſum eſt, circumfert aliquis in loculo mortuum è ligno factum, ſed pictura & opere verum maxime imitātem, longitudine cubitali omnino, aut bicubitali, oſtendenſque ſingulis conuiuarum, ait, In hunc intuēs pota & oblectare, talis poſt mortē futurus. Hæc illi apud conuiuia faciunt, contentiq; moribus patriis, nullum alium aſciſcunt. Quibus cum alia ſunt egregia inſtituta, LXXIX
καὶ δὴ

1 Earum vero quæ hominibus magis obuerſantur, 2 In prodendis memoriæ factis omnium hominum ſe exercentes.
3 Tempeſtatum. *Gall. La diſpoſition du temps.* 4 Exoritis, *id eſt*, ζεα. 5 Ceteris autem quæ cum auibus aut piſcibus affinitatem aliquam habent,

tum ve-

[1]tum vero illud, adhibendi modulatorem, qui & in Phœnice & in Cypro, & alibi nomen pro differentia gentiū habet. Idem tamen cōgruit cum eo quem Græci decantant, appellantes Linum. vt ego admirer cum alia multa quę sunt apud Ægyptum, tum vero vnde id nomen Lini acceperint, quem semper quodammodo decantare cognoscuntur. Vocatur autem Linus Ægyptiace Maneros: quem Ægyptii trādiderunt, quum filius vnicus extitisset primi ipsorum regis, præmaturaque morte decessisset, is lamentis ab Ægyptiis fuisse decoratum: & cantilenam hanc eamque solam ipsis institutam. Congruunt præterea in hoc cum solis Græcorum Lacedęmonibus Ægyptii, quod minores maioribus natu obuii cedunt via, ac deflectunt, aduenientibusque è sedili assurgunt: qua in re cum nullis aliis Græcorum conueniunt. [2]Inuicem compellandi se mutuo in viis adorant, genu tenus demissa manu. Vestibus amiciuntur lineis, circa crura fimbriatis, quas calarisis appellant, super quas candida [3]ferunt amicula linea superiecta. Laneæ tamen vestes neque in ædes sacras gestantur, neque vna cum cadauere sepeliuntur: profanum enim est. Consentanea vero hæc sunt iis quę Orphica & Bacchica appellantur: sunt autem Ægyptia & Pythagorea. Nam his quoque ceremoniis participantē, laneis indutum vestibus humari religiosum est. de quibus sacra redditur ratio. Alia insuper sunt ab Ægyptiis excogitata, quis mensis dieśve cuius deorum sit, & quo quis die genitus, qualia sortietur, & quam mortem obibit, & qualis exister, Quibus rebus qui in poesi versati sunt, vsi fuerunt. Plura quinetiā ab eis prodigia cōperta sunt quā à ceteris omnibus hominibus. nam quū prodigium extitit, scribūt id, obseruātes quomodo euenerit: &, si quando postmodū huius simile extiterit, exēplo prioris putant euentū. Diuinatio apud eos ita est constituta vt eius artificium nulli mortaliū vendicetur, sed certis diis. Siquidem Herculis illic oraculum est, & Apollinis, & Mineruę, Dianæque ac Martis, & Iouis. sed quod præcipuo honore colūt ex omnibus oraculis, Latonę est, in vrbe Butí. Verū hæc vaticinia nō eodem modo

LXXX

LXXXI

LXXXII

LXXXIij

καὶ δὴ καὶ ἄεισμα ἔνεστι Λῖνος, ὅπερ ἔν τε Φοινίκῃ ἀοίδιμός ἐστι καὶ ἐν Κύπρῳ, ὥστε ἐν ἄλλῃ. καίτοι μυθῶσαί ἔνεα οἰώμια ἔχει. συμφέρεται δὲ οὗτος εἶναι Ⓦ Ⓐ Ἕλλησι Λῖνον ὀνομάζοντες, ἀείδουσι· ὥστε πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ἀποθωυμάζειν με τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἐόντων· ἐν ᾧ δὴ καὶ Ⓦ Λῖνον ὁκόθεν ἔλαβε τοὔνομα. φαίνονται ᾠ ἀεί κοτε τοῦτον ἀείδοντες· ἔστι δὲ Αἰγυπτίοισι ὁ Λῖνος καλούμενος Μανέρως. ἔφασαν δέ μιν Αἰγύπτιοι τοῦ πρώτου γενομένου τῶν βασιλεώντων Αἰγυπτίων παῖδα μουνογενέα γενέσθαι· ἀποθανόντα δὲ αὐτὸν ἀώρῳ, θρηνῆσαι σφέας τοῦτον πρῶτον καὶ μούνους Αἰγυπτίων τιμῆσαι. ἐστὶ δὲ οὗτος τοῦτον μοῦνον εἰδότες, καὶ πρὸς σφέων γενέσθαι. Συμφέρεται δὲ καὶ τάδε ἄλλα Αἰγυπτίοισι Ἑλλήνων μούνοισι Λακεδαιμονίοισι. Ⓐ νεώτεροι αὐτέων τοῖσι πρεσβυτέροισι συντυγχάνοντες, εἴκουσι τὴν ὁδόν, καὶ ἀναστέκονται· Ⓒ ὀπίσω, ὀρθοὶ ἑστεῶτες ἀπαντέονται. τάδε μὲν ἄλλα Ἑλλήνων οὐδαμοῖσι συμφέρεται· ἀντὶ δὲ τοῦ προσαγορεύειν ἀλλήλους ἐν τῇσι ὁδοῖσι, προσκυνέουσι, καθέντες μέχρι τοῦ γούνατος τὴν χεῖρα. Ἐνδεδύκασι δὲ χιτῶνας λινέους, περὶ τὰ σκέλεα θυσανωτούς, οὓς καλέουσι καλασίρις· ὑπὲρ τούτοισι δὲ εἰρίνεα εἵματα λευκὰ ἐπιβάλλονται φορέουσι. οὐ μέντοι ἔς γε τὰ ἱρὰ ἐσφέρεται εἰρίνεα, οὐδὲ συγκαταθάπτεται σφι. οὐ γὰρ ὅσιον. ὁμολογέουσι δὲ ταῦτα τοῖσι ὀρφικοῖσι καλεομένοισι καὶ βακχικοῖσι, ἐοῦσι δὲ Αἰγυπτίοισι καὶ Πυθαγορείοισι· οὐδὲ γὰρ τούτων τῶν ὀργίων μετέχειν θέμις, ὅσιον ὂν καὶ ἐν εἰρινέοισι εἵμασι θαφθῆναι. ἔστι δὲ καὶ αὐτῶν ἱερὸς λόγος λεγόμενος. Καὶ τάδε ἄλλα Αἰγυπτίοισι ὀρθῶς ἐξευρημένα· μείς τε καὶ ἡμέρη ἑκάστη θεῶν ὅτῳ ἐστί· καὶ τῇ ἑκάστου ἡμέρῃ γενόμενος, ὁκοῖόν τι ἔσται ἐγκρινέει, καὶ ὅκως τελευτήσει, καὶ ὁκοῖος ἐὼν ἐξ. καὶ τούτοισι τῶν Ἑλλήνων Ⓐ ἐν ποιήσει γενόμενοι ἐχρήσαντο. τεράτα τε πολλὰ σφι γέγονε· γίνεται δὲ καὶ τὰ γενησόμενα ἄπασι ἀνθρώποισι. γενομένου γὰρ τέρατος, φυλάσσουσι καὶ ἀναφορὴν τῷ ποιήσαντι· καὶ ἐμοὶ κοτὲ γενέσθαι δοκέει πρόσχημα τοῦτο γενήσεσθαι. Μαντικὴ δὲ αὐτοῖσι ὧδε ἐξήκεε· οὐδένα μὲν χρᾶται ἡ τέχνη, τοῖσι δὲ θεῶν μετεξετέροισι. καὶ γὰρ Ἡρακλέος μαντήιον αὐτοῖσι ἐστί, καὶ Ἀπόλλωνος, καὶ Ἀθηναίης, καὶ Ἀρτέμιδος, καὶ Ἄρεος, καὶ Διός. καὶ ὅγε μάλιστα ἐν τιμῇ ἄγονται πάντων τῶν μαντηίων, ὃς ἐν Βουτοῖ πόλι ἐστί. ἐν μὲν αἵγε μαντηίαι σφι καὶ τοῦτο

1 Tum vero etiam Linus cantio in Phœnice & Cypro & aliis locis decantata: quæ varium quidem pro singularum gentium differentia nomen habet: sed (vt inter omnes conuenit) eadem illa est quam Græci canunt, & Linum appellant. vt cum alia multa quæ sunt in Ægypto, tum etiam illud admirer, vnde Lini illis quem videntur iam inde ab omni æuo ceciniſſe, nomen sit exortū. Vocatur porro Linus, &c. 2 In viis pro mutua salutatione, ador. 3 *Vulg.* ferunt amicula tanquam superiecta: *omittens* ea linea, *id est*, lanea.

75

μ. ἔλαβον

μ. Μανέρως

ἐξῆσι, ἀλλὰ διαφορέεσι. Ἡ δὲ ἰητρικὴ κατὰ δὲ σφι δέδασται. μιῆς νούσου ἕκαστος ἰητρός ἐστι, καὶ οὐ πλεόνων· πάντα δὴ ἰητρῶν ἐστι πλέα. ⓐ μὲν γὰρ, ὀφθαλμῶν ἐστι καταρτέασι· οἱ δὲ, κεφαλῆς· οἱ δὲ, ὀδόντων· ⓐ δὲ, τῶν κατὰ νηδύν· οἱ δὲ τῶν ἀφανέων νούσων. Θρηνοι δὲ καὶ ταφαὶ σφέων, εἰσὶ αἵδε· τοῖσι ἂν ἀποθάνηται οἰκ τῶν οἰκηίων ἀνδρὸς, τοῦ τις καὶ λόγος ἦ, ὃ δὴ πολυ πλεῦνός ἐστι οἰκ τῶν οἰκηίων τούτων κατ' ὧν ἐπλάσαμεν τὴν κεφαλὴν πηλῷ καὶ ὁ αὐτὸς αὐτὸν. καὶ περιστέλλει τοῖσι οἰκηίοισι λιποῦσαν τὸν νεκρὸν, αὐτὴ αὐτὴ τὴν πόλιν περιθέουσα, τύπτουσα ἐπεζωσμένη, καὶ φαίνουσα τὸν μαζόν· σὺν δὲ σφι αἱ γειτονήσασαι πᾶσαι. ἑτέρωθι δὲ ⓐ ἄνδρες τύπτονται, ἐπεζωσμένοι καὶ οὗτοι ἐπεὰν δὲ ταῦτα ποιήσωσι, ὕστω ἐς τὴν ταρίχευσιν κομίζουσι. Εἰσὶ δὲ οἱ ἐπὶ τούτῳ κατεστεῶτες, καὶ τεχνέουσι ταῦτα τάδε. ὅταν φέρωσι ἐπεὰν σφι κομισθῇ ὁ νεκρὸς, δεικνύουσι τοῖσι κομίσασι ξυλίνου νεκροῦ ξύλινα, τῇ γραφῇ μεμιμημένα. καὶ τὸν μὲν σοφώτατον αὐτέων φασὶ εἶναι, τοῦ ἐγὼ οὐκ ὅσιον ποιεῦμαι τὸ οὔνομα ἐπὶ τοιούτῳ πρήγματι ὀνομάζειν· τὸν δὲ δεύτερον δεικνύουσι καὶ τοῦτον τὸν μετὰ τοῦτον καὶ βουλεύεσθαι· τὸν δὲ τρίτον, βουλευσάτω. φερέσαντες δὲ, πυνθάνονται παρ' αὐτέων καὶ ἐν ὅτεῳ τινὰ θέλονται σφι σκυθρωθῆναι τὸν νεκρόν. ⓐ μὲν δὴ οὐκ ποδὼν μισθῷ ὁμολογήσαντες, ἀπαλλάσσουσι. ⓐ δὲ καὶ παρὰ λειπόμενοι ἐν οἰκήμασι, ὧδε τὰ κατυδαιόπαλα ταριχεύουσι. πρῶτα μὲν σκολιῷ σιδήρῳ διὰ τῶν μυξωτήρων ἐξάγουσι ⓦ ἐγκέφαλον, καὶ μὲν αὐτῶ οὕτω ἐξάγοντες, πρὸς δὲ φάρμακα ἐγχέοντες. μετὰ δὲ λίθῳ Αἰθιοπικῷ ὀξέι διαιρήσαντες τὸν λαπάρην, ἐξ ὧν ἕλκον τὰ χειλίδια πᾶσαν ἐκκαθήραντες δὲ αὖτε, καὶ διηθήσαντες οἴνῳ φοινικηίῳ, αὖτις διηθέουσι θυμιήμασι πεστετριμμένοισι. ἔπειτα τὴν νηδὺν σμύρνης ἀκηράτου τετριμμένης, καὶ κασίης, καὶ τῶν ἄλλων θυωμάτων, πλὴν λιβανωτοῦ, πλήσαντες, συρράπτουσι ὀπίσω. ταῦτα δὲ ποιήσαντες, ταριχεύουσι νίτρῳ, κρύπτοντες ἡμέρας ἑβδομήκοντα· πλέους δὲ τούτων οὐκ ἔξεστι ταριχεύειν. ἐπεὰν δὲ παρέλθωσι αἱ ἑβδομήκοντα, λούσαντες ⓦ νεκρὸν, καὶ περιειλίσσουσι πᾶν αὐτοῦ τὸ σῶμα σινδόνος βυσσίνης τελαμῶσι κατατετμημένοισι, κομιδέοντες τῷ κόμμι, τῷ δὴ αὐτῷ κόλλης πολλὰ χρέονται Αἰγύπτιοι. ἐνθεῦτεν δὴ παραδέδεκται μιν ⓐ τοῖσι κομίσασι, ποιέειν ξύλινον τύπον ἀνθρωποειδέα· ποιησάμενοι δὲ, ἐσέρχνυσι τὸν νεκρὸν. καὶ καλαχλήσαντες ὕτω, θησαυρίζουσι ἐν οἰκήματι θήκῃ, ἱστάντες ὀρθὸν πρὸς τοῖχον. οὕτω μὲν τὰ πολυτελέστατα σκευάζουσι νεκρούς·

sunt omnia instituta, sed differenter. Iam vero medicina apud eos hunc in LXXXIV modum est distributa, vt singulorum morborum sint medici, non plurium. itaq; omnia referta sunt medicis. Alii enim sunt oculorū, alii capitis, alii dentium, alii [1] alui partium, alii morborum occultorum. Luctus eorundem ac LXXXV sepulturæ tales sunt: Quibuscunque aliquis ex domesticis decessit, homo alicuius momenti, ibi omnes feminæ illius familiæ caput sibi & vultum oblinunt luto. deinde relicto [2] domi cadauere, ipsæ per vrbem vagantes se plangunt, succinctæ, nudatis mammillis; & cum eis [3] proximæ quæque. Altera ex parte viri, & ipsi [4] expectorati se verberant. His actis, ita demum ad condiendum portant. Sunt autem certi ad hoc ipsum LXXXVI constituti, qui hoc artificium factitant: qui, quum ad ipsos cadauer portatum est, ostendunt iis qui portauerunt, exemplaria mortuorum lignea, pingendo assimilata. Et eorum vnum accuratissime fabrefactum esse aiunt, (cuius ego [5] nomen si nuncupauero, haud faciam sancte) alterum illo inferius, ac vilioris pretii: tertium, vilissimi. Quibus expositis scisciantur ab iis ad quod exemplum velint effingi mortuum suum. Isti vbi de pretio conuenerunt, illinc abeunt. At hi relicti in ædibus, hunc in modum diligentissime condiunt corpus: Ante omnia incuruo ferro cerebrū per nares educunt, [6] vt quamq; partem educentes, ita locum eius medicamentis explentes. Dehinc acutissimo lapide Æthiopico circa ilia conscindunt, atque illac omnem aluum protrahunt: quam vbi repurgarunt, ac vino palmeo eluerunt, rursus odoribus contusis proluunt: tum aluum complentes contusa myrrha pura, & casia, & aliis (excepto thure) odoribus, iterum consuunt. Vbi hæc fecere, saliunt nitro abditū septuaginta dies. nam diutius salire non licet. Exactis septuaginta diebus cadauer vbi abluerūt, sindone byssina totū incisis loris inuoluunt, gummi illinentes: quo Ægyptii glutinis loco plerunq; vtūtur. Eo deinde recepto, propinqui ligneam hominis effigiē faciunt, in qua mox inserunt mortuū, inclusumq; ita, [7] reponunt.

---

1 Alui & vicinarum partium. 2 Inter cognatos, *vel necessarios. nisi oiuslon depranatum est, aut pro oiuslusen positum.* 3 Affines omnes. 4 Succincti. 5 Nomen nuncupare nefas esse duco) 6 Ipsum quidem sic educentes, pharmaca vero infundentes. 7 Reponunt in loculo, *vel potius in loco sepulchrorum loculis dicato,* & rectum statuunt ad parietem. Siquidem mortuos sumptuosissime apparant, *vel adornant.* Eos autem, &c.

Eos au-

LXXXVII Eos autem qui mediocria volunt, nimium fugientes sumptum, ita apparant: Clysterem vnguine quod è cedro gignitur complent: deinde ex hoc aluum mortui, ipsam neq; scindentes neq; extrahētes, sed per secessum, prehenso viæ posterioris hiatu, inferciunt: & tot quot dixi diebus sale condiunt. quorum dierum vltimo cedrinū vnguen, quod prius ingesserant, ex aluo egerunt: quod tantam habet vim vt vna secum aluum atq; intestina tabefacta educat. Nitrum autē carnes tabefacit, mortuiq; tantum cutis & ossa relinquuntur. Vbi ista fecere,[1] ex quo sic tradidere mortuū, nihil amplius

LXXXIX negocii suscipiunt. Tertia conditura hæc est qua adornantur eorum mortui, qui tenuioti sunt fortuna: Ablutionibus ventrem abstergunt, arefaciuntque sale septuaginta per dies, deinde tradūt

LXXXIX repositandum. Vxores tamen insignium virorum, non statim vita defunctas tradunt condiendas, ac ne eas quidem feminas quæ formosæ valde & [2] maioris momenti fuerint, sed triduo atque quatriduo ante defunctas. Ea de caussa facientes, ne cum feminis isti salinarii cōcumbant. Deprehensum enim quēdam aiunt coeuntem cum recenti cadauere mulicbri, delatumq; ab eiusdem artificii

XC socio. Quisquis autem vel ipsorum Ægyptiorum vel externorum compertus sit, mortuus, siue à crocodilo raptus, siue ab ipso flumine, necessarium prorsus est ei ciuitati ad quam iectus est, condire, & quam honestissimo funere sepelire, in sacris monumentis. quem ne cōtingere

3 quidem fas est alteri aut proximorum aut amicorum, nisi ipsis Nili sacerdotibus, vtpote maius quiddam quam hominem mortuum tractantibus ad sepe-

XCI liendum. Græcanicis institutis vti recusant, & (vt semel dicam) nullorū hominum aliorum institutis vti volūt. Et hoc quidem ceteri Ægyptii obseruant. Est autem Chemmis oppidum grande Thebaicæ prouinciæ, prope Neam vrbem: in quo in oppido est templum Perfei, Danaæ filii, quadratū ac palmeto circumdatum. ingenti sano e saxis vestibulo, statuis desuper duabus grandibus è lapide staruis. In hoc ambitu est templū, & in eo simulacrū Perfei: quem Chemmitæ memorant sibi apparere frequenter è terra exeuntem, frequenter intra templum. Eiusque sandalium quod ge-

Τοὺς μὲν τὰ μέσα βουλομένους, τῶν δὲ πολυτελίων ἀποφεύγοντας, σκευάζοισι ὧδε. ἐπὴν κλυσῆ- ἡ φύσις
ρας πλήσωνται τοῦ ἀπὸ τοῦ κέδρου ἀλείφατος γινο-
μένου, ἐν ὧν ἔπλησαν τοῦ νεκροῦ τὴν κοιλίην, ὅτε ἀνα-
ταμόντες αὖον, ὅτε ἐξελόντες τὴν νηδύν καὶ τὴν ἔν-
δρην ἑψήσαντες, καὶ ὀπίσω ὁδοῦ, ταριχεύουσι τὰς προειρημένας ἡμέρας· τῇ
δὲ τελευταίῃ ὄζιφι ἐκ τῆς κοιλίης τὸ κέδριον, τὸ ἔσπασαν
πρότερον· ἡ δὲ ἐχεδροσαύει τὴν δύναμιν, ὥστε ἅμα ἐ-
κουτῇ τὴν νηδὺν καὶ τὰ σπλάγχνα καταπεπτηκότα ἐξ-
άγει. τὰς δὲ σάρκας τὸ νίτρον καταπέκει· καὶ δὴ λείπε-
ται τοῦ νεκροῦ τὸ δέρμα μοιοῦν, καὶ τὰ ὀστέα. ἐπὴν δὲ
ταῦτα ποιήσωσι, ἀπὸ τοῦτον ἐδωκαν οὔτω τὸν νεκρόν, οὐ-
δὲν ἔτι πρηγματευθέντες. Ἡ δὲ τρίτη ταριχευ-
σις ἔστι ἥδε, ἢ τοὺς χρήματα ἀδυνατωτέρους σκευάζει,
συρμαίην δὴ ταμόντες τὴν κοιλίην, ταριχεύσοισι ἑβδο-
μήκοντα ἡμέρας, καὶ ἔπειτα ἀπὸ τοῦτον ἐδωκαν ἀποφέ-
ρεσθαι. Τὰς δὲ γυναῖκας τῶν ὀπιφανέων ἀνδρῶν, ἐπὴν
τελευτήσωσι, καὶ τὰς μάλιστα διδοῦσι ταριχεύειν, οὐδὲ
ὅσην αἰ ὧσι εὐειδέες καὶ κατὰ λόγον πολλοῦ, γυναῖκας
ἀλλ' ἐπὴν τριταῖαι ἢ τεταρταῖαι γένωνται, οὕτω τοῖσι
διδοῦσι ταριχεύσοισι. τοῦ δὲ ποιέουσι οὕτω τόδε εἵνε-
κα, ἵνα μὴ σφι οἱ ταριχευταὶ μίσγωνται τῇσι γυναιξί·
λαμφθῆναι γάρ τινα φασὶ μισγόμενον νεκρῷ πρὸς-
φατον γυναῖκα κατειπεῖν τὸν ὁμότεχνον. Ὅς δ'
ἂν ἢ αὐτὸς Αἰγυπτίων ἢ ξείνων ὁμοίως ἐὼν κροκοδείλου
ἁρπασθείς, ἢ ὑπὸ αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ φανῇ τεθνηώς,
κατ' ἣν αἰ πόλιν ἔξενειχθῇ, τούτους πᾶσα ἀνάγκη ἐστὶ
ταριχεύσαντας αὖον, καὶ θωϊσείλαντας ὡς κάλλιστα,
θάπτειν ἐν ἱρῇσι θήκῃσι. οὐδὲ ψαῦσαι ἔξεστι αὐτοῦ δημό-
σιον οὐδένα οὔτε τῶν προσηκόντων, οὔτε τῶν φίλων· δηλοῖ μιν
ἱρέες αὐτοὶ τοῖ Νείλου, οἵτε τὸν ἀνδρὸν νε-
κρὸν, χερσὶ θάπτοντες θαπτοῖσι. Ἐλληνικοῖσι δὲ
νομαίοισι φωνῆσαι χρᾶται· ὃ δὲ σύμπαν εἰπεῖν, μηδ'
ἀνῶν μηδαμῶν μηδαμοῦ ἀνθρώπων νομαίοισι.
μοῦνοι δὴ Αἰγύπτιοι οὕτω τοῖσι φυλάσσουσι· ἔστι δὲ
Χέμμις πόλις μεγάλη νομοῦ Θηβαϊκοῦ, ἐγγὺς Νέ-
ης πόλιος· ἐν ταύτῃ τῇ πόλι ἔστι Περσέος τοῦ Δαναέος
ἱρὸν τετράγωνον, περιέχουσι δὲ αὐτὸ φοίνικες πανυκτοὶ·
ὁ δὲ περίβολος τοῦ ἱροῦ, λίθινος ἐστί, καρτα μεγάλος· ὑπὲρ δὲ
αὐλοῦ αὐθριαίτης δύο ἑστᾶσι λίθινοι μεγάλοι. ἐν δὲ
τῷ περιβόλῳ τούτῳ νηός τε ἔνι, καὶ ἄγαλμα ἐν
αὐτῷ οἰκέει Περσέος. λέγουσι δὲ Χεμμῖται λέγεσθαι τὸν
Περσέα πολλάκι μὲν καὶ τὴν γῆν φαίνεσθαι σφίσι
πολλάκις δὲ ἔσω τοῦ ἱροῦ. σανδάλιόν τε αὐτοῦ πρό-

---

1 Sic in orcium propinqui ecclesiæ, nulla re alia facta. Tert. 2 In pretio habitæ f. 3 Sed eum sacerdotes ipsi Nili, veluti maius quiddam quam humanum cadauer, manibus contrectantes sepelirent.

ρημένον θυείσκεσθαι, ἐὸν δὲ μέγαθος, δίπηχυ· ὃ ἐπὰν φανῇ, θύθλους ἄπασαν τὴν Αἴγυπτον. Ταῦτα μὲν λέγουσι ποιεῦσι ἢ τάδε Ἑλληνικὰ τῷ Περσεῖ. ἀγῶνα γυμνικὸν πρηξίσι θεῖναι παισὶ ἀγωνίης ἕνεκα· τοὺς φέροντας ἄεθλα, κτήνεα, καὶ χλαίνας, καὶ δέρματα. Εἰρωμένους δὲ μοῦνοισι ἔωθε ὁ Περσεὺς 77
ὑπεφαίνεσθαι, καὶ ὅτι κεχωρίδαται Αἰγυπτίων τῶν ἄλλων, ἀγῶνα γυμνικὸν πρήξαντες, ἔφασαν τὸν Περσέα ἐκ τῆς ἑωυτῶν πόλιος γεγονέναι. Ἐς γὰρ Δαναὸν καὶ τὸν Λυγκέα ἐόντας Χεμμίτας, ἐκπλώσαντας ἐς τὴν Ἑλλάδα. Ἀπὸ δὲ τούτων ἀναπυθομένους, καταβαίνειν ἐς Περσέα. ἀπικόμενον δὲ αὐτὸν ἐς Αἴγυπτον, κατὰ αἰτίην τὴν καὶ Ἕλληνες λέγουσι, οἴσοντα ἐκ Λιβύης τὴν Γοργοῦς κεφαλήν, ἐφάνη ἐλθεῖν καὶ παρὰ σφέας, καὶ ἀναγνῶναι τοὺς συγγενέας πάντας. ἐκμεμαθηκέναι δὲ μιν, ἀπικέσθαι ἐς Αἴγυπτον, ὃ τῆς Χέμμιος ὄνομα πεπυσμένον παρὰ τῆς μητρός· ἀγῶνα δὲ γυμνικὸν αὐτὸν κελεύσαντος, ἐπιτελέειν. Ταῦτα μὲν πάντα κατύπερθε τῶν ἑλέων οἰκεόντες Αἰγύπτιοι νομίζουσι. οἱ δὲ ἐν τοῖσι ἕλεσι καλεόμενοι, τοῖσι μὲν ἄλλοισι νόμοισι χρέωνται τοῖσι καὶ οἱ λοιποὶ Αἰγύπτιοι καὶ τἆλλα, καὶ γυναικὶ μιῇ ἕκαστος αὐτέων συνοικέει, καπερ Ἕλληνες. ἀπαρκέειν δὲ σφεας τὸν σίτιον, τάδε σφι ἄλλα ἐξεύρηται. ἐπὰν πλήρης γένηται ὁ ποταμὸς, καὶ τὰ πεδία πελαγίσῃ, φύεται ἐν τῷ ὕδατι κρίνεα πολλά, τὰ Αἰγύπτιοι κρίνα λωτὸν καλέουσι. τοῦτ' ἐπὰν δρέψωνται, ἀναξηράναντες πρὸς ἥλιον. καὶ ἔπειτα τὸ ἐκ τοῦ μέσου τοῦ λωτοῦ, τῇ μήκωνι ἐὸν ἐμφερές, ὀπτήσαντες, ποιεῦνται ἄρτους ὀπτοὺς πρὸς αὐτοῦ. ἔστι δὲ καὶ ἡ ῥίζα τοῦ λωτοῦ τούτου ἐδώδιμος καὶ ἐγλύσιος ἐὸν τροχύλου, μεγάθος κατὰ μῆλον. ἔστι δὲ καὶ ἄλλα κρίνεα ῥόδοισι ἐμφερέα, ἐν τῷ ποταμῷ γινόμενα καὶ τούτων ἔξω ὁ καρπὸς ἐν ἄλλῃ κάλυκι ἀπὸ ῥιζέων φύεται κατὰ τὸν τοῦ λωτοῦ καρπὸν ἰδέην ὁμοιότατον. ἐν τούτῳ πολλὰ ὄσον τε σπυρὸν ἐλαίης ἐγγίνεται συχνά. πρώιμος δὲ ἐστὶ καὶ ἄπαλός τε καὶ εὐάς. τὴν βύβλον τὴν ἐπὶ τὸ ἕλος γινομένην, ἐπὰν ἀναξήρανσι πρὸς τὸν ἥλιον, τὰ μὲν ἄνω αὐτῆς ἀποτάμνοντες, εἰς ἄλλα πρήσσουσι· τὸ δὲ κάτω λελειμμένον ὅσον τε ἐπὶ πῆχυν, πρώσουσι, καὶ πωλέουσι. οἱ δὲ ἂν θέλωσι μεγάλην βύβλον ἐργάζεσθαι, ἐν κλιβάνῳ διαφανεῖ πυρώσαντες, οὕτω πρώσουσι. οἱ δὲ πολλοὶ αὐτῶν ζώουσι ἀπὸ τῶν ἰχθύων μούνων. τοὺς ἐπὰν λάβωσι, καὶ ἐξέλωσι τὸν χολέα, ἀναξήρανσι πρὸς ἥλιον, καὶ ἐπιτηρήσαντες ἐόντας αἰτέονται. Οἱ δὲ ἰχθύες οἱ ἀγελαῖοι ἐν μὲν τοῖσι ποταμοῖσι οὐ μάλα γίνονται· ἐν δὲ τῇ θαλάσσῃ ἐπιτηδεότατοι γίνονται τοιάδε. ὅκως ἡ θήλεια ἐνθήσει τὰ ὠά, ἀνὰ τὸν ποταμὸν ἀναβᾶσα ἐς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ, ἐμεῖ τὰ ὠὰ, καὶ ἐμέουσα ἕπεται ὁ ἄρρην. ἐπὰν δὲ ἀπολάβῃ τὰ ὠὰ ἡ θήλεια, ἐπιπίπτει ὁ ἄρρην καὶ ἐκχέει τὸ σπέρμα· ἐκ τούτου δὲ ἐκ τῶν ὠῶν ἰχθύες γίνονται. τούτων τῶν ἰχθύων ὅσοι μὲν ἐγένοντο ἐς τὸν ἔπειτα χρόνον ἀπαίρουσι κατὰ τὸν ποταμὸν, ὅσοι δὲ ἐν τῷ ἔτεϊ τῷ πρώτῳ, οὗτοι οὐκ ἀπαίρουσι πρὸς θάλασσαν, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἕλος τὸ ἐν τῷ ποταμῷ γινόμενον. τὸ δὲ ἕλος τοῦτο ἐν τῷ ποταμῷ γίνεται, ὅκως ἂν ὁ ποταμὸς ἐπιβὰς ἐπὶ τὴν γῆν ἀπολίπῃ κοιλάδας. ἐν τούτοισι δὲ ἐνθεῦτεν ἐόντα ἰχθύδια μικρὰ γίνεται· ἐπὰν δὲ μεγάθεα λάβῃ, ἀπαίρουσι κατὰ τὸν ποταμὸν ἐς τὴν θάλασσαν. ἐπὰν δὲ ἀπίωσι, ἐπὰν μὲν ἐπὶ τὸν ἥλιον ἀνατείλαντα πνέῃ νότος, ἐπὰν δὲ ἐπὶ τὸν ἥλιον δυόμενον. ἐπὰν δὲ ἐπὶ τὸν ἥλιον δυόμενον πνέῃ νότος, ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ ἐπὰν ἐπὶ τὸν ἥλιον ἀνατείλαντα πνέῃ νότος, ἐν τῇ ἡμέρῃ ταύτῃ. ἐπὰν δὲ ἐπὶ τὸν ἥλιον μεσηγὺ ἀνατολέων καὶ μεσημβρίης πνέῃ νότος, ἐν τῇ ἡμέρῃ καὶ τῇ νυκτὶ ταύτῃ. ἐπὰν δὲ ἐπὶ τὸν ἥλιον μεσηγὺ μεσημβρίης καὶ δυσμέων πνέῃ νότος, ἐν τῇ νυκτὶ καὶ τῇ ἡμέρῃ ταύτῃ. ἐπὰν δὲ ἐπὶ τὸν ἥλιον δυόμενον πνέῃ νότος, ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ. ἐπὰν δὲ

sed nutriuntur in stagnis. qui hæc faciunt: Simulac incessit eis libido gignendi, gregatim in mare enatant, ducibus masculis genituram spargentibus, quam feminæ [1] cõsectantes, recuruando se ex ea concipiunt. Eædem vbi prægnantes in mari sunt effectæ, remeant omnes rursus ad loca sibi consueta, non amplius eorundem ductu, sed feminarum. Gregatim autem præeuntes, faciunt quemadmodum fecerant mares, ouа fundentes instar milii parua, quæ mares 10 ueuientes deuorant. Sunt autem ea tanquam milii grana, pisces: quum ex illorum granorum reliquiis non deuoratis, sed nutritis, pisces fiant. Ex his piscibus qui capiuntur, dum in mare meant, [2] his detrita dextra: quod ea de caussa patiũtur, quod in mare dum tendunt, à sinistra terram legunt: rursus eadem via reuertentes, incursant atque offensant contingendo terram plerumque, ne itinere aberrent propter aquæ decursum. Nilo incipiente augescere, in primis depressa *loca* terræ & lacunæ 20 fluuio proximæ impleri incipiunt. Confestimque redundante à flumine aqua, hæc plena fiunt, & continuo cuncta piscieulis minutis opplentur. Vnde autem verisimile sit eos gigni, hoc mihi videor causſæ intelligere, quod superiore anno postquam Nilus abscessit, pisces qui oua in cæno peperierant, vna cum postremis abeunt aquis: circumacto rursus anno, vbi aqua restagnauit, protinus ex his ouis gignuntur pisces. Et ad pisces quidem quod attinet, ita se res 30
xciv habet. Porro Ægyptii qui palustria accolunt, vnguento vtuntur ex fructu syllicypriorum, quod appellãt Ægyptii 3 kiki, hunc in modũ conficientes. Sillicypria hæc, quæ apud Græcos vltro nascuntur, ad oras fluminum stagnorumque serunt, multum quidem fructum ferentia, sed graueolentem. Hunc vbi collegerunt, alii contusum, ad ignem, alii in sartagine coquũt, & quod ex eo defluit excipiunt, pingue quiddam, & non minus ad lucernas idoneum quam oleum,
xcv sed graueolentiam exhibens. Sunt autẽ 40 aduersus culices, quorum magna vis est, hæc ab eis excogitata. Illos quidem qui supra paludes incolunt, iuuant turres quas dormituri ascendunt. nam culices ventus prohibet in altum volare.

πρεφόμενοι ὑπὸ τῶν λιμνηων, τοιάδε ποιέουσι· ἐπεὰν σφέας ἐσίῃ οἶστρος κυίσκεσθαι, ἀγεληδὸν ἐκπλώουσι ἐς τὸν θάλασσαν· ἡγέονται δὲ οἱ ἔρσενες, ἀπορρίπτοντες ὕδωρ. αἱ δὲ, ἑπόμεναι ἀναπαύονται, καὶ ἐξ αὐτοῦ κυίσκονται· ἐπεὰν δὲ πλήρεες γένωνται ἐν τῇ θαλάσσῃ, ἀναπλώουσι ὀπίσω ἐς τὰ ἑωυτῶν ἕκαστοι. ἡγέονται μέντοι γε οὐκέτι τὰ ἄρρενα, ἀλλὰ τῶν θηλέων γίνεται ἡ ἡγεμονίη. ἡγεόμεναι δὲ ἀγχοῦσι, ποιεῦσι οἷον περ ἐποίεον τὰ ἔρσενες. τῶν δὲ ὠῶν ἀπορραίνουσι καὶ ὀλίγους τῶν κέγχρεων· τὰ δὲ ἔρσενες καταπίνουσι ἐρεθόμενοι. εἰσὶ δὲ τὰ κέγχρεα ὅμοιοι, ἰχθύες. ἐκ δὲ τῶν προειρημένων καὶ μὴ καταπινομένων κέγχρεων τὰ μὲν προφόμενοι, ἰχθύες γίνονται· οἱ δὲ αὖ αὐτέων ἀγόμενοι ἐκπλώοντες ἐς θάλασσαν, φαίνονται τετριμμένοι τὰ ἐπὶ δεξιὰ τῶν κεφαλέων· οἱ δὲ αὖ ὀπίσω ἀναπλώοντες, τὰ ὅτι δεξιὰ τετρίφαται, πάσχουσι ταῦτα διὰ τόδε· ἐχόμενοι τῆς γῆς, ἐπὶ δεξιὰ καταπλώουσι ἐς θάλασσαν· καὶ ἀναπλώοντες ὀπίσω, τὰ αὐτὰ τῆς αὐτῆς ἀντέχονται ἐγκειμπόμενοι, καὶ φαύοντες ὡς μάλιστα, ἵνα δὴ μὴ ἁμαρτάνωσι τῆς ὁδοῦ διὰ τὸ ῥόον. ἐπεὰν δὲ πληθύσῃ ἄρχηται ὁ Νεῖλος, τά τε χείλεα τῆς γῆς, καὶ τὰ τέλματα τὰ ἐν τῷ πεδίῳ πίμπλαται ποταμοῦ, πρῶτα ἄρχεται πίμπλαται, διηθέοντος τοῦ ὕδατος ἐκ τοῦ ποταμοῦ. καὶ αὐλίκια τε πλέα γίνεται ταῦτα, καὶ παραχρῆμα ἰχθύων σμικρῶν πίμπλαται πολλαχόθεν· ὑπὸ εἰκὸς αὐτοὺς γίνεσθαι, ἐγώ μοι δοκέω κατθυμοεῖν τόδε. τῷ προτέρῳ ἔτεος ἐπεὰν ἀπολίπῃ ὁ Νεῖλος, 78 ἰχθύες ἐκτεκόντες ἐν τοῖσι ἰλυοπάμασι τῶν ἑκάστῳ ὕδατι ἀπαλλάσσονται· ἐπεὰν δὲ περιελθόντος τοῦ χρόνου πάλιν ἐπέλθῃ τὸ ὕδωρ, ἐκ τῶν ὠῶν τούτων πάλιν γίνονται ἰχθύες. καὶ περὶ μὲν τῶν ἰχθύων ἔστω ἔχοντα. Ἀλείφατι δὲ χρέωνται Αἰγυπτίων περὶ τὰ ἔλεα οἰκέοντες, ἀπὸ τῶν συλλικυρίων τοῦ καρποῦ, τὸ καλέουσι μὲν Αἰγύπτιοι κίκι· ποιεῦσι δὲ ὧδε· τὰ χείλεα τῶν τε ποταμῶν καὶ τῶν λιμνέων ἀποείρουσι τὰ συλλικύρια τιλτά· τὰ γὰρ ἐν Ἕλλησι αὐτόματα τὰ ἄγρια φύεται, τιλτὰ δὲ τῇ Αἰγύπτῳ ἀποείρομεν, καρπὸν φέρῃ πολλὸν μέν, δυσώδεα δέ. τοῦτον ἐπεὰν συλλέξωνται, τὰ μὲν, κόψαντες, ἀποπιέζουσι· οἱ δὲ φρύξαντες ἀποψύχουσι, καὶ τὸ ἀποῤῥέον αὐτοῦ συγκομίζονται. ἔστι δὲ οἷον, καὶ οὐδὲν ἧσσον ἐλαίου τῷ λύχνῳ πρόσφορον. ὀδμὴν δὲ βαρέαν προσέχεται. Πρὸς δὲ τοὺς κώνωπας ἀφθόνους ἐόντας τάδε σφι δοκέει μεμηχανῆσθαι· τοὺς μὲν τὰ ἄνω τῶν ἑλέων οἰκέοντας πύργοι ὠφελέουσι, ἐς οὓς ἀναβαίνοντες, κοιμέονται· τὰ γὰρ κώνωπες οὐκ οἷοί τε εἰσὶ ὑψοῦ πέτεσθαι·

1 Consectantes, absorbent, & ex ea conc. *Legendum enim ai de ἀναπιοῦσαι ex vet. cod. non ἀναπιοῦσαι, cum Valla, nec ἀναπιοῦσαι, cum vulg. edit.* 2 His capita sinistram versus attrita apparent: qui vero capiuntur dum remeant, dextram habent attritam. idque ob eam causſam pat. 3 *Vulgo ricinus esse existimant.*

Τοῖσι δὲ περὶ ἕλεα οἰκέουσι πάδε αὐτὶ τῶν πύργων ἄλλα μεμηχάνηται. πᾶς ἀνὴρ αὐτέων ἀμφίβληστρον ἔκτηται, τῷ δὲ θηρεύει, τὴν μὲν ἡμέρης μετ' ἰχθῦς ἀγχοῦ εἶναι, τὴν δὲ νύκτα ἀμφὶ χεῖα τὰ ἑωυτοῦ ἔχοντα ἐν τῇ ἀναπαύεται κοίτῃ· περὶ ἑωυτὸν ἕρπει ὁ ἀμφίβληστρον. καὶ ἐπεὰν ἐνδὺς ἐκ' αὐτοῦ, καθεύδει· ἢν δὲ κώνωπες, ὑπὸ μὲν ἐν ἱματίῳ ἑλιξάμενος εὕδει, ἢ σινδόνι, ἀμφὶ τούτων δὲ οὐκ οἱοί· ἀμφὶ δὲ τῷ δικτύου οὐδὲ πειρῶνται ἀρχήν. Τὰ δὲ πλοῖα σφι τοῖσι φορτηγέουσι, ἔστι ἐκ τῆς ἀκάνθης ποιούμενα, τῆς ἡ μορφὴ μέν ἐστι ὁμοιοτάτη λωτῷ τῷ Κυρηναίῳ λωτὸς δὲ ἄρρυον, κόμμι ἐστί. ἐκ ταύτης ὦν τῆς ἀκάνθης κολάμβους ξύλῳ ὅσον τε διπήχεα, πλινθηδὸν σωρεύσι, ναυπηγεῦσι τρόπον τοιόνδε· περὶ γόμφους πυκνοὺς καὶ μακροὺς περιείρουσι τὰ διπήχεα ξύλα· ἐπεὰν δὲ τρόπῳ τούτῳ ναυπηγήσωνται, ζυγὰ ὑπερτείνουσι αὐτῷ. νομεῦσι δὲ οὐδένα χρέωνται· ἔσωθεν δὲ τὰς ἁρμονίας ἐν ὧν ἐπάκτωσαν τῇ βύβλῳ. πηδάλιον δὲ ἓν ποιεῦνται, καὶ τοῦτο μὲν τῆς πρῴρης ἀμφαίνεται. ἱστῷ δὲ ἀκάνθινῳ χρέωνται, ἱστίοισι δὲ βυβλίνοισι. ταῦτα τὰ πλοῖα αἰεὶ μὲν πρὸς ἄνεμον οὐ δύναται πλέειν, ἢν μὴ λαμπρὸς αὔεμος ἐπέχῃ· ἐκ γῆς δὲ παρέλκεται. κατὰ ῥόον δὲ κομίζεται ὧδε· ἔστι ἐκ μυελίνης πεποιημένη θύρη, καὶ τερετρώμενον ῥίπτει καλάμῳ, καὶ λίθος τετρημένος διτάλαντος μάλιστά κη σταθμόν. τούτων τὸν μὲν θύρῃ δεδεμένῳ κάλῳ ἔμπροσθε τοῦ πλοίου ἀπίει ὄπισθε φέρεσθαι, τὸν δὲ λίθον ἄλλῳ κάλῳ ὄπισθε. ἡ μὲν δὴ θύρη, τοῦ ῥόου ἐμπίπτοντος, χωρέει παρέως, καὶ ἕλκει τὸν βάριν· (τοῦτο γὰρ δὴ οὔνομά ἐστι τοῖσι πλοίοισι τοιούτοισι) ὁ δὲ λίθος ὄπισθε ἐπελκόμενος, καὶ ἐὼν ἐν βυσσῷ, καθυφὴ τὸν πλόον. ἔστι δὲ σφι τὰ πλοῖα ταῦτα πλήθει πολλά, τὰ ἄγρι ἔνια πολλὰς χιλιάδας ταλάντων. Ἐπεὰν δὲ ἐπέλθῃ ὁ Νεῖλος τὸν χῶρον, αἱ πόλιες μοῦναι φαίνονται ὑπερέχουσαι, μάλιστά κη ἐμφερέες τῇσι ἐν τῷ Αἰγαίῳ κολπώδεσι νήσοισι. τὰ μὲν γὰρ δὴ ἄλλα τοῦ Αἰγύπτου, πέλαγος γίνεται· αἱ δὲ πόλιες μοῦναι ὑπερέχουσι. πορθμεύουσι δὲ, ἐπεὰν δέῃ πλῦναι, οὐκέτι τὰ ῥέεθρα τοῦ ποταμοῦ, ἀλλὰ διὰ μέσου τοῦ πεδίου. ἐς μὲν γε Μέμφιν ἐκ Ναυκράτιος ἄνω πλώουσι, παρ' αὐτὰς τὰς πυραμίδας· ἦ ὁ πλόος. ἔστι δὲ οὐδὲ οὗτος, ἀλλὰ τάδε· ὀξὺ τοῦ Δέλτα, καὶ τῇδε Κερκάσωρον πόλιν. ἐς δὲ Ναύκρατιν ἀπὸ θαλάσσης καὶ Κανώβου διὰ πεδίου πλέων,

At qui intra paludes habitant, alia turrium vice sunt machinati, hæc videlicet: Singuli sua habent retia, quibus per diem pisces capiunt,[1] eisdē noctu vtuntur cubili in quo requiescunt. Circundatis illis, deinde operti somnum capiūt. qui si in vestimentō inuoluti aut in sindone dormirent, eos per ipsa indumenta culices morderent: per retia vero ne tantulum quidem mordere conantur. [2] Naues eorū onerariæ sunt factæ è spi- XCVI
na, cuius figura simillima est loto Cyrenæo, & cuius lacryma gummi est. Ex hac spina ligna concidunt, quæ magnitudine bicubitali, [3] tanquam lateritio opere componunt, hunc in modum compingentes: Ligno cubitali circum densos ac longos stipites appendunt: vbi hunc in modum compegerunt, desuper frequentia transtra extendunt. [4] Commissuris nequaquam vtuntur, sed introrsum compages byblo innectunt. Gubernaculum [5] scite faciūt, & hoc per carinam transit. Malo quoque spinaceo, & velis ex byblo vtuntur. Hæc nauigia contra flumen meare non possunt, nisi luculentus ingruat ventus, verum à terra protrahuntur. Secundum decursum hoc pacto feruntur: Est [6] ianua ex myrica facta, [7] putaminibus arūdinaceis strata, & lapis politus duorum fere talentorum pondo. huiusmodi [8] ianuam fune alligatam, in anteriore parte nauis sinūt deferri: lapidem vero retrorsum alio fune. [9] Ita ianua, impetu aquæ insidente, protinus meat & trahit barim: hoc enim his nauigiis est nomen. Lapis autem dum retrorsum trahitur, fundo admotus dirigit nauim. Horum nauigiorum ingēs apud illos est copia, quorum quædam ferunt multa milla talentorum pondo. Quum regionem super- XCVII
gressus est Nilus, solæ vrbes apparent, eatenus extantes vt insulis Ægæi maris fere assimiles esse videantur. Nam cetera Ægypti, pelagus efficiuntur, ipsæque vrbes, solæ extant, *quæ stationes nauium faciunt*. Nec iam, quum hoc contingit, per alueum fluminis, sed per medium campi nauigatur. Ex Naucrate quidem [10] Memphin versus, non iam iuxta pyramides ipsas; sed iuxta acumen Deltæ & vrbem Cercasorum. A mari autem & Canobo Naucratē versus per campum

---

1 Nocte vero sic vtuntur: Cubile in quo quiescunt, reti circumdant, deinde op. *Vt legatur αὐτῷ, non αὐτοῦ.* 2 Nauigia eorum oneraria sunt facta è sp. 3 In formam lateris comp. hunc in m. compingentes: Cuneis frequentibus & longis circumnectunt bicubitalia ligna. vbi hunc in m. 4 Curuatis autem in gyrum lignis non vt. 5 Vnum faciunt, ὃν, *pro quo hic legit* οὗ. 6 Cratis. 7 Ex arundinum resegminibus consuta, *vel contexta* & lapis perforatus, duorum s. *&c.* 8 Cratem. 9 Cratis itaque imp. 10 Memphin versus nauiganti, iuxta ipsas pyramidas est cursus, *id est tenetur, vel dirigitur.* at ne hic quidem est *tum*, sed, *est alius* iuxta ac.

ad An-

ad Anthyllam vrbem venies, & ad vrbē
XCVIII quæ vocatur Archandri. Harum vrbiū
Anthylla, quæ eſt inſignis, datur pecu-
liaris in calceamenta vxori ſemper eius
qui in Ægypto regnat. quod factum eſt
ex quo Ægyptus fuit ditionis Perſa-
rum. Altera videtur mihi nomē habere
ab Archandro Danai genero Phthij A-
chæi filio. Archandri enim vrbs nomi-
natur. [1]Quod ſi alius quiſquā Archāder
eſſet, nequaquā Ægyptiū nomen foret.
Hactenus quæ vidi, quæ noui, quę inter-
rogaui, dicta ſunt: hic pergam diſſerere
de Ægypto quæ audiui, addēs & aliquid
quod ipſe viderim. ¶ MENEM, qui
primus apud Ægyptū regnauit, aiebant
ſacerdotes [2] iunxiſſe pontibus Nilum
ad Memphin. nam eum, Libyam ver-
ſus totum præterlabi montem Pſammi-
um: & ſupra Memphin centum circiter
ſtadia meridiem verſus aggeſta humo
ad anfractum fluminis arefeciſſe priſti-
num alueum. ita flumen facto alueo per
medium montium fluere. Adeo nunc
quoque ſub Perſis iſte anfractus Nili
qui coercitus fluit, magnis præſidiis cu-
ſtoditur, quotannis obſeptus aggeribus.
Quos ſi refringens flumen velit ea par-
te redundare, omnis Memphis adibit
periculum ne aquis operiatur. Ab hoc
Mene, qui primus extitit rex, [3]id vnde
fluit amnis effectum terreſtre, ibique ab
eodem vrbē hanc conditam quæ nunc
Memphis appellatur (eſt enim Mem-
phis in anguſtiis Ægypti ſita) & exterius
aquilonem verſus & veſperū, ex flumine
effoſſum eſſe ſtagnum, (nam ab aurora
ipſe Nilus coercet) & ab eodem in ea vr-
be extructum hoc templum Vulcani tū
magnum tum memoratu digniſſimum.
Poſt hunc recenſebant è libro ſacerdo-
C tes nominatim alios trecentos ac trigin-
ta reges. In quibus tot ætatibus homi-
num, decem & octo fuiſſent Æthiopes,
& vna mulier alienigena: ceteri, viri Æ-
gyptij. Mulieri quæ regnauit, fuit no-
men idem quod reginæ Babylonicæ,
NITOCRIS. Quam dicebant vltam
fuiſſe fratrem, ab Ægyptiis, apud quos
regnabat, interemptum: quum eo inter-
empto, regnum ad hanc detuliſſent. vl-
tam autem fratrem, multis Ægyptiorū
dolo abſumptis. [4]Nam extruxiſſe eam
permagnum ædificium ſubterraneum,
per cauſſam quidem noui operis, animo
autem aliud agitantem: & conuocatis

ἥξεις κατ' Ἀνθυλλάν τε πόλιν, καὶ τὴν Ἀρχάνδρου
καλεομένην. Τουτέων δὲ ἡ μὲν Ἀνθυλλα, εὖσα
λογίμη πόλις, ἐς ὑποδήματα ἐξαίρετος δίδο-
ται τῇ ἀεὶ βασιλεύοντος Αἰγύπτου τῇ γυναικί. τὸ-
το δὲ ἐξ οὗ ἐδ ὅσου ὑπὸ Περσῃσι ἐστὶ Αἴγυπτος. ἡ
δ' ἑτέρη πόλις δοκέει μοι ὄνομα ἔχειν ἀπὸ τῦ
Δαναοῦ, γαμβρεοῦ Ἀρχάνδρου τοῦ Φθίου, τοῦ Ἀ- 79
χαιοῦ. καλέεται γὰρ δὴ Ἀρχάνδρου πόλις. Εἴη
δ' ἂν καὶ ἄλλος τις Ἄρχανδρος· οὐ μέντοι γε Αἰ-
γύπτιον τὸ οὔνομα. Μέχρι μὲν τούτου, ὄψις τε
ἐμοὶ, καὶ γνώμη, καὶ ἱστορίη ταῦτα λέγουσά ἐστι· τὰ
δὲ ἀπὸ τῦδε, Αἰγυπτίοις ἐρημην λόγοις ἐρέων, χρᾶ-
ἠκουον. προσέτι δέ τοι καὶ αὐτοῖσι τούτοισι καὶ τὰ ἐμῆς ὄψι-
ος. Τὸν Μοῦνα τοῦτον βασιλεῦσαντα Αἰγύ-
πτου, φ ἱρέες ἔλεγον τοῦτον μὲν ἀποναφυρῶσαι τῷ
Μέμφιν. φ γὰρ ποταμὸν πάντα ῥέειν τοῦτό τὸ
ὄρος τὸ Ψάμμιον πρὸς Λιβύης· φ δὲ Μοῦνα αὐτο- κ. τοῦτο
θεν, ὅσον τε ἑκατὸν σταδίους ἀπὸ Μέμφιος, φ πρὸς
μεσαμβρίης ἀγκῶνα προσχώσαντα, τὸ μὲν ἀρ-
χαῖον ῥέεθρον ἀποξηρᾶναι, φ τὸν ποταμὸν ὀχετεύ-
σαντα, τὸ μέσον τοῦ οὐρέων ῥέειν. ἔτι δὲ καὶ νῦν ὑπὸ Περ-
σέων ὁ ἀγκὼν οὗτος τοῦ Νείλου ὃς ἀφρυγμένος ῥέει,
ἐν φυλακῇσι μεγάλῃσι ἔχεται, φρασσόμενος ἀνά-
πλεῳ ἔτος. Εἰ γὰρ ἐθελήσοι ῥῆξας ὑπολῦσαι ὁ πο-
ταμὸς τούτῳ, κίνδυνος πάσῃ Μέμφι καταακλυ-
σθῆναι ἐστί. ὡς δὲ τῷ Μοῦνι τούτῳ τῷ πρώτῳ γενο-
μένῳ βασιλεῖ χέρσον γενέσθαι τὸ ἀφρυγμένον, τοῦτο
μέν, ἐν αὐτῷ πόλιν κτίσαι ταύτην, τὴν νῦν Μέμφις
καλέεται. ἔστι γὰρ καὶ ἡ Μέμφις ἐν τῷ στεινῷ τῆς
Αἰγύπτου· ἔξωθεν δὲ αὐτῆς περιορύξαι λίμνην ἐκ
τοῦ ποταμοῦ πρὸς βορέην τε καὶ ἑσπέρην. τὸ γὰρ
πρὸς τὴν πρόσω ἠὼ ὁ Νεῖλος ἀφ' ἵει. τοῦτο δὲ, τοῦ
Ἡφαίστου τὸ ἱρὸν ἱδρύσασθαι ἐν αὐτῇ, ἐὸν μέγα τε
καὶ ἀξιαπηγητότατον. Μετὰ δὲ τοῦτον, κατέλεγον
φ ἱρέες ἐκ βύβλου, ἄλλων βασιλέων τεικοσίων κα βύβλου
τε καὶ τεικοντα οὐνόματα. ἐν τούτοισι μνεῦσι αὐ-
τοὶ ἐόντων, οὐκ τῶν καὶδεκα μὲν Αἰθίοπες ἦσαν, μία δὲ
γυνὴ ἐπιχωρίη· φ δὲ ἄλλοι, ἄνδρες Αἰγύπτιοι. τῇ
δὲ γυναικὶ οὔνομα ἦν, ἥτις ἐβασίλευσε τοῦ τῦ
Βαβυλωνίη, Νίτωκρις. τὸν ἔλεγον τιμωρέουσάμ
ἀδελφεῷ, φ Αἰγύπτιοι βασιλεύοντα σφέων ἀπο-
κτείναντα· ἀποκτείναντες δέ, οὕτω οἱ εἰκείνῃ ἀπέδοσαν
τὸν βασιλήιον· τούτῳ τιμωρέουσαν, πολλοὺς Αἰ-
γυπτίων δόλῳ φθείραι λέγω. ποιησαμένη γὰρ μιν
οἴκημα τρίμηκες, ὑπόγαιον, καινοῦν τοῦ λόγου
χάριν δὲ ἄλλα μηχανᾶσθαι. " καλέουσαν δὲ μιν κ. καὶ ἐκάλεον.

1 Sad fieri poteſt vt aliquis Archander fuerit: non tamen Ægyptium eſt hoc nomen. 2 Aggeſſiſſe Memphin. fluuium enim totum præterlabi ſolitum, montem ſabuloſum Libyam verſus. Menem autem ſupra ſtadia circiter centum à Memphi, ſinu qui meridiem verſus ferebatur obſtructo, aref. pr. 3 Quum ea pars à qua fluuium arcuerat, continens facta eſſet, *vel terreſtrem*, ibi ab e. 4 Nam quum domum conderet, ſpecum ſubterraneum & eum quidem valde longum excauaſſe, vt ipſa quidem dicebat, mente autem aliud machinatam eſſe. & conuoc. *Vt legatur κλεουσαν, non καλεουσαν.*

χινὸς γνάθον, ἀλλὰ καὶ τὸν μοῦνον θηρίων τὴν ἄνω
73 γνάθον προσάγει τῇ κάτω· ἔχει δὲ καὶ ὄνυχας καρ-
τερούς, καὶ δέρμα λεπιδωτὸν ἄρρηκτον ὑπὸ τοῦ νώτου.
τυφλὸν δὲ ἐν ὕδατι, ἐν δὲ τῇ ἠπείρῳ ὀξυδερκέστατον.
ἅτε δὴ ὦν ἐν ὕδατι διαιτώμενον, τὸ στόμα
ἔνδοθεν φορέει πᾶν μεστὸν βδελλέων. τὰ μὲν δὴ
ἄλλα ὄρνεα καὶ θηρία φεύγει μιν· ὁ δὲ τροχίλος
εἰρηναῖον (4) ἐστί, ἅτε ὠφελεομένῳ οἱ ἐς αὐτό. ἐπὴν
γὰρ ἐς τὴν γῆν ἐκβῇ ἐκ τοῦ ὕδατος ὁ κροκόδειλος,
καὶ ἐπέηται χάνων, (ἐωθὼς γὰρ τοῦτο ὡς ὀπίσω
ποιέεσθαι πρὸς τὸν ζέφυρον) ἐνταῦτα ὁ τροχίλος ἐσ-
δυόμενος ἐς τὸ στόμα αὐτοῦ, καταπίνει τὰς βδέλλας· ὁ
δὲ, ὠφελούμενος, ἥδεται, καὶ οὐδὲν σίνεται (5) τὸν τρο-
χίλον. Τοῖσι μὲν δὴ τῶν Αἰγυπτίων ἱροί εἰσι (6)
κροκόδειλοι, τοῖσι δὲ οὔ, ἀλλ' ἅτε πολεμίοις σφι ἐπ-
έουσι. (7) δὲ περί τε Θήβας καὶ τὴν Μοίριος λίμνην
οἰκέοντες καὶ κάρτα ἡγέονται αὐτοὺς εἶναι ἱροὺς. ἐκ
τῶν δὲ ἑνὸς ἑκάτεροι ἐκτρέφουσι κροκόδειλον,
δεδιδαγμένον εἶναι χειροήθεα· προτήματά τε λίθι-
να τυπᾶ καὶ χρύσεα ἐς τὰ ὦτα ἐνθέντες, καὶ ἀμφι-
δέας περὶ τοῦ ἐμπροσθίους πόδας, καὶ σιτία ἀποτα-
κτὰ δίδοντες, καὶ ἱρήια, καὶ περιέποντες ὡς κάλ-
λιστα ζῶντας· ἀποθανόντας δὲ ταριχεύσαντες, θάπ-
τουσι ἐν ἱρῇσι θήκῃσι. (8) δὲ περὶ Ἐλεφαντίνην
πόλιν οἰκέοντες, καὶ ἐσθίουσι αὐτούς, οὐκ ἡγεόμενοι
ἱροὺς εἶναι. καλέονται δὲ οὐ κροκόδειλοι, ἀλλὰ χάμ-
ψαι. κροκοδείλους δὲ Ἴωνες ὠνόμασαν, εἰκάζοντες
αὐτῶν τὰ εἴδεα τοῖσι παρὰ σφίσι γινομένοισι
κροκοδείλοισι τοῖσι ἐν τῇσι αἰμασιῇσι. Ἄγρας
δὲ σφέων πολλὰς καταστέωσι, καὶ πολλοῖσι. ἡ δὲ ὧν
ἐμοιγε δοκέει ἀξιωτάτη ἀπηγήσιος εἶναι, ταύτην γρά-
φω· ἐπὰν νοσήσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡ ἀνθρωπος, μετ-
ίει ἐς μέσον ποταμόν. αὐλὸς δὲ ὑπὸ τοῦ χείλεος τοῦ
ποταμοῦ ἔχων δελφακα ζωὸν, ταύτην τύπτει. ἐπα-
κούσας δὲ τῆς φωνῆς ὁ κροκόδειλος, ἴεται κατὰ τὴν φω-
νὴν· ἐντυχὼν δὲ τῷ νώτῳ, καταπίνει. (9) δὲ ἐλκύσαι
τὸν ἄνθρωπον ἐξελκυσθῆναι ἐς γῆν, πρῶτον ἁπάντων ὁ θη-
ρευτὴρ πηλῷ καὶ ὧν ἐπλασε αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς.
τοῦτο δὲ ποιήσας, καρτὰ ὑπερτέως τὰ λοιπὰ χειρώ-
σεται· μὴ ποιήσας δὲ τοῦτο, σοφὸν πόνον. Οἱ δὲ ἵπποι (10)
ποταμοὶ νομῷ μὲν τῷ Παπρημίτῃ ἱροί εἰσι, τοῖσι δὲ
ἄλλοισι Αἰγυπτίοισι οὐκ ἱροί. φύσιν δὲ τοιήνδε ἔχου-
σι ἐν τοῖσι ἱροῖσι ἐστὶ δὲ τετράπουν, ὀπλὰς ἔχον
σιμὸν, λοφιὴν ἔχον ἵππου, χαμαιεδνὰς φαῖνον· οὐ-
ρὸν ἵππου, καὶ φωνὴν μεγάθεος, ὅσον τε βοῦς ὁ μέγιστος.
δὲ δέρμα

maxillam solùm non mouet, sed superiorem inferiori admouet. Vngues quoq; robustos habet, pellemq; squamatã circa tergum impenetrabilem. Intet aquas cæcus, sub dio perspicacissimus. Itaque quod in aqua vitam degat, os fert introrsum hirundinibus refertum. Quapropter eũ ceteræ volucres ac bestiæ fugiant, [1] solus ipsi trochilus pacatus est, quod videlicet ei est vtilis. Etenim posteaquam crocodilus ex aqua in terram egressus est, ac deinde hiauit (semper enim fere hoc ad zephyrum facere solet) tunc in eius os trochilus penetrãs, deuorat illas sanguisugas. Qua vtilitate delectatus crocodilus nihil omnino trochilum lædit. Quibusdam Ægyptiorum crocodili sacrosancti sunt: quibusdam non sunt, sed veluti hostes exagitant. Sacros admodum esse eos existimant qui circa Thebas & Mœrios stagnum incolunt: quorum vtriq; vnum ex omnibus crocodilis alunt cicurem & edoctum manu tractari, appendentes eius auribus vel gemmas, vel ex auro fusiles inaures, & primoribus pedibus catenam innectentes: cibaria quoq; [2] accõmodata ac sacra præbentes, [3] consectantur tanquã pulcherrime viuentem. At vbi mortẽ obiit, sale conditũ sacris in vrnis sepeliunt. At qui circa Elephantinã vrbẽ incolunt, quod sacros esse nõ censeant, etiam comedunt. Neq; vero crocodili vocantur, sed chãpsæ: verũ Iones appellauere crocodilos, ob similitudinem generis crocodilorũ quod apud eos in sepibus gignitur, [4] ipsorum formam comparantes. Hos capiendi quum sint complura & multiplicia genera, vnum tantum hoc mihi, quod maximè lignũ relatu videtur, puto scribendũ. Vbi tergum suillum hamo circumdatum, ad alliciendũ crocodilum, pertulit in mediũ fluminis venator, ipse ad oram fluminis porcellum, quem viuũ tenet, verberat. cuius vocem crocodilus audiens, secundum illam tendit, nactusq; tergum deuorat. Et posteaquam attractus est, ante omnia eius oculos venator cœno oppler. Hoc acto, cetera facile sane obtinet, alioquin cum labore adepturus. ¶ Ea vero fluuiales equi in plaga Papremitana sacri sunt, in cetera Ægypto nõ sacri: talem speciẽ naturamq; habentes: Quadrupedes sunt, bifidis pedibus: vngulis bouinis, simo naso, equina iuba, [5] eminẽtib⁹ & cãcellatis dẽtibus, fulgida cauda, equina voce, magnitudine maximi tauri,

LXIX

LXX

LXXI

1 Cum solo trochilo pacem habet, vtpote à quo iuuetur. Etenim pos. 2 Constituta, *vel decreta*. 3 Et vinum honestissime tractantes. 4 *Valla interpretatio habet tantum*, comparantes. 5 Exertos dentes ostentantes, cauda & voce equina.

tam crassõ

tam crasso corio vt ex eo arefacto fiant
LXXII pila missilia. Gignuntur præterea fluuio
[1] aquatilia quædam quæ Ægyptii sacra-
ta esse arbitrantur. [2] Arbitrantur item
sacrum esse genus piscium quod voca-
tur squamosum, atque etiam anguillam.
Hos pisces aiunt sacros esse: ex volucri-
LXXIII bus vero vulpanseres. Est & alia vo-
lucris sacra, nomine phœnix, quam e-
quidem nunquam vidi nisi in pictura.
etenim perrara ad eos commeat, quin-
genteſimo quoque (vt aiunt Heliopo-
litani) anno, & tunc demum quum pa-
ter eius decessit. Is si picturæ assimilis
est, talis tantusq; est: Pennæ coloris par-
tim aurei, partim rubei, maxima ex par-
te cum habitu tum magnitudine simil-
limus aquilæ. Eum aiunt (quod mihi nō
fit, verisimile) hoc excogitare: Ex Ara-
bia proficiscentem in templū Solis, ge-
stare patrem myrrha obuolutum, & in
eo templo humare. sic autem gestare:
primum ex myrrha ouum componere,
quantum ipse ferre possit: deinde feren-
do illud experiri: hoc expertum, ita de-
mum ouum exenterare, atque in illud
parentem referre: & qua parte ouum
exinaniuit, patremque intulit, eam par-
tem alia myrrha inducere: & quum tan-
tundem ponderis impositō parente ef-
fectum sit, obstructo rursus foramine,
baiulare illud in Ægyptum in templum
Solis. Hæc facere hanc auem com-
LXXIV memorant. At circa Thebas sunt sa-
cri serpentes, nihil omnino hominibus
noxii, pusillo corpore, binis præditi
cornibus, è summo vertice enatis: quos
defunctos in Iouis ęde sepeliunt. huic e-
LXXV nim deo sacros illos esse prædicant. Est
autem Arabiæ locus, ad Butum vrbem
fere positus: ad quem locū ego me cōtu-
li; quod auditurem volucres esse serpen-
tes. Eo quum peruenissem, ossa serpentum a-
spexi, & spinas multitudine supra fidem
ad enarrandum, quarum acerui erant
magni, & his alii atque alii minores, in-
genti numero. Est autem hic locus vbi
spinę proiectę iacebāt, huiusce modi. Ex
arctis montibus exporrigitur in vastam
planitiem Ægyptiæ contiguam. Fer-
tur ex Arabia serpentes alatos ineunte
statim vere in Ægyptum volare, sed e-
is ad ingressum planitiei occurrentes a-
ues ibides, non permittere, sed ipsos in-
terimere: & ob id opus ibin magno
in honore ab Ægyptiis haberi Arabes
aiunt, confitentibus & ipsis Ægyptiis

τὸ δέρμα σ' αὐτὸ οὕτω δή τι παχύ ἐστι, ὥστε ἀοὺ
ψωμιδίου, ξυσὰ ποιέεται ἀκόντια ἐξ αὐτέ. Γί-
νονται δ' ἐν τῷ ποταμῷ, τὰς ἱερὰς ἡγεμο-
ται εἶ). νομίζουσι δὲ καὶ τῶν ἰχθύων Ⓦ καλεόμενον
λεπιδωτὸν, ἱερὸν εἶ), καὶ τὸν ἔγχελυν. ἱερὸς δὲ τού-
τοις εἶ) τὸ Νείλου φασί· καὶ τῶν ὀρνίθων τὸν χλω-
λώπεκας. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος ὄρνις ἱερὸς, τῷ οὐόμα
φοίνιξ. ἐγὼ μὲν μὴ οὐκ εἶδον, εἰ μὴ ὅσον γρα-
φῇ. καὶ γὰρ δὴ καὶ ἀσάνιος ὀπτὸν ἀφοιτᾷ σφι, διὰ ἐτέων
(ὡς Ἡλιουπολῖται λέγουσι) τὸν τὰ χεσίων. φοιτᾶν
δὲ τότε φασὶ ἐπεὰν Ⓐ ἀποθανῇ ὁ πατήρ. ἔστι δὲ ἐν
τῇ γραφῇ τοιόσδε καὶ τοιόσδε· τὰ μὲν
αὐτῶν χρυσόχροα τῶν πτερῶν, τὰ δὲ, ἐρυθρά. ἐς τὰ
μάλιστα ἀφικέτεω θωμάσιον ὁμοίωσιν, καὶ τὸ μέγαθος.
τοῦτον μὲν λέγουσι μηχανᾶσθαι τάδε (ἐμοὶ μὲν οὐ πι-
στὰ λέγοντες)· ἐξ Ἀραβίης ὁρμεώμενον, ἐς τὸ ἱερὸν τοῦ
ἡλίου κομίζειν Ⓦ πατέρα, ἐν σμύρνῃ ἐμπλάσαντα, καὶ θάπτειν ἐν τῷ ἡλίου τεμένεϊ. κομίζειν δὲ οὕ-
τω· πειρᾶν, τῆς σμύρνης ὠὸν πλάσαντα ὅσον δυνα-
τός ἐστι φέρειν. μετὰ δὲ, πειρᾶσθαι αὖθι φορέοντα·
ἐπεὰν δὲ ἀποπειρηθῇ, οὕτω δὴ κοιλήναντα τὸ ὠὸν, τὸν
πατέρα ἐς αὐτὸ ἐνθέντα. σμύρνῃ δ' ἄλλῃ ἐμπλάσ-
σειν τοῦτο, καθότι τὸ ὠὸν ἐγκοιλήνας ἐνέθηκε Ⓦ τὸν πατέρα. ἐγκειμένου δὲ τοῦ πώματος, γίνεσθαι τοῦ-
τὸ βάρος. ἐμπλάσαντα δ', κομίζειν ἐς Αἴγυπτον
ἐς τὸ ἡλίου Ⓦ ἱερόν. ταῦτα μὲν τοῦτον Ⓦ ὄρνιν λέγου-
σι ποιέειν. Εἰσὶ δὲ καὶ Θήβας ἱεροὶ ὄφιες, ἀνδρὶ
πῶν οὐδαμῶ δηλήμονες· οἳ μεγάθει ἐόντες μικροί, δύο κέρεα φορέουσι, πεφυκότα ἐξ ἄκρης τῆς κεφα-
λῆς. τοὺς ἀποθανόντας θάπτουσι ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Δι-
ὸς. τοῦτον γὰρ σφέας τὸν θεὸν φασὶ εἶ) ἱεροί. Ἔ-
στι δὲ χώρης τῆς Ἀραβίης κατ' Βουτὼ πόλιν μάλιστα
κατειμένος· καὶ ἐς τοῦτο τὸ χωρίον ἦλθον πυθομέ-
νος περὶ τῶν πτερωτῶν ὀφίων· ἀπικόμενος δὲ, εἶδον ὀ-
στέα ὀφίων, καὶ ἀκάνθας πλήθει μὲν ἀδυνάτους ἀπη-
γήσασθαι· σωροὶ δὲ ἦσαν ἀκανθέων καὶ μεγάλοι,
καὶ σφοδρέστεροι, καὶ ἐλάσσονες τούτων. πολ-
λοὶ δὲ ἦσαν οὗτοι. ἔστι δὲ ὁ χῶρος οὗτος ἐν ᾧ αἱ ἀ-
κανθαι κατακέχυνται, τοιόσδε τις· ἐσβολὴ ἐξ οὐ-
ρέων στεινὴ ἐς πεδίον μέγα· τὸ δὲ πεδίον τοῦτο συμ-
βάλλει τῷ Αἰγυπτίῳ πεδίῳ. λόγος δέ ἐστι, ἅμα τῷ
ἔαρι πτερωτοὺς ὄφις ἐκ τῆς Ἀραβίης πέτεσθαι
ἐπ' Αἴγυπτον. τὰς δὲ ἴβις τὰς ὀρνιθας ἀπαντώσας
ἐς τὴν ἐσβολὴν ταύτης τῆς χώρης, οὐ περιέναι
τοὺς ὄφις, ἀλλὰ κατακτείνειν. καὶ τὴν ἴβιν ἀφὶ
τούτου τοῦ ἔργου τετιμῆσθαι λέγουσι Ἀραβίοι μεγά-
λως ὑπὸ Αἰγυπτίων. ὁμολογέουσι δὲ καὶ Αἰγύπτιοι

1 Lutræ, *sive* lutriæ, quas Æg. sacras esse arbitr. 2 Arbitrantur autem, etiam ex piscibus eum qui squamosus vocatur, sacrum esse, necnon anguillam. Hos autem pisces Nilo sacros esse aiunt.

διὰ ταῦτα τιμᾶν τὰς ὄρνιθας ταύτας. Εἶδος δὲ τῆς ἴβιος τόδε· μέλαινα δεινῶς πᾶσα, σκέλεα δὲ φορέῃ γερανίου, στόμα δὲ ἐς παμάλισα ὀπίσγυπον, μέγαθος, ὅσον κρέξ. τῶν μὲν δὴ μελαινέων τῶν μαχομενέων πρὸς τοὺς ὄφις, ἥδε ἰδέη. τῶν δὲ ἐν ποσὶ μᾶλλον εἰλυμένων τοῖσι ἀνθρώποισι, (δίξαι γὰρ δὴ εἰσὶ αἱ ἴβιες) ψιλὴ τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸν δειρὸν πᾶσαν· λευκὴ πτερύγιση, καὶ λευκὸν κεφαλῆς, καὶ αὐχένος, καὶ ἄκρων τῶν πτερύγων, καὶ τὸ οὐραῖον ἄκρεσυ. ταῦτα γὰρ εἶπον πάντα, μέλανα ὅστι δεινῶς. σκέλεα δὲ καὶ στόμα, ἐμφερὴς τῇ ἑτέρῃ. τὸ δὲ ὄφιος ἡ μορφὴ, οἵη περ τῶν ὑδρων. πτίλα δὲ οὐ πτερῶσι φορέει, ἀλλὰ τοῖσι τῆς νυκτερίδος πτερύγισι μάλιστά κη ἐμφερέστατα τοῦτων μὲν θηρίων πέρι ἱρῶν εἰρήσθω. Αὐτῶν δὲ δὴ Αἰγυπτίων οἱ μὲν περὶ τὸν σπειρομένην Αἴγυπτον οἰκέουσι, μνήμῃσι ἀνθρώπων πάντων ἐπασκέοντες, μάλιστα λογιώτατοί εἰσι μακρῷ τῶν ἐγὼ ἐς ἅψασθαι ἀπικόμην. ἔστω δὲ ζόης τοιῇδε διαχρέωνται· συρμαΐζουσι τρεῖς ἡμέρας ἑκάστου μηνὸς ἑκάστου, ἐμέτοισι θηρώμενοι τὴν ὑγιείην καὶ κλύσμασι, νομίζοντες ἀπὸ τῶν τρεφόντων σιτίων πάσας τὰς νούσους τοῖσι ἀνθρώποισι γίνεσθαι. εἰσὶ μὲν γὰρ καὶ ἄλλως Αἰγύπτιοι μετὰ Λίβυας ὑγιέστατοι πάντων ἀνδρῶν, τὰς ὥρεων (ἐμοὶ δοκέειν) εἵνεκεν, ὅτι οὐ μεταλλάσσουσι αἱ ὧραι. ἐν γὰρ τῇσι μεταβολῇσι τοῖσι ἀνθρώποισι αἱ νοῦσοι μάλιστα γίνονται, τῶν τε ἄλλων εἵνεκα πάντων, καὶ δὴ καὶ τὰ ὥρεων μάλιστα. ἄρτοισι δὲ φαγέοισι ἐκ τῶν ὀλυρέων ποιεῦντες ἄρτους, τὸν σπεῖνοι καλέουσι. οἴνῳ δὲ ἐκ κριθέων πεποιημένῳ διαχρέωνται· οὐ γὰρ σφι εἰσὶ ἐν τῇ χώρῃ ἄμπελοι. ἰχθύων δὲ τοὺς μὲν, τοὺς ἥλιον αὐήναντες, ὠμοὺς σιτέονται, τοὺς δὲ ἁλὸς μούνης τεταριχευκότες· ὀρνίθων δὲ τούς τε ὀρτυγας, καὶ τὰς νήσσας, καὶ τὰ μικρὰ τῶν ὀρνίθων ὠμὰ σιτέονται, προταριχεύσαντες. τὰ δὲ ἄλλα ὅσα ἢ ὀρνίθων ἢ ἰχθύων ὅστι σφι ἐχόμενα, χωρὶς ἢ ὁκόσοι σφι ἱροὶ ἀποδεδέχαται, τοὺς λοιποὺς ὀπτοὺς καὶ ἑφθοὺς σιτέονται. Ἐν δὲ τῇσι συνουσίῃσι τοῖσι δαιτυμόσι αὐτέων, ἐπεὰν ἀπὸ δείπνου γένωνται, περιφέρει αἴρη νεκρὸν ἐν σορῷ ξύλινον πεποιημένον, μεμιμημένον ἐς παμάλισα καὶ γραφῇ καὶ ἔργῳ. μέγαθος ὅσον τε πανταπηχαῖον, ἢ δίπηχυ. δεικνὺς δὲ ἑκάστῳ τῶν συμποτέων, λέγει, Ἐς τοῦτον ὁρέων, πῖνέ τε καὶ τέρπεο· ἔσεαι γὰρ ἀποθανὼν τοιοῦτος. ταῦτα μὲν πρὸς τὰ συμπόσια ποιεῦσι. πατρίοισι δὲ χρεωμένοισι νομοισι, ἄλλον οὐδένα ἐπικτέωνται. Τοῖσι δὲ ἄλλα τε πολλὰ ἐπαξιόλογα ὅστι νόμιμα, καὶ δὴ

idcirco se his auibus honorem exhibere. Eius auis species talis est: Nigra tota LXXVI
vehementer est, cruribus gruinis, rostro maxima ex parte aduncо, eadem qua crex magnitudine. Et hæc quidē species est nigrarum quæ cum serpentibus pugnant. [1] At earum quæ pedes humanis similes habent (nam bitatiæ ibides sunt) gracile caput ac totum collum, pennæ candidæ, præter caput ceruicemque, & extrema alarum & natium. quæ omnia quæ dixi sunt vehementer nigra, crura & rostrum alteri cōsentanea. Serpentis porro figura qualis hydrarū: alas pennatas non gerit, sed *glabras* & alis vespertilionis valde similes. Hactenus de sacris bestiis dictum sit. ¶ Ipsо- LXXVII
rum autem Ægyptiorum, ii qui circa partem Ægypti frumentariam habitant, [2] memoriam omnium hominum commentantes, sunt fere eorum in quorum ego veni experimentum, longe excellentissimi. Tali autem vitæ genere vtuntur: Singulis mensibus triduo purgant se, vomendo atque intestina diluendo, gratia sanitatis conseruandæ: existimantes omnes languores hominibus creari ex cibis quibus aluntur. Nam sunt alioqui Ægyptii omnium hominum, secundum Libyas, maxime salubri corpore, [3] aeris (vt mihi videtur) beneficio, qui nunquam immutatur: ex cuius mutationibus præcipue existunt in hominibus morbi. Pane vescuntur quem [4] ex farre conficiunt, quem *panem* collectem nominant. Vino vtuntur facto ex hordeo: desunt enim in ea regione vites. Victitant quoq; tum piscibus (partim crudis ad solem arefactis, partim salsugine conditis) tum auibus crudis, prius tamen sale conditis, coturnicibus anatibusque atque auiculis. [5] ceteris autem vel volucribus vel piscibus qui ipsis in proximo sunt, (præter illos qui ab eis sunt recepti pro sacris) partim assis, partim elixis. Apud locupletes eo- LXXIIX
rum, quum multi conuenerunt, & à cœna discessum est, circumfert aliquis in loculo mortuum è ligno factum, sed pictura & opere verum maxime imitātem, longitudine cubitali omnino, aut bicubitali, ostendensque singulis conuiuarum, ait, In hunc intuēs pota & oblectare, talis post mortē futurus. Hæc illi apud conuiuia faciunt, contentiq; moribus patriis, nullum alium asciscunt. Quibus cum alia sunt egregia instituta, LXXIX
καὶ δὴ

1 Earum vero quæ hominibus magis obuersantur, 2 In prodendis memoriæ factis omnium hominum se exercentes, 3 Tempestatum. *Gall. La disposition du temps.* 4 Ex oryzis, *id est*, zea. 5 Ceteris autem quæ cum auibus aut piscibus affinitatem aliquam habent,

tum vo-

[1] tum vero illud, adhibendi modulatorem, qui & in Phœnice & in Cypro & alibi nomen pro differentia gentiũ habet. Idem tamen cõgruit cum eo quem Græci decantant, appellantes Linum. vt ego admirer cum alia multa quę sunt apud Ægyptum, tum vero vnde id nomen Lini acceperint, quem semper quodammodo decantare cognoscuntur. Vocatur autem Linus Ægyptiace Maneros: quem Ægyptii trãdiderunt, quum filius vnicus extitisset primi ipsorum regis, præmaturaque morte decessisset, his lamentis ab Ægyptiis fuisse decoratum: & cantilenam hanc eamque solam ipsis institutam. LXXX Congruunt præterea in hoc cum solis Græcorum Lacedęmonibus Ægyptii, quod minores maioribus natu obuii cedunt via, ac deflectunt, aduenientibusque è sedili assurgunt: qua in re cum nullis aliis Græcorum conueniunt. [2] Inuicem compellandi se mutuo in viis adorant, LXXXI genu tenus demissa manu. Vestibus amiciuntur lineis, circa crura fimbriatis, quas calarisis appellant, super quas candida [3] feruht amicula linea superiecta. Laneæ tamen vestes neque in ædes sacras gestantur, neque vna cum cadauere sepeliuhtur: profanum enim est. Consentanea vero hæc sunt iis quę Orphica & Bacchica appellantur: sunt autem Ægyptia & Pythagorea. Nam his quoque ceremoniis participantẽ, laneis indutum vestibus humari religiosum LXXXII est. de quibus sacra redditur ratio. Alia insuper sunt ab Ægyptiis excogitata, quis mensis dieſve cuius deorum sit, & quo quis die genitus, qualia sortietur, & quam mortem obibit, & qualis exiſtet, Quibus rebus qui in poesi versati sunt, vsi fuerunt. Plura quinetiã ab eis prodigia cõperta sunt quã à ceteris omnibus hominibus. nam quũ prodigium extitit, scribũt id, obseruãtes quomodo euenerit: &, si quando postmodũ huius simile extiterit, exẽplo prioris putant euentũ. LXXXIij Diuinatio apud eos ita est constituta vt eius artificium nulli mortaliũ vendicetur, sed certis diis. Siquidem Herculis illic oraculum est, & Apollinis, & Mineruę, Dianæque ac Martis, & Iouis. sed quod præcipuo honore colũt ex omnibus oraculis, Latonę est, in vrbe Butí. Verũ hæc vaticinia nõ eodem modo

καὶ δὴ καὶ ἄεισμα ἔνεστι Λῖνος, ὅπερ ἐν τε Φοινίκῃ ἀοίδιμός ἐστι καὶ ἐν Κύπρῳ, ὃ ἐν ἄλλῃ. καλὰ μὲν οὖν ἔνεα οἰώνυμα ἔχει. συμφέρεται δὲ οὗτος εἶναι ⓦ ⓐ Ἕλλησι Λῖνον ὀνομάζουσι, ἀείδοισί τε ὥστε πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ἀποθωυμάζειν με τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἐόντων· ἐν ᾧ δὲ καὶ ⓦ Λῖνον ὀνομάζουσι, ἔλαβε τοὔνομα. φαίνονται δὲ ἀεί κοτε τοῦτον ἀείδοντες· ἔστι δὲ Αἰγυπτίοισι ὁ Λῖνος καλούμενος Μανέρως. ἔφασαν δέ μιν Αἰγύπτιοι τοῦ πρώτου βασιλεύσαντος Αἰγυπτίων παῖδα μουνογενέα γενέσθαι· ἀποθανόντα δὲ αὐτὸν αἰνέειν, θρηνέοισι τούτοισι ἐκ Αἰγυπτίων τιμῶσι. ⓒ ἀοιδῇ τε ταύτῃ μούνῃ ἔστι, καὶ πρήγματι σφίσι γενέσθαι. Συμφέρεται δὲ καὶ τόδε ἄλλο Αἰγύπτιοι Ἑλλήνων μούνοισι Λακεδαιμονίοισι. ⓐ νεώτεροι αὐτέων τοῖσι πρεσβυτέροισι σιωπτυγχάνοντες, εἴκουσι τῇ ὁδοῦ, καὶ ἐκτρέπονται· ⓒ ὑπτιοῦσι, ὀξέος ἕδρης ἐκανιζόμενοι. τόδε μὲν τοῖσι ἄλλο Ἑλλήνων οὐδαμοῖσι συμφέρονται· ἀντὶ τοῦ προσαγορεύειν ἀλλήλους ἐν τῇσι ὁδοῖσι, προσκυνέουσι, καθίεντες μέχρι τοῦ γούνατος τὴν χεῖρα. Ἐνδεδύκασι δὲ χιτῶνας λινέους, περὶ τὰ σκέλεα θυσανωτούς, οὓς καλέουσι καλασίρις· ὑπὲρ τούτοισι δὲ εἰρίνεα εἵματα λευκὰ ἐπιβάλλονται φορέουσι. οὐ μὴν τοί ἐς γε τὰ ἱρὰ ἐσφέρεται εἰρίνεα, τόδε δὲ συγκαταθάπτεται σφι. οὐ γὰρ ὅσιον. ὁμολογέουσι δὲ ταῦτα τοῖσι ὀρφικῇσι καλεομένοισι καὶ βακχικῇσι, ἐοῦσι δὲ Αἰγυπτίοισι καὶ Πυθαγορείοισι· τόδε γὰρ τούτων τῶν ὀργίων μετέχουσι, ὅσιον ἐστὶ ἐν εἰρινέοισι εἵμασι θαφθῆναι. ἔστι δὲ καὶ αὐτῶν ἱερὸς λόγος λεγόμενος. Καὶ τάδε ἄλλα Αἰγυπτίοισι ἐστὶ ἐξευρημένα· μείς τε ἑκάστῳ καὶ ἡμέρῃ ἐκάστῃ θεῶν ὅτῳ ἐστί· καὶ τῇ ἑκάστου ἡμέρῃ γενόμενος, οἷα τοῖσι ἐγκυρήσει, καὶ ὅκως τελευτήσει, καὶ ὁκοῖός τις ἐὼν ἀνήσεται. καὶ τούτοισι τῶν Ἑλλήνων ⓐ ἐν ποιήσει γενόμενοι ἐχρήσαντο. τεράτα τε πολλαχόθι σφι γίνεται καὶ τοῖσι ἄλλοισι ἅπασι καὶ θηρίοισι. γενόμενον γὰρ τέρατος, φυλάσσουσι γραφόμενοι τὸν ποιεῦντα καὶ ὡς κοτὲ ὑστέρῳ χρόνῳ παραπλήσιον τούτῳ γένηται, κατὰ τοῦτο νομίζοισι ἀποβήσεσθαι. Μαντικὴ δὲ αὐτοῖσι ὧδε δέδεκται· οὔτε θεόπομπα μὲν δεδενὶ πεποίηται ἡ τέχνη, τῶν δὲ θεῶν μετεξετέροισι. κατὰ μὲν Ἡρακλέος μαντήιον αὐδᾶται ἐστί, κατὰ Ἀπόλλωνος, κατὰ Ἀθηναίης, κατὰ Ἀρτέμιδος, καὶ Ἄρεος, καὶ Διός. κατὰ δὲ μάλιστα ἐν τιμῇ ἄγονται πάντων τῶν μαντηίων, Λητοῦς ἐν Βουτοῖ πόλι ἐστί. ὑμῖν μὲν αἱ γε μαντηίαι σφι κατὰ τοῦτο

1 Tum vero etiam Linus cantio in Phœnice & Cypro & aliis locis decantata: quæ varium quidem pro singularum gentium differentia nomen habet: sed (vt inter omnes conuenit) eadem illa est quam Græci canunt, & Linum appellant. vt cum alia multa quæ sunt in Ægypto, tum etiam illud admirer, vnde Lini illis quem videntur iam inde ab omni æuo cecinisse, nomen sit exortũ. Vocatur porro Linus, &c. 2 In viis pro mutua salutatione, ador. 3 *Valla.* feruntur amicula tanquam superiecta: *omittens eo* εἶνα, *id est*, lanea.

ἐσᾶσι, ἀλλὰ διαφορέοντες εἰσί. Ἡ δὲ ἰητρικὴ κατὰ δὲ σφι δέδασται. μιῆς νούσου ἕκαστος ἰητρός ἐστι, καὶ οὐ πλεόνων· πάντα δὲ ἰητρῶν ἐστι πλέα. ἁπαχῆ, ὀφθαλμῶν ἰητροὶ κατεστέασι· οἱ δὲ, κεφαλῆς· οἱ δὲ, ὀδόντων· ἁπαχῆ δὲ, τῶν κατωτέρω νούσων· οἱ δὲ τῶν ἀφανέων νούσων. Θρηνοι δὲ καὶ ταφαὶ σφέων, εἰσὶ αἵδε· τῶν ἂν ἀποθάνῃσι ἐν τῶν οἰκηίων ἄν τις θεσπὸς, ἢ τις καὶ λόγιος ἦ, ὃ δὴ πλῆθος πᾶν ὃ ἐν τῶν οἰκηίων τούτων κατ' ὧν ἐπλάγη τῇ κεφαλῇ πηλῷ καὶ ὁ πρόσωπον. καὶ ἐπιφοιτέουσι τοῖσι οἰκηίοισι λιποῦσα τὴν νεκρὸν, αὐταὶ αὖτε τὴν πόλιν κατὰ φωλάδας, τύπτονται ἐπεζωσμέναι, καὶ φαίνουσαι τοὺς μαζούς· σὺν δέ σφι αἱ προσήκουσαι πᾶσαι. ἑτέρωθεν δὲ καὶ ἄνδρες τύπτονται, ἐπεζωσμένοι καὶ αὐτοί. ἐπεὰν δὲ ταῦτα ποιήσωσι, ὕστερον ἐς τὰ ταριχήϊα χωρέουσι. Εἰσὶ δὲ οἱ ἐπὶ τούτῳ κατεστεῶτες, καὶ τέχνην ἔχουσι ταύτην. ὅκως ἐπεὰν σφι κομισθῇ ὁ νεκρὸς, δεικνύουσι τοῖσι κομίσασι ξυλίνων δείγματα νεκρῶν ξύλινα, τῇ γραφῇ μεμιμημένα. καὶ τὴν μὲν κατοδαποτέρω αὐτέων φασὶ εἶναι ἣν οὐκ ὅσιον ποιεῦμαι τὸ οὔνομα ἐπὶ τοιούτῳ πρήγματι ὀνομάζειν· τὴν δὲ δευτέρην δεικνύουσι καὶ δεύτερα τε ταύτης καὶ εὐτελεστέρην· τὴν δὲ τρίτην, εὐτελεστάτην. φρασάντων δὲ, κατὰ ταύτας τὰς ἐν αὐτέων καὶ ἐν τινα βούλονται σφι σκευασθῆναι τὸν νεκρόν. ἁπαχῆ μὲν δὴ συμφωνήσαντες, ἀπαλλάσσονται. οἱ δὲ ἐν τοῖσι κατοικημένοισι ἐν οἰκήμασι, ὧδε τὰ κατοδαπότατα ταριχεύουσι. πρῶτα μὲν σκολιῷ σιδήρῳ διὰ τῶν μυξωτήρων ἐξάγουσι τὸν ἐγκέφαλον, καὶ μὲν αὐτὸν ὧδε ἐξαγαγόντες, τὰ δὲ φάρμακα ἐγχέουσι. μετὰ δὲ λίθῳ Αἰθιοπικῷ ὀξέϊ κατατάμνοντες τὰ πλευρὰ, ἐξ ὧν εἶλον τὰ ἔντερα πάντα ἐκκαθήραντες καὶ ἀποπλύναντες οἴνῳ φοινικηίῳ, αὖτις διηθέοισι θυμιήμασι τετριμμένοισι· ἔπειτα τὴν κοιλίην σμύρνης ἀκηράτου τετριμμένης, καὶ κασίης, καὶ τοῦ ἄλλων θυωμάτων, πλὴν λιβανωτοῦ, πλήσαντες, συρράπτουσι ὀπίσω. ταῦτα δὲ ποιήσαντες, ταριχεύουσι νίτρῳ, κρύπτοντες ἡμέρας ἑβδομήκοντα· πλέονας γὰρ τούτων οὐκ ἔξεστι ταριχεύειν. ἐπεὰν δὲ παρέλθωσι αἱ ἑβδομήκοντα, λούσαντες τὸν νεκρὸν, καὶ φλίσαντες πᾶν αὐτοῦ τὸ σῶμα σινδόνος βυσσίνης τελαμῶσι κατατετμημένοισι, ἐπαλείφοντες τῷ κόμμι, τῷ δὴ ἀντὶ κόλλης τὰ πολλὰ χρέονται Αἰγύπτιοι. ἐνθεῦτεν δὴ παραδέκονται οἱ προσήκοντες, ποιεῦνται δὲ ξύλινον τύπον ἀνθρωποειδέα· ποιησάμενοι δὲ, ἐσέρχνυσι τὸν νεκρόν. καὶ καλαχνιήσαντες ὕστερον, ἀπαυαίζουσι ἐν οἰκήματι θηκαίῳ, ἱστάντες ὀρθὸν κατὰ τοῖχον. οὕτω μὲν οὖν τὰ πολυτελέστατα σκευάζουσι νεκρούς·

sunt omnia instituta, sed differenter. Iam vero medicina apud eos hunc in modum est distributa, vt singulorum morborum sint medici, non plurium. itaq; omnia referta sunt medicis. Alii enim sunt oculorū, alii capitis, alii dentium, alii [1] alui partium, alii morborum occultorum. Luctus eorundem ac sepulturæ tales sunt: Quibuscunque aliquis ex domesticis decessit, homo alicuius momenti, ibi omnes feminæ illius familiæ caput sibi & vultum oblinunt luto. deinde relicto [2] domi cadauere, ipsæ per vrbem vagantes se plangunt, succinctæ, nudatis mammillis, & cum eis [3] proximæ quæque. Altera ex parte viri, & ipsi [4] expectorati se verberant. His actis, ita demum ad condiendum portant. Sunt autem certi ad hoc ipsum constituti, qui hoc artificium factitant: qui, quum ad ipsos cadauer portatum est, ostendunt iis qui portauerunt, exemplaria mortuorum lignea, pingendo assimilata. Et eorum vnum accuratissime fabrefactum esse aiunt, (cuius ego [5] nomen si nuncupauero, haud faciam sancte) alterum illo inferius, ac vilioris pretii: tertium, vilissimi. Quibus expositis sciscitantur ab iis ad quod exemplum velint ossingi mortuum suum. Isti vbi de pretio conuenerunt, illinc abeunt. At hi relicti in ædibus, hunc in modum diligentissime condiunt corpus: Ante omnia incuruo ferro cerebrū per nares educunt, [6] vt quamq; partem educentes, ita locum eius medicamentis explentes. Dehinc acutissimo lapide Æthiopico circa ilia conscindunt, atque illac omnem aluum protrahunt: quam vbi repurgarunt, ac vino palmeo eluerunt, rursus odoribus contusis proluunt: tum aluum complentes contusa myrrha pura, & casia, & aliis (excepto thure) odoribus, iterum consuunt. Vbi hæc fecere, saliunt nitro abditū septuaginta dies. nam diutius salire non licet. Exactis septuaginta diebus cadauer vbi abluerūt, sindone byssina totū incisis loris inuoluunt, gummi illinentes: quo Ægyptii glutinis loco plerunq; vtūtur. Eo deinde recepto, propinqui ligneam hominis effigiē faciunt, in qua mox inferunt mortuū, inclusumq; ita, [7] reponunt.

76

R. τετριμμένοισι.

R. θυμιημάτων.

1 Alui & vicinarum partium. 2 Inter cognatos, *vel necessarios. nisi οἰκήτων depravatum est, aut pro οἰκήμασι positum.* 3 Affines omnes. 4 Succincti. 5 Nomen nuncupare nefas esse duco) 6 Ipsum quidem sic educentes, pharmaca vero infundentes. 7 Reponunt in loculo, *vel potius in loco sepulchrorum loculis dicato,* & rectum statuunt ad parietem. Siquidem mortuos sumptuosissime apparant, *vel adornant.* Eos autem, &c.

Eos au-

LXXXVII Eos autem qui mediocria volunt, nimium fugientes sumptum, ita apparant: Clysterem vnguine quod è cedro gignitur complent: deinde ex hoc aluum mortui, ipsam neq; scindentes neq; extrahentes, sed per secessum, prehenso viæ posterioris hiatu, inferciunt: & tot quot dixi diebus sale condiunt. quorum dierum vltimo cedrinũ vnguen, quod prius ingesserant, ex aluo egerunt: quod tantam habet vim vt vna secum aluum atq; intestina abefacta educat. Nitrum autẽ carnes tabefacit, mortuiq; tantum cutis & ossa relinquuntur. Vbi ista fecere, ex quo sic tradidere mortuũ, nihil amplius

LXXXIX negocii suscipiunt. Tertia conditura hæc est qua adornantur eorum mortui, qui tenuioti sunt fortuna: Ablutionibus ventrem abstergunt, arefaciuntque sale septuaginta per dies, deinde tradũt repoi tandum. Vxores tamen insignium virorum, non statim vita defunctas tradunt condiendas, ac ne eas quidem feminas quæ formosæ valde & maioris momenti fuerint, sed triduo atque quatriduo ante defunctas. Ea de caussa facientes, ne cum feminis isti salinarii cõcumbant. Deprehensum enim quẽdam aiunt coeuntem cum recenti cadauere mulicbri, delatumq; ab eiusdem artificii

XC socio. Quisquis autem vel ipsorum Ægyptiorum vel externorum compertus sit mortuus, siue à crocodilo raptus, siue ab ipso flumine, necessarium prorsus est ei ciuitati ad quam iectus est, condire, & quam honestissimo funere sepelire, in sacris monumentis. quem ne cõtingere quidem fas est alteri aut proximorum aut amicorum, nisi ipsis Nili sacerdotibus, vtpote maius quiddam quam hominem mortuum tractantibus ad sepe-

XCI liendum. Græcanicis instituris vti recusant & (vt semel dicam) nullorũ hominum aliorum institutis vti volũt. Et hoc quidem ceteri Ægyptii obseruant. Est autem Chemmis oppidum grande Thebaicæ prouinciæ, prope Neam vrbem: in quo in oppido est templum Persei, Danaæ filii, quadratũ ac palmeto circumdatum. ingenti fano è saxis vestibulo, statuis desuper duabus grandibus è lapide staruis. In hoc ambitu est templũ, & in eo simulacrũ Persei: quem Chemmitæ memorant sibi apparere frequenter è terra exeuntem, frequenter intra

templum. Eiusque sandalium quod ge-

Τοὺς μὲν τὰ μέσα βουλομένους, τὸν δὲ πολυτελῆ λίθῳ
ἐκφθείρειν, σκυβάλοισι ὧδε. ἐπὴν κλυσῆ- χ. φύσης-
ρας πλήσωνται τοῦ ἀπὸ τοῦ κέδρου ἀλείφατος γινο-
μένου, ἐν ὧν ἔπλησαν τοῦ νεκροῦ τὸν χιλίῳ, ὅτε αὐτὰ
ταμόντες αὖθις, ὅτε ἐξελόντες τὴν νηδύν· καὶ ἐς τὸν ἔ-
δρην ἐσπλήσαντες, καὶ ὀπίλαβόντες τὸ κλύσμα τὴν ὀ-
πίσω ὁδόν, ταριχεύουσι τὰς προσχειμένας ἡμέρας· τῇ
δὲ τελευταίῃ ἐξίησι ἐκ τῆς κοιλίης τὴν κέδρίην, τὴν ἐσπλη-
σθεῖσαν· ἡ δὲ ἐχέει τοσαύτην δύναμιν, ὥστε ἅμα ἐ-
κουτὴ τὴν νηδὺν καὶ τὰ σπλάγχνα καταπεπτηκέα ἐξ-
αγαι. τὰς δὲ σάρκας τὸ νίτρον κατατήκει· καὶ δὴ λείπεται τοῦ νεκροῦ τὸ δέρμα μοῦνον, καὶ τὰ ὀστέα. ἐπὴν δὲ
ταῦτα ποιήσωσι, ἀπὸ τούτου ἐδωκαν οὕτω τὸν νεκρὸν, οὐ-
δὲν ἔτι περιπλατυθέντες. Ἡ δὲ τρίτη ταριχευ-
σις ἔστι ἥδε, ἢ τοὺς χρήμασι ἀδυνατωτέρους σκυβάζει,
συρμαίῃ δὴ ἐπλήσαντες τὸν χιλίου, ταριχεύσι ἑβδο-
μηκοντα ἡμέρας, καὶ ἔπειτα ἀπὸ τούτων ἐδωκαν ἀποφέ-
ρεσθαι. Τὰς δὲ γυναῖκας τῶν ἐπιφανέων ἀνδρῶν, ἐπὴν
τελευτήσωσι, καὶ τὰς λαμπρὰς δὲ λίην, οὐκ
ὅσαι αὖ ὧσι καὶ εὐειδέες καὶ τὸ λόγου τὸ πλέονος, γυναῖκες
ἀλλ' ἐπὴν τριταῖαι ἢ τεταρταῖαι γένωνται, ὅτου τοῖσι
δὲ δοῦσι ταριχεύσι. τόδε δὲ ποιέουσι ὅτου μὴ δὲ εἶνε-
κα, ἵνα μὴ σφι οἱ ταριχευταὶ μίσγωνται τῇσι γυναιξί·
λαμφθῆναι γάρ τινα φασὶ μισγόμενον νεκρῷ πρὸς-
φάτῳ γυναικός· κατεῖπαν δὲ τὸν ὁμότεχνον. Ὅς δ'
ἂν ἢ αὐτὸς Αἰγυπτίων ἢ ξείνων ὁμοίως ἐὼν χρηστὸς ἀλῷ
ἁρπαζείς, ἢ ἐὼν αὖ τοῦ ποταμοῦ φανῇ τεθνηὼς,
κατ' ἣν ἂν πόλιν ἀξενεχθῇ, τούτους πᾶσα ἀνάγκη ἐστὶ
ταριχεύσαντας αὖθις, καὶ θεσπεσίλαντας ὡς κάλλιστα,
θάπτειν ἐν ἱρῇσι θήκῃσι. οὐδὲ θάψαι ἔξεστι αὐτὸν οὐδένα
οὔτε τῶν προσηκόντων, οὔτε τῶν φίλων· θάπτουσι δὲ μιν
ἱρέες αὐτοὶ οἱ τοῦ Νείλου, οὔτε τὸ λεόντι ἢ αὐτὸν θεσπέσιον νε-
κρὸν, θεραπεύοντες θάπτουσι. Ἑλληνικοῖσι δὲ
νομαίοισι φθείρουσι χρᾶσθαι· τὸ δὲ σύμπαν εἰπεῖν, μηδὲ
θηρίων μηδαμῶν μηδαμῶν αὐθρώπων νομαίοισι.
μοῦνοι δὴ οἱ Αἰγύπτιοι ὅτου τοῦτο φυλάσσουσι· ἔστι δὲ
Χέμμις πόλις μεγάλη νομοῦ τοῦ Θηβαϊκοῦ, ἐγγὺς Νέ-
ης πόλιος· ἐν ταύτῃ τῇ πόλι ἔστι Περσέος τοῦ Δανάης
ἱρὸν τετράγωνον· περὶ δὲ αὐτὸ φοίνικες πεφύκασι πο-
λέες· τὸ δὲ προπύλαιον ἱρόν, λίθινά ἐστι, καρτερὰ μεγάλα· ὅπι δὲ
αὐλῇσι ἀνδριάντες δύο ἑστᾶσι λίθινοι μεγάλοι. ἐν δὲ
τῷ περιβεβλημένῳ τούτῳ νηός τε ἔνι, καὶ ἄγαλμα ἐν
αὐτῷ ἐνέστηκε Περσέος. δοῦλοι δὲ Χεμμῖται λέγουσι τὸν
Περσέα πολλάκι μὲν ἀνὰ τὴν γῆν φανέεσθαι σφίσι,
πολλάκι δὲ ἔσω τοῦ ἱροῦ. σανδάλιόν τε αὐτοῦ πεφο-

Sic mortuum reponere solebant, nulla re alia facta, Tert. 2 In pretio habitæ f. 3 Sed eum sacerdotes ipsi Nili, tanquam maius quiddam quam humanum cadauer, manibus contrectantes sepelunt.

ρημένον βυσὶ πήχεσι, ἐὸν δὲ μέγαθος, δίπηχυ· δὲ ἐπαὶ φανῇ, βυθιεῖ ἐν ἅπασαν τὴν Αἴγυπτον. Ταῦτα μὲν λέγουσι· ποιεῦσι δὲ τάδε Ἕλληνικὰ τῷ Περσεῖ. ἀγῶνα γυμνικὸν τιθεῖσι ἀπὸ πάσης ἀγωνίης ἔχοντα· φορέοντες ἆεθλα, κτήνεα, χλαίνας, δέρματα. Ἐξεῖναι δὲ μιν ὅτι σφι μουνοισι ἔωθε ὁ Περσεὺς ἀποφαίνεσθαι, καὶ ὅτι κεχωρίδαται Αἰγυπτίων τῶν ἀγῶνα γυμνικὸν τιθέντες, ἔφασαν τὸν Περσέα ἐκ τῆς ἑωυτῶν πόλιος γεγονέναι. ἀπὸ γὰρ Δαναὸν καὶ Λυγκέα ἐόντας Χεμμίτας, ἐκπλώσαντας ἐς τὴν Ἑλλάδα. ἀπὸ τούτων γενεηλογέοντες, κατέβαινον ἐς Περσέα. ἀπικόμενον δὲ αὐτὸν ἐς Αἴγυπτον, κατὰ αἰτίην τὴν Ἕλληνες λέγουσι, οἴσοντα ἐκ Λιβύης τὴν Γοργοῦς κεφαλὴν, ἐφάνη ἐλθεῖν καὶ πρὸς σφέας, καὶ ἀναγνῶναι τοὺς συγγενέας πάντας. ἐκμεμαθηκότα δέ μιν, ἀπικέσθαι ἐς Αἴγυπτον, ὃ τῆς Χέμμιος ὄνομα πεπυσμένον πρὸς τῆς μητρός· ἀγῶνα δὲ γυμνικὸν αὐτὸν κελεύσαντος, ὑποτελέειν. Ταῦτα μὲν πάντα κατύπερθε τῶν ἑλέων οἰκέοντες Αἰγύπτιοι νομίζουσι. ὅδε δὲ ἐν τοῖσι ἕλεσι καλεόμενοι, τοῖσι μὲν ἄλλοισι νόμοισι χρέωνται τοῖσι καὶ οἱ ἄλλοι Αἰγύπτιοι καὶ πάλαι, καὶ γυναικὶ μιῇ ἕκαστος αὐτέων συνοικέει, καπάρπερ Ἕλληνες. ἀπαρτεῖς δὲ τελείῃ τὴν σιτίων, τάδε σφι ἄλλα ἐξεύρηται. ἐπὰν πλήρης γένηται ὁ ποταμὸς, καὶ τὰ πεδία πελαγίσῃ, φύεται ἐν τῷ ὕδατι κρίνεα πολλὰ, τὰ Αἰγύπτιοι κρίνα καλέουσι λωτόν. Τοῦτ' ἐπὰν ἀμήσαντες, ἀναξήνωσι πρὸς ἥλιον. καὶ ἔπειτα τὸ ἐν τῷ μέσου τοῦ λωτοῦ, τῷ μήκωνι ἐόν ἐμφερές, ὀπτήσαντες, ποιεῦνται ἐξ αὐτοῦ ἄρτους ὀπτοὺς πυρί· ἔστι δὲ καὶ ῥίζα τοῦ λωτοῦ τοῦτο ἐδώδιμον· καὶ ἐγλύσιον, ὑπερέχεον ἐὸν στρογγύλον, μέγαθος χειρὸς μῆλον. ἔστι δὲ καὶ ἄλλα ῥόδοισι ἐμφερέα, ἐν δὲ ποταμῷ γινόμενα καὶ τούτων ἐξ ὧν ὁ καρπὸς ἐν ἀρχῇ κάλυκι ἐκφυόμενος ἐκ τῆς ῥίζης γίνεται κηρίῳ σφηκὸς ἰδέῃ ὁμοιότατον. ἐν τούτῳ πολλὰ ὄσον τε σπυρὸν ἐλαίης ἐγγίνεται συχνά. πόλεμος δὲ καὶ ἄλλα τούτων καὶ αὖα. τὴν δὲ βύβλον τὴν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ γινομένην, ἐπὰν ἀναξήνωσι ἐκ τῶν ἑλέων, τὰ μὲν ἄνω αὐτῆς ἀποτάμνοντες, ἐς ἄλλα μὲν ἄλλα πρήσσουσι· τὸ δὲ κάτω λελειμμένον ὅσον τε δύο πήχεας, πωλέουσι, καὶ πωλέουσι. οἱ δὲ καὶ καὶ τὰ βύβλου τὸ χρεὸν τῇ βύβλῳ χρᾶσθαι, ἐν κλιβάνῳ πυρώσαντες, οὕτω πρώτοισι. οἱ δὲ πένες αὐτῶν ξώουσι ἀπὸ τῶν ἰχθύων μούνων. τοὺς ἐπὰν λάβωσι, καὶ ἐξέλωσι τὴν χολίην, αὐαίνουσι πρὸς ἥλιον, καὶ ἐπειτα αὐονται ἐόντας σιτέονται. Οἱ δὲ ἰχθύες ἀγελαῖοι ἐν μὲν τοῖσι ποταμοῖσι οὐ μάλα γίνονται·

stabat, inueniri, bicubitali magnitudine: quod postquam apparuerit, exuberare omnem Ægyptum. Hæc quidem illi aiunt. Faciunt autem Perseo Græcanice gymnicos ludos, per omne certandi genus, propositis præmiis tum pecorum, tum palliorum, tum pellium. Percontantique mihi cur eis solis consueuisset apparere Perseus, & cur in edendo gymnico certamine ab Ægyptiis discreparent, aiebant Perseum ex ipsorum ciuitate esse oriundum. Danaum enim & Lynceum, qui essent Chemmitæ, nauigasse in Græciam: [1] à quibus originem gradatim ducendo, deueniebãt ad Perseum. Hunc in Ægyptum profectum eam ob caussam quam & Græci dicunt, gratia afferendi ex Libya caput Gorgonis, veniisse quoq; ad ipsos, ac cognatos omnes agnouisse. quos postquam agnouisset, & nomen Chemmis ex matre audisset, in Ægyptum veniisse, [2] & gymnicum certamen celebrari iussisse. Hæc omnia opinantur Ægyptii qui supra paludes incolunt. ¶ Qui vero in paludibus, vtuntur eisdem quibus ceteri Ægyptii moribus, cum in aliis tum in habendis singulis vxoribus, quemadmodum Græci. Ceterum ad victus facilitatem alia sunt eis excogitata. Siquidem quum fluuius plenus campos inundauit, in ipsa aqua exoritur ingens vis liliorum, quæ lotos Ægyptii vocant. Ea vbi demessuerunt, ad solem exiccant: deinde quod medium loti est, papaueri assimile, postquam coxerunt, ex eo faciunt panes assos. Est autem huius loti radix quoq; esculenta, etiam suauitate præstanti, orbiculata, mali magnitudine. Sunt & alia lilia rosis similia, & ipsa in flumine nascentia: quorum fructus in alio [3] calice germinans è terra, simillimus specie est fauo vesparum. In eo esculenta quędam instar nuclei oliuæ coagmentata innascuntur, quæ & tenera comeduntur & arefacta. Iam vero byblum annuũ vbi è paludibus excerpserunt, superioré eius partem amputant, quã in aliud quiddã conuertunt: quod relictum est inferius, lõgitudine cubitali, id edunt pariter, ac venundant. Eo siqui admodum suaui vti cupiunt, in luculento furno torrefactũ ita comedũt. Sunt prętera ex eis qui solùm piscibus victitãt, quos vbi ceperũt, exenteratos ad solem desiccant, exiccatisque deinde vescuntur. In fluminibus non fere gignuntur pisces gregales:

1 Quorum genealogiam discribentes, deuenerant ad Perseum. 2 Se igitur certamen gymnicum ipsius iussu peragere. Et hi quidem sunt ritus Ægyptiorum qui sup. 3 Calyce adnascente è radice, simil.

sed nu-

sed nutriuntur in stagnis. qui hæc faciunt: Simulac incessit eis libido gignendi, gregatim in mare enatant, ducibus masculis genituram spargentibus, quam feminæ [1] cõsectantes, recuruando se ex ea concipiunt. Eædem vbi prægnantes in mari sunt effectæ, remeant omnes rursus ad loca sibi consueta, non amplius eorundem ductu, sed feminarum. Gregatim autem præeuntes, faciunt quemadmodum fecerant mares, oua fundentes instar milii parua, quæ mares venientes deuorant. Sunt autem ea tanquam milii grana, pisces: quum ex illorum granorum reliquiis non deuoratis, sed nutritis, pisces fiant. Ex his piscibus qui capiuntur, dum in mare meant, [2] his detrita dextra: quod ea de caussa patiũtur, quod in mare dum tendunt, à sinistra terram legunt: rursus eadem via reuertentes, incursant atque offensant contingendo terram plerumque, ne itinere aberrent propter aquæ decursum. Nilo incipiente augescere, in primis depressa *loca* terræ & lacunæ fluuio proximæ impleri incipiunt. Confestimque redundante à flumine aqua, hæc plena fiunt, & continuo cuncta piscsiculis minutis opplentur. Vnde autem verisimile sit eos gigni, hoc mihi videor caussæ intelligere, quod superiore anno postquam Nilus abscessit, pisces qui oua in cæno peperierant, vna cum postremis abeunt aquis: circumacto rursus anno, vbi aqua restagnauit, protinus ex his ouis gignuntur pisces. Et ad pisces quidem quod attinet, ita se res habet. Porro Ægyptii qui palustria accolunt, vnguento vtuntur ex fructu syllicypriorum, quod appellãt Ægyptii Kiki, hunc in modũ conficientes. Sillicypria hæc, quæ apud Græcos vltro nascuntur, ad oras fluminum stagnorumque serunt, multum quidem fructum ferentia, sed graueolentem. Hunc vbi collegerunt, alii contusum, ad ignem, alii in sartagine coquũt, & quod ex eo defluit excipiunt, pingue quiddam, & non minus ad lucernas idoneum quam oleum, sed graueolentiam exhibens. Sunt autẽ aduersus culices, quorum magna vis est, hæc ab eis excogitata. Illos quidem qui supra paludes incolunt, iuuant turres quas dormituri ascendunt. nam culices ventus prohibet in altum volare.

τρεφόμενοι ἐν τῇσι λίμνῃσι, τοιάδε ποιέουσι ἐπεὰν σφέας ἐσίῃ οἶστρος κυίσκεσθαι, ἀγεληδὸν ἐκπλώουσι ἐς τὠυτὸ θάλασσαν· ἡγέονται μὲν οἱ ἔρσενες, ἀπορρίπτοντες τὸ σπερμα· αἱ δὲ, ἐπομένῃσι καὶ καταπίνουσι, καὶ ἐξ αὐτῶν κυίσκονται· ἐπεὰν δὲ πλήρεες γένωνται ἐν τῇ θαλάσσῃ, ἀναπλώουσι ὀπίσω ἐς τὠυτὸ ἕκαστοι. ἡγέονται μέντοι γε οὐκέτι αἱ αὐταί, ἀλλὰ τῶν θηλέων γίνεται ἡ ἡγεμονίη. ἡγεμένῃσι δὲ ἀγεληδὸν, ποιεῦσι οἷόν περ ἐποίεον ἔρσενες. τῶν δὲ ὠῶν ἀπορραίνουσι καὶ ὀλίγους τῶν κέγχρεων· καταπίνουσι ἐρεμένῃσι. εἰσὶ δὲ κέγχροι ὅδε, ἰχθύες. ἐκ δὲ τῶν καταπινομένων καὶ μὴ καταπινομένων κέγχρεων τρεφόμενοι, ἰχθύες γίνονται· οἱ δ' ἂν αὐτέων ἀχθῶσι ἐκπλώοντες ἐς θάλασσαν, φαίνονται τετριμμένοι καὶ ἐπὶ δεξιὰ τῶν κεφαλέων· οἱ δ' ἂν ὀπίσω ἀναπλώοντες, καὶ οὗτοι δεξιὰ τετρίφαται. πάντες δὲ οὗτοι ἁλίσκονται τόδε· ἐρεμένῃσι τῆς γῆς, ἐπὶ δεξιὰ καταπλώουσι ἐς θάλασσαν· καὶ ἀναπλώοντες ὀπίσω, τὴν αὐτῆς αὐτέῃσι ἐγχειμπτόμενοι, καὶ ψαύοντες ὡς μάλιστα, ἵνα δὴ μὴ ἁμάρτωσι τῆς ὁδοῦ τῷ ῥόῳ· ἐπεὰν δὲ πληθύσῃ ἄρχηται ὁ Νεῖλος, καὶ τε χηλαὶ τῆς γῆς, καὶ τὰ τέλματα τὰ περὶ τὸν ποταμὸν, πρῶτα ἄρχεται πίμπλασθαι, διηθέοντος τοῦ ὕδατος ἐκ τοῦ ποταμοῦ. καὶ αὐλακες τε πλέαι γίνεται ταῦτα, καὶ παραχρῆμα ἰχθύων σμικρῶν πίμπλανται πολλῶν· κόθεν δὲ ἔχουσι αὐξεσθαι γίνεται, ἐγώ μοι δοκέω κατθμοεῖν τόδε. τὸ πρότερον ἔτεος ἐπεὰν ἀπολίπῃ ὁ Νεῖλος, ἐν τοῖσι ἰχθύες ἐκτεκόντες ἅμα τῷ ἐκάστῳ ὕδατι ἀπαλλάσσονται· ἐπεὰν δὲ πρόσελθόντος τοῦ χειμῶνος πάλιν ἐπέλθῃ τὸ ὕδωρ, ἐκ τῶν ὠῶν τούτων πάλιν γίνονται. ἰχθύες δ' εἰσὶ καὶ οὗτοι· καὶ πρὸ μὲν τῶν ἰχθύων ὅτου ἔχει. Ἀλείφατι δὲ χρέωνται Αἰγυπτίων οἱ πρὸς τὰ ἕλεα οἰκέοντες, ἀπὸ τῶν σιλλικυπρίων τὸν καρπὸν, τὸν καλέουσι μὲν Αἰγύπτιοι κίκι· ποιεῦσι δὲ ὧδε· πρὸ τὰ χείλεα τῶν τε ποταμῶν καὶ τῶν λιμνέων ἀποείρουσι τὰ σιλλικύπρια φυτά· τὰ γὰρ ἐν Ἕλλησι αὐτόματα τὰ ἄγρια φύεται, ταῦτα ἐν τῇ Αἰγύπτῳ ἀποεφύλλα, καρπὸν φέρει πολλὸν μὲν, δυσώδεα δέ. τοῦτον ἐπεὰν συλλέξωνται, τὰ μὲν, κάπτοντες, ἀποπρίουσι οἱ δὲ φρύξαντες ἀπηφόροισι, καὶ τὸ ἀποῤῥέον αὐτοῦ συγκομίζονται. ἔστι δὲ πίειν, καὶ ἔστιν ἐν πάσῃσι δὲ ἐλάίου τῷ λύχνῳ προσφερές. ὀδμὴν δὲ βαρέαν προσέχεται. Πρὸς δὲ τοὺς κώνωπας ἀφθόνους ἐόντας τάδε σφι δοκέει μεμηχανῆσθαι· τοὺς μὲν τὰ ἄνω τῶν ἑλέων οἰκέοντας πύργοι ὠφελέουσι, ἐς οὓς ἀναβαίνοντες κοιμέονται· νὺξ γὰρ κώνωπας ἐπὶ τοσοῦτον ἀείρειν οὐκ οἷοί τε εἰσὶ ὑψοῦ πέτεσθαι,

xciv

xcv

1 Consectantes, absorbent, & ex ea eone. *Legendum enim* αἱ ἀναπινόμενον *ex vet. cod. non* καταπινόμενοι, *cum Valla, nec* καὶ ἀπὸ τούτου *cum vulg. edit.* 2 His capita sinistram versus attrita apparent: qui vero capiuntur dum remeant, dextram habent attritam. idque ob eam caussam pat. 3 *Vulgo vicinum esse existimatur.*

Τοῖσι δὲ ἀμφὶ τὰ ἕλεα οἰκέουσι πάδε αὐτοῖσι τῶν πύργων ἄλλα μεμηχάνηται. πᾶς αὐτῶν ἀνὴρ ἀμφίβληστρον ἔχτηται, τοῦ τῆς ἡμέρης μετὰ ἰχθῦς ἀγρεύει, τῷ δὲ νύκτα ἀμπαύεται χειτῇ· ἀμφὶ ταύτῳ ἴσχουσι ὃ ἀμφίβληστρον. καὶ ἔπειτα οὐδεὶς ἐπ' αὐτῷ, καθεύδει ④ δὲ κώνωπες, ἐπὶ μὲν ὑμαλίῳ ἐλιξάμενος εὕδῃ, ἢ σινδόνι, διὰ τούτων δάκνουσι· διὰ δὲ τοῦ δικτύου οὐδὲ πειρῶνται ἀρχήν. Τὰ δὲ πλοῖα σφι τοῖσι φορτηγέουσι, ἔστι ἐκ τῆς ἀκάνθης ποιεύμενα, τῆς ἡ μορφὴ μάλιστα ἐστὶ λωτῷ Κυρηναίῳ λωτῷ· ὃ δὲ δάκρυον, κόμμι ἐστί. ἐκ ταύτης ὦν τῆς ἀκάνθης κοπάμενοι ξύλα ὅσον τε διπήχεα, πλινθηδὸν σωλῆσι, ναυπηγέμενοι τρόπον τοιόνδε· ἀμφὶ γόμφους πυκνοὺς καὶ μακροὺς ἀμείρουσι τὰ διπήχεα ξύλα· ἐπεὰν δὲ τρόπῳ τούτῳ ναυπηγήσωνται, ζυγὰ ὑπερτείνουσι αὐτῶν. νομίσασι δὲ σανίδι χρέωνται· ἔσωθεν δὲ τὰς ἁρμονίας ἐν ὧν ἐπάκτωσαν τῇ βύβλῳ. πηδάλιον δὲ ἓν ποιεῦνται, καὶ τοῦτο διὰ τῆς τρόπις διαβαίνεται. ἱστῷ δὲ ἀκανθίνῳ χρέωνται, ἱστίοισι δὲ βυβλίνοισι. Ταῦτα τὰ πλοῖα αἰεὶ μὲν ⑤ ποταμοῦ δυσπλόα ἐστὶ πλέειν, ἢν μὴ λαμπρὸς ἄνεμος ἐπέχῃ· ἐκ γῆς δὲ παρέλκεται. κατὰ ῥόον δὲ νομίζεται ὧδε· ἔστι ἐκ μυρίκης πεποιημένη θύρη, καταρράμματι ῥιπτὶ καλαμίνῳ, καὶ λίθος τετρημμένος διτάλαντος μᾶλλόν κη ἑξαμόν. τούτων τὴν μὲν θύρην δεδεμένῳ κάλῳ ἐμπίπτει τὸ πλοίου ἀπίει ὄπισθε φέρεσθαι, τὸν δὲ λίθον ἄλλῳ κάλῳ ὄπισθε. ἡ μὲν δὴ θύρη, τοῦ ῥόου ἐμπίπτοντος, χωρέει ταχέως, καὶ ἕλκει τὸ βάριν· (τοῦτο γὰρ δὴ οὔνομά ἐστι τοῖσι πλοίοισι τούτοισι) ὁ δὲ λίθος ὄπισθε ἑπόμενος, καὶ ἐὼν ἐν βυσσῷ, καθυφαίνει τὸν πλόον. ἔστι δὲ σφι τὰ πλοῖα ταῦτα πλήθει πολλά, καὶ ἄγει ἔνια πολλὰς χιλιάδας ταλάντων. Ἐπεὰν δὲ ἐπέλθῃ ὁ Νεῖλος τὴν χώρην, αἱ πόλιες μοῦναι φαίνονται ὑπερέχουσαι, μάλιστά κη ἐμφερέες τῇσι ἐν τῷ Αἰγαίῳ νήσοισι. τὰ μὲν γὰρ δὴ ἄλλα τῆς Αἰγύπτου, πέλαγος γίνεται· αἱ δὲ πόλιες μοῦναι ὑπερέχουσι. πορθμεύουσι δὲ ὧν, ἐπεὰν τύχωσι θέλοντες, οὐκέτι κατὰ τὰ ῥέεθρα τοῦ ποταμοῦ, ἀλλὰ διὰ μέσου τοῦ πεδίου. ἐς μὲν γε Μέμφιν ἐκ Ναυκράτιος ἀνὰ πλόος ἐστί, παρ' αὐτὰς τὰς πυραμίδας· ἔστι δὲ οὗτος ὁ πλόος οὐδαμῇ διὰ τοῦ ὀξέος τοῦ Δέλτα, καὶ πρὸ Κερκάσορος πόλιν. ἐς δὲ Ναύκρατιν ἀπὸ θαλάσσης ἐστὶ κάρτα πεδίον πλέοντι,

χ. ὁμοιοτάτη

χ. δυσπλοΐη

χ. ἐλκύσθοις

χ. πόντῳ

At qui intra paludes habitant, alia turrium vice sunt machinati, hæc videlicet: Singuli sua habent retia, quibus per diem pisces capiunt,[1] eisdē noctu vtuntur cubili in quo requiescunt. Circundatis illis, deinde operti somnum capiūt. qui si in vestimento inuoluti aut in sindone dormirent, eos per ipsa indumenta culices morderent: per retia vero ne tantulum quidem mordere conantur. [2] Naues eorū onerariæ sunt factæ è spi- XCVI
na, cuius figura simillima est loto Cyrenæo, & cuius lacryma gummi est. Ex hac spina ligna concidunt, quæ magnitudine bicubitali, [3] tanquam lateritio opere componunt, hunc in modum compingentes: Ligno cubitali circum densos ac longos stipites appendunt: vbi hunc in modum compegerunt, desuper frequentia transtra extendunt. [4] Commissuris nequaquam vtuntur, sed introrsum compages byblo innectunt. Gubernaculum [5] scite faciūt, & hoc per carinam transit. Malo quoque spinaceo, & velis ex byblo vtuntur. Hæc nauigia contra flumen meare non possunt, nisi luculentus ingruat ventus, verum à terra protrahuntur. Secundum decursum hoc pacto feruntur: Est [6] ianua ex myrica facta, [7] putaminibus arūdinaceis strata, & lapis politus duorum fere talentorum pondo. huiusmodi [8] ianuam fune alligatam, in anteriore parte nauis sinūt deferri: lapidem vero retrorsum alio fune. [9] Ita ianua, impetu aquæ insidente, protinus meat & trahit barim: hoc enim his nauigiis est nomen. Lapis autem dum retrorsum trahitur, fundo admotus dirigit nauim. Horum nauigiorum ingēs apud illos est copia, quorum quædam ferunt multa milla talentorum pondo. Quum regionem super- XCVII
gressus est Nilus, solæ vrbes apparent, eatenus extantes vt insulis Ægæi maris fere assimiles esse videantur. Nam cetera Ægypti, pelagus efficiuntur, ipsæque vrbes, solæ extant, *quæ stationes nauium faciunt*. Nec iam, quum hoc contingit, per alueum fluminis, sed per medium campi nauigatur. Ex Naucrate quidem [10] Memphin versus, non iam iuxta pyramides ipsas, sed iuxta acumen Deltæ & vrbem Cercasorum. A mari autem & Canobo Naucratē versus per campum

1 Nocte vero sic vtuntur: Cubile in quo quiescunt, reti circumdant, deinde op. *Vt legatur* ὦτα, *non* ὦπτ. 2 Nauigia eorum oneraria sunt facta è sp. 3 In formam lateris comp. hunc in m. compingentes: Cuneis frequentibus & longis circumnectunt bicubitalia ligna. vbi hunc in m. 4 Curuatis autem in gyrum lignis non vt. 5 Vnum faciunt, ἕν, *pro quo hic legit* οὗ. 6 Cratis. 7 Ex arundinum resegminibus consuta, *vel contexta* & lapis perforatus, duorum f. *&c.* 8 Cratem. 9 Cratis itaque imp. 10 Memphin versus nauiganti, iuxta ipsas pyramidas est cursus, *id est tenetur, vel dirigitur*. at ne hic quidem est *tum*, sed, *est alius* iuxta ac.

ad Anthyllam vrbem venies, & ad vrbē
XCVIII quæ vocatur Archandri. Harum vrbiū
Anthylla, quæ eſt inſignis, datur pecu-
liaris in calceamenta vxori ſemper eius
qui in Ægypto regnat. quod factum eſt
ex quo Ægyptus fuit ditionis Perſa-
rum. Altera videtur mihi nomē habere
ab Archandro Danai genero Phthij A-
chæi filio. Archandri enim vrbs nomi-
natur. [1]Quod ſi alius quiſquā Archāder
eſſet, nequaquā Ægyptiū nomen foret.
XCIX Hactenus quæ vidi, quæ noui, quę inter-
rogaui, dicta ſunt: hic pergam diſſerere
de Ægypto quæ audiui, addēs & aliquid
quod ipſe viderim. ¶ MENEM, qui
primus apud Ægyptū regnauit, aiebant
ſacerdotes [2] iunxiſſe pontibus Nilum
ad Memphim. nam eum, Libyam ver-
ſus totum præterlabi montem Pſammi-
um: & ſupra Memphin centum circiter
ſtadia meridiem verſus aggeſta humo
ad anfractum fluminis arefeciſſe priſti-
num alueum. ita flumen facto alueo per
medium montium fluere. Adeo nunc
quoque ſub Perſis iſte anfractus Nili
qui coercitus fluit, magnis præſidiis cu-
ſtoditur, quotannis obſeptus aggeribus.
Quos ſi refringens flumen velit ea par-
te redundare, omnis Memphis adibit
periculum ne aquis operiatur. Ab hoc
Mene, qui primus extitit rex, [3]id vnde
fluit amnis effectum terreſtre, ibique ab
eodem vrbē hanc conditam quæ nunc
Memphis appellatur (eſt enim Mem-
phis in anguſtiis Ægypti ſita) & exterius
aquilonem verſus & veſperū, ex flumine
effoſſum eſſe ſtagnum, (nam ab aurora
ipſe Nilus coercet) & ab eodem in ea vr-
be extructum hoc templum Vulcani tū
magnum tum memoratu digniſſimum.
C Poſt hunc recenſebant è libro ſacerdo-
tes nominatim alios trecentos ac trigin-
ta reges. In quibus tot ætatibus homi-
num, decem & octo fuiſſent Æthiopes,
& vna mulier alienigena: ceteri, viri Æ-
gyptij. Mulieri quæ regnauit, fuit no-
men idem quod reginæ Babylonicæ,
NITOCRIS. Quam dicebant vltam
fuiſſe fratrem, ab Ægyptiis, apud quos
regnabat, interemptum: quum eo inter-
empto, regnum ad hanc deuoluiſſent. vl-
tam autem fratrem, multis Ægyptiorū
dolo abſumptis. [4] Nam extruxiſſe eam
permagnum ædificium ſubterraneum,
per cauſſam quidem noui operis, animo
autem aliud agitantem: & conuocatis

ἤξεις κατ' Ἀνθυλλαί τε πόλιν, καὶ τὴν Ἀρχάνδρου
καλεομένην. Τουτέων δὲ ἡ μὲν Ἀνθυλλα, εὖσα
λογίμη πόλις, ἐς ὑποδήματα ἀξαίρετος δίδο-
ται τῷ ἀεὶ βασιλεύοντος Αἰγύπτου τῇ γυναικί. τὸ-
το δὲ ἔχει ἐξ οὗ ὑπὸ Πέρσῃσι ἐστὶ Αἴγυπτος. ἡ
δὲ ἑτέρη πόλις δοκέει μοι ὄνομα ἔχειν ἀπὸ τοῦ
Δαναοῦ, γαμβρεοῦ Ἀρχάνδρου τοῦ Φθίου, τοῦ Ἀ- 79
χαιοῦ. καλέεται γὰρ δὴ Ἀρχάνδρου πόλις. Εἰη
δ' ἂν καὶ ἄλλος τις Ἄρχανδρος· οὐ μέντοι γε Αἰ-
γύπτιον τό γε οὔνομα. Μέχρι μὲν τούτου, ὅψις τε
ἐμοὶ, καὶ γνώμη, καὶ ἱστορίη ταῦτα λέγουσα ἔστι· τὰ
δὲ ἀπὸ τοῦδε, Αἰγυπτίοισι ἐρημωμένα λόγοισι ἐρέων, χρή-
σομαι. ἐφρόντισαί τε δὴ καὶ ἐπὶ τούτοισι ἐγὼ καὶ τὸ ἐμπὶς ὄψι-
ος. Τὸν Μῆνα τὸν πρῶτον βασιλεύσαντα Αἰγύ-
πτου, οἱ ἱρέες ἔλεγον τοῦτον μὲν ἀπογεφυρώσαντα τὸν
Μέμφιν. ἔστι γὰρ πρὸς μεσαμβρίην πάντα ῥέειν τὸν
ποταμὸν ἀπὸ τοῦ ὄρεος τοῦ Ἀραβίου πρὸς Λιβύης· ἔστι δὲ ἀπὸ μὲν βορέω ἀνέμου τοῦ Μῆνα αὐτοῦ, ὅσον τε ἑκατὸν σταδίους ἀπὸ Μέμφιος, ἔστι πρὸς μεσαμβρίης ἀγκῶνα προεχώσαντα, τὸν μὲν ἀρ-
χαῖον ῥέεθρον ἀποξηράναι, ἔστι δὲ ποταμὸν ὀχετεύ-
σαι, τὸν μέσον τῶν οὐρέων ῥέειν. ἔστι δὲ καὶ νῦν ἀπὸ Περ-
σέων ὁ ἀγκὼν οὗτος τοῦ Νείλου ὃς ἀφρυμμένος ῥέει,
ἐν φυλακῇσι μεγάλῃσι ἔχεται, φρασσόμενος ἀνὰ
πᾶν ἔτος. Εἰ γὰρ ἐθελήσοι ῥῆξαι ἐμπεσὼν ὁ πο-
ταμὸς οὗτος, κίνδυνος πάσῃ Μέμφι καταλυ-
θῆναι ἐστί. ὡς δὲ τὸν Μῆνα τοῦτον τὸν πρῶτον γενό-
μενον βασιλέα χέρσον γεγενέσθαι τὸ ἀφρυγμένον, τοῦτ'
μὲν, ἐν αὐτῇ πόλιν κτίσαι ταύτην, τὴν νῦν Μέμφις
καλέεται. ἔστι γὰρ καὶ ἡ Μέμφις ἐν τῷ στεινῷ τῆς
Αἰγύπτου· ἔξωθεν δὲ αὐτῆς περιορύξαι λίμνην ἐκ
τοῦ ποταμοῦ πρὸς βορέω τε καὶ ἑσπέρης. ὁ γὰρ
πρὸς τὴν ἠῶ αἰεὶ ὁ Νεῖλος ἀφέρει. τοῦτο δὲ, τοῦ
Ἡφαίστου τὸ ἱρὸν ἱδρύσασθαι ἐν αὐτῇ, ἐὸν μέγα τε
καὶ ἀξιαπηγητότατον. Μετὰ δὲ τοῦτον, κατέλεγον
οἱ ἱρέες ἐκ βύβλου, ἄλλων βασιλέων τριηκοσίων τε καὶ τριήκοντα οὐνόματα. ἐν τοσούτοισι γὰρ ἀνθρώ-
πων, ὀκτωκαίδεκα μὲν Αἰθίοπες ἦσαν, μία δὲ γυνὴ ἐπιχωρίη· οἱ δὲ ἄλλοι, ἄνδρες Αἰγύπτιοι. τῇ
δὲ γυναικὶ οὔνομα ἦν, ὅπερ ἐβασίλευσε τοῦ τῇ
Βαβυλωνίῃ, Νίτωκρις. τὸν ἔλεγον τιμωρέουσάμε
ἀδελφεῷ, οἱ Αἰγύπτιοι βασιλεύοντα σφέων ἀπο-
κτείναντι· ἀποκτείναντες δὲ, οὕτω σφείσι ἀπέδοσαν
τὴν βασιληίην· τούτῳ μιν φρεύσαι, πολλοὺς Αἰ-
γυπτίων δόλῳ ἀφθείρασα δόλῳ. ποιησαμένη γὰρ μιν
οἴκημα μέγιστον, ὑπόγαιον, καινοῦ τοῦ λόγου,
τόφ δὲ ἄλλα μηχανᾶσθαι. καλέουσα δὲ μιν

1 Sed fieri poteſt vt aliquis Archander fuerit: non tamen Ægyptium eſt hoc nomen. 2 Aggeſſiſſe Memphin. fluuium enim totum præterlabi ſolitum montem ſabuloſum Libyam verſus: Menem autem ſupra ſtadia circiter centum à Memphi, ſinu qui meridiem verſus ferebatur obſtructo, aref. pr. 3 Quum ea pars à qua fluuium arcuerat, continens facta eſſet, *vel terraſſorum* ibi ab e. 4 Nam quum domum conderet, ſpecum ſubterraneum & eum quidem valde longum excauaſſe, vt ipſa quidem dicebat, mente autem aliud machinatam eſſe, & conuoc. *Vt legatur* κτισσαι, *non* καταγαι.

Αἰγυπτίων δὴ μάλιστα μεταλλοις τὸ φόνου ἥδεε, πολλοὶς ἑστιᾶν· δαιτυμόνοισι γὰρ, ἐπεῖναι ὡς ποταμὸν δι' αὐλῶνος κρυπτοῦ μεγάλου. Τούτης μὲν πέρι τοῦτο ἔλεγον. πλινθίους δὲ αὐτοὺς μὲν, ὡς τὸν ἐξέργασο, ῥίψαι ἐς οἴκημα στοδοῦ πλέον, ὅκως ἀμφίρροοι γένηται. Τῶν δὲ ἄλλων βασιλέων, ἐπ' ἔλεγον οὐδεμίλιον ἔργων ἀποδέξιν, καὶ οὐδὲν εἰ λαμπρότητος, πλὴν ἑνὸς τοῦ ἑκάτου αὐτῶν Μοίριος. Τούτου δὲ ἀποδέξασθαι μνημόσυνα, τὰ Ἡφαίστου τοῦ πρὸς βορέην ἄνεμον τετραμμένα προπύλαια, λίμνην τε ὀρύξαι· τὸ περίμετρος ὀκτὼ καὶ δισχίλιων ἐστὶ σταδίων ὑπερον δηλώσω. πυραμίδας τε ἐν αὐτῇ οἰκοδομῆσαι, τὴν τοῦ μεγάθεος πέρι, ὁμοῦ αὐτῇ τῇ λίμνῃ ἐπιμνήσομαι. τοῦτον μὲν τοῦτον ἀποδέξασθαι· τῶν δὲ ἄλλων οὐδένα οὐδέν.

Παραμείψαμενος δὲ τούτους, τοῦ ὅτι τούτοισι ἠνόμαζε βασιλέως, τὸν οὔνομα ἔην Σέσωστρις, τούτου μνήμην ποιήσομαι· τὸν ἔλεγον οἱ ἱρέες πρῶτον μὲν πολλοῖσι μακροῖσι ὁρμηθέντα ἐκ τοῦ Ἀραβίου κόλπου, τοῦ πρὸς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν καλεόμενον, ἐς ὃ πρόσω μὲν ἐπλέε, ἐπὶ ἐπικέσθαι ἐς θάλασσαν, μηκέτι πλωτὸν ὑπὸ βραχέων. ὁρμηθέντα δὲ ὀπίσω ἀπίκετο ἐς Αἴγυπτον καὶ τὴν ἱρέων τὰ φάτιν, στρατὸν πολλὸν τῶν λαβὼν ἤλαυνε διὰ τῆς ἠπείρου, πᾶν ἔθνος ὃ ἐμποδὼν καταστρεφόμενος. ὁτέοισι μὲν νυν αὐτέων ἀγχιμάχοισι ἐνετύγχανε, καὶ δεινῶς γλιχομένοισι περὶ τῆς ἐλευθερίης, τούτοισι μὲν στήλας αὐτὸς ἐς τὰς χώρας διὰ γραμμάτων λεγούσας τό, τε ἑωυτοῦ οὔνομα, καὶ τὴν πατρίδα, καὶ ὡς δι' ἀμείνονα τὴν ἑωυτοῦ κατεστρέψατο σφέας· ὁτέων δὲ ἅμα χαλὶ καὶ ἀπρεπέως παρέλαβε τὰς πόλις, τούτοισι δὲ ἐνέγραφε ἐν τῇσι στήλῃσι καὶ ταῦτα καὶ τοῖσι αἰδρηίοισι τὸν ἐθνέων γλυφόμενοισι· καὶ δὴ καὶ αἰδοῖα γυναικὸς περιεγέγραφε, δηλα βουλόμενος ποιέειν ὡς ἦσαν ἀνάλκιδες. Ταῦτα δὴ ποιέων, διεξῆιε πλὴν ἠπείρου. ἐς ὃ ἐκ τῆς Ἀσίης ἐς τὴν Εὐρώπην διέβας, τούς τε Σκύθας κατεστρέψατο καὶ τοὺς Θρήικας. ἐς τούτους δέ μοι δοκέει καὶ ὁ πρόσω τὰ ἀπικέσθαι ὁ Αἰγύπτιος στρατός. ἐν μὲν γὰρ τῇ τούτων χώρῃ φαίνονται στᾶσαι αἱ στῆλαι· ὁ δὲ πρόσω τούτων, οὐκέτι ἐνέδυτον ὑπὸ βασιλέος ὀπίσω, ἤιε καὶ ἐπεί τε ἐγένετο ὑπὲρ Φάσιν ποταμόν, ὑκ ἔχω ὁ ἐνέδυτεν ἀτρεκέως εἰπεῖν εἴτε αὐτὸς ὁ βασιλεὺς Σέσωστρις ἀποδασάμενος τὸ ἑωυτοῦ στρατιῆς μέρεον ὁσονδὴ, ad conuiuium multis, quos præcipue nouerat fraternæ cædis autores fuisse, per occultum quendam specum immisisse flumen discumbentibus. Hæc demum de illa referebant, præterquam quod, vbi hoc fecisset [1] conspersisse eam multo cinere ædificiū, quò impunita esset. Aliorum autem regum nullum refe- CI rebant clarum opus editum, nisi vnius, qui postremus horum extitit, MOERIS. Hunc enim ædificasse memoratu digna Vulcani vestibula, ad ventū aquilonem vergentia: & stagnū effodisse, cuius quot sint in ambitu stadia, posterius aperiam: & pyramides in ea extruxisse, de quarum magnitudine simul cum ipsius lacu mentionem faciam. Hunc itaq; tantum operū edidisse: alios autē nihil prorsus. ¶ Quos ego prætergressus, eius qui his CII successit, nomine SESOSTRIS, mentionē habebo. Istum dicebant sacerdotes, [2] primùm lōgis nauibus ex Arabico sinu profectum, rubri maris accolas in suam potestatem redegisse: progressumque longius, venisse in mare iam vadosum, & proinde non nauigabile. Illinc vbi retro se ad Ægyptum recepit: secundum sacerdotum commemorationem, coacto ingenti exercitu per cōtinentem perrexisse: omnesque gentes, vt in quamque incidebat, subegisse. Et quascunq; earum nanciscebatur feroces & vehemēter studiosas libertatis, in earum regionibus cippos statuebat, inscriptos litteris sui nominis & patriæ, & quę referrent ipsum illos vi subegisse: quarum vero vrbes nullo prœlio nulloque negocio cepisset, his cippis inscripsit tum easdem litteras quas scripserat eis gentibus quæ viriles extiterāt, tum muliebria genitalia: planum facere volens, illos haudquaquam viriles extitisse. CIII Hæc faciendo peragrabat cōtinentem, donec ex Asia in Europam transgressus, Scythas subegit & Thraces: ad quos vsq; & non vlterius mihi videtur Ægyptius exercitus peruenisse, quoniam in istorū terra tituli, non vltra, positi apparent. Hic digressus retro abiit, & posteaquam ad Phasin subsedit; [3] quid deinceps, non habeo quod dicam, an ipse rex Sesostris, diuiso suo exercitu, aliquantulū copiarū

1 Sese coniecisset in domum cinere plenam, quò imp. 2 *Hunc locum Budæus ita vertit*, Primū omnium regum longis nauibus Arabicum sinum prætreuectum, & populos rubri maris accolas in potestatem suam redegisse: indeque retro iisdem vestigiis reuersum, & coactis ingentibus copiis transgressum in continentem infesto exercitu obuias vbique gentes subegisse: Quascunque autem erat nactus gentes strenuas, & pro libertate tuenda acriter ac percupide dimicantes, per horum ille regiones stelas, *id est, cippos lapideos*, statuebat, litteris significantes ipsius regis nomen & patriam, & vt copiis eos propriis ac viribus subegerat. Quorum verò vrbes nullo negocio aut incruento certamine cepisset, apud hos itidem vt apud illos qui strenuitatis specimen ediderant, cippos quoque statuebat, atq; eo amplius muliebria genitalia adsculpebat, significare volens eos ignauos esse. 3 Deinceps pro comperto dicere non possum an ipse r.

reliquerit

reliquerit ad eam regionem incolendã, an aliqui militum pertæsi peregrinationis, circa fluuium Phasin substitetint.

CIV Nã Colchi videntur Ægyptii esse: quod ipse priùs notum quàm ex aliis auditum refero. Cuius rei quum mihi cupido incessisset vt vtrosque percontarer, magis Colchi reminiscebantur Ægyptiorum, quam Ægyptii Colchorum. Dicebant autem Ægyptii se opinari Colchos è Sesostris esse exercitu. [1] ipse autem ex hoc coniecturam capiebam, quod atro colore sunt & crispo capillo, (tametsi hoc pro nihilo putari posset, quũ & alii sint huiusce modi) [2] sed quod isti præcipue. Præterea quod soli omnium hominũ Colchi & Ægyptii & Æthiopes ab initio statim pudenda circumciderint. Nam & Phœnices & Syrii, qui sunt in Palæstina, didicisse id ab Ægyptiis & ipsi confitentur. Syrii vero qui fluuium Thermodontem & Parthenium accolunt, & horum contermini Macrones, à Colchis se nuper didicisse aiunt. Hi enim ex hominibus soli sunt qui circumciduntur: & in hoc faciendo, agnoscuntur Ægyptii esse. Ægyptii vero atque Æthiopes, non queo dicere vtri ab vtris didicerint. nã videtur esse perantiquũ. sed quod ex Ægypto, quum illic commerciũ haberent, didicerint, magnũ mihi fit hoc testimonium: quod hi Phœnices qui cum Græcis commercium habent, non amplius circa virilia imitantur Ægyptios, nec eorum qui nascuntur, virilia circumcidunt. Agedum &

CV aliud de Colchis dicam, in quo sint similes Ægyptiorum. Hi soli atq; Ægyptii linum eadem ratione [4] operantur: omnisque vtrorumq; vita pariter & lingua similis est. Linum autem Colchicũ à Græcis Sardonicum appellatur, quum illud quod ab Ægypto venit, appelletur

CVI Ægyptiacum. Titulorum quos Sesostris rex Ægypti [5] regionatim erexit, plerique iam incolumes non extant. quosdam in Syria Palæstina ipse vidi inscriptos, tum quibus dixi litteris, tum muliebribus genitalibus. Circa Ioniam quoque duæ huius viri figuræ visuntur in petris incisæ: vna quidem quâ ex Epheso in Phoceam itur, altera vero, quâ è Sardibus Smyrnam versus. In quarum vtraque insculptus est vir magnitudine quinûm palmorum, dextra spiculum tenens: sinistra arcus, ceteramque item armaturam & Ægyptiacam

αὐτὸ κατέλιπε τῆς χώρης οἰκήτορας. Εἴτε δὴ τῶν τινες στρατιωτέων ἐν τῇ πλανῇ αὐτὸ ἀχθεσθέντες, ἐνθεῦτεν Φάσιν ποταμὸν κατέμειναν. Φαίνονται μὲν γὰρ ἐόντες ⓓ Κόλχοι Αἰγυπτίοισι. νοήσας δὲ πρότερον αὐτὸς, ἢ ἀκοὴν ἄλλων, λέγω. ὡς δέ μοι ἐν φροντίδι ἐγένετο, ἠρώτεον ἀμφοτέρους. καὶ μᾶλλον ⓓ Κόλχοι ἐμέμνηντο τῶν Αἰγυπτίων, ἢ ⓓ Αἰγύπτιοι τῶν Κόλχων. νομίζειν δὲ ἔφασαν Αἰγύπτιοι τῆς Σεσώστριος στρατιῆς εἶναι τοὺς Κόλχους. αὐτὸς δὲ εἰκάσαι τῆνδε, καὶ ὅτι μελάγχροές εἰσι καὶ οὐλότριχες. καὶ τοῦτο μὲν ἐς οὐδὲν αἰνίσσεται· εἰσὶ γὰρ καὶ ἕτεροι τοιοῦτοι· ἀλλὰ τοῖσι δὴ μᾶλλον, ὅτι μοῦνοι πάντων ἀνθρώπων Κόλχοι, καὶ Αἰγύπτιοι καὶ Αἰθίοπες ἐξεπάμωνται ἀπ' ἀρχῆς τὰ αἰδοῖα. Φοίνικες δὲ καὶ Σύριοι ⓓ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ, καὶ αὐτοὶ ὁμολογέουσι παρ' Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι· Σύριοι δὲ ⓓ τοὺς Θερμώδοντα καὶ Παρθένιον ποταμὸν, καὶ Μάκρωνες ⓓ τοὺς σφι ἀγχίνορες ἐόντες, ἀπὸ Κόλχων φάσι νεωστὶ μεμαθηκέναι· οὗτοι γὰρ εἰσὶ ⓓ ἐξεπαμώμενοι αἰδοίων μοῦνοι· καὶ οὗτοι Αἰγυπτίοισι φαίνονται ποιεῦντες κατά. αὐτῶν δὲ Αἰγυπτίων καὶ Αἰθιόπων οὐκ ἔχω εἰπεῖν ὁκότεροι παρὰ τῶν ἑτέρων ἐξέμαθον. ἀρχαῖον γὰρ δή τι φαίνεται ἐόν· ὡς δὲ ὑπὸ Αἰγυπτίων ἐξέμαθον, μέγα μοι καὶ τόδε μαρτύριον γίγ. Φοινίκων ὁκόσοι τῇ Ἑλλάδι ὑπομίσγονται, οὐκέτι Αἰγυπτίους μιμέονται κατὰ τὰ αἰδοῖα, ἀλλὰ τῶν ὑπολοιπομένων οὐ ἐξεπάμωσι τὰ αἰδοῖα. Φέρε δὴ καὶ ἄλλο εἴπω περὶ τῶν Κόλχων, ὡς Αἰγυπτίοισι περισφέρεές εἰσι. λίνον μοῦνοι οὗτοί τε καὶ Αἰγύπτιοι ἐργάζονται κατὰ ταὐτά. καὶ ἡ ζόη πᾶσα καὶ ἡ γλῶσσα ἐμφερὴς ἐστὶ ἀλλήλοισι. λίνον δὲ τὸ μὲν Κολχικὸν, ὑπὸ Ἑλλήνων Σαρδονικὸν κέκληται· τὸ μὲν ἐκ Αἰγύπτου ἀπικνεόμενον, καλέεται Αἰγύπτιον. Αἱ δὲ σῆσαι, τὰς ἴστα ἐν χερσὶ ὁ Αἰγύπτου βασιλεὺς Σέσωστρις, αἱμοῦ πλεῦνες οὐκέτι φαίνονται περιεοῦσαι· ἐν δὲ τῇ Παλαιστίνῃ Συρίῃ αὐτὸς ὥρεον ἐούσας, καὶ τὰ γεγράμματα τὰ ἐπιρρόμβια ἐνεόντα, ἢ γυναικὸς αἰδοῖα. Εἰσὶ δὲ καὶ περὶ Ἰωνίην δύο τύποι ἐν πέτρῃσι ἐγκεκολαμμένοι τούτου τοῦ ἀνδρός, τῇ τε ἐκ τῆς Ἐφεσίης ἐς Φώκαιαν καταιρήσεται, καὶ τῇ ἐκ Σαρδίων ἐς Σμύρνην. ἑκατέρωθι δὲ αὐτῶν ἐγγέγλυπται, μεγάθεος πέμπτης ἀσπιδαμῆς, τῇ μὲν δεξιῇ χεῖρ' ἔχων ἀγχίμουν, τῇ δὲ ἀριστερῇ τόξον· καὶ τἄλλα ἀλλέα σκευὴν ὡϊκὼς αὐτός. καὶ γὰρ Αἰγυπτίων

1 Ipse partim ex hoc. 2 Sed ex istis magis, quod soli, &c. 3 Et in eo istos Ægyptiorum consuetudinẽ sequutos constat. 4 Elaborant. *Vel, Apparant. Gall. accoustrent.* 5 Per singulas regiones.

καὶ Αἰθιοπίδα ἔχοντα. ἐκ δὲ τοῦ ὤμου ἐς τὸν ἕτερον ὦμον ἀπὸ τῶν ἱρογλυφέων γράμματα ἱερὰ Αἰγύπτια δηλέει ἐγκεκολαμμένα, λέγοντα τάδε, ΕΓΩ ΤΗΝΔΕ ΤΗΝ ΧΩΡΗΝ ΩΜΟΙΣΙ ΤΟΙΣΙ ΕΜΟΙΣΙ ΕΚΤΗΣΑΜΗΝ. ὁκόθεν δὲ καὶ ὁκοῖός τις ἦν, οὐ γὰρ ἐδήλου, ἑτέρωθι δὲ δεδήλωκε. τὰ δὴ καὶ μετεξέτεροι τῶν ἱρεωσυλέων, Μέμνονος εἰκόνα εἶναι κολοσσοῖσι μὲν ἴσην, πολὺ δὲ ἀληθείης ἀπολελειμμένην. Τοῦτον δὴ τὸν Αἰγύπτιον Σέσωστριν ἀναχωρέοντα, καὶ ἀνάγοντα πολλὰς ἀνθρώπους τῶν ἐθνέων τῶν τὰς χώρας κατεστρέψατο, ἔλεγον οἱ ἱρέες, ἐπεί τε ἐγίνετο ἀναχωρέοντι ἐν Δάφνῃσι τῇσι Πηλουσιήσι, τὸν ἀδελφεὸν ἑωυτοῦ, τὸν ἐπέτρεψε Σέσωστρις τὴν Αἰγύπτου, τὸν δὴ ξείνια αὐτῷ καλέσαντα, καὶ τοὺς παῖδας, σφεινηῆσαι ἔξωθεν τὸν οἰκίου ὕλῃ· σφεινηήσαντα δέ, περιστῆσαι τὸν οἶκον, ὡς μαθεῖν δή μιν, αὐτίκα συμβουλεύσασθαι τῇ γυναικὶ καὶ δὴ καὶ τὴν γυναῖκα αὐτῷ ἅμα ἄγεσθαι. τὸν δὲ συμβουλευσαμένου, τοὺς παῖδων ἐόντων ἓξ, τοὺς δύο δὴ τὸν πυρὴν ἐκτείναντα, γεφυρώσαι τὸ καιόμενον, αὐτοῖσί τε ἐπ' ἐκείνων διαβαίνουσι ἐκσῶζεσθαι. ταῦτα ποιῆσαι τὸν Σέσωστριν· καὶ δύο μὲν τῶν παίδων κατακαιῶσαι τρόπῳ τοιῷδε, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀποσωθῆναι ἅμα τῷ πατρί. Νοστήσαντα δὲ τὸν Σέσωστριν ἐς τὴν Αἴγυπτον, καὶ τὸν ἀδελφεόν, τῷ μιν ὑπεμάνθανε, τῇ τὰς χώρας κατεστρέψατο, τούτῳ μάλιστα τάδε ἐχρήσατο. τοὺς τε λίθους τοὺς ἐπὶ τούτου βασιλέος κομισθέντας ἐς τὸν Ἥφαιστον τὸ ἱερόν, εὐρήσεις μεμηκέας, ἔστι δὲ ἑλκύσαντες. καὶ τὰς διώρυχας τὰς νῦν ἐούσας ἐν Αἰγύπτῳ, πάσας ἔστι ἀναγκαζόμενοι ὀρύξαι ἐποίεόν τε οὐκ ἐόντες Αἰγύπτιον, ἄπορον ἐόντα ἱππασίμου, καὶ ἅμα ξυνομνύοντα πᾶσαν, οὐδεμιῆς τούτων. ἀπὸ γὰρ τούτου τοῦ χρόνου Αἴγυπτος ἐοῦσα πεδιὰς πᾶσα, ἀνίππος καὶ ἀναμάξυτος γέγονε. αἰτίαι δὲ τούτων αἱ διώρυχες γεγόνασι, ἐοῦσαι πολλαὶ, καὶ πανταχόθι ἔξοχοι. κατέβαινε δὲ ἐνεκα τοῦ χώρου ὁ βασιλεὺς τοῦτο τῶν Αἰγυπτίων μὴ ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἐκτίλοιτο πόλις, ἀλλ' ἀναμέσους, ἔστι ἔχωσι τὰ ἀπόπροσθε ὁ ποταμὸς προσχώζοντες ὑδάτων, πλατυτέροισι ἐχρέωντο τοῖσι κόμασι ἐκ φρεάτων χρεώμενοι. Τούτων μὲν δὴ ἕνεκα κατεμόχθη ἡ Αἴγυπτος· καταμείρας δὲ τὸν χῶρον Αἰγυπτίοισι ἅπασι τὸν ἔλεγον τὸν βασιλέα, κλῆρον ἴσον ἑκάστῳ τετράγωνον διδόντα, καὶ ἀπὸ τούτου τὰς προσόδους ποιήσασθαι, ἐπιτάξαντα ἀποφορὴν ἐπιτελέειν κατ' ἐνιαυτόν. εἰ δέ τινος τὸ κλῆρον ὁ ποταμὸς παρέλοιτο, ἐλθὼν αὐτὸς, ἐσήμαινε τὸ γεγενημένον· ὁ δὲ,

& Æthiopicam gestans: & ex altero ad alterum humerum euntes sacræ litteræ Ægyptiacæ sunt insculptæ in hæc verba, HANC EGO REGIONEM MEIS OBTINVI HVMERIS. Quis tamen aut cuias fuerit, ab hac parte non indicant, sed ab altera. Ea quidam conspicati, Memnonis imaginem esse coniectant, multum à veritate deficientes. Hunc igitur Sesostrin Ægyptium sacerdotes dicebant, redeuntem, multosq; mortales earum gentium ac regionum quas subegerat, reportantem, eundem, posteaquam ad Daphnas Pelusias se receperat, fuisse à fratre, quem Ægypto præfecerat, vna cum liberis inuitatum: & quum ille domum extetius materia circumstipasset, struemque incendisset, re hunc intellecta extemplo cum vxore deliberasse, (nam & vxorem secum duxerat) & ea suadente vt duos è sex liberis super ardentem pyram extendens, pontem faceret, super quos ipsi transeuntes euaderent, ita fecisse: & duobus filiis ita incensis, ceteros vna cum patre fuisse seruatos. Sesostrin in Ægyptum reuersum, vltionem de fratre sumpsisse: quam vero multitudinem è terris in potestatem redactis abduxerat, ea vsum in hæc fuisse. Nempe isti fuerunt qui sub hoc rege immẽsæ magnitudinis lapides in templum Vulcani portatos pertraxerunt, quique ad diuortia aquarum, quæ nunc in Ægypto sunt, cũcta effodienda sunt adacti, quia inuiti faciebant vt Ægyptum, prius equis & plaustris agendis vbique idoneam, redderent non idoneam. Nam ab eo tempore Ægyptus, quæ omnis plana est, tamen inequitabilis & plaustris inhabilis extitit, propter multiplices fossas vniuersa loca occupantes: quas ideo rex fodiendas curauit, vt ciuitates quæ non accolerent flumen, sed in medio Ægypti essent, refluente flumine non laborarent penuria aquæ ad potandum, sed ea suppeditaretur è puteis. Hac de caussa Ægyptus intercisa est, & ab hoc rege, vt dicebant, in omnes Ægyptios dispartita, soli quadrati æqua portione viritim per sortem data: atque hinc prouentus instituti, imposita certa pensione, quam illi quotannis soluerent. Quod si cuius portionem alluuione flumen decurtasset, is adiens regem, rei quæ contigerat certiorem faciebat. rexque ad prædium

CVII CVIII CIX

1 Hic quidem non declaratur, sed alibi declaratum est. 2 Quum in reditu Daphnas Pelusias veniisset, 3 Et per imprudentiam fecerunt vt Ægyptus pl. e. & plagendis vbique idonea, commoditate ista careret. Nam, &c. 4 Et varias formas, vel varia diuerticula habentes. Regionem autem idcirco rex incidit vt cluiret. Hic pro ἀπόπροσθε legit πάνυ.

inspici-

inſpiciendum mittebat qui metirentur quanto deterius factum eſſet, vt ex reſiduo pro portione taxatũ vectigal penderetur: atque hinc geometria orta videtur in Græciam tranſcendiſſe. Nam polum & gnomonem, *id eſt, normam*, & duodecim diei partes à Babyloniis Græci didicerunt. Soluſ hic Ægyptius rex
CX imperio potitus eſt Æthiopiæ: monumentum quoq; ſui reliquit ante ædem Vulcani, lapideas ſtatuas, duas quidem tricenûm, vnam ſuam, alteram vxoris: quatuor autem, vicenûm cubitorum, totidem filiorum. Huic ſtatuæ longo poſt tempore quum Darii Perſæ ſtatua anteponeretur, nõ tulit id ſacerdos Vulcani, negans Darium tales res geſſiſſe quales geſſiſſet Seſoſtris Ægyptius: quippe qui cum alias nationes non pauciores quam Darius, tum vero Scythas ſubegiſſet:[1] eoq; iniquum eſſe huius ante illius ſiſti donaria, qui rebus geſtis nõ eſſet illum ſupergreſſus. Hæc loquuto ſacerdoti tamen ignouiſſe Darium ferunt. ¶ Defuncto Seſoſtre, regnum ſu-
CXI ſcepiſſe PHERONEM eius filium aiebãt; & hunc nullam ſumpſiſſe expeditionẽ, ſed ei contigiſſe vt luminibus caperetur. idque hac de cauſſa: Quum flumen eo tempore copioſiſſimum manaret, ita vt ſupra decem & octo cũbitos rura trãſcenderet, vento ingruente, qui fluctus cieret, ferunt hunc regem [2]facinus admiſiſſe, quod ſumptum ſpiculũ in medios fluminis vortices contorſerit: ſtatimque laboraſſe ex oculis, ac viſum amiſiſſe, decennioq; cęcum fuiſſe. Vndecimo autem anno ex vrbe Buti ei oraculum adueniſſe, iam exactum eſſe tempus [3]calamitatis: viſumq; ei rediturum, ſi oculos abluiſſet lotio mulieris quæ ad ſuum ſolius virum acceſſiſſet, aliorum virorum expers. Eum ergo ante omnia vrinam vxoris expertum, quum nihil amplius cerneret, ceterarum deinceps vrinam expertum, tãdem vidiſſe. Tumque omnes mulieres quas fuiſſet expertus (præter eam cuius lotio lotus viſum recepiſſet) vnam in vrbem coegiſſe, quę ἐρυθρὴ βῶλος, *id eſt, rubra gleba*, dicitur, & eas illic coactas cum ipſa vrbe omnes concremaſſe: & eam cuius lotio lotus viſum recepiſſet, vxorem duxiſſe. Ergo ea clade liberatus cum alia in aliis templis donaria poſuit, omnia memoratu digna, tũ maxime memorabilia ac ſpectaculo digna in templo Solis, gemina ſaxa, quos obelos vocant, *à figura veru*,

ἔπεμπε τοὺς ὀπίσω ἐφομένους, καὶ ἀναμετρησαμένους ὅσῳ ἐλάσσων ὁ χοῦς γένοιτο, ὅκως τὸ λοιπὸν καὶ λόγῳ τῆς τεταγμένης ἀποφορῆς τελέοι. δοκέει δέ μοι καὶ γεωμετρίη ἐνθεῦτεν εὑρεθεῖσα, ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐπανελθεῖν. πόλον μὲν γὰρ, καὶ γνώμονα, καὶ τὰ δυώδεκα μέρεα τῆς ἡμέρης παρὰ Βαβυλωνίων ἔμαθον Ἕλληνες. Βασιλεὺς μὲν δὴ οὗτος δὴ μοῦνος Αἰγυπτίων Αἰθιοπίης ἦρξε. μνημόσυνα δὲ ἐλίπετο περὶ τὸ Ἡφαιστεῖον, ἀνδριάντας λιθίνους· δύο μὲν, τεσσερηκοντα πήχεων, ἑωυτοῦ τε καὶ τῆς γυναικὸς τοῦ δὲ παῖδας ἑόντας τεσσερας, ἑκκαίδεκα πήχεων ἕκαστον. τῷ δὴ ὁ ἱρεὺς τοῦ Ἡφαίστου χρόνῳ μετέπειτα πολλῷ Δαρείου Περσέων οὐ περιεόντα ἐμπρόσθεν ἀνδριάντα, φὰς οὐ κατὰ πολλὸν ποιήσαθαι ἔργα οἷα περ Σεσώστριος τοῦ Αἰγυπτίου. Σέσωστριν μὲν γὰρ δοκέειν τε καταστρέψασθαι ἔθνεα οὐκ ὀλίγα οὐκ ἐκείνου, καὶ δὴ καὶ Σκύθας· Δαρεῖον δὲ ὀλίγα μούνων Σκύθας ἐλθεῖν· ὥστε εἰκὸς εἶναι τὸν μὲν ἐκείνου ἀναθημάτων, μὴ οὐκ ὑπερβαλλόμενον τοῖσι ἐκείνου ἔργοισι. Δαρεῖον μὲν νυν λέγουσι ταῦτα συγγνώμην ποιήσασθαι.

Σεσώστριος δὲ τελευτήσαντος, οὐκ δέξασθαι ἔλεγον τὴν βασιλητίην τὸν παῖδα αὐτοῦ Φέρωνα· τὸν δὲ δεξάμενον μὲν ὀδυνηθῆναι δὲ οἱ τυφλὸν γενέσθαι, δι' τοιόνδε τι πρῆγμα· ὁ ποταμὸς κατελθόντος μέγιστα δὴ τότε ἐπ' ὀκτωκαίδεκα πήχεας, ὡς ὑπερέβαλε τὰς ἀρούρας, πνεύματος ἐμπεσόντος, κυματίης ὁ ποταμὸς ἐγένετο. τὸν βασιλέα λέγουσι τῶνδε ἁμαρτόντα ἀκάματον λίθινον, λόγχην ἔχοντα αἰχμέην, βαλέειν ἐς μέσας τὰς δίνας τοῦ ποταμοῦ. μετὰ δέ, αὐτίκα καμόντα αὐτὸν τοὺς ὀφθαλμοὺς, τυφλωθῆναι. δέκα μὲν δὴ ἔτεα εἶναί μιν τυφλὸν· ἑνδεκάτῳ δὲ ἔτεϊ ἀπικέσθαι οἱ μαντήιον ἐκ Βουτοῦς πόλιος, ὡς ὀξήκοι τε ἡ τοῦ χρόνου ἡ ζημίη, καὶ ἀναβλέψοι, γυναικὸς οὖρῳ νιψάμενος τοὺς ὀφθαλμούς, ἥτις πρώτη τε ἑωυτοῦ ἀνδρα μοῦνον πεφοιτηκε, μετὰ ἄλλων ἀνδρῶν ἑοῦσα ἀπαφέρς. καὶ τὴν πρώτην τε ἑωυτοῦ γυναῖκα πειρᾶσθαι· μετὰ δὲ, ὡς οὐκ ἀνέβλεψε, πάσεων πειρᾶσθαι· ἀναβλέψασαν δὲ, συναγαγεῖν τὰς γυναῖκας τὰς ἐπείρησε, πλὴν ἡ τοῦ οὖρῳ νιψάμενος ἀνέβλεψε, ἐς μίαν πόλιν, τὴν νῦν καλέεται Ἐρυθρὴ βῶλος· ἐς ταύτην συναλίσαντα, κατακαῦσαι πᾶσας σὺν αὐτῇ τῇ πόλι. τῆς δὲ νιψάμενος τῷ οὔρῳ ἀνέβλεψε, ταύτην δὲ ἔσχε αὐτὸς γυναῖκα, ἀναθήματα δὲ, ἀποφυγὼν τὴν πάθην τὴν ὀφθαλμῶν, ἄλλα τε ἀνὰ τὰ ἱερὰ πολλὰ τὰ λόγιμα ἀνέθηκε, καὶ τὸν λόγον μάλιστα ἄξιόν ἐστι ἔχειν· ἐς τὸ ἡλίου τὸ ἱρὸν ἀξιοθέητα ἀνέθηκε ἔργα, ὀβελοὺς δύο λιθίνους ἐκ ἑνὸς ἑόντας ἑκάτερον λίθου·

1 *Hæc adde poſt Subegiſſet*, Darium autem Scythas vincere non potuiſſe, ideoque in. 2 Proteruitate quadam ſump.
3 Pœnæ qua mulctaretur.

μῆκος μυρίους ἑκατὸν ἐόν, πήχεων ἑκάτον, εὖρος δέ, ὀκτώ. Τούτου δὲ ἐκδέξασθαι τὸν βασιληίην ἔλεγον ἄνδρα Μεμφίτην. τῷ οὔνομα ἐστὶ Πρωτέα. ἔστι δὲ τοῦτο τὸ τέμενος ὑπὲρ Μέμφιος καλόν τε καὶ εὖ ἐσκευασμένον, τὸ Φοινίκων τῶν Τυρίων ἐστὶ ὁ στρατόπεδον, Τυρίων στρατόπεδον. ἔστι δὲ ἐν τῷ τεμένεϊ τοῦ Πρωτέος ἱρόν, τὸ καλέεται ξείνης Ἀφροδίτης· συμβάλλομαι δὲ τὸ ἱρὸν Ἑλένης τῆς Τυνδάρεω εἶναι τὸ λόγον ἀκηκοώς, ὡς διατρίψῃ Ἑλένη παρὰ Πρωτεῖ· καὶ δὴ καὶ ὅτι ξείνης Ἀφροδίτης ἐπώνυμόν ἐστι. ὅσα γὰρ δὴ δὴ Ἀφροδίτης ἱρά ἐστι, οὐδαμῇ ξείνης ἐπικαλέεται. Ἔλεγον δέ μοι καὶ ἱρέες ἱστορέοντι περὶ Ἑλένην τάδε· Ἀλέξανδρον ἁρπάσαντα Ἑλένην ἐκ Σπάρτης, ἀποπλέειν ἐς τὸ ἑωυτοῦ· καί μιν ὡς ἐγένετο ἐν τῷ Αἰγαίῳ, ἔξω στῆσαι ἀνέμους ἐκβάλλοντας ἐς τὸ Αἰγυπτίων πέλαγος. ἐνθεῦτεν δὲ (ἦν γὰρ καὶ ταῦτα πνεύματα) ἀπικνέεται ἐς Αἴγυπτον, καὶ Αἰγύπτῳ ἐς τὸ νῦν Κανωβικὸν καλεόμενον στόμα τοῦ Νείλου, καὶ ἐς Ταρίχειας. ἦν δὲ ἐπὶ τοῦ ἠιόνος, ὅ καὶ νῦν ἐστι, Ἡρακλέος ἱρόν. ἐς τὸ ἢν καταφυγὼν οἰκέτης ὅτεῳ ἀνθρώπων ἐπιβάληται σήματα ἱρὰ, ἑωυτὸν διδοὺς τοῦ θεοῦ, οὐκ ἔξεστι τούτου ἅψασθαι· ὁ νόμος ἐστὶ διατελέων ἐὼν ὁμοίως μέχρις ἐμεῦ τοῦ ἀπαρχῆς. τὸ ὦν δὴ Ἀλεξάνδρου ἀπικόμενοι θεράποντες, πυθόμενοι ταῦτα περὶ τὸ ἱρὸν ἐγένοντο νόμου. ἱκέται ἦλθον ἐζόμενοι τοῦ θεοῦ, κατηγορέοντες τοῦ Ἀλεξάνδρου, βουλόμενοι βλάψαι αὐτόν· πόντα λόγον ἐξηγεύμενοι ὡς εἴη περὶ τὴν Ἑλένην τε καὶ τὴν ἐς Μενέλεων ἀδικίην. κατηγορέοντες ταῦτα περὶς τε τὸν ἱρέα καὶ τὸ σώματος τοῦτου φύλακον, τοῦ οὔνομα ἦν Θωνις. Ἀκούσας δὲ τούτων ὁ Θωνις, πέμπει τὸν ταχίστην ἐς Μέμφιν πρὸς Πρωτέα ἀγγελίην, λέγουσα τάδε, Ἥκει ξεῖνος, γένος μὲν, Τεῦκρος, ἔργον δὲ ἀνόσιον ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐργασμένος. ξείνου γὰρ τὸν ἑωυτοῦ ξεπατήσας τὴν γυναῖκα, καὶ, αὐτὴν τε ταύτην ἄγων ἧκει, καὶ πολλὰ καὶ ἄφαντα χρήματα, ὑπὸ ἀνέμων ἐς χώρην τὴν σὴν ἀπενειχθείς. κότερα δῆτα ταῦτα διζήμενοι ἀσινέα ἐκπλέωμεν, ἢ ἀφελώμεθα τὰ ἔχων ἦλθε; ἀντιπέμπει πρὸς ταῦτα ὁ Πρωτεὺς λέγοντα τάδε, Ἄνδρα τοῦτον, ὅστις κοτέ ἐστι ἀνόσια ξεργασμένος ξεῖνον τὸν ἑωυτοῦ, συλλαβόντες, ἀπάγετε παρ' ἐμέ, ἵνα ἰδὼ τί κοτε καὶ λέξει. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Θωνις, συλλαμβάνει τὸν Ἀλέξανδρον, καὶ τὰς νέας αὐτοῦ καὶ λῃστὰς, καὶ δὴ καὶ τοῦτον ἀπῆγε ἐς Μέμφιν, καὶ τὴν Ἑλένην τε καὶ τὰ χρήματα· πρὸς δὲ καὶ

centenûm cubitorum longitudinis, octonûm latitudinis. ¶ Huic in regno succeſſiſſe aiebant virũ Memphiten cui nomen eſſet lingua Græca PROTEVS. cuius nunc apud Memphin viſitur fanum, decorum ſane ac valde adornatũ. ad auſtralem partẽ templi Vulcani poſitum, circumquaq; Phœnicibus Tyriis habitantibus: qui locus omnis caſtra Tyriorum appellatur. In hoc fano Protei eſt ædes quæ vocatur Veneris hoſpitæ: quam coniicio eſſe Helenæ Tyndari filiæ: tum quia apud Proteum fuiſſe diuerſatam audiui, tum etiã quod cognomine Veneris hoſpitę appellatũ eſt. Nam quæcunque ſunt alterius Veneris templa, neutiquam hoſpitę appellantur. Et ſane percontanti mihi ſacerdotes de Helena, referebant ita rem eſſe geſtam: Alexandrum, rapta è Sparta Helena, quum renauigaret domum, in mari Ægæo ventis curſu excuſsũ in Ægyptiacũ pelagus: atque illinc, non remittentibus flatibus appulſum, in Ægyptum, ad oſtium Nili quod vocatur Canobicum, atq; ad Taricheas. Erat in eo litore, Herculis templũ, quod nunc quoq; eſt: ad quod ſiquis cuiuſcunque hominis ſeruus confugiens capiat ſacras notas, ſeſe deo tradens, eum nefas eſt tangere. Quæ ſanctio ad meam vſque ętatem prorſus immutata perſeuerauit. Eam templi legem mancipia Alexandri quum audiſſent, ab eo profugerunt: aſſidenteſque deo ſupplices, Alexandrum inſimulabant, eum deſtructum volentes: remque omnem exponebant vt circa Helenã geſta erat, & illatam Menelao iniuriam. Inſimulabant autem de his apud ſacerdotes & apud huius oſtii Nili præfectum, nomine Thonin. His auditis, Thonis quam raptiſſime Memphin ad Proteũ mittit hæc nunciatũ, his verbis: Peregrinus quidam venit genere Teucer, qui rem nefariam in Græcia perpetrauit: quippe ſeduxit hoſpitis vxorem, quam ſecũ ducens cum multis admodũ opibus, in tuam terram ventis appulſus eſt: vtrumne ſinemus eum abire impunem, an ea quę attulit ſecum eripiemus? Ad hæc remiſit Proteus qui diceret, Virum iſtum, vndecunq; is ſit qui rem nefariam in hoſpitem ſuum perpetrauit, cõprehenſum ad me deducite, vt quidnam dicturus ſit ſciam. Hoc vbi accepit Thonis, Alexandrum comprehendit, naueſque eius diſtinet: dehinc illum Helenamque cum opibus, atque etiam

CXII CXIII CXIV CXV

ſeruos

1 ſeruos Memphin ducit. Quibus omnibus repræſentatis, Proteus percontatus eſt Alexandrum quiſnam eſſet, & vnde cum nauibus profectus. Alexander illi & genus ſuum commemorauit, & patriæ nomen, & vnde nauigaſſet, & quo. Sed interrogante Proteo vnde Helenã accepiſſet, titubantem in loquendo ac 2 tergiuerſantem coarguebant ii qui fuerant ſupplices, exponentes omnia quæ in ſcelere admittendo geſta eſſent. Tandem Proteus apud eos hanc ſententiam tulit, inquiens, Ego, niſi magni intereſſe arbitrarer de nullo peregrino ſupplicium capitis ſumere, ad terram meam ventis appulſo, ſupplicium pro Græco illo de te ſumerem. 3 omnium hoſpitum deterrime, ſceleſtiſſimum facinus admiſiſti, à tuo ipſius hoſpite erepta vxore: 4 neque his contentus, cum ea abiſti. Ac ne his quidem ſatis habens, compilata hoſpitis domo veniſti. Itaq; quoniam magni momenti eſſe duco necare hoſpitem, mulierem hanc atque opes tibi vt abducas non ſinam, ſed ego hæc Græco hoſpiti reſeruabo, dum ille ipſe cõſtituerit venire ad iſta reportanda. Tibi vero ipſi, tuiſque conuectoribus, vt è mea terra in aliã triduo tranſfreteris præcipio, alioqui vos pro hoſtibus perſequuturus. Hunc Helenæ ad Protea aduentum fuiſſe ſacerdotes referebant. Quam famam videtur mihi & Homerus accepiſſe: ſed quia non perinde decora res erat in carmine, alio loquendi modo eſt vſus, in quem tranſtulit, declarans ſe hunc famæ ſermonem notum habuiſſe. Id manifeſtum eſt ex eo quod in Iliade facit mentionẽ eiuſdem erroris Alexandri: nec vſquam alibi retractat, Alexandrum abducentem Helenam, cum alibi fuiſſe errabundum, tum etiam Sidonem Phœnicię applicuiſſe. Meminit enim huius rei in laudanda virtute Diomedis: ita verſibus inquiens,

CXVI

Iliad. ζ.

Picturata inerant ibi pallia, opus mulierum
Sidonidum, quas ipſe Paris formoſus ab vrbe
Sidonia duxit, ſulcãs freta lata carinis,
Quum retulit magnis Helenam natalibus ortam.

Odyſſ. δ.

Meminit quoq; in Odyſſea his verſibus,

Hoc habuit Ioue nata probum præſenſq; venenum

ἐὸν ἱκέτας. ἀνακρινθέντας δὲ πάντων, πρώτα μὲν Ἀλέξανδρον ὁ Πρωτεὺς, τίς τε εἴη, καὶ ὁκόθεν πλέοι. ὁ δὲ καὶ τὸ ἔθνος κατέλεξε, καὶ τῆς πάτρης εἶπε τὸ οὔνομα. καὶ δὴ καὶ ἐς πλόον ἀπηγήσατο ὁκόθεν πλέοι. μετὰ δὲ, ὁ Πρωτεὺς πρώτα αὖθις ὁκόθεν τὴν Ἑλένην λάβοι· τὸ λανθάνοντος τὴν ἁλιτηρίην, πλεγχθεὶς καὶ ληκύθιος ἱκέτης, ἐξηλέγχθη πάντα λόγον τὸν ἀδικήματος. τέλος δὲ σφι λόγον τόνδε ἐκφαίνει ὁ Πρωτεὺς, λέγων ὅτι, Εἰ μὴ περὶ πολλοῦ ἡγεύμην μηδένα ξείνων κτείνειν, ὅσοι ἐς ἐμὲ ἀνέμῳ ἤδη ἀπολαμφθέντες ἦλθον ἐς χώρην τὴν ἐμήν, ἐγὼ ἄν σε ὑπὲρ τοῦ Ἕλληνος ἐποίεον· ὃς, ὦ κάκιστε ἀνδρῶν, ξεινίων τυχὼν, ἔργον ἀνοσιώτατον ἐργάσαο· πρὸς τὸ στεῶν τοῦ ξείνου τὴν γυναῖκα, τὴν ἔχων ἦλθες. καὶ μάλα οὐκ ἤρκεσέ τοι ὃ συγγενέσθαι αὐτῇ, ἀλλ' ἀναπερόωσ αὐτὴν, οἷα λῃστήν. καὶ δὲ ταῦτά τοι μοῦνα ἦρκεσε, ἀλλὰ καὶ οἰκία τοῦ ξείνου κεραίζοντα ἧκες. νῦν ὦν ὅτι πρὸς πολλοῦ ἡγεύμην μὴ μὴ ξεινοκτονέειν, γυναῖκα μὲν ταύτην καὶ τὰ χρήματα οὐ τοι παραπόσω ἀπάξεσθαι, ἀλλ' αὐτὰ ἐγὼ τῷ Ἕλληνι ξείνῳ φυλάξω, ἐς ὃ αὐτὸς ἐλθὼν ἐκεῖνος ἀπαγαγέσθαι ἐθέλῃ. αὐτὸν δέ σε καὶ τοὺς συμπλόους τοιῶν ἡμερέων παραγορεύω ἐκ τῆς ἐμῆς γῆς ἐς ἄλλην τινὰ μετορμίζεσθαι· εἰ δὲ μὴ, ἅτε πολεμίους πρὸς ἐμὲ ἕξεσθαι. Ἑλένης μὲν ταύτην ἄπιξιν τῷδε Πρωτέα ἔλεγον οἱ ἱρέες γενέσθαι. δοκέει δέ μοι καὶ Ὅμηρος τοῦτον συνθέσθαι· ἀλλ' οὐ γὰρ ὁμοίως ἐς τὴν ἐποποιΐην εὐπρεπὴς ἦν τῷ ἑτέρῳ, τῷπερ ἐχρήσατο· ἐς ὃ μετῆκε αὖθις, δηλώσας ὡς καὶ τοῦτον ἔκτισαι λόγον. δῆλον δέ, καὶ κατὰ γὰρ ἐποίησε ἐν Ἰλιάδι, καὶ οὐδαμοῦ ἄλλῃ ἀνεπόδισε ἑωυτὸν τὰ ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρου, ὡς ἀπολωίζηται ἄγων Ἑλένην· τῇ τε δὴ ἄλλῃ πλανηθῆναι, καὶ ὡς ἐς Σιδῶνα τῆς Φοινίκης ἀπίκετο. ἔστι μέντοι καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ Διομήδεος ἔπος εἰρημένον. λέγει δὲ τὰ ἔπεα ὧδε,

Ἔνθ' ἔσαν οἱ πέπλοι παμποίκιλοι, ἔργα γυναικῶν
Σιδονίων, τοὺς αὐτὸς Ἀλέξανδρος θεοειδὴς
Ἤγαγε Σιδονίηθεν, ὅτιπλὼς ἦρεα πόντον,
Τὴν ὁδὸν ἣν Ἑλένην περ ἀπήγαγε πατρὸς ἀνάλκις.

ἔστι μέντοι καὶ ἐν Ὀδυσσείῃ, ἐν τοῖσδε τοῖσι ἔπεσι,

Τοῖα Διὸς θυγάτηρ ἔχε φάρμακα μητιόωσα,

1 Supplices, *ἱκέτας pro quo hic legit, ἱκέτης.* 2 *Ad verbum*, Non dicentem veritatem. 3 Qui (ô omnium hominum deterrime) hoſpitio exceptus, ſceleſtiſſ. *At hic pro ξεινίων legit ξείνων, iungens cum ἀνόσιον, & omittens τυχών.* 4 Neque vero tibi ſatis fuit cum illa rem habuiſſe, ſed etiam ſublata illa abiiſti. Ac ne his quidẽ contentus, direpta hoſp. *Potoſt & aliter exponi eiuſmodi.*

μῆκος μὲν ἑκατὸν ὄργυιαι ἦσαν, πλάτος δὲ πεντήκοντα, βάθος δὲ ὀκτώ. Τούτου δὲ ἐκδέξασθαι τὸν βασιλήιον ἔλεγον ἄνδρα Μεμφίτην. τὸ δὲ οὔνομα τῷ Ἑλλήνων γλώσσῃ οὐνόμασται Πρωτέα εἶναι. τὸ νῦν τέμενος ὑπέστι ἐν Μέμφι καρπῷ καλόν τε καὶ βαθέι ἐσκυασμένον, τὸ Ἱφαιστήιον πρὸς νότον ἄνεμον κείμενον. περιοικέουσι δὲ τὸ τέμενος τοῦτο Φοίνικες Τύριοι. καλέεται δὲ ὁ χῶρος οὗτος ὁ σύμπας, Τυρίων στρατόπεδον. ἔστι δὲ ἐν τῷ τεμένεϊ τῷ Πρωτέος ἱρόν, τὸ καλέεται ξείνης Ἀφροδίτης· συμβάλλομαι δὲ πολλὸ τοῦτο ἱρὸν Ἑλένης τ' εἶναι τῆς Τυνδάρεω· καὶ τὸ λόγον ἀκηκοώς, ὡς διατρίπτοι Ἑλένη παρὰ Πρωτεῖ· ἔτι δὲ καὶ ὅτι ξείνης Ἀφροδίτης ἐπώνυμόν ἐστι. ὅσα γὰρ δὴ δὴ ἄλλης Ἀφροδίτης ἱρά ἐστι, οὐδαμῶς ξείνης ἐπικαλέεται. Ἔλεγον δέ μοι καὶ ἱρέες ἱστορέοντι περὶ Ἑλένης τάδε· Ἀλέξανδρον ἁρπάσαντα Ἑλένην ἐκ Σπάρτης, ἀποπλέειν ἐς τὴν ἑωυτοῦ· καὶ μιν ὡς ἐγίνετο ἐν τῷ Αἰγαίῳ, ἔξωσαι ἀνέμοισι ἐκβάλλουσι ἐς τὴν Αἰγυπτίων θάλασσαν. ἐνθεῦτεν δὲ (ἦν γὰρ αὐτῷ καὶ πρήγματα) ἀπικνέεται ἐς Αἴγυπτον, καὶ Αἰγύπτιοι ἐς τὸν νῦν Κανωβικὸν καλεόμενον στόμα τοῦ Νείλου, καὶ ἐς Ταριχείας· ἦν δὲ ταῦτα καὶ νῦν ἐστί, ἦν τε καὶ νεὼς ἐστί, Ἡρακλέος ἱρόν. ἐς τοῦτο ἐὰν καταφυγὼν οἰκέτης ὁτεῳοῦν ἀνθρώπων ἐπιβάληται σημαίνοντα ἱρά, ἑωυτὸν διδοὺς τῷ θεῷ, ὁσίην ἔχουσι τούτου ἅψασθαι. ὁ νόμος οὗτος διατελέει ἐὼν ὁμοίως μέχρις ἐμεῦ τῆς ἀταρχῆς. τοὺς ὦν δὴ Ἀλεξάνδρου ἀπιστέοντας θεράποντες, πυθόμενοι ταῦτα περὶ τὸ ἱρόν ἔζευξαν νόμον. ἱκέται μὲν ἐζόμενοι τοῦ θεοῦ, κατηγόρεον τοῦ Ἀλεξάνδρου, βουλόμενοι βλάπτειν αὐτόν· πάντα λόγον ἐξηγεύμενοι ὡς εἶχε περὶ τήν τε Ἑλένην καὶ τὴν ἐς Μενέλεων ἀδικίην. κατηγόρεον δὲ ταῦτα περὶ τε τοῦ ἱρέος καὶ τοῦ στόματος τοῦ τόπου φύλακον, τῷ οὔνομα ἦν Θωνίς. Ἀκούσας δὲ τούτων ὁ Θωνίς, πέμπει τὸν ταχίστην ἐς Μέμφιν πρὸς Πρωτέα ἀγγελίην, λέγουσα τάδε, Ἥκει ξεῖνος, γένος μὲν Τεύκρος, ἔργον δὲ ἀνόσιον ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐργασμένος. ξείνου γὰρ τὸν ἑωυτοῦ ἐξαπατήσας τὴν γνώμην, καὶ αὐτήν τε ταύτην ἄγων ἦκει, καὶ πολλὰ χρήματα, ἀνεμωθεὶς ἐς γῆν τὴν σὴν ἀπενειχθείς. κότερα δῆτα τοῦτον ἐάσωμεν ἀσινέα ἐκπλέειν, ἢ ἀφελώμεθα τὰ ἔχων ἦλθε; Ἀντιπέμπει πρὸς ταῦτα ὁ Πρωτεὺς λέγοντα τάδε, Ἄνδρα τὸν, ὅστις ποτέ ἐστι ἀνόσια ἐργασάμενος ξεῖνον τὸν ἑωυτοῦ, συλλαβόντες, ἀπάγετε παρ' ἐμέ, ἵνα ἰδὼ αὐτὸν ὅ τι κοτὲ καὶ λέξει. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Θωνίς, συλλαμβάνει Ἀλέξανδρον, καὶ τὰς νέας αὐτοῦ καὶ τὰ χρήματα· ἐς δὲ καὶ τὴν Ἑλένην τε καὶ τὰ χρήματα· πρὸς δὲ

centenûm cubitorum longitudinis, octonûm latitudinis. ¶ Huic in regno succeſſiſſe aiebant virũ Memphiten cui nomen eſſet lingua Græca PROTEVS. cuius nunc apud Memphin viſitur fanum, decorum ſane ac valde adornatũ. ad auſtralem partẽ templi Vulcani poſitum, circumquaq; Phœnicibus Tyriis habitantibus: qui locus omnis caſtra Tyriorum appellatur. In hoc fano Protei eſt ædes quæ vocatur Veneris hoſpitæ: quam coniicio eſſe Helenæ Tyndari filiæ: tum quia apud Proteum fuiſſe diuerſatam audiui, tum etiã quod cognomine Veneris hoſpitę appellatũ eſt. Nam quæcunque ſunt alterius Veneris templa, neutiquam hoſpitę appellantur. Et ſane percontanti mihi ſacerdotes de Helena, referebant ita rem eſſe geſtam: Alexandrum, rapta è Sparta Helena, quum renauigaret domum, in mari Ægæo ventis curſu excuſũ in Ægyptiacũ pelagus: atque illinc, non remittentibus flatibus appulſum, in Ægyptum, ad oſtium Nili quod vocatur Canobicum, arq; ad Taricheas. Erat in eo litore, Herculis templũ, quod nunc quoq; eſt: ad quod ſiquis cuiuſcunque hominis ſeruus confugiens capiat ſacras notas, ſeſe deo tradens, eum nefas eſt tangere. Quæ ſanctio ad meam vſque ętatem prorſus immutata perſeuerauit. Eam templi legem mancipia Alexandri quum audiſſent, ab eo profugerunt: aſſidenteſque deo ſupplices, Alexandrum inſimulabant, eum deſtructum volentes: remque omnem exponebant vt circa Helenã geſta erat, & illatam Menelao iniuriam. Inſimulabant autem de his apud ſacerdotes & apud huius oſtii Nili præfectum, nomine Thonin. His auditis, Thonis quam raptiſſime Memphin ad Proteũ mittit hæc nunciatũ, his verbis: Peregrinus quidam venit genere Teucer, qui rem nefariam in Græcia perpetrauit: quippe ſeduxit hoſpitis vxorem, quam ſecũ ducens cum multis admodũ opibus, in tuam terram ventis appulſus eſt: vtrumne ſinemus eum abire impunem, an ea quę attulit ſecum eripiemus? Ad hæc remiſit Proteus qui diceret, Virum iſtum, vndecunq; is ſit qui rem nefariam in hoſpitem ſuum perpetrauit, cõprehenſum ad me deducite, vt quidnam dicturus ſit ſciam. Hoc vbi accepit Thonis, Alexandrum comprehendit, naueſque eius diſtinet: dehinc illum Helenamque cum opibus, atque etiam

CXII CXIII CXIV CXV

ſeruos

1 ſeruos Memphin ducit. Quibus omnibus repræſentatis, Proteus percontatus eſt Alexandrum quiſnam eſſet, & vnde cum nauibus profectus. Alexander illi & genus ſuum commemorauit, & patriæ nomen, & vnde nauigaſſet, & quo. Sed interrogante Proteo vnde Helenã accepiſſet, titubantem in loquendo ac 2 tergiuerſantem coarguebant ii qui fuerant ſupplices, exponentes omnia quæ in ſcelere admittendo geſta eſſent. Tandem Proteus apud eos hanc ſententiam tulit, inquiens, Ego, niſi magni intereſſe arbitrarer de nullo peregrino ſupplicium capitis ſumere, ad terram meam ventis appulſo, ſupplicium pro Græco illo de te ſumerem. 3 omnium hoſpitum deterrime, ſceleſtiſſimum facinus admiſiſti, à tuo ipſius hoſpite erepta vxore: 4 neque his contentus, cum ea abiſti. Ac ne his quidem ſatis habens, compilata hoſpitis domo veniſti. Itaq; quoniam magni momenti eſſe duco necare hoſpitem, mulierem hanc atque opes tibi vt abducas non ſinam, ſed ego hæc Græco hoſpiti reſeruabo, dum ille ipſe cõſtituerit venire ad iſta reportanda. Tibi vero ipſi, tuiſque conuectoribus, vt è mea terra in aliã triduo tranſfreteris præcipio, alioqui vos pro hoſtibus perſequuturus. Hunc Helenæ ad Protea aduentum fuiſſe ſacerdotes referebant. Quam famam videtur mihi & Homerus accepiſſe: ſed quia non perinde decora res erat in carmine, alio loquendi modo eſt vſus, in quem tranſtulit, declarans ſe hunc famæ ſermonem notum habuiſſe. Id manifeſtum eſt ex eo quod in Iliade facit mentionẽ eiuſdem erroris Alexandri: nec vſquam alibi retractat, Alexandrum abducentem Helenam, cum alibi fuiſſe errabundum, tum etiam Sidonem Phœnicię applicuiſſe. Meminit enim huius rei in laudanda virtute Diomedis: ita verſibus inquiens,

CXVI

Iliad. ζ.

Picturata inerant ibi pallia, opus mulierum
Sidonidum, quas ipſe Paris formoſus ab vrbe
Sidonia duxit, ſulcãs freta lata carinis,
Quum retulit magnis Helenam natalibus ortam.

Odyſſ. δ.

Meminit quoq; in Odyſſea his verſibus,

Hoc habuit Ioue nata probum præſenſq; venenum

---

1 Supplices, ἱκέτας pro quo hic legit, ἰδιώτας. 2 *Ad verbum*, Non dicentem veritatem. 3 Qui (ὦ omnium hominum deterrime) hoſpitio exceptus, ſceleſtiſſ. *At hic pro ξεινίων legit ξείνων, iungens cum ἀνδρὸς, & omittens* τῶν ἐμῶν. 4 Neque vero tibi ſatis fuit cum illa rem habuiſſe, ſed etiam ſublata illa abiiſti. Ac ne his quidẽ contentus, direpta hoſp. *Poteſt & aliter exponi* ἀναστρέφων.

ἐκ τοῦ ἱκέτας. ἀναχωμιδήσας ὁ πόντιος, ἠρώτα Ἀλέξανδρον ὁ Πρωτεὺς, τίς τε εἴη, καὶ ὁκόθεν πλέοι. ὁ δὲ καὶ τὸ γένος κατέλεξε, καὶ τῆς πάτρης εἶπε τοὔνομα. καὶ δὴ καὶ ὃν πλόον ἀπηνήνατο ὁκόθεν πλέοι. μετὰ δὲ, ὁ Πρωτεὺς ἠρώτα αὖθις ὁκόθεν τιὼ Ἑλένιω λάβοι· τὸ λακωνιζόμενον ἢ τῶ Ἀλεξάνδρου ἐν τῷ λόγῳ, καὶ οὐ λέγοντος τιὼ ἀληθήιω, ἤλεγχον οἱ γηγενέες ἱκέται, ἐξηγεόμενοι πᾶσα λόγον τῶ ἀδικήματος. τέλος δὲ σφι λόγον τόνδε ἐκφαίνει ὁ Πρωτεὺς, λέγων ὅτι, Εἰ μὴ περὶ πολλοῦ ἠγεόμην μηδένα ξείνων κτείνειν, ὅσοι σὺν ἀνέμῳ ἦλθε ἐπὶ γαῖαν τὴν ἐμιὴν, ἐγὼ ἄν σε ὑπὲρ τῶ Ἕλληνος ἐποίεον· ὃς, ὦ κάκιστε ἀνδρῶν, ξεινίων τυχὼν, ἔργον ἀνοσιώτατον ἐργάσαο· περὶ τὸ σεωυτῶ ξείνου τιὼ γυναῖκα, τιὼ ἔχων ἦλθες. καὶ μάλα οὐκ ἤρκεσέ τοι συγγενέσθαι αὐτῇ, ἀλλ' ἀνατεθερώκας αὐτιὼ, οἴκου λαβών. καὶ νῦν δεῦρο τοῦτό τοι μοῦνον ἤρκεσε, ἀλλὰ καὶ οἰκία τῶ ξείνου κεραΐζοντα ἦκες. νῦν ὦν ὅπως περὶ πολλοῦ ἠγεόμην μὴ ξεινοκτονέειν, γυναῖκα μὲν ταύτιω καὶ τἆλλα χρήματα οὐ τοι παρήσω ἀπάγεσθαι, ἀλλ' αὐτὰ ἐγὼ τῷ Ἕλληνι ξείνῳ φυλάξω, ἐς ὃ ἂν αὐτὸς ἐλθὼν ἐκεῖνος ἀπαγαγέσθαι ἐθέλῃ. αὐτὸν δέ σε καὶ τοὺς συμπλοίοις τριῶν ἡμερέων παραγορεύω ἐκ τῆς ἐμῆς γῆς ἐς ἄλλιω τινὰ μεταρμίζεσθαι· εἰ δὲ μὴ, ἅτε πολεμίους περιέψεσθαι. Ἑλένης μὲν ταύτιω ἀπιξιν ὧδε Πρωτέα ἔλεγον οἱ ἱρέες ἠμέεσθαι. δοκέει δέ μοι καὶ Ὅμηρος ἤκουσον σαφέως· ἀλλ' οὐ γὰρ ὁμοίως ἐς τιὼ ἐποποιίην ἐπιτήδειον ἦν τῷ ἑτέρῳ, τῷπερ ἐχρήσατο· ἐς ὃ μετῆκε αὖθις, δηλώσας ὡς καὶ τοῦτον ἤιδεσαν λόγον. δῆλον δὲ, κατὰ γὰρ ἐποίησε ἐν Ἰλιάδι, καὶ οὐδαμῇ ἄλλῃ ἀνεπόδισε ἑωυτὸν τὰληθέα τιὼ Ἀλεξάνδρου, ὡς ἀπλωείη ἄγων Ἑλένιω· τῇ τε δὴ ἄλλῃ πλανώμενος, καὶ ὡς ἐς Σιδῶνα τῆς Φοινίκης ἀπίκετο. ὑπεμέμνηται δὲ αὐτοῦ ἐν Διομήδεος ἀρετῇσι. λέγει δὲ ἔπεα ὧδε,

Ἔνθ' ἔσαν οἱ πέπλοι παμποίκιλοι, ἔργα γυναικῶν
Σιδονίων, τὰς αὐτὸς Ἀλέξανδρος θεοειδὴς
Ἤγαγε Σιδονίηθεν, ὅτε πλῶε διὰ πόντον,
Τὴν ὁδὸν ἣν Ἑλένην περ ἀνήγαγε δῖα γυναικῶν.

ὑπεμέμνηται δὲ καὶ ἐν Ὀδυσσείῃ, ἐν τοῖσδε τοῖσι ἔπεσι,

Τοῖα Διὸς θυγάτηρ ἔχε φάρμακα μητιόωσα,

Iliad. ζ.

Odyſſ. δ.

Ἐάλη, τὰ ⓐ Πολυδάμνα πόρε Θῶνος ἀνδάνε-
χθεὶς,
Αἰγυπτίη· τῇ πλεῖστα φέρει ζείδωρος ἄρουρα
Φάρμακα, πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολ-
λὰ δ' οὐλοά.

ἠδὲ ἑτέρωθι πρὸς Τηλέμαχον Μενέλαος λέγει,

Αἰγύπτῳ μ' ἔτι δεῦρο θεοὶ μεμάασι νέεσθαι
Ἔχον, ἐπεὶ οὔ σφιν ἔρεξα τελήεσσας ἑκατόμβας.

ἐν τούτοισι τοῖσι ἔπεσι δηλοῖ ὅτι ἠπίστατο τὴν ἐς
Αἴγυπτον Ἀλεξάνδρου πλάνην. ὁμωρεῖ γὰρ ἡ Συ- 10
ρίη Αἰγύπτῳ. ⓐ ὑ Φοίνικες, τῶν ἐστι Σιδών, ἐν τῇ
Συρίῃ οἰκέουσι. Κατὰ ταῦτα δὲ καὶ τάδε
τὸ χωρίον οὐκ ἥκιστα, ἀλλὰ μάλιστα δηλοῖ ὅτι οὐκ
Ὁμήρου τὰ Κύπρια ἔπεα ἐστί, ἀλλ' ἄλλου τινός. ἐν
μὲν γὰρ τοῖσι Κυπρίοισι εἴρηται ὡς τριταῖος Ἀλέξαν-
δρος ἀπίκετο ἐκ Σπάρτης ἐς τὸ Ἴλιον ἄγων τὴν Ἑ-
λένην, εὐαέι τε πνεύματι χρησάμενος καὶ θαλάσσαν
λείην· ἐν δὲ Ἰλιάδι λέγει ὡς ἐπλάζετο ἄγων αὐτήν.
Ὁ μὲν οὖν ταῦτα καὶ τὰ Κύπρια ἔπεα χαιρέτω.
Εἰρομένῳ δέ μοι τοὺς ἱρέας εἰ μάταιον λόγον λέγοιεν 2 α
οἱ Ἕλληνες περὶ τὴν Ἴλιον γενέσθαι, ἢ οὐ, ἔφασαν ὡς
τάδε σφέα ἐπυθόμενοι εἰδέναι τὰ περὶ αὐτῆς
Μενέλεων, ἐλθεῖν μὲν γὰρ μετὰ τὴν Ἑλένης ἁρπαγὴν ἐς
τὴν Τευκρίδα τὴν Ἑλλήνων στρατὸν πολλὸν βοηθή-
σαντα Μενέλεῳ. ἐπεὶ δὲ ἐγένετο ἐπὶ τῇσι χώῃσι τῆς
στρατιῆς, πέμπειν ἐς τὸ Ἴλιον ἀγγέλους σφέων αὐτῶν
ἐόντα τὸν αὐτὸν Μενέλεων. τοὺς δὲ ἐπεὶ τε ἐσῆλθεν ἐς τὸ
τεῖχος, ἀπαιτέειν Ἑλένην τε καὶ τὰ χρήματα τὰ οἱ ἔπε-
σθαι καὶ ὑπὲρ ἁδικημάτων δίκας
αἰτέειν. τότε μὲν δὴ Τεῦκρους τοῦ αὐτοῦ λόγου λέγειν τότε καὶ 30
84 μετέπειτα, καὶ ὀμνύντας, τὴν αὐτὴν μὲν μὴ ἔχειν Ἑ-
λένην, μηδὲ τὰ ἐπίκλυτα χρήματα, ἀλλ' εἶναι
αὐτὰ πάντα ἐν Αἰγύπτῳ. καὶ οὐκ αὖ δικαίως αὐτοὺς
δίκας ἐκτίνειν, ἃ Πρωτεὺς ὁ Αἰγύπτιος βασιλεὺς
ἔχει. ⓐ ὑ Ἕλληνες καταγελᾶσθαι δοκέοντες ἐπ'
αὐτῷ, ὅτε δὴ ἐπολιόρκεον, ἐς ὀξεῖλον. ἐλθόντι δὲ τὸ
τεῖχος ὡς οὐκ ἐφαίνετο ἡ Ἑλένη, ἀλλὰ ⓐ αὐτοῖ λό-
γοι παραπλησίοι ἐπικυθάνοντο, ὅτῳ δὴ πίστι βύσαν-
τες τῷ λόγῳ τῷ νῦν ἐστὶ ⓐ Ἕλληνες, αὐτὸν Μενέ-
λεων, ἐπαγγέλλοισι τάδε Πρωτέα. Ἀπικόμε- 40
νος δὲ Μενέλεως ἐς τὴν Αἴγυπτον, καὶ ἁρπάσας τὸν Μέμφιν, εἴπας τὴν ἀληθείην τῶν
πρηγμάτων, καὶ ξεινίων λυτρα μεγάλων, καὶ
Ἑλένην ἀπαθέα κακῶν ἀπέλαβε· πρὸς δὲ, καὶ
τὰ ἑωυτοῦ χρήματα πάντα. τυχὼν μέντοι τού-
των, ἔσχε αὐτὸς Μενέλεως ἀδίκως ἐς Αἰγυπτίους.
ἀποστέλλειν γὰρ ὁρμημένον αὐτὸν ἔχον ἀπολοιπ

Quod Polydamna sibi Thonis donauerat uxor:
AEgypti qua terra ferax fert plurima mixtim,
Multa quidem proba, multa autem damnosa venena.

Hæc quoque alia ad Telemachum Menelaus inquit, Odyss. δ.

Huc etiam AEgypto dy me tenuere reuerti
Conantem, quibus haud tuleram solennia sacra.

In his carminibus fatetur Homerus scnosse errationem Alexandri in Ægyptum. Est enim Syria Ægypto contermina, & Phœnices (quorum Sidon est) in Syria incolunt. Itaque cum hi versus, tum vero hic locus, non minimum, imo maxime probant, Cyprios versus, non Homeri, sed cuiuspiã alterius esse: in quibus dicitur Alexander ex Sparta Helenã ducẽs, triduo Ilium peruenisse, secundo vento vsus ac tranquillo mari: quum in Iliade dicat illum, quũ Helenã duceret, errasse. Sed Homerus & Cypria carmina valeant. Cererum, nũquid Græci vana quæ circa Iliũ gesta memorarent necne, percõtanti mihi, sacerdotes ita respondebant, se cognouisse ex ipso Menelao, rapta Helena magnas Græcorũ copias auxilio veniſſe Menelao in regionem Teucriam: quę in terrã egressæ, loco; communito, miserunt Ilium legatos, cumq; eis & ipsum Menelaum isse. Hos, postquam ingressi sunt mœnia, tum Helenã, [1] opesq; quas Alexander furto asportasset, repoposcisse, tũ iniuriæ satisfactionem. Teucros autẽ tunc eadẽ narrasse, deinde & iratos negasse habere se Helenã atq; opes de quibus arguerentur, sed ea in Ægypto esse omnia: neq; se iure reatum sustinere earum rerum quas Proteus Ægyptius rex teneret: Græcos, quum se ab illis deriderí arbitrarentur, ita obsedisse Ilium, donec expugnauerunt. Vrbe capta, quũ Helena non appareret, & eandem orationẽ quã prius audirent Græci: ita demũ habita prioribus verbis fide, ipsum Menelaum ad Proteũ mittunt. Hic vbi ad Ægyptum peruenit, & Memphin appulit, exposita rei gestæ veritate, honorificẽtissime hospitio exceptus, Helenã malorum immunem recepit; & insuper omnes [2] pecunias suas. Et quum hæc assequutus esset Menelaus, tamẽ iniurius in Ægyptios extitit. nam quum proficisci conaretur, nec per ventos posset,

CXVII CXVIII CXIX

1 *Vel.* Reſque, 2 *Vel.* Res suas.

idque

idque iam diu, rem nefariam excogitauit. Sũptis enim duobus pueris quorundam indigenarum filiis, exectisque, haruspicinam fecit. Quod vbi eum fecisse rescitum est, inuisus & exagitatus [1] fuga in insulas Africæ obiacentes. Eo posteaquam se contulit, nihil amplius quod referrent Ægyptii habebant. Atque horum alia sese ex historiis nosse dicebãt, alia vt apud ipsos gesta, sese magis habere comperta. CXX Et hæc quidem aiebant Ægyptiorum sacerdotes. Ego vero [2] ad ea quæ de Helena commemorata sunt, & ipse adiicio hoc coniecturę, Si intra Ilium fuisset Helena, vtique fuisset Græcis tradita, siue volente Alexandro siue inuito. Neque enim ita desipiebat Priamus, aut alii eius propinqui, vt suis ac liberorum corporibus, atque etiam vrbe periclitari vellent, quo Alexander Helenæ contubernio potiretur. Quod si inter initia ita sensissent, tamen, posteaquam cum multi aliorum Troianorum, tum vero Priami filiorum duo treve aut plures perierant cum Græcis prœliantes, siquid referentibus credi versificatoribus debet: hæc, inquam, omnia quum contigissent, ego credideram, Priamum, vel si ipse in contubernio Helenam habuisset, Achæis redditurum fuisse, cupiditate præsentia mala deuitandi. Neque vero regnum ad Alexandrum erat peruenturum, vt iam sub eo res essent, seniore Priamo, quum Hector & natu maior & virtute præstantior quam ille, regnum esset defuncto Priamo suscepturus: quem haudquaquam decuisset fratri iniuste agenti indulgere, quum præsertim tanta mala propter eum, tum priuatim ipsi, tum ceteris Troianis omnibus euenirent. Sed nec poterant reddere Helenam, nec verum dicentibus eis Græci fidem habebant, numine (vt quod sentio dicam) disponente, vt funditus euersi planum facerent hominibus, Magnarum iniuriarum magnas à diis esse vltiones. Et hæc quidem, [3] vt CXXI mihi videntur, dicta sunt. ¶ Protei autem regnũ dicebant suscepisse RHAMPSINITVM, qui [4] memoriam sui reliquit, vestibula ab occasu spectantia templum Vulcani: & ex regione vestibulorum statuit duo simulacra quinũm & vicenũm cubitorum longitudinis: quorum quod aquilonem spectat, [5] id Æstatem: quod austrum, id Hyemem Ægyptii vo-

ὀπῃ ὁ τοῦτο ὁτὶ πολλὸν τοιοῦτο ἰών, ὁπίτεχνᾶται πρῆγμα οὐκ ὅσιον. λαβὼν γὰρ δύο παιδία ἀνδρῶν ὁπιχωρίων, ἐνθυμά σφεα ἐποίησε· μετὰ δὲ, ὡς ἐπαίσθησε ἐλθὼν τῷ ἐργασμένῳ, μισηθεὶς τε ἐδιώκετο, οἴχετο φεύγων τῆσι νηυσὶ ὁτὶ Λιβύης. ὁ μὲν δὴ θεὶς ὅκως ἐτάφη, οὐκέτι εἶχον εἰπεῖν Αἰγύπτιοι· τούτων δὲ τὰ μὲν ἰσθεῖσι ἔφασαν ὁτίσασθαι, τὰ δὲ, παρ' ἑωυτοῖσι γενόμενα, ἀτρεκέως ὁτισάμενοι λέγειν. Ταῦτα μὲν Αἰγυπτίων οἱ ἱρέες ἔλεγον. ἐγὼ δὲ τῷ λόγῳ τῷ περὶ Ἑλένης λεχθέντι καὶ αὐτὸς προσθήσομαι, τάδε ὁπιλεγόμενος εἰ ἐν Ἰλίῳ Ἑλένη ἦν, ἀποδοθῆναι ἂν αὐτὴν τοῖσι Ἕλλησι, ἤτοι ἑκόντος γε ἢ ἀέκοντος Ἀλεξάνδρου. ὁ γὰρ δὴ ὅτῳ γε φρενοβλαβὴς εἴη ὁ Πρίαμος, οὐδὲ οἱ ἀμφὶ οἴκους προσήκοντες αὐτῷ, ὥστε τοῖσι σφετέροισι σώμασι καὶ τοῖσι τέκνοισι καὶ τῇ πόλι κινδυνεύειν ἐθέλοντα, ὅκως Ἀλέξανδρος Ἑλένῃ συνοικέῃ. εἰ δέ τοι καὶ ἐν τοῖσι πρώτοισι χρόνοισι ταῦτα ἐγίνωσκον, ἐπεὶ πολλοὶ μὲν τῶν ἀμφὶ Τρώων, οὐκότε συμμίσγοιεν τοῖσι Ἕλλησι, ἀπώλλυτο· αὐτὸς γὰρ Πριάμου οὐκ ἔστι ὅτε ὀλίγους, ἢ τρεῖς, ἢ καὶ ἐπὶ πλείους τῶν παίδων μάχης γινομένης ἀπέθνησκον, εἰ χρὴ τοῖσι ἐποποιοῖσι χρεώμενον λέγειν· τούτων δὲ τοιούτων συμβαινόντων, ἐγὼ μὲν ἔλπομαι, εἰ καὶ αὐτὸς Πρίαμος συνοίκεε Ἑλένῃ, ἀποδοῦναι ἂν αὐτὴν τοῖσι Ἀχαιοῖσι, μέλλοντά γε δὴ τῶν παρεόντων κακῶν ἀπαλλαγήσεσθαι. ὀμοίως δὲ οὐδὲ ἡ βασιληίη ἐς Ἀλέξανδρον περιῆιε, ὥστε γέροντος Πριάμου ἐόντος, ἐπ' ἐκείνῳ τὰ πρήγματα εἶναι, ἀλλὰ Ἕκτωρ, καὶ πρεσβύτερος, καὶ ἀνὴρ ἐκείνῳ μᾶλλόν γε ἐὼν, ἔμελλε αὐτὸν Πριάμου ἀποθανόντος τῶν ἐκείνου ἀμφιέσασθαι, τὸν οὐ προσῆκε ἀδικέοντι τῷ ἀδελφεῷ ὁπιτρέπειν. καὶ ταῦτα, μεγάλων κακῶν δι' αὐτὸν συμβαινόντων, ἰδίῃ τε αὐτῷ, καὶ τοῖσι ἀμφὶ οἴκους πᾶσι Τρωσί· ἀλλ' οὐ γὰρ ἐβούλοντο Ἑλένην ἀποδιδόναι, οὐδὲ λέγουσι αὐτοῖσι ἀληθέα ὁπίσω διδοῦσι ⟨Ⓖ⟩ Ἕλλησι· ὡς μὲν ἐγὼ γνώμην ἀποφαίνομαι, τὸ δαιμόνιον προσκοπέοντος, ὅκως πανωλεθρίῃ ἀπολοῦνται, καταφανὲς οὕτω τοῖσι ἀνθρώποισι ποιήσαντα, ὡς τῶν μεγάλων ἀδικημάτων μεγάλαι εἰσὶ καὶ αἱ τιμωρίαι παρὰ τοῦ θεοῦ. καὶ ταῦτα μὲν τῇ ἐμοὶ δοκέει εἰρήσθω. Πρωτέος δὲ ἐκδέξασθαι τὴν βασιληίην Ῥαμψίνιτον ἔλεγον. ὃς μνημόσυνα ἐλίπετο τὰ προπύλαια τὰ πρὸς ἑσπέρην τετραμμένα τοῦ Ἡφαιστείου· αὐλὴν δὲ τῶν προπυλαίων ἐποιήσατο τρία, ἐόντας ὁ μέγαθος πέντε καὶ εἴκοσι πήχεων· τῶν Αἰγύπτιοι ⟨Ⓦ⟩ μὲν τοῦ πρὸς βορέην ἑστεῶτα καλέουσι θέρος, τοῦτον μὲν τοῦ πρὸς νότον, χειμῶνα καλέουσι·

χ. ἔκου ἐπὶ τραπετο, ὡς ἔχει

χ. τοιήσαν τα

χ. θεὸς ἀπὸ μὲν τοῦ πρὸς βορέην πνέοντος ἀπὸ χιόνος ἐπιγίνεται ἀνθρώποισι ψῦχος, τοῦτο ἀφ' οὗ πεπαγότα τὰ ἐν τοῖσι θερμοῖσι τῶν χωρίων ποιήσαντα ἐξαναθάλπει· διὸ καὶ τὸν μὲν χειμῶνα καλέομεν, τὸν δὲ θέρος,

1 Nauibus in Libyam profugit. Inde quonam iter conuerterit, nihil ampl. *Hic interpr. pro νηυσὶ legit πόσιν.* 2 Et ipse assentior iis quæ de Hel. &c. his adiectis, Si, &c. 3 Ex opinione mea d. 4 Monimenta 5 Id Æstatem vocant, & eum quidem adorant atque beneficiis prosequuntur: ei autem qui ad notum est, & Hyems vo-

νον, τὰ ἔμπαλιν τούτων ἔρδοισι. πλοῦτον δὲ τοῦτο τῷ βασιλέι φυέσθαι δοκέοντες μέγαν, ὃς οὐδένα τῶν ὕστερον ἀποδεχθέντων βασιλέων δυνήσεται ὑπερβαλέσθαι, δεῖ ἐκείνοις ἐλθεῖν. βουλόμενον δὲ αὐτὸν ἐν ἀσφαλείῃ τὰ χρήματα θησαυρίζειν, οἰκοδομέεσθαι οἴκημα λίθινον· τοῦ τοίχων ἕνα ἐς ὃ ἔξω μέρος τῆς οἰκίης ἔμελλον. τὸν δὲ ἐργαζόμενον, ἐπιβουλεύοντα, τάδε μηχανᾶσθαι· τῶν λίθων τὸν ἀσκοῦντα ἕνα ἐξαίρετον εἶναι ἐν τοῖχῳ ῥηϊδίως καὶ ὑπὸ δύο ἀνδρῶν καὶ ὑπὸ ἑνός. ὡς δὲ ἐπετελέετο τὸ οἴκημα, ἐνέβαλε ὁ βασιλεὺς τὰ χρήματα ἐν αὐτῷ· χρόνου δὲ προϊόντος, τὸν οἰκοδόμον τοῦτον τελευτῶντα τὸν βίον ἐόντα, καλέσασθαι τοὺς παῖδας (ἦν γὰρ αὐτῷ δύο) τέκτοσι δὲ ἀπηγήσασθαι, ὡς ἐκείνων προμηθέων, ὅκως βίον ἄφορον ἔχωσι, τεχνήσαιτο οἰκοδομέων τοῦτο ἐποίησε τοῦ βασιλέος. σαφέως δὲ αὐτοῖσι πάντα ἐξηγήσασθαι τὰ περὶ τὴν ἐξαίρεσιν τοῦ λίθου, δοῦναί τε μέτρα αὐτοῖ, λέγοντα ὡς τούτοισι φυλάσσοντες, ταμίαι τοῦ βασιλέος χρημάτων ἔσονται· καὶ τὸν μὲν τελευτῆσαι τὸν βίον, τοὺς δὲ παῖδας αὐτοῦ οὐκ ἐς μακρὸν χρόνον ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ βασιλήια νυκτός, καὶ τὸν λίθον ἐπὶ τοῦ οἰκοδομήματος αὐθημέροντας, ῥηϊδίως μεταχειρίσασθαι, καὶ τῶν χρημάτων πολλὰ ἐξενείκασθαι. ὡς δὲ τυχεῖν τὸν βασιλέα ἀνοίξαντα τὸ οἴκημα, θωυμάσαντα, ἰδόντα τῶν χρημάτων κατεδεῖ τὰ ἀγγήια οὐκ ἔχειν τὸ ὅλον ἐπαισιάτατα, τῶν τε σημαντέων ἐόντων σώων καὶ τοῦ οἰκήματος κατακεκλεισμένου. ὡς δὲ αὐτῷ καὶ δὶς καὶ τρὶς ἀνοίξαντι, αἰεὶ ἐλάσσω φαίνεσθαι τὰ χρήματα (οὐ γὰρ κλέπτας οὐκ ἀνιέναι κερδαίζοντας) ποιῆσαι μιν τάδε· πάγας ποιησάμενον ἐπὶ τοῖσι ἀγγείοισι ἐν τοῖσι τὰ χρήματα εἰλήφεε, τῶν δὲ φωρῶν ὡσαύτως ἐπὶ τὰ πρόσθεν χρεὼν ἐλθόντων, καὶ ἐνδεῦρο τοῦ ἑτέρου αὐτῶν, ἐπὶ πρὸς τὸ ἄγγος προσπλῆξαι, βιήεσσι τῇ πάγῃ ἐνέχεσθαι. ὡς δὲ γνῶναι ἀδελφὸν ἐὸν οἱ ὁ κακῶν ἰητῆρ, ἰδέως καλέειν τὸν ἀδελφεόν, καὶ δηλοῦν αὐτῷ τὰ παρεόντα. καὶ κελεύειν τὸν τὰ χείριστα ἐσδυόμενον, ἀποπέμψαι αὐτοῦ τὴν κεφαλήν· ὅκως μὴ αὐτὸς ὀφθεὶς, καὶ γνωσθεὶς ὡς εἴη, πρόφασιν σχοίη τὸν δὲ δόξαι οὐ κατὰ μοῖραν, καὶ ποιῆσαι μὲν πειθόμενα τοῦτα· καταρμόσαντα τὸν λίθον, ἀπιέναι ἐπ' οἴκου, ἀπάγοντα τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀδελφεοῦ. ὡς δὲ ἡμέρη ἐγένετο, ἐσελθόντα τὸν βασιλέα ἐς τὸ οἴκημα, ἐκπεπλῆχθαι, ὁρέοντα τὸ σῶμα τοῦ φωρὸς ἐν τῇ πάγῃ αὐτὸν τῆς κεφαλῆς ἐόν· τὸ δὲ οἴκημα, ἀσινές, καὶ οὔτε ἔσοδον, οὔτε ἔκδυσιν οὐδεμίην ἔχον. ἀπορρίψαντα δὲ μιν, τάδε ποιῆσαι· τοῦ φωρὸς τὸν νέκυ

cant, præpostere facientes. Huic regi ingentem etiam pecuniarum vim fuisse, quam nemo regum qui deinceps scripti sunt, superare potuerit, ac ne proxime quidem accedere. Et quum in tuto eam pecuniam collocare vellet, ædificium extruxisse lapideum, cuius parietum vnus in exteriorem ædium partem pertingebat. sed structorem insidiantē hoc fuisse machinatum: Is vnum è lapidibus ita struxit vt è pariete facile tolli à duobus viris atq; adeo ab vno posset. Ædificio absoluto, regem in eo pecuniā reposuisse: interiecto tempore, structorem illum, quum esset vita excessurus, vocasse ad se filios (nam duos huic fuisse) eisque narrasse, se illis prospicientem, vt affluenter vitam degerent, astute ædificasse regis ærarium: denique omnia illis exposuisse plane, mensurasque ad lapidem amouendum docuisse, ac dixisse, illos hæc obseruantes, regii ærarii quæstores fore. Patre vita functo, haud in longum filios rem distulisse. noctu enim ad regiam accedentes, lapidem ædificii inuentum nullo negocio amouisse, multumque pecuniæ expilasse. Quum autem rex forte fuisset ædificium ingressus, videretque vasa nummorum imminuta, obstupuisse: nec habuisse quem insimularet, quum & signa salua & ædificium obseratum esset. Vbi autem iterum ac tertio aperienti minor assidue pecunia apparebat, hoc feciisse, ne fures cum furto abirent: Laqueos faciendos curasse, & eos circa vasa in quibus pecuniæ inerant collocasse: fures, quemadmodum superiori tempore, quum venissent, & alter eorum penetrans ad vas rectà perrexisset, eum fuisse laqueo retentum: & vbi agnouit quo in malo esset, protinus fratrem vocasse, & præsentis condicionis suæ certiorem fecisse: iussisseque vt quamcelerrime introgressus sibi caput abscinderet: ne ipse conspectus agnitusque quis esset, etiam illum vita perderet. Qui quum visus esset probe dicere, fratrem ei obsequentem ita fecisse: & adaptato lapide domum abisse, fratris caput asportantem. Vbi dies illuxit, ingressum in ædificium regem expauisse, cernentem corpus furis in laqueo sine capite, & ædificium incorruptum, nullumque neque ingressum neque egressum habens. Ita abisse, atque ita faciendum statuisse vt furis cadauer

---

catur, contraria istis faciunt. 1 Denique quum illis omnia quæ ad lapidem amouendum pertinerent, aperte exposuisset, eius mensuram dedisse, ac fore dixisse vt si hæc obseruarent, regii ær. 2 Apparebat (nam fures non desinebant diripere) ipsum hæc feciisse: Laqueos, &c. *Vel, (vtpote furibus assidue diripientibus)*

è muro

è muro ſuſpenderet: cuſtodeſque illic appoſuiſſe, iuſſos vt ſiquem plorantem aut miſerantem animaduertiſſent, eum ad ſe perducerent. Suſpenſo cadauere matrem indigne tuliſſe, alloquutamque filium qui ſupererat, imperaſſe vt quacunque ratione machinari poſſet, corpus fratris reſolueret aſportaretque: id ſi negligeret, minatam ſe regem eſſe aditurā ad eum indicandum quod pecu-
4 nias regias haberet. Aduerſus hanc quum filius multa verba faceret, nec perſuaderet, quod illa rem grauiter accipiebat, eum talem rem fuiſſe cōmentum: Inſtratis aſinis vtres vino plenos impoſuiſſe: & poſtquam agendo aſinos iuxta cuſtodes, fuit ante ſuſpenſum cadauer, [1] reuulſis ligaculis, duos treſve pedes reſoluiſſe: & quum vinum profluueret, tum caput cędentem, vehementer vociferatum eſſe, tanquam neſcientem ad quem prius aſinorum ſe conuerteret. Cuſtodes quum multum vini profluere viderent, concurriſſe cum vaſis in viam: & id quod profluueret lucrifacientes comportaſſe. Iſtum ſimulata iracundia omnibus maledixiſſe, aliquātoque poſt illis conſolantibus, finxiſſe ſe mitigatum, & ab iraſcendo deſiſſe. Tandem ſeduxiſſe à via aſinos atque inſtruxiſſe: & quum plura verba inter eos fierent, & quidam faceto dicto hominem laceſſeret, vt riſum eliceret, donaſſe illis vnum ex vtribus. Atq; eos illic, vt erant diſcumbentes, potare conſtituiſſe, prehenſantes hominem ac iubentes vt ſecum ad compotandum maneret: atque
30 iſtum obſequutum remanſiſſe: & quum inter potandum comiter acciperetur, donaſſe inſuper alterum vtrem. Ita ſe vino ingurgitantes cuſtodes admodum remulentos eſſe factos, ſomnoque oppreſſos, ibidem vbi potauerant obdormiſſe. Iſtum, vbi multū noctis erat, tunc corpus fratris diſſoluiſſe, & cuſtodum malas dextras in contumeliam deraſiſſe, & aſinos impoſito cadauere domum verſus agitaſſe, exequutumque imperia
5 matris. Regem, vbi ei renunciatum eſt furem cadauer ſurripuiſſe, acerbe tuliſſe, & quū vellet quoquomodo inuenire quiſnam eſſet iſta machinatus, hoc feciſſe, quod apud me caret fide: Filiam ſuam domi proſtituiſſe, iuſſam omnes indifferenter excipere: ſed priuſquam coirent, adigere ad ſibi dicendum quidnam in vita eſſet actum à ſe ſolertiſſimū ac ſceleſtiſſimum: & qui narraret quæ

χτ τὸ τείχεος καταχρεμάσαι· φυλάκους ὑπ' αὐτῷ κατα-
στῆσαντα, ἐντείλασθαι σφι, ἢν ἴδωσι ἢ ἀκούσωσι κλαί-
οντα, ἐπικαλεῖσθαι μιν, συλλαβόντας ἀγειν πρὸς ἑωυτόν. ἀναχρεμαμένου δὲ τὸν νέκυος, τὴν μητέρα δεινῶς φέρειν. λόγους δὲ πρὸς τὸν ὑπολειπόμενον παῖδα ποιεύμενον, προστάσσειν αὐτῷ, ὅτεῳ τρόπῳ δύναται μηχανᾶται, ὅκως τὸ σῶμα τοῦ ἀδελφεοῦ καταλύσας κομιεῖ. εἰ δὲ τούτων ἀμελήσει, ἀπειλέειν αὐτῷ, ὡς ἐλθοῦσα πρὸς τὸν βασιλέα, μηνύσει αὐτὸν ἔχοντα τὰ χρήματα. ὡς δὲ χαλεπῶς ἐπεφέρετο ἡ μήτηρ τοῦ ὑπολειπομένου παιδός, καὶ πολλὰ πρὸς αὐτὸν λέγων οὐκ ἔπειθε, ἐπιτεχνήσασθαι τοιάδε μιν· ὄνους κατασκευασάμενον, καὶ ἀσκοὺς πλήσαντα οἴνου, ἐπιθεῖναι ἐπὶ τοὺς ὄνους, καὶ ἔπειτα ἐλαύνειν αὐτούς. ὡς δὲ ἐγένετο κατὰ τοὺς φυλάκους τοὺς τὸν νεκρὸν ἐπιτεταγμένους, ἐπισπάσαντα τῶν ἀσκῶν δύο ἢ τρεῖς ποδεῶνας αὐτῶν, λύειν ἀπαμωμένους. ὡς δὲ ἔρρεε ὁ οἶνος, τὰ κεφαλὰ μιν κόπτεσθαι μεγάλα βοῶντα, ὡς οὐκ ἔχοντα ὅκως ὀχεῖον τοῦ οἴνου πρὸς τὸν παρεόντα. τοὺς δὲ φυλάκους, ὡς ἰδεῖν πολὺν ῥέοντα οἶνον, σπουδῇ ἔχειν ἐς τὴν ὁδόν, ἀγγήια ἔχοντας, καὶ συλλέγειν τὸν οἶνον συγχωνεύοντας, οὐκ ἐρδεῖ ποιεύμενους. τὸν δὲ χαλοιδορέεσθαι πᾶσι, ὀργὴν προσποιεύμενον. ὡς δὲ μυθευμένων αὐτῷ τῶν φυλάκων, χρόνῳ παύεσθαι προσποιέεσθαι, καὶ ἐκ χρόνου ἐκλήγειν τῆς ὀργῆς. τέλος δέ, δεξάμενον αὐτοὺς ὀνυς οὐκ τὸ ὁδῷ, καὶ καταστρώσαι. ὡς δὲ λόγους τε πλείους ἐγγίνεσθαι, καὶ γέλωτα ποιῆσαί μιν, καὶ ἐς γέλωτα προσαγαγέσθαι, ἐπιδοῦναι σφι τῶν ἀσκῶν ἕνα αὐτοῖσι. τοὺς δὲ αὐτὸ ὡς τάχιστα ἔχειν καταπλησθέντας, πιεῖν ἀφειδέως, καὶ ὑπνον καταλαβεῖν, καὶ κελεύειν μετ' ἑωυτῶν μείνασθαι συμπίνειν. τὸν δὲ πειθῆναί τε δὴ, καὶ καταμεῖναι. ὡς δὲ μιν καὶ τὴν πόσιν φιλοφρόνως ἀποδέξασθαι, ἐπιδοῦναι αὐτοῖσι καὶ ἄλλων τῶν ἀσκῶν. δαψιλέως δὲ τῷ ποτῷ χρησαμένους τοὺς φυλάκους, ὑποθυμιήσαντα καὶ κατειπόντας τοῦ ὕπνου, αὐτοῦ ἐνθαῦτα ἔπινον καταχοιμηθῆναι. τὸν δὲ, ὡς πρόσω ἦν τῆς νυκτός, τὸ σῶμα τοῦ ἀδελφεοῦ καταλύσαι, καὶ τῶν φυλάκων ἐπὶ λύμῃ πάντων ξυρῆσαι τὰς δεξιὰς παρειάδας. ἐπιθεῖναι δὲ τὸν νέκυν ἐπὶ ἵππους ὄνους, ἀπελαύνειν ἐς οἶκον, ἐπιτελέσαντα τὴν μητρὶ τὰ προσετάχθη. τὸν δὲ βασιλέα, ὡς αὐτῷ ἀπηγγέλθη φωρὸς ὁ νέκυς ἐκκεκλεμμένος, δεινὰ ποιέειν. πάντως δὲ βουλόμενον εὑρεθῆναι ὅστις κοτὲ εἴη ὁ τοιαῦτα μηχανώμενος, ποιῆσαι μιν τάδε, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ δοκέοντα ἐκεῖνα ἐπιτάσσειν τὴν θυγατέρα ἑωυτοῦ καθίσαι ἐπ' οἰκήματος, ἐπὶ πᾶσι δὲ ὁμοίως προσδέκεσθαι τὸν πρῆγμα συγγενέσθαι, ἀναγκάζειν λέγειν αὐτῇ ὅ,τι δὴ ἐν τῷ βίῳ ἔργασται αὐτῷ σοφώτατον καὶ ἀνοσιώτατον· ὃς δ' ἂν ἀπηήσῃ τοῦ

χ. Ἐπιτ. αὐτῷ

1 Detractis vtrium duobus aut tribus peronibus, *ſeu ſacculis*, reſoluiſſe illos laxatis vinculis:

τοῦτο ἐπὶ φῶρα γενόμενα, τὸν συλλαμβάνειν, καὶ μὴ ἀπιέναι ἔξω. ὡς δὲ τὴν παῖδα ποιέειν τὰ ἐκ τοῦ πατρὸς παρηγγελμένα, τὸν φῶρα πυθόμενον τὴν εἰρεσιήνεκα ταύτην ἐπιτηδεύεσθαι, βουληθέντα πολυτρόπῳ τοῦ βασιλέος περιελθεῖν, ποιέειν τάδε· νεκροῦ πρωϊφανέος ἀποτάμνει τὴν χεῖρα ἐν τῷ ὤμῳ, ἰέναι αὐτὸν ἔχοντα αὐτῷ ὑπὸ ἱματίῳ· ἐσελθόντα δὲ ἐς τοῦ βασιλέος τὴν θυγατέρα πρῶτα μὲν εἰρωτώμενον τὰ περ καὶ οἱ ἄλλοι, ἀπηγήσασθαι ὡς ἀνοσιώτατον μὲν εἴη ἐργασμένος, ὅτε τοῦ ἀδελφεοῦ ἐν τῷ θησαυρῷ τοῦ βασιλέος ἐπὶ πάγης ἀλόντος ἀποτάμοι τὴν κεφαλήν· σοφώτατον δέ, ὅτι τοὺς φυλάκους καταμεθύσας, καταλύσειε τοῦ ἀδελφεοῦ κρεμάμενον νέκυν. τὴν δέ, ὡς ἤκουσε, ἄπρηκτον αὐτὸν. τὸν δὲ φῶρα ἐν τῷ σκότει προτεῖναι αὐτῇ τοῦ νεκροῦ τὴν χεῖρα. τὸν δέ, ὑπολαβόντα μῦθον, ἔφη, νομίζειν αὐτὸ ἑωυτοῦ εἶναι τὴν χεῖρα αὐτέρεα. τὸν δὲ φῶρα προσέμενον αὐτῇ, οἰχέεσθαι διὰ θυρέων φεύγοντα.

ὡς δὲ καὶ ταῦτα ἐς Ῥαμψίνιτον βασιλέα ἀνενείχθη, ἐκπεπλῆχθαι μὲν τὸν τὴν πολυφροσύνην τε καὶ τόλμην τοῦ νεκροῦ. τέλος δέ, ἀγαπέμποντα ἐς πάσας τὰς πόλις, ἐπαγγέλλεσθαι ἀδειάν τε δώσειν, καὶ μεγάλα δωτὰ δέξεσθαι ἐλθόντι ἐς ὄψιν τὴν ἑωυτοῦ. τὸν δὲ φῶρα, πίστιν δόντα, ἐλθεῖν πρὸς αὐτόν. Ῥαμψίνιτον δὲ μεγάλως θωυμάσαι, καὶ τὴν θυγατέρα αὐτὴν συνοικίσαι, ὡς πλείστα σοφισαμένῳ ἀνθρώπων. Αἰγυπτίους μὲν γὰρ τοὺς ἄλλους περιέχεσθαι, ἑκεῖνον δέ, Αἰγυπτίων. Μετὰ δὲ ταῦτα, ἔλεγον τὸν βασιλέα ζωὸν καταβῆναι κάτω ἐς τὰ οἱ Ἕλληνες ἀΐδεω νομίζουσι εἶναι, καὶ ἐνταῦθα συγκυβεύειν τὴν Δήμητρα· καὶ τὰ μὲν, νικᾶν αὐτόν, τὰ δὲ ἑαυτὸν ἁλῶναι ὑπὸ αὐτῆς. καὶ μιν πάλιν ἀπικέεσθαι δῶρον ἔχοντα παρ' αὐτῆς χειρομάκτρου χρύσεον. ἀπὸ δὲ τῆς Ῥαμψινίτου καταβάσιος, ὡς πάλιν ἀπίκετο, ὀρτὴν δὴ ἀνάγειν Αἰγυπτίους ἔφασαν, τὸν καὶ ἐγὼ οἶδα ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ὑπιτελέοντας αὐτούς. ὅ μὲν οἱ εἴτε δι' ἄλλο τι, εἴτε διὰ ταῦτα ὀρτάζουσι, ἔχω λέγειν· φάσγανα δὲ αὐτημερὸν ὀξυφήναντες ἱρέες, κατ' ὧν ἔδησαν ἑνὸς αὐτῶν μίτρῃ τοὺς ὀφθαλμούς. ἀγαγόντες δέ μιν ἔξω τὸ φάρος ἐς ὁδὸν φέρουσαν ἐς ἱρὸν Δήμητρος, αὖτις ἀπαλλάσσονται ὀπίσω. τὸν δὲ ἱρέα τὸν καταδεδεμένον τοὺς ὀφθαλμούς, λέγουσι ὑπὸ δύο λύκων ἀγεσθαι ἐς τὸ ἱρὸν τῆς Δήμητρος, ἀπέχον τῆς πόλεος εἴκοσι σταδίους. καὶ αὖτις ὁκόσον ἐν τῷ ἱρῷ διὰ πάσης μὲν τοὺς λύκους ἐς τοὐμπαλιν τὸ χωρίον.

Τοῖσι μὲν νυν ὑπὸ Αἰγυπτίων λεγομένοισι χρᾶσθω ὅτεῳ τὰ τοιαῦτα πιθανὰ ἔστι· ἐμοὶ δὲ

circa furem acta essent, eum comprehenderet, neq; exire permitteret. Quum itaq; filia patris imperia faceret, furem, [1]quod audisset quamobrem ista fierent, cupientem euadere versutiã regis, hoc egisse: Recentis mortui amputatam ex humero manum sub pallio ferentem isse, atq; ingressum ad filiam regis, quum interrogatus esset eadem quæ ceteri, enarrasse, hoc se sceleratissimũ perpetrasse, quod fratris in ærario regis laqueo capti caput amputasset: solertissimum autem, quod cadauer fratris suspensum resoluisset, custodibus prius ebriis factis. Illam, quum hęc audisset, manũ in hunc iniecisse: eique furem in tenebris manũ mortui porrexisse, quam mulier quum apprehendisset, manum se huius tenere rata, istum per fores se proripuisse, muliere delusa. Postquam & hæc renunciata sunt regi, stuporem incussisse tum astutiam, tum audaciam hominis. Ad extremum, dimissis per omnes vrbes nunciis, regem edixisse, non modo veniam sed etiam magna munera manere furem, si in conspectum ipsius veniret: ita furem, fide habita, ad eum venisse: eique Rhampsinitum, magna viri admiratione ductum, filiam suam collocasse, tanquam ex omnibus mortalibus plurima scienti. Nam Ægyptios quidem ceteris, hunc autẽ Ægyptiis antecellere. ¶ Post CXXII hæc aiebant regem hunc descendisse viuum sub terram, eo vbi Græci opinantur sedes infernas esse, & ibi cum Cerere alea lusisse: & aliquando victorem, aliquando victum fuisse: & sursum iterum fuisse reuersum, munus ab ea obtinentem mantile aureum. Quod tempus à Rhampsiniti descensu ad reditum, dicebant feriatum esse apud Ægyptios. Idque ego ad meam memoriam scio obseruatum. Verum [2]an ob id sic feriati sint Ægyptii, asserere non possum: sed sacerdotes pallium quoddam, quod intra vnum diem detexuerunt, vni ex suis induere, & oculos mitra obducere: quem gestantem pallium vbi in viam deduxerunt quæ fert ad Cereris templum, ipsos redire illo relicto. Hunc autem sacerdotem oculos velatos habentem aiunt à geminis lupis agi ad Cereris templum, quod ab vrbe viginti stadia abest: & rursus à templo in eundem locum à lupis reduci. [3] Quæ ab Ægy- CXXIII ptiis referuntur, cuicunque credibilia videntur, is eis vtatur. mihi autem

1 *Vel*, Qui intelligeret 2 An ob id, an ob aliud quippiam sic feriantur Ægyptii, asserere non possum. Sacerdotes autem pallium quoddam eo ipso die contextum vni ex suis induunt, & oculos mitra obducunt quem gest. pall. vbi in v. dedux. q. f. ad C. templum, ipsi redeunt illo relicto. 3 Et hæc quidem tum ab Ægyptiis relata sunt, quæ cuic. cr. vid. is eis vtatur. Mihi autem

in omni

in omni ſermone conſtitutũ eſt ea ſcribere quæ auditu cognoui. Inferorum principatum tenere Cererem & Liberum Ægyptii aiunt. Hi denique primi extiterunt qui dicerent animam hominis eſſe immortalem, quæ de mortuo corpore ſubinde in aliud atque aliud corpus, vt quodque gigneretur, immigraret. Atque vbi per omnia ſe circumtuliſſet, terreſtria, marina, volucria, rurſus in aliquod hominis corpus genitum introire. atq; hunc ab ea circuitum fieri intra annorum tria millia. Hanc rationẽ ſunt è Græcis qui vſurpauerint tanquã ſuam ipſorum, alii prius, alii poſterius. quorum ego nomina ſciens, non duco
CXXIV ſcribenda. ¶ Ad Rhampſinitum vſque regem aiebant in Ægypto viguiſſe ſane ius omne. Poſt hunc autem, qui in regno ſucceſſit CHEOPEM in omne flagitium fuiſſe prolapſum. Omnibus nanque eum templis obſeratis, ante omnia Ægyptiis ne ſacrificarent interdixiſſe. Deinde iuſſiſſe vt in ſuis ipſius operibus exercerentur: aliis, vt ex lapidicinis Arabici montis ſaxa excipierent, & illinc ad Nilum vſq; protraherent: aliis, vt tranſmiſſo flumine, illa acciperent, & ad montem qui dicitur Libycus traherent. Faciebant autem opus circiter decem hominũ myriades, *id eſt, centum millia*, ternis ſemper menſibus ſingulæ. In ea via populus dum trahendis ſaxis atteritur, decenne tempus triuit, quod non multo minoris operis mihi videtur quam pyramidẽ extruxiſſe. Cuius longitudo eſt quinque ſtadiorum, latitudo decem paſſuum: [2] altitudo (vbi maxima eſt) octo paſſuum, lapide polito & animalibus inſculpto. In hac decem annos fuiſſe conſumptos, & in ſubterraneis ædibus in tumulo, ſupra quem pyramides ſtant, quas fecit ſibi pro ſepulcro, in inſula, intromiſſo per foſſam Nilo. Verum in pyramide hac annos viginti abſumptos: cuius ſingulæ frontes (nam eſt formæ quadratæ) ſunt [3] octogenũm iugerum pari altitudine, ſaxis dolatis decentiſſimeque coagmentatis, quorum
CXXV nullum eſt minus triginta pedum. Fuit autem extructa hæc pyramis in ſpeciem graduum, quas quidam ſcalas, quidam arulas vocant. Poſteaquam eam principio talem feciſſent, attollebant reliquos lapides breuibus machinis è ligno factis, ex humo in primum ordinem graduum leuantes. [4] Vbi ſuper hunc gradum lapis erat,

87

χ. Δήμητρα

χ. πτηνά

χ. γινόμενον

χ. γινομένου

—toto hoc opere, *vel tota hac narratione*, conſtitut. 1 Omnem legum æquitatem &c. 2 Altitudo autem, qua parte eſt altior ſeipſa. *Sic ad verbum. Intelligit autem faſtigium ipſius pyramidis. Gall. La pointe, vel, l'eguille.* 3 Octogenũm pedum 4 Atque prout in eum lapis attollebatur,

Εἰς ἑτέρην μηχανὴν ἐλίσσετο, ἑστεώσαν ὀπὶ τῦ πεφύκεος τοίχου· ἀπὸ τύτου ὁ ὀπὶ ὃν δεύτερον εἵλκετο τοῖχον, ἐπὶ ἄλλης μηχανῆς. ὅσοι γὰρ δὴ τοῖχοι ἦσαν τῆς ἀναβαθμίδος, τοσαῦται καὶ αἱ μηχαναὶ ἦσαν. Εἴτε δὴ τῇ αὐτῇ μηχανῇ ἐοῦσαν μίῃ τε καὶ εὐκόλῳ ἀράσκειν μετεφόρεον ὀπὶ τοῖχον ἕκαστον, ὅκως ἐθέλοι· λελέχθω γὰρ ἡμῖν ἐπ' ἀμφότερα, καὶ ὡς λέγεται. ἐξεποιήθη δὴ ὧν τὰ ἀνώτατα αὐτῆς πρῶτα μὲν, τὰ ἐπίμηκα τούτων ἐξεποίεον· τελευταῖα δὲ, αὐτῆς τὰ ὀπίγαια καὶ τὰ κατωτάτω ἐξεποίησαν. στεσημέυται δ' ἀπὸ γραμμάτων Αἰγυπτίων ἐν τῇ πυραμίδι, ὅσα ἔς τε συρμαίην καὶ κρόμμυα καὶ σκόρδα ἀναισιμώθη τοῖσι ἐργαζομένοισι. καὶ, ὡς ἐμὲ δὴ μεμνῆσθαι τὰ ὑερμηνεύς μοι, ἐπελεγόμενος τὰ γράμματα, ἔφη, ἑξακόσια καὶ χίλια τάλαντα ἀργυρίου τετελέσθαι. Εἰ δὴ ἔστι οὕτως ἐγένετο ταῦτα, κόσα εἰκὸς ἄλλα δεδαπανῆσθαι ὅστις ἐς τε σίδηρον, τῷ ἐργάζοντο, καὶ σιτία καὶ ἐσθῆτα τοῖσι ἐργαζομένοισι; ἐκότε χρόνον μὲν οἰκοδομέον τὰ ἔργα εἰρημένον. ἄλλον δ' (ὡς ἐγὼ δοκέω) ἐν τῷ τὰς λίθους ἐπαμόν, ἐς ἄγον καὶ ὀρύγματα ἐργάζοντο οὐκ ὀλίγον χρόνον. Ἐς τόδε δὲ ἐλθεῖν Χέοπα κακότητος, ὥστε τινὰ θυγατέρα τινὰ ἑωυτῦ, χρημάτων δεομένην, καθίζαντα ἐπ' οἰκήματος, προστάξαι προπατεῦσαι ἀργύριον ὁκόσον δή. οὐ γὰρ δὴ τόδε γε ἔλεγον. τινὰ δὲ, τά τε ὑπὸ τῦ πατρὸς παραχθέντα προπατεῦσαι· ἰδίῃ δὲ καὶ αὐτὴν βουλεύσασθαι μνημόσυνόν κατα λιπέσθαι. καὶ τῦ ἐπὶ τοῖς παροῦσι ἕκαστον δεῆσαι ὅκως αὐτῇ ἕνα λίθον ἐν τοῖσι ἔργοισι δωρέοιτο. ἐκ τούτων δὲ τῶν λίθων ἔφασαν τὴν πυραμίδα οἰκοδομηθῆναι, τὴν ἐν μέσῳ τῶν τριῶν ἐστηκυῖαν, ἐμπροσθεν τῆς μεγάλης πυραμίδος· τῆς δὲ κῶλον ἕκαστον, ὅλου καὶ ἡμίσεος πλέθρου. Βασιλεῦσαι δὲ ὧν Χέοπα τόδε Αἰγύπτιοι λέγουσι πεντήκοντα ἔτεα. τελευτήσαντος δ' τόδε, ἐκδέξασθαι τὴν βασιληίην ὧν ἀδελφεόν οἱ τὸν Χεφρῆνα. καὶ τόδε μὲν τῷ αὐτῷ τρόπῳ διαχρέεσθαι τῷ καὶ τὸν ἕτερον, καὶ τὰ ἄλλα, καὶ πυραμίδα ποιήσαι, ἐς μὲν τὰ ὑπόγαια οὐκ εἰνὸν μέτρα οὐκ ἀπήκοντα· ταῦτα γὰρ ὧν ἐκ ἡμέης ἐμετρήσαμεν. ὅτε δὲ ὑπῆσαν οἰκήματα νησαῖα, ὅτε ἐκ τῦ Νείλου διώρυξ ἥκει ἐς αὐτὰ, ὥσπερ ἐς τὴν ἑτέρην, ῥέουσα. διὰ νησοδιμήτου δὲ αὐλῶνος ἔσω, νῆσον περιῤῥέειν, ἐν τῇ αὐτὸν λέγουσι κεῖσθαι Χέοπα. ὑπὸ δείματος δὲ ὅκου τῶν δόμον λίθου Αἰθιοπικοῦ ποικίλου, τεσσαρήκοντα πόδας

alteri machinæ imponebatur, quæ in ipso primo gradu stabat. Ab hoc deinde in alterum ordinem trahebatur, super alteram machinam. Nam quot ordines graduum, totidem machinæ erant, siue eandem machinam, quæ vna & facilis ad ferendum esset, transferebant ad singulos ordines, quoties saxum amoliebantur. [1] Dictum sit à nobis de vtroque, quemadmodum refertur. Effecta sunt igitur ita prima quæque ex pyramide, quæ erant altissima: deinde gradatim sequentia: nouissime vero quę solo sunt iuncta & infima. In ipsa pyramide litteræ Ægyptiacæ scriptæ, indicant quantum sit erogatum in operarios pro [2] apio, cæpis, & alliis: quod interpres earum litterarum (vt probe reminiscor) aiebat in summa mille & sexcenta talenta pecuniæ esse. Quod si ita se habet, quantum in alia credibile est fuisse consumptum, vel in ferramenta, vel in cibos, vel in [3] vestiarium operariorum? Atque per id quod dixi tempus opera extruebant. Alio item tempore (vt ego opinor) lapides exciderunt atque portarunt, & alio non exiguo subterraneam fossam effecerunt. Proprer quod eo fa- CXXVI
gitij deuenisse Cheopem, vt pecunia defectus, filiam suam in quodam ædificio prostituerit, imperans quantumcunque faceret quæstum. (non enim dicebatur quantum) eamque cum patris iussa fecisse, tum vero priuatim de relinquenda sui memoria cogitasse, itaque singulos ad se intrantes orasse vt sibi ad opera singulos lapides donarent. Ex his lapidibus aiebant extructam fuisse pyramidem quæ stat in medio trium, in conspectu pyramidis magnæ, cuius vnumquodq; latus [4] sesquiiugerũ est. ¶ Quin- CXXVII
quaginta annos regnasse hunc Cheopem Ægyptii dicebant: eoque defuncto accepisse regnum fratrem CHEPHRENEM: & hunc eodem instituto vsum cũ in aliis tum vero in facienda pyramide, non tamen quæ ad magnitudinem fraternæ accederet. eas nanq; & nos sumus dimensi. Nã subterranea non subsunt ædificia, neque per fossam deriuatus in eam Nilus (quemadmodum in alteram) influit, sed extructo aquæductu introrsum insulam circumluit, in qua situm esse ipsum Cheopem aiunt. [5] Fulsisse tum ex Æthiopico lapide versicolore primùm domum, quadraginta pedibus

88 κ. ἀπομνῆσαι

κ. ἑξήκοντα

1 Dictum enim sit à nobis quod aiunt in vtramque partem. 2 Raphano, 3 Vestem, *id est, vestitum*, operariorum, dum per id quod dixi tempus opera extruerent. 4 Sesquiplethri spatium habet. *Ad verbum, Sesquiplethrum est, id est, 150 patet pedes.* 5 Primo autem ædificio ex lapide Æthiopico versicolore ædificato, quadraginta pedibus

depres-

depressiorem altera, sed habentem idem quod grande ædificium magnitudinis. Stant autem super eundem tumulum ambæ, centum fere pedum celsitu-
CXXIIX dinis. Porro quinquaginta sex annos regnasse Chephrenē aiebant. Ita centum & sex anni supputantur quibus Ægyptii in omni calamitate versati sunt, nec templa aperta, sed semper fuerunt occlusa. Hos reges Ægyptii præ odio ne nominare quidem volunt, sed eorum pyramidas vocant pastoris Philitionis, qui ea tempestate pecudes per hæc lo-
CXXIX ca pascebat. ¶ Post hunc regnasse in Ægypto dicebant MYCERINVM Cheopis filium, eumque paterna perosum facta, & templa reseraſſe, & populo ad vltimum calamitatis afflicto fecisse potestatem res agendi & sacrificandi: quinetiā super omnes reges iustitiā exercuisse. Quo nomine ex vniuersis regibus hunc Ægyptii maxime prædicabāt, tum ob alia quæ bene iudicabat, tū vero quod cōquerenti de ipsius sententia, de suo donabat, vt indignationi hominis satisfaceret. Quum autem esset inciuesita clemens Mycerinus, atque [1] ita studiosus, principium ei malorū contigisse obitum filiæ, quæ domi vnica soboles erat. Qua clade supramodum dū doleret, velletque filiam excellentiori aliquo genere sepelire quam ceteri, fecisse ligneā bouem cauam, quam quum inauraſſet, in ea filiam sepelisse defun-
CXXX ctam. Neq; humo bos hæc condita est, sed ad meam vsque memoriam in propatulo [2] fuit in vrbe Sai apud regiam, in conclaui quodam exornato posita. Cui singulis diebus omnifarii odores [3] inferuntur: noctibus autem perpetuo incensa lucerna astat. In altero contiguo conclaui imagines stant concubinarum Mycerini, vt in vrbe Sai sacerdotes aiebant. Stant enim colossi, *id est grandia simulacra*, circiter viginti, è ligno fabricati, nudi plerique: qui quarum sint mulierum non possum dicere, præterquam quæ narrantur. Sunt qui de
CXXXI hac boue & colossis hæc referant: Mycerinum amore filiæ suæ captum, vim ei intulisse: deinde illam quum præmœrore se suspendisset, patrē in hac boue sepelisse: matrem autem manus ministrarum quæ filiam patri prodidissent, præcidisse: & nūc earū hęc esse simulacra eius mali quod viuæ pallæ fuissent. Hæc (vt ego opinor) dicūt nugatores, vt alia, ita & de manib⁹ colossorū: quippe quas

ὑποβας τῆς ἑτέρης, πρὸς τὸ μεγαθος ἐμφερέα τῆς μεγάλης οἰκοδομῆς. ἐστᾶσι δὲ ἐπὶ λόφῳ τῷ αὐτῷ ἀμφότεραι, μάλιστα ἑκατὸν ποδῶν ὑψηλοί. βασιλεῦσαι δὲ ἔλεγον Χεφρῆνα ἔτεα ἓξ καὶ πεντήκοντα ἔτεα. Ταῦτα ἓξ τε καὶ ἑκατὸν λογίζονται ἔτεα, ἐν τοῖσι, Αἰγυπτίοισι τε πᾶσιν εἰ κακότητα, & τὰ ἱρὰ κεῖνα τοσοῦτον καταλελιπέναι, ὄκν ἀνοιχθῆναι, τούτους ὑποκορίστου κάρτα θέλοντες Αἰγύπτιοι ὀνομάζειν, ἀλλὰ καλέουσι πυραμίδας καλέουσι ποιμένος Φιλιτίωνος, ὃς τοῦτον τὸν χεῶνον ἐνέμετο κτίσεα καὶ ταῦτα τὰ χωρία. Μετὰ δὲ τοῦτον, βασιλεῦσαι Αἰγύπτου Μυκερῖνον ἔλεγον, Χέοπος παῖδα. τοῦτον μὲν τοῦ πατρὸς ἔργα ἀπαδεῖν. καὶ τά τε ἱρὰ ἀνοῖξαι, & τοὺς λελωβημένον τε συμφορὴν ἐς τὸ ἔσχατον κακοῦ, ἀνῆναι πρὸς ἔργα τε καὶ θυσίας. δίκας δὲ σφι πρώτων βασιλέων δικαιοτάτας κεῖνον. καὶ τοῦτο μὲν νυν τὸ ἔργον, ἀπὸ πάντων ὅσοι ἤδη βασιλέες ἐγένοντο Αἰγυπτίων, ἐπῄνεσαν μάλιστα τοῦτον. καί τε γὰρ μιν δίκα κρίναντα οὐδὲν καὶ τοῦ ἐπιμεμφομένου ἐκ τὸ δίκης παρ' ἑωυτοῦ διδόντα δίκα, ἀποπιμπλάναι αὐτοῦ τὸν θυμόν. ἐόντι δὲ ἠπίῳ τῷ Μυκερίνῳ καὶ τὸν πολιήτας, καὶ ταῦτα ἐπιτηδεύοντι, παρῆλθεν κακῶν ἄρξαι τὸ θυγατέρα ἀποθανεῖν αὐτοῦ, τὴν μούνον εἰ ἐν τοῖσι οἰκηίοισι τέκνων. τὸν δὲ, ἀθρόαν λαβόντα τὴν συμφορὴν ταύτην, καὶ βουλόμενον περισσοτέρην τῶν ἄλλων θάπτειν τὸ θυγατέρα, ποιῆσαι βοῦν ξυλίνην κοίλην, & ἐπεὶ κατέχρυσωσάντα μιν, ἔσω ἐν αὐτῇ θάψαι τὸ ἀποθανοῦσαν θυγατέρα. Αὕτη δὲ ἡ βοῦς γῆ οὐκ ἐκρύπτετο, ἀλλ' ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦν φανερή· ἐν Σάι μὲν πόλει ἐοῦσα, κειμένη δὲ ἐν τοῖσι βασιληίοισι, ἐν οἰκήματι ἱσκημένῳ. θυμιήματα δὲ παρ' αὐτῇ πολλὰ καταγίζουσι ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην· νύκτα δὲ ἑκάστην πυρὸς λύχνος παρακαίεται. ἀγχοῦ δὲ τῆς βοὸς ταύτης ἐν ἄλλῳ οἰκήματι εἰκόνες τῶν παλλακέων τῶν Μυκερίνου ἑστᾶσι, ὡς ἔλεγον οἱ ἐν Σάι πόλει ἱρέες. ἑστᾶσι μὲν γὰρ ξύλινοι κολοσσοὶ, ἐόντες ἀριθμὸν ὡς εἴκοσι μάλιστα κῆν, γυμναὶ κείμεναι. ἄλλοι μέν τινες εἰσὶ, ὃν ἔχω εἰπεῖν, πλὴν ἢ τὰ λεγόμενα. Οἱ δὲ τινες λέγουσι περὶ τῆς βοὸς ταύτης, καὶ τῶν κολοσσῶν, τόνδε τὸν λόγον· ὡς Μυκερῖνος ἠράσθη τῆς ἑωυτοῦ θυγατρὸς, καὶ ἐπ' αὐτῇ ἐμίγη οἱ ἀεκούσῃ μιν. ἐπεὶ δὲ, λέγουσι ὡς ἡ παῖς ἀπήγξατο ὑπὸ ἄχεος· ὁ δὲ μιν ἔθαψε ἐν τῇ βοὶ ταύτῃ. ἡ δὲ μήτηρ αὐτῆς τῶν ἀμφιπόλων τῶν περὶ ἑωυτὴν τὴν θυγατέρα τῷ πατρὶ ἀπέταμε τὰς χεῖρας· καὶ νῦν τὰς εἰκόνας αὐτέων εἰ πεπονθυίας τὰ περὶ ζωὰς ἔπαθον. Ταῦτα δὴ λέγουσι φλυηρέοντες, ὡς ἐγὼ δοκέω, τά τε ἄλλα, καὶ δὴ & τὰ περὶ τὰς χεῖρας τῶν κολοσσῶν. Ταῦτα γὰρ ὦν καὶ

— infra, alteram ædificauit eadem magnitudine, magnæ contiguam. *vt legatur* οἰκοδόμησεν *pro* οἰκοδομῆς. 1 Ita se gereret. 2 Extabat in vrbe, *&c. vel, visebatur.* 3 Adolentur.

ἡμεῖς ὡρέομεν· ὀλίγῳ τεῳ πρόσθε χρόνου τὰς χεῖρας ἀπο-
89 βεβλήκασι, αἱ ἐν ποσὶ αὐτέων ἐφαίνοντο ἐοῦσαι· ἔτι
χ. ἐν τοῖς ἐμέ. ἐς ἐμέ. Ἡ δὲ βοῦς τὰ μὲν ἄλλα κατακέχρυσται
φοινικέῳ ἐσθῆτι· Ⓦ αὐχένα δὲ καὶ τὴν κεφαλὴν
φαίνει κεχρυσωμένα παχέι κάρτα χρυσῷ. μετα-
ξὺ δὲ τῶν κεράων, ὁ τοῦ ἡλίου κύκλος μεμιμημένος
ἔπεστι χρύσεος. ἔστι δὲ ἡ βοῦς οὐκ ὀρθή, ἀλλ' ἐν
γονάτοισι κειμένη· μέγαθος δὲ ὅσηπερ μεγάλη βοῦς
ζωή. ἐκφέρεται δ' ἐκ τοῦ οἰκήματος κατὰ πρόφασιν τὰ
ἔτεα ἐπεὰν τύπτωνται Ⓖ Αἰγύπτιοι τὸν οὐκ ὀνομα- 10
ζόμενον θεὸν τὸν ἐμοὶ δοκέει τοιούτῳ πρήγματι, ὅτε
ὧν καὶ τὴν βοῦν ἐκφέρουσι ἐς τὸ φῶς. φασὶ γὰρ
αὐτὸν δεηθῆναι τοῦ πατρὸς Μυκερίνου ἀποθανό-
σεσθαι, ἐπὶ τοῖσι ἐνιαυτοῖσι ἅπασι μιν Ⓦ ἥλιον κα-
θιδεῖν. Μετὰ δὲ τῆς θυγατρὸς ὁ πάθος, δεύτερα
τούτῳ τῷ βασιλέι τάδε γενέσθαι· ἐλθεῖν Ⓖ μαντη-
ΐον ἐκ Βουτοῦς πόλεος, ὡς μέλλοι ἐξέτεα μοιρίον βι-
οῖο, τῷ ἑβδόμῳ τελευτήσειν. Ⓦ ὁ, δεινὸν ποιησά-
μενον, πέμψαι ἐς τὸ μαντήιον τῷ θεῷ ὀνείδισμα, ἀν-
ὴμεμφόμενον ὅτι ὁ μὲν αὐτοῦ πατὴρ καὶ πάτρως, ἀπο- 20
κλήισαντες τὰ ἱρά, καὶ θεῶν οὐ μεμνημένοι, ἀλλὰ καὶ
τοὺς ἀνθρώπους φθείροντες, ἐβίωσαν χρόνον ὅτι
πολλόν· αὐτὸς δ' εὐσεβὴς ἐὼν, μέλλει ταχέως οὕτω
τελευτήσειν. ἐκ δὲ τοῦ χρηστηρίου αὐτῷ δεύτερα
χ. αὐτὸν ἐλθεῖν λέγοντα, τούτων εἵνεκα καὶ σωτα χυίην αὐ-
χ. ὦν τῷ Ⓦ βίον· οὐ γὰρ ποιῆσαι μιν ὃ χρεών ἐστι ποιέ-
ειν. δεῖν γὰρ Αἴγυπτον κακωθῆναι ἔτεα τεσ-
χ. ὡς τεσ- σεράκοντά τε καὶ ἑκατόν. καὶ τοῦτ' μὲν δύο τοῦτο τοὺς
σαράκοντα πρὸ ἐκείνου γενομένους βασιλέας, μαθεῖν τοῦτο, κεῖνον δ'
δύο οὔ. Ταῦτα δὲ ἀκούσαντα Ⓦ Μυκερῖνον, ὡς κατα- 30
κεχριμένον ἤδη Ⓖ τούτων, λύχνα ποιησάμενον πολ-
λά, ὅκως γίνοιτο νύξ, ἀνάπτοντα αὐτά, πίνειν τε καὶ
ὑπαθύειν, οὔτε ἡμέρης, οὔτε νυκτὸς ἀπιέντα, ἐς τε τὰ
ἕλεα καὶ τὰ δρύσεα πλανώμενον, καὶ ἵνα πιωθησόμενος
τὴν εὐπορίην ἐπιβουλεύσῃ. ταῦτα δ' ἐμηχα-
νᾶτο, θέλων τὸ μαντήιον ψεῦδόμενον ἀποδέξαι, ἵνα οἱ
δυώδεκα ἔτεα αὐτὶ ἐξ ἐτέων γένηται, αἱ νύκτες ἡμέ-
ρας ποιεύμεναι. Πυραμίδα δὲ καὶ ταύτ' ἀπολεί-
πετο πολλὸν ἐλάσσω τοῦ πατρός, εἰσιχνέουσι ποδῶν κα- 40
τὰ δεύοσθεν, κῶλον ἕκαστον τεσσάρων πλέθρων, ἐούσης τε-
τραγώνου· λίθου δὲ ἐς τὸ ἥμισυ Αἰθιοπικοῦ. τὴν
δὴ μετεξέτεροι φασὶ Ἑλλήνων Ῥοδώπιος ἑταίρης
γυναικὸς εἶναι, οὐκ ὀρθῶς λέγοντες. τόδε γὰρ τόδε εἰ-
δότες μοι φαίνονται λέγειν ὅτοι ἥτις ἦν ἡ Ῥοδῶπις. οὐ γὰρ
ἂν Ⓖ τυραμίδα ἀνέθεσε ποιησαμένη τοιαύτην, ἐς τὴν
παλαιτῶν χιλιάδες ἀναιθμητοι, ὡς λόγῳ εἰπεῖν,

ipsi vidimus temporis diuturnitate de-
lapsas, quæ ad meam vsque ætatem ad
pedes eorum stratæ visebantur. Bos CXXXii
quoque cum ceterum corpus operta est
Phœniceo pallio, tum vero ceruicem &
caput crasso admodum auro: cuius in-
ter media cornua[1] circulus annexus in-
est, soli assimilatus. Neque stans est bos,
sed ingenua cubans, magnitudine quan-
ta est grandis vaoca viua. Effertur autem
è conclaui quotannis. & postquam Æ-
gyptii verberarunt deum quendam, 10
quem in tali negocio nõ puto mihi no-
minandum, tunc & bouem in lucem
proferunt. Aiunt enim eam orasse pa-
trem Mycerinum, vt defuncta quotan-
nis semel solem intueretur. Huic regi, CXXXiij
post calamitatem filiæ, secundo loco
hæc accidisse: Ex vrbe Buti venisse ora-
culum, fore vt sex omnino annos viue-
ret, septimo defuncturus. Id hunc ægre
ferentem, vicissim misisse ad oraculum
contumeliosas querimonias: quod, 20
quum pater suus & patruus qui deorum
immemores templa clausserant, homi-
nesque perdiderant, tamdiu vixissent, ip-
se pie faciẽs tam cito foret vita defun-
cturus. Rursus ei venisse dicuntur ex o-
raculo responsa, eapropter ipsum pro-
pere vitam finiturum quod non id face-
ret[2] quod deberet. Oportuisse enim Æ-
gyptum centum quinquaginta annis af-
fligi: idque duos qui ante eum fuissent
reges didicisse, ipsum vero, nequaquam. 30
Hæc vbi accepit Mycerinus, se iam à
numinibus damnatum, lucernas fecisse
permultas, quibus quum nocteseceret
accensis, potaret ac se oblectaret: neque
diu neque noctu intermittentem quin
per paludes perque nemora vagaretur,
[3] vtque audiretur iuuenilibus in rebus
studiosissime versari. Hæc autem idcir-
co excogitarat, quod vellet oraculum
conuincere mendacii, vt duodecim pro
sex fierent anni, diebus factis ex nocti- 40
bus. Pyramidem & hic reliquit longe CXXXiiij
minorem paterna, vicenis pedibus ex
omni parte (nam est quadrangularis)
breuiorem,[4] quæ est trium iugerũ, Æ-
thiopico ex lapide ad medium vsque.
Hanc quidam Græcorum volunt esse
Rhodopis mulieris prostantis, non recte
sentientes: qui ne nosse quidem viden-
tur quænam fuerit Rhodopis de qua lo-
quuntur. Neque enim talem pyrami-
dem illa sibi facere destinasset, in qua
talentorum infinita (vt sic dicam) millia

1 Orbis est solis aureus assimilatus. 2 Quod in fatis esset vt faceret. 3 Et vbi intelligeret cœnacula esse commodissima.
4 Trium plethrorum, *id est pedum* 300.

consum-

consumpta sunt. Ad hæc, non istius sed Amasis regis temporibus Rhodopis floruit. Multis enim post hos reges annis qui istas pyramides reliquerunt, Rhodopis extitit, genere Thracia, ancilla Iadmonis Samii, ex vrbe Vulcani, conserua Æsopi fabularum scriptoris (1 nam & hic Iadmonis fuit) postquam is huic mulieri non minimum cordi fuit. Siquidem quum sæpenumero Delphi ex oraculo pronunciarent, siquis sumere pœnas vellet 2 animæ Æsopi, alius nullus extitit qui sumere vellet nisi Iadmonis ex filio nepos, alius Iadmon. ita &
CXXXV Æsopus Iadmonis fuit. Rhodopis autem in Ægyptum abiit, à Xantho Samio transportata. Et quum eo ad quæstum faciendum venisset, magna pecunia fuit redempta à Charaxo, viro Mitylenæo, Scamandronymi filio, Sapphûs poematum conditricis fratre. Hûc in modum Rhodopis libertatem nacta est, & in Ægypto remansit: gratiosaque vehementer effecta ingentes opes 3 comparauit, quæ Rhodopin transcenderent, non quæ ad talem pyramidem faciendam ascenderent. 4 Ex quarum opum decima parte cuicunque etiam hoc volenti cognoscere licet, non magnam ab illa pecuniam fuisse repositam. Quum enim optaret memoriam sui in Græcia relinquere, fecit opus quod ab alio excogitatum non est neque donatum, idque donauit in templo Delphico monumentum sui. E decima enim suarum opum tot è ferro verua ad boues torrendos fecit, ad quot faciendas sufficeret decima ipsa: quæ Delphos misit: quæ nunc quoque posita sunt e regione templi, post aram quam Chii donauerunt. Gaudent autem quodammodo in Naucrate prostibula fieri gratiosa. nam hæc de qua mentio habetur, adeo nobilitata est fama, vt nemo Græcorum non edidicerit, Rhodopis nomen. Alterius quoque quæ posterior fuit nomine Archidice, fama per Græciam celebris extitit, sed minus quam prioris: 5 cuius amore Charaxus insaniens, Mitylenen rediit, vt meminit Sappho, conuiciis eum insectata. & de
CXXXVI Rhodope quidem hactenus. ¶ Post Mycerinum autem Ægypti regem fuisse dicebant sacerdotes ASYCHIN, eumque fecisse Vulcano porticum ad solem orientem, longe pulcherrimam

ἀναισίμωνται. ὡς δὲ, ὅτι κατὰ Ἄμασιν βασιλεύοντα ἐὼν ἀκμάζουσα Ῥοδῶπις, ἀλλ' οὐ κατ' ὀλίγον. ἔτεσι γὰρ καρτὰ πολλοῖσι ὕστερον τούτεων τῶν βασιλέων τῶν τὰς πυραμίδας ταύτας λιπόντων, ἐὼν Ῥοδῶπις ἠμείνω μὲν, ἀπὸ Θρηίκης δούλη ἐὼν Ἰάδμονος τοῦ Ἡφαιστοπολίου, ἀνδρὸς Σαμίου, συνδοῦλος δὲ Αἰσώπου τοῦ λογοποιοῦ. καὶ γὰρ οὗτος Ἰάδμονος ἐγένετο, ὡς διέδεξε τῇδε ὀκνήσασα. ἐπεί τε γὰρ πολλάκις κηρυσσόντων Δελφῶν ὅκου τεισαμένῳ τὸν βούλοιτο ποινὴν τῆς Αἰσώπου ψυχῆς ἀνελέσθαι, ἄλλος μὲν οὐδεὶς ἐφάνη, Ἰάδμονος δὲ παιδὸς παῖς ἄλλος Ἰάδμονα ἀνείλετο, οὕτω καὶ Αἴσωπος Ἰάδμονος ἐγένετο. Ῥοδῶπις δὲ ἐς Αἴγυπτον ἀπῳκίσθη, Ξάνθεω τοῦ Σαμίου κομίσαντος μιν. ἀπικομένη δὲ κατ' ἐργασίην, ἐλύθη χρημάτων μεγάλων ὑπ' ἀνδρὸς Μιτυληναίου Χαράξου, τοῦ Σκαμανδρωνύμου παιδὸς, ἀδελφεοῦ δὲ Σαπφοῦς τῆς μουσοποιοῦ. οὕτω δὴ ἡ Ῥοδῶπις ἐλευθερώθη, καὶ κατέμεινέ τε ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ κάρτα ἐπαφροδίτος γενομένη, μεγάλα ἐκτήσατο χρήματα, ὡς ἂν εἰ Ῥοδῶπιν, ἀτὰρ οὐκως γε ἐς τοσαύτην πυραμίδα τοιαύτην τὴν ὀξικεφάλ. τῆς γὰρ τὴν δεκάτην τῶν χρημάτων ἰδέσθαι ὅστις ἔτι καὶ ἐς τόδε πρόθυμος τῶν βουλομένων, τοσαῦτ' ἄν δεῖ μεγάλα Ⓓ χρήματα ἀναθεῖναι. ἐπεθύμησε γὰρ Ῥοδῶπις μνημήιον αὐτῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι καταλιπέσθαι, ποίημα ποιησαμένη τοῦτο, ὃ μὴ τυγχάνει δηπουθενὸν ἐξευρημένον, καὶ ἀνακείμενον ἐν ἱερῷ, τοῦτο ἀναθεῖναι ἐς Δελφοὺς μνημόσυνον ἑωυτῆς. τῆς ὦν δεκάτης τῶν χρημάτων ποιησαμένη ὀβελοὺς βουπόρους πολλοὺς σιδηρέους, ὅσον ἐπιχώρεε ἡ δεκάτη Ⓓ, ἀπέπεμπε ἐς Δελφούς. οἱ καὶ νῦν ἔτι κατημένοι τυγχάνουσι ὀπίσθε μάλα τοῦ βωμοῦ Ⓦ Χίοι ἀνέθεσαν, ἀλλίην δὲ οὐδεμίην τούτου τοῦ νηοῦ. φιλέουσι δέκως ἐν τῇ Ναυκράτι ἑταιρίδες γίνεσθαι αἱ ἑταῖραι. τοσοῦτο μὲν γὰρ, αὕτη, τῆς πέρι λέγεται ὅδε ὁ λόγος, οὕτω δὴ τι κλεινὴ ἐγένετο, ὡς καὶ πάντες Ἕλληνες Ῥοδώπιος τοὔνομα ἐξέμαθον· τόδε δὲ, ὕστερον ταύτης, τῇ οὔνομα ἦν Ἀρχιδίκη, ἀοίδιμος ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα ἐγένετο, ἧσσον δὲ τῆς ἑτέρης περιλεχὴς ἐγένετο. Χάραξος δὲ ὡς λυσιμανὴς Ῥοδῶπιν, ἀπονοστήσας ἐς Μιτυλήνην, ἐν μέλει Σαπφὼ πολλὰ κατεκερτόμησε μιν. Ῥοδώπιος μὲν νυν πέρι πέρανται μῦθος. Μετὰ δὲ Μυκερῖνον ἐγένετο Αἰγύπτου βασιλεὺς, ἔλεγον Ⓓ ἱρέες ἐγένετο Ἄσυχις, Ⓦ τὰ πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα τοιῆσαι τοῦ Ἡφαίστου προπύλαια, ἐόντα πολλῷ τε κάλλιστα

1 Nam & hic Iadmonis fuit, vt hinc maxime ostendit. Sig. 2 *Id est vita, vel pro vita.* 3 Comparauit, pro Rhodopes quidem conditione, neq; tamen ad potentiam tantam peruenit. *Vel, ad tantum regnum. At Valla pro τυραννίδα legit* πυραμίδα. *Quæ lectionem sequendo (quæ & in aliquot vet. quibusdam cod. habetur) ita verte*, Sed non quæ tantæ pyramidis sumptus ferre posset.
4 Nam quum ipsius opum decimam partem quiuis etiam nunc cernere possit, non est cur magnas ipsi opes tribuamus.
5 Charaxus autem quum liberata Rhodope Mitylenen rediisset, Sappho versibus suis illum est valde insectata.

καὶ πολλῷ μέγιστα. ἐχόμενοι γὰρ καὶ τῶν πύργων τοῦ πύλαια τύποις τε θῦ γεγλυμμένοις, καὶ ἄλλῃ ὀψιν οἰκοδομημάτων μυρίων, ἐκεῖνα δὲ καὶ μακρῷ μάλιστα. ὅτι τούτου βασιλεύοντος, ἔλεγον ἀμιξίης ἐούσης πολλῆς χρημάτων, γνῶναι νόμον Αἰγυπτίοισι, ἀποδεικνύμενα ἐνέχυρον τὸ παρεὸν ἐὼν νέκυν, οὕτω λαμβάνειν τὸ χρέος. προστετάχθαι δὲ ἐπὶ τούτῳ τῷ νόμῳ τόνδε, ἢν δίδοντα τὸ χρέος, καὶ ἀπάσης κρατέειν τῆς τοῦ λαμβάνοντος θήκης. τοῦ δ' ἀποθνήσκοντος τοῦτο τὸ ἐνέχυρον πρόδε ἐπεῖναι ζημίην, καὶ μὴ βουλομένῳ ἀποδοῦναι τὸ χρέος, μήτε αὐτὸν ἐκείνῳ τελευτήσαντι εἶναι ταφῆς κυρῆσαι μήτε ἐν ἐκείνῳ τῷ πατρῴῳ τάφῳ, μήτε ἐν ἄλλῳ μηδενί, μήτε ἄλλον μηδένα ἢν ἐωυτοῦ ἀποθνήσκοντα θάψαι. ἐπεβάλετο δὲ βουλόμενον τοῦτον ἢν βασιλέα τοῦ πρότερον ἐωυτοῦ βασιλεύσαντος μνημόσυνον περιμήκεα λιπέσθαι ἐκ πλίνθων ποιησάμενα ἐν τῇ γεφύρῃ ἐν λίθῳ ἐγκεκολαμμένα τάδε λέγοντα ὅτι. ΜΗ' ΜΕ ΚΑΤΟΝΟΘΗΣ ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΛΙΘΙΝΑΣ ΠΥΡΑΜΙΔΑΣ. ΠΡΟΕΧΩΓΑΡ ΑΥΤΕΩΝ ΤΟΣΟΥΤΟΝ, ΟΣΟΝ Ο ΖΕΥΣ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ ΘΕΩΝ. ΚΟΝΤΩ ΓΑΡ ΥΠΟΤΥΠΤΟΝΤΕΣ ΕΣ ΛΙΜΝΗΝ, Ο, ΤΙ ΠΡΟΣΧΟΙΤΟ ΤΟΥ ΠΗΛΟΥ ΤΩ ΚΟΝΤΩ, ΤΟΥΤΟ ΣΥΛΕΓΟΝΤΕΣ ΠΛΙΝΘΟΥΣΕΙΡΥΣΑΝ· ΚΑΙ ΜΕ ΤΡΟΠΩ ΤΟΙΟΥΤΩ ΕΞΕΠΟΙΗΣΑΝ. τοῦτον μὲν τοσαῦτα ἀποδέξασθαι. Μετὰ δὲ τοῦτον, βασιλεῦσαι αἴσχεα τυφλὸν ὄζ Ἀνύσιος πόλεος, τῷ οὐνόμα Ἄνυσιν εἶναι· ὅτι τούτου βασιλεύοντος, ἐλάσαι ἐς Αἴγυπτον χειρὶ πολλῇ Αἰθιοπάς τε καὶ Σαβακῶ τὸν Αἰθιόπων βασιλέα. τὸν μὲν δὴ τυφλὸν τοῦτον οἴχεσθαι φυγόντα ἐς τὰ ἕλεα· τὸν δὲ Αἰθιοπα βασιλεύειν Αἰγύπτου ἔτεα πεντήκοντα. ἐν τοῖσι οὐδὲν τάδε ἀποδέξασθαι. ὁκόσῳ τῷ ἦς Αἰγυπτίων ἀμπρόσι ἦ, κτείνειν μὲν αὐτῶν οὐδένα ἐθέλειν· τοὺς δὲ, κατὰ μέγαθος τοῦ ἀδικήματος ἑκάστῳ δικάζειν, ὑπὲρ τὰ ἀναγκαῖα χώματα φρουρὸς τῇ ἑωυτῶν πόλι, ὅθεν ἕκαστος ἦν τῶν ἀδικεόντων. καὶ οὕτω ἐπ' αἱ πόλιες ἐγένοντο ὑψηλότεραι. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον, ἐχώσθησαν ὑπὸ τῶν τὰς διώρυχας ὀρυξάντων, ὅτι Σεσώστριος βασιλέος· δεύτερα δὲ, ὅτι τοῦ Αἰθίοπος· κάρτα ὑψηλαὶ ἐγένοντο. ὑψηλέων δὲ καὶ ἑτέρων τὰ σωμῶν ἐν τῇ Αἰγύπτῳ πολλέων, ὡς ἐμοὶ δοκέει, μάλιστα ἡ ἐν Βουβάστι πόλις ἐξεχώσθη, ἐν τῇ καὶ ἱρόν ἐστι Βουβάστιος

longeque maximam. [1] Habere enim vbique cum figuras insculptas, tum aliam infinitam ædificiorũ speciem. Illud vero maximum ab hoc rege fuisse factum, vt quum vehementer laboraretur ex ære alieno, legem hanc Ægyptiis promulgauerit, ita vt demum quis pecuniam mutuo acciperet, si cadauer patris pignori traderet. Hunc autem ad hanc legem adiecisse, vt penes creditorem esset potestas omnis sepulcri debitoris, vtque hæc irrogaretur mulcta pignus deponenti: cui, si dissoluere æs alienum recusaret, fas non esset sepeliri aut in paterno aut vllo in alio sepulcro: ac ne alium quidem ex seipso progenitorum sepulturæ mandare. Hunc præterea regem superiores antecellendi cupidum, reliquisse memoriam sui pyramidem lateritiam, incisis lapidi litteris in hæc verba, NE ME LAPIDEIS PYRAMIDIBVS [2] COMPARES, QVÆ TANTVM ILLIS PRÆCELLO QVANTVM IVPITER CETERIS DIIS. NAM FVNDVM LACVS CONTO VERBERANTES, QVICQVID LVTI CONTO ADHÆRESCEBAT, ID COLLIGENTES, [3] ME COMPOSVERVNT, ET IN TALEM MENSVRAM REDEGERVNT. atque id demum operis hunc regem edidisse. ¶ Post hunc regnasse cæcum quendam CXXXVII e vrbe Anysi, nomine ANYSIS: atque eo regnante, excurrisse in Ægyptũ magna cum manu Æthiopum SABACVM regem: & quum cæcus hic fuga se in palustria proripuisset, illũ regnasse in Ægypto quinquaginta annos: idque intra tempus ista edidisse: Quoties Ægyptiorum quisquã aliquid deliquisset, neminem voluisse morte afficere: sed pro suiquenque delicti magnitudine, damnare ad aggerendã certam mensuram aggerũ intra vrbem vnde quisq; [4] incolentium erat. Atq; ita vrbes sunt etiã sublimiores effectæ. nã primũ humus aggesta fuerat ab iis qui sub rege Sesostre riuos effoderant: iterũ sub rege Æthiope valde sunt vrbes factæ excelsæ cũ ceteræ quæ in Ægypto sunt, tũ vero (vt mihi videtur) Bubastis vrbs, vbi præcipue terra exaggerata. In qua vrbe templum est Bubastis,

---

1 Habere enim cum alias porticus, figuraſque bene ſculptas, & alias infinitas ædificiorum ſpecies, tum vero iſta longe plura. Hoc regnante quum non ſine magna difficultate pecunias alii cum aliis communicarent, legem hanc Ægyptiis fuiſſe dicebant, vt ita demum, &c. *Vt diſtinguatur poſt μάλιστα, ita tamen vt hæc verba ad ſequentia referri poſſint, q.d. Iſta quæ ſequuntur. quamuis ſit ἐκεῖνα, non τάδε, aut τάδε.* 2 *Videtur aliud legiſſe quam κατονοθῆς.* 3 Lateres duxerunt, & me in talem formam redeg. 4 Nocentium

ἀξιαπηγητότατον· μέζω μὲν ἢ δὲ ἄλλα, καὶ πολυδαπανώτερα ἔστι ἰδεῖν· ἡδονὴ δὲ ἰδέσθαι οὐδὲν τούτου μᾶλλον. ἡ δὲ Βούβαστις, κατ' Ἑλλάδα γλῶσσαν ἔστι Ἄρτεμις. Τὸ δὲ ἱρὸν αὐτῆς ὧδε ἔχει. πλὴν τῆς ἐσόδου, ἔστι ἄλλο νῆσος ἔστι· ἐκ γὰρ τοῦ Νείλου διώρυχες ἐσίασι, ἐς συμμίσγουσαι ἀλλήλῃσι, ἀλλ' ἀμφὶ τὴν ἔσοδον τοῦ ἱροῦ ἑκατέρη ἐστέχει· ἡ μὲν, τῇ πορεύεται, ἡ δὲ, τῇ· εὖρος δὲ ἑκατέρη ἑκατὸν ποδῶν, δένδρεσι κατάσκιος. τὰ δὲ προπύλαια, ὕψος μὲν δέκα ὀργυιέων ἐστί, τύποισι δὲ ἐξαπήχεσι ἐσκυλάδαται ἀξίοισι λόγου. ἐὸν δὲ ἐν μέσῃ τῇ πόλι τὸ ἱρὸν, καθαρὸν πάντοθεν περιόδῳ. ἀνάγκη γὰρ τῆς πόλεως μετεωρισθείσης, τὸ ἱρὸν οὐ κεκινημένου ὡς ἀρχῆθεν ἐποιήθη, ἐὸν προορᾶν ἐστί, περιηρέες δὲ αὐτὸ αἱμασιὴ ἐγγεγλυμμένη τύποισι. ἔστι δὲ ἔσω θῶμα ὕλης δενδρέων μεγίστων πεφυτευμένων περὶ νηὸν μέγαν, ἐν τῷ δὴ τὸ ἄγαλμα ἔνι. εὖρος δὲ καὶ μῆκος τοῦ ἱροῦ, πλήθει σταδίου ἐστί· ἔστι μὲν δὴ τι καὶ ἔσοδον, ἐστρωμένη ἔστι ὁδὸς λίθου ὀπὶ σταδίους τρεῖς μάλιστά κη, ἄγουσα τῆς ἀγορῆς φέρουσα ἐς τὸ πρὸς ἠῶ· εὖρος δὲ, ὡς τεσσερῶν πλέθρων. τῇ δὲ καὶ τῇ τὴν ὁδὸν, δένδρεα ὑψηλὰ μηκέα πέφυκε· φέρει δὲ ἐς Ἑρμέω ἱρόν. Τὸ μὲν δὴ ἱρὸν τοῦτο ἔχει. Τέλος δὲ τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ Αἰθίοπος ὧδε ἔλεγον γενέσθαι. ὄψιν ἐν τῷ ὕπνῳ τοιήνδε ἰδόντα αὐτὸν, οἴεσθαι φοιτᾶν τινα. ἐδόκεέ οἱ ἀνδρα ὀπισθάγκα, συμβουλεύειν τοὺς ἱρέας τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ συλλέξαντα πάντας, μέσους διαταμεῖν. ἰδόντα δὲ τὴν ὄψιν ταύτην λέγειν αὐτὸν, ὡς φαίησαν οἱ δοκέοι τοῦτο τοὺς θεοὺς προδεικνύναι, ἵνα μὴ ἀσεβήσας περὶ τὰ ἱρὰ, κακόν τι πρὸς θεῶν ἢ πρὸς ἀνθρώπων λάβοι· ἄκων ποιήσειν ταῦτα. ἀλλὰ γὰρ οἱ ἐξελελυθέναι τὸ χρεὸν, ὀκτὼ δὲ κεκλῆσθαι ἀρξάντα Αἰγύπτου· ἐν χώρῃ ἐν τῇ Αἰθιοπίῃ ἐούσῃ ἀπὸ τὰ μάλιστα, τοῖσι χρέωνται Αἰθίοπες, ἀνεῖλε ὡς δέοι αὐτὸν Αἰγύπτου βασιλεῦσαι ἔτεα πεντήκοντα. ὡς δὲ ὁ χρόνος ἦν δεινὸς ἐξικνέεσθαι, καὶ αὐτὸν ἡ ὄψις τοῦ ἐνυπνίου ἐπεῖχε σαφέως, ἐκὼν ἀπαλλάσσεται ἐκ τῆς Αἰγύπτου ὁ Σαβακώς. Ὡς δὲ ἀπὸ Αἰθιόπα ἦλθε Αἰγύπτιος, αὐλὸς τὸν τυφλὸν ἀρχὴν ἐκ τῶν ἑλέων ἀπικόμενον. ἔνθα πεντήκοντα ἔτεα νῆσον χώσας κατοδῷ τε τὴν γῆν, οἰκέειν. ὁκόσοι γὰρ φοίλαν σῖτον ἤγοντες Αἰγυπτίων, ὡς ἑκάστοισι προστεταγμένον ἦν, ἐς Αἰθίοπος ἐς τὸ δωρεὸν κελεύθου σφέας ἐκέλευε ἐσόδον χοινίζειν. ταύτην τὴν νῆσον οὐδεὶς πρότερον ἐδωρήσατο Ἀμυρταίου ἔξω ὑρεῖν· ἀλλὰ

*quæ noſtra lingua dicitur Diana, omnium maxime memorabile. Quo etſi alia ſunt tum grandiora tum ſumptuoſiora, nullum tamen eſt aſpectu iucun-
cxxxix diuſ. Id ita ſe habet: Cetera præter acceſſum inſula eſt: cuius ad ingreſſum vſque duo è Nilo fluenta vicina currunt, nec confluunt, hinc atque illinc præterfluentia, centum vtrunque pedum latitudinis, arboribus inumbrata. Eius veſtibulum decem paſſibus ſublime eſt figuris ſenûm cubitorum adornatum. Id templum in media vrbe ſitum, vndique circumeuntium oculis ſubiicitur. nam quum vrbs ſit aggeſtu terræ ſublimis, templum quemadmodum à principio conditum, nec loco motum, pro ſpeculo eſt. illud [2] materia figuris exculpta ambit. Interius delubrum, ingenti proceriſſimarum arborum manu conſitarum luco ambiente, in quo delubro ſtatua eſt. [3] Longitudo templi quoquouerſus vnius eſt ſtadii. Ab eius ingreſſu via per forum orientem verſus, quæ fert ad Mercurii templum, tria circiter ſtadia longa, latitudinis, & [4] quatuor iugerum latitudinis, ſtrata lapide eſt, vtrinque arboribus manu conſitis in cælum euntibus. Atque hunc quidem
cxxxix in modum templum habet. Verum ſe ita ad extremum liberatos Æthiope referebant, quod ille per quietem oblata ſibi viſione, fugæ ſe mandauerit. Viſus eſt ſibi videre quendam aſtantem, qui ſuaderet ipſi vt cõgregatos cunctos Ægypti ſacerdotes incideret medios. Hac eum viſione conſpecta dixiſſe, videri ſibi deos demonſtrare hanc occaſionem, vt piaculo in ſacra cõmiſſo, aliquid cladis aut à diis aut ab hominibus acciperet: ſe vero nequaquam iſta factutum, ſed abiturum: quoniam exceſſiſſet iam tempus quod ipſi à diis vaticinatum eſſet, quouſque foret in Ægypto regnaturus. Etenim quum in Æthiopia ageret, oraculis quibus vtuntur Æthiopes, reſponderat deus, fore vt is in Ægypto quinquaginta regnaret annos. Id tempus quum exceſſiſſet, & viſo inſomnii perturbatus eſſet Sabacus, vltro ex Æ-
cxl gypto conceſſit. Eo profecto ex Ægypto, rurſus cæcum è paluſtribus egreſſum acceſſiſſe imperium: vbi quinquaginta annos habitaſſe inſulam, cinere atque humo aggeſta. Nam vt quiſque Ægyptiorum iuſſus illuc ibat portans frumentum, ei mandabat vt clam Æthiope ad ſe dono etiam cinerem ferret. Hanc inſulam nemo ante Amyrtæum inuenire potuit, ſed*

1 Eſt autem Bubaſtis, ea quæ lingua Græca Artemis dicitur. *id eſt, Diana. Sed hæc verba habentur in Cod. Gr. poſt iſta,* Nullũ tamen eſt aſpectu iucundius. 2 Septem figuris exculptum 3 Latitudo autem & longitudo t. 4 Quatuor plethrorum, *id eſt,* 400. *pedum.*

ἔτεα ὅτι πλέω ἢ ἑπτακόσια· οὐκ οἷοί τε ἦσαν αὐτῶν
ἀνδρεῖν ⓐ πρότεροι ἡγεμόνες βασιλῆες Αἰμυρ-
ταίου. οὔνομα δὲ τῇ νήσῳ Ἐλβώ. μέγαθος δέ οἱ
πρόσθεν δέκα σταδίων. Μετὰ δὲ τοῦτον, βασιλεῦσαι
ⓦ ἱρέα τοῦ Ἡφαίστου, τῷ οὔνομα ἦν Σεθών· ⓦ ὃν
ἀλογίσῃσι ἔχειν τοῦ δαχθησόμενον τῶν μαχίμων Αἰ-
γυπτίων, ὡς οὐδὲν δεησόμενον αὐτῶν. δὴ τε δὴ ἄτιμα
ποιεύμενα ἐς αὐτοὺς, καὶ στρεφὰς ἀπελέσθαι τὰς ἀρούρας
τοῖσι ὅτι τῶν προτέρων βασιλέων δεδόσθαι ἑκαστέρους
ἑκάστῳ δυώδεκα ἀρούρας. μετὰ δέ, ἐπ' Αἴγυπτον ἐ-
λαύνειν στρατὸν μέγαν Σανασχαρίβον βασιλέα Ἀρα-
βίων τε καὶ Ἀσσυρίων. ἄγων δὴ ἐπέλαβε τοὺς μαχίμους
τῶν Αἰγυπτίων βοηθέειν. ⓦ δὴ ἱρέα ἐς ἀποστέλλω ἀπει-
λημμένον, ἐσελθόντα ἐς τὸ μέγαρον, πρὸς τὸ ἄγαλμα
ἀποδύρεσθαι οἷα κινδυνεύειν παθέειν. ὀλοφυρόμενον
δὲ ἄρα μιν ἐπὶ ξύλου ὕπνον, καὶ οἱ δόξαι ἐν τῇ ὄψι ἑστάναι τὸν θεὸν θαρσύνειν ὡς οὐδὲν πείσεσθαι κακὸν, ἰέναι,
συμβάλλειν ⓦ Ἀραβίων στρατῷ· αὐτὸς γὰρ ⓐ πέμψειν
συμμάχους. τοῦτοισι μὲν δὴ πίσυνον τοῖσι ἐνυπνίοισι,
παραλαβόντα Αἰγυπτίων τοὺ βουλομένους ⓐ ἐπε-
λθεῖν, στρατοπεδεύσασθαι ἐν Πηλουσίῳ· τούτῃ γὰρ οἷοί
περ ἐσβολαί. ἐπεὶ δὲ ⓐ τῶν μαχίμων μὲν οὐδένα αὐ-
δρῶν, καπήλους δὲ καὶ χειρώνακτας, καὶ ἀγοραίους αὐ-
θρώπους, τούτοισι συναμυνέοντας, τοῖσι ἐναντίοισι αὐ-
τοῖσι ὅτι χθὲς ἐλάσας νυκτὸς μυῶν ἀγρηθέων, καὶ μὲν φα-
ρέτρας τοὺ φαρετρεώνας αὐτέων, καὶ δὲ τὰ τόξα πρὸς δὲ,
τῶν ἀσπίδων τὰ ὄχανα. ὥστε τῇ ὑστεραίῃ φυγόντων
στρατιῶν ὅπλων, πεσέειν πολλούς. καὶ νεὼν οἱ ὁ
βασιλεὺς ἕστηκε ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Ἡφαίστου λιθήνεος, ἔχων
92 ὅτι τῆς χειρὸς μυῦν· λέγων δὲ γράμματα τάδε, ΕΣ ΕΜΕ ΤΙΣ ΟΡΕΩΝ, ΕΥΣΕΒΗΣ ΕΣΤΩ. Ἐς
μὲν τοσοῦτο δὲ λόγου Αἰγύπτιοί τε καὶ οἱ ἱρέες ἔλεγον, ἀ-
πηγεόμενοι, ἀπὸ τοῦ πρώτου βασιλέος, ἐς τοῦ Ἡφαί-
στου τὸν ἱρέα τοῦτον τὸν τελευταῖον βασιλεύσαντα, μέλλω
τε καὶ τεσσεράκοντα καὶ τριηκόσια ἀνθρώπων γενεὰς
γενομένας, καὶ ἐν τούτοισι ἀρχιρέας τε βασιλέας ἑκά-
τερους τοσούτους γενομένους. καὶ τοισι τριηκόσιαι μὲν ἀνδρῶν
γενεαὶ δυώδεκα μυριάδα ἔτεα. γενεαὶ γὰρ τρεῖς ἀνδρῶν,
ἑκατὸν ἔτεα ὅτι. μιῆς δὲ καὶ τεσσεράκοντα ἐπὶ τοῖσι λοι-
πῶν γενεῶν, αἱ ἐπῆσαν τοῖσι τριηκοσίοισι, ἐστὶ τεσσερά-
κοντα καὶ τριηκόσια καὶ χίλια ἔτεα. ὥστε ἐν μυριάσι τε
ἔτεσι καὶ χιλίοισι καὶ τριηκοσίοισι τε τεσσεράκοντα
ἔλεγον θεὸν ἀνθρωποειδέα οὐδένα γενέσθαι· οὔτε μὲν τοι οὐ-
δὲ πρότερον, οὐδὲ ὕστερον ἐν τοῖσι ἐκπολοίποισι Αἰγύ-
πτου βασιλεῦσι γενομένοισι, ἔλεγον τοιοῦτον οὐδέν. ἐν
τούτῳ τούτῳ δὲ χρόνῳ τετράκις ἔλεσθαι ἐξ ἡλίου τὴν

septingentis & amplius annis superio-
res Amyrtæo reges nequierunt eam in-
uenire: cui insulæ nomen est Elbo, deceē
omnino stadiorum magnitudinis. Post CXLI
hunc regnasse sacerdotem Vulcani, no-
mine SETHON: eumque bellatoribus
Ægyptiis abusum fuisse, contemptui
habens tanquam sibi non opportunos,
& cum aliis ignominiis affecisse, tum
vero [1] agris exuisse quibus fuerant à su-
perioribus regibus singuli donati duo-
deni. Ex quo factum est, vt, quum post-
ea Sanacharibus Arabum Assyriorum-
que rex cum magnis copiis inuasisset
Ægyptum, [2] noluerint ei opitulari. Tũc
sacerdotem consilii inopem, in cœna-
culũ se contulisse: ibique apud simula-
crum comploraſſe quanta pati periclita-
retur: eique inter lamentationem ob-
repsisse somnum: & inter quietem visũ
astare deum, exhortantem nihil eum
molesti passurum, si copiis Arabum ob-
uiam iret: se enim auxiliarios ei missu-
rum. His insomniis fretum sacerdotem,
sumptis Ægyptiorũ iis qui sequi vellẽt,
castra in Pelusio posuisse. (hãc enim Æ-
gyptus inuaditur) nec enim fuisse quem
piam bellatorum sequutum, sed insti-
tores, & operarios, & forenses homines.
Eo quum peruenissent noctu, effusam
ipsis hostibus vim agrestium murium,
qui illorum tum pharetras, tum arcus,
tum scutorum habenas abederunt, ita
vt postera die hostes armis exuti fugam
fecerint, multis amissis. Eoque nunc i-
ste rex in templo Vulcani lapideus stat,
manu murem tenens, atque hæc per
litteras dicens, IN ME QVIS IN- CXLII
TVENS, PIVS ESTO. ¶ Ad hunc vs-
que narrationis locũm & Ægyptii & sa-
cerdotes referebant, demonstrantes à
primo rege ad Vulcani sacerdotẽ hunc
qui postremus regnauit, progenies ho-
minum fuisse trecentas quadraginta v-
nam, & totidem interea pontifices to-
tidemque reges. Trecentæ autem pro-
genies decem millia annorum valent.
(nam tres virorũ progenies, centũ anni
sunt.) vna & quadraginta, quæ reliquæ
sunt vltra trecentas, sunt anni mille tre-
centi quadraginta. Ita intra decem mil-
lia trecentosque & quadraginta annos,
negabant vllum deum forma humana
extitisse: ac ne in regibus quidem Æ-
gypti qui aut prius aut posterius extite-
rint, aliquid tale dicebãt fuisse: sed intra
hoc tempus quater solẽ præter consue-

1 A ruris exuisse. *Qua mensura pedes quinquaginta capit, dimidium plethri.* 2 Noluerint ei milites Ægyptii opitulari. *Vel, Bellatores Ægypti. Videtur significare eos qui rei militaris scientiam profiterentur. Ipse Valla* bellatores *paulo ante interpretatur. & alibi* pugnatores.

tudi-

tudinem fuisse ortum: bis quidem illinc exortum vbi nunc occidit: bis autem vnde nunc oritur, illic occidisse: nec tamen sub hæc aliquid in Ægypto esse immutatum, nec ea quæ ex terra, nec ea quæ è flumine ipsis proueniunt, nec quę ad morbos aut quæ ad mortes pertinent. [1] Atque ante Hecatæum sermonum scriptorem, apud Thebas originem generis sui recensentem, ac progenitores familiæ suæ repetentem ad sextumdecimum deum, sacerdotes Iouis tale quiddam fecerant: & mihi non recensenti originem familiæ meæ, introducto in quoddam grande cœnaculum, enumerando demonstrabant tot è ligno colossos quot dixi. Ibi nanque stabant pontifices sub imagine vitæ qua quisque vixerat. enumerantes itaque sacerdotes ostendebant mihi vnumquenque eorum esse filium proxime defuncti sacerdotis, imagines eorum singulas gradatim percensendo, donec omnes exposuerant. Atque Hecatæo originem suam recensenti, & ad sextumdecimum deum referenti, occurrebant è diuerso progeniem recensentes, & in enumeratione non admittentes id quod ab illo diceretur, hominem progenerari è deo. Occurrebant autem in repetenda progenie hunc in modum, quod dicerent vnicuique colossorum fuisse Piromin ex Piromi genitum, donec trecentos quadraginta quinque [2] commemorarent: Piromin assidue ex Piromi procreatum, non referentes ad deum illos aut ad heroa. Est autem Piromis Græca lingua expolitum καλὸς κἀγαθὸς, *id est, honestus & bonus.* Eos itaque quorũ imagines erant, demonstrabant tales omnes extitisse, sed multũ à diis distantes. Priores tamen his viris fuisse deos in Ægypto principes, [3] vna cum hominibus habitantes, & eorum semper vnum extitisse dominatorem: & postremum illic regnasse Orum Osiris filium, quem Græci Apollinem nominant. Hunc, postquam extinxit Typhonem, regnasse in Ægypto postremũ. Osiris autem Græca lingua est Dionysus, *id est, Liber.* Atqui apud Græcos nouissimi deorum esse censentur Hercules, Dionysus & Pan: at apud Ægyptios Pan vetustissimus est etiam ex octo diis, qui primi dicuntur: Hercules, ex iis qui secundi,

CXLII

CXLIV

CXLV

λιον ἀνατεῖλαι· ἐνθά τε νῦν καταδύεται, ἐνθεῦτεν δὶς ἐπομτεῖλαι· καὶ ἔνθεν νῦν ἀντέλλει, ἐπὶ δὲ τὰ δὶς καταβῶναι. καὶ τοῦδε τῶν κατ' Αἴγυπτον ἐόντων ταῦτα ἑτεροιωθῆναι, οὔτε τὰ ἐκ τῆς γῆς, οὔτε τὰ ἐκ τοῦ ποταμοῦ σφι γινόμενα, οὔτε τὰ ἀμφὶ νούσους, οὔτε τὰ καὶ τοὺς θανάτους. Πρότερον δὲ ἐκαταίῳ τε λογοποιῷ ἐν Θήβῃσι γενεηλογήσαντι ἑωυτὸν, καὶ ἀναδήσαντι τε τὸν πατρώιον ἐς ἑκκαιδέκατον θεὸν, ἐποίησαν ἱρέες τοῦ Διὸς, οἷον καὶ ἐμοὶ συγγενεηλογήσαντι ἐμεωυτόν. ἐσαγαγόντες γὰρ ἐς τὸ μέγαρον ἔσω ἐὸν μέγα, ἐξηρίθμεον δεικνύντες κολοσσοὺς ξυλίνους τοσούτους, ὅσους περ εἶπον. ἀρχιρεὺς γὰρ ἕκαστος ἀνίστη ἐπὶ τῇ ἑωυτοῦ τελευτῇ εἰκόνα ἑωυτοῦ. ἀριθμέοντες ὦν καὶ δεικνύοντες οἱ ἱρέες ἐμοὶ, ἀπεδείκνυσαν παῖδα παρὰ πατρὸς ἕκαστον ἑωυτῶν ἐόντα, ἐς τοῦ ἀγχίστα ἀποθανόντος τῆς εἰκόνος, διεξιόντες κατὰ πάσεων, ἕως οὗ ἀπέδεξαν ἀπάσας αὐτάς. Ἑκαταίῳ δὲ γενεηλογήσαντι ἑωυτὸν, καὶ ἀναδήσαντι ἐς ἑκκαιδέκατον θεὸν, ἀντεγενεηλόγησαν κατὰ τὴν ἀριθμησιν, οὐ δεχόμενοι παρ' αὐτοῦ, ἀπὸ θεοῦ γενέσθαι ἄνθρωπον. ἀντεγενεηλόγησαν δὲ ὧδε, φάμενοι ἕκαστον τῶν κολοσσῶν Πίρωμιν ἐκ Πιρώμιος γεγονέναι. ἐς οὓς πέντε καὶ τεσσεράκοντα καὶ τριηκοσίους ἀπέδεξαν κολοσσούς, Πίρωμιν ἐπονομαζομένων· καὶ οὔτε ἐς θεὸν, οὔτε ἐς ἥρωα ἀνέδησαν αὐτούς. Πίρωμις δὲ ἐστὶ κατ' Ἑλλάδα γλῶσσαν, καλὸς κἀγαθός. Ἤδη ὦν τῶν αἱ εἰκόνες ἦσαν, τοιούτους ἀπέδειξαν σφέας πάντας ἐόντας, θεῶν δὲ πολλὸν ἀπαλλαγμένους. Τὸ δὲ πρότερον τῶν ἀνδρῶν τούτων, θεοὺς ἔφασαν ἐν Αἰγύπτῳ ἄρξαντας, ὁκοτ' ἐόντας ἅμα τοῖσι ἀνθρώποισι· καὶ τούτων ἀεὶ ἕνα κρατέοντα εἶναι. ὑστατον δὲ αὐτῆς βασιλεῦσαι Ὧρον τὸν Ὀσίριος παῖδα, τὸν Ἕλληνες ὀνομάζουσι Ἀπόλλωνα. τοῦτον καταπαύσαντα Τυφῶνα, βασιλεῦσαι ὕστατον Αἰγύπτου. Ὄσιρις δὲ ἐστὶ Διόνυσος κατ' Ἑλλάδα γλῶσσαν. Ἐν Ἕλλησι μέντοι νεώτατοι τῶν θεῶν νομίζονται εἶναι Ἡρακλῆς καὶ Διόνυσος καὶ Πὰν παρ' Αἰγυπτίοισι δέ, Πὰν μέν, ἀρχαιότατος, καὶ τῶν ὀκτὼ τῶν πρώτων λεγομένων θεῶν ἐστί· Ἡρακλῆς δέ, τῶν δευτέρων,

1 Iam prius autem Hecatæo historiographo apud Thebas originem generis sui recensenti, ac progen. fam. suæ ad sextumdecimum vsque deum repetenti, sacerdotes Iouis tale quiddam fec. quod mihi recens. originem fam. meæ. Introducto in q. gr. cœn. en. demonstr. tot è ligno colossos quot dixi. Illic enim singuli pontifices adhuc viui imaginem suam collocant. Enumer. itaque &c. *Legitur autem & ita, ἐμοὶ συγγενεηλογήσαντι, quam lectionem hic sequitur.* 2 Commemorarent Piromidas cognominatos, neq; tamen refer. *Legendo πίρωμις ἐπονομαζομένους.* 3 Minime cum hominibus versantes,

τῶν δυώδεκα λεγομένων. Διόνυσος δὲ, τῶν τε-
τάων, οἱ ἐκ τῶν δυώδεκα θεῶν ἐγένοντο. Ἡρακλέι
μὲν δὴ ὅσα ἀπὸ Αἰγυπτίοι φασὶ εἶναι ἔτεα ἐς Ἄ-
μασιν βασιλέα, δεδήλωταί μοι πρόσθε. Πανὶ δὲ
ἐλαχίστων τούτων πλέονα λέγεται εἶναι, Διονύσου δ' ἐλάχι-
στα τούτων· καὶ τούτῳ πεντακισχίλια καὶ μύρια
λογίζονται εἶναι ἐς Ἄμασιν βασιλέα. καὶ ταῦτα Αἰ-
γυπτίοι ἀτρεκέως φασὶ βούλεσθαι, ἀεί τε λογιζό-
μενοι, καὶ ἀεὶ ἐπιγραφόμενοι τὰ ἔτεα. Διονύσῳ
μὲν νυν τῷ ἐκ Σεμέλης τῆς Κάδμου λεγομένῳ 10
γενέσθαι, καὶ τὰ ἑξακόσια ἔτεα καὶ χίλια, μάλι-
στά κῃ ἐς ἐμέ. Ἡρακλέι δὲ τῷ Ἀλκμήνης, κατὰ
ἐνακόσια. Πανὶ δὲ τῷ ἐκ Πηνελόπης (ἐκ τού-
της γὰρ καὶ Ἑρμέω λέγεται γενέσθαι) ἔτι ὀλίγῳ Ἑλλή-
νων ὁ Πὰν ἐλάσσω ἔτεά κῃ τῶν Τρωϊκῶν, καὶ τὰ ὀ-
κτακόσια μάλιστα, ἐς ἐμέ. Τούτων ὦν ἀμφοτέ-
ρων πάρεστι χρῆσθαι τοῖσι βούλεται λεγομένοισι
μᾶλλον· ἐμοὶ δ' ὦν κατὰ τὰ αὐτέων γνώμην ἀπο-
δέδεκται. Εἰ μὲν γὰρ φανερῶς ἐγένοντο, καὶ κατ-
εγηράκεσαν καὶ οὗτοι ἐν τῇ Ἑλλάδι, κατάπερ Ἡρα- 20
κλέης ὁ ἐξ Ἀμφιτρύωνος γενόμενος, καὶ δὴ καὶ Δι-
όνυσος ὁ ἐκ Σεμέλης, καὶ Πὰν ὁ ἐκ Πηνελόπης γε-
νόμενος, ἔφη ἄν τις καὶ τούτους ἄλλους γενομένους ἄν-
δρας ἔχειν τὰ ἐκείνων ὀνόματα τῶν προγεγενο-
μένων θεῶν. νῦν δὲ Διόνυσόν τε λέγεσι οἱ Ἕλληνες
ὡς αὐτίκα γενόμενον, ἐς τὸν μηρὸν ἐνερράψατο Ζεύς,
καὶ ἐποιήσατο ἐς Νύσαν τὴν ὑπὲρ Αἰγύπτου, οἰκέ-
ουσαν ἐν τῇ Αἰθιοπίῃ. καὶ Πανός γε περὶ οὐκ ἔχου-
σι εἰπεῖν ὅκως ἐτράπετο γενόμενος. δῆλά μοι ὧν 30
γέγονε ὕστερον ἐπύθοντο οἱ Ἕλληνες τούτων τὰ οὐ-
νόματα ἢ τὰ τῶν ἄλλων θεῶν. ἀτὰρ οὗ δὲ ἐπύθοντο
χρόνου, ἀπὸ τούτου γενεηλογέουσι αὐτέων τὴν γένε-
σιν. Ταῦτα μὲν νυν αὐτοὶ Αἰγύπτιοι λέγουσι. Ὅ-
σα δὲ οἵτε ἄλλοι αὐτόχθονες, οἵ τε Αἰγύπτιοι λέγου-
σι, ὁμολογέοντες τοῖσι ἄλλοισι κατὰ ταὐτὰ τὴν
χώρην γενέσθαι, ταῦτ' ἤδη φράσω· πρόσθεν δέ κῃ αὐτῶν καὶ τῆς ἐμῆς ὄψιος. Ἐλευθερωθέντες
Αἰγύπτιοι μετὰ τὸν ἱρέα τὸν Ἥφαίστου βασιλεύ-
σαντα, (οὐδένα γὰρ χρόνον οἷοί τε ἦσαν ἄνευ βα-
σιλέος διαιτᾶσθαι) ἐκράτησαν δυώδεκα βασι- 40
λέας, ἐς δυώδεκα μοίρας διασάμενοι Αἴγυπτον πᾶ-
σαν. Οὗτοι ἐπιγαμίας ποιησάμενοι, ἐβασίλευον, νό-
μοισι τοῖσδε χρεώμενοι, μήτε καταρρεῖν ἀλλήλους,
μήτε πλέον τι διζῆσθαι ἔχειν τοῦ ἑτέρου· εἶναί τε φίλους τὰ μάλιστα. τῶνδε δὲ εἵνεκα

numero duodecim: Dionyſius, ex iis qui tertii vocantur, ab illis duodecim procreati. Ab Hercule autem quantum annorum ad Amaſin regem eſſe ipſi Ægyptii aiunt, ſuperius à me patefactum eſt. A Pane vero plus annorum eſſe dicitur: minimum inter hos, à Dionyſo: quanquam ab hoc ad Amaſin regem quindecim millia annorum ſupputantur. Et hæc Ægyptii pro compertis aſſeuerant, ſeque ſcire aſſidue ſupputando, ſemperque annos deſcribendo. A Dionyſo quidem certe, qui ex Semele Cadmi genitus fertur, ad meam ætatem ſunt anni ferme mille ſexcenti: ab Hercule vero Alcmenæ filio, ferme nongenti. A Pane autem Penelopes (ex hac enim & Mercurio Pan genitus dicitur à Græcis) minus annorum eſt quam à bello Troiano, octingenti fere ad me anni. Vtrum horum probabilius CXLVI
ſibi videtur, eo quiſque vtatur licet: [1]mihi autem de his recepta opinio probatur. Nam ſi & iſti in Græcia cum celebres fuiſſent tum ſenuiſſent, quemadmodum Hercules ex Amphitryone genitus, Dionyſus ex Semele, & Pan ex Penelope natus, dixiſſet aliquis & hos alios habere illorum deorum nomina qui prius geniti fuerant: nunc Græci aiunt Dionyſum, ſtatim, editum, ab Ioue inſutum in femore, portatumq; in Nyſſam quæ eſt ſupra Ægyptum in Æthiopia. De Pane ne habent quidem quod dicant, vbinam à partu ſit educatus. ex quo fit mihi manifeſtum, Græcos audiuiſſe poſterius horum quàm aliorum deorum nomina: & ex eo tempore illorum progenies recenſuiſſe quo primum de iis audierant. atque hæc quidem Ægyptii aiunt. ¶ Qvæ vero ceteri ho- CXLVII
mines cum Ægyptiis conſentientes memorant in hac regione fuiſſe geſta, hæc iam explicabo, [2]aliquid etiam his quæ ego vidi conferentibus. Poſt Vulcani ſacerdotem regem *ſuum* Ægyptii libertatem adepti, duodecim ſibi reges (nullo enim temporis momento poterant ſine rege viuere) deligunt, in totidem partes omni Ægypto diſtincta. Iſti iũctis inter ſe affinitatibus regnabant, pactionibus initis ne mutuo auferre imperiũ conarentur, neve quis plus alio quippiam obtinere quæreret, ſed vt eſſent inter ſe quam amiciſſimi. Atque ea de cauſſa

1 A me vero quæ ſit de illis ſententia commemoratum eſt. Quod ſi & iſti, videlicet Dionyſus & Semele, & Pan ex Penelope genitus, in Græcia celebres fuiſſent ac conſenuiſſent, quemadmodum Hercules ex Amphitryone genitus, dicere etiam poſſe aliquis & hos alios &c. 2 Quibus aliquid etiam adiicietur ex iis quæ ipſe conſpexi. Poſt Vulc.

has pa-

has pactiones arctas accuratasque inierunt, quod eis inter initia, simulatque tyrannides inuaserunt, responsum fuerat, Qui in templo Vulcani ærea phiala libasset, eum totius Ægypti regno positurum. CXLIIX [1] Vbi omnia sacra exequuti sunt, placitum est eis aliquod relinquere sui commune monumentum: ex eoque placito fecerunt labyrinthum, paulo supra stagnum Mœrios, maxime vrbem versus quæ dicitur crocodilorum: quem ego aspexi fama maiorem. Si quis enim ex Græcorum narratione muros & operis speciem [2] ratiocinetur, minus concipiet quam pro labore & sumptu huius labyrinthi. Tametsi enim Ephesi templum est memoratu dignum, & in Samo, tamen pyramides erant narratione maiores, quarum singulæ multis ac magnis operibus Græcis æquiparandæ sunt. Sed eas quoque labyrinthus antecellit. Etenim duodecim eius aulæ sunt tecto opertæ, portis oppositis altrinsecus: sex ad aquilonem contiguæ, totidem ad austrum vergentes, eodem extrinsecus muro præclusæ. Bifaria in eo sunt domicilia, vna subterranea, altera superiora [3] illis imposita, vtraque numero tria millia, quingenta. Quorum ea quidem quæ superiora sunt, ipsi vidimus, & quæ aspeximus enarramus, subterranea vero auditu didicimus. [4] Nam præpositi Ægyptiorum nolebant vllo pacto illa monstrari, quod dicerent illic sepulcra esse tum eorum regum qui ædificandi labyrinthi fuere autores, tum sacrorum crocodilorum. Ita de inferioribus ædificiis fando cognita referimus. Superiora ipsi aspeximus humanis operibus maiora. nam egressus per tecta, & [5] regressus per aulas diuersissimi, infinita me admiratione afficiebant. Ex aula in conclauia transitur, ex conclauibus in cubicula, è cubiculis in solaria alia, è conclauibus in alias aulas. Horum omnium lacunar, quemadmodum parietes, lapideum est, sculptilibus passim figuris ornatum. Singulæ aulæ maxima ex parte digesto lapide albo, columnarum ambitu redimitæ. Angulo quo finitur labyrinthus, adhærebat pyramis quadraginta passuum, in qua grandia sunt insculpta animalia, ad quam iter sub terra CXLIX fit. Ex quum talis sit labyrinthus, tamen stagnum Mœrios, ad quod labyrinthus ædificatus est, plus præbet admirationis.

τοὺς νόμους τούτοις ἐποιεῦντο, ἰχνηρὰς ποιεύμενοι ἐκ τῶν ἐπιτηδευμάτων ἐκείνων σφι κατ' ἀρχὰς αὐλικὰ σύνταγμα ἐπιφαμένοισι ἐς τὰς τυραννίδας. ΡΝΒ χαλκέη φιάλη ἀπεῖσαν τὰ αὐτέων ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Ἡφαίστου, τὸν ἁπάσης βασιλεύσειν Αἰγύπτου. ἐς γὰρ δὴ τὰ πρώτα ἱερὰ συνελέγοντο. Καὶ δὴ σφι μνημόσυνα ἔδοξε λιπέσθαι κοινῇ. δόξαν δὲ σφι, ἐποίησαν τὸν λαβυρίνθεον, ὀλίγον ὑπὲρ τῆς λίμνης τῆς Μοίριος, καλεομένου πόλιος μάλιστα κατὰ κροκοδείλων καλεομένην πόλιν μάλιστα κατὰ κείμενον. ΡΝΓ ἐγὼ ἤδη εἶδον λόγου μέζω. Εἰ γάρ τις τὰ ἔξ Ἑλλήνων τείχεά τε καὶ ἔργων ἀποδέξιν συλλογίζοιτο, ἐλάσσονος πόνου τε ἂν καὶ δαπάνης φανείη ἐόντα τοῦ λαβυρίνθου τούτου· καίτοι ἀξιόλογός γε καὶ ὁ ἐν Ἐφέσῳ ὅστις νηός, καὶ ὁ ἐν Σάμῳ. πυραμίδες μὲν νυν καὶ αἱ πυραμίδες λόγου μέζονες, καὶ πολλῶν ἑκάστη αὐτέων Ἑλληνικῶν ἔργων καὶ μεγίστων ἀντέξειν. ὁ δὲ δὴ λαβυρίνθος καὶ τὰς πυραμίδας ὑπερβάλλει· τοῦ γὰρ δυώδεκα μὲν εἰσὶ αὐλαὶ κατάστεγοι, αἱ δ' αὐτοὶ ἀντίπυλοι· ἓξ μὲν πρὸς βορέω, ἓξ δὲ πρὸς νότον τεταμμέναι συνεχέες. τεῖχος δὲ ἔξωθεν ὁ αὐτὸς σφέας περιέργει. οἰκήματα δ' ἔνεστι διπλᾶ, τὰ μὲν, ὑπόγαια· τὰ δὲ μετέωρα ὑπὲρ ἐκείνων τρισχίλια, ἀριθμὸν πενταχοσίων καὶ χιλίων ἑκάτερα. τὰ μὲν νυν μετέωρα τῶν οἰκημάτων αὐτοῖσι ὡρέομεν διεξιόντες, καὶ αὐτοὶ φήσομεν λέξομεν· τὰ δὲ αὐτέων ὑπόγαια λόγοισι ἐπιστωσάμεθα. ΡΝΔ τοῖσι γὰρ ἐπιστάτησι τῶν Αἰγυπτίων δεικνύναι αὐτὰ οὐδαμῶς ἤθελον, φάμενοι σφέας αὐτοὺς καὶ τοὺς ἐπὶ τῶν τε ἀρχιμαγείρων ΡΝΕ λαβυρίνθου τοῦτον οἰκοδομησαμένων βασιλέων, καὶ τῶν ἱρῶν κροκοδείλων. οὕτω τῶν μὲν κάτω ἐπὶ οἰκημάτων ἀκοῇ προσλαβόντες λέγομεν. τὰ δ' ἄνω, μέζονα ἀνθρωπηίων ἔργων αὐτοὶ ὡρέομεν. αἵ τε γὰρ ἔξοδοι διὰ τῶν στεγέων, καὶ τὰ ἐλιγμοὶ διὰ τῶν αὐλέων ἐόντες ποικιλώτατοι, θώυμα μυρίον παρέσχοντο, ἐξ αὐλῆς τε ἐς τὰ οἰκήματα διεξιοῦσι, καὶ ἐκ τῶν οἰκημάτων ἐς περιστάδας· ἐς στέγας τε ἄλλας ἐκ τῶν περιστάδων, καὶ ἐς αὐλὰς ἄλλας ἐκ τῶν οἰκημάτων. ὀροφὴ δὲ πάντων τούτων λιθίνη, καὶ τοῖχοι. τοῖχοι δὲ, τύπτων ἐγγεγλυμμένων πλέοι· αὐλὴ δ' ἑκάστη περίστυλος, λίθου λευκοῦ ἁρμοσμένου τελεώτατα. κρηπὶς τε λιθίνη τοῦ λαβυρίνθου ἔχεται· πυραμὶς τεσσερακοντόργυιος, ἐν τῇ ζῶα μεγάλα ἐγγέγλυπται, ὁδὸς δ' ἐς αὐτὴν διὰ γῆς πεποίηται. Τοῦ δὲ λαβυρίνθου τοιοῦτου ἐόντος τοιούτου, θώυμα ἔτι μέζον παρέχεται ἡ Μοίριος καλεομένη λίμνη, παρ' ἣν ὁ λαβύρινθος ἔστι οἰκοδομημένος.

1 Nam in omnibus templis conuenire solebant. Visum autem est eis &c. 2 Æstimet. *Vel, colligat.* 3 Illis *aulis* impositæ numero tria millia, singula *videlicet* mille quingenta. 4 Nam qui ex Ægyptiis præfecti erant *labyrintho.* 5 Anfractus, *vel, anfractiua via*, per aulas diuersissimæ infinitam admirationem afferebant, ex aula in conclauia transeuntibus, ex conclauibus in cub.

τῆς δὲ περίμετρον τῆς περιόδου εἰσὶ σάδιοι ἑξακόσιοι καὶ τρισχίλιοι, ὁρίνων ἑξήκοντα ἐόντων, ἴσοι καὶ αὐτῆς Αἰγύπτου ὁ πρὸς θάλασσαν. κέεται δὲ μακρὴ ἡ λίμνη πρὸς βορέην τε καὶ νότον, ἐοῦσα βάθος, τῇ βαθυτάτη αὐτῇ ἐούσῃ, πεντήκοντα ὀργυιαί. ὅτι δὲ χειροποίητός ἐστι καὶ ὀρυκτή, αὐτὴ δηλοῖ. ἐν γὰρ μέσῃ τῇ λίμνῃ μάλιστά κη ἑκάτεροι δύο πυραμίδες, τὸ ὕδατος ὑπερέχουσαι πεντήκοντα ὀργυιὰς ἑκατέρη· καὶ τὸ κατ' ὕδατος οἰκοδόμηται ἕτερον τοσοῦτον· ἐπὶ ἑκάστῃσι δὲ ἑστεῶτες λίθινος, κατήμενος ἐν θρόνῳ. οὕτω αἱ μὲν πυραμίδες εἰσὶ ἑκατὸν ὀργυιέων, αἱ δ' ἑκατὸν ὀργυιαὶ δίκαιαι εἰσὶ σάδιον ἑξάπλεθρον. ἔξαπόδου μὲν τῆς ὀργυιῆς μετρεομένης καὶ τετραπήχεος, τῶν ποδῶν μὲν τεσσάρων παλαιστέων ἐόντων, τὸ δ' πήχεος, ἑξαπαλαίστου. τὸ δ' ὕδωρ τὸ ἐν τῇ λίμνῃ, αὐτοχυές μὲν οὐκ ἔστι (ἀνυδρος γὰρ δὴ δεινῶς ἐστὶ αὕτη) ἐκ τοῦ Νείλου δ' ἐστὶ διώρυχα ἐσπεσοῦσα. ἓξ μὲν μῆνας ἔσω ῥέει ἐς τὴν λίμνην, ἓξ δὲ μῆνας ἔξω ἐς τὸν Νεῖλον αὖτις. ἓξ ἐπεὰν μὲν ἐκρέῃ ἔξω ἥδε, τότε τοὺς ἐξ μῆνας ἐς τὸ βασιλήιον καταβάλλει ἑκάστην θάλασσαν ἀργυρίου ἐκ τῶν ἰχθύων· ἐπεὰν δ' ἐσίῃ τὸ ὕδωρ ἐς αὖτις, εἴκοσι μνέας. ἔλεγον δὲ οἱ ἐπιχώριοι καὶ ὡς ἐς τὴν Σύρτιν τὴν ἐν Λιβύῃ ἐκδιδοῖ ἡ λίμνη αὕτη κατὰ νῶτον, τετραμμένη πρὸς ἑσπέρην ἐς τὴν μεσόγαιαν πρὸς τὸ ὄρος τὸ ὑπὲρ Μέμφιος. ἐπεί τε δὲ τοῦ ὀρύγματος τούτου οὐκ ὥρεον ἐγὼ οὐδαμοῦ ἐόντα, ὅτι μέλεσι γὰρ δή μοι τούτου, πρὸς αὐτὸν ἄγχιστα οἰκέοντας τῆς λίμνης ἔχειν εἰρώτεον ὁκοῦ εἴη ὀρυχθείς· οἱ δὲ ἔφρασαν μοι ἵνα ἐξεφορήθη. καὶ θωπεύων ἔπειθον· ἤδεα γὰρ λόγῳ καὶ ἐν Νίνῳ τῇ Ἀσσυρίων πόλι γνώμενον ἕτερον τοιοῦτο. τὰ γὰρ Σαρδαναπάλου τοῦ Νίνου βασιλέος χρήματα ἐόντα μεγάλα, καὶ φυλακτήρια ἐν θησαυροῖσι κατωγαίοισι, ἐπειρῶντο κλῶπες ἐκφορῆσαι. ἐκ δὴ τῶν ὑπερτέρων οἰκιῶν ἐρύσσαντες οἱ κλῶπες, ὑπὸ γῆν καθυπερθύροι, ἐς τὰ βασιλήια οἰκία ὤρυσσον. οἱ δὲ γῆν οἱ ἐκφερόμενον ἐκ τοῦ ὀρύγματος, ὅκως γένοιτο νύξ, ἐς τὸν Τίγριν ποταμὸν παρρέοντα τὴν Νῖνον, ἐξεφόρεον· ἐς ὃ κατεργάσαντο, καὶ ἐβούλοντο. τοιοῦτον ἕτερον ἤκουσα καὶ τὸ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ λίμνης ὄρυγμα γενέσθαι· πλὴν οὐ νυκτὸς ἀλλὰ μετ' ἡμέρην ποιεύμενον. ὀρύσσοντας γὰρ τοὺς Αἰγυπτίους, ἐς τὸν Νεῖλον φορέειν· ὁ δέ, ὑπολαμβάνων, ἔμελλε δηλήσεσθαι.

Cuius in circuitu mensura trium milliũ & sexcentorum stadiorum est, schœnorum sexaginta, quanta videlicet ipsius Ægypti ad mare mensura est. Iacet autem stagnum longo situ aquilonem versus austrumque: altitudine, vbi eius profundissimum est, quinquaginta passuum. Quod autem manu facta sit ac depressa, indicat, quod in eius ferme medio stant duæ pyramides, quinquaginta passus ab aqua extantes, altero tanto ædificii aquis tecto. Super quarum vtraque lapideus est colossus in solio sedens: ita pyramides sunt centum passuum. Centum autem [1] iusti passus sunt stadium vnum [2] sex iugerum. Passus, inquam, mensuræ sex pedum, siue quatuor cubitorum: pedes autem, quatuor palmorum: cubiti vero, sex palmorum. Aqua stagni natiua non est, vtpote solo illo admodum arido, sed è Nilo deriuata, sex mensibus in stagnum fluens, totidem retro in Nilum refluens. Illisque sex mensibus quibus effluit, [3] augens regium fiscum talentis argenti singulis, in singulos dies, prouentu piscium, quum influit, viginti mnis. Hoc stagnum dicebant etiam indigenæ cuadere in Syrtin Africæ, perforato sub terram meatu in mediterranea [4] Hesperiam versus, secundum montem Memphi imminentem. Verum quum humũ è lacu egestam nusquam viderem (hoc enim mihi indagare curæ erat) percontabar proximos accolarum vbinam esset humus illinc defossa. [5] Illi dicere fuisse deportatam; facile id mihi persuadentes: quippe qui simile quiddam factum esse apud Ninum vrbem Assyriorum auditu cognoueram. Siquidem fures quidam magnam vim pecuniæ Sardanapali, qui Nini rex erat, in thesauris subterraneis abstrusam, compilare quum constituissent, à suis domibus fodere exorsi sunt, dimensiviam sub terra ad regias ædes, eamque humum è cuniculis effossam, vbi nox aderat, in flumen Tigrim (qui Ninum præterfluit) exportabant, donèc id quod optabant perfecere. Eodem modo audiui in Ægypto hanc alteram fuisse factam lacunam, præterquã quod non noctu hęc, sed interdiu est facta. Ægyptios enim humum quam effodiebant, in Nilum extulisse, quam ille acceptam dissiparet.

1 *Videtur respondere hac Græca phrasis Gallica.* 2 Sex plethrorum. *Id est, centum pedum.* 3 In regium fiscum talenta argenti singula singulis diebus ex prouentu piscium persolvit: quum influit, viginti minas. 4 Occidentem versus 5 At illi quonam effet deportata, mihi exposuerunt.

Et hic

Et hic quidem lacus ita fertur fuisse de-
CLI pressus. Duodecim autem reges
quum iuste degerent, ac stato tempore
in templo Vulcani sacrificassent, & vl-
timo die festo libaturi essent, porrexit
eis pontifex aureas phialas, quibus li-
bare consueuerant, aberrans numero,
duodecim videlicet viris vndecim phia-
las. Ibi PSAMMITICHVS, qui postre-
mus eorum stabat, quum non haberet
phialam, detractam sibi æream galeam
tenuit, libauitque. Ferebant autem & 10
ceteri omnes reges, & tunc quoque ge-
stabant galeas. Nec tum quidem dolo
malo Psammitichus galeam tenuit.[1] Ce-
teri tamen id consulto factum esse à
Psammitichō existimantes, & in me-
moriam redeuntes, oraculum ipsis esse
redditum, qui ærea in phiala libasset,
eum solum regem Ægypti futurum, nō
censuerunt quidem æquum esse Psam-
mitichum morte mulctari, postquam
[2] rimando comperierunt non id illum
fecisse industria: sed maxima potentiæ
suæ parte exutum in paluſtria relegan- 20
dum, ne illinc egressus, ceteræ Ægypto
CLII se immisceret. Hunc Psammitichum,
[3] quum Sabacum Æthiopem, qui pa-
trem eius Necon interemerat, fugisset
in Syriam, postquam Æthiops ex in-
somnii visione abiit, reduxerunt ij Æ-
gyptii qui sunt [4] è tribu Saitana. Dein-
de quum regnaret vna cum vndecim
regibus, contigit ei vt fugeret iterum
propter illam galeam in paludes. Igitur
intelligens quam ignominiosè tractatus
ab illis esset, statuit vltum ire qui ipsum 30
persequuti essent. Itaque ex oraculo La-
tonæ, quod in vrbe Buti apud Ægyptios
veracissimum est, ad quod ipse miserat,
redditum est responsum, affuturam vl-
tionem ei è mari viris æreis [5] existen-
tibus. Quod responsum ei magnam in-
credulitatem offudit, viros æreos ipsi
in auxilium venturos. Non longo tem-
pore interiecto; Ionas quosdam & Ca-
res prædandi gratia nauigantes, neces-
sitas compulit applicare ad Ægyptum. 40
Hi quum in terram exissent ære arma-
ti, Ægyptiorum quidam nuncium fert
Psammitichō ad paludes: & quia nun-
quam viderat aliquos ære armatos, ait,
egressos è mari æreos viros campestria
populari. Ille agnoscens oraculum es-
se perfectum, amicitiam cum Ionibus

ἡ μὲν νέη λίμνη αὕτη οὕτω λέγεται ὑπ' Αἰγυπτίων. Τῶν δὲ δυώδεκα βασιλέων διακρινομένων χρεωμένων, ἁτὰ χρόνον, ὡς ἔθυσαν ἐν τῷ ἱρῷ τῷ Ἡφαίστου, τῇ ὑστάτῃ τῆς ὁρτῆς μέλλοντα κατασπείσειν, ὁ ἀρχιερεὺς ἐξένεικε σφι φιάλας χρυσέας, τῇσι πρὸ ἐώθεσαν σπένδειν (ἁμαρτὼν τοῦ ἀριθμοῦ) ἐνδεκάς, δυώδεκα ἐόντων. ἐνθαῦτα ὡς οὐκ εἶχε φιάλην ὁ ἔσχατος ἐξ αὐτέων Ψαμμίτιχος, περιελόμενος τὸ κυνέην ἐοῦσαν χαλκέην, ὑπέθηκε τε καὶ ἔσπενδε. κυνέας δὲ πρὸ τοῦ ἄλλοι πάντες ἐφόρεόν τε βασιλῆες, καὶ τότε ἐτύγχανον τότε ἔχοντες. Ψαμμίτιχος δὲ νεωστὶ οὐδενὶ δολερῷ νόῳ χρεώμενος, ὑπέθηκε τὴν κυνέην. ἀναμνησθέντες δὲ ἐκεῖνοι τοῦ χρησμοῦ, κτείνειν μιν οὐκ ἐδικαίωσαν Ψαμμίτιχον, ὡς ἀνάγνωσιν βεβαιζόντων ἐξ ὀργῆς πρηνοίης αὐτὸν ποιησάντα· ἐς δὲ τὰ ἕλεα ἐδόξασε σφι διώξαι, φυλάξαντας τὰ πλείστα τῆς δυνάμιος· ἐκ δὲ τῶν ἑλέων ὁρμεώμενον μὴ ἐπιμίσγεσθαι τῇ ἄλλῃ Αἰγύπτῳ. Τὸν δὲ Ψαμμίτιχον τοῦτον πρότερον φεύγοντα τὸν Αἰθίοπα Σαβακῶν, ὃς τὸν πατέρα Νεκὼν ἀπέκτεινε, τοῦτον φεύγοντα τότε ἐς Συρίην, ὡς ἀπαλλάχθη ἐκ τῆς ὄψιος τοῦ ὀνείρου ὁ Αἰθίοψ, κατήγαγον Αἰγυπτίων οὗτοι οἱ ἐκ νομοῦ τοῦ Σαΐτεω ἐόντες, τρίτῃ δὲ, βασιλεύοντα τὸ δεύτερον πρὸς τῶν ἑνδεκα βασιλέων, καταλαμβάνει μιν περὶ τὴν κυνέην φεύγοντα ἐς τὰ ἕλεα. ὑπερημαθὼν δὲ ὡς ἐπιβουλεύοιτο εἴη πρὸς αὐτῶν, ἐπενόεε τίσασθαι τοὺς διώξαντας. πέμψαντι δὲ ἐς Βουτοῦς πόλιν ἐς τὸ χρηστήριον τῆς Λητοῦς, ἔνθα δὴ Αἰγυπτίοισι ἔστι μαντήιον ἀψευδέστατον, ἦλθε χρησμός, ὡς ἥξει ἀπὸ θαλάσσης χαλκέων ἀνδρῶν ὑπαφανέντων. καὶ τῷ μὲν δὴ ἀπίστη ἐμεγάλη ἐπεχέετο, χαλκέους δὲ ἄνδρας ἥξειν ὑπακούσεσθαι· χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διελθόντος, ἀναγκαίη κατέλαβε Ἴωνάς τε καὶ Κᾶρας ἀνδρας, τῶν λιμένων ἐκπλώσαντας, ἀπενεχθῆναι ἐς Αἴγυπτον· ἐκβάντας δὲ ἐς γῆν, ἐσόπλισθέντας χαλκῷ, ἀγγέλλεται τῶν Αἰγυπτίων ἐς τὰ ἕλεα ἀπικόμενος τῷ Ψαμμιτίχῳ, (ὡς δὲ οὐκ ἰδὼν πρότερον χαλκῷ ἄνδρας ὁπλισθέντας) ὡς χαλκέοι ἄνδρες ἀπίγμενοι ἀπὸ θαλάσσης λεηλατέουσι τὸ πεδίον. ὁ δὲ, μαθὼν τὸ χρηστήριον ὑπιτελεύμενον, φιλά τε ἐοῖσι Ἴωσι

---

1 At illi mente comprehenso facto Psammitichi, atque oraculo ipsis reddito. *Vel, Quum Psammitichi factum & sibi redditum oraculum apud se considerassent.* 2 Quæstione habita comper. 3 Quum Sab. Æth. antea fugiens, qui patr. eius N. interemerat, in Syriam venisset, postq. *Sed vulgatam lect. ἐκὼν sequendo, interpretandum esset,* qui patrem eius volens interemerat. *id est,* non per imprudentiam. 4 E præfectura 5 Repente apparentibus. *Vel, In conspectum venientibus,*

καὶ Καρσὶ ποιέεται· καὶ σφέας μεγάλα ὠφελήσας, πείθει μετ' ἑωυτοῦ γνώμας, πειθόμενος μετ' ἑωυτοῦ βουλομένοισι Αἰγυπτίοισι, καὶ τοῖσι ἐπικούροισι, κατυπερθε τοῦ βασιλέος.

Κρατήσας δὲ Αἰγύπτου πάσης ὁ Ψαμμίτιχος, ἐποίησε τῷ Ἡφαίστῳ τὰ πρόπυλαια ἐν Μέμφι, τὰ πρὸς νότον ἄνεμον τετραμμένα· αὐλήν τε τῷ Ἄπι, ἐν τῇ τρέφεται ἐπεὰν φανῇ ὁ Ἄπις, οἰκοδόμησε, ἐνδωτέρω τῶν προπυλαίων, πᾶσαν τε περίστυλον ἐοῦσαν, καὶ τύπων πλέων. ἀντὶ δὲ κιόνων, ἕστασι κολοσσοὶ δυώδεκα πήχεες τὴν αὐλήν. ὁ δὲ Ἄπις κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν ἐστὶ Ἔπαφος. Τοῖσι δὲ Ἴωσι καὶ τοῖσι Καρσὶ τοῖσι συγκατεργασαμένοισι αὐτῷ, ὁ Ψαμμίτιχος δίδωσι χώρους οἰκῆσαι αὐτίους ἀλλήλων, τὸν Νείλου δὲ μέσον ἑκατέρους· τοῖσι οὐνόματα ἐτέθη Στρατόπεδα. τούτους τε δὴ σφι τοὺς χώρους δίδωσι, καὶ πάλλα τὰ ὑπῆρχετο πρήγματα ἀπέδωκε. καὶ δὴ καὶ παῖδας παρέβαλε αὐτοῖσι Αἰγυπτίους, τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν διδασκέοντας. ἀπὸ τούτων τῶν διδασκάλων τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν, οἱ νῦν ἑρμηνέες ἐν Αἰγύπτῳ γεγένηνται· οἱ δὲ Ἴωνές τε καὶ οἱ Κᾶρες τοῦτον τὸν χρόνον τοὺς χώρους οἴκησαν χρόνον δὴ πολλόν. εἰσὶ δὲ ὅτοι οἱ χῶροι πρὸς ὀλίγον θαλάσσης ἔνερθε Βουβάστιος πόλεος, ἐπὶ τοῦ Πηλουσιακοῦ καλεομένου στόματι τοῦ Νείλου· τούτους μὲν δὴ χρόνῳ ὕστερον βασιλεὺς Ἄμασις ἐξανάστατους ἐποίησε, ἐνδυτὸν καρίσας ἐς Μέμφιν, φυλακὴν ἑωυτοῦ ποιεύμενος πρὸς Αἰγυπτίων. τούτων δὲ οἰκισθέντων ἐν Αἰγύπτῳ, οἱ Ἕλληνες ὕστερον ἐπιμισγόμενοι τούτοισι, τὰ περὶ Αἴγυπτον γινόμενα, ἀπὸ Ψαμμιτίχου βασιλέος ἐξαρξάμενοι, πάντα δὴ τὰ ὕστερον ἐπιστάμεθα ἀτρεκέως. πρόσθε γὰρ ἢ τοῦτο ἐν Αἰγύπτῳ ἀλλόγλωσσοι κατοικίσθησαν. ἐξ ὧν δὲ ἄνεστι χώρων, ἐν τούτοισι δὴ οἵ τε ὁλκοὶ τῶν νεῶν καὶ τὰ ἐρείπια τῶν οἰκημάτων ὃ μέχρι ἐμοῦ ἦσαν. Ψαμμίτιχος μὲν νυν ὕτω ἔσχε Αἴγυπτον. Τὸ δὲ χρηστήριον τὸ ἐν Αἰγύπτῳ πολλὰ ἐπεμνήσθην ἤδη· καὶ δὴ λόγον περὶ αὐτοῦ ὡς ἀξίου ἐόντος ποιήσομαι. Ὃ γὰρ χρηστήριον τοῦτο ὃ ἐν Αἰγύπτῳ, ἔστι μὲν Λητοῦς ἱρόν, ἐν πόλι δὲ μεγάλῃ ἱδρυμένον, κατὰ τὸ Σεβεννυτικὸν καλεόμενον στόμα τοῦ Νείλου, ἄνω πλέοντι ἀπὸ θαλάσσης κάτω. οὔνομα δὲ τῇ πόλι ταύτῃ, ὅκου τὸ χρηστήριόν ἐστι, Βουτώ, ὡς καὶ πρότερον οὐνόμασαι μοι. ἔστι δὲ ἔστι καὶ τῇ Βουτοῖ ταύτῃ Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος. καὶ ὁ γενόμενος τῆς Λητοῦς, ἐν τῷ δὴ τὸ χρηστήριον ἐνί, αὐτός τε τυγχάνει ἐὼν μέγας, καὶ τὰ πρόπυλαια ἔχει ἐξυψηλὰ δέκα ὀργυιέων. τὸ δὲ μοι τῶν φανερῶν ἐὼν θῶυμα μέγιστον παρεχόμενον,

& Caribus facit: eosque magnis pollicitationibus hortatur ad secum manendum. Vbi persuasit, ita demum vna cum iis Ægyptiis qui secum sentiebant, cumque auxiliariis, reges sustulit. O- CLIII
mni potitus Ægypto, fecit in Memphi tum Vulcano vestibula ad ventum austrum vergentia, tum eregione vestibulorum aulam Api, (in qua Apis educatur, quum apparuerit) vndique columnis cinctam, ac figuris refertam: in qua aula stant loco columnarum colossi duodenûm cubitorum: Apis autem Græca lingua Epaphus est. His Ionibus CLIV
Caribusque, quibus fuerat vsus adiutoribus, Psammitichus dedit ad habitandum posita altrinsecus prædia, Nilo medio dirempta, quibus nomen impositum est Castra. Et cum hæc eis loca dedit, tum vero cetera quæ fuerat pollicitus repræsentauit. Pueros quinetiam Ægyptios commisit lingua Græca imbuendos, à quibus linguam Græcam edoctis oriundi qui nunc in Ægypto interpretes sunt. Incoluerunt autem Iones & Cares diu hæc loca [1] contra mare, aliquantulum supra vrbem Bubastin, ad ostium Nili quod dicitur Pelusiacum sita. Vnde postea Amasis rex Memphin eos transtulit, in sui tutelam aduersus Ægyptios. Post sedes ab istis in Ægypto collocatas, Græci cum illis ita commercium habuerunt, & nos res in Ægypto gestas, à Psammitichi rege exorsi, & quæ deinceps extiterunt, omnia sine ambiguitate nota habemus. Hi enim primi Ægyptum, qui diuersæ linguæ essent, incoluerunt. Atque vnde demigrarunt illuc, [2] & vestigia naualium, & domorum rudera, ad meam vsque ætatem ostendebantur. Atque hunc quidem in modum Psammitichus Ægypto potitus est. ¶ De oraculo autem CLV
quod est in Ægypto, cum feci multa verba, tum faciam, vtpote de re memoratu digna. Est enim oraculum hoc in Ægypto, factum Latonæ, positum in magna vrbe cui nomen est (vt superius à me dictum est) Buto, contra ostium Nili quod Sebennyticum appellatur, à superiori parte maris flumen subeuntibus. In hac vrbe templa sunt Apollinis Dianæque. Et illud Latonæ in quo redduntur oracula, grande est, & porticum habens decem passibus sublimem. Vbi quid mihi ex iis quæ in aperto erant, maximo miraculo fuerit,

1 Propemodum ad mare, infra vrbem Bub. 2 Et canales quibus deducebantur naues,

referam:

referam: Est in hoc fano Latonæ, delubrum ex vno factum lapide, cuius parietes æquali celsitudine ad longitudinem quadragenûm cubitorum: cuius lacunari pro tecto impositus est alius lapis quatuor cubitorum per oras crassitudinis. CLVI Itaque eorum quæ circa templum hoc sunt in propatulo positorum, admirabilissimum apud me fuit id delubrum. Secundo loco insula quæ vocatur Chemmis, in lacu profundo ac spatioso sita propter templum quod Buti est: quæ insula ab Ægyptiis fertur innare. Ego tamen eam neque innantem vidi, neque se mouentem: & hoc audite admiratus sum, si verum est insulam natare posse. In hac igitur templum Apollinis magnum est, & aræ trifariæ extructæ, & palmæ frequentes enatæ: aliæque partim fructiferæ: partim steriles arbores. Cur autem ea innatans sit, hanc Ægyptii rationem reddunt: quod Latona (quæ ex octo numinibus quæ prima extiterunt, vnum est) quum in vrbe Buti, vbi hoc eius oraculum est, habitaret, Apollinem ab Iside sibi commendatum, occultauit in hac insula nondum innatante, ac sospitem reddidit: quo tempore Typhon omnia indagans vt Osiris filium inueniret, aduenisset. Nam Apollinem & Dianam aiunt Dionysi & Isidis filios esse: Latonam vero, nutricem horum ac liberatricem. Et Apollo quidem Ægyptiace Orus dicitur: Ceres autem Isis, Diana vero Bubastis. Atque hinc solum non aliunde Æschylus Euphorionis filius, rapuit quod dicam: vt solus[1] omnium qui poetæ dicuntur, fecerit Dianam Cereris filiam, ideoque insulam redditam esse natantem. Hæc illi CLVII sic aiunt. Psammitichus vero in Ægypto quatuor & quinquaginta regnauit annos: per quorum vndetriginta magnam Syriæ vrbem obsidens oppugnauit, donec expugnauit. Hæc est Azotos, quæ diutissimam inter omnes vrbes (*duntaxat* quas nouimus) sustiCLVIII nuit obsidionem. ¶ Psammitichi filius qui regnum Ægypti suscepit, extitit NECVS, qui fossam ad rubrum mare ferentem primus aggressus est, quam Darius Persæs secundo loco depressit, longitudinis quidem quatuor dierum nauigationis, latitudinis, vt per eam duæ possent simul agi triremes. Aqua quæ in hanc è Nilo deducitur, paulo supra Bubastin vrbem,

φεράσω. ἔστι ἐν τῷ τεμένεϊ τούτῳ Λητοῦς νηός, ἐξ ἑνὸς λίθου πεποιημένος, ἔς τε ὕψος, καὶ ἐς μῆκος καὶ εὖρος ἕκαστος τούτοισι ἴσος. τεσσερακοντα πή- 98
χεων τουτέων ἕκαστον ἐστί. ὃ δὲ καταστέγασμα τῆς ὀροφῆς, ἄλλος λίθος, ἔχων τὴν παρωροφίδα τετράπηχυ. Οὕτω μὲν νεὼ ὁ νηὸς τῷ φανερῷ μοι τῷ περὶ τοῦτο ὃ ἱρὸν ἐστὶ θωυμαστότατον· τῷ δὲ δευτέρῳ, νῆσος ἡ Χέμμις καλεομένη· ἔστι μὲν ἐν λίμνῃ βαθέῃ καὶ πλατείῃ, κειμένη παρὰ τὸ ἐν Βουτοῖ ἱρόν, λέγεται δὲ ὑπ' Αἰγυπτίων αὐτὴ ἡ νῆσος εἶναι πλωτή. αὐτὸς μὲν ἔγωγε οὔτε πλέουσαν, οὔτε κινηθεῖσαν εἶδον· τέθηπα δὲ ἀκούων εἰ νῆσος ἀληθέως ἐστὶ πλωτή. ἐν δὴ ὧν ταύτῃ νηός τε Ἀπόλλωνος μέγας ἔνι, καὶ βωμοὶ τρισσοὶ ἵδρυνται. ἐμπεφύκασι δ' ἐν αὐτῇ φοίνικες συχνοὶ, καὶ ἄλλα δένδρεα, καὶ καρποφόρα καὶ ἄφορα πολλά. λόγον δὲ τοιόνδε ἐπιλέγοντες οἱ Αἰγύπτιοι, φασὶ εἶναι αὐτὴν πλωτήν· ὡς οὐ τῇ νήσῳ ταύτῃ ὀκτὼ 20
θεῶν τῶν πρώτων γενομένων, οἰκέουσα δὲ ἐν Βουτοῖ πόλει, ἵνα δὴ καὶ ὃ χρηστήριον τοῦτό ἐστι, Ἀπόλλωνα τοῦτον Ἴσιος τροφὸς καταθήκην δεξαμένη, διέσωσε κατακρύψασα ἐν τῇ νῦν πλωτῇ λεγομένῃ νήσῳ· ὅτε δὴ πρὸς διζήμενος ὁ Τυφὼν ἐπῆλθε, θέλων ἐξευρεῖν τοῦ Ὀσίριδος καὶ παῖδα. Ἀπόλλωνα δὲ, καὶ Ἄρτεμιν, Διονύσου καὶ Ἴσιος λέγουσι εἶναι παῖδας· Λητοῦν δὲ, τροφὸν αὐτοῖσι καὶ σώτειραν γε- 30
νέσθαι. Αἰγυπτιστὶ δὲ Ἀπόλλωνα μὲν, Ὧρος· Δημήτερα δὲ, Ἴσις. Ἄρτεμις δὲ, Βούβαστις. ἐκ τούτου δὲ τοῦ λόγου καὶ ὁδένος δηλοῦ, Αἰσχύλος ὁ Εὐφορίωνος ἥρπασε τὸ ἐγὼ φράσω, μούνος δὴ ποιητέων τῶν πρὸ ἡμέων. ἐποίησε γὰρ Ἄρτεμιν εἶναι θυγατέρα Δήμητρος, τὴν δὲ νῆσον, διὰ τοῦτο γενέσθαι πλωτήν. ταῦτα μὲν οὕτω λέγουσι. Ψαμμίτιχος δὲ ἐβασίλευσε Αἰγύπτου τεσσερακοντα καὶ ἑκατὸν ἔτεα. τῶν τὰ ἑνὸς δέοντε τεσσαράκοντα, Ἄζωτον, τῆς Συρίης μεγάλεω πόλιν, πρὸς κατήμενος ἐπολιόρκεε, ἐς ὃ ἐξεῖλε· αὕτη δὲ ἡ Ἄζωτος ἁπασέων πολίων ὀπόσας ἴδμεν πλεῖστον χρόνον πολιορκεομένη αἰτέσχε, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. Ψαμμίτιχον δὲ Νεκὼς παῖς ἐγένετο, καὶ ἐβασίλευσε Αἰγύπτου, ὃς τὴν διώρυχα ἐπεχείρησε πρῶτος τὴν ἐς τὸν Ἐρυθρὸν θάλασσαν φέρουσαν· τὴν Δαρεῖος ὁ Πέρσης δεύτερος διώρυξε· τοῦ μὲν μῆκός ἐστι πλόος ἡμέρας τέσσερες· εὖρος δὲ ὥρυκται, ὥστε τριήρεας δύο πλέειν ὁμοῦ ἐλαυνομένας. ἤκται δὲ ἀπὸ τοῦ Νείλου τὸ ὕδωρ ἐς αὐτήν. ἦκται δὲ κατύπερθε ὀλίγον Βουβάστιος πόλιος

1 Omnium superioris ætatis poetarum,

πρὸς Παπρεμὶν τὴν Ἀραβίην πόλιν. ἐσέχει δὲ ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν. ὤρυκται δὲ πρῶτον μὲν τοῦ πεδίου τοῦ Αἰγυπτίου τὰ πρὸς Ἀραβίην ἔχοντα· ἔκειται δὲ κατύπερθε τοῦ πεδίου ὄ κου Μέμφιν τεῖνον ὄρος, ἐν τῷ αἱ λιθοτομίαι ἔνεισι. τοῦ ὦν δὴ οὔρεος τούτου πρὸς τὴν ἑσπερίην ἦκται ἡ διώρυξ ἀπ' ἑσπερίης μακρὴ πρὸς τὴν νότου, καὶ ἔπειτα τείνει ἐς Ἀραβίους φερούσας ἀπὸ τοῦ οὔρεος πρὸς μεσαμβρίην τε καὶ νότον ἄνεμον, ἐς Ⓝ κόλπον τὸν Ἀραβίον. τῇ δὴ ἐλαχίστου ἐστὶ καὶ στομφατώτατον ἐκ τῆς Βορηίης θαλάσσης ἐσπλώσαντι ἐς τὴν Νοτίην καὶ Ἐρυθρὴν τὴν αὐτὴν ταύτην καλεομένην, ἀπὸ Κασίου οὔρεος τοῦ οὐρίζοντος Αἴγυπτόν τε καὶ Συρίην, ἀπὸ τούτου εἰσὶ σταδίων χίλιοι ἐς τὸν Ἀραβίον κόλπον. τοῦτο μὲν ὃ στομφατώτατον· ἡ δὲ διώρυξ πολλῷ μακροτέρη, ὅσῳ σκολιωτέρη ἐστί. τὴν ἔκτεινε Νεκὼ βασιλεὺς ὀρύσσοντος, Αἰγυπτίων ἀπώλοντο δυώδεκα μυριάδες. Νεκὼς μὲν νυν μεταξὺ ὀρύσσων ἐπαύσατο, μαντηίου ἐμποδίου γενομένου τοιοῦδε, τοῦ βαρβάρῳ αὐτὸν πρησταλέεσθαι. βαρβάρους δὲ πάντας Ⓐ Αἰγύπτιοι καλέουσι τοὺς μὴ σφι ὁμογλώσσους. Παυσάμενος δὲ τῆς διώρυχος ὁ Νεκὼς, ἐτράπετο πρὸς στρατηίας· καὶ τριήρεες αἱ μὲν τῇ Βορηίῃ θαλάσσῃ ἐποιήθησαν, αἱ δὲ ἐν τῷ Ἀραβίῳ κόλπῳ, πρὸς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν· ὧν ἔτι Ⓐ ὁλκοὶ φαίνονται. καὶ τούτοισι τε ἐχρᾶτο ἐν τῷ δέοντι· καὶ Σύρῳσι πεζῇ ὁ Νεκὼς συμβαλὼν ἐν Μαγδόλῳ ἐνίκησε. μετὰ δὲ τὴν μάχην, Κάδυτιν πόλιν τῆς Συρίης ἑλὼν ἔσοσθαι μεγάλην ἔλαβε. ἐν τῇ δὲ ἐσθῆτι ἔτυχε ταῦτα κατεργασάμενος, ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλλωνι, πέμψας ἐς Βραγχίδας τὰς Μιλησίων. μετὰ δὲ, ἐκκαίδεκα ἔτεα τὰ πάντα ἄρξας, τελευτᾷ, τῷ παιδὶ Ψαμμὶ παραδοὺς τὸν ἀρχήν. Ἐπὶ τούτου δὴ Ⓝ Ψαμμὶν βασιλεύοντα Αἰγύπτου ἀπίκοντο Ἠλείων ἄνδρες ἄγγελοι, αὐχέοντες δικαιότατα καὶ κάλλιστα πάντων Ⓝ ἐν Ὀλυμπίῃ ἀγῶνα πάντων ἀνθρώπων· καὶ δοκέοντες τοῦτο οὐδὲ τοὺς σοφωτάτους ἀνθρώπων Αἰγυπτίους ὑπερβαλέσθαι. ὡς δὲ ἀπικόμενοι ἐς τὴν Αἴγυπτον Ⓐ Ἠλεῖοι ἔλεγον τοῦ ἕνεκα ἀπίκοντο, ἐνταῦτα ὁ βασιλεὺς τοὺς συγκαλέσας Αἰγυπτίων τοὺς λεγομένους εἶναι σοφωτάτους. συνελθόντες δὲ Ⓐ Αἰγύπτιοι, ἐπυνθάνοντο τοὺς Ἠλείων, λεγόντων ἁπάντων τὰ κατήκει σφέας ποιέειν τοὺς Ⓝ ἀγῶνα. ἀπιγμένοι δὲ τὰ πάντα, ἔφασαν ἥκειν βουλησόμενοι εἰ τῷ ἐόντι

iuxta oppidum Arabiæ Patumon deducitur, euadens in mare rubrum. Initium fodiendi sumptum est à planitie Ægypti, Arabiam versus. Nam quæ supra planitiem sunt [1] continens prope Memphin occupat mons, in quo lapidicinæ sunt. Inque ad huius montis ima ducta est fossa ab occidente orientem versus longo tractu: & deinde pertingit diuortio montis tenus (quod diuortium ad meridiem & ventum austrum fert) in sinum Arabicum. Quâ igitur breuissimus tractus & maxime compendiarius est à mari septentrionali ascensus ad australe, quod idem rubrum vocatur, à monte Casio, qui Ægyptum Syriamque disterminat, stadia mille sunt in Arabicum sinum. Et hoc quidem breuissimum est: verum fossa multo longior, scilicet quanto est [2] confragosior. In qua fodienda sub rege Neco centum viginti millia Ægyptiorum perierunt. Inque eius medio opere Necus destitit, hoc [3] interpellatus oracuło, eum id opus barbaro præmunire. Ægyptii autem barbaros omnes vocant qui non ipsorum lingua loquuntur. Supersedens CLIX itaque à facienda fossa Necus, [4] ad militum copias se conuertit, atque ad classes quæ partim in mari septentrionali, partim in sinu Arabico ad rubrum mare sunt ædificatæ: quarum adhuc [5] vestigia naualium ostendunt. Et classibus quidem Necus, dum opus fuit, est vsus. Terrestri autem acie congressus cum Syris in Magdolo, victoria potitus est, & post prœlium, Cadyti, magna Syriæ vrbe. [6] In vestitu autem curiosus quum fuisset, illum Apollini dicatum ad Branchidas Milesiorum misit. Hic perfectis decem & septem imperii sui annis decessit, tradito imperio PSAMMI filio suo. Eo apud Ægyptum re- CLX gnante, nuncii Eleorum aduenerunt, iactantes à se in Olympia iustissimum [7] ac maximum inter mortales propositum esse certamen, rati ne Ægyptios quidem hominum sapientissimos aliquid vltra hæc esse inuenturos. Isti vbi in Ægyptum peruenerunt, eaque exposuerunt quorum gratia venerant, rex conuocauit ex Ægyptiis eos qui sapientissimi haberentur. Qui quum conuenissent, & Eleos audissent omnia cõmemorantes quæ par erat ab eis fieri in edendo certamine, & se venisse dicentes scisciatum num quid possent

1 Contiguus. 2 Obliquior. 3 Impeditus. *Vel, Reuocatus.* 4 Ad bellicas copias & triremes partim in m. sept. 5 Canales quibus deducebantur naues, *vt paulo ante. Alij naualia interpret.* 6 Eum autem vestitum quo vsus erat quum ista conficerentur, missum ad Branchidas Milesiorum, Apollini dicauit. Postea vero decem & septem omnino annos quum imperasset, decessit, trad. 7 Ac optima ratione præter omnes mortales.

Ægyptii

Ægyptii reperire iustius, habito inter se consilio, interrogarunt Eleos nunquid apud eos certarent ciues. Et illis respondentibus, sine discrimine & suorum & ceterorum Græcorum, cuicunque volenti certare fas esse. Atqui, inquiunt, illos quum tale certamē proponerent, ab omni iure [1] excedere. Nullo etenim pacto posse fieri quin conciui pugnanti ciues fauerent, facientes iniuriam hospiti. Sed si vellent iustum proponere certamen, & si eius gratia venissent in Ægyptum, iusserunt hospitibus ponere certamen, nullo Eleorum certare permisso. Hæc Ægyptii Eleis subiecerunt.

CLXI ¶ Psammis autem, quum sex tantum regnasset annos in Ægypto, facta in Æthiopiam expeditione, mox vita defunctus est. Cuius regnum APRIES filius accepit, qui secundum Psammitichum auum suum, fortunatissimus extitit omnium ad eam ætatem regum, quinque & viginti dominatus annos. Quod intra tempus & bellum Sidoni intulit, & cum Tyro pugna nauali dimicauit. Sed quum calamitas eum maneret, contigit ea occasione quam ego pluribus, dum res Libycas exequar, exponam, paucis contentus impræsentiarum. Quum aduersus Cyrenæos Apries exercitu misso magnam cladem accepisset, id ei imputantes Ægyptii rebellauerunt, opinati se ab illo in apertam perniciem fuisse dimissos: vt his internecione deletis, ipse ceteris Ægyptiis imperitaret securius. Hæc perquam grauiter ferentes tum ii qui redierunt, tum eorum qui interierāt amici, ingenue desciuerunt. Id vbi resciuit

CLXII Apries, mittit ad eos verbis sedandos Amasin. Qui quum peruenisset, reprehēdensque dissuaderet ne talia facerent, quidam Ægyptiorum ei à tergo stans galeam circundat: eaque circundata, inquit se illam ob regnum imposuisse. Neque hoc eo inuito factum fuit, vt ostendit. nam simulatq; ab iis qui desciuerant Ægyptiis declaratus est rex, sese apparabat tanquam aduersus Aprien moturus. His cognitis Apries mittit ad Amasin ex iis qui secum erant Ægyptiis, spectatum quendam hominem nomine Patarbemin, iussum vt ad se viuum Amasin perduceret. Hiç vbi peruenit, Amasin ad se vocat. [2] Amasis (sedebat autem in equo ad suos cohortandos, insolenter) stolide iubet hūc ad se adducere Apriē,

Αἰγύπτιοι τούτων δικαιότερον ἐπιξυρεῖν. ⓐ ὁ, βουλευσάμενοι, ἐπηρώτων τοὺς Ἠλείους εἰ σφι ⓑ πολίτῃσι συναγωνίζονται. ⓒ ὁ ἔφασαν καὶ σφέων καὶ ἄλλων Ἑλλήνων ὁμοίως τῷ βουλομένῳ ἐξεῖναι ἀγωνίζεσθαι. ⓓ ὁ Αἰγύπτιοι ἔφασαν σφέας οὕτω πρήξειν, πρὸς τὸ δίκαιον ἡμαρτηκέναι. οὐδεμίῃ γὰρ ⓔ μηχανῇ ὅκως τῷ ἀστῷ ἀγωνιζομένῳ τοὺ ξείνους θήσονται, ἀδικέοντες ⓕ ξείνους. ἀλλ' εἰ δὴ βούλονται δικαίως ἀθλεύειν, καὶ τούτου εἵνεκα ἀπίκοιατο ἐς Αἴγυπτον, ξείνοισι ἀγωνίζεσθαι οὐκ ἐλθοῦσι ⓖ ἀγῶνα ἀθλεύειν, Ἠλείων ὁ μηδενὶ ἐξεῖναι ἀγωνίζεσθαι. ταῦτα μὲν Αἰγύπτιοι Ἠλείοισι ὑπεθήκαντο. Ψάμμιος ὁ ἐξ ἔτεα μούνων βασιλεύσαντος Αἰγύπτου, καὶ στρατευσαμένου ἐς Αἰθιοπίην, ⓗ μετεξέτερα καὶ τελευτήσαντος, ἔσχε τὴν βασιληίην Ἄπριες ὁ Ψάμμιος. ὃς μετὰ Ψαμμίχεον ⓘ ἐωυτοῦ πατέρα ἐγένετο ὀλβιώτατος τῶν πρότερον βασιλέων, ἐπὶ ἔτεα πέντε καὶ εἴκοσι ἄρξας. ἐν τοῖσι ἐπί τε Σιδῶνα στρατὸν ἤλασε, καὶ ναυμάχησε τῷ Τυρίῳ. ἐπεὶ δὲ ⓙ ἔδεε κακῶς ἔχεσθαι, ἐγένετο ἀπὸ προφάσιος, τὴν ἐγὼ μεζόνως μοῦ ἐν τοῖσι Λιβυκοῖσι λόγοισι ἀπηγήσομαι, μετρίως δ' ἐν τῷ παρεόντι ἀποπεμψάς γὰρ στρατιὴν ὁ Ἄπριης μεγάλην ἐπὶ Κυρηναίους, μεγάλωσι προσέπταισε. Αἰγύπτιοι δὲ ταῦτα ἐπιμεμφόμενοι, ἀπέστησαν αὐτόν, δοκέοντες ⓚ Ἄπριν σὺν προθυμίῃ αὐτοὺς ἀποπεμψαι ἐς φανερὸν κακόν, ἵνα δὴ σφεων φθορὴ γένηται, αὐτὸς δὲ τῶν λοιπῶν Αἰγυπτίων ἀσφαλέστερον ἄρχῃ. ταῦτα δὲ φρονέοντες ἐπεβούλευόν τέ ⓛ ἀπονοστήσαντες, καὶ ⓜ τῶν ἀπολομένων φίλοι, ἀπέστησαν ἐκ τῆς εἰρήνης. Πυθόμενος δὲ Ἄπριης ταῦτα, πέμπει ἐπ' αὐτοὺς Ἄμασιν καταπαύσοντα λόγοισι. ὁ δέ, ἐπεί τε ἀπικόμενος κατελάμβανε τοὺς Αἰγυπτίους, ταῦτα μὴ ποιέειν λέγοντος αὐτοῦ, τῶν τις Αἰγυπτίων ὄπισθε στὰς περιέθηκε οἰκουρέλιον· καὶ περιθεὶς, ἔφη βασιληίην περιτιθέναι. καὶ τοῦτο μὲν ὅκως ἀεκούσιον ἐγένετο τοῦ πολεμίου, ὡς διεδείκνυε. ἐπεί τε γὰρ ἐς τὸ σαφὲς ἦλθε μὲν βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων ⓝ ἀπεργεῶντες, παρεσκευάζετο ὡς ἐλῶν ἐπὶ ⓞ Ἄπριν. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ἄπριης, ἔπεμπε ἐπ' Ἄμασιν ἄνδρα δόκιμον τῶν περὶ ἑωυτὸν Αἰγυπτίων, τῷ οὔνομα ἦν Πατάρβημις· ἐντειλάμενος δέ οἱ, ζωντα Ἄμασιν ἀγαγεῖν παρ' ἑωυτόν. ὡς δὲ ἀπικόμενος ὁ Πατάρβημις, ⓟ Ἄμασιν ἐκάλεε· ὁ δὲ Ἄμασις (ἔτυχε γὰρ ἐπ' ἵππου καθήμενος) ἐπάρας ἀπεματαίσε· τὸ δὲ μὲν ἐκέλευσε Ἄπριν ἀπάγειν·

1 Aberrasse. 2 At Amasis (sedebat enim forte in equo) strure sublato pepedit, & illud Apriæ afferri iussit. *Ita Camerar. Affertur & tertia interpretatio: sed Camerario assentior.*

ὅμως δὲ αὐτῶν ἀξιοῖ Ⓦ Παπάρβημιν, βασιλέως μεταπεμπομένου, ἰέναι πρὸς αὐτόν. Ⓦ δὲ
χ. ἔσεσθαι πάθαι
αὐτῷ ἐπισκευάσθαι ὡς ταῦτα πάλαι παρεσκευάζετο ποιέειν, καὶ αὐτῷ οὐ μέμφασθαι Ἀπρίῃ· παρέσεσθαι γὰρ καὶ αὐτὸς, καὶ ἄλλους ἄξειν. Ⓦ δὲ Παπάρβημιν ἔκ τε τῶν λεγομένων οὐκ ἀγνοεῖν τὸν Ἀμάσιν καὶ τῶν παρασκευαζόμενον ὁρέοντα σπουδὴν ἀπιέναι, βουλόμενον τὸν ταχίστῳ βασιλέι δηλῶσαι" ὁ παραπεμφθείς. ὡς δὲ
χ. τὰ κρηπίδια.
98 ἀπικέσθαι αὐτὸν πρὸς Ⓦ Ἀπρίην οὐκ "ἔχοντα Ⓦ Ἄμασιν, οὐδένα αὐτῷ λόγον δόντα, ἀλλὰ παραυτίκα ἔχοντα, παραμεῖναι παρεστάξαι αὐτοῦ τά τε ὦτα καὶ τὸν ῥῖνα. ἰδόμενοι δὲ Ⓐ λοιποὶ τῶν Αἰγυπτίων, Ⓐ ἔτι τε ἐκείνου ἐφρόνεον, ἄνδρα Ⓦ δοκιμώτατον ἐωυτῶν οὕτω αἰσχρῶς λυμηχ. ἀκρητον
θέντα, οὐδένα δὴ χρόνον ὑπισχόντες, ἀπίσταντο πρὸς τὸν ἑτέρους, καὶ ἐδίδοσαν σφέας αὐτοὺς Ἀμάσι. Πυθομένου δὲ καὶ ταῦτα ὁ Ἀπρίης, ὡπλίζε τὸν ὑπήκοον, καὶ ἤλαυνε ὅτι τὸν Αἰγυπτίους. Εἶχε δὲ περὶ ἑωυτὸν Καρᾶς τε καὶ Ἴωνας, ἄνδρας ὑπηκόους τετιμημένους. ἰὼν δὲ Ⓐ ἐς τὰ βασιλήια ἐς Σαΐ πόλιν μεγάλα ἐόντα, καὶ ἀξιοθέητα· καὶ οἵ τε περὶ Ⓦ Ἀπρίην ὅτι τὸν Αἰγυπτίους ἦσαν, καὶ Ⓐ περὶ Ⓦ Ἄμασιν, ὅτι τὸν ξείνους. ἐν τε δὴ Μέμφι πολὺ ἐλθόντο ἀμφότεροι, καὶ πειρήσεσθαι ἔμελλον ἀλλήλων. Ἔστι δὲ Αἰγυπτίων ἑπτὰ γένεα. καὶ τούτων, Ⓐ μὲν, ἱρέες, Ⓐ δὲ, μάχιμοι κεκλέαται· Ⓐ δὲ βουκόλοι· Ⓐ δὲ, συβῶται· Ⓐ δὲ, κάπηλοι· Ⓐ δὲ, ἑρμηνέες· Ⓐ δὲ, κυβερνῆται. γένεα μὲν Αἰγυπτίων τοσαῦτά ἐστι. οὐνόματα δὲ σφι κέεται ἀπὸ τῶν τεχνέων. Ⓐ δὲ μάχιμοι αὐτέων καλέονται μὲν Καλασίριές τε καὶ Ἑρμοτύβιες· ἐκ νομῶν δὲ τῶνδέ εἰσι· κατὰ γὰρ δὴ νομοὺς Αἰγύπτιος ἅπασα διῆρηται. Ἑρμοτυβίων μὲν οἵδε εἰσὶ νομοί· Βουσιρίτης, Σαΐτης, Χεμμίτης, Παπρημίτης, νῆσος ἡ Προσωπίτις καλεομένη, Νάθω τὸ ἥμισυ. ἐκ μὲν τουτέων τῶν νομῶν Ἑρμοτύβιες εἰσὶ γενόμενοι, ὅτε ὅτι πλείστους
χι. ἑβδομήκοντα
ἦσαν οἱ, ἑπτακαίδεκα μυριάδες. καὶ τούτων βαναυσίης οὐδεὶς δεδάηκε οὐδέν, ἀλλ' ἀτεὸν ἦσαν τὸ μάχιμον.

Καλασιρίων δὲ οἵδε ἦσαν οἱ νομοί εἰσι· Θηβαῖος, Βουβαστίτης, Ἀφθίτης, Τανίτης, Μενδήσιος, Σεβεννύτης, Ἀθριβίτης, Φαρβαιθίτης, Θμουίτης, Ὀνουφίτης, Ἀνυσίτιος, Μυεκφορίτης· ἔστι δὲ νομὸς ἐν νήσῳ οἰκέων, οὐ πολὺς Βουβάστιος πόλιος· οἵδε δὲ οἱ νόμοι Καλασιρίων

& quum Patarbemis eum rogaret vt regem adiret, accitus, respondit se iamdudum dare operam vt id ageret: nec de seipso Aprien esse questurum. se enim illi præsto futurum & alios adducturum. Patarbemis non ignarus propositi illius, tum ex oratione tum ex apparatu quem videbat, statuit suæ diligentiæ esse quam celerrime regem rerum quæ agerentur facere certiorem. Huc redeunti, quod Amasin non adduceret, nullo verbo edito Apries ira pereitus præcidi aures nasumque iussit. Id intuentes ceteri Ægyptii qui cum eo hactenus senserant, virum inter eos probatissimum ita fœde indigneque affectum, ne tantisper quidem differentes, ad ceteros transeunt, seseque Amasi tradunt. His CLXIII quoque audiris Apries armatis auxiliariis (habebat autem auxiliariorum circa se ex Ionibus & Caribus triginta millia) in Ægyptios tendit. Erat autem ei regia in vrbe Sai ingens ac spectatu digna. [1] Itaq; vtrique aduersus alteros Apriani & Amasiani in Memphi vrbe constiterunt, tentaturi pugnæ discrimen. Sunt autem in Ægypto septem CLXIV hominum genera: quorum alii sunt sacerdotes, alii qui pugnatores appellantur, alii bubulci, alii subulci, alii institores, alii interpretes, alii gubernatores nauales. Tot sunt Ægyptiorum genera, à suo quodq; artificio appellata: sed pugnatores vocantur Calasiries, & Hermotybies, qui [2] harum regionum sunt: (nã in regiones distincta est omnis Ægyptus.) Hermotybiorum quidem hæ CLXV sunt plagæ, Busiritana, Saitana, Chemmitana, Papremitana, insula Prosopitis, quæ vocatur Natho ex dimidia parte. Ex his tractibus Hermotybies, quum plurimi, centũ ac sexaginta millia sunt: quorum nemo quippiã opificii quæstuarii didicit, sed omnes rei militari vacant. Calasirium hæ aliæ plagæ sunt, CLXVI Thebana, Bubastiana, Aphthitana, Tanitana, Mendesia, Sebennitana, Athribitana, Pharbæthitana, Thmuitana, Onuphitana, [3] Anysia, Myecphoritana. Hæc tribus insulam incolit ex aduerso Bubastis vrbis. Hę tribus Calasirium,

1 Apries igitur in Ægyptios, Amasis in externos tendebat. Quumque Memphin vtrique peruenissent, tentare pugnæ discrimen parabant. Ceterum sunt & in *Ad verbum, Mutuo alter alterum experturus erat, vel, experiri parabat. Potest etiam verti non male fortasse, cum Valla*, Apriani & Amasiani. 2 Harum præfecturarum sunt. (nam in præfecturas distincta est omnis Ægyptus) Hermotybiorum quidem hæ sunt præfecturæ. *Et paulo post*, Ex his præfecturis, *pro* Ex his tractibus. *Item paulo post* Præfecturæ, *pro* Plagæ, *& pro* Tribus. *nisi quis malit vocem Græcam nomoi vbique retinere.* 3 Anytia,

qui dum

qui dum quoad possunt plurimi coguntur, ducenta quinquaginta millia virorum sunt: quibus nec ipsis licet vlli artificio operam dare, sed solum rei militari;
CLXVII filio discenti à patre. Hoc ab Ægyptiisne mutuati sint Græci non possum pro certo diiudicare, quum videam & apud Scythas Persasque & Lydos, denique apud omnes fere barbaros haberi pro ignobilioribus ciuibus eos qui artificia discunt, eorumque liberos: generosiores autem eos qui à manuariis operibus abstineant, præsertim qui [1] cessent ob bellum. Hoc itaque cum cæteri Græci didicerunt, tum præcipue Lacedæmonii. [2] Corinthii quoque minimi
CLXIIX faciunt opifices. His solis Ægyptiorum præter sacerdotes, hoc eximii honoris habebatur, vt singulis duodecim aruræ essent exemptæ & immunes. est autem arura centum cubitorum Ægyptiorum quoquouersus. Ægyptius vero cubitus Samio par est. Hæc tamen vniuersis exempta erant: istis vero per vices in orbem fruebantur, & nunquam iidem. Calasirium milleni & Hermothybium, alii totidem circa regem fungebantur annuo satellitum munere. Istis præter aruras dabantur viritim hæc alia, panis tosti pondo quinæ mnæ, carnis bubulæ binæ, vini [3] sextarii quaterni. Hæc assidue satellitibus præbebantur. Vbi
CLXIX igitur ediuerso venientes, Apries cum auxiliariis, Amasis cum vniuersis Ægyptiis in vrbem Memphin peruenere, congressi sunt. Et peregrini quidem egregie pugnauerunt, tamē quod erant multo inferiores numero; victi sunt. Fertur Apries ea fuisse persuasione, [4] vt nullus neque deorum neque hominum posset sibi adimere regnum: adeo videbatur sibi illud stabilisse. Et tamen tunc congressus, prælio fugatus est, viuusque captus ad vrbem Saim ductus est in ædes quæ ipsius antea fuissent, tunc autem Amasis regia. Ibiq; [5] quamdiu in regia pascebatur, eum Amasis honeste asseruauit. Tandem incusantibus Ægyptiis non iuste agere qui suum & ipsorum inimicissimum aleret, ita illis Aprien tradidit. Eum isti vbi strangulauere, paternis in monumētis sepelierūt, quæ sunt in templo Mineruæ, proxime [6] cœnaculum ad læuam manū intranti.

Εἰσὶ γὰρ οὗτοι, ὅτε ὅτι τὰ λείστους ἐλάμβανε, πάντες καὶ εἴκοσι μυριάδες ἀνδρῶν. τοῦτοι δὲ οὐτοσὶ ἔξεστι τέχνην ἐπασκήσαι οὐδεμίην, ἀλλὰ τὰ ἐς πόλεμον ἐπασκέουσι μοῦνα, παῖς παρὰ πατρὸς ἐκδεκόμενοι. Εἰ μὲν νυν καὶ τοῦτο παρ' Αἰγυπτίων μεμαθήκασι Ἕλληνες, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως κρῆναι· ὁρέων γὰρ καὶ Θρήικας καὶ Σκύθας καὶ Πέρσας καὶ Λυδοὺς, καὶ σχεδὸν τὰ βαρβάρους, ἀπολιμοτέρως τῶν ἄλλων ἡγεομένους πολιητέων τοὺς τὰς τέχνας μανθάνοντας, καὶ τοὺς ἐκγόνους τούτων· τοὺς δὲ ἀπαλλαγμένους τῶν χειρωναξιέων, γνησίους μάλιστα τοὺς ἐς πόλεμον ἀνῆκοντας. μεμαθήκασι δὲ ὧν τοῦτο πάντες Ἕλληνες, καὶ μάλιστα Λακεδαιμόνιοι. ἥκιστα δὲ Κορίνθιοι ὀνοτὰζουσι τοὺς χειροτέχνας. Γέρεα δὲ σφι ἐῶν τάδε ἐξῃρημένα μούνοισι Αἰγυπτίων πάρεξ τῶν ἱρέων· ἀρούρας ἐξαίρετοι δυώδεκα ἑκάστῳ ἀτελέες. ἡ δὲ ἄρουρα ἑκατὸν πήχεων ἐστὶ Αἰγυπτίων πάντη. ὁ δὲ Αἰγύπτιος πῆχυς τυγχάνει ἴσος ἐὼν τῷ Σαμίῳ. ταῦτα μὲν δὴ τοῖσι ἅπασι ἐῶν ἐξῃρημένα. τάδε δὲ ἐν μέρεϊ ἑκάστῳ ἐγίνετο, καὶ οὐδαμᾷ αὐτοί. Καλασιρίων χίλιοι, καὶ Ἑρμοτυβίων ἄλλοι, ἐδορυφόρεον ἀνὰ μοῖραν ἕκαστον βασιλέα· τοῖσι δὲ ὧν τάδε πάρεξ τῶν ἀρούρεων ἄλλα ἐδίδοτο ἐπ' ἡμέρῃ ἑκάστῃ· ὀπτοῦ σίτου χοῖνιξ, πάντες μνέαι ἑκάστῳ, κρεῶν βοέων δύο μνέαι, οἴνου τέσσερες ἕξεστῆρες. ταῦτα τοῖσι ἀεὶ δορυφορέουσι ἐδίδοτο.

Ἐπεί τε δὲ συνιόντες, ὅ, τε Ἀπρίης, ἄγων τοὺς ἐπικούρους, καὶ ὁ Ἄμασις πάντας τοὺς Αἰγυπτίους, ἀπήιχοντο ἐς Μέμφιν πόλιν, συνέβαλον· καὶ ἐμαχέσαντο μὲν οἱ ξεῖνοι, πλήθεϊ δὲ πολλῷ ἐλάσσονες ἐόντες, κατὰ τοῦτο ἐτρώθησαν. Ἀπρίεω δὲ λέγεται εἶναι οὕτω δὴ ἄνδρα εὐδαίμονα, μοῦνον δὴ οἱ ξεῖνοι, πλήθει

ἐθαψαν δὲ Σαΐται πάντας τοὺς ἐκ τούτου τοῦ νομοῦ τυράννους βασιλέας ἔσω ἐν τῷ ἱρῷ. ἐν μὲν δὴ τῷ Ἀθήνης σῆμα, ἐκαστέρω μὲν ἐστὶ τοῦ μεγάρου ἢ ὁ τοῦ Ἀπρίεω καὶ τῶν τούτου προπατόρων. ἔστι μέντοι καὶ τοῦτον ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ ἱροῦ, παστὰς λιθίνη μεγάλη, καὶ ἠσκημένη σύλοισί τε φοίνιξι καὶ δένδρεα μιμουμένοισι, καὶ τῇ ἄλλῃ δαπάνῃ. ἔσω δ' ἐν τῇ παστάδι θύρα θυρώματα ἔστηκε· ἐν δὲ τοῖσι θυρώμασι καὶ θήκη ἐστί. εἰσὶ δὲ καὶ αἱ τάφαι τοῦ ὄπισθεν ποιεύμεθα ὅτι τοιοῦτον πρήγμα ἐξαγορεύειν τοιοῦδε, ἐν Σάι, ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Ἀθηναίης, ὄπισθε τοῦ νηοῦ πᾶν τοῖχος τοῦ τῆς Ἀθηναίης ἐστήκει τοίχου· καὶ ἐν τῷ τεμένεϊ ὀβελοὶ ἑστᾶσι μεγάλοι λίθινοι. λίμνη τέ ἐστι ἐστομένη λιθίνη, κρηπῖδι κεκοσμημένη, καὶ ἐργασμένη εὖ κύκλῳ, καὶ μέγαθος (ὡς ἐμοὶ ἐδόκεε) ὅσον περ ἡ ἐν Δήλῳ, ἡ Τροχοειδὴς καλεομένη. ἐν δὲ τῇ λίμνῃ ταύτῃ τὰ δείκηλα τῶν παθέων αὐτοῦ νυκτὸς ποιεῦσι, τὰ καλέουσι μυστήρια Αἰγύπτιοι. περὶ μέν νεω τούτων, εἰδόσι μοι ὅπι πλέον ὡς ἕκαστα αὐτέων ἔχει, σύγκειται μοι· καὶ τὴν Δήμητρος τελετὴν τὴν οἱ Ἕλληνες θεσμοφόρια καλέουσι, καὶ ταύτης μοι περὶ σύγκειται, πλὴν ὅσον αὐτῆς οὐσίην ἐστὶ λέγειν. αἱ Δαναοῦ θυγατέρες ἦσαν αἱ τὸ τέλεον τοῦτο ἐξαγαγοῦσαι, καὶ διδάξασαι τὰς Πελασγιώτιδας γυναῖκας. μετὰ δέ, ἐξαναστάσης πάσης Πελοποννήσου ὑπὸ Δωριέων, ἐξαπώλεσε ἡ τελετή. οἱ δὲ ὑπολιφθέντες Πελοποννησίων, καὶ οὐκ ἐξαναστάντες Ἀρκάδες, διέσωζον αὐτὴν μοῦνοι. Ἀπρίεω δὲ τοῦδε καταιρεθέντος, ἐβασίλευσε Ἄμασις, νόμῳ μὲν Σαΐτεω ἐών· ἐκ τῆς δὲ ἰδίου πόλεος, ὄνομα δὲ ἐστὶ Σιούφ. τὰ μὲν δὴ πρῶτα κατώνεε τοὺς Ἄμασιν Αἰγύπτιοι, καὶ ἐν οὐδεμιῇ μοίρῃ μεγάλῃ ἦγον, ἀτε δὴ δημότην ἐόντα, καὶ οἰκίης οὐκ ἐπιφανέος· μετὰ δὲ, σοφίῃ ἀνδρὸς ὁ Ἄμασις οὐκ ἀργυρωμοσύνῃ προσηγάγετο. ἦν οἱ δή τε ἄγαλμα μυρία, ἐν τοῖσι καὶ ποδανιπτὴρ χρύσεος· ἐν τῷ αὐτῷ τε ὁ Ἄμασις καὶ οἱ δαιτυμόνες οἱ πάντες τοὺς πόδας ἑκάστοτε ἀναπενίζεσθε. τοῦτον κατ' ὧν κόψας, ἄγαλμα δαίμονος ἐξ αὐτοῦ ἐποιήσατο, καὶ ἵδρυσε ἐν πόλεος ἔκυρσε ἦν ἐπιτηδεώτατον. οἱ δὲ Αἰγύπτιοι φοιτέοντες πρὸς τὸ ἄγαλμα, ἐσέβοντο μεγάλως. μαθὼν δὲ ὁ Ἄμασις ὃ ἐστὶ τῷ ἀστῶν ποιεύμενον, συγκαλέσας Αἰγυπτίους, ἐξέφηνε, φὰς ἐκ τοῦ ποδανιπτῆρος τὸ ἄγαλμα γεγενέναι, ἐς τὸν πρότερον μὲν τοῦτον Αἰγυπτίους ἐνεμεῖν τε καὶ ἐνουρέειν, καὶ πόδας ἀναπονίζεσθαι, τότε δὲ μεγάλως σέβεσθαι. πρὸς ὧν ἔφη λέγων ὁμοίως αὐτὸς τῷ ποδανιπτῆρι πεπρηχέναι. εἰ γὰρ πρότερον

Nam Saitani [1] cunctos qui tribules eorum fuere reges, intra templum sepelierunt. Etenim Amasis monumentū [2] ex altera parte cœnaculi est quàm illud Apriæ eiusque progenitorum. In eiusdem templi aula hoc quoque est ingens cubiculum lapideum, tum columnis excultum, palmarum arbores imitantibus, tum alio sumptu. Intra id cubiculū gemini postes stant, in quibus vrna est. Sūt etiam sepulcra, (cuius nomen si nuncupauero hac in re, haud sancte fecero) apud Sain in templo Minervæ post totum delubrum prope parietem: atque in fano stant ingentes obeli, lacusque contiguus lapidea crepidine adornatus, & circumquaque probe elaboratus, magnitudine (vt mihi videtur) quanta in Delo, qui dicitur trochoeides. In hoc lacu imagines suorum quisque affectuum noctu faciunt, quæ vocant Ægyptii mysteria: De quibus quum perpulta ego norim, quo pacto se habeant singula, tamen absit vt proloquar. De Cereris quoq; initiatione, quam Græci thesmophoria vocant *à ferendis legibus*, absit vt eloquar, nisi quatenus sanctum est de illa dicere. Danai filiæ ritum hunc ex Ægypto attulerunt, eoque Pelasgicas feminas imbuerunt. Sed deinde omni Peloponneso à Doribus eiecta sedibus suis, ritus initiandi abolitus est, à solis Arcadibus (qui à Peloponnensibus non eiecti sunt, sed relicti) conseruatus. ¶ Aprie sublato, regnauit AMASIS [3] tribu Saitana, & vrbe cui nomen est Siuph. Eum inter initia Ægyptii contemnere, nec vllius sane momenti ducere, vt qui plebeius fuisset, nec insigni familia ortus. Eos vero postea Amasis ad se solertia, non [4] asperitate, perduxit. Erant ei cum alia bona infinita, tum vero peluis aurea, in qua tam ipse quam omnes conuiuæ semper pedes abluebant: hanc ille confregit, ex eaque [5] dæmonis statuam fecit, & in appositissimo vrbis loco statuit: Ægyptii simulacrum adeuntes, magnopere venerari. Id Amasis fieri à popularibus edoctus, conuocatis Ægyptiis aperit, Ex illa pelui in qua primo Ægyptii cuomere immingereque, & in qua pedes abluere consuessent, factum esse simulacrum quod tunc tantopere venerarentur. Itaque se aiebat perinde atque peluim esse factum, etsi enim antehac

CLXX CLXXI CLXXII CLXXIII

1 Cunctos ex ea præfectura reges 2 Longius quidem abest à palatio quam illud Apriæ eiusq; progenitorum: est tamen in septo templi hoc quoq;, porticus lapidea & columnis ornata palmarum arb. imitant. & alio sumptu. In ipsa porticu geminæ stant fores, intra quas est conditorium. Sunt etiam sep. 3 Præfectura. *Vel, prouincia.* 4 *Non legit ἀργυρωμοσύνῃ (vt in vulg. edit.) sed ἀγνωμοσύνῃ, vt in vet. cod.* 5 Numinis statuam.

fuisset

fuisset plebeius, impræsentiarum tamen esse ipsorum regem, eoque iubere vt sibi honor haberetur atque reuerentia. Hunc in modum ad se traduxit Ægyptios, ita vt æquum censerent ei seruire.

CLXXIII Idem hoc vsus est in rebus agendis instituto: ab aurora vsquedum refertum esset forum, accurate negocia oblata agebat: deinde potabat, & inter compotores iocabatur, motionem agens ac scurram. Quibus rebus offensi amici, talibus eum verbis [1] castigabant, Rex, dicentes, non è dignitate tua degis, qui ad tantam te dimittis nequitiam. Nam deberes [2] augusto in solio sedens, auguste interdiu res administrare. ita & Ægyptii cognoscerent à magno sibi viro præsideri, & tu melius audires. Nunc haudquaquam facis è regia dignitate. His ille respondit, [3] arcus ab iis quorum sunt, quum est opus, intendi: eos, si semper intenti sint, ruptum iri, nec posse eis illos, quum indigeant, vti: ita & hominis institutum esse: si assiduo laborare studio, nec vllam partem ad lusum sibi indulgere velit, fore vt pedetentim aut mente captus sit aut membris. Quod ego intelligens, vtrique rei tempus impertio.

CLXXIV Hæc Amasis amicis respondit. Etenim fertur Amasis, quum priuatus foret, fuisse potandi iocandique cum dicacitate studiosus, & vir neutiquam rerum agendarum anxius. Et quoties eum potantem ac se oblectantem necessaria defecissent, solitum circumeundo furari: & quum reposceretur ab iis qui dicerent eum ipsorum habere pecuniam, ac negaret, adduci solitum ad oraculū quodcunque eo in loco erat: & frequenter ab oraculis conuictum, frequenter absolutum. Postquam vero etiam assequutus est regnum, ista egit: quicunque dii eum furti absoluerant, horum templa neque curæ habuit, neque vlla re ad ornamentum donauit, neque adiens sacrificauit, tanquam nihil mererentur, quod redderent falsa responsa: qui autem eum [4] pronunciauerant furem, hos tanquam vere deos, nec mendacia reddentes oraCLXXV cula, maxime coluit. Præterea in Sai vestibulum Mineruæ fecit, opus admirandum, & longe superans cetera tum sublimitate tum magnitudine. tanta est vastitas lapidum atque substructionum. Quinetiam ingentes colossos, & immanes androsphingas ibidem posuit.

---

1 Admonebant, Non teipsum recte regis, ô rex, qui &c. 2 Augustus augusto in solio sedens per totum diem res administr.

3 Qui arcum possident, quum illo opus habent, intendunt: postquam autem vsi sunt, remittunt. Nam si perpetuo intentus esset, frangeretur, vt, quum opus esset, vti iam illo non possent. Talem & hominis conditionem esse: si assidue seria tractare, nec vll.

4 *Ad verbum*, Constrinxerant. *id est*, Conuicerant.

λίθους τε ἄλλους ἐς ὑπισθυρίδιον καταφυέας τὸ μέγαθος ἐκόμισε. ἠγάγετο δὲ τούτεων τοὺς μὲν ἐκ τῶν ἀντὶ Μέμφιν ἐοσέων λιθοτομιέων, τοὺς δὲ ἀπὸ καταμεγάθεας, ἐξ Ἐλεφαντίνης πόλιος, πλόον εἴκοσι ἡμερέων ἀπεχούσης ἀπὸ Σάιος. τὸ δὲ οὐκ ἧκιστα αὐτέων, ἀλλὰ μάλιστα θωυμάζω, ἔστι τόδε· οἴκημα μονόλιθον ἐκόμισε ἐξ Ἐλεφαντίνης πόλιος· καὶ τοῦτο ἐκόμιζε μὲν ἐπὶ ἔτεα τρία, διχίλιοι δὲ ἐπεστετάχατο ἄνδρες ἀγωγέες, καὶ οὗτοι ἅπαντες ἦσαν κυβερνῆται. τοῦ δὲ στέγεος τούτου τὸ μὲν μῆκος ἔξωθεν ἐστὶ, εἰ τις καὶ εἴκοσι πήχεες· εὖρος δὲ, τεσσερεσκαίδεκα· ὕψος δὲ, ὀκτώ. τούτου μὲν τὰ μέτρα ἔξωθεν τοῦ στέγεος τοῦ μονολίθου ἐστί. ἀπαρ ἔσωθεν τὸ μῆκος, ὀκτωκαίδεκα πήχεων, καὶ πυγόνος τὸ μὲν εὖρος, δώδεκα πήχεων· τὸ δὲ ὕψος, πέντε πήχεων ἐστί. αὕτη τοῦ ἱροῦ κέεται πρόδομος τοῦ ἐσόδου. ἔσω γὰρ μιν ἐς τοῖσι φασὶ τοῦ δὴ εἵνεκα οὐκ ἐσελκύσαι τὸν ἀρχιτέκτονα· αὐτοῦ ἑλκομένου τοῦ στέγεος, αἰσθέσθαι, οἷά τε χρόνου συλλεγομένου πολλοῦ, καταχθήσεσθαι τὸν νηὸν τῷ ἔργῳ· τοῦ δὲ Ἄμασιν, ἐνθυμηθέντα ποιησάμενον, οὐκ ἐᾶν ἔτι προσωτέρω ἑλκύσαι. ἤδη δέ τινες λέγουσι ὡς ἀνδρὸς διεφθαρμένου ὑπὸ αὐτοῦ τοῦ μοχλεύοντος, οὐκ ἐσελκυσθῆναι.

Ἀνέθηκε δὲ καὶ ἐν τοῖσι ἄλλοισι ἱροῖσι ὁ Ἄμασις πᾶσι τοῖσι ἑλλογίμοισι ἔργα τοῦ μεγάθεος ἀξιοθέητα. ἐν δὲ Μέμφι, ἐν ὑπαίθριον κείμενον κολοσσὸν, τοῦ Ἡφαιστείου ἐστὶ πρόσθε· τοῦ πόδες πέντε καὶ ἑβδομήκοντά εἰσι τὸ μῆκος. ὀπίσω δὲ τοῦ αὐτοῦ βάθρου ἑστᾶσι, τοῦ αὐτοῦ ἐόντες λίθου, δύο κολοσσοὶ, εἴκοσι ποδῶν τὸ μέγαθος ἑκάτερος ὁ μὲν, ἔνθεν, ὁ δὲ ἔνθεν τοῦ μεγάλου. ἔστι δὲ λίθινος ἕτερος τοιοῦτος καὶ ἐν Σάι, κείμενος κατὰ τὠυτὸ σχῆμα τοῦ ἐν Μέμφι. τῇ Ἴσι τε τὸ ἐν Μέμφι ἱρὸν Ἄμασις ἐστὶ ὁ ἐξοικοδομήσας, ἐὸν μεγάλως καὶ ἀξιοθεητότατον. Ἐπὶ τοῦ Ἄμασιος δὴ βασιλέος λέγεται Αἰγυπτίους μάλιστα δὴ τότε εὐδαιμονῆσαι, καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τῇ χώρῃ γενόμενα, καὶ τὰ ἀπὸ τῆς χώρης τοῖσι ἀνθρώποισι. καὶ πόλις ἐν αὐτῇ ἦν οἰκέουσα τότε δισμυρίας τὰς οἰκεομένας. νόμον τε Αἰγυπτίοισι τόνδε Ἄμασις ἐστὶ ὁ καταστήσας ἀποδεικνύναι ἕτεος ἑκάστου τῷ νομάρχῃ πάντα τινὰ Αἰγυπτίων, ὁθεν βιῶται· μὴ δὲ ποιοῦντα τοῦτο, μηδὲ ἀποφαίνοντα δικαίῳ ζόλῳ, ἐπιθνήσκειν θανάτῳ. Σόλων δὲ ὁ Ἀθηναῖος λαβὼν ἐξ Αἰγύπτου τὸν νόμον, Ἀθηναίοισι ἐθέ- 101
τω. τῷ σφέας ἐς ἀεὶ χρεόντας, εὖ οἰκῆσθαι νόμῳ.

Alia quoque saxa prægrandia in apparatum comportauit, ducta partim è lapidicinis quæ iuxta Memphin sunt, partim vtique quæ maioris molis erant, ex vrbe Elephantina, quæ Sai distat viginti dierum nauigatione. Adhæc, quod non minime sed maxime omnium admiror, attulit ædificium ex solido saxo ab vrbe Elephantina, in quo asserendo trienniũ consumpserunt duo millia delectorum virorum, qui omnes erant gubernatores. Huius autem domus extrinsecus est vnius & viginti cubitorum longitudo: quatuordecim, latitudo: octo, sublimitas. Hæc est dimensio exterior tecti ex vno lapide. Introrsum autem [1] duodeuiginti & amplius cubitorum est longitudo: quinque, sublimitas. Domus hæc ad ingressum templi collocata est. nam ob id aiunt in templum non fuisse pertractam, quod quum suspirasset architectus dum illa adueheretur, vtpote pertæsus diutini temporis operæ, [2] ea de re stomachatus Amasis, non permiserit hominem vlterius trahere. Nonnulli aiunt quendam ex iis qui vectibus lapidem agebant, ab illo fuisse oppressum, ideoque lapidem non introductum. Donauit præterea opetibus ob magnitudinem spectaculo dignis cum alia templa insignia, tum in Memphi templum Vulcani, colosso supino ante illud posito, longitudinis quinque & septuaginta pedum. Superque idem pauimentum gemini colossi stant [3] ex Æthiopico lapide, vicenûm pedum magnitudinis, hinc & hinc magno illi assistentes: cuius instar est alter in Sai lapis, eodem habitu iacens. Illud etiam quod in Memphi est templum Isidis ingens & spectatu dignissimum, Amasis ædificauit. Sub Amasi rege dicitur Ægyptus fuisse maxime beata, in iis quæ vel regioni ex flumine, vel hominibus ex regione proueniunt, & vrbes quæ incolerentur tunc, fuisse numero illic mille & viginti. [4] Amasis quoque extitit qui legem hanc apud Ægyptios condidit, vt singulis annis apud prouinciarum præsides Ægyptii omnes demonstrarent vnde viuerent: & qui aut hoc non faceret, aut non demonstraret sese legitime viuere, is morte afficeretur. Quam legem Solon ab Ægyptiis mutuatus, Athenienſibus tulit, quam illi, quod sit castissima, assidue vsurpant.

CLXXVI

CLXXVII

---

1 Duodeuiginti cubitorum, & digitorum xx est longitudo: latitudo vero, cubitorum duodecim: quinque, subl. 2 Hoc in religionem vertens Amas. 3 Ex eodem lapide, 4 Hic est autem Amasis qui legem hanc tulit, demonstrare vnum quemque apud præsidem cuiusque loci, vnde viuat: quod qui non fecerit, aut demonstrare vitæ suæ rationem iustam non potuerit, hunc morte mulctandum. Solon autem Athenienſis sumptam hanc legem ex Ægypto Athenienſibus promulgauit, qua illi semper vsi sunt, lege sane inculpata. *Ita hunc locum vertit Budæus.*

Amasis

CLXXVIII Amasis porro, quoniam Græcorum erat studiosus, cum alia in quosdam Græcos officia contulit, tum iis qui in Ægyptū concederent, dedit facultatem Naucratin vrbē incolendi. Qui vero eorū nollent illic habitare, sed nauigando negociari, fecit potestatem certis in locis aras & fana extruendi. Et maximum quidem eorum fanum atq; [1] celeberrimum vocatur Græcum: ciuitates autem quæ cōmuniter illud extruxerunt, sunt, Ionum quidem, Chius, Teus, Phocæa, Clazomenæ: Dorum autem, Rhodus, Cnidus, Halicarnassus, Phaselis: Æolum vero, vna Mitylene. Harum ciuitatum hoc fanum est, & ab his præfecti emporii præbentur. Ceteræ ciuitates quæ consortes huius rei sunt, rei ad ipsos minime pertinentis consortes sunt. Separatim tamen ædificauerunt, Æginetæ quidē, Iouis: Samii autem, Iunonis: Milesii vero, CLXXIX Apollinis fanum. Nam vetus emporium erat sola Naucratis: præter hoc in Ægypto aliud nullum. Quod siquis in aliud aliquod Nili ostium applicuisset, is necesse habebat deierare se venisse inuitum, datoque iureiurando eadem naui ad Canobicum nauigare: &, si id minus per contrarios ventos posset, onera fluuialibus nauigiis circumagere lustrando Delta, donec peruenisset Naucratin. ita Naucratis in honore CLXXX erat. Iam vero quum Amphictyones templum quod nunc Delphis est, (quia illud prius sua sponte deflagrauerat) trecentis talentis constituendum locassent, Delphi, quos quarta pars sumptus contingebat, circa ciuitates vagi, cum aliunde tum vero non minimum ex Ægypto retulerunt. nam Amasis quidem eis mille talenta aluminis, Græci autem qui Ægyptum incolebant, vicenas mnas CLXXXI donauerunt. Cum Cyrenæis quoque Amasis amicitiam societatemque iniit, ita vt illinc vxorem etiam putaret sibi esse ducendam, siue feminæ Græcæ amore captus, siue alias ob beneuolentiam Cyrenæorum. Vxorem quam duxit, alii volunt filiam fuisse Batti, alii Arcesilai, alii Critobuli, inter suos populares viri spectati, nomine Ladicen: cum qua dum in toro cubaret, concumbere non poterat, quum tamen aliis mulieribus vteretur. Id quum diu fieret, ad eam Amasis, Tu vero, inquit, vxor veneficio me læsisti: ideoque nullo machinamēto vales effugere

Φιλέλλην δὲ γενόμενος ὁ Ἄμασις, ἄλλά τε ἐς Ἑλλήνων μετεξετέρους ἀπεδέξατο, καὶ δὴ καὶ τοῖσι ἀπικνεομένοισι ἐς Αἴγυπτον ἔδωκε Ναύκρατιν πόλιν οἰκήσαι. τοῖσι δὲ μὴ βουλομένοισι αὐτέων οἰκέειν, αὐτὸ δὲ ναυτιλλομένοισι, ἔδωκε χώρους ἱδρύσασθαι βωμοὺς καὶ τεμένεα θεοῖσι. τῶν μέν νυν μέγιστον αὐτέων τέμενος, καὶ οὐνομαστότατον ἐὸν καὶ χρησιμώτατον, καλέεται μὲν Ἑλλήνιον, εἰσὶ δὲ πόλιες εἶσι αἱ ἱδρυμέναι τοῦτο τὸ ἱρόν, Ἰώνων μὲν, Χίος, καὶ Τέως, καὶ Φώκαια, καὶ Κλαζομεναί· Δωριέων δὲ, Ῥόδος, καὶ Κνίδος, καὶ Ἁλικαρνησσός, καὶ Φάσηλις· Αἰολέων δὲ, ἡ Μιτυληναίων μούνη. τουτέων μέν ἐστι τὸ τέμενος τοῦτο. καὶ προστάτας τοῦ ἐμπορίου αὗται αἱ πόλιες εἰσὶ αἱ παρέχουσαι. ὅσαι δὲ ἄλλαι πόλιες μετεποιεῦνται, οὐδὲν σφι μετεὸν μετεποιεῦνται. χωρὶς δὲ, Αἰγινῆται ἑωυτοῖσι ἱδρύσαντο τέμενος Διός· καὶ ἄλλο Σάμιοι, Ἥρης· καὶ Μιλήσιοι, Ἀπόλλωνος. Ἦν δὲ τὸ παλαιὸν μούνη ἡ Ναύκρατις ἐμπόριον, καὶ ἄλλο οὐδὲν Αἰγύπτου. εἰ δέ τις ἐς τῶν ἄλλο στόμα τοῦ Νείλου ἀπίκοιτο, ἐλθεῖν ὀμόσαι, μὴ μὲν ἑκόντα ἐλθεῖν. ἀπομόσαντα δὲ, τῇ νηῒ αὐτῇ πλέειν ἐς Κανωβικόν. ἢ εἰ μή γε οἷά τε εἴη πρὸς ἀνέμους αὐτίους πλέειν, τὰ φορτία ἔδεε περιάγειν ἐν βαρίοισι περὶ τὸ Δέλτα, μέχρι οὗ ἀπίκοιτο ἐς Ναύκρατιν. οὕτω μὲν δὴ Ναύκρατις ἐτετίμητο. Ἀμφικτυόνων δὲ μισθωσάντων τὸν ἐν Δελφοῖσι νεὼ ἐόντα νῦν πεντακοσίοισι ταλάντοισι ἐξεργάσασθαι (ὁ γὰρ πρότερον ἐὼν αὐτόθι, αὐτομάτως κατεκάη) τοῖς Δελφοῖς δὲ ἐπέβαλε τεταρτημόριον τοῦ μισθώματος ἀποδασχεῖν. πλανώμενοι δὲ οἱ Δελφοὶ πρὸς τὰς πόλις, ἐδωτίναζον. ποιεῦντες δὲ τοῦτο, οὐκ ὀλίγον δὴ Αἰγύπτου ἐωνέηντο. Ἄμασις μὲν γὰρ σφι ἔδωκε χίλια τριωβολιαίης τάλαντα· οἱ δὲ ἐν Αἰγύπτῳ οἰκέοντες Ἕλληνες, εἴκοσι μνέας. Κυρηναίοισι δὲ ἐς ἀλλήλους Ἄμασις φιλότητά τε καὶ συμμαχίην συνεθήκατο. ἐδικαίωσε δὲ καὶ γῆμαι αὐτόθι, εἴτ' ὑπερθυμήσας Ἑλλωίδος γυναικός, εἴτε καὶ ἄλλως φιλότητος Κυρηναίων εἵνεκα. γαμέει δ' ὧν, οἱ μὲν λέγουσι Βάττεω, οἱ δὲ Ἀρκεσίλεω θυγατέρα, οἱ δὲ, Κριτοβούλου, ἀνδρὸς τῶν ἀστῶν δοκίμου· τῇ οὔνομα ἦν Λαδίκη. τῇ ἐπεί τε συνεκλίνοντο Ἄμασις, μίσγεσθαι οὐκ οἷός τε ἐγίνετο. τῇσι δὲ ἄλλῃσι γυναιξὶ ἐχρᾶτο. ἐπεί τε δὲ πολλὸν τοῦτο ἐγίνετο, εἶπε δὴ ὁ Ἄμασις πρὸς τὴν Λαδίκην τάδε λέξας, Ὦ γύναι, κατά με ἐφαρμάξας, καὶ ἔστι σοὶ μηχανὴ

1 Maxime frequentatum. *Vel*, *Quo maxime vtuntur*

μη σὺν ἀπολωλέναι κάκιστα γυναικῶν πασέων. ἡ δὲ Λαδίκη, ἐπεί τε τάχιστα ἐνθυμέετο σφέας ἐλάσσω ἐοῦσα ἀπορρητοτέρης Ἄμασις, εὔχεται τῇ Ἀφροδίτῃ, λέγουσα οἱ ἐπὶ σοὶ ἐστὶ τὸν νεῖκος τόνδε ἐπιτελέσαι, τὸν νῦν τε μιχθῆναι ἐν νυκτὶ Ἄμασιν, (τοῦτο γὰρ κακοῦ εἶδος) μήτε πρότερον. ἀγάλματα ἀποπέμψειν ἐς Κυρήνην. μετὰ δὲ τὴν εὐχὴν αὐτίκα ἐμίχθη ὁ Ἄμασις. καὶ ὃς ἐνθεῦτεν ἤδη ὁκότε ἔλθοι Ἄμασις παρὰ αὐτὴν, ἐμίσγετο· καὶ καρτερὸν μὲν ἔστερξε μιν τοῦτο. ἡ δὲ Λαδίκη ἀπέδωκε τὴν εὐχὴν τῇ θεῷ. ποιησαμένη γὰρ ἄγαλμα, ἀπέπεμψε ἐς Κυρήνην, ὃ ἐπὶ καὶ ἐς ἐμὲ ἐὸν σῶον, ἔξω τετραμμένον τῶν Κυρηναίων ἄστεος. ταύτην τὴν Λαδίκην, ὡς ἐπεκράτησε Καμβύσης Αἰγύπτου, καὶ ἐπύθετο αὐτὴν ὅστις εἴη, ἀπέπεμψε ἀσινέα ἐς Κυρήνην. Ἀνέθηκε δὲ καὶ ἀναθήματα ὁ Ἄμασις πέμψας ἐς τὴν Ἑλλάδα· τοῦτο μὲν, ἐς Κυρήνην ἄγαλμα ὁπτίχρυσον Ἀθηναίης, καὶ εἰκόνα ἑωυτοῦ, γραφῇ ἐξασμένον· τοῦτο δὲ, τῇ ἐν Λίνδῳ Ἀθηναίῃ δύο τε ἀγάλματα λίθινα, καὶ θώρηκα λίνεον ἀξιοθέητον· τοῦτο δὲ ἐς Σάμον τῇ Ἥρῃ, εἰκόνας ἑωυτοῦ δι' ἁπασέων ξυλίνας, αἳ ἐν τοίχῳ τοῦ μεγάλου ἱδρύαται ἔτι καὶ ὃς μέχρις ἐμεῦ, ὀπίσθε τῶν θυρέων. ἐς μὲν νυν Σάμον ἀνέθηκε χάριν ξεινίου τὸν ἑωυτοῦ τε καὶ Πολυκράτεος τοῦ Αἰάκεος· ἐς δὲ Λίνδον, οὐ ξεινίης μιν εἵνεκεν ἐποιήσατο, ἀλλ' ὅτι τὸ ἱρὸν τὸ ἐν Λίνδῳ τῆς Ἀθηναίης λέγεται ταύτης τοῦ Δαναοῦ θυγατέρας ἱδρύσασθαι ἀφικούσας, ὅτε ἀπεδίδρησκον τοὺς Αἰγύπτου παῖδας. ταῦτα μὲν ἀνέθηκε ὁ Ἄμασις. εἷλε δὲ Κύπρον πρῶτος αὖ θεῶν, καὶ κατεστρέψατο ἐς φόρου ἀναγωγήν.

quominus inter omnes mulieres teterrima pereas morte. Ladice, quum pernegando nihilo placatiorem redderet Amasin, vouit intra se Veneri, si ea nocte secum coiret Amasis, (hoc enim ipsius fuisse machinamentum aduersus illud malum) statuam Cyrenas se illi missuram. Concepto autem voto, coiit statim cum ea Amasis, ac deinceps quoties adiret, cum ea coibat: ac posthmodū eam perquam valde dilexit. Et Ladice votum deæ persoluit, facta statua Cyrenasque missa, quæ ad meam vsque memoriam incolumis erat, extra vrbem Cyrenensem posita. Hanc Ladicen Cābyses, posteaquam Ægypto potitus est, cognito quænam esset, Cyrenas illæsam remisit. Donauit item Amasis dona CLXXII
quæ misit in Græciam: Cyrenas quidē, statuam Mineruæ inauratam, & sui imaginem pictura[1] adumbratam: Lindum autem, duo lapidea Mineruæ simulacra, & thoracem lineum spectaculo dignū: Samum vero, Iunoni bifarias sui imagines, quæ magno in templo erectæ erant post ianuas, ad meam vsque ætatem. Samum quidem, propter hospitium quod inter ipsum erat & Polycratem Æacis filium: Lindum autem, nullius hospitii gratia, sed quia templum quod Lindi est, Mineruæ feruntur extruxisse Danai filiæ,[2] postquam agnitæ sunt quum filios Ægypti fugerent. Hæc quidem donaria dedicauit Amasis, primusque mortalium Cyprum cepit, tributariamque fecit prouinciam.

1 Ad viuum expressam. 2 Eò appulsæ quum f.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER tertius, qui inscribitur THALIA.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΤΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΤΡΙΤΗ, ἐπιγραφομένη ΘΑΛΕΙΑ.

ADVERSVS hunc Amasin CAMBYSES Cyri filius, comparato cum ex aliis quibus imperabat, tum ex Græcis Ionibus Æolibusque, exercitu, bellum mouit ob hanc causſam: Misso in Ægyptum [1] legato, Cambyses petiit ab Amasi filiam; & petiit consilio cuiusdam Ægyptii, qui Amasi erat infensus quod is potissimum ex omnibus Ægypti medicis Amasis ab vxore & liberis abstraxisset, amandando in Persas, quo tempore Cyrus ad Amasin misisset petitum ocularium medicum, omnium qui in Ægypto essent præstantissimum. Ob id infensus Amasi ille Ægyptius, instituit suadere Cambysi vt ab Amasi filiã peteret: vt ille aut mœrore afficeretur data filia, aut non data, Cambysi redderetur intuisus. [2] Amasis eam nec dare audebat, nec abnuere. nam & Cambysem intelligebat non habiturum illam vxoris loco, sed pellicis: & Persarum potentiam grauabatur horrebatque. Hæc reputans, ita sibi faciendum statuit: Erat Apriæ superioris regis filia, nomine [3] Nitetis, vnica domi relicta, grandis atque speciosa. Hanc puellam Amasis vestibus auroque exornatam, pro sua in Persas dimittit. Quam quum post aliquantum tempus Cambyses salutasset, filiam Amasis appellans, ipsa ad eum, Rem, inquit, rex, ignoras, ab Amasi elusus, qui me ornatu comptam transmisit, tradens tibi pro sua, quum reuera sim Apriæ filia, quem ille dominum suum cum Ægyptiis rebellans interemit. [4] Hic sermo extitit causſa quæ Cambysem Cyri filium vehementer indignatum induceret aduersus Ægyptum.

Γ Ι Τ῎ΟΝ δὴ Ⓦ Ἄμασιν Καμβύσης ὁ Κύρου ἐστρατεύετο, ἄγων καὶ ἄλλους τῶν ἦρχε, καὶ Ἑλλήνων Ἴωνας τε καὶ Αἰολέας, δι' αἰτίην τοιήνδε. πέμψας Καμβύσης ἐς Αἴγυπτον κήρυκα, αἴτεε Ἄμασιν θυγατέρα. αἴτεε δὲ κατὰ βουλὴν ἀνδρὸς Αἰγυπτίου, ὃς μεμφόμενος Ἄμασιν, ἐπῆρξε ταῦτα, ὅτι μιν ἐξ ἀπόπτων τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἰητρῶν ἀποσπάσας ἀπὸ γυναικός τε καὶ τέκνων, ἐξέδοσαν ἐποίησε ἐς Πέρσας, ὅτε Κῦρος πέμψας τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἰητρῶν ἐπὶ ὀφθαλμοὺς ἐπῆιε ἄριστος τῶν ἐν Αἰγύπτῳ. ταῦτα δὴ ὑπεμεμφόμενος ὁ Αἰγύπτιος, ἐπῆγε τῇ συμβουλίῃ, κελεύων αἰτέειν Ⓦ Καμβύσεα Ἄμασιν θυγατέρα, ἵνα ἢ δὺς ἀνιῶτο, ἢ μὴ δοὺς, Καμβύσῃ ἀπέχθοιτο. ὁ δὲ Ἄμασις τῇ δυνάμι τῶν Περσέων ἀχθόμενος καὶ ἀρρωδέων, οὐκ εἶχε οὔτε δοῦναι οὔτε ἀρνήσασθαι. εὖ γὰρ ἠπίστατο ὅτι οὐχ ὡς γυναῖκα μιν ἐμελλε Καμβύσης ἕξειν, ἀλλ' ὡς παλλακήν. ταῦτα δὴ συλλογιζόμενος, ἐποίησε τάδε· ἦν Ἀπρίεω τοῦ προτέρου βασιλέος θυγάτηρ κάρτα μεγάλη τε καὶ εὐειδής, μούνη τε οἴκου λελειμμένη. οὔνομα δέ οἱ ἦν Νίτητις. ταύτην δὴ τὴν παῖδα ὁ Ἄμασις κοσμήσας ἐσθῆτι καὶ χρυσῷ, ἀποπέμπει ἐς Πέρσας ὡς ἑωυτοῦ θυγατέρα. μετὰ δὲ χρόνον ὡς μιν πατὴρ ἐκάλεε, κατὰ θὼθ ὀνομάζων, λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ παῖς, Ὦ βασιλεῦ, ἀγαβεβλημένος· τὸν Ἄμασιν οὐκ ἐπαΐεις, ὃς ἐμὲ σοὶ χρῆμα ἀσκήσας ἀπέπεμψε, ὡς ἑωυτοῦ θυγατέρα δίδοις, ἐοῦσαν τῇ ἀληθείῃ Ἀπρίεω τοῦ προτέρου ἑωυτοῦ δεσπότεω, μετ' Αἰγυπτίων ἐπαναστὰς ἐφόνευσε. τοῦτο δὴ ὅ ἔπος καὶ αὕτη ἡ αἰτίη ἐξεπλήκτεε Καμβύσεα Ⓦ Κῦρον, μεγάλως θυμωθέντα, ἐπ' Αἰγύπτου.

---

1 Caduceatore. *Sic alibi κήρυκα* recte *vertit* caduceatorem, *non* legatum. 2 Amasis, quum Pers. potentiam grauaretur atque exhorresceret, nec dare nec abnuere audebat. nam & Camb. 3 Nitetis, valde procera & formosa, sola ex ea familia relicta. 4 Hic sermo & hæc causſa *vel occasio* interueniens Camb. Cyri fil. veh. stomachatum aduersus Ægyptum impulit.

οὕτω μὲν νυν λέγουσι Πέρσαι. Αἰγύπτιοι δὲ οἰκειεῦνται Καμβύσεα· φάμενοί μιν ἐκ ταύτης δὴ τῆς Ἀπρίεω θυγατρὸς γενέσθαι. Κύρον γὰρ εἰ πέμψαντα τοῦδε Ἄμασιν θαι τὴν θυγατέρα, ἀλλ' οὐ Καμβύσεα. λέγοντες δὲ ταῦτα, οὐκ ὀρθῶς λέγουσι. οὐ μιν ὑπὸδὲ λελήθασι αὐτοὶ (εἰσὶ γὰρ μάλιστα καὶ ἄλλοι τὰ Περσέων νόμιμα ὀρθῶς ἐπιστέαται, καὶ Αἰγύπτιοι.) ὅτι τοῦτο μὲν νόμῳ οὐ σφι νόμος ἐστὶ βασιλεύσαι, γνησίου παρεόντος· αὖτις δὲ, ὅτι Καλανδαίνης τῆς Φαρνάσπεω θυγατρὸς ἦν παῖς Καμβύσης, ἀνδρὸς Ἀχαιμενίδεω, ἀλλ' οὐκ ἐκ τῆς Αἰγυπτίης. ἀλλὰ τοῦδε τεέπουσι μῦθον, τοῦσπερ μεμφόμενοι τῇ Κύρου οἰκίῃ σφεγγλύεσι εἶναι. ἐκ Καλανδαίνης τοιῶνδε ἔχει. Λέγεται δὲ καὶ ὧδε λόγος, ἐμοὶ μὲν οὐ πιθανός· ὡς τὰς Περσίδων γυναῖκας ἐπελθοῦσά μιν τοῦδε τὰς Κύρου γυναῖκας, ὡς εἶδε τὴν Καλανδαίνην παρεσκευασμένα τέκνα ὑπείδεά τε καὶ μεγάλα, πολλῷ ἐκείνας τῷ ἐπαίνῳ ὑπερφυσμένους. ἡ δὲ Καλανδαίνη, ἐοῦσα τοῦ Κύρου γυνὴ, εἶπε τάδε

103 „Τοιῶνδε μὲν ἐμοὶ παίδων μητέρα ἐοῦσαν Κύρος ἐν ἀτιμίῃ ἔχει· τὸν δὲ ἀπ' Αἰγύπτου βαίκτηνον, ἐν ὥρῃ ἥβεος. τὸν μὲν ἀχθόμενον, τῇ Νιτήτι εἰπεῖν ταῦτα. τῷ δὲ παίδων μέγιστον ἐόντων εἰπεῖν Καμβύσεα, Τοιγὰρ, ὦ μῆτερ, ἐπεὰν ἐγὼ γένωμαι ἀνήρ· Αἰγύπτου τὰ μὲν ἄνω, κάτω ποιέω· τὰ δὲ κάτω, ἄνω. ταῦτα εἰπεῖν αὐτὸν ἔτεα ὡς δέκα κου γεγονότα, καὶ τὰς γυναῖκας ἐν θώματι γενέσθαι. τὸν δὲ, ἅτε μνημονεύοντα, οὕτω δὴ, ἐπεὶ τε ἀνδρώθη, καὶ ἔλαβε τὴν βασιληίην, ποιήσασθαι τὴν ἐπ' Αἰγύπτιον στρατηίην. Συμβαίνει δὲ καὶ ἄλλο μιν Τοιόνδε πρῆγμα γενέσθαι ἐστρατευμένον τοῦτο. ἦν τῶν βαικούρων Ἄμασις ἀνὴρ γόης μὲν Ἁλικαρνησσεύς, οὐνόματα δὲ Φάνης, καὶ γνώμην ἱκανὸς, καὶ τὰ πολέμια ἄλκιμος. οὗτος ὁ Φάνης μεμφόμενός κου τὶ Ἄμασι, ἐκδιδρήσκει πλοίῳ ἐξ Αἰγύπτου, βουλόμενος Καμβύσῃ ἐλθεῖν ἐς λόγους. οἷα δὲ ἐόντα αὐτὸν ἐν τοῖσι βαικούρεσι λόγου οὐ μικροῦ, ἐπισάμενόν τε τὰ περὶ Αἴγυπτον ἀτρεκέστατα, μεταδιώκει ὁ Ἄμασις, σπουδὴν ποιεύμενος ἑλεῖν. μεταδιώκει δὲ, τῶν εὐνούχων τὸν πιστότατον ἐπιστείλας πέμπει κατ' αὐτόν, ὃς αἱρέει μιν ἐν Λυκίῃ, ἑλὼν δὲ, οὐκ ἀπήγαγε ἐς Αἴγυπτον. σοφίη γάρ μιν ὑπερῆλθε ὁ Φάνης. καταμεθύσας γὰρ τοὺς φύλακας, ἀπαλλάσσετο ἐς Πέρσας. ὡρμημένῳ δὲ Καμβύσῃ στρατεύεσθαι ἐπ' Αἴγυπτον,

Atque ita quidem memorant Persæ. Ægyptii autem Cambysem suum vendicant, asserentes ex hac Apriæ filia illum esse genitum. Cyrum enim fuisse qui ad Amasin miserit super filia, non Cambysem. Quod quum dicunt, non recte dicunt: etsi eos hoc non latet. nam siqui alii, profecto & Ægyptii recte norunt mores Persarum: [1] apud quos illud in primis nefas est, illegitimum obtinere regnum, si adsit legitimus. Præterea Cassandanes filius erat Cambyses, Pharnaspe viro Achæmenida genitæ, non mulieris Ægyptiæ. Sed Ægyptii [2] rem gestam transferunt, fingentes sibi cum Cyri familia intercedere cognationem. & hæc quidem ita se habent. Cererum ille sermo mihi non probatur, quo dicitur mulierem quandam Persidem ad uxores Cyri introgressam, quum liberos Cassandanes assistentes forma ac statura egregia conspicaretur, supramodum admirabundam, magnis tulisse illam laudibus: eique Cassandanem (quæ Cyri esset uxor) ita dixisse. Me, quæ talium filiorum sum mater, Cyrus contemptui habet, præponens quandam ex Ægypto ancillam. Videlicet infensam Niteti ista dixisse: & ei maximum natu filiorum Cambysem subiecisse, Ego vero tibi mater, quum in virilem ætatem adoleuero, summa Ægypti reddam ima, & ima, summa. idque dixisse circiter decem natum annos, admirantibus mulieribus. Et quum in virilem adoleuisset ætatem, & regnum obtinuisset, huius rei memorem Ægypto bellum intulisse. Accessit huc & aliud quiddam, ad hanc sumendam expeditionem. Erat quidam auxiliariorum Amasis, nomine Phanes, genere Halicarnasseus, vir consilio præstans, & in re bellica strenuus. hic Phanes nescio quid Amasi succensens, navigio profugit ex Ægypto, volens in colloquutionem venire Cambysis. Eum Amasis (quod inter auxiliares non parui momenti esset, quodque de rebus Ægypti nonnihil competentissimum haberet) insequi statuit, adhibita diligentia assequendi. Itaque ad hominem insequendum mittit cum triremi eunuchorum fidissimum, qui Phanem assequutus in Lycia cepit, sed non reduxit in Ægyptum, [3] ab illo prudentia superatus. Nam Phanes inebriatis custodibus abiit in Persas, Cambysemque molientem aduersus Ægyptum expeditionem,

1 Primum quidem per legem non licere vt illegitimus regnum obtineat, quum legitimus adest: deinde Cassand. filium fuisse Cambysem, Phar. 2 Rem ita narrant vt inuertant. 3 Phanes enim cum astutia circumuenit. Nam inebriat. custod.

& quo

& quo pacto carentia aquis loca transmitteret ambigentem, adiit. Eique cum alias Amasis res exposuit, tum vero quæ ad transmittendum pertinebant, suadens, ad regem Arabum mitteret oratum vt sibi tutum præberet transitum.
V Hàc enim duntaxat patet ingressus in Ægyptum. Nam à Phœnice [1] vsque ad montes Cadytis, quæ est vrbs eorũ Assyriorum qui nunc Palæstini vocantur: ab vrbe Cadyti non minore (vt mea fert opinio) quam Sardis, emporia secundum mare vsque ad vrbem Ienysum, Arabicæ ditionis sunt. Ab vrbe Ienyso rursus Syriacæ, vsq; ad lacum Serbonidis, iuxta quem Casius mons pertingit ad mare. A Serbonidis lacu in quo Typho fertur occultatus, deinceps iam Ægyptus est. Hoc tamen inter capedinis quod est inter vrbem Ienysum & montem Casium & lacum Serbonidis, non exiguus tractus est, sed itineris instar trium dierum, vehementer aridus. Ve-
VI rum quod pauci eorum qui in Ægyptum nauigant, notũ habent, hoc dicere institui. Ex omni Græcia, & præterea ex Phœnice, portantur in Ægyptum bis quotannis [2] vas fictile vini plenum: & tamen ibi ne vnum quidem numero (vt sic dicam) vas vinarium fictile aspici [3] vacuum potest. Vbinam (dicat aliquis) hæc vasa consumuntur? hoc quoque ego depromam. Præfecti prouinciarum necesse habent ex sua quisque vrbe colligere vasa testacea quæ Memphin portentur: eadem è Memphi alii aqua impleta portare in hęc arida Syriæ loca. [4] ita hydriæ superuenientes in Ægypto sumptæ, ad veteres, in Syriam
VII portantur. Atq; hunc in modum quem dixi aqua contracta, Persæ vbi fuerunt, qui hoc ingressu apparato quam celerrime Ægypto potiti sunt. Sed tunc, quum in expedito aqua non esset, Cambyses, audito hospitis Halicarnassei cõsilio, missis ad regem Arabum nunciis tutum iter precatus, obtinuit, data ac-
VIII ceptaque inuicem fide. Seruant autem fidem Arabes inter homines vt qui maxime, quam hunc in modum dant: Quoties fœdus inire volunt, alius quidam medius inter vtrosque, stans acuto lapide ferit volam, inxta maiores digitos eorum qui fœdus ineunt. Deinde sumpto flocco ex vtriusq; vestimento,

χαὶ ἀπορέουσι τὴν ἔλασιν ὁκως τὴν ἀνδρῶν διακοσμήσα, ἐπελθὼν φράζει μὲν χαὶ τἆλλα τὰ Ἀμάσιος πρηγματα· ἐξηγέεται δὲ χαὶ τὴν ἔλασιν, ὧδε παραινέων· πέμψαντα πρὸς Ⓦ Ἀραβίων βασιλέα, δέεσθαι τὴν διέξοδον Ⓐ ἀσφαλέα παρέχειν. Μοῦνη γὰρ αὕτη ἐστὶ φανερὴ ἐσβολὴ ἐς Αἴγυπτον· ἀπὸ γὰρ Φοινίχης μέχρι οὔρων τῶν Καδύτιος πόλιος, τὰ ἐστὶ Συρίων τῶν Παλαιστινέων χαλεομένων· ἀπὸ δὲ Καδύτιος, ἐούσης πόλιος (ὡς ἐμοὶ δοχέει) Σαρδίων οὐ πολλῷ ἐλάσσονος· ἀπὸ τούτης τὰ ἐμπόρια τὰ μέχρι θαλάσσης μέχρι Ἰωνύσου πόλιος ἐστὶ τῆς Ἀραβίου· ἀπὸ δὲ Ἰωνύσου, αὖτις Συρίων μέχρι Σερβωνίδος λίμνης, παρ' ἣν δὴ ὁ Κάσιος ὄρος τείνει ἐς θάλασσαν. ἀπὸ δὲ Σερβωνίδος λίμνης, ἐν τῇ δὴ λόγος Ⓦ Τυφὼ χεχρύφθαι, ἀπὸ τούτης ἤδη Αἴγυπτος. Ὁ δὴ μεταξὺ Ἰωνύσου πόλιος, χαὶ Κασίου τε οὔρεος χαὶ τῆς Σερβωνίδος λίμνης, ἐὸν τοῦτο οὐχ ὀλίγον χωρίον. ἀλλ' ὅσον τε ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ὁδὸν, ἀνυδρέων ἐστὶ δεινῶς. Τὸ δὲ ὀλίγοι τῶν ἐς Αἴγυπτον ναυτιλλομένων ἐννενώχασι, τοῦτο ἐρέω μοι φράσον. ἐς Αἴγυπτον ἐχ τῆς Ἑλλάδος πάσης, χαὶ δὴ χαὶ ἐχ Φοινίχων, χέραμος ἐσάγεται πλήρης οἴνου διὶς τοῦ ἔτεος ἑχάστου. χαὶ ἐν χεράμιον οἰνηρὸν ἀριθμῷ χείμενον οὐχ ἔστι, ὡς λόγῳ εἰπεῖν, εὑρεθῆναι. χοῖ δὴ τα (εἴποις ἄν) τοῦτα ἀναισιμοῦνται; ἐγὼ χαὶ τοῦτο φράσω. δεῖ Ⓦ μὲν δὴ μάλιστα ἕχαστον συλλέξαντα ἐχ τῆς ἑωυτοῦ πόλιος πάντα Ⓦ χέραμον, ἄγειν ἐς Μέμφιν· τοὺς δὲ ἐχ Μέμφιος ἐς τοῦτο δὴ τὸ ἄνυδρα τῆς Συρίης χωρίζειν, πλησαντας ὑδάτος. οὕτω ὁ ὑπὸ φοιτέων χέραμος, ἐξαιρεόμενος ἐν Αἰγύπτῳ ὑπὸ τῶν παλαιῶν, χομίζεται Συρίην. Οὕτω μὲν νυν Πέρσαι ἐσὶ Ⓐ τὴν ἔσοδον ταύτην παρασχευάσαντες ἐς Αἴγυπτον, χαὶ δὴ τότε ἑλόντες Ἀραβίους, ἐς δὲ τὴν Ἐρημίην ἐλάσαντες ὑδατι, ἐπὶ τοῦτο ἔσχον παρέλασον Αἴγυπτον. Τότε δὲ ἐόντος χου ὑδατος ἐρίμου, Καμβύσης συνθέμενος τῷ Ἁλικαρνασσέος ξείνῳ, πέμψας πρὸς Ⓦ Ἀραβίων ἀγγέλους, ἐς δεηθεὶς τὰ ἀσφαλείης, ἔτυχε πίστις δοὺς τε χαὶ δεξάμενος παρ' αὐτῶν. Σέβονται δὲ Ἀραβίων πίστις αὐτέων ὁμοίως τοῖσι μάλιστα· ποιεῦνται δὲ αὐτὰς τρόπῳ τοιῷδε· τῶν βουλομένων τὰ πίστα ποιέεσθαι, ἄλλος αὐτὴρ ἀμφοτέρωθεν αὐτῶν ἐν μέσῳ ἑστεὼς λίθῳ ὀξέϊ τὸ ἔσω τῶν χειρῶν πρὸς τοὺς δακτύλους τοὺς μεγάλους ὑπιπαίνει τῶν ποιευμένων τὰς πίστις· ἔπειτα λαβὼν ἐχ τοῦ ἱματίου ἑχατέρου χροχιδίου

---

1 Vsque ad fines Cadytis, quæ est vrbs eorum Assyriorum qui Palæst. 2 *Vel, Amphora vini plena, sic & in sequentibus. Vel potius, Amphora vini plena, vt sit positus singul. pro plurali.* 3 *Ουχ respondens huic in textu Gr. non habetur: sed ex χεράμιον, quod ibi legitur, factum fuit ουχὶ, id est, vacuum.* 4 Ita amphoræ quæ infici huntur, sumptæ in Ægypto, vltra veteres in Syriam portantur. Et quidem Persæ ij sunt qui hunc in Ægyptum transitum apparauerunt, contracta, vt modò dixi, aqua, simulatque occupauerunt Ægyptum. *Intellige autem Vltra veteres, pro eo quod est, Vltrà eos qui iam antea ibi erant.*

ἀλείφῃ τῷ αἵματι ἐν μέσῳ κεμβρύου λίθους ἑπτά.
104 τοῦτο ποιέων, ἐπικαλέεται τε Διόνυσον καὶ Οὐρανίην. ἐπικαλεσάμενος δὲ τούτοισι πᾶσι, οὕτω τοῖσι ἐπιστᾶσι ποιέεται φιλίους τοῖσι φίλοισι, παρεῖναι ξεῖνον, ἢ ἐὼν ἄστυ, ἐς ἄλλον πολίτην. οἱ δὲ φίλοι, καὶ αὐτοὶ τὰς πίστις δικαιοῦσι σέβεσθαι. Διόνυσον δὲ θεὸν μοῦνον καὶ τὴν Οὐρανίην ἡγέονται εἶναι· καὶ τὴν τρίχα τὴν κεφαλῆς κείρεσθαι φασὶ κατὰ περ αὐτὸν Διόνυσον κεκάρθαι. κείρονται δὲ κύκλα, περιξυόντες τοὺς κροτάφους. ὀνομάζουσι δὲ Διόνυσον, Οὐροβάλτ· τὸν δὲ Οὐρανίην, Ἀλιλάτ. Ἐπεὶ ὦν τὰ πίστια τοῖσι ἀγγέλοισι τοῖσι παρὰ Καμβύσεω ἀπιγμένοισι ἐποιήσατο ὁ Ἄραβιος, ἐμηχανήσατο τοιάδε· ἀσκοὺς καμήλων πλήσας ὕδατος, ἐπόσαξε ἐπ' τὰς ζωὰς τῶν καμήλων πάσας· τοῦτο δὲ ποιήσας, ἤλασε ἐς τὸν ἄνυδρον, καὶ αὐτόθεν ἐνταῦτα Καμβύσεα στρατὸν. ἔστι μὲν ὁ πιθανώτερος τῶν λόγων ἐρρηθείς· δεῖ δὲ καὶ τὸν ἧσσον πιθανὸν (ἐπείγε δὴ λέγεται) μνησθῆναι. ποταμός ἐστι μέγας ἐν τῇ Ἀραβίῃ τῷ οὔνομα Κόρης· ἐκδιδοῖ δὲ ἐς τὴν Ἐρυθρὴν καλεομένην θάλασσαν. ἀπὸ τούτου δὴ οὖν τοῦ ποταμοῦ λέγεται βασιλεὺς τῶν Ἀραβίων, ῥαψάμενον οὐρὸν καὶ τῶν ἄλλων δερμάτων ὀχετὸν μῆκος ἐξικνούμενον ἐς τὴν ἄνυδρον, ἀγαγεῖν μέχρι δεῦρο τοῦτον τὸ ὕδωρ. ἐν δὲ τῇ ἀνύδρῳ μεγάλας δεξαμενὰς ὀρύξασθαι, ἵνα δεκαταίας τὸ ὕδωρ σώζωσι. ὁδὸς δὲ ἔστι δυώδεκα ἡμερέων ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἐς ταύτην τὴν ἄνυδρον. ἄγειν δὲ μιν διὰ ὀχετῶν διττοὺς ἐς τοὺς χώρους. Ἐν δὲ τῷ Πηλουσίῳ καλεομένῳ στόματι τοῦ Νείλου ἐστρατοπεδεύετο Ψαμμήνιτος ὁ Ἀμάσιος παῖς, οὐ γὰρ ἔζωσε Καμβύσης ἐλάσας ἐπ' Αἴγυπτον. ἀλλὰ βασιλεύσας ὁ Ἄμασις τέσσερα καὶ τεσσεράκοντα ἔτεα, ἀπέθανε. γρ. ἐν δὲ τοῖσι τοῦτον οὐδὲν ἀξιαπόλογον πρῆγμα συνενείκατο. ἀποθανὼν δέ, καὶ ταριχευθείς, ἐτάφη ἐν τῇσι ταφῇσι τῇσι ἐν τῷ ἱρῷ, τὰς αὐτὸς οἰκοδομήσατο. ὕστερον δὲ τοῦτον Ψαμμήνιτος ὁ τοῦ Ἀμάσιος βασιλεύσαντος Αἰγύπτου, φάσμα Αἰγυπτίοισι μέγιστον δὴ ἐγίνετο. ὕεσθαι γὰρ Θήβας τὰς Αἰγυπτίας, οὔτε πρότερον οὐδαμὰ ὑσθεῖσαν, οὔτε ὕστερον, τεκμαίρεσθαι ἐμοί, ὡς λέγουσι αὐτοὶ Θηβαῖοι. οὐ γὰρ δὴ ὕεται τὰ ἄνω τῆς Αἰγύπτου τοῦτο δὴ πάντα· ἀλλὰ καὶ τότε ὑσθῆναι αἱ Θῆβαι μοῦναι.

Οἱ δὲ Πέρσαι, ἐπείτε διεξελάσαντες τὴν ἄνυδρον, ἵζοντο πλησίον τοῖσι Αἰγυπτίοισι, ὡς συμβαλέοντες, ἐνταῦτα οἱ ἐπίκουροι οἱ τοῦ Αἰγυπτίου, ἐόντες ἄνδρες Ἕλληνές τε καὶ Κᾶρες, μαθόμενοι τὰ Φανὴς ὁ Ἁλικαρνησσεὺς ἐστρατήγεε ἐπ' Αἴγυπτον ἀπὸ θεοῦ

inungit eo sanguine septem lapides in medio positos, inter inungendum inuocans Dionysium & Vraniam. Hoc acto, idem qui fuit sequester fœderis inter amicos contrahendi, vadatur hospitem, aut forte ciuem, si cum ciue res agitur. Quod fœdus & ipsi qui amicitiam contraxerunt, seruare iustum censent. Dionysium quem Vrotalt, & Vraniam quam Alilat appellant, solos deos esse arbitrantur. [1] Et quemadmodum Dionysium, ita puellarum capillum tondere aiunt. tondentur autem in rotundum, tempora subradentes. Igitur postquam IX fœdus cum nunciis iniit Arabs, talem commentus est: Camelos omnes, postea quam vtribus camelinis aqua completis oneraut, egitque ad loca humore carentia, ibi Cambysis exercitum præstolabatur. Ex iis quæ narrantur, hoc quod dixi propius fidem est, tamen id quoque quod minus credibile est, quandoquidem refertur, commemorare debeo. Est magnum in Arabia flumen nomine Corys, exiens in mare quod dicitur rubrum: ab hoc flumine fertur Arabum rex canalem ex bouinis aliisq; crudis coriis consutum, tanta longitudine produxisse, vt ad loca arida per illum aquam produceret: inq; ipso arido solo ingentes cisternas fodisse, qua receptæ aquæ potum suppeditarent. Ex quum sit à flumine ad tetram aridam duodecim dierum via, per tres aquę ductus in totidem partes aquam deduxisse. ¶ Ceterum apud Nili ostium quod dicitur Pelusium, habebat castra PSAMMENITVS Amasis filius, Cambysem opperiens. Nam Amasin Cambyses in Ægyptum progressus nō vinum nactus est, sed defunctum, quum quatuor & quadraginta annis regnasset: per quos nihil admodum calamitatis est expertus. defunctusque & sale conditus est, & in sepulchris quæ ipse ædificauerat, situs intra templum. Sub eius autem filio Psammenito maximum extitit Ægyptiis portentum: Apud Thebas Ægyptias (quod neque prius vnquam neque postea ad meam vsq; ætatem contigit, vt ipsi Thebani aiunt) pluit. [2] Thebis tamen tunc pluit guttis. Persæ porro vbi ficoanea peragrauerūt, subsedere, vicini Ægyptiis, tanquam iam [3] congressuri. Ibi Ægyptiorū auxiliarii Græci & Cares, Phani qui externum exercitum in Ægyptum adduxisset, infensi,

1 Eodemque modo quo tonsus est Dionysius, tonderi se aiunt. 2 Nam in superiore Ægypto penitus non pluit. Thebis tamen, &c. 3 Legit συμβαλέοντες, vt & vet. nostri cod. habent.

hoc rei

hoc rei in illum sunt machinati: Filios qui erant à Phane relicti in Ægypto, in castra perduxerunt, atq; in conspectum patris, positoque in medio duorum exercituum cratere: dehinc productos singulos puerorum super craterem obtruncauerunt. Omnibus interfectis, vinum & aquam in craterem intulerunt: quo sanguine epoto, auxiliares ita conflixerunt. Acri prœlio commisso, perquam multis vtrinque cadentibus, in
XII fugam vertuntur Ægyptii. Ibi ego rem mirandam vidi, ab indigenis edoctus: Ossa eorum qui in acie ceciderunt, quum iacerent fusa, vt ab initio distincta fuerant, seorsum erant Persarum, aliorsum Ægyptiorum: sed Persarum capita adeo fragilia sunt, vt si velis ferire, vel solo calculo perforare possis: Ægyptiorum autem ita firma, vt ea vix ictu lapidis[1] elidas. Cuius rei causſam hanc illi reddebant, (facile mihi persuadentes) quod Ægyptii statim à pueris radere capita incipiũt, & os capitis ad solem redditur compactum. Quæ eadem causſa est non caluescendi. Nam ex omnibus hominibus pauciſſimos quis Ægyptios caluos videat. His igitur hoc causſę est cur robusta capita gestent. At Persis cur fragilia sint capita, id in causſa est quod à principio assuefiunt operire capita, gestantes pilea tiaraſque.[2] Hæc ego huiusce modi ossa vidi. Vidi item alia istis similia in Papremi, eorum qui vna cum Achęmene filio Darii ab Inaro Libie
XIII sunt cæsi. Ægyptii quoq; postquam ex acie terga dederunt, nullo ordine fugam capessunt. Ad quos, quum se recepissent Memphin, misit Cambyses aduerso flumine nauim Mitylenæam cum caduceatore viro Persa, qui illos ad deditionem hortaretur. Isti vbi nauim aduentare Memphin vident, frequẽtes ex vrbe effusi, nauim corrumpunt, viroſq; frustatim dilaniatos in oppidum afferũt: Et Ægyptii quidem[3] post hæc obsessi aliquamdiu restiterunt. Libyes vero id animaduertentes, eadem sibi quæ Ægypto contigissent veriti, sese citra pugnã dediderunt, tributumq; inter se partiti dona miserunt. Cyrenæi quoq; ac Barcæi itidem vt Libyes timentes, similia & ipsi fecere. Cambyses munera quæ à Libybus venere, perbenigne accepit: quæ autem à Cyrenæis succensens, vt opinor, quod exigua erant. quingentas enim minas argenti miserant, quas

μηχανῶνται τοιῆνδε· ἦγε ὁ Φάνης παῖδας τῶν Αἰγυπτίων καταλελειμμένους· τοὺς ἀγαγόντες ἐς τὸ στρατόπεδον, καὶ ἐς ὄψιν τοῦ πατρὸς, κρητῆρα ἐν μέσῳ ἔστησαν ἀμφοτέρων τῶν στρατοπέδων· μετὰ δὲ, ἀγινέοντες κατὰ ἕνα ἕκαστον τῶν παίδων, ἔσφαζον ἐς τὸν κρητῆρα. Διὰ πάντων δὲ διεξελθόντες τῶν παίδων, οἶνόν τε καὶ ὕδωρ ἐσεφόρεον ἐς αὐτόν. ἐμπιόντες δὲ τοῦ αἵματος πάντες οἱ ἐπίκουροι, ὕστερον δὴ συνέβαλον· μάχης δὲ γενομένης καρτερῆς, καὶ πεσόντων ἐξ ἀμφοτέρων τῶν στρατοπέδων πλήθεϊ πολλῶν, ἐτράποντο οἱ Αἰγύπτιοι. Θωῦμα δὲ μέγα εἶδον συνθέμενος τοῦτο τῶν ὀπιχωρίων. τῶν γὰρ ὀστέων παρεκκεχυμένων χωρὶς ἑκατέρων τῶν ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ πεσόντων· (χωρὶς μὲν γὰρ τὰ Περσέων ἐκέετο τὰ ὀστέα, ὡς ἐχωρίσθη κατ' ἀρχάς, ἑτέρωθι δὲ, τὰ Αἰγυπτίων) αἱ μὲν τῶν Περσέων κεφαλαὶ εἰσὶ ἀδύνατοι οὕτω ὥστε εἰ θέλεις ψήφῳ μούνῃ βάλε ἕν, διατετρανέεις· αἱ δὲ τῶν Αἰγυπτίων, οὕτω δὴ ἰσχυραί, ὥστε μόγις ἂν λίθῳ παίσας διαρρήξαις. αἴτιον δὲ τούτου τόδε ἔλεγον (καὶ ἐμέ γ' οὐ πάντως ἔπειθον) ὅτι Αἰγύπτιοι μὲν, αὐλίκα ἀπὸ παιδίων ἀρξάμενοι, ξυρῶν τὰς κεφαλὰς, καὶ τοὺς τοῦ ἡλίου παχύνει· διὸ ὀστέον. τοῦτο δὲ τοῦτο καὶ τοῦ μὴ φαλακρὸν αἴτιον ὅδε. Αἰγυπτίων γὰρ ἂν τις ἐλαχίστους ἴδοι φαλακροὺς τοσούτῳ ἀνθρώπων. τούτοισι μὲν δὴ τοῦτό ἐστι αἴτιον ἰσχυρὰς φορέειν τὰς κεφαλάς. τοῖσι δὲ Περσῃσι ὅτι ἀδυνέας φορέουσι, αἴτιον τόδε· σκιὴν ἐφορέουσι ἐξ ἀρχῆς, πίλους ἀνὰ τὰς τιάρας τε φορέοντες. ταῦτα μὲν νεοϊστὶ τοιαῦτα. εἶδον δὲ καὶ ἄλλα ὁμοῖα τούτοισι ἐν Παπρήμι, τοὺς ἅμα Ἀχαιμένεϊ τῷ Δαρείου ἀποφθαρέντων ὑπὸ Ἰνάρου τοῦ Λίβυος. Οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἐκ τῆς μάχης ὡς ἐτράποντο, ἔφυγον οὐδενὶ κόσμῳ· κατειληθέντων δὲ ἐς Μέμφιν, ἔπεμπε ἀνὰ ποταμὸν Καμβύσης νέα Μιτυληναίην κήρυκα ἄγουσαν ἄνδρα Πέρσην ἐς ὁμολογίην προκαλεόμενος Αἰγυπτίους. οἱ δὲ, ἐπείτε τάχιστα νέα εἶδον ἐσελθοῦσαν ἐς τὴν Μέμφιν, ἐκχυθέντες ἀλέες ἐκ τοῦ τείχεος, τὴν τε νέα διέφθειραν, καὶ τοὺς ἄνδρας κρεωφαγήσαντες διαπασάμενοι· ἐφόρεον δὲ τείχεος. καὶ Αἰγύπτιοι μὲν τότε πολιορκούμενοι, χρόνῳ ὕστερον ἐδουλώθησαν. οἱ δὲ περιοικέοντες Λίβυες, δείσαντες τὰ περὶ τὴν Αἴγυπτον γενόμενα, παρέδοσαν σφέας αὐτοὺς ἄμαχητί· καὶ φόρον τε ἐπέταξαν, καὶ δῶρα ἔπεμπον. ὡς δὲ Κυρηναῖοι καὶ Βαρκαῖοι, δείσαντες ὁμοίως τὰ καὶ οἱ Λίβυες, τοιαῦτα ἐποίησαν. Καμβύσης δὲ τὰ μὲν τῶν Λιβύων ἐλθόντα δῶρα, προσεφέρθη μεγαλοφρόνως ἐδέξατο· τὰ δὲ τῶν Κυρηναίων ἀπιχθέα μεμφθεὶς, ὡς ἐμοὶ δοκέειν, ὅτι ὀλίγα. ἔπεμψαν γὰρ δὴ πεντακόσια μνέας ἀργυρίου οἱ Κυρηναῖοι· ταύτας

1 Perfringas. 2 Et hæc quidem ita se habent. 3 Obsessi tandem ad deditionem venerunt. At Libyes vicini eadem, &c.

δεκαπέμπτου, ἀπέχοντι τῆς θαλάσσης. Ἡμέρῃ δὲ δεκάτῃ ἀφ' ἧς παρέλαβε τὸ τεῖχος τὸ ἐν Μέμφι Καμβύσης, καθίσας ἐς τὸ προάστειον ὅπως λύμῃ τὸν βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων Ψαμμήνιτον, βασανίζων μιῶν ἕξ, τοῦτον καθίζας σὺν ἄλλοισι Αἰγυπτίοισι, διεπειρᾶτο αὐτοῦ τῆς ψυχῆς, ποιέων τάδε. εἵλας αὐτοῦ τὸν θυγατέρα ἐσθῆτι δουλικῇ, ἐξέπεμπε ἐπ' ὕδωρ ἔχουσαν ὑδρήιον· συνεπέμπε δὲ καὶ ἄλλας παρθένους ἀπολέξας ἀνδρῶν τῶν πρώτων, ὁμοίως ἐσταλμένας τῇ τοῦ βασιλέος. ὡς δὲ βοῇ τε καὶ κλαυθμῷ παρῆσαν αἱ παρθένοι πρὸς τοὺς πατέρας, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἀνεβόων τε καὶ ἀνέκλαιον, ὁρέοντες τὰ τέκνα κεκακωμένα· ὁ δὲ Ψαμμήνιτος, προεἰδὼς καὶ μαθών, ἔκυψε ἐς τὸν χόν. παρελθουσέων δὲ τῶν ὑδροφόρων, δευτέρῃ οἱ παῖδα ἐξέπεμπε μετ' ἄλλων Αἰγυπτίων δισχιλίων τῶν αὐτῶν ἡλικίην ἐχόντων. τοὺς δὲ αὐχένας καὶ λαιμὰ δεδεμένους ἦγον, καὶ τὰ στόματα ἐγκεχαλινωμένους. ἄγοντο δὴ ποινὴν ὑποντες Μιτυληναίων τοῖσι ἐν Μέμφι ἀποληφθεῖσι σὺν τῇ νηΐ. ταῦτα γὰρ ἐδίκασαν οἱ βασιλήιοι δικασταί, τὸν ἀνδρὸς ἑκάστου δέκα Αἰγυπτίων τῶν πρώτων ἀντιτίνυσθαι. ὁ δὲ, ἰδὼν παρεξιόντας, καὶ μαθὼν παῖδα ἀγόμενον ἐπὶ θάνατον, τῶν ἄλλων Αἰγυπτίων τῶν σὺν αὐτῷ κλαιόντων καὶ ὀδυρομένων, τοῦτο ἐποίησε τὸ καὶ ὅτε τὴν θυγατέρα· παρελθόντων δὲ καὶ τούτων, συνέλαβε ὥστε τῶν συμποτέων οἱ ἄνδρα ἀπηλικιέστερον ἐκπεπτωκότα ἐκ τῶν ἑόντων, ἔχοντά τε οὐδέν, εἰ μὴ ὅσα πτωχός, καὶ προσαιτέοντα τὸν στρατὸν παιόμενον, Ψαμμήνιτόν τε τὸν Ἀμάσιος, καὶ σὺν ἐν τῷ προαστείῳ κατημένους Αἰγυπτίους. ὁ δὲ Ψαμμήνιτος ὡς εἶδε, ἀνακλαύσας μέγα, καὶ καλέσας ὀνομαστὶ τὸν ἑταῖρον, ἐπλήξατο τὸν κεφαλόν· ἦσαν δὲ ἄρα αὐτοῦ τρεῖς φύλακοι, οἱ τὸ ποιούμενον πᾶν ἐξ ἐκείνου ἐς ἑκάστην ἐξόδιον, Καμβύσῃ ἐσήμαινον. θωυμάσας δὲ ὁ Καμβύσης τὸ ποιούμενον, πέμψας ἄγγελον, πρῶτα αὐτὸν, λέγων τάδε, Δεσπότης σε Καμβύσης Ψαμμήνιτε ἐρωτᾷ δι' ὅ τι τὸν μὲν θυγατέρα ὁρέων κεκακωμένην, καὶ τὸν μὲν παῖδα ὅτε θάνατον ἰόντα, οὔτε ἀνέβωσας, οὔτε ἀνέκλαυσας, τὸν δὲ πτωχὸν, (ὃς δεῦρο σοὶ προσηκόντως, ὡς ἄλλων πυνθάνομαι) ἐλέησας. ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἐπηρώτα. ὁ δὲ ἀμείβετο τοῖσδε, Ὦ παῖ Κύρου, τὰ μὲν οἰκήια ἦν μέζω καὶ οὐκ ἦν ὥστε ἀνακλαίειν· τὸ δὲ τοῦ ἑταίρου πάθος,

sua manu prehensas, dispersit in milites.
¶ Decimo autē die quàm muros Mem- XLIII
phis cepisset Cambyses, Psammenito Ægyptiorum rege, qui sex omnino regnarat annos, collocato in suburbanis, ignominiæ gratia, cum Ægyptiis aliis, hoc fecit vt eius animum experiretur: Filiam illius, vestitu seruili circumdatam, cum hydria ad aquam emisit: & cū ea similiter indutas alias quas delegerat, primorum virorum filias virgines. Quæ vbi ad patres peruenerunt cum ciulatu ploratuque, ceteri quidem patres conspectis filiabus tam male acceptis, vicissim vociferati sunt atque fleuerunt: Psammenitus autem intuens atque intelligens, humi vultum demisit. Prætergressis puellis aquam ferentibus, secundo loco Cambyses ante oculos Psammeniti misit filium eius cum duobus millibus Ægyptiorum æqualis ætatis, vinctas fune ceruices & frenata ora habentibus. Ducebantur autem luituri pœnas his Mitylenæis qui cum naui fuerant ad Memphin obtruncati. Ita enim censuerant regii iudices, pro singulis suorum interfectis denos primorum Ægyptiorum interficiendos. Psammenitus prætereuntes intuens, & filium animaduertens duci ad mortē, aliis Ægyptiis qui circumsedebant complorantibus, *ac indigne ferentibus*, ipse idem quod erga filiam fecit. His quoq; prætergressis, accidit vt quidam [2] compotorum eius natu grandior, pristinis bonis delapsus, ac nihil habens nisi quæ inops mendicabat, obiret exercitum, necnon Psammenitum aliosque Ægyptios in suburbanis considentes. Quem vt conspexit Psammenitus erumpente ingente fletu, compellans nomine amicum, caput suum cædebat. Aderant autem ei tres obseruatores, qui vt quicquid ab illo fiebat, ex omni viarum exitu Cambysi renunciarent. [3] Ea quæ fiebant admiratus Cambyses, misso nuncio Psammenitum pertentatus est, inquiens, Psammenite, herus te Cambyses interrogat quamobrem tu, qui visa filia indigne affecta, viso etiam filio ad mortem eunte, neque eiulasti neque fleuisti, pauperem tanti feceris, tibi (vt ab aliis audiuit) nō propinquum. Et Cambyses quidē ita interrogauit: Psammenitus autē his verbis respondit, Fili Cyri, domestica mala erant maiora quā vt possem ea deflere: at lamētatio amici

¶ Menses, nam μῆνας & vulgatus, & in vet. cod. legitur. 2 Conuictorum, 3 Quod factum admir.

digna

digna lacrymis fuit, qui è multis ac fortunatis opibus ad inopiã recidit, in extremo limine senectutis. [1] Hæc vbi responsa ab hoc renunciata sunt, visus est illis Psammenitus, vt ab Ægyptiis fertur, recte respondisse. Crœsusq; dicitur illacrymasse, item qui aderant Persæ, ipsique Cambysi commiserationem subiisse, vt protinus iusserit & filium ex his qui morti addicti essent liberari, & patrem è suburbanis excitatum ad se perduci. Sed filium quidem qui adierunt, non iam superstitem inuenerunt, sed primo loco truncatum: ipsum vero Psammenitum excitatũ ad Cambysem perduxerunt: vbi reliquum vitæ vixit, nihil violentum passus. Qui si compertus fuisset non affectasse res nouas, accepisset Ægyptum vt eam procuraret. Nam consueuerunt Persæ in honore habere filios regum: & etiamsi qui ab eis defecerint, tamen illorum filiis restituere principatum. Quod eos ita facere consuesse, cum aliis permultis potest probari documentis, tum vero hoc, quod Thannyra Inari Libyis filius recepit quem pater obtinuerat, principatum: quodque Pausiris Amyrtæi filius & ipse paternum recuperauit imperium. [2] Nec ipsis Inaro & Amyrtæo quicquam amplius à Persis irrogatum est. Nunc Psammenitus male cogitans, mercedem accepit. nam quum ad defectionem Ægyptios induxisset, captus est: ac deinde à Cambyse conuictus, epoto cruore taurino, statim expirauit. Atque hunc in modum iste decessit. ¶ Cambyses autem è Memphi vrbem Sain abiit, animo faciendi quæ fecit. Etenim simulatque in ædes Amasis ingressus est, imperauit cadauer Amasis è conditorio afferri: deinde prolatum verberibus cædi ac vellicari, & stimulis pungi, [3] omni denique contumelia infestari. Quod facientes postquam defatigati erant, nam cadauer vtpote salitum resistebat, nec quicquam omnino elidebatur) iussit cremari: haud quaquam sancta iubens: quia Persæ deum ignem esse arbitrantur, & apud neutros moris est cremare cadauera: apud Persas quidem, propter id quod dictum est, quia nefas esse aiunt deo depasci cadauere hominis: apud Ægyptios autem, quia persuasum habent ignem

XV

XVI

ἄξιον ἐὼν δακρύων· ὃς ἐκ πολλῶν τε καὶ ὀλδιημένων ἐκπεσὼν, ἐς τελωχίην ἀπίκετο, ὅτι γήρεος ὀδῷ. καὶ ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ἐπὶ τοῦτου, 106
βουλεύειν [1] ⓐ ἐξηπάτηνται· ὡς δὲ λέγεται ἐπ' Αἰγυπτίων, δακρύειν μὲν Κροῖσον (ἐτετεύχεε γὰρ καὶ ἦν ὁπαπατώμενος Καμβύσῃ ἐπ' Αἰγυπτίοισι) δακρύειν δὲ Περσέων τοὺς παρεόντας. αὐτῷ τε Καμβύσῃ ἐσελθεῖν οἶκτον λιπαρὴ καὶ αὐτίκα κελεύειν τόν τε ⓐ παῖδα ἐκ τῶν ἀπολυμένων σώζειν, καὶ αὐτὸν ἐκ τοῦ προαστείου ἀναστήσαντας, ἄγειν παρ' ἑωυτόν. Τὸν μὲν δὴ παῖδα οὐκέτι ⓐ μελλόντες, οὐκ ἐπιτρέπουσι, ἀλλὰ πρῶτον καταχρέωνται. αὐτὸν δὲ Ψαμμενίτον ἀναστήσαντες, ἤγαγον πρὸς Καμβύσεα· ἔνθα τοῦ λοιποῦ διαιτᾶτο, ἔχων οὐδὲν βίαιον. Εἰ δὲ καὶ ἦπιστήθη μὴ πολυπραγμονεῖν, ἀπέλαβε ἂν Αἴγυπτον, ὥστε ὑπερβυθεῖν αὐτῆς. ἐπεὶ τιμᾶν ἐώθασι Πέρσαι τῶν βασιλέων τοὺς παῖδας τῶν, ἢν καὶ σφέων ἀποστέωσι, ὅμως τοῖσί γε παισὶ αὐτῶν ἀποδιδοῦσι τὴν ἀρχήν. πολλοῖσι μὲν νυν καὶ ἄλλοισι ἔστι καθυφορᾶσθαι ὅτι τοῦτο οὕτω νενομίκασι ποιέειν· ἐν δὲ δὴ καὶ τῷδε, τῷ Λίβυος Ἰνάρω παιδὶ Θαννύρᾳ, ὃς ἀπέλαβε τὴν οἱ ὁ πατὴρ εἶχε ἀρχήν· καὶ τῷ Ἀμυρταίου Παυσίρι· καὶ γὰρ οὗτος ἀπέλαβε τὴν τοῦ πάππου ἀρχήν. καίτοι Ἰνάρῳ τε καὶ Ἀμυρταίου οὐδαμοί κω Πέρσαι κακὰ πλέα ἐργάσαντο. νῦν δὲ μηχανώμενος κακὰ ὁ Ψαμμενίτης, ἔλαβε ⓦ μισθόν· ἀπιστὰς γὰρ Αἰγυπτίοις ἤλω· ἐπεί τε δὲ ἐπάϊστος ἐγένετο τοῦ Καμβύσεω, αἷμα ταύρου πιὼν, ἀπέθανε παραχρῆμα. οὕτω δὴ οὗτος ἐτελεύτησε. Καμβύσης δὲ ἐκ Μέμφιος ἀπίκετο ἐς Σάϊν πόλιν, βουλόμενος ποιῆσαι τὰ δὴ καὶ ἐποίησε. ἐπεί τε γὰρ ἐσῆλθε ἐς τοῦτον τὸν Ἀμάσιος οἶκον, αὐτίκα ἐκέλευε ἐκ τῆς ταφῆς ⓦ Ἀμάσιος νέκυν ἐκφέρειν ἔξω. ὡς δὲ ταῦτα ὑπετέλεα ἐγένετο, μαστιγοῦν ⓦ νέκυν ἐκέλευε, καὶ τἆλλα πάντα λυμαίνεσθαι· ἐπεί τε δὲ καὶ ταῦτα ἔκαμον ποιεῦντες, (ὁ γὰρ δὴ νεκρὸς, ἅτε τεταριχευμένος, ἀντεῖχέ τε καὶ οὐδὲν διεχέετο) ἐκέλευσε μιν ὁ Καμβύσης κατακαύσαι· ἐντελλόμενος οὐκ ὅσια. Πέρσαι γὰρ θεὸν νομίζουσι εἶναι τὸ πῦρ· τὸ ὦν κατακαίειν τοὺς νεκροὺς, οὐδαμῶς ἐν νόμῳ οὐδετέροισί ἐστι, Πέρσῃσι μὲν δι' ὅσα περ εἶπα, θεῷ γὰρ δίκαιον εἶναι λέγουσι νέμειν νεκρὸν ἀνθρώπου· Αἰγυπτίοισι δὲ νενόμισται πῦρ

1 Hæc quum ab isto renunciata essent, visus est Psammenitus recte respondisse, feruntque Ægyptii, Crœsum) nam hic quoque à Cambyse in Ægyptum adductus fuerat) eosque qui aderant Persis illacrymasse. 2 Quamuis nulli Persas pluribus malis quam Inarus & Amyrtæus affecissent. Verum Psammenitus quum fraudem molitus esset, mercedem accepit. Deprehensus enim Ægyptios ad defectionem sollicitare, ac deinde à Cambyse conuictus, &c. 3 *Vel, Omnibus denique modis vexari.*

θηείον εἶ) ἔμψυχον· πόντα ὑπὸ αὐτὸ κατεδίδη τὰ σάρκα αὐλαβὴ· πλησθὲν ὑπὸ αὐτὸ τῆς βορῆς, σωματοθνήσκειν τῷ κατεσθιομένῳ. οὐκων θηείοισι νόμος οὐδαμῇ σφί ἐστι νέκυα διδόναι. καὶ διὰ ταῦτα ταριχεύουσι, ἵνα μὴ κείμενος ὑπὸ βυλέων καταβρωθῇ. οὕτω δὴ τετέρσιοι νομιζόμενα ἐνετέλλετο ποιέειν ὁ Καμβύσης. ὡς μὲν δὴ Αἰγύπτιοι λέγουσι, οὐκ Ἄμασις ἐὼν ὁ ταῦτα παθὼν, ἀλλὰ ἄλλος τις τῶν Αἰγυπτίων, ἔχων τὴν αὐτὴν ἡλικίην Ἄμασι· ᾧ λυμαινόμενοι Πέρσαι, ἐδόκεον Ἄμασι λυμήνεσθαι. λέγουσι γὰρ ὡς πυθόμενος ὁ Ἄμασις τὰ περὶ ἑωυτὸν ἀποθανόντα μέλλοντα γίνεσθαι, ὅπως δὴ ἀκεόμενος τὰ ὑπιφερόμενα, τὸν μὲν ἄνθρωπον τοῦτον μαστιγωθέντα, ἀποθανόντα ἐθάψε ἐν τῇσι θύρῃσι ἐντὸς τῆς ἑωυτοῦ θήκης, ἑωυτὸν δὲ ἐνετείλατο τῷ παιδὶ ἐν μυχῷ τῆς θήκης ὡς μάλιστα θεῖναι. αἱ μὲν νῦν ἐκ τοῦ Ἄμασις ἐντολαὶ αὗται, αἱ δὲ ἐκ τοῦ φανερῷ τε καὶ ἄνθρωπον ἔχουσαι, ἔμοι δοκέουσι ἀρχὴν γενέσθαι, ἄλλως δὲ αὐτὰ Αἰγύπτιοι σεμνοῦν.

Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Καμβύσης ἐβουλεύσατο στρατεύσασθαι ἐπί τε Καρχηδονίους, καὶ ἐπὶ Ἄμμωνίους, καὶ ἐπὶ τοὺς μακροβίους Αἰθίοπας, οἰκημένους ἐπὶ Λιβύης ἐπὶ τῇ νοτίῃ θαλάσσῃ. βουλευομένῳ δὲ καὶ ἔδοξε, ἐπὶ μὲν Καρχηδονίους ναυτικὴν στρατὸν ἀποστέλλειν· ἐπὶ δὲ Ἄμμωνίους, τοῦτο πρῶτον ἐπιχειρήσαντα· ἐπὶ δὲ τοὺς Αἰθίοπας, καταδόντας πρῶτον, ὁκόμενος τε τιμὴν ἐν τούτοισι τοῖσι Αἰθίοψι λεγομένην εἶναι ἡλίου τράπεζαν, εἰ ἔστι ἀληθέως, καὶ ἄλλα κατοψομένους· δῶρα δὲ τῷ λόγῳ φέρουσι τὰς τῷ βασιλεῖ αὐτέων. Ἡ δὲ τράπεζα τοῦ ἡλίου, τοιήδε τις λέγεται εἶ) λειμών ἐστι ἐν τοῖσι προσαστείοισι, ἐπίπλεος κρεῶν ἑφθῶν παντοίων τῶν τετραπόδων· ἐς τοῦτον μὲν νύκτας ἐπιτηδεύοντας πίσσαν τὰ κρέα τοῦτον ἐν τέλει ἑκάστους ἐόντας τῆς ἀστῶν, τοὺς δὲ ἡμέρας δαίνυσθαι προσιόντας βουλόμενον. φάναι δὲ τοὺς ἐπιχωρίους ταῦτα τὸν αὐτὸν αἰεὶ διδόναι ἑκάστοτε. ἡ μὲν δὴ τράπεζα τοῦ ἡλίου καλεομένη, λέγεται εἶ) τοιήδε. Καμβύσης δὲ ὡς ἔδοξε πέμπειν τοὺς κατασκόπους, αὐτίκα μετεπέμπετο ἐκ Ἐλεφαντίνης πόλιος, τῶν ἰχθυοφάγων ἀνδρῶν τοὺς ἐπισταμένους τὴν Αἰθιοπίδα γλῶσσαν. ἐν ᾧ δὲ τούτους μετῆσαν, ἐν τούτῳ ἐκέλευε ἐπὶ τὴν Καρχηδόνα πλέειν ναυτικὸν στρατόν. Φοίνικες δὲ οὐκ ἔφασαν ποιήσειν ταῦτα· ὁρκίοισί τε γὰρ μεγάλοισι ἐνδεδέσθαι, καὶ οὐκ ἂν ποιέειν ὅσια ἐπὶ τοὺς παῖδας τοὺς ἑωυτῶν στρατευόμενοι. Φοινίκων δὲ μὴ βουλομένων, καὶ λοιποὶ οὐκ ἀξιόμαχοι ἐγίνοντο. Καρχηδόνιοι μὲν νυν οὕτω δουλο-

animatam beluam esse, & omnia quæ nascuntur deuorare, & postquam deuorando fuerit expleta, vna cum ipsa re deuorata emori. Non esse vero apud eos consuetudinem mortuum beluis tradendi, sed saliendi, tum ob id, tum ne humatus deuoretur à vermibus. Ita neutris consuetam rem iussit agi Cambyses. Quanquam (vbi ipsi aiunt Ægyptii) non Amasis fuit qui ista passus est, sed alius quidam Ægyptius eadem qua Amasis ætate: quem Persæ Amasin arbitrantes vexauerunt. Memorant enim, Amasin, quum ex oracvlo audisset quæ circa se defunctum futura essent, hoc modo rei venturæ medendum putasse, vt hunc hominem qui flagellatus erat, mortuum [1] ad postes sepeliret extra conditorium suum, se autem in conditorii quam intimo recessu collocari filio mandaret. Mihi tamen non videntur hæc ab initio Amasis fuisse mandata de sua & alterius hominis sepultura, sed aliàs ab Ægyptiis adornata. ¶ SECVNDVM hæc Cambyses constituit [2] trifarium mouere bellum, aduersus Carthaginenses, aduersus Ammonios, aduersus Æthiopes macrobios, *id est, longæuos*, qui Africam ad Australe mare incolũt. & aduersus quidem Carthaginienses, nauticas copias: aduersus autem Ammonios, peditatum: aduersus vero Æthiopes, prius exploratores mittere, per speciem dona ferendi illorum regi, spectatum illic mensam Solis, nunquid reuera esset: simulque res Æthiopicas exploratum. Solis autẽ mẽsa talis esse memoratur: est in suburbanis pratum, omnium qu adrupedũ assa refertum carne, quam per noctem singuli ciuiũ magistratus properant ponere: ad eamque, vbi illuxit, cuilibet epulatum licet accedere. Hæc autem ipsa à terra reddi assidue indigenæ aiunt. Et mensa quidem quæ Solis vocatur, talis esse fertur. Cambyses autem vbi statuit exploratores dimittere, continuo ab vrbe Elephãtina accersit ex Ichthyophagis, *id est, pisce vescentibus*, maxime gnaros Æthiopicæ linguæ. 3 Vsquedum isti veniunt, interea nauales copias Carthaginem versus nauigare iubet. verum hæc exequuturos se Phœnices negauerunt. esse enim magno cum illis iureiurando se deuinctos: præterea non facturos sancte si aduersus liberos suos militarent. nam ceteri Phœnicibus ire recusantibus, ad pugnandum haud idonei erant. Ita Carthaginenses quomi-

XVII

XVIII

XIX

1 Ad fores intra conditorium suum, 2 Triplex. 3 Et interim dum istos accerseret, nauales cop.

nus in

nus in seruitutem Persarum redigerentur euaserunt: quoniam Cambyses haud æquum ducebat vim afferre Phœnicibus, qui seipsos Petsis dediderant, ex quibus nauticus omnis constabat exercitus. Sed & Cyprii qui aduersus Ægyptum in militia erant, sese & ipsi dedide-
XX rant. Porro Cambyses posteaquam ex vrbe Elephantina aduenerunt Ichthyophagi, eos ad Æthiopes misit, iussis cũ ea dicere quæ oporteret, tum dona ferre, amiculum purpureum, aureumque torquem tortilem, & armillas, ac vnguenti alabastrum, cadumque vini [1] Phœnicei. ¶ Æthiopes autem ii ad quos misit Cambyses, feruntur esse maximi omnium hominum atque pulcherrimi: diuersisque vti à ceterorum hominum ritibus, cum aliis, tum vero hoc circa regnum: quod quem è popularibus maximum & pro magnitudine validum iudicant, hunc regem deligendum cen-
XXI sent. Ad hos itaque viros Ichthyophagi venerunt, offerentesque regi munera, ita loquuti sunt, Cambyses, Persarum rex, cupiens amicus tibi fieri atque hospes, nos misit, iubens vt in colloquium tuum veniremus, tibique hæc dona daremus, quorum ipse vsu maxime delectatur. Ad hos Æthiops, gnarus ad explorandum venisse, talia respondit, Neque rex Persarum vos ideo cum donis misit quod magni faciat hospitium meum, neque vos vera loquimini, quippe qui ad explorandum nostrum imperium venistis: neque iustus ille vir est. si enim iustus foret, non alienam regionem affectaret, sed esset sua contentus, nec homines à quibus nihil lacessitus est in seruitutem redigeret. Ei nunc vos hunc arcum date, ita dicentes, Rex Æthiopum regi Persarum consilium [2] dat, quando Persæ tam facile trahent in tanta magnitudine arcus, tunc aduersus macrobios Æthiopes cum maioribus copiis moueat bellum: interim diis gratias habeat, qui non inducunt [3] filiis Æthiopum vt præter suam velint aliam
XXII comparare regionem. Hæc loquutus, arcum laxauit, eisque qui venerant dedit. Tum sumpto purpureo amiculo, rogauit quidnam esset & quomodo confectum. & quum Ichthyophagi veritatem de purpura deq; tinctura dixissent, Dolosi, inquit, homines, dolosa sunt vestimenta. Secundo loco de auro scisscitatus, de tortili monili atque armillis,

δουλοσιώσω διέφυγον τοὺς Περσέων. Καμβύσης γὰρ βίλιν οὐκ ἐδικαίου τοῦτο φέρειν Φοίνιξι, ὁτιὴ σφέας τε αὐτοὺς οὐκ δεδώκεσαν Πέρσῃσι, καὶ πᾶς ὁ ναυτικὸς στρατὸς ἐκ Φοινίκων ἦρτητο ὁ ναυστικός στρατός. δόντες δὲ καὶ Κύπριοι σφέας αὐτοὺς Πέρσῃσι, ἐστρατεύοντο ἐπ' Αἰγυπτίους. Ἐπεί τε δὲ τὰ Καμβύσῃ ἐκ τῆς Ἐλεφαντίνης ἀπίκοντο οἱ ἰχθυοφάγοι, ἔπεμπε αὐτοὺς ἐς τοὺς Αἰθίοπας, ἐντειλάμενος τὰ λέγειν χρῆν· καὶ δῶρα φέροντας, πορφυρέου τε εἵματα, καὶ χρυσεοῦν στρεπτὸν ποδεαυχένιον, καὶ ψέλλια, καὶ μύρου ἀλάβαστρον, καὶ φοινικηίου οἴνου κάδον. οἱ δὲ Αἰθίοπες οὗτοι ἐς τοὺς ἀπέπεμψε ὁ Καμβύσης, λέγονται ἐπὶ μέγιστοι καὶ κάλλιστοι ἀνθρώπων ἁπάντων. νόμοισι δὲ καὶ ἄλλοισι χρᾶσθαι αὐτοὺς κεχωρισμένοισι τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, καὶ δὴ καὶ κατὰ τὸν βασιληίην τοιῶνδε· οὓς ἂν τῶν ἀστῶν κείνωσι μέγιστόν τε εἶναι, καὶ κατὰ τὸ μέγαθος ἔχειν τὸν ἰσχυρόν, τούτου ἀξιοῦσι βασιλεύειν. Ἐς τούτους δὴ ὧν τοὺς ἄνδρας ὡς ἀπίκοντο οἱ ἰχθυοφάγοι, διδόντες τὰ δῶρα τὰ βασιλείᾳ αὐτέων, ἔλεγον τάδε, Βασιλεὺς ὁ Περσέων Καμβύσης, βουλόμενος φίλος τοι καὶ ξεῖνος γενέσθαι, ἡμέας τε ἀπέπεμπε, ἐς λόγους τοι ἐλθεῖν κελεύων, καὶ δῶρα τοῦτα τοι διδοῖ, τοῖσι αὐτὸς μάλιστα ἥδεται χρεώμενος. ὁ δὲ Αἰθιόψ, μαθὼν ὅτι κατόπτας ἥκοιεν, λέγει πρὸς αὐτοὺς τοιάδε, Οὔτε ὁ Περσέων βασιλεὺς δώρων ὑμέας ἐπεμψε φέροντας, τοσούτῳ πολλοῦ ἐμοὶ ξεῖνος γενέσθαι· οὔτε ὑμεῖς λέγετε ἀληθέα· ἥκετε γὰρ κατόπτας τῆς ἐμῆς ἀρχῆς. οὐτε ἐκεῖνος ἀνὴρ ὀρθὸς δίκαιος. εἰ γάρ ἐὼν δίκαιος, οὐτ' ἂν ἐπεθύμησε χώρης ἄλλης ἢ τῆς ἑωυτοῦ· οὔτ' ἂν ἐς δουλοσιώσω ἀνθρώπους ἦγε τοὺς ὧν μηδὲν ἠδίκηται. νῦν δὲ αὐτῷ τόξον τόδε διδόντες, τάδε ἔπεα λέγετε, Βασιλεὺς ὁ Αἰθιόπων συμβουλεύει τῷ Περσέων βασιλεῖ, ἐπειδὴ οὕτω εὐπετέως ἕλκουσι τὰ τόξα Πέρσαι ἐόντα μεγάθεϊ τοσαῦτα, τότε ἐπ' Αἰθιόπας τοὺς μακροβίους πλήθεϊ ὑπερβαλλόμενον στρατεύεσθαι. μέχρι δὲ τούτων, θεοῖσι εὐδέναι χάριν, οἳ οὐκ ὀπίνουσι τοὺς τέκνοισι Αἰθιόπων παισὶ γῆν ἄλλην προσκτᾶσθαι τῇ ἑωυτῶν. Ταῦτα δὲ εἰπὰς, ἐκ ἀνειὼς τὸ τόξον, παρέδωκε τοῖσι ἥκουσι. λαβὼν δὲ τὸ εἷμα τὸ πορφύρεον, πρῶτα ὁ, τι εἴη, καὶ ὅκως πεποιημένον. εἶπον τοῖσι ἰχθυοφάγοισι τὴν ἀληθείην πρὸς τὴν πορφύρης καὶ τὴν βαφῆς, δολερούς μιν εἶναι καὶ ἀνθρώπους ἔφη εἶναι, δολερὰ δὲ αὐτέων τὰ εἵματα. δεύτερα δὲ, εἰρώτα χρυσὸν πρῶτα στρεπτὸν καὶ ποδεαυχένιον, καὶ τὰ ψέλλια.

1 Palmei. 2 Quum Persæ tam facile tendent tantæ magnitudinis arcus, *quam facile hunc à me tendi videris*, tunc copiis sufficiamodum magnis instructus macrobiis Æthiopibus bellum inferat. 3 *Id est, Æthiopibus.*

ornatum eius rei exponentibus Ichthyophagis, risit, atque existimans vincula esse, inquit robustiora apud se vincula esse. Tertio scisciatus de vnguento, quum illi de confectura vngendique ratione dixissent, idem dixit quod de vestimento. Vbi [1] ad vinum peruenit, eiusque conficiendi rationem audiuit, maiorem in modū delectatus potu, percontatus est quibusnam rebus vesceretur rex, & quod longissimum tempus à viro Persa viueretur. Isti dixerunt vesci regem panè, (exposita tritici natura) perfectissimumque diu viuendi spatium homini Persæ proponi octoginta annos: Ad hæc Æthiops, Nihil se mirari inquit si stercore vescentes, paucis viuerent annis. nam ne tot quidem annis victuros [2] nisi hoc potui acceptum referrent. affirmantibus Ichthyophagis ita esse de vino. (hoc enim ipsos Persis subdidisse.) Interrogatus vicissim rex ab XXIII Ichthyophagis de vita & victu, plerosque è suis ait ad centum viginti annos peruenire, nonnullos etiam hos transcendere: dixit cibum eis esse carnem coctam: & potum, lac. Et quum exploratores de numero annorum mirarentur, ad fontem quendam eos deduxit, in quo loti efficiuntur perinde atque oleo inuncti, violam olentes. Eam aquam aiebant exploratores adeo inualidam vt in ea nihil innatare posset, ne lignum quidem, & quæ leuiora sunt ligno: sed omnia pessum ire in profundum. Hæc aqua si vere apud illos est qualis commemoratur, ideo macrobii, *id est longæui*, existunt, quod ea semper vtuntur. Deinde à fonte rex istos ad carcerem deduxit, vbi viri omnes aureis vinculis erant alligati. est enim apud hos Æthiopes omnium rarissimum ac pretiosissimum æs. Inspecto carcere, exploratores inspexerunt & mensam quæ dicitur solis. Post XXIV hanc ad extremum inspexere eorum sepulcra quæ dicuntur è vitro esse constructa, hunc in modum: Posteaquam mortuum siue Ægyptiorum siue aliorum more arefecerunt, totum gypso inducunt, picturaque exornantes repræsentant quoad fieri potest effigiem eius: deinde cippum ei cauum è vitro, quod apud illos multum est & facile effoditur, circumdant: in cuius medio mortuus interlucet, nihil neque odoris ingrati, neq; fœditatis vllius exhibens, sed

---

1 *Id est, ad sermonem de vino.* 2 *Legit αἰ φερον, ex qua lectione videtur & hic sensus elici posse,* Nisi potu illo vires refocillarent: Ichthyophagis vinum innuens. in hoc enim se à Persis vinci. Quum autem vicissim regem interrogarent Ichthyophagi de vita &c. *As legendo αἰ φερον, perinde fuerit ac si Gallice dicas, S'ils ne detrempoyent leur viande d'vn tel breuuage.*

omnia

omnia ipsi illi mortuo similia habens. Hunc cippum qui maxime sunt propinqui, intra ædes annum tenent, offerentes ei omnium rerum primitias, hostiasque: anno exacto efferunt, circaque vrbem statuunt. Omnibus exploratores inspectis reuersi sunt. Qui quum rista renunciassent Cambysi, continuo ira percitus aduersus Æthiopes exiit in expeditionem, neque rei frumentariæ apparatu indicto, neque secum ipso ratione inita quod in extrema terrarum faceret expeditionem: sed veluti vesanus, nec mentis compos, simulatq; Ichthyophagos audiit, profectus est cum omni peditatu, Græcis qui aderant illi, manere imperatis. Vbi ad Thebas est ventum, delegit de exercitu quinquaginta circiter millia, quibus præcepit vt Ammonios diriperent, deinde oraculum Iouis incenderent: ipse cum reliquis copiis aduersus Æthiopes contendit. Sed antequam quintam itineris partem confecissent, exercitum eius protinus commeatus omnis quem secum habebat, defecit: mox & iumenta ad vescendum defecerunt. Quibus rebus cognitis Cambyses si resipuisset ac retroduxisset exercitum, in eo quod prius admiserat peccato, vir sapiens extitisset: nunc autem nihil pensi habens, assidue processit vlterius. Milites, quamdiu quod de terra sumerent habuerunt, herbis victitarunt: at vbi ad sabulum peruenere, ibi nonnulli diram rem perpetrauerunt. nam sortiti ex seipsis decimum quemque comederunt. Id audiens Cambyses, veritus suorum mutuam depastionem, intermissa aduersus Æthiopes expeditione, retro rediit, Thebasque peruenit, multis de exercitu amissis. [1] Et quum è Thebis descendisset Memphin, Græcos missos fecit, vt illinc enauigarent. Et exercitus quidem aduersus Æthiopes ita se gessit. ¶ Copiæ autem quæ aduersus Ammonios missæ erant, è Thebis mouentes, itineris duces sequebantur: [2] ac nisi sunt vsquedum ad vrbem Oasin peruenerunt, quam incolunt Samii ii qui feruntur è tribu Æschrionia esse, septem dierum per arenas itinere distantem Thebis: quæ regio vocatur lingua Græca *μακάρων νῆσος, id est, beatorum insula.* in hunc locum dicitur peruenisse exercitus. Deinceps quid de eo actum sit, præter Ammonios & eos qui ab his audierunt,

XXV

XXVI

ἔχει πάντα φανερὰ ὁμοίως αὐτῷ τῷ νεκρῷ. ἑωυτὸν μὲν δὴ ἔθεσι τοῖσι οἰκηίοισι ἀπάλιξαν θεραπεύσαντες, πάντων ἀπαρξάμενοι, καὶ θυσίας ἀποθεσπίσαντες. μετὰ δὲ ταῦτα ἐκκομίσαντες, ἱζώσι πρὸς τὴν πόλιν. Θενσάμενοι δὲ τὰ πάντα κατάσκοποι, ἀπαλλάσσοντο ὀπίσω· ἀπαγγειλάντων δὲ ταῦτα τούτων, αὐτίκα ὁ Καμβύσης ὀργῇ ποιησάμενος, ἐστρατεύετο ἐπὶ τοὺς Αἰθίοπας· οὔτε τροφὰς ἐπισκευὴν σίτου ἐποιέετο ἀπαγγείλας, οὔτε λόγον ἐωυτῷ δοὺς ὅτι ἐς τὰ ἔσχατα γῆς ἔμελλε στρατεύεσθαι. οἷα δὲ ἐμμανὴς τε ὢν καὶ οὐ φρενήρης, ὡς ἤκουσε τοὺς ἰχθυοφάγων, ἐστρατεύετο. Ἑλλήνων μὲν τοὺς παρεόντας αὐτοῦ ταύτῃσι κατέλιπε, στρατὸν δὲ πεζὸν πάντα ἅμα ἀγόμενος. ἐπείτε δὲ στρατευόμενος ἐγένετο ἐν Θήβῃσι, ἀπέκεινε τοῦ στρατοῦ ὡς πέντε μυριάδας· τούτοισι μὲν ἐπέτελλε Ἀμμωνίους ἐξανδραποδιζομένους, τὸ χρηστήριον τοῦ Διὸς ἐμπρήσαι· αὐτὸς δὲ λοιπὸν ἄγων στρατὸν, ἤιε ἐπὶ τοὺς Αἰθίοπας. πρὶν δὲ τῆς ὁδοῦ τὸ πέμπτον μέρος διεληλυθέναι τὴν στρατιὴν, αὐτίκα πάντα αὐτοῖσι τὰ εἶχον σιτίων ἐχόμενα, ἐπελελοίπεε. μετὰ δὲ τὰ σιτία, καὶ τὰ ὑποζύγια ἐπέλιπε κατεσθιόμενα. Εἰ μὲν νυν μαθὼν ταῦτα ὁ Καμβύσης ἐγνωσιμάχεε, καὶ ἀπῆγε ὀπίσω στρατὸν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἥκοντα ἁμαρτάδι, ἐὼν ἂν σοφὸς ἀνὴρ νεῶν τε ἐπιμελέως λόγον ποιούμενος, ἤιε αἰεὶ ἐς τὸ πρόσω. ἐπείτε δὲ ἐστρατεύοντο ἐπὶ ψάμμου ἀπίκοντο, δεινὸν ἔργον αὐτέων τινὲς ἐργάζονται. ἐκ δεκάδος γὰρ ἕνα σφέων αὐτέων ἀποκληρώσαντες, κατέφαγον. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Καμβύσης, δείσας τὴν ἀνθρωποφαγίην, ἀπεῖς ἀπ' Αἰθίοπας στόλον, ὀπίσω ἐπορεύετο. καὶ ἀπικνέεται ἐς Θήβας, πολλοὺς ἀπολέσας τοῦ στρατοῦ. ἐκ Θηβέων δὲ ἐπορεύετο ἐλθὼν ἐπὶ θαλάσσης. καὶ κατα- 109
βὰς ἐς Μέμφιν, τοὺς Ἕλληνας ἀπῆκε ἀποπλέειν. ὁ μὲν δὴ ἐπ' Αἰθίοπας στόλος οὕτω ἐπαύσατο. Οἱ δὲ αὐτέων ἐπ' Ἀμμωνίους ἀποσταλέντες στρατεύεσθαι, ἐπείτε ὁρμηθέντες ἐκ τῶν Θηβαίων, ἐπορεύοντο ἀγόμενοι ἀγωγοῖς, ἀπικόμενοι μὲν φανεροί εἰσι ἐς Οἴασιν πόλιν, τὴν ἔχουσι μὲν Σάμιοι τῆς Αἰσχρωνίης φυλῆς λεγόμενοι εἶναι· ἀπέχουσι δὲ ἑπτὰ ἡμερέων ὁδὸν ἀπὸ Θηβαίων διὰ ψάμμου. οὐνομάζεται δὲ ὁ χῶρος οὗτος κατὰ Ἑλλήνων γλῶσσαν, Μακάρων νῆσος. ἐς μὲν δὴ τοῦτον τὸν χῶρον λέγεται ἀπικέσθαι στρατόν. Τὸ δὲ ἐνθεῦτεν δὲ, ὅτι μὴ αὐτοῖσι Ἀμμωνίοισι, καὶ τούτων ἀκηκοόσι,

1 Thebis autem iter faciebant, itineris duces habentes, & quum descendissent. 2 Ac peruenisse quidem eos vsque ad vrbem Oasin constat, quam incolunt &c.

ἄλλοι οὐδένες οὐδὲν ἔχρεσι εἰπεῖν περὶ αὐτέων. ὕστερον δὲ ἐς τοὺς Ἀμμωνίους ἀπίκοντο, οὔτε ὀπίσω ἐνόστησαν. λέγεται δὲ καὶ τάδε ὑπ' αὐτέων Ἀμμωνίων· ὑπὲρ ἐκ τῆς Ὀάσιος ταύτης ἰέναι δι' ἡμέρης ἁμάμου ὑπὸ σφέας, πνέεσθαί τε αὔρῃσι μεταξὺ κου μάλιστα αὐτέων τε καὶ τῆς Ὀάσιος. ἀρίστον δὲ ἀρεσμένοισι αὔρῃσι, ὑπιπνῦσαι νότον μέγαν τε καὶ ξηρόν. φορέοντα δὲ ἄνεμον τῆς ἁμάμου καταχώσαι σφέας, καὶ οὕτω τοιούτῳ ἀφανισθῆναι. Ἀμμώνιοι μὲν οὕτω λέγουσι γενέσθαι περὶ τῆς στρατιῆς ταύτης. Ἀπιγμένου δὲ Καμβύσεω ἐς Μέμφιν, ἐφάνη Αἰγυπτίοισι ὁ Ἄπις, τὸν Ἕλληνες Ἔπαφον καλέουσι. ὑπεφανέος δὲ τούτου γενομένου, αὖθις καὶ Αἰγύπτιοι εἵματα ἐφόρεον τὰ κάλλιστα, καὶ ἦσαν ἐν θαλίῃσι. ἰδὼν δὲ ταῦτα τοὺς Αἰγυπτίους ποιεῦντας ὁ Καμβύσης, πάγχυ σφέας καταδόξας, ἐπεὶ τὸ κακῶς πρήξαντες, χαρμόσυνα τοιαῦτα ποιέειν, καλέσας τοὺς ὑπὸ ζόπτρης τῆς Μέμφιος. ἀπικομένους δὲ ἐς ὄψιν εἶρε ὅτι πρότερον μὲν ἐόντος αὐτοῦ ἐν Μέμφι, ἐποίεον τοιοῦτον οὐδέν· Αἰγύπτιοι, ἐπεὶ δὲ, ἐπεὶ αὖθις παρείη τὸ στρατιῆς πλῆθος ἀπολωλός. ἔφραζον ὡς σφι θεὸς παρείη φανείς, διὰ χρόνου πολλοῦ ἐωθὼς ὑπιφαίνεσθαι· καὶ ὡς ἐπεὰν φανῇ, τότε πάντες Αἰγύπτιοι χαρηκότες ὀρτάζοιεν. ταῦτα ἀκούσας ὁ Καμβύσης, ἔφη ψεύδεσθαι σφέας, καὶ ὡς ψευδομένους, θανάτῳ ἐζημίου. Ἀποκτείνας δὲ τούτους, δεύτερα τοὺς ἱρέας ἐκάλεε ἐς ὄψιν. λεγόντων δὲ κατὰ ταὐτὰ τῶν ἱρέων, ὑπόσειν ἔφη αὐτῶν εἰδέναι εἰ θεὸς οὕτω χρεωμένη, ἀπιγμένος εἴη Αἰγυπτίοισι. ταῦτα δὲ εἰπὰς, ἐπάγειν ἐκέλευε Ἄπιν τοὺς ἱρέας. μὲν δὴ μετῆκαν ἄξοντες. ὁ δὲ Ἄπις οὗτος ὁ Ἔπαφος, γίνεται μόσχος ἐκ βοὸς ἥτις οὐκέτι οἵη τε γίνεται ἐς γαστέρα ἄλλον βάλλεσθαι γόνον. Αἰγύπτιοι δὲ λέγουσι σέλας ὑπὸ τοῦ βοὸς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταίσχειν, καὶ μιν ἐκ τούτου τίκτειν Ἄπιν. ἔχει δὲ ὁ μόσχος οὗτος ὁ Ἄπις καλεόμενος σημήια τοιάδε· ἐὼν μέλας, ὑπὸ μὲν τῷ μετώπῳ λευκὸν τετράγωνον φορέει· ὑπὸ δὲ τοῦ νώτου, αἰετὸν εἰκασμένον· ἐν δὲ τῇ οὐρῇ, τὰς τρίχας διπλᾶς· ὑπὸ δὲ τῇ γλώσσῃ, καυθμόν. Ὡς δὲ ἤγαγον Ἄπιν οἱ ἱρέες, ὁ Καμβύσης, οἷα ἐὼν ὑπομαργότερος, σπασάμενος ἐγχειρίδιον, θέλων τύψαι τὴν γαστέρα Ἄπιος, παίει μηρόν. γελάσας δὲ, εἶπε πρὸς τοὺς ἱρέας, Ὦ κακοὶ κεφαλαί, τοιοῦτοι θεοὶ γίνονται ἔναιμοί τε καὶ σαρκώδεες, καὶ ἐπαΐοντες σιδηρείων;

nulli alij habent quicquam dicere. Nam neque ad Ammonios peruenerunt, neque retro reuerterunt. Ab ipsis autem Ammoniis demum fertur, quum illi ex vrbe Oasi per arenam iter facerent, iamque medio fere spatio inter Oasin & Ammonios pranderent, ingruisse magnum ac validum austrum, & ingestis arenæ cumulis eos obruisse, atque hunc in modum illos è conspectu sublatos. ita actum esse de hoc exercitu Ammonii memorant. ¶ Cambyse autem XXVII Memphin regresso, Apis (quem Græci vocant Ἔπαφον) apparuit Ægyptii, quum Apis extitisset, vestimenta quam pulchertima ferebant, & celebrando festo operam dabant. Id tunc facientes Ægyptios Cambyses intuens, [1] ratusque ob res à se male gestas prorsus illos esse in his gaudiis: præpositos accersit Memphis, quos, vbi præsto fuerunt, interrogabat quid ita, quum antea se apud Memphin agente, nunquam aliquid tale fecissent, nunc id facerent, posteaquam ipse rediisset parte copiarum amissa. Illi dicere, dum illis deus appareret (longo autem temporis interuallo apparere solitum) tunc omnes Ægyptios solennem celebrare lętitiam. Hæc vbi audiit Cambyses, mentiri eos respondit, ac tanquam mentientes morte mulctauit. His interemptis, iuf- XXVIII sit sacerdotes in conspectum venire. quibus eadem referentibus, dixit, Siquis deus mansuetus ad Ægyptios veniret, fore vt se non lateret. [2] Hactenus loquutus iussit sacerdotes adducere Apin. illi ad eum adducendum pertexerunt. Est autem hic Apis, idemque Epaphus, è vacca genitus quæ nullum dum alium potest concipere fetum: quam Ægyptii aiunt fulgure ictam concipere ex eo Apin. Habet autem hic vitulus qui appellatur Apis, hæc signa: [3] *Toto corpore* est niger, in fronte habens candorem figuræ quadratæ: in tergo effigiem aquilæ, [4] cantharum in palato, duplices in cauda pilos. Po- XXIX steaquam Apin sacerdotes adduxere, Cambyses veluti vecordior, educto mucrone quum vellet ferire ventrem, femur percussit, cachinnansque ad sacerdotes inquit, O capita nequam, huiuscemodi dii existunt, sanguine atque carne præditi, & ferrum sentientes?

1 *Vel*, Valde, *aut omnino*, hoc eorum factum improbans, quod in eius rebus aduersis ita se exhilararent, Memphidis præfectos accersiuit: quos, vbi in conspectum prodierunt, interrogauit cur antea, quum &c. 2 Nec plura loquutus 3 Non μέλας, *sed* μέγας, (*id est*, magnus) *habent nostra exempl. Magis tamen placet illud quam hoc: vt dicat Herodotus, eum, quum sit alioqui niger, habere candorem fig. quadr. Valla autem de suo addidit illa*, Toto corpore 4 In lingua scarabeum.

dignus

dignus nimirum Ægyptiis hic deus nos certe ludibrio habuisse nō iuuabit. Hæc loquutus imperauit iis quorū hoc munus erat, vt sacerdotes quidem flagris cæderent: ceteros autem Ægyptios vt quemque feriantem adipiscerentur, occiderent. Ita festum solutū est, sacerdotes mulctati: Apis sauciatus femur, in tēplo iacens extabuit: quem è vulnere extinctum tumultuauere sacerdotes clam
xxx Cambyse. ¶ Ob hoc scelus, (vt Ægyptii aiunt) continuo Cambyses insaniit: [1] quum ne compos mentis quidem fuisset, exorsus primum perpetrare facinus in Smerdin, ex eisdem sibi parentibus fratrem, quem ex Ægypto remiserat in Persas, liuore commotus quod solus ille Persarum arcum quem Ichthyophagi ab Æthiope attulerant, [2] ad duos digitos traheret: quod nemo alius è Persis poterat. Smerdi in Persidem profecto, hanc vidit in somnis Cambyses visionem: Nuncius quidam è Persis veniens, ei nunciare est visus, Smerdin in regio sedentem solio cælum contingere vertice. Ob id Cambyses sibi metuens, ne se necato à fratre occuparetur imperium, mittit in Persas ad illum interimendum Prexaspem, sibi ex omnibus Persis virum fidelissimum. Hic vbi Susa conscendit, Smerdin necandum curauit, (vt quidam aiunt) quū eum eduxisset venatum: quidam inquiunt, quum ad mare rubrum produ-
xxxi xisset, ibi eum demersisse. Et hoc quidem initium scelerum Cambysis extitisse ferunt: secundum autem scelus, sororis necationem, in Ægyptum eum sequutæ: quæ ex eisdem parentibus erat sorot, atque eadem vxor: quam hunc in modum acceperat vxorem. Quum antehac Persæ sorores in matrimonium accipere nequaquam consueuissent, Cambyses vnius sororū amore captus, cupiduſque deinde ducendi illam vxorem, [3] quum propter rei insolentiam laboraret efficere, accersit eos qui regii iudices nominantur. Fiunt autem delecti è Persis viri, suntque [4] perpetui, nisi delicti alicuius comperti fuerint. Isti apud Persas ius dicunt, & legum patriarum sunt interpretes, & ad eos omnia referuntur. Hos Cambyses percontatur, num qua lex sit quæ sinat volentem cum sorore contrahere matrimonium.

ἄξιος μὲν γε Αἰγυπτίων ὅτι ὁ θεός. ἀταρτοὶ ὑ- "
μεῖς γε οὐ χαίροντες, γέλωτα ἐμὲ ποιεῦτε. τοῦτο μὲν εἰπὰς, ἐνετείλατο τοῖσι τοῦτα φρονέουσι, τοῖς μὲν ἱ-
: ρέας ἀπομαστιγῶσαι, Αἰγυπτίων δὲ τὸν ἄλλον ὃν ἂν λάβωσι ὁρτάζοντα κτείνειν. ὁρτὴ μὲν δὴ ἐλέλυτο Αἰγυπτίοισι· τοὺς δὲ ἱρέας ἐδικαίευν. ὁ δὲ Ἆπις πεπληγμένος μηρὸν, ἔφθινε ἐν τῷ ἱρῷ κατακείμενος. καὶ μὲν δὴ, τελευτήσαντα ἐκ τοῦ τρώματος, ἔθαψαν οἱ ἱρέες λάθρη Καμβύσεω. Καμ-
βύσης δὲ (ὡς λέγουσι Αἰγύπτιοι) ἀμφὶ τοῦτο τὸ ἀδίκημα αὐτίκα ἐμάνη, ἐὼν οὐδὲ πρότερον φρενήρης. καὶ πρῶτα μὲν τῶν κακῶν ἐξεργάσατο τὸν ἀδελφεὸν Σμέρδιν, ἐόντα πατρὸς καὶ μητρὸς τῆς αὐτῆς· τὸν ἀπέπεμψε ἐς Πέρσας φθόνῳ ἐξ Αἰγύπτου, ὅτι τόξον μοῦνος Περσέων ὅσον τε ἓξ δύο δακτύλους εἵρυσε, τὸ πρὸ τοῦ Αἰθίοπος ἐδύνασαν οἱ ἰχθυοφάγοι· τῶν δὲ ἄλλων Περσέων οὐδεὶς οἷός τε ἐγένετο. ἀπιγμένου ὦν ἐς Πέρσας τοῦ Σμέρδιος, ὄψιν εἶδε ὁ Καμβύσης ἐν τῷ ὕπνῳ τοιήνδε· ἐδόκεε οἱ ἄγγελον ἐλθόντα ἐκ Περσέων ἀγγέλλειν ὡς ἐν τῷ ἑδρίῳ τῷ βασιληίῳ ἱζόμενος Σμέρδις, τῇ κεφαλῇ τοῦ οὐρανοῦ ψαύσειε. πρὸς ὧν ταῦτα, δείσας περὶ ἑωυτῷ τὸν μὴ μιν ἀποκτείνας ὁ ἀδελφεὸς " ἄρξῃ, κ. ἄρχῃ
πέμπει Πρηξάσπεα ἐς Πέρσας (ὃς ἦν αἰνὴρ Περσέων πιστότατος) ἀποκτενέοντά μιν. ὁ δὲ, ἀναβὰς ἐς Σοῦσα, ἀπέκτεινε Σμέρδιν. οἱ μὲν λέγουσι, ἐπ' ἄγριον ἄγαγόντα· οἱ δὲ, ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν προσαγαγόντα, καταπόντωσαι. Πρῶτον μὲν δὴ λέγουσι Καμβύσην τῶν κακῶν ἄρξαι τοῦτο. δεύτερα δὲ, ἐξεργάσατο τὴν ἀδελφεήν, " ἐ- κ. ἐπεμνήσθη
πισταμένην οἱ ἐς Αἴγυπτον, τὴν γαμέουσι ἐκεῖνε. καὶ ἦν οἱ ἀπ' ἀμφοτέρων ἀδελφεή. ἔγημε δὲ αὐτὴν ὧδε· (οὐδαμῶς γὰρ ἐώθεσαν πρότερον τῆσι ἀδελφεῆσι συνοικέειν οἱ Πέρσαι) ἠράσθη μιῆς τῶν ἀδελφεῶν Καμβύσης· καὶ ἐπείτα βουλόμενος αὐτὴν γῆμαι, εἰδὼς ἐκ ἐωθότα ἐπιτηδέα ποιήσειν, ἐκέλευε καλέσας τοὺς βασιληίους δικαστὰς, εἰρέτο εἰ ἔστι νόμος βουλόμενον ἀδελφεῇ συνοικέειν. οἱ δὲ βασιληίοι δικασταὶ, κεκριμένοι ἄνδρες γίνονται Περσέων, ἐς οὓς ἀποθανέονται, ἢν σφι μὴ παραφυῇ τι ἄδικον μέζον τούτων. οὗτοι δὲ τοῖσι δίκας δικάζουσι καὶ ἐξηγηταὶ τῶν πατρίων θεσμῶν γίνονται, καὶ πρὸς τούτοις ἀνακέεται. ἐρομένου ὦν τὸν Καμβύσεω,

1 Quum ne prius quidem compos mentis fuisset. *Quæ verba non iam sunt Ægyptiorum, sed ipsius autoris. q.d. Dicunt illum Ægyptij hinc furore correptum, atqui ne antea quidem mentis compos erat, exorsus &c.* 2 Ὅσον τε δύο δακτύλους, *quod Gallice dicitur, A deux doigts pres. Pro* Traheret *autem, vertendum potius* Adduceret, *aut* Tenderet, *sine* Intenderet. *hac enim de arcu potius dicuntur, vt & ipse Herodotus in sequentibus dicit* διατείνων τὸ τόξον. 3 Quum rem nouam facere in animo haberet, 4 Donec moriantur,

ἐπ' ἐκείνῳ τῷ τρόπῳ οὗτοι καὶ δίκαια καὶ ἀσφαλέα· Φάρμακοι, νόμον τόνδε ἀναγράψαντες ὃς κελεύει ἀδελφῇ συνοικέειν ἀδελφεόν· ἄλλον μέντοι ἐξευρηκέναι νόμον, τῷ βασιλεύοντι Περσέων ἔξεστι ποιέειν τὰ ἂν βούληται. οὔτω οὔτε τὸν νόμον ἔλυσαν, δείσαντες Καμβύσεα· ἵνα τε μὴ ἀπόλωνται τὸν νόμον ὑφιστέλλοντες, παρεξεύρεσαν ἄλλον νόμον συμμαχέειν τῷ θέλοντι γαμέειν ἀδελφεάς. Τότε μὲν δὴ ὁ Καμβύσης ἔγημε τὴν ἐρωμένην. μετὰ μέντοι οὐ πολλὸν χρόνον ἔσχε ἄλλην ἀδελφεήν. Τουτέων δῆτα τὴν νεωτέρην ἀποστερεομένην ἐπῆλθε Αἴγυπτον κτείνει. Ἀμφὶ δὲ τῷ θανάτῳ αὐτῆς δίξοι (ὥσπερ περὶ Σμέρδιος)" ἐκφέρεται λόγος. Ἕλληνες μὲν γὰρ λέγουσι Καμβύσεα συμβαλέειν σκύμνον λέοντος σκύλακι κυνός· θεωρέειν δὲ καὶ τὴν γυναῖκα ταύτην. νικωμένου δὲ τοῦ σκύλακος, ἀδελφεὸν αὐτοῦ ἄλλον σκύλακα, ἀπορρήξαντα τοὺς δεσμούς, ἐπελθεῖν· δύο δὲ γενομένους οὕτω δὴ τοὺς σκύλακας ὑπερκρατῆσαι τοῦ σκύμνου. καὶ τὸν μὲν Καμβύσεα ἥσθεσθαι θεώμενον· τὴν δὲ, παρημένην, δακρύειν. Καμβύσεα δὲ μαθόντα τοῦτο, ἐπείρεσθαι διότι δακρύοι· τὴν δ' εἰπεῖν, ὡς ἰδοῦσα τὸν σκύλακα τὸν ἀδελφεὸν ὑμωρήσαντα, δακρύσειε, μνησθεῖσά τε Σμέρδιος, καὶ μαθοῦσα ὡς κείνῳ οὐκ εἴη ὁ ὑμωρήσων. Ἕλληνες μὲν δὴ ἀπὸ τούτου τὸ ἔπος φασὶ αὐτὴν ἀπολέσθαι ὑπὸ Καμβύσεω. Αἰγύπτιοι δὲ, ὡς τραπέζῃ κατημένων, λαβοῦσαν θρίδακα τὴν γυναῖκα πεῖραι· καὶ ἐπειρέσθαι τὸν ἄνδρα, κοτέρα πεπιτετιλμένη ἡ θρίδαξ, ἡ δασεῖα, εἴη ἀμείνων. καὶ τὸν φάναι, δασεῖα. τὴν δ' εἰπεῖν, Ταύτῃ μὲν δὴ κοτὲ σὺ τὴν θρίδακα ἐμιμήσαο, τοῦ Κύρου οἶκον ἀποφιλώσας. τὸν δὲ, ὑμωθέντα, ἐμπηδῆσαι αὐτῇ ἐχούσῃ ἐν γαστρί. καὶ μιν ἐκτρώσασαν ἀποθανεῖν. Ταῦτα μὲν ἐς τοὺς οἰκηίους ὁ Καμβύσης ἐξεμάνη, εἴτε δὲ διὰ τὸν Ἆπιν, εἴτε καὶ ἄλλως, οἷα πολλὰ εἴωθε ἀνθρώποισι κακὰ καταλαμβάνειν. καὶ γὰρ λύσσα ἐκ γενεῆς νοῦσον μεγάλην λέγεται ἔχειν ὁ Καμβύσης, τὴν ἱερὴν ὀνομάζουσί τινες. οὕτω τοι εἰκὸς ἦν, τοῦ σώματος νοῦσον μεγάλην νοσέοντος, μηδὲ τὰς φρένας ὑγιαίνειν. Τάδε δὲ ἐς τοὺς ἄλλους Πέρσας ἐξεμάνη. λέγεται γὰρ εἰπεῖν αὐτὸν πρὸς Πρηξάσπεα, τὸν ἐτίμα τε μάλιστα, καὶ οἱ τὰς ἀγγελίας ἐφόρεε οὗτος. τοῦ τε ὁ παῖς οἰνοχόος ἦν τῷ Καμβύσῃ· ὑμὴ

Iudices & iuste & ingenue respondentes, negant vllam se inuenire legem quæ sinat fratri nubere sororem: quandam tamen inuenire legem, qua liceat regi Persarum facere quicquid libeat. Ita neque legem abrogarunt metu Cambysis: & ne legem tuentes ipsi perirent, aliam inuenerunt adiutricem eius qui sororem in matrimonium ducere vellet. Tunc itaque Cambyses [2] eam quam dixi accepit vxorem, aliquantoque post & alteram. Harum iuniorem quæ ipsum in Ægyptum comitata est, interemit. Cuius mors, quemadmodum illa Smerdis, anceps refertur. nam Græci quidem aiunt, dum Cambyses duos catulos, alterum leonis, alterum canis, committit, hanc interfuisse spectaculo: & quum à leunculo catulus superaretur, alterum catulum huius canis fratrem, abrupto loro superuenisse: & quum duo essent, ita superiores leunculo extitisse. Et Cambyse, dum id cernit, capiente voluptatem, hanc ei assidentem illacrymasse. Ea re animaduersa, Cambysem interrogasse quidnam lacrymaretur: & mulierem dixisse, se viso catulo suppetias fratri ferente, ideo flere quod subierit memoria Smerdis, cuius sciret neminem fore vltorem. Ob hoc dictum Græci illam à Cambyse fuisse interemptam memorant: Ægyptii vero ob id quod quum ad mensam discumberetur, mulier lactucam sumpsit, eiusque decerptis foliis, virum interrogauit vtrum discerpta lactuca an densa pulchrior foret: quum hic respondisset, Densa: Hanc, inquit, lactucam aliquando imitatus es, qui Cyri domum denudasti. Ibi Cambysem indignatione percitum, insiliisse calcibus in prægnantem, eamque abortu edito decessisse. [3] Ita Cambyses in præcipuos domesticorum insaniit, siue id propter Apin, siue aliunde, qualia multa in rebus humanis mala contingere consueuerunt. Etenim fertur Cambyses ab ipsis natalibus grandi laborasse morbo, quem quidam sacrum nominant: vt haud ab re fuerit, cuius corpus magna ægritudine inualidum esset, eius ne mentem quidem sanam fuisse. [4] Atque in alios quoque Persas insaniisse, veluti in Prexaspem, quem præcipuo honore prosequebatur, & qui ad eum nuncios perferebat: & [5] cuius filius Cambysis vina miscebat:

XXXII

XXXIII

XXXIV

1 Et caute respond. 2 Eam quam diligebat. *vel, Amicam illam.* 3 *Id est, Talia per insaniam fecit præcipuis, &c.* 4 Hæc autem aduersus alios Persas insaniit. *Id est, Per insaniam egit.* Fertur enim ad Prexaspem dixisse, quem præcip. 5 Cuius filius à poculis ei erat.

qui honos

qui honos & ipse non paruus est: ad hunc (*inquam*) fertur dixisse Cambyses, Quemnam virum Persæ me esse censent, aut qualem de me sermonem habent? Et iste ei respondisse, Here, cetera quidem omnia in te magnis laudibus ferunt, sed nimis te[1] vino deditum aiunt esse. Hæc Prexaspes de Persis respondit. Quibus ille indignatus, Siccine, inquit, Persæ me aiunt vino deditum desipere, nec mentis esse compotem? ergo in eo quod prius dixerunt, nō veri fuere. Nam senatum Persarum (cui intererat Crœsus) aliquando interrogarat Cambyses qualis ipse videretur esse vir ad patrem Cyrum adæquandum. Et illi responderant, eum patre esse præstantiorem, qui & omnia illius haberet, & Ægypti ac maris accessionem adiecisset. hæc quidem Persæ dicebant. Sed Crœsus qui aderat, displicente ei quæ dicebatur sententia, ad Cambysem inquit, Mihi tu quidem Cyro genite, non videris adæquandus esse patri: nondum enim tibi est filius qualem ille te reliquit. Hoc audito Cambyses delectatus,
XXXV Crœsi sententiam approbauit. Quorum nunc reminiscens, ad Prexaspem iratus inquit, Intellige nunc ipse per te nunquid Persæ vera dicant, an hæc dicentes ipsi desipiant. Nam si filii tui qui in vestibulo stat, medium cor non frustrato ictu percussero, constabit[2] nihil esse quod Persæ dicunt: sin abertauero, constabit Persas vera loqui,[3] & me esse intemperantem. Hoc loquutus, intendit arcum, puerumque percussit: atque eum collapsum iussit discindi, & inspici ictum. quumque in corde sagitta esset inuenta, ob id lætabundus atque cachinnans, ad patrem pueri inquit, Prexaspes, facta est tibi fides non me insanire, sed Persas. Verum nunc mihi dicito quemnam ex omnibus hominibus iam noris ita ad destinatum emittere sagittas.[4] Prexaspes hominem aduertens esse vesanum, & in ipsum quoque insanientem, Here, inquit, ego ne deum quidem arbitror tam probe iaculari. Et tunc quidem hoc perpetrauit. Altero die, duodecim Persas, primoribus[5] pares, ob nullius momenti caussam necauit, viuos in caput defodiens. ¶ Hæc
XXXVI eum facientem Crœsus Lydus censuit his verbis admonendum, Rex, cuncta noli ætati atque iræ indulgere: sed

δὲ αὐτὴν οὐ σμικρήν. Εἰπεῖν δὲ λέγεται τάδε· Πρηξάσπες, οἷόν μέ τινα νομίζουσι Πέρσαι εἶναι ἀνδρα; Οἵνας τε λόγους περὶ ἐμέο ποιεῦνται; Ὁ δὲ εἰπεῖν· Ὦ δέσποτα, τὰ μὲν ἄλλα πάντα μεγάλως ἐπαινέεαι, τῇ δὲ φιλοινείκιῃ σε φασὶ πλέονως προσκεῖσθαι. Ὁ μὲν δὴ λέγειν ταῦτα περὶ Περσέων. Ὁ δὲ, θυμωθέντα, τοῖσδε ἀμείβεσθαι, Νῦν ἄρα με φασὶ οἴνῳ προσκείμενον, παραφρονέειν; καὶ οὐκ εἶναι νοήμονα. οὐκ ἄρα σφέων ὦ πρότεροι λόγοι ἦσαν δηλητέες. πρότερον γὰρ δὴ ἄρα Περσέων ὦ σωφρόνων ἐόντων, καὶ Κύρου, εἵρετο Καμβύσης χρῆσθαι οἱ δοκέει αὐτὴν εἶναι πρὸς Ὁ πατέρα τελέσαι Κῦρον· ὦ δὲ, ἀμείβοντο ὡς εἴη ἀμείνων τοῦ παιδός· τά τε γὰρ ἐκείνου πάντα ἔχειν αὐτὸν, καὶ προσκτῆσθαι Αἴγυπτόν τε καὶ τὴν θάλασσαν. Πέρσαι μὲν ταῦτα ἔλεγον. Κῦρος δὲ παρεών τε καὶ οὐκ ἀνεκτὸς τῇ κρίσει, εἶπε πρὸς Ὁ Καμβύσεα τάδε, Ἐμοὶ μὲν νυν ὦ παῖ Κύρου οὐ δοκέεις ὅμοιος εἶναι τῷ πατρί. οὐ γάρ κω τοιόσδε οἷόν σε ἐκεῖνος κατέλιπε. Ἤνθη τε ταῦτα ἀκηκοὼς ὁ Καμβύσης, καὶ ἐπῄνεε τὴν Κύρου κρίσιν. Τούτων δὴ ὧν ὑπομνησθέντα, ὀργῇ λέγειν πρὸς Ὁ Πρηξάσπεα, Σὺ νῦν μάθε εἰ λέγουσι Πέρσαι ἀνδρηΐα, εἴτε αὐτοὶ λέγοντες ταῦτα παραφρονέουσι. Εἰ μὲν γὰρ τὸν παῖδα τὸν σὸν τόνδε ἑστεῶτα ἐν θώμασι προσθύροισι βαλὼν τύχωμι μέσης τῆς καρδίης, Πέρσαι φανέονται λέγοντες οὐδέν· ὦ δὲ ἁμάρτω, φαίην τε Πέρσας λέγειν· ἀληθέα, καί με μὴ σωφρονέειν. Ταῦτα δὲ εἰπόντα, ἁρπτείνοντα τὸ τόξον, βαλέειν Ὁ παῖδα· πεσόντος δὲ τοῦ παιδὸς, ἀναρρήξειν αὐτὸν κελεύειν, καὶ σκέπασθαι τὸ βλῆμα. ὡς δὲ ἐν τῇ καρδίῃ διερεθέα εὑρέοντα Ὁ ἰὸν, εἰπεῖν πρὸς τὸν πατέρα τοῦ παιδὸς, γελάσαντα, καὶ θωϊχρέα γενόμενον, Πρηξάσπες, ὡς μὲν ἐγὼ οὐ μαίνομαι· Πέρσαι τε παραφρονέουσι, δῆλά τοι γέγονε. νῦν δέ μοι εἶπε τίνα εἶδες πάντων ἀνθρώπων ὕτως ἐπίσκοπα τοξεύοντα. Πρηξάσπεα δὲ ὀρέοντα ἀνδρα οὐ φρενηρεά, καὶ πρὶν ἑωυτῷ δεινὰ μηχανᾶσθαι, εἰπεῖν, Δέσποτα, οὐδὲ ἂν αὐτὸν ἔγωγε δοκέω Ὁ θεὸν οὕτω εὖ καλῶς βαλέειν. Τότε μὲν ταῦτα ἔξεργάσατο. ἑτέρωθι δὲ Περσέων ὁμοίους τοῖσι προθύροισι δυώδεκα ἐπὶ δύο δεκάμηνα ἀζόμενος ἀξιοχρέων ἐλέων, ζωοὺς ἐπὶ κεφαλὴν κατώρυξε. Ταῦτα δὲ μιν ποιεῦντα ἐδιηκώσατο Κροῖσος ὁ Λυδὸς νουθετήσας τοῖσδε τοῖσι ἔπεσι, Ὦ βασιλεῦ, μὴ πάντα ἡλικίῃ θυμῷ ὑπείκων μηδὲ

1 *Non legit φιλοινείκιη, sed φιλοπίη, quam lectionem sequentia comprobare videntur.* 2 Id est, Vanum est, *vel, friuolum.* 3 Et me non sapere. 4 At Prexaspem, quum animaduerteret hominem mente esse captum, & sibi timeret, dixisse, Here, ego, &c. 5 *Non legit ἥμισυ, sed ἡμίους: vt & in veter. cod.* 6 Ob nullum morte dignum crimen. *Vel, nullo crimine mortem commeritos.* Sic & statim post.

ἴαχε καὶ κατελέμβασε σεωυτόν, ἀγαθὸν τε προ-
νοον εἶ). σοφὸν δὲ ἡ προμηθείη. σὺ δὲ κτείνεις
μὲν ἄνδρας σεωυτῶ πολιήτας ἐπ' οὐδεμιῇ αἰτίῃ ἀ-
ξιοχρέῳ ἑλών, κτείνεις δὲ παῖδας: ἢν δὲ πολλὰ
τοιαῦτα ποιέῃς, ὄρεο ὄκως μή σοι ἀπὸς ἥσονται
Πέρσαι: ἐμοὶ δὲ πατὴρ ὁ Κύρος ἐνετέλλετο πολ-
λὰ, κελεύων σε νουθετέειν, καὶ ἐκφαίνειν ὅ,τι ἂν
εὑρίσκω ἀγαθόν: ὁ μὲν δὴ βουλόμενος φαίνων σωε-
βούλευε τὰ τοῦτο: ὁ δὲ ἀμείβετο τοῖσδε, Σὺ καὶ ἐ-
μοὶ τολμᾷς συμβουλεύειν, ὃς χρηστῶς μὲν τὸν σε-
ωυτοῦ πατρίδα ἐπεξῆλθες, κακῶς δὲ τὸν πατρὸς
τὸν ἐμὸν συνεβούλευσας, κελεύων αὐτὸν Ἀράξεα
ποταμὸν διαβαίνοντα, ἰέναι ἐπὶ Μασσαγέτας, βου-
λομένων ἐκείνων διαβαίνειν ἐς τὴν ἡμετέρην; καὶ
ἐπὶ μὲν σεωυτὸν ὤλεσας, τῆς σεωυτοῦ πατρίδος κα-
κῶς προεστάς, ἐπὶ δὲ ὤλεσας Κῦρον, πειθόμενόν σοι.
ἀλλ' οὗτοι χαίρων ἐπί τοι καὶ πάλαι ἐς σε προ-
φάσιός τευ ἐδεόμην ἐπιλαβέσθαι. τοῦτα δὲ εἰ-
πὼν, ἐλάμβανε τὸ τόξον ὡς καταρξόμενον αὐτοῦ.
Κροῖσος δὲ ἀναδρομὴν ἐμηχανᾶτο ἔξω. ὁ δὲ, ἐπεί τε τό-
ξον εἶχε, ἐνετείνατο τοῖσι ἀνθρώποισι λα-
βοντας μιν ἀποκτεῖναι. οἱ δὲ ἄνθρωποι, ὡς ἐπί-
μαθον ἐπὶ τοῦτον αὐτὸν, καταρρώδουσι τὸν Κροῖσον·
ὅτι τῶνδε τοῦ λόγου, ὥστε εἴ μιν μεταμελήσει τοῦ
Καμβύσεω, καὶ ἐπιζητοίη τὸν Κροῖσον, οἱ δὲ, σκοπή-
σαντες αὐτὸν, δῶρα λάμψονται ζωάγρια Κροίσου·
εἰ μὲν δὴ μὴ μεταμελῆται, μηδὲ ποθῇ μιν, τότε κα-
τασχεῖν. ἐπόθησέ τε δὴ ὁ Καμβύσης τὸν Κροῖ-
σον οὐ πολλῷ μετέπειτα χρόνῳ ὑστερον, καὶ οἱ ἀνθρώ-
ποντες, μαθόντες τοῦτο, ἐπῃγέλλοντο αὐτῷ ὡς πε-
σεῖν. Καμβύσης δὲ Κροίσῳ μὲν συνήδεσθαι ἔ-
φη περιεόντι, ἐκείνους μέντοι τοὺς ποιήσαντας οὐ
κατασχήσεσθαι, ἀλλ' ἀποκτενέειν· καὶ ἐποίησε
ταῦτα. Ὁ μὲν δὴ τοιαῦτα πολλὰ ἐς Πέρσας τε
καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐξεμάνη, μένων ἐν Μέμφι·
καὶ θήκας τε παλαιὰς ἀνοίγων, καὶ σκεπτόμενος τοὺς
νεκρούς. ἐς δὲ δὴ καὶ Ἥφαίστου τὸ ἱρὸν ἦλθε, καὶ
πολλὰ τὸ ἄγαλμα κατεγέλασε· ἔστι γὰρ τῷ Ἥ-
φαίστου πρόσαλμα τοῖσι Φοινικηίοισι Παταίκοισι
ἐμφερέστατον, τοὺς οἱ Φοίνικες ἐν τῇσι πρῴρῃσι τῶν
τριήρεων περιάγουσι. ὃς δὲ τούτους μὴ ὁπώπεε, ἐ-
γὼ δὲ σημανέω· πυγμαίου ἀνδρὸς μίμησίς ἐστι.
ἐσῆλθε δὲ καὶ ἐς τὸν Καβείρων τὸ ἱρὸν, ἐς τὸ οὐ θε-
μιτόν ἐστι εἰσιέναι ἄλλον γε ἢ τὸν ἱρέα. τοῦτα δὲ
τὰ ἀγάλματα καὶ ἐκέκαυτο, πολλὰ κατασκώ-
ψας. ἔστι δὲ καὶ τοῦτα ὅμοια τοῖσι τοῦ Ἥφαίστου.

cohibe & compesce teipsum. Conducit tibi te prouidū esse: & sapientis est prospicere: tu vero viros interficis tuos populares ob nullius momenti causſam, interficis etiam pueros: qualia si multa facies, considera ne abs te deficiant Persæ. Enimuero patet tuus Cyrus, etiã atque etiam mandans, mihi præcepit vt te commonefacerem, subiiciendo quicquid boni comperirem. Hoc illi Crœsus beneuolentiam præ se ferens consulebat. Ad quem Cambyses respondens, Etiam mihi tu inquit, dare consilium audes, tanquam bene aut tuam ipsius patriam administraris, aut patri meo consulueris, iubens eum traiecto flumine Araxe tendere aduersus Massagetas, quum illi vellent transire in terram nostram. Imo & teipsum male præsidentem patriæ tuæ, & Cyrum tibi credentem, perdidisti. sed ob id nequaquã gauisurus: quia olim iam debebam captare in te occasionem. [1] Arcumque corripiebat tanquam hominem confixurus. at Crœsus cursu se foras proripuit: [2] Hic vbi nõ habet in quem telum dirigat, mandat ministris vt illum comprehensum interimant. Ministri, qui mores eius nossent, Crœsum abdiderunt: hac ratione, vt si Cambyses facti pœnitens requireret Crœsum, eo producto donis afficerentur quod illũ seruassent: si non pœniteret, nec desideraret, tunc hominem interficerent. Nec ita multo post quum Cambyses desideraret Crœsum, ministri hoc animaduertentes, enunciant ei hominẽ supereſſe. Cambyses se quidẽ inquit Crœso superstite gaudere, sed iis qui illum seruassent, vẽniam non daturum, sed mortem allaturũ: prout & fecit. Multa huiusmodi tam in Persas quam in socios, quum Memphi moratus est, Cambyses faciebat [3] insania. adeoq; vetusta recludens sepulcra, mortuos inspiciebat. Etiã templum Vulcani adiens, multo derisu simulacrum illius cauillatus est. siquidem statua Vulcani simillima est iis dijs quos Pataicos vocant Phœnices, quos in triremium prioris Phœnices circumferunt: quos qui non vidit, ego sic ei indicabo, esse illos Pygmæi viri imagine. In templum quoque Cabirorum, inaccessum alteri quàm sacerdoti, ingressus est: & quæ illic erant simulacra, multis in ea iocatus verbis, concremauit. Sũt enim & hęc illis Vulcani similia,

1 Hæc quum dixisset, arcum corripiebat, &c. 2 At hic quum illum configere non posset, vtpote qui se foras proripuisset.
3 Vel, Per insaniam.

à quo

à quo ſe hi homines aiunt eſſe oriũdos.

XXXviij Cum multa igitur apud me documento ſunt, Cambyſem vehementer inſaniſſe, tum vero illud, quod alioqui non tentaſſet templa [1] legeſque habere ludibrio. Nam ſiquis vniuerſis hominibus præbeat facultatem optimas ex omnibus leges eligendi, profecto cunctas vnuſquiſque rimatus, ſuas eligeret. Non igitur credibile eſt alium quam dementem, talia ludibrio habere. At ita de ſuis quemque legibus ſentire, licet cum aliis coniecturis colligere, tum etiam hac; Darius accitos qui in ſua ditione erant Græcos percontatus eſt quanta pecunia vellent defunctis parentibus veſci: illis negantibus vlla ſe pecunia hoc eſſe facturos, Darius dehinc Græcis præſentibus, & quæ dicebantur per interpretem diſcentibus, interrogauit eos Indos qui Callatiæ nominantur, qui veſcuntur parentibus, quantum accipere pecuniarum vellent vt patres defunctos igne comburerent. Indi vehementer reclamantes, meliora illum ominari iubebant. Atque ita moribus comparatum eſt: rectèque mihi videtur [2] Pindarus feciſſe vt diceret Morem omnium eſſe regem.

XXXIX ¶ Cæterum dum Cambyſes in Ægyptum contendit, Lacedæmonii quoque intulere bellum Samo & Polycrati Æacis filio, qui Samum vi occupauerat, eamque inter initia trifariam partitus erat cum fratribus, Pantagnoto & Syloſonte: quorum deinde altero necato, altero qui erat iunior, eiecto, totam ſolus obtinebat, inito fœdere cũ Amaſi rege Ægypti, cum quo hoſpitium habebat, mittens munera, viciſſimque accipiens. Breuique ſtatim tempore res eius adeo proceſſerunt vt per Ioniam ceteramque Græciam celebrarentur. Quocunque enim [3] bellum intulerat, cuncta ei proſpere cedebant, quum haberet [4] centum biremes, mille ſagittarios, inuadens omnes ſine vllo cuiuſquam diſcrimine: quod diceret ſe magis gratificari amico ſi ei quæ abſtuliſſet redderet, quam ſi [5] nihil adhuc auferret. Multas itaque hic inſulas, multa etiam in continente oppida capiebat. Leſbios enim cum omnibus copiis opem Mileſiis ferentes, nauali prœlio vicit cepitq;, qui omnem foſſam mœnia Sami ambientem vincti foderunt.

XL Atque res Polycratis tanto per ſecundas eſſe nõ latuit Amaſin, cui hoc

Τούτου δὲ σφέας παῖδας λέγουσι εἶναι). Παντα-
χῇ ὦν μοι δῆλα ἐστὶ ὅτι ἐμάνη μεγάλως ὁ Καμβύ-
σης· οὐ γὰρ ἂν ἐς τὰ ἱρὰ καὶ νόμαια ἐπεχείρησε κα-
τατελᾶν. Εἰ γάρ τις πείθοι πᾶσι ἀνθρώποισι
ἐκλέξασθαι κελεύων νόμους τοὺς κρατίστους ἐκ τῶν
πάντων νόμων, διασκεψάμενοι ἂν ἕλοιατο ἕκαστοι
τοὺς ἑωυτῶν· οὕτω νομίζουσι πολλῷ τι κρατίστους τοὺς
ἑωυτῶν νόμους ἕκαστοι εἶναι). οὐκων εἰκὸς ἐστὶ ἄλλο γε
ἢ μανόμενον ἄνδρα γέλωτα τοιαῦτα ἀγεσθαι. ὡς
δ' οὕτω νενομίκασι τὰ περὶ τοὺς νόμους πάντες ἄν-
θρωποι, πολλοῖσί τε καὶ ἄλλοισι τεκμηρίοισι πάρ-
εστι καθυφορᾶσθαι, ἐν δὲ καὶ τῷδε· Δαρεῖος ἐ-
πὶ τοῦ ἑωυτοῦ ἀρχῆς καλέσας Ἑλλήνων τοὺς παρ-
εόντας, εἴρετο ὁκόσου ἂν χρήματων βουλοίατο τοὺς
πατέρας ἀποθνήσκοντας κατασιτέεσθαι· οἱ δ' ἐπ'
οὐδενὶ ἔφασαν ἔρδειν ἂν τοῦτο. Δαρεῖος δὲ μετὰ τοῦ-
τα καλέσας Ἰνδῶν τοὺς καλεομένους Καλλατίας, οἳ
τοὺς γονέας κατεσθίουσι, εἴρετο, παρεόντων τῶν Ἑλ-
λήνων, καὶ δι' ἑρμηνέος μανθανόντων τὰ λεγόμενα,
ὁκοσου χρήματος δεξάμενοι ἂν τελευτέοντας τοὺς πα-
τέρας κατακαίειν ταύτῃ. οἱ δέ, ἀμβώσαντες μεγά,
βλῶφημεῖν μιν ἐκέλευον. οὕτω μοὐνεκα τοῦτα νενό-
μισται· καὶ ὀρθῶς μοι δοκέει Πίνδαρος ποιῆσαι, νό-
μον πάντων βασιλέα φήσας εἶναι). Καμβύσεω δὲ
ἐπ' Αἴγυπτον στρατευομένου, ἐποιήσαντο καὶ Λα-
κεδαιμόνιοι στρατηίην ἐπὶ Σάμον τε καὶ Πολυκράτεα
τὸν Αἰάκεος, ὃς ἔσχε Σάμον ἐπαναστάς. καὶ τὰ
μὲν πρῶτα τριχῇ δασάμενος τὴν πόλιν, ἔνεμε μετ'
ἄλλων, μετὰ δὲ αὐτέων ἀποκτείνας, τὸν δὲ νεώτερον Συ-
λοσῶντα ἐξελάσας, ἔσχε πᾶσαν τὴν Σάμον. ἔσχον
δὲ, ξεινίῃ Ἀμάσι τῷ Αἰγυπτίων βασιλεῖ συν- κ. φιλίῃ κ. Αἰγυπτίῳ
εθήκατο, πέμπων τε δῶρα, καὶ δεκόμενος ἄλλα
παρ' ἐκείνου. ἐν χρόνῳ δὲ ὀλίγῳ αὐξήκα τὰ Πο-
λυκράτεος πρήγματα ἀῖξετο, καὶ ἐς βεβωμένα
ἀνά τε τὴν Ἰωνίην, καὶ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα. ὅκου
γὰρ ἰθύσειε στρατεύεσθαι, πάντα οἱ ἐχώρεε εὐτυ-
χέως. ἑκατὸν δὲ πεντηκοντέρους τε ἐκτήσατο, καὶ χι-
λίους τοξότας. ἔφερε δὲ καὶ οὐδένα, ἀδικέ-
ων τινὰ ἐδέετο. τῷ γὰρ φίλῳ ἔφη χαριεῖσθαι μᾶλ-
λον ἀποδιδοὺς τὰ ἔλαβε, ἢ ἔχων μηδὲ λάβων.
συχνὰς μὲν δὴ τῶν νήσων εἷρηκε, πολλὰ δὲ καὶ τῆς ἠπεί-
ρου ἄστεα. ἐν δὲ καὶ Λεσβίους πανστρατιῇ βοηθέ-
οντας Μιλησίοισι, ναυμαχίῃ κρατήσας εἷλε, οἳ τὸν
τάφρον τε καὶ τὸν τεῖχος τὸν περὶ Σάμον πᾶσαν δεδεμέ-
νοι ὤρυξαν. Καὶ κως καὶ Ἄμασιν εὐτυχέων με-
γάλως ὁ Πολυκράτης οὐκ ἐλάνθανε, ἀλλὰ οἱ τοῦτ'

---

1 Rituſque 2 Pindarus ceciniſſe, Morem, &c. *nam νόμος de poetis dicitur, vt Lat.* canere. 3 Bellum inferre cogitaret, 4 Centum naues quinquaginta remorum. 5 Nihil ab initio abſtuliſſet.

ἐὼν ὀπιμελής. πολλῷ δέ τοι πλείους ἢ βυτυχίης μνεομένης, γράψας ἐς βιβλίον τάδε, ἐπέστειλε ἐς Σάμον. Ἄμασις Πολυκράτεϊ ὧδε λέγει. Ἡδὺ μὲν πυθέσθαι ἄνδρα φίλον καὶ ξεῖνον εὖ πρήσσοντα· ἐμοὶ δὲ αἱ σαὶ μεγάλαι βυτυχίαι οὐκ ἀρέσκουσι, ὁ θεῖον ὀπίζομαι ὡς ἔστι φθονερόν. καὶ κως βούλομαι καὶ αὐτὸς καὶ τῶν ἂν κήδωμαι, ὁκοτέρῳ μὲν τι βυτυχέειν τῶν πρηγμάτων, ὁκοτέρῳ δὲ εὖ πρήσσειν· καὶ οὕτω διαφέρειν τὸν αἰῶνα, ἢ πρήσσοντα, ἀλλὰ ξὺν βυτυχέουσι μᾶλλον ἢ εὖ πρήσσοντα, ἢ βυτυχέων τὰ πρῶτα. σεωυτὸν γὰρ κω λόγῳ οἶδα ἀκούσας, ὅκως ἐς τέλος οὐ κακῶς ἐτελεύτησε πεφορίζος, βυτυχέων τὰ πρῶτα. σὺ ὦν νεῦ ἐμοὶ πειθόμενος, ποίησον περὶ τὰς βυτυχίας τοιάδε· φρονήσας ὅ τι ἂν βέρεις ἑὸν τοι πολείσιον ἄ-ξιον, καὶ ἐπ' ᾧ σὺ ἀπολομένῳ μάλιστα τὴν ψυχὴν ἀνήσεις, τοῦτο ἀπόβαλε οὕτω, ὅκως μηκέτι ἥξει ἐς ἀνθρώπους. ἢν τε μὴ ἀναλλὰξ ἤδη αἱ βυτυχίαι τοι τῷ πὸ τῶνδε αὖτις πάθεσι περιπίπτωσι, ἔχω τῷ τοῦ ἐμοῦ ἐπιστροφὴν ποιεύμενος ἀκέο. Ταῦτα ἐπιλεξάμενος ὁ Πολυκράτης, καὶ νόῳ λαβὼν ὡς ἐκ τοῦ εὖ πρήσσοντος ἔμελλε βυτυχήσειν ὁ Ἄμασις, ἐβούλευε ἐπ' ᾧ αἰ μάλιστα τὴν ψυχὴν ἀσηθείη ἀπολομένῳ τῶν πολιητέων. διζήμενος δὴ βυρίσκει τάδε· ἦν οἱ σφρηγὶς τὴν ἐφόρεε χρυσόδετος, σμαράγδου μὲν λίθου ἐούσα, ἔργον δὲ ἦν Θεοδώρου τοῦ Τηλεκλέος Σαμίου· ἐπὶ ταύτῃ ἐδόκεε ἀποβαλέειν, ἐποίεε τάδε. πεντηκόντερον πληρώσας ἀνδρῶν, ἐσέβη ἐς αὐτὴν· μετὰ δὲ, ἀνάγειν ἐκέλευσε ἐς τὸ πέλαγος· ὡς δὲ ἀπὸ τῆς νήσου ἐκὰς ἐγένετο, περιελόμενος τὴν σφρηγῖδα, πάντων ὁρεόντων τῶν συμπλόων, ῥίπτει ἐς τὸ πέλαγος. τοῦτο δὲ ποιήσας ἀπέπλεε· ἀπικόμενος δὲ ἐς τὰ οἰκία, συμφορὴν ἔχεν. Πέμπτῃ δὲ, ἢ ἔκτῃ ἡμέρῃ ἀπὸ τούτων, τάδε ἐπεπλώκεε γενέσθαι· ἀνὴρ ἁλιεύς, λαβὼν ἰχθὺν μέγαν τε καὶ καλὸν, ἠξίου μιν Πολυκράτεϊ δῶρον δοθῆναι. φέρων δὲ ὅτι τὰς θύρας, Πολυκράτεϊ ἔφη ἐθέλειν ἐλθεῖν ἐς ὄψιν. χωρήσαντος δὲ τούτου, ἔλεγε, διδοὺς τὸν ἰχθύν, Ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ τόνδε ἑλών, οὐκ ἐδικαίωσα φέρειν ἐς ἀγορὴν, καίπερ ἐὼν ἀποχειροβίοτος, ἀλλά μοι ἐδόκεε σεό τε εἶναι ἄξιος καὶ τῆς ἀρχῆς. σοὶ δή μιν φέρων δίδωμι· ὁ δέ, ἡσθεὶς τοῖσι ἔπεσι, ἀμείβεται τοῖσδε, Καρτά τε εὖ ἐποίησας καὶ χάρεις διπλέην τήν τε λόγων καὶ τοῦ δώρου· καί σε ὀπὶ δεῖπνον καλέομεν. ὁ μὲν δὴ ἁλιεὺς, μέγα ποιεύμενος ταῦτα, ἤιε ἐς τὰ οἰκία. οἱ δὲ ἰχθὺν τάμνοντες καὶ ἀνασπῶντες, εὗρον ἐν τῇ γαστρὶ αὐτοῦ τὴν Πολυκράτεος σφρηγῖδα ἐνεοῦσαν. ὡς δὲ εἶδόν τε καὶ ἔλαβον, ἅμα χαρῇ πολλῇ ἐς ἄνδρας ἐσφοιτέον τὸν Πολυκράτεα ἀπαγγέλλοντες τὰ πρήγματα, ἅτε δὴ ἐν νόῳ ἔχοντες μέγα τι ἀγαθὸν ἐκ τούτου τοῦ πρήγματος ἔσεσθαι. ὁ δὲ ἀκούσας τὰ γενόμενα, γράφει ἐς Αἴγυπτον ἐπιστολὴν, καὶ ἀπαλλάσσεται ἐκ Σάμου, οὐδὲ ἐπιτρέπων τῷ Ἀμάσιος πάθεϊ.

curæ erat. Sed quum assidue forent multo secundiores, Amasis libellum Samum misit in hæc verba scriptũ, Amasis Polycrati ita inqvit, Mihi quidem, feliciter agi cum viro amico meo & hospite, audire voluptati est: tamen tuæ magnę prosperitates mihi non placent, qui intelligo quam inuidum numen sit. Quod ad me attinet, malim tum meas ipsius tum eorum qui mihi curæ sunt [1] res nunc prospere ire, & ita *per varias fortunæ vices* ævum traducere, quam in omnibus mihi prospere cedere. Tu itaque mihi obtemperando, hoc aduersus prosperitates agito: dispice quid tibi sit quod plurimi facias, quodq; amissum tibi maxime doleret: id vbi inueneris, ita abiicito vt nunquam [2] ad homines veniat. Quod si prospera tua deinceps non variabuntur aduersis, medeare tu tibi subinde eo modo quem tibi subieci. Hæc quum legisset Polycrates, & in animum demisisset, tanquã bene sibi ab Amasi præcepta, disquirebat quodnam suorum ornamentorum esset quo amisso maxima ipse molestia afficeretur: atq; hoc tãdem quæritando inuenit: Erat ei gemma signatoria smaragdus, quam gestabat auro inclusam, opus Theodori Samii Telecle geniti. hãc vbi abiiciendam statuit, ita abiicere libuit: [3] Biremem conscendit: eam dehinc viros quibus illam instruxerat, in pelagus educere iubet. Et postquã ab insula procul aberat, detractum sibi sigillum, iis qui vna nauigabant inspectantibus, abiecit in pelagus: hoc acto renauigauit. Reuerso domum, quum ex iactura afficeretur, quinto sextove quam hæc acta sunt die, hoc ei casu cuenit. Piscator quidam captum à se piscem, grandem sanè ac pulchrum, putauit dignum quo Polycratem donaret. eum ad fores quũ attulisset, dixit se in conspectum Polycratis ire velle: à ianitore permissus, donans Polycrati piscem, Rex, inquit, hunc ego quem cepi piscem, etsi operis manuariis vitam tolero, tamen non iudicaui ferendum à me esse in forum, sed te tuaque potenti a dignum. Eum itaq; affero tibi, donoque. His verbis iste delectatus, ita respondit, Tu vero probe, nec facto solo, sed etiam oratione apud me inisti gratiam: ad cœnamque te vocatũ volo. Hæc magni faciens piscator domum abiit. piscẽ ministri rescindentes,

1 Res nunc prospere ire, nunc infeliciter cedere. *Vel potius, Ex rebus alias feliciter, alias infeliciter cedere. Post* cedere, *adde*, Nec enim adhuc de quoquam audisse me puto, qui quum in omnibus felix fuisset, non tandem male perierit funditus. 2 *Id est, In hominum conspectum.* 3 Quinquaginta remorum nauem.

offendunt

offendunt in eius aluo ſigillum Polycratis. Quod vbi viderunt ſumpſeruntque, ad Polycratem lætabundi quamcelerrime pertulerunt. Eoque illi reddito, referebant quo pacto fuiſſet inuentum.

[1] Polycrates, quemadmodum res diuinitus contigit, ſingula quęque à ſe geſta retulit in libellum: & qua ratione quod amiſerat recepiſſet. Hæc vbi ſcripſit, in

XLIII Ægyptum miſit. Quibus tabellis Amaſis perlectis quæ à Polycrate venerant, [2] intellexit non poſſe præſtare hominem vt alterum hominẽ fato impendenti eripiat: vtq; Polycrates bene iam moreretur, bonam fortunã ſemper expertus, qui ea quoque reperiret quæ abieciſſet. Miſſo itaq; Samum caduceatore, dixit ſe ius cum illo hoſpitii ſoluere. Quod ideo fecit ne in triſtem aliquem grauemque caſum incidente Polycrate, animi dolorem veluti de hoſpite ipſe

XLIV contraheret. Aduerſus hunc igitur Polycrarem in omnibus bene agẽtem, Lacedæmonii ſumpſere expeditionem, acciti ab iis Samiis qui poſt hæc Cydoniam in Creta condiderunt. Polycrates, miſſo clanculum caduceatore ad Cambyſem Cyri filium, aduerſus Ægyptum copias comparantem, orauit vt nunciis ad ſe in Samum miſſis, rogaret aliquid copiarum. Quod audiens Cambyſes, libenter in Samum miſit ad rogãdas à Polycrate nauticas copias, quas ſecum iſte mitteret in Ægyptum. Polycrates, delectis quos maxime ſuſpicabatur è popularibus ſuis ad rebellionem ſpectare, quadraginta triremes miſit Cam-

XLV byſi, mandans ne retro eos dimitteret. Et alii quidem negant Samios à Polycrate miſſos, in Ægyptum peruenisſe: ſed quum in Carpathio mari curſum tenerent, inter ſe colloquutos decreuiſſe ne porro tenderent. Alii vero aiunt peruenisſe in Ægyptum, ac retentos inde fugam feciſſe: & in Samum redeuntes, Polycratem cum claſſe occurrentem ſuperaſſe, atque in inſulam exiſſe: ſed pugna pedeſtri commiſſa repulſos, ita Lacedæmonem nauigaſſe. Sunt qui dicant penes eoſdem, ab Ægypto redeuntes aduerſus Polycratem, extitiſſe victoriam: non recte dicentes mea opinione. Neque enim oportuiſſet illos aſciſcere Lacedæmonios, ſi per ſe ad reſiſtendum Polycrati validi erant. Præterea nec ratio dictat vt cui

θυείσησι ἐν τῇ νυδύῃ αὐτὸ ἐπεδόσθη τῷ Πολυκράτεος σφρηγῖδα. ὡς δὲ εἶδόν τε καὶ ἔλαβον, τάχιστα ἔφερον κεχαρηκότες πρὸς τὸν Πολυκράτεα. διδόντες δὲ τῷ σφρηγῖδα, ἔλεγον ὅτεῳ ἕκαστα εὕρεθείη. Ὁ δὲ ὡς ἐσῆλθε θεῖον εἶναι τὸ πρῆγμα, γράφει ἐς βιβλίον πάντα, τὰ ποιήσαντά μιν, οἷα κατελελάβηκε· γράψας δὲ, ἐς Αἴγυπτον ἐπέπεμπε. Ἐπιλεξάμενος δὲ ὁ Ἄμασις τὸ βιβλίον τὸ παρὰ τοῦ Πολυκράτεος ἦκον, ἔμαθε ὅτι ἀδύνατα εἴη ἀνθρώπῳ ἀνθρώπου ἐκ τοῦ μέλλοντος γίνεσθαι πρήγματος, καὶ ὅτι οὐκ ὄφελε τελευτήσειν μέλλει Πολυκράτης εὐτυχέων τὰ πάντα· ὃς καὶ τὰ ἀποβαλλόμενα, εὑρήσει. πέμψας δὲ οἱ κήρυκα ἐς Σάμον, ἐξεναυέσθαι ἔφη τὴν ξεινίην. τοῦτο δὲ εἶπε τοῦτο ἐποίεε, ἵνα μὴ σφι τυχὴν δεινὴν τε καὶ μεγάλην Πολυκράτεα καταλαβοῦσα, αὐτοῦ ἀχθήσεται τὴν ψυχήν, ὡς ἂν ξείνου. Ἐπὶ τούτῳ δὴ ὧν ὁ Πολυκράτεα εὐτυχέοντα τὰ πάντα, ἐστρατεύοντο Λακεδαιμόνιοι, παρακαλεσάμενοι τὴν μετὰ ταῦτα Κυδωνίην τὴν ἐν Κρήτῃ κτισάντων Σαμίων. πέμψας δὲ κήρυκα λάθρῃ Σαμίων Πολυκράτης τοὺς Καμβύσεα τοῦ Κύρου συλλέγοντα στρατὸν ἐς Αἴγυπτον, ἐδέετο ὅκως αὐτὸς καὶ παρ' ἑωυτὸν πέμψας ἐς Σάμον, δέοιτο στρατοῦ. Καμβύσης δὲ ἀκούσας ταῦτα, ἡσθεὶς ἔπεμπε ἐς Σάμον, δεησόμενος Πολυκράτεος στρατὸν ναυτικὴν ἅμα πέμψαι ἑωυτῷ ἐς Αἴγυπτον. Ὁ δὲ, ἐπιλέξας τοὺς ἀστῶν τοὺς μάλιστα ἐς ἐπανάστασιν, ἀπέπεμπε τεσσεράκοντα τριήρεα· ἐντειλάμενος Καμβύσῃ ὀπίσω τούτους μὴ ἀποπέμπειν. Οἱ μὲν δὴ λέγουσι τοὺς ἀποπεμφθέντας Σαμίους ὑπὸ Πολυκράτεος, οὐκ ἀπικέσθαι ἐς Αἴγυπτον· ἀλλ' ἐπεί τε ἐγένοντο ἐν Καρπάθῳ πλέοντες, διωμοσάμενοι σφι λόγον, καὶ σφι ἀδεῖν τὸ λοιπὸν μηκέτι πλέειν. Οἱ δὲ λέγουσι ἀπιγμένους τε ἐς Αἴγυπτον καὶ φυλακωμένους, ἐκθεῖναι αὐτοὺς ἀποδρήσαι. καταπλέουσι δὲ ἐς τὴν Σάμον Πολυκράτης νηυσὶ αὐτοὺς ἐπάγεται· ἐς μάχην κατέστη· νικήσαντες δὲ οἱ κατιόντες, ἀπέβησαν ἐς τὴν νῆσον, πεζομαχήσαντες δὲ ἐν αὐτῇ, ἐσώθησαν· καὶ οὕτω δὴ ἔπλεον ἐς Λακεδαίμονα. Εἰσὶ δὲ οἳ λέγουσι τοὺς ἀπ' Αἰγύπτου νικῆσαι Πολυκράτεα· λέγοντες, ἐμοὶ δοκέειν, οὐκ ὀρθῶς. τοὺς γὰρ ἔδει σφέας Λακεδαιμονίους ὑπακηλέεσθαι, εἰ ἦσαν αὐτοῖσι ἰσχυροὶ ἦσαν Πολυκράτεα τοσούτους ἠνδραποδίσασθαι. πρὸς δὲ τούτοισι, οὐδὲ λόγος αἱρέει, τὸν

1 Polycrates, quum eum ſubiiſſet diuinum quiddam id eſſe, ſcribit quæ feciſſet, & quæ poſt illa ſe facta ſibi contigiſſent. *Vel, Quicquid ſibi poſt eam rem factam accidiſſet.* 2 Didicit fieri non poſſe vt homo hominem à re quæ euentura eſt retrahat: & Polycrati non felicem fore tandem rerum exitum, qui per omnia proſperam fortunam experiretur: adeo vt ea etiam reper.

ὑπὸ τῶν ἐξοπλισθέντων οἰκήιοι ἦσαν πλήθει πολλοί, τοῦτον ὑπὸ τῶν καλιόντων Σαμίων ἐόντων ὀλίγων ἐλασσωθῆναι· τῶν δὲ ὑπὸ ἑωυτῶν ἐόντων πολιητέων τά τε τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας ὁ Πολυκράτης ἐς τοὺς νεωσοίκους συνειλήσας, εἶχε ἐπίμους, ἢν ἄρα τι διδῶσι οὗτοι τοῖς καλιόντας, ὑποστρέψαι αὖτις τοῖσι νεωσοίκοισι. Ἐπεί τε δὲ οἱ ἐξελασθέντες Σαμίων ὑπὸ Πολυκράτεος ἀπίκοντο ἐς τὴν Σπάρτην, καταστάντες ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας, ἔλεγον πολλά, οἷα κάρτα δεόμενοι. οἱ δὲ σφι τῇ πρώτῃ καταστάσει ὑπεκρίναντο, τὰ μὲν πρῶτα λελῆσθαι, τὰ δὲ ὕστερα οὐ συνιέναι. μετὰ δὲ ταῦτα, δεύτερα καταστάντες, ἄλλο μὲν εἶπον οὐδέν, θύλακον δὲ φέροντες, ἔφασαν οἱ Σφετέρων δεῖσθαι. οἱ δὲ σφι ὑπεκρίναντο, τῷ θυλάκῳ προσεργάσθαι· βοηθήσειν δὲ ὧν ἔδοξε αὐτοῖσι. Καὶ ἐπείτα προσχωσάμενοι ἐστρατεύοντο Λακεδαιμόνιοι ἐπὶ Σάμον, ὡς μὲν Σάμιοι λέγουσι, ἀδικέοντες οὐκ ὀλίγα ὅτι σφι πρότεροι αὐτοὶ νηυσὶ ἐβοήθησαν ἐπὶ Μεσσηνίους· ὡς δὲ Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, οὐκ ἂν ὑμῶν δεομένοισι Σαμίοισι ἐστρατεύοντο, ὡς ἴσασθαι βουλόμενοι τὸν χρητῆρος τῆς ἀρπαγῆς, ὃν ἦγον Κροίσῳ, καὶ τὸν θώρηκος ὃν αὐτοῖσι Ἄμασις ὁ Ἀιγύπτου βασιλεὺς ἔπεμψε δῶρον. καὶ γὰρ θώρηκα ἐλινόθωρηκα τῷ πρότερῳ ἔτεϊ ἦλθε χρητῆρα, οἱ Σάμιοι ἐόντα μὲν λίνεον, καὶ ζώων συμφασμένων συχνῶν, κεκοσμημένον δὲ χρυσῷ καὶ εἰρίοισι, ἀπὸ ξύλου· τῶν δὲ εἵνεκα θωυμάσαι ἄξιον ἀρπεδόνη ἑκάστη τὸν θώρηκος ποιέει. ἐοῦσα γὰρ λεπτή, ἔχει ἀρπεδόνας ἐν ἑωυτῇ τριηκοσίας καὶ ἑξήκοντα, πᾶσας φανερούς. τοιοῦτος ἕτερος ὅδε καὶ ὁ ἐν Λίνδῳ αἰθήκε τῇ Ἀθηναίῃ Ἄμασις. Συνεπελάβοντο δὲ τοῦ στρατεύματος τοῦ ἐπὶ Σάμον ὥστε ἡδέως, καὶ Κορίνθιοι προθύμως. ὕβρισμα γὰρ καὶ ἐς τούτους εἶχε ἐκ τῶν Σαμίων γεγονὸς γεγενῆ πρότερον τοῦ στρατεύματος τούτου, τὸ δὲ ὄλεθρον τοῦ χρητῆρος τῆς ἁρπαγῆς γενόμενος. Κερκυραίων γὰρ παῖδας τριηκοσίων ἀνδρῶν τῶν πρώτων, Περίανδρος ὁ Κυψέλου ἐς Σάρδις ἀπέπεμψε τοὺς Ἀλυάττεω ἐκτομίας. προσχόντων δὲ ἐς τὴν Σάμον τῶν ἀγόντων τοὺς παῖδας Κορινθίων, πυθόμενοι οἱ Σάμιοι λόγον, ἐκ τοίου ἀρξάμενοι οἱ παῖδες ἐς Σάρδις, πρῶτα μὲν τοὺς παῖδας ἐδίδαξάν ἱεροῦ ἅψασθαι Ἀρτέμιδος

permulti aderant, cum auxiliarii mercede conducti, tum domestici sagittarii, is à Samiis redeuntibus numero paucis fuerit superatus: quum præsertim liberi ciuium atque vxores sub Polycrate essent, quos iste inter naualia coactos tenebat, ideo paratos vt si ii qui secum erant, eum redeuntibus aliis prodidissent, vnacum ipsis naualibus combureret. Posteaquam vero Samii qui XLVI à Polycrate exacti erant, Spartam venerunt, adeuntes principes multa sane (qualia supplices) commemorabant. Quibus illi primo congressu respondérunt, eorum quæ isti dixissent, priorum quidem oblitos esse se, posteriora vero non intelligere. Secundo deinde congressu nihil isti dixerunt, nisi allato panario, illud pane indigere. Quibus idem responderunt [1] panario superfuturum.[2] Itaq; opem ferendam eis censuerunt. Atque vbi rem apparauere, cum XLVII exercitu in Samum se contulere, referendæ gratiæ causſa, vt Samii aiunt, quia illis aliquādo Samii aduersus Messenios auxilio fuissent: vt vero Lacedæmonii aiunt, non tam quia tutari deberent Samios, quam vt eosdem vlciscerentur ob interuersum craterem, quem Crœso portabant, & ob thoracem ab Amasi rege Ægypti ipsis missum. Intercesserant enim Samii priore quàm craterem anno, thoracem lineum quidē, sed frequentibus animalium figuris ex auro lanaque versicolore,[3] è ligno intertextum: ob id admiratione dignum, quod quum inscriptæ eius venationes essent exiles, tamen singulæ in se habebant tricenas ac sexagenas bestiolas, singulasque euidentes: hoc mirum reddebat thoracem. Qualis alter est quem in Lindo Mineruæ idem Amasis dedicauit. Comparauerunt itaque Lacedæ- XLVIII monii exercitum aduersus Samum, vt Corinthios quoque solicitarent. ¶ In quos etiam Samiorum extabat iniuria ætate quæ præcessit hanc expeditionem, circa idem tempus facta quo crater interuersus est. Nam quum Periander Cypseli filius, Sardis ad Alyattem castrandos mitteret trecentos primorum Corcyræorum liberos, Corinthiique qui illos ducebant, Samum appulsi essent, audita Samii causſa cur Sardis pueri ducerentur, primum edocuere pueros vt [4] puluinar Dianæ contingerent:

1 Illos panario superuacaneam orationem curiose addidisse. Q. d. Debuisse illos contentos esse panario seu sacco ostendere. Videtur hic versus esse huius loci sensus, cui tamen fortasse vox aliqua deest. 2 Ferendam tamen illis opem censuerunt. 3 Ex xylo intertextum, quem admiratione dignum reddebant singula eius fila, quæ quum exilia essent, tamen singula in se tricena ac sexagena fila, & quidem euidentia singula, habebant: Talis & alter est quem in Lindo Min. idem Am. dedicauit. Ad hanc vero in Samum expeditionem adiuuerunt etiam Corinthii lubenter. 4 Templum.

deinde

deinde non ſinentes[1] abſtrahi eoſdem è puluinari, quum prohiberent Corinthii præbere illis alimenta, ipſi diem ſolennem egerunt, quem nunc quoque per id tempus celebrant. Quum enim nox aduenerat, quandiu pueri precabantur, tamdiu exercebant chorosvirginum atque adoleſcentium. Tunc autem choros exercentes, eſculenta fecerunt ex ſeſamo ac melle, quæ diſtribuenda ferrentur: vt ea Corcyræorum filii rapientes, alimenta haberent. idque eouſque factum eſt dum Corinthii pueris quos aſſeruabant omiſſis abierunt. Ita Samii XLIX pueros Corcyram reduxerunt. Quod ſi defuncto Periandro, Corinthiis cum Corcyræis amicitia extitiſſet, non ob hanc cauſſam Corinthii[2] aduerſus Samios expeditionem ſumpſiſſent: nunc ab ipſa vrbe Corcyrenſi à ſe condita, Corinthii ſemper cum Corcyræis diſcordes mutuo fuere. Huius igitur rei memores Corinthii, exulcerato in Samios animo erant. Mittebat autem Periander ad caſtrandum Sardis primorum Corcyræorum delectos pueros, vlciſcēdi facinoris gratia quod Corcyræi priores L in eum admiſerant. Nam poſteaquā vxorem ſuam Meliſſam necauit Periander, accidit vt ad ſuperiorem calamitatem hæc quoque accederent: Erant ei ex Meliſſa liberi duo, vnus decem & ſeptem, & alter duodeuiginti natus annos. hos auus maternus Procles Epidauri tyrannus, ad ſe accitos, ea proſequebatur charitate qua debebat nepotes ex filia. Quos vbi remittendos ſtatuit, priuſquam dimitteret, Scitis, inquit, pueri, quiſnam matrem veſtram interemit? Hoc dictum, ei qui maior natu erat, nullius momenti habitum eſt: at minori, cui nomen erat Lycophroni, ita doluit, vt reuerſus Corinthum, patrem neque prior affatus ſit, neque affantem reaffari, ac ne interroganti quidem reſponſum reddere voluerit. Eum Periander tandem ſane indignatus à latiLI bus eiecit. Quo eiecto, maiorem natu percontatur quænam cum eis auus eſſet colloquutus. Ille narrare vt ſe auus amantiſſime accepiſſet: non tamen facere mentionem dicti illius quod Procles in eis dimittendis dixiſſet,[3] quippe quod in mentem non admiſerat: Periander dicere, nulla ratione fieri poſſe quin aliquid illis ab auo ſit ſuggeſtum: itaque percontando inſtare.

μὴ δὲ, οὐ θελοντέοντες ἀπέλκειν τοὺς ἱκέτας ἐκ τοῦ ἱεροῦ, σιτίων δὲ τοῖσι παῖδας ἐργάζοντο Κοερινθίων, ἐποίησαν ⓐ Σάμιοι ὁρτὴν, τὴν καὶ νεῦν ἔτι χρέωνται καὶ Ⓒ ταῦτα. νυκτὸς γὰρ ὑπιγνομένης, ὅσον χρόνον ἱκέτευον ⓐ παῖδες, ἔστασαν χορηΐς παρθένων τε καὶ νεηνιέων· ἱστάντες δὲ τοὺς χορεύς, τὸ κατὰ σησάμου τε καὶ μέλιτος ἐποίησαν νόμον φέρεσθαι· ἵνα ἁρπάζοντες ⓐ τῶν Κερκυραίων παῖδες ἔχοιεν βοφιῶ. ἐς τοῦτο δὲ ⓐ ἐχώρεε ἐς ὃ ⓐ Κοερίνθιοι τῶν παίδων οἱ φύλακοι οἴχοιντο ἀπολιπόντες. τοὺς δὲ παῖδας ἀπήγαγον ἐς Κέρκυραν. ⓐ Σάμιοι. Εἰ μὲν νεῦν Περιάνδρου τελευτήσαντος τοῖσι Κοερινθίοισι φίλα ἦν πρὸς τοὺς Κερκυραίους, Ⓒ δὲ οὐκ ἂν συνελάβοντο τοῦ στρατεύματος τοῦ ἐπὶ Σάμον ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίης· νεῦν δὲ αἰεὶ ἐπεί τε ἐκτίσθη τὴν νῆσον, ἐόντες διάφοροι ἐγένοντο ἑωυτοῖσι. τούτων ὦν ἕνεκα ἀπεμνησικάκεον τοῖσι Σαμίοισι ⓐ Κοερίνθιοι. ΙΙΙ ἔπεμπε δὲ ἐς Σάρδις ὁ Περίανδρος, τῶν πρώτων Κερκυραίων ἐκτομὴ ἐὼν ὑπολέξας τοὺς παῖδας, ἐμωρύμενος· πρότερον γὰρ ⓐ Κερκυραῖοι ἦρξαν ἐς αὐτὸν πρῆγμα ἀπάδαλον ποιήσαντες. Ἐπεί τε γὰρ τὴν ἑωυτοῦ γυναῖκα Μέλισσαν Περίανδρος ἀπέκτεινε, συμφορὴν τοιήνδε ⓐ ἄλλην συνέβη πρὸς τῇ γενομένῃ γενέσθαι· ἦσαν ⓐ οἱ Μελίσσης δύο παῖδες, ἡλικίην ὁ μὲν, ἑπτὰ καὶ δέκα, ὁ δὲ ὀκτὼ καὶ δέκα ἔτεα γεγονώς. τούτους ὁ μητροπάτωρ Πρόκλης, ἐὼν Ἐπιδαύρου τύραννος, μετάπεμψάμενος παρ' ἑωυτὸν, ΙΙΙ ἐφιλοφρονέετο, ὡς εἰκὸς ἦν, ὑμνῶν ἐόντας τῆς ἑωυτοῦ παῖδας· ἐπεί τε δὲ σφέας ἀπεπέμπετο, εἶπε πρὸς πόμπιμον αὐτούς· Ἆρ' οἴδατε, ὦ παῖδες, ὃς ὑμέων τὴν μητέρα ἀπέκτεινε; τὸ μὲν ἔπος ὁ μὲν πρεσβύτερος αὐτῶν οὐδενὶ λόγῳ ἐποιήσατο· ὁ δὲ νεώτερος, τῷ οὔνομα ἦν Λυκόφρων, ἤλγησε ἀκούσας οὕτω, ὥστε ἀπικόμενος ἐς τὴν Κόρινθον, ἅτε φονέα τῆς μητρὸς ⓦ πατέρα οὐκ προσειπὼν, προσφερόμενόν τε ΙΙΙ οὐ προσδιελέγετο, ἰσορρόουντί τε λόγον οὐδένα ἐδίδου. τέλος δέ μιν ὀργὴ θυμῷ ἐχόμενος ὁ Περίανδρος ἐξελαύνει ἐκ τῶν οἰκίων. Ἐξελάσας δὲ τοῦτον, ἰσορρεῖ ⓦ προσδυτέρῳ τῷ σφι ὁ μητροπάτωρ διελέχθη· ὁ δὲ οἱ ἀπηγέετο ὡς σφέας φιλοφρόνως ἐδέξατο. ἐκείνου δὲ τοῦ ἔπεος τὸ σφι ὁ Πρόκλης ἀποστέλλων εἶπε, ἅτε οὐ νόῳ λαβών, οὐκ ἐμέμνητο. Περίανδρος δὲ οὐδεμιῇ μηχανῇ ἔφη εἶναι μὴ οὐ σφι ἐκεῖνον ὑποθέσθαι τι· ἐλιταρεέ τε ἰσορρέων·

1 Abſtrahi ſupplices è templo, quum prohib. 2 Ad ſumendam in Samios expeditionem operas contuliſſent. 3 Quippe qui eius non meminiſſet, quod animum ad id non aduertiſſet.

ὁ δὲ, ἀναμνησθεὶς, εἶπε καὶ τόδε. Περίανδρος δὲ νόῳ λαβὼν καὶ τόδε, καὶ μαλακὸν ἐνδιδόναι βουλόμενος τοῦδε, ἤ ὁ ἥλικας ἐστὶ αὐτοῦ παῖς διαιτᾶν ἐποιέετο, ἐς τούτους πέμπων ἄγγελον, ἀπηγόρευε μή μιν δέκεσθαι οἰκίοισι. ὁ δὲ, ὅκως ἀπελαυνόμενος ἔλθοι ἐς ἄλλην οἰκίην, ἀπελαύνετο καὶ ἀπὸ τούτων· ἀπειλέοντός τε τοῦ Περιάνδρου τοῖσι δεξαμένοισι, καὶ ζημίην κελεύοντος. ἀπελαυνόμενος δὴ ἀπίκνέετο ἐς ἕτερον τῶν ἑταίρων. ⓐ δὲ, ἅτε Περιάνδρου ἐόντα παῖδα, καίπερ δείματι ἐχόμενοι, ὅμως ἐδέκοντο. Τέλος δὲ, ὁ Περίανδρος κήρυγμα ἐποιήσατο, ὃς ἂν οἰκίοισι μοῦνος δέξηται μιν, ἢ προσδιαλεχθῇ, ἱρὴν ζημίην τοῦτον τῷ Ἀπόλλωνι ὀφείλειν, ὅσην δή τινα εἶπας. πρὸς ὧν δὴ τοῦτο τὸ κήρυγμα, οὔτε τις ⓐ διαλέγεσθαι, οὔτε οἰκίοισι δέκεσθαι ἤθελε. προσῄει δὲ, οὐδὲ αὖτις ἐκεῖνος ἐδικαίου πειρᾶσθαι ἀπειρημένου, ἀλλὰ διακαρτερέων ἐν τῇσι στοῇσι ἐκαλινδέετο. τετάρτῃ δὲ ἡμέρῃ ἰδών μιν ὁ Περίανδρος ἀλουσίῃσί τε καὶ ἀσιτίῃσι συμπεπωκότα οἰκτειρε· καὶ εἰς ὀργῆς, ἦλθε ἀσσον, καὶ ἔλεγε, Ὦ παῖ, κότερα τούτων αἱρετώτερά ἐστι, ταῦτα τὰ νῦν ἔχων τρήσεις, ἢ τὴν τυραννίδα, καὶ τὰ ἀγαθὰ τὰ νῦν ἐγὼ ἔχω, ταῦτα, ἐόντα τοῦ πατρὸς βιστιτέου, διαλαμβάνων; ὃς ἐὼν ἐμός τε παῖς, καὶ Κορίνθου τῆς εὐδαίμονος βασιλεύς, ἀλητίην βίον εἵλευ· ἀτιμασάτεών τε ἐμὲ ὀργῇ χρεώμενος ἐς τοῦτον σε ἤκιστα ἐχρῆν. εἰ γάρ τις συμφορὴ ἐν ἀνδράσι ἐγένετο ἐξ ἧς τοι φίλοισι ἐς ἐμὲ ἔχεις, ἐμοί τε αὕτη γένοιτο, καὶ ἐγὼ αὐτῆς τὸ πλεῦν μετοχὸς εἰμί, ὅσῳ αὐτὸς σφέ ἐξεργασάμην. σὺ δὲ μαθὼν ὅσῳ φθονέεσθαι χρεόν ἐστι ἢ οἰκτείρεσθαι, ἅμα τε ἐκεῖνον μὲ ἐς τοὺς ἑταίρους καὶ ἐς τοὺς πολίτας τοιούμενον, ἀπιθι ἐς τὰ οἰκία. Περίανδρος μὲν τούτοισι ἀνδρα κατελάμβανε. ὁ δὲ ἄλλο μὲν οὐδὲν ἀμείβεται ⓦ πατέρα, ἔφη δέ μιν ἱρὴν ζημίην ὀφείλειν τῷ θεῷ, ἐς αὐτὰ ἐς λόγους ἀπικόμενον. μαθὼν δὲ ὁ Περίανδρος ὡς ἀποθανέοι μὲν ὁ κακὸν εἶπε τὸν παῖδα ἐπαίτιον, ἐς ὀφθαλμὸν μιν ἀπέπεμπετο, σταλλας πλοίῳ ἐς Κέρκυραν· ἐπεκράτεε γὰρ καὶ τούτης. ἀποστείλας δὲ τοῦτον ὁ Περίανδρος, ἐς στρατὸν ἔλαβε ὅτι ⓦ πενθερὸν Προκλέα, ὡς ⓦ παρεόντων ⓐ πρηγμάτων ἐόντα ἀπιστότατον· καὶ εἷλε μὲν τὴν Ἐπίδαυρον, εἷλε δὲ αὐτὸν Προκλέα, ἐζώγρησε. Ἐπεὶ δὲ τὸ χρόνου προβαίνοντος, ὅτε Περίανδρος παρηβήκεε, καὶ συνεγνώσκετο ἑωυτῷ

Tunc adoleſcens in memoriam rediens, id quoque dictum fuiſſe narrauit. [1] Quod Periander in animū accipiens, tamen nolens aliquid filio concedere indulgentius, mittit ad eos apud quos filius ab ipſo expulſus degebat, prohibitum ne adoleſcentem in domum excipiāt. Iſte illinc eiectus, in alteram ſe domum conferebat: ſed abhac quoque abiiciebatur, Periandro iis qui acceperant comminante, atque vt arcerent imperante. Expulſus hinc in aliam ſodalium domum ſe contulit. Illi etſi formidantes, tamen quod eſſet Periandri filius, hominem excipiebant. Ad poſtremum LII Periander edictum propoſuit, quiſquis hunc in domum reciperet, aut alloqueretur, eum ſacram [2] pœnam Apollini debiturum, quantam ipſe nuncupabat. Ad hoc edictum quum nemo illum in domum reciperet, nemo affari vellet, ne ipſe quidem putauit rem deſperatam eſſe tentandam: ſed intra porticus ſe tenēs, aſſidue verſabatur. Quem die quarta Periander illuuie & inedia enectum cernens, miſertus eſt, depoſitaque ira, propius accedens, Fili, inquit, vtrum eſt optabilius, iſtudne quod faciendo pateris, an patri obtemperando, tyrannidem atque opes accipere quę ego habeo? qui quum ſis & meus filius & beatæ Corinthi rex, præoptaſti mendicam vitam, obſiſtendo atque iraſcendo illi cui minime debebas. Nam ſiquid calamitatis illinc accidit vnde ſuſpicionem in me habes, id mihi accidit, eiuſque ego particeps eo magis ſum quod ipſe id perpetraui. Tu vero, edoctus quanto ſatius ſit [3] inuidioſum quam miſerabilem eſſe, & ſimul quid ſit in parentes & in meliores ſe iraſci, abi domum. Periander quidem his verbis filium [4] caſtigabat: ille autem nihil patri reſpondit, niſi ipſum ſacram [5] pœnam deo debere, quod in ipſius colloquium veniſſet. Ibi Periander animaduertens malum filii [6] vehementius eſſe quam vt corrigi poſſet, ab oculis eum ſibi amandandum putauit, nauigio in Corcyram miſſo. nam Corcyræ quoque imperitabat. Eo autem amandato, bellum ſocero Procli intulit, tanquam præcipuo harum rerum autori. Expugnataque Epidauro, Procle cepit, quem tamen viuum ſeruauit. Interiecto deinde tempore quum ſe- LIII nuiſſet Periander, ſibique eſſet conſcius

1 Ad quod Per. animum aduertens, 2 Mulctam 3 Inuidiam quam commiſerationem mouere, 4 Corripiebat 5 Mulctam 6 Eiuſmodi eſſe cuius ſanandi ratio nulla iniri poſſet. *Vel, Nulla via eſſe ſanabile. Magis ad verbum, Nullum exitum habere.*

ſe non

se non esse amplius parem administrandis obeundisque rebus, mittit Corcyram accersitum Lycophronem ad tyrannidem administrandam. Nam in maiore filio non erat indoles, hebetiorque esse ei videbatur. Lycophron ne [1] responsione quidem est dignatus eum qui sibi nuncium afferebat. At Periander in amorem adolescentis propensus, rursus ad eum misit sororem filiam suam, sperans fore vt ille huic præcipue auscultaret. Hæc, vbi venit, Fili, inquit, mauis tyrannidem recidere in alios, & domum patris tui ad alienos dispergi, quàm tu ipse habere illuc reuersus? Redi quæso ad penates, desine tibimet officere. [2] Læua possessio est peruicacia: noli malum medicari malo. Multi mansuetiora [3] iustioribus præponunt. multi materna sectantes, paterna perdiderunt. Lubrica res est tyrannis, cuius multi sunt amatores. Pater senex est prouectæque ætatis: tua ipsius bona ne aliis tradas. His illa verbis ad inducendum appositis fratrem alloquebatur, à patre edocta. Cui ille respondens, negat se iturum Corinthum quoad patrem superesse audiret. Hoc quum mulier renunciasset, tertio Periander caduceatorem mittit, qui dicat se quidem in Corcyram velle concedere, sed vt hic Corinthum proficiscatur ad tyrannidis successionem. Id approbante filio, Periander Corcyram ipse veniebat, iuuenis Corinthum mittebatur. Hæc omnia edocti Corcyræi, ne ad ipsorum regionem Periander accederet, adolescentem interimunt. Ob hæc igitur Periander de Corcyræis vltionem sumebat.

LIV ¶ Lacedæmonii ingenti cum classe vbi peruenere, Samum obsedêrunt, succedentesque muro, turrem mari imminentem iuxta suburbana transcenderunt. Sed mox cum magna manu suppetias ipso ferente Polycrate, reiecti sunt. Sed quum à superiore turri (quæ tergo montis prominebat) erupissent tum auxiliarii, tum ipsorum Samiorum permulti, & aliquantisper Lacedæmonios sustinuissent ipsi, retro fugam fecerunt, insequentique ab hoste cædebantur. LV Quod si Lacedæmonii qui aderant, Archias, & Lycopæ similes exstitissent, eo die capta Samus fuisset. Siquidem Archias & Lycopes soli cum Samiis ad murum refugientibus irrumpentes, intercluſa ad redeundum via,

ὁκόσα εἴη) δυνατὸς τὰ πρήγματα ἐπορᾶν τε καὶ 118
διέπειν, πέμψας ἐς τὴν Κέρκυραν, ἐπεκάλεε Ⓦ
Λυκόφρονα ἐπὶ τὴν τυραννίδα. ὁ γὰρ δὴ τῷ
πρεσβυτέρῳ τῶν παίδων οὐκ ἐνεώρα, ἀλλὰ Ⓐ κατ-
εφαίνετο ἐὼν νωθρὸς ἐς τὰ. ὁ δὲ Λυκόφρων οὐδὲ ἀπο-
κρίσιος ἠξίωσε Ⓦ φέροντα τὴν ἀγγελίην. Περίαν-
δρος δὲ, πρόθυμος τῷ νεωτέρῳ, δεύτερα ἀπέστει-
λε ἐς αὐτὸν τὴν ἀδελφήν, ἐοῦσαν τῷ δὲ γυναικὶ
δοκέουσαν μὲν μάλιστα ταύτην αὐτὴν παιδεύεσθαι. ἀπικο-
μένης δὲ ταύτης, καὶ λεγούσης, Ὦ παῖ, βούλεαι I
τὴν τε τυραννίδα ἐς ἄλλους πεσεῖν, καὶ τὸν οἶκον τὸν
τοῦ πατρὸς διαφορηθέντα μᾶλλον, ἢ αὐτὸς σφέας ἀπ-
ελθὼν ἔχειν; ἀπίθι ἐς τὰ οἰκία, παυσάμενος ἐὼν τὸν ζημι-
ώδεα. φιλοπημίη, κτῆμα σκαιόν· μὴ δὲ κακὸν τῷ
κακῷ ἰῶ. πολλοὶ τῶν δικαίων τὰ ὑπεικέστερα
προτιθεῖσι. πολλοὶ δὲ ἤδη τὰ μητρῷα διζήμε-
νοι, τὰ πατρῷα ἀπέβαλον τυραννίς, χρῆμα σφα-
λερόν· πολλοὶ δὲ αὐτῆς ἐρασταί εἰσι. ὁ δὲ, γέρων τε
ἤδη καὶ παρηβηκώς. μὴ δὴ τὰ σεωυτῷ ἀγαθὰ
ἄλλοισι. ἡ μὲν δὴ τὰ ἐπαγγελθέντα διδαχθεῖσα
ἦν τοῦ παιδός, ἔλεγε πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ, ὑπο-
κεινόμενος, ἔφη οὐδαμῇ ἥξειν ἐς Κόρινθον ἐς τ' ἄλ-
λο πυθόμενος πρεσβεύσεται Ⓦ πατέρα. ἀπαγγελθέντος
δὲ ταῦτα τούτου τῷ πατρὶ, ὁ τέως ὁ Περίανδρος κήρυκα
πέμπει, βουλόμενος αὐτὸς μὲν ἐς Κέρκυραν ἦλθε-
ναι· ἐκεῖνον δὲ ἐκέλευε ἐς Κόρινθον ἀπικόμενον, ἀφ-
έξειν ἁρπάσαι τῆς τυραννίδος. καταινέσαντος δὴ
ὅτι τούτοισι τῷ παιδὶ, ὁ μὲν Περίανδρος ἐς τὴν
ἐς τὴν Κέρκυραν, ὁ δὲ παῖς Ⓐ ἐς τὴν Κόρινθον. μα-
θόντες δὲ Ⓐ Κερκυραῖοι τούτων ἕκαστα, ἵνα μὴ σφι
Περίανδρος ἐς τὴν χώρην ἀπίκηται, κτείνουσι Ⓦ
τὸν παῖδα. αἰτιωμένου μὲν Περίανδρος Κερκυραί-
ους ἐπεμώρεεν. Λακεδαιμόνιοι δὲ στόλῳ μεγά-
λῳ ὡς ἀπίκοντο, ἐπολιόρκεον Σάμον· προσβαλόν-
τες δὲ τοῦ τείχεος, τὸ μὲν πρὸς θαλάσσης ἑξε-
κοντόργυον πύργου πρὸς τὸ προάστειον τῆς πόλιος ἐπ-
έβησαν· μετὰ δὲ, αὐτοὶ βοηθήσαντος Πολυκράτε-
ος χειρὶ πολλῇ, ἀπηλάσθησαν. κατὰ δὲ Ⓦ ἑπτὰ
πύργους Ⓦ ὅτι τῆς ῥάχιος τοῦ οὔρεος ἐπεόντα ἐπεξ-
ῆλθον οἵ τε ὑπήκοοι καὶ αὐτῶν Σαμίων συχνοί. δε-
ξάμενοι δὲ τοὺς Λακεδαιμονίους ἐπὶ ὀλίγον χρόνον, ἐ-
φυγον ὀπίσω Ⓐ ὡς ὅτι πολέμιοι, ἐκτείνοντο. Ἐ-
πὶ μὲν νεὼ Ⓐ παρεόντες Λακεδαιμονίων ὅμοιοι ἐγέ-
νοντο τούτων τὴν ἡμέρην Ἀρχίης τε καὶ Λυκώπης,
αἱρέθη δὲ Σάμος. Ἀρχίης γὰρ καὶ Λυκώπης
μούνοι σὺν ἑσπομένοισι φυγοῦσι ἐς τὸ τεῖχος τοῖσι
Σαμίοισι, καὶ ἀποκλησθέντες τῆς ὀπίσω ὁδοῦ,

1 Interrogatione. *vel*, compellatione. 2 Sinistra. *vel*, Infausta. 3 Tutiùs æquitatem anteponunt. *i.* Æquum & bonum *summo iuri præferunt.*

ἀπέθανον ἐν τῇ πόλι τῇ Σαμίων. τείτῳ ἀπ' Ἀρχίεω τούτου γενομένῳ ἄλλῳ Ἀρχίῃ τῷ Σαμίου τοῦ Ἀρχίεω, ἀνδρὶ ἐν Πιτάνῃ σπουδαγμένῳ· (δήμου γὰρ τούτου ἐστί) ὡς ξείνων πάντων μάλιστα ἐτίμα τε Σαμίους, καὶ ὁ τῷ παιδὶ ἔφη Σάμιον ὄνομα τεθῆναι, ὅτι ὁ πατὴρ Ἀρχίης ἐν Σάμῳ ἀρίστευσας ἐτελεύτησε. ὑμέας δὲ Σαμίους ἔφη, δίκαιον εἶναι καὶ αὐτοὺς ὁμοίως τὸν σφέτερον πάντων δημοσίῃ θάψαι. Λακεδαιμόνιοι δὲ, ὡς σφι τελευτήσαντα ἐγένετο ἡμέρας πολιορκέοντες Σάμον, ἐς ὃ μεσόω τε ἐδόκεον μᾶλλον τῶν χρημάτων, ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν Πελοπόννησον. ὡς δὲ ὁμαλώτερος λόγος ὥρμηται, λέγεται Πολυκράτεα ὑπισχνεῖσθαι νόμισμα χώσαντα πολλὸν μολίβδου, καθαχρυσώσαντα, δοῦναί σφι· τοὺς δὲ, δόξαντας οὐτω δὴ ἀπαλλάσσεσθαι. Ταύτην μὲν τὴν στρατηίην ἐς τὴν Ἀσίην Λακεδαιμονίοισι Δωριέες ἐποιήσαντο. Οἱ δὲ ὑπὸ Πολυκράτεα στρατευσάμενοι Σαμίων, ἐπεὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι αὐτοὺς ἀπολείπειν ἔμελλον, καὶ αὐτοὶ ἀπέπλεον ἐς Σίφνον. χρημάτων γὰρ ἐδέοντο. Τὰ δὲ τῶν Σιφνίων πρήγματα ἤκμαζε τότον τὸν χρόνον, καὶ νησιωτέων μάλιστα ἐπλούτεον, ἀτεόντων αὐτοῖσι ἐν τῇ νήσῳ χρυσέων καὶ ἀργυρέων μετάλλων οὕτω, ὥστε ἀπὸ τῆς δεκάτης τῶν γινομένων αὐτόθεν χρημάτων, θησαυρὸς ἐν Δελφοῖσι ἀνακέεται, ὅμοια τοῖσι πλουσιωτάτοισι. αὐτοὶ δὲ τὰ γινόμενα τῶν σφιν αὐτῶν ἐκάστῳ χρήματα διενέμοντο. ὅτε ὦν ἐποιεῦντο τὸν θησαυρὸν, ἐχρέωντο τῷ χρηστηρίῳ, εἰ αὐτοῖσι τὰ παρεόντα ἀγαθὰ οἷά τε ἐστὶ πολὺν χρόνον σῳζόμενα. ἡ δὲ Πυθίη ἔχρησέ σφι τάδε,

Ἀλλ' ὅταν ἐν Σίφνῳ πρυτανήια λευκὰ γένηται,
Λευκοφρὺς τ' ἀγορὴ, τότε δὴ δεῖ φέρδομος ἀνὴρ
Φράσασθαι ξύλινόν τε λόγον κήρυκά τ' ἐρυθρόν.

Τοῖσι δὲ Σιφνίοισι τότε ἐπὶ μὲν ἀγορὴ καὶ ὁ πρυτανήιον Παρίῳ λίθῳ ἠσκημένα. Τοῦτον μὲν χρησμὸν οὐκ οἷοί τε ἦσαν γνῶναι, οὔτε τότε βύθιες, οὔτε τὸ Σαμίων ἀπιγμένων. ἐπεί τε γὰρ τάχιστα πρὸς τὴν Σίφνον πρόσω ἐγένοντο Σάμιοι, ἔπεμπον τῶν νεῶν μίαν πρόσβασιν ἄγουσαν ἐς τὴν πόλιν. ἦν δὲ παλαιὸν ἅπασαι αἱ νῆες ἦσαν μιλτηλεφέες. καὶ ἐπὶ τοῦτο δὴ ἡ Πυθίη προηγόρευε τοῖσι Σιφνίοισι, φυλάξα-

intra vrbem Samiorum occubuerunt. Equidem ipse cum alio Archia Samii filio, eodemque tertio ab hoc Archia, congressus sum[1] apud Pitanen (huius enim tribus erat, quæ ex omnibus hospitibus maxime Samios honorabat) sibi dicente Samio nomen à patre fuisse inditum, quod eius pater Archias strenue pugnans, Sami mortem oppetisset: se vero ideo Samiis honorem habere quod auus suus fuisset à Samiis publice affectus egregia sepultura. Lacedæmonii, quadraginta diebus in obsidendo absumptis, quum in suscepta re nihil admodum proficerent, in Peloponnesum redierunt. Fertur, Polycratem, (vt rumor quidam temerarius emanauit) magnum numerum monetæ patriæ è plumbo percussisse, eamque auro induxisse, ac Lacedæmoniis dedisse: atque ea accepta illos receßisse. Hanc primam expeditionem Dores aduersus Asiam per Lacedæmonios susceperunt. Samii, qui Polycrati bellum intulerant, postea quam à Lacedæmoniis se relictum iri vident, & ipsi transmiserunt in Siphnum. deficiebant enim pecuniæ. ¶ Vigebant autem ea tempestate Siphniorum res, eratque hæc insularum locupletissima, vt in qua auraria & argentaria metalla essent, vnde tantum pecuniæ fiebat vt ex decima eius parte reponeretur apud Delphos thesaurus locupletissimo cuique par, Siphniis pecuniam quæ quotannis conficiebatur, distribuentibus. Qui vbi thesaurum confecerunt, nunquid diu permanere possent ipsis præsentia bona, consuluere oraculum. Eis ita Pythia respondit,

[2] *Quum tamen in Siphno fuerint prytanea cana,*
Cana fori facies, tunc vir vafer adsit oportet,
Qui notet è ligno agmen, legatumque rubentem.

Erant eo tempore Siphniis[3] prytaneium forumque Pario lapide exculta: Hoc autem oraculum Siphnii neque tunc statim, neque post aduentum Samiorum intelligere potuerunt. Nam Samii[4] quum velocissime ad Siphnum adplicuissent, miserunt ad vrbem cum legatis vnam è nauibus. Veteri autem instituto naues omnes erant rubrica delibutæ: atque hoc erat quod Siphniis Pythia prædixerat, vt obseruarent

1 Apud Pitanen (huius enim trib. erat) qui ex omn. hosp. Samios potissimum honorabat, suoque patri impositum Samii nomen dicebat, quod suus pater Archias str. &c. *Valla autem ita vertit quasi ὃς, quod est ante ξείνων, referat δῆμον, quum referat Ἀρχίην.*
2 *Hæc explicantur statim post.* 3 *Id est, domus publica.* 4 Quum primum Siph. applicuerunt,

rent

rent ligneum agmen ac rubrum legatum. Nuncii igitur vbi peruenere, decẽ sibi talenta mutuari precabantur. Negantibus Siphniis se mutuaturos, Samii eorum agros populabantur. Id audientes Siphnii, continuo occurrentes, commissa pugna fugati sunt: eorumque multi ab vrbe intercluſi, quos postea centum talentis recuperauere. Ab Hermioneis quoque Samii pecuniarum loco insulam Thyream acceperunt, Peloponneso adiacentem, quam Trœzeniis commendauerunt: ipsi Cydoniam in Creta condiderunt, quum illuc non ea de causſa nauigassent, sed vt Zacynthios ex insula summouerent. In hac vrbe quinquennium degentes, ita rem bene gesserunt vt templa quæ nunc in Cydonia visuntur, isti fecerint, & Dictynnes præterea delubrum. Sexto eos anno Æginctæ nauali prœlio victos cum Cretensibus diripuerunt, ac rostratas naues mutilauerunt, eaque rostra apud Mineruæ templum in Ægina affixerunt. Hæc Æginetæ Samiis fecere, infensi quod illi antea sub Amphicrate rege, bello Æginæ illato, magnis cladibus illos affeciſſent, & inuicem affecti fuiſſent. & hæc quidem fuit causſa. Protraxi autem sermonem de Samiis ob hoc magis, quod tria sunt apud eos opera Græcanicorum omnium maxima. Vnum, montis in centum quinquaginta passus editi, à cuius imo fossa incipiens ad contrarium os deducta est, longitudinis septem stadiorum: celsitudinis autem ac latitudinis, vtrinque octonûm pedum. Item per eam totam altera fossa depressa est[1] viginti cubitorum, triplo maioris latitudinis, per quam deriuata à magno fonte aqua fistulis in vrbem deducitur. Huius fossæ architectus extitit Megarensis Eupalinus Naustrophi filius. Alterum è tribus operibus est agger circa portum in mari, adviginti passus altitudinis, duobus amplius stadiis longitudinis. Tertium opus est templum omnium quæ nos vidimus amplissimum, cuius architectus primus extitit Rhœcus, Philei filius, indigena. Horum operum gratia sermonem aliquanto magis extendimus. ¶ CAMBYSE Cyri circa Ægyptum immorante, ac desipiscente, duo magi iidemque fratres[2] coniurauerunt: quorum alterum

LIX

LX

LXI

ωθαι ⓦ ξύλινον λόχον κελεύουσα, καὶ κήρυκα ἐρυθρὸν. ἀπικόμενοι δὲ ὧν ⓐ ἀγγελοι ἐδέοντο τῶν Σιφνίων, δέκα τάλαντα σφι χρῆσαι. οὐ φασκόντων δὲ χρήσειν τῶν Σιφνίων αὐτοῖσι, ⓐ Σάμιοι τὸν χώρον αὐτῶν ἐπόρθεον. πυθόμενοι δὲ βοηθέοντες ⓐ Σίφνιοι καὶ συμβαλόντες αὐτοῖσι, ἐνικήθησαν καὶ αὐτῶν πολλοὶ ἀπεκλήισθησαν τοῦ ἄστεος ὑπὸ τῶν Σαμίων· καὶ αὐτοῖς μετὰ ταῦτα ἑκατὸν τάλαντα ἔπραξαν. Παρὰ δὲ Ἑρμιονέων νῆσον αἱρέονται χρημάτων παρέλαβον, Θυρέην τὴν ἐν Πελοποννήσῳ, καὶ αὐτὴν Τροιζηνίοισι ἐπιδιακατέθεντο. αὐτοὶ δὲ Κυδωνίην τὴν ἐν Κρήτῃ ἔκτισαν· οὐκ ἐπὶ τοῦτο πλέοντες, ἀλλὰ Ζακυνθίους ἐξελοιῶντες ἐκ τῆς νήσου. ἔμειναν δὲ ἐνταῦτα καὶ εὐδαιμόνησαν ἐπ' ἔτεα πέντε. ὥστε τὰ ἱρὰ τὰ ἐν Κυδωνίῃ ἐόντα νεῶν, οὗτοί εἰσι ⓐ ποιήσαντες, καὶ ⓦ τῆς Δικτυννέης νηόν. ἕκτῳ δὲ ἔτεϊ Αἰγινήτας αὐτοὺς ναυμαχίῃ νικήσαντες, ἐπὶ δεκαπόδισαν μετὰ Κρητῶν. καὶ τῶν νηῶν κατάρσιος ἐγγυσέων τὰς πρῴρας ἠκρωτηρίασαν, καὶ ἀνέθεσαν ἐς τὸ ἱρὸν τῆς Ἀθηναίης ἐν Αἰγίνῃ. ταῦτα δὲ ἐποίησαν ἔγκοτον ἔχοντες Σαμίοισι Αἰγινήτας. πρότερον μὲν γὰρ Σάμιοι ἐπ' Ἀμφικράτεος βασιλεύοντος ἐν Σάμῳ, στρατευσάμενοι ἐπ' Αἴγιναν, μεγάλα κακὰ ἐποίησαν Αἰγινήτας, καὶ ἔπαθον ὑπ' ἐκείνων. ἡ μὲν αἰτίη αὕτη.

Ἑτέρην δὲ Σαμίων μᾶλλον, ὅτι σφι τρία ἐστὶ μέγιστα ἁπάντων Ἑλλήνων ἐξεργασμένα, ὄρεός τε ὑψηλοῦ ὄρυγμα ἐς πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ὀργυιάς. τοῦ δὲ ὀρύγματος κάτωθεν ἀρξάμενον, ἀμφίστομον. τὸ μὲν μῆκος τοῦ ὀρύγματος, ἑπτὰ σταδίων ἐστί. τὸ δὲ ὕψος καὶ εὖρος, ὀκτὼ ἑκάτερθεν πόδες. διὰ πάντος δὲ αὐτοῦ ἄλλο ὄρυγμα εἰκοσίπηχυ βάθος ὀρώρυκται, τρίπουν δὲ τὸ εὖρος· δι' οὗ τὸ ὕδωρ μετοχετευόμενον διὰ τῶν σωλήνων, τὴν πόλιν ἀπάγεται ἐς τὴν πόλιν ἀγόμενον, ἀπὸ μεγάλης πηγῆς. ἀρχιτεκτόνων δὲ τοῦ ὀρύγματος τούτου ἐγένετο Μεγαρεὺς Εὐπαλῖνος Ναυστρόφου. τοῦτο μὲν δὴ ἓν τῶν τριῶν ἐστί· δεύτερον δὲ λιμενοποίημα κατὰ θάλασσαν, βάθος κατ' εἴκοσι ὀργυιέων· μῆκος δὲ τοῦ χώματος, μέζον δυὼ σταδίων. τρίτον δὲ σφι ἐξέργασται νηὸς μέγιστος πάντων νεῶν τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· τοῦ ἀρχιτέκτων πρῶτος ἐγένετο Ῥοῖκος Φίλεω ἐπιχώριος. τούτων εἵνεκα μᾶλλόν τι περὶ Σαμίων ἐμήκυνα. Καμβύσεα δὲ τὸν Κύρου, τῷ περὶ ἔζωγρησε Αἴγυπτον, καὶ τοῦτον ἀφεσιήσαντα, ἐπιβουλεύσαι ἄνδρες μάγοι δύο ἀδελφεοί· τῶν τὸν ἕτερον

1 Viginti cubitorum altitudinis. *i. profunditatis*, trium autem pedum latitudinis. *Valla autem pro τρίπουν legit τριπλοῦν.* 2 Rebellauerunt. *Vel, Insurrexerunt.*

κατελελοίπει τῶν οἰκηίων μελεδωνὸν ὁ Καμβύσης. ἔστι δὴ ὧν ⓐ ἐπῳδὲς ἡ μαθών τε ⓦ Σμέρδιος θανάτου, ὡς κρύπτοιτο ὀλίγοι τε ἦσαν ⓐ ὑπίσαμβοι αὐτὸν Περσέων, ⓐ ὁ πολλοὶ περιεόντα μὲν ἐδείμησαν, πλὴν τούτων βουλεύσας τάδε, ἐπεχείρησε τοῖσι βασιληίοισι. τούτων ⓐ ἀδελφεὸς ⓦ ἦν τῷ ⓐ σωεπῳδὸς τούτῳ, οἰκὼς μάλιστα τὸ εἶδος Σμέρδι τῷ Κύρου, ⓦ ὁ Καμβύσης ἑωυτοῦ ἀδελφεὸν ἀπέκτεινε. τούτῳ τε δὴ ὅμοιος εἶδος τῷ Σμέρδι, καὶ δὴ καὶ οὔνομα τοῦτο εἶχε 118 Σμέρδις. τοῦτον ⓦ ἄνδρα ἀναγνώσας ὁ μάγος Πατιζείθης, ὡς ⓐ αὐτῷ πάντα διαπρήξει, εἷσε ἀγῶνα ἐς βασιλήιον θρόνον. ποιήσας δὲ τοῦτο, κήρυκας διέπεμπε τῇ τε ἄλλῃ ⓒ δὴ καὶ ἐς Αἴγυπτον, προερέοντα τῷ στρατῷ ὡς Σμέρδιος τοῦ Κύρου ἀκουστέα εἴη τοῦ λοιποῦ, ἀλλ' οὐ Καμβύσεω. Οἵτε δὴ ὦν ἄλλοι κήρυκες προηγόρευον ταῦτα, καὶ δὴ καὶ ἐς Αἴγυπτον ἀφικόμενος, (εὗρε γὰρ Καμβύσεα καὶ ⓦ στρατὸν ἐόντα τῆς Συρίης ἐν Ἐκβατάνοισι) προεκηρύξατο ἐν μέσοισι τοῖσι ἐντεταλμένα ἐκ τοῦ μάγου. Καμβύσης δὲ ἀκούσας ταῦτα ἐκ τοῦ κήρυκος, καὶ ἐλπίσας μιν λέγειν ἀληθέα, αὐτός τε προεδεδόκητο ἐκ Πρηξάσπεος (πεμφθέντα γὰρ αὐτὸν ὡς ἀποκτενέοντα Σμέρδιν; οὐ ποιήσαντα τοῦτο) βλέψας ἐς ⓦ Πρηξάσπεα, εἶπε, Πρήξασπες, οὔτι μοι διεπρήξαο τοῖσι προεστήκα πρήγμασι. ὁ δὲ εἶπε, Ὦ δέσποτα, οὐκ ἔστι ταῦτα ἀληθέα ὅκως κοτέ σοι Σμέρδις ἀδελφεὸς ὁ σὸς ἐπῳδὸς ἧκε, οὐδὲ ὅκως κι ἐξ ἐκείνου τοῦ ἀνδρὸς νεῖκός κι ἔσσαι ἢ μέγα ἢ σμικρόν. ἐγὼ γὰρ αὐτός, ποιήσας τὰ σύ με ἐκέλευες, ἔθαψά μιν χερσὶ τῇσι ἐμεωυτοῦ. Εἰ μὲν νυν ⓐ τεθνεῶτες ἀνίστασι, προσδέκεό τοι καὶ Ἀστυάγεα ⓦ Μῆδον ἐπῳδὸν ἔσεσθαι· εἰ δὲ ἔστι ὡσαύτως τοῦτο, οὐ μή τοι ἔτι ἐκ ἐκείνου νεώτερον κακὸν ἀναβλάστῃ. νῦν ὦν μοι δοκέει, μεταδιώξαντας ⓦ κήρυκα, ἐξετάζειν εἰρωτεῶντας παρ' ὅτου ἥκων προηγορεύει ἡμῖν Σμέρδις βασιλέος ἀκούειν. Ταῦτα εἰπόντος Πρηξάσπεος, (ἥρεσε γὰρ Καμβύσῃ) αὐτίκα μεταδιώκτου γενομένου ὁ κήρυξ ἧκε. ἀπιγμένον δέ μιν εἴρετο ὁ Πρηξάσπης τάδε, Ὦν ἄνθρωπε, φῆς γὰρ ἥκειν παρὰ Σμέρδιος τοῦ Κύρου ἄγγελος· νῦν ὦν εἰπὰς τὰ ἀληθέα, ἄπιθι χαίρων· κότερα αὐτὸς κι Σμέρδις φανόμενος ἐν ὄψι ἐνετείλατο ταῦτα, ἢ τῶν τινος ἐκείνου ὑπηρετέων. ὁ δὲ εἶπε, Ἐγὼ Σμέρδιν μὲν

Cambyſes reliquerat rei domeſticæ curatorem. Hic cognita Smerdis nece, quæ occultabatur, pauciſque Perſarum erat nota, pleriſque eum viuere arbitrantibus, [1] rebellandum ſibi putauit, atque ita rem eſſe aggrediendam. Erat ei in regia germanus, quem dixi vna [2] coniuraſſe, corporis habitu quamſimillimus Smerdi, Cyri filio, quem Cambyſes fratrem ſuum interemerat: nec ſpecie tantum corporis Smerdi aſſimilis, ſed etiam cognominis. Hunc virum magus Patizithes inſtructum quemadmodum ipſe illi omnia peracturus eſſet, in regium ſolium perducit. Hoc acto, caduceatores cum alia in loca, tum vero in Ægyptum dimittit ad exercitum, qui edicerent vt Smerdi Cyri filio deinceps obedirent, non Cambyſi. Hæc caduceatores alii alibi edixere. Is quoque qui ad Ægyptum delegatus erat, (inuenit autem Cambyſem atque exercitum in Ecbatanis Syriæ agentem) ſtans in medio, præcepta magi expoſuit. Hæc audiens Cambyſes, vera loqui caduceatorem ratus, ſeque à Prexaſpe eſſe proditum, quod miſſus ad occidendum Smerdin, rem non peregiſſet, intuens in eum, Prexaſpes, inquit, rem mihi non exequutus es quam iniunxeram. Ad quem ille, Iſta here, ait, haudquaquam vera ſunt, vt aut frater tuus aliquando rebellet in te, [3] aut quippiam ex illo viro certaminis exiſtat magni exiguive: quippe quum ego ſim exequutus quæ tu mihi imperaſti, quique hominem meis ipſius humarim manibus. [4] Quod ſi defuncti rebellant, expecta vt etiam Aſtyages Medus in te rebellet: ſin autem ita habet vt antea habebat, nihil tibi ex illo nouum amplius germinabit. Igitur mitte mecum qui aſſequantur caduceatorem, qui percontando indagent [5] nunquid à quo Smerdi rege nobis denunciatum venit, eum audierit. Hæc loquentem Prexaſpem Cambyſes audiens, quum ei placuiſſent, confeſtim ad aſſequendum caduceatorem miſit. Eum, vbi rediit, Prexaſpes his verbis interrogauit, O homo, quandoquidem te ais à Smerdi Cyri filio venire nuncium, dicito veritatem: qua dicta, abito ſoſpes. Vtrum Smerdis ipſe in conſpectum datus tibi iſta mandauit, an quiſpiam eius miniſtrorum? Tum ille, Equidem, inquit, ego Smerdin

LXII

LXIII

1 Inuadendum regnum 2 Rebellaſſe. *Vel, Inſurrexiſſe.* 3 Aut vlla contentio, *vel diſceptatio.* magna, aut parua ex illo aduerſus te oriatur. 4 Si forte tamen mortui reſurrexerunt, puta fore vt etiam Aſtyages Medus rebellet: *ſin res ita ſe habent vt antea, i. ſi mortui nihilo magis nunc reſurgunt quam antea,* fieri non poteſt vt nouum aliquod malum ab illo tibi repullulet. 5 A quo veniens, *id eſt, miſſus,* nos Smerdi dicto audientes eſſe iubeat.

Cyri filium, ex quo Cambyſes aduerſus Ægyptum fecit expeditionem, nunquã conſpexi: ſed magus quem Cambyſes rerum ſuarum familiarium procuratorem conſtituit, is mihi iſta mandauit, dicens Smerdin Cyri filium [1]optare hęc apud vos dici. Hæc ille loquens, nihil ementitus eſt. Tum Cambyſes, Prexaſpes, inquit, tu quidem quia vt vir bonus imperata feciſti, culpam effugiſti: verum quiſnam fuerit è Perſis qui contra me rebellauit, occupato Smerdis nomine? Ad quem Prexaſpes, Ego, inquit, hoc quod actum eſt mihi videor intelligere. Magi ſunt qui aduerſus te inſurrexerunt, Patizithes quem tu rerum familiarium curatorem reliquiſti; & frater eius Smerdis. Ibi Cambyſem, LXIV quum Smerdis audiſſet nomen, [2] percuſſit veritas ſermonis, ac ſomnii, per quod ei quidam viſus fuerat nunciare, Smerdin regio inſidentem ſolio, ad cælum vſq; pertingere vertice. Agnoſcens itaq; ſine cauſſa fratris interemptorem ſe fuiſſe, deflebat Smerdin. Quem vbi [3] defleuit (vt erat omni clade afflictus) in equum inſiliit, habens in animo [4] quamràptiſſime Suſa verſus exercitum ducere in magum. Inſilienti in equum, [5] vagina gladii excidit, vnde nudatus gladius perſtrinxit eius femur, in ea ſcilicet parte in qua prius ipſe tanquam opportuna ad feriendum (vt ſibi videbatur) percuſſerat Apin Ægyptiorum deum. Vulneratus Cambyſes, quodnam illi oppido nomen eſſet interrogauit. Illi aiunt Ecbatana. Sed quum fuiſſet iam antea Cambyſi redditum ex vibe Buti oraculum, eum in Ecbatanis deceſſurum, ipſe interpretabatur ſe in Ecbatanis Mediæ (vbi res eius omnis erat) ſenẽ vita functurum: at oraculum in Ecbatanis Syriæ loquebatur. Tunc [6] poſtquã ſciſcitatur, reſipuit, oppidi nomen audiens, tũ magi iniuria perculſus, tum vulnere: verbaq; oraculi expendens, Hoc in loco, inquit, fatale eſt Cambyſem Cyri decedere. LXV Hactenus tunc loquutus. Viceſimo dehinc die accitis Perſarum qui aderant pręſtãtiſſimis quibuſq;, ita inquit, Quod maxime occultũ volebã Perſæ, [7] id cogor apud vos efferre. ego enim quũ apud Ægyptũ agerẽ, inter quietẽ viſum vidi,

Ⓦ Κύρου δὲ ὄρου βασιλεὺς Καμβύσης ἤλασε ἐς Αἴγυπτον, ὄκη ὄπωπα· ὁ δέ μοι μάγος Ⓦ Καμβύσης ὅτι ζώπυρον τῶν οἰκηίων ἀπέδεξε, ἔστι ταῦτα ἐντείλασθαι, φὰς Σμέρδιν Ⓦ Κύρου εἶ Ⓦ ταῦτα ὅτι θήμυον εἶπαι πρὸς ὑμέας. ὀρθὰ δὴ σφι ἔλεγε, οὐδὲν ὑπεκστὰς ὑθυμήνος. Καμβύσης δ' εἶπε, Πρήξασσες, σὺ μὲν, οἷα ἀνὴρ ἀγαθὸς, ποιήσας τὸ κελευόμενον, ἀπέφυγες· ἐμοὶ δ' ὅς ἂν εἴη Περσέων ὁ ἐπαναστὰς, ὑπεκβαλὼν τὸ Σμέρδιος ὄνομα- ρος; ὁ δ' εἶπε, Ἐγώ μοι δοκέω συνιέναι τὸ γεγονὸς τέρ- ρος, ὦ βασιλεῦ. Ⓐ μάγοι εἰσί τοι οἱ ἐπαναστάντες, ὧν τε ἔλιπες μελεδωνὸν τῶν οἰκίων, Πατιζείθης, καὶ ὁ τούτου ἀδελφεὸς Σμέρδις. Ἐνταῦτα ἀκούσαντα Καμβύσεα τὸ Σμέρδιος οὔνομα, ἐτυφλώθη ἀληθείῃ τῶν τε λόγων καὶ τοῦ ἐνυπνίου· ὃς ἐδόκεε ἐν τῷ ὑπνῳ ἀπαγγεῖλαί τινα Ⓐ ὡς Σμέρδις ἱζόμενος ἐς Ⓦ βασιλήιον θρόνον, ψαύσειε τῇ κεφαλῇ τοῦ οὐρανοῦ. μαθὼν δ' ὡς μάτην ἀπολωλεκὼς εἴη τὸν ἀδελφεὸν, ἀπέκλαιε Σμέρδιν· ἀποκλαύσας δὲ, καὶ ταῦτα μεμε- νῆσθαι ἐπὶ τῇ ἁπάσῃ συμφορῇ, ἀνήλατο ὅτι τάχιστα ἐπὶ τὸν ἵππον, ἐν νόῳ ἔχων τὴν ταχίστην ἐς Σοῦσας στρατεύε- σθαι ὅτι Ⓦ μάγον. καὶ Ⓐ ἀναθορόντι ὅτι τὸν ἵππον, τοῦ κολεοῦ τοῦ ξίφεος ὁ μύκης ἀποπίπτει. γυ- μνωθὲν δὲ τὸ ξίφος παίει Ⓦ μηρόν. τρωματισθεὶς δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν τὴν πρότερον τῶν Αἰγυπτίων θεὸν Ἄπιν ἔπληξε, ὡς Ⓐ καιρίην ἔδοξε πεπύσθαι, εἴρετο ὁ Καμβύσης ὅτεῳ τῇ πόλι οὔνομα εἴη. Ⓐ οἱ δὲ εἶπον ὅτι Ἐκβάτοισι. τῷ δὲ ἔτι πρότερον ἐκέχρητο ἐκ Βουτοῦς πόλιος ἐν Ἐκβατάνοισι τελευτήσειν Ⓦ βί- ον. ὁ μὲν δὴ ἐν τοῖσι Μηδικοῖσι Ἐκβατάνοισι ἐδό- κεε τελευτήσειν γηραιός, ἐν τοῖσι οἱ ἦν πάντα τὰ χρή- ματα. τὸ δὲ χρηστήριον τοῖσι ἐν Συρίῃ Ἐκβατάνοισι ἔλεγε ἄρα· καὶ δὴ ὡς τότε ἐπειρεόμενος ἐπύ- θετο τῆς πόλιος τὸ οὔνομα, ἐκ τοῦ τῆς συμφορῆς τῆς τε ἐκ τοῦ μάγου ἐκπεπληγμένος, καὶ τὸ χρῆμα τοῦ, ἐσωφρόνησε. συλλαβὼν δὲ τὸ χρηστήριον, εἶ- πε, Ἐνταῦτα Καμβύσεα Ⓦ Κύρου ὀστέα πεφα- " 119
μένον τελευτᾶν. Τότε μὲν τοσαῦτα. ἡμέρῃσι δὲ ὑστέρῃσι ὡς εἰκοστῇ μεταπεμψάμενος Περσέων τῶν παρεόντων τοὺς λογιμωτάτους, ἔλεγε σφι τάδε, Ὦ Πέρσαι, κατηλέγξας με, ὃ πάντων μά- λιστα ἐκρύπτον χρημάτων, τοῦτο ἐς ὑμέας ἐκφῆναι. ἐγὼ γὰρ ἐὼν ἐν Αἰγύπτῳ, εἶδον ὄψιν ἐν τῷ ὕπνῳ

---

1 Iniunxiſſe. *Vel*, *mandaſſe*. 2 *Videtur hæc phraſis reſpondere noſtræ*, Il fut touché en ſon cœur. 3 Defleuit, & de totâ calamitate queſtus eſt, in equum inſ. 4 Quamprimum. *Vel*, *Primo quoque tempore*. 5 Gladius vagina excidit. 6 Poſtquam ſciſcitatus, oppidi nomen reſciuit, tum magi iniuria perculſus, tum ex vulnere, reſipuit, *vel*, *ad ſe rediit*, & intellecto oracuło, *vel*, *quum mente complexus eſſet oraculum*, dixit, Hoc in loco fatale eſt Camb. 7 Eo redactus ſum vt id apud vos efferam.

τὼ μηδαμᾶ ὄφελον ἰδεῖν. ἐδόκεον δέ μοι ἄγγελον
ἐλθόντα ἐξ οἴκου ἀγγέλλειν ὡς Σμέρδις ἰζόμενος ἐς
τὸν βασιλήιον θρόνον, ψαύσειε τῇ κεφαλῇ τὸν οὐρα-
νόν. δείσας ὦν μὴ ἀπαιρεθέω τὴν ἀρχὴν ὑπὸ τοῦ ἀδελ-
φεοῦ, ἐποιήσα ταχύτερα ἢ σοφώτερα. ἐν τῇ γὰρ αὐ-
θρωπίνῃ φύσει οὐκ ἐνὸν ὦν ἁρπάζειν τὸ μὴ γενέσθαι ἀ-
ποτρέπειν. ἐγὼ ὦν ὁ μάταιος Πρηξάσπεα ἀποπέμπω
ἐς Σοῦσα ἀποκτενέοντα Σμέρδιν. ἀπεργασθέντος δὲ
κακοῦ τοσούτου, ἀδεὴς ἤδη ἐφοίτων, οὐδαμὰ ὑπο-
λεξάμενος μή κοτέ τις μοι, Σμέρδιος ἐξαφαιρημέ-
νου, ἄλλος ἐπάμυνε ἀνθρώπων, πρόσω τοῦ μέλ-
λοντος ἔσεσθαι ἀμύρτων, ἀδελφεοκτόνος τε οὐδὲν
δέον γέγονα, καὶ τῆς βασιληίης οὐδὲν ἧσσον ἐστέρημαι.
Σμέρδις γὰρ δὴ τῷ ὄντι ὁ μάγος, τὸν μοι ὁ δαίμων προ-
έφαινε ἐν τῇ ὄψει ἐπάμυνας ἔσεσθαι. τὰ μὲν δὴ ἔργον
ἔργασταί μοι, καὶ Σμέρδιν τὸν Κύρου μηκέτι ὑμῖν εἶναι
λογίζεσθε. ἄκουε δὴ ὑμῖν μάγοι τὰ πρότερον τούτων βασιλήιων,
τοῦ τε ἐλίπετο ὑπ' ἐμεῦ τῶν οἰκίων, καὶ ὁ ἐμὸς ἀδελ-
φεὸς Σμέρδις, τὰ μὲν νῦν μάλιστα χρῆν ἐμεῦ αὐ-
τοῦ πρὸς τοῦ μάγου πεπονθότος ὑμῖν ἐκδικῆσαι ἐμοί, ὅτος
μοι ἀνοσίῳ μόρῳ τετελεύτηκε· ἐπεὶ τῶν ἐωυτοῦ οἰκη-
ιοτάτων. τούτου δὲ μηκέτι ἐόντος, δεύτερα τῶν λοιπῶν
ὑμῖν ὦ Πέρσαι γίνεταί μοι ἀναγκαιότατον ἐντέλλε-
σθαι, τὰ θέλω μοι γενέσθαι, τελευτῶντί τε βίον· τὰ δὴ ὑ-
μῖν τάδε ἐπισκήπτω, πρὸς τῶν βασιληίων ἐπικαλέ-
ων, καὶ πᾶσιν ὑμῖν, καὶ μάλιστα Ἀχαιμενιδέων τοῖσι
παρεοῦσι, μὴ περιιδεῖν τὴν ἡγεμονίην αὖτις ἐς Μήδους
περελθεῖν· ἀλλ' εἴ τε δόλῳ ἔχουσι αὐτὴν κτησάμε-
νοι, δόλῳ ἀναιρεθῆναι ἀπὸ ὑμέων· εἴ τε καὶ σθένεϊ
τῳ κατεργασάμενοι, σθένεϊ καὶ ὑμέας χρὴ ἀμύνασθαι. καὶ ταῦτα μὲν ποιεῦσι ὑμῖν γῆ τε καρπὸν
ἀναφέροι, καὶ γυναῖκές τε καὶ ποίμνια τίκτοιεν ἐοῦσι ἐς
τὸν ἅπαντα χρόνον ἐλευθέροισι· μὴ δὲ ἀνασωσαμέ-
νοισι ἀρχήν, μηδ' ἐπιχειρήσασι ἀνασώζειν, τὰ ἐναν-
τία τούτοισι χρεόμην ὑμῖν γενέσθαι. καὶ πρὸς ἔτι
τούτοισι, τὸ τέλος Περσέων ἑκάστῳ ἐπιγενέσθαι οἷ
ἐμοὶ ἐπιγέγονε. ἅμα τε εἰπὰς ταῦτα ὁ Καμβύσης,
ἀπέκλαιε πᾶσαν τὴν ἑωυτοῦ στρῆξιν. Πέρσαι δὲ ὡς
τὸν βασιλέα εἶδον ἀνακλαύσαντα, πρήσσοντα τὰ τε ἐ-
ώθεσαν ἐξήμεα εἶναι, τὰ ἱμάτια κατείρεινόν τε καὶ οἰ-
μωγῇ ἀφθόνῳ διεχρέωντο. μετὰ δὲ ταῦτα, ὡς ἐ-
σφακέλισέ τε τὸ ὀστέον, καὶ ὁ μηρὸς ταχέως ἐσάπη,
ἀπῳχώκεε Καμβύσεα τὸν Κύρου, βασιλεύσαντα μὲν
τὰ πάντα ἑπτὰ ἔτεα καὶ μιῶνας πέντε, ἀπαιδα
δὲ καὶ ἀδελφεοῦ ἐόντα ἑρσενος καὶ θήλεος γόνου. Περ-
σέων δὲ τοῖσι παρεοῦσι ἀπιστίη πολλὴ ἐγεγένητο,

1 quod quidem minime vifum oportuit. Videbatur mihi nuncius quidam domo aduenies, nunciare Smerdin in regio fedentem folio, cælum capite contingere. Ex quo veritus ne à fratre exuerer principatu, properantius quam prudentius feci. neque enim in hominis natura fitum eſt auertere quod euenturum eſt. Itaque demens ego Prexaſpem Suſa ad Smerdin interimendum miſi. Quo tanto ſcelere perpetrato ſecurius degebam, nequaquam coniectans fore vt Smerdi ſublato, alius quiſpiam mortalium in me exurgeret. Vnde prorſus euentu rerum fruſtratus, & patricida fratris incaſſum extiti, & nihilominus regno exutus ſum. nam Smerdis magus erat is quem dæmon mihi per quietem demonſtrauit in me arma ſumpturum. Hoc opus quum ego perpetrarim, iam vobis Smerdin Cyri non ſupereſſe exiſtimetis, ſed magos vobis regnum occupaſſe: quorum alterum rerum domeſticarum procuratorem reliqueram, alter eius frater eſt Smerdis. Quem igitur decebat præcipue vicem meam vlciſci, indigna à magis paſſi, is 2 immerita morte à proximis ſuis affectus eſt. 3 Secundo loco (quod reliquum eſt Perſæ) neceſſariiſſimum mihi demandare vobis quod è vita exiens effici mihi cupio atque opto, per regios deos obteſtans cum omnes vos, tum maxime Achæmenidas qui adeſtis, ne per ſocordiam permittatis vt imperium rurſus redeat ad Medos. Sed ſi dolo occupatum eſt, illud dolo furripiatis: ſin vi præreptum, 4 vi recuperetis. Hæc vobis facientibus, & ſolum fructum proferat, vxoreſque & pecua pariant in omne tempus libertate fruẽtibus: ſecus facientibus, contraria his quæ dixi imprecor: & præterea vnicuique Perſarum eum finem qualis mihi contigit. Simul hæc loquutus Cambyſes, 5 defleuit omnem ſuam condicionem. Perſæ, vt regem lamentantem conſpexere, vniuerſi tum veſtimẽta reſcindere, tum effuſo ploratu vti. Poſt hæc vbi femoris os 6 vitiatum eſt, femurque celerrime contabuit, Cambyſi vita erepta eſt, Cyri filio, quũ regnaſſet ſeptem omnino annos & menſes quinque, nulla vnquam prole ſuſcepta virili femineave. At Perſis qui aderant magna offuſa eſt incredulitas,

1 Quod vrinam minime vidiſſem. 2 Impia. 3 Quum vero iſte ſuperſtes non ſit, hoc mihi ſecundo loco relinquitur imprimis neceſſarium vt vobis mandata dem de iis quæ mihi vita excedenti præſtari volo. Hæc igitur à vobis extremum peto, per regios deos obt. 4 Vi recuperetis, pro virili. *Vel, Pro viribus.* 5 Omne illud factum ſuum defleuit. 6 *Aly,* Caſie exeſum fuit. *Aly etiam aliter.*

rerum

rerum potiri magos, interpretantibus potius, Cambyſem, quæ de nece Smerdis dixiſſet, ea dixiſſe vt illi omne nomẽ Perſicum redderetur hoſtile. Itaq; pro certo habebãt Smerdin Cyri per rebellionẽ regnare, vtpote Prexaſpe vſq; pernegãte à ſe fuiſſe Smerdin interfectum. Neq; enim tutum ei erat poſt Cambyſis obitum fateri, ipſius manu filium Cyri

LXVII interemptum. ¶ MAGVS defuncto Cambyſe, ſimulando ſe Smerdin eſſe Cyri filium, qui ipſi fuerat cognominis, ſecurus regnauit menſes ſeptem, qui reliqui erant ad implendum octauum annum regni Cambyſis: per quos menſes omne genus liberalitatis in ſubditos munificentiæq; exhibuit, adeo vt eius defuncti magnum ceperit deſiderium omnes Aſiam incolentes, ipſis Perſis exceptis. Nam miſſis ad ſingulas quibus imperabat nationes edictis, magus immunitatem tributorum ac vacationem militiæ in triennium tribuit: atque hoc quidem ſtatim adeptus imperiũ edixit.

LXVIII Octauo autem menſe quiſnam eſſet cõpertus eſt hunc in modum: Erat Otanes quidam Pharnaſpis filius, ſed genere atque opibus primo cuique Perſarum par. Hic Otanes magum non eſſe Smerdin filium Cyri, primus ſuſpicatus eſt, ſed eum qui erat, hac coniectura, quod neque ex arce progrediebatur, neque Perſarum procerum quempiam ad conſpectum ſuum vocabat. Itaque [1]eum ſuſpicatus eſſe, hoc ſibi ſtatuit faciendum: Quum haberet filiam nomine Phędymam, quam Cambyſes tenuerat, cuiuſque tunc magus contubernio vtebatur, vt aliarum omnium Cambyſis vxorum: miſit ad eam quendam ſciſcitatum quocum homine cubaret, cum Smerdi Cyri, [2]an cum altero. Illa remiſſo nuncio, negat ſe id ſcire, quippe quæ nec Smerdin filium Cyri vidiſſet vnquã, nec eum cum quo cubãret noſſet quiſnam eſſet. Ad hanc rurſus mittit Otanes, inquiens, Si ipſa Smerdin Cyri non habes cognitum, ſaltem ſciſcitare ab Atoſſa quocum viro tu atque illa cubitatis. nõ enim illa ſuum ipſius ignorat fratrem. Filia ad hoc reſpondit, Ne in Atoſſæ quidem colloquium venire poſſum, aut vllam aliam cernere mulierum cum illo cubantiũ. Namq; hic vir, quiſquis eſt, quumprimũ adeptus eſt regnũ, nos diſperſit, aliam alibi collocans. Audiẽti hęc Otani res eſt viſa manifeſtior.

LXIX

τὸν μάγους ἔχειν τὰ πρήγματα· ἀλλ' ὑπιστάτο ἐπὶ πλέον βάλλειν καμβύσεα τὰ εἰκότα τῷ Σμέρδιος θανάτῳ, ἵνα οἱ ἐκπολεμωθῇ πᾶν τὸ Περσικόν. οὗτοι μὲν νυν ὑπίστατο Σμέρδιν Κύρου βασιλέα ἀνεστεῶτα. δεινῶς γὰρ καὶ ὁ Πρηξάσπης ἔξαρνος ἦν μὴ μοῦνον ἀποκτείναι Σμέρδιν. οὐ γὰρ ἦν ἀσφαλές, Καμβύσεω τετελευτηκότος, φάναι Κύρου ἰὸν ἀπολωλεκέναι αὐχενίην. Οἱ δὲ δὴ μάγοι, τελευτήσαντος Καμβύσεω, ἀδεῶς ἐβασίλευσε, ὑπιβατεύων τὸν ὁμώνυμον Σμέρδιος τὸν Κύρου μοῦνος ἐπὶ τὰ τοῦ ὑπολοίποις Καμβύσῃ ἐς τὰ ὀκτὼ ἔτεα τῆς πληρώσιος· ἐν τοῖσι ἀπέδεξαν ἐς τοὺς ἀπαντέων πρώτους εὐεργεσίας μεγάλας, ὥστε ἀποθανόντος αὐτοῦ πόθον ἔχειν πάντας τοὺς ἐν τῇ Ἀσίῃ, πάρεξ αὐτῶν Περσέων· ἀπέπεμψε γὰρ ὁ μάγος ἐς πᾶν ἔθνος τῶν ἦρχε, τοῦ εἶπε ἀτελείην εἶναι στρατιῆς καὶ φόρου ἐπ' ἔτεα τρία. τοῦδε μὲν δὴ τοῦτο αὐτίκα αἰτίσαμενος ἐς τὸν ἀρχεῖον. Οὔνδου δὲ μιν ἐγίνετο καταδηλος ἐὼν τοιῷδε· Ὀτάνης τοῦ Φαρνάσπεω μὲν παῖς, γένει δὲ καὶ χρήμασι ὁμοίως τῷ πρώτῳ Περσέων· ἐὼν ὦν ὁ Ὀτάνης τοῦτος ὑπώπτευσε μὲν μάγον, ὡς οὐκ εἴη ὁ Κύρου Σμέρδις· ἀλλ' ὅτευ μοῦνον τῇδε συνδοκέοντος, ὅτι τε οὐκ ἐξεφοίτα ἐκ τῆς ἀκροπόλιος, καὶ ὅτι οὐκ ἐκάλεε ἐς ὄψιν ἑωυτῷ οὐδένα τῶν λογίμων Περσέων. ὑποπτεύσας δὲ μιν ἐποίεε τάδε· ἔχε αὐτοῦ ὁ Καμβύσεω θυγατέρα, τῇ οὔνομα ἦν Φαιδύμη· τῇ αὐτῇ δὴ ταύτῃ ἦν τότε ὁ μάγος, καὶ ταύτῃ συνοίκεε· ἐπύθετο δὲ τῇσι πάσῃσι τῇσι τοῦ Καμβύσεω γυναιξί· πέμπων δὴ ὦν ὁ Ὀτάνης πρὸς αὐτὴν τὴν θυγατέρα, ἐπυνθάνετο παρ' ὅτεῳ αὐτῶν κοιμῶτο, εἴτε μετὰ Σμέρδιος τοῦ Κύρου, εἴτε μετ' ἄλλου τευ. ἡ δὲ ἀντιπέμπει, φαμένη οὐ γινώσκειν· οὔτε γὰρ τὸν Κύρου Σμέρδιν ἰδεῖν οὐδαμᾶ, οὔτε ὅστις εἴη ὁ συνοικέων αὐτῇ εἰδέναι. ἔπεμπε δεύτερα ὁ Ὀτάνης, λέγων, Εἰ μὴ αὐτὴ Σμέρδιν τὸν Κύρου γινώσκεις, σὺ δὲ θύγατερ Ἀτόσης πύθεο ὅτεῳ τούτῳ συνοικέει αὐτή τε ἐκείνη, καὶ σύ. πάντως γὰρ δὴ καὶ τὸν γε ἑωυτῆς ἀδελφεὸν γινώσκει. ἀντιπέμπει πρὸς ταῦτα ἡ θυγάτηρ, Οὔτε Ἀτόσῃ δυνάμην ἐς λόγους ἐλθεῖν, οὔτε ἄλλην οὐδεμίην ἰδέσθαι τῶν συγκατημένων γυναικῶν· ἐπεί τε γὰρ τάχιστα ἔδεε αὐδρὸς, ὅστις κοτέ ἐστι, παρέλαβε τὴν βασιληίην, διέσπειρε ἡμέας, ἄλλην ἄλλῃ τάξας. Ἀκούσασα δὲ ταῦτα τῆς Ὀτάνης, μᾶλλον κατεφαίνετο τὸ πρῆγμα ἐὸν

1 Quum eum ſuſpectum *impoſtura* haberet, ita egit: Quum hab. 2 An cum alio quopiam.

τείτῳ ἀγγελίῃ ἐς πέμπει παρ' αὐτέω, λέγουσαν τάδε, Ω θύγατερ, δεῖ σε γεγενῆσθαι βλοσυρόν, κινδυνον ἀναλαβέσθαι ὃς ἂν ὁ πατὴρ κακοδαιμονέειν κελεύῃ. ἢν γὰρ μὴ ἐστὶ ὁ Κύρου Σμέρδις, ἀλλὰ ὃν ἐγὼ καταδοκέω ἐγώ, οὐκέτι μιν σοί τε συγκοιμᾶσθαι μένον, καὶ ὁ Περσέων κρατέειν ἔτι, δεῖ χαίροντα ἀπαλλάσσειν, ἀλλὰ δοῦναι δίκην. νῦν ὦν ποίησον τάδε· ἔπεαι σοι σιωπῶντι, καὶ μάθῃς αὐτὸν κατυπνωμένον, ἄφασον αὐτὸν τὰ ὦτα. καὶ ἢν μὲν φαίνηται ἔχων ὦτα, νόμιζε σεωυτὴν Σμέρδι τῷ Κύρου συνοικέειν· ἢν δὲ μὴ ἔχων, σὺ δὲ τῷ μάγῳ Σμέρδι. ἀντιπέμπει πρὸς ταῦτα ἡ Φαιδύμη, φαμένη κινδυνεύσειν μεγάλως ἢν ποιῇ ταῦτα. ἢν γὰρ δὴ μὴ τυγχάνῃ τὰ ὦτα ἔχων, ὑπίλαμπρος δὲ ἀφανεῖσα ἔσαι, δῆλον ὡς αἰρήσεται μιν. ὅμως, φᾶναι ποιήσειν ταῦτα. ἡ μὲν δὴ ὑπεδέξατο ταῦτα τῷ πατρὶ κατεργάσασθαι. τὸν δὲ μάγον τοῦτον τὸν Σμέρδιος Κύρος ὁ Καμβύσεω ἀρχὼν τὰ ὦτα ἀπέτεμε ἐπ' αἰτίῃ δή τινι οὐ σμικρῇ. ἡ ὦν δὴ Φαιδύμη αὕτη ἡ τοῦ Ὀτάνεω θυγάτηρ, πάντα ὑπετελέουσα τὰ ὑπεδέξατο τῷ πατρί, ἐπεί τε αὐτῇ μέσος ἐγίνετο τῆς ἀπίξιος πρὸς τὸν μάγον (ἐν γὰρ δὴ γυναῖκες Φοιτέουσι τοῖσι Πέρσῃσι) ἐλθοῦσα παρ' αὐτὸν νυκτὸς. ὑπνωμένου δὲ καρτερῶς τοῦ μάγου, ἅπτεται τὰ ὦτα. μαθοῦσα δὲ οὐ χαλεπῶς ἀλλ' εὐπετέως οἷα ἔχοντα τὸν ἄνδρα ὦτα, ὡς ἡμέρη τάχιστα ἐγένετο, πέμψασα ἐσήμηνε τῷ πατρὶ τὰ γιγνόμενα. Ὁ δὲ Ὀτάνης τοὺς ἀρίστους Ἀσπαθίνην καὶ Γωβρύην, Περσέων τε τοὺς ἐόντας καὶ ἑωυτῷ ὑπιστοτάτους ἐς πίστιν, ἀπηγήσατο πᾶν τὸ πρῆγμα. οἱ δὲ αὐτοὶ ἄρα ἐπωιώθεσαν οὕτω τοῦτο ἔχειν. ἀνενείκαντος δὲ τοῦ Ὀτάνεω τοὺς λόγους, ἐδέξαντο καὶ ἔδοξέ σφι ἕκαστον ἄνδρα Περσέων προσεταιρίσασθαι τοῦτον ὅτῳ πιστεύει μάλιστα. Ὀτάνης μὲν νυν ἐπρόσηκτο Ἰνταφέρνεα· ὁ δὲ Γωβρύης, Μεγάβυζον· Ἀσπαθίνης δὲ, Ὑδάρνεα. γενομένων δὲ τούτων ἓξ, προσῆλθε καὶ Σοῦσα Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπεος, ἦν Περσέων ἦρχε· τούτων γὰρ δὴ τῶν ἑπτὰ ὁ πατὴρ ὕπαρχος. ἐπεὶ ὦν αὐτοῖς ἀπίκετο, τοῖσι ἓξ τῶν Περσέων ἔδοξε καὶ Δαρεῖον προσεταιρίσασθαι. Συμβαλόντες δὲ οὕτω ἐόντες ἑπτά, ἐδίδοσαν σφι πίστις καὶ λόγους. ἐπεί τε δὲ ἐς Δαρεῖον ἀπίκοντο γνώμην ἀπεφαίνεσθε, ἔλεγέ σφι τάδε, Ἐγὼ ταῦτα ἐδόκεον αὐτὸς μοῦνος ὑπίστασθαι, ὅτε ὁ μάγος εἶδε ὁ βασιλεὺς, καὶ Σμέρδις ὁ Κύρου τετελεύτηκε· τῇ αὐτῇ δὲ ταύτῃ εἶχον ἥκω σπουδὴν, ὡς συμπόσιον ὑπὸ τῷ μάγῳ θάνατον, ἐπεί τε δὲ συνεώρεικε ὥστε καὶ ὑμέας

itaque tertio nuncium ad eandem mittit in hæc verba, Filia, decet te bonis ortam natalibus, suscipere periculum quod te subire pater hortatur. Si enim iste Smerdis, filius Cyri non est, sed is quem ego suspicor, non debet neque tuo frui contubernio, neque quod potentiam Persarum obtinet, impune lætari, sed pœnas luere. Nunc igitur hoc agito: quum tecum cubabit, animaduerteque soporatum, palpa eius auriculas: quas si habentem compereris, cum Smerdi filio Cyri te cubare existima: sin minus, cum Smerdi mago. Ad hæc Phædyma respondet, se, si id faciat, magnum adire discrimen, quoniam probe scit, si ille careat auribus, & ipsa in palpando deprehendatur, fore vt ipsa ab illo trucidetur: tamen se id facturam. Et Phædyma quidem recipit se patri hoc esse perfecturam. Huic autem Smerdi mago Cyrus, quũ regnaret, aures præciderat, non exigua de caussa. Ergo Phædyma hæc Otanis filia, quæcunq; receperat patri exequuta est. nam vbi vices eius fuerunt adeundi magum, (etenim vxores Persarum per vices in ordem ad illos pergunt) adiens magum, vna cubuit, eiusque, dum vehementer sopotatus esset, aures palpauit: quibus carere hominem, non difficulter sed facile sane deprehendit. Vbi illuxit, celerrime patrem certiorem rei gestæ facit. Iste, sumptis Aspathine & Gobrya Persarum primoribus, & ad fidem sibi seruandam accommodatissimis, rem omnem exponit, qui & ipsi sua sponte rem ita se habere suspicabantur. eoque verba quæ Otanes attulerat, admiserunt: constitueruntque vt singuli sibi singulos in societatem deligerent è Persis quibus maxime confiderent. Asciuit itaque sibi Otanes Intaphernem, Gobryas Megabyzum, Aspathines Hydarnem. hi quum sex forent, Darius à Persis (nam his pater eius Hystaspes præerat) Susa aduenit, qui quum aduenisset, placuit sex Persis hunc in societatem adsciscere. Qui quum septem essent, congressi colloquutiq;, fidem mutuo dederũt. Quumque ad Darium ordo dicendæ sententiæ veniisset, ita apud ceteros verba fecit, Equidem mihi videbar ego solus nosse magum regnare, & Smerdin, filiũ Cyri, mortem oppetiisse: atq; ob id ipsum dedita opera huc me contuli, ad necem mago comparandam. Verum quandoquidem contigit vt vos quoque

rem sci-

rem sciatis & non solum ego, videtur mihi confestim esse transigendum neq; differendum. differre enim satius nō est. Ad hæc Otanes, Fili, inquit, Hystaspis, & patre egregio ortus es, & te nihilo inferiorem esse patre tuo, indolem præfets: noli tamen ita properare ad rem aggrediendam inconsulto, sed considerantius illam capesse: quam ita demum aggredi debemus quū plures fuerimus. Tum Darius, Viri, inquit, qui adestis, si eo quem Otanes dixit vtemini modo, sciatis vos terrerrime perituros, aliquis enim priuati lucri ratione habita rem ad magum deferet. Et vos quidem debebatis potius per vosmet qui cœperatis, ista exequi. sed quoniam statuistis ad plures referendum & me adhibendum, aut hodie trāsigamus, aut scitore, si nobis hodiernus elabatur dies, non alium occupaturum vt me apud magum accuset,
LXXII sed me vt vos accusem. Ad hæc Otanes, quū cerneret Darium properare, Quoniam, inquit, nos maturare compellis, nec finis differre, age, expone nobis ipse quonam pacto regiam introire possimus, & illos aggredi. excubias nanque dispositas esse, ipse quoque, etsi non visu, certe auditu nosti: quas qua ratione penetrabimus? Cui respondens Darius, Multa sunt, inquit, Otanes, quæ nequeunt oratione declarari, sed facto: alia, quæ oratione declarari possunt, sed vnde nihil clari operis existit. Vos vero nostis, excubias quæ dispositæ sunt, haudquaquam difficiles esse ad penetrandū. nam quum nos tales simus, nemo non (quisquis ille sit) cedet nobis, partim ob reuerētiam, partim ob timorem. Adde quod habeo prętextū accōmodatissimum cui innitamur. siquidem è Persis veniſse me dicā, ac velle quædā à patre mādata regi nunciare. Vbi enim expedit mendaciū dicere, dicatur. nam idem optamus, quique mendacium dicimus quique veritatem: quippe quum ii qui mentiuntur, tunc mentiantur quum persuadendo sunt quippiam lucri facturi: & qui verum dicunt, ideo dicant vt verum dicendo aliquod lucrum consequantur. Et alius huc, alius illuc magis propensus est. ita non idem factitando, idem tamen obtinemus. quod si nihil lucri faciendum esset, peræque & verax foret mendax, & mendax verax.

Εἰδέναι, καὶ μὴ μοῦνον ἐμέ, ποιέειν αὐτίκα μοι δοκέει, καὶ μὴ ὑποβαλέεσθαι. οὐ γὰρ ἀμείνονι ἔπεσι τοῦτο ὁ Ὀτάνης, Ὦ παῖ Ὑστάσπεος, ἐΐς τε πατρὸς ἀγαθοῦ, καὶ ἐκφαίνειν ἔοικας σεωυτὸν ἐόντα παντὸς οὐδενὸς ἧσσον· τὸν μέντοι ἐπιχείρησιν τοιούτῳ μὴ οὕτω σπουδάζωμεν ἀβουλότερον, ἀλλ' ἐπὶ τὸ σωφρονέστερον αὐτὸν λάμβανε. δεῖ γὰρ πλεόνων ἀνδρῶν βουλεύεσθαι, οὕτω ἐπιχειρέειν. λέγει πρὸς ταῦτα Δαρεῖος, Ἄνδρες φίλοι παρεόντες, ἔστω τοῦτο οὕτω μοὶ Ὀτάνης ὑποθήσεται, ἐπιστάμενος ὅτι ἀπολέεσθε κάκιστα. ἔξοισι γὰρ ὑμέων τὸν ἂν μάγον, ἰδίῃ προσβαλλόμενος ἑωυτῷ κέρδεα, μάλιστα μὲν ὑμέων ὀφείλετε ἐπ' ὑμέων αὐτῶν βουλόμενοι ποιέειν ταῦτα· ἐπεί τε δὲ ὑμῖν ἀναφέρειν ἐς πλείονας ἔδοξε, καὶ ἐμοὶ ὑποτίθεσθε, ἢ ποιέωμεν σήμερον, ἢ ἴστε ὑμῖν ὅτι ἐγὼ ὑποπίσω ἢ νεώτερον ἡμέρη, ὡς οὐκ ἄλλος φθὰς ἐμεῦ κατηγορήσῃ, ἀλλὰ σφέας αὐτὸς ἐγὼ κατερέω πρὸς μάγον. Λέγει πρὸς ταῦτα Ὀτάνης, Ἐπεὶ ὦν ἀπορχόμενον Δαρεῖον, Ἐπεί τε ἡμέας σωπαχμεῖν ἀναγκάζεις, καὶ ὑποβάλλεσθαι οὐκ ἐᾷς, ἴθι ἐξηγέο αὖτις ὅτεῳ τρόπῳ παείμεθα ἐς τὰ βασιλήια, καὶ ἐπιχειρήσομεν αὐτοῖσι. Φυλακὰς γὰρ δὴ διεξεόσας οἶδας καὶ οὐκ ἀΐστους, εἰ μὴ ἰδών, ἀλλ' ἀκούσας, ἇς τέῳ τρόπῳ προσόψεαι; ἀμείβεται Δαρεῖος τοῖσδε, Ὀτάνη, ἦ πολλὰ ἔστι τὰ λόγῳ μοῦ οὐκ οἷά τε δηλῶσαι, ἔργῳ δὲ ἄλλα δ' ἔστι τὰ λόγῳ μοῦ οἷά τε, ἔργον δὲ οὐδὲν ἀπ' αὐτοῦ λαμπρὸν γίνεται. ὑμεῖς δὲ ἴστε φυλακὰς τὰς κατεστεώσας, ἐούσας οὐδὲν χαλεπάς· παρελθεῖν. τὸ μὲν γὰρ, ἡμέων ἐόντων τοίων, οὐδεὶς ὄψις οὐ παρήσει· τὰ μὲν καὶ καταδεδιότες ἡμέας, τὰ δὲ καὶ αἰδεόμενοι. τοῦτο δὲ, ἔχω αὐτὸς σκῆψιν εὐπρεπεστάτην, τῇ παείμεθα· φὰς ἄρτι τε ἥκειν ἐκ Περσέων, καὶ βούλεσθαί τι ἔπος τοῦδε τοῦ παντὸς σημῆναι τῷ βασιλέϊ. ἔνθα γὰρ δεῖ ψεύδεος λέγεσθαι, λεγέσθω· τοῦ γὰρ αὐτοῦ γλιχόμεθα οἱ τε ψευδόμενοι καὶ τῇ ἀληθείῃ ἀφαρπεζόμενοι. καὶ μὲν γε ψεύδονται τότε, ἐπεὰν τι μέλλωσι τοῖσι ψεύδεσι πείσαντες, κερδήσεσθαι· καὶ δὴ δηλήσονταί τι, ἵνα τῇ ἀληθείῃ ἐπιστάμενοι χέρδος, καὶ τις μᾶλλον ὀφίσι ἐπιτρέψονται. οὕτω ὦν ταῦτα ἀσκέοντες, τοιούτῳ τρόπῳ χρεώμεθα. Εἰ δ' μηδὲν κερδήσεσθαι μέλλοιεν, ὁμοίως ἂν ὅ, τε δηλήσασθαι ζητέων, ψευδὴς εἴη, καὶ ὁ ψευδόμενος, ἀληθής.

---

1 Haud difficulter posse pertransiri. Nam q. 2 Accomm. quo innitentes pertranseamus. siquidem è P. 3 Consequantur, & aliquis magis ipsis conuertatur, *vel*, flectatur, *id est, Morigerum se præbeat. Q. d. Vt aliquis magis animum ad eorum voluntatem conuertat. In ijs autem quæ proxime sequuntur, aliam lectionem sequitur interpres.*

ὃς αὖ μήν νιν τὴν πυλουρὸν ἐκὼν παρείη, αὐτῷ ⓘ ἄμεινον ἐς χρόνον ἔσται· ὃς δ' ἂν ἀντιβαίνειν πειρᾶται, δεικνύσθω ἐνθαῦτα ἐὼν πολέμιος, καὶ ἐπειτα ὡσάμενοι ἴσω, ἔργου ἐχώμεθα. Λέγει Γοβρύης μετὰ ταῦτα, Ἄνδρες φίλοι, ἡμῖν κότε κάλλιον παρέξειν ἀνασώσασθαι τὴν ἀρχήν, ἢ, εἰ γε μὴ οἷοί τε ἐσόμεθα αὐτὴν ἀναλαβεῖν, ἀποθανεῖν. ὅτε γὰρ ἀρχόμεθα μήν, ἐόντες Πέρσαι, τοῦ Μήδου αὐδρὸς μάγου, καὶ τούτου οὔτα ὀκ ἔχοντος, ὅσοι τε ὑμέων Καμβύσῃ νοσέοντι παρεγένοντο, πάντως χρὴ μεμνῆσθαι τὰ ἐπίσκηψε Πέρσῃσι τελευτῶν βίον, μὴ πειρεωμένοισι ἀνακτᾶσθαι τὴν ἀρχήν. τὰ τότε ὀκ ἐνεδεχόμεθα, ἀλλ' ὑπὸ ἀβουλίης ἐδοκέομέν εἰπεῖν Καμβύσεα. νῦν ὦν ὑμέας μὴ ψῆφον πιθέσθαι Δαρείῳ, καὶ μὴ διαλύεσθαι ἐκ τοῦ συλλόγου τόνδε ἄλλοθι ἰόντας ἢ ὑπὸ ⓦ μάγον ἰθέως. Ταῦτα εἶπε Γοβρύης. καὶ πάντες ταύτῃ ἄνεον. Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα ἐβουλεύοντο, ἐγίνετο τύχῃ σὺν τυχαίῃ τάδε. τοῖσι μάγοισι ἔδοξε βουλευομένοισι Πρηξάσπεα φίλον ποιήσασθαι, ὅτι τε ἐπεπόνθεε πρὸς Καμβύσεω ἀνάρσια, ὃς ⓘ ⓦ παῖδα τοξεύσας ἀπολωλέκεε· καὶ διότι μούνος ἠπίστατο ⓦ Σμέρδιος τοῦ Κύρου θάνατον, αὐτοχειρίῃ μιν ἀπολέσας· πρὸς δὲ ἔτι, ἐόντα ἐν αἰνῇ μεγίστῃ ⓦ Πρηξάσπεα ἐν Πέρσῃσι. τούτων δὴ μιν εἵνεκα καλέσαντες, φίλον ποιεῦνται τε, καὶ ὅρκιοισι, ἢ μιν ἔξειν παρ' ἑωυτοῖ, μήτε ἐξοίσειν τοῦδε μηδενὶ ἀνθρώπων τὴν ἀπὸ σφέων ἀπάτην ἐς Πέρσας γεγενημένην· ὑποσχόμενοι τὰ περ αὐτοὶ ⓘ μυρία δώσειν. ὑποσχομένου δὲ τοῦ Πρηξάσπεω ποιήσειν ταῦτα, ὡς ἀνέπεισαν μιν ⓘ μάγοι, λύτερα ποιεῦσθαι, αὐτοῖσι μὲν φάμενοι Πέρσῃσι πάντας συγκαλέειν ὑπὸ τὸ βασιλήιον τεῖχος, κεῖνον δὲ ἐκέλευον ἀναβαίνοντα ὅτι πύργων, ἀγορεύοντα ὡς ὑπὸ τοῦ Κύρου Σμέρδιος ἀρχόμενοι, καὶ ὑπ' οὐδενὸς ἄλλου. Ταῦτα δὲ οὕτω ἐνετέλλοντο, ὡς πιστὸν τοῦδε ἐόντος αὐτοὺς ἐν Πέρσῃσι, καὶ πολλάκις ἀποδεξαμένου γνώμην ὡς χρεὸν εἴη ὁ Κύρου Σμέρδις, καὶ ὀξέως ἐπιλαθομένου ⓦ φόνου αὐτοῦ. Φαμένου δὲ καὶ ταῦτα ἑτοίμου εἶναι ποιέεσθαι τοῦ Πρηξάσπεω, συγκαλέσαντες τοὺς Πέρσας ⓘ μάγοι, ἀνεβίβασαν αὐτὸν ὑπὸ ⓦ πύργον, καὶ ἀγορεύειν ἐκέλευον· ὁ δὲ, τὴν μὲν ἀρχὴν οἷ προσεδέοντο αὐτοῦ, τούτων μὲν ἔχων ἐπελήθετο. ἀρξάμενος δὲ ἀπ' Ἀχαιμένεος, ἐλιπερλόγησε τὴν πατριὴν τοῦ Κύρου. μετὰ δὲ, ὡς ἐς τοῦτο κατέβη τελευτῶν,

Quod autem ad ianitores attinet, ſiquis eorũ libenter cedet nobis, vtilius ei ſuo tempore erit: ſiquis reſiſtere conabitur, vt erit hoſtis, ita tunc pro hoſte habeatur: deinde intro irrumpẽtes, rem tranſigamus. Poſt hæc Gobryas, Viri amici, inquit, nobis pulchrius erit recuperare imperium. aut, ſi recuperare non poterimus, mortem oppetere, quam, quum ſimus Perſæ, viro Medo parere, & quidem aures non habenti. Quum præſertim quicunque veſtrûm Cambyſi ægrotanti adfuiſtis, memoria teneatis quæ ille dum vita excederet, Perſis imprecatus eſt, niſi imperium recuperare tentarent: quę nos tunc non admittebamus, [1] inuidioſe dici à Cambyſe exiſtimantes. Nunc igitur calculum pono in Darii ſententiam: [2] neque hunc cœtum diſſoluendum cenſeo, ſed ſtatim aduerſus magum adeundum. Hæc dicta à Gobrya ceteri comprobarunt. ¶ Interea vero dum ab iſtis conſultatur, forte hoc contigit, vt magi inito inter ſe conſilio ſtatuerent conciliandum ſibi amicum Prexaſpem, quod indigna paſſus à Cambyſe eſſet, occiſo eius filio ictu ſagittæ, & ſolus mortem Smerdis Cyro geniti noſſet, quem ipſe ſuapte manu interemiſſet: quod [3] præterea *ob id* apud Perſas maxima flagrabat inuidia. His de cauſſis accitum hominem, ſibi amicum comparabant: accipientes fidem ac iuſiurandum, fallaciam quæ ab ipſis in Perſas facta eſſet intra ſe habiturum, neque cuiquam mortalium patefacturum, [4] pollicitantes innumerabilia ſe ei daturos. Recipiente Prexaſpe facturum ſe quæ magi ſuaſerant, iterum illi dicere; in animo ſe habere omnes Perſas ſub murum arcis conuocare ideoque iubere hunc conſcenſa turri prædicare, à Smerdi Cyri Perſis imperari, & ab alio nemine. Hæc illi præcipiebant, veluti homini ſummæ apud Perſas autoritatis, & qui ſæpenumero aſſeueraſſet eum eſſe Smerdin Cyri, ac cædem à ſe factam pernegaſſet. Hæc quoque Prexaſpe ſe paratũ exequi dicente, magi conuocatis Perſis, hominem in turrim perductum iubent habere orationem. Prexaſpes, ea quæ ab iſtis oratus fuerat ſponte obliuiſcitur: exorſuſq; ab Achęmene, ſeriem familię Cyri recenſet, & vbi tandẽ deuenit ad Cyrũ,

LXXIII

LXXIV

LXXV

χ. ἀπελάσιος. χ. ἐξηγησάμενος

1 Calumnioſe. 2 Neque hoc cœtu diſſoluto, eundum aliò cenſeo quam recta ad magum. 3 Præterea apud Perſas in maxima exiſtimatione eſſet. 4 Pollicitantes ſe decies millies ipſius bona multiplicaturos.

commo-

commemorauit illius in Persas beneficia. His expositis, prompsit veritatem, caussatus ideo se hactenus occultasse quod sibi tutum nõ fuisset proferre rem gestam, sed impræsentiarum necessitate coactum proferre: dixitque se à Cambyse adactum Smerdin Cyri occidisse, & magos esse qui regnent. Multis quoque verbis Persas deuouit nisi rursus imperium recuperarent, ac magos vlciscerentur. Hæc loquutus, sese in caput turri præcipitem dedit. Hunc in modum Prexaspes, vir per omne tempus
LXXVI vitæ spectatus, occubuit. ¶ At septem Persæ, vbi constituerunt aggredi protinus magos, neque rem differre, deos comprecatum ierunt, ignari omnino eorũ quæ circa Prexaspem acta essent: sed hæc inter eundum in medio itineris audierunt: eoque à via secedentes,[1] iterum colloquuti sunt. Quorum qui cum Otane optrauerant rem prorsus differri, videbant negantes tunc esse adoriendam: qui vero cum Dario, confestim eundum, & quod decretum esset peragendum. Eis concertantibus apparuerunt septem accipitrum paria, insectantium duo paria vulturum, eosque vellicantium atque infestantium. Quod intuentes septem Persæ, sententiam Darii comprobarunt: & mox freti auibus ad regiam cum fiducia perrexe-
LXXVII runt. Vbi ad portas adfuerunt, prout Darius senserat, ita euenit. nam custodes reueriti Persarum primarios, nec aliquid huiusmodi suspicantes ex his fore, qui venirent diuina cum pompa, ne interrogauerunt quidem. Vbi in aulam introgressi sunt, offendunt eunuchos qui erant à nunciis: & ab his qua gratia venirent interrogantur. Simulque inter percontandum ianitoribus minitabantur quod homines ingredi permisissent: atque vlterius pergere volentes eosdem prohibebant. Isti se mutuo cohortati, eductis gladiis, eos à quibus arcebantur, ibidem trucidant: iidemque cursu in conclaue contendunt, intra quod tunc forte ambo magi agebant, & de iis quæ à Prexa-
LXXIX spe erant acta consultabant. Qui quum vidissent tumultuantes eunuchos atque vociferantes, procurrerunt vterque: & quod fiebat animaduertentes, [2] ad vires conuersi sunt: quorum vnus occupat arcum, alter lanceam sumit.

ἔλεγε ὅσα ἀγαθὰ Κύρος Πέρσας ποιήσειε· διεξελθὼν δὲ ταῦτα, ἐξέφαινε τὴν ἀλήθειαν, φάσκων πρότερον μὲν κρύπτειν· οὐ γὰρ ἂν εἰ ἀσφαλὲς λέγειν τὰ γιγνόμενα· νῦν δὲ τοῦ παρεόντος ἀναγκάζοντος μανθάνειν φαίνειν. ἔλεγε δὴ, ὡς μὲν Κύρου Σμέρδιν ὡς αὐτὸς ὑπὸ Καμβύσεω ἀναγκαζόμενος ἀποκτείνειε, τοὺς μάγους βασιλεύειν. Πέρσησι δὲ πολλὰ ἐπαρησόμενος, εἰ μὴ ἀνακτήσαιατὸ ὀπίσω τὴν ἀρχήν, καὶ τοὺς μάγους τισαίατο, ἀπῆκε ἑωυτὸν ἐπὶ κεφαλὴν φέρεσθαι ἀπὸ τοῦ πύργου κάτω. Πρηξάσπης μὲν νυν ἐὼν ὡς πάντα χρήσιμον ἀνὴρ δόκιμος, οὕτω ἐτελεύτησε. Οἱ δὲ ἑπτὰ τῶν Περσέων, ὡς ἐβουλεύσαντο αὐτίκα ἐπιχειρέειν τοῖσι μάγοισι, καὶ μὴ ὑποβάλλεσθαι, ἦλθον εὐξάμενοι τοῖσι θεοῖσι, τῶν τε περὶ Πρηξάσπεα τρηχέντων εἰδότες οὐδέν. ἐν τε δὴ τῇ ὁδῷ μέσῃ τειχόντες ἐτύγχανον, καὶ τὰ περὶ Πρηξάσπεα γεγονότα ἐπυνθάνοντο, σταθέντα τε καὶ σχόντες τῆς ὁδοῦ, ἐδίδοσαν αὐτοῖσι σφίσι λόγους· ὡς μὲν ἀμφὶ τὸν Ὀτάνην, παγχυ κελεύοντες ὑποβάλλεσθαι, μηδὲ οἰδεόντων τῶν πρηγμάτων, ὑπερβάλλεσθαι· ὡς δὲ ἀμφὶ Δαρεῖον, αὐτίκα τε ἰέναι, καὶ τὰ δεδογμένα ποιέειν, μηδὲ ὑποβάλλεσθαι. ὡς δὲ ἔφαινε ἱρήκων ἑπτὰ ζεύγεα, δύο ἀμπυκτῶν ζεύγεα διώκοντά τε καὶ ἁρπάζοντα. ἰδόντες δὲ ταῦτα οἱ ἑπτὰ, τὸν τε Δαρεῖον πάντες αἴνεον γνώμην, καὶ ἔπειτα ἦσαν ὑπὸ τὰ βασιλήια τεθαρρηκότες τοῖσι ὄρνισι. Ἐπιστάσι δὲ ὑπὸ τὰς πύλας ἐγίνετο οἷον τῷ Δαρείῳ ἡ γνώμη ἔφερε. καταιδεόμενοι γὰρ οἱ φύλακοι ἄνδρας τοὺς Περσέων πρώτους, καὶ τοιοῦτον ὑποτοπεύοντες ἐξ αὐτῶν ἔσεσθαι, παρίεσαν, εἰπόντες πομπὴν ἱρὴν ἀγόμενοι· οὐδὲ ἐπηρώτων οὐδείς. ἐπεί τε δὲ καὶ παρῆλθον ἐς τὴν αὐλήν, ἐκέκραγον τοῖσι τὰς ἀγγελίας ἐσφέρουσι βυνούχοισι, οἵ σφεας ἱστρέον ὅ, τι θέλοντες ἥκοιεν. καὶ ἅμα ἱστορεόντων τούτων, τοῖσι πυλωροῖσι ἀπείλεον ὅτι σφέας παρῆκαν. ἦρχον τε βουλόμενοι τοὺς ἑπτὰ ἐς τὸ πρόσω παριέναι· οἱ δὲ, ἀναχελυσάμενοι, καὶ ἀπασάμενοι τὰ ἐγχειρίδια, τούτους μὲν τοὺς ἦρχον τας, αὐτοῦ ταύτῃ συγκεντέουσι· αὐτοὶ δὲ ἦσαν δρόμῳ ἐς τὸν ἀνδρεῶνα. Οἱ δὲ μάγοι ἔτυχον ἀμφότεροι τὠυτὸ βουλεύσαντα ἐόντες ἔσω, καὶ τὰ ἀπὸ Πρηξάσπεω γνώμενα ἐν βουλῇ ἔχοντες. ἐπεὶ ὦν εἶδον τοὺς βυνούχους τεθορυβημένους τε καὶ βοῶντας, αὐτά τε ἔδραμον πάλιν ἀμφότεροι, καὶ ὡς ἔμαθον τὸ ποιεύμενον, πρὸς ἀγχίμαχον ἐτράποντο. ὁ μὲν δὴ αὐτέων φθάνει τὰ ὅπλα καταλαβόμενος, ὁ δὲ, πρὸς τὸν ἀγχίμαχον ἐτράπετο·

1 Rem iterum in disquisitionem vocauerunt. Ex quibus Otanes omnino autor erat vt differrent, neque rebus flagrantibus inceptum capesserent: (*vt legatur* εἰδόντων) at Darius confestim. 2 Vires suas aduersus illos experiri cœperunt. *Vel*, Pro viribus illis obsistere cœperunt.

ἐνθαῦτα δὲ συνέμισγον ἀλλήλοισι. τῷ μὲν δὴ
τὰ ζέξα ἀναλαβόντι αὐτέων, ἐόντων τε ἀγχοῦ αὐ-
τῷ τῶν πολεμίων, καὶ παρεσκευμένων, ὡς ἐκ-
σὰς ἔδεε. ὁ δ' ἕτερος τῇ αἰχμῇ ἡμύνετο· καὶ
τοῦτο μὲν, Ἀσπαθίνῃ παίει ἐς (W) μηρόν· τοῦτο δὲ,
123 Ἰνταφέρνεα ἐς (W) ὀφθαλμόν. καὶ ἐξερήμωσε μὲν τ' ὀ-
φθαλμοῦ ἐκ τοῦ πώματος ὁ Ἰνταφέρνης, οὐ μέν-
τοι ἀπέθανέ γε. τῷ μὲν δὴ μάγων οὕτερος πρω-
ματίζει τοῦτον· ὁ δὲ ἕτερος, ἐπεί τε (A) τὰ ζέξα οὐ-
κ. χρῆσιμα δὲν" χρηστὰ ἐγίνετο, ὡς γὰρ δὴ θάλαμος ἐτύγχανε ἐὼν I 0
(W) ἀνδρεῶνα, ἐς τοῦτον καταφεύγει, θέλων αὐτὸς
πρόσθεν ἰδεῖν τὰς θύρας· καὶ (A) συνεπισπόμενοι τῷ ἑ-
νὶ δύο, Δαρεῖός τε καὶ Γοβρύης. συμπλακέν-
τος δὲ Γοβρύεω τῷ μάγῳ, ὁ Δαρεῖος ἐπισχὼν τὴν πο-
ρείην, οἷα οὐκ ὀκνέων, μεσεμηθέμενος μὴ πλήξῃ (W)
Γοβρύεα. ὁρέων δέ μιν ἀργὸν ἑστεῶτα ὁ Γοβρύ-
ης, εἴρετο ὅτι οὐ χρῆται τῇ χειρὶ ὁ δὲ εἶπε, Μεσεμηθε-
» όμενος σέο, μὴ πλήξω· Γοβρύης δ' ἀμείβετο, Ὦ δέσ-
» ποτα δὶ ἀμφοτέρων τὸ ξίφος. Δαρεῖος δὲ πυθόμενος,
ὡς τε ὁ ἐγχειρίδιον, καὶ ἐτυχόκεε τὸν μάγον. 20
Ἀποκτείναντες δὲ τοὺς μάγους, καὶ ἀποτάμοντες αὐ-
τέων τὰς κεφαλὰς, τοὺς μὲν τρωματίας ἑωυτῶν αὐ-
τοὺς λείποισι, καὶ ἀδυνασίης εἵνεκεν, καὶ φιλακῆς τῆς ἀ-
κροπόλιος· (A) οἱ δὲ πέντε αὐτέων, ἔχοντες τοὺς μάγων
τὰς κεφαλὰς, ἔθεον, βοῇ τε καὶ παταγῳ χρεώμενοι. καὶ
Πέρσας τοὺς ἄλλους ἐπεκαλέοντο, ἔξηγεύμενοί τε τὸ
πρῆγμα, καὶ δεικνύοντες τὰς κεφαλὰς· καὶ ἅμα ἔκ-
τεινον πρός τινα τῶν μάγων (W) ὃν προσιγνόμενον.
(A) οἱ δὲ Πέρσαι, μαθόντες τὸ γεγενὸς ἐκ τῆς ἐπῳδῆς, καὶ
τῆς μάγων τιμωρίης, ἐβουλεύοντο καὶ αὐτοὶ ἕτερα 30
τοιαῦτα ποιέειν. ἀποσώμενοι δὲ τὰ ἐγχειρίδια,
ἔκτεινον ὅκου τινὰ μάγον εὕρισκον. εἰ δὲ μὴ νὺξ
ἐπελθοῦσα ἔσχε, ἔλιπον ἂν οὐδένα μάγον. Διὰ
τοῦτο τὴν ἡμέρην ταύτην ἄγουσι Πέρσαι κοινὴν μάλι-
στα τῶν ἡμερέων· καὶ ἐν αὐτῇ, κοινὴν ὀρτὴν μεγά-
χ. μαγοφο- λην ἄγουσι, ἣν κέκληται ὑπὸ Περσέων" μαγοφονί-
νια· αι· ἐν τῇ μάγον οὐδένα ἔξεστι φανῆναι ἐς τὸ φῶς,
ἀλλὰ κατ' οἴκους ἑωυτοὺς (A) μάγοι ἔχουσι τὴν ἡ-
μέρην ταύτην. Ἐπεί τε δὲ κατέσχε ὁ θόρυβος,
καὶ ἐπὶς πέντε ἡμερέων ἐγένετο, ἐβουλεύοντο (A) 40
ἐπάνοδον αἴτεον τοῖσι μάγοισι περὶ τῶν πρηγμά-
των πάντων· καὶ ἐλέχθησαν λόγοι ἄπιστοι μὲν
τισὶ τοῖσι Ἑλλήνων, ἐλέχθησαν δ' ὦν. Ὁ τοίνυν μὲν
ἐκέλευε ἐς μέσον Πέρσῃσι καταθεῖναι τὰ πρήγμα-
χ. μοναρ- τα, λέγων τάδε, Ἐμοὶ δοκέει, ἄνδρα μὴ ἡμέων" μοῦναρχον μοῦνον μηκέτι γενέσθαι· ὀκνηρὸν γὰρ καὶ, ὀκνηρὸν ἀγαθόν.

atque inde [1] miſcentur inuicem. Verum arcus ei qui illum ſumpſerat, quum hoſtes iuxta eſſent, nulli vſui fuit: alter qui ſe lancea tuebatur, tum Aſpathinis femur percuſſit, tum oculum Intaphernis: oculoque ex vulnere Intaphernes, non tamen & vita priuatus eſt. Hos igitur alter magorum vulnerauit: alter vero, quando arcus ei nulli vſui erat, in thalamum qui erat conclaui contiguus, ſe proripuit, fores occluſurus. Sed illuc duo de ſeptem cum eo irrumpunt, Darius & Gobryas: [2] quum autem Gobryas eſſet implicitus cum mago, Darius adhuc ſtans atque hærens, conſiderabat ne Gobryam feriret in tenebris. Eum cernens Gobryas ocioſum ſtantem, interrogauit cur non vteretur manu. Reſpondenti Dario, Diſpicio ne te feriam, Tu vero, inquit, vel per vtrumque exige gladium. Cui Darius obtemperans, pugionis ictu vibrato magum caſu percuſſit. Interfectis magis capita demunt, LXXIX eaque geſtantes quinque eorum, duobus reliquis qui laucii erant illic relictis, tum quod inualidi eſſent, tum arcis tuendæ cauſſa, foras procurrunt eum vociferatione ac tumultu: ceteroſque Perſas compellando, rem geſtam exponebant, capita oſtentantes: & ſimul quicunque magorum ipſis occurrebat mactabant. Perſæ, cognito quod actum ab his erat, ac dolo magorum, & ipſi facienda ſibi eadem cenſuerunt: eductiſque gladiis, vt quenque reperiebant magum, interficiebant: &, niſi noctis interuentu cohibiti fuiſſent, neminem magorum reliquiſſent. Hunc diem Perſæ maxime ſolennem publice obſeruant, & in eo ingens celebrant feſtum, vocantes id *μαγοφονίαν, id eſt, magorum cædem.* quo die nulli magorum fas eſt prodire in lucem, ſed cuncti ſe intra domum continent. ¶ Vbi reſedit tumultus, dieſque quinq; LXXX exceſſere, ii qui magos inuaſerant, de omni rerum ſtatu conſultabant. Quorum orationes etſi apud nonnullos Græcorum fide carent, tamen huiuſmodi fuerunt: Otanes hortabatur vt rem Perſicam in medium conſtituerent, ita inquiens, 3 Vnum è nobis principem fieri, amplius mihi non videtur: neque enim id aut iucundum eſt, aut bonum.

[1] Manus conſerebant. [2] Quum autem pedem conferret cum m. *Vel*, Quum autem manum conſereret. *Vel*, Quum adortus eſſet Gobryas magum. 3 Ego certè, vt poſthac noſtrum vnus rerum ſolus potiatur, *vel*, vt totum imperium vni noſtrum poſthac deferatur, autor non fuerim. *Q. d. Non cenſeo poſthac de hoc cogitandum vt imperium vni deferatur. Neque enim dicit*, Poſthac deferatur, *quaſi iam antea delatum fuerit. Sic intelligendum paulo poſt* μετίτας τὴν μίαν ἀνωφχίαν.

[1] Nam

[1]Nam & quo licentiæ Cambyſes proceſſerit, noſtis, & quo magus. [2]Quid igitur nobis opus eſt monarchia, quam ſuſtulimus? in qua licet pro libidine agere omnia impune? quæ virum, etiamſi optimus omnium fuerit, tamen, quum in ea poſitus eſt, extra conſuetos abiecerit ſenſus? Quippe quum præter inuidiam ab initio ingenitam homini, ingeneretur ex præſentibus bonis inſolentia. [3]Itaque hæc duo mala habens, nimirum omnem malitiam habet, tum per inſolentiam, quod expletus omnibus rebus eſt, tum per inuidiam multa facinora admittens. Atenim vir tyrannus, vt qui omnia bona obtineat, debebat ſine liuore eſſe: verum ita natura comparatum eſt [4] vt is ſit aduerſarius popularibus ſuis. ſiquidem eorum optimis quibuſque qui ſuperſtites ſunt atque viuunt, inuidet, [5] deterrimis delectatur: &, quod indecentiſſimum eſt, criminationes admittere optimum putat. Nam ſiue admireris eum modeſte, offenditur quod non effuſe hoc facias: ſiue effuſe facias, offenditur, quaſi ſibi aſſenteris. Et vt exequàr dicendo quæ maxima ſunt, iura patriæ labefactat, feminis vim affert, indemnatos interimit. At quum dominatur multitudo, primum quidem nomen obtinet omnium pulcherrimum, iſonomian, *id eſt iuris æquabilitatem*: deinde vero nihil eorum agit quæ monarchus: *hoc eſt vnicus princeps*. nam magiſtratus tum ſorte deliguntur, tum adminiſtratorum rationem reddunt: omnia denique conſilia in commune referuntur. [6] Itaque (vt meam dicam ſententiam) cenſeo nobis monarchiæ delectoribus ſtatum multitudinis eſſe optandum. in multitudine enim omnia inſunt. Otanes quidem hanc ſententiam dixit. Megabyſus autem ad oligarchiam. *i. ad ſtatum paucorum*, rem traducens, ad eam ſocios hortabatur, his verbis, Quę Otanès dixit de abolenda tyrannide, ea ſint pro dictis à me quoque: ſed quatenus hortabatur ſummam rerum deferri ad multitudinem, in hoc ab optima errauit ſententia. Etenim populari multitudine nihil eſt neque inſipientius, neque inſolentius. Itaque eos [7] qui tyranni ſæ-

Εἴδετε μὲν γὰρ τὴν Καμβύσεω ὕβριν ἐς ὅσον ἐπεξῆλθε, μετεχήκατε δὲ καὶ τῆς τοῦ μάγου ὕβριος. καὶ ὡς ἀνεκτὸν εἶναι χρῆμα κατηρτημένον μουναρχίην, τῇ ἔξεστι ἀνυπευθύνως ποιέειν τὰ βούλεται; καὶ γὰρ ἂν ὁ ἄριστον ἀνδρῶν πάντων στὰς ἐς τοῦτο τὸ κράτος, ἐκτὸς τῶν ἐωθότων νομάτων στήσειε. ἐγγίνεται μὲν γὰρ ὑπὸ τοῦ παρεόντων ἀγαθῶν, φθόνος δὲ ἐκ προοιμίου ἐμφύεται ἀνθρώπῳ. δύο δὴ ἔχων ταῦτα, ἔχει πᾶσαν κακότητα. τὰ μὲν γὰρ ὑβρέι κεκορημένος ἔρδει πολλὰ καὶ ἀτάσθαλα· τὰ δὲ, φθόνῳ. καίτοι ἀνδρὰ γε τύραννον, ἄφθονον ἔδει εἶ), ἐχοντά γε πάντα τὰ ἀγαθά· ὁ δὲ ἐναντίον τούτου ἐς τοὺς πολίτας πέφυκε· φθονέει γὰρ τοῖσι ἀρίστοισι ἐοῦσι τε καὶ ζώουσι, χαίρει δὲ τοῖσι κακίστοισι τῶν ἀστῶν. πρὸς δὲ ἀληθείας ἥκιστα ἐνδέκεσθαι ἤθεά ἐστι. εὐαρμοστότατον δὲ πάντων· ἦν τε γὰρ αὐτὸν μετρίως θωυμάζῃς, ἀχθεται ὅτι οὐ καταθεραπεύεται· ἢν τε θεραπεύῃς καρτα, ἀχθεται ὡς τεθωπευμένος. τὰ δὲ δὴ μέγιστα ἐρρήμην ἐρέων· νόμαιά τε κινέει πάτρια, καὶ βιᾶται γυναῖκας, κτείνει τε ἀκρίτους. πλῆθος δὲ ἄρξαν, πρῶτα μὲν, οὐνόμα πάντων κάλλιστον ἔχει, ἰσονομίην· δεύτερα δὲ, τούτων τῶν ὁ μούναρχος, οὐδὲν ποιέει τοιοῦτον. πάλῳ μὲν γὰρ ἀρχὰς ἄρχει, ὑπεύθυνον δὲ ἀρχὴν ἔχει, βουλεύματα δὲ πάντα ἐς τὸ κοινὸν ἀναφέρει. ὑπεμύην ὦν γνώμην, μετέντας ἡμέας μουναρχίην, τὸ πλῆθος ἀέξειν. ἐν γὰρ τῷ πολλῷ ἔνι τὰ πάντα. Ὁ τοιγὰρ δὴ τοῦτον τὸν γνώμην ἐτίθετο. Μεγάβυζος δὲ ὀλιγαρχίην ἐκέλευε ὑποτίθεσθαι, λέγων τάδε, Τὰ μὲν Ὀτάνης εἶπε, τυραννίδα παύων, λελέχθω καὶ μοὶ ταῦτα· τὰ δ' ἐς τὸ πλῆθος ἀνῆκε φέρειν τὸ κράτος, γνώμης τῆς ἀρίστης ἡμάρτηκε. ὁμίλου γὰρ ἀχρηίου οὐδὲν ὑπ' ἀξυνετώτερον, οὐδὲ ὑβριστικώτερον. καὶ τυραννίου ὕβριν

βριν

1 Nam quo progreſſa ſit Cambyſis inſolentia vidiſtis, & magi inſolentiam experti eſtis. 2 Quòmodo autem monarchia ſit res bene ordinata, in qua licet pro lib. &c. *Vel*, Quomodo autem in monarchia res bene compoſitæ eſſe poſſint? 3 Hæc autē duo habens, omne vitium habet. 4 Vt contrario modo ſe in populares ſuos gerat. *Vel*, Contrariis moribus erga ſuos populares præditus ſit. *Vel breuius*, Sed contra comparatus eſt in ciues. *vt ὀπιπαρὸν ſumatur aduerbialiter.* 5 Deterrimis delectatur: criminationibus etiam, *vel, calumniis*, locum dare optimum putat. Et (quod eſt quiddam minime omnium ſecum conſentiens) ſiquidem eum mediocri, *vel, modice*, admiratione proſequaris, infenſus eſt quod non impenſe colatur: ſin impenſe quis eum colat, eo cultu, tanquam aſſentatione, offenditur. 6 Nobis igitur cenſeo, miſſam facientibus tyrannidem, cuehendam, *vel, prouehendam*, eſſe multitudinem, in multitud. &c. *Id eſt, miſſam facientibus de tyrannidi deliberationem.* 7 Qui tyranni inſo—

» βειν φεύγοντας ἄνδρας, ἐς δήμου ἀκολάστου ὕ-
» βριν πεσεῖν, ἐστὶ οὐδαμῶς ἀνεκτέον· ὁ μὲν γὰρ ἐὶ
» τι ποιέει, γινώσκων ποιέει· τῷ δὲ οὐδὲ γινώσκειν
» ἔνι. κῶς γὰρ ἂν γινώσκοι, ὃς οὔτ' ἐδιδάχθη, οὔ-
» τε οἰδὲ καλὸν οὐδὲν, οὐδὲ οἰκήιον· ὥθεῖ τε ἐμπε-
» σὼν τὰ πρήγματα ἀνεννόου, χειμάρρῳ ποταμῷ
» ἴκελος. δήμῳ μὲν νυν οἱ Πέρσησι κακὸν νοέουσι,
» οὗτοι χρήσθων. ἡμεῖς δὲ ἀνδρῶν τῶν ἀρίστων ἐ-
» πιλέξαντες ὁμιλίῃσι, τούτοισι γὰρ ἐνθεώμεθα τὸ κρά-
» τος. ἐν γὰρ δὴ τούτοισι καὶ αὐτοὶ σεσόμεθα. ἀ- 10
» ρίστων δὲ ἀνδρῶν εἰκὸς ἀρίστα βουλεύματα γίνε-
Ξέρξ. μὶ. τῶν σθαι. Μεγάβυζος μὲν δὴ τοῦτο γνώμην ἐξ-
ἔφερε. Τέλτος δὲ Δαρεῖος ἀποδείκνυσι γνώ-
» μην, λέγων, Ἐμοὶ δὲ τὰ μὲν εἶπε Μεγάβυζος, ἐς
» τὸ πλῆθος ἔχοντα, δοκέει ὀρθῶς λέξαι· τὰ δὲ ἐς ὀ-
» λιγαρχίην, οὐκ ὀρθῶς. τριῶν γὰρ προκειμέ-
» νων, καὶ πάντων τῶν λέγω ἀρίστων ἐόντων, δήμου
» τε ἀρίστου, καὶ ὀλιγαρχίης, καὶ μουναρχίου,
» πολλῷ τοῦτο προέχειν λέγω. ἀνδρὸς γὰρ ἑνὸς τοῦ 20
» ἀρίστου οὐδὲν ἄμεινον ἂν φανείη. γνώμην γὰρ τοι-
» αὐτὴν χρεώμενος, ὑπ' ἐκείνου ἂν ἀμωμήτως τὰ
» πλήθεος σιγῶ τὸ τε ἂν βουλεύματα ὑπὲρ δυσμε-
» νέας ἀνδρὸς οὕτω μάλιστα· οὐ δὲ ὀλιγαρχίη, πολ-
» λοῖσι ἀρετὴν ἐπασκέουσι ἐς τὸ κοινὸν, ἔχθεα ἴδιά φ.
χρ. καὶ ἰδ. » ἰσχυρὰ φιλέει ἐγγίνεσθαι. αὐτὸς γὰρ ἕκαστος
» βουλόμενος κορυφαῖος εἶναι, γνώμησί τε νικᾶν, ἐς ἐ-
» χθεα μεγάλα ἀλλήλοισι ἀπικνέονται· ἐξ ὧν στά-
» σιες ἐγγίνονται· ἐκ δὲ τῶν στάσιων, φόνος· ἐκ δὲ
» τοῦ φόνου, ἀπίκεται ἐς μουναρχίην. καὶ ἐν τούτῳ
Ηερ. ἐπαν » δέδοκται· ὅσον ὅτι τοῦτο ἄριστον. δήμου τε αὖ ἀρ- 30
» χοντος ἀδύνατα μὴ ἔστι κακότητα ἐγγενέσθαι. κα-
» κότητος δὲ ἐόντως ἐγγινομένης ἐς τὰ κοινὰ, ἔχθεα μὲν
» οὐκ ἐγγίνεται τοῖσι, φιλίαι δὲ ἰσχυραί. οἱ γὰρ
» κακαίνοντες τὰ κοινὰ, συγκρύπτουσι ποιεῦσι. τοῦτο
» δ' ἐς τοιοῦτο γίνεται, ἐς ὃ αὐτῶν τις ἀναστὰς ἐς τὸ δήμου τοῦ τοι-
» ούτους παύσῃ. οὐκ ἂν οὗτος θωυμάζεται ὑπὸ τοῦ δὴ καὶ τὸ
Ηερ. δη. » τοῦ δήμου θωυμάζομενος δῆλον, αὐτὸν ὄντα μούναρχον
» ἐόν. καὶ ἐν τούτῳ δηλοῖ καὶ τοῦτο, ὡς ἡ μουναρχίη
» κρέσσον. ἕνι δ' ἔτι πάντα συλλαβόντα εἰπεῖν, πό-
» θεν ἡμῖν ἡ ἐλευθερίη ἐγένετο; καὶ τοῦ δόντος; κατε- 40
» στᾶσα τοῦ δήμου, ἢ ὀλιγαρχίης, ἢ μουναρχου;

uitiam fugiunt, ad intemperantis plebis recidere fœuitiam, nequaquam tolerandum est. Nam tyrannus, siquid facit, intelligens facit: [1] at plebi suum est nihil intelligere. quo enim pacto sciat, qui neque edoctus est, neque honestum nouit, ne domesticum quidem? & qui ad res agendas sine consilio præceps ruit torrenti flumini similis? Quare siqui male consultum Persis cupiunt, ii statu populari vtantur: nos vero cœtu virorū optimorum delecto, ad eos imperium deferamus. nam inter eos & ipsi erimus, & ex optimis viris credibile est optima existere consilia. Hanc Megabyzus sententiam dixit. Tertio loco suam Darius, LXXXII inquiens, Quæ Megabyzus dixit, quatenus ad statum popularem pertinent, recte mihi videtur dixisse: quatenus autem ad statum paucorum, non recte. propositis enim tribus statibus, & his omnibus optimis, vt optime imperet populus, optime pauci, optime vnus, inter hæc multo antecellere vnius imperium sentio. imperio enim vnius viri qui optimus sit, nihil melius esse constat. [2] Quod qui sentit, non immerito statum popularem missum faciat. vt taceam sic præcipue consilia in aduersarios trahi solere. At in statu paucorum, quum plures virtuti incumbant in publicum, vehementiora priuatim odia excitari consueuerunt. quum enim quisque princeps esse optet, & in dicenda sententia vincere, ad ingentia inter se odia euadunt. Ex quibus seditiones existunt, è seditionibus cædes, è cædibus ad vnius imperium deuenitur. vnde intelligi datur quanto sit hoc illo præstantius. Iam vero, plebe imperante, fieri non potest quin malitia exoriatur: exorta malitia in republica inter malos, non odia fiunt, sed amicitiæ validæ. qui enim aduersus rempublicam facinorosi sunt, mutuo se occultant: idque tamdiu fit dum aliquis populo præpositus tales homines compescat, is videlicet quem populus inter ceteros admiretur. Hic quum admirationi est, tunc vere [3] monarchus ostenditur, declarans in hoc monarchiam esse rem omnium præstantissimam. Atque vt in summam omnia colligam, vnde nobis libertas extitit, & à quo data? à populone, an ab oligarchia, an à monarcho?

——lentiam fugiunt, in plebis effrenæ insolentiam incidere, neq. 1 At plebi nulla intelligentia inest. quomodo enim intelligat (*vel*, vnde enim intelligentia ei adfit) qui nec edoctus est nec nouit honestum quicquam, ne in sua quidem familia: & qui ad res ag. *Sed οὐκ οἶδεν potest & aliter exponi.* 2 Nam qui hoc animo præditus sit, sine vlla reprehensione multitudinem gubernauerit: vt tac. *Sequentia autem proxime loci scriptura mendi suspecta est. Videtur tamen posse ita reddi.* Atque hac potissimum ratione (*vel*, hoc potissimum modo) consilia taceri apud aduersarios queant. 3 Monarchus euadit,

Ego igi-

Ego igitur [1] sentio, quum sitis per vnum vi-
ſum liberati, vos debere talem rem
complecti, ne alioqui leges patrias diſ-
ſoluatis bene conditas: quod nequa-
LXXXiii quam ſatius eſt. Hæ tres dictæ fue-
runt ſententiæ, quarum vltimæ quatuor
reliqui aſſenſerunt. Otanes, qui iuris æ-
quabilitatem facere Perſis ſtudebat, vbi
ipſius ſententia reiecta eſt apud alios, ita
in medium loquutus eſt, [2] Viri ſeditioſi,
quoniam conſtat neceſſe eſſe vnum ali-
quem è nobis regem fieri, ſiue per ſor-
tem, ſiue permiſſu Perſarum per multi-
tudinis electionẽ, ſiue qua alia ratione,
equidẽ ego [3] vobis nõ refragor: quippe
qui neque præeſſe volo, neque ſubeſſe.
Et hac lege cedo vobis ius meum im-
perii, vt nulli veſtrũm aut ipſe ego, aut
vllus vnquam meorum ſubſit. Otane
hæc loquuto, ceteri ſex eius poſtulatis
aſſenſerunt. Ita hic aliis non refragatus,
LXXXiv è medio abiit alio ſeſſum. [4] Ceteris au-
tem ſeptem de rege iuſtiſſime deligen-
do conſultantibus, viſum eſt, ſi ad aliquẽ
ex ipſorum numero regnum peruenire-
ret, Otanem donari debere peculiariter
eiuſque deinceps poſteros cum omni a-
lio magnificentiæ genere apud Perſas
honorificentiſſimo, tum Medica quo-
tannis veſte. Quæ ideo decreuerunt
ei donanda quod primus rem agitaue-
rat, & ipſos in cœtum coegerat. Et
hæc quidem peculiariter Otani decre-
uerunt: illa vero in commune, vt regi-
am introire vnicuique è ſeptem ſine
internuncio liceret, niſi forte cum v-
xore cubaret rex: neve regi fas eſſet a-
liunde quam è familia coniuratorum
vxorem ducere. De regno autem hunc
in modum: vt ſub ortum ſolis conſcen-
ſis equis, dum in ſuburbanis vecta-
rentur, cuius equus vocem primus e-
didiſſet, is regnum Cambyſis obtine-
LXXXV ret. Erat autem Dario quidam equi-
ſo, vir ſolers, nomine OEbares: ad quem
Darius, poſtquam è cœtu digreſſi ſunt,
ita inquit, OEbares, de regni negocio
ſic inter nos cõuenit: Sub ipſum ſtatim
ſolis ortum equis conſcenſis, vt cuius
equus vocem primus ediderit, is regno
potiatur. quare ſiquid ſolertiæ habes,
nunc comminiſcere, vt nos obtinea-
mus hoc decus, & nemo alius. Ad eum
reſpondens OEbares, Here, inquit, ſi in

ἔχω τοίνυν γνώμην, ἡμέας ἐλευθερωθέντας ἀφ' ἑνὸς ἀνδρὸς, τὸ τοιοῦτο προεκφέρειν. χρεὼν τε τοὺς πατρίους νόμους μὴ λύειν ἔχοντας εὖ. ἄριστον γὰρ ἀμείνονος· γνώμην μὲν δὴ τρεῖς αὗται προεσκέαλο. τὰς δὲ τέσσερες τῶν ἑπτὰ ἀνδρῶν προεστέωτο ταύτην. ὡς δὲ ἐσάθη τὴν γνώμην ὁ Ὀτάνης, Πέρσησι ἰσονομίην ἀστυδὼν ποιήσας, ἐλέξε ἐς μέσον αὐτοῖσι τάδε, Ἄνδρες στασιῶται, δῆλα δὴ ὅτι δεῖ ἕνα γέ τινα ἡμέων βασιλέα γενέσθαι, ἤτοι κληρωσάμενον, ἢ ὅτεα τῶν Περσέων πλήθει τὸν αὐτὸν ἑκόντες ἕλωνται, ἢ ἄλλην τινὰ μηχανήν. ἐγὼ μέν νυν ὑμέων οὐκ ἀνταγωνιῶ· οὔτε γὰρ ἄρχειν ἄρχεσθαι ἐθέλω. ἐπὶ τούτῳ δὲ ἐπέσχομεν τῆς ἀρχῆς, ἐπ' ᾧτε ἐπ' οὐδενὸς ὑμέων ἄρξομαι, οὔτε αὐτὸς ἐγὼ, οὔτε ἀπ' ἐμεῦ αἰεὶ γινόμενοι, τούτου ἐπιτοντος ταῦτα, σωζεχώρεον ἐξ ὅτι τούτοισι. ὁ μὲν δὴ σφι οὐκ ἀντηγωνίζετο, ἀλλ' ἐκ μέσου καθῆστο. κατὰ νῦν αὕτη ἡ οἰκίη ἀρχετελὴς μουνὴ ἐλευθέρη ἐστὶ Περσέων, καὶ ἄρχεται τοσαῦτα ὅσα αὐτὴ θέλει, νόμους οὐκ ὑπερβαίνουσα τοὺς Περσέων. Οἱ δὲ λοιποὶ τῶν ἑπτὰ ἐβούλευοντο ὡς βασιλέα δικαιότατα σήσουσι· καὶ σφι ἔδοξε, Ὀτάνῃ μὲν καὶ τοῖσι ἀπὸ Ὀτάνεω αἰεὶ γινομένοισι, ἰὼν ἐς ἠῶνα τῶν ἑπτὰ ἐλθὴ ἡ βασιληίη, δόσθαι δίδοσθαι ἐσθῆτά τε Μηδικὴν ἔτεος ἑκάστου καὶ τὰ πᾶσαν δωρεὴν ἡ γῆ ἐν Πέρσῃσι ἁμιωτάτη. τόδε δὲ εἵνεκεν ἐβούλευσαν δίδοσθαι ταῦτα, ὅτι ἐβούλευσέ τε πρῶτος ὁ πρῆγμα, καὶ συνέσησε αὐτούς. ταῦτα μὲν δὴ Ὀτάνῃ ἔδοξε. τάδε δὲ ἐς τὸ κοινὸν ἐβούλευσαν, παριέναι ἐς τὰ βασιλήια πάντα ὃν βουλόμενον τῶν ἑπτὰ αὐτῶν ἑσαχέλεος, ἰὼν μὴ συγχώρῃ θύρας μούνοισι γυναικὸς βασιλεύς· γαμέειν δὲ μὴ ἐξεῖναι ἀλλοθεν τοῦ βασιλέος ἢ ἐκ τοῦ συνεπιμαξάντων. τοῦδε δὲ τῆς βασιληίης ἐβούλευσαν τοιόνδε· ὅτου αἱ ἵπποι ἡλίου ἐπιμαστέλλοντος πρῶτοι φθέγξηται ἐν τῷ προαστείῳ, αὐτῷ ὅπισθε ἐπιόντων, τοῦτον ἔχειν τὸ βασιλήιον. Δαρείῳ δὲ ἰῶν ἱππόκομος, ἀνὴρ σοφὸς, τῷ οὔνομα ἰῷ Οἰβάρης. πρὸς τοῦτον ἂν ἔφα, ἐπεί τε διελύθησαν, ἔλεξε Δαρεῖος τάδε, Οἰβάρες, ἡμῖν δέδοκται περὶ τῆς βασιληίης ποιέεσθαι καὶ τάδε· ὅτου αἱ ἵπποι πρῶτοι φθέγξηται ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνιόντι, αὐτῷ ἐπιμαχεσθησόμεθα, τοῦτον ἔχειν τὸ βασιλήιον. νῦν ὦν εἴτινά ἐχεις σοφίην, μηχανῶ ὡς αὐτὸν ἡμεῖς σχῶμεν τοῦτο τὸ γέρας, καὶ μὴ ἄλλος ἰὼν ἀμείβεται. Οἰβάρης τοῖσδε, Εἰ μὲν δὴ, ὦ δέσποτα, ἐπ'

---

1 Sentio, quum per vnum *nobis imperantem* ſimus liberati, hoc *vnius imperium* nobis eſſe tuendum. ac præterea, leges patrias non eſſe ſoluendas, quæ rectæ ſunt, *vel, bona*. non enim conſultum *nobis hoc fuerit*. Hæ tres dict. 1 Conſpirationis ſocii, *vel, factionis*. 3 Vobiſcum non contendam. *i. Me competitorem non habebitis. Sic & paulo poſt*, ἐκ ἀνταγωνιῶ. 4 *Ante* Ceteris *adde*; Atq; ad hunc vſque diem ſola hæc familia inter Perſas libertatem retinet; nec imperio *regis* niſi quantum ei viſum fuerit, paret; leges Perſarum non tranſgredietur.

τούτῳ τοι ὅστις ἦν βασιλεὺς ἔσῃ ἢ μή, θαρσέειν τούτου εἵνεκα, καὶ θυμὸν ἔχειν ἀγαθόν· ὡς βασιλεὺς σοὶ ἐκ θεοῦ ἔσεσθαι· τοιαῦτα ἔχω φάρμακα. λέγει Δαρεῖος, Εἰ τοίνυν τοιοῦτόν ἐστι σόφισμα, ὥρη μηχανᾶσθαι, καὶ μὴ ἀναβάλλεσθαι· ὡς τῆς ὑπερυσης ἡμέρης ὁ ἀγὼν ἡμῖν ἔσται. ἀκούσας ταῦτα ὁ Οἰβάρης, ποιέει τοιόνδε. ὡς ἐγίνετο ἡ νύξ, τῶν θηλέων ἵππων μίαν, τὴν ὁ Δαρείου ἵππος ἔρερε μάλιστα, ταύτην ἀγαγὼν ἐς ὃ προάστειον, κατέδησε, καὶ ἐπήγαγε τῷ Δαρείου ἵππον. καὶ τὰ μὲν πολλὰ περιήγαγε ἀγχοῦ τῆς ἵππου, ἐγχειμένων τῇ θηλείῃ, τέλος δὲ ἐπῆκε ὀχεύσασαν τὴν ἵππον. Ἅμα δὲ ἡμέρῃ ὑπ' αὐτὰ φοιτήσῃ, οἱ ἑξῆς, ἐπεὶ σφεα ἐφήκαντο, παρῆσαν ὅτι τῶν ἵππων. διεξελαυνόντων δὲ ἐς τὸ προάστειον, ὡς ἐπὶ τοῦτο τὸ χωρίον ἐλήλυθεσαν ἵνα τε παροιχομένης νυκτὸς κατεδέδετο ἡ θήλεα ἵππος, ἐνταῦτα ὁ Δαρείου ἵππος προσδραμὼν ἐχρεμέτισε. ἅμα δὲ τῷ ἵππῳ τοῦτο ποιήσαντι, ἀστραπή τε αἰθρίης καὶ βροντὴ ἐγένετο. ἐπιγινόμενα δὲ ταῦτα τῷ Δαρείῳ, ἐτελέωσε μιν, ὥσπερ ἂν σωθέντος τοῦ γινομένου. οἱ δέ, καταδραμόντες ἀπὸ τῶν ἵππων προσεκύνεόν μιν Δαρεῖον ὡς βασιλέα.

Οἱ μὲν δή φασι τὸν Οἰβάρεα ταῦτα μηχανήσασθαι· οἱ δὲ τοιάδε. (καὶ γὰρ ἐπὶ ἀμφότερα λέγεται τοῦτο Γερσέων) ὡς τὴν ἵππον ταύτης τῆς ἀρίστης ὅτι φαύσας τῇ χειρὶ, ἔπειτα αὐτῷ κρύψας ἐν τῇσι αἰδοίοισι· ὡς δὲ ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνιόντι ἀπίεσθαι μέλλειν σφέας ἵππους, τὸν Οἰβάρεα τότον ἐξείραντα τῷ χειρὶ, πρὸς τὰ Δαρείου ἵππου τοὺς μυκτῆρας προσενεῖκαι. τὸν δὲ, ἀναθόμενον, φειμάξασθαί τε καὶ χρεμετίσαι. Δαρεῖός τε δὴ ὁ Ὑστάσπεος βασιλεὺς ἀπεδέδεκτο, καὶ οἱ ἦσαν ἐν τῇ Ἀσίῃ πάντες κατήκοοι, πλὴν Ἀραβίων, Κύρου τε καταστρεψαμένου, καὶ ὕστερον αὖτις Καμβύσεω. Ἀραβίοι δὲ, οὐδαμὰ κατήκουσαν ὅτι δουλοσύνῃ Πέρσῃσι, ἀλλὰ ξεῖνοι ἐλθόντα, παρέντες Καμβύσεα ἐς Αἴγυπτον. ἀεκόντων γὰρ Ἀραβίων, οὐκ ἂν ἐσέβαλλον Πέρσαι ἐς Αἴγυπτον. γάμους τε τοὺς πρώτους ἐγάμεε Πέρσῃσι ὁ Δαρεῖος, Κύρου μὲν δύο θυγατέρας, Ἄτοσσάν τε καὶ Ἀρτυστώνην· τὴν μὲν Ἄτοσσαν, προσοικήσασαν Καμβύσῃ τε τῷ ἀδελφεῷ καὶ αὖτις τῷ μάγῳ· τὴν δὲ Ἀρτυστώνην, παρθένον. ἑτέρην δὲ Σμέρδιος τοῦ Κύρου θυγατέρα ἔγημε, τῇ οὔνομα ἦν Παρμύς. ἔσχε δὲ καὶ τὴν τοῦ Ὀτάνεω θυγατέρα, ἣ τὸν μάγον κατάδηλον ἐποίησε. δυνάμιός τε πάντα οἱ ὑπερεπέστη. πρῶτον μὲν νυν τύπον ποιησάμενος λίθινον, ἔστησε, ζῶον δὲ ἱππέα, λίθου· ἐπέγραψε δὲ γράμματα λέγοντα τάδε, ΔΑΡΕΙΟΣ Ο ΥΣΤΑΣΠΕΟΣ ΣΤΗΝ ΤΕΤΟΥ ΙΠΠΟΥ ΤΗΝ ΑΡΕΤΗΝ, Ὃ

hoc versaris vt tex sis vel non, [1] huius rei causſa confidere te iubeo, & bonum habere animum, ante te fore regem neminem: eiusmodi habeo medicamenta. Si igitur, inquit Darius, habes istiusmodi commentum, adest tempus comminiscendi, nec differendi rem, vtpote crastino die nobis futuro certamine. Hæc vt audiuit Oebares, ita facit: Vbi nox aduenit, vnam equarum quam equus Darii maxime adamabat, in suburbana adducit, ibique alligat: tum equum Darii eodem ducit: eumque circumagens, identidem equæ admouet, ac tandem admittit. Postero die, simulatque illuxit, sex Persæ ex conuento adfuerunt equis insidentes. & quum in suburbanis vltro citroque vectarentur, vbi ad locum peruenerunt vbi superiore nocte equa fuerat alligata, ibi Darii equus accurrens hinnitum edidit: & hinnitu edito, protinus fulgur sereno cælo tonitruque extitit. Hæc quum Dario tanquam ex compositio accidissent, eum compotem voti fecerunt. nam ceteri ex equis desilientes, Darium adorauerunt. Sunt qui hoc dicant OEbarem fuisse machinatum, sunt qui aliud. vtroque enim modo refertur à Persis. Volunt nanque OEbarem attrectatis manu huius equæ genitalibus, ipsam manum intra subligaculum tenuisse abditam: & sub ipsum statim solis ortum, quum equi digressuri essent, eam naribus equi Dariani admouisse, equumque ad odoris sensum infremuisse atque hinnisse. ¶ DARIVS itaque, Hystaspis filius, declaratus est rex: eique omnes Asiani audientes dicto fuerunt, præter Arabes, qui à Cyro & rursus à Cambyse subacti, nunquam tamen in seruitutem redacti sunt, sed hospites extiterunt. [2] Hi Cambysi aduersus Ægyptum præsto fuerant: quibus inuitis haudquaquam fuissent ingressi Persæ Ægyptum. Darius matrimonia ex Persis auspicatus est, ductis duabus Cyri filiabus, Atossa, quæ Cambysi fratri & rursus mago nupserat, & Artystona virgine. Præterea alteram Smerdis, filii Cyri, filiam, nomine Parmyn, necnon filiam Otanis duxit, quæ magum prodidit. Idem, viribus omni ex parte stabilitis, ante omnia simulacrum è lapide factum statuit, hominis equo insidentis, inscriptis in hæc verba litteris, DARIVS, HYSTASPIS FILIVS, TVM EQVI VIRTVTE, (cuius

LXXXVII

LXXXVIII

1 De hac re securum esse te velim. 2 Quum Cambysi aditum in Ægyptum permisisse.

nomen

nomen legebatur) TVM OEBARIS EQVISONIS, PERSARVM REGNVM ADEPTVS EST. His apud Perſas actis, viginti prouincias (quas ipſi ſatrapeias vocant) conſtituit: earumque ſingulis præſides præfecit: taxato quod penderetur tributo per nationes, [1] aliis finitimos tranſcribens, aliis tranſferens, aliis remotiores gentes attribuens. diſtributo prouinciis hunc in modum tributo, quod exigebatur cum hoc edicto, vt qui argentum, ii Babylonici talenti pondere: qui aurum, ii EVboico pondere afferrent. Valet autem Babylonicum talentum ſeptuaginta minas EVboicas. Etenim ſub Cyro atque deinde ſub Cambyſe nihildum fuerat circa tributa inſtitutum, ſed munera afferebantur. Ob hanc tributi ordinationem & alia huiuſmodi, Perſæ aiunt Darium fuiſſe inſtitorem: Cambyſem autem, dominum: Cyrum vero, patrem. quoniam Darius res omnes quæſtui habebat: Cambyſes, aſper erat ac moroſus: Cyrus, mitis, & omni ratione de illis benemereri ſtudens. Ab Ionibus igitur & Magnetibus qui in Aſia incolunt, & Æolibus & Cariis & Lyciis & Melyenſibus & Pamphyliis (vnum enim erat idemque impoſitum his tributum) pendebantur quadringenta argenti talenta. Hæc erat ab eo prima portio inſtituta. A Myſis & Lydis & Alyſoniis & Cabaliis & Hygennenſibus quingena talenta. Secunda portio hæc erat. Ab Helleſpontiis, qui ad dextram illuc nauigantium ſiti ſunt, & Phrygibus & Thracibus qui Aſiam incolunt, & à Paphlagonibus & Mariandenis & Syris, trecenta & ſexagena talenta. Hæc erat tertia portio. A Cilicibus, equi albi triceni ſexageni in dies ſingulos ſinguli, necnon talenta argenti quingenta: quorum centena & quadragena erogabantur in eam Cilicię regionem quæ equos producebat: trecena autem & ſexagena Dario obueniebant: Hæc quarta portio. Ab vrbe Poſideio, quam coloniam Amphilochus Amphiarai filius deduxit [2] in finibus Cilicum ac Syriorum, ab hac ad Ægyptum vſque, præter Arabum partem, (hæc enim erat immunis) trecenta & quinquagena erat tributum:

LXXIX

XC

XCI

οὔνομα λέγων, ΚΑΙ ΟΙΒΑΡΕΟΣ ΤΟΥ ΙΠΠΟΚΟΌΜΟΥ, ΕΚΤΗΣΑΤΟ ΤΗΝ ΠΕΡΣΕΩΝ ΒΑΣΙΛΗΙΉΝ. Ποιήσας δὲ ταῦτα ἐν Πέρσῃσι, ἀρχὰς κατεστήσατο εἴκοσι, τὰς σατραπηίας καλέουσι. κατασήσας δὲ τὰς ἀρχὰς, καὶ ἄρχοντας ἐπισήσας, ἐτάξατο φόρους τῷ ἔθνεα τε, καὶ τοὺς οἵσι ἔθνεσι τοὺς πλησιοχώρους προστάσσων, καὶ ὑπερβαίνων τοὺς προσεχέας, τὰ ἑκατέρω ἄλλοισι ἄλλα ἔθνεα νέμων. ἀρχὰς δὲ καὶ φόρων προσόδου τὸν ἐπέτειον καὶ τὰ δὲ διείλε. τοῖσι μὲν αὐτέων ἀργύριον ἀπαγινέουσι εἴρητο βαβυλώνιον σταθμὸν τάλαντον ἀπαγινέειν· τοῖσι δὲ χρυσίων ἀπαγινέουσι, εὐβοϊκήν· ὁ δὲ βαβυλώνιον τάλαντον δύναται εὐβοίδας ἑβδομήκοντα μνέας. ὅτι γὰρ Κύρου ἄρξαντος, καὶ αὖτις Καμβύσεω, ἐὼν κατεστηκὸς οὐδὲν φόρου πέρι, ἀλλὰ δῶρα ἀγίνεον. ἀπὸ δὲ τούτου τὸν ὑπάρξαντα τῦ φόρου, καὶ πολλὰ πλήσια τούτῳ ἄλλα, λέγουσι Πέρσαι ὡς Δαρεῖος μὲν ἐὼν κάπηλος· Καμβύσης δὲ, δεσπότης· Κῦρος δὲ, πατήρ. ὁ μὲν, ὅτι ἐκαπήλευε πάντα τὰ ὡρήματα· ὁ δὲ, ὅτι χαλεπὸς καὶ τετ ἐὼν καὶ ὀλίγωρος· ὁ δὲ, ὅτι ἤπιός τε, καὶ ἀγαθὰ σφι πάντα ἐμηχανήσατο. Ἀπὸ μὲν δὴ Ἰώνων, καὶ Μαγνήτων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ Αἰολέων, καὶ Καρῶν, καὶ Λυκίων, καὶ Μηλυέων, καὶ Παμφύλων, (εἷς γὰρ ἐὼν ὁ ταγμὸς φόρος ἔβη) τοσόνδε τετρακόσια τάλαντα ἀργυρίου. ἔβη μὲν δὴ οὗτος ὁ νομὸς κατεστήκεε. ἀπὸ δὲ Μυσῶν, καὶ Λυδῶν, καὶ Ἀλυσονίων, καὶ Καβαλίων, καὶ Ὑγεννέων, πεντακόσια τάλαντα ἀργυρίου· νομὸς δεύτερος ἔβη. ἀπὸ δὲ Ἑλλησποντίων τῶν ὅτι δεξιὰ ἐς πόλεμον, καὶ Φρυγῶν, καὶ Θρηίκων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ Παφλαγόνων, καὶ Μαριανδυνῶν, καὶ Συρίων, ἑξήκοντα καὶ τριηκόσια ἐὼν τάλαντα φόρος· νομὸς τρίτος ἔβη. ἀπὸ δὲ Κιλίκων, ἵπποι τε λευκοὶ ἑξήκοντα καὶ τριηκόσιοι, ἑκάστης ἡμέρης εἷς γινόμενος, καὶ τάλαντα ἀργυρίου πεντακόσια. τούτων δὲ τεσσερακοντα μὲν καὶ ἑκατὸν ἐς τὸν φορυρέουσαν ἵππον τὸν Κιλικίῃ χώρῃ ἀναισιμοῦντο, τὰ δὲ τριηκόσια καὶ ἑξήκοντα Δαρείῳ ἐφοίτα· νομὸς τέταρτος ἔβη. Ἀπὸ δὲ Ποσιδηίου πόλεος, τὸν Ἀμφίλοχος ὁ Ἀμφιαράεω οἴκισε ἐπ' ὄρεσι τοῖσι Κιλίκων τε καὶ Σύρων, ἀρξάμενον ἀπὸ ταύτης μέχρι Αἰγύπτου, πλὴν μοίρης τῆς Ἀραβίων (ταύτα γὰρ ἐὼν ἀτελέα) πεντήκοντα καὶ τριηκόσια τάλαντα φόρος ἐὼν,

126

1 *Sunt qui ita hunc locum exponant,* Adiunctis ad nationes, *vel, gentes,* vicinarum regionum incolis, atque etiam tranſgreſſus vicinos, iis qui longius erant diſſiti, aliis alias gentes tribuens, Diſtribuit igitur prouinciis hunc in modum tributum, quod quidem exigebatur, *&c. Vt legatur* ἀποις ἄλλα διὰ τέρματος, οἱ χῆς δὲ, *&c.* 2 In montibus. *Valla legit* ἐν ὄρεσι *pro* ἐπ' ὄρεσι.

ἔστι δὲ ἐν τῷ νομῷ τούτῳ Φοινίκη τε πᾶσα, καὶ Συρίη ἡ Παλαιστίνη καλεομένη, καὶ Κύπρος νομὸς πέμπτος ἔστι. ἀπὸ δὲ Αἰγύπτου δὲ, καὶ Λιβύων τῶν πρὸς Αἰγύπτῳ, Κυρλώνης τε καὶ Βάρκης (ἐς γὰρ τὴν Αἰγύπτιον νομὸν αὗται) ἐκλελεγμένα ἐπτακόσια προσῆκε τάλαντα, πάρεξ τοῦ ἐκ τῆς Μυρίος λίμνης γινομένου ἀργυρίου, ὃ ἐγίνετο ἐκ τῶν ἰχθύων· τούτου τε δὴ χωρὶς τοῦ ἀργυρίου, τοῦ ὑπεμετρεῦντο σίτου προσῆκε ἑπτακόσια πάλυρα. σίτου γὰρ δυώδεκα μυριάσι Περσέων τοῖσι ἐν τῷ Λευκῷ τείχεϊ τῷ ἐν Μέμφι κατοικημένοισι καταμετρέονσι, καὶ τοῖσι τούτων ὑπηκόοισι· νομὸς ἕκτος ἔστι. Σατταγύδαι δὲ, καὶ Γανδάριοι καὶ Δαδίκαι τε καὶ Ἀπαρύται οὗτοι τεταγμένοι, ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν τάλαντα προσέφερον· νομὸς ἕβδομος ἔστι. Ἀπὸ Σούσων δὲ, καὶ τῆς λοιπῆς Κισσίων χώρης, τριακόσια· νομὸς ὄγδοος ἔστι. Ἀπὸ Βαβυλῶνος δὲ, καὶ τῆς λοιπῆς Ἀσσυρίης χώρης, χίλιοι προσῆκε τάλαντα ἀργυρίου, καὶ παῖδες ἐκτομίαι πεντακόσιοι· νομὸς εἶναται ὄγδοος. Ἀπὸ δὲ Ἐκβατάνων, καὶ τῆς λοιπῆς Μηδικῆς καὶ Παρυκανίων, καὶ Ὀρθοκορυβαντίων, πεντήκοντά τε καὶ τετρακόσια τάλαντα· νομὸς δέκατος ἔστι. Κάσπιοι δὲ καὶ Παυσίκαι, Πανθιμαθοί τε καὶ Δαρεῖται, ἐς τοῦτο συμφέροντες, διακόσια τάλαντα ἀπαγίνεον· νομὸς ἑνδέκατος ἔστι. Ἀπὸ Βακτριανῶν δὲ μέχρι Αἰγλῶν, ἑξήκοντα καὶ τριακόσια τάλαντα φόρος ἦν· νομὸς δυωδέκατος ἔστι. Ἀπὸ Πακτυϊκῆς δὲ, καὶ Ἀρμενίων, καὶ τῶν προσεχέων μέχρι τοῦ πόντου τοῦ Εὐξείνου, τετρακόσια τάλαντα· νομὸς τρίτος καὶ δέκατος ἔστι. Ἀπὸ δὲ Σαγαρτίων, καὶ Σαραγγαίων, καὶ Θαμαναίων, καὶ Οὐτίων, καὶ Μύκων, καὶ τῶν ἐν τῇσι νήσοισι οἰκεόντων τῶν ἐν τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσσῃ, ἐν τῇσι τοὺς Ἀνασπάστους καλεομένους κατοικίζει βασιλεύς, ἀπὸ τούτων πάντων ἑξακόσια τάλαντα ἐγίνετο φόρος· νομὸς τέταρτος καὶ δέκατος ἔστι. Σάκαι δὲ καὶ Κάσπιοι πεντήκοντα καὶ διακόσια ἀπαγίνεον τάλαντα· νομὸς πέμπτος καὶ δέκατος ἔστι. Πάρθοι δὲ, καὶ Χορασμοὶ, καὶ Σογδοί τε καὶ Ἄρειοι, τριακόσια τάλαντα· νομὸς ἕκτος καὶ δέκατος ἔστι. Παικάνες δὲ καὶ Αἰθίοπες οἱ ἀπὸ τῆς Ἀσίης, τετρακόσια τάλαντα ἀπαγίνεον· νομὸς ἕβδομος καὶ δέκατος ἔστι. Μαντιηνοῖσι, καὶ Σαρπιηνοῖσι, καὶ Ἀλαρόδιοισι διακόσια ἐπετέτακτο τάλαντα· νομὸς ὄγδοος καὶ δέκατος ἔστι. Μόσχοισι δὲ, καὶ Τιβαρηνοῖσι, καὶ Μάκρωσι, καὶ Μοσσυνοίκοισι, καὶ Μάρδοισι, τριακόσια τάλαντα προείρητο· νομὸς εἴνατος καὶ δέκατος ἔστι. Ἰνδῶν δὲ πλῆθος τε πολλῷ πλεῖστόν ἐστι πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ἀνθρώπων, καὶ φόρον ἀπαγίνεον παρὰ πάντας τοὺς ἄλλους, ἑξήκοντα καὶ τριακόσια τάλαντα

Quinta portio hæc. [1] cui annumeratur omnis Phœnicia & Syria quæ dicitur Palæstina, & Cyprus. Ab Ægypto & Libybus Ægypto conterminis, & Cyrena & Barca (in portione nanque Ægypti istæ ordinantur) septingenta prouenie bant talenta, præter pecuniam è piscario prouentu lacus Mœrios. Excepta hac pecunia & certo frumenti numero, septingenta talenta obueniebant. Nam centum viginti millibus Persarum, qui in Albo muro Memphitico stationem habent, & eorum auxiliariis admetiuntur illi frumentum. Sexta portio hæc. Sattagydæ & Gandarii & Dadicę & Apparitę, in idem constituti, centena & septuagena talenta pendebant: Septima portio hæc. A Susis & cetera Cissiorũ regione, trecena: Octaua hæc portio. A Babylone vero ceteraque Assyria millena talenta argenti prouenie bant, & præterea pueri castrati quingeni: Nona portio hæc. Ab Ecbatanis & ab reliqua regione Medica & Parycaniis & Orthocorybantibus, quadringenta & quinquagena talenta: Decima portio hæc. Caspii & Pausicæ & Panthimati & Daritæ simul conferentes, ducena talenta afferebant: Vndecima hæc portio. A Bactrianis ad Æglos vsque, trecentorum & sexagenorum talentorum erat tributum: Portio duodecima hæc. A Pactyica & Armeniis, eorumque conterminis, Euxino tenus ponto, talenta quadringenta: Tertiadecima hæc. A Sagaritiis & Sarangæis & Thamanæis & Vtiis & Mecis, & iis qui rubri maris insulas incolunt, vbi rex eos qui Relegati vocantur collocat: ab his omnibus sexcentorum talentorum proueniebat tributum: Quartadecima portio hæc. Sacæ & Caspii ducena & quinquaginta talenta afferebant: Quintadecima portio hæc. Parthi Chorasmiique & Sogdi & Arii, trecenta talenta: Sextadecima portio hæc. Paricanii & qui ex Asia sunt Æthiopes, quadraginta talenta: Decimaseptima portio hæc. Mantienis & Saspiribus & Alarodiis ducena iniuncta talenta erant: Duodeuicesima portio hęc. Moschis & Tibarenis & Macronibus & Mosynœcis & Mardis trecenta talenta præcepta erãt: Vndeuicesima hæc portio. Indi, vt sunt multitudine multo numerosissimi inter omnes quos nouimus mortales, ita tributum super ceteros omnes afferebãt tricena sexagena talenta

[1] Est autem in hac portione omnis Phœnicia. Nam Valla in præcedentibus suis portionem vertit

aureorum

aureorum ramentorum: Viceſima por-
CXV tio hæc. Quod ſi Babylonica pecunia ad pondus Euboicum redigatur, fiunt nouies millena quingenaque & quadraginta talenta argenti. [1] Aurum vero ſi terdecies tanto ramentorum taxetur, in ſumma reperietur ad rationem Euboicam eſſe ſex millia talentorum, ſexcentaque & octoginta. Quibus in vnum contractis ad Euboicum computum, exigebantur in ſummam annui tributi à Dario, talentorum quatuordecim millia quingenta & ſexaginta. Minorem his ſummam omittendam mi-
CXVI hi, non referendam puto. Hoc tributum Dario ex Aſia obueniebat, & aliquantulum ex Libya: ceterum procedente tempore & ab inſulis obuenit aliud tributum, & ab iis qui Europam Theſſalia tenus incolunt. Id tributum rex hunc in modum theſaurizat, *hoc eſt reponit*. Liquefactum aurum argentumque in fictiles fidelias infundit: expletas mox fidelias ſubinde frangit: ex eoque auro argentoue, quoties pecunia indiget, tantum concidit quantum v-
CXVII ſus poſtulat. Atque hæ quidem prouinciæ erant ac tributorum taxationes. ¶Sola autem Perſis ideo inter tributarias à me prætermiſſa eſt, [2] quod eam minime Perſæ colunt: Iſti autem ad ferendum vllum tributum non adigebantur, ſed munera portabant: Æthiopes Ægypto contermini, quos Cambyſes in expeditione contra macrobios Æthiopes ſumpta ſubegit, quique ſacram Niſam incolunt, & Dionyſo dies feſtos agunt. Iſti Æthiopes eorumq; finitimi, eodē quo Indi Calandiæ ſemine vtuntur, ſubterraneaſque habent domos. horum vtrique tertio quoq; anno munera portabant, portantque ad meam vſque memoriam, [3] binos ſemodios auri rudis, & ducenos faſces ebeni, & quinos Æthiopes pueros, & vicenos grandes elephantorum dentes. Colchi quoque inter dona ferentes repoſiti erant, eorumque finitimi ad montem vſque Caucaſum. Ad hunc enim montem imperitatur à Perſis. nam qui ad aquilonem Caucaſi habitant, eorum iam nulli Perſas curant. Iſti igitur dona ſibi imperata, etiam ad meam vſque ætatem,

ψήματος· νομὸς εἰκοστὸς οὗτος. Τὸ μὲν δὴ ἀργύριον ὁ Βαβυλώνιον πρὸς τὸ Εὐβοϊκὸν συμβαλλεύμενον τάλαντον, εἴ τεσσερακόντα καὶ τριακόσια καὶ ἐννακισχίλια τάλαντα. Τὸ δὲ χρυσίον τεσσαρακαιδεκαπλάσιον λογιζόμενον, τὸ ψῆγμα θύρισχεται ἐὸν Εὐβοϊκῶν τάλαντων ὀγδώκοντα καὶ ἑξακοσίων καὶ τετρακισχιλίων. Τούτων ὧν πάντων συνελιγμένων τὸ πλῆθος, Εὐβοϊκὰ τάλαντα συνελέγετο ἐς ⓦ ἐπέτειον φόρον Δαρείῳ, μύρια καὶ τετρακισχίλια καὶ τριακόσια καὶ ἑξήκοντα. Τὸ δὴ ἐπὶ τούτων ἐλάσσων ἀπιεὶς, οὐ λέγω. Οὗτος Δαρείῳ προσῆκε φόρος ἀπό τε τῆς Ἀσίης, καὶ τῆς Λιβύης ὀλιγάρθμου. προσιόντος μέντοι τοῦ χρόνου, καὶ ἀπὸ νήσων προσῆκε δηλος φόρος, καὶ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ μέχρι Θεσσαλίης οἰκεομένων. τοῦτον ⓦ φόρον ὧδε σωρεύζει βασιλεὺς ἔρξαν τοιῶνδε. ἐς πίθους χεραμέους τήξας καταχέει. πλήσας δὲ τὸ ἄγγος, περιαιρέει ⓦ κέραμον. ἐπαὶ δὲ δεηθῇ χρημάτων, κατακόπτει τοσοῦτον ὅσου αἰ ἑκάστοτε δέηται. Αὗται μὲν νυν ἀρχαί τε ἦσαν, καὶ φόρων ὑποτάξιες· ἡ Περσὶς δὲ χώρη μούνη οὐκ εἴρηται δασμοφόρος. ἀτελέα γὰρ Πέρσαι νέμονται χώρην. οἵδε δὲ φόρον μὲν οὐδένα ἐτάχθησαν φέρειν, δῶρα δὲ ἀγίνεον Αἰθίοπες ⓐ πρόσουροι Αἰγύπτῳ, τοὺς Καμβύσης ἐλάσιππους ὑπὸ τοὺς μακροβίους Αἰθίοπας, κατεστρέψατο· οἵ τε Νίσαν τὴν ἱρὴν κατοικέοντες, καὶ τῷ Διονύσῳ ἀνάγουσι τὰς ὀρτάς. οὗτοι ⓐ Αἰθίοπες καὶ ⓐ τρωγλοδύται τοῦτοι, ἀπέρματα μὲν χρέωνται τοῖσι αὐτοῖσι τοῖσι καὶ ⓐ Καλλαντίαι Ἰνδοί· οἰκήματα δὲ ἔκτηνται κατάγαια. οὗτοι σφι ἀμφότεροι ἀνὰ τρίτου ἔτεος ἀγίνεον, ἀγινέουσι δὲ καὶ ὁ μέχρι ἐμεῦ, δύο χοίνικας ἀπύρου χρυσίου, καὶ δισχιλίας φάλαγγας ἑβένου, καὶ πέντε παῖδας Αἰθίοπας, καὶ ἐλέφαντος ὀδόντας μεγάλους ἑβδομήκοντα. Κόλχοι δὲ ἔταξαι ⓐ ἐς τὸν ὁμώνυμον, τὸν ⓐ προσεχέες μέχρι τοῦ Καυκάσιος οὔρεος. ἐς τοῦτο γὰρ τὸ ὄρεος ἐπὶ Πέρσῃσι ἄρχεται. τὰ δὲ πρὸς βορέω ἄνεμον τοῦ Καυκάσιος, Περσέων οὐδὲν ἔτι φροντίζει. οὗτοι μὲν δῶρα τὰ ἐτάξαντο, ἔτι δὲ ἐς ἐμεῦ

---

1 Aurum autem ramentitium inuenitur eſſe talentum Euboicorum quatuór millium ſexcentorum & octoginta, ſi ita ratio ineatur vt pſegma. *i. ramentum*, terdecies tanto argenti rependatur. His igitur omnibus in vnum coagmentatis, Euboica talenta numero quatuordecim millia quingenta ſexaginta annuo tributo colligebantur. *Ita Budæus hunc locum interpretatur lib. 4. De aſſe, admonens legendum* τριακοντάκις. *quam lectionem & in vet. cod. reperimus. Idem aliis verbis hunc locum ita reddit circa initium eiuſdem libri*, Aurum vero ramentitium ſi terdecies expendatur ad argentum, in ſumma reperietur ad rationem Euboicam eſſe quatuor millia talentorum, ſexcentaque & octoginta. Quibus in vnum coactis, fit ſumma eorum quæ quotannis colligebantur quaterdecies millena quingena ſexagena talenta Euboica. 2 Quod Perſæ immunes agros colant. Iſti porro ad ſer. 3 Bi[illegible] gos chœnices auri ignem non experti,

ἀφὶ πεντετηρίδος ἀγίνεον, ἑκατὸν παῖδας, καὶ ἑκατὸν παρθένους. Ἀράβιοι δὲ χίλια τάλαντα ἀγίνεον λιβανωτοῦ αὐτὰ πρὸς ἔτος. Ταῦτα μὲν ὦν οὗτοι δῶρα πάρεξ τοῦ φόρου βασιλεῖ ἐκόμιζον.

Τὸ δὲ χρυσὸν τοῦτον ὃν πολλὸν ἀπὸ Ἰνδοὶ, ἀπ' οὗ τὸ ῥῆγμα τοῦ βασιλεῖ τὸ ἐρημαῖον κομίζουσι, ὧδε τοιῶδε κτεώνται. ἔστι τῆς Ἰνδικῆς χώρης τὸ πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα ψάμμος. τῶν γὰρ ἡμεῖς ἴδμεν, τῶν καὶ πλεῖ ἀπεχέως λέγεται, πρῶτοι πρὸς ἠῶ καὶ ἡλίου ἀνατολὰς οἰκέουσι ἀνθρώπων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ Ἰνδοί. Ἰνδῶν γὰρ τὸ πρὸς τὴν ἠῶ ἐρημίη ἐστὶ, ἀφὶ τὴν ψάμμον. ἔστι δὲ πολλὰ ἔθνεα Ἰνδῶν, καὶ οὐκ ὁμόφωνα σφίσι. καὶ οἱ μὲν αὐτῶν, νομάδες εἰσί· οἱ δὲ, οὐ· οἱ δὲ, ἐν τοῖσι ἕλεσι οἰκέουσι τοῦ ποταμοῦ· καὶ ἰχθύας σιτέονται ὠμούς, σὺν αἱρέσεσι ἐκ πλοίων καλαμίνων ὁρμεώμενοι. καλάμου δὲ ἓν γόνυ πλοῖον ἕκαστον ποιέεται. οὗτοι μὲν δὴ τῶν Ἰνδῶν φορέουσι ἐσθῆτα τε φλοΐνεον ἐὸν, ἐσταὶ ἐκ τοῦ ποταμοῦ φλοιὸν ἀμήσαντες, καὶ κόψαντες, 228 ὃ ἐνδύτην φορμῷ τύπον καταπλέξαντες, ὡς θώρηκα ἐνδυνέουσι. Ἄλλοι δὲ τῶν Ἰνδῶν πρὸς ἠῶ οἰκέοντες τούτων, νομάδες εἰσὶ, κρεῶν ἔδεσι καὶ ὠμὰ μοῦνα. καλέονται δὲ Παδαῖοι. νόμοισι δὲ τοιοῖσδε λέγουσι χρᾶσθαι. ὃς ἂν κάμνῃ τῶν ἀστῶν, ἐών τε ἀνὴρ, ἐών τε γυνὴ, τοῦτον μὲν ἄνδρα ἄνδρες οἱ ὁμιλέοντες κτείνουσι, φάμενοι αὐτὸν, τηκόμενον τῇ νούσῳ, τὰ κρέα σφίσι διαφθείρειν· ὁ δὲ, ἀπαρνεόμενος ὅτι μὴ μοῦνον νοσέειν· οἱ δὲ, οὐ συγγινωσκόμενοι, ἀποκτείνοντες κατθωχέονται. ἐὼν δὲ γυνὴ κάμνῃ, ὡσαύτως αἱ ἐπιχρεώμεναι μάλιστα γυναῖκες ταῦτα ποιεῦσι τοῖσι ἀνδράσι ταὐτά. οὗτοι γὰρ δὴ ἐς γῆρας ἀπικόμενον θύσαντες, κατθωχέονται. οἱ δὲ τούτου τοῦ λόγου οὐ πολλοί τινες αὐτέων ἀπικνέονται· πρὸ γὰρ τοῦ οἱ ἐς νοῦσον πίπτοντα κτείνουσι. Ἕτέρων δὲ ἔστι Ἰνδῶν ὅτε ἄλλος τρόπος· οὔτε κτείνουσι οὐδένα ἔμψυχον, οὔτε σπείρουσι, οὔτε οἰκίας νομίζουσι ἐκτῆσθαι. ποιηφαγέουσι δὲ, καὶ ἀνίσι ἔστι ὅσον κέγχρος τὸ μέγαθος ἐν κάλυκι, ἄνθεμον ἐκ τῆς γῆς γινόμενον· τοῦτο συλλέγοντες, αὐτῇ τῇ κάλυκι ἕψουσί τε καὶ σιτέονται. ὃς δ' ἂν ἐς νοῦσον αὐτέων πέσῃ, ἐλθὼν ἐς τὸν ἔρημον κέεται. φθονέει δὲ οὐδεὶς οὔτ' ἀποθανόντος, οὔτε κάμνοντος. Μίξις δὲ τούτων τῶν Ἰνδῶν τῶν κατέλεξα πρώτων, ἐμφανὴς ἔστι, κατάπερ τῶν προβάτων. καὶ τὸ χρῶμα φορέουσι ὁμοῖον σχεδὸν καὶ τὸ πλησιόχρων Αἰθιοπικόν. γονὴ δὲ αὐτῶν, τὸν ἀπίενται ἐς τὰς γυναῖκας, οὐ, κατάπερ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ἔστι λευκὴ, ἀλλὰ

quinto quoque anno afferebant, centenos pueros, totidemq; virgines. Afferebant & Arabes millena quotannis talenta thuris. Hæc istis dona, præter tributum, regi portabant. Sed Indi id aurum tam multum, vnde ramenta quę dixi, regi afferunt, hac ratione comparãt. Indicæ regionis id quod ad solem vergit, fabulosum est. nam Indi, quotaxat eorum quos scimus, de quibus aliquid pro certo narratur, primi sunt hominũ qui in Asia ad Auroram & solis ortum habitant. ¶ INDORVM autem tractus qui auroram spectat, propter arenam vastus est. Eorum autem complures sunt gentes, atque eæ lingua inter se dissonæ: & eorum alii sunt dediti rei pecuariæ, alii non: item alii in palustribus fluminis habitant, crudis victitantes piscibus, quos aggressi ex arundineis naui gijs exceptant. Singula autem naui gia è singulis arundinis internodiis fiunt. Isti ex Indis ferunt vestem è tegete: quam vbi è flumine messuerunt inciderunt que, plectentes in modum thoreæ, tanquam thoracem sibi induunt. His finitimi auroram versus sunt Indi pecuarii, carnibus crudis vescentes, nomine Padæi, qui talibus vti moribus narrantur: Quoties ciuium [1] aliquis aliquave ægrotat, virum quidem sui maxime familiares interimunt: quod dicant illum morbo tabescentem, carnes ipsis corrupturum: & licet se neget ille ægrotare, nihilominus isti non ignoscentes necant eum, epulanturque. Mulieri vero, fiæ maxime necessariæ, idem quod viri viro faciunt. Qui autem ad senium peruenit, eo itidem mactato pascuntur. Ideoque cum hac de causa, tum quia omnes qui in morbum incidunt, necantur, non multi sane eorum ad senectutem perueniunt. Est aliorum Indorum hæc diuersa consuetudo, vt nullam animantem interimant, vtque nihil serant, nec domos parandas existiment, atq; herba victitent. Estq; eis semen quoddam milii instar, sua sponte nascens è terra, suo in calice: quod cum ipso calice lectum coquunt, eduntque. Eorum quisquis in morbũ incidit, is in locum desertum pergit, ibiq; decumbit, eius vel decumbentis vel defuncti curam gerente nemine. Horum omnium quos recensui Indorũ coitus in propatulo est, sicut pecorum: color similis ac proximus Æthiopico. genitura quam in mulieres emittunt, non alba, quemadmodum ceterorum hominum, sed

[1] Seu vir seu femina ægr.

atra,

atra, vt color corporis: qualem Æthiopes quoque emittunt. Hi Indi longius à Persis absunt, [1] & vento Austro
CII obnoxii: eoque Dario neutiquam obtemperabant. ¶ [2] Ceteri Indi Caspatyro vrbi & Pactyicæ regioni contermini sunt, ad ventum Aquilonem habitantes. Et ex aliis Indis ii qui proximam Bactrianis vitam degũt, pugnacissimi sunt; & qui [3] ad aurum præcipue mittunt. Circa hãc enim plagam vasta sunt propter arenam loca. in ea solitudine arenosa formicæ gignuntur, canum quidẽ magnitudine minores, vulpium vero maiores. Earum nonnullæ & apud eos & apud regem Persarum visuntur, hinc venatu captæ. Hæ formicæ in faciendis sub terra domiciliis egerunt arenam, vt apud Græcos formicæ, atque eodem modo, ipsa specie corporis simillima. Ea autem quæ egeritur arena, aureacea est: [4] pro qua in desertum mittẽtes Indi, ternos singuli camelos iungunt: mares à lateribus, quos frenatos trahunt, feminam in medio, in quam ipsi ascendunt: data opera vt à recentissimis fetibus abstractas iungant. Etenim apud eos cameli cum nihilo sunt minori pernicitate
CIII te quam equi, tum vero ad ferenda onera multo valentiores. Qualem autem habeat camelus speciem, Græcis, vtpote scientibus, non puto scribendum: sed quod de eo animali nescitur. Camelus in posterioribus cruribus gerit quatuor femora, & totidem genua, & veretrum inter posteriora crura caudã versus spectans. Hunc in modum iunctis
CIIII camelis, Indi ad aurum *legendum* tendunt, [5] vt quum feruentissimus fuerit æstus, sint in rapina. siquidem præ æstu formicæ sub terra se occultas tenent. Est autem illis hominibus sol ardentissimus matutinus, non quemadmodum aliis meridie, eousque efferuescens dum tempus est à foro discedendi: per quod spatium multo magis vrit quam meridianus in Græcia, adeo vt dicantur illi tum in aqua se abluere. Meridies vero fere Indos vrit peræque atque alios homines: declinante meridie, talis est illic sol qualis alibi matutinus: ac deinceps magis ac magis frigescens, dum ad occasum peruenit: quo
CV tempore præcipue friget. Vbi ad locum Indi peruenere, culeis quos attulere,

μέλαινα, καπνῶδες δὲ τὸ χρῶμα. τοιαύτην δὲ Αἰθίοπες ἀπίενται φορίου. ὅτοι μὲν τῶν Ἰνδῶν ἑκάτερω τῶν Περσέων οἰκέουσι, πρὸς νότου ἀνέμου· πρὸς Δαρείου βασιλῆος ὀδαμᾶ ἐπείθοντο. Ἄλλοι δὲ τῶν Ἰνδῶν Κασπατύρῳ τε πόλι καὶ τῇ Πακτυικῇ χώρῃ εἰσὶ πρόσοικοι, πρὸς ἄρκτου τε καὶ βορέω ἀνέμου κατοικημένοι, καὶ τῶν ἄλλων Ἰνδῶν, οἱ Βακτρίοισι προσεχέες ἔθνεσι οἰκέουσι μαχιμώτατοί εἰσι Ἰνδῶν. καὶ ὅτι τὸ χρυσὸν θηρεύουσι εἰσὶ ὅτοι· καὶ γὰρ τοῦτο ὅτι ἐρημίη ἐστὶ τὸ ψάμμου. ἐν δὲ ταύτῃ τῇ ἐρημίῃ καὶ τῇ ψάμμῳ γίνονται μύρμηκες, μεγάθεα ἔχοντες κυνῶν μὲν ἐλάσσονα, ἀλωπήκων δὲ μείζονα. εἰσὶ γὰρ ἔτι αὐτέων καὶ ἐς βασιλέα τῶν Περσέων, ἐνθεῦτεν θηρευθέντες. ὅτι δὲ οἱ μύρμηκες τοιοῦτοι οἰκησιν ἐκτὸς γῆς, ἀναφορέοντες τὸ ψάμμον κατάπερ οἱ ἐν τοῖσι Ἕλλησι μύρμηκες, καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον. εἰσὶ δὲ καὶ τὸ εἶδος ὁμοιότατοι ὅτοι. ἡ δὲ ψάμμος ἡ ἀναφερομένη ὅτι θερινή. ὅτι δὲ ταύτην τὴν ψάμμον φέρονται ἐς τὸν ἔρημον οἱ Ἰνδοί, ζεύξαμενοι ἕκαστος καμήλους τρεῖς, σφε φόρον μὲν ἑκατέρωθεν ἔρσενα παρέλκων, θήλεαν δὲ, ἐς μέσον. ὅτι ταύτην δὴ αὐτὸς ἀναβαίνει, ὅτι τηνδὲ ὑσας ὅκως ἀπὸ τέκνων ὡς νεωτάτων ἀποσάσας ζεύξῃ. αἱ γὰρ θερινοὶ καμηλοι, ἵππων οὐκ ἧσσονες ἐς ταχυτῆτα εἰσι. χωρεῖν δὲ, ἄθλια δυνατώτεραι πολλῷ φέρειν. Τὸ μὲν δὴ εἶδος ὁκοῖόν τι ἔχει ἡ κάμηλος, ὅτι σαφέως τοῖσι Ἕλλησι γράφω. τὸ δὲ μὴ ὅτι σφέα δεῖ αὐτὸν φράσω. κάμηλος ἐν τοῖσι ὀπισθίοισι σκέλεσι ἔχει τέσσερας μηροὺς, καὶ γόνατα τέσσερα· ταῦτα δὲ αἰδοῖα, σχεδὸν τῶν ὀπισθίων σκελέων, πρὸς τὸν ὄρχιν τετραμμένα. Οἱ δὲ Ἰνδοὶ τούτῳ τοιούτῳ καὶ ζεύξῃ τοιαύτῃ χρεώμενοι, ἐλαύνουσι ὅτι χρυσὸν λελογισμένως, ὅκως ἂν καυμάτων τῶν θερμοτάτων ἐόντων ἔσον ἐν τῇ ἁρπαγῇ. ὑπὸ γὰρ τὸ καῦμα τοὺς μύρμηκας ἀφανέας γίνονται ὑπὸ γῆν. θερμότατος δὲ ὅτι ὁ ἥλιος τότοισι τοῖσι ἀνθρώποισι τὸ ἑωθινόν· τὸ καταπερ τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι μεσαμβρίης, ἀλλ' ὑπερτείλας μέγης τε ἀγορῆς ψαλύσιος· τότον δὲ τὸν χρόνον καὶ πολλῷ μᾶλλον ἢ τὴν μεσαμβρίην τὸ Ἑλλάδα· ὥστε ὡς ἐν ὕδατι λόγος αὐτοὺς ὅτι βρέχεσθαι τηνικαῦτα. μεσοῦσα δὲ ἡ ἡμέρη, σχεδὸν πρὸς πλησίος κεῖται τοῖς τε ἄλλοις ἀνθρώποις καὶ τοῦ Ἰνδοῦ· ἀποκλινομένης δὲ τὸ μεσαμβρίης, γίνεται σφι ὁ ἥλιος κατάπερ τοῖσι ἄλλοισι ὁ ἑωθινός. καὶ τὸ ἀπὸ τούτου ὀπίων ἔτι μᾶλλον ψυχρὰ, ἐς ὃ ὅτι δυσμῇσι ἐών, καὶ τὸ κάρτα ψυχρά. Ἐπεὰν δὲ ἔλθωσι ἐς τὸν χῶρον οἱ Ἰνδοὶ, ἔχοντες θυλάκια,

[1] Et versus Austrum ventum: [2] Alii ex Indis Caspatyro vrb. [3] Ad aurum *colligendum* præcipue mittuntur. *In aliis edit. interpret. Valla legitur*, Qui ad Austrum mittunt, *pro*, *Qui ad aurum mittuntur. vel*, *proficiscuntur.* [4] Ad quam *colligendam* qui in desertum mittuntur Indi, &c. [5] Sic inita *itineris* ratione vt quum feruen. &c. *Vel*, *Hoc prudenter præviso vt quum*, &c.

ἐμπλήσαντες ταῦτα τὰ ϕάμμια, τὴ ταχίστη ἐλαύνουσι ὀπίσω. αὐλίκα γὰρ ⓐ μύρμηκες ὀδμῆ ὡς δὴ λέγω τοῦ Περσέων, μαθόντες διώκουσι. εἰσὶ δὲ ταχυτῆτα οὐδενὶ ἑτέρῳ ὁμοίαν τούτῳ· ὥστε εἰ μὴ τοῦτο λαμβάνοιεν τῆς ὁδοῦ τοὺς Ἰνδοὺς ἐν ᾧ τοὺς μύρμηκας συλλέγεσθαι, οὐδένα ἂν σφέων ἀποσώζεσθαι. τοὺς μὲν νυν ἔρσενας τῶν καμήλων, (εἰσὶ γὰρ πάνυ ἀγαθοὶ θεῖν τὴ θηλέων) ἐς τοῦτο λύεσθαι ἐπὶ καμφορέας, οὐκ ὁμοῦ ἀμφοτέρους· τὰς δὲ θηλέας ἀναμιμνησκομένας τὴ ἐλίπον τέκνων, ἀνιδρύεσθαι μάλα κοὐδέν. ⓑ τὸν μὲν δὴ πλέω τοῦ χρυσοῦ ἔστω ⓒ Ἰνδοῖσι κτῶ), ὡς Πέρσαι φασί· ἀλλὰ καὶ ἀπανιώτερός ἐστι ἐν τῇ χώρῃ ὀρυσσόμενος. Αἱ δὲ ἐσχατιαὶ κως τῆς οἰκεομένης τὰ κάλλιστα ἔλαχον, καπερ ἡ Ἑλλὰς τὰς ὥρας πολλοῦ δεῖν κάλλιστα κεκραμένας ἔλαχε. τοῦτο μὲν γὰρ πρὸς τοῦ ἑωθινὸν ἐσχάτη τῆ οἰκεομένων ἡ Ἰνδικὴ ἐστί, ὥστε ὀλίγῳ δεύτερον, εἶναι· ἐν ταύτῃ τοῦτο μὲν, τὰ ἔμψυχα τετράποδά τε καὶ τὰ πετεινὰ πολλῷ μέζω ἢ ἐν τοῖσι ἄλλοισι χωρίοισι εἰσί, πάρεξ τῶν ἵππων· (ὅτι γὰρ ἐκείνους) τοῦτο τῶν Μηδικῶν, Νισαίων καλεομένων ἵππων) τοῦτο δὲ χρυσὸς ἀσπλέτος αὐτόθι ἐστί, ὁ μὲν, ὀρυσσόμενος· ὁ δὲ, καταφορεόμενος τοῦ ποταμοῦ· ὁ δὲ, ὥσπερ ἐσήμηνα, ἁρπαζόμενος. τὰ δὲ δένδρεα τὰ ἄγρια αὐτόθι φέρει καρπὸν εἶρια καλλονῇ τε τοῦ φορέοντα, καὶ ἀρετῇ τῇ ἀπὸ τῶν οἰῶν· τὰ ἐσθῆτα οἱ Ἰνδοὶ ἀπὸ τούτων τῶν δενδρέων ἐργάζονται. Πρὸς δὲ αὖ μεσαμβρίης ἐσχάτη Ἀραβίη τῶν οἰκεομένων χωρίων ἐστί. ἐν δὲ ταύτῃ λιβανωτός τε ἐστὶ καὶ μύρη χωρέων πάντων φυόμενος, καὶ σμύρνη, καὶ κασίη, καὶ κινναμωμον, καὶ λήδανον. ταῦτα μὲν πάντα πλὴν τῆς σμύρνης, εὐπετέως κτέονται) ⓓ Ἀραβίοι. τὴν μὲν γε λιβανωτὸν συλλέγουσι, τιμιώτερα ξύμπαντα ξύμπασι, τοῖσι ἐς Ἕλληνας Φοίνικες ἐξάγουσι· ταύτην ξυμπάντες λαμβάνουσι. τὰ μὲν δὴ δένδρεα ταῦτα τὰ λιβανωτοφόρεα, ὄφιες ἀμφιβόλοι μικροὶ τὰ μεγάθεα, ποικίλοι τὰ εἴδεα, φυλάσσουσι, πλήθεϊ πολλοὶ περὶ δένδρον ἕκαστον. ἤτοι οἵπερ ἐπ' Αἴγυπτον ἐσπτάλλονται), οὐδενὶ ἄλλῳ ἀπελαύνονται) ἀπὸ τῶν δενδρέων, ἢ τῷ καπνῷ. Λέγουσι δὴ καὶ τόδε Ἀραβίοι, ὡς πᾶσα ἂν γῆ ὑπεπλέοιτο τοῖσι ὄφισι τούτοισι, εἰ μὴ γίνεταί σφι καὶ αὐτοῖσι οἷόν τι καὶ τοῖσι ἐχίδνῃσι πεπόνθασι μὲν γίνεται. καὶ κως τοῦ θείου ἡ προνοίη, ὥσπερ καὶ εἰκός ἐστι, ἔδωσε σοφὴ, ὅσα δειλὰ μὲν ψυχῇ τε δηλητήρια ἐδώδιμα, τούτων μὲν πάντα πολύγονα πεποίηκε, ἵνα μὴ ὑπολείπηται· καὶ ἐδώδιμα ὅσα δὲ θρασέα καὶ ἀνιηρὰ, ὀλιγόγονα. τοῦτο μὲν, ὅτι

arena completis, raptissime retro se recipiunt. Quos protinus formicæ (vt à Persis fertur) olfactu perceptos insequuntur tanta pernicitate quanta in alio est nullo: ita vt nisi viam ad quam formicæ congregantur, anticipent Indi, nemo sit ipsorum inde euasurus. Ideoque camelos mares, quod impares feminis sunt in currendo, nec trahantur, dissoluunt: sed non vtrumque pariter. femina vero, pulli quem reliquit memor, nihil sibi remittit. Hac ratione Indi maiorem auri partem nanciscuntur, vt Persæ memorant. nam quod effoditur in eadem regione aurum, rarius est. Et sane pulcherrimas quodammodo res extrema orbis habitati pars sortita est, quemadmodum Græcia (quod præstantissimum iudicatur) pulcherrimas regiones. Nam, vt paulo ante dixi, vltima plagarum quæ ad orientem vergentes habitantur, Indica est: in qua & animantes tam quadrupedes quam volucres, multo sunt grandiores quam ceteris in locis, præterquam equi: (nam ab equis Medicis vincuntur qui Nisæi vocantur) & infinita vis auri, partim effossi, partim per flumina deuecti, partim vt indicaui surrepti. præterea agrestes arbores pro fructu lanam ferentes, omnillæ tum pulchritudine tum bonitate præcellentem: qua in vestiarium Indi vtuntur. ¶ Ad meridiem vltima è regionibus quæ habitantur, Arabia est: in qua sola omnium nascuntur thus, myrrha, casia, cinnamomum, & ledanum. cuncta hæc facilia ad nanciscendum, præter myrrham. Nam thus Arabes styrace suffientes legunt, ea quam Phœnices ad Græcos exportant. hac suffitum thus capiunt. Etenim thuriferas arbores obseruant colubri subalati, exiguo corpore, discolori specie, permagno numero circa singulas arbores, iidem videlicet qui aduersus Ægyptum facto exercitu tendunt. Nec vllo alio ab arboribus quam styracis fumo submouentur, vniuersam terram oppleturi, vt Arabes aiunt, nisi (vt iidem narrabant) simile quiddam istis contingeret ei quod nouimus contingere viperis, idque (vt credere debemus) solert diuinitatis prudentia. nam quæ & timido animo sunt & esculenta, ea omnia fetuosa fecit, ne assiduo esu deperirent: contra, quæ sæua & maligna sunt, ea voluit parum esse fetuosa. Vnde fit vt

1 Quamprimum. *Vel, primo quoque tempore.* 2 Interim dum formicæ congregantur, 3 Dissoluunt, si vna non trahantur vtrique. *Id est, Si vtrique assequi pari gradu non possint. Ita quidam hunc locum interpretantur: qui & aliam interpretationem admittere videtur.* 4 Græcia longe temperatissimas nacta est anni tempestates. Gal. *Les saisons de l'annee.* 5 Versicolori 6 Vt rationi consentaneum est,

lepus,

lepus, quem omnia venantur, fera, ales, homo, tam ferax sit: solaque ex omnibus bestiis, quũ grauida est, etiam [1] impleatur, & alium fetum in vtero gestet pilis vestitum, alium nudum, alium tantum non formatum: alium concipiat. Et lepus quidem talis est. At leæna validissimum ferocissimumque animal, semel in vita vnum parit. nam vna cum fetu vterum emittit. Cuius rei causa est hęc, quod catulus leoninus, vbi moueri in vtero incipit, quum habeat vngues longe acutissimos ex omnibus feris, vterum lacerat, augescensque magis ac magis, vngues imprimendo exulcerat: ita vt ad postremum, quum partus instat, nihil
CIX vteri relinquatur incolume. Sic quoque si viperæ & alati Arabiæ serpentes gignerentur vt ipsorum natura fert, non esset hominibus viuendi facultas: nunc autem, quum libidine agitantur, & per paria coeunt, femina collum maris in emittenda genitura comprehendit, [2] sorbensque nonprius dimittit quam deuorauerit. & mas quidem hoc modo perit. Femina vero talem luit masculo pœnã: quod filii dum adhuc intra vterum sunt, patrem vlciscentes matricem ambedũt: eiusque aluo ambesa, ita partum faciunt. Ceteri serpentes qui non sunt hominibus perniciosi, oua pariunt & magnam vim fetuum excludunt. Porro viperæ per vniuersum orbem terrarum visuntur: alati vero serpentes nusquam alibi nisi in Arabia, aut certe non adeo frequentes.
CX Hunc in modum Arabes thus comparant. Casiam autem sic: Postquã sibi cum ceterum corpus, tum faciem præter oculos obligauerunt coriis aliisque pellibus, ad casiam pergunt. Ea nascitur in palude non alta, circa quam & in qua degunt ferę alatæ, vespertilionibus similimæ, stridore diro, & viribus præualentibus: quas ab oculis arcentes
CXI Arabes, sic casiam metunt. Cinnamomum etiam quam superiora mirabilius legunt. nam aut quomodo aut qua in terra gignatur, illud nequeunt dicere: nisi quod probabili ratione vtuntur, quod quidam volunt id gigni in iis regionibus vbi Dionysus educatus est: & ipsas cinnamomi festucas afferri à grandibus quibusdam alitibus ad nidos è luto constructos in præruptis montium & homini inaccessis. Contra quas hoc Arabes excogitauerunt: boum [3] asinorumque defectorum & aliorum iumentorum membra minutatim concisa,

ὁ λαγωὸς ὑπὸ πάντος θηρεύε) θηρίων, ἢ ὄρνιθος, καὶ αὐθρώπου· ὅτω δὴ τὸ πολύγονον ὄν, ὑπεκκύσκεται μόνον πάντων τῶν θηρίων· ἐν δὲ μήτρῃ δασύτριχα τέκνα ἐν τῇ μητρὶ, δὲ γυμνὸν, ἄλλον· δὲ οὐδὲν, ἀλλὰ πρὶν ἐν τῇσι μήτρῃσι πλάσαι) δὲ οὐδὲν, αἱματοειδέα). τὸ μὲν δὴ τοιοῦτόν ἐστι. ἡ δὲ λέαινα, ἐὸν ἰσχυρότατον, καὶ θρασύτατον, ἅπαξ ἐν τῷ βίῳ θήκτῃ ἕν. θήκεται γὰρ, συνεκβάλλει τῷ τέκνῳ καὶ μήτρας· δὲ οὐδὲν αἴτιον τούτου τόδε ἐστί· ἐπεὰν ὁ σκύμνος ἐν τῇ μήτρῃ ἐὼν ἀρχῇ) ἀμύνεσθαι, ὀξέας ἔχων ὀνυχας τρηχέων πολλὸν πάντων ὀξυτάτους, ἀμύσσει τὰς μήτρας, αὐξανόμενός τε δὴ πολλῷ μᾶλλον ἐπιτρώγε- χ. αὐξόμενος
ε) καταχράφων. πέλας τε δὴ ὁ τόκος ἐστὶ, καὶ τὸ τοῦδε χ. ὁ τόκος
πολλὰ πάντα) αὐτέων ὑγιὲς οὐδὲν ἔτι. Ὡς οὖν καὶ ἐκλύεταί τε καὶ ἐν Ἀραβίοισι ὑπὸ τοιῶνδε ὄφιες, εἰ ἐγίνοντο ὡς ἡ φύσις αὐτοῖσι ὑπάρχει, οὐκ ἂν εἴη βιώσιμα ἀνθρώποισι· νῦν δὲ ἐπεὰν γρηνύων) καὶ ζεύγεα, καὶ ἐν αὐτῇ ἢ ἔρωτι τῇ ἐς ποίησιν, ἀμφιμύσσ αὐτὸ τὸ γενύω, ἡ θήλεα ἄνδρα) τὸ ἀφρῆς, καὶ ἐμφύσᾳ, οὐκ ἀπίει πρὶν ἂν ἀφαγὼν. ὁ μὲν δὴ ἔρωτι ἀποθνήσκει· ἔχει τῷ εἰρημένῳ. ἡ δὲ θήλεα δίκην τοιῶνδε ἀποτίνει τῷ ἔρωτι· ἐσ γενόμενα ἐμπρηθέοντα ἐπὶ ἐν τῇ μήτρῃ ἐόντα τὰ τέκνα, διεσθίει τὴν μήτραν. ἀφαγόντα δὲ τὸν πρῶτον ὑδρὼ αὐτὰ, ὥστε τὴν ἔκδυσιν ποιέε). ὦ δὲ οἱ ὄφιες, ἐόντες ἀνθρώπων ἀδηλήμονες, λίκτυοί τε ὠὰ, καὶ σκολέποισι πολλὸν μὲν χρῆμα τῶν ὄφιων. αἱ μὲν νῦν ἔχιδναι καὶ πᾶσι τοῖσι γλῶ εἰσὶ οἱ ὑποπτέροι, ἐόντες ἀθέοροι, εἰσὶ ἐν τῇ Ἀραβίῃ, καὶ ἄδαμῇ ἀλλῃ· καὶ τὸ δοκέειν οἱ πολλοὶ εἶναι). τὸν μὲν δὴ λιβανωτὸν τὸν ὕτω κτῶνται) Ἀραβίοι. τὸν δὲ κασίην, ὧδε ἐπεὰν καταδήσωσι) βύρσῃσι καὶ δέρμασι ἀνοίοισι πᾶν τὸ σῶμα καὶ τὸ πρόσωπον, πλὴν αὐτῶν τῶν ὀφθαλμῶν, ἔρχονται) ὅτι τὴν κασίην· ἡ δὲ ἐν λίμνῃ φύεται ἀβαθέι. περὶ δὲ αὐτὴν καὶ ἐν αὐτῇ οἰκέζεται καὶ θηρία πτερωτὰ, τῇσι νυκτερίσι προσεικελα μάλιστα· καὶ τέτυγε δεινόν, καὶ ἐς ἀλκὴν ἄλκιμα. τὰ δὲ ἀπαμυνομένους ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν, ὅτῳ δρέπει τὴν κασίην. τὸ δὲ κινναμώμου ἔτι τούτων θωυμαστότερον συλλέγουσι. οὔτε μὲν γὰρ αὐτοὶ λέγουσι), οὔτε ἡμῖν γῆ ἡ τρέφουσα ἐστὶ, οὐκ ἔχουσι εἰπεῖν, πλὴν ὅτι λόγῳ εἰκότι χρεώμενοι. ἐν τοῖσι γὰρ χωρίοισι φασὶ τοῖσι ὁ Διόνυσος ἐτράφη. ὄρνιθας γὰρ λέγουσι μεγάλας φορέειν τούτων τὰ κάρφεα ἐς ἥμας, ἀπὸ Φοινίκων μαθόντες, κιννάμωμον καλέομεν. φορέειν δὲ τοὺς ὄρνιθας ἐς νεοσσιὰς πεπλασμένας πλὴν θεοῖς ἀποκρίμνοισι ὄρεσι, ἔνθα θεὸς βασιν οὐθεμίλιν ἔᾳ). θεοὺς τῶν δὲ τούτων Ἀραβίους σοφίζεσθαι τάδε· βοῶν τε καὶ ὄνων τῶν ἀποθνησκόντων καὶ τῶν ἄλλων τετραζύγων τὰ μέλεα θρύψαντας ὡς μέγιστα,

χ. διαφθείρει

χ. τίκτουσι

χ. πεπλασμένας

1 Superfetet, 2 Et arcte amplexa. *Vel*, Et arcte constringens. *Vel*, Et inhærens: 3 Asinorumque mortuorum & al. iumentorum membra in quam maxima frusta concisa,

κομίζειν ἐς ταῦτα τὰ χωρία· καὶ σφέα ἰόντας ἀγχοῦ τῶν νεοσσιέων, ἀπαλλάσσεσθαι ἐκ ἀὐτέων. τὰς δὲ ὄρνιθας καταπετομένας, αὐτῷ τὰ μέλεα τῶν ἑωυτῶν γιγνίων ἀναφορέειν ἐπὶ τὰς νεοσσιάς· τὰς δὲ, οὐ δυναμένας ἴσχειν, καταρρήγνυσθαι ἐπὶ τὴν γῆν. τὸν δὲ, ἐπιόντας, συλλέγειν οὕτω μὲν τὸ κιννάμωμον συλλεγόμενον δὲ ἐκ τούτων, ἀπικνέεσθαι ἐς τὰς ἄλλας χώρας. Τὸ δὲ δὴ λήδανον, τὸ Ἀραβίοι καλέουσι λάδανον, ἐκ τούτου θωυμασιώτερον γίνεται. ἐν γὰρ δυσοδμοτάτῳ γινόμενον, εὐωδέστατόν ἐστι. τῶν γὰρ αἰγῶν τῶν τράγων ἐν τοῖσι πώγωσι θυείσκεται ἐγκινόμενον, οἷόν γλοιὸς ἀπὸ τῆς ὕλης. χρήσιμον δὲ ἐς πολλὰ τῶν μύρων ἐστί. θυμιῶσί τε μάλιστα τοῦτο Ἀραβίοι. Τοσοῦτο μὲν θυμιαμάτων πέρι εἰρήσθω. ἀπόζει δὲ τῆς χώρης τῆς Ἀραβίης θεσπέσιον ὡς ἡδύ. δύο δὲ γένεα οἰῶν σφι ἐστὶ θωύματος ἄξια, τὰ οὐδαμοῦ ἑτέρωθι ἐστί. Τὸ μὲν αὐτῶν ἕτερον ἔχει τὰς οὐρὰς μακράς, τεσσέρων πηχέων οὐκ ἐλάσσονας· τὰς εἴ τις ἐῴη σφι ἀπέλκειν, ἕλκεα ἂν ἔσχοιεν, ἀνατριβομένων πρὸς τὴν γῆν τῶν οὐρέων. νῦν δὲ ἅπας τις τῶν ποιμένων ἐπίσταται ξυλουργέειν ἐς τοσοῦτο· ἁμαξίδας γὰρ ποιεῦντες, ὑπὸ δέεσι αὐτὰς τῇσι οὐρῇσι, ἑνὸς ἑκάστου κτήνεος τὴν οὐρὴν ἐπὶ ἁμαξίδα ἑκάστην καταδέοντες. Τὸ δὲ ἕτερον γένος τῶν οἰῶν τὰς οὐρὰς πλατέας φορέουσι, καὶ ἐπὶ πήχεων πλάτος. Ἀποκλινάμενος δὲ μεσαμβρίης, παρήκει πρὸς δυσμὰς ἡλίου ἡ Αἰθιοπίη χώρη, ἐσχάτη τῶν οἰκεομένων. αὕτη ὦν χρυσόν τε φέρει πολλὸν, καὶ ἐλέφαντας ἀμφιλαφέας, καὶ δένδρεα πάντα ἄγρια, καὶ ἔβενον, καὶ ἄνδρας μεγίστους καὶ καλλίστους τε καὶ μακροβιωτάτους. Αὗται μὲν νέμονται ἐν τῇ Ἀσίῃ ἐσχατιαί· ἔθνεα καὶ ἐν τῇ Λιβύῃ. περὶ δὲ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ τῶν πρὸς ἑσπέρην ἐσχατιέων ἐγὼ μὲν οὐκ ἀτρεκέως λέγειν. οὔτε γὰρ ἔγωγε ἐνδέκομαι Ἠριδανὸν καλέεσθαι πρὸς βαρβάρων ποταμὸν, ἐκδιδόντα ἐς θάλασσαν τὴν πρὸς βορέην ἄνεμον, ἀπὸ τοῦ τὸ ἤλεκτρον φοιτᾶν λόγος ἐστὶ, οὔτε νήσους οἶδα κασσιτερίδας ἐούσας, ἐκ τῶν ὁ κασσίτερος ἡμῖν φοιτᾷ. τοῦτο μὲν γὰρ, ὁ Ἠριδανὸς αὐτὸ κατηγορέει τὸ οὔνομα, ὡς ἐστὶ Ἑλλήνιον, καὶ οὐκ βαρβαρικόν· ὑπό του δὲ ποιητοῦ δεδεγμένον ποιητοῦ. οὔτε δὲ ὁδόν τινος αὐτόπτεω. ἱστορέων οὐ δύναμαι ἀκοῦσαι τοῦτο μελετῶν, ὅκως θάλασσά ἐστι τὰ ἐπέκεινα Εὐρώπης. ἐξ οὗ ἐστὶ ἐκ τῶν ὁ κασσίτερος ἡμῖν φοιτᾷ, καὶ τὸ ἤλεκτρον. Πρὸς δὲ ἄρκτου τῆς Εὐρώπης πολλῷ τι πλεῖστος χρυσὸς φαίνεται ἐών· ὅκως μὲν γὰρ νόμους,

in ea loca portant: & vbi iuxta nidos posuere, procul abscedunt. Ad hæc frusta delapsæ volucres, ad nidos suos carnem comportant: cui sustinendæ impares nidi ad terram discissi labuntur: tunc Arabes ad eos colligendos accedunt. Hac ratione cinnamomum ab illis legitur, & illinc in alias regiones dimittitur. At ledanum (quod Arabes ladanum vocant) etiam cinnamomo mirabilius comparatur: quippe quod in graueolentissimo loco nascens, tamen fragrantissime olet. In barbis hircorum inuenitur innatum, veluti mucor ligni, cum ad conficienda multifaria vnguenta vtile, tum præcipue ad suffitionem qua Arabes vtuntur. Hactenus de thymiamatis dictum sit. Redolet Arabica regio mirifice iucundo quodam odore. Suntque in ea ouium duo genera admiratione digna, quæ nusquam alibi visuntur. Quorum vnum caudas habet tam longas vt non sint tribus breuiores cubitis: quas si quis trahi sinat, vlcera contracturæ, dum per terram atteruntur: nunc vnusquisq; pastorum hactenus est doctus arte fabrili, vt plostella faciant quæ singularum ouium caudis subligent, superque plostella caudas ipsas alligent. Alterum genus ad cubitalem latitudinem caudas gerit. Huic, qua parte meridies ad solem occidentem vergit, contermina est Æthiopia, terrarum habitatarum vltima. Hæc & auri multum fert, & vastos elephantes, prominentibus vtrinque dentibus: & cum agrestes omnes arbores, tum vero ebenum, necnon viros maximos pulcherrimosque & æui longissimi. Atque hæc quidem extrema sunt Asiæ Libyæque. De extremitatibus autem Europæ quod pro comperto referam non habeo. neque enim assentior fluuium quendam esse Eridanum à barbaris vocitatum, qui subit mare ad septentrionem spectans, vnde electrum venire narratur. Ne Cassiteridas quidem noui insulas, *hoc est stannarias*, vnde ad nos venit cassiteros, *id est stannum*. nam vel ipsum coarguit nomen Eridanus, quod Græcum est, non barbarum, ab aliquo poetarum fictum. Sed etsi hoc studiose quæsiui, à nemine qui ipse viderit accipere potui quomodo se habeat mare ad illam Europæ partem. Ab extrema itaque ad nos venit stannum electrumque. Ceterum ad septentrionem Europæ quamplurimam auri vim esse constat: sed quomodo fiat,

1 Quas si permittantur trahere, *id est, demittere ad terram, vel demissas affricare terræ*, vlcera contracturæ sint dum illæ ad terram atterentur: verum vnusq.

ne hoc

ne hoc quidem pro comperto dicere queo. Dicuntur tamen id à gryphibus auferre Arimaſpi, viri vnoculi. quod nec ipſum crediderim, vt viri naſcantur vnoculi, ceteram naturam habentes aliis hominibus parem. Porro extrema terrarum concludunt aliam regionem, intuſque cohibent ea quæ nobis pulcherrima putantur, illiſque rariſſima.

CXVII Eſt in Aſia planities quædam vndique cincta monte quinque in locis interciſo, quæ aliquando fuit [1] Choraſmiorum cum ipſorum finibus & Hircanorum & Parthorum & Sarangæorum & Thomaniorum: ſed poſteaquam Perſæ rerum potiti ſunt, facta eſt regis. Ex hoc circumiecto monte ingens amnis profluit, nomine Aces: qui quondam per ſingulas vndique interciſiones ductus ac diſtributus, totidem quas dixi gentium regiones irrigabat: vbi vero in poteſtatem regis Perſæ venerunt, hoc ab illo ſunt paſſi, quod anfractibus montium ab rege obſtructis, & ad eorum ſingulos portis inditis, aqua ab exitu intercluſa eſt: interfluenteque introrſum amne, planities quæ intra montes erat, pelagus facta, quum fluat in interiora amnis nulla ex parte exitum habens: atque ita ipſæ gentes priſtino aquæ vſu fraudatæ afficiuntur permagno detrimento. Namhyberno tempore deus illis, quemadmodum aliis hominibus, pluit: ſed æſtate quum ſerunt [2] piſum & ſeſamum, aquam deſiderant. Igitur quum nihil eis aquæ tribueretur, ad Perſas venerunt viri atque mulieres: ſtanteſque [3] pro foribus regis, cum eiulatu vociferabantur. Tunc rex iis qui maxime indigebant portas reſerari iuſſit, vtique eas quæ ad illos ferrent: eaſdem, quum illorum terra humore hauſto ſatiata eſſet, rurſus obſerari: ita deinceps alias, vt quique ceterorum populorum maxime aqua indigerent. id faciens (quantum ego auditu cognoui) pecuniæ exigendæ gratia præter tributum. Atque

CXVIII hæc quidem ita ſe habent. ¶ CETERVM rex vnum è ſeptem vitis qui aduerſus magum conſpiraſſent, Intaphernem, cepit ac capite damnauit ob hanc noxam: Intaphernes, ſtatim poſt oppreſſos magos regiam ingreſſus, volebat admitti ad colloquium regis. etenim hac lege conuentum erat inter magi oppreſſores vt eis ad regem foret aditus ſine internuncio, niſi cubantem cum vxore. Itaque non oportere ſibi interuenire nuncium cenſens Intaphernes,

οὐκ ἔχω σαφὲς τοῦτο ἀτρεκέως εἰπεῖν· λέγεται δὲ ὑπὸ τῶν γρυπῶν ἁρπάζειν Ἀριμασποὺς, ἄνδρας μουνοφθάλμους· πείθομαι δὲ οὐδὲ τοῦτο, ὥκως μουνόφθαλμοι ἄνδρες φύονται, φύσιν ἔχοντες τὴν ἄλλην ὁμοίην τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι. αἱ δὲ ὧν ἐσχατιαὶ οἰκασι περιεχομένην τὴν ἄλλην χώρην, καὶ ἐντὸς ἀποργουσαι τὰ κάλλιστα δοκέοντα ἡμῖν εἶναι, καὶ θωμασιώτατα ἔχειν αὗται. Ἔστι δὲ πεδίον ἐν τῇ Ἀσίῃ περιεκλῃσμένον οὔρεϊ πάντοθεν· ἀφ' ὑψηλῶν δὲ τοῦ οὔρεος εἰσὶ πέντε. τοῦτο δὲ πεδίον ἐὸν μοῦνον ἔστε Χορασμίων, ἐὸν οὔρεσι ἐόντων Χορασμίων τε αὐτῶν καὶ Ὑρκανίων, καὶ Παρθυαίων, καὶ Σαραγγαίων, καὶ Θαμανίων· ἐπεί τε δὲ Πέρσῃσι ἔλαχε τὸ κράτος, ἔστι τοῦ βασιλέος· ἐὸν δὴ ὧν τὸ περιεκλῃσμένον τοῦτο οὔρεος τοῦτο ῥέει ποταμὸς μέγας, οὔνομα δὲ ὁ Ἄκης ἐστί. οὗτος πρότερον μὲν ἀρδέσκε ἀφανεμμένος πανταχῇ τῶν ἐρημέων τούτων τὰς χώρας, ἀφ' ἁφασφάγος ἀγόμενος ἐκάστης ἐς ἑκάστους· ἐπεί τε δὲ ὑπὸ τῷ Πέρσῃ ἐγένετο, πεποίηται τοιόνδε τὰς ἁφασφάγας τῶν οὐρέων ἐνδείμας ὁ βασιλεύς, πύλας ἐπ' ἑκάστῃ ἁφασφαγίῃ ἔστησε. ἀποκεκλημένου δὲ τοῦ ὕδατος τῆς διεξόδου, τὸ πεδίον τὸ ἐντὸς τῶν οὐρέων, πέλαγος γίνεται, ἐνδιδύντος μὲν τοῦ ποταμοῦ, ἔξοδον δὲ οὐδαμῇ ἐχόντων. οὗτοι ὦν οἱ πρὸ τοῦ ἐρημωθέντες ἐώθεσαν χρᾶσθαι τῷ ὕδατι, οὐκ ἔχοντες αὐτοῦ χρᾶσθαι, συμφορῇ μεγάλῃ ἁλίσκονται. τῷ μὲν γὰρ χειμῶνι ὕει σφι ὁ θεὸς, ὥσπερ καὶ τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι· τοῦ δὲ θέρεος σπείροντες μελίνην, καὶ σήσαμον, χρῄσκονται τῷ ὕδατι. ἐπὰν ὦν μηδὲν σφι προσιδῶνται τοῦ ὕδατος, ἐλθόντες ἐς τοὺς Πέρσας αὐλίζονται τε ἀμφὶ γυναῖκες, στάντες κατὰ τὰς θύρας τοῦ βασιλέος, βοῶσι ὠρυόμενοι. ὁ δὲ βασιλεὺς τοῖσι δεομένοισι αὐτῶν μάλιστα ἐντέλλεται ἀνοίγειν τὰς πύλας τὰς ἐς τὸν φέροντας· ἐπὰν δὲ ἁφίκηται ἡ γῆ σφέων πλήσασα πίνουσα τὸ ὕδωρ, αὗται μὲν αἱ πύλαι ἀποκλείονται, ἄλλας δὲ ἐντέλλεται ἀνοίγειν ἄλλοισι τοῖσι δεομένοισι μάλιστα τῶν λοιπῶν. ὡς δὲ ἐγὼ οἶδα ἀκούσας, χρήματα μεγάλα τρηχόμενος ἀνοίγει, παρὲξ τοῦ φόρου. ταῦτα μὲν δὴ ἔχει οὕτω. Τῶν δὲ τοὺς μάγους ἐπιβάντας αὐτῶν ἐπτὰ ἀνδρῶν, ἕνα αὐτῶν Ἰνταφέρνεα κατέλαβε ὑβρίζαντα τάδε, ἀποθανεῖν· αὐτίκα μετὰ τὴν ἐπανάστασιν ἦλθε ἐς τὰ βασιλήια ἐσελθὼν χρήματα ἔσασθαι τοῦ βασιλέος. καὶ γὰρ δὴ ὁ νόμος οὕτω εἶχε, τοῖσι ἐπαναστᾶσι τοὺς μάγους [illegible] ἔσοδον εἶ) τοῦδε βασιλέα αὐθαγγέλου, ἢν μὴ γυναικὶ τυγχάνῃ μισγόμενος ὁ βασιλεύς. οὐκων δὴ Ἰνταφέρνης ἐδόκησε οὐδένα ἐσαγγελίας

1 Choraſmiorum montes incolentium, Choraſmiorũ *inquam* & Hirc. 2 Panicum 3 *i. In aula regia. ſic & in ſequentibus locis.*

ἀλλ' ὅμως ἐσῆλθε τὴν ἐπιοῦσαν. ὁ δὲ πυλωρὸς καὶ ὁ ἀγγελιηφόρος οὐκ ἐβούλοντο, φάμενοι τὸν βασιλέα γυναικὶ μίσγεσθαι. ὁ δὲ Ἰνταφέρνης, δοκέων σφέας ψεύδεα λέγειν, ποιέει τάδε· σπασάμενος τὸν ἀκινάκεα, ἀποτάμνει αὐτῶν τά τε ὦτα καὶ τὰς ῥῖνας· καὶ ἀείρας τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου, θεὶς σφέων αὐχένας σφέων ἔδησε, καὶ ἀπῆκε. οἱ δὲ τῷ βασιλέϊ δεικνύοισι ἑωυτούς, καὶ τὰ αἰτίλια εἶπον, δι' ἃ πονηθέντες εἴησαν. Δαρεῖος δὲ, ἀρρωδήσας μὴ καινῷ λόγῳ ἐξ ποιήσωνται ἑωυτοὺς, μεταπέμπεται ἕνα ἕκαστον, ἀπεπειρέετο γνώμης, εἰ σφέ παινοί εἰσι τῷ πεποιημένῳ. ἐπεὶ τε δὲ ἐξέμαθε ὡς οὐ συγκειμένοισι εἴη τοῦτα πεποιηκώς, ἔλαβε αὐτῶν τε Ἰνταφέρνεα, καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ, καὶ τοὺς οἰκηίους πάντας· ἐλπίδας πολλὰς ἔχων μιν τῶν συγγενέων μιν βουλεύειν ἐπανάστασιν. συλλαβὼν δὲ σφέας, ἔδησε τὸν ὅτι θανάτῳ. ἡ δὲ γυνὴ τοῦ Ἰνταφέρνεος φοιτέουσα ὅτι τὰς θύρας τοῦ βασιλέος, κλαίουσα αὖ καὶ ὠδύρετο· ποιοῦσα δὲ ἀεὶ τοῦτο τὸ, Δαρεῖον ἔπεισε οἰκτείρασί μιν πέμψας δὲ ἄγγελον, ἔλεγε τάδε, Ὦ γύναι, βασιλεύς τοι Δαρεῖος δίδοῖ ἕνα τῶν δεδεμένων οἰκηίων ῥύσασθαι, τὸν βούλεαι ἐκ πάντων. ἡ δὲ, βουλευσαμένη, ὧδε ἐκρίνετο τάδε· Εἰ μὲν δὴ μοι δίδοῖ βασιλεὺς ἑνὸς ψυχήν, αἱρέομαι ἐκ πάντων τὸν ἀδελφεόν. πυθόμενος δὲ Δαρεῖος ταῦτα, καὶ θωυμάσας λόγον, πέμψας ἠγάγετο, Ὦ γύναι, εἶπε, βασιλεύς σε ἐκέλευσε, ἵνα ἔχοις γνώμην, τὸν ἄνδρα τε καὶ τὰ τέκνα ἐγκαταλιοῦσα, τὸν ἀδελφεὸν εἵλευ σωθῆναί τοι· ὃς καὶ ἀλλοτριώτατος τοι τῶν παίδων, καὶ ἧσσον κεχαρισμένος τοῦ ἀνδρός ἐστι. ἡ δ' ἀμείβετο τοῖσδε, Ὦ βασιλεῦ, ἀνὴρ μὲν μοι καὶ ἄλλος γένοιτο, εἰ δαίμων ἐθέλοι, καὶ τέκνα ἄλλα, εἰ τούτους ἀποβάλλοιμι· πατὴρ δὲ καὶ μήτηρ οὐκ ἔσται μοι ζωόντων, ἀδελφεὸς καὶ ἄλλος οὐδενὶ τρόπῳ γένοιτο. ταύτῃ τῇ γνώμῃ χρεωμένη, ἐξέλεξα τοῦτο. οὕτω τε δὴ ἔδοξε τῷ Δαρείῳ εἶπεῖν ἡ γυνὴ, καὶ ἀπῆκε τόν τε πρεσβύτατον, καὶ τῶν παίδων πρεσβύτατον, πάντας αὐτῇ· τοὺς δὲ ἄλλους ἀπέκτεινε πάντας. τῷ μὲν δὴ ἐπὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τῷ Εἰρημένῳ ἀπολώλεε. Κατὰ δὲ κου μάλιστα τὸν Καμβύσεω νοῦσον ἦλθε τάδε· ἐκ τοῦ Κύρου καταστὰς ἐς Σαρδίων ὕπαρχος Ὀροίτης, ἀνὴρ Πέρσης, οὗτος ἐπεθύμησε πρήγματος οὐκ ὁσίου· οὔτε γὰρ ὑπ' αὐτοῦ οὔτε ἀκούσας μάταιον ἔπος πρὸς Πολυκράτεος τοῦ Σαμίου, οὔτε ἰδὼν πρότερον, ἐπεθύμησε λαβὼν αὐτὸν ἀπολέσαι· ὡς μέν κου οἱ πλεῦνες λέγουσι, ὑφ' οὐδενὸς δὲ ἕνα

quia foret vnus è ſeptem, introire vtique volebat. ſed quum ianitor & qui à reſponſis erat introire non ſinerent, quod regem dicerent rei vxoriæ dare operam, eos mentiri ratus, educto acinace, aures vtrique nareſque præcidit, ac lora freni equini ad ceruices ipſorum alligauit, hominesque dimiſit. Qui quum cxix ſeſe regi exhibuiſſent & cur id paſſi fuerant expoſuiſſent, Darius ſigillatim quẽque Perſarum accerſiuit, veritus ne id communi ſex Perſarum conſilio factum eſſet: explorauitque nunquid id quod actum foret comprobarent. Vbi comperit ſine horum conſenſu Intaphernem hæc feciſſe, hominem comprehendit eiuſque liberos atque omnem familiam: multis de cauſſis credens illum cum ſuis propinquis rebellionem fuiſſe moliturum: hos comprehenſos ad necem vinciri iuſſit. Tunc vxor Intaphernis ad regias fores accedens, plorabat atque lamentabatur. Id aſſidue faciendo ad ſui miſericordiam Darium quum adduxiſſet, miſſo ad eam nuncio, rex inquit, Mulier, offert tibi Darius vnius electionem, ex vinctis domeſticis tuis quem velis liberari. Illa poſtquam ſecum deliberauit, ita reſpondit, Si vnius *omnino* animam rex mihi gratificatur, eligo ex omnibus fratrem. Hæc audiens rex, miratus huius orationem, miſſo nuncio, inquit, Percontatur te rex qua de cauſſa, viro filiiſque prætermiſſis, fratrem delegiſti vt ſupereſſet, qui & remotiore abs te eſt gradu quam filii, & minus iucundus quam maritus. Cui illa reſpondens, Rex, inquit, maritus mihi alius, ſi dæmon voluerit, atque alii liberi, ſi hos amiſero, eſſe poſſunt: alius frater, parentibus meis iam vita defunctis, nulla ratione poteſt eſſe. [1] Hanc ſequuta cauſſam, ita loquuta eſt. viſaque eſt Dario probe dixiſſe. itaque ea re delectatus rex, & eum quem mulier optauerat miſſum fecit, & filiorum natu maximum, ceteris omnibus interfici iuſſis. Ita vnus è ſeptem Perſis ſtatim initio occubuit. ¶ Enimuero illud fere circa Cambyſis cxx ægrotationem contigit: Erat Sardibus præſes quidam à Cyro præfectus, nomine Orœtes, Perſa, cui nefariæ rei cupido inceſſit: ſiquidem Polycratem Samium, à quo nullo nec facto nec dicto quantulocunque læſus eſſet, quemque ne vidiſſet quidem vnquam, tamen concupiuit capere ad interimendum, ob hanc (vt plerique aiunt)

1 Hanc rationem in iſta electione ſequuta ſum.

cauſſam:

cauſſam: Quum aliquando pro foribus regis conſiderent Oroetes & alter quidam Perſa nomine Mitrobates, præfectus gentis quæ eſt in Daſcylio, è verbis ad iurgia peruenerunt. Et quum de virtute diſceptaretur, Mitrobates obiiciēs Oroeti, inquit, [1] Tune in pretio vitorum es, qui inſulam Samum tuæ prouinciæ adiacentem, regi non acquiris, ita facilem captu vt quidā è popularibus quindecim armatis fretus occuparit, eiuſque tyrannide potiatur? Hoc iurgium audienti Oroeti adeo doluiſſe quidā aiunt, [2] vt affectauerit non de obiurgante vindictam, ſed Polycratem prorſus occidere, propter quem male audiſſet. CXXI Alij (ſed pauciores) inquiunt, caduceatorem in Samum ab Oroete miſſum cuiuſdam rei rogandæ cauſſa: (cuius autem, non dicitur) Polycratem autem tunc forte in cōclaui cubantem fuiſſe, aſſiſtente ei Anacreonte Teio, ſine id conſulto, quod res Oroetis contemptui haberet, ſiue forte aliqua huiuſmodi factum. ad quem quū accedens Oroetis caduceator, eius mandata exponeret, Polycratem neque ſe ad hominem conuertiſſe (erat enim ad parietem verſus) neque quicquam reſpondiſſe. CXXII Hæ biſariæ cauſſæ mortis Polycratis fuiſſe memorantur, quarum vtrilibet accommodare fidem quis poteſt. Itaque Oroetes in *vrbe* Magneſia degens, quæ eſt ad Mæandrum flumen ſita, miſit Myrſum quendam Lydum, Gygis filium, cum nuncio in Samum ad Polycratem, cuius animum nouerat. Etenim Polycrates primus extitit Græcorum, *duntaxat* eorum quos nouimus (ſecundum Minoem, & ſiquis alius iſto prior maris imperio potitus eſt) qui in animum induxerit vt mari potiretur. Primus, inquam, extitit [3] ex eo genere quod humanum vocatur, qui multam conciperet ſpem Ioniæ atque inſulis dominandi. Hoc igitur eum in animo habere certior Oroetes factus, miſit nuncium in hæc verba, OROETES POLYCRATI ITA INQVIT, Audio teres excellentes agitare animo, ſed propoſito rem pecuniariam non ſuppetere. Quod ſi ita feceris vt ſuadeo, proſpexeris & tibi & ſaluti meæ. Nam rex Cambyſes (vt mihi pro comperto renunciatur) de me interficiendo cogitat. nunc igitur meipſum recipito, atq; pecunias, earum partem tibi habiturus, partem mihi permiſſurus: & ipſarum pecuniarum beneficio

αὐτέων· ὅτι τῶν βασιλέος θυρέων κατημένων τόν τε Οἰάσιτεα καὶ ἄλλον Πέρσεα τῶν οὐνόμα ἐστὶ Μιτροβάτεα, νόμου ἄρχοντα τῆς ἐν Δασκυλείῳ, τούτοις ἐκ λόγων ἐς νείκεα συμπεσεῖν. κεινομένων δὲ τῶν ἀρετῆς, ἐπιπλῆξαι τὸν Μιτροβάτεα τὸν Οἰάσιτην τοιάδε φέροντα, Σὺ γὰρ ἐὼν ἀνὴρ κακὸς λόγῳ, ὃς βασιλέι νῆσον Σάμον προσκτώμενῳ προσχειμένην οὐ προσεκτήσαο, ὧδε δὴ ἐόσῃ βύπτεα χειρωθῆναι, τὸν τῶν σῶν ἐπιχωρίων πεντεκαίδεκα ὁπλίτησι ἐπάρας ἀνέβης, καὶ νῦν αὐτὸς τυραννεύεις; ὁ μὲν δὴ μιν φασὶ τοῦτο ἀκούσαντα, καὶ ἀληθήσαντα τῷ ὀνείδεϊ, ὑπιδυμῆσαι σὺν οὕτω ἐπάρασθαι τοῦτο ἔσεσθαι, ὡς Πολυκράτεα πάντως ἀπολέσαι, ἀλλὰ μὴν ἀκέκωφέ γε ἤκουσε. Οἱ δὲ ἐλάσσονες λέγουσι πέμψαι Οἰάσιτεα ἐς Σάμον κήρυκα ὅτου δὴ χρήματος δεησόμενον· (οὐ γὰρ ὧν δὴ τοῦτο λέγεται) καὶ Πολυκράτεα τυχεῖν κατακείμενον ἐν ἀνδρεῶνι· παρεῖναι δὲ καὶ Ἀνακρέοντα τὸν Τήιον. καὶ κως εἴτ' ἐν τοιούτοις αὐτὸν κατηλογέοντα τὰ Οἰάσιτεω χρήματα, εἴτε καὶ σωτυχίῃ τινὶ τοιαύτῃ ἐπεχθέντα. τὸν τε γὰρ κήρυκα Οἰάσιτεω παρελθόντα διαλέγεσθαι, καὶ Πολυκράτεα (τυχεῖν γὰρ ἐπὶ στόμιον πρὸς τοῖχον) οὔτε ἐς μέτωπα ἐμφῶαι, οὔτε ἀποκρίνασθαι. Αἰτίαι μὲν δὴ αὗται διφάσιαι λέγονται τοῦ θανάτου τοῦ Πολυκράτεος γενέσθαι, παρέσι ὁ πείθεσθαι ὁκοτέρῃ τις βούλεται αὐτέων. ὁ δὲ δὴ ὧν Οἰάσιτης ἰζόμενος ἐν Μαγνησίῃ τῇ ὑπὸ Μαιάνδρου τοῦ ποταμοῦ οἰκεομένῃ, ἔπεμπε Μύρσον τὸν Γύγεω ἀνδρα Λυδὸν ἐς Σάμον ἀγγελίην φέροντα, μαθὼν τὸν Πολυκράτεος τὸν νόον. Πολυκράτης γὰρ ὅσῳ μετέωρος τῶν ἡμεῖς ἴδμεν Ἑλλήνων, οὕς θαλασσοκρατέειν ἐπενοήθη, πάρεξ Μίνωός τε καὶ Κνωσσίου, καὶ εἰ δή τις ἄλλος πρότερος τούτου ἦρξε τῆς θαλάσσης. τῆς δὲ αὐθρωπηίης λεγομένης ἡλικίης Πολυκράτης, μουνοῦς ἐλπίδας πολλὰς ἔχων Ἰώνων τε καὶ νήσων ἄρξειν. μαθὼν ὦν ταῦτα διαμνοθμενον ὁ Οἰάσιτης, πέμψας ἀγγελίην, ἔλεγε τάδε, ΟΙΟΙΤΗΣ ΠΟΛΥΚΡΑΤΕΙ ΩΔΕ ΛΕΓΕΙ, Πιστεύω θαύμα ἐπιβουλεύειν σε πρήγμασι μεγάλοισι, καὶ χρήματά τοι οὐκ ἔστι τὰ φρονήματα. σὺ νῦν ὦν δὲ ποιήσας, ὀρθώσεις μὲν σεωυτόν, σώσεις δὲ καὶ ἐμέ. ἐμοὶ μὲν γὰρ βασιλεὺς Καμβύσης ἐπιβουλεύει θανάτου, καί μοι τοῦτο ἐξαγγέλλεται σαφηνέως. σὺ νῦν ἐμὲ ἐκκομίσας αὐτὸν, καὶ χρήματα, τὰ μὲν, αὐτέων αὐτὸς ἔχε, τὰ δὲ, ἐμὲ ἐᾶ ἔχειν· εἶναι γὰρ τε χρημάτων,

1 Itane tu vir cenſendus es qui inſ. 2 Vt non tam eum qui hæc dixiſſet vlciſci affectauerit quam Polycr. 3 *Id eſt, Primus inter homines. Hoc addit quod Minoi haberetur Iouis filius.*

» ἀρξεις ἁπάσης Ἑλλάδος. Εἰ δέ μοι ἀπιστέεις τὰ
131 » περὶ τῶν χρημάτων, πέμψον ὅστις τοι πιστότατος
» τυγχάνει ἐών, τῷ ἐγὼ ἐπιδέξω. Ταῦτα ἀκούσας Πολυκράτης, ἤθελε καὶ ἐβούλετο· καὶ
γὰρ (ἠπίστατο γὰρ χρημάτων μεγάλως) ἀποπέμπει θωμαστὰ κατοψόμενον Μαιάνδριον Μαιανδρίου,
ἀνδρα τῶν ἀστῶν, ὃς ἐπὶ ὠμῷ γράμματι ἐστὶ χεῖρα οὐ πολλῷ ὕστερον τούτων, τὸν κόσμον τὸν ἐκ τοῦ ἀνδρεῶνος τοῦ Πολυκράτεος ἐόντα ἀξιοθέητον ἀνέθηκε πάντα ἐς τὸ Ἡραῖον. Ὁ δὲ Ὀρέτης, μαθὼν τὸν
κατάσκοπον ἐόντα τοιοῦτον ἐποίεε τάδε· λαρνακας ὀκτὼ πληρώσας λίθων, πλὴν κάρτα βραχέος τοῦ περὶ αὐτὰ τὰ χείλεα, ἔπιπλησε τῶν λίθων,
χρυσὸν ἐπέβαλε. καταδήσας δὲ τὰς λάρνακας,
εἶχε ἑτοίμας. ἐλθὼν δὲ ὁ Μαίανδρος, καὶ θεησάμενος, ἀπήγγειλε τῷ Πολυκράτεϊ. Ὁ δὲ, πολλὰ
μὲν τῶν μαντηίων ἀπαγορευόντων, πολλὰ δὲ τῶν
φίλων, ἐξέλλετο αὐτόσε. τοῖσι δὲ, καὶ ἰδούσης τῆς
θυγατρὸς ὄψιν συμπίπτουσι τοιήνδε· ἐδόκεε ἑωυτὸν τὸν πατέρα ἐν τῷ ἠέρι μετεωρέεσθαι, λοῦσθαι μὲν ὑπὸ
τοῦ Διός, χρίεσθαι δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου. Ταύτῃσι ἰδούσῃ τῇσι ὄψι, πάντοιη ἐλυμαίνετο μὴ ἀποδημῆσαι
τὸν Πολυκράτεα πρὸς τὸν Ὀρέτεα· καὶ δὴ καὶ
ἐόντος αὐτοῦ ἐπὶ τῇσι πεντηκοντόροισι, ἐπεφημίζετο. ὁ
δὲ ἀντιπειλήσας, ὡς σῶς ἥξοι, πολλὸν μιν χρόνον παρθενεύεσθαι, ἡ δὲ ἠρήσατο ἐπιτελέα ταῦτα γενέσθαι. βούλεσθαι γὰρ παρθενεύεσθαι
πλέω χρόνον ἢ τοῦ πατρὸς ἐστερῆσθαι. Πολυκράτης δὲ, πάσης συμβουλίης ἀλογήσας, ἔστειλε πρὸς
τὸν Ὀρέτεα, ἅμα ἀγόμενος ἄλλους τε πολλοὺς τῶν
ἑταίρων, ἐν δὲ δὴ καὶ Δημοκήδεα τὸν Καλλιφῶντος, Κροτωνιήτην, ἄνδρα ἰητῆρα τὰ ἐόντα, καὶ τὴν
τέχνην ἐπασκέοντα ἀρίστα τῶν κατ' ἑωυτόν. ἀτυχήσας δὲ ἐς τὴν Μαγνησίην ὁ Πολυκράτης, διεφθάρη κακῶς, οὔτε ἑωυτοῦ ἀξίως οὔτε τῶν ἑωυτοῦ φρονημάτων. ὅτι γὰρ μὴ ἐπὶ Συρηκοσίων ἡμόμενοι τυραννοι, οὐδὲ εἷς τῶν ἄλλων Ἑλληνικῶν
τυράννων ἄξιος ἐστὶ Πολυκράτεϊ μεγαλοπρεπείην συμβληθῆναι. ἀποκτείνας δὲ μιν οὐκ ἀξίως ἀνηγνώσιος Ὀρέτης ἀνέκρεμασε. τῶν δὲ ἑπομένων
ὅσοι μὲν ἦσαν Σάμιοι, ἀπῆκε, κελεύων σφέας ἑωυτῷ χάριν εἰδέναι, ἐόντας ἐλευθέρους. ὅσοι δὲ ἦσαν
ξεινοί τε καὶ δοῦλοι τῶν ἑπομένων, ἐν ἀνδραποδων
λόγῳ ποιεύμενος εἶχε. Πολυκράτης δὲ ἀνακρεμάμενος, ἐπετέλεσε πᾶσαν τὴν ὄψιν τῆς θυγατρός.

omni Græciæ imperaturus. De quibus si mihi fidem non habes, mittito quem-piam tibi fidissimum, [1] cui ego fidem faciam. Quo audito Polycrates gauisus CXXIII
est, atque obsequi volebat. maiorem enim in modum pecuniam auebat. Mittit itaque prius ad rem inspiciendam quendam è popularibus suis, [2] Mæandrium Mæandrii filium, scribam suum: qui non longo post hoc tempore ornatum conclauis Polycratis spectatu dignum templo Iunonis omnem dicauit. [3] Hunc Orœtes quum cognouisset speculatorem esse circumspectum, ita sibi agendum putauit: Octo scrinia lapidibus implet, præter admodum paruam partem circa ipsas oras, ac superficiem lapidum auro inducit: eaque scrinia alligata in expedito habet. Quæ aduenienS Mæandrius quum inspexisset; Polycrati renunciauit. [4] Enimuero ne illuc sese CXXIV
conferret, magnopere dehortabantur tum oracula & amici, tum præcipue somnium hoc, quod eius filia viderat. Videbatur sibi cernere patrem in aere sublimem esse; qui à Ioue quidem lauaretur, à sole autem inungeretur. Hanc visionem conspicata, [5] instabat omnino dissuadere patri ne à patria proficisceretur ad Orœtem: quinetiam [6] ad biremẽ eunti male ominabatur. Cui quum ille minitaretur, si sibi spes rediret, fore vt hæc perdiu maneret virgo: ipsa vt ita contingeret, sibi imprecata est. malle enim se diutius virginem esse quam patre orbari. Polycrates omne consilium pro nihilo habens, CXXV
ad Orœtem nauigauit, cum alios secum ducens, tum vero Democedem Calliphontis filium, Crotoniensem medicum, qui eam artem apud suos [7] præclarissime omnium exercebat. Vbi Magnesiam peruenit Polycrates, tetra morte est affectus, indignaque sua persona [8] & suis cogitationibus. nam neque eorum qui Syracusis tyranni extiterunt, neque aliorum Græciæ tyrannorum vllus est magnificentia. cum Polycrate comparandus. Eum Orœtes (quod indignum relatu est) cruci suffixit: ex illis vero qui illum comitati fuerant, Samios quidem dimisit, iubens eos gratiam sibi habere quod liberi essent: peregrinos autem atque seruos iure captiuitatis sibi vendicans, retinuit. Polycrates ergo suspensus omnem filiæ visionẽ exoluit.

1 Cui ego ostendam. *Vel*, repræsentabo. 2 Mæandrium Mæandrii fil. 3 At Orœtes quum exploratorem aduentare audisset, ita egit. *Ad verbum*, Expectari audisset. 4 At ille, tum oraculis tum amicis multum dehortantibus, illuc profectus est. quum etiam *eius* filia somnium hoc vidisset. Cernere sibi videbatur &c. 5 Omnibus modis, *vel*, *omni arte* dissuadebat. 6 Ad nauem quinquaginta remorum. *Sunt qui vertant*, ad nauem actuariam. 7 Optime omnium suæ ætatis exerc. 8 Et suo ingenti animo, *vel*, excelso. Nam præter Syrac. nullus est Gr. tyr. magnif.

nam ab

nam ab Ioue quidem, quum plueret, lauabatur: à sole autem, [1] exudante è membris abdomine, vngebatur. Hunc exitũ habuerunt tot prosperæ res Polycratis, quẽ vaticinatus ei fuerat Amasis rex
CXXVI Ægypti. Verum non multo post tempore Polycratis vltio Orœtem excipit. quippe post Cambysis obitum occupato à magis regno, Orœtes quum esset Sardibus, nihil de Persis qui à Medis imperio fraudati erant, bene meritus est: [2] sed in ea perturbatione Mitrobatem Dascylii præfectum ([3] qui illi de Polycrate exprobrauerat) interemit, & eius filium Cranapem, spectatos in Persis viros: & cum alia quoque omnifaria flagitia commisit, tum quendam è nunciis qui ad ipsum à Dario venerat, quod parum iucunda nunciasset, trucidandum curauit, summissis quibusdam qui redeuntẽ aggrederentur, quique trucidatum cum ipso equo occultarent.
CXXVII Darius, vbi principatu potitus est, Orœtem vlcisci cum ob alia scelera, tum præcipue ob Mitrobatem filiumque, cupiebat: sed aduersus eum [3] è professo mittere copias consilii non erat, [4] vtique rebus nondum satis fundatis, & imperio recens parto: quum præsertim audiret Orœtem multa vi nixum, quum mille Persarum satellitibus stipatus esset. nam suæ prouinciæ habebat Phrygiam, Lydiam, Ioniam, Itaq; Darius aduersus hæc hanc rationẽ iniuit: Accitis Persarum summis quibusq; proceribus, his loquutus est verbis, Persæ, quis hoc vestrum mihi repromittat, & exequuturus & prudentia duntaxat, nulla vi, nulliscq; copiis? Vbi enim opus prudentia est, ibi vi agere nihil attinet. Ergo [5] quis vestrum mihi Orœtem vel adducat viuum, vel interficiat, qui de Persis nihil omnino meruit, sed cum alia multa scelera admisit, tum hæc duo: vnum, quod duos è nobis, Mitrobatem eiusque filium interemit: alterum, quod à me missos ad se accersendum, [6] neçandos curat, facinus profecto nõ tolerandum: ideoq; priusquã maiora in Persas scelera admittat, [7] cõprehendendus est ad necem.
CXXIIX Hæc Darius interrogabat Persas. Eorum triginta extiterũt qui repromitteret, singuli volẽtes ipsi id exequi. Quos inuicem contendentes Darius reprehendens, sortiri iussit. id quum fecissent, sors

ἐλοῦτο μὲν γὰρ ὑπὸ τοῦ Διὸς ὅκως ὕοι, ἐχρίετο δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ἀνιεὶς αὖος ἐκ τοῦ σώματος ἰκμάδα. Πολυκράτεος μὲν δὴ αἱ πολλαὶ εὐτυχίαι ἐς τοῦτο ἐτελεύτησαν, τῇ Ἄμασις ὁ Ἀιγύπτου βασιλεὺς προεφήμηνε γενέσθαι. Χρόνῳ δὲ οὐ πολλῷ ὕστερον καὶ Ὀροίτεα Πολυκράτεος ὑσίης μετῆλθον. μετὰ γὰρ Καμβύσεω θάνατον, καὶ τῶν μάγων τὴν βασιληίην, μαθὼν ἐν τῇσι Σάρδισι Ὀροίτης, ὠφείλησε μὲν οὐδὲν Πέρσας, ὑπὸ Μήδων δὲ ἀπεραμημένους τὴν ἀρχὴν· ὁ δὲ ἐν ταύτῃ τῇ ἀρχῇ μετ' ὀλίγον ἐκτεινε Μιτροβάτεα ἐκ Δασκυλείου ὑπαρχον, ὃς ἐπηπείλησε μὲν ἐς Πολυκράτεα ἔπεα· μετὰ δὲ, Μιτροβάτεω παῖδα Κρανάσπεα ἄνδρας ἐν Πέρσῃσι δοκίμους. ἄλλα τε ἔρξε πολυτρόπια, καὶ ἵνα ἀγγελιηφόρον ἐλθόντα Δαρείου παρ' αὐτὸν, ὡς ἐκ τοῦ ἡδονὴν ἐπὶ τοῖσι ἀγγελλομένοισι, ἐκτεινέ μιν ὀπίσω κομιζόμενον, αὐλοῦ ἐσ ὑπερείσας κατ' οὐδόν. ἀποκτείνας δέ μιν, ἠφάνισε αὐτοῦ ἵππῳ. Δαρείου δὲ ὡς ἔχε τὴν ἀρχὴν, ἐπεθύμησε Ὀροίτεα ὑσασθαι, πάντων τῶν ἀδικημάτων εἵνεκε, καὶ μάλιστα Μιτροβάτεω, καὶ τοῦ παιδὸς ἐκ μὲν δὴ τῆς ἰθείης στρατὸν ἐπ' αὐτὸν οὐκ ἐδόκεε πέμπειν, ἅτε οἰδαινόντων ἔτι τῶν πραγμάτων, καὶ νεωστὶ ἐχόντων τὴν ἀρχὴν, καὶ Ὀροίτεα μεγάλην τὴν ἰσχὺν πυνθανόμενος ἔχειν· χιλίους μὲν Περσέων ἑδορυφόρεον· εἶχε δὲ νομὸν τόν τε Φρύγιον, καὶ Λύδιον, καὶ Ἰωνικόν. ταῦτα δὴ ὧν ὁ Δαρεῖος τάδε ἐμηχανήσατο· συγκαλέσας Περσέων τοὺς δοκιμωτάτους, ἔλεγέ σφι τάδε, Ὦ Πέρσαι, τίς ἂν μοι τῶν ὑμέων ποιήσας ὅπι τελέσειε σοφίη τε, καὶ μὴ βίη τε καὶ ὁμίλῳ· ἔνθα γὰρ σοφίης δέει, βίης ἔργον οὐδέν· ὑμέων δὴ ὧν τίς μοι Ὀροίτεα ἢ ζώοντα ἀγάγοι, ἢ ἀποκτείνειε· ὃς ὠφέλησε μὲν οὐδὲν Πέρσας οὐδένα· κακὰ δὲ μεγάλα ἔοργε· τῶν μὲν, δύο ἡμέων ἔπεφνε, Μιτροβάτεά τε καὶ τοῦ παῖδα αὐτοῦ τοῦ δὲ, οὐ μετακαλέοντας αὐτὸν, καὶ πεμπομένους ὑπ' ἐμεῦ, κτείνει, ὑβρίζειν οὐκ ἀπαρκέων φαίνων. πρίν τι ὧν μέζον ἐξεργάσασθαί μιν Πέρσας κακὸν, καταλαμπτέος ὅτι ἥμιν θανάτῳ. Δαρείου μὲν ταῦτα ἐπειρωτῶντος, τῶν δὲ ἀνδρῶν τὰ πλεῖστα ὑπέστησαν, αὐτὸς ἕκαστος ἐθέλων ποιέειν ταῦτα· ἐρίζοντας δὲ Δαρεῖος κατέλαμψε, κελεύων πάλλεσθαι. πάλλεται δὲ, λαγ-

---

1 Quum ipse humorem è corpore emitteret. 2 *Legit* ὑπὸ τοῦ τῇ μοίρῃ τῇ. 3 Qui ei illa ad Polycratem pertinentia exprobrauerat) 4 Aperte. *Gr.* ἐκ τοῦ ἰθέος. *q.d.* recta via. 5 Vtpote rebus adhuc turbulentis. *Vel*, Rebus nondum compositis. *Ad verbum*, Rebus adhuc tumentibus. *q.d.* Quum nondum tumor rerum resedisset, id est, turbulentus status. 6 Aliquis vestrum, *Potest & interrogatiue legi.* 7 Necat, insolentiam intolerabilem exhibens. 8 Morte nobis est occupandus.

χαὶ ἐκ πάντων Βαγαῖος ὁ Ἀρτόντεω. λαχὼν ὁ
κ. πιὸ Βαγαῖος, ποιέῃ τοιάδε· βιβλία γραψάμενος πολ-
λὰ, καὶ ἐπὶ πολλοῖσι ἐόντα πρηγμάτων, σφρηγῖδα
σφι ἐπέβαλε τὴ Δαρείου. μετὰ δὲ ἧιε ἔχων ταῦτα ἐς
τὰς Σάρδις. ἀπικόμενος δὲ, καὶ Οἰτάεω ἐς ὄψιν ἐλ-
θὼν, τῷ βιβλίων ἓν ἕκαστον διαιρεόμενος, ἐδίδου
τῷ γραμματιστῇ τῷ βασιληίῳ ὅτι λέγεται. (γραμ-
ματιστὰς δὲ βασιλήϊος ⓐ πάντες ὑπάρχοι ἔχουσι) ἀ-
ποπειρεώμενος δὲ τῶν δορυφόρων, ἐδίδου τὰ βιβλία ὁ
Βαγαῖος, εἰ ⓐ σπουδὴν ἄπασιν ἀπὸ Οἰτάεω. ὁρέων δὲ σφέας τά τε βιβλία σεβομένους μεγάλως, καὶ τὰ λεγόμενα ἐκ τῶν βιβλίων, ἔτι μᾶλλον, δίδοι ἀεὶ
» λὸ, ἐν τῷ ἑνὶ ἕκαστα τοιάδε· Ὦ Πέρσαι, βασιλεὺς
» Δαρεῖος ἀπαγορεύει ὑμῖν μὴ δορυφορέειν Οἰτάεα.
κ. τὸν, ⓐ δὲ, ἀκούσαντες τάδε, μετῆκαν ⓐ τὰς ἀκμάς. ἰδὼν δὲ τούτῳ σφέας ὁ Βαγαῖος πειθομένους τῷ βι-
» βλίῳ, ἐνταῦτα δὴ θαρσήσας τὸ τελευταῖον τῶν βι-
» βλίων δίδοι τῷ γραμματιστῇ, ἐν τῷ ἐγέγραπτο, Βα-
» σιλεὺς Δαρεῖος Πέρσῃσι τοῖσι ἐν Σάρδισι ἐντέλ-
λεται κτείνειν Οἰτάεα. ⓐ δὲ δορυφόροι ὡς ἤκουσε ταῦτα, ἀσπασάμενοι τοῦ ἀκινάκεας, κτείνουσι παραυτίκα μιν. οὕτω δὴ Οἰτάεα ⓦ Πέρσῃ Πολυκράτεος τοῦ Σαμίου ἔσιες μετῆλθον. Ἀπικομένων δὲ καὶ ἀναχωρησάντων τῶν Οἰτάεω χρημάτων ἐς τὰ Σοῦσα, συνῳκείκει χρόνῳ οὐ πολλῷ ὑστερον βασιλέα Δαρεῖον, ἐν ἄγρῃ θηρῶν ἀποθρῴσκοντα ἀπ' ἵππου, γραφῆναι ⓦ πόδα. καὶ κως ἰσχυρότερος ἐς ἐφάνη ὁ γὰρ ⓐ ἀς ἑξάλους ἐξεχώρησε ἐκ τῶν ἁρμῶν. νομίζων δὲ καὶ πρότερον οὐκ ἐὼν ἰητρικὸς ἔχειν Αἰγυπτίων τοὺς δοκέοντας εἶ) πρῶτους τ' ἰητρικήν, τούτοισι ἐχρᾶτο. ⓐ δὲ, στρεβλοῦντες τε βιώμενοι τ' πόδα, κακὸν μέζον ἐργάζοντο· ἐπ' ἑπτὰ μὲν δὴ ἡμέρας τε ἑπτὰ νύκτας οὐκ ἀπὸ τοῦ παρεόντος κακοῦ ὁ Δαρεῖος ἀγρυπνίῃσι εἶχετο· τῇ δὲ ὀγδόῃ ἡμέρῃ ἔχοντι ⓐ φλαύρως, προσαγαγόντες ἐς πρότερον ἔτι ἐν Σάρδισι τὸν Κροτωνιήτεα Δημοκήδεος τ' τέχνῃ, ἀγγέλλει τῷ Δαρείῳ. ὁ δὲ ἄγαν μιν τ' ταχίστῳ παρ' ἑωυτὸν ἐκέλευσε. ⓦ δὲ ὡς ὄρθωσε ἐν τοῖσι Οἰτάεω ἀνδραποδιστὴν ὁκοῖός τε ἀπεμελήμενος, παρῆγε ἐς μέσον, πόδας τε ἕλκοντα, καὶ ῥάκεσι ἐσπιλωμένον. Σταθέντα δὲ ἐς μέσον, πρῶτα ὁ Δαρεῖος τ' τέχνης εἰ ἐπίσταιτο. ὁ δὲ οὐκ ὑπεδέκετο, ἀρρωδέων μὴ ἑωυτ' ἐκφήνας, τῶν ἔτι ἐπῶν τ' Ἑλλάδος ἦ ἀπεστερημένος. κατεφαίνετο δὲ τῷ Δαρείῳ τέχνας ἔχειν ἐπισταμένος· καὶ τοὺς ἀγαγόντας αὐτὸν, ἐκέλευσε μάστιγάς τε καὶ κέντρα φέρειν ἐς τὸ μέσον. ὁ δὲ ἐνταῦτα δὴ ὧν ἐκφαίνει, φὰς, ἀπειρέως μὲν οὐκ ἐπίστασθαι, ὁμιλήσας δὲ ἰητρῷ, φλαύρως ἔχειν τὸν τέχνην.

Bagæum Artontis filium ex omnibus contigit. Hic sorte delectus, hac ratione vsus est: Complures litteras variis de rebus vbi scripsit sigilloq; Darii impressit, cum his profectus est Sardis. Eas, postea quam in conspectum Orœtis venit, dedit separatim recitandas regio scribæ. (regios autem scribas cuncti præsides habent.) Reddebat autem separatim Bagæus litteras, explorandi gratia animos satellitum, nunquid annuerent ad rebellandum ab Orœte. Quos animaduertens magnopere venerari litteras, & ea quæ in illis dicerentur, etiam vehementius, reddidit aliam epistolam in hæc verba, Persæ, Darius rex interdicit vobis ne apud Orœtem fungamini satellitum officio. Hoc illi audito lanceas deposuerunt. Tunc Bagæus cernens illos obtemperantes epistolæ, sumpta fiducia reddidit scribæ vltimum libellum in hæc verba scriptum, Rex Darius mandat Persis qui in Sardibus sunt vt Orœtem interimant. Id vbi audiere doryphori, *id est hastati satellites*, eductis acinacibus sine mora Orœtem interemerunt. Ita vindicta Polycratis Samii Orœtem persequuta est. ¶ Traductis cxxix atque comportatis Susa bonis Orœtis, contigit non diu post vt in venatu ferarum Darius rex, dum ab equo desilit, pedem intorserit vehementerque luxauerit. nam talus è iuncturis amotus est. Se itaque existimans, vt etiam prius, habere ex Ægyptiis eos qui primi putarentur arte medicinæ, eorum opera vtebatur. At, isti retorquendo pedem ac violenter tractando, plus mali faciebãt: adeo quidem vt septem dies totidemq; noctes Darius præ molestia qua afficiebatur transegerit insomnes. Octauo die eidem male habenti quidam Democedis Crotoniensis mentionem facit: cuius de artificio prius iam inde in Sardibus audisset. Darius hominem quamcelerrime accersi ad se iubet. Ille, vt inter captiuos Orœtis fuit inuentus, vbi pro neglecto habebatur, in medium adductus est, sicut erat pannosus ac cõpedes trahens. In medio positum Da- cxxx rius interrogauit nunquid eam nosset artem. Democedes, veritus ne si se proderet, vsquequaque Græcia priuaretur, dissimulare: sed quum videretur notitiã artis præ se ferre, Darius iussit eos qui hominem adduxerant, verbera & tormenta afferre in medium. Tunc ille dissimulatione missa, se plane scire artem illam negauit, sed aliquantulum, ob eam consuetudinẽ quã cũ medico habuisset.

Factaque

Factaque ei potestate curandi, Græcis medicamẽtis vtens,[1] & lenia, post acria, admouens, Darium compotem somni fecit, & breui tempore incolumem reddidit, quum iam se posthac validum fore ad incedendum desperasset. Ob quã curationem postea quum eum Darius duobus aurearum compedum paribus donasset, interrogauit Democedes nunquid ideo se duplici malo remunerandum putaret, quod ab eo sospes ipse foret effectus. Hoc dicto Darius delectatus, ad suas vxores hominem misit. Eunuchi qui eum deduxerunt ad feminas, dicebant hunc esse qui restituisset animam regi. tunc earum singulae aureã phialae thecam suffringentes, Democedem donauerunt tam amplo munere, vt famulus nomine Sciton qui sequebatur, excidentes ex percussione phialarũ stateres colligens, nõ paruam auri sum-
CXXXI mam coegerit. [2] Hic Democedes hunc in modum à Crotone profectus, cum Polycrate consuetudinem habuit: quum à patre sane iracundo Crotone cohiberetur, nec eum tolerare posset, illo relicto abiit in Æginam: vbi commoratus vnum annum, primos medicos transcendit, etsi imparatus erat, & nihil instrumentorum habens quae ad artem medicinae pertinerent. Ex quo factum est vt insequenti anno Æginetæ conduxerint eum talento, Athenienses tertio anno centum minis, Polycrates quarto anno talentis duobus. ita Samũ profectus est. A quo viro non minimum medici [3] Crotonienses primi numerabantur, secundi, Cyrenæi. Qua etiam tempestate Argiui ceteris Græcis
CXXXII praestare musica ferebantur. Tunc itaque Democedes Dario sanato Susis, maximas ædes obtinebat, & cum rege ad mensam sedebat, omnibus rebus affluens, praeter hanc vnam quod in Græciam redire non poterat. Quinetiam Ægyptios medicos regem curare solitos, quum essent patibulis suffigendi, quod à Græco medico superati forent, impetrata ab rege venia liberauit: item vaticinum quendam Eleum, qui Polycratem sequutus fuerat, & inter captiuos pro neglecto relictus. Denique [4] maximi apud regem momenti
CXXXIII Democedes erat. Interiecto deinde breui tempore, inter alia contigit vt Atossae Cyri filiae (quae erat Darii vxor)

μὴ ὑ, ὡς ⓐ ἐπίστευσε, Ἑλλωικῇσι ἰήμασι χρεώμενος, καὶ πιάματα ἐπ' ἰσχυρὰ προσάγων, ὕπνου τε μιν λαγχάνειν ἐποίεε, καὶ ἐν χρόνῳ ὀλίγῳ ὑγιέα μιν ἐόντα ἀπέδεξε, οὐδαμῶς ἔτι ἐλπίζοντα Δαρεῖον ποδῶν ἔσεσθαι. δωρέεται δὲ μιν μετὰ ταῦτα ὁ Δαρεῖος πεδέων χρυσέων δύο ζεύγεα. ὁ δὲ μιν ἐπείρετο, εἰ χαίρων ⓐ διπλήσιον ὃ κακὸν ἀπιτῆδες νέμει, ὅτι μιν ὑγιέα ἐποίησε. πεισθεὶς ὦν τῷ ἔπει ὁ Δαρεῖος, ἀποπέμπει μιν πρὸς τὰς ἑωυτοῦ γυναῖκας. προσαγαγόντες δὲ ⓐ θυλήσι, ἔλεγον πρὸς τὰς γυναῖκας ὡς βασιλέι ἐστὶ εἰνὶ ὃς τὸν ψυχὸν ⓐ ἀπέδωκε. τοιοῦτόν τι- 131
ⓐ ὦν αὐτέων ἑκάστη, φιάλιον τὸ χρυσοῦν σὺν θήκῃ ἐδωρέετο ⓐ Δημοκήδεα· οὕτω δή τι δαψιλέι δωρεῇ, ὡς τοῦ ἀποπιπτούσας ἀπὸ τῶν φιαλέων κατηρεφὰς ἐπάμβυος ὁ οἰκέτης τὰ οὐνόματα ἐλέγετο, καὶ ⓐ χρῆμα πολλόν τι χρυσοῦ συνελέχθη.

Ὁ δὲ Δημοκήδης οὗτος, ὧδε ἐκ Κρότωνος ἀπιγμένος, Πολυκράτεϊ ὡμίλησε πατρί, ὃς συνείχετο ἐν τῇ Κρότωνι, ὀργῇ χαλεπῷ τοῦτον ἐπεί τε οὐκ ἐδύνατο φέρειν, ἀπολιπὼν, οἴχετο ἐς Αἴγινάν. καταρὰς δὲ ἐς ταύτην, τῶν πρώτων ἔτεϊ ὑπερέβαλλε 132
οὐδένα· τῷ δὲ δευτέρῳ ἔτεϊ ἐλάσσω ἐπεδείκνυτο ἑωυτόν· τῷ δὲ τρίτῳ ἔτεϊ ἐπὶ τοῖσι ἐοῦσι ἐμισθοῦτο· τῷ δὲ τετάρτῳ ἔτεϊ, Πολυκράτεα τὸν Αἰάκεος ἐκτήσατο. οὗτος μὲν ἀνὴρ ἰητρὸς ἐγένετο.

Τοῖσι δὲ Κροτωνιήτῃσι ἐν τοῖσι Σύβαρις ἐκπεσοῦσι ὑπὸ Κροτωνιητέων καὶ Σύβαρις ἁλοῦσα ὑπὸ Κροτωνιητέων, τοῖσι τούτοισι ἐγένετο ἀγὼν ἐπὶ τοῖσι ἵπποισι νικῆσαι· καὶ ἐγένετο ἀγὼν οὗτος τρίτος ἀπὸ τῶν ἄλλων ἀγώνων τῶν ἐγένετο ἐν Ὀλυμπίῃ. καὶ τὸν μὲν πρῶτον ἀγῶνα ἐνίκησε Κροτωνιήτης ἀνὴρ Φάυλλος καλεόμενος, ὃς καὶ πέντε στάδια ἐν ἀσπίδι ἔδραμε καὶ ἐνίκησε, καὶ ἐπὶ τοῖσι ἵπποισι ἐνίκησε· ἦν δὲ καὶ οὗτος ἰητρός. τὸν δὲ δεύτερον ἀγῶνα ἐνίκησε Κροτωνιήτης ἀνὴρ Μίλων καλεόμενος, ὃς καὶ ἐπὶ Πυθίοισι ἐνίκησε· τὸν δὲ τρίτον ἀγῶνα ἐνίκησε Δημοκήδης ὁ Κροτωνιήτης ἰητρός.

Ὁ δὲ Δημοκήδης οὗτος ἐν τοῖσι Σουσίοισι ἐξεπαλάμησε Δαρείου, οἶκόν τε μέγιστον ἔσχε, καὶ ὁμοτράπεζος βασιλέϊ ἐγεγόνεε· πολλά τε ἐνὸς τοῦ ἐς Ἕλληνας ἀπιέναι, πάντα τἆλλα ⓐ παρῆν. καὶ τοῦτο μέν, σὺν Αἰγυπτίοισι ἐν ἕδρῃσι, οἳ βασιλέα πρότερον ἴσχυντο, μισθοῦντας ἀνασκολοπιεῖσθαι, διότι τοῦ Ἕλ- 133
λωσι ἐν ἕδρῃ ἐσώθησαν, τούτοις, βασιλέα πρότερον τεθνάμενον, ἐρρύσατο· τοῦτο δὲ, μάντιν Ἠλεῖον Πολυκράτεϊ ἀποστάντα, καὶ ἀπημελημένον ἐν τοῖσι ἀνδραπόδοισι, ἐρρύσατο. ἓν δὲ μέγιστον πρῆγμα Δημοκήδης πρὸς τὸν βασιλέα. Ἐν χρόνῳ δὲ ὀλίγῳ μετὰ ταῦτα, τάδε ἄλλα συνήνεικε γενέσθαι· Ἀτόσσῃ τῇ Κύρου μιῇ γυναικὶ, Δαρείου ὑὸς γυναικὶ,

---

1 *Haec interpretatio ostendit eum legisse,* ὑπὸ μὲν τὰ ἰσχυρά. *Alioqui sequendo nostram lectionem, vertendum esset,* Et fomenta valida adhibens. 2 Hic autem Democedes ita Crotone *Samum* venerat. Cum Polycrate patre versatus, quum asperam eius iracundiam ferre non posset, illo relicto ab, &c. 3 Crotonienses inclaruerunt. hinc enim tempus fuit quum primi quidem medici Græciæ Crotoniatæ esse dicerentur, secundi vero, Cyrenæi. 4 In maximo pretio à rege Democedes habebatur.

ὅπῃ τὸ μαστοῦ ἔφυ φῦμα· μὴ ὂ, σχεδὸν, ἐνέμε-
το πεῦσιν. ὅσον μὲν δὴ χρόνον ἐλάσσων, ἡ ὂ, κρύ-
πτουσα καὶ αἰσχυνομένη, ἔφερε σφέων· ἐπεὶ τε δὲ
οἱ κακῶς, μετεπέμψατο (ιγ) Δημοκήδεα, καὶ (ιδ)
ἐπέδειξε· ὁ ὂ, φὰς ὑγιέα ποιήσειν, ἐζήτεε μιν, ἢ μιν
(ιε) αὐτοῦ μουνήσειν σκείλῳ τοῦτο τὸ αὐ αὐτῆς δεηθῆ·
δείσεσθαι δὲ σφέων τὴν ὅσα αἰσχύνῃ ἔστι φέρον-
τα. Ὡς δὲ ἀέρα μιν μὴ τοῦτο ἰώμενος ὑγιέα
ἀπεδέξατο, ἐνταῦτα δὴ διδασκεῖται ὑπὸ τοῦ Δη-
μοκήδεος ἡ Ἄτοσα, παρεστέφετο ἐν τῇ κοίτῃ Δα-
ρείῳ λόγον τοιόνδε, Ὦ βασιλεῦ, ἔχων δυνάμιν τοσα-
αύτην κάτεσαι, οὔτε ἔθνος παρεστώμυθος, οὔτε
δυνάμιν Πέρσῃσι. εἰκὸς δὲ ἐστὶ ἄνδρα καὶ νέον, καὶ
χρημάτων τοσαύτων μεγάλων, φαίνεσθαί τι ἀπο-
δεικνύμενον, ἵνα καὶ Πέρσαι σημάθωσι ὅτι ἐν
αὐδενὸς ἄρχονται. ἐὼ ἀμφότερα δέ τοι φέρει τοῦ-
τα ποιέειν, καὶ ἵνα σφέων Πέρσαι ἐπιστέωνται ἄνδρα
εἶ (ιϛ) παρεστεῶτα, καὶ ἵνα τείρωνται πολέμῳ, μηδὲ
σχολὴν ἄγοντες, ἐπιβουλεύωσί τοι. νεὼ γὰρ ἔτι
καὶ ἀποδέξασθαι ἔργον, ἕως νέος ἐς ἡλικίην. αὐξανο-
μένῳ γὰρ τῷ σώματι συναύξονται καὶ αἱ φρένες, γη-
ράσκοντι δὲ συγγηράσκουσι, καὶ ἐς τὰ αὐτὰ πρήγματα πρῶτα
ἀπαμβλύνονται. ἡμεῖς δὴ ταῦτα σὲ διδάσκομεν ἐ-
λέγετο δὲ ἀμείβετο τοῖσδε, Ὦ γύναι, πρῶτα ὅσα αὐ-
τὸς ἐπινόεε ποιήσειν, εἴρηκας. ἐγὼ γὰρ βεβούλευμαι
ζεύξας γεφύρας, ἐκ τῆς ἠπείρου ἐς τὴν ἑτέρην ἤ-
πειρον ἐπὶ Σκύθας στρατεύεσθαι. καὶ ταῦτα ὀλί-
γου χρόνου ἐς αὖ τελεύμενα. λέγει δὲ Ἄτοσα τά-
δε, Ὀρέω νιν, ἐπὶ Σκύθας μὴ τὸν πρῶτον ἰέναι
ἔασον (ὅτι γὰρ, ἐπεὰν σὺ βούλῃ, ἔσονταί τοι) σὺ δὲ
μοι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατεύεσθαι. ἐπιθυμέω
γὰρ, λόγῳ σοι πυθανομένη, Λακαίνας τε μοι γνῶναι
καὶ Ἀργείας καὶ Ἀττικὰς καὶ Κορινθίας. ἔχεις δὲ ἄνδρα ἐπιτηδεώτατον ἀνδρῶν πρὸ-
τῶν δέξαι τε ἔπαρχον τῆς Ἑλλάδος καὶ κατηγήσα-
σθαι, τοῦτον ὃς σοὶ (ιζ) πόδα ἐξικάθ. ἀμείβεται
Δαρεῖος, Ὦ γύναι, ἐπεὶ τοίνυν τοι δοκέει τῆς
Ἑλλάδος ἡμέας πρῶτα ἀποπειρᾶσθαι, κατα-
σκόπους μοι δοκέει Περσέων πρῶτον ἀμεινον εἶ (ιη) ὁμῦ
τούτῳ τῷ σὺ λέγεις, πέμψαι ἐς αὐτούς· οἳ μαθόν-
τες καὶ ἰδόντες ἕκαστα αὐτῆς, δεῦρο ἐλθόντες ἡμῖν. καὶ
ἔπειτα δεκατεύσομεν, ἐὼ αὐτοὺς πρέψομεν.
Ταῦτα εἶπε. καὶ ἅμα ἔπος τ' εἶπε, καὶ ἦρχε ἐποί-
ει. ἐπεί τε γὰρ τάχιστα ἡμέρη ἐπέλαμψε, καλέ-
σας Περσέων ἄνδρας δοκίμους πεντεκαίδεκα, ἐνε-
τέλλετο σφι, ἐπορμῶσι Δημοκήδεϊ. διεξελθεῖν
τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος· ὅκως τε μὴ

in mamilla vlcus exoriretur, deinde re-
sciſſum porro graſſaretur. quod iſta,
quoad fuit exiguum, præ pudore occul-
tans, nemini indicauit: ſed vbi male iam
ſe habebat, accerſito Democedi rem oſ-
tendit. Ille ſe redditurum ſanam affir-
mãs, adiurat eam vt ſibi viciſſim ipſa in-
ſeruiat in eo quod orauerit, oraturũ au-
tem nihil vnde dedecus redundaret.
A quo, poſteaquam curata eſt, edocta, C xxiij
Darium, dum cum eo cubat, his verbis
alloquuta eſt, Rex, quum tantum tu ha-
beas copiarum, deſides, nullam neque
gentem neque potentiam Perſis acqui-
rens. atqui par eſt virum & iuuenem &
magnarum opum dominum, aliquid o-
peris edendo ſe oſtendere, quo etiam
Perſæ cognoſcant ſibi virum præeſſe.
Quod vt facias, duabus de cauſſis inter-
eſt, vt Perſæ & eum qui ipſis præeſt, vi-
rum eſſe intelligant, & bello atterantur: ne ocium agentes tibi inſidias tendant.
Nunc ergo aliquod opus edas quoad in
ætate inuenili es. nam augeſcente cor-
pore ingenium pariter augeſcit, & con-
ſeneſcente conſeneſcit, & ad res omnes
elangueſcit. Hæc Atoſſa ex admo-
nitu Democedis. Ad quam Darius re-
ſpondens, Quæ, inquit, vxor, ipſe facere
deſtinaueram, ea omnia dixiſti. ego e-
nim conſtitueram Scythis bellum in-
ferre, iuncto mari è noſtra continente
in alteram ponte: & hæc breui tempore
perficientur. Ad eum Atoſſa, Animad-
uerte, inquit, nunc: omitte primum Scy-
this bellum inferre, qui, quandocunque
voles, tui erunt: aduerſus Græciam mihi
tu eas in expeditionem. concupiſco e-
nim Lacænas & Argiuas & Atticas &
Corinthias, fando cognitas, mihi fieri
ancillas. Et ad hoc virum habes ex o-
mnibus maxime idoneum [1] ad demon-
ſtrandas Græciæ res atque exponen-
das, hunc qui pedem tuum ſanauit.
Cui Darius, Quandoquidem, inquit,
vxor, tibi videtur nos primum Græ-
ciam tentare debere, mihi videtur ſati-
us ante omnia mittere illuc explorato-
res Perſas, vna cum iſto quem dicis, qui
percepta omnia illic & viſa renuncient
& mox ego ab illis edoctus, aduerſus
Græcos tendam. Hæc loquutus Da- C xxiv
rius, & quod eſt loquutus, re quoq; ag-
greſſus eſt. nanque vbi primum illuxit,
accitis quindecim viris Perſarum ſpe-
ctatis, præcepit vt ſequentes Demo-
cedem omnia Græcia maritima loca
colluſtrarent, neve committerent vt

1 Ad oſtendenda ſingula Græciæ loca & ad deducendum.

Demo-

Democedes ab illis aufugeret, ſed rurſus eum omnino reducerent. Hæc illis vbi præcepit, ſecundo loco Democedē ipſum ad ſe accerſitum orat vt [1] expoſita atq; demonſtrata Perſis omni Græcia, rurſus redeat: iubetque eum dono ferre patri ac fratribus omnia ſua vtenſilia, affirmans ſe alia multo plura [2] illi inuicem donaturum. [3] ac præter dona miſſurum ait, quæ vna iter faciat onerariam nauim, omnifariis bonis refertam. Quæ Darius nullo doloſo conſilio (vt mea fert opinio) [4] mandabat: ille tamen veritus [5] ne ſe Darius tentaret, tanquam fugitiuum, ſi cuncta ſibi oblata caperet: reſpondit ſe quidem ſua illic velle relinquere, vt ea reuerſus ſibi haberet: verum nauim onerariam quam Darius promitteret, dono fratribus accipere. Darius poſtquam hæc Democedi præcepit, homines ad mare demiſit. CXXXVj Iſti, quum in Phœnicem deſcendiſſent, & ex Phœnice in vrbem Sidonem, confeſtim duas triremes inſtruxerunt, & ſimul ingentem onerariam omnifariis bonis impleuerunt. Comparatiſque omnibus, in Græciam traiiciunt. & adeuntes maritima eius loca intuebantur atque deſcribebant. Tum pleraque ac celebertima Græciæ loca contemplati, in Italiam Tarentum tranſmiſerunt. Ibi Ariſtophilides Tarentinorum rex, [6] & ipſe Crotonienſis, gubernacula Medicarum nauium reſoluit, pariter & ipſos Perſas detinuit, tanquam certos exploratores. Interea dum iſti patiuntur hæc Democedes Crotonem abiit ad domum ſuam. [7] Quo abeunte Ariſtophilides Perſas miſſos fecit, reſtitutis iis quæ de nauibus abſtuliſſet. CXXXVij Illinc Perſæ nauigantes, ac Democedem perſequentes, Crotonem perueniunt: nactique in foro Democedem prehendunt. Eum Crotonienſium quidam, res Perſicas reformidantes, tradere parati erant: quidam iniectis è diuerſo manibus, fuſtibus, cædebant Perſas, [8] qui his verbis commonefaciebant, Viri Crotonienſes cōſiderate quid faciatis, qui hominem regis fugitiuū eripitis. An ex vſu erit vobis hanc iniuriam regi Dario intuliſſe, ac vobis bene cedet iſta feciſſe,

ἀφαδρήσηται σφέας ὁ Δημοκήδης, ἀλλά μιν πάντως ὀπίσω ἀπάξωσι. ἐντειλάμενος δὲ τοῦτοισι ταῦτα, δεύτερα καλέσας αὖτις Δημοκήδεα, ἐδέετο αὐτὸν ὀκως ἐξηγησάμενος πᾶσαν τὴν ἐπιδέξας τὴν Ἑλλάδα τοῖσι Πέρσῃσι, ὀπίσω ἥξει. δῶρα δέ μιν τοῦ πατρὸς καὶ τοῖσι ἀδελφεοῖσι ἐκέλευε πάντα τὰ ἐκείνου ἐπίπλα λαβόντα ἄγειν, φὰς ἀλλὰ ⓐ πολλαπλήσια ἀντιδώσειν. ὡς δ', ἐς τὰ δῶρα, ὁλκάδα ⓐ ἔφη συμβαλέεσθαι, πλήσας ἀγαθῶν πάντων ⓐ τὴν ἀμὰ ⓐ πλώσεσθαι. Δαρεῖος μὲν δὴ, δοκέειν ἐμοὶ, ἀπ' ὁδενὸς δολεροῦ νόου ἐπαγγέλλετο ⓐ ταῦτα. Δημοκήδης δ', δείσας μὴ οὐ ἐκπειρῴτο Δαρεῖος, οὔτι ὀπιδραμών, " πάντως τὰ διδόμενα ἐδέκετο. ἀλλὰ τὰ μὲν ἑωυτοῦ, καὶ χώρῃσι ἔφη καταλείψειν, ἵνα ὀπίσω σφέα ἀπελθὼν ἔχοι· τὴν μέντοι ὁλκάδα " τὴν ⓐ Δαρεῖος ἐπαγγέλλετο ἐς ν. τὴν δ τὴν δωρεὴν τοῖσι ἀδελφεοῖσι, δέκεσθαι ἔφη. ἐντειλάμενος δὴ καὶ τούτῳ ταῦτα ὁ Δαρεῖος, ἀποστέλλει αὐτὸν ὅτι θάλασσαν. Καταβαίντες δὴ οὗτοι ἐς Φοινίκην, καὶ Φοινίκης ἐς Σιδῶνα πόλιν, αὐτίκα μὲν τριήρεας δύο ἐπλήρωσαν, ἅμα δὲ αὐτοῖσι, καὶ γαῦλον μέγαν, πάντων ἀγαθῶν. παρεσκευασμένοι δὲ ταῦτα, ἔστελλον ἐς τὴν Ἑλλάδα. περιέχοντες δὲ αὐτὴν, τὰ μὲν θαλάσσια ἐθηεῦντο, καὶ ἀπεγράφοντο. ἐς δὲ, τὰ πολλὰ αὐτῆς καὶ ὀνόματα ἐθεσάμενοι, ἀπίκοντο τῆς Ἰταλίης ἐς Τάραντα. ἐνθαῦτα δὲ ἐκ Κρητώνης ὁ Δημοκήδεος, Ἀριστοφιλίδης τῶν Ταραντίνων ὁ βασιλεὺς, τὸ μὲν, τὰ πηδάλια παρέλυσε τῶν Μηδικέων νεῶν, τοὺς δὲ αὐτοὺς τοὺς Πέρσας ἔρξε, ὡς κατασκόπους δὴθεν ἐόντας. ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐπάσχον, ὁ Δημοκήδης ἐς τὴν Κρότωνα ἀπικνέεται. ἀπιγμένου δὲ ἤδη τούτου ἐς τὴν ἑωυτοῦ, ὁ Ἀριστοφιλίδης ἔλυσε τοὺς Πέρσας, καὶ τὰ παρέλαβε τῶν νεῶν, ἀπέδωκέ σφι. Πλέοντες δὲ κατέσχον ἐς Πέρσας, καὶ διώκοντες Δημοκήδεα, ἀπικνέονται ἐς τὴν Κρότωνα, θεησάμενοι δέ μιν ἀγορὴν ἄγοντα, ἅπαντο αὐτοῦ. τῶν δὲ Κροτωνιητέων ⓐ μὲν, καταῤῥωδέοντες τὰ Περσικὰ πρήγματα, προθύμως ἐπίμοι ἦσαν· οἱ δὲ ἀντάπτοντό τε καὶ τῇσι σκυτάλῃσι ἄμαχον τοὺς Πέρσας, προθορόμενοι ἔπεα τάδε, Ἄνδρες Κροτωνιῆται, ὁρᾶτε τὰ ποιέετε· ἀνδρὶ βασιλέος δρηπέτῃ ἀρωγὸν ἵστασθε; καὶ κῶς ταῦτα βασιλέϊ Δαρείῳ ἐκχρήσει τιμωρέεσθαι; καὶ κῶς δεύτερα τὰ ποιθόμενα ἔξει καλῶς,

---

1 Vt quum Perſis oſtenderit vniuerſam Græciam & per eam deduxerit, reuertatur: 2 Pro illis donaturum. 3 Præterea vero ad dona *portanda* nauem onerariam ei ſe ſuppeditaturum dixit, eamque ſe bonis omnifariis impleturum, quæ cum ipſo nauigaret. 4 Pollicebatur: 5 *Legit hic interpres μὴ ἑ, qua lectio magis placet.* ille tamen veritus ne Darius eius animum tentaret, nequaquam omnia quæ dabantur percurrit, *id eſt recenſuit*, & accepit: ſed ſua quidem ſuo in loco relicturum ſe dixit, vt ea reuerſ. &c. *vt legatur* πάντα *ex vet. cod. pro* παῦτως, *& tunc* ἐμοὶ *actiue ſumatur. quaſi dicat non percurriſſe numerum, tanquam nihil omittere volentem. Fortaſſe tamen & aliter exponi poſſit tunc* ἐμοὶ. 6 *Non ſequitur lectionem edit. vulg. qua tamē & ipſa ſuſpecta eſt.* 7 Interim vero dum iſte domum reuertitur, Ariſtoph. 8 Qui hæc verba obtendebant. *Vel*, Hæc illis allegabant, *vel*, proponebant.

ἐὼν ἀπόλησθε ἡμέας; ὅκου γὰρ ἕνα τούτου πρότερον χρατυσόμεθα πόλιν; ἕνα δὲ πρότερον ἀνδραποδίζεσθαι πειρησόμεθα; ταῦτα δὲ λέγοντες, τοῦ Κροτωνιήτας οὐκων ἔπειθον. ἀλλ' ἐξαιρεθέντες τε τὴν Δημοκήδεα, καὶ τὴν γαυλὸν τὴν ἅμα ἄγοντο ἀπαιρεθέντες, ἀπέπλεον ὀπίσω ἐς τὴν Ἀσίην, τόνδε τε ἐζήτεον ὃ πρόσω τῶν Ἑλλάδος ἀπικόμενοι ἐκμαθεῖν, ἐξερημένοι τὸν ἡγεμόνος. τοσόνδε μὲν οἱ ἐνετείλατο σφι Δημοκήδης, ἀναγομένοισι κελεύων ἐς Αἰγίνην Δαρείου σφέας, ὅτι ἁρμόσαι τὴν Μίλωνος θυγατέρα Δημοκήδης γυναῖκα. ἔῤῥει δὲ καὶ παλαιστέω Μίλωνος τοῦ ὄνομα πολλὸν πάντων δὴ βασιλέι. κατὰ δὲ τόδε μοι δοκέει προεδόσαι τὸν γάμον τοῦτον, τελέσας χρήματα μεγάλα Δημοκήδης, ἵνα φανῇ πρὸς Δαρεῖον ἐὼν ἐν τῇ ἑωυτοῦ δόκιμος.

Ἀναχθέντες δὲ ἐκ τοῦ Κρότωνος οἱ Πέρσαι, ἐμπίπτουσι τῇσι νηυσὶ ἐς Ἰηπυγίην, καὶ σφέας δουλοῦνται ἀνδρώτας, Γίλλος ἀνὴρ Ταραντῖνος φυγὰς ῥυόμενος, ἀπήγαγε πρὸς βασιλέα Δαρεῖον. ὁ δὲ αὐτὸς οὗτος ἕτοιμος ἦν δώσειν τοῦτο ὅ, τι βούλοιτο αὐτὸς Γίλλος· αἱρέεται κάτοδον οἱ ἐς Τάραντα γενέσθαι, πρόφασιν τοῦ συμφορέων ἵνα μὴ σωτηρίῃ τὴν Ἑλλάδα, ὡς δι' αὐτὸν στόλος μέγας πλέῃ ἐπὶ τὴν Ἰταλίην, Κνιδίους μούνους ἀποχρέων οἱ ἔφη τοῦτο κατήσεσθαι γενέσθαι. δοκέων ἀπὸ τούτων ἐόντων τοῖσι Ταραντίνοισι φίλων μάλιστα τῶν κατόδου οἱ ἔσεσθαι. Δαρεῖος δὲ ὑποδεξάμενος ἐπετέλεε. πέμψας γὰρ ἀγγέλους ἐς Κνίδον, κατάγειν σφέας ἐκέλευε Γίλλου ἐς Τάραντα. πειθόμενοι δὲ Δαρείῳ Κνίδιοι Ταραντίνους οὐκων ἔπειθον, βίῃ δὲ ἀδυνατώτεροι ἦσαν προσσφέρειν. ταῦτα μὲν νυν οὕτω ἐτελέσθη. οὗτοι δὲ πρῶτοι ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐκ τῆς Ἀσίης ἀπίκοντο Πέρσαι, καὶ οὗτοι διὰ τοιόνδε πρῆγμα κατάσκοποι ἐλθόντες. Μετὰ δὲ ταῦτα, Σάμον βασιλεὺς Δαρεῖος αἱρέει, πολίων πασέων πρώτην Ἑλλησπόντου καὶ βαρβάρων, διὰ τοιόνδε τινὰ αἰτίην· Καμβύσεω τοῦ Κύρου στρατευομένου ἐπ' Αἴγυπτον, ἄλλοι τε συχνοὶ ἐς τὴν Αἴγυπτον ἀπίκοντο Ἑλλήνων, οἱ μὲν, ὡς εἰκός, καὶ ἐμπορίην στρατευόμενοι, οἱ δέ τινες, καὶ αὐτὴν τὴν χώρην θεηταὶ τῶν ἐὼν. Συλοσῶν ὁ Αἰάκεος, Πολυκράτεός τε ἐὼν ἀδελφεός, καὶ φεύγων ἐκ Σάμου, τοῦτον τὸν Συλοσῶντα κατέλαβε εὐτυχίη τοιήδε τις· λαβὼν χλανίδα καὶ περιβαλόμενος πυρρήν, ἐπεφοίτα ἐν τῇ Μέμφι· ἰδὼν δὲ αὐτὸν Δαρεῖος, δορυφόρος τε ἐὼν Καμβύσεω, καὶ λόγου οὐδενὸς κω μεγάλου, ἐπεθύμησε τῆς χλανίδος, καὶ αὐτῷ προσελθὼν ὠνέετο. ὁ δὲ Συλοσῶν ὁρέων Δαρεῖον μεγάλως ἐπιθυμέοντα τῆς χλανίδος,

si nos dimiseritis? Cui enim prius quam huic vrbi bellum inferemus? aut quam priorem diripere conabimur? Hæc dicendo nihil magis Crotonienſibus perſuaſerunt. quinimo non modo Democede, ſed etiam oneraria naui quam vna aduexerant, priuati ſunt: atq; in Aſiam reuerſi, omiſſo iam ſtudio diſcēdi vlteriora Græciæ, quod duce eſſent fraudati. Quibus tamen in digreſſu Democedes mandauit vt Dario dicerent, Democedem ducere vxorem Milonis filiam. erat enim apud regem celebre nomē Milonís luctatoris. Quas nuptias videtur mihi eo tēpore properaſſe magna erogata pecunia vt ipſum etiā in patria ſua ſpectatum eſſe Dario appareret. Profecti Crotone Perſæ, ad Iapygiam in quaſdam naues inciderunt: à quibus in ſeruitutem redactos Gillus quidam Tarentinus exul redemit, & ad regem Darium reportauit. Ob quod meritū quū rex paratus eſſet donare ei quicquid vellet, optauit ſe in patriā reduci, expoſita prius ſua calamitate, dicēs, ne omnē Græciam conturbaret, ſi claſſis ingens ipſius cauſſa in Italiā mitteretur, cōtentum ſe eſſe vt per ſolos Cnidios reduceretur: exiſtimans, pro amicitia quę Cnidiis erat cum Tarentinis, ſe præcipue reductum iri. Id Darius pollicitus effecit. nam miſſo Cnidum nūcio iuſſit vt Gillum Tarentum reducerent. Cnidii Dario obſequentes, id tamen à Tarentinis non impetrauerunt: nam ad vim inferēdam inualidi erant. Atq; hæc hunc in modum adminiſtrata ſunt. hique Perſæ primi exiterē qui in Græciam traiecerunt explorandi gratia, & ob hanc rem.

¶ Samvm vero poſt hæc rex Darius omnium vrbium tam Græcarum quam barbararum primam, euertit, ob hanc cauſſam: Dum Cambyſes in expeditione aduerſus Ægyptum ageret, permulti ſe illuc Græcorū cōferebant, partim (vt credibile eſt) negociandi, partim militandi, partim ipſius regionis oculis ſubiiciendæ gratia. E quibus fuit Syloſon Æacis filius, Polycratis germanus, extorris patria. Huic Syloſonti felicitas huiuſmodi contigit: Sumpto hic amiculo rutilo ac ſibi circundato, apud fotum Mempheos ſpatiabatur. quem quum vidiſſet Darius Cambyſis ſatelles, [2] nullius admodum condicionis vir, captus amore amiculi, adit hominē vt mercetur amiculum. Syloſon, animaduertens Darium magnopere amiculum cupere,

1 ſi nos dimiſeritis? 2 Nullius adhuc admodum magnæ autoritatis vir amiculi deſiderio captus.

diuina

diuina quadam fortuna vsus. Ego, inquit, amiculum hoc nulla pecunia vendo, [1] sed tibi largior, si modo tuum perpetuo debet esse. Hæc approbans Darius, accepit indumentum. Syloson, qui
CXL putarat sibi illud stulte periisse, interiecto tempore, quum Cambyses decessisset, & septem illi magum oppressissent, & ex septem Darius regnum adeptus esset, vbi certior factus est ad eum virum peruenisse regnum cui ipse roganti dedisset in Ægypto illud amiculum, Susa ascendit, sedensque in vestibulo regiæ, ait se eum esse qui de rege sit bene meritus. hæc audiens ianitor, regi nunciauit: ad quem admirabundus rex, Et quis est, inquit, Græcorum qui in me beneficus extiterit, cui ego reuerentiam debeam, recens regno potitus? Necdum multi aut nulli eorum ad nos ascenderunt: [2] nec vllo Græcorum quicquam (vt sic dicam) opus habeo. tamen hominem introducite, vt sciam quid hæc dicendo velit sibi. Vbi à ianitore introductus est Syloson, ac stetit in medio, interrogatur ab interpretibus quisnam esset, aut quo facto beneficus in regem extitisset. Ipse rem omnem gestam circa amiculum refert, seseque illum esse qui id donasset. Ad hæc respondens Darius, O, inquit, virorum generosissime, tune ille es qui mihi nullamdum potentiam habenti donasti ea, quamuis parua, tamē perinde grata acsi nunc aliquid magnum acciperem? Qua de re immenso te auro argentoque remunerabor, vt nunquam pœniteat te liberalem in Darium Hystaspis filium extitisse. Cui Syloson, Mihi, inquit, rex, neq; aurum neque argentum dederis, sed patriam meā Samum, vbi eam liberaueris: quam nūc post necem fratris mei Polycratis ab Oroete interfecti, occupat seruus noster: hanc mihi donato citra cædem atque
CXLI direptionem. His Darius auditis, misit exercitum duce Otane vno è septem viris, iusso vt quæ Syloson rogasset, ea effecta redderet. Otanes ad mare descendens, contrahebat exercitum. ¶ At Sami
CXLII imperiū obtinebat Mæandrius Mæandrii filius, acceptum à Polycrate, vt illud procuraret. Cui, iustissimo virorum voleti esse, non licuit. nā vbi de Polycratis interitu allatus est nuncius, ante omnia Ioui liberatori statuit aram, eique fanū in circuitu designauit, quod nūc quoq;

θείη τύχη χρεώμενος, λέγει, Ἐγὼ ταύτην πωλέω μὲν τοῦτον χρήματος· δίδωμι δὲ ἄλλως εἴ περ οὕτω δεῖ γενέσθαι. πρώτως τοι αἰνέσας ταῦτα ὁ Δαρεῖος, ἀπεδέξατο τὸ εἷμα. Ὁ μὲν ὦν Συλοσῶν ἠπίστα τὸ ⓐ τοῦτο ἀπολωλέναι δι' βοηθείην· ὡς δὲ τοῦ χρόνου προβαίνοντος Καμβύσης τε ἀπέθανε, καὶ τῶν μάγων ἐπῆλθον ⓐ ἑπτά, καὶ ὁκτὼ ἔτεα ὁ Δαρεῖος τὴν βασιληίην ἔσχε, πῶς θαυμάσας ὁ Συλοσῶν ὡς ἡ βασιληίη προσεληλύθοι ἐς τοῦτον ⓦ ἀνδρὶ τῷ κοτὲ αὐτὸς ἔδωκε ἐν Αἰγύπτῳ δεηθέντι τὸ εἷμα· ἀναβὰς δὲ ἐς τὰ Σοῦσα, ἵζετο ἐς τὰ πρόθυρα τῆς βασιλέος οἰκίων, καὶ ἔφη Δαρείου εὐεργέτης εἶναι. ἀναγγέλλει ταῦτα ἀκούσας ὁ πυλουρὸς τῷ βασιλέϊ· ὁ δὲ, θωυμάσας λέγει πρὸς ἑωυτόν, Καί τις ἔστι Ἑλλήνων εὐεργέτης, ὃν ἐγὼ προαγδοῦμαι, νεωστὶ μὲν τὴν ἀρχὴν ἔχων· ἀναβέβηκε δὲ τις ἢ οὐδείς κω παρ' ἡμέας αὐτῶν. ἔχω δὲ χρέος, ὡς εἰπεῖν, οὐδὲν ἀνδρὸς Ἑλλήνος. ὅμως δὲ αὐτὸν παράγετε ἔσω, ἵνα εἰδέω τί θέλων λέγει ταῦτα. παρῆγε ὁ πυλουρὸς τὸν Συλοσῶντα. στάντα δὲ ἐς μέσον ἠρώτεον ⓐ ἑρμηνέες τίς τε εἴη, καὶ τί ποιήσας, εὐεργέτης φησὶ εἶναι βασιλέος. Εἶπε δὴ ὁ Συλοσῶν πάντα τὰ περὶ τὴν χλανίδα γενόμενα, καὶ ὡς αὐτὸς εἴη κεῖνος ὁ δούς. ἀμείβεται πρὸς ταῦτα Δαρεῖος, Ὦ γενναιότατε ἀνδρῶν, σὺ κεῖνος εἶς ὃς ἐμοὶ οὐδεμίην ἐχθροτέρην κω δυνάμιν ἔδωκας; εἰ καὶ σμικρά, ἀλλ' ὦν ἴσον γε ἡ χάρις ὁμοίως ὡς εἰ νεῷ κοτὲ τῷ μέγα λάβοιμι. αὐτὰρ ὦν τοι χρυσὸν καὶ ἄργυρον ἄπλετον δίδωμι, ὡς μή κοτέ τοι μεταμέλῃσῃ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπεος οὐ ποιήσαντι. λέγει πρὸς ταῦτα ὁ Συλοσῶν, Ἐμοὶ μήτε χρυσὸν ὦ βασιλεῦ μήτε ἄργυρον δίδου, ἀλλ' ἀνάσωσάμενός μοι δὸς τὴν πατρίδα Σάμον τὴν νῦν, ἀδελφεοῦ τοῦ ἐμοῦ Πολυκράτεος ἀποθανόντος ὑπὸ Ὀροίτεω, ἔχει δοῦλος ἡμέτερος· ταύτην μοι δὸς ἄνευ τε φόνου καὶ ἀνδραποδισμοῦ.

Ταῦτα ἀκούσας Δαρεῖος, ἀπέστειλε στρατιήν τε καὶ στρατηγὸν Ὀτάνεα, "ἀνδρὶ τῷ ἑωυτοῦ χρώμενον συμπομπῷ" ὅσων ἐδεήθη ὁ Συλοσῶν, ταῦτά οἱ ποιέειν ὅτι τελέα. καταβὰς δὴ ὅτι τὴν θάλασσαν ὁ Ὀτάνης, ἔστελλε τὸν στρατιήν. Τῆς δὲ Σάμου Μαιάνδριος ὁ Μαιανδρίου εἶχε τὸ κράτος, "ὅτι ἐπιτρόπευε πρὸς Πολυκράτεος λαβὼν τὴν ἀρχήν. τῷ δικαιοτάτῳ ἀνδρῶν βουλόμενός γενέσθαι, οὐκ ἐξεγένετο· ὅτε γὰρ ⓐ ἐπαγγέλθη ὁ Πολυκράτεος θάνατος, ἐποίεε τοιάδε· πρῶτα μὲν, Διὸς ἐλευθερίου βωμὸν ἱδρύσατο· καὶ τέμενος περὶ αὐτὸν ὅρισε τὸ νῦν

1 Sed alioqui dono (si hoc quidem vt fiat necesse est) certe tibi. *Q. d. Sed quod ego vendere nolim, id alioqui dono, tibi quidem certe libentius quam cuiquam alij, quandoquidem donare non vendere statui. Non immerito tamen suspectus alicui fuerit hic locus;*
2 Nec vlli Græcorum vllo sum beneficio obstrictus, *vel denique:*

136 ἐν τῷ προαστείῳ ἔθυε. μετὰ δὲ, ὡς ἐπεποίητο, ἐκκλησίην συναγείρας πάντων τῶν ἀστῶν, ἔλεξε τάδε, Ἐμοὶ (ὡς ἴστε καὶ ὑμεῖς) σκῆπτρον καὶ δυνάμις πᾶσα ἡ Πολυκράτεος ὑπέτεται ἐπιτρέψαι, καὶ μοι παρέχει νεῶν ὑμέων ἄρχειν· ἐγὼ δὲ τὰ τοῦ πέλας ὑπερπλήσω, αὐτὸς κου δυνάμιν οὐ ποιήσω. οὔτε γάρ μοι Πολυκράτης ἤρεσκε δεσπόζων ἀνδρῶν ὁμοίων ἑωυτῷ, οὔτε ἄλλος ὅστις τοιαῦτα ποιέει. Πολυκράτης μὲν νέον ἀπέθανε μοίρῃ τῇ ἑωυτοῦ· ἐγὼ δὲ ἐς μέσον τὸ ἀρχεῖον θέμενος, ἰσονομίην ὑμῖν προσαγορεύω. τοσάδε μέντοι δικαιῶ γέρεα ἐμεωυτῷ γενέσθαι. τῶν μὲν τοῦ Πολυκράτεος χρημάτων, ἐξαίρετα ἓξ τάλαντα μοι γενέσθαι· ἱερωσύνη δὲ πρὸς τούτοισι αἱρεθῆναι αὐτῷ τε ἐμοὶ καὶ τοῖσι ἀπ' ἐμεῦ αἰεὶ γινομένοισι, τοῦ Διὸς τοῦ ἐλευθερίου· τὸν αὐτός τε ἱρὸν ἱδρυσάμενος, καὶ τῷ ἐλευθερίῳ ὑμῖν προτιθημι. ὁ μὲν δὴ ταῦτα τοῖσι Σαμίοισι ἐπαγγέλλετο· τῶν δέ τις ἐξαναστὰς εἶπε, Ἀλλ' οὐδὲ ἄξιος εἶ σύ γε ἡμέων ἄρχειν, γεγονὼς τε κακὸς, καὶ ἐὼν ὄλεθρος· ἀλλὰ μᾶλλον ὅκως λόγον δώσεις τῶν μετεχείρισας χρημάτων. ταῦτα εἶπε, ἐὼν ἐν τοῖσι ἀστοῖσι δόκιμος· τῷ οἰώθασι τοῦτο Τελεσάρχῳ. Μαιάνδριος δὲ νόῳ λαβὼν ὡς εἰ μετήσει τὸν ἀρχεῖον, ἄλλος τις αὐτὸν αὐτῷ τυραννος καταστήσεται, οὐ δή οἱ ἐν νόῳ ἦν μετιέναι αὐτόν· ἀλλ' ὡς ἀνεχώρησε ἐς τὸν ἀκρόπολιν, μεταπεμπόμενος ἕνα ἕκαστον ὡς δὴ λόγον τῶν χρημάτων δώσων, συνέλαβε σφέας, καὶ κατέδησε. ἐν μὲν δὴ ἐδεδέατο. Μαιάνδριον δὲ μετὰ ταῦτα κατέλαβε νοῦσος· ἐλπίζων δὲ μιν ἀ-
χ. Λυκάρητος ποθανέεσθαι ὁ ἀδελφεός, τῷ οἰώθασι οἱ Λυκάρητος, ἵνα θᾶσσον κατάσχῃ τὰ ἐν τῇ Σάμῳ πρήγματα, κατακτείνει τοὺς δεσμώτας πάντας. οὐ γὰρ δὴ, ὡς ἐοίκασι, ἐβούλετο εἶναι ἐλεύθερα.

Ἐπειδὴ δὲ ἀπίκοντο ἐς τὴν Σάμον οἱ Πέρσαι, κατάγοντες Συλοσῶντα, οὔτε τι σφι χεῖρας αὐτὰ εἴρεται, τοσοῦτον δέ τε ἔφασαν· τῷ εἰ ἑτοῖμοι εἶεν τὸν Μαιάνδριον· σασιῶται, καὶ αὐτὸς Μαιάνδριος, ἐκχωρήσαι ἐκ τῆς νήσου. καταινέσαντος δὲ ὅτι τούτοισι Οὐτάνεω, καὶ ἀπεισαμένου, τῶν Περσέων οἱ πλείστου ἄξιοι θρόνους θέμενοι, κατεναντίον τῆς ἀκροπόλιος ἐκάθηντο. Μαιάνδριος δὲ τῷ τυραννεύοντι ἦν ἀδελφεὸς ἐκ μαργίτεος, τῷ οὔνομα ἦν Χαρίλεως. ἔστι ὅτε δὴ ἐξαμαρτὼν, ἐν γορ-

γύρῃ

in ſuburbanis extat. Deinde vbi hoc perfecit, aduocata omnium ciuium concione, ita verba fecit, Mihi ſceptrũ atque omnis potentia Polycratis (vt vos etiam noſtis) demandata fuit in meo quoque arbitrio ſitum eſt vobis dominati: ſed quod [1] in vicino reprehendo, id ipſe quoad potero non faciam. Nam neque Polycrates placebat mihi, in viros ſibiipſi pares dominatum habens, neque alius quiſpiam talia faciens. Et Polycrates quidem fatum ſuum expleuit: ego autem, depoſito in medium dominatu, iuris æquabilitatem ſuadeo: poſtulans iure optimo mihi ipſi hoc honoris tantummodo vt è pecunia Polycratis ſex demum talenta peculiariter mihi cedant. & præterea Iouis liberatoris (cui ego templum extruxi) ſacerdotium tam meis in perpetuum liberis, quam mihi qui libertatem vobis reſtitui. Hæc Mæandrius à Samiis poſtulabat. Tunc eorum quidam ſurgens, Tu vero, inquit, indignus es qui nobis imperes, tu qui malus exticiſti ac funeſtus, ſed dignus potius qui pecuniarum quas interuertiſti, rationem reddas. Hæc Teleſarchus (ita enim vocabatur) dixit, quod inter ciues [2] erat expertæ virtutis. Quæ Mæandrius in animum CXLIII accipiens, reputanſque fore vt ſi dominatum ipſe deponeret, alius quiſpiam in eius locum tyrannus conſtitueretur, non deponendum ſibi dominatum ſtatuit: ſed in arcem regreſſus, accitum vnumquenque eorum, tanquam ratione pecuniarũ redditurus, comprehendit, alligauitque. Poſt hæc, dum hi in vinculis ſunt, Mæandrius morbo corripitur: quẽ deceſſurum credens frater ſuus, nomine Lycaretus, quo facilius Sami rerum potiretur, omnes vinctos interemit. neque enim videbantur velle liberi eſſe. Igitur CXLIV vbi Samum tenuere Perſæ, Syloſontem reducentes, nemo [3] aduerſus eos manum leuauit. [4] Atque ii qui contrariæ Mæandrio factionis erant, deditionem ſe facere velle dixerunt: quin & ipſe Mæandrius ex inſula diſcedere. Approbante hæc Orane, atque inito fœdere, eminentiſſimi quique Perſarum poſitis ſellis eregione arcis ſedebant. Erat autem Mæandrio germanus vecor CXLV diuſculus, nomine Charileus, [5] qui quod delinquere ſolebat, in ſubterraneo

1 In alio repr. 2 Erat ſpectatus. 3 *Id eſt, illis ſe oppoſuit.* 4 Quinetiam & Mæandrii milites & ipſe Mæandrius, ſe paratos eſſe data ſibi fide inſula excedere dixerunt. Quum autem hanc condicionem admiſiſſet Oranes, fidemque dediſſet, ſpectatiſſimi quique Perſarum &c. *Lego autem* σφισὶ τοῖσι ex vet. *cod. pro* σφῶν. 5 Qui ob neſcio quod delictum in ſubterranea

loco e-

loco erat alligatus. Hic quum audisset quæ agebantur,& per specum suspiciens vidisset Persas quiete sedentes, vociferando dicebat velle se in colloquium venire Mæandrii. Eum audiens Mæandrius,iussit solutum ad se adduci.vbi adductus est, confestim conuiciando maledicendoque illi suadebat vt impetum daret in Persas: hæc inquiens, Me tu,ô deterrime virorum, qui sum tuus frater, quique nihil vinculis dignum peccaui, in subterraneo carcere alligandum putasti: Persas autem, quos cernis te adorientes, atque extorrem facientes,vlcisci non audes,tam faciles tibi ad capiendum? Quos si tu reformidas,præbe mihi auxiliares tuos,vt istos ob suum huc aduentum vlciscar: paratus etiam teipsum
CXLVI ex insula eiicere. Hæc Charileus. Quem sermonem Mæandrius admisit, quantum ego sentio,non quia eo insipientiæ venisset vt putaret suas vires regiis superiores esse:sed quia inuidens Syloſonti si ciuitatem & integram & sine labore esset accepturus,maluerit res Samias debilitari Persis irritatis, atque ita tradi: probe intelligens, Persas prius iniuria lacessitos,saeuituros esse in Samios, & sibi tutum ex insula excessum esse quandocunque vellet.foderat enim sibi occultum cuniculum, ex arce ferentem ad mare. itaque ipse quidem Mæandrius è Samo profectus est. Charileus autem, armatis cunctis auxiliariis, patefactisque portis egreditur in Persas nihil tale expectantes,sed [2]omnia pacata existimantes.[3] In hos Persas qui sellas attulerant, & plurimi momenti erant, dato impetu auxiliarii grassabãtur. Dum hæc isti agunt, ceteræ Persarum copiæ auxilio veniunt: à quibus repulsi auxiliarii,
CXLVII rursus in arcem se recipiunt. Otanes imperator, cernens tantam cladem accepisse Persas, etsi memor erat præceptorum Darii,dum ipsum mittebat, ne quẽ Samiorum aut occideret aut caperet, sed insulam immunem malorum Syloſonti traderet: tamen horum præceptorum oblitus est,iussitque milites vt quẽque Samium adipiscerentur, occidere, virum pariter & puerum. Tunc pars copiarum arcem obsidebat, pars obuium
CXLVIII quemque sine discrimine trucidabat, tam in delubris quam extra delubra. Mæandrius è Samo profugiens, Lacedæmonem nauigauit. eo vbi peruenit,

γύρη ἐδέδετο· ἐκ δὲ τούτου ἐπαχθύσας τε καὶ ὀρμασόμενα, καὶ ἀναβλύσας ἀπὸ τοῦ χερσύρης, ὡς εἶδε τὸν Πέρσας ἐπὶ ἰρωνάκτος καθημένους, ἐβόα τε καὶ ἔφη λέγων, Μαιανδρίῳ δεῦρο ἐλθεῖν ἐς λόγους. ἐπαχθέσας δὲ ὁ Μαιάνδριος, λύσαντας αὐτὸν ἐκέλευε, ἀγαγεῖν παρ' ἑωυτόν· ὡς δὲ ἀπίκετο, λοιδορέων τε καὶ κακίζων μιν, ἀνέπτυε ὀπίσω θαι τοῖσι Πέρσῃσι, λέγων τοιάδε, Ἐμὲ μὲν, ὦ κάκιστε ἀνδρῶν, ἐόντα σεωυτοῦ ἀδελφεὸν, καὶ ἀδικήσαντα οὐδὲν ἄξιον δεσμοῦ, δήσας χερσύρης ἐξώσας, ὁρέων δὲ τοῦτον Πέρσας ἐκβάλλοντας τε σε καὶ ἀνοίκην ποιέοντας, οὐ τολμᾷς ἀμύνασθαι, οὔτω δὴ πεύσῃ σὺ ὑπὲρ τέας χρωσθῆναι; ἀλλ' εἰ μὲν σὺ σφέας κατάρρωδήκας, ἐμοὶ δὸς τοὺς ὀπικούρους, καὶ σφέας ἐγὼ ἀμωρήσομαι τοῦ ἐνθάδε ἀπίξιος· αὐτόν τε σε ἐκπέμψας ἐκ τῆς νήσου ἕτοιμός εἰμι. Ταῦτα δὲ ἔλεξε ὁ Χαρίλεως. Μαιάνδριος δὲ ὑπολαβὼν τὸν λόγον, ὡς μοὶ ἐγὼ δοκέω, οὐκ ἐς τοῦτο ἀφροσύνης ἀπικόμενος ὡς δόξαι τοῦ ἑωυτοῦ δυνάμιν ὑπερέσεσθαι τοῦ βασιλέος, ἀλλὰ φθονήσας μᾶλλον Συλοσῶντι, εἰ ἀπονητὶ, ἔμελλε ἀπολήψεσθαι ἀκέραιον τὴν πόλιν. ἐρεθίσας ὦν τὸν Πέρσας, ἐθέλεως ἀδενέσατα ποιῆσαι τὰ Σαμίων πρήγματα, καὶ οὕτω ὑπὸ δίδοναι· οὐ δεξαμένους ὡς παθόντες ἂν Πέρσαι κακῶς, ὑποσεμπιχρανέεσθαι ἔμελλον τοῖσι Σαμίοισι· εἰδώς τε ἑωυτῷ ἀσφαλέα ἔκδυσιν ἐοῦσαν ἐκ τῆς νήσου, τότε ἐπεὰν αὐτὸς βούλῃ. ἐποιήτο γὰρ οἱ κρυπτὴν διώρυχα ἐκ τῆς ἀκροπόλιος φέρουσαν ἐπὶ θάλασσαν. αὐτὸς μὲν δὴ ὁ Μαιάνδριος ἐκπλέει ἐκ τῆς Σάμου. τοῦτον δὲ ὀπικούρους πρώτους ὁπλίσας ὁ Χαρίλεως καὶ ἀναπετάσας τὰς πύλας, ἐξ- 137
ῆκε ἐπὶ τοὺς Πέρσας, ὅτε προσδεκομένους τοιοῦτο οὐδέν, δοκέοντάς τε δὴ πάντα συμβεβάναι. ἐμπεσόντες δὲ οἱ ὀπικούροι, τοὺς Περσέων τοὺς διαφορωτάτους τε καὶ λόγου πλείστου ἐόντας ἔκτεινον. καὶ ὅτι μὲν ταῦτα ἐποίεον, ἢ δὲ μετὰ γραπτὴν ἡ Περσικὴ ἐπεβάλετο. πιεζόμενοι δὲ οἱ ὀπικούροι ὀπίσω κατέλαβον ἐς τὴν ἀκρόπολιν. Ὀτάνης δὲ ὁ στρατηγὸς, ἰδὼν πάθος μέγα Πέρσας πεπονθότας, ἐκέλευε τὰς Δαρδὸς οἱ ἀποστελλούσας ἀνιέναι, μήτε κτείνειν μηδένα Σαμίων, μήτε ἀνδραποδίζεσθαι, ἀπαθέα τε κακῶν ἀποδοῦναι τὴν νῆσον Συλοσῶντι, τυτεῶν μὲν τὴν ἐντολέων μεμνημένος, ἐπελανθάνετο δὲ ὁ δὴ παρήλεγε τὴν στρατιὴν πάντα τὸν ἀνθρώπων, καὶ ἄνδρα καὶ παῖδα, ὁμοίως κτείνειν. ἐνθαῦτα δὴ στρατιῆς οἱ μὲν τὴν ἀκρόπολιν ἐπολιόρκεον, οἱ δὲ ἔκτεινον πάντα τὰ ἐμποδὼν γινόμενον, ὁμοίως ἔν τε ἱρῷ καὶ ἔξω ἱροῦ. Μαιάνδριος δὲ ἀποδρὰς ἐκ τῆς Σάμου, ἐκπλέει ἐς Λακεδαίμονα. ἀπικόμενος δὲ ἐς αὐτὴν,

---

—— fossa vinctus detinebatur. *Sic paulo post*, Et ex illa subterranea fossa suspiciens *&c. Nec tamen γεγύρη est simpliciter subterranea fossa, sed canosa etiam, siue limosa.* 1 De omnibus conuenisse exist. 2 Irruentesque auxiliarii Persas eos qui sellis insidebant,& maximæ autoritatis erant,interfecerunt.

καὶ ἀνενείκαμενος τὰ ἔχων ἐξεχώρησε, ἐποίεε τοιάδε· ὅκως ποτήρια ἀργύρεά τε καὶ χρύσεα τεθείη, ἐκέλευε φέροντες αὐτὸ ξέσμων αὐτά. ὁ δὲ ἀν' ἡσυχίην τοῦτον τὸν Κλεομένεα τὸν Ἀναξανδρίδεω ἐν λόγοισι εἶχε, βασιλεύοντα Σπάρτης, τεθνῆκε μὲν ἐς τὰ οἰκία. ὅκως δὲ ἴδοιτο Κλεομένης τὰ ποτήρια, ἀποθωύμαζέ τε καὶ ἐξεπλήσσετο· ὁ δὲ ἀν' ἐκέλευε αὐτέων ἀποφέρεσθαι αὐτῶν ὅσα βούλοιτο. τοῦτο καὶ δὶς καὶ τρὶς ἐπόντος Μαιανδρίου, ὁ Κλεομένης δικαιότατος ἀνδρῶν γίνεται· ὃς λαβεῖν μὲν δίδυμα οὐκ ἐδικαίου· μαθὼν δὲ ὡς ἄλλοισι δίδοι τῶν ἀστῶν βρήσεται ὑμωείλιον, βασὶ ἐπὶ τοὺς ἐφόρους, ἄμεινον εἶ ἔφη τῇ Σπάρτῃ ξεῖνον Σάμιον ἀπαλλάσσεσθαι ἐκ τῆς Πελοποννήσου, ἵνα μὴ αὐτὸς πείσῃ ἢ αὐτὸν, ἢ ἄλλον τινὰ Σπαρτιητέων, κακὸν γενέσθαι. οἱ δὲ ἐπακούσαντες ἐξεκήρυξαν Μαιάνδριον. Σάμον δὲ Σάμον καταδωσάντες Πέρσῃ, παρέδωκαν Συλοσῶντι, ἔρημον ἐοῦσαν ἀνδρῶν· ὑστέρῳ μέντοι χρόνῳ καὶ συγκατοίκισε αὐτοῖσι ὁ στρατηγὸς Ὀτάνης, ἐκ τεοῦ ὄνειρου, καὶ νούσου ἣν μιν κατέλαβε νοσῆσαι τὰ αἰδοῖα. Ἐπὶ δὲ Σάμον στρατεύματος ναυτικοῦ οἰχομένου, Βαβυλώνιοι ἀπέστησαν, χαρτὰ δὴ παρεσκευασμένοι. ἐν ὅσῳ γὰρ ὁ μάγος ἦρχε καὶ ἑπτὰ ἐπανέστησαν, ἐν τούτῳ πάντα τὸν χρόνον καὶ τὴν παραχὴν ἐς τὴν πολιορκίην παρεσκευάσαντο. καὶ κως ταῦτα ποιεῦντες ἐλάνθανον. ἐπεί τε δὲ ἐκ τοῦ ἐμφανέος ἀπέστησαν, ἐποίησαν τοιόνδε· τὰς μητέρας ἐξελόντες, γυναῖκα ἑκάστης μούνην προεξῃρέοντο, τὴν αἱρέοντο ἐκ τῶν ἑωυτῶν οἰκηίων· τὰς δὲ λοιπὰς ἁπάσας συναγαγόντες, ἀπέπνιξαν. τὴν δὲ μούνην ἕκαστος σιτοποιὸν ἐξῃρέετο. ἀπέπνιξαν δὲ αὐτὰς, ἵνα μὴ σφέων σῖτον ἀναισιμώσωσι. Πυθάρμος δὲ ταῦτα ὁ Δαρείου, καὶ συλλέξας ἅπασαν τὴν ἑωυτοῦ δύναμιν, ἐστρατεύετο ἐπ' αὐτούς. ἐπελάσας δὲ ὅτι τὴν Βαβυλῶνα, ἐπολιόρκεε, φρονέοντας οὐδὲν τῆς πολιορκίης. ἀναβαίνοντες γὰρ ὅτι τοῦ προμαχεῶνας τοῦ τείχεος οἱ Βαβυλώνιοι, κατωρχέοντο, καὶ κατέσκωπτον Δαρεῖον καὶ τὴν στρατιὴν αὐτοῦ· καί τις αὐτῶν εἶπε τοῦτο τὸ ἔπος, Τί κάτηνται ὧδε ἵζοντα ὦ Πέρσαι, ἀλλ' οὐκ ἀπαλλάσσεσθε; ὡς τότε γὰρ αἱρήσετε ἡμέας ἐπὰν ἡμίονοι τέκωσι. τοῦτο

habens quæ in discessu exportauerat, dat negocium famulis vt pocula argentea & aurea proponant. Dum illi ea promunt, interea ipse Cleomenē, Anaxandridæ filium, Spartæ regem, colloquendo deducit ad ædes suas. Cleomenes vbi pocula inspexit, præ admiratione attonitus erat. Mæandrius eum iubere, quęcunque liberet, illinc asportaret: idque quum etiam atque etiam Mæandrius diceret, tamen Cleomenes virorum iustissimus extitit, qui ea quæ sibi donabantur, recipienda nō putauit. Sed quum sensit eadem nonnullis ciuium Mæandrium elargiri, quomodo puniri deberet excogitauit. aditis enim ephoris, *hoc est tribunis plebis*, dixit satius esse Spartæ hospitē Samium è Peloponneso ablegari, necui Spartanorum aut ipsi aut alij cuipiam persuaderet fieri malū. Illi, Cleomeni obsequentes, Mæandriū ablegauerunt. Persæ vbi diripuere Samum, Sylosonti tradiderunt viris desolatam. Interiecto tamen tempore Otanes imperator frequentem incolis effecit, è visione per quietem morbo correptus, quo laborauit circa pudenda.

CXLIX

¶ Cetervm, interim dum Samum nauticus proficiscitur exercitus, interea Babylonii rebellauerunt, rebus probe admodum comparatis. nam quandiu magus imperauit, & septem coniurati rem aggrediuntur, per hoc omne tempus & per occasionem rerum turbatarum, se ad ferendam obsidionem instruxerunt, & in his apparandis vsque latuerunt: verum vbi è professo desciuerunt, hæc sibi facienda statuerunt: Matres expellunt: mulierum vnam, quam sibi quisque voluit, è domesticis deligit, itemque vnam ad panem sibi faciendum: ceteras in vnum contractas strangulant. hoc idcirco facientes ne rem frumentariam ipsorum illæ absumerent. His rebus cognitis Darius aduersus eos contractis omnibus copiis contendit: & postquam peruenit, vrbem obsidione cingit. Sed illi nihili pendere obsionem. nam conscensis propugnaculis, tripudiare probraque ingerere Dario atque exercitui. quorum quidam ita inquit, Quid istic desidetis Persæ? quin potius abscediti, quippe qui tunc expugnaturi nos estis quum pepererint mulæ.

CL

CLI

---

1 Ita egit: Quum argentea pariter & aurea pocula prompsisset, *vel, protulisset*, ea famuli extergebant, interea autem ipse cum Cleomene Anaxand. filio Spartæ rege colloquens, eum ad ædes suas deduxit. 2 Quum bis atque adeo ter dixisset, 3 Sed quum intellexit eum hæc aliquibus aliis ciuium donaturum, & inde mulctatum iri, aditis ephoris dixit &c. 4 Ex insomnii visione & morbo quo illum circa pudenda laborare contigit. *Id est, Quod facere in mentem illi venit quum somnium quoddam vidisset, & in morbum incidisset.* 5 Matribus suis exemptis. *vel, Quum matres secreuissent aut segregassent.*

Hoc

Hoc quidam Babyloniorum dicebat,
CLII credens nunquam patere mulam. Anno ac septem mensibus in obsidione consumptis, iam Darium, atque vniuersum exercitum, tædere quod Babylonios expugnare non posset: etsi aduersus illos omnia machinamenta atque omnes insidias expertus, cum alias, tum illas quibus eosdem Cyrus expugnauerat. Omnia hæc frustra fuerunt, quia Babylonii vehementer excubiis incum-
CLIII bebant. Sed quum ne sic quidem capi possent, vicesimo quam circumuallati sunt mense, Zopyro, Megabyzi filio, vnius è septem qui magum sustulerunt, hoc contigit portentum, vt quædam mularum eius quæ frumentum subuectabant, parerent. Quod vbi ei renunciatum fuit, non credens, ferum ipse inspicere voluit. eo viso, vetuit seruos cuipiam rem aperire, reputans illius Babylonii verba, qui inter initia dixisset, postquam mulæ peperissent, fore vt muri expugnarentur.[1] Ex hac fama Zopyro visa est expugnabilis Babylon. diuino enim numine & illum loquutum
CLIV & suam mulam esse enixam. Igitur vbi visum est fatale esse iam Babylonem capi, adiens Darium, sciscitatus est nūquid perquam magni faceret expugnare Babylonem. Audiens perquam magni ab illo fieri, aliud consultat, quomodo ipse foret vrbis expugnator, & suum hoc esset opus. [2] beneficia enim apud Persas permultum ad incrementa honorum consequenda valent.[3] Eoq; nemini expromens se suffecturum rei faciendæ, si seipsum quum mutilasset, ad hostes trāsfugeret, sese deformissima mutilatione affecit, prorsus quum id minimi faceret. quippe nares sibi præcidit auriculasque, comamque deformiter circumtondit,
[4] plagas imposuit: atque ita ad Darium
CLV perrexit. Quem ille intuens, virum videlicet spectatissimum sic mutilatum, adeo grauiter tulit vt exiliens è solio exclamaret, interrogando quis eum & ob quod facinus mutilasset. Ad eum respōdens Zopyrus, Nemo, inquit, rex præter te, cuius tanta potentia est, ita me potuisset afficere. neque alienus quispiam hoc mihi fecit, sed ipse ego: quod indigne animo fero Assyrios Persis illudere. Cui rex, O virorum miserrime, inquit, turpissimo facto pulcherrimum nomen imposuisti, inquiens, propter eos qui

τῆτο εἶπε τῶν ἰς Βαβυλωνίων, οὐδαμῆ ἐλπίζων ἡμίονον τεκεῖν. Ἐπεὶ δὲ μιῶν δὴ καὶ ἐνιαυτὸς διελελυθότος ἤδη, ὁ Δαρεῖός τε ἠγρίαινε, καὶ ἡ στρατιὴ πᾶσα, οὐ δυνατὴ ἐοῦσα ἑλεῖν τοὺς Βαβυλωνίους· καὶ τοι πολλὰ σοφίσματα καὶ πάσας μηχανὰς ἐπεποιήκεε ἐς αὐτοὺς Δαρεῖος. ἀλλ' οὐδὲ ὡς ἐδύνατο ἑλεῖν σφέας. ἄλλοισί τε σοφίσμασι πειρησάμενος, καὶ δὴ καὶ τῷ Κύρος ἑλε σφέας, καὶ τούτῳ ἐπειρήθη. ἀλλὰ γὰρ δεινῶς ἔσαν ἐν φυλακῇσι οἱ Βαβυλώνιοι, οὐδὲ σφέας οἷός τε ἦν ἑλεῖν. Ἐνθαῦτα εἶχος ἦν μιῇ Ζωπύρῳ τῷ Μεγαβύζου, τοῦ ὃς τῶν ἑπτὰ ἀνδρῶν ἐγένετο τῶν τὸν μάγον κατελόντων, τούτῳ τῷ Μεγαβύζου παιδὶ Ζωπύρῳ ἐγένετο τέρας τόδε· τῶν ἡμιόνων ἡ μὴ ἔτεκε. ὡς δὲ ἀγγέλθη, καὶ οὐ πολλὸν ἀπιστέηται αὐτὸς ὁ Ζώπυρος εἶδε τὸ βρέφος, ἀπιπὰς τοῖσι ἰδοῦσι μηδενὶ φράζειν τὸ γεγονός, ἐβουλεύετο. καὶ τὰ τοῦ Βαβυλωνίου ῥήματα, ὃς κατ' ἀρχὰς ἔφησε, ἐπεὰν οἱ ἡμίονοι τέκωσι, τότε τὸ τεῖχος ἁλώσεσθαι, ἐς τοῦτο τὸ φήμιον Ζωπύρῳ ἐδόκεε ἁλώσιμος εἶναι ἡ Βαβυλών. σοὶ γὰρ θεῷ σκεῖνόν τε εἰπεῖν, καὶ ἐωυτῷ τεκεῖν τὸν ἡμίονον. Ὡς δὲ ἐδόκεε μόρσιμον εἶναι ἤδη τῇ Βαβυλῶνι ἁλίσκεσθαι, προσελθὼν Δαρείῳ ἀπεστωθαίετο εἰ πολλοῦ ποιέεται τὸν Βαβυλῶνα ἑλεῖν. πυθόμενος δὲ ὡς πολλοῦ ἐμοῦτο, ἄλλο ἐβουλεύετο, ὅκως αὐτός τε ἔσται ὁ ἑλὼν αὐτὸν, καὶ ἐωυτῷ τὸ ἔργον ἔσται. καρτὰ γὰρ ἐν τοῖσι Πέρσῃσι αἱ ἀγαθουργίαι ἐς τὸ θεῖον μεγάθεος ἵκνεῦνται. ἄλλῳ μὲν γὰρ οὐκ ἐφράζετο ἔργῳ δυνατὸν εἶναι μιν αὐχενείην ποιῆσαι, εἰ μὴ ἑωυτὸν λωβησάμενος ἀυχμολήσειε ἐς αὐτούς. ἐνθαῦτα ἐν ἐλαφρῷ ποιησάμενος ἑωυτὸν λωβᾶται λωβῶν αἰσχιστα· ἀποτάμνει γὰρ ἑωυτοῦ τὸν ῥῖνα καὶ τὰ ὦτα, καὶ τὴν κόμην κακῶς κείρας, καὶ μαστιγώσας, ἦλθε παρὰ Δαρεῖον. Δαρεῖος δὲ καρτὰ βαρέως ἤνεγκε, ἰδὼν ἄνδρα δοκιμώτατον λελωβημένον· ἔκ τε τοῦ θρόνου ἀναπηδήσας, ἀνέβωσέ τε καὶ εἴρετο μιν ὅστις εἴη ὁ λωβησάμενος, καὶ ὁντινα ποιησάντα· ὁ δὲ εἶπε, Οὐκ ἔστι ὅστις ὦνερ ὅτι μὴ σύ, τῷ ἔστι δυνάμις τοσαύτη ἐμὲ δὴ ὧδε διαθεῖναι. ὅτε τις ἀλλοτείων ὡβασιλεῦτα ἔδρα ἔδρασε, ἀλλ' αὐτὸς ἐγὼ ἐμεωυτόν· δεινὸν δὴ ποιεύμενος Ἀσσυρίους Πέρσῃσι καταγέλᾶν. ὁ δὲ ἀμείβετο, Ὦ φέτιστε ἀνδρῶν, ἔργῳ δὲ αἰσχίστῳ οὐνόμᾶς τὸ κάλλιστον ἔπος, φὰς δεῖν

1 Ex hoc omine 2 Fortia enim facta. *vel, Res enim fortiter gesta.* 3 Alio enim nullo facto illam se subiugaturum cogitabat quam si à seipso mutilatus ad illos transfugeret. Tum igitur *id* parui pendens, seipsum atrocissima mutilatione afficit *vel, se ipsum modis atrocissimis mutilat.* 4 Et se flagris cecidit.

» πολιορκεύμενοι σεωυτὸν αἰσχέως ἀπαφήσεαι. Ἢ
» δὴ ὦ μάταιε, λελωβημένου σεῦ, φαῖνον ⓐ πολέμι-
» οισι ἀπόδεξιν ποιήσεται; πῶς οὐκ ἐξέπλωσας τῶν φρε-
» νῶν, σεωυτὸν ἀπαφήσας; ὁ δὲ εἶπε, Εἰ μὴ τοι ὑπερ-
» ετίθεο τὰ ἔμελλον ποιήσειν, οὐκ ἂν μὲ ἔλαθες
» κεῖνο δὴ ἐπ' ἐμεωυτῷ βαλλόμενος, ἐποίησα. ἤδη ὦν
» ἐγώ μὴ τῶν σῶν δεήσῃ, αἱρέομαι Βαβυλῶνα· ἐγὼ
» μὲν γὰρ ὡς ἔχω, ἀπεμολήσω ἐς τὸ τεῖχος, καὶ φή-
» σω σεὲς ἀπ' ἐμεῦ ὡς ὑπὸ σεῦ τάδε πάθων, καὶ δοκέω,
» πείσας σφέας ταῦτα ἔχειν οὕτω, τεύξεσθαι στρατι- 10
» ῆς. σὺ δὲ, ἀπ' ἧς ἂν ἡμέρης ἐγὼ ἐσέλθω ἐς τὸ τεῖ-
» χος, ἀπὸ ταύτης ἐς δεκάτην ἡμέρην τῆς σεωυτοῦ
» στρατιῆς, τῆς σοὶ δοκέει ἔσαι ὥρη ἀπολλυμένης,
» ταύτῃ χιλίους τάξον πρὸς τὰς Σεμιραμίδος καλεο-
» μένας πύλας· μετὰ δὲ, αὖτις ἀπὸ τῆς δεκάτης ἐς
» ἑβδόμην, ἄλλους μοι τάξον δισχιλίους πρὸς τὰς
» Νινίων καλεομένας πύλας. ἀπὸ δὲ τῆς ἑβδόμης
Χ. παλαίπιση ,, ἀφαλιπὼν εἴκοσι ἡμέρας, καὶ ἔπειτα ἄλλους κάτ-
Χ. Χαλδαίων ,, ισον, ἀγαγὼν πρὸς τὰς Χαλκιδέων καλεομένας
» πύλας, τετρακισχιλίους. ἐχόντων δὲ μήτε ⓐ σφέ- 20
» τερόν μηδὲν τῶν ἀμφοιώτων, μήτε οὗτοι, πλὴν
» ἐγχειριδίων. τοῦτο δὲ ἐᾶν ἔχειν. μετὰ δὲ τὴν εἰκο-
» στὴν ἡμέρην, ἰθέως τὴν μὲν ἄλλην στρατιὴν κελεύ-
» ειν πρὸς τεῖχος προσβάλλειν πρὸς δὲ τεῖχος. Πέρσας
» δέ μοι τάξον κατά τε τὰς Βηλίδας καλεομένας πύ-
» λας καὶ Κισσίας. ὡς γὰρ ἐγὼ δοκέω, ἐμέο μεγά-
» λα ἔργα ἀποδεξαμένου, τά τε ἄλλα ὑπιτρέψον-
» ται ἐμοὶ Βαβυλώνιοι, καὶ δὴ καὶ τῶν πυλέων τὰς
» βαλανάγρας. ὃ δὲ ἐνθεῦτεν, ἐμοί τε καὶ Πέρσῃ-
» σι μελήσει τάδε ποιέειν. Ταῦτα ἐντειλάμενος 30 CLVI
ἦιε ὅτι τὰς πύλας, ὑπιστρεφόμενος ὡς δὴ ἀληθέ-
ως ἀπεμολὼς· ὁρέοντες δὲ ἀπὸ τῶν πύργων ⓐ κα-
τὰ τοῦτο τεταγμένοι, κατετρέχον κάτω· καὶ ὀλί-
γον τι προσκλίναντες τὴν ἑτέρην πύλην, ἠρώτεον
τίς τε εἴη, καὶ ὅτευ δεόμενος ἥκοι. ὁ δὲ στρι ἠγόρευε
ὡς εἴη τε Ζώπυρος, καὶ ἀπεμολέοι ἐς ἐκείνους. ἦ-
γον δὴ μιν ⓐ πυλωροὶ, ταῦτα ὡς ἤκουσαν, ὅτι τὰ
κοινὰ τῶν Βαβυλωνίων. κατὰ σφᾶς δὲ ἐπ' αὐτὰ,
κατοικτίζετο, φὰς ὑπὸ Δαρείου πεπονθέναι τὰ
πέπονθε ὑπ' ἑωυτοῦ· παθὼν δὲ ταῦτα διότι συμβα- 40
λοῦσθαι οἱ ἀπαναστάντι τὸ στρατιλίῳ, ἐπεί τε ὁδὸς πόρος
ἐφαίνετο τοῦ ἀλώσιος. Νῦν τε (ἔφη λέγων) ἐγὼ ὑμῖν ὦ
Βαβυλώνιοι ἥκω μέγιστον ἀγαθὸν, Δαρείῳ δὲ τῷ στρα-
τιῇ τῇ Πέρσῃσι μέγιστον κακόν. Ἀτὰρ δὴ, ἐμέ γε ὧδε
λωβησάμενος, καταπρήξεται ὅτι σφι μὴ δὲ αὐτὸ

obſidentur, temetipſum indigne lacerasſe. Nunquid, ô demens, te mutilato hoſtes citiùs deditionem facient? quid in teipſum laniando ſenſus amiſiſti? Ad eum Zopyrus, Si, inquit, tecum communicaſſem quæ eram facturus, tu me non permiſiſſes: nunc memet ego adhibens in conſilium, id feci. Itaque iam Babylonem capiemus, [1] niſi tu tuis parces. ego enim ita vti ſum ad muros vt transfuga fugiam; dicamque ad illos me hæc abs te eſſe paſſum: &, [2] vt opinor, ex hoc corporis habitu fidem eis faciens, conſequar exercitus præfecturam. At tu decimo die quàm muros fuero ingreſſus, mille milites ex eo genere cuius amiſſione nihil admodum damni fiat, colloca ad portam quæ vocatur Semiramidis: rurſus interiectis ſeptem diebus, colloca mihi duo millia ad portas quæ dicuntur Niniorum: atque tertio, viginti diebus interiectis, eregione portarum quæ dicuntur [3] Chaldæorum, alios ſtatue, numero quatuor millia: dum neque priores neque poſteriores habeant quo ſe defendant, præter gladios: hoc tantum ſinas eos habere. Poſt diem viceſimum reliquas copias iube recta muros vndique ſubire. Verum ad portas quæ Belides ac Ciſſiæ vocantur [4] Perſas mihi ſtatuito. etenim (vt ego arbitror) Babylonii mihi, qui magna opera ediderim, committent cum alia, tum vero portarum claues. illinc mihi atque Perſis curæ erit operam nauare. Hæc vbi mandauit, ad muros perrexit, ſubinde reſpectans tanquam vere perfuga. Eo conſpecto qui in turribus ad id diſpoſiti erant, deorſum decurrerunt, & alteram portam aliquantulum reclinantes, ſciſcitábantur quiſnam eſſet, & cuius rei indigens veniret. Quumque hic dixiſſet ſe Zopyrum eſſe, & ſe ad illos transfugere, cum [5] ad Babyloniorum magiſtratus deduxerũt. Ante quos vbi ſtetit Zopyrus, conditionẽ ſuam miſerabatur, referens à Dario ſe paſſum quæ à ſemetipſo paſſus erat: idque ob eam cauſſam quod ſuaſiſſet illi diſcedere cum exercitu, quoniam nulla via oſtenderetur vrbis expugnandæ. At nunc, inquit, ad vos venio Babylonii, futurus vobis maximo bono, Dario autem & copiis eius maximo malo. Neque enim quod ita me mutilauit feret impune, quum habeam exploratos

1 Niſi per tuos ſteterit. 2 Vt opinor, fide eis facta hæc ita ſe habere, militum copias impetrabo. 3 *Recte legit* Χαλδαίων, *vt & in vet. cod. non* Χαλκιδέων. 4 Ad publicas ædes Bab. eum deduxerunt. *à la maiſon de la ville.* Quo quum veniſſet, conditionem ſuam miſere deplorabat, refer. &c.

omnes

omnes consiliorum eius exitus. Hæc
CLVII Zopyrus commemorabat. Quem Babylonii virum vtiq; apud Persas spectatissimum cernentes, naribus atque auribus priuatum, vibicibus ac sanguine cõsperſum, sperãtes omnino vera loqui, & ad ipsos venire [1] sociũ, inducti sunt [2] ad permittenda ei quæcunque postulasset. Iste postulauit copias militum: quas vt accepit, perfecit [3] ea quæ cum Dario composuerat. Siquidem decimo die eductis Babyloniorum copiis, mille Darianos quos collocari primos mandarat, circumuentos trucidauit. Eum Babylonii animaduertentes consentanea verbis facta præstare, maiorem in modum lætabantur, parati omni in re homini patere. Iste rursus interiectis diebus de quibus erat conuentum, cum delectis Babyloniorum egressus, duo millia Darianorum militum interfecit. Babylonii cernentes hoc alterum opus, nihil aliud quam Zopyrũ in ore habere, eum laudibus tollere. Hic rursus constitutis diebus supersedens ad prædictum locum copias educit, circumnentaque quatuor millia occidit quo tertio opere edito, Zopyrus omnia apud Babylonios erat, adeo vt & dux exercitus
CLVIII & murorum custos declararetur. Vbi vero è composito Darius copias vndique muris admouit, ibi Zopyrus omnem dolum patefecit. nam quum Babylonii cõcensis muris copias Darii adorientes arcerent, ipse apertis Cissiis ac Belidibus portis, Persas in vrbem introduxit. Quod factum qui Babyloniorum videbant, hi in [4] pulninar Iouis Beli cõfugerunt: qui non videbant, hi in suo quisque loco permanserunt, donec
CLIX & ipsi se proditos intellexerunt. Ita Babylon iterum capta est. qua potitus Darius muros eius circumcidit, & portas omnes amolitus est: quorum neutrũ Cyrus fecerat prius eidem à se captæ. Babyloniorum quoque procerum tria millia patibulis affixit, data ceteris venia vrbem incolendi. Atque vt iidem vxores haberent vnde succresceret soboles, prouidit. nam feminas Babylonii (vt superius demonstratum est) rei frumentariæ consulentes, strangulauerant. Itaque Darius vicinis vndique populis negocium dedit vt feminas Babylone repræsentarent, pro iniuncto quisque numero. In summa igitur quinquaginta millia feminarum conuenerunt.

πάσας τὰς διεξόδους τῶν βυλευμάτων. τοιαῦτα ἔλεγε. Οἱ δὲ Βαβυλώνιοι ὁρέωντες ἄνδρα τῶν ἐν Πέρσησι δοκιμώτατον ῥινός τε καὶ ὤτων ἐστερημένον, μάστιξί τε ἐξαίματα ἀπεφυρμένον, πάγχυ ἐλπίσαντες λέγειν μιν ἀληθέα, καὶ στρατιὴν ἥξειν σύμμαχον, ὅπῃ περαπάλῃ ἕτοιμοι ἔσαιεν τὰ δέοιτο στρατιῆς. ὁ δέ, ἐπείτε αὐτέων τοῦτο παρέλαβε, ἐποίεε τὰ πρὸς τὸν Δαρείου συνεθήκατο. Ἑξαγαγὼν γὰρ τῇ δεκάτῃ ἡμέρῃ τὸ στρατιὴν τῶν Βαβυλωνίων, καὶ κυκλωσάμενος τοὺς χιλίους, τοὺς περ ἐνετείλατο Δαρείου τάξαι, τούτους κατεφόνευσε. μαθόντες δὲ μιν οἱ Βαβυλώνιοι τοῖσι ἔπεσι τὰ ἔργα παρεχόμενον ὁμοῖα, πάγχυ περιχαρέες ἐόντες, πρῶτα δὴ ἕτοιμοι ἔσαν ὑπηρετέειν. ὁ δέ, ἐξαλιπὼν ἡμέρας τὰς συγκειμένας, αὖτις ὅπλα ἐξαμύνας τῶν Βαβυλωνίων, ἐξήγαγε καὶ κατεφόνευσε τῶν Δαρείου στρατιωτέων τοὺς διχιλίους, ἰδόντες δὲ καὶ τοῦτο τὸ ἔργον οἱ Βαβυλώνιοι, πάντες ζώπυρον ἑωυτὸν ἐν στόμασι αἰνέοντες. ὁ δέ, αὖτις ἐξαλιπὼν τὰς ἐγκειμένας ἡμέρας, ἐξήγαγε ἐς τὸ περιειρημένον· καὶ κυκλωσάμενος κατεφόνευσε τοὺς τετρακισχιλίους. ὡς δὲ καὶ τοῦτο κατέργασε, πάντα δὴ ἐν τοῖσι Βαβυλωνίοισι ζώπυρος, καὶ στρατάρχης τε ἦν καὶ τειχοφύλαξ ἀπεδέδεκτο. Περσολλὼν δὲ Δαρεῖος καὶ τὰ συγκείμενα ποιεύμενος πέρι ἐξ τὸ τεῖχος, ἐνθαῦτα δὴ πάντα δόλον ὁ ζώπυρος ἐξέφαινε. οἱ μὲν δὴ Βαβυλώνιοι ἀναβαίνοντες ὅπῃ τὸ τεῖχος, ἠμύνοντο τὸν Δαρείου στρατὸν προσβάλλοντα· ὁ δὲ ζώπυρος τάς τε Κισσίας καὶ Βηλίδας καλεομένας πύλας ἀναπετάσας, ἔσηκε τοὺς Πέρσας ἐς τὸ τεῖχος. τῶν δὲ Βαβυλωνίων οἱ μὲν εἶδον τὸ ποιηθέν, ὅτι ἐφθύνησαν ἐς τὸν Διὸς τοῦ Βήλου τὸ ἱερόν· οἱ δὲ οὐκ εἶδον, ἐμενον ἐν τῇ ἑωυτοῦ τάξει ἕκαστος, ἐς ὃ δὴ καὶ σφέας ἔμαθον προδεδομένους. Βαβυλὼν μὲν νυν οὕτω τὸ δεύτερον ᾑρέθη. Δαρεῖος δὲ ἐπείτε ἐκράτησε τῶν Βαβυλωνίων, τοῦτο μὲν, στρεόν τὸ τεῖχος περιεῖλε, καὶ τὰς πύλας πάσας ἀπέσπασε. (τὸ μὲν πρότερον ἐλὼν Κῦρος τὴν Βαβυλῶνα, ἐποίησε ταῦτα· τὸ δεύτερον δὲ) τοῦτο δή, ὁ Δαρεῖος τῶν ἀνδρῶν τοὺς χρυφαίους μάλιστα ἐς τεσσερακοντάδας ἀνεσκολόπισε, τοῖσι δὲ λοιποῖσι Βαβυλωνίοισι ἀπέδωκε πόλιν οἰκέειν. ὡς δὲ ἔξοισι γυναῖκας οἱ Βαβυλώνιοι, ἵνα σφι γένεα συνοικίσωνται, τάδε Δαρεῖος προεῖδε ἐποίησε. (τὰς γὰρ ἑωυτῶν, ὡς καὶ κατ' ἀρχὰς δεδήλωται, ἀπέπνιξαν οἱ Βαβυλώνιοι, τὸν σῖτον προορέωντες) ἐπέταξε τοῖσι περιοίκοισι ἔθνεσι γυναῖκας ἐς Βαβυλῶνα καλέσαι, ὁσασδὴ ἑκάστοισι ἐπέβαινον. ὥστε πέντε μυριάδων τὸ κεφαλαίωμα τῶν γυναικῶν συνῆλθε.

1 Auxiliatorem, 2 Ad ea illi committenda parati erant quæ ab ipsis postulasset. Ille mil. cop. postulauit: 3 Ea de quibus cum Dario conuenerat. 4 Templum.

ἐκ τούτεων δὲ τῶν γυναικῶν τὴν νῦν Βαβυλώνιοι γεγόνασι. Ζωπύρου δὲ οὐδεὶς ἀγαθοεργίῃ Περσέων ὑπερεβάλετο τὸν ἐπὶ Δαρείου χρόνον, οὔτε τῶν ὕστερον γενομένων, οὔτε τῶν πρότερον, ὅτι μὴ Κύρος μοῦνος. τούτῳ γὰρ οὐδεὶς Περσέων ἠξίωσε κου ἐωυτὸν συμβαλέειν. πολλάκις δὲ Δαρεῖον λέγεται γνώμην τὴνδε ἀποδέξασθαι, ὡς βούλοιτο ἂν Ζωπύρου ἓν ἄπαθέα τῆς ἀνιηκείης μᾶλλον, ἢ Βαβυλωνίους ἑκαιδέκα πρὸς τῇ ἐούσῃ προσγενέσθαι. ἐτίμησε δέ μιν μεγάλως. καὶ γὰρ δῶρα τὰ ἀνὰ πᾶν ἔτος ἐστὶ δοῦναι τοῖσι Πέρσῃσι τιμιώτατα, καὶ τὴν Βαβυλῶνα ἔδωκε ἀτελέα νέμεσθαι μέχρι τῆς ἐκείνου ζόης· καὶ ἄλλα πολλὰ ἀπέδεξε. Ζωπύρου δὲ τούτου ἦν Μεγάβυζος, ὃς ἐπ' Αἰγύπτῳ αἰτίη Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων ἐγράτησε. Μεγαβύζου δὲ τούτου γίνεται Ζώπυρος, ὃς ἐς Ἀθήνας ὑπεμόλησε ἐκ Περσέων.

ex quibus qui sunt Babylonii originem duxerunt. Zopyri autem præstantia CLX facta nemo Persarum, Darii iudicio, supergressus est, neque eorum qui prius neque eorum qui posterius extiterunt, præter vnum Cyrum: cui comparari nullus vnquam Persarum dignum se existimauit. Ferturque Darius hoc dicto sæpenumero vsurpasse, præoptaturum se Zopyrum nihil esse cladis passum, quam viginti sibi Babylones vltra illam quam haberet acquiri. Egregie vero eum remuneratus est, cum dando quotannis quæ apud Persas sunt honorificentissima, atque alia permulta, tum tradita Babylone immuni, quoad viueret, in peculiarem portionem. Huius Zopyri filius fuit Megabyzus, qui dux exercitus extitit in Ægypto aduersus Athenienses & socios: atque huius Megabyzi filius Zopyrus ille qui ad Athenienses transfugit à Persis.

HERO-

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER quartus, qui inscribitur MELPOMENE.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΤΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΤΕΤΑΡΤΗ, ἐπιγραφομένη ΜΕΛΠΟΜΕΝΗ.

1 POst Babylonis expugnationem, Darius aduersus Scythas expeditionem fecit. Nam quum floreret viris Asia & magno pecuniæ prouentu, cupido incessit ei Scythas vlciscendi: quippe qui priores iniuriam intulissent, quum Mediam ingressi essent, & eos qui [1] occurrerant, prælio vicissent. Etenim Scythæ (quemadmodum superius à me dictum est) duodetriginta annos superiori Asiæ imperitauerũt. siquidem persequentes gentem Cimmeriam, ingressi Asiam, abrogarunt imperio Medos, qui ante ipsorum aduentum Asiam obtinuerant. Sed Scythas, quum octo & viginti annos peregre abfuissent, [2] in patriam reuertentes, excepit non minor quam Medicus fuerat, labor.. Offenderunt enim non exiguum exercitum sibi occurrentem. Vxores namq; eorum, in diuturna virorũ absentia [3] ad seruos accesserant visu orbatos. Orbant autem 11 Scythæ seruos omnes lactis gratia, quod potant, ita id facientes: Sufflatoria ossa fistulis simillima sumuntur, eaque genitalibus equarum imposita ore inflantur. hoc aliis facientibus, alii equas emulgent. Hoc ideo se facere aiunt, quod venæ equarũ sufflatæ implentur & mammæ descendunt. Posteaquam emulxere lac, in concaua vasa lignea diffundunt. His circumpositi cæci lac agitant. cuius quod summum est delibatur, pretiosiusque habetur: vilius autem, quod subsit. Huius rei gratia Scythæ quemcũque capiunt, visu orbant. nõ enim agricolatores sunt, sed [4] pastores. Ex his igitur seruis & vxoribus Scytharum progenita est iuuentus: quę suorum nataliũ condicione cognita, obuiam perrexit iis qui reuertebantur à Medis. Et primũ

Μετὰ δὲ τὴν Βαβυλῶνος αἵρεσιν ἐγένετο ὑπὸ Σκύθας αὖτις Δαρείου ἔλασις. αἰθὶς γὰρ τῆς Ἀσίης αὐλέσθη, καὶ χρημάτων μεγάλων σωιόντων, ἐπεθύμησε ὁ Δαρεῖος τισασθαι Σκύθας, ὅτι σφεῖς τε πρότεροι ἐσβαλόντες ἐς τὴν Μηδικὴν, καὶ νικήσαντες μάχῃ τὸν ἀντιστάντα, ἐκράτεον τῆς ἄνω Ἀσίης. τῆς γὰρ ἄνω Ἀσίης ἦρξαν (ὡς καὶ πρότερόν μοι ἐίρηται) Σκύθαι ἔτεα δυῶν δέοντα τεσσεράκοντα. Κιμμερίους γὰρ διώκοντες ἐσέβαλον ἐς τὴν Ἀσίην, καταπαύσαντες τῆς ἀρχῆς Μήδους. οὕτω γὰρ ἦν πρὶν ἢ Σκύθας ἀπικέσθαι, ἄρχειν τῆς Ἀσίης. τοὺς δὲ Σκύθας ἀποδημήσαντας ὀκτὼ καὶ εἴκοσι ἔτεα, καὶ ἐπὶ χρόνου τοσούτου καλιόντας ἐς τὴν σφετέρην, ὑποδέξασθαι οὐκ ἐλάσσονα πόνον τῶν Μήδων. οὐδὲν γὰρ ἀνθιουμένους σφι ἐφίλιον οὐκ ὀλίγῳ. αἱ γὰρ τῶν Σκυθέων γυναῖκες, ὡς σφι οἱ ἄνδρες ἀπῆσαν χρόνον πολλόν, ἐφοίτεον πρὸς τοὺς δούλους. Τοὺς δὲ δούλους ὁρέοντες Σκύθας πρώτους τυφλοῦσι, τοῦ γάλακτος εἵνεκεν, τὸ πίνουσι· ποιεῦντες δὲ ὧδε· ἐπεὰν φυσητῆρας λάβωσι ὀστέινους, αὐλοῖσι παραπλησίους, τούτους ἐσθέντες ἐς τῶν θηλέων ἵππων τὰ αἰδοῖα, φυσῶσι τοῖσι σώμασι· ἢ οἱ μὲν ἄνδρες φυσεόντων ἀμέλγουσι. φασὶ δὲ τοῦτο ποιέειν τὰς φλέβας τε πίμπλασθαι φυσεωμένας τοῦ ἵππου, καὶ τὸ ὄθαρ καλίεσθαι. ἐπὴν δὲ ἀμέλξωσι τὸ γάλα, ἐσχέαντες ἐς ξύλινα αὐλήια κοῖλα, καὶ περιστάντες τὰ αὐλήια, τοῦ τυφλοὺς, δονέουσι τὸ γάλα. καὶ τὸ μὲν αὐτοῦ βουτυρούμενον ἀπαρύσαντες, ἡγέονται τὴν σφετέρην ἀμείνω· τὸ δὲ ὑποστάθμιον, πάσῃ τῇ ἑτέρῃ. Τούτων μὲν εἵνεκα ἅπαντα τὸν αἰεὶ λάβωσι Σκύθαι, σκοτοῦσι· οὐ γὰρ ἀρόται εἰσὶ, ἀλλὰ νομάδες. Ἐκ τούτων δὴ τῶν σφι τῶν δούλων καὶ τῶν γυναικῶν ἐπεγένετο νεότης· οἱ ἐπεί τε ἐμάθον τὸ σφετέρων γένεσιν, ἐξιόντων τοῖσι καλιοῦσι ἐκ τῶν Μήδων· καὶ πρῶτα

1 *Intellige de ijs qui in occursum ad resistendum illis venerant.* 2 In patriam post tam longum temporis intervallum reuert. 3 Cum seruis rem habuerant. 4 Nomades.

μὴν τὴν χώρην ἀπετάμοντο, τάφρον ὀρυξάμενοι
βρέαν, κατατείνουσαν ἐκ τῶν Ταυρικῶν ὀρέων ἐς
τὴν Μαιῆτιν λίμνην, ἥτις ἐστὶ μεγίστη μυρίων, πειρεω-
μένοισι ἐσβάλλειν τοῖσι Σκύθῃσι αὐτίκα ἀντιξοζόμενοι ἐ-
μάχοντο. γινομένης δὲ μάχης πολλάκις, καὶ οὐδὲν
μᾶλλον ἐχόντων τῶν Σκυθέων τὴν μάχην, εἶς
αὐτῶν ἔλεξε τάδε, Οἶδα ποιεύμενοι, ἄνδρες Σκύθαι, δού-
λοισι τοῖσι ἡμετέροισι μαχόμενοι; αὐτοί τε ἐλάσσονες
κτεινόμενοι γινόμεθα, καὶ ἐκείνους κτείνοντες ἐλασσο-
νέων τὸ λοιπὸν ἀρξόμεθα· νῦν ὦν μοι δοκέει ἀγχμὰς μὴ
ξέοντα τοξεύειν, λαβόντα δὲ ἕκαστον τῶν ἵππων τὸν μάστι-
γα, ἰέναι ἐπ' αὐτούς. μέχρι μὲν γὰρ ὅρεος ἡμέας ὁ-
πλα ἐχοντας, ὑπολαμβάνουσι ὁμοίους τε καὶ ἐξ ὁμοίων ἡ-
μῖν εἶναι· ἐπὴν δὲ ἴδωνται μάστιγας ἀντὶ ὅπλων ἐχον-
τας, μαθόντες ὡς εἰσὶ ἡμέτεροι δοῦλοι, καὶ συνιέντες
141 τοῦτο, οὐκ ὑποδέξονται. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ
Σκύθαι, ἐποίεον ὑπερτελέα. οἱ γὰρ πλανῆται τῶν
ἀνομένων, τὸ μάχης τε ἐπελάθοντο, καὶ ἔφυγον.
οὕτω οἱ Σκύθαι τὸ τε Ἀσίης ἦρξαν, καὶ ἐξελαθέντες
αὖτις ὑπὸ Μήδων, κατῆλθον ἐς τὸν
σφέτερον. τῶν δὲ εἵνεκα ὁ Δαρεῖος ἐπεβάλετο βουλό-
μενος σωπήλακα ἐκ αὐτέων στρατόμενα. Ὡς δὲ
Σκύθαι λέγουσι, νεώτατον ἀνθρώπων ἐθνέων εἶ ὁ
σφέτερον. τὸν γὰρ γῆν ταύτην ἐοῦσαν ἔρημον, τὸ οὔνομα εἶ Τα-
χ. τιτίας γάϊον. τοῦ δὲ Ταργιτάου τούτου φασὶ γενέας λέγουσι
εἶ (ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες, λέγουσι δ' ὦν) Διός
τε καὶ Βορυσθενέος τοῦ ποταμοῦ θυγατέρα. γένεος μὲν
τοιούτου δή τινος γενέσθαι Ταργίταον· τούτου δὲ
γενέσθαι παῖδας τρεῖς, Λιποξαΐν, καὶ Ἀρποξαΐν καὶ
νεώτατον Κολαξαΐν. ἐπὶ τούτων βασιλευόντων, ἐκ τοῦ
οὐρανοῦ φερόμενα χρύσεα πρήγματα, ἄροτρόν τε
καὶ ζυγὸν καὶ σάγαριν καὶ φιάλην, πεσεῖν ἐς τὴν Σκυ-
θικὴν· καὶ ἰδόντα προτέρω μὲν προσελθεῖν τὸν ἄσσον
ἐόντα, βουλόμενον αὐτὰ λαβεῖν· τὸ δὲ χρυσὸν, ἐπι-
όντος καίεσθαι· ἀπαλλαχθέντος δὲ τούτου, προσι-
έναι τὸν δεύτερον· καὶ μὲν αὖτις ταυτὰ ποιέειν. τοῦτ
μὲν δὴ καιόμενον τὸν χρυσὸν ἀπώσασθαι· τρίτῳ
δὲ τῶν νεωτάτων ἐπελθόντι καλὰ σβέσαι, καὶ μιν ἐκεῖ-
νον κομίσαι ἐς ἑωυτόν. καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ἀδελ-
φεοὺς τοῦτο συνέντας, τὸν βασιλήιον πᾶ-
σαν παραδοῦναι τῷ νεωτάτῳ. Ἀπὸ μὲν δὴ Λιπο-
ξαΐος γενέσθαι τοὺς τῶν Σκυθέων οἱ Αὐχάται
γένος καλέονται· ἀπὸ δὲ τοῦ μέσου Ἀρποξαΐος, οἱ
Κατιάρεί τε καὶ Τράσπιες καλέονται· ἀπὸ δὲ
τοῦ νεωτάτου αὐτέων, τοὺς βασιλῆας οἱ καλέον-
ται Παραλάται. σύμπασι δὲ εἶ οὔνομα Σκο-
χ. ἁπάντων λότοις, τοῦ βασιλῆος ἐπωνυμίην. Σκύθας δὲ

quidem regionem interſepſit ducta lata foſſa, quæ à Tauricis montibus pertingebat ad Mæotin paludem omnium maximam: [1] deinde in his conſiſtens, Scythis introire conantibus repugnabat. Sæpe commiſſa pugna, quum nihil tamen Scythæ proficerent, quidam ex eis inquit, Quidnam rei facimus viri Scythæ, cum noſtris ipſorum ſeruis dimicantes? qui & quum interficimur, ipſi pauciores efficimur: & illos interficiendo, paucioribus deinceps imperabimus. Mihi videtur haſtis arcubuſque omiſſis ſumenda flagella quibus equos verberamus, & ad illos propius eundum. Nam quoad vident noſ arma habentes, arbitrantur ſe ſimiles nobis, atque è ſimilibus eſſe: vbi nos pro armis verbera tenentes viderint, tũc ſe noſtros ſeruos eſſe intelligentes, atque id agnoſcentes, non perſtabunt. Hoc Scythæ IV quum audiſſent, ita ſibi faciendum putauerunt. Qua ex re perculſi illi, pugnæ immemores, fugam capeſſerunt. Ita Scythæ imperio ſunt Aſiæ potiti: & rurſus à Medis electi, ad terram hunc in modum reuerſi. Hac de cauſſa Darius vlciſcendi cupidus, comparauit exercitum. ¶ Scythæ gentem ſuam omnium V nouiſſimam eſſe aiunt, idque hoc modo extitiſſe. Virum quendam in hac terra, quum deſerta eſſet, primum fuiſſe, nomine Targitaum, & eius parentes (quod tamen mihi [2] non probatur) Iouem, Boryſthenisq; fluuii filiam. Tali genere ortum aiunt Targitaum: eiuſque tres liberos fuiſſe, Lipoxain, Arpoxain, & [3] nouiſſimum Colaxain. His regnantibus, demiſſa cælitus in Scythicã regionem, ex auro facta, aratrum, iugum, ſecurim, phialam. Quæ quum primus omniũ inſpexiſſet natu maximus, acceſſiſſe animo illa ſumendi: ſed eo accedente, aurum arſiſſe: hoc digreſſo, ſecundum acceſſiſſe, & itidem aurum arſiſſe. Ambobus ab ardenti auro ſummotis, quum minimus natu accederet tertius, aurum fuiſſe extinctum, & ab illo aſportatum. eaque re maiores fratres animaduerſa, totum regnum ad minimum detuliſſe. Et à Lipoxai qui- VI dem progenitos eſſe Scythas, quorum genus Auchatæ appellatur: ab Arpoxai vero, qui medius fuit, eos qui Catiari & Traſpies nominantur: à minimo autem natu, reges qui Paralatæ vocantur. Omnibus autem nomen eſſe Scolotis, regis cognomen. ſed Scythas

χ. ἁπάντων

1 Deinde vero conantibus irrumpere Scythis ſe prœlio opponebat. 2 Non ſit veriſimile) 3 Natu minimum.

Græci

VII Græci appellauerç. Hunc in modum ſe extitiſſe Scythę memorant,& ex quo extiterunt, à primo rege Targitao, vſque ad Darii aduerſus ipſos tranſitum, annos omnino mille non amplius fuiſſe. Aurum vero illud ſacrum [1] in primis cuſtoditur à regibus, placaturque maioribus hoſtiis, & aditur quotannis ſolenniter,& qui aurum ſacrum habens, die feſto dormierit ſub dio, is nunquam perennare fertur: & ob id dari ipſi tantum ſoli quantum vno die vectus equo peragrare poteſt. Quum autem regio ſit ingens, Colaxain conſtituiſſe trifarium filiis ſuis regnum: eorumque vnum & quidem maximum, vbi aurum aſſeruatur. [2] Superiora autem ad ventum aquilonem vergentia, vltra quam regionem nulli incolere poſſint, neque proſpicere neque tranſire, propter interfuſas pennas. Pennis enim rum terrã tum aerem oppletum eſſe: & has præpedire viſum. Hæc Scythæ de ſeipſis pariter ac de regione ſuperiore narrant.

VIII ¶ At Græci qui Pontum incolunt, ad hũc modum: Herculem, Geryonis vaccas agentem, in hanc peruenisſe terram, quæ deſerta eſſet, quam nunc Scythæ incolunt. Geryonem autem habitaſſe extra Pontum in terra quam Græci inſulam Erythiam vocant, contra Gades, quæ ſunt extra columnas Herculis in Oceano. (Oceanum vero, ab ortu ſolis incipientem, circumfluere terram, verbis quidem affirmant, ſed re tamen non demonſtrant.) Herculem, quum illinc ad regionem quæ nunc Scythica vocatur veniſſet, ſubſtrata ſibi pelle leonis obdormiſſe (deprehenderat enim eũ vehemens pluuia & gelu) & dum dormit, interea equas eius à curru paſcentes, diuina quadã ſorte amoras, nõ com-

IX paruiſſe. Eas experrectus quum indagaret, omnem regionem colluſtrans, tandem in terram quæ dicitur Hylæa deueniſſe: ibiq; in antro quandam inueniſſe virginem ancipitis naturæ, humanæ ac ſerpentinæ: ſuperne quidem, [3] femorum tenus, feminam: inferius autem, viperam. Eam conſpicatum Herculem atque admiratum, interrogaſſe nuncubi ſuas equas errabundas vidiſſet. Illamque reſpondiſſe, Se quidem illas habere: ſed non prius reddituram ei quam cum ipſa coiiſſet: Herculem pro ea mercede cum femina concubuiſſe.

Ἕλλωες οἰκέουσι. Γεγενέσθαι μὲν νιν σφέας, οὕτω λέγουσι Σκύθαι· ἕτερα δὲ σφι, ἐπεί τε γενέσθαι, τὰ συμπίπτοντα, λέγουσι ἐς ἀπὸ τοῦ πρώτου βασιλέος Ταργιτάου ἐς τὴν Δαρείου ἐξέλασιν τὴν ἐπὶ σφέας, χιλίων οὐ πλέω, ἀλλὰ τοσούτων. τὸν δὲ χρυσὸν τοῦτον τὸ ἱερὸν φυλάσσουσι μὲν βασιλῆες ἐς σπουδὴν, καὶ θυσίῃσι μεγάλῃσι ἐλασσόμενοι μετέρχονται αὐτὸν πρῶτον ἔτος. ὃς δ' ἂν ἔχων τὸν χρυσὸν τὸν ἱερὸν ἐν τῇ ὁρτῇ ὑποκαθίμενος καταχοιμηθῇ, τοσοῦτος λέγεται ὑπὸ Σκυθέων οὐ δυνατὸς ἐλαύνειν ἵππον ἐξελθεῖν· ὅσον δὲ περιβάλλεται τοῦτο ἔδαφος ἵππος ἐν ἡμέρῃ μιῇ περιελάσῃ αὐτός. τῆς δὲ χώρης οὔσης μεγάλης, τριφασίας τὰς βασιληίας τοῖσι παισὶ τοῖσι ἑωυτοῦ κατεῖναι Κολάξαϊν· καὶ τούτων μίλιον μεγίστιον ποιῆσαι, ἐν τῷ τὸν χρυσὸν φυλάσσεσθαι. τὰ δὲ πρὸς ὑπερβορέους ἀνέμους τοὺς ὑπερβορέους τῆς χώρης, οὐκ οἷά τε ἐστὶ ἔτι προσωτέρω οὔτε ὁρᾶν, οὔτε διεξιέναι· ὑπό τε πτερῶν κεχυμένων πτερῶν γὰρ καὶ τῆς γῆς καὶ τοῦ ἀέρος ἐστὶ πλέον, καὶ ταῦτα ἔστι τὰ ἀποκλείοντα τὴν ὄψιν. Σκύθαι μὲν ὧδε ὑπὲρ σφέων τε αὐτῶν, καὶ τῆς χώρης τῆς κατύπερθε λέγουσι. Ἑλλήνων δὲ οἱ πόντον οἰκέοντες, ὧδε· Ἡρακλέα ἐλαύνοντα τὰς Γηρυόνεω βοῦς, ἀπικέσθαι ἐς χώρην τὴν τότε οὔσαν ἔρημον, τὴν νῦν Σκύθαι νέμονται· Γηρυόνεα δὲ οἰκέειν, ἔξω τοῦ πόντου, κατοικημένον, τὴν Ἕλληνες λέγουσι Ἐρύθειαν νῆσον, τὴν πρὸς Γηδείρῃσι τοῖσι ἔξω ἐστὶ Ἡρακλείων στηλέων ἐστὶ τοῦ Ὠκεανοῦ. τὸν δὲ Ὠκεανὸν λόγῳ μὲν λέγουσι ἀπὸ ἡλίου ἀνατολέων ἀρξάμενον, γῆν πᾶσαν ῥέειν, ἔργῳ δὲ οὐκ ἀποδεικνύσι· σιγήσαντα δὲ τὸν Ἡρακλέα ἀπικέσθαι ἐς τὴν νῦν Σκυθίην χώρην καλεομένην· κατα-

X λαβεῖν δὲ αὐτὸν χειμῶνά τε καὶ κρυμόν· ἐπειρυσάμενον δὲ τὴν λεοντέην, κατυπνῶσαι. τὰς δὲ ἵππους τὰς ἀπὸ τοῦ ἅρματος νεμομένας ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ, ἀφανισθῆναι θείῃ τύχῃ. ὡς δὲ ἐγρηγορέναι τὸν Ἡρακλέα, διζήσασθαι. Πάντα δὲ τὰ τῆς χώρης ἐπεξελθόντα, τέλος ἀπικέσθαι ἐς τὴν Ὑλαίην καλεομένην χώρην. ἐνθαῦτα δὲ αὐτὸν εὑρεῖν ἐν ἄντρῳ μιξοπάρθενόν τινα Ἐχίδνην δίφυέα· τῆς τὰ μὲν ἄνω ἀπὸ τῶν γλουτέων, ἐς γυναικὸς τὰ ὑπερθε, ὄφιος. ἰδόντα δὲ καὶ θωυμάσαντα, ἐπείρεσθαι μιν εἰ κου ἴδοι ἵππους πλανωμένας· τὴν δὲ φάναι ἑωυτὴν ἔχειν, καὶ οὐκ ἀποδώσειν σφεῖν πρὶν ἢ μιχθῆναι. τὸν δὲ Ἡρακλέα μιχθῆναι ὑπὸ τῆς μανδύης τοῦτο.

1 Studioſiſſime. 2 Quæ vero ſunt Boream verſus, vltra eos qui ſupremam regionis partem incolunt, ea nec proſpici nec tranſiri poſſe propter interf. &c. 3 Natium.

χείνλω τε δὴ ἐκφοβαλέας τ' ἀπόδοσιν τῶν ἵππων, βουλομένους ὡς πλείστον χρόνον συνεῖναι τῷ Ἡρακλέϊ καὶ τ', ἡμιόνεμφορον, ἐθέλειν ἀπαλλάσσεσθαι· τέλος δ', ἀποδιδόντος αὐτ' εἰπεῖν, Ἵππους μὲν δὴ ταύτας ἀπιγμένας σὺν δαὶ δε, ἐσῳσά τοι ἐγώ· σώφρά τε σὺ παρέσχες. ἐγὼ γὰρ σὺκ ἔλαθον τρεῖς παῖδας ἔχων. τούτους, ἐπεὰν ἡβῶντας ἴδω, σκεψαμένη ἐφ' οἷσι χρὴ ποιέειν, ἐξηγέο σὺ εἴτε αὐτὸς καταικίζω (χώρης γὰρ τῆσδε ἔχω ὃ κρατέω αὐτὴ) εἴτε ἀποπέμπω τῇδε σε. τὸν μὲν δὴ ταῦτα ἐπέφρωτᾶν. τ' ὃ λέγοιεν πρὸς ταῦτα εἰπεῖν, Ἐπεὰν ἀνδρωθέντας ἴδωμαι τοὺς παῖδας, τάδε ποιεύσα σὺκ ἂν ἀμάρτοιμι. τ' μὲν ἂν ὁρᾶς αὐτέων τόδε τὸ τόξον ὧδε διατεινόμενον, καὶ τῇ ζωστῆρα τῶνδε καταζωννύμενον, τοῦτον μὲν τῆσδε τῆς χώρης οἰκήτορα ποιεῦ. ὃ δ' ἂν ἀπειθέων τ' ἔργων τῶν ἐπιτέλλομαι λίπῃ, ἐκπεμπε σὺκ τ' χώρης. καὶ ταῦτα ποιεύσα, αὐτή τε εὐφρανέεαι, καὶ τὰ ἐντεταλμένα ποιήσεις. Τὸν μὲν δὴ Ἡρακλέα τ τόξον τὸ ἕτερον (δύο γὰρ δὴ φορέεσκε τέως Ἡρακλέα) καὶ τ' ζωστῆρα, ἔδεσε δείξαντα, τῶνδε δύναι τὸ τόξον τε καὶ τ' ζωστῆρα, ἔχοντα ἐπ' ἀκρης τ συμβολῆς φιάλλιον χρυσέιον· διδόντα δ', ἀπαλλάσσεσθαι. τ δ', ἐπεὶ οἱ γηγενέας σφέων παῖδας ἀνδρωθέντας, τούτοισι μὲν σφι ὀνόματα θέσθαι. τῷ μὲν, Ἀγάθυρσον αὐτέων· τῷ δ' ἑπομένῳ, Γελωνόν· Σκύθην δ', τῷ νεωτάτῳ τούτων δέ, τῆς ὑπαρχῆς μεμνημένους αὐτοῦ, ποιῆσαι τὰ ἐντεταλμένα. Ἐπεὶ δὲ οἱ δύο μὲν (i) τ παίδων τόν τε Ἀγάθυρσον καὶ τ' Γελωνὸν σὺκ οἷοί τε ἐγένοντο ἐξικέσθαι πρὸς (ii) τὸ προκείμενον ἆεθλον, οἰχόμενοι σὺκ τ χώρης, ἐκβληθέντας ὑπὸ τ γεινομένης. (iii) δὲ νεώτερον αὐτέων Σκύθην ὑπιτελέσαντα, καταμεῖναι ἐν τῇ χώρῃ. Ἐκ μὲν Σκύθεω τοῦ Ἡρακλέος γενέσθαι τοὺς αἰεὶ βασιλέας γινομένους Σκυθέων. Ἀπὸ δὲ τ φιάλης, ἔτι δὲ ἐς τόδε, φιάλας ἐν τ ζωστήρων φορέειν Σκύθας. τὸ δὲ μοῦνον μηχανᾶσθαι τὴν μητέρα Σκύθην. Ταῦτα μὲν Ἑλλήνων (iv) πάντων οἰκεόντες λέγουσι· ἔστι δὲ καὶ ἄλλος λόγος ἐχόμενος τῶνδε. (τῷ μάλιστα ἐγὼ προσκείμαι) Σκύθας τοὺς νομάδας, οἰκεόντας ἐν τῇ Ἀσίῃ, πολέμῳ πιεσθέντας ὑπὸ Μασσαγετέων, οἰχέσθαι διαβάντας τὸν Ἀράξεα ἐπὶ γῆν τὴν Κιμμερίην. τὴν γὰρ νῦν νέμονται Σκύθαι, αὐτὴν λέγεται τὸ παλαιὸν εἶναι Κιμμερίων. τοὺς δὲ Κιμμερίους, ὁρμωμένων Σκυθέων, βουλεύεσθαι, ὡς σφέας ὁρμῶντος μεγάλου. καὶ δὴ τὰς γνώμας σφέων κεχωρισμένας, ἐόντας μὲν ἀμφοτέρους, ἀμείνω δὲ τὴν τῶν βασιλήων. τὴν μὲν γὰρ δὴ τοῦ δήμου φέρειν γνώμην, ὡς ἀπαλλάσσεσθαι χρῆμα ἐόν, μηδὲ πρὸς πολλοὺς δεόμενον κινδυ-

Sed quum illa differret reddere equas, cupida diutissime cũ Hercule concumbendi, at hic cuperet receptis equis abire, ad postremum illis redditis mulierem dixisse, Has ego tibi equas quę huc venerant, seruaui: tu earum seruatarum pretium mihi persoluisti. Concepi enim ex te filios tres: qui vbi adoleuerint, expone quid facere debeam: nunquid hîc [1] habere domicilium, (nam ipsa huius regionis imperiũ teneo) an ad te mitti. Hæc percontatæ respondisse, Posteaquam eos in virilem ætatem adoleuisse videris, si ita facies non delinques: quẽ animaduerteris eorum hunc arcum ita tendentem, & hoc balteo ita præcinctum, eum tu huius regionis incolam effice: qui autem his operibus quæ mando non erit par, eum hinc ablegabis. Hæc exequendo & ipsa leraberis, & præceptis meis obtemperabis. Atque ita loquutum Herculem terendisse alterum arcum, (duos enim gestabat) & balteum præmonstrasse, atque vtrunque mulieri tradidisse, arcum & balteum, qui balteus in extrema commissura haberet auream phialam: & his donatis abiisse. Illam pueris natis nomina imposuisse, vni, Agathyrso: [2] sequenti, Gelono: [3] nouissimo, Scythæ. Et quum in virilem ætatem adoleuerunt, eandem mandatorum memorem illa peregisse: & duos quidem filiorum, Agathyrsum ac Gelonum, qui proposito certamini non suffecissent, à matre ablegatos è regione excessisse: Scytham vero qui rem complexus esset, ibidem remansisse: & ab illo Scytha Herculis *filio* progeneratos qui deinceps fuerint reges Scytharum: ab illa autẽ phiala, Scythas ad hanc vsque ætatem phialas in balteis ferre: & id solum Scythæ matrem excogitasse. Hæc Græci qui habitant in Ponto referunt. ¶ Fertur & alius sermo ita habens, cui ipse præcipue assentior: Scythas [4] pecuarios, qui Asiam incolunt, quum à Massagetis bello vexarentur, Araxe transmisso, in Cimmeriam abiisse. nam regio quam nunc Scythæ incolunt, ea fertur olim fuisse Cimmeriorum. Sed inuadentibus Scythis Cimmerios, quum deliberarent, tanquam qui à magno inuaderentur exercitu, in sententia discrepasse, hinc reges, inde plebem: vtraque quidem valida, sed regum meliore. nam populus sentiebat abstinendum bello, nec oportere aduersus multos *pugnando* adire

μηχανᾶσθαι

ἄλλος

χρῆμα εἶπε πρὸς πολλούς

1 Dare illis domic. 2 *Id est, Æstate proximo.* 3 Natu minimo. 4 Nomadas,

periculum

periculum: at reges, pro regione cum inuasoribus dimicandum. Ita quum neutris alteri obtemperare vellent, & populus censeret sine prœlio demigrandum, tradita inuasoribus regione: reges vero, in sua potius patria occumbendũ, nec vna cum plebe fugiendum censuisse, quot bona habuissent, & quot mala euidentia habituri essent patria profugi, reputantes: hæc illos sentientes, inter se decertasse, vtrosque numero pares: & omnes qui mutuis ictibus concidissent, fuisse à populo Cimmeriorum sepultos ad flumen Tyrem: (& eorum adhuc sepulcrum extat.) Sepultis his, illum è regione migrasse: quam desertam superuenientes Scythas occupauisse. Extantque adhuc in Scythia tum muri Cimmerii, tum portoria Cimmeria, tum regioni cuidam nomen Cimmeriæ est, & Bosphorus qui Cimmerius appellatur. Constat autem Cimmerios [1] in Asiam fugisse Scythas, & Chersonnesum condidisse, vbi nunc Sinope Græca vrbs sita est. Apparet etiam Scythas in persequendis illis Mediam intrasse, via aberrantes. nam Cimmerii quidem fugientes, iter semper secundum mare tenebant: Scythæ autem eos ad dexteram Caucasum habentes insequebantur, donec ingressi sunt Mediam, itinere in mediterranea conuerso. ¶ Alia quoque fertur communis Græcorum barbarorumque narratio: Aristeus quidam Proconnesius, versificator, Castrobii filius, memorauit se Phœbo instinctum venisse ad Issedonas: & supra hos incolere Arimaspos, viros vnoculos: & item supra hos esse grypas, qui aurum asseruent: ac super hos esse Hyperboreos, *id est superaquilonares*, ad mare pertingentes. Hos autem omnes, præter Hyperboreos, Arimaspis autoribus, assidue finitimis bellum inferre, & ab Arimaspis exterminari Issedones, ab Issedonibus Scythas. A Scythis autem vexatos Cimmerios, qui ad australe mare incolebant, regionem relinquere. Itaq; ne Aristeus quidem cum Scythis de ea regione consensit. Qui vnde fuerit, qui hæc retulit, dictum est à me: sed à me dicetur item quænam de eodem viro in Proconneso & Cyzico audierim. Aristeum aiunt, quum nullo suæ ciuitatis esset inferior genere, ingressum in Proconneso fullonicam officinam, decessisse: fullonemque, occlusa officina, abisse denunciatum rem propinquis defuncti.

XII

XIII

XIV

νδύν· τὴ δὴ τῶν βασιλήων, ἀμφισχέαθαι τῆς χώρης τοῖσι ἐπιοῦσι. ἔχων δὴ ἐκέλευε πείθεσθαι οὔτε τοῖσι βασιλεῦσι τὸν δῆμον, οὔτε τὸν δῆμον τοὺς βασιλέας. τοὺς μὲν δὴ ἀπαλλάσσεσθαι βουλεύεσθαι ἀμαχητὶ, τὴν χώρην παραδιδόντας τοῖσι ἐπιοῦσι τοῖσι δὲ βασιλεῦσι δόξαι ἐν τῇσι ἑωυτῶν κτεῖνα θάπτεσθαι ἀποθανόντας, μηδὲ συμφεύγειν τὸν δῆμον· λογισαμένους ὅσα τε ἀγαθὰ πεπόνθασι, καὶ ὅσα φθείροντας ἐκ τῆς πατρίδος καὶ ἐπίδοξα καταλαμβάνει. ὡς δὲ ἐξαίφνης τοῦτο, ἀμφισταίας, καὶ ἀριθμὸν ἴσους ἡμωμένους, μάχεσθαι πρὸς ἀλλήλους. τοὺς μὲν δὴ ἀποθανόντας πάντας ὑπ' ἑωυτῶν, θάψαι δῆμον τὸ Κιμμερίων παρὰ ποταμὸν Τύρην· καὶ σφέων ἔτι δῆλός ἐστι ὁ τάφος. θάψαντας δέ, οὕτω τὴν ἔξοδον ἐκ τῆς χώρης ποιέεσθαι. Σκύθας δὲ ἐπελθόντας, λαβεῖν ἐρήμην τὴν χώρην. καὶ νῦν ἔστι μὲν ἐν τῇ Σκυθικῇ Κιμμέρεια τείχεα, ἔστι δὲ πορθμηία Κιμμερίη. ἔστι δὲ καὶ χώρη οὔνομα Κιμμερίη. ἔστι δὲ Βόσπορος, Κιμμέριος καλεόμενος. φαίνονται δὲ οἱ Κιμμέριοι φεύγοντες ἐς τὴν Ἀσίην τοὺς Σκύθας, καὶ τὴν Χερσόνησον κτίσαντες ἐν τῇ νῦν Σινώπῃ πόλις Ἑλλὰς οἰκίσαι. φαίνεσθαι δὲ εἰσὶ καὶ οἱ Σκύθαι διώξαντες αὐτοὺς, καὶ ἐσβαλόντες ἐς γῆν τὴν Μηδικὴν, ἁμαρτόντες τῆς ὁδοῦ. οἱ μὲν γὰρ Κιμμέριοι αἰεὶ τὴν παρὰ θάλασσαν ἔφευγον· οἱ δὲ Σκύθαι, ἐν δεξιῇ ἔχοντες Καύκασον, ἐδίωκον· ἐς ὃ ἐσέβαλον ἐς τὴν Μηδικὴν γῆν, ἐς μεσόγαιαν τῆς ὁδοῦ τραφθέντες.

Οὗτος δὲ ἄλλος ξεῖνος Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων ἡμιόμφους λόγους ἔφρασε. ἔφη δὲ Ἀριστέης ὁ Καυστροβίου, ἀνὴρ Προκοννήσιος, ποιέων ἔπεα, ἀπικέσθαι ἐς Ἰσσηδόνας, φοιβόλαμπτος ἡμιόμφους· Ἰσσηδόνων δὲ ὑπεροικέειν Ἀριμασπούς, ἄνδρας μουνοφθάλμους. ὑπὲρ δὲ τούτων, τοὺς χρυσοφύλακας γρῦπας· τούτων δὲ, τοὺς Ὑπερβορέους, κατήκοντας ἐπὶ θάλασσαν. τούτους ὦν πάντας, πλὴν Ὑπερβορέων, ἀρξαίτους Ἀριμασπῶν, αἰεὶ τοῖσι πλησιοχώροισι ἐπιΐζεσθαι· καὶ τοὺς μὲν Ἀριμασπῶν ἐκχωρέεσθαι ἐκ τῆς χώρης Ἰσσηδόνας· τοὺς δὲ Ἰσσηδόνων, Σκύθας. Κιμμερίους δὲ οἰκέοντας ἐπὶ τῇ νοτίῃ θαλάσσῃ, τοὺς Σκυθέων πιεζομένους, ἐκλείπειν τὴν χώρην. οὕτω σφέας ἔλαχε συμφέρεται περὶ τῆς χώρης ταύτης Σκύθῃσι. καὶ ὅθεν μὲν ἔλαβε Ἀριστέης ταῦτα ἔπεα, ἐφρασε. ἐγὼ δὲ περὶ αὐτοῦ ἤκουσα λόγον ἐν Προκοννήσῳ καὶ Κυζίκῳ, λέξω. Ἀριστέην γὰρ λέγεσι, ἐόντα τῶν οὐδενὸς ἥσσονα πολιητέων, ἐσελθόντα ἐς κναφήιον ἐν Προκοννήσῳ, ἀποθανεῖν. τὸν δὲ κναφέα κατακληίσαντα ἐργάζεσθαι περὶ αὐτοῦ, ἐλθόντα δὲ ἐς οἶκον ἀγγελέοντα τοῖσι προσήκουσι τοῦ νεκροῦ.

1 *Id est, in Asiam venisse quum fugerent Scythæ.*

ἐκπεδασθέντος δὲ ἤδη τοῦ λόγου ἀνὰ τὴν πόλιν ὡς τεθνηκὼς εἴη ὁ Ἀριστέης, ἐς ἀμφισβασίας τῶν λεγόντων ἀπιχνέεσθαι ἄνδρα Κυζικηνόν, ἥκοντα ἐξ Ἀρτάκης πόλιος· φάντα σωτυχεῖν τε ἑωυτῷ ἰόντι ἐς Κυζίκου, καὶ ἐς λόγους ἀπικέσθαι. καὶ τοῦτον μὲν ἐντεταμένως ἀμφισβητέειν· τοῦ δὲ προσοικοντας τῷ νεκρῷ ἐπὶ τὸ γναφήιον παρεῖναι, ἔχοντας τὰ πρὸς φορήια, ὡς ἀναιρησομένους· ἀνοιχθέντος δὲ τοῦ οἰκήματος, οὔτε τεθνεῶτα, οὔτε ζῶντα φανῆναι Ἀριστέην· μετὰ δὲ, ἑβδόμῳ ἔτεϊ φανέντα αὖτον ἐς Προκόννησον, ποιήσαντα δὲ ταῦτα ταῦτα ἀφανισθῆναι τὸ δεύτερον. Ταῦτα μὲν αἱ πόλιες αὐταὶ λέγουσι. Τὰ δὲ οἶδα Μεταποντίνοισι τοῖσι ἐν Ἰταλίῃ συγκυρήσαντα μετὰ τὸν ἀφανισμὸν τὸν δεύτερον Ἀριστέω τοῦ Προκοννησίου ἔτεσι τεσσερακοντα- χρ. δυοκαί- δεκα, τείχεσι, ὡς ἐγὼ συμβαλλόμενος ἐν Προκοννήσῳ τε καὶ Μεταποντίῳ εὕρισκον. Μεταποντῖνοι γὰρ φασι αὐτὸν Ἀριστέην φανέντα σφι ἐς τὴν χρ. πλείω πόλιν, κελεύσαι βωμὸν Ἀπόλλωνι ἱδρύσασθαι, καὶ Ἀριστέω τοῦ Προκοννησίου ἐπώνυμον ἐόντα ἀνδριάντα παρ' αὐτὸν ἱστάναι. Φάναι γὰρ σφι Ἀπόλλωνα Ἰταλιωτέων μούνοισι δὴ ἀπικέσθαι ἐς τὴν χώρην, καὶ αὐτὸς τε ἅμα ἑπέσθαι ὁ νῦν ἐὼν Ἀριστέης· τότε δὲ ὅτε εἵπετο τῷ θεῷ, εἶναι κόρακι τὴν φήνην, εἰπόντα ταῦτα, ἀφανισθῆναι· σφέας δὲ Μεταποντίνους λέγουσι ἐς Δελφοὺς πέμψαντας, τὴν θεὸν ἐπειρωτᾶν ὅ, τι δὴ φάσμα τοῦτο ἀνθρώπου εἴη· τὴν τε Πυθίην σφέας κελεύειν πείθεσθαι τῷ φάσματι· πειθομένους δέ, ἄμεινον σφισὶ οἰκῆσαι. καὶ σφέας δεξαμένους ταῦτα, ποιῆσαι ὅπι τελέα. καὶ νῦν ἔστηκε ἀνδριὰς ἐπώνυμος ἐὼν Ἀριστέω, παρ' αὐτὸν τὸν ἀγάλματι τοῦ χρ. πλησίον Ἀπόλλωνος. κύκλῳ δὲ αὐτὸν δάφναι ἑστᾶσι· τὸ δὲ ἄγαλμα ἐν τῇ ἀγορῇ ἵδρυται. Ἀριστέω μὲν νυν περὶ τοσαῦτα εἰρήσθω. τῆς δὲ γῆς τῆς περὶ ὁ λόγος ὅδε ὥρμηται λέγεσθαι, οὐδεὶς οἶδε ἀτρεκέως χρ. ἀστρικὸς ὡς ὄν, τὸ κατύπερθε δέ γε ἔστι. οὐδενὸς γὰρ δὴ αὐτοπτέω εἰδέναι φαμένου δύναμαι πυθέσθαι· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ Ἀριστέης, τὸ πρὸ ὀλίγου πρότερον τούτων μνήμην ἐποιεύμην, οὐδὲ ἔτι προσωτέρω Ἰσσηδόνων, ὡς αὐτοῖσι τοῖσι ἔπεσι ποιέων, ἔφησε ἀπικέσθαι· ἀκοῇ δὲ τὰ κατύπερθε ἐλέγετο ἀκοῇ, φάσκοντας Ἰσσηδόνας εἶναι τοὺς ταῦτα λέγοντας. ἀλλ' ὅσον μὲν ἡμεῖς ἀτρεκέως ὅπι μακρόταται 144 τυγχάνουσι ἐοῦσαι τῶν οἰκεομένων ἀκοῇ ἱκνέεσθαι, πᾶν εἰρήσεται· Ἀπὸ τοῦ Βορυσθενειτέων ἐμπορίου (τοῦτο γὰρ τῆς παραθαλασσίων μεσαίτατόν ἐστι πάσης τῆς Σκυθίης) Dissipatoque iam per vrbem rumore Aristeum esse vita functum, [1] superuenisse sermoni de hac re disputantium, quendam Cyzicenum, ex vrbe Artacia profectum, qui diceret sese fuisse congressum cum Aristeo apud Cyzicum, atque colloquutum. Et quum id iste cõtendendo asseueraret, propinquos mortui ad fullonicam præsto fuisse, habentes quæ ad efferendos homines expedium: sed aperta domo, Aristeum nec viuum comparuisse nec mortuum. septimoque deinde anno, quum in Proconneso comparuisset, eos versus fecisse qui nunc à Græcis Arimaspei vocantur: quibus conditis, rursus euanuisse. Hoc XV istæ ciuitates commemorant: [2] quod scio congruisse cum Metapontinis qui sunt in Italia, trecentis & quadraginta annis postquam iterũ euanuit Aristeus, quemadmodum coniiciens & in Proconneso & apud Metapontinos inueni. Metapontini enim aiunt Aristeum, quum apud ipsos apparuisset, iussisse aram Apollini extrui, & iuxta eam erigi statuam quæ cognomen Aristei proconnesii haberet: quod diceret Apollinem ad eos [3] solos ex Italiotis in ipsorum terram veniisse, se illum assectante, & qui nunc Aristeus esset, tum fuisse coruum quum deum assectaretur. Et hæc loquutum euanuisse. Eoque aiunt Metapontini se Delphos ad deum misisse scisciatum quodnam illud hominis esset [4] proloquium, sibique iussisse Pythiam vt dicto audientes essent. melius enim cum ipsis actum iri, si parerent. Se igitur hæc admittentes [5] perfeciisse. Et nunc statua extat cognomine Aristei, iuxta aram ipsam Apollinis, in foro extructam: circumstantibus vtrinque lauris. Hæc de Aristeo hactenus. ¶ Regione autem de qua nos dicere instituerantus, quænam sint vlteriora, nemo exploratum habet. neque enim id ego ab aliquo audire potui, qui se diceret nosse quod ipse vidisset. Ac ne Aristeus quidem ipse (cuius paulo ante feci mentionem) in iis quos fecit versibus, ait se vltra Issedones processisse: sed vlteriora fando sibi esse cognita, quod Issedones diceret ista commemorare. Verum nos, quoad [6] longissime rem inuestigare potuimus, omnem referemus: Ab emporio Borysthenitarum (hoc enim ex maritimis totius Scythiæ est maxime mediũ) XVI XVII

1 Cyzicenum quendam, ex Artace vrbe venientem, altercatum fuisse cum illis qui *id* dicerent: affirmantem se Aristeo occurrisse, eunti Cyzicum, & cum eo colloquutum esse. Qua de re dum pertinaciter contenderet, propinquos mort. 2 At ista Metapontinis qui sunt in Italia, contigisse scio trecent. 3 Solos ex Italiotis esse in quorum terram Apollo veniisset, 4 Visum, 5 Præstitisse. *Vel*, effecta reddidisse. 6 Penitissime.

primi

primi incolunt Callipidę, qui sunt Græcoscythæ, *id est, è Græcis facti Scythæ*: super hos aliud genus eorum qui vocãtur Halizones. Horum vtrique cum [1] in ceteris seruant ritum Scytharum, tum in serendo, atque vescendo cæpe, allio, lente, milio. Supra Halizones autem incolunt Scythæ aratores, [2] qui non ad panem conficiendum serunt triticum, sed ad illud torrendum. Supra hos incolunt Neuri: quorum tractus qui ad aquilonem vergit, quantum nos scimus, desertus est. Atque hæ quidem nationes iuxta flumen Hypanin colunt, ad occidentalem partem Borysthenis. Verũ transmisso Borysthene, à mari prima est Hylæa: dehinc habitant Scythæ agricolæ, quos Græci qui [3] sub Hypane incolunt, Borysthenitas appellant, ipsi vero se Olbiopolitas. Hi igitur agricolæ Scythæ [4] colunt eum quidem tractum qui vergit ad aũroram, trium dierum itinere, pertingentes ad flumen nomine Panticapem: [5] eum vero qui ad ventum aquilonem, vndecim dierum nauigatione, Borysthenem versus, tractus autem qui vlterior est, in multum sane spatii desertus est. Vltra quam solitudinem habitãt Androphagi, *id est, virorum carne vescentes*, separata natio, ac nequaquam Scythica. At supra hos deserta iam proculdubio omnia, nec vlla gens, quantũ nos scimus. At horum Scytharum qui agricolæ sunt, plagam quæ ad auroram vergit, transmisso flumine Panticape, Scythæ nomades, *id est, pecuarij*, incolũt, neque serentes quicquam neque arantes. Nuda autẽ arboribus est omnis hæc plaga præter Hylæam. Nomades autem isti incolunt tractũ quatuordecim dierum longitudinis, auroram versus, ad Gerrhum vsq; flumen. Trans Gerrhum autem sunt [6] ea quæ vocantur regia, & Scythæ optimi pariter & plurimi, & qui suos seruos esse ceteros Scythas arbitrantur: à meridie quidem ad Tauricam regionem pertingentes: ab aurora vero, ad fossam [7] quam dixerunt illi qui è cæcis geniti fuerunt, Oryxam: & ad emporium paludis Mæotidis, quod vocatur Cremni, *id est, prærupta*: quorum pars ad flumen Tanain porrigitur. At quæ superiora sunt, ad ventum aquilonem, Scythis regiis, ea incolunt Melanchlæni, alia gens non Scythica.

XVIII

XIX

XX

Ἀπὸ τούτου πρῶτοι Καλλιπίδαι νέμονται, ἐόντες Ἕλληνες Σκύθαι. ὑπὲρ δὲ τούτων, ἄλλο ἔθνος, οἱ Ἀλαζόνες καλέονται. οὗτοι δὲ καὶ Καλλιπίδαι τὰ μὲν ἄλλα κατὰ ταὐτὰ Σκύθῃσι ἐπασκέουσι· σῖτον δὲ καὶ σπείρουσι, καὶ σιτέονται καὶ κρόμμυα καὶ σκόρδα καὶ φακοὺς καὶ κέγχρους. ὑπὲρ δὲ Ἀλαζόνων οἰκέουσι Σκύθαι ἀροτῆρες, οὐ σὸν ἐπὶ σιτήσει σπείρουσι σῖτον, ἀλλ' ἐπὶ πρήσει. τούτων δὲ κατύπερθε οἰκέουσι Νευροί. Νευρῶν δὲ ὁ πρὸς βορέην ἄνεμον, ἔρημον ἀνθρώπων, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν. ταῦτα μὲν πρὸς Ὑπάνιν ποταμόν ἐστι ἔθνεα πρὸς ἑσπέρην τὴν Βορυσθένεος. Ἀτὰρ διαβαίνει Βορυσθένεα ἀπὸ θαλάσσης, πρῶτον μὲν ἡ Ὑλαίη· ἀπὸ δὲ ταύτης, ἀνθρωποι οἰκέουσι Σκύθαι γεωργοί· τοὺς Ἕλληνες οἰκέοντες ὑπὲρ τὸν Ὑπάνιν ποταμὸν καλέουσι Βορυσθενείτας· σφέας δὲ αὐτοὺς, Ὀλβιοπολίτας. οὗτοι ὦν γεωργοὶ Σκύθαι νέμονται τὸ μὲν πρὸς τὴν ἕω, ὅσον τε ἡμερέων ὁδὸν κατήκοντες ὑπὲρ ποταμὸν τὸν οὔνομα κεῖται Πανταπάκης· τὸ δὲ πρὸς βορέην ἄνεμον, πλόον ἀνὰ Βορυσθένεα ἡμερέων ἕνδεκα. ἤδη δὲ κατύπερθε τούτων ἡ ἔρημος ἐστί· ὑπὲρ πολλόν. μετὰ δὲ τὴν ἔρημον Ἀνδροφάγοι οἰκέουσι, ἔθνος ἐὸν ἴδιον, καὶ οὐδαμῶς Σκυθικόν. τὸ δὲ τούτων κατύπερθε, ἔρημον ἤδη ἀληθέως, καὶ ἔθνος ἀνθρώπων οὐδὲν, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν. Τὸ δὲ πρὸς τὴν ἕω τῶν γεωργῶν τούτων Σκυθέων, διαβαίνει Παντικάπην ποταμὸν, νομάδες ἤδη Σκύθαι νέμονται, οὔτε ἀροῦντες οὐδὲν, οὔτε σπείροντες· πλὴν δὲ δενδρέων ἡ πᾶσα αὕτη γῆ. πλέουσι τῆς Ὑλαίης. οἱ δὲ νομάδες οὗτοι τὸ πρὸς τὴν ἕω, ἡμερέων τεσσέρων καὶ δέκα ὁδὸν νέμονται χώρου κατατείνουσαν ἐπὶ ποταμὸν Γέρρον. Πέρην δὲ τοῦ Γέρρου ταῦτα δὴ τὰ καλὰ μοῖρα βασιλήια ἐστὶ, καὶ Σκύθαι οἱ ἄριστοί τε καὶ πλεῖστοι· ἐς τοὺς ἄλλους νομίζοντες Σκύθας, δούλους σφετέρους εἶναι. κατήκουσι δὲ οὗτοι τὸ μὲν πρὸς μεσαμβρίην, ἐς τὴν Ταυρικήν· τὸ δὲ πρὸς ἠῶ, ὅσον τε τάφρου, τὴν δὴ οἱ ἐκ τῶν τυφλῶν γενόμενοι ὤρυξαν, καὶ ἐπὶ τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος τὸ ἐμπόριον, τὸ καλέεται Κρημνοί. τὰ δὲ αὐτῶν κατήκουσι ἐπὶ ποταμὸν Τάναϊν. Τὰ δὲ κατύπερθε πρὸς βορέην ἄνεμον τῶν βασιληίων Σκυθέων οἰκέουσι Μελάγχλαινοι, ἄλλο ἔθνος, καὶ οὐ Σκυθικόν. Μελαγχλαίνων δὲ κατύπερθε, λίμναι, καὶ ἔρημος

Et supra Melanchlænos paludes sunt, & deserta

1 In ceteris quidem ritum Scytharum seruant, sed frumentum serunt & edunt, necnon cæpe, & allium, & lentem, & milium. 2 Qui frumentum non ad vescendum serunt, sed ad vendendum. Sup. 3 Ad Hypanin fluuium incol. 4 Colunt, orientem quidem versus, trium dierum iter. 5 Boream autem versus, dierum vndecim, secundo flumine Borysthene. 6 *Vel*, Ea quæ vocantur regiæ, *sub.* domus. 7 Quam foderunt qui è cæcis illis orti fuerunt. *E cæcis illis quorum videlicet facta fuit supra mentio.*

ὄντι αὐθεφάγων, καθόσον ἡμεῖς ἴδμεν. Ταναΐν δὲ ποταμὸν διαβάντι, οὐκέτι Σκυθικὴ, ἀλλ' ἡμὲν πρώτη τῶν Λαξίων, Σαυροματέων ὄντι, οἳ ἐκ τοῦ μυχοῦ ἀρξάμενοι τῆς Μαιήτιδος λίμνης, νέμονται χῶρον πρὸς βορέην ἄνεμον, ἡμερέων πεντεκαίδεκα ὁδὸν, πᾶσαν ἐύζωον ψιλόν τε καὶ ἀγρίων καὶ ἡμέρων δενδρέων. ὑπὲρ δὲ τούτους οἰκέουσι οἳ Βουδῖνοι, γῆν νεμόμενοι πᾶσαν δασέαν ὕλῃ παντοίῃ. Βουδίνων δὲ κατύπερθε πρὸς βορέην, ἔστι πρώτη μὲν ἔρημος, ἐπ' ἡμερέων ἑπτὰ ὁδὸν. Μετὰ δὲ τὴν ἔρημον ἀποκλίνασι μᾶλλον πρὸς ἀπηλιώτην ἄνεμον, νέμονται Θυσσαγέται, ἔθνος πολλὸν καὶ ἴδιον. ζώουσι δὲ ἀπὸ θήρης. συνεχέες δὲ τούτοισι ἐν τοῖσι αὐτοῖσι τόποισι κατοικημένοισι εἰσὶ τοῖσι οὔνομα κεῖται Ἰύρκαι· καὶ οὗτοι ἀπὸ θήρης ζώοντες ὧδε περ τοιῶνδε· λοχᾷ ὅτι δένδρεον ἀναβάς. ἔστι δὲ πυκνὰ αὐτὰ πᾶσαν τὴν χώρην· ἵππος δὲ ἑκάστῳ δεδιδαγμένος ὑπὸ γαστέρα κεῖσθαι, ταπεινότητος εἵνεκα, ἕτοιμός ἐστι, καὶ κύων· ἐπεὰν δὲ ἀπίδῃ θηρίον ἀπὸ τοῦ δενδρέου, ὀχεύσας, ὑπεβὰς ὑπὸ τὸν ἵππον, διώκει· καὶ ὁ κύων ἕπεται. ὑπὸ δὲ τούτων, τὸ πρὸς τὴν ἠῶ τετραμμένον οἰκέουσι Σκόλοι ἄλλοι, ἀπὸ τῶν Βασιλητίων Σκυθέων ἀποστάντες, καὶ οὕτω ἀπικόμενοι ἐς τοῦτον τὸν χῶρον. Μέχρι μὲν δὴ τῆς τούτων τῶν Σκυθέων χώρης, ἔστι ἡ καταλεχθεῖσα πᾶσα, πεδιάς τε γῆ καὶ βαθύγειος· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου, λιθώδης τε ἔστι καὶ τρηχείη. διεξελθόντι δὲ καὶ τῆς τρηχείης χώρης πολλόν, οἰκέουσι τῶν ὑπερθεν ὀρέων ὑψηλῶν αὐθεφάγων λεγόμενοι εἶναι πάντες φαλακροί, οὐκ ἐόντες γενόμενοι, καὶ ἔρσενες καὶ θήλεαι ὁμοίως καὶ σιμοί· καὶ γλώσσῃ ἔχοντες μεγάλα φωνέουσι ἰδίῃ ἑωυτῶν· ἐσθῆτι δὲ χρεώμενοι Σκυθικῇ· ζώοντες δὲ ἀπὸ δενδρέων. Πόντικον μὲν οὔνομα τῷ δενδρέῳ ἐστὶ οὗ ζώουσι, μέγαθος δὲ κατὰ συκέην μάλιστά κη· καρπὸν δὲ φορέει κυάμῳ ἴσον, πυρῆνα δὲ ἔχει. τοῦτον ἐπεὰν γήσηται πέπον, ἐσκεδάσι ἱματίοισι· ἀποῤῥεῖ δὲ ἀπ' αὐτοῦ παχὺ καὶ μέλαν. οὔνομα δὲ τῷ ἀποῤῥέοντι τούτῳ ἀπὸ τοῦ καὶ λείχουσι, καὶ γάλακτι συμμίσγοντες πίνουσι· καὶ ἀπὸ τῆς παχύτητος αὐτοῦ τῆς πυκνὸς πλακόεντας σιτεύνται. πρόβατα γὰρ σφι οὐ πολλὰ ἔστι· οὐ γὰρ τοι ἀμυδαλαὶ νομαὶ ὑπάρχουσι. ὑπὸ δενδρέῳ δὲ ἕκαστος κατοίκηται, ἐπεὰν μὲν χειμῶνα, ἐπεὰν δὲ δένδρεον τοῦτο ἀποκαλύψῃ πίλῳ πεπυκασμένῳ λευκῷ· ὁ δὲ θέρος, ἄνευ πίλου. τούτους οὐδεὶς ἀδικέει· ἱροὶ γὰρ λέγονται εἶναι. οὐδὲ πόλεμον ὁπλοφόρον οὗτοι ἐκτέαται. καὶ τοῦτο μὲν, τοῖσι πρὸς ἑσπέρην οἰκέουσι οὗτοί εἰσι οἱ τὰς διαφορὰς διαιρέοντες τοῦτο δὲ, ὃς ἂν καταφεύγῃ ἐς τούτους,

hominibus regio, quantum nos scimus. ¶ Trans flumen autem Tanain non est regio Scythica, [1] sed prima Laxiorum Sauromatarum, qui à recessu Mæotidos paludis incipientes, incolunt tractum qui spectat aquilonem, itinere dierum quindecim, vacuum prorsus arboribus tam agrestibus quam fructiferis. Supra hos habitant (quæ secunda portio est) Budini, terram colentes totam omni arborum genere abundantem. Supra Budinos ad aquilonem statim excipit solitudo octo dierum itineris. Post hanc solitudinem declinando magis ad ventum subsolanum, incolunt Thyssagetæ, natio copiosa & [2] propria, & è venatu victitans. His contigui, & in eisdem habitantes locis, ii quibus nomen inditum est Iyrcæ, & ipsi è venatione victitantes, hunc in modum: Conscensis arboribus, quæ per omnem regionem frequentes sunt, insidiantur. singulis autem adest canis, & item equus, in ventrem cubare edoctus, humilius subsidendi gratia. Vbi quis igitur ab arbore feram viderit, sagittaque percusserit, conscenso equo illam persequitur, comitante cane. Super hos auroram versus, incolunt alii Scythæ, qui à regiis Scythis deficientes, ita in hunc locum peruenerunt. Ad hos vsque Scythas omnis regio Scythica est campestris, & spissi soli: reliqua dehinc lapidosa atque salebrosa. Cuius regionis magno transmisso spatio, incolunt sub excelsorum montium radicibus homines qui ab ipso natali dicuntur esse calui, mares pariter & feminæ, simis quoq; naribus, & ingenti mento: propriam quandam vocem edentes, Scythicam gestantes vestem: ex arboribus victitantes. cui generi arboribus nomen est Pontico, magnitudo fere eadem quæ fico, fructus fabæ instar nucleum habens. Id vbi maturuerit, vestibus [2] exprimunt, & quod ab eo crassum & nigrum defluit, nomine aschy, id & lingunt, & lacte commixtum potant. ex ipsius quoque crassitudine fæce massas ad esum componunt. Neque enim multum est eis pecorum, vtpote non studiosis rei pecuariæ. Sub arbore quisque cubat: per hyemem quidem, vbi arborem pileo albo firmoque contexerint: per æstatem vero, sine hoc pileo. His nemo mortalium iniuriam infert. sacri enim dicũtur esse: nihilque Martiorum armorum possident. Iidem & finitimorum controuersias dirimunt, & quisquis ad eos cõfugit,

XXII

XXIII

1 Sed prima quidem portio est Sauromat. vel, sors. 2 Sum. quod supra versus separata. 3 Excolant.

is à ne-

is à nemine læditur. Nomen eis est Argippæi. Ad hos vsque caluos ingens
XXIV quoquouersus prospectus est regionis & gentium, quæ in conspectu sunt ex Boristhenis atque ex aliis Ponticis emporiis. Scythæ qui ad eos commeant, per septem interpretes totidemque linguas
XXV peruenium. Horum tenus notitia rerum habetur. at quod supra illos caluos est, nemo pro comperto referre potest. nam montes editi atque prærupti transitum interdicunt, quos nemo transcendit. Isti tamen calui referunt, (quæ apud me fidē non habent) incoli montes ab hominibus capripedibus: quos vbi trāsieris, esse alios qui senos menses dormiant. quod ego inprimis non admitto. Sed tractum illum qui ad aurorā caluis est, ab Issedonibus habitari sine ambiguitate compertum est. Ille vero superior qui vergit ad aquilonē, [1] tam Issedonibus quam caluis ignotus est, nisi quatenus isti ipsi dicunt. ¶ Issedones porro
XXVI talibus moribus vti feruntur: Quoties pater alicui decessit, omnes eius propinqui pecora adducunt, quæ vbi mactauerunt concideruntq;, concidunt & mortuum patrem illius à quo in conuiuium accipiuntur, commixtisq; omnibus carnibus conuiuium exhibent. Caput autem defuncti [2] denudatum purgatumq; inaurant, eoque pro simulacro vtuntur, agentes illi quotannis maiores hostias ceremoniasque. Hæc filius patri facit, quemadmodum Græci natalitia. Dicuntur præterea & isti iusti esse, & ipsorum vxores peræque fortes ac viri. Hi & ipsi
XXVII cognoscuntur. Quod supra hos est, ibi aiunt Issedones esse homines vnoculos, & grypes auri custodes. Hoc ab eis acceperunt Scythæ, à Scythis nos ceteri accipiēntes, verum putamus, ac Scythice eos appellamus Arimaspos. nam arima Scythæ vnum vocāt, spu vero oculū.
XXVIII Omnis autē quam dixi regio, adeo infestatur hyberna sęuitia vt octo mensibus tolerari nō possit: tale illic gelu est. [3] sicubi aquam effundas, modo facias ibi lutum, facies autem si illic ignem accenderis. Ibidem quoque mare glaciatur, & omnis Cimmerius Bosphorus: super quā glaciem omnes qui intra fossam incolūt Scythæ, exercitus ducunt, & plaustra agunt trans mare vsque ad Indos. Ira vis hyberna octo mensibus perstat, quatuor tamen mensibus reliquis frigora illic sunt. Vbi etiam aliam quam in ceteris regionibus condicionem habet hyems.

ἐὼν εὐδένδρεος ἀδιχέεται· οὔνομα δὲ σφι ἐστὶ Ἀργιππαῖοι. Μέχρι μὲν νυν τῶν Φαλαχρῶν τυτέων, πολλὴ παρείφαται τ χώρης ἐστί, καὶ τῶν ἑπομένων ἐθνέων. καὶ γὰρ Σκυθέων τινὲς ἀπικνέονται ἐς αὐτοὺς, τῶν ὑ χαλεπὸν ἐστὶ πυθέσθαι· καὶ Ἑλλήνων τ ἐκ Βορυσθενεος τε ἐμπορείου καὶ τ ἄλλων Πόντιχῶν ἐμπορείων. Σκυθέων ὧν οἱ ἂν ἔλθωσι ἐς αὐτοὺς, δι' ἑπτὰ ἑρμηνέων καὶ δι' ἑπτὰ γλωσσέων διαφορήσονται. Μέχρι μὲν δὴ τυτέων γινώσκε). Ὑπὲρ τ Φαλαχρῶν κατύπερθε οὐδεὶς ἀτρεκέως οἶδε φράσαι· ὄρεα γὰρ ὑψηλὰ ἀποτάμνει ἄβατα, καὶ οὐδεὶς σφεα ὑπερβαίνει. ⓐ ὑ Φαλαχροὶ ὅτοι λέγουσι, (ἐμοὶ μὲν ὑ πιστὰ λέγοντες) οἰκέειν τὰ ὄρεα αἰγίποδας ἄνδρας· ὑπερβάντι ὑ τούτους, ἄλλους ἀνθρώπους εἶναι, οἵ τ ἑξάμηνον καθεύδουσι· τοῦτο ὑ ἂν ἐνδέκοιμι τ ἀρχήν· ἀμφὶ δὲ μὲν τοὺς πρὸς ἠῶ τ Φαλαχρῶν γινώσκε) ἀτρεκέως ὑπὸ Γαιδόνων οἰκεόμενον· τὸ μὲν δὴ κατύπερθε τοῦτο πρὸς βορέω ἄνεμον, οὐ γινώσκε), οὔτε τ Φαλαχρῶν, οὔτε τ Γαιδόνων, εἰ μὴ ὅσα αὐτέων τυτέων λεγόντων. Νόμοισι ὑ Γαιδόνες τοῖσιδε λέγουσι) χρέωνται. ἐπεὰν ἀνδρὶ ἀποθανόντι πατὴρ, ⓐ προσήκοντες πρῶτοι προσάγουσι πρόβατα· καὶ ἔπειτα ταῦτα θύσαντες, καὶ κατατμήσαντες τὰ κρέα, κατατέμνουσι καὶ ⓑ τὸ δεκόμενον τεθνεῶτα γονέα ἀναμίξαντες τὰ κρέα, δαῖτα προτίθενται· τ ὑ κεφαλὴν αὐτοῦ ψηλώσαντες καὶ ἐκκαθήραντες, ἀποχρυσοῦσι· καὶ ἔπειτα ἄτε ἀγάλματι χρέωνται, θυσίας μεγάλας ἐπετείους θυσιτελέοντες. παῖς ὑ πατρὶ τοῦτο ποιέει, κατάπερ ⓐ Ἕλληνες τὰ γενέσια. ἄλλως ὑ δίκαιοι καὶ ὅτοι λέγονται εἶναι). ἰσοκρατέες ὑ ὁμοίως αἱ γυναῖκες τοῖσι ἀνδράσι. γινώσκονται μὲν δὴ καὶ ὅτοι. Τὸ ὑ ἀπὸ τούτων τὸ κατύπερθε, Γαιδόνες ἔφασι ⓐ λέγοντες μυνοφθάλμους ἀνθρώπους καὶ χρυσοφύλακας γρύπας εἶναι). τοῦτο μὲν ὑ τυτέων Σκύθαι τοῦτο παραλαβόντες λέγουσι· τοῦτο ὑ Σκυθέων ἡμεῖς ⓐ δὴ οἱ νενομίκαμεν, καὶ ὀνομάζομεν αὐτοὺς Σκυθιστὶ Ἀριμασπούς. ἄριμα γὰρ ἓν καλέουσι Σκύθαι, σπου δὲ ὑ, τ ὀφθαλμόν. Δυσχείμερος ὑ αὐτη ἡ καταλεχθεῖσα πᾶσα χώρη ἔστω δή τοι ὅστις ἔνθα σὺ μὲν ὀκτὼ τ μέσους μῆνας ἄφορητος οἷος γίνε) χρυμὸς, ἐν τοῖσι ὕδωρ ἐκχέας, πλὴν ὀ ποιήσεις πῦρ ὑ ἀνακαύσας, ποιήσεις πηλὸν ἢ ὑ θάλασσα πήγνυ), καὶ ὁ Βόσπορος πᾶς ὁ Κιμμέριος. καὶ ὑπὲρ τ κρυστάλλου οἱ ἐπὶ τοῦ λάφρου Σκύθαι κατοικημένοι ἐλαύνουσι). Ἐπὰν ἁμάξας ἐπελάσωσι πέρην ἐς σφέας Γυνδῆας. ἔστω μὲν δὴ σφι ὀκτὼ μῆνας χρητελέτ χειμὼν ἐών· σὺ δ' ὑπὲρ τοῖσι τεσσεράς φύσεα ἀνθρώπων ἐστί. κεχώρεικε δὲ ὑ ἐς τὸ ἑσπέρη πᾶσι τοῖσι ἐν ἠπείροισι χωρίοισι γινομένοισι χειμῶσι. 146

1 Neque ab illis caluis neque ab Issedonibus *habitari* comperitur, 2 Pilis nudatum 3 Quibus si aquam effluxum non facies facies au.

ὁκόταν τοῦ χειμῶνος ὄμβρος ἐπιγένηται, οὐκ ὀλίγου ἄξιον ὁτεοῦν, ὃ δ' ἂν θέρεος, οὐδὲν οὐκ αἰεί. βρονταί τε ἢν μὲν ἄλλῃ γίνονται, τηνικαῦτα μὲν οὐ γίνονται, θέρεος δ' ἀμφιλαφέες· ἢν δὲ χειμῶνος βρονταὶ γένωνται, ὡς τέρας νενόμισται θωυμάζεσθαι· ὡς δὲ καὶ ἢν σεισμὸς γένηται ἢν τε θέρεος ἢν τε χειμῶνος ἐν τῇ Σκυθικῇ, ὡς τέρας θωυμάζεται. ἵπποι δὲ ἀνεχόμενοι φέρουσι χειμῶνα τοῦτον, ἡμίονοι δὲ καὶ ὄνοι ἀνέχονται τὸν ἀρχαῖον. τῇ δ' ἄλλῃ ἵπποι μὲν ἐν κρυμῷ ἑστεῶτες ἀποσφακελίζουσι, ὄνοι δὲ καὶ ἡμίονοι ἀνέχονται. Δοκέει δέ μοι καὶ ὁ γλῶς τῶν βοῶν τοῦτο ὁκοῖος τοῦ ἄλλου σώματός ἐστι φύειν κέρεα οὐκ ἐθέλειν. μαρτύρεται δέ μοι τῇ γνώμῃ καὶ Ὁμήρου ἔπος ἐν Ὀδυσσείῃ, ἔχον ὧδε,

Καὶ Λιβύην, ὅθι τ' ἀρνες ἄφαρ κεραοὶ τελέθουσι·

ὀρθῶς εἰρημένον, ἐν τοῖσι θερμοῖσι ταχὺ καὶ ἐξαίφνης τὰ κέρεα· ἐν δὲ τοῖσι ἰσχυροῖσι ψύχεσι ἢ οὐ φύειν κέρεα τὰ κτηνέα ἀρχήν, ἢ φύοντα, φύειν μόγις. Ἔνθαυτα μὲν νυν ἀπὸ τοῦ ψυχεος γίνεται τοῦτο· θωυμάζω δ' (προεθήκας γὰρ δή μοι ὁ λόγος ἐξ ἀρχῆς ἐδίζεσθαι) ὅτι ἐν τῇ Ἠλείῃ πάσῃ χώρῃ οὐ δύναται γίνεσθαι ἡμίονοι, ὅτε ψυχρὸν τὸ χωρίον ἑαυτὸ, ὅτε ἄλλο φανερὸν αἴτιόν ἐστι. φασὶ δὲ αὐτοὶ Ἠλεῖοι ἐκ κατάρης τινὸς γίνεσθαι σφι ἡμιόνους· ἀλλ' ἐπεὰν προϊῇ ἡ ὥρη κυίσκεσθαι τὰς ἵππους, ἐξελαύνουσι ἐς τοῦ πλησιοχώρεις αὐτάς· καὶ ἔπειτα σφι ἐν τῇ τῶν πέλας ὀπίσω τοῦ ὄνους, ἐς δ' ἂν χώσι αἱ ἵπποι ἐν γαστρί· ἔπειτα δ' ὀπίσω ἀπελαύνουσι. Περὶ δὲ τοῦ ὠκεανοῦ, τοῦ Σκύθαι λέγουσι αὐάστους εἶναι τοὺς πέριξ, καὶ ταύτεων εἵνεκα οὐκ οἷοί τε εἰσὶ οὔτε ἰδεῖν τὸ πρόσω τῆς ἠπείρου, οὔτε διεξιέναι, τόδε ἐγὼ περὶ αὐτέων τοῦ λόγου· τὰ κατύπερθε ταύτης τῆς χώρης αἰεὶ νίφει, ἐλάσσονι δὲ τοῦ θέρεος ἢ τοῦ χειμῶνος, ὥστε καὶ εἰκός. ἤδη δὲ ὅστις ἀγχόθεν χιόνα ἀδρὴν πίπτουσαν εἶδε, οἶδε τὸ λέγω· ἔοικε γὰρ ἠχὼν πτεροῖσι. καὶ ἀπὸ τοῦ χειμῶνα τοῦτον ἐόντα τοιοῦτον ἀοίκητα τὰ πρὸς βορέω ἐστὶ τῆς ἠπείρου ταύτης. τὰ μὲν πρόσω, εἰκάζοντας τοῖσι λόγοισι, τοῦ Σκύθας τε καὶ τοὺς περιοίκους ὀρθῶς λέγειν. ταύτῃ μὲν νυν τὰ λεγόμενα ἐστὶ περὶ. Ὑπερβορέων δὲ πέρι οὐδεμίαν οὔτε ἡ Σκύθαι λέγουσι οὐδένα, οὔτε ἄλλον ἄλλοι τῶν ταύτῃ οἰκημένων, εἰ μὴ ἄρα Ἰσσηδόνες. ὡς δὴ ἐγὼ δοκέω, οὐδ' οὗτοι λέγουσι οὐδέν. ἔλεγον γὰρ ἂν καὶ Σκύθαι,

nam quum tempus pluendi est, nihil ibi quod sit vllius momenti, pluit: æstate pluere non cessat. [1] Quin etiam tonitrua cum alibi, tum ibi nulla existunt, æstas nubila est: hyeme si fiant tonitrua, pro ostento habetur. terræmotus in Scythia si existat seu æstate seu hyeme, tanquam prodigium admirantur. Eam vim hyemis equi perferunt, muli asinique neque incipientem quidem ferunt: quum tamen alibi stantes in gelido equi tabescant, asini vero ac muli durent. Et hæc XXIX mihi videtur esse caussa cur omnino cornua bouino generi non succrescant: astipulante sententiæ meæ Homeri carmine in Odyssea, quod ita habet,

Et Libyen, vbi sunt cornuti protinus agni.

Quod recte dictum est, in locis calidis mature cornua existere. at in vehementibus frigoribus aut non oriuntur statim pecoribus cornua, aut si oriuntur, vix oriuntur. In Scythia itaque hoc propter XXX frigora contingit. Quo magis miror (ab initio enim oratio mea indagare instituit) cur in omni Eleo agro muli nequeant gigni, quum neque locus sit frigidus, neque vlla alia caussa appareat. Aiunt Eleenses ipsi ex imprecatione quadam id sibi contigisse: quumque tempus aduentat conceptus equarum, se in loca finitima illas educere: ibi postquam admiserint asinos, [2] dumque conceperint, tunc rursus eas reducere. De XXXI pennis autem quibus aiunt Scythæ oppletum esse aerem, & idcirco non posse prospici longius continentem, nec vlterius transiri, hæc est mea sententia: [3] Quod vltra eam regionem assidue ningit, & (vt credibile est) minus æstate quam hyeme. nam, (prout cuilibet eminus intuenti cadentem niuē copiosam liquet quod dico) nix pennis assimilis est: & propter hanc talem hyemem inhabitabilia sunt eius continentis loca quæ ad aquilonem spectant. Eoque opinor, pennas niuem esse interpretantes Scythas ac circumiectas gentes, ita loqui. Verum [4] ea quæ reperiuntur, longissime dicta sunt. ¶ De Hyperboreis XXXII autem hominibus neque Scythæ quippiam, neque alii vlli illic incolentium memorant, præter Issedones: ne ipsi quidem (vt mihi videtur) dicentes aliquid. dicerent enim & Scythæ de hoc,

1. Tonitrua quo tempore sunt alibi, ibi non sunt, at æstate frequentia existunt. Quòd si hyeme &c. 2. Et grauidæ fuerint, tunc rursus. 3. Quæ sunt vltra hanc regionem loca, semper niuosa sunt, minus tamen (vt rationi consentaneum est) æst. quàm hyeme. Iam vero quisquis cadentem copiosam niuem intuitus est comminus, intelligit quod dico. nix enim pennis similis est. 4. Quæ commemorantur *ab aliis*, latissimè exposita sunt.

quem-

quemadmodum de vnoculis dicunt. Quanquam & ab Hesiodo de Hyperboreis mentio fit: quinetiam ab Homero in Epigonis, si tamẽ Homerus re vera
XXXIII fecit hos versus. Sed multo plurima de his Delii memorant, sacra alligata in triticea stipula ex Hyperboreis delata venisse ad Scythas, à Scythis deinceps finitimos accepisse, gradatimq; per singulos ad [1] occasum vsque: atque illinc meridiem versus dimissa, à primis Græcorum Dodonæis esse acceptra, & ab his descendisse ad Meliensem sinum, peruasisseque in Eubœam, & oppidatim vsque ad Carystum: ab hac vero reliquisse Andrum. Carystios enim esse qui in Tenum portarint, Tenios vero in Delum: atque ita hæc sacra in Delum aiunt peruenisse. Sed primum Hyperboreos misisse duas puellas quæ ferrent hæc sacra, quas Delii aiunt Hyperochen & Laodicen: & cũ his tutelæ gratia quinq; è suis popularibus, qui eas deducerent: nunc Peripherees vocatos in Delo, vbi in magno honore habentur. Sed quum isti ab Hyperboreis missi, rursus non rediirent, indigne ipsos Hyperboreos tulisse, si eos quos assidue mitterent non reciperent. Ita misisse qui ferrent ad cõfines suos sacra in stipula tritici ligata, iuberentque illos considerate mittere ad aliam nationem: atque ita hæc gradatim missa, aiunt deuenisse in Delum. His ego sacris simile quiddam fieri animaduerti à feminis Thraciis atque Pæoniis, quæ in sacrificando regiæ Dianæ, non sine stipula triticea id faciunt: atque i-
XXXIV pse vidi eas facientes. Ceterum his virginibus Hyperboreis vita functis in Delo, parentant puellæ Deliæ ac pueri, tonsis vtriq; crinibus: quos [2] puellæ quidem fuso inuolutos, supra monumentum deponunt: pueri autem ad quandã herbam applicantes, & ipsi sepulchro imponunt. Est autem monumentum intra Artemisium ad sinistram intrantibus, oleaque supra ipsum est nata. Hoc honore ab incolis Deli afficiuntur hæ,
XXXV virgines. Aiunt vero iidem Argin & Opin virgines ex Hyperboreis, eorundem hominum ætate, in Delum venisse, etiam priores Hyperoche & Laodice: & has quidem venisse ad reddendum Lucinæ tributum quod pro partu maturando instituerant: Argin vero & Opin vna cũ ipsis deis aduenisse,

ὡς καὶ περὶ τὰ μυνοφθάλμων λέγουσι. Ἀλλ' Ἡσίοδος μὲν δὴ περὶ Ὑπερβορέων Ἑρημβίων, ἔστι δ' ὃς Ὀμήρου ἐν Ἐπιγόνοισι, εἰδὴ τῷ ὄντι γε Ὄμηρος ταῦτα τὰ ἔπεα ἐποίησε. Γολλῷ δ' ἔτι πλείονα περὶ αὐτέων Δήλιοι λέγουσι, φάρμυοι ἱερὰ ἐνδεδυμένα ἐν καλάμῃ πυρῶν, ἐξ Ὑπερβορέων φερόμενα, ἀπικνέεσθαι ἐς Σκύθας. Ἀπὸ δὲ Σκυθέων ἤδη δεκομένους αἰεὶ τοὺς πλησιοχώρους ἑκάστους, κομίζειν αὐτὰ ὡς ἑσπέρης ἕκαστα τέτατο ἐπὶ Ἀδρίην. ἐνθεῦτεν δὴ πρὸς μεσαμβρίην πεμπόμενα πρῶτος Δωδωναίους Ἑλλήνων δέκεται. ἀπὸ δὲ τούτων κατὰ νέειν ἐπὶ τὸν Μηλιέα κόλπον, καὶ διαπορεύεσθαι ἐς Εὔβοιαν. πόλιν δὲ ἐς πόλιν πέμπειν, μέχρι Καρύστου. ὃ δὲ ἀπὸ ταύτης, ἐκλιπεῖν Ἄνδρον. Καρυστίους γὰρ εἶναι τοὺς κομίζοντας ἐς Τήνον· Τηνίους δέ, ἐς Δῆλον. ἀπικνέεσθαι μὲν νυν ταῦτα τὰ ἱερὰ οὕτω λέγουσι ἐς Δῆλον. πρῶτον δὲ τοὺς Ὑπερβορέους πέμψαι φερούσας τὰ ἱερὰ δύο κόρας, τὰς ὀνομάζουσι Δήλιοι ἔτι Ὑπροχήν τε καὶ Λαοδίκην. ἅμα δὲ αὐτῇσι ἀσφαλείης εἵνεκεν πέμψαι τοὺς Ὑπερβορέους τῶν ἀστῶν ἄνδρας πέντε πομπούς, τοὺς νῦν Περιφερέες καλέονται, τιμὰς μεγάλας ἐν Δήλῳ ἔχοντες. ἐπεὶ δὲ τῇσι Ὑπερβορέοισι τοῦτο ἀπεπέμφθησαν ὀπίσω οὐκ ἀπονοστέοντι, δεινὰ ποιευμένοισι εἰσαεὶ καταλέγεσθαι, ἀποστέλλουσι μὴ ἀποδέκεσθαι, ὅτω δὴ φέροντας ἐς τοὺς ὅρους τὰ ἱερὰ ἐνδεδυμένα ἐν πυρῶν καλάμῃ, τοὺς πλησιοχώρους ὑποδέκεσθαι, κελεύοντας πρὸς ἑσπέρην σφέας ἀπ' ἑωυτῶν ἐς ἄλλο ἔθνος. καὶ ταῦτα μὲν δὴ ὕστερον πεμπόμενα, ἀπικνέεσθαι λέγουσι ἐς Δῆλον. Οἶδα δὲ αὐτὸς τούτοισι τῇσι ἱρῇσι τόδε ποιεύμενον πρὸς Περφερέας· Θρήσσας καὶ τὰς Παιονίδας γυναῖκας, ἐπεὰν θύωσι τῇ Ἀρτέμιδι τῇ βασιλείῃ, οὐκ ἄνευ πυρῶν καλάμης θυούσας τὰ ἱερά. καὶ ταύτας μὲν δὴ οἶδα ταῦτα ποιεύσας. Τῇσι δὲ παρθένοισι ταύτῃσι τῇσι ἐξ Ὑπερβορέων τελευτησάσῃσι ἐν Δήλῳ, κείρονται καὶ αἱ κόραι καὶ οἱ παῖδες οἱ Δηλίων· αἱ μὲν πρὸ γάμου πλόκαμον ἀποταμνόμεναι, καὶ περὶ ἄτρακτον εἱλίξασαι, ὅτι ὃ σῆμα πρῆσι. ὃ δὲ σῆμά ἐστι ἔσω ἐς τὸ Ἀρτεμίσιον, ἐσιόντι ἀριστερῆς χερός. ἐνπέφυκε δὲ αἱ ἐλαίη· οἱ δὲ παῖδες τῶν Δηλίων, περὶ χλόην τινὰ εἱλίξαντες τῶν τειχέων, πρῆσι καὶ οὗτοι ὅτι ὃ σῆμα. αὗται μὲν δὴ ταύτῃσι τῇσι ἡμέῃσι ἔρχονται πρὸς τοὺς Δήλου οἰκήτορας. Φασὶ δὲ οἱ αὐτοὶ καὶ τήνδε Ἄργην τε καὶ Ὦπιν ἐλθεῖν παρθένους ἐξ Ὑπερβορέων, καὶ σὺν αὐτῇσι τοὺς αὐτοὺς θεοὺς ἀπικέσθαι ἐς Δῆλον, ἐπὶ πρότερον Ὑπέροχης τε καὶ Λαοδίκης. ταύτας μὲν νυν τῇ Εἰλειθυίῃ ἀποφερούσας ἀντὶ τοῦ ὠκυτόκου ἐπάξιον φόρον ἀπικέσθαι. τὸν δὲ Ἄργην τε καὶ Ὦπιν ἅμα αὐτῇσι τῇσι θεοῖσι ἀπικέσθαι λέγουσι

[1] Octasum versus longissime Adriam vsque. [2] Puellæ quidem ante nuptias, fuso inuolut.

καὶ σφι ὕμνας ἄλλας δεδόσθαι πρὸς σφέων. καὶ γὰρ ἀγείρειν σφι τὰς γυναῖκας, ἐπονομαζούσας τὰ οὐνόματα ἐν τῷ ὕμνῳ, τὸν σφι Ὠλὴν αἰνὴρ Λύκιος ἐποίησε. ὧδε δὲ σφέων μαθόντας νησιώτας τε καὶ Ἴωνας, ὑμνέειν Ὦπίν τε καὶ Ἄργην, ὀνομάζοντάς τε καὶ ἀγείροντας. ἔστι δὲ ὁ Ὠλὴν καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς παλαιοὺς ὕμνους ἐποίησε ἐκ Λυκίης ἐλθών, τοὺς ἀειδομένους ἐν Δήλῳ. καὶ τῷ μηρίων καταγιζομένων ὅπῃ τῷ βωμῷ, τὴν σποδὸν τούτου ὅπῃ τοῦ ἡρῴου τῆς Ὠπὸς τε καὶ Ἄργης αἰνὰς μοῦσαι ὀπιβαλλομένου. ἡ δὲ θήκη αὐτέων ἐστὶ ὀπίσθεν τοῦ Ἀρτεμισίου, πρὸς ἠῶ τετραμμένη, ἀγχοτάτω τοῦ Κηίων ἰσηγορείου. Καὶ ταῦτα μὲν Ὑπερβορέων πέρι εἰρήσθω. οὐδὲν γὰρ περὶ Ἀβάριος λόγον τοῦ λεγομένου εἶναι Ὑπερβορέου, οὐδένα λέγω, λέγων ὡς οἰστὸν περιφέρων πᾶσαν τὴν γῆν, οὐδὲν σιτεόμενος. Εἰ δὲ εἰσί τινες Ὑπερβορέων αἰνήθεοι, εἰσὶ καὶ ὑπερνότιοι ἄλλοι. γελῶ δὲ ὁρέων γῆς περιόδους γράψαντας πολλοὺς ἤδη, καὶ οὐδένα νόον ἔχοντας ἐξηγησάμενον· οἳ Ὠκεανόν τε ῥέοντα γράφουσι πέριξ, τὴν τε γῆν εὐσταν κυκλοτερέα ὡς ἀπὸ τόρνου, καὶ τὴν Ἀσίην τῇ Εὐρώπῃ ποιοῦσι ἴσην. ἐν ὀλίγοισι γὰρ ἐγὼ δηλώσω μεγάθός τε ἑκάστης αὐτέων, καὶ οἵη τίς ἐστι ἐς γεωφανέα ἑκάστη. Πέρσαι οἰκέουσι κατήκοντες ὅπῃ τὴν νοτίην θάλασσαν. τὴν Ἐρυθρὴν καλεομένην. τούτων δ' ὑπερβορέοισι πρὸς βορέην ἄνεμον, Μῆδοι· Μήδων δὲ, Σάσπειρες· Σασπείρων δὲ, Κόλχοι, κατήκοντες ὅπῃ τὴν βορηίην θάλασσαν, ἐς τὴν Φάσις ποταμὸν ἐκδιδοῖ. τοῦτα τέσσερα ἔθνεα οἰκέει ἐκ θαλάσσης ἐς θάλασσαν. Ἐνθοῦτεν δὲ ὁ πρὸς ἠπείρου ἄκραι διφάσιαι ἀπ' αὐτῆς κατατείνουσι ἐς θάλασσαν, τὰς ἐγὼ ἀπηγήσομαι. ἔνθεν μὲν ἡ ἀκτὴ ἡ ἑτέρη τοῦ πρὸς βορέην ἀπὸ Φάσιος ἐξαμένη, πρόσωπα ἐς θάλασσαν πρός τε τὸν Εὔξεινον καὶ τὸν Ἑλλήσποντον, μέχρι Σιγείου τοῦ Τρωϊκοῦ. τὰ δὲ πρὸς νότον, ἡ αὐτὴ αὕτη ἀκτὴ ἀπὸ τοῦ Μαριανδυνῶν κόλπου τοῦ πρὸς Φοινίκην κειμένου τείνει τὰ ἐς θάλασσαν μέχρι Τριοπίου ἄκρης. οἰκέει δὲ ἐν τῇ ἀκτῇ ταύτῃ ἔθνεα ἀνθρώπων τριήκοντα. αὕτη μὲν νυν ἡ ἑτέρη τῶν ἀκτέων. Ἡ δὲ δὴ ἑτέρη, ἀπὸ Περσέων ἐξαμένη, πρόσωπα τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν· ἥ τε Περσικὴ, καὶ ἡ ἀπὸ ταύτης ἐκδεκομένη Ἀσσυρίη· καὶ ἀπὸ Ἀσσυρίης, ἡ Ἀραβίη· λήγει δὲ αὕτη ἡ λήγουσα

Ω. Ὠλὴν

Ἄ. Ἄργης

Σ. Σάσπειρες. Σασπείρων.

hosque illis alios honores donasse. Ad eas enim [1] congregari cœtum mulierum quæ hymnum canant, ob Olene Lycio conditum: in quo hymno nomina Argis & Opis nuncupantur. Deinde à Deliis edoctos insulanos & Ions, cœtus agere instituisse, & nominatim Argin & Opin decantare (hic Olen è Lycia profectus, alios quoque vetustos fecit hymnos, qui cantantur in Delo) [2] dum cinis qui supra sepulcrum est Argis & Opis, dispergitur super infinitam ægrotorum turbam qui ad aram sunt. Est autem sepulcrum earum post Artemisium, ad auroram spectans, proxime Ceiorum cœnaculum. Hactenus de Hyperboreis dictum sit. Nam de fabula Abaris, qui fertur esse Hyperboreus, nihil dico: qui sagittam dicitur per vniuersam terram circumtulisse, nihil comedens. Quod si qui sunt Hyperborei, *id est superaquilonares*, erũt & alii hypernotii, *id est superaustrales*. Nempe rideo quum multos video iam descripsisse ambitum terræ, nullum habentes in exponendo sensum, qui Oceanum scribunt circumfluere, & terram, tanquam tornum, factam esse orbiculatam, & Asiam faciunt Europæ parem. Nam ego singularum magnitudinem breui patefaciam, [3] & quanta sint singula ad describendum. ¶ Vbi Persæ incolunt, id ad australe protenditur mare quod dicitur Rubrum. Super hos ad ventum aquilonem habitant Medi, super Medos Sapires, super Sapires Colchi, ad septentrionale pertingentes mare, in quod influit flumen Phasis. Hæ quatuor nationes à mari ad mare incolunt. Dehinc vesperam versus ab ea duæ oræ terrarum ad mare protenduntur, quas ego exponam. Hinc aquilonem versus, ora vna à Phasi incipiens porrigitur ad mare per Pontum & Hellespontum, vsque ad Sigeum Troicum: austrum autem versus, eadem ora à sinu Mariandyno, qui Phœnicæ adiacet, protenditur secundũ mare ad promontorium vsq; Triopium. Incolũt autem in ora hac hominũ nationes triginta: talis est vna ora. Altera vero, à Persis incipiens porrigitur ad rubrum mare, quod & Persicum vocatur: deinde gradatim Assyria, atque inde Arabia: desinitque in sinu Arabico. etsi non desine-

I 2 3

1 *Videtur potius ἀγείρειν ista sumi vi quum de matre deorum dicitur, vnde μητραγύρτης. Sic & statim post.* 2 Et dum femora ad aram adolentur, cinerem hunc consumi in conspergendo Opidis & Argidis sepulcro. Est autem sep. 3 Et quales sint singulæ, quantum ad descriptionem attinet.

ret, nisi

ret, niſi ob id quod Darius è Nilo riuos in illum ſinum induxit. A Perſis ad Phœnicem tractus amplus eſt ac multus. A Phœnice hæc ora tendit ſecundum hoc mare per Syriam Palæſtinam & Ægyptum, in qua terminatur: intra quam tres ſunt duntaxat nationes. Atque hæc ſunt quæ à Perſis occaſum verſus in Aſia continentur. Quæ ſupra
XL Perſas ſunt & Medos & Sapires & Colchos, autoram verſus & ſolem orientem, hinc mari rubro alluuntur: aquilonem autem verſus, à mari Caſpio, & flumine Araxe, qui cõtra ſolem orientem fluit. Porro India tenus habitatur Aſia. Illinc iam autoram verſus deſerta ſunt: nec qualia ſint dicere quiſpiam poteſt.
XLI Et Aſia quidem talis & tanta eſt. ¶ Libya autẽ in altera ora eſt. ab Ægypto enim iam excipitur. Hæc ora circa Ægyptum iam anguſta eſt. nam ab hoc mari ad rubrum intercapedo eſt centũ millium vlnarum, quæ efficiunt mille ſtadia. Ab his deinceps anguſtiis ſpatioſa ſane ora excipit quæ Libya dicitur. I-
XLII taq; admiror eos qui diſterminarunt atque diſtinxerunt Libyam, Aſiam, Europam: inter quas non parum eſt differentiæ. Siquidem Europa longitudine quidem ceteras aſſequitur, latitudine vero non videtur mihi comparari digna. nam Libya ſe ipſam monſtrat circumfluam mari eſſe, excepto duntaxat vbi Aſiæ contermina eſt, Neco Ægyptiorum rege, eorum quos nouimus primo in hoc demonſtrando. Is poſtquam deſtitit à deprimenda foſſa à Nilo ad Arabicum ſinum, miſit nauibus quoſdam Phœnices, præcipiens vt tranſuecti columnas Herculeas penetrarent ad ſeptentrionale vſque mare, atq; ita ad Ægyptum remearent. Phœnices igitur rubro mari ſoluentes. abierunt in mare auſtrale: qui quum autumnus aduenifſet, applicitis ad terram nauibus ſementem faciebant[1]: vt aſſiduè Libyes legerent, ac meſſem expectarent. deinde meſſo frumento nauigabant. Ita biennio cõſumpto, anno tertio ad Herculeas columnas
XLIII declinantes in Ægyptum remearunt, referentes quæ apud me fidem non habent, ſed forte apud aliquẽ aliũ: prætereuntes Africã, ſe habuiſſe ſolem ad dextram. Atque hunc in modum Libya primum eſt cognita. Secundo loco fuere Carthaginenſes, qui dixerunt quendam Sataſpem, Teaſpis filium, virum

σα, εἰ μὴ νόμῳ, ἐς τ' κόλπον τ' Ἀραβίου, ἐς τ' Δαρεῖος ἐκ τῦ Νείλου διώρυχα ἐσήαγε. μέχρι μὲν νυν Φοινίκης ἀπὸ Περσέων, χώρης πλατὺς καὶ πολλὸς ἐστί. ὁ δ' ἀπὸ Φοινίκης παρήκει διὰ τῆσδε τῆς θαλάσσης ἡ ἀκτὴ αὕτη μέχρι τε Συρίης τῆς μέχρι τῆς Παλαιστίνης, καὶ Αἰγυπτίων, ἐς τοῦτο τελευτᾷ· ἐν 148
τῇ ἑσπέρη ἐστὶ τρία μοῦνα. ταῦτα μὲν ἀπὸ Περσέων
XL ἐστὶ πρὸς ἑσπέρην τῆς Ἀσίης ἔθνεα ἐστί. Τὰ δὲ κατύπερθε Περσέων, καὶ Μήδων, καὶ Σαπείρων, καὶ
10 Κόλχων, τὰ πρὸς ἠῶ τε ἥλιον ἀνατέλλοντα, ἔνθεν μὲν ἡ Ἐρυθρὴ παρήκει θάλασσα, πρὸς βορέω δὲ ἡ Κασπίη τε θάλασσα, καὶ ὁ Ἀράξης ποταμός, ῥέων πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα. μέχρι μὲν τῆς Ἰνδικῆς οἰκέεται Ἀσίη· ἡ δὲ ἀπὸ ταύτης, ἔρημον ἤδη ἐστὶ πρὸς κ. ἐρημοι
τοῦ ἕω, οὐδεὶς ἔχει σαφέως φράσαι οἵη δή τις ἐστί.
Τοιαύτη μὲν καὶ τοσαύτη ἡ Ἀσίη ἐστί. ἡ δὲ Λιβύη ἐν τῇ ἀκτῇ τῇ ἑτέρῃ ἐστί· ἀπὸ γὰρ Αἰγύπτου Λιβύη ἤδη ἐκδέχεται. τὴν μὲν νυν Αἴγυπτον ἡ ἀκτὴ αὕτη στεινή ἐστί· ἀπὸ γὰρ τῆσδε τῆς θαλάσσης
20 ἐς τ' Ἐρυθρὴν θάλασσαν, δέκα μυριάδες εἰσὶ ὀργυιέων· αὗται δ' ἂν εἶεν χίλιοι σταδίοι. τὸ δ' ἀπὸ τοῦδε στεινοῦ τούτου, κάρτα πλατέα τυγχάνει ἐοῦσα ἀκτὴ, ἥτις Λιβύη κέκληται. Θωυμάζω ὧν τοὺς διηγεισαμένους καὶ διελόντας Λιβύην καὶ Ἀσίην καὶ Εὐρώπην. σφόδρα γὰρ ἐμμελέως τὰ διαφέροντα αὐτέων ἐστί. μήκεϊ μὲν γὰρ πρὸς ἀμφοτέρας παρήκει ἡ Εὐρώπη· βάρεος δὲ πέρι, οὐδὲ συμβαλέειν ἀξίη φαίνεταί μοι εἶναι. Λιβύην μὲν γὰρ δηλοῖ ἐοῦσαν περίρρυτος, πλὴν ὅσον αὐτῆς πρὸς τὴν Ἀσίην οὐρίζει. Νεκὼς τὸν Αἰγυπτίων
30 βασιλέος πρῶτος τοῦτο τὴμεῖς ἴδμεν, καταδέξας ἐς ἐπεί τε τὴν διώρυχα ἐπαύσατο ὀρύσσων τὴν ἐκ τῦ Νείλου διέχουσαν ἐς τὸν Ἀράβιον κόλπον, ἀπέπεμψε Φοίνικας ἀνδρας πλοίοισι, ἐντειλάμενος ἐς τὸ ὀπίσω δὶς Ἡρακλήια, σπλέοντας ἐκπλέειν ἕως ἐς τὴν Βορηίην θάλασσαν, καὶ οὕτω ἐς Αἴγυπτον ἀπικνέεσθαι. ὁρμηθέντες ὦν οἱ Φοίνικες ἐκ τῆς Ἐρυθρῆς καλεομένης θαλάσσης, ἔπλεον τὴν Νοτίην θάλασσαν. ὅκως δὲ γένοιτο φθινόπωρον, προσχόντες κ. χώρην
ἐν τῇ περίεσκον τὴν γῆν, ἵνα ἑκάστοτε τῆς Λιβύης πλέοντες γῆν σπείραντες καὶ μένεσκον τὸν ἀμητόν· θερίσαντες δὲ τὸν σῖτον, ἔπλεον. ὥστε δύο ἐτέων διεξελθόντων, τρίτῳ ἔτεϊ κάμψαντες Ἡρακλήας στήλας, ἀπίκοντο ἐς Αἴγυπτον. καὶ ἔλεγον ἐμοὶ μὲν οὐ πιστά, ἄλλῳ δέ κου τέῳ, ὡς περιπλώοντες ἐς τὴν Λιβύην, τὸν ἥλιον ἔσχον ἐς τὰ δεξιά. οὕτω μὲν αὕτη ἐγνώσθη τὸ πρῶτον. Μετὰ δὲ, Καρχηδόνιοι εἰσὶ οἱ λέγοντες, ἐπεί κ. Σατάσπης γε ὁ Τεάσπιος, ἀνὴρ κ. Σατάσπης γε ὁ Τεάσπιος

1 In quamcunque Libyæ partem nauigantes peruenissent: messemque expectabant. Quum autem messuissent, oram soluerunt. Ita biennio.

Ἀχαιμενίδης, οὐ περιέπλωσε Λιβύην, ἐπ' αὐτῷ τούτῳ πεμφθείς· ἀλλὰ δείσας τὸ, τε μῆκος τοῦ πλόου καὶ τὴν ἐρημίην, ἀπῆλθε ὀπίσω, οὐκ ἐπιτελέσας τὴν ἐπιταχθεῖσαν ὑπὸ τῆς μητρὸς ἄεθλον. θυγατέρα γὰρ Ζωπύρου ἐβιήσατο τοῦ Μεγαβύζου παρθένον. ἔπειτα μέλλοντας αὐτὸν ἀνασκολοπιεῖσθαι ὑπὸ Ξέρξεω βασιλέος, ἡ μήτηρ τοῦ Σατράπεος, ἐοῦσα Δαρείου ἀδελφεή, παρῃτήσατο, φᾶσα αὐτὴ μέζω ζημίην ὑπὲρ τοῦτον ἐπιθήσειν τὴν προσκεῖνον. Λιβύην γὰρ ἀναγκαίως ἔσεσθαι περιπλώειν, ἐς ὃ ἂν ἀπίκηται, περιπλέων αὐτὴν ἐς τὸν Ἀράβιον κόλπον. συγχωρησάντος δὲ Ξέρξεω ὑπὲρ τούτοισι, ὁ Σατράπης ἀπικόμενος ἐς Αἴγυπτον, καὶ λαβὼν νέα τε καὶ ναύτας ἔνθεν τοὐντεῦθεν, ἔπλεε ἔνθεν Ἡρακλέας στήλας. διεκπλώσας δὲ, καὶ κάμψας τὸ ἀκρωτήριον τῆς Λιβύης, τὸ οὔνομα Σολόεις ἐστί, ἔσχε πρὸς μεσαμβρίην. φρήσας δὲ θαλάσσῃ πολλῷ ἐν πολλοῖσι μησί, ἐπεί τε τὰ πλεῦνα ἀεὶ ἔδυε, ἀποστρέψας ὀπίσω, ἀπέπλεε ἐς Αἴγυπτον. ἐκ δὲ τούτου ἀπικόμενος πρὸς βασιλέα Ξέρξεα, ἔλεγε, φάς οἱ τὰ πρεσβύτατα ἀνθρώπων μικροὺς πρὸς ἔνθεν πλέειν, ἐσθῆτι φοινικίῃ ἐσταλμένους· οἳ, ἐκὼς σφέας καταγίσαι τῇ νηΐ, φεύγουσαν πρὸς τὰ οὔρεα, καταλιπόντες τὰς πόλιας· ἐσιόντες δὲ, οὐδὲν ἀδικέειν σφέας· εἰπόντος δὲ, βρωτὰ μοῦνα ἐκ αὐτέων λαμβάνειν. τὸ δὲ μὴ περιπλῶσαι Λιβύην πρότερον, αἴτιον τόδε ἔλεγε· τὸ πλοῖον οὐκέτι οἱ δυνατὸν ἔτι εἶναι προβαίνειν, ἀλλ' ἐμπαγῆναι. Ξέρξης δὲ οὐ συγγινώσκων λέγειν μηδέν, ὅκου ἐπιτελέσαντά τε καὶ προσκείμενον ἄεθλον, 149 ἀνεσκολόπισε, τὸν ἀρχαίου δίκην ὑπειμένου. τούτου δὲ τοῦ Σατράπεος βύνδης ἀπέδρη ἐς Σάμον, ἐπεί τε ἐπύθετο χρήματα καὶ δεκάντεα τετελευτηκότα, ἔχων χρήματα μεγάλα, τὰ Σάμιος ἀνὴρ κατέσχε· τοῦ ὑπισάμενος τὸ οὔνομα, ἔχων ὑπολήσομαι. Τῆς δὲ Ἀσίης τὰ πολλὰ ὑπὸ Δαρείου ἐξευρέθη· ὃς βουλόμενος Ἰνδὸν ποταμόν, ὃς κροκοδείλους δευτέρους ἐστὶ ποταμῶν πάντων παρέχεται, τοῦτον ποταμὸν εἰδέναι τῇ θαλάσσῃ σκεδδῖ, πέμπει σὺν πλοίοισι ἄνδρας τε τοῖσι ὑπίστευε τὴν ἀληθίην ἐρέειν, καὶ δὴ καὶ Σκύλακα ἄνδρα Καρυανδέα. οἳ, ὁρμηθέντες ἐκ Κασπατύρου τε πόλιος καὶ τῆς Πακτυϊκῆς γῆς, ἔπλεον κατὰ ποταμὸν πρὸς ἠῶ τε καὶ ἡλίου ἀνατολάς ἐς θάλασσαν. ἔπειτα θαλάσσης δὲ πρὸς ἑσπέρην πλέοντες, τριήκοντα μῆνι ἀπικνέονται ἐς τοῦτον τὸν χῶρον ὅθεν ὁ Αἰγυπτίων βασιλεὺς

1 Achæmenidem, qui Libyam non circumnauigauit quum esset ad hoc ipsum missus: sed cum nauigationis longitudine, tum terræ solitudine deterritus retro rediit, non impleto labore quem ei mater iniunxerat. Etenim vitiauerat filiam virginem Zopyri, filii Megabyzi, quem ob hanc causſam à Xerxe rege ſuffigendum cruci mater ſua, quæ erat Darii ſoror, liberauit: quod diceret ſe maius illi ſupplicium irrogaturam quã rex pararet. quippe neceſſe ei fore pernauigare omnem Africam, dum peruenirет ad Arabicum ſinum. His annuente Xerxe, Sataſpes in Ægyptum abiit, ſumptaque illinc nave ac ſociis, nauigauit ad columnas Herculis: quibus tranſmiſſis, circumuectus Africæ promontorium nomine Syloes, in meridiem curſum tenebat. Emenſuſque permultum maris intra complures menſes, quum aſſidue pluri tempore opus eſſet, conuerſo curſu in Ægyptum rediit. Et illinc ad regẽ Xerxem regreſſus, aiebat ſe in pernauiganda remotiſſima ad quã iſſet ora, vidiſſe homines puſillos Phœnicea vtentes veſte, qui, quum ipſi terræ nauim applicarent, ad montes ſe fuga proriperent relictis vrbibus. Ipſe autem ingreſſos nihil illis iniuriæ intuliſſe, pecora tantum illinc accepiſſe. Quod autem totam Africam non pernauigaſſent, hanc cauſſam afferebat, quod nauigium vlterius procedere non poſſet, ſed retineretur. 2 Hunc Xerxes negans loquutum vera, 3 quod certamen ſibi propoſitum non exoluiſſet, in crucem ſuſtulit, irrogata quam deſtinauerat pœna. Huius Sataſpis eunuchus, audita domini nece, Samum cum magna pecunia profugit, quam Samius quidam interuertit: cuius nomen quum ſciam, tamen volens 4 obliuiſcor. ¶ Ceterum XLIV Aſiæ bona pars à Dario perueſtigata eſt. Is cupidus cognoſcendi vbinam Indus (qui ſecundus omnium fluminũ crocodilos præſtat) mare influat, miſit nauibus cum alios quoſdam, quos vera renunciaturos confidebat, tum Scylacem quendam Caryandeum. Iſti è Caſpatyro vrbe & è terra Pactyia ſoluentes, ſecundo flumine auroram verſus atque ſolem orientem nauigantes in mare, dehinc per ipſum mare occaſum verſus triceſimo demum menſe tenuerunt eum locum vnde rex Ægyptiorum

1 Achæmenidem Libyam non circumnauigaſſe, *id eſt, nauigando obiiſſe: quaſi legeretur λίγυπτιν ὁπ. Vel, λίγυπτιν ſeparandum à ſequentibus. Deinde*, Deterritum retro rediiſſe. 2 At Xerxes, non aſſentiens ipſi, vera eſſe quæ diceret, 3 Quod labore ſibi propoſito non defunctus eſſet, 4 *Id eſt, ſilentio præterео.*

eos Phœ-

eos Phœnices quos antea dixi, miserat ad Libyam circumnauigandam. Post horum circumnauigationẽ Darius Indos subegit, & eo mari potitus est. Ita Asiam (præter eam quæ orientem solem spectat) compertum est parem Libyæ esse. At Europa à nemine inuestigata est, neque qua ad orientem neque qua ad aquilonem vergit, an [1]mari claudatur. Longitudine tamen cognoscitur ad vtranque accedere. Neque possum coniectura colligere vnde, quum vna sit terra, trifaria sint ei nomina indita è mulierum cognominibus: eiusq; fines ponantur Nilus fluuius Ægyptiacus & Phasis Colchus. Alii aiunt esse fines Tanain & [2] Mæotidem, fretumque Cimmerium: sed negant se audisse nomina eorum qui hæc distinxerũt, & vnde nomina imposuerint. Iam enim Libya quidem à plerisque Græcorum fertur sortita nomen à Libya quadam mulicre indigena: Asia vero, ab vxore Promethei. quanquam Lydi hoc sibi nomen vendicant, asserentes ab Asio filio Cotys, filii Manei, Asiam appellatam, non ab vxore Promethei. vnde & Sardibus [3] familiam quandam esse vocatam Asiadem. Europa autem neque an sit mari circumflua, neque vnde hoc nomen acceperit, neque quis nominis autor extiterit, ab aliquo mortalium compertum est: nihil dicamus ab Europa [4] Tyria nomen accepisse regionem: [5] nec ante, sicut cetera, nomen habuisse. Tamen illam ex Asia fuisse constat, neque in hanc commeasse terram quæ nunc à Græcis vocatur Europa, sed è Phœnice tantum in Cretam, & è Creta in Africam. Hæc hactenus de his dicta sint. [6] nam quæ
XLVI sentimus de his, ea dicimus. ¶ PONTVS autem Euxinus, in quem Darius fecit expeditionem, nationes exhibet omniũ imperitissimas, Scythica duntaxat excepta. nullius enim nationis eorum quæ sunt intra Pontum, aut aliquid ad sapientiam pertinens proferre possumus, aut aliquem virum pro erudito habitum nouimus, præter Scythicam gentem & Anacharsin. In gente autem Scythica [7] ex omnibus humanis negociis vnum maximum, quantum nos scimus, excogitatum est. at cetera non admitor. Quod maximum ab eis excogitatum, id est, vt neque quispiam qui ad eos se contulerit, aufugere,

τὸν Φοίνικας, τὸν περιπλῶσαι τὴν Λιβύην. μετὰ δὲ τούτους περιπλώσαντας, Ἰνδοὺς τε καταστρέψατο Δαρεῖος, καὶ τὴν θάλασσαν ταύτην ἔσχε. οὕτω καὶ τῆς Ἀσίης, πλὴν τὰ πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα, τὰ ἄλλα αἰσθήσεται ὁμοίη περιεχομένην τῇ Λιβύῃ. Ἡ δὲ Εὐρώπη πρὸς οὐδαμῶς φαίνεται γινωσκομένη, οὔτε τὰ πρὸς ἥλιον ἀνατέλλοντα, οὔτε τὰ πρὸς βορέην, εἰ περίρρυτός ἐστι μήκει γινώσκεται παρ' ἀμφοτέρας παρήκουσα. οὐδὲ ἔχω συμβαλέσθαι ἐπ' ὅτευ μιῇ οὔσῃ γῇ, οὐνόματα τριφάσια κέεται, ἐπωνυμίας ἔχοντα γυναικῶν· καὶ οὐρίσματα αὐτῇ Νεῖλός τε ὁ Αἰγύπτιος ποταμὸς ἐτέξη, καὶ Φᾶσις ὁ Κόλχος. ἄλλοι δὲ Τάναϊν ποταμὸν Μαιήτιν καὶ πορθμηΐα τὰ Κιμμέρια λέγουσι. τόνδε δὲ τῶν διχρησαμένων τὰ οὐνόματα πυθέσθαι, καὶ ὁκόθεν ἔσχον τὰς ἐπωνυμίας. ἤδη γὰρ Λιβύη μὲν ἀπὸ Λιβύης λέγεται ὑπὸ τῶν πολλῶν Ἑλλήνων ἔσχε τοὔνομα γυναικὸς αὐτόχθονος· ἡ δὲ Ἀσίη, ἀπὸ τῆς Προμηθέος γυναικὸς τὴν ἐπωνυμίην. καὶ τούτου μὲν μετα λαμβάνουσι τὸ ὄνομα Λυδοί, φέρουσι ἀπὸ Ἀσίεω, τοῦ Κότυος, τοῦ Μάνεω, κεκλῆσθαι τὴν Ἀσίην, ἀλλ' οὐκ ἀπὸ τῆς Προμηθέος Ἀσίης· ἀπὸ τοῦ καὶ τὴν ἐν Σαρδίσι φυλὴν κεκλῆσθαι Ἀσιάδα. ἡ δὲ δὴ Εὐρώπη οὐδεὶς εἰ περίρρυτός ἐστι γινώσκεται πρὸς οὐδαμῶν ἀνθρώπων, οὔτε ὁκόθεν τὸ οὔνομα ἔλαβε τοῦτο· οὔτε ὅστις ἦν ὁ θέμενος φαίνεται, εἰ μὴ ἀπὸ τῆς Συρίης φήσομεν Εὐρώπης λαβεῖν τὸ οὔνομα τὴν χώρην. πρότερον δὲ ἦν ἄρα ἀνώνυμος, ὥσπερ αἱ ἕτεραι. ἀλλ' αὕτη γε ἐκ τῆς Ἀσίης τε φαίνεται ἐοῦσα, καὶ οὐκ ἀπικομένη ἐς τὴν γῆν ταύτην ἥτις νῦν ὑπὸ Ἑλλήνων Εὐρώπη καλέεται, ἀλλ' ὅσον ἐκ Φοινίκης, ἐς Κρήτην· ἐκ Κρήτης δὲ, ἐς Λιβύην. ταῦτα μὲν νυν ὅπῃ τοῦτον ἔσχε ῥηθήσεται. εἰσὶ γὰρ νομιζόμενοι αὐτέων χρησόμεθα. Ὁ δὲ πόντος ὁ Εὔξεινος ἐστὶν ὃν ἐστρατεύετο Δαρεῖος, χωρέων πασέων παρέχεται, ἐξὸν τὸν Σκυθικόν, ἔθνεα ἀμαθέστατα. οὔτε γὰρ ἔθνος τῶν ἐντὸς τοῦ πόντου τούτου ἔστιν ὅτεο ἄξιον λόγου ἐστὶ προβαλέσθαι σοφίης πέρι, οὔτε ἄνδρα εἴδαμεν λόγιον παρὲξ τὸν Σκυθικὸν ἔθνος, καὶ Ἀνάχαρσιν. τῶν δὲ Σκυθικῶν φημὶ ἓν μὲν τὸ μέγιστον τῶν ἀνθρωπηίων πρηγμάτων σοφώτατα πάντων ἐξεύρηται, τῷ ἡμεῖς ἐπαινέομεν· τὰ μέντοι ἄλλα οὐκ ἀγάμαι. τὸ δὲ μέγιστον οὕτω σφι ἀνεύρηται· ὥστε ἀποφυγόντα τινὰ μηδένα ἐπελθόντα ὅπῃ φέρεσθαι

1 Mari allutur. 2 Diuersam videtur sequutus lectionem ab ea quæ in vulg. edit. & in nostris vet. cod. habetur. 3 Tribum 4 Non Συρίης legit Valla, sed Τυρίης. cui lectioni assentiuntur nonnulli etiam vet. cod. 5 Antea vero nomine carebat, sicut & cetera. 6 Vtemur enim opinionibus quæ de his receptæ sunt. Potest tamen & aliter esse sensus. 7 Vnarum humanarum maxima, omnium quas quidem nouerimus, solertissime excogitata est.

μὴ βουλομένους τε ἐξευρεθῆναι, καταλαβεῖν μὴ οἷόν τε εἶ), τοῖσι γὰρ μήτε ἄστεα μήτε τείχεα ἢ ἐμπορήμια, ἀλλὰ φερέοικοι ἐόντες πάντες ἔασι, ἱπποτοξόται, ζώοντες ἐκ μὴ ἀρότου, ἀλλ' ἀπὸ κτηνέων, οἰκήματα τέσφι ἢ ὑπὸ ζυγέων, κῶας ὄκως αὐ εἴησ ὕτοι ἁμαξί τε καὶ ἀπεργι ποιεσμένην; Ἐξεύρηται δὲ σφι ταῦτα, τε γῆς ἑοῦσης ὑπτιηδέης καὶ τ ποταμῶν ἐόντων σφι συμμάχων. ἥ τε γὰρ γῆ ἑωυτῇ πολλῇ ἐστὶ αὕτη, πιώδης τε καὶ ὑγρὸς ὀξύ· ποταμοί τε δι' αὐτῆς ῥέουσι οὐ πολλῷ τεῳ ἀριθμὸν ἐλάσσονες τῶν ἐν Αἰγύπτῳ διωρύχων. ὅσοι δὲ νομαῖοί τέ εἰσι αὐτέων, καὶ ποιοσπλωτοὶ ἀπὸ θαλάσσης, τούτους νομιμέω. Ἴστρος μέν, πάντα ῥέων, πεντάστομος· μετὰ δὲ, Τύρης τε καὶ Ὑπάνις, καὶ Βορυσθένης, καὶ Παντικάπης, καὶ Ὑπάκυρις, καὶ Γέρρος, καὶ Τάναϊς. ῥέουσι δὲ οἵδε κατὰ τάδε. Ἴστρος μέν ἐων μέγιστος ποταμῶν πάντων, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, ἴσος αἰεὶ αὐτὸς ἑωυτῷ ῥέει καὶ θέρεος καὶ χειμῶνος. πρῶτος δὲ ἀπὸ ἑσπέρης τ ἐν τῇ Σκυθικῇ ῥέων μετὰ τοιόνδε μέγιστος γέγονε, ποταμῶν καὶ ἄλλων ἐς αὐτὸν ἐκδιδόντων. εἰσὶ δὲ οἵδε οἱ μέγαν αὐτὸν ποιεῦντες· ἕξ μέν γε τ Σκυθικῆς χώρης, πέντε μέν οἱ ῥέοντες· τὸν τε Σκύθαι Πόρατα καλέουσι, Ἕλληνες δὲ Πυρετόν· καὶ ἄλλος Τιαραντός, καὶ Ἄραρός τε καὶ Νάπαρις, καὶ Ὀρδησσός. ὁ μὲν πρῶτος λεχθεὶς τῶν ποταμῶν, μέγας, καὶ πρὸς ἡῶ ῥέων, ἀπαντᾷ τῷ Ἴστρῳ· ὁ δὲ δεύτερος λεχθεὶς Τιαραντός, πρὸς ἑσπέρης τε μᾶλλον, καὶ ἐλάσσων· ὁ δὲ Ἄραρός τε καὶ ὁ Νάπαρις καὶ ὁ Ὀρδησσός, ἀπὸ μέσου τούτεων ῥέοντες, ἐσβάλλουσι ἐς τ Ἴστρον· οὗτοι μέν νυν αὐτόχθονες ποταμοὶ Σκυθικοὶ συμπληθύσι αὐτόν. Ἐκ δὲ Ἀγαθύρσων Μάρις ποταμὸς ῥέων σκολιός) ὡς Ἴστρῳ ἐκ ὀλίγου τ χρυσοφόρου πεδίου μεγάλοι ῥέοντες πρὸς βορέω ἄνεμον, ἐσβάλλουσι ἐς αὐτόν, Ἄτλας, καὶ Αὔρας, καὶ Τίβησις· ἀπὸ δὲ Θρηϊκης καὶ Θρηϊκέων τ Κροβύζων ῥέοντες, Ἄρης, καὶ Νόης, καὶ Ἀτάρνης, ἐκδιδοῦσι ἐς τ Ἴστρον ἐκ ὀλίγου Παιόνων, καὶ ὄρεος Ῥοδόπης, Κίος πολλοὺς μέσον σχίζων τ Αἶμον, ἐσβάλλει ἐς αὐτόν. ἐκ δὲ Ἰλλυριῶν ῥέων πρὸς βορέω ἄνεμον Ἄγγρος ποταμός, ἐσβάλλει ἐς πεδίον τὸ Τριβαλλικόν, καὶ ἐς ποταμὸν Βρόγγον. ὁ δὲ Βρόγγος ἐς τ Ἴστρον ὧδε ἀμφοτέρους ἐόντας μεγάλους ὁ Ἴστρος δέκεται· ἐκ δὲ τ κατύπερθε χώρης Ὀμβρικῶν, Κάρπις ποταμός, καὶ ἄλλος Ἄλπις, πρὸς βορέαν ῥέοντες ἄνεμον, καὶ οἵδε ἐσβάλλουσι ἐς αὐτόν. ῥεῖ γὰρ δὴ διὰ πάσης τ Εὐρώπης ὁ Ἴστρος, ἀρξάμενος ἐκ Κελτῶν, οἵ ἐσχατοι πρὸς ἡλίου δεσμέων μετὰ Κυνήτας οἰκέουσι τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ· ῥέων δὲ διὰ πάσης τῆς Εὐρώπης, ἐς τὰ πλάγια τῆς Σκυθίης ἐσβάλλει.

[1] neque ipsi capi possint, aut ne inueniri quidem, si nolint, atque deprehendi. Siquidem nullæ sunt eis vrbes, nulla mœnia extructa: domos secum ferunt singuli: equestres; sunt sagittarii, non pane victitantes, sed ex pecoribus: pro domibus plaustra habentes: quidni imbelles alioqui futuri, & ad dimicandum inhabiles? Hæc autem sunt ab eis inuenta cum opportunitate terræ, tum fluminum beneficio. nam hæc terra, quum sit campestris, sua sponte vliginosa est & humida, eamque interfluunt flumina non multo pauciora numero quam in Ægypto fossæ. Quorum quæ sunt celeberrima & à mari nauigabilia, ea recensebo. Ister, quinque ostia habens: post hunc Tyres & Hypanis & Borysthenes & Panticapes & Hypacyris & Gerrhus & Tanais. Isti hunc in modum fluunt. Ister, omnium quos nouimus fluuiorum maximus, semper sibiipsi par tam æstate quam hyeme fluit, ab occasu primus omnium qui sunt in Scythia. ob id omniũ maximus quod alii in eum influunt, qui ipsum ingentem reddunt: per Scythiam quidem delapsi, numero quinque. vnus quem Porata Scythæ appellant, Græci Pyreton: alius, Tiarantus: tertius, Ararus: quartus, Napares: quintus, Ordissus. Horum primo loco dictus fluuius, magnus est, & ad auroram fluens, cum Istro aquam communicat: minor est Tiarantus, ad occasum magis vergens. [2] Inter quos ceteri fluentes, Ararus, Naparis & Ordissus, in Istrum infunduntur. Hi sunt vernaculi Scythiæ amnes, qui illum augent. Ex Agathyrsis autem fluens vnus, Maris, Istro se immiscet: ex Hæmi vero iugis tres alii ingentes ad aquilonem ventum, Atlas & Auras & Tibesis: per Thraciam vero & Crobyzos Thraces, Athres & Noes & Atarnes: at ex Pæoniis ac monte Rhodope, medium interscindens Hæmum Cius in ipsum erumpit. Quin ex Illyriis in aquilonem tendens Angrus, planitiem Triballicam interfluens, Brongum intrat, Brongus iste Istrum. ita vtrumq; per se magnum Ister excipit. Præterea ex regione quæ est supra Vmbricos, Carpis, & alius ad ventum aquilonem Alpis, in Istrum exeunt. Omnem enim Europam Ister emetitur (sumpto ex Celtis initio, qui omniũ in Europa ad solis occasũ extremi sunt, post Cynetas) totamq; permensus Europam, ex transuerso ingreditur Scythiã.

1 Neque possit eos quisquam nauisci, si inuenirinolint. Quibus enim nulla condita sint mœnia, sed qui domos portent, sintque ex equis sagittandi periti, ac non ex messe sed ex pecoribus victum habeant, ac in plaustris habitent, qui non hi fuerint inexpugnabiles & inaccessi? Hæc autem, &c. 2 Per quorum medium cet. fl. *vel, quos ceteri intersl.*

His quæ

L His quæ dixi fluminibus, & aliis aquas suas communicantibus, Ister fit omnium maximus. nam si alterius cum alterius aqua comparetur, profecto Nilus copia aquæ antecellit, quod in eum nullus neque fluuius neque fons ingredies, ad incrementum aquæ confert. Quod autem Ister sibi semper par fluit tam æstate quam hyeme, ob id fit (vt mihi videtur) quod hyeme est quantus est, aliquantulo maior quam sua natura fert. nam per hyemem paululum in ea regione pluit, sed vbique ningit. Æstate vero nix, quæ sub hyemem decidit permulta, vndique in Istrum liquefacta dilabitur: eumque implet: nec ipsa solum, sed cum ea imbres multi atque vehementes. Quippe per æstatem pluit: quo tempore quanto plus aquæ sol ad se attrahit quam hyeme, tanto plus aquæ cum Istro miscetur æstate quam hyeme. Ita quum paria faciat. Ister datis aquis & acceptis, fit vt semper videatur sibi esse similis.

LI Ex fluuiis ergo qui apud Scythas sunt, vnus est Ister. Post hunc Tyres, qui ab aquilone means, ortum trahit ex ingenti palude, quæ Scythicam terrã à Nebride separat. ad ostium huius incolunt

LII Græci qui Tyritæ vocantur. Tertium flumen est Hypanis ex Scythia veniens, & ex magna palude profluens, circum quam pascuntur equi syluestres candidi: rectèque vocatur hæc palus, mater Hypanis. Ex hac igitur ortus Hypanis fluit fere quinque dierum nauigatione, angustus, & adhuc dulcis, sed mox quatuor à mari dierum nauigatione sane quam amarus, propter amarum qui in eum fluit fontem: adeo, inquam, amarum, vt quum sit exiguus magnitudine, tamen inficiat Hypanin fluuium, in paucis magnum. Est autem hic fons in finibus regionis Scytharum aratorum, & Alizonum, eodem nomine quo locus vnde emanat, Scythica lingua, Amaxampeus, Græca autem lingua, ἱραὶ ὁδοὶ, id est, sacræ viæ. Apud Alizonas autem contrahunt terminos suos Tyres & Hypanis: mox deinde in diuersum abeuntes, mediam intercapedinem laxant.

LIII Quartus fluuius est Borysthenes, secundum Istrum omnium maximus, & nostra sententia, non modo Scythicorum fluuiorum longe vberrimus, sed etiam ceteris vberior, præter Ægyptium Nilum, cum quo non licet alium comparare. Ceterorum autem vberrimus est Borysthenes, pascua præbens amœnissima & accommodatissima pecoribus,

ζυτέων ὧν τῶν καταλεχθέντων, καὶ ἄλλων πολλῶν συμβαλλομένων ὕδωρ, γίνεται ὁ Ἴστρος ποταμῶν μέγιστος· ἐπεὶ ὕδωρ γε, ἓν πρὸς ἓν συμβάλλειν, ὁ Νεῖλος πλήθει ὑπερτέρην. ἐς γὰρ δὴ τοῦτον οὔτε ποταμὸς οὔτε κρήνη οὐδεμίη ἐσδιδοῦσα πλῆθος ἀξιόλογον συμβάλλεται. ἴσος δὲ ἀεὶ ῥέει ἐν τε θέρεϊ καὶ χειμῶνι ὁ Ἴστρος, καὶ δοκέει μοι ὧδε ῥέειν· τῷ μὲν χειμῶνος ἔστι ὅσος περ ἔστι, ὀλίγῳ τε μέζων τῆς ἑωυτοῦ φύσιος γίνεται· ὕεται γὰρ ἡ γῆ αὕτη τῷ χειμῶνος πάμπαν ὀλίγῳ· νίφεται δὲ πολλὰ χρεόν. τοῦ δὲ θέρεος ἡ χιὼν ἡ ἐν τῷ χειμῶνι πεσοῦσα ἀμφιλαφὴς, τηκομένη πάντοθεν ἐσδιδοῖ ἐς τὸν Ἴστρον. αὕτη τε δὴ ἡ χιὼν ἐσδιδοῦσα ἐς αὐτὸν, συμπληθύει, καὶ ὄμβροι πολλοί τε καὶ λάβροι σὺν αὐτῇ. ὑπὸ γὰρ δὴ τοῦ θέρεος, ὅσῳ περ πλέον ἕωυτοῦ ὕδωρ ὁ ἥλιος ἐπάλλεται ἐν τῷ θέρεϊ ἢ ἐν τῷ χειμῶνι, τοσούτῳ τὰ συμμισγόμενα τῷ Ἴστρῳ πολλῷ πλησιαίτερα ἐστὶ τοῦ θέρεος ἢ τοῦ χειμῶνος. αὐτίπηγμα δὲ τοῦτο, αὐτισήκωσις γίνεται, ὥστε ἴσον μιν ἀεὶ φαίνεσθαι ἐόντα. Εἰσὶ μὲν δὴ τῶν ποταμῶν τοῖσι Σκύθῃσι ὅδε ὁ Ἴστρος· μετὰ δὲ τοῦτον, Τύρης. ὃς ἀπὸ βορέω μὲν ἀνέμου ὁρμᾶται, ἐρχέται δὲ ῥέων ἐκ λίμνης μεγάλης, ἣ οὐρίζει τήν τε Σκυθικὴν καὶ Νευρίδα γῆν. ἐπὶ δὲ τῷ στόματι αὐτοῦ κατοίκηνται Ἕλληνες, οἱ Τυρῖται καλέονται. Τέταρτος δὲ Ὕπανις ποταμὸς ὁρμᾶται μὲν ἐκ τῆς Σκυθικῆς, ῥέει δὲ ἐκ λίμνης μεγάλης, τὴν περιέχει νέμος· ἔνθα οἱ ἄγγελοι λευκοὶ καλέονται· αὕτη δὲ ἡ λίμνη αὕτη ὁρμᾶται, μήτηρ Ὑπάνιος· ἐκ ταύτης ὦν ἀνατέλλων ὁ Ὕπανις ποταμὸς ῥέει μὲν πέντε ἡμερέων πλόον βραχὺς καὶ γλυκύς ἐστι· ἀπὸ δὲ τούτου, πρὸς θαλάσσης τεσσέρων ἡμερέων πλόον, πικρὸς δεινῶς· ἐκδιδοῖ γὰρ ἐς αὐτὸν κρήνη πικρή· ὕστω δὲ μικρὴ, ἡ μεγάθει σμικρὴ ἐοῦσα, χίρνᾶ τὸν Ὕπανιν, ἐόντα ποταμὸν ἐν ὀλίγῃσι μέγαν. ἔστι δὲ ἡ κρήνη αὕτη ἐν οὐρέσι χώρης τῆς τε Ἀροτήρων Σκυθέων καὶ Ἀλαζώνων. οὔνομα δὲ τῇ κρήνῃ, καὶ ὅθεν ῥέει τὸ ὕδωρ, Σκυθιστὶ μέν, Ἐξαμπαῖος· ἑλληνιστὶ δὲ Ἱραὶ ὁδοί. σφέων δὲ τὰ τέρματα οἵδε, τε Τύρης καὶ ὁ Ὕπανις καὶ Ἀλαζόνες· ὁ δὲ ἀπὸ τούτου, ἀποστρέψας ἐκατέρωσε ῥέει ὑπερῴων ὀλίγον. Τέταρτος δὲ, ὁ Βορυσθένης ποταμός, ὃς ἔστι τε μέγιστος τεμοὶ Ἕλληνι ζυτέων καὶ πολυαρκέστατος, καὶ γνώμας τὰς ἡμετέρας, ὅτι μοῦνον τῶν Σκυθικῶν ποταμῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, πλὴν Νείλου τοῦ Αἰγυπτίου· τοῦτον γὰρ οὐκ οἷά τε ἐστὶ συμβαλέειν ἄλλον ποταμόν· τῶν δὲ λοιπῶν Βορυσθένης ἐστὶ πολυαρκέστατος, ἔς τε νομὰς καλλίστας καὶ εὐνομωδεστάτας κτήνεσι παρέχε-

ἰχθύας τε ἀρίστους ἁμωνεῖδον καὶ πλείστους πίνεσθαι
τῶν ἡδίστους ἐστὶ ῥέοντα καθαρὸς ὕδωρ θολερῇσι ἀπορ-
ρώξ τε παρ' αὐτὸν ἄριστος γίνεται. ποίη τε, τῇ καὶ ἄπειρε
ἡ χώρη, βαθυτάτη. ἄλες τε ἐπὶ τῷ σώματι αὐτῷ αὐ-
τόματοι πήγνυνται ἄπλετοι· καὶ τεμενάλκας αἰάκ-
μητα, καὶ αἰτακήρυς καλέουσι, παρέχεται ἐς τὰ εἰρε-
σιήν, θηρία τε πολλὰ θωυμάσια ἄξια. μέχρι μὲν
νῦν Γερρέος χώρου, ἐς τὸν τεσσερακοντα ἡμερέων
πλόος ἐστὶ, γινώσκεται ῥέων ἀπὸ βορέω ἀνέμου· ὁ δὲ
κατύπερθε, δι' ὧν ῥέει ἀνθρώπων οὐδεὶς ἔχει φράσαι.
φαίνεται δὲ ῥέων διὰ ἐρήμου ἐς τῶν γεωργῶν τῶν Σκυθέων
τὴν χώρην. ἔοικε γὰρ ἐπὶ Σκύθας παρ' αὐτὸν ἐπὶ δέκα
ἡμερέων πλόον νέμων. μοῦνος δὴ τούτου τοῦ ποταμοῦ
καὶ Νείλου οὐκ ἔχω φράσαι τὰς πηγάς· δοκέω δὲ, οὐδεὶς
οὐδεὶς Ἑλλήνων. ἀγχοῦ τε δὴ θαλάσσης ὁ Βορυσθέ-
νης ῥεῶν γίνεται. καὶ συμμίσγεται ὁ Ὑπάνις ἐς
τωὐτὸ τέλος ἐκδιδοὺς. τὸ δὲ μεταξὺ τῶν ποταμῶν τού-
των ἐὸν ἐμβολον τῆς χώρης, Ἱππολέων ἄκρη καλέε-
ται. ἐν δὲ αὐτῷ τούτῳ Δήμητρος ἵδρυται περίβολος τοῦ
ἱροῦ· ἑτέρου δὲ τῶν Ὑπάνι Βορυσθενῖται κατοίκισαν. τοῦ-
τα μὲν τὰ ἀπὸ τούτων τῶν ποταμῶν. Μετὰ δὲ τού-
τους πέμπτος ποταμὸς ἄλλος, τῷ οὔνομα Παντικάπης.
ῥέει μὲν γὰρ καὶ ἐστὶ ἀπὸ βορέω τε καὶ ἐκ λίμνης, ἡ δὲ
μεταξὺ τούτου τε καὶ τοῦ Βορυσθένεος νέμον ἐστὶ γε-
ωργοὶ Σκύθαι· ἐκδιδοῖ δὲ ἐς τὸν Ὑλαίην. τοῦτον μὲν
Ἁμάξοβιος δὲ καὶ τοῦτον, τῷ Βορυσθενεῖ συμμίσγεται.
Ἕκτος δὲ Ὑπακύρις ποταμὸς, ὃς ὁρμᾶται μὲν ἐκ
λίμνης, διὰ μέσων δὲ τῶν νομάδων Σκυθέων ῥέων,
ἐκδιδοῖ κατὰ Καρκινῖτιν πόλιν, ἐς δεξιὸν ἀπέργων
τοῦτον τε τὸν Ὑλαίην καὶ τὸν Ἀχιλλήιον καλεόμενον δρό-
μον. Ἕβδομος δὲ Γέρρος ποταμὸς ἀπέσχισται μὲν
ἀπὸ τοῦ Βορυσθένεος, κατὰ τοῦτο τῆς χώρης ἐς ὃ γινό-
μενος ὁ Βορυσθένης· ἀπέσχισται μὲν νυν, ἐκ τούτου τοῦ
χώρου οὔνομα δὲ ἔχει τοῦτο, τῷ οἱ χῶροι οὗτοι, Γέρρος.
ῥέων δὲ ἐς θάλασσαν, ὁρίζει τήν τε τῶν Νομάδων χώ-
ρην, καὶ τὴν τῶν βασιληίων Σκυθέων. ἐκδιδοῖ δὲ ἐς τὸν
Ὑπάκυριν. Ὄγδοος δὲ δὴ Ταναΐς ποταμὸς, ὃς
ῥέει τὸ μὲν ἄνωθεν ἐκ λίμνης μεγάλης ὁρμεώμενος, ἐκ-
διδοῖ δὲ ἐς μέζω ἐπὶ λίμνην καλεομένην Μαιῆτιν, ἡ
δίζει Σκύθας τε τοὺς βασιληίους καὶ Σαυρομάτας· ἐς
δὲ Ταναΐν τοῦτον ἄλλος ποταμὸς ἐσβάλλει τῷ οὔνομα ἐστὶ
Ὕργις. Τοῖσι μὲν δὴ οὐνόμασι τοῖσι ποταμοῖσι οὕτω
δή τι καὶ Σκύθαι ἐκπεπαίδευνται. Τοῖσι δὲ κτήνεσι ἡ
ποίη ἀναφυομένη ἐν τῇ Σκυθικῇ, ἐστὶ πάντων ποιη-
τικωτάτη ποιέων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. φαίνεται δὲ τοῖσι
κτήνεσι ἐστὶ σαθρόσαρξ ὅτι τὸ ἔτος ἔχει. Τὰ μὲν δὴ

necnon optimorum ac ſingularium piſciũ affatim: idem ad potandum ſuauiſſimus, limpidus inter turbidos fluens, iuxta quem ſementis optima fit, & herba non ſatiua, etiam altiſſima. In huius quoque oſtio ingens vis ſalis ſua ſponte concreſcit. Præbet idẽ ingentia cete ad ſalſuram, ſpinis carentia, quæ antacæos appellant. Alia præterea præſtat admiratione digna. Porro quadraginta quidẽ dierum nauigatione vſq; ad locum nomine Gerrhum, cognoſcitur ab aquilone fluere: at ſuperiora per quæ fluit, nemo hominum eloqui poteſt: videtur tamen fluere per ſolitudinem ad Scytharum agricolarum plagam. nam hi Scythæ decem dierum nauigatione accolunt hoc flumen. Cuius tantum ac Nili fontes nec ipſe poſſum, nec vllum Græcorum reor poſſe dicere. Idem quũ ad mare aduenit, Hypanis cum eo miſcetur eodem in loco mare irrumpens. Quod inter hos amnes in confluentem tendentes intercapedinis eſt, [2] Hippoleo promontorium vocatur, vbi delubrum Cereris extructum eſt. Vltra quod delubrum ſub Hypani incolunt Boryſthenitæ. Hactenus quæ ab his fluuiis. Poſt hos alius, qui quintus eſt, nomine Panticapes, & ipſe ab aquilone fluens, atque è palude: inter quem & Boryſthenem incolunt Scythæ agricolatores. Idem in Hylæam ingreditur, qua tranſiniſſa, Boryſtheni immiſcetur. Sextus eſt Hypacaris, qui è palude manans, medioſque Scythas nomadas influens, in mare voluitur, iuxta Carcinitin oppidum, ad dexteram coercens Hylæam, & curſum qui dicitur Achillis. Septimus eſt Gerrhus, nomen à loco obtinens, qui à Boryſthene dirimitur circa ea loca apud quæ Boryſthenes cognoſcitur: cui loco nomẽ eſt Gerrho, diſterminatque regionem Scytharum nomadum ac regiorum. & *dum in mare fluit* in Hypacarin dilabitur. Octauus eſt Tanais, qui ſuperius è vaſta palude profluens, in aliam vaſtiorem diffunditur, nomine Mæotin, quæ diſcludit regios Scythas à Sarmatis. In hunc Tanain alius influit, nomine Hyrgis. His celeberrimis amnibus Scythæ muniti ſunt. ¶ Gramen quod in Scythia germinat, omnium quæ nos nouimus germinũ [3] aridiſſimũ eſt: quod ita ſe habere diſſectis pecoribus licet diſcernere. Et ea quidẽ

1 Et gramen, qua parte non ſcritur regio, altiſſimum. *Ad verbum*, profundiſſimum. 2 Hippoleon 3 *Videtur aliud legiſſe quam* ἀκρωτάτη.

vt quam

vt quammaxima ſunt, ita apud eos abundant. cetera autem vulgaria ſunt. Atque hunc in modum [1] res ſunt eis inſtitutæ.[2] Deorum hos ſolos propitiãtur: Veſtam ante omnes, deinde Iouem ac Tellurem: exiſtimantes Tellurem Iouis coniugem eſſe. Poſt hos Apollinem, & cæleſtem Venerem, & Martem & Herculẽ. Hos cuncti Scythæ deos arbitrantur. Sed qui regii Scythæ vocantur, etiã Neptuno ſacrificant, appellantes Veſtã lingua ſua Tabiti: Iouem, Papæum: mea ſententia rectiſſime: Tellurem, Apiam: Apollinem, OEtoſyrum: cæleſtem Venerem, Artimpaſam: Neptunum, Thamimaſadem. Simulacra & aras & delubra [3] facienda non putant, præterquam
LX Marti. Idem ſacrificium prorſus apud omnia templa fieri eodẽm modo eſt inſtitutum, qui talis eſt: Victima ipſa primoribus implicita pedibus ſiſtitur, cuius à tergo ſtans immolator, amota in primis inſula, pecudem ferit, eaque concidente deum inuocat cui illam mactat: deinde circumdat laqueum collo, tum iniecto baculo circumducit, hoſtiamque ſtrangulat non incenſo igni, [4] non votis nuncupatis, non ſumptis libamentis, ſed vbi pecudẽ ſtrangulauit, eique pellem detraxit, ad coquendum
LXI ſe conuertit. Verum quum Scythica regio lignorum ſit admodum inops, hoc ab illis ad carnem coquendam excogitatum eſt: Vbi victimam pelle denudarunt, denudant quoque oſſa carnibus, dehinc illas in lebetes eius gentis (Leſbiis crateribus aſſimiles, niſi quod ſunt multo capaciores) iniiciunt: ſubiectis atque ſuccenſis oſſibus hoſtiarum, coquunt. Si autem non adfuerit lebes, omnes carnes hoſtiarum in aluos illarum & cum aqua commiſcent, atque oſſa ſuccendunt. Quibus pulcherrime ardentibus, & aluis facile capientibus carnes oſſibus ſeparatas, ita fit vt bos ſe ipſe coquat: & item cetera pecora immolata, per ſemetipſum quodque elixum fit. Coctis carnibus, is qui immolauit, earum atque inteſtinorum [5] libamenta ante ſe porricit. Immolant autem alia pe-
LXII cora, tum præcipue equos. Et aliis quidẽ diis hunc in modum & alias pecudes immolant. Marti vero ſic priſco ritu apud quoſque tale extruitur templum: * Sarmentorum faſces aggeruntur trium in longum latumque ſtadiorum, minoris tamen ſublimitatis: deſuper quadrata

μέγιστα. οὕτω σφι δύπορός ἐστι· τὰ δὲ λοιπὰ νόμαια καὶ τάδε σφι ἔξεστι. θεοὺς μὲν μούνους τούσδε ἱλάσκονται, Ἱστίην μὲν μάλιστα, ἔπειτα δὲ, Δία τε καὶ Γῆν, νομίζοντες τὴν Γῆν τοῦ Διὸς εἶναι γυναῖκα· μετὰ δὲ τούτους, Ἀπόλλωνά τε καὶ οὐρανίην Ἀφροδίτην καὶ Ἡρακλέα, καὶ Ἄρεα. τούτους μὲν πάντες Σκύθαι νενομίκασι· τοὺς δὲ καλεομένους βασιλητοὺς Σκύθας καὶ τὸν Ποσειδέωνα θύουσι. οὐνομάζονται δὲ Σκυθιστὶ, Ἱστὶν μὲν, Ταβιτί· Ζῆνα δὲ ὀρθότατα καὶ γνώμῃ γε τῇ ἐμῇ καλεόμενον Παπαῖον· Γῆν δὲ, Ἀπίαν· Ἀπόλλωνα δὲ, Οἰτόσυρον· οὐρανίην δὲ Ἀφροδίτην, Ἀρτίμπασαν· Ποσειδέωνα δὲ, Θαμιμασάδαν. ἀγάλματα δὲ καὶ βωμοὺς καὶ νηοὺς οὐ νομίζουσι ποιέειν, πλὴν Ἄρεϊ· τούτῳ δὲ νομίζουσι. Θυσίη δὲ ἡ αὐτὴ πᾶσι κατέστηκε τοῖσι πάντα τὰ ἱερὰ ὁμοίως· ἑρδομένη δὲ ὧδε· τὸ μὲν ἱρήιον αὐτὸ ἐμπεποδισμένον ἔστηκε δοῦ δύο πόδας ἔσω ἐρεθισθέντες ἔσηκε· ὁ δὲ θύων, ὄπισθεν τοῦ κτήνεος ἐὼν, ἀπάσας τῇ ἀρχῇ τοῦ ἕλκου, καταβάλλει μιν· πατέοντος δὲ τοῦ ἱρηίου, ὅπισθε καλέει τὸν θεὸν τὸν αὐτοῦ· καὶ ἔπειτα βρόχῳ τοῖσι ὦσι ἔβαλε τὸν αὐχένα. σκυταλίδα δὲ ἐμβαλὼν τοῖσι ἄγει, καὶ ἀποπνίγει· οὔτε πῦρ ἀνακαίσας, οὔτε κατάρξαμενος, οὔτε σπείσας. ἀποπνίξας δὲ καὶ ἀποδείρας, τὰ πέπλα τοῖσι ἕψησιν. Τῆς δὲ γῆς τῆς Σκυθικῆς αὐτῆς ἀξύλου ἐούσης, ὧδε σφι ἐς τὴν ἕψησιν τῶν κρεῶν ἐξεύρηται. ἐπεὰν ἀποδείρωσι τὰ ἱρήια, γυμνοῦσι τὰ ὀστέα τῶν κρεῶν· ἔπειτα σφι ἐσβάλλουσι, ἢν μὲν τύχωσι ἔχοντες λέβητας ὀπιχωρίους, μάλιστα Λεσβίοισι κρητῆρσι τοῖσι εἰκέλους, μέζονας δὲ τούτων πολλῷ· ἐς τούτους ἐσβάλλοντες, ἕψουσι τὰ ὀστέα τῶν ἱρηίων· ἢν δὲ μή σφι παρῇ λέβης, τὰ δὲ ἐς τὰς γαστέρας τῶν ἱρηίων ἐσβάλλοντες τὰ κρέα πάντα, καὶ προσμίζαντες ὕδωρ, ἕψουσι τὰ ὀστέα· τὰ δὲ αὐχένα πάλλιστα. αἱ δὲ γαστέρες χωρέουσι αὐτέων τὰ κρέα ἐφιλωμένα πάντα τῶν ὀστέων· καὶ οὕτω βοῦς τε ἑωυτὸν ἕψει, καὶ τἄλλα ἱρήια ἑωυτὸν ἕκαστον. ἐπεὰν δὲ ἑψηθῇ τὰ κρέα, ὁ θύσας, τῶν κρεῶν καὶ τῶν σπλάγχνων ἀπαρξάμενος, ῥίπτει ἐς ὃ ἔμπροσθεν. θύουσι δὲ καὶ τἄλλα πρόβατα, καὶ ἵππους μάλιστα. Τοῖσι μὲν δὴ ἄλλοισι τῶν θεῶν οὕτω θύουσι, καὶ τὰ μὲν τῶν κτηνέων· τῷ δὲ Ἄρεϊ ὧδε καὶ νόμοισι· ἑκάστοισι τῶν νομῶν ἐσίδρυται σφι Ἄρεος ἱρὸν τοιόνδε· φρυγάνων φάκελοι συνενέαται ὅσον τε· ὅτι τραπέζοισι τρισὶ μῆκος καὶ εὖρος, ὕψος δέ, ἔλασσον· ἐπὶ τούτῳ, τετράγωνον

1 Ritus ſunt eis inſtituti. 2 His ſolis diis litant, *vel ſacrificant.* 3 Factæ non eſt illis vſu receptum. 4 Non oblatis primitiis. 5 Primitias

χ. ἐλάσαντι ἀπεδον πεποίηται· ἡ γὰρ μὴ τεία τῶν κώλων ἐστὶ ἀπότομα, χῆ ἓν ὃ ἓν, ὀπιβατόν. ἔτεος ἓ ἑκάστου ἀμάξας πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ὀπινέουσι φρυγανίων. ἐστὶ γὰρ δὴ αἰεὶ ἐστὼς τῶν χιμώνων. ὑπὸ τούτου δὴ τοῦ

χ. ἐστιν "οὔκου ἀκινάκης σιδήρεος ἱδρυ) ἀρχαῖος ἑκάστοισι· καὶ τοῦτ' ἔστι τ' Ἄρεος ὃ ἄγαλμα. τούτῳ ἓ τῷ ἀκινάκει θυσίας ἐπετείους ποιεῦσι ποιεύμενα προβάτων καὶ ἵππων. ἔθηκε δὲ καὶ ἐπὶ πλέω θύουσι ἢ τοῖσι ἄλλοισι θεοῖσι. ὅσους δὲ ἂν τῶν πολεμίων ζωγρήσωσι, ἀπὸ τῶν ἑκατὸν ἀνδρῶν ἄνδρα ἕνα θύουσι, ἐπιχέοντες μὲν τῷ αὐτῷ ὥ καὶ τὰ πρόβατα, ἀλλ' ἑτέρῳ. ἐπεὰν δὲ οἶνον ὀπιστείσωσι καὶ τῶν κεφαλέων, ἀποσφάζουσι τρόπον τοιόνδε· ἀνθρώπους ἐς ἄγγος καὶ ἔπαφα ἀνενείκαντες ἄνω ὑπὲρ τὸ ὄγκου τῶν φρυγανίων, καταχέουσι ὃ αἷμα τοῦ ἀκινάκεος. ἄνω μὲν δὴ φορέουσι τοῦτο. κάτω ἓ τῷδε τὸ ἱρὸν ποιεῦσι τάδε· τῶν ἀποσφαγέων ἀνδρῶν τοὺς δεξιοὺς ὤμους πάντας ἀποτάμνοντες σὺν τῇσι χερσί, ἐς τ' ἠέρα ἔρριψαν καὶ ἔπαφα καὶ τἆλλα ἀπέρξαντες ἰρηΐα ἀπαλλάσσονται. χεὶρ ἓ τῇ ἂν πόσῃ κέηται, καὶ χωρεῖ ὁ νεκρός. Θυσίαι μὲν νυν αὗται σφι κατεστᾶσι. ὑσὶ ἓ ὅτι οὐδὲν νομίζοισι, οὐδὲ τρέφειν σφι ἐν τῇ χώρῃ θέλουσι. Τὰ δὲ ἐς πόλεμον ἔχοντα ὧδε σφι διάκειται. ἐπεὰν πρῶτον ἄνδρα κατὰ κάλλη ἀνὴρ Σκύθης, τοῦ αἵματος ἐμπίνῃ. ὅσους δ' ἂν φονεύσῃ ἐν τῇ μάχῃ, τούτων τὰς κεφαλὰς ἀποφέρει τῷ βασιλεῖ. ἀπενείκας μὲν γὰρ κεφαλὴν, τῆς λείης μεταλαμβάνει τὰν ἂν λάβωσι· μὴ ἐνείκας ἓ, οὔ. ἀποδείρει ἓ αὐτὴν ὧδε τρόπῳ τοιῷδε· περιταμὼν κύκλῳ περὶ τὰ ὦτα, καὶ λαβόμενος τῆς κεφαλῆς, ἐξείη. μετὰ ἓ, σαρκίσας βοὸς πλευρῇ, δέψει τῇσι χερσί. ὀργάσας ἓ αὐτὴν, ἅτε χειρόμακτρον ἐνέκτηται. ἐκ ἓ τῶν ἁλινῶν ὑ ἵππου ὃν ἂν αὐτὸς ἐλαύνῃ, ἐκ τούτου ἐξαπτῇ, καὶ ἀγάλλεται. ὃς γὰρ ἂν πλείστα δέρματα χειρόμακτρα ἔχῃ, ἀνὴρ ἄριστος ἔστ' κέκριται. πολλοὶ ἓ αὐτέων ἐκ τῶν ἀποδερμάτων καὶ χλαίνας ἐπαίνυσθαι ποιεῦσι, συρράπτοντες κατὰ τῶν βαίτας. πολλοὶ δὲ ἀνδρῶν ἐχθρῶν τὰς δεξιὰς χεῖρας νεκρῶν ἐόντων ἀποδείραντες, καὶ διατείναντες αὐτῇσι ὄνυξι, κατατρώγουσι τῶν φαρετρέων ποιεύμενοι. δέρμα δὲ ἀνθρώπου, καὶ παχὺ καὶ λαμπρόν. ἐστὶ δὲ δὴ δερμάτων πάντων λαμπρότατον λευκότητι. πολλοὶ ἓ ὅλους ἀνδρας ἐκδείραντες, καὶ διατείναντες ἐπὶ ξύλων, ἐπ' ἵππων περιφέρουσι. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω σφι νενόμισται. Αὐτὰς δὲ τὰς κεφαλὰς, οὐ πάντων, ἀλλὰ τῶν ἐχθίστων, ποιεῦσι τάδε· ἀποπρίσας ἕκαστος πᾶν ὃ ἔνερθε τῶν ὀφρύων,

planities efficitur: tria latera præcupta sunt, quartum acclive, per quod ascendatur. Eo quotannis comportant centum quinquaginta plaustra sarmentorum. nam semper propter cæli tempestatem illa marcescunt. Sub hac congerie ferreus acinacis, qui singulis vetustus est, statuitur. Idque est Martis simulacrum, cui annuas hostias offerunt cum aliorum pecorum, tum equorum, & plus [1] huic acinaci quam ceteris diis. Ex captiuis centesimum quemque immolat, non eodem quo pecora modo, sed diuerso. nam vbi eorum capitibus vinum libauerunt, ipsos intra quoddam vas iugulant: dehinc eisdem in congeriem sarmentorum sublatis, acinacem cruore perfundunt. Hæc quidem supra conferunt. inferius autem in templo ista faciunt: Virorum interemptorum omnes humeros dextros præcidunt, quos vna cum manibus in aerem iaciunt. & quocunque deciderit manus, ibi iacet, seorsum autem mortuus. [2] Ceteris deinde solennibus confectis abeunt. Et sacrifi- LXIII cia quidem hæc ab eis sunt instituta. [3] Sues pro nihilo putant, quas nec alere omnino in sua regione volunt. ¶ Quæ LXIV vero ad bellum attinent, hunc in modū sunt ab eis comparata. Quem primum virum ceperit vir Scytha, eius sanguinē potat: quoscunque in prœlio interemerit, eorum capita regi offert. nam capite allato, fit prædæ quamcunque ceperint particeps, alioqui expers. Caput hoc modo præcidit: In orbem illud amputat circa aures, verticeque sumpto excutit, deinde pellem detrahit: & vbi sicut bouis corium manibus molliuit, tanquam mantile possidet, eaque ex habenis equi sui appensa gloriatur: qualia mantilia vt quisque plurima habet, ita vir iudicatur præstantissimus. Sunt quoque multi qui coria hæc humana tanquam brutorum consuant, quibus pro amiculis induantur. Multi etiam cæsorum hostium manus dextras cum vnguibus excoriant, [4] eisque opercula pharetrarum integūt. Est autem inter omnia coria humanum fere & crassum maxime & candore splendidum. Multi etiam totos homines excoriatos, & super ligna extentos, supra equos circumferunt. Hæc ab illis in mores sunt recepta. [5] Non tamen de LXV omnium, sed de inimicissimorum capitibus hoc faciunt, vt quisque illud quod est infra supercilia, recisum prorsus

1 His. *Intelligit forte Marti & acinaci.* 2 *Videtur aut diuersam à nostra lectionem sequutus esse, aut nostram non intellexisse. quæ tamen ἀπέρξαντες habet pro eo quod vet. cod. ἀπάρξαντες.* 3 Suum nullus est illis vsus, 4 Eisque pharetras integunt. *Vel*, Ex ex eis operecula pharetrarum conficiunt. 5 At capitibus non quidem omnium, sed inimicissimorum, hoc faciunt,

excutiat;

excutiat: & crudo tantum bouis corio, si pauper sit, sin diues, non modo exterius inducat bouino corio, verumetiam interius inauret, & sic vterque pro poculo vtatur. Idem agunt de familiaribus, si inter eos extiterint discordiæ, & apud regem victoria sint potiti. Hæc capita hospitibus qui ad eos veniunt viri alicuius existimationis, exhibent: referuntque, illos, quum essent domestici, & ad pugnam lacessissent, ab ipsis esse superatos: id strenuitatis loco ponentes.

LXVI Semel autem quotannis [1] singuli regionum principes miscent vinum crateri, de quo [2] Scythæ omnes hostium homicidæ bibunt, at non gustant qui nihil præclari operis ediderint, sed sine honore seorsum sedent: quę res apud eos maximæ est ignominiæ. Qui vero complures cædes fecerunt, hi duobus pariLXVII ter quos habent calicibus potant. Apud eosdem permulti sunt vaticinatores, qui pluribus virgis salignis diuinant, ad hunc modum: Grandes virgarum fasces quũ attulerunt, humi positos dissoluunt, ac separatim ponentes illarum singulas, vaticinantur. [3] ad hæc dicendo, viceuersa virgas prehendunt, ac rursus sigillatim componunt. Hæc est illis tradita à maioribus diuinatio. Sed Enaries, [4] qui sunt apdrogyni, aiunt sibi à Venere traditam diuinationem: qui tiliæ fronde vaticinantur. Tiliam vbi quis trifariam sciderit, digitis suis eam implicando ac resoluendo tractat, atLXVIII que in hunc modum vaticinatur. Horum tres maxime probatos accersit rex quoties ægrotat: cui isti semper fere dicunt hunc aut illum ciuem (nominant autem hominem de quo loquuntur) peieraſſe, iurantem per regium [5] solium: (est autem Scythis mos plerunque iurandi per regium solium, quum maximum volunt interponere iusiurandum) protinusque is quem dixerint peieraſſe, adductus, coarguitur scientia diuinandi, tanquam compertus falso deieraſſe per regium solium, & ob id regem ægrotare. Si ille inficians se negat peieraſſe, [6] atque rem grauiter fert, rex duplum vaticinorum accersit: qui inspecta diuinandi ratione, si & ipsi hominem periurii conuicerint; sine mora caput excidunt: eiusque facultates inter se partiuntur primi vaticini. Sin vero

ἐκκαθαίρῃ· ἢ λιὼ μὲν ἡ πόνης, ὅσῃ ἐξωθεν ὠμοβοέῃ μούνῃ περιτείνας, ὕστω χρᾶται· λιὼ δ' πλούσιος, τ μὲν ὠμοβοέῃ περιτείνῃ· ἔσωθεν δ' ἀργυρώσας, οὕτω χρᾶται ποτηρίῳ. ποιεῦσι δ' τῶν ἐκ τῶ οἰκηίων, λιὼ στρι ἀφ' ἑωυτῶν γίνωνται, ἢ λιὼ ὑς ὑπερεκρατήσῃ αὐτῶν πολεμέοντες τῶν βασιλέι. ξείνων δὲ οἱ ἐλθόντων τ αἰ λόγων ποιέῃται, τὰς κεφαλὰς τούτους τῶν ἀφερῇ, ἢ ὑπολέγει ὡς ἐόντες οἰκήιοι πόλεμον περιστήκαντο, ἢ σφεων αὐτὸς ἐπεκράτησε τούτῳ τῷ ἀνδραγαθίῃ λέγει. Ἅπαξ δ' ἑκάστου ἐνιαυτοῦ ἑκάστῳ ὁ νομάρχης ἑκάστου ἐν τῷ ἑωυτῶ νομῷ κίρνᾳ κρητῆρα οἴνου, ἀπ' οὗ πίνουσι τῶν Σκυθέων ὅσοις δὴ ἄνδρες πολέμιοι ἀνῃρημένοι ἔωσι· τοῖσι δ' αἰ μὴ κατεργασμένον ἢ τοῦτο, ἀγεύστου τοῦ οἴνου τούτου, ἀλλ' ἀτιμωμένοι ἀποκατέαται. ὀνείδεος δὲ σφι ἐστὶ μέγιστον τοῦτο· ὅσοι δ' αὖ αὐτῶν ἢ καὶ πλείστους ἄνδρας ἀναιρηκότες ἔωσι, οὗτοι δύο κύλικας ἔχοντες, πίνουσι ὁμοῦ. Μαντίες δὲ Σκυθέων εἰσὶ πολλοί, οἱ μαντεύονται ῥάβδοισι ἰτείνῃσι πολλῆσι ὧδε· ἐπεὰν φακέλους ῥάβδων μεγάλους συνείρωσι, θέντες χαμαί, διεξελίασσι αὖτις ἢ ὑπὶ μίαν ἑκάστην ῥάβδον λιθέντες, θεσπίζουσι. ἅμα τε λέγοντες ταῦτα, συνφλέουσι τὰς ῥάβδους ὀπίσω, ἢ αὖτις ἢ μίαν συνιθέσι. αὕτη μὲν τοῖσι ἡ μαντικὴ, πατρωίη σφι ἐστί. οἱ δ' ἀναρέες ἢ οἱ ἀνδρόγυνοι τὴν Ἀφροδίτην σφι λέγουσι μαντικὴν δοῦναι· φιλύρης ὧν φλοιῷ μαντεύονται, ἐπεὰν τὴν φιλύρην τρίχα σχίσῃ ἀφ' ἑωυτοῦ λέγων ἐν τοῖσι δακτύλοισι τοῖσι ἑωυτοῦ, ἢ ἀφλοιῶν, χρᾷ. Ἐπεὰν δὲ βασιλεὺς ὁ Σκυθέων κάμῃ, μεταπέμπεται τῶν μαντίων ἄνδρας τρεῖς τὸν δυδεκιμέοντας μάλιστα, οἱ δ' ἂν τῷ Ἑστίῃ μαντεύονται. ἢ λέγουσι ὅτι ὡς τοιαῦτα μάλιστα τάδε, ὡς τὰς βασιληίας ἑστίας ὀμόσειε ὃς ἢ ὡς λέγοντες τῶν ἀρχῶν ἢν αἰ δὴ λέγωσι· (τὰς δὲ βασιληίας ἑστίας νόμος Σκύθῃσι τοῖσι μάλιστά ἐστι ὀμνύναι· τοτὲ ἐπεὰν ἢν μέγιστον ὅρκον ἐθέλωσι ὀμνύναι) αὐτίκα ὃν ἁλῷ ψευσάμενος ἀγεται σὺν ἢν αἰ δὴ φῶσι ὑπορκήσαι. ἀπιγμένον δ' ἐλέγχουσι μαντίες ὡς ὑπορκήσας φαίνεται· ἐν δὲ τῇ μαντικῇ τὰς βασιληίας ἑστίας, ἢ ἁλῶναι τοῦτο ἀλγέει ὁ βασιλεύς. ὃν δ' ἀρνέεται, ἢ φάμενος ὑπορκῆσαι, ἢ δεινολογέεται. ἀρνεομένου δὲ τούτου, ὁ βασιλεὺς μεταπέμπεται ἄλλους διπλησίους μάντις· ἢν μὲν, μὲν ἢν οὗτοι ἐσορέοντες ἐς τὴν μαντικὴν, καταδήσωσι ὑπορκῆσαι, τὸν δὲ ἀθέως τὴν κεφαλὴν ἀποτάμνουσι, ἢ τὰ χρήματα αὐτοῦ διαλαγχάνουσι οἱ πρῶτοι τῶν μαντίων· ἢν δ'

---

1 Vnusquisque prouinciæ præfectus in sua prouincia craterem vini temperat, de quo Sc. 2 Scythæ omnes bibunt à quibus hostes sui interfecti fuerint: at qui hoc facinus non ediderint, hoc non gustant, sed &c. 3 Simulque dum hæc dicunt, virgas rursum consoluunt, *quas videlicet euoluerant*, & in vnum componunt. 4 *Legit ei ἢ αἰ ἀνδρόγυνοι, pro ἢ οἱ ἀνδρ.* 5 *Aut, tarem.* 6 Καὶ διπλησίους, *quod dicitur Gall. Et dit qu'on luy fait tort.*

ἐπελθόντες μάντιες ἀπολύσωσι, ἄλλοι πάρεισι illi qui superuenerunt vaticini homines absoluerint, alii atque alii præsto sunt: quorum si plures absoluerint, decernitur primis illis vaticinis esse pereundum. Eosque hunc in modum necant: LXIX Plaustrum concameratum vbi sarmentis referserunt, bobusque iunxerunt, vaticinos pedibus implicatis, & manibus post tergum reuinctis, atq; ore obstructo, extendunt in medium sarmentorũ: incensisque sarmentis territando agitãt boues. quorum boum multi cum vaticinis concremantur, multi ambusti, crematovtique plaustri temone, aufugiunt. Hoc quem dixi modo comburunt *μάντιας, id est, vaticinos*, etiam ob alias causas, appellantq; *ψευδομάντιας, id est, falsos vaticinos*. Sed quos morte rex afficit, LXX eorum ne liberos quidem relinquit, sed vniuersos mares interficit, feminis nihil læsis. Fœdera cum quibuscunque ineunt Scythæ, hoc modo ineunt: Infuso in grandem calicem fictilem vino, commiscent eorum sanguinem qui feriunt fœdus, percutientes[1] cultello aut incidentes gladio aliquantulum corporis. deinde in calice tingunt acinacem, sagittas, securim,[2] gladium. Hæc vbi fecerunt, sese multis verbis deuouent: postea vinum epotant non modo ii qui fœdus fecerunt, sed etiam comites ii qui sunt maximæ dignitatis. ¶ Regum autem se- LXXI pulcra apud Gerrhos sunt. Vbi Borysthenes iam nauigabilis est, ibi, quum rex eorum decessit, ingentem scrobem effodiunt forma quadrata. hoc vbi præparârunt, accipiunt mortuum corpore incerato, aluo euulsa atque expurgata, quam silere contuso & thymiamate apiique semine & anisi quũ expleuerunt, resuunt rursus, impositumque plaustro cadauer ad aliam gentem ferunt. Quod qui excipiunt, eadem agunt quæ regii Scythæ:[3] aurem decidunt, crinem circumtondent, brachia circũcidunt, frontem nasumque consauciant, sinistram manum sagittis traiiciunt. Postmodum regis cadauer carpento ferunt ad aliam gentem cui imperitant, quæ ipsos comitatur ad eos vsque primum venerant. Vbi iam mortuum circumferentes, lustrauerunt singulas gentes quibus imperauit, apud eos deponunt qui in extremis Gerrhis habitant, & in sepulcris. Quem postquam super torum in loculo posuerunt, haftis hinc atque hinc defixis, desuper ligna disponunt, deinde pallio contegunt. In reliqua

μ. ἐμπεδήσαντες

κ. τὸν

154 τῷ Ἑρημάῳ καὶ δι' ἄλλας αἰτίας τοὺς μάντιας, ψευδομάντιας καλέοντες. Τοὺς δὲ αἰεὶ ἀπάντων βασιλέας, τουτέων τοὺς τοῦ παῖδας λείπει, ἀλλὰ πάντα τὰ ἔρσενα κτείνει, τὰ δὲ θηλέα οὐκ ἀδικέει. Ὅρκια δὲ ποιεῦνται Σκύθαι τοῖσδε, τοῖς ἂν ποιέωνται· ἐς κύλικα μεγάλην κεραμίνην οἶνον ἐγχέαντες, αἷμα συμμίσγουσι τῷ τὰ ὅρκια ταμνόμενοι, τύψαντες ὑπαίθριοι ἢ ὁπιταμόντες μαχαίρῃ σμικρὸν τοῦ σώματος. καὶ ἔπειτα ἀποβάψαντες ἐς τὴν κύλικα ἀκινάκεα καὶ ὀιστοὺς, καὶ ἀξαντες καὶ ἀκόντιον· ἐπεὰν δὲ ταῦτα ποιήσωσι, κατεύχονται πολλά· καὶ ἔπειτα ἀποπίνουσι αὐτοί τε ὁ ὅρκιον ποιεύμενοι, καὶ τῶν ἑπομένων ὁ πλείστου ἄξιοι. Ταφαὶ δὲ τῶν βασιλέων ἐν Γερροισί ἐσι. ἐς ὃ ὁ Βορυσθένης πλώτος, ἐνθαῦτα, ἐπεὰν σφι ἀποθάνῃ ὁ βασιλεύς, ὄρυγμα γῆς μέγα ὀρύσσουσι τετράγωνον. ἑτοῖμον δὲ τοῦτο ποιήσαντες, ἀναλαμβάνουσι νεκρὸν κατακεκηρωμένον μὲν τὸ σῶμα· τὴν γαστρὸν ἀναχανδὸν τάμνουσι, καὶ καθαίρουσι, πλέην κυπέρου κεκομμένου, καὶ θυμιήματος, καὶ σελίνου σπέρματος, καὶ ἀνίσου, συνεῤῥαμμένην ὀπίσω, καὶ χρίζουσι ἐν ἁμάξῃ ἐς ἄλλο ἔθνος. οἱ δὲ ἂν παραδέξωνται κομισθέντα νεκρόν, ποιεῦσι τὰ περ οἱ βασιλήιοι Σκύθαι· τοῦ ὠτὸς ἀποτάμνονται, τρίχας περιξέουσι, βραχίονας περιτάμνουσι, μέτωπον καὶ ῥῖνα καταμύσσουσι, ἀφιᾶσι τῆς τε ἀριστερῆς χειρὸς ὀιστοὺς ἀφαιρεόν). ἐνθεῦτεν δὲ κομίζουσι ἐν ἁμάξῃ νεκρὸν τοῦ βασιλέος ἐς ἄλλο ἔθνος τῶν ἀρχόντων. οἱ δὲ σφι ἕπονται), ἐς τοῦ πρόσθεν ἦλθον. ἐπεὰν δὲ πάντας περιέλθωσι νεκρὸν κομίζοντες, ἐν Γερροισι ἔσχατα κατοικημένοισι ἐσὶ τῶν ἐθνέων τῶν ἀρχόντων, καὶ ἐν τῇσι ταφῇσι. καὶ ἔπειτα ἐπεὰν θάψωσι νέκυν ἐν τῇσι θήκῃσι, ὑπὸ σιβάδος πηξάντες. αἰχμὰς ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ νεκροῦ, ξύλα ὑποστείνουσι, καὶ ἔπειτα ῥιπὶ καταστεγάζουσι. ἐν δὲ τῇ λοιπῇ

1 *Sunt qui vocem Græcam vnicam suspectam habeant.* 2 Iaculum. 3 Auris *partem* amputant.

loculi

loculi ſpatioſitate aliquã eius pallacam ſtrangulatam ſepeliunt, & eum qui vinum miſcebat, & cocum & equiſonem & miniſtrum & eum qui erat à nunciis, necnon equos & aliarum rerum omnium primitias, quinetiam phialas aureas. nam argentum aut æs nihil in vſu habent. His actis, humũ certatim atq; auide iniiciunt, cupientes tumulum quam
LXXII maximum efficere. Circumacto anno, rurſus hoc agunt: E famulis regis intimos fumunt. (ſunt autem famuli regũ, [1]ingenui Scythæ, & quos ipſe rex iuſſerit. nam nullus venalitius ei miniſtrat.) Horum miniſtrorum quinquaginta quum ſtrangulauerint, ac totidem præſtantiſſimos equos, [2] eductis inteſtinis & expurgatis, paleis implent, ac conſuunt: & vbi dimidium fornicis ſuper duo ligna reſupinatum ſtatuerint, alterumque dimidium ſuper altera duo ligna, & item alia multa huiuſcemodi defixerint, tum ſuper ea equos imponũt, craſſis tignis in longũ ad ceruicem vſq; traiectos, ita vt priores fornices ſuſtineant armos equorum, poſteriores vero iuxta femora ſuſcipiant vteros, vtriſq; cruribus ſuperne pendentibus. Equos autem infrenant, eorumque habenas ad palos extentas alligant: dehinc ſuper eorum ſingulos ſtatuunt ſingulos quinquaginta iuuenum ſtrangulatorum, hunc in modum, Vnicuiq; eorum rectũ ſtipitem per ſpinam ad ceruicem vſque transfigunt: quod inferius ſtipitis extat vltimum, infigunt tigno illi quo equus traiectus eſt. His equitibus ſepulcro cir-
LXXIII cumpoſitis abeunt. Hunc in modum reges ſepeliunt. Alios autẽ Scythas, quũ deceſſerunt, proximi quiq; in plauſtris collocatos ad amicos circumferunt. eos ſinguli amicorum excipientes, epulum cadauer comitantibus præbent, tã propinquis quam ceteris. Ad hunc modum quadraginta diebus priuati homines circumaguntur: dehinc [3] humantur, tali tamen ratione prius purgati: Vbi caput exinaniuerunt. abluerunt q;, circa corpus ita agunt. Tria ligna ſtatuunt mutuo inclinata; circa hæc prætendunt lanea pilea, quammaxime poſſunt conſtipantes, & in [4] ſcaphã in medio lignorum pileorumq; poſitã lapides coniiciunt ex igne [5] perſpicuos. Naſcitur
LXXIV autem apud eos cãnabis lino ſimillima, præterquã craſſitudine ac magnitudine:

βύρυχωείης· ἔθηκε, τὸ παλλακέων τε μίλιν ἀποπνίξαντες θάπτωσι, καὶ τὸν οἰνοχόον, καὶ μάγειρον, καὶ ἱππονόμον, καὶ διήκονον, καὶ ἀγγελιηφόρον, καὶ ἵππους, καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἀπαρχάς, καὶ φιάλας χρυσέας. ἀργύρῳ γὰρ οὐδὲν οὐδὲ χαλκῷ χρέωνται. ταῦτα δὲ ποιήσαντες, χῶσι πάντες χώμα μέγα, ἀμιλλώμενοι, καὶ προθυμεόμενοι ὡς μέγιστον ποιῆσαι. Ἐνιαυτῷ δὲ περιφερομένῳ, αὖθις ποιοῦσι τοιόνδε. λαβόντες τῶν λοιπῶν θεραπόντων τοὺς ἐπιτηδεωτάτους, (οἵδε δ' εἰσὶ Σκύθαι ἐγγενέες· ὅτοι γὰρ εἰσὶ θεραπεύοντες τοῦτον· αὐτὸς γὰρ οὐδένα βασιλεὺς κελεύει, ἀργυρώνητοι δὲ οὐκ εἰσὶ σφι θεράποντες) τούτεων ὦν τὸν δικαίων ἐπαίρει ἀποπνίξωσι πεντήκοντα, καὶ ἵππους τοὺς καλλίστους πεντήκοντα, ἐξελόντες αὐτέων τὰ χωλίνη, καὶ καθήραντες, ἐμπιπλᾶσι ἀχύρων, καὶ συρράπτουσι. ἀψῖδος δὲ ἥμισυ ὅτι ξύλα δύο, ἥμισυ δὲ ἥσσονας ὑπλίου, καὶ ὃ ἕτερον ἥμισυ τὰ ἀψῖδος ἐπ' ἕτερα δύο καταπήξαντες οὕτω τοιούτῳ, πολλὰ καὶ τοιαῦτα ἐπῆπται τῶν ἵππων καταμήκεα ξύλα παχέα διελάσαντες μέχρι τὰ πραχήλων, ἀναβιβάζουσι αὐτοὺς ὅτι τὰς ἀψῖδας. τὰ δὲ, αἱ μὲν πρόσθεραι ἀψῖδες ὑπέχουσι τοὺς ὤμους τῶν ἵππων· αἱ δὲ, ὀπίσθεν ταῦτα τοὺς μηροὺς, ἂς γαστέρας ἐπωλαμβάνουσαι σκέλεα δὲ ἀμφοτέρωθεν καταχρέμαται μετέωρα. χαλινοὺς δὲ καὶ στόμια ἐμβαλόντες ἐς τοὺς ἵππους, καταλείνουσι ἐς τὸ πρόσθεν αὐτέων, καὶ ἔπειτα ἐκ παντὸς κύκλου δέουσι. τῶν δὴ νεηνισκων τῶν ἀποπεπνιγμένων τὸν πεντηκοστὸν ἕνα ἕκαστον ἀναβιβάζουσι ἐπ' ἵππων ὧδε ἀναβιβάζοντες· ἐπὰν νεκρὸς ἑκάστου ταφῇ τὰ ἀκρωτήρια ξύλον ὀρθὸν διελάσωσι μέχρι τὰ πραχήλου, κάτωθεν δὲ ἐπαρέχει τοῦ ξύλου τούτου, τὸ ἐς τὸ ἕρμον πηγνύουσι τὰ ἑτέρου ξύλου τοῦ ἄρσην τὰ ἵππου. ὅπως πάντες δὲ κύκλῳ τὸ σῆμα, ἱππέας τοιούτους ἀπελαύνουσι. Οὕτω μὲν τοὺς βασιλέας θάπτωσι· τοὺς δὲ ἄλλους Σκύθας, ἐπὰν ἀποθάνωσι, περιείλησι οἱ ἀγχοτάτω προσήκοντες καὶ τοὺς φίλους ἐν ἀμάξῃσι κειμένους. τὰ δὲ ἕκαστος ὑποδεκόμενος θωκέει παρὰ τοὺς ἐπομένους, καὶ τῷ νεκρῷ ἀπάντων τῶν παρεπλησίως παθημάτων ὅσα τοῖσι ἄλλοισι· ἡμέρας δὲ τεσσερακοντὰ ὕτω οἱ ἰδιῶται περιάγουσι, ἔπειτα θάπτουσι. θάψαντες δὲ καὶ Σκύθαι, καθαίρεσθαι τρόπῳ τοιῷδε. σμήσαμενοι τὰς κεφαλὰς καὶ ἐκπλύναμενοι, ποιοῦσι τρία τοιάδε ἐπαείρουσι ξύλα στήσαντες ἐς ἄλληλα κεκλιμένα, περὶ ταῦτα πίλους εἰρινέους περιβλήσαντες· συμφράξαντες δὲ ὡς μάλιστα, λίθους πυρὸς διαφανέας καὶ ἐσβάλλουσι σκάφην κάμινον ἐν μέσῳ τῶν ξύλων τε καὶ τῶν πίλων. Ἔστι δὲ σφι κάνναβις φυομένη ἐν τῇ χώρῃ πλεῦ παχύτητος καὶ μεγάθεος τῷ λίνῳ ἐμφερεστάτη.

---

1 Sunt autem Scythæ indigenæ. nam famuli ſunt quos rex iuſſerit: nec vllus venal. *Legiſſe autem videtur hic interpr.* ἀγχίσπορος *pro* ἀγχίσπους. 2 Vacuata & purgata aluo, 3 Humantur. Poſtquam autem humarunt Scythæ, ita ſe purgant. Vbi caput abſterſerunt & lauerunt, hæc circa corpus faciunt. 4 Aheum 5 Fulgentes. *Vel*, candentes.

ταύτη ὃ πολλῷ φέρει ἡ χθὼν ἑωυτῆς καὶ αὐτομάτη καὶ ἀσπειρομένη φύεται· καὶ ἐξ αὐτῆς θρῆικες μὲν εἵματα ποιεῦνται ὅμοια λινέοισι ἐόντα· ἴδοι δ' ἄν, ὅστις μὴ κάρτα τετριβὼν εἴη αὐτῆς, διαγνοίη λίνου ἢ κάνναβίος ἐστί· ὃς δὲ μὴ εἰδὼς τυγχάνει τὴν κάνναβίδα, λίνεον δοκήσει εἶναι τὸ εἷμα. Ταύτης ὦν τῆς κάνναβίος ὁ Σκύθης τὸ σπέρμα ἐπεὰν λάβωσι, ὑποδύουσι ὑπὸ τοὺς πίλους, καὶ ἐπεὰν ὑποβάλλωσι τὸ σπέρμα ὑπὸ τοὺς διαφανέας λίθους τοῦ πυρός· τὸ δὲ θυμιᾶται ὑπιὸν καὶ ἀτμίδα ἀπέχεται τοσαύτην, ὥστε Ἑλληνικὴ οὐδεμία οἶμαι πυρὴ ἀποκεκατήσει. Οἱ δὲ Σκύθαι ἀγάλμενοι τῇ πυρῇ ὠρύονται. τοῦτο σφι αὐτὶ λουτρὸν ἐστί· οὐ γὰρ δὴ λοῦνται ὕδατι τὸ παράπαν τὸ σῶμα. αἱ δὲ γυναῖκες αὐτέων ὕδωρ καταχέουσαι, καταστήσασαι περὶ λίθον τρηχὺν τῆς κυπαρίσσου, καὶ κέδρου, καὶ λιβάνου ξύλου· καὶ ἐπεὰν τὸ κατασταθμεύμενον τοῦτο, παχὺ ἐὸν, καταπάσσουσι πᾶν τὸ σῶμα καὶ τὸ πρόσωπον· καὶ ἅμα μὲν εὐωδίη σφέας ἀπὸ τούτου ἴσχει· ἅμα δὲ ἀπαιρέουσαι τῇ δευτέρῃ ἡμέρῃ τὸ καταπλάσιον, γίνονται καθαροὶ καὶ λαμπροί. Ξεινικοῖσι δὲ νομάρισι οὐδαμῶς χρᾶται φυλάξασι, μήτοι γε ὧν ἄλλων Ἑλληνικοῖσι ἤκουσα, ὡς διέδεξαν Ἀνάχαρσίς τε καὶ δεύτερα αὖτις Σκύλης. τοῦτο μὲν γὰρ Ἀνάχαρσις, ἐπεί τε γῆν πολλὴν θεωρήσας, καὶ ἀποδεξάμενος καλὴν σοφίην πολλήν, ἐκομίζετο ἐς ἑωυτὸν τὰ Σκυθέων, πλέων δι' Ἑλλησπόντου, προσορμίζεται ἐς Κύζικον· καὶ εὑρίσκει τὴν μητέρα τῶν θεῶν ἀνάγοντας τοὺς Κυζικηνοὺς ὀρτὴν μεγαλοπρεπέα κάρτα, εὐξάμενος τῇ μητρὶ ὁ Ἀνάχαρσις, ἢν σῶς καὶ ὑγιὴς ἀπονοστήσῃ ἐς ἑωυτόν, ἀγαγεῖν τε κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ἐγὼ ἔρεξα τοὺς Κυζικηνοὺς ποιεῦντας, καὶ παννυχίδα στῆσαι. ὡς δὲ ἀπίκετο ἐς τὴν Σκυθικὴν, καταδὺς ἐς τὴν καλεομένην Ὑλαίην· ἥ δὲ ἔστι μὲν πᾶσα Ἀχιλλήιον δρόμον, τυγχάνει δὲ πᾶσα ἐοῦσα δενδρέων παντοίων πλέη· ἐς ταύτην δὴ καταδὺς ὁ Ἀνάχαρσις, τὴν ὀρτὴν πᾶσαν ἐπετέλεε τῇ θεῷ, τύμπανον τε ἔχων, καὶ ἐκδεδεμένος ἀγάλματα. καί τις τῶν Σκυθέων καταφρασθεὶς αὐτὸν ταῦτα ποιεῦντα, ἐσήμηνε τῷ βασιλέι Σαυλίῳ· ὁ δὲ, καὶ αὐτὸς ἀπιχόμενος, ὡς εἶδε τὸν Ἀνάχαρσιν ποιεῦντα ταῦτα, τοξεύσας αὐτὸν ἀπέκτεινε. Τὰ νῦν λεγόμενα μὲν ὑπὸ Ἀναχάρσιος, οὐ φασὶ μὲν Σκύθαι γινώσκειν, διὰ τοῦτο ὅτι ἐξεδήμησε τε ἐς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ξεινικοῖσι ἔθεσι

sed multo quam noſtra eſt præſtantior, vel ſua ſponte naſcens, vel ſata: ex qua Thraces veſtimenta conficiunt lineis ſimillima: quæ [1] niſi quis admodum terat, linea ſint an cannabea, nõ queat dignoſcere: & qui non viderit cannabem, exiſtimet lineum eſſe veſtimentum. Huius cannabis ſumptum ſemen Scythæ ſub pileis occulunt, ſupra lapides igne [2] perſpicuos: vnde fit thymiama, tãtum reddens vaporem quantum apud Græcos nullum thuribulum reddit. Hoc odore ſtupentes Scythæ eiulant: quod apud ipſos loco lauacri eſt. [3] neq; enim lauant omnino corpus, ſed vxores eorũ infundentes aquam, corpora ad lapidem aliquem ſcabrum cõterunt cypreſſo & cedro & thuris ligno: deinde perfrictum corpus quum intumuerit, illud faciemq; medicamentis oblinunt. Id eas ſimul bene olentes facit, ſimul poſtero die, [4] medicamentis amotis, mundas ac ſplendidas. ¶ Externis hi ritibus vti magnopere cauent, ne mutuo quidem inter ſe: ſed Græcorum præcipue, [5] vtriq; poſteaquã deprehenderunt Anacharſin, & deinde iterum Scylem. Siquidem Anacharſis quum multum orbis terrarum contemplatus eſſet, & multũ in ſapientia profeciſſet, eam ad mores Scytharum pertulit. Is dum per Helleſpontum nauigans tenuiſſet Cyzicum, vouit matri deorum, (offendit enim Cyzicenos eius diem feſtum magnifico ſane apparatu celebrantes (ſi ſaluus ſoſpeſque domum reuertiſſet, ſacrificaturum ſe eodem ritu quo Cyzicenos ſacrificantes vidiſſet, & peruigilium noctis inſtituturum. Quum igitur in Scythiam veniſſet, [6] venit ad locum qui dicitur Hylæa, iuxta Achillis curſum ſita, vbique omnifariis arboribus referta. In hanc abſtrudens ſe Anacharſis, omnem feſti ceremoniam deæ perſoluit, tympanum tenens, [7] exutiſque ſimulacris. Hæc eum agentem quidam Scytha animaduertens, indicium detulit Saulio regi. Rex quum & ipſe contuliſſet ſe eo, & Anacharſin ea facientem inſpexiſſet, excuſſa ſagitta necauit. Et nunc ſiquis de Anacharſi interroget, Scythæ negant ſe nouiſſe hominem, ob id quod in Græciam peregrinatus externoſq; ſit mores

LXXV

LXXVI

1 Niſi quis ſit valde exercitatus, lin. 2 Fulgentes. *vel*, Candentes. 3 Corpus enim nullo pacto lauant. At vxores eorũ effundunt aquam, deinde cupreſſi & cedri & thuris ligni ad ſcabrum aliquem lapidem atterunt: eo autem quod ita fuerit atterendo abraſum (eſt autem craſſum) corpus totum faciemq; oblinunt. 4 Ramentis quibus ſe obleuerant, 5 Vt oſtendit Anacharſis, & deinde iterum Scyles. Anarchaſis enim, quum multo orbis ſpatio perluſtrato, magnaq; ſapientia ſibi inde comparata, Scythicas ſedes repeteret, per Helleſp. nauigans, Cyzicum appulit. vbi vouit matri d. 6 Clam ingreſſus eſt Hylæam. *Vel*, in Hylæam ſe abdidit. 7 *Legit Valla* ἐκδυσάμενος, *pro* ἐκδεδεμένος, *praquo perperam legitur in vulg. edit.* ἐνδυσάμενος.

ſectatus.

sectatus.[1] Licet (vt ego accepi) tutor fuerit Timnis, filii Spargapithis, patruusque Indathyrsi Scytharum regis, filius Gnuri, nepos Lyci, pronepos Spargapithis. Itaque si ex hac familia extitit Anacharsis, constat eum à patruele fuisse interemptum. Indathyrsus enim fuit Filius Sauli, Saulius autem fuit qui Anacharsin interemit. Quanquam & aliud quiddam Peloponnenses audiui referentes, Anacharsin à rege Scytharum missum, Græciæ factum esse discipulũ: & quum rediisset, dixisse ad eum qui ipsum miserat, cunctos Græcos esse in omni sapientia occupatos, Lacedæmoniis exceptis, qui soli rationem haberent dandi & accipiendi prudenter. Verum hæc narratio aliter ab ipsis Græcis delusa est. Hic igitur vir[2] (quemadmodum antea dictum est) mortem oppetiit.[3] & ipse quidem ita egit propter externos ritus & Græcorum consuetudinem. Multis autem sane annis posteà interiectis ita passus est Scyles, Aripithis filius. erenim Aripithes Scytharum rex, cum alios filios multos, tum Scylem sustulit ex vxore Istrina, haudquaquam indigena, quæ filium Græcam linguam litterasque edocuit. Interiecto deinde tempore, Aripithe per dolum occiso à Spargapithe Agathyrsorum rege, Scyles regnum susceipit, & vxorem patris, nomine Opœam. Erat autem Opœa hæc ciuis, ex qua erat Aripithi filius Oricus. Scyli regnum Scytharũ obtinenti, Scythicus tamen viuendi mos nihil prorsus cordi erat, sed Græcus, in quo fuerat imbutus à puero: ideoque multo magis ad hunc exercendum se conuertebat. Vtique quum ad vrbem Borysthenitarum Scythicum ducebat exercitum, (Borysthenitæ autem se à Milesiis aiunt esse oriundos.) ad hos, *inquam*, quoties Scyles veniebat relicto in suburbanis exercitu, ipse muros ingressus portas obserabat, depositaq; Scythica stola, Græcum sumebat vestimentũ, & eo indutus, per forũ spatiabatur, nullo neque satellitum neque populi comitatu, appositis qui portas custodirẽt, nequis Scytharũ cerneret eum gestantem huiusmodi stolam: & cum ceteris Græcorum institutis vtebatur, tum in faciendis deorum sacris. Et quum ibi

LXXVII

LXXIIX

διεζεήσατο. ὡς ἐγὼ ἤκουσα Τίμνεω τοῦ Σπαργαπίθεος ἐπιτρόπου, τοῦ αὖτον Ἰνδαθύρσου τοῦ Σκυθέων βασιλέος πάτρωον, παῖδα δὲ τοῦ Γνούρου τοῦ Λύκου τοῦ Σπαργαπίθεος. Εἰ ὦν τοιούτης ἐούσης τῆς οἰκίης Ἀνάχαρσις, ἐστὶ ὑπὸ τοῦ ἀδελφιδεοῦ ἀπεθανών. Ἰνδάθυρσος γὰρ ἦν παῖς Σαυλίου, Σαύλιος δὲ ἦν ὁ ἀποκτείνας Ἀνάχαρσιν. Καίτοι τινὰ ἤδη ἤκουσα λόγον ἄλλον ὑπὸ Πελοποννησίων λεγόμενον, ὡς ὑπὸ τοῦ Σκυθέων βασιλέος Ἀνάχαρσις ἀποπεμφθεὶς, τῆς Ἑλλάδος μαθητὴς γένοιτο· ὀπίσω τε ἀπονοστήσας, φαίη πρὸς τὸν ἀποπέμψαντα, Ἕλληνας πάντας ἀγχόνῃσι δι' πρὸς πᾶσαν σοφίην, πλὴν Λακεδαιμονίων τούτοισι δὲ μούνοισι σωφρόνως διδοῦναί τε καὶ δέξασθαι λόγον. Ἀλλ' ἐπὶ μὲν ὁ λόγος ἄλλως πεπλάσθαι ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. ὅστις δ' ὦν ἀνὴρ, ὡς καὶ πρότερον εἰρέθη, διέφθαρη. ἐπὶ μὲν νυν τούτου δὴ τοιούτῳ ἐτρήχθη ξεινικά τε νόμαια καὶ Ἑλληνικὰς ὁμιλίας. Πολλοῖσι δὲ καὶ πολλοῖσι ἔτεσι ὕστερον Σκύλης ὁ Ἀριπείθεος ἔπαθε τὰ ἐπλήσιον τούτου. Ἀριπείθεϊ γὰρ τῷ Σκυθέων βασιλέϊ ἦν μετ' ἄλλων παίδων Σκύλης. ἐξ Ἰστρινῆς δὲ γυναικός ἐστι οὗτος, καὶ ὑδαμῶς ἐγχωρίης· τὴν μὴν μητέρα αὐτοῦ γλῶσσάν τε Ἑλλάδα καὶ γράμματα ἐδίδαξε. μετὰ δὲ, χρόνῳ ὕστερον, Ἀριπείθεα μὲν τελευτᾷ δόλῳ ὑπὸ Σπαργαπείθεος τοῦ Ἀγαθύρσων βασιλέος· Σκύλης δὲ τήν τε βασιληίην παρέλαβε, καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ πατρὸς, τῇ ὄνομα ἦν Ὀπόη. ἦν δὲ αὕτη ἡ Ὀπόη ἀπ' ἧς ἦν Ὄρικος Ἀριπείθεϊ παῖς. βασιλεύων δὲ Σκυθέων ὁ Σκύλης, ἀμφὶ τὴν μὲν οὐδαμῶς ἠρέσκετο Σκυθικῇ, ἀλλὰ πολλὸν μᾶλλον τετραμμένος ἦν ἀπὸ παιδὸς τῆς ἐπαιδεύετο. ἐποίεέ τε τοιόδε· ὅτε ἀγάγοι τὸν στρατὸν τὸν Σκυθέων ἐς τὸ Βορυσθενειτέων ἄστυ· (οἱ δὲ Βορυσθενεῖται οὗτοι λέγουσι σφέας αὐτοὺς εἶναι Μιλησίους) ἐς τούτους ὅκως ἔλθοι ὁ Σκύλης, τὸν μὲν στρατὸν κατελίπεσκε ἐν τῷ προαστείῳ, αὐτὸς δὲ ὅκως ἔλθοι ἐς τὸ τεῖχος, καὶ τὰς πύλας ἐγκλήισειε, τὸν στολὸν ἀποθέμενος τὸν Σκυθικὸν, λάβεσκε αὖ Ἑλληνίδα ἐσθῆτα· ἐν τοιαύτῃσι, ἠγάρεζε, οὔτε δορυφόρων ἐπομένων, οὔτε ἄλλου οὐδενός. Τὰς δὲ πύλας ἐφύλασσον, μή τις μιν Σκυθέων ἴδοι ἐοῦσαν τοιαύτῃσι τοῖσι στολοῖσι· καὶ τἄλλα ἐχρᾶτο ἀμφὶ τὴν Ἑλληνικῇ, καὶ θυσίησι ἱρὰ ἐποίεε τοῖσι νόμοισι τοῖσι Ἑλλήνων. ὅτε δὲ

1 Vt autem ego ex Timne tutore Spargapithis audiui, fuisse eum Indathyrsi regis Scytharum patruum, filium autem Gn. nL. pron. Sp. si ex hac fam. fuit Anach. se à patruele interemptum fuisse sciat. Indathyrsus, *&c. Est autem aliqua ambiguitas in verbis Græcis, quam expressimus.* 2 *Vel*, Eo quo dictum est modo, interemptus fuit. 3 Et hic quidem propter externos ritus & propter consuetudinem quæ illi cum Græcis fuerat, talia contigerunt. Mult. *&c. Q. d. Vt autem huic ita damnosa fuit rituum externorum cognitio, &c. ita Scyli multis posteà annis.*

ἡμερέων μιῆς ἢ πλέον τούτου, ἀπαλλάσσετο, ἐνδὺς τὴν Σκυθικὴν στολήν. ταῦτα ποιέοντα πολλάκις. οἰκία τε ἐδείματο ἐν Βορυσθένεϊ, καὶ γυναῖκα ἔγημε ἐς αὐτὰ ἐπιχωρίην. Ἐπεί τε δὲ ἐδεδέ ⓐ κακῶς γινέσθαι, ἐγίνετο ἀπὸ τοιοῦδε τινὸς τάδε· ἐπεθύμησε Διονύσῳ βακχείῳ, τελεσθῆναι· μέλλοντι δὲ ⓐ ἐς χεῖρας ἄγεσθαι τὴν τελετὴν, ἐγίνετο φάσμα μέγιστον. ἐν ⓐ ἐν Βορυσθενείτεων τῇ πόλι, οἰκίης μεγάλης ⓒ πολυτελέος τὰ μέγιστα, (τῆς ⓒ ὀλίγῳ τι πρότερον τουτέων μνήμιον ἔσχον) τὴν στέγην λευκοῦ λίθου σφίγγες τε καὶ γρύπες ἔστασαν. ἐς τοῦτον ὁ θεὸς ἐνέσκηψε βέλος· ⓒ ἡ μὲν κατεκάη πᾶσα, Σκύλης, ὅτι οἱ τούτων ἕνεκα ἦσαν ἐπιτελέσαι τὴν τελετήν. Σκύθαι τὸ βακχεύειν πρὸς Ἕλληνας ὀνειδίζουσι. οὐ γὰρ φασὶ εἰκὸς εἶναι θεὸν ἐξευρίσκειν τοῦτον ὅστις μαίνεσθαι ἀνάγει ἀνθρώπους. ἐπεί τε δὲ ἐτελέσθη τῷ βακχείῳ ὁ Σκύλης, διεπρήσσετο πρὸς τοὺς Βορυσθενείτεων πρὸς τοὺς Σκύθας, λέγων, Ἡμῖν καταγελᾶτε ὦ Σκύθαι, ὅτι βακχεύομεν, καὶ ἡμέας ὁ θεὸς λαμβάνει· νῦν δὲ καὶ ὑμέτερον βασιλέα λελάβηκε, καὶ βακχεύει, καὶ κάτοχός ἐστι τοῦ θεοῦ μαίνεται. εἰ δέ μοι ἀπιστέετε, ἕπεσθε, καὶ ὑμῖν ἐγὼ δείξω. εἵποντο τῶν Σκυθέων ⓐ οἱ φερεσταὶ τάτιστοι· καὶ αὐλοῖς ἀναγαγὼν ὁ Βορυσθενείτης, λαθὼν ἐς πύργον ἐσάλισε. ἐπεί τε ἐσαπίκετο σὺν τῷ θιάσῳ ὁ Σκύλης, καὶ εἶδον μιν βακχεύοντα ⓐ Σκύθαι, κάρτα συμφορῇ μεγάλῃ ἐποίησαντο. ἐξελθόντες δὲ ἐσήμηνον πάσῃ τῇ στρατιῇ τὰ ἴδιον. Ὡς δὲ μετάλαβε ἐξελαύνειν ὁ Σκύλης ἐς ἤθεα τὰ ἑωυτοῦ, ⓐ Σκύθαι φερεσπασμένοι ⓦ ἀδελφεὸν αὐτοῦ Ὀκταμασάδην, γεγονότα ἐκ τῆς Τυρέω θυγατρός, ἐπορεύσαντο τῷ Σκύλῃ. ὁ δὲ, μαθὼν τὸ γινόμενον ἐπ' ἑωυτῷ, καὶ τὴν αἰτίην δι' ἣν ἐποιέετο, καταφεύγει ἐς τὴν Θρηίκην. συθόμενος δὲ ὁ Ὀκταμασάδης ταῦτα, ἐστρατεύετο ἐπὶ τὴν Θρηίκην· ἐπεί τε δὲ ὅτι τάχιστα ἐγίνετο, ἀντιασάν μιν ⓐ Θρήικες, μελλόντων δὲ αὐτέων συνάψειν, ἔπεμψε Σιτάλκης τοῦδε ⓦ Ὀκταμασάδην, λέγων τοιάδε, Τί δεῖ ἡμέας ἀλλήλων πειρηθῆναι; εἰς μὲν μοι τῆς ἀδελφεῆς παῖς, ἔχεις δὲ μοι ἀδελφεόν· σύ τέ μοι ἀπόδος τοῦτον, καὶ ἐγώ σοι ⓦ τὸν Σκύλην παραδίδωμι. σφαλεὶς δὲ μήτε σὺ κινδυνεύσῃς, μήτ' ἐγώ. ταῦτα ⓐ πέμψας ὁ Σιτάλκης ἐπεκηρυκεύετο. ἐν γὰρ τῷδε τῷ Ὀκταμασάδῃ ἀδελφεὸς Σιτάλκεος, πεφυγὼς τοῦτον· ὁ δὲ Ὀκταμασάδης καταινέει ταῦτα.

tempus menſtruum aut amplius triuerat, abſcedebat, induta ſibi Scythica ſtola. Idq; ſæpenumero faciebat, extructis ſibi ædibus illic, & vxore illinc accepta. Sed quum foret ei male euenturum, ex hac occaſione male euenit. [1] Affectanti ei Dionyſum Bacchanalem initiari, ac hoſtiam initiationis iamiam ſumpturo in manibus, oblatum eſt ingens oſtentū. Erant ei in vrbe Boryſthenitarum circum ædes ſuas, (quarum paulo ante habui mentionem) magnas atque magnificas, è lapide candido ſphinges & grypes ſtantes. in has ædes deus fulmen iaculatus eſt, totæq; deflagrauerunt. Scyles nihilominus initiationē peragit. Enimuero Scythæ Græcis probro dant [2] bacchandi conſuetudinem, negantes eſſe credibile deum inueniſſe quo homines ad dementiam adigantur. Poſteaquam bacchanalibus ſacris initiatus eſt Scyles, quidam Boryſthenitarum Scythis indicium detulit, inquiēs, Vos quidem Scythæ nos irridetis quod bacchanalia agamus, quodq; nos deus occupet: ac nunc demum hic veſtrum quoq; regem occupauit. nam bacchanalia exercet à deo in dementiam actus. Quod ſi mihi non habetis fidem, ſequimini me, rem vobis oſtenſurum. Primores Scytharum hominem ſequuti ſunt: quos Boryſthenita ille deductos clanculum in turri collocauit. Vbi adfuit Scyles cum thiaſo, Scythæ eum bacchabundum conſpicati, rem ingentis calamitatis eſſe duxerunt: digreſſique, ea quæ viderant omni exercitui indicarunt. Poſt hæc vbi ad lares ſuos rediit Scyles, defecerunt ab eo Scythæ, delecto fratre eius Octamaſade, ex filia Teris genito. [3] Scyles cognito quid de ſe fieret, & quam ob cauſſam, profugit in Thraciam. Id quum audiſſet Octamaſades, cū exercitu aduerſus Thraciam contendit: cui ad Iſtrum progreſſo Thraces occurrerunt. Et quum conflicturi eſſent, Sitalces ad Octamaſadem miſit caduceatorem, cum his mandatis, Quid opus eſt inter nos tentare fortunā? Tu quidē ſororis meæ es filius, ſed habes germanum meum, quem ſi mihi reddideris, ego viciſſim Scylem tradam tibi. Ita neque tu, neque ego periclitabor exercitu. Erat enim apud Octamaſadem frater Sitalcis ab eo profugus. Hanc à Sitalce oblatam condicionē Octamaſades accepit,

LXXIX

LXXX

157

1 Ei Dionyſi Bacchici ſacris initiari cupienti, & iamiam initiationis ritum aggreſſuro, oblat. 2 Agendi bacchanalia conſuetudinem, negantes rationi conſentaneum eſſe excogitare deum qui homines ad inſaniam adigat. 3 Scyles quum ita ſe tractari videret, & cauſſam ſciret. *Vel.* Quum videret ita in ſe conſuli.

reddi-

redditoque Sitalci fratre, eodemque à-
yunculo suo, Scylem recepit fratrem. Et
Sitalces quidem recepto fratre reduxit
exercitum: Octamasades autem eo-
dem die caput Scyli dempsit. Adeo sua
instituta Scythæ obseruant: & iis qui
externos ritus aliscsunt, tales irrogant
LXXXI pœnas. ¶ Multitudinem autem Scy-
tharum non potui exacte indagare, quũ-
de eius numero varia referentes audi-
am, & permultos illos, & rursus pau-
cos esse vtique Scythas. Quantum au-
tem sub aspectum meum venit: Est in-
ter Borysthenem & Hypanin flumina,
locus nomine Exampæus: cuius etiam
aliquanto antea habuimus mentionem,
quum dicebam fontem in eo esse aquæ
amaræ, Hypanin in quem fluit, impo-
tabilem reddentis. Hoc in loco iacet a-
henum sexies tantum quantus crater
qui est in ostio Ponti, à Pausania Cle-
ombroti filio dedicatus. Quod siquis
illum non inspexit, hanc ei in modum
declarabo: Sexcentarum est ampho-
rarum facile capax, crassitudine digi-
torum sex. id aiunt indigenæ ex acu-
leis sagittarum esse factum: regem enim
suum, nomine Ariantem, quum nu-
merum Scytharum scire vellet, iussis-
se singulos Scythas conferre singulos
sagittarum aculeos, proposita morte
ei qui non ferret. Ita magnam vim col-
latam esse aculeorum: & ex his confe-
ctum ahenum illud placuisse ei pro mo-
numento relinquere, & in hoc Exam-
pæo dedicare. Hoc de multitudine Scy-
LXXXII tharum audiebam. Miracula autem
hæc regio nulla habet, præter flumina
cum multo maxima, tum numero plu-
rima. Siquid tamen, præter flumina &
magnitudinem campi exhibetur ad-
miratione dignum, id dicetur: Ve-
stigium Herculis ostendunt petræ im-
pressum, virili vestigio simile; bicubi-
tali magnitudine, iuxta fluuium Ty-
LXXXIII rem. Et hoc ita se habet. ¶ Rhedeo ad
eam quam ab initio instituerat oratio-
nem: Dario aduersus Scythas exerci-
tum comparanti, dimissis nunciis ad
imperandum, aliis vt peditatum, aliis
vt classem præstarent, aliis vt Bosphorũ
Thracium [1] iungerent: Artabanus, Hy-
staspis filius, Darii frater, nolebat illum
vllo pacto Scythis inferre bellum, com-
memorans Scytharum inopiam, vtilia
suadens, quum tamen non persuaderet
illi, destitit à dissuadendo. Darius, vbi o-
mnia ei in expedito fuere, copias eduxit

" ἐκδυὸς δὲ ⓦ ἑωυτῷ μητρωα Σιτάλκην, ἔλαβε καὶ
ⓦ ἀδελφεὸν Σκύλλιν. τὸ Σιτάλκης μὲν τοῦ ἀδελφεοῦ
ⓦ ἀδελφεόν, ἀπήγετο. Σκύλεω δὲ Ὀκταμασάδης αὐτὸ ταύτῃ ἀπεταμε τὴν κεφαλήν. ἔστω μὲν νυν τοῖσι μᾶλλον τὰ σφέτερα νόμαια Σκύθῃσι, τοῖσι δὲ ἄλλοισι ξεινικοὺς νόμους; τοιαῦτα ἐπιζημιοῦσι δίδοσι. Γλῆθος δὲ τῶν Σκυθέων οὐκ οἷός τε ἐγενόμην ἀτρεκέως πυθέσθαι, ἀλλὰ διαφόρους λόγους ἀκοῇ τοῦ ἀριθμοῦ ἤκουον. καὶ γὰρ καὶ πολλοὺς εἶναι σφέας, καὶ ὀλίγους, ὡς Σκύθας εἰ). τοσόνδε μέντοι ἀμφανόν μοι ἐς ὄψιν ἔσι μετὰ ξὺ Βορυσθενέος τε ποταμοῦ ἐὸν καὶ Ὑπάνιος χῶρος· οὔνομα δὲ ἔσι ⓓ Ἐξαμπαῖος τῷ ἐὸν ὀλίγον τι πρότερον τούτων μνήμιον εἶχον, φαίνεται δὲ αὐτοῦ κρήνη ὕδατος πικροῦ ἐκ), ἀπ' ἧς ὁ ὕδωρ ἐσρέει ⓦ Ὑπάνιν ἄποτον ποιέει. ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ κέεται χαλκήιον, μεγάθεϊ ἐξαπλήσιον τῷ ἐπὶ τῷ στόματι τῷ Πόντου κρητῆρι, ⓦ Παυσανίης ὁ Κλεομβρότου ἀνέθηκε. ὃς μὴ εἶδε κω τοῦτον, δηλώσω ἐξαχοσίους ἀμφορέας βατεύει χωρέει ὃ ἐν Σκύθῃσι χάλκιον. πάχος δὲ τοῦ Σκυθικοῦ τούτου χαλκίου ὅσι δακτύλων ἕξ. ἔστι ὧν ἐλεγον ⓓ ἐπιχώριοι ἀπὸ ἀρδίων γεγενῆσθαι. βουλόμενοι γὰρ ⓦ σφέτερον βασιλέα, τῷ οὔνομα ἦν Ἀριαντᾶς, τὸν ἐπίστασθαι τὸ πλῆθος τῶν Σκυθέων, κελεύσαι μιν πάσας Σκύθας ἀρδίν ἕκαστον μίαν ἀποτεῖναι ἐς ὁμολογίην· ὃς δ' ἂν μὴ ἀποτείνῃ, θάνατον ἐπιλέξας. ἀποτείναντες τε δὴ πολλὸν ἀρδίων, καὶ ⓓ δόξαι σφι ἐκ τούτων μνημόσυνον ποιήσασθαι λιπέσθαι. ἐκ τούτων δὴ μιν ἐκ χαλκηίου ποιήσαντα τοῦτο ἀναθεῖναι ἐς ⓦ Ἐξαμπαῖον τοῦτον. ὧδε μὲν δὴ περὶ τοῦ πλήθεος τῶν Σκυθέων ἤκουον. Θωυμάσια δὲ ἡ χώρη αὕτη ὅσα ἔχει, χωρὶς ἢ ὅτι ποταμοὺς τε πολλῷ μεγίστους, καὶ ἀριθμὸν τοιούτους. ὁ δὲ ἀποθωυμάσαι ἄξιον, πάρεξ τοῦ ποταμοῦ, καὶ τοῦ μεγάθεος τοῦ πεδίου, παρέχεται ἐπίδειξιν. ἴχνος Ἡρακλέος φαίνεται ἐν πέτρῃ ἐόν, ὃ ἔοικε μὲν βήματι ἀνδρός, ἔστι δὲ ὃ μέγαθος δίπηχυ, παρὰ ⓦ Τύρην ποταμόν. τοῦτο μὲν νυν τοιοῦτόν ὅσι. Ἀναζεύξας δὲ ἐς ⓦ καὶ ἀρχὰς ἤια λέξων λόγον. παρεσκευάζετο δὴ Δαρεῖος ἐπὶ τοὺς Σκύθας, ἀπιεὶς πέμποντας ἀγγέλους ἐπιτάξοντας τοῖσι μὲν πεζὸν στρατόν, τοῖσι δὲ νέας παρέχειν, τοῖσι δὲ ζεύγνυσθαι τὸν Θρηίκιον Βόσπορον. Ἀρτάβανος δὲ ὁ Ὑστάσπεος, ἀδελφεὸς ἐὼν Δαρείου, ἔχρηζε μιν δαμῶς αὐτὸν στρατεύεσθαι ἐπὶ Σκύθας ποιέεσθαι. καταλέγων τὰ Σκυθέων τὴν ἀπορίην. ἀλλ', ὡς οἱ ἐπιφερομένου συμβουλεύων ⓓ χρησά, ὁ μὲν ἐπαύετο· ὡς δὲ ἐπὶ δὴ ⓓ τὰ πρήγματα παρεσκεύαστο, ἐξήλαυνε τὸν στρατόν.

1 *id est, Fontibus confinentes.*

ἐκ Σούσων. Ἐνθαῦτα τῷ Περσέων Οἰόβαζος ἐδεήθη Δαρείου, τριῶν ἐόντων παίδων, καὶ πάντων στρατευομένων, ἕνα αὐτοῦ καταλειφθῆναι. ὁ δὲ ἔφη, ὡς φίλῳ ἐόντι, καὶ μετρίων δεομένῳ, πάντας τοὺς παῖδας καταλείψειν. ὁ μὲν δὴ Οἰόβαζος ὡς εὐτυχὴς ἐὼν ἐλπίζων τοὺς υἱεὰς στρατιὴν ἀπαλλάξεσθαι· ὁ δὲ κελεύει τοὺς ὅτι τούτων ἐπιφανεστάτους, ἀποκτείναντας τοὺς Οἰοβάζου παῖδας. ἦ οὗτοι μὲν ἀποσφαγέντες κατέκειντο· αὐτὸν ταύτην εἶχον. Δαρεῖος δὲ ἐπεὶ τε πορευόμενος ἐκ Σούσων ἀπίκετο τῆς Καλχηδονίης ὅτι τὸν Βόσπορον, ἵνα ἐζεύχθη ἡ γέφυρα, ἐνθεῦτεν ἐσβὰς ἐς νέα, ἔπλεε ὅτι τὰς Κυανέας καλεομένας, τὰς πρότερον πλαγκτὰς Ἕλληνες φασὶ εἶναι. ἐζόμενος δὲ ὅτι τοῦ ἱροῦ, ἐνῆεν τὸν Πόντον ἐόντα ἀξιοθέητον. πελαγέων γὰρ ἁπάντων παρέχει θωυμασιώτατος. τοῦτο μὲν, μῆκος Θείων σταδίων ἑκατὸν καὶ χίλιοι καὶ μύριοι· τοῦτο δὲ, τὴν εὐρύτατος αὐτὸς ἑωυτοῦ, σταδίων δισχίλιοι καὶ τρισχίλιοι. ζεύγεος δὲ πελάγεος ὅδε τὸ σῶμα· ἔστι βόες τέσσερες σταδίων· μῆκος δὲ τοῦ σώματος, ὁ αὐχήν, ὃν δὴ Βόσπορος κέκληται, κατ' ὃν δὴ ἐζεύχθη ἡ γέφυρα, ὅτι σταδίους εἴκοσι, καὶ ἑκατόν ἐστι. τείνει δὲ ἐς τὴν Προποντίδα ὁ Βόσπορος. ἡ δὲ Προποντὶς, ἐοῦσα βοὸς μὲν, σταδίων πεντακοσίων, μῆκος δὲ τετρακοσίων καὶ χιλίων, καταδιδοῖ ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, ἐόντα στεινότητι μὲν ἑπτὰ σταδίους, μῆκος δὲ πεντακοσίους. ἐκδιδοῖ δὲ ὁ Ἑλλήσποντος ἐς χάσμα πελάγεος ὃ δὴ Αἰγαῖον καλέεται. Μεμέτρηται δὲ καὶ τῶνδε νηῒ πλέοντι μάλιστα καὶ κατ' ἀνέμου ἐν μακρῇ ἡμέρῃ ὁργυιέων ἑπτακισμυριάδας, νυκτὸς δὲ, ἑξακισμυριάδας. ἦδη ὦν ἐς μὲν Φάσιν ἀπὸ τοῦ σώματος, (τοῦτο γὰρ ἐστὶ τοῦ Πόντου μακρότατον) ἡμερέων ἐστὶν ἕνεκα πλόος ἐστὶ, καὶ νυκτῶν ὀκτὼ αὗται, ἔνδεκα μυριάδες καὶ ἑκατὸν ὁργυιέων γινόμεναι. ἐκ δὲ τῆς ὁργυιέων τουτέων, σταδίοι ἑκατὸν καὶ χίλιοι καὶ μύριοι εἰσὶ. ἐς δὲ Θεμίσκυραν τὴν ὅτι Θερμώδοντι ποταμῷ ἐκ τῆς Ἰνδικῆς, (ἔστι γὰρ ὅδε τοῦ Πόντου εὐρύτατον) τρισὶν ἡμερέῃσι καὶ δυοῖν νυξὶ πλόος. αὗται δὲ τρεῖς καὶ τεσσεράκοντα μυριάδες ὁργυιέων γίνονται, σταδίοι δὲ, τριακόσιοι καὶ τετρακισχίλιοι. ὁ μὲν νέων Πόντος ἔστι καὶ Βόσπορός τε καὶ Ἑλλήσποντος οὕτω τέ μοι μεμετρέαται, καὶ κατὰ τὰ ἐπήμεα πέφυκε. παρέχεται δὲ καὶ λίμνην ὁ Πόντος ἔστι ἐκδιδοῦσαν ἐς ἑωυτὸν, οὐ πολλῷ τεῳ ἐλάσσω ἑωυτοῦ· ἡ Μαιῆτις τε καλέεται, καὶ μήτηρ τοῦ Πόντου. Ὁ δὲ Δαρεῖος ὡς ἐθηήσατο τὸν Πόντον, ἔπλεε ὀπίσω ὅτι τὴν γέφυραν, τὸν ἀρχιτέκτονα ἐξευρὼν Μανδροκλέα Σάμιον. θησάμενος

ex vrbe Susis. Ibi eum Oebazus quidam Persa, cui tres filii erant, omnes in militiam euntes, obsecrabat vt vnum sibi ex illis relinqueret. Cui Darius tanquam amico [1] & modesta obsecranti, respondit se omnes eius liberos relicturum. Eo responso Oebazus magnopere lætabatur, sperans liberos suos missionem habere militiæ. At ille præpositos filios Oebazi, iussit vt omnes eos interimerent. Ita filii Oebazi obtruncati, illic sunt relicti. Darius Susis mouens, peruenit ad Bosphorum Chalcedonis, vbi pons iunctus erat. Illic conscensa naui, transmisit in insulas nomine Cyaneas, quas Græci prius errabundas fuisse aiunt. Ibi sedens in templo subiiciebat oculis Pontum, rem spectaculo dignam. nam inter omnia maria est maxime admirabile. Cuius longitudo est vndecim millium ac centum stadiorum: latitudo (qua latissimum est) trium millium ac ducentorum. Huius pelagi os latitudinis est quatuor stadiorum: longitudo oris (quod est collum) quæ Bosphorus dicitur, vbi pons connectebatur, circiter centum viginti stadia, ad Propontidem vsque pertingens. Propontis autem quingentorum stadiorum est; mille & quadringentorum longitudinis, influens in Hellespontum. Ipse Hellespontus, vbi angustissimus, stadiis septem quadringentis longus, intrans pelagi vastitatem quod Ægæum vocatur. Hæc autem ita dimensa sunt. Nauis fere meat omnino septuaginta millia passuum longo die, nocte vero sexaginta millia. Itaque è faucibus Ponti ad Phasin (hoc est enim Ponti longissimum) nouem dierum est nauigatio, & octo noctium, quæ fiunt mille centum ac decem millia passuum, hoc est stadiorū vndecim millia ac centum. E Scythica autem ad Themiscyrā, quæ est super flumen Thermodontem (hîc namque Ponti latissimum est) trium dierum duarumque noctium est nauigatio, quæ fiunt passuum trecenta ac tria millia, stadiorum vero tria millia & trecenta. Hunc igitur in modum Pontus ac Bosphorus & Hellespontus à me dimensa sunt, & secundum ea quæ dixi, situm habent. Quinetiam Pontus hic paludem habet influentem in se, non multo quam ipse est minorem, quæ [3] Mæotis appellatur, & mater Ponti. Darius, vbi Pontum contemplatus est, rena uigauit ad pontē, cuius architectus extitit Mandrocles Samius. Cōtempla-

1 Et non nimia petenti. *Vel*, Rem non nimis magnam. 2 *Vel potius*, Eos quorum id officium erat iuss. 3 Mæetis,

tus i-

tus item Bosphorum, duos super eum cippos erexit è candido lapide, litteris incisis, in vnum quidem Assyriis, in alterum vero Græcis, [1] omnes gentes quas secum ducebat. Ducebat autem omnes gentes quibus imperabat, continentes numero septingenta millia hominum cum equitatu, præter classem, quæ constabat è nauibus sexcentis. His posteà cippis Byzantii in vrbem suam translatis vsi sunt ad aram Dianæ Orthosiæ, præter vnum lapidem, qui apud Bacchi delubrum in eadem vrbe relictus est litteris Assyriis oppletus. Ceterum Bosphori locus quem rex Darius ponte cõmisit, coniectanti mihi videtur medius inter Byzantium & templum quod supra fauces est. Post hæc Darius ponte LXXVIII sublicio delectatus, authorem eius Mandroclem Samium donauit [2] decuplo. Ex cuius primitiis Mandrocles pictis animalibus commissionem Bosphori & regem Darium in Medico solio sedentem, ac suas copias traducentem, effinxit, eamque picturam templo Iunonis dedicauit, cum hac inscriptione,

Qui rate piscosum coniunxit Bosphoron, implens
Darij regis vota, iubentis opus,
Iunoni Mandrocles hæc monumenta dicauit,
Esset honor Samiis vnde, corona sibi.

Hæc igitur monumenta extiterunt eius LXXIX qui pontem compegit. Quem vbi remuneratus est Darius, transmisit in Europam, iussis Ionibus nauigare in Pontum vsque ad Istrum, atque vbi eo peruenissent, se illic præstolari, fluuium põte iungentes. Ducebant enim classem Iones & Æoles & Hellespontii. Hi præteruecti Cyaneas, recta ad Istrum nauigarunt, subuectique duorum dierum itinere è mari ad fauces fluminis, vbi in diuersa scinditur, illud ponte iungunt. Darius, transmisso per ratem Bosphoro, faciebat per Thraciam iter, & quum ad fontes Teari amnis peruentum esset, XC triduo hîc habuit statiua. Tearus fertur à baccolis omnium amniũ esse optimus cum ad alios morbos, tum ad scabiem curandã vel hominũ vel equorum. Eius enim fontes duodequadraginta sunt, ex eadem petra manantes, partim frigidi, partim calidi. Ad hos tantundem viæ est à Iunonis templo eius vrbis quæ iuxta Perinthum est, & Apolloniæ quæ est in Ponto Euxino, duorum dierum vtraq;.

μῶς δὲ καὶ Βόσπορον, στήλας ἔστησε δύο ἐν αὐτῷ, λίθου λευκοῦ, ἐν τῇμὲν γράμματα, ἐς μὲν τὸ ἕτερον, Ἀσσυρίοισι, ἐς δὲ τὸ, Ἑλλήνων, ἔθνεα πάντα ὅσα ἦρχε. ἦγε δὲ πάντα τὰ ἦρχε. τούτων μυριάδες ἐξεστρατεύσαντο, χωρὶς τοῦ ναυτικοῦ, ἑξακόσιαι σὺν ἱππεῦσι· νέες δὲ ἐξακόσιαι συνελέχθησαν. τῆσι μὲν νυν στήλῃσι ταύτῃσι Βυζάντιοι, κομίσαντες ἐς τὴν πόλιν, ὕστερον τούτων ἐχρήσαντο περὶς τὸν βωμὸν τῆς Ὀρθωσίης Ἀρτέμιδος, χωρὶς ἑνὸς λίθου. οὗτος δὲ κατελείφθη παρὰ τὸ Διονύσου νηὸν ἐν Βυζαντίῳ, γράμματων Ἀσσυρίων πλέος. τοῦ δὲ Βοσπόρου ὁ χῶρος, ὃν ἔζευξε βασιλεὺς Δαρεῖος, ὡς ἐμοὶ δοκέει συμβαλλομένῳ, μέσον ἐστὶ Βυζαντίου τε καὶ τοῦ ἱροῦ τοῦ κατὰ στόμα ἐόντος. Δαρεῖος δὲ μετὰ τοῦτο ἁδείσας τὴν γέφυρην, ἐκέλευε μηχανᾶσθαι Μανδροκλέα Σάμιον ἐδωρήσατο δὲ παισὶ δέκα ἀπὸ ὧν δὴ Μανδροκλέης ἀπαρχὴν, ζωγραφήσας πᾶσαν τὴν ζεῦξιν τοῦ Βοσπόρου, καὶ βασιλέα τε Δαρεῖον ἐν προεδρίῃ κατήμενον, καὶ στρατὸν αὐτοῦ διαβαίνοντα, τοῦτα γραφήσας, ἀνέθηκε ἐς τὸ Ἡραῖον, ἐπιγράψας τάδε,

Βόσπορον ἰχθυόεντα γεφυρώσας ἀνέθηκε
Μανδροκλέης Ἥρῃ μνημόσυνον σχεδίης·
Αὐτῷ μοι κλέος ὄφρον ἀρηϊφίλοις, Σαμίοισι δ' ἀγλαΐη·
Δαρείου βασιλέος ἐκτελέσας κρατέοντος.

τοῦτα μὲν νυν τῷ ζεύξαντος τὴν γέφυραν μνημόσυνα ἐγένετο. Δαρεῖος δὲ δωρησάμενος Μανδροκλέα, διέβαινε ἐς τὴν Εὐρώπην, τοῖσι Ἴωσι κελεύσας πλέειν ἐς Πόντον, μέχρι Ἴστρου ποταμοῦ· ἐπεὰν δὲ ἀπίκωνται ἐς Ἴστρον, ἐνταῦτα αὐτοὺς παραμένειν, ζευγνύντας τὸν ποταμόν. ὁ γὰρ δὴ ναυτικὸν ἦγον Ἴωνές τε καὶ Αἰολέες καὶ Ἑλλησπόντιοι. οἱ μὲν δὴ ναυτικὸς στρατὸς τὰς Κυανέας διεκπλώσας, ἔπλεε ἰθὺ τοῦ Ἴστρου. ἀναπλώσας δὲ ἀπὸ ποταμὸν δυῶν ἡμερέων πλόον ἀπὸ θαλάσσης, τοῦ ποταμοῦ τὰ στόματα, ἐν τῷ ῥέει τὰ στόματα τοῦ Ἴστρου, ἐζεύγνυε. Δαρεῖος δ', ὡς διέβη Βόσπορον καὶ τὴν σχεδίην, ἐπορεύετο διὰ τῆς Θρηίκης. ἀπικόμενος δ' ὅπι Τεάρου ποταμοῦ τὰς πηγάς, ἐς ταύτας ἐστρατοπεδεύσατο ἡμέρας τρεῖς. Ὁ δὲ Τέαρος λέγεται ὑπὸ τῶν περιοίκων εἶναι ποταμῶν ἄριστος, καὶ τὰ δηλα ἐς ἄκεσιν φέρουσα, καὶ δὴ καὶ ἀνδράσι καὶ ἵπποισι φωρὴν ἀκέσασθαι. εἰσὶ γὰρ τούτου αἱ πηγαὶ δυῶν δεούσαι τεσσερήκοντα, ἐκ πέτρης τῆς αὐτῆς ῥέουσαι. καὶ αἱμὲν αὐτέων, εἰσὶ ψυχραί· αἱ δ', θερμαί. ὁδὸς δὲ ἐστὶ αὗται ἴση ἔκ τε Ἡραίου τοῦ πρὸς Περίνθῳ, καὶ ἔκ Ἀπολλωνίης τῆς ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ, δυῶν ἡμερέων ἑκατέρη.

1 *Indicabimus* omnes g. *Hæc aut aliud huiusmodi participium subaudiendum videtur.* 2 *Hic mendosum est Græcum textum.*

ἐκδιδοῖ δὲ ὁ Τέαρος οὗτος ἐς Κοντάδεσδιν ποταμόν· ὁ δὲ Κοντάδεσδος, ἐς Ἀγριάνιν· ὁ δὲ Ἀγριάνης, ἐς Ἕβρον· ὁ δέ, ἐς θάλασσαν τὴν παρ' Αἶνῳ πόλι. Ἐπὶ τοῦτον δὲ τὸν ποταμὸν ἀπικόμενος ὁ Δαρεῖος, ὡς ἐς ἐστιπεδόν τε ἦλθε, καὶ ἀσθεὶς τῷ ποταμῷ, ἐπήλεε ἐς ποιεῖ καὶ ἐνθαῦτα γράμματα ἐγλύφας, λέγοντα τάδε, ΤΕΑΡΟΥ ΠΟΤΑΜΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙ ΥΔΩΡ ΑΡΙΣΤΟΝ ΤΕ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΣΤΟΝ, ΠΑΡΕΧΟΝΤΑΙ ΠΑΝΤΩΝ ΠΟΤΑΜΩΝ. ΚΑΙ Ἐπ' ΑΥΤΑΣ ΑΠΙΚΕΤΟ, ΕΛΑΥΝΩΝ ἐπὶ ΣΚΥΘΑΣ ΣΤΡΑΤΟΝ ΑΝΗΡ ΑΡΙΣΤΟΣ ΤΕ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΣΤΟΣ ΠΑΝΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ, ΔΑΡΕΙΟΣ Ο ΥΣΤΑΣΠΕΟΣ, ΠΕΡΣΕΩΝ ΤΕ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ ΒΑΣΙΛΕΥΣ. Ταῦτα δὲ ἐνθαῦτα ἐγεγράφη. Δαρεῖος δὲ ἐνθεῦτεν ὁρμηθείς, ἀπίκετο ἐς ἄλλον ποταμὸν τὸν οὔνομα Ἄρτισκον ἐόντα, ὃς δὴ ἀπὸ Ὀδρυσέων ῥέει. ὅτε τοῦτον δὴ τὸν ποταμὸν ἀπικόμενος ἐποίησε τοιόνδε· ἀποδεξάς χωρίον τῆς στρατιῆς, ἐκέλευε πάντα ἄνδρα λίθον ἕνα παρεξιόντα, λιθέναι ἐς ὃ ἀποδεδεγμένον τοῦτο χωρίον· ὡς δὲ ταῦτα ἡ στρατιὴ ἐπετέλεσε, ἐνθαῦτα χῶμα μεγάλους τοὺς λίθων καταλιπών, ἀπῆλαυνε τὴν στρατιήν. Πρὶν δὲ ἀπικέσθαι ἐπὶ τοῦτον, τοὺς αὐτοὺς Γέτας τοὺς ἀθανατίζοντας. Οἱ μὲν δὴ τὸν Σαλμυδησσὸν ἔχοντες Θρῆικες, καὶ ὑπὲρ Ἀπολλωνίης τε καὶ Μεσαμβρίης πόλιος οἰκημένοι, καλεόμενοί τε Κυρμιανοί, καὶ Μυσοί, ἅμα οὐδὲν μαχητὶ σφέας αὐτοὺς παρέδοσαν Δαρείῳ. οἱ δὲ Γέται, θεοὺς ἀγνωμοσύνῃ τε στρατοπεδεύσαντες, αὐτίκα ἐδουλώθησαν, Θρῃκῶν ἐόντες ἀνδρηιότατοί τε καὶ δικαιότατοι. Ἀθανατίζουσι δὲ τόνδε τὸν τρόπον· οὔτε ἀποθνήσκειν ἑωυτοὺς νομίζουσι, ἰέναι τε τὸν ἀπολλύμενον τῷδε· Ζάμολξιν. οἱ δὲ αὐτῶν τὸν αὐτὸν τοῦτον νομίζουσι Γεβελείζιν. Ἀπὸ πεντετηρίδος δὲ τὸν πάλῳ λαχόντα αἰεὶ σφέων αὐτέων ἀποπέμπουσι ἄγγελον τῷδε τὸν Ζάμολξιν, ἐντελλόμενοι τὰ αἰεὶ ἐκάστοτε δέονται. πέμπουσι δὲ ὧδε· οἱ μὲν αὐτέων τριχθέντες, ἀκόντια τρία ἔχουσι· οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ Ζάμολξιν τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, ἀναπηδήσαντες αὐτίκα μετέωρον, ῥίπτουσι ἐς τὰς λόγχας. ἢν μὲν δὴ ἀποθανὼν ἀναπαρείς, τοῖσι δὲ ἵλεως ὁ θεὸς δοκέει εἶναι· ἢν δὲ μὴ ἀποθάνῃ, αἰτιῶνται αὐτὸν τὸν ἄγγελον, φάμενοι μιν ἄνδρα κακὸν εἶναι. αἰτιησάμενοι δὲ τοῦτον, ἄλλον ἀποπέμπουσι ἐντελλόμενον δὲ ἔτι ζώοντι. Ὅτοι δὲ οἱ αὐτοὶ Θρῆικες καὶ πρὸς βροντήν τε καὶ ἀστραπὴν τοξεύοντες ἄνω πρὸς τὸν οὐρανόν, ἀπειλέουσι τῷ θεῷ, οὐδένα

Fluit autem Tearus hic in flumen Contadesdum, Contadesdus in Agrianem, Agrianes in Hebrum, Hebrus in mare iuxta vrbem Ænum. Ad hunc igitur amnem quum peruenisset Darius, castraque posuisset, oblectatus amne, ἄγκυρα erexit, his litteris inscriptū, TEARI AMNIS[1] CAPITA OPTIMAM AQVAM ATQVE PVLCHERRIMAM CVNCTORVM AMNIVM [2]CONTINENT, ET AD EA PERVENIT, EXERCITVM DVCENS ADVERSVS SCYTHAS, VIR OPTIMVS ATQVE PVLCHERRIMVS CVNCTORVM HOMINVM, DARIVS HYSTASPIS FILIVS, PERSARVM CVNCTÆQVE CONTINENTIS REX. Hæc sunt illic inscripta. Darius hinc mouens venit ad alium amnem nomine Artiscum, qui per Odrysas fluit: quo vbi peruenit, ita agendum sibi putauit: Ostenso certo loco copiis suis, iussit illic singulos quosque prætereuntes ponere singulos lapides. Id quum omnis exercitus fecisset, grandes acerui lapidum effecti sunt: quibus relictis, Darius illinc mouit. Sed priusquam ad Istrum peruenirent, primos subegit Getas, qui immortales agunt. Nam Thraces qui Salmydessum, quique supra Apolloniam & Mesambriam vrbem incolunt, & qui Cyrmianæ & Mypsæi vocantur, sine pugna sese Dario dedidérunt. Getæ vero per imperitiam resistentes, in seruitutem redacti sunt, quum sint fortissimi Thracum atque iustissimi. Immortales autem agunt hoc modo: Mori se non putant, sed eum qui defunctus est, meare ad Zamolxin *dæmonem*, quem nonnulli eorum opinantur eundem esse Gebeleizin. [4] Ad hunc mittūt assidue cum naui quinque remigum nuncium quempiam, ex seipsis sorte delectum, præcipientes ea quibus semper indigent. cumque ita mittunt: Quibusdam eorum datur negocium vt tria iacula teneant: aliis, vt comprehensis eius qui ad Zamolxin mittitur, manibus pedibusq; hominem agitantes in sublime, iactent ad iacula. Qui si impræsentiarū extinguitur, propitium sibi deum arbitrantur: sin minus, ipsum nuncium insimulant, asseuerantes malum illum esse virum. Hoc insimulato, alium mittunt, dantes adhuc viuenti mandata. Iidem Thraces, dum tonat fulgurque, in cælum sagittas excutiunt, deo minitantes

χ. χῶμα. χ. Ζάμολξιν δ' αἰμοτα. χ. δὲ χ. Ζάλμοξιν. ὅτω χ. ἐν πόλει ξῆς.

---

1 *Sic vocare videtur eius fontes quos esse dixit duodequadraginta.* 2 PRÆBENT, 3 ἀθανατίζοντας, *id est, ad verbum, Immortalizantes: quod statim post ab ipso autore exponitur.* 4 Semper autem solent quinto quoque anno quempiam è suorum numero sorte delectum, nuncium illi mittere, mandata ei dantes de iis quæ sibi opus sint.

quod

quod nullum alium præter ſuum eſſe ar-
XCV bitrantur. Verum (vt ego à Græcis acce-
pi, Helleſpontum & Pontum incolen-
tibus) Zamolxis hic, homo fuit, Samiq;
ſeruitutem ſeruiuit Pythagoræ Mne-
ſarchi filio. Illinc nactus libertatem,
quum cauſtum pecuniæ comparaſſet,
in patriam rediit, qui quum animaduer-
teret Thraces male viuentes & inſcite,
ipſe edoctus Ionicum viuendi genus &
mores liberaliores quam Thracum, vt
qui conuerſatus eſſet cũ Græcis, [1] cum-
que Pythagora non infirmiſſimo inter
Græcos ſophiſta, domicilium extruxit
in quod primos quoſque popularium
in conuiuium accipiebat, & inter con-
uiuandum docebat, neque ſe neq; ſuos
conuiuas, [2] neque illos qui illic aſſidue
gignerentur, interire: ſed in eum locum
ire vbi ſuperſtites omnium bonorum
compotes eſſent. Dum ea quæ commemo-
rata ſunt ageret atque diceret, inte-
rim ſubterraneum ædificium ſtruebat.
Quo prorſus abſoluto, è Thracum con-
ſpectu ſe ſubducit, deſcendens in illud
ſubterraneum ædificium. vbi circiter
triennium egit, deſiderantibus eum
Thracibus, ac deflẽtibus tanquam mor-
tuum. quarto anno ſe ciſdem in conſpe-
ctum dedit. atque ita credibilia ſunt ef-
fecta quæ illis expoſuerat. Hæc Zamol-
XCVI xin aiunt feciſſe. Cuius ſubterraneo
ædificio neque fidem detraho, neq; val-
de credo, ſed multis eum ante Pythago-
ram annis extitiſſe arbitror. Verum ſiue
Zamolxis fuerit homo quiſpiam, ſiue ſit
dæmon Getarum indigena, valeat. Getę
hoc ritu vtentes, vbi à Perſis ſubacti
fuerunt, ceterum ſunt exercitum ſequu-
XCVII ti. Darius vbi ad Iſtrum peruenit, & vna
pedeſtres copiæ, cunctique flumẽ tranſ-
miſerunt, tunc vero iuſſit Ione s, poſt-
quam ratem ſoluiſſent, ſequi ſe pedeſtri
itinere cum nauticis copiis. Qui quum
3 ratem ſoluturi eſſent & imperata fa-
cturi, Coes Erxandri filius, Mitylenæo-
rum dux, ita apud Darium verba facit,
ſciſcitatus antea nunquid ei gratum fo-
ret [4] audire ſententiam dicere volentis:
Quum aduerſus eam terram rex facias
expeditionem, in qua fertur nihil arari,
nullas vrbes coli, finito nunc pontẽ hoc
loci ſtare, relictis ad eius tutelã cuſtodi-
bus iis qui eum contexuerunt: per quẽ
ſiue ex ſententia rem geremus, Scythis
inuẽtis, ſiue illos inuenire nequibimus,

οὐδένα ἄλλον θεὸν νομίζοντες εἶ) εἰ μὴ ⓦ σφέτε-
ρον. Ὡς δ' ἐγὼ πυθάνομαι τῶν ⓦ Ἑλλήσπον-
τον οἰκεόντων Ἑλλήνων καὶ Πόντον, ⓦ Ζάμολξιν τὸν
ἐόντα ἄνθρωπον, δουλεύσαντα ἐν Σάμῳ· δουλεύ-
σαντα δὲ Πυθαγόρῃ τῷ Μνησάρχου. ἐνθεῦτεν δ' ὁρμώ-
μενον ἐλεύθερον, " χρήματα κτησάμενον" συχνά. χ. κτησάμενος
κτησάμενον δ', ἀπελθεῖν ἐς τὴν ἑωυτοῦ. ἅτε δὲ κακοβίων χ. μεγάλα.
τε ἐόντων τῶν Θρηίκων καὶ νηπιοφρονεστέρων, ⓦ
Ζάμολξιν τοῦτον ὁπισάμενον διαιταᾶσθαι τε ἰάδα, καὶ
ἤθεα βαθύτερα ἢ κατὰ Θρῆικας (οἷα Ἕλλησί τε ὁμι-
λήσαντα, καὶ Ἑλλήνων οὐ τῶν ἀδενεστάτων σοφιστῇ 160
Πυθαγόρῃ) κατασκευάσασθαι ἀνδρεῶνα, ἐς τὸν πρω-
τοκλίνοντας τῶν ἀστῶν τοὺς πρώτους, καὶ δειπνέοντα,
ἀναδιδάσκειν ὡς οὔτε αὐτὸς, οὔτε ⓐ συμπόται αὐτοῦ,
οὔτε ⓐ ὁκόσοι τουτέων ἀεὶ γινόμενοι ἀποθανέονται, ἀλλ'
ἥξουσι ἐς χῶρον τοῦτον ἵνα ἀεὶ περιεόντες ἔξουσι τὰ
πρήγματα ἀγαθά. ἐν ᾧ δὲ ἐποίεε τὰ καταλεχθέντα,
καὶ ἔλεγε ταῦτα, ἐν τούτῳ κατάγαιον οἴκημα ἐποιέε-
το· ὡς δὲ ⓐ πρωτελέως εἶχε ὁ οἴκημα, ἐκ μὲν τῶν
Θρηίκων ἠφανίσθη· καταβὰς δὲ κάτω ἐς ὁ κατά-
γαιον οἴκημα, ἓξ μὲν ἔτεα ἔτεα τεῖα· ⓐ δέ μιν
ἐπόθεόν τε καὶ ἐπένθεον ὡς τεθνεῶτα. τετάρτῳ δὲ
ἔτει ἐφάνη τοῖσι Θρηίξι, καὶ οὕτω πιθανὰ σφι ἐγένετο
τὰ ἔλεγε ὁ Ζάμολξις. Ταῦτα φάσι μὲν ποιῆσαι.
Ἐγὼ δὲ οὔτε μοῦνον τοῦτον καὶ τὸ κατάγαιον οἴκημα-
τος οὔτε ἀπιστέω, οὔτε πιστεύω λίην· δοκέω δὲ πολ-
λοῖσι ἔτεσι πρότερον ⓦ Ζάμολξιν τοῦτον γενέσθαι
Πυθαγόρεω. Εἴτε δὲ ἐγένετο ὃς Ζάμολξις ἄνθρω-
πος, εἴτ' ἐστὶ δαίμων τις Γέτῃσι οὗτος ἐπιχώριος,
χαιρέτω. οὗτοι μὲν δὴ τοῦτόν τε δὴ τρόπον τινὰ χρεώμενοι,
ὡς ἐχειρώθησαν ὑπὸ Δαρείου καὶ Περσέων, εἵποντο τῷ ἄλλῳ στρατῷ.
Δαρεῖος δ', ὡς ἀπίκετο καὶ ὁ πεζὸς ὁμοῦ αὐτῷ στρατὸς ἐπὶ τὸν Ἴστρον, ἐπεθύετο ἡμέρας
βαίνοντων πάντων, Δαρεῖος ἐκέλευσε τοὺς Ἴωνας τὴν
γεφύρην λύσαντας, ἑπέσθαι κατ' ἤπειρον ἑωυτῷ, ἐς
ⓦ ἐκ τῶν νεῶν στρατὸν. μελλόντων δὲ τῶν Ἰώνων λύειν,
καὶ ποιέειν τὰ κελευόμενα, Κώης ὁ Ἐρξάνδρου, στρα- χ. Ἐρξάν-
τηγὸς ἐὼν Μιτυληναίων, ἔλεξε Δαρείῳ τάδε, πυ- δρου.
θόμενος πρότερον εἰ ⓐ φίλον εἴη γνώμην ἀπο-
δέξασθαι πρὸς τοῦ βουλομένου ἀποδείκνυσθαι, Ὦ " βασιλεῦ, ὅτι μοι μὲν μέλλεις στρατεύεσθαι, τῆς ὥ-" τε δεομένου φαίνεται ἐὸν, οὔτε πόλις οἰκεο-" μένη. σὺ νῦν μὲν φύρεις ταύτην ἅτε καὶ χώρην ἐς ἀνα-" φυλάξιος αὐτῆς λιπὼν τούτους οἵπερ μιν ἔζωσαν. καὶ " εἰ τε καὶ νόον τοῦ πρήξομεν εὑρόντες Σκύθας, " ἔσται " κ. τ. ἑ.
ἀποδοσιμεῖν· εἰ τε μὴ σφέας εὑρεῖν δυνώμεθα,

1 Et quidem cum Pythagora philoſophorum non infimo, 2 Nec eos qui ex ipſis in omne tempus naſcerentur, interitu-
ros, ſed in eum locum venturos vbi &c. Pontem *vocat ſtatim poſt.* 4 Admittere ſententiam, *vel, conſilium*, ab eo qui propone-
re vellet. *Id eſt, Aurem præbere conſilio.*

» ἥτε ἄποδος ἡμῖν ἀσφαλὴς. ὑπὲρ ἐμεῦ δὲ ἔλαχε μὴ ἐπαν-
» ῆκε θεωμὴν τοῦτο Σκυθέων μάχῃ, ἀλλὰ μᾶλλον μὴ οὐ
» δυνάμενοι σφέας βῦρσιν, παραφωνέοντες ἀλόγοισι. καὶ
» τάδε λέγων φαίνῃς αὐτὸς ἐωυτοῦ εἵνεκεν, ὡς κατα-
» μείνω· ἐγὼ δὲ γνώμῃσι μὲν τῇσι σῇσι χρήσιμον ἀρίσκω σοι
» βασιλεῦ, ἐς μέσον φέρω· αὐτὸς μέντοι ἕπομαί τοι, καὶ
» οὐκ ἂν ἀπολίποιμι. κάρτα τε ἡδέως τῇ γνώμῃ Δαρεῖος,
» καί μιν ἡμείψατο τοῖσδε, Ξεῖνε Λέσβιε, σωθέντος ἐμεῦ
» ὀπίσω ἐς οἶκον ἐμόν, ὀπιφαίνεό μοι πρώτῳ, ἵνα σε
» ἀντὶ χρηστῆς συμβουλίης χρηστοῖσι ἔργοισι ἀμείψω-
μαι. Ταῦτα εἰπὰς, καὶ ἀπάλλας ἁμματα ἑξήκοντα
ἐν ἱμάντι, καλέσας ἐς λόγους τοὺς Ἰώνων τυράννους, ἔλεγε τάδε, Ἄνδρες Ἴωνες, ἡ μὲν πρότερον γνώμη ἀποδεχθεῖσα ἐς τὸ γέφυραν, μετείσθω μοι. ἔχοντες δὲ ὑμεῖς ἱμάντα τόνδε, ποιέετε τάδε ἐπεὰν με ἴδητε τάχιστα πορθεύμενον ἐπὶ Σκύθας, ἀπὸ τούτου ἀρξάμενοι τὸν χρόνον, λύετε ἅμμα ἓν ἑκάστης ἡμέρης· ἢν δὲ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ μὴ παρέω, ἀλλὰ διεξέλθωσιν ὑμῖν αἱ ἡμέραι τῶν ἁμμάτων, ἀποπλέετε ἐς τὴν ὑμετέρην αὐτέων. μέχρι δὲ τούτου, ἐπεί τε οὕτω μετέδοξε, φυλάσσετε τὴν χέρσον, πᾶσαν προθυμίην σωτηρίης τε καὶ φυλακῆς παρεχόμενοι. ταῦτα δὲ ποιεῦντες, ἐμοὶ μεγάλως χαριεῖσθε. Δαρεῖος μὲν ταῦτα εἰπὰς ἐς τὸ πρόσω ἐπείγετο. Τῆς δὲ Σκυθικῆς γῆς ἡ Θρηϊκὴ ἐς θάλασσαν πρόκειται· κόλπου δὲ ἀγομένου τῆς γῆς ταύτης, ἣν Σκυθικὴ τε ὑποδέκηται, καὶ ὁ Ἴστρος ἐκδιδοῖ ἐς αὐτόν, πρὸς βορέην ἄνεμον ὁ τόμος τείνει μεσαμβρίης. ὁ δὲ ἀπὸ Ἴστρου ἔρχομαι σημανέων, ὁ πρὸς θάλασσαν αὐτὴ Σκυθικῆς χώρης ἐς μεσαμβρίην ἀπὸ Ἴστρου. αὕτη ἤδη ἀρχαίη Σκυθίη ἐστὶ πρὸς μεσαμβρίην τε καὶ νότον ἄνεμον κεκλιμένη, μέχρι πόλιος καλεομένης Καρκινίτιδος. ὁ δὲ ἀπὸ ταύτης, τὸ μὲν ὄρεϊ θάλασσαν τὴν αὐτὴν φέρουσαν, ἐοῦσαν ὀρεινή τε χώρη καὶ πρὸς ἑσπέρην μοῦνον ὁ τόμος ἐς Πόντον, νέμεται ὁ Ταυρικὸν ἔθνος, μέχρι Χερσονήσου τῆς πεντάχης καλεομένης. αὕτη ἐς
161 θάλασσαν τὴν πρὸς ἀπηλιώτην ἄνεμον κατήκει. ἔστι γὰρ τῆς Σκυθικῆς τὰ δύο μέρεα τῶν οὔρων ἐς θάλασσαν φέροντα, τό τε πρὸς μεσαμβρίην, καὶ τὸ πρὸς ἠῶ, κατάπερ τῆς Ἀττικῆς χώρης. καὶ παραπλήσια ταύτῃ καὶ ὁ Ταῦρος νέμονται τῆς Σκυθικῆς, ὡς εἰ τῆς Ἀττικῆς ἄλλο ἔθνος καὶ μὴ Ἀθηναῖοι νεμοίατο τὸν γουνὸν τὸν Σουνιακὸν, μᾶλλον ἐς τὸν πόντον τὸν ἀκρίον ἀνέχοντα ἀπὸ Θορικοῦ μέχρι Ἀναφλύστου δήμου. λέγω δὲ, ὡς εἰ τὰ σμικρὰ μεγάλοισι συμβάλλειν. τοιοῦτο καὶ Ταυρικὴ ἐστί. ὃς δὲ τῆς Ἀττικῆς ταῦτα μὴ παραπλώκει, ἐγὼ δὲ ἄλλως δηλώσω·

tutus nobis sit reditus. Neque enim vereor ne prœlio commisso à Scythis superemur: sed potius ne eis non inuentis aliquid patiamur errabundi. At enim credat me quispiam mea ipsius caussa hæc dicere, vt hic subsistam: ego vero, quod in tuam rem esse sentio, rex, id in medium profero. ipse te sequi volo, neque hic relinqui. Delectatus admodum eo consilio Darius, ita respondit, Hospes Lesbie, fac omnino quum sospes domum rediero, [1] præsto mihi sis, vt te ob egregium consilium egregiis factis remunerem. Hæc loquutus, XCVIII vbi sexaginta nodis lorum innodauit, accitis ad colloquium tyrannis Ionibus, ita loquutus est, Viri Iones, quam prius habueram de ponte sententiam, eam missam facio. vos sumpto hoc loro, hæc ita velim agatis: [2] quo ex tempore videritis me raptissime iter intendentem in Scythas, ex eo tempore incipientes soluite singulis diebus singulos nodos: intra quod tempus nisi adfuero, sed dies nodorum exierit, vela facite in patriam vestram. interea, quoniam consilium mutaui, agite custodiam raris, & omne studium illi & conseruandæ & custodiendæ adhibete: quod facientes, maxime in modũ mihi gratificabimini. Hæc loquutus Darius, promouet exercitum. ¶ Thracia tellus in mare tendens, Scy- XCIX thicæ prætenditur, qua sinum faciente Scythica excipit: & illic Ister mare subit, ostio in ventum Eurum conuerso. Quod autem ab Istro soli Scythici secundum mare est id metiendo, indicare aggrediar: Ab Istro hæc iam vetus Scythia est, meridiem versus & austrum posita, vsque ad vrbem Carcinitidem. eiusdem deinceps quod ad mare fert montosæ regionis, & in pontum porrectum, incolit gens Taurica vsque ad Chersonesum dictam tracheam, *id est, asperam*. Hęc ad mare pertingit quod ad ventum subsolanum vergit. Sunt autem finium Scythicæ partes duæ, ferentes ad maria, vna ad meridianum, altera ad orientale, quemadmodum Atticæ regionis. quod sic partem Scythiæ Tauri incolunt vt si Atticæ iugum Suniacum alia gens non Athenienſis incoleret, quod à tribu Thorica vsque ad Anaphlystam magis in Pontum porrigit promontorium. talis est (vt parua cum magnis comparem) Tautica regio. Qui autem non est hanc Atticæ partem præterue-ctus, huic alio modo planum faciam:

1 Des te mihi in conspectum, 2 Simulatque videritis me in Scyth. proficisci, ex eo temp.

vt si Ia-

vt si Iapygiæ non Iapyges sed alia gens imperans, diuisa terra à Brundusio vsque Tarentum, promontorium incoleret. Quum hæc duo dico, multa alia similia dico, quibus Taurica gens est comparanda. A gente Taurica deinceps Scythæ supra Tauros & orientale versus mare incolunt, & quæ Bosphori Cimmerii sunt ad vesperam vergētia, & quæ paludis [1] Mæotidis Tanai tenus, qui influit in huius paludis secessum. Itaque ab Istro iam quæ superiora sunt ferentia in mediterranea, discludunt Scythiam ab Agathyrsis, deinde à Neuris, deinde ab Androphagis, postremo à Melanchlænis. Itaque Scythiæ veluti formam quadratam habentis, duæ partes quæ ad mare pertingunt, altera, ad mediterranea ferens, altera ad maritima, vsquequaque sunt pares. nam ab Istro ad Borysthenem, decem dierum est iter, tantundem à Borysthene ad [2] Mæotidem paludem. A mari mediterranea versus, vsque Melanchlænos qui supra Scythas habitant, viginti dierum iter. Supputātur autem à me in singulos dies itineris ducena stadia. Ita transuersa Scythiæ erunt quatuor milliū stadiorum: recta quæ ad mediterranea ferunt, totidem stadiorum. Tantæ est hæc terra magnitudinis. ¶ Scythæ inter se colloquuti, quum soli impares essent copiis Darii prœlio repellendis, nuncios ad finitimos misere. Eorum reges vbi conuenere, consultabant, vt ingenti exercitu inuadente. Erant autem qui cōuenerant reges, Taurorum, & Agathyrsorum, & Neurorum, & Androphagorum, & Melanchlænorum, & Gelonorum, & Budinorum, & Sauromatarum. E quibus Tauri huiusmodi moribus vtuntur: Virgini naufragos immolant, & quoscunque Græcos illuc delatos: hoc modo, Postquam preces peregerint, hominis caput claua feriunt, truncum eius quidam aiunt deturbari è rupe. nam in rupe prærupta templum est eorum situm. cruci affigunt caput. Quidam de capite *suffigendo* consentiunt, sed truncum è præcipitio deiici negant, sed humo contegi dicunt. Dæmonem cui immolant, ipsi Tauri aiunt esse Iphigeniam, Agamemnonis filiam. In hostes autem quos ceperint, hoc agunt: Amputatum quisque caput hostis domum reportat, & fusti suffixum admodum sublime supra tecta statuit, & plerunq;

ὡς ἐὸν Σ Ἱππυγίης ἀλλ' ἔθνος, καὶ μὴ Ἱππυγες, ἀξεναμένοι ὑπ' Βρεντεσίου λιμένος, ἀποταμοίατο μέχρι Τάραντος, καὶ νεμοίατο τὴν ἀκρίην. δύο δὲ λέγων ταῦτα, πολλὰ λέγω παρόμοια, τοῖσι ἀλλοισι ἔοικε ἡ Ταυρικὴ. Τὸ δὲ ἀπὸ τῆς Ταυρικῆς, ἤδη Σκύθαι οἱ κατύπερθε τῶν Ταύρων καὶ τὰ πρὸς θαλάσσης τὴν ποίης νέμονται· τῦτε Βοσπόρῳ τῷ Κιμμερίῳ καὶ τὰ πρὸς ἑσπέρης ἔχει, καὶ τὴν λίμνης τὴν Μαιήτιδος, μέχρι Τανάϊδος ποταμοῦ. ὃς ἐκδιδοῖ ἐς μυχὸν τὸν λίμνης τῦτης. ἤδη ὦν ἀπὸ μὲν Ἴστρου καὶ κατύπερθε ἐς τὴν μεσόγαιαν φέρονται ἀποκληίει ἡ Σκυθικὴ ὑπὸ τῶν πρώτων Ἀγαθύρσων· μετὰ δὲ, Νευρῶν· ἔπειτα δὲ, Ἀνδροφάγων· τελευταίων δὲ, Μελαγχλαίνων. Ἔστι ὦν τὸ Σκυθικὸν, ὡς ἐόντος τετραγώνου, τὰ δύο μέρεα κατήκοντα ἐς θάλασσαν, πρώτη ἴσον ἑκάτερον τὴν μεσόγαιαν φέρει καὶ ὁ αὐτὸς λόγος τὴν θάλασσαν. ἀπὸ γὰρ Ἴστρου ἐπὶ Βορυσθένεα δέκα ἡμερέων ὁδός· ἀπὸ Βορυσθενέος δὲ ἐπὶ τὴν λίμνην τὴν Μαιήτιν, ἑτέρων δέκα· καὶ ὁ ἀπὸ θαλάσσης ἐς μεσόγαιαν ἐς τοὺς Μελαγχλαίνους τοὺς κατύπερθε Σκυθέων οἰκημένους, εἴκοσι ἡμερέων ὁδός. ἡ δὲ ὁδὸς ἡ ἡμερησίη ἀνὰ διηκόσια στάδια συμβέβληταί μοι. ὥστε αὗται εἶσι τῆς Σκυθικῆς καὶ ὀρθίαι καὶ ἐς τὴν μεσόγαιαν φέρουσαι, ἑτέρων τοσούτων σταδίων. ἡ μὲν νῦν γῆ αὕτη ἐστὶ μεγάθεος τοσαύτη. Οἱ δὲ Σκύθαι δόντες σοφίσι λόγον ὡς οὐκ οἷοί τε εἶσι Δαρείου στρατὸν ἰθυμαχίῃ δηώσασθαι μοῦνοι, ἔπεμπον ἐς τοὺς πλησιοχώρους ἀγγέλους. τῶν δὲ καὶ δὴ βασιλῆες συνελθόντες ἐβουλεύοντο ὡς στρατῷ ἐπελαύνοντος μεγάλου. ἔσαν δὲ οἱ συνελθόντες βασιλῆες, Ταύρων, καὶ Ἀγαθύρσων, καὶ Νευρῶν, καὶ Ἀνδροφάγων, καὶ Μελαγχλαίνων, καὶ Γελωνῶν, καὶ Βουδίνων, καὶ Σαυροματέων. Τούτων Ταῦροι μὲν νόμοισι τοιοῖσιδε χρέωνται· θύουσι μὲν τῇ παρθένῳ τούς τε ναυηγοὺς, καὶ τοὺς ἂν λάβωσι Ἑλλήνων ἐπιπλώσαντας, ὕστερον τοιῷδε κατάρξαμενοι, ῥοπάλῳ παίουσι τὸν κεφαλόν. οἱ μὲν δὴ λέγουσι ὡς τὸ σῶμα ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ δι' ὠθέουσι κάτω (ἐπὶ κρημνοῦ γὰρ κρημνοῦ ἵδρυται τὸ ἱρόν) τὸν δὲ κεφαλὸν ἀνασταυροῦσι. οἱ δὲ, καὶ τὸν μὲν τὸν κεφαλὸν ὁμολογέουσι, τὸ μὲν τοι σῶμα οὐκ ὠθέεσθαι ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ λέγουσι, ἀλλὰ γῇ κρύπτεσθαι. τὸν δὲ δαίμονα τοῦτον τῇ θύουσι, λέγουσι αὐτοὶ Ταῦροι Ἰφιγένειαν τὴν Ἀγαμέμνονος εἶναι. πολεμίους δὲ ἀνδρας τοὺς ἂν χειρώσωνται, ποιεῦσι τάδε· ἀποταμὼν ἕκαστος κεφαλὸν, ἀποφέρεται ἐς τὰ οἰκία· ἔπειτα ὑπὲρ ξύλου μεγάλου αἰωρήσας ἀγαπέρας ὑπὲρ τῆς οἰκίης ὑπερφέρουσαν πολλὸν, μάλιστα δὲ

1 Mæotidis. *Illa tamen altera appellatio frequentior est.* 2 Mæotin 5 Porro Scythæ, quum inita apud se ratione se solos impares esse animaduertissent copiis Dar.

ὑπὸ τῆς καπνοδόκης. Φασὶ δὲ τοῦτον φυλάκιον τῆς οἰκίης πάσης ὑποφαίνεσθαι. ζώουσι δὲ ἀπὸ λείης τε καὶ πολέμου. Ἀγάθυρσοι δὲ, ἀβρηίτατοι ἀνδρῶν εἰσὶ, καὶ χρυσοφόροι τὰ μάλιστα. ἐπιχθόνιον δὲ τὴν γυναικῶν τὴν μίξιν ποιεῦνται, ἵνα κασίγνητοί τε ἀλλήλων ἔωσι, καὶ οἰκήιοι ἐόντες πάντες, μήτε φθόνῳ, μήτ' ἔχθει χρέωνται ἐς ἀλλήλους. τὰ δ' ἄλλα νόμαια Θρηίξι προσκεχωρήκασι. Νευροὶ δὲ νόμοισι μὲν χρέονται τοῖσι Σκυθικοῖσι, γλώσσῃ δὲ μιῇ πρότερον σφέας τῆς Δαρείου στρατηλασίης, κατέλαβε ἐκλιπεῖν τὴν χώρην πᾶσαν ὑπὸ ὀφίων. ὄφιας γὰρ σφι πολλοὺς μὲν ἡ χώρη ἀνέφαινε, ὑπὲρ δὲ τοὺς ἐκ τῶν ἐρήμων ἐπέπεσον. ἐς ὃ πιεζόμενοι, οἴκησαν μετὰ Βουδίνων τὴν ἐωυτῶν ἐκλιπόντες. κινδυνεύουσι δὲ οὗτοι ἀνδρόφονοι εἶναι. λέγονται γὰρ ὑπὸ Σκυθέων καὶ Ἑλλήνων τῶν ἐν τῇ Σκυθικῇ κατοικημένων, ὡς ἕτεος ἑκάστου ἅπαξ τῶν Νευρῶν ἕκαστος, λύκος γίνεται ἡμέρας ὀλίγας, καὶ αὖτις ὀπίσω ἐς τὠυτὸ κατίσταται. ἐμὲ μὲν νυν ταῦτα λέγοντες οὐ πείθουσι· λέγουσι δὲ ὦδε ἔχειν, καὶ ὀμνύουσι δὲ λέγοντες. Ἀνδροφάγοι δὲ ἀγριώτατα πάντων ἀνθρώπων ἔχουσι ἤθεα· οὔτε δίκην νομίζοντες, οὔτε νόμῳ οὐδενὶ χρεώμενοι. νομάδες δέ εἰσι. ἐσθῆτα δὲ φορέουσι τῇ Σκυθικῇ ὁμοίην, γλῶσσαν δὲ ἰδίην. Μελάγχλαινοι δὲ εἵματα μὲν μέλανα φορέουσι πάντες, ἀπ' ὧν καὶ τὰς ἐπωνυμίας ἔχουσι. ἀνδροφαγέουσι δὲ μουνοι τούτων· νόμοισι δὲ Σκυθικοῖσι χρέωνται. Βουδῖνοι δὲ, ἔθνος ἐὸν μέγα, καὶ πολλὸν, γλαυκόν τε πᾶν ἰσχυρῶς ἐστι καὶ πυῤῥόν. πόλις δὲ ἐν αὐτοῖσι πεπόλισται ξυλίνη· οὐωρόμα δὲ τῆ πόλι ἐστὶ Γελωνός. τὸ δὲ τεῖχος μέγαθος κῶλον ἕκαστον, τειχέων τὰ σαθίων ἐστί. ὑψηλὸν ὄν, καὶ πᾶν ξύλινον· καὶ οἰκίαι αὐτῶν ξύλιναι, καὶ νηοί· ἔστι γὰρ δὴ αὖθι Ἑλλήνων θεῶν ἱρὰ, Ἑλληνικῶς κατεσκευασμένα ἀγάλματά τε καὶ βωμοῖσι καὶ ναοῖσι ξυλίνοισι. καὶ τὰ Διονύσῳ τελετηίδας ἀνάγουσι, καὶ βακχεύουσι. εἰσὶ γὰρ δὴ Γελωνοὶ τὸ ἀρχαῖον Ἕλληνες. ἐκ τῶν ἐμπορίων ἐξαναστάντες, οἴκησαν ἐν τοῖσι Βουδίνοισι· καὶ γλώσσῃ τὰ μὲν, Σκυθικῇ, τὰ δὲ, Ἑλληνικῇ χρέονται. Βουδῖνοι δὲ οὐ τῇ αὐτῇ γλώσσῃ χρέονται καὶ Γελωνοί. οὐδὲ διαφέρουσι ἡ αὐτή. οἱ μὲν γὰρ Βουδῖνοι, ἐόντες αὐτόχθονες, νομάδες τε εἰσὶ καὶ φθειροτραγέουσι μοῦνοι τῶν τήνδε· Γελωνοὶ δὲ, γῆς τε ἐργάται, καὶ σιτοφάγοι, καὶ κήπους κεκτημένοι, οὐδὲ τὴν ἰδέην ὁμοῖοι, οὐδὲ τὸ χρῶμα. ὑπὸ μὲν τῶν Ἑλλήνων καλέονται καὶ οἱ Βουδῖνοι, Γελωνοί,

supra fumarium: ideo in sublimi locantes quod dicant eos totius domus esse custodes. Viuunt autem è rapto & ex bello. At Agathyrsi [1] exculti ssimi viri CIV sunt, & aurum plerunque gestantes. In commune cum mulieribus coeunt, vt inter se germani sint ac domestici omnes, nihil neque liuoris neque odii mutuo exercentes: in ceteris ad Thracum consuetudinem accedunt. At Neuri CV Scythicis quidem vtuntur moribus, qui vna ante Darii expeditionem ætate coacti fuerant solum vertere propter serpentes. nam serpentum cum magna vis ex ipsorum solo est edita, cum maior superne è locis desertis ingruerat: quibus vsqueadeo infestati fuerunt, vt relicto suo solo cum Budinis habitauerint. [2] Iidem periculum faciunt se homines esse maleficos, quod dicuntur à Scythis & ab iis qui in Scythia incolunt Græcis, semel quotannis singuli ad aliquot dies effici lupi, & rursus in pristinum habitum redire. quod tamen dicentes mihi non persuadent: nihilominus tamen illi aiunt ita esse, ac deierant. CVI Androphagi agrestissimos omnium hominum mores habent, non iudiciis, non legibus vtentes, [3] pecuariam exercentes, vestem Scythicæ similem gestantes, propriam linguam habentes. Melanchlæni omnes indumenta nigra gerunt, vnde & cognomen habent, qui soli ex his humana carne vescuntur, institutis Scythicis vtentes. Budini, in- CVIII gens natio atque numerosa, vehementer cæsiis oculis omnis ac rufa: quorum vrbs nomine Gelonus è materia constructa est, muro altoè materia toto: cuius singula latera tricenorum stadiorum sunt magnitudinis. Ædes quoque cum priuatæ tum sacræ sunt è materia. Nam visuntur ibi deorum Græcorum templa Græcanice extructa, simulacris, aris, delubris ligneis. Dionyso trieterica, *id est, triennalia*, agunt, & bacchanalia exercent. quippe Geloni quondam Græci fuere, sed summoti inter Budinos habitauerunt: lingua partim Scythica, partim Græca vtentes. Budini à Ge- CIX lonis & lingua & victu sunt disparis. nam quum indigenæ sint, [4] pecuariæ operam dant, soliq; eius regionis pedunculos edunt. at Geloni agriculturæ operam dantes frumento victitant, & hortos possiderit, nihil illis neque aspectu neque colore similes. Vocantur autem à Græcis Geloni, etiam Budini isti,

1 *Vel*, Luxui deditissimi sunt. 2 Videntur autem hi incantatores esse, quod dic. 3 Sunt autem Nomades, 4 Nomades sunt.

non recte

non recte vocantibus. Horum regio omnis est arboribus frequens, & vbique plurimum consita, vbi est lacus ingens & multus, & palus, ac multum circa arundinis. Ex quo lacu lutræ capiuntur, & castores, & aliæ feræ, forma oris quadrata, quorum pelles ad renones faciendos consuuntur, & testiculi [1] ad
CX curanda posteriora sunt. ¶ De Sauromatis vero ita memoratur: Quum Græci prœliati sunt cum Amazonibus (quas Scythæ Æorpata vocant, quod nomen potest transferri, Viricidæ: æor enim virum dicunt, pata autem, occidere) feruntur post victoriam prœlii ad Thermodontem facti, abiisse, portantes tribus in nauibus quascunq; potuerant ex Amazonibus viuas capere: quibus illæ in pelago insidiatæ, cunctos trucidauere. Sed quum naues haberent incognitas, nec gubernaculo aut velis aut remis vti scirent, interfectis viris, ferebantur secundum tempestatem & ventum. Delatæque sunt ad paludis Mæotidis prærupta, quæ Scytharum liberorum telluris sunt. Ibi è nauibus egressæ Amazones, ad loca habitata iter facientes, quod primum nactæ sunt equorum armentum, diripiunt, conscenduntque: & obequitantes, è
CXI Scythis prædas agunt. Scythæ quid hoc rei esset coniicere nequibant, quũ neque vocem, neque vestem, neque gentem agnoscerent: admitabundi vnde venirent, & rati cunctos esse viros eiusdem ætatis. Sed commissa cum eis pugna potiti quibusdam illarum, ita demum feminas esse cognouerunt. Itaque cõsilio habito visum est eis, nullo pacto posthac quampiam illarum esse occidendam: sed ex se qui maxime iuuenes esset, ad eas esse mittendos, eodem numero quo illas esse coniectabant, qui sua prope earũ castra haberent, & eadẽ quæ illæ facerent. [2] Si inuaderentur, pugnarent, neu subrerfugerent: vbi subsisterent illæ, ipsi etiam proxime accedentes castra ponerent. Hoc Scythæ idcirco decreuerunt quod prolem ex illis suscipere cupiebant. Adolescentes
CXII qui missi sunt, mandata peregerũt. quos vbi Amazones intellexerunt neutiquam ad se lædendas venisse, valere sinebant. quotidie tamen castra castris propius admouebantur. Ceterum ne ipsi quidem adolescentes quicquam habebãt, quemadmodũ Amazones, præter

οὐκ ὀρθῶς καλεόμενοι. ἡ δὲ χώρη σφέων, πᾶσα ἐστὶ δασέη ὑλήεσσι πανταχόθι. ἡ δὲ τῇ ὑλέῃ τῇ πλείστῃ ἔστι λίμνη μεγάλη τε καὶ πολλή, καὶ ἕλος, καὶ καλαμος περὶ αὐτήν. ἐν δὲ ταύτῃ ἐνύδριες ἁλίσκονται, καὶ κάστορες, καὶ ἄλλα θηρία τετραγωνοπρόσωπα, καὶ τὰ δέρματα περὶ τὰς σισύρας τὰς θερμὰς ῥάπτεται· καὶ ὀρχέες αὐτέων εἰσὶ χρήσιμοι ἐς ὑστερέων ἄκεσιν. Σαυροματέων δὲ περὶ ὧδε λέγεται· ὅτε Ἕλληνες Ἀμαζόσι ἐμαχέσαντο, (τὰς δὲ Ἀμαζόνας καλέουσι Σκύθαι Αἰορπατά· δύναται δὲ τὸ οὔνομα τοῦτο κατ' Ἑλλάδα γλῶσσαν ἀνδροκτόνοι· ἀὴρ γὰρ καλέουσι τὸν ἄνδρα, τὸ δὲ πατὰ, κτείνειν) φέρονται μετὰ τὴν μάχην τὴν Ἑλλήνων νικήσαντας τὴν ἐπὶ Θερμώδοντι μάχην, ἀποπλέειν ἄραντας τρισὶ πλοίοισι τῶν Ἀμαζόνων ὅσας δυνατὸν ἦν ζωγρήσαντας. τὰς δὲ ἐν τῷ πελάγει ἐπιθομένας, ἐκκόψαι τοὺς ἄνδρας. πλοῖα δὲ οὐ γινώσκειν αὐτάς, οὐδὲ πηδαλίοισι χρᾶσθαι, οὐδὲ ἱστίοισι, οὐδὲ ἐρεσσῆ· ἀλλ' ἐπεὶ ἐξέκοψαν τοὺς ἄνδρας, ἐφέροντο κατὰ κῦμα καὶ ἄνεμον· καὶ ἀπικνέονται τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος ἐπὶ χρημνούς. (τὰ δὲ χρημνοί, εἰσὶ τῆς γῆς τῶν Σκυθέων τῶν ἐλευθέρων) ἐνθαῦτα ἀποβᾶσαι ἀπὸ τῶν πλοίων αἱ Ἀμαζόνες, ὡδοιπόρεον ἐς τὸν οἰκεόμενον. ἐντυχοῦσαι δὲ πρώτῳ ἱπποφορβίῳ, τοῦτο διήρπαζον· καὶ ἐπὶ τούτων ἱππαζόμεναι, ἐλᾴζοντο τὰ τῶν Σκυθέων. Οἱ δὲ Σκύθαι οὐκ ἐδύναντο συμβαλέσθαι τὸ πρῆγμα. οὔτε γὰρ φωνὴν, οὔτε ἐσθῆτα, οὔτε τὸ ἔθνος ἐγίνωσκον, ἀλλ' ὑπώπτευον ἐκ Διὸς ἥκειν. ἐδόκεον δὲ αὐτὰς εἶναι ἄνδρας τὴν αὐτὴν ἡλικίην ἔχοντας. μάχην τε δὴ πρὸς αὐτὰς ἐποιεῦντο· ἐκ δὲ τῆς μάχης νεκρὰς τῶν γυναικῶν ἐκράτησαν οἱ Σκύθαι, καὶ οὕτω ἔγνωσαν ἐούσας γυναῖκας. βουλευομένοισι ὦν αὐτοῖσι ἔδοξε κτείνειν μηκέτι τοσούτους ἐπ' αὐτάς, ἐπιτάξαντες δὲ τοὺς νεωτάτους ἀποπέμψαι αὐτάς, πλῆθος ἐκάστους ὅσαπερ ἐκεῖναι ἔωσι. τούτους δὲ στρατοπεδεύεσθαι πλησίον ἐκείνων, καὶ ποιέειν τὰπερ αἱ ἐκείναι ποιέωσι. ἢν δὲ ἐπὶ σφέας διώκωσι, μάχεσθαι μὲν μή, ἀναφεύγειν δέ. ἐπεὰν δὲ παύσωνται, ἐλθόντας αὖθις πλησίον, στρατοπεδεύεσθαι. ταῦτα ἐβουλεύσαντο οἱ Σκύθαι, βουλόμενοι ἐξ αὐτέων παῖδας ἐγκτήσασθαι. Ἀποπεμφθέντες δὲ οἱ νεηνίσκοι, ἐποίεον τὰ ἐντεταλμένα· ἐπεὶ δὲ ἔμαθον αὖθις αἱ Ἀμαζόνες ἐπὶ σφέας ἐόντες ὀλίγῃ δηλήσιοι ἀπιγμένοι, ἐῶν χαίρειν. προσεχώρεόν τε πλησιαίτερον τὸ στρατόπεδον καὶ στρατοπεδεύοντο ἐπ' ἡμέρῃ ἑκάστῃ. εἶχον δὲ οὐδὲν ὑπὲρ οἱ νεηνίσκοι, ὥσπερ αἱ Ἀμαζόνες, εἰ μὴ

[1] Morbis matricis auxiliantur. *Ad verbum, Ad medelam matricum conferunt.* [2] Si *illæ* ipsos inuaderent, ne pugnarent, sed subterfugerent.

τὰ ὅπλα, καὶ τοὺς ἵππους· ἀλλὰ ζώειν ἐζόων τὴν αὐτὴν ἐκείνησι, θηρεύοντές τε, καὶ λῃζόμενοι. Ἐποίεον δὲ οἱ Ἀμαζόνες τὸ μεσαμβρίην τοιόνδε· ἐγίνοντο σποράδες κατὰ μίλιον τε καὶ δύο, πρόσω ἀπ' ἀλλήλεων ἐς θώμαξιν ἀποσκιδνάμεναι. μανθάνοντες δὲ καὶ Σκύθαι, ἐποίεον τοῦτο τοῦτο· καί τις μοῦνος ἀπὸ τῶν ἑωυτέων αὐτῇ ἐνεχείμασε, καὶ ἡ Ἀμαζὼν οὐκ ἀπῶχετο, ἀλλὰ πλησιάζειν ἐμηχανᾶτο. Καὶ φωνῆσαι μὲν οὐκ εἶχε, (οὐδὲ συνιέσθην ἀλλήλων) τῇ δὲ χειρὶ ἔφραζε ἐς τὴν ὑστεραίην ἐλθεῖν ἐς τὠυτὸ χωρίον, καὶ ἕτερον ἄγειν· σημαίνουσα δύο ἑωυτήν, καὶ αὐτὴ ἑτέρην ἄξειν. ὁ δὲ νεηνίσκος ἐπεὶ ἀπῆλθε, ἔλεξε ταῦτα πρὸς τοὺς λοιπούς. τῇ δὲ ὑστεραίῃ ἦλθε ἐς τὸ χωρίον αὖτίς τε οὗτος, καὶ ἕτερον ἦγε· καὶ τὴν Ἀμαζόνα εὗρε δευτέρην αὖτις ὑπομένουσαν. Οἱ δὲ λοιποὶ νεηνίσκοι ὡς ἐπύθοντο ταῦτα, καὶ αὐτοὶ ἐκηλιδώσαντο τὰς λοιπὰς τῶν Ἀμαζόνων. μετὰ δὲ, συμμίξαντες τὰ στρατόπεδα, οἴκεον ὁμοῦ, γυναῖκα ἔχων ἕκαστος τὴν πρώτην συνεμίγη. τοῖσι δὲ φωνὴν τὴν μὲν τῶν γυναικῶν, οὐκ ἐδυνάατο μαθεῖν, τὴν δὲ τῶν ἀνδρῶν, αἱ γυναῖκες συνέλαβον. ἐπεὶ δὲ συνῆκαν ἀλλήλων, ἔλεξαν πρὸς τὰς Ἀμαζόνας τάδε οἱ ἄνδρες, Ἡμῖν εἰσὶ μὲν τοκέες, εἰσὶ δὲ κτήσις. νῦν ὦν μηκέτι πλεῦνα χρόνον ζώωμεν τοιῇδε ἐχόμενοι· ἀλλ' ἀπελθόντες ἐς τὸ πλῆθος, ἕξομεν τὰς γυναῖκας. ἢν δὲ ἔξωμεν ὑμέας, καὶ ἄλλας κτησόμεθα. αἱ δὲ πρὸς ταῦτα ἔλεξαν τάδε, Ἡμεῖς οὐκ ἂν δυναίμεθα οἰκέειν μετὰ τῶν ὑμετέρων γυναικῶν, σφι γὰρ τὰ αὐτὰ νόμαια ἡμῖν τε καὶ εἰνήσι οὐκ ἔστι. ἡμεῖς μὲν τοξεύομέν τε καὶ ἀκοντίζομεν, καὶ ἱππάζομεθα, ἔργα δὲ γυναικήια οὐκ ἐμάθομεν· αἱ δὲ ὑμέτεραι γυναῖκες, τούτων μὲν οὐδὲν τῶν ἡμεῖς καλέομεν ποιέουσι, ἔργα δὲ γυναικήια ἐργάζονται, μένουσαι ἐν τῇσι ἁμάξῃσι, οὔτ' ἐπὶ θήρην ἰοῦσαι, οὔτε ἄλλῃ οὐδαμῇ· οὐκ ἂν ὦν δυναίμεθα ἐκείνῃσι συμφέρεσθαι. ἀλλ' εἰ βούλεσθε γυναῖκας ἔχειν ἡμέας, καὶ δοκέειν ὑμῖν δίκαιοι, ἐλθόντες πρὸς τοὺς τοκέας, ἀπολάχετε τῶν κτημάτων τὸ μέρος· καὶ ἔπειτα ἐλθόντες, οἰκέωμεν ἐπ' ἰδίης αὐτέων. Ἐπείθοντο καὶ ἐποίησαν ταῦτα οἱ νεηνίσκοι. ἐπεί τε δὲ ἀπολαχόντες τῶν κτημάτων τὸ διπλάσιον, ἦλθον ὀπίσω πρὸς τὰς Ἀμαζόνας, ἔλεξαν αἱ γυναῖκες πρὸς αὐτοὺς τάδε, Ἡμέας ἔχει φόβος τε καὶ δέος ὅκως χρὴ οἰκέειν ἐν τῇδε τῇ χώρῃ· τοῦτο μὲν, ὑμέας ἀποστερησάσας πατέρων, τοῦτο δὲ, τὴν ὑμετέρην δηλησάμενάς πολλά. ἀλλ' ἐπεί γε ἀξιοῦτε ἡμέας γυναῖκας ἔχειν, τάδε ποιέετε ἅμα ἡμῖν,

arma & equos, & eandem vitam quam illæ viuebant, venando atque prædando. Circa meridiem Amazones solebant aut singulæ aut binæ separatim à reliquis ad ventrem leuandum longius vagari. ea re Scythæ cognita, & ipsi idē faciunt. quorum cuidam vna illarum, quæ soliuaga erat, propinqua quum fuisset, non se auertit, sed de colloquendo deliberabat: nec appellare poterat eum quocum non esset prius congressa, tamen manu significauit vt ad eundem locum postridie rediret, adducto secum altero, vt duo essent: se quoque alteram adducturam. Digressus ab ea adolescens hæc enarrat ceteris: posteroq; die socium secum ducens, ad locum præsto fuit, ac reperit [2] Amazonē expectantem sociam. Eius rei certiores facti reliqui adolescentes, & ipsi [3] seducunt ceteras. Post hæc commixtis castris pariter habitarunt: eam quisq; vxorem cum qua primum coierat, habētes. Earum vocem quum ipsi discere non possent, ipsorum illæ discebant. Et quū vtriq; inter se cōuenissent, viri ad Amazones ita dixerunt, Nobis parentes sunt pariter & facultates: proinde non agamus diutius hanc vitam, sed hinc digressi, in hominum frequentia degamus, vbi vos habebimus vxores, nequaquam alias. Ad hæc illæ respondērunt, Nos vero non possumus vestris cum feminis habitare, quibus non iidem qui nobis sunt mores. nos enim arcu tela excutimus, & iaculamur, & equitamus, muliebria opera non edoctæ: vestræ feminæ nihil eorum quæ recensuimus, sed opera muliebria factitant, desidentes in plaustris, non ad venationem atque alia huiusmodi prodeuntes. [4] proinde non possumus illis esse similes. Quod si vobis cordi est habere nos coniuges, & iusti videri vultis, ite ad parentes vestros, & facultatum sortiti partem, rursus redite, vt deinde semoti ab illis habitemus. Id approbantes adolescentes ita fecere, acceptaq; facultatum quæ ipsis contingebat portione, rursus ad Amazones redierunt. Ad quos ille, [5] Duplex, inquiunt, metus nos tenet in his locis habitādi: vnus quod nos parentibus vestris vos priuauimus: alter, quod terram vestram magnopere vastauimus. Sed quoniam dignamini nos habere vxores, hoc vna nobiscum agatis.

CXIII

CXIV

CXV

1 Quum autem quidam vni Amazoni seorsim à ceteris vaganti corpus iungeret, illa minime repulit, sed copiam sui fecit: manuque significauit, quum voce non posset (neque enim se mutuo intelligebant) vt ad eund. 2 Amazonem alteram ipsum expectantem. 3 In matrimonium sibi ceteras conciliarunt. 4 Proinde nobis conuenire non potest cum illis. 5 Duo sunt quæ ab insolendo hoc loco nos deterrent: vnum quod, &c. alterum, quod terr.

Agedum

Agedum proficiſcamur è regione hac, & Tanai tranſmiſſo illic habitemus.
CXVI Huic quoque rei obtemperauere adoleſcentes. Traiectoque Tanai, & à Tanai trium dierum orientem verſus, totidémque à Mæotide palude & aquilonem, itinere confecto, peruenerunt ad eum locum quem nunc incolunt, ibique ſubſederunt. Ideoque priſca conſuetudine viuendi feminæ Sauromatarum vtuntur. nam ad venationem vna cum viris ac ſine viris, equis inſidentes, & ad prælium proficiſcuntur, eandemq; quam viri ſtolam gerunt.
CXVII [1]Sauromatæ putantur lingua Scythica ſolœcizare, *id eſt, corrupte vti*, quod eam ab initio non probe didicerint Amazones. Quod ad coniugia pertinet, ita ab eis eſt inſtitutum: Nulla virgo nubit priuſquam aliquem hoſtium interemerit: ideoque nonnullæ, earum decedunt iam vetulæ, antequã nubant, quod
CXIIX legi ſatisfacere nequeant. Ad harum igitur quas dixi gentium coactos reges nuncii Scytharum quum peruenisſent, certiores eos fecerunt, Perſam, vbi omnia quæ ſunt in interiore continente in ſuam ditionem redegit, ſaucibus Boſphori ponte iunctis, in citeriorem traieciſſe continentem: ſubactiſque illic Thracibus, fluuium Iſtrum ponte iunxiſſe, animo hæc omnia in ſuam redigendi poteſtatem. Proinde vos (inquiunt) nolite vllo pacto de medio cedere, ſinentes ad perniciem nos deuenire, ſed idem ſentientes, obuiam eamus inuadenti: quod ni ſi facitis, nos in vltimum diſcrimen adducti, aut regionem deſeremus, aut manentes deditionem faciemus. quid enim cladẽ ſubeamus, nolentibus vobis auxilio nobis eſſe? Quanquam non commodius agetur vobiſcum, aduerſus quos non minus venit Perſa, quam aduerſus nos: neque, nos ſubegiſſe contentus, à vobis abſtinebit. Cuius rei magnum hinc accipite documentum, quod ſi nobis ſolis inferret ille bellum, animo ſuperioris ſeruitutis vlciſcẽdæ, debebat à cæteris hominibus abſtinere, & ſic in noſtram tendere regionẽ, oſtendens omnibus ſe aduerſũ alios ire: at nunc, vbi primum traiecit in hanc continentem, vt quiſque ſibi occurrit, pacat: ceteros, veluti Thraces & nobis confines Getas, ſuo ſubiectos imperio
CXIX habet. ¶ Hęc quũ Scythę denunciaſſẽt,

φέρετε, ὀξυναστέωμεν ἐκ τῆς γῆς τῆσδε, ἐς ἀρήσαντες Τάναϊν ποταμὸν οἰκέωμεν. Ἑπείγοντο καὶ τῶν Ἀμαζόνων ἐνειλίσσοντο. Διαβάντες δὲ τὸν Τάναϊν, ὡδοιπόρεον πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα, τρισὶν μὲν ἡμερέων ἀπὸ τοῦ Τανάϊδος ὁδὸν, τρισὶν δὲ ἀπὸ τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος, πρὸς βορέην ἄνεμον, ἀπίκοντο ἐς τὸν τόπον τὸν οἰκέουσι ἐν τοῦτον τὸν χῶρον κατοίκηνται, οἰκησάμενοι τὸν τόπον, καὶ διαίτην ἀπὸ τούτου μεταβάντες τὴν παλαιὴν τῶν Σαυροματέων αἱ γυναῖκες, καὶ ἐπὶ θήρην ἐπὶ ἵππων ἐκφοιτῶσι ἅμα τοῖσι ἀνδράσι, καὶ χωρὶς τῶν ἀνδρῶν· καὶ ἐς πόλεμον φοιτῶσι. καὶ τολίην τὠυτολὼ τοῖσι ἀνδράσι φορέουσι. Φωνὴν δὲ Σαυρομάται νομίζουσι Σκυθικὴν, σολοικίζοντες αὐτὴν ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου, ἐπεὶ οὐ χρηστῶς ἐξεμάθησαν αὐτὴν αἱ Ἀμαζόνες. Τὰ δὲ περὶ γάμων δὲ ὧδε σφι διακέεται· οὐ γαμέεται παρθένος οὐδεμίη, πρὶν ἂν τῶν πολεμίων ἄνδρα ἀποκτείνῃ. αἱ δέ τινες αὐτέων καὶ τελευτῶσι γηραιαὶ πρὶν γήμασθαι, οὐ δυνάμεναι τὸν νόμον ἐκπλῆσαι. Ἐπὶ τούτων ὦν τῶν καταλεχθέντων ἐθνέων τοὺς βασιλέας ἱσάμενοι ἀπικόμενοι τῶν Σκυθέων οἱ ἄγγελοι, ἔλεγον ἐκδιδάσκοντες ὡς ὁ Πέρσης, ἐπεὶ καὶ ἐν τῇ ἠπείρῳ τῇ ἑτέρῃ πάντα κατεστρέψατο, γεφυρώσας ζεύξας τὸν ἐπὶ τῷ Βοσπόρου, διαβέβηκε ἐς τήνδε τὴν ἤπειρον. Διαβὰς δὲ, καὶ καταστρεψάμενος Θρηίκας, γεφυρώσας ποταμὸν Ἴστρον, βουλόμενος καὶ τάδε πάντα ὑπ' ἑωυτῷ ποιήσασθαι, Ὑμεῖς ὦν μηδενὶ τρόπῳ ἐκ τοῦ μέσου κατήμενοι, προείδητε ἡμέας διαφθαρέντας· ἀλλὰ τοῦτο νομίσαντες, ἀντιάζομέν τε ὑμέων τὰ δεόμενα. σύκων ποιήσετε ταῦτα; ἡμεῖς μὲν πιεζόμενοι, ἢ ἐκλείψομεν τὸν χῶρον, ἢ μένοντες, ὁμολογίην ποιησόμεθα. τί γὰρ παθόντες, μὴ βουλομένων ὑμέων συμφορέειν; ὑμῖν δὲ τάδε ἐστὶ ὅτι τούτου ἐστὶ ἀλαφρότερον. ἥκει γὰρ ὁ Πέρσης τάδε τί μᾶλλον ἐπ' ἡμέας ἢ καὶ ἐπὶ ὑμέας. τάδε δὲ κατάδηλα ποιέει ἡμέας καταστρεψάμενος, ὑμέων ἀπέξεσθαι. μέγα δὲ ὑμῖν λόγων τῶνδε μαρτύριον ἐρέομαι. Εἰ γὰρ ἐπ' ἡμέας μούνους ἐστρατηλάτεε ὁ Πέρσης, ἱσασθαι τῆς παρόδου δουλοσύνης βουλόμενος, χρῆν πάντων τῶν ἄλλων ἀπεχόμενον, οὕτω ἰέναι ἐπὶ τὸν ἡμέτερον· καὶ αὐτὸ τοῦτο πᾶσι ὡς ἐπὶ Σκύθας ἐλαύνει, καὶ οὐκ ἐπὶ σφέας ἄλλους. νῦν δ' ἐπεί τε τάχιστα διέβη τὸν τόνδε τὸν ἤπειρον, σφέας αἰεὶ ἐμποδὼν γινομένους ἡμέων διὰ πάντας· σφέων τε δὴ ἄλλους ἔχει ὑπ' ἑωυτῷ Θρήϊκας, καὶ δὴ καὶ σφῶν ἡμῖν ἐόντας πλησιοχώρους Γέτας. Ταῦτα Σκυθέων ἐπαγγελλομένων,

1 Voce porro Scythica vtuntur Sauromatæ, iam inde à priſco tempore ea ſolœciſſantes, quod, &c. *Vel*, Vſitata eſt autem Sauromatis vox Scythica, ea ſolœciſſantibus iam inde à prima origine, quod eam, &c.

ἐβουλεύοντο οἱ βασιλῆες οἱ ἀπὸ τῶν ἐθνέων ἥκοντες. καὶ σφεων ἐγίνωσκον αἱ γνῶμαι· ὁ μὲν γὰρ Γελωνός, καὶ ὁ Βουδῖνος, καὶ ὁ Σαυρομάτης, καὶ τοῦτο ἐγνωκότες ἦσαν, ἐπεὰν δέξωνται Σκύθησι ἐπιμαχήσειν· ὁ δὲ Ἀγάθυρσος, καὶ Νευρὸς, καὶ Ἀνδροφάγος, καὶ οἱ τῶν Μελαγχλαίνων καὶ Ταύρων, τάδε Σκύθησι ἀντεκελεύσαντο. Εἰ μὲν μὴ ὑμεῖς ἤρξατε οἱ πρότερον ἀδικήσαντες Πέρσας, καὶ ἄρξαντες πολέμου, τούτων δεόμενοι τῶν νῦν δέεσθε, λέγειν τε ἂν ἐφαίνεσθε ἡμῖν ὀρθά, καὶ ἡμεῖς ἂν ἀκούσαντες, τοῦτο ἂν ὑμῖν ἐπράσσομεν. νῦν δ' ὑμεῖς τε ἐς τὴν ἐκείνων ἐσβαλόντες χώρην, αὐθ' ἡμέων, ἐπεκρατέετε Περσέων, ὅσον χρόνον ὑμῖν ὁ θεὸς ἐπεδίδου· καὶ ἐκείνοισι, ἐπεὶ σφέας οὗτος θεὸς ἐγείρει, τὠυτὸ ὁμοίως ὑμῖν ἀποδιδοῦσι. ἡμεῖς δὲ οὔτε τότε ἠδικήσαμεν τοὺς ἄνδρας τούτους οὐδέν, οὔτε νῦν πρότεροι πειρησόμεθα ἀδικέειν· ἐς μὲν τοι τότε, καὶ ἐπὶ τὴν ἡμετέρην ἄρξητε ἀδικέειν, καὶ ἡμεῖς ὑμέας πειρησόμεθα. μέχρι δὲ τούτου, μενέομεν παρ' ἡμῖν αὐτοῖσι. οὐ γὰρ δοκέομεν οὐκ ἐπ' ἡμέας Πέρσας, ἀλλ' ἐπὶ τοὺς αἰτίους τῆς ἀδικίης ἥξειν.

Ταῦτα ὡς ἀπενείχθεντα ἐπύθοντο οἱ Σκύθαι, ἐβουλεύοντο ἰθυμαχίῃ μὲν μηδεμίῃ ποιέεσθαι σκέδα τὸ ἐμφανές, ὅτι δὴ σφι οὗτοί γε συμμαχοι οὐ προσεγίνοντο· ὑποδρομέοντες δὲ, καὶ ὑποδρομεόντων, τοὺς φρέατα καὶ παρεξοίσεα αὐλοὺς, καὶ τὰς χέρνας συγχώσαντες, τὴν ποίην τε ἐκ τῆς γῆς ἐκτρίβειν, διχῇ σφέας διελθόντες· καὶ πρὸς μὲν τὴν μίλην τῶν μοιρέων τῆς ἐβασίλευε Σκώπασις, προσχωρέειν Σαυρομάτας. τούτοις μὲν δὴ ἐπῆλθον, ἵνα ἐπὶ τοῦτο τράπηται ὁ Πέρσης, ἰθὺ Τανάιδος ποταμοῦ πρὸς τὴν Μαιῆτιν λίμνην ἐπισφάλησαντες· ἀπελαύνοντός τε τοῦ Πέρσεω, ἐπιόντας διώκειν. αὕτη μὲν σφι μία ἐγίνετο μοῖρα τῆς βασιληίης, τεταγμένη καὶ τὴν ὁδὸν ἣν περ εἶρηται. τὰς δὲ δύο τῶν βασιληίων, τὴν τε μεγάλην, τῆς ἦρχε Ἰνδάθυρσος, καὶ τὴν τρίτην τῆς ἐβασίλευε Τάξακις, συνελθούσας ἐς τωὐτό, καὶ Γελωνόν τε καὶ Βουδίνων προσγινομένων, ἡμέρης καὶ τούτους ὁδῷ προσέλαντας τῶν Περσέων, ἐπεξάγειν, ἐπιόντας τε καὶ ποιεῦντας τὰ βεβουλευμένα. πρῶτα μὲν ἐπάγειν σφέας ἰθὺ τῶν χωρέων τῶν ἀπειταμένων τὸ σφετέρῳ συμμαχίῃ, ἵνα καὶ τοῦτοι ἐκπολεμώσωσι εἰ μὴ ἑκόντες γε ἐπέδυσαν τὸν πόλεμον τοῦτον Πέρσαι, ἀλλ' ἀέκοντας ἐκπολεμῶσαι. μετὰ δὲ τοῦτο, ἐπαναστρέφειν ἐπὶ τὴν σφετέρην,

ii qui è nationibus venerant reges deliberabant, sed discordes eorum erant sententiæ.[1] Nam Geloni quidem & Budini & Sauromatæ concordi animo receperunt se Scythis auxilio futuros: Agathyrsus autem & Neurus & Androphagus & Taurorũ Melanchlænorumque reges ita Scythis responderunt, Si vos in iniuria facienda ac bello inferendo priores non fuissetis, recte videremini precari quæ precamini: & nos vestris precibus morem gerentes, idem quod vos ageremus: nunc vos sine nobis illorum terram ingressi, imperitastis Persis, quoad deus vobis indulsit: illi itidem, quandoquidẽ eos idem deus in vos excitat, vicem vobis reddunt. At nos neq; tunc quicquam intulimus iniuriæ his viris, neque nunc quicquam conabimur priores inferre. Quod si hic nostram regionem inuaserit, & prior iniuriam fecerit, nos haudquaquam tolerabimus. id donec cernamus, apud nosmet ipsos manebimus. neque enim in nos venire Persæ videntur, sed in eos qui fuerunt autores iniuriæ. Scythæ, vbi hæc relata audiere, statuerunt nullam sibi pugnam recta atq; exaperto conferendã, quando ipsis isti ad societatem non accedebant. [2] Itaque digressi clam, ac lõgius progressi, puteos quos ipsi offendunt, ac fontes, obstruunt, bifariamq; diuisi herbam è regione atterunt. Et ad vnam è partibus, vbi regnabat Scopasis, iubent Sauromatas pergere, qui se subducerent, si eo Persa declinaret, fugientes recta ad fluuiũ Tanain, secundum Mæotidem: iidem Persam abscedentem inuadendo persequerentur. Hęc erat vna pars regni ordinata ad hanc viam, quemadmodum dictum est. Reliquarum duarum vnam, cui imperabat rex Indathyrsus, quæ magna erat, & tertiam in qua regnabat Taxacis, in vnum coeuntes, accedentibus Gelonis atque Budinis, iubent hos vno die prægressos exercitum Persarum [3] seducere, hostem lacessendo, & ea quæ decreuissent exequendo: & ante omnia hostem seducere in agros illorum qui societatem ipsorum abnuissent, vt eos, si minus volentes bellũ aduersus Persas susciperent, certe inuitos redderẽt istis hostes. deinde in suam terrã reflectere,

CXX

1 Nam Gelonus quidem *rex* & Budinus & Sauromata conc. 2 Sed se subducendo obstruendos sibi esse puteos & fontes quos in itinere offenderent, gramenq; è terra exterendum, *vel, eradendum*, & ex duabus partibus in quas seipsos diuisissent, ad vnam, vbi Scopasis regnabat, Sauromatas conferre se debere: sed subducere se, si illuc se conuerteret Persa, fugient. r. ad fl. T. f. M. quum autem Persa pedem referret, inuadere & persequi. 3 Subducere se, *vel, Paulatim aut clam progredi se subducendo. Sic & paulo post repone pro* Seducere,

&c ten-

& tentare, ſiquid ipſis tentandum eſſe
CXXI videretur ac liberet. Hæc vbi decreuere Scythæ, copiis Darii ex occulto occurrebant, præſtantiſſimis equitum præcurſoribus miſſis. Carros autem in quibus eorum filii vxoreſq; omnes degunt, vna cum pecoribus,[1] præterquam ad victum ſuppetentibus, præmiſerant, dato ſuis mandato vt ſemper aquilonē
CXXII verſus tenderent. Hoc quum [2]præparaſſent Scythæ, eorum emiſſarii, poſteaquam compererunt Perſas ab Iſtro trium fere dierum & ante ſe vnius diei itinere abeſſe, poſitis caſtris, germina terræ vaſtant. Perſæ, vbi Scytharū equitatus in conſpectum ſe dedit, eum inſequi maturant, à via ſeſe ſemper ſubducentem: & quum ad vnam partium ventum eſt, auroram verſus & Tanain, Scythis tendentibus, & inſequentibus Perſis, Scythæ Tanain traiiciunt: eo & Perſæ traiecto, illos inſequuntur, donec peragrata Sauromatum plaga, peruenI-
CXXIII unt in Budinicam. Ceterum quandiu Perſæ fuerunt in Scythica ac Sauromatidę regione, nihil ei detrimenti inferre potuerunt, vrpote vaſtæ: vbi vero Budinicā ingreſſi ſunt, ibi nacti lignea mœnia à Budinis deſerta, & omnibus rebus vacua, incenderunt. His actis, ipſo itinere ire porro tendunt, dum eam regionem peruagati, in vaſtam ſolitudinem deueniunt. Hæc ſolitudo à nemine hominum colitur, poſita ſupra Budinorum regionem, ſeptem dierum itineris magnitudine: vltra quā Thyſſagetæ incolunt, à quibus quatuor ingentes amnes per Mæoteos fluunt, & in paludem nomine Mæotin ſe inſinuant: quibus hæc ſunt indita nomina, Lycus, O-
CXXIV arus, Tanais, Syrges. Darius, vt ad ſolitudinem peruenit, cuſſu omiſſo copias ſuper fluuium Oarum locauit. Poſt hæc, octo vrbes eaſque ingentes condidit, pari inter ſe ſpatio diſtantes, ſexagenorum fere ſtadiorum, quarum ad meam vſque memoriam adhuc ruinæ extabant. Dum in his Darius occupatur, interim Scythę (quos ille inſequebatur) circumitis locis ſuperioribus, reuerterunt in Scythiam. Quibus è conſpectu omnino ſemotis, nec ſe amplius exhibētibus, ita Darius vrbibus illic relictis dimidiatis, conuertit iter ad occaſum, ratus & hos eſſe cunctos Scythas, & ad occaſum fugere. Proinde cū exercitu maturans ire in Scythiam, eo deuenit vbi in duas Scytharū incidit partes.

καὶ ἐπιχειρέειν, ἐὰν δὲ [1] βαλλωμέθοισι δοκέῃ. Ταῦτα δὴ Σκύθαι βαλλωσάμενοι, ἐπωλιάζον τὴν Δαρείου στρατιήν, προεδρόμους ἀποστείλαντες τῶν ἵππων τοὺς ἀρίστους. Τοῖσι δὲ ἀμάξας ἐν τῇσι σφι ἔβιωτο τά τε τέκνα καὶ αἱ γυναῖκες πᾶσαι καὶ τὰ κτήνεα πάντα, πλὴν ὅσα σφι ἐς φορβὴν ἱκανὰ ἦεν, τοσαῦτα ἀπολιπόμενοι, τὰ δὴ ἄλλα ἅμα τῇσι ἁμάξῃσι προεπέμψαν, ἐντειλάμενοι αἰεὶ τὸ πρὸς βορέω ἐλαύνειν. Ταῦτα μὲν δὴ προεκομίζοντο. τῶν δὲ Σκυθέων προδρόμοι ὡς εἶδον τοὺς Πέρσας ὅσον τε τριῶν ἡμερέων ὁδὸν ἀπέχοντας ἀπὸ Ἴστρου, ἤτοι μὲν τοὺς τριταίους ἐόντας ἡμέρης ὁδῷ προσέχοντας, ἐστρατοπεδεύοντο, τὰ ἐκ τῆς γῆς φυόμενα λεαίνοντες. οἱ δὲ Πέρσαι ὡς εἶδον ἐπιφανείην τῶν Σκυθέων τὴν ἵππον, ἐπήισαν κατὰ σφέων αἰεὶ ἀναχωρεόντων. καὶ ἐπείτε περὶ μὲν τὴν μίνην τῶν μοιρέων ἔθυσαν οἱ Πέρσαι, ἐδίωκον πρὸς νότον τε καὶ τὸν Τανάϊδος. διαβάντων δὲ τούτων ὁ Τάναϊς ποταμός. οἱ Πέρσαι διαβάντες ἐδίωκον· ἐς δὲ τῶν Σαυροματέων τὴν χώρην διεξελθόντες, ἀπίκοντο ἐς τὴν τῶν Βουδίνων. Ὅσον μὲν δὴ χρόνον οἱ Πέρσαι ἤισαν διὰ τῆς Σκυθικῆς καὶ τῆς Σαυρομάτιδος χώρης, οὐδὲν ἦν σίνεσθαι, ἅτε τῆς χώρης ἐούσης χέρσου· ἐπεί τε δὲ ἐς τὴν τῶν Βουδίνων χώρην ἐσέβαλον, ἐνταῦτα δὴ συντυχόντες τῷ ξυλίνῳ τείχεϊ, ἐκλελοιπότων τῶν Βουδίνων, καὶ κατακεκαυμένον τὸ τείχεος πρῶτον, ἐνέπρησαν αὐτό. τοῦτο δὲ ποιήσαντες, ἐδίωκον αἰεὶ ὁδὸν πρόσω κατὰ σφέων· ἐς ὃ διεξελθόντες τοῦτον, ἐς τὴν ἔρημον ἀπίκοντο. ἡ δὲ ἔρημος αὕτη ὑπὸ οὐδαμῶν νέμεται ἀνδρῶν, κεῖται δὲ ὑπὲρ τῆς Βουδίνων χώρης, ἑπτὰ πλῆθος ἑπτὰ ἡμερέων ὁδοῦ. ὑπὲρ δὲ τῆς ἐρήμου Θυσσαγέται οἰκέουσι. ποταμοὶ δὲ ἐξ αὐτέων τέσσερες μεγάλοι ῥέοντες διὰ Μαιητέων ἐκδιδοῦσι ἐς τὴν λίμνην τὴν καλεομένην Μαιῆτιν· τοῖσι οὐνόματα κεῖται τάδε, Λύκος, Ὄαρος, Τάναϊς, Σύργις. Ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν Δαρεῖον ἦλθε ἐς τὴν ἔρημον, παυσάμενος δρόμου, ἱδρυσε τὴν στρατιὴν ἐπὶ ποταμῷ Ὄαρῃ. τοῦτο δὲ ποιήσας, ὀκτὼ τείχεα ἐτείχεε μεγάλα, ἴσον ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχοντα, στάδιους ὡς ἑξήκοντα μάλιστά κη τῶν ἔτι ἐς ἐμὲ τὰ ἐρείπια σῶα ἦν. ἐν ᾧ δὲ οὗτος ταῦτα ἐτείχεε, οἱ διωκόμενοι Σκύθαι διελθόντες τὰ κατύπερθε, ἐπαναφέρουσι ἐς τὴν Σκυθικήν. ἀφανισθέντων δὲ τούτων ἐπὶ πολλόν, ὡς οὐκέτι ἐφαντάζοντο σφι, οὕτω δὴ ὁ Δαρεῖος τείχεα μὲν ἐκεῖνα ἡμίεργα μετῆκε· αὐτὸς δὲ ἐπαναστρέψας ἦιε πρὸς ἑσπέρην δοκέων τούτους τε πάντας τοὺς Σκύθας εἶναι, καὶ πρὸς ἑσπέρην σφέας φεύγειν. ἐλαύνων δὲ τὴν ταχίστην τὸν στρατὸν, ἐς τὴν Σκυθικὴν ἀπίκετο· ἐς ὃ ἐνέκυρσε ἀμφοτέρῃσι τῇσι μοίρῃσι τῶν Σκυθέων.

[1] βαλλωμέθοισι δοκέῃ. Ταῦτα] χ. βαλλωμένοισι δοκέῃ. Ταῦτα

---

1 Præterquam iis quæ ad victum ſatis eſſe poſſent, 2 Præmiſiſſent

ἐντυχὼν δὲ, ἐδίωκε ἐπ' ἐκφέροντας ἡμέρης ὁδῷ, καὶ (οὐ γὰρ ἀνίεε ὅπιων ὁ Δαρεῖος) ⓐ Σκύθαι κατὰ βεβουλευμένα ἐπέφυγον ἐς τὴν ἀπειπαμένων τὴν σφετέρων συμμαχίην. ἐφθάκεσαν δὲ ἐς τὴν Μελαγχλαίνων τὴν γῆν. ὡς δὲ ἐσβαλόντες τούτους ἐτάραξαν οἵ τε Σκύθαι καὶ ⓐ Πέρσαι, κατηγέοντο ⓐ Σκύθαι ἐς τὴν Ἀνδροφάγων τὴν χώρην· ταραχθέντων δὲ καὶ τούτων, ἔσσηνον ὅτι τὴν Νευρίδα. ταραχθέντων δὲ καὶ τούτων, ἔπεσαν ἐπέφυγον ⓐ Σκύθαι ἐς τοὺς Ἀγαθύρσους. Ἀγάθυρσοι δὲ ὁρέοντες καὶ τοὺς ὁμούρους φεύγοντας ἐπὶ Σκυθέων, καὶ τεταραγμένους, πρὶν ἢ σφι ἐμβαλέειν τοὺς Σκύθας, πέμψαντες κήρυκα, ἀπεῖρξαν Σκύθῃσι μὴ ἐπιβαίνειν τὴν σφετέρων οὖρον· προλέγοντες ὡς εἰ πειρήσονται ἐσβαλόντες, σφίσι πρῶτα ξυμμαχήσονται. Ἀγάθυρσοι μὲν προεῖπόντες ταῦτα, ἐβοήθεον ὅτι τοὺς οὔρεας, ἐν νόῳ ἔχοντες ἐρύκειν τοὺς ἐπιόντας. Μελάγχλαινοι δὲ καὶ Ἀνδροφάγοι καὶ Νευροὶ, ἐσβαλόντων τὴν Περσέων ἅμα Σκύθῃσι, οὔτε πρὸς δίκλιν ἐτράποντο· ὅπι- 166 λαθόμενοί τε τῆς ἀπειλῆς, ἔφθησαν αἰεὶ τὸ πρὸς βορέω ἐς τὴν ἔρημον τεταραγμένοι. ⓐ δὲ Σκύθαι ἐς μὲν τοὺς Ἀγαθύρσους οὐκέτι ἀπέπεμπον ἀπαγγέοντο· ⓐ δὲ ἐκ τῆς Νευρίδος χώρης ἐς τὴν σφετέρην κατηγέοντο τοῖσι Πέρσῃσι. Ὡς δὲ πολλὸν τοῦτο ἐγίνετο, καὶ οὐκ ἐπαύετο, πέμψας Δαρεῖος ἵππον πρὸς τὸν Σκυθέων βασιλέα Ἰνδάθυρσον, ἔλεγε τάδε, Δαιμόνιε ἀνδρῶν, τί φεύγεις ἀεί, ἐξὸν τοι τῶνδε τάδε ἕτερα ποιέειν; εἰ μὲν γὰρ ἀξιόχρεως δοκέεις εἶ) σεωυτῷ, τοῖσι ἐμοῖσι πρήγμασι, στὰς καὶ μαχεσάμενος, σὺ δὲ σῆθι, καὶ μάχεο· εἰ δὲ μή, καὶ οὕτω παυσάμενος τοῦ δρόμου, δεσπότῃ τῷ σῷ δῶρα φέρων γῆν τε καὶ ὕδωρ, ἔλθε ἐς λόγους.

Πρὸς ταῦτα ὁ Σκυθέων βασιλεὺς Ἰνδάθυρσος ἔλεγε τάδε, Οὕτω τοι ἐμὸν ἔχει Πέρσα· ἐγὼ οὐδένα πω ἀνθρώπων δείσας ἔφυγον, οὔτε πρότερον, οὔτε νῦν σε φεύγω· οὐδὲ νεώτερον ἐμὲ ποιήσας νῦν ἢ καὶ ἐν εἰρήνῃ ἔωθα ποιέειν. ὅτι δὲ οὐκ αὐτίκα μαχόμενός τοι, ἐγώ τοι καὶ τοῦτο σημανέω· ἡμῖν οὔτε ἄστεα, οὔτε γῆ πεφυτευμένη ἔστι, τῶν πέρι δείσαντες μὴ ἁλῶσι ἢ καρπὸν, τάχιον συμμίσγοιμεν ἂν ἐς μάχην ὑμῖν. Εἰ δὲ δέοι πάντως ἐξ αὐτοῦ τοι χρῆσαι ἀπικνέεσθαι, τυγχάνουσι ἡμῖν ἐόντες πατρῷοι τάφοι παρεῶσι. Φέρετε, τούτους ἀνασείσαντες, συγχέειν πειρᾶσθε αὐτούς·

Hos nactus insequebatur vnius diei spatio, nunquã intermittens subterfugientes. Subterfugiebant autem de industria in terram eorum qui societatem ipsorum respuerant, & primum in Melãchlænorum. Quos quum perturbassent tam Persæ quam Scythæ, eorum terram ingressi Scythæ in loca Androphagorũ Persas adducunt. Perturbatis autem & Androphagis, hostem in Neuridem ducunt. Neuris quoque consternatis, tendunt subterfugiendo ire ad Agathyrsos. Sed Agathyrsi cernẽtes fugari finitimos à Scythis ac perturbari, priusquã à Scythis ager ipsorum inuaderetur, misso caduceatore, Scythis ingressum suorum finium prohibent, prædicentes, si conarentur inuadere agrum suum, cum eis primum se prœlium commissuros. Hoc interminati Agathyrsi, in fines procurrunt, animo arcendi ingredi volentes. At Melanchlæni & Androphagi & Neuri, inuadentibus Persis vna cũ Scythis, neque virium neq; minarum memores, sed timore perculsi, fugam capessunt aquilonem versus ac solitudinẽ. 1 Scythæ partim ad Agathyrsos, iam non recusantes societatem, se conferebant, partim è Neuride regione in suam Persis præibant. Id quum diu fa- CXXVI ctitaretur, neque desisteretur, Darius ad Indathyrsum Scytharum regẽ misso equite, inquit, 2 Virorum dæmonie, *id est*, *beate*, quid assidue fugam facis, quum liceat tibi horum facere alterutrum? si tibi videris idoneus ad resistendum negociis meis, siste cursum, ac perstãs, mecum fac prœlium: sin agnoscis te imparem esse, sic quoque siste cursum, & hero tuo munera offerens terram atque aquam, in colloquium veni. Ad hæc CXXVII Scytharum rex Indathyrsus sic respondit, Sic res meæ habent, ô Persa, vt neque vllum mortalium ego metuens ante fugerim, neque nunc fugiam te, neque quicquam faciam diuersum nunc atque in pace facere consueueram. 3 Quod autem non protinus tecum ineo prœlium, huius rei te certiorem faciam: Nobis neq; oppida sunt neq; agri culti, quos inuadi aut vastari metuentes, properemus vobiscum conferre pugnã. ad quam si opus est continuo deuenire, sunt paterna sepulcra, quæ vos quĩ nacti fueritis, agedum tentare labefactare

1 At Scythæ non iam ad Agathyrsos (quippe qui *ingressu suæ regionis* interdixissent) tendebant, sed ex Neuride regione in suã Persis præibant. *Valla putauit ἀπέπεμπον esse pro ἀπεπέμποντο συμμαχίην (vt paulo ante loquutus erat Herodotus) quam referatur ad ἀπειπαμένων præcedens paulo ante.* 2 *Budæus vertit*, O miserrime hominum. 3 Cur autem non prius tecum ineam prœlium, hoc quoque tibi declarabo:

& tunc

& tunc intelligetis, pugnaturi vobiscum simus pro sepulcris, necne: prius autem (nisi nos ratio traxerit) tecum prœlium non conseremus. Hactenus, quod ad pacem pertineret, dictum sit. quod autem ad cetera, ego solos mihi heros arbitror Iouem progenitorem meum, [1] & solium Scytharum regium. Tibi autem pro terra & aqua, quæ dono poscis, mittam quę decet ad te venire dona: pro eo quod herum te meum esse dixisti, iubeo te flere. Hoc à Scythis responsum est: quod caduceator reuersus Dario renunciauit.

CXXVIII Scytharum reges, audito nomine seruitutis, indignatione perfusi, partem illam quæ cum Sauromatis ordinata erat, cui præerat Scopasis, mittunt ad colloquendum cum Ionibus qui Istrum ponte iũctum asseruabant. ¶ [2] At Persæ non amplius sibi vagandum esse statuerunt, vt hospitibus, qui ipsorum commeatum eripiebant, insidias tenderent, distributis qui aduersus ereptores frumentariæ rei tutæ exequerentur. Enimuero equitatus Scytharum semper in fugam vertebat equitatum Persarum, sed fugientes incidendo in peditatum, ab eo defensabantur. Ita Scythæ summoto equitatu hostili, tamen metu peditum abscedebant, & nihilominus noctibus quo-

CXXIX que tales incursiones faciebant. [3] Aduersus quos quid Darianis auxilio fuerit referam: res in primis admirabilis, asinorum vox ac mulorum species. Nam (vt superius à me demonstratum est) nullus in terra Scythica neque asinus neque mulus gignitur, ac ne vllus quidem visitur, propter frigora. Itaque rudentes asini perturbabant Scytharum equos: & quum Scythæ sæpenumero Persas adorirentur, eorum equi exaudita asinorum voce, consternati auertebantur, arrectis auribus stupefacti, vtpote insolentia tum vocis quam prius non audissent, tum formæ quam nunquam inspexissent. Atque hoc quidem paululum quiddam momenti ad bellum afferebat.

CXXX Ceterum Scytæ vbi animaduerterunt Persas tumultuantes, quo diutius in Scythia illi commorarentur, [4] & commorantes ad omnium necessariarum rerum inopiam redigerentur, faciendum ita sibi putarunt, vt pecoribus suis vna cum pastoribus relictis, in alium ipsi abscederent locum. Persæ illuc se confe-

καὶ γνώσεσθε ὅτε εἴτε ὑμῖν μαχησόμεθα περὶ τῶν τάφων, εἴτε καὶ οὐ μαχησόμεθα. πρότερον δὲ ἐὼν μὴ ἡμέας λόγος αἱρῇ, οὐ συμμίξομέν τοι. ἀμφιλαφὴς μάχη τοσαύτα εἰρήσθω. δεσπότας δὲ ἐμοὺς, Δία τε ἐγὼ νομίζω πρόγονον ἐμὸν πρόγονον, καὶ Ἱστίην τὴν Σκυθέων βασιλείαν, μούνους εἰ. σοὶ δὲ αὐτὶ μὲν δώρων γῆς τε καὶ ὕδατος, δῶρα πέμψω τοιαῦτα οἷά σοι πρέπει ἐλθεῖν· αὐτὶ δὲ τοῦ ὅτι δεσπότης ἐφησας εἶναι ἐμός, κλαίειν λέγω. τοῦτο ὅτι ἦν ἀπὸ Σκυθέων ῥῆσις. ὁ μὲν δὴ κήρυξ οἰχώκεε ἀγγελέων ταῦτα Δαρείῳ. Οἱ δὲ Σκυθέων βασιλῆες, ἀκούσαντες τῆς δουλοσύνης τὸ οὔνομα, ὀργῆς ἐπλήσθησαν. τὴν μὲν δὴ μετὰ Σαυροματέων μοῖρην ταχθεῖσαν, τῆς ἦρχε Σκώπασις, πέμπουσι, Ἴωνας κελεύοντες ἐς λόγους ἀπικέσθαι τούτοισι οἳ τὸν Ἴστρον ἐζευγμένον ἐφυλάσσομεν. αὐτοὶ δὲ τοῖσι λοιποῖσι ἐδόξε πλανᾶν μὲν μηκέτι Πέρσας, σῖτα δὲ ἐκ τῶν αἰεὶ αἱρεομένοισι ἐπιτίθεσθαι. νομίσαντες ὦν σῖτα αἰρεομένους τοὺς Δαρείου, ἐποίεον τὰ βουλόμενα. ἡ μὲν δὴ ἵππος τὴν ἵππον αἰεὶ τρέπουσα ἐδίωκε ἡ τῶν Σκυθέων· οἱ δὲ τῶν Περσέων ἱππόται φεύγοντες ἐσεπιπτώκοντες πεζόν. ὁ δὲ πεζὸς αἰεὶ ἐπεκούρεε. οἱ δὲ Σκύθαι ἐσαεξάραντες τὴν ἵππον, ἐτρέφοντο πεζὸν φοβεόμενοι. ἐποίεον δὲ καὶ τὰς νύκτας παραπλησίας ταύτῃσι περιβολὰς οἱ Σκύθαι. Τὸ δὲ τοῖσι Πέρσῃσί τε ἐὼν σύμμαχον καὶ τοῖσι Σκύθῃσι αὐτίξοον, ὅτι ὀνήμενοισι τῶν Δαρείου στρατοπέδῳ, θωῦμα μέγιστον ἐρέω· τῶν τε ὄνων ἡ φωνὴ, καὶ τῶν ἡμιόνων ἡ εἶδος· οὔτε γὰρ ὄνον οὔτε ἡμίονον γῆ Σκυθικὴ φέρει, ὡς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται· ὧδε δὲ ἔχει ἐν τῇ Σκυθικῇ πάσῃ χώρῃ τοῦ θέρεος· οὔτε ὄνος, οὔτε ἡμίονος, διὰ τὰ ψύχεα. ὑβρίζοντες ὦν οἱ ὄνοι ἐπέρεσσον τὴν ἵππον τῶν Σκυθέων· πολλάκις δὲ ἐπελαυνόντων ὅτι τοὺς Πέρσας, μεταξὺ ὄκως ἀκούσειαν οἱ ἵπποι τῶν ὄνων τὴν φωνὴν, ἐταράσσοντό τε ὀπίσω τρεφόμενοι, καὶ ἐν θωύματι ἔσχον, ὀρθὰ ἱστάντες τὰ ὦτα· ἅτε οὔτε ἀκηκοότες πρότερον φωνῆς τοιαύτης, οὔτε ἰδόντες τὸ εἶδος. ταῦτα μὲν νεμα ὅτι σμικρὸν ἐφέροντο τοῦ πολέμου. Οἱ δὲ Σκύθαι ὄκως τοὺς Πέρσας ἴδοιεν τεθορυβημένους, ἵνα τοῦτο ἐμβαλόντες τε ὅτι πλέω χρόνον ἐν τῇ Σκυθικῇ, καὶ παραμείναντες αὐτῶν, τῶν πρώτων ὑπιδεέες ἐόντες, ἐποίεον τοιόνδε· ὄκως τὸν σφετέρων αὐτῶν καταλείποιεν μετὰ τῶν νομέων, αὐλοὶ αὐ ὑπεξήλαυνον ἐς ἄλλον χῶρον· οἱ δὲ αὐ Πέρσαι ἐπελ-

1 Et Vestam Scytharum regiam. *Fortasse tamen & aliam interpretationem verba Græca admittunt.* 2 At Scythæ qui ibi relinquebantur, *vel, remanebant*, non amplius censuerunt Persas cogendos esse vagari, sed adoriendos esse quoties cibum sumerent. Obseruantes igitur tempus quo ab illis cibus sumebatur, faciebant quod statuerant. Enimuero &c. 3. Verum quod Persis auxiliabatur, Scythis vero aduersabatur, Darii exercitum inuadentibus, id referam, maximum miraculum. *Nimirum id faciebat* asinorum vox & mulorum species. 4 Et commorantes angerentur ob rerum omnium penuriam,

ϑόντες ἐλάβεσκον τὰ πρόβατα, καὶ λαβόντες, ἐσῆεσαν αὖ τῷ πεποιημένῳ. Πολλάκις ὦν τοιούτου γινομένου, τέλος Δαρεῖός τε ἐν ἀπορίῃσι εἶχε, καὶ οἱ Σκυθέων βασιλῆες μαθόντες τοῦτο, ἔπεμπον κήρυκα δῶρα Δαρείῳ φέροντα, ὄρνιθά τε καὶ μῦν καὶ βάτραχον καὶ ὀιστοὺς πέντε. Πέρσαι δὲ τὰ φερόμενα τὰ δῶρα ἐπηρώτεον τὸν νοῦν τὸν διδομένων. ὁ δὲ σφέας ἔφη οἱ ἐπιστάλθαι δοῦναι τάχιστα ἀπαλλάσσεσθαι· αὐτοὺς δὲ τοὺς Πέρσας σκέλλειν, εἰ σοφοί εἰσι, γνῶναι τὸ θέλει τὰ δῶρα λέγειν. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Πέρσαι, ἐβουλεύοντο. Δαρείου μὲν νυν ἡ γνώμη ἦν, Σκύθας ἑωυτῶν διδόναι σφέας τε αὐτοὺς, καὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ· εἰκάζοντος τῆδε, ὡς μῦς μὲν ἐν τῇ γῇ γίνεται, καρπὸν, τὸν αὐτὸν ἀνθρώπῳ σιτεόμενος· βάτραχος δὲ, ἐν ὕδατι· ὄρνις δὲ μάλιστα ἔοικε ἵππῳ· τοὺς δὲ ὀιστοὺς, ὡς τὴν ἑωυτῶν ἀλκὴν παραδιδοῦσι. αὕτη μὲν Δαρείῳ ἡ γνώμη ἀπεδέδεκτο. σιωπήσας δὲ ταύτην ἡ γνώμην Γοβρύης, τῶν ἑπτὰ ἑνὸς τὸν μάγον κατελόντων, εἰκάζοντος τὰ δῶρα λέγειν, Ἢν μὴ ὄρνιθες γενόμενοι ἀναπτῆσθε εἰς τὸν οὐρανὸν, ὦ Πέρσαι, ἢ μῦες γενόμενοι, κατὰ τῆς γῆς καταδύητε, ἢ βάτραχοι γενόμενοι, εἰς τὰς λίμνας ἐκπηδήσητε, οὐκ ἀπόνους ἔσεσθε ὀιστῶν, ὧδε τῶν ἐξυμάτων βαλλόμενοι. Πέρσαι μὲν δὴ οὕτω τὰ δῶρα εἰκάζουσι. Ἡ δὲ Σκυθέων μία μοῖρα ἦν τεταχθεῖσα πρότερον μὲν παρὰ τὴν Μαιῆτιν λίμνην φρουρέειν, τότε δὲ ὅτε τὸν Ἴστρον Ἴωσι ἐς λόγους ἐλθόντες, ὡς ἀπίκετο ὅτι τάχιστα γεφυρέειν, ἔλεγε τάδε, Ἄνδρες Ἴωνες, ἐλεύθερον ὑμῖν ἥκομεν φέροντες, ἢν γε ἐθέλητε ἐσακούειν. πυθόμεθα γὰρ Δαρεῖον ἐντεῖλασθαι ὑμῖν, ἑξήκοντα ἡμέρας μοῦνας φρουρήσαντας τὴν γέφυραν, αὐτὸν μὴ ἀφικομένου ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, ἀπαλλάσσεσθαι ἐς τὴν ὑμετέρην. νῦν ὦν ὑμεῖς τάδε ποιεῦντες, ἐκτὸς μὲν ἔσεσθε θεῶν ἐκείνων αἰτίης, ἐκτὸς δὲ περὶ ἡμέων· τὰς προκειμένας ἡμέρας παραμείναντες, ὁκαπὸ τούτου ἀπαλλάσσεσθε. οὗτοι μὲν νυν ὑποδεξαμένων Ἰώνων ποιήσειν ταῦτα, ὀπίσω τὴν τάχιστα ἐπείγοντο. Πέρσῃσι δὲ μὴ τὰ δῶρα τὰ ἐλθόντα Δαρείῳ, αἰτετάχθησαν ἀμύνεσθαι· ὑπολειφθέντες Σκύθαι πεζῷ καὶ ἵπποισι, ὡς συμβαλέοντες. τεταγμένοισι δὲ τοῖσι Σκύθῃσι λαγὼς ἐς τὸ μέσον δρήξας τῶν δὲ, ὡς ἕκαστοι ὥρεον λαγὸν, ἐδίωκον. ταραχθέντων δὲ τῶν Σκυθέων, καὶ βοῆς χρεωμένων, ἐῖρετο ὁ Δαρεῖος τῶν ἀντιπολεμίων τὸ γόρυβον. πυθόμενος δὲ σφέας λαγὸν διώκοντας, εἶπε πρὸς τοὺς περὶ ἑωυτὸν ἔλεγε τὰ ἄλλα λέγειν, Οὗτοι ὦ ἄνδρες ἡμέων πολλὸν καταφρονέουσι. καὶ μοι νῦν

rentes, exciebant pecora. Quo facto quum sæpius idem tentarent, ad vltimum Darius inopia rerum laborauit. Id reges Scytharum intelligentes, mittunt ad eum cum muneribus caduceatorem, aue, mure, rana, & quinque sagittis. Persæ, eum qui munera ferebat, percontabantur quid illa significarent. Iste negare sibi aliud esse mandatum nisi vt quum illa tradidisset, celerrimè rediret. iubere tamen ipsos Persas, si solertes forent, interpretari quid sibi dona vellent. Hoc quum audissent Persæ, consultabant. Et Darii quidem sententia erat, Scythas seipsos ei donare, & terram atque aquam: hac ratione coniectans, quod mus quidem in terra gignatur, & eodem quo homines fructu victitet, rana autem in aquis nascatur, auis vero sit equo assimilis: at sagittis dantes, quod [1] seipsos tradere viderentur. In hanc sententiam Darius interpretabatur. At Gobryas vnus è septem qui magos sustulerunt, hoc dicere dona coniectabat, O Persæ, nisi effecti vt aues, subuoletis in cælum, aut effecti vt mures, subeatis terram, aut effecti vt ranæ, insiliatis in paludes, non remeabitis vnde veniitis, his sagittis confecti. Et Persæ quidem illa munera sic interpretabantur. At vna pars Scytharum cui datum ante erat negocium Mæotidis paludis custodiendæ, tunc autem cum Ionibus quibus Istrum erant colloquendi, vbi ad pontem venit, ita verba fecit, Viri Iones, libertatem vobis afferentes venimus, si modo nos exaudire volueritis. Accepimus enim, Darium vobis præcepisse vt ad sexaginta duntaxat dies custodiam pontis ageretis, & si intra id tempus ipse non afforet, domum abiretis. [2] Itaq; si id feceritis, & apud illum & apud nos culpam deuitaueritis. proinde quũ ad præstitutam diem permanseritis, iam abscedite. Hæc se facturos recipientibus Ionibus, Scythæ [3] raptim retro abiere. At ceteri Scythæ, post missa Dario dona, cum peditatu ac equitatu aduersus Persas in acie instructi steterunt tanquam conflicturi. quum interim lepus in medium prosiliit, quem vt quisque vidit, insequebatur. Perturbatis Scythis ac vociferantibus, sciscitabatur Darius vnde hostium tumultus existeret: & quũ audisset illos leporem insectari, inquit ad eos Persas cum quibus cetera colloqui consueuerat, Hi viri videntur mihi magno nos habere contemptui, & nunc

167

1 Suam potentiam 2 Itaque si hoc feceritis, culpa & apud illum & apud nos vacabitis: *nimirum vt* quum ad prædiem permanseritis, iam abscedatis. 3 Primo quoque tempore redierunt.

Gobryas

Gobryas recte dixisse de Scythicis donis. Quo magis, quum mihi quoq; ipsi res ita se habere videantur, bono consilio est opus, vt tutus nobis eo vnde venimus sit receptus. Ad hæc Gobryas, Equidem, inquit, ô rex, horum ego virorum inopiã videbar mihi fere fama habere cognitam, sed vbi aduenì, euidentius intellexi, animaduertens eos habere nos ludibrio. Proinde mihi videtur, quum primum nox aduenerit, [1] incensis è more ignibus, & aliis quæ consueuerunt fieri, actis, imbecillissimis quibusq; militum ad hostem fallendum relictis, asinisque omnibus alligatis, abeundum, priusquam ad Istrum recta pergant Scythæ ad pontem soluendum, [2] aut Ionibus soluere iubeat: quod nobis factu facile erit. Hoc Gobryas consilium dabat. Cui assentiens Darius, vbi nox adfuit, reliquit in castris [3] viros languore præditos, & eos quorum amissio minimi facienda esset, necnon omnes asinos *alligatos*: asinos quidem, vt vocem ederent: [4] infirmos autem homines, hoc titulo, vt dum ipse cum flore copiarum adoriretur hostem, isti interea castra tutarentur. Hæc persuadens iis qui relinquebantur Darius, accensis ignibus quammaturrime ad Istrum contendit. [5] Asini, quod multitudine destituti essent, eo magis rudere. quos audientes Scythæ, credere omnino Persas in eisdem permanere castris. Verum vbi illuxit, ii qui relicti erant, cognito se proditos esse à Dario, [6] manus extendere ad Scythas, & quę contigerant referre. His illi auditis, repente retractis duabus Scytharum partibus, & vna Sauromatarum, cum Budinisque ac Gelonis, Persas recta ad Istrum via persequuntur, vtpote pleroſque pedites & itinera nescientes, ea præsertim quæ diuortia habebant: ipsi equites & compendia viarum scientes. Sed quum vtrique ab alteris aberrarent, multo priores ad pontem Scythæ peruenere quam Persæ. Ibi cognito se præuertisse Persas, ita ad Ionas qui in nauibus erant verba fecerunt, Viri Iones, quum dierum numerus iam pertransierit, iniurii estis qui adhuc permaneatis: sed quoniam hactenus præ timore permansistis, nunc

Φαίνεται Γοβρύης εἶπας ὀρθῶς τὰ περὶ τῶν Σκυθικῶν δώρων ὀρθῶς· ὡς ὦν ὕτως ἤδη δοκεόντων οἱ αὐτῷ μοι ἔχειν, σὺ λῆς ἀγαθῆς δεῖ, ὅκως ἀσφαλέως ἡ χώμιδὴ ἡμῖν ἔσται" ὀπίσω. πρὸς ταῦτα Γοβρύης εἶπε, Ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ μὲν δὴ καὶ λόγῳ ἠπιστάμην τὸ πλῆθος τῶν ἀνδρῶν τῶν περὶ ἐμὲ ἐλθὼν ὀλίγον, μᾶλλον δὲ μαθὼν, ὁρέων αὐτοὺς ἐμπαίζοντας ἡμῖν. νῦν ὦν μοι δοκέει, ἐπεὰν τάχιστα νὺξ ἐπέλθῃ, σκηνεύσαντας τὰ πυρὰ (ὡς καὶ δηλα τὰ εἰώθαμεν ποιέειν) τῶν πρηνιωτέων τοὺς ἀθενέστατα τῆς ἐς τὰς στρατοπηδίας ἐξαπατήσαντας, καὶ τοὺς ὄνους πάντας καταδήσαντας, ἀπαλλάσσεσθαι πρὶν ἢ καὶ ὅτι τάχιστα Ἴστρον διῦσαι Σκύθας λύσοντας τὴν γέφυραν ἢ καὶ ἀγῶσι δόξαι, ὃ ἡμέας οἷόν τε ἔσται ἐξεργάσασθαι.

Γοβρύης μὲν ταῦτα συνεβούλευε. μετὰ δὲ, νὺξ τε ἐγένετο, καὶ Δαρεῖος ἐχρᾶτο τῇ γνώμῃ ταύτῃ τοὺς μὲν καταλειπομένους τῶν ἀνδρῶν, καὶ τῶν ἐλαχίστου ἀπολλυμένων λόγος, καὶ τοὺς ὄνους πάντας καταδήσας, κατέλιπε αὐτοὺς ἐν τῷ στρατοπέδῳ· κατέλιπε δὲ τούς τε ὄνους καὶ τοὺς ἀθενέας τῆς στρατιῆς, τοῖσι μὲν ἕνεκα ἵνα ᾖ μὲν ὄνοι βοὴν παρέχωνται. αὐτοὶ δὲ ἄνδρες ἀθενείης μὲν ἕνεκα κατελίποντο, ὡς φάσιος δὲ τοῦτο μὲν σὺν τῷ καθαρῷ τῆς στρατιῆς ὅτι θήσεσθαι μέλλοι τοῖσι Σκύθῃσι, ὅτοι δὲ ὁ στρατὸς τοῦτον τὸν χρόνον ῥυσίατο. ταῦτα τοῖσι μὲν πολλὰ προμήθεσι ὑποθήμασι ὁ Δαρεῖος, καὶ αὐτὸς σκηνεύσας, τὰ ταχίστῃ ἐπείγετο ὅτι τάχιστα Ἴστρον. αὐτοὶ δὲ ὄνοι ἐρημωθέντες τῆς ὁμίλου, ὕτω δὴ μᾶλλον πολλῷ ἔσαν τῆς φωνῆς. ἀκηκοότες δὲ οἱ Σκύθαι τοὺς ὄνους, πάγχυ τι χαλίστῃ ἐπείγοντο τοὺς Πέρσας εἰς. Ἡμέρης δὲ γενομένης γνόντες οἱ πολλὰ φθέντες ὡς προδεδομένοι εἶεν ὑπὸ Δαρείου, χαλεπά τε προφέτεινον τοῖσι Σκύθῃσι, καὶ ἔλεγον τὰ κατήκοντα. οἱ δὲ ὡς ἤκουσαν ταῦτα, τὰ ταχίστῃ συσσαφέντες, αἵ τε δύο μοῖραι τῶν Σκυθέων, καὶ ἡ μία, Σαυρομάται καὶ Βουδῖνοι καὶ Γελωνοὶ, ἐδίωκον τοὺς Πέρσας ἰθὺ τοῦ Ἴστρου. ἅτε δὲ τοῦ Περσικοῦ μὲν τοῦ πολλοῦ ἐόντος πεζοῦ στρατοῦ, καὶ τὰς ὁδοὺς οὐκ ἐπισταμένου, ὥστε δὲ τετμημένων τῶν ὁδῶν, τοῦ δὲ Σκυθικοῦ, ἱππότεω, καὶ τὰ σύμπαντα τὰς ὁδοὺς ἐπισταμένου, ἀμαρτόντες ἀλλήλων, ἐφθησαν πολλῷ οἱ Σκύθαι τοὺς Πέρσας ἐπὶ τὴν γέφυραν ἐόντες. μαθόντες δὲ τοὺς Πέρσας οὐκέτι ἀπεγνωσμένους, ἔλεγον πρὸς τοὺς Ἴωνας ἐόντας ἐν τῇσι νηυσὶ, Ἄνδρες Ἴωνες, αἵ τε ἡμέραι ὑμῖν τὸ ἀριθμοῦ διέξεισι, καὶ οὐ ποιέετε δίκαια ἔτι παραμένοντες. ἀλλ' ἐπὶ πρότερον δειμαίνοντες ἐμείνατε, νῦν

1 Accensis ignibus, vt & alias facere consueuimus, & imbecill. 2 Aut Iones aliquid in nos moliantur quod efficere illis non difficile futurum sit. 3 *Eadem est vox pro qua reddidit paulo ante* Imbecillissimis quibusq; *nisi quod hic est positiuus gradus, quum ibi esset superlatiuus.* 4 Homines vero propter imbecillitatem quidem relinquebantur, sed hac tamen prætextu, vt dum ipse cum fl.cop. 5 Asini à cœtu segregati, 6 Manus ad Scythas tendere, & iis quibus decebat verbis apud eos vti. Quibus illi auditis, in vnum agmen conglobata tum illæ duæ Scytharum partes, tum illa Sauromatarum vna, necnon Budini & Geloni, Persas recta ad Istr. via persequuntur. Sed quum Persarum exercitus magna ex parte pedites haberet, viasque ignoraret, vtpote *in certa diuerticula, vel in certa itinerum diuortia* non sectas: at Scythicus equitibus constaret, & iis quidem itinerum compendia scientibus, quum vtrique ab alt. aberr.

» λύσαντες τὸν πόρον, τῷ ταχίστῳ ἅπιτε χαίροντες ἐλεύθεροι, θεοῖσί τε καὶ Σκύθῃσι εὐδοτέουσι χάριν. » τὸν δὲ πρότερον ἐόντα ὑμέων δεσπότεω ἡμεῖς παρεσκεύασμεθα οὕτω, ὥστε ὅτι μηδαμοὺς ἔτι αὐτὸν φοιτήσειν ἄλλους στρατεύσασθαι. Περὶ ταῦτα οἱ Ἴωνες ἐβουλεύοντο. Μιλτιάδεω μὲν τοῦ Ἀθηναίου στρατηγέοντος, καὶ τυραννεύοντος Χερσονησιωτέων τῶν ἐν Ἑλλησπόντῳ, ἐωυτῷ γνώμη πίσεσθαι Σκύθησι, καὶ ἐλευθερωθῆναι Ἰωνίην. Ἱστιαίου δὲ τοῦ Μιλησίου ἀντιτίθεται ταύτῃ, λέγοντος ὡς νῦν μὲν ἕκαστος αὐτέων τυραννεύει πόλιος, τῆς Δαρείου δὲ δυνάμεως καταιρεθείσης, οὔτε αὐτὸς Μιλησίων οἷός τε ἔσται ἄρχειν, οὔτε ἄλλον οὐδένα οὐδαμοῦ. Βουλήσεσθαι γὰρ ἑκάστην τῶν πολίων δημοκρατέεσθαι μᾶλλον ἢ τυραννεύεσθαι. Ἱστιαίου δὲ γνώμην ταύτην ἀποδεικνυμένου, αὐτίκα πάντες ἦσαν τετραμμένοι πρὸς ταύτην τὴν γνώμην, πρότερον τὴν Μιλτιάδεω αἱρεόμενοι. Ἦσαν δὲ οὗτοι οἱ ἀπενείκαντες τὸν λόγον πρὸς βασιλέος· Ἑλλησποντίων μὲν τύραννοι, Δάφνις τε Ἀβυδηνὸς, καὶ Ἱπποκλος Λαμψακηνὸς, καὶ Ἡρόφαντος Παριηνὸς, καὶ Μητρόδωρος Προκοννήσιος, καὶ Ἀρίσταγόρης Κυζικηνὸς, καὶ Ἀρίστων Βυζάντιος. οὗτοι μὲν ἦσαν ἐκ Ἑλλησπόντου. ἀπὸ Ἰωνίης δὲ, Στράτιός τε Χῖος, καὶ Αἰακίδης Σάμιος, καὶ Λαοδάμας Φωκαεὺς, καὶ Ἱστιαῖος Μιλήσιος· τοῦ ἰοῦ γνώμη προκειμένη ἐναντίη τῇ Μιλτιάδεω. Αἰολέων δὲ παρῆν λόγιμος μούνος Ἀρισταγόρης ὁ Κυμαῖος. Οὗτοι ὦν ἐπεί τε τὴν Ἱστιαίου αἱρέοντο γνώμην, ἐδόξεέ σφι πρὸς ταύτῃ τάδε ἔργα τε ἕτερα προσθεῖναι· τῆς μὲν γεφύρης λύειν τὰ ἐς τοὺς Σκύθας ἐόντα, λύειν δὲ ὅσον τεθριππάσιον διήκειν· ἵνα καὶ ποιέειν τι δοκέωσι, ποιεῦντες μηδέν· καὶ Σκύθας μὴ πειρᾶσθαι βιᾶσθαι, καὶ βουλομένους ἐξελαύνειν πρὸς τὴν γέφυραν. Εἰπεῖν τε λύοντας τῆς γεφύρης τὸ ἐς τὴν Σκυθικὴν ἔχον, ὡς πάντα ποιήσουσι τὰ Σκύθαι ἐστὶ ἐν ἡδονῇ. Ταῦτα μὲν προσέθηκαν τῇ γνώμῃ. μετὰ δὲ, ἐκ παντὸς ἐπαναστὰς ἐκείνου Ἱστιαῖος, τάδε λέγων, Ἄνδρες Σκύθαι, ἥδεσθε μὲν ἐπὶ ἀγγελίῃσι ἥκοντες φέροντες, καὶ ἐς καιρὸν ἐπείγεσθε. καὶ τὰ μὲν ἀπ' ὑμέων ἡμῖν χρηστῶς ὁδοῦται, καὶ τὰ ἀπ' ἡμέων ἐς ὑμέας ὀρθῶς ὑπηρετέεται. ὡς γὰρ ὁρᾶτε, καὶ λύομέν τε τὸν πόρον, καὶ πολλῷ πᾶσαν ἐξόμεθα, θέλοντες σφι ἐλευθέροι. ἐν ᾧ δὲ ἡμεῖς τάδε λυόμεθα, ὑμέας

soluite quàmcelerrimè traiectum, atque abite sospites liberique, diis pariter ac Scythis gratiam habentes. Nam eum qui antea dominus vester erat, ita tractabimus vt aduersus nullum mortalium sit facturus expeditionem. De hac re consultantibus Ionibus, Miltiadis quidem Athenienſium ducis & Cherſonenſium (qui ſunt in Helleſponto) tyranni ſententia erat, Scythis obtemperandum eſſe, & Ioniam ſeruitute liberandam. At Hiſtiæi Mileſii diuerſa, quod diceret nunc quidem eos ſuæ quemque vrbis tyrannos eſſe ob Darium: potentia verò Darii ſublata, neque ſe Mileſiis, neque alium quemquam vſquam præeſſe poſſe. Fore enim vt ſingulæ ciuitates popularem ſtatum quam tyrannicum mallent. Hanc ſententiam quum dixiſſet Hiſtiæus, omnes confeſtim qui Miltiadi aſſenſi fuerant: in eam tranſierunt. Fuere autem qui diſceptauerunt; duntaxat alicuius apud regem exiſtimationis, Helleſpontinorum quidem tyranni, Daphnis Abydenus, & Hippoclus Lampſacenus, & Erophantus Parienus, & Metrodorus Proconneſius, & Ariſtagoras Cyzicenus; & Ariſton Byzantius: & iſti quidem ex Helleſponto. Ab Ionia autem, Stratias Chius, & Æacides Samius, & Laodamas Phocenſis, & Hiſtiæus Mileſius: cuius ſententia prælata eſt ſententiæ Miltiadis. Æolum vero vnus affuit qui eſſet alicuius authoritatis, Ariſtagoras Cymæus. Hi, poſteaquam Hiſtiæi probauere ſententiam, hoc ſibi præterea agendum dicendumque cenſuerunt, vt pontem [1] quidem ab vlteriore ripa eatenus ſoluerent vt extra ſagittæ iactum eſſent, ne nihil facere viderentur, quum tamen nihil facerent, neve Scythæ vim afferre tentarent, & Iſtrum ponte tranſire, [2] ſed ſoluentes illinc pontem, quaſi omnia ad votum Scytharum facerent. Hoc ſententiæ Hiſtiæi addendum quum decreuiſſent, ita pro vniuerſis ad Scythas Hiſtiæus verba fecit, Viri Scythæ, iucundam nobis rem attuliſtis, & opportune inſtatis: atque vt vos nobis probe viam oſtendiſtis, ita nos vobis obſequenter obtemperabimus. Vt enim cernitis, traiectum reſcindimus, adhibituri omnem diligentiam, cupiditate aſſequendæ libertatis. Ceterum dum nos hæc diſſoluimus,

ὑμέας

1 Pontis partem ſoluerent quæ verſus Scythas ſpectaret: ſoluerent autem non amplius quam ad iactus teli ſpatium, ne nihil fac. 2 Sed ſoluentes illam pontis partem quæ Scythiam verſus ſpectabat, omnia pro arbitrio Scytharum ſe facturos dicerent.

interea

interea vos illos inquirere tempus admonet, & inuentos, tam vestro quam noſtro nomine ita vlciſci vt merentur.
CXL Scythæ, Ionibus iterum fidem habentes, tanquam vera eloquutis, ad inquirendos Perſas reuerterunt: atque ab omni illorum itinere aberrarunt, [1] ipſi ſibi huius rei cauſſa, quod pabula equorum illis in locis corruperant, fonteſque obſtruxerant. quod niſi feciſſent, facile ſi voluiſſent Perſas inueniſſent: nunc ita faciendo, viſi ſibi fuerant optime conſuluiſſe, ob quæ tamen eos res fruſtrata eſt. Quippe eam ſuæ regionis partem conſectantes in qua cibaria equis atque aquæ forent, hoſtem indagabant, rati illum eadem parte fugam intendiſſe: at ille obſeruato quod prius tenuerat itinere, abierat, atque ita quoque ægre traiectus reperit locum. Et quum noctu peruenisſet, nactus pontem ſolutum, animo prorſus concidit,
CXLI veritus ne ſe relicto Iones abiiſſent. Erat autem apud Darium Ægyptius quidam, omnium hominum vocaliſſimus: hunc Darius ſupra ripam Iſtri poſitum iubet inclamare Hiſtiæum Mileſium: Hiſtiæus *eum ſæpius inclamantem, tamen* ad primam inclamationem exaudiens, omnes naues admouit, & ad traiiciendum
CXLII exercitum pontem iunxit. Atque hunc in modum Perſæ effugerunt, quos indagantes Scythæ, iterum aberrauerunt. [2] & ob id Iones tanquam non liberos, ſed peſſimos & ignauiſſimos omnium hominum iudicant, deque eis tanquam de ſeruis loquentes, mancipia dominos amantia eſſe aiunt, & inſectatione digniſſimos. Hæc in Iones Scy-
CXLIII thæ probra iaciunt. Darius per Thraciam iter faciens, Sęſtum Cherſoneſi perucnit, atque illinc in Aſiam nauibus ipſe tranſiuit, relicto in Europa exercitus duce [3] Megabyzo, viro Perſa, cui Darius aliquando hunc honorem habuit, vt hoc verbum inter Perſas diceret: quum eſſet eſurus mala punica, ſimulac primum malum aperuit, interrogatus à fratre Artabano [4] nunquid tantum hominum ſibi optaret quantum illic eſſet acinorum, reſpondit, Se præoptare tot ſibi eſſe Megabyzos quàm Græciam ſubditam. His verbis apud Perſas hominem hono-

ὑμέας καιρὸς ὅτι δίζεσθαι ἐκείνους. βουλευσάμενοι δὲ ταῦτ' τε ἡμέων καὶ ὑμέων αὐτῶν ἵσασθαι οὕτως ὡς ἐκείνοισι τοῖσι περσέων. Σκύθαι μὲν τοσαῦτα ἐπὶ πίστι θώσαντες λέγειν ἀληθέα, ἐπέστρεφον ὅπισθε ζητήσιον τῶν Περσέων, καὶ ἡμάρτανον πάσης τῆς ἐκείνων διεξόδου. αἴτιοι δ' τούτου αὖτοὶ Σκύθαι ἐγένοντο, τὰς νομὰς τῶν ἵππων τὰς τούτοις σφετερισάμενοι, καὶ τὰ ὕδατα συγχώσαντες. εἰ γὰρ ταῦτα μὴ ἐποίησαν, παρεῖχε ἂν σφι, εἰ ἐβούλοντο, εὑπετέως ἐξευρεῖν τοὺς Πέρσας· νῦν δὲ τὰ σφι ἐδόκεε ἄριστα βεβουλεῦσθαι, καὶ ταῦτα ἐσφάλη σφι. Σκύθαι μὲν νυν τῆς σφετέρης χώρης τῇ χλόη τε τοῖσι ἵπποισι καὶ ὕδατι ἰῷ, ταύτῃ διεξιόντες, ἐδίζηντο τοὺς ἀντιπολεμίους δοκέοντες καὶ ἐκείνους ἀφ' τούτων τὴν ἀποδρησιν ποιήσασθαι. Δαρεῖος δὲ ὁ Περσέων τὸν πρότερον ἑωυτῶν χρόνον σῖτον τὸν φυλάσσοντες ἵησαν. καὶ οὕτω μάλιστα δὴ πόρον. Ἰωνες δὲ, νυκτός τε ἀπικόμενοι, καὶ λελυμένης τῆς γεφύρης συντυχόντες, ἐς πᾶσαν ἀρρωδίην ἀπίκοντο μὴ σφέας Ἴωνες ἔωσι ἀποπλεύσαντες. Ἦν δὲ παρὰ Δαρεῖον ἀνὴρ Αἰγύπτιος, φωνέων μέγιστον ἀνθρώπων· τοῦτον δὴ ἄνδρα κελεύει ἑστεῶτα ἐπὶ τὸν χείλεος τοῦ Ἴστρου, ἀνακαλέεσθαι Ἱστιαῖον Μιλήσιον. ὁ μὲν δὴ ἐποίεε ταῦτα· Ἱστιαῖος δὲ, ἐπακούσας τοῦ πρώτου κελεύσματος, τάς τε νέας, ἁπάσας παρεῖχε ἀναπορθμεύειν τοῖσι στρατιοῖσι, καὶ τὴν γέφυραν ἔζευξε. Πέρσαι μὲν ὦν οὕτω ἐσώθησαν. Σκύθαι δὲ δίζήμενοι, καὶ τοσοῦτον ἡμαρτον τῶν Περσέων. καὶ τότε μὲν, ὡς ἐόντας Ἴωνας ἐλευθέρους, καὶ κίνδυνον τε καὶ ἀνανδροπάτοισι χρίνοισι ἐξ ἀπόνων ἀνθρώπων· τότε δ', ὡς δούλων Ἰώνων λόγον ποιεύμενοι, ἀνδραποδα φιλοδέσποτα φασὶ εἶναι, καὶ ἄδρηκα μάλιστα. Ταῦτα μὲν δὴ Σκύθησι ἐς Ἴωνας ἀπέβη τὰ. Δαρεῖος δὲ ἀπὸ τοῦ Θρηίκιος πορθμοῦ, ἀπίκετο ἐς Σηστὸν τὸ Χερσονήσου. ἐνθεῦτεν δὲ αὐτὸς μὲν διέβη τῇσι νηυσὶ ἐς τὴν Ἀσίην, λείπει δὲ στρατηγὸν ἐπὶ τῇ Εὐρώπῃ Μεγάβαζον, ἄνδρα Πέρσην· τῷ Δαρεῖος κοτὲ ἔδωκε γέρας, τοιόνδε εἰπὰς ἐν Πέρσῃσι ἔπος. ὥρμηνται Δαρείου ῥοιῆς πρώτην, ὡς ἀνοίξει ἁψάμενος τῷ στόματι τῶν ῥοιέων, εἴρετο αὐτὸν ὁ ἀδελφεὸς Ἀρτάβανος, ὅ, τι βούλοιτο ἂν ἐκ τοσούτου πλήθεος γενέσθαι ὅσοι ἐν τῇ ῥοιῇ κόκκοι. Δαρεῖος δὲ εἶπε, Μεγάβαζος ἂν μοι τοσούτους ἀνθρώπους γενέσθαι βούλεσθαι μᾶλλον ἢ τὴν Ἑλλάδα ἐπήκοον. ἐν μὲν δὴ Πέρσῃσι ταῦτα μὲν εἶπας ἐτί-

1 Cuius *mali* ſibi autores fuerant. 2 Et *propterea* modo Iones, vt qui liberi ſint, peſſim. hom. iudicant: modo de illis tanquam de ſeruis loquentes, mancipia dominorum amantia & minime fugitiua eſſe aiunt. *Vel*, Et propterea alias Iones *&c. Sic* ἐκ *altera parte*, Alias vero de illis *&c. Solet tamen* τὸν μὲν, τὸν δὲ, *potius exponi, Partim quidem, Partim vero: ſed hic non ſatis conuenire videtur Partim, ſenſus eſt enim, Iones* (Scytharum iudicio) *ſi vt liberi conſiderentur, ſe in illa re ignauiſſimos oſtendiſſe: ſin vt ſerui, officio mancipiorum dominos amantium functos fuiſſe.* 3 Megabazo, *in vulg. edit. Gr. & in noſtris vet. codd. ſic in ſequentibus locis.* 4 Cuius rei tantam multitudinem ſibi optares

μα· Ὕστερον δὲ αὖθις ἀπολιπὼν στρατηγὸν, ἔχοντα τῆς στρατιῆς τῆς ἑωυτοῦ ὀκτὼ μυριάδας. Οὗτος δὲ ὁ Μεγάβαζος, εἷπας τόδε ἔπος, ἐλίπετο ἀθάνατον μνήμην τοῖσι Ἑλλησποντίοισι. ἠκούσθη γὰρ ἐν Βυζαντίῳ, ἐπὶ τοῦτο ἑπταχαίδεκα ἔτεσι πρότερον Χαλκηδονίους κτίσαντας τὴν χώρην Βυζαντίων. πυθόμενος δὲ, ἔφη Χαλκηδονίους τοῦτον τὸν χρόνον τυγχάνειν ἐόντας τυφλούς. οὐ γὰρ ἂν τοσοῦτον καλλίονος παρεόντος κτίζειν χώρου, αἱρέεσθαι ἐλέσθαι, εἰ μὴ ἦσαν τυφλοί. τοσαῦτα δὴ ὦν τότε ὁ Μεγάβαζος στρατηγὸς λειφθεὶς ἐν τῇ χώρῃ Ἑλλησποντίων, τοὺς μὴ μηδίζοντας κατεστρέφετο. τοσαῦτα μὲν νυν τοῦτον ἔσχε. Τὸν αὖθις δὲ τοῦτον χρόνον ἐλαύνει ἐπὶ Λιβύην ἄλλος στρατηὸς μέγας στόλος, τοῦ προφασιν τὴν ἐγὼ ἀπηγήσομαι, προδιηγησάμενος πρότερον τάδε. τῶν ἐκ τῆς Ἀργοῦς ἐπιβατέων παίδων παῖδες, ἐξελασθέντες ὑπὸ Πελασγῶν ἐκ Βραυρῶνος, ληισαμένων τὰς Ἀθηναίων γυναῖκας, ὑπὸ τούτων ἐξελασθέντες ἐκ Λήμνου, οἴχοντο πλέοντες ἐς Λακεδαίμονα. ἱζόμενοι δὲ ἐν τῷ Ταϋγέτῳ, πῦρ ἀνέκαιον. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἰδόντες, ἄγγελον ἔπεμπον, πυθόμενον τίνες τε καὶ ὁκόθεν εἰσί. ὁ δὲ τῷ ἀγγέλῳ εἰρωτέοντι ἔλεγον, ὡς εἶησαν μὲν Μινύαι, παῖδες δὲ εἶεν τῶν ἐν τῇ Ἀργοῖ πλεόντων ἡρώων. τοσούτους δὲ τούτους ἐς Λῆμνον, φυτεύσαι σφέας. ὁ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἀκηκοότες τὸν λόγον τῆς γυνεῆς τῶν Μινυέων, πέμψαντες δεύτερον, πρώτεον τί θέλοντες ἥκοιεν τοῖς τὴν χώρην, καὶ πῦρ αἴθοιεν. ὁ δὲ ἔφασαν, ὑπὸ Πελασγῶν ἐκβληθέντες, ἥκειν ἐς τοὺς πατέρας δικαιότατον γὰρ εἶ) οὕτω τοῦτο γίνεσθαι. δέεσθαί τε οἰκέειν ἅμα τούτοισι, μοῖράν τε τιμέων μετέχοντες, καὶ τῆς γῆς ἀπολαγχάνοντες. Λακεδαιμονίοισι δὲ ἔδοξε δέκεσθαι τοὺς Μινύας ἐς οἵσι θέλοισι αὐτοί· μάλιστα δὲ συνῆκε σφέας ὥς τε ποιέειν τοῦτα, τῶν Τυνδαριδέων ἡ ναυτιλίη ἐν τῇ Ἀργοῖ. δεξάμενοι δὲ τοὺς Μινύας, γῆς τε μετέδοσαν, καὶ ἐς φυλὰς διεδάσαντο. ὁ δὲ αὐτίκα μὲν γάμοισι ἐγήμαν, τὰς δὲ ἐκ Λήμνου ἤγοντο, ἐξέδοσαν ἄλλοισι. Χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διεξελθόντος, αὐτίκα ὁ Μινυάων ἐξύβρισαν, τῆς τε βασιληίης μεταιτέοντες, καὶ ἄλλα ποιέοντες οὐκ ὅσια. τοῖσι ὦν Λακεδαιμονίοισι ἔδοξε αὐτοὺς ἀποκτεῖναι· συλλαβόντες δὲ σφέας κατέβαλον ἐς ἐρκτήν. (κτείνουσι δὲ τοὺς ἀποκτείνωσι Λακεδαιμόνιοι, νυκτὸς· μετ' ἡμέρην δὲ, οὐδένα.) ἐπεὶ ὦν ἔμελλον σφέας κατακτενεῖν,

tauit: quem tũc prætorem reliquit cum octoginta millibus militum. Megabyzus autem hic immortalem sui memoriam apud Helleſpontios reliquit, hoc dicto, quod quum apud Byzantium agens audiſſet Chalcedonios decem & ſeptem annis ante Byzantios vrbem condidiſſe, inquit Chalcedonios eo tempore cæcos fuiſſe, qui, quum pulchrior adeſſet locus ad vrbem condendam, nequaquam turpiorem elegiſſent niſi cæci fuiſſent. Hic igitur Megabyzus in Helleſpontia plaga pro prætore relictus, eos qui diuerſarum à Medis partium erant, ſubigebat. & iſte quidem talia agebat. ¶ Per idem autem tempus CXLV alia ingens aduerſus Libyas extitit expeditio, ob eam quam ego commemorabo cauſſam, his prius expoſitis: Argonautarum poſteri quum à Pelaſgis qui feminas Athenienſium ex Braurone prædati ſunt, eſſent eiecti à Lemno, Lacedæmonem nauigauerunt, conſidenteſque apud Taygetum ignes accenderunt. Quos Lacedæmonii quum aſpexiſſent, nuncium miſere ſciſcitatum quinam & vnde eſſent. Illi, nuncio ſciſcitanti reſponderunt ſe Minyas eſſe, ab iis heroibus oriundos qui in Argo nauigaſſent quique quum Lemnum appuliſſent, illic eos procreaſſent. Hanc mentionem ſtirpis Minyarum quum audiſſent Lacedæmonii, miſſo iterum nuncio ſciſcitantur quid ſibi velit ipſorum aduentus, atque ignis accenſio. Illi vero ſe reſpondent à Pelaſgis eiectos, redire ad parentes, (æquiſſimum enim id factu eſſe) orareque vt ſibi liceat vna cum eis habitare, tum bonorum tum agrorum participes. Eos recipere [1] in ea quæ ipſi vellent, Lacedæmoniis placuit, cum ob alia ad hoc faciendum inductis, tum præcipue quod Tyndaridæ Caſtor & Pollux in Argo nauigauerant. Receptos Minyas & agris impertierunt & in tribus cooptarunt. Ibi confeſtim ablocatis in alios quas in Lemno duxerant vxoribus, matrimonia contraxerunt. Non longo CXLVI deinde interiecto tempore, ſtatim elati ſuperbia, cum alia flagitioſa perpetrarunt, tum regnum affectarunt. Quo nomine eos Lacedæmonii morte mulctandos quum cenſuiſſent, comprehenſos in carcerem coniecerunt. Quoſcunque autem Lacedæmonii morte plectendos cenſent, eos noctu plectunt, interdiu neminẽ. Quũ igitur eſſent in illos animad-

1 Quibus ipſi conditionibus vellent,

uerſuri,

uersuri, exorati sunt ab eorum vxoribus (quæ ciues erant & primorum Spartanorum filiæ) veniam ingrediendi carcerem, & cum suo cuiusque viro colloquendi, nullum in illis dolum esse suspicantes. Horum permissu, Minyarum vxores ingressæ carcerem, omni [1] veste quam gestabant viris tradita, illorum vestem illæ sumpserunt. Ita Minyæ muliebri veste amicti, veluti mulieres è carcere prodierunt, rursusque
CXLVII apud Taygetum consederunt. ¶ Hac eadem tempestate Theres, Autesionis filius, Tisameni nepos, Thersandri pronepos, Polynicis abnepos, missus est in coloniam Lacedæmonis, genere Cadmeo, auunculus Aristodemi filiorum, Eurysthenis & Proclis: quorum, quum pupilli essent, tutelam gerebat regni Spartani. Adultis mox pupillis, ac recepto imperio, Theras ita grauiter tulit sibi ab aliis imperari, quoniam imperium degustasset, vt negaret se Lacedæmone moraturum, sed ad cognatos nauigaturum. Erant autem in insula quæ nunc Thera vocatur, quondam Callista, viri Phœnices à Membliare Pœcilis filio oriundi. Cadmus enim Agenoris filius Europam quæritans, in insulam quæ nunc Thera vocatur quum appulsus esset, siue regionis amore captus, siue qua alia voluntate; reliquit illic cum alios quosdam Phœnices, tum Membliarem consanguineum suum. Isti hominum ætatibus octo antequam Theras Lacedæmone venisset, insulam quæ Callista, *id est, pulcherrima*, voca-
CXLIIX batur, incoluerunt. Ad quos Theras cum multitudine tribulium missus est, nequaquam ad illos eiiciendos, sed ad vna habitandum, & ad insulam valde frequentandam. Postea vero quàm Minyas è carcere elapsos & apud Taygetum consistentes, Lacedæmonii tamen necare statuerant, Theras necem eorum deprecabatur, recipiens se illos ex ea regione abducturum. Et huic postulato Lacedæmoniis assentientibus, cum tribus biremibus ad posteros Membliaris nauigauit, ducens secum non vniuersos Minyas (plerique enim ex ipsis ad Paroreatas Cauconasque diuerterunt) sed paucos, [2] quos in sex partes distribuerunt, & totidem illic oppida condiderunt, Lepreum, Magistum, Thrixas, Pyrgum, Epium, Nudium. quorum pleraque.

σεσθαι, ἐδεήθησαν αἱ γυναῖκες τῶν Μινυέων (ἐοῦσαι ἀστραί τε, καὶ τῶν πρώτων Σπαρτιητέων θυγατέρες) ἐσελθεῖν ἐς τὸν εἱρκτὸν, καὶ ἐς λόγους ἐλθεῖν ἑκάστη τοῦ ἑωυτῆς ἀνδρί. αἱ δὲ σφέας παρῆκαν, οὐδένα λόγον δοκέουσαι ἔξ αὐτέων ἔσεσθαι. αἱ δὲ ἐπεί τε ἐσῆλθον, ποιέουσι τάδε· πᾶσαν τὴν ἐσθῆτα ἐδῆτα παραδοῦσαι τοῖσι ἀνδράσι, αὐταὶ τὴν τῶν ἀνδρῶν ἑλάβοσαν. οἱ δὲ Μινύαι, ἐνδυόμενοι τὴν γυναικηΐην ἐσθῆτα, ἅτε γυναῖκες, ἐξῆισαν ἔξω. ἐκφυγόντες δὲ τοῦ ζώστρου τούτῳ ἵζοντο αὖλις ἐς τὸ Ταΰγετον. Τὸν δὲ αὖλις τοῦτον χρόνον Θήρας ὁ Αὐτεσίωνος, τοῦ Τισαμενοῦ, τοῦ Θερσάνδρου, τοῦ Πολυνείκεος, ἔστελλε ἐς ἀποικίην ἐκ Λακεδαίμονος. ἦν δὲ ὁ Θήρας οὗτος ἀνὴρ ἐὼν Καδμεῖος, τῆς μητρὸς ἀδελφεὸς τοῖσι παισὶ Ἀριστοδήμου, Εὐρυσθένεϊ καὶ Προκλέϊ. ἐόντων δ' ἔτι τῶν παίδων τούτων νηπίων, ὅτι τοῦ παίδων εἶχε ὁ Θήρας τὴν ἐν Σπάρτῃ βασιληίην. αὐξηθέντων δὲ τῶν ἀδελφιδῶν, καὶ παραλαβόντων τὴν ἀρχήν, οὕτω δὴ ὁ Θήρας δεινὸν ποιεύμενος ἀρχεσθαι ὑπ' ἄλλων, ἐπεί τε ἐγεύσατο ἀρχῆς, οὐκ ἔφη μενεῖν ἐν τῇ Λακεδαίμονι, ἀλλ' ἀποπλεύσεσθαι ἐς τοὺς συγγενέας. ἦσαν δὲ ἐν τῇ νέῃ Θήρῃ καλεομένῃ νήσῳ, πρότερον δὲ Καλλίστῃ τῇ αὐτῇ ταύτῃ, ἀπάγονοι Μεμβλιάρεω τοῦ Ποικίλεω, ἀνδρὸς Φοίνικος. Κάδμος γὰρ ὁ Ἀγήνορος, Εὐρώπην διζήμενος, πρόσφορε ἐς τὴν νέην Θήρην καλεομένην· πρόσχρημα δέ, εἴτε δὴ ἡ χώρη ἤρεσε, εἴτε καὶ ἄλλως ἠθέλησε ποιῆσαι τοῦτο, καταλείπει ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἄλλους τε τῶν Φοινίκων, καὶ δὴ καὶ τῶν ἑωυτοῦ συγγενέων Μεμβλιάρεα. οὗτοι ἐνέμοντο τὴν Καλλίστην καλεομένην ἔτεα ἑπτακαίδεκα, πρὶν ἢ Θήρην ἐλθεῖν ἐκ Λακεδαίμονος, ἐκτὼ ἀνδρῶν. Ἐπὶ τούτοις δὴ ὧν ὁ Θήρας λαὸν ἔχων ἀπὸ τῶν φυλέων, ἔστελλε συνοικίσων τούτοισι· καὶ οὐδαμῶς ἐξελαύνει αὐτούς, ἀλλὰ κάρτα οἰκτιρόμενος. ἐπεί τε δὲ καὶ οἱ Μινύαι ἐκδραμόντες ἐκ τῆς ἑρκτῆς ἵζοντο ἐς τὸ Ταΰγετον, τοῖσι Λακεδαιμονίων βουλομένοισι σφέας ἀπολλύειαι, παραιτέεται ὁ Θήρας ὄκως μήτε φόνος γένηται, αὖτός τε ἐκποδὼν κέλεύει σφέας ἐξάξειν ἐκ τῆς χώρης. συγχωρησάντων δὲ τῇ γνώμῃ τῶν Λακεδαιμονίων, τρισὶ τεσσεράκοντα ἐρετῇσι ἐς τοὺς Μεμβλιάρεω ἀπαγόνους ἔπλωσε· οὐ πάντας ἄγων τοὺς Μινύας, ἀλλ' ὀλίγους τινάς. οἱ δὲ πλεῦνες αὐτῶν ἐπεραιώθησαν ἐς τοὺς Παρωρεάτας καὶ Καύκωνας. ὑστέρῳ δὲ ἐξελασθέντες ἐκ τῆς χώρης, σφέας ἑωυτοὺς ἐξ ἴσου μοίρας διέλαχον καὶ ἔπειτα ἔκτισαν πόλιας ἓξ δὲ ἐν αὐτοῖσι. Λέπρεον, Μάγνησον, Θρίξας, Πύργον, Ἔπιον, Νούδιον. τούτων δὲ τὰς πλείστας

1 Vestitu quem gest. v. trad. illorum vestitum sumps. 2 Quum autem hos expulissent, seipsos in sex partes distrib.

ἐπ' ἐμέω Ἠλεῖοι ἐπόρθησαν· τῇ δὲ νήσῳ ἀπὸ τοῦ οἰκιστέω Θήρα ἡ ἐπωνυμίη ἐγένετο. Ὁ δὲ παῖς ὁ λάρ ἔφη σὺν αὐτοῖσι πλώσεσθαι, τοιγάρων ἔφη αὐτὸν καταλείψειν οἷόν σε λύκοισι· ἀπὸ τοῦ ἔπεος τούτου τὸ οὔνομα τῷ νεηνίσκῳ τούτῳ Οἰόλυκος ἐγένετο· καὶ χρόνῳ τοῦτο ἐπεκράτησε. Οἰολύκου δὲ γίνεται Αἰγεύς· ἀπ' οὗ Αἰγεῖδαι καλέονται, φυλὴ μεγάλη ἐν Σπάρτῃ. Τοῖσι δὲ ἐν τῇ φυλῇ ταύτῃ ἀνδράσι (οὐ γὰρ ἐπέμειναν τὰ τέκνα) ἱδρύσαντο ἐκ θεοπροπίου Εὐμενίδων τῶν Λαΐου τε καὶ Οἰδιπόδεω ἱερόν· καὶ μοῦνοι τοῦτο, ἐπεμείνε τοῦτο ἐν Θήρῃ τοῖσι ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν τούτων γεγονόσι.

Μέχρι μὲν νεῦ τούτου τοῦ λόγου Λακεδαιμόνιοι Θηραίοισι κατὰ ταὐτὰ λέγουσι· τὰ δὲ ἀπὸ τούτου μοῦνοι Θηραῖοι ὧδε γενέσθαι λέγουσι. Γρῖνος ὁ Αἰσανίου ἐὼν Θήρῃ τούτου ἀπόγονος, καὶ βασιλεύων Θήρης τῆς νήσου, ἀπίκετο ἐς Δελφοὺς, ἄγων ἀπὸ τῆς πόλιος ἑκατόμβην. Ἐς πάντα δὲ ἀγαθὸς καὶ ἀγαθοὶ τῶν πολιητέων, καὶ δὴ καὶ Βάττος ὁ Πολυμνήστου, ἐὼν γένος Εὐδαιμόνδης τῶν Μινυέων. Χρεωμένῳ δὲ τῷ 271
Γρίνῳ τῷ βασιλέι τῶν Θηραίων περὶ ἄλλων, χρᾶ ἡ Πυθίη κτίζειν οἱ Λιβύῃ πόλιν. Ὁ δὲ ἀμείβετο λέγων, Ἐγὼ μέν, ὦ ναξ, πρεσβύτερός τε ἤδη εἰμὶ καὶ βαρὺς ἀείρεσθαι· σὺ δὲ ἕνα τῶνδε τῶν νεωτέρων κέλευε ποιέειν ταῦτα. Ἅμα τε ἔλεγε ταῦτα, καὶ ἐδείκνυε ἐς Βάττον. Τότε μὲν τοσαῦτα. μετὰ δὲ, ἀπελθόντες, ὀλίγου ἐδέησαν τῆς χώρης πείρου, ἔστε Λιβύων εἰδότες ὄκου γῆς εἴη, οὔτε βουλόμενοι ἐς ἀφανὲς χρῆμα ἀποστέλλειν ἀποίκους. Ἐπὶ τὰ δὲ ἑπτὰ μὲν ἔτεα οὐκ ὑέτευσε τῶν Θήρων· ἐν τοῖσι τὰ δένδρεα πάντα σφι τὰ ἐν τῇ νήσῳ, πλὴν ἑνός, ἐξηράνθη. Χρεωμένοισι δὲ τοῖσι Θηραίοισι ἐπιφέρει ἡ Πυθίη τὴν ἐς Λιβύην ἀποικίην. Ἐπεὶ τε δὲ κακοῦ οὐδὲν ἦν σφι μῆκος, πέμπουσι ἐς Κρήτην ἀγγέλους, διζησομένους εἴ τις Κρητῶν ἢ μετοίκων ἀπιγμένος εἴη ἐς Λιβύην. Περιπλανηθέντες δὲ αὐτὴν οὗτοι, ἀπίκοντο καὶ ἐς Ἴτανον πόλιν. Ἐν ταύτῃ δὲ συμμίσγουσι ἀνδρὶ πορφυρεῖ, τῷ οὔνομα ἦν Κορώβιος· ὃς ἔφη ὑπ' ἀνέμων ἀπενειχθεὶς ἀπικέσθαι ἐς Λιβύην καὶ Λιβύης, ἐς Πλατέαν νῆσον μισθῷ ἐπαγόμενος πείσαντες ἦγεν ἐς Θήρην. Ἐν δὲ Θήρης ἔπλεον καὶ πάσχοντες ἄνδρες, ταῦτα μὲν οὐ πολλοί. καταγησαμένου δὲ τοῦ Κορωβίου ἐς τὴν νῆσον ταύτην δὴ τὴν Πλατέαν, ἔνθα μὲν Κορώβιον λείποισι,

Elei memoria mea deleuerunt. Insulæ autem à conditore Thera nomen est inditum. 1 Hic filio, quod negaret se nauigaturum cum eo, Relinquam ergo, inquit, ouem lupis. ex quo dicto nomen adolescenti impositum est Ololycus; *id est Ouilupus*, & id nomen alteri præualuit. Ololyco natus est filius Ægeus, à quo vocantur Ægidæ, in Sparta ingẽs tribus. Ex hac tribu viri, quum sibi non permanerent filii, ex Erinnyum oraculo delubrum Laio & OEdipodi extruxerunt: quod postea apud eos Theræos mansit qui ex his viris procreati fuere. Hactenus Lacedæmonii cum Theræis consentiunt: quod deinceps exstitit, soli Theræi factum hoc modo esse memorant: Grinus, Æsanii filius, ab hoc Thera oriundus, quum esset Therææ insulæ rex, contulit se Delphos, 2 ducens ex vrbe solennes hostias, comitantibus eum cum aliis ciuibus, tum vero Batto 3 qui erat de genere Polymnesti, apud Minyas gratiosus. Consulenti autem Grino Therææorum regi de aliis rebus, Pythia respondit vt vrbem in Libya conderet. Cui vicissim iste, Equidem (inquit) ego ô pi inceps, senior sum & grauis ad moliendum: tu vero quempiam horum iube ista facere. Simúl hęc dicens, Battum ostendebat. Hæc hactenus. Tunc vbi reuersi sunt, pro nihilo habuere responsum: neque vbi terrarum Libya esset gnari, neque ex incerto oraculo coloniam mittere audentes. Septem post hæc annos quum in Thera non pluisset, & omnes, præter vnam, arbores exaruissent, consulentibus Therææis Pythiam, 4 respondit, mittendam in Libyam esse coloniam. Illi, quoniam, nullum mali remedium erat, mittunt in Cretam nuncios inuestigatum siquis aut indigenarũ aut aduenarum illic esset qui in Libyam nauigassent. Nuncii, quum Cretam pererrassent, & ad vrbem Itanum peruenissent, in ea contraxerunt cum purpurario quodam, cui nomen erat Corobio. is aiebat se ventis abreptum in Libyam applicuisse, & ad Plateam insulam Libyæ. Hunc nuncii mercede inductum in Theram duxerunt. Verum non multi ad rem explorandam ex Thera initio profecti sunt, duce ipso Corobio: quo in ea insula

CXLIX

CL

CLI

1 At filius, quum ei se vna nauigaturum negauit dixisset pater se itaque eum relicturum τὸν ἐν λύκοισι, *id est ouem inter lupos*, ex hoc dicto vocatus fuit Οἰόλυκος atque adeo nomen hoc inualuit. 2 Afferens ex vrbe hecatomben, comit. 3 Qui filius erat Polymnesti, Euthymedes genere ex Minyis. 4 Obiecit illam coloniæ deductionem in Libyam.

relicto

relicto cum aliquot mensium cibariis, ipsi quamcelerrime reuerterunt ad ce-
CLII teris de insula renunciandum. Quibus vltra præstitutum tempus redire differentibus, omnia Corobio deficiebant: sed appulsa eo naui Samia quæ ab Ægypto redibat (cuius gubernator erat Colæus) Samii, omni re gesta à Corobio audita, in annum homini cibaria reliquerunt. Ipsi ex hac insula quum soluissent, Ægyptum optantes, vento subsolano abrepti ferebantur: nec intermittente flatu, Herculeas transuecti columnas, peruenerunt in Tarteſſum, [1] pompam ferentes ad rem diuinam. Erat ea tempestate id emporium intemeratum, adeo vt inde reuertentes isti ex mercibus quæstum maximum fecerint, [2] inter omnes quos nouimus Græcos, duntaxat post Sostratum Laodamantis filium Æginetam, cum quo nemo possit contendere. Ex hoc quæstu Samii decima (id est sex talentis) selecta, fecerunt ahenum ad exemplum crateris Argolici, gryphinis capitibus in circuitu altrinsecus obuersis: & in templo Iunonis collocarunt, sustinentibus illud tribus colossis, *id est humanis simulacris*: septenûm cubitorum, genu nixis: & hoc primum facto ingens amicitia Cyrenæis Thera-
CLIII eisque cum Samiis contracta est. Theræi, vbi relicto in insula Corobio ad Theram reuersi renunciarunt esse illis insulam eregione Libyæ sitam, placuit Theræis vt è singulis oppidis, quæ septem erant, viri mitterentur, fratribus inter se sortitis quis potius mitteretur, duce eorum rege Batto. Ita duas biremes in Plataeam miserunt. Hæc Theræi
CLIV memorant. Cetera iam Theræis cum Cyrenæis constant. nam quod ad Battum pertinet, Cyrenæi nequaquam cum Theræis consentiunt. sic enim narrant: Est in Creta oppidum Oaxus, in quo fuit Etearchus rex. hic amissa vxore, induxit filiæ, nomine Phronimæ, nouercam: quæ domum ingressa, vt erat, ita re ipsa se nouercam præstitit, cum lædendo atq; omne genus iniuriarum excogitando, tum ad extremum [3] impudicitiam impingendo: atque ita rem habere viro persuasit. Iste ab vxore deceptus rem de filia nefariam commentus est. Erat

λείποισι, σιτία καταλιπόντες ὅσον δύο μῆνας· αὐτοὶ δὲ ἔπλεον τὴν ταχίστην ἀπαγγελέοντες Θηραίοισι περὶ τῆς νήσου. Ἀποδημεόντων δὲ τούτων πλέω χρόνον τοῦ συγκειμένου, Κορώβιον ἐπέλιπε τὰ πώματα. μετὰ δὲ, νηῦς Σαμίη, τῆς ναύκληρος ἦν Κωλαῖος, πλέουσα ἀπ' Αἰγύπτου, ἀπωσθείσθη ἐς τὴν Ταρτησσὸν ταύτην. θυηλέουσι δὲ Σάμιοι τῇ Κορωβίου πάντα λόγον, σιτία ἐπὶ πλείστους καταλείποντες· αὐτοὶ δὲ ἀναζεύξαντες ἐκ τῆς νήσου, καὶ γλιχόμενοι Αἰγύπτου, ἔπλεον, ἀποφερόμενοι ἀπηλιώτῃ ἀνέμῳ. καὶ, οὐ γὰρ ἀπίει ὁ πνεῦμα, Ἡρακλέας στήλας διεκπερήσαντες, ἀπίκοντο ἐς Ταρτησσὸν, ἐπὶ πομπῇ χρεώμενοι. Ὁ δὲ ἐμπόριον τοῦτο ἐὼν ἀκήρατον τοῦτον χρόνον· ὥστε ἄπονος ἡσαντες οὗτοι ὁπίσω, μέγα δὴ Ἑλλήνων πάντων, τῶν ἡμεῖς ἀτρεκίῃ ἴσμεν, ἐκ φορίων ἐκέρδησαν, μετά γε Σώστρατον Λαοδάμαντος, Αἰγινήτεω τοῦτον γὰρ οὐκ οἷά τε ἐστὶ ἐείσας μοῦνον. Σάμιοι τῶν δεκάτεω τῶν ἐξελόντες ἑξ τάλαντα, ἐποιήσαντο χαλκήιον, κρητῆρος Ἀργολικοῦ τύπον. πρόσειξι δὲ αὐτῷ, γρυπῶν κεφαλαὶ περιεστᾶσι ἐπίσω· καὶ ἀνέθηκαν ἐς τὸ Ἥραιον, ὑπόστασιν δόντες αὐτῷ τρεῖς χαλκέους κολοσσοὺς ἑπταπήχεας, τοῖσι γονύασι ἐρηρεισμένους. Κυρηναίοισι δὲ καὶ Θηραίοισι ἐς Σαμίους ἀπὸ τούτου τοῦ ἔργου πρόσφατα φιλίη μεγάλη συνεκέχυτο. Οἱ δὲ Θηραῖοι, ἐπείτε, Κορώβιον λιπόντες ἐν τῇ νήσῳ, ἀπίκοντο ἐς τὴν Θήρην, ἀπήγγελλον ὡς σφι εἴη νῆσος ἥτις Λιβύης ἀντίον κέεται· Θηραίοισι δὲ ἔδοξε ἀδελφεὸν τεόν τε ἐπ' ἀδελφεοῦ πέμπειν πάλῳ λαχόντα, καὶ ἀπὸ πασέων τῶν χώρων ἀπάντων ἑπτὰ εἶναι τοντέων, αἱρέθη δὲ σφεων καὶ βασιλέα ἐκ ἡγεμόνα Βάττον. οὕτω δὴ σφέλλοισι δύο πεντηκοντόροισι ἐς τὴν Πλάταιαν. Ταῦτα μὲν Θηραῖοι λέγουσι τὰ δὲ ἄλλα τοῦ λόγου, συμφέρονται ἤδη Θηραῖοι Κυρηναίοισι. Κυρηναῖοι γὰρ τὰ περὶ Βάττον ἐπιστάμενοι ὁμολογέουσι Θηραίοισι. λέγουσι γὰρ οὕτω· ἔστι τῆς Κρήτης Ὄαξος πόλις. ἐν τῇ ἐβασίλευσε Ἐτέαρχος βασιλεύς. ὃς ἐπὶ θυγατρὶ ἀμήτορι, τῇ οὔνομα ἦν Φρονίμη, ἐπὶ ταύτῃ ἔγημε δεύτερον γυναῖκα. ἡ δὲ ἐπισταθοῦσα ἐδίκαιόν τε καὶ τῷ ἔργῳ μητρυιὴ τῇ Φρονίμῃ, πρῶτα μὲν ἐξέπεμπε τὰ κακὰ, καὶ πᾶν ἐπ' αὐτῇ μηχανωμένη· καὶ τέλος, μαλακισμοῖσι ἐπενείκασα, πείθει τὸν ἄνδρα τοιάδε ἔχειν οὕτω· ὁ δὲ, ἀναγνωσθεὶς ὑπὸ τῆς γυναικὸς, ἔργον οὐκ ὅσιον ἐμηχανᾶτο ἐπὶ τῇ θυγατρί. ἦν γὰρ δὴ

1 Deducente eos numine. Erat, &c. Inter omnes Græcos de quibus certo nobis compertum est, 3 Impudicitiæ crimen impingendo. *Vel, impudicitiam obijciendo.*

Θεμίσων ἀνὴρ Θηραῖος ἔμπορος ἐν τῇ Ὀαξῳ· τοῦτον ὁ Ἐτεάρχης ξεινήιον ἐόντα ἐξορκῶι ἐμοὶ μὲν δικαιώσειν ὅ, τι ἂν δεηθῇ. ἐπεί τε δὲ ἐξώρκωσε, ἀγαγὼν ἐδίδου τὴν ἑωυτοῦ θυγατέρα· καὶ ταύτην ἐκέλευε καταπομπεύσας ἀπαγαγεῖν. ὁ δὲ Θεμίσων, ἐξημεκτήσας τῇ ἀπάτῃ τὸν ὅρκον, ἁλουσάλμους τὴν ξείνην, ἐποίεε τοιάδε· ἐκδὲ λαβὼν τὴν παῖδα ἀπέπλεε. ὡς δὲ ἐγένετο ἐν τῷ πελάγεϊ, ἀποσειβόμενος τὸν ἐξόρκωσιν τοῦ Ἐτεάρχου, χρήσιμος ἐὼν ἁλοὺς κατῆκε ἐς τὸ πέλαγος· ἀναπαύσας δὲ ἀπῖκτο ἐς τὴν Θήρην.

172 Ἐνθεῦτεν δὴ τὸν Φρονίμιον ἐκδέκεται Πολύμνηστος, ἐὼν τῶν Θηραίων ἀνὴρ δόκιμος, ἐπαλλακεύετο δὲ χρόνου δὴ ἐξελθόντος παῖς ἐγένετο ἀφωνός τε καὶ τραυλός, τῷ οὐνόματι ἐτέθη Βάττος, ὡς Θηραῖοί τε καὶ Κυρηναῖοι λέγουσι. ὡς μέντοι ἐγὼ δοκέω, ἄλλο τι· Βάττος δὴ μετωνομάσθη ἐπί τε ἐς Λιβύην ἀπῖκτο, ἐκ τε τοῦ χρηστηρίου ἐκομίσθη ἐν Δελφοῖσι αὐτῷ, καὶ ἐκ τῆς τιμῆς τοῦ ἔσχε, τοῦ ἐπωνυμίῃ ποιεύμενος. Λίβυες γὰρ τὸν βασιλέα Βάττον καλέουσι. καὶ τούτου εἵνεκα δοκέω θεσπίζουσαν τὴν Πυθίην, καλέσαι μιν Λιβυκῇ γλώσσῃ, εἰδυῖαν ὡς βασιλεὺς ἔσται ἐν Λιβύῃ. ἐπεί τε γὰρ ἐνδρώθη τάχιστα, ἦλθε ἐς Δελφοὺς περὶ τῆς φωνῆς· ἐπειρωτέοντι δέ οἱ χρᾷ ἡ Πυθίη τάδε,

Βάττ', ἐπὶ φωνῇ ἦλθες· ἄνα δέ σε Φοῖβος Ἀπόλλων
Ἐς Λιβύην πέμπει μηλοτρόφον οἰκιστῆρα.

ὡς ἂν εἰ εἴποι Ἑλλάδι γλώσσῃ χρεωμένη, Ὦ βασιλεῦ, ἐπὶ φωνὴν ἦλθες. ὁ δ' ἀμείβετο τοῖσδε, Ὦναξ, ἐγὼ μὲν ἦλθον περὶ σέο χρησόμενος περὶ φωνῆς· σὺ δέ μοι ἄλλα ἀδύνατα χρᾷς, κελεύων Λιβύην ἐποικίζειν. τῷ δυνάμει; κοίῃ χερί; τοιαῦτα λέγων, ὅ τι ἐπῆιδε ἄλλα ἔχρα. ὡς δὲ οὐ τοιαῦτα ἐθεσπίζετο ἡ καὶ πρότερον, οἴχετο μετὰ ταῦτα ἀπολιπὼν ὁ Βάττος ἐς τὴν Θήρην. Μετὰ δὲ, οὐκ ὀλίγου τινὸς χρόνου καὶ τοῖσι ἄλλοισι Θηραίοισι συμφέρεται παλιγκότως. ἀγνοεῦντες δὴ τὰς συμφορὰς οἱ Θηραῖοι, ἔπεμπον ἐς Δελφοὺς περὶ τῶν παρεόντων κακῶν. ἡ δὲ Πυθίη σφι ἔλεγε, συνοικίζουσι Βάττῳ Κυρήνην τῆς Λιβύης ἀμείνονα ὠρίζειν. ἀπιστέλλων μὲν ταῦτα τὸν Βάττον οἱ Θηραῖοι

in Oaxo negociator quidam Theræus, nomine Themiſon: [1] hunc in familiaritatem acceptum Etearchus adigit vt quam rem oraretur, in ea ſe miniſtrum præberet. Vbi hominem iureiurando adegit, adductam ei tradidit filiam ſuam: iubens vt eam abductam in mare demergeret. Themiſon ancipiti animo inter nefas operis & hoſpitii perfidiam, ita ſibi faciendum putauit: accepta puella mare ingreſſus, quum in alto fuit, [2] vt iureiurando Etearchi ſatisfaceret, reuinctam funibus puellam demiſit in pelagus: ea deinde retracta Theram peruenit. Ibi Polymneſtus, vir inter CLV Theræos ſpectatus, in concubinatum Phronimam accepit, ex qua interiecto tempore natus eſt ei filius, ſono vocis exili ac balbutienti, cui nomen impoſitum eſt Batto, vt Theræi & Cyrenæi aiunt: vt autem ego ſentio, aliud aliquod: ſed eum cognominatum Battum poſtquam in Libyam abiit, cum propter oraculum apud Delphos ſibi redditum, tum propter honorem quem aſſequutus eſt. Battum enim Libyes regem appellant, & ob id reor [3] Pythiam lingua Libyca quam nouerat, quum oraculum reddidit, vocaſſe Battum, quod futurus rex eſſet in Libya. Hic, vbi in virilem adoleuit ætatem, [4] Delphos adiit ob linguæ vitium. Cui conſulenti Pythia reſpondit,

Batte venis vocis cauſſa: dux te iubet ire
Lanigeram in Libyen habitatum Phœbus Apollo.

[4] Ad hæc Battus ſic viciſſim inquit, O princeps, ego ad te veni gratia conſulendi de voce: tu de aliis mihi reſpondes quæ nequeunt fieri, iubens migrare in Libyam. [5] qua copia? quave manu? Hæc loquens non perſuaſit illi vt alia reſponderet, ſed eadem quæ prius reſpondente Pythia, illinc digreſſus abiit in Theram. [6] Mox deinde quum CLVI & huic ipſi & ceteris Theræis male contingeret, nec mali cauſſa deprehenderetur, ob hæc mittunt Delphos ſciſcitatum. Quibus quum reſpondiſſet Pythia, melius cum ipſis actum iri ſi Cyrenen in Libya conderent cum Batto, miſerunt Theræi Battum cum

---

1 Hoſpitio exceptum adigit iureiurando, ipſum operam ſuam ei præſtiturum quamcunq; ad rem illi opus ea eſſet. 2 Defungitur iuriſiurandi religione volens, demiſſam in mare puellam funiculis alligatam, ſtatim extraxit, vt promiſſo ſatisfaceret. *Ita Budæus hunc locum vertit.* 3 Pythiam in ſuo vaticinio lingua Libyca eum ita vocaſſe, quoniam eum Libyæ regem futurum nouerat. 4 *Ante hæc verba adde*, Perinde acſi lingua Græca oraculum reddens diciſſet, O rex, vocis cauſſa veniſti. *Si verbum verbo reddatur*, O rex, ad vocem veniſti. *Sequentur autem illa*, Ad hæc Batt. 5 Qua potentia? *Vel*, Quibus copiis? 6 Ab eo tempore autem quum *illa* tum in hunc ipſum tum in ceteros Theræos iram exerceret, hi calamitates ſuas ignorantes, *id eſt, calamitatum ſuarum cauſſam*, Delphos miſerunt, *quo* de malis illis *ſciſcitarentur*.

duabus

duabus biremibus. Isti Libyam proc-
ti (quandoquidem non aliud habe-
bant quod agerent) retro ad Theram
se receperunt. Sed eos Theræi arcen-
tes accessu Theræ repellebant, ac rur-
sus reuerti iubebant. ita necessitate ad-
acti, remenso iterum mari condide-
runt oppidum in insula Libyæ adiacen-
ti, nomine vt prius dictum est, Platæa,
quæ fertur Cyrenæorum vrbi quæ nũc
CLVII est, par esse magnitudine. Hanc bi-
ennio incolentibus, quum nihilo me-
lius secum ageretur, vno è suis relicto,
ceteri Delphos nauigauerunt ad ora-
culum consulendum. Eo postquam ve-
nerunt, sciscirantibus quid ita secum
in Libyam profectis nihilo tamen me-
lius ageretur, Pythia respondit his ver-
bis,

Lanigeræ Libyes scis quam nec adiuue-
ris vrbem,
Me melius: tuum ego ingenium mirabor
euntis.

His auditis, ii qui cum Battó erant, rur-
sus redierunt. neque enim sinebat eos
deus alio migrare priusquam in Liby-
am concessissent. Reuersi ad insulam,
recepto quem reliquerant, incolue-
runt locum in Libya, e regione insulæ,
nomine Aziristum, amœnissimis colli-
bus vtrinque conclusum, & vtrinque
CLVIII flumine præterlabente. Hunc locum
sex annis quum incoluissent, septimo
deserendum putauerunt, admonitu Li-
byum, vt in meliorem transirent. Ita il-
linc eos Libyes vesperum versus & ad
locorum speciosissimum abduxerunt,
& quidem noctu, ne Græci interdiu
facientes iter, diurnum spatium meti-
endo animaduerterent. Est autem huic
loco nomen Irasa. Eos, vbi ad fontem
qui Apollinis esse fertur, duxerunt, in-
quiunt, Viri Græci, hic vobis incolere
commodum est vbi cælum [1] vocaliter
CLIX sonat. Sub Batto igitur, qui condit
[2] Zoam, & annos quadraginta regnauit,
& sub eius filio Arcesilao, qui regnauit
annos sexdecim, Cyrenæi habitauerunt
tot omnino quot in colonjã initio missi
fuerant. Sub tertio autem Battoqui fe-
lix est appellatus, cunctos Græcos ad
nauigandum in Libyam cum Cyrenæis
habitatum induxit suo oraculo Pythia.
Nam accersebant eos Cyrenæi ad agri
partitionem. Induxit autem, hæc verba
respondens,

Serior in Libyen quisquis peruener it al-
mam,

δύο πεντηκοντέροισι. πλώσαντες δὲ ἐς τὴν Λι-
βύην οὗτοι, (οὐ γὰρ εἶχον ὅ, τι ποιέωσι ἄλλο) ὀπί-
σω ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν Θήρην. ⓐ δὲ Θηραῖοι κωλ-
αγρεύοντες ἔβαλλόν, καὶ σφέας ἐῶν τῇ γῇ προσίσχειν,
ἀλλ' ὀπίσω πλώειν ἐκέλευον· ⓐ δὲ, ἀναγκαζόμε-
νοι, ὀπίσω ἀπέπλεον. καὶ ἐκβάντες ἔκτισαν νῆσον ἐν τῇ Λι-
βύῃ κειμένην, τῇ οὔνομα ἐστὶ (ὡς καὶ πρότερον ἐρ-
ρήθη) Πλατέα. λέγεται δὲ ἴσον εἶ) ἡ νῆσος τῇ νεῇ
Κυρηναίων πόλι. Τὸν αὐτὸν οἰκέοντες δύο ἔτεα, γῆ-
δὲν γὰρ σφι χρηστὸν σιτεφέρετο, ἕνα αὐτῶν κατα-
λιπόντες, οἱ λοιποὶ πάντες ἀπέπλεον ἐς Δελφούς·
ἀπικόμενοι δὲ ὅτι ὁ χρηστήριον, ἐχρέωντο, φάμε-
νοι οἰκέειν τε τὴν Λιβύην, καὶ σφέας ἐμέωνον ποιήσ-
σειν οἰκεῶντες. ἡ δὲ Πυθίη σφι πρὸς ταῦτα χρᾷ
τάδε,

Ἄγνω ἐμὲ Λιβύην μηλοβόφον οἶδας ἀμείνον,
Μὴ ἐλθών. ἐλθόντος ἄγαν ἀγάμαι σοφίην σεο.

ἀκούσαντες τούτων ⓐ ἀμφὶ τὸν Βάττον, ἀπέπλεον
ὀπίσω. οὐ γὰρ δὴ σφέας ἀπίει ὁ θεὸς τῆς ἀποικί-
ης, πρὶν δὴ ἀπίκωνται ἐς αὐτὴν Λιβύην. ἀπικό-
μενοι δὲ ἐς τὴν νῆσον, καὶ ἀναλαβόντες ⓦ ἐλίπους,
ἔκτισαν αὐτῆς τῆς Λιβύης χῶρον αἰτίον τῆς νήσου
τῇ οὐνόματι τῷ Ἀζίρεων. νάπαι τε κάλλιστ αἱ ἐν
ἀμφοτέρῃ συγκλείουσι, καὶ ποταμὸς ἔνθεν καὶ ἔνθεν
ῥέων διαῤῥέει. Τοῦτον οἴκεον ⓦ χῶρον ἔτεα
ἑξ ἑπτὰ ἐβδόμῳ δὲ σφέας ἔτει ἀναστάμενοι Λί-
βυες, ὡς ἀμείνονα χῶρον ἄξοιεν, ἀπέγνωσαν ἐκλι-
πεῖν. ἦγον δὲ σφέας ὀνηλατέοντες ⓐ Λίβυες, ἀνὰ ἡ-
σαντες πρὸς ἑσπέρην· καὶ ⓦ κάλλιστον τῶν χώ-
ρων· ἵνα διέξιόντες ⓐ Ἕλληνες μὴ ἴδωσι, συμμε-
τρησάμενοι τὴν ὥρην τῆς ἡμέρης, νυκτὸς παρῆγον.
ἔστι δὲ τῷ χώρῳ τούτῳ οὔνομα Ἴρασα. ἀφι-
κόμενοι δὲ σφέας ὅτι κρήνην λεγομένην εἶ) Ἀ-
πόλλωνος, εἶπον, Ἄνδρες Ἕλληνες, ἐνθαῦτα ὑμῖν ἐ- 173
πιτήδεον οἰκέειν· ἐνθαῦτα γὰρ ὁ οὐρανὸς τετρῆνται.

Ἐπὶ μὲν νυν Βάττεω τοῦ οἰκιστέω τῆς Ζόης ἀρξά-
τας ὅτι τεσσεράκοντα ἔτεα, καὶ τὸν παῖδα αὐτοῦ Ἀ-
ρκεσίλεω ἄρξαντος ἐπτακαίδεκα ἔτεα, οἴκεον ⓐ Κυρη-
ναῖοι, ἐόντες τοσοῦτοι ὅσοι περ ἦρξαν ἐς τὴν ἀποικίην
ἐστάλησαν· ὅτι δὲ τὸν τέταρτον Βάττεον, τὸν Εὐδαίμονα
καλεόμενον, Ἕλληνας πάντας ὥρμησε χρήσασα ἡ
Πυθίη πλέειν, σὺν οἰκιστῆσι Κυρηναίοισι Λιβύην.
ἐπεκαλέοντο γὰρ ⓐ Κυρηναῖοι ὅτι γῆς μοῖραν·
ἔλεγε δὲ ὧδε ἐχρᾶτο,

Ὅς δέκεν ἐς Λιβύην πολυήρατον ὕστερον ἔλθῃ

1 Cælum perforatum est. 2 Suspecta hic sunt Græca exempl. quorum alia ζόην, alia ζώην habent.

Γᾶς ἀναδαιομένας, μετὰ ⓐ πόνον φαμὶ μελήσειν.
συλλεχθέντος δὲ ὁμίλου πολλοῦ ἐς τὴν Κυρηναίην,
τοὺς παραμόρους γῆν πολλὴν ⓐ τοὺς οἰκοῦντας Λίβυες, καὶ
ὁ βασιλεὺς αὐτῶν, τῷ οὔνομα ἦν Ἀδικράν, οἷα
τῆς τε χώρης ἐξεισαμένους, καὶ τοὺς ἐυβοιζόμενους, ὑ-
πὸ τῶν Κυρηναίων, πέμψαντες ἐς Αἴγυπτον ἔδοσαν
σφέας αὐτοὺς Ἀπρίῃ τῷ Ἀιγύπτου βασιλεῖ. ὁ δὲ,
συλλέξας στρατὸν Αἰγυπτίων πολλὸν, ἔπεμπε ἐπὶ
τὴν Κυρηναίην· ⓐ δὲ Κυρηναῖοι ἐκστρατευσάμενοι
ἐς Ἵρασα χωρέουσι, καὶ ἐπὶ κρήνῃσι Θέστιν, συνέβα-
λόν τε τοῖσι Αἰγυπτίοισι, καὶ ἐνίκησαν τῇ συμβολῇ.
ἦσαν γὰρ οὐ πεπειρημένοι πρότερον Αἰγύπτιοι Ἑλ-
λήνων, καὶ παντὸς χρεώμενος, διέφθαρησαν οὕτω ὥσ-
τε ὀλίγοι τινὲς αὐτέων ἀπενόστησαν ἐς Αἴγυπτον.
διὰ τοῦτον Αἰγύπτιοι καὶ ταῦτα ἐπιμεμφόμε-
νοι Ἀπρίῃ, ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ. Τούτου δὲ τοῦ
Βάττεω τοῦ παῖς Ἀρκεσίλαος, ὃς βασιλεύσας,
πρῶτα τοῖσι ἑωυτοῦ ἀδελφεοῖσι, ἐστασίασε, ἐς ὀμιν
οὗτοι ἀπολιπόντες οἴκησιν ἐς ἄλλον χῶρον τῆς Λι-
βύης· καὶ ἐπ' ἑωυτοῖσι βαλλόμενοι, ἔκλιπον πάλιν
ταύτην, ἣ ὅτε καὶ νῦν Βάρκη καλέεται, κτίζοντες
δὲ ἅμα αὐτὴν, ἀπέστησαν ἀπὸ τῶν Κυρηναίων τοὺς
Λίβυας. μετὰ δὲ, Ἀρκεσίλαος ἐς τοὺς ἀποστάντας
τε τῶν Λιβύων, καὶ ἀποστάντας τοὺς αὐτοὺς τού-
τους, ἐς φυγὴν ἐτράπετο· ⓐ δὲ Λίβυες δείσαντες αὐτὸν, οἴ-
χοντο φεύγοντες πρὸς τοὺς ἑῴους τῶν Λιβύων. ὁ
δὲ Ἀρκεσίλαος ἔπεσε φεύγοντι· ἐς ὃ ἐς Λευκω-
νίην τε τῆς Λιβύης ἐλήλυθε ἐπιδιώκων, καὶ ἔδοξε τοῖσι
Λίβυσι ἐπιτηδὲς εἶναι ⓐ. συμβαλόντες δὲ ἐνίκησαν
τοὺς Κυρηναίους τοσοῦτο, ὥστε ἑπτακισχιλίους ὁ-
πλίτας Κυρηναίων ἐκλῖσαι πεσεῖν. μετὰ δὲ τὸ
πρῆγμα τοῦτο, Ἀρκεσίλεων μὲν καὶ μοῦνον τὸν καὶ Φαρ-
μάκην πεπωκότα, ὁ ἀδελφεὸς Ἀλίαρχος ἐπεμπίγ-
γα· Ἀλίαρχον δὲ ἡ γυνὴ Ἀρκεσίλεω δόλῳ κτεί-
νει, τῇ οὔνομα ἦν Ἐρυξώ. Διεδέξατο δὲ τοῦ βα-
σιληίου τούτου τοῦ Ἀρκεσίλεω ὁ παῖς Βάττος, χω-
λὸς ἐὼν, καὶ οὐκ ἀρίκοπος. ⓐ δὲ Κυρηναῖοι πρὸς
τοῦ καταλαβόντος συμφορὴ, ἔπεμπον ἐς Δελ-
φοὺς, ἐπειρησομένους ὅν τινα τρόπον κατοικήσαι-
νοι, κάλλιστα οἰκήσειαν. ἡ δὲ Πυθίη ἐκέλευε οἰκί-
ζειν τὴν Μαντινέης τῆς Ἀρκάδων καταρξήσοντα ἀγα-
γέσθαι. αἴτεον ὦν ⓐ Κυρηναῖοι, καὶ ⓐ Μαντινέες ἔ-
δοσαν ἄνδρα τῶν ἀστῶν δοκιμώτατον, τῷ οὔνομα
ἦν Δημώναξ. ἐκ τοῦ ὦν ὁ ἀνὴρ ἀποκόρυφος ἐς τὴν
Κυρηναίην, καὶ μαθὼν ἕκαστα, τοῦτο μὲν, τριφύλους
ἐποίησε σφέας, τοὺς πρὶν ἓξ ἦσαν Θηραίων μὲν
γὰρ καὶ τῶν ἄλλων μοίρην ἐποίησε· ἄλ-
λην δὲ, Πελοποννησίων καὶ Κρητῶν τρίτην

Discernendi agri, mox hunc, affirmo, pigebit.

Quum ergo ingens multitudo Cyrenam se contulisset, finitimorum Libyũ agros vastabant, atq; inter se partiebantur. At illi eorumque rex nomine Adicran, agris exuti à Cyrenæis, missis in Ægyptum quibusdam, sese dediderunt Apriæ Ægyptiorum regi. Iste comparatum grandem Ægyptiorum exercitum misit aduersus Cyrenas. Cyrenæi, instructa apud Irasa locum & ad fontem Thestin acie, cum Ægyptiis conflixerunt, eosque superauerunt, vtpote inexpertos antea atque contemptores Græcorum: adeoque profligarunt vt pauci ex eis in Ægyptum redirent. Qua de re Ægyptii succensentes Aprię, ab eo desciuerunt. Huius autem Battı filius extitit Arcesilaus, qui regnum adeptus, inter initia cum fratribus suis seditiones exercuit, donec illi relicto eo in alium Libyæ locum migrauerunt, vbi contracti vrbem hanc condiderunt, quæ, vt tunc, Barce nunc appellatur. Et inter condendum Libyas [1] solicitabant ad deficiendũm à Cyrenæis. Arcesilaus tam suis defectoribus quam eorum receptoribus bellum intulit: quem reformidantes Libyes, fugam ad orientales Libyes intenderunt. Sed fugientibus Arcesilaus vsque institit insequendo, dum ad Leuconem Libyæ peruenirent, [2] & Libybus videretur opportunus ad inuadendum. Itaque congressi cum eo Libyes, adeo superauere Cyrenæos, vt ex illis septem millia ceciderint. Post hanc cladem, Arcesilaum ægrotantem époto medicamento frater suus Aliarchus strangulauit: sed hunc dolo vxor Arcesilai interfecit, nomine Eryxo. Arcesilao successit in regno Battus, pedibus non valens, sed claudus. Cyrenæi ob acceptam calamitatem, Delphos miserunt per quosdam interrogatum, quam rationem ineuntes præclatissime habitarent. His Pythia respondens, iussit ex Mantinea Arcadum adducerent moderatorem. Itaque petentibus Cyrenæis Mantinei dederunt quendam nomine Demonacę virum inter populares probatissimum. Hic igitur vir Cyrenen profectus, vbi singula quæq; edoctus est, in tres tribus distribuens illos, ita digessit vt vnam quidem partem faceret Theræorum atque confinium: alteram autem, Peloponnensium atque Cretensium: tertiam

CLX

CLXI

1 Impulerunt ad defic. 2 Et inuadendum esse eum Libyes censerent.

vero,

vero eunuchorum insulanorum. Qui etiam [1] huic. Batto regi eum alia omnia quæ superiores reges obtinuerant contulit, tum vero peculiaria fana ac ceremonias in media ciuitate instituit. Quæ CLXII instituta sub hoc quidem Batto sincera permanserunt: verum sub eius filio Arcesilao vehementer sunt perturbata, negante Arcesilao Batti illius claudi & Pheretimæ filio se laturum quæ Mantineus Demonax constituisset, ac reposcente honores suorum maiorum. Hinc seditione orta, eiectus profugit in Samum, mater eius in Salaminem Cypri. Obtinebat ea tempestate Salaminis imperium EVelthon, qui Delphis dedicauit thuribulum spectaculo dignum, quod in thesauro Corinthiorum situm est. Ad hunc profecta Pheretima precabatur vt se filiumque Cyrenen cum exercitu reduceret. Ille omnia potius quam exercitum huic dabat. Pheretima id quod dabatur accipiens, dicere bonum id quidem esse, sed melius facturum eum si ei petenti daret exercitum. Quumque identidem ad omnia quæ dabantur, hoc diceret, tandem misit ad eam EVelthon dono fusum aureum, atque colum penso circumdatam. [2] dicentique quæ consueuerat verba Pheretimæ, inquit talibus rebus donari feminas, non exercitu. CLXIII Arcesilaus interea Sami agens, vnumquemque solicitabat ad spem rei agrariæ: coactoque ingenti exercitu, missus est Delphos ad consulendum de reditu in patriam. Cui Pythia ita respondit, Ad quatuor Battos, ac totidem Arcesilaos, octo hominum ætates dat vobis Apollo Cyrene regnare: vlterius vos conari dehortatur. Tibi vero suadet vt ingressus in domum tuam, quietem agas. Quod si fornacem inueneris plenam amphorarum, ne eas excoquas, sed ad auram emittas. Sin fornacem incenderis, ne committas vt circumfluam introeas: alioqui peribis tu pariter & taurus optime opus faciens. CXLIV Hæc Arcesilao Pythia respondit. Iste sumptis iis quos contraxerat è Samo, rediit Cyrenen: recuperatoque rerum statu, immemor oraculi factus, vocatis ad dicendum caussam iis qui contra ipsum in partibus fuerant, obiecit culpam fugæ suæ. At illorum alii exilio solum vertebant, alii ab eo comprehensi, in Cy-

ὀγησιωτέων πρώτων. τῶν δὲ, τῷ βασιλεῖ Βάττῳ τεμένεα ἔξελών, καὶ ἱρωσύνας, τἆλλα πάντα τἀ πρότερον εἶχον ⓐ βασιλῆες, ἐς μέσον τῷ δήμῳ ἔθηκε. Ἐπὶ μὲν δὴ τούτου τοῦ Βάττεω, οὕτω διετέλεε ἐόντα· ὁπότε δὲ τὸν τούτου παῖδος Ἀρκεσίλεω πολλὴ ταραχὴ κατέστη τῶν ἡμέων ἐλθύντα. Ἀρκεσίλεως γὰρ ὁ Βάττου τε τοῦ χωλοῦ καὶ Φερετίμης, οὐκ ἔφη ἀνέξεσθαι τἀ ὁ Μαντινεὺς Δημώναξ ἔταξε, ἀλλὰ ἀπαιτέειν τἀ τῶν προγόνων γέρεα. ἐνθῦτεν στασιάζων ἐωυτῷ, καὶ ἔφυγε ἐς Σάμον· 174
ἡ δὲ μήτηρ ⓐ ἐς Σαλαμῖνα τῆς Κύπρου ἔφυγε. τῆς δὲ Σαλαμῖνος τότον ⓦ χρόνον ἐπεκράτεε Εὐέλθων, ὃς τὸ ἐν Δελφοῖσι θυμιητήριον ἐὸν ἀξιοθηγητον ἀνέθηκε, τὸ ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ κέεται. ἀπικομένη δὲ πρὸς τοῦτον ἡ Φερετίμη, ἐδέετο στρατιῆς, ἥ κατάξει σφέας ἐς τὴν Κυρηναίην. ὁ δὲ Εὐέλθων πᾶν μᾶλλον ἢ στρατιὴν ⓐ ἐδίδου. ἡ δὲ, λαμβάνουσα τὸ διδόμενον, καλὸν μὲν ἔφη καὶ τοῦτο εἶναι, κάλλιον δὲ εἶναι ἐκεῖνο, τὸ δοῦναί ⓐ δεομένῃ στρατιήν. τοῦτο γὰρ ὅτι πάντα τῷ διδομένῳ ἔλεγε. τελευταῖον ⓐ ἐξέπεμψε δῶρον ὁ Εὐέλθων ἄτρακτον χρύσεον καὶ ἠλακάτην· περιῆν δὲ ⓐ καὶ ἔριον. ἐπειπάσης δὲ αὐτῆς τῆς Φερετίμης τοιοῦτόν ἔπος, ὁ Εὐέλθων ἔφη, τοιούτοισι γυναῖκας δωρέεσθαι, ἀλλ' οὐ στρατιῇ. Ὁ δὲ Ἀρκεσίλεως τότον ⓦ χρόνον ἐὼν ἐν Σάμῳ, σωρηγείρε καὶ τὰ αὐδεγὰ ὅτι γῆς ἀναδασμῷ. συλλεγομένου δὲ στρατοῦ πολλοῦ, ἐστάλη ἐς Δελφοὺς Ἀρκεσίλεως, χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ περὶ καθόδου. ἡ δὲ Πυθίη χρᾷ τάδε, Ἐπὶ μὲν τέσσερας Βάττους, καὶ Ἀρκεσίλεως τέσσερας, ὀκτὼ ἀνδρῶν ἡλικίας, διδοῖ ὑμῖν Λοξίης βασιλεύειν Κυρήνης· πλέον μέντοι τούτου σοὶ μὲν παριεμένῳ φρονέει. σὺ μέντοι ἥσυχος εἶναι, κατελθὼν ἐς τὸν σεωυτοῦ δῶ. ἢν δὲ τὸν κάμινον βόρης πλέων ἀμφορέων, μὴ ἐξοπήσῃς σὺν ἀμφορεῦσι, ἀλλ' ἀποπεμπε κατ' οὖρον· εἰ δὲ ἐξοπήσῃς τὸν κάμινον, μὴ ἐσέλθῃς ἐς τὸν ἀμφίῤῥυτον· εἰ δὲ μή, ἀποθανέεαι καὶ αὐτὸς, καὶ ταῦρος ὁ κάλλιστος βοῶν. Ταῦτα ἡ Πυθίη Ἀρκεσίλεῳ χρᾷ. ὁ δὲ, φρονήσας οὐκ τῆς Σάμου, κατῆλθε ἐς τὴν Κυρηναίην· καὶ δικαιωσάμενος τῶν πρηγμάτων, τὸ μαντήιον οὐκ ἐμέμνητο, ἀλλὰ δίκης οὐκ αἰτησαμένους αἰτιᾶται τοὺς ἑωυτοῦ φυγῆς. τῶν δὲ ⓐ μὲν τοῦ δήμου οὐκ τῆς χώρης ἀπαλλάσσοντο, οὐκ δὲ λῃστὰς χειρωσάμενος ὁ Ἀρκεσίλεως ἐς Κύ-

1 Quum Batto regi peculiaria fana & ceremonias secreuisset, cetera omnia quæ antea regum erant, populo in commune dedit. Quæ instit. 2 Eadem autem verba *ad hoc munus* dicenti, *id est, inter accipiendum hoc munus*, se talibus muneribus, non autem exercitui feminas donare respondit.

πρεσθν ἀπέστειλε ὅθεν ὁρμᾶτο φθορή. τοὺς μὲν νυν Κνίδιοι ἀπενειχθέντας πρὸς τὴν σφετέρην, ἐρρύσαντο, καὶ ἐς Θήρην ἀπέστειλαν. ἕτεροι δὲ λαβόντες τῶν Κυρηναίων ἐς πύργον μέγαν Ἀγλομάχου καταφυγόντας ἰδιωτικόν, ὕλην περιενείκαντες, Ἀρκεσίλεως ἐνέπρησε. μαθὼν δὲ ἐπεξεργασμένοισι τὸ μυστήριον ἐόν τοῦτο, ὅτι μὴ ἡ Πυθίη ἔα θύσαντα ἐν τῇ καιομένῳ τοῦ ἀμφορέος ἐξοπῆσαι, ἔρχεται ἐκὼν τῆς Κυρηναίων πόλιος, δείσας τε τὸν χρησθὲν θάνατον, καὶ δοκέων ἀμφίρρυτον τὴν Κυρήνην εἶναι. Εἶχε δὲ γυναῖκα συγγενέα ἑωυτοῦ θυγατέρα δὲ τοῦ τῶν Βαρκαίων βασιλέος, τῷ οὔνομα ἦν Ἀλαζείρ· παρὰ τοῦτον ἀπικνέεται· καὶ μιν Βαρκαῖοί τε αὐτοὶ, καὶ τῶν ἐκ Κυρήνης φυγάδων τινὲς καταμαθόντες ἀγορεύοντα, κτείνουσι· πρός δὲ, καὶ τὸν πενθερεὸν αὐτοῦ Ἀλαζῆρα. Ἀρκεσίλεως μὲν νυν εἴτε ἑκὼν εἴτε ἄκων ἐξαμαρτὼν τοῦ χρησμοῦ, ἐξέπλησε μοῖρην τὴν ἑωυτοῦ. Ἡ δὲ μήτηρ Φερετίμη, τέως μὲν ὁ Ἀρκεσίλεως ἐν τῇ Βάρκῃ ἐζητέετο ἐξεργασμένος ἑωυτῷ κακὸν, ἡ δὲ εἶχε αὐτὴ τοῦ παιδὸς τὰ γέρεα ἐν Κυρήνῃ, καὶ τἄλλα νεμομένη, καὶ ἐν βουλῇ παρίζουσα· ἐπεί τε δὲ ἔμαθε ἐν τῇ Βάρκῃ ἀποθανόντα μὲν καὶ παῖδα, φθύγουσα οἰχώκεε ἐς Αἴγυπτον. ἦσαν γὰρ δὴ ἐν τοῖσι Ἀρκεσίλεω εὐεργεσίαι ἐς Καμβύσεα τὸν Κύρου πεποιημέναι· ἔστι γὰρ ὧν Ἀρκεσίλεως ὃς Κυρήνην Καμβύσῃ ἔδωκε, καὶ φόρους ἐπέταξε. ἀπικομένη δὲ ἐς Αἴγυπτον ἡ Φερετίμη, Ἀρυάνδεω ἱκέτις ἵζετο, ὑμνήσασα ἑωυτῆς κελεύουσα· τοῦ εἵνεκα μνησθῆναι φασὶν, ὡς Δαρεῖος μηδισμὸν ὁ παῖς μιν τείσαιτο. Ὁ δὲ Ἀρυάνδης ἦν ἔπαρχος τῆς Αἰγύπτου ὑπαρξας ὑπὸ Καμβύσεω κατέρξεώς· ὃς ὕστερον χρόνῳ τούτων παρεσυμβουλεύσατο Δαρείῳ διεφθάρη. πυθόμενος γὰρ καὶ ἰδὼν Δαρεῖον ἐπιθυμέοντα μνημόσυνον ἑωυτοῦ λιπέσθαι τὸ μὴ ἄλλῳ ἐπὶ βασιλεῖ κατεργασμένον, ἐμιμέετο τοῦτον· ἐς ὃ ἔλαβε καὶ μισθόν. Δαρεῖος μὲν γὰρ χρυσίον καθαρώτατον ἀπέψησας ἐς τὸ δυνατώτατον, νόμισμα ἐκόψατο· Ἀρυάνδης ὁ ἄρχων Αἰγύπτου, ἀργύριον τοῦτο τὸν ἐποίεε. καὶ νῦν ἔτι ἀργύριον καθαρώτατον τὸ Ἀρυανδικόν. μαθὼν ὁ Δαρεῖος μὲν ταῦτα ποιεῦντα, αἰτίην ἐπενείκας, ὡς ἐπανιστάμενον, ἀπέκτεινε. Τότε δὴ ὁ Ἀρυάνδης κατοικτείρας Φερετίμην, δίδοῖ αὐτῇ στρατιὴν τῆς Αἰγύπτου ἅπασαν, καὶ τὸν πεζὸν καὶ τὸν νεωτικόν. στρατηγὸν δὲ τοῦ μὲν πεζοῦ, Ἅμασιν ἀπέδεξε, ἄνδρα

prum ad necem mittebantur: quos Cnidii ad suam terram appulsos liberauerunt, ad Theramque dimiserunt. Quosdam, qui in grandem quandam & priuatam Aglomachi turrim refugerant, circumdata materia Arcesilaus igni cremauit. Hoc perpetrato, agnoscens id esse oraculum quo Pythia non sinebat eum intentas in fornace amphoras excoquere, excessit vltro ex vrbe Cyrene, extimescens necem oraculo prædictam, [1] & quod Cyrenen existimaret circumfluam. Contulitque se ad regem Barcæorum nomine Alazerin, cuius filius in matrimonio habebat cognatam suam. Et quidam tum Barcæi, tum exules Cyrenæi quum in foro agentem animaduertissent, obtruncarunt, & insuper eius socerum Alazerin. Ita Arcesilaus, siue volens siue inuitus oracuio non obsequutus, fatum suum impleuit. Mater eius Pheretima, dum filius suus mali sui sibi author Barcæ agit, ipsa interea honoribus filii Cyrene fungebatur, ac munera obibat cum alia, tum in senatu præsidendo. Vbi autem cognouit filium in vrbe Barca oppetisse mortem, fuga se protripuit in Ægyptum. nam Arcesilaus fuerat de Cambyse Cyri bene meritus: quod is extitisset qui Cyrenen Cambysi tradiderat, ac tributum instituerat. Hæc in Ægyptum quum peruenisset, supplex Aryandri assedit: hortansque eum ad se vlciscendam, & prætendens titulum quod ideo filius suus, quia cum Medis sentiret, interemptus esset. Erat hic Aryandes Ægypti prætor à Cambyse constitutus, qui aliquãto post tempore quum æmulari Darium vellet, ab eo est interfectus. Siquidem audiens atque animaduertens Dario cordi esse memoriam sui relinquere opere quod à nullo alio regum factum esset, id sibi imitandum putauit: donec mercedem accepit. Etenim Darius ex auro quàm potuit purgatissimo monetam percussit: Aryandes autem Ægypti prætor idem ex argento fecit, & nunc quoque extat purissimum argentum Aryandicum. Ea re comperta Darius insimulatum quasi rebellaret, morte affecit. Tunc autem Aryandes hic misertus Pheretimæ, omnes ei copias Ægypti tradidit, pedestres simul & nauticas, præposito quidem pedestribus Amasi

CLXV

CLXVI

CLXVII

175

ἄνδρα

1 Et quod existimaret circumfluam esse Cyrenen. *Id est, appellatione circumfluæ Cyrenem significatam fuisse.* 2 Vxor autem ei erat genere propinqua, Barcæorum regis filia, qui Alazer vocabatur: ad hunc se contulit. At quidam Bar-

viro

viro Maraphio, nauticis autem Badre, qui genere Pasargades erat. Sed priusquam copias mitteret, caduceatore Barcam misso percontabatur quisnam percussor Arcesilai extitisset. Barcæi se omnes extitisse respondent: multa enim se ab illo mala esse perpessos. His auditis Aryandes ita exercitum vna cum
CLXVIII Pheretima mittit. Atq; hic quidem [1] titulus inferendi belli extitit. ¶ Verum (vt mea fert opinio) exercitus mittebatur ad Libyas subigendos. Libyum enim multæ sunt & variæ nationes, quarum paucæ regi obtemperabant, pleræque Darium contemnebant. Colunt autem Ægyptum versus (vt hinc incipiamus) Libyum primi Adyrmachidæ, qui eisdem fere quibus Ægyptii moribus vtuntur. Vestem gestant qualem & alij Libyes, vxores eorum in vtroque crure armillam æream. Eædem capitis comam alunt: quarum quæque suos quos capit pedunculos [2] præmordet, atque ita abiicit. Hoc isti ex omnibus Libybus soli facitant: solique virgines nupturas regi exhibent, & quæ illi placuerit, eam deuirginat. Pertingunt hi Adyrmachidæ ab Ægypto ad portum vsque nomine [3] Plynum. His confines sunt Gigamæ, locum qui occasum
CLXIX spectat incolentes, Aphrodisiade tenus insula. In huius loci medio est insula Platæa, vbi vrbem condidere Cyrenæi. Atque in continente est portus Menelaius & Aziris, quam Cyrenæi incoluere. Et dehinc Silphium incipit, ab insula Platæa pertingens vsque ad fauces Syr-
CLXX tis. Apud hos iidem pene ritus qui apud alios sunt. Gigamas ab occasu contingunt Asbystæ, qui supra Cyrenen incolentes non pertingunt ad mare. nam maritima Cyrenæi incolunt. Iidem non postremi sed præcipui Libyum sunt qui quadrigis vehantur, studiosi in Cyrenæorum moribus maxima ex parte imi-
CLXXI tandis. Horum sunt occasum versus confines AVschisæ, qui supra Barcam incolentes ad mare pertingunt ad EVesperidas. Circa mediam AVschisarum plagam habitant Cabales, exigua natio, ad mare pertingentes, ad Tauchiram oppidum agri Barcæi, eisdem quibus ii qui supra Cyrenen sunt, moribus v-
CLXXII tentes. AVschisarum quod ad occasum vergit, contingunt Nasamones, grandis natio, qui sub æstatem relictis

ἄνδρα Μαράφιον· τὸν δὲ ναυτικοῦ Βάδρην, ἐόντα Παργαράδην γένος. πρὶν δὲ ἀποστεῖλαι τὸν κῆρυκα ὁ Ἀρυάνδης πέμψας ἐς τὴν Βαρκίην κήρυκα, ἐπυνθάνετο τίς εἴη ὁ Ἀρκεσίλεω ἀποκτείνας· ἢ οἱ Βαρκαῖοι αὐτὸν ἐπῆραν πάντες. πολλά τε γὰρ καὶ κακὰ παθεῖν ὑπ' αὐτοῦ. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ἀρυάνδης, ὕστερον δὴ τοῦ κήρυκος ἀπέστειλε ἅμα τῇ Φερετίμῃ. αὕτη μὲν νυν αἰτίη στρατεύματος τοῦ λόγου ἐγένετο. Ἀπέπεμπτο δὲ ἡ στρατιὴ, ὡς ἐμοὶ δοκέει, ὅτι Λιβύων κατεστρέψῃ. Λιβύων γὰρ δὴ ἔθνεα πολλὰ ἐν πρηνείῃ ἵδρυται· ἐν τοῖσι μὲν αὐτῶν ὀλίγα, βασιλέος ὧν οὐκ ἐπήκοα, τὰ δὲ πλέω ἐφεώντι βασιλέος Δαρείου τοῦδε. οἰκέουσι δὲ καὶ τάδε Λίβυες ἀπὸ Αἰγύπτου ἄρχόμενοι· πρῶτοι Ἀδυρμαχίδαι Λιβύων κατοικέωνται, οἱ νόμοισι μὲν τοῖσι πλέω Αἰγυπτίοισι χρέωνται, ἐσθῆτα δὲ φορέουσι οἵην καὶ ἄλλοι Λίβυες. αἱ δὲ γυναῖκες αὐτῶν, ψέλλιον περὶ ἑκατέρῃ τῶν κνημέων φορέουσι χάλκεον· τὰς κεφαλὰς δὲ κομῶσαι, τοὺς φθεῖρας ἐπὰν λάβωσι τοὺς ἑωυτῶν ἑκάστη ἀντιδάκνει, καὶ οὕτω ῥίπτει. οὗτοι δὲ μοῦνοι Λιβύων τοῦτο ἐργάζονται. Καὶ τοῦ βασιλέι μούνοισι τῶν παρθένων μέλλουσαι συνοικέειν ἐπιδεικνύουσι· ἢν δὲ αὐτοῦ βασιλέι ἀρέσῃ μέλῃσι, τοῦτου ἀπαρθενεύει. παρήκουσι δὲ οὗτοι καὶ Ἀδυρμαχίδαι ἀπὸ Αἰγυπτίων μέχρι λιμένος, τοῦ οὔνομα Πλυνός ἐστι. Τούτων δὲ ἔχονται Γιγάμαι, νεμόμενοι τὴν πρὸς ἑσπέρην χώρην, μέχρι Ἀφροδισιάδος νήσου. ἐν δὲ τοῦ μεταξὺ χώρῳ τούτῳ ἥ τε Πλατέα νῆσος ἐπικέεται, καὶ ἐκτίσθαι Κυρηναῖοι· καὶ ἐν τῇ ἠπείρῳ Μενελάου λιμήν ἐστι, καὶ Ἄζιρις, τὴν καὶ Κυρηναῖοι οἴκεον· καὶ ὁ Σίλφιον ἄρχεται ἀπὸ τούτου. παρήκει δὲ ἀπὸ Πλατέης νήσου, μέχρι τοῦ στόματος τῆς Ζύρτιος ὁ Σίλφιον. νόμοισι δὲ χρέονται οὗτοι παραπλησίοισι τοῖσι ἑτέροισι. Γιγαμέων δὲ ἔχονται ὁ πρὸς ἑσπέρης Ἀσβύσται. οὗτοι δὲ ὑπὲρ Κυρήνης οἰκέουσι· ἐπὶ θάλασσαν δὲ οὐ κατήκουσι Ἀσβύσται. ὁ γὰρ δὴ θάλασσαν Κυρηναῖοι νέμονται. τετρηκοντόροι δὲ ἐόντες οὐκ ἧσσα δὴ ἁλίσκονται Λιβύων ἄλλοι. νόμοισι δὲ τοῦ Πλυνὸς μιμέεσθαι ἐπιτηδεύουσι τοὺς Κυρηναίων. Ἀσβυστέων δὲ ἔχονται ὁ πρὸς ἑσπέρης Αὐσχισαί· οὗτοι ὑπὲρ Βαρκῆς οἰκέουσι, κατήκοντες ἐπὶ θάλασσαν κατ' Εὐεσπερίδας. Αὐσχισέων δὲ κατὰ μέσον τῆς χώρης οἰκέουσι Κάβαλες, ὀλίγον ἔθνος, κατήκοντες ἐπὶ θάλασσαν κατὰ Ταύχειρα πόλιν τῆς Βαρκῆς. νόμοισι δὲ τοῖσι αὐτοῖσι χρέωνται τοῖσι καὶ οἱ ὑπὲρ Κυρήνης. Αὐσχισέων δὲ τούτεων ὁ πρὸς ἑσπέρης ἔχονται Νασαμῶνες, ἔθνος μέγα· οἱ δὲ θέρεος καταλείποντες

1 Prætextus. 2 Vicissim mordet. 3 *Sic in vet. cod. Gr.* πλυνὸς *legitur, non* πλοῦνος.

ὅπι τῇ θαλάσσῃ τὰ πρόβατα, ἀναβαίνοισι ἐς Αἴγιλα χῶρον ὀπωρελευῶντες τοὺς φοίνικας. οἱ δὲ, πολλοὶ καὶ ἀμφιλαφέες πεφύκασι, πάντες ἐόντες καρποφόροι. τοὺς δὲ ἀπελέβοις ἐπεὰν θηρύσωσι, ἀυήναντες πρὸς ἥλιον, καταλέοισι· καὶ ἐπεὰν γάλα ὅπιπάσωντες, πίνοισι. γυναῖκας δὲ νομίζοντες πολλὰς ἔχειν ἕκαστος, ὁπίκοινον αὐτέων τὴν μίξιν ποιεῦνται· ἔστω δὲ παραπλησίη τῇ καὶ Μασσαγέται, ἐπεὰν σκίμπωνα πρὸς ἡσῶνται, μίσγονται. πρῶτον δὲ γαμέοντος Νασαμώνος αὐδρὸς, νόμος ὅδι τὴν νύμφην νυκτὶ τῇ πρώτῃ ἀφ' ὑπάντων διεξελθεῖν τῶν δαιτυμόνων μισγομένην. τῶν δὲ ὡς ἕκαστος οἱ μιχθῇ, δίδοῖ δῶρον ὃ αἴ ἔχη φερόμενος ἐξ οἴκου. ὀρκοῖσι δὲ καὶ μαντικῇ χρέωνται τοιῇδε. ὀμνύουσι μὲν τοὺς πρὸ σφέων αὐδρας δικαιοτάτους καὶ ἀρίστους λεγομένους θνέσθαι τούτους, τῶν τύμβων ἁπτόμενοι. μαντεύονται δὲ ὅπι τῶν προγόνων φοιτέοντες τὰ σήματα· καὶ
176 κατευξάμενοι, ὅπι καταχοιμέωνται. ὃ δ' ἂν ἴδοιεν τῇ ὄψει ἐνύπνιον, τοῦτο χρέωνται. πίστιν δὲ τοιήνδε χρέωνται· ἐκ τῆς χειρὸς δίδοῖ πιεῖν, καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς τοῦ ἑτέρου πίνει. ἢν δὲ μὴ ἔχωσι ὑγρὸν μηδέν, ἡ δὲ τῆς χαμόθεν προσδραβόντες λείχουσι. Νασαμῶνες μὲν τοσοῦτοί εἰσι Ψύλλοι δὲ τοιοίδε τινὲς ἐξαπολώλασι τοιῷδε· ὁ νότος σφι πνέων αἴθεμος τὰ ἕλυτρα τῶν ὑδάτων ἐξήνεικε. ἡ δὲ χώρη σφι πᾶσα ἐντὸς ἐοῦσα τῆς Σύρτιος, ἢν αὐυδρος. οἱ βουλευσάμενοι κοινῷ λόγῳ, ἐστρατεύοντο ὅπι νότον· (λέγω δὲ τοῦτα τὰ λέγεσι Λίβυες) καὶ ἐπεί τε ἐγένοντο ἐν τῇ ψάμμῳ, πνεύσας ὁ νότος κατέχωσε σφέας. ἐξαπολομένων δὲ τούτεων, ἔσχον τὸν χῶρον οἱ Νασαμῶνες.
Τουτέων δὲ κατύπερθε πρὸς νότον αἴθεμον, ἐν τῇ θηριώδεϊ οἰκέουσι Γαραμάντες, οἳ πάντα αἰθέρα φεύγουσι, καὶ πάντος ὁμιλίου· καὶ οὔτε ὅπλων ἐκτέαται ἀρήιον οὐδέν, οὔτε ἀμύνεσθαι ἐπιστέαται. Οὗτοι μὲν δὴ κατύπερθε οἰκέουσι Νασαμώνων. ὃ δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν ἔχοντα ὃ πρὸς ἑσπέρης Μάκαι, οἳ λόφοις κείρονται· ὃ μὲν μέσον τῶν τειχῶν αἰέντες αὔξεσθαι, τὰ δὲ ἔνθεν καὶ ἔνθεν κείρονται ἐν χορῷ· ἐς δὲ τὸν πόλεμον, στρουθῶν καταγαίων δορὰς φορέουσι προβλήματα. Ἀφ' οὗ δὲ αὐτῶν Κίνυψ ποταμὸς ῥέων ἐκ λόφου καλουμένου Χαρίτων, ἐς θάλασσαν ἐκδιδοῖ. ὁ δὲ λόφος ἐστὶ ὁ Χαρίτων δασὺς ἰδνὰ μάλα, ἐούσης τῆς ἄλλης τῆς προσκαταλεχθείσης Λιβύης ψιλῆς. ἀπὸ θαλάσσης δὲ ἐς αὖλιν στάδιοι διηκόσιοί εἰσι. Μακέων δὲ τούτων ἔχυμοι Γίνδανες εἰσὶ·

ad mare pecoribus, conscendunt ad locum Ægilen, decerpturi palmulas. nam palmæ illic & permultæ sunt, & spatiosæ, & fructiferæ omnes. ex quibus vbi palmulas præmaturas decerpserunt, ad solem siccantes maturefaciunt, deinde lacte maceratas sorbillant. Vxores plures singuli è consuetudine habent, & cum eis in propatulo coeunt, eodē pæne quo Massagetæ modo, prius scipione prætento. Nasamonibus mos est, quum quis primum ducit vxorem, prima nocte vt sponsa singulos conuiuas obeat concubitus gratia, & vt quisque cum ea concubuit, donum det illi quod secum habet domo allatum. Iureiurando ac diuinatione tali vtuntur: Per eos viros qui iustissimi atque optimi apud illos fuisse dicuntur, iurant, illorum sepulcra tangentes. Diuinant, ad suorum accedentes monumenta, & illis, vbi preces peregerunt, indormiunt: vbi quodcunque per quietem insomnium viderunt, eo vtuntur. Fidei dandæ consuetudo hæc est: De manu alterius vterque sumpto inuicem poculo bibit. quod si nihil humoris habuerint, sumptum è terra cinerem lingunt. Nasamonibus confines sunt Psylli, qui hunc in modum interciderunt: Auster eis omnia receptacula aquarum arefecerat: erat autem omnis eorum regio quæ intra Syrtin est, aquarum inops. Ob id isti publico colloquio atque consilio expeditionem fecere aduersus austrum. (quæ Libyes memorant refero) hos, quum ad areñas veniissent, auster spirans illic obruit. Psyllis extinctis, eorum terram Nasamones obtinent. Super hos austrum versus, in loco feris frequenti, Garamantes habitant, qui omnium hominum commercium, aspectumque refugiunt, nihil bellicæ armaturæ habentes, ac ne defendere quidem sese audentes. Hi supra Nasamones incolunt. Circa maritima vero, occasum versus, confines sunt Macæ, qui summum capitis verticem radunt, in medio capillos crescere sinentes, hinc atque hinc in orbem tondentes. In bellum pelles subterraneorum struthionum ferunt pro tegumento. Per eos flumen Cinyps è colle qui vocatur Gratiarum, fluens, in mare influit. Hic collis Gratiarum nemoribus frequens est, quū cetera cuius memini Libya sit arboribus nuda. ducentorum ab eo ad mare stadiorum est intercapedo. Horum Macarum finitimi sunt Gindanes:

CLXXIII CLXXIV CLXXV CLXXVI

quorum

quorum vxores ferunt fimbrias pelliceas singulæ multas, ob hoc (vt memoratur) quod vt à quoque viro venerem passa est, fimbriam nodat, & vt quęque plurimas habet, ita præclarissima censetur, tanquam à pluribus viris adamata. Horum Gindanorum oram in CLXXVII mare porrectam incolunt Lotophagi, qui è solo loti fructu victitant: qui fructus est instar fructus lentisci, suauitate assimilis fructui palmarum. Ex hoc fructu Lotophagi vinum conficiunt. Lo- CLXXVIII tophagis secundum mare vicini sunt Machlyes, loto & ipsi vescentes, sed minus quàm superiores. Pertingunt autem vsque ad ingentem amnem nomine Tritonem, qui in grandem paludem Tritonidem influit, in qua est insula quæ dicitur Phla. [1] Hanc insulam aiunt dici à Lacedæmoniis habitari CLXXIX debere. Aiunt autem & hæc: Iasonem, posteaquam sub Pelio, Argo exædificauit, impositis in ea [2] cum aliis solennibus hostiis, tum vero tripode æreo, circuisse Peloponnesum, animo Delphos eundi: eumque, quum teneret cursum circa Maleam, abreptum à vento aquilone, & abductum in Libyam, & priusquam tellurem cerneret, in [3] aspretis paludis Tritonidis astitisse: eique hæsitanti de egressu apparuisse Tritonem, ac iussisse dari sibi tripodem, quod diceret ostensurum se illis exitum, atque incolumes remissurum. Assentiente Iasone, ita demum Tritonem ostendisse qua ratione è breuibus enauigarent, & tripodem in suo templo posuisse, in eoque tripode oraculum reddidisse, & iis qui cum Iasone erant, omnem rationem indicasse. Fore enim vt quum quis tripodem accepisset [4] ex omnibus qui in Argo nauigarent, necessario centum Græcæ ciuitates accolerent paludem Tritonidem. hæc quum audissent Libyes qui montem Gratia- CLXXX rum colunt, tripodem occultasse. Iuxta hos Machlyes habitãt AVses: & circum paludem Tritonidem vtrique habitant, ita vt medio Tritone dirimantur. Quorum Machlyes quidem occiput crinitum gestant, AVses vero sinciput. Horum virgines, anniuersario Mineruæ festo, in honorem ipsius deæ inter se bifariam diuisæ, prœliantur lapidibus fustibusque, dicentes se [5] morem patrium seruare ei quam Mineruam no-

τῶν αἱ γυναῖκες τριχοφύεια δερμάτων πολλὰ ἐκάστη φορέει κῆ τοιόνδε, ὡς λέγεται· κατ' ἀνδρὸς ἕκαστον μιχθέντα τριχοφύειον τρίχα δέεται· ἢν δὲ αἱ πλείστα ἔχῃ, αὕτη ἀρίστη δέδοκται εἶ), ὡς ὑπὸ πλείστων ἀνδρῶν φιληθεῖσα. Ἀκτὴν δὲ τρέχουσαν ἐς Ⓦ Πόντον τούτων τῶν Γινδανέων νέμονται Λωτοφάγοι· οἱ Ⓦ καρπὸν μοιοῦσι τὸν λωτὸν τρώγοντες ζώουσι. ὁ δὲ τοῦ λωτοῦ καρπός, ἔστι μεγάθος ὅσον τε τῆς σχίνου· γλυκύτητα δέ, τὸ φοίνικος τῷ καρπῷ προσεοικέλος. ποιεῦνται δὲ καὶ τοῦ καρποῦ τούτου Ⓘ Λωτοφάγοι καὶ οἶνον. Λωτοφάγων δὲ οὐδὲ θαλάσσαν ἔχονται Μάχλυες, λωτοῦ μὲν καὶ οὗτοι χρεώμενοι, ἀτὰρ πολὺ γε τῶν πρότερον λεχθέντων κατήκοντες· δι' ὃ δὴ ποταμὸν μέγαν, τῷ οὔνομα Τρίτων ἐστί· ἐκδιδοῖ δὲ οὗτος ἐς λίμνην μεγάλην Τριτωνίδα. ἐν δὲ αὐτῇ νῆσος ἔνι τῇ οὔνομα Φλά. ταύτην δὲ τὴν νῆσον Λακεδαιμονίοισι φασὶ λόγιον εἶ) κτίσαι.

Ἔστι δὲ ὧδε λόγος λεγόμενος· Ἰήσονα, ἐπεί τε Ⓘ ἐξειργάσθη ὑπὸ τοῦ Πηλίου ἡ Ἀργώ, ἐσθέμενον ἐς αὐτὴν ἄλλα τε ἑκατόμβας, καὶ δὴ καὶ τρίποδα χάλκεον, περιπλώειν Πελοπόννησον, βουλόμενον ἐς Δελφοὺς ἀπικέσθαι. καὶ μιν ὡς πλέοντα γλυκέα καὶ Μαλέης, ὑπολαβεῖν ἄεμον βορέην, καὶ ἀποφέρειν πρὸς τὴν Λιβύην. πρὶν δὲ καταδέσθαι γῆν, ἐν τοῖσι βαθέσι γλυκέα λίμνης τῆς Τριτωνίδος. καὶ Ⓘ ἀπορέοντι τὸ ἐξαγωγὴ λόγος ἔστι φανῆναι Τρίτωνα, καὶ κελεύειν Ⓦ Ἰήσονα ἑωυτῷ δοῦναι Ⓦ τρίποδα· φάμενόν σφι καὶ Ⓦ πόρον δείξειν, καὶ ἀπήμονας ἀποστελέειν· πειθομένου δὲ τοῦ Ἰήσονος, ὅτω δὴ τῶν τε διέκπλοον τῶν βαθέων δεικνύναι Ⓦ Τρίτωνα σφι, καὶ Ⓦ τρίποδα θεῖναι ἐν τῷ ἑωυτοῦ ἱρῷ· ὑπιδρυσάμενόν τε τῷ τρίποδι, καὶ τοῖσι σὺν Ἰήσονι σημήναντα Ⓦ πάντα λόγον, ὡς ἐπὰν Ⓦ τρίποδα κομίσωνται τῶν ἐκγόνων τις τῶν ἐν τῇ Ἀργῖ συμπλεόντων, τότε ἑκατὸν πόλιας οἰκήσαι περὶ τὴν Τριτωνίδα λίμνην Ἑλληνίδας, πᾶσαν εἶ) ἀνάγκην. ταῦτα ἀκούσαντας τοὺς ὑπιχωρίους τῶν Λιβύων, κρύψαι Ⓦ τρίποδα. Τούτων δὲ ἔχονται τῶν Μαχλύων Αὔσης. οὗτοι δὲ καὶ Ⓘ Μάχλυες περιξ τὴν Τριτωνίδα λίμνην οἰκέουσι. τὸ μέσον δὲ σφι οὐρίζει ὁ Τρίτων. καὶ Ⓘ μὲν Μάχλυες τὰ ὄπισθε κομέουσι τῆς κεφαλῆς· Ⓘ δὲ Αὔσης, τὰ ἔμπροσθεν. ὀρτὴ δὲ σφι Ἀθηναίης· αἱ παρθένοι αὐτῶν δίχα διαστᾶσαι μάχονται πρὸς ἀλλήλας λίθοισί τε καὶ ξύλοισι, τὴν αὐθιγενέα θεὸν λέγουσαι τὰ πάτρια ἀποτελέειν τὴν Ἀθηναίην καὶ

1 Aiunt autem editum esse Lacedæmoniis oraculum de deducenda in hanc insulam colonia. 2 Cum reliqua hecatombes tum &c. 3 *Statim post eandem vocem vertit* breuia. *Lego autem* βράχεα & βραχέα *cum vet. cod.* 4 Ex posteris eorum qui &c. *Fortasse Valla scripserat* ex nepotibus. 5 Ritus patrios ei peragere

λέοισι. τὰς δὲ ἀποθνησκούσας παρθένους ἐν τῷ πρωΰμάτων, ψευδοπαρθένους καλέοισι. πρὶν δὲ ἀπεῖναι αὐτὰς μάχεσθαι, τάδε ποιεῦσι. χοινὴ παρθένον τὴν κάλλιστα δούσαν ἑκάστοτε κοσμήσαντες κατὰ τε Κορινθίην καὶ πρωτοπόλιν Ἑλλάδα, καὶ ἐπ' ἅρμα ἀναβιβάσαντες, περιάγουσι τὴν λίμνην κύκλῳ. ὁτέοισι δὲ τὰ πάλαι ἐκόσμεον τὰς παρθένους πρὶν ἢ σφι Ἕλληνας παροικιαθῆναι, οὐκ ἔχω εἰπεῖν· δοκέω δὲ ὧν Αἰγυπτίοισι ὅπλοισι κοσμέεσθαι αὐτάς. ἀπὸ γὰρ Αἰγύπτου τε τὴν ἀσπίδα καὶ τὸ κράνος φημὶ ἀπῖχθαι ἐς τοὺς Ἕλληνας. τὴν δὲ Ἀθηναίην φασὶ Ποσειδέωνος εἶναι θυγατέρα καὶ τῆς Τριτωνίδος λίμνης· καί μιν μεμφθεῖσάν οἱ τῷ πατρὶ, δοῦναι ἑωυτὴν τῷ Διΐ. τὸν δὲ Δία ἑωυτῷ μιν ποιήσασθαι θυγατέρα. ταῦτα μὲν λέγουσι. μίσγειν δὲ θρῄκοινον τοῖσι γυναιξὶν ποιέονται, οὔτε συνοικέοντες, κτείνουσί τε μισηθέντες. ἐπεὰν δὲ γυναικὶ τὸ παιδίον ἀνδρὸν γένηται, συμφοιτέουσι ἐς τοὔμπαλιν μῆνας τοῦ ἀνδρὸς τὸ παιδίον, τούτου παῖς νομίζεται. οὗτοι μὲν τὰ πρόσω τὰ λάσιοι τῶν Νομάδων Λιβύων εἰρέαται. ὑπὲρ δὲ τούτων ἐς μεσόγαιαν ἡ θηριώδης ἐστὶ Λιβύη. ὑπὲρ δὲ τῆς θηριώδεος, ὀφρύη ψάμμος κατήκει, ἀπὸ Θηβέων τῶν Αἰγυπτίων ἐπὶ Ἡρακλείας στήλας. ἐν δὲ τῇ ὀφρύῃ ταύτῃ μάλιστα ἀμφὶ δέκα ἡμερέων ὁδὸς, ἅλες ἐστὶ τύφεα ἐπὶ χώνδρους μεγάλους ἐν κολωνοῖσι, καὶ ἐν κορυφῇσι ἑκάστου τῶν κολωνῶν ἀναχεντίζει ἐκ μέσου τοῦ ἅλος ὕδωρ ψυχρὸν καὶ γλυκύ. περὶ δὲ αὐτὸ ἄνθρωποι οἰκέουσι ἔσχατοι πρὸς τῆς ἐρήμου, καὶ ὑπὲρ τῆς θηριώδεος, περῶσι μὲν ἀπὸ Θηβέων ἀμφὶ δέκα ἡμερέων ὁδὸν Ἀμμώνιοι, ἔχοντες τὸ ἱρὸν ἀπὸ τοῦ Θηβαιέος Διός. καὶ γὰρ τὸ ἐν Θήβῃσι (ὡς καὶ πρότερόν μοι ἐῤῥήθη) κριοπρόσωπον τοῦ Διός ἐστι τὸν ἄλμα. συγγίνεται δὲ καὶ ἄλλο σφι ὕδωρ χρηναῖον ἐόν· τὸ μὲν ὄρθρον γίνεται χλιαρὸν, ἀγορῆς δὲ πληθυούσης ψυχρότερον· μεσαμβρίην τε ἐστὶ, καὶ τὸ κάρτα γίνεται ψυχρόν. τὸν κῆπον ποτίζει. ἐπικλινομένης δὲ τῆς ἡμέρης χαλίεται τὸ ψυχρόν, ἐς οὗ δύνεται τε ὁ ἥλιος, καὶ τὸ ὕδωρ γίνεται χλιαρόν. ἔπειτα δὲ μᾶλλον ἰὸν ἐς τὸ θερμὸν ἐς μέσας νύκτας πελαγίζει. τηνικαῦτα δὲ ζέει ἀμβολάδην. παρέρχονται τε μέσαι νύκτες καὶ ψύχεται μέχρι ἐς ἠώ. ἐπίκλησιν δὲ αὐτῇ ἡ χρυσῆ καλέεται ἡλίου.

Μετὰ

minauimus : & quæ virgines è vulneribus decedunt, eas falsas virgines appellant. Sed priusquam à pugnando desistant, hoc faciunt : Quæ virgo in pugnam optimam operam nauauit, eam semper communi consensu ceteræ virgines exornant cum cetera armatura Græca, tum crista Corinthia, & currui impositam circa paludem circumferũt. Quibus autem rebus ornarentur olim hæ virgines antequam accolerent Græci, non habeo dicere. arbitror autem ornari suetas armis Ægyptiis. nam ab Ægypto affirmarim & scutum & galeam Græcis esse tradita. Aiunt autem Mineruam Neptuni esse filiam ac paludis Tritonidis, eamq; nescio quid à patre reprehensam donasse seipsam Ioui, & Iouem, sibi illam asciuisse filiam. Hęc illi aiunt. Iidem promiscue cum mulieribus, non vna habitantes, sed pecudum more concumbunt. Vbi apud mulierem puer robustus est factus, apud quem virum habitare sustinet, (nam tertio quoque mense viri conueniunt) eius filius censetur. Isti quidem ma- CLXXII
ritimi Libyum Nomadum dicti sunt. Supra hos autem ad partem mediterraneã Libya est theriodes dicta, *id est*, *feris abundans*. Supra hanc therioden supercilium soli fabulosum est, porrectũ à Thebis Ægyptiis ad columnas Herculis. In hoc supercilio ferme decem dierum itinere [2] sunt grumi grandes salis iucundi in collibus, & singulorum collium vertices è medio sale eiaculantur aquam dulcem pariter & gelidam. Circa quam homines habitant vltimi, solitudinem versus & supra *plagam* therioden *dictam*, à Thebis itinere dierum decem, primi Ammonij, habentes templũ ad Thebani Iouis effigiẽ. etenim Thebis (quemadmodum à me memoratum est) aspectu arietino Iouis simulacrum est. Apud hos est alia quoq. aqua fontana, quæ sub matutinum quidem tepet, sub horam autem qua forum frequentissimum est, frigescit : sub meridiem multo frigidior est. eaque hora hortos irrigant. Declinato iam die remittitur frigus, donec sol occidit: tunc tepescit, magis ac magis calescens, ad mediam vsque noctem, quo tempore feruens exæstuat : præterita nocte media, ad auroram vsque refrigescit. cognominatur autem fons iste, Solis.

1 Nescio quid de patre conquestam 2 Sunt frusta salis veluti grumi magni in tumulis: & in singulorum tumulorum verticibus è medio sale aqua frigida & dulcis erumpit.

Post

CLxxxij Post Ammonios autem per ſupercilium ſabuli, decem rurſus dierum itinere eſt collis ſalis, & aqua illi Ammoniæ par, hominibus circumhabitantibus: cui loco nomẽ eſt Ægila, ad quem locum Naſamones veniunt palmulas
CLxxxiij decerptum. Rurſus decem dierum ſpatio ab Ægilæis alius[1] collis eſt ſalis, & aqua, & palmularum fructiferarum magna vis, quemadmodum apud alios: incolentibus illic hominibus quibus nomen eſt Garamantibus, natione ſane magna, qui inducta ſuper ſalem humo, ita ſerunt. Ab his ad Lotophagos breuiſſimũ iter. A quibus triginta dierum ſpatium eſt ad eos apud quos gignuntur boues præpoſtere paſcentes. Ideo autem præpoſtere paſcuntur quod cornua inflexa anterius habent, & ob id ceſſim euntes paſcuntur. nam offenſantibus in terra cornibus, progrediendo paſci nequeunt: alioqui nihil differentes à ceteris bobus, præter craſſitudinem pellis atque duritiem. Garamantes hi Troglodytas Æthiopes quadrigis venantur. nam Troglodytæ Æthiopes, omnium quos fando cognouimus, perniciſſimis pedibus ſunt, ſerpentibus, lacertiſque & aliis id genus reptilibus veſcentes, lingua nulli alteri ſimili vtentes, ſed veſpertilionum more ſtridentes. A Garamantibus decem quo-
CLxxxiv que dierum itinere alius collis eſt ſalis, & aqua: accolentibus hominibus quibus nomen eſt Atlantibus, ſolis omnium hominum, quos ipſi nouimus, innominatis. [2] nam ſales quidem apud eos vocantur Atlantes, ſingulis autẽ eorum nullum nomen imponitur. Hi ſolem tranſcendentem execrantur, eique præterea omnia conuitia ingerunt, quod torridus & ipſos & regionem perdat. Poſt totidem dierum iter alius tumulus ſalis eſt, cum aqua, & hominibus accolentibus. Cui confinis eſt mons nomine Atlas, anguſtus, & vndique teres: & (vt fertur) adeo celſus vt eius cacumen nequeat cerni, quod à nubibus nunquam relinquatur, neque hyeme neque æſtate: quem eſſe columnam cæli indigenæ aiunt. Ab hoc monte cognominantur hi homines: nã Atlantes vocantur. dicunturq; nec vlla animan-
CLxxxv te veſci, nec vlla ſomnia cernere. Ad hos vſq; Atlantes poſſum recenſere nomina eorum qui in ſupercilio *Libyæ* habitant, poſt hos non amplius. Porrigitur

Μετὰ δ' Ἀμμωνίους, ἀφ' ὀφρύης τ' ἄμμου δι' ἄλλεων δέκα ἡμερέων ὁδός, χηλωνός τε ἄλὸς ἐστι ὁμοίος τῷ Ἀμμωνίῳ, καὶ ὕδωρ, καὶ ἀνθρωποι οἰκέουσι τῷ χώρῳ τούτῳ ὄνομα Αἴγιλα ἐστι. ἐς τοῦτον τὸν χῶρον ἀπικνέονται Νασαμῶνες ὀπωρίζοντες τοὺς φοίνικας φοιτέουσι. Ἀπὸ δ' Αἰγίλων, ἀφ' δέκα ἡμερέων ἄλλεων ὁδός, ἕτερος ἄλὸς χηλωνός, καὶ ὕδωρ, καὶ φοίνικες καρποφόροι πολλοί, καὶ ἀνθρωποι καὶ ἐν τοῖσι ἑτέροισι· καὶ ἀνθρωποι οἰκέουσι ἐν αὐτῷ τοῖσι οὔνομα Γαραμάντες ἐστί, ἔθνος μέγα ἰσχυρόν· οἵτινες τὴν ἀγαθὴν γῆν ὀπιφορέοντες, ἔστι ἀπείρασι. σιτοτρόφητον δὲ ἐστὶ ἐς τοὺς Λωτοφάγους· ἐν τοῖσι καὶ οἱ ὀπισθονόμοι βόες γίνονται. ὀπισθονόμοι δὲ ἀφ' τόδε εἰσί· τὰ κέρεα ἔχουσι κεκυφότα ἐς τὸ ἔμπροσθεν. ἀφ' τοῦ ὀπίσω ἀναχωρέοντες, νέμονται· ἐς γὰρ τὸ ἔμπροσθεν οὐκ οἷοί τε εἰσί, προεμβαλλόντων ἐς τὴν γῆν τῶν κεράων. ἄλλο δὲ οὐδὲν διαφέρουσι τῶν ἄλλων βοῶν ὅτι μὴ τοῦτο, καὶ τὸ δέρμα ἐς παχύτητά τε καὶ τείλιν. Γαραμάντες δὲ ἅρμασι τοὺς Τρωγλοδύτας Αἰθίοπας θηρεύουσι τοῖσι τετρίπποισι. Τρωγλοδύται γὰρ Αἰθίοπες πόδας ταχέες ἀνθρώπων πάντων εἰσί, τῶν ἡμεῖς πέρι λόγος ἀφορμᾶται ἀκοῇ. σιτέονται δὲ Τρωγλοδύται ὄφις καὶ σαύρας, καὶ τοιαῦτα τῶν ἑρπετῶν. γλῶσσαν δὲ οὐδεμιῇ ἄλλῃ παραμοίῳ νενομίκασι, ἀλλὰ τετρύζασι, καθάπερ αἱ νυκτερίδες. Ἀπὸ δὲ Γαραμάντων δι' ἄλλεων δέκα ἡμερέων ὁδός, ἄλλος τε χηλωνός, καὶ ὕδωρ, καὶ ἄνθρωποι οἰκέουσι, τοῖσι οὔνομα ἐστὶ Ἄτλαντες· οἱ ἀνώνυμοί εἰσι μοῦνοι 178
ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. ἀλέει μὲν γὰρ σφι ἐσὶ Ἄτλαντες οὔνομα, ἑνὶ δὲ ἑκάστῳ αὐτέων οὔνομα οὐδὲν κέεται. οὗτοι τῷ ἡλίῳ ὑπερβάλλοντι καταρῶνται, καὶ ἐς τοὺς πάντα τὰ ἀγαθὰ λοιδορέονται, ὅτι σφέας καίων διαπερθέει, αὐτούς τε καὶ ἀνθρώπους, καὶ τὴν χώρην αὐτέων. μετὰ δὲ, δι' ἄλλεων δέκα ἡμερέων ὁδός, ἄλλος χηλωνὸς ἄλὸς, καὶ ὕδωρ, καὶ ἄνθρωποι οἰκέουσι. ἔχεται δὲ τοῦ ἄλὸς τούτου ὄρος τῷ οὔνομα Ἄτλας· ἔστι δὲ στεινὸν καὶ κυκλοτερὲς πάντη. ὑψηλὸν δὲ ὥστε δοκέειν οὐκ οἷά τε εἶναι ἰδέσθαι. οὐδέποτε γὰρ αὐτὰς ἀπολείπει νέφεα οὔτε θέρεος οὔτε χειμῶνος. τοῦτο κίονα τοῦ οὐρανοῦ λέγουσι οἱ ἐπιχώριοι εἶναι. ἀπὸ τούτου τοῦ ὄρεος οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἐπώνυμοι ἐγένοντο· καλέονται γὰρ δὴ Ἄτλαντες. λέγονται δὲ οὔτε ἐμψυχον οὐδὲν σιτέεσθαι, οὔτε ἐνύπνια ὁρᾶν. Μέχρι μὲν δὴ τῶν Ἀτλαντων τούτων, ἔχω τὰ οὐνόματα τῶν ἐν τῇ ὀφρύῃ κατοικημένων καταλέξαι· τὰ δὲ ἀπὸ τούτων, οὐκέτι διϊσχυρίζομαι

1 Agger. *Paulo poſt ipſe* tumulum *vertit.* 2 Nam omnibus quidem ſimul nomen eſt Atlantes. *Id eſt, commune quidem vniuerſæ genti nomen eſt Atl.*

δὲ ὧν ἡ ὀφρὺη μέχρι Ἡρακλείων στηλέων, καὶ ὅσον ἔξω τουτέων. ἔστι δὲ ἁλός τε μέταλλον ἐν αὐτῇ ἀφοδὸς δέκα ἡμερέων ὁδοῦ, καὶ ἄνθρωποι οἰκέοντες· τὰ δὲ οἰκία τοῦτοισι πᾶσι ἐκ τοῦ ἁλίνου χώρου οἰκοδομέαται. τοῦτο γὰρ ἤδη τῆς Λιβύης ἄνομβρόν ἐστι. οὐ γὰρ ἂν δύναιτο μένειν ⓐ τοῖχοι ἐόντες ἅλινοι, εἰ ὗε. ὁ δὲ ἅλς ἀνθρώπου καὶ λευκὸς καὶ πορφύρεος ὃ εἶδος ὀρύσσεται. ὑπὲρ δὲ τῆς ὀφρύος ταύτης, ὃ πρὸς νότον καὶ μεσόγαιαν τῆς Λιβύης, ἔρημος καὶ ἄυδρος καὶ ἄθηρος καὶ ἄνομβρος καὶ ἄξυλος ἐστὶ ἡ χώρη· καὶ ἰκμάδος ἐστὶ ἐν αὐτῇ οὐδέν. Οὕτω μὲν μέχρι τῆς Τριτωνίδος λίμνης ἀπ' Αἰγύπτου νομάδες εἰσὶ κρεοφάγοί τε καὶ γαλακτοπόται Λίβυες· καὶ ἐλεφάντων τε βοῶν οὐκ ἡδόμενοι, διὰτι σφίσι τοῦτο Αἰγύπτιοι, καὶ ἐς οὐ τρέφοντες. βοῶν μὲν νυν ἐλεφάντων οὐδὲ αἱ Κυρηναίων γυναῖκες δικαιοῦσι πατέεσθαι, ἀφ' τιμῇ τῇ Αἰγύπτῳ ἴσην, ἀλλὰ καὶ νηστείας αὐτῇ καὶ ὁρτὰς ἐπιτελέουσι· αἱ δὲ τῶν Βαρκαίων γυναῖκες οὐδὲ ὑῶν πρὸς τῆσι βοσὶ χαίρουσι. τοῦτα μὲν δὴ οὕτω ἔχει. Τὸ δὲ πρὸς ἑσπέρης τῆς Τριτωνίδος λίμνης οὐκέτι νομάδες εἰσὶ Λίβυες, οὐδὲ νόμοισι τοῖσι αὐτοῖσι χρεώμενοι, οὐδὲ κατὰ τὰ παιδία ποιεῦντες οἷόν τι καὶ ⓐ νομάδες ἐώθασι ποιέειν. ⓐ γὰρ δὴ τῶν Λιβύων νομάδες, εἰ μὲν πάντες, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως τοῦτο εἰπεῖν· ποιεῦσι δὲ αὐτῶν συχνοὶ τοιάδε. τῶν παιδίων τῶν σφετέρων, ἐπεὰν τετράετέα γένηται, οἱσὶ τῇ προσβάτων κίνησι τοὺς ἐν τῇσι κορυφῇσι φλέβας· μετεξέτεροι δὲ αὐτέων, τοὺς ἐν τοῖσι κροτάφοισι, τῶνδε εἵνεκα, ὡς μὴ σφέας ἐς ⓦ πλῆθος χεῖμον καταῤῥέον φλέγμα ἐκ τῆς κεφαλῆς δλῇ. καὶ ἀφ' τοῦτο σφέας λέγουσι εἶναι ὑγιηρωτάτους. (εἰσὶ γὰρ ὡς ἀληθέως ⓐ Λίβυες ἀνθρώπων πάντων ὑγιηρότατοι, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· εἰ μὲν ἀφ' τοῦτο, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἰπεῖν, ὑγιηρότατοι δ' ὦν εἰσὶ) ἐν δὲ τοῖσι καίουσι τὰ παιδία κατασμὸς ἐπιγίνεται, ἐξεύρηται σφι ἄκος· τεφρὸν γὰρ οὖρον κατείσαντες ῥοῦνται σφέας. λέγω δὲ τὰ λέγουσι αὐτοὶ Λίβυες. Θυσίαι δ' εἰσὶ τοῖσι νομάσι εἰσὶ αἵδε. ἐπεὰν τὸν ὦδὸς ἀπάρξωνται τὸν κτηνέος, ῥιπίσασι γὰρ τὸν δόμον. τοῦτο δὲ ποιήσαντες, ἀποστρέφουσι τὸν αὐχένα αὐτοῦ. θύουσι δ' ἡλίῳ καὶ σελήνῃ μούνοισι, τούτοισι μὲν νυν πάντες Λίβυες θύουσι· ἀπαρ ⓐ τοὺς περὶ τὴν Τριτωνίδα λίμνην νέμοντες, τῇ Ἀθηναίῃ μάλιστα. μετὰ δὲ, τῷ Τρίτωνι καὶ τῷ Ποσειδέωνι.

autem id ſupercilium ad columnas vſque Herculeas, atque vlterius. Intra quod eſt ſalis metallum, *id eſt*, [1] *fodinæ*, decem dierum itinere, & homines incolentes, qui domicilia ſua faciunt ex [2] micis ſalis. iſti enim iam tractus Lybyæ vacant imbribus. nam ſi plueret illic, non poſſent manere parietes [3] ſalis. Supra autem hoc ſupercilium, auſtrum verſus ac mediterranea Libyæ, deſerta iam plaga eſt, & ſine aqua ferisque, ſine pluuia ac lignis, omni prorſus humore vacans. Ita ab Ægypto ad Tritonidem paludem, [4] paſtoritii Libyes ſunt carne victitantes ac lacte, nihil vaccinum guſtantes, quia nec Ægyptij guſtant ſuem, nec alentes quidem vaccam. Sed nec Cyrenææ feminæ [5] ferire ſibi fas putant, ob iſidem quæ eſt in Ægypto, cui etiam ieiunia & dies feſtos ſtudioſe agunt. At mulieres Barcææ non modo guſtu vaccinæ carnis, ſed etiam ſuillæ abſtinent. Atque hæc quidem ita habent. Ad occaſum vero Tritonidis palludis iam non ſunt [6] paſcuales Libyes, neque eiſdem moribus vtentes, neque idem circa infantes quod paſcuales ſolent, factitantes. Nam Libyum qui paſtorales ſunt plerique hoc faciunt, an omnes, non queo pro certo dicere. Vbi filii ipſorum quadrimi effecti ſunt, venas verticis illorum lana ſuccida inurunt, nonnulli venas temporum: eam videlicet ob cauſſam ne vllo vnquam tempore phlegma, *id eſt*, *pituita*, defluens è capite, officiat. eaque de re ſe aiunt eſſe optima valetudine. Et ſunt reuera Libyes inter omnes quos nos nouimus homines ſaluberrimo corpore: incertum mihi an ob hanc cauſſam, certe optima valetudine ſunt. Quod ſi pueris inurendis ſpaſmus exiſtat, inuenta eſt ab eis medicina. vrina enim hirci aſperſa eos liberant. Ea autem refero quæ ipſi Libyes narrant. Porro ſacrificia apud [7] paſtoritios Libyes talia ſunt: Vbi pro primitiis aurem pecudis præciderunt, eam ſupra domum abiiciunt: hoc acto, ceruicem eius auertunt. Solis autem omnium deorum immolant Soli & Lunæ. & his quidem vniuerſi Libyes ſacrificant: at qui circa Tritonidem paludem incolunt, etiã Mineruæ Tritoniq; ac Neptuno: ſed Mineruæ præcipue.

---

1 Fodina, 2 Grumis 3 *Poſt* Salis, *addo*, Ibi autem & albus & purpureus ſal effoditur. 4 Nomades Libyes ſunt, qui carne & lacte veſcuntur, ſed ab eſu vaccarum abſtinent ſicut & Ægyptij, ſuesque non alunt. 5 *Suffoſſa eſt hic vox Græca.* 6 Nomades Libyes, 7 Nomades. *Sic & in ſequent. pro* paſtorales.

A qui-

CLXXXIX A quibus Libybus Græci veſtem & ægidas ſimulacrorum Mineruæ mutuati ſunt, præterquam quod ęgides apud Libyes, & pendentes ex eis fimbriæ non ſunt ſerpentes, ſed è loris factæ: cetera vero omnia ad idem exemplar efficta ſunt: nomine quoque ipſo teſtificante veniſſe ex Libya [1] Palladiorum ſtolam. Quippe Libyſſæ mulieres ſuper veſtem amiciuntur nudis ægeis, *id eſt, caprinis pellibus non villoſis*, fimbriatis, ac rubrica delibutis, à quibus ægeis, *id eſt, caprinis pellibus*, ægidas denominauere Græci. Quinetiam hinc primum mihi videtur eiulatus in templis extitiſſe, quod eo Libyſſæ mulieres vehementer vtuntur ac belle. Et à Libybus quadriiugos equos iungere Græci didicere.

CXC Sepeliunt autem paſtorales Libyes defunctos vt Græci, præter Naſamones, qui illos ſedentes ſepeliunt, obſeruantes vt dum quis cœpit agere animam, eum ſedentem cõſtituant, ne ſupinus expiret. Domicilia eorum ſunt virgultis compacta, ſuſpenſis circa lentiſcos, & ea quoquouerſus verſatilia. Et iſti quidem talibus

CXCI vtuntur moribus. Contingunt autem hos ab [2] orientali parte Tritonis fluminis ij Auſes qui ſunt aratores: [3] qui vero Libyes domos poſſidere conſueuerunt, iis nomen impoſitum eſt Maxyes, qui dextram capitis partem comatã geſtant, ſiniſtram radunt, corpus minio tingunt, aſſerentes ſe à Troianis eſſe oriundos. Regio autem hæc & reliqua ad occidẽtem vergens, multofrequentior eſt feris ſyluiſq; quàm regio paſtoralium. Nam quæ ad auroram reſpicit, quam paſtorales incolunt, Tritone flumine tenus & depreſſa eſt & arenoſa: hinc deinceps quæ aratorum eſt, veſperam ſpectans, montana valde eſt ac nemoroſa, feriſq; frequens. Siquidem apud hos & ſerpentes ſunt ſupramodũ grandes ac leones, elephantes quoque & vrſi, & aſpides, & aſini cornibus prędi ti. Et [4] cynocephali, *id eſt, capita canina habentes*, & acephali, *id eſt, non habentes capita*, qui in pectoribus oculos habent, vt Libyes memorant: necnon viri feminæq; agreſtes, & aliæ permultæ feræ haud ementitæ.

CXCII Quorum nihil apud paſtorales eſt, ſed alia, veluti pygargi, & capreæ, & bubali, & aſini, non illi quidem cornua habentes, ſed alii impoti: nunquam

Τῶν δὲ ἀρὰ ἐσθῆτα τε καὶ ἀγίδας τῶν ἀγαλμάτων τῆς Ἀθηναίης ἀπ᾽ τῶν Λιβυσταίων ἐποιήσαντο οἱ Ἕλληνες. πλὴν γὰρ ὅτι σκυτίνη ἡ ἐσθὴς τῶν Λιβυσταίων ἐστὶ, καὶ οἱ θυσσανοὶ οἱ ἀπ᾽ τῶν ἀγίδων αὐτῇσι, οὐκ ὄφιες εἰσὶ, ἀλλὰ ἱμάντινοι· τὰ δὲ ἄλλα πάντα κατὰ τοῦτο ἔσαλται. τὸ δὴ καὶ τὸ οὔνομα κατηγορέει ὅτι ἀπ᾽ Λιβύης ἦκει ἡ στολὴ τῶν Παλλαδίων. αἱ γὰρ Λίβυσσαι περὶ τὰ αἰδοῖα περιβάλλονται φλαὰς πεπυκασμένας, καὶ ἐς τὰ ἐσθῆτα θυσσανωτὰς αἰ Λίβυσσαι, κεχριμένας ἐρυθρῷ σηρῷ. ἀπ᾽ δὲ τῶν αἰγέων τουτέων αἰγίδας οἱ Ἕλληνες μετωνόμασαν. δοκέει δ᾽ ἔμοιγε καὶ ὁλολυγὴ ἀπ᾽ ἱρῆσι ἐνθαῦτα πρῶτον γενέσθαι. κάρτα γὰρ ταύτῃ χρέωνται καλῶς αἱ Λίβυσσαι. καὶ τέθριππα ἵππους ζευγνύναι πρῶτοι Λιβύων οἱ Ἕλληνες μεμαθήκασι. Θάπτουσι δὲ τοὺς ἀποθνήσκοντας οἱ Νομάδες, κατάπερ οἱ Ἕλληνες, πλὴν Νασαμώνων. οὗτοι δὲ κατημένους θάπτουσι, φυλάσσοντες, ἐπεὰν ἅπτηται τοῦ ψυχοῦ, ὅκως μὴ κατακοιμήσονται, μηδὲ ὑπτίους ἀποθανέεται. οἰκήματα δὲ σύμπηκτα ἔχ ἀσφοδελίκων ἐνερμάτων περὶ χοίνους ἐστὶ, καὶ τὰ τοιαῦτα περιφορητά. νόμοισι μὲν τοιούτοισι οὗτοι χρέωνται. τὸ δὲ πρὸς ἑσπέρης τοῦ Τρίτωνος ποταμοῦ, Αὐσέων ἔχονται ἀροτῆρες ἤδη Λίβυες, καὶ οἰκίας νομίζοντες ἐκτῆσθαι, τοῖσι οὔνομα κέεται Μάξυες· οἱ τὰ ἐπὶ δεξιὰ τῶν κεφαλέων κομόωσι, τὰ δ᾽ ἐπ᾽ ἀριστερὰ κείρουσι· τὸ δὲ σῶμα μίλτῳ χρίονται. φασὶ δὲ οὗτοι εἶναι τῶν ἀπ᾽ Ἰλίου ἀνδρῶν. ἡ δὲ χώρη αὕτη τε καὶ ἡ λοιπὴ τῆς Λιβύης ἡ πρὸς ἑσπέρης, πολλῷ θηριωδεστέρη τε καὶ δασυτέρη ἐστὶ τῆς τῶν Νομάδων χώρης. ἡ μὲν γὰρ δὴ πρὸς τὴν ἠῶ τῆς Λιβύης, τοῖσι Νομάδες νέμονται, ἐστὶ χαμαιπετὴς τε καὶ ψαμμώδης, μέχρι τοῦ Τρίτωνος ποταμοῦ. ἡ δὲ ἀπὸ τούτου τὸ πρὸς ἑσπέρης, ἡ τῶν ἀροτήρων. ὀρεινή τε κάρτα καὶ δασέα καὶ θηριώδης. καὶ γὰρ οἱ ὄφιες οἱ ὑπερμεγάθεες, οἱ λέοντες καὶ οἱ τούτοισι εἰσὶ, καὶ οἱ ἐλέφαντές τε καὶ ἄρκτοι, καὶ ἀσπίδες τε καὶ ὄνοι οἱ τὰ κέρεα ἔχοντες· καὶ οἱ κυνοκέφαλοι, οἱ ἐν τοῖσι στήθεσι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχοντες (ὡς δὴ λέγεται γε ὑπὸ Λιβύων) καὶ ἄγριοι ἄνδρες, καὶ γυναῖκες ἄγριαι, καὶ θηρία πλήθεϊ πολλὰ θηρία ἀκατάψυχα. Κατὰ τοὺς Νομάδας δὲ ἔστι τάδε οὐδέν, ἀλλὰ θηρία τάδε, πύγαργοι, καὶ ζορκάδες, καὶ βουβάλιες, καὶ ὄνοι οὐκ οἱ τὰ κέρεα ἔχοντες, ἀλλὰ ἄλλοι ἄποτοι (ἢ

1 *Id eſt, ſimulacrorum Mineruæ. dicit enim Herodotus τὰ παλλάδια quod dixerat τῶν ἀγαλμάτων τῆς Ἀθηναίης.* 2 Occidentali.
3 *Lectionem ſequutus videtur diuerſam ab ea quæ eſt in vulg. edit.* 4 *In vulg. Gr. edit. Cynocephalorum tantum fit mentio, ſed quidam vet. codices pro ἀκεφάλους habent ἀκέφαλα, hoc modo, καὶ οἱ ἀκέφαλα οἱ ἐν τῶν στέρνων, &c.*

γὰρ δὴ πίνοισι) καὶ ὄρυες, (τῶν κέρεα τοῖσι Φοίνιξι ⓐ πήχεες ποιεῦνται· μέγαθος δὲ τὸ θηρίον τοῦτο κατὰ βοῦν ἐστι) καὶ βασσάρεια, καὶ ὕαιναι, καὶ ὕστριχες, καὶ κριοὶ ἄγριοι, καὶ δίκτυες, καὶ θῶες, καὶ πάνθηρες, καὶ βόρυες, καὶ κροκόδειλοι ὅσον τε τετράπηχεες χερσαῖοι, τῆσι σαύρῃσι ἐμφερέστατοι· καὶ στρουθοὶ καταγαῖοι, καὶ ὄφιες μικροὶ, κέρας ἓν ἕκαστος ἐχόντες. Ταῦτά τε δὴ αὐτόθι ἐστὶ θηρία, καὶ ἄλλα πλὴν ἐλάφου τε καὶ ὑὸς ἀγρίου. ἔλαφος γὰρ καὶ ὗς ἄγριος ἐν Λιβύῃ πάμπαν οὐκ ἔστι. μυσὶν δὲ ἠλίθια τρόγλα αὐτόθι ἐστί· ⓐ μῦς, δίποδες καλέονται· καὶ Λιβυστὶ ⓐ ἰ, ζερήθιες· (τὸ γὰρ οὔνομα τοῦτο ἐστὶ μῦς Λιβυκὸν, δηλοῦται δὲ κατ' Ἑλλάδα γλῶσσαν, βουνοί) ⓐ ἰ, ἐχῖνες. Εἰσὶ γὰρ καὶ ἐν τῷ Σιλφίῳ γινόμενοι, τῇσι Ταρτησσίῃσι ὁμοιόταται. Τοσαῦτα μὲν νυν θηρία ἡ τῶν Νομάδων Λιβύων γῆ ἔχει, ὅσον ἡμεῖς ἱστορέοντες, ὅτι μακρότατον οἷοί τε ἐγενόμεθα ἐξικέσθαι. Μαξύων δὲ Λιβύων Ζαύηκες ἔχονται, τοῖσι αἱ γυναῖκες λιθίοχρυσοι τὰ ἅρματα ἐς ⓦ πόλεμον. Τούτων δὲ Ζύγαντες ἔχονται, ἐν τοῖσι μέλι μὲν πολλὸν μέλισσαι κατεργάζονται, πολλῷ δὲ ἔτι πλέον λέγεται δημιουργοὺς ἄνδρας ποιέειν. μιλτοῦνται δὲ ὦν πάντες οὗτοι, καὶ πιθηκοφαγέουσι. ⓐ δὲ σφι ἄφθονοι, ὅσοι ἐν τοῖσι οὔρεσι γίνονται. Κατὰ τούτους δὲ λέγεται Καρχηδόνιοι νέεσθαι νῆσον τὴν οὔνομα ἐστὶ) Κύρνην. μῆκος μὲν, δισχιλίων σταδίων, πλάτος δὲ, στεινή, διαβατὸν ἐκ τῆς ἠπείρου· ἐλαιέων τε μεστὴ καὶ ἀμπέλων. λίμνην δὲ ἐν αὐτῇ ἐστὶ), ἐκ τῆς αἱ παρθένοι τῶν ἐπιχωρίων, τοῖσι ὀρνίθων πτερυγίοισι πίσσῃ, ἐκ τῆς ἰλύος ψῆγμα ἀναφέρουσι χρυσοῦ. Ταῦτα εἰ μὲν ἐστὶ ἀληθέως, οὐκ οἶδα, τὰ δὲ λέγεται γράφω. Εἶη δὲ καὶ πᾶν, ὅκου καὶ ἐν Ζακύνθῳ ἐκ λίμνης καὶ ὕδατος πίσσαν ἀναφερομένην αὐτὸς ἐγὼ ὥρεον. Εἰσὶ μὲν καὶ πλεῦνες αἱ λίμναι αὐτόθι· ἡ δὲ ὦν μείζων αὐτέων, ἑβδομήκοντα ποδῶν πάντη, βάθος δὲ, διάρρυμός ἐστι· ἐς ταύτην κοντοὺς καθιεῖσι, ἐπ' ἄκρῳ μυρσίνῃ τορεύσαντες, καὶ ἔπειτα ἀναφέρουσι τῇ μυρσίνῃ πίσσαν, ὀδμὴν μὲν ἔχουσαν ἀσφάλτου, τὰ δὲ ἄλλα, τῆς Πιερικῆς πίσσης ἀμείνω. ἐσχέουσι δὲ ἐς λάκκον ὀρωρυγμένον ἀγχοῦ τῆς λίμνης. ἐπεὰν δὲ ἀθροίσωσι συχνὴν, οὕτω ἐς τοὺς ἀμφορέας ἐκ τοῦ λάκκου καταχέουσι. ὃ, τι δὲ ἂν ἐσαῦτις ἐς τὴν λίμνην, ὑπὸ γῆν ἰὸν, ἀναφαίνεται ἐν τῇ θαλάσσῃ. ἡ δὲ ἀπέχει ὡς τέσσερα στάδια ἀπὸ τῆς λίμνης. οὕτω ὦν καὶ τὰ ἀπὸ τῆς νήσου

enim bibunt. & oryes, [1] quibus vlnales palmæ pro cornibus fiunt. (huius feræ magnitudo est ad æquiparationem bouis) & bassaria, & hyænæ, & hystriches, & arietes agrestes, & dictyes, & thoes, *id est, ex hyæna & lupo geniti*, & pantheræ, & boryes, & crocodili tricubitali ad summũ magnitudine, terrestres, lacertis assimiles, & struthi subterranei, & serpentes pusilli cũ singulis cornibus. Hæ sunt illic feræ, & item ceteræ quæ alibi, præter ceruũ & aprum. ceruus enim & aper prorsus in Libya nullus est. Sunt ibidem quoq; tria murium genera, quorum alii bipedes vocantur, alii zegeties, Libyca lingua (quod in Græca pollet idem quod *βουνοὶ*, *id est*, *colles*,) alii, echines. Sunt præterea mustelæ quæ in Silphio nascuntur, [2] murænis similimæ. Tot habet feras Libyum pastoralium regio, quantum nos maxime scrutãdo longissime inuestigare potuimus. Maxyum autem Libyum confines sunt CXCIII [3] Zabeces, vbi feminæ aurigantur currus in bellum. His finitimi sunt Zy- CXCIV gantes, vbi magnam vim mellis apes conficiunt, sed multo plus opifices viri facere dicuntur. omnes autem minio inficiuntur, ac simiis vescuntur, quarum affatim gignitur iis qui in montibus degunt. Iuxta hos aiunt Carthagi- CXCV nenses sitam esse insulam nomine Cyranin, ducentorum stadiorum longitudine, arctam latitudine, in quam transiri è continente potest, oleis refertam ac vitibus. Et in ea esse lacum vnde virgines indigenarum pennis volucrum pice illitis ramenta auri referunt è limo. Hæc an vera sint haud equidem scio, sed quæ narrantur scribo. [4] Fuerit autem totum, vt ipse ego in Zacyntho vidi picem è lacu referri. Sunt eo loci complures lacus, quorum qui maximus, septuaginta quoquouersus pedum est, altitudinis duúm passuum. in hunc *virgines* contum, cuius in summitate myrtus alligata est, demittunt, deinde referunt myrto picem, odorem quidem asphalti habentem, sed cætera præstantiorem pice Pieria: eamque in scrobem quam iuxta lacum foderunt, effundunt, & vbi multum illius aggesserũt, ita è scrobe in amphoras transfundunt. Quicquid autem in lacum decidit, id sub terram means [5] redditur in mari, quod à lacu quatuor stadiis abest. Ita quæ de insula

1 Ad quarum cornua Phœnices cubitos *mensuras* faciunt. *Id est, Phœnices suas mensuras dictas Cubitos illarum cornibus magnitudine faciunt pares. Fortasse tamen & alius sit sensus.* 2 Tartessiacis similes. 3 Zauices. 4 Fieri autem possit vt id omnino ita se habeat, quum ipse viderim, &c. 5 Conspicitur. *Vel, apparet.*

adia-

adiacenti Libyæ dicuntur, consentanea
CXCVI sunt veritati. Aiunt præterea Carthaginenses, locum esse Libyæ extra columnas Herculis habitatum hominibus: eo quoties ipsi applicuire, se merces è nauibus exponere, easque in crepidine terræ deinceps collocare: tum conscensis nauibus fumum excitare: fumo autem conspecto, indigenas ad mare contendere: dehinc auro pro mercibus depositio,[1] rursus illinc abscedere, sed non extra conspectum: tum se illinc è nauibus egressos *pretium* considerare, & si dignum mercibus [2] videatur, eo sumpto abire: sin minus, conscensis iterum nauibus considere. illos vero accedentes, plus auri ad id quod deposuerunt addere, donec [3] persuadeant. Neutros autem alteris iniuriam inferre: [4] neque aut se contingere merces priusquam i-
CXCVII psi sumpserint aurum. Atque hi sunt Libyum quos nominare possum. quorum plerique neque tunc de rege Medorum curabant quicquam, neq; nunc curant. De qua regione eatenus queo dicere, à quatuor eam nationibus (quantum nos scimus) & non à pluribus incoli: quarum duæ sunt indigenæ, totidem non indigenæ. Indigenæ quidem, Libyes atq; Æthiopes: quorũ alteri ad aquilonem Libyæ, alteri ad austrum incolunt: aduenæ vero, Phœnices & Græci.
CXCIX Neq; vero videtur mihi bonitas Libycæ terræ cum bonitate Asiæ atque Europæ comparanda, præter vnam Cinypem, quæ tellus fluuio cognominis est. Hæc autem optimæ cuique telluri par est prouentu fructus cerealis [5] omnino ceterę Libyę. Est enim pulla & vda fontibus, ac secura siccitatis aeris: ac ne imbre quidem, qui sit vehementior, lædituꝛ. nam in eo tractu Libyæ pluit. Ex prouentibus autem fructuum terræ, totidem mensuræ illic quot è Babylonica tellure percipiuntur. Bonum solum & illud est quod EVesperitæ colunt. nam quoties id eximie seipsum vbertate superarat, centuplum reddit: at illud Cinypum, circiter trecenta.
CCX Porro Cyrenaica regio quæ huius Libyæ editissima est, quam pastorales incoluint, tres in se [6] plagas continet admiratione dignas. Primam, quæ maritima est, quod in ea iam fructus maturi metuntur vindemianturque: his compositis in plaga quæ supra mari-

ἀ ἐπὶ Λιβύη κειμένης εἰκότα ἐστὶ ἀληθίη. Λέγεσι δὲ ἁ Καρχηδόνιοι, εἶναι τῆς Λιβύης χώρεόν τε ἁμὲ ἄοικον ἔξω Ἡρακληίων στηλέων καὶ οἰκημένους, ἐς τοῦτον ἐπεὰν ἀπίκωνται ἁ ἐξελώνται τὰ φορτία, θέντες αὐτὰ ἐφεξῆς παρὰ τὰ κύματα, ἐσβαίνειν ἐς τὰ πλοῖα, τύφειν καπνόν. τοὺς δὲ ἐπιχωρίους, ἰδομένους τὸν καπνόν, ἰέναι ἐπὶ τὴν θάλασσαν· ἁ ἔπειτα αὖτις τῶν φορτίων χρυσὸν διδόναι, ἁ ἐξανακεχωρέειν πρόσω ἀπὸ τῶν φορτίων. τοὺς δὲ Καρχηδονίους ἐκβαίνειν, σκέπτεσθαι. ἁ ἢν μὲν φαίνηται σφι ἄξιος ὁ χρυσὸς τῶν φορτίων, ἀνελόμενοι ἀπαλλάσσονται· ἢν δὲ μὴ ἄξιος, ἐσβαίνειν ὀπίσω ἐς τὰ πλοῖα καταίνεον· ἁ οἱ, προσελθόντες, ἄλλον τι χρυσὸν ἐς ὃν ἂν πείθωσι. ἀδικέειν δὲ οὐδετέρους· οὔτε γὰρ ἅπτεσθαι τὸν χρυσὸν πρὶν ἂν σφι ἀπισωθείη τὴν ἀξίην τῶν φορτίων, οὔτε ἐκείνους τῶν φορτίων ἅπτεσθαι πρότερον ἢ αὐτοὶ τὸ χρυσίον λάβωσι. Οὕτω μέν εἰσι τοῦτον ἡμεῖς ἤκουσα Λιβύων ὀνομάσαι· ἁ τούτεων ἁ πολλοὶ ἐσιλήσι τῷ Μήδων οὐτέ κω νῦν οὔτε τότε ἐφρόντιζον οὐδέν. τοσοῦτον δὲ ἔτι ἔχω εἰπεῖν περὶ τῆς χώρης ταύτης, ὅτι τέσσερα ἔθνεα νέμεται αὐτῆς, ἁ ἀπὸ πλέω τούτων, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν· ἁ τὰ μὲν δύο, αὐτόχθονα τῶν ἐθνέων, τὰ δὲ δύο, οὔ. Λίβυες μὲν καὶ Αἰθίοπες, αὐτόχθονες· ἁ μὲν, τὰ πρὸς βορέω, ἁ δέ, τὰ πρὸς νότου τῆς Λιβύης οἰκέοντες· Φοίνικες δὲ ἁ Ἕλληνες, ἐπήλυδες. Δοκέει δέ μοι οὐδὲ χρηστὴν εἶναι ἡ Λιβύη ἀπουδαίη, ὥστε ἡ Ἀσίη ἡ Εὐρώπη παραβληθῆναι, πλὴν Κίνυπος μούνης. Τὸ γὰρ δὴ αὐτὸ οὔνομα ἡ γῆ τῷ ποταμῷ ἔχει. αὕτη δὲ ὁμοίη τῇ ἄρίστῃ γαίῃ, καρπὸν οὐκ φέρειν οὐδὲ οἶκε οὐδὲν τὴν ἄλλην Λιβύην. μελαγγαίη τε γάρ ἐστι, ἁ ἔπυδρος πίδαξι. καὶ οὔτε ἀνομβρίῃ φθορὴν ἐνδέκεται οὐδὲν, οὔτε ὄμβρον πλέω ποιεῦσα, δεδήληται. ὑέτιος γὰρ δὴ αὕτη τῆς Λιβύης. τῶν δὲ ἐκφορίων τὸν καρπὸν τοῦτον μέτρα τῇ Βαβυλωνίων γῇ καλέεται. ἀγαθὴ δὲ γῆ ἁ τὴν Εὐεσπερίτιν νέμονται. ἐπ' ἑκατὸν γὰρ ἐπεὰν αὐτὴ ἑωυτῆς ἄρξασα σπείρῃ, ἐκφέρει· ἡ δὲ ἐν τῇ Κίνυπι, διηκόσια. Ἔχει δὲ καὶ ἡ Κυρηναίη χώρη, ἐοῦσα ὑψηλοτάτη τούτης τῆς Λιβύης τὴν ἁ Νομάδες νέμονται, τρεῖς χώρεας ἐν ἑωυτῇ, ἀξίας θώυματος. πρόσω μὲν γὰρ τὰ παράθαλάσσια τῶν καρπῶν ὀργὰ ἁμᾶσθαί τε καὶ τρυγᾶσθαι. τούτεων τε δὴ συγκεκομισμένων, τὰ ὑπὲρ τὴν θαλασσαν-

1 Procul à mercibus retrocedere. *Hic autem interpres aliter legisse videtur, sed hanc lectionem ἡ ἐξανακεχωρέειν ἀπὸ τῶν φορτίων sequentia confirmant.* 2 Videatur aurum, 3 Faciant illos acquiescere. *Gall. Iusques à ce qu'ils les rendent contens.* 4 Neque enim illos aurum attingere priusquam mercium pretio id æquauerint, *id est, priusquam tam multum exhibuerint quantum mercibus pretio respondeat*, neque illos merces attingere, *vel, contingere* priusquam, *&c.* 5 Nec quicquam omnino simile est reliquæ Libyæ. 6 *Sunt qui in Græco contexu pro χώρας legendum censeant ὥρας. quam lectionẽ sequendo, aliter fuerit interpretandus hic locus.*

χ. Βαβυλωνίη.

χ. πλέθρα πεντήκοντα. λέγουσι δίς.

δίων χώρων τὰ μέσα ὀργᾶ συγχομίζεσθαι, τὰ βουνοὺς καλέοντι. συγχομίζεται τε δὴ ὁ μέσος καρπὸς, καὶ ὁ ἐν τῇ κατυπερτάτῃ τῆς γῆς πεπαίνεταί τε καὶ ὀργᾶ. ὥστε ἐκπέποται τε καὶ καταβέβρωται ὁ πρῶτος καρπὸς, καὶ ὁ τελευταῖος συμπροσγίνεται. οὕτω ἐπ' ὀκτὼ μησὶ ὥρας Κυρηναίους ὀπώρη ἐπέχει. τούτων μὲν νυν ὕστερον ἐρήσομαι. Οἱ δὲ Φερετίμης ἱκόμενοι Πέρσαι, ἐπεί τε ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἐκαλέοντο ὑπὸ Ἀρυάνδεω, ἀπίκοντο ἐς τὴν Βάρκην, ἐπολιόρκεον τὴν πόλιν, ἐπαγγελλόμενοι ἐκδιδόναι σφέας αἰτίους τοῦ φόνου τοῦ Ἀρκεσίλεω. τῶν δὲ, (πολλῷ γὰρ ἦν τὸ πλῆθος μεῖζον) οὐκ ἐδέχοντο σφέας λόγους. συθαῦτα δὴ ἐπολιόρκεον τὴν Βάρκην ἐπὶ μησὶ ὀκτὼ, ὀρύσσοντές τε ὑπόγαια, φέροντα ἐς τὸ τεῖχος, καὶ προσβολὰς κρατερὰς ποιεύμενοι. τὰ μὲν νυν ὀρύγματα αἴνηρ χαλκεὺς ἀνὴρ, ἐπιχάλκῳ ἀσπίδι, ὧδε ἐπιφερόμενος· περιφέρων αὐτὴν ἐντὸς τοῦ τείχεος, προσῄσσε πρὸς τὸ δάπεδον τῆς πόλιος. τὰ μὲν δὴ ἄλλα ἔσκε κωφὰ πρὸς ἃ προσῄσσε, κατὰ τὰ ὀρυσσόμενα ἤχεσκε ὁ χαλκὸς τῆς ἀσπίδος. αὐτορύσσοντες δὴ αὐτοῦτοι Βαρκαῖοι ἐκτείνουν τοὺς Περσέων σάπερ γεωρυχέοντας. τοῦτο μὲν δὴ οὕτω ἐξευρέθη· τὰς δὲ προσβολὰς ἀπεκρούοντο Βαρκαῖοι. Χρόνων δὲ δὴ πολλῶν τελεομένων, καὶ πιπτόντων ἀμφοτέρων πολλῶν, καὶ οὐκ ἧσσον τῶν Περσέων, Ἄμασις, ὃς στρατηγὸς τοῦ πεζοῦ, μηχανᾶται τοιάδε. μαθὼν τοὺς Βαρκαίους, ὡς κατὰ μὲν τὸ ἰσχυρὸν οὐκ αἱρετοὶ εἰσὶ, δόλῳ δὲ αἱρετοὶ, ποιέει. τάφρον νυκτὸς ὀρύξας βαθέαν, ἐπέστεινε ξύλα ἀσθενέα ὑπὸ αὐτῆς. κατύπερθε δὲ ἐπιπολῆς τῶν ξύλων χοῦν γῆς ἐπέφορησε, ποιέων τῇ δηθῇ γῇ ἰσόπεδον. ἅμα ἡμέρῃ δὲ ἐς λόγους προσεκαλέετο τοὺς Βαρκαίους. οἱ δὲ ἀσμένως ὑπήκουσαν, ἐς ὅ σφι ἔασε ὁμολογίην ποιήσασθαι. τὴν δὲ ὁμολογίην ἐποιεῦντο τοιήνδε τινὰ, ὅτι τῆς κρυπτῆς τάφρου τάμνοντες ὅρκια, ἔστ' ἂν ἡ γῆ αὕτη οὕτω ἔχῃ, μενεῖν τὸ ὅρκιον χρόνον· καὶ Βαρκαίους τε ὑποτελέειν φόρον ἀξίην βασιλεῖ, καὶ Πέρσας μηδὲν δηθὲν νεοχμοιεῖν κατὰ Βαρκαίων. μετὰ δὲ τὸ ὅρκιον, Βαρκαῖοι μὲν πίστι δόντες τούτοισι, ἀνέῳγόν τε ἐξήεσθαι ἐκ τῶν ἀστέων, καὶ τὴν πολεμίων ἔων παρεῖναι ἐς τὸ τεῖχος ὃν βουλόμενον, τὰς πύλας πάσας ἀνοίξαντες. οἱ δὲ Πέρσαι καταῤῥήξαντες τὴν κρυπτὴν τάφρον ἔφυσαν, ἔξω ἔσω ἐς τὸ τεῖχος· καταῤῥήξαν δὲ τάδε εἵνεκα τοῦ ἐποίησαν γέφυσαν, ἵνα ἐμπεδορκέοιεν, τάμοντες τοῖσι Βαρκαίοισι χρόνον μενεῖν ἀεὶ τὸ ὅρκιον ὅσον ἂν ἡ γῆ μένῃ

181

χ. ἐφυσαν

timam est, medios fructus legunt, quos bunos appellant: dum hi fructus adornantur, ii qui sunt in editissima plaga, coquuntur atq; matureſcunt. Itaq; dum primi fructus bibuntur atq; eduntur, vltimi aduentant. Atque hunc in modum ad octo menses perceptio fructuum Cyrenæos occupat. Hæc hactenus de his dicta sint. ¶ Persæ autem ad vlciscendam Pheretimam ab Aryande missi, ex Ægypto Barcen peruenerunt, oppidum obsederunt, missis illico qui denunciarent dedi autores necis Arcesilai. [1] Eos oppidani, vt qui cædis omnes participes essent, in colloquium nō admiserunt. Ita octo menses Barcen quum obsedissent Persæ, nono mense cuniculos suffoderunt ad murum ferentes, & valida tormenta admouerunt. sed cuniculos quidem faber quidam ærarius deprehendit æreo scuto, hunc in modum: Circumferens illud intra murum, admouebat pauimento vbris: quod vbicunque admouebatur alibi, illinc è solo nihil soni reddebatur: ad locum autem qui suffodiebatur, æs clypei resonabat. vbi è diuerso fodientes Barcæi, Persas suffossores interemerunt. Tormenta autem Barcæi ipsi repulsabant. Verum quum multum temporis contriuissent, & multi vtrinque caderent, nec pauciores ex Persis, Amasis, dux peditatus, talem rem commentus est: Animaduertens Barcæos vi non posse superari, sed dolo, latam fossam per noctem depressit, eiq; fragilia superstrauit ligna, & super ea humum induxit, reddens solum cetero æquabile. simulatque illuxit, Barcæos in colloquium cuocat. Illi libenter obtemperauere, quod eis cordi erat ad pactionem deuenire. Pactionem autē in hanc formulam inierunt, ferientes fœdus super illam occultā fossam: vt quoad humus ea ita se haberet, tamdiu fœdus in ea regione ratū foret, Barcæis, quod æquum foret se pensuros regi, & Persis, se nihil rerum nouarum aduersus Barcæos esse molituros, promittentibus. Barcæi dehinc fœderibus freti, & ipsi ex vrbe prodibant, & ex hostibus cuicunque libebat intrandi vrbē faciebant potestatē, patefactis omnibus portis. At Persæ rescisso ponte occulto in vrbem proruperunt: ideo autem pontem quem fecerant rescinderunt, vt fœdus soluerent quod cū Barcæis percusserant, tamdiu ratū fore fœdus quamdiu maneret terra

[1] Eorum oppidani, vt qui, &c. orationem non admiserunt. *id est, eorum petitioni non acquieuerunt, vel, assensi non sunt.*

vt tunc

tunc manebat: refracto enim ponte, nō manere fœdus in ea regione amplius.
CCII Pheretima traditos ſibi à Perſis Barcæos, qui faciendæ cædis principes fuerāt, ſudibus ſuffixit per ambitum mutorum. Feminarum quoque deciſas mamillas circa muros appendit. Ceteros Barcæos Perſis vt diriperent imperauit, præter Battiadas, & qui cædis affines non exiterant.
CCIII His vrbem permiſit: reliquis in ſeruitutem abreptis Perſæ redierunt. qui quum ad vrbē Cyrenen rediſſent, Cyrenæi eos oraculi cuiuſdam ſeruandi gratia, per vrbem deduxerunt. ſed inter tranſeundum præfectus nauali exercitus Bares illis præcepit vt vrbem diriperent: recuſante Amaſi peditum duce. ſe enim aduerſus vnam Barcen Græcam ciuitatē eſſe miſſos. Verum poſtquam tranſierūt, & ad ripam Lycæi Iouis ſubſederunt, pœnitentia eos ſubiit quod Cyrenen non occupaſſent: eamq. iterū adoriri conati ſunt, Cyrenæis non permittentibus. Et licet nemo contra ferret arma, tamē inceſſit eis metus: illinc-que curſu ſe proripientes, ſexaginta circiter ſtadia conſederunt. vbi ſtatiua habentibus, ab Aryande nuncius aduenit ad eos reuocandos. Quum igitur à Cyrenæis commeatum ſibi præberi precati eſſent, & eum accepiſſent, in Ægyptum reuertebantur. Quos deinde Libyes excipientes, veſtitus atque vtenſilium gratia, vt quiſq; relinquebatur trahebaturq; interficiebant, donec in Ægyptum peruentum eſt. Hic Perſarum
CCIV exercitus in Libyā longiſſime ad EVeſperidas proceſſit. Quos autem Barcæorum cepere, quoſq; ex Ægypto eiecere ad regem, iis Darius rex ad incolendum dedit vicum Bactrianæ regionis, (cui vico nomen impoſuere Barcæ) ad meam vſque memoriam etiam incolis
CCV frequentem. Verum ne ipſa quidem Pheretima probe vita exceſſit. nā poſteaquam vlta Barcæos celerrime in Ægyptum rediit, male periit. vt enim exiſtunt acres admodū & inuidioſæ vltiones deorum in homines, viuens vermibus cōputruit. Talis ac tanta Pheretimę Batti filiæ in Barcæos vindicta extitit.

χὴ τὰ τότε ἐὸν ἐχεκαταῤῥήξασι, οὐκέτι ἔμενε ὁ ὅρκιον χὴ χώριον. Τὰς μὲν νυν αἰτιωτάτους τῶν Βαρκαίων ἡ Φερετίμη, ἐπεί τε ἐκ τῶν Περσέων παρεδόθησαν, ἀνεσκολόπισε κύκλῳ τοῦ τείχεος· τῶν δὲ σφι γεναικῶν τοὺς μαζοὺς ἀποταμοῦσα, παρέστιξε τοῖσι ὑπολοίποισι τοῦ τείχεος. τοῦτο μὲν οὖν λοιποὺς τῶν Βαρκαίων, πλὴν ὅσοι αὐτέων ἔσαν Βαττιάδαι τε καὶ τοῦ φόνου μετάγτιοι, τούτοισι ἔδωκε πόλιν ἐποικῆσαι ἡ Φερετίμη. Τοὺς δὲ λοιποὺς τῶν Βαρκαίων ἐκ Πέρσαι ἔξανδρα ποδισσάμενοι ἀπῆγον ὀπίσω· καὶ ἐπείτε ὑπὸ τὴν Κυρηναίων πόλι ἐγένοντο, ἐκ Κυρηναῖοι λόγιόν τι ἀποστείλαντες διεξῆκαν αὐτοὺς διὰ τοῦ ἄστεος. διεξιόντων δὲ τῶν στρατιῆς, Βάρκης μὲν ὁ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ στρατηγὸς ἐκέλευε αἱρέειν τὴν πόλιν, Ἄμασις δὲ ὁ τοῦ πεζοῦ, οὐκ ἐάων ὑπὸ Βαρκίων γε ἀποσταλῆναι μούνων Ἑλλανίδα πόλιν. ἐς ὃ διεξελθόντες, καὶ ἐσελθοῦσι ὑπὸ Διὸς Λυκαίου οὐκ ὄφελος, μετεμέλησέ σφι καὶ ὁρμῶσι τὴν Κυρηναίων, καὶ ἐπειρῶντο τοῦτο ποιέειν. ἐκ Κυρηναῖοι ὑπερεώρεον. Τοῖσι δὲ Πέρσῃσι, στάσιος μεταξὺ ἐόντος, φόβος ἐνέπεσε· ἀποστάντες δὲ ὅσον ἑξήκοντα στάδια, ἵζοντο. ἱδρυθέντι δὲ τῷ στρατοπέδῳ τούτῳ ἦλθε παρὰ Ἀρυάνδεω ἄγγελος, ἀποκαλέων αὐτούς. ἐκ Πέρσαι, Κυρηναίων δεηθέντες ἐπὶ σφι δυῶν, ἔτυχον λαβόντες δὲ ταῦτα, ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν Αἴγυπτον. παραλαβόντες δὲ τοὺς ἐνθεῦτεν αὐτοὺς Λίβυες, τά τε ἐσθῆτος ἕνεκα καὶ τὰ σκευῆς, τοὺς μὲν συλλεηπομένους αὐτέων καὶ ἐπλεκομένους ἐφόνευον, ἐς ὃ ἐς τὴν Αἴγυπτον ἀπίκατο. Οὗτος ὁ Περσέων στρατὸς τὰ Λιβύης ἐκάστω ἐς Εὐεσπερίδας ἦλθε. τοῦτο δὲ ἰὼν φανερὸς ἐγένετο τῶν Βαρκαίων, τούτους δὲ ἐκ τὰ Αἰγύπτου ἀναστάτους ἐποίησαν παρὰ βασιλῆα. βασιλεὺς δὲ σφι Δαρεῖος ἔδωκε τὰ Βακτρίης χώρης κώμην ἐγκαταοικῆσαι. οἱ δὲ τῇ κώμῃ ταύτῃ οὔνομα ἐγένετο Βάρκη, ἥπερ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἐν οἰκεομένη ἐν τῇ γῇ τῇ Βακτρίῃ.

Οὐ μὲν οὐδὲ ἡ Φερετίμη οἱ ἔζωσε κατὰ πλέξε. ὡς γὰρ δὴ τάχιστα ἐκ τὰ Λιβύης ἐγένετο τοῦ Βαρκαίους ἀπενόστησε ἐς τὴν Αἴγυπτον, ἀπέθανε κακῶς. ζωὸς γὰρ βυλέων ἔξέζεσε. ὡς ἄρα αἱ θεοῦ ποιοῦσι αἱ κολάσιες ἰσχυραὶ μνωείαι τοῖς θεῶν ὑπίφθονοι γίνονται. ἡ μὲν δὴ Φερετίμης τὰ Βάττεω τοιαύτη τε καὶ τοσαύτη μνωείη ἐγένετο ἐς Βαρκαίους.

---

1 Hos ex Ægypto ad regem tranſportarunt: rex autem Darius iis ad incol. *Legendo αἰσυνέτους pro αἰσχίονας.* 2 Feliciter vitam finiuit. quumprimum enim vlta Barc. in Ægypt. rediit, miſere periit. 3 Vt enim diis odioſæ ſunt nimium acres hominum vltiones. *Perinde acſi dicat, deos illi tam miſerabilem vitæ exitum immiſiſſe, odio proſequentes eam quæ vſa fuerat in vltione ſumenda crudelitatem, vt & alias adeo acres vltiones odio proſequi ſolent. Valla autem ſenſum inuertit.*

182

ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΤΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΠΕΜΠΤΗ, ἐπιγραφομένη

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER quintus, qui inscribitur

ΤΕΡΨΙΧΟΡΗ.

TERPSICHORE.

Ι δὲ ἐν τῇ Εὐρώπῃ τῶν Περσέων καταλφθέντες ὑπὸ Δαρείου, τῷ ὁ Μεγάβαζος ἦρχε, πρῶτοι μὲν Περινθίοις Ἑλλησποντίοισι, οἳ βουλομένοις ὑπηκόοις εἶναι Δαρείου, κατεστρέψαντο, ἀπειρέψαντες πρότερον καὶ ὑπὸ Παιόνων πεζέων. ἦλθε γὰρ ἐκ Στρυμόνος Παίονας, χρήσαντος τοῦ θεοῦ στρατεύεσθαι ἐπὶ Περινθίους, καὶ ἐκείνῳ μὲν αὐτίκα τῷ χρηστηρίῳ ἐπιτελέσασθαι σφέας Περινθίους, ὀνομαστὶ βώσαντες, τοὺς ἐπιτάσσετο· ἐπεὶ δὲ μὴ ἐπιβώσωνται, μὴ ἐπιτάσσειν. ἐποίεον Παίονες τάδε. ἀντιζομένων δὲ τῶν Περινθίων ἐν τῷ προαστείῳ, ἐνθαῦτα μονομαχίη τρισσὴ ἐκ προκλήσιος σφι ἐγένετο· καὶ γὰρ ἀνδρὶ ἀνδρὶ καὶ ἵππον ἵππῳ συνέβαλλον, καὶ κυνὶ κυνί. νικώντων δὲ τὰ δύο τῶν Περινθίων, ὡς ἐπαιώνιζον χαρεέντες, συνεβάλλοντο Παίονες τὸ χρηστήριον αὐτῷ τούτῳ τῷ ἔπεϊ· καὶ Ἴππου κου τοὐπὶ σφίσι αὐτοῖσι, Νῦν ἂν εἴη ὁ χρησμὸς ἐπιτελεόμενος ἡμῖν, νῦν ἡμέτερον ἔργον. οὕτω τοῖσι Περινθίοισι κατανικήσασι ἐπιχειρέουσι Παίονες, καὶ πολλόν τε ἐκράτησαν, καὶ ἐλίπον σφέων ὀλίγους. Τὰ μὲν δὴ ἀπὸ Παιόνων πρότερον γενόμενα, ὧδε ἐγένετο. Τότε δὲ ἀνδρῶν ἀγαθῶν περὶ τῆς ἐλευθερίης γινομένων τῶν Περινθίων, Πέρσαι τε καὶ ὁ Μεγάβαζος ἐπεκράτησαν πλήθεϊ. ὡς δὲ ἐχειρώθη ἡ Περινθος, ἅπασαν τὸν στρατὸν ὁ Μεγάβαζος διὰ τῆς Θρηϊκης, πᾶσαν πόλιν καὶ παν ἔθνος τῶν ταύτῃ οἰκημένων ἠμεσύλλους βασιλεῖ Δαρείῳ. ταῦτα γὰρ ἐντεταλτο ἐκ Δαρείου, Θρηίκων καταστρέψασθαι. Θρηίκων δὲ ἔθνος μέγιστόν ἐστι, μετὰ γε Ἰνδούς, πάντων ἀνθρώπων· εἰ δὲ ἑνὸς ἀρχοιτο, ἢ φρονέοιτο κατὰ τωὐτό, ἀμαχόν τ' ἂν εἴη, καὶ

ΑT Persæ qui in Europa sub [1] Megabyzo relicti à Dario erãt, primos ex Helleſpontiis Perinthios, Dario ſubeſſe recuſantes, ſubegerũt, antea quoque à Pæonibus male affectos. Siquidem Pæones qui ſunt à Strymone, admoniti diuino reſponſo vt bellum Perinthiis inferrent: & ſiquidem à Perinthiis ex aduerſo conſidentibus prouocarentur, nominatim compellantibus, eos inuaderent: ſin minus, ab inuadendo abſtinerent: ita fecerunt. Enimuero conſidentibus Perinthiis eregione Pæonum in ſuburbanis, ibi ſingulare certamen triplex ex prouocatione commiſſum eſt, viri cum viro, equi cum equo, canis cum cane. Et quum victores duobus certaminibus Perinthii præ gaudio carmen Pæana cantarent, tunc Pæones hoc ipſum eſſe reſponſum dei coniectantes, inter ſe dixere, Nunc oraculum dei perfectum eſt, nunc noſtrum eſt opus. Atque ita in Perinthios canentes impetum fecerunt, egregieque vincentes ex illis paucos reliquere. [2] Quæ quondam à Pæonibus geſta fuerant, hunc in modum geſta ſunt. Tunc autem Perinthii pro libertate ſtrenue pugnantes, tamen multitudine à Megabyzo ſuperati ſunt. Perintho capta, Megabyzus per Thraciam arma circumferens, omnes eius vrbes atque omnes nationes pacatas regi reddebat. Hoc enim illi à Dario fuerat imperatum, vt omnem Thraciam ſubigeret. ¶ Gens Thracum, ſecundum Indos, omnium maxima eſt: quæ ſi aut vnius imperio regeretur, aut idem ſentiret, vt mea fert opinio, inexpugnabilis foret, &

I 10 20 II 30 III

1 *Vel*, Megabazo, *ſi noſtra exempl. ſequaris: itidemque in ſequentibus*, Megabazo, *&* Megabazus. *Verum & apud alios iſtud nomen non hoc ſed illo ſcriptum modo inuenitur.* 2 Quæ quondam à Pæonibus acciderant *Perinthiis*, ita ſe habuerant. *Vel*, Talem quidem olim cladem *Perinthy* à Pæonibus acceperant. Tunc tamen pro libertate ſtren.

omnium

omnium gentium multo validiſſima: ſed quia id nimis arduum illis eſt, & nulla ratione contingere poteſt, ideo imbecilles ſunt. Habent autem multa nomina ſingularum regionum ſinguli. Moribus tamen ac opinionibus conſimilibus imbuti ſunt, præter Getas & Trauſos, [1] & qui ſupra Creſtonæos incolunt. IV Ex quibus quæ à Getis fiant qui [2] ſe pro immortalibus gerunt, à me commemoratum eſt. Trauſi vero in ceteris quidē omnibus idem quod Thraces, verum circa natalia ſuorum atque obitus hoc factitant: Edito puero, propinqui eum circumſidentes cum ploratione proſequuntur, ob ea mala quæ neceſſe eſt illi, quod vitam ingreſſus ſit, perpeti: humanas omnes calamitates recenſentes. Hominem autem fato functum, per luſum atque lætitiam terræ demandant, referentes quod malis liberatus in omni ſit felicitate. At qui ſupra V Creſtonæos incolunt, iſta agunt: Singuli plures vxores habent: quorum vbi quis deceſſit, diſceptatio magna fit inter vxores, acri amicorum circa hanc rem ſtudio, quænam dilecta fuerit à marito præcipue. Quæ talis iudicata eſt & hunc honorem adepta, ea à viris ac mulieribus exornata, ad tumulum à ſuo propinquiſſimo mactatur, vnaque cum viro humatur, ceteris vxoribus id ſibi pro ingenti calamitate ducentibus. nam id eis VI ſummo dedecori datur. Reliquis Thracibus hic mos eſt: Liberos in mercato venundant. Virgines autem non aſſeruant, ſed quibus libuerit cum viris concumbere ſinunt. at vxores aſſeruant vehementer, eaſque magno ære à parentibus coemunt. Punctas [3] notis eſſe frontes, nobile iudicatur: non eſſe notatas punctis, ignobile. Otioſum eſſe, pro honeſtiſſimo habetur: agricolatorem vero, pro contemptiſſimo. E bello atque rapto viuere, pulcherrimum. Atque hi quidem ſunt eorum inſigniſſimi mores. VII Deos autem hos ſolos colunt, Martem, Liberum, Dianam: ſed reges, præter populares, etiam Mercurium, eumque è diis præcipue: per quem ſolum iurant, VIII à quo progenitos quoque ſe aiunt. Optimatibus eorum tales ſunt ſepulturæ: Prolato triduum cadauere, mactatiſque omnifariis hoſtiis, conuiuantur. illudque defletum prius, deinde combuſtum ſepeliunt, aut aliter humo contegunt. Aggeſtoq; deſuper tumulo,

πολλῷ κρατίσον πάντων ἐθνέων, καὶ γνώμῃ τῇ ἐμῇ. ἀλλὰ γὰρ τοῦτο ἀπορόν σφι καὶ ἀμήχανον μή κοτε ἐγκύψηται. εἰσὶ δὴ καὶ τοῦτο ἀσθενέες. οἰώματα δὲ πολλὰ ἔχουσι καὶ χώρας ἔχασι· νόμοισι δὲ οὗτοι μὲν ἁπάντων πλησίοισι παντὸς μᾶλλον ἐώωνται κατὰ πάντα, πλὴν Γετέων, καὶ Τραυσῶν, καὶ τῶν κατύπερθε Κρηστωναίων οἰκεόντων. Τουτέων δὲ τὰ μὲν Γέται ἀθανατίζοντες ποιεῦσι, εἴρηταί μοι. Τραυσοὶ δὲ τὰ μὲν ἄλλα πάντα καὶ τὰ τοῖσι ἄλλοισι Θρηιξὶ ὁπίτελέουσι, καὶ δὲ γινόμενόν σφι καὶ ἀποθνήσκοντι ποιεῦσι τάδε· τὸ μὲν γινόμενον περιζόμενοι ἀπεσήκοντες ὀλοφύρονται, ὅσα μιν δεῖ, ἐπεί τε ἐγένετο, ἀναπλῆσαι κακά· ἀποθνήσκοντα δὲ αὐτὸν θεσπίσια πάντα πάθεα· τὸν δὲ ἀποθνήσκοντα, παίζοντές τε καὶ ἡδόμενοι, γῆν καλύπτουσι, ὀπιλέγοντες ὅσων κακῶν ἐξαπαλαχθεὶς, ἔστι ἐν πάσῃ εὐδαιμονίῃ. Οἱ δὲ κατύπερθε Κρηστωναίων, ποιεῦσι τάδε· ἔχει γυναῖκας ἕκαστος πολλάς· ἐπεὰν ὦν τις αὐτέων ἀποθάνῃ, κρίσις γίνεται μεγάλη τῶν γυναικῶν, καὶ φίλων σπουδαὶ ἰσχυραὶ περὶ τοῦδε, ἥ τις αὐτέων ἐφίλεε μάλιστα ὑπὸ τοῦ ἀνδρός. ἥ δ' ἂν κελευθῇ καὶ ὑμνηθῇ, 183 ἐγκωμιασθεῖσα ὑπό τε ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, σφάζεται ὑπὸ τοῦ θάπτει ὑπὸ τοῦ οἰκηιοτάτου ἑωυτῆς. σφαχθεῖσα δὲ, συνθάπτεται τῷ ἀνδρί. αἱ δὲ ἄλλαι συμφορὴν μεγάλην ποιεῦνται. ὄνειδος γὰρ σφι τοῦτον μέγιστον γίνεται. Τῶν δὲ δὴ ἄλλων Θρηίκων ἔστι ὅδε νόμος· πωλεῦσι τὰ τέκνα ἐς ἐξαγωγήν· τὰς δὲ παρθένους οὐ φυλάσσουσι, ἀλλ' ἐῶσι οἵσι αὐταὶ βούλονται ἀνδράσι μισγεσθαι. τὰς δὲ γυναῖκας ἰσχυρῶς φυλάσσουσι, καὶ ὠνέονται τὰς γυναῖκας παρὰ τῶν γονέων χρημάτων μεγάλων. καὶ τὸ μὲν ὑστίχθαι, εὐγενὲς κέκριται· τὸ δὲ ἄστικτον, ἀγενές. ἀργὸν εἶναι, κάλλιστον· γῆς δὲ ἐργάτην εἶναι, ἀτιμότατον. τὸ ζῆν ἀπὸ πολέμου καὶ λῃιζύος, κάλλιστον. οὗτοι μὲν σφέων αὐτῶν ὀπιφανέστατοι νόμοι εἰσί. Θεοὺς δὲ σέβονται μούνους τοὺσδε, Ἄρεα, καὶ Διόνυσον, καὶ Ἄρτεμιν. οἱ δὲ βασιλῆες αὐτέων, πάρεξ τῶν ἄλλων πολιητέων, σέβονται Ἑρμέην μάλιστα θεῶν· καὶ ὀμνύουσι μοῦνον τοῦτον, καὶ λέγουσι γεγονέναι ἀπὸ Ἑρμέω ἑωυτούς. Ταφαὶ δὲ τοῖσι εὐδαίμοσι αὐτέων εἰσὶ αἵδε· τρεῖς μὲν ἡμέρας προτιθέασι τὸν νεκρόν· καὶ πομπὰς σφάξαντες ἱρήια, θοίνῃσι χρέωνται πρῶτον. ἔπειτα δὲ θάπτουσι κατακαύσαντες, ἢ ἄλλως γῇ κρύψαντες. χῶμα δὲ χεάμενοι,

1 *Vel*, Et Creſtonæos qui ſuperiorem regionem incolunt. *ſic & paulo poſt.* 2 *De his vide libr. precedente locum Herodoti, ſimulque annotationem in eum.* 3 Stigmatis. *Cicero ex Dionyſii interpretatur* compunctum notis.

ἀγῶνα λιθείοισι πάντοιον· ἐν τῷ τὰ μέγιστα ἆεθλα λίθεται τῇ λήθην μουνομαχίης. ταφαὶ μὲν δὴ Θρηκῶν εἰσι αἵδε. Τὸ δὲ πρὸς βορέω ἐπὶ τῆς χώρης ταύτης, οὐδεὶς ἔχει φράσαι σαφέως οἰοῦνες εἰσὶ αὐθρώπων οἰκέοντες αὐτό· ἀλλὰ τὰ πέρην ἤδη τοῦ Ἴστρου ἔρημος χώρη φαίνεται ἐοῦσα καὶ ἄπειρος. μούνους δὲ δύναμαι πυθέσθαι οἰκέοντας πέρην τοῦ Ἴστρου αὐθρώπους, τοῖσι οὔνομα εἶναι Σιγύνας, ἐσθῆτι χρεωμένους Μηδικῇ. τοὺς δὲ ἱππους αὐτέων εἶναι λασίους ἅπαν τὸ σῶμα, ὅτι πέντε δακτύλους τὸ βάθος τῶν τριχῶν· μικρούς τε καὶ σιμούς, καὶ ἀδυνάτους ἄνδρας φέρειν· ζευγνυμένους δὲ ὑπ' ἅρματα, εἶναι ὠκυπόδους. ἁρματηλατέειν δὲ πρὸς τοῦτα τοὺς ἐπιχωρίους. κατήκειν δὲ τούτεων τοὺς ὅρους ἀγχοῦ Ἐνετῶν τῶν ἐν τῷ Ἀδρίῃ. εἶναι δὲ Μήδων σφέας ἀποίκους λέγουσι. ὅκως δὲ οὗτοι Μήδων ἄποικοι γεγόνασι, ἐγὼ μὲν οὐκ ἔχω ὅτι φράσασθαι· γένοιτο δ' ἂν πάντῃ ἐν τῷ μακρῷ χρόνῳ. Σιγύνας δὲ ὧν καλέουσι Λίγυες οἱ ἄνω ὑπὲρ Μασσαλίης οἰκέοντες, τοὺς καπήλους· Κύπριοι δέ, τὰ δόρατα. Ὡς δὲ Θρήικες λέγουσι, μέλισσαι κατέχουσι τὰ πέρην τοῦ Ἴστρου· καὶ ὑπὲρ τούτεων οὐκ οἷοί τε διελθεῖν τοσοσωτέρω. ἐμοὶ μὲν νυν, ταῦτα λέγοντες, δοκέουσι λέγειν οὐκ εἰκότα. τὰ γὰρ ζῶα ταῦτα φαίνεται δυσχειμα· ἀλλά μοι τὰ ὑπὸ τὴν ἄρκτον ἀοίκητα δοκέει εἶναι, διὰ τὰ ψύχεα. ταῦτα μὲν νυν τῆς χώρης ταύτης πέρι λέγεται· τὰ δὲ παρὰ θάλασσαν ἐστὶ μὲν ἀπὸ τούτων Μεγάβαζος Περσέων κατήκοα ἐποίεε. Δαρεῖος δέ, ὡς διαβὰς ἐκ τῆς Ἀσίης ἐς Εὐρώπην, ἀπίκετο ἐς Σάρδις, ἐμνήσθη τῆς ἐξ Ἰστιαίου τε τοῦ Μιλησίου εὐεργεσίης, καὶ τῆς παραινέσιος τοῦ Μυτιληναίου Κώεω. μεταπεμψάμενος δὲ σφέας ἐς Σάρδις, ἐδίδου αὐτοῖσι αἵρεσιν. ὁ μὲν δὴ Ἰστιαῖος, ἅτε τυραννεύων τε Μιλήτου, τυραννίδος μὲν οὐδεμιῆς προσεδέετο· αὐτὸς δὲ Μύρκινον τὴν Ἠδωνῶν, βουλόμενος ἐν αὐτῇ πόλιν κτίσαι. ταύτην μὲν δὴ ταύτῃ αἱρέει· ὁ δὲ Κώης, οἷά τε ὢν τύραννος, δημότης τε ἐών, αὐτέῃ Μυτιλήνῃ τυραννεύσαι. τελεωθέντων δὲ ἀμφοτέροισι, ὅτοι μὲν τὰ ἑωυτῶν ἔλαχον ἐπέρπουτο. Δαρεῖος δὲ θεησάμενος ἐν τῷ ὕπνῳ τάδε ἐνόμισε ἰδεῖν, ὑπὸ μιῆσαι οἱ ἐπιστᾶσαν Μεγαβάζῳ, Παίονας ἑλόντα ἀναστάσιους ποιῆσαι ἐκ τῆς Εὐρώπης ἐς τὴν Ἀσίην. ἐν Πίγρης καὶ Μαστύης, ἄνδρες Παίονες· οἱ ἐπεί τε Δαρεῖος διέβη ἐκ τῆς Εὐρώπης ἐς τὴν Ἀσίην, αὐτοὶ ἐθέλοντες Παιόνων τυραννεύειν, ἀπίκοντο ἐς Σάρδις, ἅμα ἀγόμενοι ἀδελφεὴν μεγάλην τε καὶ

cum alia omnis generis certamina proponunt, tum præcipue certa cum ratione monomachiam, *id est singulare certamen*. Et sepulturæ quidem Thracum huiusmodi sunt. Quod autem huius regionis ad aquilonẽ vergit, nemo potest pro comperto referre quinam homines eam incolant: sed illam quæ trans Istrum plaga est, constat vastam esse atque ignotam: [1] vbi solos audio habitare homines nomine Sigynas, veste Medica vtentes, eorumque equos toto corpore hirsutos esse, ad quinque digitos altitudine pilorum, eosdemque pusillos ac simos, inualidosque ad viros gestandos, sed currui iunctos esse pernicissimos: atque hos curribus indigenas inuehi. Horum fines proxime accedere ad Enetos, qui sunt in Adria. Eos quoque se colonos Medorum dicere: qui quo pacto coloni Medorum fuerint, equidem nõ queo dicere: sed [2] fiat quidlibet intra longũ tempus. [3] Sigynas Libyes qui supra Massiliã incolunt, institores appellant; Cyprii iacula. Verum, vt Thraces aiunt, apes loca quæ sunt trans Istrum, obtinent, & ob illas vlterius pergi nõ potest. Quæ quum dicũt, haud credibilia apud me dicunt, quoniam hoc animal constat frigoris intolerans esse. Sed mihi videntur loca quæ septemtrionibus subsunt, ob gelu inhabitabilia esse. Hactenus de hac regione: cuius oram maritimam Megabyzus Persis obedientem reddidit. ¶ Darius, [4] transmisso rapidissime Hellesponto, postquam Sardis venit, recordatus est beneficii in se ab Histiæo collati, & cõsilij Cois Mitylenæi. Quibus accersitis Sardis, obtulit electionem. Histiæus, vt qui esset Mileti tyrannus, nullã sibi tyrannidem popposcit: sed Myrcinum Edonidem, animo vrbis in ea condendæ. Et iste quidem hanc elegit. Coes autẽ, vt qui non tyrannus sed priuatus esset, optauit Mitylenes tyrannidem. Impetrato vterque quod optauerat, eo se contulit. ¶ At Dario res huiusce modi oblata est, vt illam videnti incesserit cupido iubendi Megabyzo vt Pæonas ex Europæ sedibus in Asiam transportaret. Erant Pigres & Mastyes viri Pæones, qui postquã Darius transmisit in Asiã, & ipsi Sardis venere, cupidi tyrannidis apud Pæonas potiundæ, ducentes vna sororem procera statura atq.

IX

X

XI

XII

1 De nullis autem possum quicquam accipere qui trans Istrum habitent præterquam de Sigynis. 2 Nihil est quod non contingere possit intra long. 3 Sigynas quidem certe Ligures qui supra Mass. *Gr.* *At hic legit Λίβυας pro Λίγυας.* 4 Quum primum Sardis transmisso Hellesponto peruenit.

specioſa.

ſpecioſa. Obſeruato tempore dum in ſuburbanis Lydorũ Darius præſideret, talem rem ſibi agendam putarunt: Sororem quamoptime poterãt quum exornaſſent, ad aquam mittunt, vas capite tenentem, equumque è brachio trahentem, linumque nentem. Eam præterceuntem Darius attente conſiderabat, quod neque Perſica erant illa quæ ageret mulier, neque Lydica, neque vllarũ ex Aſia feminarũ. Hæc conſiderans, miſit quoſdam ſuorum ſatellitum, iuſſos obſeruare in quã rem verteretur mulier equo. Iſtis obſequentibus, femina vbi peruenit ad flumẽ, equo ſatisfecit, vas aqua impleuit. His actis, eadem via regreditur, aquam capite ſuſtinens, equum è brachio trahens, ac fuſum verſans. III Admiratus Darius, tum iis quæ ab exploratoribus audiſſet, tum iis quæ ipſe vidiſſet, adduci coram feminam iubet. Ea adducta, adoleſcentes fratres qui aderant, non procul rem ipſam ſpeculantes, interroganti Dario cuias illa eſſet, aiunt ſe Pæones eſſe, & illam ſuam ſororem. Ad quos Darius, quinam homines eſſent Pæones, & vbi locorum habitarent, & cuius rei gratia illi veniſſent Sardis, percõtari. Adoleſcentes, ſe vero veniſſe dicere vt ſeſe ei donarent. Pæoniam autem eſſe ad flumen Strymonem ſitam, qui Strymon non procul abeſſet ab Helleſponto. Eſſe vero Pæones coloniam Teucrorum quæ è Troia fuerunt. Hæc ſingulatim illi referebant. Interrogantiq; Dario nunquid omnes illic feminæ tam laborioſæ eſſent, affirmare prompte id ita ſe habere. huius enim rei gratia illud fiebat. I- XIV bi Darius literas ad Megabyzum dat, quem in Thracia præfectum reliquerat, iubens è ſedibus ſuis Pæones ad ipſum transferri cum liberis pariter & vxoribus. Eques cum hoc nuncio confeſtim ad Helleſpontum cucurrit, Helleſpontoque tranſmiſſo litteras Megabyzo reddidit. Quibus ille lectis, ſumpto è Thracia duce, aduerſus Pæoniam XV exercitum ducit. Pæones, cognito Perſarum in ſe aduentu, contractis copiis proceſſere ad mare, rati illac Perſas ingreſſuros ad dimicandum. Et Pæones quidem ad arcendum exercitus Megabyzi ingreſſum parati erant: Perſæ autem certiores facti Pæonas conueniſſe ad intercludendum ab ora maritima ingreſſum, ſumptis ducibus, iter ad ſuperiora conuertũt, hoſtemq. latentes

βάδδεα. φυλάξαντες ὦν Δαρδανον τεσσαρακοντόρυρον ἐς ὃ τεμάχεον τῶν Λυδῶν, ἐποίησαν τοιόνδε· σκευάσαντες τὼ ἀδελφεὼ ὡς εἶχον ἄριστα, ἐπ' ὕδωρ ἔπεμπον, ἄγλος ὅπως τῇ κεφαλῇ ἐρύσαντε, καὶ σὺν τῷ βραχίονος ἵππον ἑπάλξαντε καὶ κλώθοντε λῖ- 184
νον. ὡς δὲ παρεξίεσαν γυναῖκες, ὅπως μελέας τῷ Δαρείῳ ἐφαίνετο. οὔτε γὰρ Περσικὰ ἐφόρεον οὔτε Λύδια τὰ ποικίλματα σὺν τῆς γυναικός, οὔτε τεμάχεα τῶν σὺν τῆς Ἀσίης οὐδαμῶν. ὅπως μὲν δὴ ὡς ἐφαίνετο, τῶν δορυφόρων τινὰς πέμπει, κελεύων φυλάξαι ὅ, τι χρήσαιτο τῷ ἵππῳ τὴ γυνή. ἐπὶ μὲν δὴ ὁπίσω ἐπορεύετο ἡ ἵππος, ἐπεί τε ἀπίκετο ὅπου ποταμοῦ. ἧρσε δὲ ἵππος. ἀρτάξασα δὲ, ἐς ὃ ἄγλος τοῦ ὕδατος ἐμπλησάμενον, τὴν αὐτὴν ὁδὸν παρεξίεσε, φέρουσα ἐπὶ ὕδωρ ὅπως τῆς κεφαλῆς, καὶ ἐπάλξασα σὺν τοῦ βραχίονος ἵππον, καὶ στρέφουσα ἄτρακτον. Θωυμάζων δὲ ὁ Δαρδανος τά τε ἤκουσε σὺν τῶν κατασκόπων, ἐς τά αὐτὸς ὤφθη, ἄγειν αὐτὴν ἐκέλευε ἐς ὄψιν. ὡς δὲ ἄχθη, παρῆσαν καὶ οἱ ἀδελφεοὶ αὐτῆς, ἐόντες σχεδὸν ἐγγύτατα ἐγένοντο τυτέων. ἐπειρωτέωντος δὲ τοῦ Δαρείου ποδαπὴ εἴη, ἔφασαν οἱ νεηνίσκοι εἶναι Παίονες, καὶ ἐκείνων εἶναι σφέων ἀδελφεώ. ὁ δὲ ἀμείβετο εἶναι δὴ Παίονες ἀνδρηφόροι ἐόντες, καὶ κου γῆς οἰκημένοι, καὶ ἐκ δὴ κεφνοὶ ἐθέλοντες ἔλθοιεν ἐς Σάρδις. ὁ δὲ οἱ ἔφραζον ὡς ἔλθοιεν μὲν ἐκείνῳ δώσοντες σφέας αὐτούς· εἶναι δὲ τὴν Παιονίην ὅτι τῷ Στρυμόνι ποταμῷ πεπολισμένην· ὁ δὲ Στρυμὼν οὐ πόρρω τοῦ Ἑλλησπόντου· εἶναι δὲ Τεῦκρων τῶν ἐκ Τροίης ἀποικίην. ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἔκαστα ἐπυνθάνετο· ὁ δὲ ἠρώτα εἰ καὶ πᾶσαι εἶεν αὐτόθι αἱ γυναῖκες οὕτω ἐργάτιδες. ὁ δὲ καὶ τοῦτο ἔφασαν ποθυμέως οὕτω ἔχειν. αὐτοῦ γὰρ ὧν τοῦτο εἵνεκα καὶ ἐποιέετο.

Ἐν ταύτῃ Δαρδανος γράφει γράμματα πρὸς Μεγάβαζον, τὸν ἔλιπε ἐν τῇ Θρηίκῃ στρατηγὸν ἐντελλόμενος ἐξαναστῆσαι ἐξ ἑδέων Παίονας, καὶ παρ' ἑωυτὸν ἀγαγεῖν σὺν αὐτοὺς καὶ τέκνα τε καὶ γυναῖκας αὐτέων. αὐτίκα δὲ ἵππευς ἐθέλων φέρων τὴν ἀγγελίην ὅτι τὸν Ἑλλήσποντον. διαβὰς δὲ, δίδοῖ τὸ βιβλίον τῷ Μεγαβάζῳ. ὁ δὲ, ὅπως λεξάμενος, καὶ λαβὼν ἡγεμόνας σὺν τοῦ Θρηίκης, ἐς ἐστάθη ὅτι τὴν Παιονίην. Πυθόμενοι δὲ οἱ Παίονες τὸν Πέρσας ὅτι σφέας ἰέναι, ἀναθέντες ἔξω ἐστάθησαν πρὸς θαλάσσης· δοκέοντες ταύτῃ ὅτι χειρήσειν τοὺς Πέρσας ἐσβαλόντας. οἱ μὲν δὴ Παίονες ἦσαν ἕτοιμοι τὴν Μεγαβάζου στρατὸν ὅπως ἐρύκειν. οἱ δὲ Πέρσαι πυθόμενοι σφέας ἀναλιθέντας τοὺς Παίονας, καὶ τὴν πρὸς θαλάσσης ἐσβολὴν φυλάσσοντας, ἔχοντες ἡγεμόνας, τὴν ἄνω ὁδὸν τράποντο. λαθόντες δὲ τοὺς Παίονας,

1 Equum aquauit. *vel*, ad aquauit.

ἐσπίπτοισι ἐς τὰς πόλιας αὐτέων, εὑρίσκοντες ἀνδρῶν ἐρήμους. οἷα δὴ κεινῆσι βλίτεσσοντες, ὑπετέως κατέχον. ⓐ δὲ Παίονες ὡς ἐπύθοντο ἐρημωθείσας τὰς πόλιας, αὐτίκα ἀναστάντες, κατ' ἑωυτοὺς ἕκαστοι ἐτράποντο, καὶ παρεδίδοσάν σφεας αὐτοὺς τοῖσι Πέρσῃσι. οὕτω δὴ Παιόνων Σιριοπαιόνες τε καὶ Παιόπλαι, καὶ ⓐ μέχρι τῆς Πρασιάδος λίμνης, ἐξανέστησαν ἤγοντο ἐς τὴν Ἀσίην. Οἱ δὲ περὶ τὸ Πάγγαιον οὖρος, καὶ Δόβηρας, καὶ Ἀγριᾶνας, καὶ Ὀδομάντους, καὶ αὐτὴν τὴν λίμνην τὴν Πρασιάδα, οὐκ ἐχειρώθησαν πρῶτα τοῦ Μεγαβάζου. ἐπειρήθη δὲ καὶ ἐν τῇ λίμνῃ κατοικημένους ἐξαιρέειν ὧδε· ἱκρία ἐπὶ σταυρῶν ὑψηλῶν ἐζυγωμένα ἐστήκεε ἐν μέσῃ τῇ λίμνῃ, ἔσοδον ἐκ τῆς ἠπείρου στεινὴν ἐξήντα μούνην γεφύρην. τοῦτο μὲν σταυροῖσι τοῦτο μὲν ἐπάλξεσι τοῖσι ἱκρίοισι τὸ μὲν πάλαι ἀρχαῖον ἔστησαν πάντες ⓐ πολῖται· μετὰ δὲ, νόμῳ χρεώμενοι ἐσάσι τοιῷδε· κομίζοντες ἐξ οὔρεος τρῶν ὄνομα ἐστὶ Ὄρβηλος, καὶ γυναῖκα ἑκάστου γαμέων τρεῖς σταυροῖσι ἐπιστᾶσι· οἰκέεται δὲ ἕκαστος πολλὰς γυναῖκας· ἱκέοισι δὲ τοιόνδε τρόπον· κρατέων ἕκαστος ὅτι τῶν ἱκρίων καλύβης τε ἐν ἧ οἰκήσεται, καὶ θύρης καταπακτῆς διὰ τῶν ἱκρίων κάτω φερούσης ἐς τὴν λίμνην· τὰ δὲ νήπια παιδία δεσμοῖσι τοῦ ποδὸς ἀπαρτῶ, μὴ κατακυλισθῇ δειμαίνοντες· τοῖσι δὲ ἵπποισι καὶ τοῖσι ὑποζυγίοισι παρέχουσι χόρτον ἰχθύς. τῶν δὲ πλῆθός ἐστι τοσοῦτον, ὥστε ὅταν τὴν θύρην τὴν καταπακτὴν ἀνακλίνῃ, κατιέναι σφέων ἀναγκαίην κεινὴν ἐς τὴν λίμνην· καὶ οὐ πολλὸν χρόνον διεχόντων, ἀναστῶσι πλῆρέα ἰχθύων. τῶν δὲ ἰχθύων ἐστὶ γένεα δύο, τοὺς καλέουσι πάπρακάς τε καὶ τίλωνας. Παιόνων μὲν δὴ ⓐ χειρωθέντες ἤγοντο ἐς τὴν Ἀσίην. Μεγάβαζος δὲ ὡς ἐχείρωσατο τοὺς Παίονας, πέμπει ἀγγέλους ἐς Μακεδονίην, ἄνδρας ἑπτὰ Πέρσας, οἱ μετ' αὐτὸν κεῖνον ἦσαν δοκιμώτατοι ἐν τῷ στρατοπέδῳ. ἐπέμποντο δὲ ὅτοι παρ' Ἀμύντην, αἰτήσοντες γῆν τε καὶ ὕδωρ Δαρείῳ βασιλεῖ. ἔστι δὲ ἐκ τῆς Πρασιάδος λίμνης στόμος καρπὸς ἐς τὴν Μακεδονίην. ἐνθαῦτα μὲν δὴ ἐκλείπει τὴν λίμνην τὸ μέτρημον, ἐξ οὗ ὕστερον τούτεων τάλαντον ἀργυρίου Ἀλεξάνδρῳ ἡμέρης ἑκάστης ἐφοίτα. μετὰ δὲ τὸ μέταλλον, Δύσωρον καλεόμενον ὄρος, ὑπερβαίνοντι εἶναι ἐν Μακεδονίῃ. Οἱ δὴ Πέρσαι οἱ πεμφθέντες ὅτοι δὴ ⓐ Ἀμύντην, ὡς ἀπίκοντο, ἀπαιτέουσι, ἐλθόντες ἐς ὄψιν τὴν Ἀμύντεω, Δαρείῳ βασιλεῖ γῆν τε καὶ ὕδωρ. ὁ δὲ τούτοισι ἐδίδου, καὶ σφέας ὅτι ξεινίης ἐπάλεε· παρασκευασάμενος δὲ δεῖπνον μεγαλοπρεπὲς, ἐδέκετο τοὺς Πέρσας φιλοφρόνως. ὡς δὲ ἀπὸ δείπνου ἐγένοντο ἀμπί-

in eius oppida irrumpunt, & illa, vtpote vacua, facile occupant. Quod vbi resciuere Pæones, protinus dispersi, ad sua quisque dilabuntur, seque Persis dedunt. Ita è Pæonibus Syropæones & Pæoplæ, & qui ad Prasiadem vsque paludem incolunt, è suis sedibus emoti, in Asiam sunt abducti. Qui vero circa Pangæum montem incolunt, Doberasque & Agrianas & Odomantos, & ipsam Prasiadem paludem, à principio non cepit Megabyzus. Tentauit tamen eos etiam expugnare qui paludem incolunt. incolunt autem hunc in modũ: In media palude compactæ stant sublicæ, angustum & continente ingressum vno ponte habentes. Has sublicas tabulata sustinentes, olim communiter omnes ciues statuebant: mox è lege hũc in modum statuendas censuerunt, vt pro singulis vxoribus quas quisque duceret (ducunt autem singuli multas vxores) ternas defigeret sublicas, è monte sumptas cui nomen est Orbelus. Hoc habitantes modo, obtinent singuli super ea tabulata tugurium in quo degunt, & fores inter tabulata compactas, deorsum ad paludem ferentes. Paruulos autem liberos per pedem reste illigant, metuentes ne illi in aquam deuoluantur. Equis autem & subiugalibus pisces pro pabulo præbent. Porro piscium tanta est copia vt quoties quis iamam compactam reclinauerit, demissam funem sportam vacuam, aliquando post retrahat piscium plenam. quorum duo sunt genera, vnum quod vocant Papraces, alterum Tilones. Ceterum è Pæonibus ii qui capti fuere, in Asiam sunt abducti. ¶ Pæonibus captis, Megabyzus nuncios in Macedoniam, septem Persas, qui post eum erant in exercitu spectatissimi, misit ad Amyntam, petituros regi Dario terram & aquam. Est autem è palude Prasiade breuis admodum in Macedoniam via. nam in primis paludi confine est metallum, *id est, fossa æris*: vnde post ea tempora Alexandro in singulos dies singula talenta proueniebant. Post metallum, superato monte quem vocant Dysorum, Macedonia intratur. Eo Persæ vbi peruenere, & in conspectũ Amyntæ, ad quem mittebantur, regi Dario terrã & aquam petiere: Amyntas & ea dedit, & homines in hospitium vocauit: instructaque splẽdide cœna, percomiter accepit. Persæ, postquam à cœna ad potum

185 30 40 XVI XVII XVIII

1 Fodina, vnde &c.

peruc-

peruenere, Hospes, inquiunt, Macedo, nobis Persis consuetudinis est, quoties magnam exhibuimus cœnam, tunc etiam concubinas [1] & adolescentulas vxores ad assidendum introducere. Proinde tu nunc, quoniam libenter excepisti nos, & liberali hospitio prosequutus es, regique Dario & terram das & aquam, sectare consuetudinem nostrã. Ad hæc Amyntas, Nobis, inquit, Persæ, ista consuetudo non est, sed viros à feminis semouendi: verum quandoquidem vos exigitis qui domini estis, hoc quoque vobis præstabitur. Hæc loquutus Amyntas, feminas accersit. Illæ, vt iussæ, præsto fuerunt, & eregione Persarum deinde consederunt. Quas Persæ conspicati formosas, Amyntam alloquuntur, negantes omnino id factum esse sapienter. satius enim futurum fuisse, ab initio non venire feminas, quam, postquam venerant, non assidere, sed ex aduerso sedere in oculorum dolorem. Ita coactus Amyntas illas assidere iussit. Quæ quum obtemperassent, illico Persæ mamillas illarum tractare, vtpote plusculo vino temulenti, nonnulli etiam tentare suauiari. Hæc Amyntas intuens etsi iniquo ferebat animo, tamen præ metu Persici nominis quiescere. Verum eius filius Alexander quum adesset, atque hæc aspiceret, vtpote adolescens, & malorum inexpertus, nequaquam amplius tolerare posse. itaque grauiter ferens, ad Amyntam inquit, Tu quidẽ pater [2] cede ætati, abiq; hinc ad requiescendum, [3] neque indulgeas nimium potationi: ego vero hîc remanens, omnia hospitibus quæ oportet exhibebo. Amyntas cum rei nouæ aliquid facturum animaduertens, ad hæc respondit, Fili, inquiens, [4] verba tua hinc me summouentis pæne intelligo. ideo enim me dimittis quod aliquid noui agere in animo habes. Quare nolo te quicquam noui in hos viros perpetrare, futurum in perniciem nostram: sed tolera expectans quæ geruntur. nam quod ad discessum meum pertinet, parebo. His responsis Amyntas abiit. Tum Alexander ad Persas, [5] Vobis, inquit, hospites, cum his feminis vel omnibus, si libet, facillime licet concumbatis: sed cum qua earum concumbere libeat indicate. Nunc enim fere tempus cubandi

νοντες, Εἶπον ὦ Πέρσαι τάδε, Ξεῖνε Μακεδών, ἡμῖν νόμος ὅδε τοῖσι Πέρσῃσι, ἐπεὰν δεῖπνον μεγαλοπρεπὲς παρατιθώμεθα μέγα, τότε καὶ τὰς παλλακὰς καὶ τὰς κουριδίας γυναῖκας ἐσάγεσθαι παρέδρους. σὺ νυν, ἐπείπερ μεγαλοθύμως μιν ἐδέξαο, μεγάλως δὲ ξεινίζεις, Δαρείῳ δὲ βασιλεῖ δίδοις γῆν τε καὶ ὕδωρ, ἕπεο νόμῳ τῷ ἡμετέρῳ. Εἶπε πρὸς ταῦτα Ἀμύντης, Ὦ Πέρσαι, νόμος μὲν ἡμῖν γε ὅδε οὐκ ἔστι, ἀλλὰ κεχωρίσθαι ἀνδρας γυναικῶν· ἐπεί τε δὲ ὑμεῖς ἐόντες δεσπόται μεθιέζετε τούτων, παρέσται ὑμῖν καὶ ταῦτα. Εἰπὰς ταῦτα ὁ Ἀμύντης μετεπέμπετο τὰς γυναῖκας· αἱ δὲ ἐπείτε καλεόμεναι ἦλθον, ἐπεξῆς αὐτῶν ἵζοντο τοῖσι Πέρσῃσι. ἰδόντα δὲ Πέρσαι ἰδόμενοι γυναῖκας εὐμόρφους, ἔλεγον πρὸς Ἀμύντην, φάμενοι οὐ ποιητὸν τοῦτο, οὐδὲν εἶναι σοφόν· χρεὸν γὰρ εἶναι ἀρχῆθεν μὴ ἐλθεῖν τὰς γυναῖκας, ἢ ἐλθούσας καὶ μὴ παιζομένας, αὐτῶν ἵζεσθαι, ἀλγηδόνας σφι ὀφθαλμῶν. ἀναγκαζόμενος δὲ ὁ Ἀμύντης ἐκέλευε παίζειν. πειθομένων δὲ τῷ γυναικῶν, αὐτίκα δὴ Πέρσαι μαζῶν τε ἅπτοντο, οἷα πλεύνως οἰνωμένοι, καὶ κου τις καὶ φιλέειν ἐπειρᾶτο. Ἀμύντης μὲν δὴ ταῦτα ὁρέων, ἀτρέμας εἶχε, καίπερ δυσφορέων, οἷα ὑποδειμαινόντων τοὺς Πέρσας· Ἀλέξανδρος δὲ ὁ Ἀμύντεω, παρεών τε τὰ ὁρέων ταῦτα, ἅτε νέος τε ἐὼν καὶ κακῶν ἀπαθὴς, οὐδαμῶς ἔφη κατέχειν οἷός τ' εἶη· ὥστε δὲ βαρέως φέρων, εἶπε πρὸς Ἀμύντην τάδε, Σὺ μὲν ὦ πάτερ εἶκε τῇ ἡλικίῃ, ἀπιών τε ἀνάπαυε, μηδὲ λιταρέε τῇ πόσει· ἐγὼ δὲ παρεσομένων αὐτῶν τῇδε, πάντα τὰ δέοντα παρέξω τοῖσι ξείνοισι. πρὸς ταῦτα σιωπὴ Ἀμύντης ἔλεγε νεώτερα πρήγματα πρήξειν μέλλει Ἀλέξανδρος, λέγει, Ὦ παῖ, φρενὸς γὰρ σεῦ ἀναιρεομένου σιωπέω τοὺς λόγους, ὅτι ἐθέλεις ἐμὲ ἐκπέμψας ποιέειν τι νεώτερον· ἐγὼ ὦν σεῦ χρῄζω μηδὲν νεοχμῶσαι πρὸς ἀνδρας τούτους, ἵνα μὴ ἐξεργάσῃ ἡμέας· ἀλλὰ ἀνέχεο ὁρέων τὰ ποιεύμενα. ἀμφὶ δὲ ἀποδόσει τῇ ἐμῇ πείσομαί τοι. Ὡς δὲ Ἀμύντης ἔλεγε τοιαῦτα οἰχώκεε, ἔλεγε ὁ Ἀλέξανδρος πρὸς τοὺς Πέρσας, Γυναικῶν τούτων ὦ ξεῖνοι πολλή ἐστι ἐν ὑμῖν ὑποτείη, καὶ εἰ πάσῃσι βουλεύεσθε μίσγεσθαι, καὶ ἔχεσθαι ὧν αὐτέων. τοῦτο μὲν περὶ αὐτοῖσι ἀποσημήνατε· ἐμὲ δὲ (ἤδη γὰρ ἦν τῆς κοίτης ὥρη

---

1 Et legitimo virginitatis iure nuptas. 2 Morem gere ætati, 3 Neq; per totum potationis tempus hîc maneas: 4 Ex tuis verbis te ira propemodum ardere intelligo. *Potest etiam χόδν cum σωίνμι iungi.* 5 Vobis, hospites, his feminis potiri, *vel* frui, facile est, siue cum omnibus, siue cum aliquot earum, *vel, cum quamcunque earum parte* concumbere libeat. Verum id *postea* nobis significabitis: at nunc quum & tempus petendi lecti——

» προσέρχεται ὑμῖν, καλῶς ἔχοντας ὑμέας ὁρέω
» μέθης) γυναῖκας ταύτας, εἰ ὑμῖν φίλον ἐστί, ἀφεῖε
» λούσασθαι λουσαμένας δέ, ὀπίσω προσδέχεσθε. εἰ-
» πὰς ταῦτα (συνέπαινοι γὰρ ἦσαν οἱ Πέρσαι) γυναῖ-
» κας μὲν ἐξελθούσας ἀπέπεμπε ἐς τὸ γυναικήϊον·
» αὐτὸς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἴσους τῇσι γυναιξὶ ἀριθμὸν
» ἀνδρας λειογνείους τῇ τῶν γυναικῶν ἐσθῆτι σκευά-
» σας, καὶ ἐγχείρίδια δούς, παρῆγε ἔσω. προσάγων δὲ
» τούτους, ἔλεγε τοῖσι Πέρσῃσι τάδε, Ὦ Πέρσαι οἵκατε
» πρὸς δαιτὶ τελέῃ εἰσπεπλῆσθαι· τά τε γὰρ ἄλλα ὅσα εἰ-
» χόμεθα, καὶ ὡς, τὰ οἷά τε ἦν δεξαμένοισι παρέχειν,
186 » πάντα ὑμῖν παρέσχομεν. καὶ δὴ καὶ τόδε ὃ πάντων μέγι-
» στον, τάς τε ἑωυτῶν μητέρας καὶ τὰς ἀδελφεὰς ὀπη-
» δαφιλεύμεθα ὑμῖν· ὡς παντελέως μάθητε τι-
» μεώμενοι παρ' ἡμέων τῶν περ ἐσὲ ἀξιοι. πρὸς δὲ, καὶ
» βασιλεῖ ᾧ πέμψαντι ἀπαγγείλατε, ὡς ἀνὴρ Ἕλλη-
» νας Μακεδόνα ὑπάρξαντα ἐδέξατο καὶ τραπέζῃ καὶ
» κοίτῃ. ταῦτα εἰπὰς Ἀλέξανδρος, παίζειν Πέρσῃ
ἀνδρεῖ ἄνδρα Μακεδόνα, ὡς γυναῖκα τῷ λόγῳ. καὶ
δὴ, ἐπεί τε σφέων οἱ Πέρσαι ἅψασθαι ἐπειρῶντο, διεργά-
ζοντο αὐτούς. Καὶ ὄντι μὲν τούτῳ τῷ μόρῳ διε-
φθάρησαν, καὶ αὐτοὶ καὶ ἡ θεραπηίη αὐτέων. εἵπετο γὰρ
δὴ σφι καὶ ὀχήματα, καὶ θεράποντες, καὶ πᾶσα πολ-
λὴ παρασκευή. πάντα δὴ ταῦτα, ἅμα πᾶσι κείνοι-
κ. ἐφαίνετο. σι φανεῖσι μετ' ὀχεόμενοι πολλῷ ὑστερον, ζήτησις
τῶν ἀνδρῶν τουτέων μεγάλη ἐν τῷ Περσέων ἐγέ-
νετο. καὶ σφέας Ἀλέξανδρος κατέλαβε σοφίῃ, χρή-
μασί τε δοὺς πολλὰ, καὶ τὴν ἑωυτοῦ ἀδελφεὴν, τῇ οὔ-
νομα ἦν Γυγαίη. δοὺς δὲ ταῦτα κατέλαβε ὁ Ἀ-
λέξανδρος Βουβάρῃ ἀνδρὶ Πέρσῃ τῶν διζημένων
σφεας ἀπολομένους τῶν σφετέρων, ὁ μὲν νεῖν τῶν
Περσέων τουτέων θανάτου ὕπο καταλαμφθεὶς ἐσι-
γήθη. Ἕλληνας δὲ τούτους εἶναι) τοὺς ἀπὸ Περδίκ-
κεω γεγονότας, κατά περ αὐτοὶ λέγουσι, αὐτός τε οὕ-
τω τυγχάνω ἐπιστάμενος, καὶ δὴ καὶ ἐν τοῖσι ὀπισθε
λόγοισι ἀποδέξω ὡς εἰσὶ Ἕλληνες. πρὸς δὲ,
καὶ οἱ ἐν Ὀλυμπίῃ διέποντες ἀγῶνα ἑλλανο-
δίκαι ὕστερον ἔγνωσαν τοῦτο). Ἀλεξάνδρου γὰρ ἀεθλεύν-
κ. Ἐλαμέ- τος ἐλόμενοι, καὶ καταβαίνοντος ἐπὶ αὐτὸ τοῦτο, οἱ αὐτόχθονοι
νου γὰρ Ἀλε- μὲν Ἑλλήνων ἐξεῖργον, φάμενοι δὲ βαρβάρων
ξάνδρου ἐ- ἀγωνίζεσθαι) τὸν ἀγῶνα, ἀμιν δὲ Ἑλλήνων. Ἀλέξαν-
θλεύειν, καὶ κατε- δρος δὲ, ὡς ἀπέδεξε ὡς εἴη Ἀργεῖος, ἐκρίθη τε εἶναι)
βαίνειν. Ἕλλην, καὶ ἀγωνιζόμενος ἐδόλιχον, συνεξέπιπτε ᾧ πρώ-
κ. ἀγωνισ- τῳ. Ταῦτα μὲν νεῖν ὕστερον ἐγένετο. Μεγάβαζος
θέντων δὲ ἀγῶνα τοῦτον Παίονας, ἀπίκετο ὀπὶ Ἑλλήσποντον·

aduentat, & vos bene potos esse temulentosque video. Proinde has feminas, si vobis cordi est, sinite ire ad se lauandum, quas, quum lotæ fuerint, accipiatis. Hæc loquutus Alexander, approbantibus Persis, egressas feminas in muliebre remittit conclaue: ac totidem [1] viros læues malas habentes, muliebribus vestibus exornat, traditisque pugionibus introducit: admonetque Persas, inquiens, Vos vero Persæ, à nobis in conuiuium estis omni munificentia accepti: quippe quibus & quæ habemus, & quæ inuenire potuimus, ea omnia repræsentauimus: &, quod omnium maximum est, etiam nostras ipsorum matres & sorores liberaliter exhibemus: [2] vt omni honore affecti à nobis, intelligatis quibus rebus digni estis: vtque regi qui vos misit, à Græco quodam Macedonum principe vos & mensa & lecto bene acceptos esse renuncietis. Hæc loquutus Alexander, singulos Macedonas quos feminas esse aiebant, assidere iussit singulis Persis. qui posteaquã à Persis attrectari cœpere, illos obtruncauere. Et hac quidem morte affecti sunt Persæ ipsi pariter & eorum comitatus. Comitabantur enim eos & vehicula, & famulitia, & omnis generis apparatus, quæ cuncta cum illis omnibus pariter intercepta sunt. Non multo deinde interiecto tempore quũ magna horum virorum à Persis inquisitio fieret, Alexander illos [3] prudenter occupauit, tum multa pecunia, tum sorore sua nomine Gygæa, Bubari data, viro Persæ, vni ex inquisitoribus interfectorum. Ita horum Persarum cædes [4] deprehensa, sed silentio suppressa est. Esse autem Græcos hos qui à Perdicca progeniti sunt, quemadmodum ipsi aiunt, & ego scio, & ostẽdam in iis quæ postea dicam. Quinetiam & ii qui in Olympia certaminibus Græcorũ præsunt, *Græcos esse eos*, ita cognouerunt. Nam quum Alexandro certandi gratia ad hoc ipsum descendisset, à concursoribus prohibebatur, quod negarent barbarorum id esse certamen, sed Græcorum. at vbi palam fecit sese Argiuũ, Græcus esse iudicatus est: & stadium currens, proximus primo extitit. Et hæc quidem ita gesta sunt. ¶ Megabyzus autem Paones ducens, abiit in Hellespontum:

xxi

xxii

xxiii

—— instet, & vos, vt video, egregiè poti sitis, has (si graue non est) lotum ire sinite: & lotarum reditum expectate. 1 *Id est*, imberbes iuuenes, *queis lauia fulgent ora, vt loquitur Tibul.* 2 Vt nos vobis omnem quo digni estis honorem exhibere intelligatis: 3 Astutia circumuenit, 4 Inquisitoribus astu circumuentis, sil. supr. est. *Ad verbum. Ita circumuenta est. Voluit enim auctor retinere idem vocabulum: etsi minus posteriori loco conueniens.*

& illo transmisso, peruenit Sardis. quum interim Histiæus Milesius iam muris cingeret locum, quo à se petito donatus à Dario fuerat in pretium seruatæ ratis, qui locus est ad flumen Strymonem nomine Myrcinus. At Megabyzus, cognito quod fiebat ab Histiæo, quumprimũ venit Sardis, ducens Pæones, ita est Darium alloquutus, Rex, quidnam tu rei fecisti, dato loco ad vrbem condendam in Thracia viro Græco, eidemque solerti atque industrio? vbi affatim materia est ad naues ædificandas, multumque remigum atq; pecuniæ? multis etiam cum barbaris tum Græcis incolentibus? qui nacti ducem, facient quicquid ille vel die vel nocte præceperit. Nunc igitur tu virum hunc ita facientem inhibe, ne domestico bello afflicteris. Inhibe autem miti modo accersitum: quem quum acceperis, da operam nequando in Græciam reuertatur. Hæc loquutus Megabyzus, per- XXIV facile Dario persuasit, tanquam probe prospiciens quod esset euenturum. Darius misso in Myrcinum nuncio ad Histiæum, hæc inquit, Histiæe, rex Darius hæc dicit, Mihi rebusque meis melius consulentem quam te inuenio neminẽ: quod non verbis, sed factis compertum habeo. proinde quum res magnas agere destinem, præsto mihi sis vt eas tibi aperiam. His verbis fidem habens Histiæus, & simul magni faciens consiliariũ regis fieri, Sardis profectus est. Cui aduenienti Darius, Histiæe, ego (inquit) ea de caussa te accersiui, quod [1] posteaquam à Scythis redire maturaui, & tu ab oculis meis abfuisti, nullius rei desiderium tam me tenuit breui, quam vt tu in aspectum & colloquium meum venires: quum sciam omnium possessionum pretiosissimam esse virum amicum, solertem, bene sentientem: quæ tibi ambo adesse ego testimonio esse possum è rebus meis. Quare tibi ego, qui fecisti probe quod veneris, [2] hoc gratificandũ putaui, vt omissa Mileto, & recens condita in Thracia vrbe, me sequaris Susa, eadem quæ ego habiturus, meusq; conuictor ac consiliarius futurus. Hæc XXV loquutus Darius, vna secum Histiæum ducens, Susa versus iter intendit, præfecto Sardibus Artapherne, fratre suo ex eodem patre. Item præfecto Orane oræ maritimæ: cuius parrem Sisamnem,

καὶ ἀνθρώπων ἀφικόμενος, ἀπίκετο ἐς Σάρδις. ἅτε δὲ τειχέοντος ἤδη Ἱστιαίου τὸ Μιλησίου τεῖ- ὡς δὲ Δαρείου αἰτήσας ἔτυχε μισθὸν δωρεῆι φυ- λακῆς τῆς ἕδρης· ἔστι δὲ τὸ χωρίον τοῦτο πα- ρὰ Στρυμόνα ποταμόν, τῶ οὔνομά ἐστι Μύρκινος. μαθὼν δὲ ὁ Μεγάβαζος τὸ ποιεύμενον ὑπὸ τοῦ Ἱστι- αίου, ὡς ἦλθε τάχιστα ἐς Σάρδις ἄγων τοὺς Παί- ονας, ἔλεγε Δαρείῳ τάδε, Ὦ βασιλεῦ, οἷόν τι χρῆ- « μα ἐποίησας, ἀνδρὶ Ἕλλησι δεινῶ τε καὶ σοφῶ δοὺς « ἐγκτίσασθαι πάλιν ἐν Θρηίκῃ; ἵνα ἴδῃ τε ναυπηγή- « σιμός ἐστι ἄφθονος, καὶ πολλοὶ κωπέες, καὶ μέταλλα « ἀργύρεα. ὅμιλός τε πολλὸς μὲν Ἕλλην περιοικέ- « ει, πολλὸς δὲ βάρβαρος· οἳ ἐπὰν τάχιστα ὀπίσω « βώμιοι, ποιήσουσι τοῦτο ὃ ἂν ἐκεῖνος ἐξηγέηται καὶ « ἡμέρης καὶ νυκτός. " σὺ ὦν τοῦτον μὲν ἄνδρα σχὼν « παῦσον ταῦτα ποιεῦντα, ἵνα μὴ οἰκηίῳ πολέμῳ « σωέχηαι. ξύπνῳ δὲ ἤπιῳ μεταπεμψάμενος, « παῦσον. ἐπὰν δὲ αὖθις περιλάβῃς, ποιέειν ὅκως « μηκέτι κείνος ἐς Ἕλληνας ἀπίξηται. Ταῦτα λέ- γων ὁ Μεγάβαζος, ὑπέτευε ἐπείθε Δαρεῖον, ὡς ὃν μὴ περιορέων τὸ μέλλον γίνεσθαι· μὴ δὲ ἄγγε- λον πέμψας ὁ Δαρεῖος ἐς τὸν Μύρκινον, ἔλεγε τά- δε, Ἱστιαῖε, βασιλεὺς Δαρεῖος τάδε λέγει, Ἐγὼ « φρονέοντά σε εὑρίσκω ἐμοί τε καὶ τοῖσι ἐμοῖσι πρή- « γμασι σοφὸν ἐόντα εἰ δὲ αὐτὸς ἔρχεαι βουλόμενος. τοῦτο δὲ « οὐ λόγῳσι ἀλλ' ἔργῳσι οἶδα μαθών. νῦν ὦν (ὑπο- « νοέω γὰρ πρήγματα μεγάλα κατεργάσασθαι) « ἀπίκεό μοι πάντως, ἵνα σοι αὐτὰ ἐπιδέωμαι. τού- τοισι τοῖσι ἔπεσι πιθόμενος ὁ Ἱστιαῖος, καὶ ἅμα μέ- γα ποιεύμενος βασιλέος σύμβουλος γενέσθαι, ἀπί- κετο ἐς Σάρδις. ἀπικομένῳ δέ οἱ ἔλεγε Δαρεῖ- ος τάδε, Ἱστιαῖε, ἐγώ σε μετεπεμψάμην τῶνδε εἵ- νεκεν· ἐπεί τε τάχιστα ἐνόησα ἀπὸ Σκυθέων, καὶ « σύ μοι ἐγένεο δεξιὸς ὀφθαλμῷ, οὐδέν κω μᾶλλον χρῆμα « οὕτω ἐν βραχεῖ ἐπεζήτησα ὡς σε ἰδέειν τε καὶ ἐς λό- « γους μοι ἀπικέσθαι· ἐγνωκὼς δὴ κτημάτων πάν- « των δεκαμιώτατον ἀνὴρ φίλος, σωτός τε καὶ σύνο- « ος. τά τοι ἐγὼ καὶ ἀμφότερα σωστικὸς, ἔχω μὲν τυρέειν ἐς πρήγματα τὰ ἐμά. νῦν ὦν (οὐ γὰρ ἐ- « ωοίησας ἀπικόμενος) τάδε τοι ἐγὼ προτείνομαι· « Μίλητον μὲν ἔα, καὶ τὸν νεόκτισον ἐν Θρηίκῃ πό- « 178 λιν· σὺ δέ μοι ἑπόμενος ἐς Σοῦσα, ἔχε τὰ ἐμὰ ἀν' ἐ- « γὼ ἔχω, ἐμός τε σύσιτος ἐὼν καὶ σύμβουλος. Ταῦ- τα Δαρεῖος εἶπας, καὶ κατασήσας Ἀρταφέρ- νεα ἀδελφεὸν ἑωυτοῦ ὁμοπάτριον, ὕπαρχον εἶ- ναι Σαρδίων, ἀπήλαυνε ἐς Σοῦσα, ἅμα ἀγόμε- νος Ἱστιαῖον. Ὀνομαστὶ δὲ ἀποδέξας στρατηγὸν εἶ) τῶν θαλασσίων ἀνδρῶν. τὸν πατέρα Σισάμνην

1 Quamprimum à Scythis redii, 2 Hæc propono, vel, offero.

βασιλεὺς Καμβύσης, ἁλόμενον τ̃ βασιληίων δικαστέων, ὅτι ἐπὶ χρήμασι δίκην ἀδίκον ἐδίκασε, σφάξας, ἀπέδειρε πᾶσαν τ̃ ἀνθρωπήϊον. ἀπαδίξας δ' αὐτ̃ τὸ δέρμα ἱμάντας ἐξ αὐτ̃ ἔταμε, τ̃ ἐνέτεινε τ̃ θρόνον ἐς τ̃ ἴζων ἐδίκαζε. ἐντεῦθεν δ' ὁ Καμβύσης, ἀπέδεξε δικαστὴν εἰ αὐτ̃ τὸν Σισάμνεω, ὃν ἀποκτείνας ἀπέδειρε, ὃν παῖδα δ' Σισάμνεω, ἐντειλάμενός μιν μεμνῆσθαι ἐν τῷ καθίζον θρόνῳ δικάζει. Οὗτος ὦν ὁ Ὀτάνης ὁ ἐγκαθιζόμενος ἐς τὸν ὃν θρόνον, τότε ἁλόντος ἁλόμενος Μεγαβάζῳ τῆς στρατηγίης, Βυζαντίους τε ἐξέλε καὶ Καλχηδονίους. ἐξέλε δ' Ἀντανδρον, τ̃ ἐν τῇ Τρωάδι γῇ ἐξέλε δ' Λαμπώνιον. λαβὼν δ' ἔτι Λεσβίων νέας, ἐξέλε Λῆμνόν τε καὶ Ἴμβρον, ἀμφοτέρους ἔτι τότε ἐόντας Πελασγῶν οἰκεομένας. Οἱ μὲν δὴ Λήμνιοι καὶ ἐμαχέσαντο μὲν, καὶ ἀμυνόμενοι, ἀτὰρ χρόνον ἐκακώθησαν. τοῖσι δ' περιεοῦσι αὐτέων ὁ Πέρσης ὑπάρχει ἐπιτάσσει Λυκάρητον, τ̃ Μαιανδρίου τοῦ βασιλεύσαντος Σάμου ἀδελφεόν. ἦρξε δὲ ὁ Λυκάρητος ἀρχὴν ἐν Λήμνῳ, τελευτᾷ. ἀλλὰ δ' τούτου ἥδε πρήσσας ἐνδρα ποδίζεσθαι καὶ ἐστρέφετο· τοὺς μὲν, λείποντας ἐλαύνει ἐπὶ Σκύθας ἀλαωμένους, τοὺς δ', σίνεσθαι τ̃ Δαρείου στρατὸν ὃν ἀπὸ Σκυθέων ὀπίσω ἀποκομιζόμενον. ἦρξε μὲν νυν τοσοῦτο ἐξεργάσατο στρατηγήσας. μετὰ δὲ ὁ πολλὸν χρόνον ἀνέως κακὸν ἐνῶ. Καὶ ἦρχετο τοιόνδε ἐκ Νάξου τε καὶ Μιλήτου Ἴωσι γίνεσθαι κακά. τοῦτο μὲν γὰρ, ἡ Νάξος ὑβριζομένη τ̃ νήσων προέφερε· τοῦτο δ', αὖτ̃ τ̃ αὖθις χρόνον ἡ Μίλητος αὐτή τε ἐωυτ̃ μάλιστα δὴ τότε ἀκμάζουσα, ἔν δὴ καὶ τ̃ Ἰωνίης ἐνῶ πρῆγμα. κατύρθωτο δ' τούτων, ὅτι δύο γενεὰς ἀνδρῶν νοσήσαντες ἐς τὰ μάλιστα στάσι, μέχρι οὗ μιν Παίειοι κατηρτίσαντο. τούτους γὰρ καταρτισῆσαι ἐκ πάντων τῶν Ἑλλήνων ἔδοντο οἱ Μιλήσιοι. Κατήλασαν δὲ σφέας ὧδε Πάριοι· ὡς ἀπίκοντο αὐτέων ἄνδρες ἄριστοι ἐς τ̃ Μίλητον (ὥρεον γὰρ δὴ σφέας δῃωθέντας εἰκὸς φθορημένους) ἔφασαν αὐτέων βούλεσθαι διεξελθεῖν τ̃ χώρην. ποιεῦντες δ' ταῦτα, καὶ διεξιόντες πᾶσαν τὴν Μιλησίην, ὅκως ἴδοιεν ἀνεστραμμένην τῇ χώρῃ ἀγρὸν εὖ ἐξεργασμένον, ἀπιγράφεσθαι τοὔνομα τ̃ δεσπότεω τ̃ ἀγροῦ. διεξελάσαντες δ' πᾶσαν τ̃ χώρην, καὶ σπανίους εὑρόντες τούτους, ὡς τάχιστα κατέβησαν ἐς τ̃ ἄστυ, ἀλλίην ποιησάμενοι, ἀπέδοσαν τούτους μὲν τ̃ πολιν νέμειν τ̃ ὑστέρων τοὺς ἀγροὺς εὖ ἐξεργασμένους. δοκέειν γὰρ ἔφασαν καὶ τ̃ δημοσίων ὕστερον δὴ σφέας ἐπιμελήσεσθαι ὥσπερ καὶ τ̃ σφετέρων. τοῦτο δ' ἀνῆκε Μιλησίους

vnum è regiis iudicibus, quod iniuſte ob pecuniam iudicaſſet, rex Cambyſes interemerat: interemptoq; detractũ corium in lora concidit, quibus tribunal in quo ille ſedens iudicarat, intendit: ibidemq; eius filium Otanem ſedere iudicem præcepit, atque in memoria habere in quo tribunali iudicaret. Hic igitur Otanes in eo tribunali ſedens, tũc Megabyzi ſucceſſor exercitus, Byzantios ac Chalcedonios cepit: cepit item Antandrum, quæ eſt in terra Troade, cepit quoque Lamponium. Sumpta etiam à Leſbiis claſſe, cepit Lemnum & Imbrum, à Pelaſgis tunc quoq; vtranq; habitatam. Sed Lemnii quoniam prælio contenderant, & aliquamdiu repugnauerant, mala perpeſſi ſunt: quorum qui ſuperfuere, iis præfectum Perſæ impoſuere Lycaretum, Mæandrii eius qui Sami regnauit, germanum. Hic Lycaretus quum Lemno præeſſet, hac de cauſſa mortem oppetiit, quod omnes in captiuitatem redigebat, atq; euertebat, alios inſimulans deſertores Scythicæ expeditionis, alios vexatores copiarũ Darii à Scythis reuertentium. Hæc iſte in ſua præfectura perpetrabat: ſed non diu [1] in malis faciendis delituit. ¶ Et cœperunt iterum è Naxo atq; Mileto calamitates Ionibus fieri. [2] è Naxo quidem, quod inter inſulas felicitate præſtabat: è Mileto autem, quod ea tempeſtate prope ſeipſa ſuperata maxime florebat, eratq; Ioniæ prætextum: quum laboraſſet duabus ſuperioribus ætatibus morbo ſeditionis, donec eam ſeditionem Parii [3] ſedauerunt, ex omnibus Græcis correctores à Mileſiis delecti. Hunc autem in modum eos Parii correxere: Quum Miletum veniſſent viri inter Parios præſtantiſſimi, cernerentq; [4] domos vehementer labefactatas, dixerunt velle ſe regionem ipſorum peragrare. Id facientes, & omnem agrum Mileſium luſtrantes, vt quemque fundum animaduertebat bene cultum *fructumque emittentem*, conſcribebant domini nomen. Peragrata omni regione, quum paucos huiuſmodi fundos comperiſſent, quammaturrime ad vrbem deſcenderunt: coactoque cœtu, decreuerunt vrbem ab iis eſſe incolendam quorum fundos bene cultos inueniſſent. videri enim illos ita curaturos publica vt ſua ipſorũ curauiſſent. Ceteros Mileſios,

χ. κατήρτισαν.

1 *Sunt qui ἄνω hic ſuſpectum habeant, nec immerito fortaſſe.* 2 Etenim Naxus quidem inter inſ. felic. præſtabat, Miletus vero eodem tempore magis quam vnquam antea florens, Ioniæ ornamentum erat: quum laboraſſ. 3 *Vel Compoſuerunt, ex omnibus Gr. compoſitores à Mil. delecti. Hunc autem in modum eos ad concordiam Parij reuocarunt.* 4 Eos plane fortunis euerſos.

qui prius

qui prius ſeditionem mouiſſent, iuſſerunt horum dicto audientes eſſe. Ita
xxx [1] Mileſios Parii correxerunt. Ex his tunc vrbibus hoc modo cœpetunt loniæ mala contingere: Ex Naxo quidam locupletes è plebe in exilium miſſi, Miletum ſe contulerunt. Miletum autem procurabat Ariſtagoras, Molpagoræ filius, idemque gener ac conſobrinus Hiſtiæi, Lyſagoræ filii, quem Darius Suſis diſtinebat. nam Hiſtiæus Mileti erat tyrannus, & per id tempus Suſis degebat quum Naxii venere iampridem Hiſtiæi hoſpites. Quum autem Miletum Naxii aduenere, obſecrarunt Ariſtagoram vt aliquantulum copiarum ipſis præſtaret ad redeundum in patriam. Ille colligens, ſi per eum iſti in patriam redirent, fore vt Naxo imperaret, tamẽ prætendens Hiſtiæi [2] hoſpitium, ita eos eſt alloquutus, Meæ quidem vires ad tantum copiarum prębendum non ſuppetunt, vt inuitis iis qui Naxum tenent, vos poſſim reducere: quum audiam octo millia ſcutatorum Naxiis ac multum longarum nauium eſſe: tamen omne ſtudiũ ad iſtud efficiendum adhibebo, hoc ſcilicet in animo verſans: Eſt mihi amicus Artaphernes, Hyſtaſpis filius, Darij regis frater, qui præſes eſt omnium in Aſia maritimorum, multo exercitu præditus ac multa claſſe: hunc ego virum opinor facturum omnia ex animi noſtri ſententia. His auditis Naxii [3] inſtare Ariſtagoræ vt rem quamoptime poſſet conficeret: vtque munera homini polliceretur, dicere, & ſe exercitui ſumptum ſuppeditaturos, vt ipſi paciſcerentur. magnam videlicet ſpem habentes, quum ipſi in Naxo apparuiſſent, Naxios omnia quæ ipſi iuberent eſſe facturos, atque adeo ceteros inſulanos. nulla dum enim Cycladum inſularũ ſub Dario erat. Profectus
xxxi Sardis Ariſtagoras, ait Artapherni eſſe inſulã Naxum, non ſpatioſam illam quidem, ſed pulchram alioqui & bonam, Ioniæq; vicinam, multis præterea & pecuniis & mancipiis refertam. Proinde tu aduerſus hanc regionẽ ducito exercitũ, exules illuc reducens. [4] Quod facienti tibi magnæ ſunt penes me in expedito pecuniæ, præter illas quæ in exercitum erogabantur. has enim æquum eſt nos

τοὺς πρὶν στασιάζοντας, " τούτοις ἐπάξιον πείθεσθαι. Παίονες μὲν νυν ὕστερον Μιλησίους κατήρτισαν. Τότε δὲ ἐκ τουτέων τῶν πολίων ὧδε ἤρξατο κακὰ γίνεσθαι τῇ Ἰωνίῃ. ἐκ Νάξου ἔφυγον ἄνδρες τῶν παχέων ἐς τὸν δῆμον· φυγόντες δὲ ἀπίκοντο ἐς Μίλητον· τῆς δὲ Μιλήτου ἐτύγχανε ὀπτὶ ζωπυρέων ἐὼν Ἀρισταγόρης ὁ Μολπαγόρεω, γαμβεὸς τε ἐὼν καὶ ἀνεψιὸς Ἱστιαίῳ τῷ Λυσαγόρεω, ⓦ ὁ Δαρεῖος ἐν Σούσοισι κατεῖχε. ὁ γὰρ Ἱστιαῖος, τύραννος ἐὼν Μιλήτου, ⓒ ἐτύγχανε τότον ⓦ χρόνον ἐὼν ἐν Σούσοισι, ὅτε ⓐ Νάξιοι ἦλθον, ξεῖνοι πρὶν ἐόντες τῷ Ἱστιαίῳ. ἀπικόμενοι δὲ ⓐ Νάξιοι ἐς τὴν Μίλητον, ἐδέοντο τοῦ Ἀρισταγόρεω, εἴ κως αὐτοῖσι δυνάμιν τινα παράσχοιτο, καὶ κατέλθοιεν ἐς τὴν ἑωυτῶν· ὁ δέ, ὑπιλεξάμενος ὡς ἑωυτῷ κατέλθωσι ἐς τὴν πόλιν, ἄρξει τῆς Νάξου· σκῆψιν δὲ ποιεύμενος τὴν ξεινίην τὴν Ἱστιαίου, τόνδε σφι λόγον προσέφερε, Αὐτὸς μὲν ὑμῖν οὐ φερέγυος εἰμὶ δυνάμιν τοσαύτην παρασχεῖν, ὥστε κατάγειν ἀεκόντων τῶν τὴν πόλιν ἐχόντων Ναξίων. προμηνύω γὰρ ὀκταχιλίους ἀσπίδα Ναξίοισι εἶναι, καὶ πλοῖα μακρὰ πολλά· μηχανήσομαι δέ, πᾶσαν σπουδὴν ποιεύμενος. ὑπενοέω δὲ τῇδε· " Ἀρταφέρνης μοι τυγχάνει ἐὼν φίλος. ὁ δὲ Ἀρταφέρνης, Ὑστάσπεος μὲν ὑὸς παῖς, Δαρείου δὲ τοῦ βασιλέος ἀδελφεός· τῶν δὲ ὑπάλαρχοι σίων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ ἀρχὴ πάντων, ἔχων στρατιὴν τε πολλὴν καὶ νέας πολλὰς νέας. τοῦτον ὦν δοκέω ⓦ αὐτὰ ταῦτα ποιήσειν τῶν αὐτὸς χρήζομεν. Ταῦτα ἀκηκοότες ⓐ Νάξιοι, ἐσεσθέντο τὸν Ἀρισταγόρην πρήσσειν ἡ δύναμις ἀείσα· καὶ ἐπῴχεσθαι δῶρα σκέλλουσι, καὶ δαπανέειν τὴν στρατιήν, ὡς αὐτοὶ λαμβάνοντες ἐλπίδας πολλὰς ἔχοντες, ὅταν ὑπιφανέωσι ἐς τὴν Νάξον, πάντα ποιήσειν τοὺς Ναξίους τὰ ἂν αὐτοὶ κελεύωσι· ὡς δὲ καὶ τοὺς ἄλλους νησιώτας· τῶν γὰρ νήσων τουτέων τῶν Κυκλάδων οὐδεμίη πω ὑπὸ Δαρείῳ. Ἀπικόμενος δὲ ὁ Ἀρισταγόρης ἐς τὰς Σάρδις, λέγει πρὸς ⓦ Ἀρταφέρνεα, ὡς Νάξος εἴη νῆσος μεγάθει μὲν ὑπὸ μεγάλη, ἀλλὰ ὡς δὲ καλή τε καὶ ἀγαθὴ, καὶ ἀγχοῦ Ἰωνίης· χρήματα δὲ ἔχει πολλὰ, καὶ ἀνδραποδα. Σὺ ὦν ὑπὸ ταύτην τὴν χώρην στρατηλάτεε, κατάγων ἐς αὐτὴν τοὺς φυγάδας ἐξ αὐτῆς. καὶ τοι ταῦτα ποιήσαντι ἔστω μὲν ὑπὸ ἐπὶ μοὶ χρήματα μεγάλα παρέξ τὰ ἀναισιμώματα τῇ στρατιῇ· ταῦτα μὲν γὰρ δίκαια ἡμέας

χ. τότε τοῦτο
χ. Ἀρταφρένης.
χ. δὲ ἐξ τῶν καὶ δὲ τοῖς ἔστι.

1 Res Mileſiorum Parii compoſuerunt. At tunc ex his vrbib. 2 *Id eſt, Hoſpitij conſuetudinem: Vel, Hoſpitalem amicitiam quæ illis cum Hiſtiæo intercedebat. Intelligit autem hunc prætextu huius amicitiæ voluiſſe Naxijs operam nauare, quum potius id ea ſpe quam declarat, faceret.* 3 Rem Ariſtagoræ commendarunt vt eam quam poſſet optime adminiſtraret. *Vel Negocium Ariſtagoræ dederunt rem quam poſſet commodiſſime gerendi.* quinetiam munera eum polliceri iubebant, & ſumptus in exercitum, vtqui eos redditurus eſſent. quod magna ſpe tenerentur fore vt, quum in Naxiorum conſpectum veniſſent, illi omnia quę ab ipſis iuberentur facerent. 4 Quod tu quum feceris, non ſolum magnam pecuniarum vim, quæ tibi paratæ apud me erunt, conſequeris, præter ſumptus exercitus: (hos enim à nobis——

τὸν ἄγοντας παρέχειν· τῶτο δὲ, νήσους τε σχεδὸν πᾶσι βασιλέι, αὐτίκα τε Νάξον καὶ τὰς ἐκ ταύτης ἠρτημένας, Πάρον τε καὶ Ἄνδρον καὶ ἄλλας τὰς Κυκλάδας καλεομένας. ἐνθεῦτεν δὲ ὁρμεώμενος, ἐπιτετέως ἔπι Εὐβοίην νῆσον μεγάλην τε καὶ ὀλβιωτάτην ἔπι Κύπρου, καὶ κάρτα εὐπετέι χειρωσιλίῃ. ἁπάσῃσι δὲ ἑκατὸν νέες ταύτας πάσας χειρώσαδαι. ὁ δὲ, ἀμείβετο αὐτὸν τοῖσδε, Σὺ ἐς οἶκον ἧκε βασιλῆος ἐξηγητὴς γενεὴ τριηγμάτων ἀγαθῶν. καὶ ταῦτα δὴ πανδημιεὶ πάντα, πλὴν τῶν νεῶν τὸν ἀριθμόν. αὐτίκα γὰρ τῶν ἑκατὸν νεῶν, διπλόαι σοὶ ἕτοιμοι ἔσονται ἅμα τῷ ἔαρι. δεῖ δὲ τοῦτοισι καὶ βασιλῆα σωέπαινον γενέσθαι. Ὁ μὲν δὴ Ἀρισαγόρης ὡς ταῦτα ἤκουσε, παρεχρήσεων, ἀπῆκε ἐς Μίλητον. ὁ δὲ Ἀρταφέρνης, ὡς τάχιστα πέμψας ἐς Σοῦσα, καὶ γνοὺς τὰ ἐκ τοῦ Ἀρισαγόρεω λεγόμενα, σωέπαινος καὶ αὖτος Δαρεῖος ἐγένετο, παρεσκευάσατο μὲν διπλόας τριήρεας, πολλὸν δὲ κάρτα ὅμιλον Περσέων τε καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων. στρατηγὸν δὲ τούτεων ἀπέδεξε Μεγαβάτην, ἄνδρα Πέρσην τῶν Ἀχαιμενιδέων, ἐωυτοῦ τε καὶ Δαρείου ἀνεψιόν· τοῦ Γαυξανίης ὁ Κλεομβρότου Λακεδαιμόνιος, ἐὼν δὴ ἀληθέϊ γε λόγῳ, υἱέϊ χρεώμενος τούτεων ἡρμόσατο θυγατέρα, ἔρωτα σχὼν τῆς Ἑλλάδος τυραννος γενέσθαι. ἀποδέξας δὲ Μεγαβάτεα στρατηγὸν Ἀρταφέρνης, ἀπέστειλε τὸν στρατὸν πρὸς τὸν Ἀρισαγόρεα. Παραλαβὼν δὲ ὁ Μεγαβάτης ἐκ τῆς Μιλήτου τόν τε Ἀρισαγόρεα καὶ τὸν στρατὸν πρόφασιν ἐποιήσατο, καὶ τοὺς Ναξίους, ἔπλεε πρόφασιν ἐς Ἑλλήσποντον· ἐπί τε δὲ ἐγένετο ἐν Χίῳ, ἔσχε τὰς νέας ἐς Καύκασον, ὡς ἐνθεῦτεν βορέῃ ἀνέμῳ ἐς τὴν Νάξον διαβάλοι. καὶ (οὐ γὰρ ἔδεε τούτῳ τῷ σόλῳ Ναξίους ἀπολέσθαι) τῶδε τοιόνδε συνωνείδη γενέσθαι· πρὸς τοῦτο Μεγαβάτεω τοὺς ἔπι τῶν νεῶν φυλακὰς, ἔπι νεὸς Μυνδίης ἔτυχε τεθεὶς φυλάκων· ὁ δὲ, δεινόν τι ποιησάμενος, ἐπέλθυσε τὸν δορυφόρους ἔξω ἐόντας καὶ ἄρξας ταύτης τῆς νεὸς, τῷ οὔνομα ἦν Σκύλαξ, τοῦτον δήσας διὰ θαλαμίης διελόντας τῆς νεὸς τὸ τοῦτο ἔξω μὲν κεφαλὴν ποιεῦντας, ἔσω δὲ τὸ σῶμα. δεδεκότες δὲ τὸν Σκύλακα, ἐξαγγέλλεσι τῷ Ἀρισαγόρῃ ὅτι τὸν ξεῖνόν οἱ τὸν Μυνδίην Μεγαβάτης δήσας λελύμηνται. ὁ δὲ ἐλθὼν παρεμύθιέτο τὸν Πέρσην. τυγχάνων δὲ τοῦτο ὁ δεσπότης τῶν ἐδέετο, αὖτος ἐλθὼν ἔλυσε· τυθόμενος δὲ, κάρτα δεινὸν ἐποιήσατο ὁ Μεγαβάτης, καὶ ἐσπέρχετο τῷ Ἀρισαγόρῃ.

præbere, qui aduentus vestri autores sumus: & te insulas regi acquirere, ipsam Naxum & quæ ex hac pendent, Parum & Andrum, ceterasque quæ Cyclades nominantur. Vnde proficiscens, haud difficile inuades Eubœam, insulam magnam ac beatam, nec inferiorem Cypro, ac facilem sane ad capiendum, centum omnino nauibus ad has omnes occupandas suffecturis. Huic respondens Artaphernes, Tu vero, inquit, quæ sunt ex vtilitate regiæ domus exponis, & probe ista suades omnia, præterquam de numero nauium. nam pro centum nauibus, ducentæ tibi ineunte statim vere in promptu erunt. Oportet tamen in his rebus authoritatem quoq; regis accedere. His auditis XXXII Aristagoras lætus Miletum rediit. Artaphernes autem misso Susa ad Darium nuncio, per quem de rebus ab Aristagora dictis eum certiorem faceret, vbi ille rem approbauit, ducentas naues instruxit tum Persarum tum aliorum sociorum magna sane multitudine, præfecto eis duce Megabate, viro Persa, familia Achæmenidarum, suo ac Darii cõsanguineo: qui (si vera sunt quæ post hoc tempus gesta) filiam desponderat Pausaniæ Lacedæmonio, Cleombroti filio, Græciæ tyrannidem affectanti. Delecto itaque duce Megabate, exercitum Artaphernes ad Aristagoram misit è Mileto. Megabates Aristagora as- XXXIII sumpto atq; lonum exercitu cũ Naxiis, profectus est per simulationem eundi in Hellespontum. Atq; vbi Chium peruenit, classem continuit apud Caucasũ, vt illinc vento aquilone traiiceret in Naxum. Sed quoniam non erat fatale Naxios ea classe deleri, hoc contigit: Megabates in circumeundis nauium excubiis offendit nauem Myndiam à nemine custodiri. quam rem indigne ferens, iussit satellites inuentum eius nauis principem, nomine Scylacẽ, vincire traiectum per thalamiam, *id est, foramen per quod remus extat*: ita vt caput extaret, corpus intus esset. Aristagoras autem à quodam factus certior, hospitẽ suum Myndium à Megabate vinctum afflictari, Persam adit & hominem excusans reposcit: quum nihil exoraret, ipse accedens Scylacem soluit. Id vbi resciuit Megabates, grauiter admodum ferens, Aristagoram inuasit.

—qui ducimus, suppeditari par est) verum etiam ditioni regiæ adiicies insulas, & ipsam Nax. 1 Cuius filiam postea (si vera fama est) sibi desponsatam habuit Paus. Lacedæmonius, Cl. filius, Gr. tyrannus euadere cupiens. 2 Id magnæ iniuriæ loco ducens, Aristagoræ succensuit.

Qui Ari-

Cui Aristagoras, Quid tibi, inquit, est cum istis negociis? nonne te misit Artaphernes vt me sequereris, atque eo nauigares quocunque ego iuberem? quid multa agis? His verbis indignatus Megabates, vbi nox adfuit, misit Naxum quosdam cum naui, ad rem Naxiis quæ
XXXIV impenderet exponendam. Naxii, vt qui nihil minus quam hanc aduersus se classem venturam expectabant, vbi id audierunt, omnia confestim ex agris in vrbem comportare: & se, vt qui obsidendi essent, instruere cibariis, potu, murorum refectione. Et isti quidem tanquam instante sibi bello sese apparabant: illi vero, posteaquam è Chio in Naxum traiecerunt, iam præmunitos aggressi sunt. Consumptisque quatuor in obsidione mensibus, assumptaque à Persis quam secum attulerant pecunia, & maxima etiam ab Aristagora, quum plura desideraret obsidio, vbi mœnia Naxiis exulibus ædificauerunt, in conti-
XXXV nentem reuerterunt male affecti. Aristagoras, quando quod Artapherni receperat præstare non poterat, nec exercitui stipendium exigenti dare, præsertim Megabate insimulante apud milites male affectos, verebaturque præterea ne regno Mileti fraudaretur, his de caussis trepidus, de defectione cogitabat. Contigit enim è Susis ab Histiæo venire quendam compuncto notis capite, quibus Histiæus Aristagoram commonefaciebat vt ab rege deficeret. Id namque volens Histiæus Aristagorę indicare, quia alia ratione facere non poterat, vtpote itineribus custoditis, fidelissimo è seruis caput erasit, litterasque impressit, & hominem retinens quoad capilli renascerentur, vbi illi renati sunt, raptissime dimisit Miletum, nihil aliud mandans nisi vt quum Miletum peruenisset, iuberet Aristagoram eraso suo capite inspicere. Ea autem stigmata significabant (vt à me superius dictum est) defectionem. Hoc ideo Histiæus faciebat quod magnam sibi iacturam ducebat se Susis distineri: etiam atque etiam sperans fore vt si ab Aristagora rebellaretur, ad mare proficisceretur: sin Miletus nil noui moliretur, nullam sibi viam amplius esse ad eam reuertendi
XXXVI intelligebat. Eum quidem nuncium Histiæus hæc considerans mittebat. Aristagoras autem, quum ei hæc omnia cõsentanea per idem tempus contigissent, retulit[1] ad seditiosos tã de sua sententia

ὁ δ' εἶπε, Σοὶ δὲ κῆ τούτοισι τοῖσι πρήγμασι ἦ δόξι; σεῦ δὲ « 189
ἀπέστειλε Ἀρταφέρνης ἐμὲ πείθεσθαι, & πλέφ τῆ «
αὐ ἐγὼ κελεύω; ἦ πολλὰ πρήσσεις; ταῦτα εἶπε Ἀ-
ρισταγόρης. ὁ δὲ, θυμωθεὶς τούτοισι, ὡς νύξ ἐγένετο, ἔ-
πεμπε ἐς Νάξον πλοίῳ ἄνδρας φερέσοντας τοῖσι
Ναξίοισι πάντα τὰ παρεόντα σφι πρήγματα.
Οἱ γὰρ ὧν Ναξίοι οὐδὲν παντὸς προσεδέκοντο ὅτι
σφέας ⟨W⟩ τόλον τοῦτον ὁρμήσεσθαι. ἐπεὶ μέντοι ἐπύ-
θοντο, αὐτίκα μὲν ἐσενείκαντο τὰ ἐκ τῶν ἀγρῶν ἐς τὸ
τεῖχος, παρεσκευάσαντο δὲ, ὡς πολιορκησόμενοι, καὶ
σιτία καὶ ποτὰ, καὶ τεῖχος ἐσάξοντο. ἐπὶ τοῦτοι μὲν παρ- κ. παρεσκευάζοντο
εσκευάδατο ὡς παρεσομένου σφι πολέμου· ὁ δ'
ἐπί τε διέβαλον ἐκ τῆς Χίου τὰς νέας ἐς τὴν Νάξον,
προὶς προφεροφυλάκους προσέφερον, καὶ ἐπολιόρκεον
μῆνας τέσσερας. ὡς δὲ τά τε ἐόντες ἤλθον χρήμα-
τα ὁ Πέρσαι, ταῦτα κατεδεδάπανητο σφι, καὶ αὐτῷ
τῷ Ἀρισταγόρῃ προσεγεγόνεε πολλά, τό τε πλοῦ-
τος τε ἐδέετο ἡ πολιορκίη, ἐνθαῦτα τείχεα τοῖσι φυ-
γάσι τῶν Ναξίων οἰκοδομέοντες, ἀπαλλάσσοντο
XXXV ἐς τὴν ἤπειρον, κακῶς πρήσσοντες. Ἀρισταγόρης δὲ
οὐκ εἶχε τὴν ὑποσχεσιν τῷ Ἀρταφέρνεϊ ἐκ- κ. ἐκτελέσ-
πλῆρῶσαι. ἅμα δὲ δεδιὼς μὲν ἦν τὴν ἀπάτην τῆς στρατιῆς σαι.
ἀπαντεομένην, ἀρρώδεέ τε, τὸ στρατὸν πρήξαντος
κακῶς· καὶ Μεγαβάτη προσβεβλημένος, ἐδόκεέ τε
τὴν βασιληίην τὴν Μιλήτου ἀπαιρήσεσθαι. ἀρρώδε-
ών τε τούτεων ἕκαστα, ἐβούλευε ἀπόστασιν. σημήνα-
σε γὰρ ⟨W⟩ ἐστιγμένον τὸ κεφαλὴν ἀπιχθαι ὁ
Σουσίων παρ' Ἱστιαίου, σημαίνοντα ἀπίστασθαι Ἀ-
ρισταγόρῃ ἀπὸ βασιλῆος. ὁ γὰρ Ἱστιαῖος βουλόμενος
τῷ Ἀρισταγόρῃ συμῆναι ἀποστῆναι, δηλῶσαι μὲν οὐ-
δαμῶς εἶχε ἀσφαλέως σημῆναι, ὥστε φυλασσο-
μένων τὼν ὁδῶν ὁ, τῶν δούλων ⟨W⟩ πιστότατον ἀπο-
ξυρήσας τὸ κεφαλὴν, ἔστιξε, καὶ αὐέμεινε αὐαφῶσαι
τὰς τρίχας. ὡς δὲ αὐέφυσαν, τὰ χρῆσα ἀπέπεμπε ἐς
Μίλητον, ἐντειλάμενος αὐτῷ δηλοῦν τοῦτο μὲν οὐδέν· ἐπει-
ὰν δὲ ἀπίκηται ἐς Μίλητον, κελεύειν Ἀρισταγόρην
ξυρῆσαντά μιν τὰς τρίχας, καθορᾶσθαι ἐς τὸ κεφα-
λήν. τὰ δὲ στίγματα ἐσήμαινε (ὡς ἐγὼ πρότερόν μοι εἴ-
ρηται) ἀπόστασιν. ταῦτα μὲν ὁ Ἱστιαῖος ἐποίεε, συμφορὴν
ποιεύμενος μεγάλην τὴν ἑωυτοῦ καθεῖρξιν τὴν ἐν Σού-
σοισι. ἀποστάσιος δὲ γενομένης, πολλὰς εἶχε ἐλπίδας
μετήσεσθαι ὅτι θάλασσαν, μηδὲ νεώτερόν τι ποιεύ-
σης τῆς Μιλήτου, οὐδαμῇ ἐς αὖτις ἔξειν ἔτι ἐλογί-
ζετο. Ἱστιαῖος μὲν νυν ταῦτα διανοεύμενος, ἀπέ-
πεμπε τὸν ἄγγελον· Ἀρισταγόρης δὲ σφι πρόφατος ἦν αὐτὸς
χρόνου πάντα ταῦτα σφι ἐλθόντα. ἐβούλευε δὴ
μετὰ τῶν στασιωτέων, ἐκφῆναι τὸ τε ἑωυτῷ γνώμην

1 Ad suæ factionis homines

καὶ τὰ περὶ τὸν Ἱστιαίου ἀπιγμένα. ⓐ μὲν δὴ ἄλλοι πάντες γνώμην ἐξεφέροντο, κελεύοντες ἀπίστασθαι· Ἑκαταῖος δὲ ὁ λογοποιὸς πρῶτα μὲν οὐκ ἔα πόλεμον βασιλέι τῷ Περσέων ἀναιρέεσθαι, καταλέγων τά τε ἔθνεα πάντα τῷ ἦρχε Δαρεῖος, καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ· ἐπεί τε οὐκ ἔπειθε, δεύτερα συνεβούλευε ποιέειν ὑκῶς ναυκρατέες τῆς θαλάσσης ἔσονται, ἄλλως μὲν νέων ὑδαμῶς ἔφη λέγων σφέων ἐσόμενον τοῦτο. ἐπίστασθαι γὰρ τὴν δύναμιν τῶν Μιλησίων εὖσαν ἀσθενέα· εἰ δὲ τὰ χρήματα καταρρεθείη τὰ ἐκ τοῦ ἱροῦ τοῦ ἐν Βραγχίδῃσι, τὰ Κροῖσος ὁ Λυδὸς ἀνέθηκε, πολλὰς εἶχε ἐλπίδας ὑπερκρατήσειν τῆς θαλάσσης· καὶ οὕτω αὐτούς τε ἕξειν χρήματα σφέας, καὶ τοὺς πολεμίους οὐ συλήσειν αὐτά. τὰ δὲ χρήματα ἦν τὰ μεγάλα, ὡς δεδήλωταί μοι ἐν τοῖσι πρόσθε τῶν λόγων. αὕτη μὲν δὴ οὐκ ἐνίκα ἡ γνώμη. ἔδοξε δὲ ὅμως ἀπίστασθαι· ἕνα τε αὐτέων πλώσαντα ἐς Μυοῦντα ἐς τὸ στρατόπεδον τὸ ἀπὸ τῆς Νάξου ἀπελθόντα, ἐόντα ἐν θαύτοισι, συλλαμβάνειν πειρᾶσθαι τοὺς ὑπὸ τῶν νεῶν ὑπιπλέοντας στρατηγούς. Ἀποπεμφθέντος δὲ Ἰητραγόρεω κατ' αὐτὸ τοῦτο, καὶ συλλαβόντος δόλῳ Ὀλίατον Ἰβανώλιος Μιλησέα, καὶ Ἱστιαῖον Τύμνεω Τερμηρέα, καὶ Κώϊον Ἐρξάνδρου, τὸν Δαρεῖος Μιτυλήνῃσι ἐδωρήσατο, καὶ Ἀρισταγόρην Ἡρακλείδεω Κυμαῖον, καὶ ἄλλους συχνούς· οὕτω δὴ ἐκ τοῦ ἐμφανέος ὁ Ἀρισταγόρης ἀπέστησε, πᾶν ὑπὸ Δαρείῳ μηχανώμενος. καὶ πρῶτα μὲν λόγῳ μετεὶς τὴν τυραννίδα, ἰσονομίην ἐποίεε τῇ Μιλήτῳ, ὡς ἂν ἑκόντες αὐτῷ ⓑ Μιλήσιοι συναπίσταιντο· μετὰ δὲ, καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ Ἰωνίῃ τοῦτο τοῦτο ἐποίεε, τοὺς μὲν ἐξελαύνων τῶν τυράννων, τοὺς δὲ ἐλάβε τυράννους ἀπὸ τῶν νεῶν τῶν συμπλωσασέων ὑπὸ Νάξον, τούτοις δὲ φίλα βουλόμενος ποιέεσθαι τῇσι πόλεσι, ἐξεδίδου, ἄλλον ἐς ἄλλην πόλιν παραδιδούς, ὅθεν εἴη ἕκαστος. Κώϊον μὲν νέων Μιτυληναῖοι, ἐπείτε σφέας παρέλαβον, ἐξαναστήσαντες κατέλευσαν· Κυμαῖοι δὲ ⓒ σφέτερον αὐτέων ἀπῆκαν. ὡς δὲ καὶ ἄλλοι ⓓ πλεῦνες αὐτῶν ἀπίεσαν, τυράννων μὲν νέων κατάπαυσις ἐγίνετο ἀνὰ τὰς πόλιας· Ἀρισταγόρης δὲ ὁ Μιλήσιος ὡς τοὺς τυράννους κατέπαυσε, στρατηγοὺς ἐν ἑκάστῃ τῶν πολίων κελεύσας ἑκάστους κατασπᾶν, δεύτερα αὖτις ἐς Λακεδαίμονα τριήρει ἀπόστολος ἐγίνετο. ἔδεε γὰρ δὴ συμμαχίης τινὸς ⓔ μεγάλης ἐξευρεθῆναι.

Τῆς δὲ Σπάρτης Ἀναξανδρίδης μὲν ὁ Λέοντος οὐκέτι ἐβασίλευε, ἀλλὰ ἐτετελευτήκεε· Κλεομένης δὲ ὁ Ἀναξανδρίδεω εἶχε τὴν βασιληίην,

quam de Hiſtiæi mandatis. Cui quum cereri omnes aſſenſiſſent, iubentes vt rebellaret, Hecatæus tamen hiſtoriographus initio diſſuadere bellum ſumi aduerſus regem Perſarum, enumerans cunctas nationes quibus Darius imperaret, omnemque illius potentiam: ſed quum hoc perſuadere nō poſſet, ſecundo loco ſuadere vt claſſe mare occuparent, negans ſe videre qua alia ratione id eſſet euenturum. ſcire enim ſe Mileſiorum vires eſſe imbecillas: ſi tamen pecuniæ è templo quod eſt in Branchidis tollerentur, quas Crœſus Lydus repoſuiſſet, multum ſpei recipere maris potiundi, atque ita pecuniam & ipſos habituros ad vtendum, nec hoſtes eam ſpoliaturos. Erant autem hæ ingentes pecuniæ, quemadmodum à me in primo libro declaratum eſt. Verum ne hęc quidem ſententia obtinuit, ſed illa, vt omnino rebellaretur: vtque vnus eorum Myuntem nauigaret ad exercitum qui è Naxo reuerſus illic agebat, vt conarentur duces claſſiariorum comprehendere. Miſſus autem ad hoc ipſum Iatragoras, dolo cepit Oliatum Ibanolis filium Milaſſenſem, & Hiſtiæum Tymnis Termenenſem, & Coem Erxandri filium, quem Darius Mitylene donauerat, & Ariſtagoram Heraclidis filium Cymęū, complureſque alios. Ita ex profeſſo Ariſtagoras defecit, omnia in Darium cōminiſcens: & primum quidem, verbo duntaxat tyrannidem [1] immutans, ſtatum reipublicæ Mileti conſtituit, vt ſecum libenter Mileſii rebellarent. Idem dehinc in reliqua Ionia fecit, tyrannorum alios eiiciens, ex aliis autem quos ceperat è nauibus iis quæ aduerſus Naxum vna ierant, vt ciuitatibus gratificaretur, alium in alia vrbe diuendens, ex qua quiſque illorum erat. Quorum Coem Mitylenæi vt acceperunt, ſine mora productum lapidibus interemerūt: Cymæi ſuum dimiſerunt. Poſteaquam autem & alii complures tyranni fuga ſolum vertêre, paſſim per ciuitates tyrannorum abdicatio facta eſt. Tyrannis ſummotis, Ariſtagoras Mileſius ſecundo loco iuſſit in ſingulis ciuitatibus conſtitui ſingulos magiſtratus, moxque ipſe Lacedæmonem triremi pro legato miſſus eſt. opus enim erat magnam aliquā comparare ſocietatem. Spartæ regnum iam non tenebat Anaxandrides, Leontis filius, quia non ſuperſtes erat, ſed eius obitu filius Cleomenes regnabat:

1 *Aut aliud legit quam nos, aut male vertit.* 2 Alium alii vrbi tradens,

non ille

non ille quidem propter virtutis ſpecimen, ſed propter genus. Etenim Anaxandrides duxerat in matrimonium ſororis filiam, quæ etſi cordi erat, tamen ex ea liberos non ſuſcipiebat. Id quum ita eſſet, [1] ephori his eum verbis incuſauerunt: Si tu tibi non proſpicis, at certe nobis hoc non eſt deſpiciendum, Euryſthei genus labefieri. Tu igitur quandoquidem vxorem habes quæ non concipit, ea repudiata aliam ducito, gratiſſimã rem in hoc Spartiatis facturus. His ille reſpondens, negat ſe earum rerum alterutram eſſe facturum: & hos non recte conſulere ait, qui ipſum hortentur repudiata quam habeat vxore innoxia, alteram ducere: eoque ſe non eſſe pariturum. Cui ephori atque optimates conſilio inter ſe habito retulerunt: Quoniã te cernimus amore coniugis quam habes implicitum, facito quod dicemus, ac noli repugnare, nequid de te Spartiatæ grauius conſulant. Coniugem quam habes vt repudies non poſtulamus: quæcunque ei præſtas nunc, ea omnino præſtato: alteram tamen ducito præter hanc vxorem, quæ ſit fecunda. Hæc dicentibus aſſenſus eſt Anaxandrides: qui duas dehinc vxores habens, binis ædibus habitabat, haud quaquam Spartiatice faciens. Non longo interiecto tempore, vxor quæ poſterius ducta eſt parit hunc Cleomenem, [2] quem mater ſucceſſorem regni Spartiatarum nuncupabat. At vxor prior quæ hactenus ſterilis fuerat, & ipſa concepit, hoc fato vſa: quę quum reuera prægnans eſſet, domeſtici tamen poſterioris vxoris id audientes, ac moleſte ferentes, dicere, iactari hoc ab illa animo ſubiiciendi ſibi partum. Itaque his indigne ferentibus, exacto tempore pariendi, ephori increduli feminæ parturienti [3] cuſtodes appoſuerunt: quæ Dorieum peperit, moxque Leonidem, & poſt hunc gradatim Cleombrotum. Sunt etiam qui dicant Cleombrotum atque Leonidem fuiſſe geminos. At quæ Cleomenem peperit, ſecundo loco in matrimonium ducta, filia Perinetadæ, filii Demarmeni, alium filium amplius non genuit. Et Cleomenes quidem non compos (vt fertur) ſed inops mentis, Dorieus autẽ inter æquales omnes primus erat, meritoque putans ſe ob virilitatem regno potiturum. hoc ita opinione præſumens, defuncto Anaxandrida quum Lace-

XL

XLI

οὐ χρῆν αἰδοιεγαθίην ἐόν, ἀλλὰ χρῆν ἦμος. Ἀναξανδρίδῃ γὰρ ἔχοντι γυναῖκα ἀδελφεὴν ἑωυτοῦ θυγατέρα, καὶ ἐούσης ταύτης καταθυμίης, παῖδες οὐκ ἐγίνοντο. τούτου δὲ τοιούτου ἐόντος, ἔφοροι ἐλθόντες, ἔπεμψαν, ὀπιπαλησάμενοι αὐτόν, Εἰ μὲν σύ γε σεωυτοῦ μὴ προμηθέαι, ἀλλ' ἡμῖν τοῦτ' οὐκ ἔστι ὀλιγωρέειν, ἦμος δὲ Εὐρυσθένεος γενέσθαι ἐξίτηλον. σὺ νῦν τὴν μὲν ἔχεις γυναῖκα, ἐπεί τοι οὐ τίκτει ἐκ σέο, ἄπες, ἄλλην δὲ γῆμον. καὶ ποιέων ταῦτα, Σπαρτιήτησι ἀδήσεις. ὁ δ' ἀμείβετο, φὰς τοὺτέων οὐδέτερα ποιήσειν· ἐκείνους τε οὐ καλῶς συμβουλεύειν, κελεύοντας, τὴν ἔχει γυναῖκα, ἐοῦσαν ἀναμάρτητον ἑωυτῷ, ταύτην ἀπέντα, ἄλλην ἐσάγεσθαι· οὐδέ σφι πείσεσθαι. Πρὸς ταῦτα ἔφοροι καὶ γέροντες συμβουλευσάμενοι, προσέφερον Ἀναξανδρίδῃ τάδε, Ἐπεὶ οἶνυν τοι προμηθέομεν σεωυτοῦ, ὁρέομεν τῆς ἔχεις γυναικὸς, σὺ δὲ ταῦτα ποιέε, καὶ μὴ ἀντίβαινε τοῦτοισι, ἵνα μή τι ἄλλοιον περὶ σοῦ Σπαρτιῆται βουλεύσωνται. γυναικὸς μὲν τῆς ἔχεις οὐ προσδεόμεθά σευ τῆς ἐξέσιος. σὺ δὲ ταύτῃ τε πάντα ὅσα νῦν παρέχεις πάρεχε, καὶ ἄλλην πρὸς ταύτῃ ἐσάγαγε γυναῖκα τεκνοποιόν. ταῦτά κη λεγόντων, συνεχώρησε ὁ Ἀναξανδρίδης. μετὰ δὲ, γυναῖκας ἔχων δύο, δίξας ἑστίας οἴκεε, ποιέων οὐδαμῇ Σπαρτιητικά. Χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διελθόντος, ἡ ἐσύστερον ἐπελθοῦσα γυνὴ τίκτει τὸν δὴ Κλεομένεα τοῦτον. καὶ αὕτη τε ἔφερε βασιλέα Σπαρτιήτῃσι ἀποφαίνει· καὶ ἡ πρότερον γυνὴ τὸν ὕστερον χρόνον ἀτόκος ἐοῦσα, τέως κως ἐκύησε, συντυχίῃ τοιῇδε χρεωμένη. ἔχουσαν δὲ αὐτὴν ἀληθέι λόγῳ, οἱ τῆς ἐπελθούσης γυναικὸς οἰκήιοι πυθόμενοι ὤχλεον, φάμενοι αὐτὴν κομπέειν ἄλλως, βουλομένην ὑποβαλέεσθαι. δεινὰ δὲ ποιεύντων αὐτέων, τὸ χρέωνται σωτάμενοι, ἐπ' ἀπιστίῃσι ἔφοροι τίκτουσαν τὴν γυναῖκα πρεσβεύομενοι ἐφύλαξαν. ἡ δὲ ὡς ἔτεκε Δωριέα, ἰθέως ἔχει Λεωνίδην· καὶ μετὰ τοῦτον, ἰθέως ἔχει Κλεόμβροτον. οἱ δὲ καὶ διδύμους λέγουσι Κλεόμβροτον καὶ Λεωνίδην γενέσθαι. ἡ δὲ, Κλεομένεα τεκοῦσα, καὶ δεύτερον ἐπελθοῦσα γυνὴ, ἐοῦσα θυγάτηρ Περιηνητάδεω τοῦ Δημαρμένου, οὐκέτι ἔτικτε δεύτερον. Ὁ μὲν δὴ Κλεομένης, ὡς λέγεται, λυσσῶν τε καὶ φρενήρης, ἀκρομανὴς τε. ὁ δὲ Δωριεὺς ἦν τῶν ἡλίκων πάντων πρῶτος. καὶ τε ἐπίστευε κατ' ἀνδραγαθίην αὐτὸς ἑωυτῷ τὴν βασιληίην. ὥστε ὧν ὅτω φρονέοντι, ὅπερ οἱ, τελέσαι Ἀναξανδρίδῃ ἀποθανόντι, καὶ Λακε-

1 Ephori ei accerſito dixerunt: 2 Atque ipſa quidem produxit eum qui deinceps regni adminiſtrationem ſuſciperet. *Tho Camerar.* 3 *Dicitur tamen ἐφύλαξαν, perinde ac ſi ipſimet fuerint cuſtodes.*

δαιμόνιοι χρεώμενοι τῷ νόμῳ, ἐξήνεικαν βασιλῆα
191 Ⓦ πρεσβύτατον Κλεομένεα, ὁ Δωριεὺς δεινόν τε
ποιεύμενος, καὶ οὐκ ἀξιῶν ἀπὸ Κλεομένεος βασι-
λεύεσθαι, αἰτήσας λαὸν, ἔστελλε ἀποικίην· ὅτε τῷ ἐν Δελφοῖσι χρηστηρίῳ χρησάμενος,
ἐς Λιβύην γῆν κτίσων ἴοι, ὅτε ποιήσας ταῦτα ἐν τῷ νο-
μιζομένων, οἷα βαρέως φέρων, ἀπίει ἐς τὴν Λιβύην
καὶ πλοῖα κατηγέοντο δὲ Ⓐ ἄνδρες Θηραῖοι. ἀπιχό-
μενος δὲ ἐς Κίνυπα, οἴκησε χώρην καλλίστην τῶν Λι-
βύων τῶνδε ποταμόν. ἐξελασθεὶς δὲ καὶ ἐνθεῦτεν τρίτῳ 10
ἔτεϊ ὑπὸ Μακέων τε καὶ Λιβύων καὶ Καρχηδονίων,
ἀπίκετο ἐς Πελοπόννησον. Ἐνταῦτα δὲ Ⓐ Ἀντι-
χάρης, ἀνὴρ Ἐλεώνιος, συνεβούλευσε Ⓐ ἐκ τοῦ Λα-
ΐου χρησμοῦ, Ἡρακλείην τὴν ἐν Σικελίῃ κτίζειν, φὰς
τὴν Ἔρυκος χώρην πᾶσαν εἶναι Ἡρακλειδέων, αὐτὸς
Ἡρακλέος κτησαμένου. ὁ δὲ, ἀκούσας ταῦτα, ἐς
Δελφοὺς οἴχετο χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ, εἰ αἱ-
ρεθήσεται τὴν χώρην. ἡ δὲ Πυθίη Ⓐ χρᾷ αἱρήσειν. τῶνδε λαβὼν δὴ ὁ Δωριεὺς Ⓦ στόλον Ⓦ καὶ ἐς
Λιβύην ἦγε, οὐκ ὁμίζετο τῶνδε τὴν Ἰταλίην. Τὸν 20
χρόνον δὲ τοῦτον, ὡς λέγουσι Συβαρῖται, σφέας τε
αὐτοὺς, καὶ Τῆλυν Ⓦ τὸν τῶν Συβαριτέων βασιλέα ὅτι Κροτω-
νιήτας μέλλοι στρατεύεσθαι· τοὺς δὲ Κροτωνιήτας τῶνδε
δείσαντας, δεηθῆναι Δωριέος σφίσι βοηθῆσαι, καὶ τυχεῖν δεηθέντας. συστρατεύεσθαί τε δὴ ὅτι
Σύβαριν Δωριέα, καὶ συνελεῖν τὴν Σύβαριν. ταῦτα
μὲν νυν Συβαρῖται λέγουσι ποιῆσαι Δωριέα τε καὶ
τοὺς μετ' αὐτοῦ· Κροτωνιῆται δὲ τοῦτο μὲν φασὶ
ξεῖνον τοῦτον προσεπιλαβέσθαι τῶν πρὸς Συβαρίτας πο-
λέμων, εἰ μὴ Καλλίῃ τῷ Ἰαμιδέων μάντι Ἠλεῖον 30
μοῦνον καὶ τοῦτον ἕπεσθαι· τοιῶδε δὲ τῶνδε Τήλυος τοῦ Συ-
βαριτέων τυράννου ἀποδρήσαντα ἀπικέσθαι τῶνδε σφέ-
ας, ἐπεί τε Ⓐ θυσίῃ οἱ προσεχώρεε χρησταζομένῳ
ὅτι Κροτωνα. ταῦτα δὲ οὐκ ὅτοι λέγουσι. Μαρ-
τύρια δὲ τούτων ἑκάτεροι ἀποδεικνύουσι τάδε. Συ-
βαρῖται μὲν τέμενός τε Ἥρης ἐόντα τῶνδε Ⓦ ξηρὸν
Κράθιν, Ⓦ ἱδρύσασθαι σωθέντα τὴν πόλιν Δωρι-
έα λέγουσι Ἀθηναίῃ ἐπωνύμῳ Κραθίῃ. τοῦτο δὲ,
αὐτὸν Δωριέα Ⓦ θάνατον μαρτύριον μέγιστον ποι-
εῦνται, ὅτι τῶνδε τὰ μεμαντευμένα ποιέοντι διέφθα- 40
ρη. Εἰ γὰρ δὴ μὴ παρέσχηξε μηδὲν, ἐς ὃ ἔσηλθε
ἐποίεε, ἔλε ἂν τὴν Ἐρυκίνην χώρην, καὶ ἑλὼν κατέσχε,
ὥστε οὐδὲ αὐτὸς τε καὶ ἡ στρατιὴ διέφθαρη. Ⓐ δὲ αὖ Κρο-
τωνιῆται ἀποδεικνύοσι Καλλίῃ μὲν τοῦ Ἠλείῳ ἐξαί-
ρετα ἐν γῇ τῇ Κροτωνιητίδι πολλὰ δοθέντα, τοῖσι καὶ ἐς
ἐμὲ ἔτι ἐνέμοντο Ⓐ Καλλίεω ἀπόγονοι· Δωριεῖ
δὲ καὶ τοῖσι Δωριέος ἀπογόνοισι, οὐδέν. καίτοι εἰ
συνεπλάκησαν τῷ Συβαριτικῷ πολέμῳ Δωριεῖς,

dæmonii Cleomenem ex lege, quod
maximus natu esset, creassent, indigne
id tulit, sibi à Cleomene imperari. Igitur
petita à Spartiatis plebe, coloniam du-
xit, neque Delphico vsus oraculo, in
quam terram ad vrbem condendam
tenderet, neq; quippiam consuetorum
exequutus: adeo rem indigne ferebat:
In Libyam autem nauigans ducibus
Thebanis ad Cinypen delatus, locum
incoluit totius Libyæ pulcherrimum,
iuxta flumen. Sed illinc tertio eiectus
anno à Macis & Libybus & Carthagi- XLIII
nensibus, in Peloponnesum abiit. V-
bi Antichares vir Eleonius ei consilium
dedit ex Laii oraculis, vt Heracleam in
Sicilia conderet, affirmans Erycis re-
gionem esse Heraclidarum, ab ipso He-
racle, *id est*, *Hercule*, conditore. Hoc ille
audito Delphos se contulit ad oracu-
lum consulendum nunquid regione
ad quam mittebatur potiturus esset.
Pythia eum potiturum respondit. Sum-
ptaque Dorieus classe quam & in Li-
byam duxerat, Italiam præteruehebatur. Ea tempestate (vt ferunt) Sybaritæ XLIV
cum Tely rege suo bellum Crotoniatis
erant illaturi: id metuentes Crotoniatæ
Dorieum vt sibi opem ferret orauere.
Hic precibus inductus, vna cum illis ad-
uersus Sybarin contendit, eamque ce-
pit. Hæc Sybaritæ Dorieum & qui cum
illo erant fecisse aiunt. at Crotoniatæ
negãt quempiam se peregrinum in bel-
lo aduersus Sybaritas asciuisse, præter v-
num Calliam Eleum Iamideorum vati-
cinum: & hunc à Tely Sybaritarum ty-
ranno ad ipsos transfugisse, hoc modo,
quod sacrificans de eundo aduersus XLV
Crotonem, non litaret. Hæc isti aiunt,
quarum rerum vtrique testimonia hæc
adferunt: Sybaritæ quidem, partim fa-
num ac templum prope Crastin, quod
Dorieũ capta vrbe aiunt extruxisse Mi-
neruæ cognomine Crastiæ: partim ipsi-
us Doriei necem, quam volunt esse ma-
ximum testimonium, quoniam contra
vaticinia agẽs interemptus fuit. Si enim
nihil nisi id ad quod mittebatur fecisset,
nec transgressus esset, Erycinam regionẽ
obtinuisset, & obtentam possedisset, nõ
ipse cum exercitu absumptus esset. At
Crotoniatæ multa monstrant peculia-
riter donata Calliæ Eleo in agro Croto-
niensi, quæ etiam ad meam vsque me-
moriam prognati Calliæ colebant: Do-
rieo autem & eius posteris nihil omni-
no fuisse donatum. cui tamen, si in bello
Sybaritano fuisset Crotoniatis auxilio,

multo

multo plura quam Calliæ fuiſſent donata. hęc pro ſe vtrique eorum teſtimonia referunt : quorum vtris accedere
XLVI quiſque mauult, his accedat licet. Nauigarunt autem cum Dorico & alii Spartiatarum, deducendæ coloniæ ſocij, Theſſalus, & Paræbates & Celees & EVryleon: qui quum omni claſſe Siciliam tenuerunt, ſuperati à Phœnicibus atque Ægeſtanis, in prœlio occubuerunt, vno tantum ex hac aduerſa pugna ſuperſtite EVryleonte: qui collectis eorum reliquiis, occupauit Minoam Selinuſiorum coloniam, Selinuſioſque liberauit monarchia Pythagoræ. Hunc quum ſuſtuliſſet, ipſe tyrannidem Selinuntis inuaſit. Sed ad breue tempus eam obtinuit. nam Selinuſii impetu in eum facto, quum ad Iouis forenſis aram confugiſſet, obtruncarunt.
XLVII Dorieo & viæ & mortis ſocius fuit Philippus Butacides, vir Crotoniata, qui deſponſa ſibi filia Telys Sybaritæ, [1] Crotone profugerat, abnegatoque matrimonio tranſmiſit Cyrenen. Ex hac diſcedens, ſectatus eſt familiarem triremem, ac familiarium virorum ſumptum, quod eſſet olympionices, *id eſt, victor certaminis ad Olympia*, &[2] omnium illinc Græcorum ſpecioſiſſimus. Ob quam corporis ſpeciem ab Ægeſtanis ea quæ nemo alius reportauit. nam ſepulturæ eius heroico monumento extructo, Ægeſtani hoſtias offerunt.
XLVIII Hunc in modum Dorieus vita functus eſt. qui ſi in animum induxiſſet ferre Cleomenis regnum, & in Sparta permanſiſſet, regno fuiſſet Lacedæmoniorum potitus. Neque enim diu Cleomenes imperauit: ac ſine liberis deceſſit, vna duntaxat relicta filia,
XLIX cui nomen Gorgo. ¶ Cleomene igitur imperium tenente, Spartam venit Ariſtagoras Mileti tyrannus: Cleomenemque alloquuturus conuenit, habens (vt Lacedæmonii aiunt,) æream tabellam, in qua totius terræ ambitus erat inciſus, cunctumque mare, atque omnia flumina. Huius in colloquium vbi venit, ita ad eum inquit, [3] Studium meũ Cleomenes qui huc aduenerim, ne mireris. non enim ab re hoc fit. Prolem Ioniam pro libera ſeruam eſſe, cum nobis ipſis dedecus dolorque maximus eſt, tum vero vobis; & eo maior quo magis ceteros in Græcia antecellitis. proinde nunc

δοθῆναι αἰ ⓐ πολλαπλάσια ἢ Καλλίῃ. ταῦτα μὲν νυν ἑκάτεροι αὐτέων μαρτύρια ἀποφαίνονται· καὶ παρέσι ὁκοτέροισι ἂν πείθηται αὐτέων, τούτοισι προσχωρέειν. Σωσίπλεον δὲ Δωριέι καὶ ἄλλοι συγκτίσαι Σπαρτιητέων, Θεσσαλὸς καὶ Παραιβάτης καὶ Κελεὴς καὶ Εὐρυλέων. οἳ ἐπεί τε ἀπίκοντο παυλὶ σὺν στόλῳ ἐς τὴν Σικελίην, ἀπέθανον μάχῃ ἐσσωθέντες ὑπό τε Φοινίκων καὶ Αἰγεσταίων· μοῦνος δέ γε Εὐρυλέων τῶν συγκτιστέων περιεγένετο τούτου τοῦ πάθεος. συλλαβὼν δὲ ὀλίγους τῆς στρατιῆς τοὺς περιγενομένους, ἔσχε Μινῴην τὴν Σελινουσίων ἀποικίην· καὶ συνελευθέρου Σελινουσίοισι τὴν μουναρχίην Πυθαγόρεω. μετὰ δὲ, ὡς τοῦτον κατεῖλε, αὐτὸς τυραννίδι ἐπεχείρησε Σελινοῦντος, καὶ ἐμουναρχίησε χρόνον ἐπ' ὀλίγον. ⓐ γὰρ μιν Σελινούσιοι ἐπῆλθαν αὐτὸν ἀπέκτειναν καταφυγόντα ἐπὶ Διὸς ἀγορίου βωμόν. Σωσίπολις δὲ Δωριέι καὶ συναπέθανε Φίλιππος ὁ Βουτακίδεω, Κροτωνιήτης ἀνήρ· ὃς ἁρμοσάμενος Τήλυος τοῦ Συβαρίτεω θυγατέρα, ἔφυγε ἐκ Κρότωνος· ὑβρισθεὶς δὲ τοῦ γάμου οἴχετο πλέων ἐς Κυρήνην· ἐκ ταύτης δὲ ὁρμεώμενος σωσίπολιν οἰκηίῃ τε τειμῆρει καὶ οἰκηίῃ ἀνδρῶν δαπάνῃ, ἐών τε Ὀλυμπιονίκης καὶ κάλλιστος Ἑλλήνων τῶν κατ' ἑωυτόν· ἀφ' ᾧ δὲ ὁ ἑωυτοῦ κάλλος ἐνείκατο τοῖσι Αἰγεσταίοισι τοῖσι ἐν Σικελίῃ ἄλλος. ὅτι γὰρ τοῦ ἥρωος ἱδρυμένου, θυσίῃσι αὐτὸν ἱλάσκονται. Δωριεὺς μὲν νυν οὕτω τοιούτῳ ἐτελεύτησε. Εἰ δὲ μὴ ἐξέλιπε 198
τὸ βασιλευόμενος ὑπὸ Κλεομένεος, καὶ κατέμεινε ἐν Σπάρτῃ, ἐβασίλευσε ἂν Λακεδαιμονίων. οὐ γὰρ ἐνὰ πολλὸν χρόνον ἦρξε ὁ Κλεομένης, ἀλλ' ἀπέθανε ἄπαις, θυγατέρα μούνην λιπὼν τῇ οὔνομα ἦν Γοργώ. Ἀπικνέεται δ' ὦν ὁ Ἀρισταγόρης ὁ Μιλήτου τύραννος ἐς τὴν Σπάρτην, Κλεομένεος ἔτι νέος τὴν ἀρχήν. τὰ δὴ ἐς λόγους ἦν, ὡς Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, ἔχων χάλκεον πίνακα, ἐν τῷ γῆς ἁπάσης περίοδος ἐνετέτμητο, καὶ θάλασσά τε πᾶσα καὶ ποταμοὶ πάντες. ἀπικνεόμενος δὲ ἐς λόγους ὁ Ἀρισταγόρης ἔλεγε πρὸς αὐτὸν τοιάδε, Κλεόμενες, μή σευ θωυμάσῃς τὴν σπουδὴν μὴ οὐ ἐμοὶ μὴ θωυμάσῃς τῆς σπουδῆς ἀπίξιος· τὰ κατήκοντα γάρ ἐστι τοιαῦτα. Ἴωνας παῖδας δούλους ἔτι αὐτὸς ἐλευθέρους, ὄνειδος καὶ ἄλγος μέγιστον μοὶ αὐτοῖσι ἡμῖν, ἔτι δὲ τῶν λοιπῶν ὑμῖν, ὅσῳ προέχετε τῆς Ἑλλάδος. νῦν ὦν

1 Crotone exulauit: fruſtratuſque matrimonio Cyrenen tranſmiſit. ex qua profectus *Dorieus* propria triremi propriiſque in ſuos milites ſumptibus, ſequutus eſt, quum eſſet ol. 2 Omnium ſui temporis Græcorum 3 Ne meum in conficiendo hoc ad vos itinere ſtudium admireris Cleomenes, de eo enim nunc agitur, vt Ione ex liberis ſerui fiant. quod cum nobis ipſ. d. dol. max. eſt, tum inter ceteros vobis, eo præſertim nomine quod Græciæ præceſſis. *vel, præſides eſtis.*

» τοὺς θεοὺς τοὺς Ἑλλήνων ῥύσασθε Ἴωνας ἐκ τῆς
» δουλοσύνης, ἄνδρας ὁμήμονας. ὑπερτέως δὲ ὑμῖν
» ταῦτα χωρέειν οἷά τε ἐστί. οὔτε γὰρ οἱ βάρβα-
» ροι ἀλκιμοί εἰσι, ὑμεῖς τε τὰ ἐς τὸν πόλεμον, ἐς τὰ
» μέγιστα ἀνήκετε ἀρετῆς πέρι. ἥντε μάχη αὐτέ-
» ων, ἔστι τοιήδε, τόξα, καὶ αἰχμὴ βεβλέα. ἀναξυ-
» ρίδας δὲ ἔχοντες ἔρχονται ἐς τὰς μάχας, καὶ κυρ-
» βασίας ὑπὲρ τῆσι κεφαλῆσι. οὕτω ὑπερτέες χειρω-
» θῆναί εἰσι. δὲ καὶ ἀγαθὰ τοῖσι τοῦ ἤπειρον ἐ-
» κείνων νεμομένοισι, ὅσα τοῦδε τοῖσι σώμασι ἄλλοι- 10
» σι· ἀπὸ χρυσοῦ ἀρξαμένοισι, ἄργυρος, καὶ χαλ-
» κὸς, καὶ ἑσθὴς ποικίλη, καὶ ὑποζύγιά τε καὶ ἀνδράπο-
» δα. ταῦτα ὑμῖν βουλομένοισι, αὐτοῖσι αὐτὰ ἔρριπται. κατ-
» οικίσιαι δὲ ἀλλήλων ἐχόμενοι, ὡς ἐγὼ φράσω. Ἰώ-
» νων μὲν τοῦδε οἵδε Λυδοὶ, οἰκέοντές τε χώρην ἀγα-
» θὴν καὶ πολυαργυρώτατοι ἐόντες. δεικνὺς δὲ ἔλε-
» γε ταῦτα ἐς τοῦ τῆς γῆς περίοδον, τοῦ ἐφέρετο ἐν
» τῷ πίνακι ἐντετμημένῳ. Λυδῶν δὲ ἔφη λέγων
» ὁ Ἀναξαγόρης) οἵδε ἔχονται Φρύγες ἀπὸ τοῦ
» ἠοῦς, πολυπροβατώτατοί τε ἐόντες ἀπάντων τῶν ἐ- 20
» γὼ οἶδα καὶ πολυκαρπότατοι. Φρυγῶν δὲ ἔχον-
» ται Καππαδόκαι, τοὺς ἡμεῖς Συρίους καλέομεν. τού-
» τοισι δὲ προσουροι Κίλικες, κατήκοντες ὑπὸ θα-
» λασσαν τηνδε, ἐν ᾗ ἥδε Κύπρος νῆσος κέεται· οἱ
» πεντακόσια τάλαντα βασιλεῖ ἐπέτειον· φόρον
» ὑπιτελοῦσι. Κιλίκων δὲ τοῦδε ἔχονται Ἀρμένι-
» οι οἵδε, καὶ οὗτοι ἐόντες πολυπρόβατοι· Ἀρμέ-
» νων δὲ, Ματιηνοὶ, χώρην τηνδε ἔχοντες. ἔχεται δὲ
» τούτων γῆ ἥδε Κισσίη, ἐν τῇ δὴ παρὰ ποταμὸν τόν-
ἡ. Χοάσπεω » δε Χοάσπην εἰρημένα ὑπὸ τῶν Σουσίων τάδε, ἔνθα 30
» βασιλεύς τε μέγας διαιτᾶν ποιέεται, καὶ τὰ χρή-
» ματα ἀποκείμενα ἔνεστι. ἑλόντες δὴ τού-
ἡ. θαρσέοντες » τον τὸν πόλιν, θαρσέοντες ἤδη τῷ Διὶ πλού-
» τει τοι πέρι ἐρίζετε. ἀλλὰ τοί μὴν χώρης ἕνεκα οὐ
» πολλῆς, οὐδὲ οὕτω γρηϊῆς, καὶ οὔρων σμικρῶν,
» χρεὼν ὑμέας μάχας ἀναβάλλεσθαι τοῖσι τε
» Μεσσηνίοισι ἐοῦσι ἰσοπαλέσι, καὶ Ἀρκάδασι τε καὶ
» Ἀργείοισι· τοῖσι οὔτε χρυσοῦ ἐπιμανές ἐστι τοῦδε εἵνεκα,
» οὔτε ἀργύρου, τῶν περὶ καὶ ἕνεκα ἀνὴρ τοῦθ' ὑπο-
ἡ. περὶ ἀν » μένει μαχεσάμενον ἀποθνήσκειν. παρεὸν δὲ τῆς Ἀ- 40
» σίης πάσης ἄρχειν ὑπερτέως, ἄλλο τι αἱρήσεσθε;
Ἀναξαγόρης μὲν ταῦτα ἔλεξε. Κλεομένης δὲ
» ἀμείβετο τοῖσδε, Ὦ ξεῖνε Μιλήσιε, ἀπαλλόμενοί
» τοι ἐς τρίτον ἡμέρην ἀποκρινέεσθαι. Τότε μὲν
ἐς τοσοῦτον ἤλασαν· ἐπεὶ δὲ ἡ κυρίη ἡμέρη ἐγέ-
νετο τῆς ἀποκρίσιος, καὶ ἦλθον ἐς τὸ συγκείμενον,

per deos Græcos eripite Iones à ſeruitute, conſanguineos veſtros quod facile eſt ad præſtandum: nam neque barbari ſunt viri ſtrenui, & vos in ſummum rei bellicæ per virtutem euaſiſtis, [1] & genus pugnandi eorum huiuſcemodi eſt: breues arcus ac breuia ſpicula, longaſque in capitibus criſtas (vnde faciles captu ſunt) gerentes, in pugnam eunt. Ad hæc, tantum bonorum eſt iis, qui eam incolunt continentem, quantum non eſt ceteris vniuerſis, tum auri, (vt ab hoc incipiamus) tum argenti, tum æris, tum variæ veſtis, tum iumentorum, tum mancipiorum: quibus, vos, ſi potiri libuerit, potiemini. Sunt quoque inter ſe confines, vt ego differam. His Ionibus confines ſunt Lydi, qui terram incolunt tum aliarum rerum tum vero argenti feraciſſimam. Hæc autem dicebat, oſtendens in ambitu terræ in tabella quã attulerat deſcripto. Lydis vero (dicebat Ariſtagoras) confines ſunt hi Phryges, auroram verſus, pecorum copia & terræ vbertate, omnium quos ego noui longe beatiſſimi. Phrygibus confines ſunt Cappadoces, quos nos Syros appellamus. His cõfines ſunt Cilices, huius maris accolæ, vbi hæc Cyprus inſula eſt ſita: qui tributum annuũ regi pendunt quingena talenta. His Cilicibus confines ſunt hi Armenii, & ipſi re pecuaria abundantes. Armeniorum hanc regionem contingunt Matieni, quorum terræ Ciſſia hæc confinis eſt: in qua iuxta fluuium hunc Choaſpem ſita ſunt hæc Suſa, vbi rex magnus domicilium habet, atque hic pecuniarum theſauri ſunt. [2] Hanc vos vrbem ſi animoſe ceperitis, iam cum Ioue de diuitiis licet certetis. Neque vero operæpretium eſt vos ſuſcipere prœlia pro terra neque multa neque ita feraci, & pro exiguis finibus, aduerſus Meſſenios [3] veſtros conſortes, & Arcades & Argiuos, quibus nihil eſt neque auri neque argenti, quarum rerum cupiditate quis inducitur ad mortem periclitandam: at quum offeratur occaſio totius Aſiæ facile potiundę, aliud quippiam præoptabitis? Hæc Ariſtagoras dicebat. Cui reſpondens Cleomenes, Mileſie, inquit, hoſpes, in triduum tibi differo reſpondere. Tũc quidem hactenus proceſſum eſt. vbi vero dies reſponſioni præſtituta adfuit, & ad locum de quo conuenerãt, ventum eſt,

1 Eorumque pugna talis eſt, Arcus & breue ſpiculum. Quinetiam bracas induti, & pileis capita operti, in pugnam prodeũt. adeo eos ſuperare facile eſt. *Alij τυμβασίνας aliter exponunt.* 2 Hanc vos vrb. ſi ceperitis, iam cum Ioue audaciter de diuitiis certetis. 3 Viribus vobis pares.

inter-

interrogauit Aristagoram Cleomenes quot dierum ab Ionio mari ad regem esset iter. Aristagoras, alioqui solers, & valde illum antecellens prudentia, in hoc tamen lapsus est: qui quum non deberet rem vt se habebat ille aperire, volens Spartiatas in Asiam educere, dixit trium mensium esse iter. Cleomenes, interpellata huius quam ordiri instituerat oratione de itineris spatio, inquit, Hospes Milesie abscede è Sparta ante solem occidentem. nihil enim rationis dicis, quum istud facile non sit Lacedæmoniis, qui vis eos trimestri itinere abducere à mari. Hæc loquutus Cleomenes, domum abiit. Aristagoras, sumpto [1] oleæ ramo ad domum Cleomenis se contulit, [2] eamque ingressus, iubebat precabundus ad se audiendum mitti illius filiam. Assistebat enim Cleomeni filia cui nomen erat Gorgo, vnica proles, eaque octo aut nouem annos nata. Cleomene iubente eũ dicere quæ vellet: filiolæ enim gratia nolle prohibere: tunc Aristagoras incepit polliceri illi [3] vndecim talenta, si precibus suis annueret. Abnuente Cleomene, subinde adiiciendo eo peruenit vt quinquaginta talenta polliceretur. Ad quod puella, Pater, inquit, hospes te corrumper, nisi hinc abis. Consilio puellæ delectatus Cleomenes, in aliud conclaue abiit: & Aristagoras è Sparta prorsus abscessit, non facta ei amplius potestate indicandi itineris quod erat vsque ad regem. Ea nanque itineris ratio ita se habet. Vbiq; sunt regii stathmi, *id est, mansiones*, ac diuersoria pulcherrima. Iter omne per loca culta, ac tutum. id nunquam intermissum per Lydiã & Phrygiam, viginti est mansionum, *hoc est, vicinorum castrorum*, parasangarum nonaginta quatuor & dimidiati. E Phrygia excipit fluuius Halys, cui imminẽt portæ, quas transire omnino necesse, atque ita fluuium trãsmittere. est & [4] præsidium magnum supra illum. Transgresso in Cappadociam, & eam permetienti vsque ad fines Cilices, duodetriginta stathmi sunt, parasangæ centum quatuor. In horum [5] montibus positas duplices portas ac totidem præsidia pertransis. Hæc tibi transgresso, & per Ciliciam iter facienti, tres stathmi sunt,

Εἵρετο ὁ Κλεομένης τὸν Ἀ εἰσταγόρην ὁκοσέων ἡμερέων ἀπὸ θαλάσσης τὸ Ἰώνιον ὁδὸς εἴη τὸν βασιλῆα. ὁ δὲ Ἀ εἰσταγόρης, τἆλλα ἐὼν σοφὸς, καὶ τότε μάλλον ἐκεῖνον δεῖ, ἐν τούτῳ ἐσφάλη. χρεὼν γὰρ μιν μὴ λέγειν τὸ ἐὸν, βουλόμενόν γε Σπαρτιήτας ἐξαγαγεῖν ἐς τὴν Ἀσίην, λέγει ἐλάσσω, τριῶν μηνῶν φὰς εἶναι τὴν ἀνοδον. ὁ δὲ, ἐπαρπάσας τὸν ὀπίσω λόγον, τὸν ὁ Ἀ εἰσταγόρης ὥρμητο λέγειν περὶ τὴν ὁδὸν, ἔφη, Ὦ ξεῖνε Μιλήσιε, ἀπάλλαο ἐκ Σπάρτης πρὸ δυσμέων ἡλίου. οὐδένα γὰρ λόγον δίκαιον λέγεις Λακεδαιμονίοισι, ἐθέλων σφέας ἀπὸ θαλάσσης τριῶν μηνῶν ὁδὸν ἀγαγεῖν. ὁ μὲν δὴ Κλεομένης ταῦτα εἰπὼν, οἴκεε ἐς τὰ οἰκία. Ὁ δὲ Ἀ εἰσταγόρης λαβὼν ἱκετηρίην, ἦιε ἐς τὸν Κλεομένεος· ἐσελθὼν δὲ ἔσω, ἀτὰρ ἱκετεύων, ἐπακούσας, ἐκέλευε Κλεομένεα ἀποπέμψαι τὸ παιδίον. παρῆκε γὰρ δὴ τὴν Κλεομένεϊ ἡ θυγάτηρ τῇ οὔνομα ἦν Γοργώ· τοῦτο δὲ ἦν μοῦνον τέκνον ἐτύγχανε, ἐὸν ἐτέων ὀκτὼ ἢ ἐννέα ἡλικίην. Κλεομένης δὲ λέγειν μὲν ἐκέλευε τὰ βούλεται, μηδὲ ἀπιχεῖν τὸ παιδίον εἵνεκα. ἐνταῦτα δὴ ὁ Ἀ εἰσταγόρης ἄρχετο ἐκ δέκα τάλαντων ὑπερβάλλων, ἐς οὗ πεντήκοντά τε τάλαντα ὑπεδέδεκτο, ἔφη τὸ παιδίον νυδάξαν, Πάτερ, ἄφες φθερέει σε ὁ ξεῖνος, ἢν μὴ ἀπόσῃς ἴης. ὅ τε δὴ Κλεομένης ἡσθεὶς τῷ παιδίῳ τῇ ἀπαιτέοντι, ἦιε ἐς ἕτερον οἴκημα· ἔνθα ὁ Ἀ εἰσταγόρης ἀπαλλάσσετο τὸν ἀπὸ τῆς Σπάρτης, οὐδὲ ἔτι ἐξεγίνετο ἀπιπλέον ἐπὶ σημήνασι τὴν ὁδὸν τὴν ἀπὸ βασιλῆα. Ἔστι γὰρ ἀμφὶ τῇ ὁδῷ ταύτῃ ὧδε σταθμοί τε πανταχῇ εἰσὶ βασιλήιοι, καὶ καταλύσιες κάλλισται· ἀπὸ οἰκεομένης τε ἡ ὁδὸς ἅπασα καὶ ἀσφαλέος· ἀπὸ μὲν γε Λυδίης καὶ Φρυγίης σταθμοὶ τείνοντες εἴκοσί εἰσι, παρασάγαι δὲ τέσσερες καὶ ἐνενήκοντα τὲ ἥμισυ. ἐκδέκεται δὲ ἐκ τῆς Φρυγίης ὁ Ἅλυς ποταμὸς, ἐπ' ᾧ πύλαι τε ἔπεισι, τὰς διεξελάσασι πᾶσα ἀνάγκη, καὶ οὕτω διεκπερᾶν τὸν ποταμόν· καὶ φυλακτήριον μέγα ἐπ' αὐτῷ. ἀπὸ δὲ τοῦ Κατπαδοκίην, καὶ ταύτῃ πορευομένῳ μέχρι οὔρων τῶν Κιλικίων, σταθμοὶ δυῶν δέοντες εἴκοσί τε ἑκατόν, παρασάγαι δὲ τέσσερες καὶ ἑκατόν. ἐπὶ δὲ τοῖσι τούτων οὔρεσι διξαὶ τε πύλαι διεξελᾶσι, καὶ διξὰ φυλακτήρια διαμείψαντι. ταῦτα δὲ διεξελάσαντι, καὶ διὰ τῆς Κιλικίης ὁδὸν ποιευμένῳ, τρεῖς εἰσὶ σταθμοὶ,

193

LI

LII

1 Olea ramo lana obuoluto, quo supplicantes vtebantur. vnde deducta est vox Græca quasi supplicatoriam dicas. 2 Eamque ingressus, à Cleomene contendebat vt filiam amitteret, quippe qui ab eo vt aurem sibi accommodaret, suppliciter peteret. Assistebat enim, &c. (vel, adstabat, legendo potius παρεστέην quam παρεστέων) Cleomene eum iub. dicere quæ vellet, neq; differre propter filiolam, tunc Aristag. *Lego autem ἱκετεύων ἐπακουσας, ex vet. cod.* 3 Decem. *Sed Valla ex indice fecit ὑπὲρ, quum in regatur ab ἐκ.* 4 *Vel, arx. aut castellum. vel, propugnaculum. Sic & in seq.* 5 Finibus.

παρασάγγαι ὁ πεντεκαίδεκα, καὶ ἥμισυ. ὅρος ὁ Κιλικίης καὶ ἡ Ἀρμενίης ἐστὶ ποταμὸς νηυσὶ πορπὸς, τῷ οὔνομα Εὐφρήτης. ἐν δὲ τῇ Ἀρμενίῃ σταθμοὶ μὲν εἰσὶ καταγωγέων πεντεκαίδεκα, παρασάγγαι δὲ, ἐξ καὶ πεντήκοντα, καὶ ἥμισυ· τὸ φυλακτήριον ἐν αὐτοῖσι. ποταμοὶ δὲ νηυσὶ πορπὸὶ τέσσερες διὰ ταύτης ῥέουσι, τοὺς πᾶσι ἀνάγκη διαπορθμεύσαντα ἐστὶ κατόπτους μὲν, Τίγρης μὲν ὁ, δεύτερός τε καὶ τρίτος οὗτος ὁ ὀνομαζόμενος· οὐκ αὐτὸς ἐὼν ποταμὸς, οὐδὲ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ῥέων. ὁ μὲν γὰρ πρότερος αὐτέων καταλεχθεὶς ἐκ Ἀρμενίων ῥέει· ὁ δὲ ὕστερον, ἐκ Ματιηνῶν. ὁ δὲ τέταρτος τῶν ποταμῶν, οὔνομα ἔχει Γύνδης, τὸν Κῦρος διέλαβε κοτὲ ἐς διώρυχας ἑξήκοντα καὶ τριηκοσίας· ἐκ δὲ ταύτης τῆς Ἀρμενίης ἐσβάλλοντος ἐς τὴν Ματιηνὴν γῆν, σταθμοί εἰσι τέσσερες. ἐκ δὲ ταύτης ἐς τὴν Κισσίην χώρην μεταβαίνοντι, ἕνδεκα σταθμοὶ, παρασάγγαι δὲ δυώδεκα καὶ ἥμισυ ἐστὶ ὅτι ποταμὸν Χοάσπην, ἐόντα καὶ τοῦτον νηυσὶ πορπόν· ἐπ' ᾧ Σοῦσα πόλις πεπόλισται. οὗτοι οἱ πάντες σταθμοὶ εἰσὶ ἕνδεκα καὶ ἑκατόν. καταγωγαὶ μὲν νυν σταθμῶν τοσαῦταί εἰσι ἐκ Σαρδίων ἐς Σοῦσα ἀναβαίνουσι. Εἰ δὲ ὀρθῶς μεμέτρηται ἡ ὁδὸς ἡ βασιλείη τοῖσι παρασάγγῃσι, καὶ ὁ παρασάγγης δυώδεκα τεταγμένα ἐστὶ, (ὡς περ καὶ ἔστι γε δυώδεκα) ταῦτα ἐκ Σαρδίων ἐστὶ ἐστὶ ἐς τὰ βασιλήια τὰ Μεμνόνια καλεόμενα, πεντακόσια καὶ τετρακισχίλια καὶ μύρια, παρασαγγέων ἐόντων πεντήκοντα καὶ τετρακοσίων. πεντήκοντα δὲ καὶ ἑκατὸν σταδίους ἑκάστῃ ἡμέρῃ διεξιοῦσι, ἀναισιμοῦνται ἡμέραι ἀπαρτὶ ἐνενήκοντα. Οὕτω τῷ Μιλησίῳ Ἀρισταγόρῃ, ἐπιόντι πρὸς Κλεομένεα τὸν Λακεδαιμόνιον, εἰ τριῶν μηνῶν τὴν ἄνοδον τὴν παρὰ βασιλέα, ὀρθῶς ἐλέγετο. Εἰ δέ τις ὃ ἀτρεκέστερον τούτεων ἐπιδέκεται, ἐγὼ καὶ τοῦτο σημανέω. τὴν γὰρ ἐκ Ἐφέσου ἐς Σάρδις ὁδὸν δεῖ προσλογίσασθαι ταύτην. καὶ δὴ λέγω σταδίους εἶναι τοὺς πάντας ἀπὸ θαλάσσης τῆς Ἑλληνικῆς μέχρι Σούσων (τοῦτο γὰρ Μεμνόνιον ἄστυ καλέεται) τετρακισχιλίους καὶ τετρακισχιλίους καὶ μυρίους. ἡ γὰρ ἐκ Ἐφέσου ἐς Σάρδις εἰσὶ τετρακόσιοι καὶ πεντακόσιοι σταδίοι· καὶ οὕτω τρισὶ ἡμέρῃσι μακρώτατα ἡ πεζὴ ὁδὸς. Ἀπελαυνόμενος ὁ Ἀρισταγόρης ἐκ Σπάρτης, ἦλθε ἐς τὰς Ἀθήνας, ἐλευθερίας ὥδε τυραννευομένας ἐπὶ Ἱππάρχου τοῦ Πεισιστράτου, Ἱππίεω δὲ τοῦ τυράννου ἀδελφεοῦ, ἰδόντα ὄψιν ἐνυπνίου τῷ ἑωυτοῦ παθεῖν ἀναρρεκατέα, κτείνουσι Ἀρισγείτων καὶ Ἁρμόδιος, γένος ἐόντες τὰ ἀνέκαθεν Γεφυραῖοι, μετὰ ταῦτα ἐτυραννεύοντο Ἀθηναῖοι ἐπ' ἔτεα τέσσερα, οὐδὲν ἧσσον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἢ πρόσθε.

χ. Εὐφράτης.

χ. Τίγρης.

parasangæ quindecim ac dimidiatus. Ciliciam autem ab Armenia distermināt flumen quod nauibus transitur, nomine Euphrates. In Armenia stathmi sunt diuersoriorū quindecim, parasangæ quinquaginta sex & dimidiatus, in quibus & præsidium est. Eam fluuij qui nauibus transeuntur quatuor influunt, quos transmittere prorsus necessarium est: primus, Tigris: secundus dehinc ac tertius eiusdem nominis, etsi non idem fluuius, nec ex eodem fluens loco. nam horum quos enumeraui primus Tigris ex Armeniis fluit, alter ex [1] Mantienis. quartus fluuius nominatur Gyndes, quem Cyrus aliquando in trecentos ac sexaginta diduxit alueos. Ex hac Armenia in terrā Mantienam tendenti stathmi sunt quatuor: vnde in regionem Cissiam transeunti sunt vndecim stathmi, parasangæ vero quadragintaduo & dimidiatus, ad fluuium Choaspem, qui & ipse nauibus transmittitur. supra quē vrbs Susa est sita. Omnes autem hi stathmi, sunt centum vndecim, Tot diuersoria stathmorum sunt ascendenti Sardibus Susa. Quod si iter regium recte metiamur parasangis, & parasanga valet triginta stadia, (vt valet) sunt è Sardibus ad regiam quæ dicitur Memnonia, tredecim millia stadiorū & quingenta: quum sint parasangæ quadringentæ qūinquaginta. Itaque peragrando singulis diebus centena & quinquagena stadia, consumuntur solidi nonaginta dies. Hunc in modum ab Aristagora Milesio apud Cleomenē Lacedæmoniū dicente trium mensium iter esse, recte dicebatur. Quod siquis exploratius ista inquirat, hoc quoq; ego indicabo. nam iter ab Epheso ad Sardis [2] hac ratione decet computari. A Græco igitur mari ad Susa (hæc enim vrbs Memnonis vocatur) dico esse [3] tredecim millia stadiorum & quadraginta. Ex Epheso enim ad Sardis, quingenta & quadraginta stadia: atque ita tribus omnino diebus producitur iter trimestre.

¶ [4] Digressvs è Sparta Aristagoras Athenas contendit, tyrannis liberatas, hoc modo: Postquam Hipparchum Pisistrati filium, Hippiæque tyranni fratrem, qui in somnis visionem cladis suæ euidentissimam vidisset, interfecere Aristogiton & Harmodius, prisco genere Gephyræi, post hæc nihilominus Athenienses, imo magis quam prius, tyrannidem quadriennio pertulerunt.

LIII

LIV

LV

194

1 Matienis, & paulo post Matienam. 2 Huic oportet annumerare. 3 Quatuordecim. 4 Exactus autem Sparta

Visio

LVI Visio autem insomnii Hipparchi hæc erat: Pridie Panathenæorum videbatur Hipparchus cernere virum assistentem sibi procerum atq; speciosum, hos versus per ænigma dicentem,

Intoleranda leo tolera, tolerans animo ægro.

[1] *Nemo viris pœnas iniustis iure rependet.*

[2] Vbi dies illuxit, confestim præ se ferebat referre hæc velle ad somniorum coniectores: sed mox spreta visione, mi-
LVII sit pompam, vbi mortem oppetiit. Gephyræi autem è quibus erant percussores Hipparchi, fuere à principio ex Eretria oriundi, vt ipsi aiunt: verum, vt ego interrogando comperio, fuere Phœnices, ex iis qui cum Cadmo in terrā quæ nunc vocatur Bœotia venere, atq; eam incoluere, sortiti Tanagricum tractum. vnde Cadmeis primum per Argiuos exactis, iterum per Bœotos hi Gephyræi expulsi, Athenas diuerterunt. Ab Athenienſibus autem recepti sub conditionibus sunt vt ciues inter eos essent, multis [3] nec memoratu dignis quas agerent
LVIII rebus impositis. Phœnices isti qui cum Cadmo aduenerunt, quorum Gephyræi fuere, dum hanc regionem incolunt, cū alias multas doctrinas in Græciam introduxere, tum vero litteras, quæ apud Græcos, vt mihi videtur, antea non fuerant. Et primæ quidem illæ extiterunt quibus omnes Phœnices vtuntur: progressu vero temporis, vna cum sono mutauerunt, & modulum pristinum. Et quum ea tempestate in plerisq; circa locis eorum accolæ Iones essent, [4] qui litteras à Phœnicibus discendo acceperant, eas illi cum suis pauculis collocantes, in vsu habuerunt: & in vtendo confessi sunt, vt ratio ferebat, vocari Phœnices, quod essent à Phœnicibus in Græciam illatæ. Priscaq; consuetudine biblos Iones appellant pelles, quod aliquando penuria biblorum, *hoc est* [5] *sirporum*, pellibus caprinis ouillisq; vtebantur: adhuc quoque ad meam vsque memoriam multi barbarorum talibus in
LIX pellibus scribunt. Quin ipse vidi apud Thebas Bœotias in Ismenii Apollinis templo, litteras Cadmeas in tripodibus quibusdam incisas, magna ex parte consimiles Ionicis. quorum tripodum vnus habet hoc epigramma,

Ἡ μὲν νυν ὄψις τῷ Ἱππάρχου ἐνυπνίου ἐφαίνετο· ἐν τῇ προτέρῃ νυκτὶ τῶν Παναθηναίων ἐδόκεε ὁ Ἵππαρχος ἀνδρὰ ⓐ ὑπερφυέα μέγαν τε καὶ εἰδέα ἀγήσασθαι τάδε τὰ ἔπεα,

Τλῆθι λέων ἄτλητα παθὼν τετληότι θυμῷ.
Οὐδεὶς ἀνθρώπων ἀδίκων δίκην οὐκ ἀποδίδωσι.

Ταῦτα δὲ, ὡς ἡμέρη ἐγίνετο τάχιστα, φανερὸς ἐὼν ἐμμενέων τοῖσι ὀνείρου πόλοισι. μετὰ δὲ, ἀπειπάμενος τὴν ὄψιν, ἔπεμπε τὴν πομπὴν ἐπὶ τὴν δὴ τελευτᾷ. Οἱ δὲ Γεφυραῖοι, τῶν ἐόντων ⓐ φονέες Ἱππάρχου, ὡς μὲν αὐτοὶ λέγουσι, ἐγεγόνεσαν ἐξ ἀρχῆς Ἐρετρείης τὸ ἀρχαῖον· ὡς δὲ ἐγὼ ἀναπυθόμενος εὑρίσκω, ἐόντων Φοινίκων τῶν σὺν Κάδμῳ ἀπιγμένων Φοινίκων ἐς χώρην τὴν νῦν Βοιωτίην καλεομένην. οἴκεον δὲ τῆς χώρης ταύτης ἀπολαχόντες τὸν Τανάγρικον μοῖραν. ἐνθεῦτεν δὲ Καδμείων πρότερον ἐξαναστάντων ὑπ' Ἀργείων, ⓐ Γεφυραῖοι οὗτοι δεύτερα ὑπὸ Βοιωτῶν ἐξαναστάντες ἐτράποντο ἐς Ἀθήνας. Ἀθηναῖοι δὲ σφέας ὑπεδέξαντο, σφέων αὐτῶν εἰς πολίτας, πολλῶν τέων καὶ οὐκ ἀξιαπηγήτων ὑπιστάντες ἔργεσθαι. Οἱ δὲ Φοίνικες οὗτοι ⓐ σὺν Κάδμῳ ἀπιχόμενοι, τῶν ἐόντων ⓐ Γεφυραίων, ἄλλά τε πολλὰ, οἰκήσαντες ταύτην τὴν χώρην, ἐσήγαγον διδασκάλια ἐς τοὺς Ἕλληνας, καὶ δὴ καὶ γράμματα, οὐκ ἐόντα πρὶν Ἕλλησι, ὡς ἐμοὶ δοκέει. πρῶτα μὲν, τοῖσι καὶ ἅπαντες χρέωνται Φοίνικες· μετὰ δὲ, χρόνου προβαίνοντος, ἅμα τῇ φωνῇ μετέβαλον καὶ ⓦ ῥυθμὸν τῶν γραμμάτων. περιοίκεον δὲ σφέας τὰ πολλὰ τῶν χώρων τοῦτον ⓦ χρόνον Ἑλλήνων Ἴωνες· οἳ παραλαβόντες διδαχῇ παρὰ τῶν Φοινίκων τὰ γράμματα, μεταῤῥυθμίσαντές σφεων ὀλίγα, ἐχρέωντο. χρεώμενοι δὲ, ἐφάτισαν, ὥσπερ καὶ τὸ δίκαιον ἔφερε, ἐσαγαγόντων Φοινίκων ἐς τὴν Ἑλλάδα, Φοινικήια κεκλῆσθαι. καὶ τὰς βίβλους διφθέρας καλέουσι ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ Ἴωνες, ὅτι κοτὲ ἐν απάνει βίβλων ἐχρέωντο διφθέρῃσι αἰγείῃσί τε καὶ οἰέῃσι. ἐπὶ ἐμέο γε ὦν κατ' ἐμὲ πολλοὶ τῶν βαρβάρων ἐς τοιαύτας διφθέρας γράφοισι. Εἶδον ὦν καὶ αὐτὸς Καδμήια γράμματα ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Ἰσμηνίου ἐν Θήβῃσι τῇσι Βοιωτῶν, ὑπὲρ τρίποσί τισι ἐγκεκολαμμένα, τὰ πολλὰ ὁμοῖα ἐόντα τοῖσι Ἰωνικοῖσι· ὁ μὲν δὴ ἑνὸς τῶν τριπόδων ὑπογράμμα ἔχει,

---

[1] Iniustus nemo est quem non sua pœna sequetur. [2] Quum primum autem dies illuxit, hæc ad somniorum coniectores aperte retulit. *Vel, Hæc somn. coniectoribus palam communicauit.* sed postea repudiata visione, *vel, quum visioni illi renunciasset*, pompam solennem celebrauit. [3] Nec memoratu dignis rebus illis interdicentes. [4] Qui quum à Phœnicibus litteras didicissent, forma paucarū quarundam immutata, vtebantur, & vtentes famam sparserunt, (vt æquitas etiam postulabat) quum Phœnices in Græciam eas introduxissent, Phœnicias esse nominandas. [5] *Per biblum videtur intelligenda potius papyrus Ægyptia.*

Ἀμφιτρύων μ' ἀπέπεμψεν, ἐὼν ἀπὸ Τηλεβοάων.

Obtulit Amphitryon me gentis Teleboarum.

Τοῦτα ἡλικίαν αἰνέοντι τὸν Λάϊον τὸν Λαβδάκου τοῦ Πολυδώρου τοῦ Κάδμου. Ἕτερος δὲ τρίπους ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ λέγει,

Σκαῖος πυγμαχέων μὲ ἑκηβόλῳ Ἀπόλλωνι
Νικήσας ἀνέθηκε τεῖν θείκελλες ἄγαλμα.

Hæc fuere circa ætatem Laii, qui fuit filius Labdaci, nepos Polydori, pronepos Cadmi. Alter tripus hexametro carmine ait, LX

Scæus in assueto pugilum certamine victor,
Me tibi sacrauit speciosum munus, Apollo.

Σκαῖος δὲ αὖτε ἦν ὁ Ἱππωκόωντος· εἰ δὴ οὗτός γ' ἐστὶ ὁ ἀναθεὶς, καὶ μὴ ἄλλος τὠὐτὸ οὔνομα ἔχων τῷ Ἱππωκόωντος, ἡλικίῃ κατὰ Οἰδίποδα τὸν Λαΐου. Τρίπους δὲ τρίτος λέγει καὶ ἔστι ἐν ἑξαμέτρῳ,

Scæus autem hic Hippocoontis filius fuerit: si quidem hic est qui tripodem dicauit, & non alius idem Hippocoontis *filij* nomen habens circa ætatem OEdipodis Laio geniti. Tertius tripus, & LXI is hexametro carmine, ait,

Λαοδάμας τρίποδ' αὖθι ἐυσκόπῳ Ἀπόλλωνι
Μουναρχέων ἀνέθηκε τεῖν θείκελλες ἄγαλμα.

Laodamas ipsum tripodem sua in vrbe monarchus,
Hoc insigne decus tibi magne dicauit Apollo.

195 Ἐπὶ τούτου δὴ τοῦ Λαοδάμαντος τοῦ Ἐτεοκλέος μουναρχέοντος ἐξαναστάται Καδμεῖοι ὑπ' Ἀργείων, καὶ τρέπονται ἐς τοὺς Ἐγχελέας. Οἱ δὲ Γεφυραῖοι ὑπολειφθέντες ὕστερον ὑπὸ Βοιωτῶν, ἀναχωρέουσι ἐς Ἀθήνας. καὶ σφι ἱρὰ ἵδρυται ἐν Ἀθήνῃσι ἱδρυμένα, τῶν οὐδὲν μέτα τοῖσι λοιποῖσι Ἀθηναίοισι, ἀλλά τε κεχωρισμένα τῶν ἄλλων ἱρῶν, καὶ δὴ καὶ Ἀχαιΐης Δήμητρος ἱερόν τε καὶ ὄργια. Ἡ μὲν δὴ ὄψις τοῦ Ἱππάρχου ἐνυπνίου, καὶ οἱ Γεφυραῖοι ὅθεν ἐγένοντο, τοῦτ' ἔστι οἱ Ἱππάρχου φονέες, ἀπήγημαί μοι. δεῖ δὲ πρὸς τούτοισι ἐπὶ ἀναλαβεῖν τὸν κατ' ἀρχὰς λόγον λέξαντα λόγον, ὡς τυραννεύοντες ἐλευθερώθησαν οἱ Ἀθηναῖοι. Ἱππίεω τυραννεύοντος, ἐμπιεσθεισῶν μὲν τῶν Ἀθηναίοισι, ἀφ' οὗ Ἱππάρχου θάνατον, Ἀλκμεωνίδαι, γένος ἐόντες Ἀθηναῖοι, καὶ φεύγοντες Πεισιστρατίδας, ἐπεί τε σφι ἅμα τοῖσι ἄλλοισι Ἀθηναίων φυγάσι πειρωμένοισι κατὰ τὸ ἰσχυρὸν οὐ προεχώρεε κάτοδος, ἀλλὰ προσέπταιον μεγάλως, πειρώμενοι καὶ ἐλαύνειν τε καὶ ἐλευθεροῦν τὰς Ἀθήνας, Λιψύδριον τὸ ὑπὲρ Παιονίης τειχίσαντες, ἐνθαῦτα οἱ Ἀλκμεωνίδαι πρῶτοι δὴ τοῖσι Πεισιστρατίδῃσι μηχανώμενοι, πρὸς Ἀμφικτυόνων νηὸν μισθωσάμενοι ἐν Δελφοῖσι, νεὼν ἐόντα, τότε δὲ οὐκέτι, τὸν ὀξυκοδόμησαν. οἷα δὲ χρημάτων ὢν ἥκοντες, καὶ ἐόντες ἄνδρες δόκιμοι ἀνέκαθεν ἔτι, τόν τε νηὸν ἐξεργάσαντο τῷ προσεδείγματος κάλλιον, τά τε ἄλλα, καὶ συγκειμένου σφι Παρίνου λίθου ποιέειν τὸν νηόν, Παρίου τὰ ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐξεποίησαν.

Sub hoc Laodamante Eteoclis filio, qui monarchus fuit, *id est, solus principatum est potitus*, eiecti sunt Cadmei ab Argiuis, & se ad Encheleas contulerunt. Gephyræi autem postea [1] in suspicionem Boeotiorum quum venissent, Athenas commigrarunt: vbi sunt ab eis templa extructa seorsum à ceteris, cũ alia quædam, tum Cereris Achæiæ & templum & orgia. Quod igitur fuerit visum LXII Hipparchi in somnis, & vnde fuerint oriundi Gephyræi, ex quibus fuere percussores Hipparchi, à me commemoratum est. Vnde oportet ad eum redire sermonem quem à principio instituera m, qua ratione sint Athenienses liberati tyrannis. Hippia tyrannidem obtinente, [2] & infenso eis propter cædem Hipparchi, Alcmæonidæ, qui genere sunt Athenienses, profugi patria propter Pisistratidas, quoniam ipsis vna cũ ceteris exulibus res de redeundo tentata omni ope, frustrata fuit, conatique Athenas reuertendo liberare, vehementer spe deciderunt, Lipsydrium super Pæoniam communierunt: dehinc omnia aduersus Pisistratidas comminiscendo, mercede conduxerunt ab Amphictyonibus templum Delphis ædificandum, id quod nunc est, tunc autem non erat. Enimuero quum bene nummati essent, ac viri spectati iam inde à suis maioribus, extruxerunt templum exemplari pulchrius, [3] ac cetera omnia. nam quum ex lapide Porino conuentum esset vt illud facerent, tamen anteriora eius Pario lapide effecerunt.

1 *Legit* ὑπολειφθέντες *pro* ἀπολειφθέντες. 2 Qui exacerbatus in Athenienses erat ob eandem Hipp. 3 Atque inter cetera, quum ex lapide Por.

Vt igi-

LXIII Vt igitur Athenienſes aiunt, hi viri Delphis ſedentes, Pythiam pecunia perſuaſerunt vt & quoties viri Spartiatæ venirent, ſiue priuato ſiue publico agmine, petentes oraculum, proponeret ipſis liberare Athenas. Lacedæmonii autem, quum ſibi idem ſemper diceretur, mittunt Anchimolium, Aſteris filium, inter populares eximium, cum exercitu ad expellendos Athenis Piſiſtratidas, tametſi hoſpites ſuos & in primis amicos. antiquiora enim duxerunt quæ ad deum quam quæ ad homines pertinent. Hos itaque mari nauibus miſerunt: cum quibus Anchimolius ad Phalerum appulſus, copias eduxit. Id præſciſcentes Piſiſtratidæ auxilia Theſſalia euocauerunt. ſocietatem enim cum Theſſalis fecerant. quibus rogantibus, communi decreto Theſſali miſerunt mille equites cum ſuo rege Cinea, viro Coniæo. Hos ſocios vbi habuere. Piſiſtratidæ, hoc excogitauere: planitiē Phaleræorum detergunt, cumq; locum equitabilem reddunt, atque illac equitatum in caſtra hoſtium immittunt. Equitatus in Lacedęmonios irruens, cum alios multos, tum vero Anchimolium interemit: ceteros qui ſuperſuere, ad naues repulit. [1] Hunc in modum primus Lacedæmoniorum exercitus abſceſſit. Extatque in Alopecis Atticæ buſtum Anchimolii, iuxta Herculis
LXIV templum quod eſt in Cynoſargi. Poſtea vero Lacedæmonii maiores copias contra Athenas miſerunt, non mari, ſed terra, præfecto illis duce Cleomene Anaxandridæ filio: cum quibus oram Atticam inuadentibus congreſſus primum Theſſalorum equitatus, non diu poſt in fugam verſus eſt, cæſis ſupra quadraginta è ſuis. qui ſuperfuere, qua quiſque potuit, recta in Theſſaliam rediere. Cleomenes ad vrbem pergens, vna cum iis Athenienſibus qui liberi eſſe cupiebant, obſedit tyrannos intra murum Pelaſgicum redactos.
LXV [2] Neque tamen omnino Piſiſtratidas eiecere Lacedæmonii, quippe qui de facienda obſidione non cogitabant, & Piſiſtratidæ cibo potuque bene inſtructi erant. Itaq; quum aliquot dies Lacedæmonii tyrannos obſediſſent, Spartam abiere. Hic tamen caſus qui aliis infauſtus, idem aliis fauſtus extitit.

Ὡς ὦν δὴ οἱ Ἀθηναῖοι λέγουσι, οὗτοι οἱ ἄνδρες οἱ Δελφοῖσι κατήμενοι ἀπέπειθον τὴν Πυθίην χρήμασι ὅκως ἔλθοιεν Σπαρτιητέων ἄνδρες, εἴτε ἰδίῳ τέλεϊ εἴτε δημοσίῳ χρησόμενοι, ὥστε φέρειν σφι τὰς Ἀθήνας ἐλευθερώσειν. Λακεδαιμόνιοι δὲ, ὡς σφι ἀεὶ τὠυτὸ ἐχρᾶτο ἐλθύσι, πέμπουσι Ἀγχιμόλιον στρατιὴν ἄγοντα τῶν ἀστῶν ἀνδρα δόκιμον, στρατηγὸν, ἐξελώντα Πεισιστρατίδας ἐξ Ἀθηνέων, ὁμοῖα καὶ ξεινίους σφι ἐόντας μάλιστα. τὰ γὰρ τοῦ θεοῦ πρεσβύτερα ἐποιεῦντο ἢ τὰ τῶν ἀνδρῶν. πέμπουσι δὲ τούτους κατὰ θάλασσαν πλοίοισι. ὁ μὲν δὴ προσχὼν ἐς Φάληρον τὸν στρατὸν ἀπέβησε. οἱ δὲ Πεισιστρατίδαι προπυνθανόμενοι ταῦτα, ἐπεκαλέοντο ἐκ Θεσσαλίης ἐπικουρίην· ἐπεποίητο γὰρ σφι συμμαχίη πρὸς αὐτούς. Θεσσαλοὶ δὲ σφι δεομένοισι ἀπέπεμψαν, κοινῇ γνώμῃ χρεώμενοι, χιλίην τε ἵππον, καὶ βασιλῆα στρατηγὸν Κινέην, ἄνδρα Κονιᾶον. τοῦτον ἐπεί τε ἔσχον συμμάχους οἱ Πεισιστρατίδαι, ἐμηχανέατο τοιάδε· κείραντες τῶν Φαληρέων τὸ πεδίον, καὶ ἱππάσιμον ποιήσαντες τοῦτον χῶρον, ἐπῆκαν τῷ στρατοπέδῳ τὴν ἵππον. ἐμπεσοῦσα δὲ διέφθειρε συχνοὺς τε πολλοὺς τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ δὴ καὶ Ἀγχιμόλιον· τοῦτον δὲ τῶν περιεχομένων αὐτέων ἐς τὰς νέας κατέρξαν. ὁ μὲν δὴ πρῶτος στόλος οὗτος Λακεδαιμονίους οὕτω ἀπήλλαξε· καὶ Ἀγχιμολίου εἰσὶ τάφοι τῆς Ἀττικῆς Ἀλωπεκῆσι, ἀγχοῦ τοῦ Ἡρακλείου τοῦ ἐν Κυνοσάργει. Μετὰ δὲ, Λακεδαιμόνιοι μέζω στόλον στείλαντες, ἀπέπεμψαν ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, στρατηγὸν τῆς στρατιῆς ἀποδέξαντες βασιλῆα Κλεομένεα τὸν Ἀναξανδρίδεω, οὐκέτι κατὰ θάλασσαν στείλαντες, ἀλλὰ κατ' ἤπειρον. τοῖσι δὲ ἐσβαλοῦσι ἐς τὴν Ἀττικὴν χώρην ἡ τῶν Θεσσαλέων ἵππος πρώτη προσέμιξε, καὶ οὐ μετὰ πολὺ ἐτράπετο. καὶ σφέων ἔπεσον ὑπὲρ τεσσεράκοντα ἄνδρες· οἱ δὲ περιεχόμενοι, ἀπαλλάσσοντο ὡς εἶχον ἴθεος ἐπὶ Θεσσαλίης. Κλεομένης δὲ ἀπικόμενος ἐς τὸ ἄστυ ἅμα Ἀθηναίων τοῖσι βουλομένοισι ἔτι ἐλευθερίοισι, ἐπολιόρκεε τοὺς τυραννεύοντας, ἀτειχήτους ἐόντας τὸ Πελασγικὸν τεῖχος. Καὶ οὐδέν τι πρήσσων ἂν ὀξύτερον τοὺς Πεισιστρατίδας οἱ Λακεδαιμόνιοι· οὔτε γὰρ ἐπέδρην ἐπινοέοντο ποιήσασθαι οἵ τε Πεισιστρατίδαι σιτίοισι καὶ ποτοῖσι εὖ παρεσκευάδατο· πολιορκήσαντές τε ἂν ἡμέρας ὀλίγας, ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν Σπάρτην. νῦν δὲ συνετυγχάνετο τοῖσι μὲν κακὴ ἐπεγίνετο, τοῖσι δὲ, ἡ αὐτὴ αὕτη σύμμαχος.

1 Hic fuit primæ expeditionis Laced. exitus. 2 Nec vero Piſiſtratidas vlla ratione eieciſſent, *vel profligaſſent* Lacedæmonij, quippe qui de trahenda in longum obſidione non cogit. & Piſiſtr. commeatu bene inſtructi erant: ideoq; vbi per aliquot dies obſediſſent, Spartam reuerſi fuiſſent. Sed res contigit quæ vt illis perniciosa, ita his adiumento fuit.

ἐκ τῆς χώρης οἱ παῖδες τῶν Πεισιστρατιδέων ἐλωσθῆν. τοῦτο δὲ ὡς ἐγίνετο, πάντα αὐτέων τὰ πρήγματα συνετετάραχτο. παρεσκευάσθη δὲ ὑπὸ μανδρωθέντων, ἐπ' οἷσι ἐβούλοντο Ἀθηναῖοι. ὥστε δὲ πάντες ἡμέρησι ἐκχωρῆσαι ἐκ τῆς Ἀττικῆς. μετὰ δὲ, ἐξεχώρησάν ἐς Σίγειον τὸ ὑπὲρ τοῦ Σκαμάνδρου, ἀρξάντες μὲν Ἀθηναίων ἐπὶ ἔτεα ἑξηκοντα καὶ τετράκοντα, ἐόντες δὲ οὗτοι ἀπὸ μὲν Πύλιοί τε καὶ Νηλεῖδαι, ἐκ τῶν αὐτέων γεγονότες, καὶ ἀμφὶ Κόδρον τε καὶ Μέλανθον· οἱ πρότερον ἐπήλυδες ἐόντες, ἐγένοντο Ἀθηναίων βασιλῆες. ὑπὲρ τούτου δὲ καὶ τοὔνομα ἀπεμνημόνευσε Ἡροδότης τοῦ παιδὶ θέσθαι Πεισίστρατον, ὑπὲρ τὸ Νέστορος Πεισίστρατος οὔνομα ποιεύμενος τὴν ἐπωνυμίην. οὕτω μὲν Ἀθηναῖοι τυράννων ἀπηλλάχθησαν. ὅσα δὲ ἐλευθερωθέντες ἔρξαν ἢ ἔπαθον ἀξιόχρεα ἀπομνησθῆναι, πρὶν Ἰωνίην τε ἐπὶ ἐωυτοὺς ἐπὶ Δαρείου, καὶ Ἀρισταγόρεα τὸν Μιλήσιον ἀπικόμενον ἐς Ἀθήνας χρῆσαι σφέων βοηθέειν, ταῦτα πρόσθε φράσω.

Ἀθῆναι, ἐοῦσαι καὶ πρὶν μεγάλαι, τότε ἀπαλλαχθεῖσαι τυράννων, ἐγένοντο μέζονες. ἐν δὲ αὐτῇσι δύο ἄνδρες ἐδυνάστευον, Κλεισθένης τε, ἀνὴρ Ἀλκμεωνίδης, ὅσπερ δὴ λόγον ἔχει τὴν Πυθίην ἀναπεῖσαι· καὶ Ἰσαγόρης ὁ Τισάνδρου, οἰκίης μὲν ἐὼν δοκίμου, ἀτὰρ τὰ ἀνέκαθεν οὐκ ἔχω φράσαι. θύουσι δὲ οἱ συγγενέες αὐτοῦ Διὶ Καρίῳ. οὗτοι οἱ ἄνδρες ἐσαισάσθην τοῦ δήμου· ἐσαυτὸν μὲν δὴ ἐποιήσατο ὁ Κλεισθένης τὸν δῆμον προσεταιρίζεται· μετὰ δὲ, τετραφύλους ἐόντας Ἀθηναίους, δεκαφύλους ἐποίησε, τῶν Ἴωνος παίδων Γελέοντος καὶ Αἰγικόρεος καὶ Ἀργάδεω καὶ Ὁπλητος, ἀπαλλάξας τὰς ἐπωνυμίας ἐπιχωρίων δὴ ἑτέρων ἡρώων ἐπωνυμίας ἐξευρών, πάρεξ Αἴαντος. τοῦτον δὲ, ἄτε ἀσυγγείτονα καὶ σύμμαχον ξεῖνον ἐόντα, προσεθέωντο. Ταῦτα δὲ, δοκέειν ἐμοὶ, ἐμιμέετο ὁ Κλεισθένης τὸν ἐωυτοῦ μητροπάτορα Κλεισθένεα τὸν Σικυώνος τύραννον. Κλεισθένης γὰρ Ἀργείοισι πολεμήσας, τοῦτο μὲν, ῥαψῳδοὺς ἔπαυσε ἐν Σικυῶνι ἀγωνίζεσθαι τῶν Ὁμηρείων ἐπέων ἕνεκα, ὅτι Ἄργεῖοί τε καὶ Ἄργος τὰ πολλὰ πάντων ὑμνέαται. τοῦτο δὲ ἱρῶνα γὰρ ἔστι ἐν αὐτῇ τῇ ἀγορῇ τῶν Σικυωνίων Ἄδρηστος τοῦ Ταλαοῦ, τοῦτον ἐπεθύμησε ὁ Κλεισθένης ἐόντα Ἀργεῖον, ἐκβαλεῖν ἐκ τῆς χώρης. ἐλθὼν δὲ ἐς Δελφοὺς, ἐχρηστηριάζετο εἰ ἐκβάλοι τὸν Ἄδρηστον· ἡ δὲ οἱ Πυθίη χρᾷ οἱ φᾶσα, Ἄδρηστον μὲν εἶναι Σικυωνίων βασιλέα, ἐκεῖνον δὲ, λίθους ἤρα ἐπὶ δὲ ὁ θεὸς τοῦτό οἱ παρεδίδου,

1 nam filii Pisistratidarum qui clam extra regionem supponebantur, intercepti sunt. Quo ex facto omnes eorum res perturbatæ sunt, & pro redimendis filiis ad voluntatem Athenienſium transegerunt vt intra quinque dies ex Attica excederent. Moxq; in Sigeum quod est supra Scamandrum concesserunt, quum sex & triginta annos regnassent, oriundi è Pylo atque à Neleo, ex eisdem prognati 2 ex quibus ii qui fuere cum Codro ac Melantho, qui prius aduentitii, tamen Athenienſium reges euasere. Eaq; de re Hippocrates Pisistrati pater, repetita memoria Pisistrati filii Nestoris, idem nomen filio suo imposuit. Hoc Athenienſes modo tyrannis liberati sunt. Qui recepta libertate, quæcumq; aut fecere aut passi sunt memoratu digna, antequam Ionia defecerit à Dario, & Aristagoras Milesius Athenas oratũ auxilia venerit, hæc prius ediſſeram.

¶ Athenæ, quum magnæ fuissent antea, LXVI tunc tamen tyrannis liberatæ, extitere maiores. in quibus duo viri præpollebant, Clisthenes, vir Alcmæonides, qui (vt fama fert) 3 Pythiam persuaserat: & Isagoras, Tisandri filius, illustri quidem familia, sed quam vetusta non queo affirmare: eius tamen cognati Ioui Cario immolant. Hi viri per factiones de potentatu contendebant. Clisthenes, quũ vinceretur, populum amplectendo, ex quatuor tribubus mox decem effecit, cognominibus Ionis filiorũ, 4 Peleontis & Ægicoris & Argadei & Hopletis, in alia commutatis quæ ipse inuenit, aliorum heroum indigenarum, præterquam Aiacis: quem etsi hospitem, tamen adiecit, vtpote finitimum ac socium. Qua in re videtur mihi Clisthenes hic auum suum maternum Clisthenem Sicyonis tyrannum fuisse imitatus. ille enim, quum bellum gessisset cum Argiuis, summouit è Sicyone certamina canentium poemata, ob Homeri carmina, in quibus Argos atque Argiui tantopere celebrantur. Neq; hæc modo summouit, sed etiam optauit monumentũ Adrasti, Talai filii, quod erat in ipso Sicyoniorum foro, quia fuerat Argiuus, exterminare: ideoque Delphos adiit ad oraculum consulendum nunquid Adrastum eiiceret. Cui Pythia respondens, inquit, Adrastum quidem Sicyoniũ regẽ esse, ipsum vero, lapidatorẽ. Id non concedente sibi deo, Clisthenes

LXVII

1 Pisistratidarum enim liberi dum clam è regione subducerentur, deprehensi fuerunt. Quo, &c. 2 Ex quibus Codrus & Melanthus, qui prius aduenæ, &c. 3 Pythia persuaserat vt id faceret quod paulo ante narratum est. 4 Geleontis

reuersus

reuersus excogitabat quo pacto Adrastus ipse demigraret. Quod vbi excogitasse sibi visus est, misit ad Bœotias Thebas nunciatum, velle se [1] afferre Sicyonem Melanippum Astaci filium. Eumque tribuentibus Thebanis, in vrbem intulit: atque ei fanum in ipsa curia designatum exædificauit munitissimo in loco, in quem intulit Melanippum. [2] Quod factum deberet existimari inimicissimum Adrasto, quod & Mecistem fratrem eius & Tydeum generum Melanippus interfecisset. Clisthenes vbi fanum extruxit, hostias & dies festos Melanippo dedit ab Adrasto ereptos, quibus illum Sicyonii magno cum honore prosequi consueuerant. Etenim regio Polybi fuerat, qui, quum sine liberis decederet, imperium Adrasto legauit nepoti suo ex filia. eum igitur Sicyonii cum aliis honoribus prosequebantur, tum vero [3] tragicis choris, ita vt non Dionysum, sed Adrastum venerarentur. at Clisthenes choros quidem Libero, ceteras vero ceremonias Melanippo dicauit. Hæc ille in Adrastum egit. LXVIII Tribus autem Dorienſium ne forent eædem Sicyoniis quæ Argiuis, in alia nomina commutauit: ex quibus Sicyonios plurimum ridiculos reddidit. quippe hyos & onou, *id est, suis & asini*, [4] vltima nomina pro priſtinis imposuit, præterquam tribui suæ, cui à sua arche, *id est à suo imperio*, nomen indidit. itaq; hi tribules Archelai vocabantur: ceterorum autem alii, Hyatæ, *id est, suales*: alii, Oncatæ, *id est asinales*: alii, Chœreatæ, *id est, porcales*. His tribuum nominibus Sicyonii, & Clisthene imperante, & eo defuncto, ad sexaginta annos vsi sunt, quæ postea [5] inter se reputantes, in alia transtulerunt, Hylleas, Pamphylos, Dymanates: quartæ tribui quam adiecerunt, impoſito cognomine Ægiales, ab LXIX Ægialo Adrasti filio. Hæc Sicyonius Clisthenes: [6] & ipse (vt mihi videtur) præ contemptu Ionum, ne forent eædem ipsis & Ionibus tribus, Clisthenem sibi cognominem imitatus est. Quum enim populus Athenienſis fuisset antea exagitatus, posteaquam omnium autoritatem ad suam vnius redegit, tum tribuum nomina censuit immutanda, & plures ex paucioribus faciendas, decem pro quatuor, & totidem phylarchos, *id est, tribuum præfectos*. Ita populo in tribus distributo atque composito, erat

ἀπελθὼν ὀπίσω, [1] ἐβούλευε μηχανώμενος τῇ ἀνδρὶ ὁ Ἄδρηστος ἀπαλλάξεται. ὡς δὲ οἱ ἔδοξε, πέμψας ἐς Θήβας τὰς Βοιωτίας, ἔφη ἥξειν ἐπαγόμενος Μελάνιππον τὸν Ἀστάκου. οἱ δὲ Θηβαῖοι ἔδοσαν. ἐπαγόμενος δὲ ὁ Κλεισθένης τὸν Μελάνιππον, τέμενός οἱ ἀπέδεξε ἐν αὐτῷ τῷ πρυτανηίῳ, καὶ μιν ἵδρυσε ἐνταῦτα ἐν τῷ ἰσχυροτάτῳ. ἐπηγάγετο δὲ τὸν Μελάνιππον ὁ Κλεισθένης (καὶ γὰρ τοῦτο δεῖ ἀπηγήσασθαι) ὡς ἐχθιστον ἐόντα Ἀδρήστῳ· ὃς τόν τε ἀδελφεὸν Μηκιστέα ἀπέκτονε, καὶ τὸν γαμβρὸν Τυδέα. ἐπεί τε δὲ οἱ ὁ τέμενος ἀπέδεξε, θυσίας τε καὶ ὁρτὰς Ἀδρήστου ἀπέλαμψος, ἔδωκε τῷ Μελανίππῳ. οἱ δὲ Σικυώνιοι ἐώθασι μεγαλωστὶ κατὰ ταῦτα [2] Ἄδρηστον. ἦν γὰρ χώρη ἡ αὐτη Πολύβου· ὁ δὲ Ἄδρηστος ἦν Πολύβου θυγατριδέος· ἄπαις δὲ Πόλυβος τελευτῶν δίδοι Ἀδρήστῳ τὴν ἀρχήν. τά τε δὴ ἄλλα οἱ Σικυώνιοι ἐτίμων τὸν Ἄδρηστον, καὶ δὴ καὶ τὰ πάθεα αὐτοῦ τραγικοῖσι χορηγοῖσι ἐγέραιρον· τὸν μὲν Διόνυσον οὐ τιμέοντες, τὸν δὲ Ἄδρηστον. Κλεισθένης δὲ χορηγιὴν μὲν τῷ Διονύσῳ ἀπέδωκε, τὴν δὲ ἄλλην θυσίην τῷ Μελανίππῳ. ταῦτα μὲν ἐς Ἄδρηστον [4] ἐπεποίητο· Φυλὰς δὲ τὰς Δωριέων, ἵνα δὴ μὴ αἱ αὐταὶ ἔωσι τοῖσι Σικυωνίοισι καὶ τοῖσι Ἀργείοισι, μετέβαλε ἐς ἄλλα ὀνόματα. ἐν δὲ τῷ πλεῖστον κατεγέλασε τοὺς Σικυωνίους. 197
ὅτι γὰρ ὗς τε καὶ ὄνου τὰς ἐπωνυμίας μεταθεὶς, αὐτὰ ταῦτα τελευταῖα ἐπέθηκε, πλὴν τὴν ἑωυτῶν φυλῆς. ταύτην δὲ τὸ οἰκεῖον ἀπὸ τῆς ἑωυτῶν ἀρχῆς ἔθετο. ὕατοι μὲν δὴ Ἀρχέλαοι ἐκαλέοντο· ἕτεροι δὲ, Ὑᾶται· ἄλλοι δὲ, Ὀνεᾶται· ἕτεροι δὲ, Χοιρεᾶται. τούτοισι δὲ τοῖσι ὀνόμασι τῶν φυλέων ἐχρέωντο οἱ Σικυώνιοι, καὶ ὅτι Κλεισθένεος ἄρξαντος. καὶ ἐκείνου τεθνεῶτος, ἔτι ἐπ' ἔτεα ἑξήκοντα. μετέπεσε μέντοι λόγῳ σφίσι δόντες, μετέβαλον ἐς τοὺς Ὑλλέας καὶ Παμφύλους καὶ Δυμανάτας· τεταρτοῖς δὲ αὖ τοῖσι προσέθεντο ὅτι τοῦ Ἀδρήστου παῖδος Αἰγιαλέος, τὴν ἐπωνυμίην ποιεύμενοι κεκλῆσθαι Αἰγιαλέας. Ταῦτα μὲν νυν ὁ Σικυώνιος Κλεισθένης ἐπεποίηκε. ὁ δὲ δὴ Ἀθηναῖος Κλεισθένης, ἐὼν τοῦ Σικυωνίου τούτου θυγατριδέος, καὶ τὸ οὔνομα ὅτι περ οὗτος ἔχων, δοκέοντος ἐμοὶ, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐθέλων Ἴωνας, ἵνα μὴ σφίσι αἱ αὐταὶ ἔωσι φυλαὶ καὶ Ἴωσι, τὸ ὁμώνυμον Κλεισθένεα ἐμιμήσατο. ὃς γὰρ δὴ Ἀθηναίων δῆμον πρότερον ἀπωσμένον, τότε πρώτων πρὸς τὴν ἑωυτοῦ μοίρην προσεθήκατο, τὰς φυλὰς μετωνόμασε, καὶ ἐποίησε πλείονας ἐξ ἐλασσόνων. δέκα τε δὴ φυλάρχους ἀντὶ τεσσέρων ἐποίησε, δέκα τε καὶ δήμους κατένειμε ἐς τὰς φυλάς. ἰσχυρὸν τε δῆμον πρὸς τοῦ δήμου

1 Reducere, *Sic in seq.* 2 Reduxit autem Melanippum Clisthenes (hoc enim narrandum est) vt Adrasto inimicissimum, quod & Mecist. 3 Eius infortunia choris tragicis decorabant. 4 Cognomina enim eorum mutans in alia quibus ὗε, & ὄνου, *id est, suis & asini*, appellationes præfixæ essent, vltimas syllabas addebat. 5 Quum apud se expendissent. 6 *Post* Clisthenes, *adde*, fecerat. Athenienſis autem Clisthenes, quum huius Sicyonii esset ex filia nepos, & ab eo nomen haberet, &c.

πολλῷ κατύπερθε τῶν ἀντισασιωτέων. Ἐν τῷ μέρει δὲ ἑκατέρῳ ὁ Ἰσαγόρης ἀντιτεκνᾶται τάδε· ἐπικαλέεται Κλεομένεα τὸν Λακεδαιμόνιον, ξεινήιον ἐόντα οἱ ἀπ' ἐπιδρομῆς τῆς ἐπὶ τοὺς Πεισιστρατίδας πολιορκίης. τὸν δὴ Κλεομένεα ἐπῖκε αἰτίη φοιτᾶν παρὰ τὴν Ἰσαγόρεω τὴν γυναῖκα. τὰ μὲν δὴ πρῶτα πέμπων ὁ Κλεομένης ἐς τὰς Ἀθήνας κήρυκα, ἐξέβαλε Κλεισθένεα, καὶ μετ' αὐτὸν ἄλλους πολλοὺς Ἀθηναίων, τοὺς ἐναγέας ἐπιλέγων. τοῦτα δὲ πέμπων, ἔλεγε ἐκ διδαχῆς τὴν Ἰσαγόρεω. τοὺς μὲν γὰρ Ἀλκμεωνίδας καὶ τοὺς συστασιώτας αὐτέων εἶχον αἰτίην τοῦ φόνου τούτου· αὐτὸς δὲ οὐ μετεῖχε, οὐδ' οἱ φίλοι αὐτοῦ. Οἱ δὲ ἐναγέες Ἀθηναίων ὧδε ὠνομάσθησαν· ἦν Κύλων τῶν Ἀθηναίων ἀνὴρ Ὀλυμπιονίκης· ἐπὶ τυραννίδι ἐκόμησε· πρεσβοσπουδὸς δὲ ἑταιρηίῃ τῶν ἡλικιωτέων, καταλαβεῖν τὴν ἀκρόπολιν ἐπειρήθη· οὐ δυνάμενος δὲ ἐπικρατῆσαι, ἱκέτης ἵζει πρὸς τὸ ἄγαλμα. τούτους ἀνίστασι μὲν οἱ πρυτάνιες τῶν Ναυκραρίων, οἵπερ ἐπέμποντο τότε τὰς Ἀθήνας ἐπωρεσίους, πλὴν θανάτου. φονεύσαι δὲ αὐτοὺς αἰτίη ἔχει Ἀλκμεωνίδας. ταῦτα πρὸ τῆς Πεισιστράτου ἡλικίης ἐγένετο. Κλεομένης δὲ ὡς πέμπων ἐξέβαλε Κλεισθένεα καὶ τοὺς ἐναγέας, Κλεισθένης μὲν αὐτὸς ἐπρόξενος ἐγένετο, τοῖσι δὲ, τοὺς εἶπον παρὼν ἐς τὰς Ἀθήνας ὁ Κλεομένης, οὐ συνεμεγάλησε. ἀπικόμενος δὲ ἀγηλατέει ἑπτακόσια ἐπίσια Ἀθηναίων, τὰ Κύλωνος ἐπάγετο ὁ Ἰσαγόρης. ταῦτα δὲ ποιήσας, δεύτερα τὴν βουλὴν καταλύειν ἐπειρᾶτο. τριηκοσίοισι δὲ τοῖσι Ἰσαγόρεω στασιώτῃσι τὰς ἀρχὰς ἐνεχείριζε. ἀντιστάσης δὲ τῆς βουλῆς, καὶ οὐ βουλομένης πείθεσθαι, ὅ, τε Κλεομένης καὶ ὁ Ἰσαγόρης καὶ οἱ στασιῶται αὐτοῦ καταλαμβάνουσι τὴν ἀκρόπολιν. Ἀθηναίων δὲ οἱ λοιποὶ τὰ αὐτὰ φρονήσαντες, ἐπολιόρκεον αὐτοὺς ἡμέρας δύο. τῇ δὲ τρίτῃ ὑποσπόνδους ἐξέρχονται ἐκ τῆς χώρης ὅσοι ἦσαν αὐτέων Λακεδαιμόνιοι. ἐπετελέετο δὲ τῷ Κλεομένεϊ ἡ φήμη. ὡς γὰρ ἀνέβη ἐς τὴν ἀκρόπολιν, μέλλων δὴ αὐτὴν καταχήσειν, ἦιε ἐς τὸ ἄδυτον τῆς θεοῦ, ὡς προτερέων. ἡ δὲ ἱρείη ἐξαναστᾶσα ἐκ τοῦ μηκοῦ νου, πρὶν ἢ τὰς θύρας αὐτὸν ἀμεῖψαι, εἶπε, Ὦ ξεῖνε ,, Λακεδαιμόνιε, πάλιν χώρει, μηδ' ἐσιὼν ἐς τὸ ἱ- ,, ρόν. οὐ γὰρ θεμιτὸν Δωριεῦσι παρίεναι ἐνθαῦτα. ὁ δὲ εἶπε, Ὦ γύναι, ἀλλ' οὐ Δωριεύς εἰμι, ἀλλ' Ἀχαιός. ὁ μὲν δὴ τῇ κλεηδόνι οὐδὲν χρεώμενος,

multo ſuperior iis qui erant contrariæ factionis. [1] Superatus in partibus Iſagoras, hoc inuicem excogitauit, vt Cleomenem Lacedæmonium aduocaret, iã inde ab obſidione Piſiſtratidarum ſibi hoſpitem factum: qui quidem culpabatur quod ad vxorem Iſagorę ventitaret. is miſſo primum Athenas caduceatore, Cliſthenem eiecit, & cum eo alios complures Athenienſes, eos enageas vocans, *q.d. piaculares*, videlicet admonitu Iſagoræ hæc dicens. nam Iſagoras atque amici eius non erant affines cædis cuius inſimulabantur [2] Alcmæonidæ, & qui Athenienſium erant enagees, ita nominabantur, *qui piaculo obſtricti erant*. Cylon quidam Athenienſis vir olympionices, affectatæ tyrannidis compertus eſt. Simulato nanq; æqualium ſodalitio arcem occupare conatus eſt. Id quum efficere non potuiſſet, aſſedit ſimulacro dei ſupplex, ipſe ac ſocii. hos illinc ſubmouerunt quidem magiſtratus Naucratiorum, qui tunc Athenas incolebant, data fide puniendi eos citra mortem: ſed culpa horum mox interfectorũ fuit penes Alcmæonidas. Hæc ante Piſiſtrati ætatem geſta ſunt. Vbi autem Cleomenes per nũcium eiecit Cliſthenem atq; piaculares, quamuis Cliſthenes ipſe profugiſſet, nihilo ſecius Athenas venit, nõ magna cum manu, atque illinc ſeptingentas familias *militares* Athenienſiũ, tanquam piaculo contaminatas, relegauit, quas ei ſuggerebat Iſagoras. Hoc acto conabatur ſecundo loco ſenatum diſſoluere, & magiſtratus trecentis Iſagoræ militibus mandare: verum reluctante ſenatu, atque obtemperare nolente, Cleomenes Iſagoraſque cum ſuæ factionis hominibus arcem occuparunt. quos ceteri Athenienſes cum ſenatu ſentientes, biduo obſederunt: tertio die quicunque Lacedæmonii ibi erant, accepta fide, regione diſceſſerunt, [3] rato effecto quod Cleomeni dictum eſt. nam ei ad occupandam arcem aſcendenti, & ad dei penetrale conſulendi gratia eunti, exurgens è ſella ſacerdos, antequam ille valuas reſeraret, Lacedæmonie, inquit, hoſpes, retro redeas, neve templum introeas. non enim Doribus huc introire fas eſt. Cui Cleomenes, Ego, inquit, mulier, Dores non ſum, ſed Achæus. Itaque admonitu vti nolens,

LXX

LXXI

LXXII

1 Superatus autem viciſſim Iſagoras, hoc contra excogit. 2 Alcmæonidæ enim & qui earundem partium erant, cædis huius inuidiam ſuſtinebant, at ipſe *Iſagoras* nequaquam, nec eius amici. Enagees autem inter Athenienſes ita nominati fuerunt.
3 Omine Cleomeni rato effecto. *Id eſt, Rato effecto eo quod omine portendebatur Cleomeni. vel, Exitu omen approbante Cleomeni. Quod autem hic φήμην ſtatim poſt, φαντίνα vocat, quod Valla interpret.* admonitum.

atque

atque in conatu pergens, tunc quoque iterum à proposito cum Lacedæmoniis decidit. Ceteros autem ad necem vinxere Athenienses & in iis Timesitheum fratrem eius, cuius manualia opera atque strenuitatem maximam referre possem. Atque hi quidem in vincula coniecti mortem oppetiere. Athenienses autem post hæc reuocatis cum Clisthene septingentis *militum* familiis, quas Cleomenes exegerat, Sardis mittunt ad contrahendam cum Persis societatem Intelligebant enim sibi cum Cleomene atque Lacedæmoniis esse bellandum. Vt Sardis venere nuncii, mandataque exposuere, percontatus est eos Artaphernes Hystaspis filius, Sardium prætor, quinam homines essent Athenienses, & vbi terram incolentes, qui socii Persarum fieri orarent. Vbi id ex nunciis audiuit, ita eis ingenue respondit, Si regi Dario terram darent & aquam, se contracturum cum eis societatem: sin minus, illos abscedere præcepit. Nuncii inter se colloquuti, quod societatem facere cuperent, daturos se esse dixerunt. quo nomine, vbi reuersi sunt domum, vehementer accusati sunt. Cleomenes, intelligens ab Athenien sibus se & verbis & factis lædi, ex omni Peloponneso copias coegit, dissimulans quem ad finem, quum haberet in animo tum populum Athenien sem vlcisci, tum Isagoram constituere tyrannum, quivna cum eo ex arce decesserat. Comparato exercitu ingenti, ipse Eleusina inuasit, & ex composito Bœotii OEnoem occupatūt & Hysias, vltimos Atticæ populos: & ab altera parte Chalcidenses oræ Atticæ loca populabantur. Athenienses etsi ancipiti bello districti, Bœotiorū & Chalcidensium vltione dilata, arma contra Peloponnenses in Eleusine agentes ferunt. Dumque ambo exercitus conserturi prœlium essent, Corinthii, primi omnium secum reputantes iniuste à se agi,[1] auerterunt se, atque abscesserunt. Secundum hos idem fecit Demaratus Aristonis filius, qui & ipse erat rex Spartiatarum, & è Lacedæmone copias contraxerat, nec à Cleomene superiori tempore dissenserat. Ob quam regum dissensionem lex apud Spartam lata est, non licere vtrique regi cum exercitu prodire. (nam prius prodibant) & his seiunctis, alterum quoque è Tyndaridis relinqui: qui & isti antehac ab eis euocati, exercitū ambo comitabantur. Porro tūc

LXXIII

LXXIV

LXXV

ἐπεχείρησέ τε, καὶ τότε πάλιν ἐξεπίστευσε τὴν Λακεδαιμονίων. τοὺς δ' ἄλλους Ἀθηναῖοι κατέδησαν τὴν ὑπὲρ θανάτου· ἐν δὲ αὐτοῖσι, ὃς Τιμησίθεον τὸν ἀδελφεόν, τοῦ ἔργα χειρῶν τε καὶ λήμματος ἔχομαι αὐτὸς μέγιστα καταλέξας. ὅτι μὲν νυν δεδεμένοι ἐτελεύτησαν. 198

Ἀθηναῖοι δὲ μετὰ ταῦτα Κλισθένεα καὶ τοὺς ἑπτακόσια ὑπίστια τοὺς διωχθέντας ὑπὸ Κλεομένεος μεταπεμψάμενοι, πέμπουσι ἀγγέλους ἐς Σάρδις, συμμαχίην βουλόμενοι ποιήσασθαι πρὸς Πέρσας. ἠπιστέατο γὰρ σφι πρὸς Λακεδαιμονίους τε καὶ Κλεομένεα ἐκπεπολεμῶσθαι. ἀπικομένων δὲ τῶν ἀγγέλων ἐς τὰς Σάρδις, καὶ λεγόντων τὰ ἐντεταλμένα, Ἀρταφέρνης ὁ Ὑστάσπεος, Σαρδίων ὕπαρχος, ἐπηρώτα τίνες ἐόντες αὐθρωποι, καὶ ποῦ γῆς οἰκέοντες, δεόμενοι Περσέων συμμαχίην ἐγένοντο. πυθόμενος δὲ πρὸς τῶν ἀγγέλων, ἀπεκρύψατο σφι τάδε· εἰ μὲν διδοῦσι βασιλεῖ Δαρείῳ Ἀθηναῖοι γῆν τε καὶ ὕδωρ, ὁ δὲ συμμαχίην σφι συνεβάλετο· εἰ δὲ μὴ διδοῦσι, ἀπαλλάσσεσθαι αὐτοὺς ἐκέλευε. οἱ δὲ ἄγγελοι ὑπὸ σφέων αὐτέων βουλόμενοι, διδόναι ἔφασαν, βουλόμενοι τὴν συμμαχίην ποιήσασθαι. ὅτε μὲν δὴ ἀπελθόντες ἐς τὰ ἑωυτῶν, αἰτίας μεγάλας ἔσχον. Κλεομένης δὲ ὑπισχνεόμενος πολλοῖσι καὶ ἐργασάμενος Ἀθηναίων, συνέλεγε ἐκ πάσης Πελοποννήσου στρατόν, οὐ φράζων ἐς ὃ συλλέγει· ἵσασθαί τε ἐθέλων τὸν δῆμον τὸν Ἀθηναίων, καὶ Ἰσαγόρεα βουλόμενος τυραννεύειν κατὰ πᾶσαν. συνεξῆλθε γὰρ οἱ ἐκ τῆς ἀκροπόλιος. Κλεομένης τε δὴ σὺν μεγάλῳ ἐσέβαλε ἐς τὴν Ἐλευσῖνα, καὶ οἱ Βοιωτοὶ ἀπὸ συμβήματος Οἰνόην αἱρέουσι, καὶ Ὑσιὰς, δήμους τοὺς ἐσχάτους τῆς Ἀττικῆς. Χαλκιδέες τε ὑπὸ τῆς ἑτέρης ἠπείρου, ὑπιόντες χώρους τῆς Ἀττικῆς. Ἀθηναῖοι δὲ, καίπερ ἀμφιβολίην ἔχοντες, Βοιωτῶν μὲν καὶ Χαλκιδέων ἐσύστερον ἔμελλον μνήμην ποιήσασθαι, Πελοποννησίοισι δὲ ἐόσι ἐν Ἐλευσῖνι αἰτίην ἔθεντο τὰ ὕστερα. Μελλόντων δὲ συνάψειν τὰς στρατοπέδα ἐς μάχην, Κορίνθιοι μὲν πρῶτα σφι αὐτοὶ διδόντες λόγον ὡς οὐ ποιοῖεν τὰ δίκαια, μετέβαλόν τε καὶ ἀπαλλάσσοντο· μετὰ δὲ, Δημάρητος ὁ Ἀρίστωνος, ἐὼν καὶ οὗτος βασιλεὺς Σπαρτιητέων, καὶ συνεξαγαγών τε τὸν στρατὸν ἐκ Λακεδαίμονος, καὶ οὐκ ἐὼν διάφορος τῷ πρόσθεν χρόνῳ Κλεομένεϊ. ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς διχοστασίης, ἐτέθη νόμος ἐν Σπάρτῃ, μὴ ἐξεῖναι ἕπεσθαι ἀμφοτέροις τοὺς βασιλέας, ἐξιούσης τῆς στρατιῆς. τέως γὰρ ἀμφότεροι ἐξίσπουτο. τοῦ δὲ ἑτέρου τούτων τὸν ἕτερον, καταλείπεσθαι καὶ τὴν Τυνδαρεΐδεων τὸ ἕτερον. τοῦτο μὲν δὴ καὶ ὕστερον ἀμφότεροι, ὑπικλητοὶ σφι ἐόντες, ἐξίσπουτο. τότε δὴ

1 Sententiam mutauerunt,

ἐν τῇ Ἐλευσῖνι ὁρέωντες οἱ λοιποὶ τῶν συμμάχων τάς τε βασιλῆας τῶν Λακεδαιμονίων οὐκ ὁμολογέοντας, καὶ Κορινθίοις ἐκλιπόντας τὴν τάξιν, οἴχοντο καὶ αὐτοὶ ἀπαλλασσόμενοι. Τέταρτον δὴ τότε ὕστερον τοῦ Ἀττικοῦ ἀπικόμενοι Δωριέες, δὶς μὲν ὕστερον πολεμώσαντες, καὶ δὶς ἐς ὠφέλειαν τὴν τῶν Ἀθηναίων. πρῶτον μὲν, ὅτε καὶ Μεγαρέας κατοίκισαν, ἔστι δ' ὁ τόλμος οὗτος ὕστερον τοῦ Κόδρου βασιλεύοντος Ἀθηναίων, ὀρθῶς ἂν καλέοιτο· δεύτερον δὲ καὶ τρίτον, ὅτε ὕστερον Πεισιστρατιδέων ἐξέλασιν ὁρμηθέντες, ἐκ Σπάρτης ἀπίκοντο· τέταρτον δὲ τότε, ὅτε ἐς Ἐλευσῖνα Κλεομένης ἄγων Πελοποννησίους ἐσέβαλε. οὕτω τέταρτον τότε Δωριέες ἐσέβαλον ἐς Ἀθήνας. Διαλυθέντος ὦν τοῦ στόλου τούτου ἀτρεκέως, οἱ ἤδη Ἀθηναῖοι ἤθελον ἀμύνασθαι βουλόμενοι, ὡς ἔφασαν ἐπὶ Χαλκιδέας. Βοιωτοὶ δὲ τοῖσι Χαλκιδεῦσι βοηθέοισι ὑπὸ Εὐρίπου. Ἀθηναίοισι δὲ ἰδόντι τοὺς Βοιωτούς, ἔδοξε πρότερον τοῖσι Βοιωτοῖσι ἢ τοῖσι Χαλκιδεῦσι ἐπιχειρέειν. συμβάλλουσί τε δὴ τοῖσι Βοιωτοῖσι Ἀθηναῖοι, καὶ πολλῷ ἐκράτησαν· καρτὸς δὲ πολλοὺς φονεύσαντες, ἑπτακοσίους αὐτέων ἐζώγρησαν. τῆς δὲ αὐτῆς ταύτης ἡμέρης Ἀθηναῖοι διαβάντες ἐς τὴν Εὔβοιαν, συμβάλλουσι καὶ τοῖσι Χαλκιδεῦσι. νικήσαντες δὲ καὶ τούτους, τετρακισχιλίους κληρούχους ἔπεμψαν τῶν ἱπποβατέων τῇ χώρῃ λείποντο· οἱ δὲ ἱππόβατα καλέουσι οἱ παχέες τῶν Χαλκιδέων. ὅσους δὲ τούτων ἐζώγρησαν, ἅμα τοῖσι Βοιωτῶν ἐζωγρημένοισι εἶχον ἐν φυλακῇ, ἐς πέδας δήσαντες. χρόνῳ δὲ ὕστερον ἔλυσάν σφεας δι μνέων ἀποτιμησάμενοι. τὰς δὲ πέδας αὐτέων, ἐν τῇσι ἐδέδεατο, ἀνεκρέμασαν ἐς τὸν ἀκρόπολιν, αἳ περ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἔσαν πρὸς τοῖχον, κρεμάμεναι ἐκ τειχέων πρὸς τὰ προπύλαια τὰ ἐν τῇ ἀκροπόλι. ὑπογέγραπται δὲ τάδε,

Ἔθνεα Βοιωτῶν καὶ Χαλκιδέων δαμάσαντες
Παῖδες Ἀθηναίων ἔρμασιν ἐν πολέμου,
Δεσμῷ ἐν ἀχλυόεντι σιδηρέῳ ἔσβεσαν ὕβριν·
Τῶν ἵππους δεκάτην Παλλάδι ταῖσδ' ἔθεσαν.

Ἀθηναῖοι μὲν νυν πλέονες ἐγένοντο. δηλοῖ δέ μοι κατ' ἓν μοῦνον, ἀλλὰ πολλαχῇ ἰσοπρεπείη ὡς ἔστι χρῆμα σοφὸν καὶ δαῖον, εἰ καὶ Ἀθηναῖοι τυραννευόμενοι μὲν, οὐδαμῶν τῶν σφέας περιοικεόντων ἔσαν τὰ πολέμια ἀμείνονες,

ceteri socii qui erant in Eleusine, cernentes non conuenire inter reges, & Corinthios aciem deseruisse, & ipsi dilapsi abierunt. Quarto tunc Dores in Atticam profecti sunt, bis ad bellandum ingressi, bis ob Athenienſium multitudinis commodum. Primo, quum Megaram coloniam deduxerunt, hęc expeditio recte vocetur, sub Codro Athenienſium rege: iterum ac tertio, quum ad expellēdos Pisistratidas ex Sparta ventū est: quarto, quum Cleomenes Peloponnenſes ducens, Eleusinen inuasit. Ita quarto tūc Dores aduersus Athenas expeditionem sumpserunt. Dilapso igitur indecore hoc exercitu, ibi Athenienſes volentes vltum ire iniurias, primam expeditionem fecerunt aduersus Chalcidenſes: quibus Bœotii ad Euripū iere suppetias. His conspectis Athenienſes putarunt sibi cum eis prius quam cum Chalcidenſibus pugnam conserendam. itaque congressi cum illis egregie superant, permultisque eorum cæsis, septingentos capiunt. Eodem die transgressi Eubœam, cum Chalcidenſibus conflixere: quibus etiam victis, quatuor millia colonorum in prædiis hippobatarum, *q. d. equitum*, reliquerunt. hippobatæ autem apud Chalcidenſes vocabantur locupletes. Horum quoscunque ceperunt, vna cum Bœotiorum captiuis vinctos in carcerem coniecerunt: quos aliquanto post binis mulctatos minis soluerunt: eorumque vincula quibus alligati fuerant, in arce suspenderunt: quæ ad meam vsque memoriam extabant, pendentia è muris à Medo ambustis, eregione cœnaculi ad occasū spectantis. Decimam quoque [1] redemptionis consecrarunt, facta ærea quadriga, quæ ad sinistram manum intrantium statim in propylæa arcis stabat, cum hac inscriptione,

Attica perdomitis acri sub marte iuuentus
Bœotûm populis Chalcidicaque manu,
Damna rependerunt vinclis & carcere caco,
Quorum ha de decima stant tibi Pallas equa.

Et Athenienſes quidem augescebant. Iuris autem æquabilitatem esse rem bonam, nō ex vno tantum, sed vndique datur intelligi: si Athenienſes etiam quamdiu tyrannis subiecti fuerunt, nullis finitimorum in bello præstantiores erant:

1 Pecuniarum à singulis in pretium redemptionis persolutarum

liberati

liberati vero tyrannis, multo omnium primi extitere. Vnde liquet, eos, dum tyrannis parebant, [1] de industria peccasse, tanquam domino laborantes: at libertate parta, sibi ipsi quisque rem gerere properabat. [2] Athenienses ita age-
LXXIX bant. ¶ Thebani autem post hæc vlciscendi illos cupidi, sciscitatum ad deum miserunt. Quibus respondens Pythia, negabat per sese eos posse illos vlcisci, iubebatque vt [3] ad famæ celebritatem referentes rogarent sibi proximos. [4] Reuersis qui missi ad oraculum erant, ac responsum exponentibus, Thebani illud nihili facientes quod referebatur, vt rogarent proximos, dicebant, Nunquid non proxime nos incolunt Tanagræi Coronæique & Thespienses, qui nostri assidue commilitones, alacri atque concordi in partes animo bella nobiscum tolerant? quid hos rogari oportet? [5] nunquid potius hoc non habendum pro o-
LXXX raculo? Hæc illis ratiocinantibus, quidam re audita, inquit, Ego quid nobis significare velit oraculum videor mihi intelligere. Asopi duæ filiæ fuisse traduntur, Thebe & Ægina, quæ quoniam sorores sunt, opinor deum respondere nobis vt Æginetas rogemus vicem nostram vlciscí. Thebani, quoniam nulla quam hæc visa est dici potior sententia, protinus misere ad Æginetas orandos auxilia, tanquam proximos, ex dei oraculo. Illi petentibus his auxilia dixe-
LXXXI re se mittere cum eis Æacidas. Societate Æacidarum freti Thebani, quum lacessissent Athenienses, accepta offensione aduersæ pugnæ, iterum auxilia virorum remissis Æacidis orauerunt. Quorum prece moti Æginetæ, tum magnitudine opum inflati, tum pristinæ inimicitiæ quam gessere cum Atheniensibus memores, bellum illis haud indictum intulerunt. Nam quum Athenienses [6] Bœotiis incumberent, ipsi longis nauibus in Atticam traiicientes, cum alios multos populos in cetera ora maritima, tum Phalerum diripuerunt, magnam ex hac re calamitatem
LXXXII Atheniensibus afferentes. Inimicitia autem quam Æginetæ aduersus Atheniēses habebant, ex hoc initio extitit: Epidaurii, quum sua ipsis terra nihil redderet, de hac calamitate Delphicum consuluere oraculum. Quibus Pythia iussit vt Damiæ & Auxesiæ simulacra erige-

ἀπαλλαχθέντες δὲ τυραννίων, μαχεῖν πρῶτοι ἐγένοντο. δηλοῖ ὦν ταῦτα οὐκ κατεργάζομένους μὲν, ἐθελοκάκειον, ὡς δεσπότῃ ἐργαζόμενοι· ἐλευθερωθέντων δὲ, αὐτὸς ἕκαστος ἑωυτῷ προθυμέεσθαι κατεργάζεσθαι. οὕτω μὲν νυν ταῦτα ἐφάνησαν. Θηβαῖοι δὲ μετὰ ταῦτα ἐς θεὸν ἔπεμπον, βουλόμενοι ἰᾶσθαι Αἰγινήτας. ἡ δὲ Πυθίη ἐπὶ σφέων μὲν αὐτέων οὐκ ἔφη αὐτοῖσι εἶναι ἐπὶ τίσιν, ἐς Πολύφημον, δὲ ξενείξαντας, σκέλθαι τὴν ἄγχιστα δέεσθαι. ἀπελθόντων ὦν τῶν θεοπρόπων, ἐξέφερον τὸ χρηστήριον, ἀλίλω ποιησάμενοι. ὡς ἐπωιδάνοντο δὲ λεγόντων αὐτέων τὴν ἄγχιστα δέεσθαι, εἶπον Θηβαῖοι ἀκηκοότες τοῦτεον, Οὐκ ὦν ἄγχιστα ἡμέων οἰκέουσι Ταναγραῖοί τε καὶ Κορωναῖοι καὶ Θεσπιέες, καὶ οὗτοί γε ἅμα ἡμῖν ἀεὶ μαχόμενοι, προθύμως σὺν ἡμῖν φέρουσι πόλεμον; ἵνα δεῖ τούτων γε δέεσθαι; ἀλλὰ μᾶλλον μὴ οὐ τοῦτο ἦ τὸ χρηστήριον. Τοιαῦτα δὴ βουλευομένων, εἶπε δή κοτε μαθών τις, Ἐγώ μοι δοκέω συνεῖναι τὸ ἐθέλει λέγειν ἡμῖν τὸ χρηστήριον. Ἀσώπου λέγονται θυγατέρες Θήβη τε καὶ Αἴγινα. τούτεων ἀδελφεὴν ἐούσεων, δοκέω ἡμῖν Αἰγινητέων δέεσθαι τὴν θεὸν χρῆσαι ἡμωρητῆρων γενέσθαι. καὶ, οὐ γὰρ ἔτι τιμωρητέων ἔφη γνώμη ταύτης ἀμείνων ἐδόκεε φανεῖσθαι, αὐτίκα πέμψαντες ἐδέοντο Αἰγινητέων, βοηθέειν καλεόμενοι τὸ χρηστήριον σφι βοηθέειν, ὡς ἐόντων ἀγχιστέων. οἱ δὲ σφι αἰτέοισι βοηθεύειν τοὺς Αἰακίδας συμπέμπειν ἔφασαν. Πειρηναίων τῶν Θηβαίων καὶ τῶν συμμαχίδων τῶν Αἰακιδέων, καὶ πρηνέως προσφερόντων ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων, αὖτις οἱ Θηβαῖοι πέμψαντες, τοὺς μὲν Αἰακίδας σφι ἀπεδίδοσαν, τῶν δ' ἀνδρῶν ἐδέοντο. Αἰγινῆται δ', δύσμενίη τε μεγάλη ἐπαρθέντες, καὶ ἔχθρης παλαιῆς ἀναμνησθέντες ἐούσης πρὸς Ἀθηναίους, ὅτε Θηβαίων δεηθέντων, πόλεμον ἀκήρυκτον Ἀθηναίοισι ἐπέφερον. ὑπερεμόων γὰρ αὐτέων Βοιωτοῖσι, ὑπερπλώσαντες μακρῇσι νηυσὶ ἐς τὴν Ἀττικὴν, καὶ μὲν ἔσυραν Φάληρον, καὶ δὲ τῆς ἄλλης παραλίης πολλοὺς δήμους. ποιεῦντες δὲ ταῦτα, μεγάλως Ἀθηναίους ἐσίνεοντο. Ἡ δὲ ἔχθρη ἡ προφερομένη ἐς Ἀθηναίους ἐκ τῶν Αἰγινητέων, ἐγένετο δι' ἥντινα τοιήνδε. Ἐπιδαυρίοισι ἡ γῆ καρπὸν οὐδένα ἀπεδίδου. περὶ ταύτης ὦν τῆς συμφορῆς οἱ Ἐπιδαύριοι ἐχρέωντο ἐν Δελφοῖσι. ἡ δὲ Πυθίη σφέας ἐκέλευε Δαμίης τε καὶ Αὐξησίης ἀγάλματα ἱδρύ-

1 Remisse agere voluisse. *Vel*, Operam sedulo non nauasse. 2 Horum igitur res ita se habebant. *Vel*, Hic igitur erat rerum Athenienſium ſtatus. 3 Ad Polyphemum, 4 Reuersi consultores oraculi, quod ab eo responsum erat exposuerunt, conuocata concione. Thebani, quum audirent quod illi dicebant, *nimirum* vt proximos rogarent, Nonne, inquiunt, proxime nos habitant Tanagr. 5 Imo *videndum* ne aliud potius sibi velit oraculum. 6 Bœotos bello premerent.

Ἀθηναίοισι, ἀμύνον σωιόισεσθαι, ἐπωρώτεον ὧν οἱ Ἐπιδαύριοι κότερα χαλκοῦ ποιέοντα τὰ ἀγάλματα, ἢ λίθου. ἢ ὃ Πυθίη σφέας τόδε τέρα τῶν ἔα, μὴ ἀξύλου ἠμέρης ἐλαίης. ἐδέοντο ὧν οἱ Ἐπιδαύριοι Ἀθηναίων ἐλαίῃ σφι δοῦναι τὰμέσσας. ἱερὰς δὴ κείνας νομίζοντες εἶναι. (λέγεται δὲ καὶ ὡς ἐλαίη ἔσαν μούνη γῆς ἅπάσης κατ' ὀκτὼ τὸν χρόνον, ἡ Ἀθήνησι) οἱ δὲ ἔφασαν, ἐπὶ τοῖσδε δώσειν ἔφασαν, ἐπ' ᾧ ἀπάξουσι ἑτέοις ἑκάστοις τῇ Ἀθηναίῃ τε τῇ πολιάδι ἱερὰ, καὶ τῷ Ἐρεχθέι. καταινέσαντες δὲ ἐπὶ τούτοισι οἱ Ἐπιδαύριοι, τῆς τε ἐδέοντο ἔτυχον, καὶ ἀγάλματα ἐκ τῶν ἐλαιέων ξυτέων ποιησάμενοι, ἱδρύσαντο. καὶ ἤ τε γῆ σφι ἔφερε καρπὸν, καὶ Ἀθηναίοισι ἐπετέλεον τὰ συνέθεντο. Τοῦσι δὲ ἐν τῷ χρόνῳ, καὶ τῷ πρὸ τούτου, Αἰγινῆται Ἐπιδαυρίων ἤρχυον, τά τε ἄλλα, καὶ δίκας, ἀφαιρεόμενοι ἐς Ἐπίδαυρον, ἐδίδοσάν τε καὶ ἐλάμβανον παρ' ἀλλήλων οἱ Αἰγινῆται. ὃ δὲ ἀπὸ τούτου, νηῶν τε πεζόμενοι, καὶ ἀγνωμοσύνῃ χρεώμενοι, ἀπέστησαν ἀπὸ τῆς Ἐπιδαυρίων. ἅτε δὲ ἐόντες ἀφάρητοι, ἐδῃλέοντο αὐτούς. ὥστε δὴ θαλασσοκράτορες ἐόντες, καὶ δὴ καὶ τὰ ἀγάλματα ταῦτα τά τε Δαμίης καὶ τὴν Αὐξησίης ὑπαιρέον) αὐτέων. καὶ σφέα ἐκομίσαντό τε καὶ ἱδρύσαντο ἐς τὴν μεσόγαιαν τῆς χώρης ἑωυτῶν, τῇ Οἰὴ μοῦνον ὄνομα, κατὰ δὲ μάλιστα κη ἀπὸ τῆς πόλιος ἐς εἴκοσι ἀπέχει. ἱδρυσάμενοι δὲ ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ, θυσίησί τε σφέα καὶ χορῆσι γυναικηίοισι ἐκέρτομοι ἱλάσκοντο, χορηγῶν ἀποδεικνυμένων ἑκατέρῃ τῶν δαιμόνων δέκα ἀνδρῶν. κακῶς δὲ ἠγόρευον οἱ χορεὶ ἄνδρα μοῦνον οὐδένα, τὰς δὲ ἐπιχωρίας γυναῖκας. ἔσαν δὲ καὶ τοῖσι Ἐπιδαυρίοισι αἱ τοιαῦται ἱερουργίαι· εἰσὶ δὲ σφι καὶ ἄρρητοι ἱερουργίαι. Κλαπέντων δὲ τῶνδε τῶν ἀγαλμάτων, οἱ Ἐπιδαύριοι τοῖσι Ἀθηναίοισι τὰ ξυνέθεντο, οὐκ ἐπετέλεον. πέμψαντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ἐμέμφοντο τοῖσι Ἐπιδαυρίοισι. οἱ δὲ ἀπέφαινον λόγῳ ὡς οὐκ ἀδικοῖεν. ὅσον μὲν γὰρ χρόνον εἶχον τὰ ἀγάλματα ἐν τῇ χώρῃ, ἐπετέλεον τὰ συνέθεντο. ἐπεὶ δὲ ἐστερῆσθαι αὐτέων, οὐ δίκαιον εἶναι ἀποφέρειν ἔτι, μὴ ἀπὸ τοῦ ἐχόντας αὐτὰ Αἰγινήτας τιμωρήσασθαι ἐκ ἐλθοῦν. πρὸς ταῦτα Ἀθηναῖοι, ἐς Αἴγιναν πέμψαντες, ἀπαίτεον τὰ ἀγάλματα. οἱ δὲ Αἰγινῆται ἔφασαν σφίσι τε καὶ Ἀθηναίοισι οὐδὲν πρῆγμα. Ἀθηναῖοι μὲν νυν λέγουσι, μετὰ τὴν ἀπαίτησιν ἀποσαλεῦσαι τριήρεα μιῆ τῶν ἀστῶν τούτοις οἳ ἀποπεμφθέντες ἀπὸ τοῦ κοινοῦ, καὶ ἀπικόμενοι ἐς Αἴγιναν, τὰ ἀγάλματα ταῦτα, ὡς σφετέρων ξύλων ἐόντα, ἐπειρῶντο ἐκ τῶν βάθρων ἐξανασπᾶν, ἵνα σφέα ἀναχωμίσωνται.

rent: & poſtquam erexiſſent, melius ſecum actum iri. Sciſcitantibuſque Epidauriis vtrum ex ære facerent illa an ex lapide, reſpondit ſe è neutro fieri ſinere, ſed è ligno oleagino, olcæ tamen, non olcaſtri. Rogabant igitur Epidaurii Athenienſes vt ſibi permitterent oleam incidere, qui ſcilicet oleas illas ſacratiſſimas eſſe exiſtimarent. (fertur etiam nuſquam gentium niſi Athenis illa tempeſtate oleas fuiſſe.) Athenienſes ſe vero dixerunt conceſſuros, hac tamen lege, ſi quotannis illi ſacra Mineruæ vrbanæ & Erechtheo afferrent. Accepta condicione Epidaurii quæ rogabant impetrauerunt, & ſimulacra ex his oleis fabricata ſtatuerunt: terraque ſua fructum eis ferente, quod conuenerat Athenienſibus perſoluebant. Eo tempore atque ſuperiori Æginetæ Epidauriis parebant tum in aliis tum vero in litibus, quas Æginetæ inter ſe vel actores, vel rei, illuc ſe conferentes agebant: verum ex eo tempore fabricatis nauibus, nullo conſilio vſi, ab Epidauriis deſciuerunt. Factique hoſtes, ac mari potiti, cum alias clades inferebant, tum ſimulacra Damiæ & Auxeſiæ ſurripuerunt: eaque aſportata, in regionis ſuæ mediterraneo loco ſtatuerunt, cui nomen eſt OEæ, viginti ferme procul ab vrbe ſtadiis. Hoc in loco illis erectis, ſupplicabant ſacrificiis atque iocabundis choris mulierum, denis vtrique dæmonum aſſignatis, qui choris præeſſent. Chori autem neminem virum [1] nuncupabant, ſed indigenas feminas: quæ cæremoniæ apud ipſos quoque Epidaurios fuerant. Surreptis ſtatuis, Epidaurii quod fuerant pacti Athenienſibus non ſoluebant: cuius rei quum à nunciis Athenienſium admonerentur, reddere rationem cur iniurii non eſſent: ſe enim quamdiu apud ſe ſtatuas habuiſſent, quod contentum erat exoluiſſe, eiſdem iam viduatos, non debere exoluere, ſed Æginetas, qui illas haberent: à quibus id exigi iubebant. Ad eas repetendas Æginam Athenienſes miſere. Æginetæ negare quicquam negocii eſſe ſibi cum Athenienſibus. Athenienſes autem aiunt, poſt repetita ſimulacra, triremem miſſam publice cum ciuibus quibuſdam: qui Æginam quum venerunt, ſimulacra, tanquam è ſuis lignis facta, conati ſint ſuis ſedibus emoliri vt aſportarent:

χ ἐκλιμοῦσαι

χ κερτομέουσι

χ αὐταὶ αἱ

1 Probris infectabantur.

quumque

quumque eo pacto auferre nequirent, circumdatis funibus trahere tentasse. Sed dum trahunt, tonitrum & cum tonitruo terræmotum extitisse: eaque de re illos remiges qui trahebant simulacra, ab his in amentiam esse conuersos: & ex hoc morbo sese tanquam hostes mutuo trucidasse, donec vnus ex omnibus relictus est, qui ad Phalerum
LXXXVI se recepit. Athenienses quidem ita rem gestam esse memorant. Æginetæ vero negant illos vna cum naui veniisse, (facile enim se vnam nauim, atque adeo compluſculas, etiamsi sibi nullæ fuissent naues, fuisse propulsaturos) sed cum compluribus in ipsorum terram inuasisse, se vero cessisse, nec pugna nauali contendere voluisse. Qui tamen planum facere nequeunt, an quia impares se esse ad pugnandum agnoscerent, cesserint: an volentes permiserint illos facere quod fecerunt. Athenienses certe, quod nulli propugnatores obstarent, egressos è nauibus ad simulacra se conuertisse: & quum ea è suis vestigiis amoliri nequirent, circumdatis restibus trahere ita conatos, donec illic ambo simulacra, dum traherentur, fecere rem apud me fide carentem, alicui alteri credibilem. aiunt enim illa procubuisse sibi in genua, atque ex eo tempore semper genu nixa permansisse. Et hæc quidem Athenienses fecisse: Se vero, quod audirent sibi bellum ab Athenienſibus illatum iri, præparasse Argiuos vt sibi aduersus Athenienses in Æginam descendentes adesſent auxilio. Eosque, quum latuissent hostem in traiiciendo ex Epidauro in insulam, in Athenienses, qui nihil præsciissent, à nauibus discluſos irruisse: & interea tonitrum ipsis terræ-
LXXXVII motumque extitisse. Hæc ab Argiuis Æginetisque commemorantur. Athenienses quoque confitentur vnum omnino è suis incolumem in Atticam reuertisse, quem tamen Argiui aiunt superstitem fuisse ex Attico exercitu quem ipsi profligassent. Eundem Athenienses, dæmonio incolumem, nihilo secius periisse referunt, hunc in modum: Quum Athenas se recepisset, clademque renunciasset, vxores eorum qui aduersus Æginam profecti fuerant, indigne ferentes vnum ex omnibus esse reducem, circumfusas hominem prehendisse, ac fibulis vestimentorum pupugisse, percontantes singulas vbi suus vir esset, atque hoc modo hunc fuisse

οὐ δυναμένους δὲ τοῦτο τῷ ξύστῳ αὐτέων κρατῆσαι, περιβαλόντας σχοινία ἕλκειν τὰ ἀγάλματα. καὶ σφι ἕλκουσι, βροντή τε, καὶ ἅμα τῇ βροντῇ σεισμὸν ἐπιγενέσθαι· τοὺς δὲ τελευταίους τοὺς ἕλκοντας, ὑπὸ τούτεων ἐμπεσεῖν· παθόντας δὲ τοῦτο, κτείνειν ἀλλήλους ἅτε πολεμίους· ἐς ὃ ὑπολειφθῆναι ἕνα τῶν πάντων, ἀναχωρέοντα ἀπὸ τῶν ἐς Φάληρον. Ἀθηναῖοι μὲν νυν οὕτω λέγουσι γενέσθαι· Αἰγινῆται δὲ, οὐ νηὶ μιῇ ἀπικέσθαι Ἀθηναίους, (μάλιστα μὲν γὰρ, καὶ ὀλίγῳ πλεῦνας μιῆς, εἰ ἔτυχον ἐοῦσαι νέες, ἀπαμυνέσθαι ἂν δοκέουσι) ἀλλὰ πολλῇσι νηυσὶ ἐπιπλέειν σφι ἐπὶ τὴν χώρην· αὐτοὺς δὲ σφι ἐκβῆναι, καὶ οὐ ναυμαχῆσαι· οὐκ ἔχουσι δὲ τοῦτο διαφωνῆσαι ἀτρεκέως, οὔτε εἰ ἔασαν συμπλεκόμενοι ἐν τῇ ναυμαχίῃ, καὶ τοῦτο ἐκβῆναι, οὔτε εἰ βουλόμενοι ποιῆσαι οἱονδήποτε καὶ ἐποίησαν. Ἀθηναίους μὲν νυν, ἐπεί τε σφι οὐδεὶς ἐς μάχην καλίσατο, ἀποβαίνοντας ἀπὸ τῶν νεῶν, προσπεσεῖν πρὸς τὰ ἀγάλματα. οὐ δυναμένους δὲ ἀναπάσασθαι σὺν τοῖσι βάθρῳσι αὐτά, οὕτω δὴ περιβαλομένους σχοινία, ἕλκειν· ἐς οὗ ἑλκόμενά τε τὰ ἀγάλματα ἀμφότερα τοῦτο ποιῆσαι· ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες, ἄλλῳ δέ τεῳ. ἐς γόνατα γὰρ σφι αὐτὰ πεσεῖν, καὶ ἐκ τούτου χρόνου διατελέειν οὕτω ἔχοντα. Ἀθηναίους μὲν δὴ ταῦτα ποιέειν. σφέας δὲ Αἰγινῆται λέγουσι πυθομένους τοὺς Ἀργείους, ὡς μέλλοιεν ἐπὶ σφέας στρατεύεσθαι, ἑτοίμους Ἀργείους ποιέεσθαι. τοὺς τε δὴ Ἀθηναίους ἀποβεβαίνοντας ἐς τὴν Αἴγινάν, παρεῖναι βοηθέοντάς σφι τοὺς Ἀργείους, καὶ λαθεῖν τε δὴ Ἐπιδαύρου διαβαίνοντας ἐς τὴν νῆσον, καὶ οὐ προσσχεῖν τοῖσι Ἀθηναίοισι ἐπιπεσέειν ἐκπλώσασι ὑπὸ τῶν νεῶν. ἅμα τε δὲ τούτῳ τὴν βροντὴν τε γενέσθαι καὶ σεισμὸν αὐτοῖσι. Λέγεται μὲν νυν ὑπ' Ἀργείων τε καὶ Αἰγινητέων τάδε· ὁμολογέεται δὲ καὶ ὑπ' Ἀθηναίων ἕνα μοῦνον περισωθῆναι αὐτέων ἐς τὴν Ἀττικὴν γενέσθαι. πλὴν Ἀργεῖοι μὲν λέγουσι, αὐτέων τὸ Ἀττικὸν στρατόπεδον διαφθαρέντων, ἕνα τουτέων περιγενέσθαι· Ἀθηναῖοι δέ, δαιμονίῳ. περιγενέσθαι μέντοι καὶ τοῦτον ἕνα, ἀλλ' ἀπολέσθαι τρόπῳ τοιῷδε. κομισθεὶς γὰρ ἐς τὰς Ἀθήνας, ἀπήγγειλε τὸ πάθος· συνθεμένας δὲ τὰς γυναῖκας τῶν ἐπ' Αἰγίνῃ στρατευσαμένων ἀνδρῶν, δεινόν τι ποιησαμένας, κεῖνον μοῦνον ἐκ πάντων σωθῆναι, περιελθεῖν αὐτῶν ἕκαστον λαβούσας, καὶ κεντησάσας τῇσι περόνῃσι τῶν ἱματίων, εἰρωτᾶν ἑκάστην αὐτέων ὅκου εἴη ὁ ἑωυτῆς ἀνήρ. ἐν τούτῳ μὲν δὴ τρόπῳ

φύσιν ἰῶσαι. Ἀθηναίοισι δὲ ἐπὶ τῷ παθεῖ ἀμφοτέρωθι δόξαν εἶναι τὸ τῆς γυναικὸς ἔργον. δηλοῖ μὲν δὴ οὐκ ἔχειν ὅτεῳ ζημιώσωσι τὰς γυναῖκας, τὴν ἐσθῆτα μετέβαλον αὐτέων ἐς τὴν Ἰάδα. ἐφόρεον γὰρ δὴ πρότερον αἱ τῶν Ἀθηναίων γυναῖκες ἐσθῆτα Δωρίδα, τὴν Κορινθίων τῇ πλησιωτάτην· μετέβαλον ὦν ἐς λίνεον χιτῶνα, ἵνα δὴ περόνησι μὴ χρέωνται. Ἔτι δὲ, ἀληθέϊ λόγῳ χρεωμένοισι, οὐκ Ἰὰς αὕτη ἡ ἐσθὴς τὸ παλαιόν, ἀλλὰ Κάιρα. ἐπεὶ ἥγε Ἑλληνικὴ ἐσθὴς πᾶσα ἡ ἀρχαίη τῶν γυναικῶν, ἡ αὐτὴ ἐκείνη, τὴν νῦν Δωρίδα καλέομεν. Τῖσι δὲ Ἀργείοισι καὶ τῖσι Αἰγινήτῃσι, καὶ πρὸς τούτοισι ἔτι τῖσδε ποιήσαι. νόμον τῖσι δὲ σφι ἑκατέροισι τὰς περόνας ἡμιολίας ποιέεσθαι τῇ τότε κατεστεώσῃς μέζου, καὶ ἐς τὸ ἱρὸν τῶν θεῶν τουτέων πρόνας μάλιστα ἀναπτήναι τὰς γυναῖκας. Ἀτθίδι δὲ μήτε τι ἄλλο προσφέρειν πρὸς τὸ ἱρὸν, μήτε κέραμον, ἀλλ' ἐκ χυτρείδων ἀττικωτείων νόμον τὸλοιπὸν ἀνθεῖναι τῇ θεῷ πίνειν. Ἀργείων μὲν νυν καὶ Αἰγινητέων αἱ γυναῖκες ἐκ τε τούτου κατ' ἔθος τῶν Ἀθηναίων, περόνας ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἐφόρεον μείζονας ἢ πρότερον. Τῆς δὲ ἔχθρης τῆς πρὸς Αἰγινήτας Ἀθηναίοισι γενομένης ἀρχὴ κατὰ τάδε ἔρρηται ἐγένετο· τότε δὴ Θηβαίων ἐπικαλεομένων προθύμως τῶν περὶ τὰ ἀγάλματα γενομένων, ἀναμιμνησκόμενοι Αἰγινῆται ἐβοήθεον τοῖσι Βοιωτοῖσι. Αἰγινῆται δὲ ἐδήωσαν τῆς Ἀττικῆς τὰ παράλια καὶ Ἀθηναίοισι ὁρμεωμένοισι ἐπ' Αἰγινήτας στρατεύεσθαι, ἦλθε μαντήιον ἐκ Δελφῶν, ἐπιχόντας ἀπὸ τῶν Αἰγινητέων αἰχμὴν τεινήκοντα ἔτεα, τῷ ἑνὶ καὶ τεινηκοστῷ, Αἰακῷ τέμενος ἀποδέξαντας, ἄρξασθαι τῶν πρὸς Αἰγινήτας πολέμων· καὶ σφι χωρήσειν τὰ βούλονται. ἐλθόντες δὲ αὖτις ἐπεστράτευον, πολλὰ μὲν σφέας ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ χρόνου πείσεσθαι, πολλὰ δὲ καὶ ποιήσειν· τέλος μέντοι κατεστρέψασθαι. Ταῦτα ὡς ἀπενεχθέντα ἤκουσαν Ἀθηναῖοι, τῷ μὲν Αἰακῷ τεμένεος ἀπεδέξαντο τοῦτο δὲ νεῶν ἐπὶ τῆς ἀκρῆς ἱδρυται· τεινήκοντα δὲ ἔτεα οὐκ ἀνέσχοντο, ἀκούσαντες ὅκως χρεὼν εἴη ἐπιχειρεῖν πεπρωμένον εἶναι Αἰγινήτῃσι ἀπαρσίαν. Ἐς τιμωρίην δὲ προθυμεομένοισι αὐτοῖσι, ἐκ Λακεδαιμονίων πρῆγμα ἐγένετο, ἐμποδὼν ἐλθόν. πυθόμενοι γὰρ Λακεδαιμόνιοι τὰ ἐκ τῶν Ἀλκμεωνιδέων ἐς τὴν Πυθίην μεμηχανημένα, καὶ τὰ ἐκ τῆς Πυθίης

confectum. Idq; factum mulierũ vsum esse Athenienſibus ipſa clade triſtius. in quas quum alia ratione animaduertere non poſſent, veſtem illarum in Iadem mutauerunt. nam antea Doridem veſtẽ gerebant Atticæ feminæ, ſimillimam Corinthiæ. eam itaque mutauerunt in lineam, ne fibulis vterentur. [1]Quanquã reuera ſi ratione vtamur, non Ias olim veſtis fuit, ſed Caira. quoniam omnis priſca veſtis feminarum Græcarum eadẽ erat quæ nunc, quam Doridem appellamus. Præterea Argiui & Æginetæ idem adhuc factitant. apud quorum vtroſque mos eſt fibulas faciendi ſeſcuplas menſuræ, quàm tunc conſueuerat: quas præcipuæ feminæ eorum templis deorum conſecrare ſolent, neq; aliud quicquam Atticum illic offerre, ne vrceum quidem, ſed ex ollis gentilibus in poſterum ibidem potare. Eoque contentionis proceſſere Argiuæ atq; Æginęæ mulieres cum Atticis, vt ad meam vſq; ætatem fibulas geſtauerint quam antea grãdiores. Odiorum principium Æginetarum in Athenienſes hoc, quemadmodum commemoratum eſt, extitit. Cuius rei circa ſtatuas geſtæ memoriam retinentes, libenter Thebanorum togatu auxilium tulere Bœotiis Æginetæ. Qui quũ maritima Atticæ vaſtarent, Athenienſeſque aduerſus Æginam expeditionem inirent, aduenit è Delphis oraculum, vt ab Æginetis lædendis triginta annos abſtinerent, triceſimo anno, quum fanum Æaco dicaſſent, bellum cum Æginetis inchoarent, ad votum eis re ſucceſſura. Sin bellum continuo inferrent, fore vt interea multa detrimenta acciperent & inferrent, ſed ad extremum illos [2]ſubigerent. Hoc oracullum ad ſe Athenienſes allatum vbi audiere, eatenus ei obtemperandum cenſuerunt vt Æaco fanum dicarent, quod nunc in foro extructum viſitur: [3]ſed triginta annis non eſſe abſtinendũ, quod videlicet audiſſẽt eſſe fatale, multa ſe paſſuros indigna ab Æginetis, ſi bello abſtinerent. His tamen ad vlciſcendum ſe parantibus, Lacedæmoniũ factum extitit impedimento. Siquidem Lacedęmonii, audito commento Alcmæonidarum erga Pythiam, & quæ egiſſet Pythia

1 Vt tamen verum fateamur, non Ionica eſt hæc veſtis ab antiqua origine, ſed Caira. omnis enim priſca veſtis Græcarum mulierum eadem erat cum illa quam nunc Doricam appellamus. At vero Argiuis & Æginetis hac de cauſſa conſuetudinem iſtam inualuiſſe *aiunt*, vt fibulæ fiant menſuræ ſeſcuplo maioris quàm quæ tum recepta erat. quin etiam mulieres apud eos templo deorum fibulas præcipue conſecrare, *vel fibulas pro donarijs offerre*: Atticum vero, nihil, ac ne laterem quidem, templo offerre: atque adeo vt ibi ex vrceis ſuæ patriæ potarent, more poſtea receptum fuiſſe. *Animaduertendum eſt autem, in Græco textu interpunctionis quæ eſt poſt πώνειν, inde tranſlatam ponendam eſſe poſt ἄνωθι, vt ſit, ἐκ τοῦδε τοῦ χρόνου τὸν λοιπὸν πίνειν ἄνωθι τῇ θεῷ.* 2 *Vel potius*, Ipſũ ſubigerentur. 3 Sed annos triginta non abſtinuerunt, *vel, ſuperſederunt*, quum audiſſent ſibi eſſe abſtinendum, paſſis hoſtilia ab Æginetis. His tamen ad vlc.

in ipſos

in ipsos atque Pisistratidas, duplicem se iacturam feciſſe animaduertebant: quod & ſuos hoſpites è patria eiecisſent, & nulla ſibi ex hoc facto gratia ab Athenienſibus haberetur. Prętęrea oraculis vrgebantur, denunciantibus multa ipſis & [1] indigna ex Athenienſibus futura, quorum antehac ſecuri fuiſſent, præſertim ex eo quod à Cleomene Spartam reuerſo didicerant. Etenim Cleomenes potitus eſt ex arce Athenienſium oraculis quæ à Piſiſtratidis prius poſſeſſa, quum illi expellerentur, XCI [2] relicta fuerant in templo. Ea Lacedæmonii vbi per Cleomenem accepere, & animaduertebant Athenienſes augeſcentes, nec ad ipſis obtemperandum vllo modo eſſe animatos: præterea genus Atticum quod ſub tyrannis fuiſſet infirmum, & ad parendum promptum, nunc parta libertate ipſis par exiſtere: hæc omnia conſiderantes, accerſierunt Hippiam Piſiſtrati à Sigeo Helleſponti, quo Piſiſtratidæ confugerant. Poſtquam Hippias accerſitus adfuit, accitis etiam aliorum ſociorum nunciis, ita Spartiatæ apud eos verba fecere, [3] Agnoſcimus viri ſocii, nos haud recte egiſſe, qui mentitis oraculis inducti, viros qui erant noſtri in primis hoſpites, [4] quique in animum inducebant præbere nobis Athenas obnoxias, è patria eiecimus. & quum hæc fecerimus, tamen ingrato populo vrbem tradidimus: qui poſteaquam per nos [5] liberatus, deſpexit nos, pariter ac regem noſtrum per dedecus detrimentumque eiecit: inflatuſque ſuperbe, famam auget, præcipue quidem Bœotos ſuos finitimos atque Chalcidenſes didiciſſe qui ipſi ſint: ſed fore fortaſſis vt alius quis, ſi peccauerit, idem diſcat. Quare, quoniã in illis agendis peccauimus, nunc demus operã vt illuc vna vobiſcũ euntes, ſuppliciũ de illis ſumamus. Hac enim de cauſſa Hippiam & vos è ſua quoſq; vrbe accerſiuimus, vt publico conſenſu & communi exercitu reducentes hunc Athenas, reddamus ei XCII quæ abſtulimus. Hæc Spartiatæ. Quæ quum alii ſocii non probarent, quumq;

ὅτι σφέας τε καὶ τὸν Γεισιστρατίδας, συμφορὴν ἐποιεῦντο διπλῆν, ὅτι τε ἄνδρας ξείνους σφι ἐόντας ἐξελελάκεσαν ἐκ τῆς ἑωυτῶν, καὶ ὅτι τῷ θεῷ τὰ ποιήσασι χάρις οὐδεμίη ἐφαίνετο πρὸς τῶν Ἀθηναίων. ἔπι τε τοῖσι τούτοισι ἐπῆγον σφέας ⓐ χρησμοὶ, λέγοντες πολλά τε καὶ ἀφόρητα ἔσεσθαι αὐτοῖσι ἐξ Ἀθηναίων, τῶν πρότερον μὲν ἔσαν ἀδαέες, τότε δὲ, Κλεομένεος χρισάμενος ἐς Σπάρτην, ἐξέμαθον. ἐκτήσατο δὲ ὁ Κλεομένης ἐκ τῆς Ἀθηναί- 20ā
ων ἀκρόπολιος τοὺς χρησμοὺς, τοὺς ἐκτήατο πρότερον μὲν ⓐ Γεισιστρατίδαι, ἐξελασσώμενοι δὲ ἔλιπον ἐν τῷ ἱρῷ· καταλειφθέντας δὲ ὁ Κλεομένης ἀνέλαβε. Τότε δὲ ὡς ἀνέλαβον ⓐ Λακεδαιμόνιοι τοὺς χρησμοὺς, καὶ τοὺς Ἀθηναίους ἐώρων αὐξομένους, καὶ οὐδαμῶς ἑτοίμους ἐόντας πείθεσθαί σφι, νόῳ λαβόντες ὡς ἐλεύθερον μὲν ἐὸν τὸ ἦθος τὸ Ἀττικὸν, ἰσόρροπον τῷ ἑωυτῶν ἂν ἤθεϊ, κατεχόμενον δὲ ὑπὸ τυραννίδος, ἀδαὲς, καὶ πειθαρχέεσθαι ἑτοῖμον· μαθόντες τούτεων ἕκαστα, μετεπέμποντο Ἵππιον ⓦ Γεισιστράτου ἀπὸ Σιγείου τοῦ ἐν Ἑλλησπόντῳ, ἐς ὃ καταφθήσιοι ⓐ Γεισιστρατίδαι. ἐπεί τε δὲ σφι Ἵππίης ἀπικόμενος ἦκε, μετεπεμψάμενοι καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων ἀγγέλους, ἔλεγόν σφι Σπαρτιῆται τάδε, Ἄνδρες σύμμαχοι, συγγινώσκομέν σφι οὐ ποιήσασι ὀρθῶς. ἐπαρθέντες γὰρ χρηστηρίοισι μαντηίοισι, ἄνδρας ξείνους ἐόντας ἡμῖν ταμάλισα, καὶ ἀναδεκομένους εὐσχημοσύνας παρέξειν τῇς Ἀθηναίας, τούτους ἐκ τῆς πατρίδος ἐξελάσαμεν, καὶ ἐπειτα ποιήσαντες ταῦτα, δήμῳ ἀχρείῳ παρεδώκαμεν τὴν πόλιν· οἳ ἐπεί τε δὶ ἡμέας ἐλευθερωθεὶς ἀνέκυψε, ἡμέας μὲν καὶ ⓦ βασιλῆα ἡμέων ἐπεβούλευσε ἐξελάσαι, δόξαν, ἣ φύσας αὐξάνει· ὥστε συμμαθήσασι μάλιστα μὲν ⓘ τοῖσι ἀστῶν Βοιωτοὶ ἐς Χαλκιδέας, τάχα δέ τις καὶ δεύτερος συμμαθήσεται ἀμπρτῶν. ἐπεὶ ἃ ἐκείνοισι ποιήσαντες ἡμάρτομεν, νῦν πειρησόμεθά σφεας ἅμα ὑμῖν ἀπικόμενοι ἰζώσασθαι. αὐτὰ μὲν δὴ τάδε εἵνεκεν· τὸν δὲ τε Ἵππίην μετεπεμψάμεθα ἐκ τε ὑμέας ἀπὸ τῶν πολίων, ἵνα κοινῷ τε λόγῳ καὶ κοινῷ σόλῳ ἐξαγαγόντες αὖθις ἐς τὰς Ἀθήνας, ἀποδῶμεν τὰ ἀπελόμεθα. Οἱ μὲν ταῦτα ἔλεγον· τῶν δὲ συμμάχων τὸ πλῆθος οὐκ ἐνεδέκετο τοὺς λόγους· οἱ μὲν νεμοὶ

1 Hoſtilia, *vel, atrocia*, ab Athen. fut. quorum *oraculorum* antea quidem ignari fuerant, tum vero cognita habuerant, quum Cleomenes ea Spartam attuliſſet. iis enim potitus eſt ex Athenienſium arce oraculis quæ, *&c. vt* τῶν ἐκείνων *referas* χρησμῶν.

2 In templo reliquerant: relicta autem Piſiſtratus acceperat. Lacedæmonii igitur, quum hæc oracula in eorũ manus peruenisſent, Athenienſium potentiam creſcere & ad parendum ipſorum imperio nullo modo animatos eſſe videntes, quum apud ſe conſiderasſent, gentem Atticam tantiſper dum libertate potiretur, *vel ſui iuris eſſet*, viribus parem ſuæ eſſe futuram, at ſi tyrannide coerceretur, infirmam & ad imperata faciendum fore promptam: hæc, *inquam*, omnia quum animaduertiſſent, accerſiuerunt Hipp.

3 Conſcii nobis ſumus nos haud rect. 4 Quique ſe Athenas in poteſtatem noſtram redacturos receperant. 5 Liberatus, animo erigi cœpit, nos regemque noſtrum per contumeliam eiecit: atque adeo ſuperbe inflatus, ſuam potentiam auget: vt & iam didicerunt potiſſimum quidem finitimi eorum Bœoti & Chalcid. diſcet vero fortaſſe & alius quem peccare contigerit. *i. non cauta ſe erga illos gerere. Quod tamen poteſt aliter etiam exponi, ſicut & illud* δίξα φύσας.

φυλ, ἰῶσαι. Ἀθηναίοισι δὲ ἐπὶ τῷ πάθεος δυνότερόν τι δόξαν εἶναι τὸ τῶν γυναικῶν ἔργον. δι᾽ ὦ μοι δοκέει οὐκ ἔχειν ὅτεῳ ζημιώσωσι τὰς γυναῖκας, τὴν ἐσθῆτα μετέβαλον αὐτέων ἐς τὴν Ἰάδα. ἐφόρεον γὰρ δὴ πρότερον αἱ Ἀθηναίων γυναῖκες ἐσθῆτα Δωρίδα, τὴν Κορινθίων τῷ δόλῳ πλησιωτάτην· μετέβαλον ὦν ἐς λίνεον χιτῶνα, ἵνα δὴ περόωνται μὴ χρέωνται. Ἔτι δὲ, ἀληθέι λόγῳ χρεωμένοισι, οὐκ Ἰὰς αὕτη ἡ ἐσθὴς τὸ παλαιόν, ἀλλὰ Κάφεια. ἐπεὶ ἥγε Ἑλληνικὴ ἐσθὴς πᾶσα ἡ ἀρχαίη τῶν γυναικῶν, ἡ αὐτὴ ἰωῦ, τὠυτὸ νῦν Δωρίδα καλέομεν. Τοῖσι δὲ Ἀργείοισι καὶ τοῖσι Αἰγινήτῃσι, καὶ πρὸς τούτῳ ἔτι τόδε ποιήσαι. νόμον τὸν ἐς σφέ ἐκατέροισι τὰς περόνας ἡμιολίας ποιέεσθαι τῷ τότε κατεστεῶτος μέζου, καὶ ἐς τὸ ἱρὸν τῶν θεῶν τουτέων πρόνας μάλιστα ἀναπτέναι τὰς γυναῖκας. Ἀττικὸν δὲ μήτε τι ἄλλο περιφέρειν πρὸς τὸ ἱρὸν, μήτε κέραμον, ἀλλ᾽ οὐκ χυτρείδων ὀπιχωρίων νόμον τὸ λοιπὸν ἀνθρώπους ἐς πίνειν. Ἀργείων μὲν νυν καὶ Αἰγινητέων αἱ γυναῖκες ἐκ τούτου κατ᾽ ἔριν τῶν Ἀθηναίων, περόνας ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἐφόρεον μείζονας ἢ πρότερον. Τῆς δὲ ἔχθρης τῆς πρὸς Αἰγινήτας Ἀθηναίοισι γνωμένης ἀρχὴ τοιήδε ἐγένετο· Τότε δὴ Θηβαίων ὀπικαλεομένων περιόντες τῷ περὶ τὰ ἀγάλματα γνωμέων, ἀναμιμνησκόμενοι Αἰγινῆται ἐβοήθεον τοῖσι Βοιωτοῖσι. Αἰγινῆται δὲ ἐδήιουν τῆς Ἀττικῆς τὰ παράθαλάσσια καὶ Ἀθηναίοισι ὁρμεωμένοισι ἐπ᾽ Αἰγινήτας στρατεύεσθαι, ἦλθε μαντήιον ἐκ Δελφῶν, ἐπιόντας ἀπὸ τῶν Αἰγινητέων αἰχίσι τεισόμενα ἔτεα, τῷ ἐνὶ καὶ τεισομένῳ, Αἰακῷ τέμενος ἀποδέξαντας, ἄρχεσθαι τῶν πρὸς Αἰγινήτας πολέμων καὶ σφι χωρήσειν τὰ βούλονται. ἐπὶ τούτοισι ἀπικόμενοι ἐστρατεύοντο, πολλὰ μὲν σφέας ἐν τῷ μεταξὺ τῶν χρόνων πείσεσθαι, πολλὰ δὲ καὶ ποιήσειν· τέλος μέντοι καταστρέψασθαι. Ταῦτα ὡς ἀπενεχθέντα ἤκουσαν Ἀθηναῖοι, τῷ μὲν Αἰακῷ τέμενος ἀπέδεξαντο τοῦτο τὸ νῦν ἐπὶ τῆς ἀγορῆς ἵδρυται· τεισόμενα δὲ ἔτεα οὐκ ἀνέμενον, ἀκούσαντες ὅκως χρεὼν εἴη ἐπιέναι πρότερον ἐπ᾽ Αἰγινήτας ἀναρσίοις. Ἐς τιμωρίην δὲ ἐδόκεον σφίσι οὐδεμίην, ὅτε Λακεδαιμονίων πρῆγμα ἐγένετο, ἐμποδὼν ἐγένετο. πυθόμενοι γὰρ Λακεδαιμόνιοι τὰ ἐκ τῆς Ἀλκμεωνιδέων ἐς τὴν Πυθίην μεμηχανημένα, καὶ τὰ ἐκ τῆς Πυθίης

Κορινθίη.

χ. αἰτίλ- ἕως

χ. ἡμύνοντ,

confectum. Idq; factum mulierũ vifum esse Athenienſibus ipſa clade triſtius. in quas quum alia ratione animaduertere non poſſent, veſtem illarum in Iadem mutauerunt. nam antea Doridem veſtẽ gerebant Atticæ feminæ, ſimillimam Corinthiæ. eam itaque mutauerunt in lineam, ne fibulis vterentur. [1]Quanquã reuera ſi ratione vtamur, non Ias olim veſtis fuit, ſed Caira. quoniam omnis priſca veſtis feminarum Græcarum eadẽ erat quæ nunc, quam Doridem appellamus. Præterea Argiui & Æginetæ idem adhuc factitant. apud quorum vtroſque mos eſt fibulas faciendi ſeſcuplas menſuræ, quàm tunc conſueuerat: quas præcipuæ feminæ eorum templis deorum conſecrare ſolent, neq; aliud quicquam Atticum illic offerre, ne vrceum quidem, ſed ex ollis gentilibus in poſterum ibidem potare. Eoque contentionis proceſſere Argiuæ atq; Æginęæ mulieres cum Atticis, vt ad meam vſq; ętatem fibulas geſtauerint quam antea grãdiores. Odiorum principium Æginetarum in Athenienſes hoc, quemadmodum commemoratum eſt, extitit. Cuius rei circa ſtatuas geſtæ memoriam retinentes, libenter Thebanorum togatu auxilium tulere Bœotiis Æginetæ. Qui quũ maritima Atticæ vaſtarent, Athenienſeſque aduerſus Æginam expeditionem inirent, aduenit è Delphis oraculum, vt ab Æginetis lædendis triginta annos abſtinerent, triceſimo anno, quum fanum Æaco dicaſſent, bellum cum Æginetis inchoarent, ad votum eis re ſucceſſura. Sin bellum continuo inferrent, fore vt interea multa detrimenta acciperent & inferrent, ſed ad extremum illos [2]ſubigerent. Hoc oraculum ad ſe Athenienſes allatum vbi audiere, eatenus ei obtemperandum cenſuerunt vt Æaco fanum dicarent, quod nunc in foro extructum viſitur: [3]ſed triginta annis non eſſe abſtinendũ, quod videlicet audiſſẽt eſſe fatale, multa ſe paſſuros indigna ab Æginetis, ſi bello abſtinerent. His tamen ad vlciſcendum ſe parantibus, Lacedæmonium factum extitit impedimento. Siquidem Lacedęmonii, audito commento Alcmæonidarum erga Pythiam, & quæ egiſſet Pythia

Lxxxviij

Lxxxix

xc

1 Vt tamen rerum fateamur, non Ionica eſt hæc veſtis ab antiqua origine, ſed Caira. omnis enim priſca veſtis Græcarum mulierum eadem erat. cum illa quam nunc Doricam appellamus. At vero Argiuis & Æginetis hac de cauſſa conſuetudinem iſtam inualuiſſe *aiunt*, vt fibulæ fiant menſuræ ſeſcuplo maioris quàm quæ tum recepta erat. quin etiam mulieres apud eos templo deorum fibulas præcipue conſecrare, *vel fibulas pro donarijs offerre*: Atticum vero, nihil, ac ne laterem quidem, templo offerre: atque adeo vt ibi ex vrceis ſuæ patriæ potarent, more poſtea receptum fuiſſe. *Animaduertendum eſt autem, in Græco textu interpunctionẽ quæ eſt poſt πάντα, inde tranſferendam ponendam eſſe poſt ἄνωι, vt ſit, ἐπὶ τῶδε πάντα νόμωι ἔθη.* 2 *Vel potius*, Ipſi ſubigerentur. 3 Sed annos triginta non abſtinuerunt, *vel, ſuperſederunt*, quum audiſſent ſibi eſſe abſtinendum, paſſis hoſtilia ab Æginetis. His tamen ad vlc.

in ipſos

in ipsos atque Pisistratidas, duplicem se iacturam feciſſe animaduertebant: quod & ſuos hoſpites è patria eiecisſent, & nulla ſibi ex hoc facto gratia ab Athenienſibus haberetur. Prętęrea oraculis vrgebantur, denunciantibus multa ipſis & [1] indigna ex Athenienſibus futura, quorum antehac ſecuri fuiſſent, præſertim ex eo quod à Cleomene Spartam reuerſo didicerant. Etenim Cleomenes potitus eſt ex arce Athenienſium oraculis quæ à Piſiſtratidis prius poſſeſſa, quum illi expellerentur, XCI [2] relicta fuerant in templo. Ea Lacedæmonii vbi per Cleomenem accepere, & animaduertebant Athenienſes augeſcentes, nec ad ipſis obtemperandum vllo modo eſſe animatos: præterea genus Atticum quod ſub tyrannis fuiſſet infirmum, & ad parendum promptum, nunc parta libertate ipſis par exiſtere: hæc omnia conſiderantes, accerſierunt Hippiam Piſiſtrati à Sigeo Helleſponti, quo Piſiſtratidæ confugerant. Poſtquam Hippias accerſitus adfuit, accitis etiam aliorum ſociorum nunciis, ita Spartiatæ apud eos verba fecere, [3] Agnoſcimus viri ſocii, nos haud recte egiſſe, qui ementitis oraculis inducti, viros qui erant noſtri in primis hoſpites, [4] quique in animum inducebant præbere nobis Athenas obnoxias, è patria eiecimus. & quum hæc fecerimus, tamen ingrato populo vrbem tradidimus: qui poſteaquam per nos [5] liberatus, deſpexit nos, pariter ac regem noſtrum per dedecus detrimentumque eiecit: inflatuſque ſuperbe, famam auget, præcipue quidem Bœotos ſuos finitimos atque Chalcidenſes didiciſſe qui ipſi ſint: ſed fore fortaſſis vt alius quis, ſi peccauerit, idem diſcat. Quare, quoniã in illis agendis peccauimus, nunc demus operã vt illuc vna vobiſcũ euntes, ſuppliciũ de illis ſumamus. Hac enim de cauſſa Hippiam & vos è ſua quoſq; vrbe accerſiuimus, vt publico conſenſu & communi exercitu reducentes hunc Athenas, reddamus ei XCII quæ abſtulimus. Hæc Spartiatæ. Quæ quum alii ſocii non probarent, quumq;

ὅτι σφέας τε καὶ τοὺς Γεισιστρατίδας, συμφορὴν ἐποιεῦντο διπλῆν, ὅτι τε ἀνδρας ξείνους σφι ἐόντας ἐξεληλάκεσαν ἐκ τῆς ἑωυτῶν, καὶ ὅτι ταῦτα ποιήσασι χάεις οὐδεμίη ἐφαίνετο πρὸς τῶν Ἀθηναίων. ἔτι τε πρὸς τούτοισι ἐπῆγον σφέας ⓐ χρησμοὶ, λέγοντες πολλά τε καὶ ἀφανῆ ἔσεσθαι αὐτοῖσι ἐξ Ἀθηναίων, τῶν πρότερον μὲν ἔσαν ἀδαέες, τότε δὲ, Κλεομένεος χρισάμενος ἐς Σπάρτην, ἐξέμαθον. ἐκτήσατο δὲ ὁ Κλεομένης ἐκ τῆς Ἀθηναί- 20ā
ων ἀκρόπολιος τοὺς χρησμοὺς, τοὺς ἐκτέατο πρότερον μὲν ⓐ Γεισιστρατίδαι, ἐξελαθέντες δὲ ἔλιπον ἐν τῷ ἱρῷ καταλειφθέντας δὲ ὁ Κλεομένης ἀνέλαβε. Τότε δὲ ὡς ἀνέλαβον ⓐ Λακεδαιμόνιοι τοὺς χρησμοὺς, καὶ τοὺς Ἀθηναίους ἐώρων αὐξομένους, καὶ οὐδαμῶς ἐρίμους ἐόντας πείθεσθαι σφι, νόῳ λαβόντες ὡς ἐλεύθερον μὲν ἐὸν τὸ ἦθος τὸ Ἀττικὸν, ἰσόρροπον τῷ ἑωυτῶν ἂν ἤθεϊ, κατεχόμενον δὲ ὑπὸ τυραννίδος, ἀσθενές, καὶ πειθαρχέεσθαι ἑτοῖμον· μαθόντες τοῦτέων ἕκαστα, μετεπέμποντο Ἱππίην ⓐ Γεισιστράτου ἀπὸ Σιγείου τὸ ἐν Ἑλλησπόντῳ, ἐς ὃ καταφοίτησι ⓐ Γεισιστρατίδαι. ἐπεί τε δὲ σφι Ἱππίης καλεόμενος ἦκε, μεταπεμψάμενοι καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων ἀγγέλους, ἔλεγόν σφι Σπαρτιῆται τάδε, Ἄνδρες σύμμαχοι, συνίνωσκόμεν αὐτοῖσι ἡμῖν οὐ ποιήσασι ὀρθῶς. ἐπαρθέντες γὰρ χρηστηρίοισι μαντηίοισι, ἄνδρας ξείνους ἐόντας ἡμῖν τὰ μάλιστα, καὶ ἀναδεκομένους ὑποχειρίας παρέξειν τὰς Ἀθήνας, τούτους ἐκ τῆς πατρίδος ἐξηλάσαμεν, καὶ ἔπειτα ποιήσαντες ταῦτα, δήμῳ ἀχρείῳ παρεδώκαμεν τὴν πόλιν· ὃς ἐπεί τε δι' ἡμέας ἐλευθερωθεὶς ἀνέκυψε, ἡμέας μὲν καὶ ⓦ βασιλῆα ἡμέων ἐξυβρίσας ἐξέβαλε, δόξαν, ἣ φύσας αὐξανέ)· ὥστε ἐκμεμαθήκασι μάλιστα μὲν ⓐ τῶν οἰκοι αὐτέων Βοιωτοὶ ⓒ Χαλκιδέες, τὰχα δὲ καὶ δηλος ἐκμαθήσε)· ἀμφ- ⁂
τῶν. ἐπεὶ ὃ ἐκεῖνα ποιήσαντες ἡμάρτομεν, νῦν πειρησόμεθα σφέας ἅμα ὑμῖν ἀπικόμενοι ἐπιχαθαι. αὐτὸ ⁂ "Ὃ δὴ τόδε ἕνεκε τὸν δὲ τε Ἱππίην μετεπεμψάμεθα ὑμέας ἀπὸ τ πολίων, ἵνα κοινῷ τε λόγῳ καὶ κοινῷ σόλῳ ἐξαγαγόντες αὖθις ἐς τὰς Ἀθήνας, ἀποδῶμεν τὰ ἀπελόμεθα. Οἱμὲν ταῦτα ἔλεγον· τὸ δὲ συμμάχων τὸ πλῆθος οὐκ ἐνεδέκετο τοὺς λόγους· οἱ μὲν νεμοὶ

1 Hoſtilia, *vel, atrocia*, ab Athen. fut. quorum *oraculorum* antea quidem ignari fuerant, tum vero cognita habuerant, quum Cleomenes ea Spartam attuliſſet. iis enim potitus eſt ex Athenienſium arce oraculis quæ, *&c. vt ſupra referat* χρυσῶν.

2 In templo reliquerant: relicta autem Piſiſtratus acceperat. Lacedæmonii igitur, quum hæc oracula in eorũ manus peruenisſent, Athenienſium potentiam creſcere & ad parendum ipſorum imperio nullo modo animatos eſſe videntes, quum apud ſe conſideraſſent, gentem Atticam tantiſper dum libertate potiretur, *vel ſui iuris eſſet*, viribus parem ſuæ eſſe futuram, at ſi tyrannide coerceretur, infirmam & ad imperata faciendum fore promptam: hæc, *inquam*, omnia quum animaduertiſſent, accerſiuerunt Hipp.

3 Conſcii nobis ſumus nos haud rect. 4 Quique ſe Athenas in poteſtatem noſtrum redacturos receperant. 5 Liberatus, animo erigi cœpit, nos regemque noſtrum per contumeliam eiecit: atque adeo ſuperbe inflatus, ſuam potentiam auget: vt & iam didicerunt potiſſimum quidem finitimi eorum Bœoti & Chalcid. diſcet vero fortaſſe & alius quem peccare contigerit. *i. non cauta ſe erga illos gerere. Quod tamen poteſt aliter etiam exponi, ſicut & illud* δίκαιος φύσας.

Ἠσυχίῳ ἦσαν· Κορίνθιος δ' Σωσικλέης ἔλεξε τάδε,
» Ἤδη ὅ, τε οὐρανὸς ἐς γῆν ἐνερθε τῆς γῆς, καὶ ἡ γῆ μετ-
» έωρος ἔσται ἄνω, καὶ οἱ ἀνθρωποι νομὸν ἐν θα-
» λάσσῃ ἕξουσι, καὶ οἱ ἰχθύες οὐκ τροτέρου ἀνθρω-
» ποι, ὅτε ὑμεῖς ὦ Λακεδαιμόνιοι ἰσονομίας κατα-
» λύοντες, τυραννίδας ἐς τὰς πόλιας κατάγειν πρά-
» σκυάζεσθε. τῷ οὔτε ἀδικώτερον οὐδέν ἐστι κατ'
» ἀνθρώπους, οὔτε μιαφονώτερον. Εἰ γὰρ δὴ τόδε
» γε δοκέει ὑμῖν εἶναι χρηστόν, ὥστε τυραννεύεσθαι τὰς
» πόλιας, αὐτοὶ πρῶτοι τύραννον καταστησάμενοι πα-
» ρὰ σφίσι αὐτοῖσι, οὕτω καὶ τοῖσι ἄλλοισι δίζεσθε κατ-
» ιστάναι· νῦν δὲ, αὐτοὶ ἄπειροι ἐόντες τυράννων, καὶ
» φυλάσσοντες δεινότατα τοῦτο ἐν τῇ Σπάρτῃ μὴ
» γενέσθαι, πρήσσετε ἐς τοῦτο συμμάχους. Εἰ δὲ
» αὐτοὶ ἔμπειροι ἔατε, καὶ πάρ ἡμέας, εἴχετε ἂν περὶ
» αὐτῶν γνώμας ἀμείνονας συμβάλλεσθαι ἢ παρ' ἡμῖν.
» Κορινθίοισι γὰρ ἐν πόλιος κατάστασις τοιήδε. ἐν
» ὀλιγαρχίῃ, καὶ οὗτοι Βακχιάδαι καλεόμενοι ἔνε-
» μον τὴν πόλιν· ἐδίδοσαν δὲ καὶ ἤγοντο ἐξ ἀλλήλων.
» Ἀμφίονι δὲ ἐόντι τούτεων τῶν ἀνδρῶν, γίνεται θυ-
» γάτηρ χωλή· οὔνομα δὲ οἱ ἐν Λάβδα. Ταύτην
» (Βακχιαδέων γὰρ οὐδεὶς ἤθελε γῆμαι) ἔσχε Ἠ-
» ετίων ὁ Ἐχεκράτεος δήμου μὲν ἐκ Πέτρης ἐών,
» ἀταρὰ τὰ ἀνέκαθεν Λαπίθης τε καὶ Καινίδης. ἐκ
» δὲ οἱ ταύτης γυναικὸς, οὐδὲ ἐξ ἄλλης, παῖδες ἐ-
» γίνοντο· ἐσάλπων ὧν ἐς Δελφοὺς περὶ γόνου. ἐσιόντα
» δὲ αὐτὸν, ἰθέως ἡ Πυθίη προσαγορεύει τοῖσιδε τοῖ-
» σι ἔπεσι,
» Ἠετίων, οὔ τίς σε τίῃ πολυλίτον ἐόντα.
» Λάβδα κύει, τέξει δ' ὀλοὸν πυρὸν· ἐκ δὲ πετεῖ-
» ται
» Ἀνδράσι μουναρχῆσι, δικαιώσει δὲ Κόρινθον.
» Ταῦτα χρησθέντα τῷ Ἠετίωνι, ἐξαγγέλλεται κως
» τοῖσι Βακχιάδῃσι, τοῖσι δὴ μὴ πρότερον χρηστήριον
» χρηστήριον ἐς Κόρινθον ἐὸν ἄσημον, φέρον τε ἐς τοὺ-
» δ' καὶ δ τῶ Ἠετίωνος, καὶ λέγον ὧδε,
» Αἰετὸς ἐν πέτρῃσι κύει. τέξει δ' λέοντα
203 » Καρτερὸν, ὠμηστὴν· πολλῶν δὲ ὑπὸ γούνατα λύσει.
» Ταῦτά νυν βυθοῦ φράζεσθε Κορίνθιοι, οἱ περὶ καλὴν
» Πειρήνην οἰκεῖτε καὶ ὀφρυόεντα Κόρινθον.

silentium tenerent, Corinthius Soſicles ita loquutus eſt, [1] Eo tempore cœlum 1
ſub terra, ac terra ſuperior cœlo erit, homineſq; domicilium in mari habebunt, quo tempore vos Lacedæmonii rebus publicis euerſis, tyrannides in vrbes introducere conabimini. quibus nihil eſt in rebus humanis neque iniuſtius, neq; magis mortiferum. Quod ſi bonum vobis videtur ciuitates ſubeſſe tyrannidi, ipſi vobis primi tyrannum conſtituite, atq; ita vt aliis conſtituatis operā date. At nunc ipſi tyrannorum expertes, & ne id in Sparta contingat vehementiſſimo cauentes, hoc in ſocios ſtuderis efficere: qui ſi eſſetis, vt nos ſumus, experti, meliorem quam nūc facitis, de hac re [2] ſententiam diceretis. Nam iſta res apud 2
Corinthios ciuitatis perturbatio fuit. quum eſſet apud eos paucorum regimē: & ii qui Bacchiadæ vocabantur, vrbem incolerent, vltro citroque inter eos matrimonia contrahebantur. Horum vni nomine Amphioni nata eſt filia clauda, cui nomen erat Labda: quam quoniam nemo Bacchiadarum ducere volebat, duxit Eetion Echecratis filius, è Petra quidem tribu, ſed oriundus à Lapithe ac Cæneo. Qui quum neq; ex hac muliere, neque ex alia tolleret liberos, miſſus eſt Delphos ad conſulendum de prole. eum introeuntē ſtatim Pythia his verſibus compellauit,

Eetion, te nemo (licet ſis tantus) honorat.
Conceptum pariet ſaxum graue Labda, monarchos
[3] Qui cadet in ciues, emendabitq; Corinthum.

[4] Hoc oraculum quod Eetioni redditum eſt, eôdem tendebat quo alterum antea Bacchiadis redditum, haud prius intellectum quam hoc renunciatum eſt in hæc verba,

Concipit in petris aquila, enixura leonem
Robuſtum, ſeuum, genua & qui multa reſoluet.
Hæc bene nunc animis verſa Corinthia proles,
Qui colitis pulchram tamque Corinthum

---

1 Nunc profecto cælū ſub terra erit, terraq; cælo ſupereminebit, homines mare incolent, piſces do accipient, quum vos Laced. reb. pub. euerſ. t. in vrbes reducere conemini. quibus nihil in reb. hum. nec ſanguinarium. *Perinde acſi diceret cum poeta, Omnia natura praposterа legibus ibunt, Parſq; ſuum mun fient fieri qua poſſe negabam: quum vos Laced. adeo mutati ſitis vt, &c. Sed legendum* ὃ δὲ ἔ, τι οὐχμὸς, retis. Talis erat Corinthiis vrbis ſtatus, vt penes paucos imperium eſſet. Quum igitur ii qui Bacch tis gubernacula tenerent, & vltro citroq; matrimonia inter ſe contraherent, contigit vt vni ex h naſceretur quæ clauda eſſet, nomine Labda. Eam quod nullus Bacchiadarum ducere vellet, du *neque enim videtur poſſe alio referri* προῖτα *quam ad* ὀλοὸν πυρόν. 4 Hæc oraculum Eetioni r qui quod prius editum de Corintho fuerat oraculum non intelligebant, quum eôdem quo ē

5 Pirenem,

3 [1]Id oraculum quum ad eam diem fuisset indeprehensum, simulatque ex hoc Eetionis patuit eodem vtrumque pertinere, silentio suppressere, animo futurũ Eetionis filium extinguendi. Et vt primum mulier enixa est, miserunt è suo numero decem viros ad tribum in qua habitabat Eetion, qui puerum extinguerent. Isti, postquam ad Petram peruenere, & ad Eetionis atrium accesserе, puerum petunt. Labda cur venissent ignara, [2]paternæq; beneuolentiæ caussa venisse eos rata, affert filium, & in vnius eorum manum porrigit. erat autem inter viam constitutum, vt qui primus eorum puerum cepisset, is humi illum allideret. Verum diuina quadam fortuna puer ei viro cui à Labda traditus erat, arrisit. quam rem illi consideranti miseratio subiit pueri occidendi. Sic misertus alteri tradidit, & ille tertio, atque ita deinceps per manus traditus infans, per omnes decem transiit: ac nemine interimere volente, rursus matri est redditus. Illi egressi atque ante ianuam stantes, alius alium incusabant castigabantque, sed primum præcipue, qui ex conuento non fecisset: donec interiecto temporis spatio placitum est vt rursus introgressi omnes
4 fierent participes cædis. Sed necesse erat ex Eetionis stirpe germinari Corintho perniciem. nam Labda stans pro foribus, hæc omnia exaudiebat: eoque metuens ne illi immùtata voluntate acceptum rursus puerum interimerent, asportauit, & in mensura frumentaria occuliit: qui locus visus est minime inuestigabilis, quum sciret, illos, si rediirent ad inuestigandum puerum, omnia scrutaturos: vt & contigit, nam introgressis & scrutantibus vbi nõ apparuit, visum est eis abeundum, atque iis à quibus missi essent, dicendum se cuncta quæ illi mandassent perpetrasse: atque ita reuersi dixerunt. Post
5 hæc Eetionis filio crescenti impositum est nomen Cypselo, ob periculum hoc quod d[illegible]uerat in cypsela, *id est, mensura f[illegible]ria*. Vbi autem in virilem adol[illegible]m, consulenti oraculum D[illegible]ps est redditum, quo fre-[illegible]m [illegible]ssus occupauit. o-[illegible]m [illegible]

[illegible]c qui descendit

τῦτο μὲν δὴ τοῖσι Βακχιάδῃσι ποιέτεον νομιζόμενον, ἐὼν ἀτεκμήρτον· τότε δὲ τῷ Ἠετίων νομιζόμενον ὡς ἐπυθόντο, αὐτίκα καὶ τοιῆτεον σιωπῇ, ἐὸν σιωπηδὸν τῷ Ἠετίωνος. σωέντες ὦν τῦτο, εἰ ἦν ἐν ὑσυχίῃ, ἐθέλοντες Ⓦ μηνοντα Ἠετίωνι γενέσθαι γόνον ἀμαφθείραι. ὡς δὲ ἔτεκε ἡ γυνή, ταχίσα πέμποισι σφέων αὐτέων δέκα ἐς Ⓦ δῆμον ἐν τῷ καλέεται Ἠετίων, ἀποκτενέοντας τὸ παιδίον. ἀπικόμενοι ὦν οὗτοι ἐς τὴν Πέτρην, καὶ παρελθόντες ἐς τὴν αὐλὴν τῦ Ἠετίωνος, αἴτεον τὸ παιδίον· ἡ δὲ Λάβδα, εἰδυῖά τε οὐδὲν τὸ εἵνεκα ἐκεῖνοι ἀπικέατο, καὶ δοκέουσά σφεας φιλοφρόνως τὸ παιδὸς εἵνεκα αἰτέειν, φέρουσα ἐνεχείρισε αὐτέων ἑνί. τοῖσι δὲ ἄρα ἐβεβούλευτο κατ' ὁδόν, Ⓦ πρῶτον αὐτέων λαβόντα τὸ παιδίον προσουδίσαι. ἐπεί τε ὦν ἔδωκε φέρουσα ἡ Λάβδα, Ⓦ λαβόντα τὸν ἀνδρῶν θείῃ τύχῃ προσεγέλασε τὸ παιδίον. καὶ Ⓦ, φρασθέντα τῦτο, οἰκτῖραι μὲν τὸ παιδίον καρτερὸν δὲ προδιδοῖ τῷ δευτέρῳ· ὁ δὲ, τῷ τρίτῳ. οὕτω δὴ διεξῆλθε διὰ πάντων τῶν δέκα προδεδομένον, οὐδενὸς βουλομένου διεργάσασθαι. ἀποδόντες ὦν ὀπίσω τῇ τεκούσῃ τὸ παιδίον, καὶ ἑξελθόντες ἔξω, ἑστεῶτες ὅπι τῶν θυρέων, ἀλλήλων ἄρχοντο, καταμεμφόμενοι· καὶ μάλιστα τὸν πρῶτον λαβόντα, ὅτι οὐκ ἐποίησε κατὰ τὰ δεδογμένα. ἐς ὃ δὴ σφι χρόνου ἐγίνομένου, ἔδοξε αὖτις παρελθόντας πάντας τὸν φόνον μετιέναι. ἔδει δὲ οὐ τῦ Ἠετίωνος γόνου Κορίνθῳ κακὰ ἀναβλαστεῖν· ἡ Λάβδα γὰρ πάντα ταῦτα ἤκουε ἑστεῶσα πρὸς τῇσι θύρῃσι· δείσασα δὲ μὴ σφι μεταδόξῃ, καὶ τὸ δεύτερον λαβόντες τὸ παιδίον ἀποκτείνωσι, φέρουσα καταχρύπτει ἐς τὸ ἀφεστὸς τοῦ Ⓐ ἐφαίνετο τοῖχος, ἐς κυψέλην· ὑπισαμένη ὡς εἰ ἐπιστρέψαντες ἐς ζήτησιν ἀπικοίατο, πάντα ἐρευνήσειν μηνύσαντος. ταῦτα μὲν οὖν καὶ ἐγίνετο. ἐπελθόντι γὰρ καὶ διζημένοισι αὖτις ὡς οὐκ ἐφαίνετο, ἐδόκεε ἀπαλλάσσεσθαι, καὶ λέγειν πρὸς τοὺς ἀποπέμψαντας, ὡς πάντα ποιήσειαν τὰ ἐκεῖνοι ἐπετείλαντο. Ⓐ μὲν δὴ, ἀπελθόντες, ἔλεγον ταῦτα. Ἠετίωνι δὲ μετὰ ταῦτα ὁ παῖς ηὐξάνετο· καὶ Ⓐ ἀμαφυγόντι τὸν Ⓦ κίνδυνον, ἀπὸ τῆς κυψέλης ἐπωνυμίην Κύψελος οὔνομα ἐτέθη. ἀνδρωθέντι δὲ καὶ μαθομένῳ Κυψέλῳ ἐχρήσθη ἀμφιδέξιον χρηστήριον ἐν Δελφοῖσι, τῷ πίσυνος γενόμενος ἐπεχείρησέ τε καὶ ἔσχε Κόρινθον. ὁ δὲ χρησμὸς, ὅδε ἦν,

Ὄλβιος οὗτος ἀνὴρ ὃς ἐμὸν δόμον ἐσκαταβαίνει,

[illegible]æ huius oraculi sibi prius redditi mentem assequi non possent, quum audiuerunt id quod Eetio[illegible]m prius intellexerunt, cum illo Eetionis congruens. Quum autem & hoc intellexissent, silentio [illegible]ni prolem interficere in animo habentes. [2] Ad gratulandum patri ven[illegible]

Κύψελος Ἠετίωνος, βασιλεὺς Κορίν-
θου.
Αὐτὸς, καὶ παῖδες παίδων μὲν οὐκέτι παῖδες.
Τὸ μὲν δὴ χρηστήριον τοῦτο ἦν. τυραννεύσας δὲ ὁ
Κύψελος, τοιοῦτος δή τις ἀνὴρ ἐγένετο· πολλοὺς μὲν
Κορινθίων ἐδίωξε, πολλοὺς δὲ χρημάτων ἀπεστέρη-
σε, πολλῷ δὲ ἔτι πλείους τῆς ψυχῆς. ἄρξας δὲ
τριάκοντα ἐτέων, καὶ εὖ τελευτήσας, τῷ βίῳ τῷδε
ἐπέδωκε. τοῦ δὲ τοῦτον τὸν τρόπον τελευτήσαντος
διεδέξατο τὴν τυραννίδα ὁ παῖς Περίανδρος. ὁ τοίνυν Περίανδρος τὸ μὲν
πρῶτον ἦν ἠπιώτερος τοῦ πατρός· ἐπεὶ δὲ διὰ ἀγγέλων Θρασυβούλῳ τῷ
Μιλήτου τυράννῳ, πολλῷ ἔτι ἐγένετο Κυψέλου μιαιφονώτερος. πέμψας γὰρ
δὴ κήρυκα πρὸς Θρασύβουλον ἐπυνθάνετο ὁντινα τρόπον ἀσφαλέστερον κατα-
στάμενος τῶν πραγμάτων, κάλλιστα τὴν πόλιν διοικοῖ. Θρασύβουλος δὲ ἐλθόντα τὸν ἐκ
τοῦ Περιάνδρου ἐξήγαγε ἔξω τοῦ ἄστεος. ἐσβὰς δὲ ἐς
ἄρουραν ἐσπαρμένην, ἅμα τε διεξήιε τὸ λήιον, ἐπεί-
ρωτῶν τε καὶ ἀναποδίζων κήρυκα κατὰ τὰ ἐπὶ
Κορίνθου ἄπιξιν· καὶ σχολαίως ἀεὶ ὁκόσας τινὰς ἴδοι
τῶν ἀσταχύων ὑπερέχοντας τῶν ἄλλων· κολού-
ων δὲ, ἐρρίπτεε· ἐς ὃ τοῦ λήιου τὸ κάλλιστόν τε καὶ βα-
θύτατον διέφθειρε τρόπῳ τοιούτῳ· διεξελθὼν δὲ τὸ
χωρίον, καὶ οὐδενὸς ἔπος οὐδὲν, ἀποπέμπει
κήρυκα. νοστήσαντος δὲ τοῦ κήρυκος ἐς τὴν Κό-
ρινθον, ἐθύμως ἦν θωυμάζων τὴν ἐπιστολήν
ὁ Περίανδρος· ὁ δὲ οὐδὲν ἔφη Θρασύβουλον
ἐπιστέλλεσθαι. θωυμάζειν τε αὐτὸ, τῷ δὲ οἷον μιν ἀν-
δρα ἀποπέμψαι, ὡς τὰ δεινότατά τε καὶ τῶν ἐνῦ-
τῷ συναμφοῖν· ἀπηγεόμενος γὰρ πρὸς Θρασυ-
βούλου ὁπώπεε. Περίανδρος δὲ, συνιεὶς τὸ πρᾶ-
γμα, καὶ νόῳ ἔχων ὡς ἐπεπλήγει Θρασύβουλος
τοὺς ἐπιφερομένους τῶν ἀστῶν φονεύειν, ἐνταῦτα δὴ
πᾶσαν κακότητα ἐξέφαινε ἐς τοὺς πολίτας. ὅσα
γὰρ Κύψελος ἀπέλιπε κτείνων τε καὶ διώκων, Πε-
ίανδρος σφέα ἀπετέλεσε· μιῇ γὰρ ἡμέρῃ ἀπέδυσε
πάσας τὰς Κορινθίων γυναῖκας, διὰ τὴν ἑωυτοῦ
γυναῖκα Μέλισσαν. πεμψάντι γάρ οἱ ἐς Θεσπρω-
τοὺς ἐπὶ Ἀχέροντα ποταμὸν ἀγγέλους περὶ τοῦ νεκυο-
μαντηίου παρακαταθήκης πέρι ξεινικῆς, οὔτε σημα-
νέειν ἔφη ἡ Μέλισσα ὅπου φωνέουσα, οὔτε κατερέειν ὅ
τι σφέτερα χώρῳ ἡ παρακαταθήκη. ῥιγοῖ τε γάρ,
καὶ ἐστὶ γυμνή· τῶν γάρ οἱ ὀφελος ἐστὶ οὐδὲν, οὐ κατακαυθέντων. μαρτύ-
ριον δέ οἱ ἐστὶ ὡς ἀληθέα ταῦτα λέγει, ὅτι ὁ ἄρτος ἐπέβαλε
χὴν τοῦ ἵππου Περίανδρος τοῦ ἀρότου ἐπέβαλε.

Cypſelus Eetides, claræ rex eſto Corinthi,
Ipſe, & eo nati, ſed nulli deinde nepotes.

Et oraculum quidem, hoc erat. Cypſelus vero tyrannide potitus, talis extitit vt Corinthiorum multos inſequutus ſit; multos pecunia, longe plurimos anima priuauerit. Cui, quum triginta regnaſſet annos, bene vita defuncto ſucceſſit in tyrannide filius Periander, 6
qui inter initia mitius agebat quam pater: ſed vbi per nuncios conſuetudinem habuit cum Thraſybulo Mileti tyranno, multo magis quam pater cruentus effectus eſt. Miſſo enim præcone, Thraſybulum interrogauit qua ratione ipſe rebus tutius conſtitutis, ciuitatem pulcherrime gubernaret. Thraſybulus, eo qui à Periandro miſſus erat, extra oppidum educto, ingreſſus eſt rus quoddam ſatum, & vna cum eo ſegetem intetambulans, ſciſcitabatur hominem de ſuo aduentu è Corintho, detruncans atque abiiciens vt quanquam videbat ſpicam inter alias extantem, donec ſegetem formoſiſſimam atque denſiſſimam hunc in modum corrupit: prædiumque illud peruagatus, nullo verbo reddito præconem remiſit. Reuerſus Corinthum præco, auido præceptionis audiendæ Periandro, negauit ſibi quippiam reſpondiſſe Thraſybulum, & mirari quod ſe ad virum veſanum Periander miſiſſet, & ſua ipſius deſtruentem: exponitq; quæ ex Thraſybulo vidiſſet. Periander id quod à 7
Thraſybulo actum erat intelligens, atq; interpretans ſibi ab illo præceptum vt eminentiſſimos quoſq; popularium interimeret, tunc vero omnem in ciues ſæuitiam exercuit, interficiendo ac perſequendo cõſummãs id quod à Cypſelo fuerat omiſſum. Atq; adeo die vno vniuerſas mulieres Corinthias exuit, propter Meliſſam vxorem ſuam. nam quum ad Theſprotos, qui ſunt ad flumẽ Acherontem, miſiſſet nuncios ſciſcitatum ἐκκυομαντεῖον, *id eſt, mortuorum oraculum*, de hoſpitis depoſito, Meliſſa apparens negauit ſe indicaturam aut dicturam vbinam depoſitum eſſet collocatum, quoniam ipſa algeret, quia nuda eſſet. nihil enim ſibi prodeſſe veſtes cum quibus ſepulta fuiſſet, vtpote non concrematas. Cuius rei, quod vera loqueretur, teſtimonio foret quod Periãder in frigidũ furnũ panes ingeſſiſſet.

Hæc

Hæc Periandro renunciata, ob illud argumentum fidem fecere, quod ipse cum Melissa quamuis defuncta coierat. Itaque statim post eum nuncium per præconem edixit vt omnes Corinthiæ mulieres ad Iunonis templum prodirent. Eo, tanquam ad diem festum, quam ornatissime poterant quum issent mulieres istæ, depositis claim satellitibus, eas omnes sine discrimine exuit, ingenuas patiter & ancillas, atque *eas vestes* ad foueam comportatas Melissam precando cremauit. Hæc vbi fecit, & nuncios iterum eosdem misit, tunc ei Melissæ idolum, *hoc est inanis imago*, exposuit vbinam depositum hospitis collocasset. 8 Huiusmodi est tyrannis, Lacedæmonii, vobis, & talium operum. Eoque nos Corinthios cum magna admiratio cepit simulatque vidimus vos accersisse Hippiam, tum vero maior nunc dum ista dicitis. Propterea deos Græcorum inuocantes [1] testamur apud vos, ne velitis tyrannides in ciuitatibus constituere, quas non extinguitis, sed excitatis præter æquitatẽ, dum Hippiam reducitis: in quo scitote Corinthios vobis non assensuros. XCIII Hæc Soficles Corinthiorum legatus. Quem excipiens Hippias, eosdem quos ille deos inuocando dixit, cum ceteros tum præcipue Corinthios desideraturos Pisistratidas, [2] quum venissent dies quibus expiare se ab Athenien sibus nequirẽt. Hactenus respondit Hippias, quoniam oracula illa ipse præ ceteris nota haberet. Ceteri socii, qui antea silentium tenuerant, audito Soficle, liberius pro se quisque in vocem erumpentes, accedere sententiæ Corinthiorum, obtestarique Lacedæmonios nequid agerent noui aduersus Græcam ciuitatem. XCIV Ita ab ea re cessatum est. Hippias illinc profectus, offerente sibi Amynta Macedone Anthemuntem, & Thessalis Iolcon, neutrum accipere voluit, sed rursus ad Sigeum concessit, quod armis Pisistratus à Mitylenæis eripuerat. Eoque capto, tyrannum ibi constituerat Hegesistratũ, filium nothum ex muliere Argiua, qui tamẽ, quæ à Pisistrato acceperat, non tenuit sine prœlio. nam diu inter Mitylenæos ac Athenienses pugnatum est, hos ex oppido Achilleo, illos è Sigeo prodeuntes: hos repetentes regionem, illos refellentes hac ratione, quod dicerent nihilo magis iuris esse Æolibus

Ταῦτα ὦ ὡς ὀπίσω ἀπηγγέλθη τῷ Περιάνδρῳ, πιστὸν γὰρ ᾧ ἰῷ τὸ συμβόλαιον, ὡς νεκρᾷ ἐούσῃ Μελίσσῃ ἐμίγη, ἐπεὶ ὡς δὴ μιν τὴν ἀγγελίην, κήρυγμα ἐποιήσατο, ἐς τὸ Ἡραῖον ἐξιέναι πάσας τὰς Κορινθίων γυναῖκας. αἱ μὲν δὴ, ὡς ἐς ὁρτὴν ἱέμεναι κόσμῳ τῷ Καλλίστῃ χρεώμεναι· ὁ δ' ἐπεὶ ἐσιδε τοὺς δορυφόρους, ἀπεδύσετο σφέας, πάσας ὁμοίως τάς τ' ἐλευθέρας καὶ τὰς ἀμφιπόλους. συμφορήσας δὲ ἐς ὄρυγμα, Μελίσσῃ ἐπευχόμενος κατέκαιε. Ταῦτα δὲ ᾧ ποιήσαντι, καὶ δεύτερον πέμψαντι, ἔφραζε τὸ εἴδωλον τὸ Μελίσσης ἐς ᾧ κατέθηκε χώρων τῦ ξείνου τὴν παραθήκην. Τοιοῦτο μὲν δὴ ὑμῖν ἡ τυραννὶς ὦ Λακεδαιμόνιοι, καὶ τοιοῦτον ἔργον· ἡμέας δὲ αὐτοὺς τοὺς Κορινθίους τότε αὐτίκα θωῦμα μέγα εἶχε, ὅτι ὑμέας εἰδόμενοι μεταπεμπομένους Ἱππίην· νῦν τε δὴ καὶ μέζονος θωυμάζομεν λέγοντας ταῦτα. ἐπιμαρτυρόμενά τε ἐπικαλεόμενοι ὑμῖν θεοὺς τοὺς Ἑλληνίους, μὴ κατίστατε τυραννίδας ἐς τὰς πόλιας. εἰ δὲ ὦν μὴ παύσεσθε, ἀλλὰ πειρήσεσθε τῶνδε δίκαιον καταλύοντες Ἱππίην, ἴστε ὑμῖν Κορινθίους γε οὐ συναινέοντας. Σωσικλέης μὲν ἀπὸ Κορίνθου τοσαῦτα εἶπε τάδε· Ἱππίης δ' αὖτε ἀμείβετο, τοὺς αὐτοὺς ἐπικαλέσας θεοὺς τοῖσι, ἦ μὲν Κορινθίους μάλιστα πάντων ἐπιποθήσειν Πεισιστρατίδας, ὅταν σφι ἵκωσι ἡμέραι αἱ κύριαι ἀπαλλάσσεσθαι τῶν Ἀθηναίων. Ἱππίης μὲν τοῦτοισι ἀμείψατο, οἷα τοῦ χρησμοῖς ἀτρεκέσι τὰ ἀνθρῶν ἐξεπιστάμενος. Οἱ δὲ λοιποὶ τῶν ξυμμάχων τέως μὲν εἶχον ἐν ἡσυχίῃ σφέας αὐτούς· ἐπεί τε δὲ Σωσικλέος ἤκουσαν ἐλευθέρως ἅπαντος, ἐλευθέρως ἅπας τις αὐτέων φωνὴν ῥήξας, αἱρέετο τὸ Κορινθίου τὴν γνώμην. Λακεδαιμονίοισί τε ἐπεμαρτύρεόντο, μὴ ποιέειν μηδὲν νεώτερον περὶ πόλιν Ἑλλωΐδα. οὕτω μὲν ταῦτα ἐπαύθη. Ἱππίης δὲ ἐνθεῦτεν ἀπελαυνόμενος, ἐλθὼν μὲν Ἀμύντεω τοῦ Μακεδόνων βασιλέος Ἀνθεμοῦντα, ἐδίδου μὲν Ἀμύντης ὁ Μακεδόνων βασιλεὺς Ἀνθεμοῦντα, ἐδίδου δὲ Θεσσαλοὶ Ἰωλκόν. ὁ δὲ τούτεων μὲν οὐδέτερα αἱρέετο, ἀνεχώρεε δὲ ὀπίσω ἐς Σίγειον, θέλων Πεισίστρατος αἰχμὴν τὴν Μιτυληναίων. κρατήσας δὲ αὐτῆς, κατέσχε τυραννεύων εἰ παῖδα ᾧ ἐωυτῦ νόθον Ἡγησίστρατον, ὄντα ἐκ Ἀργείης γυναικός· ὃς οὐκ ἀμαχητὶ εἶχε τὰ παρέλαβε τὴν Πεισίστρατος. ἐπολέμεον γὰρ, ἔκ τε Ἀχιλληίου πόλιος ὁρμεώμενοι καὶ Σιγείου, χρόνον ὀκοσον συχνόν, Μιτυληναῖοί τε καὶ Ἀθηναῖοι· οἱ μὲν ἀπαιτέοντες τὴν χώρην. Ἀθηναῖοι δὲ, ὅτε συγγινωσκόμενοι, ἀποδεικνύντες τε λόγῳ τοῦδε μᾶλλον Αἰολεῦσι μετεῖον 205

1 Obtestamur vos ne tyrannides in ciuitatibus constituatis. Atque adeo, nisi ab incepto desistatis, sed Hippiam contra ius & æquum reducere conemini, scitote non approbaturos vestrum hoc factum Corinthios. 2 Vbi venissent stati dies quibus futurum esset vt illos angerent Athenienses. *Sed aliter dea suspectum reddit vel ipsa Valla interpretatio.*

τῆς Ἰλιάδος χώρης, ἣν οὐ καὶ σφίσι καὶ τοῖσι Ἕλλησι, ὅσοι συνεστρατεύσαντο Μενελάῳ τὰς Ἑλένης ἁρπαγάς. Πολεμεόντων δὲ σφέων, καὶ ἄλλα πολλὰ πρήγματα ἐγίνετο τῇσι μάχῃσι· ἐν δὲ δὴ καὶ Ἀλκαῖος ὁ ποιητὴς, συμβολῆς γενομένης, καὶ νικώντων Ἀθηναίων, ἀΐσσει μὲν φεύγων ἐκφεύγει, τὰ δὲ ⓐ ὅπλα ἔρχεται Ἀθηναῖοι, καὶ σφέα ἀνεκρέμασαν τοῖσι τοῦ Ἀθηναίου τοῦ ἐν Σιγείῳ. Ταῦτα δὲ Ἀλκαῖος ἐν μέλεϊ ποιήσας, ἐπιπέμπει ἐς Μιτυλήνην, ἀγγελλόμενος τὰ ἑωυτοῦ πάθεα Μελανίππῳ ἀνδρὶ ἑταίρῳ. Μιτυληναίους δὲ καὶ Ἀθηναίους κατήλλαξε Πεισίανδρος ὁ Κυψέλου. Τούτῳ γὰρ δικαιοτάτῃ ἐπετράπησαν. κατήλλαξε δὲ ὧδε· νέμεσθαι ἀμφοτέρους τὴν ἔχεσι. Σίγειον μὲν νυν οὕτω ἐγένετο ὑπ' Ἀθηναίοισι. Ἱππίης δ' ἐπεὶ τε ἀπίκετο ἐκ Λακεδαίμονος ἐς τὴν Ἀσίην, πάντα χρῆμα ἐκίνεε, ἀγγέλλων τοῖσί τε Ἀθηναίοισι καὶ ⓑ Ἀρταφέρνεα, καὶ ποιέων ἅπαντα ὅκως αἱ Ἀθῆναι ἡσσονες εἶεν ἑωυτοῦ καὶ Δαρείου. Ἱππίης τε δὴ ταῦτα ἐπρησσε, καὶ ⓒ Ἀθηναῖοι πυθόμενοι ταῦτα, πέμπουσι ἐς Σάρδις ἀγγέλους, οὐκ ἐῶντας τοὺς Πέρσας πείθεσθαι Ἀθηναίων τοῖσι φυγάσι. ὁ δὲ Ἀρταφέρνης ἐκέλευε σφέας, εἰ βουλοίατο σῶοι εἶναι, καταδέκεσθαι ὀπίσω Ἱππίην. οὐκ ὦν δὴ ἐνεδέκοντο τοὺς λόγους ἀποφερόμενοι Ἀθηναῖοι· οὐκ ἐνδεκομένοισι δὲ σφι, ἐδέδοκτο ἐκ τοῦ φανεροῦ τοῖσι Πέρσῃσι πολεμίους εἶναι. Νομίζουσι δὴ ταῦτα, καὶ ἅμα βεβλημένοισι ἐς τοὺς Πέρσας, ἐν τούτῳ δὴ τῷ καιρῷ ὁ Μιλήσιος Ἀρισταγόρης τὸν Κλεομένεος τοῦ Λακεδαιμονίου ξεναγὸς ἐκ τῆς Σπάρτης, ἀπίκετο ἐς Ἀθήνας· αὕτη γὰρ ἡ πόλις τῶν λοιπέων ἐδυνάστευε μέγιστον. ἐπελθὼν δὲ ὅπως ⓓ δῆμον ὁ Ἀρισταγόρης, ταῦτα ἔλεγε τὰ καὶ ἐν τῇ Σπάρτῃ, ὡς τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ τὸ Περσικοῦ πολέμου, ὡς ἄρα τε ἀσπίδα οὔτε δόρυ νομίζοιεν, ὑπηκόους τε χειροήθεας ἕξειν. Ταῦτά τε δὴ ἔλεγε, καὶ περὶ τοῖσι, τάδε, ὡς ⓔ Μιλήσιοι τῶν Ἀθηναίων εἶεν ἄποικοι, καὶ εἰκὸς σφι εἶναι ῥύεσθαι δυναμένους μέγα. καὶ τόδε νέον, ἢ οὐκ ἐπῆγε, οἷα χάρτα δεομένους· ἐς ὃ ἀνέπεισε σφέας. πολλοὺς γὰρ οἷόν τε ἦν ὑπερτερέοντα ἐξαπατᾶν ἕνα, εἰ Κλεομένεα μὲν ⓕ Λακεδαιμόνιον μοῦνον οὐκ οἷός τε ἐγένετο μετὰ λόγου ἐλθεῖν, τρεῖς δὲ μυριάδας Ἀθηναίων ἐποίησε τόν. Ἀθηναῖοι μὲν δὴ ἀναπεφαδέντες ἐψηφίσαντο εἴκοσι νέας ἀποστεῖλαι βοηθοὺς Ἰωσι, στρατηγὸν ἀποδέξαντες αὐτέων ⓖ Μελάνθιον, ἄνδρα τῶν ἀστῶν ἐόντα τὰ πρώτα δόκιμον·

in agrum Ilienſem, quam ſibi ac ceteris Græcis qui Menelao in raptu Helenes operam nauaſſent. His aſſidue bellantibus, cum alia in prœliis geſta ſunt, tum illud quod Alcæus poeta in prœlio quod collatis ſignis gerebatur, vincentibus Athenienſibus, ipſe quidem fugæ ſe mandans euaſit: ſed armis eius potiti ſunt Athenienſes, quæ apud templum Mineruæ in Sigeo ſuſpenderunt. Hanc rem Alcæus carmini mandans, in Mitylenem repoſuit, indicans Melanippo ſodali ſuam calamitatem. Mitylenæos tamen atq; Athenienſes reduxit in gratiam Periander Cypſeli filius, qui delectus arbiter, ita eos reconciliauit, vt vtrique ea colerent quę haberent. Atque hoc modo Sigeum factum eſt Athenienſium. Hippias, poſteaquam Lacedæmone in Aſiam abiit, cuncta agitabat, inſimulando Athenienſes apud Artaphernem, atque omnem operam dando vt Athenæ in illius ac Darii venirent poteſtatem. Quæ agitare Hippiam quũ accepiſſent Athenienſes, mittunt Sardis nuncios ad diſſuadendum Perſis fidem habere exulibus Athenienſibus. Sed Artaphernes iubere Athenienſes (ſi ſalui eſſe vellent) rurſus Hippiam recipere: Athenienſes eam condicionem recuſare, & malle profeſſi eſſe Perſarum hoſtes. Dum ita apud Perſas inſimulantur, atque ita animati ſunt Athenienſes eam condicionem recuſare, hoc interim tempore Mileſius Ariſtagoras à Cleomene Lacedæmonio reiectus è Sparta Athenas venit nam ea ciuitas inter ceteras præpollebat.[1] Ad quam ciuitatem vbi venit Ariſtagoras, eadem quę in Sparta commemorauit de commodis quæ eſſent in Aſia, deque Perſico bello, quod neque ſcutum neque lanceam in vſu haberent,[2] facileſque eſſent ad capiendum. Hæc ille referens, ea quoque addebat, Mileſios eſſe Athenienſium colonos, quos æquum eſſet ab eis liberari qui multum pollerent. Denique nihil non pollicebatur, omnibus precibus obſecrans quod tantopere cupiebat, donec eos induxit. Facilius[3] enim ei viſum eſt multos decipere quam vnum: qui ſi Cleomenem ſolum fallere non potuit, id tamen in triginta millibus Athenienſium effecit. Itaq; Athenienſes perſuaſi, decreuere viginti naues Ionibus auxilio mittendas, Melanthio illis præfecto, viro inter populares omni in re ſpectato.

XCV

XCVI

XCVII

χ. δυοῖν δέοντα λέγει.

1 Quum autem ad plebem acceſſiſſet Ariſtag. 2 Expugnarique facile poſſent. 3 Eſſe videtur mult. decip. q. vn. ſi Cleom. quidem Lacedæmonium ſolum fal.

Hæc

XCVIII Hæc classis initium malorum extitit Græcis pariter & barbaris. ante cuius egressum Aristagoras reuectus Miletum, excogitauit consilium quod in nullam Ionum vtilitatem erat redundaturum. quanquam ne ille quidem hac ratione faciebat, sed vt regi Dario molestiam afferret. Etenim misit quendam in Phrygiam ad Pæones qui à flumine Strymone in captiuitatem abducti à Megabyzo erant, locum atque vicum per sese incolentes: ad quos vt peruenit nuncius, ita verba fecit, Viri Pæones, misit me Aristagoras Mileti tyrannus [1] ad ostendendam vobis (si obtemperare velitis) salutem. Nunc enim cuncta Ionia ab rege defecit,[2] eademque vobis præstat facultatem salutis parandæ ad patriam vestram: per vos quidem, vsque ad mare, deinceps nobis iam curæ erit. His auditis Pæones magnam sane voluptatem acceperunt: sumptisque liberis atque vxoribus, ad mare fuga se proripuerunt: nonnullis eorum præ metu [3] illinc remeantibus. Vbi ad mare peruenere, illinc in Chium transmisere. quo postquam applicuere, eorum vestigia insequutus adfuit ingens equitatus Persarum: & quia eos assequi non potuit, misit in Chium ad illos vt eodem redirent. Cuius oratione repudiata, à Chiis sunt in Lesbum transportati, mox à Lesbiis in Doriscum, vnde terrestri

XCIX itinere se in Pæoniam receperunt. Post hæc ad Aristagoram Athenienses viginti cum nauibus venere, ducentes vna quinque triremes Eretriorum, qui non Athenienſium gratia commilitium præstabant, sed debitam ipsis Milesiis gratiam reddebant. Nam Milesii aliquando [4] pro Eretriis in bello Chalcidensi præsti iterant, quum Samii contra Eretrios atque Milesios Chalcidensibus opem tulissent. Aristagoras, vbi isti atque alii socii adfuere, expeditionem fecit aduersus Sardis, non tamen ipse proficiscens, sed Mileti remanens, præfectis aliis ducibus Milesiorum, fratre suo Charopino, & ceterorum

C ciuium Hermophanto. Hac classe Iones vbi peruenere Ephesum, relictis nauibus apud Coresum, quod est agri Ephesii, ipsi cum ingenti manu, sumptis viæ ducibus Ephesiis, ad superiora tendebant, secundum flumen Caystrum tenentes iter. Illinc superato Tmolo

αὗται ἦ αἱ νέες, ἦρχαι κακῶν ἑλλήνων τε καὶ βαρβάροισι. Ἀρισταγόρης δὲ τοῦ πλώτας, καὶ ἀπικόμενος ἐς τὴν Μίλητον, ἐξευρὼν βούλευμα ἀπ' οὗ Ἴωσι μὴ ἐμελλε εὐβουλίη ὠφέλεια ἔσεσθαι, (οὐδὲ ὧν οὐδὲ τούτου εἵνεκα ἐποίεε, ἀλλ' ὅκως βασιλῆα Δαρεῖον λυπήσειε) ἔπεμψε ἐς τὴν Φρυγίην ἄνδρα ὅτι τῶν Παίονας τῶν ἀπὸ Στρυμόνος ποταμοῦ ἀχμαλώτους γενομένους ὑπὸ Μεγαβάζου, οἰκέοντας δὲ τῆς Φρυγίης χῶρόν τε καὶ κώμην ἐπ' ἑωυτῶν· ὡς δὲ ἀπίκετο ἐς τοὺς Παίονας, ἔλεγε τάδε, Ἄνδρες Παίονες, ἔπεμψέ με Ἀρισταγόρης ὁ Μιλήτου τύραννος, σωτηρίην ὑμῖν ὑποθησόμενον, εἰ ἐθέλετε βουλεύεσθαι. νέων γὰρ Ἰωνίη πᾶσα ἀπέστηκε ἀπὸ βασιλέος, καὶ ὑμῖν παρέχει σώζεσθαι ὅτι τάχιστα τὸν ὑμέτερον αὐτέων. μέχρι μὲν θαλάσσης, αὐτοῖσι ὑμῖν ὅδε ἦ ἀπὸ τούτου, ἡμῖν ἤδη μελήσει. ταῦτα ἦ ἀκούσαντες οἱ Παίονες, καρπά τε ἀάσασον ἐποιήσαντο, καὶ ἀναλαβόντες παῖδάς τε καὶ γυναῖκας, ἀπεδίδρησκον ὅτι θάλασσαν. οἱ δέ τινες αὐτέων καὶ καλέμενοι, ἀρρωδήσαντες, αὐτοῦ. ἐπεί τε δὲ οἱ Παίονες ἀπίκοντο ὅτι θάλασσαν, ἐνθεῦτεν ἐς Χίον διέβησαν. ἐόντων δὲ ἤδη ἐν Χίῳ, καὶ πόδας ἐλαφρὸς ἐφάνη Περσέων ἵππος πολλή, διώξασα τοὺς Παίονας· οἷς δὲ οὐ κατέλαβον, ἐπεμηχάνωντο ἐς τὴν Χίον τοῖσι Παίοσι, ὅκως ἂν ὀπίσω ἀπέλθοιεν. οἱ δὲ Παίονες τοὺς λόγους οὐκ ἐδέξαντο· ἀλλ' ἐκ Χίου μὲν Χῖοί σφεας ἐς Λέσβον ἤγαγον, Λέσβιοι δὲ ἐς Δορίσκον αὖθις. ἐνθεῦτεν δὲ πεζῇ κομιζόμενοι, ἀπίκοντο ἐς Παιονίην. Ἀρισταγόρης δὲ, ὡς οἱ τε Ἀθηναῖοι ἀπίκοντο ἔχοντες νέας, ἅμα ἀγόμενοι Ἐρετριέων πέντε τριήρεας, οἳ οὐ τὴν Ἀθηναίων χάριν ἐστρατεύοντο, ἀλλὰ τὴν αὐτέων Μιλησίων, ὀφειλόμενά σφι ἀποδιδόντες. (οἱ γὰρ δὴ Μιλήσιοι πρότερον τοῖσι Ἐρετριεῦσι πρὸς Χαλκιδέας πόλεμον συνδιήνεικαν, ὅτε περ καὶ Χαλκιδεῦσι αὐτίκα Ἐρετριέων καὶ Μιλησίων Σάμιοι ἐβοήθεον) οὗτοι ὦν ἐπεί τε σφι ἀπιχθόμενος καὶ ἄλλοι σύμμαχοι παρῆσαν, ἐπείρησε στρατηίην ὁ Ἀρισταγόρης ἐς Σάρδις· αὐτὸς μὲν δὴ οὐκ ἐστρατεύετο, ἀλλ' ἔμενε ἐν Μιλήτῳ στρατηγοὺς δὲ ἄλλους ἀπέδεξε Μιλησίων τοῦ), καὶ ἑωυτοῦ ἀδελφεὸν Χαροπῖνον, καὶ τῶν ἄλλων ἀστῶν, Ἑρμόφαντον. Ἀπικόμενοι δὲ τῷ στόλῳ τούτῳ Ἴωνες ἐς Ἔφεσον, πλοῖα μὲν κατέλιπον ἐν Κορήσῳ τῇ Ἐφεσίης· αὐτοὶ δὲ ἀνέβαινον χρέος πολλῆ, ποιεύμενοι Ἐφεσίους ἡγεμόνας. πορευόμενοι δὲ τῇδε πολεμίην Καΰστριον, ἐνθεῦτεν ἐπί τε ὑπερβάντες Τμῶλον

1 Salutare consilium vobis daturum. 2 Vobisque iam licet incolumes in patriam reuerti: vobis quidem ad mare vsque: quod autem à mari est, nobis curæ erit. Q. d vestrum est operam dare vt ad mare vos recipiatis, eo quum veneritis, quod iter tenere debeatis, cura nobis erit. 3 Illic remanentibus. 4 Eretrios in bello aduersus Chalcidenses adiuuerant.

ἀπίκοντο, αἱρέουσι Σάρδις, ὡς δὲ ἑνὸς σφι αἱτιωθέντος. αἱρέουσι ὦν χωρὶς τ' ἀκροπόλιος τἄλλα πάντα· τὴν δ' ἀκρόπολιν ἐπύθετο αὐτὸς Ἀρταφέρνης, ἔχων δυνάμιν αὐθρώπων οὐκ ὀλίγην. Τὸ δὲ μὴ λεηλατῆσαι ἐλόντας σφέας τ' πόλιν, ἔμφλε ὧδε ἔσαν ἐν τῇσι Σάρδισι οἰκίαι, αἱ μὲν πλεῖωες, καλάμιναι· ὅσαι δ' αὐτέων καὶ πλίνθιναι ἔσαν, καλάμου ἔτι ἦεν τὰς ὀροφάς· τουτέων δὴ μίαν τῶν ὡς ἐσέπρησε, αὐτίκα ἀπ' οἰκίης ἐς οἰκίην ἰὸν ὁ πῦρ, ἐπενέμετο ὁ ἀέξυ ἀπάν. καιομένων δὲ τέως, Λυδοί τε καὶ ὅσοι Περσέων ἦσαν ἐν τῇ πόλι, ἀπολαμφθέντες πάντοθεν, ὥστε τὰ πρόσω ἔχοντα νεμομένου τοῦ πυρός, καὶ οὐκ ἔχοντος ἐξήλασιν ἐκ τοῦ ἄστεος, συνέρρεον ἐς τε τὴν ἀγορὴν καὶ ἐπὶ τὸν Πακτωλὸν ποταμόν, ὃς σφι ψήγματα χρυσοῦ καταφορέων ἐκ τοῦ Τμώλου, διὰ μέσης τῆς ἀγορῆς ῥέει, καὶ ἔπειτα ἐς τὸν Ἕρμον ποταμὸν ἐκδιδοῖ, ὁ δ' ἐς θάλασσαν· ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν ποταμόν, καὶ ἐς τὴν ἀγορὴν ἀθροιζόμενοι οἵ τε Λυδοὶ καὶ Πέρσαι, ἠναγκάζοντο ἀμύνεσθαι. Ἴωνες δὲ ὁρέοντες τοὺς μὲν τῶν πολεμίων ἀμυνομένους, τοὺς δέ, σὺν πλήθεϊ πολλῷ τοὺς φεύγοντας, ἐξανεχώρησαν δείσαντες τοὺς ὄρεος τοῦ Τμώλου καλεόμενον· ἐνθεῦτεν δὲ νύκτα ἀπαλλάσσοντο ἐπὶ τὰς νέας. Καὶ Σάρδιες μὲν ἐνεπρήσθησαν, ἐν δὲ αὐτῇσι καὶ ἱρὸν ἐπιχωρίης θεοῦ Κυβήβης· τὸ σκηπτόμενοι Πέρσαι, ὕστερον αὖτε ἐνέπιμπρασαν καὶ ἐν Ἕλλησι ἱρά. Τότε δὲ Πέρσαι ἐντὸς Ἅλυος ποταμοῦ νομοὺς ἔχοντες, τοὺς προσωφθαλμωμένους τούτους, συνηλίζοντο καὶ ἐβοήθεον τοῖσι Λυδοῖσι· καὶ χώς σφι μὲν Σάρδισι οὐκέτι ἐόντας τοὺς Ἴωνας ὑπεῖχοντο, ἐπόμπιμοι δὲ κατ' ἴχνιον, αἱρέουσι αὐτοὺς ἐν Ἐφέσῳ. καὶ αὐτεπάχθησαν μὲν Ἴωνες, συμβαλόντες δὲ, πολλῶν ἐπύθησαν. καὶ πολλοὺς αὐτέων Πέρσαι φονεύουσι, ὀνομαστούς τε ἄλλους· ἐν δὴ, καὶ Εὐαλκίδεα στρατηγέοντα Ἐρετριέων, τεφανηφορήσαντα τε ἀγῶνας ἀναμαρτητόν, καὶ ὑπὸ Σιμωνίδεω τοῦ Κηίου πολλὰ αἰνεθέντα. οἱ δὲ αὐτέων αὐτίκα ἀπέφυγον τὸν μάχλον, ἐσκεδάσθησαν κατὰ τὰς πόλιας. Τότε μὲν δὴ οὕτω ἠγωνίσαντο. μετὰ δὲ, Ἀθηναῖοι μὲν τοὺς παρόντας ἀπολιπόντες τοὺς Ἴωνας ἐπικαλεομένους στρατιὰς πολλὰς δὴ ἀγγέλων ἀπεσταλμένων, οὐκ ἔφασαν βοηθήσειν σφίσι. Ἴωνες δὲ τῆς Ἀθηναίων συμμαχίης στερηθέντες, (οὕτω γὰρ σφι ὑπῆρχε πεποιημένα ἐς Δαρεῖον) ὅμως ἦσαν τοῖσι βασιλέα πόλεμον ἐσκευάζοντο. πλώσαντες δὲ ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, Βυζάντιόν τε καὶ τὰς ἄλλας πόλιας ἁπάσας τὰς ταύτῃ, ὑπ' ἑωυτοῖσι ἐποιήσαντο· ἐκπλώσαντές τε ἔξω τὸν Ἑλλήσποντον,

Sardis aduenium, easque [1] occurrente nemine, capiunt, omniaque eius vrbis loca, præter arcem, quam Artaphernes ipse tutabatur, habens non exiguas virorum copias: [2] Quæ res fuit impedimento quominus qui ingressi erant vrbem, diriperent. Erant Sardibus domus pleræque arundinaceæ; quæ autem lateritiæ, tamen ex arundinibus lacunaria habebant. harum vnam quidam è militibus quum incendisset, repente ignis è domo in domum elapsus totam vrbem absumpsit. Ardente vrbe, & vastante iam extrema incendio, nec habente regressum, Lydi & Persarum quicunque in vrbe erant, vndique circumuenti, ex vrbe in forum confluunt, & ad amnem Pactolum, qui medium forum interfluens, ramenta auri è Tmolo illis defert, deinde flumini Hermo immiscetur, & ille mari. Ad hunc amnem & ad hoc forum conglobati Lydi pariter & Persæ sese defendere adigebantur. Iones, videntes hostium alios sese tutantes, alios magna multitudine se obuiam ferentes, meru perculsi, ad montem qui dicitur Tmolus sese recipiunt, atque illinc noctu ad naues. Crematis Sardibus, deflagrauit vna templum Cybeles indigenæ deæ: cuius prætextu postea Persæ templa quæ in Græcia erant cremauerunt. Hoc vbi Persæ qui intra Halyn domicilia habebant, resciuerunt, tunc vero ad ferendam Lydis opem conuenerunt: nec adepti Sardibus Iones iam illinc profectos, eadem via insequuti, comperiunt Ephesi: congressique cum illis ex aduerso instructis, in fugam eos vertunt, multosque occidunt, & in his cum alios illustres viros, tum EVALCIDEM Eretriorum ducem, qui donatus laurea in certaminibus fuerat, & à Simonide Ceo maiorem in modum celebratus. Ex ea pugna qui euasere, per vrbes fuere dissipati. Et tunc quidem ita dimicatum est. Athenienses autem, post hæc desertis prorsus Ionibus, etsi per nuncios Aristagoræ magnopere rogabantur, negauerunt se auxilio futuros. Quorum societate fraudati Iones, tamen quoniam ista aduersus Darium egerant, nihilo segnius bellum aduersus regem parabant: Hellespontumque inuecti, Byzantium ac ceteras circa vrbes in suam potestatem redegerunt. Inde euecti,

1 Repugnante nemine. 2 Ne autem vrbem hanc à se captam diriperent hoc obstitit quod sequitur videlicet. ait Valla inuexit præcedentibus hac, τὸ δὲ μὴ λεηλατῆσαι &c.

magnam

magnam Cariæ partem in belli ſocietatem aſciuerunt. nam Caunus, quæ prius ſocietatem facere recuſauerat, vbi Sardis conflagratunt, & ipſa Ionibus acceſſit. Cyprii quoque omnes vltro, exceptis Amathuſiis, acceſſerunt. Defecerunt autem Cyprii à Medis in hunc modum: Erat Oneſilus quidam Gorgi Salaminiorum regis frater, natu minor, Cherſis filius, Siromi nepos, EVelthontis pronepos. hic vir, quum ſæpenumero antea Gorgum ſolicitaſſet ad rebellandum ab rege, tunc audiens Ionas rebellaſſe, vehementius vrgere hominem inſtitit. In quo quia nihil proficiebat, obſeruato tempore dum Gorgus oppidum egrederetur vna cum ſuis [1] militibus, eum portis excluſit. Gorgus oppido exutus, ad Medos transfugit: eo potitus Oneſilus omnibus Cypriis vt rebellarent ſuadebat: perſuaſis ceteris, Amathuſios rebellare abnuentes obſidione
CV circumdedit. ¶ Dum hic Amathuntem obſidet, Darius, vt ei nunciatum eſt Sardis captas incenſaſque ab Athenienſibus atque Ionibus, & huius comparandæ claſſis atque rei contexendæ fuiſſe authorem Ariſtagoram Mileſium, fertur, [2] quumprimum hæc audiuit, dixiſſe Iones nihil feciſſe: probe ſciens non fuiſſe illos præ contemptu ſui rebellaturos: deinde interrogaſſe quinam eſſent Athenienſes. Id quum audiſſet, tum arcum popoſciſſe, eoque ſumpto, ſagittam quam impoſuerat, in cælum excuſſiſſe: & ea in aetem excuſſa, dixiſſe, O Iupiter, contingat mihi vt Athenienſes vlciſcar. Atque hæc loquutus, cuidam famulorum præcepiſſe vt ſibi ſemper apoſita cœna ter diceret, Here, memento
CVI Athenienſium. Et quum hoc præcepiſſet, accito ad ſuum conſpectum Hiſtiæo Mileſio, [3] quem ipſe diu diſtinuerat, ita eum fuiſſe alloquutus, Audio Hiſtiæe procuratorem tuum, cui tu Miletum demandaſti, nouas aduerſum me res eſſe molitum. viris enim ex altera continente perſuaſit vt Iones ſequerentur, (qui mihi commiſſorum pœnas dabunt) eoſque induxit ad me Sardibus priuandum. Num igitur videntur hæc tibi bene habere? quorum quidnam ſine tuis conſiliis actum eſt? Proinde vide ne rurſus teipſum in culpam induas. Ad hæc Hiſtiæus, Quodnam, inquit, rex protuliſti verbum? menc conſulere rem quæ

Καρίης τ' πολλὴν προσεκτήσαντο σφίσι σύμμαχον εἶναι. ἡ γὰρ πρὶν Καῦνος πρότερον ἀβουλομένη συμμαχέειν, ὡς ἐνέπρησαν τὰς Σάρδις, ὕστερον σφι ἐπὶ αὐτὴ προσεγένετο. Κύπριοι δὲ ἐθελονταὶ σφι πάντες προσεχώρησαν, πλὴν Ἀμαθουσίων. ἀπὸ ἦσαν γὰρ ἤδη οὗτοι ὧδε ἀπὸ Μήδων· ἦν Ὀνήσιλος, Γόργου μὲν τοῦ Σαλαμινίων βασιλῆος ἀδελφεὸς νεώτερος, Χέρσιος δὲ τοῦ Σιρώμου τοῦ Εὐέλθοντος παῖς. ἔστι ὧν ἀνὴρ πολλάκις μὲν καὶ πρότερον Γόργην παρηγορέων ἀπίσασθαι ἀπὸ βασιλῆος, ὅτε δὲ ὡς καὶ τοὺς Ἴωνας ἐπύθετο ἀπεστέωτας, πάγχυ ὁρμημένος ἦν. ὡς δὲ οὐκ ἔπειθε Γόργην, ἐνθαῦτα μιν φυλάξας ἐξελθόντα ὀπίσω ἀπὸ Σαλαμινίων ὁ Ὀνήσιλος, ἅμα τοῖσι ἑωυτοῦ στασιώτῃσι, ἀπεκλήισε τῶν πυλέων. Γόργης μὲν δὴ στερηθεὶς τῆς πόλιος, ἔφθυγε ἐς Μήδους· Ὀνήσιλος δὲ ἦρχε Σαλαμῖνος, καὶ ἀνέπειθε πάντας Κυπρίους σωα πίσασθαι. τοὺς μὲν δὴ ἄλλους αὐτὸς ἐποίησε, Ἀμαθουσίους δὲ βουλομένους πείθεσθαι, ἐπολιόρκεε προσκατήμενος. Ὀνήσιλος μὲν νυν ἐπολιόρκεε Ἀμαθοῦντα. βασιλεύοντος δὲ Δαρείου, ὡς ἐξαλέλυθε Σάρδις ἁλοῦσας ἐμπρησθεῖσά τε ὑπὸ τε Ἀθηναίων καὶ Ἰώνων, καὶ ὁ ἡγεμὼν γενόμενος τῆς συλλογῆς, ὥστε ταῦτα συνυφανθεῖσα, καὶ Μιλήσιον Ἀρισταγόρην, πρῶτα μὲν λέγεται αὐτῶν, ὡς ἐπύθετο ταῦτα, Ἰώνων οὐδένα λόγον ποιησάμενον, εἰδότα ὡς οὗτοί γε οὐ κατύπερθε ἐπιστήσονται ἐπὶ θάλασσαν ἰόντες ἐπὶ Ἀθηναίους· μετὰ δὲ πυθόμενον, αἰτῆσαι τόξον. λαβόντα δὲ καὶ ἐπιθέντα οἰστὸν, ἄνω ἐς ὑψηλὸν ἀπεῖναι· καὶ μιν ἐς ὑψηλὸν βάλοντα, εἰπεῖν, Ὦ Ζεῦ, ἐκδῴη μοι Ἀθηναίους τίσασθαι. εἴποντα δὲ ταῦτα, προστάξαι ἑνὶ τῶν θεραπόντων, δείπνου προκειμένου αὐτῷ, ἐς τρὶς ἑκάστοτε εἰπεῖν, Δέσποτα, μέμνεο τῶν Ἀθηναίων. Προστάξας δὲ ταῦτα, εἶπε, καλέσας ἐς ὄψιν Ἱστιαῖον τὸν Μιλήσιον, τὸν ὁ Δαρεῖος κατεῖχε χρόνον ἤδη πολλὸν, Πιυθάνομαί σε Ἱστιαῖε ὅτι ἔχοντα τὸν σὸν, τῷ σὺ Μίλητον ἐπέτρεψας, νεώτερα ἐς ἐμὲ πεποιηκέναι πρήγματα. ἀνδρας γάρ μοι ἐκ τῆς ἑτέρης ἠπείρου ἐπαγαγὼν, ἐς Ἴωνας σοὶ ἀλλοίους, τοὺς δώσω τὰς ἐμὰς δίκας τοῖσι ἐποίησαν, τούτους ἀναγώσας ἅμα σὺν ἐκείνοισι ἔπεσι, Σαρδίων με ἀπεστέρησε. νῦν ὦν κῶς τοι φαίνεται ταῦτα ἔχοντα καλῶς; κῶς δ' ἂν σὺ τῶν σῶν βουλευμάτων τοιοῦτον ἐπρήξαο κακόν; ὅτεο μὲν ὀξὺ τὸν ἐπ' ἐμὲ ἐπιστρατεύσαο, ἐπὶ τὴν ἀρχαίην σεωυτοῦ ἐκ ἀπίκεο χώρην. εἶπε πρὸς ταῦτα ὁ Ἱστιαῖος, Βασιλεῦ χρεὸν ἐφθέγξαο ἔπος, ἐμὲ βουλεύσαι πρῆγμα ἐκ τῶν

207

1 *Legit* στρατιώτῃσι *pro* στασιώτῃσι. 2 Vbi hæc audiuit, Iones contempſiſſe, *vel*, *nihili feciſſe*, quippe qui non impunitam illorum fore rebellionem ſciret, deinde interr. 3 Quem à longo iam tempore detinebat. *vel*, *retinebat*.

φυὴν ἰωνίδας. Ἀθηναίοισι δὲ ἐπὶ τοῦ παντὸς δυνότερον τὸ δόξαν εἶναι τὸ τῶν γυναικῶν ἔργον. διὸ μὲν δὴ οὐκ ἔχειν ὅτεῳ ζημιώσωσι τὰς γυναῖκας, τὸ εἶδος μετέβαλον αὐτέων ἐς τὴν Ἀττικήν. ἐφόρεον γὰρ δὴ πρότερον αἱ

Κορινθίη. τῶν Ἀθηναίων γυναῖκες εἶδος Δωρίδα, τῇ Κορινθίων τὸ παλαιὸν πλησιωτάτην· μετέβαλον ὦν ἐς (ν) λίνεον χιτῶνα, ἵνα δὴ περόνησι μὴ χρέωνται. Ἔτι δὲ, ἀληθέι λόγῳ χρεωμένοισι, οὐκ ἦν αὕτη ἡ ἐσθὴς τὸ παλαιόν, ἀλλὰ Καΐρη. ἐπεὶ ἥγε Ἑλλωτὶς ἐσθὴς πᾶσα ἡ ἀρχαίη τῶν γυναικῶν, ἡ αὐτὴ ἰωνὶ, τοιὼ νῦν Δωρίδα καλέομεν. Τοῖσι δὲ Ἀργείοισι καὶ τοῖσι Αἰγινήτῃσι, καὶ πρὸς τούτοισι ἔτι τόδε ποιῆσαι. νόμον ἔθεσι σφι ἑκατέρῃσι τὰς περόνας ἡμιολίας ποιέεσθαι τοῦ τότε κατεστεῶτος μέζου, καὶ ἐς τὸ ἱρὸν τῶν θεῶν τουτέων πρόνας μάλιστα ἀναπτέναι τὰς γυναῖκας. Ἀττικὸν δὲ μήτε τι ἄλλο προσφέρειν πρὸς τὸ ἱρὸν, μήτε κέραμον, ἀλλ' ἐκ χυτρείδων ἐπιχωρίων νόμον τοιοῦτον αὐτόθι ἔθεσι πίνειν· Ἀργείων μὲν νυν καὶ Αἰγινητέων αἱ γυναῖκες ἐκ τούτου κατ' ἔχθεα τῶν Ἀθηναίων, περόνας ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἐφόρεον μείζονας ἢ πρότερον. Τῆς δὲ ἔχθρης τῆς πρὸς Αἰγινήτας Ἀθηναίοισι γλυκυμύθης ἀρχὴ τοιήδε τις ἐφάνη ἐγένετο· τότε δὴ Θηβαίων ἐπικαλεομένων πρόθυμος τῶν περὶ τὰ ἀγάλματα γλυφομένων, ἀναμιμνησκόμενοι Αἰγινῆται ἐβοήθεον τοῖσι Βοιωτοῖσι. Αἰγινῆται δὴ ἐδήιουν τῆς Ἀττικῆς τὰ παράλια καὶ Ἀθηναίοισι ὁρμεωμένοισι ἐπ' Αἰγινήτας στρατεύεσθαι, ἦλθε μαντήιον ἐκ Δελφῶν, ἐπιχρῶντας ἀπὸ τῶν Αἰγινητέων αἰχέων τετιμωρέεσθαι ἔτεα, τῷ ἑνὶ καὶ τεισομένῳ, Αἰακῷ τέμενος ἀποδέξαντας, ἄρχεσθαι τοῦ πρὸς Αἰγινήτας πολέμου· καὶ σφι χωρήσειν τὰ βούλονται. ἐὼν δὲ αὐτίκα ἐπιστρατεύωνται, πολλὰ μὲν σφέας ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ χρόνου πείσεσθαι, πολλὰ δὲ καὶ ποιήσειν· τέλος μέντοι καταστρέψασθαι. Ταῦτα ὡς ἀπενεχθέντα ἤκουσαν

χ. αἰτίλεων. (ω) Ἀθηναῖοι, τῷ μὲν Αἰακῷ τέμενος ἀπεδέξαντο τοῦτο τὸ νῦν ἐπὶ τῆς ἀγορῆς ἱδρυται· τεισόμενοι δὲ ἔτεα οὐκ ἀνέχοντο, ἀκούσαντες ὅκως χρεὼν εἴη ἐπιχειρεῖν πεπυσμένοι ὑπὸ Αἰγινητέων αἰτίσια. Ἐς τιμωρίην δὲ προσκυλιζομένοισι αὐτοῖσι, ἐκ Λακεδαιμονίων πρῆγμα ἐγένετο, ἐμποδὼν ἐγένετο.

χ. ἐλθόμενον. πυθόμενοι γὰρ Λακεδαιμόνιοι τὰ ἐκ τῆς Ἀλκμεωνιδέων ἐς τὴν Πυθίην μεμηχανημένα, καὶ τὰ ἐκ τῆς Πυθίης

confectum. Idq; factum mulierũ viſum eſſe Athenienſibus ipſa clade triſtius. in quas quum alia ratione animaduertere non poſſent, veſtem illarum in Iadem mutauerunt. nam antea Doridem veſtẽ gerebant Atticæ feminæ, ſimillimam Corinthiæ. eam itaque mutauerunt in lineam, ne fibulis vterentur. [1]Quanquã reuera ſi ratione vtamur, non Ias olim veſtis fuit, ſed Caira. quoniam omnis priſca veſtis feminarum Græcarum eadẽ erat quæ nunc, quam Doridem appellamus. Præterea Argiui & Æginetæ idem adhuc factitant. apud quorum vtroſque mos eſt fibulas faciendi ſeſcuplas menſuræ, quàm tunc conſueuerat: quas præcipuæ feminæ eorum templis deorum conſecrare ſolent, neq; aliud quicquam Atticum illic offerre, ne vrceum quidem, ſed ex ollis gentilibus in poſterum ibidem potare. Eoque contentionis proceſſere Argiuæ atq; Æginęæ mulieres cum Atticis, vt ad meam vſq; ætatem fibulas geſtauerint quam antea grãdiores. Odiorum principium Æginetarum in Athenienſes hoc, quemadmodum commemoratum eſt, extitit. Cuius rei circa ſtatuas geſtæ memoriam retinentes, libenter Thebanorum rogatu auxilium tulere Bœotiis Æginetæ. Qui quũ maritima Atticæ vaſtarent, Athenienſesque aduerſus Æginam expeditionem inirent, aduenit è Delphis oraculum, vt ab Æginetis lædendis triginta annos abſtinerent, tricesimo anno, quum fanum Æaco dicaſſent, bellum cum Æginetis inchoarent, ad votum eis re ſucceſſura. Sin bellum continuo inferrent, fore vt interea multa detrimenta acciperent & inferrent, ſed ad extremum illos [2]ſubigerent. Hoc oraculum ad ſe Athenienſes allatum vbi audiere, eatenus ei obtemperandum cenſuerunt vt Æaco fanum dicarent, quod nunc in foro extructum viſitur: [3]ſed triginta annis non eſſe abſtinendũ, quod videlicet audiſſẽt eſſe fatale, multa ſe paſſuros indigna ab Æginetis, ſi bello abſtinerent. His tamen ad vlciſcendum ſe parantibus, Lacedæmonium factum extitit impedimento. Siquidem Lacedęmonii, audito commento Alcmæonidarum erga Pythiam, & quæ egiſſet Pythia

Lxxviii

Lxxix

xc

1 Vt tamen verum fateamur, non Ionica eſt hæc veſtis ab antiqua origine, ſed Caira. omnis enim priſca veſtis Græcarum mulierum eadem erat cum illa quam nunc Doricam appellamus. At vero Argiuis & Æginetis hac de cauſſa conſuetudinem iſtam inualuiſſe *aiunt*, vt fibulæ fiant menſuræ ſeſcuplo maioris quàm quæ tum recepta erat. quin etiam mulieres apud eos templo deorum fibulas præcipue conſecrare, *vel fibulas prodonarijs offerre*: Atticum vero, nihil, ac ne laterem quidem, templo offerre: atque adeo vt ibi ex vrceis ſuæ patriæ potarent; more poſtea receptum fuiſſe. *Animaduertendum eſt autem, in Græco textu interpunctionẽ quæ eſt poſt πῶνται, inde tranſferendam eſſe poſt ἔνια, vt ſit, ἔτι τόδε ποιῆσαι νόμον ἔθεσι σφι ἑκατέροισι τὰς περόνας ἡμιολίας ποιέεσθαι τοῦ τότε κατεστεῶτος μέζου, καὶ ἐς τὸ ἱρὸν τῶν θεῶν τουτέων πρόνας μάλιστα ἀναπτέναι τὰς γυναῖκας. Ἀττικὸν δὲ μήτε τι ἄλλο προσφέρειν πρὸς τὸ ἱρὸν, μήτε κέραμον, ἀλλ' ἐκ χυτρείδων ἐπιχωρίων νόμον τοιοῦτον αὐτόθι ἔθεσι πίνειν. ἔνια, vt ſit, ἔτι τόδε ποιῆσαι νόμον ἔθεσι σφι ἑκατέρῃσι τὰς περόνας ἡμιολίας ποιέεσθαι τοῦ τότε κατεστεῶτος μέζου, καὶ ἐς τὸ ἱρὸν τῶν θεῶν τουτέων πρόνας μάλιστα ἀναπτέναι τὰς γυναῖκας. Ἀττικὸν δὲ μήτε τι ἄλλο προσφέρειν πρὸς τὸ ἱρὸν, μήτε κέραμον, ἀλλ' ἐκ χυτρείδων ἐπιχωρίων νόμον τοιοῦτον αὐτόθι ἔθεσι πίνειν.* 2 *Vel patius*, Ipſi ſubigerentur. 3 Sed annos triginta non abſtinuerunt, *vel, ſuperſederunt*, quum audiſſent ſibi eſſe abſtinendum, paſſis hoſtilia ab Æginetis. His tamen ad vlc.

in ipſos

in ipsos atque Pisistratidas, duplicem se iacturam fecisse animaduertebant: quod & suos hospites è patria eiecissent, & nulla sibi ex hoc facto gratia ab Athenientibus haberetur. Præterea oraculis vrgebantur, denunciantibus multa ipsis & [1] indigna ex Athenientibus futura, quorum antehac securi fuissent, præsertim ex eo quod à Cleomene Spartam reuerso didicerant. Etenim Cleomenes potitus est ex arce Athenientium oraculis quæ à Pisistratidis prius possessa, quum illi expellerentur, XCI [2] relicta fuerant in templo. Ea Lacedæmonii vbi per Cleomenem accepere, & animaduertebant Athenienses augescentes, nec ad ipsis obtemperandum vllo modo esse animatos: præterea genus Atticum quod sub tyrannis fuisset infirmum, & ad parendum promptum, nunc parta libertate ipsis par existere: hæc omnia considerantes, accersierunt Hippiam Pisistrati à Sigeo Hellesponti, quo Pisistratidæ confugerant. Postquam Hippias accersitus adfuit, accitis etiam aliorum sociorum nunciis, ita Spartiatæ apud eos verba fecere, [3] Agnoscimus viri socii, nos haud recte egisse, qui ementitis oraculis inducti, viros qui erant nostri in primis hospites, [4] quique in animum inducebant præbere nobis Athenas obnoxias, è patria eiecimus. & quum hæc fecerimus, tamen ingrato populo vrbem tradidimus: qui posteaquam per nos [5] liberatus, despexit nos, pariter ac regem nostrum per dedecus detrimentumque eiecit: inflatusque superbe, famam auget, præcipue quidem Bœotos suos finitimos atque Chalcidenses didicisse qui ipsi sint: sed fore fortassis vt alius quis, si peccauerit, idem discat. Quare, quoniã in illis agendis peccauimus, nunc demus operã vt illuc vna vobiscũ euntes, suppliciũ de illis sumamus. Hac enim de caussa Hippiam & vos è sua quoq; vrbe accersiuimus, vt publico consensu & communi exercitu reducentes hunc Athenas, reddamus ei XCII quæ abstulimus. Hæc Spartiatæ. Quæ quum alii socii non probarent, quumq;

ὅτι σφέας τε καὶ τὸν Γεισιστρατίδας, συμφορὴν ἐποιεῦντο διπλῆν, ὅτι τε ἄνδρας ξείνους σφι ἐόντας ἐξεληλάκεσαν ἐκ τῆς ἐκείνων, καὶ ὅτι τοῦτο ποιήσασι χάριες οὐδεμίη ἐφαίνετο πρὸς τῶν Ἀθηναίων. ἔπι τε πρὸς τούτοισι ἐπῆγον σφέας ⓐ χρησμοὶ, λέγοντες πολλά τε καὶ ἀνάρσια ἔσεσθαι αὐτῖσι ἐξ Ἀθηναίων, τῶν πρότερον μὲν ἔσαν ἀδαέες, τότε δὲ, Κλεομένεος χρισάντος ἐς Σπάρτην, ἐξέμαθον. ἐκτήσατο δὲ ὁ Κλεομένης ἐκ τῆς Ἀθηναίων ἀκροπόλιος τοὺς χρησμοὺς, τοὺς ἔκτισντο πρότερον μὲν ⓐ Γεισιστρατίδαι, ἐξελαθέντες δὲ ἔλιπον ἐν τῷ ἱρῷ· καταλειφθέντας δὲ ὁ Κλεομένης ἀνέλαβε. Τότε δὲ ὡς ἀνέλαβον ⓐ Λακεδαιμόνιοι τοὺς χρησμοὺς, καὶ τοὺς Ἀθηναίους ἐώρων αὐξομένους, καὶ οὐδαμῶς ἐπιμίους ἐόντας πείθεσθαί σφι, νόῳ λαβόντες ὡς ἐλεύθερον μὲν ἐὸν τὸ ἄστυ τὸ Ἀττικὸν, ἰσόρροπον τῷ ἑωυτῶν ἂν ἤθελε, κατεχόμενον δὲ ὑπὸ τυραννίδος, ἀθενές, καὶ πειθαρχέεσθαι ἑτοῖμον· μαθόντες ταῦτα ἔπεμπον τὸν Ἵππιον ⓐ Γεισιστράτου ἀπὸ Σιγείου τοῦ ἐν Ἑλλησπόντῳ, ἐς ὃ καταφοιτῶσι ⓐ Γεισιστρατίδαι. ἐπεί τε δὲ σφι Ἵππίης καλεόμενος ἦκε, μεταπεμψάμενοι καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων ἀγγέλους, ἔλεγον σφι Σπαρτιῆται τάδε, Ἄνδρες σύμμαχοι, συγγινώσκομεν ἡμῖν οὐ ποιήσασι ὀρθῶς. ἐπαρθέντες γὰρ χρηστηρίοισι μαντηίοισι, ἄνδρας ξείνους ἐόντας ἡμῖν τὰ μάλιστα, καὶ αἰνεομένους εὐσχημοσύνας παρέξειν τῇσι Ἀθήνῃσι, τούτους ἐκ τῆς πατρίδος ἐξηλάσαμεν, καὶ ἐπειτα ποιήσαντες ταῦτα, δήμῳ ἀχρείῳ παρεδώκαμεν τὴν πόλιν· οἳ ἐπεί τε δι' ἡμέας ἐλευθερωθεὶς ἀνέκυψε, ἡμέας μὲν καὶ ⓐ βασιλῆα ἡμέων ὑβρίσας ἐξέβαλε, δόξαν, ἣ φύσας αὐξάνει· ὥστε ἐκμεμαθήκασι μάλιστα μὲν ⓐ σφέοισι αὐτέων Βοιωτοὶ καὶ Χαλκιδέες, τάχα δέ τις καὶ δηλος ἐκμαθήσει ἀμφοτέρων. ἐπεὶ ὃ ἐκείνοισι ποιήσαντες ἡμάρτομεν, νέων πειρησόμεθά σφεας ἅμα ὑμῖν ἀπικόμενοι δίκαιοι εἶναι. αὐτὸ μὲν δὴ τοῦτο ἕνεκα τοῦ δὲ τε Ἵππίην μετεπεμψάμεθα καὶ ὑμέας ἀπὸ τῶν πολίων, ἵνα κοινῷ τε λόγῳ καὶ κοινῷ στόλῳ ἐπαγαγόντες αὖθις ἐς τὰς Ἀθήνας, ἀποδῶμεν τὰ ἀπελόμεθα. Οὕτω μὲν ταῦτα ἔλεγον· τῶν δὲ συμμάχων ὁ πλῆθος οὐκ ἐνεδέκετο τοὺς λόγους· οἱ μὲν νέων δὴ

1 Hostilia, *vel, atrocia*, ab Athen. fut. quorum *oraculorum* antea quidem ignari fuerant, tum vero cognita habuerant, quum Cleomenes ea Spartam attulisset. iis enim potitus est ex Athenientium arce oraculis quæ, *&c. vt* τῶν πρότερον *referas* κρατῶν.

2 In templo reliquerant: relicta autem Pisistratus acceperat. Lacedæmonii igitur, quum hæc oracula in eorũ manus peruenissent, Athenientium potentiam crescere & ad parendum ipsorum imperio nullo modo animatos esse videntes, quum apud se considerassent, gentem Atticam tantisper dum libertate potiretur, *vel sui iuris esset*, viribus parem suæ esse futuram, at si tyrannide coerceretur, infirmam & ad imperata faciendum fore promptam: hæc, *inquam*, omnia quum animaduertissent, accersiuerunt Hipp.

3 Consci nobis sumus nos haud rect. 4 Quique se Athenas in potestatem nostram redacturos receperant. 5 Liberatus, animo erigi cœpit, nos regemque nostrum per contumeliam eiecit: atque adeo superbe inflatus, suam potentiam auget: vt & iam didicerunt potissimum quidem finitimi eorum Bœoti & Chalcid. discet vero fortasse & alius quem peccare contigerit. *i. non caute se erga illos gerere. Quod tamen potest aliter etiam exponi, sicut & illud δίκαιοι εἶναι.*

χ. Σωκλῆς ἡσυχίῃ ἦγεν· Κορίνθιος δ' ἐπὶ Σωσικλέης ἔλεξε τάδε,
» Ἦδη ὅ, τε οὐρανὸς ἐς γαῖαν ἐνερθε τῆς γῆς, ἡ δὲ γῆ μετ-
» έωρος ἔσται τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἀνθρώποισι νόμον ἐν θα-
» λάσσῃσι ἔξουσι, καὶ οἱ ἰχθύες τοῖσι πρότερον ἐνθρώ-
» ποισι, ὅτε ὑμεῖς ὦ Λακεδαιμόνιοι ἰσονομίας κατα-
» λύοντες, τυραννίδας ἐς τὰς πόλιας κατάξειν πρήσ-
» σεσθε. τὸ γὰρ οὔτε ἀδικώτερον οὐδὲν ἔστι κατ'
» ἀνθρώπους, οὔτε μιαιφονώτερον. Εἰ γὰρ δὴ τοῦτό
» γε δοκέοι ὑμῖν εἶναι χρηστόν, ὥστε τυραννεύεσθαι τὰς
» πόλιας, ἀλλὰ μὴ πρῶτοι τυραννον κατασησάμενοι πα-
» ρὰ σφίσι αὐτοῖσι, οὕτω καὶ τοῖσι ἄλλοισι δίζεσθε καθ-
» ιστάναι· νῦν δὲ, αὐτοὶ ἄπειροι ἐόντες τυραννων, καὶ
» φυλάσσοντες δεινότατα τοῦτο ἐν τῇ Σπάρτῃ μὴ
» γενέσθαι, πρήσσετε ἐς τοῦτο συμμαχίας. Εἰ δὲ
» αὐτοὶ ἔμπειροι ἐστε, καταπρήσομεν ὑμέας, ἔχετε αὐτοὶ
» αὐτῶν γνώμας ἀμείνονας συμβάλλεσθαι ἢ ἡμῖν νῦν.
» Κορινθίοισι γὰρ ἐπὶ πόλιος κατάστασις τοιήδε. ἐπὶ
» ὀλιγαρχίη, καὶ οὗτοι Βακχιάδαι καλεόμενοι ἐνε-
» μον τὴν πόλιν· ἐδίδοσαν δὲ καὶ ἤγοντο ἐξ ἀλλήλων.
» Ἀμφίονι δὲ ἐόντι τούτεων τῶν ἀνδρῶν, γίνεται θυ-
» γάτηρ χωλή· οὔνομα δὲ οἱ ἐπὶ Λάβδα. Ταύτην
» (Βακχιαδέων γὰρ οὐδεὶς ἤθελε γῆμαι) ἔσχει Ἠ-
» ετίων ὁ Ἐχεκράτεος δήμου μὲν ἐκ Πέτρης ἐών,
» ἀταρὰ τὰ καὶ ἀνέκαθεν Λαπίθης τε καὶ Καινίδης. ἐκ
» δὲ οἱ ταύτης γυναικὸς, οὐδὲ ἐξ ἄλλης, παῖδες ἐ-
» γίνοντο· ἐσάλπη ὧν ἐς Δελφοὺς περὶ γόνου. ἐσιόντα
» δὲ αὐτὸν, ἰθέως ἡ Πυθίη προσαγορεύει τοῖσδε τοῖ-
» σι ἔπεσι,
» Ἠετίων, οὔ τίς σε τίει πολυλίτον ἐόντα.
» Λάβδα κύει, τέξει δ' ὁλοὸν σχέθον· ἐκ δὲ πεσεῖ-
» ται
» Ἀνδράσι μουναρχῆσι, δικαιώσει δὲ Κόρινθον.
» Ταῦτα χρησθέντα τῷ Ἠετίωνι, ἐξαγγέλλεται κως
» τοῖσι Βακχιάδῃσι, τοῖσι δὴ μὲν πρότερον χρώμενον
» χρηστήριον ἐς Κόρινθον ὡς ἄσημον, φέρον τε ἐς πάν-
» τα τὸν καὶ τὸν Ἠετίωνος, καὶ λέγον ὧδε,
» Αἰετὸς ἐν πέτρῃσι κύει. τέξει δὲ λέοντα
203 » Καρτερὸν, ὠμηστὴν· πολλῶν δὲ ὑπὸ γούνατα λύσει.
» Ταῦτά νυν εὖ φράζεσθε Κορίνθιοι, οἱ περὶ καλὴν
» Πειρήνην οἰκεῖτε καὶ ὀφρυόεντα Κόρινθον.

silentium tenerent, Corinthius Soſicles ita loquutus eſt, [1] Eo tempore cœlum sub terra, ac terra ſuperior cœlo erit, homineſq; domicilium in mari habebunt, quo tempore vos Lacedæmonii rebus publicis euerſis, tyrannides in vrbes introducere conabimini. quibus nihil eſt in rebus humanis neque iniuſtius, neq; magis mortiferum. Quod ſi bonum vobis videtur ciuitates ſubeſſe tyrannidi, ipſi vobis primi tyrannum conſtituite, atq; ita vt aliis conſtituatis operã dare. At nunc ipſi tyrannorum expertes, & ne id in Sparta contingat vehementiſſimo cauentes, hoc in ſocios ſtudetis efficere: qui ſi eſſetis, vt nos ſumus, experti, meliorem quam nũc facitis, de hac re [2] ſententiam diceretis. Nam iſta res apud Corinthios ciuitatis perturbatio fuit. quum eſſet apud eos paucorum regimẽ: & ii qui Bacchiadæ vocabantur, vrbem incolerent, vltro citroque inter eos matrimonia contrahebantur. Horum vni nomine Amphioni nata eſt filia clauda, cui nomen erat Labda: quam quoniam nemo Bacchiadarum ducere volebat, duxit Eetion Echecratis filius, è Petra quidem tribu, ſed oriundus à Lapithe ac Cæneo. Qui quum neq; ex hac muliere, neque ex alia tolleret liberos, miſſus eſt Delphos ad conſulendum de prole. eum introeuntẽ ſtatim Pythia his verſibus compellauit,

Eetion, te nemo (licet ſis tantus) honorat.
Conceptum pariet ſaxum graue Labda, monarchos
[3] *Qui cadet in ciues, emendabitq; Corinthum.*

[4] Hoc oraculum quod Eetioni redditum eſt, eôdem tendebat quo alterum antea Bacchiadis redditum, haud prius intellectum quam hoc renunciatum eſt in hæc verba,

Concipit in petris aquila, enixura leonem
Robuſtum, ſeuum, genua & qui multa reſoluet.
Hæc bene nunc animis verſate Corinthia proles,
Qui colitis pulchram [5] *Pallenem, altamque Corinthum.*

---

1 Nunc profecto cælũ ſub terra erit, terraq; cælo ſupereminebit, homines mare incolent, piſces domicilium prius hominum accipient, quum vos Laced. reb. pub. euerſ. t. in vrbes reducere conemini. quibus nihil in reb. hum. nec magis iniuſtũ eſt, nec magis ſanguinarium. *Perinde acſi diceret cum poeta, Omnia natura præpoſtera legibus ibunt, Parſq; ſuum mundi nulla tenebit iter. Omnia ita fient fieri quæ poſſe negabam: quum vos Laced. adeo mutari ſitis vt, &c. Sed legendum* ἦ δὴ ὅ, τε οὐρανὸς, &c. 2 Sententiam proponeretis. Talis erat Corinthiis vrbis ſtatus, vt penes paucos imperium eſſet. Quum igitur ii qui Bacchiadæ cognominabantur, ciuitatis gubernacula tenerent, & vltro citroq; matrimonia inter ſe contraherent, contigit vt vni ex his, qui Amphion vocabatur, filia naſceretur quæ clauda eſſet, nomine Labda. Eam quod nullus Bacchiadarum ducere vellet, duxit Eetion, &c. 3 Quod cadet. *neque enim videtur poſſe alio referri* πεσεῖται *quam ad* ἐκπέσοι τε. 4 Hæc oraculum Eetioni reſpondiſſe, Bacchiadis renunciatur, qui quod prius editum de Corintho fuerat oraculum non intelligebant, quum eôdem quo & illud Eetioni redditum, pertineret. 5 Pirenem,

1 Id ora-

τῶτο μὲν δὴ τοῖσι Βακχιάδῃσι ϖρότερον γνόμε- «
νον, ὡς ἀτέκμηρτον· ὕστερε δὲ τῷ Ἠετίων γνόμε- «
νον ὡς ἐπυθόντο, αὐτίκα καὶ τοϖρότερον σωπηθέν, «
ἐὸν σωφρόνων τῶν Ἠετίωνος. σωσάντες ὦν τὸ τῶτο, ἐπεῖ- «
γεν ἐν ὑσυχίῃ, ἐθέλοντες Ⓦ μηνύοντα Ἠετίωνι γε- «
νέσθαι γόνον Λαφθήρᾳ. ὡς δὲ ἔτεκε ἡ γυνή, τά- «
χιστα πέμϖουσι σφέων αὐτέων δέκα ἐς Ⓦ δῆμον τὸν «
τῷ καρύκηπο Ἠετίων, ἀϖοκτενέοντας τὸ παιδίον. «
ἀϖικόμενοι δὲ οὗτοι ἐς τὴν Πέτρην, καὶ ϖαρελθόν- «
τες ἐς τὴν αὐλὴν τῶν Ἠετίωνος, αἴτεον τὸ παιδίον· «
ἦν δὲ Λάβδα, εἰδυῖά τε τοῦτο ἕνεκα ἐκεῖνοι ἀϖ- «
ικοίατο, καὶ δοκέουσά σφεας φιλοφρόνως τὸ ϖα- «
ιδίον ἕνεκα αὐτέειν, φέρουσα ἐγχείρισε αὐτέων ἑ- «
νί. τοῖσι δὲ ἄρα ἐβεβούλευτο κατ' ὁδόν, Ⓦ ϖρῶ- «
τον αὐτέων λαβόντα τὸ παιδίον ϖροσσοῦδίσαι. ἐ- «
ϖεί τε ὦν ἔδωκε φέρουσα ἡ Λάβδα, Ⓦ λαβόντα «
τὸν ἀνδρῶν δείῃ τύχῃ ϖροσεγέλασε τὸ παιδίον. καὶ «
Ⓦ, φρασθέντα τοῦτο, οἷκ ὅς τις ἴσχει ἀϖοκτεῖναι. «
καρυκτείας δὲ ϖροδιδοῖ τῷ δευτέρῳ· ὁ δὲ, τῷ «
τρίτῳ. οὕτω δὴ διεξῆλθε Λαβὰ ϖάντων τῶν δέκα «
ϖροδιδόμενον, οὐδενὸς βουλομένου διεργάσασθαι. «
ἀϖοδόντες ὦν ὀϖίσω τῇ τεχνύσῃ τὸ παιδίον, καὶ ἐξ- «
ελθόντες ἔξω, ἑστεῶτες ὅϖι τῶν θυρέων, ἀλλήλων ἄ- «
ϖτοντο, καταμιώμενοι· καὶ μάλιστα τοῦ ϖρήτου «
λαβόντος, ὅτι οὐκ ἐϖοίησε κατὰ τὰ δεδογμένα. ἐς «
ὃ δὴ σφι χρόνου ἐγκυνομένου, ἔδοξε αὖθις ϖαρελ- «
θόντας ϖάντας τοῦ φόνου μετέχειν. ἔδει δὲ οὐκ «
τῶν Ἠετίωνος γόνου Κορίνθῳ κακὸν ἀναβλαστεῖν· ἡ «
Λάβδα γὰρ ϖάντα ταῦτα ἤκουε ἑστεῶσα ϖρὸς τῇ- «
σι θύρῃσι· δείσασα μὴ σφι μεταδόξῃ, καὶ τὸ δεύ- «
τερον λαβόντες τὸ παιδίον ἀϖοκτείνωσι, φέρουσα «
κατακρύπτει ἐς τὸ ἀφεστεῶτα τόϖον Ⓐ ἐφ' ᾧ ἐγ- «
ἐκυφέλιον· ὑϖισαμένη ὡς εἰ ϖοσρέψαντες ἐς «
ζήτησιν ἀϖικοίατο, ϖάντα ἐρευνήσειν μᾶλλον. ταῦ- «
τα καὶ ἐγίνετο. ἐστελμένοι γὰρ καὶ διζημένοισι αὖθις «
ὡς οὐκ ἐφαίνετο, ἐδόκεε ἀϖαλλάσσεσθαι, καὶ λέγειν «
ϖρὸς τοὺς ἀϖοϖέμψαντας, ὡς ϖάντα ϖοιήσειαν τὰ «
ἐκείνοι ἐνετείλαντο. Ⓐ μετὰ δὴ, ἀϖελθόντες, ἔλεγον «
ταῦτα. Ἠετίωνι δὲ μετὰ ταῦτα ὁ ϖαὶς ηὐξάνετο· «
καὶ Ⓐ Λαφθήρᾳ τὸν Ⓦ κίνδυνον, ἀϖὸ τοῦ κυφέ- «
λης ἐϖωνυμίην Κύψελος οἰνόμα ἐτέθη. ἀνδρω- «
θέντι δὲ καὶ μαθόντι τὸ χρηστήριον ἐλθεῖν ἀμφιδέξιον «
χρηστήριον ἐν Δελφοῖσι, τῷ ϖίσυνος γενόμενος ἐ- «
ϖεχείρησέ τε καὶ ἔσχε Κόρινθον. ὁ δὲ χρησμὸς, ὅδε ἦν·

Ὄλβιος οὗτος ἀνὴρ ὃς ἐμὸν δόμον ἐσκαταβαίνει,

---

1 Id oraculum quum ad eam diem fuisset indeprehensum, simulatque ex hoc Eetionis patuit eodem vtrumque pertinere, silentio suppressere, animo futurũ Eetionis filium extinguendi. Et vt primum mulier enixa est, miserunt è suo numero decem viros ad tribum in qua habitabat Eetion, qui puerum extinguerent. Isti, postquam ad Petram peruenere, & ad Eetionis atrium accessere, puerum petunt. Labda cur venissent ignara, 2 paternæq; beneuolentiæ caussa venisse eos rata, affert filium, & in vnius eorum manum porrigit. erat autem inter viam constitutum, vt qui primus eorum puerum cepisset, is humi illum allideret. Verum diuina quadam fortuna puer ei viro cui à Labda traditus erat, arrisit. quam rem illi consideranti miseratio subiit pueri occidendi. Sic misertus alteri tradidit, & ille tertio, atque ita deinceps per manus traditus infans, per omnes decem transiit: ac nemine interimere volente, rursus matri est redditus. Illi egressi atque ante ianuam stantes, alius alium incusabant castigabantque, sed primum præcipue, qui ex conuento non fecisset: donec interiecto temporis spatio placitum est vt rursus introgressi omnes fierent participes cædis. Sed necesse erat ex Eetionis stirpe germinari Corintho perniciem. nam Labda stans pro foribus, hæc omnia exaudiebat: eoque metuens ne illi immùtata voluntate acceptum rursus puerum interimerent, asportauit, & in mensura frumentaria occuluit: qui locus visus est minime inuestigabilis, quum sciret, illos, si redirent ad inuestigandum puerum, omnia scrutaturos: vt & contigit, nam introgressis & scrutantibus vbi nõ apparuit, visum est eis abeundum, atque iis à quibus missi essent, dicendum se cuncta quæ illi mandassent perpetrasse: atque ita reuersi dixerunt. Post hæc Eetionis filio crescenti impositum est nomen Cypselo, ob periculum hoc quod deuitauerat in cypsela, *id est, mensura frumentaria*. Vbi autem in virilem adoleuit ætatem, consulenti oraculum Delphis, anceps est redditum, quo fretus Corinthum aggressus occupauit. oraculum autem hoc erat,

Vir locuples nostras hic qui descendit ad ades

---

1 Quum igitur Bacchiadæ huius oraculi sibi prius redditi mentem assequi non possent, quum audiuerunt id quod Eetioni erat redditum, tunc illud etiam prius intellexerunt, cum illo Eetionis congruens. Quum autem & hoc intellexissent, silentio suppresserunt, nascituram Eetioni prolem interficere in animo habentes. 2 Ad gratulandum patri ven.

Κύψελος Ἠετίδης, βασιλεὺς Κορίνθου κλεινοῦ
Αὐτὸς, καὶ παῖδες παίδων γε μὴν οὐκέτι παῖδες.

Τὸ μὲν δὴ χρηστήριον τοῦτο ἦν. τυραννεύσας δὲ ὁ Κύψελος, τοιοῦτος δή τις ἀνὴρ ἐγένετο· πολλοὺς μὲν Κορινθίων ἐδίωξε, πολλοὺς δὲ χρημάτων ἀπεστέρησε, πολλῷ δὲ ἔτι πλείους τῆς ψυχῆς. ἄρξας δὲ τοῦτο τὸ τριηκοντα ἔτεα, καὶ τελευτήσας ὁμαλῶς τῷ βίον ᾧ, παραδοὺς τὴν τυραννίδα ὁ παῖς Περίανδρος ἦν. ὁ τοίνυν Περίανδρος κατ' ἀρχὰς μὲν ἦν ἠπιώτερος τοῦ πατρός· ἐπεὶ τε δὲ ὡμίλησε διὰ ἀγγέλων Θρασυβούλῳ τῷ Μιλήτου τυράννῳ, πολλῷ ἔτι ἐγένετο Κυψέλου μαλακώτερος. πέμψας γὰρ κῆρυκα ἐς Μίλητον Θρασύβουλον ἐπυνθάνετο ὁντινα τρόπον ἀσφαλέστατα κατασταθείς τῶν ἑωυτοῦ πολιητέων ἄριστα βουλεύοιτο. Θρασύβουλος δὲ ἐξελθόντα τὸν ἄγγελον τοῦ Περιάνδρου ἐξήγαγε ἔξω τοῦ ἄστεος. ἐσβὰς δὲ ἐς ἄρουραν ἐσπαρμένην, ἅμα τε διεξήιε τὸ λήιον, ἐπειρώτεε τε καὶ ἀναπολίζων τὸν κήρυκα ἔπεσι τοιοῖσδε ἀπίει· καὶ ἐκόλουε ἀεὶ ὅκως ἴδοι τινὰς ἥδη τῶν ἀσταχύων ὑπερέχοντας τῶν ἄλλων· κολούων δὲ, ἔρριπτε· ἐς ὃ τοῦ λήιου τὸ κάλλιστόν τε καὶ βαθύτατον διέφθειρε τρόπῳ τοιούτῳ· διεξελθὼν δὲ τὸ χωρίον, καὶ μηδενὸς ἔπος οὐδὲν, ἀποπέμπει τὸν κήρυκα. νοστήσαντος δὲ τοῦ κήρυκος ἐς τὴν Κόρινθον, ἱμείρετο τὸ σωθήσεσθαι τὴν ἐπιστολὴν ὁ Περίανδρος· ὁ δὲ οὐδὲν ἔφη Θρασύβουλον ἐπιστέλλεσθαι. θωυμάζειν τε αὐτὸν, τῷ δὲ οἷον μιν ἀνδρα ἀποπέμψαι, ὡς τὰ δεινότατά τε καὶ τὸν ἐοῦσα τὸν σωτήριον ἀπηγέοιτο. ἐπὰν δὲ πρὸς Θρασυβούλου ὁπώπεε. Περίανδρος δὲ, συνιεὶς τὸ ποιηθὲν, καὶ νόῳ ἔχων ὡς ὁ ἐπιστέλλοι Θρασύβουλος τοὺς ἐπιφέροντας τῶν ἀστῶν φονεύειν, ἐνθαῦτα δὴ πᾶσαν κακότητα ἐξέφαινε ἐς τοὺς πολιήτας. ὅσα γὰρ Κύψελος ἀπέλιπε κτείνων τε καὶ διώκων, περιανδρὸς σφέα ἀπετέλεσε· μιῇ γὰρ ἡμέρῃ ἀπέδυσε πάσας τὰς Κορινθίων γυναῖκας, διὰ τὴν ἑωυτοῦ γυναῖκα Μέλισσαν. πέμψαντι γὰρ οἱ ἐς Θεσπρωτοὺς ἐπὶ Ἀχέροντα ποταμὸν ἀγγέλους νεκυομαντήιον τοῦ ξείνου κατανήσης πέρι, οὔτε σημανέειν ἔφη ἡ Μέλισσα ἔτι φανερή ἐστι, οὔτε κατερέειν ἐν τῷ κέεται χώρῳ ἡ τοῦ ξείνου κατάθησις. ῥιγέων τε γὰρ, καὶ εἰ γυμνή· τὰ γὰρ συγκατέφλεξε ἱματίων οὐκ ὄφελος εἰ οὐδὲν, οὐ κατακαυθέντων. μαρτύριον δὲ εἰ ὡς ἀληθέα τοῦτα λέγει, ὅτι ἔτι ψυχὴν ἐν τῷ ἴπνῳ Περίανδρος τοῦ ἄρτους ἐπέβαλε.

Cypselus Eetides, clarae rex esto Corinthi,
Ipse, & eo nati, sed nulli deinde nepotes.

Et oraculum quidem, hoc erat. Cypselus vero tyrannide potitus, talis extitit vt Corinthiorum multos insequutus sit, multos pecunia, longe plurimos anima priuauerit. Cui, quum triginta regnasset annos, bene vita defuncto successit in tyrannide filius Periander, qui inter initia mitius agebat quam pater: sed vbi per nuncios consuetudinem habuit cum Thrasybulo Mileti tyranno, multo magis quam pater cruentus effectus est. Misso enim præcone, Thrasybulum interrogauit qua ratione ipse rebus tutius constitutis, ciuitatem pulcherrime gubernaret. Thrasybulus, eo qui à Periandro missus erat, extra oppidum educto, ingressus est rus quoddam satum, & vna cum eo segetem interambulans, sciscitabatur hominem de suo aduentu è Corintho, detruncans atque abiiciens vt quanque videbat spicam inter alias extantem, donec segetem formosissimam atque densissimam hunc in modum corrupit: prædiumque illud peruagatus, nullo verbo reddito præconem remisit. Reuersus Corinthum præco, auido præceptionis audiendæ Periandro, negauit sibi quippiam respondisse Thrasybulum, & mirari quod se ad virum vesanum Periander misisset, & sua ipsius destruentem: exponitq; quæ ex Thrasybulo vidisset. Periander id quod à Thrasybulo actum erat intelligens, atq; interpretans sibi ab illo præceptum vt eminentissimos quosq; popularium interimeret, tunc vero omnem in ciues sæuitiam exercuit, interficiendo ac persequendo cõsummãs id quod à Cypselo fuerat omissum. Atq; adeo die vno vniuersas mulieres Corinthias exuit, propter Melissam vxorem suam. nam quum ad Thesprotos, qui sunt ad flumẽ Acherontem, misisset nuncios sciscitatum necyomanteon, *id est, mortuorum oraculum*, de hospitis deposito, Melissa apparens negauit se indicaturum aut dicturam vbinam depositum esset collocatum, quoniam ipsa algeret, quia nuda esset. nihil enim sibi prodesse vestes cum quibus sepulta fuisset, vtpote non concrematas. Cuius rei, quod vera loqueretur, testimonio foret quod Periãder in frigidũ furnũ panes ingessisset.

Hæc

Hæc Periandro renunciata, ob illud argumentum fidem fecere, quod ipſe cum Meliſſa quamuis defuncta coierat. Itaque ſtatim poſt eum nuncium per præconem edixit vt omnes Corinthiæ mulieres ad Iunonis templum prodirent. Eo, tanquam ad diem feſtum, quam ornatiſſime poterant quum iſſent mulieres iſtæ, depoſitis clam ſatellitibus, eas omnes ſine diſcrimine exuit, ingenuas pariter & ancillas, atque *eas veſtes* ad foueam comportatas Meliſſam precando cremauit. Hæc vbi fecit, & nuncios iterum eoſdem miſit, tunc ei Meliſſæ idolum, *hoc eſt inanis imago*, expoſuit vbinam depoſitum hoſpitis collocaſſet. 8 Huiuſmodi eſt tyrannis, Lacedæmonii, vobis, & talium operum. Eoque nos Corinthios cum magna admiratio cepit ſimulatque vidimus vos accerſiſſe Hippiam, tum vero maior nunc dum iſta dicitis. Propterea deos Græcorum inuocantes [1] teſtamur apud vos, ne velitis tyrannides in ciuitatibus conſtituere, quas non extinguitis, ſed excitatis præter æquitatẽ, dum Hippiam reducitis: in quo ſcitote Corinthios vobis non aſſenſuros. XCIII Hæc Soſicles Corinthiorum legatus. Quem excipiens Hippias, eoſdem quos ille deos inuocando dixit, cum ceteros tum præcipue Corinthios deſideraturos Piſiſtratidas, [2] quum veniſſent dies quibus expiare ſe ab Athenienſibus nequirẽt. Hactenus reſpondit Hippias, quoniam oracula illa ipſe præ ceteris nota haberet. Ceteri ſocii, qui antea ſilentium tenuerant, audito Soſicle, liberius pro ſe quiſque in vocem erumpentes, accedere ſententiæ Corinthiorum, obteſtarique Lacedæmonios nequid agerent noui aduerſus Græcam ciuitatem. XCIV Ita ab ea re ceſſatum eſt. Hippias illinc profectus, offerente ſibi Amynta Macedone Anthemuntem, & Theſſalis Iolcon, neutrum accipere voluit, ſed rurſus ad Sigeum conceſſit, quod armis Piſiſtratus à Mitylenæis eripuerat. Eoque capto, tyrannum ibi conſtituerat Hegeſiſtratũ, filium nothum ex muliere Argiua, qui tamẽ, quæ à Piſiſtrato acceperat, non tenuit ſine prœlio. nam diu inter Mitylenæos ac Athenienſes pugnatum eſt, hos ex oppido Achilleo, illos è Sigeo prodeuntes: hos repetentes regionem, illos refellentes hac ratione, quod dicerent nihilo magis iuris eſſe Æolibus

Ταῦτα ὦ ὡς ὀπίσω ἀπηγγέλθη τῷ Περιάνδρῳ, πιστὸν γὰρ ᾧ ἰῷ ὃ συμβόλαιον, ὡς νεκρᾷ ἐούσῃ Μελίσσῃ ἐμίγη, ἐπεὶ δὴ μιῇ τινὶ ἀγγελίῃ, κήρυγμα ἐποιήσατο, ἐς ὃ Ἡραῖον ἐξιέναι πάσας τὰς Κορινθίων γυναῖκας. αἱ μὲν δὴ, ὡς ἐς ὀρτὴν ἠϊσάν κόσμῳ τῷ Καλλίστῃ χρεώμεναι· ὁ δὲ ἐπῶν ἠσας σὺν δορυφόροις, ἀπεδύσετο σφέας, πάσας ὁμοίως τάς τ' ἐλευθέρας καὶ τὰς ἀμφιπόλους. συμφορήσας δὲ ἐς ὄρυγμα, Μελίσσῃ ἐπευχόμενος κατέκαιε. Ταῦτα δὲ ᾧ ποιήσαντι, καὶ δεύτερον πέμψαντι, ἔφραζε ὃ εἴδωλον ὃ Μελίσσης ἐς ᾧ κατέθηκε χῶρον τὸ ξείνου τινὸς κατάθημα. Τοιοῦτο μὲν ἔστι ὑμῖν ἡ τυραννὶς ὦ Λακεδαιμόνιοι, καὶ τοιοῦτον ἔργον· ἡμέας δὲ αὐτοὺς τοὺς Κορινθίους τότε αὐτίκα θῶυμα μέγα εἶχε, ὅτι ὑμέας εἴδομεν μεταπεμπομένους Ἱππίην· νῦν τε δὴ καὶ μᾶλλόν θωυμάζομεν λέγοντας ταῦτα. ὀπιμαρτυρόμενά τε ὀπίσω ἀλεόμεθα ὑμῖν θεοὺς τοὺς Ἑλληνίους, μὴ κατίσαι τυραννίδας ἐς τὰς πόλιας. ἢν δὲ ὦν μὴ παύσησθε, ἀλλὰ πειρήσησθε τῷδε τὸ δίκαιον κατέχοντες Ἱππίην, ἴστε ὑμῖν Κορινθίους γε οὐ συναινέοντας. Σωσικλέης μὲν ὑπὸ Κορίνθου τοσαῦτα ἔλεξε τάδε· Ἱππίης δὲ αὐτὸν ἀμείβετο, τοὺς αὐτοὺς ὀπίσω λέσας θεοὺς κείνῳ, ἅπερ μὲν Κορινθίους μάλιστα πάντων ἐπιποθήσειν Πεισιστρατίδας, ὅταν σφι ἥκωσι ἡμέραι αἱ κύριαι ἀπαλλάσσεσθαι ἐκ Ἀθηναίων. Ἱππίης μὲν τούτοισι ἀμείψατο, οἷα τοὺς χρησμοὺς ἀτρεκέστατα ἀνδρῶν ἐξεπισάμενος. Οἱ δὲ λοιποὶ τῶν ξυμμάχων τέως μὲν εἶχον ἐν ἡσυχίῃ σφέας αὐτούς· ἐπεί τε δὲ Σωσικλέος ἠκουσαν ἐλευθέρως ἅπαντος, ἐλευθέρως ἅπας τις αὐτέων φωνὴν ῥήξας, αἱρέετο τὸν Κορινθίου τὸν γνώμην. Λακεδαιμονίοισί τε ἐπεμαρτυρέοντο, μὴ ποιέειν μηδὲν νεώτερον περὶ πόλιν Ἑλλησίδα. οὕτω μὲν ταῦτα ἐπαύθη. Ἱππίης δὲ ἐνθεῦτεν ἀπελαυνόμενος, ἐδίδου μὲν Ἀμύντης ὁ Μακεδόνων βασιλεὺς Ἀνθεμοῦντα, ἐδίδοσαν δὲ Θεσσαλοὶ Ἰωλκόν. ὁ δὲ τούτων μὲν οὐδέτερα αἱρέετο, ἀνεχώρεε δὲ ὀπίσω ἐς Σίγειον, ὃ ἔσχε Πεισίστρατος ἀϊχμῇ τῇδε ἀπὸ Μιτυληναίων. κρατήσας δὲ αὐτοῦ, κατέστησε τυραννον τὸν ἐωυτοῦ νόθον Ἡγησίστρατον, ὁντα δὲ Ἀργείης γυναικός· ὃς οὐκ ἀμαχητὶ εἶχε τὰ παρέλαβε τῇδε Πεισίστρατος. ἐπολέμεον γὰρ, ἔκ τε Ἀχιλληίου πόλιος ὁρμεώμενοι καὶ Σιγείου, χρόνον ὀπὶ συχνόν, Μιτυληναῖοί τε καὶ Ἀθηναῖοι· οἱ μὲν ἀπαλλοτριούμενοι τὴν χώρην· Ἀθηναῖοι δὲ, ὅτε συγγινωσκόμενοι, ἀποδεικνύντες τε λόγῳ τοῦδε μᾶλλον Αἰολεῦσι μετεῖναι

1 Obteſtamur vos ne tyrannides in ciuitatibus conſtituatis. Atque adeo, niſi ab incepto deſiſtatis, ſed Hippiam contra ius & æquum reducere conemini, ſcitote non approbaturos veſtrum hoc factum Corinthios. 2 Vbi veniſſent ſtati dies quibus futurum eſſet vt illos angerent Athenienſes. *Sed αἰσθάνῃ ſuſpectum reddit vel ipſa Valla interpretatio.*

τῆς Ἰλιάδος χώρης, ἣ οὐ καὶ σφίσι καὶ τοῖσι Ἕλλησι, ὅσοι σφι συνεστρατεύσαντο Μενελάῳ τὰς Ἑλένης ἁρπαγάς. Πολεμεόντων δὲ σφέων, καὶ ἄλλα πολλὰ πρήγματα ἐγίνετο τῇσι μάχῃσι· ἐν δὲ δὴ καὶ Ἀλκαῖος ὁ ποιητὴς, συμβολῆς γλυφομένης, καὶ νικώντων Ἀθηναίων, ὡς μὲν φεύγων οἰχὸ φεύγει, τὰ δὲ ὅπλα ἱρὰ ἔσχον Ἀθηναῖοι, καὶ σφέ ἀνεκρέμασαν τοῖχος ὁ Ἀθηναίων ὁ ἐν Σιγείῳ. Ταῦτα δὲ Ἀλκαῖος ἐν μέλεϊ ποιήσας, ἐπιπέμπει ἐς Μιτυλήνην, ἀγγέλλων τὸ ἑωυτοῦ πάθος Μελανίππῳ ἑταίρῳ. Μιτυληναίους δὲ καὶ Ἀθηναίοις κατήλλαξε Περίανδρος ὁ Κυψέλου. Τούτῳ γὰρ ἅπασι τοῖσι ἐπετράπησαν. κατήλλαξε δὲ ὧδε· νέμεσθαι ἀμφοτέροισι τὴν ἔχουσι. Σίγειον μὲν νυν οὕτω ἐγένετο ὑπ' Ἀθηναίοισι. Ἱππίης δ' ἐπεί τε ἀπίκετο ἐκ Λακεδαίμονος ἐς τὴν Ἀσίην, πᾶν χρῆμα ἐκίνεε, ἅμα βάλλων τοῖσι τε Ἀθηναίοισι πρὸς Ἀρταφέρνεα, καὶ ποιέων ἅπαντα ὅκως οἱ Ἀθηναῖοι ἐσαγαγοῖεν ὑπ' ἑωυτὸν καὶ Δαρεῖον. Ἱππίης τε δὴ ταῦτα ἐπρησσε, καὶ Ἀθηναῖοι πυθόμενοι ταῦτα, πέμπουσι ἐς Σάρδις ἀγγέλους, οὐκ ἐῶντας τοὺς Πέρσας πείθεσθαι Ἀθηναίων τοῖσι φυγάσι. ὁ δὲ Ἀρταφέρνης ἐκέλευε σφέας, εἰ βουλοίατο σῶοι εἶναι, καταδέχεσθαι ὀπίσω Ἱππίην. οὐκων δὴ ἐνεδέκοντο τοὺς λόγους ἀποφερομένους Ἀθηναῖοι· οὐκ ἐνδεκομένοισι δὲ σφι, ἐδέδοκτο ἐκ τοῦ φανεροῦ τοῖσι Πέρσῃσι πολεμίους εἶναι. Νομίζουσι δὴ ταῦτα, καὶ ἅμα βεβλημένοισι ἐς τοὺς Πέρσας, ἐν τούτῳ δὴ τῷ καιρῷ ὁ Μιλήσιος Ἀρισταγόρης ὁ Κλεομένεος τοῦ Λακεδαιμονίου ξεναγηθεὶς ἐκ τῆς Σπάρτης, ἀπίκετο ἐς Ἀθήνας· αὕτη γὰρ ἡ πόλις τῶν λοιπέων ἐδυνάστευε μέγιστον. ἐπελθὼν δὲ ὅτι δῆμον ὁ Ἀρισταγόρης, ταῦτα ἔλεγε τὰ καὶ ἐν τῇ Σπάρτῃ, περὶ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ τοῦ Περσικοῦ πολέμου, ὡς ἴστε ἀσπίδα οὔτε δόρυ νομίζοισι, ἀκινητέες τε χειροήθεες εἰσὶ πολλοῖσι. Ταῦτά τε δὴ ἔλεγε, καὶ τάδε, ὡς Μιλήσιοι τῶν Ἀθηναίων εἰσὶ ἄποικοι, καὶ εἰκὸς σφι ἐπὶ ῥυσθαι δυνατοὺς μέγα. καὶ ὃς ἐνδεὴς ἦν, ἃ οὐκ ἐπίσχετο, οἷα καρτὰ δεόμενος· ἐς ὃ ἀνέπεισε σφέας. πολλοὺς γὰρ οἷόν τε ἦν ἀκινητέας ποιῆσαι ἓνα, εἰ Κλεομένεα μὲν τὸν Λακεδαιμόνιον μοῦνον οὐκ οἷός τε ἐγένετο μεταβαλέειν, τρεῖς χιλιάδας Ἀθηναίων ἐποίησε τοῦτο. Ἀθηναῖοι μὲν δὴ ἀναπεφαδέντες ἐψηφίσαντο εἴκοσι νέας ἀποστεῖλαι βοηθοὺς Ἰωσι, στρατηγὸν ἀποδέξαντες αὐτέων εἶναι Μελάνθιον, ἄνδρα τῶν ἀστῶν ἐόντα τὰ πρήγματα δόκιμον·

in agrum Ilienſem, quam ſibi ac ceteris Græcis qui Menelao in raptu Helenes operam nauaſſent. His aſſidue bellantibus, cum alia in prœliis geſta ſunt, tum illud quod Alcæus poeta in prœlio quod collatis ſignis gerebatur, vincentibus Athenienſibus, ipſe quidem fugæ ſe mandans euaſit: ſed armis eius potiti ſunt Athenienſes, quæ apud templum Mineruæ in Sigeo ſuſpenderunt. Hanc rem Alcæus carmini mandans, in Mitylenem repoſuit, indicans Melanippo ſodali ſuam calamitatem. Mitylenæos tamen atq; Athenienſes reduxit in gratiam Periander Cypſeli filius, qui delectus arbiter, ita eos reconciliauit, vt vtrique ea colerent quę haberent. Atque hoc modo Sigeum factum eſt Athenienſium. Hippias, poſteaquam Lacedæmone in Aſiam abiit, cuncta agitabat, inſimulando Athenienſes apud Artaphernem, atque omnem operam dando vt Athenæ in illius ac Darii venirent poteſtatem. Quæ agitare Hippiam quū accepiſſent Athenienſes, mittunt Sardis nuncios ad diſſuadendum Perſis fidem habere exulibus Athenienſibus. Sed Artaphernes iubere Athenienſes (ſi ſalui eſſe vellent) turſus Hippiam recipere: Athenienſes eam condicionem recuſare, & malle profeſſi eſſe Perſarum hoſtes. Dum ita apud Perſas inſimulantur, atque ita animati ſunt Athenienſes eam condicionem recuſare, hoc interim tempore Mileſius Ariſtagoras à Cleomene Lacedæmonio reiectus è Sparta Athenas venit nam ea ciuitas inter ceteras præpollebat.[1] Ad quam ciuitatem vbi venit Ariſtagoras, eadem quę in Sparta commemorauit de commodis quæ eſſent in Aſia, deque Perſico bello, quod neque ſcutum neque lanceam in vſu haberent,[2] facileſque eſſent ad capiendum. Hæc ille referens, ea quoque addebat, Mileſios eſſe Athenienſium colonos, quos æquum eſſet ab eis liberari qui multum pollerent. Denique nihil non pollicebatur, omnibus precibus obſecrans quod tantopere cupiebat, donec eos induxit. Facilius[3] enim ei viſum eſt multos decipere quam vnum: qui ſi Cleomenem ſolum fallere non potuit, id tamen in triginta millibus Athenienſium effecit. Itaq; Athenienſes perſuaſi, decreuere viginti naues Ionibus auxilio mittendas, Melanthio illis præfecto, viro inter populares omni in re ſpectato.

χ. duaCa-λέσιν.

1 Quum autem ad plebem acceſſiſſet Ariſtag. 2 Expugnarique facile poſſent. 3 Eſſe videtur mult. decip. q. vn. ſi Cleom. quidem Lacedæmonium ſolum fal.

Hæc

XCVIII Hæc classis initium malorum extitit Græcis pariter & barbaris. ante cuius egressum Aristagoras reuectus Miletum, excogitauit consilium quod in nullam Ionum vtilitatem erat redundaturum. quanquam ne ille quidem hac ratione faciebat, sed vt regi Dario molestiam afferret. Etenim misit quendam in Phrygiam ad Pæones qui à flumine Strymone in captiuitatem abducti à Megabyzo erant, locum atque vicum per sese incolentes: ad quos vt peruenit nuncius, ita verba fecit, Viri Pæones, misit me Aristagoras Mileti tyrannus [1] ad ostendendam vobis (si obtemperare velitis) salutem. Nunc enim cuncta Ionia ab rege defecit,[2] eademque vobis præstat facultatem salutis parandæ ad patriam vestram: per vos quidem, vsque ad mare, deinceps nobis iam curæ erit. His auditis Pæones magnam sane voluptatem acceperunt: sumptisque liberis atque vxoribus, ad mare fuga se propripuerunt: nonnullis eorum præ metu [3] illinc remeantibus. Vbi ad mare peruenere, illinc in Chium transmisere. quo postquam applicuere, eorum vestigia insequutus adfuit ingens equitatus Persarum: & quia eos assequi non potuit, misit in Chium ad illos vt eodem redirent. Cuius oratione repudiata, à Chiis sunt in Lesbum transportati, mox à Lesbiis in Doriscum, vnde terrestri
XCIX itinere se in Pæoniam receperunt. Post hæc ad Aristagoram Athenienses viginti cum nauibus venere, ducentes vna quinque triremes Eretriorum, qui non Athenienſium gratia commilitium præstabant, sed debiram ipsis Milesiis gratiam reddebant. Nam Milesii aliquando [4] pro Eretriis in bello Chalcidensi præstiterant, quum Samii contra Eretrios atque Milesios Chalcidensibus opem tulissent. Aristagoras, vbi isti atque alii socii adfuere, expeditionem fecit aduersus Sardis, non tamen ipse proficiscens, sed Mileti remanens, præfectis aliis ducibus Milesiorum, fratre suo Charopino, & ceterorum
C ciuium Hermophanto. Hac classe Iones vbi peruenere Ephesum, relictis nauibus apud Coresum, quod est agri Ephesii, ipsi cum ingenti manu, sumptis viæ ducibus Ephesiis, ad superiora tendebant, secundum flumen Caystrum tenentes iter. Illinc superato Tmolo

αὗται ἢ αἱ νέες, ἐς χαὶ κακοῦ ἐλήλουθε Ἕλλησί τε καὶ βαρβάροισι. Ἀρισταγόρης δὲ ὡς ἐπλώτας, καὶ ἀπικόμενος ἐς τὴν Μίλητον, ἐξευρὼν βούλευμα ἀπ' οὗ Ἴωσι μὴ ἐμελλε ἔσεσθαι ὠφέλεια ἔσεσθαι, (οὐδὲ ὧν τούτου εἵνεκα ἐποίεε, ἀλλ' ὅκως βασιλέα Δαρεῖον λυπήσειε) ἐπέμψε ἐς τὴν Φρυγίην ἄνδρα ὡς τοὺς Παίονας τοὺς ἀπὸ Στρυμόνος ποταμοῦ αἰχμαλώτους γενομένους ὑπὸ Μεγαβάζου, οἰκέοντας δὲ τῆς Φρυγίης χῶρόν τε καὶ κώμην ἐπ' ἑωυτῶν· ὡς δὲ ἀπίκετο ἐς τοὺς Παίονας, ἔλεγε τάδε, Ἄνδρες Παίονες, ἔπεμψέ με Ἀρισταγόρης ὁ Μιλήτου τύραννος, σωτηρίην ὑμῖν ὑποθησόμενον, εἰ ὑμεῖς βουλήσεσθε πείθεσθαι. νῦν γὰρ Ἰωνίη πᾶσα ἀπέστηκε ἀπὸ βασιλέος, καὶ ὑμῖν παρέχει σώζεσθαι ὅτι τάχιστα τὸν ὑμέτερον αὐτέων. μέχει μὲν θαλάσσης, αὐτοῖσι ὑμῖν· ὅ τι δὲ ἀπὸ τούτου, ἡμῖν μελήσει. Ταῦτα δὲ ἀκούσαντες οἱ Παίονες, καρτά τε ἀσπασίως ἐποιήσαντο, καὶ ἀναλαβόντες παῖδάς τε καὶ γυναῖκας, ἀπεδίδρησκον ὅτι θάλασσαν. οἱ δὲ τινες αὐτέων καὶ καταμείναντες, ἀρρωδήσαντες, αὐτοί. ἐπεί τε δὲ οἱ Παίονες ἀπίκοντο ὅτι θάλασσαν, ἐνθεῦτεν ἐς Χίον διέβησαν. ἐόντων δὲ ἤδη ἐν Χίῳ, καὶ πόδας ἐλαφρὸς Περσέων ἵππος πολλὴ, διώξασα τοὺς Παίονας· ὡς δὲ οὐ κατέλαβον, ἐπεστέλλοντο ἐς τὴν Χίον τοῖσι Παίοσι, ὅκως αὖ ὀπίσω ἀπέλθοιεν. οἱ δὲ Παίονες τοὺς λόγους οὐκ ἐδέξαντο· ἀλλ' ὑπὸ Χίου μὲν Χῖοί σφεας ἐς Λέσβον ἤλασαν, Λέσβιοι δὲ ἐς Δορίσκον ἐκόμισαν. ἐνθεῦτεν δὲ πεζῇ χωρίζόμενοι, ἀπίκέατο ἐς Παιονίην. Ἀρισταγόρης δὲ, ὡς οἵ τε Ἀθηναῖοι ἀπίκέατο ἐν Ἐφέσῳ νηυσί, ἅμα ἀγόμενοι Ἐρετριέων πέντε τριήρεας, οἱ οὐ τὴν Ἀθηναίων χάριν ἐστρατεύοντο, ἀλλὰ τὴν αὐτέων Μιλησίων, ὀφειλόμενά σφι ἀποδιδόντες. (οἱ γὰρ δὴ Μιλήσιοι πρότερον τοῖσι Ἐρετριεῦσι πρὸς Χαλκιδέας πόλεμον συνδιήνεικαν, ὅτε περ καὶ Χαλκιδεῦσι αὐτίκα Ἐρετριέων καὶ Μιλησίων Σάμιοι ἐβοήθεον) οὗτοι ὦν ἐπεί τε σφι ἀπιχόμενοι καὶ οἱ ἄλλοι σύμμαχοι παρῆσαν, ἐποιέετο στρατηίην ὁ Ἀρισταγόρης ἐς Σάρδις· αὐτὸς μὲν δὴ οὐκ ἐστρατεύετο, ἀλλ' ἔμενε ἐν Μιλήτῳ· στρατηγοὺς δὲ ἄλλους ἀπέδεξε Μιλησίων τῷ βουλομένῳ, καὶ ἑωυτοῦ ἀδελφεὸν Χαροπῖνον, καὶ τῶν ἄλλων ἀρχων, Ἑρμόφαντον. Ἀπικόμενοι δὲ τῷ στόλῳ τούτῳ Ἴωνες ἐς Ἔφεσον, πλοῖα μὲν κατέλιπον ἐν Κορήσῳ τῇ Ἐφεσίης· αὐλὸς δὲ ἀνέβαινον χρέος πολλὸν, ποιεύμενοι Ἐφεσίους ἡγεμόνας· πορευόμενοι δὲ ὧδε πολλὰ μέρεα Καϋστρίου, ἐνθεῦτεν ἐπεί τε ὑπερβάντες Τμῶλον

1 Salutare consilium vobis daturum. 2 Vobisque iam licet incolumes in patriam reuerti: vobis quidem ad mare vsque: quod autem à mari est, nobis curæ erit. Q. d. *Vestrum est operam dare vt ad mare vos recipiatis, eo quum veneritis, quod iter tenere debuatis, cura nobis erit.* 3 Illic remanentibus. 4 Eretrios in bello aduersus Chalcidenses adiuuerant.

ἀπίκοντο, αἱρέοισι Σάρδις, ὑπ' ἐνὸς σφι αἱρεθέντος. αἱρέοισι δ' ἔχουσι τὴν ἀκρόπολιν. πάντα πόλιν ἐπῆλυτο ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγων. Τὸ δὲ μὴ λεηλατῆσαι ἐλόντας σφέας τὴν πόλιν, ἔσχε τόδε· ἔσαν ἐν τῇσι Σάρδισι οἰκίαι, αἱ μὲν πλεῖαι, καλάμιναι· ὅσαι δ' αὐτέων καὶ πλίνθινοι εἶχον, καλάμου ἐπῆγον τὰς ὀροφάς· τουτέων δὴ μίαν τῶν ὁ στρατιωτέων ὡς ἐνέπρησε, αὐτίκα ἀπὸ οἰκίης ἐς οἰκίην ἰὸν τὸ πῦρ, ἐπενέμετο· ἅμα ἀμφὶ. καὶ ὁμοῦ ἐὸν τὸ ἄστεος, οἱ Λυδοί τε καὶ ὅσοι Περσέων ἦσαν ἐν τῇ πόλι, ἀπολαμφθέντες πάντοθεν, ὥστε τὰ ὄπιθε ἔχοντα νεμομένου τοῦ πυρός, καὶ οὐκ ἔχοντος ἐξήλασιν ἐκ τοῦ ἄστεος, συνέρρεον ἐς τε τὴν ἀγορὴν καὶ ἐπὶ Πακτωλὸν ποταμόν, ὃς σφι ψῆγμα χρυσοῦ καταφορέων ἐκ τοῦ Τμώλου, ἀμφὶ μέσης τῆς ἀγορῆς ῥέει, καὶ ἔπειτα ἐς Ἕρμον ποταμὸν ἐκδιδοῖ, ὃς ἐς θάλασσαν· ἐπὶ τοῦτον δὴ ποταμὸν, καὶ ἐς τὴν ἀγορὴν ἀθροιζόμενοι οἵ τε Λυδοὶ καὶ Πέρσαι, ἠναγκάζοντο ἀμύνεσθαι. Ἰωνες δὲ ὁρέοντες τοὺς μὲν τὴν πολεμίων ἀμυνομένους, τοὺς δὲ, σὺν πλήθεϊ πολλῷ τοὺς φεύγοντας, ἐκλελοιπότας δείσαντες τοὺς τοῦ Τμώλου καλεόμενον· ἐνθεῦτεν δὲ νυκτὸς ἀπαλλάσσοντο ἐπὶ τὰς νέας. Καὶ Σάρδιες μὲν ἐνεπρήσθησαν, ἐν δὲ αὐτῇσι καὶ ἱρὸν ἐπιχωρίης θεοῦ Κυβήβης· τὸ στεγανούμενοι Πέρσαι, ὕστερον αὐτὸ ἐνέπρησαν καὶ ἐν Ἕλλησι ἱρά. Τότε δὲ Πέρσαι ἐντὸς Ἅλυος ποταμοῦ νομοὺς ἔχοντες, τοῦτο μὲν ἐνθαυτόματοι ταῦτα, συνηλίζοντο καὶ ἐβοήθεον τοῖσι Λυδοῖσι· καὶ κως ἐν μὲν Σάρδισι οὐκέτι ἐόντας τοὺς Ἴωνας θωϊσσομένους, ἐπόμενοι δὲ κατ' ἴχνος, αἱρέουσι ἀπαντέοντας ἐν Ἐφέσῳ. καὶ αὐτεπάχθησαν μὲν οἱ Ἴωνες, συμβαλόντες δὲ, πολλὸν ἐκράτησαν. καὶ πολλοὺς αὐτέων Πέρσαι φονεύουσι, ὀνομαστούς τε ἄλλους· ἐν δὲ δὴ, καὶ Εὐαλκίδεα στρατηγέοντα Ἐρετριέων, τεθαμμαφόρησις τε ἀγῶνας ἀναῤῥαμπτότατα, καὶ ὑπὸ Σιμωνίδεω τοῦ Κηΐου πολλὰ αἰνεθέντα. οἱ δὲ αὐτέων αὐτίκα ἀπέφυγον τὴν μάχην, ἐσκεδάσθησαν ἀνὰ τὰς πόλιας. Τότε μὲν δὴ οὕτω ἠγωνίσαντο. μετὰ δὲ, Ἀθηναῖοι μὲν τὸν πάντα ἀπολιπόντες τοὺς Ἴωνας ἐπικαλεομένους σφέας πολλὰ δὴ ἀγγέλων ἀπικομένων, οὐκ ἔφασαν βοηθήσειν σφίσι. Ἴωνες δὲ τῆς Ἀθηναίων συμμαχίης στερηθέντες, (οὕτω γὰρ σφι ὑπῆρχε πεποιημένα ἐς Δαρεῖον) ὅμως ναυσὶ τε καὶ πεζῷ πολέμου ἐσκευάζοντο. πλώσαντες δὲ ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, Βυζάντιόν τε καὶ τὰς ἄλλας πόλιας ἁπάσας τὰς ταύτῃ, ὑπ' ἑωυτοῖσι ἐποιήσαντο· ἐκπλώσαντές τε ἔξω τοῦ Ἑλλησπόντου,

Sardis aduenium, easque [1] occurrente nemine, capiunt, omniaque eius vrbis loca, præter arcem, quam Artaphernes ipse tutabatur, habens non exiguas virorum copias: [2] Quæ res fuit impedimento quominus qui ingressi erant vrbem, diriperent. Erant Sardibus domus pleræque arundinaceæ; quæ autem lateritiæ, tamen ex arundinibus lacunaria habebant. harum vnam quidam è militibus quum incendissent, repente ignis è domo in domum elapsus totam vrbem absumpsit. Ardente vrbe, & vastante iam extrema incendio, nec habente regressum, Lydi & Persarum quicunque in vrbe erant, vndique circumuenti, ex vrbe in forum confluunt, & ad amnem Pactolum, qui medium forum interfluens, ramenta auri è Tmolo illis defert, deinde flumini Hermo immiscetur, & ille mari. Ad hunc amnem & ad hoc forum conglobati Lydi pariter & Persæ sese defendere adigebantur. Iones, videntes hostium alios sese tutantes, alios magna multitudine se obuiam ferentes, metu perculsi, ad montem qui dicitur Tmolus sese recipiunt, atque illinc noctu ad naues. Crematis Sardibus, deflagrauit vna templum Cybeles indigenæ deæ cuius prætextu postea Persæ templa quæ in Græcia erant cremauerunt. Hoc vbi Persæ qui intra Halyn domicilia habebant, resciuerunt, tunc vero ad ferendam Lydis opem conuenerunt: nec adepti Sardibus Ionas iam illinc profectos, eadem via insequuti, comperiunt Ephesi: congressique cum illis ex aduerso instructis, in fugam eos vertunt, multosque occidunt, & in his cum alios illustres viros, tum EValcidem Eretriorum ducem, qui donatus laurea in certaminibus fuerat, & à Simonide Ceo maiorem in modum celebratus. Ex ea pugna qui euasere, per vrbes fuere dissipati. Et tunc quidem ita dimicatum est. Athenienses autem, post hæc desertis prorsus Ionibus, etsi per nuncios Aristagoræ magnopere rogabantur, negauerunt se auxilio futuros. Quorum societate fraudati Ionas, tamen quoniam ista aduersus Darium egerant, nihilo segnius bellum aduersus regem parabant: Hellespontumque inuecti, Byzantium ac ceteras circa vrbes in suam potestatem redegerunt. Inde euecti,

1 Repugnante nemine, 2 Ne autem vrbem hanc à se captam diriperent hoc obstitit quod sequitur videlicet. ac Valla immixit præcedentibus hæc, τὸ δὲ μὴ λεηλατῆσαι &c.

magnam

magnam Cariæ partem in belli ſocietatem aſciuerunt. nam Caunus, quæ prius ſocietatem facere recuſauerat, vbi Sardis conflagrarunt, & ipſa Ionibus acCIV ceſſit. Cyprii quoque omnes vltro, exceptis Amathuſiis, acceſſerunt. Defecerunt autem Cyprii à Medis in hunc modum: Erat Oneſilus quidam Gorgi Salaminiorum regis frater, natu minor, Cherſis filius, Siromi nepos, EVelthontis pronepos. hic vir, quum ſæpenumero antea Gorgum ſolicitaſſet ad rebellandum ab rege, tunc audiens Ionas rebellaſſe, vehementius vrgere hominem inſtitit. In quo quia nihil proficiebat, obſeruato tempore dum Gorgus oppidum egrederetur vna cum ſuis [1] militibus, eum portis excluſit. Gorgus oppido exutus, ad Medos transfugit: eo potitus Oneſilus omnibus Cypriis vt rebellarent ſuadebat: perſuaſis ceteris, Amathuſios rebellare abnuentes obſidione
CV circumdedit. ¶ Dum hic Amathuntem obſidet, Darius, vt ei nunciatum eſt Sardis capras incenſaſque ab Athenienſibus atque Ionibus, & huius comparandæ claſſis atque rei contexendæ fuiſſe authorem Ariſtagoram Mileſium, fertur, [2] quumprimum hæc audiuit, dixiſſe Iones nihil feciſſe: probe ſciens non fuiſſe illos præ contemptu ſui rebellaturos: deinde interrogaſſe quinam eſſent Athenienſes. Id quum audiſſet, tum arcum popoſciſſe, eoque ſumpto, ſagittam quam impoſuerat, in cælum excuſſiſſe: & ea in aetem excuſſa, dixiſſe, O Iupiter, contingat mihi vt Athenienſes vlciſcar. Atque hæc loquutus, cuidam famulorum præcepiſſe vt ſibi ſemper appoſita cœna, ter diceret, Here, memento
CVI Athenienſium. Et quum hoc præcepiſſet, accito ad ſuum conſpectum Hiſtiæo Mileſio, [3] quem ipſe diu diſtinuerat, ita eum fuiſſe alloquutus, Audio Hiſtiæe procuratorem tuum, cui tu Miletum demandaſti, nouas aduerſum me res eſſe molitum, viris enim ex altera continente perſuaſit vt Iones ſequerentur, (qui mihi commiſſorum pœnas dabunt) eoſque induxit ad me Sardibus priuandum. Num igitur videntur hæc tibi bene habere? quorum quidnam ſine tuis conſiliis actum eſt? Proinde vide ne rurſus teipſum in culpam induas. Ad hæc Hiſtiæus, Quodnam, inquit, rex protuliſti verbum? mene conſulere rem quæ

Καρίης τ' πολλὸν προσεκτήσαντο σφίσι σύμμαχον εἶ. ἠγὲ τὸν Κάυνον πρότερον ἐβουλόμην συμμαχέειν, ὡς ἐνέπρησαν τὰς Σάρδις, τότε σφι ἐπ' αὐτὰ προσεγένετο. Κύπριοι δ' ἐθελονταὶ σφι πάντες προσεστήκεσαν, πλὴν Ἀμαθουσίων. ἀπὸς ἦσαν δὲ οὗτοι ὧδε ἀπὸ Μήδων· ἦν Ὀνήσιλος, Γόργου μὲν τοῦ Σαλαμινίων βασιλῆος ἀδελφεὸς νεώτερος, Χέρσιος δὲ τοῦ Σιρώμου τοῦ Εὐέλθοντος παῖς. ἐὼν δὲ οὗτος ἀνὴρ πολλάκις μὲν καὶ πρότερον τὸν Γόργον παρῃρέα ἀπίσασθαι ἀπὸ βασιλῆος, τότε δὲ ὡς κατεῖδε Ἴωνας ἐπύθετο ἀπὸς ἀνὴρ, πάγχυ ὀπιχείμους εἶναι. ὡς δὲ οὐκ ἐπείθετο Γόργον, ἐνθαῦτα μὲν φυλάξας ἐξελθόντα ἀπὸ τοῦ Σαλαμινίων ὁ Ὀνήσιλος, ἅμα τοῖσι ἑωυτοῦ κατασώτῃσι, ἀπεκλήισε τὰς πυλέων. Γόργος μὲν δὴ στερηθεὶς τῆς πόλιος, ἔφυγε ἐς Μήδους· Ὀνήσιλος δὲ ἦρχε Σαλαμῖνος, καὶ ἀνέπειθε πάντας Κυπρίους συναπίσασθαι. τοῦ μὲν δὴ δῆμος ἀνέστησε, Ἀμαθουσίους δὲ βουλομένους πείθεσθαι, ἐπολιόρκεε προσκατήμενος. Ὀνήσιλος μὲν νυν ἐπολιόρκεε Ἀμαθοῦντα. βασιλεὺς δὲ Δαρεῖος, ὡς ἐξαγγέλθη Σάρδις ἁλόσας ἐμπρησθεῖσαι ὑπό τε Ἀθηναίων καὶ Ἰώνων, καὶ ὃν ἡγεμόνα γενέσθαι τῆς συλλογῆς, ὥστε χρῶτα συνυφανθῆναι, καὶ Μιλήσιον Ἀρισταγόρην, πρῶτα μὲν λέγεται αὐτῶν, ὡς ἐπύθετο ταῦτα, Ἰώνων οὐδένα λόγον ποιησάμενον, εἰδότα ὡς οὐ τοί γε οὐ κατύπερθε ἐξιόντας ἀποσπάσαντες, εἰρέσθαι οἵτινες εἶεν οἱ Ἀθηναῖοι. μαθὼν δὲ πυθόμενον, αἰτῆσαι τὸ τόξον. λαβόντα δὲ καὶ ἐπιθέντα οἰστὸν, ἄνω ἐς τὸν οὐρανὸν ἀπεῖναι· καὶ μιν ἐς γῆν βάλοντα, εἰπεῖν, Ὦ Ζεῦ, σὲ μὲν ἐγὼ ἐθέλω μοι Ἀθηναίους τίσασθαι. εἴποντα δὲ ταῦτα, προστάξαι ἑνὶ τῶν θεραπόντων, δείπνου προκειμένου αὐτῷ, ἐς τρὶς ἑκάστοτε εἰπεῖν, Δέσποτα, μέμνεο τῶν Ἀθηναίων. Προστάξας δὲ ταῦτα, εἶπε, καλέσας ἐς ὄψιν Ἱστιαῖον τὸν Μιλήσιον, τὸν ὁ Δαρεῖος κατεῖχε χρόνον ἤδη πολλόν, Πιῳθάνομαί σε Ἱστιαῖε ὀπίσω ποιεῦντα τὸν σὺ Μίλητον ἐπέτρεψας, νεώτερα ἐς ἐμὲ πεποιηκέναι πρήγματα. ἄνδρας γάρ μοι ἐκ τῆς ἠπείρου ἐπαγαγὼν, τοὺς Ἴωνας σοὶ ἀνῆκα, τοὺς δώσο τὰς ἐμοὶ δίκας τῶν ἐποίησαν, τούτους ἀναγνώσας ἅμα σκείνοισι ἔπεμψα, Σαρδίων με ἀπεστέρησε. νῦν ὦν κῶς τοι φαίνεται ταῦτα ἔχειν καλῶς; κῶς δ' ἂν σὺ τῶν βουλευμάτων τοιοῦτον ἐπιφρόντιδα ἐποιήσαο μὴ οὐ ὑστερήσειν τοῦ ἐν αἰτίῃ ἔσεσθαι. εἶπε πρὸς ταῦτα ὁ Ἱστιαῖος, Βασιλεῦ μὴ οἷον ἐφθέγξαο ἔπος, ἐμὲ βουλεύσαντα πρῆγμα σὺν τῷ

207

1 *Legit* σταπίτησι *pro* σατράπησι. 2 Vbi hæc audiuit, Iones contempſiſſe, *vel*, *nihili feciſſe*, quippe qui non impunitam illorum fore rebellionem ſciret, deinde interr. 3 Quem à longo iam tempore detinebat. *vel*, *retinebat*,

» σοί τι ἢ μέγα ἢ σμικρὸν ἔμελλε λυπηρὸν ἀναφήσειν;
» τί δ' ἂν διδιζήμενος, ποιέοιμι τῶν τα; τοῦ δὲ ἐν-
» δεὴς ἐών; τῶν πάντα μὲν πάντα ὅτα τῶν σοὶ, πάντων
» δὲ τῶν σέο βουλευμάτων ἐπακούειν ἀξιοῦμαι;
» ἀλλ' εἴ τῶν τι Ἰόνιον οἷον σὺ ἐφρόνησας τρήσαι ὁ ἐ-
» μὸς ἐπίτροπος, ἴσθι αὐτὸν ἐπ' ἐωυτῷ βαλλόμενον πε-
» ρηχέναι. δέχομαι δὲ ἔγωγε καὶ ἐνδέκομαι τὸν
» λόγον, ὅκως τι Μιλήσιοι καὶ ὁ ἐμὸς ἐπίτροπος νεω-
» τερον τρήσουσι περὶ τρήματα τα. Εἰ δ' ἄ-
» ρα τι Ἰόνιον ποιεῦσι, καὶ σὺ τὸ ἐὸν ἀκήκοας ὦ βασι- 10
» λεῦ, μάθε οἷον τρῆμα ἐργάσεο, ἐμὲ ἀπὸ θαλάσ-
» σης ἀναστήσας ποιήσας. Ἴωνες γὰρ οἴκασι, ἐμοῦ
» ἐξ ὀφθαλμῶν σφι γενομένου, ποιῆσαι τὸν πάλαι ἱ-
» μερον ἐόντα· ἐμεῦ δ' ἂν ἐόντος ἐν Ἰωνίῃ, οὐδεμίη
» πόλις ἂν ἐκίνησε. νῦν ὦν ὡς τάχιστα με ἄφες πο-
» ρευθῆναι ἐς Ἰωνίην, ἵνα τοι χεῖνά τε πάντα καταρ-
» τήσω ἐς τοὔπισθε, καὶ τὸν Μιλήσιον ἐπίτροπον τοῦτον τῶν
» τα μηχανησάμενον, ἐκχειρίδιον ποιήσω. 20
» τα δὲ τὴν νόον σὸν ποιήσας, ἕτοιός εἰμι πέμπειν
» τοὺς βασιλήιους, μὴ μοῦ φθονέοντα ἐκδύεσθαι
» ἐσθῆτα χιτῶνα, καταβήσομαι ἐς Ἰωνίην, πρὶν ἂν τοι
» Σαρδὼ νῆσον τὴν μεγίστην, δασμοφόρον ποιή-
σω. Ἱστιαῖος μὲν λέγων τα, διέβαλε· Δα-
ρεῖος δὲ, ἐπείθετο· καὶ μιν ἀπίει, ἐντειλάμενος, ἐπ-
εὰν τα ἐκτελέῃ τὸ ἐπιτελέω ποιήσῃ, τὸν ἀγ-
γελον ἀπίσω ἐς τα Σοῦσα. Ἐν ᾧ δὲ ἦν ἀγγε-
λίη τε τοῦ τὴν Σαρδίων τοῦ βασιλέα αἰρήσει,
καὶ Δαρεῖος τα τοῦ τόξον ποιήσας, Ἱστιαίῳ ἐς
λόγους ἦλθε, καὶ Ἱστιαῖος μεμεμιμένος ἐκ τοῦ Δα-
ρείου, ἐκομίζετο ἐπὶ θάλασσαν· ἐν τούτῳ πρωτὶ 30
208 τῷ χρόνῳ ἐγένετο τάδε. πολιορκεόντι τῷ Σαλα-
μινίῳ Ὀνησίλῳ Ἀμαθουσίους ἐξαγγέλλεται, νεῶν
στρατιῇ πολλῇ ἄγοντα Περσικὴν Ἀρτύβιον,
ἄνδρα Πέρσῃσι, τοῖσδοκιμον ἐς τὴν Κύπρον εἶ-
ναι. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ὀνησίλος, κήρυκας δι-
έπεμπε ἐς τὴν Ἰωνίην, ἐπικαλεύμενος στρεας. Ἴ-
ωνες δὲ οὐκ ἐς μακρὴν βουλευσάμενοι, ἦκον πολ-
λῷ στόλῳ. Ἰωνές τε δὴ παρῆσαν ἐς τὴν Κύ-
προν, καὶ Πέρσαι νῆσοι διαβάντες ἐκ τῆς
Κιλικίης, ἦισαν ἐπὶ τὴν Σαλαμῖνα πεζῇ. τῇ- 40
σι δὲ νηυσὶ Φοίνικες περιέπλωον τὴν ἄκρην,
τὴν καλέονται χλαίδες τῆς Κύπρου. Τούτου δὲ
τοιούτου γενομένου, ἔλεξαν οἱ τύραννοι τῆς Κύπρου,
» συγκαλέσαντες τοὺς Ἰώνων τοὺς στρατηγοὺς, Ἄν-
» δρες Ἴωνες, αἵρεσιν ὑμῖν δίδομεν ἡμεῖς Κύπριοι,

tibi ſit quippiam ſiue multum ſiue parũ molestiæ allaturæ? Quid mihi quærens iſta facerem? aut cuius rei indigens? cui omnia adſunt quæ tibi? quem tu omniũ conſiliorum tuorum communione dignaris? Quod ſi iſtud quod ais egit procurator meus, ſic habeto, id eum feciſſe ſuo conſilio. [1] Principio rationem iſtam non admitto, Mileſios ac meum procuratorem quippiam rerum nouarum feciſſe aduerſus ſtatum tuum: ſiquid tamen huiuſmodi faciunt, & tu id quod eſt audiſti, rex, intellige quid rei egeris quod me à mari ablegandum putaſti. nam Ionesid agere aggreſſi ſunt poſtquam ego ex ipſorum conſpectu ſum amotus, cuius aggrediendi iam pridem libidine tenebantur: quod ſi ego in Ionia fuiſſem, nulla profecto ſe ciuitas commouiſſet. Proinde nunc propere dimitte me vt in Ioniam contendam, illic omnia negocia tibi in integrum reſtituturus, & hunc Mileti procuratorem, harum rerum machinatorem, in tuam poteſtatem redacturus. Hæc, quum ex animi tui ſententia confecero, iuro per deos regios me non prius exuturum hanc veſtem, qua indutus in Ioniam deſcendam, quam Sardiniam inſulam maximam tibi tributariam reddam. Hæc Hiſtiæus fallendi CVII gratia dicebat. quibus perſuaſus, Darius hominem dimiſit, præcipiens vt poſteaquam ea quæ ſpoponderat præſtitiſſet, ad ſe Suſa reuerteretur. Dum nuncius CVIII de Sardibus ad regem venit, Dariuſque illam rem arcu fecit, & Hiſtiæum eſt alloquutus, Hiſtiæuſque ab eo dimiſſus ad mare ſe contulit, hoc interea omni tempore hæc geſta ſunt: Oneſilo Salaminio Amathuſios obſidenti nuncius affertur, [2] Artybium virum inter Perſas eximium cum magna vi Perſarum curſum tenere in Cyprum. Quo accepto, Oneſilus legatos paſſim in Ioniam dimittit ad Ione euocandos: qui non diu in deliberando cunctati, cum magna claſſe ad eum ſe contulerunt. Et quum Cyprum tenuiſſent, Perſę nauibus è Cilicia traiecerunt, terreſtrique itinere Salaminem contenderunt, Phœnicibus claſſe circumeuntibus promontorium quæ Claues Cypri vocantur. His ea CIX facientibus, Cyprii tyranni conuocatis Ionum ducibus dixere, Viri Iones, vobis nos Cyprii optionem damus

1 Sed ego prorſus fidem his verbis abrogo, Mileſ. 2 Artybium Perſam cum numeroſa manu Perſica, Cyprum aduentare. Ad verbum, Expectari in Cyprum. Id eſt, Eius in Cyprum aduentum expectari. Valla autem hic προσδόκιμον cum δόκιμον confudit.

cum v-

cum vtris dimicare velitis, cum Persis an cum Phœnicibus. Si terra mauultis cum Persis acie confligere, iam tempus est è nauibus egrediendi, & in acie stando, vt nos vestras ingressi naues, cum Phœnicibus dimicemus: sin cum Phœnicibus fortunam tentare mauultis, facite. quoniam alterutrum opus est eligatis, vt quantum in nobis situm est, Ionia atque Cyprus in libertatem vindicentur. Ad hæc Iones, Commune, inquiunt, Ioniæ concilium nos misit ad mare tutandum, non ad naues tradendas, quo ipsi cum Persis in terra confligeremus. [1] Itaque vbicunque quidem collocabimur, vt operam nauemus enitemur: vos vero debetis, qualia ab imperantibus Medis passi estis reminiscẽtes, viros egregios vos ostendere. Hæc
cx Iones responderunt. Post hæc Persis in campum Salaminium tendẽtibus, Cyprii reges aduersus alios hostes constituerunt alios Cyprios: aduersus Persas, optimum quenque Salaminiorũ ac Soliensium. Aduersus Artybium Persarum ducem Onesilus vltro constitit.
cxi Insidebat Artybius equo in armatum erigere se docto. Quod audiens Onesilus, ad satellitẽ suum (erat enim ei satelles sane quam peritus rei bellicæ, & alioqui [2] solertiæ plenus) Audio, inquit, Artybii equum edoctum se erigere, & pedibus simul atque ore [3] eum in quem agitur, perficere: proinde tu propere inita ratione dicito vtrum malis obseruare, equumne tibi feriendum, an ipsum Artybium. Ad quem seruus suus, Ego vero, inquit, rex, paratus sum & vtrunque & alterutrum, & omnino quicquid imperaueris, facere. promam tamen quod rebus tuis esse conducibilius sentiam, regem ac ducem oportere cum rege ac duce certare. siue enim talẽ occidas, decori tibi fore: siue (quod secundum est) à tali occidaris, (quod absit) dimidium mali esse. nos vero famulos cum famulis hostium debere cõfligere. Nam quod ad equum attinet, non est caussa cur eius artificium extimescas. recipio enim tibi eum posthac
cxii aduersus neminem se erecturum. Hæc illo loquuto, mox exercitus conflixere terrestres nauales que: & classe quidem Iones eo die strenue pugnantes superauere Phœnices: Samiorum tamen præcipua virtus extitit. In terra autem,

ὁκοτέρῳσι βούλεσθε ποσσὶ φέρεσθαι, Πέρσῃσι Φοίνιξι. Εἰ μὲν γὰρ πεζῇ βούλεσθε παῖδες Περσέων ἀμπειρεσίας, ὥρη καὶ ἡμῖν ἐκβαίνειν ἐκ τῶν νεῶν; ἐκεῖσθαι πεζῇ, ἡμέας ἢ ἐς τὰς νέας ἐμβαίνειν τὰς ὑμετέρας, Φοίνιξι ἀνταγωνιουμένους. Εἰ δὲ Φοινίκων μᾶλλον βούλεσθε ἀμπειρεσίας θαι, ποιέειν χρεὼν ὅδε ὑμέας· ὁκοτέρῳ αὖ δὴ τούτεων ἕλησθε, ὅκως ὃ κατ' ἡμέας ἔσται ἥ τε Ἰωνίη καὶ Κύπρος ἐλευθέρη. Εἶπεν ὦ Ἴωνες πρὸς ταῦτα, Ἡμέας ἀπέπεμψε τὸ κοινὸν τῶν Ἰώνων, φυλάσσοντας τὴν θάλασσαν, ἀλλ' οὐκ ἵνα Κυπρίοισι τὰς νέας παραδόντες, αὐτοὶ Πέρσῃσι πεζῇ συνεσφερώμεθα. ἡμεῖς μὲν νεῶν ὅκου ἐπάξιοι μὲν, ταύτῃ πειρησόμεθα χρήσιοι γενέσθαι. ὑμέας δὲ χρεὼν ὄντας ἀναμνησθέντας οἷα ἐπάσχετε δουλεύοντες πρὸς τῶν Μήδων, γίνεσθαι ἄνδρας ἀγαθούς. Ἴωνες μὲν τοῦτοισι ἀμείψαντο. Μετὰ δὲ, ἡκόντων ἐς τὸ πεδίον τὸ Σαλαμινίων τῶν Περσέων, διέπασσον οἱ βασιλέες τῶν Κυπρίων, τοῦτο μὲν δημοις Κυπρίοις καὶ τοῦτο δημοις σφετέρους ἀντιτάσσοντες, Σαλαμινίων ἢ καὶ Σολίων ἀπολέξαντες τὸ ἄριστον, ἀντέπασσον Πέρσῃσι. Ἀρτυβίῳ δὲ τῷ στρατηγῷ τῶν Περσέων ἐθελόντης ἀντετάσσετο Ὀνήσιλος. Ἤλασε δὲ ἵππον ὁ Ἀρτύβιος δεδιδαγμένον ποιέειν ὀπλίτην ἀντιτάσσεσθαι ὀρθόν. συνήμενος δὲ τοῦτο ὁ Ὀνήσιλος, ἐπεὶ γὰρ οἱ ἐπαοιδὸς ἠνώμενος μὲν ἐς τὰ πολέμια κάρτα δόκιμος, καὶ δὴ ἐὼς λήμαλος πλέος, εἶπε πρὸς τὸν, Πειθόμην τὸν Ἀρτυβίου ἵππον ἰσάμενον ὀρθόν, ἐς ποσὶ καὶ στόμασι κατεργάζεσθαι πρὸς τὸν αὐτοῦ προσενέχθη· σὺ δὲ βουλευσάμενος, αὐτίκα εἶπε ὁκότερον βούλεαι φυλάξας πλῆξαι, εἴτε τὸν ἵππον, εἴτε αὐτὸν Ἀρτύβιον. Εἶπε πρὸς ταῦτα ὁ ὀπαων αὐτῷ, Ὦ βασιλεῦ, ἑτοῖμος μὲν ἐγώ εἰμι ποιέειν καὶ ἀμφότερα, καὶ δ' ἕτερον αὐτέων, ὃ πρώτως δ' ἂν ὁπιτάσσῃς σύ. ὡς μέντοι ἔμοιγε δοκέει εἶναι τοῖσι σοῖσι πρήγμασι προσφερέστατον, φέρε σῶ. βασιλέα μὲν ἐς στρατηγὸν χρεὼν εἶναι φαμὶ βασιλέι τε καὶ στρατηγῷ προσφέρεσθαι. ἐὼ τε γὰρ καλέλης ἄνδρα στρατηγὸν, μέγα τοι γίνεσθαι. καὶ δεύτερα, ἐὼ σε ἐκεῖνος (δὲ μὴ γένοιτο) καλέσῃ ἀξιόχρεω καὶ ἀποθανεῖν, ἡμίσεα συμφορή. ἡμέας δὲ τοὺς ὑπηρέτας ἑτέροισί τε ὑπηρέτῃσι προσφέρεσθαι, καὶ πρὸς ἵππων, τὸ σὺ τὰς μηχανὰς μηδὲν φοβηθῇς. ἐγὼ γάρ δή τοι ὑποδέκομαι μή μιν ἀνδρὸς ἔπι γε μηδενὸς στῆσαι ἐναντίον. Ταῦτα εἶπε, καὶ μετὰ ταῦτα σφεμίσγεσθαι τὰς στρατιὰς πεζῇ, ἐνθαῦτα. νῆσοι μὲν νυν Ἴωνες ἄριστοι γενόμενοι, ταύτῃσι τῇ ἡμέρῃ ὑπερεβάλοντο τοὺς Φοίνικας, καὶ τούτεων Σάμιοι εἶεν ἄριστοι· πεζῇ δὲ,

1 Nos itaque vbi collocati sumus, vt oper. *vel, In munere quod nobis iniunctum est.* 2 Audaciæ plenus. *Vel,* animosus. *Vel,* magnos spiritus gerens. *Sed rectius* λήματος *quam* λήμματος. 3 Eum in quem impetum faciat, interficere. *Vel,* Eum in quem feratur, aut insurgat, conficere. *quod melius respondet verbo* κατεργάζεσθαι.

ὡς συνῆλθε τὰ στρατόπεδα, συμπεσόντα ἐμάχοντο. χρόνου δὲ τοῦ στρατηίης ἀμφοτέρους τοὺς ἐγίνετο, ὡς τῷ ἐφέρετο τοῦ τὸν Ὀνήσιλον ὁ Ἀρτύβιος, ὅτι τοῦ ἵππου κατήμενος ὁ Ὀνήσιλος, τοῦ ξυνεδήκατο τῷ ἀσπίδι, παίει τοῦ σφετέρου ἀνδρὸς τὸν Ἀρτύβιον. ἐπιβαλόντος δὲ τοῦ ἵππου τοῦ τοὺς πόδας ὅτι τοῦ Ὀνησίλου ἀσπίδα, ἐνταῦτα ὁ Καρδρεπτὸν πλήξας, ἀπαρᾶσαι τοῦ ἵππου τοὺς πόδας. Ἀρτύβιος μὲν δὴ ὁ στρατηγὸς τῶν Περσέων ὁμοῦ τῷ ἵππῳ πίπτει αὐτοῦ ταύτῃ. Μαχομένων δὲ τῶν ἄλλων Στησήνωρ, τύραννος ἐὼν Κυρείων, προδιδοῖ ἔχων δύναμιν ἀνδρῶν. τοῖσι δὲ οὗτοι μικρόν. οἱ δὲ Κυρεῖες οὗτοι λέγονται εἶναι Ἀργείων ἄποικοι. προδόντων δὲ τῶν Κυρείων, αὐτίκα καὶ τὰ Σαλαμινίων πολεμήια ἅρματα τῶν τοῖσι Κυρείοισι ἐποίεε. γνόμενα δὲ τοῦτο περὶ ἑξηκοντέρους τοὺς Γέρσας τῶν Κυπρίων, τετραμμένους δὲ τοῦ στρατοπέδου, ἦλοι τε ἔπεσον πολλοί, καὶ δὴ καὶ Ὀνήσιλός τε ὁ Χέρσιος, ὃς περ τῶν Κυπρίων ἐπῆσαν ἔπαρξε, καὶ ὁ Σολίων βασιλεὺς Ἀρισταγόρης, ὁ Φιλοκύπρου· Φιλοκύπρου δὲ τούτου τοῦ Σόλων ὁ Ἀθηναῖος ἀπικόμενος ἐς Κύπρον, ἐν ἔπεσι αἰνέσε τυραννέων μάλιστα. Ὀνησίλου μὲν νυν Ἀμαθούσιοι, ὅτι σφέας ἐπολιόρκησε, ἀποταμόντες τοῦ τὴν κεφαλὴν, ἀνόμισαν ἐς Ἀμαθοῦντα. καὶ μιν ἀπενεκρέμασαν ὑπὲρ τῶν πυλέων. κρεμαμένης δὲ τῆς κεφαλῆς, καὶ ὅσης ἤδη κοίλης, ἐσμὸς μελισσέων ἐσδὺς ἐς αὐτὴν, κηρίων μιν ἐνέπλησε. τούτου δὲ θωμασθέντος τοιούτου, ἐχρεώλογεον περὶ αὐτοῦ οἱ Ἀμαθούσιοι, ἐμμένοντες σφι, τὴν μὲν κεφαλὴν κατελόντας θάψαι, Ὀνησίλεω δὲ θύειν ὡς ἥρωι αὐτὰ πρῶτα ἔτεα· καὶ σφι ποιεῦσι ταῦτα, ἀμείνονα σωιζόμενοι. Ἀμαθούσιοι μὲν νυν ἐποίεον ταῦτα· οἱ δὲ μετὰ ταῦτα ἐμοί. Ἴωνες δὲ οἱ ἐν Κύπρῳ ναυμαχήσαντες, ἐπεί τε ἔμαθον τὰ πρήγματα τὰ Ὀνησίλου διεφθαρμένα, καὶ τὰς πόλιας τοῦ Κυπρίων πολιορκημένας τὰς δηίας, πλὴν Σαλαμῖνος, ταύτην δὲ Γόργῳ τῷ τοῦ τέρῳ βασιλεῖ τοῦ Σαλαμινίων παραδιδόντας, αὐτίκα μαθόντες οἱ Ἴωνες ταῦτα, ἀπέπλωον ἐς τὴν Ἰωνίην. τῶν δὲ ἐν Κύπρῳ πολίων αὐτέχε χρόνον ὀπίπλεισον πολιορκευμένων Σόλοι, τοῦ πρὸ ξυπορύσσοντες τὸ τεῖχος, πίμπλασι μολυβδαινέων ἑλκτὸν ἐς τὴν Πέρσαι. Κύπριοι μὲν δὴ σφίσι αὐτοῖσι ἐλεύθεροι ἐγένοντο, αὖτις ἐκ νέης καταδεδουλώντο. Δαρείου δὲ ἔχοντος Ἀρτάϋντα τὴν θυγατέρα, καὶ Ὑμέης τε καὶ Ὀτάνης, καὶ ἄλλοι Πέρσαι στρατηγοὶ ἔχοντες καὶ οὗτοι Ἀρτάϋντα τὴν θυγατέρα, ὑπεξελθόντες τοῦ ἐς Σάρδις στρατευσαμένους Ἰώνων, καὶ ἐπαγαγόντες σφέας ἐς τὰς νέας, τῇ μάχῃ ὡς ἐπεκράτησαν, συνδήσαντες ὑπεξελόμενοι τὰς πόλιας ἐπόρθεον. Δαρείου μὲν τραπόμενος πρὸς τὰς ἐν Ἑλλησπόντῳ πόλιας, εἷλε μὲν Ἄρδανον, εἷλε δὲ Ἀβυδόν τε καὶ Περκώτην, καὶ Λάμψακον καὶ

vbi concurſum eſt, dum acies dimicant, circa imperatores hoc actum eſt: Vbi Artybius equo cui inſidebat in Oneſilū inuectus eſt, Oneſilus (vri conuenerat cum ſatellite) ipſe inuadentem Artybium ferit, eius ſatelles ſublatos equi pedes in Oneſili ſcutum eos iactantis, *falce percutiens* abſcidit. quo ictu Artybius Perſarum imperator illic vna cum equo corruit. Ceteris autem pugnando occupatis, Steſenor Curii tyrannus, non parum circa ſe copiarum habens, prodidit ſocios Curienſes. (hi Argiuorum coloni dicuntur eſſe.) Poſt horum proditionem, ſtatim Salaminii, qui curribus vehebantur, idem fecere. quo ex facto Perſæ Cypriis ſuperiores extitere. Horū acie in fugam verſa, cū alii multi occubuere, tum vero Oneſilus Cherſis filius, qui Cyprios ad defectionem induxerat, & Soliorū rex Ariſtocyprus Philocypri filius, eius, inquam, Philocypri quem Solon Athenienſis Cyprū profectus inter tyrannos maxime verſibus celebrauit. Oneſili caput Amathuſii, quoniam ipſos obſederat, exciſum in oppidū retulerunt, ac ſupra portas ſuſpenderunt. Quod ſuſpenſum quum iam exinanitū eſſet, ingreſſum apum examen fauo refersit. ea de re oraculum Amathuſiis (nā oraculum conſuluere) redditum eſt vt depoſitum caput humarent, Oneſiloq; quotannis tanquam heroi ſacrificarent. hoc facientibus, melius cum eis actum iri. quod Amathuſii ad meam vſq; memoriam faciebant. Iones, & alii qui ad Cyprum pugna nauali dimicauerant, vbi didicere res Oneſili perditas, & ceteras Cypriorum vrbes obſeſſas præter Salaminem, eam autem Gorgo priſtino regi Salaminios reſtituiſſe, in Ioniam redire maturauerunt. Ciuitatum autem Cypriarum diutiſſime obſidionem Soli pertulit, ſed eam Perſæ quinto menſe quā obſidere cœperunt, circum ſuffoſſo muro expugnauerunt. Ita Cyprii, quum annum liberi fuiſſent, denuo in ſeruitutē ſunt redacti. At Dauriſes, qui filiam Darii in matrimonium habebat, Hymeeſque & Otanes, atque alii Perſarum duces, & ipſi filias Darii in matrimonio habentes, perſequuti eos Iones qui aduerſus Sardis expeditionem fecerant, poſtquam in naues repulerunt prœlio victos, dehinc inter ſe partiti ſunt vrbes quas expugnarant. Dauriſes quidem conuerſus ad vrbes in Helleſponto ſitas, cepit Dardanum, cepit Abydum & Percotem, Lampſacum & Pæſon,

CXIII

CXIV

CXV

CXVI

CXVII

Περκώτην] Περκωτήν.

Pæson, singulas diebus singulis. ¶ Cui à Pæso ad vrbem Parion contendenti nuncius adfertur, Cares cum Ionibus sentientes, à Persis defeciſſe. igitur conuerſo itinere ex Helleſponto aduerſus
CXVIII Cariam copias duxit. Sed antequam peruenireт, de eius aduentu certiores facti Carii, ad columnas quæ Albæ dicuntur, conueniunt, atque ad amnem Marſyam, qui ex Hydriade regione defluit in Mæandrum. Ibi coactis Cariis, multæ ſunt à multis dictæ ſententiæ: ſed optima omnium, meo iudicio, à [1] Pixodora Mauſoli filio, viro Cindyenſi, qui Syenneſis Cilicum regis filiam in matrimonio habebat. Ab hoc ſententia dicebatur vt tranſmiſſo Mæandro Cares flumen à tergo habentes, ita demum cum hoſte congrederentur, vt ſublata ſpe retro fugiendi, atque ibidem manere coacti, redderentur [2] meliores quam natura eſſent. Verum hæc ſententia nõ peruicit, ſed illa, vt Perſis potius à tergo Mæander eſſet, vt ſi Perſæ fugam facientes euaderent, tamen in flumen inci-
CXIX dentes, abire non poſſent. Poſt hæc quum adeſſent Perſæ, ac Mæandrum tranſiſſent, ibi ſuper amnem Marſyam Cares prœlium conſeruere cum Perſis acre atque diuturnum: ad poſtremum præ multitudine hoſtium terga vertunt. Quo in prœlio, Perſarum cecidere duo millia, Carum decem millia: ex quibus qui effugerunt, ad Labranda in Iouis militaris templum ſe receperunt, in magnum atque ſacrum lucum platanorum. Soli autem ex iis quos nouimus, Cares ſunt qui Ioui militari hoſtias offerant. Huc Cares quum ſe recepiſſent, de ſalute conſultabant, vtrum ſeſe Perſis dedere, an Aſiam penitus relinquere
CXX ſatius eſſet. De hac re conſultantibus, ſubſidio venere Mileſii cum ſociis. Ibi Cares immutata priori voluntate, rurſus ad bellum inſtaurandum animantur, & cum inuadentibus Perſis concurrunt: & quum diutius quam prius dimicatum eſſet, fugantur, multis cæſis,
CXXI Mileſiorum præcipue. Poſt acceptam calamitatem hãc Cares copiis reparatis [3] repugnauerunt. Audientes enim vrbes ſuas inuaſum iri à Perſis, inſidias illis in via quæ in Mylaſſa fert collocauerunt, authore Heraclide Ibanolio, viro Mylaſſenſi. In eas inſidias Perſæ noctu incidentes, obtruncati ſunt cũ ducibus ſuis Dauriſe & Amorge & Siſamace, necnon Myrſe Gygis filio. Hunc in mo-
CXXII dum interiere hi Perſæ. Hymees autem

Γαισόν. Ταύτας μὲν ἐπ' ἡμέρης ἑκάστης ἄγγελος ἀπὸ Πάρου ἐλαύνων ἦλθε· οἱ δὲ ἐπεὶ Πάριον πόλιν, ἦλθε ἀγγελίη, τοῦ Καρὸς τοὺς Γῶσι φρονήσαντας, ἀπεστάναι ἀπὸ Περσέων. ἀποστρέψας ὦν ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου, ἤλαυνε τὴν στρατιὴν ἐπὶ τὴν Καρίην. Καὶ κως τοῦτο τοῖσι Καρσὶ ὀξαγγέλθη πρότερον πρὶν ἢ τὴν Δασκύλιον ἀπικέσθαι. συνόδους ὦν οἱ Κᾶρες συνελέγοντο ἐπὶ Λευκὰς τὰς πέτρας καλεομένας, καὶ ποταμὸν Μαρσύην· ὃς ῥέων ἐκ τοῦ Ἱδρυάδος χώρης, ἐς τὸν Μαίανδρον ἐκδιδοῖ. συλλεχθέντων δὲ τῶν Καρῶν ἐνθαῦτα, ἐγένοντο βουλαὶ λόγων τε πολλαί, καὶ ἔρις ἦν γε δοκέοντα εἶναι ἐμοὶ, Πιξόδαρον τοῦ Μαυσώλου, ἀνδρὸς Κινδυέος, ἐς τὴν Κιλίκων βασιλέος Συεννέσιος ἔχοντα γυναῖκα· τοῦτο τοῦ ἀνδρὸς ἡ γνώμη ἔφερε, διαβάντας τὸν Μαίανδρον τοὺς Κᾶρας, καὶ κατὰ νώτου ἐχομένους ποταμοῦ, οὕτω ξυμβάλλειν· ἵνα μὴ ἔχοντες ὀπίσω φεύγειν Κᾶρες, αὐτοῦ τε μᾶλλον ἀναγκαζόμενοι, ἡμιόλιοι ἐπὶ ἀμείνονες τὴν φύσιος. αὕτη μὲν νυν οὐκ ἐνίκα ἡ γνώμη, ἀλλὰ τοῖσι Πέρσῃσι κατὰ νώτου γενέσθαι Μαίανδρον μᾶλλον ἢ σφίσι. δηλαδὴ ἵνα μὴ φυγὴ τῶν Περσέων ἦν, καὶ ἐπωθήσωσι τῇ συμβολῇ, ὡς οὐκ ἔπεος ἦσσαι ἐς τὸν ποταμὸν ἐσπεσοῦντες. Μετὰ δὲ, παρεόντων, καὶ διαβάντων τὸν Μαίανδρον τῶν Περσέων, ἐνθαῦτα δὴ ἐπὶ τῷ Μαρσύῃ ποταμῷ συνέβαλον τε τοῖσι Πέρσῃσι οἱ Κᾶρες, καὶ μάλιστα ἐμαχέσαντο ἰσχυρῶς, καὶ χρόνον πολλόν. τέλος δὲ, ἐπωθήσαν σφέας πλῆθος. Περσέων μὲν δὴ ἔπεσον ἄνδρες ἐς δισχιλίους, Καρῶν δὲ, ἐς μυρίους. ἀνεχώρεον δὲ οἱ διαφυγόντες αὐτέων καὶ ἐς τὸ Λάβραυνδα, ἐς Διὸς στρατίου ἱερὸν, μέγα τε καὶ ἄγιον ἄλσος πλατάνων, μοῦνοι δὲ, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, Καρῶν εἰσι οἱ Διὶ στρατίῳ θυσίας ἀναγίζουσι. κατειληθέντες δὲ ὑπὸ τοῦτο τὸ χωρίον, ἐβουλεύοντο περὶ σωτηρίης, ὁκότερα οἱ παραδόντες σφέας ἑωυτοὺς Πέρσῃσι, ἢ ἐκλιπόντες τὴν ἀρχὴν τὴν ἐκ τοῦ Ἀσίλου, ἄμεινον φρονήσουσι. Βουλευομένοισι δὲ σφι ταῦτα παραγίνονται βοηθέοντες Μιλήσιοί τε καὶ τούτων ξύμμαχοι. ἐνθαῦτα δὴ, τὰ μὲν πρότερα οἱ Κᾶρες ἐβουλεύοντο, μετῆκαν, οἱ δὲ αὖτις πολεμέειν ὄρξαντο ἀρτίως. καὶ ὑπιόντες τοῖσι Πέρσῃσι συμβάλλουσι, καὶ μαχεσάμενοι ὑπὲρ πλέον ἢ πρότερον, ἐπωθήσαν. πεσόντων δὲ πολλῶν, Μιλήσιοι μάλιστα ἐπλήγησαν. Μετὰ δὲ τοῦτο τὸ τρῶμα, ἀνελάβοντό τε καὶ ἀνεμαχέσαντο οἱ Κᾶρες. συνόδους δὲ ὡς τρίτας ὁρμέαται οἱ Πέρσαι ὑπὲρ τοὺς πόλιας σφέων, ἐλοχήσαντο τῷ ὑπὲρ Δάσκυλον ὁδόν· ἐς τὸν ἐμπεσόντες οἱ Πέρσαι νυκτὸς, διέφθαρησαν, καὶ αὐτοὶ, καὶ οἱ στρατηγοὶ αὐτέων, Δαυείσης καὶ Ἀμόργης καὶ Σισαμάκης. σὺν δὲ σφι ἀπέθανε καὶ Μύρσος ὁ Γύγεω. τὸν δὲ λόγον τοῦτον ἠγέμονα ἐπ' Ἑλλησπόντου ἐποιήσαντο Ἑκαταῖος ὁ Ἡγησάνδρου, καὶ Ἑλλανικὸς ὁ Λέσβιος, καὶ Ἡρακλείδης ὁ Ἰβανώλιος, ἀνὴρ Μυλασσεύς. οὗτοι μὲν νυν τὸν Περσέων ὕστερον διεφθάρησαν. Ὑμέας δὲ

1 Pixodaro. 2 Fortiores, vel, magis ſtrenui. 3 Pro, Pugnam inſtaurarunt. vel, Denuo pugnarunt.

καὶ αὐτὸς ἐὼν τῶν ἐπιδιωξάντων τὸν ἐς Σάρδις στρατηλάτην Ἰώνων, πρόπολμος ἐς τὴν Προποντίδα, εἷλε Κίον τὴν Μυσίην. Ταύτην δὲ ἑλὼν, ὡς ἐπύθετο τὸν Ἑλλήσποντον ἀκλειστέην ἔσεσθαι Δαρείῳ, καὶ στρατεύεσθαι ἐπὶ Καρίης, καταλιπὼν τὴν Προποντίδα, ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἦγε τὸν στρατόν· καὶ εἷλε μὲν Αἰολέας πάντας, ὅσοι τὴν Ἰλιάδα νέμονται, εἷλε δὲ Γεργίθας τοὺς ὑπολειφθέντας τῶν ἀρχαίων Τευκρῶν, αὐτὸς μὲν Ὑμέης αἱρέων ταῦτα τὰ ἔθνεα, νόσῳ τελευτᾷ ἐν τῇ Τρωάδι. Ἐπὶ μὲν δὴ τοσοῦτο ἐτελεύτησε. Ἀρταφέρνης δὲ ὁ Σαρδίων ὕπαρχος, καὶ Ὀτάνης ὁ τρίτος στρατηγὸς, ἐπάλησαν ἐπὶ τὴν Ἰωνίην, καὶ τὴν προσεχέα Αἰολίδα στρατεύσαντες. Ἰωνίης μὲν νυν, Κλαζομενὰς αἱρέουσι Αἰολέων δέ, Κύμην. Ἁλισκομένων δὲ τῶν πολίων, ἐνῆν δὴ (ὡς διέδεξε) Ἀρισταγόρης ὁ Μιλήσιος ψυχὴν οὐκ ἄκρος, ὃς ταραξὰς τὴν Ἰωνίην, καὶ ἐγκεφαλήσας πρήγματα μεγάλα, δρησμὸν ἐβούλευε, ὁρέων ταῦτα. πρὸς δὲ καὶ ἀδυνάτα ἐφαίνετο βασιλῆα Δαρεῖον ὑποβαλέσθαι. πρὸς ταῦτα δὴ ὦν συγκαλέσας τοὺς συστασιώτας, ἐβούλευε, λέγων ὡς ἄμεινον σφι εἴη κρησφύγετόν τι ὑπάρχειν ἢ, ἐνθεῦτεν ἐκπεσοῦσι, ἐς Σαρδὼ ἐκ τοῦ ὅπου τούτου ἄγοντας ἐς ἀποικίην, εἴτε ἐς Μύρκινον τὴν Ἠδωνῶν, τὴν Ἴστιαῖος ἐτείχεε τοῦδε Δαρείου δωρεὴν λαβών. Ταῦτα ἐπηρώτα ὁ Ἀρισταγόρης. Ἑκαταίου μὲν νυν τοῦ Ἡγησάνδρου, ἀνδρὸς λογοποιοῦ, τούτεων μὲν ἐς οὐδέτερον γνώμην ἔφερε ἡ γνώμη, ἐν Λέρῳ δὲ τῇ νήσῳ τείχεος οἰκοδομησάμενον ἡσυχίην ἄγειν, ἐνθεῦτεν δὲ ἐς τὴν Μίλητον ἔπειτα ἐκ ταύτης ὁρμεώμενον, κατελθοῦσι ἐς τὴν Μίλητον. Ταῦτα μὲν δὴ Ἑκαταῖος συνεβούλευε. Αὖτις δὲ Ἀρισταγόρεω τὴν πλείστην γνώμην ἐνῆν ἐς τὴν Μύρκινον ἀπαγεῖν. τὴν μὲν δὴ Μίλητον ὀπισπέσθαι Πυθαγόρῃ, ἀνδρὶ τῶν ἀστῶν δοκίμῳ. αὐτὸς δὲ παρὰ λαβὼν πάντα τὸν βουλόμενον, ἔπλεε ἐς τὴν Θρηίκην· ἔχων τὴν χώρην ἔμελλε ἐξαλλάξειν. ἐκ δὲ ταύτης ὁρμεώμενος, ἀπόλλυται ὑπὸ Θρηίκων αὐτός τε ὁ Ἀρισταγόρης, καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ πολιορκήσαντες, ἐπὶ βουλομένου τοῦ Θρηίκων βασιλέος ἀπιέναι.

(qui & ipse erat ex insequentibus Iones qui aduersus Sardis militauerant) ad Propontidē conuersus cepit Cion Mysiam. Hac expugnata, audiens Dautrisem relicto Hellesponto tendere aduersus Cariam, omissa Propontide, in Hellespontum duxit exercitum, cepitque Æoles omnes qui oram Iliadem incolunt. cepit item Gergithas [1] qui à priscis Teucris relicti fuerant. Et ipse quidem Hymees, quū has gentes cepisset, morbo decessit Troade: & hic quidem ita mortem obiit. Artaphernes autem Sardium præfectus, & Otanes tertius dux, aduersus Ioniam confinemque Æolidem delecti imperatores, cepere ex Ionia quidem Clazomenas, ex Æolia vero Cumam. Quibus oppidis captis, Aristagoras Milesius, vbi hoc accepit, non erat compos mentis, vt qui perturbasset Ioniam, & magna negocia cōfudisset. Itaque cernens hæc, vbi constitit ei rem effici non posse, nec Darium regem superari, de fugiendo deliberabat, conuocatisque suæ factionis hominibus, [2] consulebat satius fore eis, si Mileto expellerentur, in septentrionalia loca aliqua profugere, ducentes coloniam vel in Sardiniam, vel in Myrcynum Edonum, quam Histiæus, à Dario ea donatus, mœnibus struxerat. Hęc Aristagoras percontabatur. Verum Hecatæus Hegesandri filius, [3] vir logopœos, negabat coloniam alterutrò deducendam: sed, si Mileto eiicerentur, mœnia in Lero insula ædificanda, atque illic quiescendum: deinde illinc Miletum esse remeandum. Hoc consulebat Hecatæus. Sed Aristagoras, cuius sententia præcipue erat abeundi in Myrcinum, demandata [4] Mileto Pythagoræ filio viro inter populares probato procuratione Mileti, ipse sumtis secum omnibus voluntariis in Thraciā nauigauit, regionemque obtinuit ad quam concesserat. Ex ea profectus, dum vrbem obsidet, tam ipse quam eius exercitus à Thracibus, tametsi illinc accepta fide excedere volentibus, interemptus est.

CXXIII CXXIV CXXV CXXVI

χ. ἐφαίν

1 Qui ex priscis T. rel. fuerant, *vel, remanserant.* 2 *Cum eis* deliberabat, satius esse dicens perfugium aliquod se habere, si forte Mileto expellerentur. anne igitur se colōniam in Sard. an in Myrc. Edonorum ducere oporteret, quam Hist. *Vbi autem Valla sua illa septentrionalia loca inuenerit non video, nisi ex ἐν αἰχμῇ fecerit ἐν αἰγιαλῷ.* 3 Historicus. 4 *Mirum si Valla ita scripsum reliquit, vt Miletus viri illius sit nomen, quum in nostris exempl. sit duntaxat Pythagora.*

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER sextus, qui inscribitur ERATO.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΤΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ Ε' ΚΤΗ, ἐπιγραφομένη ΕΡΑΤΩ.

1 ARISTAGORAS quidem Ionicæ rebellionis author ita oppetiit. Histiæus autem Miletityrannus, [1] à Dario commeatum adeptus, Sardis venit. eo quum venisset è Susis, interrogatus est ab Artapherne Sardiũ præfecto, quidnam ei videretur Iones ad rebellandum induxisse: & quum negaret se id scire, quinimo mirari quod actum esset, tanquam eius rei prorsus ignarus, [2] Artaphernes, qui eum fuisse artificem comperisset, id ipsum intuens, inquit, Histiæe, sic res hæc se habet, Hunc calceum tu quidem consuisti, Aristagoras autem sibi induit. Hoc
II Artaphernes ad rebellionem pertinens dixit: quem Histiæus, tanquam rei ignarum, veritus, prima statim nocte fuga se ad mare proripuit, [3] regem Darium frustratus, cui Sardiniam insulam maximam in illius potestatem redacturum se pollicitus, subiit primas partes Ionici belli aduersus Darium gerendi. Is quum in Chium transmisisset, à Chiis in vincula coniectus est, [4] exploratum habentibus eum à Dario illuc isse ad res nouas moliendas: sed vbi omnem cognouere rationem, quod regi hostis
III esset, hominem soluerunt. Ibi interrogatus Histiæus ab Ionibus cur ita prompte Aristagoræ vt à rege deficeret [5] delegasset, & tanta clade Iones affecisset, [6] non dixit caussam penes illos merito fuisse, sed regem Darium constituisse, Phœnices è sedibus suis amotos in Ioniã transferre, & Iones in Phœnicẽ, & hac caussa litteras ea de re se misisse. *Quibus verbis*, [7] quũ nihil omnino rex cõstituisset, ipse Iones terrefaciebat.
IV Post hæc ad Persas qui Sardibus erant,

Ἀ Ρ Ι Σ Τ Α Γ Ο Ρ Η Σ μὲν νυν Ἰ ω νίλιν ἀποστήσας, ὕστερον τελευτᾷ. Ἱστιαῖος δὲ ὁ Μιλήτου τύραννος μεμεμφόμενος τὸν Δαρεῖον, παρὼν ἐς Σάρδις. ἀπιγμένον δὲ αὐτὸν ἐκ τῶν Σούσων, εἴρετο Ἀρταφέρνης ὁ Σαρδίων ὕπαρχος, εἰ τί οἱ δοκέοι Ἴωνας ἀποστῆναι. ὁ δὲ οὔτε εἰδέναι ἔφη, ἐθωυμάζε τε τὸ γεγονός, ὡς οὐδὲν δῆθεν τῶν παρεόντων πρηγμάτων ἐπιστάμενος. ὁ δὲ Ἀρταφέρνης ὁρέων αὐτὸν τεχνάζοντα, εἶπε, εἰδὼς τὰ ἀμφὶ τῆς ἀποστάσιος, Οὕτω νυν Ἱστιαίῳ ἔχει τὰ τοῦτο τὰ πρήγματα· τὸν μὲν σὺ ὑπόδημα ἔρραψας, ὁ δὲ συνεδήσατο δὲ ὁ Ἀρισταγόρης. Ἀρταφέρνης μὲν τοῦτο ἐς τὸν ἀπόστασιν ἔχοντα εἶπε· Ἱστιαῖος δὲ, δείσας ὡς σωιέντα Ἀρταφέρνεα, τὸν τε πρόφατον ἐπελθοῦσαν νύκτα ἀπέδρη ὡς θαλάσσης, βασιλέα Δαρεῖον ξεπατήσας· ὃς Σαρδὼ νῆσον τὸν μεγίστην ὑποδεξάμενος κατεργάσασθαι, ὑπέδυνε τὸν Ἰώνων τὸν ἡγεμονίην τὸ πρὸς Δαρεῖον πολέμου. Ἀφικόμενος δὲ ἐς Χίον, ἐδέθη ὑπὸ Χίων, καταγνωσθεὶς ὑπ' αὐτέων νεώτερα πρήσσειν πρήγματα ἐς ἑωυτὸν καὶ Δαρείου. μαθόντες δὲ οἱ Χῖοι τὸ πρῶτα λόγον, ὡς πολέμιος εἴη βασιλεῖ, ἔλυσαν αὐτόν. Ἐνθαῦτα δὴ εἰρωτεώμενος ὑπὸ τῶν Ἰώνων ὁ Ἱστιαῖος καὶ ὅτι τοσοῦτος ἐὼν σοφὸς οὕτω ἐπέστειλε τῷ Ἀρισταγόρῃ ἀπίστασθαι ἀπὸ βασιλέος, καὶ κακὸν τοσοῦτον εἶπε Ἴωνας ξεργασμένους· τὸν μὲν γνώμην αὐτοῖσι αἰτίην οὐ μάλα ἐξέφαινε, ὁ δὲ ἔλεγε σφι, ὡς βασιλεὺς Δαρεῖος ἐβουλεύσατο Φοίνικας μὲν ἐξαναστῆσαι, ἐν τῇ Ἰωνίῃ κατοικίσας, Ἴωνας δὲ, ἐν τῇ Φοινίκῃ· καὶ τούτεων εἵνεκα ὑπεθείλετο. τοῦδε δὲ πρώτους τούτους βασιλέος βουλευσαμένου, ἐδειμάτου τοὺς Ἴωνας. Μετὰ δὲ, ὁ Ἱστιαῖος δὲ ἀγγέλου πυθόμενος Ἑρμίππου, ἀνδρὸς Ἀταρνείτεω, τοῖσι ἐν Σάρδισι ἐοῦσι Περσέων

---

1 A Dario dimissus, 2 Artaphernes illum astute respondere videns, dixit, vt qui veram defectionis caussam compertam haberet. 3 Rege Dario decepto, in cuius potest. quum Sard. inf. max. se redacturum esset pollicitus, subiit pr. 4 Iudicantibus. *vel*, *Existimantibus.* 5 Per litteras, *vel per nuncios* suasisset, *aut imperasset.* 6 Veram caussam illis minime exposuit. 7 Quũ rex hæc *facere* minime deliberasset,

ἔπεμπε βιβλία, ὡς προλελεχθυμένων αὐτῷ, ἀποστάσιος πέρι. ὁ δὲ Ἑρμιππος πρὸς τοῦτον μὲν ἀπεπέμψατο, οὐ δίδοῖ, φέρων δὲ ἐσεχείρισε τὰ βιβλία Ἀρταφέρνεϊ. ὁ δέ, μαθὼν ἅπαντα τὸ γινόμενον, ἐκέλευε Ἑρμιππον τὰ μὲν πρὸς τοῦ Ἱστιαίου, δοῦναι φέροντα τοῖσι περ ἔφερε, τὰ δὲ ἀμοιβαῖα τὰ πρὸς τὴν Περσέων ἀρχὴν ἀπιπεμπόμενα Ἱστιαίῳ, ἐωυτῷ δοῦναι. τουτέων δὲ γνωμενέων φανερέων, ἀπέκτεινε ἐνταῦτα πολλοὺς Περσέων ὁ Ἀρταφέρνης. Περὶ Σαρδις μὲν δὴ ἐγένετο τοσαυτή. Ἱστιαῖον δέ, τούτῳ ἀποσφαλέντα τὰ ἐλπίδος, Χῖοι κατῆγον ἐς Μίλητον, αὐτῶν Ἱστιαίου δεηθέντος. οἱ δὲ Μιλήσιοι ἄσμενοι ἀπαλλαχθέντες τὴν Ἀρισταγόρεω, οὐδαμῶς πρόθυμοι ἦσαν ἄλλον τύραννον δέχεσθαι ἐς τὴν χώρην, οἷα ἐλευθερίης γευσάμενοι. ἐπὶ δὲ (νυκτὸς γὰρ ἐπῆλθε βίῃ ἐπιειρέσθαι χειλιῶν ὁ Ἱστιαῖος ἐς τὴν Μίλητον) τιτρώσκεται μηρὸν ὑπό του τῶν Μιλησίων. ὁμῶς δὲ ὡς ἀπωστὸς ἐκ τῆς ἑωυτοῦ γῆς, ἀπικνέεται ὀπίσω ἐς τὴν Χίον. ἐνθεῦτεν δὲ (οὐ γὰρ ἐπείθησαν σφι Χῖοι ὥστε ἑωυτῷ δοῦναι νέας) διέβη ἐς Μιτυλήνην, καὶ ἔπεισε Λεσβίους δοῦναί οἱ νέας. οἱ δέ, πληρώσαντες ὡς τριήρεας, ἔπλεον ἅμα Ἱστιαίῳ ἐς Βυζάντιον. ἐνταῦτα δὲ ἱζόμενοι, τὰς ἐκ τοῦ Πόντου ἐκπλώσιος τῶν νεῶν ἐλάμβανον, πλὴν ἢ ὅσοι αὐτέων Ἱστιαίῳ ἔφασαν ἕτοιμοι εἶναι πείθεσθαι. Ἱστιαῖος μὲν νυν καὶ Μιτυληναῖοι ἐποίεον ταῦτα. ὅτι δὲ Μίλητον αὐτίκα ναυτικὸς πολλὸς καὶ πεζὸς ἐπύθετο προσδόκιμος, συγγραφέντες οἱ στρατηγοὶ τῶν Περσέων, καὶ ἐν ποιησάμενοι στρατόπεδον, ἐπῆλθον τὴν Μίλητον, τὰλλα πολίσματα ἐῶντες ἐλάσσονος ποιησάμενοι. τῶν δὲ ναυτικῶν Φοίνικες μὲν ἔσαν προθυμότατοι, συνεστρατεύοντο δὲ καὶ Κύπριοι, νεωστὶ κακῶς καταστραμμένοι, καὶ Κίλικές τε καὶ Αἰγύπτιοι. οἱ μὲν δὴ ὅτι τὴν Μίλητον καὶ τὸ ἄλλο Ἰωνίην ἐστρατεύοντο. Ἴωνες δέ, συνιδόμενοι ταῦτα, ἔπεμπον πρεσβύτας σφέων αὐτέων ἐς Πανιώνιον· ἀπικομένοισι δὲ τούτοισι ἐς ταὐτὸν ἔδοξε πεζὸν μὲν στρατὸν μηδένα συλλέγειν αὐτίξοον Πέρσῃσι, ἀλλὰ τεῖχος ὡς δυνατὸν ῥύεσθαι αὐτοὺς Μιλησίους· τὸ δὲ ναυτικὸν πληρῶσαι, ὑπολειπομένους μηδεμίαν τῶν νεῶν. πληρώσαντας δέ, συλλέγεσθαι τὴν ταχίστην ἐς Λάδην, προναυμαχήσοντας Μιλήτου. ἡ δὲ Λάδη, ἔστι νῆσος μικρὴ ὅτι τῇ πόλι τῇ Μιλησίων κειμένη. Μετὰ δὲ ταῦτα, πλήσαντες τῇσι νηυσὶ πάντα τὸν στόλον Ἴωνες. . σὺν δὲ σφι, καὶ Αἰολέων ὅσοι τὴν Αἰολίδα νέμονται.

litteras dat, tanquam ſecum antea de rebellione colloquutos: quas litteras fecit per nuncium quendam Hermippum Atarniteum. Eas Hermippus non iis ad quos dabantur reddidit, ſed Artapherni. Ille, omnibus quæ agebantur cognitis, iubet Hermippum & eas reddere quibus Hiſtiæus mittebat, & quæ viciſſim à Perſis ad Hiſtiæum reſponderentur, ſibi dare. Ita rebus palam factis, Artaphernes de multis Perſarum ſupplicium ſumpſit. Et Sardibus quidem tumultus extitit: Hiſtiæus autem hac ſpe lapſus, exoratis Chiis, Miletum reductus eſt. Sed Mileſii, libenter etiam Ariſtagora liberati, nullo pacto animũ inducebant ad alium tyrannum illuc recipiendum, vtpote guſtata libertate. [1] Hiſtiæus ſub noctem conatus introire Miletum, à quodam Mileſio in femore vulneratus eſt. Ita reiectus à patria ſua, rurſus ſe recepit in Chium: atque illinc, quoniam Chios ad tradendas ſibi naues inducere non poterat, traiecit Mitylenen: [2] Leſbiiſque vt ſibi traderent naues perſuaſis, octo illorum triremibus armatis Byzantium remigauit. Ibique ſubſidens, nauigia quæ è Ponto prodibant intercipiebat, præter eorum qui ſe paratos obſequi ſibi aſſentiebantur. ¶ Hiſtiæo & Mitylenæis hæc agentibus, aduerſus ipſam Miletum ingens exercitus hoſtium claſſiarius pariter & terreſtris [3] in expedito erat. Duces enim Perſarum coactis in vnum copiis cuncti in eam contendebant, minoris cętera oppida facientes. Inter claſſiarios promptiſſimi erant Phœnices, cum quibus militabant & Cyprii recens ſubacti, & Cilices, & Ægyptii. Hos aduerſus Miletum & ceterã Ioniam venturos quum accepiſſent Iones, miſerunt ſuos quiq; primores ad commune Græciæ concilium. Quibus in eum locum coactis, atque deliberantibus, viſum nullas debere terreſtres copias aduerſus Perſas contrahi, [4] ſed Mileſios mœnia per ſeipſos pro viribus tutari, ceteros claſſem inſtruere nulla naui prætermiſſa: inſtructaque claſſe, primo quoq; tempore contractos apud Ladam ante Miletum pugna nauali decernere. Lada autem, parua quædam eſt inſula, vrbi Mileſiorum obiacens. Poſt hæc impletis nauibus Iones præſto fuerunt, comitantibus Æolibus [5] qui incolunt Leſbũ:

1 Atque adeo Hiſtiæus ſub n. 2 Quumque Leſbiis vt ſibi naues darent perſuaſiſſet, hi triremes octo armarunt, quibus cum illo Byzantium nauigarunt. Ibique ſubſidentes nauigia q.e.P.pr. intercipiebant, præterquam eorum qui ſe Hiſtiæo paratos obſequi dicebant. 3 Expectabatur. 4 Sed è mœnibus Mileſios hoſtium impetum pro viribus propulſare: claſſem autem inſtruere, &c. 5 Quicunque agrum Æolicum incolunt,

atque

atque ita aciem instruxerunt : Cornu quod erat auroram versus, ipsi Milesii cum octoginta nauibus tenebant. His contigui Prienenses erant, duodecim cum nauibus : Miusii cum tribus nauibus. His contigui Teii, decem & septem cum nauibus : Chii cum centum. Vltra hos locati erant Erythræi & Phocenses : Erythræi quidem, cum octo nauibus, Phocenses vero cum tribus. Phocensibus adhærebant Lesbii cum nauibus septuaginta. Vltimo in loco erant Samii cum sexaginta nauibus, tenentes cornu occasum versus. In summa, omnium numerus, trecentæ sexaginta tres triremes. Tot fuere Ionicæ naues. Barbaræ vero, numero sexcentæ. Quæ vbi & ipsæ in agrum Milesium venere, omnisque eis peditatus adfuit, tum vero duces Persarum, audita multitudine nauium, iamdudum extimuerunt ne illos superare, neve Miletum, nisi mari potiti essent, capere non possent, simulque ob id apud Darium adirent periculum pœnæ subeundæ. Hæc reputantes, contractis Ioniæ tyrannis, qui ab Aristagora Milesio deiecti principatu, ad Medos perfugerant, & tunc aduersus Miletum militabant, horum quicunque aderant conuocatis, ita verba fecerunt, Viri Iones, [1] qui vestrûm de domo regia bene meritus est, nunc appareat. Suos enim populares quisque vestrûm conetur abducere à reliquis sociis, eliciendo illos hac promissione, nihil eos, quod rebellarint, molestiæ sensuros, nullas eorum vel sacras vel priuatas ædes incensum iri, nihil violentius quam antea passuros : sinminus ista facere sed omnino decernere prœlio voluerint, hæc eis damna dicite euentura, quæ certe euenient : ipsos prœlio victos in seruitutem rapiendos, liberos eorum à nobis castrandos, virgines in Bactra asportandas, terram aliis tradendam. Hæc loquutis Persarum ducibus, Ionum tyranni sub noctem ad suos quisque populares denunciarunt miserunt. Iones ad quos ii nuncii peruenerunt, contemnere hæc, nec animum ad proditionem faciendam inducere, sibi quisque soli illa à Persis denunciari existimantes. Hoc, simulatque Milesum Persæ applicuere, gestum est. ¶ Mox quũ ad Ladam Iones coacti essent, conciliaque haberentur, & aliæ ab aliis sententiæ dicerentur, Dionysius Phocensis dux ita loquutus est,

ἐτάσσοντο ὧδε. Τὸ μὲν πρὸς τὴν ἠῶ εἶχον κέρας αὐτοὶ Μιλήσιοι, νέας παρεχόμενοι ὀγδοήκοντα. Εἶχοντο δὲ τούτεων Πριηνέες δυώδεκα νηυσί, καὶ Μυ- κ. Μυσσῆς
σοὶ τρισὶ νηυσί· Μυσῶν δὲ Τήιοι εἵποντο ἐπὶ δέκα καὶ δεκα- κ. Μυσσῆς
καίδεκα νηυσί· Τηίων δὲ εἶχον Χῖοι ἑκατὸν νηυσί, παρὰ δὲ τούτοισι, Ἐρυθρηῖοί τε ἐτάσσοντο καὶ Φωκαέες· Ἐρυθρηῖοι μὲν, οἱ κατὰ νέας παρεχόμενοι, Φωκαέες δέ, τρεῖς. Φωκαέων δὲ εἶχον Λέσβιοι νηυσὶ ἑβδομήκοντα. τελευταῖοι δὲ ἐτάσσοντο ἑξήντες δὲ παρὰ ἑσπέρην κέρας Σάμιοι ἐξήκοντα νηυσί. πασέων δὲ τούτεων ὁ σύμπας ἀριθμὸς ἐγένετο, τρεῖς καὶ πεντήκοντα καὶ τριηκόσιαι τριήρεες. αὗται μὲν Ἰώνων ἔσαν.

Τῶν δὲ βαρβάρων ὁ πλῆθος τῶν νεῶν ἐὸν ἑξακόσιαι· ὡς δὲ καὶ αὗται ἀπίκοντο πρὸς τὴν Μιλησίην, καὶ ὁ πεζὸς σφι ἅπας παρῆν, ἐνθαῦτα οἱ Περσέων στρατηγοὶ πυθόμενοι ὁ πλῆθος τῶν Ἰάδων νεῶν, καταρρώδησαν μή σφεας δυνατοὶ γένωνται ὑπερβαλέσθαι, καὶ ὕστερον ὕστερα μὴ οὐ δυνατοὶ γένωνται Μίλητον οἷοί τε ἔωσι ἑλεῖν, μὴ σὺν ἐόντες ναυκράτορες, πρός τε Δαρείου κινδυνεύσωσι κακὸν ὑπολαβεῖν. Ταῦτα δὴ ὑποπτεύσαντες, συλλέξαντες τῶν Ἰώνων τοὺς τυράννους, οἳ τότε Ἀρισταγόρεω μὲν τοῦ Μιλησίου καταλυθέντες τῶν ἐπιχαίων, ἔφυγον ἐς Μήδους, (ἐτύγχανον δὲ τότε συστρατευόμενοι ἐπὶ Μίλητον) τούτων τῶν ἀνδρῶν τοὺς παρεόντας ξυγκαλέσαντες, ἔλεγον τάδε, Ἄνδρες Ἴωνες, νεῦν ὑμέων εὖ ποιήσας φανήτω ὁ βασιλεὺς οἷος ἐὼν τοὺς δὲ ἑωυτοῦ ἕκαστος ὑμέων πολίτας πειράσθω ἀποσχίζων ἀπὸ τῶν λοιπῶν συμμαχικοῦ· προσιόντας δὲ ἐπαγγείλασθε τάδε, ὡς πείσονταί τε οὐδὲν διὰ ἀπόσασιν, οὐδέ σφι οὔτε τὰ ἱρὰ οὔτε τὰ ἴδια ἐμπρήσεται· οὐδὲ βιαιότερον ἔξουσι οὐδὲν ἢ πρότερον εἶχον. εἰ δὲ ταῦτα μὲν μὴ ποιήσουσι, ἢ δὲ πάντως δεῖ μάχης ἐλθούσης, τάδε σφι λέγετε ἐπηρεάζοντες, ὡς ἀνωφερέντες τῇ μάχῃ, ἐξανδραποδιεῦνται, καὶ ὡς σφέων τοὺς παῖδας ἐκτομίας ποιήσομεν, τὰς δὲ παρθένους ἀναστάσους ἐς Βάκτρα· καὶ ὡς τὴν χώρην ἄλλοισι παραδώσομεν. Οἱ μὲν δὴ ἔλεγον ταῦτα· τῶν δὲ Ἰώνων ἡ τύραννοι διέπεμπον νυκτὸς ἕκαστος ἐς τοὺς ἑωυτῶν, ἐξαγγέλλοντες. οἱ δὲ Ἴωνες, ἐς τοὺς ἀπίκοντο αὐτοὺς αἱ ἀγγελίαι, ἀγνωμοσύνῃ τε διεχρέωντο, καὶ οὐ προσίεντο τὰ προδοσίην· ἑωυτοῖσί τε ἕκαστοι ἐδόκεον μούνοισι ταῦτα τοὺς Πέρσας ἐξαγγέλλεσθαι. Ταῦτα μὲν νυν ἰθέως ἀπικομένων ἐς τὴν Μίλητον τῶν Περσέων ἐγίνετο. Μετὰ δὲ, τῶν Ἰώνων συλλεχθέντων ἐς τὴν Λάδην, ἐλέγοντο ἀγορήν· καὶ δή κου σφι καὶ ἄλλοι ἠγορόωντο, ἐν δὲ δὴ καὶ ὁ Φωκαιεὺς στρατηγὸς Διονύσιος, λέγων τάδε,

1 Nunc extent alicuius vestrûm in regiam domum beneficia.

» Ἐπὶ ξυροῦ γὰρ τὰ ἀκρα μῆς ἔχεται ἡμῖν τὰ πρήγματα,
» Ἄνδρες Ἴωνες, ἢ εἰ ἐλεύθεροι ἢ δοῦλοι, καὶ τοῦτοι-
» σι ὡς δρηπέτῃσι. νῦν ὦν ὑμέες, ἢν μὲν βούλησθε τὰ-
» λαιπωρίας ὑποδέκεσθαι, τὸ παραχρῆμα μὲν πόνος ὑ-
» μῖν ἔσται, οἷοί τε ἐόντες ὑπερβαλλόμενοι τοὺς ἐν-
» αντίους, εἰ ἐλεύθεροι· εἰ δὲ μαλακίῃ τε καὶ ἀταξίῃ
» παραχρήσεσθε, τοὐναντίον ὑμέων ἔχω ἐλπίδα μὴ οὐ
» δώσειν ὑμέας δίκην τῷ βασιλέι τὸ ἀποστάσιος. ἀλλ'
» ἐμοί τε πείθεσθε, καὶ ἐμοὶ ὑμέας αὐτοὺς ἐπιτρέψατε. καὶ
» ὑμῖν ἐγὼ, θεῶν τοι ἱκανῶν νεμόντων, ὑποδέκομαι ἢ οὐ συμ-
» μίξειν τοὺς πολεμίους, ἢ συμμίσγοντας, πολλὸν ἐλάσ-
» σονάς ἔσεσθαι. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Ἴωνες ἐπιτρέπουσι
σφέας αὐτοὺς τῷ Διονυσίῳ· ὁ δέ, ἀναγαγὼν ἑκάστοτε ἐπὶ
κέρας τὰς νέας, ὅκως τοῖσι ἐρέτῃσι χρήσαιτο, διέκ-
πλοον ποιεύμενος τῇσι νηυσὶ δι' ἀλλήλεων, καὶ τοὺς
ἐπιβάτας ὁπλίσιε, τὸ λοιπὸν τὴν ἡμέρης τὰς νέας ἐ-
χεσκε ἐπ' ἀγκυρέων· παρεῖχέ τε τοῖσι Ἴωσι πόνον δι'
ἡμέρης. μέχρι μὲν νυν ἡμερέων ἑπτὰ ἐπείθοντό τε καὶ
ἐποίεον τὸ κελευόμενον. τῇ δὲ ὀγδόῃ ταύτῃσι, οἱ Ἴωνες,
οἷα ἀπαθέες ἐόντες πόνων τοιούτων, τετρυμένοί τε κα-
λαιπωρίῃσί τε καὶ ἠελίῳ, ἐλεξάμην πρὸς ἑωυτοὺς τάδε,
» Τίνα δαιμόνων παρεβάντες, τάδε αἰπὰ πέμπλαμεν;
» οἵτινες παραφρονήσαντες, καὶ ἐκπλώσαντες ἐκ τοῦ
» νόου, ἀνδρὶ Φωκαέι ἀλαζόνι, παρεχομένῳ νέας τρεῖς,
» ὑπερέφαντες ἡμέας ἑωυτοὺς ἐχρήσαμεν; ὁ δέ, παραλα-
βὼν ἡμέας, λυμαίνεται λύμῃσι αἰνοτάτοισι· καὶ δὴ πολ-
λοὶ μὲν ἡμέων ἐς νούσους πεπτώκασι, πολλοὶ δὲ ὑπο-
δοξοι τοῦτο τοῦ πείσεσθαι. πρό τε τούτων τὸ κακὸν, ἢ-
μῖν γε κρέσσον καὶ ὀπίσω δμῶς παθεῖν ὅστι, ὡς τὸ μέλλειν
δουλοσύνην ὑποδέξεσθαι, ἥτις ἔσται, μᾶλλον ἢ τῇ παρεούσῃ
συνέχεσθαι. Φέρετε, τοῦ λοιποῦ μὴ πιθώμεθα αὐτῷ.
Ταῦτα ἐλεξάμην. καὶ μὲν ταῦτα αὐτίκα πείσεσθαι οὐδεὶς
ἤθελε, ἀλλ' οἷα στρατιὴ, σκιὰς τε πηξάμενοι ἐν τῇ
νήσῳ, ἐσκιὴν ἐφέοντο, καὶ ἐς βαλὴν οὐκ ἐθέλεσκον ἐς
τὰς νέας, ἀλλ' ἀναπαύεσθαι. Μαθόντες δὲ ταῦτα τὰ
γινόμενα οἱ στρατηγοὶ τῶν Σαμίων, ἐπαύ-
λια δὴ παρ' Αἰάκεος τοῦ Συλοσῶντος, κείνους τοὺς πρότε-
ρον ἔπεμπε λόγους Αἰάκης, κελεύοντων τῶν Περσέων,
δούλους σφέων ἐκλιπεῖν τοὺς Ἴωνας συμμαχίῃ·
οἱ δὲ Σάμιοι ὦν, ὁρέωντες ἅμα μὲν ἐοῦσαν ἀταξίην
πολλὴν ἐν τοῖσι Ἴωσι, ἐδέκοντο τοὺς λόγους· ἅμα δὲ
κατεφαίνετό σφι εἰ ἀδύνατον τὰ βασιλέος πρήγ-
ματα ὑποδαλέεσθαι, οὔτε ὑπισάμενοι ὡς εἰ καὶ
τὸ παρεὸν ναυτικὸν ὑποδαλοίατο Δαρεῖον,
ἄλλο σφι παρέσται πολλαπλήσιον. πρηξάσιος ὦν
ὑπολαδόμενοι, ἐπί τε τὰ ἄκρα εἴδον τοὺς Ἴωνας ὑβρι-
ζομένους εἰ χρήσοις, ἐν χέρδεϊ ἐποιεῦντο πᾶσι ποιῆσαι
τά τε ἱρὰ τὰ σφέτερα καὶ τὰ ἴδια. ὁ δὲ Αἰάκης, παρ' ὅτι τοὺς λόγους ἐδέκοντο, παῖς μὲν ἦν Συλοσῶντος

Quoniam in ſummo ancipiti res noſtræ ſunt, viri Iones, vt aut liberi ſimus aut ſerui, & quidem tanquam fugitiui; ſi vultis deuitare calamitates, ſubeundus eſt vobis impræſentiarum labor: ita ſuperatis hoſtibus liberi eſſe poteritis: ſin autem ignaui fueritis, & ab ordine receſſeritis, nullam veſtri ſpem habeo quominus pœnas regi rebellionis detis. Sed aſſentiamini mihi, & voſipſos mihi permittite, & ego, diis & æquo iuuantibus, recipio vobis aut non concurſuros hoſtes, aut ſi concurrent, multo inferiores futuros. His auditis, Iones ſeſe Dionyſio permiſere. Ille claſſem aſſidue in cornua producens, vt remiges exerceret, ſubinde loca inter nauigandum variare cogitabat, quinetiam propugnatores armatos eſſe, & reliquum diei naues in ancoris ſtare: quotidie laborem Ionibus exhibens, ad ſeptimum vſque diem obtemperantibus atque imperata façientibus. Poſt eum diem Iones, vtpote talium laborum inſueti, tum defatigatione, tum ſole afflictati, inter ſe dixere, Quo nos deorum offenſo iſta patimur? qui deſipientes ac mẽte capti viro Phocenſi ſuperbo tres naues habenti, omnino nos permiſimus, eumque toleramus? quos ille ſumptos perdit intolerabilibus ærumnis? quorum multi in morbum inciderunt, multi idem paſſuri videntur. quibus ſatius eſt quiduis aliud quam hæc mala pati, atque adeo ſeruitutem, ſiqua futura eſt, expectare, quam præſenti afflictari. Agite, huic ne deinceps obtemperemus. Hæc inter ſe loquutis, mox deinde nemo illi parere velle, ſed tentoriis more militari in inſula defixis, frui vmbraculis, ac nolle naues ingredi, neque ad munia ſua redire. Id animaduertentes Samiorum duces, & magnam Ionum confuſionem, putauerunt ſibi admittendam orationem Perſarum, quam per nuncium aperuerat Æaces Syloſontis filius, rogans vt à ſociis deficerent, quum præſertim non fieri poſſe videretur vt regis potentiam ſuperarent, ac probe ſcirent, ſi præſentem Darii claſſem ſuperaſſent, aliam quincuplo maiorem adfuturam. Nacti igitur occaſionem, vbi primum viderunt Iones negantes ſe in officio futuros, lucrifaciendam putauerunt ſuorum ſacrorum atque priuatorum conſeruationem. Æaces autem, cuius orationem admiſere Samii, filius Syloſontis

χ. ἀδύνατα

χ. Nauem a Samiis

I Quantacunque futura eſt.

Æacis

Æacis filii fuit, Sami tyrannus, ab Aristagora Milesio exutus principatu, quēadmodum alii Ioniæ tyranni. Itaque
XIV posteaquam Phœnices nauigare aduersus Iones cœperunt, Ioneſque & ipſi naues in cornua digestas producere, ac propius ventum est, prœliumque consertum, tunc quinam Iones ignaui, quive egregii fuerint, haud queo pro comperto scribere, quia alius in alium reiicit culpam. Dicuntur tamen Samii, quemadmodum cum Æace composuerant, sublatis velis ex acie excessisse, Samumque abisse, præter decem naues, quarum trierarchi permanserunt, dimicaruntque, nolentes dicto audientes esse suis ducibus. Quo ex facto cōmune Samiorum concilium eis donauit vt ipsorum nomina à maioribus repetita, tanquam egregiorum virorum in lapide scriberentur: extatque is lapis adhuc in foro. Lesbii videntes Samios qui iuxta erant fugam capessere, idem fecere quod Samii.[1] Quum id plerique Ionum facerēt,
XV eorum qui pugnando perstitere, Chii præcipue circumuenti sunt, & quia nolebant perfide agere, edita egregia opera oppressi. Qui (vt superius dictum est) centum naues quum præberent, singulas cum quadragenis propugnatoribus delectorum ciuium, etsi cernerent permultos sociorum esse proditores, tamen inique se facturos censuerunt si illorum similes essent: sed relicti cum paucis sociis discursando dimicauerunt, donec compluribus captis hostium nauibus, pluribus suarum amissis, cum ceteris in
XVI terram suam perfugerunt. Quorum vero naues inualidæ erant, quia laceratæ, iis Chii insequente hoste ad Mycalem fugientes, impactis terræ nauibus ac relictis, per continentem pedestre iter fecerunt. Et quum in agrum Ephesium ingressi essent, sub noctem ad vrbem contenderunt, quum illic à mulieribus sacra legiferæ Cereris fierent. quos armatos Ephesii ingressos agrum suum videntes, quum de eis nihil audissent, suspicati fures esse & ad mulieres tēdere, vniuersi ad vim arcendam procurrerunt, Chiosque interemerūt: & hi quidē hoc casu
XVII occiderunt. Dionysius autem Phocensis, posteaquam res Ionum accisas intellexit, captis tribus hostium nauibus, abiit non iam in agrū Phocensem, (probe sciens eum cum cetera Ionia direptū iri)

τὸ Αἰάκεος, τύραννος ἦεν Σάμου, ὑπὸ τοῦ Μιλησίου Ἀρισταγόρεω ἀπεστέρητο τὴν ἀρχήν, καταπερ οἱ ἄλλοι τῶν Ἰωνίης τύραννοι. Τότε ὦν ἐπεὶ ἐπέπλεον (1) Φοίνικες, (2) Ἴωνες αὐτανῆγον καὶ αὐτοὶ τὰς νέας ὀπὶ χέρας. ὡς δὲ ἀγχοῦ ἐγένοντο, καὶ σφι ἐμίσησαν ἀλλήλοισι; τοσοῦτον δὲ οὐκ ἔχω ἀτρεκέως συγγράψαι οἵ τινες τῶν Ἰώνων ἐγένοντο ἄνδρες κακοὶ ἢ ἀγαθοὶ ἐν τῇ ναυμαχίῃ ταύτῃ. φεύγουσι γὰρ καταπρήσσονται. λέγουσι δὲ Σάμιοι σφᾶς αὐτοὺς, καὶ τὰ συγκείμενα τοῖς (3) Αἰάκεϊ, ἀειρόμενοι τὰ ἱστία, ἀποπλῶσαι ἐκ τοῦ ἕρξιος ἐς τὴν Σάμον, πλὴν ἑνδεκα νεῶν· τούτεων δὲ (4) τριήραρχοι ἔμενον καὶ ναυμάχεον, ἀνήκεστα πρήσσοντες τοῖσι στρατηγοῖσι. καὶ σφι ὁ κοινὸν τῶν Σαμίων ἔδωκε δῶρα τοιόνδε· ἐπὶ τῶν ἀκρωτηρίων, ἐν στήλῃ ἀναγράψαι πάντα, ὡς ἀνδράσι ἀγαθοῖσι χρεωμένοισι· καὶ ἔστι αὕτη ἡ στήλη ἐν τῇ ἀγορῇ. ἰδόμενοι δὲ καὶ Λέσβιοι τοὺς πρωτεύοντας φεύγοντας, τοῦτο ἐποίεον τοῖσι Σαμίοισι· ὡς δὲ καὶ (5) πλεῦνες τῶν Ἰώνων ἐποίεον τὰ αὐτὰ ταῦτα. Τῶν δὲ μὴ μετεχόντων ἐν τῇ ναυμαχίῃ τοσοῦτο ἐφάνησαν ἐναντιούμενοι Χῖοι (ὡς ἀποδεικνύμενοί τε ἔργα λαμπρὰ καὶ οὐκ ἐθελοκακέοντες) οἳ παρείχοντο μυρίους, ὥστε καὶ πρότερον ἐρρήθη, νέας ἑκάστους. καὶ ἐπὶ ἑκάστης αὐτέων, ἄνδρας τεσσεράκοντα τῶν ἀστῶν λογάδας ἐπιβατεύοντας· ὁρέοντες δὲ τοὺς πολλοὺς τῶν συμμάχων προδιδόντας, οὐκ ἐδικαίευν μετὰ τοῖσι κακοῖσι αὐτέων ὁμοῖοι, ἀλλὰ μετ' ὀλίγων ξυμμάχων μεμενηκότες, διεκπλώοντες ναυμαχέον, ἐς ὃ τῶν πολεμίων ἐλόντες νέας συχνάς, ἀπέβαλον τῶν σφετέρων νεῶν τὰς πλεύσας. Χῖοι μὲν δὴ τῇσι λοιπῇσι τῶν νεῶν ἀπέφυγον ἐς τὴν ἑωυτῶν. Ὅσοισι δὲ τῶν Χίων ἀδυνατοι ἔσαν αἱ νέες ὑπὸ τρωμάτων, οὗτοι δὲ ὡς ἐδιώκοντο, καταφυγγάνουσι πρὸς τὴν Μυκάλην. νέας μὲν δὴ αὐτοῦ ταύτῃ ἐποιήσαντες κατέλιπον, (6) ὁδῷ δὲ ἐκομίζοντο διὰ τῆς ἠπείρου. ἐπεὶ δὲ ἐσέβαλον ἐς τὴν Ἐφεσίην κομιζόμενοι (7) Χῖοι, νυκτὸς τε ἀπιξέατο ἐς αὐτήν, καὶ ἑόντων τῇσι γυναιξὶ αὐτῇσι θεσμοφορίων, ὀφθέντα δὴ (8) Ἐφέσιοι, οὔτε προσαπηγόρευον ὅπως εἶχε πρὸς τοὺς Χίους, ἰδόντες τε στρατὸν ἐς τὴν χώρην ἐσβεβληκότα, πάγχυ σφέας καταδόξαντες εἶναι κλῶπας, καὶ ἐόντας ὀπὶ τὰς γυναῖκας, ἔδραμον πανδημεί, καὶ ἔκτεινον τοὺς Χίους. ὅτοι μὲν νυν τοιούτῃσι προσέπιπτον τύχῃσι. Διονύσιος δὲ ὁ Φωκαεὺς, ἐπείτε ἔμαθε τῶν Ἰώνων τὰ πρήγματα διεφθαρμένα, νέας ἑλὼν τρεῖς τῶν πολεμίων, ἀπέπλεε ἐς μὲν Φώκαιαν οὐκέτι, εὖ εἰδὼς ὡς ἀνδραποδιεῖται σὺν τῇ ἄλλῃ Ἰωνίῃ;

1 Quin & Ionum bona pars idem faciebat. Inter eos vero qui in pugna perstiterunt, Chii asperrime tractati fuerunt, quippe qui egregia facinora ederent, nullumque laborem detrectarent. Qui (vt sup.

ὁ δὲ ἰθέως ὡς εἶχε, ἔπλεε ἐς Φοινίκην· ναυλοὺς δὲ ἐνθαῦτα καταδύσας, καὶ χρήματα λαβὼν πολλά, ἔπλεε ἐς Σικελίην. ὁρμεώμενος δὲ ἐνθεῦτεν, λῃστὴς κατεῖχε Ἑλλήνων μοῦνος οὐδενός, Καρχηδονίων δὲ καὶ Τυρσηνῶν. Οἱ δὲ Πέρσαι ἐπεί τε τῇ ναυμαχίῃ ἐνίκων τοὺς Ἴωνας, τὴν Μίλητον πολιορκέοντες ἐκ γῆς καὶ θαλάσσης, καὶ ὑπορύσσοντες τὰ τείχεα, καὶ πομπὰς μηχανὰς προσφέροντες, αἱρέουσι κατ' ἄκρης, ἕκτῳ ἔτεϊ ἀπὸ τῆς ἀποστάσιος τῆς Ἀρισταγόρεω· καὶ ἐξανδραποδίσαντο τὴν πόλιν, ὥστε ξυμπεσεῖν τὸ πάθος τοῦτο τῷ χρηστηρίῳ τῷ ἐς Μίλητον γενομένῳ. Χρεωμένοισι γὰρ Ἀργείοισι ἐν Δελφοῖσι περὶ σωτηρίης τῆς πόλιος τῆς σφετέρης, ἐχρήσθη ἐπίκοινον χρηστήριον· τὸ μὲν ἐς αὐτοὺς τοὺς Ἀργείους φέρον, τὴν δὲ παρουσηκὼν ἔχρησε ἐς Μιλησίους. Τὸ μὲν νυν ἐς τοὺς Ἀργείους ἔχον, ἐπεὰν καὶ τούτου γενώμεθα τοῦ λόγου, τότε μνησθησόμεθα. Τὰ δὲ τοῖσι Μιλησίοισι οὐ παρεοῦσι ἔχρησε, ἔχει ὧδε,

Καὶ τότε δὴ Μίλητε κακὴν ὑπομήσεαι ἔργων,
Πολλοῖσι δεῖπνόν τε καὶ ἀγλαὰ δῶρα γενέσθαι·
Σαὶ δ' ἀλόχοι πολλοῖσι πόδας νίψουσι καμόντας.
Νηοῦ δ' ἡμετέρου διδύμοις ἀμέλησι μελήσει.

Τότε δὴ ταῦτα τοῖσι Μιλησίοισι κατελάμβανε, ὁπότε ἄνδρες μὲν οἱ πλεῶνες ἐκτείνοντο ὑπὸ τῶν Περσέων ἐόντων πολεμίων, γυναῖκες δὲ καὶ τέκνα ἐν ἀνδραποδέων λόγῳ ἐγίνοντο. ἱερὸν δὲ τὸ ἐν Διδύμοισι, ὑπό τε τοῦ χρηστηρίου, συληθέντα ἐνεπιμπρατο. τῶν δὲ ἐν τῷ ἱρῷ τούτῳ χρημάτων πολλάκις μνήμην ἑτέρωθι τοῦ λόγου ἐποιησάμεθα. Ἐνθεῦτεν οἱ ζωγρηθέντες τῶν Μιλησίων ἤγοντο ἐς Σοῦσα· βασιλεὺς δὲ σφέας Δαρεῖος, κακὸν οὐδὲν ἄλλο ποιήσας, κατοίκισε ὀπίσω τῇ Ἐρυθρῇ καλεομένῃ θαλάσσῃ, ἐν Ἀμπῇ πόλι, παρ' ἣν Τίγρης ποταμὸς ῥέων ἐσδιδοῖ ἐς θάλασσαν ἐξίει. τῆς δὲ Μιλησίων χώρης αὐτοὶ μὲν οἱ Πέρσαι εἶχον τὰ περὶ τὴν πόλιν καὶ τὸ πεδίον, τὰ δὲ ὄρεα ἔδοσαν Καρσὶ Πηδασεῦσι οἰκῆσθαι. Παθοῦσι δὲ ταῦτα Μιλησίοισι πρὸς Περσέων, οὐκ ἀπέδοσαν τὴν ὁμοίην Συβαρῖται, οἳ Λάον τε καὶ Σκίδρον οἴκεον, τῆς πόλιος ἀπεστερημένοι. Συβάριος γὰρ ἁλούσης ὑπὸ Κροτωνιητέων, Μιλήσιοι πρῶτοι πένθος μέγα προσεθήκαντο. πόλιες γὰρ αὗται μάλιστα δὴ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, ἀλλήλῃσι ἐξενώθησαν, ὡδὲ ὁμοίως καὶ Ἀθηναῖοι.

sed vt erat, recta contendit in Phœnicem: vbi nauibus onerariis spoliatis raptaque ingenti pecunia, in Siciliam nauigauit: atque illinc prodeundo, latrocinia agitauit, in nullum quidem Græcorum, sed in Carthaginenses ac Tyrrhenos. At Persæ, victis pugna nauali Ioni- XVIII
bus, Miletum à terra atque mari obsederunt, suffossisque muris, & omni genere tormentorum admoto, eam [1] ab arce ceperunt sexto quàm rebellauerat Aristagoras anno, atque diripuerunt: vt defuncta sit ea calamitate quam oraculum prædixerat. Siquidem Argiuis apud XIX
Delphos de ciuitatis suæ salute consulentibus, oraculum promiscuum redditum est, quod in ipsos quidem Argiuos tendebat, sed ex adiectione ad Milesios. Quod quatenus ad Argiuos pertinet, quum ad eum locum venerimus, referemus: quatenus autem ad Milesios, ita habet,

Tunc quoque commentrix operum Milete malorum,
Permultis cœna & præstantia munera fies,
Crinitisque pedes tua pluribus abluet vxor:
Nostri erit aſt aliis delubri cura gemellis.

Hæc tunc Milesiis contigerunt, quum ex iis plerique viri à Persis, qui criniti erant, sunt cæsi, vxores ac liberi in prædã cesserunt, templumque quod erat in geminis, & delubrum, iuxta oraculum deflagrarunt. Pecuniarũ autem quæ in hoc templo erant, sæpe alibi mentionem fecimus. Milesii conseruati à cæde, dehinc XX
Susa perducti sunt. quos rex Darius nulla alia pœna afficiens, collocauit in vrbe Ampa ad mare quod rubrum vocatur sita, vbi fluuius Tigris eam præterfluens exit in mare. Agrum Milesium vrbi circumiectum atque planitiem ipsi Persæ obtinuere, montana Caribus Pedasensibus possidenda dederunt. [2] Hæc Mi- XXI
lesiis à gente Persarum passis non reddiderunt vicem Sybaritæ, qui vrbe exuti Laon & Scidron incolebant. nam Sybari à Crotoniatis direpta, vniuersi Milesii qui puberes erant capita detaserunt, & ingentem luctum exhibuerunt. Ex omnibus enim ciuitatibus (quas nouimus) hæ præcipue mutuo hospitio iungebantur. At non item Athenienses,

1 Funditus euerterunt 2 Milesiis autem in hunc modum à Persis affectis, Sybaritæ qui vrbe sua exacti Laon & Scidron incolebant, gratiam parem non rependerunt. Siquidem Sybari olim à Crotoniatis capta, Milesii omnes puberes capita rasitare instituerunt, ingentemque luctum præferre ob calamitatem Sybaritarum. Duæ enim illæ ciuitates omnium quas nouimus maxime inter se hospitio coniunctæ fuerunt. Non sic autem Athenienses, vt Sybaritæ.

sed Mi-

sed Mileti expugnationem se permolestè tulisse cum aliis multis rebus declararunt, tum vero hac, quod Phrynicho docente fabulam quã de Mileto directa fecerat, theatrum illacrymauit, & Athenienses eum, quod domestica mala refricuisset, mille drachmis mulctauerunt, adiecto interdicto nequis posteà ea fabula XXII vteretur. Et Miletus quidem Milesiis desolata est. Samiis autem iis qui aliquid habebant, adeo non id quod sui duces erga Medos fecerant, probabatur, vt inito secundum pugnam nauali consilio, visum sit, priusquam eo tyrannus Æaces veniret, in coloniam proficisci, ne manentes & Medis seruirent & Æaci. Etenim per hoc idem tempus Zanclæi (qui sunt Sicilienses) missis in Ioniam nunciis, solicitabant Iones ad Pulchrum litus, cupientes illic vrbem Ionum condere. Hoc autem litus quod Pulchrum dicitur, Siculorum quidem est, sed ad Tyrrheniam Siciliæ vergit. His ergo solicitantibus, soli ex Ionibus Samii cum iis qui effugere Milesiis eo XXIII concesserunt. Quibus in Siciliam tendentibus, iamque appulsis Locros epizephyrios, hoc rei contigit, vt interea Zanclæi vna cum suo rege (cui nomen erat Scythes) obsiderent vrbem Siculorum, vt eam expugnarent. Idque quum audisset Anaxileus tyrannus Rheginus, quod erat Zanclæorum hostis, adiens Samios, suasit satius esse vt Pulchrum litus, ad quod nauigabant, valere sinerent, & Zanclam occuparent viris desertam. Samii persuasi Zanclam occuparunt. Id Zanclæi quum audissent, vrbi suæ suppetias ferunt, aduocato Hippocrate Gelæ tyranno. erat enim is eorum socius. Qui posteaquam ad illos iuuandos cum exercitu venit, Scythæ Zanclæorum monarcho, tanquam vrbis desertori, & fratri eius Pythogeni vincula indidit, eosque in oppidum Inycum relegauit: at ceteros Zanclæos Samiis (cum quibus publice loquutus fuerat) dato & accepto iureiurando, prodidit, pacta mercede vt [1] dimidium omnis prædæ vrbicæ atque captiuorum ipse haberet, item omnia quæ in agris essent: quamquam plerosque Zanclæorum titulo captiuorum in vinculis habebat: [2] quorum summos quosque trecentos Samiis occidendos tradidit: quod tamen illi facere noluerunt.

Ἀθηναῖοι μὲν γὰρ δῆλον ἐποίησε συμφορὴν ἐπαχθεσθέντες τὴν Μιλήτου ἅλωσιν, τῇ τε δίκῃ πολλαχῇ, καὶ δὴ καὶ ποιήσαντι Φρυνίχῳ δρᾶμα Μιλήτου ἅλωσιν, καὶ διδάξαντι, ἐς δάκρυά τε ἔπεσεν ὅ θέατρον, καὶ ἐζημίωσάν μιν, ὡς ἐνὰ μνήσαντα οἰκήια κακὰ, χιλίησι δραχμῇσι· καὶ ἐπέταξαν μηκέτι μηδένα χρᾶσθαι τούτῳ τῷ δράματι. Μίλητος μὲν νυν Μιλησίων ἠρήμωτο. Σαμίων δ' οἱ σοὶ λέγεται, ὅ μὲν ἐς τοὺς Μήδους ἐκ τῶν στρατηγῶν τῶν σφετέρων ποιησάμενος, οὐδαμῶς ἤρεσκε· ἐδόκεε γὰρ μετὰ τὴν ναυμαχίην αὐτίκα βυλλυομένοισι, πρὶν, ἢ σφι ἐς τὴν χώρην ἀπικέσθαι τὸν τύραννον Αἰάκεα, ἐς ἀποικίην ἐκπλέειν, μηδὲ μένοντας, Μήδοισί τε καὶ Αἰάκεσι δουλεύειν. Ζαγκλαῖοι γὰρ ἀπὸ Σικελίης, τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦτον πέμποντες ἐς τὴν Ἰωνίην ἀγγέλους, ἐπεκαλέοντο τοὺς Ἴωνας ἐς Καλὴν αὐτὴν, βυλόμενοι αὐτόθι πόλιν κτίσαι Ἰώνων· ἡ δὲ Καλὴ αὕτη ἀκτὴ καλέεται, ἔστι μὲν Σικελῶν, πρὸς δὲ Τυρσηνίῃ τετραμμένη τῆς Σικελίης. Τουτέων δὴ ἐπικαλεομένων, οἱ Σάμιοι μοῦνοι Ἰώνων ἐξάλησαν, σὺν δὲ σφι Μιλησίων ἅλισκεσθαι ἐόντες. Ἐν ᾧ τοιόνδε δή τι ξυνηνείκατο γενέσθαι· Σάμιοι γὰρ κομιζόμενοι ἐς Σικελίην, ἐγίνοντο ἐπὶ Λοκροῖσι τοῖσι ἐπιζεφυρίοισι, ἔτυχε δὲ Σαγκλαῖοι, αὐτοί τε καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτέων, τὸν οὔνομα ἦν Σκύθης, πολιορκέοντες, πόλιν τῶν Σικελῶν ἑλεῖν βυλόμενοι. μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ Ῥηγίνου τύραννος Ἀναξίλεως, ὡς ἐὼν διάφορος τοῖσι Ζαγκλαίοισι, συμμίξας τοῖσι Σαμίοισι, ἀναπείθει ὡς χρεὼν εἴη Καλὴν μὲν ἀκτὴν ἐᾶν λιπεῖν ἔπλεον, ἐᾶν χαίρειν, τὴν δὲ Ζάγκλην οἰκέειν, ἐοῦσαν ἐρήμην ἀνδρῶν. πυθομένων δὲ τῶν Σαμίων, καὶ σχόντων τὴν Ζάγκλην, ἐνθαῦτα οἱ Ζαγκλαῖοι ὡς ἐπύθοντο ἐρημωθεῖσαν τὴν πόλιν ἑωυτῶν, ἐβοήθεον αὐτῇ, καὶ ἐπεκαλέοντο Ἱπποκράτεα τὸν Γέλης τύραννον· ἐκείνῳ γὰρ δὴ σφι ἦν σύμμαχος. ἐπεί τε δὲ αὐτοῖσι καὶ ὁ Ἱπποκράτης σὺν τῇ στρατιῇ ἦκε βοηθέων, Σκύθην μὲν μούναρχον τῶν Ζαγκλαίων, ὡς ἀποβαλόντα τὴν πόλιν, ὁ Ἱπποκράτης πεδήσας, καὶ τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ Πυθογένεα, ἐς Ἴνυκον πόλιν ἀπέπεμψε. τοὺς δὲ λοιποὺς Ζαγκλαίους, κοινολογησάμενος τοῖσι Σαμίοισι, καὶ ὅρκους ὁρκώσας, καὶ δεξάμενος, τοιῇδε ἐδωρήσατο μισθοῦ δὲ τῷ ἐλευθερίῳ ἐπὶ τοῖσι Σαμίοισι, πάντων τῶν ἐπιπλῶν καὶ ἀνδραπόδων τὰ ἡμίσεα λαβεῖν τὸν ἐν τῇ πόλι· τὰ δὲ ἐπὶ τοῖσι ἀγροῖσι πάντα, Ἱπποκράτεϊ λαγχάνειν. τοὺς μὲν δὴ πλεῦνας τῶν Ζαγκλαίων ἀνδρῶν ἀνδραπόδων λόγῳ ἔσχε δήσας· τοὺς δὲ χρυσοφόρους αὐτέων τριηκοσίους, ἔδωκε τοῖσι Σαμίοισι κατασφάξαι· ὑμὲν τοι οἵ γε Σάμιοι ἐποίησαν τάδε.

——qui quum manifesta alioquin indicia condolescentiæ multifariam eam ob caussam dedissent, insuper Phrynicho tragœdiam de Mileto capta scribente per scenicosque edente, quum theatrum ipsum in lacrymas versum esset, ipsi Athenienses poematis autorem mille drachmis mulctarunt, tanquam proprias eorum calamitates commemorasset. *Ita Bud. hunc locum interpret.*

1 Dimidium totius suppellectilis & mancipiorum quæ in vrbe essent, ipse hab. 2 Ex quibus Zanclæis trecentos qui primores inter suos erant.

Σκύθης δὲ ὁ τῶν Ζαγκλαίων μοναρχὸς, ἐκ τῆς Ἰνύχης ἐκδιδρήσκει ἐς Ἱμέρην. ἐκ δὲ ταύτης, παριὼν ἐς τὴν Ἀσίην, καὶ ἀνέβη τῶν βασιλῆα Δαρεῖον. καὶ μιν ἐνόμισε Δαρεῖος πάντων ἀνδρῶν δικαιότατον εἶναι ὅσοι ἐκ τῆς Ἑλλάδος παρ' ἑωυτὸν ἀνέβησαν. ἐκ γὰρ τῶν Σικελίης βασιλῆα, ἐς Σικελίην ἀπίκετο· καὶ αὖτις ἐκ τῆς Σικελίης, ὀπίσω τῶν βασιλῆα. ἐς ὃ γήρᾳ μέγα ὄλβιος ἐὼν ἐτελεύτησε ἐν Πέρσῃσι. Σάμιοι δὲ ἀπαλλαχθέντες Μήδων, ἐπόντι πόλιν καλλίστην Ζάγκλην εἷλον· ἣν Σαμιήιοι μετονόμηναν. μετὰ δὲ τὴν ναυμαχίην τὴν πρὸς Μιλήτου γενομένην, Φοίνικες, κελευσάντων Περσέων, κατῆγον ἐς Σάμον Αἰάκεα τὸν Συλοσῶντος, ὡς πολλοῦ τε ἄξιον γενόμενον σφίσι, καὶ μεγάλα κατεργασάμενον. καὶ Σαμίοισι μουνοισι τῶν ἀπὸ Δαρείου μετὰ τὴν ἔκλειψιν τῶν νεῶν τῶν ἐν τῇ ναυμαχίῃ, οὔτε ἡ πόλις, οὔτε τὰ ἱρὰ ἐνεπρήσθη. Μιλήτου δὲ ἁλούσης, αὐτίκα Καρίην ἔσχον οἱ Πέρσαι· τὰς μὲν ἐθελοντὶ τῶν πολίων ἐνδεξαμένας, τὰς δὲ ἀέκοντας προσηγάγοντο. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω ἐγένετο. Ἱστιαίῳ δὲ τῷ Μιλησίῳ ἐόντι πρὸς Βυζάντιον, ξυλλαμβάνοντι τὰς Ἰώνων ὁλκάδας ἐκ πλεούσας ἐκ τοῦ Πόντου, ἀγγέλλεται τὰ πρὸς Μίλητον γενόμενα. τὰ μὲν δὴ πρὸς Ἑλλήσποντον ἔχοντα πρήγματα, ὑπερέθετο Βισάλτῃ Ἀπολλοφάνεος παιδὶ Ἀβυδηνῷ· αὐτὸς δὲ ἔχων Λεσβίους, ἐς Χίον ἔπλεε. καὶ Χίων φρουρὴν μὲν προσεμβήσιμην, σωθέντα ἐν Κοίλοισι καλεομένοισι τῆς Χίης χώρης. τούτων τε δὴ ἐφόνευσε συχνούς, καὶ τῶν λοιπῶν Χίων, οἷα δὴ κεκακωμένων ἐκ τῆς ναυμαχίης, ὁ Ἱστιαῖος ἔχων σὺν Λεσβίοις ἐπεκράτησε, ἐκ πολίχνης τῆς Χίων ὁρμεώμενος. Φιλέει δέ κως προσημαίνειν ὥστε ἢν μέλλῃ μεγάλα κακὰ ἢ πόλι ἢ ἔθνεϊ ἔσεσθαι. καὶ γὰρ Χίοισι πρὸ τούτου σημήια μεγάλα ἐγένετο. τοῦτο μὲν σφι πέμψασι ἐς Δελφοὺς πρὸ νεωτέων ἑκατὸν, δύο μούνοι τούτεων ἀπενόστησαν, τοὺς δὲ ὀκτὼ τε καὶ ἐνενήκοντα αὐτέων λοιμὸς ἀπολαβὼν ἀπώλεσε· τοῦτο μὲν, ἐν τῇ πόλι ἢν αὖθις τοῦτον τὸν χρόνον, ὀλίγον πρὸ τῆς ναυμαχίης, παισὶ γράμματα διδασκομένοισι, ἐνέπεσε ἡ στέγη, ὥστε ἀπὸ ἑκατὸν καὶ εἴκοσι παίδων ἓξ μούνους ἀπέφυγε. ταῦτα μὲν σφι σημήια ὁ θεὸς προσέδειξε. μετὰ δὲ ταῦτα, ἡ ναυμαχίη ἐπολαβοῦσα, ἐς χῆνυ τὴν πόλιν ἔβαλε. ὑπὸ δὲ τῇ ναυμαχίῃ ἐπεγένετο Ἱστιαῖος Λεσβίους ἄγων. κεκακωμένων δὴ τῶν Χίων, καταστρεφὴν ὑπετέως αὐτέων ἐποιήσατο. Ἐνθεῦτεν δὲ ὁ Ἱστιαῖος ἐστρατεύετο ἐπὶ Θάσον, ἄγων Ἰώνων καὶ Αἰολέων συχνούς. προσκατημένῳ δὲ τῷ Θάσον

Ceterum Scythes Zanclæorum monarchus ex Inyco profugit in Himeram, atque illinc transmisit in Asiam, ascenditque ad Darium regem: quem Darius iustissimum virorum omnium censuit qui è Græcia ad se ascendissent. nam quum exorato rege in Siciliam abiisset, rursus è Sicilia ad regem rediit: donec natu grandior ac [1] beatus apud Persas excessit è vita. Samii itaque Medis liberati, Zanclam vrbem pulcherrimam nullo negocio adepti sunt. Ceterum post nauale prœlium pro Mileto gestum, Phœnices iubentibus Persis Æacem Syloſontis filium tanquam de ipsis bene meritum, & qui egregiam operam nauasset, Samum reduxerunt. Quæ ciuitas, sola ex omnibus quæ à Dario rebellauerant, ea fuit cuius neque vrbs neque templa incenderentur, quod in pugna nauali à sociis defecissent. Statim expugnata Mileto Persæ Cariam cepere, ciuitatibus partim se vltro dedentibus, partim vi adactis. Et hęc quidem ita gesta sunt. ¶ Histiæo autem Milesio, dum circa Byzantium agit, & Ionum oneratias naues quę è Ponto cursum tenebant, intercipit, affertur nuncius de rebus ad Miletum gestis. itaque negociis ad Hellespontum pertinentibus Bisaltæ Apollophanis filio Abydeno delegatis, ipse habens Lesbios, Chium nauigat, & apud locum quendam agri Chii quem vocant Concaua regionis, quod ab eius præsidio nō reciperetur, congressus, permultos eorum interfecit: simulque ceteros Chios, vtpote ex pugna nauali male affectos, subegit, quodam ex eōrum oppidulo cum Lesbiis progrediens. Sed videlicet quoties ingentes sunt euenturæ calamitates vel ciuitati vel nationi, solent signis prænunciari. etenim Chiis ante hanc cladem ingentia signa contigerant: vnum, quod ex choro centum iuuenum quos miserant Delphos, duo omnino rediere, nonaginta octo pestilentia absumptis: alterum, quod sub idem tempus, paulo ante naualem pugnam, tectum supra pueros litteras discentes corruit, ita vt ex centum viginti pueris vnus omnino euaserit. hæc eis signa deus præmonstrauit. Post hæc excepit pugna naualis, quæ ciuitatem in genua deiecit. Accessit ad cladem naualis pugnæ Histiæus cum Lesbiis, qui [2] Chios iam exhaustos facile ad excidiū deduxit. Histiæus autē illinc cum multa Ionum & Æolū copia aduersus Thasum contendit. Cui Thasum obsidenti quum

1 Prædives 2 Chios iam malis confectos facile subegit.

esset

esset nunciatum Phœnices à Mileto in reliquam Ioniã profectos esse, Thasum inexpugnatam reliquit, atq; in Lesbum traiecit cũ omnibus copiis: & illinc, [1] quod copias suas formidabat, traiicit in prouinciam Atarnis, tanquam frumentandi gratia tam illinc quam ex agro Caico qui erat Mysorum. Erat in his locis forte Harpagus, vir Persa, non patui exercitus dux: qui cum Histiæo egresso in terram, certamine commisso, & ipsum Histiæum viuum cepit, & maiorem exercitus eius partem occi-
XXIX dit. Hunc autem in modum captus est Histiæus: Dum Græci cum Persis pugnarent apud Malenam regionis Atarnitidis, ac diu perstarent, mox equitatus emissus in Græcos impetum dedit. quo ex facto versis in fugam Græcis, Histiæus haud credens ob præsentem noxam se interfectum iri ab rege, ob quandam vitæ cupiditatem captus est: qui vt fugiens capiebatur à quodam Persa, vtq; ab eodem erat transfodiendus, sese Milesium Histiæum esse lingua
XXX Persica vtens indicauit. Quem opinor, si seruatus ad regem Darium perductus fuisset, nihil tale fuisse passurum, [2] remissa ei à Dario culpa: nunc, ne id contingeret, neve fuga elapsus apud regem magnus rursus existeret, Artaphernes Sardium prætor & Harpagus, qui ceperat eum, Sardis perductum, in crucem sustulerunt, *tamen truncum. nam* caput sale conditum Susa ad regem Darium detulerũt. Ea re audita Darius obiurgatis qui id fecerant, quod hominem viuum in conspectum suum non adduxissent, iussit Histiæi caput eos elotum atq; obuolutũ sepelire, tanquam viri de ipso ac de Persis bene meriti. Ita res His-
XXXI tiæi se habuerunt. ¶ PERSARVM autem nauticæ copiæ circa Miletum hybernãtes, altero à profectione anno haud difficulter insulas continenti adiacentes ceperunt, Chium, Lesbum, Tenedum: quarum insularum vt quamque capiebant, [3] euerriculabant. Euerriculant autem hunc in modum: [4] Viri manum mutuo tangentes, à mari aquilonari ad australe pertranseunt: post hæc omnem insulam peragrant, venando homines. Ceperunt quoque in continente vrbes lades eadem ratione, præterquam quod non euerriculabant homines. neque e-
XXXII nim poterant. Hîc autem non falso cesserunt ea quæ duces Persarũ minati sunt

ἦλθε ἀγγελίη ὡς οἱ Φοίνικες ἀναπλώοιεν ἐκ τῆς Μιλήτου ὅπι τὴν ἄκρην Ἰωνίην. συνδόμενος δὴ ταῦτα, Θάσον μὲν ἀπόρθητον λείπει, αὐτὸς δὲ ἐς τὴν Λέσβον ἠπείγετο ἄγων πᾶσαν τὴν στρατιήν. ἐκ Λέσβου δὲ Ἁρπαγίδης οἱ στρατηγὸς ἐπὶ τὴν ἠπειρον διαβὰς ἐς τὴν Ἀταρνέος, ὡς ἀμήσων σῖτον τε ἐνθεῦτεν καὶ ἐκ Καΐκου πεδίου τῶν Μυσῶν. ἐν δὲ τούτοισι τοῖσι χωρίοισι ἐντυγχάνει ἐὼν Ἅρπαγος, ἀνὴρ Πέρσης, στρατηγὸς στρατιῆς οὐκ ὀλίγης· ὃς τὸν μὲν Ἱστιαῖον ζωγρήσας ἔλαβε, καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ τὸν πλέω διέφθειρε. Ἐζωγρήθη δὲ ὁ Ἱστιαῖος ὧδε· ὡς ἐμάχοντο οἱ Ἕλληνες τοῖσι Πέρσῃσι ἐν τῇ Μαλήνῃ τῆς Ἀταρνείτιδος χώρης, οἱ μὲν σφέας ἐσαεὶ χρόνον ὅτι πολλόν, ἢν δὲ ἵππους ὕστερον ὁρμήσῃσι ἐπιπλώσῃσι τοῖσι Ἕλλησι. τότε δὴ ἔργον τοῦ ἵππου τοῦτο ἐγίνετο. καὶ τετραμμένων τῶν Ἑλλήνων, ὁ Ἱστιαῖος ἐλπίζων οὐκ ἀπολέεσθαι ὑπὸ βασιλέος ἅμα τῷ παρεοῦσῃ ἀμβρακίδα, φιλοψυχίῃ τοιῇδε τινὶ ἀναιρέεται· ὡς φεύγοντε κατελαμβάνετο ὑπ' ἀνδρὸς Πέρσεω, καὶ ὡς καταρεόμενος, ὑπ' αὐτοῦ ἐμέλλε συγκεντηθήσεσθαι, Περσίδα γλῶσσαν μετεὶς, καταμανύει ἑωυτόν, ὡς εἴη Ἱστιαῖος ὁ Μιλήσιος. Εἰ μὲν νυν, ὡς ἐζωγρήθη, ἄγοιτο ἀγόμενος παρὰ βασιλέα Δαρεῖον, οὐδὲν ἂν ἔπαθε κακὸν τοῦτο, δοκέειν ἐμοὶ, ἀφῆκέ τε ἂν αὐτὸν τὰ αἰτία· νῦν δέ μιν, αὐτέων τε τούτεων εἵνεκα, καὶ ἵνα μὴ διαφυγὼν, αὖτις μέγας παρὰ βασιλέι γένηται, Ἀρταφέρνης τε ὁ Σαρδίων ὕπαρχος, καὶ ὁ λοχαγὸς Ἅρπαγος, ὡς ἀπίκετο ἀγόμενος ἐς Σάρδις, τὸ μὲν αὐτοῦ σῶμα αὐτοῦ ταύτῃ ἀνεσταύρωσαν, τὴν δὲ κεφαλὴν ταριχεύσαντες, ἀνέπεμψαν παρὰ βασιλέα Δαρεῖον ἐς Σοῦσα. Δαρεῖος δὲ συνδόμενος ταῦτα καὶ ἐπαινήσας σφέας τὰ ταῦτα ποιήσαντας, ὅτι μιν ἐβούλοντο ἀπὸ ζώοντα ἀνῆγαγον ἐς ὄψιν τὴν ἑωυτοῦ, τὴν κεφαλὴν τὴν Ἱστιαίου λούσαντας τε καὶ περιείλαντας τὰς δυνατωτάτας ἐνετείλατο θάψαι, ὡς ἀνδρὸς μεγάλως εὐεργέτεω τά τε ἐς Πέρσῃσι. τὰ μὲν δὴ Ἱστιαῖον οὕτω ἔσχε. Ὁ δὲ ναυτικὸς στρατὸς ὁ Περσέων, χειμερίσας πρὸς Μίλητον τῷ δευτέρῳ ἔτεϊ ὡς ἀνέπλωσε, αἱρέει δυνατέως τὰς νήσους τὰς πρὸς τῇ ἠπείρῳ κειμένας, Χίον καὶ Λέσβον καὶ Τένεδον. ὁκως δὲ λάβοι τινὰ τῶν νήσων, ὡς ἐκάστην αἱρέοντες βαρβαρικοὶ ἐσαλιεύουσι τὸν ἀνθρώπινον. σαγηνεύουσι δὲ τῶνδε τὸν τρόπον. ἀνὴρ ἀνδρὸς ἀλάμενος τῆς χειρὸς, ἐκ θαλάσσης τῆς βορηίης ὅπι τὸν νότιον διήκουσι, καὶ ἔπειτα πᾶσαν τὴν νῆσον διέρχονται ἐκθηρεύοντες τὸν ἀνθρώπινον. αἱρέουσι δὲ καὶ τὰς ἐν ἠπείρῳ πόλιας τὰς Ἁλῶσι καὶ τὰ αὐτὰ ποιέουσι· οὐκ ἐσαλιεύουσι δὲ τὸν ἀνθρώπινον· οὐ γὰρ οἷά τε ἐστί. Ἐνθαῦτα Περσέων στρατηγοὶ οὐκ ἐφύλαξαν τὰς ἀπειλὰς τὰς ἐπιπείλησαν

1 Quod eius copiæ sibi metuerent, 2 Sed Darium culpam ei fuisse remissurum: 3 Tanquam in sagenam includebant.
4 Vir manu viri prehensa. *id est, Prehensis mutuo manibus. Gall. Se prenans tous par la main.*

Σκύθης δὲ ὁ τῶν Ζαγκλαίων μοναρχὸς, ἐκ τῆς Ἰνύκης ἐκδιδρήσκει ἐς Ἱμέρην. ἐκ δὲ ταύτης, παρὼν ἐς τὴν Ἀσίην, καὶ ἀνέβη τῶν βασιληα Δαρεῖον. καί μιν ἐνόμισε Δαρεῖος πάντων ἀνδρῶν δικαιότατον εἶναι ὅσοι ἐκ τῆς Ἑλλάδος παρ' ἑωυτὸν ἀνέβησαν. καὶ γὰρ τῶν Σάμιτην Σύλοσων βασιληα, ἐς Σικελίην ἀπίκετο· καὶ αὖτις ἐκ τῆς Σικελίης, ὀπίσω τῶν βασιληα. ἐς ὃ γήρᾳ μέγα ὄλβιος ἐὼν ἐτελεύτησε ἐν Πέρσῃσι. Σάμιοι δὲ ἀπαλλαχθέντες Μήδων, ἔπονται τὴν πόλιν καλλίστην Ζάγκλην ἐξ ἐλευθερώσαντες. μετὰ δὲ τὴν ναυμαχίην τὴν πρὸς Μιλήτου γενομένην, Φοίνικες, κελεύσαντων Περσέων, κατῆγον ἐς Σάμον Αἰάκεα καὶ Συλοσῶντος, ὡς πολλοῦ τε ἄξιον γενόμενον σφίσι, καὶ μεγάλα κατεργασάμενον. καὶ Σαμίοισι μούνοισι τῶν ἀπὸ Δαρείου ἁμαρτόντες τὴν ἔκλειψιν τῶν νεῶν τῶν ἐν τῇ ναυμαχίῃ, οὔτε ἡ πόλις, οὔτε τὰ ἱρὰ ἐνεπρήσθη. Μιλήτου δὲ ἁλούσης, αὐτίκα Καρίην ἔσχον Πέρσαι· τὰς μὲν ἐθελοντὶ τῶν πολίων ἐπεκυλίσας, τὰς δὲ ἀνάγκῃ κατεστησάμενοι. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω εἶχε. Ἱστιαίῳ δὲ τῷ Μιλησίῳ ἐόντι παρὰ Βυζαντίους, καὶ συλλαμβάνοντι τοῖσι Ἰώνων ὁλκάδας ἐκ πλεούσας ἐκ τοῦ Πόντου, ἐξαγγέλλεται τὰ κατὰ Μίλητον γενόμενα. τὰ μὲν δὴ κατὰ Ἑλλήσποντον ἔχοντα πρήγματα, ὑπερέθετο Βισάλτῃ Ἀπολλοφάνεος παιδὶ Ἀβυδηνῷ· αὐτὸς δὲ ἔχων Λεσβίους, ἐς Χίον ἔπλεε. καὶ Χίων φρουρὴν μὲν κατεστεμμένην μιν, συνέβαλε ἐν Κοίλοισι καλεομένοισι τῆς Χίης χώρης. τούτων τε δὴ ἐφόνευσε συχνοὺς, καὶ τῶν λοιπῶν Χίων, οἷα δὴ κεκακωμένων ἐκ τῆς ναυμαχίης, ὁ Ἱστιαῖος ἔχων τοὺς Λεσβίους ἐπεκράτησε, ἐκ πολίχνης τῆς Χίων ὁρμεώμενος. Φιλέει δέ κως τὰ κατὰ σημαίνειν οὔτι αἰ μέλλῃ μεγάλα κακὰ ἡ πόλις ἢ ἔθνεα ἔσεσθαι. καὶ δὴ Χίοισι τοῦτον σημήια μεγάλα ἐγένετο. τοῦτο μὲν σφι πέμψασι ἐς Δελφοὺς χορὸν νεηνιέων ἑκατὸν, δυοῖσι μούνοισι τούτεων ἀπενόστησαν, τοὺς δὲ ὀκτὼ τε καὶ ἐνενήκοντα αὐτέων λοιμὸς ἀπολαβὼν ἀπώλεσε· τοῦτο δὲ, ἐν τῇ πόλι αὐτῇ αὐτὸν τοῦτον χρόνον, ὀλίγον πρὸ τῆς ναυμαχίης, παισὶ γράμματα διδασκομένοισι, ἐνέπεσε ἡ στέγη, ὥστε ἀπὸ ἑκατὸν καὶ εἴκοσι παίδων ἓξ μούνους ἀπέφυγε. ταῦτα μὲν σφι σημήια ὁ θεὸς προέδειξε. μετὰ δὲ ταῦτα, ἡ ναυμαχίη ἐπελάβουσα, ἐς γόνυ τὴν πόλιν ἔβαλε. ὅτι δὲ τῇ ναυμαχίῃ ἐπεκράτησε Ἱστιαῖος Λεσβίους ἄγων. κεκακωμένων δὴ τῶν Χίων, κατεστρέψατο αὐτέων ἐπ' οἰκήματα. Ἐνθεῦτεν δὲ ὁ Ἱστιαῖος ἐστρατεύετο ἐπὶ Θάσον, ἄγων Ἰώνων καὶ Αἰολέων συχνούς. προσκατημένῳ δὲ τὴν Θάσον

Ceterum Scythes Zanclæorum monarchus ex Inyco profugit in Himeram, atque illinc transmisit in Asiam, ascenditque ad Darium regem: quem Darius iustissimum virorum omnium censuit qui è Græcia ad se ascendissent. nam quum exorato rege in Siciliam abiisset, rursus è Sicilia ad regem rediit: donec natu grandior ac [1] beatus apud Persas excessit è vita. Samii itaque Medis liberati, Zanclam vrbem pulcherrimam nullo negocio adepti sunt. Ceterum post nauale prœlium pro Mileto gestum, Phœnices iubentibus Persis Æacem Syloſontis filium tanquam de ipsis bene meritum, & qui egregiam operam nauasset, Samum reduxerunt. Quæ ciuitas, sola ex omnibus quæ à Dario rebellauerant, ea fuit cuius neque vrbs neque templa incenderentur, quod in pugna nauali à sociis defecissent. Statim expugnata Mileto Persæ Cariam cepere, ciuitatibus partim se vltro dedentibus, partim vi adactis. Et hęc quidem ita gesta sunt. ¶ Histiæo autem Milesio, dum circa Byzantium agit, & Ionum onerarias naues quę è Ponto cursum tenebant, intercipit, affertur nuncius de rebus ad Miletum gestis. itaque negociis ad Hellespontum pertinentibus Bisaltæ Apollophanis filio Abydeno delegatis, ipse habens Lesbios, Chium nauigat, & apud locum quendam agri Chii quem vocant Concaua regionis, quod ab eius præsidio nō reciperetur, congressus, permultos eorum interfecit: simulque ceteros Chios, vtpote ex pugna nauali male affectos, subegit, quodam ex eōrum oppidulo cum Lesbiis progrediens. Sed videlicet quoties ingentes sunt euenturæ calamitates vel ciuitati vel nationi, solent signis prænunciari. etenim Chiis ante hanc cladem ingentia signa contigerant: vnum, quod ex choro centum iuuenum quos miserant Delphos, duo omnino rediere, nonaginta octō pestilentia absumptis: alterum, quod sub idem tempus, paulo ante naualem pugnam, tectum supra pueros litteras discentes corruit, ita vt ex centum viginti pueris vnus omnino euaserit. hæc eis signa deus præmonstrauit. Post hæc excepit pugna naualis, quæ ciuitatem in genua deiecit. Accessit ad cladem naualis pugnæ Histiæus cum Lesbiis, qui [2] Chios iam exhaustos facile ad excidiū deduxit. Histiæus autē illinc cum multa Ionum & Æolū copia aduersus Thasum contendit. Cui Thasum obsidenti quum

1 Prædives 2 Chios iam malis confectos facile subegit.

esset

esset nunciatum Phœnices à Mileto in reliquam Ioniã profectos esse, Thasum inexpugnatam reliquit, atq; in Lesbum traiecit cũ omnibus copiis: & illinc, [1] quod copias suas formidabat, traiicit in prouinciam Atarnis, tanquam frumentandi gratia tam illinc quam ex agro Caico qui erat Mysorum. Erat in iis locis forte Harpagus, vir Persa, non parui exercitus dux: qui cum Histiæo egresso in terram, certamine commisso, & ipsum Histiæum viuum cepit, & maiorem exercitus eius partem occi-
XXIX dit. Hunc autem in modum captus est Histiæus: Dum Græci cum Persis pugnarent apud Malenam regionis Atarnitidis, ac diu perstarent, mox equitatus emissus in Græcos impetum dedit. quo ex facto versis in fugam Græcis, Histiæus haud credens ob præsentem noxam se interfectum iri ab rege, ob quandam vitæ cupiditatem captus est: qui vt fugiens capiebatur à quodam Persa, vtq; ab eodem erat transfodiendus, sese Milesium Histiæum esse lingua
XXX Persica vtens indicauit. Quem opinor, si seruatus ad regem Darium perductus fuisset, nihil tale fuisse passurum, [2] remissa ei à Dario culpa: nunc, ne id contingeret, neve fuga elapsus apud regem magnus rursus existeret, Artaphernes Sardium prætor & Harpagus, qui ceperat eum, Sardis perductum, in crucem sustulerunt, *tamen truncum. nam* caput sale conditum Susa ad regem Darium detulerũt. Ea re audita Darius obiurgatis qui id fecerant, quod hominem viuum in conspectum suum non adduxissent, iussit Histiæi caput eos elotum atq; obuolutũ sepelire, tanquam viri de ipso ac de Persis bene meriti. Ita res Hi-
XXXI stiæi se habuerunt. ¶ PERSARVM autem nauticæ copiæ circa Miletum hybernãtes, altero à profectione anno haud difficulter insulas continenti adiacentes ceperunt, Chium, Lesbum, Tenedum: quarum insularum vt quamque capiebant, [3] euerriculabant. Euerriculant autem hunc in modum: [4] Viri manum mutuo tangentes, à mari aquilonari ad australe pertranseunt: post hæc omnem insulam peragrant, venando homines. Ceperunt quoque in continente vrbes Iades eadem ratione, præterquam quod non euerriculabant homines. neque e-
XXXII nim poterant. Hîc autem non falso cesserunt ea quæ duces Persarũ minati sunt

ἦλθε ἀγγελίη ὡς ⓐ Φοίνικες ἀναπλώοιεν ἐκ τῆ Μιλήτε ὅτι τὴν ἄνω Ἰωνίην. συνθέμενος ὦν τῷδε, Θάσον μὲν ἀπόρθητον λείπει, ὡδὸς ὦν ἐς τὴν Λέσβον ἐπείγετο ἄγων πᾶσαν τὴν στρατιήν. ἐκ Λέσβε ὦν ὁ Θρασυμήδης ⓐ τῆς στρατιῆς, πρίν οἱ διαβαίνειν ἐς τὴν Ἀταρνέα, ὡς ἀμήσων ⓦ σῖτον τε ἐνθεῦτεν καὶ ⓦ ἐκ Καΐκου πεδίε τῶν Μυσῶν. ἐν ὦν τούτοισι τοῖσι χωρίοισι ἐντυγχάνει ἐὼν Ἅρπαγος, ἀνὴρ Πέρσης, στρατηγὸς στρατιῆς οὐκ ὀλίγης· ὃς ⓐ ἀποκαινὶ συμβαλὼν, αὐτόν τε Ἱστιαῖον ζωγρίῃ ἔλαβε, καὶ ⓦ στρατὸν αὐτῆ ⓦ πλέω διέφθειρε. Ἐζωγρήθη ὦν ὁ Ἱστιαῖος ὧδε· ὡς ἐμάχοντο ⓐ Ἕλληνες τοῖσι Πέρσῃσι ἐν τῇ Μαλήνῃ τῆ Ἀταρνείτιδος χώρης, οἱ μὲν σφέας ἐσσοῦντο χρόνον ὅτι πολλόν, ὁ δὲ ἵππος ὑστερον ὁρμηθεῖσα ὅτι πρῶτα τοῖσι Ἕλλησι. τότε δὴ ἔργον τὸ ἵππου τοῦτο ἐγένετο. καὶ τετραμμένων τῶν Ἑλλήνων, ὁ Ἱστιαῖος ἐλπίζων οὐκ ἀπολέεσθαι ὑπὸ βασιλέος ἅμα τῷ παρεῖναι ἀμβρακίδα, φιλοψυχίῃ τοιῇδέ τινα αὐτὸν ἀπαιρέεται· ὡς φεύγοντε κατελαμβάνετο ὑπ' ἀνδρὸς Πέρσεω, καὶ ὡς καταρεόμενος, ὑπ' αὐτῆ ἔμιξε συγχεντηθῆναι, Περσίδα γλῶσσαν μετεὶς, καταμιλύξ ἐόντα, ὡς εἴη Ἱστιαῖος ὁ Μιλήσιος. Εἰ μὲν νυν, ὡς ἐζωγρήθη, ἄθλιος ἀγόμενος ἐς βασιλέα Δαρεῖον, ὁ δὲ οὔτ' ἂν ἔπαθε κακὸν οὐδὲν, δοκέειν ἐμοὶ, ἀφῆκέ τ' ἂν αὐτῶ τὴν αἰτίην· νῦν δέ μιν, αὐτέων τε τούτεων εἵνεκα, καὶ ἵνα μὴ διαφυγὼν, αὖτις μέγας ἐς βασιλέα γένηται, Ἀρταφέρνης τε ὁ Σαρδίων ὕπαρχος, καὶ ὁ λαβὼν Ἅρπαγος, ὡς ἀπίκετο ἀγόμενος ἐς Σάρδις, τὸ μὲν αὐτοῦ σῶμα αὐτοῦ ταύτῃ ἀνεσταύρωσαν, τὴν δὲ κεφαλὴν ταριχεύσαντες, αἰωρέωντο ἐς βασιλέα Δαρεῖον ἐς Σῦσα. Δαρεῖος δὲ συνθέμενος ταῦτα τε ἐπαυτίκα ἀνδρὶ ταῦτα ποιήσαντι, ὅτι μιν ἐζώγρησε τὸν αἰτίσαντα ἐς ὄψιν τὴν ἑωυτοῦ, τὴν κεφαλὴν τὴν Ἱστιαίου λούσαντας τε καὶ κηδεύσαντας τὰς δυνατῶν ἐπέτελεσε θάψαι, ὡς ἀνδρὸς μεγάλου ἐόντος τε καὶ Περσῃσι εὐεργέτεω. τὰ μὲν δὴ Ἱστιαῖον οὕτω ἔσχε. Ὁ δὲ ναυτικὸς στρατὸς ὁ Περσέων, χειμερίσας πρὸς Μίλητον τῷ δευτέρῳ ἔτεϊ ὡς ἀνέπλωσε, αἱρέει δυνατέως τὰς νήσους τὰς πρὸς τῇ ἠπείρῳ κειμένας, Χίον καὶ Λέσβον καὶ Τένεδον. ὅκως ὦν λάβοι τινὰ τῶν νήσων, ὡς ἐκάστην αἱρέοντες ⓐ βαρβαροι ἐσαγίνευον τὸν ἀνθρωπον. ἐσαγινεύουσι δὲ τόνδε ⓦ τρόπον. ἀνὴρ ἀνδρὸς ἀλάμενος τὰς χεῖρας, ἐκ θαλάσσης τῆς βορηίης ὅτι πρὸς νότον διήκουσι, καὶ ἔπειτα διὰ πάσης τῆς νήσου διέρχονται, ἐκθηρεύοντες τὸν ἀνθρωπους αἱρέουσι· ἐς τὰς ἐν ἠπείρῳ πόλιας τὰς Ἰάδας καὶ τὰς αὐτὰς πρόσω οὐκ ἐσαγίνευον τὸν ἀνθρωπους· ἦν γὰρ οἰά τ' ἦν. Ἐνθεῦτα Περσέων ⓐ στρατηγοὶ οὐκ ἐφυλάξαντο τὰς ἀπειλὰς τὰς ἐπεπείλησαν

1 Quod eius copiæ sibi metuerent, 2 Sed Darium culpam ei fuisse remissurum: 3 Tanquam in sagenam includebant.
4 Vir manu viri prehensa. *id est, Prehensis mutuo manibus. Gall. Se prenans tous par la main.*

τοῖσι Ἴωσι στρατοπεδευμένοισι ἐναντία σφίσι. ὡς δὲ διέπεμψε τὴν τῶν πολίων, παῖδάς τε εὖ θυείδεσι τοὺς ἐκλεγόμενοι ἐξέταμνον, καὶ ἐποίεον αὐτοὺς εὐνούχους· καὶ παρθένους τὰς καλλιστευούσας, ἀναπαύσιος ὧδε βασιλῆα. ταῦτά τε δὴ ἐποίεε. καὶ τὰς πόλιας ἐνεπίμπρασαν αὐτῇσι τοῖσι ἱεροῖσι. οὕτω δὴ τὸ τρίτον Ἴωνες κατεδουλώθησαν τὸ πρότερον μὲν, ὑπὸ Λυδῶν, δὶς δὲ ἐπειτα τότε ὑπὸ Περσέων. Ἀπὸ δὲ Ἰωνίης ἀπορμώμενος ὁ ναυτικὸς στρατὸς, τὰ ἐπὶ δεξιὰ ἐσπλέοντι τὸν Ἑλλήσποντον, πάντα κατεστρέψατο. τὰ γὰρ δὴ ἀριστερὰ ἐσπλέοντι τοῖσι Πέρσῃσι ὑποχείρια ἦν γεγονότα καὶ πρότερον, εἰσὶ δὲ ἐν τῇ Εὐρώπῃ αὖτε τὸν Ἑλλήσποντον, Χερσόνησός τε, ἐν τῇ πόλιες πολλαὶ ἔασι, καὶ Πέρινθος, καὶ τὰ τείχεα τὰ πρὸς Θρηίκης, καὶ Σηλυβρίη τε καὶ Βυζάντιον. Βυζάντιοι μὲν νυν καὶ οἱ πέραν Χαλκηδόνιοι, ὕδωρ ὑπομείναντες πρὸ πλέονας τοὺς Φοίνικας. ἀλλ' οἴγοντο φεύγοντες ἀπολιπόντες τὴν πόλιν, ἔσω ἐς τὸν Εὔξεινον πόντον καὶ κατὰ τὰ πρὸ τοῦ Θρηίκης Μεσαμβρίην οἰκισαν. καὶ δὲ Φοίνικες κατακαύσαντες ταύτας τὰς χώρας τὰς καταλελειμμένας, πρόσπλωσαν πρὸς τε Περικόννησον, καὶ Ἀραχναῖον τὸν τε καὶ ταύτας νεῖμάμενοι, ἔπλεον αὖτις ἐς τὸν Χερσόνησον, ἐξαιρήσοντες τὰς πρὸ λοίπους τῶν πολίων, ὅσας πρόσθε οὐκ κατέσυραν· πρὸς δὲ Κύζικον ὧδε ἔπλωσαν τὸν ἔσχατον. αὐτοὶ γὰρ Κυζικηνοὶ ἐπὶ πρότερον τῶν Φοινίκων ἔσπλου τοῦτο, ἐγεγένεσθαι ὑπὸ βασιλέι, Οἰβάρεϊ τῷ Μεγαβάζου ὁμολογήσαντες ὦν ἐπὶ Δασκυλίῳ ὑπαρχον. τὸν δὲ Χερσόνησον, πλὴν Καρδίης πόλιος, τὰς ἄλλας πάσας ἐχειρώσαντο οἱ Φοίνικες. Ἐντεῦθεν δὲ αὐτέων μέζει τότε Μιλτιάδης ὁ Κίμωνος τοῦ Στησαγόρεω, κτησάμενος τὸν ἔσχατον τοῦτον πρότερον Μιλτιάδεω τοῦ Κυψέλου, τρόπῳ τοιῷδε· ἦσαν Δόλογκοι Θρηίκες τὸν ἔσχατον τοῦτον τὸν Χερσόνησον ταύτην· ὅτε ὦν οἱ Δόλογκοι πιεζόμενοι πολέμῳ ὑπὸ Ἀπσυνθίων, ἐς Δελφοὺς ἔπεμψαν τοὺς βασιλῆας περὶ τοῦ πολέμου χρησομένους. ἡ δὲ Πυθίη σφι ἀνεῖλε οἰκιστὴν ἐπάγεσθαι ὅτινα τὸν χώρων ἕκαστον, ὃς ἂν σφέας ἀποίλας ἐκ τοῦ ἱροῦ πρῶτος ξείνια καλέσῃ. ἰόντες δὲ οἱ Δόλογκοι τὸν ἱρὸν ὁδὸν, διὰ Φωκέων τε καὶ Βοιωτῶν πίσυνοι. καὶ σφέας ὡς οὐδεὶς ἐκάλεε, ἐκπρόπας ἐπ' Ἀθηναίων. Ἐν δὲ τῇσι Ἀθήνῃσι τηνικαῦτα εἶχε μὲν τὸ πᾶν κράτος Πεισίστρατος, ἀτὰρ ἐδυνάστευε καὶ Μιλτιάδης ὁ Κυψέλου, ἐὼν οἰκίης τεθριππότροφος, τὰ μὲν ἀνέκαθεν, ἀπ' Αἰακοῦ τε καὶ Αἰγίνης γεγονώς. τὰ δὲ νεώτερα, Ἀθηναῖος,

Ionibus, quum ex aduerso castra haberent. nam posteaquam potiti sunt vrbibus, formosissimos quosq; puerorum seligentes castrauerunt, exectis testibus facientes eunuchos: virginesque forma præstantissimas ad regem transportarũt: & super hæc, vrbes cum ipsis templis cremauerunt. Ita tertio Iones sunt in seruitutem redacti, primum à Lydis, bis deinceps à Persis. Profectus ab Ionia XXXIII naualis exercitus, omnia quæ ad lævam sunt in Hellespontũ nauigantibus, subegit. nam quæ sunt ad dexteram, iam subacta erant à Persis per continentem. Hellespontiautem hæc in Europa sunt, Chersonesus, in qua frequentes sunt vrbes, & Perinthus, & muri super Thraciam, & Selimbria, & Byzantium. Quorum Byzantii, & qui vlteriori in litore sunt Chalcedonii, ne expectauerũt quidem aduentum Phœniciæ classis: sed relictis suis vrbibus, in interiora Euxini ponti recesserunt, ibiq; vrbem Mesambriam condiderunt. at Phœnices his vrbibus quas commemoraui incensis, ad Præconnesum & Arracen se conuertũt. Quibus & ipsis igni traditis, rursus in Chersonesum reuehuntur, euersuri ceteras vrbes quas superiore accessu non euerterant. nam Cyzicum ab initio ne accesserãt quidem, quod ipsi Cyziceni, iam ante aduentum hunc classis Phœnicum sub rege erant, quum se OEbari filio Megabyzi qui Dascylii præses erat, dedissent. Ceteras Chersonesi vrbes (præter Cardiã) Phœnices subegerunt: Quarum vsq; ad id tempus tyrannus e- XXXIV rat Miltiades, filius Cimonis, nepos Stesagoræ: cuius imperii autor fuerat Miltiades Cypseli filius, ad hunc modum: Dolonci Thraces qui Chersonesum hãc tenebant, quum ab Absinthiis bello vexarentur, reges suos, vt de bello cõsulerent, Delphos miserunt. quibus Pythia respondit vt coloniæ in suam terrã deducendæ eum autorem ascisceret qui primus eos templo abeuntes hospitio inuitasset. Dolonci sacram viam ingressi, per Phocenses atque Bœotios iter fecerunt: à quorum nemine inuitati, Athenas diuertunt. Ea tempestate A- XXXV thenis omne quidem imperium tenebat Pisistratus, dominabatur tamen & Miltiades Cypseli filius è familia [1] Tethrippotrophi, [2] ab Æaco & Ægina oriundus, nuper familia facta Athenienſi,

1 *Vide quod paulo post dicit de palma quam hic quadrigario curriculo reportauerat. ibi enim est ἐλύμπια ἅρματι τεθρίππων, vt hic simile τεθριππότροφον. quod (vt verba sonant) significat, Ex familia quadriiuges equos alente. vel. Equos ad quadrigarium cursum. Ex quo videtur voluisse lectores splendorem opulentiamque domus colligere.* 2 Longius quidem repetita origine ab Æaco & Ægina oriundus, at propius repetita Athenienſis, ——

cuius

cuius autor extitit Philæus Æaci filius. Miltiades hic, vt sedebat in domus suæ vestibulo, cernens Doloncos prætereuntes, non illius loci vestem gerentes, neque tela, homines inclamauit: accedentibusque obtulit domicilium & hospitum congiarium. Illi in domum excepti & hospitaliter accepti, aperuerunt ei oraculum, precesque addiderunt vt eo obsequeretur. Miltiades ea oratione audita confestim persuasus est, vt qui pertæsus imperium Pisistrati, cuperet illinc emigrare: protinusq; Delphos se contulit oraculum consulturus nunquid faceret quod à Doloncis rogare-
XXXVI tur. Iubente Pythia, ita Miltiades Cypseli filius, (qui quadrigario curriculo prius Olympiacam palmam reportauerat) vna cum Doloncis nauigauit, assumptis Athenienſium voluntariis quibusque ad expeditionem ineundam: & vbi locum illum tenuit, ab iis qui se deduxerant, tyrannus creatus est. Is ante omnia Chersonesi isthmum, *id est*, *breuem inter duo maria intercapedinem*, ab vrbe Cardia ad Pactyam muro præsepsit, ne ab Absinthiis regionem incursantibus infestari posset. sunt autem isthmi sex ac triginta stadia. ab hoc autem isthmo introrsus, omnis Chersonesus quadringentorum viginti stadiorum est
XXXVII longitudinis. Miltiades igitur, interseptis faucibus Chersonesi, atque hoc modo Absinthiis cohibitis, primis ceterorum Lampsacenis intulit bellū: illi dispositis insidiis eum viuum cepere. Eate Crœsus Lydus audita (erat autē Crœso Miltiades charus) per nuncios Lampsacenis præcepit vt hominem missum facerent: alioqui se illos in morem pini extriturum comminatus est.[1] Hac oratione nutantibus Lampsacenis, quid sibi vellet quod Crœsus minabatur se illos in morem pini extriturū, vix tandem quidam è maioribus natu intelligens, quid illud esset exposuit, inquiens pinū ex omnibus arboribus solā esse quæ excisa nullam sobolem remittat, sed prorsus emoriatur. Eapropter veriti Crœsum Lampsaceni, solutum Miltiadem remi-
XXXVIII serunt. Ita Miltiades ob Crœsum euasit: qui postea sine liberis moriēs, imperiū atq; opes tradidit Stesagoræ, Cimonis sui è matre germani filio. Cui defun-

Φιλαίου τοῦ Αἰάκου παιδὸς ἡμομένου πρώτου τῆς οἰκίης ταύτης Ἀθηναίου. ἔτι ὁ Μιλτιάδης, κατημένος ἐν τοῖσι προθύροισι τοῖσι ἑωυτοῦ, ὁρέων σφεας Δολόγκους παριόντας, ἐσθῆτα οὐκ ἐγχωρίην ἔχοντας, καὶ αἰχμάς, προσεβώσατο· καὶ σφι προσελθοῦσι, ἐπηγγείλατο καταγωγήν καὶ ξείνια. οἱ δὲ δεξάμενοι, καὶ ξεινισθέντες ὑπ' αὐτοῦ, ἐξέφαινον πρῶτα τὸ μαντήιον. ἐκφήναντες δὲ, ἐδέοντο αὐτοῦ τῷ θεῷ μιν πίθεσθαι. Μιλτιάδεα δὲ ἀκούσαντα, παραυτίκα ἔπεισε ὁ λόγος, οἷα ἀβουλήμονά τε τὴν Πεισιστράτου ἀρχὴν, καὶ βουλόμενον ἐκποδὼν εἶναι· αὐτίκα δὴ ἐξαλπὲς Δελφοὺς, ἐπειρησόμενος εἰ χρῆσιμόν οἱ ποιοίη τὰ περὶ αὐτοῦ οἱ Δόλογκοι προστάσσοντες. Κελευούσης δὲ καὶ τῆς Πυθίης, οὕτω δὴ Μιλ- 218
τιάδης ὁ Κυψέλου ὀλυμπιονίκης ἀνήρητο πρότερον τούτων τεθρίππῳ, ὅτε πρῶτα Ἀθηναίων πρῶτα βουλόμενος μετέχειν τοῦ γόλου, ἔπλεε ἅμα τοῖσι Δολόγκοισι, καὶ ἔσχε τὴν χώρην καὶ μιν οἱ ἐπαγόμενοι τύραννον κατέστησαν. ὁ δὲ πρῶτον μὲν ἀπετείχισε τὸν ἰσθμὸν τῆς Χερσονήσου, ἐκ Καρδίης πόλιος ἐς Πακτύην, ἵνα μὴ ἐσβάλλοιεν σφέας Ἀψίνθιοι δηλέεσθαι ἐσβάλλοντες ἐς τὴν χώρην. εἰσὶ δὲ οὗτοι σταδίοι ἓξ τε καὶ τριήκοντα τοῦ ἰσθμοῦ. ἀπὸ δὲ τοῦ ἰσθμοῦ τούτου ἡ Χερσόνησος εἴσω πᾶσα ἔστι σταδίων ἑξήκοντα καὶ τετρακοσίων τὸ μῆκος. Ἀποτειχίσας δὲ τὸν αὐχένα τῆς Χερσονήσου ὁ Μιλτιάδης, καὶ τοὺς Ἀψινθίους ἔτι τοιῷδε ὠσάμενος, τῶν λοιπῶν πρότερον ἐπολέμησε Λαμψακηνοῖσι· καί μιν οἱ Λαμψακηνοὶ οἱ λοχήσαντες αἱρέσει ζωγρείῃ. ἐπὶ δὲ ὁ Μιλτιάδης Κροίσῳ τῷ Λυδῷ ἐγνώριμη γέγονε. συθέμενος δὲ ὁ Κροῖσος τάδε, πέμπων πρεσβεύετο τοῖσι Λαμψακηνοῖσι, μετιέναι Μιλτιάδεα· εἰ δὲ μή, σφέας πίτυος ξόπον ἀπείλεε ἐκτείψειν. πολλῶν δὲ τῶν Λαμψακηνῶν ἐν τοῖσι λόγοισι, ἀγνοέειν τὸ ἔπος εἰ τί σφι ἀπέλησεν ὁ Κροῖσος, πίτυος ξόπον ἐκτείψειν, μόγις ποτὲ μαθών τις τῶν πρεσβυτέρων, εἶπε τόδε· ἔστι, ὅτι πίτυς μούνη δενδρέων πάντων ἐκκοπεῖσα, βλαστὸν οὐδένα μετίει, ἀλλὰ παντελέως ἐξαπόλλυται. δείσαντες ὦν οἱ Λαμψακηνοὶ Κροῖσον, λύσαντες μετῆκαν Μιλτιάδεα. Οὗτος μὲν δὴ ἀπὸ Κροῖσον ἐκφυγὼν τοῦτο τελευτᾷ ἄπαις, τὴν ἀρχήν τε καὶ τὰ χρήματα παραδοὺς Στησαγόρῃ τῷ Κίμωνος ἀδελφεοῦ παιδὶ ὁμομητρίου. καί οἱ τελευτή-

---

—— quum Philæus, Æaci filius, ex hac familia primus, Athenienſis fuiſſet. 1 *Hac Valla non è ſuo addidit. nam in vulgatis quidem edit. deſunt, in vet. autem codic. leguntur hac verba,* πολλῶν δὲ Λαμψακηνῶν ἐν τοῖσι λόγοισι, τὸ ἔπος εἰ τί σφι ἀπέλησεν ὁ Κροῖσος, πίτυος ξόπον ἐκτείψειν, *qui error ex repetitione eiuſdem verbi inſeſtæ contigit, librarij oculis alterum tranſilientibus.*

σιν τοῖσι Χερσονησίτῃσι θύουσι, ὡς ὁ νόμος, οἰκίῃ, καὶ ἀγῶνα ἱππικόν τε καὶ γυμνικὸν ἐπιτελέουσι, ἐν τῷ Λαμψακηνῶν οὐδενὶ ἐξῆν ἀγωνίζεσθαι. πολέμου δὲ ἐόντος πρὸς Λαμψακηνοὺς, καὶ Στησαγόρεα κατέλαβε ἀποθανεῖν ἄπαιδα, πληγὴν τὴν κεφαλῇ πελέκεϊ ἐν πρυτανηίῳ, πρὸς ἀνδρὸς αὐθομόλου μὲν τῷ λόγῳ, πολεμίου δὲ τῇ γνώμῃ τοῦ ἔργου. Τελευτήσαντος δὲ καὶ Στησαγόρεω τρόπῳ τοιῷδε, ἐνθαῦτα Μιλτιάδεα τὸν Κίμωνος, Στησαγόρεω δὲ τοῦ τελευτήσαντος ἀδελφεόν, καὶ λαμπρὸν μὲν τὰ πρήγματα, ὑπὸ Χερσονησιτέων ἀποστέλλουσι τειρηρεῖ οἱ Πισιστρατίδαι. οἱ μὲν δὴ ἐν Ἀθήνῃσι ἐποίεον ὦν, ὡς δὲ σωφρονέοντες δῆθεν τοῦ πάρος Κίμωνος αὐτοῦ τὸν θάνατον τὸν ἐμὸν λόγῳ σημανέω ὡς ἐγένετο. Μιλτιάδης δὲ ἀπικόμενος ἐς τὴν Χερσόνησον, ἔσχε καὶ οἴκους τοὺς ἀδελφεοῦ Στησαγόρεω, δηλαδὴ ἐπιλιμένων· οἱ δὲ Χερσονησῖται τὼυθανόμενοι τοῦτο, συνελέγησαν ἀπὸ πασέων τῶν πολίων ἀθρόοι βουλεύσαντες πρώτιστα μὲν ὡς σὺν πολλῷ ἀπικόμενοι ὡς συλλυπησόμενοι, ἐδέθησαν ὑπ' αὐτοῦ. Μιλτιάδης τε δὴ ἔσχε τὴν Χερσόνησον, πεντακοσίοισι βοσκῶν ἐπικούροισι, καὶ γαμέει Ὀλόρου τοῦ Θρηϊκῶν βασιλέος τὴν θυγατέρα Ἡγησιπύλην. Οὗτος δὲ ὁ Κίμωνος Μιλτιάδης, νεωστὶ μὲν ἐληλύθεε ἐς τὴν Χερσόνησον, κατελάμβανε δὲ μιν ἐλάσσω τὰ κατεργασμένα πρήγματα χαλεπώτερα. τέσσερα μὲν γὰρ ἔτεα τούτεων, Σκύθας ἐξέφυγε. Σκύθαι γὰρ οἱ νομάδες ἐρεθισθέντες ὑπὸ Δαρείου, συνεστράφησαν καὶ ἦλασαν μέχρι Χερσονήσου ταύτης. τούτους ἐπιόντας οὐκ ὑπομείνας ὁ Μιλτιάδης, ἔφυγε ἐς Χερσόνησον· ἐς τοὺς οἱ τε Σκύθαι ἀπαλλάχθησαν, καὶ ἐκεῖνον Δόλογκοι κατήγαγον ὀπίσω. Ταῦτα μὲν δὴ τρίτῳ ἔτεϊ πρότερον ἐγεγόνεε τοῦτο μὲν κατεχόντων. Τότε δὲ αὖ συνοικημένους ἐν τῇ Φοίνικας ἐν Τενέδῳ, πλήσας ἐξήκοντα τριήρεας πέντε τῶν παρεόντων, ἀπέπλεε ἐς τὰς Ἀθήνας. καὶ ὡς ὥρμητο ἐκ Καρδίης πόλιος, ἔπλεε διὰ τοῦ Μέλανος κόλπου. παρεσμείξας τε τὴν Χερσόνησον, τοὺς Φοίνικας οἱ ἐπισπόμενοι τῇσι νηυσὶ, αὐτὸς μὲν Μιλτιάδης σὺν τῇσι πέντε τῶν νεῶν καὶ φθὰς ἐς Ἴμβρον τὸν δὲ οἱ πέμπτην τῶν νεῶν καὶ ἕλαν διώκοντες οἱ Φοίνικες· τὸν γὰρ νέος ἑωυτῆς ἔτυχε τῶν Μιλτιάδεω παίδων ὁ πρεσβύτατος ἄρχων Μητίοχος, ὃν οὐκ ἐκ τοῦ Ὀλόρου τοῦ Θρηϊκος ἐὼν θυγατρὸς, ἀλλ' ἄλλης γυναικός. Ἐς τοῦτον ἅμα τῇ νηῒ εἵλον οἱ Φοίνικες· καὶ μιν

ctæ Cherſonitæ, vt mos eſt, conditori vrbis, ſacrificant, certamenq; equeſtre ac gymnicũ ſtatuto tempore celebrant, in quo nulli Lampſacenorum certare permittitur. Durante autem cum Lampſacenis bello, contigit vt Steſagoras quoque liberis orbus decederet, apud curiã percuſſus ſecuri in capite à quodã qui ſe transfugam verbis ſimulabat, ſed re ipſa [1] quam hoſtis erat atrocior. Steſagora hunc in modum defuncto, cum Piſiſtratidæ Miltiadem Cimonis filium fratrem defuncti, cum trireme ad ſuſcipiendas in Cherſoneſo res dimiſerunt: in quem etiam Athenis beneficia contulerant, tanquã non ſane conſcii mortis Cimonis patris eius: de qua morte alio in libro qualis fuerit commemorabo. Miltiades vt venit in Cherſoneſum, [2] domi ſeſe continebat, in honorem videlicet Steſagoræ fratris. Quod quum audiſſent Cherſonitæ, vndique ex omnibus ciuitatibus principes congregati ſunt ad lugendã cum Miltiade fratris necem. Hi poſtquam venerũt illuc, in vincula coniecti ſunt, & Miltiades Cherſoneſum obtinuit, [3] conductis auxiliariis: filiamque Olori regis Thraciæ Hegeſipylam duxit vxorem. [4] Quæ etſi nuper illuc profectum, tamen non mediocria ſed grauia ſane negotia exceperunt. nam tertio quam hæc geſta ſunt anno è Cherſoneſo profugit, non auſus expectare venientes Scythas Nomades: qui à rege Dario irritati, coactis copiis ad hanc vſq; Cherſoneſum proceſſerant. Illis digreſſis eum rurſus Dolonci reduxere tribus annis antequam aliis curis implicaretur. Tunc Phœnices apud Tenedum eſſe quum audiſſet, quinq; cum triremibus (quas præſentibus facultatibus impleuerat) Athenas nauigauit, ſoluens ex vrbe Cardia. Qui dum per ſinum Nigrum tranſmiſſa Cherſoneſo curſum tenet, Phœnicum claſſe circumuentus, ipſe quidem eum quatuor triremibus ad Imbrum euaſit, quintam vero Phœnices inſequuti ceperunt, cui præerat Miltiadis filius natu maximus Metiochus, non ex filia Olori Thracum regis, ſed ex alia muliere. Eum Phœnices quum

XXXIX

XL

XLI

[1] Hoſtis erat, & temerarius. *vel, & ira præcipitis. Ad verbum, Subferuidus.* [2] *Suſpectus eſt hic locus in vulg. edit. Gr. & Ἐπιμήνιον eſt potius Vlciſcens, quod hic accipiendum fuerit pro Vlcionem moliens.* [3] Quingentos alens auxiliarios: [4] Huic Cimonis filio Miltiadi, quum nuper in Cherſoneſum veniſſet, moleſtiæ maiores quam antea contigerunt. tertio enim quã hæc geſta ſunt anno, à Scythis fugatus fuerat. nam quum Scythæ Nomades à rege Dario irritati, conferto agmine ad hanc Cherſoneſum vſque progreſſi eſſent, illis inuadentibus obſiſtere non auſus, è Cherſoneſo aufugit, donec poſt Scytharum diſceſſum, eum Dolonci reduxerunt. Hæc inquam tribus ante annis contigerant quam iſta ei euenerũt. Tunc enim quum Phœnices, &c. *Lego autem ex vet. cod.* πρὸ κατελαβόντων *pro* κατεχόντων *in priore loco, vt ſit* κατελάμβανε ἄλλα τὰ κατειλημένα πρ. καλ. *i.* κατῆν ἄλλα, *eo ſenſu quo poſtea dicit* πρὸ τοῦ μὲν κατεχόντων. *Illud autem,* ὅ φυγὼν Χερσόνησον, *fortaſſe interpr. Cherſoneſo exulabat, quod videlicet cum illis congredi auſus non eſſet. Cui interpretationi quadrat* κατήγαγον.

Miltia-

Miltiadis filium esse cognouissent, ad regem perduxerunt, rati se magnam apud eum gratiam inituros: quoniam Miltiades in dicenda apud Iones sententia suasisset vt Iones Scythis rogantibus soluta rate domum abire, obtemperarent. Oblato tamen sibi Metiocho Darius tantum abest vt quicquam mali fecerit, vt permultis eum bonis affecerit. donauit enim domo, facultatibus, vxore etiam Persida: ex qua liberi genitifunt qui inter Persas censentur.
XLII Miltiades autē ex Imbro Athenas peruenit. [1] Neque hoc anno quicquam est à Persis amplius in Ionas sæuitum, sed benigne sane cum eis actum. Hoc anno Artaphernes Sardium præses, accitis hostiū nunciis, adegit Iones ad pactiones inter se faciendas,[2] de tradendis mutuo iis qui iniurias intulissēt: neve quid inuicem ferrent aut agerent. Ad hoc adactis Ionibus, per parasangas (ita enim Persæ tricena stadia appellant) regiones diuisit: regionatimque vectigal instituit quod regi penderent: quod vectigal ab Artapherne institutū, ad meā vsque ætatem qui illic fuere pependerunt, eadem pæne qua prius condicione institutum. Et hæc quidem illis pacata erant.
XLIII ¶Ceterum ineunte statim vere aliis ducibus ab rege abdicatis, Mardonius Gobryæ filius, adhuc adolescens, & recens in matrimonium accepta Darii filia Artozostra, ad mare descendit, permagnas ducens peditū classiariorumque copias. Qui cum exercitu postquam in Siciliam peruenit, ipse conscensa naui cum classe abiit, aliis ducibus pedestres copias in Hellespontum ducentibus. Posteaquā autem præteruectus Asiam in Ioniam peruenit Mardonius, mirum hic rem ego referā iis Græcis qui non assentiuntur Otanem inter septem Persas suasisse potiorem esse Persis statum popularem,
3 abdicatis tyrannis Mardonius statum popularem in ciuitatibus constituit. his actis, in Hellespontum ire contendit: vbi coacta ingenti vi nauium ac peditatus, eas copias traiecit Hellespontum, perque Europam iter Eretriā
XLIV versus atque Athenas faciebat. Hæ igitur ciuitates [4] prætextus à Dario erāt belli inferendi: sed in animo habebat

πυθόμενοι ὡς εἴη Μιλτιάδεω παῖς, ἀπήγαγον ἐς βασιλῆα, δοκέοντες χάριτα μεγάλῳ κατθήσεσθαι· ὅτι δὴ Μιλτιάδης γνώμῃ ἀπεδέξατο ἐν τοῖσι Ἴωσι, πείθας Ἰονίων τοῖσι Σκύθῃσι, ὅτε ⓓ Σκύθαι ἐδέοντο, λύσαντας τὴν γέφυραν, ἀποπλέειν ἐς τὸν ἑωυτῶν. Δαρεῖος δέ, ὡς ⓓ Φοίνικες Μήδιον ⓦ Μιλτιάδεω ἀπήγαγον, ἐποίησε κακὸν μὲν οὐδὲν Μήδιον, ἀγαθὰ δὲ συχνά· ἔχοντα γὰρ οἶκον καὶ κτῆσιν ἔδωκε, καὶ Γερσίδα γυναῖκα, ἐκ τοῦ ⓓ τέκνα ἐγένετο, καὶ ἐς Πέρσας κεκοσμέατο. Μιλτιάδης δὲ ἐξ Ἴμβρου ἀπενείκαι ἐς Ἀθήνας, καὶ κατὰ τοῦτο ἐκ τοῦ Περσέων οὐδὲν ἔτι πλέον ἐγένετο τούτεων, ἐς νεῖκος φέρον Ἴωσι. Ἀλλὰ τάδε μὲν χρήσιμα πάρτα τοῖσι Ἴωσι ἐγένετο. τούτου τοῦ ἔτεος Ἀρταφέρνης ὁ Σαρδίων ὑπαρχος, μεταπεμψάμενος ἀγγέλους ἐκ τῶν πολεμίων, σφι θήκας σφίσι αὐτοῖσι τοὺς Ἴωνας ἠνάγκασε ποιήσασθαι. ἵνα δοσίδικοι ἔωσι, καὶ μὴ δῃλοῖεν φέρειν τε καὶ ἄγειν. ταῦτά τε ἠνάγκασε ποιέειν, καὶ τὰς χώρας σφέων μετρήσας παρασάγγῃσι, τοὺς καλέουσι οἱ Πέρσαι τὰ τείνοντα τριήκοντα στάδια, καὶ διατάξας φόρους ἔταξε ἐκάστοισι, οἳ κατ' χώρην ἕκαστοι ἐτελέουσι ἐόντες ἐκ τούτου τοῦ χρόνου αἰεί, καὶ ἔτι ἐς ἐμέ, ὡς ἐτάχθησαν οὗτοι Ἀρταφέρνεος· ἐτάχθησαν δὲ ἀρέδην κατ' ταὐτὰ τὰ καὶ πρότερον εἶχον. καὶ σφι τῶν τάμῳ ἐδρωσάμην ἐγώ. Ἅμα δὲ τῷ ἔαρι τῶν δὴ ἄλλων κατελελυμένων στρατηγῶν ἐκ βασιλέος, Μαρδόνιος ὁ Γωβρύεω κατέβαινε ἐπὶ θάλασσαν, στρατὸν πολλὸν μὲν κάρτα πεζὸν ἅμα ἀγόμενος, πολλὸν δὲ ναυτικόν. ἡλικίῃ τε νέος ἐὼν, καὶ νεωστὶ γεγαμηκὼς βασιλέος Δαρείου θυγατέρα Ἀρτοζώστρην. ἀγὼν δὲ τὸν στρατὸν τοῦτον ὁ Μαρδόνιος, ἐπεί τε ἐγένετο ἐν τῇ Κιλικίῃ, αὐτὸς μὲν ἐπιβὰς ἐπὶ νεός, ἐκομίζετο ἅμα τῇσι δῃλήσι νηυσὶ, στρατιὴν δὲ τὸν πεζὸν ἡγέοντο μὲν οἱ ἡγεμόνες ἦσαν ἐπὶ τὴν Ἑλλήσποντον. ὡς δὲ διαπλέων τὴν Ἀσίην ἀπίκετο ὁ Μαρδόνιος ἐς τὴν Ἰωνίην, ἐνθαῦτα μέγιστον θῶυμα ἐρέω τοῖσι μὴ ἀποδεκομένοισι Ἑλλήνων, Περσέων τοῖσι ἑπτὰ Ὀτάνεα γνώμην ἀποδέξασθαι, ὡς χρεὼν εἴη δημοκρατέεσθαι Πέρσας. τοῦ γὰρ τυραννεύοντος τὴν Ἰώνων κατεπαύσας πόλιας ὁ Μαρδόνιος, δημοκρατίας καταστήσας ἐς τὰς πόλιας. τούτου δὲ ποιήσας, ἠπείγετο ἐς ⓦ Ἑλλήσποντον. ὡς δὲ συνελέχθη μὲν στρατὸς πολλὸς νεῶν, συνελέχθη δὲ καὶ πεζὸς στρατὸς πολλὸς, διαβάντες τῇσι νηυσὶ ⓦ Ἑλλήσποντον, ἐπορεύοντο διὰ τῆς Εὐρώπης· ἐπορεύοντο δὲ ἐπί τε Ἐρέτριαν καὶ Ἀθήνας. Αὗται μὲν δὴ σφι προφάσιες ἔσαν τοῦ στόλου, ἀτὰρ ἐν νόῳ ἔχοντες

1 Neque hoc anno vlla Persis aduersus Iones contentio extitit: imo magno Ionum commodo factum hoc fuit, *quod sequitur videlicet.* 2 Vt rationi iniuriarum mutuo reddendæ obnoxii essent, vtque à mutuis direptionibus abstinerent. *vel, Vt iniurias mutuo persequi ex iure possent.* 3 Mardonius enim abdic. tyrannis, *vel, abrogato tyrannis imperio*, statum pop. 4 Prætextus expeditionis ipsis erant:

ὅσας αὖ πλείστας δύναιντο καταστρέφεσθαι τῶν Ἑλλη-
νίδων πολίων, τοῦτο μὲν δὴ νήσοισι νησαίοισι Θασίοισι οὐδὲ χεῖ-
ρας ἀντιείσαμένοισι, κατεστρέψαντο· τοῦτο δέ, τῷ πεζῷ
κατεστρέ- Μακεδόνας πρὸς τοῖσι ἤδη ἀρχαίοισι δούλοις προσε-
ψαντο. κτήσαντο. τὰ γὰρ ἐντὸς Μακεδόνων ἔθνεα πάντα σφι
ἤδη τότε ὑπήκοα γεγονότα. ἐκ μὲν δὴ Θάσου ὁρμηθέντες πέρην ἤπειρον ἐνόμιζοντο μέχρι
Ἀκάνθου· ἐκ δὲ Ἀκάνθου ὁρμεώμενοι, τὸν Ἄθων περιέβαινον. ἐπιπνέων δὲ σφι προσπλέουσι βορῆς ἄνε-
μος, μέγας τε καὶ ἄπορος, καρτὰ τὴν ἠιόνα προσείασε πλήθει πολλὰς τῶν νεῶν, ἐκβάλλων πρὸς τὸν Ἄθων·
λέγεται γὰρ τριήκοσίας μὲν τὰς νέας τὰς ἀμφὶ σφᾶς ἀπολέσθαι, ἄνδρας δὲ δύο μυριάδας ἀνθρώπων. ὥστε γὰρ
θηριωδεστάτην εἶναι τὴν θάλασσαν παρὰ τὴν περὶ τὸν Ἄθων, τοὺς μὲν ἁρπάζοντα
κομιδῇ, τοὺς δὲ ἀπὸ τῶν πετρέων ἀναδύμενοι κατεσθίοντα· τοὺς δὲ αὐτέων νέειν οὐκ ἐπιστεαμένους, ὑπὸ τοῦτο διεφθείροντο· οἱ δέ,
220 ῥίγεϊ. ὁ μὲν δὴ ναυτικὸς στρατὸς οὕτω ἐπρήνατο.
Μαρδονίῳ δὲ καὶ τῷ πεζῷ στρατῷ στρατοπεδευο-
μένῳ ἐν Μακεδονίῃ, νυκτὸς Βρύγοι Θρήικες ἐπε-
χείρησαν· καὶ σφέων πολλοὺς φονεύσαντες κατὰ Βρύγους,
Μαρδόνιον δὲ αὐτὸν τρωματίσαντες. οὐ μέντοι οὐδὲ
αὐτοὶ δουλοσύνην διέφυγον πρὸς Περσέων. οὐ γὰρ
δὴ πρότερον ἀπεμάχετο ἐκ τῶν χωρέων τουτέων
Μαρδόνιος, πρὶν ἢ σφέας ὑποχειρίους ἐποιήσα-
το. τούτους μέντοι καταστρεψάμενος, ἀπῆγε τὸν
στρατιὸν ὀπίσω, ἅτε τῷ πεζῷ τε προσπταίσας
πρὸς τοὺς Βρύγους, καὶ τῷ ναυτικῷ μεγάλως πε-
ρὶ τὸν Ἄθων. ἔτεϊ μέν νυν ὁ τόλμος αἰσχρῶς ἀγω-
νισάμενος, ἀπηλλάχθη ἐς τὴν Ἀσίην. Δευτέ-
ρῳ δὲ ἔτεϊ τούτων ὁ Δαρεῖος, πρῶτα μὲν Θασίους
μεταβαλόντας ἀπὸ τῶν ἀφυγευόντων ὡς ἀποστα-
σιν μηχανοίατο, πέμψας ἄγγελον, ἐκέλευε σφέας
ὁ τεῖχος περιαρέειν, καὶ τὰς νέας ἐς Ἄβδηρα
κομίζειν. ἐπὶ γὰρ δὴ Θάσιοι, οἷα ἀπὸ Ἰστιαίου τε
τοῦ Μιλησίου πολιορκηθέντες, καὶ προσόδων ἐουσέ-
ων μεγάλων, ἐχρέωντο τοῖσι χρήμασι, ναός τε ναυ-
πηγεύμενοι μακράς, καὶ τεῖχος ἰσχυρότερον περι-
βαλλόμενοι. ἡ δὲ πρόσοδος σφι ἐγίνετο ἔκ τε τῆς ἠ-
πείρου καὶ ἀπὸ τῶν μετάλλων. ἐκ μὲν γε τῆς ἐν
χρυσῆς ὕλης τῶν χρυσέων μετάλλων, τεσσαράκοντα τάλαντα προσῆε· ἐκ δὲ τῆς ἐν αὐτῇ
Θάσῳ, ἐλάσσω μὲν τούτων, συχνὰ δὲ οὕτω, ὥστε
τεσσαράκοντα Θασίοισι ἐόντα καρπῶν ἀτελέσι, πρόσοδος
ἀπό τε τῆς ἠπείρου καὶ τῶν μετάλλων ἑκάστου ἐνιαυτοῦ, δι-
κόσια τάλαντα· ὅτε δὲ τὸ πλεῖστον προσῆλθε, τριακόσια. Εἶδον δὲ καὶ αὐτὸς τὰ μέτρα τούτων

quam plurimas posset Græcarum ciuitatum subigere. Nam & classe Thasios nec manum ex aduerso leuantes subegit, & peditatu Macedones, vltra eos qui iam seruiebant, in seruitutem redegit. etenim quæ intra Macedones sunt nationes, iam subactæ erant. Hæc classis è Thaso transmittens, ac terram legens, ad Acanthũ vsq; processit: & ex Acantho soluens, dum Athon circumuertit, ventus aquilo vehemens atq; admodũ atrox & intolerandus dicitur in eam ingruisse, nauiumq; pleraſq; [1] in Athon propulsas, ad trecentas afflixisse, vt supra viginti millia hominum interierint: partim quod à feris rapti, partim quod natare nescirent, partim quod petris allisi, (nam sæuissimum circa Athon est mare) partim gelu absumpti. Et cum nautico quidem exercitu ita actum est. Mardonium autem cum pe- XLV
destribus copiis in Macedonia statiua habentem Thraces Brygi sub noctem inuasere, & cũ alios multos ex eis occiderunt, tum ipsum Mardonium vulnerauerunt. Sed non tamen seruitutem Persarum deuitare potuerũt. nam Mardonius non prius ex iis locis decessit quam illos in suam redegit potestatem. His subactis rursus reduxit exercitum, tum ob eam quam aduersus Brygos in exercitu terrestri, tum ob maiorem quam in classe ad Athon acceperat calamitatem. Ita hic exercitus pugna turpiter gesta rediit in Asiam. ¶ Insequenti XLVI
anno Darius ante omnia Thasios à vicinis insimulatos tanquam defectionem molientes, misso nuncio iussit diruere muros, & naues in Abdera transportare. nam Thasii, vt qui ab Histiæo Milesio fuerant obsessi, & prouentus magnos habebant,[2] pecunia multa vtebantur, cum in compingendis nauibus longis, tum validioribus muris vrbi circumdandis. Erat autem eis prouentus ex continenti atque ex metallis. ex fossitia quidem metallorum aureorum materia, [3] septuaginta talentorum: ex Thasiis autem metallis minus, sed tamen ita frequenter, vt si Thasii forent immunes tributorum, fuerint eis in summam prouentura quotannis ex continenti atque ex metallis ducenta talenta, & quando plurimum, trecenta. Quæ metalla ipse quoque inspexi, XLVII

1 In Athon propulisse, & ex nauibus quidem trecentas, ex hominibus supra viginti millia interiisse. Quum enim feris abundantissimum sit hoc mare quod circa Athon, (*id est, hac maris pars quæ est circa Athon*) alii à feris rapti, alii petris allisi, alii, quod natare nescirent, nonnulli & frigore interibant. Et cum nautico q. ex. 2 Pecuniam *quam ex illis magnis prouentibus habebant*, impendebant in comping. 3 Octoginta,

1 & ta-

[1] & tamen longe admirabiliora fuere quæ Phœnices ii qui cum Thaſo eam inſulam condiderunt, inuenere: quæ inſula ab hoc Thaſo Phœnice nomen obtinuit. Hæc autem Thaſi Phœnicea metalla ſunt inter locum qui vocatur Ænyrorum & Cœnyrorum, ſita: atque e regione Samothraciæ ingens mons indagando euerſus eſt. Et hoc quidem
XLVIII huiuſcemodi eſt. Thaſii autem iubente Dario, muros ſuos diruerunt, & naues omnes in Abdera tranſportarunt. Poſt hæc Darius, quid in animo Græci haberent, pugnarene ſecum an ſeſe dedere, tentandum ratus, legatos per Græciam alios alio dimittit, regi terram & aquam petere iuſſos. Et hos quidem in Græciam, alios autem ad tributarias ſibi maritimas ciuitates mittit, imperans longas naues fieri, & hippagogas, *id eſt, naues quibus equi feruntur.*
XLIX Dum hæc iſti comparant, legatis per Græciam euntibus, & quæ Perſes præceperat petentibus, terram multi in cõtinente populi dederunt: inſulani quoque, cum alii omnes, ad quos eadem petituri legati acceſſere, tum vero Æginetæ. Qua de re continuo Athenienſes irritati ſunt, quod putarent hoſtili in ipſos animo dediſſe terram & aquam Æginetas, vt vna cum Perſa aduerſus Athenas militarent. Itaque libenter occaſionem contra Æginetas amplexi, Spartam profecti illos inſimulauerunt quod ex eo quod fecerãt Græ-
L ci am prodidiſſent. Ad hanc delationem Cleomenes Anaxandridæ filius, Spartiatarum rex, Æginam trãſmiſit, animo præcipuos eius rei autores comprehendendi. Conanti autem illos comprehẽdere cum alii Æginetæ interceſſere, tum præcipue Crius Polycriti filius, [2] negans eum gauiſurum ſiquem abduceret Æginetarum: nam id eum facere ſine communi conſilio Spartiatarum, ſed ab Athenienſibus pecunia corruptum: alioqui cum altero rege venturum fuiſſe ad ſe comprehendendos. Hoc autem dicebat ex [3] epiſtola Demarati. Eum Cleomenes ab Ægina diſcedens interrogauit quod ei nomen eſſet. Ille reſpondit quod erat Crios, *id eſt aries*. Cui Cleomenes, Crie, inquit, iam nunc præferrato cornua, tanquam occurſu-
LI rus magno malo. ¶ Spartæ autem per id tempus Demaratus Cleomenem inſimulabat, & ipſe rex Spartiatarum,

χὴ μακρῷ ἰὼ αὐτέων θαυμασιώτατα τὰ ⓐ Φοίνικες
ἀνδρες ⓐ μετ' Θάσου κτίσαντες τὴν νῆσον τὰυτην
ἣ ἧς νῦν ἀπὸ τὸ Θάσου τοῦτου τὸ Φοίνικος τοὔνο-
μα ἔχει· τὰ δὲ μέταλλα τὰ Φοινικικὰ ταῦτά ἐστι τῆς καὶ Φοινικὴ.
Θάσου, μεταξὺ Αἰνύρων τε χώρου καλεομένου, καὶ
Κοινύρων. αὐτίον δὲ Σαμοθρηίκης ὄρος μέγα ἀνε-
ςεμμένον ἀν ζητήσει. τοῦτο μὲν νυν ἔστι τοιοῦ- καὶ τοῦ ἐξ.
τον. Οἱ δὲ Θάσιοι τῷ βασιλέι κελεύσαντι καὶ τὸ
τεῖχος τὸ σφέτερον κατεῖλον, καὶ τὰς νέας πάσας
ἐκόμισαν ἐς Ἄβδηρα. μετὰ δὲ τοῦτο, ἀπεπειρᾶτο ὁ
Δαρεῖος τῶν Ἑλλήνων ὁ, τι σὺν νόῳ ἔχοιεν, εἴτε ἐς
πολεμέειν ἑωυτῷ, εἴτε δωδιδοῦναι σφέας αὐτούς. διὲ-
πεμπε ὧν κήρυκας, ἄλλους ἄλλῃ τάξας, καὶ τὴν Ἑλ-
λάδα, κελεύων αἰτέειν βασιλέι γῆν τε καὶ ὕδωρ.
Τούτους μὲν δὴ ἐς τὴν Ἑλλάδα ἔπεμπε· ἄλλους δὲ
κήρυκας διέπεμπε ἐς τὰς ἑωυτῦ δασμοφόρους πό-
λιας τὰς παραθαλασσίους, κελεύων νέας τε μα-
κρὰς καὶ ἱππαγωγὰ πλοῖα ποιέεσθαι. Οὗτοί τε
δὴ παρεσκευάζοντο, ταῦτα, καὶ τοῖσι ἥκουσι ἐς τὴν
Ἑλλάδα κήρυξι, πολλοὶ μὲν ἠπειρωτέων ἔδοσαν τὰ
προεῖχε αἰτέων ὁ Πέρσης· πᾶσι γὰρ νησιώτῃσι, ἐς
τοὺς ἀπίκοιτο αἰτήσοντες, οἵ τε δὴ ἄλλοι νησιῶται
δεδώκεσαν γῆν τε καὶ ὕδωρ Δαρείῳ, καὶ δὴ καὶ Αἰγι-
νῆται. ποιήσασι δὲ σφι ταῦτα, ἐπεὼς Ἀθηναῖοι ἐπε-
κέατο, δοκέοντες ὅτι σφίσι ἔχοντας τοὺς Αἰγινήτας
δεδωκέναι, ὡς ἅμα τῷ Πέρσῃ ὅτι σφέας στρατεύ-
ωνται· καὶ ἀσμένοι προφάσιος ἐπελάβοντο. φοιτέ-
οντές τε ἐς τὴν Σπάρτην, κατηγόρεον Αἰγινητέων
τὰ πεποιήκοιεν, προσδόντες τὴν Ἑλλάδα. Περὶ
τούτων δὲ τὴν κατηγορίην, Κλεομένης ὁ Ἀναξαν-
δρίδεω, βασιλεὺς ἐὼν Σπαρτιητέων, διέβη ἐς Αἴ-
γινάν, βουλόμενος συλλαβεῖν Αἰγινητέων τοὺς αἰτιω-
τάτους. ὡς δὲ ἐπειρᾶτο συλλαμβάνειν, ἄλλοι τε δὴ
αὐτῷ ἐγίνοντο ἀντίξοοι τῶν Αἰγινητέων, ἐν δὲ δὴ καὶ
Κριὸς ὁ Πολυκρίτου μάλιστα· ὃς οὐκ ἔφη αὐτὸν
ὀνήσεν οὐδένα ἄξειν χαίροντα Αἰγινητέων. ἀνὴρ γὰρ μὲν
Σπαρτιητέων τὸν κοινὸν ποιέειν ταῦτα· ὑπὸ δὲ Ἀ-
θηναίων ἀναγνωσθέντα χρήμασι· ἅμα γὰρ ἂν μὲν τῷ ἑτέρῳ βασιλέι ἐλθόντα συλλαμβάνειν. ἔ-
λεγε δὲ ταῦτα ἐξ ὑποτολῆς τῆς Δημαρήτου. Κλε-
ομένης ὦ ἀπελαυνόμενος ἐκ τῆς Αἰγίνης, εἴρετο Ⓦ
Κριόν, τι ⓐ εἴη τὸ οὔνομα· ὁ δὲ τὸν ἔφρασε ⓐ. ὁ
δὲ Κλεομένης πρὸς αὐτὸν ἔφη, Ἦ δὴ νῦν κατάλ- «
λουν ὦ Κριὲ τὰ κέρεα, ὡς σὺ οἰσόμενος μεγάλῳ κά- « 221
κῳ. Ἐν δὲ τῇ Σπάρτῃ τοῦτον Ⓦ χρόνον ὑπο-
μένων Δημάρητος ὁ Ἀρίστωνος, διέβαλε Ⓦ Κλεο-
μένεα, ἐὼν βασιλεὺς καὶ οὗτος Σπαρτιητέων,

1 Ex quibus admiratione digna erant ea potiſſimum quæ Ph. 2 *Id eſt, Negans eum impune quenquam Ægin. abduciturum.* 3 Mandato

οἰκίης ὑπ τ ὑποδεεστέρης κατ' ἀμφότερα δὲ ἐν ὑποδεεστέρης, (ἀπὸ γὰρ τῦ αὐτῦ γενέσθαι) κ τ προσευχεῖν δὲ χως τετίμη) μᾶλλον ἡ Εὐρυσθένεος. Λακεδαιμόνιοι γὰρ, ὁμολογέοντες οὐδενὶ ποιητῇ, λέγεσι αὐτῶν Ἀριστόδημον ⓦ Ἀριστομάχυ τῦ Κλεοδαίου τῦ Ὑλλου βασιλεύοντα, ἀγαγεῖν σφέας ἐς ταύτην τ χώρην τ νῦν ἐκτέαται, ἀλλ' ὐ τὸν Ἀριστοδήμου παῖδας. μετ ὑ χρόνον ὐ πολλὸν, Ἀριστοδήμῳ τεκεῖν τ γυναῖκα, τῇ οὔνομα εἶ) Ἀργείη. Συγατέρα ὑ αὐτ λέγεσι εἶ) Αὐτεσίωνος, τῦ Τισαμενοῦ, τῦ Θερσάνδρυ, τῦ Πολυνείκεος. Ταύτην ὑ τεκεῖν δίδυμα βδελύσσαντα ὑ ⓦ Ἀριστόδημον τὰ τέκνα, νόσῳ τελευτᾶν. Λακεδαιμονίους ὑ τὸν τότε ἐόντας, βυλλῦσαι κ νόμον βασιλῆα τῶν παίδων ⓦ πρεσβύτερον ποιήσασθαι· ἔχων δὴ σφέας ἔχειν ὁκότερον ἕλωνται, ὡς ὁμοίων τ ἴσων ἀμφοτέρων ἐόντων. ὐ δυναμένους ὑ γνῶναι, ἢ κ ὃς τοῦτον, ἐπειρωτᾶν τὴν τεκοῦσαν. τὴν ὑ, τὸν δὲ αὐτὴν φάναι μὴ γινώσκειν, εἰδέναι μὲν κ ὃ κάρτα λέγειν ταῦτα, βουλομένην ὑ εἶναι ἀμφοτέροισι βασιλῆας. τὸν ὧν δὴ Λακεδαιμονίους ἀπορέειν. ἀπορέοντας δὲ, πέμπειν ἐς Δελφοὺς, ἐπειρησομένους ὅ, κ χρήσονται τῷ χρήγματι. τὴν δὲ Πυθίην κελεύειν σφέας ἀμφοτέρων τὰ παιδία ἡγήσασθαι βασιλῆας, τιμᾶν δὲ μᾶλλον ⓦ γεραίτερον. τὴν μὲν δὴ Πυθίην ταῦτα σφι ἀνελεῖν. τοῖσι δὲ Λακεδαιμονίοισι ἀπορέοισι τὸν πάντα ὁκως ἐξεύρωσι αὐτέων ⓦ πρεσβύτερον, ἐπιτυχεῖν ἄνδρα Μεσσήνιον, τῷ οὔνομα εἶ) Πανίτῃ. ἐπιτυχεῖν ὑ τοῦτον ⓦ Πανίτῃ ταῦτα τοῖσι Λακεδαιμονίοισι, φυλάξαι τ γυναῖκα μὴ ὁκότερον τῶν παίδων πρότερον λούῃ τε σιτίζει. κ ἰὼν μὴ κ ταῦτα φαίνηται αἰεὶ ποιέουσα, τὸν ὑ πάντα ἔξειν ὅσαπερ κ διζηται τε θέλοισι ἐξευρεῖν· ἰὼν ὑ πλανᾶται κ ἐκείνη, ἀναλλάξ ποιεῦσα, δῆλά σφι ἔσεσθαι ὡς οὐδὲν ἐκείνη πλέον οὐδὲν εἰδὲ ἐπ' ἀλλήλοισι τὰ σφέας τε καὶ ὁδόν. ἐνθαῦτα δὴ τὸν Σπαρτιήτας, κ τὰς τῦ Μεσσηνίου ὑποθήκας, φυλάξαντας τὴν μητέρα τῶν Ἀριστοδήμου παίδων, λαβεῖν κ ταύτην ἀμῶσαν ⓦ πρότερον κ σίτοισι κ λουτροῖσι, ὅκως εἰδείη τὸν ἐπέχειν ἐφυλάσσετο. λαβόντες ὑ τὸ παιδίον τὸ ἀμφίθυμον περὶ τ ὀνομάσιος, ὡς ἐὸν πρότερον, ἐπέφερόν τε τῷ δημοσίῳ κ ⓐ οὔνομα τεθῆναι Εὐρυσθένεα· τῷ ὑ νεωτέρῳ, Προκλέα. Τούτους ἀδελφεωθέντας, αὐτούς τε ἀδελφεοὺς ἐόντας, λέγεσι διαφορὰς εἶ) τ πάντα χρόνον τ ζόης αὐτέων διηνεκέας, κ τὸν ἀπὸ τούτων γεγονότας, ὡσαύτως διατελέειν. Λακεδαιμόνιοι μὲν ταῦτα λέγεσι μοῦνοι Ἑλλήνων·

sed ex familia inferiore, quæ tamen alia nulla in re inferior erat, (ab eodē enim oriundi) quam quod familia EVrysthenis, quod primigenius esset, nonnihil honoratior erat. Etenim Lacedæmonii, nulli poetarum assentientes, negant se in eam quam nunc possident regionem deductos à filiis Aristodemi, sed ab ipso Aristodemo regnante, qui fuit Aristomachi, qui fuit Cleodæi, qui fuit Hylli filius. Nec multo pòst Aristodemi vxorem nomine [1] Æginam, (quam dicunt fuisse filiam AVtesionis, qui fuit Tisameni, qui fuit Thersandri, qui fuit Polynicis filius) peperisse geminos: [2] eisque natis Aristodemum morbo decessisse. Lacedæmonios autem qui tum erant, inito consilio creasse regem è pueris eum qui esset primigenius, vt lex iubebat. Sed nescientes vtrum puerorum eligerent, quum essent similes ac pares: id quum nequirent ipsi discernere, prius fuisse percontatos genitricem: eaque negante se dignoscere, sed dissimulante, quod videlicet (vt credibile est) magnopere cuperet ambos effici reges: ita de hoc dubitantes Lacedæmonios misisse Delphos scisciatum quid in ea re agerent: & iis Pythiam respondisse vt vtrunque puerorum regem ducerent, sed primigenium magis honorarent. Hoc responso à Pythia edito, Lacedæmonios nihilominus incertos quo pacto primigenium reperirent, admonitos fuisse à quodam Messenio, nomine Panite, vt obseruarent vtrum puerorum mater priorem lauaret cibaretque: quam si deprehenderent eodem semper modo facitare, habituros id omne quod quærerent, & inuenturos quod vellent: sin illa alternando erraret, palam fore ne ipsam quidem quippiam magis nosse: & vt isti aliam rationem inirent. Ibique Spartiatas ex admonitu Messenii obseruantes matrem puerorum, ignaram cur obseruaretur, animaduertentesque illam præferentem alteri primigenium tum cibando tum lauando, accepisse puerum qui magis honorabatur à matre, tanquam primigenium, publiceque alendum curasse, imposito ei nomine EVrysthene: iuniori, Procle. Hos autem fratres, vbi adoleuerunt, per omne vitæ tempus inter se dissensisse, & itidem eorum posteros perseuerasse. Hæc soli Græcorum Lacedæmonii aiunt.

LII

LIII

1 Argiuam, 2 Aristodemum autem liberos hos iuuitum morbo decessisse.

At hæc

At hæc quæ commemorantur à Græcis, ego scribo: hos Dorienſium reges vſque ad Perſeum Danaes à deo genitum, recenſeri recte à Græcis, & oſtendi Græcos eſſe. iam tum enim iſti inter Græcos cenſebantur. Ideo autem dixi, vſque ad Perſeum, nec altius repetii, quod nullum Perſeo cognomentum fuit mortalis patris, quemadmodum Herculi Amphitryon. Itaque à me rectam rationem ſequente dictum recte eſt vſque ad Perſeum. A Danae vero Acriſii filia retrorſum patres eorum recenſendo, conſtabit principes Dorienſium [1] ex Ægypto oriundos. Hæc generis recenſio, ex commemoratione Græcorũ
LIV facta eſt. Vt autem à Perſis fertur, Perſeus ipſe, quum eſſet Aſſyrius, factus eſt Græcus, non tamen progenitores eius. nam progenitores Acriſii [2] recenſere ad progeniem Perſei nihil attinet: eoſque (quemadmodum Græci aiunt) Ægy-
LV ptios fuiſſe. Hæc de his hactenus. Quod autem regnum Dorum, quum Ægyptii eſſent, ſibi traditum acceperint, hoc (quoniam ab aliis dictum eſt) omittemus: quæ vero alii non attigerunt, eo-
LVI rum faciemus mentionem. [3] Has dignationes regibus Spartiatæ tribuerunt: duo ſacerdotia, Iouis Lacedæmonii & Iouis cæleſtis: & ius belli in quamcunq; libuerit regionem inferendi, vt id nulli Spartiatarum prohibere fas ſit; alioqui piaculari crimine teneatur. Vt in expeditionibus adeundis primi eant reges, in abeundo poſtremi ſint. Centum delecti viri eis in militia cuſtodes adſint. [4] In egreſſibus vtantur quotcunque pecoribus libuerit: quorum immolatorum pelles omnes ac terga acci-
LVII piant. Bellica hæc. Alia ſunt quæ pacis tempore eis tribuuntur: Vt quoties aliqua publica euiſceratio fit, primi in cœna reges diſcumbant, & iis primis diſtribui incipiat vtrique eorum duplum omnium quàm ceteris conuiuis: [5] libaminaque immolatorum & coria, eorum ſint. Singulis quoque calendis inſtantis menſis, ſingula pecora vtrique è publico dentur Apollini immolanda: & farinæ medimnus, *id eſt, ſex modia*, & vini Laconicus quartarius: & in ſpectaculis ſingulorum certaminum certis lo-

Τάδε δὲ καταλεγόμενα ὑπ' Ἑλλήνων, ἐγὼ γράφω. Τοὺς μὲν τῶν Δωριέων βασιλέας, μέχρι μὲν Περσέος τοῦ Δανάης τοῦ θεοῦ ἀπόντος, καταλεγομένους ὀρθῶς ὑπ' Ἑλλήνων, καὶ ἀποδεικνυμένους ὡς εἰσὶ Ἕλληνες, ἤδη γὰρ τετοίηκα πρότερον ἐς Ἕλληνας οὕτω ἐτέλεον. ἔλεξα δὲ, μέχρι Περσέος, τοῦ δὲ εἵνεκα, ἀλλ' οὐκ ἀνέκαθεν ἔτι ἔλαβον, ὅτι οὐκ ἔστι ἐπωνυμίη Περσεῖ οὐδεμίη πατρὸς θνητοῦ, ὥσπερ Ἡρακλεῖ Ἀμφιτρύων. ἤδη ὦν ὀρθῷ λόγῳ χρεωμένῳ, μέχρι τοῦ Περσέος ὀρθῶς εἴρηταί μοι. ἀπὸ δὲ Δανάης τῆς Ἀκρισίου καταλέγοντι τοὺς ἀνω ἀεὶ πατέρας αὐτέων, φανοίατο ἂν ἐόντες Αἰγύπτιοι οἱ τῶν Δωριέων ἡγεμόνες Αἰγυπτίων ἐόντες. Ταῦτα μὲν νυν καὶ Ἕλληνες λέγουσι γεγμπλόγηται. Ὡς δὲ ὁ Περσέων λόγος λέγεται, αὐτὸς ὁ Περσεὺς ἐὼν Ἀσσύριος, ἐγένετο Ἕλλην, ἀλλ' οὐκ Περσέος γενόμενοι. τοῦ δὲ Ἀκρισίου γε πατέρας ὁμολογέοντας κατ' οἰκηιότητα Περσεῖ εἶναι; τούτους δὲ εἰ, κατάπερ Ἕλληνες λέγουσι, Αἰγυπτίους. Καὶ ταῦτα μὲν νυν περὶ τουτέων εἰρήσθω. ὅτι δὲ ἐόντες Αἰγύπτιοι, καὶ ὅτι ἀποδεξάμενοι ἐλάβοντας Δωριέων βασιληίας, ἄλλοισι γὰρ περὶ αὐτέων εἰρήκαμεν, ἐπιμνησθησόμεθα αὐτῶν· τὰ δὲ ἄλλοι οὐ κατελάβοντο, τουτέων μνήμην ποιήσομαι.

Γέρεά τε δὴ τάδε τοῖσι βασιλεῦσι Σπαρτιῆται δεδώκασι, ἱρωσύνας δύο, Διός τε Λακεδαίμονος, καὶ Διὸς οὐρανίου· καὶ πόλεμόν γε ἐκφέρειν ἐπὶ τὸν ἂν βούλωνται χώρον. τούτου δὲ μηδένα εἶναι Σπαρτιητέων ἀπαγορεύειν· εἰ δὲ μή, ἀράς σφι ἐναγέας εἶναι. στρατευομένων δὲ, πρώτους ἰέναι τοὺς βασιλέας, ὑστάτους δὲ ἀπιέναι· ἑκατὸν δὲ ἄνδρας λοχάδας ὑπὸ τρατιῆς φυλάσσειν αὐτούς· πρωτοβάτοισι δὲ χρᾶσθαι ἐν τοῖσι ἐξοδίοισι, ὁκόσοισι ἂν ἐθέλωσι· τῶν δὲ θυομένων ἀπάντων τὰ δέρματα τέχνῃ τὰ νῶτα λαμβάνειν σφέας. Ταῦτα μὲν τὰ ἐμπόλεμα. Τὰ δὲ ἄλλα τὰ εἰρεναῖα τοιάδε σφι δέδοται· ἐν θυσίῃ τῇ δημοτελεῖ ποιεύμενα, πρώτους τοὺς βασιλέας ὑπὸ τὸ δεῖπνον ἵζειν· καὶ ἀπὸ τουτέων πρώτων ἀρξαμένους, διπλήσια νέμοντας ἑκατέρῳ τὰ πάντα ἢ τοῖσι ἄλλοισι δαιτυμόνεσι. τῆς αὐτῆς δαρχίας τοῖσι τουτέων, καὶ τῶν τυθέντων πρώτων τὰ δέρματα. νεομηνίας δὲ καὶ πάσας καὶ ἑβδομάδας ἑστάναι ἑκάστου μηνὸς, δίδοσθαι δὲ τοῦ δημοσίου ἱρήιον τέλειον ἑκατέρῳ ἐς Ἀπόλλωνος, καὶ μέδιμνον ἀλφίτων, καὶ οἴνου τετάρτην Λακωνικήν. καὶ ἐν τοῖσι ἀγῶσι πᾶσι πρόεδρίας

1 Ægyptios fuiſſe indigenas. 2 Nullam habere cum Perſeo conſanguinitatem. 3 Has dignitates. *Vel*, Hos honores. 4 Quoties in expeditionem proficiſcuntur, vtant. 5 Et vt primum in libationibus locum obtineant, coriaque immolatorũ pecorum, eorum ſint. Singulis quoque calendis, & ſeptimo quoque die menſis ineuntis, victima perfecta vtrique illorum detur in Apollinis æde. *Illud autem ἱρήιον τέλειον, (id eſt ad verbum, perfecta victima, & quaſi omnibus ſuis numeris abſoluta) varie exponitur,*

ἐξαιρέτους, καὶ προξείνους ἀποδεικνύουσι τούτοισι προσκεῖσθαι τοῦ αἰεὶ ἐθέλουσι τῶν ἀγέων, καὶ Πυθίους αἱρέεσθαι δύο ἑκάτερον. (Οἱ δὲ Πύθιοι, εἰσὶ δὲ οὗτοι θεῶποι ἐς Δελφοὺς, σιτεόμενοι μετὰ τῶν βασιλέων τὰ δημόσια) μὴ ἐλθοῦσι δὲ τοῖσι βασιλεῦσι ὅτι δεῖπνον, ἀποπέμπεσθαι σφι ἐς τὰ οἰκία ἀλφίτων τε δύο χοίνικας ἑκατέρῳ, καὶ οἴνου κοτύλην· παρεοῦσι δὲ διπλήσια πάντα δίδοσθαι. τιμᾶται δὲ καὶ τοῦτο καὶ ὑπὸ ἰδιωτέων κληθέντας ὅτι δεῖπνον μὴ ἐλθεῖν. τὰς δὲ μαντηίας τὰς γινομένας, τούτους φυλάσσειν· συνοίδασι δὲ καὶ τοῦτο πυθίοισι. δικάζειν δὲ μούνους τοῦτο βασιλέας τὰ δὲ μούνοισι· παρέχουσί τε παρθένου πέρι, ἐς τὴν ἐπικρέεται ἔχειν, ἢν μὴ σφι ὁ πατὴρ αὐτὴν ἐγγυήσῃ· καὶ ὁδῶν δημοσιέων πέρι· καὶ ἢν τις θέλῃ παῖδα ποιέεσθαι ἐθέλῃ, βασιλέων ἐναντίον ποιέεσθαι. καὶ παρίζειν βουλευτῆσι τοῖσι γέρουσι, ἐόντας δυῶν δέοντα τεσσεράκοντα. ἢν δὲ μὴ ἔλθωσι, τοῦτο μάλιστα σφι τῶν γερόντων πεφυλαγμένον ἔχειν τὰ τῶν βασιλέων γέρεα, δύο ψήφους ἰθυμάχους, τρίτην δὲ, τὴν ἑωυτῶν. Ταῦτα μὲν ζῶσι τοῖσι βασιλεῦσι δέδοται ἐκ τοῦ κοινοῦ τῶν Σπαρτιητέων· ἀποθανοῦσι δὲ, τάδε ἱππέες φανερὰ γίνεται τοῖσι γηγενέσι καὶ πᾶσαν τὴν Λακωνικὴν καὶ οἱ τὴν πόλιν γυναῖκες περιοδεύσασαι, λέβητας κροτέουσι. ἐπὰν δὲ τούτων γίνηται δύο, ἀνάγκη ἐξ οἰκίης ἑκάστης ἐλθεῖν δύο καταμηνέας ἄνδρα τε καὶ γυναῖκα· μὴ ποιήσασι δὲ τοῦτο, ζημίαι μεγάλαι ὑπόκεινται). νόμος δὲ τοῖσι Λακεδαιμονίοισι καὶ τῶν βασιλέων τοῦ θανάτου ἐστὶ οὗτος καὶ τοῖσι βαρβάροισι τοῖσι ἐν τῇ Ἀσίῃ. τῶν γὰρ βαρβάρων οἱ πλεῖστοι τοῦτο τὸν νόμον σέβουσι) καὶ τοῦ θανάτου τῶν βασιλέων. ἐπὰν γὰρ ἀποθάνῃ βασιλεὺς Λακεδαιμονίων, ἐκ πάσης δεῖ Λακεδαίμονος, χωρὶς Σπαρτιητέων, ἀριθμῷ τῶν περιοίκων ἀναμαθοὺς ἐς τὸ κῆδος ἰέναι. τούτεων ὦν καὶ τῶν εἰλωτέων, καὶ αὐτέων Σπαρτιητέων ἐπὰν συλλεχθέωσι ἐς τοῦτο πολλαὶ χιλιάδες, σύμμιγα ἦσι γυναιξὶ κόπτονταί τε καὶ μέτωπα προδύουσι, καὶ οἰμωγῇ δεκτῇ διαχρέωνται ἀστάλεω· φάμενοι τὸν ὕστατον αἰεὶ ἀποθνῄσκοντα τῶν βασιλέων, τοῦτον δὴ ἥδιστα ἄριστον. ὃς δ' ἂν ἐν πολέμῳ τοῦ βασιλέων ἀποθάνῃ, τούτῳ δὴ εἴδωλον σκυτάσαντες, ἐν κλίνῃ δαπέδου ἐστρωμένῃ ἐν φορέοισι. ἐπὰν δὲ θάψωσι, ἀγορὴ δέκα ἡμερέων οὐκ ἴσταται σφι, οὐδὲ ἀρχαιρεσίη σινίζει, ἀλλὰ πενθέουσι τοσαύτας τὰς ἡμέρας. Συμφέρει δὲ καὶ τόδε τοῖσι Γέρουσι ἐπὰν ἀποθανόντος τοῦ βασιλέος ἄλλος ἐπίσῃ βασιλεύς, ἢν ὁ ἐσιὼν ἐλευθερώσῃ ὅσους

cis præsideant. [1] Liceatque quibuscunque libeat ciuibus inniti, & vtrique binos eligere Pythios. (sunt autem Pythii qui Delphos ad consulenda oracula mittuntur, quique publice cum regibus pascuntur.) Regibus ad cœnam non euntibus mittantur bini farinæ chœnices, *id est, semodia*, & vini singulæ cotylę, *id est, sextarij*: præsentibus dupla dentur omnia. eadē ratione à priuatis quoque inuitari ad cœnam, honorentur. [2] Vaticinia quæ de virgine pupilla, vtri danda sit, eine cui mater, an cui pater dēsponderat: necnon de viis publicis: & siquis adoptiuum filium [3] facere velit inuitis regibus. Liceat quoque eis pro suo arbitrio assidere in senatu, qui constat ex duodetriginta senibus: si eo non accesserint, eorum maxime propinqui duo senatores ius regum obtineant, duos calculos ponendi, tertium pro seipsis. Viuentibus hæc regibus LVIII à republica Spartiatarum tribuuntur: ista, defunctis: Equites per vniuersam Laconicam obitum regis enunciant: feminæ per vrbem circumeuntes ollas pulsitant. quumque hoc fit, necesse est ex singulis domibus duos ingenuos, matrem ac feminam, luctu fœdari, magnis pœnis (nisi hoc faxint) impositis. Eadem autem circa funus regum consuetudo Lacedæmoniis est quæ barbaris Asianis. nam plerique barbarorum eodem ritu in mortibus regum vtuntur. Siquidem [4] posteaquam mortem obiit Lacedæmoniorum rex, oportet eius exequiis adesse ex omni Lacedæmonis regione necessarios quosque Spartiatarum, qui sunt numero vicinorum. Quorum & item seruorum atque ipsorum Spartiatarum posteaquam multa millia in vnum coacta sunt, promiscue cum mulieribus frontes suas intrepide pungunt, & vlulatu immenso vtuntur, vltimum quenque regum dicentes semper fuisse optimum. Qui vero regum in bello periit, eius simulacrum quum expresserunt, in toro bene strato efferunt, cuius tumulatione decem dies iustitium est, nullusque magistratuum consessus, sed luctus continēs. In hoc quoque cum Persis isti conueniunt, quod defuncto rege alter qui succedit, liberat ære alieno quicunque LIX

223

---

1 Liceatque illis quos velint ex ciuibus proxenos constituere, *vel*, creare. *Erant autem proxeni qui totius vrbis nomine hospitio excipiebant quos ex aliis ciuitatibus adueniebant, iisque quacunque poterant humanitatis officia præstabant.* 2 Vaticinia autem quę eduntur, vt ab iis custodiantur, *vel, asseruentur*. Vt soli reges de his solis iudicium ferant: de virgine ad quam tota hereditas deuenerit, quis ex iure illam in vxorem ducere debeat, si pater eam non desponderit. *Ad verbum*, Cui obueniat illam habere. *i. in quem cadat. Sic Gall. A qui il vient, pro, à qui il touche.* 3 Facere velit, vt coram regibus faciat, *vel, in conspectu regum.* 4 Mortuo rege Lacedæmoniorum coguntur prosequi funus aperto pectore totius Lacedæmoniæ regionis certi numeri incolæ, exceptis Spartiatis. *Ita Camerar. hunc locum interpret.*

Spar-

Spartiata aliquid aut regi aut reipublicæ debebat: & apud Persas item qui rex creatus est, omnibus ciuitatibus tributum quod debebant remittit. Cum
LX Ægyptiis etiã Lacedæmonij in hoc cõgruunt, quod eorũ præcones & tibicines & coqui in paterna artificia succedunt: & coquus è coquo, & tibicen è tibicine, & præco ex præcone gignitur: neque vlli propter vocalitatẽ aliis insidiantes seipsos ingerunt, sed in paterno opere perseuerant: atque hæc quidem ita
LXI fiunt. ¶ Cleomenem autem tunc quum apud Æginam esset, communi Græciæ bono operam dantem insimulabat Demaratus, non tam Æginetis studens, quam inuidia & odio ductus. Quem Cleomenes ab Ægina reuersus consultabat vt regno submoueret, ob hanc rem intendens in eum actionem: Ariston Spartæ regnum obtinens, quum è duabus vxoribus liberos non susciperet, & in se culpam eius rei non esse agnosceret, tertiam duxit vxorem, & duxit hunc in modum: Erat ei amicus quidam Spartiata, cuius opera ex omnibus ciuibus maxime vtebatur: cui viro erat vxor speciosissima, ex turpissima talis facta. siquidem hanc mala forma præditã esse cernens nutrix sua, idq; parentes eius, vtpote locupletes, ægre ferre, hoc excogitauit, vt puellam singulis diebus baiularet ad Helenæ templum, quod est in loco qui dicitur Therapne, supra fanum Phœbi. eo quoties nutrix intulerat puellam, stans ante simulacrũ, deam precabatur vt alumnam deformitate liberaret. Cui aliquando exeunti è templo mulier quædam apparuisse fertur, atque interrogasse illam quidnam in vlnis gestaret: & quum nutrix se infantem gestare respondisset, iussisse sibi ostendi. Quumque negaret nutrix id se facturam, quod infantem parentes sui vetuissent ostendi cuipiam, institisse iubere prorsus vt sibi ostenderetur. [1] magni enim facturam illam si à se infans conspiceretur. ita nutrice puellam ostendente, demulcentem caput puellæ dixisse, futurã eam omnium Spartanarum formosissimam: atque ab eo pristinam speciem decidisse. Hanc, quum ad nubilem peruenit ætatem, duxit vxorem Agetus
LXII Alcidis filius, ille amicus Aristonis. Eius mulieris amore titillatus quum esset Ariston, hanc rem commentus est:

τῶ Σπαρτιητέων τῷ βασιλείῃ τῷ δημοσίῳ ὠφείλε. ἐν δὲ αὖ Πέρσῃσι ὁ κατιξάμενος βασιλεὺς τοσοφειλόμενον φόρον μετίει πάσῃσι τῇσι πόλισι. Συμφέρονται δὲ καὶ τάδε Αἰγυπτίοισι Λακεδαιμόνιοι· οἱ κήρυκες αὐτέων καὶ αὐληταὶ καὶ μάγειροι ἐκδέκονται τὰς πατρῴας τέχνας. καὶ αὐλητὴς τε αὐλητέω γίνεται, καὶ μάγειρος μαγείρου, καὶ κῆρυξ κήρυκος, οὐδέ κῶ λήμματος φωνίῳ ὑπιδεόμενοι ἄλλοι σφέας παρεκλήσιοι, ἀλλὰ καὶ τὰ πάτρια ὑπιτελέουσι. τοῦτα μὲν δὴ οὕτω γίνεται. Τότε δὲ Κλεομένεα ἐόντα ἐν τῇ Αἰγίνῃ, καὶ κοινὰ τῇ Ἑλλάδι ἀγαθὰ τοσάδε ἐργάζόμενον, ὁ Δημάρητος διέβαλε, οὐκ Αἰγινητέων οὕτω κηδόμενος, ὡς φθόνῳ καὶ ἄτῃ χρεώμενος. Κλεομένης δὲ νοστήσας ἀπ' Αἰγίνης, ἐβούλευε Δημάρητον παῦσαι τῆς βασιληίης, ἐξ ἱρῆς τοιόνδε ὑπίβασιν ἐς αὐτὸ ποιεύμενος· Ἀρίστωνι βασιλεύοντι ἐν Σπάρτῃ, καὶ γήμαντι γυναῖκας δύο, παῖδες οὐκ ἐγίνοντο. ἐξ, ὑπὸ δὲ σωφρονέοντα ἀνδρὸς τούτου εἰκὸς αἴτιος, γαμέει τρίτην γυναῖκα. ὧδε δὲ γαμέει· ἑῶ φίλος τῶν Σπαρτιητέων ἀνήρ, τῷ προσεκέετο τῶν ἀστῶν μάλιστα ὁ Ἀρίστων. τούτῳ τῷ ἀνδρὶ ἐτύγχανε ἐοῦσα γυνὴ κάλλιστη μακρῷ τῶν ἐν Σπάρτῃ γυναικῶν· καὶ ταῦτα μοῦνοι κάλλιστη ἐξ αἰχίστης γενομένη. ἐοῦσαν γὰρ μιν ὁ εἶδος φλαύρην, ἡ τροφὸς αὐτῆς, οἷα ἀνθρώπων τε ὀλβίων θυγατέρα, ἐὸν δυσειδέα ἐοῦσαν, προσέφη ἐς τὸν χρόνον συμφορὴν ὁ εἶδος αὐτῇ ποιεύμενος, ταῦτα ἔκαστα μαθοῦσα, ὑπιφερέζεται τοιάδε· ἐφόρεε αὐτὴν ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην ἐς τὸ τῆς Ἑλένης ἱρόν, τὸ ὅστι ἐν τῇ Θεραπνῇ καλεομένῃ, ὑπερθε τοῦ Φοιβηίου ἱροῦ, ὅκως ἐξίοι ἡ τροφός, στὰσα πρὸ τοῦ ἀγάλματος ἵστα, καὶ ἐλίαστο τὸν θεὸν ἀπαλλάξαι τὸ δυσμορφίης τὸ παιδίον. καὶ δή κοτε ἀπιούσης ἐκ τοῦ ἱροῦ τῇ τροφῷ γυναῖκα λέγεται ὑπιφανῆναι· ὑπιφανεῖσαν δ', ἐπείρεσθαί μιν ὅ, τι φέροι ἐν τῇ ἀγκάλῃ. καὶ τὴν φήσασαν, ὡς παιδίον φορέοι, τὴν δὲ κελεῦσαι σφι δεῖξαι· πρὸ δὲ οὐ φάναι ἀπειρῆσθαι γάρ σφι ὑπὸ τῶν γειναμένων μηδενὶ ὑπιδεικνύναι. πρὸ δὲ πολλῶν ἐωυτῇ κελεύειν ὑπιδεῖξαι. ὁρμᾶσαν δὴ πρὸ γυναῖκα πολλοῦ ποιεύμενον ἰδέσθαι, οὕτω δὴ πρὸ τροφὸν δεῖξαι τὸ παιδίον. πρὸ δὲ, καταψῶσαν τὸ παιδίου πρὸ κεφαλῆς, εἰπεῖν ὡς κάλλιστος φύσει πασέων τῶν ἐν Σπάρτῃ γυναικῶν. ἀπὸ μὲν δὴ ταύτης τῆς ἡμέρης μεταπεσεῖν τὸ εἶδος. γαμέει δὲ μιν ἐς γάμου ὥρην ἀπικομένην Ἄγητος ὁ Ἀλκείδεω, ἦν δὲ οὗτος Ἀρίστωνος φίλος. Τὸν δὲ Ἀρίστωνα ἔκνιζε ἄρα τοῦ γυναικὸς ταύτης ὁ ἔρως. μηχανᾶται δὴ τοιάδε·

1 Nutricem autem, quum videret mulierem illam magni æstimare, infantem à se conspici, ei tandem ostendisse. Hanc autem caput puellæ demulc. dixisse, &c.

ἀνδρὸς τε τοῦ ἑταίρου τοῦ ἑωυτοῦ ἡ γυνὴ αὕτη, ἐπιτρέπειν δωτίνην δώσειν τῶν ἑωυτῆς πάντων ἓν ᾧ τι αὐτὸς ἐκείνος ἕλοιτο, καὶ τὴν ἑταίρου ἐωυτοῦ ἐκέλευε ὡσαύτως τοῦτο ὁμοίως δοῦναι. ὁ δὲ, οὐδὲν φοβηθεὶς ἀμφὶ τῇ γυναικὶ, ὁρέων ἐοῦσαν καὶ Ἀρίστωνι γυναῖκα, κατανεύει ταῦτα. ὅτε τούτοισι ὁ ὅρκος ἐπήλαβε. μετὰ δὲ, ἀνδρός τε τοῦ Ἀρίστωνος ἔδωκε τοῦτο ὃ, ᾧ δὴ ἐωυτοῦ τὸ ἔλεσθαι τῶν χρημάτων τῶν Ἀρίστωνος ὁ Ἄργιος, καὶ ἀνδρὸς τοῦ ὁμοίου ζητέων φέρεσθαι παρ' ἐκείνου. ἐνθαῦτα δὴ τὸ ἑταίρου τοῦ γυναῖκα ἐπιείρησε ἀπάγεσθαι. ὁ δὲ, πλέω τούτου μοῦνον, τἄλλα ἔφη κατανέσαι. ἀναγκαζόμενος μὲν δὴ τοι τῷ τε ὅρκῳ, καὶ τῇ ἀπάτῃ τῇ προσαγωγῇ, ἀπίει ἀπάγεσθαι. Οὕτω μὲν δὴ τοῦ τρίτου ἐσηγάγετο γυναῖκα ὁ Ἀρίστων, τὴν δευτέρην ἀποπεμψάμενος. ἐν δὲ οἱ χρόνῳ ἐλάσσονι, ἢ οὐ πληρώσασα τοὺς δέκα μῆνας ἡ γυνὴ αὕτη, τίκτει τοῦτον τὸν Δημάρητον. καὶ ὡς τάχιστα τῷ οἰκετέων ἐν ὥρῃ κατημένῳ μετὰ τῶν ἐφόρων, ἐξαγγέλλει ὡς τάχιστα παῖς γέγονε. ὁ δὲ, ἐπισταμένος τε χρόνον τῷ ἠγάγετο τοῦ γυναῖκα, καὶ ὅτι δακτύλῳ συμβαλλόμενος τοὺς μῆνας, εἶπε ἀποφωνήσας, Οὐκ ἂν ἐμὸς εἴη. τοῦτο μὲν οὐ ἔφορεύοντες. ὕστερον μέντοι τοῦτο ἐποιήσαντο τοῦτο· ὁ δὲ παῖς ηὔξετο· καὶ τὸν Ἀρίστωνα τὸν εἰρημένον μετεμέλετο. παῖδα γὰρ Δημάρητον ἐς τὰ μάλιστα οἱ ἐνόμισε εἶναι. Δημάρητον δὲ αὐτὸν οὔνομα ἔθετο, ἀπὸ τοῦδε· πρότερον τούτων, πᾶσι μὲν Σπαρτιήτῃσι Ἀρίστωνι ὡς ἀνδρὶ βουλομένου ἀπὸ πάντων δὴ τῶν Βασιλέων τὸν ἐν τῇ Σπάρτῃ γεγονότων, ἀρχὴν ἐποιήσαντο παῖδα γενέσθαι. ἀπὸ τούτου μέντοι τὸ οὔνομα Δημάρητος ἐτέθη. Χρόνου δὲ προϊόντος Ἀρίστων μὲν ἀπέθανε, Δημάρητος δὲ ἔσχε τὴν βασιληίην. ἔδεε δὲ (ὡς ἔοικε) ἀναπυστα γενόμενα ταῦτα, καταπαῦσαι Δημάρητον τῆς βασιληίης, ἀπὸ τοῦ Κλεομένεϊ διεβλήθη μεγάλως, πρότερόν τε ὁ Δημάρητος ἀπαγαγὼν τὸν στρατιὸν ἐξ Ἐλευσῖνος, καὶ δὴ καὶ τότε ἐπ' Αἰγινήτεων τοὺς μηδίσαντας ἀπαράσσων Κλεομένεος. Ὁρμηθεὶς ὦν ἀποτίνυσθαι ὁ Κλεομένης, συνίστησι Λευτυχίδην τὸν Μενάρεος τοῦ Ἄγιος, ἐόντι οἰκίης τῆς αὐτῆς Δημαρήτῳ, ἐπ' ᾧ τε, ἢν αὐτὸν καταστήσῃ βασιλέα αὐτὶ Δημαρήτου, ἑψεσθαί οἱ ἐπ' Αἰγινήτας· ὁ δὲ Λευτυχίδης ἦν ἐχθρὸς τῷ Δημαρήτῳ μάλιστα γενόμενος, ἀπὸ τοιῆσδε ἁρμοσαμένου Λευτυχίδεω Πέρκαλον τὴν Χίλωνος τοῦ Δημαρμένου θυγατέρα, ὁ Δημάρητος ἐπιβουλεύσας, ἀποστρέφει Λευτυχίδεα τὸν γάμου, φθάσας αὐτὸς τὴν Πέρκαλον ἁρπάσας καὶ σχὼν γυναῖκα. ἐπὶ τούτῳ μὲν τῷ Λευτυχίδῃ ἡ ἔχθρη

Ageto ſodali ſuo, cuius illa erat vxor, recepit ſe dono daturum vnam è ſuis rebus quamcunque ille optaret: aque inuicem iuſſit illum ſimile munus ſibi dare. Agetus nihil de re vxoria ſuſpicatus, quum videret Ariſtoni quoque vxorem eſſe, accepit condicionem, & in eam rem iuſiurandum interpoſuit. Cui mox Ariſton è ſuis rebus pretioſis donauit quam ille elegit. Ipſe viciſſim, quum eius partes petendi muneris ab illo fuerunt, [1] ibi optauit vxorem eius adferri. Agetus dicere, ſe præter hoc vnum cetera annuiſſe: iureiurando tamẽ adactus ac dolo ſeductus, [2] ad eam ducendam abiit. Ita tertiam hanc Ariſton, repudiata LXIII ſecunda, duxit vxorem: [3] quæ circa legitimum pariendi tempus, nondum exactis decem menſibus, hunc ei genuit Demaratum. Ariſton, quum ei ſedenti in baſilica cum ephoris quidam famulus nuncium nati filii attuliſſet, ſciens quo tempore duxiſſet vxorem, deductis in digitos menſibus, dixit cum iureiurando, Hic non eſt filius meus. Quod audientes ephori, haud magni fecere impræſentiarum: ſed poſteaquam puer adoleuit, pœnituit Ariſtonem dicti, opinantem vtique filium ſuum eſſe Demaratum: cui ideo nomen impoſitum eſt Demaratus, *id eſt, à populo votis petitus*: quod ante eum natum omnis populus vota fecit vt Ariſtoni, omnium ante id tempus regum probatiſſimo, filius gigneretur. ea de re id nomen impoſitum eſt. Interiecto deinde tempore Ariſtone vi- LXIV ta functo, Demaratus obtinuit regnum: ſed videlicet neceſſe erat vt id quod auditum fuerat, hominem regno priuaret. Eapropter à Cleomene vehementer inſimulabatur, cum antea quod ab Eleuſine abduxiſſet exercitum, tum eo tempore quũ aduerſus Æginetas cum Medo ſentientes traiecit Cleomenes. Ergo LXV ingreſſus eum [4] vrgere Cleomenes, componit cum Leutychide Menaris filio, Agis nepote, ex eadem qua erat Demaratus familia, ea pactione, vt ſi eum regem in locum Demarati conſtituiſſet, ſe aduerſus Æginetas comitaretur. Erat autem Leutychides Demarato inimicus, ob hanc præcipue cauſſam, quod quum Percala filia Chilonis, filii Demarmeni, ei deſponſata eſſet, Demaratus inſidioſe hominem cõiugio priuauit, præoccupata & præpta vxore, ac retenta. Ob hanc cauſſam Leutychidi inimicitię

1 Illius vxorem abducere ſtudebat. 2 Eam abducere permiſit. 3 Quæ intra breuius temporis ſpatium, & non exact. ~~Id eſt, Intra breuius quam decem menſium ſpatium.~~ 4 Vlciſci

cum De-

cum Demarato extitere. Is tunc, Cleomene ſolicitante, contra Demaratum iurauit, negans eum rite Spartanorum eſſe regem, quod Ariſtonis filius non eſſet, deinde quod iurauerat inſtitit cõfirmare: quod Ariſton aliquando dixiſſet, quum ei nunciaſſet famulus ſuus filium ei natum, & menſes conferens, iureiurando negaſſet illum eſſe filium ſuũ. Huic verbo inſiſtens Leutychides, pronunciabat Demaratum neque Ariſtonis filium eſſe, neque rite Spartæ regnare: eiſdem ephoris adhibitis teſtibus qui Ariſtoni aſſidentes tunc hæc ab illo audierant. LXVI Tandem re in contentionem deducta, viſum eſt Spartiatis oraculum quod Delphis eſt conſulendum an foret Demaratus Ariſtonis filius necne. Ibi Cleomenes, [1] quum ex ipſius erga Pythiam prouidentia nihil ſuſpicionis eſſet, ſubornat Cobonem quendam Ariſtophanti filium maxima apud Delphos autoritate, vt perſuadeat Periallæ mulierum vaticinantium antiſtiti, dicere ea quæ Cleomenes volebat dici. Ita Pythia, ſciſcitantibus iis qui ad oraculum erant miſſi, negauit Ariſtonis filium eſſe Demaratum. quæ tamen res ſequenti tempore palam facta eſt, & Cobon è Delphis profugit, & Perialla honore LXVII abdicata eſt. Hactenus quæ ad deponendum regno Demaratum acta ſunt. Is è Sparta ad Medos profugit, ob hanc contumeliam quod quum eiectus regno gereret magiſtratum, adeſſetque ſpectaculo gymnopædiarum, *id eſt, palæſtræ nudorum puerorum*, miſit ad eum Leutychides, in locum Demarati rex factus, deridendi inſultandique cauſſa, miniſtrum, qui interrogaret [2] qualis eſſet præfectura poſt regnum. Eam interrogationem ægre ferens Demaratus, reſpondit ſe vtrumque expertum, illum vero non: & eam interrogationem Lacedæmoniis futuram initium plurimæ aut calamitatis aut felicitatis. Hæc loquutus, velato capite è theatro domum abiit, confeſtimque præparatum Ioui bouem immolauit: quo im- LXVIII molato, matrem accerſiit. Quæ quum aduenisſet, poſitis in eius manus extis, mulierem his verbis obſecrauit, Per ego te mater cum alios deos, tum Iouem hunc domeſticum, quem tango, precor, promas mihi veritatem: quiſnam reuera meus eſt pater? Nam Leutychides inter conuicia obiecit,

ἡ ἐς Δημάρητον ἐγεγόνεε. τότε δὲ ἐκ τῆς Κλεομένεος προθυμίης ὁ Λεωτυχίδης κατώμνυτο Δημάρητον, φὰς αὐτὸν οὐκ ἰκνεομένως βασιλεύειν Σπαρτιητέων, οὐκ ἐόντα παῖδα Ἀρίστωνος. μετὰ δὲ τοῦτο κατωμοσίῃ, ἐδίωκε ἀπαιτέων ἐκεῖνο τὸ ἔπος τὸ εἶπε Ἀρίστων τότε, ὅτε ἀπήγγειλε ὁ οἰκέτης παῖδα γεγονέναι, ὁ δὲ, συμβαλλόμενος τοῦ μηνὸς, ἀπώμοσε, φὰς οὐκ ἑωυτοῦ μιν εἶναι. Τούτου δὴ ἐπιβαλόντος τὸ ῥῆμα ὁ Λεωτυχίδης, ἀπέφαινε Δημάρητον οὔτε ἐξ Ἀρίστωνος γεγονότα, ὅτε ἰκνεομένως βασιλεύοντα Σπάρτης, τοῦ ἐφόρους μάρτυρας παρεχόμενος ἐκείνους οἳ τότε ἐτύγχανον πάρεδροί τε ἐόντες καὶ ἀκηκοότες ταῦτα Ἀρίστωνος. Τέλος δὲ, ἐόντων περὶ αὐτέων νεικέων, ἔδοξε Σπαρτιήτῃσι ἐπείρεσθαι τὸ χρηστήριον τὸ ἐν Δελφοῖσι, εἰ ἀρέσκει Ἀρίστωνος εἶναι παῖδα Δημάρητον. ἀνοίσου δὲ θυομένου ἐκ προθυμίης τῆς Κλεομένεος ἐς τὴν Πυθίην, ἐνῆν τὰ προεθεσπίζετο Κλεομένης Κόβωνα Ἀριστοφάντου, ἄνδρα ἐν Δελφοῖσι δυνατὸν μέγιστον. ὁ δὲ Κόβων Περίαλλαν τὴν προμάντιν ἀναπείθει τὰ Κλεομένης ἔβουλε λέγεσθαι, λέγειν. ὕτω δὴ ἡ Πυθίη, ἐπειρωτώντων τῶν θεοπρόπων, ἔχρινε μὴ Ἀρίστωνος εἶναι Δημάρητον παῖδα. ὑστέρῳ μέντοι χρόνῳ ἀνάπυσα ἐγένετο ταῦτα, καὶ Κόβων τε ἔφυγε ἐκ Δελφῶν, καὶ Περίαλλα ἡ προμάντις ἐπαύθη τῆς τιμῆς. Κατὰ μὲν δὴ τὴν Δημαρήτου κατάπαυσιν τῆς βασιληίης οὕτω ἐγένετο. ἔφυγε δὲ Δημάρητος ἐκ Σπάρτης ἐς Μήδους ἐκ τοιοῦδε ὀνείδεος. μετὰ τὴν βασιληίης τὴν κατάπαυσιν ὁ Δημάρητος ἦρχε ἀρεθεὶς ἐς χιλίους. ἦγε μὲν δὴ γυμνοπαιδίας· θεωμένου δὲ τοῦ Δημαρήτου, ὁ Λεωτυχίδης, γεγονὼς ἤδη αὖθις βασιλεὺς αὐτὶ ἐκείνου, πέμψας θεράποντα ὅτι μέλλοι τε καὶ λάθοι, ἤρετο τὸν Δημάρητον οἱ εἶναι τὸ ἄρχειν μετὰ τοῦ βασιλεύειν. ὁ δὲ, ἀγήσας τὴν ἐπερώτημαν, εἶπε φὰς, αὖτός μὲν ἀμφοτέρων ἤδη πεπειρῆσθαι, κεῖνον δὲ, ὅ. τι μέντοι ἐπειρώτησιν ταύτην ἄρξειν Λακεδαιμονίοισι ἢ μυρίης κακότητος, ἢ μυρίης εὐδαιμονίης. Ταῦτα δὲ εἶπας, καὶ καταλυσάμενος, ἧιε ἐκ τοῦ θεήτρου ἐς τὰ ἑωυτοῦ οἰκία. αὐλίκα δὲ παρασκευασάμενος ἔθυε τῷ Διὶ βοῦν. θύσας δὲ τὴν μητέρα ἐκάλεσε. Ἀπιχομένην δὲ τὴν μητέρα ἐσδεξάμενος τὰς χεῖρας οἱ τῶν σπλάγχνων, καλυπτόμενος ἐπέλεγε τοιάδε, Ὦ μῆτερ, θεῶν σε τῶν τε ἐνθάδε καὶ ἀποδόμενος ἱκετεύω, καὶ τοῦ ἑρκείου Διὸς τοῦδε, φράσαι μοι τὴν ἀληθείην, τίς μευ ἐστὶ πατὴρ ὀρθῶς λέγων. Λεωτυχίδης μὲν γὰρ ἔφη σε ἐν τοῖσι νείκεσι λέγων,

[1] *In Græco exempl. pro αὐτέων legendum videtur ἐωυτοῦ, cuius lectionis alibi ratio reddetur.* [2] Quale illis eſſet magiſtratum gerere, qui antea regnauiſſent.

κυέουσαν σε ἐκ τοῦ πρώτου ἀνδρός, οὕτω ἐλθεῖν
πρὸς Ἀρίστωνα. ἡ δὲ καὶ μανικώτερον λόγον
λέγοντες, φασί σε ἐστελλειν πρὸς τὸν οἰκέτεων
ὀνοφορβόν, καὶ ἐμὲ εἶναι ἐκείνου παῖδα. ἐγὼ δέ σε ὧν
μετερχομαι πρὸς θεῶν, εἰπεῖν τἀληθέα. οὔτε γὰρ,
εἰ πεποίηκάς τι τῶν λεγομένων, μοιχὴ δὴ πεποίη-
κας, μὴ πολλέων δὲ ὁ, τε λόγος πολλὸς ἐν Σπάρ-
τῃ, ὡς Ἀρίστωνι σπέρμα παιδοποιὸν οὐκ ἐνῆν.
τεκεῖν γὰρ ἂν καὶ τὰς πρότερας γυναῖκας. ὁ
μὲν δὴ τοιαῦτα ἔλεγε. Ἡ δ' ἀμείβετο τοῖσδε, 10
Ὦ παῖ, ἐπεί τε μὲ λιτῇσι μετέρχεαι εἰπεῖν τὠληθέα,
πᾶν σοὶ ἐρέω τὸ ἀληθέστατον. ὡς με
ἠγάγετο Ἀρίστων ἐς ἑωυτόν, νυκτὶ τρίτῃ ἀπὸ τῆς
πρώτης ἦλθέ μοι φάσμα εἰδόμενον Ἀρίστωνι σεσυ-
λημένον δὲ, τοῦ στεφάνους οὓς εἶχε, ἐμοὶ περιτίθει. καὶ
τὸ μὲν οἰχώκεε, ἦκε δὲ μετ' ταῦτα Ἀρίστων· ὡς
δέ με εἶδε ἐχούσας στεφάνους, ἤρετο τίς εἴη ὁ, μοι
δοὺς. ἐγὼ δὲ ἐφάμην ἐκείνον· ὁ δὲ οὐκ ἐπιστέ-
κετο. ἐγὼ δὲ κατωμνύμην, φαμένη οὐδὲν οὐ κα-
λῶς ποιέειν ἀπαρνεόμενον. ὀλίγον γὰρ τι πρό- 20
τερον ἐλθόντα καὶ συνευνηθέντα, δοῦναί μοι τοὺς στε-
φάνους. ὁρέων δὲ με καταμνυμένην ὁ Ἀρίστων, ἔ-
μαθε ὡς θεῖον εἴη τὸ πρῆγμα. καὶ τοῦτο μέν, ἅτε στε-
φάνων ἐφάνησαν ἐόντες ἐκ τοῦ ἡρῴου τοῦ πρὸς τῇσι
θύρῃσι τῇσι αὐλείῃσι ἱδρυμένου, τὸ καλέουσι Ἀ-
στροβάκου· τοῦτο δὲ; ἅτε μάντιες πολλοὶ αὐτὸν ἥρωα
ἀναίρεον εἶναι. οὕτω δὴ ὦ παῖ ἔχε πρῶτον
καὶ βούλεαι πυθέσθαι. ἢ γὰρ ἐκ τοῦ ἥρωος τούτου
γέγονας, καὶ τοι πατὴρ ὅστις Ἀστροβακος ὁ ἥρως, ἢ
Ἀρίστων. ἐν γὰρ σε τῇ νυκτὶ ταύτῃ ἀναιρέομαι. 30
τῇ δὲ σοὶ μάλιστα καταπλώουσι ἐχθροὶ, λέγον-
τες ὡς αὐτὸς ὁ Ἀρίστων, ὅτε πρῶτα ἤγγελθη γε-
νόμενος, πολλῶν ἀκουόντων οὐ φήσειέ σε ἑωυτοῦ εἶ-
ναι· χρόνον γὰρ σοῦ δέκα μηνῶν οὐδένα ἔδεκτο γενέσθαι· ἀ-
πορρίψαι τῶν τοιούτων κεῖνος τὸν ἀπέρριψε ὃ ἔπος. 40
γίνονται γὰρ γυναῖκες καὶ ἑνδεκάμηνα καὶ ἑπτά-
μηνα, οὐ πᾶσαι δέκα μηνῶν ἐκτελέσασαι. ἐγὼ
δέ σε ὦ παῖ ἑπτάμηνον ἔτεκον. ἔγνω δὲ καὶ ὁ αὐτὸς
Ἀρίστων οὐ μετὰ πολλὸν χρόνον ὡς αἰτίη τὸ ἔπος ἐκ-
βάλοι τοῦτο. λόγῳ δ' ἄλλους πρὸ ἡμέων τῆς σε-
ωυτοῦ μὴ δέκεο. τὰ γὰρ ἀληθέστατα πάντα ἀκήκοας.
ἐκ δ' ὀνοφορβῶν αὖτε τε Λευτυχίδῃ καὶ τοῖσι ταῦ-
τα λέγουσι γυναῖκες παῖδας. ἡ μὲν δὴ
ταῦτα ἔλεγε· Ὁ δ', ὡς τὰ θρώμενός τε τὰ ἐβούλετο,

te è priore viro grauidam, ita ad Aristonem veniſſe. Alii etiam dementius referentes, aiunt te ad domeſticum aſinarium ventitaſſe, illiuſque me filium eſſe. quæ de re ego te adiens obſecro vt verum dicas. Siquid enim eorum quæ dicuntur feciſti, non ſola feciſti, ſed quod multæ. Et multus de hac re Spartæ ſermo eſt, negantium [1] Aristoni fuiſſe genituram ad filios procreandos. nam ſi fuiſſet, priores vxores fuiſſe cõcepturas. Hæc Demaratus. Cui mater ita reſpon- LXIX
dens, Fili, inquit, quoniam [2] precibus mecum agis vt dicam veritatem, omne tibi verum exponetur: Vt me domum Ariſton duxit, tertia quàm me duxerat nocte ſimulacrum tanquã Aristonis ad me venit, quod poſteaquã mecum concubuit, [3] corona quam geſtabat, me circũdedit, atq; abiit. Dehinc Ariſton aduenit, qui cernens me coronas habentẽ, ſciſcitabatur quiſnam me illis donaſſet. Ego ipſum dediſſe reſpondi: eoq; id abnuente, iurauí, aſſerens non bene illum facere qui negaret, quippe qui paulo ante ingreſſus, vbi mecum coiiſſet, coronis me donaſſet. Ariſton, cernens me iurantem, intellexit eam rem diuinam fuiſſe. compertumque eſt illas coronas fuiſſe ſumptas ex heroico cõditorio, quod eſt iuxta ianuam aulę extructum, quod vocant Aſtrobaci: & vates eſſe hunc eundem heroem reſponderunt. Habes igitur fili ita vt volebas audire. aut enim ex hoc heroe genitus es, paterque tibi eſt Aſtrobacus heros, aut ex Ariſtone. nam ea te nocte concepi. Verum quod tibi præcipue exprobrant inimici, quod Ariſton, quum ei te natum eſſe nunciatũ eſt, multis audientibus negauit te ſuum eſſe, quia tempus decem menſium non exiſſet, per inſcitiam talium rerum illi hoc verbum excidit. nam mulieres nouem etiam menſium ac ſeptem menſiũ partum edunt, non omnes decimum menſem explentes. ego autem fili ſeptimeſtrem te genui. Ipſe quoque Ariſton non diu poſt agnouit [4] ſe per imprudentiam id verbum extuliſſe. Itaque alias orationes de tua genitura noli admittere. omnia enim veriſſime audiſti. Nam quod ad aſinarios attinet, ipſi Leutychidi & iis qui talia loquuntur, ſuæ vxores de aſinariis pariãt filios. Hęc illa dixit. Demaratus auditis quæ volebat, LXX

1 Aristoni fuisse prolificum semen. nam si furiss. 2 Precibus instas mihi vt dic. ver. 3 Coronas quas gestabat mihi circumposuit. Et hoc quidem abiit, Ariston autem postea venit. 4 Se per stultitiam id verbum emisisse. Cetera autem quæ de tua genitura dicuntur, ne admittito.

sumpto

sumpto viatico per speciem eundi Delphos ad oracultum consulendum, Elin contendit. Eum suspicati Lacedæmonii fugam capessiturum, insequuti sunt. Sed Demaratus iam ex Elide Zacynthum traiecerat, quem illuc transgressi Lacedæmonii prehenderunt, eiusque famulos: sed Zacynthiis eum dedere abnuentibus, Demaratus illinc in Asiam ad regem Darium traiecit: à quo magnifice exceptus est, territorioque ac vrbibus donatus. Ita in Asiam Demaratus abiit, ac tali fortuna vsus est, vir cum aliis in multis factis dictisq; apud Lacedæmonios illustris, tum quod illis olympiadem palmam quadriugo certamine reportauerat, rem eius solius, ad ea tempora, regum Spartiatarum. Leutychidi autem Menaris filio, qui in regnum amoti Demarati successerat, natus est filius Zeuxidamus, quẽ nonnulli Spartiatarum Cynisconem, *id est, catulum* vocabant. Is Spartæ non regnauit ante Leutychidem defunctus, relicto filio Archidamo. Leutychides orbatus filio, alterã duxit vxorem EVrydamen, Menii sororem, Diactoris filiam, ex qua nullam prolem virilem suscepit, sed filiam nomine Lampito: quam Archidamus Zeuxidami filius in matrimoniũ accepit, ab ipso Leutychide datam. At ne Leutychides quidem ipse Spartæ consenuit, sed has pœnas Demarato rependit: In expeditione Thessalica dux quũ omnia faciendi ius haberet, multum pecuniæ per corruptelam dono accepit, ipseque in re deprehensus, quum sederet in castris, vtraque manu pecuniam tenens, in iudicium delatus è Sparta profugit, domusque eius excisa fuit: & Tegeæ in quam profugerat, mortem obiit. Sed hæc insequenti tempore acta sunt. ¶ Tunc autem Cleomenes, quum sibi res in Demaratum bene cessisset, assumpto protinus Leutychide, contendit aduersus Ægineras, maiorem in modum illis propter ignominiã infensus. Ita Æginetæ vtriusque regis contra se aduentu non repugnandum iam sibi esse putauerunt. ex quibus reges adduxere decem, quos delegere, diuitiis ac genere eminentissimos, cum aliis, tũ Criũ Polycriti, & Calambũ Aristocratis filium, qui plurimũ habebant potentiæ. Eos in Atticam adductos, penes inimicissimos Æginetis Atheniensis deposuerunt. Post hæc Cleomenes,

LXXI

LXXII

LXXIII

LXXIV

ἐκ ἐπόδου λαβών, ἐπορεύετο ἐς Ἦλιν· τῷ λόγῳ φάς ὡς ἐς Δελφοὺς χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ πορεύεται. Λακεδαιμόνιοι δέ, ὑποπτεύσαντες Δημάρητον δρησμῷ ἐπιχρέειν, ἐδίωκον· καὶ κως ἔφθη ἐς Ζάκυνθον διαβὰς ὁ Δημάρητος ἐκ τῆς Ἤλιδος. ἐπιβάντες δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι, αὐτῆς τε ἀπέστησαν, καὶ τοὺς θεράποντας αὐτοῦ ἀπῄτεόν. μετὰ δέ, (οὐδὲ γὰρ ἔδιδοσαν αὐτοὺς οἱ Ζακυνθῖοι) ἐνθεῦτεν διαβαίνει ἐς τὴν Ἀσίην παρὰ βασιλέα Δαρεῖον· ὁ δὲ ὑπεδέξατό τε αὐτὸν μεγαλωστί, καὶ γῆν τε καὶ πόλιας ἔδωκε. οὕτω ἀπίκετο ἐς τὴν Ἀσίην Δημάρητος, καὶ τοιαύτη χρησάμενος τύχῃ δηλά τε Λακεδαιμονίοισι συχνὰ ἐργασί τε καὶ γνώμῃσι ἀπολαμπρυνθείς, ἐν δὴ καὶ Ὀλυμπιὰς σφι αἰειλόμενος τεθρίππῳ πρεσθεύσαντι, μοιρίδιον τῶν πρώτων δὴ τῶν ἁρμαμάξων βασιλήϊον ἐν Σπάρτῃ ποιήσας. Λεωτυχίδης δὲ ὁ Μενάρεος, Δημαρήτου καταπαυθέντος, διεδέξατο τὸ βασιλήϊον· καὶ οἱ ἦν παῖς Ζευξίδημος, τὸν δὴ Σπαρτιητέων μετεξέτεροι Κυνίσκον ἐκάλεον. οὗτος ὁ Ζευξίδημος οὐκ ἐβασίλευσε Σπάρτης. πρὸ Λεωτυχίδεω γὰρ τελευτᾷ, λιπὼν παῖδα Ἀρχίδημον. Λεωτυχίδης δὲ γεγονὼς Ζευξιδήμῳ γαμέῃ δευτέρῃ γυναῖκα Εὐρυδάμιλλαν, ἐοῦσαν Μενίῳ μὲν ἀδελφείην, Διακτορείδεω δὲ θυγατέρα· ἐκ τῆς ἔρσεν μὲν οἱ οὐδὲν, θυγάτηρ δέ, Λαμπιτώ· τὴν Ἀρχίδημος ὁ Ζευξιδήμου γαμέῃ, ἐὼν αὐτῷ Λεωτυχίδεω. Οὐ μὲν οὐδὲ Λεωτυχίδης κατεγήρα ἐν Σπάρτῃ, ἀλλὰ ὑπ' οἷσιν οἰκίοισι δεινὰ Δημαρήτῳ ἐξέπρησε· ἐστρατήγησε Λακεδαιμονίοισι ἐς Θεσσαλίην· παρεὼν δὲ ὑποχείρια πρῶτα ποιήσασθαι, ἐδωροδόκησε χρημάτιον πολύ· ἐὼν δὲ αὐτοφώρῳ δηθεὶς ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ὑπὸ κατήμενος χειρὶ δι' παλάμης ἔρρινε, ἔφυγε ἐκ Σπάρτης, καὶ τὸ δικαστήριον ὑπαφεθὲς καὶ τὰ οἰκία κατεσκάφη. ἔφυγε δὲ ἐς Τεγέην, κἀτελεύτησε ἐν ταύτῃ. ταῦτα μὲν δὴ ἐγίνετο χρόνῳ ὕστερον. Τότε δὲ ὡς τῷ Κλεομένεϊ θῶωδώθη ὅ ἐς τὸν Δημάρητον τρῶσμα, αὐτίκα μεταλλαβὼν Λεωτυχίδεα, ἦλθε ὑπὸ τοὺς Αἰγινήτας, ἀδικέοντά τινα σφι εἴκοσι τάλαντα ἀπὸ τῆς ἐμπολαίου ἔχων. ὕστερον δὲ ὕστερα οἱ Αἰγινῆται ἀμφοτέρων τῶν βασιλέων ἡκόντων ἐς αὐτοὺς ἐδικαίευν ἐπὶ ἀμφοτέροισι, ἐκείνοισί τε ὑπελέξαντο ἄνδρας δέκα Αἰγινητέων τοὺς πλείστου ἀξίους καὶ πλούτῳ καὶ ἡλικίῃ, ἦγον ἄλλους τε καὶ δὴ καὶ Κεοῦ τε Πολυκρίτου, καὶ Κάλαμβον Ἀριστοκράτεος, οἵπερ ἐχθρὸν μέγιστον κρατοῦντες. ἀγαγόντες δὲ σφέας ἐς γῆν τὴν Ἀττικὴν, παρὰ βωμὸν Ἀθηναίων κατίζουσι) ἐς τοὺς ἐδίκαζον Αἰγινήτησι Ἀθηναῖοι. Μετὰ δὲ ταῦτα, Κλεομένεα

ολυμπιὰς δίη

ἐπαίστον γλυόμενον κακοτεχνήσαντα ἐς Δημάρητον, δεῖμα ἔλαβε Σπαρτιητέων, καὶ ὑπεξέρχει ἐς Θεσσαλίην. ἐνθεῦτεν δὲ ἀπικόμενος ἐς τὴν Ἀρκαδίην, νεώτερα ἐπορᾶτο πρήγματα, συνιστὰς τοὺς Ἀρκάδας ἐπὶ τὴν Σπάρτην, ἄλλους τε ὅρκοις προσαγόμενος σφι, ἢν μιν ἐθέλωσι σφέας αὐτοὺς τῇ αὐτοῦ ἐξηγήσασθαι· ἐς δὴ καὶ ἐς Νώνακριν πόλιν ὁρμᾶτο ἐπὶ τὸν Ἀρκάδων τοὺς πρεσβυτάτους ἀγαγέσθαι, ἐξορκώσων τὸ Στυγὸς ὕδωρ. ἐν δὲ ταύτῃ τῇ πόλι λέγεται εἶναι καὶ Ἀρκάδων τὸ Στυγὸς ὕδωρ. καὶ δὴ καὶ ἔστι τοιόνδε τι· ὕδωρ ὀλίγον φαινόμενον, ἐκ πέτρης σταζει· ἐς ἄγγος, τὸ δὲ ἄγγος αἰμασιῆς τις περιδέδεκται κύκλος· ἡ δὲ Νώνακρις, ἐν τῇ ἡ πηγὴ αὕτη τυγχάνει ἐοῦσα, πόλις ἐστὶ τῆς Ἀρκαδίης πρὸς Φενεῷ. Μαθόντες δὲ Λακεδαιμόνιοι Κλεομένεα ταῦτα πρήσσοντα, κατῆγον αὖθις· δείσαντες δὲ ἐπὶ τοῖσι αὐλοῖσι ἐς Σπάρτην τοῖσι καὶ πρότερον ἦρχε. κατελθόντα δὲ αὖτις, αὐτίκα ἐπελάβετο μανίης νοῦσος, ἐοῦσα καὶ πρότερον ἐπιμαργητέρη. ὅκως γὰρ τεῳ ἐντύχοι Σπαρτιητέων, ἐνέχραε ἐς τὸ πρόσωπον τὸ σκηπτρον. ποιεῦντα δὲ αὐτὸν ταῦτα, καὶ παραφρονήσαντα, ἔδησαν οἱ προσήκοντες ἐν ξύλῳ. ὁ δὲ, δεθεὶς, φύλακον μουνωθέντα ἰδὼν τὸν ἑωυτοῦ, αἴτεε μάχαιραν. οὐ βουλομένου δὲ τοῦ φύλακου διδόναι, ἀπείλεε τὰ μὴν οὔτις ποιήσει ἐς ὃ δείσας ἀπειλὰς ὁ φύλακος (ἦν γὰρ τῶν εἱλωτέων) δίδοι μάχαιραν. Κλεομένης δὲ λαβὼν σίδηρον, ἄρχετο ἐκ τῶν κνημέων ἑωυτὸν λωβώμενος. ἐπιμηκων γὰρ κατὰ μῆκος τὰς σάρκας, προσῆλθε ἐκ τῶν κνημέων ἐς τοὺς μηροὺς· ἐκ δὲ τῶν μηρέων ἐς τὰ ἰξία, καὶ τὰς λαπάρας· ἐς ὃ ἐς τὴν γαστέρα ἀπίκετο, καὶ ταύτην κατατρώσας, ἀπέθανε οὕτω τοιοῦτῳ. ὡς μὲν οἱ πολλοὶ λέγουσι Ἑλλήνων, ὅτι τὴν Πυθίην ἀνέγνωσε ἐς τὰ περὶ Δημάρητον γεγομένα λέγειν· ὡς δὲ Ἀθηναῖοι μοῦνοι λέγουσι, ἐλθὼν ἐς Ἐλευσῖνα ἐσβαλών, ἔκειρε τὸ τέμενος τῶν θεῶν· ὡς δὲ Ἀργεῖοι, ὅτι ἐξ ἱεροῦ αὐτέων τῆς Ἄργου, Ἀργείων τοὺς καταφυγόντας ἐκ τῆς μάχης κατανηέων, κατέκαυσε, καὶ αὐτὸ τὸ ἄλσος ἐν ἀλογίῃ ἔχων, ἐνέπρησε. Κλεομένεϊ γὰρ μαντευομένῳ ἐν Δελφοῖσι, ἐχρήσθη Ἄργος αἱρήσειν· ἐπεί τε δὲ Σπαρτιήτας ἄγων ἀπίκετο ἐπὶ ποταμὸν Ἐρασῖνον, ὃς λέγεται ῥέειν ἐκ τῆς Στυμφαλίδος λίμνης. τὸν γὰρ δὴ λίμνην ταύτην ἐς χάσμα ἀφανὲς ἐκδιδοῦσαν, ἀναφαίνεσθαι ἐν Ἄργεϊ, τὸ ἐνθεῦτεν δὲ τὸ

quum eum subiisset metus Spartiatarum, iam manifestus maleficii in Demaratum excogitati, in Thessaliam subterfugit: atque illinc in Arcadiam profectus, res nouas moliebatur, solicitans Arcadas aduersus Spartam, adigens-que eos iureiurando ad se sequendum quocunque ipsos educeret. Quinetiam in animo habebat primores illorum ad vrbem Nonacrin ductos adigere ad iusiurandum per aquam Stygis. In hac autem vrbe ab Arcadibus fertur esse Stygis aqua: & est videlicet talis ea aqua: E petra emanat aquula, distillans in vas quoddam, in gyrum macerie præseptum. Nonacris autem vbi fons hic visitur, vrbs Arcadiæ est, ante Pheneon vrbem. Talia molientem Cleomenem Lacedæmonii quum animaduertissent, timentes sibiipsis, Spartam reuocarunt ad pristinam dignitatem. Sed eum reuersum statim morbus insaniæ cepit, iam etiam antea subinsanum. nam vt cuique Spartiatarum obuius erat, in eius faciem infligebat sceptrum. Hæc illum facientem ac desipiscentem propinqui soleis ligneis illigauerunt. Qui custodem digressis aliis solum remansisse cernens, petiit ab eo gladium. custode abnuente dare, ab initio comminabatur quæ mox ei faceret, donec minis conterritus custos (erat enim seruus quidam) gladium tradidit. [1] Eo accepto, Cleomenes à furis incipiens sese detruncabat. In longum namque discindens carnes, è tibiis ad femora proceſſit, è femoribus ad coxarum vertebras atque ilia, quousque peruenit ad vterum, in quo rescindendo, sic expirauit, vt quidem plerique Græcorum memorant, quia Pythiam corruperat ad ea dicenda quæ circa Demaratum acta sunt: vt autem soli Athenienses, quod adortus Eleusinem, fanum deorum fuerat depopulatus: vt Argiui, quia eos qui è pugna fugerant Argiuos, ex Argi templo ipsorum abductos obtruncarat: & [2] ipsum lucum quem in Argia occupasset, incenderat. Cleomeni enim Delphis oraculũ poscenti responsum fuerat, eum Argos esse capturũ. qui, posteaquam ad flumen Erasinum copias Spartiatarum duxit, quod flumen è lacu Stymphalio manare fertur: hunc enim lacum in voraginem condi, & Argis postea ex orientem apparere, illincque

LXXV

LXXVI

1 Cleomenes vero arrepto ferro cepit à tibiis sese lacerare. nam conscindens longis vulneribus carnes, à tibiis sursum versus ad femora perrexit, eque femoribus ad coxas & latera atque ventrem peruenit. *Ita Camer. hunc locum interpret.* 2 Ipsum lucum contemptui habens incend. *Videtur autem hic legisse* ἐν ἀγῶνι *pro* ἐν ἀλογίῃ.

iam eam

iam eam aquam vocari Erasinum: ad hoc igitur flumen posteaquam peruenit, ei hostias immolauit: & quum læta non essent exta de flumine transmittendo, dixit delectari se quidem Erasino, qui nollet prodere ciues suos, non tamẽ ideo Argiuos gauisuros. Moxque illinc motis castris ad Thyream venit, & mari taurum quum mactasset, nauibus copias ad regionem Tirynthiam ac Nau-
LXXVII pliam duxit. Id audientes Argiui ad eos arcendos obuiam tendunt ad mare. Et quum aduentarent Tirynthum, in loco cui nomen inditum est Sepia, relicta non magna inter duas acies intercapedine, consederunt eregione Lacedæmoniorum. Neque vero illic pugnam ex aperto reformidabant, sed ne dolo exciperentur. nam ad hanc rem attinebat oraculum quod Pythia ediderat communiter eis atque Milesiis, in hæc verba,

Verum quando marem præuertet femina victrix,
Inter & Argiuos referet præclaris honorem:
Tunc Argiuarum reddet pleraſque gementes,
Vt venturorum aiat quis quandoque virorum,
Telo ſæuus obit ſinuoſo corpore ſerpens.

Hæc omnia Argiuis quum contigissent, metum incutiebant. ideoque eis visum est præcone hostium esse vtendum: atque ita esse faciendum, vt quoties præco Spartiata quippiam Lacedæmoniis denunciaret, idem facerent
LXXIX ipsi. Cleomenes autem animaduertens Argiuos facientes quicquid apud Lacedęmones pręco denunciasset, præcepit suis vt quum præco denunciaret prandendum, tunc raptis armis tenderent in Argiuos. Hoc exequuti Lacedæmonii, in Argiuos [1] è voce præconis prandentes impetum faciunt, eorumque cum multos occiderunt, tum plures in lucũ Argi fuga elapsos circumse-
LXXIX derunt. Qui dum asseruantur, Cleomenes hoc sibi faciendũ putauit: Scisciatus quosdã quos secum habebat perfugas, misit præconẽ ad euocandum nominatim eos Argiuos qui in luco præclusi erant, ad se redimendos. est autem apud Lacedæmonios redemptio in singulos viros, binæ minæ. Ita Argiuorum quinquaginta, vt quisque euo-

ὕδωρ ἤδη ζοῦτο τὸν Ἀργείων Ἐρασῖνον καλέεσθαι. ἀπικόμενος δὲ ὧν ὁ Κλεομένης ὅτι Ⓐ ποταμὸν τοῦτον, ἐσφαγιάζετο αὐτῷ. καὶ, οὐ γὰρ ὑδαμῇ ἐκαλλιέρεε διαβαίνειν μιν, ἀγαθὸν μὲν ἔφη εἶναι Ἐρασίνου οὐ προδιδόντος τοὺς πολίτας, Ἀργείους μέντοι οὐδὲ ὡς χαιρήσειν. μετὰ δὲ ταῦτα ἐξαναχωρήσας τὴν τραπιὴν κατήγε ἐς Θυρέην. σφαγιασάμενος δὲ τῇ θαλάσσῃ ταύρῳ, πλοίοισι σφέας ἤγαγε ἔς τε τὴν Τιρυνθίην χώρην καὶ Ναυπλίην. Ἀργεῖοι δὲ ἐβοήθεον, πυνθανόμενοι ταῦτα, ὅτι θάλασσαν. ὡς δὲ ἀγχοῦ μὲν ἐγίνοντο τῆς Τίρυνθος, χώρῳ δὲ ἐν τούτῳ τῷ κέεται ἡ Σίπεια τοὔνομα, μεταίχμιον οὐ μέγα ἀπολιπόντες, ἵζοντο αὐτοὶ τοῖσι Λακεδαιμονίοισι. συνῆσαν δὲ οἱ Ἀργεῖοι τὴν μὲν ἐν τῷ φανερῷ μάχην οὐκ ἐφοβέοντο, ἀλλὰ μὴ δόλῳ αἱρεθέωσι. καὶ γὰρ δὴ σφι ἐς τοῦτο τὸ χρῆγμα ἔκειτο ἐκ χρηστηρίου, ὃ ὅτι κοινὰ ἔχρησε ἡ Πυθίη τοῦτοισί τε καὶ τοῖσι Μιλησίοισι, λέγει οὕτω,

Ἀλλ' ὅταν ἡ θήλεια Ⓐ ἄρσενα νικήσασα
Ἐξελάσῃ, καὶ κῦδος ἐν Ἀργείοισιν ἄρηται,
Πολλὰς Ἀργείων ἀμφιδρυφέας τότε θήσει·
Ὥς ποτέ τις ἐρέει καὶ ἐσοπίσω ἀνθρώπων,
Δεινὸς ὄφις τελέθων ἀπώλετο δουρὶ δαμασθείς.

Ταῦτα δὴ πάντα συνελθόντα, τοῖσι Ἀργείοισι φόβον παρεῖχε· καὶ δή σφι δοκέει ταῦτα ἔδοξε τῷ κήρυκι τῶν πολεμίων χρᾶσθαι. δόξαν δέ σφι, ἐποίευν τοιόνδε· ὅκως ὁ Σπαρτιήτης κήρυξ προσημήνειε Λακεδαιμονίοισι, ἐποίευν καὶ Ⓐ Ἀργεῖοι τοὔτο τοῦτο. Μαθὼν δὲ ὁ Κλεομένης ποιεῦντας τοὺς Ἀργείους ὁκοῖόν τι ὁ σφέτερος κήρυξ σημήνειε, προαγγέλλει σφι ὅταν σημήνῃ ὁ κήρυξ ποιέεσθαι ἄριστον, ὅτε καὶ λαβόντας τὰ ὅπλα, χωρέειν ἐς τοὺς Ἀργείους. Ταῦτα καὶ ἐγίνετο ὑπὸ τελέα ἐκ τῶν Λακεδαιμονίων. ἄριστον γὰρ ποιευμένοισι τοῖσι Ἀργείοισι ἐκ τοῦ κηρύγματος, ἐπεκέατο. καὶ πολλοὺς μὲν ἐφόνευσαν αὐτέων, πολλῷ δὲ ἔτι πλεῦνας ἐς τὸ ἄλσος τοῦ Ἄργου καταφυγόντας περιίζομενοι ἐφύλασσον. Ἐνθεῦτεν δὲ ὁ Κλεομένης ἐποίεε τοιόνδε· ἔχων ἀνομόλους ἄνδρας, καὶ πυνθανόμενος τούτεων, ἐξεκάλεε κήρυκα, ὀνομαστὶ λέγων ἕκαστον ἐκ τοῦ ἱροῦ ἀφορμωμένους τῶν Ἀργείων. ἐξεκάλεε δέ, φὰς αὐτέων ἔχειν τὰ ἄποινα. ἄποινα δὲ ἐστὶ Πελοποννησίοισι, δύο μνέαι τεταγμέναι κατ' ἄνδρα ἀχμάλωτον ἐκλύειν. κατὰ συντύχησιν δὲ ὧν τῶν Ἀργείων ὡς ἑκάστους ἐκκαλε-

1 *Id eſt, Præni præco denunciauerat.*

ὁμῶς ὁ Κλεομένης ἀπέκτεινε. τοῦτο δὲ ἐποίεε λανθάνων τοὺς λοιποὺς τοὺς ἐν τῷ τεμένεϊ. ἅτε γὰρ συγκαύσας ἐόντος τοῦ δένδρεος, οὐκ ὥρων οἱ ἐντὸς τοὺς ἐκτός, ὅ, τι ἔσωπασι· πρίν γε δὴ αὐτέων τις ἀναβὰς ἐπὶ δένδρου, κατεῖδε τὸ ποιεύμενον. οὕτω δὴ ἐπεὶ καλεόμενοι ἐξήεσαν. Ἐνθαῦτα δὴ ὁ Κλεομένης ἐκέλευε πρώτους ἕνα τῶν Εἱλωτέων ὠθεινέειν ὕλην τοῦ ἄλσεος. τῶν δὲ πειρωμένων, ἐνέπρησε τὸ ἄλσος. καιομένου δὲ ἤδη, ἐπείρετο τῶν ἀγγέλων, ἕνος εἵνεκα θεῶν τὸ ἄλσος. ὁ δὲ ἔφη Ἄργου εἶναι. ὁ δ', ὡς ἤκουσε, ἀναστενάξας μέγα, εἶπε, Ὦ Ἄπολλον χρηστήριε, ἦ μεγάλως με ἠπάτηκας, φάμενος Ἄργος με αἱρήσειν. συμβάλλομαι δὴ ἐξηκειν μοι τὸ χρηστήριον. Μετὰ δὲ ταῦτα, ὁ Κλεομένης τῷ μὲν πρέσβεϊ τῷ ἑτέρῳ ἀπῆκε ἀπιέναι ἐς Σπάρτην· χιλίους δὲ αὐτέων λαβὼν τοὺς ἀρίστους, ἤιε ἐς τὸ Ἡραῖον θύσων. βουλόμενον δὲ αὐτὸν θύειν ὑπὸ τοῦ βωμοῦ, ὁ ἱρεὺς ἀπεκώλυε, φὰς οὐκ ὅσιον εἶναι ξείνῳ αὐτόθι θύειν. ὁ δὲ Κλεομένης ὁ ἱρέα ἐκέλευε τοὺς Εἱλωτας ἀπὸ τοῦ βωμοῦ ἀπαγαγόντας μαστιγῶσαι, καὶ αὐτὸς ἔθυσε. ποιήσας δὲ ταῦτα, ἀπῆιε ἐς τὴν Σπάρτην. Νοσήσαντα δέ μιν ἐπῆλθον οἱ ἔφοροι, φάμενοι μὲν δωροδοκήσαντα, οὐκ ἑλεῖν τὸ Ἄργος, τὰ παρεὸν δυνατέως μιν ἑλεῖν. ὁ δὲ σφι ἔλεξε, οὔτε εἰ ψευδόμενος, οὔτε εἰ ἀληθέα λέγων, ἔχω σαφηνέως εἰπεῖν· ἔλεξε δ' ὧν φάμενος, ἐπείτε δὴ τὸ Ἄργεϊ ἱερὸν ἔλε, δοκέειν οἱ ἐξελαυθέναι χρησμὸν τοῦ θεοῦ. πρὸς ὧν ταῦτα οὐ δικαιέω πειρᾶν τῆς πόλιος, πρίν γε δὴ ἱρηῖσι χρήσηται, μάθη εἴτε οἱ ὁ θεὸς παραδιδοῖ, εἴτε οἱ ἐμποδὼν ἕστηκε. καλλιερημένῳ δ' ἐν τῷ Ἡραίῳ, ἐκ τοῦ ἀγάλματος τῶν ξηπέων φλὸξ πυρὸς ἐκλάμψαι. μαθεῖν δὲ αὐτὸς οὕτω τεῦ ἀτρεκείως, ὡς οὐκ αἱρέει τὸ Ἄργος. εἰμὶ γὰρ ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀγάλματος ἐξελαμφθεῖσα, αἱρέειν αὐτὴ κατ' ἀρχὰς τεῦ πόλιν· ἐκ τῶν ξηπέων δὲ ἐκλαμφάντος, πᾶν οἱ πεποιῆσθαι ὅσον ὁ θεὸς ἐβούλετο γενέσθαι. ταῦτα δὲ λέγων, πιστά τε καὶ εἰκότα ἐδόκεε Σπαρτιήτῃσι λέγειν, ὥστε ἀπέφυγε πολλὸν τοῦ διώκοντας. Ἄργος δ' αὖ ἀνδρῶν ἐχηρώθη τοσοῦτο ὥστε οἱ δοῦλοι αὐτέων ἔσχον πάντα τὰ χρήματα, ἀρξάντες τε καὶ διέποντες. ἐς ὃ ἐπήβησαν οἱ τῶν ἀπολομένων παῖδες. ἐπείτα σφέας ὕστερι αἰσχυνόμενοι, ὀπίσω ἐς ἑωυτοὺς τὸ Ἄργος ἐξέβαλον· ἐξωθεύμενοι δ' οἱ δοῦλοι, μάχῃ ἔσχον Τίρυνθα. τέως μὲν δὴ σφι ἐν ἀρθμίῃ ἐς ἀλλήλους ἐπείτα δὲ ἐς τοὺς δούλους ἦλθε

catus fuerat, Cleomenes interimebat, quod faciens, latebat ceteros qui in fano erant, vtpote denso luco interiecto, non cernentes quid illi extrinsecus agerent. nisi postquam quidam conscensa arbore, quod fiebat inspexit: vnde non amplius qui euocabantur prodiere. Ibi Cleomenes iussit vnum- LXXX quenque seruorum lucum materia circumdare: atque illis obtemperantibus, lucum incendit. Eoque iam ardente, percontatus est quendam perfugarum cuiusnam deorum esset ille lucus: perfuga, Argi esse respondit. Quo audito Cleomenes vehementer ingemiscens, O Apollon, inquit, vates, quantopere me frustratus es, dicens me Argos esse capturum. coniicio iam exitum habuisse oracultum. Post hæc maiore LXXXI copiarum parte Spartam redire permissa, ipse cum mille delectis perrexit ad templum Iunonis, illic sacrificaturus. Sed sacrificare super aram volens, quũ à sacerdote vetaretur, negante fas esse externo illic sacra facere, iussit seruos abductum verberare: ac posteaquam immolauit, Spartam abiit. Reuer- LXXXII sum inimici ad ephoros citauerunt, crimini dantes quod pecunia corruptus, Argos, quum facile posset, non cepisset. Quibus respondit Cleomenes (incertum mihi vere an falso) se, posteaquam templum Argi cepisset, putasse dei expletum esse oracultum, & proinde non prius tentandam vrbem quam sacris operatus sciret an sibi deus illam traditurus esset, an impedimento futurus. Sibi autem apud Iunonis templum litanti effulsisse flammam è pectoribus simulacri: atq; ita se intellexisse non expugnaturum se Argos. Si enim è capite simulacri flamma extitisset, [1] fore vt vrbem ab arce caperet: quum vero è pectoribus illa extitisset. id omne fuisse confectum quod deus confici voluisset. Hæc dicens, credibilia ac probabilia Spartiatis dicere visus est, multoq; maiore parte sententiarum absolutus. Ce- LXXXIII terũ Argos ita viris desolatum est vt serui eorum res omnes susceperint, atque magistratus administrarint, dum filii cæsorum ad puberem adoleuere ætatẽ: qui sese in suum ius asserentes, ac reuersi Argos, mancipia eiecere. Serui eiecti, prœlio Tyrinthem obtinuere, [2] eatenus quidem dum fuit in eis mutua beneuolentia, & donec ad eos venit

σαφηνέως

228

1 Futurum fuisse vt vrbem funditus euerteret: 2 Fuitque mutua inter eos concordia, donec ad seruos venit, &c.

vates

vates quidam Cleander, genere Phigaeus ab Arcadia. is persuasit seruis vt dominos adorirentur: vnde bellum inter eos diuturnum extitit, donec Argiui ægre euasere victores. LXXXIV Ob hoc igitur aiunt Argiui Cleomenem ad insaniam redactum, male periisse. Ipsi autem Spartiatæ negant ab vllo dæmonio Cleomenem ad insaniam redactum: sed conuersatione Scytharum, intemperantem meri esse factum, & idcirco furiosum. Scythas enim Nomades, post illatum sibi à Dario bellum, ad illum vlciscendum perstitisse, missisque Spartam nunciis ad societatem faciendam, ita pepigisse, tanquam ex vtrorumque vtilitate foret vt ipsi quidem Scythæ iuxta flumen Phasin conarentur Medicam regionem inuadere, Spartiatæ vero ab Epheso ascendere, & ad certum locum vtrique occurrerent. Cum iis Scythis qui ad hoc missi sunt, consuetudinem habuisse Cleomenem aiunt, atque ex eo nimiam didicisse potandi intemperantiam: seque ob id eum insaniisse arbitrari. Vnde quoties intemperantius bibere volunt, aiunt, Episcythison, *id est*, *age Scytham*. Ita de Cleomene referunt Spartiatæ. Mihi vero videtur ille has LXXXV pœnas Demarato pependisse. ¶ Eum autem esse defunctum vbi audiere Æginetæ, Spartam nuncios misere, vociferatum contra Leutychidem de obsidibus qui Athenis tenerentur. His Lacedæmonii, consilio inito, multum iniuriæ à Leutychide illatum esse censuerunt, hominemque dedendum, quem illi Æginam deportarent pro iis qui Athenis tenerentur. Hunc quum essent ducturi Æginetæ, tunc ad eos Theasides Leoprepis filius, vir Spartæ probatus, Quid, inquit, viri Æginetæ facere vultis? regemne Spartiatarum deditum à suis ciuibus abducere? Si nunc præ iracundia Spartiatæ ita decreuerunt, cauete nequod exitiale malum in vestram regionem (si hoc feceritis) inferant. His auditis Æginetæ ab illo abducendo supersederunt, hac tamen condicione vt secum profectus Athenas Leutychides redderet sibi viros qui LXXVI illic depositi essent. Vbi Athenas venit Leutychides, ac depositum repoposcit, Athenienses (vt qui reddere nollent) tergiuersari, quod dicerent duos in deponendo reges fuisse, ideoque iniquum esse id alteri sine altero reddi. Quibus

αὐηρμαύτις Κλεάνδρος, ἦλθος ἐὼν Φιγασεὺς ἀπ' Ἀρκαδίης· ἔπειτεν δούλοις ἀνέγνωσε ἁπιθεῖς τοῖσι δεσπόταισι. ἐκ τούτου " ἦ πόλεμός σφι ἰῶ ἁπὶ χεῖνον συχνόν. ἐς ὃ δὴ μόγις ④ Ἀργεῖοι ἐπεκράτησαν. Ἀργεῖοι μὲν νυν λέγουσι Κλεομένεα φασὶ μανέντα ἀπολέσθαι κακῶς. αὐτοὶ δὲ Σπαρτιῆται φασὶ ἐκ δαιμονίου μὲν οὐδενὸς μανῆναι Κλεομένεα, Σκύθησι δὲ ὁμιλήσαντά μιν, ἀκρητοπότην γενέσθαι, καὶ ἐκ τούτου μανῆναι. Σκύθας γὰρ δὴ νομάδας, ἐπεί τε σφι Δαρεῖος " ἐσβαλεῖν ἐς τὴν χώρην, μετὰ ταῦτα μεμενέηκαν ὑπίσασθαι· πέμψαντας δὲ ἐς Σπάρτην, συμμαχίην τε ποιέεσθαι, καὶ συνιέναι ὡς χρεὼν εἴη αὐτοῖς μὲν δὴ τοὺς Σκύθας παρὰ Φᾶσιν ποταμὸν πειρᾶν ἐς τὴν Μηδικὴν ἐσβαλεῖν, σφέας δὲ τοὺς Σπαρτιήτας κελεύειν ἀπὸ Ἐφέσου ὁρμεωμένους ἀναβαίνειν, καὶ ἔπειτα ἐς τωὐτὸ ἀπικνεῖσθαι. Κλεομένεα δὲ λέγουσι, ἡκόντων τῶν Σκυθέων ἁπὶ ταῦτα, ὁμιλέειν σφι μεζόνως. ὁμιλέοντα δὲ μᾶλλον τὸ ἰκνεομένου, μαθεῖν τὴν ἀκρητοποσίην παρ' αὐτέων. ἐκ τούτου δὲ μανῆναί μιν νομίζουσι Σπαρτιῆται. ἐκ τε " τοῦ, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, ἐπιτηδεώτερον βούλονται πίνειν, Ἐπισκύθισον λέγουσι. οὕτω δὴ Σπαρτιῆται τὰ περὶ Κλεομένεα λέγουσι· ἐμοὶ δὲ δοκέει γε αὐτὸν Κλεομένεα Δημαρήτῳ ἐκτίσασθαι. Τελευτήσαντος δὲ Κλεομένεος, ὡς ἐπύθοντο Αἰγινῆται, ἔπεμπον ἐς Σπάρτην ἀγγέλους καταβωσομένους Λευτυχίδεω περὶ τῶν ἐν Ἀθήνῃσι ὁμήρων ἐγκλήματα. Λακεδαιμόνιοι δὲ δικαιότατον σφίσι ἐπιτηδεύσαντες, ἔγνωσαν περιιδεῖσθαι Αἰγινήτας ὑπὸ Λευτυχίδεω· καὶ μὲν κατέκειντο, ἕκδοτον ἀγαγεῖν ἐς Αἴγιναν αὐτὶ τῶν ἐν Ἀθήνῃσι ἐχομένων ἀνδρῶν. μελλόντων δὲ ἄγειν τῶν Αἰγινητέων ⓦ Λευτυχίδεα, εἶπέ σφι Θεασίδης ὁ Λεωπρέπεος, ἐὼν ἐν τῇ Σπάρτῃ δόκιμος ἀνήρ, Τί βουλεύεσθε ποιέειν ἄνδρες Αἰγινῆται, ⓦ βασιλέα τῶν Σπαρτιητέων ἕκδοτον ἀγόμενον ὑπὸ τῶν πολιητέων ἄγειν; εἰ νεῶν ὀργῇ χρεώμενοι ἔγνωσαν οὕτω Σπαρτιῆται, ὅκως μὴ ὑστερήσει μὴ ὑμῖν, μὴ τὰ τῶν πατρώιων ἀπολέσθαι κακὸν ἐς τὴν χώρην" ἐσβάλωσι. ταῦτα ἀκούσαντες ④ Αἰγινῆται, ἔσχοντο τῆς ἀγωγῆς. ὁμολογίῃ δὲ ἐχρήσαντο τοιῇδε, ὅτι ἀπαιτήσουσι Λευτυχίδεα ἐς Ἀθήνας, ἀποδώσοντες Αἰγινήτῃσι τοὺς ἄνδρας. Ὡς δὲ ἀπικόμενος Λευτυχίδης ἐς τὰς Ἀθήνας ἀπαίτεε τὴν παρακαταθήκην, οἱ Ἀθηναῖοι τοιῇδε φάσιος εἶλκον, οὐ βουλόμενοι ἀποδοῦναι, φάντες δύο σφέας ἐόντας βασιλέας παραθέσθαι, καὶ οὐ δικαιοῦν τῷ ἑτέρῳ αὐτὸν τοῦ ἑτέρου ἀποδιδόναι.

οὐ φαμψώων δὲ ἀποδώσειν τῷ Ἀθηναίων, ἔλεξέ
» σφι Λευτυχίδης τάδε, Ὦ Ἀθηναῖοι, ποιέετε μὲν
» ὁκότερα βούλεσθε αὐτοί. καὶ γὰρ ἀποδιδόντες, ποι-
» έετε ὅσια· καὶ μὴ ἀποδιδόντες, τὰ ἐναντία τούτεων.
» ὀκοῖον μέντοι τι ἐν τῇ Σπάρτῃ συμπεσέσθαι γινέ-
» σθαι τοῦ ἐμὲ κατάπτηκος, βούλομαι ὑμῖν εἶπαι.
229 » λέγομεν ἡμεῖς Ⓐ Σπαρτιῆται γενέσθαι ἐν τῇ Λα-
» κεδαίμονι τὸν τείτατον γενεὴν ἀπ' ἐμέο, Γλαύ-
» κην Ἐπικυδείδεος παῖδα· τοῦτον Ⓑ ἀνδρα φαμὲν
» τά τε ἄλλα πάντα προσήκειν τὰ προσόντα, καὶ δὴ καὶ
» ἀκούειν δίκαιοσύνης πέρι, πάντων ὅσοι τὴν
» Λακεδαίμονα τοῦτον Ⓒ χρόνον οἴκεον. συνενει-
» χθῆναι δὲ Ⓓ ἐν χρόνῳ ἐκείνῳ τάδε λέγομεν·
» ἀνδρα Μιλήσιον, ἀπικόμενον ἐς Σπάρτην, βού-
» λεσθαί Ⓔ ἐλθεῖν ἐς λόγους, προσιόντα τοιάδε·
» Ἐγὼ μέν εἰμι Μιλήσιος, ἥκω δὲ τῆς σῆς Γλαύκε δικαιο-
» σύνης βουλόμενος ἀπολαῦσαι· ὡς γὰρ δὴ ἀνὰ
» πᾶσαν μὲν τὴν ἄλλην Ἑλλάδα, ἐν δὲ καὶ πρὸς Ἴω-
» νίην τῆς σῆς δικαιοσύνης ἰὼν λόγος πολλός, ἐμεωυ-
» τῷ λόγῳ ἐδίδουν καὶ ὅτι ὀπίσινδυνός ἐστι ἀεί ποτε 2
» ἡ Ἰωνίη, ἡ δὲ Πελοπόννησος ἀσφαλέως ἱδρυμένη,
» καὶ διότι χρήματα οὐδαμᾶ σοὶ ἀσφαλέα ἐστὶ ὁρᾶν ἔ-
» χοντας. ταῦτά τε ὦν ὀπιλεγόμενός, καὶ βουλευο-
» μένῳ, ἔδοξέ μοι, τὰ ἡμίσεα πάσης τῆς οὐσίης ἐξαρ-
» γυρώσαντα, θέσθαι πρὸς σοί· οὔ τε ἐξεπισταμένῳ ὡς
» μοι χείμενα ἔσται πρὸς σοὶ σῶα. σὺ δή μοι καὶ τὰ
» χρήματα δέξαι, καὶ τάδε τὰ σύμβολα σῶζε λα-
» βών· ὃς δ' ἂν ἔχων ταῦτα ἀπαιτέῃ, τούτῳ ἀπο-
» δοῦναι. ὁρμώμενος δὴ ἀπὸ Μιλήτου ἦκον ξεῖνος τοσαῦ-
» τα ἐλέξε· Γλαύκος δὲ ἐδέξατο τὸν πρόκατα χρό- 30
» νον ὑπὸ τῷ Εἰρημένῳ λόγῳ. χρόνου δὲ πολλοῦ
» διελθόντος, ἦλθον ἐς τὴν Σπάρτην τούτου τοῦ πρόσ-
» θεν οὗτοι τοῦ χρήματα Ⓕ παῖδες. ἐλθόντες δὲ ἐς λό-
» γους τῷ Γλαύκῳ, καὶ ἀποδεικνύντες τὰ σύμβολα,
» ἀπαίτεον τὰ χρήματα. ὁ δὲ διωθέετο, αὐτυποκεί-
» νόμενος τοιάδε, Οὔτε μέμνημαι τὸ πρῆγμα, οὔτε με
» προσφέρει γοῦν εἰδέναι τούτεων ὧν ὑμεῖς λέγετε.
» βουλομένοισι δέ, ἀναμνησθεῖσι, ποιέειν πάντα τὸ δίκαιον. καὶ
» γὰρ εἰ ἔλαβον, ὀρθῶς ἀποδοῦναι· καὶ εἰ μὲ δεῖ
» μὴ ἔλαβον, νόμοισι τοῖσι Ἑλλήνων χρησομένους ὑ- 40
» μέας. ταῦτα ὦν ὑμῖν ἀναβαλλόμενος κρώσειν ἐς τέ-
» ταρτον μῆνα ἀπὸ τοῦδε. Ⓖ μὲν δὴ Μιλήσιοι συμ-
κ. πολυ- » φορίῃ ποιεύμενοι, ἀπαλλάσσοντο, ὡς ἀπεστερημέ-
» νοι τῶν χρημάτων. Γλαύκος δὲ ἐπορεύετο ἐς
» Δελφοὺς χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ. ἐπειρωτῶντα δὲ
» αὐτὸν τὸ χρηστήριον εἰ ὅρκῳ τὰ χρήματα λήσεται, ἡ Πυθίη μετέρχεται τοῖσδε τοῖσι ἔπεσι,

negantibus se reddituros, Leutychides, Facite, inquit, Athenienses, vtrum ipsi vultis: si reddetis, sancte facturi, è contrario, si non redditis. Qualis autem res circa depositum contigerit Spartæ, volo referre: Dicimus nos Spartiatæ fuisse tertia ab hinc ætate quendam Glaucum Epicydidis filium, qui cum aliis summis laudibus excellebat, tum iustitia inter omnes optime audiebat qui per id tempus Lacedæmonem incolebant. Et huic procedente tempore contigisse vt vir quidam Milesius Spartam venerit, hominis conueniendi gratia, atque ita sit loquutus, Ego sum vir Milesius, qui ad tuam Glauce fruendam iustitiam venio. Nam quum esset tua fama celebris cum per omnem aliam Græciam, tum vero per Ioniam, apud memetipsum ratiocinatus sum, Ionia quidem semper obnoxia periculis est, Peloponnesus autem tuto fundata, [1] & ob id videre licet eosdem homines nihil habere pecuniarum. Hæc reputanti mihi atque consultanti visum est dimidium mei census in pecuniam redactum deponere penes te, quod probe intelligo hæc penes te depositæ mihi incolumia fore: tu vero has pecunias accipe, & hanc notam, quam vna custodi: quam notam quisquis habens reposcet pecuniam, ei reddito. Hæc hospes qui Mileto venerat dixit: atque ea condicione depositum Glaucus accepit. Multo deinde tempore interiecto, filii eius qui pecuniam deposuerat, Spartam veniunt, Glaucum conueniunt: exhibitaque nota pecuniam reposcunt. Ille enimuero repellere homines, atque his verbis è contrario respondere, Neque istius rei quicquam reminiscor, neque ad me pertinet scire quæ dicitis. Volo tamen, [2] reminiscens, quicquid iustum fuerit facere, &, si accepi, iure optimo reddere: sin à principio non accepi, Græcorum legibus in vos vti. Ad quod confirmandum præstituo vobis tempus hinc ad quatuor menses. Ita Milesii [3] facta iactura, tanquam fraudati pecunia, discessere: & Glaucus Delphos se contulit ad oraculum consultandum. Cui consultanti an ὅρκῳ, *id est*, *iureiurando*, pecuniam prædaretur, Pythia respondit his versibus,

1 Et pecunias nequaquam ab iisdem possideri videmus. 2 Si reminiscar, 3 Calamitatem se passos existimantes, vt qui pecunia fraudati essent,

Glauce Epicydides equidem expedit ad breue tempus
Sic orco vicisse, interuertisseque nummos:
Deiera, & euorcum quoniam manet exitus idem.
Ast orci natus, qui nomine, qui manibus, qui
Nullis est pedibus, rapide aduenit, vsq; adeo dum
Conuoluens omnem perdat prolemq; domumque:
Cum sobole euorci melius sed postea agetur.

His auditis Glaucus veniam sibi eorum quæ dixisset vt daret, deum obsecrabat. Cui Pythia inquit, idem pollere, tentare deum & facere. Tunc Glaucus accitis Milesiis hospitibus pecuniã reddidit. Cur autem hæc oratio apud vos instituta est, dicetur: Glauci nunc nulla supereſt neque soboles neque domus, quæ illius censeatur: sed ex Sparta radicitus extrita est. Ita bonum est nihil aliud de deposito cogitare quam vt repetentibus reddatur. Leutychides hæc loquutus, quum nihilo magis ab Athenienſibus audiretur, discessit.

LXXVII At Æginetæ priusquam superiorum iniuriarum, quas Athenienſibus intulerant, gratificantes Thebanis darent pœnas, hæc fecerant: Quum Athenienſibus succenſerent quod sibi ab illis iniuriam fieri arbitrarentur, se ad vlciſcendum apparabant. Erat autem Athenienſium in Sunio quinqueremis quædam, quam Delum *iam inde à Theseo quotannis* mittebant: hanc Æginetæ locatis insidiis intercepere, plenam primoribus Athenienſium, viroſque alligauere. Ea clade ab Æginetis accepta, Athenienſes non amplius differendum putauerunt quin omnia in illos excogitarent.

LXXVIII Erat igitur quidam nomine Nicodromus Cnœthi filius, vir in Ægina spectatus: hic suam ipsius priorem abitionem Æginetis imputans, querebatur: qui *prius sua de missione quum transegisset*, cognito Athenienſes esse animatos ad nocendum Æginetis, quibus ipse infenſus esset, compoſuit cum illis de prodenda Ægina ad certum diem, quo esset rem aggreſſurus ipse, & illos oporteret venire subsidio. Atque ita ex compoſito vrbem quæ vetus vocabatur occupat. Sed Athenienſes ad diem non adfuerunt, quia classis eorum par Æginetanæ nondum erat comparata. Qui dũ à Corinthiis cõmodari sibi naues rogant,

LXXIX

Γλαῦκε Ἐπικυδείδη, τὸ μὲν αὐτίκα κέρδεϊ οὕτω,
Ὅρκῳ νικῆσαι, καὶ χρήματα λῆσασθαι·
Ὅμως ἐπὶ θανάτοις γε καὶ ὕστερον μένει ἀνδρα.
Ἀλλ' ὅρκου παῖς ἐστὶν ἀνώνυμος, οὐδὲ ἐπὶ χερῶν,
Οὐδὲ πόδες· κραιπνὸς δὲ μετέρχεται, εἰσόκε πᾶσαν
Συμμάρψας ὀλέσῃ γενεὴν, καὶ οἶκον ἅπαντα·
Ἀνδρὸς δ' ὕστερον γενεὴ μετόπισθεν ἀμείνων.

Τοῦτα ἀκούσας ὁ Γλαῦκος συγγνώμην τῷ θεῷ παρᾐτέετο ἀπὸ ἐκεῖν τῶν ῥηθέντων· ἡ δὲ Πυθίη ἔφη, Τὸ πειρηθῆναι τὸν θεὸν, καὶ τὸ ποιῆσαι, ἶσον δύνασθαι. Γλαῦκος μὲν δὴ, μεταπεμψάμενος τοὺς Μιλησίους ξείνους, ἀποδίδοῖ σφι τὰ χρήματα. τοῦ δὲ εἵνεκα ὁ λόγος ὦ Ἀθηναῖοι ὅδε ὥρμηται λέγεσθαι ἐς ὑμέας, εἰρήσεται. Γλαύκου νῦν οὔτε τι ἀπόγονόν ἐστι οὐδὲν, οὔτε ἔστι οὐδεμίη νομιζομένη εἶ Γλαύκου· ἐκτέτεισται τε ἐκ ῥίζος ὑπὸ Σπαρτης. οὕτω ἀγαθὸν μηδὲ ἀμφὶ ἐόντος πείρεσθαι μηδαμῆ, ἀλλ' ἢ ἀπαιτέοντι ἀποδιδόναι. Λευτυχίδης μὲν εἶπας ταῦτα, ὡς οὐδὲ οὕτω ἐσήκουον Ἀθηναῖοι, ἀπαλλάσσετο.

Οἱ δὲ Αἰγινῆται, πρὶν τῶν πρότερον ἀδικημάτων δοῦναι δίκας, τῷ ἐς Ἀθηναίους ὕβρει ἔχαιρον, θηβαίοισι χαριζόμενοι, ἐποίησαν τοιόνδε· μεμφόμενοι τοῖσι Ἀθηναίοισι, καὶ ἀξιοῦντες ἀδικέεσθαι, ὡς μωρησόμενοι τοὺς Ἀθηναίους παρεσκευάζοντο· καὶ, ὡς γὰρ δὴ τοῖσι Ἀθηναίοισι πεντήρης ἥτις Σουνίῳ λοχήσαντες ὧν, τὴν θεωρίδα νῆα ἔλαβον πλήρεα ἀνδρῶν τῶν πρώτων Ἀθηναίων. λαβόντες δὲ τοὺς ἄνδρας ἔδησαν. Ἀθηναῖοι δὲ παθόντες ταῦτα ὑπὸ Αἰγινητέων, οὐκέτι ἀνεβάλλοντο μὴ οὐ τότε πρῶτα μωμήσασθαι ἐπ' Αἰγινήτῃσι. Καὶ ὡς γὰρ Νικόδρομος Κνοίθου καλεόμενος ἐν τῇ Αἰγίνῃ, ἀνὴρ δόκιμος, ἔτι μεμφόμενος τοῖσι Αἰγινήτῃσι, πρότερον ἐωυτὸν ἐξέλασε ἐκ τῆς νήσου· μαθὼν δὲ τότε τοὺς Ἀθηναίους ἀπαρτημένους ἔρδειν Αἰγινήτῃσι κακῶς, συντίθεται Ἀθηναίοισι προδοσίην Αἰγίνης, φράσας ἐν ἥτε ἡμέρῃ ἐπιχειρήσει, καὶ ἐκείνους ἐς ὡυτὴν ἥκειν δέησι βοηθέοντας. μετὰ ταῦτα καταλαμβάνει μὲν κατὰ τὰ συνεθήκατο ὁ Νικόδρομος Ἀθηναίοισι τὴν παλαιὴν καλεομένην πόλιν· Ἀθηναῖοι δὲ οὐ προαισθόμενοι ἐς δέον· οὐ γὰρ ἔτυχον ἐοῦσαι νέες σφι ἀξιόμαχοι τῇσι Αἰγινητέων συμβαλέειν· ἐν τῷ δὲ ὧν Κορινθίων ἐδέοντο χρῆσθαί σφίσι νέεσι,

ἐν τούτῳ διεφθάρη τὰ χρήματα. Κορίνθιοι δὲ (ἦσαν γὰρ σφι τῶν πρὶν χρόνον φίλοι ἐς τὰ μάλιστα) Αἰγινήτῃσι δίδοσι δεομένοισι ἑξήκοντα νέας, δίδοσι ὠνητὰς ἑξ μνέων ἑκάστην ἀποδόμενοι. δωρεὴν γὰρ ἐν τῷ νόμῳ οὐκ ἐξῆν δοῦναι. ταύτας τε δὴ λαβόντες Αἰγινῆται, καὶ τὰς σφετέρας, πληρώσαντες ἑβδομήκοντα τὰς πάσας νέας, ἔπλεον ἐπὶ τὴν Αἴγιναν καὶ ὑστέρησαν ἡμέρῃ μιῇ τῆς συγκειμένης. Νικόδρομος δὲ, ὡς Αἰγινῆται ἐς καιρὸν οὐ παρεγένοντο, ἐς πλοῖον ἐσβὰς, ἐκδιδρήσκει ἐκ τῆς Αἰγίνης. σὺν δὲ καὶ ἄλλοι τῶν Αἰγινητέων εἵποντο, τοῖσι Ἀθηναῖοι Σούνιον οἰκήσαι ἔδοσαν. ἐνθεῦτεν δὲ οὗτοι ὁρμεώμενοι ἔφερόν τε καὶ ἦγον τοὺς ἐν τῇ νήσῳ Αἰγινήτας. ταῦτα μὲν δὴ ὕστερον ἐγένετο. Αἰγινητέων δὲ οἱ παχέες, ἐπομωσάντων τοῦ δήμου σφι ἅμα Νικοδρόμῳ, ἐπεκράτησαν· καὶ ἐπείτα σφέας χειρωσάμενοι, ἐξῆγον ἀπολέοντες. ἀπὸ τούτου δὲ καὶ ἄλλος σφι ἐγένετο, ὃ ἐκλύσασθαι οὐκ οἷοί τε ἐγένοντο ὀτιμησάμενοι, ἀλλ' ἔφθησαν ἐκπεσόντες πρότερον ἐκ τῆς νήσου ἢ σφι ἱλεῶν γενέσθαι τὸν θεόν. ἑπτακοσίους γὰρ τοῦ δήμου ζωγρήσαντες, ἐξῆγον ὡς ἀπολέοντες· εἷς δέ τις τούτεων ἐκφυγὼν τὰ δεσμὰ, καταφεύγει πρὸς τὸ ἕρκος Δήμητρος θεσμοφόρου. ἐπιλαβόμενος δὲ τοῦ θριήρεος κρίου, εἶχετο. οἱ δὲ, ἐπεί τε μιν ἀπαιρέειν οὐκ οἷοί τε ἀπέλκοντες ἐγένοντο, ἀποκόψαντες αὐτοῦ τὰς χεῖρας, ἦγον οὕτω. αἱ χεῖρες δὲ ἐκεῖναι ἐμπεφυκυῖαι ἔσαν τοῖσι θριήρεσι πρόσω. ταῦτα μὲν νυν σφέας Αἰγινῆται ἐργάσαντο. Ἀθηναίοισι δὲ ἥκουσι ναυμαχήσαντες νῆσοι ἑβδομήκοντα· ἐσελθόντες δὲ τῇ ναυμαχίῃ, ἐπεκαλέοντο τούτους αὐλῆς τοῦ καὶ πρότερον, Ἀργείους· καὶ δὴ σφι οὗτοι μὲν οὐκ ἐπεβοηθέοισι, μεμφόμενοι ὅτι Αἰγιναίας νέας ἀναγκηλαμφθεῖσαν ὑπὸ Κλεομένεος, ἔχοντες ἐς τὴν Ἀργολίδα χώρην, ἐσωσάπησαν Λακεδαιμονίοισι. σωσαπῆσαν δὲ καὶ ἀπὸ Σικυωνίων ἄνδρες τῇ αὐτῇ ταύτῃ ἐσβολῇ· καὶ σφι ὑπὸ Ἀργείων ἐπεβλήθη ζημίη, χίλια τάλαντα ἐκτίσαι, πεντακόσια ἑκατέροις. Σικυώνιοι μὲν νυν συγγνόντες ἀδικήσαι, ὡμολόγησαν, ἑκατὸν τάλαντα ἐκτίσαντες, ἀζήμιοι εἰσί· Αἰγινῆται δὲ οὔτε συνεγνώσκοντο, ἔσαν τε αὐθαδέστεροι. διὸ δὴ καὶ τὰ δεομένοισι, ἀπὸ μὲν τοῦ δημοσίου οὐδὲν Ἀργείων ἐπεβοήθεε, ἐθελονταὶ δὲ ἐς χιλίους. ἦγε δὲ αὐτοὺς στρατηγὸς Εὐρυβάτης, πενταέθλου ἐπασκήσας· τούτεων

interea res corrupta est. Corinthii autem per id tempus Athenienſibus amiciſſimi dedere rogantibus naues viginti, ſed dantes vendiderunt ſingulas quinis drachmis: quoniam eas dono dare vetabantur lege. His acceptis Athenienſes, & ſuis inſtructis in ſummam ſeptuaginta numero, in Æginam nauigauerunt, peruenerunt que poſtridie eius diei qui erat deſtinatus. Qui quum ad diem non adeſſent, conſcenſo nauigio Nicodromus ex Ægina profugit, aliis nonnullis Æginetarum eum comitantibus, quibus Athenienſes Sunium incolendum dederunt. Vnde iſti prodeuntes, eos qui in inſula erant Æginetas & ferebant & agebant. ſed hæc poſterius acta ſunt. Ceterum proceres Æginetarum, ſuperata plebe quæ vna cum Nicodromo tumultum in ipſis fecerat, mox eos quos ceperant, ad necem abducebant. Vnde piaculum admiſere quod nullo ſtudio expiare potuerunt, præoccupatique, prius ex inſula ſunt deiecti quam deum ſibi propitiarent. nam quum ſeptingentos è plebe quos viuos ceperant, ad necem educerent, vnus eorum è vinculis elapſus fugit ad Cereris legiferæ veſtibulum, eiuſque cardinibus prehenſis adhærebat: quem illi quum auellere non poſſent, abſciſſis viri manibus ita deduxerunt: quæ manus cardinibus confertæ manſerunt. Hæc quum ipſis feciſſent Æginetæ, claſſe ſeptuaginta nauium cum Athenienſibus qui ſuperuenere congreſſi, ſuperantur. Victi nauali prœlio, coſdem quos prius Argiuos in auxilium vocauerunt: ſed illi noluere eis amplius auxilio eſſe, cauſſati quod & naues Æginææ neceſſario ſumptæ à Cleomene oram Argolidem tenuiſſent, & ipſi cum Lacedæmoniis in terram deſcendiſſent, vt nonnulli quoque è Sicyoniis nauibus deſcenderent in eadem contra ipſos expeditione. Quo nomine vtriſque mulcta ab Argiuis iniuncta eſt mille talentorum, quorum quingena vterque populus ſolueret. ſed quum Sicyonii ſuam culpam agnoſcentes, centum talentis cum Argiuis decidiſſent, Æginetæ ne agnoſcere quidem culpam voluere: erant enim ſuperbiores. Eapropter rogantibus eis nemo amplius Argiuorum publice auxilium tulit, ſed voluntariorum circiter mille, duce quodam cui nomen erat EVrybates, [1] quinq; palmarum viro. quorum

[1] Qui quinque gymnaſtica certamina obierat.

plerique

plerique non remeauere, sed in Ægina sub Athenienſibus occubuere. Et ipſe dux EVrybates ſingulari certamine ter victor, quarto ſub Sophane Decelis filio oppetiit. Verum Æginetæ ſua claſſe adorti incompoſitos Athenienſes ſuperauere, eorumque naues quatuor cum ipſis pugnatoribus cepere. Et Athenienſes quidem bellum cum Æginetis contraxerant. ¶ PERSES autem quæ ipſius partes erant exequebatur, cum famulo aſſidue in memoriam redigente vt reminiſceretur Athenienſium, tum Piſiſtratidis aſſidentibus, Athenienſeſque criminantibus, tum cupiditate per hunc prætextum quo nixus erat, ſubigendi Græcos quicunque ſibi terram & aquam denegaſſent. Itaque Mardonium, qui male rem naualem geſſerat, præfectura amouit, altoſque deſignatos duces aduerſus Eretriam & Athenas miſit, Datin genere Medum, & Artaphernem Artaphernis fratris ſui filium, datis mandatis vt Athenas atque Eretriam diriperent, captiuoſque in conſpectum adducerent. Poſtquam hi duces declarati, ab rege digreſſi, ad planitiem Ciliciæ maritimam deuenere cum ingenti ac bene inſtructo exercitu, & ibi caſtra poſuere, aduenerunt nauticæ copiæ omnes, vt ſingulis erant imperatæ: ad hæc hippagogæ naues, quas ſuperiore Darius anno mandauerat tributariis ſuis præparandas. In has introductis equis atque terreſtri peditatu, ſexcentis cum triremibus in Ioniam contenderunt. Hic non recto curſu ſecundum continentem, Helleſpontum & Thraciam verſus nauigabant, ſed è Samo vnde ſoluerant, præter Icarium, interque inſulas: præcipue quidem (vt ego ſentio) metu circumeundi Athon, quem ſuperiori anno circumnauigantes, magnam iacturam fecerant: ſed & coacti propter Naxon, quam antea non cepiſſent. Ad quam poſteaquam ex Icario pelago appulſi ſunt (in hanc enim vt primum copiæ ducerentur, Perſæ vrgebant) Naxii memores priorum, fuga ſe in montes concitauerunt, non auſi reſiſtere. Eorum autem quos adepti ſunt Perſæ quum in ſeruitutem rapuiſſent, delubra atque vrbem incenderunt. His actis ad ceteras inſulas redeunt. Hæc dum iſti agunt, Delii relicta & ipſi Delo fuga Tenum abeunt. Eo tendentes naues præcedens Datis non ſinebat ad Delum habere ſtationem, ſed trans Delum

XCIII

XCIV

XCV

XCVI

ἀ πλεῦνες ὄκ ἀπενόστησαν ὀπίσω, ἀλλ' ἐτελεύτησαν ὑπ' Ἀθηναίων ἐν Αἰγίνῃ. ἀνὴρ δὲ ὁ στρατηγὸς Εὐρυβάτης μουνομαχίῃ ἐπάσκεων, τρεῖς μὲν ἄνδρας ἔστω τοιούτῳ ἀπέκτεινε, τὸν δὲ τὸ τεταρτου Σωφάνεος τὸ Δεκελέως ἀπέθηκε.

Αἰγινῆται δὲ, ἔοῦσι ἀτάκτοισι Ἀθηναίοισι συμβαλόντες τῇσι νηυσὶ, ἐνίκησαν· καὶ σφέων νέας τέσσερας αὐτῇσι ἀνδράσι ἔλαβον. Ἀθηναίοισι μὲν δὴ πόλεμος συνῆπτο πρὸς Αἰγινήτας. Ὁ δὲ Πέρσης τὸ ἐωυτῷ ἐποίεε, ὥστε ἀναμιμνησκομένου τε αἰεὶ τοῦ θεράποντος, μεμνῆσθαί μιν τῶν Ἀθηναίων, καὶ Πεισιστρατιδέων προσκατημένων καὶ διαβαλλόντων Ἀθηναίους. ἅμα δὲ 231
βουλόμενος ὁ Δαρεῖος, ταύτῃσι ἐπέρμενος τὸ πρόφασιος, καταστρέφεσθαι τῆς Ἑλλάδος τοὺς μὴ δόντας αὐτῷ γῆν τε καὶ ὕδωρ, Μαρδόνιον μὲν δὴ φλαύρως παραξάντα τὸν στόλον, παραλύει τῆς στρατηγίης· ἄλλους δὲ στρατηγοὺς ἀποδέξας, ἀπέστειλε ἐπὶ τε Ἐρέτριαν καὶ Ἀθήνας, Δᾶτίν τε, ἐόντα Μήδων γένος, καὶ Ἀρταφέρνεα Ἀρταφέρνεος παῖδα, ἀδελφιδεὸν ἐωυτοῦ. ἐντειλάμενος δὲ ἀπέπεμπε ἄξαντας ἀνδραποδίσαντας Ἀθηναίους καὶ Ἐρετριέας, ἄγειν ἐωυτῷ ἐς ὄψιν τοὺς ἀνδραποδα. Ὡς δὲ οἱ στρατηγοὶ οὗτοι ἀποδεχθέντες παρὰ βασιλέος, ἀπίκοντο ἐς Κιλικίης τὸ Ἀλήιον πεδίον, ἅμα ἀγόμενοι στρατὸν πολλὸν πεζὸν τε ἐσκεκριμένον, ἐνθαῦτα στρατοπεδευομένοισι ἐπῆλθε μὲν ὁ ναυτικὸς πᾶς στρατὸς ὁ βασιλέι καταχθεὶς ἑκάστοισι, παρεγένοντο δὲ καὶ αἱ ἵππαγωγοὶ νέες, τὰς τῷ πρὸ τοῦ ἔτεϊ προεῖπε τοῖσι ἐωυτοῦ δασμοφόροισι Δαρεῖος ἑτοιμάζειν. ἐσβαλόμενοι δὲ τοὺς ἵππους ἐς ταύτας, καὶ πεζὸν στρατὸν ἐσβιβάσαντες ἐς τὰς νέας, ἔπλεον ἑξακοσίοισι πλοίοισι ἐς τὴν Ἰωνίην. ἐνθεῦτεν δὲ οὐ πρὸς τὴν ἠπειρον ἔσχον τὰς νέας ἰθὺ τοῦ τε Ἑλλησπόντου καὶ τοῦ Θρηϊκίης, ἀλλ' ὑπὲκ Σάμου ὁρμεώμενοι, παρά τε Ἰκάριον καὶ Δρυμὰ νήσων πλοον ἐποιεῦντο. ὡς μοι ἐμοὶ δοκέειν, δείσαντες μάλιστα τὸν περίπλοον τοῦτον Ἄθω, ὅτι τῷ πρὸ τοῦτου ἔτεϊ ποιεύμενοι ταύτην τὴν κομιδὴν, μεγάλως συνετρώθησαν· πρὸς δὲ, καὶ ἡ Νάξος σφέας ἠνάγκαζε, πρότερον οὐκ ἀλοῦσα. Ἐπὶ δὲ ὑπὲκ τοῦ Ἰκαρίου πελάγεος προσφερόμενοι συνέμιξαν τῇ Νάξῳ (ὅτι ταύτην γε δὴ πρώτην ἐπέσχον στρατιὴν οἱ Πέρσαι) μεμνημένοι τε πρότερον οἱ Νάξιοι, πρὸς τὰ ὄρεα οἴχοντο φεύγοντες, τοὺς δὲ ὑπέμειναν. οἱ δὲ Πέρσαι ἀνδραποδισάμενοι τοὺς κατέλαβον αὐτέων, ἐνέπρησάν τε τὰ ἱρὰ καὶ τὸ ἄστυ. ταῦτα δὲ ποιήσαντες, ὅτι τὰς ἄλλας νήσους ἀΐσσοντο. Ἐνθεῦτεν δὲ ὅτι ταῦτα ἐποίεον, Δήλιοι, οὐκ λιπόντες καὶ αὐτοὶ τὴν Δῆλον, οἴχοντο φεύγοντες ἐς Τῆνον. τὸν δὲ στρατηλάτην κατάπλεύσης, ὁ Δᾶτις προπλώσας, ὑκ ἔα σφέας νέας πρὸς τὴν Δῆλον προσορμίζεσθαι, ἀλλὰ πέρην

ἐν τῇ Γ ἰωνίῃ αὐδὲς ὁ πυθόμενος ἵνα ἔσαν οἱ Δήλιοι,
„ πέμπων κήρυκα, ἠγόρευέ σφι τάδε, Ἄνδρες ἱεροὶ, τί
„ φθόηντες οἴχεσθε, οὐκ ὀπιτηδέα καταγνόντες κατ'
χ. τὰ σπεῦπα „ ἐμεῦ; ἐγὼ γὰρ καὶ αὐτὸς ὅτι τοσοῦτό γε φοιτάω, καὶ μοι
„ ὁ θεὸς ἐκ βασιλῆος ὧδε ἐπέσκηπται· ἐς τὴν χώρην οἱ δύο θεοὶ
„ ἐλεύσονται, οὕτω μηδὲν σινέεσθαι, μήτε αὐτοὶ τὴν χώρην,
„ μήτε τοὺς οἰκήτορας αὐτῆς. νεῦ ὦν καὶ ἀπίτε ὅτι τάχιστα ἐπὶ τὰ ὑ-
„ μέτερα αὐτέων, καὶ τὴν νῆσον νέμεσθε. Ταῦτα μὲν ἐπε-
χηρυκεύσαντο τοῖσι Δηλίοισι· μετὰ δὲ, λιβανωτοῦ τε-
τρηκόσια τάλαντα κατθυήσας ὅτι τοῦ βωμοῦ ἐθυμίησε. I O
Δᾶτις μὲν δὴ ταῦτα ποιήσας, ἔπλεε ἅμα τῇ στρα-
τῇ· ὅτι τε Ἐρέτριαν πρῶτα ἅμα ἀνέμῳ καὶ Ἴωνας καὶ Αἰολέας· μετὰ δὲ τοῦτον ἐπεύτεν ἐξαναχθέντα,
Δῆλος ἐκινήθη, ὡς λέγουσι Δήλιοι, καὶ πρῶτα καὶ ὕ-
στατα, τὰ μέχρι ἐμέο οὐ σεισθεῖσα. καὶ τοῦτο μὲν καὶ τέ-
ρας ἀνθρώποισι τὰ μελλόντων ἔσεσθαι κακῶν ἔφηνε ὁ
θεός. ὅτι γὰρ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπεος, καὶ Ξέρξεω τοῦ
Δαρείου, καὶ Ἀρτοξέρξεω τοῦ Ξέρξεω, τριῶν γενεῶν
ἐπεξῆς ἡμέων, ἐπὶ πλέω κακὰ τῇ Ἑλλάδι ἢ ἐ-
πὶ εἴκοσι μάλας ἡμέας τὰς πρὸ Δαρείου ἡμεούσας 20
τὰ μὲν, ἀπὸ τῶν Περσέων αὐτῇ ἡμέρμενα, τὰ δ', ἀπ' αὐ-
τέων τῶν χρυσαόρων περὶ τὴν ἀρχὴν πολεμούντων. οὕτω
οὐδὲν ἰὼ ἀσφαλὲς κινηθῆναι Δῆλον, πρὶν ἐθέλειν ἀκί-
νητον. καὶ ἐν χρησμῷ ἰῷ γεγραμμένον περὶ αὐτῆς ὧδε,

Κινήσω καὶ Δῆλον, ἀκίνητον περ ἐοῦσαν.

δύναται δὲ τὸ Ἑλλάδα γλῶσσαν τάδε τὰ οὐνόματα, Δαρεῖος, ἐρξείης· Ξέρξης, ἀρηΐος· Ἀρτοξέρ-
ξης, μέγας ἀρηΐος. Τοῦτοι δὴ τοῦ βασιλῆας ὧδε
χ. ὀφ δὲ 232 αὖ ὀρθῶς καὶ γλῶσσαν τῇ σφετέρῃ Ἕλληνες καλέοιεν. Οἱ δὲ βάρβαροι ὡς ἀπῆρον ἐκ τῆς Δήλου, 30
πρόσχρον πρὸς τὰς νήσους. ἐνθεῦτεν δὲ τριταῖοι τε
παρελάμβανον, καὶ ὁμήρους τῶν νησιωτέων παῖδας
ἐλάμβανον. ὡς δὲ περιπλέοντες τὰς νήσους, προσέσχον
καὶ ἐς Κάρυστον, οἱ δὲ δή σφι οἱ Καρύστιοι οὔτε ὁμή-
ρους ἐδίδοσαν, οὔτε ἔφασαν ὅτι πόλις ἀγυγείτονας
στρατώσεσθαι, λέγοντες Ἐρέτριαί τε καὶ Ἀθηναῖοι,
ἐνθαῦτα τούτοις ἐπολιόρκεόν τε καὶ τὴν γῆν σφέων
ἐκάρφον. ἐς ὃ καὶ οἱ Καρύστιοι παρέστησαν ἐς τὴν Περ-
σέων τὴν γνώμην. Ἐρετριέες δὲ, πυθόμενοι τὴν
στρατιὴν τὴν Περσικὴν ὅτι σφέας ὅτι πλέουσαν, 40
Ἀθηναίων ἐδέηθησαν σφίσι βοηθοὺς γενέσθαι. Ἀ-
θηναῖοι δὲ οὐκ ἀπείπαντο τὴν ὀπιχουρίην, ἀλλὰ
τοῦ τετρακισχιλίους κληρούχεοντας τῶν ἱππο-
χ. τούτων τέων Χαλκιδέων τὴν χώρην, τούτοις σφι δίδοσι
σφι τὴν χώ- ρην, διό. ὁμορέας. τῶν δὲ Ἐρετριέων ἐν ἀρχῇ τοῦδε ἐόντες βου-
λεύματος, οἱ μετεπέμποντο μὲν Ἀθηναίους, ἐφοβέ-
οντο δὲ διφασίας ἰδέας. οἱ μὲν γὰρ αὐτέων ἐβούλεύοντο
οὐκ λιπεῖν τὴν πόλιν ἐς τὰ ἄκρα τῆς Εὐβοίης·

apud Rheneam. Et ſimul cognito vbi Delii eſſent, miſſo caduceatore his eos verbis affatus eſt, Viri ſacri, quid fuga abiſtis, non pro merito de me male opinantes? Ego enim & ipſe mea ſponte animatus ſum, & ab rege iuſſus, quo in loco duo dii geniti ſunt, nequid aut eum locum aut eius incolas lædam. Redite igitur ad veſtra ipſorum, & incolite inſulam. Hæc Deliis per caduceatorem dixit: mox trecentas thuris libras ſuper aram aggeſtas adoleuit. His actis ad- xcviii uerſus Eretriam primum nauigauit, ſimul omnem claſſem, ſimul Ionas pariter atque Æoles agens. Statimque ab illius digreſſu Delos tremuit (vt Delii aiunt) ad meam vſque ætatem tunc & primum & poſtremum commota, deo mala ventura hominibus portendente. Nam ſub Dario Hyſtaſpis, & Xerxe Darii, & Artaxerxe Xerxis filio, tribus iis deinceps ætatibus, plus malorum paſſa eſt Græcia quam viginti aliis ante Darium ætatibus, partim à Perſis, partim ab ipſis primoribus de principatu bellantibus: vt non ab re Delos commota ſit, prius immobilis: de qua in oraculo ita ſcriptum erat,

Et Delon, quamuis ſit adhuc immota, mouebo.

Et ſane in Græca lingua pollent hæc nomina, Darius, idem quod ἐρξείης *id eſt coercitor*: Xerxes, idem quod ἀρηΐος, *id eſt bellator, ad verbum, martius*: Artoxerxes, idem quod μέγας ἀρηΐος, *id eſt magnus bellator*. Barbari, poſtquam à Delo xcix ad alias inſulas profecti ſunt, ſumebant illinc tum copias tum liberos inſulanorum obſides. Vt vero inſulas præternauigantes, Caryſtum appulerũt, Caryſtiique negarunt ſe vel obſides daturos vel militaturos aduerſus vicinas ciuitates (videlicet Athenas & Eretriam ſignificantes) Caryſtii tamdiu obſeſſi ſunt, eorumque ager vaſtatus, donec in deditionem Perſarum venerunt. Eretrienſes autem audito Perſarum exercitum aduerſum ſe venire, auxilia ab Athenienſibus implorauere. Quibus non deneganda auxilia rati Athenienſes, miſerunt ſubſidio illis ea quatuor millia hominum qui Chalcidenſium equitum obtinuerant prædia. Sed Eretrienſium haudquaquam ſyncerum erat cõſilium, qui tametſi accerſebant Athenienſes, tamen ancipiti ſententia vacillabant: quibuſdam eorum cenſentibus vrbem deſerendam, & in cacumina Eubœæ eundum:

quibuſ-

quibusdam, qui propria lucra à Persis expectarent, proditionem molientibus. Horum vtrorumque animos animaduertens Æschines Nothonis filius, Eretrienſium primarius, patefecit Atheniensibus omnem præſentium rerum ſtatum, orauitque vt domum abirent, ne vna cum illis occumberent. Hæc conſulenti Æſchini obtemperantes Athenienſes, illinc in Oropum tranſgreſſi,
ci ſalutem ſibi pepererunt. At Perſæ eo aduecti, naues oræ Eretricæ ad fanum & Chœreas & Ægilia applicuerunt: potitique his locis, continuo equos expoſuere, & tanquam cum hoſtibus conflicturi ſe inſtruxere. Aduerſus quos non decreuerunt Eretrienſes ſibi eſſe prodeundum: ſed quandoquidem ſententia de vrbe non deſerenda euicerat, merito dabant operam vt mœnia cuſtodirent. Adorientibus autem ea Perſis, acri pugna per ſex dies certatum eſt: multiſque vtrinque cadentibus, ſeptimo die EVphorbus Alcimachi filius, & Philagrus Cynei, inter populares ſuos viri ſpectati, filius, vrbem hoſtibus prodidere. Quam ingreſſi Perſæ, poſtquam templa ſpoliauere, incenderunt, in vltionẽ eorum templorum quæ Sardibus deflagrauerant, hominibus iuſſu Darii in ſeruitutem captis. ¶ Potiti Eretria, & aliquot illic dies morati, in Atticam nauigauerunt, tuncque magnam partem vaſtauerunt, rati idem facturos Athenienſes quod Eretrienſes feciſſent. etenim erat locus Atticæ Marathon proxime Eretriam, ad equitandum opciii portuniſſimus, quo illos Hippias Piſiſtrati filius deducebat. Eodem Athenienſes & ipſi re audita ad vim arcendam proceſſerunt, decem præfectis ſibi ducibus: quorum decimus erat Miltiades, cuius patrem Cimonem Stesagoræ filium fugere ex Athenis Piſiſtratum Hippocratis contigerat, & dum fugit, obtinere Olympiadem quadriugo certamine: quam victoriam muneris gratia trãſtulit in Miltiadem ex matre getmanum: proximaque Olympiade eiſdem equabus aliam Olympiadem quum viciſſet, à filiis Piſiſtrati interfectus eſt, non iam viuo Piſiſtrato. Interfectus eſt autem ad Prytaneum, noctu ſummiſſis pereuſſoribus, ſepultuſque ante vrbem trans viam quæ vocatur Diacœle: & eregione ſepultæ ſunt equæ illę quę tres Olympiacas victorias

δῆμοι ὁ αὐτέων, ἴσχε κέρδεα τοῖσδε δεκόμενοι παρὰ τῶν Πέρσεω οἰστεάς, προδοσίην ἐσκευάζοντο. μαθὼν ὁ τάδε τῶν ἐκάτερα ὡς εἶχε Αἰσχίνης ὁ Νόθωνος, ἐὼν τῶν Ἐρετριέων τὰ πρῶτα, φράζει τοῖσι ἥκουσι τῶν Ἀθηναίων πρήγματα τὰ παρεόντα σφι πρήγματα. παρεδέετο τε ἀπαγαγέσθαι σφέας ἐς τὴν σφετέρην, ἵνα μὴ προσαπόλωνται. ὁ δὲ Ἀθηναῖοι ταῦτα Αἰσχίνῃ συμβουλεύσαντι πείθονται. καὶ δὴ διαβάντες ἐς Ὠρωπὸν, ἐσώζοντο σφέας αὐτούς. Οἱ δὲ Πέρσαι πλέοντες κατέσχον τὰς νέας τῆς Ἐρετρικῆς χώρης κατὰ τέμενος, καὶ Χοιρέας, καὶ Αἰγίλια. καταχθέντες δὲ ἐς ταῦτα τὰ χωρία, αὐτίκα ἵππους τε ἐξεβάλλοντο, καὶ παρεσκευάζοντο ὡς παρασησόμενοι τοῖσι ἐναντίοισι. ὁ δὲ Ἐρετριέες ἐπεξῆλθεῖν μὲν καὶ μαχέσασθαι οὐκ ἐποιεῦντο βουλῇ, εἴκως δὲ ἁμφυλάξαιεν τὰ τείχεα, τούτου σφι ἔμελε πέρι, ἐπεί τε σίνεσθαι μὴ ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν, παρεστεώλεε δὲ γενομένης καρτερῆς περὶ τὸ τεῖχος, ἔπιπλον μὲν ὑπὲρ ἑξ ἡμέρας πολλοὶ μὲν ἀμφοτέρων τῇ δὲ ἑβδόμῃ Εὔφορβός τε ὁ Ἀλκιμάχου, καὶ Φιλάγρης ὁ Κυνέου, ἀνδρες τῶν ἀστῶν δόκιμοι, προδιδοῦσι τοῖσι Πέρσῃσι τὴν πόλιν. οἱ δὲ, ἐσελθόντες ἐς τὴν πόλιν, τοῦτο μὲν, τὰ ἱερὰ συλήσαντες ἐνέπρησαν, ἀνταπτυκόμενοι τῶν ἐν Σάρδισι κατακαυθέντων ἱρῶν· τοῦτο δὲ, οὓς ἀνδραποδίσαντο, καὶ τὰς Δαρείου στολάς. Χειρωσάμενοι δὲ τὴν Ἐρέτριαν, καὶ διασχόντες ὀλίγας ἡμέρας, ἔπλεον ἐς τὴν Ἀττικὴν, κατέρχοντές τε πολλοὶ, καὶ δοκέοντες ταῦτα σφίσι Ἀθηναίους ποιήσειν τά περ καὶ σφίσι Ἐρετριέας ἐποίησαν. καὶ, ὡς γὰρ ὁ Μαραθὼν διατεινόταται χωρίον τῆς Ἀττικῆς ἐπιτηδεώτατον ἵππῳ, καὶ ἀγχοτάτω τῆς Ἐρετρίης, ἐς τοῦτο σφι κατηγέετο Ἱππίης ὁ Πεισιστράτου. Ἀθηναῖοι δὲ ὡς ἐπύθοντο ταῦτα, ἐβοήθεον καὶ αὐτοὶ ἐς τὸ Μαραθῶνα· ἦρχον δὲ στρατηγοὶ δέκα· τῶν ὁ δέκατος ἦν Μιλτιάδης, τοῦ τὸν πατέρα Κίμωνα τὸν Στησαγόρεω κατέλαβε φυγεῖν ἐκ Ἀθηνέων Πεισίστρατος ὁ Ἱπποκράτεος. καὶ αὐτὸς φεύγοντι, ὁ Ὀλυμπιάδα αἰεκέλῃ τε θρίπτῳ σιωπέδη. καὶ αὐτὸν μὲν νίκην ἀειρόμενον μὲν, τῶν δὲ ἐξενείκαντος ὁμομητρίῳ ἀδελφεῷ Μιλτιάδῃ· μετὰ δὲ, τῇ ὑστέρῃ Ὀλυμπιάδι τοῖσι αὐτοῖσι ἵπποισι νικῶν, τὰ δὴ διδοῖ Πεισίστρατος ἑαυτῷ ἀναγορευθῆναι· καὶ τὴν νίκην πρεῖς τούτῳ, καὶ ἦλθε δὴ τὰ ἑωυτῶν· τοῦ δὲ ἐπιόντος, καὶ μὲν ἀειρόμενον τοῖσι αὐτοῖσι ἵπποισι δηλῶ Ὀλυμπιάδα, κατέλαβε ἀποθανεῖν ὑπὸ τῶν Πεισιστράτου παίδων, οὐκέτι περιεόντος αὐτοῦ Πεισιστράτου. κτείνουσι δὲ οὗτοι μὲν καὶ τὸ ὑπερθύριον, νυκτὸς ὑπαείραντες ἄνδρας. τεθάπται δὲ Κίμων πρὸς τῇ ἀγορῇ, πρὸς τῆς Δρυοχάρους καλεομένης ὁδοῦ. κατήμενον δὲ αὐτοῦ αἱ ἵπποι τεθάφαται αὗται αἱ τρεῖς Ὀλυμπιάδας

233 ἀνελόμενοι· ἐποίησαν δὲ καὶ ἄλλα ἵππους ἤδη τούτου τοῦ Εὐαγόρεω Λάκωνος πλέω ἢ τούτεων, οὐδαμοῦ. ὁ μὲν δὴ πρεσβύτερος τῶν παίδων τῷ Κίμωνι Στησαγόρης ἐὼν τυραννεύοντα τὸν ἐν τῇ πατρῴῃ Μιλτιάδην τρεφόμενος ἐν τῇ Χερσονήσῳ· ὁ δὲ νεώτερος παρ' αὐτῷ Κίμωνι Ἀθήνῃσι, τὸ νόμα ἔχων ἀπὸ τοῦ οἰκιστέω τῆς Χερσονήσου Μιλτιάδεω, Μιλτιάδης. Οὗτος δὴ ὦν τότε ὁ Μιλτιάδης ἦλθε ἐκ τῆς Χερσονήσου, ἐκπεφυγὼν διπλόον θάνατον, ἐς ὃν ἐστήκεε Ἀθηναίων. ἅμα μὲν γὰρ, Φοίνικες αὐτὸν ἐδίωξαν ἐπιδιώξαντες μέχρι Ἴμβρου, ὡς πολλοῦ ἐποιεῦντο λαβεῖν τε καὶ ἀναγαγεῖν παρὰ βασιλέα· ἅμα δὲ, ἐκφυγόντα τε τούτους, καὶ ἀπικόμενον ἐς τὰ ἑωυτοῦ, δοκέοντά τε εἶ ἐν σωτηρίῃ, ἤδη δὲ ἐν δεδυστυχημένῳ ἐόντα, ἐσπίπτουσι οἱ ἐχθροὶ κατὰ δίκας ἥκοντα αὐτὸν ἐξαγαγόντες, ἐδίωξαν τυραννίδος τῆς ἐν Χερσονήσῳ. ἀποφυγὼν δὲ καὶ τούτους, στρατηγὸς οὕτω Ἀθηναίων ἀπεδέχθη, αἱρεθεὶς κατὰ τὸν δῆμον. Καὶ τὰ μὲν πρῶτα μὲν, ἐόντες ἔτι ἐν τῇ ἄστει στρατηγοὶ, ἀπέπεμψαν ἐς Σπάρτην κήρυκα Φειδιππίδεα, Ἀθηναίων μὲν ἀνδρα, ἀλλως δὲ ἡμεροδρόμον τε καὶ τὰ μάλιστα λεπτόν. τῷ δὴ (ὡς αὐτός τε ἔλεγε Φειδιππίδης, καὶ Ἀθηναίοισι ἀπήγγελε) ἐνέτυχε Παρθένιον οὔρεος τὸ κατὰ Τεγέην ὁ Πὰν ἐπιστεῖλαι. βώσαντα δὲ τοὔνομα τοῦ Φειδιππίδεω Πᾶνα, Ἀθηναίοισι κελεῦσαι ἀπαγγεῖλαι δι' τί ἑωυτοῦ σφέων ἀμελέοντος ἐπιμέλειαν ποιεῦνται, ἐόντος εὔνου ἤδη Ἀθηναίοισι, καὶ πολλάκις ἤδη σφίσι χρησίμου, καὶ ἐσομένου. καὶ ταῦτα μὲν Ἀθηναῖοι, κατασάντων σφίσι οἱ ἤδη τὰ πρήγματα, πυθόμενοι ἐπὶ τῇ ἀκροπόλι Πανὸς ἱρὸν, καὶ αὐτὸν ἀπὸ ταύτης τῆς ἀγγελίης θυσίῃσι ἐπετείῃσι καὶ λαμπάδι ἱλάσκονται. Τότε δὲ πεμφθεὶς ὑπὸ τῶν στρατηγῶν ὁ Φειδιππίδης οὗτος, ὅτε δὴ ἐφοίτα καὶ Πᾶνα φανεὶς, δευτεραῖος ἐν τῇ Ἀθηναίων ἀγορῇ ἦν ἐν Σπάρτῃ. ἀπικόμενος δὲ ὅτι τάχιστα τοὺς ἄρχοντας ἔλεγε, Ὦ Λακεδαιμόνιοι, Ἀθηναῖοι ὑμέων δέονται σφίσι βοηθῆσαι, καὶ μὴ περιιδεῖν πόλιν ἀρχαιοτάτην ἐν τοῖσι Ἕλλησι δουλοσύνῃ περιπεσοῦσαν περὶ ἀνδρῶν βαρβάρων. καὶ γὰρ Ἐρέτρια τε νεωστὶ ἐξανδραποδίσται, καὶ πόλι λαμπρῷ ἡ Ἑλλὰς γέγονε ἀσθενεστέρη. ὁ μὲν δὴ σφι τὰ ἐντεταλμένα ἀπήγγελε· τοῖσι δὲ ἔδοξε μὲν βοηθέειν Ἀθηναίοισι, ἀδυνατα δὲ σφι ἦν τὸν δεύτερα ποιέειν ταῦτα, οὐ βουλομένοισι λύειν νόμον. ἦν γὰρ ἰσάμηνος τὸ μηνὸς ἐνάτη ἐνάτῃ

reportarant. Idem quod iſtæ, iam aliæ equæ fecerant, quæ fuerunt Euagoræ Laconis: aliæ præterea nullæ. Per idem tempus maior natu filiorum Cimonis Stesagoras, apud Miltiadem patruum in Cherſoneſo educabatur: minor autem apud ipſum Cimonem Athenis erat, nomen habens à Miltiade Cherſoneſi conditore. Hic igitur Miltiades CIV è Cherſoneſo tunc profectus, dux Athenienſium erat, è duplici cæde elapſus: ſemel, quum eum Phœnices vſque ad Imbrum perſequuti ſunt, magni facientes capere hominem vt ad regem perducerent: iterum, quum ab iis elapſum, domum ſuam reuerſum, ac ſe reducem eſſe exiſtimantem, inimici ſui exceperunt, & ad iudicium deduxerunt, accuſantes occupatæ in Cherſoneſo tyrannidis. Hoc reatu liberatus, ſuffragiis populi dux declaratus eſt. Duces autem quum adhuc in vrbe eſ- CV ſent, ante omnia legatum Spartam mittunt Phidippidem, illum quidem Athenienſem, ſed tabellariam operam facitantem. Huic Phidippidi, vt ipſe refert, & Athenienſibus renunciauit, circa Parthenium montem, qui ſupra Tegeam eſt, obuius fuit Pan: compellatoque nominatim Phidippide, iuſſit nunciari Athenienſibus quid ita illi nullam gererent curam ſui, qui bene ipſis vellet, quique iam ſæpenumero de eis bene meritus fuiſſet atque etiam futurus eſſet. His verbis fide habita, Athenienſes, quod eorum iam ſtatus erat bene conſtitutus, extruxerunt ſub arce templum Panis: illique annuis hoſtiis, ex quo nuncium accepere, ſacrificant, & ardenti candelabro ſupplicant. Phi- CVI dippides autem hic qui ſibi Pana dixit apparuiſſe tunc quum à ducibus miſſus eſt, [1] iterum Athenis egreſſus, Spartam peruenit, adienſque magiſtratus, Lacedæmonii, inquit, orant vos Athenienſes vt ſibi opem feratis, nec ciuitatem inter Græcos veſtuſtiſſimam contemnatis, in diſcrimen adductã, ne barbaris viris ſeruiat. Etenim Eretria direpta eſt, inſignique ciuitate Græcia imbecillior reddita. His mandatis à Phidippide expoſitis, placebat quidẽ Lacedæmoniis opem ferre Athenienſibus: ſed id ſibi impoſſibile confeſtim facere erat, nolentibus legem rumpere. nam erat nonus dies inſtantis menſis, quo die

1 Poſtridie quam Athenis egreſſus eſt: *Ad verbum, Secundanus ex Athenienſium vrbe fuit Sparta. Al Valla δευτεραῖος accepit pro δεύτερος. Sic infra in hoc eodem libro,* τριταῖοι ἐν Σπάρτῃ ἐγένοντο ἐν τῇ Ἀττικῇ.

negabant

negabant se progressuros, nec nisi orbe lunari impleto. Et isti quidem plenilunium expectabant. CVII Hippiæ autem Pisistrati filio, qui barbaros in Marathonem perducebat, visum hoc in somnis superiore nocte oblatum est: Videbatur sibi Hippias cum matre concumbere. Quo ex somnio coniectabat fore vt reuersus Athenas, ac recepto dominatu senex domi suæ obiret. Hunc in modum interpretabatur visum suum. Dum autem prædam Eretriensem quam deposuerat, in insulam Styreorum nomine Ægileam, reportat, dumque naues ad Marathonem appulsas in stationibus locat, ac barbaros in terram egressos disponit, ei talia administranti contigit sternutatio, tussisque solito vehementior. vnde concussis eius, vtpote senis, pletisque dentibus, vnus illorum ex violentia tussiendi excussus est, & in arenam delapsus: qui magna adhibita ad inueniendum diligentia, quum tamen non appareret, suspirans Hippias ad eos qui aderant ait, Hæc terra non est nostra, nec eam poterimus nobis subiectã efficere, [1] sed tantummodo partem, quantum spatii dens qui mihi aderat, obtinet. Huc Hippias suam visionem CVIII interpretabatur euasisse. Athenienſibus autem apud Herculis fanũ instructis superuenere auxilio Platæenses, omni cum populo, qui sese Athenienſibus dediderant, & pro quibus frequentes iam labores susceperant Athenienses: dediderant autem sese hoc modo: Quum à Thebanis premerentur Platæenses, primum Cleomeni Anaxandridæ, qui interuenerat, atque Lacedæmoniis sese dediderant: à quibus tamen recepti non sunt, hac oratione vtentibus, A nobis qui procul habitamus, frigidum quoddam fuerit vobis auxilium: nam priusquã nostrũm quisquã audiat, possitis occupati ab hostibus sæpe expugnari. Suademus autem vt vosipsos Athenienſibus dedatis, vicinis pariter & ad tutandum non inualidis. Hoc Lacedæmonii non tam consulebant Platæensibus quod eis bene vellent, quam quod optarent Athenienses defatigari Bœotio bello. Id suadentibus Lacedæmoniis non aduersati Platæenses, aditis Athenienſibus, dum rem diuinam duodecim diis faciunt, eis ad aram suppliciter sedentes sese dediderunt. Aduersus quos Thebani re audita

οὐκ ἀξελεύσεσθαι ἔφασαν, μὴ οὐ πλήρεος ἐόντος τοῦ κύκλου. οὗτοι μὲν νέμεσιν τὴν παρεστεῶσαν ἔμελλον. Τοῖσι δὲ βαρβάροισι κατηγέετο Ἱππίης ὁ Πεισιστράτου ἐς Μαραθῶνα, τῆς παρεστεώσης νυκτὸς ὄψιν ἰδὼν ἐν τῷ ὕπνῳ τοιήνδε· ἐδόκεε ὁ Ἱππίης τῇ μητρὶ τῇ ἑωυτοῦ συνεύνῃσθαι· συνεβάλλετο ὦν ἐκ τοῦ ὀνείρου, κατελθὼν ἐς τὰς Ἀθήνας, καὶ ἀναισωσάμενος τὴν ἀρχὴν, τελευτήσειν ἐν τῇ ἑωυτοῦ γηραιός. ἐκ μὲν δὴ τῆς ὄψιος συνεβάλλετο ταῦτα. Τότε δὲ κατηγεόμενος, τοῦτον μὲν, τὰ ἀνδράποδα τὰ ἐκ Ἐρετρίης ἀπέβησε ἐς τὴν νῆσον τὴν Στυρέων, καλεομένην δὲ Αἰγίλειαν· τοῦτο ᾗ, κ. Αἰγίλειαν καταχώσας ἐς Μαραθῶνα τὰς νέας ὥρμιζε ἐνθαῦτα. ἐκβάντας δὲ ἐς τὴν γῆν τοὺς βαρβάρους διέτασε. καὶ ἅτε ταῦτα διέποντι ἐπῆλθε πταρεῖν τε καὶ βῆξαι μεζόνως ἢ ὡς εἰώθεε· οἷα δὴ πρεσβυτέρῳ ἐόντι, τῶν ὀδόντων οἱ πλεῦνες ἐσείοντο. Τουτέων ὦν ἕνα τῶν ὀδόντων ἐκβάλλει κατὰ βῆσσαν· ἐκπεσόντος δὲ ἐς τὴν ψάμμον αὐτοῦ, ἐποιέετο πολλὴν κατωδύνην ἐξευρεῖν. ὡς δὲ οὐκ ἐφαίνετο ἁ ὁ ὀδούς, ἀναστενάξας, εἶπε πρὸς τοὺς παρεστεῶτας· Ἡ γῆ ἥδε οὐκ ἡμετέρη ἐστὶ, οὐδέ μιν δυνησόμεθα ὑποχειρίην ποιήσασθαι. ὁκόσον δέ μοι μέρος μετῆν, ὁ ὀδοὺς μετέχει. Ἱππίης μὲν δὴ ταύτην τὴν ὄψιν συνεβάλλετο ἐξελήλυθέναι. Ἀθηναίοισι δὲ τεταγμένοισι ἐν τεμένεϊ Ἡρακλέος, ἐπῆλθον βοηθέοντες Πλαταιέες πανδημεί. καὶ γὰρ καὶ ἐδεδώκεσαν σφέας αὐτοὺς τοῖσι Ἀθηναίοισι ἁ Πλαταιέες, καὶ πόνους δὴ αὐτέων ἁ Ἀθηναῖοι συχνοὺς ἤδη ἀναιρέοντο. ἔδοσαν δὲ ὧδε· πιεζόμενοι ὑπὸ Θηβαίων οἱ Πλαταιέες, ἐδίδοσαν πρῶτα μὲν τυχοῦσι Κλεομένεϊ τε τῷ Ἀναξανδρίδεω καὶ Λακεδαιμονίοισι σφέας αὐτούς. ἁ δ', οὐ δεκόμενοι, ἔλεγόν σφι τάδε, Ἡμεῖς μὲν ἑκατέρω τε οἰκέομεν, καὶ ὑμῖν τοιήδε τις γίνοιτ' ἂν ὀπίσω εἰμὴ ψυχρή. φθάντες γὰρ ἂν πολλάκις ἐξανδραποδισθέντες ἢ τινα πυθέσθαι ἡμέων. συμβουλεύομέν δέ ὑμῖν δοῦναι ὑμέας αὐτοὺς Ἀθηναίοισι, πλησιοχώροισί τε ἀνδράσι, καὶ πημονέειν ἐοῦσι οὐκακοῖσι. Ταῦτα συνεβούλευον ἁ Λακεδαιμόνιοι, οὐ κατ' εὐνοίην οὕτω τὴν Πλαταιέων, ὡς βουλόμενοι σφέας Ἀθηναίοισι ἔχειν πόνους, συνεστεῶτας Βοιωτοῖσι. Λακεδαιμόνιοι μὲν νυν Πλαταιεῦσι ταῦτα συνεβούλευον· ἁ δ' οὐκ ἠπίστησαν, ἀλλ' Ἀθηναίων ἐσαῦτις ποιεύντων τοῖσι δώδεκα θεοῖσι, ἱκέται ἱζόμενοι ἐπὶ τὸν Βωμὸν, ἐδίδοσαν σφέας αὐτούς. Θηβαῖοι δὲ πυθόμενοι ταῦτα,

1 Sed eam illius portionem quæ ad me pertinebat, dens possidet.

ἐστρατεύοντο ὅπῃ τοῦ Πλαταιέας· Ἀθηναῖοι δὲ σφι ἐβοήθεον. μελλόντων δὲ σφέων συνάψειν μάχην, Κορίνθιοι οὐ προσεῖδον· προσπταίσαντες δὲ, καὶ καταδηλώσαντες, ὑπεξεφάνησαν ἀμφοτέρων, οὔρεσι δὴ τοῖσι χώριοι ὅπῃ τοῖσδε· ἐὰν Θηβαῖοι Βοιωτῶν τοὺς μὴ βουλομένους ἐς Βοιωτοὺς τελέειν. Κορίνθιοι μὲν δὴ ταῦτα γνόντες ἀπεδήλωσαν. Ἀθηναίοισι δὲ ἀπιοῦσι ἐπεδήκαν Βοιωτοί· ὅπισθε μὲν δὲ, ἐπαΐσσοντες τῇ μάχῃ. προσπταίσαντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς Κορινθίους ἐδήκαν Πλαταιῦσι ἐλθεῖν οὔρεος, τοῦτον προσπταίσαντες, τὸν Ἀσωπὸν ἄλλον ἐποιήσαντο οὖρον Θηβαίοισι πρὸς Πλαταιέας καὶ Τάναγραν. ἔδοσαν μὲν δὴ οἱ Πλαταιέες σφέας αὐτοὺς Ἀθηναίοισι θώπτω τῷ Ἐρημάχου· ἦκον δὲ τότε ἐς Μαραθῶνα βοηθέοντες. Τοῖσι δὲ Ἀθηναίων στρατηγοῖσι ἐλίνοντο δίχα αἱ γνῶμαι· τῶν μὲν, οὐκ ἐώντων συμβάλλειν (ὀλίγους γὰρ εἶναι σφέας στρατῇ τῇ Μήδων συμβλήσειν) τῶν δὲ, καὶ Μιλτιάδεω, κελευόντων. ὡς δὲ δίχα ἐλίνοντο, καὶ οὕτω ἦν χείρων τῶν γνωμέων, οὗτος, ἐὼν γὰρ ἐνδέκατος ψηφιδοφόρεε ὁ τῷ κύαμῳ λαχὼν Ἀθηναίων πολεμαρχέειν (τὸ παλαιὸν γὰρ Ἀθηναῖοι ὁμόψηφον τὸν πολέμαρχον ἐποιεῦντο τοῖσι στρατηγοῖσι) ἐνθαῦτα δὲ τότε πολέμαρχος Καλλίμαχος Ἀφιδναῖος· πρὸς τοῦτον ἐλθὼν Μιλτιάδης, ἔλεγε τάδε,

„ Ἐν σοὶ νῦν Καλλίμαχε ἔστι ἢ καταδουλῶσαι Ἀθη-
γρ. μνημόσυνα λοιπ. ἵς τ. ἄ. αἰθ. β. οἷα ἐδέ „ ναις, ἢ ἐλευθέρας ποιήσαντα, „ μνημόσυνον λιπέσθαι
„ ἐς τὸν ἅπαντα αἰῶνα τῶν ἐόντων βίον, οἷον οὐδὲ Ἁρμόδιός
„ τε καὶ Ἀριστογείτων λείπουσι. νῦν γὰρ δὴ ἐς τοῦτο
„ ἐλήλυθε Ἀθηναῖοι, ἐς κίνδυνον ἥκουσι μέγιστον· καὶ
„ ἢν μὲν γε ὑποκύψωσι τοῖσι Μήδοισι, δέδοκται τὰ
„ πείσονται παθοῦσι Ἱππίῃ· ἢν δὲ περιγένωνται τῆσδε τῆς ἡμέρης,
„ τάχα ἂν τῇ πόλις, οἵη τε ἐοῦσα πρώτη τῶν Ἑλλωίδων
„ πολίων ἠνέαται, κῶς ὧν δὴ ταῦτα οἵά τε ἐστὶ γενέ-
„ σθαι, καὶ κῶς ἐς ἔτι τούτεων αὐτὴν τῶν πρηγμάτων
„ ἔσται κῦρος ἔχειν, νῦν ἔρχεται φέρειν. ἡμέων τε στρα-
„ τηγῶν ἐόντων δέκα, δίχα γίνονται αἱ γνῶμαι, τῶν μὲν,
„ κελευόντων, τὸν ἐμὲ συμβάλλειν. ἢν μὲν νῦν μὴ
„ συμβάλωμεν, ἔλπομαί τινα σῆσιν μεγάλην ἐμπε-
„ σοῦσαν ταράσσειν τὰ Ἀθηναίων φρονήματα, ὥστε
„ μηδίσαι· ἢν δὲ συμβάλωμεν πρὶν τινὰ καὶ σαθρὸν Ἀ-
„ θηναίων μετεξετέροισι ἐγγενέσθαι, θεοὺς τὰ ἴσα νε-
„ μόντων, οἷοί τε ἐσμὲν προσπολεμέεσθαι τῇ συμβολῇ.
„ ταῦτα ὧν πάντα ἐς σὲ νῦν τείνει, καὶ ἐκ σέο ἤρτηται.

exercitum duxerunt, in eorumque auxilium Athenienſes venerunt. Sed dum conſerturi prœlium eſſent, Corinthii haud contemnendam ſibi rem putantes, ad eos reconciliandos interuenere: atque vtrorumque permiſſu regionem hunc in modum terminarunt, vt Thebani eos Bœotos qui nollent inter Bœotos cenſeri, ſinerent facere quod vellent. Hoc vbi decreuere Corinthii, abſceſſere. Abſcedentes quoque Athenienſes aggreſſi Thebani ſunt, commiſſaque pugna, repulſi. Vnde Athenienſes tranſgreſſi quos Corinthii ſtatuerant terminos, [1] Aſopum fecerunt limitem Thebanis. Ergo Platæenſes Athenienſibus ſeſe quum dedidiſſent, ad Marathonem tunc auxilio venerunt. Erant autem in Athenienſium ducibus CIX ancipites ſententiæ, aliis vetantibus fieri prœlium: pauciores enim ſe eſſe quam vt cum Medis confligerent: aliis (quorum erat Miltiades) ad pugnandum hortantibus. Itaque quum eſſent bifariæ ſententiæ, & deterior vinceret, ibi Miltiades Callimachum Aphidnæum adiit, [2] tunc forte polemarchum, *id eſt, belli principem*: qui magiſtratus per ſuffragia electus in danda faba, *hoc eſt, in declaranda ſententia*, vndecimus eſt. nam quondam Athenienſes in dicenda ſententia parem ducibus faciebant polemarchum. Ad hunc Miltiades, In te, inquit, nunc Callimache ſitum eſt, vtrum in ſeruitutem Athenæ redigantur, an tu eas liberando memoriam tui in omne ævum relinquas, qualem ne Harmodius quidem atque Ariſtogiton reliquerunt. Nam Athenienſes nunc in maximum omnium ex quo nati ſunt venere diſcrimen: qui ſi Medis ſuccumbant, palam eſt quæ paſſuri ſint, traditi Hippiæ: ſin autem ſuperent, poterit hæc ciuitas vrbium Græciæ effici prima. Quo autem pacto hæc fieri poſſint, & quomodo ad te hatum rerum arbitrium redeat, nunc exponam. Noſtrę, qui duces ſumus, bifariæ ſunt ſententiæ de prœlio committendo: aliis id ſuadentibus, aliis diſſuadentibus. Qui niſi prœlium committimus, vereor ne magna exiſtat ſeditio, quæ mentes eorum ſolicitet ad ſentiendum cum Medis: ſin pugnamus antequam aliquid vitii in nonnullis Athenienſium ſubeat, poſſumus diis æquis cum victoria diſcedere. Hæc omnia ad te tendunt, & abs te dependent:

1 Aſopum & Hyſias Thebanis aduerſus Platæenſes limitem ſtatuerunt. Ergo Pl. 2 Tunc, quod vndecimum ſuffragium ad eum pertineret, qui ex facta per fabam ſortitione polemarchus Athenienſium creatus eſſet, *vel, ductis faba ſortibus polem. Ath. cr. eſſet.* (olim enim Athen. in ferendo ſuffragio par. duc. polemarchum faciebant) adiit Callimachum Aphidnæum Miltiades, tunc polemarchum, eique dixit, In te nunc ſitum eſt Callimache, Athenas vel in ſeruitutem redigere, vel, illis liberatis, monumentum in omne ævum relinquere, quale ne Harmod.

qui ſi

qui si meæ sententiæ accesseris, erit & tibi patria libera, & ciuitas omnium Græcarum princeps: sin accesseris sententiæ dissuadentium pugnam, eorum quæ recensui bonorum tibi contraria exCX xistent. Hæc dicens Miltiades Callimachum induxit. Ita accedente sententia polemarchi, obtentum est vt confligeretur. Post hæc ii duces quorum sententia de confligendo fuerat, vt cuiusque dies imperitandi venerat, vicem suam Miltiadi dabant: quam ille accipiens, non tamen prius decertandum putauit quam sua dies imperii aduenit. CXI Itaq; vbi vices eius fuere, tunc Athenienses hunc in modum instructi sunt ad cõfligendum: Dextro cornu præerat Callimachus polemarchus. ita enim lex apud Athenienses tunc postulabat vt polemarchus dextrum cornu teneret. Hoc duce sequebantur deinceps cetera tribus, vt quæq; ordine erat. Nouissimi autem sunt collocati Platæenses, sinistrum cornu tenentes. Quo factum est vt ab huius pugnæ tempore, quoties Athenienses ferunt hostias apud panegyrias, *id est, publicos conuentus*, quæ quinto quoque anno fiunt, Athenienses præco conceptis verbis precetur bona Athenienſibus pariter & Platæensibus. Igitur Athenienſium acies tunc apud Marathonem instructa idcirco sic erat. quod aciem Medicam imitabatur: sed in medio paucis confertra erat ordinibus, ideoque illic debilior: vtroque CXII autem in cornu confertior. Quæ posteaquam ita instructa est, ac sacrificium litatum esse Athenienses audierunt, tũc cursu in barbaros tendunt. erat autẽ inter vtranque aciem non minus octo stadiorum intercapedinis. Quos cursu ferri in se videntes Persæ, aptabant se tanquam illos excepturi: insaniæ dantes id quod cernerent eos cursu tendere, quũ pauci essent, & nec equitatu nec sagittis freti. Hoc ita barbari interpretabantur. at vero Athenienses, posteaquam conferti conflixere cũ barbaris, pugnã memoratu dignã edebant. Quippe primi omniũ Græcorũ (quos ipsi nouimus) cursu in hostem vsi sunt: [1] primi sustinuerunt cernere Medica veste indutos: quum antehac vel audire nomen CXIII Medorum Græcis terror fuisset. In Marathone quum diu pugnatũ esset, barbari circa mediã aciem vincebant, vbi Persæ stabãt & Sacæ, eamq; perrumpentes,

ἐὼ γὰρ σὺ γνώμῃ τῇ ἐμῇ προσθῇ, ἔσι τοι πατρὶς σε ἐλευθέρη, καὶ πόλις πρώτη τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι. ἐὰν δὲ τὰ ἀποστρεφόντων τὴν συμβουλὴν ἔλῃ, οὐκ ἀφέξει τοι τῶν ἐγὼ κατέλεξα ἀγαθῶν τοσοῦτον. Ταῦτα λέγων ὁ Μιλτιάδης προσκτᾶται τὸν Καλλίμαχον. προσχωρησάσης δὲ τῆς πολεμάρχου γνώμης, ἐκέκυρωτο συμβάλλειν. μετὰ δὲ, οἱ στρατηγοὶ, τῶν ἡ γνώμη ἔφερε συμβάλλειν, ὡς ἑκάστη αὐτέων ἐγίνετο πρυτανηίη τῆς ἡμέρης, Μιλτιάδῃ παρεδίδοσαν. ὁ δὲ, δεκόμενος, οὐκω ἐν συμβολῇ ἐποιέετο, πρὶν γε δὴ αὐτῷ πρυτανηίη ἐγίνετο. Ὡς δὲ ἐς ἐκεῖνον προῆλθε, ἐνταῦτα δὲ ἐτάσσοντο ὧδε Ἀθηναῖοι ὡς συμβαλέοντες. τὸ μὲν δεξιὸν κέρως ἡγέετο ὁ πολέμαρχος Καλλίμαχος. ὁ γὰρ νόμος ἔτι οὕτω τοῖσι Ἀθηναίοισι ἐνῆν πολέμαρχον ἔχειν κέρας τὸ δεξιόν· ἡγεομένου δὲ τούτου, διεδέχοντο ὡς ἀριθμέοντο αἱ φυλαὶ, ἐσχατιὴ μάλιστα ἀλλήλων. τελευταῖοι δὲ ἐτάσσοντο, ἔχοντες τὸ εὐώνυμον κέρας, Πλαταιέες. ἀπὸ ταύτης γὰρ σφι τῆς μάχης, θυσίας Ἀθηναίων ἀναγόντων ἐς πανηγύρεας τὰς ἐν τῆσι πεντετηρίσι γινομένας. κατεύχεται ὁ κήρυξ ὁ Ἀθηναῖος, ἅμα τε Ἀθηναίοισι λέγων γίνεσθαι ἀγαθὰ καὶ Πλαταιεῦσι. τότε δὲ παρασημήνων τὴν Ἀθηναίων ἐν τῷ Μαραθῶνι, ἐγίνετο τοιόνδε τι. τὸ στρατόπεδον ἐξισούμενον τῷ Μηδικῷ στρατοπέδῳ, τὸ μὲν αὐτὸ μέσον ἐγίνετο ὀλίγας τάξιας ὀλίγας· καὶ ταύτῃ ἦν ἀσθενέστατον τὸ στρατόπεδον. τὸ δὲ κέρας ἑκάτερον ἐρρώετο πλήθεϊ. Ὡς δὲ σφι διετέτακτο, καὶ τὰ σφάγια ἐγίνετο καλά, ἐνταῦτα ὡς ἀπείθησαν οἱ Ἀθηναῖοι, δρόμῳ ἴεντο ἐς τοὺς βαρβάρους. ἦσαν δὲ στάδιοι οὐκ ἐλάσσονες τὸ μεταίχμιον αὐτέων, ἢ ὀκτώ. οἱ δὲ Πέρσαι, ὁρέοντες δρόμῳ ἐπιόντας, παρεσκευάζοντο ὡς δεξόμενοι. μανίην τε τοῖσι Ἀθηναίοισι ἐπέφερον, καὶ πάγχυ ὀλεθρίην, ὁρέοντες αὐτοὺς ἐόντας ὀλίγους, καὶ τούτους δρόμῳ ἐπιγομένους, οὔτε ἵππου ἐπαρχεύσης σφι, οὔτε τοξευμάτων. ταῦτα μὲν νεμ οἱ βάρβαροι ἐδόκεον. Ἀθηναῖοι δὲ, ἐπεί τε ἀθρόοι προσέμιξαν τοῖσι βαρβάροισι, ἐμάχοντο ἀξίως λόγου. πρῶτοι μὲν γὰρ Ἑλλήνων πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, δρόμῳ ἐς πολεμίους ἐχρήσαντο, πρῶτοί τε ἀνέσχοντο ἐσθῆτά τε Μηδικὴν ὁρέοντες, καὶ τοὺς ἄνδρας ταύτην ἐσθημένους· τέως δὲ ἦν τοῖσι Ἕλλησι καὶ τοὔνομα τὸ Μήδων φόβος ἀκουσαι. Μαχομένων δὲ ἐν τῷ Μαραθῶνι, χρόνος ἐγίνετο πολλὸς· καὶ τὸ μὲν μέσον τοῦ στρατοπέδου εἶκον οἱ βάρβαροι, ἔνθα περ αὐτοὶ τε ἦσαν καὶ Σάκαι ἐτετάχατο. κατὰ τοῦτο μὲν δὴ εἶκον οἱ βάρβαροι, καὶ ῥήξαντες,

1 Primique vestem Medicam & eos qui illam gestarent cernere sustinuerunt, quum antea, &c.

ἐδίωκον ἐς τ' μεσόγαιαν. Τὸ δὲ κέρας ἑκάτερον τῶν νικώντων Ἀθηναῖοί τε καὶ Πλαταιέες. νικῶντες δή, τὸ μὲν τεταραμμένον τῶν βαρβάρων φεύγειν ἐῶν· τοῖσι δὲ μέσον ῥήξασι αὐτέων, συναγαγόντες τὰ κέρεα, ἐμάχοντο, καὶ τῶν νικώντων Ἀθηναῖοι· φεύγουσι δὴ τοῖσι Πέρσῃσι ἐπίποντο κόπτοντες, ἐς ὃ ἐπὶ τὴν θάλασσαν ἀπικόμενοι, πῦρ τε αἴτεον, καὶ ἐπελαμβάνοντο τῶν νεῶν. Καὶ τότε μὲν, ἐν τούτῳ τῷ πολέμῳ ὁ πολέμαρχος Καλλίμαχος ἀπαφθείρεται, ἀνὴρ γενόμενος ἀγαθός· ἀπὸ δὲ ἔθανε τῶν στρατηγῶν, Στησίλεως ὁ Θρασύλεω τοῦ δή, καὶ Κυναίγειρος ὁ Εὐφορίωνος, ἐνθαῦτα ἐπιλαβόμενος τῆς ἀφλάστου νηός, τὴν χεῖρα ἀποκοπὶς πελέκεϊ, πίπτει τοῦτο δή, ἄλλοι Ἀθηναίων πολλοί τε καὶ ὀνομαστοί. Ἑπτὰ μὲν δὴ τῶν νεῶν ἐπεκράτησαν τῷπερ τοῖσιδε Ἀθηναῖοι, τῆσι δὲ λοιπῆσι ⓐ βάρβαροι ἐξαναχρουσάμενοι, καὶ ἀναλαβόντες ἐκ τῆς νήσου ἐκ τῆπερ ἔλιπον, τὰ δὲ Ἐρετρίης ἀνδράποδα, ἔπλεον Σουνίου, βουλόμενοι φθῆναι τοὺς Ἀθηναίους ἀπικόμενοι ἐς τὸ ἄστυ. ἀλλὰ δὴ ἔσχε Ἀθηναίοισι ὧδε Ἀλκμαιωνιδέων μηχανὴς ἀνδρὶ τούτῳ ὀπίσω Φιλέῃ. Τοῦτοι γὰρ συνθεμένοισι τοῖσι Πέρσῃσι ἀνὰ δέκα ἄνδρα ἀσπίδα, ἠνίσι ἤδη ἐν τῇσι νηυσί. Οὗτοι μὲν δὴ ἔπλεον Σουνίου. Ἀθηναῖοι δὲ ὡς ποδῶν εἶχον, τάχιστα ἐβοήθεον ἐς τὸ ἄστυ. καὶ ἔφθησάν τε ἀπικόμενοι, πρὶν ἢ τοὺς βαρβάρους ἥκειν, καὶ ἐς ἐστοπεδεύσαντο, ἀπιγμένοι δὲ Ἡρακλείου τοῦ ἐν Μαραθῶνι ἐς ἄλλο Ἡρακλήιον τὸ ἐν Κυνοσάργει ⓐ ἐβάρβαροι τῇσι νηυσὶ προσορμισθέντες Φαλήρου, (τοῦτο γὰρ ἦν τότε τὸ Ἀθηναίων) ὑπὲρ τούτου ἀνακωχευσάντες τὰς νῆας, ἀπέπλεον ὀπίσω ἐς τ' Ἀσίην. Ἐν ταύτῃ τῇ ἐν Μαραθῶνι μάχῃ ἀπέθανον τῶν βαρβάρων μυριάδες μὲν δύο, ἑξακισχίλιοι καὶ τετρακόσιοι ἄνδρες, Ἀθηναίων δὲ, ἑκατὸν ἐννενήκοντα καὶ δύο. ἔπεσον μὲν ἀμφοτέρων τοσοῦτοι. συνήνεικε δὲ ἀνδρὶ θώυμα τοιόνδε γενέσθαι· Ἀθηναῖον αὐλὸς Ἐπίζηλον Κουφαγόρεω ἐν τῇ συρράσει μαχόμενόν τε, καὶ αὐλὸς γινόμενον ἀγαθὸν, τῶν ὀμμάτων στερηθῆναι, οὔτε πληγέντα οὐδεμίαν τοῦ σώματος, οὔτε βληθέντα· καὶ ὃ λοιπὸν τῆς ζόης διατελέειν ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου ἐόντα τυφλόν. λέγειν δὲ αὐτὸν ἤκουσα περὶ τοῦ πάθεος τοιόνδε λίνα λόγον· ἄνδρα ⓐ δοκέειν ὁπλίτην οἱ ἀντιστῆναι μέγαν, τοῦ δὲ γένειον τὴν ἀσπίδα πᾶσαν σκιάζειν. Τὸ μὲν φάσμα τοῦτο ἑωυτοῦ μὲν παρελθεῖν, τὸν δὲ ἑωυτοῦ τῶν θεραπόντων ἀποκτεῖναι. Ταῦτα μὲν δὴ Ἐπίζηλον ἐπυθόμην λέγειν. Δᾶτις δὲ πορθυόμενος ἅμα τῷ στρατῷ ἐς τὴν Ἀσίην, ἐπεί τε

hostem in mediterranea persequebantur: at in vtroque cornu vincentes Athenienses Platæenseſque, barbaris, qui terga dederant, fugere permissis, contraxerunt cornua, & cum iis qui mediam ipsorum aciem perfregerant, dimicantes, quum superassent, fugientes Persas vrgebant cædebantque, donec ad mare peruenientes, petito igne naues corripuere. Quo in certamine CXIV Callimachus polemarchus interficitur, egregia nauata opera. Occubuit quoque è ducibus Stesileus Thrasyli, & Cynægirus EVphorionis filius, qui dum summam puppim apprehendit, abscissa bipenni manu cecidit: necnon alii Athenienses multi & clari. Ac septem CXV quidem naues obtinuerũt Athenienses hoc modo: ceteris barbari retracti, receptaque præda Eretrienſi ex insula vbi reliquerant, circumuecti sunt Sunium, animo prœuertendi Athenienses eueſtigio abeuntes. Ceterum Alcmęonidæ ab Athenienſibus [1] insimulati sunt, quod videlicet ex composito Persis adhuc apud insulam agentibus scutum ostenderint. Dum illi Sunium circumuehuntur, CXVI Athenienses eueſtigio abeuntes celerrime ad ferendam vrbi opem properarunt, barbaroſq; eodem tendentes prœuerterunt: progressique ex Herculis templo quod est in Marathone, in aliud Herculis fanum quod est in Cynosargi, castra posuerunt. Barbari, quum classe Phalerum superassent (hic enim Athenienſium nauale tũc erat) super eum locum aliquandiu propter tempestatem morati, rursus in Asiam abierunt. Quo- CXVII rum in hac pugna apud Marathonem gesta occubuere circiter sex millia trecenta: Athenienſium vero, centum nonagintaduo. tot ex vtriſque cecidere. In qua pugna hæc res mira contigit, vt Athenienſis quidam Epizelus Cuphagoræ filius, dum stante acie pugnat strenue, luminibus caperetur, neque saucius vlla parte corporis, neque ictus: atque ita cæcus in reliquum vitæ tempus permanserit. Quem audiui dicere solitũ de sua clade, visum sibi esse ante se stare virum quendam armatũ, procero corpore, cuius [2] mentum omnem clypeum inumbraret: & hanc laruam ipsum prætergressam, sed illum qui sibi assisteret occidisse. Hæc Epizelum solitum commemorare audiui. Porro CXVIII Datis in Asiam cum classe rediens, vbi

1 Insimulati sunt, illis id molientibus Persas hoc consilium cepisse, quod videl. 2 Barba totum clyp.

Myco-

Myconum tenuit, vidit in somnis visum. id tamen quod fuerit, non traditur: sed vbi primum dies illuxit, naues rimatus est: compertoque in naui Phœnicia simulacro Apollinis inaurato, sciscitatus est quo è templo sublatum esset: & vbi audiuit ex quo templo, nauigans sua naui in Delum (iam enim Delii in insulam redierant) ibi simulacrum in templo deposuit, præcepitque Deliis vt illud in Delium Thebanorum referrent, quod est ad mare e regione Chalcidis. Hoc vbi præcepit Datis, vela illinc fecit. Delii tamen hanc statuam non reportauerunt, sed vicesimo post anno eam Thebani ex oraculo in Delium contulerunt. Datis autem & Artaphernes, posteaquam in Asiam nauigauere, captiuos Eretrienses Susa perduxere. quos Darius rex, etsi in eos antea captiuitatem vultum contraxerat acerbitatis, quod se priores iniuria lacessissent, tamen vt in conspectum suum adductos vidit ac sibi subiectos, nullo alio malo affecit, sed in suo Cissiæ regionis stadio collocauit, cui nomen est Anderica: ducentis ac decem stadiis procul à Susis, quadraginta à puteo qui exhibet trifarias rerum species. nam ex eo asphaltum, *id est, bitumen*, & salem & oleum hauriunt, ad hunc modum. Hauritur quidem celoneo, *id est, instrumento dicto ciconia*, pro situla autem, dimidiato vtre ad celoneum alligato: quo in puteum decusso, quicquid hauritur, mox in cisternam diffunditur, atque hinc alio effusum, triplici varietate concrescit: in asphaltum quidem & salem, protinus: oleum autem (quod Persæ rhadinacen appellant) in vasa colligunt. est autem atrum ac grauiter olens. Hoc loci rex Darius locauit Eretrienses, quem ad meam vsque memoriam tenuere, seruantes pristinam linguam. Quod ad Eretrienses attinet, ita habet. ¶ Ceterum post pleniluniu duo millia Lacedæmoniorum Athenas venerunt, tanta festinatione adipiscendi hostem, vt triduo quam ex Sparta discessere, in Atticam peruenerint: & licet serius ad pugnam venissent, tamen intuendi Medos cupidi, ad illos intuendos in Marathonem perrexerunt. Quibus visis, laudatisque Atheniensibus ob præclarum facinus, rursus redierunt. Tenet autem admiratio me, nec rationem inire possum, Alcmæonidas vnquam Persis ex composito ostentasse

ἐλθεῖν ἐς Μύκονον, εἶδε ὄψιν ἐν τῷ ὕπνῳ. καὶ ἥτις μὲν ἐγένετο ἡ ὄψις, οὐ λέγεται· ὁ δέ, ὡς ἡμέρη τάχιστα ἐπέλαμψε, ζήτησιν ἐποιέετο τῶν νεῶν. εὑρὼν δὲ ἐπὶ Φοινίσσῃ νηῒ ἄγαλμα Ἀπόλλωνος κεχρυσωμένον, ἐστωθάνετο ὁκόθεν σεσυλημένον εἴη. πυθόμενος δὲ ἐξ οὗ ἱροῦ, ἔπλεε τῇ ἑωυτοῦ νηῒ ἐς Δῆλον· καὶ, ἀπίκοντο γὰρ τότε καὶ [4] Δήλιοι ὀπίσω ἐς τὴν νῆσον, κατατίθεταί τε ἐς τὸ ἱρὸν τὸ ἄγαλμα, καὶ ἐντέλλεται τοῖσι Δηλίοισι ἀπαγαγεῖν τὸ ἄγαλμα ἐς Δήλιον τὸ Θηβαίων. τὸ δὲ ἔστι ὑπὲρ θαλάσσης, Χαλκίδος κατύπερθε. Δᾶτις μὲν δὴ ταῦτα ἐντειλάμενος ἀπέπλεε. [W] δὲ αἱρεθέντα τοῦτον Δήλιοι οὐκ ἀπήγαγον, ἀλλά μιν δι' ἐτέων εἴκοσι Θηβαῖοι αὖτις ἐκ θεοπροπίου ἐκόμισαν ἐπὶ Δήλιον. Τοὺς δὲ τῶν Ἐρετριέων ἀνδραποδισμένους Δᾶτίς τε καὶ Ἀρταφέρνης, ὡς τάχιστα ἐς τὴν Ἀσίην πλέοντες, ἀπήγαγον ἐς Σοῦσα. βασιλεὺς δὲ Δαρεῖος, ὡρῖν μὲν αἰχμαλώτους γενέσθαι τοὺς Ἐρετριέας, ἐνεῖχέ σφι δεινὸν χόλον, οἷα δὴ ἀδίκως ἐξαιτέων αὐτῶν τῶν Ἐρετριέων· ἐπεί τε δὲ εἶδε σφέας ἀπαχθέντας παρ' ἑωυτὸν, καὶ ὑποχειρίους ἑωυτῷ ἐόντας, ἐποίησε κακὸν ἄλλο οὐδέν, ἀλλὰ σφέας τῆς Κισσίης χώρης κατοίκισε ἐν σαθμῷ ἑωυτοῦ, τὴν οὐνομάζουσι Ἀνδείκα· ἀπὸ μὲν Σούσων δέκα καὶ διηκοσίους σταδίους ἀπέχοντι, τεσσεράκοντα δὲ ἀπὸ τοῦ φρέατος, τὸ παρέχεται τριφασίας ἰδέας. καὶ γὰρ ἄσφαλτον καὶ ἅλας καὶ ἔλαιον ἀρρύσσονται ἐξ αὐτοῦ ὧδε τῷ τρόπῳ τοιῷδε· αἴτλέεται μὲν κηλωνηΐῳ, αὐτὶ δὲ γαυλοῦ, ἥμισυ ἀσκοῦ περισσέδεται. ταύτῃσι δὲ τούτῳ αἴτλέει, καὶ ἔπειτα, ἐγχέει ἐς δεξαμενήν. ἐκ δὲ ταύτης ἐς ἄλλο διοχετεύμενον, τρέπεται τριφασίας ὁδούς. καὶ ἡ μὲν ἄσφαλτος καὶ [4] ἅλες πήγνυνται παραυτίκα, τὸ δὲ ἔλαιον συνάγεται ἐν ἀγγείοις, τὸ [4] Πέρσαι καλέουσι ῥαδινάκινον· ἔστι δὲ μέλαν, καὶ ὀδμὴν παρεχόμενον βαρέαν. ἐνταῦτα τοὺς Ἐρετριέας κατοίκισε βασιλεὺς Δαρεῖος, οἳ καὶ μέχρι ἐμέο εἶχον τὴν χώρην ταύτην, φυλάσσοντες τὴν ἀρχαίην γλῶσσαν. Τὰ μὲν δὴ περὶ Ἐρετριέας, ἔσχε οὕτω. Λακεδαιμονίων δὲ ἦκον ἐς τὰς Ἀθήνας δισχίλιοι μετὰ τὴν πανσέληνον, ἔχοντες σπουδὴν πολλὴν καταλαβεῖν οὕτω ὥστε τεσσαρτοῖοι ἐκ Σπάρτης ἐλθόντες ἐν τῇ Ἀττικῇ. ὑστεροῖοι δ' ἀπικόμενοι τῆς συμβολῆς. ἱμείροντο ὅμως θεήσασθαι τοὺς Μήδους. ἐλθόντες δὲ ἐς [W] Μαραθῶνα, ἐθηήσαντο. μετὰ δ' αἰνέσαντες Ἀθηναίους, καὶ τὸ ἔργον αὐτέων, ἀπαλλάσσοντο ὀπίσω. Θωῦμα δέ μοι, καὶ οὐκ ἐνδέκομαι [W] λόγῳ, Ἀλκμεωνίδας αὖ κοτε αἰνὰ δέξαι Πέρσῃσι ἐκ σημήματος

ἀσπίδα, βουλομένους τοῦτο βαρβάροισί τε τὴν
Ἀθηναίοις καὶ τοῦτο Ἱππίῃ· οἵ γε μᾶλλον ἢ
ὁμοίως Καλλίῃ τῷ Φαινίππου, Ἱππονίκου δὲ πα-
τρί, φαίνονται μισοτύραννοι ἐόντες. Καλλίης τε
γὰρ μοῦνος Ἀθηναίων ἀπόπτων ἐτόλμα, ὅκως
Πεισίστρατος ἐκπέσοι ἐκ τῆς Ἀθηναίων, τά τε χρή-
ματα αὐτοῦ κηρυσσόμενα τοῦτο τὸ δημόσιον ὠνέε-
σθαι, καὶ τἄλλα τὰ ἔχθιστα ἐς αὐτὸν πρήγματα ἐμηχα-
νᾶτο. Καλλίεω δὲ τούτου ἄξιον πολλαχοῦ μνή-
μην ἐστὶ πρώτα γενέσθαι. τὸν μὲν γὰρ, τά περ
λελεγμένα, ὡς ἀνὴρ ἄκρως ἐλευθερωθὲν τὴν πατρίδα· τὸν δὲ, τά καὶ ἐν Ὀλυμπίῃ ἐποίησε, ἵππῳ νι-
κήσας, τεθρίππῳ δὲ, δεύτερος γενόμενος. πύθια
237 δὲ τρέσι ἀνελόμενος, ἐφανερώθη ἐς τοὺς Ἕλ-
λήνας πρώτας μεγίστη δαπάνη. τὸν δὲ, καὶ
τὰς ἑωυτοῦ θυγατέρας, ἐούσας τρεῖς, οἵους τις ἀ-
νὴρ ἐθέλει. ἐπείδη γὰρ ἐγένοντο γάμου ὥρῃαι,
ἔδωκε σφι δωρεὴν μεγαλοπρεπεστάτην, ἑκείνῃσί τε
ἐξαρέσας. ἐκ γὰρ πάντων τῶν Ἀθηναίων τὸν
ἑκάστη ἐθέλοι αὐτὴ ἑωυτῇ ἐκλέξασθαι, ἔδωκε
τούτῳ τῷ ἀνδρί. Καὶ Ⓐ Ἀλκμαιωνίδαι ὁμοί-
ως, ἢ οὐδὲν ἧσσον τούτου ἔφαν μισοτύραννοι. θώυ-
μα ὦν μοι, καὶ οὐ προσίεμαι τὴν Ἀβδολωνᾶ, τού-
τους γε ἀναδέξασθαι ἀσπίδα, οἵ γε ἔφθησάν τε
τὸν πάντα χρόνον τοὺς τυράννους, ἐκ μηχανῆς τε
τῆς τούτων ἔλιπον Ⓑ Πεισιστρατίδας τὴν τυ-
ραννίδα. καὶ οὕτω τὰς Ἀθήνας οὗτοι ἔσαν Ⓒ ἐλευ-
θερώσαντες πολλῷ μᾶλλον ἢ περ Ἁρμόδιός τε καὶ Ἀ-
ριστογείτων, ὡς ἐγὼ κρίνω. Ⓓ μὲν γὰρ ἐξηγείω-
σαν τοὺς λοιποὺς Πεισιστρατίδας ἔτι μᾶλλον ἐπεγεί-
ραντες, οὐδέ κω μᾶλλον ἔπαυσαν τοὺς
λοιποὺς τυραννεύοντας. Ἀλκμαιωνίδαι δὲ ἐμφα-
νέως ἐλευθέρωσαν, εἰ δὴ οὗτοί γε ἀληθέως ἔσαν Ⓔ
τῷ Πυθίῳ ἀναπείσαντες προσημαίνειν Λακε-
δαιμονίοισι ἐλευθεροῦν τὰς Ἀθήνας, ὡς μοι πρό-
τερον δεδήλωται. Ἀλλὰ γὰρ ἴσως ὑπεμνήσθησαν τὴν
Ἀθηναίων τῷ δήμῳ προσεδόκησαν τ' πατρίδα; ὥ
μὲν ὦν ἦσάν σφεων δῆμοι δοκιμώτεροι ἔν γε Ἀθηναί-
οισι ἄνδρες, ὅδε οἱ μᾶλλον ἐτεμέα. οὕτω τοῦδε
λόγος αἱρέει ἀναδεχθῆναι ἔκ γε αὐτῶν ἀσπί-
δα ὑπὸ τοιούτῳ λόγῳ. ἀνεδείχθη μὲν γὰρ ἀσπὶς
(καὶ τὸν-

parmam quod vellent Athenienſes barbaris atque Hippiæ ſubeſſe. 1 quippe quos conſtat in habendis odio tyrannis vehementiores quam ſimiliores fuiſſe Calliæ Phænippi, qui fuit pater Hipponici. nam Callias cum alia omnia in Piſiſtratum inimiciſſime commentus eſt, tum vero ſolus Athenienſium omnium, illius Athenis electi quum publice ſub præcone venderentur bona, emere auſus eſt. Cuius Calliæ mentionem crebro CXXII plerique omnes habere debent, cum ob ea quæ dicta ſunt, vt viri ſummopere patriam liberantis, tum ob hæc quæ in Olympia fecit. nam & in equorum curſu palmam obtinuit, & in quadrigario fuit ſecundus: & in ludis Pythiis quum primas obtinuiſſet, in vniuerſos Græcos ſumptuoſiſſimus extitit: tum ob id quod talem ſe in filias ſuas quæ tres fuerunt, exhibuit. nam poſteaquam nubiles extitere, hoc eis magnificentiſſimum munus eſt gratificatus, vt quem ſibi vnaquæque vellet ex omnibus Athenienſibus, eum deligeret: atque ita eam illi nuptum dedit. At Alcmæonidæ aut perin- CXXIII de aut nihil minus quam Callias, peroſi tyrannos fuere. Quo maior me admiratio ſubit, minuſque admitto criminationem, eos parmam Perſis oſtentaſſe, qui per omne tempus tyrannos effugerunt, & quorum aſtutia Piſiſtratidæ tyrannidem reliquerunt. Atque ita multo magis Athenarum liberatores extiterunt, meo iudicio, quam Harmodius & Ariſtogiton. Illi enim Hipparcho interempto, non tam ceteros Piſiſtratidas ab affectanda tyrannide repreſſerunt, quam ad illam irritauerunt: Alcmæonidæ autem proculdubio Athenas liberauerūt, ſi modo ipſi fuere qui Pythiam perſuaſere ad Lacedæmonios commonefaciendos vt Athenas liberarent, quemadmodum ſuperius à me commemoratum eſt. 3 Atenim aliqui forſitan ſuccenſentes CXXIV quod Atheniēſi in populo patriam prodiderunt. Imo nulli erant eis inter Athenienſes viri illuſtriores, neque qui magis eſſent honorati. 4 Neque vero ſermo obtinuit, clypeum ab his eſſe oſtentatum, ſed tantummodo fuiſſe oſtēntatum.

1 Quippe qui vel maiori vel certe pari odio tyrannos proſequuti eſſe comperiuntur ac Callias Phænippi filius, Hipponici pater. *Vt autem hic dicit μᾶλλον ἢ ὁμοίως, ſic paulo poſt, ὁμοίως οὐδὲν ἧσσον.* 2 Dotem eis magnificentiſſimam dedit, atque hoc præterea gratificatus eſt, *vel*, indulſit, vt quem ſibi *ὤνε*. 3 Atenim fortaſſe Athenienſium populo ſuccenſentes patriam prodebant. *Q. d. Atenim (dices aliquis fortaſſe) agre ferentes ſe non eum apud Athenie. ipſes locum obtinere quo ſe dignos exiſtimabant, patriam prodere conabantur. Imo vero nulli ex Athenienſibus maiore autoritate praditi, nulli magis honorati erant: tantum abeſt vt ſua ſorte contenti non eſſent, & de eo Athenienſibus ſuccenſerent. Poteſt tamen & cum interrogatione legi hic locus eodem ſenſu.* 4 Quo fit vt rationi conſentaneum nullo modo eſſe poſſit, clypeum ab illis hac de cauſſa fuiſſe oſtenſum. oſtenſus enim clypeus fuit.——

quod

quod nihil est quàm si id demum dicerecur, ostensus quidem est, sed à quo ostensus, incertum. CXXV [1] Quamquam Alcmæonidæ iampridem extiterant Athenis clari sane vsque ab Alcmæonide atque etiam Megacle. Etenim Alcmæon Megaclis filius, iis Lydis qui Sardibus à Crœso Delphos ad oraculum ierant, administrum se præbuit, eosque comiter accepit. Cuius beneficentiam Crœsus à Lydis quos ad oraculum miserat quum audisset, hominem accersiit, & vbi aduenit, eum donauit tanto auro quantum semel corpore suo ferre posset. Ad istam doni condicionem Alcmæon hanc astutiam attulit: Pergrandem tunicam amictus, ingenti in ea sinu relicto, cothurnisque quoslaxissimos reperit calceatus, ad thesaurum perrexit ad quem ducebatur. [2] Ibi in aceruum ramentorum procumbens, primum cothurnos quibus erat indutus, auro quantum ferebant refersit: deinde omnem sinum suum atque etiam crines ramentis subigens, & parte in os desumpta, è thesauro processit, egre trahens cothurnos, cuiuis alteri rei quam homini similis: cuius os quum turgidum esset, & omnia onusta, id cernens Crœsus, in cachinnumque erumpens, ea omnia illi donauit: nec minora his alia dona dedit. Ita domus hæc vehementer locupletata est, & Alcmæon quadriiugos equos alens, vicCXXVI cit Olympia. Sed eam deinde secunda ætate Clisthenes Sicyonis tyrannus extulit, vt multo magis quam prius inter Græcos celebris extiterit. Erat enim Clistheni Aristonymi filio, Myronis nepoti, Andrei pronepoti, filia nomine Agarista: quam pater destinabat nuptũ dare ei quem præstantissimum Græcorum omnium comperisset. Quum igitur ludi Olympiaci celebrarentur, & ex eis Clisthenes curriculo quadrigali victor extitisset, nunciari iussit voce præconis vt quisquis sese dignum putaret qui Clisthenis gener esset, is ad sexagesimum diẽ aut prius, Sicyone præsto foret, quod Clisthenes intra annũ à sexagesimo die incepturus, exequi nuptias destinasset. Itaq; omnes [3] Græci aut sua ipsorum aut familiæ claritate sibi confidentes, eo

καὶ τόδε οὐκ ἔστι ἀτρεκέως εἰπεῖν· ἐλέγετο γάρ) ὅς μιν ἐπὶ ἰὼ ὁ ἀναδέξας, οὐκ ἔχω προσωτέρω εἰπεῖν τούτεων. ① Ἦ Ἀλκμεωνίδαι ἐόντες μὲν καὶ τὰ ἀνέκαθεν λαμπροὶ ἐν τῇσι Ἀθήνῃσι, ἀπὸ δὲ Ἀλκμέωνος, καὶ αὖτις Μεγακλέος, ἐγένοντο καὶ μᾶλλον λαμπροί. τόδε μὲν γὰρ, Ἀλκμέων ὁ Μεγακλέος ἐὼν ἐν Σάρδισι Λυδοῖσι τοῖσι ἀπικομένοισι ἐπὶ τὸ χρηστήριον τὸ ἐν Δελφοῖσι, συμπορηκτὴρ τε ἐγένετο καὶ σωτελάμβανε προθύμως· καὶ μιν Κροῖσος πυθόμενος τῶν Λυδῶν τοὺς ἐς τὰ χρηστήρια φοιτέοντας ἐωυτοῦ ποιέειν, μεταπεμπεται ἐς Σάρδις. ἀπικόμενον δὲ δωρέεται χρυσῷ, ② αὐ δυνάτῳ τοῦ ἐωυτοῦ σώματι ἐξενείκαι εἰ μᾶλλον. ὁ δὲ Ἀλκμέων τοιόνδε τι ἐπὶ τὴν δωρεὴν ἐπορᾶτο ἐσθῆτα μεγάλην ἀμπισχόμενος, καὶ κόλπον βαθὺν κατὰ λιπόμενος τοῦ χιτῶνος, κοτόρνους ἔφερε ὑποδήματος θυρητικοὺς ἐόντας ὑπερμεγάθεας· ἐς τοῦτο δὴ τὸ χωρίον ἐσῆλθε ἐς τὸν οἰκητήριον. ἐπεσὼν δὲ ἐς σωρὸν ψήγματος, πρῶτον μὲν παρέβαλε τοῖσι κνήμῃσι τοῦ χρυσοῦ ὅσον ἐχώρεον οἱ κοτόρνοι μάλιστα, ἔπειτα κόλπον πᾶν πλήσας χρυσοῦ, καὶ ἐς τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς διαπάσας τοῦ ψήγματος, καὶ δηλα δὴ λαβὼν ἐς τὸ στόμα, ἐξῆλθε ἐκ τοῦ θησαυροῦ, ἕλκων μὲν μόγις τοὺς κοτόρνους, πᾶν τι δὲ τεῳ οἰκὼς μᾶλλον ἢ ἀνθρώπῳ· τοῦ δὲ, τὰ στόμα ἐπεπλέωτο, καὶ πᾶν τὰ ἐπεώγεε. ἰδόντα δὲ τὸν Κροῖσον γέλως ἔσχε μεγα· καὶ οἱ πᾶν τὰ ἐκφόρια διδοῖ, καὶ πρὸς ἑτέροισι μιν δωρέεται, οὐκ ἐλάσσοσι ἐκείνων. οὕτω μὲν ἐπλούτησε ἡ οἰκίη αὕτη μεγάλως. καὶ ὁ Ἀλκμέων ἔσχε οὕτω τεθριπποτρόφησας, ὀλυμπιάδα ἀνᾴρέεται. Μετὰ δὲ, ἡμέρῃ δευτέρῃ ὑστέρων, Κλεισθένης μὲν ὁ Σικυώνιος τύραννος ἔζευξε, ὥστε πολλῷ ὀνομαστοτέρῳ γενέσθαι ἐν τοῖσι Ἕλλησι ἢ πρότερον ἦν. Κλεισθένεϊ γὰρ τῷ Ἀριστωνύμου τοῦ Μύρωνος τοῦ Ἀνδρέω, γίνεται θυγάτηρ τῇ οὔνομα ἦν Ἀγαρίστη. ταύτην ἠθέλησε Ἑλλήνων πάντων ἀξιωτάτους ἑωυτῷ ἄνδρας, τούτῳ γυναῖκα προσθεῖναι. Ὀλυμπίων δὲ ἐόντων, καὶ νικήσαντος ἐν ἁρματοῖσι τεθρίππῳ Κλεισθένεος, κήρυγμα ἐποιήσατο, ὅστις Ἑλλήνων ἑωυτὸν ἀξιοῖ Κλεισθένεος γαμβρὸν γενέσθαι, ἥκειν ἐς ἑξηκοστὴν ἡμέρην, ἢ καὶ πρότερον, ἐς Σικυῶνα, ὡς κυρώσοντος Κλεισθένεος τὸν γάμον ἐν ταύτῃ, ἀπὸ τῆς ἑξηκοστῆς ἀρξαμένου ἡμέρης. ἐνθαῦτα Ἑλλήνων ὅσοι σφίσι τε αὐτοῖσι ἐπῆν καὶ πάτρῃ ἐξοχωμένοι,

---

——neque hoc aliter dici potest: factum enim fuit. sed à quo ostensus fuerit, de eo vltra hæc dicere non possum. *Id est, Hæc de re non habeo quod dicam: quippe qui sciam quidem ostensum fuisse clypeum, sed nihil vltra, vt sit* οὐκ ἔχω εἰπεῖν πρότερον τούτου, *pro* οὐκ ἔχω εἰπεῖν, ἔτι οἶδ' εἰδὼς πρότερον τοῦτον. *Illud autem* οὐκ ἔστι ἀτρεκέως εἰπεῖν, *respondet Gallica phrasi, On ne peut dire autrement, pro Non potest negari.* 1 Hi autem Alcmæonidæ cum ab antiqua origine clari extiterant, tum vero ab Alcmæone & rursum à Megacle clari vel maxime fuerunt. 2 Ibi aceruo ramentorum *auri* incumbens, primum quidem circa suas tibias tantum aggessit auri quantum cothurni capiebant: deinde vero quum situm totum auro implesuisset, & capillos ramentis illis conspersisset, *vel,* & *ramenta illa per capillos sparsisset,* & alia ori indidisset, ex thesauro egressus est, & ægre cothurnos trahens, & cuiuis rei magis quam homini similis, vtpote cuius os obturatum, & partes omnes inflatæ essent. At Crœsus eum intuitus in risum prorupit, eique cum hæc omnia, tum vero alia his non minora donauit. 3 Græci qui & de seipsis & de patria sua magnifice sentiebant, eo

ἐφοίτεον μνηστῆρες· τοῖσι Κλισθένης ἐν ἀγῶνι ἐπ-
238 αλείτρῳ ποιησάμενος, ἐς τοῦτο εἶχε. Ἀ-
πὸ μὲν δὴ Ἰταλίης ἦλθε Σμινδυρίδης ὁ Ἱπποκρά-
τεος Συβαρίτης, ὃς ὅτι πλεῖστον δὴ χλιδῆς εἰς ἀ-
νὴρ ἀπίκετο (ἡ δὲ Σύβαρις ἤκμαζε τοῦτον τὸν χρό-
νον μάλιστα) καὶ Σιρίτης Δάμας ὁ Σαμύριος τοῦ σο-
φοῦ λεγομένου παῖς. ὅτοι μὲν δὴ ἀπὸ Ἰταλίης ἦλθον. ἐκ
δὲ τοῦ κόλπου τοῦ Ἰονίου, Ἀμφίμνηστος Ἐπιστρόφου Ἐ-
πιδάμνιος· ἔστι δὲ ἐκ τοῦ Ἰονίου κόλπου. Αἰτωλὸς δὲ
ἦλθε, Τιτόρμου τοῦ Ὑφθιώτου τε Ἑλλωπος ἰσχύι,
καὶ φυγόντος ἀνθρώπους ἐς τὰς ἐσχατιὰς τῆς Αἰολίδος
χώρης· τούτου τοῦ Τιτόρμου ἀδελφεὸς Μάλης. ἀπὸ
δὲ Πελοποννήσου, Φείδωνος τοῦ Ἀργείων τυράννου
παῖς Λεωκίδης. Φείδωνος δὲ τοῦ τὰ μέτρα ποιη-
σαντος Πελοποννησίοισι, καὶ ὑβρίσαντος μέγιστα δὴ
Ἑλλήνων ἀνθρώπων· ὃς ἔξδυσας ἥσας τοὺς Ἠλείων
ἀγωνοθέτας, αὐτὸς ἐν Ὀλυμπίῃ ἀγῶνα ἔθηκε.
τούτου τε δὴ παῖς, καὶ Ἀμίαντος Λυκούργου Ἀρκὰς
ἐκ Τραπεζοῦντος, καὶ Ἀζὴν ἐκ Παμοῦ πόλιος Λα-
φάνης Εὐφορίωνος, τοῦ δεξαμένου τε (ὡς λόγος ἐν
Ἀρκαδίῃ λέγεται) τοὺς Διοσκούρους οἰκίοισι, καὶ ἀπὸ
τούτου ξενοδοκέοντος πάντας ἀνθρώπους· καὶ Ἠλεῖος
ὀνομαστὸς Ἀγαιός. ὅτοι μὲν δὴ ἐξ αὐτῆς Πελοπον-
νήσου ἦλθον. ἐκ δὲ Ἀθηναίων ἀπίκοντο Μεγακλέ-
ης τε ὁ Ἀλκμαίωνος τούτου τοῦ δεξαμένου Κροῖσον ἀπι-
κομένου, καὶ ἄλλος Ἱπποκλείδης Τισάνδρου, πλού-
τῳ τε ἐκδεὴς φερόντων Ἀθηναίων. ἀπὸ δὲ Ἐρετρίης,
ἀνθοῦσης τότον τὸν χρόνον, Λυσανίης. ἔστι δὲ ἀπ'
Εὐβοίης μοῦνος. ἐκ δὲ Θεσσαλίης ἦλθε τῶν Σκο-
παδέων Διακτορίδης Κρανώνιος. ἐκ δὲ Μολοσ-
σῶν, Ἄλκων. τοσοῦτοι μὲν ἐγένοντο οἱ μνηστῆρες.
Ἀπικομένων δὲ τούτεων ἐς τὴν προειρημένην ἡμέ-
ρην, ὁ Κλεισθένης πρῶτα μὲν τὰς πατρίδας τε αὐτέ-
ων ἀνεπύθετο, καὶ γλῶσσαν ἑκάστου· μετὰ δὲ, κατέχων
ἐνιαυτὸν, διεπιρώτα αὐτέων τῆς τε ἀνδραγαθίης,
καὶ τῆς ὀργῆς, καὶ παιδεύσιός τε καὶ τρόπου, καὶ ἐνὶ
ἑκάστῳ ἰὼν ἐς συνουσίην, καὶ σὺν ἅπασι· καὶ ἐς γυ-
μνάσιά τε ἀναγινέων ὅσοι ἦσαν αὐτέων νεώτεροι· καὶ
τὸ γε μέγιστον ἐν τῇ συνεστίῃ διεπειρᾶτο. ὅσον
γὰρ κατεῖχε χρόνον αὐτούς, τοῦτον πάντα ἐποίεε, καὶ
ἅμα ἐξεένιζε μεγαλοπρεπέως. καὶ δὴ καὶ μάλι-
στα τῶν μνηστήρων ἠρέσκοντο οἱ ἀπ' Ἀθηναίων ἀπι-
γμένοι, καὶ τούτεων μᾶλλον Ἱπποκλείδης ὁ Τισάν-
δρου, ἐκτησάμενος ἀνδραγαθίην ἐκείνην, καὶ ὅτι οἱ ἀνέκα-
θεν τοῖσι ἐν Κορίνθῳ Κυψελίδῃσι ἦν ξεῖνος.

proci contenderunt: quibus Cliſthenes & curriculum, & palæſtram ad certandum præparauerat. Ex Italia illuc ſe con- CXXVII
tulit Smindyrides Hippocratis filius Sybarita, (florebat autem maxime Sybaris ea tempeſtate) quivnus vir in plurimum deliciarum proceſſerat: & Siritanus Damas Samyris filius, eius qui ſapiens appellabatur. & hi quidem ab Italia venerunt. Ab Ionio autem ſinu Amphimneſtus Epiſtrophi filius Epidamnius. Ætolus vero Males, germanus Tirormi illius qui Græcos robore fuerat ſupergreſſus, & in extrema Ætoliæ homines fugerat. E Peloponneſo autem Leocides Phidonis Argiuorum tyranni filius, eius inquam Phidonis qui ſpatia Peloponnenſibus ſtatuit, longe omnium Græcorum inſolentiſſimus: qui ſummotis Elienſium agonothetis, *id eſt, muneratiis*, ipſe agonotheta extitit in Olympia, *id eſt, certamen præmiumque propoſuit*: necnon Amiantus Lycurgi filius Arcas, ex Trapezunte: & Laphanes Azenus, ex vrbe Pæo, filius EVphorionis eius qui (vt in Arcadia fertur fama) in domum ſuam excepit Caſtorem & Pollucem, [1] & ob id in omnes homines hoſpitalis: [2] & Eleus Agæi filius vir præclarus. Iſti ex ipſa Peloponneſo venerunt. Ex Athenienſibus autem, Megacles, Alcmæonis eius filius qui ad Cræſum ſe contulerat: & alter, Hippoclides, Tiſandri filius, diuitiis ac forma inter Athenienſes præcipuus. Ex Eretria autem (quæ per id tempus florebat) Lyſanias: ſolus hic ab Eubœa. E Theſſalia vero à Scopadeis Diactorides Cranonius. Ex Moloſſis autem Alcon. Tot proci fuere. Qui quum ad diem præſtitutam adfuiſ- CXXVIII
ſent, Cliſthenes ante omnia patriam ſingulorum familiamque percontatur. deinde eos annum apud ſe detinens, explorauit vniuſcuiuſque & virilitatem & iracundiam, & eruditionem, & mores: nunc cum ſingulis, nunc cum vniuerſis congrediens, & iuniores in gymnaſia educens: præcipue tamen in conuiuiis experiebatur. quandiu enim eos apud ſe tenuit, omnia fecit ac magnifice accepit. Sed ei inter procos præcipue cordi erant Athenienſes: [3] & illorum magis Hippoclidem Tiſandri ſtrenuum eſſe iudicabat, quum præſertim eius maiores Cypſeli Corinthii propinqui fuiſſent.

1 Et ab eo tempore in quoſlibet hoſpitalitatem exercuit: 2 Et Eleus Onomaſtus Agæi filius. Atque hi quidem ex ipſa Pel. ἐγε. *Valla autem putauit* ἐνομαστὸς *hic, vt vulgo, appellatiuum eſſe nomen,* ἰδίως *autem proprium: quum contra* ἐνομαστὸς *ſit hoc quidem loco nomen proprium,* ἰδίως *autem nomen à patria.* 3 Et ex illis magis Hippoclides Tiſandri filius, qui & ſtrenuitate ceteris præſtare iudicabatur, & eo quod eius maiores à Cypſelidis Corinthiis genus ducerent.

Quum

CXXIX Quum autem destinatus nuptiis dies illuxit, quo ipse Clisthenes edixerat indicaturum se quem ex omnibus deligeret, mactatis centum bobus, in conuiuium tum ipsos procos, tum omnes Sicyonios accepit. Postea vero quàm cœnatum est, proci certamen de musica habere cœperunt, [1] pariter & de oratione habenda in medium, procedente autem potatione, Hippoclides, [2] quum longe alios antecederet, iussit tibicinem sibi cane e ἐμμέλειαν, *id est, sedatum quoddam saltationis genus.* Tibicine obsequente saltauit, sibi quidem placens, sed Clisthenes omnem rem cernens [3] dissimulabat. Post hæc aliquantulum interquiescens Hippoclides, iussit aliquam sibi inferri mensam: qua illata, primum super eam Laconicos saltauit modulos, mox alios Atticos: tertio super mensam capite statuto, cruribus veluti manibus gesticulabatur. Ad cuius primam ac secundam saltationem, etsi stomachabatur Clisthenes, eum qui tam impudens esset, generum sibi fieri, tamen sese continebat, nolens [4] in eum erumpere: at vbi vidit cruribus veluti manibus gesticulantem, iam se vltra continere non sustinens, inquit, Fili Tisandri, [5] desaltasti matrimonium. Cui excipiens ille ait, Non est istud curæ Hippoclidæ. Vnde

CXXX prouerbium factum est, *Non est istud curæ Hippoclidæ.* Tunc Clisthenes silentio impositio, in medium hæc protulit, Viri proci meæ filiæ, vos equidem omnes laudo, vobisque omnibus, si fieri posset, gratificarer, neque vnum è vobis præcipuum probans, neque ceteros improbans: [6] verum fieri non potest vt de vnica virgine deliberans, omnium voto satisfaciam. Itaque singulis vestrûm, qui compotes huius matrimonii non estis, tanquam dignis meę filiæ nuptiis, quodque domo peregre abfuistis, singula argenti talenta dono do: Megacli autem Alcmæonis filio meam filiam Agaristam despondeo ritu Athenienſium. Annuente condicioni Megacle, nuptiæ

CXXXI apud Clisthenem celebratæ sunt. [7] Hactenus quæ iudicandis procis gesta sunt: atque hunc in modum Alcmæonidæ per Græciam celebrati fuerunt.

Ὡς δὲ ἡ κυρίη ἐλήλυθε τῶ ἡμερέων, τῆς τε καταπλίσιος τὸν γάμου, καὶ ἐκφάσιος αὐτὸ Κλεισθένεος, τὼ κείνει ἐκ πάντων, ἑκατὸν βοῦς ἑκατὸν ὁ Κλεισθένης, θύωκε αὐτοῦς τε τοῦ μνηστῆρας καὶ τοῦ Σικυωνίους πάντας. ὡς δὲ ἀπὸ δείπνου ἐγίνοντο οἱ μνηστῆρες, ἐν ἔρι ἦεν ἀμφί τε μουσικῆ καὶ τῶ λεγομένω ἐς τὸ μέσον. προϊούσης δὲ τῆς πόσιος, κατέχων πολλὸν τοῦ ἄλλους ὁ Ἱππόκλείδης, ἐκέλευσε τὼ αὐλητρίδι αὐλῆσαί οἱ ἐμμέλειαν. πειθομένου δὲ τοῦ αὐλήτεω, ὠρχήσατο. καὶ κατ' ἐωυτὸν μὲν ἀρεσκόντως ὠρχέετο, ὁ δὲ Κλεισθένης ὁρέων ὅλον τὸ σχῆμα ἐξεώθεε. μετὰ δὲ, στὰς ὁ Ἱππόκλείδης κελεύσας ἐσενείκαι τράπεζαν ἐσελθούσης δὲ τῆς τραπέζης, πρῶτα μὲν ἐπ' αὐτῆ ὠρχήσατο Λακωνικὰ σχήματα· μετὰ δὲ, ἄλλα Ἀττικά. τὸ τρίτον δὲ, τῆ κεφαλῆ ἐρείσας ὀπίσω τῆ τραπέζη τοῖσι σκέλεσι ἐχειρονόμεε. Κλεισθένης δὲ τὰ μὲν πρῶτα καὶ τὰ δεύτερα ὀρχεομένου ἀποστυγέων γαμβρὸν αὐτὸν ἐπ' ἠρέσθαι Ἱππόκλείδεα διὰ τήν τε ὄρχησιν καὶ τὴν ἀναιδείην, κατεῖχε ἑωυτόν, οὐ βουλόμενος ἐκραγῆναι ἐς αὐτόν· ὡς δὲ εἶδε τοῖσι σκέλεσι χειρονομήσαντα, οὐκέτι κατέχειν δυνάμενος, εἶπε, Ὦ παῖ Τισάνδρου, ἀπορχήσαο γε μὲν τὸν γάμον. ὁ δὲ Ἱππόκλείδης ὑπολαβὼν εἶπε, Οὐ φροντὶς Ἱππόκλείδῃ. ἀπὸ τούτου μὲν τὸ ὀνομάζεται. Κλεισθένης δὲ σιγὴν ποιησάμενος, ἔλεξε ἐς μέσον τάδε, Ἄνδρες γαμβροὶ τῆς ἐμῆς μνηστῆρες, ἐγὼ καὶ πάντας ὑμέας ἐπαινέω, καὶ πᾶσιν ὑμῖν, εἰ οἷόν τ' εἶη, χαριζοίμην ἄν, μήτ' ἕνα ὑμέων ἀζήρετον ἀποκρίνων, μήτε τοὺς λοιποὺς ἀποδοκιμάζων. ἀλλ' οὐ γὰρ οἷά τε ἐστί, μιῆς πέρι παρθένου βουλεύοντα, πᾶσι κατὰ νόον ποιέειν. τοῖσι μὲν ὑμέων ἀπελαυνομένοισι τοῦδε τοῦ γάμου, τάλαντον ἀργυρίου ἑκάστῳ δωρεῶ δίδωμι τῆς ἀξιώσεως, εἵνεκα τῆς ἐμῆς γῆμαι, καὶ τῆς ἐξ οἴκου ἀπεδημίης· τῷ δὲ Ἀλκμάωνος Μεγακλέι ἐγγυῶ παῖδα τὴν ἐμὴν Ἀγαρίστην, νόμοισι τοῖσι Ἀθηναίων. φαμένου δὲ ἐγγυᾶσθαι Μεγακλέος, ἐκεκύρωτο ὁ γάμος Κλεισθένει. Ἀμφὶ μὲν κρίσει τῶ μνηστήρων τοσαῦτα ἐγένετο, καὶ οὕτω Ἀλκμαωνίδαι ἐδόξησαν ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα

1 Pariter & de sermone qui in medium proponebatur. *Id est, & de aliis rebus de quibus incidebat sermo.* 2 *Videtur aliud legisse quam κατὰ τὸν, aut id perperam accepisse pro πρὸ τοῦ.* 3 Suspectam habebat. 4 Excandescere & in iram præceps erumpere. *Ita Bud.* 5 *Bud. hanc interpretationem approbat, perinde est autem ac si diceret, Hactua impudenti saltatione nuptiis te priuasti. vel, spe nuptiarum, vel nuptiis excidisti. q.d. Extra nuptias saltasti.* 6 Sed quum de vnica virgine *despondenda* deliberans, omnium voto satisfacere non possim, singulis quidem vestrûm qui circa hasce nuptias repulsam patimini, singula argenti talenta dono, tum quod dignum me censueritis cuius filiam in vxorem duceretis, *vel, cuius filiæ nuptias ambieritis*, tum etiam quod domo peregrè abfueritis: at Megacli Alcmæonis f. *&c.* 7 Hactenus de iis quæ in ferendo de procis iudicio gesta sunt.

τουτέων δὲ σιωοικησάντων, γίνεται Κλεισθένης τε ὁ τὰς φυλὰς καὶ τὴν δημοκρατίην Ἀθηναίοισι καταστήσας, ἐὼν τῶν ὀνώματα ἀπὸ τῶν μητροπατόρων τῶν Σικυωνίου· οὗτός τε δὴ γίνεται Μεγακλέι καὶ Ἱπποκράτης. ἐκ δὲ Ἱπποκράτεος, Μεγακλέης τε ἄλλος, καὶ Ἀγαρίστη ἄλλη, ἀπὸ τῆς Κλεισθένεος Ἀγαρίστης ἐοῦσα τοὔνομα. τῇ σιωοικήσαντε τε Ξανθίππωι τῷ Ἀρίφρονος, καὶ ἔγκυος ἐοῦσα, εἶδε ὄψιν ἐν τῷ ὕπνῳ, ἐδόκεε δὲ λέοντα τεκεῖν· καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας, τίκτει Περικλέα Ξανθίππῳ. Μετὰ δὲ ὁ ἐν Μαραθῶνι τρῶμα ἡμένων, Μιλτιάδης, καὶ προτέρων θώμα μεγόντων τῶν Ἀθηναίοισι, ὥτε μᾶλλον αὔξετο. αἰτήσας δὲ νέας ἑβδομήκοντα, καὶ στρατιὴν τε καὶ χρήματα τοῦ Ἀθηναίους, οὐ φράσας σφι ἐπ' ἧι ἐπιστρατεύεται χώρῃ, ἀλλὰ φὰς αὐτοὺς καταπλουτιεῖν ἢν οἱ ἕπωνται· ἐπὶ γὰρ χώρῃ τοιαύτῃ δῆλα ἄξειν, ὅθεν χρυσὸν ὑπερέως ἄφθονον οἴσονται· λέγων τοιαῦτα, αἴρεε τὰς νέας. Ἀθηναῖοι δὲ τοῦτοισι ἐπαρθέντες προέδοσαν. Παραλαβὼν δὲ ὁ Μιλτιάδης τὴν στρατιὴν, ἔπλεε ἐπὶ Πάρον, προφασιν ἔχων ὡς Παρίοι ναυπηρξάν τοτε τρατεύσασθαι τειήρεσι ἐς Μαραθῶνα ἅμα τῷ Πέρσῃ. τοῦτο μὲν δὴ τοιόνδε λόγων ἕνεκα, ἀταρπὸν ἔγκοτον εἶχε τοῖσι Παρίοισι διὰ Λυσαγόρην τὸν Τισίεω, ἐόντα γένος Πάριον, διαβαλόντά μιν πρὸς Ὑδαρνέα Πέρσεων. ἀπικόμενος δὲ ἐς τὴν ἔπλεε ὁ Μιλτιάδης τῇ στρατιῇ, ἐπολιόρκεε Παρίους, ἐγκατειλημμένους ἐντὸς τείχεος· καὶ ἐπεμπτῶν κήρυκας, αἴτεε ἑκατὸν τάλαντα, φὰς, ἢν μὴ οἱ δώσει, οὐκ ἀπονοστήσειν τὴν στρατιήν, πρὶν ἢ δῄσῃ σφέας. Παρίοι δὲ ὅκως μὲν δώσουσι Μιλτιάδῃ ἀργύριον, οὐδὲν διενοεῶντο· ὅκως δὲ ἀπαμυνέονται τὸν πολιορκητήν, τοῦτο ἐμηχανῶντο· ἄλλά τε ἐπιφράζοντες, καὶ τῇ μάλιστα ἔσκε ἑκάστοτε ἐπιμαχώτατον τοῦ τείχεος, τοῦτο ἅμα νυκτὶ ἐξήρεσσον διπλήσιον τοῦ ἀρχαίου. Ἐς μὲν δὴ τοσοῦτο τοῦ λόγου πάντες Ἕλληνες λέγουσι· ὃ ἐνθεῦτεν δὲ αὐτοὶ Πάριοι φασὶ ὧδε λέγειν. Μιλτιάδῃ ἀπορέοντι ἐλθεῖν ἐς λόγους ἀμφίλογον γυναῖκα, ἐοῦσαν μὲν Παρίην γένος, οὔνομα δὲ Τιμοῦν. τῇ δὲ ἐπιζώσασθαι τῶν ἀγορίων θεῶν. ταύτην ἐλθοῦσαν ἐς ὄψιν Μιλτιάδεω, συμβουλεῦσαί οἱ, εἰ πολλοῦ ποιέεται Πάρον ἑλεῖν, τάδε οἱ αὐτὴν ἐπιτελέα ποιέειν. μὴ ἐπιθεάσασθαι, μηδὲ ἐπιχειρήσαντα ἀπιχθήμονα ἔσεσθαι χαλεπὸν μετὰ τῆς πόλιος ἐόντα, ἕρκος θεσμοφόρου Δήμητρος ὑπερθορεῖν, οὐ δυνάμενον τὰς θύρας ἀνοίξαι. ὑπερθορόντα δὲ,

Porro ex horũ coniugio & cum Cliſthenes, auo materno cognominis, procreatur, (qui Athenienſium tribus popularemque ſtatum inſtituit) tum Hippocrates: ex Hippocrate vero alius Megacles & alia Agariſta, ab Agariſta Cliſthenis nomẽ habens. quæ nupta Xanthippo Ariphronis filio quum prægnans eſſet, viſa eſt ſibi in ſomnis parere leonem, paucoſque poſt dies peperit Xanthippo Periclem. ¶ Miltiades autem CXXXII cum antea probatus apud Athenienſes, tum vero poſt rem bene geſtam in Marathone maioribus incrementis auctus, petit ab Athenienſibus ſeptuaginta naues cum propugnatoribus & pecunia, non promens eis cui regioni bellum eſſet illaturus, ſed tantummodo ſe illos locupletaturum ſi ſe ſequerentur. Ad eam enim regionem ſe illos ducturum vnde affatim aurum nullo negocio reportarent. His verbis Athenienſes erectis animis, naues vt petierat tradiderunt. Quibus Miltiades acceptis in Parũ na- CXXXIII uigat, per ſpeciẽ vlciſcendæ iniuriæ, quã intulerant Parii, quod triremi in Marathonem vna cum Perſis veniſſent. Hoc quidem colore orationis vtebatur, ſed infenſus erat Pariis ob Lyſagoram Tiſei filium, genere Parium, qui ipſum apud Hydarnem Perſam accuſauerat. Eo poſtquam peruenit Miltiades, Parios intra mœnia coactos obſedit, miſſoque caduceatore popoſcit centum talenta: dicens, ſi ea ſibi non darent, ſe non prius illinc abducturũ copias quam eos euertiſſet. At Parii non vt quicquam pecuniæ Miltiadi darent, ſed vt cuſtodirent vrbem cogitabant, cum alia loca interſepientes, tum maxime vnde ea oppugnari poterat: adeo vt noctu laborantes, murum duplum quam olim fuerat excitarent. Hactenus Græci in hac re CXXXIV commemoranda conſentiunt: deinceps geſta ipſi Parii referunt hunc in modũ: Miltiadem, quum inops conſilii eſſet, adiiſſe atque alloquutũ fuiſſe mulierem captiuam, genere Pariam, nomine Timon, quæ eſſet indigenarum deorũ adminiſtra: hanc, quum in conſpectum veniſſet, conſilium ei dediſſe vt ſi magni faceret Parum capere, exequeretur quæ à ſe præciperentur. Eius deinde præceptis auditis Miltiadem acceſſiſſe ad maceriam quandam ante vrbem, qua maceria ſepitur templum Cereris legiferæ: eamque, quia fores aperire non poterat, tranſiliiſſe: & illam tranſgreſſum,

ſolarium

solarium ascendisse ad aliquid intus faciendum, siue ad mouendum aliquid quod moueri nefas esset, siue ad aliquid, quodcunq; sit, agendum. Et quum pro foribus esset, subeunte horrore præoccupatum, eadem via reuertisse, deque maceria desilientem femur conuul-
CXXXV sisse. alii in genua procidisse aiunt. Ita Miltiades male hąbens, domum remeauit, neq; pecuniam Athenienſibus portans, neque Paro parta: vrbe tantum per sex & viginti dies obsessa, & agro populatb. Parii, cognito quod ministra deorum Timo Miltiadem admonuisset, volentes ob id de ea supplicium sumere, postquam obsideri desierunt, Delphos miserunt sciscitatum nunquid ministrã deorum condemnarent, quæ rationem capiendæ patriæ hostibus detexisset, quæq; Miltiadi exposuisset sacra quæ ad virilem sexum efferri nefas esset. Id Pythia fieri non permisit, negans Timon earum rerum esse autorem: sed quia Miltiadæ [1] non bene obeundum esset, ideo ei ducem malorum apparuisse. Hęc
CXXVI Pariis Pythia respondit. Miltiadem autem è Paro reuersum cum alii Athenienses in ore habebant, tum præcipue Xanthippus Ariphronis filius, qui eum apud populum accusauit quod Athenienses circumscripsisset. Cui accusationi Miltiades non per se ipse respõdit, (neq; enim poterat, qui putrescente femore iaceret in lecto) sed pro eo amici sui, [2] allegãtes cum alia multa, & Lemnũ expugnatã, quam vltus Pelasgos, Athenienſibus tradidisset, tum vero pignam in Marathone gestam. Interuentu tamẽ populi ne capitis damnaretur, quinquaginta talentis culpa mulctata est. Post hæc Miltiades [3] dissoluto atque marcescente femore decessit: quinquaginta autem talenta Cimon filius exoluit.
CXXVII Porro Lemnum Miltiades hunc in modum obtinuerat: Pelasgi posteaquam ex Attica ab Athenienſibus exacti sunt, siue iure, siue iniuria: nam de hoc nihil habeo prẽter relata: quia Hecatęus Hegesandri filius [4] in sermonibus ait, iniuria. Athenienses enim, quum viderent regionem quæ erat sub Hymesso, quam illis habitandam dederant, mercedem muri circa arcem ducti, bene excultam, quæ prius mala fuisset, [5] & à nemine accipi digna, liuore captos fuisse &

ἰέναι ὅπῃ ὁ μέγαεθρον, οὐδὲν ποιήσοντα ἐνδεὲς, εἴτε κινήσοντα τῶν ἀκινήτων, εἴ τε ὁπόθεν πολὺ πρηξόντα· ὡς δὲ τῆσι θύρῃσί τε ἐγγὺς ἦλθε, καὶ ὡς ἐκ τε φέρεος αὐτὸν ὑπελθούσης, ὀπίσω τὸν αὐτὸν ὁδὸν ἐλθεῖν. καταφώσκοντα δὲ τὸν μηρὸν τῷ ἀμασίλλῳ, τὸ μὲν ἄπαν ἀλῶναι ⓐ δ', αὐτὸν δὲ γόνυ ὡς σπάσαι λέγουσι. Μιλτιάδης μὲν νυν φλαύρως ἔχων, ἀπέπλεε ὀπίσω, ὅτε γενόμενα Ἀθηναίοισι ἄγων, ὅτε Πάρον ὡρμήσατο πολιορκήσας ἐξ καὶ εἴκοσι ἡμέρας, καὶ δηώσας τὴν νῆσον. Πάριοι δὲ πυθόμενοι ὡς ἡ ὑποζάκορος τῶν θεῶν Τιμὼ Μιλτιάδην καὶ ἐγκεκλήκοι, βουλόμενοι μὲν αὐτὸν τιμωρήσασθαι, θεοπρόπους πέμψασι ἐς Δελφοὺς, ὡς σφέας ἡ πυθίη τὸν πολιορκίης ἔσχε. ἔπεμπον δὲ ἐπειρησομένους εἰ κατακρήνουσι τὸν ὑποζάκορον τῶν θεῶν, ὡς Μιλτιάδην ἐπιβουλεύσαντα τοῖσι ἐχθροῖσι παρίδος δώσουσι, καὶ σφέας ἐρέοντα γόνον ἀρρητα ἱερὰ ἐκφήνασθαι Μιλτιάδῃ. ἡ δὲ Πυθίη οὐκ ἔα, φᾶσα δὲ Τιμὼν εἶναι τὸν αἴτιον τούτων, φᾶσά, δεῖν γὰρ Μιλτιάδεα τελευτᾶν, μὴ οὐ φανερῶναι οἱ τὰ κακὰ κατηγεμόνα. Παρίοισι μὲν δὴ ταῦτα ἡ Πυθίη ἔχρησε. Ἀθηναῖοι δὲ ἐκ Πάρου Μιλτιάδεα ἀπονοστήσαντα ἔχον ἐν στόμασι, οἵ τε δῆμοι, καὶ μάλιστα Ξάνθιππος ὁ Ἀριφρονος, ὃς δίωξιν ποιησάμενος τοῦτο τὸ δῆμον, Μιλτιάδεα ἐδίωκε τῆς Ἀθηναίων ἀπάτης ἕνεκα. Μιλτιάδης δὲ, αὐτὸς μὲν παρεὼν οὐκ ἀπελογέετο, (ἦν γὰρ ἀδυνατος, ὥστε σηπομένου τοῦ μηροῦ) παρεὼν δὲ αὐτὸν ἐν κλίνῃ, ἀπελογέοντο ⓐ φίλοι, τῆς μάχης τε τῆς ἐν Μαραθῶνι πολλὰ ὑπομεμνημένοι, καὶ τὴν Λήμνου αἵρεσιν· ὡς ἑλὼν Λῆμνόν τε καὶ Ἰσάμβους τοὺς Πελασγοὺς, παρέδωκε Ἀθηναίοισι. ἀποσημαινομένου δὲ τοῦ δήμου αὐτῷ, κατὰ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ θανάτου, ζημιώσαντος δ' κατὰ τὴν ἀδικίην πεντήκοντα ταλάντοισι, Μιλτιάδης μὲν μετὰ ταῦτα, σφακελίσαντος αὐτῷ τοῦ μηροῦ, καὶ σαπέντος αὐτοῦ, τελευτᾷ· τὰ δὲ πεντήκοντα τάλαντα ἐξέτισε ὁ παῖς αὐτοῦ Κίμων. Λῆμνον δὲ Μιλτιάδης ὁ Κίμωνος οὕτω ἔσχε· Πελασγοὶ, ἐπεί τε ἐκ τῆς Ἀττικῆς ὑπὸ Ἀθηναίων ἐξελάθησαν, εἴτε ὧν δὴ δικαίως, εἴτε ἀδίκως, τοῦτο γὰρ οὐκ ἔχω φράσαι, πλὴν τὰ λεγόμενα, ὅτι Ἑκαταῖος μὲν ὁ Ἡγησάνδρου ἔφησε ἐν τοῖσι λόγοισι λέγων ἀδίκως· ἐπεί τε γὰρ ἰδεῖν τοὺς Ἀθηναίους τὸν χῶρον τὸν ὑφ' σφίσι αὐτοῖσι ὑπὸ Ὑμησσὸν ἐοῦσαν, ἐδόκεον οἰκήσαι, μισθὸν τοῦ τείχεος τοῦ περὶ τὴν ἀκρόπολιν κοτε ἐληλαμένου· ταύτῃ ὡς ἰδεῖν τοὺς Ἀθηναίους ἐξεργασμένην δῶ, τὴν πρότερον ἐοῦσαν κακὴν τε καὶ τοῦ μηδενὸς ἀξίην, λαβεῖν φθόνον τε καὶ

---

1 *Id est, misera morte perendum esset.* 2 Marathoni prœlii mentionem subinde facientes, & expugnationis Lemni: quomodo Pelasgos vltus, expugnatam eam Athenienſibus tradidisset. 3 Quum femur ei marcidum, *aut, putridum*, & emortuum factum esset. *Vel, Quum ad sideration em deuenisset, vt quidam interpret. ex Celso.* 4 In *suis* narrationibus. *Vel, In suis historiis scriptis: vnde alibi vocat* λογοποιόν. 5 Et nullo *pretio* digna. *vel, nullius pretij.*

ἡμέρην τῆς γῆς, καὶ οὕτω ἐξελαυνέειν αὐτούς, ὡς δὴ μιῇ ἄλλῃ προφάσι χρεωμένους τοὺς Ἀθηναίους. ὡς δ' αὖτε Ἀθηναῖοι λέγουσι, δικαίως ἐξελάσαι. καταικισμένους γὰρ τοὺς Πελασγοὺς ὑπὸ τῶν Ὑμησσοῦ, σὺν δεῦτε ὁρμεωμένους, ἀδικέειν τάδε· φοιτᾶν γὰρ ἀεὶ τὰς σφετέρας θυγατέρας τε καὶ παῖδας ἐπὶ ὕδωρ ἐπὶ τὴν Ἐννεάκρουνον. (οὐ γὰρ εἶχον τότε ἐν οἰκέτας) ὅκως δ' ἔλθοιεν αὗται, τοὺς Πελασγοὺς ὑπὸ ὕβριος τε καὶ ὀλιγωρείης βιᾶσθαι σφέας· καὶ ταῦτα μὲν οὐτι σφίσι ἐκ ἀποχρᾶν ποιέειν, ἀλλὰ τέλος καὶ ἐπιβουλεύοντας ἐπιχειρησέειν, ἐπ' αὐτοφώρῳ φανέντας. ἐωυτοὺς δ' ἡμεῖς θῆσθαι τοσοῦτο ἀμείνονας, ὅσον περ αὐτοὺς ἀποκτεῖναι τοὺς Πελασγούς, ἐπεὶ σφέας ἔλαβον ἐπιβουλεύοντας, οὐκ ἐθελῆσαι, ἀλλὰ σφι προεῖπεῖν ἐκ τῆς γῆς ἐξιέναι. τοὺς δὲ, οὕτω δὴ ἐκχωρήσαντας, ἄλλα τε δὴ σχεῖν χωρία, καὶ Λῆμνον. ἐκεῖνα μὲν δὴ Ἑκαταῖος ἔλεξε, ταῦτα δὲ Ἀθηναῖοι λέγουσι. Οἱ δὲ Πελασγοὶ οὗτοι, Λῆμνον ἔτε νεμόμενοι, καὶ βουλόμενοι τοὺς Ἀθηναίους ὑμωρήσασθαι, ὅτε ἐξεπίσθμοι τὰς Ἀθηναίων ὁρτὰς αὐτῇ, πεντηκοντέρους κτησάμενοι, ἐλόχησάν Ἀρτέμιδι ἐν Βραυρῶνι ἀγούσας ὁρτὴν τὰς τῶν Ἀθηναίων γυναῖκας. ἐνθεῦτεν δὲ ἁρπάσαντες τουτέων πολλὰς, οἴχοντο ἀποπλέοντες· καὶ σφέας ἐς Λῆμνον ἀγαγόντες, πάλλακας ἐποιήσαντο. ὡς δ' ἔτεκνον αὗται αἱ γυναῖκες τοὺς ἐπλήθυσάν, γλῶσσάν τε τὴν Ἀττικὴν καὶ τρόπους τῶν Ἀθηναίων ἐδίδασκον τοὺς παῖδας. οἱ δὲ οὔτε συμμίσγεσθαι τοῖσι ἐκ τῶν Πελασγίδων γυναικῶν παισὶ ἤθελον. εἴ τι τύπτοιτό τις αὐτέων ὑπὸ ἐκείνων τινός, ἐβοήθεόν τε πάντες, καὶ ἐμύρεον ἀλλήλοισι. καὶ δὴ καὶ ἄρχειν τε τῶν παίδων οἱ παῖδες ἐδίκαιεον, καὶ πολλῷ ἐπεκράτεον. μαθόντες δὲ ταῦτα οἱ Πελασγοὶ, ἐσυνέθεσαν λόγους ἐδόσθαι· καὶ σφίσι βουλευομένοισι, δεινόν τι ἐσέδυνε εἰ δὴ δὴ ἀγαγινώσκοιεν σφίσι τε βοηθέειν οἱ παῖδες τοῖσι τῶν κουριδίων γυναικῶν τοὺς παῖδας, καὶ τουτέων αὐτοῖσι ἄρχειν πειρῶτο. ἢ δὴ ἀνδρωθέντες δεινά ποιήσουσι; σὺν ταῦτα ἔδοξέ σφι κτείνειν τοὺς παῖδας τοὺς ἐκ τῶν Ἀττικέων γυναικῶν, σοιβῦσι δὴ ταῦτα· προσαπολλύουσι δὲ καὶ τὰς μητέρας αὐτέων. ἀπὸ τούτου δὲ τοῦ ἔργου, καὶ τὸ πρότερον τούτου ὃ ἐργάσαντο αἱ γυναῖκες, τοὺς ἅμα Θόαντι ἄνδρας σφετέρους ἀποκτείνασαι, νενόμισται αἰεὶ τὴν Ἑλλάδα τὰ κάκιστα ἔργα πάντα, Λήμνια καλέεσθαι. Ἀποκτείνασι δὲ τοῖσι Πελασγοῖσι

libidine terræ petiundæ: & ita illinc exegisse illos, nulla alia re in excusationem allata. Vt autem Athenienses aiunt, iure eiecti, quippe quum essent sub Hymesso habitantes, illinc prodire solitos hanc iniuriam intulisse: Quoties filiæ ac filii Athenienſiũ ad Nouem fontes aquarum pergerẽt, (nulladum enim aut eis aut vllis Græcis per id tempus mancipia erant) Pelasgos eis per contumeliam & contemptum vim attulisse, neque hoc fecisse contentos, ad extremum manifesto deprehensos, de inuadendis Athenienſibus consilia agitasse. se vero adeo meliores quam illi fuerant, viros fuisse, vt quum haberent facultatem interimendi eos quos sibi insidiatos deprehendissent, tamen noluerint: sed eis præceperint vt è regione excederent: atque ita illos solum vertentes, tum alia loca tum vero Lemnum obtinuisse. Illa Hecatæus, hæc Atheriensis aiunt. At Pelasgi hanc Athenien- Cxxxvii
sium iniuriam vlciscendi auidi, ii qui Lemnum incolebant, gnari quãdo dies festi Athenienſium celebrarentur, [1] biremibus instructis, insidias manipulatim collocarunt vxoribus Athenienſiũ diem festum Dianę apud Brauronem agentibus: permultisque illarum illinc raptis abierunt, & in Lemnum delatas pro concubinis habuerunt. Hæ feminæ posteaquam filiis abundauere, lingua eos Attica ac moribus Athenienſium imbuerunt. At illi consuetudinem cum Pelasgidum filiis habere abnuebant: & siquis è suis ab illorum vllo vapularet, cuncti auxilio aderant, & mutuo sese tutabantur: ac dignos se qui aliis pueris dominarentur existimabant, atque adeo longe præualebant. Qua re animaduersa Pelasgi, inter se colloquuti sunt, considerantesque rem esse indignam, inter se dicebant, Si nunc, dum pueri sunt, dignoscunt sibi opitulari aduersus filios vxorum legitimarum, quas virgines duximus, & eis continuo præesse conantur, quidnam facient in virilem adulti ætatem? itaque quum id eis altius insedisset, placitum est vt eos filios è matribus Atticis susceptos necarent. his necatis, addunt & cædes matrum. Ex hoc facinore, & illo superiore feminarum, quæ viros suos [2] vna cum Thoante interemerunt, vsu receptum est per Græciam vt teterrima quæque facinora Lemnia appellentur. Pelasgi, quum eis post necem Cxxxviii

1 Nauibus quinquaginta remerum. 2 Auxilio Thoantis. *Erasm.*

liberorum

liberorum atque vxorum neque tellus fructum redderet, neq; vxores neq; pecus vt prius gignerent, pariter fame & liberorum orbitate vexati, Delphos miserunt petitum aliquod laxamentũ præsentium malorum. Iussi autem à Pythia pœnas Athenienſibus quas illi vellent pendere, Athenas iere: pollicitique sunt daturos se pœnas illis omnis iniuriæ. Athenienſes, ſtratis in curia toris quam poterãt ſplendidiſſime, appoſitaq; menſa omnium bonorum refertiſſima, iuſſerũt Pelaſgos ita ſe habentem regionem ſibi tradere. Tunc Pelaſgi excipientes dicere, Si nauis vento aquilone atq; vno die nos è veſtra regione in noſtram prouehet, ita demum quod vos petitis trademus. Hoc dixere quod ſcirent fieri non poſſe. nam Attica multo magis ad auſtrum vergit quam Lemnus. Hæc hactenus. Tũc compluribus deinde interiectis annis, vbi Cherſoneſus quæ eſt in Helleſponto, Athenienſiũ ditionis fuit, Miltiades Cimonis filius, ventis eteſiis perflãtibus, ex Eleunte quę eſt in Cherſoneſo, ſoluens, in Lemnum delatus eſt, præcepitq; Pelaſgis vt ex inſula excederent: redigens eis in memoriam oraculum, quod nunquam illi expletum iri ſperaſſent. Quorum Hephęſtienſes quidem obtemperauerunt: Myrinæi autẽ, non agnoſcentes Cherſoneſum eſſe Aticam, tandiu obſeſſi ſunt donec in deditionem venerunt. Ita Lemno potiti ſunt Athenienſes atque Miltiades.

CXL

τοὺ σφετέρους παῖδάς τε καὶ γυναῖκας, ὅτε γῆ καρπὸν οὐκ ἔφερε, ὅτε γυναῖκές τε καὶ ποίμναι ὁμοίως ἔτικτον ὡς καὶ πρότερον. πιεζόμενοι δὲ λιμῷ τε καὶ ἀπαιδίῃ, ἐς Δελφοὺς ἔπεμπον, λύσιν τινὰ αἰτησόμενοι τῶν παρεόντων κακῶν. ἡ δὲ Πυθίη σφέας ἐκέλευε Ἀθηναίοισι δίκας δίδόναι ταύτας τὰς ἂν αὐτοὶ Ἀθηναῖοι δικάσωσι, ἦλθόν τε δὴ ἐς τὰς Ἀθήνας ⓐ Πελασγοὶ, καὶ δίκας ἐπαγγέλλοντο βουλόμενοι δίδόναι πάντας τὰ ἀδικήματος. Ἀθηναῖοι δὲ ἐν τῷ πρυτανηίῳ κλίνιον στρώσαντες, ὡς εἶχον κάλλιστα, καὶ τράπεζαν ἐπιπλέων ἀγαθῶν πάντων παραθέντες, ἐκέλευον τοὺς Πελασγοὺς τὴν χώρην σφίσι τὴν ἀδίδόναι ὅτῳ ἔχοι. ⓐ δὲ Πελασγοὶ ὑποκρινόμενοι εἶπαν, Ἐπεὰν βορέη ἀνέμῳ αὐτημερὸν νηῦς ἔξανύσῃ ἐκ τοῦ ὑμετέρης ἐς τὴν ἡμετέρην, τότε παραδώσομεν. τοῦτο εἶπαν, ὑπισάμενοι τοῦτο εἶναι ἀδυνάτον γενέσθαι. ἡ γὰρ Ἀττικὴ πρὸς νότον κέεται, πολλὸν δὲ Λῆμνος. Τότε μὲν τοῖσι ταῦτα ἔτεσι δὲ καρτὰ πολλοῖσι ὕστερον τούτων, ὡς ἡ Χερσόνησος ἡ ἐπ' Ἑλλησπόντῳ ἐγένετο ὑπὸ Ἀθηναίοισι, Μιλτιάδης ὁ Κίμωνος, ἐτησίέων ἀνέμων κατεχόντων, νηὶ κατανύσας ἐξ Ἐλεοῦντος τοῦ ἐν Χερσονήσῳ ἐς τὴν Λῆμνον, προσηνάρθε ἐξιέναι ἐκ τῆς νήσου τοῖσι Πελασγοῖσι, ἀναμιμνήσκων σφέας τὸ χρηστήριον τὸ ἐκ τοῦ ἀδάμαντος ἐπλησαν σφίσι οἱ Πελασγοὶ ὑπὸ τελέεσθαι. Ἡφαιστιέες μὲν νυν ἐπείθοντο. Μυριναῖοι δὲ, ἐόντες συγγινωσκόμενοι εἶναι τῆς Χερσονήσου Ἀττικοὶ, ἐπολιορκέοντο, ἐς ὃ καὶ αὐτοὶ παρέστησαν. ὕστερον δὲ Λῆμνον ἔσχον Ἀθηναῖοί τε καὶ Μιλτιάδης.

242 ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΤΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΕΒΔΟΜΗ, ὀνομαζομένη ΠΟΛΥΜΝΙΑ.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER septimus, qui inscribitur POLYMNIA.

Γεἰ ὦ ἡ ἀγγελίη ἀπίκετο περὶ τῆς μάχης τῆς ἐν Μαραθῶνι γενομένης τῷ βασιλῆϊ Δαρείου τῷ Ὑστάσπεος, καὶ πρὶν μεγάλως κεχαραγμένον τοῖσι Ἀθηναίοισι διὰ τὴν ἐς Σάρδις ἐσβολήν, καὶ δὴ καὶ τότε πολλῷ τε δεινότερα ἐποίεε, καὶ μᾶλλον ὥρμητο στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· καὶ αὐτίκα μὰν ἐπεγγέλλετο, πέμπων ἀγγέλους κατὰ πόλις, ἑτοιμάζειν στρατιήν, πολλῷ τε πλείονα ἐπιτάσσων ἐκείνων ἢ πρότερον παρέχειν, καὶ νέας τε καὶ ἵππους, καὶ σῖτον, καὶ πλοῖα. Ταῦτα δὲ διαγγελλομένων, ἡ Ἀσία ἐδονέετο πᾶσα ὑπὸ τεύχεα ἕτεα. καταλεγομένων δὲ τῶν ἀρίστων ὡς ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατευσομένων, καὶ παρασκευαζομένων, τεταρτῷ ἔτεϊ Αἰγύπτιοι ἀπὸ Καμβύσεω δουλωθέντες, ἀπέστησαν ἀπὸ Περσέων. ἐνθαῦτα δὴ καὶ μᾶλλον ὥρμητο ἐπ' ἀμφοτέρους στρατεύεσθαι. Στελλομένου δὲ Δαρείου ἐπ' Αἰγυπτίους καὶ Ἀθηναίους, τῶν παίδων αὐτῷ γενομένων ἐξ ἁπασέων ἐγένετο μεγάλη στάσις περὶ τῆς ἡγεμονίης, ὡς δεῖ μιν ἀποδέξασθαι βασιλῆα κατὰ Περσέων νόμον, οὕτω στρατεύεσθαι. ἔσαν γὰρ Δαρείῳ καὶ πρότερον ἢ βασιλεῦσαι γεγονότες τρεῖς παῖδες ἐκ τῆς πρωτέρης γυναικὸς Γοβρύεω θυγατρός· καὶ βασιλεύσαντι, ἐξ Ἀτόσσης τῆς Κύρου ἕτεροι τέσσερες. τῶν μὲν δὴ πρώτων ἐπρέσβευε Ἀρταβαζάνης, τῶν ὑπογενομένων, Ξέρξης. ἐόντες δὲ μητρὸς οὐ τῆς αὐτῆς, ἐστασίαζον. ὁ μὲν Ἀρταβαζάνης, καθότι πρεσβύτατος τε εἴη πάντος τοῦ γένεος, καὶ ὅτι νομιζόμενον εἴη πρὸς πάντων ἀνθρώπων, τὸν πρεσβύτατον τοῦ ἄρχειν ἔχειν· Ξέρξης δὲ, ὡς Ἀτόσσης μὲν πάσης εἴη τῆς Κύρου θυγατρὸς, Ἀτόσσης δὲ ὅτι Κύρου εἴη ὁ κτησάμενος τοῖσι Πέρσῃσι τὴν ἐλευθερείην. Δαρείου δὲ οὐκ ἀποδεικνυμένου κω γνώμην, ἐτύγχανε τοῦτο τοῦτοισι καὶ Δημάρητος ὁ Ἀρίστωνος

POstea vero quàm nuncius pugnæ ad regem Darium Hystaspis filium allatus est ad Marathonem gestæ, quum antea vehementer infensus esset ille Athenienſibus quod Sardis inuasissent, longe infensior factus est, ac propensior ad bellum Græciæ inferendum: missisque continuo nunciis ad ciuitates, edixit vt singulæ multo quam antea maiores copias, necnon naues, nauigia, equos, rem frumentariam compararent. [1] His nunciis Asia triennium exagitata est. Vbi dum delectus agitur optimi cuiusque aduersus Græciam militaturi, & apparatui opera datur, quarto anno Ægyptii qui fuerant à Cambyse subacti, defecere à Persis: quo magis aduersus vtrosque Darius expeditionem sumere properabat, Ægyptios atque Athenienses. Dum autem hæc [II] comparat, interea ingens inter eius liberos de principatu exorta dissensio est, quoniam ex instituto Persarum, oportebat ita demum ire in expeditionem quum regni successorem declarasset. Erant autem Dario iam antequã regnaret, liberi tres è priore vxore Gobryæ filia susceptí, & post partum regnum, alii quatuor ex Atossa Cyri filia. Superiorum maximus natu erat Artabazanes, posteriorum Xerxes. qui quum ex eadem matre non essent, disceptabant: Artabazanes quidem, quod omnis paternæ sobolis ipse maximus natu foret, quum apud vniuersos homines sit institutum vt maximus natu liberorum obtineat principatum: Xerxes vero, quod ipse Atossa genitus esset, filia Cyri qui Persis libertatem acquisisset. Dario [III] autem nondum ferente sententiam, aderat forte Demaratus Aristonis filius,

1 Dum autem hæc circumquaque denunciarentur, vniuersa per tres annos Asia agitata fuit.

qui per

qui per id tempus altercationis Spartano regno exutus, ac Lacedæmone profugus, Susa ascenderat. hic vir audita liberorum Darii controuersia, adiit (vt fama fertur) Xerxem, admonuitque vt ad cetera quæ pro se dicebat hoc adderet, se quidem genitum è Dario iam rege & Persarum imperium obtinente: Artabazanem vero, è Dario dum erat priuatus: proinde neque æquum neq; iustum esse alium quempiam potius quam se illam dignationem adipisci: quoniam Spartæ quoque sic vsurparetur, vt sicut antequam regnet filii nascantur, deinde regnanti alius nascatur, huius postea nati successio regni sit. Hac à Demarato suggesta ratione vtentem Xerxem, tanquam iuste dicentem, Darius regem declarauit. Quanquam etiam citra [1] præceptum Demarati Xerxes (vt mea fert opinio) regnauisset: quippe quum omnis potentia penes Atossam esset. Declarato Darius Xerxe rege quum conatetur rebus apparatis exire in expeditionem, altero ab defectione Ægyptiorum anno, supremum diem obiit, sex & triginta annis regni expletis, haud compos voti vt Ægyptios & Athenienses vlciscereturIV V. ¶ Eivs morte regnum ad Xerxem filiū deuenit, qui ab initio nequaquam animatus erat ad bellum Græciæ inferendū, sed Ægypto. Ceterum Mardonius consobrinus eius, Gobryæ & sororis Darii filius, eum adiens, his verbis est alloquutus. Domine, haud decorum est Athenienses tam male iam de Persis meritos non dare pœnas eorū quæ perpetrauerunt, tu vero quod in manibus habes perfice: tamē vbi Ægyptum, quæ dignitati tuæ iniuriam fecit, domueris, sume aduersus Athenas expeditionem: vt & bene de te loquantur homines, & posthac abstineat alius à bello tibi inferendo. Et hæc quidem erat ratio vltionis exigendæ: illa autē rationis accessio, Europam esse regionem admodum speciosam, omniaque genera felicium arborum ferentem, ac summę bonitatis, & dignam quæ à solo inter mortales rege possideatur. Hæc Mardonius dicebat vt iuuenis ac nouarum rerum cupidus imperiique Græciæ pro rege administrandi. Quod etiam regi persuasit, condicione temporum adiutus. nam alia vt rex ad hoc faciendum induceretur adiumento fuere. primum è Thessalia nūcii ab Aleuadis ad regem inuocandum aduersus Græciam. se enim omne obsequium præstituros. (Aleuadæ autem isti erant Thessaliæ reges.) deinde

ἀναβεβηκώς ἐς Σοῦσα, ἐξεπεμψός τε ἐκ Σπάρτης βασιλεὺς, καὶ φυγὼν ὑπεβάλλετο ἑωυτὸν ἐκ Λακεδαίμονος. ἦν δὲ οὗτος ἀνὴρ πυθόμενος τὴν Δαρείου παίδων τὴν διαφοράν, ἐλθὼν, ὡς ἡ φάτις μιν ἔχει, ξέρξῃ συνεβούλευε λέγειν τάδε τοῖσι ἔλεγε ἔπεσι, ὡς φαίη μιν γενέσθαι Δαρείῳ ἔτι βασιλεύοντι, καὶ ἔχοντι τὸ Περσέων κράτος, Ἀρτοβαζάνεος δὲ, ἐπὶ ἰδιώτῃ ἐόντι Δαρείῳ. ἄνωθέν τε εἰκὸς εἶναι τὸν δίκαιον, μηδὲ ἕως τὸ γένος ἔχειν τὸ ἑωυτοῦ. ἐπεί γε καὶ ἐν Σπάρτῃ, ἔφη ὁ Δημάρητος ὑποθήμενος, οὕτω νομίζεται, ἵνα οἱ μὲν πρόγονοι ἐόντες ἔτι πρὶν ἢ τὸν πατέρα σφέων βασιλεῦσαι, ὁ δὲ βασιλεύοντι ὀψιγενὴς ἐπιγένηται, τούτου ἐπιμνώμενοι τὴν ἐκδοχὴν τῆς βασιληίης γίνεσθαι. χρησάμενος δὲ Ξέρξεω τῇ Δημαρήτου ὑποθήκῃ, γνοὺς ὁ Δαρεῖος ὡς λέγει δίκαια, βασιλέα μιν ἀπέδεξε. (δοκέει δέ μοι καὶ αὐτὸς τούτῃσι ὑποθήκῃσι βασιλεῦσαι αὐτὸς Ξέρξης. ἦν γὰρ Ἀτοσσα εἶχε τὸ πᾶν κράτος.) Ἀποδέξας δὲ βασιλέα 423
Περσέων Δαρεῖος Ξέρξεα, ὥρμητο στρατεύεσθαι. μετὰ δὲ μιν τάδε τε καὶ Αἰγύπτου ἀποστᾶσαν, τῷ ὑστέρῳ ἔτει πεντεκαιδεκάτῳ συνοικέοντα Ἀτόσσῃ ἐξ καὶ τριήκοντα ἔτεα, ἀποθανεῖν· ὅδε μὲν ἐξεχώρησε τοῦ βίου, τίσασθαι μὴ δυνάμενος Αἰγυπτίους τε Ἀθηναίους ἀμφοτέρους. Ἀποθανόντος δὲ Δαρείου, ἡ βασιληίη ἀνεκωρήσε ἐς τὸν παῖδα τὸν ἐκείνου Ξέρξεα. ὁ τοίνυν Ξέρξης ἐπιμνώμενος τὴν Ἑλλάδα οὐδαμῶς ἐθύμιος ἦν καὶ ἀρχὰς στρατεύεσθαι, ὅτι δὴ Αἴγυπτον ἐποιήσατο τὴν στρατιῆς ἄγεσιν. πρεσβεύεται δὲ καὶ δεύτερον πρὸς ἑωυτὸν μέγιστον Περσέων Μαρδόνιος ὁ Γωβρύεω, ὃς ἦν Ξέρξῃ μὲν ἀνεψιὸς, Δαρείου δὲ ἀδελφεῆς παῖς, τιάτης λόγον ἔχοντος, λέγων, Δέσποτα οὐκ εἰκὸς ἐστὶ Ἀθηναίους ἔργα μεγάλα πολλὰ μὲν καὶ κακὰ Πέρσας, μηδὲ δίκην δίκαιον τίσαντας ἐποίησε. μὴ σὺ τὸ μὲν νῦν ταῦτα φρονήσας τὰ παρ' ἐμοὶ ἔχεις ἡμερώσας Αἰγυπτίους τε ἐξυβρίζεσθαι, στρατηλάτεε ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους, ἵνα λόγος σε ἔχῃ τοῖσι ἀνθρώποισι ἀγαθὸς, καὶ ὕστερον φυλάσσηται ἐπὶ γοῦν τὴν στρατεύεσθαι. ἔστι μοι ὁ λόγος ἐμὸς πιφοβός. τούτου τε τοῦ λόγου πρεσβεύσασθαι ἐποίεε τήνδε, ὡς ἡ Εὐρώπη πᾶσα καλλὴ χώρη, καὶ δένδρεα πολυτελῆ φέρει τὰ ἥμερα, ἀρετήν τε ἄκρη, βασιλέι τε μάλιστα πρέπουσα κτῆσιν εἶναι. ταῦτα δὲ ἔλεγε, οἷα νεωτέρων ἔργων ἐπιθυμητὴς ἐών, καὶ θέλων αὐτὸς τῆς Ἑλλάδος ὑπάρχειν. χρόνῳ δὲ κατεργάσατό τε καὶ ἀνέπεισε Ξέρξεα ὥστε ποιέειν ταῦτα. συνέλαβε γὰρ καὶ δὴ τὰ σύμμαχα γιγνόμενα πρὸς τὸ πείθεσθαι Ξέρξεα. τοῦτο μὲν, ἀπὸ τῆς Θεσσαλίης πρῶτα τῶν Ἀλευαδέων ἀπιγμένοι ἄγγελοι ἐπεκαλέοντο βασιλέα, πᾶσαν προθυμίην παρεξόμενοι ἐς τὴν Ἑλλάδα· (ἦσαν δὲ Ἀλευάδαι οὗτοι ἐόντες Θεσσαλίης βασιλέες) τοῦτο δὲ,

1 Admonitionem.

Πεισιστρατιδέων ⓐ ἀναβεβηκότες ἐς Σοῦσα, τῶν τε αὐτέων λόγων ἐχόμενοι τῶν καὶ ⓑ Ἀλευάδαι· καὶ δὴ καὶ τοῖσι τότε ἔτι πλέον προσωρέγοντο ⓒ ἔχοντες Ὀνομάκριτον, ἄνδρα Ἀθηναῖον χρησμολόγον τε καὶ διαθέτην χρησμῶν τῶν Μουσαίου ἀναβεβηκέσαν τε καὶ ὑπ' ἐκείνου προσηκαλυσμένοι. ἐξηλάθη γὰρ ὑπὸ Ἱππάρχου τοῦ Πεισιστράτου τοῦ Ὀνομάκριτος ἐξ Ἀθηναίων, ἐπ' ἀνδροφόνῳ ἁλοὺς ὑπὸ Λάσου τοῦ Ἑρμιονέος ἐμποιέοντα ἐς τὰ Μουσαίου χρησμοὺς, ὡς αἱ ὑπὲρ Λήμνου ἐπιχείμιαι νῆσοι ἀφανιζοίατο ὑπὸ τῆς θαλάσσης. διὰ ταῦτα μέν νυν ὁ Ἵππαρχος, πρότερον ἐόντα οἱ οἰκηιότατον, ἐξήλασε· τότε δὲ συναναβὰς ὅκως ἀπίκοιτο ἐς ὄψιν τοῦ βασιλέος, λεγόντων τῶν Πεισιστρατιδέων τοιαῦτα σεμνοὺς λόγους, κατέλεγε τῶν χρησμῶν. Εἰ μή τι ὀφθαλμὸν φέροι τῷ βαρβάρῳ, τοῦτο μοῦνον ἔλεγε οὐδέν, ὁ δὲ τὰ εὐτυχέστατα συλλεγόμενος, ἔλεγε δή τε Ἑλλήσποντον ὡς ζευχθῆναι γεφύρῃ ὑπὸ ἀνδρὸς Πέρσεω, τούτου τε ἔλεγε δεξιηγεόμενος. ὅδε τοίνυν ὡς τὰ χρησμῳδέων προσεφέρετο, καὶ οἵ τε Πεισιστρατίδαι καὶ οἱ Ἀλευάδαι γνώμας ἀποδεξάμενοι. Ὡς δὲ ἀνεγνώσθη Ξέρξῃ στρατεύεσθαι ἐπὶ τε Ἑλλάδα, καὶ ταῦτα δεύτερον μὲν ἔτεϊ μετὰ τὸν θάνατον Δαρεῖον, πρότερα δὲ πολλῷ ποιέεσθαι ἐπὶ τοὺς ἀπεστεῶτας. τότε μέν νυν καταστρεψάμενος, καὶ Αἴγυπτον πᾶσαν πολλῷ δουλοτέρην ποιήσας ἢ ἐπὶ Δαρείου ἦν, ἐπὶ τοῦτο ἐστρατεύσατο, Δαρείου μὲν ἑωυτῷ, Δαρεῖος δὲ παιδί. Ἀχαιμένεα μέν νυν ἐπὶ ξηπούλα Αἰγύπτου, καίπερ μετέπιτα ἐφόνευσε Ἰνάρως ὁ Ψαμμιτίχεω, αὐτὸν Λίβυες. Ξέρξης δὲ μετὰ Αἰγύπτου ἄλωσιν, ὡς ἐμνήσθη ἐς χεῖρας ἀξέας τὸ στρατεύμα τὸ ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, συλλέξας ἐπίκλητον Περσέων τοὺς ἡλικιώτας ἔστησε, ἵνα γνώμας τε πύθηται σφέων, καὶ αὐτὸς σὺν πᾶσι εἴποι τὰ δέοι. ὡς δὲ συνελέχθησαν, ἔλεξε Ξέρξης τάδε, Ἄνδρες Πέρσαι, οὐ τὰ αὐτὸς καινὴν σήσομαι νόμον τόνδε ἐν ὑμῖν τιθείς, παραδεξάμενός τε, αὖτις χρήσομαι. ὡς γὰρ ἐγὼ πυνθάνομαι τῶν πρεσβυτέρων, ἁρπάμα καὶ οὐτεμισάμεθα, ἐπεί τε παρελάβομεν τὴν ἡγεμονίην τὴν δὲ παρὰ τοὺς Μήδους, Κύρου καταλύσαντος Ἀστυάγεα. ἀλλά θεός τε οὕτω ἄγει, καὶ αὐτοῖσι ἡμῖν πολλὰ ἐπ' ὁδοῖσι συμφέρεται ὑπὲρ τὸ ἀμφὶ νοον. τὰ μὲν γὰρ Κύρός τε καὶ Καμβύσης πατήρ τε ἐμὸς Δαρεῖος κατεργάσαντο καὶ προσεκτήσαντο ἔθνεα, ὑπεξαμφοίσι οὐκ ἀπίστεα λέγω· ἐγὼ δὲ ἐπεί τε παρέλαβον ⓐ τὸ θρόνον, τοῦτο ἐφρόντιζον, ὅκως μὴ

ii Piſiſtratidæ qui Suſa aſcenderant: qui cum eadem verba habuerunt quæ Aleuadæ, tum vero prætendebant Onomacritum quendam Athenienſem, quē ſecum habebant, ſortilegum, & Muſæi ſortium ediſſertatorem. Aſcenderant autem cum eo [1] reuerſi in Græciam. nam Onomacritus ab Hipparcho Piſiſtrati filio Athenis fuerat eiectus, quod à Laſo [2] Hermionis filio manifeſto deprehenſus fuiſſet, inter Muſæi ſortes hanc etiam inſeruiſſe, fore vt inſulæ Lemno adiacentes mari ſubmergerentur. Ob id Hipparchus hominem eiecerat, quum familiariſſime illo antea vteretur. [3] Et tunc cum eodem, vt in conſpectum regis veniret, aſcenderat: deque eo honorifice cum aliis Piſiſtratidis loquebatur. Onomacritus, ſiquæ ſortes cladem barbaro nunciabant, earum nullam recitauit. Itaque accedente hoc ſortilego, & Piſiſtratidarum & Aleuadarum ſuaſionibus, Xerxes ad infe- VII rendum Græciæ bellum inductus eſt. Sed altero à morte Darii anno, primam expeditionem fecit aduerſus Ægyptios, qui rebellauerant: quos ſubactos, & in arctiorem quam ſub Dario fuerant ſeruitutem redactos, tradidit gubernandos Achæmeni fratri ſuo, Darii filio: quem præſidem Ægypti interiecto deinde tempore interemit Inarus Pſammetichi filius, vir Libys. Xerxes re- VIII ceptra Ægypto, productaturus aduerſus Athenas exercitum, præſtantiſſimos quoſque Perſarum in concilium vocauit, vt & illorum ſententias audiret, & ipſe diceret quæ liberet. Quibus coactis, ita loquutus eſt, ¶ VIRI Perſæ, e- IX quidem ego non ero huius inſtituti author, ſed ab aliis traditi imitator. nam quemadmodum à maioribus natu accipio, ex quo imperium hoc à Medis eripuimus, Aſtyage per Cyrum amoto, nunquam conquieuimus, ſed ita deus *nos* agit, & multa nobis [4] ſibi obſequentibus in melius confert. Atque ea quidem quæ Cyrus Cambyſesque ac pater meus fecere, quas gentes imperio addidere, non attinet referre apud probe ſcientes: ego autem poſteaquam hanc ſedē accepi, dedi operā ne

---

1 *Diuerſam à noſtra lectionem ſequutus eſt. noſtram tamen habent & vet. cod. ſed quidam pro* προσκαλυσάμενοι, *habent* προσκαλεσάμενοι. 2 *Vel potius Hermioneenſis, id eſt, ex Hermione.* 3 Tunc autem quum vna cum illis Suſa aſcendiſſet, quoties in conſpectum regis veniebat, Piſiſtratidis honorifice de ipſo loquentibus, aliqua ex illis oraculis recitabat, ex quibus ea quæ cladē barbaro portendebant, tacebat, & contra fauſtiſſima quæque excerpebat: nimirum in fatis eſſe vt Helleſpontus à viro Perſa ponte iungeretur, & ad expeditionem illam pertinentia recenſens. Hic igitur oracula commemorando cum rege agebat: Piſiſtratidæ autem & Aleuadæ ſuas ſententias proferendo. Quum autem Xerxi bellum Græcis inferre perſuaſiſſent, tunc quum ſecundus ageretur à Darii morte annus, primam expedit. ſuſcepit aduerſus Ægypt. &c. *Illud autem* χρεωμῳδίων προσφέρετο *perinde eſt ac ſi dicere:, Iſa ſe apud regem in hoc negocio gerebat vt oracula dumtaxat illis allegaret quibus inducerentur.* 4 Se ſequentibus

ab iis

ab iis qui hoc honore sunt functi degenerarem, neve minus potentiæ Persis acquirerem. Quod animo versans, inuenio nobis accessuram gloriam pariter ac honorem, & regionem neque inferiorem neque deteriorem ea quam recuperauimus, sed feraciorem, vna cum vltione iniuriæ atque vindicta. Ideoque nunc ego vos contraxi, vt id quod agere constitui vobis exponerem: Constituo, iuncto Hellesponto, copias per Europam traducere in Græciam, vt Atheniensium vlciscar iniurias, quas cum Persis aliis, tum patri meo intulere. Noratis autem & Darium aduersus hos viros bellum mouere destinasse: verum ei morte præuento non contigit vt illos vlcisceretur. Ego vero eius vicem aliorumque Persarum vlciscens, non prius desinam quam expugnauero incenderoque Athenas: cuius ciues & me & patrem meum priores iniuria affecerunt: primum quum Sardis vna cum Aristagora Milesio seruo nostro veniētes cremauerunt locosque ac delubra. Deinde invos quid fecerint terram suam ingressos, quum Datis & Artaphernes duces fuere, omnes scitis. Harum gratia rerum irritor ad inferendum eis bellum: quos atque ipsorum finitimos, regionem Pelopis Phrygis incolentes, si in potestatem redegerimus, tot bona futura esse ratiocinando comperio: Terram Persidem ætheri Iouis conterminam reddemus. nullam enim regionem spectabit sol finitimam nostræ, sed ego omnem permensus Europam, vna vobiscum cūctas regiones in vnam redigam. Nam ita rem habere audio, nullam reliquam esse hominum neque ciuitatem, neque gentem, quæ nobiscum dimicare possit. Ita subactis his quos dixi, & qui nos lacessierunt, iugum seruile sustinebunt. In quo si mihi vos gratificari volueritis, vbi tempus vobis indicauero quo vos præsto esse oportet, tunc vnusquisque debebit impigre adesse. Quorum qui ornatissimis cum copiis aderit, eum donabo iis quæ in nostra domo pretiosissima habentur. Et hæc quidem ita agenda sunt. Sed ne solus videar in concilio sententiam dicere, rem pono in medio, iubens vnicuique quam libet sententiam dicere. His dictis loquendi finem fecit. Post quem Mardonius, Domine, inquit, tu vero non modo superioribus Persis, sed etiam venturis es præstantior: qui cum alia & optima & veriſſima cōmemoras,

λείψομεν τῶν πρότερον γενομένων ἐν ἡμῖν τῆδε, μηδὲ ἐλάσσω προσκτησόμεθα δυνάμιν Περσῆσι. φροντίζων ἐγὼ εὑρίσκω, ἅμα μὲν κῦδος ἡμῖν τε προσγινόμενον, χώρην τε τὴν νῦν ἐκτήμεθα οὐκ ἐλάσσονα οὐδὲ φαυλοτέρην, πᾶν μᾶλλον δὲ ἅμα ἐπὶ ἡμετέρῃσι εἰλέν τε καὶ ἕξομεν γενομένην. δι' ὑμέας ἐγὼ συνέλεξα, ἵνα τὸ νόεον προπάσσειν, " ὑποθήσομαι ὑμῖν. μέλλω, ζεύξας τὸν Ἑλλήσποντον, ἐλᾶν στρατὸν διὰ τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἵνα Ἀθηναίοισι ὑμωρήσω, ὅσα δὴ πεποίηκασι Πέρσας τε καὶ πατέρα τὸν ἐμόν. ὡρέων τε μὲν νεῶν καὶ πατέρα τὸν ἐμὸν Δαρεῖον ἰούντα στρατεύεσθαι ἐπὶ τοὺς ἄνδρας τούτους· ἀλλ' ὁ μὲν τετελεύτηκε, καὶ οὐκ ἐξεγένετο αὖτις ὑμωρήσασθαι· ἐγὼ δὲ ὑποδέκομαί τε ἐκείνου καὶ τῶν ἄλλων Περσέων οὐ πρότερον παύσομαι πρὶν ἢ ἕλω τε καὶ πυρώσω τὰς Ἀθήνας, οἵ γε ἐμέ τε πατέρα τὸν ἐμὸν ὑποδήξαν ἀδίκως ποιεῦντες. πρῶτα μέν, ἐς Σάρδις ἐλθόντες ἅμα Ἀρισταγόρῃ τῷ Μιλησίῳ, δούλῳ δὲ ἡμετέρῳ, ἀπικόμενοι, ἐνέπρησαν τά τε ἄλσεα καὶ τὰ ἱερά· δεύτερα δέ, ὑμέας οἷα ἔρδοντας ἐς τὴν σφετέρην ἀποβαίντας, ὅτε Δᾶτίς τε καὶ Ἀρταφέρνης ἐς ἐφαίνετον, τὰ ὑπ' ἐκείνων πρήσσοντες. τούτεων μέν τοι εἵνεκα αἰχρήμην ἐπ' ἄλλοισι στρατεύεσθαι. ἀγαθὰ δὲ ἐν αὐτοῖσι τοῖσδε βούλομαι ἀναλογίζομενος, εἰ τούτοις τε καὶ τοῖσι τούτοισι πλησιοχώρεις καταστρεψόμεθα, οἱ Πέλοπος τοῦ Φρυγὸς νέμονται χώρην, γνοῦσι δὲ πᾶσι προσδέξομαι τὴν Περσίδα ἀποδέξομαι τῷ Διὸς αἰθέρι ὁμουρέουσαν. " οὐδὲ γὰρ χώρην γε τοιήνδε κατόψεται ὁ ἥλιος ὁμουρέουσαν ἑωυτῷ, ἐπὶ πᾶσαν ἐλθὼν τὴν ἡμετέρην, ἀλλὰ σφέας πάντας ἐγὼ ἅμα ὑμῖν μίαν χώρην ποιήσω, διὰ πάσης διεξελθὼν τὴν Εὐρώπην. πυνθάνομαι γὰρ ὧδε ἔχειν· οὔτε γὰρ πόλιν ἀνδρῶν τοιήνδε, οὔτε ἔθνος τοιόνδε οὐδὲν αὐθέντων ὑποτολέμιον γενέσθαι, ὅσον ἡμῖν οἷόν τε ἐς αἰεὶ ἐλθεῖν ἐς μάχην, τούτεων τὴν κατέλεξα, ὑποξαραιρημένων. ὥστε οἵ τε ἡμῖν αἴτιοι ἔξοισι δούλιον ζυγὸν, οἵ τε ἀναίτιοι. ὑμεῖς δ' ἂν μοι τάδε ποιέοντες χαρίζοισθε· ἐπὰν ὑμῖν σημήνω τὸν χρόνον ἐς τὸν ἥκειν δεῖ, προθύμως πρήσσετε ἕνα ὑμέων χρήσει πρηξίας. ὃς δ' ἂν ἔχων ἥκῃ πρεσβυσάμενον στρατὸν κάλλιστα, δώσω οἱ δῶρα τὰ ἡμῖν δοκέει εἶναι τιμιώτατα νομίζεσθαι ἐν ἡμετέρῳ. ποιητέα μέν νυν ταῦτα ὅτι τάχιστα. ἵνα δὲ μὴ ἰδίῃ βουλεύωμαι ὑμῖν δοκέω, ὑπόκειμαι τὸ πρῆγμα ἐς μέσον, γνώμην κελεύων ὑμέων βουλόμενος ἀποφαίνεσθαι. ταῦτα εἰπὰς ἐπαύετο. Μετὰ δὲ τὸν Μαρδόνιος ἔλεγε, Ὦ δέσποτα, σὺ μὲν οὐ μοῦνον ἐς τοὺς ἡμετέρους Περσέων ἄριστος, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐσομένους· ὃς τά τε ἄλλα λέγων ὑπέρτερα ἄριστα καὶ ἀληθέστατα,

1 *Alij*, Animatus sum ad inferendum. 2 Dimicare possit, iis quos dixi summotis. Atque ita fiet vt & qui in culpa sunt & qui culpa vacant, seruile iugum sustineant. *vel*, *& qui male de nobis meriti sunt, & qui non.*

» καὶ Ἴωνας τοὺς ἐν τῇ Εὐρώπῃ κατοικημένους ὧδε
» ἐάσειν καταγελάσαι ἡμῖν, ἐόντας ἀναξίους. καὶ γὰρ
» δεινὸν ἂν εἴη τοῦτο, εἰ Σάκας μὲν καὶ Ἰνδοὺς καὶ
» Αἰθίοπας καὶ Ἀσσυρίους, ἄλλά τε ἔθνεα πολλὰ
» καὶ μεγάλα, ἀδικήσαντα Πέρσας τὰ ἐς ἐμέ, ἄλλα δυ-
» ναμιν τοιήσασθαι βουλόμενοι, καταστρεψάμενοι
» δούλους ἔχομεν, Ἕλληνας δὲ, τοσαύτας ἀδι-
» κίης, ὑμωρησόμεθα. τί δείσαντες; κοίλῳ πλήθε-
» ος συστρεφεῖ; κοίλῳ δὲ χρημάτων δυνάμιν; τῶν
» ὁπισάμεθα μὲν τὸν μάχιμον, ὁπισάμεθα δὲ τὸν
» δυνάμιν ἐοῦσαν ἀθενέα· ἔχομεν δὲ αὐτέων πολ-
» λοὺς καταστρεψάμενοι, τούτους οἱ ἐν τῇ ἡμετέρῃ κατ-
» οικημένοι, Ἴωνές τε καὶ Αἰολέες καὶ Δωριέες κα-
» λέονται. ἐπειρήθην δὲ κάρτα ἤδη ἐπελαύνων ἐ-
» πὶ τοὺς ἄνδρας τούτους αὐτὸς παρεὼν τὰ σοὶ κελευ-
» θείς· καὶ μοι μέχρι Μακεδονίης ἐλάσαντι, καὶ ὀ-
» λίγου ἀπολιπόντι ἐς αὐτὰς Ἀθήνας ἀπικέσθαι,
» οὐδεὶς ἐωτίῳθη ἐς μάχην. καίτοι ἐώθασι Ἕλλη-
» νες (ὡς πυνθάνομαι) ἀβουλότατα πολέμους ἐξα-
» δαν, ἐόντα τε ἀγνωμοσυνῃ καὶ σκαιότητος. ἐπε-
» αὶ γὰρ ἀλλήλοισι πόλεμον προσείπωσι, ἐξευρί-
» σκουσι τὸ κάλλιστον χωρίον καὶ λειότατον, ἐς τοῦτον κατ-
» ίοντες μάχονται· ὥστε σὺν κακῷ μεγάλῳ ⓐ νι-
» κῶντες ἀπαλλάσσονται. τοιοῦτοι δὲ τὴν ἐστρωμένων
» οὐδὲ λέγω ἀρχήν. ἐξωλέες γὰρ δὴ γίνονται.
» σοὶ χρεών, ἐόντας ὁμογλώσσους, κήρυξί τε καὶ ἀγγέλοισι, καταλαμβάνειν τὰς διά-
» φορὰς, καὶ παντὶ μᾶλλον ἢ μάχῃσι. εἰ δὲ παντὸς
» ἔδεε πολεμέειν πρὸς ἀλλήλους, ἐξευρίσκειν χρὴ
» τὴν ἑκατέροισι δυσχειρωτοτάτην, καὶ ταύτῃ πει-
» ρᾶν. ἔστω τοίνυν οὐ χρηστὸν Ἕλλησι διαχρεώμενοι, ἐμέο ἐλάσαντος μέχρι Μακεδονίης
» γῆς, οὐκ ἦλθον ἐς τοῦτον λόγον ὥστε μάχεσθαι. σοὶ
» δὲ δὴ μέλλει τίς ὦ βασιλεῦ ἀντιώσεσθαι πόλε-
» μον προφέρων, ἄγοντι καὶ πλῆθος τὸ ἐν τῇσι Ἀσί-
» ῃσι, καὶ νέας τὰς ἁπάσας; ὡς μὲν ἐγὼ δοκέω, οὐκ ἐς
» τοῦτο θράσεος αἰνήκει τὰ Ἑλλήνων πρήγματα· εἰ
» δὲ ἄρα ἐγὼ ψευδείλην γνώμην, καὶ ἐκεῖνοι ἐπαρθέν-
» τες ἀβουλίῃ ἔλθοιεν ἡμῖν ἐς μάχην, μάθοιεν ἂν ὡς εἰ-
» μὲν αὐθαφτων ἄεισι τὰ πολέμια. ἔγωγε οὖν μη-
» δὲν ἀπείρητον. ἄθλημα γὰρ οὐδὲν, ἢν μὴ ἀπὸ πείρης
» πάντα αὐθαφτοισι φιλέῃ γίνεσθαι. Μαρδόνιος μὲν
τοιαῦτα ἐπιλεήνας τὸν Ξέρξεα γνώμην, ἐπαύετο.
Σιωπώντων δὲ τῶν ἄλλων Περσέων, καὶ οὐ τολμώντων
γνώμην ἀποδείκνυσθαι αὐτίην τῇ προκειμένῃ,
Ἀρτα-

tum vero [1] quod Iones qui Europam incolunt, non sines habere ludibrio nos, minus quam ipsi sunt ludibrio dignos. Etenim res indigna est si Sacas & Indos & Æthiopes & Assyrios, aliasque multas ac grandes nationes, quæ nihil Persas læsere, tamen potentiæ prolatandæ gratia in prouincias redegimus: Græcos, qui nos lacessere iniuria inceperunt, non vlciscemur. quidnam metuentes? quas illorum copias? quam pecuniarum vim? Eorum pugnam nouimus, eorum nouimus vires imbecilles, [2] eorum quos subegimus liberos penes nos habemus, hos qui domi nostræ habitantes, Iones & Æoles & Dores appellantur. Quos ipse quoque expertus sum, quum eis iussu patris tui intuli bellum: ac mihi quum in Macedoniam vsque processissem, & pæne vsque ad ipsas Athenas, nemo pugnaturus occurrit. Quanquam consueuere Græci (vt audio) inconsultissime inire bella, propter imperitiam ac sinisteritatem. nam quum bellum inter eos indictum est, in locum quem pulcherrimum planissimumque inuenere descendentes, ibi prœlia faciunt, ita vt magno cum suo malo victores inde discedant: deuicti (ne longius repetam) ad internecionem deueniunt. quos oportebat, quum sint eiusdem linguæ, interpositis caduceatoribus ac nunciis dirimere controuersias, & omnia alia potius agere quam pugnare: aut, si necesse habent inter se omnino pugnare, locum aliquem inuenire vtriusque expugnatu difficillimũ, & ibi fortunam belli tentare. Hoc itaq; ritu haud probo vtentes Græci, nunquam mecum verbis egerunt de dimicando, quum Macedoniam tenus promouissem. Tibi autem, rex, quis obuiam venturus est bellandi causſa, copias Asiç atque omnem classem agenti? non eo audaciæ procedent (vt reor) Græcorum res. Quod si me fallit opinio, & illi vecordia elati ad pugnandum nobiscum venient, discant nos esse in re bellica præstantissimos hominum. Nihil igitur sit quod non experiamur. nam sua sponte nihil fit, sed omnia ab experimento hominibus fieri consuerunt. His Mardonius sententiæ Xerxis assentatus, loqui cessauit. Tum silentibus aliis Persis, nec diuersam eis quæ dicta esset sententiam dicere audentibus,

1 *Ita vertit quasi legeretur* ὅτι οὐκ ἐόντας. *Sed rectius omitti videtur, quum Xerxes ea non dixerit.* 2 *Sed & eorum liberos iam habemus, subiugatis iis qui nostram ditionem incolentes, Iones & Æoles &c.*

Artaba-

Artabanus Hystaspis filius, Xerxis patruus, vir circumspectus, ita inquit,
1 ¶ REX, nisi diuersæ inter se sententiæ dicantur non potest quis eligere meliorem, sed necesse habet ea quæ dicta est vti: at quum plures dictæ sunt, licet tanquam aurum purum deligere: quod per se discerni quum nequeat, [1] comparatum cum altero discerni potest. Ego patri tuo Dario eidemque fratri meo suadebam ne sumeret aduersus Scythas expeditionem, viros nulla vsquam oppida incolentes: sed ille sperans Scythas Nomades se subacturum, mihi non est assensus: itaque sumpta expeditione, multis & egregiis viris de exercitu amissis abscessit. Tu vero, rex, bellum inferre destinas viris multo quam Scythæ sunt præstantioribus, quique & mari & terra optimi esse dicuntur: quibus in rebus quid [2] durum sit, hoc me
4 tibi iustum est promere. Iuncto pontibus Hellesponto ais te copias per Europam in Græciam deducturum: atqui eos conuenit aut in terra aut in mari aut vtrobique abs te superari. siquidem feruntur viri esse fortes. Cuius rei licet hinc argumentum capi: Si tot copias ductu Datis & Artaphernis Atticam regionem ingressas soli Athenienses profligauerunt, ergo non vtraque in parte successit. Quod si iidem conscensis nauibus pugna nauali victores ad Hellespontum nauigent, ac deinde pontem
3 soluant, hoc [3] durum fuerit rex. Neque vero hoc ex mea vnius priuata prudentia coniecto, sed eo casu quo aliquando parum abfuit quin opprimeremur, quum pater tuus iuncto Bosphoro Thracio, ac flumine Istro pontibus commisso, traiecit ad Scythas: eum traiectum Scythæ omnino institere precari Iones, quibus custodia pontium delegata erat, vt interscinderent. Quo tempore si Histiæus Mileti tyrannus aliorum sententiæ accessisset, ac non contradixisset, actum erat de rebus Persarum. Atqui res est dictu quoque horribilis, omnem regis statum in vno viro positum fuisse.
4 Quare noli tu vllum tale adire discrimen, nulla subsistente necessitate, sed mihi potius obtempera: hunc cœtum in præsens missum facito, iterumque dum tibi videbitur, re apud teipsum considerata, edicito quod optimum esse arbitraberis.

Ἀρτάβανος ὁ Ὑστάσπεος, πάππου ἐὼν Ξέρξῃ, τοῦ δὴ καὶ πιστοῦ ἐών, ἔλεγε τάδε, Ὦ βασιλεῦ, μὴ λεχθεισέων μὲν γνωμέων αἰτιέων ἀλλήλῃσι, οὐκ ἔστι τὸν ἀμείνω αἱρεόμενον ἐλέσθαι, ἀλλὰ δεῖ τῇ ἑπομένῃ χρῆσθαι· λεχθεισέων δὲ, ἔστι ὥσπερ χρυσὸν ἀκήρατον, αὐτὸν μὲν ἐπ' ἑωυτῷ οὐ δυνατὸν γινώσκεμεν, ἐπεὰν δὲ παραθέωμεν ἄλλῳ χρυσῷ, δυνατὸν γινώσκεμεν ἀμείνω. ἐγὼ δὲ παρεὼν τοῖσι σοῖσι, ἀδελφεῷ δὲ ἐμῷ, Δαρείῳ, ἠνώρθουν μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ Σκύθας, ἄνδρας οὐδαμόθι γῆς ἀγυνέμοντας· ὁ δὲ, ἐλπίζων Σκύθας τοὺς Νομάδας καταστρέψεσθαι, ἐμοί τε οὐκ ἐπείθετο, στρατευσάμενός τε, πολλούς τε καὶ ἀγαθοὺς τῆς στρατιῆς ἀπολωλεκὼς ἀπῆλθε. σὺ δὲ ὦ βασιλεῦ, μέλλεις ἐπ' ἄνδρας στρατεύεσθαι πολλὸν ἀμείνονας ἢ Σκύθας· οἱ καὶ θαλασσάν τε ἄριστοι καὶ καὶ γῆν λέγονται εἶναι. ὃ δὲ αὐτοῖσι ἔνεστι δεινόν, ἐμέ σοι δίκαιόν ἐστι φράζειν· ζεύξας φὴς Ἑλλήσποντον, ἐλᾶν στρατὸν διὰ τῆς Εὐρώπης ἐς τὴν Ἑλλάδα. καὶ δὴ συμβαίνοι ἢ καὶ καὶ θαλάσσαν ἐπικρατέειν ἢ καὶ κατ' ἀμφότερα. καὶ γὰρ ἄνδρες λέγονται εἶναι ἄλκιμοι. παρέσται ἤν καταμῶσθαι, εἰ στρατιὴν γε τοσαύτην σὺ ἄγεις καὶ Ἀρταφέρνεϊ ἐλθοῦσαν ἐς τὴν Ἀττικὴν χώρην μούνοι Ἀθηναῖοι διέφθειραν, οὐκων ἀμφοτέρῃσι ἐχώρησε. ἀλλ' ἴσως τῇσι νηυσὶ ἐμβάλωσι, καὶ νικήσαντες ναυμαχίῃ, πλέωσι ἐς Ἑλλήσποντον, καὶ ἔπειτα λύσωσι τὸν γέφυρεον· τοῦτο δὴ βασιλεῦ γίνεται δεινόν. ἐγὼ δὲ οὐδεμιῇ σοφίῃ οἰκηίῃ αὐτὸς συμβάλλομαι ταῦτα· ἀλλ' οἷόν κοτε ἡμέας ὀλίγου ἐδέησε καταλαβεῖν πάθος, ὅτε πατὴρ σὸς ζεύξας Βόσπορον Θρήϊκιον, γεφυρώσας δὲ ποταμὸν Ἴστρον, διέβη ὅπως Σκύθας· τότε πρωτοῖοι ἐλήϊσον Σκύθαι, δεόμενοι Ἰώνων λύσαι τὸν πόρον τοῖσι ἐπετέταλτο ἡ φυλακὴ τῶν γεφυρέων τοῦ Ἴστρου. καὶ τότε γε Ἱστιαῖος ὁ Μιλήτου τύραννος εἰ ἐπίστευτο τὴν ἄλλων τυράννων τὴν γνώμην, μὴ δὲ ἐναντίωσιν, διέργαστο ἂν τὰ Περσέων πρήγματα. καὶ οἱ καὶ λόγῳ ἀκοῦσαι δεινόν, ἐπ' ἀνδρί γε ἑνὶ πεσόντα τὰ βασιλέος πρήγματα γενέσθαι. σὺ ὦν μὴ βουλεύου ἐς κίνδυνον μηδένα τοιοῦτον ἀπικέεσθαι, μηδεμιῆς ἀνάγκης ἐούσης ἀλλ' ἐμοὶ πείθεο· νεῦμον μὲν σύλλογον τοῦτον δὲ διάλυσον· αὐτός τε ὅτεῳ τοι δοκέει, τοῦτο κεφαλαιούμενος ὅτι σεωυτῷ, τοῦτο ἀγόρευε τῷ τοι δοκέει εἶναι ἄριστα. 146

1 Affricatum alteri. *vel*, *Cum mutuo attritu admotum.* 2 Timendum sit. *vel*, *periculosum.* 3 Timendum fuerit

» Τὸ γὰρ εὖ βουλεύεσθαι, κέρδος μέγιστον εἰσκω
» ἐόν. Εἰ γὰρ καὶ ἐναντιωθείη τοι θέλει, βεβούλευ-
» ται μὲν οὐδὲν ἧσσον εὖ, ἔσεται δὲ ὑπὸ τῆς τύχης
» τὸ βούλευμα· ὁ δὲ βουλευσάμενος αἰσχρῶς, εἰ καὶ
» ἡ τύχη ἐπίσποιτο, ἔρρηξε ἔρρηκε, ἧσσον δὲ οὐδὲν
» καὶ κακῶς βεβούλευται. ὁρᾶς ὡς τὰ ὑπερέχοντα
» ζῷα κεραυνοῖ ὁ θεὸς, οὐδὲ ἐᾷ φαντάζεσθαι, τὰ δὲ
» σμικρὰ, οὐδέ μιν κνίζει; ὁρᾶς δὲ ὡς ἐς οἰκήματα τὰ
» μέγιστα ἀεὶ καὶ δένδρεα, τὰ τοιαῦτα ἐπισκήπτει βέ-
» λεα; φιλέει γὰρ ὁ θεὸς τὰ ὑπερέχοντα πάντα κο-
» λούειν. οὕτω δὴ καὶ στρατὸς πολλὸς ὑπὸ ὀλίγου
» ἀπόλλυται τοιόνδε· ἐπεὰν σφι ὁ θεὸς φθο-
» νήσας φόβον ἐμβάλῃ, ἢ βροντὴν, δι' ὧν ἐσφάλη-
» σαν ἀναξίως ἑωυτῶν. οὐ γὰρ ἐᾷ φρονέειν ἄλλον μέ-
» γα ὁ θεὸς ἢ ἑωυτόν. ἐπειδήναι μὲν νυν πάντα τρῆ-
» γματα, ἵκτει σφάλματα, οὐκ ὀλίγα μεγάλας
» φιλέουσι γίνεσθαι· ἐν δὲ τῷ ὀπίσω ἔνεστι ἀγα-
» θὰ, εἰ μὴ τραπόμενος δοκέοι τις δεῖν, ἀλλ' αὐτὰ χρή-
» νον βύσσιος εἶναι. σοὶ μὲν δὴ ταῦτα ὦ Βασιλεῦ συμ-
» βουλεύω. σὺ δ' ὦ παῖ Γοβρύεω Μαρδόνιε, παύ-
» σας λέγων λόγους ματαίους περὶ Ἑλλήνων, οὐκ ἐ-
» όντων ἀξίων φλαύρως ἀκούειν. Ἕλληνας γὰρ ἀπα-
» τήλλων, ἐπαίρεις αὐτὸν βασιλέα στρατεύεσθαι.
» αὐτὸ δὲ τοῦτο εἵνεκα δοκέεις μοι πᾶσαν τρέψυμί-
» ην σκιτείνειν. μὴ νυν οὕτω γένηται. ἀβουλίη γὰρ
» ἐστὶ δεινοτάτη ἐν τῇ δύο μὲν εἶναι ἀδικέοντες, εἷς
» δὲ ὁ ἀδικεόμενος. ὁ μὲν γὰρ ἀπατήλιων, ἀδικέ-
ἀντιπυρ- » ει, οὐ πρεσβυτέων κατηγορέων· ὁ δὲ ἀδικεῖ ἀνα-
γος » πειθόμενος πρὶν ἢ ἀτρεκέως σκοπῆσαι. ὁ δὴ ἀπω-
» σὼν τὸν λόγον τοῦδε ἐν οὐδενὶ ἀδικέεται, ἀπατηθεὶς
» τε ὑπὸ τοῦ ἑτέρου, καὶ νομισθεὶς πρὸς τοῦ ἑτέρου
» κακὸς εἶναι. ἀλλ' εἰ δὴ δεῖ γε πάντως ὑπὸ σοῦ ἀν-
» δρας τούτους στρατεύεσθαι, φέρε, βασιλεὺς μὲν αὐ-
» τὸς ἐν ἥσῃσι τοῖσι Περσέων μενέτω· ἡμέων δὲ ἀμφο-
» τέρων παραλαμβανόντων τὰ τέκνα, στρατηλατέω
» αὐτὸς σὺ ὑπολεξάμενός τε ἄνδρας τοὺς ἐθέλεις, καὶ
» λαβὼν στρατιὴν ὁκόσην τινὰ βούλεαι. καὶ ἢν μὲν
» τῇ σὺ λέγεις, ἀναβαίνῃ βασιλεὺς τὰ πρήγματα,
» κτεινέσθων ἐμοὶ παῖδες, πρὸς δὲ αὐτοῖσι, καὶ ἐγώ·
» ἢν δὲ τῇ ἐγὼ προλέγω, καὶ σοὶ ταῦτα παρόντων,
» σιὼ δὲ σφι καὶ σύ, ἢν ἀπονοστήσῃς. Εἰ δὲ ταῦτα
» μὴ ὑποδύνειν οὐκ ἐθελήσεις, σὺ δ' πάντως στρά-
» τευμα ἀναξεις ὅτι τάχιστα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἀκούσεσθαί τι-
» να φημὶ τῶν αὐτόθι τῆδε ὑπολειπομένων, Μαρδόνιον

Bene enim consultare, comperio maximum esse lucrum. nam etiamsi quid è contrario euenturum est, nihilo tamen minus bene consultum est, superauitque fortuna consilium: at qui turpiter consultauit, si ei fortuna obsecundauit, ille est quidem voti compos, nihilo tamen minus malle consilium cepit. Vides vt prægrandia animalia fulmine deus ferit, nec sinit insolescere: parua vero [1] nihil lædit? Vides vt magna semper ædificia magnaque arbores huiusmodi fulminum tela percutiunt? Gaudet enim deus eminentissima quæque deprimere. Vnde & ingens exercitus ab exiguo profligatur, quoties deus iis quibus inuidet, aut metum incutit aut tonitruum. Propterea quidam secus ac dignitas sua postulabat, in calamitatem inciderunt, quia deus neminem alium quam seipsum sinit magnifice de se sentire. Omnis res properando parit errores; vnde magna detrimenta fieri adsolent: in cunctando autem bona insunt, si non talia quæ statim videantur esse bona, certe quæ suo tempore bona quis esse comperiat. Et hoc quidem tibi rex suadeo. Tu vero Gobryæ fili Mardoni desine loqui stulta de Græcis, haud dignis qui male audiant. nam Græcis detrahendo, ipsum regem vis excitare ad bellum illis inferendum: ad quod tu omni auiditate contendis: [2] quod absit vt fiat. Detractio nanque importunissima res est: in qua duo sunt qui iniuriam faciunt, vnus cui iniuria fit. Qui enim detrahit, iniurius est, quod non præsentem accusat: item qui huic credit, iniurius est, quod prius credit quam rem compertã habeat. & illi cui absenti detrahitur, ob id fit iniuria quod ab altero insimulatur vt malus, ab altero talis putatur. Quod si omnino bellum his viris inferre oportet, agedum: rex ipse permaneat domi apud Persas, nostrûm amborum liberi deponantur: tu in expeditionem ito, delectis quos velis viris ac quantiscunque velis copiis: &, si ex sententia tua res succedent regi, interimantur liberi mei, & insuper ego: sin succedent vt ego dico, interimantur tui, & insuper tu, si redieris. Quod si hanc subire condicionem recusas, cupisque in Græciam prorsus deducere exercitum, affirmo fore vt aliqui eorum qui hinc relinquentur, audiant Mardonium

1 Ne vellicat quidem? 2 Absit vt talia fiant à nobis. Detractio enim, *vel, obtrectatio, aut calumnia*, res est deterrima.

post al-

poſt allatam Perſis magnam aliquam calamitatem, à canibus volucribuſque diſcerpi aut in Athenienſium ſolo aut in Lacedæmoniorum: niſi forte antea inter viam: tunc agniturum aduerſus quales viros ſuades regi vt moueat bellum. Hæc Artabano loquuto, Xerxes ira percitus his verbis excepit, Artabane, quod patris mei frater es, hoc te ſubleuat ne dignam ſtulta oratione mercedem recipias. hac tamen te notabo ignominia, quia inſtrenuus es & ignauus, ne comes ſis meæ in Græciam expeditionis, ſed hic vna cum feminis maneas Ego etiam ſine te quæ dixi conficiam. neque enim fuerim Darii filius, (qui fuit Hyſtaſpis, qui fuit Arſamis, qui fuit Ariaramnis, qui fuit Teiſpei, qui Cyri, qui fuit Cambyſis, qui fuit Achæmenis filius) niſi Athenienſes vltus fuero: probe intelligens, ſi nos quieuerimus, non quieturos illos, ſed noſtram terram cum exercitu inuaſuros: prout colligere licet ex iis quæ illi facere cœperunt, qui & Sardis incenderunt, & Aſiam incurſarunt. Itaque neutris fas eſt recedere, [1] ſed vtriſque propoſitum eſt certamen aut agendi, aut patiendi, vt aut hæc omnia ſub Græcis, aut illa omnia ſub Perſis ſint. medium enim inimicitiarum nullum eſt. Quare honeſtum erit nos iam iniuria laceſſitos exigere vltionem, vt quam calamitatem paſſurus ſum intelligam, profectus aduerſus eos viros quos etiam Pelops Phryx noſtrorum maiorum ſeruus ita ſubegit vt ad hoc vſque tempus & ipſi homines & eorum regio ab illius qui ſubegit cognomine appellentur. Hæc hactenus loquutus eſt. [2] Deinde ſub veſperum, quum fuiſſet ſtomachatus Artabani ſententia, per noctem apud ſe conſultans, comperit prorſus non eſſe ſibi opus inferre Græciæ bellum: immutataque rurſus ſententia, quum obdormiſſet, viſus eſt in ſomnis (vt fertur à Perſis) videre quendam corpore ingenti atque ſpecioſo, qui ſibi aſtans diceret, Reuocaſtine ſententiam Perſa de inferendo Græciæ bello, [3] quum prædixeris Perſis vt comparaturum eſſe exercitum? Neq; ſi reuocaueris eam, bene facis, neque

μεγάλ' ἂν κακὸν Ξέρξεα σάμψον Πέρσας τοῦδε κω- "
νῶν τε καὶ ὀρνίθων ἁλφορβήσαντα, ἢ κου ἐν γῇ τῇ "
Ἀθηναίων, ἢ σέ γε ἐν τῇ Λακεδαιμονίων. Εἰ μὴ "
καὶ ἄρα καὶ πρότερον κατ' ὀδὸν, γνόντα ἐτῷ οἵοις "
ἄνδρας ἀναγινώσκεις στρατεύεσθαι βασιλῆα. Ἀρ- "
XI τάβανος μὲν ταῦτα ἔλεξε. Ξέρξης δὲ ὑμωθεὶς "
ἀμείβεται τοῖσδε, Ἀρτάβανε, παῦε ἐὼν τῦ ἐμοῦ "
ἀδελφεός. τῦτο δέ σε ῥύσεται μηδένα ἄξιον μισθὸν "
λαβεῖν ἐπέων ματαίων· καίτοι ταύτῃ τῇ ἀλ- "
μίλῃ σε ἐπέθηκα, ἐόντα κακῶν τε καὶ ἄθυμον, μήτε "
συστρατεύεσθαι ἐμοί γε ὅτι τὴν Ἑλλάδα, ἀυτῦ "
τε μένειν ἅμα τῇσι γυναιξί. ἐγὼ δὲ καὶ αὖθι σέο, "
ὅσα φῶ εἶπα, ὅτι τελέα ποιήσω. μὴ γὰρ ἐγὼν ἐκ "
Δαρείου τῦ Ὑστάσπεος, τῦ Ἀρσάμεος, τῦ Ἀριαρ- ccxi. Ariaramnis
μνέω, τῦ Τεΐσπεος, τῦ Κύρου, τῦ Καμβύσεω, ccxii. Cambyſis
τῦ Ἀχαιμένεος γεγονὼς, μὴ τιμωρησάμενος Ἀ- "
θηναίους· οἶδ' ὅτι σάμψος οὐκ ἐλαχίστη ἡμεῖς ἡσυχίην ἄγο- ccxiii. ἐλαχίστη
μεν, ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνοι, ἀλλὰ καὶ μάλα στρατεύ- "
σονται ὅτι τὴν ἡμετέρην, εἰ χρὴ σαθμᾶσθαι τοῖ- "
σι πρὸ αργμένοισι ἐξ ἐκείνων· οἱ Σάρδις τε ἐν- "
έφλεξαν, καὶ πλῶσαν ἐς τὴν Ἀσίην. οὐκων ἔδυα- "
χωρέειν τοῦδε τέρεσι δίκα τὸς ἔχει, ἀλλὰ ποιέειν "
ἢ παθέειν τοὐναντίον ἀγών· ἵνα ἢ τάδε πάντα τοῖσι "
Ἕλλησι ἢ ἐκεῖνα πάντα τοῖσι Πέρσῃσι χώρητα· ὃ "
γὰρ μέσον τοῦδέ γε τῆς ἔχθρης ἐστί. καλὸν ὦν, πρὶν "
πέπονθότας ἡμέας ὑμωρέειν ἔτι γένεται, ἵνα καὶ ὃ δί- "
κην, ὃ πείσομαι, τῦτο μάθω, ἐλάσας ἐπ' ἄνδρας τού- "
τους· τοὺς γε καὶ Πέλοψ ὁ Φρύξ, ἐὼν ἐμῦ πατέρων "247
δοῦλος, κατεστρέψατο οὕτω ὥς καὶ ἐς τόδε αὐτοί τε "
ὦν θεσπόται καὶ ἡ γῆ αὐτέων ἐπώνυμοι τῦ καταστρε- "
φαμένου καλέονται. Ταῦτα μὲν ὅτι τοσῦτο ἐ- "
XII λεγε. Μετὰ δὲ, ὑφέρην τε ἐγίνετο, καὶ Ξέρ- "
ξεα ἔκπληξε ἡ Ἀρταβάνου γνώμη. νυκτὶ δὲ βου- "
λὴν διδοὺς, πάγχυ θυμοῦτο ⓐ οὐ σπῆγμα εἶναι στρα- "
τεύσεσθαι ὅτι τὴν Ἑλλάδα. δεδογμένων δὲ ⓐ "
αὖθις τούτων, κατύπνωσε· καὶ δή κου ἐν τῇ νυ- "
κτὶ εἶδε ὄψιν τοιήνδε, ὡς λέγεται ὑπὸ Περσέων· ἐδό- "
κεε ὁ Ξέρξης ἀνδρὶ ⓐ ὅτι μέγα τε καὶ εὐει- "
δέϊ ἐπιστῆναι, Μετὰ δὴ βαλεύειν ὧδε Πέρσας στρατεύ- "
μα ἀγεῖν ὅτι τὴν Ἑλλάδα, προείπας ἁλίζειν Πέρσῃ- "
σι στρατόν· ὅτε ὧν μεταβαλόμενος ποιέεις δή, οὔτε "

---

1 *Quidam ſic*, Sed in eo res vertitur diſcrimine vt aut faciendum aut patiendum aliquid ſit. 2 Vt autem nox aduenit, mordere cœpit Xerxem Artabani ſententia. Quum autem in conſilium noctem adhibuiſſet, plane comperiebat è re ſua non eſſe expeditionem in Græciam ſuſcipere. Quum igitur hæc contraria prioribus decreuiſſet, obdormiit. Sed ea nocte viſus eſt in ſomniis &c. *Illud* ἔκπληξε *verti etiam poteſt* Scrupulum iniiciebat. *Eodem autem fere modo vſus eſſe videtur Ouidius verbo* mordere. *Illud vero* σπῆγμα *ſi vt ἀρίγνωτον ἔπος, videtur ad verbum reſpondere phraſi noſtrati & ea melius exprimi, Que ce n'eſtoit pas ſon conſeil.* 3 Quum iam Perſis vt copias cogerent denunciaueris? Atqui nec quod ſententiam reuoces bene facis, nec——

» ὁ συγγνωσόμενός τοι πάρα· ἀλλ' ὥσπερ τῆς ἡμέρης
» ἐβούλευσας ποιέειν, ταύτην ἴθι τὴν ὁδόν. Ὁ μὲν,
» ταῦτα εἰπόντα, ἐδόκεε ὁ Ξέρξης ἀποστάδα. Ἡ μέρης δ' ὀπτλαμφάσης, ὀνείρου μὲν τούτου λό-
» γον οὐδένα ἐποιέετο, ὁ δὲ Περσέων συναλίσας τοὺς
» ἀρίστους τοὺς κατ' ἑωυτὸν σιωπῇ ἔλεξε, ἔλεγε σφι τάδε,
» Ἄνδρες Πέρσαι συγγνώμην μοι ἔχετε ὅτι ἀγχί-
» στροφα βουλεύομαι. Φρενῶν τε γὰρ ἐς τὰ ἐμεωυ-
» τοῦ πρήγματα οὐκω αἴνεκα, καὶ ἅμα παρηγορέόμενοι χεῖ-
» να ποιέειν, οὐδένα χρόνον μοι ἀπέχονται. ἀκού- 10
» σαντί μοι τῆς Ἀρταβάνου γνώμης, ὑπερθυ-
» μήνα μοι ὁ νεότης ἐπέζεσε, ὥστε ἀειρέσθαι ἀπορρί-
» ψαι ἔπεα ἐς ἄνδρα πρεσβύτερον ἢ χρεών· νεῦ μοι
» συγγνοῦς, χρήσομαι τῇ ἐκείνου γνώμῃ. ὡς ὦν με-
» ταδεδογμένῳ μοι μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ τοὺς Ἕλ-
» λήνας, ἥσυχίην ἔχε. Πέρσαι μὲν, ὡς ἤκουσαν τα-
» ῦτα, χαρῇ τε γηθήσαντες προσεκύνεον. Νυκτὸς δ' γε-
νομένης, αὖτις τοῦτο ὄνειρον ἐλέχθη τῷ Ξέρξῃ, κατυ-
» πνωμένῳ ἐπὶ σφι ἀν, Ὦ παῖ Δαρείου, καὶ δὴ φαίνεαι
» ἐν Πέρσῃσί τε ἀπεπάμενος τοὺς στρατηλασίους, καὶ 20
» τὰ ἐμὰ ἔπεα ἐν οὐδενὶ ποιησάμενος λόγῳ, ὡς πρὸ
» οὐδενὸς ἀκούσας. Οὐ νεῦ τοίνυν ἴθι, ἵνα τοι μὴ ἀν-
κ. αὐτὸς ἀνὴρ χίου. » ὑπὸ στρατηλατέης, τάδε τοι ἔτι αἰτιέων προσδό-
» κα ἀπαγήσειν· ὡς καὶ μέγας καὶ πολλὸς ἐγήμεο ἐν ὀ-
» λίγῳ χρόνῳ, οὕτω καὶ ταπεινὸς ὀπίσω κατ' ταχύς ἔσεαι.
Ξέρξης μὲν δείσας τῇ ὄψει, ἀνά τε ἐθορε ἐκ τῆς κλίνης, καὶ πέμπει ἄγγελον, Ἀρτά-
βανον καλέοντα. ἀπιγμένῳ δὲ ἔλεγε Ξέρξης τάδε,
» Ἀρτάβανε, ἐγὼ τοι τὰ πρότερα μὲν οὐκ ἐσωφρόνεον,
» εἶπας ἐς σε μάταια ἔπεα, χρῆς τῆς εἵνεκα συμβου- 30
» λῆς μετ' μέντοι οὐ πολλὸν χρόνον μετέγνων. ἔγνων δὲ
» ταῦτά μοι ποιητέα ἐόντα τὰ σὺ παρῄνεας. οὐκων
» δυνατός τοι εἰμὶ ταῦτα ποιέειν βουλόμενος. τετραμ-
» μένῳ γὰρ δὴ ἐς μετεγνωκότα ὄψις φαν-
» τάζεταί μοι, οὐδαμῶς σωφρονέοντι με ταῦ-
» τα νεῦ ἔχειν ἀμφιλήσαν οἰκέτας. Εἰ δὲ θεός ἐστι ὁ
» ὀπτιπέμπων, καὶ κατὰ πάντως ἐστὶ ἡδονὴ ἐστὶ γενέσθαι
» στρατηλασίην ὅτι τάχιστα ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας, ἔστω καὶ σοὶ
» τοῦτο τὸ ὄνειρον, ὁμοίως ὡς καὶ ἐμοὶ ἐντελλόμε-
» νον. Βούλομαι δ' ὦν ἐγὼ ταῦτα, Εἰ λάβοις 40
» τὴν ἐμὴν σκηνὴν πᾶσαν, καὶ ἔνδυς, μετὰ τοῦτο ἵζοιο ἐς
» τὸν ἐμὸν θρόνον, καὶ ἔπειτα ἐν κοίτῃ τῇ ἐμῇ κατυ-
» πνώσειας. Ξέρξης μὲν ταῦτα κατὰ ἔλεγε. Ἀρτάβανος
δὲ οὐ πρότερα κελεύσματι πειθόμενος, οἷα ἐὸν ἀξι-
ώματος ἐς τὸν βασιλήιον θρόνον ἵζεσθαι, τέλος ὡς
ἠναγκάζετο, Εἶπας τάδε, ἐποίεε τὸ κελευόμενον,

qui tibi assentiatur adest. quare perge in-
re eam viam quam interdiu ire destina-
ueras. Hæc loquutus ille visus est Xerxi
ab aspectu euanuisse. Vbi dies illu- XIII
xit, Xerxes huius insomnij nulla ratio-
ne habita, coacto eorundem Persarum
quos pridie coegerat concilio, ita verba
fecit, Viri Persæ, veniam mihi date di-
centi contrariam superiori sententiam.
nam & ego nondum ad summum quo
perueniendum est mihi prudentiæ per-
ueni: & qui vt illud faciam suadent, nul-
lo vnquã à me tempore abscedunt. Eo-
que mihi Artabani sententiam audien-
ti, confestim iuuentus efferbuit vt verba
in virum grandem natu effunderem pe-
tulantiora quam debui. nunc itaque ag-
noscens erratum meum, vtar illius sen-
tentia: & quoniam reuocaui expedi-
tionis sumendæ sententiam, vos quie-
ti estote. Hæc vbi audiere Persæ, lætitia
affecti regem adorauere. Insequenti no- XIV
cte idem rursus insomnium quiescenti
Xerxi assistens, inquit, Fili Darii, videris
expeditionem apud Persas reuocasse,
verbis meis pro nihilo habitis, quasi illa
à nemine audisses. Hoc igitur nunc be-
ne intellige, nisi extemplo inis expedi-
tionem, hoc tibi ex ea re continget:
quemadmodum breui magnus & am-
plus effectus es, ita breui rursus humilis
eris. Hoc viso perterrefactus, è cubili e- XV
xiliit pariter & nuncium misit ad acces-
sendum Artabanum. qui vbi aduenit, ita
ad eum inquit, Artabane, ego statim
quum in te bene consulentem mihi
stultis verbis inuectus sum, non fui com-
pos mentis: sed non multo post pœni-
tens, cognoui id mihi esse faciendum
quod tu præcipiebas. Tamen id volens
exequi, non possum. nam mihi iam ani-
mo immutato, & prioris sententiæ pœ-
nitenti, apparuit in somnis visio, dissua-
dens omnino hoc quod posterius face-
re constitueram: quinetiam nunc inter-
positis minis abscessit. Quod si Deus est
qui insomnium misit, eique prorsus est
cordi expeditionem sumi aduersus Grę-
ciam, contingat hoc tibi quod mihi in-
somnium, itidem vt mihi præcipiens.
Quod ita fore conjecto, si omnem
meum ornatum sumas, eoque indutus
1 in sella mea consideas, & deinde in cu-
bili meo capias somnum. Hæc loquuto XVI
Xerxi, Artabanus initio nolle obsequi,
atque negare se dignum qui regio in so-
lio sederet: tandem quum cogeretur,
fecit imperata, hæc præloquutus,

Ἴσον

——adest quisquam qui tibi *huius rei, id est, reuocatæ sententiæ*, conscius futurus sit. *Vel*, Nec adest qui tibi *hoc delictum reuocatæ sententiæ* condonaturus sit. *q. d.* Nec ego qui tibi adsto impune hoc abire sinam. 1 In solio meo

Apud

Apud me rex tantundem valet bene sentire per se, & alteri bonam dicenti sententiam accedere: quæ ambo tibi quum adsint, malorum tamen hominum colloquia te deprauant: quemadmodum mare, quod est hominibus omnium vtilissimum, ferunt ab ingruentibus ventorum flatibus non sini natura sua vti. Ego vero [1] quum ex te male audiui, non tam meam dolui vicem quam tuam: qui, quum propositæ essent duæ sententiæ Persis, vna quæ detrimentum augeret, altera quæ tolleret, dicens pernicioſum esse imbui animum vsu plura semper experendi: his propositis sententiis, tu elegisti eam quę & tibi ipsi & Persis est periculosior. Nũc autem quum ad te mutato in melius cõsilio de sumenda aduersus Græcos expeditione ais accessisse insomnium, alicuius dei nutu, quod te vetat dimittere exercitum, hoc non res diuina est, fili: insomnia enim ista sunt, quæ adeuntia homines frustrantur, quemadmodum ego te docebo, multis quam tu annis natu grandior. Consuerunt ipsa somniorum visa plerunq; frustrari ob ea quę quis per diem mente agitauit. nos autẽ nudiustertius [2] expeditionem hanc inter manus & quidem vehemẽter habuimus. Quod si hoc non est cuiusmodi ego dico, sed aliquid diuini habens, tu ipse omnia in summa dixisti. apparebit enim vt tibi, ita & mihi eadẽ iubens. Verum nihilo magis apparere mihi debebit tuum amictum gerenti, quam nõ gerenti, sed meum: neq; magis quiescenti in tuo toro quam non, sed in meo: si etiam alias vult se exhibere. Neque eo vesaniæ peruenit illud quicquid est quod sese obtulit in somnis, vt me cernens putet esse te, ducto è vestibus argumento. Id autem si me contemptui habebit, profecto nec aspectu suo dignabitur siue mea gerentem vestimenta, siue tua, sed te adibit: quod iam animaduertendum est. Nam si frequentius accesserit, ipse quoque fatebor diuinum esse. Cæterum si ita tibi agendum videtur, neque id reuocari potest, en, ad cubandum in tuo cubili pergo. Age, mihi quoque, quum ista fecero, appareat. hac tantum conditione tuæ sententiæ acquiescam. Hæc loquutus

Ἴσον σκεῖνο ὦ βασιλεῦ πρὸ ἐμοὶ κέκευται, φρενέειν τε εὖ, καὶ τῷ λέγοντι χρηστὰ ἐθέλειν πείθεσθαι· τάδε καὶ ἀμφότερα σοὶ πάρεστι, αἰνεόντων καλῶν ὁμιλίη σφάλλοισι. καταπερ τὸν πόντον χρῆσιμώτατον ἀνθρώποισι θάλασσαν, πνεύματα φέρει αἰειμνέων ἐμποδίζοντα, οὐ περιορᾶν φύσει τῇ ἑωυτῆς χρᾶσθαι. ἐμὲ δὲ ἀκούσαντα κακὸν σεῦ κακῶς, οὐ τοσοῦτον ἐδάκε λύπη, ὅσον γνωμέων δύο παρεισημένων Πέρσῃσι, τῆς μὲν, ὕβριν αὐξούσης, τῆς δὲ, καταπαύουσης, καὶ λεγούσης ὡς κακὸν εἴη διδάσκειν τὸν ψυχὴν πλέον ἢ δίζεσθαι αἰεὶ ἔχειν τὸ παρεόντος, τουτέων παρεισημένων γνωμέων, ὅτι τὸν σφαλερώτερον στέωντα τὰ Πέρσῃσι αἱρέει. νῦν ὦν, ἐπείδη τέτρωσαι ὅτι τὸν ἀμείνω, φῆς τοι μεπείθεσθαι τὸν ἐπ' Ἕλληνας στόλον, ἐπιφοιτᾶν ὄνειρον θεοῦ τινὸς πομπήν, ὃς ἐωυτὸς σε καταλύειν τὸν στόλον. ἀλλ' οὐδὲ ταῦτα ὀρθῶς ἔχει, ὦ παῖ. ἐνύπνια γὰρ τὰ ἐς ἀνθρώπους πεπλανημένα, τοιαῦτά ἐστι οἷά σε ἐγὼ διδάξω, ἐτεόν σεο πολλοῖσι πρεσβύτερος ἐών. πεπλανῆσθαι αὐτὰ μάλιστα εἰώθασι αἱ ὄψιες τῶν ὀνειράτων, τὰ περ τῆς ἡμέρης φροντίζει. ἡμεῖς δὲ τὰς παρεστῶ ἡμέρας ταύτην τὸν στρατηλασίην καὶ σὲ κάρτα εἴχομεν μετὰ χεῖρας. εἰ δὲ ἄρα μὴ ἔστι τοῦτο τοιόνδε οἷ ἐγὼ λέγω, ἀλλά τι τοῦ θεοῦ μετέχον, σὺ πρῶτα συλλαβὼν εἰρήσεαι. φανήσεται γὰρ δὴ καὶ μοὶ ὡς καὶ σοὶ λελεγμένον. φανῆναι δὲ οὐδὲν μᾶλλόν μοι ὀφείλει ἐσθῆτα τὴν σὴν ἐσθητὶ τῇ ἐμῇ. οὐδὲ μᾶλλον ἐν κοίτῃ τῇ σῇ κατακοιμώμενος, ἢ οὐ καὶ ἐν τῇ ἐμῇ. εἰ δὲ γε καὶ δηλαδὴ ἐθέλει φανῆναι. οὐ γὰρ δὴ ἐς τοσοῦτό γε βλακείης ἀπήκει τοῦτο ὅ, τι δήποτε ὅτι τὸ ὀπτανόμενον τοι ἐν τῷ ὕπνῳ, ὥστε δόξει, ἐμέ ὁρᾶν, σὲ εἶναι, τῇ σῇ ἐσθῆτι τεκμαιρόμενον. εἰ δὲ ἐμὲ μὲν ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιήσεται, οὐδὲ ἀξιώσει ὀπτανῆναι, οὔτε τῶν ἐμῶν ἐσθῆτα ἔχω, οὔτε τῶν σῶν, οὐδὲ ὀπτανεῖται· τοῦτο μαθητέον ἤδη ἐστί. εἰ γὰρ δὴ ὀπτανεῖται συνεχέως, φαίην ἂν καὶ αὐτὸς θεῖον εἶναι. εἰ δέ τοι οὕτω δέδοκται γίνεσθαι, καὶ οὐκ οἷά τε αὖτε παραστρέψαι, ἀλλ' ἤδη ἴσθι ἐν κοίτῃ τῇ σῇ κατυπνώσας, φέρε, τουτέων ἐξ ἐμοῦ ὀπιτελευμένων, φράσω τοι μέχρι οὗ τούτου τῇ πρεούσῃ γνώμῃ χρήσομαι. Τοσῶν εἶπας

247

1 Quum tu me probris es insectatus, non id mihi tam doluit, quam quod ex duabus sententiis quæ Persis propositæ erant, altera insolentiam prouehente, altera eam compescente, & pernicioſum esse dicente docere animum plura præsentibus semper expetere: ex his sententiis eam tu elegeris, &c. 2 Id est, de hac expeditione, magnâ cum animi contentione egimus, vel, tractauimus,

Ἀρτάβανος, νομίζων Ξέρξεα ἀποδέξειν λέγοντα ἐνδέν, ἐποίεε τὸ κελευόμενον. ἐνδὺς δὲ τὴν Ξέρξεω ἐσθῆτα, καὶ ἑζόμενος ἐς Ⓦ βασιλήιον θρόνον, ὡς μετὰ ταῦτα κοίτον ἐποιέετο, ἦλθε Ⓓ κατυπνωμένῳ τῷ ὀνείρου τὸ καὶ πρὶν Ξέρξεα ἐφοίτα. ὑφορηθεὶς δὲ τὸν Ἀρτάβανον, εἶπε τάδε, Ἄρα σὺ δὴ κεῖνος ἦσθα ὁ ἀποπαύδων Ξέρξεα στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ὡς δὴ κινδύνευος αὐτός; ἀλλ' οὔτε ἐς τὸ μετόπιτα, οὔτε ἐς τὸ παρεὸν βουλήσεαι νῦν καταπρήξεαι, ἀποτρέπων τὸ χρεὼν γενέσθαι. Ξέρξεα δὲ τὰ δεῖ ἀπικνευμένον παθεῖν, αὐτῷ σημαίνει δεδήλωται.

Ταῦτά τε δὴ ἐδόκεε Ἀρτάβανος τὸν ὄνειρον ἀπειλέειν, καὶ θερμοῖσι σιδηρείοισι ἐπιχειρέειν αὐτὸ μιμήσειν τοῦ ὀφθαλμοῦ. καὶ ὃς, ἀμείψας μέγα ἀίξας ἔφυγε· καὶ παρελθόμενος Ξέρξην, ὡς τὸν ὄψιν Ⓓ τοῦ ἐνυπνίου διεξῆλθε ἀπηγεόμενος, δεύτερά Ⓓ λέγει τάδε, Ἐγὼ μὲν, ὦ βασιλεῦ, οἷα ἀνθρωπος ἰδών τε πολλὰ καὶ μεγάλα πεσόντα πρήγματα ἐπὶ ἥσσονος, οὐκ ἐῶν σε τὰ πάντα τῇ ἡλικίῃ ἐπιτάμνεσθαι ὡς κακὸν εἶναι τὸ πολλῶν ἐπιθυμέειν· μεμνημένος μὲν Ⓦ ὅτι Μασσαγέτας Κύρου στόλον ὡς ἐπόρηξε, μεμνημένος δὲ καὶ Ⓦ ἐπ' Αἰθίοπας τὸν Καμβύσεω, συστρατευόμενος δὲ καὶ Δαρείῳ ἐπὶ Σκύθας. ἐπισάμενος ὦν ταῦτα, γνώμην εἶχον, ἀτρεμίζοντά σε μακαρίσειν ἐν πᾶσι τοῖσι πάντων ἀνθρώπων. ἐπεὶ δὲ δαιμονίη τις ἐστὶ ὁρμή; καὶ Ἕλληνας (ὡς ἔοικε) φυγὴ τις καταλαμβάνει ἐπιλαθέσθαι, ἐγὼ μὲν καὶ αὖτις τρέψομαι, καὶ τὴν γνώμην μεταλλάξομαι· σὺ δὲ σήμηνον μὲν Πέρσῃσι τὰ ἐκ τοῦ θεοῦ πεμπόμενα, χρῆσθαι δὲ κέλευε τοῖσι πρὸ σέο πρόσθε προχειρημένοισι ἐς τὸν πόλεμον. ποίεε δὲ οὕτω ὅκως τῷ θεῷ παραδίδοντος, μή τι σῶν ἐνδεήσῃ μηδέν. τούτεων λεχθέντων, ἐκεῖνα ἐπαρθέντες τῇ ὄψει, ὡς ἡμέρη ἐγένετο τάχιστα, Ξέρξης τε ἐπέτελλε ταῦτα Πέρσῃσι· καὶ Ἀρτάβανος, ὃς πρότερον ἀποπαύδων μωρὸς ἐφαίνετο, τότε ἀποπαύδων φανερὸς ἦν. Ὡρμημένῳ δὲ Ξέρξῃ στρατηλατέειν, μετὰ ταῦτα τρίτῃ ὄψις ἐν τῷ ὕπνῳ ἐγένετο, τὸν Ⓓ μάγοι ἐκρινάν ἀκούσαντες, φέρειν τε ὅτι πάσῃ γλώσσῃ, καὶ λαβόντα τὸν Ⓓ πάντας ἀνθρώπους. ἡ δὲ ὄψις ἦν ἥδε· ἐδόκεε ὁ Ξέρξης ἐξεφυσᾶσθαι ἐλαίης θαλλῷ· ἀπὸ δὲ τῆς ἐ-

Artabanus,[1] quod ſperaret ea à Xerxe ſine vllis verbis admiſſum iri, iuſſa exequutus eſt. Et quum induta ſibi Xerxis veſte, regali ſolio reſediſſet, mox que recubuiſſet, idem inſomnium dormienté adiit quod Xerxem adierat, eiq; ſuperaſſiſtens, ita inquit,[2] Tune ille es qui feſtinantem ire in Græciam Xerxem diſtines, tanquam eius curator? Tu neq; in futurum neque in præſens conſideras, qui diſſuades id quod eſt fatale contingere. Quod autem Xerxem pati neceſſe ſit, niſi dicto audiens fuerit, ei ipſi demonſtratum eſt. His verbis Artabano viſus eſt ille vir in ſomnis minitari, candentibuſque ferramentis conari oculos ipſi exurere. Qua de re vehementer exclamans Artabanus exiliit, aditoque Xerxi obſeruatam ſibi in ſomnis viſionem expoſuit, ſecundoque loco hæc inquit: [3]Equidem rex, ego, veluti homo, quod multa iam videram, & magna negocia ſub Heſſonibus contigiſſe, non ſinebam te omni ætati indulgere, gnarus rem eſſe malam multa cõcupiſcere, memoria tenens quomodo cum exercitu Cyri contra Maſſagetas actum eſſet: quomodo cum exercitu Cambyſis contra Æthiopes: qui etiam cum Dario militaui aduerſus Scythas. Hæc ſciens ego, ſentiebam te (ſi quieſceres) omniũ hominum beatiſſimũ. Sed quoniam diuinus quidam inſtinctus eſt, & Græcos clades quædam (vt videtur) miſſa diuitus manet, ego quoque cedo, ac ſententiam muto. Tu vero quæ diuinitus miſſa ſunt, indicato Perſis, iuſſoque vt iis quæ ad apparatum pertinentia ante præceperas, operam dent. Et ita agito vt nihil tuorum, deo tribuente, deſit. His dictis, & ſublatis ex ea viſione animis, vbi dies extitit, ibi confeſtim & Xerxes hæc Perſis exponit, & Artabanus, quem conſtabat prius ſolum omnium id fuiſſe dehortatum, tunc exhortabatur. ¶ Poſt hæc ineunti expeditionem Xerxi tertium in ſomnis viſum oblatum eſt: quod magi auditum, coniectarunt ad vniuerſam terram pertinere, portendereque omnes homines Xerxi ſeruituros. Viſum autem tale erat: Videbatur ſibi Xerxes ſurculo oleagino coronatus eſſe, cuius o-

XVIII

XIX

1 Quum ſperaret fore vt quæ à Xerxe dicerentur, vana eſſe probaret, iuſſa exeq. 2 Tune ille es qui Xerxem ab inferendo Græcis bello dehortaris, tanquam eius curam gerens? At nec in præſens nec in poſterum impune tibi erit quod ea diſſuades quæ fata fieri volunt. 3 Ego certe, rex, qui multos quorum res ampliores eſſent, ab illis quorum res anguſtiores erant, ſuperatos vidiſſem, te per omnia morem ætati gerere, non ſinebam. *At Valla populum aliquem ſub Heſſonum nomine videtur ſomniaſſe.*

lex ra-

leæ ramis vniuersa tellus occuparetur, & mox corona capiti circundata, euanescere. Hæc magis interpretatis, sine mora Persæ qui in concilio fuerant, ad suam quisque præfecturam digressi, omni studio incubuerunt ad exequenda iussa cupidi dona quæ proposita fuerant obtinendi. Xerxes autem ita copias suas contraxit vt omnem continentis locum scrutaretur. siquidem à debellata Ægypto per totum quadriennium comparauerat exercitum, atque eius apparatum, quinto autem anno ineunte mouit cum ingenti copiarum manu. Nam omnium quos nouimus exercituum hic multo maximus extitit: adeo vt ad eum nihil fuisse videatur aut ille Darianus, qui aduersus Scythas ductus est, aut ille Scythicus, qui Cimmerios insequens Medicam regionem inuasit, ac pæne omnia superiora Asiæ subegit ac tenuit: (quo nomine Darius postea Scythas iuit vltũ) aut ille (vt fama fert) Atridæ aduersus Ilium, aut ille ante Troicum bellum, Mysorũ Teucrorumq; qui per Bosphorum in Europam transgressus, omnes Thraces in deditionem suam redegit, ad Ioniumque Pontum descendens, ad Peneum vsque amnem qui ad meridiem vergit, processit. Neque illi omnes exercitus, neque alij his adiecti, cum vno hoc comparari merentur. [1] Quis enim non attulit ad Xerxem ex Asia copias? quæ aqua præter ingentes amnes potando nõ defecit? Alij nanque naues præstabant, aliis vt peditatum, aliis vt equitatum, aliis vt nauigia ad vectandos equos eorum qui vna militabant, aliis vt naues longas in vsum pontium præstarent, iunctum erat, aliis vt frumentum & naues. Quæ triennio superiore præparata erant, præcipue propter Athon, vt in quo superior classis dum circumuehitur afflictata fuisset. Ad Eleuntem enim Chersonesi classis habebat stationem, illincque omnes copiæ sub verberibus cœperunt Athon effodere, quum per vices alii aliis succederent, adiuuantibus etiam in effodiendo accolis: præpositis operi, Bubare Megabyzi, [2] & Artæo Artachæi filio, viris Persis. Est autem Athons mons ingens ac nobilis, ad mare pertingens, ab hac parte hominibus cultus, ad continentem desinens in speciem Chersonesi, *id est, peninsulæ*, cum isthmo duo-

λαίης δὺ κλάδος χλῶ πᾶσαν ἐπιχρῆν. μὴ δὲ, ἀφνιαθλίαις ὡδὶ τῇ κεφαλῇ κείμενον Ⓦ σφέα- 249
νον. κειναίτων δὲ τούτῃ τῷ μάγων, Γερσέων τε τῷ συλλεχθέντων, αὐλὶκα πᾶς ἀνὴρ ἐς τὸν ἑρχὸν τὸν ἑωὐτῦ ἀπελάσας, ἔἶχε ποθυμίῃ πᾶς ἐπὶ τοῖσι αἰνιηθμένοισι, θέλων αὖθις ἕκαστος τὰ ποθεχείμενα δῶρα λαβεῖν. Καὶ Ξέρξης τὸ στρατὸ οὕτω ἐπάγερσιν ποιέεται, χῶρον πολλὸν ἐρεινεῶν τῆς ἠπείρου. ἀπὸ γὰρ Αἰγύπτου ἀλώσιος, ὀπὶ μὴ τέσσερα ἔτεα πλήρεα παρῆρτέετο στρατιήν τε καὶ τὰ ποσόφορα τῇ στρατιῇ· πέμπτῳ δὲ ἔτεϊ ἀνομβρίῃ ἐς στρατηλάτεε χειρὶ μεγάλῃ πλήθεος. σόλων γὰρ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν πολλῷ δὴ μέγιστος ἔἶε ἐγένετο· ὥστε μήτε Ⓦ Δαρείου Ⓦ ὀπὶ Σκύθας ποιήσασθαι τοῦτον " μηδὲν φαίνεσθαι, μήτε Ⓦ Σκυθι- κ. μυρίῳ κὸν, ὅτε Σκύθαι Κιμμερίους διώκοντες, ἐς τὴν Μηδικὴν ἐμβαλόντες, σχεδὸν πάντα τὰ ἄνω τῆς Ἀσίης κατεστρέψαντο, ἐνέμοντο. τῶν εἵνεκεν ὕστερον Δαρεῖος ἐπιμφρέετο. μή τε κῦ τὰ λεχθέντα τῶν Ἀτρειδέων ἐς Ἴλιον, μήτε Ⓦ Μυσῶν τε καὶ Τευχρῶν, Ⓦ τοὺς τῶν Τρωϊκῶν ἡγεμόνων· οἱ Δαρδανίτας ἐς τὴν Εὐρώπην κῦ Βόσπορον, τούς τε Θρήϊκας κατεστρέψαντο πάντας, καὶ ὀπὶ τὸν Ἰώνιον πόντον κατέβησαν, μέχρι τε Πηνειοῦ ποταμοῦ τὸ τοὺς μεσαμβρίην ἔλασαν. Αὗται αἱ πᾶσαι, οὐδὲ ἕτεραι τοὺς τούτοισι ἡγήσαντο αἱ στρατηλασίαι, μιῆς τῆσδε ὄρχ ἀξίαι. Τί γὰρ ὄρχ ἦγαγε ὀκ τῆς Ἀσίης ἔθνος ὀπὶ τὴν Ἑλλάδα Ξέρξης; κοῖον δὲ πινόμενον ὕδωρ ὄρχ ἐπέλιπε, πλὴν τ' μεγάλων ποταμῶν; Ⓐ μὲν γὰρ νέας παρείχοντο, Ⓐ δὲ ἐς πεζὸν ἐτετάχατο, τοῖσι δὲ ἵππος ποθοστέτακτο, τοῖσι δὲ ἱππαγωγὰ πλοῖα, ἅμα στρατευομένοισι· τοῖσι δὲ, ἐς τὰς γεφύρας μαχανὰς νέας πλέειν· τοῖσι δὲ, σῖτά τε καὶ νέας. καὶ τοῦτο μὲν, " ὡς πολλαπλασιαίτων τῶν ποθέντων ποιεῖν πλεόντων ὡδὶ τὸν Ἄθων, ποθετοιμάζετο ποθὸ τειῶν ἐτέων, καὶ μάλιστα ἐς τὸν Ἄθων. ὑπὸ γὰρ Ἐλεούντι τῆς Χερσονήσου ὥρμεον τειρὴρες· ἐνθεῦτεν δὲ ὁρμεώμενοι, ὤρυσσον ὑπὸ μαστίγων πληθοδαποὶ στρατιῆς, διαδόχοι δὲ ἐφοίτων· ὤρυσσον δὲ καὶ Ⓐ ποὶ τὸν Ἄθων κατοικημένοι. Βουβάρις δὲ ὁ Μεγαβάζου, καὶ Ἀρταχαίης ὁ Ἀρταίου, ἄνδρες Γέρσαι, " ἐπεστά- κ. ἐπιστατεῦν τεον τοῦ ἔργου. Ὄρος γὰρ Ἄθως ἐστὶ ὄρεος μέγα τε καὶ ὀνώμαστον, ἐς θάλασσαν κατῆκον, οἰκημένον ὑπὸ ἀνθρώπων. τῇ δὲ τελευτᾷ ἐς τὴν ἤπειρον ὁ ὄρεος, χερσονησοειδές τε ἐστὶ, καὶ ἰσθμὸς ὡς δύ-

[1] Quam enim ex Asia gentem in Græciam non adduxit Xerxes? [2] Et Artachæo Artæi filio.

δεκα σταδίων· πεδίων δὲ τῦτο, καὶ κολωνοὶ οὐ μεγάλοι ἀπὸ θαλάσσης τῆς Ἀκανθίων, ὅτι θαλάσσης τῆ πρὸς τὸν αὐλῶνα Τορώνης· ἐν δὲ τῷ ἰσθμῷ τούτῳ, ἐς ὃν τελευτᾷ ὁ Ἄθως, Σάνη πόλις Ἑλλὰς οἴκηται. αἱ δὲ ἐντὸς Σάνης, ἔσω δὲ τῦ Ἄθω οἰκημέναι, ἃς τότε ὁ Πέρσης νησιώτιδας αὐτῷ ἠπειρωτίδων ὥρμητο ποιέειν, εἰσὶ αἵδε, Δῖον, Ὀλόφυξος, Ἀκρόθοον, Θύσος, Κλεωναί. πόλιες μὲν αὗται αἱ τὸν Ἄθων νέμονται. Ὧρυσσον δὲ ὧδε· διαγράμμοι τὸν χῶρον βάρβαροι καὶ Ἕλληνα, καὶ Σανίτῃ πόλιν ἐγγυτάτω ποιησάμενοι· ἐπεὶ δὲ ἐγένετο βαθέη ἡ διῶρυξ, τοὺς μὲν κατώτατα ἑστεῶτες, ὤρυσσον· ἕτεροι δὲ παρεδίδοσαν τοῖσι ἀεὶ ἐξορυσσομένοισι ἄλλοισι κατύπερθε ἑστεῶσι ὑπὸ βάθεα. οἱ δὲ αὖ ἐκδεκόμενοι, ἕτεροισι, ἕως ἀπίκοντο ἐς τοὺς ἀνωτάτω· οὗτοι δὲ ἐξεφόρεόν τε καὶ ἐξέβαλλον. τοῖσι μὲν νυν ἄλλοισι πλὴν Φοινίκων, καταῤῥηγνυμένοισι τὰ χείλεα τῦ ὀρύγματος, πόνον διπλήσιον παρεῖχον. ἅτε γὰρ τῦ τε αὐτῷ τόματος καὶ τοῦ κάτω τὰ αὐτὰ μέτρα ποιεύμενοι, ἐμέλλησφι τοιοῦτον ἀποβήσεσθαι· οἱ δὲ Φοίνικες σοφίῃ ἔν τε τοῖσι ἄλλοισι ἔργοισι ἀπέδεξαντο, καὶ δὴ καὶ ἐν τούτῳ. ἀπολαβόντες γὰρ μέρεος ὅσον αὐλῶνι ἐπέβαλε, ὤρυσσον· τὸ μὲν αὐτῷ τόμα τῆς διώρυχος ποιεῦντες διπλήσιον ἢ ὅσον ἐδεῖ αὐτὸν τὸν διῶρυχα γενέσθαι· προβαίνοντος δὲ τῦ ἔργου, στενοῦτο αἰεί. κάτω τε δὴ ἐγένετο, καὶ ὁμοῖον τοῖσι ἄλλοισι τὸ ἔργον. συναπτὰ δὴ λειμὼν ἦν, ἵνα σφι ἀγορή τε ἐγίνετο καὶ πωλητήριον. σῖτος δὲ σφισι πολλὸς ἐφοίτα ἐκ τῆς Ἀσίης ἀλληγορέων. Ὡς δὲ μοι συμβαλλομένῳ δοκέειν, μεγαλοφροσύνης εἵνεκα αὐτῦ Ξέρξης ὀρύσσειν ἐκέλευε, ἐθέλων τε δυνάμιν ἀποδείκνυσθαι, καὶ μνημόσυνα λιπέσθαι. πρήσσοντι γὰρ, μηδένα πόνον λαβόντας, ἰσθμὸν τᾶς νέας ἕλκειν ὀρύσσειν ἐκέλευε διώρυχα τῇ θαλάσσῃ, εὖρος ὡς δύο τριήρεας πλέειν ὁμοῦ ἐλαυνομένας. τοῖσι δὲ αὐτοῖσι τούτοισι τοῖσι καὶ τὸ ὄρυγμα, προεστέταχτο καὶ τὸν Στρυμόνα ποταμὸν ζεύξαντας γεφυρῶσαι. Ταῦτα μὲν νυν οὕτω ἐπρήσσετο. παρεσκευάζετο δὲ καὶ ὅπλα ἐς τὰς γεφύρας βύβλινά τε καὶ λευκολίνου· ἐπιτάξας Φοινίξί τε καὶ Αἰγυπτίοισι καὶ σιτία τῇ στρατιῇ καταβάλλειν, ἵνα μὴ λιμήνειε ἡ στρατιὴ, μηδὲ τὰ ὑποζύγια ἐλαυνόμενα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. ἀναπυθόμενος δὲ τοῦτο χώρεις, decim ſtadiorum. Hæc planities atque tumuli, è mari Acanthiorum ad mare quod eſt contra Toronem, non ſunt magni. In hoc iſthmo vbi Athos finitur, ſita eſt vrbs Græca nomine Sana. Quæ autem extra Sanam & intra Athō ſitæ ſunt vrbes, eas tunc Perſa ex continentibus inſulanas facere aggreſſus eſt: quæ ſunt hæ, Dion, Olophyxus, Acrothoon, Thyſus, Cleonæ. Iſtæ quidem ſunt vrbes quæ apud Athon incoluntur. Hunc autem in modum barbari locum [1] nationatim effodiebant, recto limite Sanam verſus. Poſteaquam depreſſa erat foſſa ab iis qui in imo fodiebant, alii humum effoſſam aſſidue tradebant aliis ſuper ſcalas ſtantibus: & iſti excipientes tradebant deinceps aliis, dum ad ſummos perueniebatur, qui illam efferebant atque abiicebant. Qua in re [2] tumuli effoſſi duplicē laborem illis, præterquam Phœnicibus, præbebant: nam quum eandem facerent foſſæ menſuram ſuperius in ore quam inferius in fundo, id neceſſe fuit contingere. At Phœnices cum aliis in rebus, tum vero iń illa prudentiam ſuam declarauerunt: qui partem quæ ſibi cōtigerat, ita excauauerunt vt os foſſæ duplū eſſet quàm ipſam foſſam eſſe oportebat, procedenteque opere aſſidue illam coarctabant: vt quum ad imum deuentum eſſet, foſſa ceterorum partibus adæquaretur. Eſt autem hoc loco pratū quoddam, vbi illorum erat & forum & mercatus, quo multum etiam ex Aſia frumenti moliti comportabatur. Hanc foſſam Xerxes (vt ego coniectura colligo) iactantiæ gratia deprimi iuſſit, potentiæ oſtentandæ cupidus, ac memoriæ ſui relinquendæ. nam quum liceret nullo negocio naues per iſthmum tranſportare, iuſſit iſthmū intercidi, ad mare recipiendum in foſſam tantæ latitudinis vt duæ triremes pariter illac agitari poſſent. Eiſdem autem imperatum eſt vt foſſam facerent, quibus fuerat vt flumen Strymonē pontibus iungerent. Iſta Xerxes hunc in modū fecit. Cōparauit item ad pontem [3] armaturā, [4] ſirpi atq; albi lini copiam: dato hoc Phœnicibus atq; Ægyptiis negocio vt cōmeatū exercitui comportarent: ne homines neve iumenta quæ ducebantur in Græciam, [5] abſumerentur. Sed admonitus,

χωρίοισι

ἰσθμὸν

1 Nationatim diſtributum effoderunt. 2 Præruptæ præcipitia foſſæ dupl. 3 Σπάρτα bis vocantur funes nautici. Gall. Le cordage. Bybli 5 Fame laborarent. λιμήνειε, non λιμήσει.

iuſſit

iussit illùm in loca quæ cuique opportunissima essent, alius alia via comportaret vndique ex Asia nauibus onerariis & vectoriis. Verum plurimi comportarunt in oram quæ dicitur Album litus, vt quibusque præceptum erat: alii in Tyrodizam Perinthiorum oram, alii in Doriscum, alii in Eionem, quæ est super Strymonem: alii in Macedoniam. Dum isti in imperato sibi traiectu occupantur, interea Xerxes, coactis omnibus pedestribus copiis, iter ingressus est Sardis versus, mouens ex Critalis Cappadociæ. Illuc enim edictum erat vt cunctæ copię cogerentur, quæ per continentem erant cum Xerxe ituræ. In quibus quisnam præfectorum agmen pulcherrime instructum ducens, ab rege donatus est proposito præmio, affirmare non possum, quia nec à principio, quum res in iudicium deducta est, cognoui. Posteaquam autem transmisso flumine Haly, attigerunt Phrygiam, itinere per eam facto, peruenerunt Celænas, vbi fontes Mæandri existunt: & alterius amnis non minoris Mæandro, nomine Cataractæ, qui ex ipso foro Celænarum exoriens influit in Mæandrum. In qua vrbe & in quo foro visitur suspensa Sileni Marsyæ pellis in vtrē formata: quam à Phrygibus fertur Apollo illi detractam suspendisse. ¶ In hac vrbe residens Pythius Atys filius, vir Lydus, omnem regis exercitum atque ipsum Xerxem magnificentissimo hospitio excepit: sponditq; se pecuniam ei in bellum suppeditaturum. Ob quam sponsionem Xerxes eos qui aderant Persas interrogauit quisnam esset Pythius, & quantū possidēs, qui hoc polliceretur. Illi, Rex, inquiunt, hic ille est qui Darium patrē tuū aurea platano ac vite donauit: quique nunc omnium hominum diuitiis princeps est secundum te. Hæc vltima verba Xerxes admiratus, secundo loco percontatus est ipse Pythiū quantum ei pecuniarum esset. Cui ille, Neque te, inquit, celabo rex, neque dissimulabo me scire meas ipsius facultates: sed sciens, proinde exacte recensebo. Etenim[1] posteaquā accepi, celerrime te ad mare Græcum esse descensurum, volens tibi ad bellum pecuniam dono dare, subducta ratione comperi mihi esse argenti quidem duo millia

καταβάλλειν ἐκ ἐλθὲ ἵνα ὅτι τὴν δύναμιν εἴη, ἀλλα ἄλλη ἀγινέοντας ὁλκάσι τε καὶ πορθμηίοισι ἐκ τῆς Ἀσίης πολυταχόθεν. Ⓦ δὲ τῶν πλείστων ἐς Λθκλὼ ἀκτὴν καλεομένην τῆς Θρηϊκης ἀγίνεον, Ⓐ δὲ, ἐς Τυρόδιζαν τὴν Περινθίων, Ⓐ δὲ, ἐς Δορίσκον, Ⓐ δὲ, ἐς Ἠιόνα τὴν ὑπὲρ Στρυμόνα, Ⓐ δὲ, ἐς Μακεδονίην. Διατεταγμένοι. Ἐν τῷ δὲ οὗτοι Ⓦ τοιοῦτον πόνον ἐργάζοντο, ἐν τούτῳ ὁ πεζὸς ἀνὴρ συλλελεγμένος ἅμα Ξέρξῃ, ἐπορεύετο ἐς Σάρδις, ἐκ Κειπάλων ὁρμηθεὶς τῶν ἐν Καππαδοκίῃ. ἐνθαῦτα γὰρ ἐρρήθη συλλέγεσθαι πάντα Ⓦ κατ' ἤπειρον μένοντα ἅμα αὐτῷ Ξέρξῃ πορεύεσθαι στρατόν. ὃς μὲν νυν τῶν ὑπάρχων στρατὸν κάλλιστα ἐξαλμένον ἀγαγὼν, τά τε οἱ κείμενα δῶρα βασιλέος ἔλαβε δῶρα, οὐκ ἔχω φράσαι. οὐδὲ γὰρ ἀρχὴν ἐς κρίσιν τούτου πρὶν ἐλθόντας οἶδα. Ⓐ δὲ, ἐπεί τε διέβαινον Ⓦ Ἅλυν ποταμὸν, ὁμιλήσαντι τῇ Φρυγίῃ, διὰ αὐτῆς πορευόμενοι, παρεγένοντο ἐς Κελαινάς, ἵνα πηγαὶ ἀναδιδοῦσι Μαιάνδρου ποταμοῦ, καὶ ἕτερου οὐκ ἐλάσσονος ἢ Μαιάνδρου, τῷ οὐνόμα τυγχάνει ἐὸν Καταρράκτης· ὃς ἐξ αὐτῆς τῆς ἀγορῆς τῆς Κελαινέων ἀνατέλλων, ἐς Ⓦ Μαίανδρον ἐκδιδοῖ· ἐν τῇ καὶ ὁ τοῦ Σιλλωνὸς Μαρσύεω ἀσκὸς ἐν τῇ πόλι ἀναχρέμαται· Ⓦ τὸν Φρυγῶν λόγος ἔχει ὑπὸ Ἀπόλλωνος ἐκδαρέντα ἀναχρεμασθῆναι. Ἐν ταύτῃ τῇ πόλι κατήμενος Πύθιος ὁ Ἀτυος, ἀνὴρ Λυδὸς, ξείνισε τὸν βασιλέος στρατὸν πᾶσαν ξεινίοισι μεγίστοισι, καὶ αὐτὸν Ξέρξεα· χρήματα τε ἐπαγγέλλετο, βουλόμενος ἐς Ⓦ πόλεμον παρέχειν, ἐπαγγελλόμενος δὲ χρήματα Πυθίου, εἴρετο Ξέρξης Περσέων τοὺς παρεόντας, τίς τε εἴη ἀνδρῶν Πύθιος, καὶ κόσα χρήματα κεκτημένος, ἐπαγγέλλοιτο ταῦτα. Ⓐ δὲ εἶπαν, Ὦ βασιλεῦ, οὗτός ἐστι « ὃς τοι Ⓦ πατέρα Δαρεῖον ἐδωρήσατο τῇ πλατάνῳ « τῇ χρυσέῃ, καὶ τῇ ἀμπέλῳ· ὃς καὶ νῦν ἐστι πλού- « τος ἀνθρώπων πλούτῳ τῷ ἡμεῖς ἴδμεν, μετὰ σέ. « Θωυμάσας τῷ ἐπέων ὁ τελευταῖος Ξέρξης, αὐτὸς δεύτερα εἴρετο Πύθιον ὁκόσα Ⓐ εἴη χρήματα· ὁ δ' εἶπε, Ὦ βασιλεῦ, οὔτέ σε ἀποκρύψω, οὔτε σκή- « ψομαι ὅ μιν εἰδέναι τὸν ἐμεωυτοῦ οὐσίαν. ἀλλ' ὅτι- « σάμενός τοι ἀπρεκέως καταλέξω. ἐπεί τε γὰρ ἐπύθόμην « ὅτι θάλασσαν κατάβαινοντα τὸν Ἑλλησπόντιον, βουλόμενος δοῦναί σοι « πόλεμον χρήματα, ἐξεμάθον, καὶ ἔλεγον λογιζό- « μενος, ἀργυρίου μὲν δύο χιλιάδας ἑβδομήκοντα μοι

1 Quum ad mare Græciæ descendere te audissem, statim opum mearum rationem inire aggressus sum. Iam tum enim in animum induxeram pecuniam tibi dono dare in bellum id gerendum. Subducta igitur ratione, argenti quidem talenta duo—

» παλάντων, χρυσίου δὲ, τετρακοσίας μυριάδας κα-
» τήρων Δαρεικῶν, ὀπιδεούσας ἑπτὰ χιλιάδεων. καὶ
» τούτοισι σε ἐγὼ δωρέομαι. αὐτὸς δέ μοι ἀπὸ ἀνδρα-
χ. γιν. πόδων τε καὶ γεωπόνων ὀλίγη βίος. ὁ μὲν ταῦτα ἐ-
» λεγε. Ξέρξης δὲ ἡσθεὶς τοῖσι ἐξ Ἱρηνμφοισι, εἶπε,
» Ξεῖνε Λυδὲ, ἐγὼ, ἐπεί τε ἐξῆλθον τὴν Περσίδα χώ-
» ρην, σοὶ νῦν ἀνδρὶ σιμέμιξα ἐς τόδε, ὅστις ἠθέλησε
» ξεινίην προθεῖναι στρατῷ τῷ ἐμῷ, σοὶ δὲ ὅστις ἐς ὄ-
» ψιν τὴν ἐμὴν καταστὰς, αὐτεπάγγελτος ἐς πό-
» λεμον ἐμοὶ ἠθέλησε συμβαλέσθαι χρήματα, ἔξω 10
» σεῦ. σὺ δὲ καὶ ὀξείνισας μεγάλως στρατὸν ἐμὸν, καὶ ἐ-
» μὲ, καὶ χρήματα μεγάλα ἐπαγγέλεαι. σοὶ ὧν ἐ-
» γὼ ἀντὶ αὐτέων χάρεα τοιάδε δίδαμι, ξεινόν τέ σε
251 » ποιεύμενος ἐμὸν, καὶ τὰς τετρακοσίας μυριάδας τοι
» τῶν στατήρων ἀποπλήσω αὐτὸς ἐμεωυτοῦ, δοὺς τὰς
» ἑπτὰ χιλιάδας· ἵνα μὴ τοι ὀπιδεέες ἔωσι αἱ τετρα-
» κόσιαι μυριάδες ἑπτὰ χιλιάδεων, ἀλλ' ἢ τοι ἀπ-
» πλογίη νῦν ἐμέο πεπληρωμένη. κέκτησό τε αὐ-
» τὰς τὰ σὸν ἐκτήσαο, ὀπίσω σό τε εἶ) αἰεὶ τοιοῦτος. οὐ
» γὰρ τοι ταῦτα ποιέοντι, οὔτε ἐς τὸ πρόσθεν, οὔτε ἐς τὸ 20
μετόπισθεν μεταμελήσει. Ταῦτα δὲ εἰπὼν, καὶ ὀπι-
τελέα ποιήσας, ἐπορεύετο αἰεὶ τὸ πρόσω. Ἀνὰ
δὲ καὶ λεμένα Φρυγῶν πόλιν Ἀπαμείαν, καὶ
λίμνην ἐκ τῆς ἅλες γίνονται, ἀπίκετο ἐς Κολοσσάς,
πόλιν μεγάλην Φρυγίης, ἐν τῇ Λύκος ποταμὸς ἐς
χάσμα γῆς ἐσβάλλων, ἀφανίζεται· ἔπειτα ἀπὸ
σταδίων ὡς μάλιστά κη πέντε ἀναφαινόμενος, ἐκδι-
δοῖ καὶ οὗτος ἐς τὸν Μαίανδρον. ἐκ δὲ Κολοσσέων
ὁρμεώμενος ὁ στρατὸς ὅτι ἐπὶ οὖρος τὴν Φρυγῶν 30
καὶ τὴν Λυδῶν, ἀπίκετο ἐς Κύδραρα πόλιν· ἔνθα
στήλη κατεστηκυῖα, σταθεῖσα δὲ ὑπὸ Κροίσου,
καταμηνύει σαφέα γραμμάτων τὸν οὖρος. Ὡς
δὲ ἐκ τῆς Φρυγίης ἐσέβαλε ἐς τὴν Λυδίην, σχι-
ζομένης τῆς ὁδοῦ, καὶ τῆς μὲν ἐπ' ἀριστερὰ, ὅτι κα-
τείη φερούσης, τῆς δὲ ἐς δεξιὰ, ἐς Σάρδις, τῇ καὶ
πορευομένῳ ἀναγκαίη ἐστὶ Μαίανδρον ποταμὸν
πᾶσα ἀνάγκη διζήσασθαι, καὶ ἐόντα πρῶτα Καλλατηβὸν
πόλιν, ἐν τῇ ἄνδρες δημιοεργοὶ ἐκ μυρίκης τε καὶ
πυροῦ μέλι ποιέουσι· ταύτην ἰὼν ὁ Ξέρξης τὴν ὁδὸν, εὗ-
ρε πλάτανον, τὸν κάλλεος εἵνεκα, δωρησάμενος κό- 40
σμῳ χρυσέῳ, καὶ μηχεδανῷ ἀθανάτῳ ἀνδρὶ ὀπίρε-
ψας, δευτέρην ἡμέρην ἀπίκετο ἐς τὸν Λυδῶν ὅ ἄστυ. Ἀπι-
κόμενος δὲ ἐς Σάρδις, πρῶτα μὲν ἀπέπεμπε κήρυκας

talentorum, auri vero quadragies centena millia nummûm Daricorum, ſeptem millibus minus: quæ tibi dono donam mihi ipſi victus è mancipiis atque ex agricolis ſuppetit. Hæc Pythius. Quibus verbis delectatus Xerxes, Ho- XXIX ſpes Lyde, inquit, ego ex quo Perſidem regionem egreſſus ſum, neminem adhuc nactus ſum qui in exercitum meum hoſpitalitatem exercere voluerit, aut qui in conſpectum meum veniens, ſua ſponte pecuniam mihi ad bellum conferret, præter te: qui & exercitum meum egregia hoſpitalitate proſecutus es, & ingentem pecuniam polliceris. [1] ob quæ viciſſim ego te iis remunerandum duco. Hoſpitem meum te facio: & iſta quadragies centena millia nummûm de meo ipſius explebo, datis ſeptem millibus: ne quadringentæ myriades, *id eſt, quadragies centena millia*, ſint imperfectæ, ſed addito è meis ſupplemento ſumma ſit ſolida, quæque poſſides, ipſe poſſideto, ac ſcito ſemper talem agere. nam ita agentem te, neque in præſens neq; in poſterum pœnitebit. Hæc loquutus, & quæ dixerat exequu- XXX tus, perrexit aſſiduc porro ire: prætergreſſuſque vrbem Phrygiam nomine Anaua, & ſtagnum ex quo conficitur ſal, peruenit Coloſſas Phrygiæ oppidum, vbi Lycus amnis hiatum terræ ſubiens occulitur, deinde fere quinque poſt ſtadia emergens, elabitur & ipſe in Mæandrum. Mouens autem è Coloſſis exercitus, venit ad oppidum Cydra, quod eſt in finibus Phrygum ac Lydorum: vbi cippus depactus atque erectus à Cræſo eſt, indicans litteris eos fines. Vbi autem è Phrygia XXXI in Lydiam ventum eſt, ad diuortia viarum, quarum ſiniſtra in Cariam fert, dextra Sardis: quam tenentibus neceſſe eſt prorſus Mæandrum tranſire, vrbemque Callatebum præterire, in qua ſunt opifices mellis è myrica & tritico conficiendi: hanc viam tenens Xerxes, reperit platanum quam ob pulchritudinem aureo monili donauit, eamque tuendam viro [2] immortali delegauit: & ad vrbem Lydorum altero die peruenit. ¶ Poſtquam Sardis aduenit, principio caduceatores dimiſit XXXII

—— millia, auri vero myriadas quadringentas ſtaterum Daricorum, ſeptem millibus minus, habere me comperi: quæ tibi dono dare ſtatui. Mihi autem victus ex mancipiis & agricultura ſuppetet. *Ex Bud. interpr.* 1 Vt tecum paria faciam, pro hac liberalitate hoſpitem te meum facio: quadringentas vero myriadas nummûm de meo explebo, datis tibi chiliadibus ſeptem, vt quadragies centenis millibus Daricorum ſtaterum nihil deſit. Proinde quæ hactenus poſſedisti, poſſideto: mementoque talem te ſemper præſtare. hæc enim te facientem nec in præſens nec in futurum pœnitebit. *Ex eiuſdem Bud. interp.* 2 *De his viris qui Immortales dicebantur, vide quæ poſtea traduntur ab Herodoto hoc eodem in libro.*

in Græ-

in Græciam petitum terram & aquam: edictumque vt cœnas regi instruerent ad omnes ciuitates, præter Athenas & Lacedæmonem. [1] Eorum autem caussa mittebat petitum terram & aquam, quia qui hæc ante Dario petenti non miserant, hos tunc, perterritos omnino daturos arbitrabatur. Id igitur volens explorare, caduceatores dimisit. XXXIII ¶ Secundum hæc sese apparabat tanquam Abydum profecturus, quum interea ii quibus negocium hoc datum erat, Hellespontum ex Asia in Europam coniungerent. Est autem Chersonesi in Hellesponto, Sestum inter & Madytum vrbes, ora salebrosa, quæ in mare procurrit eregione Abydi. Vbi non longo post tempore sub Xanthippo Ariphronis filio Atheniensium duce, Artayctem virum Persam Sesti præfectum cepere vitum, stipitique suffixerunt: qui in templum etiam Protesilai quod est in Eleunte adductis feminis nefanda perpetrabat. XXXIV Ad hanc oram ex Abydo iungere pontem inchoauere ii quibus hoc munus erat delegatum: hinc Phœnices albo lino, illinc Ægyptii [2] sirpo. Est autem ex Abydo ad vlteriorem continentem septem stadiorum traiectus: quem pontibus iunctum ingens adorta tempestas XXXV ea omnia dirupit atque dissoluit. Quod quum audisset Xerxes, indigne ferens, iussit trecenta Hellesponto verbera infligi, & in eius pelagus par compedum demitti. Iam vero audiui missse quoque cum his etiam qui stigmata Hellesponto inurerent. Certe mandauit vt colaphos Hellesponto incuterent, dicentes barbara verba ac vesana, O aqua amara, dominus hanc tibi irrogat pœnam quod eum læsisti, qui de te nihil male meritus erat. Te tamen rex Xerxes, velis nolisve, transmittet: meritoque nemo hominum tibi sacrificat, vt doloso pariter & amaro flumini. Hac pœna mare Xerxes plecti iussit, atque XXXVI eis qui præpositi operi erant, caput præcidi. Et illos quidem pontes fecerunt ii quibus hæc ingrata merces proposita erat. At alii architecti qui alios fecerunt, hoc modo iunxerunt: Biremes triremesque trecentas sexaginta Euxinum versus Pontum composuere: item ab altero latere trecentas quatuordecim, Ponto quidem transuersas, Hellesponto autem secundum defluxum,

ἐς τὴν Ἑλλάδα, αἰτήσοντας γῆν τε καὶ ὕδωρ, καὶ τοῦτο ἐρέοντας δεῖπνα βασιλεῖ παρασκευάζειν. πλὴν οὔτε ἐς Ἀθήνας, οὔτε ἐς Λακεδαίμονα ἀπέπεμπε δι' ἣν γῆς αἰτήσων, τῇ δ' ἄλλῃ πάντῃ. τῷ δ' Ἐλένα τοδὲ τέρεσι ἀπέπεμπε δι' γῆν τε καὶ ὕδωρ· ὅσοι δὲ πρότερον οὐκ ἔπεμψαν Δαρείῳ πέμψαντι, τούτους πάγχυ ἐδόκεε τότε δείσαντας, δώσειν· βουλόμενος ὧν αὖλιν τῶν σημάτων ἀκριβέως, ἔπεμπε. Μετὰ δὲ ταῦτα, παρεσκευάζετο ὡς ἐλάσων ἐς Ἄβυδον. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ Ἑλλήσποντον ἐζεύγνυσαν ἐκ τῆς Ἀσίης ἐς τὴν Εὐρώπην. ἔστι δὲ τῆς Χερσονήσου τῆς ἐν Ἑλλησπόντῳ, Σηστός τε πόλις μεταξύ τε καὶ Μάδυτος, ἀκτὴ παχέα ἐς θάλασσαν κατήκουσα, Ἀβύδῳ κατάντιον. ἔνθα μὲν δὴ ταῦτα, χρόνῳ ὕστερον οὐ πολλῷ, δι' Ξανθίππου τὸν Ἀρίφρονος, στρατηγὸν Ἀθηναίων, Ἀρταύκτην ἄνδρα Πέρσην λαβόντες Σηστοῦ ὑπῆρχον, ζῶντά τε σφέας ἐνίδα τοιῆσδε διεπασσάλευσαν· ὃς καὶ ἐς τὸν Πρωτεσίλεω τὸ ἱρὸν τὸ ἐς Ἐλαιοῦντα ἀγινεόμενος γυναῖκας, ἀθέμιτα ἔργα ἔρδεσκε. Ἐς ταύτην δὴ τὴν ἀκτὴν ἐκ Ἀβύδου ὁρμεώμενοι, ἐγεφύρωσαν τοῖσι μὲν λευκολίνου, Φοίνικες· τὴν δ' ἑτέρην τὴν βυβλίνην, Αἰγύπτιοι. ἔστι δὲ ἐντεῦθεν στάδια ἑπτὰ ἐκ Ἀβύδου ἐς τὴν ἀπαντίον. καὶ δὴ ἐζευγμένου τοῦ πόρου, διατρώμενος χειμὼν μέγας συνέκοψέ τε σφεῖνα πάντα καὶ διέλυσε. Ὡς δὲ ἐπύθετο Ξέρξης, δεινὰ ποιεύμενος, τῷ Ἑλλησπόντῳ ἐκέλευσε τριηκοσίας διαιρέθαι μάστιγι πληγάς, καὶ κατεῖναι ἐς τὸν πόντον πέδησιν ζεύγεος. ἤδη δὲ ἤκουσα ὡς καὶ μαστιγέας ἅμα τούτοισι ἀπέπεμψε σίζοντας τῷ Ἑλλησπόντῳ. ἐγὼ δὲ αὐτὸς ἐπὶ τοῦτο ἐγένετο ἐν Σηστῷ, ὥστε ἐπιθυμέων ἰδέσθαι τὰ ἔργα ταῦτα· εἶδον δὲ καὶ τοὺς λιθολόγους τὸν λίθον ἐπὶ τὰς γεφύρας ἄγοντας. καὶ ἐμοὶ μὲν ἐν νόῳ ἐγένετο πολλὰ λέγειν περὶ τούτων, ἐπεὶ δὲ ἐν ἄλλοισι ἔγραψα, ἐκεῖνα ἐάσω. ἐπεὶ δὲ ἐγεφυρώθη τὸ Ἑλλήσποντος, ἐγένετο μεγάλη θωυμασίη ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ ἐν τῇ Εὐρώπῃ, τὸν Ξέρξεω στρατὸν καὶ τὴν δύναμιν· ἐν νόῳ γὰρ εἶχον πολλοὶ λέγειν ὡς ἐπὶ τοῦτο μὲν τὸ ἔργον ἐπεστρατεύσατο ἡ Ἑλλὰς πᾶσα, ἐπὶ δὲ τὴν Ἀττικὴν γῆν

ἵνα ἀναχωχὴν τῷ πλοίων. σωθέντες δὲ, ἀγκύρας κατῆκαν τὰς μὲν πρὸς τὸν τοῦ ἑτέρου, τῶν ἀνέμων εἵνεκα τῶν ἐξιόντων· τῆς δὲ ἑτέρης τῆς πρὸς ἑσπέρης τε καὶ τοῦ Αἰγαίου, βορέω τε καὶ νότου εἵνεκα. διέκπλοον δὲ ἐποιήσαντο φανῆναι καταλιπόντες τὰς πεντηκοντέρους, καὶ περιῆλθε, ἵνα καὶ ἐς τὸν πόντον ἔχῃ ὁ βουλόμενος πλέειν πλοίοισι λεπτοῖσι, καὶ ἐκ τοῦ πόντου ἔξω. ταῦτα δὲ ποιήσαντες, κατέτεινον ἐκ γῆς, πρέβλας τε ὄιυξι ξυλίνοισι καὶ ὅπλα· σφι ἔπι χωρὶς ἑκάτερα ταῦτα ἕλκοντες, ἀλλὰ δύο μὲν λευκοῦ λίνου δισσάμφοι ἐς ἑκατέρην, τέσσερα δὲ τῶν βυβλίνων. παχύτης μὲν ἐν αὐτῇ, καὶ καλλονή. τὸ δὲ λοιπὸν ἐμβολάδες τὰ λίνεα, τῶν τάλαντον ὁ πῆχυς εἶλκε. ἐπεὶ δὲ ἐγεφύρωτο ὡς πόρος, χορμοὺς ξύλων καταπρίσαντες, καὶ ποιήσαντες ἴσους τῇ σχεδίῃ τῷ πλάτει, κόσμῳ ἐπετίθεσαν κατύπερθε τῶν ὁπλων τοῦ ζεύγεος. θέντες δὲ ἐπέξῃς, σανίδα αὖτις ἐπεζεύγνυον. ποιήσαντες δὲ ταῦτα, ὕλην ἐπεφόρησαν· κόσμῳ δὲ θέντες καὶ τὴν ὕλην, χοῦν ἐπεφόρησαν. καταπατήσαντες δὲ καὶ τὸν χοῦν, φραγμὸν περιέβαλον ἑνθεν καὶ ἔνθεν, ἵνα μὴ φοβέηται τὰ ὑποζύγια τὴν θάλασσαν ὑποδρώσσοντα, καὶ ἀπίωσι.

Ὡς δὲ τὰ τε τῶν γεφυρέων κατεσκεύαστο, καὶ τὰ περὶ τὸν Ἄθων, οἵ τε χοῦνοι περὶ τὰ στόματα τῆς διώρυχος, οἱ τὴν ῥηχίης εἵνεκεν ἐποιήθησαν, ἵνα μὴ ἐμπίπλῃται τὰ στόματα τοῦ ὀρύγματος, καὶ αὐτὴ ἡ διώρυξ πρὸ τελέως πεποιημένη ἀγγέλλετο, σὺν θαύματι χειμερίσας, ἅμα τῷ ἔαρι προσκυδαμοῦς ὁ στρατὸς, ἐκ τῶν Σαρδίων ὡρμᾶτο ἐλαύνων ἐς Ἄβυδον· ὡρμημένῳ δὲ τῷ, ὁ ἥλιος ἐκλιπὼν τὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἕδρην, ἀφανὴς ἦν, οὔτε νεφέων ἐόντων, αἰθρίης τε καὶ μάλιστα· αὐτὶ ἡμέρης τε, νὺξ ἐγένετο. ἰδόντι δὲ καὶ μαθόντι τοῦτο τῷ Ξέρξῃ ὕστερον ἐγένετο· καὶ εἶρετο τοὺς μάγους ὅ τι θέλει προσφαίνειν τὸ φάσμα. οἱ δὲ ἔφασαν οὕτως Ἕλλησι προδείκνυσι ὁ θεὸς ἔκλειψιν τῆς πολίου· λέγοντες ἥλιον εἶναι Ἑλλήνων προδέκτορα, σελήνην δὲ, σφέων. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ξέρξης, προθυμίην ἐὼν, ἐποιέετο τὴν ἐξέλασιν. Ὡς δὲ ἐξήλασε τὴν στρατιὴν, Πύθιος ὁ Λυδὸς καταρρωδήσας τὸ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ φάσμα, ἐπιθαρσής τε ἐὼν δωρήμασι, ἐλθὼν προσῆλθε Ξέρξεα, ἔλεγέ τε τάδε, Ὦ δέσποτα, χρήσας αἴτησιν τοῦ βουλομένου τυχεῖν, τὸ σοὶ μὲν ἔλαφρὸν τυγχάνει ἐὸν ποιῆσαι, ἐμοὶ δὲ μέγα ἠνέμνυον; Ξέρξης δὲ πρὸς μέλλον δώσειν μιν χρήσειν ἢ τὸ ἐδεήθη, ἔφη τε ποιήσειν,

vt stabiliret funes armamentorum. Quibus compositis, prægrandes ancoras demiserunt, partim ab hoc latere contra Pontum, ventorum causſa qui [1] extrinsecus spirant; partim ab altero contra vesperum & Ægeum, Eurı & Austri causſa: relicto ad auroram tribus in locis inter biremes transitu: vt qui vellet in Pontum minutis nauigiis & ex Ponto nauigare posſet. His actis, contenderunt à terra armamenta, contorquentes machinamentis ligneis, non iam separatim vtraque, sed bina ex albo lino hinc, quaterna è byblo illinc. Quorum quidem retinaculorum crassitudo hæc erat & species: sed proportione linea, robustiora erant, quorum cubitus talentum pendebat. Porro traiectu pontibus iuncto, codices lignorum discissos & ad latitudinem ratis adæquatos apte instrauerunt super, armamenta intenta. Hos vbi gradim disposuerunt, tum vero rursus desuper innexuerunt. Quod posteaquam fecere, materiam attulerunt concinneque imposuerunt, deinde super materiam aggerem comportarunt: quo iniecto, sepem hinc atque hinc, ne maris aspectu iumenta & equi terrentur, prætenderunt. ¶ Perfectis iis quæ ad pontes pertinent, & item circa Athon aggeribus ad fauces fossæ propter æstuaria maris, ne ipsæ fauces aluei obstruerentur: Xerxes nunciato sibi prosus alueo absoluto, Sardibus, vbi hybernauerat, ineunte vere instructo cum exercitu profectus est Abydum versus. cui mouenti sol suam in cælo sedem relinquēs apparere desiit, quum nullæ nubes, verum serenissimus aer esſet: & pro die nox extitit. Id animaduertēti quum cura incessisſet percontandi magos quid ostentum id vellet portendere, illi responderunt, deum significare Græcis ciuitatum defectum: quod dicerent, solem, Græcorum: lunam, ipsorum esſe præsidem. Ea re audita Xerxes maiorem in modum lætatus ire pergebat. Quem procedentem adiens Pythius Lydus cælesti ostento perterritus, elato animo propter munera his verbis alloquutus est, Domine, indulgebisne quiddam quod impetrare cupio, tibi leue concessu, sed mihi pro magno futurum? Xerxes nihil non potius illum quàm petebat petiturum ratus, se indulturum respondit,

XXXVII

XXXVIII

1 Intrinsecus

& vt peteret proloqui iussit. Pythius vbi hoc audiuit, sumpta fiducia, Domine, inquit, quinque mihi liberi sunt, quos omnes contingit in militiam tecum ire aduersus Græciam: horum vni tu quæso, rex, misertus mei qui huc processi ætatis, indulge militiæ vacationem, ei qui natu est maximus: vt & mei ipsius & censûs curam gerat: quatuor tecum vna ducas. ita confectis quæ in animo habes,
XXXIX rursus reuertaris. Rex ob id admodum indignatus, his verbis respondit, Homo improbe, tune, quum ego ipse in expeditionem eam aduersus Græciam, filiosque meos & fratres domesticos & amicos ducam, ausus es mentionem filii tui facere, qui meus es seruus, quem oportebat cum omni familia & vxore me comitari? Probe nunc discito hoc, animum in hominum habitare auribus. [1] Qui bene audit, eius corpus voluptate perfunditur: qui vero male, is exacerbatur. Tu itaque quum bene feceris, & alia eiusdem generis promiseris, non gloriaris te supergressum esse regem munificentia: postea vero quàm ad impudentiora conuersus es, non tu quidem pro merito, sed minora quam pro merito accipies. nam te & quatuor liberos liberant tua munera: vnius autem quem præcipue complecteris, damno mulctabere. Hæc quum respondisset, subito imperauit iis quibus delegatum erat ista exequi, vt maximum natu filiorum Pythii inuentum discinderent medium: eiusque discissi dimidium ad dexteram viæ, & dimidium ad sinistram disponerent, & illac transiret exercitus. Hoc illi
XL vbi exequuti sunt, illac exercitus pertransiuit. In quo præcedebant ii qui sarcinas portabant & impedimenta. Post hos omnigenarum gentium non distinctæ sed promiscuæ copiæ, numero vltra dimidium exercitus. Post has intercedebat interuallum: neque enim cum rege miscebantur. Præcedebant enim mille equites è Persis omnibus delecti: [2] secundum hos totidem hastati, & ii delecti ex omnibus, versis deorsum in terram spiculis. Post hos [3] equi decem quam pulcherrime ornati, qui Nisæi dicuntur, ideo sic dicti quod est ingens Medicæ regionis campus

καὶ δὴ ἀγγελθεὶς ἐλήλυθε ὅτου δέοιτο. ὁ δέ, ἐπεί τε ταῦτα ἤκουσε, ἔλεγε θαρσήσας τάδε, Ὦ δέσποτα, τυγχάνουσί μοι παῖδες ἐόντες πέντε, καὶ σφέας καταλαμβάνει πάντας ἅμα σοὶ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. σὺ δὲ ὦ βασιλεῦ, ἐμὲ ἐς τόδε ἡλικίης ἥκοντα οἰκτείρεσε, τῶν μοι παίδων ἕνα ἀφελόμενος τῆς στρατείης τὸν πρεσβύτατον, ἵνα αὐτόν τε ἐμοῦ καὶ τῶν χρημάτων ἡ μελεδωνός· σὺ δὲ τοὺς τέσσερας ἄγε ἅμα σεωυτῷ· καὶ τῆς ἐξ ἀνδρὸς τὰ νοήσεις, νοσήσει- ας ὀπίσω. Καρτά τε ἐθυμώθη ὁ Ξέρξης, καὶ ἀμείβετο τοῖσδε, Ὦ κακὲ ἀνθρώπων, σὺ ἐτόλμησας ἐμοῦ στρατευομένου αὐτὸς ὅτι τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἄγοντος παῖδας ἐμοὺς καὶ ἀδελφεοὺς καὶ οἰκηίους καὶ φίλους, μνήσασθαι τοιοῦτο παιδός, ἐὼν ἐμὸς δοῦλος, καὶ χρῆν πάντοι κατὰ γυναικὸς σωφρονέοντα ἕπεσθαι; νῦν τοίνυν τοῦτο ἐξεπίστασο, ὡς σὺ τοῖσι ὠσὶ τὴν ἀνθρώπων οἰκέει ὁ θυμός· ὃς ἀκούσας μὲν ἀκούσας, τέρψιος ἐμπίπλεῖ τὸ σῶμα· ἐπὶ ἐνδυτίη δὲ τούτοισι, αἰσχρὸς ἐστί. ὅτε μέν νυν ἀγαθὰ ποιήσας ἕτερα τοιαῦτα ἐπαγγέλλεο, οὐ μὴ ἐργασόμενος βασιλέα σὸν καὶ χώρην ἐπιβουλεύσεσθαι· ἐπεί τε δὲ ἐς τὸ ἀναιδέστερον ἐτράπεο, τὰ μὲν ἀξίως οὐ λάμψεαι, ἐλάσσω δὲ τῆς ἀξίης. σὲ μὲν γὰρ καὶ σὺν τέσσερας τῶν παίδων ῥύεται τὰ ξείνια· τὸ δὲ ἑνὸς τὸ ἀφειδέεσθαι μάλιστα, [1] τὰ ψυχὰ ζημιώσεαι. ὡς δὲ ταῦτα ἀκούσας ἐκεῖνος, αὐτίκα ἐλέλυε τοῖσι περὶ τὰ τοιαῦτα πρήσσειν, τῶν Πυθίου παίδων ἐξευρόντας τὸν πρεσβύτατον, μέσον διαπαμεῖν διαταμόντας δ', τὰ ἡμίτομα διαθεῖναι, τὸ μὲν, ὅτι τὰ δεξιὰ τῆς ὁδοῦ, τὸ δέ, ἐς ἀριστερά· καὶ ταύτῃ διεξιέναι τὸ στρατόν. Ποιησάντων δὲ τούτεων τοῦτο, μετὰ ταῦτα διεξῆιε ὁ στρατός. ἦγέοντο μὲν πρόσθοι σκευοφόροι τε καὶ τὰ ὑποζύγια· μετὰ δὲ τούτους, σύμμικτος στρατὸς πολλοῖσι ἐθνέων ἀναμίξ, οὐ διακεκριμένοι· τῇ δὲ ὑπερημίσεες ἦσαν, ἐνθαῦτα διελέλειπτο, καὶ οὐ συνέμισγον οὗτοι βασιλεῖ. προηγεῦντο μὲν δὴ ἵππου χίλιοι, ἐκ Περσέων πάντων ἀπολελεγμένοι, μετὰ δ' αἰχμοφόροι χίλιοι, καὶ οὗτοι ἐκ πάντων ἀπολελεγμένοι, τὰς λόγχας κάτω ἐς τὸν χῶν τρέποντες· μετὰ δ', ἱροὶ Νισαῖοι καλεόμενοι ἵπποι δέκα, κεκοσμημένοι ὡς κάλλιστα. Νισαῖοι δὲ καλέονται ἵπποι ὅτι τῆσδε ἔστι πεδίον μέγα τὸ Μηδικῆς

253

1. Qui quum bona audierit, voluptate corpus implet: quum his diuersa, molestia afficitur. *Ita Eras.* 2 *Hæc in vulg. quidem edit. non habentur: sed in vet. cod. leguntur hoc modo,* μετὰ δὲ αἰχμοφόροι χίλιοι, καὶ οὗτοι ἐκ πάντων ἀπολελεγμένοι. *Hæc autem librariorum culpâ fuisse omissa, (quorum oculos ea subterfugerint quæ sunt à priore ἀπολελεγμένοι vsque ad posteriora) ex sequentibus apparet, vbi hæc enumeratio repetitur.* 3 Sacri equi dec.

τῷ οὔνομα ἐστὶ Νίσαιον· τοῦτο ὧν δὴ ἵππους τοὺς μεγάλους φέρῃ ὁ πεδίον τῶν. ὀπίσθεν ὑ ζυγὸν τῶν δέκα ἵππων, ἅρμα Διὸς ἱερὸν ἐπετέτακτο, ὁ ἵπποι μετὰ εἶλκον λευκοὶ ὀκτώ. ὀπίσθε ὑ τῶν ἵππων εἵπετο ἡνίοχος, ἐχόμενος τῶν χαλινῶν. ὀδεὶς γὰρ δὴ ἔτι τοῦτον ἐπιβαίνει. θεῶν ἀν. θεόπων αἰ. ζυγὸν ὑ ὄπισθεν αὐτοῦ Ξέρξης ἐπὶ ἅρματος ἵππων Νισαίων· παρεβεβήκεε δὲ ἡνίοχος, τῷ οὔνομα ἦν Πατιράμφης, Ὀτάνεω παῖς, ἀνδρὸς Πέρσεω. Ἐξήλασε μὲν δὴ ἔτι ὧν ἐκ Σαρδίων Ξέρξης, μετεκβαίνεσκε δ', ὁκόσῳ μὲν ὁ λόγος αἱρέοι, ἐκ τοῦ ἅρματος ἐς ἁρμάμαξαν. αὐτὸν δ' ὄπισθεν αἰχμοφόροι Περσέων ἄριστοί τε καὶ γενναιότατοι, χίλιοι, καὶ νόμον τὰς λόγχας ἐχόντες. μετὰ δ', ἵππος δηλ χιλίη ἐκ Περσέων ἀπολελεγμένη. μετὰ δὲ τοὺς ἵππον, ἐκ τῶν λοιπῶν Περσέων ἀπολελεγμένοι μύριοι. ἔπεζοὶ ἦσαν. καὶ τούτων χίλιοι μὲν ὑπὶ ζοῖσι δόρασι οἱ αὐτὶ τῶν σαυρωτήρων ῥοιὰς εἶχον χρυσέας, καὶ περὶ ξ σωεκλῆνον τοὺς δηλους· ὁ δὲ ἑκατοντάρχαι ἐκτὸς τούτων ἐόντες, ἀργυρέας ῥοιὰς εἶχον· εἶχον δὲ χρυσέας ῥοιὰς καὶ οἱ ἐς τὸ χιλιοστὸν πρὸ πάντας τοὺς λόγχας, καὶ μῆλα, ὁ ἄγχιστα ἐπόμενοι Ξέρξῃ. ζοῖσι δὲ μυρίοισι ἐπετέτακτο ἵππος Περσέων μυρίη. μετὰ δὲ τὸν ἵππον διέλιπε καὶ δύο στάδιοι, καὶ ἔπειτα, ὁ λοιπὸς ὅμιλος ἦε ἀναμίξ. Ἐπορεύετο δὲ τὴν ὁδὸν ἐκ τῆς Λυδίης ὁ στρατὸς διὰ τε ποταμὸν Κάϊκον καὶ τὸ χῶρον Μυσίην· ἀπὸ δὲ Καΐκου ὁρμεώμενος, Καΐκης ὄρεος ἔχων ἐν ἀριστερῇ, ἦλθε διὰ Ἀταρνέος ἐς Καρήνων πόλιν. ἀπὸ δὲ ταύτης, ἦλθε διὰ Θήβης πεδίου ἐπορεύετο, Ἀδραμυττίου τε πόλιν καὶ Ἀντανδρον τὴν Πελασγίδα παραμειβόμενος. τὴν Ἴδην δὲ λαβὼν ἐς ἀριστερὴν χεῖρα, ἦε ἐς τὴν Ἰλιάδα χῶρον. καὶ θεῶτα μὲν ἐν τῇ Ἴδῃ νύκτα ἀναπαύσαντι βρονταί τε καὶ στρατηγῆρες ἐπέφαινον σφοῖσι, καὶ λοιμὸς αὐτοὺς ταύτῃ συχνὸν ὅμιλον διέφθειρε. ἀπικομένου δὲ τοῦ στρατοῦ ἐπὶ ποταμὸν Σκάμανδρον, ὃς θεῶτος ποταμῶν, ἐπὶ τε ἐκ Σαρδίων ὁρμηθέντες ἐπεχείρησαν τῇ ὁδῷ, ἀπέλιπε δὲ ῥέεθρον, ὁδὶ ἀπέχρησε τῇ στρατιῇ τε καὶ τοῖσι κτήνεσι πινόμενος. Ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν ποταμὸν ὡς ἀπίκετο Ξέρξης, ἐς ὃ Πειράμου Πέργαμον ἀνέβη, ἱμείρων ἐλθὼν θεήσασθαι. θεησάμενος δὲ, καὶ πυθόμενος κείνων ἕκαστα, τῇ Ἀθηναίῃ τῇ Ἰλιάδι ἔθυσε βοῦς χιλίας· καὶ ὑ μάγοι τοῖσι ἥρωσι ἐχέαμε. ταῦτα δὲ ποιησαμένοισι, νυκτὸς φόβος ἐς ὃ στρατόπεδον ἐνέπεσε. ἅμα ἡμέρῃ δὲ ἐπορεύετο ἐνθεῦτεν, ἐν ἀριστερῇ μὲν ἀπέργων Ῥοίτειον πόλιν καὶ Ὀφρύνειον, καὶ Δαρδανον, ἥν δὴ Ἀβύδῳ ὁμουρέει ἐστί·

nomine Niſæus qui grandes ferit equos. Hos decem equos ſequebatur ſacer Iouis currus, quem octo equi albi trahebant, pone auriga comitante, qui pedibus ingrediens habenas tenebat. hanc enim ſellam nemo mortalium inſcendit. Poſt quem ipſe Xerxes vehebatur curru equorum Niſæorum, præcedente auriga cui nomen erat Patiramphi, Otanis filio, viri Perſæ. Hunc quidem in XLI modum Sardibus proceſſit Xerxes: ſed è curru, quoties ratio exigebat, in eſſedum tranſcendebat. Eum ſequebantur haſtati Perſarum optimi ac nobiliſſimi mille, è more pila geſtantes. Poſt hos alius delectus equitatus mille Perſarum. Dehinc è ceteris Perſis decem millia peditum delecta, quorum mille in lanceis pro [1] coronis geſtabant mala punica argentea: gerebant item aurea ii qui in terram verſus ſpectantia ſpicula habebant: etiam mala, ii qui Xerxem proxime ſequebantur. Hæc decem millia ordine ſubſequebatur equitatus è decem millibus Perſarum. Relicta poſt hos duorum ſtadiorum intercapedine, mox ibat cetera multitudo promiſcua. Ita exercitus è Lydia perrexit ad flumen XLII Caicum & regionem Myſiam: à Caico autem à læua habens montem Canen, per Atarnem ad vrbem Carinam. Ab hac per campum Thebanum, vrbem Atramyttium & Antandrum Pelaſgidem prætergrediens, & Idam ad ſiniſtram manum ſtringens, ad terram Ilienſem peruenit. cui primùm ſub Ida noctem agenti, tonitrua & fulgura ingruerunt, & complures ex eo exercitu occiderunt. Deinde ad Scamandrum eſt ventum, qui fluuiorum omnium erat primus, ex quo iter è Sardibus fieri cœptum eſt. Hunc profluentem ſua aqua deſtituit, nec hominibus iumentiſque potantibus ſuffecit. Eo Xer- XLIII xes poſtquam peruenit, Priami Pergamum aſcendit, loci viſendi cupidus. Quod vbi contemplatus eſt, & ſingula quæque eorum audiuit, Mineruæ Iliadi mille boues immolauit: quarum libamine Magi heroibus parentauerunt. His actis terror per noctem exercitum inuaſit. Simulatque illuxit, illinc mouerunt, à læua ſtringentes Rhœtion vrbem, & Ophryneon, & Dardanon, quæ Abydo contermina eſt:

1 *Fortaſſe Valla aliter ſcriptum reliquit. Poſt pro* Argentea *legendum* Aurea, *ex noſtris exempl. ex quibus etiam ſequi hæc debent,* Et cæteros intercludebant: nouem autem millia quæ ab his intercludebantur, argentea mala punica geſtabant. *Poteſt σωεκλῆσι verti etiam Includebant, vel Circumcingebant.*

à dextra

XLIV à dextra, Gergitas & Teucros. Vbi Abydon venerunt, Xerxi inceſſit cupido omnem exercitum oculis ſubiiciendi. itaque in prætorio quodam, quod ei Abydeni prius ab illo iuſſi è candido lapide in tumulo pro dignitate extruxerant, reſidens proſpiciebat litus, & illic terreſtres copias atque claſſem. Quam dum intuetur, ſubiit eum cupiditas ſpectandi nauale certamen. Id certamen poſtquam commiſſum eſt, in quo Sidonii vicere, voluptatem Xer-
10 xes cepit, cum certaminis tum copia-
XLV rum ſpectaculo. Et quum intueretur omnem Helleſpontum naubus obductum, omnia litora atque Abydenorum plana hominibus referta, ibi ſe beatum eſſe iactauit, & poſt hæc lacrymas fudit.
XLVI Quod animaduertens Artabanus eius patruus, qui primo libere diſſuaſerat bellum Græciæ inferendum, his verbis interrogauit, Quam diuerſa, rex, inter ſe nunc facis & dudum dixiſti. qui te beatum eſſe dixeras, nunc lacrymas fundis. Et ille, Reputantem
20 me, inquit, quam breuis ſit omnis humana vita, ſubiit horum miſeratio: quorum, quum tot ſint, nemo ad centeſimum annum ſupererit. Excipiens Artabanus, Atqui, inquit, alia, quam iſtud eſt, viuendo miſerabiliora patimur. Nam in tam breui vita nullus hominum adeo felix extitit, neque horum neque aliorum, cui non crebro, nedum ſemel, ſubitura ſit animo moriendi voluntas potius quam viuendi. Incidentes enim calamitates & morbi vitam perturbant: effi-
30 ciuntque vt quum breuis ſit, tamen perlonga videatur. Ita mors optatiſſimum eſt perfugium ærumnoſæ vitæ, quam deus dulci guſtu aſpergens ob id inui-
XLVII dius facere deprehenditur. Cui Xerxes, Artabane, inquit, [1] quoniam humanæ vitæ condicio talis eſt qualem tu exponis, eam commemorare ſupерſedeamus: neque triſtium faciamus mentionem, quum iucunda in manibus habeamus. Hoc mihi potius ediſſere: niſi tibi ita euidens inſomnii viſio fuiſſet oblata, per-
40 ſtaresne adhuc in priore ſententia, diſſuadens mihi aduerſus Græciam bellū? an in ea perſiſteres? agedum aperte hoc mihi dicito. Ei reſpondens Artabanus, Viſio, inquit, rex, quæ in ſomnis obiecta eſt, ad votū ſuccedat amborū: ego tamē adhuc metuo, & adeo metu perculſus sū

ἐν δεξιῇ δὲ, Γέργιθάς τε καὶ Τεύκρους. Ἐπείδὴ ἐγένοντο ἐν Ἀβύδῳ μέσῃ, ἠθέλησε Ξέρξης ἰδέσθαι πάντα τὸν στρατόν, καὶ τοῦτο ἐποίησαν γὰρ ὅτι κολωνὸς λιθίνης ἀπὸ τοῦ ἄστεος ἀπέκειτο ἐπὶ τούτῳ τοῦτο ἐξέδρην λίθου λευκοῦ ἐποίησαν οἱ Ἀβυδηνοί, ἐπὶ τοῦ κολωνοῦ 454
ἵζετο καταρῶν ὅτι τῆς ἠϊόνος, ἐθηεῖτο καὶ τὸν πεζὸν καὶ τὰς νέας. ἐπεθύμησε δὲ ναυμαχίην ποιήσασθαι. ἐπεὶ δὲ ἐγένετο καὶ ἐν Αἰγὸς ποταμοῖσι Φοινίκῃσι Σιδώνιοι, ἤνεικαν τε τὴν ἀμίλλην καὶ τῇ στρατιῇ. Ὡς δὲ ὥρα πάντα μὲν τὸν Ἑλλήσποντον ὑπὸ τῶν νεῶν ἀποκεκρυμμένον, πάσας δὲ τὰς ἀκτὰς καὶ τὰ Ἀβυδηνῶν πεδία ἐπίπλεα ἀνθρώπων, ἐνθαῦτα Ξέρξης ἐωυτὸν ἐμακάρισε· μετὰ δὲ τοῦτο, ἐδάκρυσε. Μαθὼν δέ μιν Ἀρτάβανος ὁ πάτρως, ὃς τὸ πρῶτον γνώμην ἀπέδεξε ἐλευθέρως, οὐ συμβουλεύων Ξέρξῃ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· ἐκ τοῦ ὢν φρενῶν φερόντων Ξέρξεα δακρύσαντα, εἴρετο τάδε, Ὦ βασιλεῦ, ὡς πολὺ ἀλλήλων κεχωρισμένα ἐρ-
γάσαο νῦν τε καὶ ὀλίγῳ πρότερον. μακαρίσας γὰρ σεωυτὸν, δακρύεις. ὁ δ' εἶπε, Ἐπῆλθε γάρ με λογισάμενον κατοικτεῖραι ὡς βραχὺς εἴη ὁ πᾶς ἀνθρώπινος βίος, εἰ τούτων γε ἐόντων τοσούτων, τοῖσι ἐς ἑκατοστὸν ἔτος πρόσεστι. ὁ δ' ἀμείβετο λέγων, Ἕτερα τούτου πρὸς τὸν ζόλον πονηρὰ μᾶλλον οἰκοτόρεα. οὐ γὰρ οὕτω βραχεῖ βίῳ τοῖσι οὔτω ἀνθρώπων ἐὼν εὐδαίμων πέφυκε, οὔτε τούτων, οὔτε τῶν ἄλλων, τῷ οὐ πολλὰς ἤδη πολλάκις, καὶ οὐκ ἄπαξ, τεθνάναι βούλεσθαι μᾶλλον ἢ ζῆν. αἵ τε γὰρ συμφοραὶ πρόσπτωσουσαι, καὶ αἱ νοῦσοι σιωπεφάσουσαι, καὶ βραχὺν ἐόντα, μακρὸν δοκέειν εἶναι ποιεῦσι βίον. οὕτω ὁ μὲν θάνατος, μοχθηρῆς ἐούσης τῆς ζόης, καταφυγὴ ἀρετωτάτη τῷ ἀνθρώπῳ γίγνεται· ὁ δὲ θεὸς, γλυκὺ γεύσας πάντα ἀρνεῖται ἐόν. Ξέρξης δ' ἀμείβετο λέγων, Ἀρτάβανε, βιοτῆς μὲν νῦν ἀνθρωπίνης πέρι, ἐούσης τοιαύτης οἵην σὺ διαιρέεαι εἶναι, παυσώμεθα, μηδὲ κακὰ μεμνώμεθα, χρησὰ ἐόντες πρήγματα ἐν χερσί. φέρεσον δέ μοι τόδε, εἰ τοι ἡ ὄψις τὸ ἐνυπνίου μὴ ἐναργὴς οὕτω ἐφάνη, εἶχες ἂν τὴν ἀρχαίην γνώμην, ὅκως ἐών με στρατεύσῃ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἢ μετέστης ἄν; φέρε μοι τοῦτο ἀτρεκέως εἰπέ. ὁ δ' ἀμείβετο λέγων, Ὦ βασιλεῦ, ὄψις μὲν ἡ ἐπιφανεῖσά τοι τοῦ ὀνείρου, ὡς βουλόμεθα ἀμφότεροι τελευτήσειε· ἐγὼ δ' ἔτι ἐς τόδε δείματος ἐμὶ ὑπόπλεος,

1 De humana vita quæ talis eſt qualem tu eſſe diſſeris, verba facere deſinamus.

» οὐδὲ ἐντὸς ἐμεωυτοῦ· ἀλλά τε πολλὰ ὑπολεχθέμε-
» νος, καὶ δὴ καὶ ὁρέων δύο τὰ μέγιστα πρώτων ἐόντα
τοι πολεμιώτατα. Ξέρξης ὁ τοῖσι τοῦτα ἀμεί-
» βετο τοῖσδε, Δαιμόνιε ἀνδρῶν, κοῖα τοῦτα λέγεις μοι
» εἶναι δύο πολεμιώτατα; κότερά τοι ὁ πεζὸς μεμε-
» τρημένος τυγχάνει τὸ πλῆθος ἐών, καὶ ὁ Ἑλληνικὸν στρά-
» τευμα φαίνεται πολλαπλήσιον ἔσεσθαι τοῦ ἡμετέ-
» ρου; ἢ ὁ ναυτικὸν ὁ ἡμέτερον λείψεσθαι τοῦ ἐκεί-
» νων; ἢ καὶ σφωϊν ἀμφότερα ταῦτα; Εἰ γάρ τοι ταύτῃ
» ἐνδεέστερα φαίνεται εἶναι τὰ ἡμέτερα πρήγματα, 10
» στρατὸν ἂν ἄλλον ἐς τιὼ ταχίστην ἀγερσιν ποιεῖσθαι.
Ὁ δὲ ἀμείβετο λέγων, Ὦ βασιλεῦ, οὔτε στρατὸν τοῦ-
» τον, ὅστις γε σώφρονας ἔχει, μέμφοιτ' ἄν, οὔτε τῶν
» νεῶν τὸ πλῆθος· ἐμὲ δὲ πλεῦνας συλλέξῃς, τὰ δύο
» τοι τὰ λέγω, πολλῷ ἔτι πολεμιώτερα γίνε). Τὰ δὲ
» δύο ταῦτα, ἔστι γῆ τε καὶ θάλασσα. οὔτε γὰρ τῆς
» θαλάσσης ἔστι λιμὴν τοσοῦτος οὐδαμοῦ (ὡς ἐγὼ
» εἰκάζω) ὅστις ἐγειρομένου χειμῶνος, δεξάμενός σε
» τὸν τὸν ναυτικὸν, φερέσυλος ἐς αἰ θάλασσαν τὰς νέ-
» ας. καίτοι οὐκ ἕνα ἀλλὰ δεῖ εἶναι λιμένα, ἀλλὰ 20
» πολλοὺς πᾶσαν τιὼ ἤπειρον, πρὸς ἣν δὴ κομίζεαι.
» οὕτω δὲ ἐόντων τῶν λιμένων ἐναντίων, μάθε ὁ-
» κῇ αἱ συμφοραὶ τῶν ἀνθρώπων ἄρχονται, καὶ οὐκ
» ὧν ἀνθρώποι τῶν συμφορέων. καὶ δὴ τῶν δύο τοι τὸ
» ἑτέρου εἰρημένου, ὃ ἕτερον ἐρέω ἐρέων. γῆ ὁ
» πολεμίη τῇδε τοι κατίσατο. Εἰ ἐθέλεις τοι μηδὲν ἀν-
» τίξοον καταστῆναι, τοσοῦτῳ τοι γίνεται πολεμιωτέ-
» ρη, ὅσῳ ἂν προβαίνοις ἑκάστερω, τὸ πρόσω αἰεὶ κλε-
» πτόμενος. διαφορῆς γὰρ οὐκ ἔστι ἀνθρώποισι
» οὐδεμίη πλησμονή. καὶ δὴ τοι ὡς οὐδενὸς ἀνιητέ- 30
» μενον, λέγω τιὼ χώρῳ πλεῦνα ἐπ' πλέονι χρέ-
255 » νῳ νενομίσθαι, λιμὸν τέξεσθαι. αἰνὴρ δὲ οὕτω ἂν εἴη
» ἄριστος, εἰ βουλευόμενος μοῦνος, ἀρρωδέοι, πρῶ ὑπο-
» λεχθέντος πείσεσθαι χρῆμα, ἐν ᾧ τῷ ἔργῳ θρα-
σὺς εἴη. Ἀμείβεται Ξέρξης τοῖσδε, Ἀρταβα-
» νε, εἰκότως μοὶ σύ γε τούτων ἔκαστα διαιρέεαι· ἀ-
» ταρ μήτε πρῶτα φοβέο, μήτε πρῶ ὁμοίως ὑπολέ-
» γεο. Εἰ γὰρ δὴ βούλοιο ὑπὸ τῷ αἰεὶ ἐπισφεομένῳ
» πρήγματι τὸ πρῶ ὁμοίως ὑπολέγεσθαι, ποιήσεις
» αἰ οὐδαμῷ σόδε. κρέσσον ἦν, πρῶτα θαρσέοντα, ἢ- 40
» μισυ τῶν δεινῶν πάσχειν μᾶλλον, ἢ πρῶ χρῆμα πρε-
» δειμαίνοντα, μηδαμῷ μηδὲν παθεῖν. εἰ γὰρ ἐέλιζων πρὸς
» πρῶ τὸ λεχθέμενον, μὴ τὸ βέβαιον ἀποδέξῃς, σφάλ-
» λεσθαι ὀφείλεις ἐν αὐτοῖσι. ὁμοίως καὶ ὁ ἐναν-

vt non sim apud me. Nam mecum reputans, cum alia multa, tum vero duo, & ea omnium maxima, video tibi esse hostilissima. Ad hæc Xerxes, [1] Dæmonie virorum, inquit, quænam ista ais mihi hostilissima esse? vtrum horum tibi improbandum videtur, tanquam non satis copiosum? terrestrisne exercitus, quasi multo numerosior ille Græcus futurus esse videatur? an classis, tanquam illorum classe inferior? an hæc ambo? Nam ob hoc imbecilliores tibi videntur nostræ res, celerrime alterum quis exercitum compararet. Respondit Artabanus, Neque hunc, rex, exercitum improbauerit quisquam, qui sit mentis compos, neque hanc nauium multitudinem, [2] etiamsi plures coegeris. Quæ autem duo dico esse tibi multo hostiliora, ea vero hæc sunt, terra & mare. neque enim vsquam maris portus est eiusmodi (vt ego coniecto) qui surgente tempestate sit capax huius tuæ classis, idoneusque ad eam tutandam: neque vero vnum tibi portum esse oportet, [3] sed vniuersam continentem esse portum, quo se recipiant naues. Itaque quum portus tibi opportuni desint, intellige homines in arbitrio fortuitorum, non fortuita in arbitrio hominum esse. E duobus vno exposito, pergam dicere alterum: Terra cum ob alia tibi hostilis est, tum eo hostilior, si nihil obstiterit quo longius processeris, assidue vlteriora surripiens. Nulla enim est hominibus rei bene gerendæ satietas. Vnde etiam, vt nemo tibi occurrat, dico maiorem maiori in tempore regionem, famem esse allaturam. At vir ita demum fuerit optimus si in deliberando quidem, omnem rem quamcunque pati possit, reputans extimescat, in re autem agenda sit audax. Cui Xerxes, Artabane, inquit, merito tu quidem horum singula commemorasti: tamen non est vt omnia reformides, omniaque peræque consideres. Nam si velis in rei cõsultatione semper omnia perinde considerare, nunquam aliquid efficias. Satius enim omnia alacriter aggredientem dimidium ærumnarum pati, quam omni in re præsumpto metu nihil omnino pati. Quod si repugnando omnibus quæ dicuntur, non vis committere vt quod firmum est infirmetur, perinde peccas atque is qui con-

XLVIII

XLIX

L

LI

1 O miserrime hominum. *Sic Bud. in simili loco interpret.* 2 Quod si maiorem numerum coegeris, duo illa quæ dico, multo etiam hostiliora futura sunt. Sunt autem illa duo, terra & mare. 3 Sed circum vniuersam continentem in quam tendis. 4 Non ostendas quid firmum sit, *vel*, *tutum*.

traria

traria istis dicat.[1] Et hoc æqualiter se habet. Scire vero aliquem (quum sit homo) qua ratione quid firmũ esse oporteat, nequaquam arbitror. At iis qui facere quid volunt, consueuit plerunque succedere emolumentum: raro autem iis qui pensant omnia, & quos agere piget. Cernis quo res Persica potentiæ processit: quo nunquam progressam videres, si ii qui ante me extitere reges, istiusmodi consiliis quibus tu vsi fuissent,[2] aut vtentes istis sententiis, non alios suasores tales habuissent: nunc pericula contemnentes, tantopere statum suum prouexerunt. Magna enim negocia magnis cum periculis suscipi volũt. Quare nos, illorum facta æmulantes, optimo anni tempore ingredimur: subactaque omni Europa, rursus reuertemur, nullam vsquam neque famem neque rem tristem passi. nam & commeatus affatim ipsi nobiscum portamus: & ad quamcunque vel regionem vel gentem veniemus, eius re frumentaria potiemur. nam aratoribus viris non nomadibus inferemus bellum. Posthæc
li Artabanus, Quandoquidem, inquit, non finis vllam rem formidari,[3] & tamen meum admittis consilium: necesse est enim de multis negociis in longius extrahi orationem: Cyrus, Cambyse genitus, omnem præter Athenas Ioniam Persis tributariam reddidit. quare suadeo ne quo pacto hos viros aduersus patres suos ducas. nam sine Ionibus satis superque sufficimus hostem superare: quos necesse est aut iniustissimos esse; si metropolim suam in seruitutem redigant: aut iustissimos, si illius libertatem adiuuent. Si iniustissimi erunt, nullo modo certe nobis magno vsui futuri sunt: sin iustissimi, magnam poterunt tuo exercitui afferre perniciem. Itaque hoc vetus dictum tanquam probum, rex, in mente habe, non statim ab initio exitum omnem esse manifestum.
lii Ad hæc excipiens Xerxes, Artabane, inquit, sententiarum quas dixisti in hac præcipue falleris, qui Iones metuis ne immutentur:[4] quorum maximum habemus commilitium: quorum & tu testis es, & alii qui sub Dario aduersus Scythas militauerunt; quum in eorum esset potestate situm vniuersas Persarũ copias & perdere & seruare,

ἀνδρία τούτοισι λέξας, τῦτο μὲν νεῦν ὀπίσης ἔχει. Εἰ δέναι γὰρ ἄν τι ἄσφαλτον ἐόντα κῶς χρὴ τὸ βέβαιον, δοκέω μὲν οὐδαμῶς. Τοῖσι τοίνυν βουλομένοισι ποιέειν ὡς τὸ ἐπίπαν φιλέει γίνεσθαι τὰ κέρδεα· τοῖσι δὲ ὀλιγωρεῦσί τε πάντα καὶ ὀκνέουσι, οὐ μάλα ἐθέλει. ὁρᾶς τὰ Περσέων πρήγματα ἐς ὃ δυνάμιος προσεχεχώρηκε; Εἰ τοίνυν ἐκεῖνοι οἱ πρὸ ἐμεῦ γενόμενοι βασιλῆες γνώμῃσι χρεώμενοι τῇσι καὶ σύ, ἢ μὴ χρεώμενοι γνώμῃσι τοιαύτῃσι, ἄλλους συμβούλους εἶχον τοιούτους, οὐκ ἄν ποτε εἶδες αὐτὰ ἐς τῦτο προελθόντα· νῦν δὲ κινδύνους ἀναρριπτέοντες ἐς τοῦτο σφέα προσηγάγοντο. μεγάλα γὰρ πρήγματα μεγάλοισι κινδύνοισι ἐθέλει καταιρέεσθαι. ἡμεῖς τοίνυν ὁμοιεύμενοι κείνοισι, ὥρεω τε τοῦ ἔτεος κάλλιστα προβυόμεθα, καὶ καταστρεψάμενοι πᾶσαν τὴν Εὐρώπην, νοστήσομεν ὀπίσω, οὔτε λιμῷ ἐντυχόντες οὐδαμόθι, οὔτε ἄλλο ἀχθέσι οὐδὲν παθόντες· τῦτο μὲν γὰρ, αὐτοί τε πολλὼ φορβὼ φερόμενα πορευόμεθα· τῦτο δὲ, τὴν ἄν κου ὀπιστεύωμεν γῆν ἔθνος, τοῦτον ἕξομεν. ἔτι δὲ ἀροτῆρας καὶ οὐ νομάδας στρατευόμεθα ἄνδρας. Λέγει Ἀρτάβανος μὴ ταῦτα, Ὦ βασιλεῦ, ἐπί τε ἀρρωδέειν οὐδὲν ἐᾷς πρῆγμα, σὺ δὲ μὴν συμβουλίην ἐνδέξαι. ἀναγκαίως γὰρ ἔχει περὶ πολλῶν πρηγμάτων πλεῦνα λόγον ἐκτείνειν. Κῦρος ὁ Καμβύσεω Ἰωνίην πᾶσαν πλὴν Ἀθηναίων κατεστρέψατο δασμοφόρον ἐοῦσαν Πέρσῃσι. τούτους ὦν σὺ μὴ ἄνδρας συμβουλεύεο τοι μηδεμίῃ μηχανῇ ἄγειν ἐπὶ τοὺς πατέρας. καὶ γὰρ αὐτῦ τούτεων οἷοί τε ἐλεύθερον τὴν ἑλλάδα κατοπτεύσομεν γενέσθαι. ἢ γὰρ σφέας, ἢν ἔπωνται, δεῖ ἀδικωτάτους γενέσθαι καταδουλουμένους τὴν μητρόπολιν, ἢ δικαιοτάτους, σωσελευθερεωτάς. ἀδικώτατοι μὲν νῦν γινόμενοι, σμικρὸν κέρδος μέγα ἡμῖν περιβάλλονται· δικαιότατοι δὲ γινόμενοι, οἷοί τε δηλῆσαι μεγάλως τὸν σὸν στρατιὴν γίνονται. ἐς ὑμὸν ὦν βασιλεῦ καὶ τὸ παλαιὸν ἔπος, ὡς εὖ εἴρηται, τὸ μὴ ἄμα ἀρχὴν πάντων τέλος καταφαίνεσθαι. Ἀμείβεται τοῖσι τοῦτα Ξέρξης, Ἀρτάβανε, τὴν ἀπεφηνάο γνωμέων, σφάλλεαι καὶ ταύτην δὴ μάλιστα, ὃς Ἴωνας φοβέεαι μὴ μεταβάλλωσι τὴν ἐμὴν γνῶμα λέγισον· τὴν σὺ τε μάρτυς γίνεαι, καὶ συστρατευσάμενοι Δαρείῳ ἄμοι ὀπὶ Σκύθας, ὅτι ὀπὶ τούτοισι ἡ πᾶσα Περσικὴ στρατιὴ ἐγένετο ἀσφαλείῃ καὶ προποίησαι

---

1 Hoc inquam perinde est. 2 Aut non vtentes istis sententiis, alios suasores tales habuissent. *Id est, Aut si hac non fuissei eorum sententia, sed aliorum fuisset, quorum consilium sequerentur. Valla autem negatiua particula locum mutauit, & Sententia vti more Graco dixit.* 3 Ad meum admitte consilium. *vel, Meum saltem adm. cons.* 4 Quorum maximum habemus documentum, *id est, quorum fidei*, iis in rebus quarum & tu testis es, & al. *Id est, Qui maximum nobis sua fides documentum dederunt in iis rebus, &c.*

» ⓐ ὃ δικαιοσυνίῳ καὶ πιστότητα ἐπέδωκεν. ἄχθει δ-
» δὲν ποιήσαντες. πάρεξ ὃ τοῦτο, ἐν τῇ ἡμετέρῃ κατα-
» λιπόντας τέκνα, καὶ γυναῖκας καὶ χρήματα, ὅσῳ ὄπι-
» λέγεσθαι χρὴ νεώτερόν τι ποιήσειν. ὕστω ὃ μηδὲ τοῦτο
» φοβέο, ἀλλὰ θυμὸν ἔχων ἀγαθὸν, σῶζε οἶκόν τε τὸν ἐμὸν,
» καὶ τυραννίδα τὴν ἐμήν. σοὶ γὰρ ἐγὼ μούνῳ ἐκ πάντων
» σκῆπτρα τὰ ἐμὰ ὄπιτρέπω. Ταῦτα εἶπας, καὶ
Ἀρτάβανον ἀποστείλας ἐς Σοῦσα, δεύτερα μετεπέμ-
ψατο Ξέρξης Περσέων τοὺς δοκιμωτάτους. ἐπεὶ δὲ ⓐ
» πάντας, ἔλεγε σφι τάδε, Ὦ Πέρσαι, τὸν μὲν ἐγὼ ὑ- 10
» μέων χρήζων, ὑμέας συνέλεξα ἄνδρας τε γενέσθαι ἀ-
» γαθοὺς, καὶ μὴ καταισχύνειν τὰ πρόσθεν ἐργασμένα
» Πέρσῃσι, ἐόντα μεγάλα τε καὶ πολλῶν ἄξια· ἀλλ' εἶς
» τε ἕκαστος καὶ ⓐ σύμπαντες προθυμίην ἔχωμεν.
256 » ξυνὸν γὰρ τοῦτο πᾶσι ἀγαθὸν πεύδεται. τὸν δ' εἵνεκα
» τοσαῦτα παρθύω αὐτέχεσθαι τοῦ πολέμου ἐντεταμένως·
» ὡς γὰρ ἐγὼ πυνθάνομαι, ἐπ' ἄνδρας στρατεύομεθα
» ἀγαθοὺς· τοὺς ἰὼν κρατήσωμεν, οὐ μή τις ἡμῖν ἄλλος στρα-
καὶ πάν- » τὸς ἀντίος ἔσται ποτὲ ἀνθρώπων. νῦν δὲ ἁμαθαίνωμεν
σας καὶ. » ἐπὶ ξάμβυοι τοῖσι θεοῖσι τοῖ Περσίδα γῆν λεηγ- 20
χασι. Ταῦτα μὲν τὴν ἡμέρην προεσκευάζοντο ἐς
τὴν ἅλωσιν· ἐπὶ δὲ ὑστεραίην ἀνέβαινον τὸν ἥλιον, ἐθέλοντες
ἰδέσθαι ἀΐσχοντα, θυμιήματά τε πάντα τὰ δὴ
γεφυρέων καταγίζοντες, καὶ μυρσίνῃσι στορνύντες τὴν
ὁδόν. ὡς δὲ ἐπανέτελλε ὁ ἥλιος, σπένδων ἐκ χρυσέης
φιάλης Ξέρξης ἐς τὴν θάλασσαν, εὔχετο πρὸς ⓦ ἥ-
λιον μηδεμίην ⓐ συντυχίην τοιαύτην γενέσθαι, ἣ
μιν παύσει καταστρέψασθαι τὴν Εὐρώπην πρότε-
ρον ἢ ὅτι τέρμασι τοῖσι ἐκείνης γῆπται. βόξάμβυος
ὁ, ἐσέβαλε τὴν φιάλην ἐς ⓦ Ἑλλήσποντον, καὶ χρύσεον 30
κρητῆρα, καὶ Περσικὸν ξίφος, τὸ ἀκινάκην καλέουσι.
Ταῦτα οὐκ ἔχω ἀτρεκέως σαφηνέαι οὔτε εἰ τῷ
ἡλίῳ ἀναθήκης κατῆκε ἐς τὴν θάλασσαν, οὔτε εἰ με-
ταμέλησέ οἱ τὴν Ἑλλήσποντον μαστιγώσαντι, ἐς αὐλῶ τε-
τέων τὴν θάλασσαν ἐδωρέετο. Ὡς δὲ ταῦτα ⓐ
ἐπεποίητο, διέβαινον κατὰ μὲν τὴν ἑτέρην τῶν γεφυρέων
τὴν πρὸς τὸν Πόντου, ὁ πεζὸς στρατὸς καὶ ἱππος ἅπα-
σα· κατὰ δὲ τὴν πρὸς τὸν Αἰγαῖον, τὰ ὑποζύγια, καὶ ἡ θερα-
πηίη. ἦγέοντο δὲ πρῶτα μὲν ⓐ μύριοι Πέρσαι, 40
ἐστεφανωμένοι πάντες· μετὰ δὲ τούτους, ὁ σύμ-
μικτος στρατὸς πανταχοίων ἐθνέων. Τούτων μὲν τὴν
ἡμέρην οὗτοι. τῇ δὲ ὑστεραίῃ, πρῶτοι μὲν οἵ τε ἱππεῖς,
καὶ ⓐ τὰς

fidem tamen iuſtitiamq; præſtitiſſe, nec quicquam nos læſiſſe. Præterea quum liberos ſuos atq; vxorẽs in noſtra terra reliquerint, non eſt cauſſa cur eos aliquid rerum nouarũ moliri ſuſpicemur. Quare ne hoc quidem extimeſcas, ſed bonum habens animum, tutare meam domum atq; tyrannidem. tibi enim ſoli ego ſceptra mea permitto. Hæc loquutus Xerxes Artabanum Suſa dimiſit, iterumque illuſtriſſimos quoſque Perſarum accerſiit. Qui poſteaquam præſto fuere, his eos verbis alloquutus eſt, [1]Perſæ, ego vos, quorum opera mihi opus eſt, contraxi, vt viri præſtantes exiſtatis, neve res hactenus geſtas à Perſis magnas præclaraſq; dedecoretis: ſed cum ſinguli, tum vniuerſi [2] exhibeamus nos alacres. commune enim hoc hominibus bonum eſt ſtrenuos eſſe. Eaque de re vos cenſui præmonendos, ad bellum conſtanter tolerandum. nam (vt ego audio) aduerſus viros egregios tendimus, quos ſi ſuperauerimus, nullus vnquam nobis alius exercitus obſtabit. Nunc igitur deos præſides terræ Perſidis precati, tranſeamus. ¶ Ac eodẽm quidem die ſeſe ad tranſeundum parauerunt. Poſtero autem tantiſper morati ſunt, dum ſolem exorientem cernerent, omnifariqs odores in pontibus cõgerentes, ac myrto iter conſternentes. Vbi ſol exortus eſt, ex aurea phiala Xerxes libans in mare, apud ſolem vota concepit, nequid ſibi aduerſi contingeret, quo prius deſiſteret Europam ſubigere quam ad illius terminos peruenifſet. Hæc precatus, phialam in Helleſpontum abiecit, aureumque craterem, ac gladium Perſicum, quem acinacem vocant. Hoc pro comperto diiudicare non poſſum, vtrũ ſoli dedicans gladium dimiſerit in pelagus: an Helleſpontum, quod eum flagellaſſe pœniteret, in compenſationẽ gladio donauerit. His actis, per alterum pontium, qui vergebat in Pontum, peditatus omnis equitatuſq; tranſiuit: per alterum, qui vergebat in Ægeum, iumenta atq; ſeruitia: præcedentibus. [3] decem millibus Perſarũ, coronatis omnibus, quos promiſcuus omniũ nationũ ſequebatur exercitus. & hi quidem eo die. Inſequenti autẽ primi tranſiere equites,

1 Ego vos Perſæ coegi, à vobis hæc requirens, vt fortiter, *vel ſtrenue*, vos geratis. 2 Alacriter operam nauemus. Ad id enim contendimus quod communem omnibus vtilitatem afferet. Ideo autem vos vt gnauiter militetis præmoneo, quod viros aduerſus quos tendimus, bellicoſos eſſe audiam. Quos ſi ſuperauer. 3 Illis decem mil. *quorum videlicet facta a fuit paulo ante mentio. Sic in ſequent. Illi equites, & Illi equi ſacri, & Ille ſacer curtus, & Illi haſtati, & Illi mille equites, & Ille alter exercitus.*

quique

quiq; ſpicula deorſum verſa geſtabant, & hi etiam coronati, dehinc equi ſacri, ac ſacer currus, tum ipſe Xerxes, poſt haſtati, & mille equites, & præterea alius exercitus, quinetiam naues pariter ad vlteriora litora agebantur: quanquam audiui poſtremum omnium pertranſiſſe regem. Xerxes, poſteaquam in Europam traiecit, conſpicabatur exercitum ſub verberibus tranſeuntem. Tranſiuit autem eius exercitus ſeptem per dies totidemque noctes nullo tempore intermiſſo. Ibi iam tranſgreſſo Helleſpontum Xerxe, fertur quidam vir Helleſpontius dixiſſe, O Iupiter, quidnam tu ſub ſpecie viri Perſæ, & accepto Xerxis pro Iouis nomine, Græciam è ſedibus ſuis exturbare vis, omnes homines ducens, quum etiam citra hoc tibi id facere liceret? Tranſgreſſis omnibus & iter ingredientibus, ingens prodigium oblatum eſt: quod Xerxes nihili fecit, etſi [2] coniectura diſcutiendum. ſiquidem equa lepotem enixa eſt. quod facile erat ad coniectandum: forte enim vt Xerxes exercitum aduerſus Græciam cum maximo ſtrepitu & ambitioſiſſime duceret, rurſuſque pro ſeipſo ſolicitus, ad eundem locum fuga recurreret. Alterum quoque ei prodigiũ, dum Sardibus foret, exhibitum eſt. mula enim mulum edidit ancipitia genitalia habentem, maris & feminæ, ſed maris ſuperiora. Quorum prodigiorum vtrumq; pro nihilo habens, ire pergebat, comitantibus eum terreſtribus copiis, nauticis extra Helleſpontũ nauigantibus, ac terram legentibus, & è diuerſo atque terreſtres agentibus. nam iſti quidẽ veſperum verſus ad promontorium Sarpedonis nauigabant: quo quum peruenifſent, iuſſi erant permanere: illi vero ad auroram & ſolis exortum iter faciebant per Cherſoneſum, dextrorſum habentes ſepulcrum Helles filiæ Athamantis, ſiniſtrorſum Cardiam vrbem, per mediũ oppidi, cui nomen eſt Agora, *id eſt, forum*. Illinc deflectentibus ad ſinum nomine Melana, *hoc eſt, nigrum*, fluuius cui idem eſt nomen, non ſuffecit, ſed alueum ſuum deſeruit. Hoc fluuio trãſmiſſo à quo ſinus hic cognominatur, veſperum verſus contenderunt, Ænon vrbem Æolidem & lacum Stentoridem prætereuntes, dum

LVI

LVII

LVIII

καὶ Ⓐ τὰς λόγχας κάτω τρέποντες, ἐξεφαίνοντο δὲ καὶ οὗτοι. μετὰ δέ, οἵ τε ἵπποι Ⓐ ἱεροὶ, καὶ ὁ ἅρμα τὸ ἱερόν. ὄπισθε δέ, αὐτός τε Ξέρξης, καὶ Ⓐ αἰχμοφόροι, καὶ Ⓐ ἵππος Ⓐ χίλιοι. ὄπισθε δὲ τούτοισι, ὁ ἄλλος στρατὸς καὶ αἱ νῆες ἅμα ἀπήγοντο ἐς τὠυτὸ ἀστυ. ἤδη δὲ ἤκουσα καὶ ὕστατον διαβεβωκέναι βασιλέα πάντων. Ξέρξης δὲ ἐπεί τε διέβη ἐς τὴν Εὐρώπην, ἐθηεῖτο Ⓦ στρατὸν ὑπὸ μαστίγων διαβαίνοντα. διέβη δὲ ὁ στρατὸς αὐτοῦ ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσι καὶ ἐν ἑπτὰ νυφεγήσι, ἐλιννύσας οὐδένα χρόνον ὑπαὼτὰ λέγεται, Ξέρξεω ἤδη διαβεβηκότος Ⓦ Ἑλλήσποντον, ἄνδρα εἰπεῖν Ἑλλησποντίον, Ὦ Ζεῦ, τί δὴ ἀνδρὶ εἰδόμενος Πέρσῃ; καὶ μιμεύμενος Διὸς Ξέρξεα θέμενος, ἀπάξαντον τὴν Ἑλλάδα ἐθέλεις ποιῆσαι, ἀγαγὼν πάντας ἀνθρώπους; καὶ γὰρ ἂν οὐτέων δυνατὸς εἶς τοι ποιέειν ταῦτα. Ὡς δὲ διέβησαν πάντες, ἐς ὁδὸν ὁρμημένοισι τέρας σφι ἐφάνη μέγα, ὁ Ξέρξης ὡς οὐδενὶ λόγῳ ἐποιήσατο, καίπερ ὑποθήκην ἐόν. ἵππος γὰρ ἔτεκε λαγών, ὑποθήκην ὧν τῆδε ἐλθεῖν, ὅτι ἔμελλε μὴ ἐλάσσω στρατιὴν ὄπισθε τὴν Ἑλλάδα Ξέρξης ἀγαγεῖσθαι καὶ μεγαλοπρεπέστατα, ὀπίσω δὲ αὖτις ἐωυτοῦ πέσχον ἴξεσθαι ἐς Ⓦ αὐτὸν χῶρον. ἐγένετο δὲ καὶ ἕτερον αὖτις τέρας ἐόντι ἐν Σάρδισι. ἡμίονος γὰρ ἔτεκε ἡμίονον διξὰ ἔχουσαν αἰδοῖα, τὰ μὲν, ἔρσενος, τὰ δὲ, θηλέης· κατύπερθε δὲ ἦν τὰ τοῦ ἔρσενος. Τῶν ἀμφοτέρων λόγον οὐδένα ποιησάμενος, τὸν αὐτὸν ἐπορεύετο, σὺν δὲ Ⓐ πεζὸς στρατὸς· ὁ δὲ ναυτικὸς ἔξω Ⓦ Ἑλλήσποντον πλέων, ἀνὰ γῆν ὥρμιζε· τὰ ἔμπαλιν πρήσσων τοῦ πεζοῦ. ὁ μὲν γὰρ πρὸς ἑσπέρην ἔπλεε, ὅτι Σαρπηδονίης ἄκρης τὴν ἄπιξιν ποιεύμενος, ἐς τὴν αὐτὴν προεῖρητο ἀποκομιδὴν προσμένειν· ὁ δὲ κατ' ἤπειρον στρατὸς πρὸς ἠῶ τε καὶ ἡλίου ἀνατολὰς ἐποιέετο τὴν ὁδὸν ἀπὸ τῆς χερσονήσου· ἐν δεξιῇ μὲν ἔχων Ⓦ Ἑλλης τάφον τῆς Ἀθαμάντος, ἐν ἀριστερῇ δὲ, Καρδίην πόλιν. ἀπὸ μέσης δὲ παρεύεται πόλιος, τῇ οὔνομα τυγχάνει ἐὸν Ἀγορή, ἐνθεῦτεν δὲ καμπτῶσι, Ⓦ κόλπον Ⓦ Μέλανα καλεόμενον καὶ Μέλανα ποταμόν, ὃς αὐτοῖσι τότε τῇ στρατιῇ τὸ ῥέεθρον, ἀλλ' ἐπιλείπων τὸν τε ποταμὸν ἀπαγαγὼν, ἀπ', οὗ καὶ ὁ κόλπος οὗτος τὴν ἐπωνυμίην ἔχει, ἴσα τοῖς ἑωυτοῦ, Αἶνόν τε πόλιν Αἰολίδα καὶ Στεντορείδα λίμνην παρεξίων. ἐς δ'

1 Poſt quos alter ille exercitus naueſque ſimul ad vlter.

2 *Eandem vocem videlicet διὸ δμβλωτον, quam hic male interpretatur.* Coniectura diſcutiendum, *ſtatim poſt bene vertit*, Facile ad coniectandum, *id eſt*, Cuius ſignificationem conijcere facile erat, vel; coniectura aſſequi.

257 ἀπίκετο ἐς Δορίσκον. Ὁ δὲ Δορίσκος, ἔστι τῆς Θρηίκης αἰγιαλός τε καὶ πεδίον μέγα· διὰ δ' αὐτοῦ ῥέει ποταμὸς μέγας, Ἕβρος, ἐν τῷ τείχεός τε ἐδεδμητο βασιλήιον, τοῦτο δὴ Δορίσκος κέκληται, καὶ Γερσέων φρουρὴν ἐν αὐτῷ κατεστήκεε ὑπὸ Δαρείου ἐξ ἐκείνου, τὸ χρόνου ἐπεί τε ὑπὸ Σκύθας ἐς ἐστρατεύετο. ἔδοξε ὦν τῷ Ξέρξῃ ὁ χῶρος εἶναι ἐπιτήδειος ἐν διαπέξαι τε καὶ ἐξαριθμῆσαι στρατόν, καὶ ἐποίεε ταῦτα. τὰς μὲν δὴ νέας τὰς πάσας ἀπικομένας ἐς Δορίσκον, τὰς ναυάρχοι, κελεύσαντος Ξέρξεω, ἐς αἰγιαλὸν τοῦτον τὸν ἐγγὺς Δορίσκου ἐκόμισαν· ἐν τῷ Σάλη τε Σαμοθρηίκη πεπόλισται πόλις, καὶ Ζώνη. τελευταίη δ' αὐτέων, Σέρρειον, ἄκρη ὀνομαστή. ὁ δὲ χῶρος ἐστὶ πᾶς οὗτος Κικόνων. ἐς τοῦτον τὸν αἰγιαλὸν καταγόντες τὰς νέας ἀνέψυχον ἀπελκύσαντες. ὁ δὲ ἐν τῷ Δορίσκῳ τοῦτον τὸν χρόνον τῆς στρατιῆς ἐποίεε ἀριθμόν. Ὅσον μὲν νυν ἕκαστοι πρείσχον πλῆθος ἀριθμόν, οὐκ ἔχω εἰπεῖν τὸ ἀτρεκές (οὐ γὰρ λέγεται πρὸς οὐδαμῶν ἀνθρώπων) συμπάντων δὲ τὸν στρατὸν τὸν πεζὸν τὸ πλῆθος, ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν μυριάδες. ἐξηριθμήθησαν δὲ τόνδε τὸν τρόπον. συναγαγόντες ἐς ἕνα χῶρον μυριάδα ἀνθρώπων, καὶ συνάψαντες ταύτῃ ὡς μάλιστα εἶχον, περιέγραψαν ἔσωθεν κύκλον. περιγράψαντες δὲ, καὶ ἀπάντων τοῦ μυρίους, ἀμαξιὴν περιέβαλον τὸν κύκλον, ὕψος ἀπὸ κουφου ἀνδρὸς ἐς ὀμφαλόν. ταύτῃ δὲ ποιήσαντες, σηκοὺς ἐσεβίβαζον ἐς τὸ περιεσχοδομημένον· μέχρι οὗ πάντας τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐξηριθμήσαν. ἀριθμήσαντες δὲ, αὖτις διεπάσσοντο. Οἱ δὲ στρατηγούμενοι, οἵδε ἦσαν. Πέρσαι μὲν, ὧδε ἐσκευασμένοι. περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον πίλους, καλεομένους τιάρας· περὶ δὲ τὸ σῶμα, χιτῶνας χειριδωτοὺς ποικίλους, λεπίδι σιδηρέῃ ὥστε ἰχθυοειδέος· περὶ δὲ τὰ σκέλεα, ἀναξυρίδας· ἀντὶ δὲ ἀσπίδων, γέρρα. ὑπὸ δὲ, φαρετρεώνες κρέμαντο. αἰχμὰς δὲ βραχίας εἶχον, τόξα δὲ μεγάλα, οἰστοὺς δὲ καλαμίνους. περὶ δὲ, ἐγχειρίδια ἐκ δεξιοῦ μηροῦ κρεμάμενα ἐκ τῆς ζώνης. καὶ ἄρχοντα πρείχοντο Ὀτάνεα Ἀναστρίου, πατέρα τῆς Ξέρξεω γυναικός. καλέοντο δὲ πάλαι ὑπὸ μὲν Ἑλλήνων Κηφῆνες, ὑπὸ μέντοι σφέων αὐτέων καὶ τῶν ἀστοίκων, Ἀρταῖοι. ἐπὶ δὲ Περσέος τοῦ Δανάης τε καὶ Διὸς ἀπίκετο πρὸς Κηφέα τὸν Βήλου, ἔχων αὐτοῦ τὴν θυγατέρα Ἀνδρομέδην, τῇ αὐτῇ παῖς τῷ ὄνομα ἔθετο Πέρσην. τοῦτον δὲ αὐτοῦ καταλείπει.

ad Doriſcon peruentum eſt. Eſt autem Doriſcus Thraciæ litus pariter & campus ingens, quem grande flumen Hebrus interfluit: vbi extructus eſt is murus qui Doriſcus appellabatur, in quo Perſarum erat præſidium à Dario iam inde impoſitum quum Scythis inferebat bellum. Quum igitur locus digerendis recenſendiſq; copiis idoneus videretur, Xerxes ita ſibi faciẽdum putauit: Eius iuſſu nauarchi, quum eo appuliſſent, omnes naues ad litus Doriſco contiguũ receperunt, vbi Sala vrbs, Samothraciæ & Zona ſitæ ſunt: cuius vltima Serrium nominatur, celebre promontorium, qui locus quondam fuerat Ciconum. In hoc litus appulſa claſſe ac ſubducta, qui in ea ſubducenda laborauerant reſpirauere. Xerxes autem per hoc tempus apud Doriſcon luſtrabat exercitum. Equidem quantum ſinguli præbuerint copiarum, pro certo affirmare non poſſum: quoniam à nullis prorſus hominibus id refertur: conſtat autem terreſtrium copiarum numerum fuiſſe centum ſeptuaginta myriades, *id eſt, decies ſepties centena millia*. Quotũ numerum hoc modo inierunt: Contraxerunt vnum in locum myriadem hominum, *quæ ſunt decem millia*: qua coarctata quammaxime poterant, circulum extrinſecus deſcripſerunt loco circumſcripto: emiſſaq; illinc myriade, ſepem circumdederunt, eatenus excitantes vt vmbilico tenus pertingeret. Eam vbi fecere, aliam ſubinde atque aliam myriadem introduxerunt: donec omnes cõnumerauerunt: connumeratos autẽ, nationatim digeſſerunt. Ex quibus qui militabant, hi erant. Perſæ, hunc in modum ornati: Circa capita geſtabant pilea (quas vocant tiaras) impenetrabilia: circa corpus tunicas, variis ſquamis è ferro conſertas in ſimilitudinẽ piſcium: femoralia circa crura: pro clypeis gerra, *id eſt, cetra*, pharetris ſubter pẽdentibus: haſtas breues, arcus grandes, ſagittas arundineas: ad dextrum femur, pugiones è balteo ſuſpenſos. Hi ducem habebant Otanẽ patrem Ameſtris, quæ erat vxor Xerxis. Vocabantur autem quondã Perſæ à Græcis Cephenes: à ſe vero ipſis atq; ab accolis, Artæi: verum poſteaquam Perſeus Danaes & Iouis filius ad Cepheum Beli filium commeauit, & Andromedam eius filiam duxit vxorem, ſuſtulit ex ea filium quem Perſem appellauit, eumq; illic reliquit:

LIX

LX

LXI

à quo

à quo (nam Cepheus carebat virili prole) cognomen sortiti sunt Persæ. Medi eodem ornatu instructi militabant: nam hæc armatura Medica est, non Persica. Habebant autem ducem Tigranem Achæmenidem. Hi quondam ab omnibus vocabantur Arii: sed vbi ad eos concessit ex Athenis Medea Colchis, immutauerunt & ipsi nomen. Ità de seipsis Medi commemorant. Cissii in militia cetero ornato vt Persæ sunt armati, sed pro pileis mitras ferunt. Eis dux erat [1] Anaphanes Otanis filius. Hyrcani quoque Persica armatura ornati ducem habebant Megapanum, qui postea Babylonis procurator fuit. Assyrii autem qui militabant, hunc habebant ornatum: Ferreas in capitibus galeas, barbarico quodam modo confertas, [2] non facile penetrabiles: clypeos autem, hastas, pugiones Ægyptiacis adsimiles: & præterea ligneas clauas ferro inductas, ac lineos thoraces. Isti à Græcis Syrii vocabantur, sed à barbaris Assyrii sunt vocati. (inter quos Chaldæi sunt.) iis præerat Hotaspes Artachæi filius. Bactrii capitis ornatu in acie simillimo illi Medico muniti erant, sed more gentis, arundineis arcubus & hastis breuibus. Sacæ, qui Scythæ sunt, cristatas in capitibus cassides gestabant, in acutum erectas atque compactiles, induti femoralibus: necnon arcus gentiles atque pugiones, ad hoc dolabras ac bipennes. Hos, quũ sint Scythæ Amyrgii, Sacas appellabant: quod cunctos Scythas Persæ Sacas appellant. Bactriis & Sacis præerat Hystaspes, Darii filius & Atossę Cyri filiæ. Indi vestiti erant amictu è lignis confecto: arcus arundineos gestabant, itemque arundineas sagittas ferro præfixas: ita instructi Indi, erant sub duce Pharnazathre Artabatis filio. Arii Medicis arcubus muniti erant, ceteris quemadmodũ Bactrii. Iis præerat Sisamnes Hydarnis filius. Parthi & Chorasmii & Sogdi & Gandarii & Dadicæ eandem in acie quam Bactrii armaturam gestabant. quorum Parthis & Chorasmiis præerat Artabazus Pharnacis filius: Sogdis, Azanes Artæi filius: Gandariis & Dadicis Artyphius Artabani filius. Caspii, sisyris, *quod est genus pennulæ*, induti, arcus gentili more arundineos gestabant & acinaces, ducem sui agminis habentes Ariomardum Artyphii

LXII

LXIII

LXIV

LXV

LXVI

LXVII

ἐτύγχανε γὰρ ἄπαις ἐὼν ὁ Κηφεὺς ἔρσενος γόνου. ὅπῃ τοίνυν ἢ τὸ ἐπώνυμίῳ ἔχον. Μῆδοι ἢ τὰ αὐτὰ τοῖσι αὐτοῖσι ἐσκευασμένοι ἐστρατεύοντο. Μηδικὴ γὰρ αὕτη ἡ σκευὴ ἐστὶ, καὶ οὐ Περσική. (ιι) ἦσαν δὲ Μῆδοι ἀρχοντα μὲν πρότερον ἔχοντα Τιγράνεα, ἄνδρα Ἀχαιμενίδην· ἐκαλέοντο δὲ πάλαι ποτὲ ὑπὸ πάντων Ἄριοι· ἀπικομένης δὲ Μηδείης τῆς Κολχίδος ἐξ Ἀθηνέων ἐς σφᾶς Ἄριοι τὰ τοιαῦτα, μετέβαλον καὶ ὄνομα. αὐτοὶ μὲν οὖν σφέων ὧδε λέγουσι Μῆδοι. Κίσσιοι δὲ στρατευόμενοι, τὰ μὲν ἄλλα κατάπερ Πέρσαι ἐσκευάδαται, ἀντὶ δὲ τιάρων, μίτρῃσι ξυφοφόροισι ἕσθην. Κισσίων δὲ ἦρχε Ἀνάφης ὁ Ὀτάνεω. Ὑρκάνιοι δὲ, κατάπερ Πέρσαι ἐσκεύαστο, ἡγεμόνα παρεχόμενοι Μεγάπανον, (ιν) Βαβυλῶνος ὕστερον τούτου ὅπως ἐξεπύσαντα. Ἀσσύριοι δὲ στρατευόμενοι, τὰς μὲν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον χαλκέας τε κυνέας, καὶ πεπλεγμένα ἔθνεϊνά βάρβαρον ὧδε θώρηκας· ἀσπίδας δὲ καὶ αἰχμὰς καὶ ἐγχειρίδια παραπλήσια τοῖσι Αἰγυπτίοισι εἶχον· ἔτι δὲ, ῥόπαλα ξύλων τετυλωμένα σιδήρῳ, καὶ λινέους θώρηκας. ὕσοι μὲν Ἑλλήνων ἐκαλέοντο Σύριοι, ὑπὸ δὲ τῶν βαρβάρων Ἀσσύριοι ἐκλήθησαν. τούτων δὲ μετὰ ξυνὸς Χαλδαῖοι· ἦρχε δὲ σφέων Ὀτάσπης ὁ Ἀρταχαίου. Βακτριοι δὲ περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι αἰχλάτου τοῦ Μηδικοῦ ἔχοντες ἐστρατεύοντο, τόξα δὲ καλάμινα ὑπηχέα, καὶ αἰχμὰς βραχέας. Σάκαι δὲ (ιδ) Σκύθαι τὰς μὲν κεφαλὰς κυρβασίας ἐς ὀξὺ ἀπηγμένας ὀρθὰς εἶχον πεπηγυίας, ἀναξυρίδας δὲ ἐνδεδυκότες. τόξα δὲ ἐπιχώρια, καὶ ἐγχειρίδια, πέλεκύς δὲ, καὶ ἀξῖναι καὶ σαγάρεις εἶχον· τούτους δὲ ἐόντας Σκύθας Ἀμυργίους, Σάκας ἐκάλεον. (ιε) δὲ Πέρσαι πάντας τοὺς Σκύθας καλέουσι Σάκας. Βακτρίων δὲ καὶ Σακέων ἦρχε Ὑστάσπης ὁ Δαρείου τε καὶ Ἀτόσσης τῆς Κύρου. Ἰνδοὶ δὲ εἵματα μὲν ἐνδεδυκότες ἀπὸ ξύλων πεποιημένα, τόξα δὲ καλάμινα εἶχον, καὶ οἷσι καλαμίνοις· ὅπῃ δὲ σίδηρος ἐπῆν, ἔσαν ἁλιπόρφυροι μὲν δὴ ἔσαν ὅτεω Ἰνδοί· παρεστεπάχατο δὲ συστρατευόμενοι Φαρναζάθρῃ τῷ Ἀρταβάτεω. Ἄριοι δὲ τόξοισι μὲν ἐσκευασμένοι ἔσαν Μηδικοῖσι, τὰ δὲ ἄλλα, κατάπερ Βακτριοι. Ἀσίοι δὲ ἦρχε Σισάμνης ὁ Ὑδάρνεος. Παρθοι δὲ καὶ Χορασμιοι, καὶ Σογδοί τε καὶ Γανδάριοι καὶ Δαδίκαι, τὴν αὐτὴν σκευὴν ἔχοντες τὴν καὶ Βακτριοι, ἐστρατεύοντο. τούτων ἦρχον οἵδε· Παρθων μὲν καὶ Χορασμίων, Ἀρτάβαζος ὁ Φαρνάκεω. Σογδῶν δὲ, Ἀζάνης ὁ Ἀρταίου· Γανδαρείων δὲ, καὶ Δαδικέων. Ἀρτύφιος ὁ Ἀρταβάνου. Κάσπιοι δὲ σισύρας τε ἐνδεδυκότες, καὶ τόξα ἐπιχώρια καλάμινα ἔχοντες καὶ ἀκινάκεας, ἐστρατεύοντο. οὗτοι μὲν οὕτω ἐσκευάδατο, ἡγεμόνα παρεχόμενοι Ἀριόμαρδον τὸν Ἀρτυ-

[1] Anaphes [2] Non facili explicatu. *vel*, Quem explicare difficile fuerit, *vel* describere.

φίν ἀδελφεόν. Σαραγγαὶ δὲ, ἐσθῆτα μὲν βεβαμμένα ἔχοντες, ὑπέρφορον· πέδιλα δὲ ἐς γόνυ ἀνατείνοντα εἶχον, τόξα δὲ καὶ ἀκόντια Μηδικά. Σαραγγέων δὲ ἦρχε Φερενδάτης ὁ Μεγαβάζου. Πάκτυες δὲ, σισυρηφόρους τε ἔσθητα, καὶ τόξα ἐπιχώρια εἶχον καὶ ἐγχειρίδια. Γάκτυες δὲ ἀρχοντα παρείχοντο Ἀτραύντην Ἰταμίτεω. Οὗτοι δὲ καὶ Μύκοι τε καὶ Παριχάνιοι ἐσκευασμένοι ἔσθησι κατάπερ Πάκτυες. τούτων δὲ ἦρχε τάδε· Οὐτίων μὲν καὶ Μύκων, Ἀρσαμένης ὁ Δαρείου· Παριχανίων δὲ, Σιρομίτρης ὁ Οἰβάζου. Ἀράβιοι δὲ, ζειρὰς ὑπεζωσμένοι ἔσθησι· τόξα δὲ πλίντινα εἶχον μακρὰ, καὶ ἀγχέμαχα. Αἰθίοπες δὲ παρδαλέας τε καὶ λεοντέας ἀναμεμυθμένοι, τόξα δὲ εἶχον ἐκ φοινίκης ἀπὸ φοίνικος πεποιημένα μακρὰ, τετραπήχεα οὐκ ἐλάσσω· ἐπὶ δὲ, καλαμίνους οἷς οὐ μακροὺς· καὶ ἐπὶ τούτοισι σιδήρου ἐπιλίθου λίθος ὀξὺς πεποιημένος, ᾧ καὶ τὰς σφρηγῖδας γλύφουσι. ἔχουσι δὲ, ἀγχέμαχά εἶχον, ἐπὶ δὲ, κέρεος δορκάδος ἔπηξυ ὀξύ, πεποιημένον ἔγχος λόγχης. εἶχον δὲ καὶ ῥόπαλα τυλωτά. τὰ δὲ σώματα τὸ μὲν ἥμισυ ἀλιφοίνικι ἰοῦντες ἐς μάλιμον, γύψῳ, τὸ δὲ ἥμισυ μίλτῳ. Ἀράβιοι δὲ καὶ Αἰθίοπες τῶν ὑπὲρ Αἰγύπτου οἰκημένων ἦρχε Ἀρσάμης ὁ Δαρείου καὶ Ἀρτυστώνης τῆς Κύρου θυγατρὸς τοῦ μάλιστα ἔστεργε τῶν γυναικῶν Δαρεῖος, εἰκὼν χρυσέην σφυρήλατον ἐποιήσατο αὐτῆς μὲν δὴ ὑπὲρ Αἰγύπτου Αἰθίοπες καὶ Ἀραβίων ἦρχε Ἀρσάμης. Οἱ δὲ ἀπὸ ἡλίου ἀνατολέων Αἰθίοπες (δίξοοι γὰρ ἐστρατεύοντο) τοῖσι Ἰνδοῖσι ἐτάχθησαν· ἀλλάσσοντες εἶδος μὲν οὐδὲν τοῖσι ἑτέροισι, φωνὴν δὲ καὶ τρίχωμα μοῦνον. οἱ μὲν γὰρ ἀπ' ἡλίου Αἰθίοπες, ἰθυτριχέες εἰσὶ οἱ δὲ ἐκ τῆς Λιβύης, ὀλοώτατον τρίχωμα ἔχουσι πάντων ἀνθρώπων. ἔτοι δὲ οἱ ἐκ τῆς Ἀσίης Αἰθίοπες, τὸ μὲν πλέον κατάπερ Ἰνδοὶ ἐστρατεύοντο, τριχωτὸν πῖλον δὲ ἵππων εἶχον ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς, σὺν τοῖσι οὖσι ἐκδεδαρμένοι, καὶ τῆσι λοφιῆσι. καὶ αὐτοὶ μὲν λόφον, ἡ λοφιὴ κατέχει τὰ δὲ ὦτα τῶν ἵππων, ὀρθὰ πεπηγότα εἶχον. τοξεύματα δὲ αὐτοῖσι ἀπὸ καλάμου, ἐπισεσημασμένον γραφῇσι. Λίβυες δὲ σκυτέων μὲν σκυτίνιον ἔσθος ἔχοντες, ἀκοντίοισι δὲ ὑπεκαύστοισι χρεώμενοι. ἄρχοντα δὲ πρεῖγοντο Μασάγγην τὸν Ἀοριζέος. Παφλαγόνες δὲ ἐστρατεύοντο, ὑπὲρ μὲν τῆσι κεφαλῆσι ἔχοντες κράνεα πεπλεγμένα, ἀσπίδας δὲ μικρὰς, ἀγχέμαχά δὲ οὐ μεγάλας· ἔχουσι δὲ, ἀκόντια καὶ ἐγχειρίδια· ἔτι δὲ τοὺς πόδας, πέδιλα ὑπεχώρια ἐς μέσας κνήμας ἀνατείνοντα. Λίγυες δὲ, καὶ Ματιηνοὶ, καὶ Μαριανδυνοί τε καὶ Σύροι, τὸν αὐτὸν ἔχον-

259 τες Παφλαγόσι, ἐστρατεύοντο. οἱ δὲ Σύροι οὗτοι

phii germanum. Sarangæ indumenta geſtantes verſicoloria decori erant, caligaſque genuum tenus extentas: arma habebant arcus lanceaſque Medicas, duce Pherendate Megabazi filio. Pactyes, & ipſi ſiſyras ferebant, & vernaculos arcus atque pugiones: quorum dux erat Atrayntes Itramitis filius. V. LXVIII tii & Myci & Paricanii eodem quo Pactyes modo armati erant: ſub his ducibus: Vtii quidem & Myci, ſub Arſamene Darii filio: Paricanii vero ſub Siromitre OEbazi filio. Arabes ſuc- LXIX cincti erant zonis, *amiculi genus*, arcuſque recuruos habileſque geſtabant. Æthiopes pardorum pellibus leonumque amicti, arcus è palmarum ſpathis factos gerebant, quatuor non minus cubitis longos: & item prælongas ex arundine ſagittas, pro ferro præfixas eo lapide acuminato quo ſigilla ſculpunt: præterea haſtas caprææ cornu præfixas, in modum ſpiculi acuminato, & clauas præferratas. Hi quum eunt in pugnam, dimidiatum corpus gypſo, dimidiatum minio illinunt. Arabum autem Æthiopumque qui trans Ægyptum incolunt, dux erat Arſames, Darii filius & Artyſtonæ Cyri filiæ: quam Darius ex vxoribus maxime adamans, [1] cum talari ex auro tunica effinxit. Arſames quidem Æthiopibus qui ſunt trans Ægyptum, atque Arabibus præerat. Ii autem Æ- LXX thiopes qui ſunt ab ortu ſolis, (nam bifariam militabant) cenſebantur cum Indis, ſpecie nihil admodum à ceteris differentes, ſed ſono vocis duntaxat atque capillatura. Nam Æthiopes qui ab ortu ſolis ſunt, [2] promiſſos crines: qui ex Libya, criſpiſſimos inter omnes homines habent. Æthiopes autem hi qui ex Aſia erant, pleraque arma quæ Indi geſtabant, pelleſque frontium equinarum cum auribus atque iubis, in capitibus, vt ipſæ iubæ pro criſtis eſſent, & hinnæ aues equinæ rigerent. in locum clypeorum pelles gruum prætendebant. Libyes autem corio armati ie- LXXI re, ac iaculis præuſtis, duce Maſange Aorizi filio. Paphlagones autem ca- LXXII pitibus gerebant compactiles caſſides, ſcuta exigua, haſtas haud longas, præterea iacula, pugioneſque pedibus [3] caligas more gentis ad media crura ſubtentas. Eandem quam Paphlagones armaturam geſtabant Ligyes & Matieni & Mariandyni & Syri. Iſti autem Syri

1 Imaginem eius ex auro ſolido compactam habuit. 2 Rectos crines. 3 Calceos patrio more ad media crura extentos.

à Per-

à Persis Cappadoces vocantur. Paphlagonum & Matienorum dux erat Dotus Megasidis filius: Mariandynorum & Ligyum & Syrorum, Gobryas Darii filius
LXXIII & Artystonæ. Phryges autem proximam Paphlagonicę armaturam gerunt, paulum differentes: qui (vt Macedones aiunt) tamdiu vocati sunt Bryges quamdiu EVropæi fuerunt, Macedonum accolæ: transgressi autem in Asiam, vna cum loco nomen immutauere in Phryges. Armenii Phrygum cultu armati erant, vtique illorum coloni. His vtrisque præerat Artochmes, qui Darii
LXXIV filiam in matrimonio habebat. Lydi proxime ad Græcorum armaturam accedebant, olim Meones vocati: pristinoque nomine sublato, à Lydo Atyis filio cognomen acceperunt. Mysi super capita gentiles galeas ferebant, scutula quoque ac præusta iacula. Sunt autem Lydorum coloni, à monte Olympo Olympieni nominati. Horum vtrisque præerat Artaphernis filius, qui collega Datis apud Marathonem conflixit.
LXXV Thraces è pelle vulpina cassides gestabant, tunicis induti, & insuper circumdati variis sagulis, pedibus ac tibiis indutis caliga è pellibus hinnulorum: ferentes præterea iacula & peltas & pugiunculos. Isti transgressi in Asiam, vocati sunt Bithyni, prius appellati (vt ipsi aiunt) Strymonii, quod Strymonem accolerent: à suisque sedibus exacti à Teucris & Mysis.
LXXVI Thracibus autem qui Asiam incolunt præerat Bagasaces Artabani filius, gestantibus breuia [1] è corio scuta, & bina singulis [2] vetuta ad lupos conficiendos apta, in capitibus æreas cassides, & super cassides ex ære factas aures bouis & cornua, impositis etiam cristis. crura autem panno Phœniceo erant induta. Mattis oraculum apud hos
LXXVII viros est. Cabelees Meones (qui Lasinii vocantur) eundem cultum gestabant quem Cilices: quem ego, dum ordine ad Cilices veniam, indicabo. Milyæ autem lanceolas gerebant, & vestes fibulis substrictas, & eorum nonnulli Lycios arcus, in capitibus galeas è pellibus factas. Horum autem omnium præfectus erat Badres Hystanis filius. Moschi ligneas circa capita cassides gerebant, scutaque ac hastilia breuia, sed lõga in hastilibus spicula. Eodem quo
LXXVIII Moschi ornatu militabant Tibareni, &

τοῦ Περσέων Καππαδόκαι καλέονται. Παφλαγόνων μὲν νυν καὶ Ματιηνῶν Δώτος ὁ Μεγασίδεω ἦρχε· Μαριανδυνῶν τε καὶ Λιγύων, καὶ Σύρων, Γωβρύης ὁ Δαρείου τε καὶ Ἀρτυστώνης. Φρύγες δὲ ἀγχοτάτω τῆς Παφλαγονικῆς σκευὴν εἶχον, ὀλίγον τι διαλλάσσοντες. Φρύγες (ὡς Μακεδόνες λέγουσι) ἐκαλέοντο Βρίγες χρόνον ὅσον Εὐρωπαῖοι ἐόντες· συνοίκιον Μακεδόσι μεταβάντες δὲ ἐς τὴν Ἀσίην, ἅμα τῇ χώρῃ καὶ τὸ ὄνομα μετέβαλον ἐς Φρύγας. Ἀρμένιοι δὲ κατάπερ Φρύγες ἐσεσάχατο, ἐόντες Φρυγῶν ἄποικοι. Τούτεων συναμφοτέρων ἦρχε Ἀρτόχμης, Δαρείου ἐὼν γαμβρὸς καὶ θυγατρός. Λυδοὶ δὲ ἀγχοτάτω τῶν Ἑλλήνων εἶχον ὅπλα. Λυδοί, Μήονες ἐκαλέοντο πάλαι· ὀνομασθέντες δὲ Λυδοῦ τοῦ Ἄτυος ἔσχον τὴν ἐπωνυμίην, μεταβαλόντες τὸ ὄνομα. Μυσοὶ δέ, ὅτι μὲν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον κράνεα ὅτι χάλκεια, ἀσπίδας δὲ μικράς· ἀκοντίοισι δὲ ἐχρέωντο ὁμοίοισι καὶ οὗτοι. οὗτοι δὲ εἰσὶ Λυδῶν ἄποικοι· ἀπὸ Οὐλύμπου δὲ ὄρεος καλέονται Οὐλυμπηνοί. Λυδῶν δὲ καὶ Μυσῶν ἦρχε Ἀρταφέρνης ὁ Ἀρταφέρνεος, ὃς ἐς Μαραθῶνα ἐστέβαλε ἅμα Δάτι. Θρηίκες δὲ, ὅτι μὲν τῇσι κεφαλῇσι ἀλωπεκέας ἔχοντες, ἐστραθύοντο, περὶ δὲ τὸ σῶμα, χιτῶνας· ὅτι δὲ, ζῴρας περιβεβλημένοι ποικίλας. περὶ δὲ τοῖσι πόδας τε καὶ τὰς κνήμας, πέδιλα νεβρῶν. ἄορες δὲ, ἀκόντιά τε καὶ πέλτας, καὶ ἐγχειρίδια μικρά. ὅτοι δὲ ἀναβάντες μετὰ ἐς τὴν Ἀσίην, ἐκλήθησαν Βιθυνοί· τὸ δὲ πρότερον ἐκαλέοντο (ὡς αὐτοὶ λέγουσι) Στρυμόνιοι, οἰκέοντες ὅτι Στρυμόνι. ἐξαναστῶσαι δὲ φασι ἐξ ἠθέων ὑπὸ Τευκρῶν τε καὶ Μυσῶν. Θρηίκων δὲ τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ ἦρχε Βασσάκης ὁ Ἀρταβάνου. ἀσπίδας δὲ ὠμοβοίνας εἶχον μικράς, καὶ ζαγάρεις δύο Λυκιουργέας ἕκαστος εἶχε· ὅτι δὲ τῇσι κεφαλῇσι κράνεα χάλκεα· ὅρος δὲ τοῖσι κράνεσι, ὦτά τε καὶ κέρεα περισσῶς βοὸς χάλκεα. ἐπῆσαν δὲ καὶ λόφοι. τὰς δὲ κνήμας ῥάκεσι Φοινικέοισι κατειλίχατο. ἐν τούτοισι τοῖσι αὐτοῖσι Ἄρεος ὄστι χρηστήριον. Καβηλέες δὲ οἱ Μήονες, Λασόνιοι δὲ καλεύμενοι, τὴν αὐτὴν Κίλιξι εἶχον σκευήν· τὴν ἐγὼ, ἐπεὰν ἐπὶ τὴν Κιλίκων τάξιν διεξιὼν γένωμαι, τότε σημανέω. Μιλυάδες δὲ ἀκμὰς τε βραχέας εἶχον, καὶ εἵματα ἐνεπορπῶντο. εἶχον δὲ αὐτέων τὰ ἄλλα μετεξέτεροι λύκια· περὶ δὲ τῇσι κεφαλῇσι ἐκ διφθερέων πεποιημένους κυνέας. Τούτεων πάντων ἦρχε Βάδρης ὁ Ὑστάνεος. Μόσχοι δὲ περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κυνέας ξυλίνας εἶχον, ἀσπίδας δὲ καὶ ἀκμὰς σμικράς. λόγχας δὲ ἐπῆσαν μεγάλας. Τιβαρηνοὶ δὲ, καὶ

1 E crudo bouis tergore, *vt paulo post vertit eandem vocem.* 2 Venabula Lycii operis.

φίου ἀδελφεόν. Σαραγγαὶ δὲ, εἵματα μὲν βεβαμμένα ἔχοντες, ὑπέρπορπον· πόδιλα δὲ ἐς γόνυ ἀνατείνοντα εἶχον, ὅπλα δὲ καὶ αἰχμὰς Μηδικάς. Σαραγγέων δὲ ἦρχε Φερενδάτης ὁ Μεγαβάζου. Πάκτυες δὲ, σισυρηφόρησι τε ἔσθησι, καὶ ὅπλα ἐπιχώρια εἶχον γέρρινα. Πάκτυες δὲ ἀρχοντα παρείχοντο Ἀρταΰντην Ἰταμάπεω. Οὗτοι δὲ καὶ Μύκοι τε καὶ Παρικάνιοι ἐσκευασμένοι ἔσθησι κατάπερ Πάκτυες. τούτεων δὲ ἦρχον οἵδε· Οὔτιοι μὲν καὶ Μύκιοι, Ἀρσαμένης ὁ Δαρείου· Παρικανίων δὲ, Σιρομίτρης ὁ Οἰβάζου. Ἀράβιοι δὲ, ζειρὰς ὑποζωσάμενοι ἔσθησι· ὅπλα δὲ πλίνθους ἔχειν κοίλας, μακράς. Αἰθίοπες δὲ πάρδαλέας τε καὶ λεοντέας ἀναμεμαγμένοι, ὅπλα δὲ εἶχον τόξα φοινίκινα σπάθης πεποιημένα μακρῆς, τετραπηχέων οὐκ ἐλάσσω· ὅπου δὲ, καὶ καλαμίνους οἷς οὐ μακρούς· ἀντὶ δὲ σιδήρου ἐπῆν λίθος ὀξὺς πεποιημένος, ᾧ καὶ τὰς σφρηγῖδας γλύφουσι. πρὸς δὲ, αἰχμὰς εἶχον, ἐπὶ δὲ, κέρεος δορκάδος ἔπην ὀξύν, πεποιημένον ἔγχεος λόγχης. εἶχον δὲ καὶ ῥόπαλα τυλωτά. τὰ δὲ σώματα ὅκου μὲν ἥμισυ ἀλειφόντο ἰόντες ἐς μάχην, γύψῳ, ὅκου δὲ ἕτερον ἥμισυ, μίλτῳ. Ἀραβίων δὲ καὶ Αἰθιόπων τῶν ὑπὲρ Αἰγύπτου οἰκημένων ἦρχε Ἀρσάμης ὁ Δαρείου καὶ Ἀρτυστώνης τῆς Κύρου θυγατρὸς τὴν μάλιστα ἔστεργε τῶν γυναικῶν Δαρεῖος, εἰκὼ χρυσέην σφυρήλατον ἐποίησε μιν δι' ἐκείνην. Αἰγυπτίων δὲ Αἰθιόπων καὶ Ἀραβίων ἦρχε Ἀρσάμης. Οἱ δὲ ἀπ' ἡλίου ἀνατολέων Αἰθίοπες (δίξοοι γὰρ διὰ ἐστρατεύοντο) παρεστεπάχατο τοῖσι Ἰνδοῖσι, ἀλλαξάμενοι εἶδος μὲν οὐδὲν τοῖσι ἑτέροισι, φωνὴν δὲ καὶ τείχεα μοῦνοι. Οἱ μὲν γὰρ ἀπ' ἡλίου Αἰθίοπες, ἰθυτενέες εἰσὶ οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ Λιβύης, ὀλοώτατον τείχεα ἔχουσι πάντων ἀνθρώπων. ὕστοι δὲ ἀπὸ τοῦ Ἀσσύριος Αἰθίοπες, τὰ μὲν πλέω κατὰ τὠυτὸ Ἰνδοὶ ἐστρατεύοντο, μετεμετωπίδιον δὲ ἵππων εἶχον· ὅτι τῆσι κεφαλῆσι, σὺν τοῖσι ὠσὶ ἐνδεδαρμένα, καὶ τῆσι λοφιῆσι. καὶ αὐτὴ μὲν λοφὴ, ἡ λοφιὴ κατέχει· τὰ δὲ ὦτα τῶν ἵππων, ὀρθὰ πεπηγότα εἶχον. τοὺς βλήματα δὲ αὐτὰ ἀσπίδων, ἐποιεῦντο γερηνῶν δορέας. Λίβυες δὲ σκυτίνοισι σκυλίνοισι ἔσθησι ἔχοντες, ἀκοντίοισι δὲ ὀπισθοτόνοισι χρεώμενοι. ἄρχοντα δὲ παρείχοντο Μασσάγην τὸν Ἀοΐζου. Παφλαγόνες δὲ ἐστρατεύοντο, ὅτι μὲν τῆσι κεφαλῆσι ἔχοντες κράνεα πεπλεγμένα, ἀσπίδας δὲ μικρὰς, ἀκόντια δὲ οὐ μεγάλα· πρὸς δὲ, ἀγκύλια καὶ ἐγχειρίδια· πρὶ δὲ τοῦ ποδὸς, πόλια ὑπιχώρια ἐς μέσας κνήμας ἀνατείνοντα. Λίγυες δὲ, καὶ Ματιηνοὶ, καὶ Μαριανδυνοί τε καὶ Σύροι, τὠυτὸ ὁπλισμὸν εἶχον τοῖσι Παφλαγόσι, ἐστρατεύοντο. Οἱ δὲ Σύροι οὗτοι

phii germanum. Sarangæ indumenta geſtantes verſicoloria decori erant, caligaſque genuum tenus extentas: arma habebant arcus lanceaſque Medicas, duce Pherendate Megabazi filio. Pactyes, & ipſi ſiſyras ferebant, & vernaculos arcus atque pugiones: quorum dux erat Atrayntes Itramitis filius. V. LXVIII tii & Myci & Paricanii eodem quo Pactyes modo armati erant. ſub his ducibus: Vtii quidem & Myci, ſub Arſamene Darii filio: Paricanii vero ſub Siromitre OEbazi filio. Arabes ſuc- LXIX cincti erant zira, *amiculi genus*, arcuſque recurvos habileſque geſtabant. Æthiopes pardorum pellibus leonumque amicti, arcus è palmarum ſpathis factos gerebant, quatuor non minus cubitis longos: & item prælongas ex arundine ſagittas, pro ferro præfixas eo lapide acuminato quo ſigilla ſculpunt: præterea haſtas caprææ cornu præfixas, in modum ſpiculi acuminato, & claſas præferratas. Hi quum eunt in pugnam, dimidiatum corpus gypſo, dimidiatum minio illinunt. Arabum autem Æthiopumque qui trans Ægyptum incolunt, dux erat Arſames, Darii filius & Artyſtonæ Cyri filiæ: quam Darius ex vxoribus maxime adamans, [1] cum talari ex auro tunica effinxit. Arſames quidem Æthiopibus qui ſunt trans Ægyptum, atque Arabibus præerat. Ii autem Æ- LXX thiopes qui ſunt ab ortu ſolis, (nam bifariam militabant) cenſebantur cum Indis, ſpecie nihil admodum à cæteris differentes, ſed ſono vocis duntaxat atque capillatura. Nam Æthiopes qui ab ortu ſolis ſunt, [2] promiſſos crines: qui ex Libya, criſpiſſimos inter omnes homines habent. Æthiopes autem hi qui ex Aſia erant, pleraque arma quæ Indi geſtabant, pelleſque frontium equinarum cum auribus atque iubis, in capitibus, vt ipſæ iubæ pro criſtis eſſent, & hirtæ aues equinæ rigerent. in locum clypeorum pelles gruum prætendebant. Libyes autem corio armati ie- LXXI re, ac iaculis præuſtis, duce Maſange Aorizi filio. Paphlagones autem ca- LXXII pitibus gerebant compactiles caſſides, ſcuta exigua, haſtas haud longas, præterea iacula, pugioneſque pedibus [3] caligas more gentis ad media crura ſubtentas. Eandem quam Paphlagones armaturam geſtabant Ligyes & Matieni & Mariandyni & Syri. Iſti autem Syri

1 Imaginem eius ex auro ſolido compactam habuit. 2 Rectos crines. 3 Calceos patrio more ad media crura extentos.

à Per-

à Persis Cappadoces vocantur. Paphlagonum & Matienorum dux erat Dotus Megasidis filius: Mariandynorum & Ligyum & Syrorum, Gobryas Darii filius
LXXIII & Artystonæ. Phryges autem proximam Paphlagonicę armaturam gerunt, paulum differentes: qui (vt Macedones aiunt) tamdiu vocati sunt Bryges quamdiu EVropæi fuerunt, Macedonum accolæ: transgressi autem in Asiam, vna cum loco nomen immutauere in Phryges. Armenii Phrygum cultu armati erant, vtique illorum coloni. His vtrisque præerat Artochmes, qui Darii
LXXIV filiam in matrimonio habebat. Lydi proxime ad Græcorum armaturam accedebant, olim Meones vocati: pristinoque nomine sublato, à Lydo Atyis filio cognomen acceperunt. Mysi super capita gentiles galeas ferebant, scutula quoque ac præusta iacula. Sunt autem Lydorum coloni, à monte Olympo Olympieni nominati. Horum vtrisque præerat Artaphernis filius, qui collega Datis apud Marathonem conflixit.
LXXV Thraces è pelle vulpina cassides gestabant, tunicis induti, & insuper circumdati variis sagulis, pedibus ac tibiis indutis caliga è pellibus hinnulorum: ferentes præterea iacula & peltas & pugiunculos. Isti transgressi in Asiam, vocati sunt Bithyni, prius appellati (vt ipsi aiunt) Strymonii, quod Strymonem accolerent: à suisque sedibus exacti à Teu-
LXXVI cris & Mysis. Thracibus autem qui Asiam incolunt præerat Bagasaces Artabani filius, gestantibus breuia [1] è corio scuta, & bina singulis [2] veruta ad lupos conficiendos apta, in capitibus æreas cassides, & super cassides ex ære factas aures bouis & cornua, impositis etiam cristis. crura autem panno Phœniceo erant induta. Martis oraculum apud hos
LXXVII viros est. Cabelees Meones (qui Lasinii vocantur) eundem cultum gestabant quem Cilices: quem ego, dum ordine ad Cilices veniam, indicabo. Milyæ autem lanceolas gerebant, & vestes fibulis substrictas, & eorum nonnulli Lycios arcus, in capitibus galeas è pellibus factas. Horum autem omnium præfectus erat Badres Hystanis filius. Moschi ligneas circa capita cassides gerebant, scutaque ac hastilia breuia, sed lõga in
LXXVIII hastilibus spicula. Eodem quo Moschi ornatu militabant Tibareni, &

τοῦ Περσέων Καππαδόκαι καλέονται. Παφλαγόνων μὲν νυν καὶ Ματιηνῶν Δώτος ὁ Μεγασίδεω ἦρχε· Μαριανδυνῶν δὲ καὶ Λιγύων, καὶ Σύρων, Γωβρύης ὁ Δαρείου τε καὶ Ἀρτυστώνης. Φρύγες δὲ ἀγχοτάτω τῆς Παφλαγονικῆς σκευὴν εἶχον, ὀλίγον τι διαλλάσσοντες. Φρύγες (ὡς Μακεδόνες λέγουσι) ἐκαλέοντο Βρίγες χρόνον ὅσον Εὐρωπαῖοι ἐόντες σὺν τοῖσι Μακεδόσι μετέβαινον ἐς τὴν Ἀσίην, ἅμα τῇ χώρῃ καὶ τὸ οὔνομα μετέβαλον ἐς Φρύγας. Ἀρμένιοι δὲ κατάπερ Φρύγες ἐσεσάγατο, ἐόντες Φρυγῶν ἄποικοι. Τουτέων σφι ἀμφοτέρων ἦρχε Ἀρτόχμης, Δαρείου ἐὼν θυγατέρα. Λυδοὶ δὲ ἀγχοτάτω τῶν Ἑλλήνων εἶχον ὅπλα. Λυδοί, Μήονες ἐκαλέοντο πάλαι· ὀνομασθέντες δὲ Λυδοῦ τοῦ Ἄτυος ἔσχον τὴν ἐπωνυμίην, μεταβαλόντες τὸ οὔνομα. Μυσοὶ δὲ, ὅτι μιν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον κρανέα ὀπίσω ἐόντα, ἀσπίδας δὲ μικράς. ἀκοντίοισι δὲ ἐχρέωντο ὀπισθοπάλτοισι. οὗτοι δὲ εἰσὶ Λυδῶν ἄποικοι· ἀπὸ Ὀλύμπου δὲ ὄρεος καλέονται Ὀλυμπιηνοί. Λυδῶν δὲ καὶ Μυσῶν ἦρχε Ἀρταφέρνης ὁ Ἀρταφέρνεος, ὃς ἐς Μαραθῶνα ἐστέβαλε ἅμα Δάτι. Θρῃκες δὲ, ὅτι μὲν τῇσι κεφαλῇσι ἀλωπεκέας ἔχοντες, ἐστρατεύοντο, περὶ δὲ τὸ σῶμα, χιτῶνας· ὅτι δὲ, ζάρας περιβεβλημένοι ποικίλας. περὶ δὲ τοῦ πόδας τε καὶ τὰς κνήμας, πέδιλα νεβρῶν. σφεῖς δὲ, ἀκόντιά τε καὶ πέλτας, καὶ ἐγχειρίδιόν μικρόν. ὕστερον δὲ διαβάντες μετὰ τὴν Ἀσίην, ἐκλήθησαν Βιθυνοί· τὸ δὲ πρότερον ἐκαλέοντο (ὡς αὐτοὶ λέγουσι) Στρυμόνιοι, οἰκέοντες ὑπὸ Στρυμόνα. ἐξαναστέωσι δέ φασι ἐξ ἠθέων τῶν Τευκρῶν τε καὶ Μυσῶν. Θρῃκῶν δὲ τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ ἦρχε Βαγασάκης ὁ Ἀρταβάνου. ἀσπίδας δὲ ὠμοβοίνας εἶχον μικράς, καὶ περὶ σφόλους δύο Λυκιουργέας ἑκάστους εἶχε· ὑπὲρ δὲ τῇσι κεφαλῇσι κράνεα χάλκεα· περὶ δὲ τοῖσι κράνεσι, ὦτά τε καὶ κέρεα περισσῶν βοὸς χάλκεα. ἐπῆσαν δὲ καὶ λόφοι. τὰς δὲ κνήμας ῥάκεσι φοινικέοισι κατειλίχατο. ἐν τούτοισι τοῖσι αὐτοῖσι Ἄρεός ἐστι χρηστήριον. Καβηλέες δὲ οἱ Μήονες, Λασόνιοι δὲ καλούμενοι, τὸν αὐτὸν Κίλιξι εἶχον σκευὸν· τὸν ἐγὼ, ἐπεὰν ἐπὶ τὸν Κιλίκων τάξιν διεξιὼν γένωμαι, τότε σημανέω. Μιλύαι δὲ αἰχμάς τε βραχέας εἶχον, καὶ εἵματα συνεμπορπέατο. εἶχον δὲ αὐτέων τὸ ἕξα μετεξέτεροι λύκια· περὶ δὲ τῇσι κεφαλῇσι ἐκ διφθερέων πεποιημένας κυνέας. Τουτέων πάντων ἦρχε Βάδρης ὁ Ὑστάνεος. Μόσχοι δὲ περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κυνέας ξυλίνας εἶχον, ἀσπίδας δὲ καὶ αἰχμὰς σμικράς. λόγχαι δὲ ἔπησαν μεγάλαι. Τιβαρηνοὶ δὲ, καὶ

1 E crudo bouis tergore, *vt paulo post vertis eandem vocem.* 2 Venabula Lycii operis.

Μάκρωνες, καὶ Μοσύνοικοι, κατάπερ Μόσχοι ἐσκευασμένοι ἐς στρατιήν. τούτους δὲ συνέπασσον ἄρχοντες οἵδε· Μόσχους μὲν καὶ Τιβαρηνοὺς, Ἀριόμαρδος ὁ Δαρείου τε παῖς καὶ Παρμύος τῆς Σμέρδιος τοῦ Κύρου· Μάκρωνας δὲ καὶ Μοσυνοίκους, Ἀρταύκτης ὁ Ἐρξάσμιος, ὃς Σηστοῦ τοῦ ἐπὶ Ἕλλησπόντῳ ἐπεστρατήγεε. Μάρες δὲ ὅτι μὲν τῇσι κεφαλῇσι κράνεα ἐπιχώρια πλεκτὰ εἶχον, ἀσπίδας δὲ δερματίνας μικρὰς, καὶ ἀκόντια. Κόλχοι δὲ ὡσαύτως μὲν τῇσι κεφαλῇσι κράνεα ξύλινα, ἀσπίδας δὲ ὠμοβοΐνας μικρὰς, αἰχμάς τε βραχείας· ὡς δὲ καὶ μαχαίρας εἶχον. Μαρδὸν δὲ ἦρχε Βαγαίου παῖς. Ἀλαρόδιοι δὲ καὶ Σάσπειρες, κατάπερ Κόλχοι ὡπλισμένοι ἐστρατεύοντο. Τούτεων δὲ Μασίστιος ὁ Σιρομίτρεω ἦρχε. Τὰ δὲ νησιωτικὰ ἔθνεα τὰ ἐκ τῆς Ἐρυθρῆς θαλάσσης ἐπόμενα, νήσους δὲ ἐν τῇσι ταύτας ἀναστάτους καλεομένους καὶ βασιλεῖ, ἀγχοτάτω τῶν Μηδικῶν εἶχον ἐσθῆτά τε καὶ ὅπλα. Τούτεων δὲ τῶν νησιωτέων ἦρχε Μαρδόντης ὁ Βαγαίου, ὃς ἐν Μυκάλῃσι στρατηγέων, δευτέρῳ ἔτεϊ τούτων ἐτελεύτησε ἐν τῇ μάχῃ. Ταῦτα μὲν τὰ κατ' ἤπειρον στρατόπεδα τε ἔθνεα, καὶ τεταγμένα ἐς πεζόν· τοῦτο μὲν δὴ στρατὸν ἦρχον ὅτοι οἱ περ εἰρέαται· καὶ οἱ διαπέμψαντες καὶ ἀριθμήσαντες, ἵππους ἔταξαν καὶ χιλιάρχας τε καὶ μυριάρχας ἀποδέξαντες· ἑκατοντάρχας δὲ καὶ δεκάρχας καὶ μυριάρχας. τελέων δὲ καὶ ἐθνέων ἦσαν καὶ σημαίτορες. ἔστι μὲν δὴ οὗτοι, οἱ περ εἰρέαται, ἄρχοντες. Ἐστρατήγεον δὲ τούτεων τε καὶ τοῦ σύμπαντος στρατοῦ τοῦ πεζοῦ, Μαρδόνιός τε ὁ Γωβρύεω, καὶ Τριτανταίχμης ὁ Ἀρταβάνου, τοῦ γνώμῃ θαρσύνου μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ Ζαρδάκης Σμερδόνης ὁ Οὐτάνεω, Δαρείου ἀμφοτέρωσι ὅτοι ἀδελφεῶν παῖδες, Ξέρξῃ δὲ ἐγίνοντο ἀνεψιοί· καὶ Μασίστης ὁ Δαρείου τε καὶ Ἀτόσσης παῖς, καὶ Γέργις ὁ Ἀριάζου, καὶ Μεγάβυζος ὁ Ζωπύρου. Οὗτοι ἦσαν στρατηγοὶ τοῦ σύμπαντος πεζοῦ, χωρὶς τῶν μυρίων. τῶν δὲ μυρίων τούτεων Περσέων τῶν ἀπολελεγμένων ἐστρατήγεε μὲν Ὑδάρνης ὁ Ὑδάρνεος· ἐκαλέοντο δὲ ἀθάνατοι οἱ Πέρσαι ὅτι ὅτε τὸν δὲ εἴ τις αὐτέων ἐξέλιπε τὸν ἀριθμὸν, ἢ θανάτῳ βιαθείς, ἢ νούσῳ, τοῦτον ἀνὴρ ἀναίρητο· καὶ ἐγίνοντο οὐδαμᾷ οὔτε πλείονες μυρίων, οὔτε ἐλάσσονες. κόσμον δὲ πλεῖστον παρείχοντο ἀπὸ πάντων Περσέων, καὶ αὐτοὶ ἄριστοι ἦσαν. σκεύεα μὲν τοιαῦτα εἶχον ἅπερ εἴρηται· χρυσόν τε πολλὸν καὶ ἄφθονον ἔχοντες διέφερεπον. ἅρμαμάξας τε ἅμα ἕποντο, ἐν αἷς παλλακὰς καὶ θεραπηίδα πολλὴν τε καὶ εὖ ἐσκευασμένην. σῖτα δὲ ἄφθονα, χωρὶς τῶν ἄλλων στρατιωτέων, καμήλοί τε καὶ ὑποζύγια ἦγον. Ἱππεύει δὲ τῶν τὰ ἔθνεα· πλὴν οὐ πάντα παρείχετο ἵππον, ἀλλὰ τοσάδε μοῦνα· Πέρσαι μὲν, τοῖσι αὐτοῖσι

Macrones, & Moſynœci, quos hi regebant: Moſchos & Tibarenos Arioniardus, Darii filius & Parmyis filiæ Smerdis, filii Cyri, Macrones & Moſynœcos Arrayctes, Choraſmis filius, qui Seſti in Helleſponto præſes erat. [1] Mares in capitibus ligneas galeas gerebant, ſcutulaque è crudo bouis tergore, atque lanceolas, præterea machæras. Præerat autem Maribus & Colchis Pherendates Theaſpis filius. Alarodii & Saſpires eodem quo Colchi ornatu militabant, duce Maſiſtio Sirometris filio. Inſulanæ gentes, quæ rubro è mari ſequutæ ſunt ex iis inſulis ad quas tranſportare rex ſolet quos è ſuis locis ſummouet, gerebant proxima Medis & veſtimenta & arma: quibus præerat Mardontes Bagæi filius, qui apud Mycalem dux ſecundo poſt anno in pugna oppetiit. Hæ erant nationes quæ per continentem ibant, ex quibus conſtabat pedeſter exercitus: quibus ii præerant qui commemorati ſunt, quique ordinarant milites connumerauerantque, & chiliarchas, *id eſt, tribunos qui mille*, & myriarchas, *id eſt, qui decem millibus præſunt*, delegerant. nam myriarchæ centuriones decanoſque creauerant. Erant & alii agminum & gentium prætores: verum ii qui nominati ſunt, erant duces. Horum tamen & totius exercitus imperatores erant, Mardonius Gobriæ filius, & Tirintataechmes filius Artabani, qui diſſuaſerat bellum Græciæ inferendum, & Smerdones Otanis filius, ambo hi fratrum Darii filii, Xerxis patrueles: & Maſiſtes Dario & Atoſſa genitus, & Gergis Ariazi & Megabyzus Zopyri filius. Hi erant imperatores omnium pedeſtrium copiarum, præter illa decem millia Perſarum decem millia, quibus præerat Hydarnes Hydarnis filius: qui vocabantur immortales, ob hoc, quod ſi quis eorum aut nece aut morbo numerũ imminueret, alius ſufficiebatur: nec vnquam plures erant pauciorésve decem millibus, præcipuo inter omnes cultu decori, & iidem præſtantiſſimi omnium, vt dictum eſt: & præterea immenſo auro conſpicui, ducentes vna carrucas cum pallacis ac familia permulta eaque belle ornata: necnon camelos ac iumenta, præter ceteros milites, quæ commeatum portabant. Equitant autem hæ nationes: ſed non omnes habebant equos, verum hæ ſolæ: Perſæ, qui eadem

[1] Mares in capitibus quidem galeas more patrio textiles geſtabant, *vti, nexiles*, clypeos autem paruos pelliceos, & iacula. Colchi in capitibus ligu-

erant

erant qua peditatus armatura ornati, nisi quod quidam gestabant in capitibus
LXXXV opera ex ære ferroque ductilia. Sunt autem quidam Nomades homines, qui Sagartii appellãtur, & gẽte & voce Persæ, sed cultu inter Persicum & Pactyicum, qui contulerunt equitatum octo millium equitum, armaturam neque aheneã neque ferream assueti ferre, præter pugiones, vrentes reste è viminibus conserta, qua freti in prœlium eunt. Est autem prœlium eorum virorum huiusmodi: Cum hoste congredientes iniiciunt eas restes in summo habentes laqueos, qui quum aut equum aut hominem adepti sunt, eum ad se trahunt: ita illi illaqueati conficiuntur. Talis horum pugna est, iidemque inter Persas censentur. Medi eandem equites quam pedites
LXXVI armaturam gerunt: & item Cissii. Indi quoque eandem quam peditatus suus gestant armaturam. ceterum equos desultorios agebant & currus: quibus curribus suberant & equi & asini agrestes. Bactrii eodem ornatu instructi erant equites quo pedites, & item Caspii. Libyes & ipsi eandem quam pedites armaturam gerebant: curruum autem hi cuncti erant agitatores. Caspii quoque & Paricanii itidem atque suus peditatus instructi erant. Necnon Arabes eo quo pedites ornati cultu agitabant camelos
LXXVII nihilo inferiores equis pernicitate. Hæ solę gentes erant equestres. Fuitque numerus equitum, octo myriades, *id est, octoginta millia*, præter camelos & currus. Et alii quidem equites in ordinem redacti erant: Arabes autem in vltimo locati, ob id postremi ne equitatus consterneretur, equis camelos non toleran-
LXXVIII tibus. Equitatus autem præfecti erant, Harmamithres & Tithæus, filii Datis: quorum tertius collega Pharnuches Sardibus erat relictus ęgrotus. Nam quũ Sardibus proficisceretur, in calamitatem incidit insciens. equitante enim eo canis sub pedes equi intercurrit: quo equus improuiso deterritus atque erectum sese attollens, Pharnuchem excussit. Hic collapsus sanguinem euomuit, nactusque est morbum qui in phthisin, *id est, tabem*, euasit.. Equo autem, à casu statim domini, fecerunt famuli vt ille iusserat: Abducto nanque in eum locum vbi dominum strauerat, crura cum genibus abscideruntꝰ. Itaque Pharnuches ita à præfectura summotus est.

ἐσκυλασμένοι καὶ ὁ πεζὸς αὐτέων· πλὴν ὅτι τῇσι κεφαλῇσι εἶχον ἔντοι αὐτέων καὶ χάλκεα καὶ σιδήρεα ἐξελήλαμμένα ποιήματα. Εἰσὶ δέ τινες νομάδες αἰχμοφόροι Σάγαρτοι καλεόμενοι, ἔθνος μὲν Περσικὸν καὶ φωνῇ, σκευὴν δὲ μεταξὺ ἔχουσι πεποιημένην τῆς Περσικῆς τε καὶ τῆς Πακτυϊκῆς· οἱ παρεῖχοντο μὲν ἵππον ὀκτακισχιλίην, ὅπλα δὲ οὐ νομίζουσι ἔχειν οὔτε χάλκεα, οὔτε σιδήρεα, ἔξω ἐγχειριδίων. χρέωνται δὲ σειρῇσι πλεγμένῃσι ἐξ ἱμάντων, τῇσι πίσσωσι ἐρχόμενοι ἐς πόλεμον. ἡ δὲ μάχη σφέων τῷ ἀνδρὶ, ἤν δὲ ἐπὶ τοὺς συμμίσγωσι τοῖσι πολεμίοισι, βάλλουσι τὰς σειρὰς, ἢν ἄρα βρόχους ἐνεύσας· ὅτου δὲ αἱρεθείη, ἢ τε ἵππου, ἢ τε ἀνθρώπου, ἐς ἑωυτὸν ἕλκει. οἱ δὲ ἐν ἄρκεσι ἐμπαλλακτόμενοι διαφθείρονται. Σφέων μὲν αὕτη ἡ μάχη, καὶ ἐπετετάχατο ἐς τοὺς Πέρσας. Μῆδοι δὲ, τὠυτῷ σφι τῷ πεζῷ εἶχον σκευὴν, καὶ Κίσσιοι ὡσαύτως. Ἰνδοὶ δὲ σκευὴν μὲν ἐσεσάχατο τὴν αὐτὴν καὶ ἐν τῷ πεζῷ, ἵππων δὲ κέλητας καὶ ἅρματα· ὑπὸ δὲ τοῖσι ἅρμασι ὑπῆσαν ἵπποι καὶ ὄνοι ἄγριοι. Βακτρίοι δὲ ἐσκευάδατο ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ πεζῷ, καὶ Κάσπιοι ὁμοίως. Λίβυες δὲ καὶ αὐτοὶ κατάπερ ἐν τῷ πεζῷ· ἅρματα δὲ καὶ οὗτοι πρήκτῆρας ἅρματα. ὡς δὲ αὖτως Κάσπιοι καὶ Παρικάνιοι ἐσεσάχατο ὁμοίως καὶ ἐν τῷ πεζῷ. Ἀραβίοι δὲ σκευὴν μὲν εἶχον τὴν αὐτὴν καὶ ἐν τῷ πεζῷ· ἵππων δὲ πρήκτῆρας καμήλους, ταχυτῆτι οὐ λειπομένας ἵππων. Τῶν δὲ τελευταίων μοῖραν ἵππευσι. Ἀριθμὸς δὲ τῆς ἵππου ἐγένετο ὀκτὼ μυριάδες, παρέξ τῶν ἄλλων καμήλων καὶ τῶν ἁρμάτων. οἱ μὲν νυν ἄλλοι ἱππέες ἐτετάχατο κατὰ τέλεα· Ἀραβίοι δὲ, ἔσχατοι ἐτετάχατο. ἅτε γὰρ τῶν ἵππων οὐκ ἀνεχομένων τὰς καμήλους, ὕστεροι ἐτετάχατο, ἵνα μὴ φοβέοιντο οἱ ἵπποι. Ἵππαρχοι δὲ ἦσαν Ἀρμαμίθρης τε καὶ Τίθαιος, Δάτιος παῖδες· ὁ δὲ τρίτος σφίσι συνίστωρ ἵππαρχος Φαρνούχης κατελέλειπτο ἐν Σάρδισι νοσέων· ὡς γὰρ ὁρμέωντο ἐκ Σαρδίων, ὅτι συμφορὴν ἐνέπεσε αἰσχίστην. ἐλαυνόντων γὰρ, ὑπὸ τοὺς πόδας τῷ ἵππου ὑπαὶ ἐδραμε κύων· καὶ ὁ ἵππος δείσας ἐφοβήθη τε, καὶ σφεας ὀρθὸς ἀναστήσας Φαρνύχεα. πεσὼν δὲ, αἷμά τε ἧκε, καὶ ἐς φθίσιν ἐτράπετο ἡ νοῦσος. οἱ δὲ ἵππον αὐτίκα κατ' ἀρχὰς ἐποίησαν οἰκέτην ὡς ἐκέλευε· ἐς χῶρον ἐν τῷ πρότερον κατέβαλε ἀπαγαγόντες, σὺν τοῖσι γυναιξὶ ἀπέπεμψαν τὰ σκέλεα. Φαρνούχης μὲν οὕτω προελύθη τῆς ἡγεμονίης.

Τῶν δὲ τειήρεων ἀριθμὸς μὲν ἐλλὲγετο ἑπτὰ καὶ δισχὸσιαι καὶ χίλιαι, παρεῖχοντο δὲ αὐτὰς οἵδε· Φοίνικες μὲν, σὺν Συρίοισι τοῖσι ἐν τῇ Παλαιστίνῃ, τριηκόσιας, ὧδε ἐσκευασμένοι· περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κυνέας εἶχον ἀγχοτάτω πεποιημένας ἕλληνικόν· ἐνδεδυκότες δὲ θώρηκας λινέους· ἀσπίδας δὲ ἔχουσας εἶχον, καὶ ἀκόντια. ἔστι δὲ οἱ Φοίνικες τὸ παλαιὸν οἴκεον (ὡς αὐτοὶ λέγουσι) ἐπὶ τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσσῃ· ἐνθεῦτεν δὲ διαβάντες τὴν Συρίης οἰκέουσι τὸ πρὸς θαλάσσαν· τὸ δὲ Συρίης τοῦτο τὸ χωρίον καὶ τὸ μέχρι Αἰγύπτου πᾶν, Παλαιστίνη καλέεται. Αἰγύπτιοι δὲ νέας παρεῖχοντο διηκοσίας. ἔστι δὲ εἶχον περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κράνεα χηλευτά, ἀσπίδας δὲ κοίλας, τὰς ἵππους μεγάλας ἐχούσας, καὶ δοράτια ναύμαχα, καὶ τύχας μεγάλας. τὸ δὲ πλῆθος αὐτέων, θωρηκοφόροι εἰσὶν, μαχαίρας δὲ μεγάλας εἶχον. ἔστι μὲν ἔτι καὶ λαβόντες. Κύπριοι δὲ παρεῖχοντο νέας πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν, ἐσκευασμένοι ὧδε· τὰς μὲν κεφαλὰς εἰλίχατο μίτρῃσι οἱ βασιλῆες αὐτέων, οἱ δὲ ἄλλοι εἶχον κιθῶνας· τὰ δὲ ἄλλα κατάπερ Ἕλληνες. τούτεων δὲ τὰ σαφέστατα ἔστι μὲν, ἀπὸ Σαλαμῖνος, καὶ Ἀθηναίων· οἱ δ' ἀπ' Ἀρκαδίης· εἰσὶ δὲ, ἀπὸ Κύθνου· οἱ δὲ, ἀπὸ Φοινίκης· οἱ δὲ, ἀπὸ Αἰθιοπίης, ὡς αὐτοὶ Κύπριοι λέγουσι. Κίλικες δὲ ἑκατὸν παρεῖχοντο νέας· οὗτοι δὲ αὖ περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κράνεα ὁπλιτικά, λαισήιά τε εἶχον αὐτὰ ἀσπίδων, ὡμοβοίνης πεποιημένα, καὶ κιθῶνας εἰρινεοὺς ἐνδεδυκότες. δύο δὲ ἀκόντια ἕκαστος καὶ ξίφος εἶχον ἀγχοτάτω τῇσι Αἰγυπτίῃσι μαχαίρῃσι πεποιημένα. οὗτοι μὲν τὸ παλαιὸν Ὑπαχαιοὶ ἐκαλέοντο, ἔπι δὲ Κίλικος τοῦ Ἀγήνορος ἀνδρὸς Φοίνικος ἔσχον τὸ ἐπώνυμον. Παμφυλοι δὲ τειήκοντα παρεῖχοντο νέας, Ἑλληνικοῖσι ὁπλοισι ἐσκευασμένοι. οἱ δὲ Παμφυλοι ἔστι, εἰσὶ τὸ ἀπὸ Τρωϊκῆς ἀποσκεδασθέντων ἅμα Ἀμφιλόχῳ καὶ Κάλχαντι. Λύκιοι δὲ παρεῖχοντο νέας πεντήκοντα, θωρηκοφόροι τε ἐόντες καὶ κνημιδοφόροι. εἶχον δὲ τόξα χαμαιτυπικὰ, καὶ οἰστοὺς κεδαμίνους ἀπτέρους καὶ ἀκόνιτα· ἔπι δ', αἰγὸς δέρματα περὶ σὺν ὤμοις ἀορτὴν ὤμοις· περὶ δὲ τῇσι κεφαλῇσι πίλους πτερῇσι περιεστεφανωμένους. ἐγχειρίδιόν τε καὶ δρέπανα εἶχον. Λύκιοι δὲ, Τερμίλαι ἐκαλέοντο ἐκ Κρήτης γεγονότες· ἀπὸ δὲ Λύκου τοῦ Πανδίονος, ἀνδρὸς Ἀθηναίου, ἔσχον τὸ ἐπώνυμον. Δωριέες δὲ οἱ ἐκ τῆς Ἀσίης, τειήκοντα παρεῖχοντο νέας, ἐχόντες τε Ἑλληνικὰ ὅπλα, καὶ γεγονότες ἐκ Πελοποννήσου. Καρες δὲ, ἑβδομήκοντα παρεῖχοντο νέας, τὰ μὲν ἄλλα κατάπερ Ἕλληνες ἐσταλμένοι· εἶχον δὲ καὶ δρέπανα καὶ ἐγχειρίδια. οὗτοι δὲ, οἵτινες πρότερον ἐκαλέοντο, ἐν τοῖσι πρόσθεν τῶν λόγων εἴρηται. Ἴωνες δὲ, ἑκατὸν νέας παρεῖχοντο, ἐσκευασμένοι ὡς Ἕλ-

¶ Porro triremes inito numero fuere mille ducentæ & [1] octo: quas hi præbuere: Phœnices, cum Syris qui Palæstinam incolunt, trecentas, hunc in modum ornati: Circa capita galeas Græcanicis proximas gerebant, induti thoracibus lineis, cum scutis umbone carentibus, cumque iaculis. Hi Phœnices (vt ipsi memorant) quōdam mare rubrum accolebant: illinc transgressi, maritima Syriæ habitant. Is autem tractus Syriæ, & quicquid Ægypto tenus est, Palæstina vocitatur. Hi circa capita cassides forcipiculatas gerebant, conuexa autē scuta magnis umbonibus prædita, ac grandia pila nautica, & grandes bipennes: eorum turba thoraces gerebat ac magnas machæras. Hūc in modum isti armati erant. Cyprii autem centum quinquaginta naues præbebāt, hoc modo armati: Reges eorum mitris redimiti erant: reliqui tunicas gestabant, cetera vt Græci. Quorum gentes sunt partim à Salamine & Athenienſibus, partim ab Arcadia, partim à Cythno, partim à Phœnice, partim ab Æthiopia oriundi, vt ipsi Cyprii aiunt. Cilices, centum naues. hi circa capita ferebant gētiles galeas, pro scutis parmulas è crudo bouis corio factas, laneis vestibus induti: bina singuli iacula gestantes, & ensem machæræ Ægyptiacæ persimilem. Hi quondam Hypachæi appellati fuerant, sed à Cilice Phœnice Agenoris filio illud nomen acceperunt. Pamphylii, triginta naues, Græcanicis armis ornati: qui ab illis originem ducunt qui cū Amphilocho & Calchante è Troia diſiecti fuerant. Lycii præbuerunt naues quinquaginta, thoracibus ocreisq; armati: arcubus quoque è corno factis, & arundineis sagittis sine pennis, atque iaculis: gerentes ex humeris suſpensas caprarum pelles, & in capitibus pilea pennis coronata, quinetiam pugiones & falces. Hi è Creta oriundi, quondam Termilæ nominati, sed à Lyco viro Athenienſi Pandionis filio, Lycii fuerunt cognominati. Dores qui sunt ex Asia, naues triginta. hi Græca gerebant arma, vti è Peloponneſo propagati. Cares, septuaginta naues, cetera Græco more ornati, sed & falces & pugiones gerebant. [2] quos prius appellatos fuisse Hœtines, in superioribus libris dictum est. Ione, centum naues, armati Græ-

LXXXIX XC XCI XCII XCIII

1 Septem: 2 Hi autem quo prius nomine vocati fuerint, in superioribus. *Hic autem ridicule facit populos ex vocabulo ciuitatis, vt supra pag. 392. ex nomine Ionum populos Hellones fecerat.*

co ritu:

citu : qui quandiu in Peloponneſo regionem quæ vocatur Achaia incoluerunt,& ante aduentum Danai & Xuthi in Peloponneſum, (vt Græci aiunt) vocabantur Pelaſgi Ægialees, *id eſt*, *litorales*, ſed ab Ione Xuthi filio, Iones
XCV ſunt appellati. Inſulani, naues decem & ſeptem, armati vt Græci: & ipſi Pelaſgica gens, ſed mox Ionica, ob eandem cauſſam ob quam & duodecim oppida ſunt Ionica ab Athenienſibus appellata. Æoles, ſexaginta naues, ritu Græco armati, & olim Pelaſgi (vt apud Græcos fertur) vocati. Helleſpontii, centum naues, præter Abydenos: quibus mandatum erat ab rege vt circa locum manerent ad pontes cuſtodiendos. Ceteri è Ponto erant, Græco more armati, Ionum ac Dorum coloni. In
XCVI omnibus autem nauibus epibatæ erant Perſæ & Medi & Sacæ, quarum velociſſimas præbuere Phœnices, & inter Phœnices, optimas Sidonii. Harum ſingulis, & item pedeſtribus eorum copiis præfecti erant vernaculi duces: quorum ego (quia ratio hiſtoriæ non exigit neceſſitatio) non faciam mentionem. Neque enim ſingularum nationum duces digni memoria fuere, quarum quot vrbes, tot duces extitere: ſed non vt ductores, verum vt ſerui (quemadmodum alii qui ducebantur in militiam) venere: quoniam duces penes quos ſumma imperii erat, vt ſingularum gentium principes, quinam eorum Perſæ fuerint, à me commemoratum eſt.
XCVII Nauticis autem hi copiis præfuere: Ariabignes Darii, & Prexaſpes Aſpathinis, & Megabazus Megabatis, & Achæmenes Darii filius. Ionicę quidem claſſi & Cariæ Ariabignes, ex Dario & filia Gobryæ genitus: Ægyptiacæ autem Achæmenes, Xerxis ex vtroque parente germanus: reliquæ autem claſſi reliqui duo. Porro biremes, lembos quinquaginta aut triginta remorum, & actuaria nauigia, & alia minuta, cum hippagogis, *quæ equos vehunt*, contracta conſtat ad trium millium peruenisſe.
XCVIII Eorum autem qui in claſſe erant, ſecundum duces, illuſtriſſimi fuere, Sidonius Tetramneſtus Alleſi filius, & Tyrius Mapen Sironi, & Aridius Nerbalus Arbali, & Cilix Syenneſis Oromedontis, & Lycius Cybernicus Sicæ filius. Cyprii autem., Gortus Cherſis, & Timonax Timagoræ filius. Carum vero

λιωες. Ἴωνες δ', ὅσον μὲν χρόνον ἐν Πελοποννήσῳ οἰκέον τὴν νῦν καλεομένην Ἀχαΐην, καὶ πρὶν ἢ Δαναόν τε καὶ Ξοῦθον ἀπικέσθαι ἐς Πελοπόννησον, (ὡς Ἕλληνες λέγουσι) ἐκαλέοντο Πελασγοὶ Αἰγιαλέες· ὀνομάζοντο δὲ Ἴωνος τοῦ Ξούθου, Ἴωνες. Νῆσοι δὲ, ἑπτακαίδεκα πρείηντο νέες, ὡπλισμένοι ὡς Ἕλληνες· καὶ τοῦτο Πελασγικὸν ἔθνος, ὕστερον δὲ Ἰωνικὸν ἐκλήθη τε καὶ ἦν. καὶ αἱ δυώδεκα πόλιες Ἴωνες ἀπ' Ἀθηναίων. Αἰολέες δὲ, ἑξήκοντα νέας πρείχοντο, ἐσκευασμένοι τε ὡς Ἕλληνες, καὶ τὸ πάλαι καλεόμενοι Πελασγοὶ, ὡς Ἑλλήνων λόγος. Ἑλλησπόντιοι δὲ, πλὴν Ἀβυδηνῶν· (Ἀβυδηνοῖσι γὰρ αὐτοῖσι ἐπετετάκτο ἐκ βασιλέος τε χώρῳ μένοισι, φυλακὰς εἶναι τῶν γεφυρέων) ἄλλοι δὲ ἐκ τοῦ Πόντου πρατθύομενοι, παρείχοντο μὲν ἑκατὸν νέας, ἐσκευασμένοι δὲ ἐσαν ὡς Ἕλληνες· οὗτοι δὲ, Ἰώνων καὶ Δωριέων ἄποικοι. Ἐπεβάτευον δὲ ὅτι πασέων τῶν νεῶν Πέρσαι, καὶ Μῆδοι, καὶ Σάκαι. Τουτέων δὲ ἄρισται πλεούσας παρείχοντο νέας Φοίνικες, καὶ Φοινίκων, 161
Σιδώνιοι. Τούτοισι πᾶσι καὶ τοῖσι ἐς τὸν πεζὸν τεταγμένοισι αὐτέων ἐπῆσαν ἑκάστοισι ἐπιχώριοι ἡγεμόνες. τῶν ἐγὼ (οὐ γὰρ ἀναγκαίη ἐξέργομαι ἐς ἰσοστὴν λόγου) οὐ τὰ δόμεμνημαι. οὔτε γὰρ ἔθνεος ἑκάστου ἐπάξιοι ἔσαν ἡγεμόνες, ἔντ' ἔθνεϊ ἑκάστῳ ὅσαπερ πόλιες, τοσοῦτοι καὶ ἡγεμόνες ἔσαν. Εἵποντο δὲ ὡς οὐ στρατηγοὶ, ἀλλ' ὥσπερ ἄλλοι στρατευόμενοι δοῦλοι. ἐπεὶ στρατηγοί τε καὶ ἄρχοντες ἔθνεα ἔθνεα ἔχοντες κρέσσω, καὶ ἄρχοντες τῶν ἑκάστων ἐθνέων, ὅσοι αὐτέων ἔσαν Πέρσαι, ἐξεραταὶ μοι. Τοῦ δὲ ναυτικοῦ ἐς στρατηγέον οἵδε· Ἀριαβίγνης τε ὁ Δαρείου, καὶ Πρηξάσπης ὁ Ἀσπαθίνεω, καὶ Μεγάβαζος ὁ Μεγαβάτεω, καὶ Ἀχαιμένης ὁ Δαρείου· τῆς μὲν Γάδης τε καὶ Καειχὴς στρατὴς, Ἀριαβίγνης, ὁ Δαρείου τε παῖς καὶ τῆς Γωβρύεω θυγατρός· Αἰγυπτίων δὲ ἐστρατήγεε Ἀχαιμένης, Ξέρξεω ἐὼν ἀπ' ἀμφοτέρων ἀδελφεός· τῆς δὲ ἄλλης στρατιῆς ἐστρατήγεον ὁ δυοκοντέρεοι δὲ, καὶ πεντηκοντέρεοι, καὶ κέρκυρες, καὶ ἱππαγωγὰ πλοῖα μικρὰ συνελθόντα ἐς τὠυτὸ ἀριθμὸν, ἔφαινε τρισχίλια. Τῶν δὲ ὅτι πλεόντων μετὰ γε τοῦτο στρατηγοὶ, οἵδε ἦσαν ὀνομαστότατοι, Σιδώνιος Τετράμνηστος Ἀλλήσου, καὶ Τύριος Μάπεν Σιρώνου, καὶ Ἀρίδης Νέρβαλος Ἀρβάλου, καὶ Κίλιξ Συέννεσις Ὠρομέδοντος, καὶ Λύκιος Κυβερνίσκος Σίκα· καὶ Κύπριοι, Γόρτης τε ὁ Χέρσιος, καὶ Τιμώναξ ὁ Τιμαγόρεω· καὶ Καρῶν,

χ. Τύμνεω Ἱστιαῖός τε ὁ Τύμνεω, καὶ Πύγρης ὁ Σελδώμου, καὶ Δαμασίθυμος ὁ Κανδαύλεω. Τῶν μὲν νυν ἄλλων οὐ προεμέμνημαι ταξιαρχέων, ὡς οὐκ ἀναγκαζόμενος· Ἀρτεμισίης δ', τῆς μάλιστα θωῦμα ποιεῦμαι, ὅτι τιμὴν Ἑλλάδα στρατευομένης γυναικὸς, ἢ βίης ἀποθανόντος τοῦ ἀνδρὸς, αὐτή τε ἔχουσα τιμὴν τυραννίδα, καὶ παιδὸς ἔτι ἀρρενος νεωτέου, οὐκ ἐθέλησε κακότητος καὶ ἀνδρηίης ἕνεκα στρατεύεσθαι, οὐδεμιῆς ἐούσης ἀναγκαίης. οὔνομα μὲν δὴ ἦν αὐτῇ Ἀρτεμισίη, θυγάτηρ δὲ ἦν Λυγδάμιος· γένος δὲ ἐξ Ἁλικαρνησσοῦ, τὰ πρὸς πατρός, τὰ μητρόθεν δὲ, Κρῆσσα. ἡγεμόνευε δὲ Ἁλικαρνησσέων τε καὶ Κώων, καὶ Νισυρίων τε καὶ Καλυδνίων, πέντε νέας παρεχομένη· καὶ στρατηγὸς τῆς στρατιῆς, μετὰ γε τὰς Σιδωνίων, νέας ἐνδοξοτάτας παρείχετο. πόλιων δὲ τῶν συμμάχων γνώμας ἀρίστας βασιλέϊ ἀπεδέξατο. τῶν δὲ κατέλεξα πολίων ἡγεμονεύειν αὐτῶν, ὃ ἔθνος ἀποφαίνω πρὸν ἐὸν Δωρικόν· Ἁλικαρνησσέας μὲν, Τροιζηνίους· τοὺς δὲ λοιποὺς, Ἐπιδαυρίους. ἐς μὲν τοσόνδε ὁ ναυτικὸς στρατὸς ἦν.

χ. συνεπέχθη Ξέρξης δὲ ἐπεὶ ἐπείθμησέ τε, καὶ διεβεβήκει ὁ στρατὸς, ἐπεθύμησε αὐτὸς σφέας διεξελάσας θήσασθαι· μετὰ δὲ, ἐποίεε ταῦτα, καὶ διεξελαυνόμενος ἐπ' ἅρματος παρ' ἔθνος ἓν ἕκαστον, ἐπυνθάνετο. καὶ ἀπεγράφοντο γραμματισταί· ἕως ἐξ ἑκατὸν ἐς ἑκατὸν ἀπίκετο καὶ τῆς ἵππου καὶ τοῦ πεζοῦ. ὡς δὲ ταῦτα ἐπεποίητο, τῶν νεῶν κατελκυσθεισέων ἐς θάλασσαν, ἐνθαῦτα ὁ Ξέρξης μετεκβὰς ἐκ τοῦ ἅρματος ἐς νέα Σιδωνίην, ἵζετο ὑπὸ σκιὴν χρυσέην· καὶ παρέπλεε πρὸς τὰς πρῴρας τῶν νεῶν, ἐπειρώτα τε ἑκάστας ὁμοίως ὡς καὶ πεζὸν, καὶ ἀπεγράφοντο. τὰς δὲ νέας ναύαρχοι ἀναγαγόντες ὅσον τε ἑπτακόσια πλέθρα ἀπὸ τοῦ αἰγιαλοῦ, ἀνεκώχευον τὰς πρῴρας ἐς γῆν, τρέψαντες πρώτας μετωπηδὸν, καὶ ἐξοπλίσαντες τοὺς ἐπιβάτας ὡς ἐς πόλεμον. ὁ δὲ, ἐντὸς τῶν πρῳρέων πλέων ἐθηεῖτο καὶ τοῦ αἰγιαλοῦ. Ὡς δὲ καὶ ταύτας διεξέπλωσε, καὶ ἐξέβη ἐκ τῆς νεὸς, μετεπέμψατο Δημάρητον Ἀρίστωνος συστρατεύεσθαι οἱ καὶ τοῦτον ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· καλέσας δὲ αὐτὸν, εἶπε τάδε, Ὦ Δημάρητε, νῦν μοί σε ἡδὺ μάλιστα ἐστὶ

χ. εἰρέσθαι » ἐπείρεσθαι τὰ θέλω. σὺ εἶς Ἕλλην τε, καὶ (ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι σοῦ τε καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τῶν ἐμοὶ ἐς λόγους ἀπικνεομένων) πόλιος οὔτ' ἐλαχίστης, οὔτ' ἀδυνατωτάτης. νῦν ὦν μοι τόδε φράσον, εἰ Ἕλληνες ὑποστήσονται χεῖρας ἐμοὶ ἀντιβολήσαντι. Histiæus Tymnis, & Pygres Seldomi, & Damasithymus Candaulis filius. A liorum nunc præfectorum mentionem facere supersedeo, tanquam non necesse habens. Verum Artemisiæ præcipua me tenet admiratio, mulieris expeditionem aduersus Græciam sequutæ: quæ defuncto viro, ac pupilli filii tyrannidem obtinens, nulla adacta necessitate, sed præstantia animi atque virilitate in militiam cõcessit. Nomen ei erat Artemisiæ, Lygdamis filiæ, paternum genus ex Halicarnasso, maternũ è Creta. Imperans hæc Halicarnasseis, & Cois, & Nisyriis, & Calydniis, quinque cum nauibus venit omni copia instructis. atque post Sidonias hæ naues fuerunt illustrissimæ. Eadem apud regem optimas inter omnes socios sententias dixit. Quas ciuitates recensui sub illius imperio fuisse, earum vniuersam gentem annuo Doricam esse, Halicarnasseorum quidem Trœzeniam, ceterorum autem Epidauriam. Hactenus de nautico exercitu. ¶ Xerxes, inito copiarum numero, militibus instructis, concupiuit illos lustrando oculis obire: quemadmodum & fecit. Itaque inscenso curru singulas nationes lustrans, quænam essent percontabatur: quarum professionem scribæ excipiebant, donec ad extremos equitum peditumque peruentum est. Hoc perfecto, & nauibus in mare deductis, Xerxes è curru in nauim Sidoniam transcendit: residensque sub aureo tabernaculo, præteruehensque nauium proras, sciscitabatur de singulis itidem vt de terrestri exercitu fecerat, describique iubebat. Enimuero nauarchi productas à litore quatuor fere iugerũ spatio naues stabilierant, conuersis à terra proris, & in vnam frontem digestis, epibatis quoq;, *id est, propugnatoribus*, tãquam ad bellum armatis: quos Xerxes inter proras & litus nauigans conspicabatur. Vbi autem & classem lustrauit, egressus naui accersit Demaratũ Aristonis filium, comitẽ huius aduersus Græciã expeditionis, eique accersito ita inquit, Demarate, iuuat nunc me quę cupio abs te interrogare, qui & Græcus es, & non ex minima ciuitate, vt audio, tam ex te quam ex aliis Græcis[1] qui me alloquendi gratia adeunt. nunc igitur hoc mihi expone, nunquid Græci sustinebunt manus contra me leuare.

1 Qui me alloquuntur. *Vel*, Quibus cum mihi sermo est.

nam (vt

nam (vt ego opinor) ne omnes quidem Græci ac ceteri mortales qui [1] ad hesperum incolunt, si congregarentur, pares essent nostris armis, nec me inuadentem expectarent: quum non sint inter se concordes. Libet tamen mihi abs te audire quid de hoc dicas. His verbis interrogauit. Demaratus autem excipiens, Vtra, inquit, apud te rex vtar? veritatene an iucunditate? Ille vt veritate vteretur iubere. neque enim sibi ob id eum minus iucundum fore quam antea fuisset.
CII Hoc vbi Demaratus audiuit, Quoniam, inquit me iubes, rex, omnino veritatem proloqui,[2] ea dicam quæ nemo nisi mētiens apud te postea carpet. Græcia semper quidem alumna fuit paupertatis, hospes virtutis, quam à sapientia acciuit & à seuera disciplina, quam vsurpans Græcia, & paupertatem [3] tuetur & dominatum. Ita laudo quidem omnes Græcos qui Dorica illa loca vel circa incolunt: sed non de cunctis eis verba faciam, verum de Lacedæmoniis solis. Iam primū nego fieri posse vt tuam orationem admittant, afferentem Græciæ seruitutem: deinde *annuo* venturos tibi obuiam ad pugnandum, etiamsi ceteri Græci omnes sentiant tecum. Neque vero de numero eorum quæras, quot illi sint qui hoc facere possint. nā si in exercitu eorum mille fuerint, ii tecum congredientur: & item siue pauciores siue plures.
CIII Hæc quum audisset Xerxes, sublato cachinno inquit, Demarate, quodnam extulisti verbum? mille omnino viros cum tanto exercitu congressuros? Age- dum, dic mihi, nonne te ipsum ais istorum virorum fuisse regem? visne igitur fine mora tu cum decem viris dimicare? Quod si vestri populares omnes tales sunt quales tu prædicas, profecto secundum vestra instituta debes tu, qui illorum es rex, duplum præstare quàm singuli eorum: qui si denis è meo exercitu pares sint, iure abs te posco vt viginti sis par: ita verba quæ dixisti, comprobabuntur. Atqui si tales sunt illi ac [4] tanta statura qualis quantusque tu, ac ceteri Græci qui in colloquium meum venerunt, videte ne, quum tantopere gloriamini, frustra id insolenterque faciatis. nam age intelligam quocunque argumēto, vnde fieri queat vt mille aut decem millia atque quinquaginta millia hominū, qui præsertim omnes liberi,

οὐ γάρ, ὡς δοκέω ἐγώ, οὐδὲ εἰ πάντες Ἕλληνες, καὶ οἱ λοιποὶ οἱ πρὸς ἑσπέρης οἰκέοντες ἄνθρωποι συλλεχθείησαν, ὄκνε ἀξιόμαχοί εἰσι ἐμὲ ὑπτιόντα μένειν, μὴ ἐόντες ἄρθμιοι. ἐθέλω μέντοι καὶ τὸ ἀπὸ σεῦ, ὁκοῖόν τι λέγεις περὶ αὐτέων, πυθέσθαι. ὁ μὲν ταῦτα εἶπε. ὁ δὲ, ὑπολαβὼν ἔφη, Ὦ βασιλεῦ, κότερα ἀληθείῃ χρήσομαι πρὸς σε, ἢ ἡδονῇ; ὁ δέ μιν ἀληθείῃ χρᾶσθαι ἐκέλευε, φὰς οὐδέν οἱ ἀνδρηιότερον ἔσεσθαι ἢ πρότερον ἐών. Ὡς δὲ ταῦτα ἤκουσε Δημάρητος, ἔλεγε τάδε, Βασιλεῦ, ἐπειδὴ ἀληθείῃ ἀναγκήσασθαι πάντως μεκελεύεις, ταῦτα λέξοντα τὰ μὴ ὑβδόμηνός τις ὕστερον ὑπὸ σεῦ ἀνώσεται, τῇ Ἑλλάδι πενίη μὲν αἰεί κοτε συνέζυγός ἐστι. ἀρετὴ δὲ ἐπακτός ἐστι, ἀπό τε σοφίης κατεργασμένη καὶ νόμου ἰσχυροῦ· τῇ Ἑλλὰς, τήν τε πενίην ἀπαμύνεται, καὶ τὴν δεσποσύνην. αἰνέω μέν νυν πάντας Ἕλληνας τοὺς πρὸς κείνους τοὺς Δωρικοὺς χώρους οἰκημένους. ἔρχομαι δὲ λέξων οὐ περὶ πάντων τοιάδε τοῖς λόγοις, ἀλλὰ περὶ Λακεδαιμονίων μούνων· πρῶτα μέν, ὅτι ὄκνε ἔστι ὅκως κοτὲ σοὶ δέξονται λόγοις δουλοσύνην φέροντας τῇ Ἑλλάδι· αὖτις δέ, ὡς ἀντιώσονταί τοι ἐς μάχην, καὶ ἢν οἱ δήμιοι Ἕλληνες πάντες ἄλλα φρονέωσι. ἀριθμοῦ δὲ πέρι, μὴ πύθῃ ὅσοι τινὲς ἐόντες ταῦτα ποιέειν οἷοί τε εἰσί. ἢν τε γὰρ τύχωσι ἓξ ἐκατοντάδες χίλιοι, οὗτοι μαχήσονταί τοι, ἢν τε ἐλάσσονες τουτέων, ἢν τε καὶ πλείονες. Ταῦτα ἀκούσας Ξέρξης, γελάσας ἔφη, Δημάρητε, οἷ ἐφθέγξαο ἔπος, ἄνδρας χιλίους ἐκατὸν τοσούσδε μαχέσασθαι; ἄγε, εἰπέ μοι, σὺ φὴς τουτέων τῶν ἀνδρῶν αὐτὸς βασιλεὺς γενέσθαι; σὺ δὲ ἐθελήσας αὐτίκα μάλα πρὸς ἄνδρας δέκα μαχέσασθαι, καὶ τοι εἰ τὸ πολιτικὸν ὑμῖν πρῶτόν ἐστι τοιοῦτον οἷ σὺ διαιρέεις, σέ γε ἐκείνων βασιλέα πρέπει πρὸς τὸ διπλήσιον ἀμύνεσθαι κατὰ νόμους τοὺς ὑμετέρους. εἰ γὰρ κείνων ἕκαστος δέκα ἀνδρῶν τὰς ἐμῆς ἀντάξιός ἐστι, σέ γε δίζημαι εἴκοσι εἶναι ἀντάξιον· καὶ οὕτω μὲν ὀρθοῖτ' ἂν ὁ λόγος ὁ σὸς δή. σοῦ εἰρημένος. εἰ δὲ τοιοῦτοί τε ἐόντες, καὶ μάθεα τοσοῦτοι ὅσοι σύ τε καὶ οἱ πρὸς ἐμὲ φοιτέουσι Ἑλλήνων ἐς λόγους, αὐχεῖτε τοσοῦτον, ὅρα μὴ μάτην χόμπος ὁ λόγος ἔσται ὁ εἰρημένος. ἐπεὶ φέρε ἴδω πρὸς τὸ εἰκότι κῶς δυναίατο χίλιοι, ἢ καὶ μύριοι, ἢ καὶ πεντακισμύριοι, ἐόντες γε ἐλεύθεροι πάντες ὁμοίως,

1 Ad occidentem 2 Ea dicentem ob quæ nemo à te postea mendacii conuincetur. *vel, arguetur. Relinquitur autem pendens sententia, vt subaudiatur, Ita res se habet, vel, Audi.* 3 Propulsat 4 Tantilla.

» καὶ μὴ ὑπὸ ἑνὸς ἀρχόμενοι, στρατῷ τοσῷδε ἀν-
» τιστῶμεν· ἐπεί τε πλεῦνες τοῦτ' ἕνα ἕκαστον γενό-
» μεθα, ἢ χίλιοι, εἴπερ πέντε χιλιάδες. ὑπὸ
» μὲν γὰρ ἑνὸς ἀρχόμενοι τὸν τρόπον τὸν ἡμέτε-
» ρον, φοβεόμενοι τὸν δεσπότην καὶ ὑπὲρ τὸ ἐ-
» ωυτῶν φύσιν ἀμείνονες· καὶ ἴσιεν ἀναγκαζόμενοι
» μάστιγι ἐς πλεῦνας ἐλάσσονες ἐόντες· ἀνειμένοι
» δὲ ἐς τὸ ἐλεύθερον, οὐκ ἂν ποιέοιεν τούτεων οὐδέτε-
» ρα. δοκέω δὲ ἔγωγε καὶ αἰσωθέντας πλήθεϊ, χα-
» λεπῶς ἂν Ἕλληνας Πέρσῃσι μούνοισι μάχεσθαι. ι
» ἀλλὰ πρὸς ἡμῖν μὲν μούνοισι τάδε ὀλίγα ἐστὶ τὰ σὺ λέ-
» γεις. ἔστι γὰρ μάλα τοι οὐ πολλὰ, ἀλλὰ σπάνιον. εἰσὶ
» γὰρ Περσέων τῶν ἐμῶν αἰχμοφόρων, οἳ ἐθελήσου-
» σι Ἑλλήνων αὐθέκατοι τεσσὶ ὁμοῦ μάχεσθαι. τῶν
» σὺ ἐὼν ἄπειρος, πολλὰ φλυηρέεις. Πρὸς τοῦ-
» τα Δημάρητος λέγει, Ὦ βασιλεῦ, ἐξ ἀρχῆθεν ἠπι-
» στάμην ὅτι ἀληθείῃ χρεώμενος, οὐ φίλα τοι ἐρέω.
» σὺ δὲ ἐπεὶ ἠνάγκασας λέγειν τὴν λόγων σὸν ἀλη-
» θέστατον, ἔλεγον τὰ κατήκοντα Σπαρτιήτῃσι. καὶ-
» τοι ὡς ἐγὼ τυγχάνω τὰ νῦν τάδε ἐσπρηγὼς ἐκεί- 20
» νοις, αὐτὸς μάλιστα ἀξεπίστεαι· οἳ με ἐμοὶ τε καὶ
» γένεα ἀπελόμενοι πατρῴα, ἀπολίν τε καὶ φυγάδα
» πεποιήκασι· πατὴρ δέ σοι ὑποδεξάμενος, βίον
» τέ μοι καὶ οἶκον δέδωκε. οὐκων εἰκὸς ἐστὶ ἄνδρα
» σώφρονα βουλεύειν φαινομένῳ διωθέεσθαι, ἀλλὰ
» σπέργειν μάλιστα. ἐγὼ δὲ οὔτε δέκα ἀνδράσι ὑπο-
» στῆναι οἷός τε εἰμὶ μάχεσθαι, οὔτε δυοῖσι ἑκών γε
» εἰμὶ, οὐδ' ἂν μουνομαχοίην. εἰ δὲ ἀναγκαίη εἴη,
» ἢ μέγας τις ὁ ἐποτρύνων ἀγὼν, μαχοίμην ἂν πρὸ- 30
» των ἥδιστα ἑνὶ τουτέων τῶν ἀνδρῶν, οἳ Ἑλλήνων ἕνα-
264 » στος φασὶ τριῶν ἄξιος εἶναι. ὡς δὲ καὶ Λακεδαιμό-
» νιοι, καθ' ἕνα μαχόμενοι, οὐδαμῶν εἰσὶ κακίο-
» νες ἀνδρῶν· ἀλέες δὲ, ἄριστοι ἀνδρῶν ἁπάντων.
» ἐλεύθεροι γὰρ ἐόντες, οὐ πάντα ἐλεύθεροί εἰσι. ἔπ-
» εστι γάρ σφι δεσπότης, νόμος, τὸν ὑποδείμαίνου-
» σι πολλῷ ἔτι μᾶλλον ἢ σοὶ, σέ. ποιεῦσι γῶν τὰ ἂν
» ἐκεῖνος ἀνώγῃ. ἀνώγει δὲ τωὐτὸ αἰεί, οὐκ ἐῶν
» φεύγειν οὐδένα πλῆθος ἀνδρῶν ἐκ μάχης, ἀλλὰ
» μένοντας ἐν τῇ τάξει, νικᾶν ἢ ἀπόλλυ- 40
» σθαι. σὺ δὲ, εἰ φαίνομαι ταῦτα λέγων φλυρέ-
» ειν, τἄλλα σιγᾶν ἐθέλω τὸ λοιπόν. νῦν δὲ ἀναγκα-
» σθεὶς ἔλεξα. γένοιτο μέντοι κατ' νόον τοι βασιλεῦ.
Ὁ μὲν

nec vnius imperio subiecti, tanto exercitui obsisterent: quum simus nos plures quam milleni ad singulos eorum, si fuerint quinque millia. [1] Nam sub vno (quemadmodū apud nos fit) imperatore milites, illius metu etiam contra suam ipsorum naturam meliores efficiuntur, adactique verberibus, vel pauciores aduersus plures eunt: iidem remisso libero sibi arbitrio, neutrum horum facerent. Adeo opinor Græcos etiam pares numero Persis, ægre cum eis solis certaturos. quinimo istud apud nos solos est quod ais: verum non ita multum, sed rarum. sunt enim è Persis meis [2] satellitibus qui velint cum ternis Græcis pariter dimicare: quorum tu inexpertus multa blateras. Ad hæc Demaratus, CIV Intelligebam, inquit, rex, ab initio me vera dicentem, non iucundum tibi futurum: sed quia tu dicere me verissima coegisti, dixi quæ erāt è dignitate Spartanorum. Quanquam ipse optime intelligis quantopere nunc illos ego amem, qui in me honore & dignatione paterna exutum, extorrem profugumq; fecerunt: quem pater tuus exceptum, victu ac domicilio donauit. Quare non est credibile virum prudentem respuere beneuolentiam exploratam, sed maxime obseruare. Ego autem neque cum decem promittam me posse dimicare neque cum duobus: ac ne singulari quidem certamine volens certauerim. At si necesse fuerit, aut vehemens discrimen institerit, libentissime cum vno quolibet istorum hominum dimicarem, qui se singulos aiunt idoneos ad certandum cum ternis Græcorum. Etenim Lacedæmonii pugnando cum singulis, non sunt illi quidem ceteris deteriores viris: at conferti, cunctorum virorum sunt excellentissimi. nam licet sint liberi, non tamen sunt vsquequaque liberi: quippe quibus præest domina lex, quam multo magis metuunt quā tui te. Faciunt ergo quæcunque illa cogit. cogit autem idem semper, vetans semper eos ex acie fugere quantamuis hominum multitudinem: sed iubens vt ordinem non deserentes, aut vincant aut occumbāt. Hæc ego loquens, si tibi blaterare videor, volo posthac in ceteris silentium agere. Hactenus loquutus sum coactus: tibi vero ex sententia contingat, rex.

1 Nam si more nostro vni parerent, illius metu strenui magis quam pro sua natura reddi possent, & verberibus adacti adorirentur plures quam ipsi essent: at nunc quum solute & libere viuant, horum certe neutrum fecerint. 2 Hastatis. *vt & ipse antea est interpretatus.*

Hæc

CV Hæc loquuto Demarato, Xerxes ad risum versus, nulla indignatione pertmorus est, sed comiter hominem remisit. Post Demarati colloquium, vbi Doriscо præfecit prętorem Masçamem Megadostis filium, amoto eo quem Darius præfecerat, ire cum exercitu adCVI uersus Græciam pergit. Huic Masçami, quem illic reliquit Xerxes, vni tanquam omnium prætorum præstantissimo quos aut ipse aut Darius constituisset, dona quotannis misit: & item eius posteris Artaxerxes filius Xerxis. Etenim ante hanc expeditionem in Thracia & vbique in Hellesponto prætores fuerant, qui omnes post eandem expeditionẽ à Græcis eiecti sunt & è Thracia & ex Hellesponto, præterquam è Doriscо.[1] vnde Masçamem Græci, permulta conati, tamen eiicere nequierunt. ob id huic ab eo qui in Persis regnat, semper dona mittuntur. Eorum CVII vero qui à Græcis expulsi sunt, neminem rex Xerxes virum egregium esse dixit, præter vnum Bogem ex Eione, quem laudare non desinebat, eiusque qui superfuere liberos maximo inter Persas honore prosequebatur. Siquidem magnis ferri laudibus Boges meruit: qui quum ab Athenienſibus & Cimone Miltiadis filio obsideretur, liceretque ei accepta fide egredi & in Asiam remeare, tamen abnuit, ne regi prę metu superfuisse videretur, sed ad extremum vsque perstitit: atque vbi nihil in mœnibus commeatus reliquum fuit, accenso ingenti rogo, interemit liberos, coniugem, concubinas, familiam: eosque in rogum deiecit: dehinc omne aurum vrbis atque argentum è muris dispersit in Strymonem. his actis, etiam semetipsum coniecit in rogum. Ita hic meritò à Persis ad hoc vsq; tempus præconio celebratur. ¶ Xerxes è Doriscо CVIII in Græciam tendens, vt quosque populos adibat, secum militare cogebat. Erat autem (vt superius à me expositum est) omnis ad Thessaliam vsque tractus in ditionem redactus & regi tributarius effectus à Megabazo & mox à Mardonio. Digressus à Doriscо, præteriit primum Samothracios muros, quorum vltimum oppidum ad vesperam situm est, nomine Mesambria, cui vicinum est oppidum Thasiorum, Stryma: quæ oppida interfluit amnis Lissus, cuius aqua tunc non suffecit copiis Xerxis, sed de-

Ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἀμείψατο. Ξέρξης δὲ ἐς γέλωτά τε ἐτρέψατο, καὶ οὐκ ἐποιήσατο ὀργὴν οὐδεμίαν, ἀλλ' ἠπίως αὖθις ἀπεπέμψατο. τούτῳ δὲ ἐς λόγους ἐλθὼν Ξέρξης, καὶ ὑπερβὰς ἐν τῷ Δορίσκῳ τούτῳ καταστήσας Μασκάμην Μεγαδόστεω, τὸν δὲ ἐκ Δαρείου ταῦτα κατὰ παύσας, ἐξήλασε τὴν στρατὸν ἀμφὶ τὴν Θρηίκην ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. Κατέλιπε δὲ ἄνδρα τοῦτον δὲ Μασκάμην ἡμιόλιον, τῷ μοῦνῳ Ξέρξης δῶρα πέμπεσκε, ὡς ἀριστεύοντι πάντων ὅσους κατέστησε αὖθις ἡ Δαρείου ἐν ἀρχῇ· πέμπεσκε δὲ καὶ παῖδας. ὡς δὲ καὶ Ἀρταξέρξης ὁ Ξέρξεω, τοῖσι Μασκαμείοισι ἐκγόνοισι. κατεστασάν γὰρ ἔτι πρότερον ταύτης τῆς ἐλάσιος ὑπαρχοι ἐν τῇ Θρηίκῃ καὶ τῷ Ἑλλησπόντῳ πάντα χῶρον. ἔστι δὲ πολλοὶ τε ἐκ Θρηίκης καὶ τῶν Ἑλλησποντίων, πλεῖστοι δὲ ἐν Δορίσκῳ, τοῦτον Ἑλλήνων ὕστερον ταύτης τῆς στρατηλασίης ἐξηρέθησαν. τὸν δὲ ἐν Δορίσκῳ Μασκάμην ἐδὼ μάλιστα ἐξελθὼν πολλῶν πέρι ἐθωμάζων. ἀπὸ τούτου δὲ καὶ ἔδωρα πέμπετο καὶ ἀπὸ τῶν βασιλέοντος αἰεὶ ἐν Πέρσῃσι. Τῶν δὲ ἀξιαρθέντων ὑπὸ Ἑλλήνων οὐδένα βασιλεὺς Ξέρξης νόμισε εἶναι ἀνδρα ἀγαθὸν, εἰ μὴ Βόγην μοῦνον τὸν ἐξ Ἡιόνος· τοῦτον δὲ ἀεὶ ἀγνέων οὐκ ἐπαύετο, καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ ἐν Πέρσῃσι παῖδας ἐόντας μάλιστα· ἐπεὶ καὶ ἄξιος ἀνὴρ μεγάλου ἐγένετο Βόγης· ὃς, ὅτε ἐπολιορκέετο ὑπὸ Ἀθηναίων καὶ Κίμωνος τοῦ Μιλτιάδεω, σπανίου αὐτῷ ὑποκειμένου ἐξελθεῖν καὶ νοήσας τὸν Ἀσίλιον, ὡς οὐκ ἐθέλησε, μὴ δόξαι ἐπιξυνὸς ἐξελθὼν βασιλεῖ, δῆλα διεκαρτέρεε ἐς ὃ ἔσχατον· ὡς δὲ οὐδὲν ἔτι φορβῆς ἦν ἐν τῷ τείχεϊ, συννήσας πυρὴν μεγάλην, ἔσφαξε τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰς παλλακὰς, καὶ τοὺς οἰκέτας καὶ ἔπειτα ἐσέβαλε ἐς τὸ πῦρ. μετὰ δὲ ταῦτα, τὸν χρυσὸν ἀπάντων ὅσον τε ἦν ἄσημος καὶ ἀργύρεον ἔσσυτο ἀπὸ τοῦ τείχεος ἐς τὸν Στρυμόνα. ποιήσας δὲ ταῦτα, καὶ ἐπὶ τούτῳ ἐσέβαλε ἐς τὸ πῦρ. ὕστατος μὲν δὴ ἐκ τούτων δικαίως ἀπέθανε· ἐπὶ καὶ ἐς τόδε ἔτι ὁ Βόγης ἐν Περσῇσι. Ξέρξης δὲ ἐκ τοῦ Δορίσκου ἐπορεύετο ὅτι τὴν Ἑλλάδα. τοῦτο μὲν δὴ ἀεὶ γινομένους ἐμποδὼν, τοὺς ἐφύλαξε καὶ ἐδούλωσε· ἐδεδούλωτο γὰρ (ὡς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται) ἡ μέχρι Θεσσαλίης πᾶσα, καὶ ἔτι ὁ βασιλέα δασμοφόρεε, Μεγαβάζου τε καταστρεψαμένου, καὶ ὕστερον Μαρδονίου. παρημείβετο δὲ πορευόμενος ἐκ Δορίσκου, πρῶτα μὲν τὰ Σαμοθρηίκια τείχεα, τὰ ἑκάτη πεπόλισται πρὸς ἑσπέρην πόλις τὴν οὔνομα ἐστὶ Μεσαμβρίη· ἔχει δὲ ταύτης Θασίων πόλις, Στρύμη· ἀπὸ δὲ σφέων τὸ μέσον Λίσσος ποταμὸς διαρρέει· ὃς τότε οὐκ ἀντέσχε τὸ ὕδωρ πρέχων τῷ Ξέρξεω στρατῷ·

1 At Masçamem hunc qui apud Doriscum erat, nulli eiicere potuerunt, multis licet id conatis.

ἀλλ' ἐπέλιπε· ἡ δὲ χώρη αὕτη πάλαι μὲν ἐκαλέετο Γαλαϊκή, νεῦ δὲ Βριαντική. ἔστι μέντοι τῶν δικαιοτάτων λόγων καὶ αὕτη Κικόνων. Διαβὰς δὲ τὸν Λίσσου ποταμὸν ῥέεθρον ἀπεξηραμμένον, πόλιας Ἑλληνίδας τὰς δὲ ὠνομάζετο, Μαρώνειάν, Δίκαιάν, Ἄβδηρα. Ἀβδήρα τε δὴ παρεξῆιε, καὶ τὴν Ἰσμαρίδα λίμνην, λίμνας ὀνομαστὰς ταύτας· Μαρωνείης μὲν μεταξὺ καὶ Στρύμης κειμένην Ἰσμαρίδα· καὶ δὲ Δικαίην, Βιστονίδα, ἐς τὴν ποταμοὶ δύο ἐίσιοι δὲ ὕδωρ, Τραῦός τε καὶ Κόμψατος. καὶ δὲ Ἄβδηρα, λίμνην μὲν οὐδεμίαν ἐθεήσατο οὐνομαστήν 265 ὁ Ξέρξης, πολλὰ μὲν δὲ Νέστον, ῥέοντα ἐς θάλασσαν. μετὰ δὲ ταύτας τὰς χώρας ἰὼν, τὰς ἠπειρώτιδας πόλις παρῆιε· τῶν ἡ μὲν λίμνη ἐοῦσα τυγχάνει ὡσεὶ τεσσεράκοντα σταδίων μάλιστά κη τὴν περίοδον, ἰχθυώδης τε καὶ κάρτα ἁλμυρή. ταύτην μοῦνα τὰ ὑποζύγια ἀρδόμενα ἀνέξηρανε. τὴν δὲ πόλι ταύτην οὐνομάζουσι Πίσσυρον. ταύτας μὲν δὴ τὰς πόλις τὰς παραθαλασσίας τε καὶ Ἑλληνίδας ἐξ εὐωνύμου χειρὸς ἀπέργων παρεξῆιε. Ἔθνεα δὲ Θρηίκων, δι' ὧν τὴς χώρης ὁδὸν ἐποιέετο, τάδε· Πάγαι, Κικόνες, Βίσσονες, Σαπαῖοι, Δερσαῖοι, Ἤδωνοί, Σάτραι. τούτων τὰ μὲν παραθαλασσίδια κατοικημένοι τῆσι νηυσὶ ἐπέσποντο· τὰ δὲ αὐτέων τὰ μεσόγαια οἰκέοντες, καταλεχθέντες τε ὑπ' ἐμεῦ, πλὴν Σατρέων, τὰ μὲν πρώτους, πεζοὶ ἀναγκαζόμενοι ἐπέσποντο. Σάτραι δὲ οὐδενὸς κω ἀνθρώπων ὑποήκοοι ἐγένοντο, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν, ἀλλὰ διαμπερὲς δὲ μέχρι ἐμεῦ αἰεὶ ἐόντες ἐλεύθεροι μοῦνοι Θρηίκων. οἰκέουσί τε γὰρ ὄρεα ὑψηλά, ἴδησί τε παντοίῃσι καὶ νιφάσι σκεπρεφέα· καὶ εἰσὶ τὰ πολέμια ἄκροι. τοῦτοι δὲ Διονύσου τὸ μαντήιον, ἐσὶ ἐσκεημένοι. τὸ δὲ μαντήιον τοῦτο, ἐστὶ μὲν ὀπίσω τῶν οὐρέων τῶν ὑψηλοτάτων, Βησσοὶ δὲ τῶν Σατρέων εἰσὶ οἱ προφητεύοντες τὸ ἱερόν. τὸ μαντήιον δὲ ἡ χρέωσα, κατάπερ ἐν Δελφοῖσι, καὶ οὐδὲν ποικιλώτερον. Παρεξελαύνων δὲ ὁ Ξέρξης τὴν εἰρημένην, δεύτερα τούτων παρεβάλετο τείχεα τὰ Πιέρων, τῶν καὶ Νιφάγρης ὁ ἕτερος ὄνομα, ἑτέρῳ Πέργαμος. ταύτην μὲν δὴ πρὸ αὐτῶν τὰ τείχεα τὴν ὁδὸν ἐποιέετο, ἐκ δεξιῆς χειρὸς ἔχων τὸ Πάγγαιον ὄρεος ἀπέργων, ἐὸν μέγα τε καὶ ὑψηλόν, ἐν τῷ χρυσός τε καὶ ἀργύρεα ἔνι μέταλλα· τὰ νέμονται Πιερές τε καὶ Ὀδόμαντοι, καὶ μάλιστα Σάτραι. Ὑποκατοικέοντας δὲ τὸ Πάγγαιον πρὸς βορέω ἀνέμου, Παίονας, Δόβηράς τε καὶ Γαλλόπλας παρεξιὼν, ἧιε πρὸς ἑσπέρην ἐς ὃ ἀπίκετο ὅθι ποταμὸν τε Στρυμόνα καὶ πόλιν Ἠιόνα. τῆς ἐπιζώους ἐὼν ἦρχε Βόγης, τὸν δὴ ὀλίγῳ πρότερον τούτων λόγον ἐποιεύμην)

sed defecit. Hæc olim regio vocabatur Galaica, nunc autem Briantica: quæ tamen optimo iure Ciconũ est. Transmisso profluente Lissi arcfacto, Xerxes has Græcas vrbes prætergressus est: Maroneam, Dicæam, Abdera, eas inquam præteriit, & hos qui iuxta eas sunt, famosissimos lacus, [1] Ismaridem, qui Maroneam Strymamque interiacet: Bistonidem Dicææ contiguum, in quem duo flumina ingrediũtur, Trauus & Compsatus. Iuxta Abdera autẽ nullum nobilem lacum præteriit Xerxes, sed fluuium Nestum mare subeuntem. Post has regiones perrexit mediterraneas versus vrbes: in quarum vna est lacus triginta ferme stadiorum in circuitu, piscosus & admodum salsus: quem sola iumenta quum aquarentur exsiccauere. Huic vrbi nomen est Pissyrus. Has vrbes & maritimas & Græcas sinistrorsum relinquens præteriit Xerxes. Per quas autem gentes Thracię prouinciæ iter fecit, hæ sunt: Pæri. Cicones, Bistones, Sapæi, Dersæi, Edoni, Satræ. Quorum qui maritimi erant, nauibus sequuti sunt: qui vero mediterranei (qui & commemorati sunt à me) præter Satras, cæteri omnes terrestri itinerè sequi coacti sunt. Satræ nulli olim hominum, quantum nos scimus, fuere subiecti, sed soli è Thracibus ad meam memoriã liberi semper perstitere. Editos enim mõtes incolunt omnigenis arboribus ac niuibus obsitos: suntq; viri in re bellica eximii. apud quos oraculum est Dionysi, idque in editissimis montibus. Eorum qui in templo prophetant, *id est, vaticinantur*, sunt Bessi: antistes vero quæ reddit responsa, quemadmodum Delphis, & nihilo magis varie. Peragrata autem quam dixi regione. Xerxes secundo loco transiit muros Pierum, quorum vni nomen est Niphagræ, alteri Pergamo. Hac iter præter eos muros faciebat, à manu dextera relinquens montẽ Pangæum, magnum atque excelsum, in quo aurea sunt & argentea metalla, quę cum Pieres & Odomanti, tum præcipuæ Satræ [2] exercent. Super Pangæum ad aquilonem habitantes Pæones, Doberes & Pæoples, prætergressus Xerxes, ad vesperam versus contendit, donec ad flumẽ Strymonem peruenit, & vrbem Eionem, cuius prætor Boges (de quo paulo ante fecimus mentio-

cix cx cxi cxii cxiii

1 *Hæc nomina lacuum, feminina sunt Græcis, quia λίμνη illis feminini est generis. Idem & in seq. obseruandum.* 2 Possident.

nem)

nem) adhuc viuebat. Regio autem hæc Pangæo monti circumiecta nominatur Phillis. Hinc vesperum versus porrecta ad flumen Angitem, quod Strymonem subit: hinc meridiem versus ad ipsum Strymonem, ad quem magi mactatis equis candidis litauerunt.
CXIV His & aliis compluribus medicamentis in flumen factis, per Nouem vias Edonorum iere: iuxta quas Strymonem pontibus iunctum inuenere. Audientes autem eum locum Nouem vias Edonorum appellari, totidem illic pueros ac virgines virorum indigenarum viuos defoderunt. Persicum enim est defodere viuentes. nam & Amestrin Xerxis vxorem, iam prouectæ ætatis, audio bis septem illustrium Persarum liberos defodisse ad referendam pro se gratiam
CXV deo qui sub terra esse fertur. Vbi à Strymone progressus est exercitus, illic ad solis occasum est litus, in quo sitam vrbem Græcam nomine Argilum præteriit. hæc & quæ super eam est regio, vocatur Bisaltia. Illinc autem, sinum Neptuni templi à læua manu habens, perrexit ad campum nomine Syleum, præteriens Stagyrum Græcam vrbem, peruenitque Acanthum, ducens vna singulas harum gentium, & item ex accolis montis Pangæi, & ex illis quas superius commemoraui: iis qui maritimi erant, classe, qui procul à mari aberant, terrestri itinere sequentibus. Hanc autem viam qua Xerxes duxit exercitum, Thraces neque confundunt, neque ferunt, sed ad mea vsq; tempora magno-
CXVI pere venerantur. Posteaquam autem Acanthum peruenit Xerxes, præcepit Acanthiis vt hospitalitatem exhiberẽt, eosque Medica veste donauit: laudauitq; quod alacres cerneret esse ad bellum, quodque audiret fossam esse ab-
CXVII solutam. Xerxe autem apud Acanthum agente contigit vt Artachæes, qui fossæ faciundæ præfuerat, morbo decederet, vir Xerxi spectatus, genere Achæmenides, statura inter Persas[1] proceriſſima. quippe qui quatuor omnino digiti deerant à longitudine quinque regiorum cubitorum. Xerxes magno damno ducens maximum hominem fato functum, apparatissime eum funerauit, exhibito etiam epulo, eiusq; tumulũ omnis exercitus extruxit: cui tanquam heroi ex oraculo Acanthii sacrificant,

ὄμιλον. ἡ δὲ γῆ αὕτη ἡ ὑπὲρ τοῦ Παγγαίου ὄρεος, καὶ λέπτη Φιλλὶς, καλέεται, τὰ μὲν πρὸς ἑσπέρην ἐστραμμένη, ὅκου ποταμὸν Ἄγγιτιν, ἐκδιδόντα ἐς τὸν Στρυμόνα· τὰ δὲ πρὸς μεσαμβρίην, τείνουσα ἐς αὐτὸν τὸν Στρυμόνα, ἐς τὰς ἐννέα ὁδοὺς ἐμάγησαν, σφάζοντες ἵππους λευκούς. Φαρμακεύσαντες δὲ ταῦτα ἐς τὸν ποταμὸν, καὶ ἄλλα πολλὰ πρὸς τούτοισι ἐν Ἐννέα ὁδοῖσι τῇσι Ἡδωνέων, ἐπορεύοντο κατὰ τὰς γεφύρας, τὰς Στρυμόνα εὑρόντες ἐζευγμένον.
Ἐννέα δὲ ὁδοὺς τὼν ἐνοικεόντων καλέεσθαι, τοσούτους ἐν αὐτῷ παῖδάς τε καὶ παρθένους ἀνδρῶν τῶν ἐπιχωρίων ζώοντας κατώρυσσον. Περσικὸν δὲ τὸ ζώοντας κατορύσσειν. ἐπεὶ καὶ Ἀμηστριν τὴν Ξέρξεω γυναῖκα τὼν ἑπτὰ ἀνδρῶν γηραϊσασαν δίκαια ἑωυτῆς ἐόντων ἐπιφανέων Περσέων παῖδας ὑπὲρ ἑωυτῆς τὸν ὑπὸ γῆν λεγόμενον θεὸν ἀντιχαρίζεσθαι κατορύσσουσαν. Ὡς δὲ ἀπὸ τοῦ Στρυμόνος ἐπορεύετο ὁ στρατὸς, ἐνθαῦτα πρὸς ἡλίου δυσμέων ἔστι ἀγχιαλὸς, ἐν τῷ οἰκημένη Ἀργιλίη πόλις Ἑλλὰς ἐξῃρέθη. αὕτη δὲ, καὶ ἡ κατύπερθε ταύτης, καλέεται Βισαλτίη. ἐνθεῦτεν δὲ κόλπον τὸν ὑπὸ Ποσιδηίου ἐξ ἀριστερῆς χεῖρα ἔχων, ἦιε παρὰ Συλέος πεδίον καλεόμενον, Στάγειρον πόλιν Ἑλλάδα παραμειβόμενος, καὶ ἀπίκετο ἐς Ἄκανθον, ἅμα ἀγόμενος τούτεων ἕκαστον τῶν ἐθνέων, καὶ τῶν πρὸς ὁ Παγγαῖον ὄρος οἰκεόντων ὁμοίως, καὶ τῶν πρὸς ἑσπέρην κατέλεξε. τοὺς μὲν παρὰ θάλασσαν ἔχων οἰκημένους, ἐν νηυσὶ στρατευομένους· τοὺς δ' ὑπὲρ θαλάσσης, πεζῇ ἐπομένους. τὴν δὲ ὁδὸν ταύτην τῷ βασιλεῖ Ξέρξῃ τὴν στρατὸν ἤλασε, οὔτε συγχέουσι Θρήικες, οὔτε ὑπαποτίθενται· σέβονταί τε μεγάλως ὅ μέρος ἐμόν. Ὡς δὲ ἄρα ἐς τὴν Ἄκανθον ἀπίκετο, ξεινίην τε ὁ Πέρσης τοῖσι Ἀκανθίοισι προεῖπε, καὶ ἐδωρήσατο σφέας ἐσθῆτι Μηδικῇ. ἐπαινέσας τε, ὁρέων καὶ σφέας προθύμους ἐόντας ἐς τὸν πόλεμον, καὶ ὅ ὄρυγμα ἀκούων. Ἐν Ἀκάνθῳ δ' ἐόντος Ξέρξεω, ξυνέβη οἱ τὸν νοῦσον ἀποθανεῖν τὸν ἐπεστεῶτα τῆς διώρυχος Ἀρταχαίην, δόκιμον ἐόντα παρὰ Ξέρξῃ, καὶ γένος Ἀχαιμενίδην· μεγάθεί τε μέγιστον ἐόντα Περσέων· (ἀπὸ γὰρ πέντε πηχέων βασιληίων ἀπέλιπε τέσσερας δακτύλους) φωνέοντά τε μέγιστον ἀνθρώπων. ὥστε Ξέρξεα, συμφορὴν ποιησάμενον μεγάλην, ἐξενείκαί τε αὐτὸν κάλλιστα καὶ θάψαι. ἐτυμβοχόεε δὲ πᾶσα ἡ στρατιή. τούτῳ δὴ τῷ Ἀρταχαίῃ θύουσι Ἀκάνθιοι ὡς ἥρωϊ,

1 Proceriſſima (quippe cui quatuor duntaxat digiti, &c.) & cui vox erat præ quouis alio altissima. adeo vt Xerxes, magno damno, &c. funerauerit, exhib.

ἐπονομάζοντες τοὔνομα. Βασιλεὺς μὲν δὴ Ξέρξης, ἀπολωλέκειν Ἀρταχαίεω, ἐποιέετο συμφορήν. Οἱ δὲ ὑποδεκόμενοι Ἑλλήνων τὴν στρατιήν, καὶ δειπνίζοντες Ξέρξεα, ἐς πᾶν κακοῦ ἀπικνέατο, ὥστε ἀναστατοι ἐκ τῶν οἰκίων ἐγίνοντο· ὅκου γὰρ Θασίοισι ὑπὸ τῶν ἐν τῇ ἠπείρῳ πολίων τῶν σφετέρων δεξαμένοισι τὴν Ξέρξεω στρατιήν, καὶ δειπνίσασι, Ἀνὴρ Θρὴξ ὁ Ὀργέος ἐξαιρημένος τῶν ἀστῶν ἀνὴρ δόκιμος, ὁμοίᾳ τῷ μάλιστα ἀπέδεξε ἐς τὸ δεῖπνον τετρακόσια τάλαντα ἀργυρίου τετελεσμένα. Ὡς δὲ τοῦτο πλησίως καὶ ἐν τῇσι ἄλλῃσι πόλισι ἐπεστεώτες ἀπεδείκνυσαν τὸν λόγον. Τὸ γὰρ δεῖπνον τοιόνδε τι ἐγίνετο, οἷα ἐκ πολλοῦ χρόνου παρεσκευασμένον, καὶ οὐκ ἐκ πολλοῦ ποιεύμενον. Τοῦτο μὲν, ὡς ἐπύθοντο τάχιστα τῶν κηρύκων τὴν παραγγελλόντων, διασάμενοι σῖτον ἐν τῇσι πόλισι ἄρτους, ἄλφιτά τε καὶ ἄλφιτα ἐποίεον πάντες ἐπὶ μηνῶν συχνούς· τῶν δὲ, κτίνεα ἐσιτέοντο, ἄξαντες εἰσκόντων ἡμέων τὰ κάλλιστα, ἔτρεφόν τε ὄρνιθας χερσαίους, καὶ λιμναίους, ἔν τε οἰκήμασι καὶ λάκκοισι, ἐς ὑποδοχὰς τοῦ στρατοῦ· τοῦτο δὲ, χρύσεά τε καὶ ἀργύρεα ποτήρια τε καὶ κρητῆρες ἐποιεῦντο, καὶ πάλλα ὅσα ὀπίσω τετράπεζαν λίζεται πάντα. Ταῦτα μὲν δὴ πᾶσι τε βασιλεῖ καὶ τοῖσι ὁμοσιτίοισι μετ' ἐκείνου ἐπεποίητο· τῇ δὲ ἄλλῃ στρατιῇ, τὰ ἐς φορβὴν μοῦνα παρασκευάζετο. ὅκως δὲ ἀπίκοιτο ἡ στρατιὴ, σκηνὴ μὲν ἔσκε πεπηγυῖα ἑτοίμη, ἐς τὴν ἐσῄει καθαρμὸν ποιεύμενος Ξέρξης, ἡ δὲ ἄλλη στρατιὴ ἔσκε ὑπαίθριος. ὡς δὲ δεῖπνου γίνοιτο ὥρη, ἐνθαῦτα, δεκόμενοι ἔχεσκον πόνον, ἐνθαῦτα δὲ, ὅκως πλησθέντες νύκτα αὐτὸ ἀγάγοιεν, τῇ ὑστεραίῃ τὴν τε σκηνὴν ἀναστάσαντες, καὶ τὰ ἐπίπλα πάντα λαβόντες, οὕτω ἀπελαυνέσκον, λείποντες οὐδέν, ἀλλὰ φερόμενοι. Ἔνθα δὴ Μεγακρέοντος ἀνδρὸς Ἀβδηρίτεω ἔπος δῦ ἐξημένον ἐγένετο, ὃς συνεβούλευσε Ἀβδηρίτῃσι, πρωδημοῦ αὐτοὺς καὶ γυναῖκας, ἐλθόντας ἐς τὰ σφέτερα ἱρὰ, ἵζεσθαι ἱκέτας τῶν θεῶν, ἀρᾶσθαι τε σφίσι καὶ τῶν λοιπῶν σφι ἀπαμύνειν τὴν ἐπιοῦσαν κακοῦ τὰ ἥμισεα· τῶν τε παρεοντων ἔχειν σφι μεγάλως χάριν, ὅτι βασιλεὺς Ξέρξης οὐ δὶς ἐκάστης ἡμέρης ἐνόμισε σῖτον αἱρέεσθαι. παρέξειν γὰρ ἂν Ἀβδηρίτῃσι, εἰ καὶ ἄλεισον παρεῖρπτο ὁμοίᾳ τῷ δείπνῳ παρασκευάζειν, ἢ μὴ ὑποδέξασθαι Ξέρξεα ἐπιόντα, ἢ καταμείναντας, καὶ κατὰ πόλιας ἀνδρῶν ἀμαρτεῖν. Οἱ μὲν δὴ

nomine eum nuncupantes. Et rex quidem Xerxes amisso Artachæ iacturam se fecisse existimabat. At ii Græci qui CXVIII exercitum excipiebant, quum Xerxi cœnam præberent, in omnem miseriam deuenere, adeo quidem vt suis laribus efficerentur extorres. Dum autem Thasii pro suis vrbibus quæ in continente sunt Xerxianas accipiunt copias, Antipater Orgis filius, elatus animo, vir inter populares illustris, erogauit in cœna quadringenta argenti perfecta talenta. Eam rem vbi qui præerant proposuere CXIX aliis circa vrbibus, (tale enim conuiuium iampridem indictum fuerat, & diu celebratum) hoc vbi accepere, præsertim præconibus passim prædicantibus, tunc vero oppidani frumentum quod in vrbibus erat, inter se distribuere molebant, farinamque triticeam hordeaceamque in complures menses faciebant. Ad hæc excogitauere ob pretium optima quæque pecora saginare, & altiles aues habere, terrestres palustresque, in cortibus & in viuariis, ad accipiendum exercitum. Quinetiam aurea argenteaque pocula & crateres faciebant, & cetera quæ mensæ imponuntur. Hæc omnia ipsi regi & iis qui cum illo vescebantur, fiebant: cetero autem exercitui, quæ ad esum duntaxat præcepta erant. [2] Sub aduentum autem exercitus, tabernaculum vbi exercitus maneret, statuebatur: reliqui sub dio agebant. Vbi tempus cœnæ aderat, tunc conuiuatores quidem laborem sustinebant: isti vero quum expleti noctē illic exegerant, postero die reuulso tentorio & omni apparatu sumpto, ita abscedebant, nihil relinquentes, sed omnia asportantes. Vnde Megacreontis viri CXX Abderitę elegans dictū extitit, qui suasit Abderitis vt vniuersi, mares pariter ac feminæ, sua delubra adirent, suppliciterq; diis assidentes precarentur vt posthac dimidium futurorum malorum à se propulsaretur. nam de præteritis magnam se gratiā illis habere, quod rex Xerxes non bis quotidie cibum capere consuesset. Fore enim vt Abderitæ, si iuberentur vt etiam prandium simile cœnæ instruerent, aut non præstolarentur Xerxem aduenientem, aut præstolati, pessime inter omnes homines affligerentur. Et isti quidem quanquam CXXI

---

1 Pulcherrimas quasque pecudes pretio comparantes, saginabant, altilesque aues habebant, terrestr. 2 Quum autem aduenit exercitus, parātum quidem fuit tabernaculum, *vel*, *tentorium*, quod fixerant, quo ipse Xerxes pro diuersorio vtebatur: reliquus autem exercitus sub dio agebat. Vbi autem cœnæ tempus adfuit, tunc conuiu.

grauare

grauate, tamen quod sibi imponebatur exequebantur. Xerxes vero ex Acantho duces classis à se dimisit, iussos ad Thermam cum classe se opperiri. Est autem Therma in Thermæo sinu sita, à qua ipse sinus habet cognomen. Hanc enim compendiariam magis viam esse audiebat. nam è Doriſco ad Acanthum vsque ita instructus exercitus iter fecerat, tripartito diuisus omnis, iussu Xerxis: vt vna pars secundum mare iret pariter cum classe, cui parti præerant Mardonius & Masistes: altera per mediterranea cui præerant Trintatæchmes & Sergis: tertia inter has media, cum qua Xerxes ipse incedebat, ducibus Smerdone & Megabyzo. ¶ Nauticus porro exercitus vbi à Xerxe discessit, fossam enauigauit in Atho depressam ac perductam ad sinum in quo Assa & Pidorus & Singus & Sarga vrbes sitæ sunt. Ex quibus sumpto commilitio, perrexit ire ad sinum Thermæum: circumuectusque Ampelon promontorium Toronæum, præternauigauit has Græcas vrbes, (vnde & naues & commilitium sumpsit) Toronam, Galesson, Sermylam, Mecybernam, Olynthum: quæ regio nunc Sithonia nominatur. Ab eo promontorio Ampeli præcidens mare vsque ad promontorium Canastræum, totam fere Pallenam præteruectus est. illinc quoque & naues & commilitium sumpsit, ex Potidea, ex Aphyti, ex Noua vrbe, ex Ægа, ex Therambo, ex Sciona, ex Menda, ex Sana. Hæ sunt vrbes sitæ in Pallena, Phlegra prius appellata. Pernauigata hac regione, ad præstitutum locum peruenit, sumptis etiam militibus è vicinis Pallenæ vrbibus ac Thermeo sinui conterminis: quibus hæc nomina sunt, Lipaxus, Combrea, Lissæ, Gigonus, Campsa, Smila, Ænea, quarum regio adhuc Crossæa nominatur. Ab Ænea autem, (in qua finis enumerandarum vrbium mihi factus est) iam ad ipsum Thermæum sinum cursus classis extitit, & ad terram Mygdoniam: donec ad Thermam, quo præceptum erat, peruentum est, & ad vrbem Sindum; & ad Chalestram super Axium sitam flumen, quod Mygdoniam terram dirimit à Bottiæide: cuius terræ Bottiæidis arctum ad mare locum obtinent vrbes Ichnæ & Pella. Hic nauales copiæ circa flumen Axium & vrbē Thermam & alias in medio horū vrbes

CXXII

CXXIII

CXXIV

πιεζόμενοι, ὁμοίως δὲ ὑπεταύομενον ἐπετέλεον: Ξέρξης δὲ ἐκ τῆς Ἀκάνθου ἀπεπέμψας τοῖσι στρατηγοῖσι τὸ ναυτικὸν στρατὸν ὑπομένειν ἐν Θέρμῃ, ἀπῆκε ἀπ' ἑωυτοῦ τὰς νέας πορεύεσθαι· Θέρμη δὲ ἐν τῷ Θερμαίῳ κόλπῳ οἰκημένη, ἀπ' ἧς καὶ ὁ κόλπος οὗτος τὸ ἐπώνυμον ἔχει. ταύτην δὲ ἐστρατεύετο στενοχωρότατον εἶναι. μέχρι μὲν δὴ Ἀκάνθου ὧδε τεταγμένος ὁ στρατὸς ἐκ Δορίσκου τὴν ὁδὸν ἐποιέετο· τρεῖς μοίρας ὁ Ξέρξης διασάμενος πρόσω τὸ πεζὸν στρατὸν, μίαν αὐτέων ἔταξε παρὰ θάλασσαν ἰέναι σὺν τῷ ναυτικῷ· ταύτης μὲν δὴ ἐστρατήγεον Μαρδόνιός τε καὶ Μασίστης. ἑτέρην δὲ τεταγμένην ἦγε τὸ στρατὸν τρίτην μεσόγαιαν, τῆς ἐστρατήγεον Τριτανταίχμης τε καὶ Σόργις ἡ δὲ τρίτη τῶν μοιρέων μετ' ἧς ἐπορεύετο αὐτὸς ὁ Ξέρξης, ἦγε μὲν τὸ μέσον αὐτέων, στρατηγοὺς δὲ πρὸ εἶχε Σμερδόνεά τε καὶ Μεγάβυζον. Ὁ μὲν δὴ ναυτικὸς στρατὸς ὡς ἀπείθη ὑπὸ Ξέρξεω, τὴν διέπλωσε διώρυχα τὴν ἐν τῷ Ἄθῳ γλυφομένῃ, διεξοῦσαν δὲ ἐς κόλπον ἐν τῷ Ἄσσα τε πόλις καὶ Πίδωρος καὶ Σίγλος καὶ Σάργη οἰκέουσι), ἐνθεῦτεν, ὡς καὶ ἐκ τούτεων τῶν πολίων στρατιὴν παρέλαβε, ἔπλεε ἀπικόμενος ἐς τὸν Θερμαῖον κόλπον. καμπτῶν δὲ Ἄμπελον τὴν Τορωναίην ἄκρην, παραμείβετο Ἑλληνίδας τάσδε πόλις, (ἐκ τῆς νέας τε καὶ στρατιῆς παρέλαβε) Τορώνην, Γαληψόν, Σερμύλην, Μηκύβερναν, Ὄλυνθον· ἡ μὲν νῦν χώρη αὕτη, Σιθωνίη καλέεται). Ὁ δὲ ναυτικὸς στρατὸς ὁ Ξέρξεω, συντάμνων ἀπ' Ἄμπελου ἄκρης ὅτι Καναστραίην ἄκρην, τὴν δὴ πάσης τῆς Παλλήνης ἀνέχει μάλιστα, ἐνθεῦτεν νέας τε καὶ στρατιὴν παρελάμβανε ἐκ Ποτιδαίης, καὶ Ἀφύτιος, καὶ Νέης πόλιος, καὶ Αἰγῆς, καὶ Θεράμβου, καὶ Σκιώνης, καὶ Μένδης, καὶ Σάνης. αὗται γὰρ εἰσὶ αἱ τὴν νῦν Παλλήνην, τὸ πρότερον δὲ Φλέγρην καλεόμενα νεμόμεναι. παραπλέων δὲ καὶ ταύτην τὴν χώρην, ἔπλεε ἐς τὸ προσφρικτέον, παραλαμβάνων στρατιὴν καὶ ἐκ τῶν προσεχέων πολίων τῇ Παλλήνῃ, ὁμορεουσέων δὲ τῷ Θερμαίῳ κόλπῳ τῇσι οὐνόματα τάδε ἐστί, Λίπαξος, Κώμβρεια, Λισσαί, Γίγωνος, Κάμψα, Σμίλη, Αἶνία. ἡ δὲ τούτεων χώρη, Κρουσαίη τε καὶ ἐς τόδε καλέεται). Ἀπὸ δὲ Αἰνείης, ἐς τὴν ἐτεθύμητο καταλέγων τὰς πόλις, ἀπὸ ταύτης ἤδη ἐς αὐτὸν τε τὸν Θερμαῖον κόλπον ἐγίνετο ὁ ναυτικὸς στρατὸς πλόος, καὶ γῆν τὴν Μυγδονίην. πλέων δὲ ἀπίκετο ἐς τε τὸν προσφρικτὸν Θέρμην, καὶ Σινδὸν τε πόλιν καὶ Χαλέστρην, ὅτι τὸν Ἄξιον ποταμὸν, ὃς ὁρίζει χώρην τὴν Μυγδονίην τε καὶ Βοττιαίδα· τῆς ἔχεται ὁ προσθαλάσσιος εἰρημένος χῶρος, πόλις Ἰχνή τε καὶ Πέλλα. Ὁ μὲν δὴ ναυτικὸς στρατὸς, αὐτὸν τὸν προσθαλάσσιον ποταμὸν, καὶ πόλιν Θέρμην, καὶ τὰς μεταξὺ πόλις τούτεων

267

ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν Ἀκάνθην, τὴν μεσόγαιαν πάντων τὴν ὁδὸν βουλόμενος ἐς τὴν Θέρμην ἀπικέσθαι. ἐπορεύετο δὲ διὰ τῆς Παιονικῆς καὶ Κρηστωνικῆς ἐπὶ ποταμὸν Χείδωρον, ὃς ἐκ Κρηστωναίων ἐξιὰμβους ῥέει διὰ Μυγδονίης χώρης, καὶ ἐκδέκεται τοῦδε ὁ ἕλος ὁ ἐπὶ Ἀξίῳ ποταμῷ. Πορευομένῳ δὲ ταύτῃ, λέοντες οἱ ἐπιθήκαντο τῇσι σιτοφόροισι καμήλοισι. καταφοιτέοντες γὰρ οἱ λέοντες τὰς νύκτας, καὶ λείποντες τὰ σφέτερα ἤθεα, διὰ μὲν τοῦδε τοῦ στρατοπέδου οὐδαμοῦ ἐφαίνοντο ἐόντες, ὅτε ἐπεζυγίη, ὅτε αὐ ἐσφοροῦντο, οἱ δὲ τὰς καμήλους ἐξεσθίζον μούνας. θωυμάζω δὲ ἐγὼ τὸ αἴτιον, ὅ, τι κοτὲ ἐὸν, τὰ μὴ ἐόντα τοῦτο ἀναγκάζον ἀπέχεσθαι τοὺς λέοντας, ἤτοι καμήλοισι γε ἀπιτίθεσθαι· τὸ μήτε πρότερον ὀπώπεσαν θηρίον, μήτ' ἐπεπειρέατο αὐτοῦ. Εἰσὶ δὲ καὶ ταῦτα τὰ χωρία καὶ λέοντες πολλοὶ, καὶ βόες ἄγριοι, τὰ κέρεα ὑπερμεγάθεα ἔχοντα τὰ ἐς τοὺς Ἕλληνας φοιτέοντα. ὅρος δὲ τοῖσι λέουσι τοῖσι ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἰδρυμένοισι, τὰ μεταξὺ Ἀβδήρων ῥέων ποταμὸς Νέστος, καὶ ὁ δὴ Ἀκαρνανίης ῥέων Ἀχελῷος. ὅτε γὰρ δὴ τοὺς τὸ πρὸ τοῦ Νέστου ἀδάμασε πάσης τὸ ἔμπροσθεν Εὐρώπης ἰδόντας οὐδεὶς ἐπέρης τοῦ Ἀχελώου ἐς τὴν Εὐρώπην λέοντα, οὔτε τῶν ἐκ τῆς ἠπείρου, ἀλλ' ἐν τῇ μεταξὺ τούτων τῶν ποταμῶν γίνονται. Ὡς δὲ ἐς τὴν Θέρμην ἀπίκετο ὁ Ξέρξης, ἱδρύσατο αὐτοῦ τὸν στρατὸν αὐτοῦ στρατοπεδεύσαντα τὴν παραλίην χώρην, τόσηνδε· ἀπὸ Θέρμης πόλιος καὶ τοῦ Μυγδονίου κόλπου, μέχρι Λυδίεω τε ποταμοῦ καὶ Ἁλιάκμονος, οἳ ὁρίζουσι μεταξὺ τῆς Βοττιαίδα τε καὶ Μακεδνίδος· ἐς τοῦτο ῥέει ἀμφοτέρους τὸ ὕδωρ συμμίσγοντες. ἐστρατοπεδεύοντο μὲν δὴ ἐν τούτοισι τοῖσι χώρησι Βάρβαροι. τῶν δὲ καταλεχθέντων τούτων ποταμῶν, ἐκ Κρηστωναίων ῥέων Χείδωρος, μοῦνος οὐκ αὐτέχρησε τῇ στρατιῇ πιόμενος, ἀλλ' ἐπέλιπε. Ξέρξης δὲ ὁρέων ἐκ τοῦ Θέρμης οὔρεα τὰ Θεσσαλικὰ, τόν τε Ὄλυμπον καὶ τὴν Ὄσσαν, μεγάθεϊ τε ὑπερμήκεα ἐόντα, διὰ μέσου τε αὐτέων αὐλῶνα εἶναι μεγάλου πυνθανόμενος εἶναι, δι' οὗ ῥέει ὁ Πηνειὸς, ἀκούων τε ἐκ ταύτης ὁδὸν ἐς Θεσσαλίην φέρουσαν, ἐπεθύμησε πλώσας θησάσθαι τὴν ἐκβολὴν τοῦ Πηνειοῦ· ὅτι δὲ ἄνω ὁδὸν ἐμελέτᾳ διὰ Μακεδόνων τῶν κατύπερθε οἰκημένων ἐς Περαιβοὺς τὸν δὲ Γόννον πόλιν· ταύτῃ γὰρ ἀσφαλέστατον ἐστωθάνετο εἶναι). ὡς δὲ ἐπεθύμησε, καὶ ἐποίεε ταῦτα, ἐσβὰς ἐς Σιδωνίην νέα, ἐς τὴν ἐστέβαινε ἀεὶ ὁκόσα οἱ ἐθέλοι τοιοῦτο ποιῆσαι, ἀνέδεξε σημήιον καὶ τοῖσι ἄλλοισι ἀνάγεσθαι, καταλιπὼν αὐτοῦ τὸν πεζὸν στρατόν. Ἐπεὶ δὲ ἀπίκετο, καὶ ἐθήσατο Ξέρξης τὴν ἐκβολὴν τοῦ Πηνειοῦ,

statiua habuere, regẽ opperientes. Huc peruenire volens Xerxes, Acãtho profectus cum terrestribus copiis mediterranea præcidebat, peragrans Pæonium agrum atque Crestonicũ, super amnem Chidorum, qui è Crestonæis initio sumpto, per terram Mygdoniam fluens, in paludem quæ est supra Axium euoluitur. Hâc iter faciente Xerxe, leones CXXV impetũ dederunt in camelos qui commeatum portabant. Sub noctem enim relictis locis consuetis eo descenderũt, nulloque alio neque iumẽto neq; homine tacto, in camelos grassari sunt. [1] Cuius rei causſam admiror, quod leones, quoties aliunde eis est quo indigent, abstinent ab inuadendis camelis: quod animal nunquam antea nec experti fuerant illic, nec viderant. Sunt autem CXXVI per ea loca leones multi, & boues agrestes prægrandibus cornibus, quæ ad Græcos veniunt. Leonum autem terminus est Abderorum flumen Nestus, & Achelous, qui per Acarnaniam fluit. nam nemo aut ad auroram trans Nestũ vsquam gentium viserit leonem in Europa, aut trans Acheloum ad Hesperũ in reliqua continente: sed in horum fluuiorum medio leones gignuntur. Post- CXXVII quam autem Thermam venit Xerxes, ibi substitit, tantum maritimi spatii occupantibus castris quantum est ab vrbe Therma & Mygdonia vsque ad confluentem Lydei & Haliacmonis, vbi agrũ Bottiæicum Macedonicumque determinant. In his locis statiua habuere barbari: quibus potantibus solus ex iis qui commemorati sunt amnibus Chidorus è Crestonæis fluens non supperiit, sed defecit. Xerxes è Therma prospiciens CXXVIII Thessalicos montes, Olympum & Ossam, præcelsæ magnitudinis, audiensque in medio eorum anfractum angustum esse, per quem fluit Peneus, & illic viam esse quæ in Thessaliam fert, cupidine captus est nauigandi ad ostium Penei inspiciundum: quia superiorem viam tenenti erat eundum per Macedones superne habitantes ad Pærabos, præter Gonnum vrbem. nam hâc sutissimum iter esse audiebat. ¶ Atque vt concupiuit, ita & fecit. itaque conscensa naui Sidonia, (quam semper conscẽdebat quoties ei tale aliquid facere libebat) extulit signũ ceteris nauibus proficiscendi, relictis illic terrestribus copiis. Ea postquã peruenit, ostia Penei contemplantem

[1] Miror autem qui fieret vt leones à ceteris quidem abstinerent, camelos autem inuaderent: quod animal &c.

ingens

ingens admiratio quum subiret, accitos viæ ductores interrogauit nunquid flumen posset auerti, vt alibi mare in-
CXXIX grederetur. Narratur autem Thessalia quondam lacus fuisse, vtpote concluſa vndique præaltis montibus. nam quod Thessaliæ ad auroram spectat, id Pelion & Ossa iunctis inter se radicibus præcludunt: quod ad ventum aquilonem, id Olympus: quod ad Hesperum, id Pindus: quod ad meridiem & ventum austrum, id Othrys: quod inter hos montes medium, id Thessalia est, ita deuexa vt cum alii frequentes amnes in eam defluant, tum hi quinque præcipui, Peneus, Apidanus, Onochonus, Enipeus, Pamisus: qui è montibus Thessaliam cingentibus in eam planitiem confluẽtes, per vnum anfractum & cum arctum in mare euadunt, in vnam aquam omnes redacti: qui simulac confluentem fecerunt, Peneus retento suo nomine cereteros innominatos reddit. Fertur quondam, quum nondum esset hic anfractus per quem flumina mearent, hos fluuios & præterea lacum Bœbeidem non fuisse nominatos quemadmodum nunc, & tamen non minus quam nunc fluxisse, sed suis fluentis omnem Thessaliam effecisse pelagus. Ipsi quidem Thessali memorant Neptunum fecisse conuallem per quam meat Peneus, haud absurde sentientes. qui enim arbitratur Neptunum terram quatere, & quæ terræmotu diducta sunt, huius dei esse opera, ei cernenti hunc locum videtur Neptunus id fecisse. namque diductio illa montium (vt mihi videtur) terræ-
CXXX motus est opus. Xerxi autem interroganti nunquid alibi exirent in mare ostia Penei, deductores sui rem compertam habentes, Rex, inquiunt, nulli sunt huic flumini alibi in mare tendentes exitus quam iste hîc. cuncta enim vndique montibus redimita Thessalia est. Ad hoc Xerxes dixisse fertur, Solertes sunt viri Thessali, qui suæ sibi imbecillitatis consci, iampridem cum alia prœuiderunt, tum vero hoc, quod regionem habeant facilem occupatu, & mature expugnabilem. Solum enim hoc esse negocium, flumen, obstructo anfractu, auersoque alueo per quem meat, in eorum terram inducere, à quo omnis Thessalia præter montes aquis obduceretur. [1] Hæc ita se habere Xerxes apud filios Alei dixit, quoniam Thessali è Græcis principes regi sese tradiderant,

σὺν θυμῷ μεγάλῳ ἐνέχεον. καλέσας δὲ τοὺς κατηγεμόνας τῆς ὁδοῦ, εἴρετο εἰ τὸν ποταμὸν ὅδε τρέψαντες, ἑτέρῃ ἐς θάλασσαν ἄξαγαγεῖν. Τῷ δὲ Θεσσαλίῃ λόγος ἦν τὸ παλαιὸν εἶναι λίμνην, ὥστε γε συγκεκλῃσμένῃ πάντοθεν ὀρῶν ὑψηλοῖσι. τὰ μὲν γὰρ αὐτῆς πρὸς τὴν ἠῶ ἔχοντα, τό τε Πήλιον οὔρεος καὶ ἡ Ὄσσα ἀποκλείει, συμμίσγοντα τὰς ὑπωρείας ἀλλήλῃσι· τὰ δὲ πρὸς βορέω ἀνέμου, Οὔλυμπος· τὰ δὲ πρὸς ἑσπέρης, Πίνδος· τὰ δὲ πρὸς μεσαμβρίην τε καὶ ἄνεμον νότον, ἡ Ὄθρυς. τὸ μέσον δὲ τούτεων τῶν λεχθέντων οὐρέων, ἡ Θεσσαλίη ἐστί, ἐοῦσα κοίλη. ὅσα δὲ ὧν ποταμῶν καὶ ἄλλων συχνῶν ἐς αὐτὴν ἐσβάλλοντων, πάντες δὲ τῶν δοκίμων μάλιστα τρῶδε, Πηνειός, καὶ Ἀπιδανός, καὶ Ὀνοχώνη, καὶ Ἐνιπεύς, καὶ Παμίσσου· οἱ μὲν νυν ἐς τὸ πεδίον τοῦτο συλλεγόμενοι ἐκ τῶν οὐρέων τῶν περικλῃόντων τὴν Θεσσαλίην οὐνόμαζόμενοι, διὰ ἑνὸς αὐλῶνος καὶ τούτου στεινοῦ, ἔκροον ἔχουσι ἐς θάλασσαν, περισυμμίσγοντες δὲ ὕδωρ πάντες ἐς τωὐτό· ἐπεὰν δὲ συμμιχθέωσι τάχιστα, ἐνθεῦτεν ἤδη ὁ Πηνειὸς τῷ οὐνόματι κατακρατέων, ἀνωνύμους τοὺς ἄλλους ποιέει εἶναι. Τὸ δὲ παλαιὸν λέγεται, ὡς ἐόντος τοῦ αὐλῶνος καὶ διεκρόου τούτου, τοὺς ποταμοὺς τούτους, καὶ τοὺς ἐόντας ποταμοὺς τούτοισι τὴν Βοιβηίδα λίμνην, οὔτε οὐνομάζεσθαι κατάπερ νῦν, ῥέειν τε οὐδὲν ἧσσον ἢ νῦν ῥέοντας δὲ, ποιέειν τὴν Θεσσαλίην πᾶσαν πέλαγος. αὐτὰ μὲν νυν Θεσσαλοὶ φασι Ποσειδέωνα ποιῆσαι τὸν αὐλῶνα, διὰ οὗ ῥέει ὁ Πηνειός· οἰκότα λέγοντες. ὃς γὰρ νομίζει Ποσειδέωνα τὴν γῆν σείειν, καὶ τὰ διεστῶτα ὄρεα τοῦ σεισμοῦ, τοῦ θεοῦ τοῦτου ἔργα εἶναι, καὶ ἐκεῖνο ἰδὼν, φαίη Ποσειδέωνα ποιῆσαι. ἔργον γὰρ ὅτι σεισμοῦ, (ὡς ἐμοὶ φαίνεται) ἡ ἀφάνισις τῶν οὐρέων. Οἱ δὲ κατηγεόμενοι, ἐρομένου Ξέρξεω εἰ ἔστι ἄλλη ἔξοδος ἐς θάλασσαν τῶν Πηνειῶν, ἐξεπισάμενοι ἀτρεκέως, εἶπον, Βασιλεῦ, ποταμῷ τούτῳ οὐκ ἔστι ἄλλη ἔξήλυσις ἐς θάλασσαν κατήκουσα, ἀλλ' ἥδε αὕτη. οὔρεσι γὰρ περιεστεφάωται πᾶσα ἡ Θεσσαλίη. Ξέρξεα δὲ λέγεται εἰπεῖν πρὸς τοῦτο, Σοφοὶ ἄνδρες εἰσὶ Θεσσαλοί. τάδε τ' ἄρα πρὸ πολλοῦ ἐφυλάξαντο, γνώμας ἀποδεξάμενοι καὶ τάλλα, ἐόντι χώρῳ ἄρα εἶναι δυαίρετόν τε καὶ ταχυάλωτον. ἐστὶ γὰρ ποταμὸν τρῆμα αὐτῷ μοῦνον ἐπεναίσφεον ὑπὸ τὸν χώρον, χώμασι ἐκ τοῦ αὐλῶνος ἐκβιβάσαντα, καὶ πᾶσαν ἐφύδατον ἂν δι' ὧν νυν ῥέει ῥέεθρον. ὡς τε Θεσσαλίῃ πᾶσαν ἔξω τῶν οὐρέων ὑποβρύχιον γενέσθαι. ταῦτα δὲ ἔχοντα ἔλεγε ἐς τοὺς Ἀλεύεω παῖδας, ὡς περ οἱ Ἑλλήνων ἐόντες Θεσσαλοὶ ἑωυτοὺς βασιλεῖ,

1 Hæc autem quæ dicebat, ad Aleuæ liberos spectabant, quod quum Thessali essent, primi inter Græcos regi se tradidissent —

δεχέων ὁ Ξέρξης ἀπὸ πάντος σφέας τὸ ἔθνεος ἐπαγγέλλεσθαι φιλίην. Εἰπὰς ταῦτα, καὶ θεησάμενος, ἀπέπλεε ἐς τὴν Θέρμην. Ὁ μὲν δὴ περὶ Πιερίην διέτριβε ἡμέρας συχνάς. Τὸ γὰρ δὴ οὖρος τὸ Μακεδονικὸν ἔκειρε τῆς στρατιῆς τὸ τρίτημόριον, ἵνα ταύτῃ διεξίῃ ἅπασα ἡ στρατιὴ ἐς Περαιβούς. Οἱ δὲ δὴ κήρυκες οἱ ἀποπεμφθέντες ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ γῆς αἴτησιν, ἀπῄεσαν, οἱ μὲν, κενοί, οἱ δ', φέροντες γῆν τε καὶ ὕδωρ. Τῶν δὲ δόντων ταῦτα ἐγίνοντο οἵδε, Θεσσαλοὶ, Δόλοπες, Ἐνιῆνες, Περαιβοὶ, Λοκροὶ, Μάγνητες, Μηλιέες· Ἀχαιοὶ οἱ Φθιῶται, καὶ Θηβαῖοι, καὶ οἱ ἄλλοι Βοιωτοὶ, πλὴν Θεσπιέων τε καὶ Πλαταιέων. Ἐπὶ τούτοισι οἱ Ἕλληνες ἔταμον ὅρκιον, οἱ τῷ βαρβάρῳ πόλεμον ἀφέμενοι. Τὸ δὲ ὅρκιον ὧδε εἶχε· Ὅσοι τῷ Πέρσῃ ἔδοσαν σφέας αὐτοὺς, Ἕλληνες ἐόντες, μὴ ἀναγκασθέντες, κατὰ αὐτῶν σφι βῦσαι τὰ πρήγματα, τούτους δεκατεῦσαι τῷ ἐν Δελφοῖσι θεῷ. Τὸ μὲν δὴ ὅρκιον ὧδε εἶχε τοῖσι Ἕλλησι.

Ἐς δὲ Ἀθήνας καὶ Σπάρτην οὐκ ἀπέπεμψε Πέρσης ἐπὶ γῆς αἴτησιν κήρυκας, τὴν δὲ εἵνεκα· τοὺς τέως ἐλθόντας Δαρείου πέμψαντος ἐς ἀμφοτέρους; οἱ μὲν αὐτέων, τοὺς αἰτέοντας ἐς τὸ βάραθρον ἔρριψαν, οἱ δὲ ἐς φρέαρ ἐμβαλόντες, ἐκέλευον γῆν τε καὶ ὕδωρ ἐκ τούτεων φέρειν τῷ βασιλέϊ. Τούτεων μὲν εἵνεκα οὐκ ἀπέπεμψε Ξέρξης τοὺς αἰτήσοντας. ὁ, δὲ τοῖσι Ἀθηναίοισι ταῦτα ποιήσασι τοὺς κήρυκας συλήσας ἀνεθέλητον, ἔφη, λητον ἡγέεσθαι οὐκ ἔχω εἰπεῖν, πλὴν ὅτι σφέων ἡ χώρη καὶ ἡ πόλις ἐδηώθη. ἀλλὰ τοῦτο οὐ δι' ταύτην τὴν αἰτίην δοκέω γενέσθαι. Τοῖσι δὲ ὧν Λακεδαιμονίοισι μηνίσας κατέσκηψε Ταλθύβιον τὸν Ἀγαμέμνονος κήρυκος. ἐν γὰρ Σπάρτῃ ἐστὶ Ταλθυβίου ἱρόν. Εἰσὶ δὲ καὶ ἀπόγονοι Ταλθυβίου, Ταλθυβιάδαι καλεόμενοι, τοῖσι αἱ κηρυκηίαι αἱ ἐκ Σπάρτης πᾶσαι γίνονται δίδοντες. μετὰ δὲ ταῦτα, τοῖσι Σπαρτιήτῃσι καλλιερήσαντι θυομένοισι οὐκ ἐδίδου· τοῦτο δὲ ἐπὶ χρόνον συχνὸν ἐμήνυε. ἀχθομένων δὲ καὶ συμφορὴ ἐγεγόνεε Λακεδαιμονίων, ἁλίης τε πολλάκις συλλεγομένης, καὶ κήρυγμα τοιόνδε ποιευμένων, εἴ τις βούλοιτο Λακεδαιμονίων τοὺς τῆς Σπάρτης ἀποθνήσκειν, Σπερθίης τε ὁ Ἀνηρίστου καὶ βουλὶς ὁ Νικολέω, ἄνδρες Σπαρτιῆται, φύσει τε γεγονότες θῶ, καὶ χρήμασι ἀπήκοντες ἐς τὰ μέγιστα; ἐθέλονται τῷ ἐόντε δυσὶ ποινὴν ἐσαγαγεῖν Ξέρξῃ τοῦ Δαρείου κηρύκων τῶν ἐν Σπάρτῃ ἀπολομένων. ὕστερον Σπαρτιῆται τούτοισι ὡς ἀποθανουμένους ἐς Μήδους ἀπέπεμψαν. Αὕτη τε ἡ

ratus id illos per totam nationem diuulgaturos. Hoc loquutus, & locum contemplatus, Thermam renauigant. Vbi CXXXI complures dies circa Pieriam est commoratus (nam montem Macedonicum, vt illaç in Peræbos omnis transiret exercitus, tertia eius pars repurgabat) eodem [1] legati qui dimissi in Græciam fuerant ad terram petendam, regressi sunt partim inanes, partim terram & aquam afferentes. Quam qui dederunt eorum, CXXXII hi fuere, Thessali, Dolopes, Enienses, Peræbi, Locri, Magnetes, Melienses, Achæi, Phthiotæ & Thebani, ceterique Bœoti præter Thespienses & Platæenses: [2] cum quibus ii Græci *Perabi* percusserant fœdus qui bellum aduersus barbarum sumpserant. fœdus autem ita habebat: Quicunque Græci se dedidissent Persæ, non adacti necessitate, [3] eorum decimum quenque, rebus bene constitutis, se deo qui Delphis est, deuoturos. Ita apud Græcos iusiurandum se habebat. ¶ Xerxes autem neque A- CXXXIII thenas neque Spartam legatos terram petitum miserat, ob id quod quos ante Darius ad hoc ipsum misisset, eorum alios isti in barathrum, alios in puteum deiecerant, iubentes eos illinc terram & aquam ferre ad regem. Hac de caussa nullos illuc ad petendum misit. Et Athenienses quidem, quod ita [4] legatos tractarint, quid triste contigerit non queo dicere, nisi quod eorum solum cum vrbe vastatum est: quod tamen ipsum non ea caussa suspicor contigisse. CXXXIV Lacedæmoniis vero ira Talthybii, qui fuit Agamemnonis præco, incubuit. est autem Spartæ Talthybii templum, cum eius posteris qui Talthybiadæ nominantur, quibus honos [5] legationis Spartanorum semper tribuitur. Itaque post eam rem Spartiatæ, quum læta exta eis non essent, idque diu contingeret, pertæsi huius calamitatis Lacedæmoniorũ, cœtu frequenter coacto hoc edictum proposuere, siquis Lacedæmoniorum vellet pro Sparta occũbere. Tunc Sperthies Anerísti & Bulis Nicolai filius, viri Spartiatæ, & natalibus & opibus inter primos, vltro se obtulerunt ad satisfaciendum sua pœna Xerxi Darii filio, ob legatos apud Spartam interemptos. Ita hos Spartiatæ tanquam mortem obituros, miserũt ad Medos. Digna autem ad- CXXXV

269

—existimabatque Xerxes illos à tota natione amicitiam, *vel, confœderationem*, sibi spondere. *Id est, Hæc autem dicebat de Thessalis ratione habita illius quod Alexandra fecerant. sperabat enim totam nationem factum illorum imitaturam.* 1 Caduceatores 2 Aduersus quos ii Græci percusserunt fœd. 3 Hos, rebus bene constit. ad soluendam deo Delphico decimam adigere. *Potest tamen & paulo aliter exponi διαπύνη.* 4 Caduceatores 5 Obeundorum præconiorum ex Sparta

mira-

miratione cum hæc audacia horum virorum, tum verba ab eis habita. nam Susa tendentes, ad Hydarnem Persam Asianæ oræ maritimæ præfectum venerunt: qui eos hospitaliter munificeque acceptos, his verbis interrogauit, Viri Lacedæmonii, quid *ita* respuitis effici amici regis? cernite enim ex me & meo statu quam scit honore prosequi rex viros egregios, [1] vos itidem honoraturus si vos ipsi ei dederitis. Videamini modo apud eum viri egregii: quoniam singuli vestrûm rege donante, principatum Græciæ obtinebunt. Ad hæc illi respondentes, Hydarnes, inquiunt, non ex æquo consilium tuum ad nos spectat atque ad te, qui condicionis quam suades expertus es, nostræ inexpertus. nam eam quidem nosti: libertatem autem nondum expertus es, vtrum sit dulcis an non. quæ si tibi experta foret, non vt hastis sed vt securibus pro ea dimicaremus, nobis suaderes. Hæc Hydarni CXXVI respondérunt. Dehinc vene vt ascenderunt Susa, & in conspectum regis venerunt, principio iubentibus satellitibus ac vim afferentibus vt procumbentes regem adorarent, [2] & pes capita eos ad id agendum impingentibus, negauerunt se vnquam id esse facturos. neque enim sibi esse consuetudinem hominem adorandi, neque se ad id veniisse. Posteaquam autem in hoc repugnauerant, secundo loco hæc & his similia dixere, Rex Medorum, nos miserunt Lacedæmonii ad luendam pœnam pro iis [3] legatis qui Spartæ interiere. Hæc istis dicentibus, Xerxes præ magnanimitate negauit se fore Lacedæmoniis similem. illos enim interimendis legatis ius omnium hominum confudisse: se vero quod illis exprobraret, id non esse facturum: neque, eos occidendo, Lacedæmonios culpa soluturum. CXXVII Hac re per Spartiatas gesta, impræsens ira Talthybii cessauit: etsi Spartam reuersis Sperthie & Bule, [4] longo deinde tempore interiecto excitatum est inter Peloponnenses & Athenienses bellum, vt Lacedæmonii aiunt. quod mihi diuinitus maxime videtur esse gestum:

τάλμα τούτεων τῶν ἀνδρέων θωύματος ἀξίη, καὶ τάδε πρὸς τούτοισι ἔπεα. πορθυόμενοι γὰρ ἐς Σοῦσα, ἀπιχνέονται πρὸς Ὑδάρνεα. ὁ δὲ Ὑδάρνης ἦν μὲν γένος Πέρσης, στρατηγὸς δὲ τῶν προσταλασσίων αὐθεφτων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ ὄφρεας, ξείνια προθέμενος, ἑστίη. ξείνιζων δέ, εἶπε τάδε, Ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, τί δὴ φεύγετε βασιλέι φίλοι γενέσθαι; ὁρᾶτε γὰρ ὡς ἐπίστα τιμᾶν βασιλεὺς ἄνδρας ἀγαθοὺς ὑμέας, ἐς ἐμέ τε καὶ τὰ ἐμὰ πρήγματα ἀποβλέποντες· οὕτω δὴ καὶ ὑμᾶς εἰ δοίητε ὑμέας αὐτοὺς βασιλέι, (δεδόξαται γὰρ πρὸς αὐτοῦ ἄνδρες εἶναι ἀγαθοὶ) ἕκαστος ἂν ὑμεῶν ἄρχοι γῆς Ἑλλάδος, δόντος βασιλῆος. πρὸς ταῦτα ὑμῖν ἐκρίνομεν τάδε, Ὑδάρνες, οὐκ ἐξ ἴσου γινέσθαι ἡ συμβουλίη ἡμῖν τε καὶ ὑμῖν τείνουσα. τὸ μὲν γὰρ πεπειρημένος συμβουλεύεις, τὸ δὲ ἀπείρεος ἐών. τὸ μὲν γὰρ δοῦλος ἐστὶ ἐξεπίστεαι, ἐλεύθερος δὲ οὐκω ἐπειρήθης, οὔτε εἰ ἔστι γλυκύ, οὔτε εἰ μή. εἰ γὰρ αὐτῆς πειρησαίμεθα, οὐκ ἂν δέοιτο συμβουλίοις ἡμῖν πρὸς ἀυτῆς μάχεσθαι, ἀλλὰ καὶ παλέκεσι. ταῦτα μὲν Ὑδάρνεα ἀμείψαντο. Ἐνθεῦτεν δὲ ὡς ἀνέβησαν ἐς Σοῦσα, καὶ βασιλέι ἐς ὄψιν ἦλθον, πρῶτα μὲν, τῶν δορυφόρων κελευόντων, καὶ ἀναγκάζοντων σφι προσφερόντων προσκυνέειν βασιλέα προσπίπτοντας, οὐκ ἔφασαν, ὡς τεθνεόμενοι ὑπ' αὐτέων ὅτι τὸ κεφαλικὸν, ποιήσειν ταῦτα οὐδαμῇ. οὔτε γὰρ σφι ἐν νόμῳ εἶναι ἄνθρωπον προσκυνέειν, οὔτε κῆ ταῦτα ἦκειν. ὡς δὲ ἀπημαχέσαντο τοῦτο, δεύτερά σφι λέγουσι τάδε, καὶ λόγου τοιοῦδε ἐχόμενα, Ὦ βασιλεῦ Μήδων, ἐπέμψαν ἡμέας Λακεδαιμόνιοι ἀντὶ τῶν ἐν Σπάρτῃ ἀπολομένων κηρύκων, ποινὴν ἐκείνων τίσοντας. λέγουσι δὲ αὐτοῖσι ταῦτα, Ξέρξης ὑπὸ μεγαλοφρεσύνης, οὐκ ἔφη ὁμοῖος ἔσεσθαι Λακεδαιμονίοισι· κείνους μὲν γὰρ συγχέαι τὰ πάντων ἀνθρώπων νόμιμα, ἀποκτείναντας κήρυκας· αὐτὸς δὲ, τὰ ἐκείνοισι ὄφελε, ταῦτα οὐ ποιήσειν, οὐδὲ αὐτοὺς ἀποκτείνας ἐκείνους, ἀπολύσειν Λακεδαιμονίους τῆς αἰτίης. Οὕτω μὲν Ταλθυβίῳ μέλλησε, καὶ ταῦτα ποιησάντων Σπαρτιητέων, ἐπαύσατο τῆς μανίης, καὶ ἦν ἀπονος πάντων ἐς Σπαρτίην Σπερθιείη τε καὶ Βούλις. χρόνῳ δὲ μετέπειτα πολλῷ ἐπηγέρθη τε τῶν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων πόλεμον, ὡς λέγουσι Λακεδαιμόνιοι. τοῦτό μοι ἐν τοῖσι θειότατον φαίνεται γενέσθαι,

---

1 Sic & vos, si regi vos tradatis, ab illo singuli (quippe qui magnam de vestra fortitudine opinionem conceperit) principatum *alicuius* nationis Græcæ sitis consequuturi. Ad quæ illi respondentes, Hydarnes, inquiunt, non das nobis par vtrinque consilium. tu enim qui nobis consilium das, vnum expertus es, alterum nequaquam. nam seruus esse didicisti. at libertas dulcis sit necne, nondum es expertus. Si enim illam expertus esses, non vt hastis *&c.* *Illud* οὐκ ἐξ ἴσου *&c.* *potest & ita verti*, Non pari vtrinque ratione das nobis consilium. *q. d. Quum suades nobis vt condicionem tuam nostra anteponamus, res duas inter se comparare non tibi aequaliter notas. Illud autem* ἐρᾶν *potest etiam verti* Cernitis, *& fortasse melius.* 2 Negauerunt se, vel si in caput protruderentur, hæc vllo modo facturos. *Alioqui phrasis illa* Præcipitem dari *significat.* *Eo autem sensu quem Valla sequutus est, videtur dictum fuisse potius Herodotus,* καὶ αἰσχύνην περιφέρεσθαι, καὶ ὅτι κεφαλὴν αὐτὸν ἀποτίνειν. *Sed alteri sensui videtur aptius fore* οὐδ' ὣς ἐθέλειν. 3 Caduceatoribus 4 Sed longo post tempore rursum excitata fuit in bello Peloponnesiorum & Athenienſium, vt Laced. aiunt, quod mihi diuin. m. contigisse videtur.

ὅτι μὲν γὰρ κατέσκηψε ἐς ἀγγέλους ἡ Ταλθυβίου μῆνις, οὐδὲ ἐπαύσατο πρὶν ἢ ἐξήλθε, δίκαιον οὕτω ἔφερε· ὅτι δὲ συμπεσεῖν ἐς τοὺς παῖδας τῶν ἀνδρῶν τούτων τοὺς ἀναβάντων ἐπὶ βασιλέα ἀπὸ τῶν μιῶν, ἐς Νυμφόδωρον τε τὸν Βούλιος, καὶ ἐς Ἀνήριστον τὸν Σπερθίεω, ὡς εἷλε ἁλιέας τοὺς ἐκ Τίρυνθος, ὁλκάδι καταπλώσας πλήρεϊ ἀνδρῶν, δῆλον ὧν μοι ὅτι θεῖον ἐγένετο τὸ πρῆγμα ἐκ τοῦ μηνίος. οἱ μὲν πεμφθέντες ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἄγγελοι ἐς τὴν Ἀσίην, πορευθέντες διὰ Σιτάλκεω τοῦ Τήρεω, Θρηίκων βασιλέος, καὶ Νυμφοδώρου τοῦ Πύθεω ἀνδρὸς Ἀβδηρίτεω, πλοῦς κατὰ Βισάνθην τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ ἀπαχθέντες ἐς τὴν Ἀττικὴν, ἀπέθανον ὑπὸ Ἀθηναίων· μετὰ δὲ αὐτέων, καὶ Ἀριστέας ὁ Ἀδειμάντου, Κορίνθιος ἀνήρ. ταῦτα μὲν νυν πολλοῖσι ἔτεσι ὕστερον ἐγένετο τοῦ βασιλέος στόλου. Ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν πόλεμον τοσόνδε λόγον. ἡ δὲ στρατηλασίη ἡ βασιλέος ὄνομα μὲν εἶχε ὡς ἐπὶ Ἀθήνας ἐλαύνοι, κατίστη δὲ ἐς πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα. πυνθανόμενοι δὲ ταῦτα πρὸ πολλοῦ οἱ Ἕλληνες, οὐκ ὁμοίως πάντες ἐποιεῦντο. οἱ μὲν γὰρ αὐτέων δόντες γῆν τε καὶ ὕδωρ τῷ Πέρσῃ, εἶχον θάρσος ὡς οὐδὲν πεισόμενοι ἀνάξια τοῦ βαρβάρου· οἱ δὲ δόντες, ἐν δείματι μεγάλῳ κατέστασαν, ἅτε οὔτε νεῶν ἐουσέων ἐν τῇ Ἑλλάδι ἀριθμὸν ἀξιομάχων δεκέων ὑπόντα, οὔτε βουλομένων τὰ πολλὰ αὐτάων πρήσσεσθαι τὸν πόλεμον, μηδίζοντων δὲ τοὺς πλέους. Ἐνθαῦτα ἀναγκαίη ἐξέρχομαι γνώμην ἀποδέξασθαι, ὑποφθονέων μὲν τοῖσι πλεόνων ἀνθρώπων, ὅμως δὲ, τῇ γέ μοι φαίνεται εἰ ἀληθὲς, οὐκ ὑποκήσω. οἱ Ἀθηναῖοι καταρρωδήσαντες τὸν ὑπόντα κίνδυνον, ἐξέλιπον τὴν σφετέρην, καὶ μὴ ἐκλιπόντες, δηλα μείναντες, ἔδοσαν σφέας αὐτοὺς Ξέρξῃ καὶ τὴν θάλασσαν, ὑδαμοὶ ἂν ἐπιφρώνεον ἀντιθύμιοι βασιλεῖ. εἰ δὲ νῦν καὶ τὴν θάλασσαν μηδεὶς ἐπιὼν ἔσχε Ξέρξην, κατά γε ἂν τὴν ἠπειρον τοιάδε ἐγένετο. Εἰ καὶ πολλοὶ τειχέων κιθῶνες ἦσαν ἐλασθέντες ἀπὸ τοῦ Ἰσθμοῦ Πελοποννησίοισι, προδόντες ἂν Λακεδαιμόνιοι ἔσχον τοὺς συμμάχους οὐκ ἐθέλοντας, ἀλλ' ἐπ' ἀναγκαίης, καὶ πόλις ἁλισκομένων ἔσχον τοὺς ναυτικοὺς στρατοὺς τοῦ βαρβάρου, ἐρημωθέντες δὲ ἂν, καὶ ἀποδεξάμενοι ἔργα μεγάλα, ἀπέθανον γενναίως. ἢ τοῦτο ἂν ἔπαθον, ἢ

1 quia ira Talthybii nuncios corripuerit, nec prius quieuerit. Quod autem ira inciderit in eorum qui ad regem ascenderunt filios, Nicolaum Bulis, & Aneristum Sperthiei filium, qui piscatores Tirynthios in naui oneraria plena viris nauigantes cepit, manifestum est apud me diuinitus id factum esse. ex ira dei: quod nuncii qui in Asiam à Lacedæmoniis mittebantur, proditi à Sitalce Tirei filio Thracum rege, & à Nymphodoro Pythei filio viro Abderita, excepti sunt iuxta Bisantem quæ est in Hellesponto, & adducti in Atticam, ab Athenienſibus necati sunt: cumque iis Aristeas Adimanti filius, Corinthius. Verum hæc multis post regis expeditionem annis gesta sunt. ¶ Quæ expedi- CXXVIII
tio (vt ad superiorem orationem redeã) nomine quidem tendebat contra Athenas, re tamen vera contra cunctam Græciam. Eam diu ante Græci quum audissent, non perinde omnes affecti sunt. nam ii qui terram & aquam dederant Persæ, fiduciam animo præsumebant tanquam nihil ingratum passuri à barbaro: qui non dederant, magno in metu versabantur. quippe quum nulla tanta classis esset in Græcia quæ posset excipere inuadentem, præsertim plerisque bellum detrectantibus, & libenter ad partes Medorum inclinantibus. Hoc CXXIX
ego loco necesse habeo ferre sententiam apud multos quidem homines inuidiosam, [2] non tamen quod mihi videtur verum dissimulabo: an Athenienses formidantes periculum quod impendebat, patriam deseruissent: an, non deserentes, sed permanentes sese dedissent Xerxi, nihil omnino aduersus regem in mari facere conati: an nemo mari se opposuisset Xerxi, atque hæc in continenti gesta essent: an etiam multæ loricæ essent muris inductæ à Peloponnensibus per Isthmum: an proditi à sociis Lacedæmonii, iisque non voluntariis, sed per vrbes à classe barbara occupatis, ac deserti fuissent: desertique & magna opera aggressi, generose occubuissent: an hæc passi essent: an,

1 Talthybii enim iram in nuncios incubuisse, nec cessauisse priusquam discessissent, *qui ad luendam pro illis pœnam mittebantur*, id æquitas postulabat: (*Gall. ad verbum, Le droict le portoit ainsi*) at vero ingruisse illam in eorum filios qui ad regem ob iram illam ascenderant, Nicolaum Bulis, *&c. Sed non videtur mendo vel potius mendis carere totus hic locus, præsertimque illud* ἐξῆλθε, *pro quo* ἐξῆλθον *lego. eo sensu quem hic indicaui, qui tamen hic ipse mihi satisfacit.* 2 Non tamen quod mihi ver. esse vid. subticebo. Si Athenienses impendentis periculi metu patriã deseruissent, aut non deseruissent, sed in ea permanentes, se Xerxi dedidissent, regi mari resistere nulli conati fuissent. quod si mari nullus Xerxi restitisset, terra certe ista contigissent: Quamuis muri à Peloponnensibus per Isthmum ducti essent multis loricis fulti, Lacedæmonii (vbi eos socii prodidissent, non sua quidem sponte, sed necessitate adacti, quippe quorum vrbes sigillatim à classe barbari caperentur) soli remansissent: soli autem remanentes, præclaris in prœlio facinoribus editis, præclara morte occubuissent. aut, inquam, hic illis exitus contigisset, aut——

priuſ-

priusquam viderent alios Græcos cum Medis sentientes, cum Xerxe depacti essent: atque ita vtrinq; sub Persis Græcia fuisset, Nam murorũ apud Isthmum loricatorum quænam vtilitas fuisset rege mari potiente, à nemine quiui audire. Nunc autem siquis Athenienses Græciæ liberatores extitisse dicat, profecto non aberrauerit à vero. nam vtrò se illi applicassent, hæ partes erant præponderaturæ: quum vero prætulerint Græciam præstare liberam, nimirum ipsi fuere qui quicquid Græciæ reliquũ erat cum Medis non sentiens erexerũt: quique secundum deos, regem repulerunt. Ac ne oraculis quidem horrendis ac terribilibus, quę à Delphis veniebant, inducti ad Græciam deserendam fuerunt, sed persistentes constituerunt
CXL excipere hostem sua inuadentem. Siquidem consultoribus Delphos missis, vti oracluo volebant: iisque factis apud templum quę ritus postulabat, ędem ingressi confederunt. Quibus Pythia cui nomen erat Aristonice, ita respondit,

Quid miserande sedes populus? fuge ad extima terræ,
AEdibus & [1] globida deserti collibus vrbis.
Nam caput & corpus minime sincera manebunt,
Extremive pedes poterunt supereſſe manusve,
Aut medium, sed ea ignis edax deformia reddet,
Et Mars acer equis vrgens [2] Asiagena curru.
Atque alias pleraſque, tuas [3] non solius arces:
Permultasque deũm sæuis dabit ignibus ades,
Quas ego prævidi iam nũc sudore [4] madentes,
Atque metu tremere, & de laquearibus altis
Nigrantem cogente malo manare cruorem:
Ite sed ex adyto, atque malis effundite mentem.

CXLI His auditis Athenienſium consultores maximo sunt mœrore affecti. quibus inter sese agitantibus tam triste responsum, Timon Androbuli filius,

τοὺς τῶν, ὁρῶντες αὐτὴ καὶ σὺν ἄλλοις Ἕλλησας μηδίζοντας, ὁμολογίη αὐτὴ ἐχρήσαντο τοῖς Ξέρξεα. καὶ ὕστω αὐτὶς ἀμφότερα ἡ Ἑλλὰς ἐγίνετο ὑπὸ Πέρσῃσι. τὸν γὰρ ὠφελίην τὸν τῶν τειχέων τῶν ἀμφὶ τὸν Ἰσθμὸν ἐληλαμμένων οὐ δυνάμην πυθέσθαι ἥντινα αὐτῶν, βασιλέος ἐπιχειρεόντος τῇσι θαλάσσῃσι· νέων δὲ Ἀθηναίοισι αὐτὶς λέγων σωτῆρας γενέσθαι τῆς Ἑλλάδος, οὐκ ἂν ἁμαρτάνοι τάληθές. οὗτοι γὰρ ἐπὶ ὁκότερα τῶν πρηγμάτων ἐτρέψαντο, ταῦτα ῥέψαν ἔμελλε· ἐλόμενοι δὲ τὴν Ἑλλάδα ἐλευθερίην, τοῦτο δὴ τὸ Ἑλληνικὸν πᾶν ὃ λοιπὸν ὅσον μὴ ἐμήδισε, αὐξὶς οὗτοι ἔσαν ἐπεγείραντες, καὶ βασιλῆα μετά γε θεοὺς αὐωσάμενοι. οὐδὲ σφέας χρηστήρια φοβέοντα ἐλθόντα ἐκ Δελφῶν, καὶ ἐς δείματα βάλοντα, ἔπεισε ἐκλιπεῖν τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καταμείναντες, ἀνέχοντο ὑπὸ βρίοντα ὑπὸ τὸν χῶρον δέξασθαι. Πέμψαντες γὰρ οἱ Ἀθηναῖοι ἐς Δελφοὺς θεοπρόπους, χρηστηριάζεσθαι ἐσῆλθον ἑτοιμοι. καὶ σφι ποιήσασι τὸ ἐωθὸς τὰ νομιζόμενα, ὡς ἐς τὸ μέγαρον ἐσελθόντες ἵζοντο, χρᾷ ἡ Πυθίη, τῇ οὔνομα ἦν Ἀριστονίκη, τάδε,

271

Ὦ μέλεοι, τί κάθησθε; λιπὼν φυγὲ πείρατα γαίης
Δώματα, καὶ πόλιος τρηχειδέος ἄκρα κάρηνα.
Οὔτε γὰρ ἡ κεφαλὴ μένει ἔμπεδον, οὔτε τὸ σῶμα,
Οὔτε πόδες νέατοι, οὔτ' ὤν χέρες, οὔτε τι μέσσης
Λείπεται, ἀλλ' ἄζηλα πέλει. κτὶ γὰρ μιν ἐρείπει
Πῦρ τε καὶ ὀξὺς Ἄρης, συνελαύνων ἅρμα δι' ὤκεων.
Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλ' ἀπολεῖ πυργώματα, κοὐ τὸ σὸν οἶον·
Πολλοὺς δ' ἀθανάτων νηοὺς μαλερῷ πυρὶ δώσει,
Οἵ νυν ἱδρῶτι ῥέουσιν ἐνὶ κλισίῃσι,
Δείματι παλλόμενοι. κτὶ δ' ἀκροτάτοις ὀρόφοισι
Αἷμα μέλαν κέχυται, τοῦ εἵδον κακότητος ἀνάγκας.
Ἀλλ' ἴτον ἔξ ἀδύτοιο, κακοῖς δ' ὑπίδνατε θυμόν.

Ταῦτα ἐκδόσθαι τοὺς Ἀθηναίων θεοπρόπους, συμφορῇ τῇ μεγίστῃ ἐχρεώντο· προβαλλόμενοι δὲ σφέας αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ κακοῦ τοῦ κεχρησμένου, Τίμων ὁ Ἀνδροβούλου

—— ceteros Græcos Medorum partes iam antea sequi videntes, cum Xerxe depacti fuissent: atque ita vtrolibet modo Græcia in potestatem Medorum venisset. Neque enim ex quoquam intelligere possum quid profuturi fuissent muri per Isthmum ducti, si rex mari potitus fuisset. Nunc igitur, *i. qua quum ita se habeant*, siquis Athenienses Græciæ seruatores extitisse dicat, prof. *Sed hic locus in vulg. edit. Gr. mendis non caret. necesse enim est vt initio ante οἱ Ἀθηναῖοι omissam esse dicamus particulam α, & non procul inde interpunctionem quæ est post Ξέρξεα, in* ☞ *translatam post Ἀθηναίοισι collocemus. Sed & hæc suspecta sunt. εἰ γὰρ ἐστὶν ἀληθὲς, ἐστὶ τοῦτο.* 1 Pro, Globosæ, *id est, rotundæ.* 2 *Legit* ἀσιηγενὴς, *pro* συνελαύνων. *& pro ablativo*, curru, *reponendus videtur accusativus*, currum, *vt hæc Græcis respondeant. nunc autem fuerit* Asiægena *dictum pro* Asiægenem, *vt siquis ex* Omnigenis *faciat accusativum* Omnigena *pro* Omnigenam. 3 *Recte legit* πασέων, *pro quibus in vulg. edit. habetur* πάσαι. 4 Madere.

τῶν Δελφῶν ἀνὴρ δόκιμος ὁμοῖα τῷ μάλιστα, συνεβούλευέ σφι ἱκετηρίῃ λαβοῦσι, δεύτερα αὖτις ἐλθόντας χρᾶσθαι τῷ χρηστηρίῳ ὡς ἱκέτας. πειθομένοισι δὲ τοῦτα τοῖσι Ἀθηναίοισι, καὶ λέγουσι, Ὦ ἄναξ, χρῆσον ἡμῖν ἀμείνονα περὶ τῆς πατρίδος, αἰδεσθεὶς τά τε ἱκετηρίας τάσδε τάς τοι ἥκομεν φέροντες. ἢ οὐ τοι ἀπιμεν ἐκ τοῦ ἀδύτου, ἀλλ' αὐτοῦ τῇδε μενέομεν, ἔστ' ἂν καὶ τελευτήσωμεν. τοῦτα λέγουσι ἡ Πυθίη χρᾷ δεύτερα τάδε,

Οὐ δυνατὰ Παλλὰς Δία ὀλύμπιον ἐξιλάσα-
θαι,
Λισσομένη πολλοῖσι λόγοις καὶ μήδεσι πυκνῇ.
Σοὶ δὲ τόδ' αὖτις ἔπος ἐρέω, ἀδάμαντι πελάσ-
σας.
Τῶν ἄλλων γὰρ ἁλισκομένων ὅσα Κέκροπος οὖρος
Ἐντὸς ἔχει, καὶ Κιθαιρῶνος ζαθέοιο,
Τῆιχος τειχήεσσα ξύλινον διδοῖ ἀργυρόπα Ζεύς
Μοῦνον ἀπόρθητον τελέθειν, τό σε τέκνα τ' ὀνήσει.
Μὴ σὺ γ' ἱππόσιόν τε μένειν καὶ πεζὸν ἰόντα
Πολλὸν ἀτὼν ἠπείροιο γραῖαν, ἔασον δ' ὀπίσω χωρεῖν,
Νῶτον δ' ἐπιστρέψας, ἕλιν τοι κεῖνος ἔσται.
Ὦ θεῖα Σαλαμίς, ἀπολεῖς δὲ σὺ τέκνα γυναικῶν,
Ἢ που σκιδναμένης Δημήτερος, ἢ συνιούσης.

Ταῦτά σφι (ἠπιώτερα γὰρ τῶν προτέρων καὶ ἐκείνῳ καὶ ἐδόκεε εἶναι) συγγραψάμενοι, ἀπαλλάσσοντο ἐς τὰς Ἀθήνας. ὡς δὲ ἀπελθόντες οἱ θεοπρόποι ἀπήγγελλον ἐς τὸν δῆμον, γνῶμαι πολλαὶ καὶ ἄλλαι ἐγίνοντο, διζημένων τὸ μαντήιον, καὶ αἵδε σφεων ἠκίστην μάλιστα· τῶν πρεσβυτέρων ἔλεγον μετεξέτεροι, δοκέειν σφι τὸν θεὸν τὴν ἀκρόπολιν χρῆσαι φυλάξασθαι. ἦν γὰρ ἀκρόπολις τοῖσι Ἀθηναίων ῥηχῷ ἐπέφρακτο. τὰ μὲν δὴ πολλοὶ τῶν φραγμόν, συνεβάλλοντο τοῦτο τὸ ξύλινον τεῖχος εἶναι· τὰ δὲ αὖ ἔλεγον τοὺς νέας σημαίνειν τὸν θεόν, καὶ τούτους παρασκευάζεσθαι ἐκέλευον, τὰ δὴ ἄπαντες. εἶεν ὦν δὴ τοὺς νέας λέγοντας εἶναι τὸ ξύλινον τεῖχος, ἔσφηξε τὰ δύο τὰ τελευταῖα ῥηθέντα τοῦ Πυθίης,

Ὦ θεῖα Σαλαμὶς, ἀπολεῖς δὲ σὺ τέκνα γυναι-
κῶν,
Ἢ που σκιδναμένης Δημήτερος, ἢ συνιούσης.

καὶ τούτοισι τὰ ἔπεα συνεχέοντο οἱ γνώμην σφὶ

vir apud Delphos illuſtris ſuaſit[1] hæc fere, vt ſumptis oleæ ramis de integro reuerterentur ad conſulendũ ſupplicite oraculum. Obtemperantes ei Athenienſes dixere, O princeps, redde nobis oraculum melius de patria, in honorem horum[2] palmitum, quos geſtantes ad te venimus. alioqui hinc abs te non abituri ſumus, ſed in hoc adyto ad obitum vſque permanſuri. Hæc dicentibus, antiſtes iterum hoc modo reſpondit,

Pallas Olympia cum multis hortatibus vſa,
Et precibus blandita Iouem placare nequiuit,
Hoc tibi fabor item reſponſum, adamãti propinquans:
Nam captis reliquis quæ limes Cecropis oræ
Intus habet, quodcunque ſacer penetrale Citheron,
Iuppiter è ligno muris Tritonida donat:
Qui ſoli inuicti tibi ſint nat: ſque ſaluti.
Tu vero aduentum peditumque equitumque quietus,
Terreſtreſque acies ne præſtolare: ſed hoſti
Terga dato, vel ſi tibi fors erit obuius vſquam,
Diuina ô Salamis mulierum pignora perdes,
Vſquam vel Cerere ſparſa, coeunte vel vſquam,

Hæc legati, vt erant, ita arbitrati priori- CXLII
bus mitiora, poſtquam conſcripſerunt, Athenas rediere, reuerſique ad populum recitauere: & quũ aliæ multæ ſententiæ eſſent oraculum interpretantiũ, & eæ plurimum perplexæ, quidam è maioribus natu dixere, videri ſibi deum reſpondere ſaluam fore arcem. olim enim Athenienſium[3] arcem præſeptam vallo fuiſſe. & ii quidem interpretabantur vallum eſſe hunc ligneum murum. Alii vero dicebant deum ſignificare naues: easq; cæteris omiſſis ædificari iubebant. [4] Verum eos qui aiebant naues eſſe ligneum murum, fallebant, *vel Cerere ſparſa, coeunte vel vſquam.* Circa hos verſus cõfundebatur eorũ ſententia

---

1 *Videtur phraſis Græca ἶσα τῷ μάλιστα reſpondere potius Latina*, vt qui maxime. *vt ſis*, Vir illuſtris, *vel potius*, Vir ſpectatus, vt qui maxime. *vt illa verba Græca cum ἶσα μάλιστα iungantur, non cum συνεβούλευσε.* 2 Oleæ palmitum. *Non tamen ſimpliciter ἱκετηρίαι ſunt oliua palmites, ſed q. d. ſupplicatorij palmites oliua.* 3 Arx circumſepta vallo erat. 4 Sed eorum ſententiam qui dicebant naues illum eſſe murum ligneum, euertebant hæc duo poſtrema quæ Pythia dixerat, Diuina at Salamis muliebria pignora perdes, Vſquam vel Cerere ſparſa, coeunte vel vſquam. Circa hæc carmina cõfutabantur *inquam* eorum ſententiæ——

qui claſ-

qui classem volebant esse ligneum murum. nam qui oraculum interpretabantur, in eam sententiam accipiebant, fore vt ipsi instructa classe ad Salaminem pu-
CXLIII gna nauali succumberent. Erat autem inter Athenienses quidam qui in primores recens peruenerat, [1] nomine Themistocles, Neoclis filius, qui negabat interpretes omnia recte coniectare: [2] quod diceret, Si clades quæ prædicitur, ad Athenienses spectaret vllo modo, non ita placide nobis deum fuisse responsurum, sed sic, O Salamis misera, pro eo quod dixit, O diuina Salamis: si circa eam sui incolæ forent oppetituri. Sed recte coniectantibus sentiendum à deo contra hostes editum esse oraculũ, non contra Athenienses. Itaq; suadebat vt sese instruerent tanquam prœlio nauali certaturi, & tanquã hic esset ligneus murus. Hanc Themistoclis sententiam Athenienses potiorem esse censuerunt quam illorum qui interpretantes oraculum, dissuadebant apparatum pugnę nauali: sed hanc esse in summa sententiã dicebant, non leuandam in hostem manum, sed ex Attica regione demigran-
CXLIV dum, & aliam incolendam. Extitit & alia ante hanc Themistoclis sententia ad tempus egregia: Quum magna vis pecuniæ è prouentu metallorum quę sunt è Laureo, esset in ęrario Athenienſium, eaq; esset æque diuidunda viritim denis in singulos puberes drachmis, tunc Themistocles hãc dissuasit Athenienſibus distributionem, sed ex pecunia classem ducentarum nauium ad Æginetictũ bellum cõparare suasit. Hoc enim bellum conflatum Græciæ salutem attulit, cogens Athenienses nauticos fieri. & quanquam hæc classis in eum vsum in quem comparata fuerat, non venit, tamen in vtilitatem Græciæ cessit. Ista igitur iam præparata quum præsto esset, & alteram exędificari oporteret, placuit Athenienſibus, inito post oraculum cõsilio, barbarum Græciã inuadentem cũ nauibus opperiri vniuersos, deo obsequentes, [4] vna cum Græcorum voluntariis. Et hęc quidem oracula Athenien-

Φαμένων τὰς νέας τὸ ξύλινον τεῖχος εἶναι. ἐπὶ μὲν δὴ τούτοισι ἐχρησμολόγεον τοῦτο τοῦτο ἐλάμβανον, ὡς ἄμεινον Σαλαμῖνα δεῖ σφέας ἐκ τῶν ἱρῶν ἀπολέσθαι, ναυμαχίῃ παρεσκευασμένους. Ἦν δέ τις Ἀθηναίων ἀνὴρ ἐς τοὺς νεωστὶ πρώτους, τῷ οὔνομα μὲν ἦν Θεμιστοκλέης, πατρὸς δὲ Νεοκλέος ἐκαλέετο. οὗτος ὦν οὐκ ἔφη πάντῃ ὀρθῶς τοὺς χρησμολόγους συμβάλλεσθαι, λέγων τοιάδε, Εἰ ἐς Ἀθηναίους εἶχε τὸ ἔπος εἰρημένον ἔσεσθαι, οὐκ ἂν οὕτω μοι δοκέειν ἠπίως χρηστηριάσασθαι, ἀλλὰ ὧδε, Ὦ θεσπλία Σαλαμίς, αὐτὰρ τόν, Ὦ θεία Σαλαμίς· εἴπερ γε ἔμελλον οἰκήτορες ἀμφ' αὐτῇ τελευτήσειν. ἀλλὰ γὰρ ἐς σοὶ πολεμίους τὰ θεῷ εἰρῆσθαι τὸ χρηστήριον, συλλαμβάνοντι κατὰ τὸ ὀρθόν, ἀλλ' οὐκ ἐς Ἀθηναίους. παρασκευάζεσθαι ὦν αὐτοὺς ὡς ναυμαχήσοντας σωτηρίου βουλεύειν, ὡς τούτου ἐόντος τοῦ ξυλίνου τείχεος. ταύτην Θεμιστοκλέους ἀποφαινομένου, Ἀθηναῖοι ταύτα σφι ἔγνωσαν αἱρετώτερα εἶναι μᾶλλον ἢ τὰ τῶν χρησμολόγων, οἳ οὐκ ἐῶν ναυμαχίῃ ἀρτέεσθαι. τὸ δὲ σύμπαν εἶναι, οὐδὲ χεῖρας ἀπαείρεσθαι, ἀλλὰ ἐκλιπόντας χώρην τὴν Ἀττικὴν, ἄλλην τινὰ οἰκίζειν. Ἑτέρη τε Θεμιστοκλέι γνώμη ἔμπροσθε ταύτης ἐς χρηστὸν πεῖσευσε, ὅτε Ἀθηναίοισι, χρημάτων μεγάλων ἐκ τῶν κοινῶν, τὰ ἐκ τῶν μετάλλων σφι προσῆλθε τῶν ἀπὸ Λαυρείου ἕκαστον λαχεῖσθαι ὀρχηδὸν ἕκαστος δέκα δραχμάς, τότε Θεμιστοκλέης ἀνέγνωσε Ἀθηναίοις, τῆς δημοσίης ταύτης παυσαμένους, νέας τουτέων τῶν χρημάτων ποιήσασθαι διηκοσίας ἐς τὸν πόλεμον, τὸν πρὸς Αἰγινήτας λέγω. ἐπὶ γὰρ ὁ πόλεμος συνῆγε, ἔσωσε τότε τὴν Ἑλλάδα, ἀναγκάσας θαλασσίους γενέσθαι Ἀθηναίους. οἱ δὲ ἐς τὸ μὴ ἐποιήθησαν, οὐκ ἐχρήσθησαν, ἐς δέον δὲ οὕτω τῇ Ἑλλάδι ἐγένοντο. αὗται τε δὴ αἱ νέες τοῖσι Ἀθηναίοισι προποιηθεῖσαι ἔτι ἦρχον, ἑτέρας τε ἔδεε προσναυπηγέεσθαι. ἔδοξε τε σφι μετὰ τὸ χρηστήριον βουλευομένοισι, ὅπως ἅπαν τὸ Ἑλλάδα τὸ βάρβαρον δεχεσθαι τῇσι νηυσὶ πανδημεί, τῷ θεῷ προσομόσασθαι, ἅμα Ἑλλήνων τοῖσι βουλομένοισι. τὰ μὲν δὴ χρηστήρια ταῦτα τοῖ Ἀθηναίων

—— qui naues illum esse murum ligneum dixerant. Siquidem oraculorum interpretes illa in hunc sensum accipiebant, fatale sibi esse circa Salaminem superari, instructa pugna nauali. Erat autem inter Ath. 1 Cui nomen quidem erat Themistocles, sed vocabatur Neoclis filius. Is negabat, &c. 2 Talia dicens, Si ad Athenienses spectaret illud carmen, non videtur mihi tam mire responsum redditurus deus fuisse, sed pro eo quod dixit Diuina at Salamis, dicturus fuisse. At Salamis misera, siquidem circa ipsam sui incolæ essent oppetituri. Illi igitur qui recte coniectaret. (*id est, Illius igitur iudicio qui, &c.*) deum aduersus hostes hoc oraculum non aduersus Athen. edidisse. 3 Ceterum alia quoque Themistoclis sententia ante hanc opportune primas partes obtinuerat. *i. Ceterum opportune cedebat quod antea alij Themistoclis sententia prima partes delata essent.* 4 Vna cum Græcis eadem voluntate præditis.

πρὸ Θερμέων βασιλῆα, ἐς ἐφοπτεύων. Ξέρξης ὦν ὁ πεζὸς ἐφοδος ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν Ἀχαΐδα, τὴν μεσόγαιαν τέμνων τὴν ὁδόν, βουλόμενος ἐς τὴν Θέρμην ἀπικέσθαι. ἐπορεύετο δὲ διὰ τῆς Παιονικῆς καὶ Κρηστωνικῆς ἐπὶ ποταμὸν Χείδωρον, ὃς ἐκ Κρηστωναίων ὄρεος ῥέων διὰ Μυγδονίης χώρης, καὶ ἐκδιδοῖ παρὰ τὸ ἕλος τὸ ἐπὶ Ἀξίῳ ποταμῷ. Πορευομένῳ δὲ ταύτῃ, λέοντες οἱ ἐπιθήξαντο τῇσι σιτοφόρῃσι καμήλοισι. καταφοιτέοντες γὰρ οἱ λέοντες τὰς νύκτας, καὶ λείποντες τὰ σφέτερα ἤθεα, οὐδαμῇ μὲν ἐδηλοῦντο ἔτι ἐόντες ἐν τῇ ζυγίῃ, ἔτι δὲ οὐδὲ ἐν τῇσι παρὰ τὸν Ἀξιὸν καμήλοισι ἐπεφόρεον. θωυμάζω δὲ τοῦτο, ὅ, τι χρήσασθαι ἐμοὶ, τὰ λέγουσι περὶ τούτων· ὅκου γὰρ ἀναγκαίου ἀπεχόμενοι τοῦ λέοντος, ἔφασαν τῇσι καμήλοισι ἐπιτίθεσθαι· τὸ μήτε πρότερον οὐδαμῶν θηρίον, μήτ' ἐπειρέαν αὐτοῦ. Εἰσὶ δὲ καὶ ταῦτα τὰ χωρία καὶ λέοντες πολλοὶ, καὶ βόες ἄγριοι, τῶν τὰ κέρεα ὑπερμεγάθεα ἔστι· τὰ ἐς τοὺς Ἕλληνας φοιτέοντα. ὅρος δὲ τοῖσι λέουσί ἐστι ὁ Παγγαῖος, τε δὴ Ἀβδήρων ῥέων ποταμὸς Νέστος, καὶ ὁ δὴ Ἀκαρνανίης ῥέων Ἀχελῷος. οὔτε γὰρ τὸ πρὸς τὴν ἠὼ τοῦ Νέστου ὕδατος ἔμπροσθεν Εὐρώπης ἴδοι τις ἂν λέοντα, οὔτε πρὸς ἑσπέρης τοῦ Ἀχελώου ἐν τῇ ὑπολοίπῳ ἠπείρῳ, ἀλλ' ἐν τῇ μεταξὺ τουτέων τῶν ποταμῶν χώρῃ). Ὡς δὲ ἐς τὴν Θέρμην ἀπίκετο ὁ Ξέρξης, ἵδρυσε αὐτοῦ τὴν στρατιήν. ἐπῆγε δὲ ὁ στρατὸς αὐτοῦ στρατοπεδεύμενος τὴν παραθαλασσαν χώρην· ἐξαμώσας δὲ ἀπὸ Θέρμης πόλιος καὶ τὴν Μυγδονίην, μέχρι Λυδίεω τε ποταμοῦ καὶ Ἁλιάκμονος, οἳ ὁρίζουσι γῆν τήν τε Βοττιαίίδα καὶ Μακεδονίδα· ἐς τοῦτο ῥέει θεῶν τὸ ὕδωρ συμμίσγοντες. ἐς στρατοπεδεύοντο μὲν δὴ ἐν τούτοισι τοῖσι χώρῃσι οἱ βάρβαροι. τῶν δὲ καταλεχθέντων τουτέων ποταμῶν, ἐκ Κρηστωναίων ῥέων Χείδωρος, μοῦνος οὐκ αὐτέρεσε τῇ στρατιῇ πινόμενος, ἀλλ' ἐπέλιπε. Ξέρξης δὲ ὁρέων ἐκ τῆς Θέρμης οὔρεα τὰ Θεσσαλικὰ, τόν τε Ὄλυμπον καὶ τὴν Ὄσσαν, μεγάθεϊ τε ὑπερμήκεα ἐόντα, διὰ μέσου τε αὐτέων αὐλῶνα εἶναι πλωτὸν νόμῳ ἐστὶ), δι' οὗ ῥέει ὁ Πηνειὸς, ἀχνύων τε ἔλαβε ταύτῃ ὁδὸν ἐς Θεσσαλίην φέρουσαν, ἐπιθύμησε πλώσας θησασθαι τὴν ἐκβολὴν τοῦ Πηνειοῦ· ὅτι τὰ ἄνω ὁδὸν ἔμελλε ἐλᾶν διὰ Μακεδόνων τῶν κατύπερθε οἰκημένων ἐς Περαιβοὺς τοὺς ἐπὶ Γόννον πόλιν· ταύτῃ γὰρ ἀσφαλέστατον ἐστωθήκεε εἶναι). ὡς δὲ ἐπεθύμησε, καὶ ἐποίεε ταῦτα, ἐσβὰς ἐς Σιδωνίην νέα, ἐς τὴν αἰεὶ ἐστέλλετο ὅκως οἱ ἐθέλοι τοιοῦτο ποιῆσαι, ἀνέδεξε σημήιον καὶ τοῖσι ἄλλοισι ἀπάγεσθαι, καταλιπὼν αὐτοῦ τὸν πεζὸν στρατόν. Ἐπεὶ δὲ ἀπίκετο, καὶ ἐθήσατο Ξέρξης τὴν ἐκβολὴν τοῦ Πηνειοῦ,

statiua habuere, regē opperientes. Huc peruenire volens Xerxes, Acātho profectus cum terrestribus copiis meditterranea præcidebat, peragrans Pæonium agrum atque Crestonicū, super amnem Chidorum, qui è Crestonæis initio sumpto, per terram Mygdoniam fluens, in paludem quæ est supra Axium euoluitur. Hâc iter faciente Xerxe, leones CXXV impetū dederunt in camelos qui commeatum portabant. Sub noctem enim relictis locis consuetis eo descenderūt, nulloque alio neque iumēto neq; homine tacto, in camelos grassati sunt. [1] Cuius rei causſam admiror, quod leones, quoties aliunde eis est quo indigent, abstinent ab inuadendis camelis: quod animal nunquam antea nec experti fuerant illic, nec viderant. Sunt autem CXXVI per ea loca leones multi, & boues agrestes prægrandibus cornibus, quæ ad Græcos veniunt. Leonum autem terminus est Abderorum flumen Nestus, & Achelous, qui per Acarnaniam fluit. nam nemo aut ad auroram trans Nestū vsquam gentium viserit leonem in Europa, aut trans Acheloum ad Hesperum in reliqua continente: sed in horum fluuiorum medio leones gignuntur. Post- CXXVII quam autem Thermam venit Xerxes, ibi substitit, tantum maritimi spatii occupantibus castris quantum est ab vrbe Therma & Mygdonia vsque ad confluentem Lydei & Haliacmonis, vbi agrū Bottiæicum Macedonicumque disterminant. In his locis statiua habuere barbari: quibus potantibus solus ex iis qui commemorati sunt amnibus Chidorus è Crestonæis fluens non supperiit, sed defecit. Xerxes è Therma prospiciens CXXVIII Thessalicos montes, Olympum & Ossam, præcelsæ magnitudinis, audiensque in medio eorum anfractum angustum esse, per quem fluit Peneus, & illic viam esse quæ in Thessaliam fert, cupidine captus est nauigandi ad ostium Penei inspiciundum: quia superiorem viam tenenti erat eundum per Macedones fere perne habitantes ad Pērabos, præter Gonnum vrbem. nam hæc tutissimum iter esse audiebat. ¶ Atque vt concupiuit, ita & fecit. itaque conscensa naui Sidonia, (quam semper conscēdebat quoties ei tale aliquid facere libebat) extulit signū ceteris nauibus proficiscendi, relictis illic terrestribus copiis. Eo postquā peruenit, ostia Penei contemplantem

[1] Miror autem qui fieret vt leones à ceteris quidem abstinerent, camelos autem inuaderent: quod animal &c.

ingens

ingens admiratio quum subiret, accitos viæ ductores interrogauit nunquid flumen posset auerti, vt alibi mare in-
CXXIX gederetur. Narratur autem Thessalia quondam lacus fuisse, vtpote conclusa vndique præaltis montibus. nam quod Thessaliæ ad auroram spectat, id Pelion & Ossa innctis inter se radicibus præcludunt: quod ad ventum aquilonem, id Olympus: quod ad Hesperum, id Pindus: quod ad meridiem & ventum austrum, id Othrys: quod inter hos montes medium, id Thessalia est, ita deuexa vt cum alii frequentes amnes in eam defluant, tum hi quinque præcipui, Peneus, Apidanus, Onochonus, Enipeus, Pamisus: qui è montibus Thessaliam cingentibus in eam planitiem confluentes, per vnum anfractum & cum arctum in mare euadunt, in vnam aquam omnes redacti: qui simulac confluentem fecerunt, Peneus retento suo nomine cereteros innominatos reddit. Fertur quondam, quum nondum esset hic anfractus per quem flumina mearent, hos fluuios & præterea lacum Bœbeidem non fuisse nominatos quemadmodum nunc, & tamen non minus quam nunc fluxisse, sed suis fluentis omnem Thessaliam effecisse pelagus. Ipsi quidem Thessali memorant Neptunum fecisse conuallem per quam meat Peneus, haud absurde sentientes. qui enim arbitratur Neptunum terram quatere, & quæ terræmotu diducta sunt, huius dei esse opera, ei cernenti hunc locum videtur Neptunus id fecisse. namque diductio illa montium (vt mihi videtur) terræ-
CXXX motus est opus. Xerxi autem interroganti nunquid alibi exirent in mare ostia Penei, deductores sui rem compertam habentes, Rex, inquiunt, nulli sunt huic flumini alibi in mare tendentes exitus quam iste hîc. cuncta enim vndique montibus redimita Thessalia est. Ad hoc Xerxes dixisse fertur, Solertes sunt viri Thessali, qui suæ sibi imbecillitatis conscii, iampridem cum alia prœuiderunt, tum vero hoc, quod regionem habeant facilem occupatu, & mature expugnabilem. Solum enim hoc esse negocium, flumen, obstructo anfractu, auersoque alueo per quem meat, in eorum terram inducere, à quo omnis Thessalia præter montes aquis obduceretur. [1] Hæc ita se habere Xerxes apud filios Alei dixit, quoniam Thessali è Græcis principes regi sese tradiderant,

ἐνθυμαπι μεγάλῳ ἐνέχετο. καλέσας ὦν τοὺς κατηγεμόνας τ ὁδοῦ, εἴρετο εἰ τ ποταμὸν ὅστι ὅδε ἀποτρέψαντα, ἑτέρῃ ἐς θάλασσαν ἄξαγαγεῖν. Τῷ δὲ Θεσσαλίῳ λόγος ὅστι τὸ παλαιὸν εἴη λίμνην, ὥστε γε συγκεκλῃσμένην πάντοθεν ὀρεσι ὑψηλοῖσι οὐρέσι. τὰ μὲν γὰρ αὐτ πρὸς τ ἠῶ ἔχοντα, τό, τε Πήλιον οὔρεος καὶ ἡ Ὄσσα ἀποκλείει, συμμίσγοντα τὰς ὑποῤῥείας ἀλλήλῃσι· τὰ δὲ πρὸς βορέω ἀνέμου, Οὔλυμπος· τὰ ὦν πρὸς ἑσπέρην, Πίνδος· τὰ δὲ πρὸς μεσαμβρίην τε καὶ ἄνεμον νότον, ἡ Ὄθρης. τὸ μέσον ὦν τουτέων τῶν λεχθέντων οὐρέων, ἡ Θεσσαλίη ὅστι, ἐοῦσα κοίλη. ὅσοι δὲ ὦν ποταμοὶ καὶ ἄλλων συχνῶν ἐς αὐτ ἐσβάλλοντων, πέντε ὦν τῶν δοκίμων μάλιστα τῶνδε, Πηνειός, καὶ Ἀπιδανός, καὶ Ὀνοχώνη, καὶ Ἐνιπεύς, καὶ Παμίσου· οἱ μὲν νυν ἐς τὸ πεδίον τοῦτο συλλεγόμενοι ἐκ τῶν οὐρέων τῶν ὑποκλινίοντων τὴν Θεσσαλίην οὐνόμαζόμενοι, δι' ἑνὸς αὐλῶνος καὶ τούτου ξεινοῦ, ἔκροον ἔχουσι ἐς θάλασσαν, ὑποσυμμίσγοντες δ' ὕδωρ πάντες ἐς τωὐτό· ἐπεὰν δὲ συμμιχθέωσι τάχιστα, ἐνθεῦτεν ἤδη ὁ Πηνειὸς τῷ οὐνόματι κατακεκριμένος, ἀνωνύμους τοὺς ἄλλους ποιέει εἶναι. τὸ δὲ παλαιὸν λέγεται, ὁκ ἐόντος κω τοῦ αὐλῶνος καὶ διεκρόου τούτου, τοὺς ποταμοὺς τούτους, καὶ τοὺς ἔτι ποταμοὺς τούτοισι τὴν Βοιβηίδα λίμνην, οὔτε οὐνομάζεσθαι κατ' ὦν νυν, ῥέειν τε οὐδὲν ἧσσον ἢ νῦν ῥέοντας δὲ, ποιέειν τὴν Θεσσαλίην πᾶσαν πέλαγος. αὐτὰ μὲν νυν Θεσσαλοὶ φασι Ποσειδέωνα ποιῆσαι τὸν αὐλῶνα, δι' οὗ ῥέει ὁ Πηνειός· οἰκότα λέγοντες. ὃς γὰρ νομίζει Ποσειδέωνα τὴν γῆν σείειν, καὶ τὰ διεστῶτα ὄρεα τοῦ σεισμοῦ, τὸν θεοῦ τοῦτον ἔργα εἶναι, κἀν ὁκεῖνο ἰδὼν, φαίη Ποσειδέωνα ποιῆσαι. ἔργον γὰρ ὅστι σεισμοῦ, (ὡς ἐμοὶ φαίνεται) ἡ διάστασις τῶν οὐρέων. Οἱ δὲ κατηγεμόνες, ἐπειρωμένου Ξέρξεω εἰ ἔστι ἄλλη ἔξοδος ἐς θάλασσαν τῆς Πηνειοῦ, ἐξεπιστάμενοι ἀτρεκέως, εἶπον, Βασιλεῦ, ποταμῷ τούτῳ οὐκ ἔστι ἄλλη ἔκπλυσις ἐς θάλασσαν κατήκουσα, ἀλλ' ἥδε αὐτη. οὐρεσι γὰρ περιεστεφάνωται πᾶσα ἡ Θεσσαλίη. Ξέρξεα δὲ λέγεται εἰπεῖν πρὸς ταῦτα, Σοφοὶ ἄνδρες εἰσὶ Θεσσαλοί. ταῦτ' ἀρα πρὸ πολλοῦ ἐφυλάξαντο, γνωσιμαχέοντες καὶ τάλλα, καὶ ὅτι χώρῃ ἄρρα εἶχον εὐάρετόν τε καὶ εὐχάλωτον. ὁ γὰρ ποταμὸν τρηχέα αὐτῷ μοῦνον ἐπεὶ σφέων ὄπισθε τὴν χώρην, χώματι ὁκ τῷ αὐλῶνος ὑπερβάσαντα, καὶ περιέψυχε κατὰ δὴ ὦν νυν ῥέει ῥεέθρῳ. ὡς τε Θεσσαλίῃ πᾶσαν ἔξω τῶν οὐρέων ὑποβρύχιον γενέσθαι. ταῦτα δὴ ἔλεγε ἐς τοὺς Ἀλεύεω παῖδας, ὅτι περ οἱ Ἑλλήνων ἐόντες Θεσσαλοὶ ἔδοξε ἑωυτοὺς Θεσσαλεῖ,

1 Hæc autem quæ dicebat, ad Aleuæ liberos spectabant, quod quum Thessali essent, primi inter Græcos regi se tradidissent —

δοκέων ὁ Ξέρξης ἀπὸ πάντος σφέας τὸ ἔθνεος ἐπαγγέλλεσθαι φιλίην. Εἶπας δὲ ταῦτα, καὶ θεησάμενος, ἀπέπλεε ἐς τὴν Θέρμην. Ὁ μὲν δὴ περὶ Πιερίην διέτριβε ἡμέρας συχνάς. Τὸ γὰρ δὴ οὖρος ὁ Μακεδονικὸν ἔκειρε τῆς στρατιῆς τὸ τέταρτον μέρος, ἵνα ταύτῃ διεξίῃ ἅπασα ἡ στρατιὴ ἐς Περαιβούς. Οἱ δὲ δὴ κήρυκες οἱ ἀποπεμφθέντες ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ γῆς αἴτησιν, ἀπίκεσαν, οἱ μὲν, κενοί, οἱ δὲ, φέροντες γῆν τε καὶ ὕδωρ. Τῶν δὲ δόντων ταῦτα ἐγίνοντο οἵδε, Θεσσαλοὶ, Δόλοπες, Ἐνιῆνες, Περαιβοὶ, Λοκροὶ, Μάγνητες, Μηλιέες· Ἀχαιοὶ οἱ Φθιῶται, καὶ Θηβαῖοι, καὶ οἱ ἄλλοι Βοιωτοὶ, πλὴν Θεσπιέων τε καὶ Πλαταιέων. διὰ τοῦτοισι οἱ Ἕλληνες ἔταμον ὅρκιον, οἱ τῷ βαρβάρῳ πόλεμον ἀφέμενοι. Τὸ δὲ ὅρκιον ὧδε εἶχε· Ὅσοι τῶν Πέρσῃ ἔδοσαν σφέας αὐτοὺς, Ἕλληνες ἐόντες, μὴ ἀναγκασθέντες, κατὰ σφέων αὐτῶν σφι βουλεύσαντα πρήγματα· τούτους δεκατεύσαντας τῷ ἐν Δελφοῖσι θεῷ. Τὸ μὲν δὴ ὅρκιον ὧδε εἶχε τοῖσι Ἕλλησι.

Ἐς δὲ Ἀθήνας καὶ Σπάρτην οὐκ ἀπέπεμψε Πέρσης διὰ γῆς αἴτησιν κηρυξάς, τῶνδε εἵνεκα· τὸν πρότερον Δαρείου πέμψαντος ἐς ἄμφω τούτω, τὸν μὲν ἀπέοντας ἐς βάραθρον ἔβαλον, τὸν δὲ ἐς φρέαρ ἐμβαλόντες, ἐκέλευον γῆν τε καὶ ὕδωρ ἐκ τούτων φέρειν τῷ δὲ βασιλέα. Τούτεων μὲν εἵνεκα οὐκ ἀπέπεμψε Ξέρξης τοὺς αἰτήσοντας. ὁ, δὲ τοῖσι Ἀθηναίοισι ταῦτα ποιήσασι τοὺς κήρυκας σωλώσας ἀνεθέ-
η. ἐπείτα, λητον γενέσθαι οὐκ ἔχω εἰπεῖν, πλὴν ὅτι σφέων ἡ χώρη καὶ ἡ πόλις ἐδηώθη. ἀλλὰ τοῦτο οὐ δι' ταύτην τὴν αἰτίην δοκέω γενέσθαι. Τοῖσι δὲ ὧν Λακεδαιμονίοισι μηνις κατέσκηψε Ταλθυβίου τοῦ Ἀγαμέμνονος κήρυκος. ἐν γὰρ Σπάρτῃ ἐστὶ Ταλθυβίου ἱερόν. Εἰσὶ δὲ καὶ ἀπόγονοι Ταλθυβίου, Ταλθυβιάδαι καλεόμενοι, τοῖσι αἱ κηρυκηίαι αἱ ἐκ Σπάρτης πᾶσαι γέρεα δίδονται. μετὰ δὲ ταῦτα, τοῖσι Σπαρτιήτῃσι καλλιερήσαντι θυομένοισι οὐκ ἐδύνατο· τοῦτο δὲ διὰ χρόνου συχνοῦ ἦν σφι. ἀχθομένων δὲ καὶ συμφορὴ ἐχεωμένων Λακεδαιμονίων, ἀλίης τε πολλάκις συλλεγομένης, καὶ κήρυγμα ποιεῦντος τοιόνδε τινὸς βουλοίτο Λακεδαιμονίων τῶν ἐκ τῆς Σπάρτης ἀποθνήσκειν, Σπερθίης τε ὁ Ἀνηρίστου καὶ Βουλὶς ὁ Νικολέω, ἄνδρες Σπαρτιῆται, φύσει τε γεγονότες οὐ, καὶ χρήμασι ἀπήκοντες ἐς τὰ μέγιστα· ἐθελοντὴν δὴ ἐπέδυσαν ποινὴν δοῦναι Ξέρξῃ τοῦ Δαρείου κηρύκων τῶν ἐν Σπάρτῃ ἀπολομένων. ὅτω Σπαρτιῆται τούτοις ὡς ἀποθανουμένοις ἐς Μήδους ἀπέπεμψαν. Αὐτή τε ἡ

ratus id illos per totam nationem diuulgaturos. Hoc loquutus,& locum contemplatus, Thermam renauigant. Vbi CXXXI complures dies circa Pieriam est commoratus (nam montem Macedonicum, vt illaç in Peræbos omnis transiret exercitus, tertia eius pars repurgabat) eodem [1] legati qui dimissi in Græciam fuerant ad terram petendam, regressi sunt partim inanes, partim terram & aquam afferentes. Quam qui dederunt eorum, CXXXII hi fuere, Thessali, Dolopes, Enienses, Peræbi, Locri, Magnetes, Melienses, Achæi, Phthiotæ & Thebani, ceterique Bœoti præter Thespienses & Platæenses: [2] cum quibus ii Græci *Peræbi* percusserant fœdus qui bellum aduersus barbarum sumpserant. fœdus autem ita habebat: Quicunque Græci se dedidissent Persæ, non adacti necessitate, [3] eorum decimum quenque, rebus bene constitutis, se deo qui Delphis est, deuoturos. Ita apud Græcos iusiurandum se habebat. ¶ Xerxes autem neque A- CXXXIII thenas neque Spartam legatos terram petitum miserat, ob id quod quos ante Darius ad hoc ipsum misisset, eorum alios isti in barathrum, alios in puteum deiecerant, iubentes eos illinc terram & aquam ferre ad regem. Hac de caussa nullos illuc ad petendum misit. Et Athenien sibus quidem, quod ita [4] legatos tractarint, quid triste contigerit non queo dicere, nisi quod eorum solum cum vrbe vastatum est: quod tamen ipsum non ea caussa suspicor contigisse. Lacedæmoniis vero ira Talthybii, qui CXXXIV fuit Agamemnonis præco, incubuit. est autem Spartæ Talthybii templum, cum eius posteris qui Talthybiadæ nominantur, quibus honos [5] legationis Spartanorum semper tribuitur. Itaque post eam rem Spartiatæ, quum læta exta eis non essent, idque diu contingeret, pertæsi huius calamitatis Lacedæmoniorũ, cœtu frequenter coacto hoc edictum proposuere, siquis Lacedæmoniorum vellet pro Sparta occũbere. Tunc Sperthies Anerisți & Bulis Nicolai filius, viri Spartiatæ, & natalibus & opibus inter primos, vltro se obtulerunt ad satisfaciendum sua pœna Xerxi Darii filio, ob legatos apud Spartam interemptos. Ita hos Spartiatæ tanquam mortem obituros, miserũt ad Medos. Digna autem ad- CXXXV

269

——existimabatque Xerxes illos à tota natione amicitiam, *vel, confœderationem*, sibi spondere. *Id est, Hæc autem dicebat de Thessalis ratione habita illius quod Alexandæ fecerant. sperabat enim totam nationem factum illorum imitaturam.* 1 Caduceatores 2 Aduersus quos ii Græci percusserunt fœd. 3 Hos, rebus bene constit. ad soluendam deo Delphico decimam adigere. *Potest tamen & paulo aliter exponi διαπύρα.* 4 Caduceatores 5 Obeundorum præconiorum ex Sparta

mira-

miratione cum hæc audacia horum virorum, tum verba ab eis habita. nam Susa tendentes, ad Hydarnem Persam Asianæ oræ maritimæ præfectum venerunt: qui eos hospitaliter munificeque acceptos, his verbis interrogauit, Viri Lacedæmonii, quid *ita* respuitis effici amici regis? cernite enim ex me & meo statu quam scit honore prosequi rex viros egregios, [1] vos itidem honoraturus si vos ipsi ei dederitis. Videamini modo apud eum viri egregii: quoniam singuli vestrûm rege donante, principatum Græciæ obtinebunt. Ad hæc illi respondentes, Hydarnes, inquiunt, non ex æquo consilium tuum ad nos spectat atque ad te, qui condicionis quam suades expertus es, nostræ inexpertus. nam eam quidem nosti: libertatem autem nondum expertus es, vtrum sit dulcis an non. quæ si tibi experta foret, non vt hastis sed vt securibus pro ea dimicaremus, nobis suaderes. Hæc Hydarni
CXXVI responderunt. Dehinc vero vt ascenderunt Susa, & in conspectum regis venerunt, principio iubentibus satellitibus ac vim afferentibus vt procumbentes regem adorarent, [2] & pectora capita eos ad id agendum impingentibus, negauerunt se vnquam id esse facturos. neque enim sibi esse consuetudinem hominem adorandi, neque se ad id venisse. Posteaquam autem in hoc repugnauerant, secundo loco hæc & his similia dixere, Rex Medorum, nos miserunt Lacedæmonii ad luendam pœnam pro iis [3] legatis qui Spartæ interiere. Hæc istis dicentibus, Xerxes præmagnanimitate negauit se fore Lacedæmoniis similem. illos enim interimendis legatis ius omnium hominum confudisse: se vero quod illis exprobraret, id non esse facturum: neque, eos occidendo, Lacedæmonios culpa soluturum.
CXXVII Hac re per Spartiatas gesta, impræsens ira Talthybii cessauit: etsi Spartam reuersis Sperthie & Bule, [4] longo deinde tempore interiecto excitatum est inter Peloponnenses & Athenienses bellum, vt Lacedæmonii aiunt. quod mihi diuinitus maxime videtur esse gestum:

Τλμα τυτέων τῶν ἀνδρῶν θαύματος ἀξίη, καὶ τάδε πρὸς τυτοισι τάδε ἔπεα. πορθυμένοι γὰρ ἐς Σοῦσα, ἀπικνέονται πρὸς Ὑδάρνεα. ὁ δὲ Ὑδάρνης ἦν μὲν ἐνδόκιμος Πέρσης, στρατηγὸς δὲ τῶν παραθαλασσίων ἀνθρώπων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ ὅσοι σφέας, ξείνια προθέμενος, εἰρώτα. ξανίζων δέ, εἶπε πρὸς τάδε, Ἄνδρες Λακεδαμόνιοι, τί δὴ φεύγετε βασιλέι φίλοι γενέσθαι; ὁρᾶτε γὰρ ὡς ἔστι τοῖσι βασιλεῦσι ἄνδρας ἀγαθοὺς ὑμᾶς, ἐς ἐμέ τε καὶ τὰ ἐμὰ πρήγματα ἀποβλέποντες· οὕτω δὴ καὶ ὑμῖν εἰ δοίητε ὑμέας αὐτοὺς βασιλέι, (δεδόξασται γὰρ παρὰ τοῖσι αὐτοῦ ἄνδρες εἶναι ἀγαθοὶ) ἕκαστος ἂν ὑμέων ἄρχοι γῆς Ἑλλάδος, δόντος βασιλῆος. τοῖσι ταῦτα ὑποκρινάμενος τάδε, Ὑδάρνες, οὐκ ἐξ ἴσου γίνεται ἡ συμβουλίη ἡ ἐς ἡμέας τείνουσα. τῶν μὲν γὰρ πεπειρημένος συμβουλεύεις, τῶν δὲ ἀπείρεος ἐών. ὃ μὲν γὰρ δοῦλος εἶναι ἐξεπίστεαι, ἐλευθερίης δὲ οὐκω ἐπειρήθης, οὔτε εἰ ἔστι γλυκύ, οὔτε εἰ μή. εἰ γὰρ αὐτῆς πειρήσαιο, οὐκ ἂν δέοι συμβουλεύοις ἡμῖν περὶ αὐτῆς μάχεσθαι, ἀλλὰ καὶ παλέκεσι. ταῦτα μὲν Ὑδάρνεα ἀμείψαντο. Ἐνθεῦτεν δὲ ὡς ἀνέβησαν ἐς Σοῦσα, καὶ βασιλέι ἐς ὄψιν ἦλθον, τοῦτο μὲν, τῶν δορυφόρων κελευόντων, καὶ αἰᾶγκαν σφι προσφερόντων προσκυνέειν βασιλέα προσπίπτοντας, οὐκ ἔφασαν, ὡς τεθνεόμενοι ὑπ' αὐτέων ὅτι κεφαλιῶ, ποιήσειν ταῦτα οὐδαμά. οὔτε γὰρ σφι ἐν νόμῳ εἶναι ἄνθρωπον προσκυνέειν, οὔτε κατὰ ταῦτα ἥκειν. ὡς δὲ ἀπεμαχέσαντο τούτῳ, δεύτερα σφι λέγουσι τάδε, καὶ λόγου τοιοῦδε ἐχόμενα, Ὦ βασιλεῦ Μήδων, ἔπεμψαν ἡμέας Λακεδαιμόνιοι ἀντὶ τῶν ἐν Σπάρτῃ ἀπολομένων κηρύκων, ποινὴν ἐκείνων ὑποντας. λέγουσι δὲ αὐτοῖσι ταῦτα, Ξέρξης ὑβρίζει μεγαλοφροσύνης, ὃς ἔφη ὁμοίους ἔσεσθαι Λακεδαιμονίοισι· κείνους μὲν γὰρ συγχαίρει τὰ πρὸς τῶν ἀνθρώπων νόμιμα, ἀποκτείνασι κήρυκας· αὐτὸς δὲ, τὰ ἐκείνοισι ὑπεπλήσατο, ταῦτα οὐ ποιήσειν, οὐδὲ 270
CXXVIII αὐτὰ ἀποκτείνας ἐκείνους, ἀπολύσειν Λακεδαιμονίους τῆς ἀτίης. Οὕτω δὴ Ταλθυβίου μηνίσαντος, καὶ ταῦτα ποιησάντων Σπαρτιητέων, ἐπαύσατο τοῦ παραυτίκα· καὶ ἦν ἔτι ἀπονος πολλῶν ἐν Σπάρτῃ Σωσιστράτου τε τοῦ Βούλιος. χρόνῳ δὲ μετέπειτα πολλῷ ἐπηγέρθη αὖτις τῶν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων πόλεμον, ὡς λέγουσι Λακεδαιμόνιοι. τοῦτό μοι ἐν τοῖσι θειότατον φαίνεται γενέσθαι,

---

1 Sic & vos, si regi vos tradatis, ab illo singuli (quippe qui magnam de vestra fortitudine opinionem conceperit) principatum *alicuius* nationis Græcæ sitis consequuturi. Ad quæ illi respondentes, Hydarnes, inquiunt, non das nobis par vtrinque consilium. tu enim qui nobis consilium das, vnum expertus es, alterum nequaquam. nam seruus esse didicisti. at libertas dulcis sit necne, nondum es expertus. Si enim illam expertus esses, non vt hastis &c. *Illud* οὐκ ἐξ ἴσου &c. *potest & ita verti*, Non pari vtrinque ratione das nobis consilium. *q. d. Quum suades nobis vt condicionem tuam nostræ anteponamus, res duas inter se comparatas non tibi æqualiter notas. Illud autem* ἐμὰ πρήγματα *potest etiam verti* Cernitis, & *fortasse melius.* 2 Negauerunt se, vel si in caput protruderentur, hæc vllo modo facturos. *Alioqui phrasis illa* Præcipitem dari *significat. Eo autem sensu quem Valla sequutus est, videtur dicturus fuisse potius Herodotus,* καὶ αἰᾶγκαν προσφέροντες, καὶ δὴ κεφαλὴν αὐτοὺς ἀθέντων. *Sed alteri sensui videtur aptius fore* τοῦ στόματος. 3 Caduceatoribus 4 Sed longo post tempore rursum excitata fuit in bello Peloponnesiorum & Atheniensium, vt Lacedæmonii aiunt, quod mihi diuinitus contigisse videtur.

ὅτι μὲν γὰρ κατέσκηψε ἐς ἀγγέλους ἡ Ταλθυβίου μῆνις, ὧδε ἐπαύσατο· πρὶν ἢ ἐξῆλθε, τὸ δίκαιον οὕτω φέρει· τὸ δὲ συμπεσεῖν ἐς τοὺς παῖδας τοὺς ἀνδρῶν τούτων τῶν ἀναβάντων ὡς ἐς βασιλέα ἀπὸ τῶν μιῶν, ἐς Νικόλαόν τε τὸν Βούλιος, καὶ ἐς Ἀνήριστον τὸν Σπερθίεω, ὡς εἷλε ἁλιέας τοὺς ἐκ Τίρυνθος, ὁλκάδι καταπλώσας πλήρει ἀνδρῶν, δῆλον ὧν μοι ὅτι θεῖον ἐγένετο τὸ πρῆγμα ἐκ τῶν μιῶν. οἱ γὰρ πεμφθέντες ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἄγγελοι ἐς τὴν Ἀσίην, διεφθάρησαν ὑπὸ Σιτάλκεω τοῦ Τήρεω, Θρηίκων βασιλέος, καὶ Νυμφοδώρου τοῦ Πύθεω ἀνδρὸς Ἀβδηρείτεω, ἁλόντες καὶ Βισάνθιον τὸν ἐν Ἑλλησπόντῳ, καὶ ἀπαχθέντες ἐς τὴν Ἀττικήν, ἀπέθανον ὑπὸ Ἀθηναίων· μετὰ δὲ αὐτέων, καὶ Ἀριστέας ὁ Ἀδειμάντου, Κορίνθιος ἀνήρ. ταῦτα μέν νυν πολλοῖσι ἔτεσι ὕστερον ἐγένετο τοῦ βασιλέος τούτου. Ἐπῆν μοι εἰπεῖν ὅτι καὶ πρότερον λόγον. ἡ δὲ στρατηλασίη ἡ βασιλέος τούτου ὄνομα μὲν εἶχε ὡς ἐπὶ Ἀθηναίους ἐλαύνῃ, κατίστη δὲ ἐς πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα. πυνθανόμενοι δὲ ταῦτα πρὸ πολλοῦ οἱ Ἕλληνες, οὐκ ἐν ὁμοίῳ πόνῳ ἐποιεῦντο. οἱ μὲν γὰρ αὐτέων δόντες γῆν τε καὶ ὕδωρ τῷ Πέρσῃ, εἶχον θάρσος ὡς οὐδὲν πεισόμενοι ἀγαθὸν παρὰ τοῦ βαρβάρου· οἱ δὲ δόντες, ἐν δείματι μεγάλῳ κατέστασαν, οὔτε γὰρ νεῶν ἐουσέων ἐν τῇ Ἑλλάδι ἀριθμὸν ἀξιομάχων δέκεσθαι τὸν ἐπιόντα, οὔτε βουλομένων τῶν πολλῶν αὐτῶν πολεμέειν, μηδίζόντων δὲ προθύμως. Ἐνθαῦτα ἀναγκαίη ἐξεργάζεται γνώμην ἀποδέξασθαι, ὁκοτέρην μὲν τοῖσι πλέοσι αὐτῶν ἀρεσκόντων, ὅμως δὲ, τῇ γέ μοι φαίνεται ἐμοὶ ἀληθέα, οὐκ ἐπισχήσω. οἱ Ἀθηναῖοι καταρρωδήσαντες τὸν ἐπιόντα κίνδυνον, ἐξέλιπον τὴν σφετέρην, καὶ μὴ ἐκλιπόντες, δηλαδὴ μείναντες, ἔδοσαν σφέας αὐτοὺς Ξέρξῃ καὶ τῇ θαλάσσῃ, ὑδαμοὶ ἂν ἐπῴρων ἀντιβήμονες βασιλέι. εἰ δὲ οὕτω καὶ τὴν θάλασσαν μηδεὶς ἐπῆρε Ξέρξῃ, κατά γε ἂν τὴν ἠπόρην τοιάδε ἐγένετο. Εἰ καὶ πολλοὶ τειχέων κιθῶνες ἦσαν ἐλημμένοι ἀπὸ τοῦ Ἰσθμοῦ Πελοποννησίοισι, ἔδοξε δόντες ἂν Λακεδαιμόνιοι ἔτι τοὺς συμμάχους οὐκ ἐκόντων, ἀλλ' ἐπ' ἀναγκαίης, καὶ πόλις ἁλισκομένων ἔτι τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ τοῦ βαρβάρου, ἐμουνώθησαν. μουνωθέντες δὲ ἂν, καὶ ἀποδεξάμενοι ἔργα μεγάλα, ἀπέθανον γενναίως. ἢ ταῦτα ἂν ἔπαθον, ἢ

1 quia ira Talthybii nuncios corripuerit, nec prius quieuerit. Quod autem ira inciderit in eorum qui ad regem ascenderunt filios, Nicolaum Bulis, & Aneristum Sperthiei filium, qui piscatores Tirynthios in naui oneraria plena viris nauigantes cepit, manifestum est apud me diuinitus id factum esse. ex ira dei: quod nuncii qui in Asiam à Lacedæmoniis mittebantur, proditi à Sitalce Tirei filio Thracum rege, & à Nymphodoro Pythei filio viro Abderita, excepti sunt iuxta Bisantem quæ est in Hellespontо, & adducti in Atticam, ab Athenienſibus necati sunt: cumque iis Aristeas Adimanti filius, Corinthius. Verum hæc multis post regis expeditionem annis gesta sunt. ¶ Quæ expedi- CXXVIII.
tio (vt ad superiorem orationem redeã) nomine quidem tendebat contra Athenas, re tamen vera contra cunctam Græciam. Eam diu ante Græci quum audissent, non perinde omnes affecti sunt. nam ii qui terram & aquam dederant Persæ, fiduciam animo præsumebant tanquam nihil ingratum passuri à barbaro: qui non dederant, magno in metu versabantur. quippe quum nulla tanta classis esset in Græcia quæ posset excipere inuadentem, præsertim plerisque bellum detrectantibus, & libenter ad partes Medorum inclinantibus. Hoc CXXIX.
ego loco necesse habeo ferre sententiam apud multos quidem homines inuidiosam, non tamen quod mihi videtur verum dissimulabo: an Athenienses formidantes periculum quod impendebat, patriam deseruissent: an, non deserentes, sed permanentes sese dedissent Xerxi, nihil omnino aduersus regem in mari facere conati: an nemo mari se opposuisset Xerxi, atque hæc in continenti gesta essent: an etiam multæ loricæ essent muris inductæ à Peloponnensibus per Isthmum: an proditi à sociis Lacedæmonii, iisque non voluntariis, sed per vrbes à classe barbara occupatis, ac deserti fuissent: desertique & magna opera aggressi, generose occubuissent: an hæc passi essent: an,

1 Talthybii enim iram ist nuncios incubuisse, nec cessauisse priusquam discessissent, *qui ad luendam pro illis pœnam mittebantur*, id æquitas postulabat: (*Gall. ad verbum, Le droict le portoit ainsi*) at vero ingruisse illam in eorum filios qui ad regem ob iram illam ascenderant, Nicolan Bulis, *&c. Sed non videtur mendo vel potius mendis carere totus hic locus, præsertimque illud* ἐξῆλθε, *pro quo* ἐξῆεν *lego. eo sensu quem hic indicaui, qui tamen nec ipse mihi satisfacit.* 2 Non tamen quod mihi ver. esse vid. subtilebo. Si Athenienses impendētis periculi metu patriã deseruissent, aut non deſ. sed in ea permanentes, se Xerxi dedidissent, regi mari resistere nulli conati fuissent. quod si mari nullus Xerxi restitisset, terra certe ista contigissent: Quamuis muri à Peloponnensibus per Isthmum ducti essent multis loricis fulti, Lacedæmonii (vbi eos socii prodidissent, non sua quidem sponte, sed necessitate adacti, quippe quorum vrbes sigillatim à classe barbari caperentur) soli remansissent: soli autem remanentes, præclaris in prælio facinoribus editis, præclara morte occubuissent. aut, inquam, hic illis exitus contigisset, aut——

priuſ-

priusquam viderent alios Græcos cum Medis sentientes, cum Xerxe depacti essent: atque ita vtrinq; sub Persis Græcia fuisset. Nam murorũ apud Isthmum loricatorum quænam vtilitas fuisset rege mari potiente, à nemine quiui audire. Nunc autem siquis Athenienses Græciæ liberatores extitisse dicat, profecto non aberrauerit à vero. nam vtrò se illi applicassent, hæ partes erant præponderaturæ: quum vero prætulerint Græciam præstare liberam, nimirum ipsi fuere qui quicquid Græciæ reliquũ erat cum Medis non sentiens erexerũt: quique secundum deos, regem repulerunt. Ac ne oraculis quidem horrendis ac terribilibus, quę à Delphis veniebant, inducti ad Græciam deserendam fuerunt, sed persistentes constituerunt
CXL excipere hostem sua inuadentem. Siquidem consultoribus Delphos missis, vti oraculo volebant: iisque factis apud templum quę ritus postulabat, ędem ingressi consederunt. Quibus Pythia cui nomen erat Aristonice, ita respondit,

Quid miserande sedes populus? fuge ad extima terræ,
AEdibus & [1] globidæ desertis collibus vrbis.
Nam caput & corpus minime sincera manebunt,
Extremive pedes poterunt supereſſe manusve,
Aut medium, sed ea ignis edax deformia reddet,
Et Mars acer equis vrgens [2] Asiægena curru.
Atque alias pleraſque, tuas [3] non solius arces:
Permultasque deũm sæuis dabit ignibus ædes,
Quas ego præuidi iam nũc sudore [4] madentes,
Atque metu tremere, & de laquearibus altis
Nigrantem cogente malo manare cruorem:
Ite sed ex adyto, atque malis effundite mentem.

CXLI His auditis Athenienſium consultores maximo sunt mœrore affecti. quibus inter sese agitantibus tam triste responsum, Timon Androbuli filius,

τοὺς τῶν, ὁρῶντες αὐτὴ καὶ σφεῖς ἄλλους Ἕλληνας μηδίζοντας, ὁμολογίῃ αὐτὴ ἐχρήσαντο τοῖσι Ξέρξεα. καὶ ὕστω αὐτέων ἀμφοτέρων ἡ Ἑλλὰς ἐγίνετο ὑπὸ Πέρσῃσι. τοῖσι γὰρ ὠφελίμοισι τοῖσι τῶν τειχέων τῶν ἀπὸ τοῦ Ἰσθμοῦ ἐληλαμμένων οὐ δυνάμενοι πυθέσθαι ἤντινα αὐτῶν, βασιλέος ὑπερβατέοντος τὴν θάλασσαν δὲ Ἀθηναίοισι αὖτις λέγων σωτῆρας γενέσθαι τῆς Ἑλλάδος, οὐκ αὐτῶν ἁμαρτάνοι τὰληθέος. οὗτοι γὰρ ὅπῃ ὀκότερα τῶν πρηγμάτων ἐτρέποντο, τοῦτο ῥέψειν ἔμελλε· ἐλόμενοι δὲ τοῖσι Ἕλλῃσι προσεῖναι ἐλευθερίῃ, τοῦτο δὴ Ἑλλήνων τὸν λοιπὸν ὅσοι μὴ ἐμήδισαν, αὖτοὶ οὗτοι ἔσαν οἱ ἐπεγείραντες, καὶ βασιλέα μετὰ γε θεοὺς ἀπωσάμενοι. οὐδὲ σφέας χρὴ ἡκιστὰ φοβερὰ ἐλθόντα ἐκ Δελφῶν, καὶ ἐς δεῖμα βαλόντα, ἔπεισε ἐκλιπεῖν τοῖσι Ἕλλῃσι, ἀλλὰ καταμείναντες, ἀνέχρων τὰ ὑπόκεινται ὅπῃ τοῖσι χώρῳ δέξασθαι. Πέμψαντες δὴ οἱ Ἀθηναῖοι ἐς Δελφοὺς θεοπρόπους, χρησομένους ἐσῆλθον ἔτοιμοι. καὶ σφι ποιήσασι τὰ ἐνόμιζε, ὡς ἐς τὸ μέλλον ἐσελθόντες ἵζοντο, χρᾷ ἡ Πυθίη, τῇ οὔνομα ἦν Ἀριστονίκη, τάδε,

271 Ὦ μέλεοι, τί κάθησθε; λιπὼν φυγὲ ἔσχατα γαίης
Δώματα, καὶ πόλιος τρηχείης ἄκρα κάρηνα.
Οὔτε γὰρ ἡ κεφαλὴ μένει ἔμπεδον, οὔτε τὸ σῶμα,
Οὔτε πόδες νέατοι, οὔτ' ὦν χέρες, οὔτε τι μέσσης
Λείπεται, ἀλλ' ἄζηλα πέλει. κατὰ γὰρ μιν ἐρείπει
Πῦρ τε καὶ ὀξὺς Ἄρης, συνελαύνεις ἅρμα δι' ὠκέων.
Πολλὰ δὲ κἄλλ' ἀπολεῖ πυργώματα, κοὐ τὸ σὸν οἶον
Πολλῶν δ' ἀθανάτων νηοὺς μαλερῷ πυρὶ δώσει,
Οἵ που νῦν ἱδρῶτι ῥέουσιν ἐς ἤκαστοι,
Δείματι παλλόμενοι. κατὰ δ' ἀκροτάτοις ὀρόφοισι
Αἷμα μέλαν κέχυται, τοῦ εἰδὸν καὶ χρήτηος ἀνάγκης.
Ἀλλ' ἴτον ἔξ ἀδύτοιο, καὶ οἷς δ' ὑπιόλυατε θυμόν.
Ταῦτα ἐπακούσαντες οἱ τῶν Ἀθηναίων θεοπρόποι, συμφορῇ τῇ μεγίστῃ ἐχρεώντο· προσβάντες δὲ σφέας αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ κακοῦ τοῦ κεχρησμένου, Τίμων ὁ Ἀνδροβούλου

—— ceteros Græcos Medorum partes iam antea sequi videntes, cum Xerxe depacti fuissent: atque ita vtrolibet modo Græcia in potestatem Medorum venisset. Neque enim ex quoquam intelligere possum quid profuturi fuissent muri per Isthmum ducti, si rex mari potitus fuisset. Nunc igitur, *i. qua quum ita se habeant*, siquis Athenienses Græciæ seruatores extitisse dicat, prof. *Sed hic locus in vulg. edit. Gr. mendo non caret. necesse enim est vt initio ante* οἱ Ἀθηναίων *omissam esse dicamus particulam* αι, *& non procul inde interpunctionem quæ est post* Ξέρξῃ, *in* μὲν *transiatam post* θάλασσαν *collocemus. Sed & hac suspecta sunt.* τῶν ἀπὸ τοῦ Ἰσθμοῦ, *ſ.* πρὸ τῶν. 1 Pro, Globosæ, *id est, rotundæ.* 2 *Legit* αἰσυχίης, *pro* συεμχίης. *& pro ablatiuo,* curru, *reponendus videtur accusatiuus,* currum, *vt hæc Græcis respondeant. tunc autem fuerit* Asiægena *dictum pro* Asiægenem, *vt siquis ex* Omnigenis *faciat accusatiuum* Omnigena *pro* Omnigenam. 3 *Recte legit* πάσῃσι, *pro quibus in vulg. edit. habetur* πᾶσι. 4 Madere.

τῷ Δελφῶν ἀνὴρ δόκιμος ὁμοῖα τῷ μάλιστα, συμβουλεύσαι σφι ἱκετηρίῃ λαβοῦσι, δεύτερα αὖτις ἐλθόντας χρᾶσθαι τῷ χρηστηρίῳ ὡς ἱκέτας. πειθομένοισι δὲ τοῖσι Ἀθηναίοισι, καὶ λέγουσι, Ὦναξ, χρῆσον ἡμῖν ἄμεινόν τι περὶ τῆς πατρίδος, αἰδεσθεὶς τήν τε ἱκετηρίαν τήνδε ἣν φέρομεν, καὶ ὡς οὐ τοι ἀπιμολέομεν ἐκ τοῦ ἀδύτου, ἀλλ' αὐτοῦ τῆνδε μενεόμεθα, ἐστ' ἂν καὶ τελευτήσωμεν. ταῦτα λέγουσι ἡ προμάντις χρᾷ δεύτερα τάδε,

Οὐ δυνατὰ Παλλὰς Δία ὀλυμπιον ἐξιλάσσα-
θαι,
Λιτῇσίν τε πολλοῖσι λόγοις καὶ μηδὶ πυκινῇ.
Σοὶ δὲ τόδ' αὖτις ἔπος ἐρέω, ἀδάμαντι πελάσ-
σας.
Τῶν ἄλλων γὰρ ἁλισκομένων ὅσα Κέκροπος
οὖρος
Ἐντὸς ἔχει, καθυφὼν τε Κιθαιρῶνος ζαθέοιο,
Τεῖχος τειχοξύλινον διδοῖ βρύοπα Ζεύς
Μοῦνον ἀπόρθητον τελέθειν, τό σε τέκνα τ' ὀνήσει.
Μὴ σὺ γ' ἱππόσιόν τε μεμὸν καὶ πεζὸν ἰόντα
Πολλὸν ἀπ' ἠπείρου κρατέειν, ἥσυχος, ἀλλ' ὑποχωρεῖν,
Νῶτον δ' ἐπιστρέψας, ἔλυ τοι κατὰ καίριος ἔσται.
Ὦ θεῖα Σαλαμὶς, ἀπολεῖς σὺ τέκνα γυναικῶν,
Ἢ που σκιδναμένης Δημήτερος, ἢ συνιούσης.

Ταῦτά σφι (ἐπιώτερα γὰρ τῶν πρεσβυτέρων κατὰ λῶ καὶ ἐδόκεε εἶναι) συλλεξάμενοι, ἀπαλλάσσοντο ἐς τὰς Ἀθήνας. ὡς δὲ ἀπελθόντες οἱ θεοπρόποι ἀπήγγελσαν ἐς τὸν δῆμον, γνῶμαι πολλαὶ καὶ ἄλλαι ἐγίνοντο, διζημένων τὸ μαντήιον, καὶ αἵδε σφεων ἠκμασαν μάλιστα· τῶν πρεσβυτέρων ἔλεγον μετεξέτεροι, δοκέειν σφι τὸν θεὸν τὴν ἀκρόπολιν χρῆσαι πρόσεσθαι. ἦν γὰρ ἀκρόπολις τοῖσι Ἀθηναίων πρὸ τοῦ χώρη ἐπέφραχτο. τὸν μὲν δὴ κατὰ τὸν φραγμὸν, συνεβάλλοντο τοῦτο τὸ ξύλινον τεῖχος εἶναι· τὸν δ' αὖ ἔλεγον τὰς νέας σημαίνειν τὸν θεὸν, καὶ τούτους παρασκευάζεσθαι ἐκέλευον, τὰ δὴ ἄπαντας. τοὺς μὲν δὴ τὰς νέας λέγοντας ἔοικε τὸ ξύλινον τεῖχος, ἔσφηλε τὰ δύο τὰ τελευταῖα ῥηθέντα ὑπὸ τῆς Πυθίης,

Ὦ θεῖα Σαλαμὶς, ἀπολεῖς δὲ σὺ τέκνα γυναι-
κῶν,
Ἢ που σκιδναμένης Δημήτερος, ἢ συνιούσης.

κατὰ ταῦτα πὰ ἔπεα συνεχέοντο οἱ γνῶμαι τῶν

vir apud Delphos illuſtris ſuaſit[1] hæc fere, vt ſumptis oleæ ramis de integro reuerterentur ad conſulendũ ſupplicite oraculum. Obtemperantes ei Athenienſes dixere, O princeps, redde nobis oraculum melius de patria, in honorem horum[2] palmitum, quos geſtantes ad te venimus. alioqui hinc abs te non abituri ſumus, ſed in hoc adyto ad obitum vſque permanſuri. Hæc dicentibus, antiſtes iterum hoc modo reſpondit,

Pallas Olympia cum multis hortatibus
vſa,
Et precibus blandita Iouem placare
nequiuit,
Hoc tibi fabor item reſponſum, adamãti propinquans:
Nam captis reliquis quæ limes Cecropis ora
Intus habet, quodcunque ſacer penetrale Citharon,
Iuppiter è ligno muris Tritonida donat:
Qui ſoli inuicti tibi ſint nat: ſque ſaluti.
Tu vero aduentum peditumque equitumque quietus,
Terreſtreſque acies ne præſtolare: ſed hoſti
Terga dato, vel ſi tibi fors erit obuius
vſquam,
Diuina ô Salamis mulierum pignora
perdes,
Vſquam vel Cerere ſparſa, coeunte vel
vſquam,

Hæc legati, vt erant, ita arbitrati priori- CXLII
bus mitiora, poſtquam conſcripſerunt, Athenas rediere, reuerſique ad populum recitauere: & quũ aliæ multæ ſententiæ eſſent oraculum interpretantiũ, & eæ plurimum perplexæ, quidam è maioribus natu dixere, videri ſibi deum reſpondere ſaluam fore arcem. olim enim Athenienſium[3] arcem præſeptam vallo fuiſſe. & ii quidem interpretabantur vallum eſſe hunc ligneum murum. Alii vero dicebant deum ſignificare naues: eaſq; ceteris omiſſis ædificari iubebant. [4] Verum eos qui aiebant naues eſſe ligneum murum, fallebant, *vel Cerere ſparſa, coeunte vel vſquam.* Circa hos verſus cõfundebatur eorũ ſententia

---

1 *Videtur phraſis Græca ἐωῦσα τῷ μάλιστα reſpondere potiùs Latinæ*, vt qui maxime. *vt ſit*, Vir illuſtris, *vel potius*, Vir ſpectatus, vt qui maxime. *vt illa verba Græca cum δίκαιος iungantur, non cum συνεβούλευσε.* 2 Oliuæ palmitum. *Non tamen ſimpliciter ἱκετηρίαι ſunt oliuæ palmites, ſed q. d. ſupplicatorij palmites oliuæ.* 3 Arx circumſepta vallo erat. 4 Sed eorum ſententiam qui dicebant naues illum eſſe murum ligneum, euertebant hæc duo poſtrema quæ Pythia dixerat, Diuina at Salamis muliebria pignora perdes, Vſquam vel Cerere ſparſa, coeunte vel vſquam. Circa hæc carmina cõfutabantur *inquam* eorum ſententiæ——

qui claſ-

qui classem volebant esse ligneum murum. nam qui oraculum interpretabantur, in eam sententiam accipiebant, fore vt ipsi instructa classe ad Salaminem pu-
CXLIII gna nauali succumberent. Erat autem inter Athenienses quidam qui in primores recens peruenerat, [1] nomine Themistocles, Neoclis filius, qui negabat interpretes omnia recte coniectare: [2] quod diceret, Si clades quæ prædicitur, ad Athenienses spectaret vllo modo, non ita placide nobis deum fuisse responsurum, sed sic, O Salamis misera, pro eo quod dixit, O diuina Salamis: si circa eam sui incolæ forent oppeturi. Sed recte coniectantibus sentiendum à deo contra hostes editum esse oraculũ, non contra Athenienses. Itaq; suadebat vt sese instruerent tanquam prœlio nauali certaturi, & tanquã hic esset ligneus murus. Hanc Themistoclis sententiam Athenienses potiorem esse censuerunt quam illorum qui interpretantes oraculum, dissuadebant apparatum pugnę nauali: sed hanc esse in summa sententiã dicebant, non leuandam in hostem manum, sed ex Attica regione demigran-
CXLIV dum, & aliam incolendam. Extitit & alia ante hanc Themistoclis sententia ad tempus egregia: Quum magna vis pecuniæ è prouentu metallorum quę sunt è Laureo, esset in ęrario Athenienſium, eaq; esset æque diuidunda viritim denis in singulos puberes drachmis, tunc Themistocles hãc dissuasit Athenien-sibus distributionem, sed ex pecunia classem ducentarum nauium ad Æginetic ũ bellum cõparare suasit. Hoc enim bellum conflatum Græciæ salutem attulit, cogens Athenienses nauticos fieri. & quanquam hæc classis in eum vsum in quem comparata fuerat, non venit, tamen in vtilitatem Græciæ cessit. Ista igitur iam præparata quum præsto esset, & alteram exędificari oporteret, placuit Athenienſibus, inito post oraculum cõsilio, barbarum Græciã inuadentem cũ nauibus oppetiri vniuersos, deo obsequentes, [4] vna cum Græcorum voluntariis. Et hęc quidem oracula Athenien-

Φαμβύων τὰς νέας· ὁ ξύλινον τεῖχος εἴη. ④ ἦλθε 271
χρησμολόγοισι ταύτη ταῦτα ἐλέμβανον, ὡς ἀμφὶ Σαλαμῖνα δεῖ σφέας ἐναυμαχέειν, ναυμαχίην παρεσκευασμένους. Ἦν δὲ τῷ ἐόντι Ἀθηναίων ἀνὴρ ἐς τοὺς νεωστὶ πρώτους, τῷ οὔνομα μὲν ἦν Θεμιστοκλέης, παῖς δὲ Νεοκλέος ἐκαλέετο. οὗτος ὦν ἀνὴρ οὐκ ἔφη πάντῃ ὀρθῶς σὺν χρησμολόγοισι συμβάλλεσθαι, λέγων τοιάδε, Εἰ ἐς Ἀθηναίους ἦν ὁ ἔπος ἐξενειμένον ἐὸν κως, οὐκ ἂν οὕτω μοι δοκέειν ἡπίως χρηστηριάσθαι, ἀλλὰ ὧδε, Ὦ θεσπλία Σαλαμίς, αὐλὶ τέ, Ὦ θεία Σαλαμίς· ἐπὶ γε ἐμέλλον ④ οἰκήτορες ἀμφ' αὐτῇ τελευτήσειν. ἀλλὰ γὰρ ἐς σὲ πολεμίους τῷ θεῷ ἐξενεῖσθαι τὸ χρηστήριον, συλλαμβάνοντι τῷ ὀρθῷ, ἀλλ' οὐκ ἐς Ἀθηναίους. παρασκευάζεσθαι ὦν αὐτοὺς ὡς ναυμαχήσοντας σωτεροῦντας, ὡς τούτου ἐόντος τοῦ ξυλίνου τείχεος. ταύτῃ Θεμιστοκλέος ἀποφαινομένου, Ἀθηναῖοι ταύτῃ σφι ἔγνωσαν ἀρετώτερα εἶναι τὰ μᾶλλον ἢ τὰ τῷ χρησμολόγῳ, οἳ οὐκ ἐῶν ναυμαχίῃ ἀρτέεσθαι. τὸ δὲ σύμπαν εἶναι, οὐδὲ χεῖρας ἀπαείρεσθαι, ἀλλὰ ἐκλιπόντας χώρην τὴν Ἀττικὴν, ἄλλην τινὰ οἰκίζειν. Ἑτέρη τε Θεμιστοκλέι γνώμη ἐμπεσοῦσα ταύτης ἐς χρεὸν ἔπεισε, ὅτε Ἀθηναίοισι, χρημάτων μεγάλων ἐκ τῆς κοινῆς, τὰ ἐκ τῶν μεταλλέων σφι προσῆλθε τῶν ἀπὸ Λαυρείου ἑκάστῳ λαχεῖν ὀρχηδὸν ἑκάστους δέκα δραχμάς, ὅτε Θεμιστοκλέης ἀνέγνωσε Ἀθηναίους, τῆς δημοσίης ταύτης παυσαμένους, νέας ταύτῃσι τῶν χρημάτων ποιήσασθαι διηκοσίας ἐς τὸν πόλεμον, τὸν πρὸς Αἰγινήτας λέγω. ὃς γὰρ ὁ πόλεμος συνέστη, ἔσωσε τότε τὴν Ἑλλάδα, ἀναγκάσας θαλασσίους γενέσθαι Ἀθηναίους. οἳ δὲ ἐς τὸ μὴ ἐποιήσατο, οὐκ ἐχρήσθησαν, ἐς δέον δὲ οὕτω τῇ Ἑλλάδι ἐγένοντο. αὐταί τε δὴ αἱ νέες τοῖσι Ἀθηναίοισι προεποιήθησαν ἐοῦσαι, ἐπῆρχον, ἑτέρας τε ἔδεε προσναυπηγέεσθαι. ἔδοξέ τε σφι μετὰ τὸ χρηστήριον ξυλλεξαμένοισι, βουλεύσασθαι περὶ τῆς Ἑλλάδος τὸν βάρβαρον δεχέεσθαι τῇσι νηυσὶ πανδημεί, καὶ θεῷ προσκειμένους, ἅμα Ἑλλήνων τοῖσι βουλομένοισι. τὰ μὲν δὴ χρηστήρια ταῦτα τοῖσι Ἀθηναίοισι

——qui naues illum esse murum ligneum dixerant. Siquidem oraculorum interpretes illa in hunc sensum accipiebant, fatale sibi esse circa Salaminem superari, instructa pugna nauali. Erat autem inter Ath. 1 Cui nomen quidem erat Themistocles, sed vocabatur Neoclis filius. Is negabat, &c. 2 Talia dicens, Si ad Athenienses spectaret illud carmen, non videtur mihi tam mire responsum redditurus deus fuisse, sed pro eo quod dixit Diuina at Salamis, dicturus fuisse. At Salamis misera, siquidem circa ipsam sui incolæ essent oppeituri. Illi igitur qui recte coniectaret. (*id est, Illius igitur iudicio qui, &c.*) deum aduersus hostes hoc oraculum non aduersus Athen. edidisse. 3 Ceterum alia quoque Themistoclis sententia ante hanc opportune primas partes obtinuerat. *i. Ceterum opportune cedebat quod antea alij Themistoclis sententia primas partes delata essent.* 4 Vna cum Græcis eadem voluntate præditis.

οισι ἐλεγένεε. Συλλεγομένων δὲ ἐς τὠυτὸ τῶν περὶ τὴν Ἑλλάδα Ἑλλήνων τῶν τὰ ἀμείνω φρονεόντων, καὶ διδόντων σφίσι λόγον καὶ πίστιν, ἐνταῦτα ἐδόκεε βουλευομένοισι αὐτοῖσι; πρῶτον μὲν χρημάτων πρήγματα καταλλάσσεσθαι τάς τε ἔχθρας καὶ τὸν πρὸς ἀλλήλους ἐόντας πολέμους. ἔστι δὲ ὅτε ἐλθόντες ἄγγελοι ἐγκεχρημένοι οἱ ἦσαν μέγιστοι, Ἀθηναίοισί τε καὶ Αἰγινήτῃσι. μετὰ δὲ, στρωφωμένου Ξέρξεω σὺν τῷ στρατῷ εἰς ἐν Σάρδισι, ἐβουλεύσαντο κατασκόπους πέμπειν ἐς τὴν Ἀσίην τῶν βασιλέος χρημάτων· ἐς Ἄργος τε ἀγγέλους, ὁμηχανίην συνθησομένους πρὸς Γέρσην, καὶ ἐς Σικελίην ἄλλους πέμπειν πρὸς Γέλωνα Δεινομένεος, ἐς τε Κέρκυραν, κελεύοντας βοηθέειν τῇ Ἑλλάδι, καὶ ἐς Κρήτην ἄλλους· φρονήσαντες εἴ κως ἓν τε γένοιτο τὸ Ἑλληνικὸν, καὶ εἰ συγκύψαντες τὠυτὸ πρήσσοιεν πάντες, ὡς δεινῶν ἐπιόντων ὁμοίως πᾶσι τοῖσι Ἕλλησι. τὰ δὲ Γέλωνος πρήγματα, μεγάλα ἐλέγετο εἶναι, οὐδαμῶς Ἑλληνικῷ τῷ οὐ πολλὸν μέζω. Ὡς δὲ ταῦτα σφι ἔδοξε, καταλυσάμενοι τὰς ἔχθρας, πρῶτα μὲν κατασκόπους πέμπουσι ἐς τὴν Ἀσίην ἄνδρας τρεῖς. οἱ δὲ, ἀπιγμένοί τε ἐς Σάρδις καὶ καταμαθόντες τὴν βασιλέος στρατιήν, ὡς ἐπάλξεις ἐγίνοντο, βασανιστὰς νόῳ τῶν στρατηγῶν τὸ πεζὸν στρατόν, ἀπήγοντο ὡς ἀποληψόμενοι. καὶ τοῖσι μὲν κατεκέκειτο θανάσιμος· Ξέρξης δὲ ὡς ἐπύθετο ταῦτα, μεμφθεὶς τῶν στρατηγῶν τὴν γνώμην, πέμπει τῶν ἵππων δορυφόρων, ἐντειλάμενος, ἢν καταλάβωσι τοὺς κατασκόπους ζωντας, ἄγειν πρὸ ἑωυτοῦ· ὡς δὲ ἔπεσόντας αὐτοὺς κατέλαβον, καὶ ἦγον ἐς ὄψιν τὴν βασιλέος, τὸ ἐνθεῦτεν πυθόμενος ἐπ' οἷσι ἦλθον, σκέλευσε σφέας τοὺς δορυφόρους περιάγοντας ὑποδείκνυσθαι πρῶτα τε τὸ πεζὸν στρατὸν καὶ τὴν ἵππον· ἐπεὶ δὲ ταῦτα θεώμενοι ἐῶσι πλήρεες, ἀποπέμπειν ἐς τὴν αὐτοῖ ἐθέλωσι χώρην ἀσινέας. ὑπολέγων δὲ λόγον τόνδε, ταῦτα ἐνετέλλετο, ὡς εἰ μὲν ἀπώλοντο οἱ κατάσκοποι, οὔτ' ἂν τὰ ἑωυτοῦ πρήγματα προεπύθοντο Ἕλληνες ἐόντα λόγου μέζω, οὔτ' ἂν τοὺς πολεμίους μέγα ἐσινέατο· ἄνδρας τρεῖς ἀπολέσαντες νοῦ πλέοντας δὲ τούτων ἐς τὴν Ἑλλάδα, δοκέειν ἔφη ἀκηδέστατα τοὺς Ἕλληνας τὰ ἑωυτῶν πρήγματα προτὸ τοῦ πολέμου τοῦ γινομένου, προδιδώσειν σφέας τὴν ἰδίην ἐλευθερίην, καὶ οὕτω τοῦδε δεήσειν ἐπ' ἡμέας στρατηλατέοντας πρήγματα ἔχειν. Οἷκε δὲ αὐτῷ αὐτὴ ἡ γνώμη τῇ ἀληθείῃ. ἐὼν γὰρ ἐν Ἀβύδῳ ὁ Ξέρ-

sibus ſunt reddita. ¶ Coactis autem CXLV
in eundem locum Græcis qui per Græciam melius ſentiebant, interq; ſe colloquutis interpoſita fide, ibi conſilio habito viſum eſt ante omnia miſſas faciendum [1] pecunias debitas, & inimicitias & hoſtilitates. Erant autem cum alia aliorum bella, tum vero maximum inter Athenienſes & Æginetas. Poſteaquam autem Xerxem cum exercitu Sardibus eſſe audiere, Athenienſes decreuere cũ aliquos in Aſiam mittendos ad res regis explorandas, tum nuncios partim Argos, ad contrahendam aduerſus Perſam belli ſocietatem, partim in Siciliam ad Gelonem Dinomenis filium, partim in Corcyram, partim in Cretam, iubentes opem Græciæ ferri: eo animo vt ſi fieri poſſet, omnis vis Græca vnum eſſet, & ad idem agendum omnes incumberent, tanquã calamitate cunctis Græcis impendente. Ferebantur autem res Gelonis magnæ eſſe, nec multo minores quam Græcorum. Vbi hæc eis placuere, & in gratiã inter ſe rediere, principio [2] ſpeculatores in Aſiam tres viros miſere: qui quũ Sardis veniſſent, in ſpeculando regis exercitu deprehenſi ſunt, & à ducibus pedeſtrium copiarum torti deducebantur tanquam perituri, lata in eos mortis ſententia. Id vbi Xerxes audiit, reprehenſa ducum ſententia, mittit quoſdam è ſatellitibus, iubẽs vt ſi viuos adipiſcerentur ſpeculatores, ad ſeſe deducerent. Eos adhuc ſuperſtites adepti ſatellites, prehenſos in regis conſpectũ adduxerunt. Sciſcitatus rex qua de cauſſa veniſſent, præcepit ſatellitibus vt homines circumducerent, peditatum omnem equitatumq; oſtentantes: & eos, vbi contemplando illa expleti fuiſſent, ſine noxa dimitterent quocunque locorum ire libuiſſet. Hoc Xerxes ea ratione imperauit quod cogitabat fore vt ſi ſpeculatores necati fuiſſent, neq; Græci preſciſcerent potentiam ſuam eſſe fama maiorem, neque quippiam ipſe læderet hoſtes tribus viris interemptis: at iiſdem in Græciam regreſſis, fore vt Græci (vt ſe opinari dicebat) auditis rebus ſuis antequam exercitum compararent, propriam libertatem traderent, atque ita non oporteret ſuſcipere moleſtiam de exercitu in eos ducendo. Hæc CXLVII
ſententia Xerxis cum altera quadam congruit. nam quum Abydi ageret Xer-

1 *Fortaſſe* πρῶτον χρημάτων πάντων *reſpondet potius phraſi noſtræ*, Deuant toutes choſes, Certe *interpretationem* V *alla verba hæc Græca ferre non poſſunt.* 2 *Rectius interpreteris* exploratores *hic & in ſequ. locis. vt alibi ipſa vocem illam Græcam reddidit: & paulo ante dixit*, Ad res regis explorandas.

xes, vi-

xes, vidit naues cursum tenentes per Hellespontum, quæ frumentum è Ponto in Æginam Peloponnesumque portabant. quas vbi audiere eius assessores esse hostium, sese ad eas corripiendas accingebant, intuentes in regem, quando id agi præciperet. Xerxes eos interrogauit quonã illæ tenderent: qui quũ respondissent, Ad hostes tuos, domine, frumento onustæ: tunc Xerxes excipiens inquit, Nonne eodem quo isti, & nos nauigamus, tum rebus aliis, tum vero frumento instructi? quid igitur hi officiunt nobis, quibus commeatum portant? Ceterum speculatores illi rebus inspectis, dimissi in Europam rediere. ¶ Post quorum reditum Græci qui cõtra Persam coniurarant, nuncios iterum Argos miserunt. Quibus Argiui responderunt [1] res suas ita habere: Audisse se iam inde ab initio barbarum excitasse aduersus Græciam bellum, & quum accepissent intellexissentque Græcos sese colligere, tentatutos Persæ obsistere, principes fuisse mittendi Delphos qui deum consulerent quid sibi optime facientibus esset euenturum. (nuper enim sex millia suorum fuisse interempta à Lacedæmoniis & Cleomene Anaxandridæ filio, eaque de caussa se misisse,) & iis qui missi fuerant interrogantibus, sic Pythiam respondisse,

Finitimis inuise, deis dilecte beatis,
Interius tutamen habens, impune maneto,
Et tutare caput: nam membra tuebitur illud.

Hæc illis Pythia prius respõderat. Postea vero quam nuncii Argos venerunt, senatumque ingressi mandata retulerunt, Argiui responderunt ad ea quæ dicebantur, se promptos esse in triginta annos pacificare cum Lacedæmoniis, percusso fœdere: sed ea condicione vt dimidium imperii penes se esset. quanquam enim ius imperãdi ipsorum esset, tamen dimidio imperii se esse cõtentos. Hoc aiebant suum senatum respondisse, quamuis dissuadente oraculo societatem contrahere cum Græcis. quod etsi formidarent, tamen properare vt fœdus triginta annorum feriretur: intra quos annos liberi sui in virilem ætatem adolescerent: hac videlicet ratione,

ξης, εἶδε πλοῖα ἐκ τοῦ Πόντου σιτηγά, διεκπλώοντα τὸν Ἑλλήσποντον, ἔς τε Αἴγινάν, καὶ Πελοπόννησον κομίζοιμα. οἱ μὲν δὴ παρεδροι αὐτοῦ ὡς ἐπύθοντο πολέμια τὰ πλοῖα, ἑτοῖμοί ἐσαν αἱρέειν αὐτά, ἐσβλέποντες ἐς τὸν βασιλῆα, ὁκότε τοῦτο κελεύοι. ὁ δὲ Ξέρξης εἶρετο ἀῤῥεῖς ὅκη πλέοιεν. οἱ δὲ εἶπαν, Ἐς σοὺς πολεμίους δεκαστὰ σῖτον ἄγοντες. ὁ δέ, ὑπολαβὼν ἔφη, Οὐκῶν καὶ ἡμεῖς ὅκου πλέομεν ἐνθαῦτα καὶ σὺν τοῖσι, τοῖσί τε ἄλλοισι ἐξηρτυμένοι καὶ σίτῳ. Ἦ δῆτα ἀδικέουσι οὗτοι ἡμῖν σιτία τοῦτο κομίζοντες; Οἱ μὲν νυν κατάσκοποι οὕτω δεισάμενοί τε καὶ ἀποπεμφθέντες, ὑπέστρεφον ἐς τὴν Εὐρώπην. οἱ δὲ σωωμότας Ἑλλήνων ὅτι τῷ Πέρσῃ, μετὰ τὴν ἀποπεμψιν τῶν κατασκόπων, δεύτερα ἔπεμπον ἐς Ἄργος ἀγγέλους. Ἀργεῖοι δὲ λέγουσι τάδε κατ' ἑωυτούς γενέσθαι ὧδε. πυθέσθαι γὰρ αὐτίκα κατ' ἀρχὰς τὰ ἐκ τῆς βαρβάρου ἐγειρόμενα ὅτι τὴν Ἑλλάδα. πυθομένους δὲ, καὶ μαθόντας ὡς σφέας οἱ Ἕλληνες οὐ προήσονται, ἀλλὰ μαθόντες ὅτι τῷ Πέρσῃ, πέμψαι θεοπρόπους, ἐς Δελφοὺς τὸν θεὸν ἐπειρησομένους ὡς σφι μάλιστα ἄριστον ποιέοισι γενέσθαι. νεωστὶ γὰρ σφέων τεθνάναι ἑξακισχιλίους ὑπὸ Λακεδαιμονίων καὶ Κλεομένεος τοῦ Ἀναξανδρίδεω. τῶνδε δὴ εἵνεκα πέμπειν. τὴν δὲ Πυθίην ἐπειρωτῶσι ἀνελεῖν τάδε,

Ἐγγὺς ἐὼν ἐλάαινε, φίλ' ἀθανάτοισι θεοῖσι,
Εἴσω τοῦ βολβοῦ ἔχων, πεφυλαγμένος ἦσο,
Καὶ κεφαλὴν πεφύλαξο· κάρη δὲ τὸ σῶμα σαώσει.

Ταῦτα μὲν τὴν Πυθίην χρῆσαι πρότερον. μετὰ δὲ, ὡς ἐλθεῖν ἔφασαν ἀγγέλους ἐς δὴ τὸ Ἄργος, ἐσκαλέεσθαι τὸν βουλευτήριον, καὶ λέγειν τὰ ἐντεταλμένα. τοὺς δὲ τοῖσι τὰ λεχθέντα ὑποκρίνασθαι ὡς ἑτοῖμοί εἰσι Ἀργεῖοι ποιέειν ταῦτα, πεπυσμένοι ἔτεα ἐπὶ τριήκοντα σπεισάμενοι Λακεδαιμονίοισι, καὶ ἡγεόμενοί τε ὀλίγου πάσης τῆς συμμαχίης. καί τι καὶ κατὰ γε τὸ δίκαιον γίνεσθαι τὴν ἡγεμονίην ἑωυτῶν, ἀλλ' ὅμως σφὶ ἀποχρᾶν τε τὸ ἥμισυ ἡγεομένοισι. Ταῦτα μὲν λέγουσι τὸν βουλευτὴν ὑποκρίνασθαι, καίτοι ἀπαγορεύοντος σφι τοῦ χρηστηρίου μὴ ποιέεσθαι τὸν πρὸς τοὺς Ἕλληνας συμμαχίην σπονδὰς ἢν ἔχῃ ἀσινέας γενέσθαι πρὶν ἢ ἀριστεύσαντας, καὶ τοῦτο τὸ χρῆσαν ἦεν φοβεομένοισι· ἵνα δὴ σφι οἱ παῖδες ἀνδρεωθέωσι ἐν τούτοισι τοῖσι ἔτεσι,

---

1 Hanc se rationem in suis rebus tenuisse. *Vel, se ita egisse.* Quum iam inde ab initio audissent quæ barbarus aduersus Græciã moliretur, & fore animaduertissent vt Græci ipsos nihilominus quam ceteros aduersus Persam assumerent, se Delphos misisse qui deum consulerent, &c. *Sed legendum est ἐκ τοῦ λόγου, vt sit ad verbum, Græcos non omissuros ipsos assumere. Sic aliquanto post, ἐπὶ σφέων παραμένειν τοὺς Ἕλληνας, in quibus etiam interpres lapsus est Valla.*

μηδὲ ἀπονδέων ἐούσεων ὅπλα λέγεσθαι, ἰὼν ἀέρα σφέας καταλάβῃ τοῖς τῷ γεφύρῃ κακῷ, φὴ τοῦτο σημα τοῖς τῶν Περσέων, μὴ ἔλειπον ἔωσι τῶν Λακεδαιμονίων ἐπιόντι. τῶν δὲ ἀγγέλων τοῦ ἀπὸ τῆς Σπάρτης τοῖς εἰρημένοισι ἐκ τῆς βουλῆς ἀμείψασθαι τοῖσδε, τοῖσι μὲν ἀπονδέων ἀνοίσειν ἐς τοὺς πλεύνας, τοῖσι δὲ ἡγεμονίης, αὐτοῖσι ἐκ τε ἄλλου ὑποκρίνασθαι· καὶ δὴ λέγειν, σφι μὲν εἶναι δύο βασιλέας· Ἀργείοισι δὲ ἕνα· οὐκων δυνατὸν εἶναι τῶν ἐκ Σπάρτης οὐδετέρου παῦσαι τῆς ἡγεμονίης. μὴ δὲ δύο τῶν σφετέρων ὁμόψηφον Ἀργείων εἶναι, κωλύει οὐδέν. ὅτω δὴ Ἀργεῖοι φασὶ οὐκ ἀναγκαίως τῶν Σπαρτιητέων τὸν πλεονεξίην, ἀλλ' ἑλέσθαι μᾶλλον ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἄρχεσθαι ἢ ὑποδέξαι Λακεδαιμονίοισι. τοσόνδε τε τοῖσι ἀγγέλοισι, τοῦ δυνατὸς ἦλιὸς ἀπαλλάσσεσθαι ἐκ τῆς Ἀργείων χώρης· εἰ δὲ μή, τοσοῦτο εἶναι ὡς πολεμίους. Αὐτοὶ μὲν Ἀργεῖοι τοσαῦτα τοῦτέων τοσελέγοισι. ἔστι δὲ ἄλλος λόγος λεγόμενος αὖτε τὸν Ἑλλάδα, ὡς Ξέρξης ἐπεμψε κήρυκα ἐς Ἄργος τοσέτεσι ἢ πρὸ ὁρμῆσαι στρατεύεσθαι ἐπὶ τὸν Ἑλλάδα. ἐλθόντα δὲ τοῦτον λέγεται εἰπεῖν, Ἄνδρες Ἀργεῖοι, βασιλεὺς Ξέρξης τάδε ὑμῖν λέγει· Ἡμεῖς νομίζομεν Πέρσην εἶναι, ἀπ' οὗ ἡμεῖς γεγενήμεθα, παῖδα Περσέος τοῦ Δανάης, γενόμενον ἐκ τῆς Κηφέος θυγατρὸς Ἀνδρομέδης. ὅτω αἱ ὧν εἴημεν ὑμέτεροι ἀπόγονοι. οὔτε ὧν ἡμέας εἰκὸς ἐπὶ τοὺς ἡμετέρους προγόνους στρατεύεσθαι, οὔτε ὑμέας δίκαιον ἡμῖν ἀντιφερόντας, ἡμῖν ἀντιξόους γενέσθαι, ἀλλὰ πρὸς ὑμῖν αὐτοῖσι ἡσυχίην ἔχοντας κατῆσθαι. ὡς γὰρ ἐμοὶ γένηται κατὰ νόον, οὐδαμοὺς μέζονας ὑμέων ἀέξω. ταῦτα ἀκούσαντας Ἀργείους λέγεται τὸ ρῆμα ποιήσασθαι, καὶ τοσοῦτο μὲν τοῦδε ἀπαγορεύσαντας μεταπέμπειν· ἐπεὶ δὲ σφέας τοδαλαμβάνειν τοὺς Ἕλληνας, ὅτω δὴ ὅπως μὴ οἱ μεταδώσουσι τῆς ἀρχῆς Λακεδαιμόνιοι, μεταπέμπειν, ἵνα ὅτι τοσοφάσιος ἡσυχίην ἄγωσι. Συμπεσεῖν δὲ τούτοισι καὶ τόνδε τὸν λόγον λέγουσί τινες Ἑλλήνων, πολλοῖσι ἔτεσι ὕστερον γενόμενον τούτων· τυχεῖν ἐν Σούσοισι τοῖσι Μεμνονείοισι ἐόντας ἑτέρου τοῦ ἕνεκα ἀγγέλους Ἀθηναίων, Καλλίην τε τὸν Ἱππονίκου, καὶ τοὺς μετ' τούτου ἀναβάντας· Ἀργείους δὲ, τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον πέμψαντας καὶ τούτους ἐς Σοῦσα ἀγγέλους, εἰρωτᾶν Ἀρταξέρξεα τὸν Ξέρξεω, εἰ σφι ἔμμενε τὴν τοῦς Ξέρξεα φιλίην συνεχέα ἔσαν, ἢ νομιζοίατο τοῦτο αὐτὸν εἶναι πολέμιοι.

ne si qua calamitas ad superiorem accederet in bello Persico, nisi fœdera forent, in posterum subiecti Lacedæmoniis essent. His dictis Argiuorum à senatu, quidam è nunciis Spartanorum ita respondit, quod ad fœdera quidem attineret, se ad eos qui plures essent relegare: quod autem ad imperium, id verò sibi demandatum esse, vt responderent dicerentque, Spartanis duos esse reges, Argiuis vnum, ideo non posse fieri vt altertutri Spartæ regi abrogaretur imperium: & nihil obstare quominus cum iis duobus rex Argiuus parem dignitatem obtineret. Ibi Argiui negare se perpessuros insolentiam, sed præoptare à barbaro imperari sibi, quam Lacedæmonsis cedere. Atque ita edixerunt nunciis vt priusquam occideret sol, ex agro Argiuo excederent, alioqui hostium loco futuros. Hoc ipsi Argiui fieri se habere memorant. aliter tamen per Græciam narratur, Xerxem antequam bellum Græciæ inferret, misisse Argos caduceatorem: quo quum pervenit, ita fertur verba fecisse, Viri Argiui, Xerxes rex hæc vobis inquit, Nos arbitramur, Persem, ex quo nos progeniti sumus, fuisse filium Persei Danaes filii, ex Andromeda genitum, quæ fuit Gephei filia. ita ex vobis oriundi sumus. Quod quum ita sit, nefas est & nos progenitoribus nostris inferre bellum; & vos aliis opem ferendo, nobis aduersarios fieri. Sed potius domi vestræ vos considentes otium tenere. nam si mihi ex sententia succedet, nullos pluris quam vos faciam. Hæc Argiui quum audissent, rem confecisse dicuntur, & à principio dissimulantes quod actum esset, nihil poposcisse Græcos: sed quum ab illis reprehenderentur, tunc partem imperii popposcisse, gnari id Lacedæmonios non concessuros, vt hoc prætextu otium agerent. Cui rei competit, quod quidam Græcorum multis postea annis gestum fuisse memorant: Quum Susis Memnonis alterius negocii gratia essent Athenienſium nuncii, Callias Hipponici filius & collegæ qui pariter ascenderant, contigit vt Argiui & ipsi per id tempus Susa mitterent nuncios, qui Artaxerxem filiũ Xerxis interrogarent an amicitiam quã cũ Xerxe contraxissent, putaret adhuc durare, an ab illo pro hostib. haberẽtur.

1 Fortasse phrasis Græca respondet potius nostræ, En auoir fait cas. Pro ἀναγκαίως autem legitur & ἀναξιοπαθέως. 2 Vide mox. quæ proximam præcedit. 3 A bello abstinerent. 4 Cum quibus istud congruisse. vel, Quibus consentaneum fuisse quidam Græcorum narrant quod multis post hæc annis contigit:

Quibus

Quibus Artaxerxes, imo vero maxime perdurare respondit, nullamque sibi ciuitatem amiciorem putare quam Argos.

CLII Verum an caduceatorem Xerxes Argos [1] miserit ad ea dicenda, & an Argiuorum nuncii qui Susa ascenderunt, Artaxerxem de amicitia interrogauerint, pro comperto dicere non possum, nec vllam de his aliam proferre sententiam nisi quam Argiui proferunt. Id demum scio, si omnes homines qui domestica mala in medium contulissent, cum vicinis mutare volentes, malà vicinorum intuiti fuissent, libenter reportaturos rursum singulos ea quæ ipsi attulissent. Ita non turpissime ab Argiuis actum est. Ego vero quæ dicuntur dicere debeo, attamen non omnino omnibus credere: quod in vniuersum à me dictũ sit. quoniam & hoc narratur, Argiuos extitisse qui Persam in Græciam accersierunt, posteaquam cum Lacedæmoniis male pugnassent, præ dolore præsenti quiduis præoptantes. Et de Argiuis

CLIII quidem dictum est. ¶ In Siciliam autem ad agendum cum Gelone, tum alii nuncii à socijs ierẽ, tum vero à Lacedæmoniis Syagrus. Huius Gelonis progenitor fuit Oecetor, qui in Gela erat, ex insula Telo quæ Triopio obiacet: qui, dum Gela conderetur à Lindiis, qui sunt è Rhodo & Antiophemo, assumptus non est. Interiecto tamen tempore, [2] posteri eius deorum inferorum sacerdotes illic perstiterunt, oriundi à Teline, vno ex ea familia, qui eos illic collocauit hunc in modum: Quidam viri Geloi per seditionem eiecti, in Mactorium vrbem quæ sita est super Gelam, profugerunt hos Telines Gelam [3] deduxit nullis virorum copiis adiutus, sed horum deorũ sacris. quæ vnde acceperit, an ipse possederit, id vero dicere non possum. His sacris fretus, [4] eo deduxit illos vbi posteri sui deorũ sacrificuli essent. Quę res mihi admirationi fuit, præter ea quæ audio, tantum opus Telinem effecisse: qualia opera non à quocunque viro effici consueuerũt, sed ab eo qui sit [5] casti ingenii, robustæque præstantiæ. Quanquam vt fertur ab incolis Siciliæ, fuisse natura effeminatum ac viro molliorem.

βασιλῆα ὁ Ἀρτοξέρξεα μᾶλιστα ἐμμένῃν φάναι, καὶ ὡυτὸν τοῦτον νομίζειν πόλιν Ἄργεος φιλιωτέρην. Εἰ μὲν νῦν Ξέρξης ἀπέπεμψε ταῦτα λέγοντα κήρυκα ἐς Ἄργος, καὶ Ἀργείων ἄγγελοι ἀναβάντες ἐς Σοῦσα ἐπειρώτων Ἀρτοξέρξεα περὶ φιλίης, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἰπεῖν· ὡυτὸν δὲ τοῦτον γνώμην περὶ αὐτέων ἀποφαίνομαι· ἄλλην γε μὲν τὴν πρὸ τοῦ αὖτις Ἀργείοι λέγεσι· ἤκουσα μὲν ὦν τοῦτο, ὅτι εἰ πρῶτοι αὐτῶν ἄνθρωποι τὰ οἰκήια κακὰ ἐς μέσον συνενείκαιεν, ἀλλάξασθαι βουλόμενοι τοῖσι πλησίοισι, ἐσκυψάντες αὖ ἐς τὰ τῶν πέλας κακὰ, ἀπασάμενοι ἕκαστοι αὐτέων ἀποφερέοιεν ὀπίσω τὰ ἐσενείκαντο. οὕτω δὴ οὐκ Ἀργείοισι αἰσχίστα πεποίηται. ἐγὼ μὲν ὀφείλω λέγειν τὰ λεγόμενα, πείθεσθαι μέντοι οὐ πάντα πᾶσι ὀφείλω. καὶ μοι τοῦτο τὸ ἔπος ἐχέτω ἐς πάντα τὸν λόγον. ἐπεὶ καὶ τάδε λέγεται, ὡς ἄρα Ἀργεῖοι ἔσαν οἱ ὀπίσω καλεσάμενοι τὸν Πέρσεα ὀπίσω τὴν Ἑλλάδα, ἐπειδὴ σφι πρὸς Λακεδαιμονίους κακῶς ἡ αἰχμὴ ἐς ἧκε, πρὸ δὲ βουλόμενοί σφι εἶναι πρὸς τοῦ περιοῦσι λύπης. τὰ μὲν δὴ περὶ Ἀργείων εἴρηται. Ἐς δὲ τὴν Σικελίην ἄλλοτε ἀπικέατο ἄγγελοι ἀπὸ τῶν συμμάχων συμμίξοντες Γέλωνι, ἦλθε δὲ καὶ ἀπὸ τῶν Λακεδαιμονίων Σύαγρος. τοῦ δὲ Γέλωνος τούτου πρόγονος, οἰκήτωρ ὁ ἐν Γέλῃ τῷ ἐκ νήσου Τήλου τῆς ὑπὲρ Τριοπίῳ κειμένης· ὃς κτιζομένης Γέλης ὑπὸ Λινδίων τε τῶν ἐκ Ῥόδου, καὶ Ἀντιοφήμου, οὐκ ἐλήφθη. αὐτὰ χρόνον δὲ αὐτὸν ἀπόγονοι ἐμμένοντες, ἱροφάνται τῶν θεῶν τῶν ἐνιζόμενοι θεῶν διετέλεον ἐόντες, Τηλινέω ἑνὸς τοῦ τῶν προγόνων κτησαμένου τοιῶνδε. ἐς Μακτώριον πόλιν τὴν ὑπὲρ Γέλης οἰκημένην, ἔφυγον ἄνδρες Γελῷοι, ἐσωθέντες στάσι. τούτους ὦν ὁ Τηλίνης κατάγαγε ἐς Γέλην, ἔχων στρατιὴν ἀνδρῶν δυνάμιν, ἀλλ' ἱερὰ τούτων τῶν θεῶν. ὅθεν δὲ αὐτὰ ἔλαβε, ἢ αὐτὸς ἐκτήσατο, τόθεν οὐκ ἔχω εἰπεῖν. τούτοισι δὴ ὦν πίστωσιν ἐὼν κατήγαγε, ἐπ' ᾧτε ἀπόγονοι αὐτοῦ ἱροφάνται τῶν θεῶν ἔσονται. Θωυμάζω μὲν ὦν καὶ τόδε γενόμενον πρὸς τὰ πρόσθεν λεγόμενα κατεργάσασθαι Τηλίνεω ἔργον τοσοῦτον. τὰ τοιαῦτα γὰρ ἔργα οὐ πρὸς τοῦ ἀπύστου ἀνδρὸς νενόμικε γίνεσθαι· ἀλλὰ πρὸς ψυχῆς τε ἀγαθῆς, καὶ ῥώμης ἀνδρηίης. ὁ δὲ λέγεται πρὸς τῶν Σικελίης τῶν οἰκητόρων τὰ ὑπεναντία πάντων πεφυκέναι, θηλυδρίης τε καὶ μαλακώτερος ἀνήρ.

1 Ad ea dicenda remiserit, & an Argiuorum nuncii ad interrogandum Artaxerxem de amicitia, Susa ascenderint, pro comp.

2 Eius posteri continua successione deorum inferorum sacrifici, *vel, antistites sacrorum diis inferis*, fuerunt, quum Telines, vnus quidam ex progenitoribus *hanc dignitatem* hoc modo acquisiuisset. *At Valla cum in aliis peccauit, tum in eo quod ita vertit quasi* ὑποκρίνων *legeretur, quum tamen statim post in eadem re alteram lectionem sequatur.* 3 Reduxit. *sic & paulo post emendat.*

4 Eos hac condicione reduxit vt eius posteri deorum sacrifici essent. *Ad hoc loquendi genus passim impingit hic interpres.*

5 *Sensus huius loci postulare videtur vt* ψυχῆ ἀγαθῆ *respondeat ad verbum ei quod dicimus Bon esprit: vt totum hunc locum sic interpretemur,* Neque enim in quemlibet talia facta cadere existimo, sed in eum demum qui acuto ingenio virilique robore sit præditus. Atqui eum Siciliæ incolæ contraria his à natura habuisse ferunt, vt qui effeminatus ac mollior fuerit. *Illud quoque apud me videtur aliter accipiendum, & eodem modo quo vtimur præpositione* Ad, *quum dicimus,* Obstupuit ad has voces.

ὅτω μὲν νυν ἐκτήσατο τοῦτο ὁ γέρας. Κλεάνδρῳ δὲ τῷ Παταρέος τελευτήσαντος τὸν βίον, ὃς ἐτυράννευσε μοῦνος Γέλης ἐπὶ ἔτεα, ἀπέθανε δὲ ὑπὸ Σαβύλλου ἀνδρὸς Γελῴου, ἐνθαῦτα ἀναλαμβάνει τὴν μοναρχίην Ἱπποκράτης, Κλεάνδρου ἐὼν ἀδελφεός. ἔχοντος δὲ Ἱπποκράτεος τὴν τυραννίδα, ὁ Γέλων ἐὼν Τηλίνεω μὲν ἱεροφάντεω ἀπόγονος, πολλῶν μετ' ἄλλων, καὶ Αἰνησιδήμου τοῦ Παταίκου, ὃς ἦν δορυφόρος Ἱπποκράτεος, μετὰ δὲ πολλὸν χρόνον δι' ἀρετὴν ἀποδεχθεὶς πάσης τῆς ἵππου εἶναι ἵππαρχος. πολιορκέοντος γὰρ Ἱπποκράτεος Καλλιπολίτας τε καὶ Ναξίους, καὶ Ζαγκλαίους τε καὶ Λεοντίνους, καὶ ἄλλους, Συρηκοσίοισι τε καὶ τῶν βαρβάρων συχνοῖσι, αὐτὴρ ἐφάνη ἐν τούτοισι τοῖσι πολεμίοισι ἐὼν ὁ Γέλων λαμπρότατος. τῶν δὲ ἐπὶ τῶν πολίων τούτων, πλὴν Συρηκοσίων, ὀλίγῃ πέφυγε δουλοσύνην ἄλλος Ἱπποκράτεος. Συρηκοσίους δὲ Κορίνθιοί τε καὶ Κερκυραῖοι ἐρρύσαντο, μάχῃ ἑωυτῶν ἐλθόντας ὑπὲρ ποταμὸν Ἕλωρον. ἐρρύσαντο δὲ οὗτοι ὑπὸ τοῖσδε καταλέξαντες, ἐφ' ᾧτε Ἱπποκράτεϊ Καμαρίνην Συρηκοσίους παραδοῦναι. Συρηκοσίων δὲ ἦν Καμαρίνα ταρχαῖον. Ὡς δὲ καὶ Ἱπποκράτεα τυραννεύσαντα ἐπ' ἔτεα ὦ ἀδελφεῷ Κλεάνδρῳ κατέλαβε ἀποθανεῖν πρὸς πόλι Ὑβλῃ, στρατοῦ σύμβουλον ὑπὸ τῶν Σικελῶν, ὥστε δὴ ὁ Γέλων ὦ λόγῳ ἡμυρέων τοῖσι Ἱπποκράτεος παισὶ Εὐκλείδῃ τε καὶ Κλεάνδρῳ, ὑβριζομένων τὴν πολιητέων κατηκόων ἐπὶ εἰ τῷ ἔργῳ, ὡς ἐπεκράτησε μάχῃ τῶν Γελῴων, ἦρχε αὖτις ἀπαιρησάμενος τοὺς Ἱπποκράτεος παῖδας. μετὰ δὲ τοῦτο ὑβρίσματα, τοὺς γαμόρους καλεομένους τῶν Συρηκοσίων, ἐκπεσόντας ὑπό τε τοῦ δήμου, καὶ τῶν σφετέρων δούλων, καλεομένων δὲ Κυλλυρίων, ὁ Γέλων καταγαγὼν τούτους ἐκ Κασμήνης πόλιος ἐς τὰς Συρηκούσας, ἔσχε καὶ ταύτας. ὁ γὰρ δῆμος ὁ τῶν Συρηκοσίων ὑπερίετο Γέλωνι παραδιδοὺς τὴν πόλιν καὶ ἑωυτόν. Ὃ δὲ, ἐπεί τε παρέλαβε τὰς Συρηκούσας, Γέλης μὲν ὑπερέβαλλε τοὺς πολιήτεων, λόγον ἐλάσσω ἐποιέετο, ὑπερέφερε δὲ αὐτὸν Ἱέρωνι ἀδελφεῷ ἑωυτοῦ· ὁ δὲ τὰς Συρηκούσας ἐκράτυνε, καὶ ἐξ ἀπόρων τὰ μάλιστα αἱ Συρήκουσαι αἱ δὴ τότε ἀνδραποδίσθησαν τὸ πρῶτον καὶ ἀνέβλαστον. τοῦτο μὲν δὴ, Καμαριναίους ἀπόρους ἐς τὰς Συρηκούσας ἀγαγὼν, πολίτας ἐποίησε, Καμαρίνης δὲ ὃ ἄρα κατέσχε αὐτὸν τότε δὴ, Γελώων ἐξορμίσεας τῶν ἀστῶν τοῦτο τοῖσι Καμαριναίοισι ἐποίησε. Μεγαρέας τε τοὺς ἐν Σικελίῃ, ὡς πολιορκεόμενοι ἐς ὁμολογίαν τε ἐσεχώρησαν, τοὺς μὲν αὐτέων παχέας, ἀειρομένους τε πόλεμον αὐτῷ, καὶ τεσσεράκοντας ἀπολέεσθαι ἀφ' ἑνὸς τοῦτο, ἄγων ἐς τὰς Συρηκούσας, πολίτας ἐποίησε.

Hunc in modum ille dignitatem hanc adeptus est. Cleandro autem Patareo, qui septem annos Gelæ tyrannide potitus est, vita functo, (à Sabyllo autem viro Gelo fuit interfectus) ibi frater eius Hippocrates suscepit imperium. Quo tyrannidem obtinente, erat illic Gelon prognatus à Teline vate, cum aliis multis, quorum vnus erat Æneſidemus Pataici filius, satelles Hippocratis: qui non diu post ob virtutem declaratus est totius equitatus præfectus. nam quibus in bellis Hippocrates obsedit Callipolitanos, Naxios & Zanclæos & Leontinos, pugnauitque cum Syracusanis & permultis barbarorum, in iis bellis Gelon extitit vir præclarissimus: adeo vt nulla omnium quas retuli ciuitatum effugerit Hippocratis dominationem; præter Syracusanos. quos pugna ad flumen Elorum superatos Corinthii Corcyraique liberauerunt: sub hac tamen condicione, vt Syracusani Camarinam, quæ ipsorum quondam fuisset, Hippocrati traderent. Hippocrates autem quum totidem annos quot frater Cleander tyrannidem obtinuisset, illato Siculis bello, ante vrbem Hyblam periit. ita Gelon per causſam tuendi liberos Hippocratis, Euclidem & Cleandrum, vbi ciues, quod abnuerent dicto amplius audientes esse, prælio vicit, ipse Geloorum imperium adeptus est, liberis Hippocratis dominatu fraudatis. Post hoc commentum, quosdam Syracusanos, qui Gamori vocabantur, à plebe suisque seruis qui Cyllyrii nominabantur eiectos, in patriam ex vrbe Casmena reducendo, potitus etiam est ipsis Syracusis. nam ei venienti plebs Syracusana & vrbem & seipsam dedit. Quam Gelon vbi accepit, Gelam quam tenebat minoris faciens, Hieroni fratri demandauit, sibique Syracusas habuit, & quidem pro omnibus vrbibus. ideoque ea ciuitas confestim excurrit atque propagata est. nam deductis eo Camarinæis omnibus, Gelon ciuitatem dedit, Camarina euersa: dimidioque & eo amplius Geloorum itidem vt Camarinæis fecit. Necnon Megarensium qui sunt in Sicilia, quum obsessi ad deditionem venissent, locupletissimos quosque, qui bellum ei intulerant, & ob id se interfectum iri putabant, Syracusas traduxit, ac ciuitate donauit:

CLIV

CLV

CLVI

1 Omittit ἔργῳ quod respondet præcedenti λόγῳ. q. d. Dum verbo illos ad conseruandum suum imperium adiuuat, ipse non iam verbo, sed facto illud impedit. 2 Post hoc autem insperatum lucrum. Id est, Quum autem ei nihil tale speranti iam tantum bonum obtigisset. 3 Incrementum vigoremque assumpsit.

at plebem,

at plebem Megatenſem quæ belli mouendi fuerat expers, quæque nihil mali ſe paſſuram expectabat, Syracuſas aductam enundedit, ex Sicilia aſportandam. Idem hoc fecit Eubœenſibus qui ſunt in Sicilia, proceres à plebe diſtinguens. Hoc autem ideo de vtriſque fecit quod arbitraretur contubernium
CLVII plebis rem eſſe moleſtiſſimam. Ea ratione magnus tyrannus effectus eſt Gelon. Ad quem legati Græcorum, poſteaquam Syracuſas coramque venerunt, ita loquuti ſunt, LACEDÆMONII pariter & Athenienſes eorumque ſocii nos miſere ad te in ſocietatem aſſumendum aduerſus barbarum. nam prorſus audiſti bellum Græciæ inferre, iuncto pontibus Helleſponto, virum Perſam, ſecum omnes Eoas ex Aſia copias ducentem: per ſimulationem belli Athenis inferendi nos inuadentem, quum in animo habeat omnem Græciam redigere in ſuam poteſtatem. Tu igitur, cui magna potentia adeſt, hec minima Græciæ portio, quum ſis Siciliæ princeps, ferto opem iis qui Græciam à ſeruitute vindicant, eamq; vna cum illis liberato. Coacta enim cuncta Græcia, erimus magna manus, pugnaque pares inuadentibus nos: quod ſi è nobis alii proditores fuerint, alii otioſi ſedeãt, id ſyncerum quod ſupererit Græciæ, exiguum erit. vnde periculum eſt ne omnis Græcia peſſum eat. Neque enim ſperaueris Perſam, ſi nos prœlio ſuperauerit, ad te non eſſe venturum: quinimo hoc ante caueris. nobis nanque opem ferendo, temetipſum tutaris. Rei bono conſilio geſtæ lætus plerunque eſt exitus. Hæc legati
CLVIII dixere. Quibus reſpondẽs Gelon,[1] multus in hac oratione fuit, Viri Græci, inquit, inſolentem habetis orationem, qui auſi eſtis me adire, hortantes ad ineundam aduerſus barbarũ ſocietatem:[2] quũ ipſi me orantem prius aduerſus exercitum barbaricum recuſaueritis ſocium. nam dum mihi erat cũm Carthaginenſibus certamen,[3] incumbenti ad vltionẽ necis Doris Anaxandridæ filii de Ægeſtanis exigendam, offerebamque me adiutorem ad liberanda emporia, vnde vobis magna emolumenta atque[4] voluptates prouenerant, vos neque mei adiuuandi, neque vltionis de nece Doriana exigendæ gratia venire voluiſtis.

Ὡς ὁ δῆμον τὸν Μεγαρέων, ὃς οὐκ ἐὼν μέτοχος τοῦ πολέμου τούτου, οὐδὲ τοῦ προσδεκόμενον κακὸν οὐδὲν πείσεσθαι, ἀγαγὼν καὶ τούτους ἐς τὰς Συρηκούσας, ἀπέδοτο ἔξω ἁλῳαγωγῆς ἐκ Σικελίης. τοῦτο δὲ τοῦτο καὶ Εὐβοέας τοὺς ἐν Σικελίῃ ἐποίησε διαχρίνας. ἐποίεε δὲ ταῦτα τούτους ἀμφοτέρους, νομίζας δῆμον εἶναι σωοίκημα ἀμαχητότατον. Τοιούτῳ μὲν δὴ τρόπῳ τυραννος ἀγαθὸς μέγας ὁ Γέλων. Ὅτε δὲ ὡς οἱ ἄγγελοι τῶν Ἑλλήνων ἀπικέατο ἐς τὰς Συρηκούσας, ἐλθόντες αὐτῶν ἐς λόγους, ἔλεγον τάδε, Ἔπεμψαν ἡμέας Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ τούτων σύμμαχοι, προσκαλεόμενοι σε ἐπὶ βάρβαρον. καὶ γὰρ ὅτι τάχιστα ὅτι τάχιστα τὴν Ἑλλάδα πάντως κου πυθάνεαι, ὡς Πέρσης ἀνὴρ μέλλει, ζεύξας τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ ἐπάγων πᾶσαν τὴν ἠῶ στρατὸν διὰ τῆς Ἀσίης, στρατηλατέειν ὅτι τάχιστα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· πρόσχημα μὲν ποιεύμενος ὡς ἐπ' Ἀθήνας ἐλαύνει, διανόῳ δὲ ἔχων πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα ὑπ' ἑωυτῷ ποιήσασθαι. σὺ δὲ δυνάμιός τε ἔχεις μεγάλης, καὶ μοῖρα τοι τῆς Ἑλλάδος οὐκ ἐλαχίστη μετὰ ἀρχοντί γε Σικελίης βοηθεῖ τε τοῖσι ἐλευθεροῦσι τὴν Ἑλλάδα, καὶ σωθήσεαι. ἀλλὰ μὲν γὰρ εὐμοιρίη πᾶσα ἡ Ἑλλὰς, χεῖρ μεγάλη συναείρεται, καὶ ἀξιόμαχοι γινόμεθα τοῖσι ἐπιοῦσι· ἢν δὲ ἡμέων μὲν καταφρονήσωσι, τὸν δὲ μὴ θέλωσι ἡμωρέειν, ὃ ἔγωγε ὑγιαῖνον τῆς Ἑλλάδος ἢν ὀλίγον, τοῦτο ἤδη δεινὸν γίνεται, μὴ πᾶσα ἡ Ἑλλὰς. μὴ γὰρ ἐλπίσῃς, ἢν ἡμέας καταφρήσῃ ὁ Πέρσης μάχῃ κρατήσας, ὡς οὐκὶ ἥξει καὶ ἐπὶ σέ γε, ἀλλὰ πρὸ τούτου φυλάξαι. βοηθέων γὰρ ἡμῖν σεωυτῷ ἡμωρέεις· τῷ δὲ δὴ βουλευθέντι πρήγματι τελευτὴ ὡς τὸ ἐπίπαν χρηστὴ ἐθέλει ἐπιγίνεσθαι. Ταῦτα μὲν ταῦτα ἔλεγον. Γέλων δὲ πολλὸς ἐνέκειτο λέγων τοιάδε, Ἄνδρες Ἕλληνες, λόγον ἔχοντες πλεονεκτέειν, ἐτολμήσατε ἐμὲ σύμμαχον ὅτι βάρβαρον προσκαλέοντες ἐλθεῖν· αὖτις δὲ, ἐμοῦ πρότερον δεηθέντος βαρβαρικοῦ στρατοῦ συμπάσασθαι, ὅτε μοι τοὺς Καρχηδονίους νεῖκος συνῆπτο, ὑπισκήπτοντός τε τοῦ Δωριέος τὸν Ἀναξανδρίδεω τοὺς Αἰγεσταίων φόνον ἐκτιμήσασθαι, ἐπιστέλλοντός τε τὰ ἐμπόρια συναλλάξεσθαι, ἀπ' ὧν ὑμῖν μεγάλαι ὠφέλειαί τε καὶ ἐπαυρήσιες γενήσοιτο οὔτε ἐμοῦ εἵνεκα ἤλθετε βοηθήσοντες, οὔτε τοῦ Δωριέος φόνου ἐκτιμήσοντες·

1 His verbis, quibus eos vehementer vrgebat, vſus eſt. 2 Quum ipſi petenti mihi aduerſus exerc. barb. ferre opem recuſaueritis. 3 Et obteſtabar vt pœnas necis Doriei Anaxandridæ filii ab Ægeſtanis repoſcerem, offerebam. 4 Commoditates prouenerunt.

» δὲ ἡμέας, ταῦτα πάντα ἐστὶ βαρβάροισι
» νέμεται. ἀλλ' ἐγὼ ὑμῖν καὶ ὅτι ὄμεινον κατ-
» έστη νεῦ δὲ ὅτε περιελήλυθε ὁ πόλεμος καὶ
» ἀπίκται ἐς ὑμέας, οὕτω δὴ Γέλωνος μνῆστις γέγο-
» νε. ἀτιμίης δὲ ἐς ὑμέων κυρήσας, οὐκ ὁμοιώ-
» σομαί ὑμῖν, ἀλλ' ἑτοῖμός εἰμι βοηθέειν, παρέξομαι
» δεκαετίας τε τετρήρεας, καὶ δισμυρίους ὁπλίτας, καὶ
» δισχιλίους ἵππον, καὶ δισχιλίους τοξότας, καὶ δισ-
» χιλίους σφενδονήτας, καὶ δισχιλίους ἱπποδρόμους
» ψιλούς· σῖτόν τε ἀπάσῃ τῇ Ἑλλάδι ἐστ' ἂν
» αὐτοὶ ἡμεῖς πολεμώμεθα, παρέξομαι πρόσφορον. ἐ-
» πὶ δὲ λόγῳ τοιῷδε ταῦτα ὑπίσχομαι, ἐπ' ᾧ στρα-
» τηγὸς τε καὶ ἡγεμὼν τῶν Ἑλλήνων γενήσομαι
» τοῖσι βαρβάροισι· ἐπ' ἄλλῳ δὲ λόγῳ οὔτ' ἂν
» αὐτὸς ἔλθοιμι, οὔτ' ἂν ἄλλους πέμψαιμι. Τα-
» ῦτα ἀκούσας οὐκ ἠνέσχετο ὁ Συαγρος, εἶπέ τε
» τάδε, Ἦ κεμὲ γ' οἰμώξεσθαι ὁ Πελοπίδης Ἀγαμέ-
» μνων, πυθόμενος Σπαρτιήτας τὸν ἡγεμονίῃ ἀπα-
» ρεῖσθαι ὑπὸ Γέλωνός τε καὶ Συρηκοσίων. μὴ-
» δαμὰ τοῦτο μὲν τὸν λόγον μηκέτι μνησθῇς, ὅκως τὸν
» ἡγεμονίῃ τοι προδεδώσομεν. ἀλλ' εἰ μὲν βούλεαι
» βοηθέειν τῇ Ἑλλάδι, ἴαθι ἀρξόμενος ὑπὸ Λακε-
» δαιμονίων· εἰ δ' ἄρα μὴ δικαιοῖς ἄρχεσθαι, σὺ
» δὲ μηδὲ βοήθει. Πρὸς ταῦτα ὁ Γέλων, ὅτε ὦ-
» ρα ἀπὸ στόματος ἐμέμψατο τὸν λόγον τὸν Συάγρου, ἐν
» τελευταίου σφι τόνδε ἔξέφηνε λόγον, Ὦ ξεῖνε
» Σπαρτιῆτα, ὀνείδεα καλιόντα ἀνθρώπῳ, φιλέει
» ἐπιμάλλειν θυμός· σὺ μέντοι ἀποδεξάμενος ὑ-
» βρίσματα ἐν τῷ λόγῳ, οὐ με πείσεις ἀχήμονα
» ἐν τῇ ἀμοιβῇ γενέσθαι. ὅκου δὲ ὑμεῖς οὕτω προέ-
» χεσθε τῆς ἡγεμονίης, οἰκὸς καὶ ἐμὲ μᾶλλον ὑμέων
» προέχεσθαι, στρατιῆς τε ἐόντα πολλαπλασίης ἡ-
» γεμόνα, καὶ νηῶν πολὺ πλέόνων. ἀλλ' ἐπεί τε ὑ-
» μῖν λόγος οὕτω προσαντης καλίσταται, ἡμεῖς γε
» ὑποιξόμεθα τὸν ἀρχαίου λόγου· εἰ τὸν μὲν πεζὸν
» ἡμεῖς ἡγεόμεθα, τὸν δὲ ναυτικὸν ἐγώ· εἰ δὲ ὑμῖν ἤδο-
» νὴ τὸν κατ' θάλασσαν ἡγεμονεύειν, τὸν πεζὸν ἐγὼ
» θέλω. καὶ ἢ τούτοισι ὑμέας χρεὸν ὅστις ἀρέσκεσθαι,
» ἢ ἀπιέναι συμμάχων τοιῶνδε ἐρήμους. Γέλων μὲν
» δὴ ταῦτα προεθετείνετο. Φθάσας δὲ ὁ Ἀθηναί-
ων ἄγγελος Λακεδαιμονίων, ἀμείβε τοῖσδε, Ὦ
βασιλεῦ Συρηκοσίων, οὐκ ἡγεμόνος δεόμενοι ἡ Ἑλ-
λὰς ἀπέπεμψεν ἡμέας πρὸς σέ, ἀλλὰ στρατιῆς· σὺ δ'
ὅκως μὲν στρατιὴν πέμψῃς μὴ ἡδύμενος ἡ Ἑλλά-
δος, ἀποφαίνεις ὡς ὑστρατηγήσῃς αὐτῆς, γλίχεαι.

1 Itaq; quantum in vobis est, omnia hæc à barbaris possidentur. Verũ nobis hæc in melius reciderunt. 2 nunc quoniam circumuenit vos atque attigit bellum, ita demum Gelonis memoria facta est. Sed contemptus à vobis, non ero vestri similis: sed paratus sum ad opem ferendam ducentarum triremium, & viginti millium armatorum, ac duum millium equitum, *totidemque ferentariorum*, totidemque leuis armaturæ, totidem sagittariorum, totidem funditorum. Sed & rem frumentariam cunctis Græciæ copiis, donec fuerit debellatum, suppeditaturum me recipio. Sed ea lege hæc polliceor vt ego sim aduersus barbarum Græcorum imperator: alitèr neque ipse venirem, neque alios mitterem. Ea Syagrus audiens, non tulit: sed, O quam eiularet, inquit, Pelopides Agamemnon, si audiret Spartiatas imperium subdidisse Geloni atque Syracusanis. Tu vero ne feceris huius rei mentionem amplius, sed si tibi animus est opem ferendi Græciæ, esto sub imperio Lacedæmoniorum: si dedignaris subesse, non habe animum opem ferendi. Ad hæc Gelon vbi vidit verba Syagri auersa, hanc ad extremum protulit orationem, Hospes Spartiata, contumeliæ homini factæ solent irritare indignationem. verum tu contumeliosis in me verbis inuehens, non tamen induces me ad vicem contumelioſe reddendam. Sed quando vos ita imperium amplectimini, multo me magis quã vos decet illud amplecti, qui multo maiorum copiarum ac plurium nauium imperator sum. Ceterum, quoniam ista oratio vestra in contrarium nititur, nos aliquantum à superiore nostra oratione decedemus: Si vos terrestribus copiis præfueritis, ego nauticis præero: sin vos mari imperitare iuuat, ego terrestribus copiis imperitare volo. Ex quo oportet vos aut alterutra harum rerum esse contentos, aut his sociis destitutos abscedere. Hanc Gelon condicionem offerebat. Cui nuncius Athenienſis 3 Lacedæmonios anteuertens, ita respondit, Rex Syracusanorum, Græcia nos ad te misit, non imperatorum indiga, sed exercitus: tu vero præ te fers non missurum te exercitum, nisi sis Græciæ imperator: videlicet vt illi imperes affectas.

1 Itaque per vos quidem hæc omnia barbari possideant licet. *id est, Per vos non stetit quin hæc omnia nunc à barbaris possideantur.* 2 Nunc postquam translatæ sunt ad vos belli gerendi vices, ita demum Gelonis recordati estis. Atenim dedecore à vobis affectus, vos nequaquam imitabor: sed opem ferre paratus sum ducentarum triremium, &c. *Est tamen ad verbum, Suppeditans ducentas triremes, & viginti millia armat. eodemque modo deinceps.* 3 Lacedæmoniorum nuncium anteuert.

1 Itaque

[1] Itaque quantum ad eam partem pertinet qua cuncto Græcorum exercitui præesse postulas, suffecerit nobis Athenienſibus ſilentium agere, intelligentibus. Laconem fore idoneum ad reddendam pro vtriſque rationem: quantum autem ad illud attinet, quod poſcis vt vniuerſæ claſſi præſis, ita habeto: nos, etiam vt Lacon permittat, non eſſe permiſſuros præeſſe te claſſi. noſtrum enim munus hoc eſt, niſi Lacedæmonii id velint: quibus præeſſe claſſi volentibus non contradiceremus, alteri vero concederemus nemini. nam alioqui fruſtra [2] plus nauium quam ceteri Græci poſſideremus, ſi Syracuſanis imperium cederemus, qui ſumus Athenienſes, & antiquiſſimæ originis, ſolique Græcorum qui nunquam ſolum vertimus: è quibus virum inſtruendo ornandoque exercitu aptiſſimum Homerus etiam [3] verſificator ait Ilium veniſſe: vt non ſit
CLXII dedecus nobis iſta commemorare. His Gelon iſta reſpondit, Hoſpes Athenienſis, [4] apud vos qui præſint habetis, qui ſubſint nō habetis. Quocirca quum nihil cedere ſed totum obtinere velitis, quam celerrime hinc retro abſcedatis, renunciaturi Græciæ, ver ex anno illi [5] exaruiſſe. Cuius dicti ſenſus hic eſt, [6] quum conſtet probatiſſimam anni partem eſſe ver, talem eſſe ſuum exercitum innuebat, quo Græcia priuaretur, quaſi quodam vere, quod illi exareſceret, non
CLXIII inita ſecum ſocietate. ¶ Hoc reſponſo Gelonis accepto nuncii Græcorum profecti ſunt. Poſt hæc Gelon timens quidem ille Græcis, ne impares barbaro eſſent, tamen indignum atque intolerandum ſibi ratus vt profectus in Peloponneſum ſubeſſet Lacedæmoniis, qui Siciliæ tyrannus eſſet, omiſſa hac via aliam iniit. Nam vbi primum audiit Perſam tranſmiſiſſe Helleſpontum, miſit cum tribus [7] biremibus Cadmum Scythis filium Coum, multa cum pecunia ac placidis verbis, ad obſeruandum quo caſura eſſet pugna: vt ſi barbarus vinceret, ei pecuniam traderet terramque & aquam eorum locorum quibus Gelon imperaret: ſin vincerent Græci, rurſus pecuniam reportaret.
CLXIV Hic Cadmus ante id tempus quum tyrannidem Coorum à patre accepiſſet

ὅσον μὲν νεῶν πρωτος τῶν Ἑλλήνων στρατὸν ἐδέου ἡγέεσθαι, ἐξήρκει ἡμῖν τοῖσι Ἀθηναίοισι ἡσυχίην ἔχειν, ὑπισαμένοισι ὡς ὁ Λάκων ἱκανὸς τοι ἔμελλε ἔσεσθαι, καὶ ὑμέων ἀμφοτέρων ἀπολογήσεσθαι. ἐπεί τε ὦν ἁπάσης ἀπελαυνόμενος δέεαι τῆς ναυτικῆς ἀρχῆς ἄρχειν, οὕτω ἔχει τοι, οὐδὲ ἐὼν ὁ Λάκων ἐπιτρέπει τοι ἄρχειν αὐτῆς, ἡμεῖς ἐπήσομεθα. ἡμετέρη γὰρ ἔστι αὕτη γε μὴ αὐτέων βουλομένων Λακεδαιμονίων. τούτοισι μὲν ὦν ἡγέεσθαι βουλομένοισι οὐκ ἀντιτείνομεν, ἄλλῳ δ' οὐ πρήσομεν οὐδενὶ ναυαρχέειν. μάτην γὰρ ἂν ὧδε πάρεσχον Ἑλλήνων στρατὸν πλείστην ἕκτημαι οὐκ τιμῶντες, εἰ Συρηκοσίοισι ἐόντες Ἀθηναῖοι συγχωρήσομεν τὴν ἡγεμονίην, ἀρχαιότατον μὲν ἔθνος πρεσχόμενοι, μούνοι δ' ἐόντες οὐ μετοικίσαντες Ἑλλήνων. τῶν καὶ Ὅμηρος ὁ ἐποποιὸς ἄνδρα ἀρίστων ἔφησε ἐς Ἴλιον ἀπικέσθαι, τάξαι τε καὶ διακοσμῆσαι στρατόν. ὥστε οὐκ ὄνειδος ἡμῖν ἐστὶ τόδε ἐν λέγειν τοιαῦτα. Ἀμείβετο Γέλων τοῖσδε, Ξεῖνε Ἀθηναῖε, ὑμεῖς οἴκατε οὐ τὰ ἄρχοντα ἔχειν, οὐ δὲ ἀρχομένους οὐκέτι. ἐπεὶ τοίνυν οὐδὲν ὑπίεντες ἔχειν ὃ πῇ ἐθέλετε, οὐκ ἂν φθάνοιτε τὴν ταχίστην ὀπίσω ἀπαλλασσόμενοι, καὶ ἀγγέλλοντες τῇ Ἑλλάδι ὅτι οὐκ ἔαρ αὐτῇ ἐξαιρήσει; ἔστι δ' ὁ νόος τοῦ ῥήματος, ὃ ἐθέλει λέγειν. δῆλα γὰρ ὡς ἐν τῷ σταδίῳ ἐστὶ ἔαρ δοκιμώτατον, τὸ δὲ τῶν Ἑλλήνων στρατιῆς, τὸν ἑωυτοῦ στρατιήν. σπεισαμένων δὲ τὴν Ἑλλάδα τῆς ἑωυτοῦ συμμαχίης, εἴκαζε ὡς εἰ τὸ ἔαρ ἐκ τοῦ σταδίου ἐξαιρημένον εἴη. Οἱ μὲν δὴ τῶν Ἑλλήνων ἄγγελοι ταῦτα τοῦ Γέλωνι χρηματισάμενοι ἀπέπλεον. Γέλων δὲ ὡς ταῦτα δείσας μὲν περὶ τοῖσι Ἕλλησι μὴ οὐ δυνῶνται τὸν βάρβαρον ὑποβαλέεσθαι, δεινὸν δὲ καὶ οὐκ ἀναγκαῖον ποιησάμενος ἐλθὼν ἐς Πελοπόννησον ἄρχεσθαι ὑπὸ Λακεδαιμονίων, ἐὼν Σικελίης τύραννος, ταύτην μὲν τὴν ὁδὸν ἠμέλησε, ὁ δὲ ἄλλης εἶχε. ἐπεί τε γὰρ ἔμαθε ἐπύθετο τὸν Πέρσεω Δαρεῖον τὸν Ἑλλήσποντον, πέμπει πεντηκοντέροισι τρισὶ Κάδμον τὸν Σκύθεω, ἄνδρα Κῶον, ἐς Δελφοὺς, ἔχοντα χρήματα πολλὰ, καὶ φιλίους λόγους, ἦν περιδοκήσωσι τὸν μάχῃ, ἢ πείσεται· καὶ ἢν μὲν ὁ βάρβαρος νικᾷ, τὰ τε χρήματα αὐτῶν διδόναι, καὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ, τῶν ἄρχει ὁ Γέλων· ἢν δὲ οἱ Ἕλληνες, ὀπίσω ἀπάγειν. Ὁ δὲ Κάδμος οὗτος, ἐὼν τυραννεύων τούτεων παραδεξάμενος παρὰ τοῦ τὸν τυραννίδα Κώων,

1 At nos ad illam quidem tuam petitionem qua vniuerſi Græcorum exercitus imperium poſtulabas, ſilentium tenuimus, contenti Lacedæmoniorum reſponſo eſſe volentes, quod pro vtriſque ſufficere poſſe ſciebamus: iàm vero, quum tu vniuerſo imperio excluſus. *i. poſtquam denegatum tibi eſt vniuerſum imperium*, nauale poſtules, ita habeto, nos ne permittente quidem id Lacedæmonio, permiſſuros. 2 *Legit* πλέω ἄλλων, *non* πλείων. 3 Poeta 4 Vos, qui imperent habere videmini, at quibus imperetur, non item. 5 Exemptum eſſe. *Vel, ablatum eſſe.* 6 Sicut ver in anno præcellere conſtat, ita ſuum exercitum Græco *præcellere*. Ideoque Græciæ, quæ ſua ſocietate priuaretur, idem contingere dicebat ac ſi ei ex anno ver exemptum eſſet. 7 Nauibus quinquagenûm remorum.

βεβηκυῖαν, ἐκών τε εἶναι, καὶ δεινὸν ὑπόντος σθένος, ἀλλ' ἕνεκα δικαιοσύνης, ἐς μέσον Κώοισι καταθεὶς τὴν ἀρχήν, οἴχετο ἐς Σικελίην. ἔνθα μιν Σαμίων ἔχε τε καὶ κατοίκησε πόλιν Ζάγκλην τὴν ἐς Μεσσήνην μεταβαλοῦσαν οὔνομα. τοῦτον δὴ ὦν ὁ Γέλων τὸν Κάδμον καὶ Κῴων δόξαντα ἀπικόμενον, ἅμα δικαιοσύνῃ, τιμῶν ὡς σοφὴν σωτήρεα οὖσαν, ἔπεμπε. ὃς ὅπως τοῖσι δικαίοισι τοῖσι ἐξ ἑωυτοῦ ἐργασμένοισι, καὶ τόδε οὐκ ἐλάχιστον τουτέων ἐλείπετο. κεκτήσας γὰρ μεγάλων χρημάτων, τῶν οἱ Γέλων ἐπέτρεψε, παρεὸν καταχέαθαι, οὐκ ἐθέλησε. ἀλλ' ἐπεὶ οἱ Ἕλληνες ἐπεκράτησαν τῇ ναυμαχίῃ, καὶ Ξέρξης οἰχώκεε ἀπελαυνων, καὶ δὴ καὶ οὗτος ἀπίκετο ἐς τὴν Σικελίην, ἅπαντα τὰ χρήματα ἄγων. Λέγεται δὲ καὶ τάδε ὑπὸ τῶν οἰκησάντων Σικελίην οἰκημένων, ὡς ὅμως καὶ μέλλων ἄρχεσθαι ὑπὸ Λακεδαιμονίων ὁ Γέλων, ἐβούλετο αὐτοῖσι Ἕλλησι, εἰ μὴ ὑπὸ Θήρωνος τοῦ Αἰνησιδήμου Ἀκραγαντίνων μουναρχήσαντος ἐξελαθεὶς ἐξ Ἱμέρης Τήλλος ὁ Κλεινίππου, τύραννος ἐὼν Ἱμέρης, ἔπηγε ἐπ' αὐτὸν καὶ χρόνον τοῦτον, Φοινίκων, καὶ Λιβύων, καὶ Ἰβήρων, καὶ Λιγύων, καὶ Ἐλισύκων, καὶ Σαρδόνων, καὶ Κυρνίων τεσσεράκοντα μυριάδας, καὶ στρατηγὸν αὐτέων, Ἀμίλκαν τὸν Ἀννωνος, Καρχηδονίων εἶναι βασιλέα. καὶ ξείνην τε τὴν ἑωυτοῦ ὁ Τήλλος ἀναγωγάς, καὶ μάλιστα δὴ τὸν Ἀναξίλεω τοῦ Κρητίνεω τοῦ θυμίλου, ὃς Ῥηγίου ἐὼν τύραννος, τὰ ἑωυτοῦ τέκνα δοὺς ὁμήρεια Ἀμίλκᾳ, ἐπῆγε μιν ἐπὶ τὴν Σικελίην, ἁμωρέων τὸν πενθερεόν. Τήλλῳ γὰρ εἶχε γυνὴ θυγατέρα Ἀναξίλεω, τῇ οὔνομα ἦν Κυδίππη. ὅτε δὴ οὐκ οἷόν τε ἦν ἀνόμενον Γέλωνα βοηθέειν τοῖσι Ἕλλησι, ἀποπέμπειν ἐς Δελφοὺς τὰ χρήματα. Περὶ δὲ καὶ τάδε λέγεται, ὡς συνέβη τὰ αὐτὰ ἡμέρῃ ἔν τε τῇ Σικελίῃ Γέλωνα καὶ Θήρωνα νικᾶν Ἀμίλκαν τὸν Καρχηδόνιον, καὶ ἐν Σαλαμῖνι τοὺς Ἕλληνας τὸν Πέρσεω. τὸν δὲ Ἀμίλκαν, Καρχηδόνιον ἐόντα τὸν ἐκ πατρός, μητρόθεν δὲ Συρηκόσιον, βασιλεύσαντά τε κατ' ἀνδραγαθίην Καρχηδονίων, ὡς ἡ συμβολὴ τε ἐγένετο, καὶ ὡς ἐκαύθη τῇ μάχῃ, ἀφανισθῆναι πυνθάνομαι. οὔτε γὰρ ζῶντα, οὔτε ἀποθανόντα φανῆναι ἔδαμοῦ γῆς· ὃ πολλῷ δὲ ἐπεξελθὼν διζήμενον Γέλωνα. Ἔστι δὲ ὑπ' αὐτέων Καρχηδονίων ὅδε ὁ λόγος λεγόμενος, εἰκόνι χρεωμένων, ὡς ἅμα βάρβαροι τοῖσι Ἕλλησι ἐν τῇ Σικελίῃ ἐμάχοντο, ἐξ ἠοῦς ἀρξάμενοι μέχρι δείλης ὀψίης· ὅτι τοσοῦτο γὰρ λέγεται ἐλθεῖν τὸν σύμπαντα. ὁ δὲ

ob iustitiam, sua sponte eam in media ciuitate depositi, atque in Siciliam abiit. vbi vna cum Samiis vrbem Zanclam (cuius nomen in Messanam mutatum est) tenuit atque incoluit. Hunc Cadmum, eò hunc in modum profectum, Gelon ob iustitiam quam illi ex aliis rebus adesse nouerat, Delphos misit: cuius hominis inter alia quæ edidit opera iusta, hoc non in postremis reponitur, quod tantum pecuniæ à Gelone commissum interuertere quum posset, noluit, sed posteaquam Græci pugna nauali superiores extitere, Xerxesque cum exercitu abiit, ipse in Siciliam rediit cum omni pecunia. Fertur autem & hoc ab CLXVI iis qui Siciliam incolunt, Gelonem inducto ad obtemperandum Lacedæmoniis animo, fuisse laturum Græcis auxilia, nisi Terillus Crinippi filius eiectus ex Himera, vbi erat tyrannus, à Therone Æneside mi filio Acragantinorum monarcho, adduxisset per id tempus Phœnicum & Libyum & Iberorum & Ligyum & Elisycorum & Sardonum & Cyrniorum trecẽta millia, duce eorum Amilcare Hannonis filio Carthaginensium rege: quos Terillus abduxerat cum persuasos hospitii necessitudine, tum præcipue prompta animi voluntate Anaxilai Critinei filii, Rhegini tyranni, qui filios suos Amilcari obsides dedit, vlciscendi soceri caussa. habebat enim Anaxilaus in matrimonio Terilli filiam, nomine Cydippam. Ita Gelonem, quum nequiret auxilia Græcis ferre, Delphos misisse pecuniam. Præterea aiunt iidem CLXVII contigisse vt eodem die Gelon & Theron Amilcarem Carthaginensem in Sicilia superarint quo Græci in Salamine Persam. Quinetiam Amilcarem, qui à patre quidem Carthaginensis, à matre vero Syracusanus erat, & ob virtutem rex Carthaginensium, quum conflixisset, prœlio victum, è conspectu fuisse ablatum audio, nec vsquam gentium aut viuum aut mortuum comparuisse. omnia enim Gelonem indagando collustrasse. Apud ipsos autem Carthagi- CLXVII nenses illius imaginem colentes, hæc fama est, dum barbari cum Græcis in Sicilia ab aurora ad crepusculum fine intermissione pugnarent, (tandiu enim extractum fuisse prœlium)

1 satis validam; nullo aduerso casu, sed

278

Ἐπιμάκαι, Βυρίων

1 Bene stabilitam, *vel, constitutam*, nulla premente calamitate, sed iustitiæ exercendæ studio, *vel, sed iustitiæ amore, ad verbum, Sed propter iustitiam*, in medium Cois proposuerat, & in Siciliam discesserat.

interea

interea Amilcarem in castris permanentem sacrificasse atque litasse, solida corpora[1] aggerentem in ingentem pyram: sed conspectis suis in fugam versis, vt erat in faciendis sacris occupatus, sese in ignem misisse, atque ita combustum è conspectu sublatum. Cui, siue hoc modo, vt Phœnices, siue alio, vt Carthaginenses & Syracusani memorant, ex oculis ablato, nunc Carthaginenses sacrificant, extructis monumentis, cum alibi in omnibus suis coloniis, tum præcipue in ipsa Carthagine. Hactenus quæ ad Siciliam attinent. ¶ Corcyræi autem aliud nunciis responderunt, aliud fecerunt. nam quum eos iidem nuncii qui in Siciliam ierant, adissent, & iisdem quibus Gelonem verbis alloquuti fuissent, polliciti sunt confestim se auxilia missuros, ac præsidio futuros, negantes sibi Græciam neglectui habendam de salute periclitantem: quæ si collaberetur, nihil aliud sibi superesse quam vt primo quoque die seruirent: ideoque sibi, quoad possent, illam esse adiuuandam. Hæc illi aspectu speciosa responderunt: at vbi ferre opem oportuit, aliud habentes in animo, sexaginta naues instruxere: ægreque digressi, Peloponneso applicauere, ac circa Pylon ac Tænaron ore Lacedæmoniorum naues in statione statuere: obseruantes & ipsi bellum quo caderet, desperantes fore vt Græci superarent, sed opinantes Xerxem multo superiorem victæ Græciæ imperaturum. [2] Itaque curauere vt hæc verba apud Persam facerent, Adhortantibus nos Græcis ad hoc bellum, rex, quod non minimum & copiarum & nauium, sed plurimum secundum Athenienses habemus, tamen aduersum te ire noluimus, aut quippiam tibi molestiæ facere. Hæc dicendo sperabant se plus aliquid quam ceteros ablaturos. quod etiã (vt mihi videtur) contigisset. Ad Græcos autem excusationem parauere, qua etiam vsi sunt. accusantibus enim Græcis quod opem non attulissent, dixere sexaginta se triremes armauisse, sed per vẽtos etesias superare Maleã nequisse. [3] Atq; ita ad Salaminẽ se non cõtulere, nec vllius cladis pugnæ nauali participes fuere. Et isti quidem ita Græcos à se summouerunt. ¶ Cretes autem,

CLXIIX

CLXIX

ὁ δὲ Ἀμίλκας ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ μάλων ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἔθυεν καὶ ἐσφάλλιερέετο ἐπὶ πυρῆς μεγάλης, σώματα ὅλα καταλίζων· ἰδὼν δὲ ὁπηνίκα τὸν ἑωυτοῦ γινόμενον, ὡς ἔτυχε θυτεύων τοῖσι ἱεροῖσι, ὥστε ἐσυρίζων ἐς τὸ πῦρ. οὕτω δὴ κατακαυθέντα ἀφανιαθῆναι. ἀφανιαθέντι δὲ Ἀμίλκα ὁπῳ εἴτε τοιούτῳ (ὡς Φοίνικες λέγουσι) εἴτε ἑτέρῳ, (ὡς Καρχηδόνιοι) τοῦτο μὲν ἑωυτοῖσι, τοῦτο δέ, μνήματα ἐποίησαν ἐν πάσῃσι τῇσι πόλισι τῶν ἀποικίδων· ἐν ἀρτῇ τε μέγιστον Καρχηδόνιοι. Τὰ μὲν ἀπὸ Σικελίης, τοιαῦτα. Κερκυραῖοι δὲ τάδε ὑποκειναμένοισι τοῖσι ἀγγέλοισι, τοιάδε ἐποίησαν· καὶ γὰρ τούτους παρελάμβανον οἱ αὐτοὶ οἵπερ καὶ ἐς Σικελίην ἀπίκοντο, λέγοντες τοὺς αὐτοὺς λόγους τοὺς καὶ πρὸς Γέλωνα ἔλεγον. οἱ δὲ παραυτίκα μὲν ὑπέσχοντο πέμψειν τε καὶ ἀμυνέειν, φερόζοντες ὡς οὐ σφι περιοψέεται ὅστις ἡ Ἑλλὰς ἀπολλυμένη· (ἢν γὰρ σφαλῇ, σφεῖς γε οὐδὲν ἧσσον ἢ δουλεύσουσι τῇ προτέρῃ τῶν ἡμερέων) ἀλλὰ ὑμφρητέον εἴη ἐς τὸ δυνατώτατον. ὑπεκρίνατο μὲν οὕτω βουλόμενοι. ἐπεὶ δὲ ἔδει βοηθέειν, δήμῳ νεόντες, ἐπλήρωσαν νέας ἑξήκοντα. μόγις δὲ ἀναχθέντες, προσέμιξαν τῇ Πελοποννήσῳ. καὶ περὶ Πύλον καὶ Ταίναρον χῆς τῆς Λακεδαιμονίων αὐτοκώχεον τὰς νέας, παραδοκέοντες καὶ οὗτοι πόλεμον, ἢν πύθωνται· ἀβουλεόντων μὲν τὸν Ἕλληνας ὑποβαλέεσθαι, δοκεόντων δὲ Πέρσῃσι, καταχρατήσαντα πολλὸν, ἄρξειν πάσης τῆς Ἑλλάδος. ἐποίεον ὦν ὑπίτηδες ἵνα ἔχωσι τοῖς Πέρσῃσι λέγειν τοιάδε, Ὦ βασιλεῦ, ἡμεῖς προθαλαμεβαινόντων τῶν Ἑλλήνων ἡμέας ἐς πόλεμον τοῦτον, ἔχοντες δύναμιν οὐκ ἐλαχίστην, οὐδὲ νέας ἐλαχίστας παρεχόμενοι αὐτοί, ἀλλὰ πλείστας, μετά γε Ἀθηναίους, οὐκ ἐθελήσαμέν τοι ἀντιοῦσθαι, οὐδέ τι ἀποθύμιον ποιῆσαι. τοιαῦτα λέγοντες, ἤλπιζον πλέον τι τῶν ἀμφέων οἴσεσθαι. τάδε μὲν κατὰ τοὺς Κερκυραίους ἐγένετο, ὡς ἐμοὶ δοκέει. τοῖσι δὲ τοὺς Ἕλληνας σφι σκῆψις ἐπεποίητο, τῇσι δὴ καὶ ἐχρήσαντο. ἀμυνομένων γὰρ τῶν Ἑλλήνων ὅπως σὺν θεῷ ἐβοήθεον, ἔφασαν πληρώσαι μὲν ἑξήκοντα τριήρεας, ὑπὸ δὲ ἐτησιέων ἀνέμων ὑποβαλέειν Μαλέῃ οὐκ οἷοί τε γενέσθαι. οὕτω σφέας ἀπικέσθαι ἐς Σαλαμῖνα, καὶ οὐδεμιῇ κακότητι λειφθῆναι τῆς ναυμαχίης. οὗτοι μὲν οὕτω διεχρήσαντο τοὺς Ἕλληνας. Κρῆτες δὲ,

1 Adolentem in pyra ingenti. 2 Operam igitur dabant, *vel, de industria id faciebant*, vt possent hæc Persæ dicere, Nos, ô rex, quum ad hoc bellum Græci assumerent, *pro, aduocarent*, licet potentiam non minimam haberemus, & non paucissimas naues suppeditare potuissemus, sed plurimas secundum Athenienses, aduersum te ire n. 3 Atque ita factum fuisse vt Salaminem non peruenirent: & quòd à pugna nauali abfuissent, in eo se minimè malitiæ vlla vsos fuisse.

ἐπεί τε σφέας πρελάμβανον ⓐ ὅτι τούτοισι τα-
ξάντες Ἑλλήνων, ἐποίησαν τοιόνδε· πέμψαντες κοι-
νῇ θεοπρόπους ἐς Δελφοὺς, τὸν θεὸν ἐπηρώτων εἰ σφι
ἄμεινον γένεται τιμωρέοισι τῇ Ἑλλάδι. ἡ δὲ Πυθίη
» τὼ ἐχρίνατο, Ὦ νήπιοι, ἐπιμέμφεσθε ὅσα ὑμῖν
» ἐκ τῶν Μενελάῳ τιμωρημάτων Μίνως ἐπεμψε,
» μιλυῶν δακρύματα. ὅτι ⓑ μὲν γὰρ σφεῖς ἐπράξατο
» τὸ αὐτῷ ⓒ ἐν Καμίκῳ θάνατον ἡνύσαμεν, ὑμεῖς δὲ
» κείνοισι τίνυτε ἐκ Σπάρτης ἁρπαζθεῖσαν τὰ ἀν-
δρὸς βαρβάρου γυναῖκα. ταῦτα ⓓ Κρῆτες ὡς ἀπ- 10
ενειχθέντα ἤκουσαν, ἔσχοντο τῆς ἐπικουρίης. Λέ-
γεται γὰρ Μίνω κατὰ ζήτησιν Δαιδάλου ἀπικόμε-
νον ἐς Σικελίην, τὴν νῦν Σικελίην καλεομένην, ἀ-
279 πολέσαι βιαίῳ θανάτῳ· αὐτὰρ δὲ χρόνον Κρῆτας, πολ-
σφεα ἐποιήσαντο, πρώτους, πλὴν Πολιχνιτέων τε
καὶ Πραισίων, ἀπικομένους στόλῳ μεγάλῳ ἐς Σικα-
νίην, πολιορκέειν ἐπ' ἔτεα πέντε πόλιν Κάμικον (τὴν
κατ' ἐμὲ Ἀκραγαντῖνοι οἰκέμενοι) τέλος δὲ, ἀδυ-
ναμίην οὔτε ἑλεῖν, οὔτε προσεδρεύειν, λιμῷ σινε-
σθέντας, ἀπολιπόντας οἴχεσθαι. ὡς δὲ κατὰ Ἰήπυ- 20
γίην γενέσθαι πλώοντας, ἐπιλαβόντα σφέας χει-
μῶνα μέγαν ἐκβαλεῖν ἐς τὴν γῆν. συναραξάντων δὲ τῶν πλοίων, (οὐδεμίην γὰρ σφι ἔτι κομι-
δὴν ἐς Κρήτην φαίνεσθαι) οἰκῆσαι τὴν Ὑρίην πόλιν
κτίσαντας, καταμείναντάς τε καὶ μεταβαλόντας, αὐ-
τὶ μὲν Κρητῶν, Ἰήπυγας Μεσσαπίους γενέσθαι, αὐ-
τὶ δὲ τῆς νήσου νησιώτας, ἠπειρώτας. ἀπὸ δὲ Ὑρίης
πόλιος τὰς ἄλλας οἰκήσαι, τὰς δὴ Ταραντῖνοι χρό-
νῳ ὕστερον πολλῷ ἐξαναστάντες, συνεστήσαντο μεγάλως. ὥστε φόνος Ἑλλήνων μέγιστος δὴ 30
ἐγένετο πρώτων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, αὐτέων τε Ταραντίνων καὶ Ῥηγίνων· οἳ ἀπὸ Μικύθου τοῦ Χοίρου
ἀναγκαζόμενοι τῷ ἀστῷ, καὶ ἀπικόμενοι ἐπικου-
ρέειν Ταραντίνοισι, ἀπέθανον τεισχίλιοι οὗτοι. αὐ-
τέων δὲ Ταραντίνων οὐκ ἐπέων ἀριθμός. ὁ δὲ Μί-
κυθος, οἰκέτης ἐὼν Ἀναξίλεω, ὅτε ἔδρης Ῥηγίου
κατελέλειπτο ἔτι. ὅστις οὐκ πεισθεὶς ἐκ Ῥηγίου,
καὶ Τεγέῃ τῇ Ἀρκάδων οἰκήσας, ἀνέθηκε ἐν Ὀ-
λυμπίῃ τοῦ πολλοὺς ἀνδριάντας. Ἀλλὰ τὰ μὲν
κατὰ Ῥηγίνους τε καὶ Ταραντίνους, τοῦ λόγου μοι 40
ἐξωτέρω ἐγένετο· ἐς δὲ τὴν Κρήτην ἐρημωθεῖσαν, ὡς λέγεται Πραίσιοι, ἐσοικίζεσθαι ἄλλους τε
ἀνθρώπους, καὶ μάλιστα Ἑλλήνων. τρίτῃ δὲ γενεῇ
μετὰ Μίνωα τελευτήσαντα, γενέσθαι τὰ Τρωϊ-
κά· ἐν τοῖσι οὐ φλαυροτάτους φανῆναι ἐόντας
Κρῆτας ἀμφὶ Μενέλεω. ἀπὸ τουτέων δὲ σφι

post quam aditi sunt ab iis Græcis quibus hoc negocium datum erat, hoc sibi faciendum putarunt, vt certos homines publicitus Delphos mitterent, deum consulturos nunquid sibi satius foret Græciam defendere. Quibus Pythia respondit, O stulti, imputate vobis quascunque lacrymas ob defensionem Menelai vobis Minos gemebundus immisit. Quoniam illi quidem non sunt vlti eædem Minois in Camico factam: vos autem vlti estis illis mulierem è Sparta à viro barbaro raptam. Hęc Cretes allata vbi audiere, ab auxilio ferendo supersedere. Siquidem fertur, Mino- CLXX
em, quum Dædalum vestigans in Sicaniam (quæ nunc Sicilia dicitur) peruenisset, vi eius vitæ allata occubuisse: interiecto deinde tempore omnes Cretes, præter Polichnitanos & Præsios, diuinitus instructos, cũ magna classe in Sicaniã traiecisse, & quinquennio obsedisse Camicum, [1] quam (vt mea fert opinio) Acragantini incolunt: ad extremum quum neque illam expugnare possent, neque permanere, fame enectos ea relicta abiisse: & dum circa Iapygiam cursum tenerent, ingenti eos tempestate adorta in terrã fuisse eiectos: laceratisque nauibus, quum nullus in Cretam receptus ostenderetur, illic subsidentes vrbem Hyriam condidisse: & mutato nomine pro Cretibus Iapyges Messapios esse effectos, & pro insulanis [2] cõtinenticos: & ab vrbe Hyria alias incoluisse. quas diu post Tarentini euertentes, magnam in ruinam deuenere, vt hæc maxima cædes omnium quas nouimus, extiterit, tum ipsorum Tarentinorum, tum Rheginorum, qui à Micytho Chœri filio ad tria millia ciuiũ adacti opem ferre Tarentinis, interiere. Ipsorum autem Tarentinorum qui cæsi sunt, numerus non est initus. Micythus autem, quum Anaxilai famulus esset, procurator Rhegii relictus, vbi ex ea vrbe excidit, Tegeam Arcadum incoluit, complureſq; statuas in Olympia consecrauit. [3] Sed mihi Rheginorum CLXXI
& Tarentinorum excessus ab oratione factus. In Cretam igitur desolatam Præsii aiunt cum alios homines tum præcipue Græcos immigrasse: tertiaque à morte Minois ætate, res Troianas fuisse, in quibus non deterrimos extitisse Cretenses Menelai defensores: & ob id eos

1 Quam mea ætate Acragantini tenebant. 2 Continentis habitatores. 3 Sed ego ab oratione mea digrediens, hæc de Rheginis & Tarentinis verba interieci. Porro in Cretam, postquam desolata fuit, Præsii, &c.

Troia

Troia reuersos vna cum suis ouibus fame pestilentiaque correptos, iterumque desolatam Cretam cum reliquis, donec à tertiis Cretensibus habitaretur. Harum rerum memoriam refricando, Pythia illos ad ferenda Græcis auxilia
CLXXII animatos cohibuit. ¶ At Thessali necessitate subacti circa initia Medorum partes fouerunt, quum ostenderent non placere sibi quæ Aleuadæ excogitassent. nam quumprimum audiere Persam traiicere in Europam, nuncios ad Isthmum mittunt, vbi prouisores Græciæ delecti è ciuitatibus coacti erant ad rebus Græciæ prospiciendum. Ad quos postquam venere nuncii Thessalorum, ita verba fecere, Viri Græci, Olympicum ingressum custodiri expedit, vt Thessaliæ pariter atque omni Græciæ sit belli tutamen. Nos equidem ad custodiendum præparati sumus: sed vos quoque debetis multum illuc mittere copiarum: quas nisi mittatis, scitote nos pactionem inituros esse cum Persa. Neque enim decet nos adeo ante ceteram Græciam positos pro vobis solos occumbere. Quibus ferre opem si recusaris, nullam potestis iniungere necessitatem. 1 Nulla namque fortior necessitas est quam imbecillitatis. Itaque per nosmet aliqua ratione salutem nobis comparare conabimur. Hæc Thes-
CLXXIII sali. Ob quæ Græci illuc mittendum decreuere exercitum pedestrem, ad maris ingressum custodiendum. Exercitus, vbi coactus est, per EVripum nauigauit. Qui postquam ad 2 Algas Achaiæ peruenit, egressus, relictis illic nauibus, in Thessaliam contendit, & ad Tempe peruenit, ad ingressum qui ab inferiore Macedonia Thessaliam fert, iuxta amnem Peneum inter Olympum & Ossam montes. Ibi castra posuere Græci, ad decem millia armatorum coacti: quibus aderat Thessalorũ equitatus, ducibus, è Lacedæmoniis quidẽ, EVæneto Carini filio, delecto ex polemarchis, quanquam 3 non esset è regio genere: ex Athenien sibus autẽ, Themistocle Neoclis filio. Verum paucos illic dies immorati sunt. aduenerunt enim ab Alexandro Amyntę filio viro Macedone nuncii, suasũ eis vt illinc decederent, ne in illo ingressu perstãtes, ab exercitu irrumpente proculcarentur: videlicet multi-

Ἀπὸ νόσου ἦσαν ἐν Κρήτῃ, λιμόν τε καὶ λοιμὸν ἐληλυθέναι καὶ ἀνθρώποισι καὶ θηρίοισι τοῖσι παρεοῦσι. ἐς τε δὴ τὸν τότε ἐρημωθέντα Κρήτην μετὰ τὴν ἀποδοσίην τῶν ἀπολοίπων, τρίτους αὖτις νέμεσθαι Κρῆτας. ἡ μὲν δὴ Πυθίη ἀπομνήσασα ταῦτα, ἔσχε βουλομένους ἀμφορέειν τοῖσι Ἕλλησι, Θεσσαλοὶ δὲ ἀπὸ τοῦ ἀναγκαίης τότε ἔργον ἐμήδισαν, ὡς διέδεξαν, ὅτι οὐ σφι ἀνὰ θυμὸν τὰ Ἀλευάδαι ἐμηχανέωντο. ἐπεί τε γὰρ ἐπύθοντο τάχιστα μέλλοντα διαβαίνειν Πέρσην ἐς τὴν Εὐρώπην, πέμποντες Ἰσθμὸν ἀγίνεον. ἐν δὲ τῷ Ἰσθμῷ ἦσαν ἀπικόμενοι τῶν ἐκ τῆς Ἑλλάδος, ἀπαιρημένοι ἀπὸ τῶν πολίων τῶν τὰ ἀμείνω φρονεόντων περὶ τὴν Ἑλλάδα. ἀπικόμενοι δὲ ἔλεγον τάδε τοῖσι Θεσσαλῶν ἄγγελοι, ἔλεγον, Ἄνδρες Ἕλληνες, δεῖ φυλάσσεσθαι τὸν ἐσβολὸν τὸν Ὀλυμπικόν, ἵνα Θεσσαλίη τε καὶ ἡ σύμπασα ἡ Ἑλλὰς ἐν σπουδῇ τὸν πόλεμον ἦ. ἡμεῖς μὲν νυν ἑτοῖμοι ἐσμὲν συμφυλάξειν. πέμπειν δὲ χρὴ καὶ ὑμέας στρατιὴν πολλήν· ὡς εἰ μὴ πέμψετε, βάσιμα ἡμέας ὁμολογήσειν τῷ Πέρσῃ. οὐ γὰρ δὴ δικαιοῦμεν τοσοῦτον περὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος μοῦνοι περὶ ὑμέων δεῖν ἀπολέσθαι· βοηθεῖν δὲ οὐ βουλόμενοι, ἀναγκαίην ἡμῖν οὐδεμίην οἵοί τέ ἐστε προσφέρειν. οὐδαμᾶ γὰρ ἀδυναμίης ἀνάγκη κρέσσων ἔφυ. ἡμεῖς δὲ πειρησόμεθα αὐτοί τινα σωτηρίην μηχανεώμενοι. ταῦτα ἔλεγον οἱ Θεσσαλοί. Οἱ δὲ Ἕλληνες πρὸς ταῦτα ἐβουλεύσαντο ἐς Θεσσαλίην πέμπειν κατὰ θάλασσαν πεζὸν στρατὸν φυλάξοντα τὴν ἐσβολήν. ὡς δὲ συνελέχθη ὁ στρατός, ἔπλεε δι' Εὐρίπου. ἀπικόμενος δὲ τῆς Ἀχαιΐης ἐς Ἄλλην, ἀποβὰς ἐπορεύετο ἐς Θεσσαλίην, τὰς νέας αὐτοῦ καταλιπών. καὶ ἀπίκετο ἐς τὰ Τέμπεα ἐς τὴν ἐσβολήν, ἥνπερ ἀπὸ Μακεδονίης τῆς κάτω ἐς Θεσσαλίην φέρει παρὰ Πηνειὸν ποταμόν, μεταξὺ δὲ Ὀλύμπου τε ὄρεος ἐόντα καὶ τῆς Ὄσσης. ἐνθαῦτα ἐστρατοπεδεύοντο σφι Ἑλλήνων τε μυρίοισι ὁπλῖται συλλεγέντες καὶ σφι παρῆσαν τῶν Θεσσαλῶν ἵππος. ἐστρατήγεε δὲ Λακεδαιμονίων μὲν, Εὐαίνετος ὁ Καρηνοῦ τῶν πολεμάρχων ἀπαιρημένος, ἐὼν οὐ τοῦ βασιλητέου· Ἀθηναίων δὲ, Θεμιστοκλέης ὁ Νεοκλέος. ἔμειναν δὲ ὀλίγας ἡμέρας ἐνθαῦτα. ἀπικόμενοι γὰρ ἄγγελοι τῶν Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀμύντεω, ἀνδρὸς Μακεδόνος, συνεβούλευον σφι ἀπαλλάσσεσθαι, μὴ δὲ μένοντας ἐν τῇ ἐσβολῇ, κατὰ πατηθῆναι ὑπὸ τοῦ στρατοῦ βιαίους·

1 Nullo enim modo necessitas impotentiam superare potest. *Vt accipiamus* impotentiam *pro Non posse. Hic enim est sensus, Frustra nos necessitate adigere conabimini, & nos cogere fieri enim nulla ratione potest vt quis ad id faciendum cogatur quod facere non potest.* 2 Alion Achaiæ. *Infra autem pro ijsdem verbis,* Ἄλλην τῆς Ἀχαΐης, *habet* Litoralis Achaiæ. 3 *Sic & vet. cod. Gr. addit negatiuam particulam.*

σημήνοντες ὁ πλῆθος τῆς στρατιῆς καὶ τὰς νέας. ὡς δὲ οὗτοί σφι ταῦτα συνεβούλευον, (χρηστὰ γὰρ ἐδόκεον συμβουλεύειν, καὶ σφι βύνοος ἐφαίνετο ἐὼν ὁ Μακεδών) ἐπείθοντο. δοκέειν δέ μοι, ἀρρωδίη ἰῶ τὸ πεῖθον, ὡς ἐπύθοντο καὶ ἄλλῳ ἐοῦσαν ἐσβολὴν ἐς Θεσσαλοὺς διὰ τῆς ἄνω Μακεδονίης διὰ Περραιβῶν καὶ Γόννου πόλιν, τῇπερ δὴ καὶ ἐσέβαλε ἡ στρατιὴ ἡ Ξέρξεω. καταβαίντες δὲ οἱ Ἕλληνες ὅπισθε τὰς νέας, ὀπίσω ἐπορεύοντο ἐς Ἰσθμόν. Αὕτη ἐγένετο ἡ ἐς Θεσσαλίην στρατιή, βασιλέος τε μέλλοντος διαβαίνειν ἐς τὴν Εὐρώπην ἐκ τῆς Ἀσίης, καὶ ἐόντος ἤδη ἐν Ἀβύδῳ. Θεσσαλοὶ δὲ ἐρημωθέντες συμμάχων, οὕτω δὴ ἐμήδισαν προθύμως, οὐδὲ πανδημίῃ ὥς, ὥστε ἐν τοῖσι πρήγμασι ἐφάνοντο βασιλέϊ ἄνδρες ἐόντες χρησιμώτατοι.

Οἱ δὲ Ἕλληνες ἐπείτε ἀπίκοντο ἐς Ἰσθμόν, ἐβουλεύοντο περὶ τῶν λεχθέντων ὑπὸ Ἀλεξάνδρου, ἤτε στρατὸν πόλεμον καὶ ἐν οἵοισι χώροισι. νικῶσα δὲ γνώμη ἐγένετο, τὴν ἐν Θερμοπύλῃσι ἐσβολὴν φυλάξαι. στεινοτέρη γὰρ ἐφαίνετο ἐοῦσα τῆς ἐν Θεσσαλίῃ, καὶ ἅμα ἀγχοτέρη τε τῆς ἑωυτῶν. τὴν δὲ ἀτερπέα δι' ἣν ἥλωσαν οἱ ἀλόντες Ἑλλήνων ἐν Θερμοπύλῃσι, οὐδὲ ἤδεσαν ἐοῦσαν πολλῷ πρότερον ἢ ἀπίκοντο ἐς Θερμοπύλας ἐπύθοντο Τρηχινίων. ταύτην ὦν ἐβουλεύσαντο φυλάσσοντες τὴν ἐσβολήν, μή σφι διείσας ἐς τὴν Ἑλλάδα βάρβαρον, τὸν δὲ ναυτικὸν στρατὸν πλέειν ὑπὸ γῆς τῆς Ἰσταιώτιδος ὑπὸ Ἀρτεμίσιον. ταῦτα γὰρ ἀγχοῦ τε ἀλλήλων ἐστί, ὥστε συνοπτεύεσθαι κατ' ἑτερογνώμονα ἐόντα. Οἵτε χῶροι οὕτω ἔχουσι· τοῦτο μὲν τὸ Ἀρτεμίσιον ἐκ τοῦ πελάγεος τοῦ Θρηικίου ἐξ ὑπάρχης στεινόν ἐστι ἐς στεινὸν πόρον, τὸν μεταξὺ ἐόντα νήσου τε Σκιάθου καὶ ἠπείρου Μαγνησίης· ἐκ δὲ τοῦ στεινοῦ τῆς Εὐβοίης, ἤδη τὸ Ἀρτεμίσιον ἐκδέκεται αἰγιαλός· ἐν δὲ, Ἀρτεμισίου ἱερόν. ἡ δὲ αὖ ἀπὸ Τρηχῖνος ἔσοδος ἐς τὴν Ἑλλάδα, ἔστι μὲν τῇ στεινοτάτη, ἡμίπλεθρον· οὐ μέντοι κατά τοῦτό γε ἔστι τὸ στεινότατον τῆς χώρης τῆς ἄλλης, ἀλλ' ἔμπροσθεν τε Θερμοπυλέων καὶ ὀπισθεν κατά γε Ἀλπηνοὺς ὀπισθεν ἐόντας ἁμαξιτὸς μούνη, καὶ ἔμπροσθεν τε Φοίνικα ποταμοῦ, ἀγχοῦ Ἀνθήλης πόλιος, ἁμαξιτὸς δὴ μούνη. τὸ δὲ Θερμοπυλέων τὸ μὲν πρὸς ἑσπέρης, ὄρεος ἄβατόν τε καὶ ἀπόκρημνον, ὑψηλόν, ἀνατεῖνον ἐς τὴν Οἴτην. τὸ δὲ πρὸς τὴν ἠῶ τῆς ὁδοῦ, θαλασσα ἐστὶ δεκέται καὶ τενάγεα.

multitudinem terrestrem nauticamque indicando. Horum consilio Græci (nam & bene sibi consuli, & bono erga ipsos animo Macedo esse videbatur) obtemperauerunt. Quanquam mihi videntur meru quoq; id suasisse, quod audierant alium etiam esse in Thessaliam ingressum per Peræbos, in superiori Macedonia, iuxta vrbem Gonnon: quâ & transiuit exercitus Xerxis. Ita Græci ad naues regressi, rursus ad isthmum se receperunt. Hæc fuit in Thessaliam sumpta CLXXII expeditio, dum rex in Europam ex Asia transiturus erat, & Abydi iam agebat. A sociis autem deserti Thessali, iam nihil ambigentes, ita prompti ad Medos trãsiere vt in rebus gerendis sese regi præstiterint vtilissimos. ¶ Græci autem ad CLXXIII isthmum reuersi, ob ea quæ ab Alexandro dicta erant, consultabant & qua ratione bellum gerendũ statuerẽt, & quibus in locis. euicitq; hæc sententia, vt præsidio aditũ Thermopylarum custodirẽt, quippe qui videbatur & angustior quam ille Thessaliæ, & solus ipsorũ terræ propinquior. Nam semitã qua Græci intercepti postea fuere apud Thermopylas, haud nouerant prius [1] quam ducibus Trachiniis ad Thermopylas hostis peruenit. Hunc igitur aditũ vt tuerentur decreuere, ne barbarus transiret in Græciam, vtque classis proueheretur in Histiæotidẽ oram super Artemisium. Hæc enim loca inter se vicina sunt, vt auditi vtrinque possint quæ apud alteros gerantur. Quæ loca ita se habent: Artemi- CLXXIV sium quidem à pelago Thracio, ex laxitate in arctum cogitur traiectum, qui est inter insulã Sciathum & continentem Magnesiæ: ab angustiis autem EVbœæ iam Artemisium excipit litus, in quo est Artemidis, *id est*, *Dianæ*, templũ. Ingressus vero in Græciam per Trachinem, vbi arctissimus, dimidii iugeri est. quanquam ad dexteram regionem non est hic locus arctissimus, sed ante postque Thermopylas: iuxtaque Alpenos à tergo sitos, tantummodo ad agendum vehiculum via patet: anterius etiam iuxta flumen Phœnicem, prope vrbem Anthelam solùm agendo vehiculo via sufficit. Thermopylarum autem quod ad hesperum vergit, mons est inaccessus & prærupti præcipitii, protentus vsque ad OEtam. quod autem viæ vergit ad auroram, id à mari excipitur ac vadosis.

1 Quam peruenientes Thermopylas de ea ex Trachiniis audiuerunt.

In hoc

In hoc autē ingressu sunt θερμὰ λουτρὰ, *id est, calida lauacra*, quæ χύτρους, *id est, ollas*, indigenæ vocant: & desuper ara Herculi extructa. Ad hos ingressus, murus ædificatus erat, super quem olim πύλαι, *id est, portæ*, erant. Eum autem ædificauerant Phocenses metu Thessalorum, ex quo illi ex Thesprotis terram Æolidem iero habitatum, quam nunc possident. & quia Thessali conabantur eos subigere, hoc præsidio impositō se tutabantur: aquamque illam calidam ingressui induxere, vt esset lacunosus locus: omnia excogitantes ne in suam terram Thessali incursarent. Hic tamen murus quondam extructus, maiori ex parte iam vetustate erat collapsus: quo rursus excitato, visum est illis faciēdum vt illac barbarum arcerent à Græcia. Est autem proxime viam vicus nomine Alpeni, vnde frumentari Græci
CLXVII statuerant. Et hæc quidem loca visa sunt Græcis opportuna. cuncta enim rimati atque ratiocinati, vbi barbari neq; multitudine neq; equitatu vti possent, ibi illos Græciam inuadentes excipere statuerunt. Postea vero quā Persam in Pieria esse audiere, ex Isthmo digressi sunt: peditatus ad Thermopylas insidē-
CLXVIII das, ceteri mari, ad Artemisium. Dum autem Græci (vt cuiq; præceptum erat) propere ad succurrendū tendunt, interea Delphi deum consuluere, de seipsis pariter & de Græcia soliciti. His responsum est vt ventos precarentur: illos enim maximos fore Græciæ auxiliatores. Delphi quod accepere oraculum, cum iis primum Græcis communicauere quibus libertas cordi erat: quo nuncio illos, quod barbarum magnopere timerent, immortali beneficio demeruere. Deinde statuta ventis ara in Thya, vbi fanum Thyæ Cephisi filiæ (à qua & locus hic habet nomen) hostias illi immolauere: propter quod oraculum etiam nunc Delphi ventos propitiant.
CLXIX ¶ Nauticus autem Xerxis exercitus ex vrbe Therma mouens, decem ex omnibus nauibus velocissimas recta misit in Sciathum, vbi erāt tres præsidiariæ naues Græcorum, Trœzenia, Æginetica, Attica: quæ præuisis barbarorum
CLXX nauibus, in fugam se proripuerunt. Sed ex iis Trœzeniam, cui prærat Praxinus, insequuti barbari, continuo excipiunt. Deinde strenuissimum quenque propugnatorum eius ad proram adductum,

ἔστι δ' ἐν τῇ ἐσόδῳ ταύτῃ θερμὰ λουτρὰ, καὶ χύτρους καλέουσι (a) ἐπιχώριοι· καὶ βωμὸς ἵδρυται Ἡρακλέος ἐπ' αὐτοῖσι. ἐδεδμητο δὲ τεῖχος καὶ ταύτας τὰς ἐσβολάς· καὶ τό γε παλαιὸν πύλαι ἐπῆσαν. ἔδειμαν δὲ Φωκέες τὸ τεῖχος, δείσαντες, ἐπεὶ Θεσσαλοὶ ἦλθον ἐκ Θεσπρωτῶν οἰκήσοντες γῆν τὴν Αἰολίδα, τὴν νῦν ἔκτηνται. ἅτε δὴ πειρωμένων σφέων Θεσσαλῶν καταστρέφεσθαι σφέας, τόδε προεφυλάξαντο (a) Φωκέες· καὶ τὸ ὕδωρ τὸ θερμὸν τότε ἐπῆξαν, ὅπως τὴν ἔσοδον, ὡς ἂν χαραδρωθείη ὁ χῶρος, πᾶν μηχανεώμενοι ὅκως μὴ σφι ἐσβάλοιεν (a) Θεσσαλοὶ ὅτι τὴν χώρην. τὸ μὲν νῦν τεῖχος τὸ ἀρχαῖον ἐκ παλαιοῦ τε ἐδεδμητο, καὶ τὸ πλέον αὐτοῦ ἤδη ὑπὸ χρόνου ἔκειτο. τοῖσι δὴ αὖτις ὀρθώσασι, ἔδοξε ταύτῃ ἀπαμύνειν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος (a) βάρβαρον. κώμη δέ ἐστι ἀγχοτάτω τῆς ὁδοῦ, Ἀλπηνοὶ οὔνομα· ἐκ ταύτης δὴ ἐπισιτίζεσθαι ἐλογίζοντο (a) Ἕλληνες. Οἱ μὲν νυν χῶροι οὗτοι τοῖσι Ἕλλησι ἐφαίνοντο ἐπιτήδειοι· ἄπορα γὰρ προεσκεψάμενοι καὶ βουλευσάμενοι, ὅτι οὔτε πλήθεϊ ἔξοισι χρέεσθαι (a) βάρβαροι, ἥτε ἵππῳ, ταύτῃ σφι ἔδοξε δέκεσθαι (a) ἐπιόντα ὅτι τὴν Ἑλλάδα. ὡς δ' ἐπύθοντο (a) Πέρσαι ἐόντα ἐν Πιερίῃ, ἀφαλυθέντες ἐκ τῆς Ἀλμωπίης, ἐστρατεύοντο αὐτέων (a) μὲν, ἐς Θερμοπύλας πεζῇ, ἄλλοι δ', καὶ θαλάσσῃ ἐπ' Ἀρτεμίσιον. Οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες καὶ ταῦτα ἐβουλεύσαντο· Δελφοὶ δὲ ἐν 281
ἱστῷ τῷ χρόνῳ ἐχρηστηριάζοντο τῷ θεῷ, ὑπὲρ ἑωυτῶν καὶ τῆς Ἑλλάδος καταρρωδηκότες. καί σφι ἐχρήσθη ἀνέμοισι βοηθῆσαι. μεγάλης γὰρ τύχης ἔσεσθαι τῇ Ἑλλάδι συμμάχους. Δελφοὶ δὲ δεξάμενοι τὸ μαντήιον, πρῶτα μὲν Ἑλλήνων τοῖσι βουλομένοισι ἐλευθέροισι, δεύτερα δὲ ταῦτα χρησθέντα ἀπῆγγειλαν αὐτοῖσι. καὶ σφι δεινῶς καταρρωδέουσι τὸν βάρβαρον ἐπαγγείλαντες, χαίρειν ἀθανάτους κατέφησαν. μετὰ δὲ ταῦτα (a) Δελφοὶ τοῖσι ἀνέμοισι βωμόν τε ἀπεδέξαντο ἐν Θυίης, (τῆς ἀπὸ x. ἀπὸ τῆς
ὧν ὁ Κηφισὸς ῥέων δίξ θυίει· ὁ δὲ τέμενός ἐστι, ἐπ' ἧς καὶ ἡ χώρος ἔσχε τὴν ἐπωνυμίην ἔχει) καὶ θυσίησι σφέας μετίσασι. Δελφοὶ μὲν δὴ καὶ τότε χρηστήριον ἔχουσι καὶ νῦν τοὺς ἀνέμους ἱλάσκονται. Ὁ δὲ ναυτικὸς Ξέρξεω στρατὸς ὁρμεώμενος ἐκ Θέρμης πόλιος, προέβαλε νηυσὶ τῇσι ἀρίστῃσι πλεούσῃσι δέκα, ἵνα μὴ Σκιάθῳ ἔνθα ἔσαν φυλάσσουσαι νέες τρεῖς Ἑλλωίδες, Τεγιζωίη τε καὶ Αἰγινέη καὶ Ἀττική. προειδόντες δὲ ὅτοι τὰς νέας τῶν βαρβάρων, ἐς φυγὴν ὥρμησαν. Τὴν μὲν δὴ Τεγιζωίην, τὴν ἦρχε Πρηξῖνος, αὐτίκα αἱρέουσι ἐπιπλώοντες οἱ βάρβαροι. καὶ ἑπτὰ τῶν ἐπιβατέων αὐτῆς τὴν κρατιστεύοντα ἀναγόντες, ὅτι τὸν πρῶρης τὸν νηὸς

b *Videtur totum hunc locum aliter legisse, aut non intellexisse.*

ἔσφαξαν, ᾗ δέξιον ποιεύμενοι ⓦ ἔπλεον τὴν Ἑλλήνων πρὸς τὸν κατὰ κέρας. τῷ δὲ σφαγιαζομένῳ τούτῳ τοὔνομα ἦν Λέων. τάχα δ' ἄν τι καὶ τοῦ ὀνόματος ἐπαύρετο. Ἡ δὲ Αἰγινήτις, τῆς ἐστρατήγεε Ἀδείμαντος, κατὰ τύχην τινὰ σφι θόρυβον παρέσχε, Πύθεω τοῦ Ἰσχενόου ἐπιβατεύοντος, ἀνδρὸς δοκίμου γενομένου ταύτῃσι τῇσι ἡμέρῃσι· ὃς, ἐπειδὴ ἡ ναῦς ἡλίσκετο, ἐς τοῦτο ἀντείχε μαχόμενος, ἐς ὃ κατεχρεουργήθη ἅπας. ὡς δὲ πεσὼν οὐκ ἀπέθανε, ἀλλ' ἔτι ἔμπνοος, ⓐ Πέρσαι οἵπερ ἐπέβαινον ἐθηήσαντο ἐόντα ἀνδρεῖον τῇσι νέωσι. δι' ἀρετὴν τὴν ἐκείνου, ἅτε ποιήσαντες μὲν πλείστου ἐποιήσαντο, σμύρνῃσί τε ἰώμενοι καὶ ἔλκεα, καὶ σινδόνος βυσσίνης τελαμῶσι καλελίσσοντες. καὶ μὲν, ὡς ὀπίσω ἀπίκοντο ἐς τὸ ἑωυτῶν στρατόπεδον, ἐπεδείκνυσαν ὑπαγλεόμενοι πᾶσι τῇ στρατιῇ, ἅτε ἐπόντες δὴ σὺν ἀνδράσι σὺν ἔλαβον ἐν τῇ νηῒ ταύτῃ, ἅτε εἶπον ὡς αὐθεφόδωα. Αἱ μὲν δὴ δύο τῶν νεῶν οὕτω ἐχειρώθησαν. ἡ δὲ τρίτη, τῆς ἐστρατήγεε Φίρμος, Ἀθηναῖος, φθήσασα, ἐσκέλλει ἐς τὰς ἐμβολὰς τοῦ Πηνειοῦ· καὶ τὴν μὲν σκάφεος ἐκράτησαν ⓐ βάρβαροι, τῶν δὲ ἀνδρῶν, οὔ. ὡς γὰρ δὴ τάχιστα ἐπῴκειλαν τὴν νέα ⓐ Ἀθηναῖοι, ἀποθορόντες, κατὰ Θεσσαλίην πορευόμενοι ἐκομίσθησαν ἐς τὰς Ἀθήνας. Ταῦτα ⓐ Ἕλληνες ⓐ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ στρατοπεδευόμενοι πυθάνονται πρῶτα πυρσῶν ἐκ Σκιάθου. πυθόμενοι δὲ καὶ καταῤῥωδήσαντες, ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου μετορμίζοντο ἐς Χηλαίδα, φυλάξοντες μὲν ⓦ Εὔριπον, λείποντες δὲ ἡμεροσκόπους ἐπὶ τὰ ὑψηλὰ τῆς Εὐβοίης. τῶν δὲ δέκα νεῶν τῶν βαρβάρων πρῶτα ἐπέλασαν ἐπὶ τὸ ἕρμα τὸ μεταξὺ ἐόν Σκιάθου τε καὶ Μαγνησίης, καλεόμενον δὲ Μύρμηκα. ἰδόντα ⓐ βάρβαροι, ὅπῃ στηλίον λίθου ἐπέκειτο, κομίσαντες ὅπῃ τὸ ἕρμα, ὁρμηθέντες αὖτις ἐκ Θέρμης, ὡς σφι τὸ ἐμπολὺ ἐγεγόνεε καθαρὸν, ἐπέπλεον πάσῃσι τῇσι νηυσὶ ἑνδεκα ἡμέρας, πρέντες μετὰ τὸν βασιλέος ὀξέλασιν ἐκ Θέρμης. τὸ δὲ ἕρμα σφι κατηγήσατο ἐὸν ἐν πόρῳ μάλιστα Πάμμων Σκύριος. πανημερὴν δὲ πλώοντες ⓐ βάρβαροι, ὀξὺ νύοισι τῆς Μαγνησίης χώρης ὅσον Σηπιάδα τε καὶ ⓦ ἀγκαλὸν ⓦ μεταξὺ Καναθραίης πόλιος ἐόντα καὶ Σηπιάδος ἀκτῆς. Μέχρι μὲν νυν τούτου τοῦ χώρου καὶ Θερμοπυλέων, ἀπαθὴς τε κακῶν ἦν ὁ στρατὸς καὶ πλῆθος ἦν τι ἀξιαπαρίθμητον ἔτι (ὡς

deinceps mactant. Eorum qui capti mactatique sunt, & primo & strenuissimo nomen erat Leoni: quo nomine nonnihil fortasse gloriabatur. Ægineticа vero, cuius trierarchus erat Asonides, nonnihil tumultus hostibus præstitit, [1] quod eius epibata erat Pythius Ischenoi filius, vir eo die præstantissimus: qui capta naui tamen eousque pugnando restitit donec totus [2] dilaniatus est: quem collapsum non mortuum, sed spirantem, Persæ qui nauem ceperant, admiratione virtutis, magnum operæpretium putauerunt vt seruarent, vulnera smyrna medentes, sindoneq; byssina & fasciis obligantes. ac rursus in castra sua reuersi, hominem vniuerso exercitui ostentabant admirabundi, [3] ac probe obseruantes: quum alios quos in eadem iam naui ceperant, tanquam mancipia adseruarent. Duabus nauibus interceptis, tertia, cui præerat Phirmus vir Athenienſis, dum fugit ad ostia Penei, impacta est: qua sine viris barbari potiti sunt. nam Athenienses, simulatque nauem impegerunt, ab ea desilientes, iter Thessaliam intenderunt, seq; Athenas receperunt. Huius rei per [4] ignes è Sciatho editos facti certiores Græci qui ad Artemisium castra habebant, & ob id perterriti, illinc Chalcidem concesserunt ad EVripum tutandũ, relictis per edita EVbœæ loca diurnis speculatoribus. Ex illis autem decem barbarorum nauibus, tres ad herma quod est inter Sciathum & Magnesiam, nomine Myrmecem, profectæ sunt. quem locum vbi tenuere barbari, lapideum illic titulum imposuere. Qui ex Therma soluerunt, [5] vbi litus oculos effugit, cum omni classe nauigabant vndecim diebus ex quo rex à Therma discesserat, inter se dissipati: sed eos herma deducebat, quod erat in traiectu fere Scyrius Pammon. Hinc totum diem nauigantes barbari, oram Magnesiam tenuerunt super Sepiadem, & litus quod est inter vrbem Casthanæam & oram Sepiadem. [6] Ad hunc vsque locum atque Thermopylas exors malorum Xerxis exercitus fuit: & adhuc classis (quemadmodum

---

1 Quod ea veheretur Pyth. 2 Velut in laniena concisus est. *Bud.* 3 Ac bene eum tractabant: quum ceteros quos in eadem naui ceperant, tanquam mancipia tractarent. 4 *Legit πυρσῶν vt & vet. cod. habent. non πυρῶν.* 5 *Locus hic in vulg. edit. Gr. est suspectus: ac certe hunc aliam lectionem & hic & paulo post sequutum esse manifestum est.* 6 Ad Sepiadem vsque & Thermopylas exors malorum Xerxis exercitus fuit: multitudo autem adhuc erat (vt ——

ego ſupputando inuenio) mille ducentarum ſeptem ex Aſia nauium. In quibus à principio è ſingulis nationibus erant millia ducenta & quadraginta vnum ac quadringenti, ducenos ſupputando viros in ſingulis: & præter indigenas propugnatores, addendo Perſarum Medorumque ac Sacarum tricenos epibatas. Reliquis autem hic exercitus conſtabat ex triginta ſex millibus, ducentiſque ac decem. Adiiciam autem huic & ſuperiori numero [1] eos qui ſunt ex biremibus in quarum ſingulis plures fecerim octoginta potius quam pauciores viros. Quarum nauium ſumma, vt ſuperius dictum eſt, trium millium fuit. ita in eis fuerunt virorum viginti quatuor myriades, *id eſt*, *ducenta & quadraginta millia*. Hæc igitur erat claſſis ex Aſia, vnius & quinquaginta myriadum virorum in vniuerſum, & præterea ſeptem millium ſexcentorum decem. Peditatus fuit decies ſepties centena millia: equitatus, octoginta millia: quibus addo Arabes qui camelos, & Libyes qui currus agitabant, quæ facio viginti millia. Quæ copiæ claſſiariç & terreſtres in ſummam redactæ fiunt ter & vicies centena & præterea decem & ſeptem millia, ſexcenti & decem. Has copias ex ipſa Aſia fuiſſe contractas dictum eſt, præter ſeruitia quæ ſequebantur, & eos qui in frumentariis vehebantur. Huic omni enumerato exercitui adiiciendus eſt ille ductus ex Europa, de quo ex opinione dicere oportet. Ii Græci qui ſunt è Thracia, & ex inſulis Thraciæ obiacentibus, præbuerunt naues centum viginti, quarum viri fiunt triginta quatuor millia. Terreſtres copias præbuerunt Thraces, & Pæones, & Eordi, & Bottiæi, & gẽus Chalcidicum, & Brygi, & Pieres, & Macedones, & Peræbi, & Enienſes, & Dolopes, & Magnetes, & Achæi, & qui maritima Thraciæ habitabant. Harum nationum reor triginta myriades, *id eſt*, *trecenta millia*, fuiſſe: quæ myriades illis Aſiaticis adiectæ, fiunt in ſumma virorum pugnantium ducentæ ſexaginta quatuor, & præterea mille ſexcenti ac decem. Hoc autem tanto pugnatorum

ἐγὼ συμβαλεόμενος ἀπείπω) τοσοῦτο τῶν μὲν ἐκ τῶν νεῶν τῶν ἐκ τῆς Ἀσίης ἐοντες, ἑπτὰ καὶ δισχίοσιων, καὶ χιλιέων· τῶν μὲν ἀρχαίων ἑκάστων τῶν ἑβδομήκοντα ἐόντα ὅμιλον, τέσσερας καὶ εἴκοσι μυριάδας, καὶ τρεῖς, χιλιάδας τε καὶ τετρακοσίους· ὡς ἀνὰ δισχιλίους ἄνδρας λογιζομένοισι ἐν ἑκάστῃ νηΐ. ἐπεβάτευον δ' ὅπλα τοῦτέων τῶν νεῶν, χωρὶς ἐκάστων τῶν ὀπισθίων ὁπλιτέων, Περσέων τε καὶ Μήδων καὶ Σακέων, τεθωυγμένα ἄνδρες. ἔστι δὲ ὅτε ὅμιλος γίνεται τεσσερεσκαιδεκαμύριοι, καὶ ἑξακισχίλιοι, καὶ τρεῖς, δισχίοσί τε καὶ δέκα. τρεφάτω δὲ καὶ τούτῳ καὶ τῷ πρότερον ἀριθμῷ τοῦτον τὸν πεντηκοντέρων, ποιήσας ὅτι πλέον ἢ ἔλασσον ἀνὴρ ὀλίγους ἐόντα ἄνδρας ἐνείναι. συνελέχθη δὴ τοῦτο τὸ πλοῖα (ὡς καὶ πρότερόν μοι ἐρρήθη) τρισχίλια. ἤδη ὦν ἄνδρες αἰεὶ εἰσὶν ἐν αὐτοῖσι τέσσερες μυριάδες, καὶ εἴκοσι. τοσοῦτο μὲν νυν ὁ ἐκ τῆς Ἀσίης ναυτικὸν ἦν συμπάντων ἐὸν, πεντήκοντα μυριάδες, καὶ μία. χιλιάδες τε ἔπεισι ὅτι τούτοισι ἑπτά, καὶ τρεῖς, ἑκατοντάδες ἕξ, καὶ δεκάς. τὸ δὲ πεζὸν, ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν μυριάδες ἐγίνοντο· τῶν δὲ ἱππέων, ὀκτὼ μυριάδες. τρεφάτω δ' ἐπὶ τούτοισι τοὺς καμήλους καὶ ἁρμάμαξας τοὺς ἐλαύνοντας Ἀραβίους, καὶ τοὺς τὰ ἅρματα Λίβυας, πλῆθος ποιήσας δισμυρίους ἄνδρας. καὶ δὴ τό, τε ἐκ τῶν νεῶν καὶ τὸ πεζὸν πλῆθος συντιθέμενον, γίνεται δισχίαι τε μυριάδες, καὶ τεσσερεσκαίδεκα, καὶ μία, καὶ τρεῖς, χιλιάδες ἑπτὰ, καὶ ἑκατοντάδες ἕξ καὶ δεκάδες πλήθουσαι δύο. τοῦτο μὲν ὃ ἐξ αὐτῆς τῆς Ἀσίης στρατεύμα ἐξηριθμήθη· αἵδε τε τῆς θρηϊκίης τῆς ἐπομένης, καὶ τῶν σιταγωγῶν πλοίων, καὶ ὅσοι ἀνέπλεον τούτοισι. τοὺς δὲ ἐκ τῆς Εὐρώπης ἠριθμημένον στρατὸν, ἐπὶ τοσῷδε λογιστέα τούτῳ πρωτὶ τῷ ἐξηριθμημένῳ. δόκησιν δὲ δεῖ λέγειν. νέας μὲν νυν ἀπὸ Θρηϊκίης Ἕλληνες, ἐκ τῶν νήσων τῶν ὑπερκειμένων τῇ Θρηϊκίῃ, παρείχοντο εἴκοσι καὶ ἑκατόν. ἐκ μὲν νυν τούτεων τῶν νεῶν, ἄνδρες τετρακισχίλιοι, καὶ δισμύριοι γίνονται. πεζὸν δὲ, Θρηϊκες παρείχοντο, καὶ Παίονες, καὶ Εὐρδοὶ, καὶ Βοττιαῖοι, καὶ ὁ Χαλκιδικὸν γένος, καὶ Βρύγοι, καὶ Πίερες, καὶ Μακεδόνες, καὶ Περραιβοὶ, καὶ Ἐνιῆνες, καὶ Δόλοπες, καὶ Μάγνητες, καὶ Ἀχαιοὶ, καὶ ὅσοι τῆς Θρηϊκῆς νέμονται παραλίην. τούτεων τῶν ἐθνέων, τεσσεράκοντα μυριάδας δοκέω γενέσθαι. αὗται μὲν αἱ μυριάδες ἐκείνησι παρεστέωσαι τῆσι ἐκ τῆς Ἀσίης, γίνονται ἀνδρῶν αἱ πᾶσαι μάχιμοι μυριάδες, δισχίοσαι, καὶ ἑξήκοντα, καὶ τέσσερες. ἔπεισι δὲ ταύτῃσι ἑκατοντάδες ἑπτὰ καὶ δέκα καὶ δεκάς. τοὺς μαχίμους δὲ τούτους ἐόντας

—ego coniectura aſſequor) ex nauibus quidem ab Aſia profectis, numero mille ducentis ac ſeptem, eorum duntaxat qui iam inde ab initio conuenerant, millia ducenta & quadraginta vnum & quadringenti viri, ducenos ſcilicet viros in ſingulas naues numerantibus. Porro inter claſſiarios indigenas triceni Perſæ, Medi & Sacæ in naues eaſdem aſcenderant. quæ multitudo ſex & triginta millia & ducentos decem viros prioribus copiis aggregat. *Ita Bud. hunc locum interpret.* 1 Eos qui ex penteconteris erant, *id eſt*, *ex nauibus quinquagenûm remorum*: ita rationem ineas vt fuerint in ſingulis octogeni viri, maiore numero minorem compenſante. *Id eſt*, *ita in quibus plures erant compenſantibus eas in quibus erant pauciores. Hoc enim videtur voluiſſe ſignificare quod noſtrate lingua in re ſimili dicimus*, *L'vne portant l'autre. vel*, *Le fort portant le foible. Adeo vt locum hic non habeat genus illud loquendi* Plus minus. *præſertim quum ὧν ſit pro ὅσ. q. d. In ſingulis (vbi plus, vbi minus) octogeni viri. Sed & illud τοὺς ἐν τῇ πεντηκοντέρῳ respondet phraſi Gallicæ*, *Ceux des nauires*, *pro Ceux qui eſtoyent dedans les nauires.*

ἀριθμὸν τοσοῦτον, τὸν θεσπιέα τὸν ἐπομένω τούτοισι, καὶ τοὺς ἐν τοῖσι σιταγωγοῖσι ἀναπτοις ἐόντας, καὶ μάλα ἐν τοῖσι ἄλλοισι πλοίοισι, τοῖσι ἅμα πλέουσι τῇ στρατιῇ, τούτους τῶν μαχίμων ἀνδρῶν οὐ δοκέω εἶναι ἐλάσσονας, ἀλλὰ πλεῦνας. καὶ δὴ σφέας ποιέω ἴσους ἐκείνοισι εἶναι, καὶ οὔτε πλέονας, οὔτε ἐλάσσονας τοὺς ἐόντας. ἑξήκοντα δὲ οὗτοι τῷ μαχίμῳ, ἐκπληροῦσι τὰς ἴσας μυριάδας ἐκείνῃσι. οὕτω πεντήκοντά τε μυριάδας καὶ ἑπτὰ χοσι καὶ ὀκτὼ, καὶ χιλιάδας τρεῖς, καὶ ἑκατοντάδας δύο, καὶ δεκάδας δύο ἀνδρῶν ἦγαγε Ξέρξης ὁ Δαρείου μέχρι Σηπιάδος, καὶ Θερμοπυλέων. Οὗτος μὲν δὴ τοῦ σύμπαντος στρατεύματος τοῦ Ξέρξεω ἀριθμός. γυναικῶν δὲ σιτοποιέων, καὶ παλλακέων, καὶ εὐνούχων, τοὺς εἰκὸς ἂν εἶναι ἀτρεκέα ἀριθμὸν οὐδὲ ἂν ὑποζυγίων τε, καὶ τῶν ἄλλων κτηνέων τῶν ἀγροφόρων, καὶ κυνῶν Ἰνδικῶν τῶν ἑπομένων, οὐδὲ ἂν τούτεων ὑπὸ πλήθεος τοὺς εἰκὸς ἂν εἶναι ἀριθμόν. ἄγε τοὺς δὲν μοι ζώοισι παρεῖσα τὰς τροφὰς τῶν ποταμῶν σίτων, ἀλλὰ μᾶλλον ὅκως τὰ σιτία ἀντέξουσι ζώοισί μοι μυριάσι τοσαύτῃσι. θωμάζω γὰρ συμβαλλόμενος, εἰ χοίνικα πυρῶν ἕκαστος τῆς ἡμέρης ἐλάμβανε, καὶ μηδὲν πλέον, ἑνδεκα μυριάδας μεδίμνων τελεομένας ἂν ἡμέρῃ ἑκάστῃ, καὶ τοὺς, τεσσεράκοντα τε ἄλλους μεδίμνους, καὶ τετρακόσιους. γυναιξὶ δὲ καὶ θηνυξὶ, καὶ ὑποζυγίοισι, καὶ κυσὶ, οὐ λογίζομαι. ἀνδρέων δὲ εὐειδέων τοσούτεων μυριάδεων, καλλεός τε εἵνεκα, καὶ μεγάθεος, οὐδεὶς ἀντέων ἀξιονικότερος ἦν αὐτὸς Ξέρξεω ἔχειν τοῦτο ὃ κέκτηται. Ὁ δὲ δὴ ναυτικὸς στρατὸς, ἐπεί τε ὥρμηθεὶς ἔπλεε, καὶ κατέσχε τῆς Μαγνησίης χώρης ἐς Ⓦ αἰγιαλὸν, Ⓦ μεταξὺ Κασταναίης τε πόλιος ἐόντα καὶ Σηπιάδος ἀκτῆς, αἱ μὲν δὴ πρῶται τῶν νεῶν ὥρμεον πρὸς τῇ γῇ, ἄλλαι δὲ ἔτι ἐκείνῃσι ἔτι ἀγκυρέων· ἄτε γὰρ τοῦ αἰγιαλοῦ ἐόντος οὐ μεγάλου, προσέσχον ὁρμέοντες ἐς Πόντον, καὶ ὅπῃ ὀκτὼ νέας. τοιοῦτο μὲν τὸ ὑφεσηκὸς οὕτω. ἅμα δὲ ὄρθρῳ, ἐξ αἰθρίης τε καὶ νηνεμίης τῆς θαλάσσης ζεσάσης, ἐπέπεσε σφι χειμὼν τε μέγας, καὶ πολλὸς ἄνεμος ἀπηλιώτης, Ⓦ δὲ Ἑλλησποντίῳ καλέ-

numero [1] non pauciora sed plura fuisse arbitror quæ eos comitabantur seruitia, & eos qui frumentariis in nauigiis erant, & in aliis nauibus vna cum militaribus viris vehebantur: quos neque plures neque pauciores facio, sed totidem. Ita æquati numero pugnatorum, explebunt totidem myriadas: fientque quingentæ & viginti octo myriades, & tria millia ducenti & viginti viri, quos Xerxes Darii filius duxit ad Sepiadem & vsque ad Thermopylas. Hic est vniuersus copiarum Xerxis numerus. Nam mulierum pinsentium & pallacarum & eunuchorum numerum nemo pro comperto queat dicere: ac ne impedimentorum quidem, aliorumque iumentorum sarcinariorum, neque canum Indicorum exercitum comitantium, præ multitudine quisquam inire numerum possit. [2] Quo minus miror proditum esse, fluenta quædam non suppeditauisse: magis miror vnde tot myriadibus cibaria suppetierint. nam subducta ratione comperio, si singuli quotidie singulas frumenti chœnicas, *id est*, *scmodia*, non amplius accepissent, absumpta fuisse singulis diebus centum millia medimnorum, & trecentos ac quadraginta medimnos, *qui singuli constant è senis modiis*: haud annumerando mulieres eunuchosque, & iumenta, atque canes. In quo exercitu quum tot virorum millia essent, nemo erat qui aut specie aut magnitudine corporis cum Xerxe ipso posset contendere, tanquam dignior qui illud imperium obtineret. ¶ Nauales autem copiæ, postquam è statione soluerunt, prouectæque oram terræ Magnesiæ tenuerunt, quæ est inter vrbem Casthanæam & oram Sepiadem, primæ quoque naues ad terram habuere stationem, aliæ deinceps in ancoris stetere, ad octauum vsque ordinem [3] intra mare procedentes, vtpote angustiore litore quam vt classem caperet: atque ita per noctem stetere. Sub ipsum vero diluculum, ex sereno cælo & tranquillo quum mare efferbuisset, incidit in eam atrox tempestas, ac vehemens ventus subsolanus, quem Hellespontium nun-

cupant

1 Non minorem sed maiorem fuisse existimo famulitii numerum, eorumque qui frument. in nauig. erant, & qui in aliis n.v.c. militibus vehebantur. Sed esto hos illis numero pares esse, ac neque plures, neque pauciores, certè æquati hi numero pugn.

2 Itaque mirum mihi non videtur quorundam amnium fluenta defecisse tot hominum millia: sed quonam modo frumentum suppetierit tot hominum millibus, id vero mirum videri potest. Siquidem vt chœnicem frumenti quisque in singulos dies acciperet, ac nihil amplius, subducta ratione inuenio centena dena millia medimnûm quotidie absumi potuisse, & trecenta præterea quadraginta medimna. *Ita Bud. hunc locum vertit, addens etiam Amnium fluenta prodidisse, hoc est, defecisse exercitum tantum. Vide apud eundem de asse lib. 5. in quo sit reprehendenda hîc Vallæ interpretatio.* 3 Πρύμνησι τῶν *vulgo exponitur, Naues sibi innixæ scalarum instar aliæ post aliam.*

cupant qui circa illa loca habitant. Eum ventum quicunque augescere animaduerterunt, & quibus per condicionem stationis licuit; ii tempestatem præuenerunt, reuulsisque nauibus sese atque illas incolumes præstiterunt: at quas naues ventus [1] exteriores nactus est, earum alias ad loca quæ dicuntur *ἰπνοὶ, id est, furni*, quæ sunt in Pelio, extulit, alias in litus, alias in ipsam Sepiadem illisit, alias in vrbem Casthanæam, alias in Melibœam expulit. erat enim intolerCLXXIX randa vis eius. Enimuero feruntur Athenienses Boream inuocasse ex oracuio alio, quod eis redditum est, vt generum suum ad sibi opitulandum inuocarent. Habet autem (vt apud Græcos fertur) Boreas in matrimonio Orithyam, Atticam, Erechthei filiam. Ex hoc coniugio (vt fama est) Athenienses inducti sunt ad coniectandum Boream sibi generum esse, & dum [2] in Chalcide pro Europa excubarent, quum intelligerent auctum iri tempestatem, inuocauere Boream, cui prius sacrificauerant, & Orithyam, vt sibi auxilio essent, & barbarorum naues corrumperent, quemadmodũ prius fecerant circa Athon. Num autem ob id Boreas ingruerit in barbaros apud stationẽ agentes, non queo dicere: certe Athenienses aiunt & ante fuisse sibi auxilio Boream, & tunc illud effecisse. atque digressi illinc, delubrum Boreæ extruxere ad amnem Ilissum. In hac CXC clade qui pauciſſimas naues, ii non pauciores quadringentis periisse aiunt, viros quoque innumerabiles, ac vim pecuniarum immensam. vt Aminocli [3] Cratineo viro Magneti, maiorem in modũ fuerit fructuosum hoc naufragium: qui aliquanto post, dum circa Sepiadem humũ fodit, multa pocula aurea iecta, multa argentea percepit, thesarosque Persarum inuenit, affatimque aliarum ex auro rerum lucratus est: & quum alioqui non esset fortunatus, è rebus repertitiis mirifice est ditatus. [4] nam fuit ei vtilitas quædam ingrata, ac doloris caussa, quod erat filiis orbaCXCI tus. Nauium autem onerariarum aliorumque nauigiorum quæ perierunt, numerus iniri non potest. Vnde præfecti classis, veriti ne sibi post acceptam calamitatem Thessali incursarent, excelsum sibi vallum è naufragiis circumdederunt.

οισι ⓐ περὶ ταῦτα τὰ χωρία οἰκημένοι. ὅσοι μὲν νῶν αὐτέων αὐξόμενον ἔμαθον ⓦ ἄνεμον, καὶ τοῖσι ἄλλοισι ἔτυχε ὅρμιον, οἵδε ἔφθησάν τε χειμῶνα, ἀναπαύσαντες τὰς νέας, καὶ αὐτοί τε περιῆσαν καὶ αἱ νέες αὐτέων· ὅσας δὲ τῶν νεῶν μεταρσίας ἔλαβε, τὰς μὲν ἀνέφερε πρὸς Ἵππους καλεομένους, τοῦ ὑπὲρ Πηλίου, τὰς δὲ, ἐς ⓦ αἰγιαλόν· αἱ δὲ περὶ αὐτὴν τὴν Σηπιάδα περιέπιπτον, αἱ δὲ, ἐς Μελίβοιάν πόλιν, αἱ δὲ ἐς Καθαναίην ἐξεβράσθησαν. ἐν τε τῷ χειμῶνος χρῆμα ἀφόρητον. Λέγεται δὲ λόγος ὡς Ἀθηναῖοι ⓦ Βορέῃ ὑπὸ θεοπροπίου ἐπεκαλέσαντο, ἐλθόντος σφι ἄλλου χρηστηρίου, ⓦ γαμβρὸν ἐπίκουρον καλέσασθαι. Βορῆς δὲ, κατὰ ⓦ Ἑλλήνων λόγον, ἔχει γυναῖκα Ἀθηναίην, Ὠρειθυίης τῆς Ἐρεχθέος. κατὰ δὴ τὸ κῆδος τοῦτο ⓐ Ἀθηναῖοι (ὡς φάτις ὥρμηται) συμβαλλεόμενοί σφι ⓦ Βορέῃ γαμβρὸν εἶναι), καὶ ναυλοχέοντες τῆς Εὐβοίης ὑπὲρ Χαλκίδι, ὡς ἔμαθον αὐξόμενον ⓦ χειμῶνα, ἢ καὶ πρὸ τούτου, ἐθύοντό τε καὶ ἐπεκαλέοντο τόν τε Βορέην καὶ τὴν Ὠρειθυίην, ἐμφρήσαντες σφι, καὶ διαφθεῖραι τῶν βαρβάρων τὰς νέας, ὡς καὶ πρότερον περὶ Ἄθων. Εἰ μὲν νῦν διὰ ταῦτα τοῖσι βαρβάροισι ὁρμέουσι Βορῆς ἐπέπεσε, οὐκ ἔχω εἰπεῖν· ⓐ λέγουσι μέντοι γε Ἀθηναῖοί σφι λέγεσι βοηθήσαντα ⓦ Βορέην πρότερον, καὶ τότε σκεῖνα κατεργάσασθαι. καὶ ἱρὸν ἀπελθόντες Βορέῃ ἱδρύσαντο παρὰ ποταμὸν Ἴλισσόν. Ἐν τούτῳ τῷ πόνῳ νέας οἱ ἐλαχίστας λέγεσι διαφθαρῆναι, τετρακοσιέων οὐκ ἐλάσσονας, ἄνδρας τε ἀναριθμήτους, χρημάτων τε πλῆθος ἄφθονον. ὥστε Ἀμεινοκλέι τῷ Κρητίνεω ἀνδρὶ Μάγνητι, γεωχέοντι περὶ Σηπιάδα, μεγάλως κατὰ ναυηγίην αὐτὴν χρήσιμα ἐγένετο· ὃς πολλὰ μὲν χρύσεα ποτήρια ὑστέρῳ χρόνῳ ἐξερεύξατο, πολλὰ δὲ ἀργύρεα· θησαυρούς τε τῶν Περσέων εὗρε, ἄλλά τε χρύσεα ἄφατα χρήματα περιεβάλετο. ἀλλ' ὁ μὲν, πάλλα οὐκ εὐτυχέων, εὑρήμασι μέγα πλούσιος ἐγένετο. ἐν γὰρ οἱ καὶ [1] τούτῳ ἄχθεις συμφορὴ λυπηρὴ παιδοκτόνος. Σιταγωγῶν δὲ ὁλκάδων, καὶ τῶν ἄλλων πλοίων διαφθαρεισῶν, οὐκ ἐπὶ τὸ ἀριθμός· ὥστε δείσαντες ⓐ στρατηγοὶ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ μή σφι κεκακωμένοισι ἐπιθέωνται ⓐ Θεσσαλοί, ἕρκος ὑψηλὸν ἐκ τῶν ναυηγίων περιεβάλοντο.

1 Altum tenentes. 2 In Chalcide Eubœæ excubarent, vbi tempestatem oriri intellexerunt, aut prius etiam *quam id intellexissent*, sacrificare cœperunt, & Boream Orithyamque inuocare vt sibi auxil. 3 Cretinei filio, *aut Cretini*. 4 Nam & hunc calamitas quædam angebat circa liberorum cædem.

ἡμέρας γὰρ δὴ ἐχείμαζε πρεῖς. τέλος δ᾽, ἐντομά τε ποιεῦντες, καὶ καταείδοντες γόητι τῷ ἀνέμῳ Ⓐ μάγοι, ὥρης τε τοῦτοισι, καὶ τῇ Θέτι καὶ τῇσι Νηρηίσι θύοντες, ἔπαυσαν τετάρτῃ ἡμέρῃ, ἢ ἄλλως κως αὐτοῖς ἐθέλων ἐκόπασε. τῇ δὲ Θέτι ἔθυον, πυθόμενοι παρὰ τῶν Ἰώνων Ⓦ λόγῳ, ὡς ἐκ τοῦ χώρου τούτου ἁρπασθείη ὑπὸ Πηλέος, εἴη τε ἁπάσης ἡ ἀκτὴ ἡ Σηπιὰς ἐκείνης τε καὶ τῶν ἄλλων Νηρηίδων. ὁ μὲν δὴ τετάρτῃ ἡμέρῃ ἐπέπαυτο. Τοῖσι δὲ Ἕλλησι Ⓐ ἡμεροσκόποι ἀπὸ τῶν ἄκρων τῶν Εὐβοϊκῶν κατα- 10
χ. σκοποὶ δραμόντες δευτέρῃ ἡμέρῃ, ἀπ᾽ ἧς ὁ χειμὼν ἔπαυσε, ἐσήμηναν πάντα τὰ γενόμενα περὶ τὴν ναυηγίην. Ⓐ οἱ δέ, ὡς ἐπύθοντο, Ποσειδέωνι σωτῆρι βουθύτοισι, καὶ εὐνὰς ποιεύμενοι, καὶ εὐωχεύμενοι, τὸν ταχίστην ὀπίσω ἀπέπεμψαν ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον· ἐλπίσαντες
χ. ἀντίξους ὀλίγας νέας σφι ἀντιξόους ἔσεσθαι μάχας. Ⓐ μετὰ δὲ ταῦτα δεύτερον ἐλθόντες περὶ τὸ Ἀρτεμίσιον, ἐναυλόχεον, Ποσειδέωνος σωτῆρος ἐπωνυμίην ἀπὸ τοῦδε ἔθεντο καὶ ἐς τόδε νομίζοντες. Οἱ δὲ βάρβαροι, ὡς ἐπαύσατό τε ὁ ἄνεμος, καὶ τὸ κῦμα ἔσχωσε, καταπάσαντες τὰς νέας, ἔπλεον πρὸς τὴν ἤπειρον. κάμψαντες δὲ τὴν ἄκρην τῆς Μαγνησίης, ἴσην ἔπλεον
284 ἐς Ⓦ κόλπον Ⓦ τὸν τὰ Παγασέων φέρουσι. ἔστι δὲ χώρης ἐν τῷ κόλπῳ τούτῳ τῆς Μαγνησίης, ἔνθα λέγεται Ⓦ Ἡρακλέα καταλειφθῆναι ὑπὸ Ἰήσονός τε καὶ τῶν συνεταίρων ἐκ τῆς Ἀργοῦς ἐπὶ ὕδωρ πεμφθέντα, οὕτω τὸν τὰ κῶας ἔπλεον ἐς Αἶαν
χ. ἐμφυσι τὴν Κολχίδα. ἐνθεῦτεν δὲ ἐμέλλον ὑρθοῦσθαι ἐς τὸ πέλαγος ἀφήσειν· ἐκ τούτου δὴ τοῦ χώρου οὔνομα γένηται Ἄφεται. ἐν τούτῳ ὦν ὁρμέων Ⓐ Ξέρξεω ἐποιεῦντο. Πεντεκαίδεκα δὲ τῶν νεῶν τουτέων ἔτυχόν τε ὑσταται πολλὸν ἐξαναχθεῖσαι, καὶ κως κατεῖδον τὰς ἐπὶ Ἀρτεμισίῳ τῶν Ἑλλήνων νέας· ἔδοξάν τε δὴ τὰς σφετέρας εἶναι Ⓐ βαρβάρους, καὶ πλέοντες, ἐπέπεσον ἐς τοὺς πολεμίους, τῶν
χ. ἐσπεσον ἐστρατήγεε ὁ ἀπὸ Κύμης τῆς Αἰολίδος ὑπαρχος Σανδώκης ὁ Θωὔμασίου· Ⓦ δὴ τοῦτον τὸν χρόνον τουτέων βασιλεὺς Δαρεῖος ἐπ᾽ αἰτίῃ τοιῇδε λαβών, ἀνεσκολόπισε, εὑρόντα τῶν βασιληίων δικαστέων ὅτι ὁ Σανδώκης ἑπτὰ χρήμασι ἄδικον δίκην ἐδίκασε. ἀναχρεμασθέντος ὦν αὐτοῦ, ἀναλογιζόμενος ὁ Δαρεῖος, εὗρε Ⓐ πολλῷ ἀγαθὰ τῶν ἁμαρτημάτων πεποιημένα ἐς οἶκον Ⓦ βασιλήιον. εὑρὼν δὲ τοῦτο ὁ Δαρεῖος, καὶ γνοὺς ὡς ταχύτερα αὐτὸς ἢ σοφώτερα ἐργασμένος εἴη, ἔλυσε. βασιλέα μὲν δὴ Δαρεῖον οὕτω ἀφαφυγὼν μὴ ἀπολέσθαι, ὠφείλω· τότε δὲ

Triduo enim tempestas perstitit: quarto tandem die magi [1] incisiones faciendo, & veneficiis incantando ventum, ad hæc Thetidi ac Nereidibus sacrificando, tempestatem compescuerunt: siue aliter tempestas ipsa sua sponte cessauit. Thetidi autem ideo magi sacrificauere, quod ab Ionibus acceperant Thetin ex eo loco raptam fuisse à Peleo, omnemque eam oram Sepiadem illius esse, aliarumque Nereidum. Et ventus quidem quarto die conquieuit. At Græcis diurni sui speculatores ex Euboicis verticibus decurrentes, altero ab exorta tempestate die indicarunt omnia quæ circa naufragium contigerant. Quæ isti vbi audiere, fusis prius liberatori Neptuno libamentis, celerrime rursus ad Artemisium reuehuntur, sperantes sibi paucas aliquas naues fore aduersarias. Ita ad Artemisium prouecti, iterum stationem habuere ad templum Neptuni cognomine Liberatoris: quod nomen ab illis inditum, ad hoc vsque tempus perdurat. Barbari, posteaquam ventus conquieuit, & fluctus constrati sunt, reuulsis nauibus ad continentem enauigabant, circumuehentesq; promontorium Magnesiæ, rectum cursum in sinum qui ad Pegasæa fert tenebant. In hoc Magnesiæ sinu locus quidam est in quo fertur Hercules, quum è naui Argo aquatum missus esset, derelictus fuisse ab Iasone atque à sociis, dum in terram Colchidem ad vellus nauigarent. [2] Illinc enim aquati in pelagus erant abituri, eaque de re nomen loco fertur esse Aphetæ, *id est*, *dimissæ*. Hoc in loco Xerxianæ naues stationem habuerunt: quarum quindecim, [3] quæ longe vltimę appellabantur, prospectis Græcorum ad Artemisium nauibus, ratæ suas esse, in medium earum & ad hostes delatæ sunt: quarum dux erat Sandoces Thaumasii filius, Cumæ Æolidis præfectus: quem ante Darius ob hanc caussam captum cruci affixerat, quod quum è regiis iudicibus esset, iniquam sententiam ob pecuniam tulerat. sed eius in cruce suspensi Darius reputans plura peccatis esse beneficia in domum regiam collata, hoc reperiens, agnoscensque properantius se quam prudentius egisse, hominem soluit. Ita regem Darium elapsus ac vitæ restitutus, tunc

1 *Ipse alibi* haruspicinam facere *interpret.* 2 Illinc enim aquati ἐμπλώοντες ἐς τὸ πέλαγος ἀφίεσαν, *ad verbum*, *In pelagus erant immissuri.* vnde loco illi nomen extitit ἄφετα. *Potest autem ἀφίεσαν, & aliter reddi. sunt enim qui ἐς πέλαγος ἀφίεσθαι vertant*, In altum vela dare. 3 Quæ multo post alias soluerant, conspect. is Græc.

in Græ-

in Græcos delatus, non iterum erat elapsurus. hos enim ad se cursum tenentes Græci vbi videre, cognito hominum errore, aggressi [1] repente cepere.

CXCV In quarum nauium vna captus est Aridolis, Alabandensium qui sunt in Caria tyrannus: in altera Penthylus Demonoi filius, dux Paphius, qui è Papho duodecim naues quum duxisset, amissis earum vndecim tempestate quæ ad Sepiadem extiterat, cum vna quæ superabat tendens ad Artemisium, captus est. Hos Græci quæ volebant de Xerxis exercitu scisciatati, vinctos ad Corinthiorum Isthmum dimiserunt.

CXCVI Cetera barbarorum classis, præter quindecim naues quibus præfuisse Sandocem dixi, ad Aphetas peruenit. Xerxes cum terrestribus copiis per Thessaliam & Achaiam iter faciens triduo, euasit in Melienses: quum in Thessalia certamen curule fecisset, suas equas experiendi gratia, quod illic optimas Græcarum equas esse audiebat. in eo autem certamine multo inferiores fuerunt Græcæ. Fluuiorum porro qui sunt in Thessalia, solus Onochonus po-

CXCVII tanti exercitui [2] non suffecit. Xerxi [3] ad litoralia Achaiæ tendenti, perductores sui cuncta referre cupientes, enarrabant id quod de templo Iouis Aphlystii ab indigenis enarratur: Athamantem Æoli filium, inito cum Ino consilio necem Phryxo machinatum: deinde Achæos ex oraculo tale certamen illius posteris proposuisse, vt qui ex eo genere maximus natu esset, huic aditu prytanei, *id est*, *curiæ* (quam leitum Achæi vocant) interdiceretur: ipsis excubias agentibus, vt siquis adisset, nō prius exire posset quam mactandus esset. Ita multos, quum iam mactandi essent, eo metu in aliam profugisse regionem: interiecto deinde tempore, quum reuersi essent, & in prytaneum ingressi, si essent deprehensi, toto corpore coronis cooperto, & cum pompa eductos mactari consuesse. Hoc autem posteros Cytissori Phryxo geniti ob id pati, quod quum Achæi expiationem loci facientes, ex oraculo Athamantem Æoli filium essent immolaturi, Cytissorus iste è terra Colchide veniens illum liberauit: eoque facto posteris eius iram dei fuisse iniectam. Hæc quum audisset Xerxes, vbi ad lucum adfuit,

ἐς τοὺς Ἕλληνας καταπλώσας, ἐμελλε οὐ τὸ δεύτερον διαφυγὼν ἔσεσθαι. ὡς γὰρ σφέας εἶδον [1] ἐκ πρύμνης ἅλιοντας Αἰγινῆται Ἕλληνες, μαθόντες αὐτέων τὴν γνώμην ἀμφὶ πάσῃ, ἐπορμήσαντες, ὑπερτέους σφέας εἶλον: ἐν τοῖσι μὲν Ἀριδόλις πλέων ἁλώ, τύραννος Ἀλαβανδέων τῆς ἐν Καρίῃ ἐν ἑτέρῃ δέ, ὁ Πάφιος στρατηγὸς Πενθύλος ὁ Δημονόου· ὃς ἦγε μὲν δυώδεκα νέας ἐκ Πάφου, ἀποβαλὼν δὲ σφέων τὰς ἕνδεκα τῷ χειμῶνι τῷ ἐπιόντι πρὸς Σηπιάδα, μιῇ τῇ [1] ἐκ πρύμνης ἅλιοντας μοίρῃ καταπλέων ἐς Ἀρτεμίσιον ἁλώ. Τούτους [2] Ἕλληνες ἐξετρησάντες τὰ ἐβούλοντο πυθέσθαι ἀπὸ τῆς Ξέρξεω στρατιῆς, ἀποπέμπουσι δεδεμένους ἐς τὸν Κορινθίων Ἰσθμόν. Ὁ μὲν δὴ ναυτικὸς ὁ τοῦ βαρβάρων στρατὸς, πάρεξ τῶν πεντεκαίδεκα νεῶν ὧν εἶπον Σανδώκεα στρατηγέοντα, ἀπίκετο ἐς Ἀφέτας. Ξέρξης δὲ ὁ πεζὸς πορευθεὶς διὰ Θεσσαλίης καὶ Ἀχαιίης, ἐς βεβλημένους ἐλαύνων δι᾽ τριταῖος ἐς Μηλιέας· ἐν Θεσσαλίῃ μὲν ἀμιλλᾶτο ποιησάμενος ἵππων τῶν ἑωυτοῦ, ἀποπρωϊδμενος τῶν Θεσσαλίης ἵππων· πυθόμενος δὲ ἀρίστη εἶη τῶν ἐν Ἕλλησι, ἔνθα δὴ αἱ Ἑλλανίδες ἵπποι ἐλίποντο πολλόν. τῶν μὲν ἐν Θεσσαλίῃ ποταμῶν, Ὀνόχωνος μοῦνος οὐκ ἀπέρχεται τῇ στρατιῇ ὁ ῥέεθρον, πινόμενος τῶν ἐν Ἀχαιίῃ ποταμῶν ῥεόντων, ὃς ἐὼν τῶν μεγίστων αὐτέων ἐστὶ Ἥπιδανος, οὐδὲ οὗτος ἀντέχει, εἰ μὴ φλαύρως. Ἐς Ἅλυν δὲ τὴν Ἀχαιίης ἀπικόμενος Ξέρξης οἱ κατηγεμόνες τὴν ὁδὸν βουλόμενοι τῶν ἱρῶν ἐξηγέεσθαι, ἔλεγόν οἱ ὅτι χῶρον λόγιον, τὸ καλέεται δὲ ἱερὸν Διὸς Ἀφλυσίου, ὡς Ἀθαμᾶς ὁ Αἰόλου ἐ- [1] μηχανήσατο Φρίξῳ μοῦνον σὺν Ἰνοῖ βουλεύσας· μετὰ [1] δὲ, ὡς ἐκ θεοπροπίου Ἀχαιοὶ τοῖσι ἐκείνου ἀπογόνοισι ἀέθλους τοιούσδε· ὃς ἂν ἢ τῶν ἡμέων τούτου πρεσβύτατος, τούτου ὑπαίξαντες ἔργεσθαι τοῦ πρυτανηίου· αὐτοὶ φυλακὰς ἔχουσι. Λίθου δὲ καλεομένου τοῦ πρυτανηίου [2] Ἀχαιοὶ ἐπεὰν ἐσέλθῃ, οὐκ ἔστι ὅκως ἔξουσι, πρὶν ἢ θύσεσθαι μέλλῃ. ὥστε δὴ τοῖσι τούτοισι πολλοὶ ἤδη τῶν μελλόντων τούτεων θύσεσθαι, δείσαντες, οἴχοντο ἀποδρήσαντες ἐς ἄλλην χώρην· χρόνου δὲ ἐγγινομένου, ὅτε ἀπίσω κατελθόντες, ἐπὶ ἁλίσκοντο, ἐξέλαυνον ἐς τὸ πρυτανήιον, ὡς θύσεταί τε ἐξηγέοντο, στέμμασι πᾶς περιεσφιγμένος, ὡς σὺν πομπῇ ἐσαγόμενος. Τοῦτο δὲ πάσχουσι οἱ Κυτισσώρου τοῦ Φρίξου παῖδες ἀπόγονοι, διότι κατάρμοσιν τοῦ χώρης ποιεύμενοι Ἀχαιῶν ἐκ θεοπροπίου Ἀθαμάντα τὸν Αἰόλου, ἐπιόντων μιν θύειν, ἀπικόμενος [2] ὁ Κυτίσσωρος ἐκ Αἴης τῆς Κολχίδος, ἐρρύσατο. ποιήσας δὲ τοῦτο, τοῖσι ὑπογενομένοισι ἐξ ἑωυτοῦ μίσος τοῦ θεοῦ ἐνέβαλε. Ξέρξης δὲ ταῦτα ἀκούσας, ὡς τοῦ ἱροῦ ἐγένετο,

1 Facile cepere. 2 Non suffecit. Fluuiorum autem Achaiæ quum maximus sit Apidanus, nec hic quidem suffecit, nisi aliqua ex parte. *Id est*, Ne hic quidem illi aquarum abunde suppeditauit, sed parce tantum. 3 Pro τῶν Ἀχαιῶν hic posuit Ad litoralia Achaiæ: *quum supra pag. 441. pro iisdem verbis posuerit* Algas Achaiæ.

285 ἀδὸς τε ἔργετο αὐτὸ, καὶ τῇ στρατιῇ πάσῃ πρήγκειλε. τῶν τε Ἀθαμάντιον ἀπογόνων τὸ οἰκίλιον ὁμοίως καὶ ὁ τέρμβος ἐσέβετο. Ταῦτα μὲν δὴ ἐν Θεσσαλίῃ, καὶ ἐν Ἀχαιίῃ. ἀπὸ δὲ τουτέων τῶν χώρων ἵησι ἐς τὸν Μηλίδα κόλπον θάλασσα, ἐν τῷ ἄμπωτίς τε καὶ ῥηχίη αἰεὶ πᾶσαν ἡμέρην ἔχει. ἔστι δὲ ὁ κόλπος τόδε· ἔστι χῶρος πεδινός, τῇ μὲν, ὄρεϊ, τῇ δὲ, κάρτα εἰνός. ἔστι δὲ τὸν χῶρον τόνδε ὄρεα ὑψηλὰ καὶ ἄβατα κύκλῳ πᾶσαν τὴν Μηλιάδα γῆν, Τρηχίνεαι πέτραι καλέονται. πρώτη μὲν νυν πόλις ἐστὶ ἐν τῷ κόλπῳ ἰόντι ἀπὸ Ἀχαιίης, Ἀνῖκύρη· παρ' ἣν Σπερχειὸς ποταμὸς ῥέων ἐξ Ἐνιήνων, ἐς θάλασσαν ἐκδιδοῖ. ἀπὸ δὲ τούτου, ἄλλος εἴκοσι καὶ σταδίους ἀνὴρ ποταμὸς, τῷ οὔνομα κεῖται Δύρας, μυθέουσι δὲ Βοιωτοὶ τὸν Ἡρακλέα καταμάψαι αὐτὸν φανῆναι. ἀπὸ δὲ τούτου, δι' ἄλλων εἴκοσι σταδίων ἄλλος, ποταμός ἐστι, ὃς καλέεται Μέλας. Τρηχὶς δὲ πόλις ἀπὸ τοῦ Μέλανος τούτου ποταμοῦ πέντε σταδίους ἀπέχει. ταύτην δὲ καὶ βουνωδέστατόν ἐστι πάσης τῆς χώρης ταύτης ἐκ τῶν ὀρέων ἐς θάλασσαν, κατὰ Τρηχῖνα πόλιν. διηκόσιά τε καὶ δισμύρια πλέθρα τοῦ πεδίου ἐστί. τοῦ δὲ ὄρεος, ὃ περιέχει τὸν κόλπον τὸν Τρηχίνιον, ἔστι διάσφαξ πρὸς μεσαμβρίην Τρηχῖνος. διὰ δὲ διάσφαγος Ἀσωπὸς ποταμὸς ῥέει παρὰ τὴν ὑποκρημνίδα τοῦ ὄρεος. Ἔστι δὲ ἄλλος ποταμὸς μέγας πρὸς μεσαμβρίην τοῦ Ἀσωποῦ ὃς ἐκ τῶν ὀρέων τούτων ῥέων ἐς τὸν Ἀσωπὸν ἐκδιδοῖ, καὶ χῶρος περὶ αὐτὸν βυρσί. ἐν τῷ δὴ μιν ἔξεστι ἱρὸν Ἀμφικτυονίδος ἵδρυται, καὶ ἕδραι εἰσὶ Ἀμφικτύονος, ἐν αὐτῷ τῷ Ἀμφικτύονος ἱρῷ. Βασιλέα μὲν δὴ Ξέρξην ἐς ἑκατὸν δρυὸς ἐποιήσαντο ἐν τῇ Τρηχινίῃ· οἱ δὲ Ἕλληνες, ἐν τῇ διόδῳ καλέουσι· ὁ χῶρος οὗτος ἐστὶ μὲν τῶν πλεόνων Ἑλλήνων, Θερμοπύλαι· ἐστὶ δὲ τῶν ἐπιχωρίων καὶ περιοίκων, Πύλαι. ἑκατοντάδυον μὲν νυν ἑκάτεροι ἐν τούτοισι τοῖσι χωρίοισι. ἐπεκράτεε δὲ, ὁ μὲν τῶν πρὸς βορέω ἀνέμου ἐχόντων πρώτων μέχρι Τρηχῖνος· ὁ δὲ, τῶν πρὸς νότον καὶ μεσαμβρίην φερόντων τὸ ἀπὸ ταύτης τῆς ἠπείρου. Ἦσαν δὲ οἵδε Ἑλλήνων οἱ ἐσταθμεύοντες τῷ Πέρσῃ ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ· Σπαρτιητέων τε τριηκόσιοι ὁπλῖται, καὶ Τεγεητέων καὶ

& ipſe ab eo abſtinuit, & idem ſuis copiis imperauit, domumque item poſterorum Athamantis ac fanum veneratus eſt. Hæc in Theſſalia Achaiaq;: à CXCIX quibus locis proceſſit Xerxes in Melidem iuxta maris ſinum, vbi totum diem æſtus atque reciprocatio fluctuum fit. Huic ſinui circumiectus eſt locus campeſter, alibi ſpatioſus, alibi arctus admodum. Suntque ipſi campo circumiecti montes editi atque inacceſſi, omnem Melidem cingentes regionem, quæ petræ Trachiniæ nominantur. Prima in ſinu vrbs ab Achaia euntibus eſt Anticyra, quam amnis Sperchius præterlabens, ex Enienſibus in mare defluit. A quo alter amnis xx ferme ſtadiis abeſt, cui nomen inditum eſt Dyras, quem fama eſt emerſiſſe ad ferendam Herculi opem. Ab hoc totidem ſtadiorum intercapedine alius amnis eſt, qui vocatur Melas, *id eſt, niger*. Vnde Vrbs Tra- CXCX chis quinque ſtadia abeſt, [1] ſita in amplißimo regionis ſpatio, à montibus ad mare, vtpote duobus & viginti millibus iugerum planitie montis qui terram Trachiniam circumdat. Ad Trachinis meridiem anfractus eſt per quem Aſopus circa radices montis defluit. Ad CC cuius meridiem alius non magnus amnis eſt, nomine Phœnix ex his montibus in Aſopum defluens. Iuxta Phœnicem anguſtißimum viæ eſt: quippe qua muri coarctata modo plauſtrum duntaxat agi poteſt. A flumine Phœnice ad Thermopylas quindecim ſtadiorum eſt interuallum, in quo vicus eſt nomine Anthela: quem præterfluens Aſopus in mare euoluitur: & ei locus ſpatioſus eſt circumiectus, vbi templum Cereris Amphictyonidis extructum viſitur, & ſedilia Amphictyonibus, & ipſius Amphictyonis delubrum. ¶ CETERVM rex Xerxes quidem CCI in Trachinia Melidis caſtra habebat, Græci vero in tranſitu: qui locus à pleriſq; Græcorum vocatur Thermopylæ, ab indigenis autem atque accolis Pylæ. Hæc erant vtrorumque caſtrorum loca: Xerxe omnibus quæ ad ventum boream ſpectant vſque ad Trachinem, potito:, Græcis, quæ per hanc continentem ad auſtrum & meridiem ferunt, tenentibus. Qui hoc in loco Perſam CCII Græci opperiebantur, hi fuere, Spartanorum trecenti armati, Tegeitarum &

1 Hac autem maxime parte ſpatioſa eſt illa regio, à mari ad montes, iuxta quos eſt ſita Trachis. ſunt enim viginti duo planiſiei plethra. Montis autem qui Trachinium agrum circumdat, eſt anfractus, ad Trachinis meridiem, per quem Aſop.

Mantie-

Mantienorum mille, totidem ex vtrisque: ex Orchomeno Arcadiæ centum viginti, ex reliqua Arcadia mille. tot quidem ex Arcadia. A Corintho autem quadringenti: à Phliunte ducenti, & Mycenæorum octoginta. hi ex Peloponneso aderant: ex Bœotis autem Thespienses septingenti, Thebani quadringenti. CCIII Præter hos euocati erant Locrenses Opuntii cum omni copia, & Phocensium mille. Ipsi enim Græci eos euocauerant, missis nunciis, qui dicerent se quidem præcursores aliorum venisse, ceteros autem socios propediem expectari: tutelam vero maris esse in Athenienſium præsidio Æginetarumque, & eorum quibus res naualis iniuncta esset. nec sibi quippiam esse formidolosum. non enim deum esse qui bellum Græciæ inferret, sed hominem: nec mortalem quempiam aut esse aut fore qui, ex quo natus est, mali exors sit: & vt quisque maximus est, ita ei deberi maxima. itaque quum mortalis esset qui bellum inferret, ab opinione esse casurum. Hæc illi audientes, in CCIV Trachinem auxilio iere. Erant his cum alij duces suæ quisque ciuitatis, tum vero, penes quem summa imperii erat, quem maxime admirabantur, Lacedæmonius Leonides Anaxandridæ filius, qui Leontis, qui EVrycratidæ, qui Anaxandri, qui EVrycratis, qui Polydori, qui Alcamenis, qui Telechi, qui Archelai, qui Agesilai, qui Doryagi, qui Leoboris, qui Echestrati, qui Hegesis, qui EVrysthenis, qui Aristodemi, qui Aristomachi, qui[1] Cleonidæi, qui Hylli, qui Herculis filius fuit: adeptus ex inopinato regnum. Nam quum duo forent ei CCV fratres natu maiores, Cleomenes & Dorieus, aberat à cura regionis adipiscendæ: verum Cleomene sine virili sobole defuncto, & Dorieo iam non superstite, sed & ipso in Sicilia vita functo, ita regnum ad Leonidem peruenit, qui Cleombroto maior natu erat. Is enim nouissimus fuit Anaxandridæ liberorũ, habebatque in matrimonio Cleomenis filiam. Qui dum se ad Thermopylas cõtulit, delegerat trecentos[2] è primoribus viros, & quibus filii erant: assumpseratq; eos Thebanos quorum de numero feci mentionẽ, quorum dux erat Leontiades EVrymachi filius. Hac de caussa

Μαντινέων χίλιοι, καὶ ἡμίσεες ἑκατέρων· ἐξ Ὀρχομενοῦ τε τῆς Ἀρκαδίης, ἑξήκοντα καὶ ἑκατόν· καὶ ἐκ τῆς λοιπῆς Ἀρκαδίης, χίλιοι. τοσοῦτοι μὲν Ἀρκάδων. ἀπὸ δὲ Κορίνθου, τετρακόσιοι. καὶ ἀπὸ Φλιοῦντος, διηκόσιοι ὁπλῖται· καὶ Μυκηναίων ὀγδώκοντα. οὗτοι μὲν ἀπὸ Πελοποννήσου παρῆσαν. ἀπὸ δὲ Βοιωτῶν, Θεσπιέων τε ἑπτακόσιοι, καὶ Θηβαίων τετρακόσιοι. Πρὸς τούτοισι ἐπικλητοι ἐγένοντο Λοκροί τε οἱ Ὀπούντιοι πανστρατιῇ, καὶ Φωκέων χίλιοι. αὐτοὶ γὰρ σφέας οἱ Ἕλληνες ἐπεκαλέσαντο, λέγοντες δὲ ἀγγέλων ὡς αὐτοὶ μὲν ἥκοιεν προόδρομοι τῶν ἄλλων, οἱ δὲ λοιποὶ τῶν συμμάχων, προσδόκιμοι πᾶσαν ἔφασαν ἡμέρην· ἥ θαλασσά τε σφι εἴη ἐν φυλακῇ, ὑπ' Ἀθηναίων τε προθυρεομένη, καὶ Αἰγινητέων, καὶ τῶν ἐς τὸ ναυτικὸν στρατὸν τεταγμένων, καὶ σφι εἴη δεινὸν οὐδέν. οὐ γὰρ θεὸν εἶναι τὸν ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' ἀνθρωπον. ἐπεὶ δ' οὐκ ἔστι οὐδένα, οὐδὲ ἔσεσθαι, τῷ κακὸν ἐξ ἀρχῆς γινομένῳ οὐ συμμίξαντι· τοῖσι δὲ μεγίστοισι αὐτέων, μέγιστα. ὀφείλειν ὦν καὶ ἐπελαύνοντα, ὡς ἐόντα θνητὸν, ἀπὸ τῆς δόξης πίπτειν αὐτόν. οἱ δὲ, ταῦτα πυνθανόμενοι, ἐβοήθεον ἐς τὴν Τρηχῖνα. Τούτοισι ἕπετο μὲν καὶ ἄλλοι στρατηγοὶ κατὰ πόλιας ἑκάστας. ὁ δὲ θωυμαζόμενος μάλιστα καὶ πλεῖστος τοῦ στρατεύματος ἡγεόμενος, Λακεδαιμόνιος ἦν, Λεωνίδης ὁ Ἀναξανδρίδεω, τοῦ Λέοντος, τοῦ Εὐρυκρατίδεω, τοῦ Ἀναξάνδρου, τοῦ Εὐρυκράτεος, τοῦ Πολυδώρου, τοῦ Ἀλκαμένεος, τοῦ Τηλέκλου, τοῦ Ἀρχέλεω, τοῦ Ἡγησίλεω, τοῦ Δορυσσοῦ, τοῦ Λεωβώτεω, τοῦ Ἐχεστράτου, τοῦ Ἡγησίου, τοῦ Εὐρυσθένεος, τοῦ Ἀριστοδήμου, τοῦ Ἀριστομάχου, τοῦ Κλεοδαίου, τοῦ Ὕλλου, τοῦ Ἡρακλέος· κτησάμενος τὴν βασιληίην ἐν Σπάρτῃ ἐξ ἀπροσδοκήτου. Δίξω γὰρ οἱ ἐόντων πρεσβυτέρων ἀδελφεῶν, Κλεομένεός τε καὶ Δωριέος, ἀπεπλήατο τὰ φρονήματα περὶ τὴν βασιληίην. ἀποθανόντος δὲ Κλεομένεος ἀπαίδος ἐρσενος γόνου, Δωριέος τε οὐκέτι ἐόντος, ἀλλὰ τελευτήσαντος καὶ τοῦτον ἐν Σικελίῃ, ἦλθε δὴ ἐς Λεωνίδεω ἀνέβαινε ἡ βασιληίη· ἅτε δὲ πρεσβυτέρου ἐόντος Κλεομβρότου, (ἦν γὰρ ὁ νεώτερος Ἀναξανδρίδεω παῖς) καὶ δὴ καὶ εἶχε Κλεομένεος θυγατέρα. ὃς τότε ἦλθε ἐς Θερμοπύλας. ἐπιλεξάμενος ἄνδρας τε οὓς κατεστεώτας τεκμαίρετο, καὶ τοῖσι ἐτύγχανον παῖδες ἐόντες. ἐπιλεξάμενος δὲ ἀπίκετο καὶ Θηβαίων τοὺς ἐς ἀριθμὸν λογισάμενος ἦν πλῆθος, τῶν ἡγέετο Λεοντιάδης ὁ Εὐρυμάχου. τοῦδε δὲ εἵνεκα

286

1 Cleodæi. *Quam lectionem comprobat locus quem habes supra pag. 330. de Aristodemo qui fuit Aristomachi, qui fuit Cleodæi, qui fuit Hylli filius.* 2 Constantis ætatis viros. *Camer.*

τούτους ἀπουδῇ ἐποιήσατο Λεωνίδης μούνους Ἑλλήνων ἀθρόους ἀλγῆσαι, ὅτι σφέων μεγάλως κατημέλησε μηδίζειν. προεκάλεε ὦν ἐς τὸν πόλεμον, θέλων εἰδέναι εἴτε συμπέμψουσι, εἴτε καὶ ἀπρέπειαν ἐκ τοῦ ἐμφανέος τοῦ Ἑλλήνων συμμαχίην. οἱ δέ, ἄλλο φρονέοντες, ἔπεμπον. Τούτους μὲν δὴ ἀμφὶ Λεωνίδῃ ἀπέπεμψαν Σπαρτιήτας, ἵνα τούτους ὁρῶντες οἱ ἄλλοι σύμμαχοι, στρατεύωνται· μηδὲ καὶ οὗτοι μηδίζωσι, ἐῶ αὐτοὺς πυθόμενοι ὑστερίζοντας. μετὰ δὲ, Καρνεια γὰρ σφι ἦν ἐμποδών, ἔμελλον ὀρτάσαντες, καὶ φυλακὰς λιπόντες ἐν τῇ Σπάρτῃ, κατὰ τάχος βοηθέειν πανδημεί. ὡς δὲ καὶ οἱ λοιποὶ τῶν συμμάχων ἐνενώντο καὶ αὐτοῖσι ἕτερα τοιαῦτα ποιήσειν· ἐῶ γὰρ κατὰ τοῦτο ὀλυμπιὰς τοῦτοισι τοῖσι πρήγμασι συμπεσοῦσα· οὕτω δοκέοντες κατὰ τάχος οὕτω διακριθήσεσθαι τὸν ἐν Θερμοπύλῃσι πόλεμον, ἔπεμπον τοὺς προδρόμους. Οὗτοι μὲν δὴ οὕτω διενενώντο ποιήσειν. οἱ δὲ ἐν Θερμοπύλῃσι Ἕλληνες ὡς πρὸς πύλας ἐγένετο τῆς ἐσβολῆς ὁ Πέρσης, καταῤῥωδέοντες, ἐβουλεύοντο περὶ ἀπαλλαγῆς. Τοῖσι μὲν νυν ἄλλοισι Πελοποννησίοισι ἐδόκεε ἐλθοῦσι ἐς Πελοπόννησον, τὸν Ἰσθμὸν ἔχειν ἐν φυλακῇ· Λεωνίδης δὲ, Φωκέων καὶ Λοκρῶν παρεσπερχεόντων τῇ γνώμῃ ταύτῃ, αὐτῶν τε μένειν ἐφίζετο, πέμπειν τε ἀγγέλους ἐς τὰς πόλιας, κελεύοντας σφι βοηθέειν, ὡς ἐόντων αὐτέων ὀλίγων στρατὸν τὸν Μήδων ἀλέξασθαι. Ταῦτα βουλευομένων σφέων, ἔπεμπε Ξέρξης κατάσκοπον ἱππέα, ἰδέσθαι ὁκόσοι τέ εἰσι, καὶ ὅ, τι ποιέοιεν. ἀκηκόεε δὲ ἔτι ἐὼν ἐν Θεσσαλίῃ, ὡς ἁλισμένη εἴη ταύτῃ στρατιὴ ὀλίγη, καὶ τοῦ ἡγεμόνας, ὡς εἶησαν Λακεδαιμόνιοί τε καὶ Λεωνίδης ἐὼν γένος Ἡρακλείδης. ὡς δὲ παρεστέλασε ὁ ἱππεὺς ἐς τὸ στρατόπεδον, ἐφοίτα τε καὶ κατόπτευε πᾶν μὲν οὐ τὸ στρατόπεδον· τοὺς γὰρ ἔσω τεταγμένους τοῦ τείχεος, τὸ ἀπορθώσαντες εἶχον ἐν φυλακῇ, οὐκ οἷά τε ἦν κατιδέσθαι· ὁ δὲ τοὺς ἔξω ἐμάθανε τοῖσι περὶ τὸν τεῖχος τὰ ὅπλα ἔχειτο. ἔτυχε δὲ τότον τὸν χρόνον Λακεδαιμόνιοι ἔξω τεταγμένοι. τοὺς μὲν δὴ ὁρέα γυμναζομένους τῇ παλαίῃ, τοὺς δὲ τὰς κόμας κτενιζομένους. Ταῦτα δὴ θωυμάζων, ἐθωύμαζε, καὶ τὸ πλῆθος ἐμάθανε. μαθὼν δὲ ταῦτα ἀπρεκέως, ἀπήλαυνε ὀπίσω κατ' ἡσυχίην. ὥστε γὰρ τις ἐδίωκε, ἀλογίης τε ἐκύρησε πολλῆς. ἀπελθὼν δὲ, ἔλεγε πρὸς Ξέρξεα τὰ περ ὑπῶπτε πρῆγματα. Ἀκούων δὲ Ξέρξης,

Leonides dedit operam vt Græcos ſumeret ſolos, quod eos maxime inſimulabat quod cum Medis ſentirent. Euocabat igitur eos ad bellum, ſciendi cupidus an vna mitterent auxilia, an ex profeſſo adimerent Græciæ ſocietatem: ſed illi aliud ſentientes, tamen auxilia miſerunt. Eorum qui cum Leonide CCVI fuere, primos miſerunt Spartiatæ: vt his inſpectis alii ſocii in militiã proficiſcerentur, neve cum Medis ſentirent, ſi eos ſuperari audirent. Ipſi autem celebratis Carnis, (hæc enim ſacra morabantur eos) relictis Spartæ cuſtodibus, erant cum omni copia illuc celerrime ituri auxilio. Reliqui autem ſocii ad id agendum itidem animati (nam tempus Olympiadis in hæc negocia inciderat) haud ſuſpicati tam cito apud Thermopylas bello decernendum: præcurſores miſerant. Ita iſti ſibi faciendum CCVII ſtatuerant. At ii Græci qui apud Thermopylas erant, vbi ad ingreſſum Perſa aduentabat, metu perculſi de diſcedẽdo conſultabant. Ac ceteri quidem Peloponnenſes cenſebant faciendum vt reuerſi in Peloponneſum, Iſthmi cuſtodiam agerent: huic autem ſententiæ quum infenſi eſſent Phocenſes & Locrii Leonides ſuadebat illic perſtandum, & nuncios ad accerſendas ſubſidio ciuitates dimittendos, tanquam ſe paucioribus quam vt Medorum exercitum arcerent. Hæc iſtis conſultantibus, Xer- CCVIII xes equitem quendam ad ſpeculandum quot illic eſſent, & quid agerent, mittit. Audierat enim iam tum quum in Theſſalia eſſet, eò loci contractam eſſe exiguam copiam, eiuſque duces eſſe Lacedæmonios, atque Leonidem è genere Herculis. Eques vbi ad ſtationem Græcorum ſucceſſit, contemplatur aſpicitq; non ille quidem omnes milites (nam eos qui intra murum quem excitauerant excubabant, intueri nequibat) ſed eos qui extra murum agebant. Erant autem eo tempore exterius manendi in Lacedæmoniorum ſtatione vices: eos animaduertit partim ſe ludo gymnaſtico exercentes, partim comam pectentes. Hæc cum admiratione intuitus, eorum numero, ac ceteris omnibus plane cognitis, per ocium ſeſe recipit. nemo enim illorum inſequebatur, ſed hominem magno contemptui habebant. Regreſſus ad Xerxem, cuncta quæ inſpexerat refert. Quæ Xerxes audiens, CCIX

1 non poterat coniectare quidnam molirentur, tanquam quoad possent perituri pariter,& hostē perdituri. Sed quū ridiculam rem sibi facere viderentur, accersit ad se Demaratum Aristonis filium, qui in exercitu erat: quem,vt venit,interrogauit horum singula,cupiens nosse quid ab Lacedæmoniis ageretur. Et ille, Audisti, inquit, antea me,dum aduersus Græciam proficiscerēmur, de his viris:& quum audisses loquentē hæc quæ euentura prouidebam, derisui habuisti.sed quanquam mihi summum discrimen est aduersus te rex veritatem tuenti,audias tamen nunc quoq; veritatem:Hi viri ad nobiscum pugnandū de ingressu venere,atq; hoc apparant.nam ita sese apud eos habet cōsuetudo: quoties adire animæ periculum debent,tūc capita comunt.2 quod scies,si hos & qui Spartæ manserunt, subegeris: nulla hominum gens alia est quæ contra te rex audeat tollere manus.Etenim nunc aduersus regnum in Græcia pulcherrimū atq; viros præstātissimos tendis. Xerxe, quod hæc ei admodum incredibilia viderentur,interrogante quo pacto tantillæ copiæ cum suis pugnaturæ essent, rursus inquit, 3 Pro vano me ducas,nisi
ccx hoc tibi vt ego annuo,vsu veneris. Hæc dicens,tamen Xerxi non persuasit.Itaq; quatriduū Xerxes supersedit, ratus eos illinc fugam esse facturos. Quinto die quum putaret impudentiam illorum atque temeritatem esse in permanendo, ira percitus, Medos in eos ac Cissios mittit, imperans vt illos caperent viuos
3 & in conspectū suum adducerēt. Medi, vbi facto impetu in Græcos impressionem fecerunt, multi cadebant, aliisque superuenientibus nihil tamen promouebant,etsi vehementer ingruebant:palam facientes cū aliis omnibus, tum vero ipsi regi,se quidem multos homines esse,at paucos viros. Fuit autem hic pu-
ccxi gnæ congressus interdiu. Post,vbi Medi se ægre tutabantur, tum vero ipsi se subduxere,Persęq; subeuntes excepere, ij quos 4 immortales rex appellat, quorum dux erat Hydarnes:tanquam facile
4 hostem profligaturi. Vbi & hi cum Grę-cis congressi, nihilo magis quam Medi proficiebant,sed eodē modo pugnabāt, vtpote5 longioribus hastis quam Græci vtentes,& in locis angustis,vbi nullus

οὐκ εἶχε συμβαλέσθαι ὁ ἰόν, ὅτι ποιήσουσι ἀζοιντο ὡς ἀπολοῦμενοι καὶ ἀπολέοντες κατὰ δύναμιν, ἀλλ' (αὐτῷ γελοῖα γὰρ ἐφαίνοντο ποιέειν) μετεπέμψατο Δημάρητον τὸν Ἀρίστωνος ἐόντα ἐν τῷ στρατοπέδῳ. ἀπικόμενον δὲ μιν ἠρώτα Ξέρξης ἕκαστα τουτέων, ἐθέλων μαθεῖν ὁ τι βουλόμενον ἐστὶ τῶν Λακεδαιμονίων. ὁ δὲ εἶπε, Ἤκουσας μὲν μου καὶ πρότερον περὶ τούτων πάντων τὰ ἐγὼ εἶδον ἔσεσθαι, ὅτε ὁρμῶμεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, σὺ δὲ αἰεὶ ἀνδρῶν τοιούτων ἀκούσας γέλωτά με ἔθευ, λέγοντα τὰ φρονέοντα ὀρθῶς οὐκ ὑποσύμβολα πρήγματα τῶν σῶν. ἐμοὶ γὰρ τὸ ἀληθέϊ ἀσκέειν αἰνότατα σοὶ, ὦ βασιλεῦ, ἀγὼν μέγιστος ὀφθῆναι. ἄκουσον δὴ καὶ νῦν. οἵδε ἄνδρες ἥκουσι ἐπὶ μάχῃ μαχεσόμενοι ἡμῖν πρὸς τῆς ἐσόδου, καὶ τοῦτο παρασκευάζονται. νόμος γάρ σφι ἔστι οὕτω ἔχων ὅταν ἐπὶ μέλλωσι κινδυνεύειν τῇ ψυχῇ, τότε τὰς κεφαλὰς κοσμέονται. ὑπίσασο δή, εἰ τούτους τε καὶ τοὺς ὑπολοίπους ἐν Σπάρτῃ καταστρέψαι, ἔστι οὐδὲν ἄλλο ἔθνος ἀνθρώπων τό σε βασιλεῦ ὑπομενέει χεῖρας ἀνταείρασθαι. νῦν γὰρ πρὸς βασιλήϊόν τε καὶ καλλίστην
20 πόλιν τῶν ἐν Ἕλλησι πρόσφορα, καὶ ἄνδρας ἀρίστους. καίτα τε δὴ ἄπιστα Ξέρξῃ ἐφαίνετο τὰ λεγόμενα, καὶ δεύτερα ἐπειρώτα ὁκόσοι ἐόντες οἷοί τέ εἰσι τῇ ἑωυτοῦ στρατιῇ μαχέσασθαι. ὁ δὲ εἶπε, Ὦ βασιλεῦ, ἐμοὶ χρῆσθαι ὡς ἀνδρὶ ψεύστῃ, ἢν μὴ ταῦτά τοι ἐκβῇ, τῇ ἐγὼ λέγω. Ταῦτα λέγων, οὐκ ἔπειθε Ξέρξεα. τεσσερεσι μὲν δὴ προεξῆκε ἡμέρῃσι, ἐλπίζων αἰεὶ σφέας ἀποδρήσεσθαι. πέμπτῃ δέ, ὡς οὐκ ἀπαλλάσσοντο, ἀλλὰ οἱ ἐφαίνοντο, ἀναιδείῃ τε καὶ ἀβουλίῃ χρησάμενοι, μᾶλλον
30 πέμπει ἐπ' αὐτοὺς Μήδους τε καὶ Κισσίους θυμωθείς· ἐντειλάμενος σφέας ζωγρήσαντας ἄγειν ἐς ὄψιν τὴν ἑωυτοῦ. ὡς δὲ ἐπέπεσον φερόμενοι ἐς τοὺς Ἕλληνας οἱ Μῆδοι, ἔπιπτον πολλοί· ἄλλοι δὲ ἐπεσπίπτεον, καὶ οὐκ ἀπελαύνοντο, κατὰ μεγάλως προσπαίοντες. δῆλον δὲ ἐποίεον πολλοῖσι τε καὶ οὐκ ἥκιστα αὐτῷ βασιλεῖ, ὅτι πολλοὶ μὲν ἀνθρώπων εἶεν, ὀλίγοι δὲ ἄνδρες εἶεν. ἐγίνετο δὲ συμβολὴ διημερίη. Ἐπεί τε δὲ οἱ Μῆδοι τρηχέως προσείποντο, ἐνθαῦτα ὅσοι μὲν ἐξεπίπτον, οἱ δὲ Πέρσαι ἐκδεξάμενοι ἐπῆισαν τοὺς ἀθανάτους ἐκάλεε
40 βασιλεὺς, τῷ ἦρχε Ὑδάρνης, ὡς δὴ ὅσοί γε ὑποτετεύως κατεργασόμενοι. ὡς δὲ καὶ οὗτοι σφι ἐμίσγοντο τοῖσι Ἕλλησι, οὐδὲν πλέον ἐφέροντο τῆς πρότερον Μηδικῆς, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ, ἅτε ἐν στεινοπόρῳ τε χώρῳ μαχόμενοι, καὶ δόρασι βραχυτέροισι χρεώμενοι ἢπερ οἱ Ἕλληνες· καὶ οὐκ

1 Coniicere non poterat *ex ijs quæ audiebat* rem ita habere vt reuera se habebat,nimirum illos se præparare ad moriendum & ad alios morte afficiendos pro viribus. 2 Scito autem,si hos ceterosque qui Spartæ remanserunt subegeris,nullam aliam fore hominum gentem quæ contra te rex,*&c.* 3 In me vt mendacem consule. *Vel,De me vt mendace statue.* 4 *Cur ita vocarentur,supra exposuit,pag.*410. 5 Breuioribus.

ἔχοντες πλήθει χρήσασθαι. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἐμάχοντο ἀξίως λόγου, ἄλλά τε ἀποδεικνύμενοι ἐν σφι ὁκόσοισι μάχεσθαι ἐξεπισταμένοισι, καὶ ὅκως ἀντιστρέφοιεν τὰ νῶτα, ἀλέες φεύγεσκον δῆθεν. Οἱ δὲ βάρβαροι ὁρέοντες φεύγοντας, βοῇ τε καὶ παταγῷ ἐπέκειντο. Οἱ δ' ἐπεὰν καταλαμβάνωνται, ἐπιστρέφουσι ἐς τοῖσι βαρβάροισι· μεταστρεφόμενοι δὲ, κατέβαλλον πλήθει ἀναριθμήτους τῶν Περσέων. ἔπιπτον δὲ καὶ αὐτέων τῶν Σπαρτιητέων ἐνταῦτα ὀλίγοι. ἐπεὶ δὲ οὐδὲν ἐδυνέατο προσκαλεῖν Οἱ Πέρσας τὴν ἔσοδον πειρεώμενοι, καὶ κατὰ τέλεα καὶ πανδημίους προσβάλλοντες, ἀπήλαυνον ὀπίσω.

καὶ προσβολὰς ποιεῦνται καὶ καθίμενοι,

Ἐν ταύτῃσι τῇσι προσόδοισι τὸν μάχης λέγει ὁ βασιλεὺς θυμούμενον, τοῖς ἀνδράμειν ἐς τὸν ἀγῶνα, ἐόντα τοῦ τε καὶ τῆς στρατιῆς. Τότε μὲν δὴ τῶν ἠγωνίσαντο, τῇ δ' ὑστεραίῃ Οἱ βάρβαροι, οὐδὲν ἄμεινον ἀέθλεον. ἅτε γὰρ ὀλίγων ἐόντων, ἐλπίσαντες σφέας καταστρωματίσεσθαί τε, καὶ οὐκ οἵους τε ἔσεσθαι ἐπὶ χεῖρας ἀναιρέεσθαι, συνέβαλλον. Οἱ δ' Ἕλληνες καὶ τάξις τε καὶ ἔθνεα κεκοσμημένοι ἔσαν, καὶ ἐν μέρεϊ ἕκαστοι ἐμάχοντο, πλὴν Φωκέων· οὗτοι δὲ ἐς τὸ ὄρεος ἐτάχθησαν, φυλάξοντες τὴν ἀτραπόν. ὡς δὲ οὐδὲν βύειον ἀλλοιότερον Οἱ Πέρσας ἢ τῇ προτεραίῃ εὕρισκον, ἀπήλαυνον. Ἀπορεόντων δὲ βασιλέος ὅ τι χρήσαιτο τῷ πρεσβύτῃ τῷ πρόσθε λόγῳ, Ἐπιάλτης ὁ Εὐρυδήμου, ἀνὴρ Μηλιεύς, ἦλθε Οἱ ἐς λόγους, ὡς μεγάλην τινὰ παρὰ βασιλέος δοκέων οἴσεσθαι· ἔφρασέ τε τὴν ἀτραπὸν τὴν διὰ τοῦ ὄρεος φέρουσαν ἐς Θερμοπύλας, καὶ διέφθειρε σὺν ταύτῃ τοὺς μετὰ τούτων Ἑλλήνων. ὕστερον δὲ δείσας Λακεδαιμονίους, ἔφυγε ἐς Θεσσαλίην· καὶ Οἱ φυγῇ, τὸν τῶν πυλαγόρων τῶν Ἀμφικτυόνων ἐς τὴν Πυλαίην συλλεγομένων, ἄργυριον ἐπεκηρύχθη· χρόνῳ δὲ ὕστερον (κατῆλθε γὰρ ἐς Ἀνθήλην) ἀπέθανε ὑπὸ Ἀθηνάδεω, ἀνδρὸς Τρηχινίου. ὁ δὲ Ἀθηνάδης οὗτος ἀπέκτεινε μὲν Ἐπιάλτεα δι' ἄλλην αἰτίην, τὴν ἐγὼ ἐν τοῖσι ὄπισθεν λόγοισι σημανέω· ἐλελήθεε μέντοι ὑπὸ Λακεδαιμονίων οὐδὲν ἧσσον. Ἐπιάλτης μὲν οὕτω ὕστερον τούτων ἀπέθανε. Ἔστι δὲ ἕτερος λεγόμενος λόγος, ὡς Ονήτης τε ὁ Φαναγόρεω, ἀνὴρ Καρύστιος, καὶ Κορυδαλλὸς Ἀντικυρεύς, εἶεν οἱ Ἐπιφθόνως πρὸς βασιλέα τούτους σὺν λόγῳ, καὶ πρὸς ἀπηγησάμενοι ὁ οὗτος τοῖσι Πέρσῃσι· οὐδαμῶς ἔμοιγε πιστός. τοῦτο μὲν γὰρ, τόδε χρὴ σαφηνέα θέσθαι, ὅτι οἱ τῶν Ἑλλήνων πυλαγόροι ἐπεκηρυξάν οὐκ ὅτι Ονήτῃ τε καὶ Κορυδαλλῷ ἄργυριον, ἀλλ' ὅτι Ἐπιάλτῃ

multitudinis erat vsus: ibi Lacedæmonii dignam memoratu pugnam edebant, cum aliis in rebus ostentantes se perite inter imperitos pugnare, tum vero in eo quod quoties terga vertebant, conferti fugiebant. Quos barbari dum fugientes cernerent, cum vociferatione & strepitu ingruebant: at Græci rursus se conuertentes, aduersis pectoribus eos excipiebant: & quamuis eorum innumeram multitudinem prosternebãt, aliquot tamen illic ex ipsis etiam Spartiatis occubuere. Persæ, posteaquam & cateruatim & vniuersis copiis iter occupare conati, nihil tamen promouebant, iterum sese receperunt. Fertur CCXII autem Xerxes, quum ad spectaculum adesset, in ipso congressu pugnandi ter è solio resiliisse, quod videlicet exercitui suo timeret.[1] Postero die nihilo melius barbari prœliati sunt. [2] nam sperantes fore vt illi, qui pauci essent & saucii, nequirent manus leuare ad pugnandum, quum conflixissent, eos Græci excepere, instructis ordinibus, & in suo quisque loco ac per nationes digesti: præter Phocenses, qui in monte ad iter obsidendum locati erant. Persæ vbi nihil aliud quam pridie agendum vident, abscedunt. ¶ Ibi regem ancipi- CCXIII tem quodnam in re præsenti consilium capesseret, Epialtes EVrydemi filius alloquuturus adiit, tanquam magna aliqua re ab illo remunerandus, indicauitque ei tramitem qui per montem ad Thermopylas ferebat: quo factionem eorum Græcorum qui illic erant, euertit. Is postea Lacedæmoniorum metu in Thessaliam profugit: cuius profugi pylagoræ Amphyctiones apud Pylæam congregati caput pecunia licitati sunt: qui interiecto deinde tempore ab Athenade viro Trachinio, Anticyræ (nam illuc redierat) interemptus est. Quem, etsi ob aliam caussam (quam ego in sequentibus reddam) Athenades hic interemit, nihilo tamen secius à Lacedæmoniis præmio affectus est. Hũc in modũ Epialtes postea interiit. Est & alia quæ fertur fama, Onetem CCXIV Phanagoræ filium, virum Carystium, & Corydalum Anticyrensem, fuisse qui ea dixerint regi, & circum montem Persas deduxisse. Quod apud me prorsus fide caret. nam hinc licet coniectemus, primum, quod Græcorum pylagoræ non Onetæ & Corydali, sed Epialtæ

1 Tunc igitur ita pugnarunt. Postridie autem nihilo mel. 2 Ita enim pugnabant vt qui existimarent, illos, vtpote paucos, saucios esse, eisque vel ad tollendas manus vires non superesse. At Græci eos excep.

Trachinii

Trachinii caput pecunia licitati sunt, quod scilicet eum compertissimum haberent: deinde quod Epialten ob hanc causſam scimus se fuga proripuisse, postremo, quod Onetes qui non erat Melienſis, ita demum tramitem illum nouisset si in ea regione multũ diuersatus fuisset. Ideoque Epialtæ culpam adscribo, quod Persas per montem circumduxit, & ad tramitem perduxit. Xerxes ea quæ Epialtes se confecturũ spondebat, probans, maiorem in modum lætus, sine mora Hydarnem cum iis quibus præerat copiis misit. Ille circa lucernarum accensionem, *id est, sub crepusculum*, è castris profectus est, & tramitem ingressus. Quem tramitem indigenæ Melienses vestigauerunt: eoque inuestigatõ Thessalos deduxere aduersus Phocenses, eo tempore quo Phocenses interscpto muri transitu, ad arcendum bellum in præsidio erant. [1] Extrinsecus nihil admodum præseptus transitus erat, quum nihil esset vtilis Melienſibus.

CCXV

CCXVI Sic autem sese habet ille callis: Ab Asopo fluuio, qui per montis meat anfractum, incipit, cui monti ac viæ idem nomen est inditum Anopæa. hæc Anopæa per dorsum montis extenta, desinit iuxta Alpenum vrbem, quæ prima est ex Locridibus, Melienses versus, ac iuxta lapidẽ nomine Melampygum, ac iuxta *κερκώπων ἕδρας, hoc est, malitiosorum sedes*, vbi angustissimus callis est. Hac via atq; ita se habente Persæ Asopum transmittentes, iter tota nocte fecerũt, à dextra OEteos montes, ad sinistram terram Trachiniorũ habentes: ac sub exortum auroræ in cacumen montis euaserunt: quo in loco (sicut superius ostensum est) mille Phocensium armatorum præsidium excubabat, tum ad suam terram, tum ad viam tutandam. nam transitus inferior à quibus dictum est custodiebatur, quod eam per montem viam vltro à Leonide acceptã obsidebant. Hoc autem modo Phocenses Persas ascendisse animaduerterunt: Quum eos illi toto monte conscendendo propter frequentiam quercuum latuissent, tamen edito multo strepitu (vt res postulabat) frondium super pedes constratarum, (erat enim cæli tranquillitas) Phocenses recurrerunt: & dum sibi arma induunt, confestim barbari adfuere: qui conspicati viros arma sibi circumdantes, obstupuere.

CCXVII

CCXVIII

τῷ Τρηχινίῳ, πρώτοις κου ζ' ἀτρεκέσαν· πυθόμενοι τῶν δὲ, φθάσειν τὸν Ἐπιάλτεα ταύτῃσι τῇσι αὐλίῃσι οἴδαμεν. εἰδείη μὲν γὰρ καὶ ἐὼν Μηλιεὺς ταύτῃσι τῇσι ἀτραπὸν Ὀνήτης, εἰ τῇ χώρῃ πολλὰ ὡμίληκώς εἴη. ἀλλ' Ἐπιάλτης γὰρ δὴ οὗτος ὁ ταῦτα μηχανησάμενος δοῦλος· καὶ κῆ τῇσι ἀτραπόν, δῆλον ἄπιον ποιέομαι. Ξέρξης δὲ, ἐπεὶ ἥρεσε οἱ τὰ ὑπέσχετο ὁ Ἐπιάλτης κατεργάσεσθαι, αὐτίκα ταξιχρὴς ἐφοίτα Ὑδάρνεα, καὶ τῷ ἐστρατήγεε Ὑδάρνης. ὡρμέατο δὲ περὶ λύχνων ἅψας ἐκ τῶν στρατοπέδου. τὴν δὲ ἀτραπὸν ταύτην ἔσβυσαν μὲν οἱ ὑπερχώριοι Μηλιέες· ἐσβυσάντες δὲ, θεσσαλοῖσι κατηγήσαντο ὅτι Φωκέας, ὅτε ὅτε οἱ Φωκέες φραξάμενοι τείχεϊ τὴν ἔσοδον, ἔσαν ἐν σκέπῃ τῶν πολέμων· ἔκ τε δρυὸς δὴ κατεδέδετο εὖσα σφέων χρηστὴ Μηλιῦσι. Ἔχει δὲ ὧδε ἡ ἀτραπός αὕτη· ἄρχεται μὲν ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ ποταμοῦ τοῦ ἀπὸ τῆς Ἀλοσφάγος ῥέοντος, οὔνομα δὲ τῷ οὔρεϊ τούτῳ καὶ τῇ ἀτραπῷ τοὔνομα κεῖται, Ἀνόπαια. τείνει δὲ ἡ Ἀνόπαια αὕτη κατὰ ῥάχιν τοῦ οὔρεος, λήγει δὲ κατά τε Ἀλπηνὸν πόλιν, τὴν πρὸς τοῖσι ἐσόδοισι τῇσι Λοκρίδων τῇσι Μηλιέων, καὶ κατὰ Μελαμπυγόν τε καλεόμενον λίθον, καὶ κατὰ Κερκώπων ἕδρας· τῇ καὶ ὀλιγοστὸν ἔασι. Κατὰ ταύτην δὴ τὴν ἀτραπὸν καὶ οὕτω ἔσχισαν οἱ Πέρσαι τὸν Ἀσωπὸν διαβάντες, ἐπορεύοντο πᾶσαν τὴν νύκτα, ὄρεα μὲν ἐν δεξιῇ ἔχοντες οὔρεα τὰ Οἰταίων, ἐν ἀριστερῇ δὲ, τὰ Τρηχινίων. ἠώς τε δὴ διέφαινε, καὶ οἱ ἐγίνοντο ἐπ' ἀκρωτηρίου τοῦ οὔρεος. κατὰ δὲ τοῦτο τοῦ οὔρεος ἐφύλασσον (ὡς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται) Φωκέων χίλιοι ὁπλῖται, ῥυόμενοί τε τὴν σφετέρην χώρην, φυλάσσοντες τὴν ἀτραπόν. ἡ μὲν γὰρ κάτω ἐσβολὴ ἐφυλάσσετο αὐτοῦ τῷπερ ἐρρήθη· τὴν δὲ διὰ τοῦ οὔρεος ἀτραπὸν ἐθέλοντες Φωκέες αὐτοδεξάμενοι, Λεωνίδῃ ἐφύλασσον. ἔμαθον δὲ σφέας οἱ Φωκέες ὧδε ἀναβεβηκότας· (ἀναβαίνοντες γὰρ ἐλάνθανον οἱ Πέρσαι τὸ οὔρος, πολλῶν ἐόντων δρυῶν ὑπαπλέον) ἐπῆν μὲν δὴ ἀμενηνίη, φόβου δὲ θρόμβου πολλοῦ, ὡς ἐπῆλθε ἐπῆν, φύλλων ἀποκεχυμένων ὑπὸ τοῖσι ποσί, αὐτά τε ἕδραμον οἱ Φωκέες, καὶ ἐνέδυνον τὰ ὅπλα, καὶ αὐτίκα οἱ βάρβαροι πλησίον ἦσαν. ὡς δὲ εἶδον ἄνδρας ἐνδυομένους ὅπλα, ἐς θωυμασὸν ἐλήλυθοντο.

1 *De hoc loco vide quæ alibi dixi.*

ἐλπίμψοι γὰρ οὐδένα σφι φανήσεσθαι ἀντίξοον, ἐνεκηρυγμένος ἐστῶ. ἐνθαῦτα Ὑδάρνης καταρρωδήσας μὴ Φωκέες ἐωσι Λακεδαιμόνιοι, ἐπέρετο Ἐπιάλτεα ποδαπὸς εἴη ὁ στρατός. πυθόμενος δὲ ἀτρεκέως, διέπαστε τοὺς Πέρσας ὡς ἐς μάχην. οἱ δὲ Φωκέες, ὡς ἐβάλλοντο τοῖσι τοξεύμασι πολλοῖσί τε καὶ πυκνοῖσι, οἴχοντο φεύγοντες ἐπὶ τὸ οὔρεος κόρυμβον, ὑπισάμψοι ὡς ὑπὸ σφέας ὠρμήθησαν ἄρχειν, καὶ παρεσκευάδατο ὡς ἀπολεόμψοι. οὔτω μὲν δὴ ταῦτα ἐφοίνεον. οἱ δὲ ἀμφὶ Ἐπιάλτεα καὶ Ὑδάρνεα Πέρσαι Φωκέων μὲν οὐδένα λόγον ἐποιεῦντο, οἱ δὲ κατέβαινον τὸ οὖρος κατὰ τάχος. Τοῖσι δὲ ἐν Θερμοπύλῃσι ἐοῦσι Ἑλλήνων, πρῶτον μὲν ὁ μάντις Μεγιστίης ἐσιδὼν ἐς τὰ ἱρά, ἔφρασε μέλλοντα ἔσεσθαι ἅμα ἠοῖ σφι θάνατον· ἐπεὶ δὲ κατ' αὐτὸν μολοὶ ἔλαν οἱ ἀγγείλαντες τὴν Περσέων τὴν περίοδον, οὗτοι μὲν ἔτι νυκτὸς ἐσήμηνάν· τρίτοι δὲ ἡμεροσκόποι, καταδραμόντες ἀπὸ τῶν ἄκρων, ἤδη φαεφαινούσης ἡμέρης· ἐνθαῦτα ἐβουλεύοντο οἱ Ἕλληνες, καὶ σφεων ἐσχίζοντο αἱ γνῶμαι. οἱ μὲν γὰρ οὐκ ἔων τὴν τάξιν ἐκλιπεῖν, οἱ δὲ αὐτέτεινον. μετὰ δὲ τοῦτο διακριθέντες, οἱ μὲν ἀπαλλάσσοντο, καὶ διασκεδασθέντες, κατὰ πόλις ἕκαστοι ἐτράποντο· οἱ δὲ αὐτέων ἅμα Λεωνίδῃ μιμνειν αὐτοῦ παρεσκευάδατο. Λέγεται δὲ ὡς αὐτὸς σφέας ἀπέπεμψε Λεωνίδης, μὴ ἀπολωνται κηδόμενος· αὐτῷ δὲ καὶ Σπαρτιητέων τοῖσι παρεοῦσι οὐκ ἔχειν εὐπρεπέως ἐκλιπεῖν τὴν τάξιν ἐς τὴν ἦλθον φυλάξοντες ἀρχήν. ταύτην καὶ μᾶλλον τῇ γνώμῃ πλείστος εἰμὶ, Λεωνίδεω, ἐπεί τε ἤκουσε τοὺς συμμάχους ἐόντας ἀποδρώμους, καὶ οὐκ ἐθέλοντας σὺν κινδυνεύειν, κέλευσέ σφεας ἀπαλλάσσεσθαι· αὐτῷ δὲ ἀπιέναι οὐ καλῶς ἔχειν. μένοντι δὲ αὐτοῦ, κλέος μέγα ἐλείπετο, καὶ ἡ Σπάρτης εὐδαιμονίη οὐκ ἐξηλείφετο. ἐχρήσατο γὰρ κατὰ τοῦτο ἡ Πυθίη τοῖσι Σπαρτιήτῃσι χρεωμένοισι περὶ τοῦ πολέμου τούτου αὐτίκα κατ' ἀρχὰς ἐγειρομένου, ἢ Λακεδαίμονα ἀνάστατον γενέσθαι ὑπὸ τῶν βαρβάρων, ἢ αὐτῆς βασιλέα σφέων ἀπολέσθαι. ταῦτα δὲ σφι ἐν ἔπεσι ἑξαμέτροισι ἔχρησε τάδε, λέγουσα ὧδε,

Ὑμῖν δ' ὦ Σπάρτης οἰκήτορες εὐρυχόρου,
Ἢ μέγα ἄστυ ἐκκυδὲς ὑπ' ἀνδράσι Περσείδῃσι
Πέρθεται· ἢ τὸ μὲν οὐκί, ἀφ' Ἡρακλέους δ' ὀλέθλης
Γενθήσει βασιλῆα φίλιμμον Λακεδαίμονος ἦρος.

[1] quippe qui (vt in exercitu asseueratum fuerat) neminem sibi sperabant occursurum. Ibi Hydarnes formidãs ne Phocenses Lacedæmonii forent, Epialten percontatus est [2] quisnam ille esset exercitus. Mox certior rei factus, Persas tanquam in aciem instruxit. quorũ missilibus multis crebrisque Phocenses quũ ferirentur, fugam fecerunt in verticem montis, gnari aduersum se initio illos venisse: & se præparabant tanquam perditi. Ita isti sentiebant. Verum his spretis ij qui circa Epialten & Hydarnem erant Persæ rapidi de monte descendunt. At iis Græcis qui apud CCXIX Thermopylas erant, primum vates Megistias extis inspectis indicauit mortem illis pariter & sibi impendere. deinde transfugæ notum fecere, Persas montem circuire: sed hi adhuc per noctis tempus: tertio loco significauere speculatores diurni, qui à verticibus montis decurrerant iam die illucescente. Hîc inter se consultantes Græci, sententiis discrepabant. alii enim stationem non deserendam suadebãt, alii id dissuadentes contendebant. Ita dissidentium partim abscedunt, dilapsique in suam quisque vrbem se recipiunt: partim, qui cum Leonide erant, ad illic perstandum se accingũt. Fertur autem ipse Leonides eos CCXX qui abscessere dimisisse, de illorum vita solicitus: se vero & Spartiatas, qui adessent, non facturos è sua dignitate si stationem desererent, ad quam tutandam ab initio veniissent. Ceterum ego magis illi opinioni accedo, Leonidem, posteaquam animaduertit socios ignauos & inuitos esse ad periculum subeundũ, veniam eis abeundi dedisse, sibi vero decedere inhonestum putasse: permanenti autem illic, ingentem gloriam futuram, & Spartæ nunquam defuturam felicitatem speraſſe. Siquidem iam inde ab initio moti belli Spartiatis à Pythia redditum erat oraculum, fore vt aut Sparta euerteretur à barbaris, aut rex eius occumberet. Quod oraculum hexametris illa verſibus reddidit, in hæc verba,

Vobis, ampliuaga colitis qui mœnia Sparta,
Aut vrbs clara dabit Perſa victore ruinam:
Aut (ſi non erit hoc) oriundus ab Hercule quidam
Flebitur extinctus rex in Lacedæmonis ora.

1 Quum enim nullum aduersarium sibi occursurum speraſſent, in exercitum incidérunt. 2 Cuius

Nam

Nam neque taurorum neque vim feret ille leonum,
Sed Iouis, & cuius reor haud tolerabile robur,
Alterutrum donec passim discerpserit horum.

Hæc reputantem Leonidem, [1] cupidumque gloriæ comparandæ, crediderim solum ex Spartiatis remisisse socios potius, quam illos qui abierunt, in sententiis dissidentes, tam deformiter abCCXXI isse. Cui rei non minimo id mihi testimonio est, quod vates Megistias, huius expeditionis comes, (qui ferebatur Acarnas esse, & à Melampode oriundus) præloquutus ex extis ea quæ erant euentura, quum propalam à Leonide dimitteretur, ne secum periret, tamen abscedere noluerit, filium modo, qui ei vnicus erat, vna militantem missum feCCXXII cerit. Ita socii quos Leonides remittebat, ei obtemperantes abiere. Thespienses tantum atque Thebani perstitere cum Lacedæmoniis: Thebani quidem, inuiti ac nolentes, quippe quos Leonides loco obsidum distinebat: Thespienses vero libentissimi, qui negauerunt se Leonide & iis qui cum eo erant desertis abscessuros: permanentesque vna cum illo occubuerunt. quorum dux erat Demophilus Diadromei CCXXIII filius. Xerxes, sub exortum solis libaminibus factis, tantisper moratus dum tempus esset quo forum solet maxime frequens esse hominibus, è castris mouit. etenim ita ab Epialte erat mandatum. nam descensus à monte, compendiarius magis ac breuioris multo spatii quam circuitus montis atque ascensus. [2] Barbari qui circa Xerxem erant, ad Leonidem & ad Græcos qui cum eo erant accessere: & isti tanquam ad necem iam multo magis quam à principio fecerant, progressi sunt ad fauces introitus laxiores. nam munitiones muri eos tutabantur. Et quum superioribus diebus in loca arctiora prodeuntes dimicassent, tunc extra angustias facto concursu permulti barbarorum cadebant. Nam duces à tergo sui quisque agminis, verberibus quæ gestabant vnumquenque cædebant, assidue ad procedendum adhortantes. vnde multi eorum in mare decidentes absumebantur, multo plures inuicem viui proculcabantur, quum nulla pereuntis ratio haberetur.

Οὐ γὰρ τῶν ταύρων φήσει μόθος οὐδὲ λεόντων
Ἀντιβίην. Ζηνὸς γὰρ ἔχει μόθος· οὐδὲ ἑκηβὸλ
Σχήσεσθαι, πρὶν τῶν ἕτερον λαχὼ πεδόθι δάσσηται.

Ταῦτά τε δὴ ὀπὶ λελεγμένον Λεωνίδῃ, καὶ βουλόμενον κλέος καταθέσθαι μοῦνον Σπαρτιητέων, ἀποπέμψαι τοὺς συμμάχους μᾶλλον, ἢ γνώμῃ διενεχθέντας οὕτω ἀκόσμως οἴχεσθαι τοὺς ἡγεμόνας.

Μαρτύριον δέ μοι καὶ τόδε οὐκ ἐλάχιστον τούτου πέρι γέγονε. οὐ γὰρ μοῦνον τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ καὶ τὸν μάντιν ὃς εἶπε τὴν σφαγὴν ταύτην, Μεγιστίην τὸν Ἀκαρνῆνα, μεμαθηκέναι φασὶ τὰ ἀνέκαθεν ἀπὸ Μελάμποδος, τὸν ἄπορτα ἐκ τῶν ἱρῶν τὰ μέλλοντά σφι ἐκβαίνειν εἰπόντα, φοιτέοντός ἑστι Λεωνίδεω ἀποπέμπων, ἵνα μὴ σὺν αὐτῷ ἀπόληται σφι. ὁ δέ, ἀποπεμπόμενος, αὐτὸς μὲν οὐκ ἀπέλιπε, παῖδα δὲ συστρατευόμενον, ἐόντα μουνογενέα, ἀπέπεμψε. Οἱ μὲν νυν σύμμαχοι ἀποπεμπόμενοι, οἴχοντό τε ἀπιόντες, καὶ ἐποίεον Λεωνίδῃ. Θεσπιέες δὲ καὶ Θηβαῖοι κατέμειναν μοῦνοι παρὰ Λακεδαιμονίοισι. τούτεων δὲ, Θηβαῖοι μὲν, ἀέκοντες ἔμενον, καὶ οὐ βουλόμενοι· κατεῖχε γὰρ σφέας Λεωνίδης, ὁμήρων λόγῳ ποιεύμενος· Θεσπιέες δὲ, ἑκόντες μάλιστα· οἳ οὐκ ἔφασαν, ἀπολιπόντες Λεωνίδην καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, ἀπαλλάξεσθαι, ἀλλὰ καταμείναντες συναπέθανον. ἐστρατήγεε δ' αὐτέων Δημόφιλος Διαδρόμεω. Ξέρξης δὲ, ἐπεὶ ἡλίου ἀνατείλαντος σπονδὰς ἐποιήσατο, ὀπίχωρὸν χρόνον, ἐς ἀγορῆς κου μάλιστα πληθώρην τὴν ὁδὸν ἐποιέετο. καὶ γὰρ ἐπέσταλτο οἱ ἐξ Ἐπιάλτεω οὕτω. ἀπὸ γὰρ τοῦ ὄρεος ἡ κατάβασις συντομωτέρη ἐστί, καὶ βραχύτερος ὁ χῶρος πολλὸν ἢ τὴν περίοδός τε καὶ ἀνάβασις. οἵ τε δὴ βάρβαροι ἀμφὶ Ξέρξεα ἐσποιεῦντο, καὶ ἀμφὶ Λεωνίδῃ Ἕλληνες, ὡς τὸ ὀπίθε θανάτῳ ἔξοδον ποιεύμενοι ἤδη πολλῷ μᾶλλον ἢ κατ' ἀρχὰς ἐπεξήισαν ἐς τὸ εὐρύτατον τοῦ αὐχένος. τὸ μὲν γὰρ ἔρυμα τοῦ τείχεος ἐφύλασσον. ἐπὶ δὲ, διὰ τὰς προτέρας ἡμέρας ἐξιόντες, ἐς τὰ ἐπινενοτέρα ἐμάχοντο· τότε δὴ συμμισγοντες ἔξω τῶν στεινῶν, ἔπιπτον πλήθεϊ πολλοὶ τῶν βαρβάρων. ὄπισθε γὰρ οἱ ἡγεμόνες τῶν τελέων ἔχοντες μάστιγας, ἐρράπιζον πάντα ἄνδρα, αἰεὶ ἐς τὸ πρόσω ἐποτρωδύοντες. πολλοὶ μὲν δὴ ἐσέπιπτον αὐτέων ἐς τὴν θάλασσαν, καὶ διεφθείροντο· πολλῷ δὲ ἔτι πλείους κατεπατέοντο ζωοὶ ὑπ' ἀλλήλων. ἐν δὲ λόγῳ οὐδεὶς τῶν ἀπολλυμένων.

---

1 Ac facere volentem vt id decus Spartiatarum duntaxat esset, remisisse soc. 2 Barbari igitur qui cum Xerxe erant, accessérunt & Græci itidem qui cum Leonide, tanquam multo magis quam initio ad mortem pergentes, ad laxiorem faucium partem progressi sunt.

ἅτε γὰρ ἐπισάμενοι ⓦ μέλλοντά σφι ἔσεσθαι θάνατον ἐκ τῶν ὀρείων τὸ οὖρος, ἀπεδείκνυντο ῥώμης ὅσον ἔχον μέγεθος ἐς τοὺς βαρβάρους, ὑβριζομένοι τε καὶ ἀτέοντες. Δόρατα μὲν νυν τοῖσι πλέοσι αὐτέων τινύσσοντα ἐτύγχανε κατεηγότα ἤδη, ⓐ ξίφεσι δὲ διεργάζοντο τοὺς Πέρσας. Λεωνίδης τε ἐν τούτῳ τῷ πόνῳ πίπτει, ἀνὴρ γενόμενος ἄριστος, καὶ ἕτεροι μετ' αὐτοῦ ὀνομαστοὶ Σπαρτιητέων, τῶν ἐγὼ ὡς ἀνδρῶν ἀξίων γενομένων ἐπυθόμην τὰ οὐνόματα. ἐπυθόμην δὲ καὶ ἀριθμὸν τῶν Τριηκοσίων. ἦν δὲ καὶ Περσέων πίπτοισι ἐνθαῦτα ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ οὐνόματοι, ἐν οἷ δὴ καὶ Δαρείου δύο παῖδες, Ἀβροκόμης τε καὶ Ὑπεράνθης, ἐκ τῆς Ἀταρνέος θυγατρὸς Φρατα γουνίης γενόμενοι Δαρείῳ. ὁ δὲ Ἀτάρνης, Δαρείου μὲν τοῦ βασιλέος ἐὼν ἀδελφεός, Ὑστάσπεος δὲ τοῦ Ἀρσάμεος παῖς. ὃς καὶ ἐκδιδοῖ τὴν θυγατέρα Δαρείῳ, ⓦ οἶκον πάντα ⓦ ἑωυτοῦ ἐπιδοὺς, ὡς μούνης ⓐ ἐούσης οἱ ταύτης τέκνου. Ξέρξεώ τε δὴ δύο ἀδελφεοὶ ἐνθαῦτα πίπτουσι, μαχόμενοι γὰρ τοῦ νεκροῦ τοῦ Λεωνίδεω. Περσέων τε καὶ Λακεδαιμονίων ὠθισμὸς ἐγένετο πολλὸς ἐς ὃ τοῦτόν τε ἀρετῇ ⓐ Ἕλληνες ὑπερεξείρυσαν, καὶ ἐτρέψαντο τοὺς ἐναντίους τετράκις. τοῦτο δὲ συνεσήκεε μέχρι οὗ ⓐ συὶ Ἐπιάλτῃ πλεχθέντες. ὡς δὲ τοῦτον ἤκειν ἐπύθοντο ⓐ Ἕλληνες, ἐνθεῦτεν ἤδη ἐτρέσιοντο τὸ νῖκος. ἐς τε γὰρ τὸ στεινὸν τῆς ὁδοῦ ἀνεχώρεον ὀπίσω, καὶ τὸ ἐφεξῆς τεῖχος, ἐλθόντες, ἵζοντο ὅπι ⓦ κολωνὸν πάντες ἀλέες ⓐ ἀλλοι πλὴν Θηβαίων. ὁ δὲ κολωνὸς οὗτος ἔστι ἐν τῇ ἐσόδῳ ὅκου νῦν ὁ λίθινος λέων ἕστηκε ὅπι Λεωνίδῃ. ἐν τούτῳ σφέας τῷ χώρῳ ἀλεξομένους μαχαίρῃσι τοῖσι αὐτέων ἐτύγχανον ἔτι λειπόμενοι καὶ χερσὶ καὶ στόμασι κατέχωσαν ⓐ βάρβαροι βάλλοντες, ⓐ μὲν, ἐξ ἐναντίης ὁρμηθέντες, ⓐ δὲ, ἀμφιελθόντες πάντοθεν ἀμφὶ τὰ τείχεα συγχώσαντες· ⓐ δὲ, ἀμφιελθόντες πάντοθεν ἀμφὶ τὰ τείχεα συγχώσαντες. Λακεδαιμονίων δὲ καὶ Θεσπιέων τοιούτων γενομένων, ὅμως λέγεται ἄριστος αἰνὴρ γενέσθαι Σπαρτιήτης Διηνέκης ⓦ τόδε φασὶ εἰπεῖν τὸ ἔπος πρὶν ἢ συμμῖξαι σφέας τοῖσι Μήδοισι, πυθόμενον πρὸς τοῦ τῶν Τρηχινίων ἀνδρὸς ὡς ἔποιεν ⓐ βάρβαροι ἀπίεσοι τὰ τοξεύματα, ⓦ ἥλιον ἐπὸ τοῦ πλήθεος τῶν ὀιστῶν ἀποκρύπτουσι· τοσοῦτό οἱ πλῆθος αὐτέων εἴη. ⓦ δὲ, οὐκ ἐκπλαγέντα τούτοισι, εἶπαι (ἐν ἀλογίῃ ποιεύμενον τὸ Μήδων πλῆθος) ὡς πάντα σφι ἀγαθὰ ὁ Τρηχίνιος ξεῖνος ἀγγέλλοι, εἰ ἀποκρυπτόντων τῶν Μήδων ⓦ ἥλιον, ἐπὸ σκιῇ ἔσοιτο πρὸς αὐτοὺς ἡ μάχη, καὶ οὐκ ἐν ἡλίῳ. Ταῦτα μὲν καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἔπεα

Quumque scirent impendere sibi necem ab iis qui montem circuirent, quod roboris habebant, id omne in barbaros ostendebant, ingruentes ac sese intrudentes. Quorum pleriſque quum iam CCxxiv lanceæ diffractæ essent, nonnulli gladiis Persas obtruncarent, tunc Leonides in hoc labore cecidit, nauata strenuissime opera, & cum eo alii insignes Spartani: quorum ego tanquam strenuorum virorum nomina audiui, & quidem trecentorum omnium. Persarum quoque illic cum multi alii tam celebres cecidere quam incelebres, tum vero duo Darii filii, Abrocomes & Hyperanthes: quos Darius ex Phrataguna Atarnis filia sustulerat. Atarnes autem, Darii regis frater, Hystaspisque Arsamæi filius erat, qui quum Dario filiam nuptum dedit, omnem insuper ei domum tradidit, vt qui esset vnicæ pater. Hi duo Xerxis fratres super cadauer Leonidæ pugnantes occubuere, adeo vehementi Persarum Lacedæmoniorumque conflictu, CCxxv vt Græci [1] ter hostibus in fugam versis, cadauer Leonidæ virtute subtraxerint: & eousque perstiterint dum ii qui cum Epialte erant adfuere. Quos vbi audiere Græci, tum vero pugnandi ardor immutatus est. nam ad angustias viæ sese receepere: & introgressi murum, tumulum quendam occupantes, addensati insedere cuncti, præter Thebanos. Est autem tumulus in ingressu, vbi nunc super Leonidem stat lapideus leo. Hoc in loco defensantibus sese gladiis, qui adhuc eis supererant, barbari circumfunduntur, & manibus & vocibus incessentes: alii ex aduerso vrgentes, & munitionem muri subruentes, alii vndique circumuenientes & circumstantes. Lacedæmoniorum autem atque Thespiensium, CCxxvi quum tales extiterint, præstantissimus tamen extitisse fertur Dieneces Spartanus: quem, antequam cum Medis confligeretur, hoc dixisse aiũt: quum à quodam Trachinio audisset barbaros præ multitudine sagittarum quas emitterent solem obducere, tantam eorum esse copiam, adeo non expauefactus est, vt parui faciens Medorum turbam, responderit, Omnia sibi bona Trachinium hospitem nunciare, si Medi solem obducerẽt: se enim sub vmbra cum illis, non in sole pugnaturos. Hęc & alia huiusmodi dicta

[1] Quater

[1] memo-

[1] memoratu digna aiunt Dienecem Lacedæmonium reliquisse. Secundum hũc autem è Lacedæmoniis duo fratres præstantissimi feruntur fuisse, Alpheus & Maron, Orsiphanto geniti: è Thespiensibus autem Dithyrambus Harmatidei filius. His eo loci vbi ceciderunt sepultis, & iis sociis qui prius quam à Leonide remissi sunt, occubuerant, epigrammata his verbis inscripta sunt,

CCxxvii

CCxxviii

Terdecies centum hîc certarunt millibus olim
E Peloponneso bis modo mille viri.

Hæc vniuersis superscripta sunt: ista peculiariter Spartiatis,

Nos Lacedæmoniis refer hîc peregrine [2] iacentes,
Exhibito illorum vocibus obsequio.

Hoc epigramma inscriptum est Lacedæmoniis: istud vati,

Nobilis hoc bustum est (Medi occidere) Megistæ,
Sperchion ad fluuium: non sed inultus obit.
Qui vates obitum quamuis præsciret adesse,
Sparta haud sustinuit deseruisse duces.

[3] Qui hos epigrammatis & cippis exornarunt, Amphictyones fuere: præter epigramma vatis Megistæ, quod Simonides Leoprepis filius, propter hominis familiaritatem, inscripsit. Ex his trecentis duo, EVrytus & Aristodemus, feruntur [4] ob extremam lippitudinem è castris ab Leonide remissi, in Alpenis decubuisse: & quum liceret communicato inter se consilio, aut salutem sibi parare Spartam versus, aut, si reuerti recusarent, vna cum aliis occumbere, in neutro horum quæ licebat eis facere, inter se conuenisse: sed quum sententiis discreparent, Aristodemum quidem præ ignauia remansisse: EVrytum vero audita Persarum circuitione, petiisse arma: seque eis indutum iussisse seruum vt ad pugnantes deduceret. hunc vbi deduxit, fugæ se mandauisse: illum dato in agmen impetu occubuisse. Quod si vel Aristodemus solus redire Spartam neglexisset, aut si ambo reduces fuissent, videntur mihi Spartiatæ nullam iis pœnam irrogaturi fuisse: nunc altero eorum extincto, in hunc qui habens eandem occumbendi occasionẽ, tamen occumbere noluerit, necessario

CCxxix

Φασὶ Διλωέχεα Λακεδαιμόνιον λιπέσθαι μνημόσυνα. Μετὰ τὸν δὲ τοῦτον ἄνδρε δύο λέγονται Λακεδαιμόνιοι δύο ἀδελφεοὶ, Ἀλφεός τε καὶ Μάρων, Ὀρσιφάντου παῖδες. Θεσπιέων δὲ Διθύραμβος ἐκλήθη μάλιστα τῷ οὐνόματι ὑπὸ Διθυράμβου, Ἁρματίδεω. Θάφθησι δὲ σφι αὐτοῦ τούτου τοῦ χώρου ἔπεσον, καὶ τοῖσι τοῦτο μὲν τελευτήσασι πρὸ τοῦ Λεωνίδεω ἀποπεμφθέντας οἰχέσθαι, ὑπογεγράφθαι γράμματα λέγοντα τάδε,

Μυριάσιν ποτὲ τῇδε τριηκοσίαις ἐμάχοντο
Ἐκ Πελοποννήσου χιλιάδες τέτορες.

Τοῦτο μὲν δὴ τοῖσι πᾶσι ὑπογέγραπται. Τοῖσι δὲ Σπαρτιήτῃσι ἰδίῃ,

Ὦ ξεῖν', ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις ὅτι τῇδε κατθανόμεθα
Κείμεθα, τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι.

Λακεδαιμονίοισι μὲν δὴ τοῦτο τοῦ ἐπαίνου, τόδε,

Μνῆμα τόδε κλεινοῖο Μεγιστίαο, ὃν ποτε Μῆδοι
Σπερχιὸν ποταμὸν κτείναντ' ἀμειψάμενοι·
Μάντιος, ὃς τότε κῆρας ἐπερχομένας σάφα εἰδὼς,
Οὐκ ἔτλη Σπάρτης ἡγεμόνας προλιπεῖν.

ὑπογράμματα μὲν νυν τῆς ἠλῃσι, ἔξω ἢ ὃ τοῦ μάντιος ὑπόγραμμα, Ἀμφικτύονες εἰσὶ σφέας οἱ ὑπογράψαντες· ὃ δὲ τοῦ μάντιος Μεγιστίεω, Σιμωνίδης ὁ Λεωπρέπεος ὅτι τῆς ξεινίης ὑπογράφας. Δύο δὲ τουτέων τῶν τριηκοσίων λέγεται Εὔρυτόν τε καὶ Ἀριστόδημον, πρέον αὐτῶν ἀμφοτέρωσι, χιονέῃ λόγχῃ χρησαμένοισι, ἢ ἀποσωθῆναι οἴκαδε ἐς Σπάρτην, ὡς μεμελημένοι τε ἔσαν ὑπὸ τῆς ἐστοπέδου ὑπὸ τοῦ Λεωνίδεω, καὶ κατεκέατο ὑπ' Ἀλπηνοῖσι ὀφθαλμιῶντες ἐς ὃ μέγιστον· ἢ εἴγε μὴ ἐβούλοντο νοσέοντα, ἀπιέναι ποθανέειν ἅμα τοῖσι ἀρίστοισι· πρέον σφι τούτεων τὸ ἕτερα ποιέειν, οὐκ ἐθελήσαι ὁμοφρονέειν. Ἀλλὰ γνώμῃ διενειχθέντας, Εὔρυτον μὲν, πυθόμενον τὴν τῶν Περσέων περίοδον, αἰτήσαντα τά τε ὡυτοῦ ὅπλα, καὶ ἑσθῆτα, ἄγειν αὐτὸν κελεύσαι ὑπηρέτην ἐς σφέας μαχομένους. ὅκως δὲ αὐτὸν ἤγαγε, μὲν ἀπαγόντα, οἰχέσθαι φεύγοντα· ἐσπεσόντα ἐς ὅμιλον, ἀφαφαρῶσαι. Ἀριστόδημον δὲ, λιποψυχέοντα λιποθυμῆσαι. Εἰ μὲν νυν οἱ μοῦνον Ἀριστόδημον ἀλγήσαντα ἀπονοστῆσαι ἐς Σπάρτην, ἢ οἱ ὁμοῦ σφέων ἀμφοτέρων τῶν κομιδῇ δοκέειν ἐμοὶ, οὐκ ἂν σφι Σπαρτιήτας μισῶν τοῦδε μᾶλλον τεύξεσθαι. νυνὶ δὲ τὸν μὲν, ἀπολομένου, τὸν δὲ, τῆς μὲν αὐτῆς ἐπιμόρου τεθέντος, οὐκ ἐθελησάντος δὲ ἀποθνήσκειν, ἀναγκαίως σφι

[1] Mnemosyna sui aiunt, *id est, monumenta.* [2] Iacere. [3] *Veterum codicum lectionem sequutus est Valla, qui addunt quod in vulgatis edit. deest. ita enim in illis legitur,* ὑπογράμματα μὲν νυν καὶ εἰλῆσι, ἔξω ἢ τὸ τοῦ μάντιος ὑπόγραμμα, Ἀμφικτύονες· αἰσὶ σφέας οἱ ὑπογράψαντες· τὸ δὲ τοῦ μάντιος Μεγιστίεω Σιμωνίδης &c. [4] Ob vehementissimum oculorum morbum

ἔχειν μιῶσαι μεγάλως Ἀ εἰσοδήμῳ. Οἱ μὲν νυν οὕτω φαδῶαι λέγουσι Ἀ εἰσόδημον ἐς Σπάρτην, καὶ ἀφικέσθαι τοιοῦτον· ὁ δὲ, ἄγγελον πεμφθέντα ἐκ τῦ στρατοπέδου, δέον αὐτῷ καταλαβεῖν τὴν μάχην γινομένην, οὐκ ἐθελῆσαι, ἀλλ' ὑπομείναντα ἐν τῇ ὁδῷ, αἰσχυνθέσθαι Ⓦ ὃ σφι ἄγγελον αὐτὸν, ἀπικόμενον ἐς τὴν μάχην, ἀποτρέψειν.

Ἀπονοσήσας ὃ ἐς Λακεδαίμονα ὁ Ἀ εἰσόδημος, ὄνειδός τε εἶχε καὶ ἀμείλιν παθὼν ὃ τοιόνδε, ἠτίμωτο· οὔτε Ⓐ πῦρ σφέων ἐναύσαντος Σπαρτιητέων, οὔτε διελέγετο. ὄνειδός τε εἶχε, ὁ πέμψας Ἀ εἰσόδημος καλεόμενος. ἀλλ' ὁ μὲν ἐν τῇ ἐν Πλαταιῇσι μάχῃ αἰσχυνθεὶς πᾶσαν τὴν ἐπενεχθεῖσάν Ⓐ οἱ αἰτίην. Λέγεται δὲ καὶ ἄλλον ἀποπεμφθέντα ἄγγελον ἐς Θεσσαλίην τῶν τεσσεράκοντα ζωντῶν, αἰσχυνθέσθαι, τῷ οὐνόματι εἶναι Παντίτου· νοσήσαντα δὲ τοῦτον ἐς Σπάρτην, ὡς ἠτίμωτο, ἀπάγξασθαι. Οἱ δὲ Θηβαῖοι, τῶν ὁ Λεοντιάδης ἐσηγέετο, τέως μὲν μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἐόντες ἐμάχοντο, ὡς δὲ εἶδον κατυπέρτερα τὰ Περσέων γινόμενα τὰ πρήγματα, οὕτω δὴ τῶν σὺν Λεωνίδῃ Ἑλλήνων ἐπεσχημένων ὅπι Ⓦ κολωνὸν, ἀποσπασθέντες ζωντῶν, χεῖράς τε προέτεινον, καὶ ἦλθον ἄσσον τῶν βαρβάρων· λέγοντες Ⓦ ἀληθέστατον τῶν λόγων, ὡς καὶ μηδίζουσι, καὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ ἐν τοῖσι ἔδοσαν βασιλεῖ· ὑπὸ δὲ ἀναγκαίης ἐλθόντες, ἐς Θερμοπύλας ἀπίκοντο, ἀναίμοι εἶναι τοῦ πρώματος τοῦ γενομένου βασιλεῖ. ὥστε ταῦτα λέγοντες τοιεγίνοντο· εἶχον γὰρ καὶ Θεσσαλοὺς τῶν λόγων ζωντῶν μάρτυρας. οὐ μέντοι τά γε πρῶτα τύχησαν· ὡς γὰρ αὐτοὺς ἔλαβον Ⓘ βάρβαροι ἐλθόντας, τοὺς μὲν λιπόντες αὐτῶν καὶ ἀποκτείναντες τοσούτους, τοὺς δὲ πλεῦνας αὐτῶν, κελεύσαντος Ξέρξεω, ἔστιζον στίγματα βασιλήια, ἀρξάμενοι ἀπὸ τοῦ στρατηγοῦ Λεοντιάδεω. τοῦ Ⓦ παῖδα Εὐρύμαχον χρόνῳ μετέπειτα ἐξόνησαν Πλαταιέες, στρατηγήσαντα ἀνδρῶν Θηβαίων τετρακοσίων, καὶ φόνῳ ὃ αὐτῷ ὃ Πλαταιέων. Οἱ μὲν δὴ περὶ Θερμοπύλας Ἕλληνες οὕτω ἠγωνίσαντο. Ξέρξης δὲ καλέσας Δημάρητον, πρῶτα ἀρξάμενος ἐν-

ἔνθενδε, Δημάρητε, ἀνὴρ εἶς ἀγαθός. τεκμαίρομαι δὲ τῇ ἀληθείῃ· ὅσα γὰρ εἶπας, πάντα ἀπέβη οὕτω. νῦν δέ μοι εἰπὲ πόσοι λινές εἰσι Ⓘ λοιποὶ Λακεδαιμόνιοι· καὶ τούτων ὁκόσοι τοιοῦτοι τὰ πολέμια, εἴτε καὶ ἅπαντες. ὁ δὲ εἶπε, Ὦ βασιλεῦ, πλῆθος μὲν πολλῶν τῶν Λακεδαιμονίων πολλόν, καὶ πόλις πολλαί·

debuisse magnopere iratos. Quidam hunc in modum & ob hanc causam Aristodemum sospitem rediisse Spartam aiunt. Alii autem, quum ab exercitu pro nuncio mitteretur, & posset pugnæ quę fiebat adesse, tamen recusasse, sed moratum in via, fuisse superstitem: socium- que eius qui vna mittebatur, in pugnam profectum oppetiisse. Lacedæmonem igitur regressus Aristodemus probro & ignominia notatus est: probro, [1] quod eum nemo neque igni neque alloquio impertiuit: ignominia, quod Aristodemus fugax appellatus est. Verum hic omnem sibi obiectam culpam in pugna apud Platæas gesta deleuit. Fertur item alius ex eisdem trecentis superfuisse, in Thessaliam pro nuncio missus, cui nomen erat Pantitæ: sed Spartam reuersus, quum opprobrio esset, sese strangulasse. Thebani autem quorum dux erat Leontiades, [2] vi retenti aduersus regis copias, tamen à partibus Græcorum, è quibus erant, dimicauerunt: at vbi res Persarum superiores esse animaduertunt, ibi à Græcis, quibuscum fuerant, ad tumulum ire properantibus, se dissociantes, manus ad barbaros protenderunt, ad eosque propius accesserunt, referentes (quod verissimum erat) sese cum Medis sensisse, terramque & aquam regi inter primos dedisse: ac vi coactos ad Thermopylas venisse, & à culpa cladis illatæ abesse. Hæc regi allegantes, (quorum etiam Thessalos testes habebant) seruati sunt: non tamen vsquequaque fortunati fuerunt. nam barbari qui eos cepere, aliquot vt accedebant obtruncauerunt: pluribus, iussu Xerxis, regias notas inusserunt, à duce Leontiade exorsi. cuius filium EVrymachum postea Platæenses, quadringentorum Thebanorum ducem, quod vrbem ipsorum occupasset, interemere. Hunc quidem in modum Græci ad Thermopylas dimicauerunt. ¶ Xerxes autem accitum Demaratum interrogauit, hinc orsus, Demarate, virum te bonum esse indicio veritatis experior: quæ enim dixisti, ea omnia perinde euenere: nunc hoc mihi pandito, Quotnam sunt Lacedæmonii, quotve eorum tales in re bellica? an & vniuersi? Cui Demaratus, Multitudo, rex, inquit, Lacedæmoniorũ omniũ magna est, & ciuitates multæ:

CCxxx CCxxxi CCxxxii CCxxxiii CCxxxiv CCxxxv

1 Quod nullus ex Spartiatis ignem illi accenderet, aut cum eo colloqueretur. 2 Ad tempus quidem, dum fuerunt vna cum Græcis, necessitate adacti aduersus regis copias dimicarunt: at vbi res Pers.

quod

quod autem discere vis à me, scies: Est enim [1] Lacedæmone vrbs Sparta octo millium ferme virorum, qui omnes iis qui hìc pugnauere sunt similes: ceteri Lacedæmonii, non illis quidem similes, sed tamen viri sunt strenui. Ad hunc Xerxes, Demarate, inquit, agedum expone quo pacto hos viros minima cum difficultate subigamus. tu nanque calles quo tendant eorum consilia, vt-
CCxxxv pote quorum rex fuisti. Cui Demaratus, Quum, inquit, me rex libenter consulas, æquum est me tibi quod optimum sit expromere. Id quod vis, hoc pacto fiet, si trecentas naues cum suis propugnatoribus in oram Lacedæmonicam mittas. adiacet autem illi insula nomine Cythera: quam obrui mari quàm extare conducibilius esse Lacedæmonis Chilon aiebat, vir apud nos sapientissimus: videlicet expectans semper ab ea aliquid tale futurum quale nunc ego expono: non ille quidem tuam classem præuidens, sed quamcunque similiter extimescens. Ex hac igitur insula proficiscentes tui Lacedæmonios territent. Ita illi domestico occupati bello, neque tibi erunt infesti, neque ceteræ Græciæ, quum à tuis pedestribus copiis expugnabitur, auxilia ferent. subacta autem reliqua Græcia, Lacones per se reddentur inualidi. Quod nisi feceris, hoc fore expecta: Est Peloponnesi arctus isthmus, quo in loco Peloponnensibus omnibus coactis, alia tibi prœlia superioribus atrociora futura prospicio. At si illud feceris, & isthmus hic citra prœlium & ceteræ ciuitates vltro tibi se dedent. Post
CCxxxvi hunc Achæmenes, Xerxis frater, classis præfectus, quum ei colloquio interfuisset, veritus ne Xerxes ad id agendum induceretur, Animaduerto, inquit, te rex verba admittere viri qui tibi prospere agenti inuidet, aut etiam res tuas prodit. His enim moribus vti Græci gaudent, vt & fortunato inuideant & meliorem oderint. Quod si è præsenti condicione, quum naues quadringentæ naufragium fecerint, trecentas alias è cetera classe miseris ad obeundam Peloponnesum, profecto fient nobis aduersarii pares ad decertandum. at si coniuncta classis fuerit, inoppugnabilis reddetur, & ante omnia nobis illi impares erunt: simulque omnis exercitus nauticus terrestri,

Σὺ γὰρ ἐκείνους οἶσθα τὰς βουλὰς τὰς τῶν ἀνδρῶν τούτων ὅκως ἔχουσι· ἴθι, ἐξήγεο· σὺ γὰρ ἔχεις αὐτέων διεξόδους τῶν βουλευμάτων, οἷα βασιλεὺς γινόμενος. Ὁ δὲ ἀμείβετο, Ὦ βασιλεῦ, εἰ μὲν δὴ συμβουλεύεαί μοι τοιῆσαι, δίκαιόν μέ σοι ἐστὶ φράζειν τὸ ἄριστον. εἰ τῆς ναυτικῆς στρατιῆς νέας τριηκοσίας ἀποστείλειας ὅκου τοῦ Λακωνικοῦ χώρου. ἔστι δὲ ἐπ' αὐτῇ νῆσος ὑπακειμένη, τῇ οὔνομά ἐστι Κύθηρα· τοῦ Χίλων, ἀνὴρ παρ' ἡμῖν σοφώτατος γινόμενος, κέρδος μέζον ἔφη εἶναι Σπαρτιήτῃσι κατὰ τῆς θαλάσσης καταπεδυκέναι μᾶλλον ἢ ὑποφέρειν, αἰεί τι προσδοκῶν ἀπ' αὐτῆς τοιοῦτο ἔσεσθαι οἷόν τι ἐγὼ δηλέομαι· οὔτι ὦν σὸν τόλμαν προειδὼς, ἀλλὰ μάλα ὁμοίως φοβεόμενος ἀνδρῶν τόλμαν. ἐκ ταύτης ὦν τῆς νήσου ὁρμεώμενοι, φοβεόντων σεῦ Λακεδαιμονίους. παρέξει δὲ πολέμου σφι ἐόντος οἰκηίου, τὰ δὲ ἐνεὸν ἔσονται τοι μὴ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ἀλισκομένης ὑπὸ τοῦ στρατοῦ, βοηθέωσι ταύτῃ. καταδυλωθείσης δὲ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, ἀθενὲς ἤδη τὸ Λακωνικὸν μοιρίδιον λείπεται. ἰὼ δὲ ταῦτα μὴ ποιῆς, τάδε τοι προσδόκα ἔσεσθαι· ἔστι τῆς Πελοποννήσου ἰσθμὸς στεινός. ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ πάντων Πελοποννησίων συνομοσάντων ὅτι σοὶ, μάχας ἰσχυροτέρας ἄλλας τῶν ἐμπροσθίων προσδέχεο ἔσεσθαί τοι. ἐκεῖνο δὲ ποιήσαντί, ἀμαχητὶ ὁ, τε ἰσθμὸς σοὶ καὶ αἱ πόλις προσχωρήσουσι. Λέγει μετὰ τοῦτον Ἀρταμβάτης, ἀδελφεός τε ἐὼν Ξέρξεω, καὶ τὸν ναυτικὸν στρατὸν στρατηγὸς, δόξαντά τε τοῦ λόγου, καὶ δείσας μὴ ἀπαγνωσθῇ Ξέρξης ποιέειν ταῦτα, Ὦ βασιλεῦ, ὁρέω σε ἀνδρὸς οὐδενὸς μοῦνον λόγους ὃς φθονέει τοι σῷ φρονέοντι, ἢ καὶ προδιδοῖ φρονήματα τὰ σά. καὶ γὰρ δὴ καὶ ξυνοῖσι τοιούτοισι χρεώμενοι Ἕλληνες χαίρουσι τοῦ τε βυτυχέειν φθονέουσι, καὶ τὸ χρεὸν συγχέουσι. εἰ δ' ὅτι τῆσι παρεούσῃσι τύχῃσι, τῶν νέες νεναυπηγήκασι τετρακόσιαι, ἄλλας οὐ τοσαυτοπέδου τριηκοσίας ἀποπέμψαις πρὸς πλοέειν Πελοπόννησον, ἀξιόμαχοί τοι γίνονται ἀντίπαλοι· ἀλλ' ἐὼν ὁ ναυτικὸς στρατὸς, διαμεμαχέσθω τε αὐτοῖσι γένεται, καὶ ἄρχων οὐκ ἀξιόμαχοί τοι ἔσονται. καὶ τὰς ὁ ναυτικὸς τῷ πεζῷ

1 Lacedæmonio agro

» ἀρήξει, καὶ ὁ πεζὸς τῷ ναυτικῷ, ὁμοῦ πορευόμενος.
» Εἰ δὲ Δημαρήτεις, οὔτε συέσεαι κείνοισι χρήσιμος,
» οὔτε κεῖνοι σοί. Τὰ σεωυτῦ δὲ διθήμενος εὖ, γνώ-
» μιλλον ἔχων τὰ τῶν ἀντιπολέμων μὴ ἐπιλέγεσθαι
» πρήγματα, τῆ τε στήσονται τὸν πόλεμον, τά τε ποιή-
» σουσι, ὅσοι τε πλῆθός εἰσι. ἱκανοὶ γὰρ ἐκεῖνοί γε
» αὐτοὶ ἑωυτῶν περὶ φροντίζειν εἰσὶ, ἡμεῖς δὲ ἡμέων
» ὡσαύτως. Λακεδαιμόνιοι δὲ, ἢν ἴωσι ἀντία Πέρ-
» σῃσι ἐς μάχην, ὧδε ἢν ὃ πρῆξαι πρῶτα ἀπιεῦν-
τας. Ἀμείβεται Ξέρξης τοῖσδε, Ἀχαιμένες, οὕτε
» τε μοι δοκέεις λέγειν, καὶ ποιήσω ταῦτα. Δημά-
» ρητος δὲ λέγεται τὰ ἄριστα εἶπαι τοι ἐμοὶ, γνώ-
» μη μέντοι ἐκείνου τὸ σεῦ. οὐ γὰρ δὴ ἐκεῖνό
» γε ἐνδέξομαι, ὅκως σὺ βουλεύεαι τοῖσι ἐμοῖσι πρή-
» γμασι, τοῖσί τε λεγομένοισι πρότερον ὑπ᾽ τούτου
» σαθρότερος, καὶ τῷ ἐόντι ὅτι πολίτης μὲν πολίτ-
» τῃ εὖ πρήσσοντι φθονέει, καὶ ἔστι δεινότατος τῇ σιγῇ·
» οὐδὲ ἂν συμβουλευομένου τοῦ ἀστοῦ, πολίτης ἀν-
» ὴρ τὰ ἄριστα (ι) δοκέοντα εἶναι τοιοῦτοι, εἰ μὴ
» πρόσω ἀρετῆς αἴρηται (σπάνιοι δὲ εἰσὶ (α) τοιοῦτοι)
» ξεῖνος ἢ ξείνῳ εὖ πρήσσοντι ὅστις βουλεύσεται πρώτων,
» συμβουλευομένου τε ἂν συμβουλεύσειε τὰ ἄριστα.
» οὕτω ὦν κατολογίης πέρι τῆς ἐς Δημάρητον, ἐόν-
» τος ἐμοὶ ξείνου, παρίεταί μοι τοῦ λοιποῦ κε-
λεύω. Ταῦτα εἰπὰς Ξέρξης, διεξῆιε διὰ τῶν
νεκρῶν· καὶ Λεωνίδεω περὶ ἀκηκοὼς, ὅτι βασιλέα
τε ἐὸν καὶ στρατηγὸν Λακεδαιμονίων, ἐκέλευσε
ἀποταμόντας τὴν κεφαλὴν ἀνασταυρῶσαι. δῆλά
μοι πολλοῖσι μὲν καὶ ἄλλοισι τεκμηρίοισι, ἐν δὲ δὴ
καὶ τῷδε οὐκ ἧκιστα γέγονε, ὅτι βασιλέα Ξέρξην
πρὸς δὴ μάλιστα ἀνδρῶν ἐθυμώθη ζώοντι Λεω-
νίδῃ. οὐ γὰρ ἂν κοτε ἐς (β) νεκρὸν ταῦτα ἐξεώ-
μησε. ἐπεὶ ὑμέας μάλιστα νομίζοισι τῶν ἐγὼ οἶδα
ἀνθρώπων Πέρσαι ἄνδρας ἀγαθοὺς τὰ πολέμια. (γ)
μὲν δὴ ταῦτα ἐποίεε τοῖσι ἐπετέτακτο ποιέειν.
Ἄνειμι δὲ ἐκεῖσε τοῦ λόγου τῇ μοι πρότερον ὀξέ-
λιπε. ἐπύθοντο Λακεδαιμόνιοι ὅτι βασιλέα στέλ-
λοιτο ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, πρῶτοι, καὶ οὕτω δὴ ἐς τὸ
χρηστήριον τὸ ἐς Δελφοὺς ἀπέπεμψαν. ἔνθα δὴ σφι
ἐχρήσθη τὰ ὀλίγῳ πρότερον εἶπον. ἐπύθοντο δὲ τῷ-
293 πῳ θωϋμασίῳ. Δημάρητος γὰρ ὁ Ἀρίστωνος,
φυγὼν ἐς Μήδους, ὡς μοὶ ἐγὼ δοκέω, καὶ ὃ οἰχὸς ἐ-
μοὶ συμμάχεται, οὐκ ἐῶ εὔνοος Λακεδαιμονίοισι.

& inuicem terreſtris vna iter faciens, nautico erit auxilio. Quos ſi diſtraxeris, neq; tu illis vſui eris, neque illi tibi. Tu vero tua ipſius bene conſtitueris ſi aduerſariorum res apud te non agitaueris. Hîc illi bellum ſiſtent, hæc agent, tot numero ſunt. Illi enim per ſeſe ad ſibiipſis proſpiciendum ſufficiunt, & nos itidem ad proſpiciendum nobis. Quod ſi Lacedæmonii aduerſus Perſas in pugnã ibunt, impendentem ſibi cladem haudquaquam deuitabunt. Ad hæc ſubiiciẽs eum Xerxes, Recte, inquit, Achæmenes mihi videris dicere: quod & faciam. Demaratus, quod optimum ille quidem mihi ſperat eſſe, id ſuadet: eius tamen ſententia à tua ſuperatur. Neque vero illud admitto, eum nolle rebus meis bene conſultum, vt ex iis quæ antea ab eo dicta ſunt, & ex ipſa re coniecto. Quoniam ciuis quidem ciui ſecundis rebus prædito inuidet,[1] eumq; male odit: cum tamen patrio ſolo nihil eodem conſultante, quod optimum ſibi videtur, ſuadet: niſi procul abfuerit à virtute, quales pauci ſunt. Hoſpes autem hoſpiti proſpera fortuna vtenti, omnium eſt beneuolentiſſimus, eiq; conſultanti optime conſulit. Quapropter ab inſectatione, qua in Demaratum vteris hoſpitẽ meũ, poſthac[2] abſtinere te iubeo. Hæc Xerxes loquutus, inter cæſos tranſiit, vbi erat Leonides: quem quum audiſſet Lacedæmoniorum regem eundemque ducem eſſe, iuſſit[3] abſciſſo capite in crucẽ tolli. vt mihi cum aliis multis indiciis, tũ hoc præcipue manifeſtum ſit, regem Xerxem maxime omnium excanduiſſe in Leonidem viuentem. Nam alioqui nunquam in defunctum hoc genere deliquiſſet: quum ex omnibus quos ego noui hominibus Perſæ maxime ſoleant viros in re militari præſtantes honore afficere. Illi igitur quibus imperatum erat, id exequuti ſunt. Redeo ad eam narrationem vnde mihi diſceſſum eſt. Lacedæmonii primi regem aduerſus Græciam tendere acceperunt, atque ita Delphos ad oraculum miſerunt: vbi reſponſum eſt id redditum cuius paulo ante memini. Acceperunt autem mirũ in modum. Demaratus enim Ariſtonis filius qui profugit ad Medos, non ille quidem Lacedæmoniis beneuolus

1 Eumque tacito proſequitur odio. neque conſilium petenti ciui dederit ciuis quod putet eſſe optimum, niſi ſummum virtutis gradum attingat: quales pauci ſunt. At hoſpes hoſpiti, &c. *Poteſt illud τῇ σιγῇ aliter etiam exponi.* 2 Abſtinere quemlibet iubeo. 3 *Vel, Caput eius abſciſſum.*

(vt &

(vt & ego arbitror,& ratio dictat) tamẽ hoc fecit, siue in hoc bene illis consultum vellet, vt cõiectare licet,siue quod insultaret: Nam posteaquam Xerxes statuit aduersus Græciam sumere expeditionem, id Demaratus qui Susis erat, quum accepisset,censuit Græcis esse indicandum: sed quum aliter nequiret, (quippe periculosum erat ne deprehenderetur) hanc rem commentus est: Sumptis duarum tabellarum pugillaribus, ceram illic eradit: deinde in eorum ligno consilium regis exarat.quod litteris exaratum, rursus cera inducit, nequid negocii apud viarum custodes exhiberent pugillares qui ferrentur. Qui vbi Lacedæmonem allati sunt,non poterãt eos Lacedæmonii interpretari,antequã (vt ego accipio) Cleomenis filia, eademque Leonidæ vxor,Gorgo,illos admonuit, [1] ipsam rem interpretata, iubẽs ceram effringi. fore enim vt litteras in ligno reperirent.Ita ei auscultantes Lacedæmonii litteras repertas legerunt, easque deinde ad Græcos dimiserunt.

παρεσῃ ἐξικάζειν εἴτε βυνοίῃ ταῦτα ἐποίησε, εἴτε καὶ καταχαίρων. ἐπεί τε γὰρ Ξέρξῃ ἔδοξε στρατηλατέειν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἐὼν ἐν Σούσῃσι ὁ Δημάρητος, καὶ πυθόμενος ταῦτα, ἤθελησε Λακεδαιμονίοισι ὀξαγγεῖλαι. ἄλλως μὲν δὴ οὐκ εἶχε σημῆναι· ἐπικίνδυνον γὰρ ἦν μὴ λαμφθείη· ὁ δ', μηχανᾶται τοιάδε· δελτίον δίπτυχον λαβών, ἐξέκνησε, καὶ ἔπειτα ἐν τῷ ξύλῳ τοῦ δελτίου ἔγραψε τὴν βασιλέος γνώμην. ποιήσας δὲ ταῦτα, ὀπίσω ἐπέτηξε κηρὸν ἐπὶ τὰ γράμματα, ἵνα φερόμενον κενὸν τὸ δελτίον, μηδὲν πρῆγμα παρέχοι τοῖσι πρὸ ὁδοφυλάκων. ἐπεὶ δὲ ἀπίκετο ἐς τὴν Λακεδαίμονα, οὐκ ἔφασαν συμβαλέσθαι οἱ Λακεδαιμόνιοι, πρίν γε δὴ σφι, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, Κλεομένεος μὲν θυγάτηρ, Λεωνίδεω δὲ γυνὴ, Γοργὼ, ἐπέφρασε, ὑπιφραδεῖσα αὐτή, κηρὸν κνᾶν κελεύουσα, καὶ εὑρήσειν σφέας γράμματα ἐν τῷ ξύλῳ. πειθόμενοι δέ, εὗρον, καὶ ἐπελέξαντο, ἔπειτα δὲ τοῖσι ἄλλοισι Ἕλλησι ἐπέστειλαν.

1 Quum rem animaduertisset, *vel, excogitasset.*

ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΤΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ Ο ΓΔΟΗ, Ἐπιγραφομένη

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER octauus, qui inscribitur

ΟΥΡΑΝΙΑ.

VRANIA.

ΤΑΥΤΑ μὲν δὴ οὕτω λέγεται γενέσθαι. Ἀ δὲ Ἑλλήνων ἐς τὴν ναυτικὴν τραπόντες, ἔσαν οἵδε· Ἀθηναῖοι μὲν, νέας παρεχόμενοι ἑκατόν· καὶ εἴκοσι καὶ ἑπτά. τοῖσι δὲ ἀρετῆς τε καὶ προθυμίης Πλαταιέες, ἄπειροι τῆς ναυτικῆς ἐόντες, συνεπλήρωσαν τοῖσι Ἀθηναίοισι τὰς νέας. Κορίνθιοι δὲ τεσσεράκοντα νέας παρείχοντο· Μεγαρέες δὲ, εἴκοσι. καὶ Χαλκιδέες ἐπλήρωσαν εἴκοσι, Ἀθηναίων παρεχόντων σφι τὰς νέας· Αἰγινῆται δὲ, ὀκτωκαίδεκα· Σικυώνιοι δὲ, δυοκαίδεκα· Λακεδαιμόνιοι δὲ, δέκα· Ἐπιδαύριοι δὲ, ὀκτώ· Ἐρετριέες δὲ, ἑπτά. Τροιζήνιοι δὲ, πέντε· Στυρέες δὲ, δύο· καὶ Κῖοι, δύο τε νέας, καὶ πεντηκοντέρους δύο. Λοκροὶ δὲ σφι Ὀπούντιοι ἐπεβοήθεον πεντηκοντέρους ἔχοντες ἑπτά. Ἐσαν μὲν ὦν οὗτοι οἱ στρατευόμενοι ἐπ' Ἀρτεμίσιον. Εἴρηται δέ μοι καὶ ὡς ὁ πλῆθος ἕκαστοι τῶν νεῶν παρείχοντο. Ἀριθμὸς δὲ τῶν συλλεχθεισέων νεῶν ἐπ' Ἀρτεμίσιον, ἦν, πάρεξ τῶν πεντηκοντέρων, διηκόσιαι καὶ ἑβδομήκοντα καὶ μία. Τῶν δὲ στρατηγὸν τῶν μέγιστον κάρτος ἔχοντα, παρείχοντο Σπαρτιήτας, Εὐρυβιάδην τὸν Εὐρυκλείδεω. Οἱ γὰρ σύμμαχοι οὐκ ἔφασαν, ἢν μὴ ὁ Λάκων ἡγεμονεύῃ, Ἀθηναίοισι ἕψεσθαι ἡγεομένοισι, ἀλλὰ λύσειν τὸ μηνὸν ἑστεῶτα στρατεύμα. Ἐξ ἀρχῆς γὰρ κατ' ἀρχὰς
294 λόγος, πρῶτα καὶ ἐς Σικελίην πέμπειν ἔτι συμμαχίην, ὡς τὸ ναυτικὸν Ἀθηναίοισι χρεὼν εἴη ἐπιτρέπειν. ἀπιδόντων δὲ τῶν συμμάχων, εἶχον Ἀθηναῖοι, μέγα ποιεύμενοι προεῖναι τὴν Ἑλλάδα· καὶ γνόντες, εἰ στασιάσουσι περὶ τῆς ἡγεμονίης, ὡς ἀπολέεται ἡ Ἑλλάς· ὀρθὰ νοεῦντες. στάσις γὰρ ἐμφύλου πολέμου ὁμοφρονέοντος τοσούτῳ χείριόν ἐστι,

ATQVE hæc quidem ita gesta dicuntur esse. Græci autem quibus res classiaria delegata erat, hi fuere: Athenienses, qui naues centum viginti septem præbuere, iunctis sibi Plataensibus: qui etsi rei nauticæ inexperti, tamen strenue alacriterq; pro se illorum naues armauerant. Corinthii, qui attulere naues quadraginta: Megarenses, qui viginti: Chalcidenses totidem sibi ab Athenien sibus præbitas armauerunt: Æginetæ: [1] vndeuiginti: Sicyonii, duodecim: Lacedæmonii, decem: Epidaurii, octo: Eretrienses, septem: Trœzenii, quinq;: Styreenses, duas: Chii totidem, cum totidē penteconteris, *id est, nauigijs quinquagenûm remorum.* Quibus auxiliares erant Locri Opuntii cum septem penteconteris. Hæ naues ad Artemisium in statione erant: quarum quot quiq; præbuerint, mihi dictum est. Vniuersarum vero prçter penteconteros, ad Artemisiū coactarum, numerus fuit ducentarū septuaginta vnius. His ducem, penes quem summa imperii esset, Spartiatæ præbuerunt EVrybiadem EVryclidæ filium. Nā socii negauerunt se, nisi Lacō esset imperator, sequuturos esse Athenienses ductores, sed exercitū qui futurus erat solutyros. Etenim iam inde ab initio, antequā in Siciliam ad societatem ineundā mitteretur, agitatū sermonibus erat tanquā expediret rem nauticam Athenien sibus permittere: cetera recusantibus sociis, cessere Athenienses, quod magni facerent Græciā superesse: quam intelligebant esse perituram si de principatu cōtenderent: recte sentientes. Nā intestina seditio tanto deterior est bello quod concorditer geritur,

1 Octodecim:

quanto

quanto bellum deterius est pace. Hoc itaq; ipsum intelligentes, non repugnādum putauerunt, sed tantisper concedendum quoad magnopere illis indigebant, quemadmodum ostenderunt. Siquidem posteaquam expulso Persa, iam de illius terra diiudicabant, superbiam Pausaniæ caussati, Lacedæmonios ducatu abdicauerunt. Verum hæc posterius
IV gesta sunt. Tunc autem Græci qui ad Artemisium se contulerant, vbi viderunt & multum nauium ad Aphetas esse contractum, & omnia plena exercitu hostili, perculsi metu, quod præter opinionem suam expectationemq; res barbarorum succederent, consultabant de facienda fuga ex Artemisio [1] interiorē in Græciam. Quorum consultatione cognita, EVbœenses obsecrabant EVrybiadem vt aliquantulum temporis præstolaretur, vsquedum ipsi liberos atque domesticos subducerent. Vbi non persuadent, ad ducem Athenienſium Themistoclem transgressi, paciscuntur cum eo triginta talentis vt tandiu ante EVbœam perstarent donec pugna nauali
V decerneretur. Themistocles autem hac ratione Græcos retinuit: EVrybiadem ex hac, tanquam ex sua ipsius pecunia, quinque talentis impertit: hoc persuaso, Adimantum Ocyti filium Corinthiorum ducem, qui solus reluctabatur, negans se permansurum, sed ab Artemisio profecturum, ita alloquutus est iureiurando interposito: Tu vero haudquaquam nos deseres, quem ego maioribus donabo muneribus quam quæ rex Me-
3 dorum tibi mitteret socios deserenti. Hæc loquutus, statim ad nauem Adimanti tria misit argenti talenta. Istis pecunia corruptis, cum EVbœensibus gratificatus est Themistocles, tum reliquum pecuniæ quam acceperat lucrifecit: quam eum interuertisse ideo latuit eos qui partem illius acceperant, quod putabant eam ab Athenienſibus
VI ad hoc ipsum profectam esse. Ita in EVbœa perstitere, ac prœlium fecere, quod ita gestum est: Barbari quum ad Aphetas circa diluculum veniſſent, quumque id quod etiam ante audierant cernerent, paucas Græcorum naues ad Artemisium stationem habere, libidine tenebantur aggrediendi, si forte eos interciperēt. Ceterum ex aduerso inua-

ὅσῳ πόλεμος εἰρήνης. ὑπισχνέομαι ὧν αὐτῷ τοῦτο, οὐκ ἀντέτεινον, ἀλλ' εἶχον μέχρι οὗ καρτὰ ἐδέοντο αὐτέων, ὡς διέδεξαν· ὡς γὰρ δὴ ὠθέοντο Περσέα, περὶ τῆς ἐκείνου ἤδη ἀγῶνα ἐποιεῦντο, καὶ φάσιν τὴν Παυσανίεω ὕβριν προφερόμενοι, ἀπέλυντο τὴν ἡγεμονίην τοὺς Λακεδαιμονίους. ἀλλὰ τῶν μὲν ὕστερον ἐγένετο. Τότε δὲ οὗτοι καὶ ἐς Ἀρτεμίσιον Ἑλλήνων ἀπιγμένοι, ὡς εἶδον νέας τε πολλὰς καταρρεούσας ἐς τὰς Ἀφέτας, καὶ στρατιῆς ἄπλητα πλέα, ἐπὶ αὐτοῖσι τοῖσι δόξαν τὰ πρήγματα τῶν βαρβάρων ἀπέβαινε ἢ ὡς αὐτοὶ κατεδόκεον, καταρρωδήσαντες, ὁρμηθέντες ἐβουλεύοντο ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου ἔσω ἐς τὴν Ἑλλάδα. γνόντες δὲ σφέας Εὐβοέες ταῦτα βουλευομένους, ἐδέοντο Εὐρυβιάδεω παραμεῖναι χρόνον ὀλίγον· ἔστι σφι αὐτοῖσι τέκνα τε καὶ τοὺς οἰκέτας ἐκθέωνται. ὡς δὲ οὐκ ἔπειθον, μεταβαίνουσι, Ἀθηναίων στρατηγὸν πείθουσι Θεμιστοκλέα ὑπὲρ μισθῶ τεσσεράκοντα ταλάντοισι, ἐπ' ᾧ τε καταμείνωσι, παρὰ τῆς Εὐβοίης ποιήσοντα τὴν ναυμαχίην. Ὁ δὲ Θεμιστοκλέης τοῦ Ἑλλήνας ὑπερσχεῖν ὧδε ποιέει· Εὐρυβιάδῃ τουτέων τῶν χρημάτων μεταδιδοῖ πέντε τάλαντα, ὡς πρὸ ἑωυτοῦ δῆθεν διδούς. ὡς δὲ καὶ ἔτι ἀνεπείθετο, Ἀδείμαντος γὰρ ὁ Ὠκύτου, Κορίνθιος στρατηγὸς, τῶν λοιπῶν ναυάρχων μοῦνος, φάμενος ἀποπλώσεσθαί τε ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου, καὶ οὐ προσμενέειν· τοῦτον δὴ τὸν Θεμιστοκλέης ἐπομόσας, Οὐ σύγε ἡμέας ἀπολείψεις. ἐπί τοι ἐγὼ μέζω δώσω δῶρα, ἢ βασιλεὺς αὐτοὶ ὁ Μήδων πέμψαι ἀπολιπόντι τοὺς συμμάχους. ταῦτά τε ἅμα ἠγόρευε, καὶ πέμπει ὑπὸ τὴν νέα τοῦ Ἀδειμάντου, τάλαντα ἀργυρίου τρία. οὗτοί τε δὴ πληθύοντες δώροισι, ἀναπεπεισμένοι ἔσαν, καὶ τοῖσι Εὐβοέῃσι σκεδαίεσθαι· αὐτός τε ὁ Θεμιστοκλέης σκέρδηνε, ἐλάνθανε δὲ τὰ λοιπὰ ἔχων· ἀλλ' ὑπισχνεῦντο μεταλαβόντες τουτέων τῶν χρημάτων, ἐκ τῶν Ἀθηναίων ἐλθεῖν ὑπὸ τῷ λόγῳ τούτῳ τὰ χρήματα. Οὕτω δὴ κατεμείναντε ἐν τῇ Εὐβοίῃ, καὶ ναυμαχήσαντε. ἐλθόντος δὲ ὧδε· ἐπεί τε δὴ ἐς τὰς Ἀφέτας περὶ δείλην προσέβαλον νηυσὶ πολλῇσι ἀπιγμένῃσι, τοῦτο μὲν βάρβαροι, πυθόμενοι μὲν ἔτι καὶ πρότερον περὶ τὸ Ἀρτεμίσιον ναυλοχέειν νέας Ἑλληνίδας ὀλίγας, τότε δὲ αὐτοὶ ἰδόντες, ὁρμημένοι ἐς ἐπιχείρεσιν εἰ κως ἕλοιεν αὐτάς. ἐκ μὲν δὴ τοῦ παρεόντος

1 In Græciæ interiora.

πλοῦν ὥκω σφι ἐδόκεε, τῷ δὲ ἐξένεικε· μὴ κως ἰδόντες οἱ Ἕλληνες περιπλώοντας, ἐς φυγὴν ὁρμήσειαν, φθάσαντάς τε βύβλου καταλάβοι. καὶ ἔλπετο δηθὲν ἂν φθάξεσθαι. ἐπὶ τῷ μὲν δὴ πυρφόρον, τῷ ἐκείνων λόγῳ, ἐκφυγόντα περιῆλθε. Πρὸς ταῦτα ὧν τάδε ἐμηχανέοντο· τῶν νεῶν ἁπασέων ἀπεκείναντες δίηκοσίας, περιέπεμπον ἔξωθεν Σκιάθου, ὡς ἂν μὴ ὀφθεῖσαι ὑπὸ τῶν πολεμίων περιπλέουσαι Εὔβοιαν, κατά τε Καφηρέα, καὶ περὶ Γεραιστόν, ἐς ὃ Εὔριπον, ἵνα δὴ περιλάβοιεν. ταῦτα μὲν, ταύτην ἀπικόμενοι, καὶ φράξαντες αὐτέων τὴν ὀπίσω φέρουσαν ὁδόν, σφεῖς δὲ ὑπεραορέοντες ἔσ τὴν Αἰγαλίης. Ταῦτα βουλευσάμενοι, ἀπέπεμπον τῶν νεῶν τὰς ταχθείσας· αὐτοὶ δὲ οὐκ ἐν νόῳ ἔχοντες ταύτης τῆς ἡμέρης τοῖσι Ἕλλησι ὑπιστήσεσθαι, οὐδὲ πρότερον ἢ τὸ σωθησόμενον σφι ἔμελλε φανήσεσθαι τῶν περιπλεόντων, ὡς ἥκοντων. ταύτας μὲν δὴ περιέπεμπον. τῶν δὲ λοιπῶν νεῶν ἐν τῇσι Ἀφέτῃσι ἐπανεῶτο ἀριθμόν. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ, ἐν ᾧ ὅτοι ἀριθμὸν ἐποιεῦντο τῶν νεῶν, ἐνθαῦτα ἐν ᾧ γραπτέῳ τούτῳ Σκυλλίης Σκιωναῖος, δύτης τῶν τότε ἀνθρώπων ἄριστος· ὃς καὶ ἐν τῇ ναυηγίῃ τῇ περὶ τὸ Πήλιον γενομένῃ, πολλὰ μὲν ἔφορσε τῶν χρημάτων τοῖσι Πέρσῃσι, πολλὰ δὲ καὶ αὐτὸς περιεβάλετο. ἔστι ὁ Σκυλλίης ἐν νόῳ μὲν ἔσχε ἄρα καὶ πρότερον αὐτομολήσειν τοὺς Ἕλληνας, ἐνθαῦτα δὲ μάλιστα ἐπῆλθε, ὡς ἔπος. ὅτεῳ μὲν δὴ τρόπῳ ὁ ἐνθεῦτεν ἐς ἀπίκετο ἐς τοὺς Ἕλληνας, οὐκ ἔχω εἰπεῖν ἀτρεκέως· θωυμάζω δὲ εἰ τὰ λεγόμενα ὄντα ἀληθέα. λέγεται γὰρ ὡς ἐκ Ἀφετέων δυς ἐς τὴν θάλασσαν, οὐ πρότερον ἀνέσχε πρὶν ἢ ἀπίκετο ὀπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον, σταδίους μάλιστά κη τετρακοσίους καὶ χιλίους θαλάσσης διεξελθών. λέγεται μὲν νῦν καὶ ἄλλα ψευδέα ἐπ' ἐμοὶ Ἐλέχθη περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου· τὰ δὲ μετεξέτερα, ἀληθέα. περὶ μέντοι τούτου γνώμην μοι ἀποδεδέχθω, πλοίῳ μιν ἀπικέσθαι ὀπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον. ὡς δὲ ἀπίκετο, αὐτίκα ἐσήμηνε τοῖσι στρατηγοῖσι τῶν τε ναυηγίων, ὡς ἦσαν, καὶ τὰς περιπεμφθείσας τῶν νεῶν περὶ Εὔβοιαν. Τοῦτο δὲ ἀκούσαντες οἱ Ἕλληνες, λόγον σφι αὐτοῖσι ἐδίδοσαν. πολλῶν δὲ λεχθέντων, ἐνίκα, τὴν ἡμέρην ἐκείνην αὐτοῦ μείνωσάς τε καὶ αὐλισθέντας, μετέπειτα νύκτα μέσην πλέντας, πορεύεσθαι, καὶ ἀπαντᾶν τῇσι περιπλεούσῃσι τῶν νηῶν. μετὰ δὲ τοῦτο, ὡς οὐδεὶς σφι ἐπέπλωε, δείλην ὀψίην γενομένην τῆς ἡμέρης φυλάξαντες, αὐτοὶ ἐπανέπλωον ὀπὶ τοὺς βαρβάρους, ἀποπειρῶν

dendum non videbatur, ne Græci, conſpectis ipſis obuiam tendentibus, fugam capeſſerent, [1] noxque fugientes exciperet. Sed euenire oportebat vt hi effugerent, & illorum inſidiantium ne ſacrificulus quidem euaderet. Igitur VII ad hanc rem tranſigendam hoc ſunt machinati: Ducentas ex omnibus nauibus delectas extra Sciathum circumagunt, iuxta Capharea & Geræſtum ad EVripum, ne circumuehentes EVbœam ab hoſte cernerentur, ſed eum circumuenirent: ducentis quidem nauibus quæ hac irent, viam quæ retro ferebat obſcipientibus, reliqua vero claſſe ex aduerſo ingruente. Hoc capto conſilio quas conſtituerant naues miſerunt, non habentes in animo ipſi eo die Græcos adoriri, nec priuſquam ſignum quod conuenerat cum iis qui circumuehebantur, ab illis ederetur iam de ſuo aduentu. His circummiſſis nauibus, reliquarum apud Apheras numerum inibant. In quibus recenſen- VIII dis dum occupati ſunt, Scyllias quidam Scionæus qui iiſdem in caſtris erat, omnium ea tempeſtate hominum optimus vrinator, qui etiam in naufragio ad Pelion facto multam pecuniam Perſis ſeruauit, multa & ſibi lucratus eſt: Hic Scyllias iampridem in animo habuerat ad Græcos tranſire, ſed quum ad eam diem non fuiſſet nactus occaſionem, tunc ad Græcos tranſfugit. Sed incertū quonam modo illinc tranſierit, demiror tamen ſi verum eſt quod refertur. refer- 30 tur enim, quum ex Aphetis mare ſubiſſet, non prius emerſiſſe quam ad Artemiſium peruenit, octoginta ferme maris ſtadia emenſus. De hoc viro & alio memorantur, partim mendaciis ſimilia, partim vera: de quo mihi ea probatur opinio, eum nauigio ad Artemiſium peruenisſe. Is vbi eo peruenit, Græcos certiores fecit & naufragii facti & nauium ad circumeundam EVbœam dimiſſarum. Hoc illi IX audito inter ſe colloquuti ſunt: & quum multæ eſſent ſententiæ dictæ, illa euicit vt eum diem illic maneretur & in ſtatione perſtaretur: dehinc media nocte ſoluentes proficiſcerentur, & claſſi hoſtium quæ circumageretur occurrerent. Poſt, vbi nemo ſe ex aduerſo fert, obſeruato diei crepuſculo, ipſi feruntur in barbaros, animo expe-

1 Noxque fugientes exciperet. alioqui enim euaſiſſent. quum tamen, vt quidem illi conſilium inibant, ne igniferum quidem fuga ſupereſſe oporteret. Q.d. *Rationem enim inire volebant qua omnes ad vnum in ſuas manus venirent, & ne igniſer quidem elaberetur. Eſt enim τῷ αὐτῷ λόγῳ quod dicimus A leur conte, aut, Selon qu'ils faiſoyent leur conte.*

riundæ

riundæ fortunæ cum in pugnando tum
x in perrumpendo. Quos Xerxiani milites ducesque paucis cum nauibus venientes in se conspicati, magnæ hoc illis dementiæ dantes,& ipsi naues educunt, sperantes facile se illos ire interceptum. merito sane id sperantes, quod viderent paucas Græcorum naues, suas vero multo plures atque velociores.itaque præ contemptu illos in medio concludunt.Ex Ionibus tamen illi qui Græcis bene volebant, inuiti militabant, magnæ calamitatis loco ducentes quod viderent circumueniri illos, quorum neminem animaduerterent esse rediturum: adeo enim infirmæ res Græcorum esse videbantur. At ii Iones quibus id quod fiebat voluptati erat, pro se quisque adnitebatur vt ipse primus aliqua naui Athenienſium capta, donum ab rege acciperet. Nam apud exercitum plurimus erat per hos de Athenienſibus sermo atque respectus. Græci, vbi eis signum datum est, primùm
xi conuersis in barbaros proris, puppes in medium coegerunt: deinde secundo signo dato, opus capessunt, quanquam in exiguo spatio deprehensi,& à fronte. mox triginta barbarorum naues excipiunt, in quibus & Philaonem Chersis filium,Gorgis Salaminiorum regis germanum,& in eo exercitu virum eximium. Græcorum autem primus nauem hostium cepit vir Athenienſis Lycomedes Æschrei filius: idemque palmam rei bene gestæ retulit. In hac pugna quum inuicem nunc hi nunc illi superiores essent, interuentu noctis dirempti sunt: & Græci quidem Artemisium reuecti, barbari vero ad Aphetas, multo maius opinione sua certamen experti.In hoc prœlio,solus è Græcis qui cum rege erant, Antidorus Lemnius ad Græcos transfugit: quem Athenienſes ob eam rem tractu soli in
xii Salamine donarunt. Vbi nox adfuit (erat autem anni tempus mediæ æstatis) immensa vis aquarum extitit per totam noctem, & dura tonitrua à Pelio. Cadauera quoque ac [1] naufragia ad Aphetas efferebantur, & circa [2] nauium proras excipiebantur, & remorum palmulas perturbabant. Hæc audientes qui illic erant milites, metu cõsternabantur, credentes se esse vtique perituros, vt qui in tantum malorum

ἀυτέων ποιήσασθαι βουλόμενοι τῆς τε μάχης καὶ τοῦ διεκπλόου. Ὀρέοντες δὲ σφέας οἵ τε ἄλλοι στρατηγοὶ καὶ Ξέρξεω καὶ οἱ στρατηγοὶ ὀπιπλώοντας νηυσὶ ὀλίγῃσι, πάγχυ σφι μωμίλλῳ ἐπανειχαντες, ἀνῆγον καὶ αὐτοὶ τὰς νέας, ἐλπίζοντές σφεας ῥᾳστέως αἱρήσειν· εἰκότα καὶ ἀρτα ἐλπίζοντες. τὰς μὲν γε τῶν Ἑλλήνων ὀρέοντες ὀλίγας νέας, τὰς δὲ ἑωυτῶν, πλήθεί τε πολλαπλασίας, καὶ ἀμείνονι πλωΐσι, καταφρονήσαντες τοῦτο, ἐκυκλοῦντο αὐτὰς ἐς μέσον. ὅσοι μὲν νυν τῶν Ἰώνων ἦσαν εὐνοοι τοῖσι Ἕλλησι, ἀέκοντές τε ἐστρατεύοντο, συμφορὴν τε ἐποιεῦντο μεγάλην, ὁρέοντες περιεχομένους αὐτούς, καὶ ὑπιεμένους ὡς οὐδεὶς αὐτέων ἀπονοστήσει· (οὕτω ἀδόκητα σφι ἐφαίνετο εἶναι τὰ τῶν Ἑλλήνων πρήγματα) ὅσοισι δὲ καὶ ἡδομένοισι ἦν τὸ γινόμενον, ἄμιλλαν ἐποιεῦντο ὅκως ἕκαστος αὐτέων πρῶτος νέα Ἀττικὴν ἕλοι, δῶρα παρὰ βασιλέος λήμψεται. Ἀθηναίων γὰρ αὐτοῖσι λόγος ἦν πλεῖστος ἀνὰ τὸ στρατόπεδον. Τοῖσι δὲ Ἕλλησι ὡς ἐσήμηνε, πρῶτα μὲν, αὐλὸς πρέσβεις τοῖσι βαρβάροισι γινόμενοι, ἐς τὸ μέσον τὰς πρύμνας συνήγαγον· δεύτερα δὲ σημήναντος, ἔργου εἴχοντο ἐν ὀλίγῳ πρὸς ἀπλαμφθέντες, καὶ χρῆσιμα. συνῆγον τε πεντήκοντα νέας αἱρέοισι τῶν βαρβάρων, καὶ Γόργου τοῦ Σαλαμινίων βασιλέος ἀδελφεὸν Φιλάονα Χέρσιος, λόγιμον ἐόντα ἐν τῷ στρατοπέδῳ αὐτόθι. πρῶτος δὲ Ἑλλήνων νέα τῶν πολεμίων εἷλε ἀνὴρ Ἀθηναῖος Λυκομήδης Αἰσχρέου, καὶ τὸ ἆθλον ἔλαβε οὗτος. τοὺς δ' ἐν τῇ ναυμαχίῃ ταύτῃ ἑτεραλκέως ἀγωνιζομένους νὺξ ἐπελθοῦσα διέλυσε. οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες ὀπίσω τὸ Ἀρτεμίσιον ἀπέπλεον, οἱ δὲ βάρβαροι ἐς τὰς Ἀφέτας, πολλὸν παρὰ δόξαν ἀγωνισάμενοι. ἐν ταύτῃ τῇ ναυμαχίῃ Ἀντίδωρος Λήμνιος, μοῦνος τῶν σὺν βασιλέι Ἑλλήνων ἐόντων, αὐτομολέει ἐς τοὺς Ἕλληνας, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι διὰ τοῦτο τὸ ἔργον, ἔδοσαν αὐτῷ χῶρον ἐν Σαλαμῖνι. Ὡς δ' ὑφέηκε δὴ ἐγεγόνεε, ἐν μὲν τῇσι ὥρῃσι μέσον ἦμαρ, ἐγίνετο δὲ ὕδωρ τι ἄπλετον ἀπὸ παύσης τῆς νυκτός, καὶ βρονταὶ σκληραὶ ἀπὸ τοῦ Πηλίου· οἱ δὲ νεκροὶ καὶ τὰ ναυήγια ἐξεφέροντο ἐς τὰς Ἀφέτας· καὶ τοί τε τὰς πρῴρας τῶν νεῶν εἰλέοντο, καὶ ἐπαράσσοντο τοῖσι ταρσοῖσι τῶν κωπέων. οἱ δὲ στρατιῶται οἱ βαρβάρων ταῦτα ἀκούοντες τοῦτο, ἐς φόβον κατίσταντο, ἐλπίζοντες πάγχυ ἀπολέεσθαι, ἐς οἷα κακὰ

1 *Id est, Res naufragio demersa.* 2 Nauium proris aduoluebantur,

ἦκον. ἅτε γὰρ ἢ καὶ ἀναπνεύσαντες ἐκ τε τῆς
ναυηγίης καὶ τοῦ χειμῶνος τοῦ ἡμομένου κατὰ Πήλι-
296 ον, ἐπ' ἐλάβε ναυμαχίη καρτερή· ἐκ δὲ τῆς ναυ-
μαχίης, ὄμβρος τε λάβρος, καὶ ῥεύματα ἰσχυρὰ
κατὰ θάλασσαν ὡρμημένα, βρονταί τε σκληραί.
καὶ τούτοισι μὲν τοιαύτη νὺξ ἐγένετο. Τοῖσι δὲ τα-
χθεῖσι αὐτέων περιπλώειν Εὔβοιαν, ἡ αὐτὴ περ ἐοῦ-
σα νὺξ, πολλὸν ἦν ἔτι ἀγριωτέρη, τοσούτῳ ὅσῳ ἐν
πελάγεϊ φερομένοισι ἐπέπιπτε. καὶ τὸ τέλος σφι
ἐγένετο ἄγαγει. ὡς γὰρ δὴ πλέοισι ἀμφὶ Εὔβοιαν χειμών
τε καὶ τὸ ὕδωρ ἐπεγίνετο, ἐοῦσι κατὰ τὰ κοίλα τῆς
Εὐβοίης, φερομένοι τῷ πνεύματι, καὶ οὐκ εἰδότες
τῇ ἐφέροντο, ἐξέπιπτον πρὸς τὰς πέτρας. ἐποι-
έετό τε πρῆγμα τοῦ θεοῦ ὅκως αἱ ἐξισωθείη τῷ Ἑλ-
λήνικῷ τὸ Περσικόν, μηδὲ πολλῷ πλέον εἴη. οὗτοι
μὲν νυν περὶ τὰ κοίλα τῆς Εὐβοίης διεφθείροντο.
Οἱ δ' ἐν Ἀφέτῃσι βάρβαροι, ὡς σφι ἀσμένοισι
ἡμέρη ἐπέλαμψε, ἀτρέμας τε εἶχον τὰς νέας
καὶ σφι ἀπεχρέετο κακῶς πρήσσουσι πρόσχημα ἄ-
γειν ἐν τῷ παρεόντι. Τοῖσι δὲ Ἕλλησι ἐπεβοήθε-
ον νέες τριηκόσιαι καὶ πεντήκοντα Ἀττικαί. αὗται τε δὴ
σφέας ἐπέρρωσαν ἀπικόμεναι, καὶ ἅμα ἀγγελίη
ἐλθοῦσα, ὡς τῶν βαρβάρων περιπλέοντες τὴν
Εὔβοιαν πάντες εἶησαν διεφθαρμένοι ὑπὸ τοῦ γε-
νομένου χειμῶνος. Φυλάξαντες δὴ τὴν αὐτὴν ὥ-
ρην, πλώοντες ἐπέπεσον νήσοι Κιλίσσῃσι. ταύτας
δὲ διαφθείραντες, ὡς θύφεσίη ἐγένετο, ἀπέπλω-
ον ὀπίσω ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον. Τριτάτῃ δὲ ἡμέρῃ
δεινόντι ποιησάμενοι οἱ στρατηγοὶ τῶν βαρβάρων,
νέας οὕτω σφι ὀλίγας λυμαίνεσθαι, καὶ τὸ ἀπὸ Ξέρ-
ξεω δειμαίνοντες, οὐκ ἀνέμενον ἔτι τοὺς Ἕλληνας
μάχης ἄρξαι, ἀλλὰ προσελθόμενοι, κατὰ μέ-
σον ἡμέρης αἴνησαν τὰς νέας. στρεπτὸν δὲ ὥστε τὰς
αὐτὰς ἡμέρῃσι τὰς ναυμαχίας γίνεσθαι ταύτας καὶ
τὰς πεζομαχίας τὰς ἐν Θερμοπύλῃσι. ἦν δὲ πᾶς
ὁ ἀγὼν τοῖσι κατὰ θάλασσαν τὸν Εὐρίπου, ὡς-
περ τοῖσι ἀμφὶ Λεωνίδεα, τὸν ἔσοδον φυλάσσειν.
οἱ μὲν δὴ προεκελεύοντο ὅκως μὴ πρήσσοσι ἐς τὴν
Ἑλλάδα τὸν βαρβάρους, οἱ δ' ὅκως τὸ Ἑλληνικὸν
στράτευμα διαφθείραντες, τὸν πόρον κατήσουσι.
Ὡς δὲ τάξαμενοι οἱ Ξέρξεω ἐπέπλωον, οἱ Ἕλλη-
νες ἀτρέμας εἶχον πρὸς τῷ Ἀρτεμισίῳ. οἱ δὲ
βάρβαροι μηνοειδὲς ποιήσαντες τὸν νεῶν, ἐκυ-
κλοῦντο ὡς περιλάβοιεν ἀνδρας. ἐνθεῦτεν οἱ Ἕλληνες

deueniſſent: quippe quos, antequam reſpiraſſent è naufragio & tempeſtate quę ad Pelion extiterat, excepiſſet atrox pugna naualis, ex pugna nauali vehemens imber & validi aquarum in mare diſcurſus, ac dura tonitrua. Et iſtis quidem huiuſmodi nox contigit. At iis XIII quibus negocium datum erat vt EVbœam circumirent, quanquam eadem nox, tamen etiam multo atrocior erat: tanto quidem, quanto maius eſt quod eos dum in pelago ferrentur inuaſit: adeo vt triſtis exitus fuerit. Vt enim eos curſum tenentes tempeſtas ac pluuia adorta eſt, quum eſſent ad concaua EVbœæ, ac flatu ferrentur, ignari quo ferrentur, ad perras impingebantur. Et id omne à deo fiebat, quo Græcæ claſſi par redderetur id nauium quod ſupererat, nec multo plus foret. Atque hi quidem circa EVbœæ concaua periere. Barbari vero qui apud Aphetas e- XIV rant, vbi ipſis libentibus dies illuxit, [1] naues ſuas ſtabilierunt, ſatis habentes, quū male rem geſſiſſent, quietem agere in præſens. At Græcis auxilio tres & quinquaginta naues Atticæ ſuperuenere: quæ ſuo aduentu illis tum animum addiderunt, tum nuncium attulerunt, eos barbaros qui EVbœam circumuehebantur, tempeſtate illa quæ extiterat cunctos interiſſe. Itaque Græci eadem qua pridie obſeruata hora profecti, naues Cilicum inuaſere. Quas vbi corrupere, & nox aduenit: iterum ſe ad Artemiſium receperunt. Tertio die bar- XV barorum duces, tum indigne ferentes [2] à tantula ſe claſſe vexari, tum à Xerxe ſupplicium timentes, non expectandum ſibi amplius cenſuerunt vt Græci priores pugnam capeſſerent, ſed inſtructas naues circa meridiem eduxerunt. Contigit autem vt per hos eoſdem dies & hæc naualia prœlia & illa in Thermopylis terreſtria gererentur. Erat autem omne certamen his in mari de EVripo, quemadmodum illis qui cum Leonide erant de tranſitu arcendo. & Græci quidem ſeſe adhortabãtur ne barbaros intrare Græciã ſinerent: barbari vero, vt Græcorum copiis profligatis, tranſitu potirentur. Procedente autem Xer- XVI xianorũ claſſe in aciem ordinata, dum Græci ſe apud Artemiſium immotos tenerent, tunc eos barbari, vt comprehenderent, lunata claſſe circumdabant. Ibi Græci

1 Naues ſuas loco non mouebant. *Vel, Naues immotas ſinebant.* 2 Se tantulam ſuam claſſem profligare. *Id eſt, In periculum conijcere ne profligaretur à Græcis.*

ex ad-

ex aduerso prodeuntes conflixere. Qua in pugna pari marte pugnatum est. nam Xerxiana classis præ magnitudine & copia sua in se incidebat, perturbatis nauibus & mutuo incursantibus: resistebat tamen neque cedebat. Indigna enim res videbatur, à paucis nauibus in fugam conuerti. Itaque multæ Græcorum naues interibant, multi etiam viri; sed multo plures barbarorum & naues & viri: atque ita dimicantes vtrique ab
XVII alteris abscessere. Hoc in prœlio Xerxianos inter milites optimam Ægyptii nauauerunt operam, cum aliis magnis editis operibus, tum hoc quod quinque Græcas naues cum ipsis propugnatoribus cepere. E Græcis autem eo die præstantissimi extitere Athenienses, & inter Athenienses Clinias Alcibiadis filius: qui domestico sumptu ac propria
XVIII naui cum ducentis viris militabat. Vbi vtrique libenter in diuersum abiere, ad suas stationes sese recepere. Græci autem dirempto prœlio reuecti, etsi cæsorum corporibus ac naufragiis potiti erant, tamen quod male affecti essent, præcipueque Athenienses (quorum dimidium nauium vulneratum erat) de
XIX fugiendo [1] in vlteriora Græciæ deliberabant. Themistocles, reputans, si ab amicitia barbari Iones & Cares abduceret, fieri posse vt reliquos superarent; dum EVbœenses pecora ad mare propellunt, illuc duces contraxit, eisque dixit se astutiam quandam habere, qua speraret optimos quosque sociorum ab rege abductum iri. Hactenus rem enudauit, addiditque, ad eam transigendam hoc ab illis agendum esse, vt EVbœicorum pecorum quantum vellet quisque mactaret. satius enim esse suorum copiis illos potiri quam hostem. Ac monuit vt suis quisque popularibus præciperet ignem accendere: sibi autem de discessu sub tempus opportunum curam fore, vt sine noxa abirent. Hoc illis probatum quum esset, accensis ignibus ad pecora
XX est itum. Nam EVbœenses, contempto Bacidis oraculo, tanquam nihil dicente, neque exportauerant quicquam, neque importauerant: & velut impendente eis bello, res sibi quoque ipsis obscuras effecerant. ita enim habebat de his oraculum Bacidis;

Dum iuga barbaricus canabacea iactat in æquor;
EVbœa capræ mugientes fac procul absint:

ἐπιμέπλεόν τε καὶ σινέμισγον. ἐν ταύτῃ τῇ ναυμαχίῃ τῶν δὴ πλησίοι ἀλλήλοισι ἐγίνοντο. ὁ γὰρ Ξέρξεω στρατὸς ὑπὸ μεγάθεός τε καὶ πλήθεος, αὐτὸς ὑπ' ἑωυτοῦ ἐπιπίπτε, συμφορεομένων τε τῶν νεῶν καὶ ἀποτρωπωμένων πρὸς ἀλλήλας. ὅμως μέντοι αὐτεῖχε, καὶ οὐκ ἔφευγε. δεινὸν γὰρ χρῆμα ἐποιέοντο, ὑπὸ νεῶν ὀλίγων ἐς φυγὴν τραπέσθαι. πολλαὶ μὲν δὴ τῶν Ἑλλήνων νέες διεφθείροντο, πολλοὶ δὲ ἄνδρες, πολλῷ δ' ἔτι πλείονες νέες τε τῶν βαρβάρων καὶ ἄνδρες. οὕτω ἠγωνίζοντο, διέκριναν χωρὶς ἑκάτεροι. Ἐν ταύτῃ τῇ ναυμαχίῃ Αἰγύπτιοι μὲν τῶν Ξέρξεω στρατιωτέων πρόκριτοι ἐγένοντο· οἳ ἄλλά τε μεγάλα ἔργα ἀπεδέξαντο, καὶ νέας αὐτοῖσι ἀνδράσι Ἕλλησι Ἑλληνίδας πέντε. τῶν δὲ Ἑλλήνων κατὰ ταύτην τὴν ἡμέρην πρόκριτοι Ἀθηναῖοι, καὶ Ἀθηναίων Κλεινίης ὁ Ἀλκιβιάδεω· ὃς δαπανέων οἰκηίῃσι τριήρεσι, ἐς ἑκατὸν ἀνδράσι τε διηκοσίοισι καὶ οἰκηίῃ νηί. Ὡς δὲ διέκριναν ἀσμένως ἑκάτεροι, ἐς ὅρμον ἠπείγοντο. οἱ δὲ Ἕλληνες, ὡς διαχριθέντες ἐκ τῆς ναυμαχίης ἀπηλλάχθησαν, τῶν μὲν νεκρῶν καὶ τῶν ναυηγίων ἐπεκράτεον, πεπληγότων δὲ καὶ διεφθαρμένων, καὶ οὐκ ὀλίγα Ἀθηναῖοι, τῶν αἱ ἡμίσειαι τῶν νεῶν τετρωμέναι ἦσαν, δρησμὸν δὴ ἐβουλεύοντο ἔσω ἐς τὴν Ἑλλάδα. Νόῳ δὲ λαβὼν ὁ Θεμιστοκλέης ὡς εἴη ἀπορράγειν ἀπὸ τοῦ βαρβαρικοῦ Ἴωνάς τε καὶ Ἰωνικὸν καὶ Καρικὸν φῦλον, οἵπερ ἦσαν τῶν λοιπῶν κατύπερθε γῆς οἰκέοντες, ἐλαύνοντα τὸν Εὔβοιαν ταῦτα ἐποίεε. τῶν θαλάσσιον ταύτην, συλλέξας τοὺς στρατηγούς, ἔλεγε σφι ὡς δοκέοι ἔχειν τινὰ παλαμήν, τῇ ἐλπίζει τὸν βασιλέος συμμάχων ἀπονόσφιν τοὺς ἀρίστους ἰδεῖν ἀπὸ τοῦ πρὸς τοὺς Ἕλληνας πολέμου. ὅτι ὦν τοῖσι κατηκουσι τῶν ἡμετέρων σημάτων ταῦτα ποιητέα ἔσται σφι ἔλεγε· τῶν τε στρατιητέων τῶν Εὐβοϊκῶν ὅσα βούλεται ἐθέλοι καταθύειν· χρεὸν γὰρ εἶναι τοῦτο γε πρῶτον ἔχειν ἢ τοὺς πολεμίους. τῶν δὲ παραινέει τε στρατιῇ τοῖσι ἑωυτῶν ἑκάστοις πυρὶ ἀναχρᾶσθαι, κομιδῆς γὰρ πέρι τῶν ὡρέων αὐτὸς μελήσειν· ὥστε ἀσινέας ἀπικέσθαι ὅτι τὴν Ἑλλάδα. ταῦτα ἤρεσε σφι ποιέειν καὶ αὐλίκα πῦρ ἀνακαυσάμενοι, ἐτοιμάσαντο τοὺς τὰ στρατήγια. Οἱ γὰρ Εὐβοέες τῶν δὴ χρηστηρίων μοι Βακίδος χρησμὸν ὡς τόδε λέγοντα, ὅτ' ἔτι ἐξεχρήμισαν τόδε, οὔτε στρατεύσαντο, ὡς προεσημήνατο σφι πολέμου. στρατιητέα τε ἐποιήσαντο σφίσι αὐτοῖσι τὰ στρατήγια. Βακίδι γὰρ ὧδε ἔχει περὶ τούτων ὁ χρησμός,

Φεύγεο, βαρβαρόφωνον ὅταν ζυγὸν ἐς ἅλα βάλλῃ
Βύβλινον, Εὐβοίης ἀπὸ χθόνα πολυμηκάδας αἰγὰς·

1 In Græciæ interiora

τούτοισι ὦν οὐδὲν τῶν ἑπομένων χρηγμάτων ἐν τοῖσι πρόσθε τε καὶ προσδοκίμοισι κακοῖσι, πρὶν σφι συμφορὴ χρῆσθαι πρὸς τὰ μέγιστα. Οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἐθώμαζον, πρὶν ὁ ἐκ Τρηχῖνος κατάσκοπος. ἦν μὲν γὰρ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ κατάσκοπος Πολύας, γένος Ἀντικυρβύς, τῷ προσετέτακτο καὶ εἶχε πλοῖον κατῆρες ἐρίμου, εἰ παλίσσειε ὁ ναυηγὸς τῶν ἑλκομένων, σημήνειν τοῖσι ἐν Θερμοπύλῃσι ἐοῦσι. ὡς δ' αὐτῶν ἦν Ἀβρώνυχος ὁ Λυσικλέος Ἀθηναῖος καὶ παρὰ Λεωνίδῃ ἕτοιμος τοῖσι ἔσω Ἀρτεμισίου ἐοῦσι ἀγγέλλειν τεῖχος τετραμμένον ἦν τι καταλαμβάνῃ νεώτερον τοῦ πρόσθεν. ἔστι δὲ ὁ Ἀβρώνυχος ἀπὸ χώρου ἐσημήνε σφι τὰ γεγονότα περὶ Λεωνίδεα καὶ τὸν στρατὸν αὐτῶν. οἱ δέ, ὡς ἐπύθοντο ταῦτα, οὐκέτι ἐς ἀναβολὰς ἐποιεῦντο τὴν ἀποχώρησιν, ἀλλὰ ἐνόμιζόν τε ὡς ἕκαστοι ἐτάχθησαν· Κορίνθιοι μὲν πρῶτοι, ὕστατοι δὲ, Ἀθηναῖοι. Ἀθηναίων δὲ νέας τὰς ἀρίστας πλωούσας ὑπολεξάμενος Θεμιστοκλέης, ἐπορεύετο πρὸς τὰ πότιμα ὕδατα, ἐν πάγων ἐν τοῖσι λίθοισι γράμματα, τὰ Ἴωνες ἐπελθόντες τῇ ὑστεραίῃ ἡμέρῃ ὑπὸ τὸ Ἀρτεμίσιον, ἐπελέξαντο. τὰ δὲ γράμματα τάδε ἔλεγε, Ἄνδρες Ἴωνες, οὐ ποιέετε δίκαια ὑπὸ τοῦ πατέρας στατηυόμενοι, καὶ τὴν Ἑλλάδα καταδουλεύμενοι. ἀλλὰ μάλιστα μὲν πρὸς ἡμέων γίνεσθε· εἰ δὲ ὑμῖν ὑπὲρ τοῦτο μὴ δυνατὸν ποιῆσαι, ὑμεῖς γε ἐπὶ καὶ νεῶν ἐν τῷ μέσῳ ἡμῖν ἔστε καὶ αὐτοὶ, καὶ τὴν Καρῶν δέεσθε τὰ αὐτὰ ὑμῖν ποιέειν. εἰ δὲ μηδέτερα τούτεων οἷόντε γίνεσθαι, ἀλλ' ὑπ' ἀναγκαίης μέζονος κατέχεσθε ἢ ὥστε ἀφίστασθαι, ὑμεῖς γε ἐν τῷ ἔργῳ, ἐπεὰν συμμίσγωμεν, ἐθελοκακέετε, μεμνημένοι ὅτι ἀπ' ἡμέων γεγόνατε, καὶ ὅτι ἀρχὴν ἦν ἡ ἔριδη πρὸς τὸν βάρβαρον ἀπ' ὑμέων ἡμῖν γένηται. Θεμιστοκλέης δὲ ταῦτα ἔγραφε, δοκέων ἐμοὶ, ἐπ' ἀμφοτεροδεινοέων, ἵνα ἢ λάθοντα τὰ γράμματα βασιλέα, Ἴωνας ποιήσῃ μεταβαλεῖν καὶ φίλους τοῖς ἑωυτοῦ, ἢ, ἐπεί τε αἰνεχθῇ, καὶ ἀφανισθῇ τοῖς Ξέρξεα, ἀπίστους ποιήσῃ τοὺς Ἴωνας, καὶ τῶν συμμαχέων αὐτοὺς ἀποκρύψῃ. Θεμιστοκλέης μὲν νυν ταῦτα ἐνέγραψε. τοῖσι δὲ βαρβάροισι αὐτίκα μετὰ ταῦτα πλοίῳ ἦλθε αὐτὸς Ἰστιαῖος, ἀγγέλων δρυμὸν ἀπ' Ἀρτεμισίου τῶν Ἑλλήνων. οἱ δ' ἐπὶ ἀπιστίῃ μὲν ἀγγέλοντα εἶχον ἐν φυλακῇ, νῆας δὲ ταχείας ἀπέστειλαν τριηροδρομούσας. ἀπαγγελλόντων δὲ τούτεων τὰ ἐκεῖ, οὕτω δὴ ἅμα ἡλίῳ σκιδναμένῳ πᾶσα ἡ στρατιὴ ἔπλωε ἀλλὰ ὑπὸ Ἀρτεμίσιον. ὑπερέχουσι δὲ ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ μέχρι μέσου ἡμέρης,

His verſibus quum nihil illi niterentur, tametſi mala tum aderant, tum impendebant, fiebat vt in pleriſq; aduerſa fortuna vterentur. Dum hæc iſti agebant, aduenit ex Trachine ſpeculator. nam erat apud Artemiſium ſpeculator Polyas, genere Anticyrenſis, cui datum erat negocium cum expedito nauigio actuario, vt renunciaret iis qui apud Thermopylas erant an claſſis diſceſſiſſet. At Abronychus Lyſiclis filius Athenienſis, apud Leonidem erat paratus cũ lembo ad nunciandum iis qui ad Artemiſium agebant, ſi quid noui pedeſtribus copiis contigiſſet. Hic igitur Abronychus aduenies, indicauit ea quæ circa Leonidem & eius exercitum geſta erant. Qua iſti re audita non iam ſibi differendum abitum putauerunt: ſed vt quique locati erant, abſceſſerunt: primi, Corinthii, poſtremi, Athenienſes. Quorum Athenienſium velociſſimis nauibus delectis, Themiſtocles ad aquas potabiles ſe conferens, in lapidibus litteras incidebat: quas poſtero die Iones ad Artemiſiũ venientes legerunt, in hæc verba: Viri Iones, haud iuſte facitis, militantes aduerſus patres, & Græciam tedigentes in ſeruitutem. Sed (quod præcipuum fuerit) ſtate à nobis: ſin hoc facere non poteſtis, [1] ſaltem nunc ſitis in medio. quod & ipſi facite, & Cares vt faciant obſecrate. Quod ſi horum neutrum agere licet, & maiori neceſſitate eſtis obſtricti quã vt poſſitis deſciſcere, in re gerenda, dum pugnam conſeremus, ſponte agatis inſtrenue, memores à nobis vos eſſe oriundos, & inimicitiarum nobis cum barbaro principiũ à vobis extitiſſe. Hęc Themiſtocles (vt arbitror) ancipiti conſilio ſcripſit, vt ſi litterę regem laterent, Ionesinduceret ad deficiendum à rege ad ſe: ſin ad eum deferrentur, darenturque crimini, [2] infidos eidem redderet Ione s, vt à prœliis naualibus ſummouerentur. Poſtquam autem hæc Themiſtocles inſcripſit, extemplo vir quidam Hiſtiæus nauigio aduectus, barbaris nuncium attulit Græcos ab Artemiſio profugiſſe. Illi homine, quod fidem non haberent, ſeruari iuſſo, naues veloces ad rem explorandam miſerunt. qua re per iſtos nunciata, ſimulatque reſulſit ſol, omnis claſſis addenſata ad Artemiſium contendit: vbi ad meridiem vſque immorata,

1 *Videntur hic mendoſa eſſe Græca exemplaria: ſed ex coniectura elicitur hic ſenſus*, Et vos è medio nobis ſubducite. *Id eſt, Subducentes vos ne in medium aduerſum nos prodite. Vel, Subducite vos, ne vobis prodeundum ſit, &c. Vocantur autem Athenienſes Ionum patres vt ſupra, pag. 403.* 2 Suſpectos.

mox ad

mox ad Hiſtiæam proceſſit. Eo appulſi, vrbe Hiſtiæorum potiti ſunt, & optimam portionem agri Hiſtiæi maritimoſque vicos omnes percurſauerunt.

XXIV ¶ Dum iſti hoc in loco agunt, Xerxes præparatis quæ ad cæſos pertinebant, præconem ad claſſiarios mittit. Hæc autem præparauerat. Quicunque è ſuo exercitu apud Thermopylas cæſi (erant autem viginti millia) eorum mille ferme relictis, ceteros depreſſa foſſa humauit: & ne à claſſiatio exercitu cerni poſſent, eam humum exagitauit, foliiſque conſtrauit. Præco vbi ad Hiſtiæam peruenit, facto totius exercitus cœtu, hæc dixit, Viri ſocii, rex Xerxes dat veniam cuicunque libet relictis ordinibus ire viſum quemadmodum pugnetur cum amentibus hominibus, qui ſe ſuperaturos ſperauerant copias regis.

XXV Hæc denunciante præcone, mox nihil inſtrequentius fuit nauigiis: ita multi viſere cupiebant. Profecti eo, hos omnes Lacedæmonios eſſe ac Theſpienſes credebant qui ſtrati iacebant, quũ etiam [1] ſeruos cernerent. [2] Itaque res eos qui tranſmiſere non latuit. Hoc Xerxes circa ſuorum cadauera fecit, rem profecto ridiculam, vt mille iacentes extarent, ceteri vero conferti eundem in locum quater milleni comportati ſitique eſſent. Atque hunc quidem diem in ſpectaculo conſumpſerunt: poſtero autem claſſiarii Hiſtiæam ad claſſem remeauerunt. Reliqui qui cum

XXVI Xerxe erant, iter ingreſſi ſunt: ad quos pauci quidam ab Arcadia perfugę venerunt, victus inopes, & operam ſuã præſtare cupientes: qui in conſpectum regis adducti, interrogatique cum ab aliis Perſis, tum vero à quodã præcipue, de Græcis, quidnam illi agerent, reſponderunt eos agere Olympia, & ſpectare certamen gymnicum atque equeſtre. Rurſus eodem percontante quodnam illis præmium eſſet propoſitum propter quod certarent, oleaginam coronam inquiunt eſſe qua donarentur. Ibi Tigranes Artabani filius generoſiſſimam dixit ſententiam, [3] quæ apud regem pro timida eſt habita. Audiens enim præmium illis coronam eſſe, non pecuniam, ſilentium tenere non potuit quin coram omnibus diceret, Papæ

ὁ ἀπὸ τούτου ἔπλωον ἐς Ἱστιαίην. ἀπικόμενοι δὲ, τὴν πόλιν ἔσχον τὴν Ἱστιαίων καὶ τῆς Ἑλλοπίης μοίρης, γῆς δὲ τῆς Ἱστιαιώτιδος τὰς παραθαλασσίας κώμας πάσας ἐπέδραμον. Ἐνθαῦτα δὲ τούτεων ἐόντων, Ξέρξης ἑτοιμασάμενος τὰ περὶ τοὺς νεκροὺς, ἔπεμπε ἐς τὸν ναυλοχὸν στρατὸν κήρυκα. προεστοιμάσατο δὲ τάδε· ὅσοι τῶν στρατῶν τῶν ἑωυτοῦ ἔσφαγησαν νεκροὶ 198
ὑπὸ Θερμοπύλῃσι, (ἔσφαγησαν δὲ καὶ δύο μυριάδες) τούτων ἀπολιπόμενος ὡς χιλίους, τοὺς λοιποὺς, τάφρους
1 ὀρυξάμενος, ἔθαψε· φυλλάδα τε ἐπιβαλὼν, καὶ χοῦν ἐπαμησάμενος, ἵνα μὴ ὀφθείησαν ὑπὸ τοῦ ναυλοχέοντος στρατοῦ. ὡς δὲ διέβη ἐς τὴν Ἱστιαίην ὁ κήρυξ, σύλλογον ποιησάμενος πάντων τῶν στρατοπέδου, ἔλεγε τάδε, Ἄνδρες ξύμμαχοι, βασιλεὺς Ξέρξης τοῖσι βουλομένοισι ὑμέων παραδίδωσι, σκηνοποιέεσθαι τὴν τάξιν, καὶ ἐλθόντα, θηήσασθαι ὅκως μάχεται πρὸς τοὺς ἀνοήτους τῶν ἀνθρώπων, οἳ ἤλπισαν τὴν βασιλέος δύναμιν καταβαλέεσθαι. Ταῦτα ἐπαγγειλαμένου, μετὰ ταῦτα τάδε ἐγίνετο
2 τὰ πλοῖα ἀναιρέτερα· οὕτω πολλοὶ ἤθελον θηήσασθαι. Διαφανωθέντες δὲ ἐθηεῦντο διεξιόντες τοὺς νεκρούς. πάντες δὲ ἐπίστεαν τοὺς χειμερίους εἶναι πάντας Λακεδαιμονίους καὶ Θεσπιέας, ὁρέοντες καὶ τοὺς Εἵλωτας. οὐ μὲν οὐδὲ ἐλάνθανε τοὺς Διαβεβηκότας Ξέρξης ταῦτα ποιήσας περὶ τοὺς νεκροὺς τοὺς ἑωυτοῦ. καὶ γὰρ δὴ καὶ γελοῖον ἐῴ· τοὺς μὲν χιλίους ἐφαίνοντο νεκροὶ κείμενοι, ἐν οἷσι πάντες ὁκόσα τε ἀλκῇ συγκεκομισμένοι ἐς τοῦτο χωρίον, τέσσερες χιλιάδες. Ταῦτα μὲν τῇ ἡμέρῃ πρὸς ἑσπέρην ἐτράποντο· τῇ δ' ὑστεραίῃ μὲν ἀπέπλωον ἐς Ἱστιαίην ὅπως τὰς νέας, ἐν οἷσι ἀμφὶ Ξέρξεα, ἐς ὁδὸν ὥρμεον. Ἦκον δὲ σφι αὐτόμολοι ἄνδρες ἀπ' Ἀρκαδίης ὀλίγῃ τινὲς, βίου τε δεόμενοι, καὶ ἐνεργοὶ βουλόμενοι εἶναι. ἀγαγόντες δὲ τούτους ἐς ὄψιν τοῦ βασιλέος, ἐπειρώτεον ἐν Πέρσῃσι τοὺς ἐπὶ τοῦ Ἑλλήνων τὰ ποιέοιεν. ἐξεπυνθάνοντο δὴ πάντων τοῦτο ὁ ἐρωτῶν αὐτοὺς ταῦτα. ἐν δὲ σφι ἔλεγον, ὡς Ὀλύμπια ἄγοιεν, καὶ θεωρέοιεν ἀγῶνα γυμνικὸν καὶ ἱππικόν. ὁ δὲ ἐπείρετο ὅ, τι δὲ ἆεθλον εἴη σφι προκείμενον, καὶ ὅστις ἀγωνίζοιτο. ἐν δὲ ἔλεγον, τῆς ἐλαίης τὸν διδόμενον στέφανον. ἐνθαῦτα εἶπας γνώμην γενναιοτάτην Τιγράνης ὁ Ἀρταβάνου, ἐπιλίλιον ὤφλεε παρὰ βασιλέος. πυθόμενος γὰρ ὃ ἆεθλον ἐὸν στέφανον, οὐκ ὑπομείνας ἔτι σιγῶν, εἶπε πρὸς πάντας τάδε, Παπαὶ

1 Helotes. *quod erat ſeruis Laced. peculiare nomen.* 2 Sed enim eos qui illuc traiecerant non latebat quod Xerxes circa ſuorum cadauera egerat. Ac ridiculum quidem certe iſtud erat, horum, *id eſt, barbarorum*, cadauera mille duntaxat iacentia conſpici, illorum autem iacere quatuor millia, eundem in locum confertim congeſta. *Illud autem γελοῖον (id eſt, ridiculum) non de re ipſa ſed de Xerxe dicitur, qui tam vecors in comminiſcenda hac impoſtura fuerit. Quod ad verbum, ita Gallica lingua expreſſerim, Et de faict c'eſtoit vne grande mocquerie de vouloir faire croire que, &c. Valla autem in eo etiam lapſus eſt quod illos mille ab his quatuor millibus non diſtinxerit.* 3 Propter quam à rege pro timido eſt habitus. *vel, ignauo.*

» Μαρδόνιε, κοίους ἐπ' ἄνδρας ἤγαγες μαχησομέ-
» νους ἡμέας, οἳ οὐ χρημάτων Ⓦ ἀγῶνα ποιεῦν-
ται, ἀλλὰ περὶ ἀρετῆς; τούτῳ μὲν δὴ ταῦτα εἶπε-
ρντο. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ χρόνῳ ἐπεί τε ὁ ἐν
Θερμοπύλῃσι πρῶμα ἐγεγένεε, αὐτίκα Θεσσαλοὶ
πέμποσι κήρυκα ἐς Φωκέας, ἅτε σφι ἐχθροὶ ἀεὶ
ἐόντες, ἀπὸ δὲ τοῦ ὑστάτου πρώματος καὶ ὁ κάρτα.
ἐσβαλόντες γὰρ πάντῃ ἐφανῆ αὐτοί τε Ⓓ Θεσσαλοὶ
καὶ Ⓓ σύμμαχοι αὐτέων ἐς τοὺς Φωκέας, οὐ πολ-
λοῖσι ἔτεσι πρότερον τούτου τῆς βασιλῆος στρα- 10
τηλασίης, ἐκακώθησάν τε ὑπὸ τῶν Φωκέων, καὶ πρὸς
ἐφθήσθην πρηχέως. καὶ ἐπεί τε γὰρ κατειλήθη-
σαν ἐς Ⓦ Παρνησσόν, Ⓓ Φωκέες ἔχοντες μάντιν
Τελλίην Ⓦ Ἠλεῖον, ἐνταῦτα ὁ Τελλίης οὗτος σο-
φίζεται αὐτοῖσι τοιόνδε· γυψώσας ἄνδρας ἑξακο-
σίους τῶν Φωκέων τοὺς ἀρίστους, αὐτούς τε τούτους, καὶ
τὰ ὅπλα αὐτέων, νυκτὸς ἐπιθήκατο τοῖσι Θεσσα-
λοῖσι· προείπας αὐτοῖσι, ὃ ἂν μὴ λευκωθέντα
ἴδωνται, τοῦτον κτείνειν. Τοῦτον μὲν δὴ τὸν τε φυλα- 20
κὴν τῶν Θεσσαλῶν πρῶτα ἰδόντα, ἐφοβήθησάν,
δόξασαί ἄλλο τι Ⓓ εἶδος· καὶ μὴ τὰς φυλα-
κὰς αὐτὴ ἡ στρατιὴ, οὕτω ὥστε τετρακισχιλίων
κεκτῆσθαι νεκρῶν καὶ ἀσπίδων Φωκέας, τῶν τὰς
μὲν ἡμισέας ἐς Ἄβας ἀνέθεσαν, τὰς δὲ λοιπὰς, ἐς
Δελφούς. ἡ δὲ δεκάτη ἐγένετο τῶν χρημάτων ἐκ τού-
της τῆς μάχης, Ⓓ μεγάλοι ἀνδριάντες Ⓓ περὶ τὸν Ⓦ
τρίποδα σταθεῖεν τὸν χρύσεον, ἐμπρόσθεν τοῦ νηοῦ τοῦ ἐν
Δελφοῖσι, καὶ ἕτεροι τοιοῦτοι ἐν Ἄβῃσι ἀνακέα- 30
ται. Ταῦτα μὲν νυν Ⓦ πλέον ἐπράσσοντο τῶν
Θεσσαλῶν Ⓓ Φωκέες, πολιορκέοντας ἐούσας. ἐσ-
βαλόντων δὲ τὴν χώρην τὴν ἵππων αὐτέων, ἐ-
λυμήναντο ἀνηκέστως. ἐπὶ γὰρ τὴν ἐσβολὴν ἥ ἐστι κα-
τὰ Ὑάμπολιν, ἐπὶ ταύτην τάφρον μεγάλην ὀρύξαν-
τες, ἀμφορέας κενεοὺς ἐς ΄΄ ταύτην κατέθηκαν. χ. αὐτὴν
χοῦν δὲ ἐπιφορήσαντες, καὶ ὁμοιώσαντες τῷ ἄλ-
λῳ χώρῳ, ἐδέκοντο τοὺς Θεσσαλοὺς ἐσβάλλον- 299
τας. Ⓓ οἱ δὲ, ὡς ἁρπασόμενοι τοὺς Φωκέας φε-
ύγοντας, ἐπέπεσον ἐς τοὺς ἀμφορέας· ἐνταῦτα οἱ
ἵπποι τὰ σκέλεα διεφθάρησαν. Τούτων δὴ σφι
ἀμφοτέρων ἐχόντων ἔγνωσαν Ⓓ Θεσσαλοὶ, πέμ- 40
» ψαντες κήρυκα, ἠνείρετο τάδε, Ὦ Φωκέες, ἢ-
» δη μᾶλλον γνωσιμαχέετε μὴ ἢ ὁμοῖοι ἡμῖν.
τοιάδε

Mardoni, in quos viros induxisti nos ad pugnandum? qui non pecuniarum certamen agitant, sed virtutis? Hoc ille dixit. ¶ Eo interim tempore post XXVII acceptam apud Thermopylas calamitatem confestim Thessali caduceatores ad Phocenses mittunt, vtpote iis infensi, cum semper antea, tum præcipue post nouissimam cladem. Etenim non multis ante hanc regis expeditionem annis, quum ipsi Thessali & eorum socii omni cum copia bellum Phocensibus intulissent, à Phocensibus fugati sunt ac male mulctati. [1] nam quum ad Parnassum vsque processissent Phocenses, secum habentes Tellian vaticinum illum Eleum, ibi Tellias huic huiusmodi rem eis commentus est: Sexcentos viros è Phocensibus præstantissimos gypso tam ipsos quam arma illinit, coíque sub noctem in Thessalos dimisit, dato præcepto vt quemcunque albicantem non cernerent, eum obtruncarent. Hos primum Thessalorum excubitores, aliud quoddam prodigium esse arbitrati, deinde ipse exercitus adeo exhorruerunt, vt tribus millibus cæsorum atque scutorum Phocenses potiti sint: quorum scutorum dimidium apud Abas, alterum dimidium apud Delphos dedicauerunt: & ex decima pecuniarum huius pugnę factæ sunt statuæ grandes, quæ circa tripodem è regione delubri Delphis visuntur: & alteræ eiusmodi in Abis repositæ. Hoc XXVIII Phocenses in peditatum Thessalorum, à quibus obsidebantur, egerunt. Equitatum quoque eorundem, qui in suum agrum incurrauerat, insanabili clade afflixit. ad ingressum enim qui est iuxta vrbem Hyampolin, depressa ingenti fossa, amphoras illic inanes deposuerunt, humumque desuper iniecerunt, eamque reliquo solo exæquauerunt: atque ibi Thessalos expectarunt incursuros. In eos Thessali impetu dato, tanquam rapturi, in amphoras inciderunt, ibique equorum crura confracta sunt. Ob hæc ambo XXIX Phocensibus infensi Thessali, misso caduceatore ita dixere, [2] Nunquid dissimulatis amplius Phocenses agnoscere non esse vos nobis pares?

---

1 Quumque *Thessali* ad Parnassum compulsi essent, vates Tellies Eleus Phocensibus apud quos erat, hoc excogitauit. *At Valla* κατειλήθησαν *ad Phocenses retulit, quod tamen de victoribus dici rationi consentaneum non est. Sed Vallam in errorem induxit forsasse prapositera interpunctio quam in suo exemplari habuit, & nominatiuus pro genitiuo absoluto positus, videlicet* οἱ Φωκέες ἔχοντες, *pro* τῶν Φωκέων ἐχόντων: *quod nihil aliud est quam si, omisso illo participio, ita (& quidem multo breuius) dixisset* τὸν Φωκέων μάντιν Τελλίην Ἠλεῖον σοφίζεται τοιόνδε. *Quæ obseruatio ad intelligendos alios Herodoti locos magno adiumento esse potest.* 2 Nunc demum Phocenses sententia mutata agnoscite etiam magis *quam antea*, vos nequaquam nobis esse pares. *At Valla interrogatiue hæc legit, quum tamen vera verbi* γνωσιμαχεῖν *significatio interrogationem admittere non videatur.*

qui &

qui & antehac inter Græcos, quandiu partes illorum nobis placuerunt, semper vobis antecelluimus, & nunc apud barbarum adeo pollemus vt penes nos sit & agro vos exuere, & in seruitutem redigere? Quam facultatem etsi obtinemus, tamen iniuriarum non sumus memores, nisi vt eo nomine quinquaginta talenta rependatis: & nos vobis recipimus, omnia nos ab agro vestro
XXX damna auersuros. Hæc Thessali Phocensibus denunciabant, quod soli Phocenses inter eius loci homines cũ Medis non sentiebant: idq; nulla alia caussa (vt ego coniectura comperio) quàm Thessalorum odio: partes Medorum (vt mihi videtur) sequuturi, si Thessali partes Græcorum fouissent. Hæc deferentibus Thessalis, negarunt se Phocenses pecuniam daturos: & sibi itidem vt Thessalis facultatem esse sentiendi cum Medis, si aliter sentire vellent: sed nequaquam fore vt sponte essent proditores Græciæ. His verbis renunciatis
XXXI adeo Thessali sunt in Phocenses indignatione perciti, vt barbaro duces itineris extiterint, & ex Trachinia Doridem regionem incursauerint. nam eius regionis [1] podeon angustus illic octoginta non amplius stadia in latum protenditur, inter Melidem ac Phocensem regionem situs, quæ olim Dryopis erat. Hæc autem regio, Dorum qui sunt in Peloponneso, metropolis est. Hanc igitur Doridem regionem ingressi barbari nihil admodum læserunt: cum Medis enim (etsi Thessalis non videbatur) sen-
XXXII tiebant. Posteaquam autem è Doride in Phocidem ingressi sunt barbari, ipsos quidem Phocenses non sunt adepti: (eorum enim nonnulli cacumina Parnassi conscenderant, [2] qui vertex est iuxta vrbem Neonem illic sitam, nomine Tithorea: eoque se receperant: sed plures ad Locros Ozolas, in vrbem Amphissam, quæ supra Crisæum sita est campũ) omnem tamen agrum Phocensem incursauerunt: (sic enim ducebantur à Thessalis) & omnia quæ nacti sunt, igni ferroque vastarunt. Vrbes etiam ingressi, ignes in sacras ædes iniecerunt.
XXXIII Nam peragrantes eam iuxta Cephissum amnẽ, cuncta populati sunt, & hinc vrbẽ Drymon incenderunt, illinc Charax-

πρόθυμοι τε γὰρ ἂν τοῖσι Ἕλλησι ὄσον χρόνον ἐκεῖνα ἡμῖν ἐῴδμεν, πλέον αἰεί κοτε ὑμέων ἐφερόμεθα· νεῶν τε αὖ τὰ πολλὰ τῷ βαρβάρῳ τοσούτων δυνάμεθα, ὥστε ἐκὼν ἡμῖν ὀλίγη τῆς γῆς ἐστερῆσθαι καὶ προσιδραποδίσασθαι ὑμέας. ἡμεῖς μὲν τοίνυν ὅ πρῶτα ἔχοντες, οὐ μνησικακέομεν, ἀλλ' ἡμῖν ἐπιτρέπετω αὐτὰ αὐτέων πεντήκοντα τάλαντα ἀργυρίου· καὶ ὑμῖν ἐπιτρεπόμεθα τὰ ὑπόντα ὑπὲρ τοῦ χώρου ἀποτίνειν.

Ταῦτα σφι ἐπαγγέλλοντο οἱ Θεσσαλοί. οἱ γὰρ Φωκέες μοῦνοι τῶν ἐνθεῦτεν αὐτόχθονων οὐκ ἐμήδιζον· κατ' ἄλλο μὲν οὐδέν, (ὡς ἐγὼ συμβαλλόμενος οὐκ ἰσχυρίσομαι) κατὰ δὲ τὸ ἔθνος τῶν Θεσσαλῶν. εἰ γὰρ δὴ Θεσσαλοὶ τὰ Ἑλλήνων ηὔξον, ὡς ἐμοὶ δοκέειν, ἐμήδιζον ἂν οἱ Φωκέες. ταῦτα ἐπαγγελλομένων Θεσσαλῶν, οὔτε δώσειν ἔφασαν χρήματα, πρέπειν τε σφι Θεσσαλοῖσι ὁμοίως μηδίζειν, εἰ ἄλλως βουλοίατο. ἀλλ' οὐκ ἔσεσθαι ἑκόντες οἱ προδόται τῆς Ἑλλάδος. Ἐπειδὴ δὲ ἀπιστείθησαν οὗτοι λόγῳ, οὕτω δὴ οἱ Θεσσαλοὶ κεχολωμένοι τοῖσι Φωκεῦσι, ἐχώρεον ἡγεμόνες τοῦ βαρβάρου τῆς ὁδοῦ. οὐκ ἐπὶ μὲν δὴ τῆς Τρηχινίης ἐς τὴν Δωρίδα ἐσέβαλον. τῆς γὰρ Δωρίδος χώρης ποδεὼν στεινὸς ταύτη κατατείνει, ὡς τεσσεράκοντα σταδίων μάλιστά κη εὖρος, χείμβρος μεταξὺ τῆς τε Μηλιάδος καὶ τῆς Φωκίδος χώρης, ἥ ποτε ἐὼν Δρυοπὶς παλαιὸν ἡ δὲ χώρη αὕτη ἐστὶ μητρόπολις Δωριέων τῶν ἐν Πελοποννήσῳ. ταύτην ὦν τὴν Δωρίδα οὐκ ἐσῆνδρωτο ἐσβάλλοντες βάρβαροι. ἐμήδιζόν τε γὰρ, καὶ οὐκ ἐδόκεε Θεσσαλοῖσι. Ὡς δὲ οὐκ τῆς Δωρίδος ἐς τὴν Φωκίδα ἐσέβαλον, αὐλὶς μὲν οὐδὲ Φωκέας οὐκ αἱρέουσι. οἱ μὲν γὰρ τῶν Φωκέων ἐς τὰ ἄκρα τὰ Παρνησσοῦ ἀνέβησαν. ἔστι δὲ καὶ ὑπερκεῖσθαι λέγεται ὁμίλου τὸ Παρνησσοῦ ἡ κορυφή, κατὰ Νέωνα πόλιν, κεῖται δὲ ὑπὲρ ἐωυτῆς. Τιθορέα οὔνομα αὐτῇ. ἐς τὴν δὴ ἀπικόμενοι, καὶ αὐλὶς ἀνέβησαν· οἱ δὲ πλεῦνες αὐτέων ἐς τοὺς Ὀζόλας Λοκροὺς ἐξεχώρησαν, ἐς Ἀμφισσαν πόλιν τὴν ὑπὲρ τοῦ Κρισαίου πεδίου οἰκεομένην. οἱ δὲ βάρβαροι τὴν χώρην πᾶσαν ἐπέδραμον τὴν Φωκίδα. Θεσσαλοὶ γὰρ οὕτω ἦγον σφέτερον. οἰκήσας δὲ ἐπέσχον, πάντα ἐμπιπρᾶντες καὶ ἐκαίοντες, καὶ ἐς τὰς πόλις σπένδοντες πῦρ καὶ ἐς τὰ ἱερά. Παρρυόμενοι γὰρ ταύτῃ τῇδε τὸν Κηφισὸν ποταμὸν, ἐδῄουν πάντα· καὶ κοτὲ μὲν ἔκαυσαν Δρύμον πόλιν, κατὰ δὲ Χαρά-

1 *Quidam*, Tractus angustus. *Alij*, Promiuentia angusta. *Camerarius autem id hunc locum reddit*, Regionis Doricæ hac in parte angustus est aditus, latitudine patens ad milliz passuum circiter quatuor. *id est, quasi pero extenditur.* 2 Est autem multitudinis etiam capax vertex Parnassi, qua ad vrbem Neonem vergit, seorsum situm: vocaturque ille *vertex* Tithorea. *vel, Tithoreum*, vt conueniat cum voce Latina *Vertex masculin. gen. vt* Τιθορέα cum Græca *femin. in* υφή. Sic paulo post ὑπερφὲς *masculini* vocata Τιθορέα. *Lego autem* ὑμφὴν ἐπ' ἐωυτῆς, *pro* ὑμφὴ ἐπ' ἐωυτῆς, *sed ne illius quidem lectionis sensus satisfacit.*

δρίων, καὶ Ἐρωχὸν, καὶ Τεθρώνιον, καὶ Ἀμφίκαιαν, καὶ Νέωνα, καὶ Πεδιέας, καὶ Τριτέας, καὶ Ἐλάτειαν, καὶ Ὑάμπολιν, καὶ Παραποταμίους, καὶ Ἄβας· ἔνθα καὶ ἱρὸν Ἀπόλλωνος πλούσιον, θησαυροῖσί τε καὶ ἀναθήμασι πολλοῖσι κατεσκευασμένον. καὶ δὲ καὶ τότε καὶ νῦν ἔστι χρηστήριον ἀνῳγόν. καὶ τοῦτο δὴ ἱρὸν συλήσαντες ἐνέπρησαν, καὶ λίθους διώκοντες ἐς τοὺς Φωκέων ἐπὶ τοῖσι οὔρεσι. καὶ γυναῖκας λίθους διέφθειραν μισηθέντες, ὑπὸ πλήθεος.

Παραποταμίοις δὲ τοῖσι Θρηικομήνοισι Βάρβαροι, ἀπίκοντο ἐς Πανοπέας· ἐνθεῦτεν δὴ ἤδη διχηκομένην ἡ στρατιὴ αὐτέων ἐφαίνετο. τὸ μὲν πλεῖστον καὶ δυνατώτατον τοῦ στρατοῦ, ἅμα αὐτῷ Ξέρξῃ πορευόμενον ἐπ' Ἀθηνέων, ἐσέβαλε ἐς Βοιωτούς, ἐς τὴν τῶν Ὀρχομενίων, Βοιωτῶν δὲ πᾶν τὸ πλῆθος ἐμήδιζε. τὰς δὲ πόλις αὐτέων ἄνδρες Μακεδόνες διατεταγμένοι ἔσωζον, ὑπὸ Ἀλεξάνδρου ἀποπεμφθέντες· ἔσωζον δὲ τῇδε, βουλόμενοι δῆλον ποιέειν Ξέρξῃ ὅτι τὰ Μήδων Βοιωτοὶ φρονέοιεν. οὗτοι μὲν δὴ τῶν βαρβάρων τούτῃ ἐτράποντο. Ἄλλοι δὲ αὐτέων ἡγεμόνας ἔχοντες, ὁρμέατο ὅπως τὸ ἱρὸν τὸ ἐν Δελφοῖσι, ἐὸν δεξιῇ Παρνησσὸν ἀπέργοντες. ὅσα δὲ καὶ οὗτοι ἐπέσχον τῆς Φωκίδος, πάντα ἐσυλεμόρεον. καὶ γὰρ τῶν Πανοπέων τὴν πόλιν ἐνέπρησαν, καὶ Δαυλίων, καὶ Αἰολίδων. ἐπορθέοντο δὲ τούτῃ ἀποκλαθέντες τῆς ἄλλης στρατιῆς, τῶνδε εἵνεκα, ὅκως συλήσαντες τὸ ἱρὸν τὸ ἐν Δελφοῖσι, βασιλέι Ξέρξῃ ἀποδέξωσι τὰ χρήματα. πάντα δὴ πιστάμενοι τὰ ἐν τῷ ἱρῷ ὅσα λόγου ἐστὶ ἄξια Ξέρξης (ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι) ἄμεινον ἢ τὰ ἐν τοῖσι οἰκίοισι ἔλιπε, πολλῶν ἀεὶ λεγόντων, καὶ μάλιστα τὰ Κροίσου τοῦ Ἀλυάττεω ἀναθήματα. Οἱ Δελφοὶ δὲ, πυθόμενοι ταῦτα, ἐς πᾶσαν ἀρρωδίην ἀπίκεατο· ἐν δείματι δὲ μεγάλῳ κατεστεῶτες, ἐμαντεύοντο περὶ τῶν ἱρῶν χρημάτων, εἴτε σφεα κατορύξοιεν γῆς κατορύξοισι, εἴτε ἐκκομίσοιεν ἐς ἄλλον χῶρον· ὁ δὲ θεὸς σφέας οὐκ ἔα κινέειν, φὰς αὐτὸς ἱκανὸς εἶναι τῶν ἑωυτοῦ περὶ κατῆσθαι. Δελφοὶ δὲ ταῦτα ἀκούσαντες, σφέων αὐτέων περὶ ἐφρόντιζον. τέκνα μὲν νυν καὶ γυναῖκας πέρην ἐς τὴν Ἀχαΐην διεπέμψαν· αὐτέων δὲ οἱ μὲν πλεῖστοι ἀνέβησαν ἐς τὰς Παρνησσοῦ τὰς κορυφάς, καὶ ἐς τὸ Κωρύκιον ἄντρον ἀνεδέξαντο· οἱ δὲ ἐς Ἀμφισσαν τὴν Λοκρίδα ὑπεξῆλθον. πάντες δὲ ὦν οἱ Δελφοὶ ἐξέλιπον τὴν πόλιν, πλὴν ἑξήκοντα ἀνδρῶν, καὶ τοῦ προφήτεω.

Ἐπεὶ δὲ ἀγχοῦ τε ἦσαν οἱ βάρβαροι ὁρμῶντες, καὶ ἀπώρεον τὸ ἱρὸν, ἐν τούτῳ τῷ προφήτῃ,

dram & Erochum & Tethronium & Amphicæam & Neonem & Pedieas & Triteas & Elateam & Hyampolin & Parapotamios, *id est, fluminis accolas*: & Abas, vbi delubrum Apollinis erat locuples & thesauris donariisque compluribus exornatũ; in quo, vt tunc, ita nunc redduntur oracula. Hoc delubrũ posteaquam diripuere, incenderunt. Phocensium etiam quosdam per montana insequuti ceperunt, & mulieres aliquot, quas præ multitudine stuprantium extinxerunt. Prætergressi quoque Parapotamios, peruenere ad Panopeas. Vnde bifariam copiæ iam diuisæ fuerunt: quarum plurima pars ac validissima cum ipso Xerxe Athenas versus tendens in Bœotos, in agrum Orchomeniorum ingressa est. Bœoti autem cum Medis vniuersi sentiebant: quorum vrbes viri Macedones in eis collocati, qui ab Alexandro missi fuerant, seruauerunt, volentes planum facere Xerxi Bœotos sentire cum Medis. Et hi quidem barbari hac iter intenderunt. Ceteri vero cum suis ducibus Parnassum à dextra præstringentes, ad templum quod est Delphis processerunt, quicquid agri Phocensis nanciscebantur, id omne fœdantes. nam & Panopeorum oppidum incenderunt, & Dauliorum & Æolidensium. Ideo autem hâc ab aliis seiuncti pergebant, vt direpto quod Delphis est templo, pecunias repræsentarent Xerxi regi: qui omnia quæ in eo templo erant memoratu digna, melius norat (vt ego audio) quam quæ in ædibus suis reliquerat: permultis assidue referentibus cum alia, tum præcipue Crœsi Halyattis filii donaria. Hoc Delphi quum audissent, in extremam prorsus deuenere formidinem: qua attoniti, deum de sacra pecunia consultarunt, nunquid eam humi defoderent; an alium in locum transportarent. Eam deus illis interdixit ne amouerent: se enim suffecturum esse ad res suas tutandas. His auditis Delphi de semetipsis curandum putauerunt, liberis vxoribusque in Achaiam traiectis. Plerique igitur vertices Parnassi superauerunt, & ad Corycium antrum, quidam ad Amphissam Locridem se subduxerunt. Denique omnes Delphi vrbem deseruerunt, præter sexaginta viros, ac prophetam, *id est, vaticinum*. Postea vero quàm barbari subeuntes appropinquabant, templumque cernebant, interim propheta cui no-

cui nomen erat Aceratos, inſpicit ante delubrum ſacra arma prolata è conclaui, quæ [1] intus propoſita fuerant: eaque nefas erat cuiquam mortali contingere. quod oſtentum iis Delphis qui aderāt perrexit nunciatum. Vbi autem barbari properantes peruenere ad fanum Mineruæ [2] quod eſt ante templum, tum vero etiam maiora quam ſuperius prodigia repræſentata ſunt. [3] res profecto hæc valde miranda. nam arma Martia ſua ſponte extra delubrum propoſita apparuerunt. Quod tamen ſecundo loco actum eſt, ex omnibus miraculis maxima eſt admiratione dignum. quum enim barbari ad ſacellum Mineruæ quod eſt ante templum, accederent, interea è cælo fulmina in eos deciderunt: & à Parnaſſo duo abſciſſi vertices, magno cum fragore ſunt deuoluti, permultoſque eorum interceperunt: atque ex ipſo ſacello Mineruæ vociferatio iubilatioque extiterunt.

XXXIX Quibus omnibus pariter ingruentibus, terror incuſſus eſt barbaris, vt fugæ ſe mandarent. Ea re cognita Delphi deſcendentes magnam eorum ſtragem edidere. Qui autem ſuperfuere, recta ad Bœotos effugerunt: & quum rediſſent, referebant (vt ego accipio) alia ſe præter ea quæ dixi miracula vidiſſe, duos armatos [4] humana natura auguſtiores inſtitiſſe ſibi, cædem facientes atque inſequentes. Hos autem duos

XXXIX Delphi aiunt indigenas heroas eſſe, Phylacon & AVtonoum, quorum fana viſuntur: Phylaci quidem, ſecundum ipſam viam ſuper ædem Mineruæ: AVtonoi vero, prope Caſtaliam, ſub Hyampeo vertice. Saxa autem quæ à Parnaſſo deciderunt, adhuc ad noſtram vſque memoriam integra extant in fano Mineruæ protemplaris locata, ad quod [5] per barbaros deuoluta peruenere. [6] Atque hic receptus à templo horum virorum fuit.

XL ¶ Græcorum autem claſſis ab Artemiſio profecta, rogatu Athenienſium ad Salaminem ſubſtitit. Quod vt facerent ideo rogauerant Athenienſes, tum vt liberos atque vxores ex Attica ſubducerent, tum vt conſultarent quid ſibi agendum eſſet.

τῶν οἰκοῦντων τὴν Ἀκέρατος, ὁρᾷ πρὸ τοῦ νηοῦ ὅπλα πρόκειμενα ἔσωθεν ἐκ τοῦ μεγάρου ἐξενηνειγμένα ἱερά, ἃ οὐκ ὅσιον ἐστὶν ἀνθρώπων οὐδενὶ. ὁ μὲν δὴ ἦλθε Δελφοῖς τοῖσι παροῦσι σημανέων τὸ τέρας. οἱ δὲ βάρβαροι, ἐπειδὴ ἐγένοντο ἐπιμίξαντες κατὰ τὸ ἱερὸν τῆς προνοίης Ἀθηναίης, ἐπιγίνεται σφι τέρεα ἔτι μέζονα τοῦ πρὶν γεγενημένου τέρεος. θῶυμα μὲν γὰρ καὶ τοῦτο καρτὰ ἔστι, ὅπλα ἀρήια αὐτόματα φανῆναι ἔξω προκείμενα τοῦ νηοῦ· τὰ δὲ δὴ ἐπὶ τούτῳ δεύτερα ἐπιγενόμενα, καὶ μετὰ πρώτων φασμάτων ἄξια θωυμάσαι μάλιστα. ἐπεὶ γὰρ δὴ ἔσαν ἐπὶ τοῖσι βαρβάροισι οἱ τοῦ ἱροῦ τῆς προνοίης Ἀθηναίης, ἐν τούτῳ ἐκ μὲν τοῦ οὐρανοῦ κεραυνοὶ αὐτοῖσι ἐνέπιπτον, ἀπὸ δὲ τοῦ Παρνησσοῦ ἀποῤῥαγέντα δύο κορυφαὶ ἐφέροντο πολλῷ πατάγῳ ἐς αὐλούς, καὶ κατέλεγον συχνοὺς σφέων· ἐκ δὲ τοῦ ἱροῦ τῆς προνοίης βοή τε καὶ ἀλαλαγμὸς ἐγίνετο. Συμμιγέντων δὲ τούτεων πόνων, φόβος τοῖσι βαρβάροισι ἐνεπεπτώκεε. μαθόντες δὲ οἱ Δελφοὶ φθύσαντας σφέας, ἐπικατάντες, ἀπέκτεινάν πλῆθός τι αὐτέων. οἱ δὲ περιεόντες, ἰθὺ Βοιωτῶν ἔφθυσαν. ἔλεγον δὲ οἱ ἀπονοστήσαντες οὗτοι τῶν βαρβάρων (ὡς ἐγὼ ἀκούσας φαίνομαι) ὡς σφέας τούτοισι καὶ ἄλλα ὤφθη θεῖα. δύο γὰρ ὁπλίτας μέζονας ἢ κατὰ ἀνθρώπων φύσιν ἐόντας, ἑπέσθαί σφι κτείνοντάς τε καὶ διώκοντας. Τοὺς δύο δὲ τούτους Δελφοὶ λέγουσι ἐπιχωρίους ἥρωας εἶναι, Φυλάκου τε καὶ Αὐτονόου· τῶν τὰ τεμένεα ἔστι περὶ τὸ ἱρόν. Φυλάκου μὲν, ἢ ἀυτῇ τῇ ὁδῷ κατύπερθε τοῦ ἱροῦ τῆς προνοίης, Αὐτονόου δὲ, πλησίον τῆς Κασταλίης, ὑπὸ τῇ Ὑάμπειᾳ κορυφῇ. οἱ δὲ πεσόντες ἀπὸ τοῦ Παρνησσοῦ λίθοι, ἔτι καὶ ἐς ἡμέας ἔσαν σῶοι, ἐν τῷ τεμένεϊ τῆς προνοίης Ἀθηναίης κείμενοι, ἐς ὃ ἐπέπεσον μετὰ τῶν βαρβάρων φερόμενοι. τούτεων μὲν νυν τῶν ἀνδρῶν αὕτη ἀπὸ τοῦ ἱροῦ ἀπαλλαγὴ γίνεται. Οἱ δὲ Ἑλλήνων ναυτικὸς στρατὸς ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου, Ἀθηναίων δεηθέντων, ἐς Σαλαμῖνα κατῆκται τὰς νῆας. τῶνδε δ' εἵνεκα προσεδεήθησαν αὐτέων σφεῖς Ἀθηναῖοι, ἵνα αὐτοί τε παῖδάς τε καὶ γυναῖκας ἐκσεξαγάγωνται ἐκ τῆς Ἀττικῆς χώρης, καὶ βουλεύσωνται τὸ ποιητέον αὐτοῖσι ἐς τὰ

1 *Ex ijs quæ paulo poſt ſequuntur, videtur colligi hic pro ἔσωθεν reponendum eſſe ἔξωθεν.* 2 *Videtur potius προνοίης eſſe cognomentum Mineruæ, à prouidendo ita dicta niſi forte legi Valla προνοΐου, quæ pro eo quod hic* Fanum, *ſtatim* Sacellum *dicit, &* Ædem. *Cuius interpretationem ſequendo quæ paulo poſt habetur, videlicet* Fano Mineruæ protemplaris, *hic reponendum fuerit*, Mineruæ quæ eſt ante templum. 3 Nam & hoc, magnum quidem miraculum eſt, (*quod videlicet modo dictum fuit*) Martia arma conſpecta fuiſſe extra templum extantia ſua ſponte: *vel, à ſeipſis. i. ſine vllius opera*) ſed quæ illud ſequuta ſunt, inter quælibet ſpectra, maxima eſt admiratione dignum. *Vel, præ quibuſlibet ſpectris, aut oſtentis.* 4 Statura humana proceriores ipſos inſequi, ſtragem inter perſequendum edentes. 5 *Id eſt, Per medium barbarorum.* 6 *Id eſt, Atque ita mulctati à templo ſe receperunt.*

ὅτι γὰρ τοῖσι κατήκουσι πρήγμασι βουλεὼ ἔμελλον ποιήσεσθαι, ὡς ἐψευσμένοι γνώμης. δοκέοντες γὰρ εὑρήσειν Πελοποννησίους πολλῷ ἐν τῇ Βοιωτίῃ ὑποκατημένους τὸν Βαρβαρον, τῶν μοῦνον οὐδὲν ἐπύθοντο τὸν Ἰσθμὸν αὐτοὺς τειχέοντας ἐς τὴν Πελοπόννησον, ὡς πλείστου τε ποιεύμενοι τοὺς ἐκείνων, καὶ τούτων ἐχόντων ἐν φυλακῇ, τἄλλα δὲ ἀπιέναι. τοῦτο δὴ πυθόμενοι, οὕτω προσεδέήθησαν σφέων σχεῖν πρὸς τὴν Σαλαμῖνα. Οἱ μὲν δὴ ἄλλοι κατέσχον ἐς τὴν Σαλαμῖνα, Ἀθηναῖοι δὲ ἐς τὴν ἑωυτῶν. μετὰ δὲ τὴν ἄπιξιν, κήρυγμα ἐποιήσαντο, Ἀθηναίων τῷ βούλεται σώζειν τὰ τέκνα τε καὶ τοὺς οἰκέτας. σὺν δαὶ τούτοισι ἄλλοι μὲν πλεῖστοι ἐς Τροιζῆνα ἀπέστειλαν, ἄλλοι δὲ, ἐς Αἴγινάν, ἄλλοι δὲ, ἐς Σαλαμῖνα. ἐπέτρεψαν δὲ τοῦτο ποιέειν, τῷ χρηστηρίῳ τε πειθόμενοι, καὶ βουλόμενοι ὑπουργέειν. καὶ δὴ καὶ τοῦτου εἵνεκα ὦδε ἔλεξαν· λέγεται Ἀθηναίους ὄφιν μέγαν φύλακα τῆς ἀκροπόλιος ἐνδιαιτᾶσθαι ἐν τῷ ἱρῷ. λέγουσί τε τοῦτο, καὶ δὴ ὡς ἐόντι ὄφιν μισθοὺς τελέουσι προτιθέντες. τὰ δὲ ὄφιν μισθοὺς, μελιτόεντά ἐστι. αὐτὴ δὲ ἡ μελιτόεντα ἐν τῷ πρόσθεν αἰεὶ χρόνῳ ἀναισιμουμένη, τότε ἐλύμαντο. σημηνάσης δὲ τοῦτο τῆς ἱρείης, μᾶλλόν τι Ἀθηναῖοι καὶ προθυμότερον ἐξέλιπον τὴν πόλιν, ὡς καὶ τῆς θεοῦ ἀποδεδειλωμένης τὴν ἀκρόπολιν. ὡς δὲ σφι πάντα ἐξεκέκενωτο, ἔπλωον ἐς τὸ προσωπόν. Ἐπεὶ δὲ Ἀθηναῖοι ἀπὸ Ἀρτεμισίου ἐς Σαλαμῖνα κατέσχον τὰς νέας, συνέρρεε καὶ ὁ λοιπὸς στρατὸς ὁ τῶν Ἑλλήνων ναυτικὸς ἐς Τροιζῆνος. ἐς γὰρ Πόγωνα τῆς Τροιζηνίων λιμένα προεῖρητο συλλέγεσθαι. συνελέχθησάν τε δὴ πολλῷ πλεῦνες νέες ἢ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ συνεμάχεον, καὶ ἀπὸ πολίων πλεώνων. ναύαρχος μὲν νυν ἦν ὁ αὐτὸς ὅσπερ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ, Εὐρυβιάδης ὁ Εὐρυκλείδεω, ἀνὴρ Σπαρτιήτης, οὐ μέντοι γνώσιος τοῦ βασιληίου ἐών. νέας δὲ πολλῷ πλείστας τε καὶ ἀρίστας πληρούσας παρείχοντο Ἀθηναῖοι. Ἐστρατεύοντο δὲ οἵδε· ὧν μὲν Πελοποννήσου Λακεδαιμόνιοι, ἑκκαίδεκα νῆας παρεχόμενοι· Κορίνθιοι δὲ, τὸ αὐτὸ πλήρωμα παρεχόμενοι τό καὶ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ· Σικυώνιοι δὲ, πεντεκαίδεκα παρείχοντο νῆας· Ἐπιδαύριοι δὲ, δέκα· Τροιζήνιοι δὲ, πέντε· Ἑρμιονέες δὲ, τρεῖς. ἐόντες οὗτοι, πλὴν Ἑρμιονέων, Δωρικόν τε καὶ Μακεδονικὸν ἔθνος, ἐξ Ἐρινεοῦ τε καὶ Πίνδου καὶ τῆς Δρυοπίδος ὑστατοπορμηθέντες. Ἑρμιονέες δὲ, εἰσὶ Δρύοπες,

Nam in rebus quæ contigerant, consilium capiendum habebant, tanquam opinione frustrati: quippe qui quum putassent inuenturos se Peloponnenses ad excipiendum barbarum in EVbœa subsidentes, horum nihil inuenerant, sed audiebant illos Isthmum muro sepire, hoc plurimi facientes vt ipsi superessent, & terram suam obtinentes tutarentur, omissis cæteris. Hæc Atheniensis quum audissent, ita socios obsecrarunt vt ad Salaminem sisterent classem. Quo aliis appulsis, Athenienses in ter- XLI
ram suam profecti, proposuere edictum vt qua quisque Atheniensium ratione posset seruaret liberos atque domesticos suos. Ibi plurimi eorum suos in Trœzenem miserunt, quidam in Æginam, nonnulli in Salaminem, pro se quisque properantes sua pignora exportare, quod vellent oraculo obsequi: & ante omnia, quòd Athenienses aiunt ingentem anguem arcis custodem in templo fuisse obseruatum. Et tanquam re vera essent quæ dicunt, serpenti menstrua non cessant libamina proponere quæ sint è melle confecta: quæ quum semper superioribus temporibus depascerentur, tunc illibata manserant. Id quum ipsa templi antistes indicasset, eo magis Athenienses eoque promptius deseruere arcem, tanquam à deo etiam destitutam. exportatis itaque rebus omnibus, ad castra nauigauerunt. Posteaquam autem eos XLII
qui ab Artemisio soluerant, ad Salaminem substitisse audierunt reliqui classiarii qui ad Trœzeniam erant, eodem confluxere. nem vt in Pogonem, Trœzeniorum portum coiretur erat dictum. Pluresque multo contractæ sunt naues quam ad Artemisium decertauerant, & à pluribus ciuitatibus, eodem quo ad Artemisium duce, EVrybiade EVryclidis filio, viro Spartiata, non tamen è genere regio: quarum multo plurimas ac maxime veloces obtinebant Athenienses. Quæ classis ex his constabat: Ex Peloponneso XLIII
Lacedæmonii sedecim naues præstabant: Corinthii, totidem quot ad Artemisium præstiterant: Sicyonii, quindecim: Epidaurii, decem: Trœzenii, quinque: Hermionenses, tres. Hi Doricæ ac Macedonicæ gentis (Hermionensibus exceptis) ex Erineo & Pindo & Dryopide nouissime profecti. Nam Hermionenses Dryopes sunt,

ab Hor-

ab Hercule & Melienſibus è regione quæ Doris nunc vocatur, abducti. Hæ
XLIV copiæ Peloponnenſium erant. Eorum autem qui ſunt in exteriore continente, Athenienſes ſupra quam ceteri naues præſtabant; ſoli centum octoginta. quippe quibus non adfuerunt in pugna ad Salaminem geſta Plataenſes, ob hanc cauſſam, quod quum Græci ab Artemiſio dilapſi ſunt, Plataenſes, vbi iuxta Chalcidem appulſi fuere, deſcendentes in Pieriam oræ Bœotiæ, ad recipiendos domeſticos ſuos ſe conuerterant. ita dum in ſuis conſeruandis occupantur, relicti fuere. Athenienſes autem ſub Pelaſgis eam quæ nunc Græcia nuncupatur tenentibus, Pelaſgi erant, Cranai nominati: ſub rege vero Cecrope, Cecropidæ cognominati: Erechtheo autem adepto imperium, immutato nomine Athenienſes appellati: deinde Iones, ab Ione Xuthi filio, qui dux extitit Athenienſis exercitus.
XLV Megarenſes autem tantundem copiarum quantum ad Artemiſium, attulerunt: Ampracii, ſeptem cum nauibus auxilio venerunt: Leucadii, cum tribus, Dorica gens, & à Corintho oriunda.
XLVI Ex inſulanis autem Æginetæ triginta naues exhibuerunt: quibus aliæ quoque erant naues inſtructæ, ſed iis oram ſuam tutabantur: verum cum triginta omnino nauibus præcipuæ velocitatis ad Salaminem dimicauerunt. Sunt autem Æginetæ Dores, ab Epidauro. cui inſulæ nomen antea fuerat OEnone. Poſt Æginetas eaſdem quas ad Artemiſium viginti naues præbuere Chalcidenſes: & Eretrienſes, ſeptem. hi Iones ſunt. Dehinc autem Chii eaſdem præbuere, gens ab Athenienſibus Ionica. Naxii autem naues præbuere quatuor, qui quemadmodum & ceteri inſulani, à popularibus ad Medos miſſi erant, ſed illorum iuſſa aſpernati, tranſiere ad Græcos, ſuaſu Democriti, viri inter ciues illuſtris, & tunc trierarchi. Naxii autem Iones ſunt ab Athenienſibus ducentes originem. Styreenſes quoque eaſdem quas in Artemiſio naues præbuere. Cynthii, vnam omnino, & vnam penteconterum. horum vtriq; Dryopes ſunt. Seriphii etiam & Siphnii & Melii fuere in partibus. hi enim ſoli ex inſulanis terrã barbaro & aquam negauerunt.

ἀπὸ Ἡρακλέος τε καὶ Μηλιέων ἐκ τῆς νεὼ Δωρίδος καλεομένης χώρης ἐξαναστάντες. οὗτοι μὲν νέων Πελοποννησίων ἐς τετράκοντο. Οἱ δὲ ἐκ τῆς ἔξω ἠπείρου, Ἀθηναῖοι μὲν, πρὸς πάντας τοὺς ἄλλους, πρεχόμενοι νῆας ὀγδώκοντα καὶ ἑκατὸν μείους. ἐν Σαλαμῖνι γὰρ οὐ συνεναυμάχησαν Πλαταιέες Ἀθηναίοισι, ἅτε δὴ τοιόνδε τι πρῆγμα. ἀπαλλαγομένων τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου, ὡς ἐγίνοντο κατὰ Χαλκίδα, οἱ Πλαταιέες ἀπεβαίνεον ἐς τὴν περαίην τῆς Βοιωτίης χώρης, τοῖσι ἐκομίδη ἐτέατο τῶν οἰκετέων, οὗτοι μὲν νέων τοὺς σώζοντες ἐλείφθησαν. Ἀθηναῖοι δὲ ὅτε μὲν Πελασγῶν ἐόντων τὴν νεῶν Ἑλλάδα καλεομένην, ἔσαν Πελασγοὶ, ὀνομαζόμενοι Κραναοί· ὅτε δὲ Κέκροπος βασιλεύοντος ἐπωνήθησαν Κεκροπίδαι· ἐκδεξαμένου δὲ Ἐρεχθέος τὴν ἀρχὴν, Ἀθηναῖοι μετωνομάσθησαν· Ἴωνος δὲ τοῦ Ξούθου στρατάρχεω γενομένου Ἀθηναίοισι, ἐκλήθησαν ἀπὸ τούτου Ἴωνες. Μεγαρέες δὲ τὠυτὸ πλήρωμα παρείχοντο ὅ καὶ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ. Ἀμπρακιῶται δὲ, ἑπτὰ νέας ἔχοντες ἐπεβοήθησαν· Λευκάδιοι δὲ, τρεῖς, ἔθνος ἐόντες αὐτοὶ Δωρικὸν ἀπὸ Κορίνθου. Νησιωτέων δὲ, Αἰγινῆται, τεσσεράκοντα παρείχοντο. ἔσαν μὲν σφι καὶ ἄλλαι πεπληρωμέναι νέες· ἀλλὰ τῆσι μὲν τὴν ἑωυτῶν ἐφύλασσον, τεσσεράκοντα δὲ τῆσι ἀρίστῃσι πλεούσῃσι ἐν Σαλαμῖνι ναυμάχησαν. Αἰγινῆται δέ εἰσι Δωριέες, ἀπὸ Ἐπιδαύρου· τὴ δὲ νήσῳ πρότερον οὔνομα ἦν Οἰνώνη. μετὰ δὲ Αἰγινήτας, Χαλκιδέες τὰς ἐπ' Ἀρτεμισίῳ εἴκοσι παρεχόμενοι, καὶ Ἐρετριέες τὰς ἑπτά· οὗτοι δὲ, Ἴωνές εἰσι· μετὰ δὲ, Κῖοι, τὰς αὐτὰς παρεχόμενοι, ἔθνος ἐὸν Ἰωνικὸν ἀπὸ Ἀθηναίων. Νάξιοι δὲ πρείγοντο τέσσερας, ἀποπεμφθέντες μὲν ἐς τοὺς Μήδους ὑπὸ τῶν πολιτέων, κατάπερ καὶ 302
ἄλλοι νησιῶται, ἀλογήσαντες δὲ τῶν ἐντολέων, ἀπίκατο ἐς τοὺς Ἕλληνας, Δημοκρίτου πευσαντος, ἀνδρὸς τῶν ἀστῶν δοκίμου, καὶ τότε τεσσεραρχέοντος. Νάξιοι δὲ εἰσὶ Ἴωνες ἀπ' Ἀθηναίων γεγονότες. Στυρέες δὲ τὰς αὐτὰς παρείχοντο νῆας τὰσπερ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ. Κιῶτοι δὲ μοῦνοι καὶ πεντηκοτέρους, ἐόντες σὺν ἁμφοτέροισι οὗτοι Δρύοπες· καὶ Σερίφιοί τε καὶ Σίφνιοι καὶ Μήλιοι ἐς τετράκοντο. οὗτοι γὰρ οὐκ ἔδοσαν μούνοι νησιωτέων τῷ βαρβάρῳ γῆν τε καὶ ὕδωρ.

Οὗτοι μὲν ἅπαντες ἐντὸς οἰκημένοι Θεσπρωτῶν καὶ Ἀχέροντος ποταμοῦ, ἐστρατεύοντο. Θεσπρωτοὶ γάρ εἰσι ὁμουρέοντες Ἀμπρακιώτῃσι καὶ Λευκαδίοισι· οἱ δὲ ἐκτεόν χωρέων ἐστρατεύοντο. τῶν δὲ ἐκτὸς τουτέων οἰκημένων, Κροτωνιῆται μοῦνοι ἔσαν βοηθήσαντες τῇ Ἑλλάδι κινδυνεύουσι, νηὶ μιῇ, τῆς ἦρχε ἀνὴρ τρὶς πυθονίκης, Φάυλλος· Κροτωνιῆται δὲ γένος εἰσὶ Ἀχαιοί. Οἱ μὲν νυν ἄλλοι, τριήρεας παρεχόμενοι ἐστρατεύοντο· Μήλιοι δὲ, καὶ Σίφνιοι, καὶ Σερίφιοι, πεντηκοντέρους. Μήλιοι μὲν, γένος ἐόντες ἀπὸ Λακεδαίμονος, δύο παρείχοντο· Σίφνιοι δὲ καὶ Σερίφιοι, Ἴωνες ἐόντες ἀπ' Ἀθηναίων, μίαν ἑκάτεροι. Ἀριθμὸς δὲ ἐγένετο ὁ πᾶς τῶν νεῶν, πάρεξ τῶν πεντηκοντέρων, τριηκόσιαι, καὶ ἑβδομήκοντα καὶ ὀκτώ. Ὡς δὲ ἐς Σαλαμῖνα σωθῆλθον ἐστρατηγοὶ ἀπὸ τῶν Ἑρμιονίδων πολίων, ἐβουλεύοντο, προθέντος Εὐρυβιάδεω γνώμην, ἀποφαίνεσθαι τὸν βουλόμενον, ὅκου δοκέοι ὀπιτηδεώτατον εἶναι ναυμαχίην χωρίον ἐνθαῦτα ποιέεσθαι τῶν αὐτοῖ χωρίων ἐγκρατέες εἰσί. ἤδη γὰρ Ἀττικὴ ἀφείτο πᾶσα, τῶν δὲ λοιπῶν περὶ ἐβουλεύετο. αἱ γνῶμαι δὲ τῶν λεγόντων αἱ πλεῖσται συνεξέπιπτον, πρὸς τὸν Ἰσθμὸν πλώσαντας ναυμαχέειν πρὸ τῆς Πελοποννήσου· ὑπελέγοντο δὲ λόγον τόνδε, ὡς, ἢν νικηθῶσι τῇ ναυμαχίῃ, ἐν Σαλαμῖνι μὲν ἐόντες, πολιορκήσονται ἐν νήσῳ, ἵνα σφι ἀμφὶ εἰν οὐδεμίη ὑποφυλακὴ ἔσται· πρὸς δὲ τοῦ Ἰσθμοῦ, ἐς τὸν ἑωυτῶν ἔξοίσονται. Ταῦτα μὲν ἀπὸ Πελοποννησίων στρατηγῶν ὑπελεγόμενα, ἐλήλυθε ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ἀγγέλλων ἥκειν τὸν βάρβαρον ἐς τὴν Ἀττικήν, καὶ πάσαν αὐτὴν πυρπολέεσθαι. ὁ γὰρ δὴ Βοιωτῶν στρατόπεδος στρατὸς ἅμα Ξέρξῃ, διαβάντος Θερμοπύλας ἐς τὴν χώρην, αὐτίκα ἐπῆλθε πάντα τὰ ἐπὶ τῇσι Ἀθήνῃσι· ἐνέπρησε δὲ Θεσπιέας τε καὶ Πλαταιέας, πυθόμενος Θηβαίων ὅτι οὐκ ἐμήδιζον. Ἀπὸ δὲ τῆς Βοιωτίδος τὴν Ἑλλήσποντον, ἔνθεν πορεύεσθαι ἤρξαντο οἱ βάρβαροι, ἕνα αὐτὸν διαβάντες μιῆνα, ἐν τῷ διέβαινον ἐς τὴν Εὐρώπην, ἐν τοῖσι ἑπτέρωσι μησὶ ἐγένοντο τῇ Ἀττικῇ, Καλλιάδεω ἄρχοντος Ἀθηναίοισι. καὶ αἱρέουσι ἐρῆμον δὴ ἄστυ, καὶ πυκνὰς ὀλίγῃσι δεήσασι τῶν Ἀθηναίων ἐν τῷ ἱρῷ ἐόντας, ξυμμίας τε τῷ ἱερῷ, καὶ πό-

Intra Thesprotos isti omnes & amnem Acherontem incolunt. Siquidem Thesproti, quum sint contermini Ampraciotis ac Leucadiis, ex vltimis regionibus in militiam venerunt. Eorum autem qui extra hos habitant, soli fuere Crotoniatæ qui Græciæ periclitanti auxilium vna naui tulere, cui præerat Phayllus, vir [1] ter Pythionices. Sunt autem Crotoniatæ genere Achæi. Et ceteri quidem ex hac classe triremes præbuerunt: Melii autem & Siphnii & Seriphii penteconteros, [2] *id est, biremes*: Melii duas, Siphnii Seriphiique vnam vtrique: Melii, à Lacedæmone genus ducentes: Siphnii & Seriphii, ab Athenienſibus Iones. Summa nauium, præter penteconteros, fuit trecentæ [3] quinquagintaocto. Quæ posteaquam ex iis quas dixi vrbibus ad Salaminem conuenerunt, inter earum duces consultabatur, EVrybiade rogante vt qui vellent sententiam dicerent, vbinam ex iis locis quibus ipsi potirentur, commodissimum foret pugna nauali decernere. iam enim Attica pro derelicta erat: itaque de ceteris deliberabatur. Pleræque igitur illorum sententiæ in hoc cõgruebant, vt profecti ad Isthmum ante Peloponnesum decertarent, hac videlicet ratione, quod, si male pugnassent, ad Salaminem quidem, obsessis sibi in insula nullum subsidium ostendebatur: ad Isthmum vero dabatur ad suos effugium. ¶ Hæc ratio quum à ducibus Peloponnensium redderetur, aduenit quidam Athenienſis nunciatum iam Atticam barbarum esse ingressum, eamque omnem igne vastare. nam copiæ quæ cum Xerxe erant, Bœotiam peragrantes, incensa tum Thespiensium, qui in Peloponnesum abscesserant, tum Platæensium vrbe, Athenas peruenerant, & omnia illa peruastabant. Ideo autem Thespiam & Platæam incenderunt quod à Thebanis acceperant illas ciuitates non sentire cum Medis. A traiectu autem Hellespontiquo iter ingredi cœpere barbari, vnum mensem triuere transeundo in Europã, tres alios dum in Atticam peruenere, Callíade summum Athenis magistratum gerente: vrbemq; desertam cepere, paucis quibusdam Athenienſibus in templo repertis, necnõ quæstoribus ærariis,

XLVII XLVIII XLIX L LI

1 *Id est, Ter in certamine Pythico victor.* 2 *Atqui ipsemet huius libri initio penteconteros interpret.* nauigia quinquagenûm remorum. 3 Septuagintaocto.

& homi-

& hominibus egenis, qui præsepta foribus atque lignis arce subeuntes arcebant: qui non exierant illinc ad Salaminem, simul præ inopia victus, [1] simul opinione oraculi soluendi, quod reddiderat sibi Pythia, murum ligneum inexpugnabilem fore: id interpretantes ex oraculo effugium esse, non
LII naues. Hos Persæ, castris ex aduerso arcis positis in prominenti colle, quẽ Areion pagon Athenienses vocant, hũc in modum obsederunt: Sagittas stupa circumdatas vbi incenderant, emittebant in illorum vallum. Athenienses, quanquam obsessi, & ad vltimum malorum deducti, etiam inscenso vallo, tamen tesistebant: ac ne verba quidem Pisistratidarum conditionem deditionis offerentium admittebant: & cum alia ad repugnandum excogitarunt, tum vero hoc, quod in barbaros portis subeuntes deuoluebant saxa molaria: adeo vt Xerxes perdiu inops consilii fuerit, quod eos expugnare non posset.
LIII Tandem ex difficultatibus accessus quidam apparuit barbaris. necesse enim erat, secundum oraculum, omnem Atticam quæ in continente est, subiici Persis. Igitur à fronte arcis, à tergo autem portarum & ascensus, qua parte nemo excubabat, quaque nemo credebat quempiam hominum ascensurum, hac parte, etsi loco prærupto, quidam conscenderunt, iuxta templum Aglauriæ filiæ Cecropis. Quos vbi in arcem ascendisse viderunt Athenienses, partim è muro sese præcipitauerunt, atque extincti sunt, partim in ædem refugerunt. At Persæ qui ascenderant, primum ad portas contendunt, eisque patefactis supplices trucidant: atque vbi omnium stragem fecerunt, direpto templo arcem incendunt.
LIV Athenis omnino Xerxes potitus, equitem quendam Susa ad Artabanum mittit, nunciatum res bene gestas, ac præsentem statum. Postero die quàm nuncium miserat, conuocatis Atheniensium exulibus, expeditionis suæ comitibus, iussit vt conscensa arce hostias suo ritu immolarent: siue aliquo in somniis viso, siue sua sponte facti pœnitens quod templum concremasset. Exules Athenienses id quod iussi erant exequuti sunt. Cuius rei cur
LV mentionẽ fecerim exponam: Est in arce hac, Erechthei (qui fertur fuisse terri-

χὴ πάντας αὐθεφόπους· οἱ φεφξάμβοι τὴν ἀκφόπολιν θυρσί τε καὶ ξύλοισι, ἡμιώνλο τὸν ἐπιόντας· ἅμα μὴν ἐπ' ἀθηνίης βίου τὸν ἐκχωρήσαντες ἐς Σαλαμῖνα· τοῖς γὰρ, αὐδὲ δοκέοντες ἐξευρηκέναι τὸ μαντήιον τὸ ἡ Πυθίη σφι ἔχρησε, τὸ ξύλινον τεῖχος ἀναλωτον ἔσεσθαι· καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο εἶναι τὸ κρησφύγετον καὶ τὸ μαντήιον, καὶ οὐ τὰς νῆας. Οἱ δὲ Πέρσαι ἱζόμβοι ὅπῃ ⓦ κατάντιον τῆς ἀκφοπόλιος ὄρεον, ⓦ Ἀθηναῖοι καλέυσι Ἄρήιον πάγον, ἐπολιόρκεον τρόπον τοιόνδε· ὄχως σύμπειον τοῖς τὸν οἰσοὺς τοξευθέντες ἄψιδν, ἐτόξευον ἐς τὸ φράγμα. ἐνθαῦτα Ἀθηναίων ⓐ πολιορκεόμβοι, ὅμως ἠμιώοντο, καὶ τοσοῦτον ἐς τὸ ἔσχατον τῦ κακοῦ ἀπιγμένοι, καὶ τῦ φρήγματος τοῖσδεδωκότος· οὐδὲ λόγοις τῶν Πεισιστρατιδέων τοῖσφερέντων περὶ ὁμολογίης ἐνεδέκοντο. ἀμυνόμβοι δὲ, ἀλλά τε αὐτεμηχανέοντο, καὶ δὴ καὶ τοιόνδε τῶν βαρβάρων τοὺς πύλας, ὁλοὶ ξύλοις ἀπίεσαν, ὥστε Ξέρξεα δοκέοντα συχνὸν ἀποείσι ἐνέχεσθαι, ἀδυνάμβον σφέας ἐλεῖν. Χρόνῳ δὲ ὑπὸ τῶν ἀπόρων ἐφάνη δὴ τοῖς ἔσοδος τοῖσι βαρβάροισι. ἔδεε γὰρ κατὰ τὸ θεοπρόπιον πᾶσαν τὴν Ἀτθίδα τὴν ἐν τῇ ἠπείρῳ, ὑπὸ Πέρσῃσι ἐμπεσεῖν. ἐμπροσθεν ὦν τοῦ τῆς ἀκφοπόλιος, ὀπίσθεν δὲ τῶν πυλέων, καὶ τῆς ἀόδου, τῇ δὴ οὐδεὶς ἐφύλασσε, οὐδ' ἂν ἤλπισε μήκοτε τοὺς κατὰ τοῦτο ἀναβαίνειν ἀνθρώπων, τούτῃ ἀνέβησαν τινες κατὰ τὸ ἱρὸν τῆς Κέκροπος θυγατρὸς Ἄγλαύρου, καίτοιπερ ἀπικρήμνου ἐόντος τοῦ χώρου. ὡς δὲ εἶδον αὐτοὺς ἀναβεβηκότας ⓐ Ἀθηναῖοι ὅπῃ τὴν ἀκρόπολιν, ⓐ μὴν ἐρρίπτεον ἑωὐτοὺς κατὰ τοῦ τείχεος κάτω, καὶ διεφθείροντο, ⓐ δὲ ἐς τὸ μέγαρον κατέφυγον. τῶν δὲ Περσέων ⓐ ἀναβεβηκότες, τοῦτον μὲν ἐτρέποντο τοὺς τὰς πύλας, τούτους δὲ ἀνοίξαντες, τοὺς ἱκέτας ἐφόνευον· ἐπεὶ δὲ σφι πάντες κατέστρωντο, τὸ ἱρὸν συλήσαντες, ἐνέπρησαν πᾶσάν τὴν ἀκφόπολιν. Σχὼν δὲ πάντα τελέως τὰς Ἀθήνας Ξέρξης, ἀπέπεμψε ἐς Σοῦσα ἄγγελον ἱππέα, Ἀρταβάνῳ ἀγγέοντα τὴν πρεοῦσάν σφι εὐπραξίην. ἀπὸ δὲ τῆς πέμψιος τοῦ κήρυκος δευτέρῃ ἡμέρῃ συγκαλέσας Ἀθηναίων τοὺς φυγάδας, ἐόντας ἐπομβους, ἐκέλευε τρόπῳ τῷ σφετέρῳ θύσαι τὰ ἱερὰ ἀναβάντας ἐς τὴν ἀκφόπολιν· εἴτε δὴ ὧν ὄψιν τινὰ ἰδὼν ἐνυπνίου ἐνετέλλετο ταῦτα, εἴτε καὶ συνθύμιον ⓐ ἐγένετο ἐμπρήσαντι τὸ ἱρόν. ⓐ δὲ φυγάδες τῶν Ἀθηναίων ἐποίησαν τὰ ἐντεταλμένα. Τοῦ δὲ εἵνεκεν τούτεων ἐπεμνήσθην, φράσω. ἔστι ἐν τῇ ἀκφοπόλι ταύτῃ Ἐρεχθέος τοῦ γηγενέος λεγομένου

1 Simul quod oraculum inuenisse sibi viderentur. *i. oraculi sensum, siue mentem.*

ἔλαιος, ἐν τῷ ἐλαίῃ τε καὶ θαλάσσῃ ἐνί· τὰ λόγῳ πρὸς Ἀθηναίων Ποσειδέωνά τε καὶ Ἀθηναίην ἐσιόντας περὶ τῆς χώρης, μαρτύρια θέσθαι. Ταύτην ὦν τὴν ἐλαίην ἅμα τῷ ἄλλῳ ἱρῷ κατέλαβε ἐμπρησθῆναι ὑπὸ τῶν βαρβάρων· δευτέρῃ δὲ ἡμέρῃ ἀπὸ τῆς ἐμπρήσιος, Ἀθηναῖοι ἀναβάντες ἐς τὸ ἱρὸν, ὡς εἶδον βλαστὸν ἐκ τοῦ στελέχεος ὅσον τε πηχυαῖον ἀναδεδραμηκότα. οὗτοι μὲν νέον τοῦτο ἔφρασαν. Οἱ δὲ ἐν Σαλαμῖνι Ἕλληνες, ὡς σφι ἐξ- 10
ηγγέλθη ὡς ἔχοι τὰ περὶ τὴν Ἀθηναίων ἀκρόπολιν, ἐς τοσοῦτον θόρυβον ἀπίκοντο, ὡς ἔνιοι τῶν στρατηγῶν οὐδὲ κυρωθῆναι ἔμενον τὸ προκείμενον πρῆγμα, ἀλλ' ἐς τε τὰς νῆας ἐσέπιπτον, καὶ ἱστία ἀείροντο ὡς ἀποπλευσόμενοι. Τοῖσι τε ὑπολειπομένοισι αὐτέων ἐκυρώθη περὶ τοῦ Ἰσθμοῦ ναυμαχέειν. νὺξ τε ἐγίνετο, καὶ οἱ ἀπαλυθέντες ἐκ τοῦ συνεδρίου, ἐσέβαινον ἐς τὰς νῆας. Ἐνθαῦτα δὴ Θεμιστοκλέα ἀπικόμενον ὀπίσω τὴν νῆα, εἴρετο Μνησίφιλος, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ὅ, τι σφι εἶη βεβουλευμένον. πυ- 20
θόμενος δὲ παρὰ αὐτοῦ ὡς εἶη δεδογμένον ἀπάγειν τὰς νῆας πρὸς Ἰσθμόν, καὶ περὶ τῆς Πελοποννήσου ναυμαχέειν, εἶπε, Οὐ τοι ἀρά γε ἀπαίρουσι τὰς νῆας ἀπὸ Σαλαμῖνος, περὶ σοῦ μοῦνος ἐν πατρίδος ναυμαχήσεις. τῷ γὰρ πόλιας ἕκαστοι πρέφονται. καὶ οὔτε σφέας Εὐρυβιάδης κατέχειν δυνήσεται, οὔτε ὡς ἀνδρῶν ἀμείνων ἀμαχεδὰ ἀθῆναι τὴν στρατιήν· ἀπολέεται τε ἡ Ἑλλὰς ἀβουλίῃσι. ἀλλ' εἶπον ὅτι μηχανή, ἴθι, ἢν πειρᾷ μάχεσθαι τὰ βεβουλευμένα, ἵν' κως δυνῇ ἀ- 30
ναγνῶσαι Εὐρυβιάδεα μεταβουλεύσασθαι, ὥστε αὐτοῦ μένειν. Καρτὰ δὴ τοῦ Θεμιστοκλέι ἤρεσε ἡ ὑποθήκη· καὶ οὐδὲν πρὸς ταῦτα ἀμειψάμενος, ἦιε ὀπὶ τὴν νῆα τὴν Εὐρυβιάδεω. ἀπικόμενος δὲ, ἔφη θέλειν κοινόν τι ῥῆμα συμβάλλεσθαι. ὁ δὲ αὐτὸν ἐς τὴν νῆα ἐκέλευε ἐσβαίνοντα λέγειν εἴ τι θέλει. ἐνθαῦτα ὁ Θεμιστοκλέης παρεζόμενος καταλέγει πρός τε πρότερα τὰ ἤκουσε Μνησιφίλου, ἑωυτοῦ ποιεύμενος, καὶ ἄλλα πολλὰ προστιθείς· ἐς ὃ ἀπέγνωσε μηκέτι ζώειν ἐκ τε τῆς νηὸς ἐκβῶσι Εὐρυ- 40
βιάδεα, συλλέξαι τε τοὺς στρατηγοὺς ἐς τὸ συνέδριον. Ὡς δ' ἀρά συνελέχθησαν, πρὶν ἢ Εὐρυβιάδεα προθεῖναι λόγον, τοῦ εἵνεκα συνήγαγε τοὺς στρατηγούς, πολλὰ ἐνῆν ὁ Θεμιστοκλέης ἐν τοῖσι λόγοισι,

gena) templum, in quo olea est & mare, vt apud Athenienses prædicatur, Neptuno & Mineruæ in testimonium posita quod de regione decertassent. Hãc igitur oleam vna cum cetero templo contigit vt barbari exurerent: quam Athenienses qui ab rege iussi erant rem diuinam facere, altero ab incensione die quum in templum ascẽdissent, aspexerunt fruticasse, edito à stipite virgulto cubiti instar. Et hæc quidem illi narrauerunt. ¶ At Græci qui apud Salaminẽ LVI erant, vbi nunciatum est vti res circa Atheniensium arcem se haberent, eo perturbationis deuenere vt nonnulli è ducibus nõ expectarent dum̃ propositum negocium cõstitueretur, sed in naues irruerent, ac vela tollerent tãquam profecturi: ceteriq; qui relinquebantur, statuerent sibi ante Isthmum prœlio nauali decernẽdum. Et quum nox adfuisset, digressi è concilio, naues cõscenderunt Ibi Themistoclem pergentẽ ad nauem LVII scisciturat Mnesiphilus vir Atheniensis quidnam ab ipsis decretum esset: & quũ ab eo audisset decretum esse vt ad Isthmum proficiscerentur, & [1] ante Peloponnesum dimicarent, Si isti inquit, à Salamine proficiscantur, iam tu pro nulla amplius patria dimicabis. ad suam enim quisq; patriam remeabunt: vt nec EVrybiades, nec alius hominum quispiam cohibere possit quominus copiæ dilabantur: Græciaque peribit consilii inopia. Quare siquid comminisci potes, perge, & quod decretum est conare irritum reddere, & EVrybiadem à sententia reuocare, vt hic perstet. Themisto- LVIII cles, quum hæc admonita sibi admodum probarentur, nullo reddito responso ad EVrybiadis nauem perrexit. vbi hominem conuenit, ait velle se de negocio communi cum eo colloqui. Hunc ille in nauem ingressum iubet loqui quæ vellet. Cui Themistocles assidens, quæcunque à Mnesiphilo acceperat, tanquam à semetipso refert, & alia adiecit multa, donec EVrybiadem à sententia reuocauit: persuasitq; vt è naui prodiret, & duces ad concilium contraheret. Ii posteaquam congrega- LIX ti sunt, priusquam ad eos EVrybiades referret id cuius gratia ipsos coegerat, Themistocles multis agebat verbis

1 Pro Peloponneso, *alibi ventis.*

prout

prout magnopere expediebat. Quem interfatus Corinthiorum dux Adimantus Ocyti filius, Themistocles, inquit, in certaminibus ii qui ante alios surgunt, *colaphis* cæduntur. Eum refellens Themistocles, At qui, inquit, relinquuntur, LX non coronantur. Comiter autem Corinthio quum respondisset, ad EVrybiadem conuersus, nihil eorum dicebat quæ dixerat prius, illos, postea quam a I. Salamine profecti fuissent, dilapsuros: (præsentibus enim sociis, non putabat sibi decorum quempiam accusare) sed aliunde oratione sumpta, In te nunc, inquit, situm est seruare Græciam, si mihi I accedens, nauale hîc prœlium facias, & non horum quibusdam credens, classem ad Isthmum abducas. vtrumque enim, quum audieris, inter se comparato. Si ante Isthmum confliges, in patenti pelago dimicabis, vbi nobis minimum expedit, naues habentibus & grauiores & numero inferiores. Ex quo, etiamsi in aliis feliciter nobiscum agatur, tamen amittes Salaminem & Megara & Æginam. nam illos vna comitabitur suus pedester exercitus. atque ita tu eos in Peloponnesum ages, omnemque Græciam in discrimen adduces. Sin autem id 2 feceris quod suadeo, hæc in eo reperies commoda: Primum si in arcto conflixerimus, nos, pauci naues cum multis, profecto [1] si æqua belli contingent, multo superiores erimus: quoniam in arcto oppugnare, pro nobis est: in spatioso, pro illis. Præterea Salamis seruatur, vbi nostri nunc liberi collocati sunt & vxores. [2] Est & alia hîc caussa propter quam item debes præcipue hic manere, quod pro Peloponneso & Isthmo pugnabis: quo caue (si sapis) ne istos ducas. Quod 3 si id quod spero continget, vt classe vincamus, barbari neque ad Isthmum nobis aderunt, neque vsquam longius ab Attica procedent, sed nullo ordine abibunt: vnde nobis lucrifaciemus quæ seruauerimus, Megara, Æginamque, atque Salaminem, apud quam credibile est nos hostibus fore superiores. [3] Credibilia enim suadentibus hominibus fere prospere cedit: secus facientibus ne deus quidem vult adesse, & humanæ sententiæ indulgere. Hæc dicentem Themistoclem rursus interpellans Adimantus, iubebat silere eum, vtpote cui patria LXI non esset: quin etiam Eurybiadem non

οἷα καρτα δεόμενος. λέγοντες δὲ αὐτῷ, ὁ Κορίνθιος στρατηγὸς Ἀδείμαντος ὁ Ὠκύτου εἶπε, Ὦ Θεμιστόκλεες, ἐν τοῖσι ἀγῶσι οἱ πρεσβύτατοι ῥαπίζονται. ὁ δὲ, Ἀπολυόμενος, ἔφη, Οἱ δέ γε ἐγκαταλειπόμενοι οὐ στεφανοῦνται. Τότε μὲν ἠπίως πρὸς Κορίνθιον ἀμείψατο. πρὸς δὲ Εὐρυβιάδεα ἔλεγε ἐκείνων μηδὲν ἔτι σοδὲν τῶν πρόσθεν λεχθέντων, ὡς ἐπεὰν ἀπαίρωσι ἀπὸ Σαλαμῖνος, διαδρήσονται (πρὸς γὰρ τῶν συμμάχων, οὐκ ἐφερέ κόσμον σοδὲν ἂν κατηγορέειν) ὁ δὲ ἄλλοθεν λόγου εἶχετο, λέγων τάδε, Ἐν σοὶ νῦν ἐστι σῶσαι τὴν Ἑλλάδα; ἢν ἐμοὶ πείθη ναυμαχέειν αὐτοῦ μένων ποιέεσθαι, μηδὲ πειθόμενος τοῦτέων τοῖσι λέγουσι, ἀνάζευξης πρὸς Ἰσθμόν τὰς νῆας. ἀντίξεες γὰρ ἐκάτερον, ἀκούσας. πρὸς μὲν τῷ Ἰσθμῷ συμβάλλων, ἐν πελάγεϊ ἀναπεπταμένῳ ναυμαχήσεις, ἐς ὃ ἧκιστα ἡμῖν σύμφορόν ἐστι, νῆας ἔχουσι βαρυτέρας, καὶ ἀριθμὸν ἐλάσσονας. τὰ δὲ, ἀπολέεις Σαλαμῖνά τε καὶ Μέγαρα καὶ Αἴγινα, ἢν περ καὶ τἆλλα εὐτυχήσωμεν. ἅμα γὰρ τῷ ναυτικῷ στρατῷ αὐτέων ἕψεται καὶ ὁ πεζός. καὶ οὕτω σφέας αὐτὸς ἄξεις ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον, κινδυνεύσεις τε ἁπάσῃ τῇ Ἑλλάδι. ἢν δὲ τἀ ἐγὼ λέγω ποιήσῃς, τάδε ἐν αὐτοῖσι χρηστὰ εὑρήσεις. πρῶτα μέν, ἐν στεινῷ συμβάλλοντες νηυσὶ ὀλίγῃσι πρὸς πολλάς, ἢν περ τἀ οἰκότα ἐν τῷ πολέμου ἐκβαίνῃ, πολλὸν κρατήσομεν. τὸ γὰρ ἐν στεινῷ ναυμαχέειν, πρὸς ἡμέων ἐστὶ ἐν εὐρυχωρίῃ δέ, πρὸς ἐκείνων. αὖτις δέ, Σαλαμὶς σωιζήσεται, ἐς τὴν ἡμῖν ἐπέκκειται τέκνα τε καὶ γυναῖκες. καὶ μὴν καὶ τάδε ἐν αὐτοῖσι ἔνεστι, τὸ καὶ προσέχεσθαι μάλιστα χρεών· ὁμοίως αὐτός τε μένων, προναυμαχήσεις Πελοποννήσου, καὶ πρὸς τῷ Ἰσθμῷ. σοδὲ σφέας, ἢν μὲν φρονέοντες, ἄξεις ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον. ἢν δέ γε καὶ τἀ ἐγὼ ἐλπίζω γενήσεται, καὶ νικήσωμεν τῇσι νηυσὶ, οὔτε ἡμῖν ἐς Ἰσθμὸν πρόσονται βάρβαροι, οὔτε προβήσονται ἑκαστέρω τῆς Ἀττικῆς· ἀπίασί τε σοδενὶ κόσμῳ. Μεγαρέοισί τε καὶ Αἰγινήτῃσι καὶ Σαλαμῖνι, ἐν τῇ ἡμῖν καὶ λόγιον ἐστὶ πρῶτα ἐκθεῖν κατὰ τοῦτο γενέσθαι. οἰκότα μὲν νῦν βουλευομένοισι ἀνθρώποισι, ὡς σφι ἐπίπαν ἐθέλειν γίνεσθαι· μὴ οἰκότα δὲ βουλευομένοισι, οὐκ ἐθέλειν σοδὲ θεὸς προσχωρέειν πρὸς τὰς ἀνθρωπίνας γνώμας. Ταῦτα λέγοντος Θεμιστοκλέους, αὖτις ὁ Κορίνθιος Ἀδείμαντος ἐπιφέρει, σιγᾶν τε κελεύων τὸν μὴ ἔστι πατρίς, καὶ Εὐρυβιάδεα σὺν

304

1 Si rationi consentaneus sit belli exitus, 2 Sed & hoc inter cetera est quod in primis amplecti debes: Hîc manendo, pro Peloponneso & Isthmo nihilo secius pugnabis: 3 Consiliis enim agitantibus rationi consentanea, succedunt illa vt plurimum: at si qui agitent consilia rationi non consentanea, ne ipse quidem deus ad humanas deliberationes vult se accommodare.

ἐὼν ὑπεκφεύγειν ἀπόλι αὐδρί. πόλιν γὰρ τὴν Θεμιστοκλέα πρεσχόμενον, οὕτω σφέλβυε γνώμας συμβάλλεσθαι. ταῦτα δὲ ἐπιφέρε, ὄλλα τε ὀνειδίζων καὶ κατείχοντο αἱ Ἀθῆναι. τότε δὴ ὁ Θεμιστοκλέης κεῖνόν τε καὶ σὺν Κορινθίοις πολλά τε καὶ κακὰ ἔλεγε· ἑωυτοῖσι ἐδήλου λόγῳ, ὡς εἴη καὶ πόλις καὶ χῶ μέζων ἢ τῶν κείνοισι, ἔστ' ἂν δικόσιαι νῆες σφι ἔωσι πεπληρωμέναι. οὐδαμοὶ γὰρ Ἑλλήνων ἀμύνειν ἐπιόντας ἀποκρούεσθαι. Σημήνιον δὲ ταῦτα τῷ λόγῳ, διέβαινε ἐς Εὐρυβιάδεα, λέγων μᾶλλον ἐπιστραμμένα, Σὺ θὴ μενέεις αὐτοῦ, καὶ μοῦνον ἔσεαι ἀνὴρ ἀγαθός· εἰ δὲ μή, ἀναπτέψεις τὴν Ἑλλάδα. ὃ πρῶτον γὰρ ἡμῖν τὸν πόλεμον φέρεσθαι αἱ νῆες. ἀλλ' ἐμοὶ πείθεο. εἰ δὲ ταῦτα μὴ ποιήσεις, ἡμεῖς μὲν ὡς ἔχομεν ἀναλαβόντες τοὺς οἰκέτας, κομιεύμεθα ἐς Σῖριν τὴν ἐν Ἰταλίῃ, ἥ περ ἡμετέρη τε ἔστι ἐκ παλαιοῦ ἔλυ, καὶ τὰ λόγια λέγει, ὑπ' ἡμέων αὐτέων δεῖν κτιεσθῆναι· ὑμεῖς δὲ συμμάχων τοιούτων μοιρωθέντες, μεμνήσεσθε τῶν ἐμῶν λόγων. Ταῦτα δὲ Θεμιστοκλέος λέγοντος, ἀνεδιδάσκετο Εὐρυβιάδης. δοκέειν δέ μοι, ἀρρωδήσας μάλιστα τὸν Ἀθηναίους, ἀνεδιδάσκετο, μὴ σφέας ἀπολίπωσι, ἐὼν τοῦτο ἐν Ἰσθμῷ ἀναγαγὼν τὰς νῆας. ἀπολιπόντων γὰρ Ἀθηναίων, οὐκέτι ἐγίνοντο ἀξιόμαχοι οἱ λοιποί. ταύτην δὲ αἱρέεται τὴν γνώμην, αὐτοῦ μιμνοντας ναυμαχέειν. Οὕτω μὲν οἱ περὶ Σαλαμῖνα, ἔπεσι ἀμφιλογοφοιοι, ἐπεί τε Εὐρυβιάδης ἔδοξε, αὐτοῦ παρεσκευάζοντο ὡς ναυμαχήσοντες· ἡμέρη τε ἐγίνετο, καὶ ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνιόντι σεισμὸς ἐγένετο ἔν τε τῇ γῇ καὶ τῇ θαλάσσῃ. ἔδοξε δὲ σφι δεῖξαι θεοῖσι, καὶ ὑπικαλέσασθαι τοὺς Αἰακίδας συμμάχους. ὡς δὲ σφι ἔδοξε, καὶ ἐποίεον ταῦτα. εὐξάμενοι γὰρ πᾶσι θεοῖσι, ἐκ τοῦ αὐτοῦ μὲν ἐκ Σαλαμῖνος Αἴαντά τε καὶ Τελαμῶνα ἐπεκαλέοντο· ὑπὸ δὲ Αἰακοῦ καὶ τοὺς ἄλλους Αἰακίδας ἐπὶ τὴν Αἴγινάν. Ἔφη δὲ Δικαῖος ὁ Θεοκύδεος, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, φυγάς τε καὶ ὕστερον Μήδοισι λόγιμος γενόμενος τῶν ἐν χρόνον, ἐπεί τε ἐκείρετο ἡ Ἀττικὴ χώρη ὑπὸ τοῦ στρατοῦ τοῦ Ξέρξεω, ἐοῦσα ἔρημος Ἀθηναίων, τυχεῖν τότε ἐὼν ἅμα Δημαρήτῳ τῷ Λακεδαιμονίῳ ἐν τῷ Θριασίῳ πεδίῳ· ἰδεῖν κονιορτὸν χωρέοντα ἀπὸ Ἐλευσῖνος, ὡς ἀνδρῶν μάλιστα κη τρισμυρίων· θωμάζειν δὲ τοὺς ἐπὶ τούτοισι, τίνες ποτὲ ἄνδρες εἶεν· μετὰ δὲ ταῦτα ἐξαπίνης φωνὴν ἀκοῦσαι αὐτοὺς μυστικήν· τὸν δὲ Δημάρητον εἰδέναι τὸ ἐκβόημα τοῦτο, εἰπεῖν δὲ πρὸς τὸν παρεόντα· Ἦ μὴν μεγάλη τις στρατιὴ πορεύεται ἐκ τῆς Ἐλευσῖνος, ἐπιβοηθέουσα τοῖσι ναυσὶ τοῖσι Ἑλληνικοῖσι· ἀλλὰ γὰρ οὐ δύναμαι εἰκάσαι τίνες ἂν εἶεν οἱ στρατεύοντες. τοὺς δὲ εἰπεῖν· Ἀλλὰ τί οὐκ ἐσκοπέεαι εἰ εἰσὶ τοσοῦτοι ὅσοι λέγεις, καὶ τίνες ἄνδρες ἐπιστρατεύονται; ἐκ δὲ τούτου ἐσκοπέεσθαι καὶ ἰδόντα εἰπεῖν· Ἐκ μὲν τῆς Ἐλευσῖνος οὐδένα ὁρῶ στρατόν· ἀτὰρ ἐκ τῆς Ἀττικῆς ἐπιστρατεύονται δύο ἄνδρες, οἳ τὰ μυστήρια ἄγουσι, Δήμητρί τε καὶ Κόρῃ· ἐμὲ δὲ ἐπιμανθάνει τοῦτο τὸ πρῆγμα, εἰ μὴ ἐπὶ τοὺς ἐμοὺς μάλιστα ἐπιστρατεύεται. τοὺς δὲ εἰπεῖν· Ἀλλὰ τί οὐκ ἐσκοπέεαι εἰ εἰσὶ τοσοῦτοι ὅσοι λέγεις, καὶ τίνες ἄνδρες ἐπιστρατεύονται; ἐκ δὲ τούτου ἐσκοπέεσθαι καὶ ἰδόντα εἰπεῖν· Ἐκ μὲν τῆς Ἐλευσῖνος οὐδένα ὁρῶ στρατόν· ἀτὰρ ἐκ τῆς Ἀττικῆς ἐπιστρατεύονται δύο ἄνδρες, οἳ τὰ μυστήρια ἄγουσι, Δήμητρί τε καὶ Κόρῃ· ἐμὲ δὲ ἐπιμανθάνει τοῦτο τὸ πρῆγμα, εἰ μὴ ἐπὶ τοὺς ἐμοὺς μάλιστα ἐπιστρατεύεται.

sinere virum extorrem sententiam dicere, & ita demum id sinere quum vrbem Themistocles habuisset: videlicet exprobrans quod Athenæ captæ essent, tenerenturque ab hoste. Tunc Themistocles, & illi & Corinthiis multa ingerens probra, ratione ostendit, sibi esse & solum, & vrbem multo maiorem quam illis, [1] vnde naues ferme ducentæ essent armatæ, quas nulli Græcorum inuadentes possent propellere. Hęc quum LXII tatione significasset, ad EVrybiadem transiens, maiori cum acrimonia loquebatur, inquiens, Tu vero si hic manes, vir eris egregius: sin minus, Græciæ euersor. totum enim belli momentum nobis naues sustinent. Sed mihi crede, nisi hoc feceris, nos, [2] sicuti sumus, vbi domesticos receperimus, in Sirin quæ est in Italia, profecturos, quæ olim iam nostra est: & quã, vt oracula aiunt, à nobis condi oportet. Vos autem talibus sociis destituti meorum verborum reminiscemini. Hæc dicente Themisto- LXIII cles EVrybiades [3] edocebatur: & ob id edocebatur (vt mihi videtur) quod maxime formidabat ne si ad Isthmum classem reduxisset, ab Athenienſibus desereretur: quibus deserentibus, iam reliqui non essent in pugnando hostibus pares. Ita sententiam eam probauit, vt illic permanentes, pugna nauali decernerent. Quod vbi EVrybiadi placuit, LXIV ij qui altercationibus velitari fuerant circa Salaminem, quum illic sese apparerent tanquam prœlium nauale facturi, dies illuxit: & simul oriente sole extitit terræ & maris motus: propter quod visum est faciendum vt Æacidas in auxilium inuocarent. [4] Id vbi fecerunt, & omnibus qui illinc è Salamine sunt diis vota fecerunt, & Aiacem Telamonis filium inuocauerunt: nauemque ad Æacum & ad alios Æacidas inuocandos Æginam miserunt. Narrabat autem LXV Dicæus Theocydis filius, vir Athenienſis, atque idem exul, & apud Medos factus illustris, per id tempus quo Attica regio Athenienſibus desolata, à pedestri Xerxis exercitu vastabatur, se forte fuisse vna cum Demarato Lacedæmonio apud campum Thriasium, vidisseque puluerem triginta ferme millium virorum procedentem ab Eleusine: & quum

1 Tantisper dum essent illis ducentæ naues armatæ. nullos enim ex Græcis illos inuad. posse propulsare. 2 Ita vt nos habemus, *i. Iam nunc, & nihil innouantes circa verum nostrarum statum.* 3 In diuersam à priore sententiam adducebatur. *Vel, Ad sentiendum aliud quam prius inducebatur. Ad verbum, Redocebatur. i. Diuersum sentire docebatur. vel, Dedocebatur quod sentire edoctus fuerat.* 4 Sicut autem deliberatum fuerat, ita hæc fecerunt. quum enim diis omnibus preces fudissent, illinc quidem, ex ipsa *nimirum* Salamine, Aiacem Telamonemque inuocauerunt, ad Æacum autem ceteroſque Æacidas inuocandos nauem Æginæ.

demi-

demirarentur quorumnam hominum esset ille puluis, statim se audisse vocem, quæ vox ipsi videretur Iacchus mysticus: & Demaratum (vt qui esset sacrorum quæ fierent in Eleusine ignarus) interrogasse quidnam esset quod ita sonaret, seque dixisse, Demarate [1] non aberit quin grandis aliqua clades contingat regis copiis. Hoc enim palam est, quum Attica sit desolata, numen ab Eleusine resonans, venire auxilio Athenensibus ac sociis. & siquidem in Peloponnesum incumbat, periculum regi erit, eiusque copiis quæ sunt in continente: sin ad classem quæ ad Salaminem est conuertatur, periculum adibit rex ne nauticum amittat exercitum. Hæc autem solennia Athenienses quotannis celebrant Cereri atque Proserpinæ: & his sacris quicunque vult & Athenienſium & aliorum Græcorum initiatur: & vox quam audis, est in hoc festo bacchantium. Et ad hæc dixisse Demaratum, Sile, neve alteri cuiquam hoc verbum dixeris. nam si ad regem referatur, capite plecteris, vt nec ego te nec alius quispiã hominum queat eripere. quamobrem tene silentium. hęc autem expeditio diis curæ erit. Hoc Demaratum admonuisse aiebat. [2] Ex illo autem puluere ac voce factam esse nubem, eamque in sublime elatam, Salaminem versus ad Græcorum exercitum fuisse delatam. Ita se didicisse nauticas Xerxis copias esse perituras. Hæc Dicæus Theocydis filius referebat, Demaratum atque alios testes citans. ¶ Classiariæ autem Xerxis copiæ, vbi conspecta strage Laconica ex Trachinia in Histiæam traiecerunt, triduum illic moratæ, per EVripum nauigabant, totidemque diebus ad Phalerum præsto fuerunt. Nec vero minori (vt mihi videtur) numero vel pedestres copiæ vel nauticæ Athenas promotæ sunt, quam ad Sepiadem atque Thermopylas. nam in supplementum eorum qui aut tempestate ad Thermopylas, aut in naualibus ad Artemisium prœliis interierunt, hos substituam qui nondum regem sequuti fuerant, Melienses, Dorienses, Locros, Bœotos, qui cum omni copia aduenerunt, exceptis Thespiensibus & Platæensibus: necnon Carystios, Andrios, Tenios, ac ceteros omnes insulanos, præter quinque ciuitates, quarum nomina superius commemoraui.

LXVI

ἀποθωυμάζειν τε σφέας Ⓦ κονιορτὸν, ὅτεῳ κοτὲ ἐπὶ ἀνθρώπων, καὶ φθόγγα τε φωνῆς ἀκούειν, καὶ Ⓐ φαίνεσθαι τιὼ φωνίῳ ἐὶ Ⓦ μυστικὸν Ἴακχον. ἐὶ δὲ ἀδαήμονα τῶν ἱρῶν τῶν ἐν Ἐλευσῖνι γινομένων Ⓦ Δημάρητον· ἐίρεσθαί τε αὖθις ὅ,τι δὴ φθεγγόμενον εἴη τὸ πᾶν. αὖθις δὲ εἶπαι, Δημάρητε, σὺκ ἔστι ὅκως οὐ μεγάλη τινὸς ἔσται τῇ βασιλέος στρατιῇ. τάδε γὰρ ἀΐδηλα, ἐρήμου ἐούσης τῆς Ἀττικῆς, ὅ,τι θεῖον δὴ φθεγγόμενον, ἀπ' Ἐλευσῖνος ἰὸν ἐπαμῦναι εἰμὶ Ἀθηναίοισί τε καὶ τοῖσι ξυμμάχοισι. καὶ ἢν μὲν γε κατασκήψῃ ἐς τιὼ Πελοπόννησον, κίνδυνος αὐτῷ τε βασιλέι καὶ τῇ στρατιῇ τῇ ἐν τῇ ἠπείρῳ ἔσται· ἢν δ' ὀπὶ τὰς νῆας τρέπηται τὰς ἐν Σαλαμῖνι, Ⓦ ναυτικὸν στρατὸν κινδυνεύσει βασιλεὺς ἀποβαλέειν. τιὼ δὲ ὀρτιὼ ταύτιω ἄγουσι Ἀθηναῖοι ἀγὰ πομπὰ ἑτέα τῇ μητρὶ καὶ τῇ Κόρῃ, καὶ αὐτέων τε ὁ βουλόμενος καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, μυεῖται· καὶ τιὼ φωνιὼ τῆς ἀκούεις, ἐν ταύτῃ τῇ ὀρτῇ ἰαχάζουσι. πρὸς ταῦτα εἶπαι Δημάρητον, Σίγα τε καὶ μηδενὶ ἄλλῳ Ⓦ λόγον τοῦτον εἴπῃς. ἰὼ γὰρ τοι ἐς βασιλέα ἀνενειχθῇ ταῦτα τὰ ἔπεα ταῦτα, ἀποβαλέεις τιὼ κεφαλιὼ καὶ σε οὔτε ἐγὼ δυνήσομαι ῥύσασθαι, οὔτ' ἄλλος ἀνθρώπων οὐδείς. ἀλλ' ἔχ' ἡσυχος. ὡς δὲ σοὶ τῆς στρατιῆς τῆσδε θεοῖσι μελήσει. Ⓦ μὴ δὴ ταῦτα ποιήσῃνε. ἐν δὴ τῷ κονιορτῷ καὶ τῇ φωνῇ γνῶναι νέφος, καὶ μεταρσιωθὲν, φέρεσθαι ὀπὶ Σαλαμῖνος, ὀπὶ δὲ στρατόπεδον τὸ τῶν Ἑλλήνων. ὕστερον δὲ αὖθις μαθεῖν ὅτι τὸ ναυτικὸν τὸ Ξέρξεω ἀπολέεσθαι μέλλοι. ταῦτα μὲν Δικαῖος ὁ Θεοκύδεος ἔλεγε, Δημάρητου τε καὶ ἄλλων μαρτύρων καταστάμενος. Οἱ δὲ ἐς Ⓦ Ξέρξεω ναυτικὸν στρατὸν ταχθέντες, ὅπως ἐν Τρηχῖνος ἑσπάμενοι τὸ πρῶμα τὸ Λακωνικὸν, διέβησαν ἐς τιὼ Ἱστιαίω, ὁρμεόντες ἡμέρας πρὸς, ἔπλωον δι' Εὐρίπου, καὶ ἐν ἑτέρῃσι τοσῇσι ἡμέρῃσι ἐγένοντο ἐν Φαλήρῳ· ὡς μὲν ἐμοὶ δοκέει, οὐκ ἐλάσσονες ἐόντες ἀριθμὸν, ἐσέβαλον ἐς τὰς Ἀθήνας, κατά τε ἤπειρον καὶ τῇσι νήσοι ἀπικόμενοι, ἢ ἐπεί τε Σηπιάδα ἀπίκοντο καὶ ἐς Θερμοπύλας. αἰτιήσω γὰρ τοῖσί τε ἔτι τὸ χειμῶνος αὐτέων ἀπολομένοισι, καὶ τοῖσι ἐν Θερμοπύλῃσι, καὶ τῇσι ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ναυμαχίῃσι, τοῖσδε τοῦ τότε οὔκω ἐπομένοις βασιλέι, Μηλιέας, καὶ Δωριέας, καὶ Λοκροὺς, καὶ Βοιωτοὺς, πρὸς στρατιῇ ἑπομένοις, πλιὼ Θεσπιέων τε καὶ Πλαταιέων· καὶ μάλα Καρυστίους τε καὶ Ἀνδρίους, καὶ Τηνίους τε καὶ τοὺς λοιποὺς νησιώτας πρὸς πλιὼ τῶν πόλιών τῶν ἐπωνήσθην πρότερον τὰ οὐνόματα.

[1] Fieri non potest quin magna aliqua cl. [2] Post illum autem puluerem ac vocem ortam esse nubem.

ὅσῳ γὰρ δὴ προσέβαινε ἐσωτέρω τῆς Ἑλλάδος ὁ Πέρσης, τοσούτῳ πλέω ἔθνεα εἵπετο. Ἐπεὶ ὦν ἀπίκατο ἐς τὰς Ἀθήνας, πρώτοις, πλὴν Παρίων· Παριοὶ γὰρ ὑπολιφθέντες ἐν Κύθνῳ, ἐνθαῦτα κατέβη αὐτὸς Ξέρξης ὀπὶ τὰς νῆας, ἐξελὼν σφι συμμίξαι τε καὶ πυθέσθαι τῶν ὀπιπλεόντων τὰς γνώμας. ἐπεὶ δὲ ἀπικόμενος προσίζετο, πάντες μετάπεμπτοι ἐγένοντο τῶν ἐθνέων τῶν σφετέρων τύραννοι καὶ ταξίαρχοι ἀπὸ τῶν νηῶν. καὶ ἵζοντο, ὡς σφι βασιλεὺς ἑκάστῳ τιμὴν ἐδεδώκεε. πρῶτος μὲν, ὁ Σιδώνιος βασιλεὺς· μετὰ δὲ, ὁ Τύριος· ὀπὶ δὲ, ὡς ἄλλοι. ὡς δὲ κόσμῳ ἐπεζήκεσαν, πέμψας Ξέρξης Μαρδόνιον, ἠρώτα, ἀποπειρώμενος ἑκάστου, εἰ ναυμαχίῃ ποιέοιτο. Ἐπεὶ δὲ πρεσβύτατον ἠρώτα ὁ Μαρδόνιος ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ Σιδωνίου, καὶ μιὴ ἄλλοι κατὰ τωὐτὸ γνώμην ἐξεφέροντο, κελεύοντες ναυμαχίῃ ποιέεσθαι· Ἀρτεμισίη δὲ τάδε εἶπε, Εἰπέ μοι πρὸς Βασιλέα Μαρδόνιε, ὡς ἐγὼ τάδε λέγω, οὔτε κακίστη γνώμην ἐν τῇσι ναυμαχίῃσι τῇσι πρὸς Εὐβοίῃ, οὔτε ἐλαχίστα ἀποδεξαμένη, δέσποτα· τίνυ δέ σοι σαίνειν γνώμην με δίκαιόν ἐστιν ἀποδείκνυσθαι, τὰ τυγχάνω φρονέουσα ἀρίστα ἐς πρήγματα τὰ σά. καίτοι τάδε λέγω, Φείδεο τῶν νηῶν, μηδὲ ναυμαχίῃ ποιέεο. οἱ γὰρ ἄνδρες τῶν σῶν ἀνδρῶν κρέσσονες τοσοῦτόν εἰσι καὶ θαλάσσαν, ὅσον ἄνδρες γυναικῶν. τί δὲ πρῶτος δεῖ σε ναυμαχίῃσι ἀκινδυνοτάτῃ; ὄκ ἔχεις μὲν τὰς Ἀθήνας, τὰς σὺ εἵνεκα ὡρμήθης στρατεύεσθαι; ἔχεις δὲ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα; ἐμποδὼν δέ τοι ἵσταται οὐδείς, οἱ δέ τοι αὐτέων ἦσαν, ἀπήλαξάν σφεων οὕτω ὡς ἐκείνοις ἔπρεπε. τῇ δὲ ἐγὼ δοκέω ἀποβήσεσθαι καὶ τὰ αὐτὰ πολεμίων πρήγματα, τίσιν φράσω· ἢν μὲν μὴ ἐπείχθῃς ναυμαχίῃ ποιεύμενος, ἀλλὰ τὰς νῆας αὐτοῦ ἔχῃς πρὸς γῇ μένων, ἢ καὶ προσβαίνων ἐς τὴν Πελοπόννησον, εὐπετέως τοι δέσποτα χωρήσει τὰ νοέων ἐλήλυθας. οὐ γὰρ οἵοί τε πολλὸν χρόνον εἰσὶ τοι αὐτέχειν οἱ Ἕλληνες, ἀλλὰ σφέας διασκεδάσεις· καὶ αἱ πόλιες ἑκάστοι φεύξονται. οὔτε γὰρ σῖτος πάρα σφίσι ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, οὔτε αὖθις οἰκὸς, ἢν σὺ ὀπὶ τὴν Πελοπόννησον ἐλαύνῃς μετὰ πεζὸν στρατὸν, ἀτρεμίειν τοὺς ὄπισθεν αὐτέων ἥκοντας· οὐδέ σοι μελήσει τῶν Ἀθηναίων ναυμαχέειν. ἢν δὲ αὐτίκα ἐπειχθῇς ναυμαχῆσαι, δείμαίνω μὴ ὁ ναυτικὸς στρατὸς κακωθεὶς, καὶ πεζὸν προδηλήσηται. πρὸς δὲ, ὦ βασιλεῦ, καὶ τόδε ἐς θυμὸν βάλλου,

nam quo magis penetrabat in Græciam Perſes, eo plures eum nationes ſequebantur. Qui omnes, exceptis Parĭis, LXVII poſtquam Athenas venere, & ad Phalerum, (Parii autem in Cythno [1] relicti, quo bellum caderet expectabant) ibi Xerxes ipſe ad claſſem deſcendit, animo cœtum claſſiariorum adeundi, & eorum audiendi ſententias. Eo profectus vbi præſedit, aſſidentibus qui accitu eius aderant, ſuæ quoque gentis tyrannis ac 306 nauium præfectis, vt cuique rex honorem dederat, quorum primus erat Sidonius rex, tum Tyrius, deinceps alii gradatim: miſit ad eos Mardonium tentandi gratia ſciſcitatum ſingulos, prœlium nauale faceret necne. Poſteaquam Mardonius à Sidonio exorſus, ſingulos circumiens interrogauit, ceteri quidem eandem dixere ſententiam, iubentes fieri prœlium: Artemiſia vero, Hęc, inquit, I Mardoni, quæ dico, regi referas: [2] me neque in prœliis ad EVbœam geſtis ignauiſſimam extitiſſe, neque minima contuliſſe in te, domine. ideo, quum talis ſim, æquum eſſe, ea quæ in rem tuam maxime eſſe ſentio, demonſtrare. Itaq; hoc tibi ſuadeo, vt nauibus parcas, nec prœlium nauale facias cum iis viris qui tanto ſunt tuis in mari præſtantiores, quanto feminis viri. Quid enim neceſſe habes omnino venire in diſcrimen pugnæ naualis? nonne Athenas habes quarum gratia expeditionem ſumſiſti? nonne reliquam Græciam? ac nemo tibi obſiſtit? Qui tibi obſiſtebant, ita ſummoti ſunt vt eos decebat. Quo autem ego re- 2 caſuras hoſtium res arbitror, id exponam: Si non inſtabis pugnę naŭali committendæ, ſed claſſem perges hic continere ad terram, aut etiam tendere ipſe in Peloponneſum, tunc tibi, domine, ſuccedent ea quorum gratia veniſti. neque enim diu tibi reſiſtere Græci poſſunt, ſed dilabentur, & abs te ad ſuas quiſque vrbes defugient. quoniam neq; commeatus eſt eis in hac inſula, vt ego audio, neque, ſi tu in Peloponneſum pedeſtres copias duces, hic eos credibile eſt perſtituros qui illinc huc aduenerunt, neque de pugna pro Athenienſibus faciēda curaturos. At ſi pugnam naualem gerere ap- 3 properabis, vereor ne copiæ nauticæ malè re geſta pedeſtribus ſint exitio. Præterea hoc etiā rex in animū dimitte:

1 Quum remanſiſſent, 2 Me, quæ nec in naualibus ad Eubœam prœliis me ignauiſſime geſſi, nec minima præſtiti, par eſt, domine, ſententiam meam proferendo, quæ maxime è re tua eſſe cenſeo, indicare: atque ideo hæc dico, Parce nauibus, nec prœlium nauale cum iis viris &c.

vſu ve-

vsu venire vt bonis quidem hominibus mali serui sint, malis autem boni. Ideoque tibi (qui virorum es optimus) serui sunt mali, qui numero sociorum censentur, Ægyptii, Cyprii, Cilices, Pamphyli,
LXIX è quibus nulla vtilitas est. Hæc loquente Artemisia, quicunque ei bene volebant, noxiam illi rebantur suam orationem, tanquam aliquid mali passurę ab rege, quem vetaret pugnam facere naualem: at ii qui male consultum illi volebant inuidebantque, vtpote cui inter primos sociorum omnium honos haberetur, gaudebant eius quam dixerat sententia, tanquam perituræ. Sed Xerxes, postquam ad eum sunt relatæ sententiæ, magnopere delectatus est Artemisiæ sententia: & quum iam antea officiosam esse sensisset, tunc multo impensius collaudauit. Nihilominus vt
1 pluribus staretur iussit, ratus ad EVbœam suos sponte male pugnasse, quod videlicet ipse abfuisset: itaque constituit
LXX spectaculo pugnę naualis interesse. Classiarii, vbi nunciatum est illinc esse soluendum, classem Salaminem versus ducunt, & per ocium in aciem sunt digesti. Sed quum eos dies defecisset quominus prœlium committerent, (nox enim interuenit) in posterum diem sese instruebant: quum interim Græcos metus formidoque cepit, cum alios, tum vero Peloponnenses, quod ipsi desidentes in Salamine, pro Athenienstum terra essent certaturi: qui si superarentur, in insula deprehensi forent obsidendi, sua
LXXI terra sine præsidio relicta. ¶ Per eandem noctem pedester exercitus barbarorum contendebat in Peloponnesum: quanquam cuncta quæ poterant excogitata erant ne barbari per continentem ingrederentur. Nam vbi Leonidem cum suis apud Thermopylas occubuisse accepere Peloponnenses, celerrime ex vrbibus concursu facto, Isthmum insederunt, duce Cleombroto Anaxandridæ filio, Leonidæ fratre. Ibi considentes, primum viam Scironidem obstruxerunt, deinde consilio inito Isthmum muro inædificabant, opusque perficiebant, quippe nemine (quum tot millia virorum essent) cessante. nam & lapides & lateres & ligna, & cistas sabulo plenas afferebant, nullo temporis momento opus intermittentes, neque diurno neque nocturno. Hi autem è Græcis
LXXII fuerunt qui ad Isthmum auxilio cum omni copia venerunt: Lacedæmonii,

ὡς τοῖσι μὲν χρηστοῖσι τῶν ἀνθρώπων κακοὶ δοῦλοι φιλέοισι γίνεσθαι, τοῖσι δὲ κακοῖσι, χρηστοί. σοὶ δὲ ὄντι ἀρίστῳ ἀνδρῶν πάντων, κακοὶ δοῦλοί εἰσι οἱ ἐν συμμάχων λόγῳ λεγόμενοι εἶναι), ἐόντες Αἰγύπτιοί τε καὶ Κύπριοι, καὶ Κίλικες, καὶ Πάμφυλοι, τῶν ὄφελος ὅτι οὐδέν. Ταῦτα λεγούσης πρὸς Μαρδόνιον, ὅσοι μὲν ἔσαν εὔνοοι τῇ Ἀρτεμισίῃ, συμφορὴν ἐποιεῦντο τὸν λόγον, ὡς κακόν τι πεισομένης πρὸς βασιλέος, ὅτι οὐκ ἐᾷ ναυμαχέειν ποιέεσθαι· οἱ δὲ ἀγαθομενοί τε καὶ φθονέοντες αὐτῇ, ἅτε ἐν πρώτοισι τετιμημένῃ ὑπὸ πάντων τῶν συμμάχων, ἐτέρποντο τῇ ἀναχρίσει, ὡς ἀπολεομένης αὐτῆς. ἐπεὶ δὲ ἀνηκούσθησαν αἱ γνῶμαι ἐς Ξέρξεα, καί τε ἤνθη τῇ γνώμῃ τῆς Ἀρτεμισίης· καὶ νομίζων ἔτι πρότερον σοφὴν δοκέειν εἶναι, τότε πολλῷ μᾶλλον ἐπῄνεε. ὅμως δὲ τοῖσι πλέοσι πείθεσθαι ἐκέλευε, τάδε καταδόξας· πρὸς μὲν Εὐβοίης σφέας ἐθελοκακέειν, ὡς οὐ πρέοντος αὐτῶν· τότε δὲ αὖτις προεθύμεε θεήσασθαι ναυμαχέοντας. Ἐπεὶ δὲ πυνθάνεσθαι ἀπαπλώειν, αἴνησαν τὰς νῆας ὅπως τῶν Σαλαμῖνα. καὶ παρεκρίθησαν διατεταγμένοι κατ' ἡσυχίην. τότε μὲν νυὺ οὐκ ἐξέχρησε σφι ἡ ἡμέρη ναυμαχέειν ποιέεσθαι. νὺξ γὰρ ἐγένετο. οἱ δὲ παρεσκευάζοντο ἐς τὴν ὑστεραίην. τοῦ δὲ Ἕλληνας εἶχε δέος τε καὶ ἀρρωδίη, οὐκ ἧσσα δὲ τοῦ ἀπὸ Πελοποννήσου. ἀρρώδεον δέ, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἐν Σαλαμῖνι κατήμενοι, ὑπὲρ γῆς τῆς Ἀθηναίων ναυμαχέειν μέλλοιεν· νικηθέντες τε, ἐν νήσῳ ἀπολαμφθέντες πολιορκήσονται, ἀπέντες τὴν ἑωυτῶν ἀφύλακτον. Τῶν δὲ βαρβάρων ὁ πεζὸς στρατὸς τὴν παρεοῦσαν νύκτα ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον. καίτοι τὰ δυνατὰ πάντα ἐμεμηχάνητο, ὅκως κατ' ἤπειρον μὴ ἐσβάλλοιεν οἱ βάρβαροι. ὡς γὰρ ἐπύθοντο τάχιστα Πελοποννήσιοι τοὺς ἀμφὶ Λεωνίδεω ἐν Θερμοπύλῃσι τετελευτηκέναι, συνδραμόντες ἐκ τῶν πολίων, ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἵζον. καὶ στρατηγὸς μὲν ἐστρατήγεε Κλεόμβροτος ὁ Ἀναξανδρίδεω, Λεωνίδεω δὲ ἀδελφεός. ἱζόμενοι δὲ ἐν τῷ Ἰσθμῷ, καὶ συγκλῄσαντες τὸν Σκιρωνίδα ὁδὸν, μετὰ τοῦτο ὡς σφι ἔδοξε βουλευομένοισι, ἐκοδόμεον ἀπὸ τοῦ Ἰσθμοῦ τεῖχος. ἅτε δὲ ἐουσέων μυριάδων πολλέων, καὶ παντὸς ἀνδρὸς ἐργαζομένου, ἐτελέετο τὸ ἔργον. καὶ γὰρ λίθοι, καὶ πλίνθοι, καὶ ξύλα, καὶ φορμοὶ ψάμμου πλήρεες ἐσεφέροντο, καὶ ἐλίνυον οὐδένα χρόνον ἐργαζόμενοι οἱ βοηθήσαντες, οὔτε νυκτὸς, οὔτε ἡμέρης. Οἱ δὲ βοηθήσαντες ἐς τὸν Ἰσθμὸν πανδημεὶ, οἵδε ἦσαν Ἑλλήνων· Λακεδαιμόνιοί τε,

1. *Id est, Sententiis plurimum. Qu'on se tint à la plus grande voix.*

καὶ Ἀρκάδες πάντες, καὶ Ἦλεῖοι, καὶ Κορίνθιοι, καὶ Σικυώνιοι, καὶ Ἐπιδαύριοι, καὶ Φλιάσιοι, καὶ Τροιζήνιοι, καὶ Ἑρμιονέες. οὗτοι μὲν ἦσαν οἱ βοηθήσαντες, καὶ ὑποφαρρωδέοντες τῇ Ἑλλάδι κινδυνεύσῃ· τοῖσι δὲ ἄλλοισι Πελοποννησίοισι ἔμελε οὐδέν. Ὀλύμπια δὲ καὶ Κάρνεια παροιχώκεε ἤδη. οἰκέει δὲ τὴν Πελοπόννησον ἔθνεα ἑπτά· τούτεων δὲ τὰ μὲν δύο, αὐτόχθονα ἐόντα, καὶ ἐν χώρῃ ἱδρυται· καὶ τὸ τε καὶ τὸ Πελασγικὸν οἴκεον, Ἀρκάδες, καὶ Κυνούριοι. ἓν δὲ ἔθνος ὁ Ἀχαϊκὸν, οὐκ μὲν Πελοποννήσου οὐκ ἐξεχώρησε, οὐκ μέντοι τῆς ἑωυτῶν· οἰκέει δὲ τὸν ἀλλοτρίῳ. τὰ δὲ λοιπὰ ἔθνεα, τῶν ἑπτά, τέσσερα ἐπήλυδά ἐστι, Δωριέες τε καὶ Αἰτωλοὶ, καὶ Δρύοπες, καὶ Λήμνιοι. καὶ Δωριέων μὲν, πολλαί τε καὶ δόκιμοι πόλιες, Αἰτωλῶν δὲ Ἦλις μούνη· Δρυόπων δὲ, Ἑρμιόνη τε, καὶ Ἀσίνη ἡ πρὸς Καρδαμύλῃ τῇ Λακωνικῇ· Λημνίων δὲ, Παρωρεῆται πάντες. Κυνούριοι δὲ αὐτόχθονες ἐόντες, δοκέουσι μοῦνοι ἔτι Ἴωνες. ἐκδεδωρίευνται δὲ, ὑπό τε Ἀργείων ἀρχόμενοι, καὶ τὸ χρόνου ἐόντες Ὀρνεῆται, καὶ Ἀδρεῖοικοι. τούτεων ὦν τῶν ἑπτὰ ἐθνέων αἱ λοιπαὶ πόλιες παρεξ τῶν κατέλεξα, οὐκ τὸ μέσου ἐκάτεαν. εἰ δὲ ἐλευθέρως ἔξεστι εἰπεῖν, οὐκ τὸ μέσου κατήμενοι, ἐμήδιζον. Οἱ μὲν δὴ ἐν τῷ Ἰσθμῷ, τοιούτῳ πόνῳ σωιζόμενοι, ἅτε περὶ τοῦ πάντος ἤδη δρόμου θέοντες, καὶ τῇσι νήσοισι οὐκ ἐλπίζοντες ἐλλάμψεσθαι· οἱ δὲ ἐν Σαλαμῖνι Ἕλληνες, ὅμως τοῦτα πυθανόμενοι, ἀρρώδεον, οὐκ οὕτω περὶ σφίσι αὐτοῖσι δειμαίνοντες ὡς περὶ τῇ Πελοποννήσῳ· ἕως μὲν δὴ αὐτέων αἰνὴρ αὐδρὶ παρῆκε σιγῇ λόγον ἐποιέετο, θώυμα ποιεύμενος τὴν Εὐρυβιάδεω ἀβουλίην· τέλος δὲ, ἐξερράγη ἐς τὸ μέσον, σύλλογός τε δὴ ἐγίνετο, καὶ πολλὰ ἐλέγετο περὶ τῶν αὐτέων. οἱ μὲν, ὡς ἐς τὴν Πελοπόννησον χρεὼν εἴη ἀποπλώειν, καὶ περὶ οὐκείνης κινδυνεύειν, μηδὲ περὶ χώρης δορυξόου μένοντας μάχεσθαι· Ἀθηναῖοι δὲ, καὶ Αἰγινῆται, καὶ Μεγαρέες, αὖτις μένοντας ἀμύνασθαι. Ἐνθαῦτα Θεμιστοκλέης, ὡς ἐσσοῦτο τῇ γνώμῃ ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων, λαθὼν ἐξέρχεται ἐκ τοῦ συεδρίου. ἐξελθὼν δὲ, πέμπει ἐς τὸ στρατόπεδον τὸ Μήδων ἄνδρα πλοίῳ, ἐντειλάμενος τὰ λέγειν χρεών· τῷ οὐνόμα μὲν ἦν Σίκινος, οἰκέτης δὲ καὶ παιδαγωγὸς ἦν τῶν Θεμιστοκλέος παίδων. ὕστερον δὴ τούτων τῶν πρηγμάτων Θεμιστοκλέης Θεσπιέα τε ἐποίησε, ὡς ἐπεδέχοντο οἱ Θεσπιέες πο-

& Arcades omnes, & Elei, & Corinthii, & Sicyonii, & Epidaurii, & Phliasii, & Trœzenii, & Hermionenses. Hi fuerunt qui quidem auxilio venerunt, metuentes periclitanti Græciæ. Ceteris enim Peloponnensibus id nihil admodum curæ erat, & Olympia iam & Carnia præterierant. Incolunt autem Pelo- LXXIII ponnesum gentes septem, quarum duæ indigenæ eundem quem habitarunt olim locum nunc habitant, Arcades & Cynurii: vna, Achaica, quæ nunquam illa quidem è Peloponneso excessit, sed pristino loco egressa, alienum incolit: reliquæ quatuor è septem aduentitiæ sunt, Dorienses, Ætoli, Dryopes, Lemnii. Ac Dorienſium quidem multæ sunt & insignes ciuitates: Ætolorum autem sola Elis: Dryopum autem, Hermiona & Asina, quæ ad Cardamylam Laconicam sita est: Lemniorum autem, omnes Pararetani. Cynurii autem, quum sint indigenæ, soli putantur Iones esse, sed effecti sunt Dores, sub imperio Argiuorum impositi, & progressu temporis, quum essent Orneatæ, itemque accolæ. Harum igitur septem gentium ceteræ præter eas quas recensui, è medio cesserunt: & (si ingenue loqui fas est) in medio sedentes cum Medis sentiebant. A- LXXIV pud Isthmum quidem in tali labore isti occupati erant, vrpote pro omni iam cursu, quod nulla spes è classe affulgeret, currentes. Quæ audientes illi qui in Salamine erant, formidine afficiebantur, non tam pro seipsis quàm pro Peloponneso soliciti, adeo vt alius alium adiens, & summissa voce loquens admiraretur in EVrybiade consilii inopiam: tandem vero res erupit in medium, conciliumque contractum est, & multa de hoc ipso dicebantur, ab his quidem, oportere in Peloponnesum nauigare, & pro illa adire periculum, non autem manentes, pro regione captiua pugna nauali decernere: ab Athenienſibus vero & Æginetis & Megarensibus, satius esse illic manentes dimicare. ¶ Ibi Themistocles, LXXV postquam sententia Peloponnensium euicit, clanculum è concilio egressus, misit ad classem Medorum nauigium, cum quodam iusso dicere quæ oporteret: cui nomen erat Sicino, contubernali suo, atque eodem pædagogo liberorum suorum: quem post has res gestas ipse Thespiensem fecit, [1] (vbi Thespienses in ciuitatem sunt re-

1 Quo tempore Thespienses, cines recipiebant. *id est, in ciuitatis donabant.*

cepti

cepti) atque locupletem. Is tunc nauigio ad duces barbarorum profectus, hæc inquit, Dux Athenienſium, quod partibus regis fauet, præoptatque res veſtras quàm Græcorum eſſe ſuperiores, miſit me iam clam aliis Græcis indicatum vobis, illos metu perculſos fugam facere velle, & nunc offerri vobis occaſionem exequendi rem omnium præclariſſimam, niſi per negligentiam eos dilabi ſinatis. nam neque inter ſe conſentiunt, neque vobis amplius obſiſtent: ſed inter ſe dimicantes cernetis eos qui vobiſcum & eos qui contra vos ſentiunt. Hac re Sicinus indicata, ab
LXXVI illis abſceſſit. Cui fidem habentes barbari, tum in inſulam paruam nomine Pſyttaleam, quę inter Salaminem & cõtinentem ſita eſt, multos Perſarum traiiciunt, tum mediam circa noctem cornu quod ad veſperam ſpectabat producunt Salaminem verſus, eam circumituri: producunt item qui circa Ceon & Cynoſuram inſtructi erant, occupantes omne fretum Munychia tenus. Ideo autem & naues producebant; nequa Græcis liceret effugere: ſed circumuenti vicem redderent prœliorum ad Artemiſium geſtorum. Ad inſulam autem Pſyttaleam traiiciebant Perſas, vt commiſſo nauali certamine, quum plurimum & virorum & naufragiorum eo efferretur, (erat enim inſula in traiectu pugnæ ſita) ij Perſæ [1] ſuos ſeruarent, alienos interimerent. Hoc autem ne hoſtis ſentiret, clanculum egere, nul-
LXXVII la noctis parte conceſſa ſomno. In has ego res intuens, non habeo aduerſari oraculis tanquam non veris, volens euidenter loquentia conari refellere,

Auricoma poſtquam Diana litora iungent
Nauales pontes cum litoribus Cynoſuræ,
Speſtolida fortes quod Athenas marte ſubegit,
Compeſcet iuuenem meritiſſima pœna ſuperbum,
Inſtinctum furijs, ſibi cedere cuncta putantem.
Nam miſcebitur as æri, mare ſanguine pontum
Inficiet: Graiis tunc libera tempora reddet
Saturno genitus, ſimul & Victoria pollens.

λίτας, καὶ χρήμασι ὄλβιον. ὃς τότε πλοίῳ ἀπιχθόμενος, ἔλεγε πρὸς τὸν στρατηγὸν τῶν βαρβάρων τάδε, Ἔπεμψέ με στρατηγὸς ὁ Ἀθηναίων λάθρη τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, (τυγχάνει γὰρ φρονέων τὰ βασιλῆος, καὶ βουλόμενος μᾶλλον τὰ ὑμέτερα κατύπερθε γενέσθαι ἢ τὰ τῶν Ἑλλήνων πρήγματα) φράσοντα ὅτι οἱ Ἕλληνες δρησμὸν βουλεύονται καταρρωδηκότες. καὶ νῦν πρέπει καλλιστον ὑμέας ἔργων ἀπρήκτων ἐξεργάσασθαι, ἐὼν μὴ προείδηκε συμβαίνειν ἀμαθίας αὐτούς. οὔτε γὰρ ἀλλήλοισι ὁμοφρονέουσι, οὔτε ἀπίσι ἔσονται ὑμῖν. πρὸς ἑωυτούς τε σφέας ὀψόμενοι ναυμαχέοντας τὸν τὰ ὑμέτερα φρονέοντας, ἢ τὸν μή. ὁμῶς, ταῦτα σφι σημήνας, ἐκποδὼν ἀπαλλάσσετο. Τοῖσι δὴ, ὡς πιστὰ ἐδόκεε τὰ ἀγγελθέντα, τόδε μὲν, ἐς τὴν νησίδα τὴν Ψυτταλείην, μεταξὺ Σαλαμῖνός τε κειμένην καὶ τῆς ἠπείρου, πολλοὺς τῶν Περσέων ἀπεβίβασαν τόδε δέ, ὅπως ἐγίνοντο μέσαι νύκτες, αἴρηον μὲν τὸ ἀπ' ἑσπερέης κέρας κυκλούμενοι τοὺς περὶ Σαλαμῖνα, αἴρηον δὲ ἀμφὶ τὴν Κέον τε καὶ τὴν Κυνόσουραν τεταγμένοι, κατέχον τε μέχρι Μουνυχίης πᾶσαν πορθμὸν τῇσι νηυσί. τῶνδε δὲ εἵνεκα αἴρηον τὰς νῆας, ἵνα δὴ τοῖσι Ἕλλησι μηδὲ φυγέειν δόξῃ, ἀλλ' ἀπολαμφθέντες ἐν τῇ Σαλαμῖνι, δοῖεν δίκην τῶν ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ἀγωνισμάτων. ἐς δὲ τὴν νησίδα τὴν Ψυτταλείην καλεομένην ἀπεβίβαζον τῶν Περσέων τῶνδε εἵνεκα, ὡς ἐπαΐοντες γίνηται ναυμαχίη, ἐνθαῦτα μάλιστα ἀξιοσυμμάχους τῶν τε ἀνδρῶν καὶ τῶν νεωνιλίων. ἐν γὰρ δὴ πόρῳ ναυμαχίης τῆς μελλούσης ἔσεσθαι ἔκειτο ἡ νῆσος, ἵνα τοὺς μὲν σῴζοιεν, τοὺς δὲ διαφθείρωσι. ἐποίεον δὲ σιγῇ ταῦτα, ὡς μὴ τῶν πολεμίων αἴσθοιτο οἱ ἐναντίοι. οἱ μὲν δὴ ταῦτα τὰ νυκτὸς, ὧδε ἐν ἀποχρώσῃ μηδέντες, παρεσκευάδατο. Χρησμοῖσι δὲ οὐκ ἔχω ἀπιστέειν ὡς οὐκ εἰσὶ ἀληθέες, ὅ βουλόμενος ἐναργέως λέγοντας πειρᾶσθαι καταβάλλειν, ἐς τοιάδε τρήματα ἐσβλέψας,

Ἀλλ' ὅταν Ἀρτέμιδος χρυσάορον ἱερὸν ἀκτὴν
Νῆσοι περφυρώσωσι, καὶ Εὐναλίῳ Κυνόσουραν,
Ἐλπίδι μαινομένῃ λιτόδρομοι πορσαίνετε Ἀθήνας,
Δῖα δίκη σέσται κρατερὸν κόρον, ὕβριος ἰόν,
Δεινὸν μαιμώοντα, δοκεῦντ' αὐτὰ πάντα πυθέσθαι.
Χαλκὸς γὰρ χαλκῷ συμμίξεται, αἵματι δ' Ἄρης
Πόντον φοινίξει· τότ' ἐλεύθερον Ἑλλάδος ἦμαρ
Εὐρώπην Κρονίδης ἐπάγει, καὶ πότνια Νίκη.

[1] Alios ſeruarent, alios interimerent.

ἐς τοιαῦτα μὴ καὶ οὕτω ἀναργέως λέγοντι Βακίδι αἰτιλογίης χρησμῴδέει, οὔτε αὐτὸς λέγειν τολμέω, οὔτε παρ' ἄλλων ἀνέκομαι. Τῶν δὲ ἐν Σαλαμῖνι στρατηγῶν ἐγίνετο ὠθισμὸς λόγων πολλὸς. ἠίδεσαν δὲ οὔκω ὅτι σφέας περιεκυκλοῦντο τῇσι νηυσὶ οἱ βάρβαροι· ἀλλ' ὥσπερ τῆς ἡμέρης ὥρων αὐτοὺς τεταγμένους, ἐδόκεον κατὰ χώρην εἶναι. Σμερδνὸν δὲ τῶν στρατηγῶν, ἐξ Αἰγίνης διέβη Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου, ἀνὴρ Ἀθηναῖος μὲν, ὀστρακισμένος δὲ ὑπὸ τοῦ δήμου. τὸν ἐγὼ νενόμικα, τῶν ἐπιόντων κακῶν ἀνιστάμενος αὐτὸν τρόπον, ἄριστον ἀνδρὸς γενέσθαι ἐν Ἀθήνῃσι καὶ δικαιότατον. οὗτος ὦν ἀνὴρ σὰς ἐπὶ τὸ συνέδριον, ἐξεκαλέετο Θεμιστοκλέα, ἐόντα μὲν ἑωυτῷ οὐ φίλον, ἐχθρὸν δὲ τὰ μάλιστα. ὑπὸ δὲ μεγάθεος τῶν παρεόντων κακῶν, λήθην ἐκείνων ποιεύμενος ἐξεκαλέετο, θέλων αὐτῷ συμμίξαι. προαισθόμενος δὲ ὅτι παρεύδιεν ἀπὸ Πελοποννήσου ἀπάγειν τὰς νῆας πρὸς Ἰσθμόν. ὡς δὲ ἐξῆλθε Θεμιστοκλέης, ἔλεγε Ἀ-
» ριστείδης τάδε; Ἡμέας χρεὸν ἐστὶ ἔριν ποιέεσθαι ἐν τῷ
» ἄλλῳ καιρῷ, καὶ δὴ καὶ ἐν τῷδε, περὶ τοῦ ὁκοτέρους
» ἡμέων πλέω ἀγαθὰ τῇ πατρίδι ἐργάσεται. λέγω
» δὲ ὅτι ἴσον ἐστὶ πολλά τε καὶ ὀλίγα λέγειν περὶ ἀπο-
» πλόου τοῦ ἐνθεῦτεν Πελοποννησίοισι. ἐγὼ γὰρ αὐ-
» τῶν τοι λέγω ἠκούσθη, ὅτι νῦν, οὐκ ἐθέλουσι
» Κορίνθιοί τε καὶ αὐτὸς Εὐρυβιάδης οἵοί τε ἔσονται
» ἀνακλῶσαι. περιεχόμεθα γὰρ ὑπὸ τῶν πο-
» λεμίων κύκλῳ. ἀλλ' ἐστελθὼν σφι ταῦτα σήμηνον. Ὁ δὲ ἀμείβετο τοῖσδε, Καίτοι τε χρηστὰ
» βουλεύεαι, καὶ εὖ ἀγγελίας. τὰ γὰρ ἐγὼ ἐδέο-
» μην γενέσθαι, αὐτὸς αὐτόθεν γενόμενος, ἥκεις. ἵ-
» στω γὰρ σὲ ἐμέο τὰ ποιεύμενα ὑπὸ Μήδων. ἐ-
» δεε γὰρ ὅτε οὐκ ἐθέλοντες ἤθελον ἐς μάχην καθίστα-
» σθαι Ἕλληνες, ἀέκοντας σφέας ἠνάγκασθαι. σὺ δ',
» ἐπείπερ ἥκεις χρηστὰ ἀπαγγέλλων, αὖθις σφι ἀπεί-
» λεον. ἢν γὰρ ἐγὼ αὐτὰ λέγω, δόξω πλάσας λέγειν,
» καὶ οὐ πείσω, ὡς οὐ πρὸ ἐόντων τῶν βαρβάρων ταῦ-
309 » τα. ἀλλά σφι σήμηνον αὖθις πελθὼν ὡς ἔχει.
» ἢν δὲ σημήνῃς, ἢν μὲν πείσωνται, ταῦτα δὴ τὰ
» κάλλιστα· ἢν δὲ αὖθισι μὴ πίσωσι γένηται, ὁμοίον ἡ-
» μῖν ἔσται. οὐ γὰρ ἔτι διαδρήσονται, εἴπερ περιεχόμεθα πανταχόθεν, ὡς σὺ λέγεις. Ταῦτα ἔλεγε πελθὼν ὁ Ἀριστείδης, φάμενος ἐξ Αἰγίνης τε ἥκειν,

Quum ita euidenter in his à Bacide dicatur, profecto neque ipse de fide oraculis deroganda ausim dicere, neque ab aliis dici sustineam. Porro inter duces LXXIX
qui in Salamine erant ingens conflatus est tumultus, nondum scientes à barbarorum nauibus se circumueniri: vbi autem orto sole inspexerunt hostem instructum, censuerunt ibidem sibi manẽdum. Quibus congregatis, applicuit ex LXXX
Ægina Aristides Lysimachi filius, Atheniensis quidem, sed in exilium à populo iectus, quem ego (vt eius mores accepi) virum optimum Athenis atque iustissimum censui. Hic vir concilio assistens, Themistoclem euocauit, non amicum sibi, sed in primis inimicum: verum præ magnitudine præsentium malorum oblitus simultatum, euocauit hominem colloquendi gratia. præsenserat enim Peloponnenses maturare ad Isthmum classem reducere. Qui, quum prodisset Themistocles, ad eum inquit, Nos & alio tempore & hoc ipso contendere debemus inter nos hac de re, vter nostrûm de patria præclarius mereatur. te vero certiorem facio, peræque esse Peloponnensibus multa verba facere ac pauca de abducendis hinc nauibus. Ego enim tibi quod ipsemet vidi, refero: nunc, ne si velint quidem, Corinthios atque ipsum EVrybiadẽ enauigare posse, quoniam circumdati ab hostibus vndique sumus, quare ingressus ad eos, hoc indicato. Cui respondens Themistocles, LXXX
Vtilia sane, inquit, iubes, bonum affers nuncium. Nam quod ego precabar vt fieret, id ipse tu conspicatus fieri, venisti nunciatum. [1] vt enim scias, quæ fiunt à Medis, propter me fiunt: quoniam opus facto fuit vt Græci qui nolebant sua sponte ad pugnam descendere, descenderent inuiti. Tu vero, quandoquidem vtilia nunciatum veniisti, per teipsum nunciato. Quoniam si ego retulero, videbor rem commentitiam dicere, nec ipsis persuadebo, tanquam non hoc agentibus barbaris. Itaque tute ingressus, vti res habet ipse referas. Quod vbi feceris, si tibi fidem habebunt, optime habet: sin minus, perinde nobis erit. neque enim si vndique circumdati sumus, vt tu ais, amplius isti defugient. Aristides concilium introgres- LXXXI
sus, eadem retulit, dicens se ex Ægina

1 Scito enim quæ à Medis fiunt, à me profecta esse.

venisse,

veniſſe, & ægrè elapſum; latendo ſtationem hoſtium. Omnem enim claſſem Græcorum, à Xerxis claſſe circumuentam: ideoque hortari ſe vt ad defenſionem ſui illi ſeſe præpararent. Hæc loquutus Ariſtides, retro abiit. Rurſus autem inter duces altercatio orta; pleriſque eorum fidem nuntio non ha-
LXXXII bentibus. Quibus non credentibus aduenit triremis transfuga virorum Teniorum, cui præerat Panætius Soſimenis filius, quæ omnem veritatem attulit. Cuius facti nomine Tenii in tripode qui Delphis dedicatus eſt, inter eos qui barbarum debellarunt, ſcripti fuere. Ex hac autem naui quæ ad Salaminem & altera quæ ad Artemiſium trãſfugit, expleta eſt Græcorum claſſis trecentarum & octoginta nauium. duæ nanque prius ad explendum numerum defuérant naues. Græci, vbi eis
LXXXIII verba Teniorum fecerunt fidem, ſeſe apparauerunt tanquam dimicaturi. Et ſub diluculum, quum propugnatorum cœtum feciſſent, Themiſtocles ex omnibus quæ expedirent præcipiebat: cuius orationis ſumma erat, meliorum cum peioribus comparatio, quæcunque in hominis natura atque induſtria exiſtunt, exhortatus vt meliora eligerent. Vbi perorauit, iuſſit illos ingredi naues. quibus ingreſſis, rediit ab Ægina triremis quæ profecta ad Æacidas erat, moxque omnes naues Græci ſoluerunt. In quos mouentes continuo
LXXXIV barbari ſunt inuecti. Ibi ceteri quidem Græci [1] quum inhiberent remos, ceſſimque irent, Aminias Palleneus vir Athenienſis, euectus naui in hoſtilem incurrit, cui implicitus quum hæreret, nec abſtrahi poſſet, ita ceteri venientes auxilio conſerti ſunt. Hunc in modum aiunt Athenienſes extitiſſe initium pugnæ: Æginetæ vero, nauẽ quæ ad Æacidas abierat feciſſe initium. Quanquã etiam hoc refertur, ſimulacrum mulieris fuiſſe eis oblatum: & quum apparuiſſet, ita illos exhortatum vt omnis Græcorum exercitus exaudierit: ſed priùs his verbis conuitiatum, [2] O dęmo-
LXXXV nii, quouſque remos inhibebitis? Ceterum aduerſus Athenienſes inſtructi erant Phœnices. nam hi cornu tenebant quod ad Eleuſinem occidentemq; vergebat. Aduerſus Lacedæmonios inſtructi erant Iones. hi autẽ cornu tenebant quod ad auroram ſpectabat

ἥκειν, καὶ μόγις ἐκπλώσαι λαθὼν τὸν ἐπορμέοντας. ὡς ἐλέχθαι γὰρ πρῶτον τὸ στρατόπεδον τὸ Ἑλληνικὸν ὑπὸ τῶν νεῶν τῶν Ξέρξεω, παρασκευάσθαί τε σπεύδοντας, ὡς ἀλεξησομένους. καὶ ὁμῶς ταῦτα εἶπας, μετέστη ἥκειν· τῶν δὲ αὖτις ἐγένετο λόγων ἀμφισβησίη. οἱ μὲν γὰρ πλεῦνες τῶν στρατηγῶν οὐκ ἐπείθοντο τὰ ἀγγελθέντα. Ἀπιστεόντων δὲ τούτεων, ἦκε τριήρης ἀνδρῶν Τηίων ἀποσκολεύσα, τῆς ἦρχε αὐτὴρ Παναίτιος ὁ Σωσιμένεος, ἥτις δὴ ἔφερε τῶν ἀληθηίην πᾶσαν. Ἀφ' ὅτου δὲ τοῦτο τὸ ἔργον ἐνεγράφησαν Τηῖοι ἐν Δελφοῖσι ἐς τὸν τρίποδα, ὃν τοῖσι βαρβάροισι κατέλυσαν. σὺν δὲ τῇ ταύτῃ τῇ νηῒ, τῇ ἀπεμόλησαν ἐς Σαλαμῖνα, καὶ τῇ ἑτέρῃ ἐς Ἀρτεμίσιον τῇ Λημνίῃ, ἐξεπλήρωτο τὸ ναυτικὸν τοῖσι Ἕλλησι ἐς τοὺς ὀγδώκοντα καὶ τριηκοσίας νῆας. δύο γὰρ δὴ νεῶν τότε κατέδεε ἐς τὸν ἀριθμόν. Τοῖσι δὲ Ἕλλησι ὡς πίσυρα δὴ τὰ λεχθέντα ἐκ τῶν Τηίων ῥήματα, παρεσκευάζοντο ὡς ναυμαχήσοντες. ἠώς τε διέφαινε, καὶ οἱ σύλλογον τῶν ὁπλιτέων ποιησάμενοι παρῆνεε δὴ ἕκαστα μὲν ἐκ πάντων Θεμιστοκλέης, τὰ δὲ ἄμεινω ἐκ πάντων χρέων τοῖσι πᾶσι ἀντιτιθέμενα. ὅσα δὲ ἐν ἀνθρώπου φύσι καὶ κατάστασι ἐγγίνεται, παρῄνεε δὴ τούτεων τὰ χρέωντα αἱρέεσθαι, καὶ καταπλέξας τὸν λόγον, ἐσέβαινεν ἐκέλευε ἐς τὰς νῆας. καὶ οὗτοι μὲν δὴ ἐσέβαινον, καὶ ἦκε ἡ ἀπ' Αἰγίνης τριήρης, ἡ τὸν τοῦ Αἰακίδας ἀπεδήμησε. σήμαντα αἴρεσθαι τὰς νῆας ἁπάσας οἱ Ἕλληνες. Ἀναχθεῖσι δὲ σφι, αὐτίκα ἐπεκέατο οἱ βάρβαροι. οἱ μὲν δὴ ἄλλοι Ἕλληνες ὑπορρύμιζον ἀνεκρούοντο, καὶ ὤκελλον τὰς νῆας· Ἀμεινίης δὲ Παλληνεὺς, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ἐξεναυμάχησε, νηῒ ἐμβάλλει. συμπλακείσης δὲ τῆς νηὸς, καὶ οὐ δυναμένων ἀπαλλαγῆναι, οὕτω δὴ οἱ ἄλλοι Ἀμεινίῃ βοηθέοντες συνέμιξαν. Ἀθηναῖοι μὲν οὕτω λέγουσι γενέσθαι τῆς ναυμαχίης τὸν ἀρχήν· Αἰγινῆται δὲ, τὸν κατὰ τοὺς Αἰακίδας ἀποδημήσαντα ἐς Αἴγιναν, τοῦτόν φασι ἄρξαντα. λέγεται δὲ καὶ τάδε, ὡς φάσμα σφι γυναικὸς ἐφάνη· φανεῖσαν δὲ ἀπὸ μακρῆς βοῆσαι, ὥστε καὶ ἀπὸν ἀκοῦσαι τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων· ὀνειδίσασαν πρῶτον τάδε, Ὦ δαιμόνιοι, μέχρι κόσου ἔτι πρύμνῃσι ἀνακρούεσθε; Κατὰ μὲν δὴ Ἀθηναίους ἐτετάχατο Φοίνικες· ἔτυχε γὰρ εἶναι τὸ πρὸς Ἐλευσῖνός τε καὶ ἑσπέρης χέρας. κατὰ δὲ Λακεδαιμονίους, Ἴωνες· ἔτυχε δὲ εἶναι τὸ πρὸς τὴν ἠῶ τε καὶ

1 Quum in puppim inhiberent vt appulſuri. *Bud.* 2 O miſeri.

καὶ Πειραιέα. ἐξελαυνόντων μὲν αὐτέων, κατὰ τὰς Θεμιστοκλέος ἐντολὰς, ὀλίγοι, οἱ δὲ πλέονες, οὐκ ἔχω μὲν νῦν συχνῶν οὐνόματα τριηράρχων καταλέξαι, τῶν πάσας Ἑλλωτίδας ἑλόντων. χρήσομαι δὲ αὐτοῖσι τούτοισι, πλὴν Θεομήστορός τε τοῦ Ἀνδροδάμαντος, καὶ Φυλάκου τοῦ Ἱστιαίου, Σαμίων ἀμφοτέρων. τοῦδε εἵνεκα μέμνημαι τούτεων μούνων, ὅτι Θεομήστωρ μὲν ἀπὸ τούτου τοῦ ἔργου Σάμου ἐτυραννεύθη, καταστησάντων τῶν Περσέων· Φύλακος δὲ, εὐεργέτης βασιλέος ἀνεγράφη, καὶ χώρην οἱ ἐδωρήθη πολλήν. οἱ δ' εὐεργέται τοῦ βασιλέος, ὀρθοσάγγαι καλέονται Περσιστί. τοῖσι μὲν νῦν τούτοισι οὕτω εἶχε. Τὸ δὲ πλῆθος τῶν νεῶν ἐν τῇ Σαλαμῖνι διεφθείρετο, αἱ μὲν, ὑπὸ Ἀθηναίων διαφθειρόμεναι, αἱ δὲ, ὑπὸ Αἰγινητέων. ἅτε γὰρ τῶν μὲν Ἑλλήνων σὺν κόσμῳ ναυμαχεόντων κατὰ τάξιν, τῶν δὲ βαρβάρων οὐ τεταγμένων ἔτι, οὐδὲ σὺν νόῳ ποιεόντων οὐδέν, ἔμελλε τοιοῦτό σφι συνοίσεσθαι οἷόν περ ἀπέβη. καίτοι ἔσθ' ὅτε καὶ ἐκείνου γε τοῦ ἡμέρου μαχρῷ ἀμείνονες αὐτοῖσι ἑωυτῶν, ἢ τοῖς Εὐβοίη, πᾶς τις προεθυμέετο καὶ δι' ὀμμάτων Ξέρξῃ· ἐδόκεέ τε ἕκαστος ἑωυτὸν θηήσεσθαι βασιλέα. Κατὰ μὲν δὴ τοὺς ἄλλους, οὐκ ἔχω μετεξετέρους εἰπεῖν ἀτρεκέως, ὡς ἕκαστοι τῶν βαρβάρων ἢ τῶν Ἑλλήνων ἠγωνίζοντο· κατὰ δὲ Ἀρτεμισίην τάδε ἐγένετο, ἀπ' ὧν μᾶλλον ἔτι προσεθηήθη βασιλῆι. ἐπεὶ γὰρ ἐς θόρυβον πολλὸν ἀπίκετο τὰ βασιλέος πρήγματα, ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ ἡ νηῦς ἡ Ἀρτεμισίης ἐδιώκετο ὑπὸ νηὸς Ἀττικῆς. καὶ ἡ οὐκ ἔχουσα διαφυγέειν, (ἔμπροσθεν γὰρ αὐτῆς εἶχε ἄλλας νῆας φίλιας, ἢ δὲ αὐτῆς πρὸς τῶν Πολεμίων μάλιστα ἐτύγχανε ἐοῦσα) ἔδοξέ οἱ τόδε ποιῆσαι, ὃ δὴ σωτηριώτατον ἐποίησε ποιησάσῃ. ἐνεκεκόλητο γὰρ ὑπὸ τῆς Ἀττικῆς, φέρουσα ἐμβαλέειν νηῒ φιλίῃ, ἀνδρῶν τε Καλυνδέων, καὶ αὐτοῦ βασιλεύοντος τοῦ Καλυνδέων βασιλέος Δαμασιθύμου. Εἰ μὲν καί τι νεῖκος πρὸς αὐτὸν ἐγεγόνεε ἔτι πρὸς Ἑλλησπόντου ἐόντων, οὐ μέντοι ἔχω γε εἰπεῖν, οὔτε εἰ ἐκ προνοίης αὐτὰ ἐποίησε, οὔτε εἰ συνεκύρησε ἡ τῶν Καλυνδέων τύχη παραπεσοῦσα νηῦς. ὡς δὲ ἐνέβαλέ τε καὶ κατέδυσε, εὐτυχίῃ χρησαμένη, διπλᾶ ἑωυτῇ ἀγαθὰ ἐργάσατο. ὁ τε γὰρ τῆς Ἀττικῆς νηὸς τριήραρχος, ὡς εἶδέ μιν ἐμβάλλουσαν νηῒ ἀνδρῶν βαρβάρων, νομίσας τὴν νῆα τὴν Ἀρτεμισίης ἢ Ἑλλησίδα εἶναι, ἢ ἀπολωλέειν ἐκ τῶν βαρβάρων, καὶ αὐ-

& Pireum : quorum pauci admonitu Themistoclis de industria ignauiter agebant, pleriq; minime. Enimuero complurium trierarchorum nomina commemorare possem, qui Græcas naues expugnauere: sed neminem nominabo præter Theomestorem Androdamantis filium, & Phylacon Histiæi filium, ambos Samios. quorum duntaxat ideo mẽtionem facio, quod Theomestor ob hanc nauatam operam à Persis tyrãnus Sami sit creatus: Phylacus inter bene de rege meritos adscriptus sit, & multo tractu soli donatus. Bene meriti autem de rege, Persica lingua Orosangæ vocãtur. De his quidem ita res habet. Multitudo autem regiarum nauium ad Salaminem expugnabatur, partim ab Atheniensibus corrupta, partim ab Æginetis, vtpote Græcis seruato ordine ac loco certantibus, barbaris & incomposite & inconsulte agentibus: vt non ab re fuerit talem eis rem contingere qualis contigit. quanquam eo die fuerunt atq; exstiterunt longe seipsis præstantiores, & quàm ad EVbœam exstiterant, pro se quisque adnitentes, ad Xerxem reformidantes, quod ab eo se singuli conspici arbitrabantur. Et de aliis quidem vel barbarorum vel Græcorum singulatim, quomodo dimicauerint, non possum pro comperto referre. Circa Artemisiam vero hoc rei gestum, ex quo impensius illa regi commendata est: Postcaquam regiæ res in multum tumultuationis deuenerant, hoc interim tempore Artemisia, quum nauem suam Attica insequeretur, nullum habens effugium, quia ante ipsam naues amicorum, sua vero proxima hosti erat, hoc sibi putauit faciendum, quod & fecisse profuit. nam vt fugiebat Atticam nauem, in nauem socium, quæ erat virorum Calyndensium, impegit, quaque rex Calyndensium Damasithymus vehebatur. Cum quo etsi huic iam inde quum essent in Hellesponto, contentio intercesserat, tamen incertum an consulto id fecerit, an fortuito nauis Calyndensium oblata fuerit. Eam Artemisia vbi incurrit pariter ac demersit, prospero casu vsa & duplex hinc sibi bonum est adepta. nam trierarchus Atticæ nauis eam conspicatus incurrisse barbarorum virorum nauem, existimãs hanc Artemisiæ nauem aut Græcam esse, aut è barbaris profugisse, & à Græcis pu-

cis pugnare, ac hac ad alias se conuertit.
LXXVIII Ita ex hoc facto contigit Artemisiæ tum vt exitium euitaret, tum vt è malo opere præcipue se probatam apud Xerxem redderet. siquidem fertur, quum rex spectans animaduertisset hanc nauē alteri incurrisse, quendam eorum qui aderant dixisse, Cernis Artemisiam domine, vt bene præliatur, vtque nauem hostilem depressit? Et regem interrogasse nunquid vere id opus Artemisiæ esset: & illos, vtpote qui plane nossent insigne nauis Artemisianæ, ita rem habere adfirmasse, ratos eam nauem quæ corrupta esset, hostilem fuisse. nam præter cetera quæ mulieri (vt dictum est) prospere cesserunt, hoc quoq; accessit, quod è naui Calyndensi nemo seruatus est qui existeret accusator. Vnde Xerxem ferunt ad ea quę narrabantur dixisse, Viri quidem extiterunt mihi feminę, feminæ autem, viri. Hæc aiunt dixisse
LXXIX Xerxem. In eo prœlio cum alii multi & illustres viri tam Persarū Medorumque quàm aliorum sociorum occubuere, tum vero dux Ariabignes Darii filius Xerxisque frater: è Græcis pauci. quippe qui gnari natandi, vbi suæ naues corruptæ erant, nec in pugna peribant, ad Salaminem enatabant. cuius rei quia imperiti erant barbarorum plerique, in mari periere. Posteaquam autem eorū primæ naues in fugam versæ sunt, tum vero plurimæ corrumpebantur. nā quæ in posterioribus locatæ erant, dum earum propugnatores conarentur præterire, vt ipsi aliquam operam [1] regi nauarent, vndique in suorum naues incide-
XC bant. Quo in tumultu etiam hoc actum est, vt quidam Phœnices quorum naues corruptæ fuerant, regem adeuntes, insimulauerint Ionas tanquam proditores, quod propter eos naues amissæ essent. vnde id contigit, non vt Ionum duces interficerentur, sed vt ii Phœnices qui illos insimulabant, [2] eam acciperent mercedem. Etenim illis adhuc ea loquentibus, Samothracia nauis Atticæ impacta, eam demersit: & in hanc Æginetica impulsa ipsam depressit. Verum Samothraces, vt qui iaculatores essent, epibatas nauis quæ suam depresserat, iaculorum ictibus excusserunt, eorumque conscensa naui potiti sunt.

τοῖσι ἀμείνοσιν, ἀποστρέψας, πρὸς ἄλλας ἐτράπετο. Τοῦτο μὲν, τοιοῦτο αὐτῇ συνηνείκατο ἡμέρῃ ἁλῶναι καὶ μὴ ἀπολέσθαι· τῶνδε δὲ συνέβη ὥστε καὶ ἐργασαμένῳ, ἀπὸ τούτεων αὐτίκα μάλιστα εὐδοκιμῆσαι παρὰ Ξέρξῃ. λέγεται γάρ, βασιλέα θηυμάσαντα, μαθεῖν τὸν ναῦα ἐμβαλοῦσαν, καὶ δή τινα εἶπαι τῶν παρεόντων· Δέσποτα, ὁρᾷς Ἀρτεμισίην ὡς εὖ ἀγωνίζεται, ναῦα τῶν πολεμίων κατέδυσε; καὶ τὸν ἐπείρεσθαι εἰ ἀληθέως ἐστὶ Ἀρτεμισίης τὸ ἔργον. καὶ τοὺς φάναι, σαφέως τὸ ἐπίσημον τῆς νηὸς ἐπισταμένους. τῇ δὲ ἁλῶναι δοκέειν εἶναι πολεμίην. τά τε γὰρ ἄλλα, ὡς εἴρηται, αὐτῇ συνηνείκατο ἐς εὐτυχίην γυνὴ ἀνδρα, καὶ δὴ τῶν ἐκ τῆς Καλυνδικῆς νηὸς μηδένα ἀποσωθέντα κατήγορον γενέσθαι. Ξέρξεα δὲ εἰκὸς εἶναι λέγεται, πρὸς τὰ φανέντα, Οἱ μὲν ἄνδρες, γεγόνασί μοι γυναῖκες· αἱ δὲ γυναῖκες, ἄνδρες. Ταῦτα μὲν Ξέρξεα φασὶ εἰπαι. Ἐν δὲ τῷ πόνῳ τούτῳ, ἀπὸ μὲν ἔθανε ὁ σεβαστὸς Ἀριαβίγνης ὁ Δαρείου, Ξέρξεω ἐὼν ἀδελφεός· ἀπὸ δὲ ἄλλοι πολλοί τε καὶ ὀνομαστοὶ Περσέων καὶ Μήδων, καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων· ὀλίγοι δέ τινες καὶ Ἑλλήνων. ἅτε γὰρ νέειν ἐπισταμένοι, τοῖσι αἱ νῆες διεφθείροντο, καὶ μὴ ἐν χειρῶν νόμῳ ἀπολλύμενοι, ἐς τὴν Σαλαμῖνα διένεον. τῶν δὲ βαρβάρων οἱ πολλοὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ διεφθάρησαν, νέειν οὐκ ἐπισταμένοι. ἐπεὶ δὲ αἱ πρῶται ἐς φυγὴν ἐτράποντο, ἐνταῦτα αἱ πλεῖσται διεφθείροντο. οἱ γὰρ ὄπισθε τεταγμένοι, ἐς τὸ ἔμπροσθε τῆσι νηυσὶ πρὸ ἰέναι πειρώμενοι, ὡς ἀποδεξόμενοί τι καὶ αὐτοὶ ἔργον βασιλεῖ, τῆσι σφετέρῃσι νηυσὶ φθαμένους ἔβαλλον. Ἐγένετο δὲ καὶ ὧδε ἐν τῷ θορύβῳ τούτῳ. τῶν τινες Φοινίκων, τῶν αἱ νῆες διεφθάρησαν, ἐλθόντες πρὸς βασιλέα, διέβαλλον τοὺς Ἴωνας, ὡς δι ἐκείνους ἀπολοίατο αἱ νῆες, ὡς προδόντων. συνηνείκατο ὦν οὕτω, ὥστε Ἰώνων τε τοὺς στρατηγοὺς μὴ ἀπολέσθαι, Φοινίκων τε τοὺς δι ἄλλα λόγια, λαβεῖν τοιοῦτον μισθόν. ἔτι τούτεων τῶνδε λεγόντων, ἐνέβαλε νηὶ Ἀττικῇ Σαμοθρηικίη νηῦς. ἡ τε δὴ Ἀττικὴ κατεδύετο, καὶ ὑπιφερομένη Αἰγινέη νηῦς κατέδυσε τῶν Σαμοθρηίκων τὴν νῆα· ἅτε δὴ ἐόντες ἀκοντισταὶ οἱ Σαμοθρήικες, τοὺς ὑπιβάτας ἀπὸ τῆς καταδυσάσης νηὸς βάλλοντες ἀπήραξαν, καὶ ἀπέβησαί τε καὶ ἔσχον αὐτήν.

1 In regis conspectu nauarent. 2 Talem mercedem acciperent. *id est, quam pœnas volebant dare Ionas, ipsi eas darent.*

ταῦτα ἡμύναντο, τὸν Ἴωνας ἐρρύσατο. ὡς γὰρ εἶδε σφέας Ξέρξης ἔργον μέγα ἐργασαμένους, ἐτράπετο πρὸς τοὺς Φοίνικας, οἷα ὑποφλυπούμενός τε καὶ πρὸς ἀξιώσας· καὶ σφέων ἐκέλευσε τὰς κεφαλὰς ἀποταμεῖν, ἵνα μὴ οἱ δειλοὶ κακοὶ ἡμῶν ἀμείνονας ἀφανίσωσι. ὅκως γὰρ ἴδοι ἵππα Ξέρξης τὴν ἑωυτοῦ ἔργον τι ἀποδεικνύμενον ἐν τῇ
311 ναυμαχίῃ, κατήμενος ἔτυχε τοῦ ὄρεος τοῦ ἀντίον Σαλαμῖνος τὸ καλέεται Αἰγάλεως, ἀπεπυθάνετο Ⓦ ποιήσαντα. καὶ Ⓓ γραμματιστὴς ἀπέγραφον τὰ οὔνομα Ⓦ τριηράρχου καὶ τὴν πόλιν. πρὸς δὲ ἔτι καὶ προσεβάλετο φίλος ἐὼν Ἀριαράμνης αὐτῷ Ἡρσάμης πατρὸς τοῦτο τοῦ Φοινικίου πάθος. Οἱ μὲν δὴ πρὸς τοὺς Φοίνικας ἐτράποντο. τῶν δὲ βαρβάρων ἐς φυγὴν τραπομένων, καὶ ἐκπλεόντων πρὸς τὸ Φάληρον, Αἰγινῆται προσμένοντες ἐν τῷ πορθμῷ, ἔργα ἀπεδέξαντο λόγου ἄξια. Ⓓ μὲν γὰρ Ἀθηναῖοι ἐν τῷ θορύβῳ ἐμπιμπράντες τάς τε αἰχμαλωσίας καὶ τὰς φυγὰς τῶν νεῶν, Ⓓ δὲ Αἰγινῆται τὰς ἐκπλεούσας· ὅκως δέ τινες τοῦ Ἀθηναίους ἀφανίζοιεν, φερόμενοι ἐσέπιπτον οὗτοι τοῖσι Αἰγινήτῃσι. Ἐνταῦτα συνεκύρεον νῆες ἥ τε Θεμιστοκλέος διώκουσα νῆα, καὶ ἡ Πολυκρίτου τοῦ Κρίου, ἀνδρὸς Αἰγινήτεω, νηῒ ἐμβαλοῦσα Σιδωνίῃ· ἦν δὲ ἐπὶ ταύτῃ Ἰσχένεω τοῦ Φυλάσσου Ⓓ ὅτι Σκιάθῳ τῇ Αἰγιναίῃ ἐπ' ἧς ἔπλεε Πυθέης ὁ Ἰσχένεω· Ⓦ Ⓓ Πέρσην ναυμαχοῦντα, ἀρετῆς εἵνεκα εἶχον ἐν τῇ νηῒ ἐκπαγλεόμενοι. Ⓦ δὴ περιάγουσα ἅμα τοῖσι Πέρσῃσι ἤλω νηῦς ἡ Σιδωνίη, ὥστε Πυθέῃ οὐ τὸ σωθῆναι ἐς Αἴγιναν. ὡς δὲ ἐσεῖδε τὴν νῆα τὴν Ἀττικὴν ὁ Πολυκρίτου, ἔγνω, τὸ σημήιον ἰδὼν τῆς στρατηγίδος· καὶ βώσας Ⓦ Θεμιστοκλέα, ἐπεκερτόμησε, ἐς τοὺς Αἰγινήτεων Ⓦ μηδισμὸν ὀνειδίζων. ταῦτα μὲν νυν οὐκ ἐμβαλὼν ὁ Πολυκρίτου ἀπόρριψε ἐς Θεμιστοκλέα. Οἱ δὲ βάρβαροι, τῶν αἱ νῆες ἀπεφθείροντο, φεύγοντες, ἀπίκοντο ἐς Φάληρον ὑπὸ Ⓦ τοὺς ἑωυτῶν. ἐν δὲ τῇ ναυμαχίῃ ταύτῃ ἤκουσαν Ἑλλήνων ἄριστα Αἰγινῆται· ἐπὶ δὲ, Ἀθηναῖοι. ἀνδρῶν δέ, Πολυκρίτου τε ὁ Αἰγινήτης, καὶ Ἀθηναῖος Εὐμένης τε ὁ Ἀναγυράσιος, καὶ Ἀμεινίης Παλληνεύς· ὃς καὶ Ἀρτεμισίην
x. Imolia. ἀπεδίωξε. εἰ μέν νυν ἔμαθε ὅτι ἐν ταύτῃ πλώει ἡ Ἀρτεμισίη, οὐκ ἂν ἐπαύσατο πρὶν ἢ ἑλέμενος, ἢ καὶ αὐτὸς ἁλούς. τοῖσι γὰρ Ἀθηναίων στρατηγοῖσι προκέλευστο πρὸς ὑμέων, καὶ ἆεθλον ἔκειτο

quod factum Iones liberauit. Nam Xerxes vbi id egregium facinus Ionum aspexit, conuersus ad Phœnices, vt erat supramodum mœstus, & omnes arguēs, iussit eorum capita præcidi, ne, quum ipsi imbelles essent, meliores criminarentur. Quoties enim suorum quempiā aliquod opus edentem cernebat, de eo homine percontabatur, sedens sub monte qui est eregione Salaminis, nomine Ægaleo, & scribæ trierarchum illum à familia & vrbe scripto annotabant. Quinetiam cladi Phœnicum qui adetant, additus est Ariaramnes vir Persa, quanquam amicus regis. Et isti quidem in Phœnices se conuertebant: barbaris autem in fugam versis, & ad Phalerum elabentibus, Æginetæ in freto subsistentes, operam memoratu dignam ediderunt. nam Athenienses quidem in tumultuatione naues sibi obsistentes fugientesque expugnabant, Æginetæ vero eas quæ elabebantur: & quoties aliqua effugiebat Athenienses, eo ipso cursu in Æginetas incidébat. Quum interim conflixerunt naues duæ, vna Themistoclis insequens aliam, altera Polycriti Crio geniti, viri Æginetæ, dum nauem Sidoniam inuadit, illam videlicet quæ speculatoriam in Sciatho Ægineticam ceperat, qua vehebatur Pytheas [1] Ischeni filius: quem Persæ seminecem plagis, tamen admiratione virtutis seruatum in naui habebant. Sidonia quæ hunc circumferebat nauis, vna cum Persis est intercepta, vt Pytheas ita sospes rediret in Æginam. Polycritus vbi inspexit Atticam nauem, agnito signo nauis imperatoriæ, inclamans Themistoclem, iocatus est, exprobrans Æginetis quod cum Medis sentirent. Hoc Polycritus sua naui incurrens, in Themistoclem iaculatus est. Barbari autem quorum naues superarant, fuga se proripuerunt in Phalerum pedestres ad copias. In hac pugna nauali è Græcis optime audierunt Æginetæ, secundo loco Athenienses: è viris, Polycritus Ægineta: Athenienseſque, EVmenes Anagyrasius, & Aminias Palleneus, qui Artemisiam est insequutus, non prius desiturus quam aut illam cepisset, aut ipse captus esset, si Artemisiam ea naui vehi animadvertisset. quippe trierarchis Athenienſium præceptum erat vt eam caperent, propositumq; præmium

1 *Supra, pag. 444. Ischenoi fil. Sed ibidem male Pythius.*

decem

decem millium drachmarum ei qui viuam cepisset. Indigne enim ferebant mulierem aduersus Athenas militare. At illa (vt antea dictum est) aufugit. Fuerunt & alii quorum naues incolumes in Phalerum euaserunt. Adimantum autem Corinthiorum ducem Athenienses ferunt statim inter initia cõcursus nauium expauefactum atque perterritum sublatis velis fugæ se dedisse: Corinthiosque, inspecta fuga nauis imperatoriæ, itidem abiisse: & quum fugiendo venissent ad templum Mineruæ Scitadis, quæ est in Salamine, occurrisse eis celocem diuina cum pompa: quem quisnam misisset, quum non constaret, scirentque neminem suæ classis ad ipsos misisse, eos ob id coniectasse rem diuinam esse: & eos qui in celoce erant, vbi propiores fuerunt, ita loquutos fuisse, Adimante, tu quidem conuersis in fugam nauibus abscedere vis Græcorum proditor: at illi quantum votis conceperunt, victores hostium euadent. Et quum his verbis fidem non haberet Adimantus, hæc iterum dixisse, ipsos posse pro obsidibus ductos mortem obire, nisi constaret Græcos esse victores. Ita conuersa naui Adimantum cum ceteris ad classem suorum, re iam ab aliis nauata, venisse. Hic de illis apud Athenienses rumor extitit. quod ipsi Corinthii negant, seque inter primos pugnatores extitisse affirmant. pro quibus testimonium dicit reliqua Græcia. Aristides autem Lysimachi filius, vir Atheniensis, cuius paulo ante vt viri optimi mentionem feci, per eum tumultum qui circa Salaminem fiebat, hoc rei gessit: Permultis armatorum qui ad litus Salaminis locati erant sumptis, genere Atheniensibus, & in Psyttaleam insulam traductis, omnes Persas qui in ea insula erant interemit. Defuncti nauali pugna Græci, reductis in Salaminem nauibus, potiti sunt naufragiis quæ illic supererant: parati ad aliam dimicationem, quod sperarent, regem iis quæ sibi reliquæ erant nauibus vsurum. Porro naufragiorum pleraque ventus zephyrus asportauit in oram Atticæ, nomine Coliadem: vt impletum sit omne oraculum, cum de ceteris quæ ad pugnã nauale pertinent faciens mentionẽ, tum vero de naufragiis illuc euectis, à Bacide & Musæo multis annis antea prædictum, ac redditum

XCIV

XCV

XCVI

μύειαν δραχμῇ, ὃς ἂν μιν ζωὸν ἕλῃ. δεινὸν γὰρ ἔδοξε ἐπὶ σφέων γυναῖκα στρατεύεσθαι. αὐτὴ μὲν δὴ (ὡς ὕστερον ἐλέχθη) διέφυγε. ἐσῶσαν δὲ καὶ οἱ ἄλλοι τῶν αἱ νῆες ἐπιγενέσθαι ἐν τῷ Φαλήρῳ. Ἀδείμαντον δὲ τὸν Κορίνθιον στρατηγὸν λέγουσι Ἀθηναῖοι, αὐτίκα κατ' ἀρχὰς ὡς συνέμισγον αἱ νῆες, ἐκπλαγέντα τε καὶ ὑποδείσαντα, τά τε ἱστία ἀειράμενον, οἴχεσθαι φεύγοντα. ἰδόντας δὲ τὸν Κορίνθιον τὴν στρατηλίδα φεύγουσαν, ὡσαύτως οἴχεσθαι. ὡς δὲ ἐς φεύγοντας ἵκεσθαι τὴν Σαλαμινίης κατὰ τὸ ἱρὸν Ἀθηναίης Σκιράδος, ἐπιστῆναι σφι κέλητα θείην πομπήν. οὔτε δὲ πεμφθέντα φανῆναι τοῦτον, ἔτι τε ἀπὸ τῆς στρατιῆς εἰδόσι τοῖς Κορινθίοισι. τῆσδε δὲ συμβαλλομένους εἶναι θεῖον τὸ πρῆγμα· ὡς δὲ ἀνύσαι ἵκεσθαι τὴν νηῶν τὸν ἀπὸ τοῦ κέλητος, λέγειν τάδε, Ἀδείμαντε, σὺ μὲν ἀποστρέψας τὰς ναῦς, ἐς φυγὴν ὥρμησαι κατὰ πρόδοσιν τῶν Ἑλλήνων. οἱ δὲ καὶ δὴ νικῶσι, ὅσον αὐτοὶ ἤρξαντο ὑπερκρατῆσαι τῆς ἔχθρης. ταῦτα λεγόντων, ἀπιστέειν μὲν Ἀδείμαντον, αὖτις τάδε λέγειν· ὡς αὐτοὶ οἷοί τε ἔσονται ἀγαθοὶ ὄντες ἀποθνήσκειν, ἢν μὴ νικῶντες φανῶσι οἱ Ἕλληνες. ἢν δὲ ἀποστρέψαντες τὰς νῆας, αὐτοῦ τε καὶ τοῦ ἄλλου ἐπεξεργασμένοισι ἔλθωσι ἐς τὸ στρατόπεδον. τοιαῦτα μὲν δὴ φάτις ἔχει τὸν Ἀθηναίων. οὐ μέντοι αὐτοί γε Κορίνθιοι ὁμολογέουσι, ἀλλ' ἐν πρώτοισι σφέας αὐτοὺς τῆς ναυμαχίης νομίζουσι γενέσθαι. μαρτυρεῖ δὲ σφι καὶ ἡ ἄλλη Ἑλλάς. Ἀριστείδης δὲ ὁ Λυσιμάχου, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, τὰ καὶ ὀλίγῳ τι πρότερον τούτου ἐμνήσθην ὡς ἀνδρὸς ἀρίστου, ἐπὶ τῷ ἀνδρὶ τούτῳ τῷ περὶ Σαλαμῖνα γενομένῳ τάδε ἐποίεε· προσελθὼν πολλοὺς τῶν ὁπλιτέων, οἳ πολλοὶ προσετετάχατο πρὸς τὴν ἀκτὴν τῆς Σαλαμινίης χώρης, γένος ἐόντες Ἀθηναῖοι, ἐς τὴν Ψυττάλειαν νῆσον ἀπέβησε ἄγων. οἳ δὲ Πέρσας τοὺς ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ κατεφόνευσαν πάντας. Ὡς δὲ ἡ ναυμαχίη διελέλυτο, κατειρύσαντες ἐς τὴν Σαλαμῖνα οἱ Ἕλληνες τῶν ναυηγίων ὅσα ταύτῃ ἐτύγχανε ἐπὶ ἑόντα, ἐτοῖμοι ἦσαν ἐς ἄλλην ναυμαχίην· ἐλπίζοντες τῇσι περιεούσῃσι νηυσὶ ἔτι χρήσεσθαι βασιλέα. τῶν δὲ ναυηγίων πολλὰ ἐπολάβων ὁ ἄνεμος ζέφυρος, ἔφερε τῆς Ἀττικῆς ἐπὶ τὴν ἠιόνα τὴν καλεομένην Κωλιάδα· ὥστε ἐμπλῆσαι τὸν χρησμόν, τόν τε ἄλλον πάντα τὸν περὶ τῆς ναυμαχίης ταύτης ἐξενειχθέντα ὑπὸ Βακίδος καὶ Μουσαίου, καὶ δὴ καὶ τὸν περὶ τῶν ναυηγίων τῶν ταύτῃ ἐξενειχθέντα ὑπὸ Λυσιμάχου τοῦ Ἀριστείδεω πολλοῖσι ἔτεσι πρότερον γενομένων ἐν χρησμῷ

1 Se tales esse qui vellent obsides duci ac morte plecti nisi victores comperirentur Græci. *Vel, Se eo animo esse. Q. d. Se paratos esse ad &c.*

Λυσιστράτῳ Ἀθηναίῳ ἀνδρὶ χρησμολόγῳ, ὃ ἐλελήθεε πάντας τοὺς Ἕλληνας,

Κωλιάδες γυναῖκες ἐρετμοῖσι φέξουσι.

Τοῦτο δὲ ἔμελλε ἐπαλφάσαντος βασιλέος ἔσεσθαι. Ξέρξης γὰρ ὡς ἔμαθε τὸ γεγονὸς πάθος, δείσας μὴ οἱ τῶν Ἰώνων λόγον θῶνται τοῖσι Ἕλλησι καὶ αὖθι νοήσωσι πλώειν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, λύσοντες τὰς γεφύρας, καὶ ἀπολαμφθεὶς ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἀπολέσθαι κινδυνεύσας, δρησμὸν ἐβούλευσε. θέλων δὲ μὴ δοκέειν τοῖσι Ἕλλησι μήτε τοῖσι ἑωυτοῦ, ἐς τὴν Σαλαμῖνα χῶμα ἐπειρᾶτο ἀπὸ τοῦ Ἀδραχοῦ. ναυλοχίας τε Φοινικηίους σωρεύδεε, ἵνα οἱ καὶ τείχεος ἀρτέετό τε ἐς πόλεμον, ὡς ναυμαχέων δῆθεν ποιησόμενος. ὁρέοντες δέ μιν πάντες οἱ ἄλλοι ταῦτα παρασκευαζόμενα, οὐκ ἐπίστευον ὡς οὐκ παντὸς νόου προεσκευάστο μᾶλλον πολεμήσειν. Μαρδόνιον δὲ οὐδὲν ζυτέων ἐλάνθανε, ὡς μάλιστα ἔμπειρον ἐόντα τῆς ἐκείνου γνώμης. ταῦτά τε ἅμα Ξέρξης ἐποίεε, καὶ ἔπεμπε ἐς Πέρσας ἀγγελέοντα τὴν παρεοῦσαν συμφορήν. Τούτεων δὲ τῶν ἀγγέλων ἐστὶ οὐδὲν ὅ, τι θᾶσσον διαγίνεται θνητὸν ἐόν· οὕτω τοῖσι Πέρσῃσι ἐξεύρηται τόδε. λέγουσι γὰρ ὡς ὅσων αἱ ἡμερέων ἡ πᾶσα ὁδός, τοσοῦτοι ἵπποί τε καὶ ἄνδρες διεσπασι κατὰ ἡμερησίην ὁδὸν ἕκαστον τεταγμένοι· τοὺς οὔτε νιφετὸς, οὐκ ὄμβρος, οὐ καῦμα, οὐ νὺξ ἐέργει μὴ οὐ κατανύσαι τὸ προκείμενον ἑωυτῷ δρόμον τὸ τάχιστα. ὁ μὲν δὴ πρῶτος δραμὼν παραδιδοῖ τὰ ἐντεταλμένα τῷ δευτέρῳ, ὁ δὲ δεύτερος, τῷ τρίτῳ· ὁ δὲ ἐνθεύτεν ἤδη κατ' ἄλλον διεξέρχεται παραδιδοὺς μέχρις ἐς τὸν ὑπὸ τῆς Ἡφαίστου ὠνομασμένον Ἕλλησι λαμπαδηφορίη, τὸν τῷ Ἡφαίστῳ ὑπιτελέουσι. τοῦτο δὲ δρόμημα τῷ ἵππων καὶ ἀνδρέων Πέρσαι ἀγγαρήιον. Ἡ μὲν δὴ πρώτη ἐς Σοῦσα ἀγγελίη ἀπικομένη, ὡς ἔσχε Ἀθηναίους Ξέρξης, ἑτέρῳ οὕτω δὴ ἄρα Περσέων τοὺς ὑπολοίφαντας, ὡς τάς τε ὁδοὺς μυρσίνησι πάσας ἐστόρεσαν, καὶ ἐθυμιέων θυμιήματα· καὶ αὖθι ἔσαν ἐν θυσίῃσί τε καὶ εὐπαθίῃσι· ἡ δὲ δευτέρη σφι ἀγγελίη ἐπεξῆλθε σωρηδὸν οὕτω, ὥστε τοὺς κατὰ Σοῦσα ἐόντας πάντας, βοῆς τε καὶ οἰμωγῆς ἐμπλεῶναι ἀπλέτου, Μαρδόνιον ἐν αἰτίῃ ἔχοντες· οὐκ οὕτω δὲ περὶ τῷ νηυσὶ ἀλγήσαντες ταῦτα Πέρσαι ἐποίευν, ὡς περὶ αὐτῷ Ξέρξῃ δειμαίνοντες. καὶ περὶ Πέρσας μὲν τὰ ταῦτα πάντα μετὰ χρόνον ἠρέμησε, μέχρι οὗ Ξέρξης αὖθις σφέας ἀπικόμενος ἔπαυσε. Μαρδόνιος δέ, ὁρέων μὲν Ξέρξεα συμφορὴν μεγάλην ἐκ τῆς ναυμαχίης ποιεύμενον, ἐπιστάμενος δὲ αὖθι δρησμὸν βουλεύειν ἐκ τῶν Ἀθηνέων, φρονήσας περὶ ἑωυτὸν ὡς δώσει δίκην, ἀναγνώσας βασιλέα τεταραγμένον ὅτι τὸ Ἑλλάδα,

Lysistrato Athenienſi, viro ſortilego, quod omnes Græcos latuerat,

Horrebunt remis mulieres Coliadenſes.

Hoc autem futurum erat aduecto rege. ¶ COGNITA ſua clade Xerxes, veritus nequis Ionum à Græcis ſubornatus, aut ſua ſponte ad ſoluendos pontes in Helleſpontum nauigaret, vnde ipſe in Europa deprehenſus ſalute periclitaretur, de fugiendo conſultabat. nolens tamen neque à Græcis neque à ſuis detegi, aggerem in Salamine tentabat educere: naueſque Phœnicum onerarias, vt pro rate ac muro eſſent, innectebat: & ſe tanquam aliam pugnam naualem facturus, ad bellum inſtruebat. Quæ agentem videntes ceteri, pro certo habebant eum manendi animo atque bellandi illa apparare: ſed nihil eorum Mardonium latebat, vt probe gnarum ingenii illius. Xerxes & hæc fecit, & ſimul in Perſidem miſit qui præſentem cladem nunciarent. His nunciis nihil pernicius tranſcurrit in rebus humanis. quod negocium hunc in modum eſt à Perſis excogitatum: Quot ex diebus tota via conſtat, totidem equos ac viros ferunt eſſe diſtinctos ad ſingulorum dierum iter faciendum, quos neque vis niuium, neque imber, neque æſtus, neque nox diſtinet quin propoſitum ſibi curſum celerrime conficiant. Quorum curſorum primus mandata tradit ſecundo, ſecundus item tertio: & ita deinceps illa mandata in alium atque alium pertranſeunt, quemadmodum apud Græcos fax quam Vulcano per vices ferre curſores perſeuerant. Hanc equorum curſitationem Perſæ angarήion appellant. Primus igitur nuncius Suſa perlatus, Xerxem Athenis potitum eſſe, tanta Perſas qui relicti erant voluptate affecit, vt omnes vias myrto conſternerent, & per eas odores incenderent, & ipſi in ſacrificiis ac gaudiis verſarentur: ſecundus autem ita eos conſternauit vt vniuerſi veſtes dilaniarent, vociferationeque & eiulatu irrequieto vterentur, culpam in Mardonium refundentes, non tam de claſſe quàm de ipſo Xerxe ſolliciti: idque tamdiu dum Xerxes illos ita affectos redeundo ſedauit. At Mardonius quum videret Xerxem magnam è pugna naualiacturam feciſſe, ſuſpicans agitare fugam ex Athenis, pro ſeipſo anxius erat, tanquam pœnas daturus, qui regi perſuaſiſſet inferre Græciæ bellum:

CXVII

CXVIII

CXIX

A

B

C

putabarque sibi conducibilius esse periclitari aut subigere Græciam, aut magna opera aggressum honeste vita defungi: quanquam opinio eius de subigenda Græcia propensior erat. Hoc quum secum agitasset, regem hac oratione est alloquutus, Domine, noli mærorem ob hanc rem gestam capere, aut pro ita magna hoc iactura ducere. non enim certamen, quo omnia nostra constant, in lignis est, sed in viris & equis. Itaque nemo tibi aut horum qui tibi videntur omnia confecisse, egressus è nauibus conabitur obuiam se ferre, aut ex hac continente: vnde qui se obuios tulere, pœnas dedere. Quod si tibi videtur faciendum vt Peloponnesum tentemus, continuo tentemus: si videtur supersedendum, supersedeamus licet. nec animo consterneris: neq; enim vlla possunt ratione subterfugere Græci quominus rationem dent eorum quæ & nunc & antea perpetrarunt, tuique sint serui. Et hoc quidem prœcipue tibi agendum puta. Quod si tibi constitutum est vt ipse eum exercitu reuertaris, aliud quoque habeo ex hac re consilium. Ne committas rex vt Persæ Græcis ludibrio fiant. [1] non enim res Persarum afflictæ sunt: neque tu vbinam viri fuerimus ignaui dicere potes. quales si Phœnices & Ægyptii & Cyprii & Cilices fuere, nihil ista ad Persas attinet culpa. Quare, quoniam Persæ huius rei insontes sunt, iam mihi credito. si tibi non videbitur permanendum, remea ipse ad solum natale cum pleraque parte copiarum: ego cum delectis de exercitu triginta myriadibus militum debeo Græciam in tuam redigere seruitutem. His auditis Xerxes, [2] vt ex malis, gauisus est, voluptatemque cepit: & ad Mardonium inquit, se, [3] vbi ad concilium reculisset, responsurum vtrũ eorum esset facturus. Et quum in concilium vocasset delectos Persarum proceres, placuit ei Artemisiam quoque ad cõsultandum accersi: quam solã constabat antea quæ faciẽda essent intellexisse. Quæ vbi aduenit, eã Xerxes summotis aliis Persarũ consiliariis atq; satellitibus, hunc in modũ alloquutus est, Iubet me Mardonius hûc permanere ad tentandã Peloponnesum, negans vllam culpam huius damni esse penes Persas atque pedestres copias,

καὶ ⓐ χρέος σοι ἐὸν αὐαγκαῖον δεῦρο ἥκειν, ἢ κατεργάσα-
σθαι τὴν Ἑλλάδα, ἢ αὐτὸν καλῶς τελευτῆσαι ⓑ
βίον, ὑπ' μεγάλων ἀμηχανήσαντα, πλέω μὴ τοῖσι ἐφε-
ρέ ⓒ γνώμη κατεργάσασθαι τὴν Ἑλλάδα. λέ-
γοσι μὲν ὧν ταῦτα, τοῖσι δὲ ἔφερε ⓓ λόγον τόνδε,
Δέσποτα, μήτε λυπέο, μήτε συμφορὴν μηδεμίην
μεγάλην ποιέο, τῶνδε τῶ γεγονότος εἵνεκα πρήγμα-
τος. οὐ γὰρ ξύλων ἀγὼν ὁ πρὸ φέρων ἐστὶ ἡμῖν,
ἀλλ' ἀνδρῶν τε καὶ ἵππων. σοὶ δὲ οὔτε τις τουτέ-
ων τῶν ὃ πρὸ σφι ἦλθε δοκεόντων κατεργάσασθαι,
ἀποβαὶς ἀπὸ τῶν νεῶν πειρήσεται ἀντίον ἰέναι, οὔτ' 313
ἐκ τῆς ἠπείρου τῆσδε. οἵ τε ἡμῖν ἐπίστιοι ἔασι, ἔδο-
σαν δίκας. εἰ μὲν νῦν δοκέει, αὐτίκα πειρώμεθα τῆς
Πελοποννήσου· εἰ δὲ καὶ δοκέει ὑπεκχεῖν, πρέ-
χει ποιέειν ταῦτα. μὴ δὲ δεξύμει. οὐ γὰρ ἔστι
Ἕλλησι τοῦδε μὴ ἐκδυσις, μὴ οὐ δόντας λόγον τῶν ἐ-
ποίησαν νεῶν τε καὶ πατέρων, εἶ σοὶ δούλους· μά-
λιστα μὲν νῦν ταῦτα ποίεε. εἰ δὲ ἄρα τοι βεβού-
λευται, αὐτὸν ἀπελαύνοντα ἀπάγειν τὴν στρατι-
ὴν, ἄλλως ἔχω καὶ ἐκ τῆσδε βουλῆς. σὺ Πέρσας
βασιλῆ μὴ ποιήσῃς καταγελάσους γενέσθαι Ἕλ-
λησι. τοῦδε γὰρ ὑπ' ἐκείνοισι δεδήληται τῶν
πρηγμάτων· οὐδὲ ἡμεῖς ὄκνου ἐλόμεθα αὐδρες κα-
κοί. εἰ δὲ Φοίνικές τε καὶ Αἰγύπτιοι, καὶ Κύπριοί
τε καὶ Κίλικες, κακοὶ ἐγένοντο, τοῦδε οὐ τοῖσι Πέρσῃσι
τῶν τὸ πάθος. ἤδη ὦν ὅκως οὐ Πέρσαι
τοι αἴτιοί εἰσι, ἐμοὶ πείθεο. εἰ τοι δέδοκται μὴ αὖθα-
μερὶ εἶναι, σὺ μὲν ἤδεα τὰ σεωυτοῦ ἀπέλαυνε, τὴν στρα-
τιὴν ἀπάγων τὸ πολλόν· ἐμὲ δέ σοι χρὴ τὴν Ἑλλά-
δα τῶδε ἀναχεῖν δεδουλωμένην, τριήκοντα μυριά-
δας τοῦ στρατοῦ ἀπολεξάμενον. Ταῦτα ἀκού-
σας Ξέρξης, ὡς ἐκ κακοῦ ἐχάρη τε καὶ ἥδη· τοῖσι
Μαρδονίου τε βουλευσαμένου ἔφη ἀποκρινεῖσθαι,
ὁκότερον ποιήσει τουτέων. ὡς δ' ἐβουλεύετο ἅμα
Περσέων τοῖσι ὀπιχλήτοισι, ἔδοξε ⓔ καὶ Ἀρτεμισίῃ
ὅτι συμβουλὴν μεταπέμψασθαι, ὅτι φρονέοντι
ἐφαίνετο μοῦνον νοέουσα τὰ ποιητέα ἦν. ὡς δ' ἀπί-
κετο ἡ Ἀρτεμισίη, μετὰ τοῦτον ἄλλους τούς
τε συμβούλους Περσέων, καὶ τοὺς δορυφόρους, ἐλέξε
Ξέρξης τάδε, Κελεύει με Μαρδόνιος μοῦνον ἀνδρῶν
ἀποπειρᾶσθαι Πελοποννήσου· λέγων ὡς μοι Πέρσαι
τε καὶ ὁ πεζὸς στρατὸς τοῦδε μεταίτιοι πάθεος ἐόντες,

1 Nullum enim rebus damnum attulerunt Persæ. 2 Sic Græce habent ad verbum: pro eo quod est, Tanquam illo offerente se liquod iuuet tot mala solatium. Vel, Tanquam illo ex rebus alioquin desperatis aliquem exitum proponente. 3 Vbi deliberasset. Sed Valla ita vertit ratione habita eorum quæ sequuntur.

» ἀλλὰ βουλομένοισί σφι γίνοιτ' ἂν ἀποδόξις. ἐμὲ
» ὧν ἡ θεὸς κελεύει ποιέειν ἢ αὐτὸς ἐθέλει, πειρηνι-
» θέντα μυριάδας ἀπολεξάμενος τοῦ στρατοῦ τοσάσ-
» δε μοι τὴν Ἑλλάδα δεδουλωμένην· αὐτὸν δὲ με
» κελεύει ἀπελαύνειν σὺν τῷ λοιπῷ στρατῷ ἐς ἣ-
» θεα τὰ ἐμά. σὺ ὦν ἐμοὶ, καὶ γὰρ περὶ τῆς ναυμαχί-
» ης ἐς συνεβούλευσας τῆς γνώμης οὐκ ἐλάσσω ποιη-
» έεσθαι, νῦν τε συμβούλευσον, ὁκότερα ποιέων ὀπτι-
τύχω τοῦ βουλεύματος. ὁ μὲν τοσαῦτα συνεβου-
λεύετο. Ἡ δὲ λέγει τάδε, Βασιλεῦ, χαλεπὸν μὲν
» ἐστι συμβουλευομένῳ τυχεῖν τὰ ἄριστα εἰπα-
» σαν· ὅτι μέντοι τοῖσι κατηκοισι φρήμασι, δοκέ-
» ει μοι αὐτὸν μὲν σε ἀπελαύνειν ὀπίσω· Μαρδονί-
» ου δὲ, εἰ ἐθέλει τε καὶ τοιαῦτα ποιήσειν,
» αὐτὸν καταλιπεῖν σὺν τοῖσι ἐθέλει. τοῦτο μὲν γὰρ,
» ἢν καταστρέψηται τὰ φησὶ ἐθέλειν, καὶ ἡ προσχωρή-
» σι τὰ νοέων λέγει, σὸν τὸ ἔργον ὦ δέσποτα γίνεται. ἡμῖν
» γὰρ σοὶ δοῦλοι κατεργάσαντο) τοῦτο δὲ, ἢν τὰ ἐνθυ-
» μία τῆς Μαρδονίου γνώμης ἁμπίπτῃ, σοὶ δοκέει συμ-
» φορὴ μεγάλη ἔσεσθαι, σέο τε ἀρχέοντος, καὶ ἐκείνων
» τῶν φρημάτων τοιοῦτον ἂν σόν. ἢν γὰρ σύ τε
» ἀρχῇς, καὶ οἴκῃς ὁ σός, πολλοὺς πολλάκις ἀγῶνας
» ἀραμέονται περὶ σφέων αὐτέων ἡ Ἕλλωες. Μαρ-
» δονίου δὲ, ἢν τι πάθῃ, λόγος οὐδεὶς γίνεται· οὐδ' ἢν
» νικῶντες ἡ Ἕλλωες νικῶσι, δοῦλον σὸν ἀπολέσαν-
» τες· σὺ δὲ (τῶν εἵνεκα τὸν στόλον ἐποιήσω) πυρώσας
τὰς Ἀθήνας, ἀπελᾷς. Ἡσθη τε δὴ τῇ συμβου-
λῇ Ξέρξης λέγουσα γὰρ ἐστύγχανε τἀπ' αὐ-
τοῦ ἐπινοέσα. οὐδὲ γὰρ ἐνὶ πρώτῳ καὶ πᾶσι συνε-
βούλευσε αὐτῷ μένειν, ἐμάνη ἄν, δοκέειν ἐμοί· οὕτω
κατάρρωδήκεε. ἐπαινέσας δὲ τὴν Ἀρτεμισίην,
ταύτην μὲν ἀποστέλλει ἄγουσαν αὐτοῦ τοὺς παῖδας
ἐς Ἔφεσον. νόθοι γὰρ ἦσαν παῖδες ἅμα συνεί-
πονοι. Συνέπεμπε δὲ τοῖσι παισὶ φύλακον Ἑρμό-
τιμον, γένος μὲν ἐόντα Πηδασέα, φερέμορον δ' οὐ τὰ
δεύτερα τῶν εὐνούχων παρὰ βασιλεῖ. οἱ δὲ Πη-
δασέες οἰκέουσι ὑπὲρ Ἁλικαρνησσοῦ. ἐν δὲ τοῖσι Πη-
δασεῦσι τούτοισι τοιόνδε φέρει τὸ τέρας γίνεται· ἐπὰν
τοῖσι Ἀμφικτύοσι πᾶσι τοῖσι ἀμφὶ ταύτης οἰκέουσι
314 τὴν πόλιος μέλλῃ κακὸς χερὸν ἔσεσθαι χαλεπὸν, τότε
ἡ ἱρείη ἀνδρὶ τῆς Ἀθηναίης φύει πώγωνα μέγαν.
τοῦτο δὲ σφι δὶς ἤδη ἐγένετο. Ἐκ τουτέων δὴ τῶν
Πηδασέων ὁ Ἑρμότιμος ὑπὸ τοῦ μείζονος ἦσις
ἤδη ἀδικηθέντι ἐγένετο πρώτων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. ἁλόντα γὰρ αὐτὸν ὑπὸ πολεμίων, καὶ πωλεόμενον,

1 sed eis volentibus hoc tentari debere. Itaque aut hoc me facere hortatur, aut sibi tradere triginta myriades delectorum militum ad subigendam mihi Græciam: me vero ad patrias sedes cum reliquo exercitu reuerti. Tu igitur, quæ de pugna nauali non gerenda probe consuluisti, dicito vtrum mihi suadeas horum, quod eligendo bene mihi consuluero. Hæc Xerxi consultanti respondens Artemisia, Arduum, inquit, rex, CII
2 me dicentem tibi optima, prosperum consiliū dare: tamen è statu rerum præsentium mihi videtur esse faciendum vt tu ipse domum remees: Mardonium vero hîc relinquas cum iis quos vult, si modo velit ille, atque recipiat se ista facturum. Nam siue ea quæ ait se velle, subegerit, & hæc ei ex animi sententia succedant, 3 tua res domine agitur: quia id tui serui effecerint: siue Mardonio contra opinionem suam contingat, non magna sane calamitas erit, saluo & te & rerum domesticarum statu. Etenim si incolumis es & domus tua, profecto Græci sæpenumero pro seipsis multa certamina cursitabunt: at si quid contingat Mardonio cladis, id nullius erit momenti, Græcique vincendo non vicerint, seruo tuo interempto. Tu vero Athenis incensis (cuius rei gratia expeditionem sumsisti) reuerteris. Delectatus eo consilio Xerxes, quod idem illa suasisset quod ipse haberet in animo: quippe qui (vt ego opinor) non remansisset si vel cuncti atque cunctæ id ei suasissent, adeo perterritus erat. Artemisiam igitur laudatam dimisit, ducentem secum liberos regios Ephesum. nam aliquot eum filii nothi comitabantur. Cum quibus ad eorum CIV custodiam misit Hermotimum, genere quidem Pedasensem, sed apud regem inter eunuchos nulli secundum. Incolunt autem Pedasenses super Halicarnassum: apud quos hoc rei fertur contingere, vt quoties Amphictyonensibus qui circa eam vrbem habitant aliquid aduersi certum intra tempus est euenturum, tunc Minervæ antistiti, quæ illic est, grandis barba nascatur: quæ res bis apud eos accidit. Ex his Pedasensibus CV Hermotimus erat, cui maxima ex omnibus quos quidem ipsi nouimus, vltio contigit acceptæ iniuriæ. Siquidem eum captum ab hostibus ac venalē

1 Sed lubenter se reipsa id comprobaturos. *Vel, Huius rei se documentum esse daturos.* 2 Me tibi consulenti optimum dare consilium: 3 Quod geritur, cuum est. *Id est, Tuum consistit. Eius laus tibi adscribitur.*

merca-

mercatus est Panionius vir Chius, ex hoc impurissimo quæstu quem factitabat, vitam ducens. nam quos pueros forma præditos coemerat, eos castrabat: ductosque aut Sardis aut Ephesum, magna pecunia venundabat. Apud barbaros enim pretiosiores eunuchi sunt quam qui non sunt castrati, [1] in omni genere, fidei gratia. Ceterum vt alios permultos, ita hunc quoque Panionius execuit, vt qui ex hac re vitam toleraret. Sed non vsquequaque infelix Hermotimus, è Sardibus ad regem cum aliis muneribus deductus est, progressuque temporis ex omnibus eunuchis maximo in honore apud regem Xerxem est
CVI habitus. Quum autem rex aduersus Athenas moueret è Sardibus, per id tempus Hermotimus cuiusdam negocii gratia descendit in agrum Mysium, qui à Chiis incolitur, sed Atarneus vocitatur: ibi inuentum Panionium atque agnitum alloquutus est & multis & comibus verbis, primum recensens ei quot per illum esset assequutus bona, deinde pollicens quam gratiam illius meriti foret relaturus, si homo cum suis domesticis illuc commigrasset. Ea oratione libēter audita Panionius contulit se illuc cum vxore & liberis. Quem posteaquam cum omni re familiari adeptus est Hermotimus, his verbis affatus est, O omnium post homines natos sceleratissimum, qui ex nefandissima negociatione quæstum facis: quid aut ipse ego, aut meorum quispiam vel tibi vel tuorum cuipiam mali fecit, [2] quod ex viro neutrum me reddidisti? putabasne fore vt quæ tunc machinabaris laterent deos? qui iusta lege vtentes, te infandorum opificem tradiderunt in manus meas, [3] vt de pœna à me tibi irroganda queri non possis. Hæc vbi exprobrauit homini, filiis in conspectum eius adductis, qui quatuor erant, coegit patrem genitalia illorum recidere: quod quum coactus fecisset, filii sui adacti sunt eius virilia abscindere. Ita supplicium ab Hermotimo in Panionium rediit. Xerxes
CVII autem filiorum Ephesum deducendorum negocio Artemisiæ demandato, accitum Mardonium iussit è copiis quas liberet eligere, vt consentanea verbis facta exequi experiretur. Hactenus eo die est actum. Noctu autem regis iussu præfecti classis è Pha-

ὠνέετας Πανιώνιος, ἀνὴρ Χῖος· ὃς τὴν ζόλον κατεστήσατο ἀπ' ἔργων ἀνοσιωτάτων. ὅκως γὰρ κτήσαιτο παῖδας εἴδεος ἐπαμμένους, ἐκτάμνων, ἀγινέων ἐπώλεε ἐς Σάρδις τε καὶ Ἔφεσον χρημάτων μεγάλων. (παρὰ γὰρ τοῖσι βαρβάροισι ἀμείνονες εἰσὶ εὐνοῦχοι, πιστοὶ ἕνεκα τῆς πάσης, τῶν σπερμάτων) ἄλλους τε δὴ ὁ Πανιώνιος ἐξέταμε πολλοὺς, (οὐδὲ ποιθάμενος ἐκ τούτων τὴν ζόλον) καὶ δὴ καὶ τοῦτον. καὶ οὐ γὰρ τὰ πρῶτα ἐδυστύχεε ὁ Ἑρμότιμος, ἀπικνέεται ἐκ τῶν Σαρδίων παρὰ βασιλέα μετ' ἄλλων δώρων· χρόνου δὲ οὐκ ὀλίγου, πρώτων τῶν εὐνούχων ἐλυμήνατο μάλιστα παρὰ Ξέρξῃ. Ὡς δὲ ἐστρατεύετο ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους, ἐὼν ἐν Σάρδισι, ἐνθαῦτα κατιδὼν καὶ δὴ ὑπάρξημα ὁ Ἑρμότιμος ἐς χεῖρας τὴν Μυσίην, (τὴν Χῖοι μὲν νέμονται, Ἀτάρνης δὲ καλέεται) διείσκει Πανιώνιον ἐνθαῦτα. διηγησάμενος δὲ, ἔλεγε πρὸς αὐτὸν πολλοὺς καὶ φιλίους λόγους· πρῶτα μὲν καταλέγων ὅσα αὐτὸς δι' ἐκεῖνον ἔσχε ἀγαθά· δεύτερα δὲ ὑποσχόμενος αὐτὶ τούτων ὅσα μιν ἀγαθὰ ποιήσειε, ἢν μισήσας τοὺς παῖδας οἰκέῃ ἐκείνῃ. ὥστε ὑποδεξάμενον ἄσμενον τοὺς λόγους Πανιώνιον, μισήσαντα τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα. ὡς δὲ ἄρα πρὸς οἰκίην μιν ἀπεῖλαβε, ἔλεγε ὁ Ἑρμότιμος τάδε, Ὦ πρώτων ἀνδρῶν ἤδη μάλιστα ἀπ' ἔργων ἀνοσιωτάτων βίον κτησάμενε, τί σε ἐγὼ κακὸν ἢ οὐδὲς, ἢ τῶν ἐμῶν τίς σε ἐργάσατο, ἥντινα, ἢ τῶν σῶν τινα, ὅτι με αὐτὸν ἀνδρὸς ἐποίησας τὸ μηδὲν εἶ; ἐδόκεες τε θεοὺς λήσειν οἷα ἐμηχανῶ τότε· οἵ σε ποιήσαντα ἀνόσια, νόμῳ δικαίῳ χρεώμενοι, ἐνήγαγον ἐς χέρας τὰς ἐμάς. ὥστε σε μὴ μεμφθαι τὴν ἀπ' ἐμέο τοι ἐσομένην δίκην. ὡς δὲ ταῦτα ὠνείδιζε, ἀγόντων τῶν παίδων ἐς ὄψιν, ἠνάγκαζε ὁ Πανιώνιος τῶν ἑωυτοῦ παίδων τετέρων ἐόντων τὰ αἰδοῖα ἀποτάμνειν. ἀναγκαζόμενος δὲ, ἐποίεε ταῦτα· αὐτός τε, ὡς ταῦτα ἐργάσατο, καὶ παῖδες ἀναγκαζόμενοι, ἀπέταμνον. Πανιώνιον μὲν νυν οὕτω ἐπλήσατο τίσις τε καὶ ὁ Ἑρμότιμος. Ξέρξης δὲ, ὡς τοὺς παῖδας Ἀρτεμισίῃ ἐπέτρεψε ἀπάγειν ἐς Ἔφεσον, καλέσας Μαρδόνιον, ἐκέλευσέ μιν τῆς στρατιῆς ἀφελέσθαι τοὺς αὐτὸς βούλεται, καὶ ποιέειν τοῖσι λόγοισι τὰ ἔργα πειρώμενον ὁμοῖα. ταύτην μὲν τὴν ἡμέρην ἐς τοσοῦτον ἐγένετο. τῆς δὲ νυκτὸς, κελεύσαντος βασιλέος, τὰς νῆας ἐκ τοῦ Φα-

1 Omnis fidei gratia, *ad verbum pro* Quacunque in re fidere ipsis aliquis velit. *i.* Quacunque illis quis committere, in quibus eorum fidem experiatur. 2 Propter quod me ex viro nihil esse feceris? *Sic ad verbum habent Græca, quæ Valla exponere videtur voluisse, non reddere. nam eunuchus nihil est, quòd si neutrum, nec vir nec fœmina. Ouidius, Hei mihi quod dominam nec vir nec fœmina seruo. Idem in Ibin, Deque viro fias nec vir nec fœmina, vt Aiax.* 3 Vtde pœna quam mihi daturus es queri non possis, *id est Tam mihi graues dos pœnas quam tua flagitia merentur.*

λήσου ἀπῆγον ὀπίσω ἐς Ἑλλήσποντον, ὡς τα-
χέως εἶχε ἕκαστος, φυλαξούσας τὰς γεφύρας
πορθμίδας βασιλέϊ. ἐπεὶ δὲ ἀγχοῦ ἐγένοντο Ζω-
στῆρος πλώοντες βάρβαροι, ἀνατείνουσι γὰρ ἄκραι
λευκαὶ τῆς ἠπείρου ταύτης, ἐδόκεον τε νῆας εἶ-
ναι, καὶ ἔφυγον ὅτι πολλόν. χρόνῳ δὲ μαθόντες ὅ-
τι οὐ νῆες εἶεν, ἀλλ' ἄκραι, συλλεχθέντες, ἐκομίζον-
το. Ὡς δὲ ἡμέρη ἐγένετο, ὁρέοντες Ἕλληνες
κατὰ χώρην μένοντα στρατὸν πεζὸν, ἤλπιζον
καὶ τὰς νῆας εἶναι σφέας Φάληρον· ἐδόκεόν τε ναυμα- 10
χήσειν σφέας, παρεσκευάδατό τε ὡς ἐξησόμενοι.
ἐπεὶ δὲ ἐπύθοντο τὰς νῆας οἰχωκυίας, αὐτίκα μετὰ
ταῦτα ἐδόκεε διωκτέον εἶναι. ὁ μὲν νυν ναυτικὸν
Ξέρξεω στρατὸν οὐκ ἐπείδον διώξαντες μέχρι Ἀν-
δρου. ἐς δὲ τὴν Ἄνδρον ἀπικόμενοι, ἐβουλεύοντο.
Θεμιστοκλέης μὲν νυν γνώμην ἀπεδείκνυτο, ἀμ-
φὶ νήσων τρατοπεδεύσας, καὶ διαφθείρας τὰς νῆας, πλώ-
ειν ἰθέως ὅτι Ἑλλήσποντον, λύσοντας τὰς γεφύ- 20
ρας· Εὐρυβιάδης δὲ τὴν ἐναντίην ταύτῃ γνώ-
μην ἐτίθετο, λέγων ὡς εἰ λύσοιεν τὰς γεφύρας, τοῦτ' 315
ἂν μέγιστον πημάτων σφεῖς κακὸν τὴν Ἑλλάδα ἐρ-
γάσαιντο. εἰ γὰρ ἀναγκασθείη ἁλοὺς μαμφθεὶς ὁ
Πέρσης μένειν ἐν τῇ Εὐρώπῃ, πειρῶτ' αὖ ἡσυχίην
μὴ ἄγειν. ὡς ἀγόντι μὲν οἱ ἡσυχίην οὔτε τι προ-
χωρέειν οἷόν τε ἔσεσθαι τῶν πρηγμάτων, οὔτε τις κομι-
δὴ ὀπίσω φανήσεται, λιμῷ τε ἡ στρατιὴ διαφθερέεται· 30
ἐπιχειρέοντι δὲ αὐτῷ, καὶ ἔργου ἐχομένῳ,
πάντα τὰ κατὰ τὴν Εὐρώπην οἷά τε ἔσεσθαι προσχω-
ρῆσαι κατὰ πόλιας τε καὶ κατ' ἔθνεα, ἤτοι δηλισκο-
μένων γε, ἢ προδιδόντων ὁμολογεόντων. σῖτόν
τε ἕξειν στρατὸν ἐπιτήδειον ἀεὶ τῶν Ἑλλήνων καρ-
πόν. καὶ δοκέειν γὰρ νικηθέντα τῇ ναυμαχίῃ, οὐ
μενέειν ἐν τῇ Εὐρώπῃ Πέρσεα. ἑωυτέον ὦν εἰ
φεύγειν ἐς ὃ ἔλθῃ φεύγων ἐς τὴν ἑωυτοῦ. ὅθεν δὲ
ἔπειτα τῆς ἐκείνου ποιέεσθαι πάλιν ἀγῶνα
ἐκέλευε. ταύτης δὲ ἐόντος τῆς γνώμης καὶ Πε-
λοποννησίων τοῖσι δοκοῦσι στρατηγοί. Ὡς δὲ ἔ-
μαθε ὅτι οὐ πείσει γε πολλοὺς πλώειν ἐς Ἑλ-
λήσποντον ὁ Θεμιστοκλέης, μεταβαλὼν πρὸς τοὺς
Ἀθηναίους, (οὗτοι γὰρ μάλιστα ἐκπεφυγέ-
των τὸν κίνδυνον ὥρμεατό τε ἐς Ἑλλήσποντον
πλώειν, καὶ ὅτι σφέων αὐτέων βαλλόμενοι, εἰ
μὴ οἱ μὴ βουλοίατο) ἔλεγε σφι τάδε, Καὶ αὐ-
τὸς πάλαι πολλοῖσι πρεσβεύομαι, καὶ πολλῷ πλέω
ἀκήκοα τοιάδε γενέσθαι· ἀνδρας ἐς ἀναγκαίην ἀπο-
κληισθέντας, νενικημένους ἀναμάχεσθαί τε καὶ

lero ſoluentes, retro Helleſpontum verſus abierunt, pro ſe quiſque accelerantes ad cuſtodiēdas rates quibus rex pertranſiret. Qui quum ad Zoſterem aduentarent, minuta quædam continentis protenta promontoria barbari ſuſpicati nauigia eſſe, perdiu illinc aufugerunt: tandem deinde edocti non nauigia eſſe, ſed promontoria, in agmen ſeſe receperunt. ¶ Vt autem dies illuxit, Græci cer- CVIII nentes ibidem pedeſtres copias hoſtium perſtare, rati claſſem quoque circa Phalerum eſſe, ac pugnam naualem cōmiſſum iri, ſe ad reſiſtendum apparabant. Sed cognito illam vela feciſſe, confeſtim inſequendam ſibi cenſebant: itaque eam inſequuti Andro tenus, cernere quum nequiſſent, ad Andrum profecti conſultabant. Quibus Themiſtocles ſuadebat vt inſulas verſus profecti, claſſem hoſtium inſequentes, recta ad Helleſpontum nauigarent, ſoluturi pontes. Huic contrariam EVrybiades opponebat ſententiam, quod diceret fore vt ſi diſſoluerent rates, maxima ob id calamitate afficerent Græciam.[1] Perſa enim, ſi deprehenſus manere in Græcia cogeretur, non quieturus, quod ſibi otium quidem agenti nec vlla res poſſet procedere, nec vllus retro oſtenderetur receptus, & exercitus ſuus fame conficeretur procedenti. nec vero & rebus gerendis operam danti omnia poſſent per Europam ſuccedere, tum in vrbibus, tum in nationibus quæ vel captæ fuiſſent, vel antea ſeſe dedidiſſent: quinetiā rem frumentariam habiturum ex annuis ſemper fructibus Græcorum. Nunc autem videri, illum vtpote victum nauali prœlio, non perſtiturum in Europa: ideoque permittendum fugere, dum in terram ſuam fugiendo peruenirēt. de qua terra deinde certamen fieri iubebat. Huic ſententiæ aliorum Peloponnenſium duces aſſenſere. At Themiſtocles, CIX poſtquam animaduertit ſe nō poſſe pleriſque perſuadere vt ad Helleſpontum nauigarent, adiit Athenienſes, qui præcipue indignabantur hoſtem effugere, animatique erant ad nauigandum in Helleſpontum, etiam per ſeipſos, ſi ceteri recuſaſſent. Eoſque ita eſt alloquutus, Et ipſe multis iam huiuſmodi caſibus interfui, & de multo pluribus audiui talia contigiſſe, viros ad neceſſitatem redactos prœlium inſtauraſſe, &

1 Perſam enim, ſi intercepturs manere in Græcia cogeretur, minime quieturum. *id eſt, aliquid tentaturum.* quòd quieſcenti nec quicquam ſucceſſurum foret, nec vllus ad ſua recepturus ſe ſuos, & exercitus fame periturus foret: at ſi aliquid tentaret, omnia poſſe. *Vel, Fore enim vt Perſa ſi intercepti, &c. à bello non abſtineret.*

ſuperio-

superiorem quam accepissent calamitatem emendasse: itaque nos, quoniam inuenimus quo pacto & nosipsos & Græciam tueremur, repulsa tanta hominum nube, non insequamur eos fugientes. Neque enim nos ista effecimus, sed dii pariter & heroes, qui inuiderunt vnum esse virum & Asiæ regem & Europæ, qui sit impiissimus atque scelestus: qui sacra perinde atq; profana habens, vtraq; incendit, deorumq; simulacra subuertit: qui & mare cecidit flagellis, & compedes in illud deiecit. Sed bene nobiscum in præsens tempus agitur. ideoque nunc quidem vt & nostri ipsorum & nostrorū domesticorum curam geramus, & vt spatium quis ad reficiendas ædes, faciendamque sementem habeat, in Græcia maneamus, barbaro prorsus eiecto, quum autē ver appetet, tunc in Hellespontum & Ioniam nauigemus. Hæc dicebat Themistocles, animo sibi apud Persam subsidium comparandi, vt siquid apud Athenienses accideret aduersi sibi, haberet quo se conuerteret: prout & contigit. Hæc dicenti Themistocli Athenienses, quum tamē ab eo deciperentur, assensi sunt. [1] nam quum antea prudens habitus fuisset, postea vero prudens ac bona consulens compertus esset, prorsus ei ad assentiendum promptí erant. Ille, vbi Athenienses ipsius sententiam probauere, misit euestigio viros quosdam cum nauigio ad exponenda regi mādata, iussos tacere, etsi in omne tormentum deuenirent: quorum vnus erat [2] Sicinus eius contubernalis. Hi posteaquā ad Atticam peruenere, ceteris apud nauigium remanentibus, ipse ad regem ascendit, atq; ita eū alloquutus est, Themistocles, Neoclis filius, dux quidem Athenienſiū, sed inter omnes socios vir optimus ac sapientissimus, misit me tibi denunciatum, gratia tibi inseruiendi se retinuisse Græcos, classem tuam insequendi cupidos, pontesq; qui sunt in Hellesponto soluēdi: itaque nunc [3] magno cum silentio te illuc recipias. Hac re nunciata, isti abiere. ¶ At Græci, posteaquam decreuerunt neque persequendam sibi vlterius barbarorum classem, neque nauigandum in Hellespontum, ad soluendum traiectum, Andrum obsederunt, animo illam delendi. nam primi ex insulanis Andrii pecunias poscendi Themistocli

cx

cxi

ἀναλαμβάνειν τὴν προτέρην κακότητα· ἡμεῖς δέ, (δῦρημα γὰρ εὑρήκαμεν, ἡμέας τε αὐτοὺς καὶ τὴν Ἑλλάδα, νέφος τοσοῦτον ἀνθρώπων ἀπωσάμενοι) μὴ διώκωμεν ἄνδρας φεύγοντας. Τάδε γὰρ οὐκ ἡμεῖς κατεργασάμεθα, ἀλλὰ θεοί τε καὶ ἥρωες, οἳ ἐφθόνησαν ἄνδρα ἕνα τῆς τε Ἀσίης καὶ τῆς Εὐρώπης βασιλεῦσαι, ἐόντα αὐόσιόν τε καὶ ἀπάθαλον· ὃς τά τε ἱρὰ καὶ τὰ ἴδεα ἐν ὁμοίῳ ἐποιέετο, ἐμπιπρές τε καὶ καταβάλλων τοὺς θεῶν τὰ ἀγάλματα· ὃς καὶ τὴν θάλασσαν ἐπεμάστιγωσε, πέδας τε κατῆκε. ἀλλ' οὗ γὰρ ἔχει ἐς ὃ πρέον ἡμῖν· νῦν μὲν ἐν τῇ Ἑλλάδι" καταμείναντες, ἡμέων τε αὐτέων ἐπιμεληθῶμεν καὶ τῶν οἰκετέων. καὶ ὡς οἰκίλως τε ἀναπλασώμεθα, καὶ σπόρου ἀνακῶς ἐχέτω, πρωτελὴς ἀπελάσας βάρβαρον· ἀμα δὲ τῷ ἔαρι καταπλέωμεν ἐπὶ Ἑλλησπόντου καὶ Ἰωνίης. Ταῦτα ἔλεγε, ἐπιθήκιον μέλλων ποιήσεσθαι ἐς Περσέα· ἵνα οἱ ἄρξαι τι μιν καταλαμβάνῃ τοὺς Ἀθηναίων πάθος, ἔχῃ ἀποστροφήν. Ταῦτ' ὦν καὶ ἐγένετο. Θεμιστοκλέης ταῦτα μὲν λέγων, διέβαλλε, Ἀθηναῖοι δὲ ἐπείθοντο· ἐπειδὴ γὰρ καὶ πρότερον δεδογμένος εἶ σοφὸς, ἐφάνη ἐὼν ἀληθέως σοφός τε καὶ εὔβουλος, πάντως ἑτοῖμοι ἦσαν λέγοντι πείθεσθαι. ὡς δὲ οὗτοί ⓐ ἀνεγνωσμένοι ἦσαν, αὐτίκα μετὰ ταῦτα ὁ Θεμιστοκλέης ἄνδρας ἀπέπεμπε ἑλόντας πλοῖον, τοῖσι" ἐπέτελλε σιγᾷν, ἐς πᾶσαν βάξιν ἀπικομένοισι, τὰ αὐτὸς συνετείλατο βασιλεῖ φράσαι· τὴν καὶ Σίκιννος ὁ οἰκέτης αὐτὸς ἐλθὼν. οἱ ἐπειδὴ ἀπίκοντο ἐς τὴν Ἀττικήν, ⓐ μὲν κατέμενον ἐπὶ τῷ πλοίῳ, Σίκιννος δὲ ἀναβὰς ἐπὶ Ξέρξεα, ἔλεγε τάδε, Ἐπεμψέ με Θεμιστοκλέης ὁ Νεοκλέος, στρατηγὸς μὲν Ἀθηναίων, ἀνὴρ δὲ τῶν συμμάχων πάντων ἄριστος καὶ σοφώτατος, φράσοντά τοι ὅτι Θεμιστοκλέης ὁ Ἀθηναῖος, σοὶ βουλόμενος συνεργέειν, ἔφη τοὺς Ἕλληνας, τὰς νῆας βουλομένους διώκειν, καὶ τοὺς ἐν Ἑλλησπόντῳ γεφύρας λύειν. καὶ νῦν κατ' ἡσυχίην πολλὴν κόμιζεο. ⓐ μὲν, ταῦτα σημήναντες, ἀπέπλεον ὀπίσω. Οἱ δὲ Ἕλληνες, ἐπεί τε σφι ἀπέδοξε μήτ' ἐπιδιώκειν ἔτι τοὺς βαρβάρων τὰς νῆας, μήτε πλώειν ἐς Ἑλλήσποντον, λύσοντας τοὺς πόρους, τὴν Ἄνδρου τότε κατέατο, ἔξελεῖν ἐθέλοντες. τοῦτο γὰρ Ἄνδριοι νησιωτέων, χρήματα αἰτηθέντες ὑπὸ Θεμιστοκλέος,

1 Nam quum vt antea prudens habebatur, ita etiam re ipsa prudens & consultus compertus effet. *vel*, Vt antea sapiens habebat.

2 Ille Sicinus, *cuius videlicet facta fuit modo mentio.* 3 Sine vlla præcipitatione. *Ad verbum*, Cum magna quiete. *Gall.* Tout doucement.

οὐκ ἔδοσαν· ἀλλὰ περιέρρηξε Θεμιστοκλέος λόγον τόνδε, ὡς ἥκοιεν Ἀθηναῖοι φέρεσι εὐπορίας ἔχοντες δύο θεοὺς μεγάλους, πειθώ τε καὶ ἀναγκαίην, οὕτω τε σφι κάρτα δοτέα εἶναι χρήματα· ὑπεκρίναντο τοῖσι τοῦτα, λέγοντες ὡς κῆτος λόγον ἔσοιτο ἀρχαίη Ἀθηναίη μεγάλη τε καὶ βύδαιμονες, καὶ θεὸν χρηστὸν ἥκοιεν δι- 315
έπεσι Ἄνδριοι γε εἶναι γεωπεινὰς ἐς ταμφίλιστα ἀπικνεῦνται, καὶ θεοὺς δύο ἀχρήστους ἐκλείπειν σφέων τὴν νῆσον, ἀλλ' ἀεὶ φιλοχωρέειν, πενίην τε ἐμμηχανίην καὶ τούτεων τῶν θεῶν ἐπιβόλους ἐόντας Ἄνδριοις, οὐ δώσειν χρήματα. ὧδε κότε γὰρ τῆς εὐπορίης ἀδυναμίης τὴν Ἀθηναίων δύναμιν εἶναι χρεόν. οὗτοι μὲν δὴ ταῦτα ὑπεκρινάμενοι, καὶ οὐ δόντες χρήματα, ἐπολιορκέοντο. Θεμιστοκλέης, ἐπεὶ οὐ γὰρ ἐπαύετο πλεονεκτέων, ἐσέπεμπε ἐς τὰς ἄλλας νήσους ἀπειλητηρίους λόγους, αἴτε χρήματα παρὰ τῶν αὐτέων ἀγγέλων, χρεώμενος λόγοισι τοῖσι καὶ τοὺς Ἄνδριους ἐχρήσατο· λέγων ὡς εἰ μὴ δώσουσι ὃ αἰτεόμενοι, ἐπάξει τὴν στρατιὴν τὴν Ἑλλήνων, καὶ πολιορκέων ἑλεῖ σφέας. λέγων ταῦτα, σὺν ἔλεγε χρήματα μεγάλα παρὰ Καρυστίων τε καὶ Παρίων· οἱ τῶν θαυμάσαντες τὸν τε Ἄνδρον ὡς πολιορκέοιτο, διότι ἐμήδισε, καὶ Θεμιστοκλέα, ὡς εἴη ἐν αἰτιμίῃ τῶν στρατηγῶν, δείσαντες ταῦτα, ἔπεμπον χρήματα. εἰ δὲ δή τινες καὶ ἄλλοι ἔδοσαν νησιωτέων, οὐκ ἔχω εἰπεῖν· δοκέω δέ τινας καὶ ἄλλους δοῦναι, καὶ οὐ τούτους μούνους. κατὰ Καρυστίοισι μέντοι ὧδε ἐγένετο, τοῦ εἵνεκα, τὸ κακὸν ὑπερβολὴν ἐλάμβανε· Πάριοι μὲν Θεμιστοκλέα χρήμασι ἐθωμάσθησαν, διέφυγε δὲ στράτευμα. Θεμιστοκλέης μὲν νυν ἐξ Ἄνδρου ὁρμεώμενος, χρήματα παρὰ νησιωτέων ἤτεε, λαθὼν τοὺς ἄλλους στρατηγούς. Οἱ δὲ ἀμφὶ Ξέρξεα, ἐπισχόντες ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ναυμαχίην ἔξέπλωσαν ἐς Βοιωτοὺς τὴν αὐτὴν ὁδόν. ἔδοξε γὰρ Μαρδονίῳ, ἅμα μὲν στρατὸν ἀποπέμψαι βασιλέα, ἅμα δὲ αὐτοῦ ἐπιμεῖναι ἐς τὸ ἔαρος πολεμέειν· χειμερινὸν δὲ ἄμεινον εἶναι ἐν Θετταλίῃ, καὶ ἔπειτα ἅμα τῷ ἔαρι πειρᾶσθαι τῆς Πελοποννήσου. ὡς δὲ ἀπίκετο ἐς τὴν Θεσσαλίην, ἐνθαῦτα Μαρδόνιος ἐξελέγετο αὐτῶν μὲν Πέρσας πρώτους τοὺς ἀθανάτους καλεομένους, πλὴν Ὑδάρνεος τοῦ στρατηγοῦ. οὗτος γὰρ οὐκ ἔφη λείψεσθαι βασιλέος· μετὰ δὲ, τῶν ἄλλων Περσέων τοὺς θωρηκοφόρους, καὶ τὴν ἵππον τὴν χιλίην· καὶ Μήδους τε καὶ Σάκας, καὶ Βακτρίους, καὶ Ἰνδούς, καὶ τὸν πεζὸν, καὶ τὴν ἄλλην ἵππον. ταῦτα μὲν ἐξαιρέα

denegauerant, eique alleganti Athenienſes illuc ire duobus magnis numinibus fretos, Suadela & Neceſſitate, & ita ſibi dandas vtique eſſe pecunias, reſponderant [1] Athenas proportione magnas eſſe atque felices, & diis propitiis bene proceſſiſſe. nam ſe ad maximam ſoli tenuitatem redactos, Andriorumque inſulam totidem propitia numina nunquam derelinquere, ſed ſemper incolere, Inopiam & Impoſſibilitatē: quibus diis obnoxios Andrios pecuniam non daturos. nunquam enim Andriorum impoſſibilitate validiorem fore Athenienſium potentiam. Hæc illi quum reſpondiſſent, nec pecuniam dediſſent, obſidebantur. Themiſtocles ve- CXII
ro ([2] neque enim vnquam acquirendo ceſſabat) ad ceteras inſulas minacia verba mittens, pecuniam flagitabat, eiſdem nunciis eiſdemque verbis vtens quibus apud Andrios fuerat vſus: niſi pecuniam darent quam poſcerentur, exercitum ſe Græcorum illuc adducturum, & eam inſulam obſeſſam deleturum. Hæc dicendo, ingentem pecuniæ vim coegit à Caryſtiis atq; à Pariis: qui audito tum Andrum obſideri quod cum Medis ſenſiſſent, tum Themiſtoclem maximo in honore inter duces eſſe, hoc metu pecuniam miſere. Aliarum autem inſularum aliqua pecuniā dederit necne, affirmare nequeo: reor tamen alias quoq; dediſſe, non has ſolum. Quamquam Caryſtiis ne hac quidem re contigit effugere cladem, vt Pariis, qui Themiſtocle pecunia delinito, hoſtem deuitarunt. Ita Themiſtocles ex Andro profectus, clam ceteris ducibus exegit pecunias ab inſulanis. ¶ At copiæ Xer- CXIII
xis illic aliquot poſt pugnam dies immoratæ, mouerunt in Bœotos eadem qua venerāt via. Quippe Mardonio viſum eſt ſimul regem præmittere (intempeſtiuū enim propter anni tempus belligerari) ſimul in Theſſalia ſatius eſſe hybernare, & deinde ineunte vere tentare Peloponneſum. Is vbi in Theſſaliā peruenit, ibi ante omnia, decem millia Perſarum qui immortales vocantur elegit, excepto eorum duce Hydarne, qui negauit ſe regem eſſe relicturum. Item ex aliis Perſis thoracatos, & [3] mille equites: ad hęc Medorū, Sacarum, Indorū peditatū equitatumq;. Has nationes

1 Athenas merito eſſe magnas & opulentas, quippe quæ vtilibus deabus bene inſtructæ eſſent: *vel, quibus duas vtiles deas ſuppetere.* at vero Andrios ſolum inopes incolere, duaſque inutiles deas nunquam inſulam ipſorum relinquere, ſed in ea gratum domicilium ſemper habere, Paupertatem videlicet & Impoſſibilitatem: quæ deæ quum Andriis obtigiſſent, non eſſe daturos pecunias. 2 Semper enim conradendæ alicunde pecuniæ cupidus erat. 3 Illos mille eq.

ſibi to-

sibi totas desumpsit: ex aliis autem sociis paucos, quorum duntaxat aut speciem animaduertebat, aut aliquod egregium facinus cognouerat. Sed plurimos ex vna gente Persarum delegit torquatos & armillatos: secundo loco Medos, qui non numero Persis inferiores erant, sed robore: ita vt vniuersi, triginta myriades vna cũ equitibus essent.

CXIV Hoc interim tempore quo Mardonius habet delectum copiarum, & Xerxes circa Thessaliam agit, oraculum è Delphis ad Lacedæmonios venit vt Xerxẽ pœnas necis Leonidæ reposcerent, & quod daretur ex eo reciperent. Mittunt igitur quamcitissime Spartiatæ caduceatorem. Is adhuc in Thessalia nactus exercitum, vbi in conspectum Xerxis venit, ita verba fecit, Rex Medorum, Lacedæmonii te & Heraclidę qui è Sparta sunt pœnas cædis reposcunt, quòd regẽ ipsorum interemisti, dum Græciã protegit. Ad ea Xerxes cachinnos tollit: ac diu responso non reddito, Hic, inquit, (monstrato Mardonio, vt ille ei assistebat) pœnas tales dabit quales illos decent. Caduceator hoc responso accepto

CXV discessit. Xerxes Mardonio in Thessalia relicto, ipse ad Hellespontum ire maturabat: intraque quinque & quadraginta dies ad traiectum peruenit, nullam propemodum partem copiarũ ducens: quæ quocunq; veniebant & ad quoscunque homines, eorum direptis fructibus vescebantur: vbi autem nihil fructuum reperiebant, ipsa herba, vt è solo germinabat, nonnulli delibatis corticibus, & strictis frondibus arborum tam agrestium quam mansuetarum, nihil omnino relinquentes. hoc autem præ fame facere cogebantur. Quos deinde pestilentia excipiente ac dysenteria, *id est, torminibus*, inter viam extinguebantur. Eorum etiam nonnullos Xerxes ægrotos reliquit, iniungens ciuitatibus, vt in quanque veniebat, vti illos curarent & pascerent: quosdam etiam in Thessalia, & aliquot in Siri Pæoniæ, & in Macedonia: vbi sacrum Iouis currum, quem in Græciam tendẽs reliquerat, reuersus non [2] offendit. Eum Pæones Thracibus quum dedissent, tamen reposcenti Xerxi ducere, vna cum equis inter pascendum fuisse abactum à Thracibus qui superiora Strymonis circa fontes incolerent. Quo in loco rex

CXVI Bisaltęorũ ac tertæ Crestonicæ, Thrax,

ὅλα ἐθέλετο· ἐκ τῶν ἄλλων συμμάχων ὀλίγους κατὰ λόγους, τοῖσι εἴδεά τε ἐπῆρχε ἀξιοθέητα ἔχειν, καὶ ἐς τὰ τοιαῦτα ἐχρήσατο σοφὸν ἐόντα· ἐκ τούτων, πλεῖστον ἔθνος Περσέων αἱρέετο, αἰχμοφόρους τε καὶ ψιλοφόρους· ὀπλίτας, Μήδους. οὗτοι δὲ πλήθεϊ μὲν οὐκ ἐλάσσονες ἐόντες τῶν Περσέων, ῥώμῃ δὲ ἐόντες. ὥστε συμπάντων, τεσσεράκοντα μυριάδας ἠνέεσθαι σὺν ἵπποισι. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ ἐν τῷ Μαρδονίος τε τὸ στρατιὸν διέκεινε, καὶ Ξέρξης ἐν τῇ Θεσσαλίῃ, ἐλθὼν ἐς ὄψιν τὸ Ξέρξεω, ἔλεγε τάδε· Ὦ βασιλεῦ Μήδων, Λακεδαιμόνιοί τέ σε καὶ Ἡρακλείδαι ἀπὸ Σπάρτης αἰτέουσι φόνου δίκας, ὅτι σφέων τὸν βασιλέα ἀπέκτεινας ῥυόμενον τὴν Ἑλλάδα. ὁ δὲ, γελάσας τε καὶ καταχὼν πολλὸν χρόνον, ὡς ἐτύγχανε πλησίον Μαρδόνιος, δείκνυς ἐς τοῦτον, εἶπε, Τοιγὰρ σφι Μαρδόνιος ὅδε δίκας δώσει τοιαύτας οἵας ἐκείνοισι πρέπει. ὁ μὲν δὴ, δεξάμενος τὸ ῥηθὲν, ἀπαλλάσσετο. Ξέρξης δὲ Μαρδόνιον μὲν Θεσσαλίῃ καταλιπὼν, αὐτὸς ἐπορεύετο κατὰ τάχος ἐς Ἑλλήσποντον καὶ ἀπίκετο ἐς Ἄβυδον, ἔχων πέντε καὶ τεσσεράκοντα ἡμέρησι, ἀπάγων τῆς στρατιῆς σπάνιν μέγα, ὡς εἶπα. ὅκου δὲ παρευρίσκοντο, καὶ καλ' οὐδένας αὐθρώπους, τούτεων καρπὸν ἁρπάζοντες ἐσιτέοντο· εἰ δὲ καρπὸν μηδένα εὕρισκον, τὸ δὲ πόιον τὸν ἐκ τῆς γῆς ἀναφυόμενον, καὶ τῶν δενδρέων τὸ φλοιὸν ἐκτρώγοντες, καὶ τὰ φύλλα καταδρέποντες κατήσθιον, ὁμοίως τῶν τε ἡμέρων καὶ τῶν ἀγρίων· καὶ ἔλιπον οὐδέν. ταῦτα δὲ ἐποίεον ὑπὸ λιμοῦ. ὑπολαβὼν δὲ λοιμὸς ἔσχε τὸν στρατὸν καὶ δυσεντερίη κατ' ὀδὸν ἔφθειρε. τοὺς δὲ καὶ νοσέοντας αὐτέων κατέλιπε, ὑπισχνεόμενος τῇσι πόλισι, ἵνα ἕκαστοι γίνηται ἐλαχίστων, μελεδαίνειν τε καὶ τρέφειν· ἐν Θεσσαλίῃ τέ τινας, καὶ ἐν Σιρίῃ τῆς Παιονίης, καὶ ἐν Μακεδονίῃ, ἔνθα καὶ τὸ ἱρὸν ἅρμα καταλιπὼν τοῦ Διὸς, ὅτε ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἤλασε ἀπιών, οὐκ ἀπέλαβε· ἀλλὰ δόντες οἱ Παίονες τοῖσι Θρηίξι, ἀπαιτέοντος Ξέρξεω, ἔφασαν νεμομένας ἁρπασθῆναι ὑπὸ τῶν ἄνω Θρηίκων τὴν ὠρείας πηγὰς τοῦ Στρυμόνος οἰκεομένων. Ἔνθα καὶ ὁ τῶν Βισαλτέων βασιλεὺς γῆς τε τῆς Κρηστωνικῆς, Θρηίξ,

1 Indolem 2 Recepit.

ἔργον ἐξεργάσατο· ὃς οὔτε αὐτὸς ἔφη τῷ Ξέρξῃ ἐκὼν εἰ δουλεύσειν, ἀλλ' οἴχετο αὖτις ἐς τὸ ὄρος τὸ Ῥοδόπην, τοῖσί τε παισὶ ἀπηγόρευε μὴ στρατεύεσθαι ὑπὸ τὸν Ἕλλησι. οἱ δέ, ἀλογήσαντες, ἢ ἄλλως σφι θυμὸς ἐλθὼν ἐποιήσατο πόλεμον, ἐς στρατιὴν ἐσῆισαν ἅμα τῷ Πέρσῃ. ἐπεὶ δὲ ἀπεχώρησαν ἀσινέες πάντες, ἐξ ἐόντες, ἐξώρυξε αὐτέων ὁ πατὴρ τοὺς ὀφθαλμούς, διὰ τὴν αἰτίην τοιήνδε. καὶ οὗτοι μὲν τοῦτον μισθὸν ἔλαβον. Οἱ δὲ Πέρσαι ὡς ἐκ τῆς Θρηϊκῆς παρεμέμφοντο ὑπὸ τὸν πόρον, ἐπειγόμενοι, Ἕλλήσποντον τῆσι νυξὶ διέβησαν ἐς Ἄβυδον. τὰς γὰρ γεφύρας ἐκ ἐύρον ἐπὶ σφετέρῃσι, ἀλλ' ὑπὸ χειμῶνος διαλελυμένας. ἐνθαῦτα δὴ κατεχόμενοι, σιτία πλέω ἢ κατ' ὁδὸν ἐλάμβανον· ἐδόκεε τε χώσμον ἐμπεπλᾶσθαι, καὶ ὕδατα μεταβάλλοντας, ἀπέφθησαν ὑπὸ στρατοῦ τοῦ ἑωυτῶν πολλοί. ὀλίγοι δὲ ἅμα Ξέρξῃ ἀπίκοντο ἐς Σάρδις. Ἐλθὼν δὲ καὶ ἄλλος ὁδὲ λεγόμενος λόγος, ὡς, ὑπὸ Ξέρξεω ἀπελαυνόμενος ἐξ Ἀθηναίων, ἀπίκετο ἐπ' Ἡιόνα τὴν ἐπὶ Στρυμόνι, ἐνθεῦτεν οὐκέτι ὁδοιπορέοντα διεχρέετο, ἀλλὰ τὸν μὲν στρατὸν Ὑδάρνεϊ ἐπιτρέπει ἀπάγειν ἐς Ἑλλήσποντον, αὐτὸς δὲ ὑπὸ νηὸς Φοινίσσης ἐπιβὰς, ἐκομίζετο ἐς τὴν Ἀσίην. πλέοντα δέ μιν ἄνεμον Στρυμονίην ἐπιλαβεῖν μέγαν καὶ κυματίην· καὶ δὴ, μᾶλλον γάρ τι χειμάζεσθαι πεπύσμενος τῆς νηός, ὥστε ὑπὸ τὸ κατάστρωμα ἐπεόντων συχνῶν Περσέων τῶν σὺν Ξέρξῃ χειμαζομένων, ἐνθαῦτα ἐς δεῖμα πεσόντα βασιλέα, ἐρέεσθαι βώσαντα τὸν κυβερνήτεα, εἴη ὅτι σφι σωτηρίη. τὸν δ' εἰπεῖν, Δέσποτα, οὐκ ἔστι σωτηρίη, εἰ μὴ τουτέων ἀπαλλαγή τις γένηται τῶν πολλῶν ἐπιβατέων. καὶ Ξέρξεα λέγεται ἀκούσαντα ταῦτα, εἰπεῖν, Ἄνδρες Πέρσαι, νῦν τις ἀποδείξάτω ὑμέων, βασιλέος κηδόμενος· ἐν ὑμῖν γὰρ ἔοικε ἐμοὶ εἶναι ἡ σωτηρίη. τοὺς μὲν ταῦτα λέγειν· αὐτὸν δέ, τεσσεράκοντας, ἐκπηδᾶν ἐς τὴν θάλασσαν· καὶ τὴν νέα ὑπεκουφισθῆσαι, ὥστε δὴ ἀπόσω θάλασσαν ἐς τὴν Ἀσίην. ὡς δὲ ἐκβῆναι ταχέως ἐς γῆν Ξέρξεα, ποιῆσαι τοιόνδε· ὅτι μὲν ἔσωσε βασιλέος τὴν ψυχὴν, διαρπάσαι χρυσέην τιάρην καὶ κυβερνήτεα· ὅτι δὲ Περσέων πολλοὺς ἀπώλεσε, ἀποταμεῖν τὴν κεφαλὴν αὐτῷ. Οὗτος δὴ ὧδε λέγει ὁ λόγος περὶ τοῦ Ξέρξεω τούτου, ὅδε μοι ἔμοιγε πιθανὸς, ὅτε ἄλλως, οὐτε τὸ Περσέων τοῦτο πάθος. Εἰ γὰρ δὴ ταῦτα ὕτω ἐρρήθη ἐκ τοῦ κυβερνήτεω πρὸς Ξέρξεα, ἢ μυρίοισι γνώμησι μέλλω οὐκ ἔχω αὐτὰ

facinus eximium fecit. hic & se volentem negauit Xerxi seruiturum, eoque in edita montis Rhodopes abiit: & filiis vetuit ne aduersus Græciam militarent. Illi parte contemptui habito, siue alioqui belli libidine inspiciundi, militauere cum Xerxe. qui postquam incolumes reuerterunt, omnibus pater (erant autem sex) ob eam caussam oculos effodit. Et isti quidem hanc mercedem acceperunt. Persæ autem, vbi citato itinere ad traiectum peruenere, Hellespontum nauibus traiecere ad Abydum. non enim intentas iam rates inuenere, sed tempestate dissolutas. Ibi copiosiorem quam in itinere commeatum adepti, nulla modestia sese reficientes, ac mutatis aquis, permulti interibant ex iis qui de exercitu superfuerant: ceteri cum Xerxe Sardis peruenere. Narratur autē & alia hæc res, Xerxem, postcaquam Athenis profectus est ad oram super Strymonem, illinc non amplius terra iter fecisse: sed exercitu Hydarni permisso, quem ad Hellespontum deduceret, ipsum nauem Phœnissam conscendisse, vt in Asiam se recipetet: & dum cursum tenet, à Strymonia ingenti vento fuisse exceptū: & eo vehementius tempestate vexatum quod nauis referta vectoribus erat, vtpote quum super contabulationes essent frequentes Persæ qui cum Xerxe vehebantur. Ibi metu perculsum regem cum clamore interrogasse gubernatorem num qua salus eis esset. Et quum ille respondisset, Here, nullam admodum est, nisi horum vectorum aliqua fiat abitio: tunc Xerxem eo audito ita loquutum, Viri Persæ, nunc aliquis vestrūm declaret se curam habere regis. in vobis enim videtur sita esse salus mea. Hæc vbi dixit Xerxes, illos eo adorato desiliisse in mare: atque ita leuata naui, Xerxem incolumen in Asiam peruenisse. Et vbi primum in terram egressus est, hoc egisse gubernatorem, quod regis quidem animam seruasset, aurea corona donasse: quod autem multos Persarum perdidisset, decollasse. Hic autem alter modus qui narratur reuersionis Xerxis, haudquaquam fidem apud me habet cum propter alia, tum propter obitum Persarum. [1] nam si id regi à gubernatore dictum est, tamen ex infinitis rationibus, vel ob hanc vnā, cui repugna-

CXVII

CXVIII

CXIX

1 Nam si hæc ita Xerxi fuerunt à gubernatore dicta, ex decem millibus sententiam suam hac de re proferentibus haud vnus fueris qui ——

ti non

ri non potest, negarim hoc regem fuisse facturum: quin potius Persas iussurum è tabulatis in ventrẽ nauis descendere, vtpote qui primores Persarum essent: & remiges Phœnices, Persis numero pares in mare deiecturum. Sed is (vt dictum est superius) itinere pedestri cum reliquo exercitu in Asiam reuersus
cxx est. Cuius rei id quoque magno est testimonio, quod constat, Xerxem, quum rursus in Asiã reciperet se, Abdera peruenisse, [1] adhibuisseque conuiuio Abderitas, & acinace aureo eos [2] ac tiara auro intertexta donasse: & vt ipsi oppidani aiunt, illum, postquam ex Athenis retro fugit (quod apud me fide caret) illic primũ zonam [3] resoluisse: adeo fuerat terrore correptus. Sunt autẽ Abdera magis ad Hellespontũ sita quàm Strymon, atq; litus ex quo nauem illum cõscendisse ferũt. ¶ Ceterum Græci post-
cxxi eaquam Andrum expugnare nequeunt, conuersi in Carystum, vastato illorum agro rediere Salaminem. Ibi ante omnia diis primitias selegerunt cum aliarum rerum, tum Phœnissarum triremiũ tres: quarum vna reponeretur apud Isthmum (quæ ad meam vsque memoriam extabat) altera apud Sunium, tertia Aiaci illic apud Salaminem. Secundo loco prædam inter se dispartiere, ex qua primitias Delphos misere. Vnde statua effecta est longitudine cubitorum [4] decem, truncã nauis partem manu sustinens: eodem in loco stans vbi A-
cxxii lexander Macedo aureus. Missis Delphos primitiis, Græci publice deũ percontati sunt numquid perfectas & gratas primitias accepisset. Quibus ille respõdit habere se quidem à Græcis aliis, verũ nõ ab Æginetis: sed reposcere domum optime nauatę ad Salaminẽ operę in pugna nauali. Id quũ audissent Æginetæ, aureas stellas tres dedicauerunt, quæ super malum nauis æreum stant apud angulum, proxime Crœsi craterem. Post dispartitam prædam Græci ad Isthmum nauigauerunt, daturi præcipuum præmium Græcorum meritissimo, qui in hoc bello præclarissime rem gessisset. Eo vbi peruentum est, duces Græci in aram Neptuni suam quisque sententiam scriptam detulere, quemnam ex omnibus primum & quem secundum iudicarent. In ea autem suum quisque

ξοον, μὴ ὄκ ἂν ποιῆσαι βασιλέα τοιόνδε. σοῦ μὲν ὅτι τῶ καταφρώμονος, καὶ παιδὶ βάσαι ἐς κοίλην νῆα, ἐόντας Πέρσας, καὶ Περσέων τοῦ πρῶτους· τὴν δὲ ἐρετέων, ἐόντων Φοινίκων, ὅκως ὄκ ἂν ἴσον πλῆθος τοῖσι Πέρσησι ἐξέβαλε ἐς τὸν θάλασσαν. ἀλλ' ὁ μὲν (ὡς καὶ πρότερον εἴρηται) ὁδῶ χρεώμενος ἅμα τῷ ἄλλῳ στρατῷ, ἀπενόστησε ἐς τὴν Ἀσίην. Μέγα δὲ καὶ τόδε μαρτύριον· φαίνεται γὰρ Ξέρξης ἐν τῇ ὀπίσω κομιδῇ ἀπικόμενος ἐς Ἄβδηρα, καὶ
1 ξεινίλια τε σφι συμβάλλων, καὶ δωρησάμενος αὐτοὺς ἀκινάκεϊ τε χρυσέῳ καὶ τιάρῃ χρυσοπάστῳ. καὶ, (ὡς αὐτοὶ λέγουσι Ἀβδηρῖται, λέγοντες μὲν ὐδαμῶς ἐμοὶ πιστὰ) πρῶτον ἐλύσατο τὴν ζώνην φοβηθεὶς δὲ Ἀθηναίων ὀπίσω, ὡς ἐν ἀδείῃ ἐών. πρὸς τῶν Ἑλληνοντου δὲ μᾶλλον τὰ Ἄβδηρα ἵδρυται, ἢ τῶ Στρυμόνος, καὶ τῆς Ἠιόνος. ὅθεν δὴ μιν φασὶ ἐπιβῶναι ὅτι τὴν νῆα. Οἱ δὲ Ἕλληνες, ἐπεί τε ὄκ οἷοί τε ἐγένοντο ἑλεῖν τὴν Ἄνδρον, πρατόμενοι ἐς Κάρυστον, καὶ διαδόντες αὐτέων τὴν χώ-
2 ρην, ἀπαλλάσσουσι ἐς Σαλαμῖνα. πρῶτα μὲν νυν τοῖσι θεοῖσι ἔξειλον ἀκροθίνια ἀλλά τε καὶ τριήρεας τρεῖς Φοινίσσας· τὴν μὲν, ἐς Ἰσθμὸν ἀναθεῖναι, ἥτις ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦν· τὴν δὲ, ὅτι Σουνιον· τὴν δὲ, τῷ Αἴαντι αὐτῷ ἐς Σαλαμῖνα. μετὰ δὲ τοῦτο, διεδάσαντο τὴν λείην, καὶ τὰ ἀκροθίνια ἔπεμψαν ἐς Δελφούς· ὄκ τῷ ἐγένετο αὐδείας ἔχων ὑπὲρ τῆς χερὸς ἀκρωτήριον νηός, ἐὼν μεγαθος δυώδεκα πηχέων· ἑστήκεε δὲ ἔστ' τῆσδε ὁ Μακεδὼν Ἀ-
cxxii λέξανδρος ὁ χρύσεος. Πέμψαντες δὲ ἀκροθι-
3 νια ⓐ Ἕλληνες ἐς Δελφοὺς, ἐπρωτεον ⓦ θεὸν χοινῆ, εἰ λελάβηκε πλήρεα καὶ ἀρεστὰ τὰ ἀκροθίνια. ὁ δὲ πρὸς Ἑλλήνων μὲν τῶν ἄλλων ἔφυσε ἔχειν, πρὸς Αἰγινητέων δὲ, οὐ· ἀλλ' ἀπαιτέειν αὐτοὺς τὰ ἀριστεῖα τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίης. Αἰγινῆται δὲ πυθόμενοι, ἀνέθεσαν ἀστέρας χρυσέους, οἳ ἐπὶ ἰσου χαλκέου ἑστᾶσι τρεῖς ὅτι τῆς γωνίης, ἀγχοτάτω τῶ Κροίσου κρητῆος. Μετὰ δὲ τὴν
4 ἀφίρεσιν τῆς λιμνῆς ἔπλωον ⓐ Ἕλληνες ἐς ⓦ Ἰσθμὸν, ἀριστεῖα δώσοντες τῷ ἀξιωτάτῳ γνωμῆσι Ἑλλήνων ἀνὰ ⓦ πόλεμον τοῦτον. ὡς δὲ ἀπικόμενοι ⓐ στρατηγοὶ διενέμοντο τὰς ψήφους ὅτι τῶ Ποσειδέωνος ⓦ βωμῶ, τ' πρῶτον καὶ τ' δεύτερον κρίνοντες ἐκ πάντων, ἐνθαῦτα πᾶς τις αὐτέων ἑωυτῷ

1 Et hospitii fœdus cum illis iniisse. *Vel*, hospitij necessitudinem cum illis contraxisse. 2 Ac triremi auro intertexta. *vel* (vt alij) triremi inaurata. *Certe* intertexta *improbris hic dicebatur. At Valla* παρὰ legit pro περὶ. 3 Soluisse vt liberum omni metu: 4 Duodecim,

— neget regem hoc facturum fuisse: Persas iuss. *Ad verbum, Ex decem millibus sententiarum, vel opinionum, vnam mihi repugnantem non habeo. Ex quibus verbis videat lector an alium sensum elicere possit.*

ἐλίφθη τὴν ψῆφον, ἀνὴρ ἕκαστος δοκέων ἄριστος γενέσθαι. δεύτερος δ', ἡ πολλοὶ συνεξέπιπτον Θεμιστοκλέα κείνοντες. ἡ μὲν δὴ ἐμοιρώσατο· Θεμιστοκλέης δὲ δεύτερος ἐφάνη πολλῶν. Οὐ βουλόμενος δὲ ταῦτα κείσθαι τῶν Ἑλλήνων φθόνῳ, ἀλλ' ἀποπλώοντων ἐκάστων ἐς τοὺς ἑωυτῶν ἀστούς, ὅμως Θεμιστοκλέης ἐβούλετο καὶ ἐδοξώθη ὑπ' αὐτῶν ἀνὴρ πολλῶν Ἑλλήνων σοφώτατος εἶναι πάσης τῆς Ἑλλάδος. ὅτι δὲ νικῶν οὐκ ἐτιμήθη ὑπὸ τῶν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχησάντων, ἀλλ' ἥκε μὴ ταῦτα ἐς Λακεδαίμονα ἀπίκετο, θέλων ἁμιλλᾶσθαι· καὶ μιν Λακεδαιμόνιοι καλῶς μὲν ὑπεδέξαντο, μεγάλως δὲ ἐτίμησαν. Δοῖσι μὲν οὖν ἔδοσαν Εὐρυβιάδῃ ἐλαίης στέφανον σοφίης τε καὶ δεξιότητος, Θεμιστοκλέϊ, καὶ τούτῳ στέφανον ἐλαίης. ἐδωρήσαντο δέ μιν ὄχῳ τῷ ἐν Σπάρτῃ καλλίστῳ θύσαντι. ἀπέστειλαν δὲ πολλῷ, τριηκόσιοι Σπαρτιητέων λοχαγάδες, οὗτοι οἱ ἱππῆες καλέονται, μέχρι ὅρων τῶν Τεγεητικῶν. μούνου δὴ τούτου πάντων ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, Σπαρτιῆται τοῦτον τιμέωσαν. Ὡς δὲ οὐκ τῆς Λακεδαίμονος ἀπίκετο ἐς τοὺς Ἀθήνας, ἐνθαῦτα Τιμόδημος Ἀφιδναῖος, τῶν ἐκείνου μὲν τῶν Θεμιστοκλέος ἐὼν, δι' ὃν δὲ τῶν ἐπιφθονέων, φθονέων καταμωρῶν, ἐνείκεε Θεμιστοκλέϊ, τὸν ἐς Λακεδαίμονα ἀπιξιν τοιοῦτον φέρων, ὡς δι' τοὺς Ἀθήνας ἐχάρη τὰ γέρεα τὰ παρὰ Λακεδαιμονίων, ἀλλ' οὐ δι' ἑωυτόν· ὁ δέ, ἐπεί τε ἐπαύετο ταῦτα λέγων ὁ Τιμόδημος, ἔφη, Οὕτω ἔχει· οὔτε ἂν ἐγὼ ἐὼν Βελβινίτης ἐτιμήθην ὅκου τοιοῦτος Σπαρτιήτης, οὔτε σὺ ὢν Ἀθηναῖος. Ταῦτα μὲν νυν ἐς τοσοῦτον ἐλήλυθε. Ἀρταβάζος δὲ ὁ Φαρνάκεος, ἀνὴρ ἐν Πέρσῃσι λόγιμος καὶ παρὰ δεσποτέων, ἐὼν τῶν Πλαταιικῶν καὶ μᾶλλον ἐπιφανέως, ἔχων ἐξ μυριάδας στρατοῦ οὓς Μαρδόνιος ἐξελέξατο, προέπεμπε βασιλέα μέχρι τοῦ πόντου. ὡς δὲ οἱ μὲν ἐν τῇ Ἀσίῃ, ὁ δὲ, ὀπίσω παρὰ Μαρδόνιον τὸν Γωβρύεω τε καὶ Θεοπαλίτου τε καὶ Μακεδονίτεω, καὶ ὀλίγον κου κατεπείγοντες ἦκεν ἐς τὸ ἄλλο στράτευμα, οὐκ ἐδικαίου ἀντυχὼν ἀπιέναι Πολιδαμάντεα μὴ οὐκ ἀξιοδρήτους ποιήσασθαι σφέας. ἦν δὲ Πολιδαμάντης, ὡς βασιλεὺς παρεξελήλακε, καὶ ὁ ναυάρχος τοῖσι Πέρσῃσι οἰχώκεε φεύγων ἐκ τῆς Σαλαμῖνος, ἐκ τὸ φανερὸν ἀπέστασαν ἀπὸ τῶν βαρβάρων· ὡς δὲ καὶ ἄλλοι τὴν Παλλήνην ἔχοντες

nomen inscripsit, se illum qui præstantissimus extitisset existimans: sed in secundis partibus Themistocli adiudicandis plerique congruerunt. Ita quum singuli in primo loco singulos calculos haberent, in secundo Themistocles multo superior extitit. Et licet hanc rem Græci liuore quodam superfederint indicare, in suam quisque patriam reuecti, tamen Themistocles & habitus est & celebratus per vniuersam Græciam omnium Græcorum longe prudentissimus. Ipse tamen quia non fuisset honore affectus ab iis qui ad Salaminem dimicassent, vt honore afficeretur Lacedæmonem se contulit. Eum Lacedæmonii & splendide exceperunt, & magnifice honorauerunt: & primas quidem partes rei bene gestæ, EVribiadæ: solertiæ vero ac dexteritatis, Themistocli dederunt, vtrumque oleagina corona donantes: præterea hunc [1] biga quæ apud Spartam erat præstantissimæ laudatumque verbis amplissimis, trecenti ex primoribus Spartiatarum, qui equites vocantur, discedentem ad Tegeaticos vsq; fines comitati sunt. Huno solum ex omnibus quos nouimus hominibus Spartiatæ abeuntem deduxerunt. Eidem, postquam ex Lacedæmone Athenas venit, ibi [2] Timodemus vnus ex inimicis eius, alioqui non è claris viris, liuore insaniens, crimini dabat itionem in Spartam: dicens illum Athenarum respectu, non sui, ab Lacedæmoniis honores assequutum. Et quum non faceret finem talia dicendi, inquit ei Themistocles, O homo, ita res habet, neque ego si Belbinitanus forem, sic à Spartanis honoratus fuissem: neque tu, etsi Atheniensis. Atque hæc hactenus. ¶ Artabazus autem Pharnacis filius, vir inter Persas cum antea illustris, tum ex rebus Platæensibus factus illustrior, regem deducebat iis sexaginta millibus quæ sibi Mardonius delegerat: quem vbi traiectu tenus comitatus est, quum iam ille in Asia esset, regressus circa Pallenen agebat, vtpor Mardonio per Thessaliã Macedoniaque hybernante, nec alias copias curante. Nec è sua dignitate e bat non diripere rebelles Po in quos casu incidissent. Et dæatæ, postquam rex præte sis Persica à Salamine fu conspectu, à barbaris defecerant: mox aliis quoque qui Pallenen incolebant

CXXIII

CXXIV

CXXV

CXXVI

319

1 Curru omnium qui Spartæ erant præstantissimo, *vel, pulcherrimo.* 2 Timodemus Aphidnæus *omisit, aut potius non legit. quod certe suspectum etiam reddam quæ sequuntur.*

CXXVII Tunc vero Artabazus Potidæam obsedit: & suspicatus etiam Olynthios ab rege defecturos, & ipsos obsedit. Eam autem vrbem tenebant Bottiæi qui è sinu Thermæo fuerant à Macedonibus eiecti. Hos Artabazus postquam obsidione cepit, in paludem deductos trucidauit, vrbemque administrandam Critobulo Toronæo tradidit, à genere Chalcidensi. Ita Chalcidenses Olynthum obti-

CXXVIII nuere. Expugnata Olyntho Artabazus Potidææ obsidendæ impensius incumbebat. Hoc faciens, cum Timoxeno Scionæorum magistratu de facienda proditione transegit, incertum mihi quonam modo ab initio: neque enim traditur. ad extremum ita actum est: Quoties exaratum libellum aut Timoxenus ad Artabazum, aut Artabazus ad Timoxenum mittere volebat, cum sagittæ postremo inuoluebat, adaptatisque desuper pennis, ad locum de quo conuenerat sagittam emittebat. Sed Timoxenus qui Potidæam prodebat, proditionis compertus est. nam Artabazus ad conuentum locum sagittam dirigēs, frustrante iactu humerum cuiusdam Potidæatę percussit. Ad quem saucium turba (vt adsolet in bello fieri) quum concurrisset, subito reuulsa sagitta, animaduertens libellum, detulit ad magistratus. aderat autem & ceterorum Pallenensium commilitium. Perlecto libello magistratus & cognito proditionis autore, non tamen censuerunt Timoxenum esse plectendum, Scionææ ciuitatis gratia, ne in posterum semper Scionæi pro proditoribus haberentur. Atque hunc quidem in modum Timoxenus proditionis manifestus fuit. Artabazum vero

CXXIX tres iam menses obsidentem ingens æstus maris excepit, & is diutius: vnde barbari videntes locum factum lacunosum, in Pallenen concesserunt. quorum quum duæ partes permeassent eluuiem, tres aliæ superetant, quas vbi pertransissent, oportebat intrare Pallenen. sed eas tanta maris æstuatio inuasit quanta nũ-

q[illegible] ticerat, vt i[illegible] aiũt, quum
e[illegible] nter illic[illegible] Eorum qui
[illegible] nt ignar[illegible] qui erant
[illegible] adorti tru-
[illegible]

ἐνθαῦτα δὴ Ἀρτάβαζος ἐπολιόρκεε τὴν Ποτίδαιαν. Ὑποτειθέντος δὲ καὶ τοῦ Ὀλυνθίους ἀπίστασθαι ἀπὸ βασιλέος, καὶ τούτων ἐπολιόρκεε. Εἶχον δὲ αὐτὴν Βοττιαῖοι, οἳ ἐκ τοῦ Θερμαίου κόλπου ἐξαναστάντες ὑπὸ Μακεδόνων. ἐπεὶ δὲ σφέας εἷλε πολιορκέων, κατέσφαξε καταγαγὼν ἐς λίμνην· τὴν δὲ πόλιν παραδιδοῖ Κριτοβούλῳ Τορωναίῳ ἐπιτροπεύειν, καὶ τῶν Χαλκιδικῶν ἡγεῖ. καὶ οὕτω Ὀλυνθον Χαλκιδέες ἔχον. Ἐξελὼν δὲ τούτων ὁ Ἀρτάβαζος, τῇ Ποτιδαίῃ ἐνετάμνετο προσεῖχε· προσέχοντι δὲ οἱ προθύμως, ἔσωτ. ἐπιτάμνετο προδοσίῃ Τιμόξεινος ὁ τῶν Σκιωναίων στρατηγὸς ὄντινα μὲν τρόπον δέξαιτο, ἔλεγε οὐκ ἔχω εἰπεῖν (οὐ γὰρ ὧν λέγεται) τέλος μέντοι, τοιάδε ἐγίνετο· ὁκόως βιβλίον γράψειε ὁ Τιμόξεινος ἐθέλων προδοῦναι Ἀρτάβαζον πέμψαι, ἢ Ἀρτάβαζος παρὰ Τιμόξεινον, ἐξύσματος προδιατὰς γλυφίδας προειλίξαντες, καὶ περώσαντες τὸ βιβλίον, ἐτόξευον ἐς συγκείμενον χωρίον. ἐπαίσιος δὲ ἐγίνετο ὁ Τιμόξεινος προδιδοὺς τὴν Ποτίδαιαν. ἐξιόντων γὰρ ὁ Ἀρτάβαζος ἐς τὸ συγκείμενον, ἁμαρτὼν τοῦ χωρίου τούτου, βάλλει ἀνδρὸς Ποτιδαιήτεω ὦμον· τὸν δὲ, βληθέντα, περιέδραμε ὅμιλος, (οἷα φιλέει γίνεσθαι ἐν πολέμῳ) οἱ αὖ λύσαντες τὸ ἐξύσμα λαβόντες, ὡς ἔμαθον τὸ βιβλίον, ἔφερον ὅτι τοῦ στρατηγοῦ. πρὸς δὲ καὶ τῶν ἄλλων Παλλαναίων συμμαχίη. τοῖσι δὲ στρατηγοῖσι ὑποπλεξαμένοισι τὸ βιβλίον, καὶ μαθοῦσι τὸν τρόπον τῆς προδοσίης, ἔδοξε μὴ καταπλῆξαι Τιμόξεινον προδοσίῃ, τῆς Σκιωναίων πόλιος εἵνεκα, μὴ νομίζοιατο εἶναι Σκιωναῖοι ἐς τὸ μετέπειτα χρόνον αἰεὶ προδόται. ὁμοίως δὴ τοιούτῳ τρόπῳ ἐπαίσιος ἐγίνετο. Ἀρταβάζῳ δὲ, ἐπὶ πολιορκέοντι ἐγεγόνεσαν τρεῖς μῆνες, γίνεται ἄμπωτις τῆς θαλάσσης μεγάλη, καὶ χρόνον ὅσον πολλόν. ἰδόντες δὲ οἱ βάρβαροι τέναγος γιγνόμενον, διέβαινον τὴν Παλλήνην. ὡς δὲ τὰς δύο μοίρας διαδιαπρήξαν, ἐπὶ δὲ τρεῖς ὑπολοιποὶ ἦσαν, τὰς διαβαίνοντας χρὴ ἔσω εἶναι ἐν τῇ Παλλήνῃ, ἐπῆλθε πλημμυρὶς τῆς θαλάσσης μεγάλη, ὅσην οὐδαμά κω, ὡς οἱ ἐπιχώριοι λέγουσι, πολλάκις γιγνομένην. οἱ μὲν δὴ νέειν αὐτέων οὐκ ἐπιστάμενοι διεφθείροντο, τοὺς δὲ ἐπισταμένους Ποτιδαιῆται ἐπιπλώσαντες πλοίοισι ἀπώλεσαν. ἄριστοι δὲ λέγουσι Πολιδαιῆται τῆς τε ῥηχίης καὶ τῆς πλημμυρίδος καὶ τοῦ Περσικοῦ πάθεος γνῶναι τόδε, ὅτι τοῖσι Ποσειδέωνός ἐστι νηνεμίη ὁ ἄγαλμα ὁ ἐν τῷ προαστείῳ ἱδρυμένον τούτῳ τῷ Γρυνείῳ τοίχῳ καὶ διορῴη ἔσω τῆς θαλάσσης. ἄριστον δὲ τοῦτο λέγοντα

οὐ λέγειν ἐμοιγε δοκέουσι. τοῦ δὲ περιγινομένους ἀπῆγε Ἀρτάβαζος ἐς Θεσσαλίην διὰ Μαρδόνιον. οὗτοι μὲν δὴ τὸν πέμψαντες βασιλέα, οὕτω ἐχρήσαντο. Ὁ δὲ ναυτικὸς στρατὸς ὁ Ξέρξεω περιγινόμενος, ὡς περιέμιξε τῇ Ἀσίῃ, φεύγων ἐκ Σαλαμῖνος, καὶ βασιλέα τε καὶ τὸν στρατὸν ἐκ Χερσονήσου διεπορθμεύσατο ἐς Ἄβυδον, ἐχειμέρισε ἐν Κύμῃ. ἔαρος δὲ ὑπολαμψαντος, περίοις συνελέγετο ἐς Σάμον. αἱ δὲ τῶν νηῶν καὶ ἐχειμέριζον αὐτοῦ. Περσέων δὲ καὶ Μήδων οἱ πλεῦνες ἐπεβάτευον. στρατηγοὶ δὲ ἐπῆσαν ἐπὶ πλέον, Μαρδόντης τε ὁ Βαγαίου καὶ Ἀρταΰντης ὁ Ἀρταχαίου· συνῆρχε δὲ τούτοισι καὶ ἀδελφιδεὸς αὐτοῦ Ἀρταμαύτεω περσελόμενος ὁ Ἀμίτρης· ἅτε δὲ μεγάλως πληγέντες, οὐ περιεῖσαν αὖτις πρὸς ἑσπέρης, οὐδὲ ἐπῳάγκαζε σφέας· ἀλλ' ἐν τῇ Σάμῳ κατήμενοι, ἐφύλασσον τὴν Ἰωνίην μὴ ἀπίσῃ, νέας ἔχοντες συνὸν τῇσι Ἰάσι τεσσεράκοντα. οὐ μὲν οὐδὲ προσεδέχοντο τοὺς Ἕλληνας περσελθύσεσθαι ἐς τὴν Ἰωνίην, ἀλλ' ἀπρεπέσειν σφι τὸ ἐωυτῶν φυλάσσειν· καθεύδοντες ὅτι σφέας οὐκ ἐπεδίωξαν φεύγοντας ἐκ Σαλαμῖνος, ἀλλ' ἀσμένοι ἀπαλλάσσοντο. κατὰ μὲν νυν τὸ θάλασσαν ἑωυτοὺς ἔσεσθαι τῷ θόμῳ, πεζὴ δὲ ἐδόκεον πολλῷ κρατήσειν Μαρδόνιον. ἐόντες δὲ ἐν Σάμῳ, ἅμα μὲν ἐβουλεύοντο εἴ τι δύναιντο κακὸν τοὺς πολεμίους ποιέειν, ἅμα δὲ καὶ ὠτακούστεον ὁκοῖα πεσέεται τὰ Μαρδονίου ῥήματα. Τοῖσι δὲ Ἕλλησι τὸ ἔαρ γινόμενον ἦγειρε, καὶ Μαρδόνιος ἐν Θεσσαλίῃ ἐών. ὁ μὲν δὴ πεζὸς οὔκω συνελέγετο· ὁ δὲ ναυτικὸς ἀπίκετο ἐς Αἴγινάν, νῆες ἀριθμὸν δέκα καὶ ἑκατόν. στρατηγοὶ δὲ καὶ ναύαρχοι ἦσαν Λευτυχίδης ὁ Μενάρεος, τοῦ Ἡγησίλεω, τοῦ Ἀγησιλάου, τοῦ Λευτυχίδεω, τοῦ Ἀναξίλεω, τοῦ Ἀρχιδάμου, τοῦ Ἀναξανδρίδεω, τοῦ Θεοπόμπου, τοῦ Νικάνδρου, τοῦ Χαρίλεω, τοῦ Εὐνόμου, τοῦ Πολυδέκτεος, τοῦ Πρυτάνιος, τοῦ Εὐρυφῶντος, τοῦ Πρόκλεος, τοῦ Ἀριστοδήμου, τοῦ Ἀριστομάχου, τοῦ Κλεοδαίου, τοῦ Ὕλλου, τοῦ Ἡρακλέος· ἐὼν τὲ ἑτέρης οἰκίης τῶν βασιλέων. οὗτοι πάντες, πλὴν τῶν δυῶν τῶν μετὰ Λευτυχίδεα περὶ τῶν καταλελεγμένων, οἱ δὴ, βασιλέες ἐγένοντο Σπάρτης. Ἀθηναίων δὲ ἐστρατήγεε Ξανθιππος ὁ Ἀρίφρονος. Ὡς δὲ πλεχθέντες ἐς τὴν Αἴγιναν πᾶσαι αἱ νῆες, ἀπίκοντο Ἰώνων ἄγγελοι ἐς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων· οἱ καὶ ἐς τὴν Σπάρτην ὀλίγῳ περὶτερον τούτων ἀπικόμενοι, ἐδέοντο Λακεδαιμονίων ἐλευθεροῦν τὴν Ἰωνίην, τῶν καὶ Ἡρόδοτος ὁ Βασιλείδεω ἦν· οἱ

videntur vere dicere. Eos autem qui superauere, Artabazus in Thessaliam ad Mardonium duxit. Et cum iis qui regem reduxerunt ita est actum. ¶ Classiarius autem Xerxis exercitus qui superfuerat, vbi à Salamine fugiens attigit Asiam, rege cum aliis copiis è Chersoneso Abydum traducto, hyemauit apud Cumam. Idem primo statim vere Samum conuenit, vbi nonnullæ naues hyemauerant. Eius classis plerique epibatæ erant ex Persis & Medis, ducesque superuenerant, Mardontes Bagæi, & Artayntes Artachæi filius, cuius patruelis Amitres ab eodem ascitus erat istorum collega. Hi vtpote magnopere percussi, non audebant occasum versus producere, ne vnus quidem: sed apud Samum subsidentes Ioniam à rebellando prohibebant, trecentas naues cum Ioniis habentes. Neque expectabant fore vt Græci in Ioniam irent, sed vt sua tutari contenti essent: ducta ex hoc coniectura, quod ipsos è Salamine fugientes non fuissent insequuti, sed libenter abscessissent. [1] Atque vt se victos mari, ita longe superiorem terra Mardonium futurum arbitrabantur. Qui dum apud Samum erant, simul consultabant si quid mali possent facere hostibus, simul subauscultabant quonam res Mardonii spectarent. At Græcos excitabat tum veris aduentus, tum Mardonius in Thessalia agens. & eorum quidem exercitus pedestris nondum cogebatur: naues autem in Æginam abierant numero centum ac decem, præfecto atque nauarcho Leutychide, qui fuit Menaris, qui fuit Agesilai, qui fuit Hippocratidæ, qui fuit Leutychidis, qui fuit Anaxilai, qui fuit Archidami, qui fuit Anaxandridæ, qui fuit Theopompi, qui fuit Nicandri, qui fuit Charili, qui fuit Eunomi, qui fuit Polydectis, qui fuit Prytanis, qui fuit EVryphontis, qui fuit Proclis, qui fuit Aristodemi, qui fuit Aristomachi, qui fuit Cleodæi, qui fuit Hylli, qui fuit Herculis filius, ex altera ab regia familia. Hi omnes, præter duos qui primi post Leutychidem commemorati sunt, reges Spartæ fuerunt. Athenienſium autem, duce Xanthippo Ariphronis filio, hac omni classe Æginam profecta, adueniunt eo nuncii Ionum iidem qui nuper ierant ad orandos Lacedæmonios vt Ioniam liberarent, quorum vnus fuit Herodotus Basilidis filius. Hi,

cxxx

cxxxi

cxxxii

1. De mari igitur animum abiecerant, sed longe superiorem &c. ad verbum, Certa mare igitur animo victi erant, vel, animis secciderant. id est, De rebus igitur marigerendis spem abiecerant.

septem

septem fuerant ab initio, qui coniuratione inter se facta de trucidando Stratte Chiorum tyranno, postea conspiratione patefacta per vnum ex ipsis qui rem detulerat, ceteri qui sex erant, è Chio se subduxerunt, Spartamque se contulerunt, & tunc Æginam, oraturi Græcos vt in Ioniam nauigarent: ægreque exoratos Delon vsque perduxere. Nam vlteriora omnia Græcis formidolosa erant, cum locorum ignaris, tum plena hostium esse, & tantundem abesse Samum, quantum Herculis columnas credentibus. Contigitque id rei vt neque barbari supra Samum occidentem versus nauigare auderent, metu perterriti: neque Græci Chiorum rogatu, orientem versus, vltra Delon. ita timor medium eorum tuebatur. ¶ Dum Græci CXXXIII nauigauere in Delon, Mardonius qui in hybernis apud Thessaliam erat, inde mouens misit ad oraculum quendam genere EVropeum, nomine Murem, iubens vt quantumcunque sibi liceret peruaderet ad oraculum consultandum: edocuitque quid veller ab oraculis scire. Quid autem fuerit haud compertum habeo. non enim memoratur: opinor autem nihil aliud quam de re- CXXXIV bus præsentibus fuisse. Constat hunc Murem in Lebadiam veniisse, & mercede corrupto quodam indigena Trophonium descendisse, & ad Abas Phocensium, ad oraculum: quinetiam prius Thebas adisse. Ibique tum Apollinem Ismenium consuluisse, quod illic, quemadmodum in Olympia, fas est in templis sciscitari oracula: tum quodam non Thebano, sed peregrino pecunia corrupto, in delubro Amphiarai obdormisse. Ideo autem nemini Thebano licet eo in loco vaticinum esse, quod quum Amphiaraus optionem eis dedisset vtrum mallent vate vti se an auxiliatore: Thebani sibi auxiliatorem eum maluerunt. eapropter nefas est vlli Thebano CXXXV illic obdormiscere. Tunc autem maximum extitisse miraculum, vt à Thebanis mihi narratur: Murem Europeum, peruestigatis omnibus oraculis, isse etiam ad fanum Apollinis Ptoi. vocatur autem id fanum ita: sed ipsorum Thebanorum est, situm supra paludem Copaidem, ante montem, proxime vrbem Acræphiam. Ad hoc templum postquam peruenisset is qui Mus appellaretur, sequutos eum tres viros publice delectos ad describenda ea quæ homini responderentur. & statim antistitem

ἐπὶ τὰ ἀστα, σφι ἐσόμενοι, ἐπὶ Σύλλιον ἐλθόντων ἐπὶ τὸν Στράτιν τὸν Χίου τύραννον, ἐόντες ἑξ ἀνδρες. διαπυθόμενοι δὲ ὡς φανερὸς ἐγένετο, ἐξανεχώρησαν τὴν ἐπιχείρησιν ἑνὸς τῶν μετεχόντων, ὅτε δὴ οἱ λοιποὶ ἓξ ἐόντες ὑπεξέχωρεον ἐκ τῆς Χίου, καὶ ἐς Σπάρτην ἀπίκοντο, καὶ δὴ καὶ τότε ἐς τὸν Αἴγινάν, τὴν Ἑλλήνων δεόμενοι κατάπλωσιν ἐς τὴν Ἰωνίην· οἱ γὰρ ἐπιχώριοι αὐτοὶ μούνοι μέχρι Δήλου. τὸ γὰρ πρόσω τοῦτο, πᾶσι δεινὸν ἦν τοῖσι Ἕλλησι, οὔτε τῶν χώρων ἐόντα ἐμπείρως, ἐς ἐσπέρης τε πολλὰ πλέα ἐδόκεε εἶναι. τὸν δὲ Σάμον ἦπιστέατο δύο ἤδη ἡμέρας ἐκ Ἡρακλέας στηλέων ἴσον ἀπέχειν. ἐνεκεκύρωτο δὲ τοιοῦτο, ὥστε τοὺς μὲν βαρβάρους τὸ πρὸς ἑσπέρης ἀνωτέρω Σάμου μὴ ὑπερβαλέειν κατάπλωσιν, κατυπερθυμήσαντας, τοὺς δὲ Ἕλληνας, χρηιζόντων Χίων τὸ πρὸς τὸν ἥλιον κατιόντα ὑπὲρ Δήλου. οὕτω δέος ἦν τὸ μέσον ἔφυ- ν. ἐφύλασσε.
λασσε σφέων. Οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες ἔπλωον ἐς τὴν Δῆλον· Μαρδόνιος δὲ τότε τὸν Θεσσαλίην ἐχείμαζε. ἐνθεῦτεν δὲ ὁρμεώμενος, ἔπεμπε κατὰ χρηστήρια ἄνδρα Εὐρωπαῖον γένος, τοῦ οὔνομα ἦν Μῦς· ἐντειλάμενος πάντα τὰ μὲν χρηστήρια ἐλθεῖν, τὴν οἷά τε ἐὼν σφι ἀποκρήσασθαι. ὁ δὲ, ἐς μὲν Βοιωτοὺς ἄλλα τε πολλὰ ἐπεμπε τῶν χρηστηρίων τοῦτο ἐπετέλεσε, ὅτι ἔχω φράσαι (οὐδὲ ὧν λέγεται) δοκέω δὲ ἔγωγε καὶ τὴν πρεσβυτέρων ὀργὴν μάτην. καὶ ὅτε ἦλθον πρὸς Τροφώνιον. Οὗτος ὁ Μῦς ἐς τε Λεβάδειαν ἀπικόμενος φαίνεται, καὶ μισθῷ πείσας τὸν ὑπηρεσίων ἄνδρα, καταβῆναι τὸν Τροφώνιον· καὶ ἐς Ἄβας τὰς Φωκέων ἀπικόμενος ὅτι τὸ χρηστήριον. ἦν δὲ καὶ ἐς Θήβας ἐλθὼν ὡς ἀπίκετο, τοῦτο μὲν, τῷ Ἰσμηνίῳ Ἀπόλλωνι ἐχρήσατο· (ἔστι δὲ, κατάπερ ἐν Ὀλυμπίῃ, ἱρηΐοισι αὐτῇσι χρῆσθαι) τοῦτο δὲ, ξεῖνον ἄνδρα καὶ οὐ Θηβαῖον χρήματα πείσας, κατεκοίμισε ἐς Ἀμφιάραον. Θηβαίων δὲ οὐδενὶ ἔξεστι μαντεύεσθαι αὐτῇσι ἀφ' οὗ δὲ ἀνέλυσε στρατὸν ὁ Ἀμφιάραος ἀφ' ἑωυτοῦ ποιησάμενος, ἑκότερα βούλοιντο ἑλέσθαι σφέων, ἐωυτῷ ἢ ἄτε μάντι χρέεσθαι, ἢ ἄτε συμμάχῳ, τῷ ἑτέρῳ ἀπεχθόμενος· οἱ δὲ συμμάχῳ μιν ἑλέσθαι σφίσι. ἀφ' οὗ τοῦτο μὲν οὐκ ἔξεστι Θηβαίων οὐδενὶ αὐτῇσι " καὶ κ. ἐγκαταπαιμηθῆναι. Τότε δὲ θαῦμά μοι μέγιστον γενέσθαι λέγεται τοῦ Θηβαίων. ἐλθεῖν ἀρα ⓦ Εὐρωπαῖα Μῦν, ἐπειρωφώμενον πάντα τὰ χρηστήρια, καὶ ἐς τὸ Πτῴου Ἀπόλλωνος τὸ τέμενος· τοῦτο δὲ τὸ ἱρὸν, καλέεται μὲν Γτῶνον, ἔστι δὲ Θηβαίων, κεῖται δὲ ὑπὲρ τῆς Κωπαΐδος λίμνης, πρὸς οὔρεϊ, ἀνήκοντι Ἀκραιφίης πόλιος. ἐς τοῦτο τὸ ἱρὸν ἐπεί τε ἀπῆλθεν ⓦ καλεόμενον τοῦτον Μῦν, ἕπεσθαι ⓠ τῶν ἀστῶν οἱ ἀνδρας τρεῖς ἀπὸ τοῦ κοινοῦ, ὡς ἀπογραψομένους τὰ θεσπιεῖ ἐμέλλε. καὶ πρόσθε τε τὸν ἐπιφοιτῶντα

βαρβαρῳ γλώσσῃ χρᾶν· καὶ σφεῦ μὴ ἑπομένους τῶν Θηβαίων ἐν θωυμαλίῃ ἔχεσθαι ἀκούοντας βαρβάρου γλώσσης ἀντὶ Ἑλλάδος· σφεῖς δὲ ἔχειν, ὅ,τι χρήσονται τῷ πρὸς ἐωυτέων τιλὶ ἐφέρετο δέλτον, τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ προφήτεω γεγράφειν ἐς αὐτήν. (Φάναν δὲ Καρίῃ μὲν γλώσσῃ χρᾶν) συλλεγόμενον δὲ, οἴχεσθαι ἀπιόντα ἐς Θεσσαλίην. Μαρδόνιος δὲ ὑπολεξάμενος ὅ, τι δὴ ἐῶν λέγοντα τὰ χρηστήρια, μετὰ ταῦτα ἔπεμψε ἄγγελον ἐς Ἀθήνας Ἀλέξανδρον Ⓦ Ἀμύντεω, ἄνδρα Μακεδόνα· ἅμα μὲν, ὅτι Ⓐ πρόσχημα Ⓘ Πέρσῃσι ἦεν. (Ἀλεξάνδρου γὰρ ἀδελφεὴν Γυγαίην, Ἀμύντεω δὲ θυγατέρα, Βουβάρης ἀνὴρ Πέρσης ἔσχε, ἐκ τῆς Ⓐ ἐγεγόνεε Ἀμύντης ὁ ἐν τῇ Ἀσίῃ, ἔχων τὸ ὄνομα τοῦ μητροπάτορος· τῷ δὲ ἐκ βασιλέος τῆς Φρυγίης ἐδόθη Ἀλάβανδα πόλις μεγάλη νεμέεσθαι) ἅμα τε ὁ Μαρδόνιος πυθόμενος ὅτι πρόξενός τε εἴη καὶ εὐεργέτης ὁ Ἀλέξανδρος, ἔπεμπε. τοὺς γὰρ Ἀθηναίους ὅτω ἐδόκεε μάλιστα προσκτήσεσθαι, λεών τε πολλὸν ἀρὰ ἄκουσαν εἰ Ⓒ δόκιμον· τά τε κατὰ τὴν θάλασσαν σφι τυγχάνοντα σφι παθήματα κατεργασμένους μάλιστα Ἀθηναίους ἡπίστατο. ζυτέων δὲ προσγινομένων, κατῆλπιζε εὐπετέως τῆς θαλάσσης κρατήσειν· τὰ περ καὶ ἐγένετο. πεζῇ τε ἐδόκεε πολλῷ εἰ Ⓒ κρέσσονες εἶναι. οὕτω τε ἐλογίζετο κατυπερθε Ⓘ τὰ χρήματα ἔσεσθαι τῶν Ἑλληνικῶν. τάχα δ' ἂν καὶ τὰ χρηστήρια ταῦτα Ⓘ προλέγει συμβουλεύοντα συμμαχίην Ⓦ Ἀθηναίων ποιέεσθαι· τοῖσι δὴ πειθόμενος ἔπεμπε. Τοῦ δὲ Ἀλεξάνδρου τούτου ἔσδοσις ἦν τοιήνδε, ὅκως κτησάμενος τὴν Μακεδόνων τυραννίδα ἔσχε τοιῶνδε· ἐξ Ἄργεος ἔφυγον ἐς Ἰλλυριοὺς τὸν Τημένου ἀπογόνων τρεῖς ἀδελφεοί, Γαυάνης τε καὶ Ἄεροπος καὶ Περδίκκης· ἐκ δὲ Ἰλλυριῶν διαβάντες ἐς τὸ ὑπερ Μακεδονίης, ἀπίκοντο ἐς Λεβαίην πόλιν. ἐνθαῦτα κ. δι ἐπὶ τοσοῦτον δὴ μισθῷ ὥρων τῷ βασιλέϊ, ὁ μὲν, ἵππους νέμων· ὁ δὲ, βοῦς· ὁ δὲ νεώτατος αὐτέων Περδίκκης, τὰ λεπτὰ τῶν προβάτων. (ἔθος γὰρ τοῖσι παλαιοῖσι καὶ αἱ τυραννίδες τῶν ἀνδρῶν ἀσθενέες χρήμασι, οὐ μόνον ὁ δῆμος) ἡ δὲ γυνὴ τοῦ βασιλέος, αὐτὴ τὰ σιτία σφι ἔπεσσε. ὅκως δὲ ἐσῴζετο ὁ ἄρτος τοῦ παιδὸς τοῦ ἑωυτοῦ τοῦ Περδίκκεω, διπλήσιος ἐγίνετο αὐτὸς ἑωυτοῦ. ἐπεὶ δὲ ἀεὶ τοῦτο τοῦτο ἐγίνετο, εἶπε πρὸς Ⓦ ἄνδρα ἑωυτοῦ. κ. δι δαί σεται τὰ ἐόντα ἐοῦσι δι αὐτίκα

barbara lingua vſam: & qui eos ſubſequebantur, ſtupuiſſe audientes barbaram linguam pro Græca. Quumque neſcirent quid in præſenti negocio agerent, Murem Europeum pugillares ab eis quos ferebant abſtuliſſe, & in illis ea quæ dicerentur à propheta exaraſſe, eaque, vt dicebant, lingua Caria: & vbi illa ſcripſiſſet, digreſſum in Theſſaliam abiiſſe. Ea Mardonius intelligens quid diCxxvii cerent, nuncium dehinc Athenas mittit Alexandrum Macedonem Amyntæ filium, [1] tum quia in eum propenſi erant Perſæ, (quippe cuius ſororem Gygæam Amyntæ filiam in matrimonio habuerat Bubates vir Perſes, ex qua genuerat Amyntam in Aſia, aui materni ferentem nomen, cui ab rege Phrygiæ data erat incolenda vrbs Alabanda) tum quia audiebat hoſpitalem atque munificum eſſe virum, Mardonius mittendum duxit: hac præcipue ratione arbitratus ſe conciliaturum ſibi Athenienſes, populum & multum & ſtrenuum eſſe audiens, [2] & qui cladis Perſicæ in mari acceptæ præcipuus autor exiſtiſſet. Quibus ſibi conciliatis, ſpem concipiebat facile potiundi maris, prout etiam contigiſſet. nam terreſtribus copiis longe ſibi ſuperior eſſe videbatur. Ita colligebat ſuas res fore ſuperiores rebus Græcorum. Cui fortaſſis oracula illa reddita ſuadebant vt Athenienſem ſibi ſocium aſciſceret. His obtemperans, CxxviiiAlexandrum hunc mittebat ſeptimum à Perdicca, qui Macedonum tyrannidem obtinuit hunc in modum: Tres fratres à Temeno oriundi, Gauanes, Æropus, Perdiccas, ex Argo in Illyricos profugerunt: & ex Illyriis tranſgreſſi ſuperiorem Macedoniam, peruenerunt ad vrbem Lebæam. vbi ſe ad mercenariam operam regi locauerunt, vnus quidem equis, alter vero bobus, minimus autem natu, minutis pecoribus paſcendis. [3] Erant autem priſcorum hominum tyrannides in re nummaria exiles, nō ſolum populares facultates: adeo ipſi regi ſua vxor coquebat cibaria. Hęc quum animaduertiſſet panē pueri Perdiccæ mercenarii, dum coqueretur, effici duplum quam erat, idque ſemper cōtingere, indicauit marito. [4] Ille re audita, illico ingreſſus eſt vt oſtētum cerneret,

κ. δι δαίσεται τὰ ἐόντα ἐοῦσι δι αὐτίκα

1 Tum quod affinitate cum Perſis iunctus eſſet, 2 Et quem cladis Perſicæ in mari acceptæ præcipuum autorem exiſtiſſe credebat. 3 Erant enim olim regna etiam in re nummaria exilia, non ſolum populus. Regis autem vxor illis ipſamet farinam ſubigebat: ſed dum coquebatur panis Perdiccæ pueri mercenarii, in duplam molem excreſcebat. Quod quum ſemper contingeret, id marito indicauit. *Dicit autem τυραννίδες pro τύραννοι. perinde eſt enim ac ſi dixiſſet, Erant enim olim ipſi quoque reges pecunia inopes. Quod Herodotus ſubiungit nec ui mirum videatur quod rex ipſe illos paſcendis ſuis armentis & gregibus præfecerit. At Valla ex* Enim *faciens* Autem, *ita hoc interpretatur quod de regis vxore narratur, quaſi Herodotus hoc velut argumentum illius inopiæ afferat: ideoque particula* Adeo *vtitur.* 4 At illi, vt audiuit, ſtatim hæc cogitatio animum ſubiit, *vel, illi in mentem venit*; factum illud,——

quonam

quonam modo quid maius extresce-
ret: moxque accitis mercenariis, vt à sua
domo discederent impetrauit. Et quum
isti dicerent, ita demum se abscedere
iustum esse vbi mercedem accepissent:
[1] tunc rex mercedem nominari audiens,
Hunc, inquit (solem ostendens, in de-
um contumeliosus) dignam vobis mer-
cedem reddo. Immeabat autem in æ-
des per fumarium sol. Hoc audientes
maiores natu Gauanes & Æropus, ste-
tere attoniti. at puer, Accipimus rex que-
das, præloquutus, gladio (nam gladium
gerebat) circumscripsit in pauimento
domus solem: circumscriptumq; quum
ter in sinum suum hausisset, abiit cum
CXXVIII ceteris. [2] Quale autem esset id quod
faciebat puer, & quod data cum illo-
rum assensu accipiebat minimus natu,
renunciauit quidam assessorum regi.
Hoc audito, rex ira percitus equites ad
eos interimendos mittit. Est autem in ea
regione amnis cui tanquam liberatori
immolant posteri illorum qui ab Argo
erant: hic amnis, posteaquam eum Te-
menidæ transierant, ita vehemens effe-
ctus erat vt ab equitibus transiri nequie-
rit. Temenidæ in aliam Macedoniæ pla-
gam transgressi; habitarunt prope hor-
tos qui ferebantur esse Midæ Gordio
geniti; quibus in hortis sua sponte na-
scuntur rosæ sexagenûm foliorum, fra-
grantiori odore quàm ceteræ: & in qui-
bus (vt fertur à Macedonibus) Silenus
fuit exceptus. Super eos situs est mons;
nomine Bermius, per hyemem inacces-
sus. Hinc egressi postquam eam plagam
obtinuerunt Temenidæ, ceteram Ma-
CXXIX cedoniam subegerunt. Ab hoc au-
tem Perdicca hunc in modum Alexan-
der oriundus est: Amyntæ filius fuit A-
lexander, Amyntas Alcetæ, pater Alce-
tæ fuit Æropus, Æropi Philippus, Phi-
lippi [3] Argæus, huius Perdiccas, qui pa-
rauit imperium. Ita Amyntæ fuit Ale-
CXL xander filius. Qui vbi Athenas venit à
Mardonio missus, ita verba fecit, Viri
I Athenienses, Mardonius hæc inquit;
Nuncius mihi ab rege venit in hæc ver-
ba, Athenienſibus iniurias quas mihi
intule-

χὴ" φέρει ἐς μέσον πολλέσας τοὺς θύοντας, μεγα- μεγάλα
λήρυθρόν σφι ἀπαλλάσσεσθαι ἐκ τῆς ἑωυτῶ. ⓐ
δὲ, ⓦ μισθὸν ἔφασαν δίκαιον εἶναι ἀπολαβόντας, οὕτω
ἐξιέναι. ἐνθαῦτα ὁ βασιλεὺς, τὸ μισθοῦ πέρι ἀκού-
σας, ἰὼν γὰρ κατὰ τὴν καπνοδόκην ἐς ⓦ οἶκον εἶχον ὁ ἥ-
λιος, εἶπε, θεοβλαβὴς γὰρ ἀνὴρ, Μισθὸν ὑμῖν ἐ-
γὼ ὑμέων ἄξιον τῦδε ἀποδίδωμι· δείξας ⓦ ἥλιον· ὁ
μὲν δὴ Γαυάνης τε καὶ ὁ Αἴροπος ⓐ πρεσβύτεροι ἔ-
σαν ἐκπεπληγμένοι, ὡς ἤκουσαν ταῦτα. ὁ δὲ
παῖς, εὐτυχέειν γὰρ ἔφη μάχαιραν, Εἶπας τάδε, 10
Δεκόμεθα ὦ βασιλεῦ τὰ δίδοις, πρηνέα θεῖσα τὴν μα- "
χαίρην ἐς τὸν δάφος τοῦ οἴκου ⓦ ἥλιον. περιγράψας
δὲ, ἐς ⓦ κύκλον πρὸς ἅρμα τὸν ἥλίου, ἀπαλλάσσετο αὐτός τε καὶ ⓐ μετ' αὐτόν. ⓐ μὲν
δὴ ἀπίεσαν. Τῷ δὲ βασιλεῖ σημαίνει τις τῶν
πεδέρων οἷόν τι χρῆμα ποιήσειε ὁ παῖς, καὶ ὡς σφι
νόῳ ἐκείνων ὁ νεώτατος λάβοι τὰ δεδομένα. ὁ δὲ,
ταῦτα ἀκούσας, καὶ ὀργισθεὶς, πέμπει ἐπ' αὐτοὺς
ἱππέας ἀπολέοντας. ποταμὸς δὲ ἔστι ἐν τῇ χώ- 20
ρῃ ταύτῃ, τῷ θύουσι ⓐ τούτεων τῶν ἀνδρῶν ἀπὸ
Ἄργεος ἀπίοντες " σωτήρια. ἔστ, ἐπεί τε διέβη- σωτήρια
σαν ⓐ Τημενίδαι, μέγας οὕτω ἐρρύη ὥστε τοὺς ἱππέας
μὴ οἵους τε γενέσθαι διαβῆναι. ⓐ δὲ, ἀπι-
κόμενοι ἐς ἄλλην γῆν τῆς Μακεδνίης, οἴκησαν πέ-
λας τῶν κήπων τῶν λεγομένων εἶναι Μίδεω τοῦ Gor-
δίεω· ἐν τοῖσι φύεται αὐτόματα ῥόδα, ἓν ἕκαστον
ἔχον ἑξήκοντα φύλλα, ὀδμήν τε ὑπερφέροντα τῶν 30
ἄλλων. ἐν τούτοισι καὶ ὁ Σιληνὸς τοῖσι κήποισι ἥ-
λω, ὡς λέγεται ὑπὸ Μακεδόνων. ὑπὲρ δὲ τῶν
κήπων οὔρεος κέεται, Βέρμιον οὔνομα, ἄβατον ὑπὸ
χειμῶνος. ἐνθεῦτεν δὲ ὁρμεώμενοι, ὡς ταύτην ἔ-
σχον, κατεστρέφοντο καὶ τὴν ἄλλην Μακεδονίην.
Ἀπὸ τούτου δὴ τοῦ Περδίκκεω Ἀλέξανδρος ὧδε
ἐγεγόνεε. Ἀμύντεω " παῖς ἦν Ἀλέξανδρος· Ἀ- γενεαλογία
μύντης δ', Ἀλκέτεω· Ἀλκέτεω δὲ πατὴρ ἦν Ἀέ-
ροπος τοῦ δ', Φίλιππος Φιλίππου δ', Ἀργεὸς τοῦ δ',
Περδίκκης, ὃς κτησάμενος τὴν ἀρχὴν. ἐγεγόνεε μὲν
δὴ ὧδε Ἀλέξανδρος ὁ Ἀμύντεω. Ὡς δὲ ἀπίκετο ἐς
τὰς Ἀθήνας " πεμφθεὶς ὑπὸ Μαρδονίου, ἔλεγε πρόξενος
τάδε, Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, Μαρδόνιος τάδε λέγει, Ἐ- "
μοὶ ἀγγελίη ἦκε ὑπὸ βασιλῆος, λέγουσα οὕτω, Ἀ- "
θηναίοισι τὰς ἀδικίδας τὰς ἐς ἐκείνων ἐς ἐμὲ "

—magnum aliquid portendere. ideoque accersitis mercenar. *Ad verbum, Portentum esse [hanc rem] & ad magnum aliquid spectare. vel, tendere. At Valla errorem incoptum ab ἐκπλήξ, prosequutus est in φέρει.* 1 Tunc rex, vbi mercedis mentionem fieri audiuit, sole tunc forte per fumarium, *sive, caminum*, domum ingrediente, dixit furore correptus, At ego hanc mercedem vobis dignam rependo. ostendebat autem solem. *vel, At ego vobis hanc mercedem persolvo. id est, in mercedem, vel, pro mercede, vt μισθὸν dicatur per appositionem. Videtur autem voluisse significare, illos debere abunde magna mercedis loco ducere quod salvos illos à se dimitteret.* 2 At regi quidam ex eius assessoribus, quod egerat puer, & quòd ille quum omnium natu minimus esset, quæ sibi data erant accepisset, id certo consilio factum esse, renunciauit. *Nam σφι νόῳ (parisimum alioqui loquendi genus) hoc videtur significare. q. d. Gallice, Et qu'il ne faisoit cela sans y auoir bien pensé.* 3 Argæus,

» ἁμαρτάδας πάσας μετίημι. νεῦ. τε ὧδε Μαρδόνιε
» ποίεε. τῶν μὲν τὴν χῶρον σφι ἀπόδος· τὸν δ', ἢν βού-
» λωνται ἐλέσθων αὐτοὶ ἑωυτοῖσι ἄλλον, καὶ ἐθέλωσι, ἐόντες
» αὐτόνομοι. ἱρά τε πρήσσω σφι (ἢν δὴ βούλωνταί γε ἐ-
» μοὶ ὁμολογέειν) ἀνόρθωσον, ὅσα ἐγὼ ἐνέπρησα. τοῦτε-
» ὧν ἕνεκα ἀπιγμένων, ἀναγκαίως ἔχει μοι ποιέειν ταῦτα,
» ἢν μὴ ὑμέτερον αἴτιον γένηται. λέγω δὲ ὑμῖν τάδε,
χ. ἐκεῖνό μέμφεσθε; „ Νεῦ τί μαίνεσθε πόλεμον βασιλέϊ ἐπαείροντες; 10
» οὔτε γὰρ ἂν ὑμέας ἐκφεύγοιτε, οὔτε οἷοί τε ἐσὲ ἀντέχειν
» τὸν πρώτα χρόνον. εἰδότε τε μὲν τὰ Ξέρξεω στρατη-
» λασίης τὸ πλῆθος, καὶ τὰ ἔργα πρωθήνεσθε· ἢν καὶ τὸν
χ. παρὰ δὲ μοι ἔσται δύναμιν. „ νεῦν πρέσβευσαι μοι δυνάμιν ὥστε καὶ ἢν ὑμέας ὑπερ-
„ βάλησθε, καὶ νικήσητε, (τὸ μὲν ὑμῖν τοῦδε μὴν ἐλπὶς,
» εἰ σοφοὶ δὲ φρονέοιτε) δεῖ μιν πρῆξαι πολλαπλησίην. μὴ
» ὦν βούλεσθε παρεισάρμιοι βασιλέϊ, γῆρεϊ δὲ μὲν τὰ χώ-
» ρης, θέειν δὲ αἰεὶ περὶ ὑμέων αὐτῶν· ἀλλὰ καταλλάσσε-
» σθε. πρέπει δὲ ὑμῖν καλλίστα καταλῦσαι, βασιλῆ-
» ος ταύτην ὥρμηται· ἐξὸν ἐλθοῦσι ἡμῖν ὁμηχανίην
» σὺν ἀρίστοισι αἴθε τε δόλου καὶ ἀπάτης. Μαρδόνιος μὲν
» ταῦτα ὦ Ἀθηναῖοι ἐπετείλατό μοι εἰπεῖν πρὸς ὑ- 20
» μέας. ἐγὼ δὲ περὶ μὲν διανοίης τῆς πρὸς ὑμέας ἐούσης
» οὐδὲν ἐμοῦ, οὐδὲ λέξω. οὐ γὰρ ἂν νεῦν πρῶτον ἐπεμά-
» θυτε. πρὸς δὲ ἐμοῦ δέομαι ὑμέων πείθεσθαι Μαρδονίῳ. ἐπο-
» ρέω γὰρ ὑμῖν οὐκ οἷοί τε ἐσομένοισι τῷ πρήγματι χεῖ-
» νον πολεμέειν Ξέρξῃ. εἰ γὰρ ἐπ' ἀνδρῶν τοῦτο ἐπὸν ὑμῖν,
» ὑπὸ καὶ ἂν κοτὲ ἐς ὑμέας ἦλθον, ἔχων λόγους τοιούσδε. καὶ
» γὰρ δυνάμιος ὑπὲρ ἀνθρώπου ἡ βασιλῆος ὅδε καὶ
» χεὶρ ὑπερμήκης. ἐὼ ὧν μὴ αὐτίκα ὁμολογήσαντε,
» μεγάλα προέσεσθαι ὄντων ἐπ' οἷσι ὁμολογέειν ἐθέλοισι, 30
» δείμαίνω ὑπὲρ ὑμέων, ἐν τείῳ τε μάλιστα οἰκη-
» μένων τῶν συμμάχων πρώτων, αἰεί τε φθισεμένων
» μούνων, ἐξαίρετόν τι μεταίχμιον τὴν χώρην ἐκτημένων.
» ἀλλὰ πείθεσθε. πολλοῦ γὰρ ὑμῖν ἄξια ταῦτα, εἰ βα-
» σιλεύς γε ὁ μέγας μούνοισι ὑμῖν Ἑλλήνων τὰς ἁ-
» μαρτάδας ἀπιεὶς, ἐθέλει φίλος γενέσθαι. Ἀλέξαν-
δρος μὲν ταῦτα ἔλεξε. Λακεδαιμόνιοι δέ, πυθόμενοι ἥ-
κειν Ἀλέξανδρον ἐς Ἀθήνας, ἐς ὁμολογίην ἀέξοντα
τὴν βαρβάρῳ Ἀθηναίοις, ἀναμνησθέντες τῶν λογίων, CXLI
ὡς σφέας χρεὼν ἐστὶ ἅμα τοῖσι δημοσίοισι Δωριεῦσι ἐκ-
πίπτειν ἐκ Πελοποννήσου ὑπὸ Μήδων τε καὶ Ἀθη- 40
ναίων, κάρτα τε ἐδείσθησαν μὴ ὁμολογήσωσι τῷ Πέρσῃ Ἀ-
θηναῖοι, αὐτίκα τε σφι ἔδοξε πέμπειν ἀγγέλους. καὶ
δὴ σπουδὴ ἐπῆν ὥστε ὁμοῦ σφέων γίνεσθαι τὴν κα-

intulerunt omnes remitto. nunc autem Mardoni ita facito: Suam eis regionem reddito: præterea aliam pro ſuo arbitratu eligant, ſuaque libertate potiantur. Quinetiam eorum templa, ſi mecum fœdus inire volent, omnia quæ ego incendi, reſtituito. Hic nuncius quum mihi allatus ſit, neceſſe habeo iſta exequi, niſi per vos ſteterit. Ego vero hæc vobis duco dicenda, Quid inſanitis, bellum regi inferentes, cui nec vnquam præſtare, nec ſemper obſtare poteritis? Noſtis enim Xerxis & copias & facta: auditis quoque nunc de exercitu qui mecum eſt: [1] quem ſi ſuperaueritis atque viceritis, nulla vobis (ſi ſapitis) ſpes erit, quum alius multo maior exercitus ſit adfuturus. Nolite igitur, æquiparando vos regi, priuari ſolo veſtro, [2] & pro vobis ipſis aſſidue diſcurrere. imo potius his moleſtiis vos explicate, quum adſit vobis pulcherrima explicandi facultas, quod ab rege prouocati vt ſocietatem belli nobiſcum ineatis citra dolum & fraudem, liberati eritis. Hæc me iuſſit Athenienſes apud vos Mardonius dicere. Ego vero de mea in vos beneuolentia nihil cõmemorabo. neque enim nunc primum eam cognouiſtis. Obſecro autẽ vt Mardonio morem geratis, quos animaduerto non ſemper validos fore ad gerendũ cum Xerxe bellum: quales ſi animaduerterem eſſe, nequaquam huc cum his mandatis veniſſem. Quippe regis vires ſupra humanas ſunt, & manus prælonga. [3] Quod niſi propere aſſentiamini magna pollicentibus, quippe ex æquo fœdus facere volentibus, timeo veſtram vicem, qui ex omnibus ſociis & maxime in via habitatis, & ſoli ſemper præcipuã cladem accipitis, poſſidentes terram inter diuerſas acies poſitam. [4] Itaque inducite hoc in animum quod magnopere eſt è veſtra dignitate, quum rex magnus vobis Græcorum ſolis iniurias remittens, cupiat effici amicus. Hæc Alexander. Quem Athenas ire ad inducendos in barbari ſocietatem Athenienſes quũ audiſſent Lacedæmonii, id ne fieret vehementer extimuerunt, reminiſcentes oraculorum, fatale eſſe vt ipſi cum ceteris Dorienſibus è Peloponneſo eiicerentur à Medis pariter & Athenienſibus. ideoque ſine mora mittendos illuc cenſuere legatos. Et ſane contigit vt concioni adeſſent

1 Quo ſi potentiores extiteritis, eumque viceritis (quod nequaquam ſperatis, ſi ſapitis) 2 Et ſemper de vita veſtra periclitari. Vos igitur potius in gratiam *cum rege* redite, quum reconciliationis pulcherrima ſe vobis offerat occaſio, regem ad hanc propenſum habentibus. Inita nobiſcum citra dolum & fraudem ſocietate belli, liberi eſtote 3 Niſi igitur ſtatim cum illis paciſcamini, luculentas conditiones vobis proponentibus, quibus paciſci volunt, 4 Enimuero morem gerite. magni enim veſtra refert, regem magnum vobis ſolis Græcorum iniurias condonare, & amicitiam vobiſcum inire velle.

Lacedæ-

Lacedæmonii. extraxerant enim Athenienſes tempus, probe ſcientes fore vt Lacedæmonii audirent venire à barbaro nuncium ad ſocietatẽ contrahendam. quare de induſtria id fecere ad declarandam Lacedæmoniis ſententiam
CXLII ſuam. Vbi dicendi finẽ fecit Alexander, excipientes nuncii Spartanorum, ita loquuti ſunt, Nos vero miſere Lacedęmonii oratum vos ne quid noui in Græciã agatis, neq; verba quę adferuntur à barbaro admittatis: quod id neq; juſtum ſit vllo modo, neq; decorum cum aliis Græcis, tum præcipue vobis: idque multis de cauſſis. Vos enim hoc bellum excitaſtis etiam nobis inuitis, & propter imperiũ veſtrum eſt decertatum: quod certamẽ nunc in vniuerſam Græciam emanauit:
1 cuius totius vos præcipui authores fuiſtis, & Græcis cauſſa ſeruitutis, res nullo pacto toleranda. quum præſertim conſtet Athenienſes ſemper & iam inde à priſcis temporibus vindicaſſe permultos homines in libertatem. Et triſtem quidem. cõdicionem veſtram dolemus,
2 quod iam bis prouentu frugum fraudati eſtis, & iam domibus quę ditutę ſunt caretis. quo nomine Lacedæmonii vobis ac ceteri ſocii ſpondent ſe vxores veſtras & omnia ad bellum inutilia
3 proxime domeſticos ſuos, quoad bellũ hoc ſteterit, alituros! Neq; vero vos Alexander Macedo ſeducat,
3 commendans Mardonii orationem. facit enim quod ſibi faciendum eſt: quippe qui tyrannus tyranno operam præſtat. Sed non idem veſtra facere intereſt, ſi recte ſapitis, qui
3 ſcitis nihil barbaris eſſe neq; fidum neq;
CXLIII verum. Hæc quum nuncii dixiſſent, Athenienſes Alexandro ita reſpondetũt, Et ipſi cognitũ habemus hoc, vires Medorum etiam atque etiam maiores eſſe quã noſtras, vt id
4 nihil interſit exprobrare nobis: attamẽ in tutanda libertate eatenus reſiſtemus quatenus valebimus. Vt autem ſocietatem cum barbaro contrahamus, neque tu perſuadere tentes, neque nos, ſi tu tentaueris, perſuadebimus.
5 Tu vero renuncia Mardonio Athenienſes dicere, quoad ſol eodem itinere meabit quo nunc meat, eouſque ſe nunquam cum Xerxe ſocietatem inituros, ſed ſe protegendo propulſaturos eum, fretos ope deorum atque heroum,

τάσασιν. ἐπῳμόμεινδυ γὰρ ⓐ Ἀθηναῖοι μὴ ἀπιστέοντες, οὖ ὀπισάμβυοι ὅτι ἔλεγον Λακεδαιμόνιοι τοῦτο θύεσθαι ἥκοντα παρὰ τὸ βαρβάρου ἄγγελον ἐπ' ὁμολογίῃ· πυθόμβυοί τε, πέμψαν κατὰ τάχος ἀγγέλους ὑπίτνδες ὧν ἐποίευν, ἐνδεικνύμβυοι τοῖσι Λακεδαιμονίοισι τὴν ἑωυτῶν γνώμην.

Ὡς δὲ ἐπαύσατο λέγων Ἀλέξανδρος, μάλα δεξάμβυοι ἔλεγον ⓐ ἀπὸ Σπάρτης ἄγγελοι, Ἡμέας δὲ ἔπεμψαν Λακεδαιμόνιοι δεησομένους ὑμέων, μήτε νεώτερον ποιέειν μηδὲν κατὰ τὴν Ἑλλάδα, μήτε λόγους ἐνδέχεσθαι παρὰ τὸ βάρβαρου. οὔτε γὰρ δίκαιον οὐδαμῶς, οὔτε κόσμον φέρον οὔτε γε ἄλλοισι Ἑλλήνων οὐδαμοῖσι, ὑμῖν δὲ δὴ καὶ μάλιστα πάντων ἥκιστα, πολλῶν εἵνεκα. ἐγείραντε γὰρ τὸν δε ⓦ πόλεμον ὑμεῖς, σφέτερον ἡμέων βουλομένων, καὶ τῆς ὑμετέρας ἀρχῆς ὁ ἀγὼν ἐγένετο· νῦν δὲ φέρει καὶ ἐς πάντα τὴν Ἑλλάδα. ἄλλως τε, τοιῶν ἀπάντων ἀξίοις γενέσθαι δουλοσύνης τοῖσι Ἕλλησι Ἀθηναίοις, οὐδαμῶς ἀναγκαῖον· οἵτινες αἰεὶ κοτὲ ὃ πάλαι φάνεσθε πολλοῖς ἐλευθερώσαντες ἀνθρώπων. πιεζομένοισι μέντοι ὑμῖν σιτοδείμεθα, καὶ ὅτι καρπῶν ἐστέρησθε δίξδυ ἤδη, καὶ ὅτι οἰκοφθόρησθε χρόνον ἤδη πολλόν. ἀντὶ τουτέων δὲ ὑμῖν Λακεδαιμονιοί τε καὶ ⓐ σύμμαχοι ἐσαγγέλλονται γυναῖκάς τε καὶ τὰ ἐς πόλεμον ἄχρηστα οἰκετέων ἐχόμενα πάντα ὑπαιρέψειν ἐστ' αὐ ὁ πόλεμος ὅδε σωες ἥκῃ. μηδὲ ὑμέας Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν ἀναγνώσῃ, λέγοντας ⓦ Μαρδονίῳ λόγον. τοῦτο μὲν γὰρ ταῦτα ποιητέα ἐστὶ (τύραννος γὰρ ἐὼν, τυραννίῳ συγκατεργάζεται) ὑμῖν δ' οὐ ποιητέα, ἐπίσταμβυοι θεσπεσίους ἐστὶ οὔτε πιστὸν, οὔτε ἀληθὲς οὐδέν. Ταῦτα ἐλέχθη ⓐ ἄγγελοι. Ἀθηναῖοι δὲ πρὸς μὲν Ἀλέξανδρον ὧδε ἐκρίναντο τάδε, Καὶ αὐτοὶ τοῦτό γε ἐπιστάμεθα, ὅτι πολλαπλασίη ἐστὶ τῶν Μήδων δυνάμις ἢ ἡμῖν· ὥστε οὐδὲν δέη τοῦτό γε ὀνειδίζειν. ἀλλ' ὅμως ἐλευθερίην σκεπτόμβυοι, ἀμυνούμεθα ἤν περ ὅκως αὐ καὶ δυνώμεθα. ὁμολογῆσαι δὲ τῷ βαρβάρῳ μήτε σὺ ἡμέας πειρῶ ἀναπείθειν, οὔτε ἡμέες πεισόμεθα. νῦν τε ἀπάγγελε Μαρδονίῳ ὡς Ἀθηναῖοι λέγουσι, ἔστ' ἂν ὁ ἥλιος τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἴῃ τὴν περ νῦν ἔρχεται, μήκοτε ὁμολογήσειν ἡμέας Ξέρξῃ. ἀλλὰ θεοῖσί τε συμμάχοισι πίσυνοί μιν ἐπέξιμβυ ἀμυνόμβυοι, καὶ τοῖσι ἥρωσι,

323

1 Adde quod Athenienſes, qui horum omnium autores exiterunt, primos ex Græcis iugum ſeruitutis ſubire, res eſt profecto intoleranda. quum præſertim vos conſtet ſemper & iam inde à priſc. *vt legatum, τῶνδε δουλοσύνης.* 2 Ad rem domeſticam pertinentia. 3 Poliens. *id eſt, exornans:* 4 Nihil opus ſit. 5 Atque adeo nunc renuncia Mard.

ἔργον τοῦτο φυὲς εἰργάσατο· ὃς οὔτε αὐτὸς ἔφη τῷ Ξέρξῃ ἐκὼν εἶναι δουλεύσειν, ἀλλ' οἴκοι αὖτις ἐς ὃ ἥξει τὸ Ῥοδόπην, τοῖσί τε παισὶ ἀπηλλάχθαι μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. ⓐ δὲ, ἀλογησάντων, ἢ ἄλλως σφι θυμὸς ἐγίνετο θῆσασθαι ⓦ πόλεμον, ἐστρατεύοντο ἅμα τῷ Πέρσῃ. ἐπεὶ δὲ ἀπεχώρησαν ἀσινέες πάντες, ἐξ ἐόντες, ἐξώρυξε αὐτέων ὁ πατὴρ τοῦτο ὀφθαλμούς, ἅμα τῇ αἰτίῃ τοιῇδε. κατὰ οὗτοι μοῦνοι τῶνδε ⓦ μισθὸν ἔλαβον. Οἱ δὲ Πέρσαι ὡς ἐκ τῆς Θρηίκης πορευόμενοι ἀπίκοντο ἐπὶ ⓦ πόρον, ἐπειγόμενοι, ⓦ Ἑλλήσποντον τῇσι νυξὶ διέβησαν ἐς Ἄβυδον. ἐξ γὰρ σχεδίας οὐκ ἔτι ἦσαν ἐπὶ σταθμῷ, ἀλλ' ὑπὸ χειμῶνος διεφθαρμένας. ἐνθαῦτα δὴ κατασχόμενοι, σιτία πλέω ἢ κατ' ὁδὸν ἐλάγχανον οὐδέν τε χρήσιμον ἐμπιπλάμενοι, καὶ ὕδατα μεταβάλλοντες, ἀπέθνησκον ⓐ γραῦς τε ὀλίγους τοὺς πολλοί. ⓐ ὑπολειπόμενοι ἅμα Ξέρξῃ ἀπίκοντο ἐς Σάρδις. Ἔτι δὲ καὶ ἄλλος ὧδε λεγόμενος λόγος, ὡς, ὅτε Ξέρξης ἀπελαύνων ἐξ Ἀθηναίων, ἀπίκετο ἐπὶ Ἡιόνα τὴν ἐπὶ Στρυμόνι, οὐκέτι ὁδοιποριήσας διεχρέετο, ἀλλὰ τὴν μὲν στρατιὴν ὑδάρρει ἐπιτρέπει ἀπάγειν ἐς ⓦ Ἑλλήσποντον, αὐτὸς δὲ ἐπὶ νηὸς Φοινίσσης ἐπιβὰς, ἐκομίζετο ἐς τὴν Ἀσίην. πλέοντα δέ μιν ἄνεμον Στρυμονίην τοιήνδε μέγαν καὶ κυματίην· καὶ δὴ, μᾶλλον γάρ τι χειμάζεσθαι γεμούσης τῆς νηὸς, ὥστε ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ἐπεόντων συχνῶν Περσέων τῶν σὺν Ξέρξῃ ἐκομίζοντο, ἐνθαῦτα ἐς δεῖμα πεσόντα ⓦ βασιλέα, εἴρεσθαι βώσαντα ⓦ κυβερνήτεα, εἴ οἱ ἔστι σφι σωτηρίη. τὸν δ' εἰπεῖν, Δέσποτα, οὐκ ἔστι σωτηρίη, εἰ μὴ τουτέων ἀπαλλαγή τις γένηται τῶν πολλῶν ἐπιβατέων. καὶ Ξέρξεα λέγεται ἀκούσαντα τοῦτο εἰπεῖν, Ἄνδρες Πέρσαι, νῦν τις δείξάτω ὑμέων, βασιλέος κηδόμενος· ἐν ὑμῖν γὰρ ἔοικε ἐμοὶ εἶναι ἡ σωτηρίη. ⓦ μὲν ταῦτα λέγειν· αὐτὸς δὲ, ἐσορέοντας, ἐνέπλησε θώκου τὸν νέα ἐπιβατέων, αὐτὸν δὲ ἀποσωθῆναι ἐς τὴν Ἀσίην. ὡς δὲ ἐνέβησαν ἐς γῆν ⓦ Ξέρξεα, ποιῆσαι τοιόνδε· ὅτι μὲν ἔσωσε βασιλέος τὴν ψυχὴν, δωρήσασθαι χρυσέῃ στεφάνῃ ⓦ κυβερνήτεα· ὅτι δὲ Περσέων πολλοὺς ἀπώλεσε, ἀποταμεῖν τὴν κεφαλὴν αὐτῷ. Οὗτος δὴ ὧδε λέγει ὁ λόγος περὶ τοῦ Ξέρξεω νόσου, ὅδε μοι ἔμοιγε πιθανὸς, οὔτε ἄλλως, οὔτε ὁ Περσέων τοῦτο πάθος. Εἰ γὰρ δὴ τοῦτο ἔπρηξε ἐκ τοῦ κυβερνήτεω τοῦτο Ξέρξεα, ἐν μυρίῃσι γνώμῃσι μίμνω οὐκ ἔχων αὐτὸν

facinus eximium fecit. hic & se volentem negauit Xerxi seruiturum, eoque in edita montis Rhodopes abiit: & filius vetuit ne aduersus Græciam militarent. Illi patre contemptui habito, siue alioqui belli libidine inspiciundi, militauere cum Xerxe. qui postquam incolumes reuerterunt, omnibus pater (erant autem sex) ob eam causam oculos effodit. Et isti quidem hanc mercedem acceperunt. Persæ autem, vbi citato CXVII itinere ad traiectum peruenere, Hellespontum nauibus traiecere ad Abydum. non enim intentas iam rates inuenere, sed tempestate dissolutas. Ibi copiosiorem quam in itinere commeatum adepti, nulla modestia sese reficientes, ac mutatis aquis, permulti interibant ex iis qui de exercitu superfuerant: ceteri cum Xerxe Sardis peruenere. Narra- CXVIII tur autē & alia hæc res, Xerxem, postea quam Athenis profectus est ad oram super Strymonem, illinc non amplius terra iter fecisse: sed exercitu Hydarni permisso, quem ad Hellespontum deduceret, ipsum nauem Phœnissam conscendisse, vt in Asiam se reciperet: & dum cursum tenet, à Strymonia ingenti vento fuisse exceptū: & eo vehementius tempestate vexatum quod nauis referta vectoribus erat, vtpote quum super contabulationes essent frequentes Persæ qui cum Xerxe vehebantur. Ibi metu perculsum regem cum clamore interrogasse gubernatorem num qua salus eis esset. Et quum ille respondisset, Here, nulla admodum est, nisi horum vectorum aliqua fiat abitio: tunc Xerxem eo audito ita loquutum, Viri Persæ, nunc aliquis vestrūm declaret se curam habere regis. in vobis enim videtur sita esse salus mea. Hæc vbi dixit Xerxes, illos eo adorato desiliisse in mare: atque ita leuata naui, Xerxem incolumen in Asiam peruenisse. Et vbi primum in terram egressus est, hoc egisse gubernatorem, quod regis quidem animam seruasset, aurea corona donasse: quod autem multos Persarum perdidisset, decollasse. Hic autem al- CXIX ter modus qui narratur reuersionis Xerxis, haudquaquam fidem apud me habet cum propter alia, tum propter obitum Persarum. [1] nam si id regi à gubernatore dictum est, tamen ex infinitis rationibus, vel ob hanc vnā, cui repugna-

1 Nam si hæc ita Xerxi fuerunt à gubernatore dicta, ex decem millibus sententiam suam hac de re proferentibus haud vnus fuerit qui ——

ri non

ri non poteſt, negarim hoc regem fuiſ-
ſe facturum: quin potius Perſas iuſſu-
rum è tabulatis in ventrẽ nauis deſcen-
dere, vtpote qui primores Perſarum
eſſent: & remiges Phœnices, Perſis nu-
mero pares in mare deiecturum. Sed is
(vt dictum eſt ſuperius) itinere pedeſtri
cum reliquo exercitu in Aſiam reuerſus
CXX eſt. Cuius rei id quoque magno eſt te-
ſtimonio, quod conſtat, Xerxem, quum
rurſus in Aſiã reciperet ſe, Abdera pe-
ueniſſe, [1] adhibuiſſeque conuiuio Ab-
deritas, & acinace aureo eos [2] ac tiara
auro intertexta donaſſe: & vt ipſi oppi-
dani aiunt, illum, poſtquam ex Athenis
retro fugit (quod apud me fide caret) il-
lic primũ zonam [3] reſoluiſſe: adeo fue-
rat terrore correptus. Sunt autẽ Abderã
magis ad Helleſpontũ ſita quàm Stry-
mon, atq; litus ex quo nauem illum cõ-
CXXI ſcendiſſe ferũt. ¶ Ceterum Græci poſt-
eaquam Andrum expugnare nequeunt,
conuerſi in Caryſtum, vaſtato illorum
agro rediere Salaminem. Ibi ante o-
mnia diis primitias ſelegerunt cum alia-
rum rerum, tum Phœniſſarum triremiũ
tres: quarum vna reponeretur apud
Iſthmum (quæ ad meam vſque memo-
riam extabat) altera apud Sunium, ter-
tia Aiaci illic apud Salaminem. Secun-
do loco prædam inter ſe diſpartiere, ex
qua primitias Delphos miſere. Vnde
ſtatua effecta eſt longitudine cubito-
rum [4] decem, truncã nauis partem ma-
nu ſuſtinens: eodem in loco ſtans vbi A-
CXXII lexander Macedo aureus. Miſſis Del-
phos primitiis, Græci publice deũ per-
contati ſunt numquid perfectas & gra-
tas primitias accepiſſet. Quibus ille re-
ſpõdit habere ſe quidem à Græcis aliis,
verũ nõ ab Æginetis: ſed repoſcere do-
mum optime hauatę ad Salaminẽ operę
in pugna nauali. Id quũ audiſſent Ægi-
netæ, aureas ſtellas tres dedicauerunt,
quæ ſuper malum nauis æreum ſtant a-
pud angulum, proxime Crœſi craterem.
Poſt diſpartitam prædam Græci ad Iſth-
mum nauigauerunt, daturi præciput
præmium Græcorum meritiſſimo,
qui in hoc bello præclariſſime rem geſ-
ſiſſet. Eo vbi peruentum eſt, duces
Græci in aram Neptuni ſuam quiſque
ſententiam ſcriptam detulere, quem-
nam ex omnibus primum & quem ſecundum iudicarent. In ea autem ſuum quiſque

ξοον, μὴ ὄκι αὐ ποιῆσαι βασιλέα τοιόνδε. τοῦτο μὲν
ὅτι τῶ καταῤῥώματος, καὶ καταβιβάσαι ἐς κοίλην νῆα,
ἐόντας Πέρσας, καὶ Περσέων τοὺς πρώτους· τῶν δὲ
ἐρετέων, ἐόντων Φοινίκων, ὅκως ὄκι αὐ ἴσον πλῆθος
τοῖσι Πέρσησι ἐξέβαλε ἐς τὴν θάλασσαν. ἀλλ' ὁ
μὲν (ὡς καὶ πρότερον εἴρηται) ὁδῶ χρεώμενος ἅμα
τῶ ἄλλῳ στρατῶ, ἀπενόστησε ἐς τὴν Ἀσίην. Μέ-
γα δὲ καὶ τόδε μαρτύριον· φαίνεται γὰρ Ξέρξης
ἐὼν τῇ ὀπίσω κρημνῇ ἀπικόμενος ἐς Ἄβδηρα, καὶ
ξεινίῃ τε σφι σωθεὶς μούνῳ, καὶ δωρησάμενος αὐτοὺς
ἀκινάκῃ τε χρυσέῳ καὶ τιάρῃ χρυσοπάστῳ. καὶ,
(ὡς αὐτοὶ λέγουσι Ἀβδηρῖται, λέγοντες μοῦνοι ἀνθρώπων ἐμοὶ πιστὰ) πρῶτον ἐλύσατο τὴν ζώνην φεύ-
γων δὲ Ἀθηναίων ὀπίσω, ὡς ἐν ἀδείῃ ἐών. πρὸς
τῶ Ἑλλησπόντου δὲ μᾶλλον τὰ Ἄβδηρα ἵδρυται,
ἢ τῶ Στρυμόνος, καὶ τῆς Ἠιόνος. ὅθεν δή μιν φασὶ
ὑποβρῶαι ὑπὸ τὴν νῆα. Οἱ δὲ Ἕλληνες, ἐπεί τε
ὄκι οἷοί τε ἐγίνοντο ἐξελεῖν τὴν Ἄνδρον, πρατόμενοι
ἐς Κάρυστον, καὶ δηιώσαντες αὐτέων τὴν χώ-
ρην, ἀπαλλάσσοντο ἐς Σαλαμῖνα. πρῶτα μὲν νεῶν
τοῖσι θεοῖσι ἐξείλοντο ἀκροθίνια· ἄλλά τε καὶ τριηρε-
ας τρεῖς Φοινίσσας· τὴν μὲν, ἐς Ἰσθμὸν ἀναθεῖ-
ναι, ἥτις ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦν· τὴν δὲ, ὑπὸ Σουνίῳ·
τὴν δὲ, τῷ Αἴαντι αὖτις ἐς Σαλαμῖνα. μετὰ δὲ
τοῦτο, διεδάσαντο τὴν λείην, καὶ τὰ ἀκροθίνια ἔπεμ-
ψαν ἐς Δελφούς· ὅτι τῶν ἐγένετο αὐδείας ἔχων
ὁ τῇ χερὶ ἀκρωτήριον νηός, ἐὼν μέγαθος δυώδε-
κα πηχέων· ἑστήκεε δὲ ἔστι τῆπερ ὁ Μακεδὼν Ἀ-
λέξανδρος ὁ χρύσεος. Πέμψαντες δὲ ἀκροθι-
νια ⓐ Ἕλληνες ἐς Δελφοὺς, ἐπηρώτεον ⓦ θεὸν κοι-
νῇ, εἰ λελάβηκε πλήρεα καὶ ἀρεστὰ τὰ ἀκροθίνια. ὁ
δὲ πρὸς Ἑλλήνων μὲν τῶν ἄλλων ἔφυσε ἕξειν,
πρὸς Αἰγινητέων δὲ, οὔ· ἀλλ' ἀπαιτέειν αὐτοὺς τὰ
ἀριστήια τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίης. Αἰγινῆ-
ται δὲ πυθόμενοι, ἀνέθεσαν ἀστέρας χρυσέους, οἳ ἐ-
πὶ ἴσου χαλκέου ἑστᾶσι τρεῖς ὑπὲρ τῆς γωνίης, ἀγ-
χοτάτω τῶ Κροίσου κρητῆρος. Μετὰ δὲ τὴν
διαίρεσιν τῆς λείης ἔπλωον ⓐ Ἕλληνες ἐς ⓦ Ἄδ-
μον, ἀριστήια δώσοντες τῷ ἀξιωτάτῳ γνώμῃσι
Ἑλλήνων ἀνὰ ⓦ πόλεμον τόνδε. ὡς δὲ ἀπικόμε-
νοι ⓐ στρατηγοὶ διενέμοντο τὰς ψήφους ὑπὸ τῶ Πο-
σειδέωνος ⓟ βωμῷ, τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον κρίνον-
τες ἐκ πάντων, εὑρίσκετο πᾶς τις αὐτέων ἑωυτῷ

— neget regem hoc facturum fuiſſe: Perſas iuſſ. *Ad verbum, Ex decem millibus ſententiarum, vel opinionum, vnam mihi repugnantem non habeo. Ex quibus verbis videat lector an alium ſenſum elicere poſſit.* 1 Et hoſpitii fœdus cum illis iniiſſe. *Vel, hoſpitij neceſſitudinem cum illo contraxiſſe.* 2 Ac triremi auro intertexta. *vel (vt alij)* triremi inaurata. *Certe* intertexta *improprie hic dicitur. At Valla* παῖν *legit pro* πάσαι. 3 Soluiſſe vt liberum omni metu: 4 Duodecim;

ἐνίκησε τὴν ψῆφον, ἀνὴρ ἕκαστος δεκέων ἄριστος γενέσθαι. δευτέρα δ', καὶ πολλοὶ σφεα ἐπισταλέον Θεμιστοκλέα κρίνοντες. καὶ μὲν δὴ ἐμισεωσῶν· Θεμιστοκλέης δὲ δευτερείοισι ἐστεφανέετο πολλόν. Οὐ βουλόμενοι δὲ ταῦτα κρίνειν τῶν Ἑλλήνων φθόνῳ, ἀλλ' ἀποπλωόντων ἑκάστων ἐς τὴν ἑωυτῶν ἀκέοντο, ὅμως Θεμιστοκλέης ἐβώσθη τε καὶ ἐδοξώθη εἶναι ἀνὴρ πολλὸν Ἑλλήνων σοφώτατος ἀνὰ πάσαν τὴν Ἑλλάδα. ὅτι δὲ νικέων οὐκ ἐτιμήθη τοῖσι τῶν Σαλαμῖνι ναυμαχησάντων, αὐτίκα μετὰ ταῦτα ἐς Λακεδαίμονα ἀπίκετο, θέλων τιμηθῆναι· καὶ μιν Λακεδαιμόνιοι καλῶς μὲν ἐστεδέξαντο, μεγάλως δὲ ἐτίμησαν. ἀρισταῖα μὲν νικέων ἔδοσαν Εὐρυβιάδῃ ἐλαίης στέφανον σοφίης δὲ καὶ δεξιότητος, Θεμιστοκλέι, καὶ τούτῳ στέφανον ἐλαίης. ἐδωρήσαντο δέ μιν ἅρμα τῶν ἐν Σπάρτῃ καλλιστεύοντα. αἰνέσαντες δὲ πολλά, προέπεμψαν τριηκόσιοι Σπαρτιητέων λοχαγέες, οὗτοι οἵπερ ἱππῆες καλέονται, μέχρι ὅρεων τῶν Τεγεητικέων. μούνον δὴ τοῦτον πάντων ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, Σπαρτιῆται προέπεμψαν. Ὡς δὲ ἐκ τῆς Λακεδαίμονος ἀπίκετο ἐς τὰς Ἀθήνας, ἐνθαῦτα Τιμόδημος Ἀφιδναῖος, τῶν ἑωυτοῦ ἀνδρῶν μὲν τῶν Θεμιστοκλέος ἐὼν, δηλώς δὲ τῶν Ἀφιδναίων, ἐνεῖχε Θεμιστοκλέα, τὸν ἐς Λακεδαίμονα ἀπιξιν προφέρων, ὡς δι' ἐκείνους ἐν τοῖσι Ἕλλησι τὰ γέρεα τὰ μετὰ ταῦτα Λακεδαιμονίων, ἀλλ' οὐ δι' ἑωυτόν· ὁ δέ, ἐπεί τε ἐνέκειτο καὶ οὐκ ἐπαύετο ταῦτα λέγων ὁ Τιμόδημος, εἶπε, Οὕτω ἔχει· ὅτε μὲν ἐγὼ ἐών Βελβινίτης ἐτιμώμην ὑπὸ σέο, οὐκ ἂν ἐγὼ ἐών Σπαρτιήτης, οὐδ' ἂν σὺ ὦ Ἀθηναῖος. Ταῦτα μὲν νυν ἐς τοσοῦτον ἐλήλυθε. Ἀρτάβαζος δὲ ὁ Φαρνάκεος, ἀνὴρ ἐν Πέρσῃσι λόγιμος καὶ πρόσθεν ἐών, ἐκ δὲ τῶν Πλαταιϊκῶν καὶ μᾶλλον ἐπιφανόμενος, ἔχων ἐξ μυριάδας στρατοῦ οὓς Μαρδόνιος ἐξελέξατο, προέπεμπε βασιλέα μέχρι τοῦ πόρου. ὡς δὲ μὲν ἐν τῇ Ἀσίῃ, ὁ δὲ, ὀπίσω πορευόμενος, κατὰ τὴν Παλλήνην ἐλήλυθε, ἅτε Μαρδονίου τε χειμερίζοντος περὶ Θεσσαλίην τε καὶ Μακεδονίην, καὶ δὴ καὶ κατεπείγοντος ἥκειν ἐς τὸ ἄλλο στράτευμα, οὐκ ἐδικαίου σὺν τύχῃ ἀπεστέναι Ποτιδαιήτησι μὴ οὐκ ἐξανδραποδισάμενοι σφέας. οἱ δὲ Ποτιδαιῆται, ὡς βασιλεὺς παρεξελήλακε, καὶ ὁ ναυτικὸς τῶν Περσέων οἰχώκεε φεύγων ἐκ τῆς Σαλαμῖνος, ἐκ τοῦ φρονέοντες ἀπέστασαν ἀπὸ τῶν βαρβάρων· ὡς δὲ οἱ καὶ ἄλλοι καὶ τὴν Παλλήνην ἔχοντες

nomen inscripsit, se illum qui præstantissimus extitisset existimans: sed in secundis partibus Themistocli adiudicandis plerique congruerunt. Ita quum singuli in primo loco singulos calculos haberent, in secundo Themistocles multo superior extitit. Et licet hanc cxiii
rem Græci liuore quodam supersederint indicare, in suam quisque patriam reuecti; tamen Themistocles & habitus est & celebratus per vniuersam Græciam omnium Græcorum longe prudentissimus. Ipse tamen quia non fuisset honore affectus ab iis qui ad Salaminem dimicassent, vt honore afficeretur Lacedæmonem se contulit. Eum Lacedæmonii & splendide exceperunt, & magnifice honorauerunt: & primas quidem partes rei bene gestæ, EVribiadæ: solertiæ vero ac dexteritatis, Themistocli dederunt, vtrumque oleagina corona donantes: præterea hunc [1] biga quæ apud Spartam erat præstantissimæ laudatumque verbis amplissimis, trecenti ex primoribus Spartiatarum, qui equites vocantur, discedentem ad Tegeaticos vsq; fines comitati sunt. Hunc solum ex omnibus quos nouimus hominibus Spartiatæ abeuntem deduxerunt. Eidem, postquam ex Lacedæ- cxxv
mone Athenas venit, ibi [2] Timodemus vnus ex inimicis eius, alioqui non è claris viris, liuore insaniens, crimini dabat itionem in Spartam: dicens illum Athenarum respectu, non sui, ab Lacedæmoniis honores assequutum. Et quum non faceret finem talia dicendi, inquit ei Themistocles, O homo, ita res habet, neque ego si Belbinitanus forem, sic à Spartanis honoratus fuissem: neque tu, etsi Athenienſis. Atque hæc hactenus. ¶ Artabazus autem Pharna- cxxvi
cis filius, vir inter Persas cum antea illustris, tum ex rebus Platæensibus factus illustrior, regem deducebat iis sexaginta millibus quæ sibi Mardonius delegerat: quem vbi traiectu tenus comitatus est, quum iam ille in Asia esset, regressus circa Pallenen agebat, vtpote Mardonio per Thessaliã Macedoniamque hybernante, nec alias copias obire curante. Nec è sua dignitate existimabat non diripere rebelles Potidæatas, in quos casu incidisset. Etenim Potidæatæ, postquam rex præteriit, & classis Persica à Salamine fugiens abiit è conspectu, à barbaris defecerant: mox aliis quoque qui Pallenen incolebant rebellantibus.

1 Curru omnium qui Spartæ erant præstantissimo, *vel, pulcherrimo.* 2 Timodemus Aphidnæus. *Valla autem* Ἀφιδναίων *omisit, aut potius non legit. quod certe suspectum etiam reddere quæ sequuntur.*

Tunc

CXXVII Tunc vero Artabazus Potidæam obsedit: & suspicatus etiam Olynthios ab rege defecturos, & ipsos obsedit. Eam autem vrbem tenebant Bottiæi qui è sinu Thermæo fuerant à Macedonibus eiecti. Hos Artabazus postquam obsidione cepit, in paludem deductos trucidauit, vrbemque administrandam Critobulo Toronæo tradidit, à genere Chalcidensi. Ita Chalcidenses Olynthum obti-

CXXVIII nuere. Expugnata Olyntho Artabazus Potidææ obsidendæ impensius incumbebat. Hoc faciens, cum Timoxeno Scionæorum magistratu de facienda proditione transegit, incertum mihi quonam modo ab initio: neque enim traditur. ad extremum ita actum est: Quoties exaratum libellum aut Timoxenus ad Artabazum, aut Artabazus ad Timoxenum mittere volebat, eum sagittæ postremo inuoluebat, adaptatisque desuper pennis, ad locum de quo conuenerat sagittam emittebat. Sed Timoxenus qui Potidæam prodebat, proditionis compertus est. nam Artabazus ad conuentum locum sagittam dirigēs, frustrante iactu humerum cuiusdam Potidæatę percussit. Ad quem saucium turba (vt adsolet in bello fieri) quum concurrisset, subito reuulsa sagitta, animaduertens libellum, detulit ad magistratus. aderat autem & ceterorum Pallenensium commilitium. Perlecto libello magistratus & cognito proditionis autore, non tamen censuerunt Timoxenum esse plectendum, Scionææ ciuitatis gratia, ne in posterum semper Scionæi pro proditoribus haberentur. Atque hunc quidem in modum Timoxenus proditionis manifestus fuit. Artabazum vero

CXXIX tres iam menses obsidentem ingens æstus maris excepit, & is diutius: vnde barbari videntes locum factum lacunosum, in Pallenen concesserunt. quorum quum duæ partes permeassent eluuiem, tres aliæ superierant, quas vbi pertransissent, oportebat intrare Pallenen. sed eas tanta maris æstuatio inuasit quanta nūquam exciterat, vt indigenæ aiūt, quum ea frequenter illic accidat. Eorum qui nandi erant ignari, interiere: qui erant gnari, eos Potidæatę nauigiis adorti trucidauere. Huius autem æstus ac restagnationis & cladis Persarum ferunt Potidæatæ hinc caussam extitisse, quod isti è Persis qui sunt à mari oppressi, in templum Neptuni & eius simulacrum quod situm est in suburbanis, impie se gesserant. Hanc fuisse caussam illi

ἐνθαῦτα δὴ Ἀρτάβαζος ἐπολιόρκεε τὴν Ποτίδαιαν. Τὸ πρῶτον δὲ καὶ τοὺς Ὀλυνθίους ἀπέστασθαι ἀπὸ βασιλῆος, καὶ τούτων ἐπολιόρκεε. Εἶχον δὲ αὐτὴν Βοττιαῖοι, οἳ ἐκ τοῦ Θερμαίου κόλπου ἐξαναστάντες ὑπὸ Μακεδόνων. ἐπεὶ δὲ σφέας εἷλε πολιορκέων, κατέσφαξε ἐς λίμνην· τὴν δὲ πόλιν παραδιδοῖ Κριτοβούλῳ Τορωναίῳ ἐπιτροπεύειν, καὶ τῶν Χαλκιδικῶν γένει. καὶ οὕτω Ὀλυνθον Χαλκιδέες ἔσχον. Ἐξελὼν δὲ ταύτην ὁ Ἀρτάβαζος, τῇ Ποτιδαίῃ ἐντεταμένως προσεῖχε· προσέχοντι δὲ οἱ προθύμως, σωνεθήκατο προδοσίην Τιμόξεινος ὁ τῶν Σκιωναίων στρατηγός· ὅντινα μὲν τρόπον ἤρξατο, ἔγωγε οὐκ ἔχω εἰπεῖν· (οὐ γὰρ ὧν λέγεται) τέλος μέντοι, τοιάδε ἐγίνετο· ὁκόσα βιβλίον γράψειε ὁ Τιμόξεινος ἐθέλων πρὸς Ἀρτάβαζον πέμψαι, ἢ Ἀρτάβαζος παρὰ Τιμόξεινον, τοιοῦτο μὲν τῶν γλωφίδων προσειλίξαντες, καὶ περώσαντες τὸ βιβλίον, ἐτόξευον ἐς συγκείμενον χωρίον. ἐπαΐσας δ' ἐκεῖνος ὁ Τιμόξεινος προδιδοῖ τὴν Ποτίδαιαν. Τοξεύων γὰρ ὁ Ἀρτάβαζος ἐς τὸ συγκείμενον, ἁμάρτων τοῦ χωρίου τούτου, βάλλει ἀνδρὸς Ποτιδαιήτεω ὦμον· ἀνὴρ δὲ, βληθέντα, προσέδραμε ὄμιλος, (οἷα φιλέει γίνεσθαι ἐν πολέμῳ) οἱ αὐτίκα τὸ τοξεύμα λαβόντες, ὡς εἶδον τὸ βιβλίον, ἔφερον ὅπισθεν τοῦ στρατηγοῦ. πρῶτα δὲ καὶ τῶν ἄλλων Παλληναίων συμμαχίη. τοῖσι δὴ στρατηγοῖσι ὁπιλεξαμένοισι τὸ βιβλίον, καὶ μαθοῦσι αἴτιον τῆς προδοσίης, ἔδοξε μὴ καταπλῆξαι Τιμόξεινον προδοσίῃ, τῆς Σκιωναίων πόλιος ἕνεκα, μὴ νομίζοιατο εἶναι Σκιωναῖοι ἐς αἰεὶ μετέπειτα χρόνον ἀεὶ προδόται. ὁμῶς δὴ τοιούτῳ τρόπῳ ἐπαΐσας ἐλύετο· Ἀρταβάζῳ δὲ, ὅτε πολιορκέοντι ἐγεγένηντο τρεῖς μῆνες, γίνεται ἄμπωτις τῆς θαλάσσης μεγάλη, καὶ χρόνον ὅτι πολλόν. ἰδόντες δὲ οἱ βάρβαροι τέναγος γλυκὺ μόνον, πρίεσαν ἐς τὴν Παλλήνην. ὡς δὲ τὰς δύο μοίρας διωδοιπόρηκεσαν, ἐπὶ δὲ τρεῖς ὑπόλοιποι ἦσαν, τὰς διχθούσας χρὴ ὕσω εἶναι ἐν τῇ Παλλήνῃ, ἐπῆλθε πλημμυρὶς τῆς θαλάσσης μεγάλη, ὅσην οὐδαμά φασι, ὡς οἱ ἐπιχώριοι λέγουσι, πολλάκις γινομένην. οἱ μὲν δὴ νέειν αὐτέων οὐκ ἐπιστάμενοι διεφθείροντο, οἱ δὲ ἐπιστάμενοι Ποτιδαιῆται ἐπιπλώσαντες πλοίοισι ἀπώλεσαν. αἴτιον δὲ λέγουσι Ποτιδαιῆται τῆς τε ῥηχίης καὶ τῆς πλημμυρίδος καὶ τοῦ Περσικοῦ πάθεος γενέσθαι τόδε, ὅτι τοῦ Ποσειδέωνος ἐς νηὸν καὶ τὸ ἄγαλμα τὸ ἐν τῷ προαστείῳ ἐπύθοντο οὗτοι τῶν Περσέων τοῖσι καὶ διαφθαρῆναι ὑπὸ τῆς θαλάσσης. αἴτιον δὲ τοῦτο λέγοντες,

δὲ λέγειν ἐμοιγε δοκέοισι. τοῦτο μὲν δὴ πεζὸς ὁ πεφευγὼς ἀπῆγε Ἀρτάβαζος ἐς Θεσσαλίην τὴν διὰ Μαρδόνιον. οὗτοι μὲν δὴ ταῦτα ποιήσαντες βασιλέα, οὕτω ἔφραζον. Ὁ δὲ ναυτικὸς στρατὸς ὁ Ξέρξεω περιφυγὼν, ὡς τὰ πρόσω ἔμιξε τῇ Ἀσίῃ, φεύγων ἐκ Σαλαμῖνος, καὶ βασιλέα τε καὶ τὸν στρατὸν ἐκ Χερσονήσου διεπορθμευσε ἐς Ἄβυδον, ἐχειμέρισε ἐν Κύμῃ. ἔαρος δὲ ὀπιλάμψαντος, πρῶτα μὲν ἐς Σάμον συνελέγετο ἐς Σάμον. αἱ δὲ τῶν νεῶν καὶ ἐχειμέριζον αὐτοῦ. Περσέων δὲ καὶ Μήδων πλεῦνες ἐπεβάτευον. στρατηγοὶ δὲ ὅσοι ἐπῆλθον, Μαρδόντης τε ὁ Βαγαίου καὶ Ἀρταΰντης ὁ Ἀρταχαίου· συνῆρχε δὲ τούτοισι καὶ ἀδελφιδεὸς αὐτοῦ Ἀρταΰντεω τοῦ σταλμοῦ ὁ Ἀμίστρης· ἅτε δὲ μεγάλως πληθύοντες, οὐ τολμέσαν αὖτερον τὰ πρὸς ἑσπέρης, οὐδὲ ἐπωιάγκαζε οὐδείς· ἀλλ' ἐν τῇ Σάμῳ κατήμενοι, ἐφύλασσον τὴν Ἰωνίην μὴ ἀπο-
χρεώσασθαι νῆας ἔχοντες σὺν τῇσι Ἰάσι τεσσερηκοσίας. οὐ μὲν οὐδὲ προσεδέχοντο οἱ Ἕλληνες τολμήσεσθαι ἐς τὴν Ἰωνίην, ἀλλ' ἀπόντα σφι τὸν ἑωυτῶν φυλάσσειν· καθημένοισι δὲ ὅτι σφέας οὐκ ἐπεδίωξαν φεύγοντας ἐκ Σαλαμῖνος, ἀλλ' ἀσμένοι ἀπαλλάσσοντο. ἐκ μὲν νυν τῆς θαλάσσης ἑωυτοὺς ἔσεσθαι ἐλάσσονας τῆς γῆς, πέζῃ δὲ ἐδόκεον πολλῷ κατύπερθε γενέσθαι Μαρδονίου. ἐόντες δὲ ἐν Σάμῳ, ἅμα μὲν ἐβουλεύοντο εἴ τι δύναιντο κακὸν τοὺς πολεμίους ποιέειν, ἅμα δὲ καὶ ὠτακούστεον ὁκοῖα πεσέεται τὰ Μαρδονίου πρήγματα. Τοῖσι δὲ Ἕλλησι τοῖσι τὰ ἐπὶ θάλασσαν ἐόντα ἐπῆλθε μὲν ἔτι ἐνθαῦτα ἐπιστρατεύεσθαι, ἐπῆλθε δὲ καὶ ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐλθόντα ἐπιστρατεύεσθαι· ἐπεὶ ἐπύθοντο Μαρδόνιον ἐν Θεσσαλίῃ ἐόντα. ὁ μὲν δὴ πεζὸς οὔκω συνελέγετο· ὁ δὲ ναυτικὸς ἀπίκετο ἐς Αἴγινάν, νῆες ἀριθμὸν δέκα καὶ ἑκατόν. στρατηγὸς δὲ καὶ ναύαρχος ἦν Λευτυχίδης ὁ Μενάρεος, τοῦ Ἡγησίλεω, τοῦ Ἱπποκρατίδεω, τοῦ Λευτυχίδεω, τοῦ Ἀναξίλεω, τοῦ Ἀρχιδήμου, τοῦ Ἀναξανδρίδεω, τοῦ Θεοπόμπου, τοῦ Νικάνδρου, τοῦ Χαρίλλου, τοῦ Εὐνόμου, τοῦ Πολυδέκτεος, τοῦ Πρυτάνιος, τοῦ Εὐρυφῶντος, τοῦ Προκλέος, τοῦ Ἀριστοδήμου, τοῦ Ἀριστομάχου, τοῦ Κλεοδαίου, τοῦ Ὕλλου, τοῦ Ἡρακλέος· ἦν τε ἑτέρης οἰκίης τῶν βασιλέων. οὗτοι πρῶτοι, πλὴν τῶν δυῶν τῶν μετὰ Λευτυχίδεα πρότερον καταλεχθέντων, καὶ δὴ οἱ, βασιλέες ἐγένοντο Σπάρτης. Ἀθηναίων δὲ ἐστρατήγεε Ξανθιππος ὁ Ἀρίφρονος. Ὡς δὲ προσεγένοντο ἐς τὴν Αἴγιναν πᾶσαι αἱ νῆες, ἀπίκοντο Ἰώνων ἄγγελοι ἐς ὃ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων· οἱ καὶ ἐς τὴν Σπάρτην ὀλίγῳ πρότερον τούτων ἀπικόμενοι, ἐδέοντο Λακεδαιμονίων ἐλευθεροῦν τὴν Ἰωνίην, τῶν καὶ Ἡρόδοτος ὁ βασιλείδεω ἦν· οἱ

videntur vere dicere. Eos autem qui superauere, Artabazus in Thessaliam ad Mardonium duxit. Et cum iis qui regem reduxerunt ita est actum. ¶ Classiarius autem Xerxis exercitus qui superfuerat, vbi à Salamine fugiens attigit Asiam, rege cum aliis copiis è Chersoneso Abydum traducto, hyemauit apud Cumam. Idem primo statim vere Samum conuenit, vbi nonnullæ naues hyemauerant. Eius classis plerique epibatæ erant ex Persis & Medis, ducesque superuenerant, Mardontes Bagæi, & Artayntes Artachæi filius, cuius patruelis Amitres ab eodem ascitus erat istorum collega. Hi vtpote magnopere percussi, non audebant occasum versus producere, ne vnus quidem: sed apud Samum subsidentes Ioniam à rebellando prohibebant, trecentas naues cum Ioniis habentes. Neque expectabant fore vt Græci in Ioniam irent, sed vt sua tutari contenti essent: ducta ex hoc coniectura, quod ipsos è Salamine fugientes non fuissent insequuti, sed libenter abscessissent. [1] Atque vt se victos mari, ita longe superiorem terra Mardonium futurum arbitrabantur. Qui dum apud Samum erant, simul consultabant si quid mali possent facere hostibus, simul subauscultabant quonam res Mardonii spectarent. At Græcos excitabat tum veris aduentus, tum Mardonius in Thessalia agens. & eorum quidem exercitus pedestris nondum cogebatur: naues autem in Æginam abierant numero centum ac decem, præfecto atque nauarcho Leutychide, qui fuit Menaris, qui fuit Agesilai, qui fuit Hippocratidæ, qui fuit Leutychidis, qui fuit Anaxilai, qui fuit Archidami, qui fuit Anaxandridæ, qui fuit Theopompi, qui fuit Nicandri, qui fuit Charili, qui fuit Eunomi, qui fuit Polydectis, qui fuit Prytanis, qui fuit EVryphontis, qui fuit Proclis, qui fuit Aristodemi, qui fuit Aristomachi, qui fuit Cleodæi, qui fuit Hylli, qui fuit Herculis filius, ex altera ab regia familia. Hi omnes, præter duos qui primi post Leutychidem commemorati sunt, reges Spartæ fuerunt. Athenienſium autem, duce Xanthippo Ariphronis filio, hac omni classe Æginam profecta, aduenium eo nuncii Ionum iidem qui nuper ierant ad orandos Lacedæmonios vt Ioniam liberarent, quorum vnus fuit Herodotus Basilidis filius. Hi,

CXXX

CXXXI

CXXXII

1 De mari igitur animum abiecerant, sed longe superiorem *Græc. ad verbum, Certa mare igitur animo victi erant, vel, animis cecidérant. id est, De rebus igitur mari gerendis spem abiecerant.*

septem

septem fuerant ab initio, qui coniuratione inter se facta de trucidando Stratte Chiorum tyranno, postea conspiratione patefacta per vnum ex ipsis qui rem detulerat, ceteri qui sex erant, è Chio se subduxerunt, Spartamque se contulerunt, & tunc Æginam, oraturi Græcos vt in Ioniam nauigarent: ægreque exoratos Delon vsque perduxere. Nam vlteriora omnia Græcis formidolosa erant, cum locorum ignaris, tum plena hostium esse, & tantundem abesse Samum, quantum Herculis columnas credentibus. Contigitque id rei vt neque barbari supra Samum occidentem versus nauigare auderent, metu perterriti: neque Græci Chiorum rogatu, orientem versus, vltra Delon. ita timor medium eorum tuebatur. ¶ Dum Græci CXXXIII nauigauere in Delon, Mardonius qui in hybernis apud Thessaliam erat, inde mouens misit ad oraculum quendam genere EVropeum, nomine Murem, iubens vt quantumcunque sibi lioeret peruaderet ad oraculum consultandum: edocuitque quid veller ab oraculis scire. Quid autem fuerit haud compertum habeo. non enim memoratur: opinor autem nihil aliud quam de re- CXXXIV bus præsentibus fuisse. Constat hunc Murem in Lebadiam venisse, & mercede corrupto quodam indigena Trophonium descendisse, & ad Abas Phocensium, ad oraculum: quinetiam prius Thebas adisse. Ibique tum Apollinem Ismenium consuluisse, quod illic, quemadmodum in Olympia, fas est in templis scisciari oracula: tum quodam non Thebano, sed peregrino pecunia corrupto, in delubro Amphiarai obdormisse. Ideo autem nemini Thebano licet eo in loco vaticinum esse, quod quum Amphiaraus optionem eis dedisset vtrum mallent vate vti se an auxiliatore: Thebani sibi auxiliatorem eum maluerunt. quapropter nefas est vlli Thebano CXXXV illic obdormiscere. Tunc autem maximum extitisse miraculum, vt à Thebanis mihi narratur: Murem Europeum, peruestigaris omnibus oraculis, isse etiam ad fanum Apollinis Proi. vocatur autem id fanum ita: sed ipsorum Thebanorum est, situm supra paludem Copaidem, ante montem, proxime vrbem Acræphiam. Ad hoc templum postquam peruenisset is qui Mus appellaretur, sequutos eum tres viros publice delectos ad describenda ea quæ homini responderentur. & statim antistitem

ἐπ' αὐτὰς στρατεύεσθαι, ἐπεὶ δὲ ἔμελλον ἐκπλώσεσθαι ἐκ Χίου τὸν ἔσω πόντον, ἐόντες ἐν Χίῳ ἔτι. ὑπολαβόντες δὲ ὡς φανερὸν ἐγένοντο, ἐξανίστασθαι τὸν ὑπηρέτην ἕνα τῶν μετεχόντων, ὅταν δὲ αὐτοὶ ἐξ ἐόντες ὑπεξέχον ἐκ τῆς Χίου, καὶ ἐς Σπάρτην ἀπίκοντο, καὶ δὴ ἐκ τούτου ἐς τὴν Αἴγιναν, τῶν Ἑλλήνων δεόμενοι κατασπλώσαι ἐς τὴν Ἰωνίην· οἱ γὰρ ἔτι μᾶλλον αὐτοὺς μοῦνοι μέχρι Δήλου. τὸ δὲ πρόσω τοῦτο, πάντα δεινὸν ἦν τοῖσι Ἕλλησι, οὔτε τῶν χώρων ἐούσης ἐμπειρίης, σταθμῶν τε πολλὰ πλέα ἐδόκεε εἶναι. τὴν δὲ Σάμον ἦπειρόν τε δεξιὴ καὶ Ἡράκλεας στήλας ἴσον ἀπέχειν. σημαίνεται δὲ τοιοῦτο, ὡς τὸν μὲν βάρβαρον ὁκόσος ἐστὶ ἀνωτέρω Σάμου μὴ τολμᾶν κατασπλώσας κατορμῆσαι, τὸν δὲ Ἕλληνας, χρηιζόντων Χίων τὸ πρὸς τὴν ἠῶ κατωτέρω Δήλου. οὕτω δέος ὁ μέσος ἦν αὐτοῖσι. Οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες ἔπλωον ἐς τὴν Δῆλον· Μαρδόνιος δὲ περὶ τὴν Θεσσαλίην ἐχείμαζε. ἐνθεῦτεν ὁρμεώμενος, ἔπεμπε κατὰ χρηστήρια ἄνδρα Εὐρωπαῖον γένος, τῷ οὔνομα ἦν Μῦς· ἐντειλάμενος πάντα τὴν μὲν χρησμῳδὸν ἐλθεῖν, τὴν οἷά τε ἐὼν σοφὶ ἀποστρῆσαι. ὁ μὲν δὴ Βοιώτιος ἀνὴρ ἐλθὼν ἔφραζε τοῖσι τοῦ χρηστηρίου τοῦτο ἐντελλόμενον, ὡς ἔχοι φέρεσθαι (ἐγὼ δὲ οὐκ λέγειν) δοκέω δὲ ἔγωγε περὶ τῶν παρεόντων πρηγμάτων, καὶ οὐκ ἄλλων πέρι πέμψαι. Οὗτος ὁ Μῦς ἐς τε Λεβάδειαν ἀπικόμενος φαίνεται, καὶ μισθῷ πείσας τὸν ὑπηρεσίων ἄνδρα, καταβὰς παρὰ Τροφώνιον· καὶ ἐς Ἄβας τὰς Φωκέων ἀπικόμενος ἐλθὼν τοῦ χρηστηρίου. καὶ δὴ καὶ ἐς Θήβας πρόσθεν ὡς ἀπίκετο, τοῦτο μὲν, τῷ Ἰσμηνίῳ Ἀπόλλωνι ἐχρήσατο· (ἔστι δὲ, κατάπερ ἐν Ὀλυμπίῃ, ἱρήιον αὐτόθι χρηστηριάζεσθαι) τὸν δὲ, ξείνου ἅνα καὶ οὐ Θηβαίου χρήματα πείσας, κατεκοίμισε ἐς Ἀμφιάραον. Θηβαίων δὲ οὐδενὶ ἔξεστι μαντεύεσθαι αὐτόθι πρὸ τοῦ ἐκείνου ἀναβῆναι ἐκ τοῦ ἱροῦ. Ἀμφιάραος πρὸ χρηστηρίων ποιεύμενος, ὁκότερα βούλονται ἑλέσθαι τούτεων, ἐνοῦτα ἢ ἀτεμεῖν χρέεσθαι, ἢ ἀτεσυμμάχῳ, τὸν ἕτερον ἀπημοιρέοντες· οἱ δὲ συμμαχὸν μιν ἑλόμενοι εἶχον. πρὸ τοῦτο μὲν οὐκ ἔξεστι Θηβαίων οὐδενὶ αὐτόθι κατακοιμηθῆναι. Τότε δὲ θαυμαστόν μοι μέγιστον γενέσθαι λέγεται τοῦτο Θηβαίων. ἐλθεῖν γὰρ Εὐρωπαῖα Μῦν, ἐπιστρωφώμενον πάντα τὰ χρηστήρια, καὶ ἐς τὸ Πτῴου Ἀπόλλωνος τὸ τέμενος· τοῦτο δὲ τοιόνδε ἐστί, κάλλει μὲν Γ τῶν, ἔστι δὲ Θηβαίων, κεῖται δὲ ὑπὸ τῆς Κωπαΐδος λίμνης, πρὸς οὔρεϊ, ἀγχοτάτω Ἀκραφίης πόλιος. ἐς τοῦτο τοίνυν ἐπεί τε ἀπῆλθε Μῦς καλεόμενον τὸν Μῦν, ἔπεμπον οἱ τῶν ἀστῶν αἱρετοὺς ἄνδρας τρεῖς ἀπὸ τοῦ κοινοῦ, ὡς ἀπογραψομένους τὰ θεσπιεῖ ἕκαστα. καὶ πρόσθεν τε τὸν ἐπιμόρφην

βαρβαρῳ γλώσσῃ χρᾶν· καὶ τοὺς μὲν ἑπομένους τῶν Θεσσαλῶν ὑπὸ ἀμαθίης ἔχεσθαι ἀκούοντας βαρβάρου γλώσσης αὐτὶ Ἑλλάδος· τοῦδε ἕνεκεν, ὅ τι χρήσονται τῷ πρὸς τοῦ μαθήματι· τὸν δὲ Εὐρωπέα Μῶσον ἐξαρπάζοντα πρὸ αὐτέων τοῖσι ἐφέροντο δέλτον, καὶ λέγεσθαι τὰ ἐπὶ τοῦ τοιφήτεω γεγράφειν ἐς αὐτήν. (φάναι δὲ Καρίῃ μὲν γλώσσῃ χρᾶν) συλλεξάμενον δὲ οἴχεσθαι ἀπιόντα ἐς Θεσσαλίην. Μαρδόνιος δὲ ὡς ἐπελέξατο ὁ, τι δὴ ἐῶν λέγοντα τὰ χρηστήρια, μετὰ ταῦτα ἔπεμψε ἄγγελον ἐς Ἀθήνας Ἀλέξανδρον Ἀμύντεω, ἄνδρα Μακεδόνα· ἅμα μὲν, ὅτι οἱ καὶ προσκηδέες Πέρσαι ἦσαν. (Ἀλεξάνδρου γὰρ ἀδελφεὴν Γυγαίην, Ἀμύντεω δὲ θυγατέρα, Βουβάρης ἀνὴρ Πέρσης ἔσχε, ἐκ τῆς καὶ ἐγεγόνεε Ἀμύντης ὁ ἐν τῇ Ἀσίῃ, ἔχων τὸ ὄνομα τοῦ μητροπάτορος· τῷ δὲ ἐκ βασιλέος τῆς Φρυγίης ἐδόθη Ἀλάβανδα πόλις μεγάλην νέμεσθαι)· ἅμα τε ὁ Μαρδόνιος πυθόμενος ὅτι προξενός τε εἴη καὶ εὐεργέτης ὁ Ἀλέξανδρος, ἔπεμπε. τοῦ γὰρ Ἀθηναίους ἔτι ἐόντος μάλιστα προσκτήσεσθαι, λεών τε πολλὸν ἅρα ἀκούων εἶναι ἐν ἠπείρῳ καὶ τὸν ἐν θαλάσσῃ σωτυχέοντα σφι πάντα κατεργασμένους μάλιστα Ἀθηναίους ἡπίστατο. ζυτέων δὲ προσγινομένων, κατῆλπιζε ὑπερτέους τῆς θαλάσσης κεφαλὴν ἔσεσθαι· ταῦτα γὰρ αὐτῷ καὶ ἰῶντι μᾶλλόν τε ἐδόκεε πολλῷ εἶναι χρέωντα. οὕτω τε ἐλογίζετο κατὰ τὰ χρήματα ἔσεσθαι τῶν Ἑλλήνων. τάχα δ' ἂν καὶ τὰ χρηστήρια ταῦτα προλέγει συμβουλεύοντα συμμαχίην Ἀθηναίων ποιέεσθαι· τοῖσι δὴ πείθόμενος ἔπεμπε. τοῦ δὲ Ἀλεξάνδρου τοῦτο ἔδοσαν γενέσθαι Περδίκκης ὅδε, ὁκτὼ γενεῇσι τῶν Μακεδόνων τὸν τυραννίδα δεύτερον τοιόνδε· ἐξ Ἄργεος ἔφυγον ἐς Ἰλλυριοὺς τῶν Τημένου ἀπογόνων τρεῖς ἀδελφεοί, Γαυάνης τε καὶ Ἄεροπος καὶ Περδίκκης· ἐκ δὲ Ἰλλυριῶν ὑπερβαλόντες ἐς τὰνω Μακεδονίην, ἀπίκοντο ἐς Λεβαίην πόλιν. ἐνθαῦτα ἀγὼ ἐθητεύσαντο ὑπὸ μισθῷ τῷδε τῷ βασιλέϊ, ὁ μὲν, ἵππους νέμων· ὁ δὲ, βοῦς· ὁ δὲ νεώτατος αὐτέων Περδίκκης, καὶ λεπτὰ τὰ πρήγματα τῶν ποδάτων. (ἐόντων γὰρ τότε παλαιῶν καὶ οἱ τυραννίδες τῶν ἀνθρώπων ἀδυνατέουσι χρήμασι, οὐ μόνον ὁ δῆμος)· ἡ δὲ γυνὴ τοῦ βασιλέος, αὐτὴ τὰ σιτία σφι ἔπεφνε. ὀκόταν δὲ ἐπωπᾷ ὁ ἄρτος τοῦ παιδὸς τοῦ ἐπὶ τοῦ Περδίκκεω, διπλήσιος ἐγίνετο αὐτὸς ἑωυτοῦ. ἐπεὶ δὲ ἀεὶ τοῦτο τοῦτο ἐγίνετο, εἶπε πρὸς τὸν ἄνδρα ἑωυτοῦ τάδε. "ὡς δὲ ἤκουσε, ἐπῆλθέ οἱ αὐτίκα ὡς εἴη τέρας, βαρβαρῳ γλώσσῃ χρᾶν· καὶ τοὺς μὲν ἑπομένους τῶν Θεσσαλῶν ὑπὸ ἀμαθίης ἔχεσθαι ἀκούοντας βαρβάρου γλώσσης αὐτὶ Ἑλλάδος· τοῦδε ἕνεκεν, ὅ τι χρήσονται τῷ πρὸς τοῦ μαθήματι· τὸν δὲ Εὐρωπέα Μῶσον ἐξαρπάζοντα πρὸ αὐτέων τοῖσι ἐφέροντο δέλτον, καὶ λέγεσθαι τὰ ἐπὶ τοῦ τοιφήτεω γεγράφειν ἐς αὐτήν. (φάναι δὲ Καρίῃ μὲν γλώσσῃ χρᾶν) συλλεξάμενον δὲ οἴχεσθαι ἀπιόντα ἐς Θεσσαλίην. Μαρδόνιος δὲ ὡς ἐπελέξατο ὁ, τι δὴ ἐῶν λέγοντα τὰ χρηστήρια, μετὰ ταῦτα ἔπεμψε ἄγγελον ἐς Ἀθήνας Ἀλέξανδρον Ἀμύντεω, ἄνδρα Μακεδόνα· ἅμα μὲν, ὅτι οἱ καὶ προσκηδέες Πέρσαι ἦσαν. (Ἀλεξάνδρου γὰρ ἀδελφεὴν Γυγαίην, Ἀμύντεω δὲ θυγατέρα, Βουβάρης ἀνὴρ Πέρσης ἔσχε, ἐκ τῆς καὶ ἐγεγόνεε Ἀμύντης ὁ ἐν τῇ Ἀσίῃ, ἔχων τὸ ὄνομα τοῦ μητροπάτορος· τῷ δὲ ἐκ βασιλέος τῆς Φρυγίης ἐδόθη Ἀλάβανδα πόλις μεγάλην νέμεσθαι)· ἅμα τε ὁ Μαρδόνιος πυθόμενος ὅτι προξενός τε εἴη καὶ εὐεργέτης ὁ Ἀλέξανδρος, ἔπεμπε. τοῦ γὰρ Ἀθηναίους ἔτι ἐόντος μάλιστα προσκτήσεσθαι, λεών τε πολλὸν ἅρα ἀκούων εἶναι ἐν ἠπείρῳ καὶ τὸν ἐν θαλάσσῃ σωτυχέοντα σφι πάντα κατεργασμένους μάλιστα Ἀθηναίους ἡπίστατο. ζυτέων δὲ προσγινομένων, κατῆλπιζε ὑπερτέους τῆς θαλάσσης κεφαλὴν ἔσεσθαι· ταῦτα γὰρ αὐτῷ καὶ ἰῶντι μᾶλλόν τε ἐδόκεε πολλῷ εἶναι χρέωντα. οὕτω τε ἐλογίζετο κατὰ τὰ χρήματα ἔσεσθαι τῶν Ἑλλήνων. τάχα δ' ἂν καὶ τὰ χρηστήρια ταῦτα προλέγει συμβουλεύοντα συμμαχίην Ἀθηναίων ποιέεσθαι· τοῖσι δὴ πείθόμενος ἔπεμπε. τοῦ δὲ Ἀλεξάνδρου τοῦτο ἔδοσαν γενέσθαι Περδίκκης ὅδε, ὀκτὼ γενεῇσι τῶν Μακεδόνων τὸν τυραννίδα δεύτερον τοιόνδε· ἐξ Ἄργεος ἔφυγον ἐς Ἰλλυριοὺς τῶν Τημένου ἀπογόνων τρεῖς ἀδελφεοί, Γαυάνης τε καὶ Ἄεροπος καὶ Περδίκκης· ἐκ δὲ Ἰλλυριῶν ὑπερβαλόντες ἐς τὰνω Μακεδονίην, ἀπίκοντο ἐς Λεβαίην πόλιν. ἐνθαῦτα ἀγὼ ἐθητεύσαντο ὑπὸ μισθῷ τῷδε τῷ βασιλέϊ, ὁ μὲν, ἵππους νέμων· ὁ δὲ, βοῦς· ὁ δὲ νεώτατος αὐτέων Περδίκκης, καὶ λεπτὰ τὰ πρήγματα τῶν ποδάτων. (ἐόντων γὰρ τότε παλαιῶν καὶ οἱ τυραννίδες τῶν ἀνθρώπων ἀδυνατέουσι χρήμασι, οὐ μόνον ὁ δῆμος)· ἡ δὲ γυνὴ τοῦ βασιλέος, αὐτὴ τὰ σιτία σφι ἔπεφνε. ὀκόταν δὲ ἐπωπᾷ ὁ ἄρτος τοῦ παιδὸς τοῦ ἐπὶ τοῦ Περδίκκεω, διπλήσιος ἐγίνετο αὐτὸς ἑωυτοῦ. ἐπεὶ δὲ ἀεὶ τοῦτο τοῦτο ἐγίνετο, εἶπε πρὸς τὸν ἄνδρα ἑωυτοῦ τάδε. "ὡς δὲ ἤκουσε, ἐπῆλθέ οἱ αὐτίκα ὡς εἴη τέρας,

barbara lingua vſam: & qui eos ſubſequebantur, ſtupuiſſe audientes barbaram linguam pro Græca. Quumque neſcirent quid in præſenti negocio agerent, Murem Europeum pugillares ab eis quos ferebant abſtuliſſe, & in illis ea quæ dicerentur à propheta exaraſſe, eaque, vt dicebant, lingua Caria: & vbi illa ſcripſiſſet, digreſſum in Theſſaliam abiiſſe. Ea Mardonius intelligens quid diceret, nuncium dehinc Athenas mittit Alexandrum Macedonem Amyntæ filium, [1] tum quia in eum propenſi erant Perſæ, (quippe cuius ſororem Gygæam Amyntæ filiam in matrimonio habuerat Bubares vir Perſes, ex qua genuerat Amyntam in Aſia, aui materni ferentem nomen, cui ab rege Phrygiæ dara erat incolenda vrbs Alabanda) tum quia audiebat hoſpitalem atque munificum eſſe virum, Mardonius mittendum duxit: hac præcipue ratione arbitratus ſe conciliaturum ſibi Athenienſes, populum & multum & ſtrenuum eſſe audiens, [2] & qui cladis Perſicæ in mari acceptæ præcipuus autor extitiſſet. Quibus ſibi conciliatis, ſpem concipiebat facile potiundi maris, prout etiam contigiſſet. nam terreſtribus copiis longe ſibi ſuperior eſſe videbatur. Ita colligebat ſuas res fore ſuperiores rebus Græcorum. Cui fortaſſis oracula illa reddita ſuadebant vt Athenienſem ſibi ſocium aſciſceret. His obtemperans, Alexandrum hunc mittebat ſeptimum à Perdicca, qui Macedonum tyrannidem obtinuit hunc in modum: Tres fratres à Temeno oriundi, Gauanes, Æropus, Perdiccas, ex Argo in Illyricos profugerunt: & ex Illyriis tranſgreſſi ſuperiorem Macedoniam, peruenerunt ad vrbem Lebæam. vbi ſe ad mercenariam operam regi locauerunt, vnus quidem equis, alter vero bobus, minimus autem natu, minutis pecoribus paſcendis. [3] Erant autem priſcorum hominum tyrannides in re nummaria exiles, nō ſolum populares facultates: adeo ipſi regi ſua vxor coquebat cibaria. Hęc quum animaduertiſſet panē pueri Perdiccæ mercenarii, dum coqueretur, effici duplum quam erat, idque ſemper cōtingere, indicauit marito. [4] Ille re audita, illico ingreſſus eſt vt oſtētum cerneret,

χ. δὲ

χ. ἢ δὲ δυὸ σαντα ἰσάλαντα αὐτίκα

1 Tum quod affinitate cum Perſis iunctus eſſet, 2 Et quem cladis Perſicæ in mari acceptæ præcipuum autorem extitiſſe credebat. 3 Erant enim olim regna etiam in re nummaria exilia, non ſolum populus. Regis autem vxor illis ipſamet farinam ſubigebat: ſed dum coquebatur panis Perdiccæ pueri mercenarii, in duplam molem extreſcebat. Quod quum ſemper contingeret, id marito indicauit. *Dicit autem τυραννίδες pro τύραννοι. perinde eſt enim ac ſi dixiſſet, Erant enim olim ipſi quoque reges pecunia inopes. Quod Herodotus ſubiungit necui mirum videatur quod rex ipſe illos paſcendu ſuis armentis & gregibus præfecerit. At Valla ex Enim faciens Autem, ita hoc interpretatur quod de regu vxore narratur, quaſi Herodotus hoc velut argumentum illius inopiæ aſſerat: ideoque particula Adeo vtitur.* 4 At illi, vt audiuit, ſtatim hæc cogitatio animum ſubiit, *vel, illi in mentem venit*; factum illud,——

quonam

quonam modo quid maius excresce-
rer: moxque accitis mercenariis, vt à sua
domo discederent impernuit. Et quum
isti dicerent, ita demum se abscedere
iustum esse vbi mercedem accepissent:
1 tunc rex mercedem nominari audiens,
Hunc, inquit (solem ostendens, in de-
um contumeliosus) dignam vobis mer-
cedem reddo. Immeabat autem in æ-
des per fumarium sol. Hoc audientes
maiores natu Gauanes & Æropus, ste-
tere attoniti. at puer, Accipimus rex que
das, præloquutus, gladio (nam gladium
gerebat) circumscripsit in pauimento
domus solem: circumscriptumq; quum
ter in sinum suum hausisset, abiit cum
CXXVIII ceteris. 2 Quale autem esset id quod
faciebat puer, & quod data cum illo-
rum assensu accipiebat minimus natu;
renunciauit quidam assessorum regi.
Hoc audito, rex ira percitus equites ad
eos interimendos mittit. Est autem in ea
regione amnis cui tanquam liberatori
immolant posteri illorum qui ab Argo
erant: hic amnis, posteaquam eum Te-
menidæ transierant, ita vehemens effe-
ctus erat vt ab equitibus transiri nequie-
rit. Temenidæ in aliam Macedoniæ plagam
transgressi; habitarunt prope hor-
tos qui ferebantur esse Midæ Gordio
geniti, quibus in hortis sua sponte na-
scuntur rosæ sexagenûm foliorum, fra-
grantiori odore quàm ceteræ: & in qui-
bus (vt fertur à Macedonibus) Silenus
fuit exceptus. Super eos situs est mons,
nomine Bermius, per hyemem inacces-
sus. Hinc egressi post quam eam plagam
obtinuerunt Temenidæ, ceteram Ma-
CXXIX cedoniam subegerunt. Ab hoc au-
tem Perdicca hunc in modum Alexan-
der oriundus est: Amyntæ filius fuit A-
lexander, Amyntas Alcetæ, pater Alce-
tæ fuit Æropus, Æropi Philippus, Phi-
lippi 3 Argæus, huius Perdiccas, qui pa-
rauit imperium. Ita Amyntæ fuit Ale-
CXL xander filius. Qui vbi Athenas venit à
Mardonio missus, ita verba fecit, Viri
1 Athenienses, Mardonius hæc inquit;
Nuncius mihi ab rege venit in hæc ver-
ba, Athenienssibus iniurias quas mihi
intule-

καὶ" Φέρει ἐς μέγα τι καλέσας ὁ τοὺς ἄλλους, φράσ- μ. φράσαι μέλλοντα
γέρθαι σφι ἀπαλλάσσεσθαι ἐκ τῆς τῆς ἐοῦτῆς. ⓐ
δὲ, ⓦ μισθὸν ἔφασαν δίκαιον εἶ) ἀπολαβόντας, ἤτω
ὄξιέναι. ἐνθαῦτα ὁ βασιλεὺς, τῆ μισθοῦ πέρι ἀκού-
σας, ἰὼ γὰρ κῆ τ' τὸ καπνοδόκιον ἐς ⓦ τοῖκον ἐσέχων ἐφή-
λιος, εἶπε, θεοβλαβὴς γενόμενος, Μισθὸν ὑμῖν ἐ-
γὼ ὑμέων ἄξιον τοῦδε ἀποδίδωμι· δείξας ⓦ ἠλίωι ὁ
μὲν δὴ Γαυάνης τε καὶ ὁ Αἴροπος ⓐ πρεσβύτεροι ἔ-
σαν ἐκπεπληγμένοι, ὡς ἤκουσαν ταῦτα. ὁ δὲ
παῖς, ἐτύγχανε γὰρ ἔχων μάχαιραν, Εἰπὰς τάδε, 10
Δεκόμεθα ὦ βασιλεῦ τὰ δίδοις, ἐνέγραφε τῇ μα- μ. ἐνέγραψε
χαίρῃ ἐς τὸ δάφος τοῦ οἴκου ⓦ ἥλιον. ἐνεγρά-
ψας δ', ἐς ⓦ κάλπον ἐσῆλθε ἀφ' ὑσαμένους ἐκ τοῦ ἡλί-
ου, ἀπαλλάσσετο αὐτός τε καὶ ⓐ μετ' αὐτοῦ. ⓐ οἱ μὲν
δὴ ἀπίεσαν. Τῷ δὲ βασιλεῖ σημαίνει ὅς τῶν
πρέσβεων οἷόν τι χρῆμα ποιήσειε ὁ παῖς, καὶ ὡς σφι
νόῳ ἐκείνων ὁ νεώτατος λάβοι τὰ δεδομένα. ὁ δὲ,
ταῦτα ἀκούσας, καὶ ὀξωθεὶς, πέμπει ἐπ' αὐτοὺς
ἱππέας ἀπολέοντας. ποταμὸς δὲ ὅστις ἐν τῇ χώ- 20
ρῃ ταύτῃ, τῷ ὑστέροισι ⓐ τούτεων τῶν ἀνδρῶν ἀπ'
Ἄργεος ἀπόγονοι" σωτήρια. ἔστ', ἐπεί τε διέβη- μ. σωτήρια
σαν ⓐ Τημενίδαι, μέγας οὕτω ἐρρύη ὥστε οὐ ἱπ-
πέας μὴ οἵους τε γενέσθαι διαβαίνειν. ⓐ δὲ, ἀπι-
κόμενοι ἐς ἄλλην χώρην τῆς Μακεδονίης, οἴκησαν πέ-
λας τῶν κήπων τῶν λεγομένων εἶ) Μίδεω τοῦ Gor-
δίεω· ἐν τοῖσι φύεται αὐτόματα ῥόδα, ἓν ἕκαστον
ἔχον ἑξήκοντα φύλλα, ὀδμήν τε ὑπερφέροντα τῶν 32½
ἄλλων. ἐν τούτοισι καὶ ὁ Σιληνὸς τοῖσι κήποισι ἥ-
λω, ὡς λέγεται ὑπὸ Μακεδόνων. ὑπὲρ δὲ τῶν
κήπων οὖρος κέεται, Βέρμιον οὔνομα, ἄβατον ὑπὸ
χειμῶνος. ἐνθεῦτεν δὲ ὁρμεώμενοι, ὡς ταύτην ἔ-
σχον, κατεστρέφοντο καὶ τὴν ἄλλην Μακεδονίην.
Ἀπὸ τούτου δὴ τοῦ Περδίκκεω Ἀλέξανδρος ὧδε
ἐγεγόνεε. Ἀμύντεω" παῖς ἦν Ἀλέξανδρος Ἀ- μ. παῖς ἦν
μύντης ὁ, Ἀλκέτεω· Ἀλκέτεω ὁ πατὴρ ἦν Ἀέ-
ροπος· τοῦ ὁ, Φίλιππος· Φιλίππου δ', Ἀργαῖος τοῦ ὁ,
Περδίκκης, ὁ κτησάμενος τὴν ἀρχήν. ἐγεγόνεε μὲν
δὴ ὧδε Ἀλέξανδρος ὁ Ἀμύντεω. Ὡς δ' ἀπίκετο ἐς
τὰς Ἀθήνας" πεμφθεὶς ὑπὸ Μαρδονίου, ἔλεγε μ. πεμφθείς
τάδε, Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, Μαρδόνιος τάδε λέγει, Ἐ-
μοὶ ἀγγελίη ἦκε περὶ βασιλέος, λέγουσα οὕτω, Ἀ-
θηναίοισι τὰς ἀδικίας τὰς ἐς ἐκείνων ἐς ἐμὲ

—magnum aliquid portendere. ideoque accersitis mercenar. *Ad verbum, Portentum esse [hanc rem] & ad magnum aliquid spectare. vel, tendere. At Valla errorem inceptum ab ἰὼ ἐφάνη, prosequutus est in φήνοι.* 1 Tunc rex, vbi mercedis mentionem fieri audiuit, sole tunc forte per fumarium, *siue, caminum*, domum ingrediente, dixit furore correptus, At ego hanc mercedem vobis dignam rependo. ostendebat autem solem. *vel, At ego vobis hanc mercedem persoluo. id est, in mercedem; vel, pro mercede, vt μισθὸν dicatur per appositionem. Videtur autem voluisse significare, illos debere abunde magna mercedis loco ducere quod saluos illos à se dimitteret.* 2 At regi quidam ex eius assessoribus, quod egerat puer, & quòd ille quum omnium natu minimus esset, quæ sibi data erant accepisset, id certo consilio factum esse, renunciauit. *Nam σφι νόῳ (parissimum alioqui loquendi genus) hoc videtur significare. q. d. Gallice, Et qu'il ne faisoit cela sans y auoir bien pensé.* 3 Argæus,

» ἀμορφώσας πάσας μετίημι. νεῦ τε ὦδε Μαρδονίε
» ποίεε. τῶν μὲν τὴν χώρ σφι ἀπόδος· τῶν δ', ἢν βού-
» λωνται ἐς ταύτην ἐλέσθαι αὐτὶ ἑωυτῶν, αὐτὴν ἐλέσθαι, ἐόντες
» αὐτόνομοι. ἱρά τε πρήσσειν σφι (ἢν δὴ βούλωνταί γε ἐ-
» μοὶ ὁμολογέειν) ἀνορθώσω, ὅσα ἐγὼ ἐνέπρησα. τοῦτε-
» ὧν δ' ἀπιγμένων, ἀναγκαίως ἔχει μοι ποιέειν ταῦτα,
» ἢν μὴ ὑμέτερον αἴτιον γένηται. λέγω δ' ὑμῖν τάδε,
ἢ. ἀνεώ μφως; » Νεῦ μαίνεσθε πόλεμον βασιλεῖ ἀπαειρόμενοι;
» οὔτε γὰρ ἂν ἐπιβάλοισθε, οὔτε οἷοί τε ἐσὶ ἀντέχειν
» τῷ πρώτῳ χρόνον. εἴδετε μὲν γὰρ τὴν Ξέρξεω στρατη- 10
» λασίην τὸ πλῆθος, καὶ τὰ ἔργα πρωθήκατε δ' καὶ τὸν
ἢ. περὶ ἐμεῦ ἔσεται μὲν νεῦ πρόσεσθαι μοι δυνάμιν ὥστε κῆν ἐμὲ ἡμέας ὑπερ-
δύναμ. » βάλεσθε, καὶ νικήσαντε, (τῶν γὰρ ὑμῖν οὐδεμία ἐλπὶς,
» εἰ γὰρ δὴ φρονέοιτε) δεήσει πρήγεα πολλαπλήσια. μὴ
» ὦν βούλεσθε παρεισάμενοι βασιλεῖ, στρεβλὴν μὲν τὴν χώ-
» ρης, θέειν δ' ἀεὶ περὶ ὑμέων αὐτῶν· ἀλλὰ καταλλάσσε-
» σθε. πρέπει δ' ὑμῖν κάλλιστα καταλύσασθαι, βασιλῆ-
» ος ταύτην ὡρμημένον· ἔστι ἐλθοῦσι ἡμῖν ὁμηχανίην
» σωθῆναι αἰθὶ τε δόλου καὶ ἀπάτης. Μαρδόνιος μὲν
» ταῦτα ὦ Ἀθηναῖοι ἐνετείλατό μοι εἰπεῖν πρὸς ὑ- 20
» μέας. ἐγὼ δ' αὖτε μὲν εὐνοίης τῆς ἐς ὑμέας ἕνεκα
» ἔρεμνῦ, οὐδὲν λέξω. οὐ γὰρ ἂν νεῦ πρῶτον ἐπεμέ-
» μνητο. προσχρήζω δ' ὑμέων πείθεσθαι Μαρδονίῳ. ἐνο-
» ρέω γὰρ ὑμῖν οὐκ οἵοισί τε ἐσομένοισι τῷ πρώτῳ χρό-
» νον πολεμέειν Ξέρξῃ. εἰ γὰρ ἐνώρων τοῦτο ἐνὸν ὑμῖν,
» οὐκ ἂν κοτε ἐς ὑμέας ἦλθον, ἔχων λόγους τοιούσδε. καὶ
» γὰρ δυνάμιος ὑπολαβεῖν πολλῆς ἡ βασιλῆος ἐσὶ καὶ
» χεὶρ ὑπερμήκης. ἢν ὧν μὴ αὐτίκα ὁμολογήσητε,
» μεγάλα προστεινόντων ἐπ' οἷσι ὁμολογέειν ἐθέλουσι,
» δείδω ὑπὲρ ὑμέων, ἐν τείῳ τε μάλιστα οἰκη- 30
» μένων τῶν συμμάχων πρώτων, αἰεί τε φθειρομένων
» μούνων, ἐξαίρετόν τι μεταίχμιον τὴν χώρην ἐκτημένων.
» ἀλλὰ πείθεσθε. πολλοῦ γὰρ ὑμῖν ἄξια ταῦτα, εἰ βα-
» σιλεὺς γε ὁ μέγας μούνοισι ὑμῖν Ἑλλήνων τὰς ἁμ-
» αρτάδας ἀπιεὶς, ἐθέλει φίλος γενέσθαι. Ἀλέξαν-
δρος μὲν ταῦτα ἔλεξε. Λακεδαιμόνιοι δ', πυθόμενοι ἥ-
κειν Ἀλέξανδρον ἐς Ἀθήνας, ἐς ὁμολογίην ἀέοντα
τῷ βαρβάρῳ Ἀθηναίοις, ἀναμνησθέντες τῶν λογίων,
ὡς σφέας χρεὼν ἐσὶ ἅμα τοῖσι δηίοισι Δωριεῦσι ἐκ-
πίπτειν ἐκ Πελοποννήσου ὑπὸ Μήδων τε καὶ Ἀθη- 40
ναίων, χάρτα τε ἔδεισε μὴ ὁμολογήσωσι τῷ Πέρσῃ Ἀ-
θηναῖοι, αὐτίκα τε σφι ἔδοξε πέμπειν ἀγγέλους. καὶ
δὴ σπεύδοντες ὥστε ὁμοῦ σφέων γίνεσθαι τὴν κα-

intulerunt omnes remitto. nunc autem Mardoni ita facito: Suam eis regionem reddito: præterea aliam pro suo arbitratu eligant, suaque libertate potiantur. Quinetiam eorum templa, si mecum fœdus inire volent, omnia quæ ego incendi, restituito. Hic nuncius quum mihi allatus sit, necesse habeo ista exequi, nisi per vos steterit. Ego vero hæc vobis duco dicenda, Quid insanitis, bellum regi inferentes, cui nec vnquam præstare, nec semper obstare poteritis? Nostis enim Xerxis & copias & facta: auditis quoque nunc de exercitu qui mecum est: [1] quem si superaueritis atque veceritis, nulla vobis (si sapitis) spes erit, quum alius multo maior exercitus sit adfuturus. Nolite igitur, æquiparando vos regi, priuari solo vestro, [2] & pro vobis ipsis assidue discurrere. imo potius his molestiis vos explicate, quum adsit vobis pulcherrima explicandi facultas, quod ab rege prouocati vt societatem belli nobiscum ineatis citra dolum & fraudem, liberati eritis. Hæc me iussit Athenienses apud vos Mardonius dicere. Ego vero de mea in vos beneuolentia nihil cõmemorabo. neque enim nunc primum eam cognouistis. Obsecro autẽ vt Mardonio morem geratis, quos animaduerto non semper validos fore ad gerendũ cum Xerxe bellum: quales si animaduerterem esse, nequaquam huc cum his mandatis veniissem. Quippe regis vires supra humanas sunt, & manus prælonga. [3] Quod nisi propere assentiamini magna pollicentibus, quippe ex æquo fœdus facere volentibus, timeo vestram vicem, qui ex omnibus sociis & maxime in via habitatis, & soli semper præcipuã cladem accipitis, possidentes tetram inter diuersas acies positam. [4] Itaque inducite hoc in animum quod magnopere est è vestra dignitate, quum rex magnus vobis Græcorum solis iniurias remittens, cupiat effici amicus. Hæc Alexander. Quem Athenas ire ad inducendos CXLII in barbari societatem Athenienses quũ audissent Lacedæmonii, id ne fieret vehementer extimuerunt, reminiscentes oraculorum, fatale esse vt ipsi cum ceteris Doriensibus è Peloponneso eiicerentur à Medis pariter & Athenienses. ideoque sine mora mittendos illuc censuere legatos. Et sane contigit vt concioni adessent

1 Quo si potentiores extiteritis, eumque viceritis (quod nequaquam speratis, si sapitis) 2 Et semper de vita vestra periclitari. Vos igitur potius in gratiam *cum rege* redite, quum reconciliationis pulcherrima se vobis offerat occasio, regem ad hanc propensum habentibus. Inita nobiscum citra dolum & fraudem societate belli, liberi estote 3 Nisi igitur statim cum illis paciscamini, luculentas condiciones vobis proponentibus, quibus pacisci volunt, 4 Enimuero morem gerite. magni enim vestra refert, regem magnum vobis solis Græcorum iniurias condonare, & amicitiam vobiscum inire velle.

Lacedæ-

Lacedæmonii. extraxerant enim Athenienſes tempus, probe ſcientes fore vt Lacedæmonii audirent venire à barbaro nuncium ad ſocietatẽ contrahendam. quare de induſtria id fecere ad declarandam Lacedæmoniis ſententiam
CXLII ſuam. Vbi dicendi finẽ fecit Alexander, excipientes nuncii Spartanorum, ita loquuti ſunt, Nos vero miſere Lacedæmonii oratum vos ne quid noui in Græciã agatis, neq; verba quę adferuntur à barbaro admittatis: quod id neq; iuſtum ſit vllo modo, neq; decorum cum aliis Græcis, tum præcipue vobis: idque multis de cauſſis. Vos enim hoc bellum excitaſtis etiam nobis inuitis, & propter imperiũ veſtrum eſt decertatum: quod certamẽ nunc in vniuerſam Græciam emanauit:
1 cuius totius vos præcipui authores fuiſtis, & Græcis cauſſa ſeruitutis, res nullo pacto toleranda. quum præſertim conſtet Athenienſes ſemper & iam inde à priſcis temporibus vindicaſſe permultos homines in libertatem. Et triſtem quidem. cõdicionem veſtram dolemus, quod iam bis prouentu frugum fraudati eſtis, & iam domibus quę diruę ſunt caretis. quo nomine Lacedæmonii vobis ac ceteri ſocii ſpondent ſe vxores veſtras & omnia ad bellum inutilia 2 proxime domeſticos ſuos, quoad bellũ hoc ſteterit, alituros. Neq; vero vos Alexander Macedo ſeducat, 3 commendans Mardonii orationem. facit enim quod ſibi faciendum eſt: quippe qui tyrannus tyranno operam præſtat. Sed non idem veſtra facere intereſt, ſi recte ſapitis, qui
3 ſcitis nihil barbaris eſſe neq; fidum neq;
CXLIII verum. Hæc quum nuncii dixiſſent, Athenienſes Alexandro ita reſponderũt, Et ipſi cognitũ habemus hoc, vires Medorum etiam atque etiam maiores eſſe quã noſtras, vt id 4 nihil interſit exprobrare nobis: attamẽ in tutanda libertate eatenus reſiſtemus quatenus valebimus. Vt autem ſocietatem cum barbaro contrahamus, neque tu perſuadere tentes, neque nos, ſi tu tentaueris, perſuadebimus. 5 Tu vero renuncia Mardonio Athenienſes dicere, quoad ſol eodem itinere meabit quo nunc meat, eouſque ſe nunquam cum Xerxe ſocietatem inituros, ſed ſe protegendo propulſaturos eum, fretos ope deorum atque heroum,

τάσασιν. ἐπῃνέμεινδν γὰρ ⓐ Ἀθηναῖοι ἀμφοτέροντες, δ᾽ ὑπισάμθοι ὅτι ἔμελλον Λακεδαιμόνιοι πυθέσθαι ἥκοντα πρὸς τὸ βαρβάρου ἄγγελον ἐς ὁμολογίαν· πυθόμθοί τε, πέμψων κατὰ τάχος ἀγγέλους ὑπίτηδες ὧν ἐποίευν, ἐνδεικνύμθοι τοῖσι Λακεδαιμονίοισι τὴν ἑωυτῶν γνώμην.

Ὡς δὲ ἐπαύσατο λέγων Ἀλέξανδρος, ἀμαδδξάμθοι ἔλεγον ⓐ ἀπὸ Σπάρτης ἄγγελοι, Ἡμέας δὲ ἔπεμψαν Λακεδαιμόνιοι δεησομθόους ὑμέων, μήτε νεώτερον ποιέειν μηδὲν κατὰ τὴν Ἑλλάδα, μήτε λόγοις ἐνδέχεσθαι πρὸς τὸ βαρβάρου. οὔτε γὰρ δίκαιον οὐδαμῶς, οὔτε κόσμον φέρον οὔτε γε ἄλλοισι Ἑλλήνων οὐδαμοῖσι, ὑμῖν δὲ δὴ καὶ μάλιστα πάντων ἥκιστα, πολλῶν εἵνεκα. ἐγείραντε γὰρ τὸν δε ⓦ πόλεμον ὑμεῖς, οὐδὲν ἡμέων βουλομθόων, καὶ πρώτοι τῆς ὑμετέρης ἀρχῆς ὁ ἀγὼν ἐγένετο· νῦν δὲ φέρει καὶ ἐς πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα. ἄλλως τε, τοσούτων ἀπάντων αἰτίοις γενέσθαι δουλοσύνης τοῖσι Ἕλλησι Ἀθηναίοις, οὐδαμῶς ἀναγκαῖον· οἵτινες αἰεὶ κοτὲ ὃ πάλαι φαίνεσθε πολλοῖς ἐλευθερώσαντες αὐθρώποις. πιεζομθόοισι μέντοι ὑμῖν σιτοδομεθα, καὶ ὅτι καρπῶν ἐστέρησθε δισσῶν ἤδη, καὶ ὅτι οἰκοφθόρησθε χρόνον ἤδη πολλόν. ἀντὶ τουτέων δὲ ὑμῖν Λακεδαιμόνιοί τε καὶ ⓐ σύμμαχοι ἐσαγγέλλονται γυναῖκάς τε καὶ τὰ ἐς πόλεμον ἄχρηστα οἰκετέων ἐχόμθα πρὸς ὑπιδρέψειν ἐστ᾽ ἂν ὁ πόλεμος ὅδε σιωπήκῃ. μηδὲ ὑμέας Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν ἀναγνώσῃ, λέγοντας ⓦ Μαρδονίῳ λόγον. τοῦτο μὲν γὰρ ταῦτα ποιητέα ἐστί· (τυράννος γὰρ ἐὼν, τυράννῳ συγκατεργάζεται) ὑμῖν δ᾽ οὐ ποιητέα, εἴπερ δὲ τυγχάνετε φρονέοντες, ὑπισαμθόοισι, ὡς βαρβάροισι ἐστὶ οὔτε πιστὸν, οὔτε ἀληθὲς οὐδέν. Ταῦτα ἔλεξαν ⓐ ἄγγελοι. Ἀθηναῖοι δὲ τοῖς μὲν Ἀλέξανδρον ὑποκρίνασθαι τάδε, Καὶ αὖτοί τοι τόδε γε ὑπισάμεθα, ὅτι πολλαπλασίη ἐστὶ τοῦ Μήδου δύναμις ἢ ἡμῖν· ὥστε οὐδὲν δέη τόδε γε ὀνειδίζειν. ἀλλ᾽ ὅμως ἐλευθερίην σκεπτόμθοι, ἀμυνθόμεθα ὅτεω ὅκως αἰ καὶ δυνώμεθα. ὁμολογῆσαι δὲ τοῦ βαρβάρου μήτε σὺ ἡμέας πειρῶ ἀναπείθειν, οὔτε ἡμέες πεισόμεθα. νεῶ τε ἀπάγγελε Μαρδονίῳ ὡς Ἀθηναῖοι λέγουσι, ἐστ᾽ ἂν ὁ ἥλιος τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἴῃ τὴν περ νῦν ἔρχεται), μήκοτε ὁμολογήσειν ἡμέας Ξέρξῃ. ἀλλὰ θεοῖσί τε συμμάχοισι πίσυνοί μιν ἐπέξιμθ᾽ ἀμυνόμθοι, καὶ τοῖσι ἥρωσι,

1 Adde quod Athenienſes, qui horum omnium autores extiterunt, primos ex Græcis iugum ſeruitutis ſubire, res eſt profecto intoleranda. quum præſertim vos conſtet ſemper & iam inde à priſc. *vt legatus Ἀθηναῖοι δουλοσύνης.* 2 Ad rem domeſticam pertinentia. 3 Poliens. *id eſt, exornans.* 4 Nihil opus ſit. 5 Atque adeo nunc renuncia Mard.

» τῷ ἀκρίτῳ τοῦτο ἐμήσαντι ὅπιν ἔχων, ἀνέστρεψε τούς τε οἴ-
» κους καὶ τὰ ἀγάλματα. σὺ τε τὰ λοιπὰ λόγους ἔχων
» τοιούσδε μὴ ἐπιφαίνεο Ἀθηναίοισι· μηδὲ δοκέων
» χρηστὰ ἀποεργέειν, ἀτέμισα ἔρδειν πρήσσεο. οὐ γὰρ
» σε βουλόμεθα τόδε ἀμείψασθαι τοῖς Ἀθηναίων πάθεϊ,
» ἐόντα τοι ξείνον τε καὶ φίλον. Πρὸς μὲν Ἀλέξαν-
δρον τοῦτα ἀπεκρίναντο· τοῖς δὲ ἀπὸ Σπάρ-
» της ἀπέλθοις, τάδε, Τὸ μὲν δόξαι Λακεδαιμονίοις μὴ
» ὁμολογήσωμεν τῷ βαρβάρῳ, κάρτα αἰνὸν ἦν ποιέειν
» ἐστί. ἀτὰρ αἰσχρῶς γε οἴκατε ἐζεπίστασθαι οἱ Ἀθη- 10
» ναίων φρόνημα ἀρρωδῆσαι· ὅτι ὅτε χρυσὸς ἐστὶ γῆς
» ὕδαμόθι τοσοῦτος, οὔτε χώρη κάλλεϊ καὶ ἀρετῇ μέγα
» ὑπερφέρουσα, τὰ ἡμεῖς δεξάμενοι, ἐθέλομεν αὐτὴν μὴ
» δίσφυτες καταδουλῶσαι τὴν Ἑλλάδα. πολλά τε γὰρ
» καὶ μεγάλα ἐστὶ τὰ ἀποκωλύοντα ταῦτα μὴ ποιέειν,
» μάλιστα δὲ ἓν ἐθέλωμεν. πρῶτά τε καὶ μέγιστα, τῶν θεῶν
» τὰ ἀγάλματα καὶ τὰ οἰκήματα ἐμπεπρησμένα τε
» καὶ συγκεχωσμένα, ἠνάγκασται ἔχει τι-
» μωρέειν ἐς τὰ μέγιστα μᾶλλον ἢ σφι ὁμολογέειν τῷ
» τάδε ἐργασαμένῳ. αὖτις δέ, τὸ Ἑλλήνιον ὁμαι- 20
» μόν τε καὶ ὁμόγλωσσον, καὶ θεῶν ἱδρύματά τε κοινὰ
» καὶ θυσίαι, ἤθεά τε ὁμότροπα. τῶν καὶ προδόται γε-
» νέσθαι Ἀθηναίους οὐκ ἂν εὖ ἔχοι· ἐπίστασθέ τε οὕτω,
» εἰ μὴ πρότερον ἐτυγχάνετε ἐπιστάμενοι. ἔστι
» αὖ καὶ ἓν εἰπεῖν Ἀθηναίων, μηδαμᾶ ὁμολογή-
» σοντας ἡμέας Ξέρξῃ. ὑμέων μέντοι ἀγάμεθα τὴν
» προνοίην, τὴν πρὸς ἡμέας ἔσχετε, ὅτι προείδετε
» ἡμέων οἰκοφθορημένων οὕτω, ὥστε βοτὰ ἐκτρέφειν ἐθέ-
» λειν ἡμέων τοὺς οἰκέτας. καὶ ὑμῖν μὲν ἡ χάρις ἐκπε- 30
» πλήρωται· ἡμεῖς δὲ μέντοι λιπαρήσομεν οὕτω ὅκως
» ἂν ἔχωμεν, τόδε ἓν λυπέοντες ὑμέας. νεῶν δὲ ὡς οὔτω
» ἐόντων, προθύμως ὡς τάχιστα ἐκπέμπετε. ὡς γὰρ
» ἡμεῖς ἐκδεκόμεθα, οὐκ ἔχει χρόνου πρῆξαι ὁ βάρ-
» βαρος ἐσβαλὼν ἐς τὴν ἡμετέρην· ἀλλ' ἐπειδὰν τά-
» χιστα πύθηται τὴν ἀγγελίην ὅτι τόδε ἓν ποιήσομεν τῷ
» κρατοῦντι ἡμέων προσδέξεσθαι. πρὶν ὦν πρῆξαι ἐκεῖνον
» ἐς τὴν Ἀττικήν, ἡμέας χρεὸν ἐστὶ προβοηθῆσαι ἐς
» τὴν Βοιωτίην.

quorum ille, nihil penſi habens, & templa & ſimulacra incendit. [1] Tu quoque poſthac cũ iſtiuſmodi oratione ne committas vt Athenis vidgaris, neve per ſpeciem emoluuentorum infanda nos facere ſuadeas. nolumus enim te ingratũ quippiã ab Athenienſibus pati, quibus & hoſpes & amicus es. Hæc Alexandro reſponderunt. nuncio autem Spartiatarum iſta, Lacedæmonios vereri ne fœdus ineamus cum barbaro, ſane humanum eſt: neq; hoc vereſitos eos turpe eſt veniſſe, quibus mens Athenienſium inexplorata eſſet: quoniam neq; tantum auri vſquam gentium eſt, neq; regio vlla ſpecie & bonitate præſtans, quã nos accipientes, vt cum Medis ſentiremus, ad tradendam ſeruituti Græciã induceremur. Quod ne faciamus, etſi velimus, multa & magna nos dehortantur: primum atq; idem maximum, quod deorũ ædes effigieſq; incenſæ pariter & obrutæ ſunt, quas nos in primis vltum ire neceſſe eſt potius quam cum iis fœderari qui iſta feceruns: deinde, quum ſimus Græci eiuſdem & ſanguinis & linguæ, quorum & fana & ſacrificia communia ſunt, & mores adſimiles, eorũ proditores fieri Athenienſes, non bene haberet. [3] Ex quo, ſi antea neſciebatis, nunc ita accipiatis, dum vel vnus Athenienſium ſupererit, nunquam nos cõuenturos eſſe cum Xerxe. Veſtram autem erga nos prouidentiam, [4] quod conſulatis nobis domo carentibus ita vt domeſticos noſtros alere velitis, gratiam habemus: [5] & licet beneficium veſtrum cumulatũ ſit, nos tamen ita illud tolerabimus vt nihil vobis moleſtiæ adferamus. Quod quum ita ſit, copias primo quoque tempore emittendas curate. nam (vt nos coniectamus) non diu differet barbarus ingredi regionem noſtram: ſed ſimulatque acceperit nuncium nos nihil eorum eſſe facturos quæ orauit, aderit. qui antequam adſit in Attica, tempus eſt nos in Bœotiam auxilio ire.

---

1 Tu quoque ne poſthac in conſpectum Athenienſium venias orationem huiuſmodi adferens: neque, dum in nos officioſus eſſe videris, *vel, bene de nobis mereri*, ad committenda nefaria nos hortare. 2 Veritos quidem eſſe Lacedæmonios ne cum barbaro fœdus iniremus, humanum fuit: ſed tamen turpe eſſe videtur, vos qui ſciretis qua ſint animi magnitudine præditi Athenienſes, eo metu correptos fuiſſe. quoniam neque tantum, &c. *Vt ſit ſenſus, illum quidem timorem, humanum fuiſſe, id eſt, à diſſidentia quadam naturæ hominum ingenita profectum eſſe: non debuiſſe tamen vllum in illis reperire locum illam diffidentiam apud illos qui Athenienſium magnitudinem animi perſpectam haberent. Simplicior tamen eſſet ſenſus, & ad verba iſta quæ ſequuntur, accommodatio, εἰ μὴ πρότερον ἐτυγχάνετε ἐπιστάμενοι, ſi non prius cum ἐπιστάμενοι iungi poſſet, eo modo quo dicitur κακὸς ἐπίστασθαι, & κακὸς εἰδέναι, pro ἐπιτήδειος. Sed & πρότερον ſimpliciter pro propoſito ſeu mente poſſimus etiam fortaſſe accipere cum Valla.* 3 Atque adeo hoc ſcitote ſi antea neſciuiſtis. 4 Quod ita nobis proſpiciatis quorum euertæ ſunt fortunæ, vt alere domeſt. noſtros velitis. 5 Ac vos quidem beneuolentiæ officio plene iam defuncti eſtis: nos vero quibus poterimus modis nos ſuſtentare pergemus, nihil vobis faceſſendo negocii. *Negant enim ſe velle vti beneficio illo quod obtulerunt Lacedæmonij, cuius tamen gratiam illis habeant non minus quam ſi vterentur. Ideoque χάρις ἐκπεπλήρωται referendum eſt ad id quod obtulerunt Lacedæmonij, quamuis non præſtiterint. q. d. Iam nos vobis abunde obſtrinxiſtis, quum hoc beneficium in nos conferre paratos eſſe vos dixiſtis.*

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER nonus, qui inscribitur CALLIOPE.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΤΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΕΝΝΑΤΗ, ἐπιγραφομένη ΚΑΛΛΙΟΠΗ.

1 HOc ab Athenienſibus reddito reſponſo Lacedæmonii Spartam reuerterũt. Mardonius autem; poſteaquam regreſſus ad eum Alexander Athenienſium reſponſa indicauit; mouens è Theſſalia; citato agmine Athenas ire contendit; quacunq; iter faciebat, illinc viros ad bellum ſumens Theſſalis ducibus. Quos adeo nõ pœnitebat eorum quę hactenus egerant, vt etiam multo ſtudioſius Perſam inducerent. E quibus Thorax Lariſſæus & Xerxem effugientem deduxerat, & tũc Mardonium propalam deducebat in Græciam. 2 Mardonium autem, vbi cum exercitu Thebas peruenit, Thebani exceperunt: ſuadendoque non ſinebant progredi longius, quod negarẽt vllum locum ponendis caſtris opportuniorem eſſe quam illum, vbi ſubſidens conſequeretur vt omnem Græciam ſine prœlio ſubigeret. Arduum enim eſſe vniuerſis etiam hominibus vi ſubigere Græcos inter ſe conuenientes: quod & antea cognouiſſent. Si vero feceris (dicebant) quod nos ſuademus, occupabis nullo negõcio validiſſima quæq; illorum conſilia. Mitte pecuniam ad eos qui præpotentes ſunt in ciuitatibus: miſſa pecunia Græciam ad factionẽ rediges: hinc eos qui tecum non ſentient, admotis copiis facile expugnabis. III Hæc Thebani ſuadebãt: quibus ille obtemperandum non putauit, partim animi faſtu, partim acri quadam libidine Athenas iterum occũpandi: præſertim ſperans incenſis per inſulas ignibus declaraturum ſe regi Sardibus agenti, Athenas ab ipſo teneri. Igitur in Atticam contendens, quum illic Athenienſes ne tunc quidem inueniſſet, ſed

Ι μὲν, ταῦτα ὑποκριναμένων Δελφῶν, ἀπαλλάσσοντο ἐς Σπάρτην. Μαρδόνιος δὲ, ὡς ἀπονοστήσας Ἀλέξανδρος τὰ παρὰ Ἀθηναίων ἐσήμηνε, ὁρμηθεὶς ἐκ Θεσσαλίης, ἤλαυνε τῷ στρατῷ κατὰ δὴ τάχος Ἀθήνας. ὅκου δὲ ἐκάστοτε γίνοιτο, τούτους προσελάμβανε. τοῖσι δὲ Θεσσαλίης ἡγεομένοισι οὔτε τὰ πρότερα πεπρηγμένα μετεμέλετο ὀλίγα, πολλῷ τε μᾶλλον ἐπῆρε Πέρσῃ· καὶ συμπροσέπεμψέ τε Θώρηξ ὁ Λαρισαῖος ἐξερξέα φεύγοντα, καὶ τότε ἐκ τοῦ φανεροῦ προσεῖχε Μαρδονίῳ ὡς τιμῶν Ἑλλάδα. Ἐπεὶ δὲ πορθυόμενος ἦλθε ὁ στρατὸς ἐς Βοιωτούς, Θηβαῖοι κατελαμβάνοντο Μαρδονίου· καὶ συνεβούλευον αὐτῷ, λέγοντες ὡς οὐκ εἴη χώρος ὅτιτηδεώτερος ἐνστρατοπεδεύσασθαι ἐκείνου. ὁδὲ ἐῶν ἱέναι ἑκάστερω, ἀλλ' αὐτοῦ ἰζόμενον, ποιέειν ὅκως ἅμα χρηίτῳ πᾶσι Ἕλλησι καταστρέψηται. χρῆν μὲν γὰρ ὁ ἰσχυρὸν Ἕλλησι ὁμοφρονέοντας, οἵ περ καὶ πάρος ταὐτὰ ἐγίνωσκον, χαλεπὰ εἶναι προσιζάνεσθαι καὶ ἅπασι ἀνθρώποισι· εἰ δὲ ποιήσειαν τὰ ἡμεῖς παραινέομεν, (ἔφασαν λέγοντες) ἕξεις ἀπόνως ἅπαντα τὰ κείνων ἰσχυρὰ βουλεύματα. πέμπε χρήματα ἐς τοὺς δυναστεύοντας ἀνδρας ἐν τῇσι πόλισι· πέμπων δὲ, τῷ Ἑλλάδα παραδῴσεις· ἐν τούτῳ γὰρ μὴ τὰ σὰ φρονέοντας, ῥηιδίως μετὰ τῶν πασιωτέων καταστρέψεαι. Οἱ μὲν ταῦτα συνεβούλευον· ὁ δ' οὐκ ἐπείθετο, ἀλλά οἱ δεινὸς ἐνέσακτο ἵμερος τὰς Ἀθήνας δεύτερα ἑλεῖν· ἅμα μὲν ἐὼν ἀγνωμοσύνης, ἅμα δὲ πυρσοῖσι παραινήσων ἐδόκεε βασιλέι δηλώσειν ἐούσῃ ἐν Σάρδισι, ὅτι ἔχοι Ἀθήνας. ὃς οὐδὲ τότε ἀπικόμενος ἐς τὴν Ἀττικὴν εὗρε τοὺς Ἀθηναίους· ἀλλ' ἐν τε

1 At Theſſaliæ duces adeo non pœnit. *vel, Theſſalia principes, aut, primores.* 2 Porro quum in Bœotiam peruenisſet exercitus, Mardonium adeuntes Thebani, conſilium illi dabant, nullum locum illo caſtris ponendis opportuniorem eſſe dicentes: nec hinc vlterius progredi eum ſinebant, ſed ibi conſidentem dare operam *volebant* vt Græciam vniuerſam ſine prœl. ſubigeret.

ἐν τε Σαλαμῖνι τοὺ πλείστους ἐπιῳδαίνετο τῇ εἰ, ἐν τε τῇσι νήσοισι, αἱρέει τε ἔρημον ὁ ἄστυ. ἡ δὲ βασιλῆος αἵρεσις ἐς τὴν ὑστεραίην τὴν Μαρδονίου ἔβησε ἐστήκεε, δεκάμηνος ἐλθόντος. Ἐπὶ δὲ ἐν Ἀθήνῃσι ἐλθὼν ἦν Μαρδόνιος, πέμπει ἐς Σαλαμῖνα Μυρσιχίδεω, ἄνδρα Ἑλλησπόντιον, φέροντα τοὺ αὐτοὺς λόγους τοὺ καὶ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν τοῖσι Ἀθηναίοισι διεπέρημψε. ταῦτα δὲ τοδὺ τερον ἀπίκετο, ὡς ἔσχε μὲν τὴν Ἀθηναίων οὐ φιλίας γνώμας, ἐπίζων δὲ σφέας καταπαύσειν τῆς ἀγνωμοσύνης, ὡς δορυαλώτου ἐούσης τῆς Ἀττικῆς χώρης, καὶ ἐούσης ὑπ' ἑωυτῷ. τούτεων μὲν εἵνεκα ἀπέπεμψε Μυρσιχίδεω ἐς Σαλαμῖνα. Ὁ δὲ, ἀπικόμενος ὅτι τὴν βουλὴν, ἔλεγε τὰ παρὰ Μαρδονίου. τῶν δὲ βουλευτέων Λυκίδης εἶπε γνώμην, ὡς ἐδόκεε ἄμεινον εἶναι, δεξαμένους τὸν λόγον σφι Μυρσιχίδεω προενεῖκαι ἐς τὸν δῆμον. ἡ μὲν δὴ ταύτην τὴν γνώμην ἀπεφαίνετο, εἴτε δὴ δεδεγμένος χρήματα παρὰ Μαρδονίου, εἴτε καὶ ταῦτα ἐφρόνεε. Ἀθηναῖοι δὲ, αὐτίκα δεινὸν ποιησάμενοι, 25
οἵ τε ἐκ τῆς βουλῆς καὶ οἱ ἔξω ἦσαν, ὡς ἐπύθοντο, περιστάντες, Λυκίδεα κατέλευσαν βάλλοντες· τὸν δὲ Ἑλλησπόντιον Μυρσιχίδεω, ἀπέπεμψαν ἀσινέα. Ἡρμοκύδου δὲ θορύβου ἐν τῇ Σαλαμῖνι περὶ τὸν Λυκίδεα, πυνθάνονται τὴν Ἀθηναίων αἱ γυναῖκες τὸ γενόμενον. συλλεχθεισάσης δὲ γυναικὸς γυναικί, καὶ παραλαβοῦσαι, ὅτι τὸν Λυκίδεω οἰκίῃ ἤεσαν ἀνδροκτόνεες καὶ σὺν μὲν ἦλθον αὐτοῖσι γυναῖκες, σὺν δὲ τέκνα. Ἐς δὲ τὴν Σαλαμῖνα διέβησαν Ἀθηναῖοι ὧδε· ἕως μὲν προσεδέχοντο ἐκ τῆς Πελοποννήσου στρατὸν ἥξειν τιμωρήσοντα σφι, ἐν δὲ ἔμενον ἐν τῇ Ἀττικῇ. ἐπεὶ δὲ μὲν μακρότερα τε καὶ χολαίτερα ἐποιέετο, ὁ δὲ βαρβάρων καὶ δὴ ἐς τὴν Βοιωτίην ἐλέγετο τῇ εἰ, οὕτω δὴ ἐξεκομίσαντό τε πᾶσαν, καὶ αὐτοὶ διέβησαν ἐς Σαλαμῖνα. ἐς Λακεδαίμονα τε ἔπεμπον ἀγγέλους, ἅμα μὲν, μεμφομένους τοῖσι Λακεδαιμονίοισι ὅτι περιεῖδον ἐσβαλόντα βάρβαρον ἐς τὴν Ἀττικὴν, ἀλλ' οὐ μὴ σφέων ὑπῴασαν ἐς τὴν Βοιωτίην· ἅμα δὲ, ἐπιμήσοντες ὅ τι σφι ἐπέκειτο ὁ Πέρσης μεταβαλόμενοι δώσειν· περὶ ἐπίστε τε ὅτι εἰ μὴ ἀμυνοῦσι Ἀθηναίοισι, ὡς καὶ αὐτοί τινα ἀλεωρὴν εὑρήσονται. ἐπὶ γὰρ δὴ Λακεδαιμονίοισι ὥρταζόν τε τὸν χρόνον, καὶ σφι ἦν Ὑακίνθια· περὶ πλείστου δὲ ἦγον τὰ τοῦ θεοῦ πρήγματα. ἅμα δὲ τεῖχος σφι ἐν τῷ Ἰσθμῷ ἐτείχεον, καὶ ἤδη ἐπάλξεις ἐλάμβανον. Ὡς δὲ ἀπίκοντο ἐς τὴν Λακεδαίμονα οἱ ἄγγελοι καὶ ἀπ' Ἀθηναίων, ἅμα ἀγόμενοι ἔκ τε Μεγάρων ἄγγελοι καὶ ἐκ Πλαταιέων,

plerosque eorum in classe ad Salaminē esse audiret, vrbem cepit desertam, decimo mense quàm fuerat ab ipso rege capta. Eo postquam venit, mittit ad IV
Salaminem Murichidem quēdam Hellespontium, cum eisdem mandatis quæ Alexander Macedo pertulisset. Mittebat autem eadem mandata, gnarus ille quidem non beneuolo erga ipsum animo esse Athenienses, sed sperans contumaciam deposituros, tanquam subacta omni Attica regione, & sub ipsius imperio posita. hac de caussa Murichidem misit in Salaminem. Is vbi in senatum V
venit, Mardonii mandata exposuit. è senatoribus Lycidas sententiam dixit, Satius videri sibi esse vt ea quæ Murichides apud senatum diceret, ipsi admittentes ad populum referrent. Hæc ille dicebat siue quod pecuniam à Mardonio accepisset, siue quod id sibi probaretur. Quod simulatq; audiere Atheniēses, tam ii qui ex concilio quam qui extra concilium erant, indigne ferentes, Lycidam circumsteterunt, lapidibusque interemerunt: Hellespontium vero Murichidem dimiserunt illæsum. Excitato de Lycida apud Salaminem rumore, & cognito quod gestum erat, Athenienſium vxores, alia aliam exhortantes atque prehendentes, virro domū Lycidæ adiere, hominisque vxorem ac liberos lapidauerunt. Hunc autem VI
in modum Athenienses in Salaminem transierunt: Quandiu ipsi copias è Peloponneso venturas sibi auxilio expectabant, tandiu hostes in Attica habuere statiua: at vbi & socii tardius segniusque agunt, & Mardonius aduentans iam esse in Bœotia audiebatur, ita exportatis omnibus rebus & ipsi in Salaminem traiecerunt, nunciosq; in Lacedæmonem miserunt conquestum de Lacedæmoniis, qui neglectui haberent barbarū esse Atticam ingressum, neq; cum ipsis ei in Bœotiā occurrissent: tum admonitū eorum quæ sibi, si ad eum defecere vellent, Mardonius spopondisset: nū prædictā, nisi præsidio ipsis essent, se aliquod per semet remedium inuenturos. Agebāt per id tempus Lacedæmonii solennia quæ vocantur Hyacinthia: quæ festa dei celebrare plurimi faciebant. ad hæc murum sibi in Isthmo extruebant, qui iam pinnas acceperat. Ad hos VII
posteaquam nuncii Athenienſiū Lacedæmonem venerunt, ducentes secum Megarenſium ac Plataeenſium legatos, ephoris

1 ephoris aditis, ita loquuti ſunt, Athenienſes ad hæc nos referenda miſerunt, regem Medorum cum noſtram nobis regionem reddere velle, tum ſocietatem nobiſcum æquis condicionibus inire citra fraudem & dolum, tum aliam regionem noſtræ addere, quam ipſi noſtro arbitrio optauerimus: nos tamen pudore Græci numinis, & pro magno flagitio ducentes prodere Græciam, annuere nolle, ſed recuſare, quamuis iniuria affectos à Græcis ac proditos. Qui, etſi non ignoremus conducibilius eſſe nobis ſocietatem inire cum Perſa, quam bellum gerere, tamen ſponte noſtra ſocietatem non inibimus. Et hæc quidem noſtra ſunt quæ in Græcos præſtamus officia. 2 At vos, qui tunc in omnem metum deueneratis ne paciſceremur cum Perſa, poſteaquam compertam habuiſtis ſententiam noſtram, nequaquã prodendi Græciam, & murum quem in Iſthmo inædificabatis abſoluiſtis, nullã habetis Athenienſiũ rationẽ: & quum conueneritis nobiſcum de occurrendo Perſæ ad Bœotiam, deſertores extitiſtis, pro nihilo ducentes barbarum Atticam eſſe ingreſſum. Itaque vobis Athenienſes in præſens vſque ſuccenſent quod non eſtis officio functi: quod ſupereſt, vt primo quoque tempore nobiſcum copias mittatis iubent: quo barbarum in Attica (quoniam [2] in Bœotia defecimus) excipiamus noſtra in terra vbi campus Thriaſius appoſitiſ-
VIII ſimus erit ad dimicandum. Hæc vbi accepere ephori, reſponſum in diem poſterũ diſtulerunt, poſtero die in alterũ: idq; in decem dies fecerunt, diem de die extrahentes. Intra quod tempus vniuerſi Peloponnenſes magno ſtudio incumbentes, Iſthmum muro intercluſere, ad finemq; perduxere. 3 Non auſim dicere hanc fuiſſe cauſſam cur iſti tãtopere ſoliciti fuerint, quum Alexander Macedo Athenas pergebat, ne Athenienſes Medorũ partes ſequerentur: nunc autẽ nihil aliud curarent quam vt ſibi Iſthmus inædificaretur, putantes non amplius ſe quicquam Athenienſibus indigere. At ſub aduentũ Alexandri in Atticam, muro quẽ extruebant nondũ perfecto, Perſas vehemẽter extimeſcebant. Tandẽ &
IX

ἔλεγον τάδε ἐπελθόντες ὅτι τοῦ ἕφοροι, Ἔπεμ- "
ψαν ἡμέας Ἀθηναῖοι, λέγοντες ὅτι ἡμῖν Βασιλεὺς "
ὁ Μήδων, τοῦτο μὲν, τὴν χώρην ἀποδιδοῖ τὴν "
δὲ, συμμάχους ἐθέλει ἐπ' ἴσῃ τε καὶ ὁμοίῃ ποιήσα- "
σθαι, ἄνδρ τε δόλου καὶ ἀπάτης: ἐθέλει δὲ καὶ ἄλ- "
λην χώρην τοῖς τῇ ἡμετέρῃ διδόναι, τὴν αἱ αὐτοὶ ἑ- "
λώμεθα. ἡμεῖς δὲ, Δία τε Ἑλλήνιον αἰδεσθέντες, "
καὶ τὴν Ἑλλάδα δεινὸν ποιεύμενοι προδοῦναι, οὐ "
καταινέομεν, ἀλλὰ πρήγματα τε ἀπεπάμεθα, καὶ "x. ἀλλ' ἀπεπεμ-
ὦν ἀδικεόμενοι ὑπ' Ἑλλήνων καὶ καταπροδι- "μεθα.
δόμενοι βπισάμενοί τε ὅτι κερδαλεώτερόν ἐστι ὁ- "
μολογέειν τῷ Πέρσῃ μᾶλλον ἢ πολεμέειν· οὐ "
μὴν τάδε ὁμολογήσομεν ἐόντες ἕλ. καὶ τὸ μὲν ἡ- "
μέτερον οὕτω ἀκίβδηλον ἐὸν νέμεται βπὶ τοῦ Ἑλ- "
λησι· ὑμεῖς δὲ, ἐς πᾶσαν ἀρρωδίην τότε ἀπι- "
κόμενοι μὴ ὁμολογήσωμεν τῷ Πέρσῃ, ἐπί τε ὀξεμά- "
θετε τὸ ἡμέτερον φρόνημα ἀφέως, ὅτι οὐδαμᾷ "
προδώσομεν τὴν Ἑλλάδα, καὶ δόντι τείχεος ὑμῖν "
ἁλῶναι τὸν Ἰσθμὸν ἐλαυνόμενον" ἐντελές ἐστι, καὶ "x. ἐλαυνό-
δι' τοῦτο τάδε ἐν τῷ Ἀθηναίων ποιέεσθε· σιω- "μενον
θέμενοί τε ἡμῖν Πέρσιον ἀπιώσεσθαι ἐς τὴν Βοι- "
ωτίην, προδεδώκατε, προεισέδετέ τε ἐσβαλόντα ἐς "x. προεσ-
τὴν Ἀτθίδα βάρβαρον. ἐς μὲν νυν τὸ πρε- "βαλόντα
σὺν Ἀθηναῖοι ὑμῖν μωμήσιοισι. οὐ γὰρ ἐποιήσατε ἐ- "
πιτηδέως. νῦν δὲ ὅτι τάχιστα σταλῆναι ἅμα ἡμῖν "
ἐκέλευσαν ὑμέας ἐκπέμπειν, ὡς αὐτοῖσι βάρβα- "
ρον δεξόμεθα ἐν τῇ Ἀττικῇ· ἐπειδὴ γὰρ ἡμῖν ἐ- "
τοῖμον τῆς Βοιωτίης, τῆς γε ἡμετέρης ἐπιτηδεώτα- "
τόν ἐστι μαχέσασθαι τὸ Θριάσιον πεδίον. Ὡς
δὲ ἄρα ἄκουσαν οἱ ἔφοροι ταῦτα, ἀνεβάλλοντο ἐς
τὴν ὑστεραίην ἀποκρίνασθαι· τῇ δὲ ὑστεραίῃ, ἐς τ'
ἑτέρην. τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ δέκα ἡμέρας ἐποίεον, ἐξ ἡ-
μέρης ἐς ἡμέρην ἀναβαλλόμενοι. ἐν δὲ τούτῳ τῷ
χρόνῳ τὸν Ἰσθμὸν ἐτείχεον, σπουδὴν ἔχοντες πολ-
λὴν πρώτους Πελοποννησίους καὶ σφι ἐν τέλει. οὐδὲ ἔχω εἰπεῖν τὸ αἴτιον, δι' ὅτι ἀπικομένου
μὲν Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος ἐς Ἀθήνας σπου-
δὴν μεγάλην ἐποιήσαντο μὴ μηδίσαι Ἀθηναίους,
τότε δὲ ὧρην ἐποιήσαντο τοιήνδε, ἀλλ' οὐ γὰρ ἔτι ὅτι ὁ
Ἰσθμὸς σφι ἐτετείχιστο· καὶ ἐδόκεον Ἀθηναίων
ἔτι δεῖσθαι τοιόνδε. ὅτε γὰρ ὁ Ἀλέξανδρος ἀπίκετο ἐς τ'
Ἀττικήν, ὄκως ἀπετετείχιστο. ἐργάζοντο γὰρ, μεγάλως
καταρρωδηκότες τὸν Πέρσας. Τέλος γὰρ, τῆς τε

1 Iouis Græci, 2 Bœotia fruſtrati ſumus. *id eſt, ſpe confligendi cum hoſte in Bœotia.* 3 Cur autem antea quidem, quum Alexander venit Athenas, tam anxie obſtiterint quominus Athenienſes Medorum partes ſequerentur, tum vero nihil de hac re ſpliciti fuerint, huius rei cauſſam aliam adferre non poſſumquam quod murum Iſthmi extruxerant, ſeque iam Athenienſium opem nil opus habere exiſtimabant: at quum Alexander in Atticam venit, nondum extructus erat, ſed opus hoc promouebant, Perſas vehementer extimeſcentes. Tandem vero & reſponſ. *&c. Valla impoſuit vocabulum ἀναγε quod iunxit cum proxime præcedentibus verbis, quum ad τὸ ἀποφερόμενον pertineat, hoc modo,* οὐδὲ ἔχω εἰπεῖν τὸ αἴτιον, ἀναγε ὅτι, *&c.*

ἀποκρίσιος καὶ ὁδοῦ τῶν Σπαρτιητέων ἐγένετο τοιόσδε τις τοῖσδε τῇ πρωτερηίῃ τῆς ὑστάτης ἡμέρας
326 ὅκως μελλόντες ἔσεσθαι, Χίλεος οὐνόματι, ἀνὴρ Τεγεήτης, δυνάμενος ἐν Λακεδαίμονι μέγιστον ξείνων, τῶν ἐφόρων ἕνα ἐπύθετο πρώτιστα λόγον. ὁ δὲ ὁ Α-
» θηναῖοι ἔλεγον, ἀκούσας τοῦτο ὁ Χίλεος, ἔλεγε,
» Ἄνδρες σφι τάδε οὐκ ἔχει, ἄνδρες ἔφοροι· Ἀθηναί-
» ων ἡμῖν ἐόντων μὴ ἀρθμίων, τοῦ δὲ βαρβάρου συμ-
» μάχων, καίπερ τείχεος ἀμφὶ τῷ Ἰσθμῷ ἐληλαμέ-
» νου κρατερεοῦ, μεγάλαι κλισιάδες αἰαπετέαται ἐς
» πλὴν Πελοποννησίων τοῖσι Πέρσῃ. ἀλλ' ἐσακούσατε πρὶν
» τι δῆλον Ἀθηναίοισι δόξαι σφάλμα τῇ Ἑλλάδι φέ-
» ρον. Οὗτος σφι τοῦτο συνεβούλευε· ὁ δὲ, ὡς φρε-
νὶ λαβόντες τὸν λόγον, αὐτίκα φέροντες τοῦτον τοῖσι
ἀγγέλοισι τοῖσι ἀπιγμένοισι ἀπὸ τῶν πολίων, νυκτὸς
ἔτι ἐν πέμποισι πεντακισχιλίους Σπαρτιητέων, καὶ
ἑπτὰ τοῦτοισι ἕκαστον ταξάμενοι τῶν Εἱλώτων, Παυσανίῃ
τῷ Κλεομβρότου ἐπιτάξαντες ἡγήσασθαι, ἐγίνετο μὲν
ἡ ἡγεμονίη Πλειστάρχου τοῦ Λεωνίδεω· ἀλλ' ὁ μὲν, ἅτε
ἐὼν παῖς, ὁ δὲ, τούτου ὁπίτροπος τε καὶ ἀνεψιός. Κλεόμ-
βροτος γὰρ ὁ Παυσανίεω μὲν πατὴρ, Ἀναξανδρίδεω
δὲ παῖς, οὐκέτι περιῆν, ἀλλὰ ἀπαγαγὼν ἐκ τοῦ
Ἰσθμοῦ τὸν στρατὸν τὸν τείχεος δείμασθαι, μετ'
οὐ πολλὸν χρόνον ἅτε βίου ἀπηλλαγμένος. ἀπή-
γαγε δὲ τὸν στρατὸν ὁ Κλεόμβροτος ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ
ἀμφὶ τόδε· θυομένῳ οἱ ὁπὶ τοῦ Πέρσῃ, ὁ ἥλιος ἀ-
μαυρώθη ἐν τῷ οὐρανῷ. προσοιχέεται δὲ ἑωυτῷ
Παυσανίης Εὐρυανάκτα τοῦ Δωριέος, ἄνδρα οἰκίης
ἐόντα τῆς αὐτῆς. ὁ μὲν δὴ σὺν Παυσανίῃ ἐξεληλυ-
θυῖαν ἔξω Σπάρτης. Οἱ δὲ ἄγγελοι, ὡς ἡμέρη ἐ-
γεγόνεε, οὐδένα εἰδότες περὶ τὴν ὁδόν, ἐπῆλθον ὁπὶ
τοὺς ἐφόρους, ἐν νόῳ δὴ ἔχοντες ἀπαλλάσσεσθαι
καὶ αὐτοὶ ὁπὶ τῆς ἑωυτῶν ἕκαστος· ἐπελθόντες δὲ, ἔ-
» λεγον τάδε, Ὑμεῖς μὲν ὦ Λακεδαιμόνιοι αὐτοὶ τῆδε
» μένοντες, Ὑακινθιά τε ἄγετε καὶ παίζετε, προ-
» ιέντες τοὺς συμμάχους· Ἀθηναῖοι δὲ, ὡς ἀ-
» διαφθόρους τοὺς ὑμέων, χρηίσει τε συμμάχων, κα-
» ταλύσονται τοῦ Πέρσῃ οὕτω ὅκως αὐτοὶ δυνήσονται. κα-
» ταλυσάμενοι δὲ, δῆλα γὰρ δὴ ὅτι σύμμαχοι βα-
» σιλέος γενόμεθα, συστρατεύσομεθα ὁπίσω αὖ ἐκείνοι
» ἡγήσονται· ὑμεῖς δὲ ὃ ἐνθυμέεσθε μηδαμὰ ὀκνίον αὖ
ἦ ὑμῖν ἐξ αὐτοῦ ἐκβαίνειν. Ταῦτα λεγόντων τῶν ἀγ-
γέλων, οἱ ἔφοροι εἶπαν ἐπ' ὄρκου, ὃν δὴ δοκέει εἶναι ὁ Ὀ-
ρεσταῖος Ζεὺς ἔχοντας ὁπὶ τοὺς ξείνους. Ξείνους γὰρ ἐκάλεον
τοὺς βαρβάρους. ὁ δὲ, ὡς οὐκ εἰδότες, ἐπηρώτεον τὸ
λεγόμενον ἐπιειρόμενοι δὲ, ἔμαθον πάν τὸ ἐόν. ὥσ-
τε ἐν θαύματι γενόμενοι ἐπορεύοντο τὴν ταχίστην

reſponſum & exitus Spartiatarum fuit huiuſmodi: Pridie quàm iam vltimum concilium fieret, vir Tegeata nomine Chileus, apud Lacedæmonios maximæ inter hoſpites potentiæ, quum audiſſet ab ephoris omnia quæ Athenienſes dixiſſent, his verbis eos alloquutus eſt, Ita ſe habet, viri ephori: ſi Athenienſes non ſentiunt nobiſcum, ſed cum barbaro, quamuis valido muro ſit Iſthmus inædificatus, tamen magnæ fores patefactæ ſunt barbaro in Peloponneſum. Quare prius eos audiatis quam aliquid decernant quod cladem Græciæ adferat, Hoc Chileus conſilium dedit. X quod in animum admittentes ephori, confeſtim nihil colloquuti cum nunciis qui à ciuitatibus venerant, quinq; millia Spartiatarum quũ adhuc nox eſſet [1] dimiſerũt, præpoſito eis Pauſania Cleombroti filio. Quæ præfectura erat quidem Pliſtarchi Leonida geniti: ſed quum is puer eſſet, Pauſanias præfectus eſt, qui eius patruelis erat & idem tutor. nam Cleombrotus Anaxandridæ filius, pater Pauſaniæ, iam non ſupererat, non diu pòſt quàm copias quæ murum extruebant in Iſthmo, reduxerat, vita functus. Reduxerat autem ab Iſthmo copias Cleombrotus ob eam cauſſam quod ſibi inter ſacrificeandum aduerſus Perſam ſol in cælo obſcuratus eſſet. Elegit autem Pauſanias ſibi collegam Eurya nactem Doris filium, ſuum gentilem. His copiis è Sparta cum Pauſania XI profectis, nuncii de illarum profectione ignari, vbi dies illuxit, ephoros adeunt, habentes in animo abire in ſuam quique ciuitatem. Vbi adierunt, ita verba fecere, Vos quidem Lacedæmonii deſidentes hic Hyacinthia agitis, ac luditis, ſociis proditis: Athenienſes vero, vt à vobis læſi, & ob penuriam ſociorum, ita vt poterunt cum Perſa tranſigent. Soluta autem ſocietate vobiſcum, palam eſt nos, quum regis fuerimus ſocii, militiæ comites futuros in quamcunque regionem nos illi educent. Inde vos diſcetis quidnam vobis ex ea re ſit euenturum. Hæc loquutis nunciis Ephori iureiurãdo interpoſito dixere ſuas ſe copias putare in Oreſtio eſſe, tendéres aduerſum peregrinos. Peregrinos enim barbaros appellabant. Hoc illis non intelligentes, quid diceretur ſciſcitabantur. Sciſcitati, & rem omnẽ edocti arque ſtupefacti, quamcelerrime abiere

1 Emiſerunt, ſeptenis helotibus circa vnumquemque collocatis. Quæ verba à Valla hic omiſſa, repetuntur infra cap. 29.

ad illos

ad illos insequendos, & cum iis quinque millia finitimorum Lacedæmoniorum
XII delecta. His Isthmum versus ire maturantibus, Argiui, vbi primum audiere copias è Sparta cum Pausania profectas, præconem, quem optimum è diurnis cursoribus inuenerunt, in Atticam mittunt ad Mardonium: qui videlicet antea receperant se futuros impedimento quominus Spartiata egrederetur. Præco vbi Athenas peruenit, Mardoni, inquit, miserunt me Argiui nunciatum tibi iuuentutem è Lacedæmone esse progressam, seque ne illa progrederetur præstare nequisse. Ad hæc tu bonum consilium adhibe. Hoc ille loquutus, retro
XIII abscessit. Quo audito Mardonius iam non fidebat amplius perstare in Attica: vbi ideo hactenus immoratus fuerat quod audire cuperet ac scire quid ab Athenien sibus ageretur, neque populans neque lædens Atticum agrum, assidue sperans fore vt secum illi paciscerentur. Quod vbi desperauit, re comperta, priusquam Pausanias cum copiis Isthmum egrederetur, subduxit exercitum, incensis Athenis, & siquid aut murorum aut ædium priuatarum sacrarumque extabat, eo omni diruto atque obruto. Ideo autem excedendum sibi putauit, quod neque adequitabilis esset Attica regio, neque si ipse male pugnasset, euadi poterat nisi per angustias, vbi à paucis trãsitu prohiberi posset. Statuit igitur recedere illinc Thebas, tum ciuitatem amicam, tum regionem equitibus opportunam. Profecto illinc Mardonio & iam i-
XIV ter facienti perfertur nuncius properans, alium exercitum mille Lacedæmoniorum Megara iter habere. Eo audito consultabat si quo pacto hos primum posset excipere. Itaq; conuersum exercitum ducebat Megara, præmisso equitatu qui omnem oram Megaridem incursaret. Huc vsque Europæ ad solem occidentem versus longissime processit
XV hæc Persica expeditio. ¶ Post hæc nuncius ad Mardonium venit, Græcos in Isthmo coactos esse: atque ita retrocessit per Deceleam. Magistratus enim Thebani accolas Asopiorum accersierant, qui Mardonium in Sphendaleas & illinc in Tanagram duces itineris deduxerunt. In Tanagra noctem moratus Mardonius, postero die in agri Thebani Scolon transuersis tramitibus peruenit. Ibi Thebanorum rura, tametsi Medicas partes fouentium, vastauit: non illorum odio, sed ingenti necessitate

διώκοντες. σωὶ δὲ σφι, τῷ πρεσβυτάτῳ Λακεδαιμονίων λοχαγὸς πεντακισχίλιοι ὁπλῖται τῶυτο τοῦτο ἐποίεον. Οἱ μὲν δὴ ἐς Ἰσθμὸν ἠπείγοντο· Ἀργεῖοι δὲ, ἐπεὶ τὴν ταχίστην ἐπύθοντο τὸν μετὰ Παυσανίεω ἐξεληλυθότας ἐκ Σπάρτης, πέμπουσι κήρυκα, τῷ ἡμεροδρόμων ἀνδρεόντων ἄριστον, ἐς τὰς Ἀθήνας, πρότερον αὖτις Μαρδονίῳ ἐπισταλμένοι φήσειν ὑπὸ Σπαρτιητέων μὴ ἐξιέναι. ὡς ἐπεί τε ἀπίκετο ἐς τὰς Ἀθήνας, ἔλεγε τάδε, Μαρδόνιε, ἔπεμψάν με Ἀργεῖοι φράσοντά τοι ὅτι οὐκ ἐκ Λακεδαίμονος ἐξελήλυθε ἡ νεότης, καὶ ὡς οὐ δυνατοὶ αὐτοὺς ἔχειν εἶσι Ἀργεῖοι μὴ οὐκ ἐξιέναι. πρὸς τάδε τύγχανε βουλεύσαμενος. ὁ μὲν δὴ, εἰπὰς τάδε, ἀπαλλάσσετο ὀπίσω. Μαρδόνιος δὲ οὐδαμῶς ἔτι πρόθυμος ἦν μένειν ἐν τῇ Ἀττικῇ, ὡς ἤκουσε τάδε. πρὶν μέν νυν πυθέσθαι, ἀνεκώχευε, φίλων εἰδέναι ὅ τι περὶ Ἀθηναίων, οἱ κοίωντι ποιήσουσι· καὶ οὔτε ἐπήμαινε οὔτε ἐσίνετο γῆν τὴν Ἀττικὴν, ἐλπίζων μᾶλλόν κω πρὸς τῶν αὐτῶν τούτων χρήσεσθαι ὁμολογήσειν σφέας· ἐπεὶ δὲ οὐκ ἐπείθετο, πυθόμενος πρότερον λόγον, πρὶν ἢ τὸν μετὰ Παυσανίεω ἐς Ἰσθμὸν ἐμβαλεῖν, ἀναχωρέει· ἐμπρήσας τε τὰς Ἀθήνας, καὶ εἴ κου τι ὀρθὸν ἦν τῶν τειχέων ἢ τῶν οἰκημάτων, ἢ τῶν ἱρῶν, πρότερον καταβαλὼν καὶ συγχώσας, ἐξέλαυνε· τῶν δὲ εἵνεκα· ὅτι οὔτε ἴσα πάσιμη ἡ χώρη ἦν ἡ Ἀττικὴ, εἴτε νικῷτο συμβαλών, ἀπάλλαξις οὐκ ἦν, ὅτι μὴ κατὰ στεινόν· ὥστε καὶ ὀλίγους σφέας ἀνδρας ἱκανοὺς εἶναι. ἐβούλευε ὦν, ἐπεὶ ἀναχωρήσας ἐς τὰς Θήβας, συμβαλεῖν πρὸς πόλιν τε φιλίην, καὶ χώρην ἴσα πάσιμη. Μαρδόνιος μὲν δὴ οὕτω ἀναχωρέει. ἤδη δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἐόντι αὐτῷ ἦλθε ἀγγελίη πρόσθροος, ὡς Ἕλληνες ἀθροίζονται ἐς Μέγαρα, Λακεδαιμονίων χίλιοι. πυθόμενος δὲ τάδε, ἐβούλευε, φίλων, εἴ κως τούτους πρόσθεν ἔλοι. ἀποστρέψας δὲ τὸν στρατὸν ἦγε ὅπῃ τὰ Μέγαρα· ἡ δ' ἵππος προσελθοῦσα καὶ ἵππάσιμον χῶρον τὴν Μεγαρίδα. ἐς τοῦτο δὴ ἑκάστοτε τῆς Εὐρώπης ὁ πρὸς ἡλίου δύοντος ἡ Περσικὴ αὕτη στρατιὴ ἀπίκετο. Μετὰ δὲ τάδε, Μαρδονίῳ ἦλθε ἀγγελίη ὡς ἀλέες εἶησαν οἱ Ἕλληνες ἐν τῷ Ἰσθμῷ. οὕτω δὴ ὀπίσω ἐπορεύετο διὰ Δεκελείης. οἱ γὰρ βοιωτάρχαι μετεπέμψαντο τὸν πρόσχωρες τῶν Ἀσωπίων. οὗτοι δὲ αὐτῷ τὴν ὁδὸν ἡγέοντο ἐς Σφενδαλέας· ἐνθεῦτεν δὲ, ἐς Ταναγρα. ἐν Ταναγρῃ δὲ νύκτα ἐναυλισάμενος, καὶ τετραπόμενος τῇ ὑστεραίῃ ἐς Κάλλον, ἐν γῇ τῇ Θηβαίων ἐδῄου τὰ τῶν Θηβαίων, καίτοι μηδιζόντων, ἔκειρε τὸν χῶρον, οὐ μέν κω ἔκδοσις αὐτέων, ἀλλ' ὑπ' ἀναγκαίης μεγάλης

327 κ. ἐπικουρ. μφ.

κ.τ.λ. ἐχόμενος· βουλόμενος ἔρυμά τε τοῦ στρατοπέδου
ποιήσασθαι, καὶ ἐὼν συμβαλέσθαι ἢ μὴ ἐκβαίνειν οἱ
ἐδόκεε, χρησφύγετον τοῦτο ἐποιέετο. προσῆκε δὲ
αὐτῷ τὸ στρατόπεδον, ἀρξάμενον ἀπὸ Ἐρυθρέων
τῶν Ὑσιάς. κατατείνει ἐς τὴν Πλαταιίδα χώρην,
κ.τ.λ. ἔνθα δὴ ἡ Ἀσωπὸν ποταμὸν τεταγμένον. ἐμέμυτοι τοῦ-
γε τείχεος τοσοῦτον ἐποιέετο, ἀλλ' ὡς ὅτι δέκα σταδίοις μάλιστά κη μέτωπον ἔκαστον. ἐχόντων δὲ τοῦ πόνου τοῦτον τῶν βαρβάρων, Ἀτταγῖνος ὁ Φρυνώνος, ἀνὴρ Θηβαῖος, πρασκευασάμενος μεγάλως, ἐκάλεε ὅτι ξείνια αὐτῶν τε Μαρδόνιον καὶ πεντήκοντα Περσέων τοὺς λογιμωτάτους· κληθέντες δὲ οὗτοι ἕποντο. ἐὼν δὲ δεῖπνον ποιεύμενον ἐν Θήβῃσι. τάδε ἤδη τὰ ὕστερα ἤκουον Θερσάνδρου, ἀνδρὸς μὲν Ὀρχομενίου, λογίμου δὲ ἐς τὰ πρῶτα ἐν Ὀρχομενῷ. ἔφη δὲ ὁ Θέρσανδρος κληθῆναι καὶ αὐτὸς ὑπὸ Ἀττάγινου ὅτι δεῖπνον τοῦτο· κληθῆναι δὲ καὶ Θηβαίων ἄνδρας πεντήκοντα, καὶ σφέων ἕκαστέρω χωρὶς ἑκατέρους κλίναι, μετὰ Πέρσεω τε ἕκαστον ἐν κλίνῃ ἑκάστῃ ὡς δὲ ἀπὸ δείπνου ἐγένοντο, σπεισάντων, τὸ Πέρσεω τὸ ὁμόκλινον, Ἑλλάδα γλῶσσαν ἱέντα, ἐρέσθαι αὐτὸν ὁπόθεν τε εἴη, καὶ αὐτὸς δὴ ἀποκρίνασθαι ὡς εἴη Ὀρχομένιος. τὸν δὲ εἰπεῖν, Ἐπεὶ νῦν ὁμοτράπεζός τέ μοι καὶ ὁμοσπονδὸς ἐγένεο, μνημόσυνά τοι γνώμης τῆς ἐμῆς καταλιπέσθαι θέλω· ἵνα καὶ προφάσιος αὐτὸς περὶ σεωυτοῦ βουλεύεσθαι ἔχῃς τὰ συμφέροντα. ὁρᾷς τούτους τοὺς δαινυμένους Πέρσας, καὶ τὸν στρατὸν τὸν ἐλίπομεν ὅτι ποταμῷ στρατοπεδεύσομεν; τούτεων πάντων ὄψεαι, ὀλίγου χρόνου διεξιόντος, ὀλίγους τινὰς τοὺς περιεόντας. ταῦτα ἅμα τε Πέρσῃσι λέγειν, καὶ μετέπειτα πολλὰ τὸν δακρύων. αὐτὸς δὲ θωυμάσας λόγον, εἰπεῖν πρὸς αὐτόν, Οὐκῶν Μαρδονίῳ τε ταῦτα χρεὼν ἐστὶ λέγειν, καὶ τοῖσι μετ' ἐκεῖνον ἐν ἀρχῇ εὐδοξοτάτοισι Περσέων. τὸν δὲ εἰπεῖν, Ξεῖνε, ὅ,τι δεῖ γενέσθαι ἐκ τοῦ θεοῦ, ἀμήχανον ἀποτρέψαι αὐθρώπῳ· οὐδὲ γὰρ πιστὰ λέγουσι ἐθέλει πείθεσθαι οὐδείς. ταῦτα δὲ Περσέων συχνοὶ ἐπισάμενοι, ἑπόμεθα ἀναγκαίῃ ἐνδεδεμένοι. ἐχθίστη δὲ ὁδυνέων ἐστὶ τῶν ἐν ἀνθρώποισι αὕτη, πολλὰ φρονέοντα, μηδενὸς κρατέειν. ταῦτα μὲν τοῦ Ὀρχομενίου Θερσάνδρου ἤκουον· καὶ τάδε πρὸς τούτοισι, ὡς αὐτὸς αὐτίκα λέγει ταῦτα πρὸς ἀνθρώπους πρότερον ἢ γενέσθαι ἐν Πλαταιῇσι τῷ μάχῃ. Μαρδονίου δὲ ἐν τῇ Βοιωτίῃ στρατοπεδευομένου, οἱ μὲν δὴ Πέρσαι ἔμενον ἄπαντες στρατιῇ, καὶ συνεστέλλοντες Ἀθηναῖοι, ὅσοιπερ ἐμηδίζον Ἑλλήνων τὰ αὐτὰ οἰκημένων·

adactus: quod vellet cum castra communire, tum, si sibi in acie non cederet ex sententia, effugium comparare. Exporrexit autem castra sua ab Erythræis, secundum Hysias, Plataensi tenus agro, iuxta flumen Asopum: muro communiens, sed non pro magnitudine castrorum, verum per singulas frontes dena stadia habente. Hoc in opere barbaris occupatis Attaginus Phrynonis filius vir Thebanus conuiuio magnifice apparato Mardonium ipsum & Persarum honoratissimos quinquaginta inuitauit. fiebat autem cœna Thebis. inuitati illi hominem sunt sequuti. Cetera quæ referam, ex Therſandro accepi, viro quidem Orchomenio, sed Orchomeni inter primos honesto: qui se quoque aiebat ad hanc cœnam ab Attagino inuitatum cum quinquaginta Thebanis: nec vtrosque seorsum discubuisse, sed [1] in singulis lectis alternos Persam & Thebanum. Secundum cœnam quum potioni daretur opera, Persam qui eodem toro recumbebat, Græce ipsum interrogasse cuias esset: se vero respondisse Orchomenium esse: tum illū dixisse, Quoniam tu mihi mensæ consors & libaminum effectus es, volo tibi relinquere sententiæ meæ monumentum, vt ipse quoq; præscius huius rei, queas tibi cōsulere. Cernis hos Persas in conuiuium acceptos, & copias quę ad flumen in castris relictæ sunt? horum omnium paruo post tempore pauculos cernes superstites. Et inter dicendum multas lacrymas Persam effudisse. Admiratumque se eam orationem, ad illum dixisse, Nonne hæc Mardonio expedit dicere, & iis Persis qui secundum eum in honore sunt? Et illum subiecisse, Hospes, quicquid ex deo fieri oportet, id homini ineuitabile est. nam ne credibilia quidem dicentibus credere quisquam vult. Atque hæc permulti Persarum quum sciamus, tamen Mardonium sequimur illigati necessitate. Est autem hoc in hominibus acerbissimum, Eum qui multum sapit, [2] minime potentem esse. Hæc ego ex Orchomenio Therſandro audiebam, atque adeo ipsum hæc statim aliis enarrasse priusquam prœlium ad Platæas factum est. Porro Mardonio in Bœotia stativa habenti, præbuerunt copias ceteri circà Græci, qui cum Medis sentiebant, [3] & ad Athenas congregati sunt,

1 In sing. lectis binos, Pers. 2 Nihil in potestate habere. *Id est, Eum qui sapientia magna præditus sit, vel, prudentia, non habere res vllas in potestate, sed cogi ad res eas à quibus alioqui eum sua prudentia dehortetur. Alium sensum ex tempore elicere ex hoc loco non potui.* 3 Et vna cum eo aduersus Athenas mouerunt, &c.

præter

præter Phocenſes. nam & iſti vehementer partibus Medorum ſtudebant, non tamen voluntarii, ſed coacti. Sed iidem non multis poſt diebus quam Thebas itum eſt, & ipſi aduenere, mille armati, duce Harmocyde inter populares ſpectatiſſimo. Eos Mardonius, vbi Thebas peruenere, miſſis equitibus iuſſit ſeorſum in campo ſubſidere: quod quum feciſſent, protinus adfuit vniuerſus equitatus. Vnde poſtea rumor exercitum Græcorum qui cum Medis erant, perſuaſit, Phocenſes ab equitatu iaculis confoſſum iri. quinetiam per ipſos Phocenſes idem diuulgatum eſt. quos tunc dux ſuus Harmocydes his verbis adhortabatur, O Phocenſes, palam eſt hos homines certæ nos neci deſtinaſſe, accuſatos (vt opinor) à Theſſalis. Quare vnumquenque veſtrûm oportet egregium virum eſſe, potius quam dedentes nos fœdiſſima morte trucidari. Ipſi quoque intelligant ſe barbaros eſſe inter Græcos, quibus mortem [1] intulerunt. His ſuos XVIII Harmocydes hortabatur. Quos vbi cõcluſere equites, inuehebantur tanquam ad eos occidendos, telis intentis, veluti emiſſuri: nonnullique emiſerunt. Phocenſes ex aduerſo ſtantes facto orbe quoquo verſus quum ſeſe opponerent, ibi equites digreſſi retro abiere. [2] Incertum an ad hos interficiendos rogatu Theſſalorum ierint equites: & poſteaquam animaduerterunt eos ad defendendum ſe conuertere, veriti ne ipſi vulnerarentur, ita retro abſceſſerint, tanquam à Mardonio iuſſi: an experiri voluerint num quid iſti præſtantiæ haberent. Poſt abſceſſum autem equitatus, miſſo ad eos præcone, Mardonius ita inquit, Bono eſtote Phocenſes animo: viros enim ſtrenuos vos eſſe dediſtis ſpecimen, non tales quales ego audieram. Quo magis alacri animo tolerate hoc bellum. non enim aut me beneficiis aut regem vincetis. Hactenus quæ circa XIX Phocenſes ſunt geſta. ¶ Lacedæmonii vbi ad Iſthmum venere, illic caſtra communiere. quod quum audirent ceteri Peloponnenſes, vtique ii quibus meliora cordi erant, cernerentque Spartiatas egredi volentes, indignum ſe putauerunt à Lacedæmoniis ſe in exeundo ſuperari. itaque quum pulchre iratum eſſet, cuncti ex Iſthmo profecti ſunt & in Eleuſinem peruenerunt: vbi quum pulchra etiam fuiſſent exta, ire perrexerũt.

μοιῶνοι ὄ Φωκέες οὐ σκωπτόμενοι ἐμήδιζον γὰρ μεγάλως καὶ οὗτοι, οὐκ ἐκόντες, ἀλλ' ὑπ' ἀνάγκης. ἡμέρῃσι ὄ οὐ πολλῇσι μετὰ τὴν ἄπιξιν τὴν ἐς Θήβας ὕστερον, ἦλθον αὐτέων ὁπλῖται χίλιοι. ἦγε ὄ αὐτοὺς Ἁρμοκύδης, ἀνὴρ τῶν ἀστῶν δοκιμώτατος. ἐπεὶ ὄ ἀπίκατο καὶ οὗτοι ἐς Θήβας, πέμψας ὁ Μαρδόνιος ἱππέας, ἐκέλευσε σφέας ἀπ' ἑωυτῶν ἐν τῷ πεδίῳ ἵζεσθαι. ἐπεὶ ὄ ἐποίησαν ταῦτα, αὐλισθὲν πλῆθος ἵππος ἀπάσης. μετὰ ὄ ταῦτα, διεξῆλθε μὲν λόγος τὸ στρατόπεδον τὸ Ἑλληνικὸν τὸν μετὰ Μήδων ἐόντος φήμη ὡς κατακοντίσειε σφέας· διεξῆλθε ὄ δὲ αὐτέων Φωκέων τοῦτο τοῦτο. ἔνθα δὴ σφι ὁ στρατηγὸς Ἁρμοκύδης παραίνεε, λέγων τοιάδε, Ὦ Φωκέες, προδήλως γὰρ ὅτι ἡμέας οὗτοι ἄνδρες ἀποφωνήσαντες δώσειν, ἀμφὶ βλημένους ὑπὸ Θεσσαλῶν, ὡς ἐγὼ εἰκάζω. νῦν ὦν ἄνδρα χρὴ πρῶτα ὑμέων αὐτῶν θεῶν δεῖσαι ἀγαθόν. χρεὼν γὰρ, ποιεῦντας καὶ ἀμυνομένους τελευτῆσαι ἄεθλα, ἢ περ προκειμένους ἀμφιβαλλεῖν αἰσχίστῳ μόρῳ. μαθέτω νυν ἕκαστος αὐτέων ὅτι ἐόντες βάρβαροι ἐν Ἕλλησι ἀνδράσι φόνον ἔρραψαν. Οἱ μὲν ταῦτα παραίνεε. ὄ ἱππέες, ἐπεὶ σφέας κυκλώσαντο, ἐπήλαυνον ὡς ἀπολέοντες, καὶ δὴ διετείνοντο τοὺς βέλεα ὡς ἀπήσοντες καὶ χυλὸς καὶ ἀπῆκε. καὶ οἱ αὐτίοι ἔσαν, πάντα συνταράξαντες ἑωυτοῖς, καὶ πυκνωθέντες ὡς μάλιστα. ἐνθαῦτα ὄ ἱππόται ἐπιστρέφονται, καὶ ἀπήλαυνον ὀπίσω. οὐκ ἔχω δὲ ἀτρεκέως εἰπεῖν οὔτε εἰ ἤλθον μὴ ἀπολέοντες τοὺς Φωκέας, δεηθέντων Θεσσαλῶν· ἐπεὶ ὄ ὧρων τοὺς ἐξεύξιν τεραπομένους, δείσαντες μὴ καὶ σφίσι γλίσχηται τοιῶτα, οὕτω δὴ ἀπήλαυνον ὀπίσω· ὡς γὰρ σφι ἐπετείλατο Μαρδόνιος οὔτ' εἰ αὐτέων πειρηθεῖεν ἠθέλησε εἰ μὴ δηλήσῃ μετέχοιεν. ὡς ὄ ὀπίσω ἀπήλασαν ὄ ἱππόται, πέμψας Μαρδόνιος κήρυκα, ἔλεγε τάδε, Θαρσέετε ὦ Φωκέες· ἄνδρες γὰρ ἐφαίνητε ἐόντες ἀγαθοί, οὐκ ὡς ἐγὼ ἐπυνθανόμην. καὶ νῦν προθύμως φέρετε τὸν πόλεμον τοῦτον. δύεργεσίῃσι γὰρ οὐ νικήσετε οὔτε ἐμέ, οὔτε βασιλῆα. τὰ μὲν Φωκέων μοῦνα ἐς τοσοῦτον ἐλήλεγκτο. Λακεδαιμόνιοι ὄ, ὡς ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἦλθον, ἐν τούτῳ ἐστρατοπεδεύοντο. πυνθανόμενοι ὄ ταῦτα οἱ λοιποὶ Πελοποννήσιοι, ζῆλόν τε ἀμείνω ἐσέβαλλε, ὄ τε καὶ ὁρέοντες ἐξιόντας Σπαρτιήτας, οὐκ ἐδικαίευν λείπεσθαι τῆς ὁδοῦ Λακεδαιμονίων. ἐν δὲ τῷ Ἰσθμῷ καλλιερησάντων τὰ ἱρὰ ἐπορεύοντο πάντες, καὶ ἀπιγμένοι ἐς Ἐλευσῖνα· ποιησάντες δὲ καὶ ἐνθαῦτα ἱερά, ὡς σφι ἐκαλλιερέετο, ἐπορεύοντο

1 Machinati ſint, *vel*, *moliti*. 2 Affirmare autem non poſſum an &c.

Α᾽θηναῖοι ἅμα αὐλῖσι, διαβάντες μὲν ἐκ Σαλαμῖνος, συμμιγθέντες δὲ ἐν Ἐλευσῖνι. ὡς δὲ ἀφίκοντο ἐς Βοιωτίης ἐς Ἐρυθρὰς, ἔμαθόν τε δὴ τοὺς βαρβάρους ἐπὶ τῷ Ἀσωπῷ στρατοπεδευομένους· φοβηθέντες δὲ τοῦτο, ἀντεπαίσαντο ὑπὸ τὰς ὑπωρείης τὰς Κιθαιρωνος. Μαρδόνιος δὲ, ὡς οὐ κατέβαινον ἐς τὸ πεδίον, πέμπει ἐπ᾽ αὐτοὺς πᾶσαν τὴν ἵππον, τὴν ἐπῆρχε Μασίστιος, εὐδοκιμέων παρὰ Πέρσῃσι (Ⓦ Ἕλληνες Μαξίστιον καλέουσι) ἵππον ἔχων Νισαίην χρυσοχάλινόν τε, καὶ ἄλλως κεκοσμημένον καλῶς. ἐνθαῦτα ὡς προσῆλασαν Ⓐ ἵππῳ πρὸς τοὺς Ἕλληνας, προσέβαλλον τὴν τέλεα· προσβαλόντες δὲ, κακὰ μεγάλα ἐργάζοντο, καὶ γυναικεῖα σφέας ἀπεκάλεον. Κατὰ συντυχίην δὲ Μεγαρέες ἔτυχον τεταγμένοι ἐπὶ τὸ ἐπιμαχώτατον τοῦ χωρίου πάντος, καὶ προσοδος μάλιστα ταύτῃ ἐγίνετο τῇ ἵππῳ. προσβαλόντος ὦν τοῦ ἵππου, Ⓐ Μεγαρέες πιεζόμενοι ἔπεμπον ἐπὶ τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἑλλήνων κήρυκα. ἀπικόμενος δὲ ὁ κήρυξ πρὸς αὐτοὺς ἔλεγε τάδε, Μεγαρέες λέγουσι, Ἡμεῖς, ἄνδρες σύμμαχοι, ἐδυνατοὶ εἰμὲν τὴν Περσέων ἵππον δέχεσθαι, μοῦνοι ἔχοντες τὰ σὺν ταύτῃ ἐς τὲς ἡμέας δεχομένην· ἀλλὰ καὶ ἐς τάδε λιπαρίη τε ἐστὶ καὶ ἀρετῇ ἀντέχομεν, καὶ οὐ πιεζόμενοι. νῦν τε, εἰ μὴ ἄλλους ἀνδρας πέμψετε ἀμείβεσθαι τὰς τάξις, ἴστε ἡμέας οὐκ ἐκλείποντας τὴν τάξιν. ὁ μὲν δὴ σφι ταῦτα ἀπήγειλε. Παυσανίης δὲ ἀπιεμένου τῶν Ἑλλήνων, εἴ τινες ἐθέλοιεν ἀνδρες ἐθελονται ἰέναι τε ἐς Ⓦ χῶρον τὸν καὶ τάσσεσθαι ἀμείβοντες Μεγαρέας. βουλομένων δὲ τῶν ἀνδρῶν, Ἀθηναῖοι ἐπεδέξαντο, καὶ Ἀθηναίων Ⓐ τριηκόσιοι λογάδες, τῶν ἐλοχήγεε Ὀλυμπιόδωρος ὁ Λάμπωνος. Οὗτοι ἔσαν οἵ τε ἐπιλεξάμενοι, καὶ οἱ πρὸς τῶν ἀνδρῶν τῶν προκεόντων Ἑλλήνων ἐς Ἐρυθρὰς ταχθέντες, τοὺς τοξότας προσελόμενοι. μαχομένων δὲ σφέων ἐπὶ χρόνον, τέλος τοιόνδε ἐγένετο τῆς μάχης· προσβαλόντος τοῦ ἵππου τὸ τέλεα, ὁ Μασιστίου προσέχων τὸν ἀνδρῶν ἵππος βάλλεται τοξεύματι κατὰ πλευρὰ ἀμηχάνως ὀργὸς, καὶ ἀποστείσας τὸν Μασίστιον. πεσόντι δὲ αὐτῷ οἱ Ἀθηναῖοι αὐλίκα ἐπεκέατο τῷ ἵππον αὐτὸν λαμβάνοισι, καὶ αὐτὸν ἀμυνόμενον κτείνουσι, κατ᾽ ἀρχὰς δυναμένῳ. ἐνεσκεύαστο γὰρ οὕτω· ὑπὸ θώρηκα εἶχε χρύσεον λεπιδωτὸν κατύπερθε τοῦ θώρηκος, χιτῶνα φοινίκεον ἐπεδεδύκεε. τύπτοντες δὲ ἐς Ⓦ θώρηκα αὐτὸν, ἐποίεον οὐδέν. πρίν γε δὴ μαθών τις τὸ ποιεύμενον, παίει μιν ἐς Ⓦ ὀφθαλμόν· οὕτω δὴ ἐπεσέτε καὶ ἀπέθανε. ταῦτα δὲ ἔχως γινόμενα ἐλήθεε τοὺς ἄλλους ἱππέας. οὔτε γὰρ

Quibus Athenienſes è Salamine tranſmittentes, in Eleuſine admixti ſunt. Iſti poſteaquam ad Erythras Bœotiæ venere, cognito barbaros ad Aſopum caſtra habere, inito de hac re conſilio, et regione tetenderunt ſub Cithæronis radicibus. In quos Mardonius, quod in campum non deſcenderent, omnem immittit equitatum, cui præerat Maſiſtius (à Græcis Maciſius dictus) vir apud Perſas inclytus, Niſæo equo inſidens, aureo freno & aliis inſignibus eximie ornato. Equites vbi promouere ad Græcos, per turmas egreſſi, multum detrimenti inferebant, feminas eos appellando. Erant forte Megarenſes ea parte collocati qua nulla alia magis oppugnari nullaque magis ab equis adiri poterat: hâc, impreſſione facta equitum, Megarenſes quia premebantur, mittunt ad duces Græcorum præconem, qui ita, quum venit, verba fecit, Megarenſes aiunt, viri ſocii, Nos ſoli excipiendis hoſtibus impares ſumus, qui tenemus eandem in qua collocati ſumus à principio ſtationem: vbi hactenus tametſi ægre, tamen ſtrenue fortiterque reſiſtimus. nunc niſi alios nobis ſubſtituatis, ſcitote nos ab acie diſceſſuros. Hæc vbi præco renunciauit, Pauſanias experiri fecit Græcos, ſiqui alii vltro ad locum irent, vt Megarenſibus ſuccederent. Recuſantibus ceteris, Athenienſes ſuſcepere hoc munus, videlicet eorum trecenti delecti, quibus præerat Olympiodorus Lamponis filius. Hi fuere qui præ omnibus Græcis ad Erythras caſtra habentibus inſtructi ſucceſſere, ſagittariis ſibi aſſumptis. qui quum aliquandiu pugnaſſent, hic fuit pugnæ exitus: Impreſſionem faciente per turmas equitatu, equus Maſiſtii, vt erat præ aliis eminens, ſagitta per latus ictus eſt: quo dolore in pedes erectus, Maſiſtium excuſſit. Collapſum confeſtim Athenienſes circumſiſtunt: equoque prehenſo, hominem ſeſe defenſantem interimunt, quum aliquandiu non potuiſſent. Ita enim erat armatus: ſcilicet intus gerebat thoracem aureis ſquamis conſertum, deſuper phœniceum paludamentum. [1] Eius thoracem quum ferirent, non prius aliquid profecerunt quam quidam re animaduerſa illum percuſſit in oculo. Ita Maſiſtius collapſus interiit. Hæc autem res latebat alios equites. non enim

[1] Eius autem thoracem percutientes, nihil proficiebant: donec quidam re animaduerſa &c. *Id eſt, Sed quidam tandem re animaduerſa &c.*

eum

cum aut ab equo cadentem viderant aut occumbentem. ac ne tum quidem quum se recipiebant, quod actum erat cognouere: sed postquam constitere, quia nemo ipsis imperabat, statim deliberauerunt ducem: cognitoque quod gestum erat, mutuo se adhortati, omnes in hostem equos admisere, vt mortuum
XXIII eriperent. Eos autem conspicati non iam turmatim sed vniuersos pariter irruere, ceterum exercitum inclamauerunt. Sed dum omnis peditatus auxilio veniebat, interea cietur acre prœlium de cadauere. at vbi præsidio venere copiæ, non amplius perstitere equites: ita nec mortuum eripere potuerunt, sed alios [1] super illū è suis amisere. Digressi illinc duo circiter stadia, consultantes quid facto opus esset, decreuere sibi carentibus
XXIV præfecto eundum ad Mardonium. Vbi in castra rediere, ingens luctus cum omnem exercitum, tum vero Mardonium cepit, extincti Masistii, viri secundum Mardonium honoratissimi tam apud Persas quam apud regem: ita vt eiulatus eorum omnem Bœotiam peruaserit, & scipsos & equos & iumenta totonderint. Et barbari quidem suo more Masistium defunctum honorabant. Græci
XXV autem, postquam equitatum inuadentium excepere, & exceptum repulere, multo sunt audaciores effecti, & ante omnia cadauer plaustro impositum per stationes circumtulerunt. erat autem spectaculo digna proceritatis ac formæ gratia. Quod ideo faciebant quia cuncti relictis stationibus ad intuendum Masistium pergebant. Dehinc censuerunt ad Plateas descendendum, quod sibi Platęensis ager multo esset opportunior habendis castris quam Erythræus, cum propter alia, tum propter aquandi commoditatem. Vbi visum est in eum locum & ad fontem Gargaphium, qui ibidem est, satius abire, & dispositis stationibus illic habere castra, sumptis armis abierunt per radices Cithæronis secundum Hysias in agrum Plataensem. Eo quum peruenere, stationes nationatim communierunt, proxime fontem Gargaphium, & fanum Androcratis heroïs, per non editos tumulos & locū planum.
XXVI ¶ Ibi in distinguendis nationibus magna fane altercatio extitit inter Tegeatas & Athenienses, vtrosq; se dignos qui alterū cornu tenerent arbitrantes: & sua

πεσόντα μὲν εἶδον ἀπὸ τοῦ ἵππου, οὔτε ἀποθνήσκοντα. ἀναχωρήσιός τε γινομένης καὶ ἐπόσης ἔφης, οὐκ ἔμαθον ὃ γινόμενον· ἐπεί τε δὲ ἔστησαν, αὖθις ἐπόθησαν, ὡς σφέας οὐδεὶς ἔτι ὁ Θώων. μαθόντες δὲ ὃ γεγονὸς, ξυγκελευσάμενοι, ἤλασαν σὺν ἵπποις πάντες, ὡς ἂν τὸν νεκρὸν ἀνελοίατο. Ἰδόντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι οὐκέτι κατὰ τέλεα προσελαύνοντας σὺν ἵπποις, ἀλλὰ πάντας, τὸν ἀγῶνα στρατιῇ ἐπεβώσαντο. ἐν ᾧ δὲ ὁ πεζὸς ἅπας ἐπεβοήθει, ἐν τούτῳ μάχη ὀξεῖα περὶ τοῦ νεκροῦ γίνεται. ἕως μὲν νυν μοῦνοι ἦσαν οἱ τεμνόσιοι, ἐσσοῦντό τε πολλοὶ, καὶ τὸν νεκρὸν ἀπέλιπον· ὡς δὲ σφι ὁ πλῆθος ἐπεβοήθησε, οὕτω δὴ οὐκέτι οἱ ἵπποται ἐπέμενον, οὐδὲ σφι ἔδοξε τὸν νεκρὸν ἀνελέσθαι, ἀλλὰ περὶ ἐκείνῳ ἄλλοις περισαπῶλεσαν τοὺς ἵππους. ἀπαγαγόντες ὦν ὀπίσω τε δύο στάδια, ἐβουλεύοντο ὅ, τι χρεὼν εἴη ποιέειν· ἐδόκεε δέ σφι, ἀναρχήτους ἐούσης, ἀπολωλοιέναι καὶ Μαρδόνιον.

Ἀπικομένης δὲ τῆς ἵππου ἐς τὸ στρατόπεδον, πένθος ἐποιήσαντο Μασίστιον πᾶσά τε ἡ στρατιὴ καὶ Μαρδόνιος μέγιστον· σφέας τε αὐλοὺς κείροντες, καὶ σὺν ἵπποις ἐς στάσιν ζυγὰ, οἰμωγῇ τε χρεώμενοι ἀπλέτῳ. ἅπασαν γὰρ τὴν Βοιωτίην κατεῖχε ἠχώ, ὡς ἀνδρὸς ἀπολομένου μετὰ γε Μαρδόνιον λογιμωτάτου καὶ τε Πέρσῃσι καὶ βασιλεῖ. οἱ μὲν νυν βάρβαροι τοῦτο τὸν σφετέρου ἀποθανόντα ἐτίμων Μασίστιον. Οἱ δὲ Ἕλληνες, ὡς τὴν ἵππον ἐδέξατο προσβάλλουσαν, καὶ δοξάμενοι ὧσθαι, ἐθαρρήσαί τε πολλῷ μᾶλλον· καὶ τοῦτο μὲν ἐς ἅμαξαν ἐλθόντες τὸν νεκρὸν, καὶ τὰς τάξις ἐκόμιζον· ὁ δὲ νεκρὸς ἦν ἄξιος, μεγάθεος εἵνεκα, καὶ κάλλεος. τὸν δὲ εἵνεκα καὶ τούτων ἐποίεον, ἐκλείποντες τὰς τάξις, καὶ ἐφοίτων θεησόμενοι Μασίστιον. μετὰ δὲ, ἔδοξέ σφι ὀπίσω καταβῆναι ἐς Πλαταιάς. ὁ γὰρ χῶρος ἐφαίνετο πολλῷ ἐὼν ὀπιτηδειότερος σφι ἢ ἐς τὰ πεδία τὰ Πλαταιϊκὰ τοῦ Ἐρυθραίου, τά τε ἄλλα, καὶ ὑδρηίτερος. ἐς τοῦτον δὴ τὸν χῶρον, καὶ ὀπὶ τὸν χρηστὸν τὸν Γαργαφίην, τὸν ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ ἐόσαν, ἔδοξέ σφι χρῆν εἰ ἀπικέσθαι, καὶ ἅμα τασσόντας στρατοπεδεύεσθαι. ἀναλαβόντες δὲ τὰ ὅπλα, ἤισαν ἀπὸ τῆς Ἀθηναίης τῆς Κηθαιρώνιδος καὶ Ὑσιὰς ἐς τὸν Πλαταιϊκὸν χῶρον. ἀπικόμενοι δὲ, ἐτάσσοντο κατ᾽ ἔθνεα, πλησίον τῆς τε χρηστῆς τῆς Γαργαφίης, καὶ τοῦ τεμένεος τοῦ Ἀνδροκράτεος τοῦ ἥρωος, διὸ ὄζων τε ὄχ ὀλίγων, καὶ ἀπόλυ χώρου. Ἐνταῦτα στὰς ἡ Ἀθηναίων στρατιὴ ἐλόγεον

πολλὰ μὲν ὠθισμὸς Τεγεητέων τε καὶ Ἀθηναίων· ἐδικαίεον γὰρ αὐτέων ἑκάτεροι ἔχειν τὸ ἕτερον κέρας καὶ

1 Præter illum

καινὰ καὶ παλαιὰ ἀποδεξάμενοι ἔργα. τῦτο μὲν,
» ὦ Τεγεῆται ἔλεγον τάδε, Ἡμεῖς αἰεί ποτε ἀξιῦ-
» μεθα τῦτης τῆς χάριος ὑπὸ πάντων συμμάχων ἀ-
» πάντων, ὅσαι ἤδη ἔξοδοι κοιναὶ ἐγένοντο Πελοπον-
» νησίοισι καὶ τὸ παλαιὸν καὶ τὸ νέον, ἀπ' ἐκείνου τοῦ χρό-
330 » νου ἐπεὶ Ἡρακλεῖδαι ἐπειρῶντο μετὰ Εὐρυσθέ-
» ος θάνατον καταίοντες ἐς Πελοπόννησον. τότε βε-
» βουλεύμεθα τῦτο, ἀπὸ πρήγματα τοιόνδε, ἐπεὶ μετ' Ἀ-
» χαιῶν καὶ Ἰώνων τῶν τότε ἐόντων ἐν Πελοποννήσῳ,
» ἐκβοηθήσαντες ἐς Ἰσθμόν, ἱζόμεθα αὐτίοι τοῖ- 10
» σι κατιοῦσι. τότε ὦν λόγος Ὕλλον ἀγορεύσασθαι,
» ὡς χρεὼν εἴη μοῦνον τοῦτον τῶν στρατῶν μὴ ἀνα-
» κινδυνεύειν συμβαλόντα· ἐκ δὲ τοῦ Πελοποννη-
» σίου στρατοπέδου, ἀνδρῶν αὐτέων κρίνωσι εἶ-
» ναι ἄριστον, τοῦτον μουνομαχῆσαι ὅτῳ προσκειμέ-
» νοισι. ἐδοξέ τε τοῖσι Πελοποννησίοισι ταῦτα εἶ ποι-
» ητέα, καὶ ὄμοσαν ὅρκιον ὅτι λόγῳ τοιῷδε· ἢν μοῦ
» Ὕλλος νικήσῃ ἀνδρῶν Πελοποννησίων ἡγεμόνα, κατέ-
» ναι Ἡρακλείδας ὅτι τὰ πατρῷα· ἢν δ' νικηθῇ,
» τὰ ἔμπαλιν Ἡρακλείδας ἀπαλλάσσεσθαι, καὶ 20
» ἀπάγειν τὸν στρατὸν· ἑκατόν τε ἐτέων μὴ ζη-
» τῆσαι κάτοδον ἐς Πελοπόννησον. προσεκρίθη τε
» δὴ ἐκ πάντων συμμάχων ἑλεσθεὶς Ἔχεμος ὁ
» Ἀερύτου τοῦ Φηγέος, στρατηγός τε ἐὼν καὶ βασι-
» λεὺς ἡμέτερος· καὶ ἐμονομάχησέ τε καὶ ἀπέ-
» κτεινε Ὕλλον. ἐκ τούτου τοῦ ἔργου βεβέμεθα ἐν
» τοῖσι Πελοποννησίοισι τοῖσι τότε καὶ μέγα γέρεα με-
» γάλα, τὰ μὲν τελεόμενοι ἔχοντες, καὶ τοῦ κέρεος τοῦ
» ἑτέρου αἰεὶ ἡγεμονεύειν, κοινῆς ἐξόδου γινομένης. ὑμῖν
» μὲν νῦν ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἐκ ἀντιβαίνομεν, μέ- 30
» λλοντες διδόντες αἱρέσιν ὁκοτέρου βούλεσθε κέρεος ἄρ-
» χειν, πρίεμαι· τοῦ δὲ ἑτέρου φαμὲν ἡμέας ἱκανέ-
» σθαι ἡγεμονεύειν, κατάπερ ἐν τοῖσι πρόσθεν χρό-
» νοισι. χωρίς τε τούτου τοῦ ἀπομνημονευομένου ἔργου, ἀξιοῦ-
» μέθα ἡμεῖς Ἀθηναίων τούτῳ τῷ τάξιν ἔχειν.
» πολλοὶ μὲν γὰρ τε καὶ δὴ ἔργοντες πρὸς ὑμέας ἡ-
» μῖν ἀνδρες Σπαρτιῆται ἀγῶνες ἀγωνίσαται, πολ-
» λοὶ δὲ καὶ πρὸς ἄλλους. οὕτω ὦν ἡμέας δίκαιον ἔ-
» χειν τὸ ἕτερον κέρας, ἢπερ Ἀθηναίους. οὐ γὰρ
» σφι ὅσα ἔργα οἷά περ ἡμῖν κατεργασμένα, οὔτε ὦν 40
» καινὰ, οὔτε παλαιά. ὦ μοῦ ταῦτα ἔλεγον. Ἀ-
» θηναῖοι δὲ πρὸς ταῦτα ὑπεκρίνατο τάδε, Ἐπι-
» στάμεθα μὲν σμικρὸν τὸν δεῦρο μάχης εἵνεκα συλλε-
» γῆναι πρὸς βάρβαρον, ἀλλ' οὐ λόγων· ἐπεὶ δὲ ὁ
» Τεγεήτης προέθηκε παλαιά καὶ καινὰ λέγειν τὰ ἐ-
» κατέροισι ἐν τῷ πρὸ τοῦ χρόνῳ κατεργασταὶ χρησταί,

facinora præclara tum recentia tum priſca referentes. Dicebant quidem his verbis Tegeatæ, Hoc nos ſemper digni honore è ſociis omnibus habiti ſumus, quotieſcunque à Peloponnenſibus cõmuniter in externas peregrinationes itum eſt, & proxime, & quondam, iam inde ex quo Heraclidæ poſt mortẽ EVryſthei ſunt conati in Peloponneſum redire. quo tempore hanc dignitatem aſſequuti ſumus ob hanc rem geſtum: Poſteaquam cum Achæis & Ionibus, qui tunc Peloponneſum incolebant, nos auxiliarii in Iſthmum profecti conſedimus aduerſus eos qui redire conabantur, tunc Hyllus orationem habuit, non expedire vt vterque exercitus confligendo periclitaretur: ſed vt aliis acquieſcentibus, ſecum ſingulari certamine dimicaret is quem Peloponnenſes iudicarent è ſuo exercitu præſtantiſſimum. Accepta condicione Peloponnenſes fœdus in hæc verba percuſſerũt, Si vinceret Hyllus Peloponnenſium ducem, vt Heraclidæ in paterna reuerterentur: ſin victus eſſet, retro Heraclidæ cederent, & exercitum abducerent, neve per annos centum de redeundo in Peloponneſum agitarent. Ab omnibus ſociis ad eam rem voluntarius electus eſt dux atque idem rex noſter Echemus Æropi filius, Phegei nepos, qui ſingulari congreſſus certamine Hyllum interemit. Ex quo facto nos cum alia decora inter Peloponnenſes aſſequuti ſumus, quæ adhuc obtinemus, tum hoc, vt alteri cornu præeſſemus quoties communiter itur in expeditionem. Et vobis quidem Lacedæmonii non aduerſamur, ſed optionem cedimus vtri cornu præeſſe malitis: alteri vero cornu vt præſimus nobis vẽdicamus, quemadmodum vſque fecimus ad hoc tempus. Etiam vero citra hocfactum quod narrauimus, Athenienſibus ſumus digniores qui hãc dignitatem obtineamus: quippe qui proſpere & multa vobiſcum viri Spartiatæ certamina decertauimus, & multa cum aliis. Quo fit vt æquius ſit nos alterum cornu tenere quam Athenienſes: à quibus non tales geſtæ res ſunt quales nobis, neque recentes neque vetuſtæ, Hæc Tegeatæ. Ad quæ hunc in modum re- XXVII
ſpondere Athenienſes, Etſi ſcimus has 1
copias pugnandi cum barbaro non altercandi gratia eſſe contractas, tamen quoniam Tegeata referre conſtitui præclara facinora tum vetuſta tum noua, quæ per omne tempus vtrique fecerunt,

neceſſe

necesse habemus & nos exponere apud vos vnde nobis patrium sit,[1] qui semper egregii fuimus, esse primos potius quam Arcadibus. Heraclidas, quorum ducem isti apud Isthmum se prædicant interfecisse, nos soli excepimus, eiectos prius ab omnibus Græcis, quos illi Mycenæorum seruitutem fugientes adibant: & EVrysthei iniu. iam vna cum eisdem pugnando propulsauimus, victoriaque potiti sumus de iis qui tum Peloponnesum tenebant. Præterea Argiuos, qui aduersus Thebas cum Polynice militauerant, vita defunctos & insepultos, ducta in Cadmeos expeditione à nobis receptos & in nostra terra apud Eleusinem humatos fuisse dicimus. Iam vero nostrum præclarum facinus extat etiam in Amazonidas, quæ à flumine Thermodonte aliquando in nostram terram excurrere. Ac ne in heroum quidem laboribus qui ad Troiam bellauerunt, fuimus in postremis. Sed nihil admodum pertinet horum facere mentionem. [2] etenim siue qui tunc egregii fuere, nunc instrenui sunt, siue tunc instrenui, nunc egregii sunt, satis sit de rebus priscis ista dixisse. Vt nullæ autem res aliæ nobis gestæ sint, (quæ multæ & præclarissimæ sunt, præut quorumcunque aliorum Græcorum) certe ob rem in Marathone à nobis gestam digni sumus qui hoc decus & alia insuper obtineamus: qui soli Græcorum per nos cum Persa dimicauimus, & rem tantam aggressi, victores euasimus, sex & quadraginta nationibus superatis. quo solo nomine digni sumus vt hunc loci honorem consequamur. Verum non decet in hac rerum condicione de loci dignitate contendere: vbicunque & iuxta quoscunque vobis Lacedæmonii videbitur appositissimum nos stare, illuc euntes obtemperabimus. Vbicunque enim loci nos collocati fuerimus, conabimur strenui existere. itaque ducite nos, tanquam vobis parituros.

XXVIII Hæc quum pro sua parte dixissent Athenienses, cunctus Lacedæmoniorum exercitus succlamauit digniores qui cornu tenerent Athenienses quam Arcades. Ita Athenienses Tegeatis superiores habuere cornu. Mox hunc in modum instructi sunt & qui superuenere Græcorum, [3] & qui à principio venerant:

ἀναγκαίως ἡμῖν ἔχει διαλύσαι πρὸς ὑμέας, ὅθεν ἡμῖν πατρῷόν ἐστι, ἐοῦσι γενναίοισι, ἀεὶ πρώτοισι εἶναι μᾶλλον ἢ Ἀρκάσι. Ἡρακλείδας, τῶν φασι οὗτοι ἀποκτεῖναι Εὐρυσθέα ἡγεμόνα ἐν Ἰσθμῷ, τοῦτο μὲν, οὐκ ἐόντες πρότερον ἐξελαυνόμενοι ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων, ἐς σφέας ἀπίκοντο φεύγοντες δουλοσύνην πρὸς Μυκηναίων, μούνοισι ὑποδεξάμενοι, τιμὴν Εὐρυσθέος ὕβριν κατείλομεν, σὺν τοῖσι μάχῃ νικήσαντες τοὺς τότε ἔχοντας Πελοπόννησον· τοῦτο δὲ, Ἀργείους τοὺς μετὰ Πολυνείκεος ὑπὸ Θήβας ἐλάσαντας, τελευτήσαντας ἀγαθοὺς, καὶ ἀτάφους κειμένους, ἐκθυσάμενοι ὑπὸ τοὺς Καδμείους, ἐκκομίσαι τε τοὺς νεκροὺς φαμὲν, καὶ θάψαι τῆς ἠμετέρης ἐν Ἐλευσῖνι. ἔστι δὲ ἡμῖν ἔργον οὐ μοῦνον καὶ ἐς Ἀμαζονίδας, τὰς ἀποθήκας τὰς ἀπὸ Θερμώδοντος ποταμοῦ ἐσβαλούσας κοτὲ ἐς γῆν τὴν Ἀττικήν. καὶ ἐν τοῖσι Τρωϊκοῖσι πόνοισι οὐδαμοῦ ἐλειπόμεθα. ἀλλ' οὐ γάρ κω τοιούτων ἐπεμεμνήμεθα. καὶ γὰρ γενναῖοι τότε ἐόντες, οὐκοῦν νῦν αἰεὶ εἶσι φλαυρότεροι· καὶ τότε ἐόντες φλαῦροι, νῦν αὖ εἶσιν ἀμείνονες. παλαιὰ μὲν νυν ἔργων ἄλις ἔστω· ἡμῖν δὲ, εἰ μηδὲν ἄλλο ἐστὶ ἀποδεδειγμένον, ὥσπερ ἐστὶ πολλά τε καὶ οὐκ ἐλάχιστα, εἰ τοῖσι καὶ ἄλλοισι Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ ἐν Μαραθῶνι ἔργου ἄξιοι εἰμὲν τοῦτο τὸ γέρας ἔχειν, καὶ ἄλλα πρὸς τούτῳ· οἵ γε μούνοι Ἑλλήνων δὴ μουνομαχήσαντες τῷ Πέρσῃ, καὶ ἔργῳ τοσούτῳ ἐπιχειρήσαντες, προσβησόμεθα, καὶ νικήσαντες ἔθνεα ἐξ τε καὶ τεσσεράκοντα. ἆρ' οὐ δίκαιοι ἐσμὲν ἔχειν τούτων τῶν τάξιν ἀπὸ τούτου μούνου τοῦ ἔργου; ἀλλ' οὐ γάρ κω τῶν τοιῶνδε τάξιος εἵνεκα ἐστασιάζειν πρέπει. ἀρτίοι ἐσμὲν πείθεσθαι ὑμῖν ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἵνα δοκέῃ ἐπιτηδεώτατον ἡμέας εἶναι, καὶ κατ' οὓς τινας. πάντη γὰρ τεταγμένοι, πειρησόμεθα εὖ χρῆσαι. ἐξηγέεσθε δὲ ὡς πεισομένων. Οἱ μὲν ταῦτα ἀμείβοντο· Λακεδαιμονίων δὲ ἀνέβωσε ἅπαν τὸ στρατόπεδον Ἀθηναίους ἀξιονικοτέρους εἶναι ἔχειν τὸ κέρας ἢ Ἀρκάδας. οὕτω δὴ ἔσχον οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ ἐπορεβάλοντο τοὺς Τεγεήτας. μετὰ ταῦτα, ἐπασσοντο ὧδε οἱ ἐπιφοιτῶντές τε καὶ οἱ ἀρχὴν ἐλθόντες Ἑλλήνων· Græcorum, [3] & qui à principio venerant:

[1] Bonam operam nauantibus. [2] Qui enim tunc strenui fuere, fieri possit vt nunc sint ignaui: & qui tunc ignaui, fieri possit vt nunc sint fortiores. De rebus igitur olim gestis, *vel, de nauata igitur olim opera*, hæc dixisse sit satis. [3] *Pro οἱ ἀρχὴν ἐλθόντες hunc legisse suspicor οἱ ἀρχὴν ἐλθόντες, quæ lectio non illa, mihi probatur.*

Ἐ μὲν δὴ δεξιὸν κέρας ἔιχον Λακεδαιμονίων μύριοι τετρακισχίλιοι ἑπτακόσιοι ἑόντας Σπαρτιήτας ἐφύλασσον ψιλοὶ τῶν εἱλωτέων πεντακισχίλιοι καὶ τρισμύριοι, παρὰ ἄνδρα ἕκαστον ἑπτὰ τεταγμένοι. παρεστεῶτες δὲ σφι εἵλοντο ἐξαίρετοι Σπαρτιητέων τοὺς Τεγεήτας, καὶ τιμῆς εἵνεκα καὶ ἀρετῆς. τετρακισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι. μετὰ δὲ τούτους ἵσαντο Κορινθίων πεντακισχίλιοι. παρὰ δὲ σφισι δύο ἵδρυντο παρὰ Παυσανίεω ἐξαίρετοι Ποτιδαιητέων τῶν ἐκ Παλλήνης τοὺς παρεόντας τριηκοσίους. τετρακοσίων δὲ ἐγένοντο ἵσαντο Ἀρκάδες Ὀρχομένιοι ἑξακόσιοι τετρακοσίων δὲ, Σικυώνιοι τρισχίλιοι. τετρακοσίων δὲ εἵλοντο, Ἐπιδαυρείων ὀκτακόσιοι. παρὰ δὲ τούτους, Τροιζηνίων ἐπαίοσαντο χίλιοι Τροιζηνίων δὲ ἐγένοντο, Λεπρεατέων διηκόσιοι. τετρακοσίων δὲ, Μυκηναίων καὶ Τιρυνθίων τετρακόσιοι. τετρακοσίων δὲ ἐγένοντο, Φλιάσιοι χίλιοι. παρὰ δὲ τούτους ἔστασαν Ἑρμιονέες τριηκόσιοι. Ἑρμιονέων δὲ ἐγένοντο ἵσαντο, Ἐρετριέων τε καὶ Στυρέων ἑξακόσιοι. τετρακοσίων δὲ ἐγένοντο, Χαλκιδέες τετρακόσιοι. τετρακοσίων δὲ, Ἀμπρακιητέων πεντακόσιοι. μετὰ δὲ τούτους, Λευκαδίων καὶ Ἀνακτορίων ὀκτακόσιοι ἔσαν. τετρακοσίων δὲ ἐγένοντο, Παλλῆες οἱ ἐκ Κεφαλληνίης διηκόσιοι. μετὰ δὲ τούτους Αἰγινητέων πεντακόσιοι ἐτάχθησαν. παρὰ δὲ τούτους ἐπαίοσαντο Μεγαρέων τρισχίλιοι. εἵχοντο δὲ τετρακοσίων, Πλαταιέες ἑξακόσιοι. τελευταῖοι δὲ καὶ πρὸς Ἀθηναίοι ἐπαίοσαντο, κέρας ἔχοντες τὸ εὐώνυμον, ὀκτακισχίλιοι ἐστρατήγεε δὲ αὐτῶν Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου. Οὗτοι, πλὴν τῶν ἑπτὰ παρὰ ἕκαστον τεταγμένων Σπαρτιήτων, ἔσαν ὁπλῖται, σύμπαντες ἐόντες ἀριθμὸν τριήκοντα καὶ ὀκτὼ χιλιάδες, καὶ ἑπτακόσιοι ἑπτὰ. ὁπλῖται μὲν οὗτοι συλλεχθέντες ὅτε τὸ βάρβαρον ἐς ἴσον τοσοῦτον ψιλῶν καὶ πλῆθος ἐωυτοὺς ἐδέετο μὲν Σπαρτιήτης τάξιας, πεντακισχίλιοι καὶ τρισμύριοι ἄνδρες, ὡς ἑκάστων ἑπτὰ παρεστεῶτες ἄνδρα· καὶ τούτων πᾶς ὃς πρήκτηρ ὡς ἐς πόλεμον. οἱ δὲ τῶν λοιπῶν Λακεδαιμονίων καὶ Ἑλλήνων ψιλοὶ, ὡς εἰς παρὰ ἕκαστον ἐὼν ἄνδρα, πεντακόσιοι καὶ τετρακισχίλιοι καὶ τρισμύριοι ἦσαν. ψιλοὶ μὲν δὴ τῶν ἀσπιστέων μαχίμων ἐγένοντο ἑξήκοντα μυριάδες καὶ ὀκτακισχίλιαι καὶ ἑπτακόσιοι πάντες. τῶν δὲ συμπάντων τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν συνελθόντων ἐς Πλαταιὰς αὐτῶν τε ὁπλίτησι καὶ ψιλοῖσι τοῖσι μαχίμοισι, ἐνδέκα μυριάδες ἔσαν, μιῆς χιλιάδος, πρὸς δὲ ὀκτακοσίων ἀνδρῶν κατὰ δίκαιον. σὺν δὲ Θεσπιέων τοῖσι πρόσθεν ἐξεπλεκομένοισι αἱ ἕνδεκα μυριάδες.

Dextrum cornu tenebant Lacedæmoniorum decem millia: quorum quinq; millia erant Spartiatarum, quos custodiebant leuiter armata trigintaquinque millia seruorũ, septenis seruis circa singulos Spartiatas collocatis.[1] Applicauerant autem sibi Spartiatæ, & honoris & virtutis ergo, Tegeatas numero mille & quingentos armatos. Secundũ hos stabant Corinthiorum quinque millia. [2] Præter hos inueniebantur apud Pausaniam stantes trecenti Potidæatæ eorum qui ex Pallene erant. iuxta hos stabant Arcadum Orchomeniorum sexcenti: iuxta hos Sicyoniorum tria millia. Hos sequebantur Epidauriorum octingenti: super hos locati erant Trœzenii mille. iuxta Trœzenios [3] totidẽ Leprææ. post hos Mycenæorum & Tirynthiorum quadringenti. Secundum hos, mille Phliasii: deinde Hermionenses trecenti. iuxta Hermionenses, Eretrienſium & Styreorum sexcenti. iuxta hos, Chalcidenſium quadringenti. post hos, Ampraciatarum quingenti. post eos, Leucadiorum & Anactoriorum octingenti. Hos sequebantur Pallenenſium qui sunt ex Cephallenia, ducenti. post hos instructi Æginetarum quingenti. iuxta hos Megarenſium tria millia, quos sequebantur Plataeenſium sexcenti. Vltimi & iidem primi stabant Athenienſes, lævum tenentes cornu, octo millia, duce Aristide Lysimachi filio. Hi omnes, præter eos qui septeni circa singulos Spartanos stabant, fuerunt numero triginta octo millia & septingẽti, omnes graues armaturæ, aduersus barbarum contracti. Leuiter vero armati, triginta quinque millia, septeni circa singulos Spartiatas collocati, quorum vnuſquiſque ad pugnandum erat instructus.[4] Circa ceteros autem Lacedæmonios ac Græcos singuli ferme leuiter armati numero trigintaquatuor millia quingenti. Summa igitur totius leuis armaturæ, quæ pugnare posſet,[5] sexaginta millia quingenti. Totus autem Græcus exercitus qui ad Plataeas conuenit pugnæ aptus, tam leuis quam grauis armaturæ, fuit undecim myriades, minus mille & octingentis, *id eſt, centum octo millia ducenti.* Sed numerum undecim myriadum expleuerunt Theſpienſes,

1 Delegerant autem Spartiatæ Tegeatas qui iuxta ipsos starent, & honoris & virt. 2 Impetrauerant autem à Pausania vt sibi adstarent trecenti Potid. 3 Ducenti Leprææ. 4 Reliquorum autem Lacedæmoniorum & Græcorum milites leuiter armati erant trigintaquatuor millia quingenti, vtpote viro vno vnumquemque circumsistente. *Id eſt, Ita quidem rationem huius numeri inquendo vt reliquos Lacedæmonios & Græcos vnumquemque habuisse virum sibi adstantem singules dicamus, non septem, vt Spartiatas. Dixit autem ὡς ἑκάστων ἑπτὰ ἐὼν ἄνδρα pro ὡς ἑκάστων ἑπτὰ εἶναι ἄνδρα, vt modo dixerat, ὡς εἶναι ἑκάστῳ ἑπτὰ. Quod ipsum Valla potius quam per nominativum, vertisse ita debuit,* Vtpote septenis circa singulos Spartiatas collocatis. *vel, Vtpote septenis vnumquemque Spart. circumsistentibus.* 5 Sexaginta nouem millia. *nam inter sex myriades (quæ sexaginta millia efficiunt) & ἑπτακισμύριοι (id eſt, quingenti) interiectum eſt μιῆς δεούσας χιλιάδος, quæ Vallæ fortaſſe in suo exempl. non habuit.*

qui

qui aderant ad mille & octingentos, qui nec ipsi arma habebant. Et hi quidem Græci ad flumen Asopum castra distri-
xxx buti communierant. ¶ Barbari vero qui cum Mardonio erant, posteaquam Masistium luxerunt, cognito Græcos apud Platæas esse, & ipsi ad Asopum qui illac fluit, ita sunt eregione à Mardonio collocati: Aduersus quidem Lacedæmonios Persæ, qui quia numero antecedebant, eorum acies quæ multæ erant, vsque ad Tegeatas opponebantur: ita vt quod robustissimum in exercitu erat, id omne contra Lacedæmonios: quod infirmius, id contra Tegeatas esset. Hæc faciebat Mardonius Thebanorum indicio atque admonitu. Iuxta Persas autem idem collocauit Medos, vt ex aduerso essent Corinthiis & Potidæatis & Orchomeniis & Sicyoniis. Post Medos collocauit Bactrios ex aduerso Epidauriorum & Trœzeniorum & Lepræatarum ac Tirynthiorum, Mycenæorumque & Phliasiorum. Secundum Bactrios collocauit Indos ex aduerso Hermionensium & Eretrieorum Styreorumque & Chalcidensium. Post Indos statuit Sacas oppositos Ampraciatis, & Anactoriis, & Leucadiis, & Pallenensibus, & Æginetis. Post Sacas posuit ex aduerso Athenienſium Platæensiumq; ac Megarensium, Bœotos & Locros & Melienses & Thessalos, & [1] mille Phocensium. Non enim Phocenses omnes à partibus Medorum stabant, [2] sed eorum nonnulli cum Græcis sentiebant apud Parnassum deprehensi, [3]
& illinc profecti deduxerant comitatique fuerant Mardonii copias pariter & Græcorum qui cum illo erant. Contra Athenienses item posuit Macedonas,
xxxi Thessaliæque accolas. [3] Hæ nationes à Mardonio in aciem instructæ erant maxime celebres maximeque insignes, & præcipue mentione dignæ: necnon ceterarum quoque gentium viri memoratu digni, cum aliarum, tum Phrygum, Mysorum, Thracum, Pæonum. Quinetiam Æthiopum [4] & Ægyptiorum qui Hermotybies & Calasiries nominantur, gladio cincti, qui soli sunt ex Ægyptiis pugnaces: à Mardonio, quum adhuc esset in Phalero, è nauibus in quibus epibatæ erant, in terrã transiati.

πλῆσθαι γὰρ καὶ Θεσπιέων ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοὺς ἀπολειφθέντας, ἀριθμὸν ἐς ὀκτακοσίους καὶ χιλίους: ὅπλα δὲ οὐδὲ ὅτοι εἶχον. ὅτοι μὲν νυν ταχθέντες ἐπὶ τῷ Ἀσωπῷ ἐστρατοπεδεύοντο. Οἱ δὲ ἀμφὶ Μαρδόνιον βάρβαροι, ὡς ἀπεκηδεύσαν Μασίστιον, πρῆξαν, πυθόμενοι τοὺς Ἕλληνας εἶναι ἐν Πλαταιῇσι, καὶ αὐτοὶ ὅπερ τὸν Ἀσωπὸν τοῦτον ῥέοντα. ἀπικόμενοι δὲ ἀντετάσσοντο ὧδε πρὸς τὸν Μαρδονίου τοὺ μὲν Λακεδαιμονίους ἔστησε Πέρσας. καὶ δὴ πολλὸν γὰρ πλείους πλήθει Πέρσαι, ὅπερ τε ταξις πλεῦνας ἐκεχρήμεατο, καὶ ἐπῆγον τοὺς Τεγεήτας. ἔταξε δὲ ὅτω· ὅ, τι ἐμοὶ αὐτὸ δυνατώτατον πολεμέειν ἀπολέξας, ἔστησε αὐτίον Λακεδαιμονίων· τὸ δὲ ἀσθενέστερον πρὸς ἔταξε τοὺς Τεγεήτας. ταῦτα δὴ ἐποίεε, φεύγοντων τε καὶ διδασκόντων Θηβαίων. Περσέων δὲ ἐχομένους ἔταξε Μήδους· ὅτοι δὲ ἐπέσχον Κορινθίους τε καὶ Ποτιδαιήτας, καὶ Ὀρχομενίους τε καὶ Σικυωνίους. Μήδων δὲ ἐχομένους ἔταξε Βακτρίους· ὅτοι δὲ ἐπέσχον Ἐπιδαυρίους τε καὶ Τροιζηνίους, καὶ Λεπρεατέας τε καὶ Τιρυνθίους, καὶ Μυκηναίους τε καὶ Φλιασίους. μετὰ δὲ Βακτρίους, ἔστησε Ἰνδούς· ὅτοι δὲ ἐπέσχον Ἑρμιονέας τε καὶ Ἐρετριέας, καὶ Στυρέας τε καὶ Χαλκιδέας. Ἰνδῶν δὲ ἐχομένους Σάκας ἔταξε· οἳ ἐπέσχον Ἀμπρακιώτας τε καὶ Ἀνακτορίους, καὶ Λευκαδίους, καὶ Παλέας, καὶ Αἰγινήτας. Σακέων δὲ ἐχομένους ἔταξε αὐτοὶ Ἀθηναίων τε καὶ Πλαταιέων καὶ Μεγαρέων, Βοιωτούς τε καὶ Λοκρούς, καὶ Μηλιέας, καὶ Θεσσαλούς, καὶ Φωκέων τοὺς χιλίους. οὐ γὰρ ὧν ἅπαντες Φωκέες ἐμήδισαν, ἀλλά τινες αὐτέων. καὶ τοὶ Ἑλλήνων πύξον, τοῖσι Παρνησὸν κατειλημμένοι. καὶ ἐνθεῦτεν ὁρμεώμενοι ἔφευγόν τε καὶ ἤλαυνον τοῦ τε Μαρδονίου στρατιὴν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ ἐόντας Ἑλλήνων. ἔταξε δὲ καὶ Μακεδόνας τε καὶ τοὺς περὶ Θεσσαλίην οἰκεομένους καὶ τοὺς Ἀθηναίους. Ταῦτα μὲν τῶν ἐθνέων τὰ μέγιστα ὀνόματα καὶ τῶν τοῦ Μαρδονίου τεταγμένων, τὰ δὲ ἐπιφανέστατά τε ἦν καὶ λόγου πλείστου. ἐνῆσαν δὲ καὶ ἄλλων ἐθνέων ἄνδρες ἀναμεμιγμένοι, Φρυγῶν τε καὶ Θρηίκων, καὶ Μυσῶν τε καὶ Παιόνων, καὶ τῶν ἄλλων· ἦν δὲ, καὶ Αἰθιόπων τε καὶ Αἰγυπτίων, οἵ τε Ἑρμοτύβιες, καὶ οἱ Καλασίριες, καλεόμενοι μαχαιροφόροι· οἵπερ εἰσὶ Αἰγυπτίων μοῦνοι μάχιμοι. τούτους δὲ ἐπὶ ἐὼν ἐν Φαλήρῳ, ἀπὸ τῶν νεῶν ἀπεβίβασατο, ἐόντας ἐπιβάτας,

1 Illos mille Ph. 2 Sed partes etiam Græcorum nonnulli ex illis fouebant, qui in loca Parnasso vicina se receperant: è quibus excurrentes Mardonii exercitum & Græcos qui cum eo erant, agebant ac ferebant. 3 Hæc sunt nomina nationum à Mardonio in aciem instructarum, earum quidem quæ quum amplissimæ essent, celeberrimæ erant, maximique fiebant. Sed & ex aliis nationibus aliqui immixti illis erant, Phrygum & Thracum, & Mys. & Pæonum. 4 Et Ægyptiorum Hermotybies & Calasiries, qui vocantur Ensiferi: qui soli ex Ægyptiis sunt ad pugnam apti, hos autem à nauibus quibus vehebantur eduxerat, quum adhuc apud Phalerum esset.

οὐ γὰρ ἐπαρθησόμενος ἐς τὸν πεζὸν τὸν ἅμα Ξέρξῃ ἀπικόμενον ἐς τὰς Ἀθήνας Αἰγύπτιοι. τῶν μὲν δὴ βαρβάρων ἔσαν τριήκοντα μυριάδες, ὡς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται· τῶν δὲ Ἑλλήνων τῶν Μαρδονίου συμμάχων οἵδε μὲν οὐδεὶς ἀριθμόν· (οὐ γὰρ ὦν ἠριθμήθησαν) ὡς δὲ ἀπεικάσαι ὅστι, ἐς πέντε μυριάδας συλλεγῶναι εἰκάζω· οὗτοι δὲ ταχθέντες πεζοὶ ἔσαν. ἡ δὲ ἵππος χωρὶς ἐτετάκτο. Ὡς δὲ ἅπαν πρήγματα ἐτετάχατο κατ' ἔθνεα καὶ κατὰ τέλεα, ἐνθαῦτα τῇ δευτέρῃ ἡμέρῃ ἐθύοντο καὶ ἀμφότεροι. Ἔλλησι μὲν, Τισαμενὸς Ἀντιόχου ἦν ὁ θυόμενος. ἕσπετο γὰρ δὴ εἵνεκα τοῦ στρατεύματι τούτῳ μάντις. ἦν, ἐὼν τὸ πρότερον Ἠλεῖος, καὶ γένεος τοῦ Ἰαμιδέων Κλυτιάδης, Λακεδαιμόνιοι ἐποιήσαντο λεωσφέτερον. Τισαμενῷ γὰρ μαντευομένῳ ἐν Δελφοῖσι περὶ γόνου, ἀνεῖλε ἡ Πυθίη, ἀγῶνας τοὺς μεγίστους ἀναιρήσεσθαι πέντε. ὁ μὲν δὴ ἀμφὶ τοῖσι γυμνασίοισι, ὡς ἀναιρησόμενος γυμνικοὺς ἀγῶνας. ἀσκέων δὲ πενταέθλου, ἦλθε ἐν πάλαισμα ἐλθὼν νικᾶν ὀλυμπιάδα, Ἱερωνύμῳ τῷ Ἀνδρίῳ ἐλθὼν ἐς ἔριν. μαθόντες δὲ Λακεδαιμόνιοι οὐκ ἐς γυμνικὴν, ἀλλ' ἐς πολεμίους ἀγῶνας φέρον τὸ Τισαμενοῦ μαντήιον, μισθῷ ἐπειρῶντο πείσαντες Τισαμενὸν ποιέεσθαι ἅμα Ἡρακλειδέων τοῖσι βασιλεῦσι ἡγεμόνα τῶν πολεμίων. ὁ δὲ, ὁρέων σφεας πολλοῦ ποιεομένους Σπαρτιήτας φίλους αὐτὸν προσποιέεσθαι, μαθὼν τοῦτο, ἀνέλιμα, σημαίνων σφι, ὡς ἐπ' μὲν πολιήτῃσι σφετέροισι ποιήσοιντο, τῶν πάντων μετὰ δίδοντες, ποιήσει ταῦτα, ἐπ' ᾧτινι μισθῷ ἐπ' Σπαρτιήτῃσι δὲ, τότε μὲν ἀκούσαντες, δεινὰ ἐποίεον τε καὶ μεμῆνεσθαι τῆς χρησμοσύνης τὸν ἄνδρα· τέλος δὲ, δείματος μεγάλου ἐπικρεμαμένου τῶν Περσικοῦ τούτου στρατεύματος, καταίνεον μελιέντες. ὁ δὲ, γνοὺς τετραμμένους σφέας, οὐκ ἔτι ἔφη ἐπὶ χρήμασθαι τοιούτοισι μισθοῖσι, ἀλλὰ δεῖν ἔτι καὶ τὸν ἀδελφεὸν ἑωυτοῦ Ἡγίην ἡγεῖσθαι Σπαρτιήτῃσι ὁκοῖ τοῖσι αὐτοῖσι λόγοισι τοῖσι καὶ αὐτὸς γίνεται. Ταῦτα δὲ λέγων ἔφη ἐμιμέετο Μελάμποδα, ὡς εἰκάσαι, βασιλήιόν τε καὶ πολιτήιον ἀπαιτέοντα. καὶ γὰρ δὴ καὶ Μελάμπους, τῶν ἐν Ἄργεϊ γυναικῶν μανεισέων, ὡς μιν οἱ Ἀργεῖοι ἐμισθοῦντο ἐκ Πύλου παῦσαι τὰς σφετέρας γυναῖκας τῆς νούσου, μισθὸν προσετείνετο τῆς βασιληίης τὸ ἥμισυ. οὐκ ἀπαμησαμένων δὲ τῶν Ἀργείων, ἀλλ' ἀπιόντων, ὡς ἐμαίνοντο πολλῷ πλείονες τῶν γυναικῶν, ἔτι καὶ προσαύξεσθαι τὰ ὁ Μελάμπους προσετείνατο, πάντα δὴ δώσοντες οἱ ταῦτα.

χ. προσετείνατο
χ. ἐμαίνοντο πλείους

non enim cum pedestribus copiis, quæ cum Xerxe Athenas ierant, Ægyptii censi fuerant. Barbarorum igitur (vt etiam superius ostensum est) triginta myriades fuere: Græcorum vero Mardonii auxiliariorum, nemo numerum (neque enim numerati fuerant) nouit. Vt autem coniectura colligi licet, ad quinque myriades fuisse coniecto. Tot ex aduerso instructi fuere pedites: equitatus vero seorsum erat collocatus. Ita XXXII
dispositi nationarim manipulatimque, vtrique postero die sacrificauerunt. Apud Græcos haruspex erat Tisamenus Antiochi filius. is enim hunc exercitum vates comitabatur, Eleus quidem & ex genere Iamideorũ Clytiades, sed à Lacedæmoniis ciuitate donatus. Nam cõsultanti vaticinium apud Delphos de prole respondit Pythia quinque ipsum maximas palmas è certaminibus reportaturum. oraculo non intellecto Tisamenus gymnasiis operam dabat, tanquã gymnicas victorias adepturus, quumq; se exerceret in quinque certaminibus, in vno, dum currit Olympia, venit in contentionem victoriæ cum Hieronymo Andrio. Lacedæmonii autem interpretantes non ad gymnica certamina spectare Tisameni oraculum, sed ad bellica, conabantur eum mercede conducere vt vna cum Heraclidis bellorũ dux regibus foret. Hic animaduertens Spartiatas plurimi facere ipsius amicitiam, abnuebat: quod negaret se alio pretio id facturum quàm si Spartiatam se ciuem facerent, omnia iura ciuitatis impertientes. Id Spartiatæ quum audissent, ab initio ferentes indigne, oraculũ missum omnino fecerunt: tandem imminente hoc ingenti Persici exercitus metu, annuebant, impertireque homini volebant. Eos iste immutatos intelligens, negare iam se eo solo esse contentum: sed oportere fratrem suum Hegiã etiam fieri Spartiatam eadem condicione qua & ipse fieret. Hoc autem dicens XXXIII
imitabatur (vt coniectare licet) Melampodem, regnum pariter & ciuitatem deposcens. Etenim Melampus quum ab Argiuis mercede conduceretur è Pylo ad compescẽdum morbum furoris mulierum Argiuarum, deposcebat pro mercede dimidium regni. recusantibus id Argiuis atq; digressis, quũ plures è mulieribus insanirẽt, ita obtemperãres, quod Melãpus poposcerat daturi reuerterũt.

Ibi ille

Ibi ille cernens hos esse immutatos, plura optauit, negans se indulturum quæ vellent, nisi & fratri suo Bianti tertiam partem regni donassent. Argiui in arctum redacti hoc quoque annuerunt.

XXXIV Ita Spartiatæ Tisameno, quo maiorem in modum egebant, prorsus assenserunt: & concessu istorum Tisamenus Eleus Spartiata effectus quinque maxima certamina ex oraculo illis obtinuit. Hi duo ex omnibus hominibus soli sunt à Spartiatis ciuitate donati. Quinque autem certamina hæc fuere: Vnum & id primum hoc quod pugnatũ est ad Platæas: alterum, quod in Tegea cum Tegeatis atq; Argiuis: tertium, quod in Dipæensibus cũ vniuersis Arcadibus præter Mantineos: quartum, quod cum Messeniis ad Isthmum: vltimum, quod in Tanagra cum Atheniensibus & Argiuis. Hoc autem vltimũ peractum fuit quinque certaminum.

XXXV Tisamenus igitur Spartiatarum tunc ductor vaticinatus est Græcis in agro Platæensi: & apud Græcos quidem pulchre litatum est, si se defenderent, non si Asopum transgressi pugnam capesserent.

XXXVI Mardonio autem capessendæ pugnæ auido nõ extitere pulchra exta, nisi & ipse sese defenderet. nam is quoque Græcis sacrificiis vtebatur, haruspicem habens Hegesistratum virum Eleum, & Telliadeorum præstantissimũ. Hunc ante ea tempora Spartiatæ quum cepissent, in vincula coniecerant morte affecturi, vt à quo multa intoleranda perpessi fuissent. Ille in hac calamitate positus, vtpote pro anima solicitus, & qui ante mortem multa ac tristia foret passurus, rem perpetrauit fide maiorẽ. nam vt erat ligneis atque ferratis [1] soleis vinctus, ferro quod illatum fuit potitus, cõfestim excogitauit opus omniũ quæ nos nouimus animosissimum. [2] Commentus enim qua ratione reliquum pedis educeretur, præcidit sibi dimidium pedem. hoc acto, quamuis ab excubitoribus obseruaretur, tamẽ subruto muro profugit Tegeam versus, noctu iter faciens, interdiu syluis se abdens atque immorans, vt trinoctio Tegeam peruenerit: Lacedæmoniis eum passim perscrutantibus, admirantibusq; magnopere hominis audaciam, cuius dimidiatum pedem iacentem cernerent, ipsum inuenire non possent. Ita Hegesistratus

ὁ δὲ ἐνθαῦτα δὴ ἐπορέγετο, ὁρέων αὐτοὺς τετραμμένους, φὰς, ἢν μὴ καὶ τῷ ἀδελφεῷ Βίαντι μεταδῶσι τὸ τριτημόριον τῆς βασιληίης, οὐ ποιήσειν τὰ βούλονται. Ⓐ δὲ Ἀργεῖοι, ἀπειληθέντες ἐς τὸ εἶνον, καταινέουσι καὶ ταῦτα. Ὡς δὲ καὶ Σπαρτιῆται, ἐδέοντο γὰρ δεινῶς τὸ Τισαμενοῦ, πάντως σφι συνεχώρεον Ⓐ, συγχωρησάντων δὲ καὶ τούτων τῶν Σπαρτιητέων, οὕτω δὴ πέντε σφι μαντευόμενος ἀγῶνας τοὺς μεγίστους Τισαμενὸς ὁ Ἠλείος; ἠλώμενος Σπαρτιήτης, συγκαταρρέει. μοιρῶσι δὲ δὴ πάντων αὐτοὺς ἐξ ἴσου οὗτοι Σπαρτιήτησι πολῖται. Ⓐ δὲ πέντε ἀγῶνες, οἵδε ἐγένοντο· ἓξ μὲν καὶ πρῶτος, ἔστ᾽ ὁ ἐν Πλαταιῇσι· δεύτερος δὲ, ὁ ἐν Τεγέῃ πρὸς Τεγεήτας καὶ Ἀργείους γενόμενος· τρίτος δὲ, ὁ ἐν Διπαιεῦσι πρὸς Ἀρκάδας πάντας, πλὴν Μαντινέων· τέταρτος δὲ, Μεσσηνίων ὁ πρὸς τῷ Ἰσθμῷ· πέμπτος δὲ, ὁ ἐν Τανάγρῃ πρὸς Ἀθηναίους τε καὶ Ἀργείους γενόμενος. ἔστι δὲ ὕστατος καταργασθεὶς τῶν πέντε ἀγώνων. Οὗτος δὴ τότε τοῖσι Ἕλλησι θύσας ὁ Τισαμενὸς, ἀγόντων τῶν Σπαρτιητέων, ἐμαντεύετο ἐν Πλαταιῇσι. Τοῖσι μὲν νυν Ἕλλησι καλὰ ἐγίνετο τὰ ἱρὰ ἀμυνομένοισι· ἢν δὲ βάσωσι Ⓦ Ἀσωπὸν, καὶ μάχης ἄρξωσι, οὐ. Μαρδονίῳ δὲ πρὸς θυομένῳ μάχης ἄρξειν, οὐκ ὀπτὴ δέρη ἐγίνετο τὰ ἱρά· ἀμυνομένῳ δὲ καὶ τοῦτο, καλά. καὶ γὰρ ἔστι Ἕλλωσι ἱροῖσι ἐχρέετο, μάλιστα ἔχων Ἡγησίστρατον, ἄνδρα Ἠλεῖον τε καὶ τῶν Τελλιαδέων ἐόντα λογιμώτατον. Ⓦ δὴ πρότερον τούτων Σπαρτιήτας λαβόντες, ἔδησαν· ὡς δὲ θανάτῳ, ὡς πεπονθότες πολλά τε καὶ ἀνάρσια πρὸ αὐτοῦ. ὁ δὲ, τούτῳ τῷ κακῷ ἐχόμενος, ὥστε πρόσχων τοῖς τῆς ψυχῆς, τοῦ τε τοῦ θανάτου πηδήματος πολλά τε καὶ λυγρὰ, ἔργον ἐργάσατο μέζον λόγου. ὡς γὰρ δὴ ἐδέδετο ἐν ξυμῷ σιδηρεοδέτῳ, ἐσενείκαντος κως σιδηρέου ἐκρέτησε. αὐλίκα δὲ ἐμηχανήσατο ἀνδρεῖόταγον ἔργον πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. καθμησάμενος γὰρ ὅκως ὀξελεύσεται Ⓐ τὸ λοιπὸν τοῦ ποδὸς, ἀπέταμε Ⓦ τρόσον ἑωυτοῦ. ταῦτα δὲ ποιήσας; ὡς φυλακοῦμενος ἔτρωσε φυλάκων, διορύξας τε τοῖχον, ἀπέδρη ἐς Τεγέην, τὰς μὲν νύκτας πορευόμενος, τὰς δὲ ἡμέρας καταδυόμενος ἐς ὕλην, καὶ αὐλιζόμενος οὕτω, ὥστε Λακεδαιμονίων πανδημεὶ διζημένων, τρίτῃ ὑφορῶν ἐγένετο ἐν Τεγέῃ. τοῦ δὲ ἐν θυμῷ μεγάλῳ ἐνέχεσθαι τῆς τε ζάλμης, ὁρέοντας τὸ ἡμίτομον τοῦ ποδὸς τοῦτο κείμενον, καὶ κατεῖνον οὐ δυναμένους ὁρᾶν. Τότε μὲν οὕτω

1 *Sunt qui cataſtam interpretentur.* 2 Pedis enim extremam partem resecuit, quum prius ad reliquam educendam dimensus spatium esset.

ἀφαφυγὼν Λακεδαιμονίους, καταφὺγὰ ἐς Τεγέ-
ην, ἐόντα οὐκ ἀρθμίην Λακεδαιμονίοισι τὸν πάν-
χεόνον. ὑγιὴς δὲ γενόμενος, καὶ τοξαποισάμενος
ξύλινον πόδα, κατεστήκεε ἐκ τῆς ἰθείης Λακεδαι-
μονίοισι πολεμίος. οὐ μὴν τοί γε τέλος ἐσωσώ-
θη κακὸν ὃ ἐς Λακεδαιμονίους συγκεκυρημένον.
ἦλω γὰρ μαντευόμενος ἐν Ζακύνθῳ ὑπ' αὐ-
τῶν, καὶ ἀπέθανε. Ὁ μὲν δὴ θάνατος ὁ Ἡγησι-
στράτου, ὕστερον ἐγένετο τοῦτο τῶν Πλαταιικῶν. Τότε δὲ
ὑπὸ τῷ Ἀρταπάτῃ τῷ Μαρδονίου μεμισθωμένος
οὐκ ὀλίγου, ἐθύετό τε καὶ προεθυμέετο· ἦν δὲ ἔθνος
τὸ Λακεδαιμονίων, καὶ κάπηλος. ὡς δὲ οὐκ ἐκαλ-
λιέρεε ὥστε μάχεσθαι, οὔτε αὐτοῖσι Πέρσῃσι, οὔτε
τοῖσι μετ' ἐκείνων ἐοῦσι Ἑλλήνων, (ἦσαν γὰρ καὶ ὅ-
τοι ἐν ἑωυτῶν μαντιν Ἱπποδρομον, Λευκάδιον ἄν-
δρα) ὑπερρεόντων δὲ τῶν Ἑλλήνων, καὶ γινομένων
πλεόνων, Τιμηγενίδης ὁ Ἕρπυος, ἀνὴρ Θηβαῖος,
συνεβούλευσε Μαρδονίῳ τὰς ἐπικούλας τῶν Κιθαι-
ρωνίδος φυλάξαι· λέγων ὡς ὑπερρέοιεν Ἕλληνες
ἀεὶ ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην, καὶ ὡς ἁρπάζοιεν συχνούς.
Ἡμέραι δὲ σφι ἀπεκατημένοισι ἤδη ἐγεγένεσαν ὀ-
κτὼ, ὅτε ταῦτα ἐκεῖνος συνεβούλευε Μαρδονίῳ.
ὁ δὲ, μαθὼν τὸ βούλευμα οὐκ ἐὸν, ὡς ἀφείη ἐ-
γένετο, πέμπει τὸν ἵππον ἐς τὰς ἐπικούλας τὰς Κιθαι-
ρωνίδας, αἳ ὑπὲρ Πλαταιέων φέρουσι· τὰς Βοιωτοὶ
μὲν, τρεῖς κεφαλὰς καλέουσι, Ἀθηναῖοι δὲ, δρυὸς
κεφαλάς· περιφθέντες δὲ οἱ ἱππόται, οὐ μάτην
ἀπίκοντο. ἐσβάλλοντα γὰρ ἐς τὸ πεδίον, ἁρπαζό-
μενοι ὑποζύγιά τε πεντακόσια, σιτία ἄγοντα ἀπὸ
Πελοποννήσου ἐς τὸ στρατόπεδον, καὶ ἀνθρώπους, οἳ
334 ἕποντο τοῖσι ζεύγεσι. ἐλόντες δὲ τούτων τὸν ἄ-
γριον οἱ Πέρσαι, ἀφειδέως ἐφόνευον, φειδόμενοι οὔ-
τε ὑποζυγίου οὐδενός, οὔτε ἀνθρώπου. ὡς δὲ ἄλ-
λων ἔτι ἐόντων κτείνοντες, τὰ λοιπὰ αὐτέων ἅλωσιν πε-
ριβαλλόμενοι ἤγαγόν τε Μαρδόνιον καὶ ἐς τὸ στρα-
τόπεδον. Μετὰ τοῦτο τὸ ἔργον, ἑτέρας δύο ἡμέ-
ρας διέτριψαν, οὐδέτεροι βουλόμενοι μάχης ἄρ-
ξαι. μέχρι μὲν γὰρ τοῦ Ἀσωποῦ ἐπίσω οἱ βάρ-
βαροι, προφερόμενοι τῶν Ἑλλήνων, διέβαινον ἂν οὐδέ-
τεροι. ἢν μούνοισι ἵππος ἡ Μαρδονίου ἀεὶ προσέκειτό τε
καὶ ἔλυπεε τοὺς Ἕλληνας. οἱ γὰρ Θηβαῖοι, ἅτε μη-
δίζοντες μεγάλως, προθύμως ἔφερον τὸν πόλεμον,
καὶ ἀεὶ κατηγέοντο μέχρι μάχης. Τὸ δὲ ἀπὸ τούτου
ἤδη δεκόμενοι Πέρσαι τε καὶ Μῆδοι, μάλα ἔσχον οἱ
ἀπεδείκνυντο ἀρετάς. Μέχρι μὲν νυν τῶν δέκα
ἡμερέων

Lacedæmoniis elapsus, in Tegeam, quæ per id tempus non erat pacata Lacedæmoniis, transfugit. Sanato vulnere & ligneo pede ascito, ex professo Lacedæmoniis hostis extitit. Sed non ad postremum et protractum in Lacedæmonios odium profuit. nam in Zacyntho quum vaticinaretur, ab his captus atque interemptus est. Verum hic Hegesistrati interitus posterior rebus Platęensibus fuit. Tunc autem is à Mardonio non exigua summa conductus, cupide sacrificabat, cum in Lacedęmonios odio, tum lucri gratia. Quum igitur exta non essent pulchra ad pugnam committendam neque ipsis Persis, neque Græcis qui cum illis erant, (habebant enim & Græci suum haruspicem quendã Leucadium Hippomachum) [1] quumque dilaberentur multi Græci, suasit Mardonio Timogenides Herpyis filius vir Thebanus vt exitus Cithæronis custodiendos curaret, quod diceret [2] assidue Græcos ad hostem quotidie transire, seque complures deprehendisse. Iam autem dies octo abierant positis eregione castris, quum iste Mardonio hoc consilium dedit. Mardonius, admoneri se probe intelligens, primis tenebris equitatum mittit ad ingressus Cithæronis qui Plataeas ferunt: quæ Bœotii Tria capita, Athenienses Capita quercus appellant. Equites missi non frustra peruenere. nacti enim ingredientia campum quingenta iumenta quæ commeatum è Peloponneso ad exercitum subuehebant, diripiunt: & eos qui iumenta sequebantur, immisericorditer trucidant, neque iumentis neque hominibus parcentes. In quibus occidendis posteaquam satis sunt grassati, cum ceteris quæ eripuerant, ad Mardonium sunt & ad exercitum reuersi. Post hanc rem gestã biduum absumptum est, neutris pugnã lacessere volentibus. nam etsi Asopo tenus barbari processerant irritandi Græcos gratia, neutri tamen sibi transeundum statuebant. equitatus modo Mardonii progrediebatur, & Græcos molestia afficiebat: quia Thebani, vtpote in amorem Medorum vehementer propensi, ferebant alacriter bellum, & assidue prouehebantur vsque ad prælium: deinde excipentes Persæ pariter ac Medi præcipue præclara facinora edebant. His amplius ad decem vsque

1 Quumque subingrederentur Græci, & eorum numerus cresceret, 2 Subingredi quotidie Græcos, & fore vt ipse multos interciperet. Iam autem d.

dies

dies nihil eſt actum. [1] at vbi vndecimus dies illuxit, quum & Græci multo plures efficerentur, ad Platæas caſtris eregione poſitis, & Mardonius ſtationem grauaretur, ibi venere in colloquium Mardonius Gobryæ & Artabazus Pharnacis filius, vir apud Xerxem inter paucos Perſarum virtutis expertæ. quorum conſultantum hæ fuere ſententiæ: Artabazi quidem, expediens eſſe contractis quamprimum copiis ire ad mœnia Thèbana, quo multum rei frumentariæ ipſis multumque pabuli iumentis comparatent: atque ibi conſidentes per ocium rem conficerent, videlicet quum multum auri tum ſignati tum non ſignati haberent, multum etiam argenti ac poculorum, ne parcerent illis, ſed ea ad Græcos mitterent, eos præcipue qui ciuitatibus præſiderent. fore enim vt illi ſuam traderent libertatem: neque oportere pugnandi adire diſcrimen. Eadem autem Thebanorum quæ iſtius ſententia erat, tanquam aliquid vltra hoc proſpicientis. Mardonii autem ſententia ferocior pertinaciorque, & nullo modo cedens: quippe opinantis meliorem ſuũ eſſe quam Græcorum exercitum, & ſatius primo quoque tempore confligere, quam committere vt plures quàm coacti erant Græci cogerentur: Hegeſiſtrati vero auſpicia valere ſinere, nec eisvim afferre: quinimo Perſarum more ſeruato debere confligere. Mardonio ita opus facto eſſe cenſenti nemo contradicebat. qui, vbi ſententia ſua vicit, accitis cohortium præfectis & qui ſecum erant ducibus Græcorum (penes cum nanque erat ſumma imperii, non penes Artabazum) percontabatur num aliquod oraculum ſcirent de Perſis tanquam perituris in Græcia. Silentibus euocatis, partim quod ignorarent oracula, partim quod haud tutum putarent proferre quod ſcirent, inquit ipſe Mardonius, Quoniam vos aut nihil noſtis, aut promere non audetis, ego rem proferam, vtpote bene cognitam habẽs. Eſt oraculũ, Perſis fatale eſſe vt in Græciam profecti diripiant templum quod Delphis eſt, vtq; direpto templo omnes intereant. Quocirca, quum hoc ſciamus, neque diripere conabimur, neque adibimus templum, ob hanc cauſſam interitum deuitaturi. quo nomine quicunque veſtrũm bene Perſis volunt,

ἡμερέων ὡδὲ ἐν ὅτε πλεῶ ἐγίνετο τουτέων· ὡς ἦν ἑνδεκάτη ἐγεγόνεε ἡμέρη ἀντικατημένοισι ἀλλήλοισι ἐπὶ Πλαταιῇσι, οἵ τε δὴ Ἕλληνες πολλῷ πλεῶνες ἐγεγόνεσαν, καὶ Μαρδόνιος ὀφελημένος τῇ ἕδρῃ, ἀνήγαγε ἐς λόγους ἦλθον Μαρδόνιός τε ὁ Γωβρύεω καὶ Ἀρτάβαζος ὁ Φαρνάκεος, ὃς ἐν ὀλίγοισι Περσέων ἐὼν ἀνὴρ δόκιμος παρὰ Ξέρξῃ. βουλευομένων δὲ αὐτέων ἔσαν αἱ γνῶμαι· ἡ μὲν Ἀρταβάζου, ὡς χρεὼν εἴη ἀναζεύξαντας τὴν ταχίστην πόντια πάντα στρατὸν, ἰέναι ἐς τὸ τεῖχος τὸ Θηβαίων, ἔνθα σῖτόν τε σφι ἐστὶ ἐνειλησεῖσθαι πολλὸν, καὶ χόρτον τοῖσι ὑποζυγίοισι. κατ' ἡσυχίην τε ἰζομένους ἀφαρπάσεσθαι ποιεῦντας τάδε. ἔχειν γὰρ χρυσὸν πολλὸν μὲν ἀδιήκητον, πολλὸν δὲ καὶ ἀσήμου· πολλὸν δὲ καὶ ἀργυρέην τε καὶ ἐκπώματα· τουτέων φειδομένους μηδενὸς, ἀφαπέμπειν ἐς τοὺς Ἕλληνας, Ἑλλήνων δὲ μάλιστα ἐς τοὺς προεστεῶτας ἐν τῇσι πόλισι· καὶ τάχεως σφέας ἀπολωλέειν τὴν ἐλευθερίην, μηδὲ ἀναπνεῦσαι συμβάλλοντας. τούτου μὲν νυν ἡ αὐτὴ ἐγίνετο καὶ Θηβαίων γνώμη, ὡς προειδότος πλεῶνι καὶ τούτου· Μαρδωνίου δὲ, ἰσχυροτέρη τε καὶ ἀγνωμονεστέρη, καὶ οὐδαμῶς συγγινωσκομένη. δοκέειν τε γὰρ πολλῷ χρέωνα εἶ τὴν σφετέρην φάλαγγα τῆς Ἑλληνικῆς, συμβάλλειν τε τὴν ταχίστην, μηδὲ προεωρᾶν συλλεγομένους ἐπὶ πλοῦνας γίνεσθαι τῶν συλλεγομένων. τά τε σφάγια τὰ Ἡγησιστράτου ἐᾶν χαίρειν, μηδὲ βιάζεσθαι, δηλαδὴ νόμῳ τῶν Περσέων χρεωμένους συμβάλλειν.

Τούτου δὲ οὕτω διχομενεώντος, ἀντέλεγε ὧδε εἷς. ὥστε ἐκκεκρᾶσθαι τῇ γνώμῃ· ὃ γὰρ κράτος εἶχε τὸ στρατηγίης ἦν ἐκ βασιλέος, ἀλλ' οὐκ Ἀρτάβαζος. μεταπεμψάμενος ὦν τοὺς ταξιάρχους τῶν τελέων, καὶ τοὺς μετ' ἑωυτὸν ἐόντων Ἑλλήνων τοὺς στρατηγοὺς, ἠρώτα εἴ τι εἰδείη λόγιον περὶ Περσέων, ὡς ἀφανισθησόμενοι ἐν τῇ Ἑλλάδι. σιγώντων δὲ τῶν ἐπικλήτων, τοὺς μὲν οὐκ εἰδότων τοὺς χρησμοὺς, τοὺς δὲ, εἰδότων μὲν, ἐν ἀδείῃ δὲ οὐ ποιευμένων τὸ λέγειν, αὖτις Μαρδόνιος ἔλεγε, Ἐπεὶ τοίνυν ὑμεῖς ἢ ἴστε οὐδὲν, ἢ οὐ τολμᾶτε λέγειν, ἀλλ' ἐγὼ ἐρέω ὡς εὖ ἐπιστάμενος. ἔστι λόγιον ὡς χρεὼν ἐστὶ Πέρσας ἀπικομένους ἐς τὴν Ἑλλάδα, ἁρπάσαντας τὸ ἱρὸν τὸ ἐν Δελφοῖσι, μετὰ δὲ τὴν ἁρπαγὴν, ἀπολέσθαι πάντας. ἡμεῖς τοίνυν αὖτε τοῦτο ἐπιστάμενοι οὐτοί τε ἴσμεν ἐπὶ τοὐπίσω τοῦτο, οὔτε ἐπιχειρήσομεν ἁρπάζειν. ταύτης τε εἵνεκα τῆς αἰτίης οὐκ ἀπολεόμεθα. ὥστε ὑμέων ὅσοι τυγχάνουσι βύνοοι ἐόντες Πέρσῃσι,

1 Quum autem iam vndecimus ageretur dies ex quo caſtra caſtris oppoſuerant, & valde auctus fuiſſet Græcorum numerus, necnon Mardonius ſtationem illam grauate ferret, ibi venire in colloq.

ἥδεαδε τῶδε εἵνεκα, ὡς τελεσομένους ἡμέας Ἑλλήνων. ταῦτα σφι εἶπας, δεύτερα ἐσήμαινε τὰ ἀρτέεσθαί τε πρῆγμα, καὶ ἐκεινέα ποιέεσθαι, ὡς ἅμα ἡμέρῃ τῇ ὑστεραίῃ συμβολῆς ἐσομένης. Τοῦτον δὲ ἔφασκε Ⓦ χρησμὸν Ⓦ Μαρδόνιος εἶπε ἐς Πέρσας ἔχειν, ἐς Ἰλλυριούς τε καὶ Ⓦ Ἐγχέλεων στρατὸν οἶδα πεποιημένον, ἀλλ' οὐκ ἐς Πέρσας. λέγεται δὲ μὲν Βάκιδι ἔστι ἐς ταύτωυτὸ μάχλῳ πεποιημένα,

Τῷ δ' ὅτι Θερμώδοντι καὶ Ἀσωπῷ λεχεποίῃ
Ἑλλώων σιώδον, καὶ βαρβαρόφωνον ἰυγμὸν,
Τῇ πολλοὶ πεσέονται, ὑπὸρ λαχέσιν τε μόρου τε
Τοξοφόρων Μήδων ὅτεω αἴσιμον ἦμαρ ἐπέλθῃ.

ταῦτα μὲν δὴ πλησία τούτοισι λέγεται Μουσαίῳ ἐγγενέα οἶδα ἐς Πέρσας. ὁ δὲ Θερμώδων ποταμὸς ῥέει μεταξὺ Τανάγρης τε καὶ Γλίσαντος. Μετὰ δὲ τὴν ἐπειρώτησιν τῶν χρησμῶν, καὶ παραίνεσιν τὴν ἐκ Μαρδονίου, νύξ τε ἐγίνετο, καὶ ἐς φυλακὰς ἐπάσσοντο. ὡς δὲ παρῆσαν τῆς νυκτὸς παρελήλαθε, καὶ ἡσυχίη ἐδόκεε εἶναι κατὰ τὰ στρατόπεδα, καὶ μάλιστα ἀνδρηιοι εἶναι ἐν ὕπνῳ, τὼυτὸ καὶ τοῦτο παρελθόντα ἵππον παρὰ τὰς φυλακὰς τῶν Ἀθηναίων Ἀλέξανδρος ὁ Ἀμύντεω, στρατηγός τε ἐὼν, καὶ βασιλεὺς Μακεδόνων, ἐδίζητο ἵππους στρατηγοῖσι ἐς λόγους ἐλθεῖν. τῶν δὲ φυλάκων οἱ μὲν πλεῦνες παρέμενον, οἱ δ' ἔφασαν δεῖν στρατηγούς. ἐλθόντες δὲ ἔλεγον ὡς ἀνδρηιοι ἥκοιεν ἐπ' ἵππου ἐκ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Μήδων· ὃς δὴ μὲν οὐδὲν παραμυθέοιτο ἔπος, στρατηγοὺς δὲ ὀνομάζων, ἐθέλειν φησὶ ἐς λόγους ἐλθεῖν. Οἱ δὲ ἐπεὶ ταῦτα ἤκουσαν, αὐτίκα ἔπονται ἐς τὰς φυλακάς. ἀπικομένοισι δὲ ἔλεγε Ἀλέξανδρος τάδε, Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, παραθήκην ὑμῖν τάδε ἔπεα τάδε ἀθέμιστα, ἀπόῤῥητα ποιεύμενος τοῖσι μηδένα λέγειν ὑμέας δηίων ἢ Παυσανίην, μή με διαφθείρητε. οὐδὲ γὰρ ἂν ἔλεγον, εἰ μὴ μεγάλως ἐκηδόμην σωτηρίης τῆς Ἑλλάδος. αὐτός τε γὰρ Ἕλλην φύσιος εἰμὶ πρόκαιον, καὶ αὖτ' ἐλευθερίης δεδουλωμένης οὐκ ἂν ἑλοίμην ὁρᾶν τὴν Ἑλλάδα. λέγω δὴ ὦν ὅτι Μαρδονίῳ τε καὶ τῇ στρατιῇ τὰ σφάγια οὐ δυνατὰ καταθύματα γενέσθαι πάλαι γὰρ ἂν ἐμάχεσθε· νῦν δὲ δέδοκται, τὰ μὲν σφάγια ἐὰν χαίρειν, ἀμὶ ἡμέρῃ δὴ διαφανησομένῃ συμβολὴν ποιέεσθαι. καταῤῥώδηκε γὰρ μὴ πλεῦνες σωζοίατε, ὡς ἐγὼ ἐλπίζω. τοῖσι ταῦτα ἑτοιμάζεσθε. ἢν δὲ ἄρα ὑποβάληται, καὶ μὴ ποιῆται συμβολὴν Μαρδόνιος, καὶ μὴ ποιῆται, λιπαρέετε

voluptatem capiant, tanquam Perſis Græcos ſuperaturis. Hæc loquutus, ſecundo loco ſignum dedit vt omnia [1]apparārent, & corpora curarent, veluti ſub lucis exortu prœlio futuro. Oraculum autem, quod ad Perſas aiebat ſpectare Mardonius, id ego ſcio non Perſis redditum eſſe, ſed Illyriis & Encheleorum copiis. Quod autem de hoc prœlio redditum eſt à Bacide, id vero hoc fuiſſe, XLII

Gramineis ripis Aſopi ac Thermodontis
Barbaricaque Graiis acies clamore coibunt.
Hîc multi occumbent defuncti munere vitæ,
Quando ſagittiferis aderit lux vltima Medis.

Hæc ego atque alia his ſimilia è Muſæo noui ad Perſas ſpectauiſſe. Fluuius autem Thermodon Tanagram ac Gliſantem interfluit. ¶ Inſequenti nocte quàm XLIII Mardonius de oraculis interrogauit, exhortatuſque ſuos eſt, excubitores diſpoſiti fuere. Eius noctis quum multum proceſſiſſet, conticiniumque in exercitu eſſet & tempus concubium, tunc Alexander Amyntæ filius, dux & idem rex Macedonum, ad excubias Athenienſium adequitauit, efflagitauitque ſuos vt cum ducibus colloqueretur. Id audientes excubitores, plerique remanſerunt, nonnulli ad duces concurrerunt: quibus aditis inquiunt quendam equo aduectum eſſe è caſtris Medorum: qui nihil aliud proloqueretur, niſi nominatim appellans Athenienſium duces, velle ſe in colloquium illorum venire. Du- XLIV ces, hoc audito, confeſtim ad locum excubiarum ſequuti ſunt. quos Alexander vbi venere, his verbis alloquutus eſt, Viri Athenienſes, hæc ego vobis verba, pro depoſito trado, necui efferatis niſi Pauſaniæ: ne ob id me perditum eatis. Quod haudquaquam dicerem niſi de vniuerſa Græcia ſolicitus eſſem: quippe qui vetuſta origine Græcus ſum, nec vellem videre Græciam [2]pro libera ſeruientem. Itaq; vos certiores facio, Mardonium atq; exercitum litare non poſſe, alioqui olim iam conflicturum fuiſſe. Is nunc ſacrificia valere ſinere conſtituit, & vbi primum illuxerit, vobiſcum cōfligere: extimeſcens admodum (quantum ego coniicio) ne plures ad copias veſtras accedant. Ad hæc vos parati eſtote. Quod ſi differet Mardonius, nec committet certamen, vos perſeuerate

1 Apparārent, & ſingula ordine diſponerent, 2 Ex libera factam ſeruam. *vel, in ſeruitutem redactam.*

hic ma-

hîc manere: ad paucos enim dies eis suppeditat commeatus. Quod si hoc bellum vobis ex sententia finietur, debebit aliquis vestrûm reminiscî mei meæque liberationis, qui Græcorum causſa rem adeo [1] temerariam, libenter tamen feci, vt ad vos cõsilium Mardonij deferrem: ne barbari ex improuiſo vos adorirentur. Ego autem sum Alexãder Macedo. Hæc loquutus Alexander, ad exercitum se recepit ad suamque stationem.

XLV Dvces Atheniẽsium ad cornu dextrum profecti, quæ ab Alexandro audierant Pausaniæ retulere. Hac ratione Pausanias in metum Persarum adductus, Quoniam, inquit, sub auroram prœlium fiet, [2] expedit vos Athenienses stare in acie aduersus Persas vobis cognitos, vt qui cum Medis in Marathone pugnauerit is: nos vero qui eorum sumus inexpertî atque ignari, (nemo enim Spartiata Medorum periculum fecit) contra vobis oppositos Bœotos & Thessalos: quorum sumus experti, horum Græcorum gratia. Itaque opus est sumptis armis vos in hoc dextrum, nos in sinistrum cornu transire. Ad hæc ita respondere Athenienses, Nobis quoque olim iam inde ab initio, posteaquam aspeximus Persas aduersus nos esse instructos, fuit in animo istud dicere quod vos dicere occupastis: sed verebamur ne non grata esset vobis oratio. nunc quandoquidem ipsi feciſtis huius rei mentionem, & nobis iucunda oratio est & parati sumus i-

XLVI stûd exequi. Vbi hoc vtrisque complacitum est, & loca permutauerunt, sub auroram rem aduertentes Bœoti, ad Mardonium detulerunt. Ea audita Mardonius extemplo & ipse conatus est Persas contra Lacedæmonios transferre. Pausanias autem hoc fieri intelligens, nec latere factum suum, rursus in dex-

XLVII trum cornu Spartiatas reducit. At vbi Mardonius & ipse suos in sinistrum reduxit, & acies pristino in loco stetere, missio caduceatore ad Spartiatas ita inquit, Lacedæmonii, vos vero fama fert omnium qui istic sunt esse præstantissimos, qui neque è bello fugiatis, neque ordines deseratis, sed perstantes aut interficiatis hostes, aut ipsi occũbatis. Horum nihil admodum veri est. quippe antequam manus conserantur, vos cernimus fugientes, aciemque deserentes, & relegato Athenienſibus periculo, consistentes ex aduerso nostrorum seruorum:

μήοντες. ὀλίγων γὰρ σφι ἡμερέων λείπει σιτία. ἐὼ ὑμῖν ὁ πόλεμος ὅδε κῦ νόον τελευτήσῃ, μνησθῆναί ὑμέα χρὴ καὶ ἐμοῦ ἐλευθερώσιος πάρι, ὃς Ἑλλήνων εἵνεκα τοῦτο τὸ ἔργον παρέβολον ἐργασάμην τοῦ θυμίης, ἐθέλων ὑμῖν δηλῶσαι τὴν Μήδοισι τὴν Μαρδονίου, ἵνα μὴ ἐπιπέσωσι ὑμῖν ἐξαίφνης οἱ βάρβαροι μὴ παρεσκευασμένοισι κω. Ἐγὼ δὲ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδών. ὁ μὲν, ταῦτα εἰπὰς, ἀπήλαυνε ὀπίσω ἐς τὸ στρατόπεδον καὶ τὴν ἑωυτοῦ τάξιν. Οἱ δὲ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων, ἐλθόντες ὅτι τὸ δεξιὸν κέρας, ἔλεγον Παυσανίῃ τάδε· ἥκομεν Ἀλέξανδρον. ὁ δὲ, τούτῳ τῷ λόγῳ καταῤῥωδήσας τοὺς Πέρσας, ἔλεγε τάδε, Ἐπεὶ εἶνεκεν ἐς πρῶτα συμβολὴ γίνεται, ὑμέας μὲν χρεὼν ἐστὶ τοὺς Ἀθηναίους στῶναι καὶ τοὺς Πέρσας· ἡμέας δὲ καὶ τοὺς Βοιωτούς τε καὶ τοὺς καὶ ὑμέας τεταγμένους Ἑλλήνων, τῶνδε εἵνεκεν· ὑμεῖς ἐπίστασθε τοὺς Μήδους καὶ τὴν μάχην αὐτέων, ὅτι Μαραθῶνι μαχεσάμενοι ἡμεῖς δὲ ἀπειροί τε εἰμὲν καὶ ἀδαέες τουτέων τῶν ἀνδρῶν. Σπαρτιητέων γὰρ οὐδεὶς πεπείρηται Μήδων. ἡμεῖς δὲ Βοιωτῶν τε Θεσσαλῶν ἔμπειροι εἰμέν. ἀλλ' ἀναλαβόντας χρεὼν ἐστὶ τὰ ὅπλα ἰέναι ὑμέας μὲν ἐς τόδε τὸ κέρας, ἡμέας δὲ ἐς τὸ εὐώνυμον. τοῖσι δὲ ταῦτα εἶπον οἱ Ἀθηναῖοι τάδε, Καὶ αὐτοῖσι ἡμῖν πάλαι ἀπ' ἀρχῆς, ἐπεί τε εἴδομεν κατ' ὑμέας τεταγμένους τοὺς Πέρσας, ἐν νόῳ ἐγένετο εἰπεῖν τὰ αὐτὰ ταῦτα ὑμῖν φθάντες προεφέρετε· ἀλλὰ ἀρρωδέομεν μὴ ὑμῖν οὐκ ἡδέες γένωνται οἱ λόγοι. ἐπεὶ δὲ ὧν αὐτοὶ ἐμνήσθητε, καὶ ἡδομένοισι ὑμῖν οἱ λόγοι γεγένηνται, ἑτοῖμοι εἰμὲν ποιέειν ταῦτα. Ὡς δὲ ἤρεσκε ἀμφοτέροισι ταῦτα, ἠώς τε διέφαινε, καὶ διηλλάσσοντο τὰς τάξις. γνόντες δὲ οἱ Βοιωτοὶ τὸ ποιεύμενον, ἐξαγγέλλουσι Μαρδονίῳ. ὁ δὲ ἐπεί τε ἤκουσε, αὐτίκα μετὰ ταῦτα καὶ αὐτὸς ἐποιέετο, προσάγων τοὺς Πέρσας κατὰ τοὺς Λακεδαιμονίους. ὡς δὲ ἔμαθε τοῦτο ποιεύμενον ὁ Παυσανίης, γνοὺς ὅτι ὑπ' Ἀθηναίους, ὀπίσω ἦγε τοὺς Σπαρτιήτας ὅτι τὸ δεξιὸν κέρας· ὡς δὲ αὖτις καὶ ὁ Μαρδόνιος ὅτι τὸ εὐώνυμον. Ἐπεὶ δὲ κατέστησε ἐς τὰς ἀρχαίας τάξις, πέμψας ὁ Μαρδόνιος κήρυκα ἐς τοὺς Σπαρτιήτας, ἔλεγε τάδε, Ὦ Λακεδαιμόνιοι, ὑμεῖς δὴ λέγεσθε εἶναι ἄνδρες ἄριστοι ἀπὸ τῶν τῇδε ἀνθρώπων, ἐκ παγκρατίου ὡς οὔτε φεύγετε ἐκ πολέμου, οὔτε τάξιν ἐκλείποντες μένοντές τε ἢ ἀπόλλυτε τοὺς ἐναντίους, ἢ αὐτοὶ ἀπόλλυσθε. τῷ δὴ ἄρα οὐδὲν δεῖ ἡμέας. πρὶν γὰρ ἢ συμμῖξαι ἡμέας, ἐς χεῖρας τε νόμον ἀπικέσθαι, καὶ δὴ φεύγοντας καὶ σάντας ἐκλείποντας ὑμέας εἴδομεν· ἐν Ἀθηναίοισί τε τοῖσι πειρωμένοισι ἀνδρῶν ἀγαθῶν, αὐτούς τε αἰτίη δούλων τῶν ἡμετέρων γενομένους.

1 Periculosam, 2 Vos quidem Athenienses in acie stare aduersus Persas necesse est, nos autem aduersus Bœotos & eos qui vobis oppositi sunt Græcos. idque hac de causſa quod Medos eorumque pugnam nouistis, ex prœlio apud Marathonem gesto: nos vero viros hosce incognitos habeamus. nullus enim Spartanorum Medorum periculum fecit, at Bœotos & Thessalos experti sumus. Itaque sumpt. arm.

» τῶν δὲ οὐδαμῶς ἀνδρῶν ἀγαθῶν ἔργα. ἀλλὰ
» πλεῖστον δή σφιν ἐψεύσθημεν. προσδεκόμε-
» νοι γάρ κῦ κλέος, ὡς δὴ πεμψάντε ἐς ἡμέας κή-
» ρυκα προσκαλεύμενοι, καὶ βουλόμενοι μούνοι Πέρ-
» σῃσι μάχεσθαι, ἀρτίοι ἐόντες ποιέειν ταῦτα. οὐδὲν
» τοιοῦτο λέγοντας ὑμέας δυνάμεθα, ἀνὰ τωὐτὸν ποιεῦν-
» τας μᾶλλον. νῦν ὦν ὅπῃ οὐκ ὑμεῖς ἤρξατε τούτου τοῦ
» λόγου, ἀλλ' ἡμεῖς ἀρξόμεθα, ἵν' ἀν οὐ προτέρους τῶν
» Ἑλλήνων ὑμεῖς, ἐπεί τε δεδόξωσθε εἶ ἄριστοι,
» προϊέμεθα τῶν βαρβάρων ἡμεῖς, ἴσοι πρὸς ἴσους ἀ- 10
» ριθμὸν ἐμαχεσάμεθα; καὶ ἴων μὲν δοκέῃ καὶ τοῦδε ἄν-
» λοις μάχεσθαι, οἵδε ὦν μετέπειτα μαχεσθων ὕστε-
» ροι. εἰ δὲ καὶ μὴ δοκέῃ, ἀλλ' ἡμέας μούνους ἀπο-
» χρᾶν, ἡμεῖς δὲ καὶ μαχεσόμεθα. ὁκότεροι δ' ἂν
» ἡμέων νικήσωσι, τούτοις τῷ ἄπαντι στρατοπέδῳ νι-
» κᾶν. Ὁ μὲν, ταῦτα εἰπάστε, καὶ ἐπιχὼν χεύ-
νον, ὡς ἀ οὐδεὶς οὐδὲν ὑπωρίνατο, ἀπαλλάσσετο
ὀπίσω. ἀπελθὼν δὲ ἐσήμαινε Μαρδονίῳ τὰ κατα-
λαβόντα. ὁ δὲ, περιχαρὴς γενόμενος, καὶ ἐπ' θεὶς
ψυχρῇ νίκῃ, ἐπῆκε τὸν ἵππον ἅπαντα Ἕλλησι. ὡς 20
δὲ ἐπλάσθη ἀ ἵππος, ἐσίνοντο πᾶσαν τὴν στρα-
τιὴν τὴν Ἑλληνικὴν, ἐσακοντίζοντές τε καὶ τοξεύ-
οντες, ὥστε ἵππο τοξόται τε ἐόντες, καὶ προσφέρε-
σθαι δύσποροι. τὴν τε κρήνην τὴν Γαργαφίην,
ἀπ' ἧς ὑδρεύετο πολὺ ὁ στρατὸς ὁ Ἑλληνικὸν,
συνεπάρξαν καὶ συνέχωσαν. ἔστι μὲν ὦν κατ'
τὴν κρήνην Λακεδαιμόνιοι μούνοι τεταγμένοι·
τοῖσι δὲ ἄλλοισι Ἕλλησι ἡ μὲν κρήνη προσῆν ἐλαφρο-
τέρη, ὡς ἕκαστοι ἔτυχον τεταγμένοι, ὁ δὲ Ἀσωπὸς,
ἀγχοῦ. ἐρυκόμενοι δὲ ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ, οὕτω δὴ 30
ὅπῃ τὴν κρήνην ἐφοίτεον. ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ γὰρ
σφι οὐκ ἐξῆν ὕδωρ φορέεσθαι, ἀλλὰ τε ὑπὸ ἵππε-
ων καὶ τοξευμάτων. Τούτου δὲ τοιούτου γινομέ-
νου, ἀ τῶν Ἑλλήνων στρατηγοὶ, ἅτε τοῦ τε ὕδατος
στερηθείσης τῆς στρατιῆς, καὶ ἀπὸ τῆς ἵππου τα-
ραχθείσης, συνελέχθησαν πρὸς ἀλλήλους τε τού-
τεων καὶ ἄλλων, ἐλθόντες δὲ ἐς δεξιὸν κέρας. ἦν
γὰρ τοῦτο τοιοῦτον ἐόντων, μᾶλλόν σφεας ἐ-
λύπεε. οὔτε γὰρ σιτία εἶχον ἔτι, οἵ τε σφέων ὀπώ-
νες, ἀποπεμφθέντες ἐς Πελοπόννησον ὡς ὑπεσιτευ- 40
μένοι, ἀποκεκλέατο ἀπὸ τοῦ ἵππου, οὐ δυνάμενοι
ἀπικέσθαι ἐς τὸ στρατόπεδον. Βουλευομένοισι δὲ τοῖσι
στρατηγοῖσι ἔδοξε, ἵν' ἀπὸ βάλωσι τὸ κείνῳ τῇ ἡμέρῃ
οἱ Πέρσαι συμβαλεῖν ποιεύμενοι, ἐς τὴν νῆσον ἰέναι. ἡ δὲ
ἔστι ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ καὶ τῆς κρήνης τῆς Γαργαφίης, ἐς τὴν
ἐστρατοπεδεύοντο τότε, δέκα σταδίους ἀπέχουσα, ἵν' ἐν

quod neutiquam eſt factum præſtantium virorum. Ex quo plurimum de vobis nos fefellit opinio, quos expectabamus [1] ex nominis gloria miſſuros veſtra ſponte caduceatorem nos prouocatum, quod cum ſolis Perſis, tanquam huic rei ſufficientes, pugnare velletis. At [2] nihil tale inuenimus quale ferebatur, ſed potius eſſe vos metu perterritos. Nunc igitur quoniam ipſi non occupaſtis hoc dicere, occupamus: vt quandoquidem vos inter Græcos præſtantiſſimi eſſe exiſtimamini, & nos inter barbaros, dimicemus totidem vtrique numero, &, ſi videatur vt ceteri quoque itidem, & illi poſtmodum pugnent: ſin hoc non videatur, ſed ſatis eſſe nos ſolos decernere, nos ſoli decernamus, & vtri è nobis vicerint, ii totum exercitum viciſſe cenſeantur. Hæc fatus caduceator, quum aliquandiu expectaſſet, nemine quippiam reſpondente, retro abiit, & rem Mardonio retulit. Ille maiorem in modum lætatus, & frigida victoria elatus, equitatum in Græcos immiſit. Equites in Græcos inuecti, omnem illorum exercitum perturbabant, iaculis ſagittiſque inceſſentes. qui quum eſſent hippotoxotæ, *id eſt, equites ſagittarij*, cominus pugnare [3] inſueti, fontem Gargaphium, vnde cunctus Græcorum aquabatur exercitus, confuderunt obſtruxeruntque. Eum iuxta fontem ſoli Lacedæmonii ſtationem habebant: ceteri Græci, vt quique ſtationes habebant, maius minuſve procul illinc aberant. Et erat quidem Aſopus in propinquo: ſed aquari ex eo ab equitibus miſſilibuſque prohibiti, ita ad fontem pergebant. Hunc in modum aqua exercitus exutus quum eſſet, & ab equitatu perturbaretur, duces Græcorum tum his tum aliis de cauſſis frequentes ad Pauſaniam in dextrum cornu veniũt. Qui, etſi talis eſſet rerum ſtatus, tamen ob id præcipue angebantur quod iam re frumentaria deficiebantur, quum ipſorum ſerui in Peloponneſum miſſi frumentatum, intercluderentur ab equitatu quominus ad caſtra reuerterentur. ¶ De hoc autem deliberantibus ducibus viſum eſt, ſi Perſæ eo die ſuperſederent committere prælium, eſſe eundum in inſulam quæ ab Aſopo & à fonte Gargaphio, vbi caſtra habebant, decem ſtadiis aberat, ante

XLVIII

XLIX

L

1 Pro celebritate veſtra. *Id eſt, vt conſentaneum eſt illi fame quæ de veſtra fortitudine ſparſa eſt.* 2 Nihil tale vos dicere comperimus, ſed pot. 3 *Sequutus eſt lectionem quæ & in quibuſdam vet. cod. habetur, ἀπόροι pro ὕσποροι.*

oppi-

oppidum Platæense sita in continente; hunc in modum: Fluuius superne è Cithærone delabens in campum, diuortia facit: rursusque intercapedine trium ferme stadiorum sua fluenta commiscet. Huic insulæ nomen est Oeroe: quam Asopi filiam esse indigenæ aiunt. In hunc locum Græci transire decreuerant, vt & affatim aquæ ad vsum haberent, neque ab equitatu, sicuti quum ex aduerso erant, infestarentur. Et decreuerant transire secunda noctis vigilia, ne ipsos proficiscentes conspicati Persæ, insequente equitatu in tumultum venirent. quineriam quum ad eum locum ventum esset vbi Asopi filia Oeroe diuortio aquarum è Cithęrone cingitur, mitterent sub noctem dimidium copiarum in Cithæronem ad recipienda seruitia quæ frumentatum concesserant. erant enim illa in Cithærone intercluſa. Hæc vbi statuerunt, totum illum diem ineesſente equitatu immensum laborem pertulerunt. Sub exitum diei digressis equitibus ea noctis hora qua de abeundo conuenerat, plerique sumptis vtensilibus abscesserunt, [1] non habentes in animo quem ad locum vt irent conuenerant. Nonnulli, vt moueri cœptum est, iter Platæensem ad vrbem intendunt, cupidi equitatum effugere. in templumque Iunonis fugiendo perueniunt, quod situm est ante vrbem, à fonte Gargaphio viginti stadiis distans. Quo vbi peruenere, positis pro templo armis, circa templum ipsum castra posuere. Hos Pausanias cernens ab exercitu digressos, præcepit & ipse Lacedęmoniis vt sumptis armis irēt quâ ceteri præcederent, ratus illos tendere ad locum constitutum. Ibi ad obtemperandum Pausaniæ ceteri præfecti parati quum essent, Amompharetus Poliadæ filius tribunus cohortis Pitaneorum, negare se fugiturum [2] peregrinos, neque vltro dedecoraturum esse Spartã: quinetiã mirari id quod fieri cerneret, quippe qui colloquio superiori interfuisset. Pausanias autem & EVryanax cum indigne ferentes non parere sibi illum, tum indignius cohortem Pitanetem relictum iri tribuno repugnante: quod erat futurum si ipsi eos missos facerent, gratia exequendi ea quæ cum aliis Græcis constituissent: hoc reputantes substiterunt cum Laconicis copiis,

τὴν Πλαταιέων πόλιος. νῆσος δ' οὕτω αὐτὴ εἰη ἂν ἠπείρῳ ἀχζομένη· ὁ ποταμὸς αὐτὴν ἀπὸ τοῦ Κιθαιρῶνος, ῥέων κάτω ἐς τὸ πεδίον, διέχων ἀπ' ἀλλήλων τὰ ῥέεθρα ὅσον τε τρία στάδια· καὶ ἐς τοῦτο συμμίσγει ἐς τωὐτό. οὔνομα δὲ τῇ νήσῳ Ὠρόη. θυγατέρα δὴ ταύτην λέγουσι εἶναι Ἀσωποῦ ἐπιχώριοι. ἐς τοῦτον δὴ τὸν χῶρον ἔδοξε σφι διαβῆναι μεταναστέωσι, ἵνα τε ὕδατι ἔχωσι χρᾶσθαι ἀφθόνῳ, καὶ ἵππους σφέας μὴ σίνοιατο, ὥσπερ καὶ ἐόντων μεταχινέεσθαί τε ἐδόκεε τότε, ἐπεὰν τὴν νύκτα ταύτην ἐόδχεσθαι τὴν δευτέρην φυλακήν, ὡς αὐτοῖσι μὴ ἰδόντα Πέρσαι ἐξορμεωμένους, καὶ σφέας ἐπορθμοὶ ταραξαίατο ἐπὶ πόδα. ἀπικομένων δὲ ἐς τὸν χῶρον τοῦτον, τὸν δὴ Ἀσωπὶς Ὠρόη περιέχει, ῥέουσα ἐκ τοῦ Κιθαιρῶνος, ἔδοξε τὴν νύκτα ταύτην ἐδόχεσθαι τὴν ἡμίσεας ἀποστέλλειν τοῦ στρατοπέδου πρὸς τὸν Κιθαιρῶνα, ὡς ἀναλάβοσι τοὺς ἀπόνους τοὺς ὅπῃ ταὐτὰ σιτία οἰχομένους. ἔστι γὰρ ἐκ τοῦ Κιθαιρῶνος ἀπολελειμμένοι. Ταῦτα βουλευσάμενοι, καίπερ μιῆς τὴν ἡμέρην πᾶσαν παρεσχημένης ἵππου, ἔχοντα πόνον ἄτυτον· ὡς δὲ ἡ τε ἡμέρη ἔληγε, καὶ οἱ ἵπποι ἐπαύοντο, νυκτὸς δὴ γινομένης, καὶ ἐόσης τῆς ὥρης ἐς τὴν σιωπέωσι ἀπαλλάσσεσθαι, ἐνθαῦτα ἀερθέντες πολλοὶ ἀπαλλάσσοντο, ἐς μὲν τὸν χῶρον ἐς τὸν σιωπέωσι, οὐκ ἐν νόῳ ἔχοντες· ἐπείτε δὲ, ὡς ἐκινήθησαν, ἔφυγον ἀσμένως τὴν ἵππον τοὺς τὴν Πλαταιέων πόλιν φθάσοντες· ἀπικνέονται δὲ ἐς Ἡραῖον. ὁ δὲ νεὼς τοῦ πόλιός ἐστι τῶν Πλαταιέων, ἑκατὸν σταδίους ἀπὸ τῆς πρήνης τῆς Γαργαφίης ἀπέχων. ἀπικόμενοι δὲ ἔθεντο περὶ τὸ ἱερὸν τὰ ὅπλα· καὶ σφι ἐνταῦθα τὸ Ἡραῖον ἐστρατοπεδεύοντο. Παυσανίης δὲ, ὁρέων σφέας ἀπαλλασσομένους ἐκ τῆς στρατοπέδου, πρόπεμψε καὶ τοῖσι Λακεδαιμονίοισι, αἰτήσαντας τὰ ὅπλα, ἰέναι καὶ σὺν ἄλλοισι σὺν τοῖσι λοιποῖσι, νομίσας αὐτοὺς ἐς τὠυτὸ χωρέειν ἰέναι ἐς τὸ στόμα τὸ Θηκαίου. ἐνθαῦτα οἱ μὲν ἄλλοι ἄρτιοι ἔσαν τὴν τάξιν· Ἀμομφαρέτου δὲ τοῦ Πολιάδεω, λοχαγέτεων τῶν Πιτανητέων λόγου, οὐκ ἔφη σὺν ξείνοις φεύξεσθαι, οὐδὲ ἐκὼν εἶναι ἀρχωνέειν τῆς Σπάρτης. ἐθαύμαζέ τε ὁρέων τὸ ποιεύμενον, ἅτε οὐ παρεὼν τοῦ πρόσθε λόγου· ὁ δὲ Παυσανίης τε καὶ ὁ Εὐρυάναξ δεινὸν ποιεύμενοι τὸ μὴ πείθεσθαι σφίσι, δεινότερον δὲ ἔτι, κείνου ταῦτ' αἰσχυνομένου, ἀπολιπεῖν τὸν λόχον τὸν Πιτανήτην, μή, ἢν ἀπολίπωσι ποιεῦντες ταῦτα σφέας θήσονται τοῖσι ἄλλοισι Ἕλλησι, ἀπόλωνται· ἀποδρὰς δὲ ὁ Ἀμομφαρέτος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ταῦτα λέγοντες, ἀτρέμας εἶχον τὸ στρατόπεδον τὸ Λακωνικὸν, καὶ ἐπεὶ-

1 Non hab. in animo eum de quo conuenerat locum petere. sed quum se loco mouissent, iter Platæam versus tenebant, lubenter equitatum effugientes. 2 *Id est, barbaros, vt ipse Herodotus antea docuit, pag. 516. sed & paulo post rursum exponit.*

χὴ ἐπειρῶντο πείθοντες μὶν ὡς οὐ χρεὼν εἶη ταῦτα ποιέειν. χὴ ὁ μὲν πλῆθος Ἀμομφαρέτου, μοῦνον Λακεδαιμονίων τε χὴ Τεγεητέων λελειμμένον. Ἀθηναῖοι δ' ἐποίεον τοιάδε· εἶχον ἀτρέμας σφέας αὐτοὺς ἵνα ἐτάχθησαν, ὑπισάμενοι τὰ Λακεδαιμονίων φρονήματα, ὡς ἄλλα φρονεόντων χὴ ἄλλα λεγόντων. ὡς δ' ἐκινήθη τὸ στρατόπεδον, ἔπεμπον σφέων ἰητέα, ὁ δὲ μολὼν τε ἐς πορθμεύεσθαι ὑπεχείρεον ὁ Σπαρτιήτης, εἴτε χὴ τοῦ θώπου μὴ βουλομένου ἀπαλλάσσεσθαι· ἐπείρεσθαί τε Παυσανίην τὸ χρεὼν εἶη ποιέειν. Ὡς δ' ἀπίκετο ὁ κήρυξ ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους, ὥρα τε σφέας ἐν χώρῳ τεταγμένους, χὴ ἐς νείκεα ἀπιγμένους αὐτέων τοὺς πρώτους. ὡς γὰρ δὴ πλῆθος τὸν Ἀμομφαρέτου ὅ, τε Εὐρυάναξ χὴ ὁ Παυσανίης, μὴ κινδυνεύειν μέλλοντας μούνους Λακεδαιμονίους, οὐκέτι ἔπειθον ἐς ὃ ἐς νείκεά τε συμπεσόντες ἀπίκεατο, χὴ ὁ κήρυξ τῶν Ἀθηναίων πρίσατο σφι ἀπιγμένους. νεικέων δ' ὁ Ἀμομφαρέτος, λαμβάνει πέτρον ἀμφοτέρῃσι τῇσι χερσὶ χὴ ὑθεὶς πρὸ ποδῶν τῶν Παυσανίεω, ταύτῃ τῇ ψήφῳ ψηφίζεσθαι ἔφη, μὴ φεύγειν τοὺς ξείνους λέγων τοὺς βαρβάρους. ὁ δ', μαινόμενον χὴ οὐ φρενήρεα καλέων ἐκεῖνον, πρός τε τὸν Ἀθηναίων κήρυκα ἐπειρωτῶντα τὰ ἐντεταλμένα, λέγειν ὁ Παυσανίης ἐκέλευε τὰ πρεσβύτατα σφι ἐπιτάγματα· ἐχρηζέ τε τὸν Ἀθηναίων πρόσχωρῆσαί τε πρὸς ἑωυτούς, χὴ ποιέειν περὶ τῆς ἀπόδου τὰ αὐτὰ χὴ σφεῖς. Καὶ ὁ μὲν ἀπαλλάσσετο ἐς τοὺς Ἀθηναίους· τοὺς δ' ἐπεὶ ἀνακρινομένους πρὸς ἑωυτοὺς ἠὼς κατέλαμβανε, ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ κατήμενος ὁ Παυσανίης, οὐ δοκέων τὸν Ἀμομφαρέτον λείψεσθαι, τῶν δὴ ἄλλων Λακεδαιμονίων ἀποτειχόντων (τὰ δὴ χὴ ἐγίνετο) σημήνας ἀπῆγε δὴ τὸν κόλωνὸν τοὺς λοιποὺς πάντας· εἵποντο δὲ χὴ Τεγεῆται. Ἀθηναῖοι δὲ τοῦτο πεῖσαν τὰ ἔμπαλιν ἢ Λακεδαιμόνιοι. ὁ μὲν γὰρ τῶν τε ὀρθῶν ἀντείχοντο χὴ τὸ ὑπώρειος τὸ Κιθαιρῶνος, φοβεόμενοι τὸν ἵππον· Ἀθηναῖοι δ', κάτω τετραμμένοι ἐς τὸ πεδίον. Ἀμομφαρέτος δ', ἔρχεται τε σὺν δαμᾶ δοκέων Παυσανίην τολμήσειν σφέας ἀπολιπεῖν, προεῖχε αὐτὸν μένοντας μὴ ἐκλιπεῖν τὴν τάξιν· προστρεόντων δὲ τῶν σὺν Παυσανίῃ, καταδόξας αὐτοὺς ἰθέως τέχνῃ ἀπολιπεῖν αὐτὸν ἀναλαβόντα τὰ ὅπλα, ἦγε βάδην πρὸς τὸ ἄλσος τῆς Ἐλευσινίης θεοῦ, ἀπέχον ὅσον τε δέκα στάδια, ἀνέμεινε τὸν Ἀμομφαρέτου λόχον πρὸς ποταμὸν Μολόεντα ἱδρυμένον, Ἀργιόπιόν τε χωρέοντα καλέομενον, ἔνθα δὴ μοῦνος Ἐλευσινίης ἱρὸν ἦσαι.

conabanturque persuadere homini non id facto opus esse. & alii quidem hortabantur [1] solum Amompharetum à Lacedæmoniis ac Tegeatis relinqui. LIII Athenienses autem hoc sibi faciendum putarunt, vt vbi collocati erant, ibi persisterent, intelligentes Lacedæmoniorum ingenia aliud sentientium, aliud dicentium. Itaque vbi exercitus mouere cœpit, equitem è suis miserunt speculatum nunquid Spartiatæ tentarent abire, & abire prorsus in animo haberent: sciscitatumque à Pausania quidnam facere oporteret. Præco vbi per- LIV uenit ad Lacedæmonios, cernit in loco instructos, eorumque primores tendere ad rixas. Hortantibus enim Amompharetum EVryanacte & Pausania, ne Lacedæmonios qui soli remanebant, in periculum traheret, necdum persuadentibus, donec ventum est ad iurgia, interuenit præco Athenienſis, Amompharetoque inter altercandum sumente ambabus manibus saxum, & illud ante pedes Pausaniæ ponente, ac dicente, se illo calculo sententiæ suæ calculum dare, non fugiendos esse peregrinos: appellans barbaros. Eum Pausanias insanum nec potentem mentis vocans, ad præconem Athenienſium, quæ iussus erat percontantem, respondit vt illis referret præsentem rerum suarum statum, obsecrans eos vt ad sese venirent, & de discessu eadem quæ ipsi agerent. Præ- LV cone ad Athenienses reuerso, hos inter se altercantes aurora deprehendit. Ad id tempus Pausanias moratus, dato signo ceteros omnes Lacedæmonios, Tegeatis sequentibus, per edita abduxit, ratus Amompharetum non deserturum alios: prout & contigit. [2] Horum itinere rursus instructa acie Athenienses iere: & quia Lacedæmonii prærupta occupauerant & Cithæronis radices, metu equitatus, ipsi deorsum ad campum deflexere. Amompharetus autem, non credens LVI ausurum ipsos relinquere Pausaniam, circuire eos qui manebant, ne deserent ordinem. At vbi ii qui cum Pausania erant iam abibant, tunc ratus à disciplina militari se deseri, sumptis armis cohortem suam lento gradu ducere ad agmen, quod decem circiter stadia progressum ad amnem Moloentem, in loco qui dicitur Argiopius (vbi situm est templum Cereris Eleusiniæ) substiterat,

1 Amompharetum, qui solus ex Lacedæmoniis & Tegeatis remanserat. 2 Athenienses autem acie instructa, contrarium Lacedæmoniis iter tenuerunt. Lac. enim prær. occup. & Cith. radices metu equitatus, at ipsi deor[sum]

oppe-

opperiens Amomphareti cohortem. eo consilio vt si Amompharetus cum sua cohorte non discederet loco in quo instructa erat, sed in eo persisteret, retro ad hominem suppetias iret. Itaq; & Amompharetus cum suis ad ceteros peruenit, & omnis barbarorum equitatus ingruebat, agens pro sua consuetudine. nam quum inspexissent locum vbi superioribus diebus habuerant Græci castra, vacuum, admissis equis assidue insequi
LVII pergens, illos adeptus vrgebat. Mardonius quoq; cognito hostium nocturno abitu, inspectoque loco deserto, accitis Thorace Larissæo & fratribus eius EVrypylo & Thrasydio, inquit, Filii Alevæ quidnam dicetis adhuc, quum hæc deserta cernatis à Lacedæmoniis, quos negabatis vos finitimi ex acie fugere, sed viros summos esse in re bellica? qui & prius (vt omnes vidimus) locum in acie immutauerunt, & nunc proxima nocte se fuga proripuerunt.[1] Proripuerunt autem, quia illis necesse erat cum iis prælio decernere qui non falso sunt hominum præstantissimi. vnde nullius esse se pretii, inter Græcos, & ipsos nullius pretii viros, ostenderunt. Ceterum vobis Persarum inexpertis, sanequam ignoscebam, laudantibus istos vobis expertos: Artabazum autem vehementius admirabat formidare Lacedæmonios, & præ formidine sententiã dicere ignauissimam, expedire ex his castris nos in vrbem Thebanorũ concedere obsidẽdos.
[2] quam sententiam rex antea aliunde quam ex me audiet. Sed de hoc alias dicetur. Nunc autem istis ita facientibus non est remittendum, sed instandũ, donec intercepti nobis dent pœnas eorum
LVIII quæ in Persas perpetrarunt. Hæc loquutus, Persas Asopo transmisso cursim ducit contra Græcorum agmen, tanquã fugam capessentium: Lacedæmonioſq; solos ac Tegeatas adeptus est. nam Athenienses transuersis tramitibus subter prætupta in planum digressos non cernebat. Ceteri autem barbarorum agminum præfecti Persas mouentes ad Græcos insequendos conspicati, sublatis & ipsi signis cuncti insequuntur, pro se quisq; maturantes, [3] nulla diligentia, nullo ordine viam ingressi. Et isti quidem cum vociferatione ac tumultu instabant Græcis, tanquam excepturi.

ἀείρωμεν δὲ τῷδε εἵνεκα, ἵνα ἐὼ μὴ ἀπολίπω τὸ χωρεῦν ἐν τῷ ἐτετάχατο ὁ Ἀμομφαρέτης τε καὶ ὁ λόχος, ἀλλ' αὐτὸν μένωσι, βοηθοὶ ὀπίσω πρὸς ἐκείνους. καὶ οἵ τε ἀμφὶ τὸν Ἀμομφάρητον προεμένοντο σφι, καὶ ἡ ἵππος ἡ τῶν βαρβάρων προσεκείτο πᾶσα. ἐν γὰρ ἵππου τάξι ἐποίεεν οἷ καὶ ἐώθεσαν ποιέειν αἰεί. ἰδόντες δὲ τὸν χῶρον κεινὸν ἐν ᾧ ἐτετάχατο οἱ Ἕλληνες τῇσι προτέρῃσι ἡμέρῃσι, ἤλασαν τοῦ ἵππους αἰεὶ θρασσόμενοι καὶ ἅμα καταλαβόντες, προσεκέατο σφι. Μαρδόνιος δὲ, ὡς ἐπύθετο τοὺς Ἕλληνας ἀποιχομένους νύκτα, εἶδέ τε τὸν χῶρον ἐρῆμον, καλέσας Λεισάνορον Θωρήκεα, καὶ τοὺς ἀδελφεοὺς αὐτοῦ Εὐρύπυλον καὶ Θρασυδαῖον, εἶπε, Ὦ παῖδες, Ἀλβύεω, ἔπ' ἢ λέξετε τὰ δὴ ὀρέοντες ἔρημα; ὑμεῖς γὰρ τοὺς πλησιόχωρους λέγετε Λακεδαιμονίους οὐ φεύγειν ἐν μάχης, ἀλλὰ ἄνδρας εἶναι τὰ πολέμια πρώτους. τοῦτο μὲν τὸ μετεξαμύνεσθαι ἐν τῇσι τάξι εἴδετε, νεὼν τε τὸν τῶν προκομμένων νύκτα, καὶ πάντες ὀρέομεν ἀφράστους. διέδεξαί τε, ἐπὶ σφέας ἔδεε πρῶτα τοὺς ἀνδρηίους ἄρτι ἀνθρώπων μάχῃ ἀφικνεῖσθαι, ὅτι σοὶ δοκέουσι ἄρα ἐόντες ἐν οὐδαμοῖσι εἶναι Ἕλλησι ἀναπεφηνότες. καὶ ὑμῖν μὲν ἐοῦσι Περσέων ἀπείροισι, πολλὴν ἔκ γε ἐμεῦ ἐλίνετο συγγνώμην, ἐπαινεόντων τούτους, τοῖσι δὴ καὶ σωπᾶν ἐτάσσετο. Ἀρταβάζου δὲ θῶυμα καὶ μᾶλλον ἐποιεύμην, ὃς καὶ καταρρωδήσας Λακεδαιμονίους καταρρωδήσαντά τε, ἀποδέξασθαι γνώμην δειλοτάτην, ὡς χρεὼν εἴη ἀναζεύξαντας τὸ στρατόπεδον, ἰέναι ἐς τὸ Θηβαίων ἄστυ πολιορκησομένους τὴν ἐπὶ τοῖσι ἐμοῦ βασιλεῖ θοῦσαν. καὶ τούτων μὲν ἑτέρωθι ἔσται λόγος· νεὼν δὲ ἐκείνοισι τάδε ποιεῦσι οὐκ ὀπίσω ἐστὶ, ἀλλὰ διωκτέον εἰσί· ἐς ὃ καταλαμφθέντες, δώσουσι ἡμῖν τὴν δίκην ἐποιήσαντο Περσέων πρώτων δίκας. Ταῦτα εἰπὰς, ἦγε τοὺς Πέρσας, δρόμῳ ἀμείψαντας Ἀσωπὸν κατὰ σίβον τῶν Ἑλλήνων, ὡς δὴ ἀποδιδρησκόντων· ἐπιχέαντες δὲ ὑπὲ Λακεδαιμονίους τε καὶ Τεγεήτας μούνους. Ἀθηναίους γὰρ τετραμμένους ἐς τὸ πεδίον, οὐκ ὁρῶν οὐ κατόπτευε. Πέρσας δὲ ὁρέοντες ὡρμημένους διώκειν τοὺς Ἕλληνας οἱ λοιποὶ τῶν βαρβαρικῶν τελέων ἄρχοντες, αὐτίκα πάντες ἦσαν τὰ σημήια, καὶ ἐδίωκον ὡς ποδῶν ἕκαστος εἶχον, οὐτε κόσμῳ οὐδενὶ χρεώμενοι, οὔτε τάξει. κῆδοι μὲν δοκέοντες καὶ ὁμίλῳ ἐπίσω, ὡς ἁρπασόμενοι τοὺς Ἕλληνας.

---

1 *Vide meam huius loci interpretationem in libro Concionum.* 2 Quam ipse quoque rex ex me audiet. 3 Nullo delectu, nulloque ordine v. ing. *vel, Inordinate & confuse.*

Παυσανίης δὲ, ὡς προέσχετο ὁ ἵππος, πέμψας
πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἐκέλευε, λέγει τάδε, Ἄνδρες
Ἀθηναῖοι, ἀγῶνος μεγίστου προκειμένου, ἐλευθέ-
ρην εἰ ἢ δεδουλωμένην τὴν Ἑλλάδα, προδεδόμε-
θα ὑπὸ τῶν συμμάχων ἡμεῖς τε οἱ Λακεδαιμόνιοι,
καὶ ὑμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι, ὑπὸ τὴν παρεσκευασμένην νῦ-
κτα ἀφ' ὁδραύστων. νεῶν ὦν δέδοκται τοῖσι θεοῖσι δι' πο-
νητέων ἡμῖν ἀμυνομένοισι γὰρ τῇ δυνάμεθα ἀρίστᾳ
προεξέλλειν ἀλλήλους. Εἰ μέν νυν ἐς ὑμέας ὥρμησε
ἄρχειν ὁ ἵππος, χρεὼν δὴ ἡμέας τε καὶ τοὺς μετ' ἡ- 10
μέας τὴν Ἑλλάδα ἀδικέοντας Τεγεήτας, βοη-
θέειν ὑμῖν· νῦν δ', ἐς ἡμέας τὸ ἄπαν κεχώρηκε, δίκαιοί
ἐστε ὑμεῖς τοῦτο τίνειν μάλιστα τῶν μοιρέων ἀ-
339 μυνέοντες ἐόντας. Εἰ δὲ ἄλλο ἀνδρὶ ὑμέας καταλελά-
βηκε ἀδυνάτῳ τινὶ βοηθέειν, ὑμεῖς δ' ἡμῖν τοὺς τοξό-
τας ἀποπέμψαντες χάρεν θέτε. σωσίδαμον δὲ ὑ-
μῖν ὑπὸ τῶν πρέσβεα τόνδε πόλεμον ἐοῦσι πολλὸν
προθυμοτάτοισι, ὥστε καὶ τῶν ἄλλων ἐσακούειν. Ταῦτα
τῶν Ἀθηναῖοι ὡς ἐπύθοντο ὡρμέατο βοηθέειν, καὶ τὰ
μάλιστα ἐπαμύνειν. καὶ σφι ἤδη σχεδὸν ὑπῆν) 20
τῶν ἀμπαδέοντες Ἑλλήνων τῶν μετὰ Βασιλέος ἠνο-
μένων, ὥστε μηκέτι δυνατὰ ἦσαν βοηθῆσαι. Ὁ γὰρ
προεξέλλων σφέας ἐλύπεε. οὕτω δὴ μουνωθέν-
τες Λακεδαιμόνιοι καὶ Τεγεῆται, ἐόντες σὺν ψιλῇσι
σι ἀριθμὸν, τῶν μὲν, πεντακισμύριοι, Τεγεῆται δὲ,
χιλιοστεύχιλιοι (οὗτοι γὰρ οὐδαμοῦ ἀπεχίζοντο ἀ-
πὸ Λακεδαιμονίων) ἐσφαγιάζοντο, ὡς συμβαλέ-
οντες Μαρδονίῳ καὶ τῇ ἐφεξῆς τῇ παρεούσῃ. καὶ
οὐ γάρ σφι ἐγίνετο τὰ σφάγια χρηστά, ἐπιτίθεντο δὲ
αὐτῶν ἐν τούτῳ πολλοί, καὶ πολλῷ πλέ- 30
νες ἐπωμαλίζοντο. Φερόντων γὰρ τὰ γέρρα
Περσέων, ἀπίεσαν τοξευμάτων πολλὰ ἀφειδέως ἔτι
τω, ὥστε προεξιόντων τῶν Σπαρτιητέων, καὶ τῶν
σφαγίων οὐ γινομένων, ἀποβλέψαντα πρὸς Παυ-
σανίην τὸν Ἡγησιον τὸν Πλαταιέων, ὁπόκα λέγε-
σθαι τὸν θεὸν, χρήζοντα μηδαμῇ σφέας ἀπολεῖ-
ται τῆς ἐλπίδος. Ταῦτα δ' ἐπὶ τούτου ὁπόκα
λαμβάνοιτο, προεξαναστάντες προέτεροι Τεγεῆται
ἐχώρεον ἐς τοὺς βαρβάρους. καὶ τοῖσι Λακεδαιμονίοισι
αὐτίκα μετ' ὀλίγον Παυσανίεα, ἐγίνετο θυομένοισι
τὰ σφάγια χρηστά· ὡς δὲ χρόνῳ κοτὲ ἐγίνετο, ἐχώρεον
καὶ σφεῖς ἐπὶ τοὺς Πέρσας, οἱ δὲ Πέρσαι αὐτοῖσι, τὰ τοξεύ-
ματα ἱέντες. ἐγίνετο δὲ πρὸς τοῖσι καὶ τὰ γέρρα μάχη· ὡς
δὲ τοῦτο ἐπεπόνητο, ἤδη ἐγίνετο ἡ μάχη ἰσχυρὴ
πρὸς αὐτὸ τὸ Δημητρίου, καὶ χρόνον ὅτι πολλὸν,

Pausanias autē, vbi equitatu premi cœ- LIX
pit, equitem ad Athenienses mittit, qui
hæc diceret, Viri Athenienses, propo-
sita dimicatione maxima, vt aut libera
Græcia sit aut seruituti obnoxia, prodi-
tus sumus à sociis noctu elapsis & nos Lace-
dæmonii & vos Athenienses: quod reli-
quum est, ita nobis videtur esse facien-
dum, vt quā strenuissime possumus nos-
metipsos defensantes, mutuo simus au-
xilio. Ac siquidem in vos priores impe- 10
tum dedisset equitatus, è nostra dignita-
te erat & Tegeatarum qui nobiscum
Græciam non prodiderunt, subsidio vo-
bis venire: nunc, quoniam totus in nos
equitatus contendit, deberis vos ad par-
tem maxime laborantem suppetias fer-
re. Quod si vobis aliquo discrimine oc-
cupatis fas non est subsidio venire, sal-
tem hoc gratificamini nobis vt sagitta-
rios mittatis: quos agnoscimus longe
omnium qui in hoc bello sunt prom- LX
ptissimos esse ad nos exaudiendos. Hæc
vbi audiere Athenienses, quum moue-
rent ad ferendam strenue opem, & iam
aduentarent, ibi in eos ij Græci qui par-
tes regias sequebantur, ex aduerso in-
structi inuadunt. Quo factum est vt [1] A-
thenienses ab iis vrgentibus auxilium
ferre non possent, ægre admodum id fe-
rentes. Ita destituti Lacedæmonii, nu-
mero cum leui armatura quinquaginta
millia, & Tegeatæ numero tria mil-
lia (hi enim nusquam ab Lacedæmo-
niis dirimebantur) sacrificauerunt tan-
quam conflicturi cum Mardonio præ- 30
sentibusque copiis: & quum litare non
potuissent, multi eorum interea cade-
bant, multo plures vulnerabantur. Cō-
fertis enim gerris Persæ ingentem vim
sagittarum emittebant, adeo instanter
vt [2] saragentibus Spartiatis, & quia li-
tare non poterant, respiciens ad templū
Iunonis Platæensiū Pausanias, implora-
uerit deam, obsecrauerítque ne spes sua
ipsos omnino frustraretur. Adhuc eo LXI
deam his verbis inuocante, Tegeatæ
prius exurgentes in barbaros tendunt:
statimque post Pausaniæ preces sacri-
ficantibus Lacedæmoniis exta pulchra
extitere: qui aliquanto post & ipsi in
Persas eunt. Persæ omissis arcubus ex
aduerso stetere. Ad quorum gerra pri-
mum pugna atrox commissa est iuxta ip-
sum Cereris templum, eaq; pertinax,

1 Athenienses ad ferendas suppetias re non possent. quod enim obiectum erat, negocium illis facessebat. 2 Quum promerentur Spartiatæ,

donec ad

donec ad propulsionem ventum est. Siquidem barbari prehensantes lanceas confringebant, nec audacia nec robore inferiores: sed inermes erant & imperiti, nec hostibus prudentia pares: qui etsi deni pluresve aut pauciores in singulos irruebant, tamen quia confusi incidebant, à Spartiatis conficiebantur.

LXII Mardonius, qua parte ipse ex equo albo ciens pugnam, mille delectis Persarum præstantissimis stipatus erat, ea maxime parte hostẽ vrgebat, qui quandiu superfuit, tandiu Persæ resistentes seseque defensantes, strauere multos Lacedæmoniorum. Postea vero quàm Mardonius, & agmen quod circa illum robustissimum erat, occubuit, tum demum alii quoque terga vertentes cessere Lacedæmoniis, [1] quorum plerisque officiebat vestis armis vacans. inermes enim cum armatis prœlium faciebant.

LXIII Ibi & vltio necis Leonidę de Mardonio peracta est, secundum oraculum Spartiatis redditum: & victoria omnium quas vnquam nouimus speciosissima potitus est Pausanias Cleombroti filius, Anaxandridæ nepos. Huius autem superiora maiorũ nomina in Leonida recensui. illius enim iidem qui & Pausaniæ maiores fuere. Oppetiit autem Mardonius sub Aimnesto, viro inter Spartiatas eximio: qui aliquandiu post bellum Medicum trecentos viros secum habens, apud Stenyclerum cum omnibus Messeniis quibuscum erat bellum, conflixit, vbi ipse & trecenti illi occubuere.

LXIV Ad Platæas autem Persæ, postquam à Lacedæmoniis in fugam versi sunt, nullo ordine ad castra sua cõtendunt, ad & murum ligneum quem fecerant in parte quadam agri Thebani. Tenet autem me admiratio, quum iuxta lucum Cereris dimicaretur, ne vnum quidẽ Persarum visum esse intrasse fanum, neque circa templum occubuisse, sed plerosq; in profano: sed opinor (siquid de rebus diuinis opinari oportet) deam ipsam eos non recepisse, quia templum quod est in Eleusine Anactorium concremauerant. Hactenus pugna hæc gesta est.

LXV ¶ Artabazus autem Pharnacis filius, cui iam inde ab initio displicuerat Mardonium relinqui ab rege in Græcia, quique multis verbis pugnam dissuadens nihil profecerat, hoc sibi agendum putauit. Is, quod sibi non placerent quæ à Mardonio fiebant, eos quibus præerat

ἐς ὃ ἀπίκοντο ἐς ὦθισμόν. Οἱ γὰρ δὴ βαρβαρικοὶ ἐμπλεξάμενοι καὶ ἐκλῶντες τὰ δόρατα Βάρβαροι. λήμμασι μὲν ὅπλων καὶ ῥώμῃ σώματος οὐκ ἔασσονες ἦσαν Πέρσαι, ἄοπλοι δὲ ἐόντες, καὶ οὐκ ἐς μάχην ἐπιστάμενοι ἐσέβαλλον, καὶ οὐκ ὁμοῖοι τοῖσι Σπαρτιήτῃσι σοφίῃσι. τοὺς δὲ ἑξαμοιρίτας καὶ τοὺς δεκάρχους, καὶ πλεῦνάς τε καὶ ἐλάσσονας συνεφέροντο, ἐσέπιπτον ἐς τοὺς Σπαρτιήτας, καὶ διεφθείροντο. Τῇ δὲ ἐτύγχανε αὐτὸς ἐὼν Μαρδόνιος, ἀπ' ἵππου τε μαχόμενος λευκοῦ, ἔχων τε περὶ ἑωυτὸν λογάδας Περσέων τοὺς ἀρίστους χιλίους, τούτῳ δὴ καὶ μάλιστα τοὺς ἀναλίσκοντο. ὅσον μὲν νεὸν Μαρδόνιος τοῖσι ἐπεσήει, οἵδε αὐτεῖχον, καὶ ἀμυνόμενοι κατέβαλλοντο πολλοὺς τῶν Λακεδαιμονίων· ὡς δὲ Μαρδόνιος ἀπέθανε, καὶ ὁ περὶ ἐκεῖνον τεταγμένος ἐὸν ἰσχυρότατον ἔπεσε, οὕτω δὴ καὶ οἱ ἄλλοι ἐτρέποντο, καὶ ἐξέδωκαν τοῖσι Λακεδαιμονίοισι. πλεῖστον γὰρ σφέας ἐδηλέησε ἡ ἐσθὴς ἐρῆμος ἐοῦσα ὅπλων. τοὺς γὰρ ὁπλίτας ἐόντες γυμνῆτες, ἀγῶνα ἐποιεῦντο. Ἐνθαῦτα ἥ τε δίκη τοῦ φόνου τοῦ Λεωνίδεω, κατὰ τὸ χρηστήριον, τοῖσι Σπαρτιήτῃσι ἐκ Μαρδονίου ἐπετελέετο, καὶ νίκην ἀναρέεται καλλίστην ἁπασέων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, Παυσανίης ὁ Κλεομβρότου τοῦ Ἀναξανδρίδεω. τῶν ὃ κατύπερθε τοὺς τροπαίους τὰ σώματα ἐκρήπτας ἐς Λεωνίδην· οὗτοι γὰρ σφι τυγχάνοισι ἐόντες. ἀποθνήσκει ὁ Μαρδόνιος ὑπὸ Ἀρεμνήστου, ἀνδρὸς ἐν Σπαρτῃ λεγίμου· ὃς χρόνῳ ὕστερον μετὰ τὴν Μηδικὴν, ἔχων ἄνδρας τριηκοσίους, συνέβαλε τῷ Στενυκλήρῳ, πολέμου ἐόντος, Μεσσηνίοισί τε πᾶσι καὶ αὐτοῖς τε Ἀθηναίοις καὶ τριηκοσίοι. Ἐν δὲ Πλαταιῇσι Πέρται ὡς ἐτράποντο ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, ἔφυγον οὐδένα κόσμον ἐς τὸ σφέτερον τὸ ἑωυτῶν, καὶ ἐς τὸ τεῖχος τὸ ξύλινον, τὸ ἐποιήσαντο ἐν μοίρῃ τῇ Θηβαΐδι· θῶυμα δέ μοι ὅκως περὶ τῆς Δήμητρος τὸ ἄλσος μαχεσθήσεται, οὐδὲ εἷς ἐφάνη τῶν Περσέων ὕστερον ἐσελθὼν ἐς τὸ τέμενος, ὕστερον ἀναπεφευγὼς περὶ τὸ ἱρόν, ἢ ὃ πλεῖστοι ἐν τῷ βεβήλῳ ἔπεσον. δοκέω δ', (εἰ δὲ περὶ τῶν θείων πρηγμάτων δοκέειν δεῖ) ἢ θεὸς αὐτὴ σφέας οὐκ ἐδέξατο, ἐμπρήσαντας τὸ ἱρὸν τὸ ἐν Ἐλευσῖνι ἀνακτόριον. αὕτη μὲν νυν ἡ μάχη ὅση τοσούτων ἐγένετο. Ἀρτάβαζος 348
ὁ Φαρνάκεος αὐτίκα τε οὐκ ἀρέσκετο, καὶ ἀρχὰς λιπομένῳ Μαρδονίῳ ἀπὸ βασιλέος· καὶ τότε πολλὰ ἀπαγορεύων, ὡδὲ ἔλεγε, συμβουλήν οἱ οὐκ ἐοῦσαν, ἐποίησε τοιάδε, ὡς οὐκ ἀρεσκομένου τοῖσι πρήγμασι τοῖσι ἐκ Μαρδονίου ποιευμένοισι τὴν στρατηγίην ὁ Ἀρτάβαζος·

1 Plurimum enim illis *Persis* offic.

εἶχε ὑ δυνάμιν οὐκ ὀλίγω. ἀλλὰ καὶ ἐς τεσσερας μυριάδας ἀνδρῶν ἄγων ἐκεῖνος· τούτοις ὅκως ἡ συμβολὴ ἐγίνετο, οὐ δεξεπισάμενος ἀλλὰ ἔμελλε ἀποβήσεσθαι ἀπὸ τῆς μάχης, ἦγε κατηρτισμένους, ὡς ἐλαυνείλας κατ' αὐτὸ ἱέναι πρώτας τὴ αὐτὴ αὐτὸς ἔξηγέηται, ὅκως αὐτὸν ὁρέωσι σπουδῆς ἔχοντα. ταῦτα μὲν ἐλαυνείλας, ὡς ἐς μάχην ἦγε δῆθεν τὸν στρατόν. ὑστερούων ὑ τῆς ὁδοῦ, ὥρα δὴ καὶ φθάνοντας τοὺς Πέρσας. οὕτω δὲ οὐκέτι τὸν αὐτὸν κόσμον κατηγέετο, ἀλλὰ τάχιστα ἐδίωκε φθάνων, οὔτε ἐς τὸ ξύλινον οὔτε ἐς τὸ Θηβαίων τεῖχος, ἀλλ' ἐς Φωκέας, ἐθέλων ὡς τάχιστα ἐλθεῖν ἐς τοὺς Ἕλληνας. καὶ δὴ ἔστι μὲν ταύτη ἐπράποντο. Τῶν ὑ ἄλλων Ἑλλήνων τὸν μὲν βασιλέος ἐθελοκακεόντων, Βοιωτοὶ Λακεδαιμονίοισι ἐμαχέσαντο χρόνον ἐπὶ συχνόν. τὸ γὰρ μηδίζοντες τῶν Θηβαίων, ὅτοι ἔχον τὸν θυμὸν οὐκ ὀλίγον, μαχόμενοί τε καὶ οὐκ ἐθελοκακέοντες ἔτω, ὥστε τριηκόσιοι αὐτέων τὸν πρῶτοι καὶ ἄριστοι ἐνθαῦτα ἔπεσον ὑπὸ Ἀθηναίων· ὡς ὑ ἐπράποντο καὶ ὅτοι, ἔφυγον ἐς τοὺς Θήβας, οὐκ ἦρος τὸν Πέρσαι, καὶ τὰ ἄλλων συμμάχων ὁ πᾶς ὅμιλος, ὅτε λοχησάμενος τὸν τις ἐνί, ὅτε ἀποδεξάμενός τι, ἔφυγον. Δηλοῖ τέ μοι ὅτι πρώτα τὰ πρήγματα τὸν βαρβάρων ἤρτητο οὐκ Περσέων, εἰ τότε ὅτοι, πρὶν ἢ καὶ συμμῖξαι τοῖσι πολεμίοισι, ἔφυγον, ὅτι καὶ τοὺς Γέρξας ἑώρων. ὅτω τε πρώτες ἔφυγον, πλεῖω τῆς ἵππου τὸν τε ἀσπίδης τὸν Βοιωτίης. αὕτη ὑ τοσαύτα ποιήσασα τοὺς φεύγοντας, ἀεί τε πρὸς τὸν πολεμίων ἀγχίστα ἐοῦσα, ἀπείργουσά τε τοὺς φιλίους φεύγοντας ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων. οἱ μὲν δὴ νικῶντες ἔπαυντο, τοὺς Ξέρξεω διώκοντες καὶ φονεύοντες. Ἐν ὑ τούτῳ τῷ γινομένῳ φόβῳ ἀπέλλεται τοῖσι δηλοῖσι Ἕλλησι τοῖσι τεταγμένοισι πρὸς τὸ Ἡραῖον, καὶ ἀποφωμένοισι τὸν μάχης, ὅτι μάχη τε γένοιτο, καὶ νικῷεν οἱ μετὰ Παυσανίεω. οἱ ὑ, ἀκούσαντες ταῦτα, τοῦδε μὲν κόσμον οὐδένα ἔσχον, οἱ μὲν ἀμφὶ Κορινθίους, ἐτράποντο πρὸς τὴν ἐπιωρέης καὶ τῶν κολωνῶν τὸν φέρουσαν ἄνω, ἰθὺ τοῦ ἱροῦ τῆς Δήμητρος· οἱ ὑ ἀμφὶ Μεγαρέας τε καὶ Φλιασίους, πρὸς τοῦ πεδίου τὸν λοτάτω τῶν ὁδῶν. ἐπί τε οἱ ἄρχοντες τῶν πολεμίων ἐγίνοντο οἱ Μεγαρέες καὶ Φλιάσιοι, ἀπιδόντες σφέας οἱ τῶν Θηβαίων ἱππόται ἐπειγομένους τοῦδε μὲν κόσμον, πλεῖστον ἐπ' αὐτοῖς τοὺς ἵππους, τῶν ἱππάρχεε Ἀσωπόδωρος ὁ Τιμανδρου. ἐπισσύντες ὑ κατέστρεψαν αὐτέων ἑξακοσίους, τοὺς δὲ λοιποὺς κατήραξαν διώκοντες ἐς τὸ Κιθαιρῶνα. ὅτοι μὲν δὴ οὐ τοῦδε

(præerat autem non paruis copiis, ſed ad quadraginta vſque millia hominum) ducebat inſtructos, dum prælium fiebat, quid futurum è prælio eſſet probe intelligens, iuſſeratque omnes ire confertos quacunque ipſe duceret, & quâ viderent ipſum feſtinantem. Sic iuſſas tanquam ad pugnam copias ducēs, cernit Perſas fugientes. ita non ſeruato amplius eodem ducendi ordine, ſed repente effuſo curſu fugæ ſe dedit, nōn ligneum murum verſus, aut Thebana mœnia, ſed ad Phocenſes, animo celerrime perueniendi ad Helleſpontum. & hi quidem horſum iter intenderunt. Ce LXVI teris autem Græcis qui ſtabant à regis partibus, ignauiter de induſtria agentibus, Bœoti tamen perdiu cum Athenienſibus decertauerunt. Nam ex Thebanis ii qui cum Medis ſentiebant, hi non parum ſtrenuos ſe præſtiterunt: qui nolentes vltro ignauiter agere, ita dimicarunt vt trecenti primores eorum ac fortiſſimus quiſque illic ſub Athenienſibus occubuerint. Vbi autem & iſti terga dederunt, non quo Perſæ & alia multitudo, [1] quæ aut cum nemine pugnauerat, aut nō expectauerat, ſed Thebas verſus fugerunt. Omnem autem LXVII rem pependiſſe à Perſis, (quanquam & ipſorum quidam, antequam cum hoſte congrederentur, fugæ ſe mandauerunt) apud me fidem facit, [2] quod ad Perſas intuebantur: atq; ita cuncti illis victis fugam capeſſerunt, præter equitatum tum alium tum Bœotorū: qui hactenus prolfuit fugientibus, vt aſſidue adhærens hoſti, arceret eum ab amicis quos Græci inſequebantur. Inſequebantur enim Græci victores, vrgendo Xerxianos atque interficiendo. Inter hunc tumul- LXVIII tum nunciatur Græcis qui circa templum Iunonis inſtructi à prœlio aberāt, geri prœlium & Pauſanianos vincere. Ea re audita, Corinthii, Megarenſes & Phliaſii nullo ordine eunt: Corinthii recta per colles quâ itur ad Cereris templū: alii per campū, quæ planiſſima viarum erat. Quos iam hoſti propinquos nullo ordine irruere conſpicati Thebani equites, quorū præfectus erat Aſopodorus Timandri filius, equos in illos incitauerunt, eoſq; adorti ſexcentos ſtrauerunt: ceteros ad Cithæronem vſque perſequuti, terga ceciderunt. Et iſti quidem Megarenſes atque Phliaſii

1 Quæ nec cum quoquam pugnauerat, nec vllum egregium facinus ediderat. 4 Quod quum Perſas fugientes vidiſſent, ita demum omnes fugæ ſe dederunt, præter equit.

nulla

LXIX nulla cum laude perierunt. At Perſæ ceteraque multitudo poſtquam ad ligneum murum effugerunt, turres, antequam Lacedæmonii aduenirent, aſcendere occupant. Illis conſcenſis quam commodiſſime poſſunt murum præſtruunt. ex quo ſubeuntibus mox Lacedæmoniis, acrior extitit muri oppugnatio. Nam quoad Athenienſes abfuere, non modo ſeſe barbari defenſabant, ſed etiam Lacedæmoniis antecellebant, vtpote ignaris murorum oppugnandorum: vt vero Athenienſes ſuperuenere, tum atrox muri oppugnatio propugnatioque extitit, eaque permagno temporis ſpatio: ſed tandem virtute & pertinacia Athenienſes murũ trãſcenderunt, ſubruerunt q;, atque ea parte ſe Græci infuderunt, [1] quorum Tegeatæ introiere principes: iidemq; tentorium Mardonii diripuerunt, & ex eo cum alia, tum vero equorum præſepe Mardonii ex ære totum, ſpectatu dignũ: quod præſepe Mardonii Tegeatæ in templo Aleæ Mineruæ repoſuerunt. nam cetera quæ cepere, in vnum cum ceterorum Græcorum præda contulerunt. Proruto muro barbari non amplius cateruam cogere, nemo ſtrenuitatis memor eſſe, videlicet oppreſſi intra exiguum tempus, & tot myriadibus interceptis exterriti. [2] Quos tanto ſtudio Græci trucidabant vt ex triginta myriadibus (exceptis quatuor, cum quibus Artabazus aufugit) ne tria quidem millia hominum cædi ſuperfuerint. Lacedæmoniis autem qui Spartani eſſent, vnus & [3] triginta ſunt omnino deſiderati: Tegeatarum, ſedecim: Athenienſium, duo & quinquaginta. Porro inter

LXX barbaros ſtrenuiſſimi extiterunt, è peditibus quidem Perſæ, ex equitibus autem Sacæ, è viris vero, Mardonius: inter Græcos autem cũ Tegeatæ Athenienſeſque multum eminuerunt, tum multo plus Lacedæmonii. Quod nulla alia re poſſum oſtendere, niſi quod omnes hi eos qui ſibi oblati ſunt viceruntLacedæmonii vero quod robuſtiſſimum fuit hoſtilis exercitus ſuperauerunt. Quorum longe præſtantiſſimus extitit mea ſententia Ariſtodemus, [4] is qui ſolus trecentorum, quod ex Thermopylis euaſiſſet, dedecus ignominiamque acceperat. Secundum hunc

οὐ σοδενὶ λόγῳ ἀπώλοντο. Οἱ δὲ Πέρσαι, καὶ ὁ ἄλλος ὅμιλος, ὡς κατέφυγον ἐς τὸ ξύλινον τεῖχος, ἐφθησάν τε ὅτι τοὺς πύργους ἀναβαίντες, πρὶν ἢ τοὺς Λακεδαιμονίους ἀπικέσθαι· ἀναβαίντες δὲ, ἐφρόντιζον ὡς ἥδιστα ἄρισα τὸ τεῖχος. προσελθόντων δὲ τῶν Λακεδαιμονίων, κατεστήκεε σφι τειχομαχίη ἐρρωμενεστέρη. ἕως μὲν γὰρ ἀπῆσαν οἱ Ἀθηναῖοι, οἵοί τ' ἦσαν ἀμύνοντο, καὶ πολλῷ πλέον ἔχον τῶν Λακεδαιμονίων, ὥστε οὐκ ὀπισαλθμέων τειχομαχέειν· ὡς δὲ σφι οἱ Ἀθηναῖοι προσεπλέοντο, οὕτω δὴ ἰσχυρὴ ἐγίνετο τειχομαχίη, καὶ χρόνου ὅσου πολλοῦ· τέλος δὲ, ἀρετῇ τε καὶ λιπαρίῃ ἐπέβησαν Ἀθηναῖοι τοῦ τείχεος, καὶ ἤρειπον, τῇ δὴ ἔσεχον οἱ Ἕλληνες. προσποιοὶ δὲ ἐσῆλθον Τεγεῆται ἐς τὸ τεῖχος, καὶ τὸν σκηνέα τὸν Μαρδονίου οὗτοι ἔσαν οἱ διαρπάσαντες, τά τε ἄλλα ἐξ αὐτῆς, καὶ τὸν φάτνην τῶν ἵππων ἐοῦσαν χαλκέην πᾶσαν, καὶ θείην ἀξίην. τὸν μὲν νυν φάτνην ταύτην τὸν Μαρδονίου ἀνέθεσαν ἐς Ἀλέης Ἀθηναίης Τεγεήτῃ, τὰ δὲ ἄλλα ἐς τὠυτὸ ὅσα περ ἔλαβον ἐσυλώσαντο τοῖσι Ἕλλησι. οἱ δὲ βάρβαροι οὐδὲν ἔτι σῖφος ἐποιήσαντο πεσόντος τοῦ τείχεος, οὔτε ὡς αὐτέων ἀλκῆς ἐμεμνῆτο· ἠύκταζόν τε οἷα ὀλίγῳ χρόνῳ πεφοβημένοι τε καὶ πολλαὶ μυριάδες κατειλημμέναι ἀνδρῶν. πρὸς τε τοῖσι Ἕλλησι φονεύειν οὕτω, ὥστε τεσσεράκοντα μυριάδων σφέων, καταδεεστέων τεσσέρων, τὰς ἔχων Ἀρταβάζος ἔφυγε, τῶν λοιπῶν μηδὲ τρεῖς χιλιάδας ἀριθμέεσθαι. Λακεδαιμονίων δὲ τῶν ἐκ Σπάρτης ἀπόλεσθαι ἀνδρῶν ἐν τῇ συμβολῇ, ἐόντας τοὺς πάντας ἐννεήκοντα. Τεγεητέων δὲ, ἑκκαίδεκα· Ἀθηναίων δὲ, δύο καὶ πεντήκοντα. Ἡγέοντο δὲ τῶν βαρβάρων πεζὸς μὲν, ὁ Περσέων, ἵππος δὲ, ἡ Σακέων· αὐτὸς δὲ λέγεται Μαρδόνιος. Ἑλλήνων δὲ ἀγαθῶν γενομένων καὶ Τεγεητέων καὶ Ἀθηναίων, ὑπερεβάλοντο ἀρετῇ Λακεδαιμόνιοι. ἄλλῳ μὲν τῷδε ἔχω ἀποσημήνασθαι. ἄπαντες γὰρ οὗτοι τοὺς κατ' ἑωυτοὺς ἐνίκων. ὅτι δὲ κατὰ τὸ ἰσχυρότατον προσεπέζησαν, καὶ τούτων ἐκράτησαν, καὶ ἄριστος ἐλήλυθε μαχῳ Ἀριστόδημος κατὰ γνώμας τὰς ἡμετέρας. ὃς ὢν Θερμοπυλέων μοῦνος τῶν τριηκοσίων σωθεὶς, ἔχε ὄνειδος καὶ ἀτιμίην. μετὰ δὲ τοῦτον, νηῒ στυσαι Ποσειδωνίός τε καὶ Φιλοκύων τὸ Ἀμομ-

1 Ex quibus primi Teg. introiere: 2 Quos adeo facile erat Græcis trucidare vt ex trig. 3 Nonaginta. 4 *Vide ſupra pag. 459.*

Ἀμομφαρέτης Σπαρτιήτης. κάλλιστοι γνωμάων λέγεται εἶναι Σπαρτιητέων, Ἀριστόδημον μὲν βουλόμενον φανερῶς ἀποθανεῖν ἐκ τῆς προεούσης αἰτίης, λυσασπάντα τε καὶ ἐκλείποντα τὴν τάξιν, ἔργα ἀποδέξασθαι μεγάλα. Ποσειδώνιον δὲ, οὐ βουλόμενον ἀποθνήσκειν, αὐδρεα γνέσθαι ἀγαθὸν· τοσούτῳ τοῦτον εἶναι ἀμείνω. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν καὶ φθόνῳ ἄν τις ποιεῖν. οὗτοι δὲ τοῦ κατέλεξα πρώτας, πλὴν Ἀριστοδήμου, τῶν ἀποθανόντων ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ, ἄριστοι ἐγένοντο. Ἀριστόδημος δὲ, βουλόμενος ἀποθανεῖν διὰ τὴν προειρημένην αἰτίην, οὐκ ἐτιμήθη. Οὗτοι μὲν τῶν ἐν Πλαταιῇσι ὀνομαστότατοι ἐγένοντο. Καλλικράτης γὰρ ἔξω τῆς μάχης ἀπέθανε, ἐλθὼν ἀνὴρ κάλλιστος ἐς τὸ στρατόπεδον τῶν τότε Ἑλλήνων, οὐ μόνον αὐτέων Λακεδαιμονίων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. ὃς, ὀπτῶ ἐσφαμάζετο Παυσανίης, κατήμενος ἐν τῇ τάξι, ἐτρώσθη τοξεύματι τὰ πλευρά· καὶ δὴ ὁ μὲν ἐμάχετο, ὁ δ' ὀξυηνεγμένος ἐδυσθανατέε τε, καὶ ἐλέγετο πρὸς Ἀείμνηστον, αὐδρα Πλαταιέα, οὐ μέλειν οἱ ὅτι πρὸ τῆς Ἑλλάδος ἀποθνήσκει, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἐχρήσατο τῇ χειρὶ, οὐδ' ὅτι οὐδὲν ἔργον ἀποδεδεγμένον ἔρδων ἑωυτοῦ ἄξιον προθυμεόμενος ἀποδέξασθαι. Ἀθηναίων δὲ λέγεται βούλεσθαι Σωφάνης ὁ Εὐτυχίδεω, ἐκ δήμου Δεκελῆθεν· Δεκελέων δὲ τῶν ποτε ἐργασαμένων ἔργον χρήσιμον ἐς πρώτα χρόνον, ὡς αὐτοὶ Ἀθηναῖοι λέγουσι. ὡς γὰρ δὴ τὸ πάλαι ἐκ Ἑλένης κομιδὴν Τυνδαρίδαι ἐσέβαλον ἐς γῆν τὴν Ἀττικὴν σὺν στρατῷ πολλῷ, καὶ αἰσθόμενοι οὐκ εἰδότες ἵνα ἐν ἐξέχειτο ἡ Ἑλένη, τότε λέγουσι καὶ τοὺς Δεκελέας, οἳ δὲ αὐτοὶ Δέκελον, ἀρξάμενον τε τῆς Θησέος ὕβρεως, καὶ δείμαντα τειχία πάσῃ τῇ Ἀθηναίων χώρῃ, ἐξηγησάμενόν σφι ὃ πρῶτον ἔπρηγμα, κατηγήσασθαι ἐπὶ τὰς Ἀφίδνας, τὰς δὴ Τιτακὸς ἐὼν αὐτόχθων καταπροδιδοῖ Τυνδαρίδῃσι. τοῖσι δὴ Δεκελεῦσι ἀπὸ τούτου ἔργου ἐν Σπάρτῃ ἀτελείη τε καὶ προεδρίη ἁπάντων ἐγένετο· καὶ ἐς δεῦρο ἀεὶ ἔτι ἐούσα οὕτω, ὥστε καὶ ἐς πόλεμον πρὸ ὑστέρου πολλοῖσι ἔτεσι τούτων γενομένων Ἀθηναίοισί τε καὶ Πελοποννησίοισι, σινομένων τὴν Ἀττικὴν Λακεδαιμονίων, Δεκελέης ἀπέχεσθαι. Τούτου τοῦ δήμου ἐὼν ὁ Σωφάνης, καὶ ἀριστεύσας τότε Ἀθηναίων, δίξυλα λόγχας λελημένας ἔχων. καὶ μὲν, ὡς ἐκ τοῦ ζωστῆρος τοῦ θώρηκος ἐφόρεε χαλκέην ἁλύσι δεδεμένον ἄγκυραν σιδηρέην τὴν, ὅκως

Amompharetus Spartiata. Quanquam quum fermo haberetur quisnam præstantissimus extitisset, ii Spartiatæ qui adfuere, censuerunt, Aristodemum, etsi præclara facinora edidit, tamen ad eluendam eam quam contraxerat inuidiam, ordinem deseruisse, & propalam mori voluisse: Posidonium vero, qui perire noluisset, ob id extitisse tanto præstabiliorem virum. verum id fortasse liuore dixerunt. Qui hac in pugna mortem oppetiere, omnes honore affecti sunt, præter Aristodemum: qui ideo caruit honore quod ob causſam prædictam sibi occumbendum putauit. Hi LXXI sunt qui ad Platæas nobilissimi extitere. nam Callicrates extra prœlium occubuit, quo nemo tunc in castra Græcorum [1] præstantior venerat, non modo Lacedæmoniorum, sed etiam aliorum Græcorum. Hic, quum Pausanias sacrificasset, sedens in ordine, sagitta per latera ictus est: & quum aliis pugnantibus ipse exportaretur, sese morientem miserabatur, ad Aimnestum virum Platæensem inquiens, non sibi dolere quod pro Græcia periret, sed quod nihil manu vsus esset, nullamque operam nauasset dignam se & sua cupiditate nauandi. Ex Athenienſibus eminuisse fertur So- LXXII phanes Eutychidis filius, è tribu Decelensi. Decelenses autem rem aliquando gesserunt (vt ipsi Athenienses aiunt) in omne æuum fructuosam. siquidem quū olim ad inuestigandam Helenam Tyndaridæ cum magnis copiis oram Atticam inuasissent, & populos è sedibus suis eiicerent, ignari quonam loci subducta Helena esset, tunc Decelenses ferunt, & (vt quidam volunt) ipse Deceleus, tum dolore contumeliæ quæ Theseo fieret, tum metu totius Athenienſium soli, ne vastaretur, exposuisse illis omnē rem gestam, eosque deduxisse ad Aphidnas, quas Titacus indigena Tyndaridis proderet. Quo ex facto Decelensibus permansit ad hanc vsque memoriam in Sparta immunitas vectigalium, & dignitas præsidendi: adeo quidē vt bello quod multis postea annis inter Athenienses atque Peloponnenses gestum est, Lacedæmonii quum ceteram Atticam popularentur, à Decelea temperauerint. Ex hoc populo ortus Sophanes, & LXXIII præclarissime inter Athenienses nauata opera, ancipiti sermone celebratur: vno, fertur gestasse ferreā ancorā è balteo thoracis catena alligatā, quā, quoties

1 Formosior.

aduen-

aduentantibus hostibus propinquus erat, obiiciebat, ne illi irruentes, ipsum ex ordine summouere possent: rursus eisdem in fugam se vertentibus, resumpta ancora ita fugientes insequebatur. Altero sermone à superiori differente fertur gestasse ancoram non ferream, ex bacreo alligatam, sed insignitam in scuto, quod nunquam quiescens, assidue
LXXIV rotabatur. Extat & alterum Sophanis præclarum facinus, quod obsidentibus Æginam Athenien|sibus, EVrybiadem virum Argiuum quinque certaminum victorē ex prouocatione interemit. Sed aliquanto post hoc bellum in quo vir egregius extitit, dum Athenien|sium vna cum Leagro Glauconis filio dux esset, & de metallis aureis decertaret, contigit vt sub Edonibus apud Daton occum-
LXXV beret. Post barbarorum stragem ad Platæas editam, transfugit illuc ad Græcos mulier quædam, quæ erat pallaca Pharandatis filii Theaspis viri Persę: hęc quum accepisset Persas fusos esse, Græcos victores, tum multo auro ornata, inter ancillas & ipsas ornatas, cum veste specio|sissima, carpento aduenit: ex eoq; descendens pergit ad Lacedæmonios adhuc in cæde occupatos: & intuita Pausaniam illa omnia administrantem, agnouit hominem, cuius & nomen iampridem & patriam didicerat. Eius genua amplectens, Spartę rex, inquit, libera me supplicem captiuitatis seruitute, quam etiam hoc facto demeritus es quod istos extinxisti neque dęmonum neque deorum respectum habentes. Equidem genere sum Coa, Hegetoridæ Antagoræ filia, quam vi raptam ex Co vir Perses habuit. Huic respondens Pausanias, Bono, inquit, animo esto, [1] tum quia supplex, tum quia multa loqueris vera. nam filia ès Hegetoridæ Coi, mihi inter omnes qui illa circa loca incolunt hospitis summi. Hæc loquutus, eam impræsentiarum ephotis qui aderant commendauit: postmodum in Æginam, quo illa
LXXVI voluit, ducendam curauit. Post huius mulieris digressum continuo Mantinei superuenerunt re iam confecta: qui se animaduertētes venisse sero ad pugnam, magnæ iacturæ loco id sibi esse putauerunt, sed idoneos se esse ad sumendas de ipsis pœnas dixere. Itaque cognito, Medos qui cum Artabazo erant, fugæ se mandasse, eos in Thessaliam vsq; persequuti sunt, etsi vetantibus Lacedę-

πελάσειε ἀπιχθεόμενος τοῖσι πολεμίοισι, βάλλεσκεν, ἵνα δή μιν οἱ πολέμιοι ἐκπίπτοντες ἐκ τῆς τάξιος, μετακινήσαι μὴ δυνατὰ ποιήσωσι. γινομένης δὲ φυγῆς τῶν ἐναντίων, δέδοκτο, τὴν ἄγκυρην ἀναλαβόντα, οὕτω διώκειν. ἔστι μὲν οὕτω λέγεται. ὁ δὲ ἕτερος τῶν λόγων, τῷ πρότερον λεχθέντι ἀμφισβητέων, λέγεται ὡς ἐπ' ἀσπίδος περιθοῦσης τὴν οὐδαμᾶ ἀτρεμιζούσης ἐφορέειν ἄγκυρην, καὶ ἐκ τοῦ θώρηκος δεδεμένην σιδηρέην. Ἔστι δὲ καὶ ἕτερον Σωφάνεϊ λαμπρὸν ἐργον ξυναγασμένον· ὅτι περιγενόμενος μάχῃ τῶν Ἀθηναίων Αἰγινήτην, Εὐρυβάτην Ἀργεῖον ἄνδρα πεντάεθλον ἐκ παλαίσματος ἐφόνευσε. αὖ- 10
LXXIV τις Σωφάνεα χρόνῳ ὕστερον τούτων κατελάβει ἄνδρα γνώμῃ ἄριστον ἀγαθόν, Ἀθηναίων στρατηγέοντα ἅμα Λεάγρῳ τῷ Γλαύκωνος, ἀποθανεῖν ὑπὸ Ἠδωνῶν ἐν Δάτῳ, περὶ τῶν μετάλλων τῶν χρυσέων μαχόμενον. Ὡς δὲ τοῖσι Ἕλλησι ἐν Πλαταιῇσι κατέστρωντο οἱ βάρβαροι, ἐνθαῦτα σφι ἐπῆλθε γυνὴ ἀνδρόλεως· ἡ ὅπως ἔμαθε ἀπολωλότας τοὺς Πέρσας, καὶ νικῶντας τοὺς Ἕλληνας, ἐοῦσα παλλακὴ Φαρνοδάτεος τοῦ Τεάσπιος, ἀνδρὸς Πέρσεω, κο- 20 σμησαμένη χρυσῷ πολλῷ καὶ αὐτὴ καὶ ἀμφίπολοι, καὶ ἐσθῆτι τῇ καλλίστῃ ἐκ τῶν παρεουσέων, καταβᾶσα ἐκ τῆς ἁρμαμάξης, ἐχώρεε ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους ἔτι ἐν τῇσι φονῇσι ἐόντας· ὁρέουσα δὲ πρώτα ἐκεῖνα διέποντα Παυσανίην, προτερόν τε ὀνώμασε ἐξεπισαμένη καὶ τὸ πάτριον, ὥστε πολλάκις ἀκηκουῖα, ἔγνω τε Παυσανίην, καὶ λαβομένη τῶν γονάτων, ἔλεγε τάδε, Ὦ βασιλεῦ Σπάρτης, λύ- 30 σαί με τὴν ἱκέτιν αἰχμαλώτου δουλοσύνης. σὺ γὰρ καὶ ἐς τόδε ὤνησας, τοῖσδε ἀπολέσας τοὺς οὔτε δαιμόνων οὔτε θεῶν ὄπιν ἔχοντας. Εἰμὶ δὲ γένος μὲν, Κῴη, θυγάτηρ δὲ Ἡγησιπόλιδος τοῦ Ἀνταγόρεω. βίῃ δέ με λαβὼν ἐκ Κῶ ἔχει ὁ Πέρσης. ὁ δὲ ἀμείβετο τοῖσδε, Γύναι, θαρσέοι, καὶ ὡς ἱκέτις, καὶ εἰ δὴ πρὸς τούτῳ τυγχάνεις ἐὴν θέα λέγουσα, καὶ ἐοῦσα θυγάτηρ Ἡγησιπόλιδος τοῦ Κῴου, ὃς ἐμοὶ ξεῖνος μάλιστα τυγχάνει ἐὼν τῶν περὶ ἐκείνους τοὺς χώρους οἰκεομένων. ταῦτα δὲ εἰπὰς, τότε μὲν ἐπέτρεψε τῶν ἐφόρων τοῖσι πρέουσι, ὕστερον δὲ ἀπέπεμψε ἐς Αἴγινάν, ἐς τὴν αὐτὴ ἤθελε ἀπικέσθαι. Μετὰ δὲ τὴν ἄπιξιν τῆς γυναικὸς, αὐτίκα μετὰ ταῦτα ἀπίκοντο Μαντινέες ἐπεξεργασμένοισι. μαθόντες δὲ ὅτι ὕστεροι ἦκον τῆς συμβολῆς, συμφορὴν ἐποιεῦντο μεγάλην, ἀξιοί τε ἔφασαν εἶναι σφέας ζημιῶσαι. πυθανόμενοι δὲ τοὺς Μήδους τοὺς μετ' Ἀρταβάζου φυγόντας, τούτους ἐδίωκον μέχρι Θεσσαλίης. Λακεδαι-

1 Tum quod supplex, tum quod sis (si modo vera loqueris) Hegetoridæ Coi filia, quocum mihi maior quam cum alio quoquam circum illa loca habitantium, hospitii necessitudo intercedit. 1 Tum ea nomine quod sis supplex, & ideo inuiolabilis.

μένιοι ὑ οὐκ ἐῶν φθόνῳ λας διώκειν. ⓐ ὑ ἀναχωρήσαντες ἐς τ ἑωυτ, τοὺ ἡγεμόνας τ στρατιης ἐδίωξαν ἐκ της γης. μ ὑ Μαντινέας, ἦκον Ἠλεῖοι ϗ ὡσαύτως ⓐ Ἠλεῖοι τοῖσι Μαντινεῦσι συμφορὴ ποιησάμενοι, ἀπαλλάσσοντο. ἀπελθόντες ὑ ϗ οὗτοι, τοὺ ἡγεμόνας ἐδίωξαν. τὰ μ Μαντινέας μὲν ϗ Ἠλείους τοσαῦτα. Ἐν δὲ Πλαταιῆσι ἐν τῳ στρατοπέδῳ τῷ Αἰγινητέων λῷ Λάμπων ὁ Πύθεω, Αἰγινητέων τὰ στρατηγὸν φέρων, ὃς ἀνοσιώτατον λόγον ἔχων, ἦε πρὸς Παυσανίλω. ἀπεκόμπασε ὑ ταυτὶ ἢ, ἔλεγε, Ὦ παῖ Κλεομβρότου, ἔργον ἔργασαί τοι μεγαθός τε ϗ κάλλος. ϗ τοι θεὸς πρέδωκε, ῥυσάμενον τ Ἑλλάδα, κλέος καταθέσθαι μέγιστον Ἑλλήνων τῶν ἡμεῖς ἴδεμεν. σὺ ὑ ϗ τὰ λοιπὰ τὰ ὀπὶ τόδε τοῖσι ποίησον, ὅκως λόγος τέ σε ἔχῃ ἐπὶ μέζων, ϗ μὴ ὑσύτερον φυλάσσονται τ βαρβάρων μή τι ἐπαρκέειν ἔργα ἀπάδαλα ποιέων ἐς τοὺ Ἕλληνας. Λεωνίδεω γὰρ ἀποθανόντος ἐν Θερμοπύλῃσι, Μαρδόνιός τε ϗ Ξέρξης ἀποταμόντες τ κεφαλὼ ἀνέστρωσαν. τῷ σὺ τ ὁμοίῳ ἐπιδιδοὺς, ἔπαινον ἕξεις πρῶτα μὲν ἐπὶ τοὺ τ Σπαρτιητέων πόλιτων, αὖθις ὑ ϗ πρὸς τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. Μαρδόνιον γὰρ ἀναισχοληθέντας, τιμωρήσαντας ἐς πάντων ⓐ σὺν Λεωνίδεω. ὁ μὲν, δοκέων χρεὸν εἶναι, ἔλεγε τάδε· Ὁ δ' ἀντημείβετο τῖσδε, Ὦ ξεῖνε Αἰγινῆτα, ὃ μὲν νοῖεν τε ϗ προορᾶν, ἄγαμαί σου γνώμης· μὴ τοι ἡμαρτηκὼς χρηστῆς. ἔρασας γάρ μευ ὑψόθεν, ϗ τ πάτρην ϗ ὃ ἔργον, ἐς ὃ μηδὲν κατέβαλες, ὑβρίσαι νεκρῷ λυμήνεσθαι· ϗ, ὦ τὰ τοιαῦτα ποιέων, φὰς ἀμείνονά με ἀκούσεσθαι, τὰ πρέπει μᾶλλον βαρβάροισι ποιέειν ἢ τῶν Ἑλλησι, κἀκείνοισι ὑ ὀπροφθονέωμεν. ἐγὼ δ' ὧν τοῦτον εἵνεκα μήτε Αἰγινήτῃσι ἄδικα, μήτε τοῖσι ταῦτα δοκέουσι· ἀποχρᾶ δέ μοι, Σπαρτιήτῃσι προσκήμενον, ὅσια μὲν ποιέειν, ὅσια ὑ ϗ λέγειν. Λεωνίδῃ ὑ, τῷ με κελεύεις λιμωρῆσαι, φημὶ μεγάλως τε λιμωρῆσθαι. ψυχῆσί τε τ δὲ αἰεὶ μνήμη τοῖσι τε λιμὴ ἀνδρός τε ϗ οἱ δῆμοι οἱ ἐν Θερμοπύλῃσι τελευτήσαντες. σὺ μὲν τοι ἔτι ἔχων λόγον τοιόνδε, μήτε προσέλθῃς ἔμοιγε, μήτε συμβουλεύσῃς. χαίρειν τε ἴσθι, ἐὼν ἀπαθής. Ὁ μὲν, ταῦτα ἀκούσας, ἀπαλλάσσετο. Παυσανίης ὑ κήρυγμα ποιησάμενος, μηδένα ἅψεσθαι τῆς λείης, συγκομίζειν ἐκέλευε τοὺς Εἵλωτας τὰ χρήματα. ⓐ ὑ, ἀνὰ τ στρατοπέδου σκηνὰς μὲν, εὕρισκον σκηνὰς κατεσκευασμένας χρυσῷ ϗ ἀργύρῳ, κλίνας τε ὀπιχρύσους ϗ ἐπιχρύσεις· κρητῆράς τε χρυσέους, ϗ φιάλας τε ϗ ἄλλα ἐκπώματα· σάκκους τε ἔτι ἀμαξέων εὕρισκον, ἐν τοῖσι λέβητας ἐφαίνοντο ἐόντες χρύσεοί τε ϗ ἀργύρεοι.

moniis insequi fugientes. Iidem postea domum reuersi, duces suos exilio mulctauerunt. Post Mantineos aduenere Elei, qui itidem vt Mantinei magno id sibi detrimento existimantes, domum regressi sunt, suosque & ipsi duces exilio mulctauerunt. Hactenus de Mantineis & Eleis. ¶ Erat autem apud Platæas in exercitu Æginetarum è primoribus Lãpon Pythei filius, qui Pausaniam adiens, infandissima vsus est oratione, inquiens, Fili Cleombroti, rem tu mirificam & magnitudine & fulgore gessisti, cui dii tribuerunt vt liberata Græcia, omnes quos nouimus Græcos gloria supergredereris. quod superest in hac re, agas ita vt & tu maiore fama celebreris, & aliquis barbarorum posthac caueat nefanda facinora perpetrare in Græcos. Etenim Leonidæ apud Thermopylas interempti reciso capite Mardonius ac Xerxes truncum in crucem sustulerunt: quibus si vicem reddes, laudem nanciscēris, primum ab omnibus Spartiatis, secundo loco ab vniuersis Græcis, siquidem suffixo Mardonio, Leonidam patruum tuum fueris vltus. Hęc Lampon, gratiam se initurum ratus apud Pausaniam dicebat. Cui respondens Pausanias, Tuam, inquit, hospes Æginета, beneuolentiam atque prouidentiam amplector: tamen ab æquitate iudicandi deerras. nam & me & patriam quos in altum extulisti ob hæc gesta, ad nihilum redigis, quum suades mihi sæuire in mortuum, aisque me auditurum melius si istud fecero, quod barbaros decet potius facere quam Græcos, quodque in illis exprobramus. quare ego neque Æginetis, neque iis quibus ista probantur assentior: contentusque sum Spartiatis placere vt honeste agam, honesteque dicam. Leonidæ autem, cui me iubes parentare, affirmo & ipsi & cæteris qui apud Thermopylas occubuerunt, magnifice esse parentatum, innumerabilibus horum funeribus. Tu vero posthac ad istud consulendum ne me adieris: quod tibi impune esse, loco beneficii ponas. Hoc quum ille audisset, abiit. Pausanias autem edicto proposito nequis de præda quid tangeret, iussit [1] seruos omnem comportare pecuniam. Illi per castra dispersi inueniunt tentoria auro & argento referta, lectosque auro & argento constratos: crateras etiam aureos, phialasque, & alia vasa potoria, necnõ saccos super plaustra, interlucentibus intus inclusis ex auro & argẽto lebetib⁹.

LXXVII LXXVIII LXXIX

1 Helotes, quod erat peculiare seruorum Laced. nomen. quod & paulo post & aliis variis locis obseruandum.

Quinet-

Quinetiam è cæforum cadaueribus exuebant armillas & torques & acinaces aureos. Nam varii generis vestimenta nullius momenti habebantur, earumque rerum multum furto subtrahentes serui Æginetis venundabant, multum, quod occultare non poterant, repræsentabãt. vnde principium extitit ingentium diuitiarum Æginetis, vtpote aurum à seruis pro ære mercantibus. Collata autem pecunia decimam selegerunt, ex qua tum deo qui Delphis est, tripes aureus ibi repositus est, insistens super tricipiti ex ære colubro, proxime aram: tum deo qui est in Olympia, æreus decem cubitorum Iupiter: tum deo qui est apud Isthmum, æreus septem cubitorum Neptunus. Hac parte selecta, ceteras inter se distribuerunt, pro suo quisque merito accipientes: itemque pallacas Persarum, & aurum & argentum & reliquam pecuniam, cum iumentis. Quæ autem peculiariter data sint iis qui optimam operam nauauerant ad Plataeas, referetur à nemine, data tamen fuisse arbitror: certe Pausaniæ sunt ex omnibus dena, & ea delecta, dono data, ex mulieribus, equis, talentis, camelis, & item ex ceteris rebus. Feruntur autem hæc quoque acta esse: Xerxem, dum è Græcia fugit, omnem apparatum suum ex auro argentoque & [1] peripetasmatis Mardonio reliquisse: & Pausaniam dum eum apparatum vidit, iussisse pistores & coquos cœnam sibi vti Mardonio instruere. quod quum illi fecissent, tum Pausaniam lectos incuentem aureos argenteosque [2] probe instratos, mensas etiam aureas ac argenteas, magnificumque cœnæ apparatum, propositis bonis stupefactum, imperasse per iocum suis ministris vt Laconicam instruerent cœnam. [3] Id quum illi ex spatio multum distante fecissent, ibi eundem cachinnantem accersisse Græcorum duces, eisq;, vbi conuenerunt, inter ostendendum vtriusque cœnæ apparatum, dixisse, Viri Græci, hac ego vos de causa conuocaui, quod volebam vobis amentiam Medorum ducis ostendere, qui quum talem vitam duceret, ad nos subigendos venit qui tam misere victitamus. Hæc Pausanias apud Græcorum duces dixisse fertur. Interiecto deinde tempore complures Platæensium repererunt loculos auri argentique & aliarum pecuniarum.

LXXX

LXXXI

LXXXII

δόντι τῷ χειρώνακτι ἐπαλλάξαι. ἄλλα τε πολλὰ ἐσκόπουν, καὶ δὴ καὶ ἀπὸ τῶν νεκρῶν ἐσκύλευον ψέλια τε καὶ στρεπτούς, καὶ δὴ καὶ ἀκινάκας, εὕρισκον δὲ καὶ χρυσοῦς· ἐπὶ πολὺ δὲ ἐκ τούτου ἐγένετο παντοίη ποικιλίη λόγου ἐόντος. ἐνθαῦτα πολλοὶ μὲν χλευάσαντες ἐπώλεον τοῖσι Αἰγινήτῃσι· οἱ δὲ ὠνεόμενοι πολλὰ ἐκέρδηναν· ἐπείτε γὰρ ἐμάνθανον τοὺς εἵλωτας, πολλὰ ἐκέρδαινον ἀπιέμενοι, ὅσα αὐτέων ἔκρυπτον. ὥστε Αἰγινήτῃσι μεγάλοι πλοῦτοι ἀρχὴν ἐνθεῦτεν ἐγένοντο, οἵ τε χρυσὸν, ἅτε εὑρίσκοντες χαλκὸν δόντες, καὶ οἱ τοὺς εἵλωτας ὠνεόμενοι. Συμφορήσαντες δὲ τὰ χρήματα, καὶ δεκάτην ἐξελόντες τοῦ θεοῦ Δελφοῖσι θεῷ, ἀπὸ τῆς δεκάτης ὁ τρίπους ὁ χρύσεος ἀνετέθη, ὃς ἐπὶ τῷ τεταρκυίῳ ὄφιος ἐστὶ χαλκέου ἑστεὼς ἀγχοτάτω τοῦ βωμοῦ. καὶ ὅς γε Ὀλυμπίῃ θεῷ ἐξελόντες, ἀπὸ τῆς δεκάπηχυς χάλκεος Διὸς ἀνέθηκαν· καὶ τοῦ ἐν Ἰσθμῷ θεῷ, ἀπὸ τῆς ἑπτάπηχυς χάλκεος Ποσειδέων ἐξῃρέθη. ταῦτα δὲ ἐξελόντες, τὰ λοιπὰ διεμερίσαντο καὶ ἔλαβόν ἕκαστοι τὰ ἄξιοι ἦσαν, καὶ ταὶ παλλακαὶ τῶν Περσέων, καὶ τὸ χρυσὸν, καὶ τὸ ἀργυρον, καὶ σκηνὰ χρήματά τε καὶ ὑποζύγια. ὅσα μὲν νυν ἐδωρήσατο τοῖσι ἀριστεύσασι αὐτέων ἐν Πλαταιῇσι ἐδόθη, οὐ λέγω· τοῖσι δὲ δοκέω οἱ ἐγὼ γε καὶ τοῦτοισι δωρέων. Παυσανίῃ γὰρ πάντα δόντα ἐξαιρέθη τε καὶ ἐδόθη, γυναῖκες, ἵπποι, ταλάντατα, κάμηλοι, ὡς δ' αὕτως καὶ τάλλα χρήματα. Λέγεται δὲ καὶ τάδε ἔτι, ὡς Ξέρξης φεύγων ἐκ τῆς Ἑλλάδος, Μαρδονίῳ τὴν κατασκευὴν καταλίποι τὴν ἑωυτοῦ. Παυσανίην δὲ ὁρέοντα τὴν Μαρδονίου κατασκευὴν χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ καὶ ποικίλμασι παντοίοισι κατεσκευασμένην, κελεῦσαι τούς τε ἀρτοκόπους καὶ τοὺς μαγείρους τοὺς τοῦ βασιλέος καλέοντος Μαρδονίῳ δεῖπνον παρασκευάζειν. ὡς δὲ κελευσθέντα ταῦτα ἐποίεε τοῖσι ἐωυτοῦ, ἐνθαῦτα Παυσανίην ἰδόντα κλίνας τε χρυσέας καὶ ἀργυρέας πολλὰς ἐστρωμένας, καὶ τραπέζας χρυσέας τε καὶ ἀργυρέας, καὶ τὴν παρασκευὴν μεγαλοπρεπέα τοῦ δείπνου, ἐκπλαγέντα τὰ προκείμενα ἀγαθὰ, κελεῦσαι ὑπεργελάσαντα τοὺς ἑωυτοῦ διακόνους παρασκευάσαι Λακωνικὸν δεῖπνον. ὡς δὲ τοίνυν ποιηθέντος ἐκείνου πολλὸν μεσοῦν, τὸν Παυσανίην γελάσαντα μεταπέμψασθαι τῶν Ἑλλήνων τοὺς στρατηγοὺς συναθροίσαντα δὲ τούτους, εἰπεῖν τὸν Παυσανίην, δεικνύντα ἑκατέρου τοῦ δείπνου τὴν παρασκευὴν, Ἄνδρες Ἕλληνες, τούτου εἵνεκα ἐγὼ ὑμέας συνήγαγον, βουλόμενος ὑμῖν τόνδε τὸν Μήδων βασιλέος τὴν ἀφροσύνην δεῖξαι· ὃς τοιόνδε διαιτᾶσθαι ἔχων, ἦλθε ἐπὶ ἡμέας οὕτω ὀίζυρον ἔχοντας τὸν βίον. ταῦτα μὲν Παυσανίην λέγεται εἰπεῖν πρὸς τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἑλλήνων. ὑστέρῳ δὲ τούτῳ χρόνῳ μετὰ ταῦτα καὶ τὴν Πλαταιέων θυεσγουσέων ἦσαν χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, καὶ τῶν ἄλλων χρημάτων,

1 Aulæis, *secundum quosdam.* 2 *Vallam etiam verba quæ in vulg. edit. desiderantur legisse, videlicet* τὰ ἐπιτήδεια, καὶ παντοίῃ κατὰ τὰ ἀγορίας, *quæ & in nostris vet. cod. habentur.* 3 Quum autem hæc cœna instructa longo intervallo ab illa superaretur, ibi eum cachinn.

ἐφαίνῃ ὦν καὶ τόδε ὕστερον ὅτι τουτέων τῶν νεκρῶν ἀπε-
φιλωθέντων τὰς σαρκὰς σωφορέσιν γὰρ τὰ ὀστέα οἱ
Πλαταιέες ἐς ἕνα χῶρον ἐξεῦρε τὴν κεφαλὴν ὁκόσην ἔχου σα
ῥαφὴν οὐδεμίην, ἀλλὰ ἓξ ἐνὸς ἑούσα ὀστέου. ἐφαίνῃ ὦν
καὶ γνάθος, καὶ ὁ ἐπάνω τῆς γνάθου, ἔχουσα ὀδόντας
μουνοφυέας, ἓξ ἑνὸς ὀστέου πάντας καὶ τοὺς ὀδόντας
καὶ τοὺς γομφίους καὶ πεντάπηχέος ἀνδρὸς ὀστέα ἐφαί-
νετο. Ἐπεί τε ὦν Μαρδονίου δευτέρῃ ἡμέρῃ ὁ νεκρὸς ἠφά-
νιστο, ὑπὸ ὅτεῳ μὲν ἀνθρώπων, οὐκ ἔχω
εἰπεῖν· πολλοὶ δέ μιν ἤδη ἐκ πομπὸς ἀπούσας ἠκούσαν
θάψαι Μαρδόνιον, καὶ δῶρα μεγάλα οἶδα λακεδαιμονίους
πολλοὺς δόντα Ἀρτόντεω τοῦ Μαρδονίου παιδὸς θάψαι
τοῦτο τὸ ἔργον· ὅστις μέντοι ἐστὶ αὐτέων ὁ ταφελόμενος
τε καὶ θάψας τὸν νεκρὸν τὸν Μαρδονίου, οὐ δυνάμενος ἀ-
πυθέσθαι. ἔχω δέ μιν ἀκοῇ φάτιν καὶ Διονυσοφά-
νης, ἀνὴρ Ἐφέσιος, θάψαι Μαρδόνιον. Ἀλλ' ὁ μὲν δὴ
τρόπῳ τοιούτῳ ἐτάφη. Οἱ δὲ Ἕλληνες ὡς ἐν Πλαταιῇσι
τὸν λεὼν διείλοντο, ἔθαπτον τοὺς ἑωυτῶν, χωρὶς ἕ-
καστοι. Λακεδαιμόνιοι μὲν τεῖχος ἐποιήσαντο ση-
μάς. ἔνθα μὲν τοὺς ἱρέας ἔθαψαν, τῶν καὶ Ποσειδώνιος
καὶ Ἀμομφάρετος ἦσαν καὶ Φιλοκύων τε καὶ Καλλι-
κράτης. ἐν μὲν δὴ ἑνὶ τῶν τάφων ἦσαν οἱ ἱρέες, ἐν δὲ
τῷ ἑτέρῳ, οἱ δῆλοι Σπαρτιῆται· ἐν δὲ τῷ τρίτῳ, οἱ
εἵλωτες. οὗτοι μὲν ὧδε ἔθαψαν. Τεγεῆται δὲ χωρὶς
πάντας ἔθαψαν ἀρετῆς· καὶ Ἀθηναῖοι τοὺς ἑωυτῶν
ὁμοίως, καὶ Μεγαρέες τε καὶ Φλιάσιοι τοὺς κατὰ τῆς ἵπ-
που διαφθαρέντας. Τουτέων μὲν δὴ πάντων πλή-
ρεες ἐκύρησαν οἱ τάφοι. τῶν δὲ ἀνδρῶν ὅσοι καὶ φαίνονται
ἐν Πλαταιῇσι ἐόντες τάφοι, τούτους δὲ ὡς ἐγὼ πυν-
θάνομαι ἐπαισχυνομένους τὴν ἀπεσοῦσαν μάχης, ἐ-
κάστοις χώματα χῶσαι χεινά, τῶν ὀπισθομένων εἵ-
νεκα ἀνδρῶν. ἐστὶ καὶ Αἰγινητέων ὕστερον ἀνδρὶ κα-
λεόμενος τάφος, ὃν ἐγὼ ἀκούω καὶ δέκα ἔτεσι ὕστε-
ρον μετὰ ταῦτα, δεηθέντων Αἰγινητέων, χῶσαι Κλεά-
δῃ τῷ Αὐτοδίκου, ἀνδρὶ Πλαταιέι, τὸν ξεῖνον ἑόν-
τα ἑωυτῶν. Ὡς δὲ ἄρα ἔθαψαν τοὺς νεκροὺς οἱ Πλα-
ταιῆσι οἱ Ἕλληνες, ἀνέλπιδα βουλευομένοισι σφι ἐδόκεε
στρατεύεσθαι ὅτι τὰς Θήβας, καὶ ἐξαιτέειν αὐτέων τοὺς
μηδίσαντας ἐν τοῖσι ἦν αὐτέων, Τιμηγενίδην,

Hoc quoque rei apparuit postmodum in his mortuis carne nudatis, vt quum eorum ossa comportarent vnum in locum Platæenses, inuentum sit caput nullam futuram habens, sed ex vno ossis solidum: item maxilla, cum eo quod super maxillam est, habens dentes, ex vno ossis distinctos, tamen ex vno ossis vniuersos tam molares quam ceteros. quineriam ossa viri quinque cubitorum. [1] Postero die quum Mardonij cadauer non extaret, incertum à quibus hominibus subtractum. audiui tamen iam diuersos illum sepelisse: & ob id permultos scio ingentia dona ab Artonte Mardonii filio accepisse. Sed quis curam susceperit cadaueris Mardonii humandi, pro comperto non potui audire. habet tamen huius rei nonnihil famæ Dionysiophanes vir Ephesius. Mardonius quidem hoc modo tumulatus est. Græci vero, posteaquam prædam dispertierunt, cæsos separatim quisque suos tumularunt. Lacedæmonii, tribus sepulcris effectis, in eorum vno sacerdotes, è quibus fuere Posidonius & Amompharetus & Philocyon & Callicrates: in altero reliquos Spartiatas, in tertio seruos humauerunt. Hunc in modum Lacedæmonii sepulti sunt. [2] Tegeatæ vero & Athenienses suos vtrique promiscue condiderunt: necnon Megarenses atque Phliasii suos ab equitatu interemptos. [3] Horum omnium sepulcra fuerunt plena. Nam aliorum sepulcra quæ ad Platæas ostenduntur, ea sunt (quantum ego accipio) ab iis excitata qui erubescebant se à pugna abfuisse, quum sero superuenissent. Quippe tumulus illic visitur qui dicitur Æginetarum: quem ego audio decem post hanc pugnam annis rogatu Æginetarum à Cleade AVtodici filio viro Platæensi illotum hospite excitatum fuisse. ¶ Græcis statim à cæsorum humatione in agro Platæensi, inito consilio visum est bellum Thebis inferendum, petendumque eos qui cum Medis sensissent: & in primis Timegenidem

LXXIII

LXXIV

LXXV

1 At Mardonii cadauer postridie *quam ille occubuit*, ex oculis submotum fuit: sed à quo, id vero mihi certo compertum non est. 2 Tegeatæ vero seorsum *à Lacedæmoniis* omnes *suos* confertos humauerunt. Athenienses quoque, suos vno eodemque in loco, & Megarenses, & Phliasii *&c. vtrumuis id sit quod de Tegeatis per ἀνὴρ significauit: quod reddidi* Confertos, *accipiens pro In eundem locum congestos. Potest tamen ἐπὶ τὸ ἴσον etiam accip:* (*& forsasse melius*) *vt commune fuerit Athenien sibus, Megarensibus & Phliasiis sepulcrum.* 3 Παντὸς *videtur ex sequentibus exponendum* οὐ κατὰ *q. d.* Atque horum quidem omnium sepulcra, vacua non fuerunt, sed ἐν τοῖς iis cadavera vere condita fuerunt. Quod autem ad reliquorum attinet sepulcra quæ Platæis visuntur, hos ego accepi, quod abfuisse à pugna puderet, singulos aggeres communes excitasse, posterorum rationem habentes. Ibi enim est Æginetarum quod vocatur sepulchrum à Cleade AVtodici filio, illorum hospite, eorum rogatu decem etiam post annis (vt audio) extructum. *Obseruandum est autem χῶσαι dicere, non τιθῶσι, eo quod illi quidem pro sepulcris ea vellent haberi, (vnde dicit καὶ ὧδε τοὺς τάφους, q. d. καὶ οὕτω τοὺς τάφους αὐτὰ εἶναι, χώσαι δὲ μόνον) at re vera sepulcra non essent, sed ager tantum sepulcra simulantes, siue inanes quos inquiunt pro sepulcris haberi vellem, non à suæ ætatis hominibus (vtpote quibus cognita fraus esset) sed à posteris. Ideo illud τῶν ὀπισθομένων ἕνεκα ἀνδρῶν vertit* Posterorum rationem habentes, *vel, Posterorum ratione habita. Neque enim placet interpretari* In posterorum gratiam: *quod illos in hanc opinionem adducere, esset illis imponere, non autem gratificari. Potest tamen simplicius verti, Id facientes propter posteros. At Valla, alium quem verba ferre non possunt sensum sequutus, vertit* Quum sero superuenissent.

& Ar-

& Artaginũ, qui principes factionis extitissent: &, ni eos dedidissent, non prius ab vrbe discedendum quam eam euertissent. Hoc vbi decreuere, vndecimo à pugna die mouentes obsedere Thebanos, iussos dedere quos diximus viros. Abnuentibus dedere Thebanis, agrum eorum populabantur, mutumque adoriebantur. Quibus ab agro vastando non discedentibus, vicesimo die Timegenides ad populares ita inquit, Viri Thebani, quandoquidem Græcis ita constitutum est, non prius abscedere ab oppugnatione Thebarum quam aut eas expugnauerint, aut nos dedideritis, absit vt nostra caussa Thebanus ager amplius vexetur: sed siue per causſam deposcendi nos, pecunias cupiunt, pecunias eis è publico demus: (nam & publice cum Medis sensimus: non autem nos soli.) siue reuera deposcentes nos vrbem obsident, nosipsi nos in disceptationem exhibemus. Eum Thebani sane probe & opportune loquutum arbitrantes, euestigio caduceatorem ad Pausaniam misere, velle se viros dedere. Ea re inter eos conuenta, Attaginus ex vrbe profugit: cuius liberos ad se Pausanias adductos culpa absoluit, negans pueros factionis Medicæ esse participes. Ceteri quos Thebani dedidere, ipsi quidem putabant se crimen refutaturos, ac pecunia elapsuros: Pausanias autem hoc ipsum suspicans fore, vbi illos accepit, dimissis omnibus sociorum copiis, Corinthum deductos supplicio affecit. Hæc hactenus quæ ad Plataeas & ad Thebas gesta sunt. ¶ Artabazum autem Pharnacis filium, vt è Plataeis fugiens porro se proripuerat, Thessali, quum ad ipsos venit, hospitio inuitatum interrogabant de reliquo exercitu, ignari prorsus rei ad Plataeas gestæ. Iste intelligens, si omnem veritatem pugnæ referret, aditurum se vitæ discrimen cum suo exercitu: fore enim vt omnes cognita re ipsum adorirentur: hæc considerans, nec apud Phocenses retulerat quippiam, & tunc ad Thessalos ita loquutus est, Equidem, viri Thessali, maturo (vt cernitis) quam celerrime peruenire in Thraciam, missus cum hac exercitus parte ad quoddam negocium transigendum. Mardonium autem ipse cum suo exercitu aderit, nostris vestigiis insistens, cui hospitium & officium præstate. hæc enim vos in tempus præstitisso nõ pœnitebit. Hæc fatus,

LXXVI

LXXVII

LXXVIII

καὶ Ἀτταγῖνον, αἰτ ἀρχηγέτας αὐτὰ τοῦ στάσεος ἐόντα· ἐπεὶ
ἢ μὴ ἐκδιδοῖεν, μὴ ἀπανίστασθαι ἀπὸ τῆς πόλιος
πρότερον ἢ ἐξελόντας. ὡς δὲ σφι ταῦτα ἔδοξε, οὕτω
δὴ ἑνδεκάτῃ ἡμέρῃ ἀπὸ τῆς συμβολῆς ἀπιγομένους ἐπὶ
πολιόρκεον Θηβαίους, κελεύοντες σφέας ἐκδιδόναι τοὺς ἄν-
δρας. οὐ βουλομένων δὲ τῶν Θηβαίων ἐκδιδόναι, τὴν
τε γῆν αὐτέων ἐπαμῶν καὶ προσέβαλλον τοῖς τεί-
χεσι. Καὶ, οὐ γὰρ ἐπαύοντο σιτεόμενοι, εἰκοστῇ ἡμέρῃ
ἔλεξε τοῖσι Θηβαίοισι Τιμηγενίδης τάδε· Ἄνδρες
Θηβαῖοι, ἐπεὶ οὕτω δέδοκται τοῖσι Ἕλλησι, μὴ πρό-
τερον ἀπάγειν στρατὸν ἢ ἑλόντας, πολιορκέοντας,
ἢ ἐξελόντας
Θήβας, ἢ ἡμέας αὐτοῖσι παραδόντες, νῦν ὦν ἡμέων ἕ-
νεκα γῆν ἡ βαρβαρικὴ πλέω μὴ ἀναπλήσῃ. ἀλλ' ἐμοὶ
χρημάτων δεομένοισι, τοσόνδε ἡμέας ἐξαιτέον-
ται, χρήματα σφι δόντας ἐκ τῶν κοινῶν (σιτία γὰρ τοῦ
κοινοῦ καὶ ἐμπεπόσμεθα, οὐ δημόσιοι ἡμέες) ἐξ ἡμέων
αὐτέων δεόμενοι πολιορκέουσι, ἡμεῖς ἡμέας αὐτοὺς ἐς
αἰτιολογίαν παρέξομεν. καὶ τάδε ἔδοξε σφι λέγειν, ἢ ἐς
χρημά· αὐτίκα τε ἐπεκηρυκεύοντο πρὸς Παυσανίην
Θηβαῖοι, θέλοντες ἐκδιδόναι τοὺς ἄνδρας. Ὡς δὲ
ὡμολόγησαν ὅτι τοῦτοισι, Ἀτταγῖνος μὲν ἐκδιδρή-
σκει ἐκ τῆς ἀγορῆς, παῖδας δὲ αὐτοῦ ἀπαγθέντας Παυ-
σανίης ἀπέλυσε τοῦ αἰτίης, φὰς τοὺς μηδισμοῦ παῖδας
οὐδὲν εἶ μετατίους. τοὺς δὲ ἄλλους ἄνδρας τοὺς ἐξέδοτο
Θηβαῖοι, τούτους ἔδοκεον αἰτιλογίης τε χρήσεσθαι, καὶ
δὴ χρήματα ἐπαποίησαν διωθεῖσθαι. ὁ δέ, ὡς σφέας
λάβε, αὐτὰ τούτων ἐποιέετο, τὸ στρατιὴν τὸ συμ-
μάχων ἅπασαν ἀπῆκε, καὶ ἐκείνους ἀγαγὼν ἐς Κό-
ρινθον διέφθειρε. Ταῦτα μὲν τὰ ἐν Πλαταιῇσι καὶ Θή- 349
βῃσι γενόμενα. Ἀρτάβαζος δὲ ὁ Φαρνάκεος, φεύ-
γων ἐκ Πλαταιέων, καὶ δὴ τότε ἐτύγχανε. ἀπικόμε-
νον δέ μιν Θεσσαλοὶ τάδε σφέας, ὅτε τε ξεινίῃ
ἐκάλεον, καὶ πρώτιστα εἰρώτεον τοῦ στρατιῆς τὰ λοιπὰ,
οὐδὲν ἐπιστάμενοι τῶν ἐν Πλαταιῇσι γενομένων. ὁ δὲ Ἀρ-
τάβαζος, γνοὺς ὅτι οἱ θέλοι σφι πᾶσαν τὴν ἀληθείην
τῶν ἀγώνων εἰπεῖν, ἀλλὰ τε κινδυνεύοντι ἀπολέσθαι
καὶ ὁμετ' αὐτῷ στρατῷ· ἐπιστάμενος γὰρ Ἕλληνα πάντα
ἄνδρα ἀγαθὸν ἐπὶ τοῖσι γενομένοισι τοῖσι ἐν Πλαταιῇσι, οὔτε
πρὸς τοῦ Φωκέας ἀξιηγήσιος ἐόντα, οὔτε πρὸς τοῦ Θεσσαλοὺς ἔλεγε τάδε, Ἐγὼ μὲν ὦ ἄν-
δρες Θεσσαλοὶ, ὡς ὁρᾶτε, ἐπείγομαί τε κατὰ τὸ τάχι-
στον ἐλθεῖν ἐς Θρηίκην, καὶ αὐτοῦ ἔχω, πεμφθεὶς
κατά τι πρῆγμα ἐπὶ τὸ στρατόπεδον μετὰ Μαρ-
δονίου. αὐτὸς δὲ ὑμῖν Μαρδόνιος, καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ σύ-
τος κατὰ πόδας μου ἕλκεται, πρόσδοκιμός ἐστι. τοῦτον
ξεινίζετε, καὶ δὴ ποιεῦντες φαίνεσθε. οὐ γὰρ ὑμῖν ἐς
χρηστὸν ταῦτα ποιήσει μετεπιλήσας. Ταῦτα δὲ εἶπας

ἀπέλαυνε σπουδῇ τὴν στρατιὴν διὰ Θεσσαλίης τε καὶ Μακεδονίης ἐπὶ τῆς Θρηίκης, ὡς δηλέοντος ἐπειγόμενος, καὶ τὴν μεσόγαιαν τῶν Ἑλλήνων τῆς ὁδοῦ. καὶ ἀπικνέεται ἐς Βυζάντιον, καταλιπὼν τῶν στρατοῦ τοὺς ἑωυτοῦ συχνοὺς ὑπὸ Θρηίκων τε κατακοπέντας κατ' ὁδὸν, καὶ λιμῷ συστάντας καὶ καμάτῳ. ἐκ Βυζαντίου δὲ διέβη πλοίοισι. οὕτω μὲν δὴ οὕτω ἀπενόστησε ἐς τὴν Ἀσίην. Τῆς δ' αὐτῆς ἡμέρης τῆς περὶ Πλαταιῆσι ὁ πεζὸς ἐνίκα, συνεκήρυσσε γίνεσθαι καὶ ἐν Μυκάλῃ τῆς Ἰωνίης. ὅπῃ γὰρ ἐν τῇ Δήλῳ ἐκατέατο Ἕλληνες, οἱ ἐν τῆσι νήσοισι ἅμα Λευτυχίδῃ τῷ Λακεδαιμονίῳ ἀπικόμενοι, ἦλθόν σφι ἄγγελοι ἀπὸ Σάμου, Λάμπων τε Θρασυκλέος, καὶ Ἀθηναγόρης Ἀρχεστρατίδεω, καὶ Ἡγησίστρατος Ἀρισταγόρεω, πεμφθέντες ὑπὸ Σαμίων λάθρη τῶν τε Περσέων καὶ τοῦ τυραννεύοντος Θεομήστορος τοῦ Ἀνδροδάμαντος, ὃς κατέστησαν Σάμου τύραννον οἱ Πέρσαι. ἐπελθόντων δὲ σφέων ὅπως τοῦ στρατηγοῦ, ἔλεγε Ἡγησίστρατος πολλά τε καὶ παντοῖα· ὡς ἢν μισθῶν ἰδόντες οἱ Ἴωνες, ἀπο-στήσωσι ἀπὸ Περσέων, καὶ ὡς οἱ βάρβαροι οὐκ ὑπομενέουσι ἢν δὲ καὶ ἀρὰ ὑπομείνωσι, οὐκ ἑτέρῳ ἄγρῳ θηρεύσουσι ἢ αὐτούς. θεοὺς τε ἐπεκαλέετο τοὺς Ἑλληνίους μὴ δόλῳ αὐτοὺς περιᾶναι, ἐν τῆσι νήσοισι ἑτοίμους εἶναι τῆσι ἐκείνων ἀγέμεν ὁμήρους εἶναι. Ὡς δὲ πολλὰ ἢν λιτόμενος ὁ ξεῖνος ὁ Σάμιος, εἴρετο Λευτυχίδης, (εἴτε καὶ ἐπήδονος εἶνεκα θέλων πυθέσθαι, εἴτε καὶ τύχῃ σωτυχίῃ, θεοὺς ποιεύμενος) Ὦ ξεῖνε Σάμιε, τί τοι ὄνομα; ὁ δ' εἶπε, Ἡγησίστρατος. ὁ δ', ὑπαρπάσας τὸ ὑπόλοιπον λόγον, εἶπα, ἵνα ὥρμητο λέγειν ὁ Ἡγησίστρατος, εἶπε, Δέχεσθαι οἰωνόν Ἡγησίστρατου ὦ ξεῖνε Σάμιε· σὺ δ' ἡμῖν ποίεε ὄχως ἀνὴρ τε δοκὶς πίσιν ἀποπλώσεαι, καὶ σὺ σοὶ ἑόντες οἵδε, ἢ μὴν Σάμιοι ἡμῖν προθύμως ἕσεσθαι συμμάχοις. Ταῦτά τε ἅμα ἠγόρευε, καὶ ὅρκια ἐποιεῦντο συμμαχίης πέρι πρὸς τοὺς Ἕλληνας. ταῦτα δὲ ποιήσαντες, ἀπέπλεον (μετὰ σφέων γὰρ ἐκέλευε ποιέεσθαι Ἡγησίστρατον, οἰωνὸν τὸ οὔνομα ποιεύμενος) οἱ δὲ Ἕλληνες, ὑπισχόντες τούτῳ τὴν ἡμέρην, τῇ ὑστεραίῃ ἐκαλλιερέοντο, μαντευομένῳ σφι Δηιφόνῳ τῷ Εὐαινίδεω, ἀνδρὸς Ἀπολλωνιήτεω, Ἀπολλωνίης δὲ τῆς ἐπὶ τῷ Ἰωνίῳ κόλπῳ. Τούτου πατέρα

copias festinabundus per Thessaliam Macedoniamque agebat, recta Thraciam versus, tanquam vere properans ac regionem mediterraneam præcideret, peruenit Byzantium, permultis sociorum in itinere relictis, qui vel à Thracibus obtruncati fuerant, vel quod fame atque labore fuerant enecti. Ex Byzantio nauigiis transmisit in Asiam. Hunc in modum iste rediit. ¶ Quo autem die Lxxx ad Platæas pugnatum est à Persis, eo die contigit hoc apud Mycalen Ioniæ geri: quum apud Delon Græci considerent, ii qui vna cum Leutychide Lacedæmonio nauibus venerant, eo appulsi sunt è Samo legati, Lampon Thrasyclei & Athenagoras Archestratidæ & Hegesistratus Aristagoræ filius, missi à Samiis clam Persis ac tyranno Theomestore Androdamantis filio, quem Persæ tyrannum Sami constituerant. Hi quum adierunt duces, verba fecit Hegesistratus multa & varia: Fore enim vt si tantùmodo viderent hos Iones, à Persis deficerent nec barbari expectarent: etiam, vt expectarent, tamen fore vt non aliam prædam talem isti reperirent. Præterea deos inuocans obsecrabat vt Græcos Græci liberarent, vlciscerenturq; barbarum. quæ facilia dicebat factu esse, quia naues illorum segnes essent ad cursum, nec pares Græcis ad prœlium. Siquid vero apud hos suspicionis subesset ne dolo deducerentur, dicere paratos esse se vt in horum nauibus pro obsidibus agerētur. In his obsecrandis quum multus esset hospes Samius, scisciteabatur eū Leutychides, (siue omnis gratia volens audire nomen, siue casu, id deo agente) Samie hospes, quod est tibi nomen? Ille respondet, Hegesistrato. Leutychides interpellata reliqua eius oratione, si quam instituerat, Accipio, inquit, pro augurio Hegesistratum. Hospes Samie, effice tu vt nauigemus, data nobis per te & istos qui tecum sunt fide, Samios promptos fore ad ineundam nobiscum societatem. Hæc loquutus, & rem pariter exequi aggressus est. nam quum Samii extemplo fidem interposito etiam iureiurando dedissent de sua societate cum Græcis, Leutychides dimissis domum cetenis legatis, iussit eum cuius nomen pro augurio acceperat, secum nauigare. Græci eum illic diē commorati, postridie pulchre litauere, haruspice Deiphono Evenii filio Apolloniata ex Apollonia quæ est in sinu Ionico. Huius patri Evenio

xc

xci

xcii

EVenio res huiusmodi contigit: Sunt in hac Apollonia sacræ Solis oues, quæ interdiu secundū flumen pascuntur, quod è monte Lacmone per Apolloniatem agrum fluit in mare iuxta Oricum portum. noctu autem eas stabulantes in antro, [1] non procul ab vrbe, custodiunt delecti viri, diuitiis & genere inter populares suos splendidissimi, singulis annis singuli, quod ex oraculo quodam Apolloniatę eas oues permagni faciant. Ibi EVenius hic, quum aliquando delectus ad custodiendas oues non excubaret vigilans, sed obdormisset, ingressi antrum lupi oues circiter sexaginta trucidarunt. Id vbi iste animaduertit, rem suppressit, neminique aperuit, habens in animo totidem mercati, quas substitueret. at Apolloniatæ vbi acceperunt (neque enim eos quod gestum erat latuit) adductum in iudicium EVenium condemnauerunt, vt, quia vigiliam edormisset, visu priuaretur. Quem posteaquam excæcauerunt, mox eis neque pecora fœtificabant, neque humus pro consuetudine fructum ferebat. Erant autem illis pecora & in Dodona & in Delphis. Interrogati prophetæ de caussa mali prætentis, responderunt causssam esse quia custodem sacrarū ouium EVenium inique luminibus orbassent. se enim immisisse lupos: nec prius ab illius vltione cessaturos quam eis satisfecissent de iis quæ in eum perpetrassent, prout ipse sibi suo arbitrio satisfactum putaret. His perfectis, daturos se EVenio tale donum quod habentem plerique hominum putarent
XCIII beatum. Hæc Apolloniatis sunt reddita oracula. Quæ Apolloniatæ silentio supprimentes, quibusdam è ciuibus exequenda delegauerunt. Isti hunc in modum putarunt exequenda: EVenium in statione sedentem adeunt, eique assidentes aliis de rebus verba faciunt, donec deueniunt ad miserandam hominis calamitatem. Ita introducta eius rei mentione, percontantur quam mulctam optaret si eam vellent pendere Apolloniatæ. Hic, qui oraculum non audisset, se optare dixit duo prædia ciuium, quos nominabat, quorum patrimonia omnium Apolloniatarum putabat esse pulcherrima, & præterea domicilium quod in vrbe sciebat esse optimum. Horum si compos effectus esset, non infensum se posthac fore dicebat, sed hac satisfactione contentum. Hoc quum respondisset EVenius,

κατέλαβε Εὐήνιον τοιόνδε· ἔστι ἐν τῇ Ἀπολλωνίῃ ταύτῃ ἱερὰ ἡλίου πρόβατα, τὰ τὰς μὲν ἡμέρας βόσκεται πρὸς ποταμὸν ὃς ἐκ Λάκμωνος οὔρεος ῥέει διὰ τῆς Ἀπολλωνίης χώρης ἐς θάλασσαν, πρὸς Ὠρίκιον λιμένα· τὰ δὲ νύκτας ἔρημοι ἄνδρες ἐν πλούτῳ τε καὶ ἀξιώματι ἐόντες μάλιστα τῶν ἀστῶν, οὗτοι φυλάσσουσι σφίσι αὐτοῖσιν ἕκαστος. περὶ πολλοῦ δὲ ποιεῦνται Ἀπολλωνιῆται τὰ πρόβατα ταῦτα, ἐκ θεοπροπίου γενός. ἐν ᾧ αὐτῷ αὐλίζονται ἀπὸ τῆς πόλιος ἑκάς. ἔνθα δή τότε ὁ Εὐήνιος ἦλθε φρουρήσων ἐφύλασσε· καὶ κοτὲ αὐτὸν καταικοιμήσαντος τὴν φυλακὴν, παρελθόντες λύκοι ἐς τὸν αὐλῶνα, διέφθειραν τῶν προβάτων ὡς ἑξήκοντα. ὁ δὲ, ὡς ἐπύθετο, εἶχε σιγῇ, καὶ ἔφερε δόκησιν, ἐν νόῳ ἔχων ἀμύνασθαι ἄλλα πρὸς ἀμφοτέρους. καὶ οὐ γὰρ ἐλάνθανε τοὺς Ἀπολλωνιήτας ταῦτα γινόμενα· ἀλλ' ὡς ἐπύθοντο, ἀπαγαγόντες μιν ἐς τὸ δικαστήριον, κατέκριναν, ὡς τὴν φυλακὴν καταχοιμήσαντα, τῆς ὄψιος στερηθῆναι. ἐπεὶ τὸ δὲ Εὐήνιον ἐξετύφλωσαν, αὐλὶς καὶ τὰ πρόβατα οὔτε τοκάδας ἔτικτε, οὔτε γῆ ἔφερε ὁμοίως καρπόν. προσέφαινε δὲ σφι ἔν τε Δωδώνῃ καὶ ἐν Δελφοῖσι ἐγίνετο. ἔπειτα ἐπειρώτεων τοὺς προφήτας τὸ αἴτιον τοῦ πρήγεος κακοῦ. οἱ δὲ αὐλοῖσι ἔφραζον ὅτι ἀδίκως φύλακον τῆς ἱρῆς τοῦ βοτῶν Εὐήνιον τῆς ὄψιος ἐστέρησαν· αὐτοὶ γὰρ ἐπορμήσαντες τοὺς λύκους· οὐ πρότερόν τε παύσεσθαι ζημιεύοντες σφέας, πρὶν ἢ δίκης δῶσι τῷ ἐποίησαν, ταύτας τὰς αὐτοὶ αὐλῶς ἔλητε καὶ δικασταί. τοῦτέων δὲ τελεομένων, αὐλὶς δώσειν Εὐηνίῳ δόσιν ζημιωτὴν τὴν πολλοὺς μὲν μακαρίειν αὐθρώπων ἐόντα. Τὰ μὲν χρηστήρια ταῦτα σφι ἐχρήσθη. οἱ δὲ Ἀπολλωνιῆται, ἀπορρήτα ποιησάμενοι, πρόσθεσαν τῷ ἀγρέων ἀνδράσι ἀφορρῆξαι. οἱ δὲ σφι διέφρηξαν ὧδε· κατημένου Εὐηνίου ἐν θώκῳ, ἐλθόντες παιζοντο, καὶ λόγους ἄλλους ἐποιεῦντο· ἐς ὃ κατέβαινον συλλυσθύμενοι τῷ παθεῖ. ταύτῃ δὲ προάγοντες, πρώτιστον ἵνα δίκην αὐ ἔλοιτο, εἰ ἐθέλοιεν Ἀπολλωνιῆται δίκας ἀποτίσαι δώσειν τῷ ἐποίησαν. ὁ δὲ, ὡς οὐκ ἀκηκοὼς τὸ θεοπρόπιον, εἵλετο, εἶπας, εἴ τις οἱ δοίη ἀγρούς. τῷ ἀγρῶν ὀνομάσας τοῖσι ἠπίστατο εἶναι καλλίστους δύο κλήρους τῷ ἐν τῇ Ἀπολλωνίῃ καὶ οἰκησιν πρὸς τούτοισι, τὴν ἤδεε κάλλιστα ἐοῦσαν τῷ ἐν τῇ πόλι. τουτέων δὲ ἔφη ἐπήβολος γινόμενος, τὰ λοιπὰ ἀμείνους εἶναι, ἢ δίκην οἱ ταύτην ἀποχρᾶν γενομένην. καὶ ὁ μὲν ταῦτα ἔλεγε.

[1] *Addit negationem quæ in vulg. edit. non habetur.*

» ⓐ ἦ παρεδρος ἑστηκὼς τοῦ λεγόντος, Εὐήκοος, τῶν
» δικῶν Ἀπολλωνιήτῃσι τῆς ἀντιφλώσιος ἐνί-
» νεικε τοι τὰ ἱρὰ χρήματα τὰ ἱρόμβρια. ὁ μὲν
δὴ ταῦτα, δεινὰ ἐποιέετο, ἐνθεύτεν πυθόμε-
νος ⓦ πάντα λόγον, ὡς ἐξαπατηθείς. ⓐ ἐπιτρι-
ψάμενοι τὰ δὲ τὴν ἀντημοιβὸν, ἐδίδοσαν ⓐ τὰ ἐβούλετο. χρῆ
μὲν τὰ δοτὰ αὐτίκα ἔμφυτον μανίκιον ἔσχε, ὥστε
καὶ οὐνόματος ἥρεσθαι. Τούτου δὴ ὁ Δηίφο-
νος ἐὼν παῖς τοῦ Εὐήνιόυ, ἀγώνων Κορινθίων, ἐμνη-
στεύετο τὴν θυγατέρα. ἤδη δὲ καὶ τόδε ἤκουσα, ὡς ὁ
Δηίφονος ἐπιβαστεύων τὸ Εὐήνιόυ οὐνόματος, ἐξ-
ελήλυθε ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἔργα, ὄκ ἐὼν Εὐήνιόυ
παῖς. Τοῖσι δὲ Ἕλλησι ὡς ἐκαλλιέρησε, αἴπηγν
τὰς νῆας ἐκ τῆς Δήλου ἐπὶ τὴν Σάμον. ἐπεὶ δὲ
ἐγένοντο τῆς Σαμίης ἐπὶ Καλαμίσιοισι, ⓐ μὲν
αὐτοῦ ὁρμισάμενοι κατὰ τὸ Ἡραῖον τὸ ταύτῃ, πε-
ριεσκυβάζοντο ὡς ἐς ναυμαχίην· ⓐ δὲ Πέρσαι, πυθό-
μενοι σφέας ἐπιπλέειν, αἴπηγν καὶ αὖθι ἐπὶ
τὴν ἤπειρον τὰς νῆας τὰς ἄλλας, τὰς δὲ Φοινίκων ἀπ-
ῆκαν ἀποπλέειν. βουλευομένοισι γάρ σφι ἐδόκεε
ναυμαχίην μὴ ποιέεσθαι. οὐ γὰρ ὦν ἐδόκεον ὁ-
μοίοι εἶναι, ἐς δὲ τὴν ἤπειρον ἀπέπλεον ὅκως ἐσοι
κότι ⓦ πεζοὶ ἐόντι ⓦ σφέτεροι, ἐόντα ἐν τῇ
Μυκάλῃ. οἳ, κελεύσαντος Ξέρξεω, καταλελειμ-
μένοι τοῦ ἄλλου στρατοῦ, Ἰωνίην ἐφύλασσον. τοῦ
πλήθεος μὲν ἦν ἓξ μυριάδες, ἐστρατήγεε δὲ αὐτοῦ
Τιγράνης, κάλλεί τε καὶ μεγάθεϊ ὑπερφέρων Περ-
σέων. ἐπὶ τοῦτον μὲν δὴ ⓦ στρατὸν ἐβουλεύσαντο
καταφυγόντες ⓐ τὸ ναυτικὸν στρατηγὸν αἰρεύσας
347 τὰς νῆας, καὶ περιβαλέσθαι ἔρκος, ἕρμα τῆς νεὸς, 30
καὶ σφέων, αὐτέων χρυσφύλακον. Ταῦτα βουλευσάμενοι ἀπῆγον. ἀπικόμενοι δὲ κατὰ τὸ τῆς
Ποτνιέων ἱρὸν τῆς Μυκάλης ἐς Γαισσωνία τε καὶ
σκολοπόεντα, τῇ Δήμητρος Ἐλευσινίης ἱρὸν, ὃ
κ. Παυσανίης. φίλιππος ὁ Πασικλέος ἱδρύσατο Νείλεω τοῦ Κό-
δρου, ἐπικοσμήσας ἐπὶ Μιλήτου κλιστοῦ· ἐνθαῦ-
τα τάς τε νῆας αἰρεύσαν, καὶ περιεβάλοντο ἔρκος ἐκ
λίθων καὶ ξύλων, δένδρεα ἐκκόψαντες ἥμερα, καὶ
σκόλοπας πρὸς τὸ ἔρκος κατέπηξαν. καὶ περι-
εσκυβάδατο ὡς πολιορκησόμενοι, καὶ ὡς νικήσον- 40
κ. περιεσκυβάζοντο. τες ἐπ' ἀμφότερα. ἐπιλεγόμενοι γὰρ περι-
εσκυβάδατο. Οἱ δὲ Ἕλληνες, ὡς ἐπύθοντο οἰχω-
κότας τοὺς βαρβάρους ἐς τὴν ἤπειρον, ἤχθοντο ὡς
ἐκπεφυγόσι. ἀπορέοντες ἔχοντο ὅ, τι ποιέω-
σι, εἴτε ἀπαλλάξωνται ὀπίσω, εἴτε κατάπλεω-
σι ἐπ' Ἑλλησπόντου. τέλος δὲ ἔδοξε τουτέων μᾶλ-
λον μὴ ἐπὶτερα ποιέειν, ἀπιπλέειν δὲ ἐπὶ τὴν ἤπειρον.

tum ii qui ei assidebant, excipientes, EVeni, inquiunt, hanc tibi satisfactionem Apolloniatæ pro ereptis oculis rependunt, ex oraculo eis reddito. EVenius, vbi omnem rem audiuit, indigno animo tulit sese fuisse deceptum. At ciues ea prædia à dominis mercati, huic illa quæ optarat dedere: qui mox deinde insignem diuinationem obtinuit, vnde celebratissimus euasit. Huius EVenii filius fuit Deiphonus, qui ductus à Corinthiis exercitui vaticinabatur. Quanquam illud quoque audiui, Deiphono negocium in Græcia fuisse exhibitum, quod se filium EVenii, cuius non esset, nuncuparet. ¶ Ceterum postquam litauere Græci, classem è Delo Samum versus soluerunt: & quum Samum applicuissent, ad templum Iunonis eam locauere, sese ad prœlium nauale apparantes. Eorum cursum ad se esse Persæ audientes, & ipsi ceteras naues ad continentem reducunt, præter Phœnissas, quas abire permiserant. non enim censebant pugnam naualem sibi esse capessendam, quum pares hosti non esse sibi viderentur. In continentem autem ideo navigabant vt essent sub suo pedicatu, qui apud Mycalen agebat, præcepto Xerxis ab aliis copiis relictus ad Ioniam tutandam, numero sexaginta millia, duce Tigrane, omnium Persarum & specie & statura eminentissimo. Ad hunc exercitum constituerant refugere duces Persicæ classis, subductisque nauibus, munimenta valli circumdare, in illarum suumque præsidium. Hoc inito consilio, profecti sunt ad Potniensium templum Mycales, præterrecti ad Gæsonem & Scolopoentem, vbi Cereris Eleusiniæ cernitur templum, quod Philistus Pasiclis filius condidit, sectans Neleum Codri filium qui ad colonian Mileti locandam veniebat. Ibi subductas naues munimento circumdederunt: & è saxis stipitibusque mitium arborum, quas ipsi exciderunt, & circum municiones depactis fudibus se instruxerunt, tanquam & obsidendi & victoria pòtituri. in vtrunque enim casum ratione inita sese apparabant. Hos abiisse in continentem postquam accepere Græci, tanquam eos barbari effugissent, ægre ferebant, incerti quid agerent, retrone se reciperent, an tenderent in Hellespontum. Tandem neutrum horum visum est esse faciendum, sed porro eundum in continentem

XCIV

XCV

XCVI

XCVII

præpa-

præparatis igitur ad pugnam nauali tabulatis, aliisque quibuscunque opus erat, ad Mycalem nauigant: & quum proxime castris hostium fuere, neminem ex aduerso obuiam ferri vident, sed naues intra murum subductas, & magnam vim peditatus pro litore dispositam. Ibi primum Leutychides nauem litori applicans quammaxime appropinquare poterat, Iones per præconem compellabat, inquiens, Viri Iones, quicunque è vobis me exauditis, intelligite quæ dico. nihil enim horum quæ vobis mando intelligent Persæ. Vbi pugnam conseruerimus, debetis ante omnia reminisci libertatis: deinde tesseræ Hebes. Atque hoc qui è vobis non audiit, ab eo qui audiit discat. Huius autem facti eadem mens fuit quæ Themistoclis ad Artemisium: quod videlicet hæc verba, si laterent barbaros, inductura ad obsequendum Iones essent: sin delata ad barbaros, redditura eis
XCVIII Græcos suspectos. His per Leutychidem admonitis, secundo loco Græci naues litori admouent, & ex illis in litus egressi, sese ad pugnandum instruebant. Quod facientes quum cernerent Persæ, & scirent Samios fuisse adhortatos, arma Samiis adimunt, suspicati illos sentire cum Græcis. Quippe Samii exceptos circa Atticã Athenienses à Xerxe, & illuc classe barbarorũ deuectos, redemerant omnes, Athenasque cum viatico remiserant. Quo nomine non in minimam suspicionem venerant, quod quingenta hominum capita hostium Xerxis liberassent. Præterea Milesiis, tanquam maxime locorum gnaris, Persæ imperant vt compita quæ ad cacumina Mycales ferunt custodiant: eo consilio facientes id vt Milesii ab exercitu abesserint. Hunc in modũ ab iis Ionibus qui aliquid rerum nouarum molituri videbantur, si facultatem nacti essent, Persæ sibi præcauerunt. Iidem facta ex gerris testudine sese constipa-
XCIX uerant. Græci, vbi instructi fuere, ire in barbaros tendunt: quibus euntibus aduolauit in vniuersum exercitum rumor, caduceumque supra fluctus positum apparuit. Rumor autem huiusmodi ad eos ferebatur, Græcos acie in Bœotia superasse Mardonii copias. Multis autem signis res quæ diuinitus fiunt, declarantur. etsi tunc eodem die contigit vtraque clades, ea quæ ad Platæas accepta, & quæ ad Mycalẽ accipiẽda erat,

παρασκευασάμενοι ὡς ἐς ναυμαχίην καὶ ἀποβάθρας καὶ ἄλλα ὅσων ἔδεε, ἔπλεον ὅτι τῆς Μυκάλης. ἐπεὶ δὲ ἀγχοῦ τε ἐγίνοντο τοῦ στρατοπέδου, καὶ οὐδεὶς ἐφαίνετο σφι ἐπιφανησόμενος, ἀλλὰ ὥρων νῆας αἰεὶ κυσμένας ἔσω τοῦ τείχεος, πολλὸν δὲ πεζὸν παρατεταγμένον παρὰ τὴν ἀκτὴν ἀθρόον, ἐνθαῦτα τοιῆδε μᾶλλον Λευτυχίδης, ἐπὶ κήρυκος προσηγορεύε τοῖσι Ἴωσι, λέγων, Ἄνδρες Ἴωνες, οἱ ὑμέων τυγχά- *
νοισι ἐπακούοντες, μάθετε τὰ λέγω. πάντως γὰρ * οὐδὲν σωτήσιοι Πέρσαι τῶν ἐγὼ ὑμῖν ἐντέλλομαι. * ἐπεὰν συμμίσγωμεν, μεμνῆσθαι χρὴ ἐλευθερίης μὲν πάντων πρῶτον· μετὰ δὲ, τοῦ συνθήματος * Ἥβης. καὶ ταῦτ' ἴσχω κοὐ μὴ ἀκούσας ὑμέων τοὺς * ἀκούοντας. Ὡυτὸς δὲ ὅστις ἐὼν τυγχάνει νόος τοῦ πρήγματος, καὶ ὁ Θεμιστοκλῆος ὁ ἐς Ἀρτεμίσιον. ἦν γὰρ δὴ λεχθέντα τὰ ῥήματα ταῦτα βαρβάροισι ἔμελλε τοὺς Ἴωνας πείσειν, ἢ ἐπιτα ἀνενειχθέντα ἐς τοὺς βαρβάρους, ποιήσειν ἀπίστους τοῖσι Ἕλλησι.
Λευτυχίδεω δὲ ταῦτα ἐπιθεμένου, δεύτερα τάδε ἐποίεε οἱ Ἕλληνες· προσσχόντες τὰς νῆας, ἀποβάντες τ' ἀγχιάλου, καὶ ἅτοιμοι ἐπὶ μάχην ἐόντες. οἱ δὲ Πέρσαι ὡς εἶδον τοὺς Ἕλληνας παρασκευαζομένους ἐς μάχην, καὶ τοῖσι Ἴωσι παραινέοντας, τὸ μὲν, ὑποπτεύσαντες τοὺς Σαμίους τὰ Ἑλλήνων φρονέειν, ἀπαιρέουσι τὰ ὅπλα. οἱ δὲ ὦν Σάμιοι, ἀπικομένων Ἀθηναίων ἀγχιμολῶτων ἐν τῇσι νηυσὶ τῶν βαρβάρων, τοὺς ἔλαθον ἀνὰ τὴν Ἀτραικὸν λελοιπότας, ἐξέρξεω, λύσαντες λυσάμενοι πόντας, ἀποπέμποισι ἐποδώσαντες ἐς τὰς Ἀθήνας. τῷ εἵνεκεν οὐκ ἧκιστα ὑποψίην ἔχον, πεντακόσιας κεφαλὰς τῶν Ξέρξεω πολεμίων λυσάμενοι. τοῦτο δὲ, τὰς διόδους τὰς ἐς κορυφὰς τοῦ Μυκάλης φερούσας παρεστᾶσι τοῖσι Μιλησίοισι φυλάσσειν, ὡς ὑπισταμένοισι δῆθεν μάλιστα τὸ χώριον. ἐποίεον δὲ τοῦτου εἵνεκεν, ἵνα οὐκ οἱ τὸ στρατοπέδου ἔωσι. τοῦτον μὲν Ἰώνων τοῖσι καὶ κατεδόκεον νεοχμὸν αἴρεσθαι ποιέειν, δυνάμιος ὑπολαμβανομένοισι, τοῦτοισι τοιούτοισι παρεφυλάσσοντο. Γέρσας, αὐτοὶ δὲ σφι παρεφόρησαν τὰ γέρρα ἔρχος εἶναι σφι. ὡς δὲ ἄρα προεσκευάδατο τοῖσι Ἕλλησι, παρεσήιεσαν πρὸς τοὺς βαρβάρους. ἰοῦσι δὲ σφι φήμη τε ἐστέλλετο ἐς ὃ στρατόπεδον πᾶν, καὶ κηρύκιον ἐφάνη ὑπὲρ τῆς κυμαστώγης κείμενον. ἡ δὲ φήμη διῆλθε σφι ὧδε· ὡς οἱ Ἕλληνες τὸν Μαρδονίου στρατὸν νικῶεν ἐν Βοιωτοῖσι μαχόμενοι. δῆλα δὴ πολλοῖσι τεκμηρίοισι ὅτι τὰ θεῖα τῶν πρημάτων. εἰ καὶ τότε τῇ αὐτῇ ἡμέρῃ συμπίπτουσα. τό τε ἐν Πλαταιῇσι καὶ τὸ ἐν Μυκάλῃ μαντήιον ἔστεσι πρώιαιον.

φήμην τοῖσι Ἕλλησι τοῖσι ἐνθαῦτα ἐοῦσι, ὥστε θαρσήσαντας τὴν ἐφοδίην πολλῷ μᾶλλον, καὶ ἐθέλειν τοῦ θυμοῦ μᾶλλον χαρίζεσθαι. Καὶ τόδε ἕτερον συνέπεσε γενέσθαι ἡμῖν, Δήμητρος τεμένεα Ἐλευσινίης τοῦδε ἀμφοτέροισι τοῖσι συμβολῆς ἔη. καὶ γὰρ δὴ καὶ τῇ Πλαταιϊκῇ πρὸς αὐτὸν τὸν Δημήτριον, ἐγένετο (ὡς καὶ πρότερόν μοι ἐν ἄλλοισι εἴρηται) ἡ μάχη, ἡ δὲ Μυκάλῃ ἐμέλλησε ὡσαύτως ἔσεσθαι. γενομένων δὲ νίκεων τῆς μὲν Παυσανίεο Ἑλλήνων, ὀρθῶς σφι ἡ φήμη συνέβαινε ἐλθοῦσα. τὸ μὲν γὰρ ἐν Πλαταιῇσι περὶ ἕνα τῆς ἡμέρης ἐγένετο· τὸ δὲ ἐν Μυκάλῃ, ἐς δείλαιον ἦν τῆς αὐτῆς ἡμέρης συνέβαινε γενέσθαι, μυρίους τε τοὺς αὐτοὺς χρόνῳ πολλῷ σφι ὕστερον δῆλα ἐποίησε γενόμενα. ἦν δὲ ἀρρωδίη σφι πρὸ τῆς φήμης ἐγκατακέσθαι, μὴ σφέας αὐτέων ἕνεκα, ὡς τὴν Ἑλλάδα, μετὰ Μαρδονίου ποιήσωνται Ἕλληνες. ὡς μέντοι ἡ ἠχὼ ἀπὸ τοῦ θείου ἐγένετο, μᾶλλόν τι ἐς τοὺς ἔμπροσθε πολεμίους ἐτράποντο. οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες καὶ οἱ βάρβαροι ἐτάσσοντο ἐς τὴν μετέωρον σφι καὶ ἐπὶ νῆσον καὶ ὁ Βλήσσων ἀέθλια προέκειτο. Τοῖσι μὲν νυν Ἀθηναίοισι καὶ τοῖσι παρατεταγμένοισι τούτοισι τεταγμένοισι, μάχη τε ἐγίνετο καὶ ἀγὼν ἀπὸ τοῦ ἴσου χαλεπὸς τοῖσι μὲν Λακεδαιμονίοισι, καὶ τοῖσι ἐπ' ἐσχάτῃ τούτοισι τεταγμένοισι, κατά τε χαράδρας καὶ ὄρεα. ἐπεὶ δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι τοῦ ἑτέρου κέρεος ἐπεκράτησαν, ὧδε ἐμάχοντο. ἐπεὶ μὲν νυν τοῖσι Πέρσῃσι ὀρθὰ ἦν τὰ γέρρα, ἡμύνοντό τε, καὶ σφέας ἔλεγον ἔχοντες τῇ μάχῃ ἐπεὶ δὲ τὴν Ἀθηναίων καὶ τὴν παρεστεῶσαν ὁ τρόπος, ὅκως ἐωυτῶν ἥρατο δὲ ἔργου καὶ ἐπὶ Λακεδαιμονίους, τὰ δὲ λοιπὰ ἐμέρισε τοῖσι μετόπισθε, ἐπιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσπίδων. ἀκοντισμοῖσι γὰρ τοὺς γέρρα οὐκ ἐφερέφρουν ἐόντες ἄλεες ἐς τοὺς Πέρσας. ἐπεὶ δὲ ἔρριψαν, καὶ χρόνον συχνὸν ἀμυνάμενοι, τέλος ἔφυγον ἐς τὸ τεῖχος. Ἀθηναίων δὲ καὶ Κορινθίων καὶ Σικυωνίων καὶ Τροιζηνίων (οὗτοι γὰρ ἔσω ἐπὶ τῆς τετραμμένου) συνεπισπομένων, συνεπέπεσον ἐς τὸ τεῖχος. ὡς δὲ τεῖχος ἁραίρητο, οὐκέτι ἦν τάξις ἀλλ' ἐφέροντο βαρβαροι, τοὺς φυγὴ τε ὡρμέατο καὶ ἄλκος, πλὴν Περσέων. ἔνθα δὴ καὶ ὀλίγῳ χερσὶν, ἐμάχοντο τοῖσι αἰεὶ ἐς τὸ τεῖχος ἐσπίπτουσι Ἕλλησι· καὶ τῶν στρατηγῶν τῶν Περσικῶν δύο μὲν ἀποφεύγουσι, δύο δὲ τελευτῶσι· Ἀρταΰντης μὲν καὶ Ἰθραμίτρης τῶν ναυτικῶν στρατηγέοντες, ἀποφεύγουσι· Μαρδόντης δὲ, καὶ ὁ τῶν πεζῶν στρατηγὸς Τιγράνης, μαχόμενοι τελευτῶσι. Ἐπὶ μαχομένων τῶν Περσέων, ἀπίκοντο Λακεδαιμόνιοι, καὶ οἱ μετ' αὐτῶν, καὶ τὰ λοιπὰ συνδιε-

fama quæ huc ad Græcos venit, reddidit eos multo ferociores, & ad subeundum vltro periculum alacriores. Alterum etiam quiddam concurrere contigit, vt ad vtramque pugnam fuerint Cereris Eleusiniæ templa. nam apud ipsum Cereris fanum (vt à me superius demonstratum est) in agro Platæensi pugna commissa est, & item in Mycale iuxta Cereris delubrum pugna erat committenda: vt non ab re venerit ad istos fama victoriæ Pausaniæ atq; Græcorum. nam pugna ad Platæas diluculo diei gesta est, apud Mycalem vesperi. quarum vtranq; eodem eiusdem mensis die gestam esse non diu post ab his rem repetentibus declaratum est. Ante rumoris autem aduentum subibat istos timor non tam de seipsis quam de Græcia, ne Mardonio subiiceretur: at vbi fama hæc ad eos aduolauit, impensius atque properantius ad congrediendum processerunt: tanto animo Græcis ac barbaris in pugnam tendentibus, tanquam insulæ eis & Hellespontus proposita præmia essent. ¶ Athenienses porro, & qui iuxta erant instructi, pæne dimidium copiarum, iter tenebant per litus atque planitiem: Lacedæmonii autem: & deinceps collocati, per confragosa & montes. Quæ dum Lacedæmonii circuibant, interim Athenienses in altero cornu præliabantur. Persæ, quoad sibi gerra manserè recta, sese defensauere, nihilo inferiores hostibus: postea vero quàm Athenienſium & eorum qui cum Athenienſibus erant copiæ adnixæ sunt, vehementius se mutuo adhortantes, vt laus operis ipsorum esset, non Lacedæmoniorum, tum commutati iam res, & deiectis gerris Græci confertim impressionem facere in Persas. Illi excepto impetu perdiu restitere, ad postremum in munitiones refugere: cum quibus pariter irruperunt Athenienses & Corinthii & Sicyonii & Trœzenii. ita enim erant ii in acie collocati. Vbi vero & murus captus est, ibi barbari non roboris memores esse, sed fugæ, præterquam Persæ: hi autem soli ad paucos redacti pugnabant, Græcis assidue in murum irruentibus. Quorum duo classiarii exercitus duces, Artayntes & Ithramitres, effugerunt: totidem pugnantes occubuerunt, Mardontes, & pedestrium copiarum dux Tigranes. Adhuc autem dimicantibus Persis superuenere Lacedæmonii ac socii, qui eos qui supererãt trucidaue-

cidauerunt. Ipſorum quoque Græcorum complures illic cecidere,& cum alii ex Sicyoniis, tum eorũ dux Perilaus. Quinetiam Samii qui in exercitu Medorum militabant, quibus adempta arma fuerant,vbi viderunt ſtatim ab initio [1] pugnam pertinaciorem,quoad poterant Græcis ſuppetias iere. Quos inchoaſſe cernentes alii Iones, ita & ipſi à Perſis deficientes adorti ſunt barbaros. Mileſiis autem præceptum erat
CIII vt exitus viarum cuſtoditent,Perſarum ſalutis gratia, vt ſiqui caſus (queṁadmodum accidit) eos deprehendiſſent, Mileſiis ducibus ſalutem ſibi ad Mycales cacumina compararent. huius quidem rei cauſſa Mileſii illic collocati fuerant,neve ſi pugnæ adeſſent, aliquid innouarent. At illi è contrario prorſus quam iuſſi fuerãt fecere: qui & per alias quæ ad hoſtem ferebant vias barbaros deduxere,& ad extremum in eis mactãdis omnium extitere hoſtiliſſimi. Hunc in modum Ionia iterum defecit à Perſis.
CIV ¶ In hoc prœlio præclariſſimam inter Græcos operam nauauerunt Athenienſes, & ex Athenienſibus Hermolycus EVthœni filius, vir in pancratio celeber: cui poſtea contigit vt bello inter Atheniẽſes & Caryſtios, in pugna apud Cyrnum agri Caryſtii facta, cæſus in Geræſto iaceret.Secundum autẽ Athenienſes egregij extitere Corinthi Trœzeniique ac Sicyonii. Græci vero perCV quam multis barbarorũ aliis in pugna, aliis in fuga interfectis,eorum naues incenderũt,totumq; murum, egeſta illinc in litus præda, & quibuſdam pecuniarũ theſauris repertis. Vbi caſtra atque naues cremauere, vela fecerunt. & quum Samum appulſi ſunt, conſultabant de gente Ionica transferenda,& vbinam in Græcia illam locari oporteret, [2] cuius ipſi imperium obtinerent. Neque enim videbatur eis fieri poſſe vt per omne tempus Ionibus tutandis præeſſent, ſperandũ eſſe vt Iones à Perſis rebellaſſe gauderent. Ad hæc magiſtratus Lacedæmoniorum cenſebant emporia nationum Græcarum quæ cũ Medis ſenſiſſent, eiectis incolis danda cũ territorio Ionibus habitanda. Athenienſes è contrario, [3] non eſſe principatum Ioniæ ſummouendum, nec Lacedæmoniis de ipſorum coloniis conſultandum, & quum in hoc conten-

χείριζον. ἔπεσον ὴ καὶ αὐτέων τῶν Ἑλλήνων συχνοὶ ἐνθαῦτα· ἄλλοί τε καὶ Σικυώνιοι, καὶ στρατηγὸς Περίλεος. τῶν τε Σαμίων ⓐ στρατιώμενοι, ἐόντες ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῷ Μηδικῷ, καὶ ἀπὸ δὴ ἀρημμένου τὰ ὅπλα, ὡς εἶδον αὐτίκα κατ' ἀρχὰς γινομένῳ ἐτεραλκέα τὴν μάχην, ἔρδον ὅσον ἐδυνέατο, τοσοῦτο φελέειν ἐθέλοντες τοῖσι Ἕλλησι. Σαμίους ὴ ἰδόντες ⓐ φῆροι Ἴωνες ἀρξάντας, ὥστω δὴ καὶ αὐτοὶ ἀποστάντες ἀπὸ Περσέων, ἐπήγοντο τοῖσι βαρβάροισι. Μιλησίοισι ὴ τοῖσι τεταγμένοισι μὲν τὴν Περσέων τὰς ὁδοὺς ἱρεῖν, σωτηρίης εἵνεκα σφι· ὡς δὴ ἄρα σφέας καταλαμβάνοι οἷά περ κατέλαβε, ἔχοντες ἡγεμόνας, σώζοντας ἐς τὰς κορυφὰς τὴν Μυκάλης. ἐπείρησαν μὲν νυν ὅτι τοῦτο τὸ πρῆγμα ⓐ Μιλήσιοι τοῦτό γε εἵνεκα ἵνα μὴ πρεσβεύοιεν τὸ στρατοπέδῳ τὰ νεοχμὰ ποιέοιεν. ⓐ ὴ πάν τὸν δὴ λιὸν τὸ τεταγμένον ἐποίεον· φήρας τε κατηλεόμενοι σφι ὁδοὺς φεύγοσι, οἳ δὴ ἔφερον ἐς τοὺς πολεμίους· καὶ τέλος, αὐτοί σφι ἐγίνοντο κτείνοντες πολεμιώτατοι. ὥστω δὴ τοδὸ τέρεον Ἰωνίη ἀπὸ Περσέων ἀπέστη. Ἐν ὴ τούτῳ τῇ μάχῃ Ἑλλήνων ἠείρυσαν Ἀθηναῖοι (ἦ Ἀθηναίων, Ἑρμόλυκος ὁ Εὐθοίνου, ἀνὴρ παγκράτιον ἐπασκήσας· τοῦτον ὴ τ' Ἑρμόλυκον κατέλαβε ὕστερον τούτεων, πολέμου ἐόντος Ἀθηναίοισί τε καὶ Καρυστίοισι, ἐν Κύρνῳ τῆς Καρυστίης χώρης ἀποθανόντα ἐν μάχῃ, κείσθαι ὅτι Γεραιστῷ) μετ' ὴ Ἀθηναίους, Κορίνθιοι καὶ Τροιζήνιοι καὶ Σικυώνιοι ἠείρυσθαι. Ἐπεί τε ὴ καλεραλκέα ⓐ Ἕλληνες τοὺς πολλοὺς, τοὺς μὲν μαχομένους, τοὺς ὴ καὶ φεύγοντας τῶν βαρβάρων, τὰς νῆας ἐνέπρησαν, καὶ τὸ τεῖχος ἄπαν, τὸ λαπίλῳ τοσοῦτο ἐξαναγόμενες ἐς τὸ ἀγιαλὸν καὶ ἐσαυρώσαντες χρημάτων βύθου. ἐμπρήσαντες ὴ τό τε τεῖχος καὶ τὰς νῆας, ἀπέπλεον. ἀπικόμενοι ὴ ἐς Σάμον ⓐ Ἕλληνες, ἐβούλευοντο τοῦ ἀναστάσιος τὴν Ἰωνίης, καὶ ὅποι χρεὼν εἴη τὴν Ἑλλάδος κατοικῆσαι, τῆς αὐτοὶ ἐγκρατέες ἔσαν· τὴν δὲ Ἰωνίην ἀφεῖναι τοῖσι βαρβάροισι. ἀδύνατον γὰρ ἐφαίνετό σφι εἶναι ἑωυτοῖσί τε Ἰώνων τοσοῦτον κατήσθαι, φευγόντων ⓐ πάντα χρόνον· καὶ ἑωυτῶν μὴ τοσοῦτον κατημένων, Ἴωνας τοσόνδε μέλλειν ἐλπίσθαι ἕξειν χαίροντας τοὺς τῶν Περσέων ἀπαλλάξαν. τοῦτο τοῦτο Πελοποννησίων μὲν τοῖσι ἐν τέλεσι ἐοῦσι ἐδόκεε τῶν μηδιζόντων ἐθνέων τῶν Ἑλληνικῶν τὰ ἐμπόρια ὀξυναστήσαντας, δοῦναι τῇ χώρῃ Ἴωσι οἰκοῦσι· Ἀθηναίοισι δὲ οὐκ ἐδόκεε χρόνῳ, Ἰωνίην μητρόπολιν ἀπάστων, οὐδὲ Πελοποννησίοισι τοῦ τῶν σφετέρων ἀποικιέων βουλεύειν. αὐτίτει-

1 Pugnam alteram in partem inclinare. *Alij,Pugnam ancipitem eſſe.* 2 Cuius ipſi imperium obtinerent: Ioniam autem barbaris relinquerent. neque enim vid.eis f.p.vt per o.t.Io. tutandis præeſſent: ſin autem non tutarentur, Ionibus ſuam à Perſis defectionem ingratam fore putabant. 3 Nullo pacto ſedibus ſuis ſummouendos eſſe Iones cenſebant.

νόντων ὑ τῶτέων, τοῦτο θυμῶς ἐξῆν ⓐ Πελοποννησίοι· καὶ ὕτω δὴ Σαμίους τε καὶ Χίους καὶ Λεσβίους, καὶ τοὺς ἄλλους νησιώτας, οἳ ἔτυχον συστρατευόμενοι τοῖσι Ἕλλησι, ἐς ὁ συμμαχικὸν ἐποιήσαντο, πίστι τε καὶ ἀραῖσι δήσαντες καὶ ὁρκίοισι, ἐμμενέειν τε καὶ μὴ ἀποστήσεσθαι ἀπ' ἑωυτῶν ὑ καταλαβόντες ὁρκίοισι, ἔπλεον τὰς γεφύρας
κ.τ.λ. λύσοντες. ἔτι γὰρ ἐδόκεον σφέας τε καμφύσας βυρήσειν. ὅτοι μὲν δὴ ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἔπλεον. Τῶν ὑ ἀποφυγόντων βαρβάρων, ἐς τὰ ἄκρα τὰ Μυκάλης καὶ Φλαθέντων, ἐόντων δὲ πολλῶν, ἐγίνετο χρηὶδὴ ἐς Σάρδις πορευομένων ὑ κατ' ὁδόν; Μασίστης ὁ Δαρείου τοῦ δατυχέων μὲν πάθεϊ οὐ μεγανόητι, τὸν στρατηγὸν Ἀρταύντην ἔλεγε πολλά τε καὶ κακά, ὀνείδεά τε καὶ γυναικὸς κακίω φάς αὐτὸν εἶναι, ὁιαῦτα στρατηγήσαντα· καὶ ἄξιον εἶναι πόνου κακοῦ, τὸν βασιλέος οἶκον κακὸν ποιήσαντα. ταῦτα ὑ τοῖσι Πέρσῃσι, γυναικὸς κακίω ἀκοῦσαι, δεινός ἐστι. ὁ ὑ, ἐπεὶ πολλὰ ἤκουσε, δεινὰ ποιεύμενος, ἐσπάτα ὅτι τὸν Μασίστην τὸν ἀκινάκεα, ἀποκτείνας θή-
κ.τ.λ. λων. καμὼν ὅτι θέοντα φθάς Ξέναγόρης ὁ Πραξίλεω, ἀνὴρ Ἁλικαρνησσεύς, ὅπισθε ἑστεὼς αὐτοῦ Ἀρταύντεω, ἁρπάζει μέσον καὶ βάλλεται, παρὰ ἐς τὸν γῆν. καὶ ὁ
κ. al Mar. τοῦτο οἱ δορυφόροι Μασίστεω ποιέεσι. ὁ ὑ Ξέναγόρης ταῦτα ἐργάσατο, χάριτα αὖτε τε Μασίστῃ θυμὸς καὶ Ξέρξῃ, σκυθίζων τὸν ἀδελφεὸν τὸν ἐκείνου καὶ βάλλεται τοῦτο δὲ ἔργον Ξέναγόρης πάσης ἦρξε Κιλικίης, δόντος βασιλέος. τῷ ὑ καὶ ὁδὸν πορευομένῳ βαρβάρων, οὐδὲ ἐπὶ πλέον ἐλθεῖν τετέων, ἀλλ' ἀπικνέονται ἐς Σάρδις. ἐν ὑ τῇσι Σάρδισι ἐτύγχανε ἐὼν βασιλεὺς ὃς ἐκείνου τοῦ χρόνου ἐπεί τε δὴ Ἀθηναίων ποησάμενος τὴν ναυμαχίην, φυγὼν ἀπίκετο.
Τότε δὴ ἐν τῇσι Σάρδισι ἐὼν ἔρα, ἦρα τῆς Μασίστεω γυναικὸς, ἐούσης καὶ αὐτῆς ἐν Σάρδισι· ὡς δὲ ⓐ ποιέεσθαι οὐκ ἐδύνατο κατεργασθῆναι, οὐδὲ βίῃ ποιέεσθαι ἐφέρετο, ποιέεται πρόφασιν τὸν ἀδελφεὸν Μασίστεω· (τοῦτο ὑ τοῦτο ἔχει καὶ τὸν γυναῖκα· οὔτε γὰρ ἐθέλησε βίης ἐκτυχομένη) ἐνθαῦτα δὴ Ξέρξης ἐρασθεὶς τὸν μὲν, παρήκατε τὸν γάμον τοῦτον τῷ παιδὶ τῷ ἑωυτοῦ Δαρείῳ θυγατέρα τὴν γυναικὸς ταύτης καὶ Μασίστεω· δοκέων αὐτὸν μᾶλλον λήμψεσθαι ἐὼν ταῦτα ποιήσῃ. ἁρμόσας ὑ, καὶ τὰ νομιζόμενα ποιήσας, ἀπήλασε ἐς Σοῦσα· ἐπεὶ ὑ ἐκεῖσε ἀπίκετο, καὶ ἠγάγετο ἐς ἑωυτοῦ Δαρείῳ τὴν γυναῖκα, οὕτω δὴ τῆς Μασίστεω μὲν γυναικὸς ἐπαύσατο· ὁ ὑ, Δαμασθάμβους, ἦρα τε καὶ ἐτύγχανε τὴν Δαρείου μὲν γυναικὸς, Μασίστεω ὑ θυγατρὸς· οὔνομα ὑ τῇ γυναικὶ τῇ Ἀρταύντῃ Χρέωνος ὑ τοῦ ἰόντος, αἰτά-

derent, Athenienſes, libenter eis ceſſere Peloponnenſes: atque ita Samios & Chios & Leſbios ac ceteros inſulanos, qui ſecum militabant, ad ſocietatis fœdus adegerunt, data acceptaque fide cum iureiurando, ſe permanſuros in ſocietate, nec ab ea deſcituros. Hoc iureiurando accepto, ad pontes ſoluendos nauigauerũt, rati adhuc illos intentos ſe eſſe inuenturos. Et iſti quidem in Helleſpontum nauigabant. ¶ Ii vero CVI barbari qui profugerant, non ita multi quum ad cacumina Mycales peruenisſent, ſe Sardis recipiebant. Qui dum iter faciunt, Maſiſtes Darii filius, qui pugnæ male geſtę adfuerat, conuiciari Artayntæ cum aliis multis probris, tum vero dicere, illum muliere fuiſſe ignauiorem, qui ita illam præfecturam adminiſtraſſet: dignumque omni malo eſſe qui de regia domo male meritus eſſet. Apud Perſas autem ſummo opprobrio datur, audire ſe muliere eſſe ignauiorem. Artayntes igitur, vbi multa audiit, indigne ferens, acinacem in Maſiſtem ſtringit, interficiendi auidus. quem irruentem cernens Xenagoras Praxilai filius, vir Halicarnaſſeus, vt ſtabat à tergo, hominem medium accipit, ſublatumq; humi allidit. intereaque ſatellites Maſiſtis adfuere. Eo facto Xenagoras & ipſius Maſiſtis gratiam iniit, & Xerxis, cuius fratrem ſeruaſſet. quippe ab eo ob hanc rẽ totius Ciliciæ præfectura donatus eſt. Nihil hoc amplius inter viam barbari egerunt, Sardiſq; peruenerunt, vbi rex erat ex eo tempore quo, prœlio nauali male geſto, Athenis illuc profugerat.
¶ Sardibus autem tunc agens adamabat CVII vxorem Maſiſtis, quæ & ipſa illic erat. ea quum potiri non poſſet, neque donis miſſitandis, neq; vi, quam afferre nolebat, fratris Maſiſtis reſpectu: (quæ res & mulierem retinebat, probe gnaram non ſe coactum iti vi) ibi Xerxes ceteris prohibitus, huc euaſit vt filio ſuo Dario in matrimonium daret filiam huius mulieris, ac Maſiſtis: exiſtimans, ſi hoc feciſſet, commodius ſe illa potiturum. Contracto matrimonio, aliiſque ex conſuetudine celebratis, Suſa profectus eſt. eo poſtquam peruenit, & vxorem Dario domum duxit, ita demum ab vxoris Maſiſtis amore ceſſauit, [2] adamata ex familiaritate nurus Maſiſtæ filia, cui nomen erat Artayntæ. Qua quum CVIII potiretur, proceſſu temporis res pa-

1 Qui ita munere imperatorio functus eſſet: 2 Et permutatis *ſui amoris* vicibus, adamauit, atque adeo potius eſt ea quæ Darii quidem vxor, Maſiſtæ autem erat filia,

refacta

tesacta est, hunc in modum: Amestris vxor Xerxis, amiculum quod ipsa texuerat, grande atque variegatum, & spectatu dignum, viro donauit. Quo ille delectatus atque amictus, ad Artayntam se confert: atque vbi se oblectauit cum ea, iussit à se petere mulierem quæ optaret sibi fieri in remunerationem obsequii. omnia enim quę peteret, impetraturam. Ad hoc illa respondens, (debebatur enim toti familiæ infortunium) Dabisne, inquit, mihi quicquid à te petiero? Xerxes, omnia alia potius eam petituram ratus, cum iureiurando promisit. Qui post quam iurauit, mulier intrepide amiculum poposcit. Xerxes enimuero recusare, non ob aliud quam quod vereretur Amestrin, ne sic illa rem quæ agebatur, iampridem suspicata, deprehenderet: sed offerre ei & vrbes, & immensam vim auri, & copias militum, quibus nemo præter illam esset imperaturus. Eximium autem donum est apud Persas, exercitu donari. Verum quum non posset persuadere mulieri, amiculum dedit. Quo dono illa supramodum læta, eo
CIX gestando gestiebat. Amestris vbi mulierem habere amiculum sciuit, & rem gestam, non in puellam concepit odium, sed in illius matrem, penes quam culpam & quam huius rei authorem esse credebat, exitium machinatur. Obseruato itaq; tempore quo vir suus Xerxes regalem instrueret cœnam, quæ cœna semel quotannis eo die quo rex creatus est instruebatur: (cœnæ nomen Persice Tycta, Græce τέλειον, *id est, perfecta*: in qua rex solùm caput [1] ornatur, Peisasque strenis donat) hoc die obseruato Amestris à Xerxe petiit vt se Masistæ vxore donaret. Xerxes id indignum factu nefariumque arbitrari, vxorem germani dono dari, eamque insontem negocii illius cuius caussa vxor sua eam flagita-
CX ret. Tandem huius precibus euictus, & instituto, quo nefas est regia cœna proposita orantem non exorare, inuitus admodum annuit: tradensque vxori, ac iubens facere quod liberet, germano ad se accersito, ita inquit, Masista, tu Darii filius es, idemque mihi frater, præterea vir eximius: tamen cum ista muliere, cum qua contubernium habes, noli habere: in cuius locum dabo tibi filiam meam cum qua contubernium habeas. Istam autem quam in matrimonio habes (non enim mihi videtur habenda)

πυσα γένεσθαι τοιῶδε· ἐξυφήνασα Ἀμηστρὶς ἡ Ξέρξεω γυνὴ φᾶρος μέγα τε καὶ ποικίλον καὶ χάρης ἄξιον, δίδοῖ Ξέρξῃ. ὁ δὲ, ἡσθεὶς, περιβάλλεται τε καὶ ἔρχεται πρὸς τὴν Ἀρταΰντεω. ἡσθεὶς δὲ καὶ ταύτῃ, ἐκέλευσε αὐτὴν αἰτῆσαι ὅ, τι βούλεται ἀμείβεσθαι αὐτὴν τῶν αὐτοῦ συνεργημάτων. πολλὰ γὰρ τὴν ἔξεσθαι αἰτήσασαν. τῇ δὲ κακῶς γὰρ ἔδεε πᾶν οἰκίῃ γε μέσθαι, πρὸς ταῦτα εἶπαι Ξέρξῃ, Δώσεις μοι ὃ ἄν σε αἰτήσω; ὁ δ', πολλῷ μᾶλλον δοκέων ἐκείνην αἰτήσαι, ὑπισχνέεται καὶ ὤμοσε. ἡ δὲ, ὡς ὤμοσε, ἀδεὲς αἰτέει τὸ φᾶρος. Ξέρξης δ', πολλοῦ ἐγένετο, οὐ βουλόμενος δοῦναι· κατ' ἄλλο μὲν οὐδὲν, φοβεόμενος δὲ Ἀμηστριν, μὴ καὶ πρὶν κατειπεῖν ταῦτα γνόμενα, οὕτω ἐπιθυρεθῇ πρήσσων. ἀλλὰ πόλις τε ἐδίδου καὶ χρυσὸν ἄπλετον, καὶ στρατὸν τῷ ἔμελλε οὐδεὶς ἄρξειν ἀλλ' ἢ ἐκείνη· (Περσικὸν δὲ καρτα ὅστις δῶρον) ἀλλ' οὐ γὰρ ἔπειθε. δίδοῖ τὸ φᾶρος. ἡ δὲ, περιχαρὴς ἐοῦσα τῷ δώρῳ, ἐφόρεέ τε καὶ ἠγάλλετο. καὶ ἡ Ἀμηστρὶς πυθομένη μὲν ἔχαιρεν. μαθοῦσα δὲ τὸ ποιηθὲν, τῇ μὲν γυναικὶ ταύτῃ οὐκ ἐνεῖχε ἔγκοτον· ἡ δὲ, ἐλπίζουσα τὴν μητέρα αὐτῆς εἶναι αἰτίην, καὶ ταῦτα ἐκείνην πρήσσειν, τῇ Μασίστεω γυναικὶ ἐβούλευε ὀλέθρου. φυλάξασα δὲ τὸν ἄνδρα τὸν ἑωυτῆς Ξέρξεω βασιλήιον δεῖπνον παρατιθέμενον τοῦτον ὃ τὸ δεῖπνον παρασκευάζεται ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἡμέρῃ τῇ ἐγένετο βασιλεύς. οὔνομα δὲ τῷ δείπνῳ τούτῳ, Περσιστὶ μέν, τυκτά· κατὰ δὲ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν, τέλειον. τότε καὶ τὴν κεφαλὴν σμῆσθαι μοῦνον βασιλεύς, καὶ Πέρσῃσι δωρέεσθαι. ταύτην δὴ τὴν ἡμέρην φυλάξασα ἡ Ἀμηστρὶς, αἰτέει τοῦ Ξέρξεω, δοθῆναί οἱ τὴν Μασίστεω γυναῖκα. ὁ δὲ δεινόν τε καὶ ἄφορον ἐποιέετο, τὸν μὲν, ἀδελφεοῦ γυναῖκα παραδιδόναι, τὸν δ', αἰσχύνην τοῦ πρήγματος τούτου. σωφρονέοντα γὰρ τὸν ἐπίστεε ἐόντα. Τέλος μέντοι, ἐκείνης τε λιπαρεούσης, καὶ ἅτε τοῦ νόμου ἐξεργόμενος, (ὅτι ἀτυχήσασι τοῖσι βασιλέσι χρήζουσι, οὐ σφι δυνατὸν ἐστὶ βασιλήιον δεῖπνον παρασκευάζεσθαι) καρτα δὴ ἀέκων κατανεύει. καὶ παραδιδοῖ, ποιέει ὧδε· τὴν μὲν κελεύει ποιέειν τὰ βούλεται· ὁ δ', μεταπεμψάμενος τὸν ἀδελφεὸν, λέγει τάδε, Μασίστα, σὺ εἶς Δαρείου τε παῖς, καὶ ἐμὸς ἀδελφεός· πρὸς δὲ ἔτι τούτοισι, καὶ εἰς ἀνὴρ ἀγαθὸς γυναικὶ δὴ ταύτῃ τῇ νῦν συνοικέεις, μὴ συνοίκεε· δίδωμί τοι αὐτὴ ἐγὼ θυγατέρα τὴν ἐμήν· ταύτῃ συνοίκεε τὴν δὲ νῦν ἔχεις (οὐ γὰρ δοκέει ἐμοὶ)

[1] *Diuersam à nostra lectionem videtur esse secutus.*

μὴ ἔχε γυναῖκα. ὁ δὲ Μασίστης ἀποθωυμάσας τὰ λεχθέντα, λέγει τάδε, Ὦ δέσποτα, ἵνα μοι λόγον λέγεις ἀχρηΐσον; κελεύων μοι γυναῖκα, ἐκ τῆς μοι παῖδες νεηνίαι τε εἰσὶ τρεῖς, καὶ θυγατέρες, τὴν καὶ σὺ μίαν τῶν παιδὶ τῷ σεωυτοῦ ἠγάγεω γυναῖκα· αὐτὴ τέ μοι κατὰ νόον τυγχάνει καρπαέουσα· τοιούτων μὲ κελεύεις μεθέντα, θυγατέρα τὴν σεωυτοῦ γῆμαι; ἐγὼ δέ, βασιλεῦ, μεγάλα μὲν ποιεῦμαι, ἀξιεύμενος θυγατρὸς τῆς σῆς; ποιήσω μέντοι τούτεων οὐδέτερα. σὺ δὲ μηδαμῶς βίῳ πρήγματος τοιοῦδε δεόμενος· ἀλλὰ τῇ τε σῇ θυγατρὶ ἀνὴρ ἀνὴρ ὅστις φανήσεται ἐμοῦ οὐδὲν ἧσσων ἐμέ τε ἔα γυναικὶ τῇ ἐμῇ σιωοικέειν. ὁ μὲν δὴ τοιούτοισι ἀμείβετο· Ξέρξης δὲ θυμωθεὶς λέγει τάδε, Οὕτω δή τοι Μασίστα πέπρηκται. οὔτε γάρ σε τοι δοίην θυγατέρα τὴν ἐμὴν γῆμαι, οὔτε σὺ ἐκείνην ἔτι πλείω χρόνον σιωοικήσεις· ὡς μάθῃς τὰ δίδομεν δέχεσθαι. ὁ μὲν, ὡς τάδε ἤκουσε, εἶπας τοσόνδε, ἐκχωρέω ἔτι, Δέσποτα, οὐ δή κου με ἀπώλεσας. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ μεταξὺ χρόνῳ ἐν τῷ Ξέρξης τῷ ἀδελφεῷ διέλεγετο, ἡ Ἀμηστρις μεταπεμψαμένη τοὺς δορυφόρους τοῦ Ξέρξεω, μαλυμένη τὴν γυναῖκα τὴν Μασίστεω. τοῖς τε μαζοῖς ἀποταμοῦσα, καὶ τοῖσι μεθέβδηκε καὶ ῥῖνα, καὶ ὦτα, καὶ χεῖλεα, καὶ γλῶσσαν ἐκταμοῦσα; ἐς οἶκόν μιν ἀποπέμπει μαλλυμένην ἀσημέως. Ὁ δὲ Μασίστης, οὐδὲν κω ἀκηκοὼς τούτεων, ἐλπόμενος δέ οἱ (ἦν γὰρ κακὸν εἰ), ἐσαΐσσει δρόμῳ ἐς τοὺς οἰκίας· ἰδὼν δὲ διεφθαρμένην τὴν γυναῖκα, αὐτίκα μετὰ ταῦτα συμβουλευσάμενος τοῖσι παισὶ, ἐπορεύετο ἐς Βακτρίην σύν τε τοῖσι ἑωυτοῦ υἱοῖσι, καὶ δή κου ἰσχυρίζετο ἀνθρώπους, ὡς ἐπὶ πάσῃσι νόμοισι Βακτρίοισι, καὶ ποιήσων τὰ μέγιστα κακὸν Βασιλέα. τὰ μὲν δὴ αὐτὸν ἐλάνθανε, ὡς ἐμοὶ δοκέειν, εἰ δὴ ἔφθη ἀναβὰς ἐς τοὺς Βακτρίους, καὶ τοὺς Σάκας· καὶ γὰρ ἔστι τῶν τε μὴν, καὶ ἐπάρχης τῶν Βακτρίων. ἀτὰρ καὶ Ξέρξης πυθόμενος ταῦτα ἐκεῖνον πρήσσοντα, πέμψας ἐπ' αὐτὸν στρατιὴν, ἐν τῇ ὁδῷ κατέκτεινέν τε ἐκεῖνον καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ, καὶ τὴν στρατιὴν τὴν ἐκείνου. τὰ μὲν δὴ Μασίστεω καὶ Ξέρξεω, καὶ Μασίστεω θάνατον, τοῦτο ἔσχε. Οἱ δὲ ἐκ Μυκάλης ὁρμηθέντες Ἕλληνες ἐπ' Ἑλλησπόντου, πρῶτον μὲν ἐς Λεκτὸν ὥρμεον, ἔνθα ἀνέμων ἀπολαμφθέντες ἐνθεῦτεν δὲ ἀπίκοντο ἐς Ἄβυδον, καὶ τὰς γεφύρας εὗρον λελυμένας, τὰς ἐδόκεον εὑρήσειν ἔτι ἐστεώσας· καὶ τούτων δὴ ἕνεκα ἐς Ἑλλήσποντον ἀπίκοντο. Τοῖσι μὲν νυν ἀμφὶ Λευτυχίδεα Πελοποννησίοισι

missam facias. His verbis ſtupefactus Maſiſtes, Domine, inquit, [1]quam tu mecum orationem habes importunam: qui vxorem, [2] ex qua liberi mihi ſunt adoleſcentes, & filiæ, (quarum vnam tu filio tuo duxiſti vxorem) iubes me relinquere, (quæ mihi eſt ex animi mei ſententia) vt filiam tuam in matrimonio ducam? Equidem, rex, etſi magni facio me dignari coniugio filiæ tuæ, tamen neutrum iſtorum faciam. [3] tu vero, qui nequaquam neceſſe habes, noli ad hoc rei me cogere. alius non inferior me exiſtet maritus filiæ tuæ: ſine me meæ vxoris conſuetudine frui. Hæc ille quum reſpondiſſet, percitus ira Xerxes, Atqui, inquit, [4] ita tecum, Maſiſta, agetur, vt neque iam tibi filiam meam nuptum dem, neque tu conſuetudine tuæ diutius fruaris: vt diſcas accipere oblata. Maſiſtes his auditis, extra abiit, hactenus loquutus, Domine, nondum me interemiſti. Hoc interim tempore dum Xerxes cum fratre colloquitur, Ameſtris accitis ſatellitibus Xerxis, vxorem Maſiſtæ excarnificat, mamillas præcidit, caſque canibus abiicit: præcidit nares, aures, labra, linguam: atque ita excarnificatam remittit domum. Harum rerum quum nihil audiſſet Maſiſtes, metuens tamen aliquid ſibi eſſe mali, curſu ſe domum proripiebat. vbi vero mutilatam vxorem vidit, confeſtim inito cum liberis conſilio, abiit Bactra cum illis & aliis quibuſdam, tanquam prouinciam Bactriam ad defectionem inducturus, & plurimum mali regi facturus. Quod & contigiſſet (vt mihi videtur) [5] ſi occupaſſet ad Bactrios & ad Sacas aſcendere. etenim præſes erat Bactriorum, à prouincialibuſque diligebatur. Sed hæc eum [6] perpetraturum Xerxes audiens, miſſis aduerſus hominem copiis, & ipſum & liberos & copias in itinere trucidauit. De amore Xerxis & nece Maſiſtæ hæc hactenus. ¶ Græci à Mycale profecti Helleſpontum verſus, primum circa Lecton ſtationem habuerunt, à ventis intercepti. Inde ſoluentes, Abydum tenuerũt: & quum pontes, quorum præcipue cauſſa illuc ierant, credẽtes ſe adhuc eos intentos eſſe inuenturos, reperiſſent ſolutos, deliberabant. Leutychidi & qui cum eo erant Lacedæmoniis,

CXI CXII CXIII

1 Quæ eſt iſta futilis qua vteris apud me, oratio? *Q. d. Quorſum ſpectat?* 2 Ex qua tres mihi lib. 3 Tu vero ne mihi vim adferas, hanc à me rem contendens. 4 Ita res tuæ comparatæ ſunt. *vel, Ita ſe res tua habens. vel (retinendo idem loquendi genus) Ita tecum actum eſt.* 5 *Id eſt, Si ad Bactrios & Sacas prius peruenire potuiſſet, quam rex de eo quod moliebatur, certior factus eſſet.* 6 Molientem, *vel, agitantem.*

videba-

videbatur in Græciam redeundum: Athenienſibus autem & eorum duci Xanthippo, illic manendum, vt Cherſoneſum tentarent. Itaque Peloponnenſes quidem abiere: Athenienſes vero Abydo in Cherſoneſum traiicientes, Seſtum
CXIV obſidebant. Huc, poſtquam auditum eſt Græcos in Helleſponto adeſſe, tanquam ad omnium eius tractus vrbium validiſſimo muro præditam, conuenere cum alii ex aliis circa oppidis, tum ex Cardia OEbazus, vir Perſa, qui arma è pontibus illuc comportauerat. Tenebant autem id oppidum indigenæ Æoles, iunctis Perſis pariter & magna
CXV ſociorum frequentia. Tyrannidem illius prouinciæ obtinebat Xerxis prætor Artayctes, vir ille quidem Perſa, ſed dirus tamen & facinoroſus, qui [1] Xerxem Athenas tendentem ex Eleunte circumuenit, petitis Proteſilai Iphiclo geniti pecuniis. Etenim eſt in Eleunte Cherſoneſi Proteſilai ſepulcrum, & ei fanum circumiectum vbi inerat ingens vis pecuniæ, necnon phialæ aureæ argenteæque, & æs & veſtis, aliaque donaria quæ Artayctes rege donante compilauit, his verbis eum circumueniens, Here, eſt hoc in loco domus viri Græci, qui cum militum copiis terram tuam adortus, meritas morte pœnas dedit: eius mihi domum dato, vt diſcant alii non militare aduerſus regionem tuã. Hæc dicendo [2] facile erat perſuadere Xerxi vt largiretur ſibi domum eius viri de quo nihil ſuſpicabatur iſtũ ea ſentire. Enimuero ſentiebat Artayctes Proteſilaum in prouinciam regis militaſſe, quod videlicet Perſæ omnem Aſiam ſuam eſſe arbitrabantur, & eius ſemper qui potitur regno. Hic, poſtquam pecuniis ab rege donatus eſt, eas ab Eleunte ad Seſton exportauit, fanumque ſeuit & coluit: & quoties Eleuntem pergebat, in adyto, *id eſt, in templi loco inacceſſo*, cum mulieribus concumbebat. Tunc autem ab Athenienſibus obſidebatur, nullis rebus præparatis quæ pertinerent ad tolerandam obſidionem, quam non expectauerat ex improuiſo à Græcis inuaſus.
CXVI Illi, poſteaquam ſibi obſidentibus aduenerat autumnus, grauari peregrinam à patria expeditionem, quoniam murum expugnare non poſſent. itaque orare duces ſuos vt ſe illinc reducerent.

ἔδοξε ἀποπλέειν ἐς τὴν Ἑλλάδα. Ἀθηναίοισι δὲ, καὶ Ξανθίππῳ τῷ ἐκείνου, αὐτοῦ ὑπομείνασι, πειρᾶσθαι τῆς Χερσονήσου. οἱ μὲν δὴ ἀπέπλεον. Ἀθηναῖοι δ', ἐκ τῆς Ἀβύδου ἀμβαίνοντες ἐς τὴν Χερσόνησον, Σηστὸν ἐπολιόρκεον. Ἐς δὴ τὸν Σηστὸν τοῦτον, ὡς ἐόντος ἰσχυροτάτου τείχεος τῶν τοῦτο, σωπῆλθον, ὡς ἤκουσαν πρεῖναι τοὺς Ἕλληνας ἐς Ἑλλήσποντον, ἔκ τε τῶν ἄλλων τῶν περιοικίδων, καὶ δὴ καὶ ἐκ Καρδίης πόλιος, Οἰόβαζος, ἀνὴρ Πέρσης, ὃς τὰ ἐκ τῶν γεφυρέων ὅπλα ἐνθαῦτα ἐκομίσατο. ἔσχον δὲ τοῦτον τὸν χῶρον Αἰολέες, συνῳκίσαντο δὲ Πέρσῃ τε καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων συχνὸς ὅμιλος. Ἐτυράννευε δὲ τούτου τοῦ νομοῦ Ξέρξεω ὑπαρχος Ἀρταύκτης, ἀνὴρ μὲν Πέρσης, δεινὸς δὲ καὶ ἀπάταλος· ὃς καὶ βασιλῆα ἐλαφύσσοντα ἐπ' Ἀθηναίους ἐξηπάτησε, τὰ Πρωτεσίλεω τοῦ Ἰφίκλου χρήματα ἐξ Ἐλεοῦντος ὠφελόμενος. ἐν γὰρ Ἐλεοῦντι τῆς Χερσονήσου ἐστὶ Πρωτεσίλεω τάφος τε, καὶ τέμενος περὶ αὐτὸν, ἔνθα ἔκειτο χρήματα πολλὰ, καὶ φιάλαι χρύσεαι καὶ ἀργύρεαι, καὶ χαλκὸς, καὶ ἐσθὴς, καὶ ἄλλα ἀναθήματα, τὰ Ἀρταύκτης ἐσύλησε, βασιλῆος δόντος. λέγων δὲ τοιάδε, Ξέρξεα διεβάλεε, Δέσποτα, ἔστι οἰκὸς ἀνδρὸς Ἕλληνος οἰκία τὰ, ὃς ὅτι σὸν σὺ ἐστρατεύμενος, δίκης κυρήσας, ἀπώλεσε τούτου μοι δὸς οἶκον, ἵνα καὶ ὡς μάθῃ ὅτι χρὴ τὸν σὸν μὴ στρατεύεσθαι. ταῦτα λέγων, εὐπετέως ἔμελλε ἀναπείσειν Ξέρξεα δοῦναι ἀνδρὸς οἶκον, τὸν οὐδὲν ὑποπτήσσοντα τῶν ἐκείνου ἐφρόνεε. ὅτι χρὴ δὲ τὸν βασιλῆος στρατεύεσθαι Πρωτεσίλεων ἔλεγε, νοέων τοιάδε· τὸν Ἀσίῃ πᾶσαν νομίζουσι ἑωυτῶν Πέρσαι εἶναι, καὶ τὸν αἰεὶ βασιλεύοντος. ἐπεὶ δὲ ἐδόθη τὰ χρήματα, ἐξ Ἐλεοῦντος ἐς Σηστὸν ἐξεφόρησε, καὶ ὁ τέμενος ἔσπειρε, καὶ ἐνέμετο. ἀεὶ δὲ τε οἱ ὡς ἀπίκοιτο ἐς Ἐλαιοῦντα, ἐν τῷ ἀδύτῳ γυναιξὶ ἐμίσγετο. Τότε δὲ ἐπολιορκέετο ὑπὸ Ἀθηναίων, οὔτε προσκαθαρμὸς ἐς πολιορκίην, οὔτε τοιοῦτος δὴ Ἕλλησι. ἀφύκτως δέ κως αὐτῷ ἐπέπεσον. Ἐπεὶ δὲ πολιορκεομένοισι σφι φθινόπωρον ἐπῆλθε, καὶ ἤρατο Ἀθηναῖοι ἀπό τε τῆς ἑωυτῶν ἀποδημέοντες, καὶ οὐ δυνάμενοι ἑλεῖν τὸ τεῖχος, ἐδέοντό τε τῶν στρατηγῶν ὅκως ἀπαγάγοιεν σφέας ὀπίσω. οἱ δὲ σφι οὐκ ἔφασαν, πρὶν ἢ ἑλόντες

Duces negare ſe prius id facturos quam aut mu-

1 Xerxem Ath. tendentem circumuenit, ſubreptis ex Eleunte pecuniis Iphicli. 2 Facile domum illius viri à Xerxe impetraturus erat, de iis quæ ille cogitabat nihil ſuſpicato.

ἐξέλωσι, ἢ δ' Ἀθηναίων κοινὸν σφέας μεταπέμψηται. οὕτω δὴ ἑτέρωθι τὰ πρεόντα. Οἱ δ' ἐν τῷ τείχεϊ ἀμφὶ Ⓦ Ἀρταύκτεα ἐς πᾶν ἤδη κακοῦ ἀπιγμένοι ἔσαν οὕτω, ὥστε καὶ τοὺς ἵππους ἑψοντες τῶν κλινέων, ἐσιτέοντο. ἐπί τε τοῖσδε τοῖσι ἐπῆν, οὕτω δὴ νυκτὸς νύκτα οἴχονται ἀποδράντες οἵ τε Πέρσαι, καὶ ὁ Ἀρταύκτης καὶ ὁ Οἰόβαζος, ὅπισθε τοῦ τείχεος καταβάντες, τῇ ἐπὶ ἐρημότατον πολεμίων. ὡς δὲ ἡμέρη ἐγένετο, Ⓐ Χερσονησῖται ἀπὸ τῶν πύργων ἐσήμηνάν τοῖσι Ἀθηναίοισι τὸ γεγονός, καὶ τὰς πύλας ἀνοίξαν. τῶν δὲ Ⓐ μὲν πλεῶνες ἐδίωκον, Ⓐ δὲ τὸ πολὶν εἶχον. Οἰόβαζον μὲν νυν ἐκφυγόντα ἐς τὴν Θρηϊκὴν, Θρήϊκες Ἀψίνθιοι λαβόντες, ἔθυσαν Πλειστώρῳ Διϊχωΐῳ θεῷ, τρόπῳ τῷ σφετέρῳ· τοὺς δὲ μετ' ἐκείνου, ἄλλῳ τρόπῳ ἐφόνευσαν. Ⓐ δὲ ἀμφὶ Ⓦ Ἀρταύκτην, ὑστεροι ὁρμηθέντες φεύγειν, ὡς κατελαμβάνοντο ὀλίγην ἔοντες ὑπὲρ Αἰγὸς ποταμοῦ, ἀλεξόμενοι χρόνον ὅτι συχνόν, Ⓐ μὲν ἀπέθανον, Ⓐ δὲ, ζωντες ἐλήφθησαν· καὶ σιδηρήσαντες σφέας Ⓐ Ἕλληνες, ἦγον ἐς Σηστόν· μετ' αὐτέων δὲ, καὶ Ἀρταύκτεα δεδεμένον, αὐτόν τε καὶ Ⓦ παῖδα αὐτοῦ. Καί τεω τῶν φυλασσόντων λέγεται ὑπὸ Χερσονησιτέων τάδε εἰπεῖν ὀπτῶντι, τέρας γενέσθαι τοιόνδε· Ⓐ ἰχθύες ὅπτα τοῦ πυρὸς κείμενοι ἐπάλλοντό τε καὶ ἐπαύοντο, ὅκως δὴ ἰχθύες νεοθῶτοι. τοῦ δὲ μὲν δὴ εἰρηθέντος, ἐθωύμαζον. ὁ δὲ Ἀρταύκτης ὡς εἶδε τὸ τέρας, καλέσας Ⓦ ὀπτῆρα τὸν τάδε εἰρήκεε, ἔφη, Ξεῖνε Ἀθηναῖε, μηδὲν φοβέο τὸ τέρας τοῦτο· οὐ γάρ σοι πέφηνε, ἀλλ' ἐμοὶ σημαίνει ὁ ὧν Ἐλεουντῖ Πρωτεσίλεως, ὅτι καὶ τεθνεώς, καὶ ἐὼν ἔων, δύναμιν παρὰ θεῶν ἔχει Ⓦ ἀδικέοντα ὑπέχειν. νῦν ὦν ἀποινά Ⓐ τάδε ἐθέλω ὑπὲρ ἐμεωυτοῦ καὶ τοῦ παιδὸς, ἀποδώσω τάλαντα διηκόσια Ἀθηναίοισι τοῖσι ἐλθοῦσι. τάλαντα ὑποχόμενος, Ⓦ στρατηγὸν Ξάνθιππον οὐκ ἔπεισε. Ⓐ γὰρ Ἐλεουντίοι τῷ Πρωτεσιλάῳ ὑμωρέοντες, ἐδέοντό μιν καταχρηματίσαι, καὶ αὐτοῦ τοῦ στρατηγοῦ ταύτῃ ὁ νόος ἔφερε. ἀπαγαγόντες δὲ αὐτὸν ἐς τὴν ἀκτὴν ἐς τὴν Ξέρξης ἔζευξε Ⓦ πόρον, (Ⓐ δὲ λέγουσι, ὅτι Ⓦ κολωνὸν Ⓦ ὑπὲρ Μαδύτου πόλεος) ἀνίδα περιπασσαλεύσαντες, ἀνεκρέμασαν· Ⓦ δὲ παῖδα ἐν ὀφθαλμοῖσι τοῦ Ἀρταύκτεω κατέλευσαν. Ταῦτα δὲ ποιήσαντες ἀπέπλεον ἐς τὴν Ἑλλάδα, τά τε

rum expugnassent, aut ipsos respublica Athenienſium accersisset: [1] adeo res illa eis cordi erat. At ii qui cum Artayćte CXVII intra muros erant, in omnem adducti calamitatem, adeo vt funibus lectorum elixis vescerentur, vbi iam ne hæc quidem habebant, ita sub noctem capessere fugam, cum alii Persæ, tum Artayctes & OEbazus, delapsi à posteriori murorum parte, quæ præcipue destituta ab hostibus erat. Postquam illuxit, Chersonitani è turribus rem indicauere Athenienſibus, portasque patefecere. Athenienſium plerisque fugientes Persas persequentibus, alii vrbem tenuere. OEbazum in Thraciam fuga elapsum, CXVIII Thraces Apsinthii exceptum, Plestoro indigenæ deo, ritu suo immolauerunt, ceterum eius comites aliter interfecerunt. Artayctes autem cum suis inita posterius fuga, quum pauci essent, super Ægos fluenta circumuenti, quum perdiu sese defensassent, partim occubuerunt, partim viui sunt capti. Quos Græci alligatos Sestum duxerunt, interque eos Artayctem cum filio suo. Fertur à CXIX Chersonitanis, vni eorum qui istos seruabant, dum [2] carnem salsam torret, tale ostentum extitisse: Offa illa salsuræ prius imposita resiliit palpitauitque, quemadmodū pisces recens capti. Qua de re quum circumfusi admirarentur, Artayctes ostentum vt vidit, accito viro qui salsuram coquebat, Hospes, inquit, Athenienſis, non est quod istud metuas ostentum: quod non tua causſa extitit, sed mea: Protesilao qui est apud Eleuntem, signum dante, qui mortuus ac sale conditus, habet à diis potestatem, [3] eum à quo iniuriam excepit, vexandi. Nunc igitur [4] ei donaria restituere in animo habeo: pro pecuniis quidem quas è templo sustuli huius dei, centum talenta pendam: pro mea vero ipsius salute ac filii, [5] ducenta. Hæc pollicens Xanthippum Athenienſium ducem non persuasit, tum sua sponte animatum, tum ab Eleuntinis exoratum, quo Protesilaum vlciscerentur, vt hominem interimeret. Itaque adductum hunc in litus in quo Xerxes traiectum iunxerat, (vt alii aiunt, in tumulum vrbi Madyto imminentem) depactis humi asseribus suspenderunt, filio eius ante patris oculos lapidibus obruto. His actis A- CXX thenienses in Græciam remeauerunt,

352

ἀνδρὸς ὑποχόμενος

παῖδα

1 Ita tandem illi præsentem rerum statum boni consulere cœperunt. 2 Pisces salitos torret, *vt alij interpret.* 3 De eo à quo iniuriam acceperit, pœnas sumendi. 4 Hæc redemptionis præmia ei tribuere volo: 5 Ducenta Athenienſibus, si seruatus fuero.

portan-

portantes tum alias pecunias, tum vero arma pontium, tanquam apud templa repositurі. Nec aliud prꝛterea quippiam
CXXI gestum est per eum annum. Huius autem Arrayctæ, qui suspensus est, auus paternus fuit Artembares, qui orationem quandam habuit apud Persas, quam excipientes Persæ, ad Cyrum detulerunt in hæc verba, Quandoquidem Persis Iupiter principatum dedit, & ex viris tibi Cyre, Astyage deiecto, agedum demigrantes ex hac regione, quam exiguam habemus & asperam, obtineamus meliorem aliam. Multæ sunt nobis confines vrbes, multæ longinquæ: quarum vnam incolentes, efficiemur admirabiliores apud plerosque. Decet autem hoc eos viros facere [1]qui possunt. nam quando facultas nobis præstabitur melior quam dum multorum hominum imperium habemus, & vniuersæ Asiæ? Hac oratione audita, Cyrus haudquaquam admiratus, iussit eos illud facere: sed ita vt iubendo admoneret, se posthac præpararent non ad imperandum aliis amplius, sed aliis parendum. natura enim comparatum esse vt è mollibus regionibus molles viri existant, neve ex eadem terra admirandæ fruges & egregii bello viri gignantur. Hac Cyri sententia Persæ superati, à sua destiterunt: præoptaruntque exile solum incolentes, imperare aliis, quam campestre colentes, aliis seruire.

τά τε δηλα χρήματα ἀγοντες, καὶ δὴ καὶ τὰ ὅπλα τῶν γεφυρέων, ὡς ἀνα θησοντες ἐς ἱερά. ἐξ ἔτος τοῦτο, οὐδὲν ἐπὶ πλέον τουτέων ἐγένετο. Τούτου δὲ τοῦ Ἀρταύκτεω τοῦ ἀνακρεμασθέντος πατὴρ Ἀρτεμβάρης ἐστί, ὁ Πέρσῃσι ξεινήσαμενος λόγον, τὸν οἱ ἐκεῖνοι ἐπαναλαβόντες, Κύρῳ προσήνεικαν, λέγοντα τάδε, Ἐπεὶ Ζεὺς Πέρσῃσι ἡγεμονίην δίδοῖ, ἀνδρῶν δὲ σοὶ Κύρε, κατελὼν Ἀστυάγεα, φέρε, ἐμοῦ γὰρ συνήμενοι δοκέομεν ὀλίγην, καὶ τραχέαν ἐκτήσθαι, μετώμεθα ἀπὸ ταύτης ἄλλην ἐπιρρέουσι πολλῇ καὶ καλλιόνων. εἰσὶ δὲ πολλαὶ μὲν ἀστυγείτονες, πολλαὶ δὲ καὶ ἑκαστέρω· τὴν μέν κου ἔχοντες πλέονες ἐσόμεθα θωυμαστότεροι. εἰκὸς δὲ ἄρχοντας ἀνδρας τοιαῦτα ποιέειν. κότε γὰρ δὴ καὶ πλέξει κάλλιον, ἢ ὅτε γε καὶ ἀφθόνων τε πολλῶν ἀρξομεν, πάσης τε τῆς Ἀσίης; Κύρος δὲ ταῦτα ἀκούσας, καὶ οὐ θωυμάσας τὸν λόγον, ἐκέλευε ποιέειν ταῦτα. οὕτω δὲ Πέρσῃσι πρήνεε κελεύων τρηχυνέεσθαι ὡς οὐκέτι ἄρξοντας, ἀλλ' ἀρξομένους. φιλέει γὰρ σφι μαλακὴν χώρην μαλακοὺς γίνεσθαι. οὐ γὰρ τοι τῆς αὐτῆς γῆς ἐστι, καρπόν τε θωυμαστὸν φύειν, καὶ ἄνδρας ἀγαθοὺς τὰ πολέμια. ὥστε συγγνόντες Πέρσαι οἴχοντο ἀποστάντες, ἑωυτοὺς τῇ γνώμῃ τοῦ Κύρου. ἄρχειν τε εἵλοντο, λυπρὴν οἰκέοντες, μᾶλλον ἢ πεδιάδα ἀποτρέψαντες, δημοισι δουλεύειν.

1 Imperium obtinent. *Vel, Imperio pollent.*

ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΤΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΗΟΣ ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΠΕΡΙ τῆς Τοῦ Ὁμήρου γενέσιος καὶ βιοτῆς.

EIVSDEM HERODOTI HALICARNASSEI DE GENERE vitaque Homeri libellus.

G. I. LECTORI.

Quum operæ Marnij noſtri iam ad hunc libellum peruenisſent, poſcerentque porro exemplum, commodum in mentem venit, me olim dum Heidlebergæ viuebam apud patronum meum V. ampliſs. Georg. Mich. Lingelsheimium, ipſo mihi hæc otia faciente, illam περὶ Ὁμήρου ἐξήγησιν ad m. Palatinum comparaſſe, cum forte ea aliorum auctorum ſcripta uno libro eſſet iuncta. An quid boni tamen nec quod in faba ſe reperiſſe pueri clamitare ſolent inde eruiſſem, mehercle iam oblitus eram, ut qui inter ſcidas meas iacere excerpta illa neglexiſſem, nec inſpexiſſem amplius. Iamiam itaque daturus typothetis noſtris exemplum, quo operam ſuam continuare pergerent, viſo etiam, H. Stephanum nihil ſcripta lectionis variantis, ſicut fecerat in præcedenti nouenarum ſororum choro, iſti libello adſcripſiſſe, forte quod hîc eum m. deficeret, parui monenti animo, & vix inuenta illa excerpta m. Palatini, perluſtrare cœpi. Quid mulin? παῦρα μέν, ἀλλὰ μάλ' ὀρθῶς· & διαφόρους γραφὰς vulgatis, niſi fallor, fere meliores. Verbulo etiam interdum auctior m., immo toto verſu locum cap. IX. egregie ſupplens, quem cui ſuboluit defectum: minutiora alia, ſed rectiora tamen. Et nulla inuidia, credo, ſi nos etiam in minutiis iſtis, quod verum & rectum, maximorum Criticorum exemplo, inuenire labor habet, inueniſſeque iuuat. Qui aliter ſentiunt, in non ideo tamen κλαίειν λίγομεν, vti Dario Indathyrſus. Ceterum in contextu, ſicut eum H. Stephanus edidit, nihil mutauimus: ſed eadem religione, qua in prioribus libris, & hic verſari mihi fuit decretiſſimum. Iſta vero excerpta omnia præpoſitis ſiglis χ. in oram contextus Græci ſuis locis ſpectanda appoſuimus ſingula. Tu ideo te Bibliothecæ Palatinæ debere ſcias, mi lector.

ΗΡΟΔΟΤΟΣ ὁ Ἁλικαρνασσεὺς περὶ Ὁμήρου γενέσιος καὶ ἡλικίης καὶ βιοτῆς τάδε ἱστόρησε, ζητήσας ἐπεξελθεῖν εἰς ὃ δύνατο ἀκριβέστατον. ἐπεὶ γὰρ ἡ παλαιὰ Αἰολὶς πόλις Κύμη ἐκτίζετο, συνῆλθον ἐς τοῦτο πανταχόθεν ἔθνεα Ἑλληνικά, καὶ δὴ καὶ ἐκ Μαγνησίας, δῆμοί τινες, καὶ Μελάνωπος ὁ Ἰθαγένεος τοῦ Κρίθωνος, οὐ πολύφορτος, δηλαδὴ βραχέα τοῦ βίου ἔχων. οὗτος δὲ ὁ Μελάνωπος ἔγημε τὴν Κύμην τινὰ θυγατέρα Ὀμύρητος, καὶ αὐτῷ γίνεται ἐκ ταύτης θῆλυ τέκνον, ᾧ οὔνομα θέσθαι Κριθηΐς. καὶ αὐτὸς μὲν ὁ Μελάνωπος καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐτελεύτησαν τὸν βίον· τὴν δὲ θυγατέρα ἐπιτρέπει ἀνδρὶ ᾧ ἔγημε μάλιστα, Κλεάνακτι τῷ Ἀργείῳ. χρόνου

HERODOTVS Halicarnaſſeus[1] de genere, vita atque adeo ætate Homeri ſtudens quam veriſſima referre, hæc tradidit. Quum vetuſta illa Æolum ciuitas Cumæ primum conderetur, eodem cum aliæ permultæ omnifque generis gentes conuenæ confluxerunt, tum è Magneſia illuc plerique commigrarunt: inter quos fuit Melanopus Ithagenę Crithonis filio genitus, [2] homo fortunæ non perinde amplæ, at tamen expeditæ. Hic Melanopus Omyretis Cumani filiam duxit vxorem, procreauitque è legitimo toro femineam prolem, cui nomen indidit Critheidem. At ipſe Melanopus vna cum vxore vita functus eſt, commiſſa interim filia Cleanactis Argiui tutelæ, quo familiariſſime vti conſueuerat.

1 De Homeri natalibus, ætate & vita, hæc memoriæ prodidit: quæ exactiſſime ad veritatem perſequi eſt conatus. 2 Non cum multis ſarcinis *illuc ſe conferens*, ſed tenues fortunas habens.

Porro

II Porro tempore interiecto accidit forte vt puella ista è furtiuo concubitu prægnans deprehenderetur: [1] id quod paulisper suppressum quum Cleanax resciuisset, vehementer rei indignitate commotus, Critheidem seorsum ad se accersitam acerbe obiurgauit, commemorans quę futura esset apud populares infamia. Postremo huiusmodi quippiam *quo illam excuteret*, comminiscitur: Cumani iam tum in Hermei sinus recessu ædificabant. Ciuitati autem quę condebatur, nomen imposuit Smyrnæ Theseus, ab vxoris nomine, cuius memoriam relinquere volebat. Hic Theseus è primariis Thessalorum fuit, qui Cumam condiderant, ab Eumelo Admeti filio oriundus, vitę facultatibus apprime instructus. Clam exportatam huc Critheidem Cleanax Ismeniæ Bœotio commisit, ex iis qui coloniam illuc duxerant, in primis sibi amico. Progressu deinde temporis, Critheis cum aliis mulierculis ad festum quoddam egressa, iuxta fluuium Meletem, quum partui iam vicina esset, Homerum peperit, non cæcum, sed videntem: nominauitque eum Melesigenem, à fluuio videlicet prope quem editus esset. Quum autem apud Ismeniam Critheis antea diuersata esset, ab eo digressa, manuaria industria se filiumq; alebat, aliunde alia sumens operæ vnde filium quoq; quantum potuit, honestis disciplinis eruditIV uit. Erat autem eo tempore Smyrnæ quidam nomine Phemius, qui iuuentuti illic litteras musicenque tradebat: hic [2] quum citra vxorem viueret, Critheidem conduxit quæ lanam illi exerceret quam à discipulis in mercedem acceperat. [3] Illa vero industria multa atque elegantia freta, Phemio cœpit impense placere: adeo vt tandem Phemius eam verbis ad coniugium solicitaret; referens cum alia quibus ei fidem facere confidebat, tum præcipue, quod Melesigenem in filium adoptaturus, liberaliterque simul aliturus instituturusque esset. Siquidem hunc cernebat iam miram quandam & ingenii & indolis spem de se polliceri. Persuasa igitur V. Critheis, Phemio assentitur. Melesigenes cum naturæ bonitate præstans, tum cura accedente institutioneque, continuo omnes sui ordinis adolescentes facile

Χρόνου δὲ μεταξὺ ὄντος, συμβῆναι τὴν παῖδα μιχθῆναι ἀνδρὶ λαθραίως, ἐν γαστρὶ σχεῖν. Τὰ μὲν οὖν πρῶτα ἐλάνθανεν. ἐπεὶ δὲ ἤσθετο ὁ Κλεάναξ, ἠνέσθετο τὴν συμφορὴν, καὶ καλεσάμενος τὴν Κριθηΐδα χωρὶς πάντων, ἐν ἀγορᾷ μεγάλῃ ἦν, ὅτι λεληθότως τὴν αἰσχύνην τὴν πρὸς τοὺς πολίτας, προεβουλεύετο· ἡ δὲ πρὸς αὐτῆς τάδε ἔτυχον ἀπολογήσατο· Κυμαῖοι κτίζοντες τὸ Ἑρμείου κόλπου μυχὸν· κτίζομένοις δὲ τὴν πόλιν Σμύρνην ἔθετο τὸ ὄνομα Θησεὺς, μνημεῖον ἐθέλων καταστῆσαι τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς ἐπώνυμον. ἐκ γὰρ αὐτῆς τοὔνομα Σμύρνη. ὁ δὲ Θησεὺς ἐκ τῶν τὴν Κύμην κτισάντων ἐν τοῖς πρώτοις Θεσσαλῶν, ἀπὸ Εὐμήλου τοῦ Ἀδμήτου, καρπὸν ἔχων τοῦ βίου. ἐνταῦθα κομισθεῖσαν ἐκτίθεται ὁ Κλεάναξ τὴν Κριθηΐδα πρὸς Ἰσμηνίῳ Βοιωτίων τῷ ἀρίστων λεσχάτα, ὃς ἔτυχεν αὐτῷ ἐὼν ἑταῖρος παμπάλαιος. Χρόνου δὲ προϊόντος ἐξελθοῦσα ἡ Κριθηὶς μετ' ἄλλων γυναικῶν πρὸς ἑορτήν τινα ὅτι ποταμὸν καλοῦσι Μέλητα, ἤδη ὀπίσω οὖσα, τίκτει Ὅμηρον, οὐ τυφλὸν, ἀλλὰ δεδορκότα· καὶ τίθεται ὄνομα τῷ παιδὶ Μελησιγένη, ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τὴν ἐπωνυμίαν λαβοῦσα. τέως μὲν οὖν ἡ Κριθηὶς ἐν οἴκῳ τῷ Ἰσμηνίου· προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου ὀξήλθε, καὶ ἀπ' ἐργασίης χεῖρας ὠρμημένη ἔτρεφε τὸ παιδίον καὶ ἐώυτῆς, ἄλλοτε πρὸς ἄλλων ἔργα λαμβάνουσα· καὶ ἐπαίδευσε τὸν παῖδα ἀφ' ὧν ἐδυνατο. Ἦν δέ τις ἐν Σμύρνῃ τοῦτον τὸν χρόνον Φήμιος τοὔνομα, παῖδας γράμματα καὶ τὴν ἄλλην μουσικὴν διδάσκων πάντων. οὗτος μαθητὴν τὴν Κριθηΐδα, ὡς μονόζωος, ἐποιήσατο ἐργασομένην αὐτῷ ἑσθῆτα τοῖς παισὶν εἰς μαθητὰς ἐλάμβανεν. ἡ δὲ πρὸς αὐτοῦ εἰργάζετο, πολλῷ κόσμῳ καὶ σωφροσύνῃ πολλῇ χρωμένη· καὶ τῷ Φημίῳ κατὰ νοῦν ἦν. τέλος δὲ προσῳμολογήσατο αὐτῇ λόγους, πείθων ἑωυτῷ συνοικεῖν· ἄλλα τε πολλὰ λέγων οἷς μιν ᾤετο προσάξεσθαι· καὶ ἔτι πρὸς τοῦ παιδὸς, υἱὸν ποιούμενος· καὶ οἱ ἀπαφεὶς καὶ παιδοθεὶς πρὸς αὐτοῦ, ἄξιος λόγου ἔσται· (ἐώρα γὰρ τὸν παῖδα ὄντα συνετὸν καὶ κατὰ νοῦν φυέα) ἔστε αὐτὸν ποιεῖν ταῦτα. Ὁ παῖς ὡς τε φύσιν ἔχων ἀγαθὴν, ὑπομελίης τε καὶ παιδεύσιος προσγινομένης, αὐτίκα πολλὸν τῶν πρώτων

1 Quod initio quidem celatum fuit: sed quum Cleanax resc. 2 Quum vitam solitariam degeret. 3 Illa igitur opus apud eum faciebat, modeste & caste se gerens. quo nomine Phemio tantopere placebat vt eam ad nubendum sibi sollicitaret, cum alia quibus se id illi persuasurum sperabat, tum se filium eius adoptaturum, eumque ita educaturum & instituturum vt in virum egregium euaderet, pollicens. Siquidem hunc cern.

ὑστερείχε. χρόνου δὲ ὑπιγνομένου αὐξομένως, οὐδὲν τοῦ Φημίου ὑστερέοντος ἐν τῇ διδασκαλίᾳ. καὶ οὕτως ὁ Φήμιος ἐτελεύτησε τὸν βίον, καταλιπὼν πάντα τῷ παιδί. οὐ πολλῷ δὲ ὕστερον καὶ Κριθηὶς ἐτελεύτησεν. ὁ δὲ Μελησιγένης ὑπὸ τῇ διδασκαλίᾳ καθεζόμενος. καθ' ἑωυτὸν δὲ γυμνάμενος, μᾶλλον ὑπὸ τῶν αὐθεφτῶν ἐωρᾶτο· καὶ αὐλοῦ γωῦμας αἱ καθεζόμενοι σφι οἵ τε ἐγχώριοι καὶ τῶν ξείνων ὅσοι ἐπιχρεόμενοι. ἐμπόριον γὰρ ἐὼν ἡ Σμύρνη, καὶ σῖτος ἐξήνεικτο πολὺς αὐτόθι ἐκ τῆς ὑπειμένης χώρης, δαψιλέως κάρτα ἐσαγόμενος ἐς αὐτήν. ὅκου ξείνοι, ὁκότε παύσοιντο τῶν ἔργων, ἀπεσχολάζον τοῦτο τῷ Μελησιγένει ἐγκαθίζοντες. Ἦν δὲ ἐν αὐτοῖς τότε καὶ Μέντης ναύκληρος ἀπὸ τῶν περὶ Λευκάδα τόπων καταπεπλευκὼς ὑπὲρ σῖτον, ἔχων νεῶ, ἀνὴρ δόκιμός τε αἰνὴρ ὡς ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ καὶ πολυίστωρ. ὃς μιν ἔπεισε Μελησιγένη μὲν ἑωυτὸν πλεῖν καταλύσαντα τὴν διδασκαλίαν, μισθόν τε λαμβάνοντα, καὶ τὰ δέοντα πάντα, καὶ ὅπη χρεὼν καὶ πόλιας ἐκτήσασθαι ἄξιον εἶναι αὐτῷ ἔως νέος ἐστί. καὶ μιν οἴομαι μάλιστα τούτοισι πεφαδεῖν· ἴσως γὰρ καὶ τῇ ποιήσει τότε ἐπενόεε ὑπιστήσασθαι. καταλύσας δὲ τὴν διδασκαλίαν, ἐσκευάλλετο μετὰ τοῦ Μέντεω. καὶ ὅπου ἑκάστοτε ἀφίκοιτο, πάντα τὰ ὑπιχώρια διεωρᾶτο, καὶ ἱστορέων ἐτέρωθι ἐτέρωθι ἐμάνθανε. εἰκὸς δέ μιν ὦν καὶ μνημόσυνα πάντων γεράσασθαι. Ἀναχωμιζόμενοι δὲ ἐκ Τυρσηνίης καὶ τῆς Ἰβηρίης, ἀπίκνεονται εἰς Ἰθάκην· καὶ τὸν Μελησιγένει σωρεβη, νοσήσαντα τοὺς ὀφθαλμούς, κάρτα δεινῶς ἔχειν, καὶ αὐτὸν, δεηθέντα εἵνεκα πλεῖν μέλλοντα εἰς τὴν Λευκάδα, καταλιπεῖν ὁ Μέντης τῷ ἀνδρὶ φίλῳ ἑωυτὸν ἐς τὰ μάλιστα Μέντορι τῷ Ἀλκίμου Ἰθακησίῳ, πολλὰ δεηθεὶς ὑπομελέειν ἔχειν· ἐπιπλώσας δὲ, ἀναλήψεσθαι αὐτόν. ὁ δὲ Μέντωρ ἐπιστάθμευσεν αὐτὸν ἐκτενέως. καὶ γὰρ τοῦ βίου ἐπεκέοντως εἶχε, καὶ ἥκουεν δὴ ἐς δικαιοσυνέων τε καὶ φιλοξεινίην μακρῷ μάλιστα τῶν ἐν Ἰθάκῃ ἀνδρῶν. ἐνθαῦτα σωρεβη τῷ Μελησιγένει τὸν Ὀδυσσέος ἐξιστορῆσαι πυθέσθαι. ὡς δὲ Ἰθακήσιοι λέγουσι τότε μιν πρῶτα ἐωυτοῖς τυφλωθῆναι· ὡς δ' ἐγὼ φημι, τότε μὲν ὑπὲρ ἡμέων, ὕστερον δὲ ἐν

prætuerit, atque non ita multo post eruditionis auctibus crescens, nihilo ipso Phemio [1] in disciplinis factus inferior. Et quum Phemius vita functus vniuersa ei legasset, paulo post Critheis quoque fato concedit. Melesigenes itaque ludo præfectus, suique iam iuris effectus, in magna fuit hominum admiratione, non apud suos modo, verum apud peregrinos etiam, qui frequentes illuc, mercatus gratia, conueniebant. Erat enim Smyrna emporium celebre, vnde frumenta è vicinis agris abunde conuecta exportabantur. Peregrini igitur quum ab opere cessarent, Melesigeni libenter vacabant. VI Commodum inter hos Mentes fuit nauicularius, qui è finibus Leucadis soluens, nauem meritoriam comparauerat, qua frumenta Smyrna deueheret, vir, quantum illa ferebant tempora, & eruditus, & multarum rerum vsu exercitatus. Hic Melesigeni persuasit vt relicto ludo secum nauigaret, accepturus & mercedem & quæ ad profectionem essent necessaria. [2] Ad hæc Melesigenes, quandiu iuuenis esset, ciuitates regionesque spectare operæpretium fore ducebat sibi, qui conscribendæ poeseos iam argumentum in animo concepisset: qua nimirum occasione potissimum eum arbitror pellectum. Proinde relicto ludo cum Mente nauigauit Melesigenes: & quocunque locorum appellebat, studiose vniuersa rimans, contemplabatur siquid esset loci alicuius peculiare memoratu dignum: [3] adeo vt appareat commentarios eum profectionis suæ descripsisse, eorumque quæ quoque loco lustrando didicerit. Porro VII quum ex Hispania Thusciaque delati in Ithacam deuecherentur, contigit Melesigenem oculis iam ante parum valentem, extreme laborare: ita vt Mentes, negociorum gratia in Leucadem traiecturus, eum apud Mentorem Alcimi filium Ithacensem reliquerit, hominem sibi vehementer amicum: multis precibus adigens eundem quo Melesigenis curâ haberet tantisper dum è Leucade reuerteretur ipse. Mentor vero ægrotantem Melesigenem sedulo curauit, vir nimirum facultatibus pollens: quique ob egregiam æquitatem hospitalitatemque inter ceteros Ithacenses maxime prædicaretur. Atque hic accidit vt de Vlysse multa Melesigenes percontando cognosceret. Narrantque ipsi Ithacenses, tum visum eum amisisse ibidem: atqui ego affirmare non dubitem, iam tum eundem conualuisse, at postea apud

ὑστερείχε: ὑπομελέειν: ὑπομελέειν ἔχειν: ἐπιπλώσας: ἐπιστάθμευσεν: ἐπεκέοντως: ἐξιστορῆσαι: ὑπὲρ ἡμέων:

1 In docendo *pueros* erat inferior. 2 Addens etiam, decere eum, dum iuuenis esset, regiones & vrbes visere. Atque his potissimum adductum eum fuisse arbitror. fortassis enim poesin aggredi iam tum cogitabat. Proinde r. 3 Verisimile est autem eum illarum omnium rerum commentarios confecisse. Porro q.

Colo-

Colophonem prorsus cæcum factum fuisse.id quod ipsi quoque Colophonii
VIII mecum fatentur. At vero Mentes è Leucade Ithacam reuersus, Melesigenem recepit,[1]cum quo iam inde diu vltro citroque nauigauit, donec Colophonem appellenti eueniret vt in veterem morbum recideret.quem quum effugere nō daretur, visu putatur priuatus fuisse. E Colophone autem iam cæcus Smyrnā remeans,ad poemata conscribenda animum conuertit. Tempore deinde in-
IX teriecto, quum Smyrnæ victu necessariisq; destitueretur, constituit Cumam proficisci: commodumque Hermi prata transiens, ad eum locū peruenit qui appellatur Nouus murus, Cumanorum coloniam. qui locus post Cumam habitatus fuit annis octo. Hic memoratur primum Melesigenes apud coriarii officinam consistens, huiusmodi quædam carmina recitasse,

Hospitium præbete viro profugoque vagoque,
Vrbem qui celsam Cumen, Eriopida prolem,
Radicem incolitis Sardenes alticomātis,
Diuini potatis aquam qui fluminis Hermi,
Vorticibus torti,pater est cui Iuppiter ipse.

Sardena autem, cuius hic commeminit, mons est ad Hermum fluuium Notumque mutum situs. At coriario illi nomen erat Tychio,cui continuo auditis versibus visum est hominem recipiendum. commiseratione enim motus
3 est quū videret oculis tam misere mulctatum: iussitq; præsentibus secum frui. Melesigenes ingressus sutrinam,præsentibus etiam aliis, poesin suam ostendit, Amphiarai in Thebas expeditionem, atque hymnos in deos à se scriptos. [2] Et quum inter fabulandum crebras sententias in medium,multamque eruditionem afferret, in magna habitus est ab
X auscultantibus admiratione. Atque iam tum apud Nouum murum agens è poesi victus subsidia habebat. Ostenditurque ad nostra vsque tempora ibidem locus vbi Melesigenes sedens carmina sua exhibuerit. qui locus in magna illic habetur veneratione ab incolis,memoraturque populus arbor ab-
XI Homeri aduentu in eodem loco enata. Porro egestate postea adactus, quū vix alimēta haberet,statuit in animo Cumā ad felicioré successum reuerti. Ituruſq;

Κολοφῶνι τυφλωθῆναι. σιωμολογοῦσι δέ μοι καὶ Κολοφώνιοι τοῦτο. Ὁ δὲ Μέντης, ἀναπλέων ἐκ τῆς Λευκάδος προσέσχεν εἰς τὴν Ἰθάκην, καὶ ἀνέλαβε Μελησιγενέα· χρόνον τε ὅτι συχνὸν συμπεριέπλει αὐτῷ. ἀπικομένῳ δὲ ἐς Κολοφῶνα σιωπᾶν πάλιν νοσήσαντα τὸν ὀφθαλμοῖς, μὴ δυνάσθαι φαφυγεῖν τὸ νόσον, ἀλλὰ τυφλωθῆναι ἐντεῦθα. ἐκ δὲ τῆς Κολοφῶνος τυφλὸς ἐὼν ἀπικνέεται εἰς τὴν Σμύρνην, καὶ οὕτως ἐπεχείρει τῇ ποιήσει. Χρόνου δὲ προϊόντος ἐν τῇ Σμύρνῃ ἄπορος ἐὼν τοῦ βίου, διενοήθη ἀπικέσθαι ἐς Κύμην· προρθούμενος δὲ διὰ τοῦ Ἕρμου πεδίου, ἀπικνέεται ἐς Νέον τεῖχος, ἀποικίην Κυμαίων. φκίσθη δὲ τοῦτο ὕστερον Κύμης ἔτεσιν ὀκτώ. ἐνταῦθα λέγεται αὐτὸν ὑπερβάντα ὑπὸ σκυτείου τι, εἰπεῖν προσταξάμενον ἔπεα τάδε,

Αἰδεῖσθε ξείνων κεχρημένον ἠδὲ δόμοιο,
Οἵ πόλιν αἰπεινὴν Κύμην Ἠεριώπιδα κούρην
Ναίετε, Σαρδιάνης πόδα νείατον ὑψικόμοιο·
Ἀμβρόσιον πίνοντες ὕδωρ θείου ποταμοῖο
Ἕρμου δινήεντος, ὃν ἀθάνατος τέκετο Ζεύς.

ἡ δὲ Σαρδιάνη, ὄρος ἐστὶν ὑπερκείμενον τοῦ τε Ἕρμου ποταμοῦ καὶ τοῦ Νέου τείχεος. τῷ δὲ σκυτεῖ ὄνομα ἦν Τύχιος· ἀκούσαντι δὲ τῶν ἐπέων ἔδοξεν αὐτῷ δέξασθαι τὸν ἄνδρα. ἠλέησε γάρ 317
ἀλγέοντα τυφλόν, καὶ μεθέξειν ἔφη τῶν παρεόντων. ὁ δὲ ἐσῆλθε. κατημένου δὲ ἐν τῷ σκυτείῳ, παρεόντων καὶ ἄλλων, τῶν τε ποίησιν αὐτοῦ ἐπεδείκνυτο, Ἀμφιαρεώ τε τὴν ὁδὸν τὴν ἐς Θήβας, καὶ τοὺς ὕμνους τοὺς ἐς θεοὺς πεποιημένους αὐτῷ· καὶ ἅτε τῶν λεγομένων ἐκ τῶν παρεόντων ἐς τὸ μέσον γνώμας ἀποφαινόμενος, θαύματος ἄξιος ἐφαίνετο εἶναι τοῖς ἀκούουσι. Τέως μὲν οὖν κατεῖχεν ὁ Μελησιγένης ἐν τῷ Νέῳ τείχεϊ, ἀπὸ τῆς ποιήσιός γε τοῦ βίου τὴν μηχανὴν ἔχων. ἐδείκνυον δὲ καὶ Νεοτειχεῖς μέχρις ἐμοῦ τὸν χῶρον ἐν ᾧ καθίζων τὴν ἐπῶν τὴν ὑπόδειξιν ἐποιέετο. καὶ κάρτα ἐσέβοντο τοῦτον· ἐν ᾧ καὶ ἀγγελὸς ἐπιφύλει, ἵν' ἐκεῖνοι ἔφασαν, ἀφ' οὗ ὁ Μελησιγένης ἦλθεν, αὐτοῖς πεφυκέναι. Χρόνου δὲ προϊόντος, ἀπόρως χείμενος, καὶ μόλις τὴν ζοφὼ ἔχων, ἐπενοήθη ἐς τὴν Κύμην ἀπικέσθαι, ὅτι βέλτιον πρήξει. μέλλων δὲ πορεύεσθαι, καὶ ἀπὸ

1 Eumque diu variæ nauigationis socium habuit, 2 Et quum sententiam suam proferret de iis quæ in medium proponebantur ab illis qui aderant,admiratione dignus ab audientibus iudicabatur.

τάδε τὰ ἔπεα λέγει,

Αἶψα πόδες με φέρσιεν ἐς ἀγδίων πόλιν ἀνδρῶν·

Τῶν γὰρ καὶ θυμὸς περίφρων καὶ μῆτις ἀρίστη.

Ἀπὸ δὲ τοῦ Νέου τείχεος πορθυόμενος, ἀπίκετο ἐς τὴν Κύμην, διὰ Δαρίσσης τὴν πρόσθε πορευόμενος. ἐν γὰρ οὕτως αὐτῷ εὐπορώτατον. καὶ, ὡς Κυμαῖοι λέγουσι, τῷ Φρυγίης βασιλεῖ Μίδῃ τῷ Γορδίεω, δεηθέντων παρ' αὐτοῦ, ἀνοίξαι καὶ ἐπιγράμμα τάδε, ὃ ἔπι καὶ νεωστὶ ἐπὶ τῇ σπήλυγι τοῦ μνήματος τοῦ Γορδίεω ἐπιγέγραπται,

Χαλκῆ παρθένος εἰμί, Μίδου δ' ἐπὶ σήματι κεῖμαι·

Ἐς τ' ἂν ὕδωρ τρέχῃ, καὶ δένδρεα μακρὰ τεθήλῃ,

Ἠέλιός τ' ἀνιὼν λάμπῃ, λαμπρή τε σελήνη,

Καὶ ποταμοὶ ῥέωσιν, ἀναβλύζῃ τε θάλασσα,

Αὐτοῦ τῆδε μύουσα πολυκλαύτῳ ἐπὶ τύμβῳ

Ἀγγελέω παρίουσι, Μίδης ὅτι τῆδε τέθαπται.

Καλλίζων δὲ ἐν τοῖσι λέγουσι τῶν γερόντων ἐν τῇ Κύμῃ ὁ Μελησιγένης τὰ ἔπεα τὰ ποιημένα αὐτῷ ἐπεδείκνυτο, καὶ ἐν τοῖς λόγοις ἕτερα τοῦτον ἀκούοντας· καὶ αὐτὸν ἐθώυμαζε καὶ ἀξίως ἤκουσαν. γνοὺς δὲ ἐβούλετο ἀποδέκτην αὐτὸν τῶν ποιημάτων ἐκ Κυμαίων, εἰ εἰς σωφροσύνην ἔλκων τοὺς ἀκούοντας, λόγους πρὸς αὐτοὺς τοιούσδε προσφέρεται, λέγων ὡς εἰ θέλοιεν αὐτὸν δημοσίῃ τρέφειν, ὑπισχνέεται αὐτοῖσι τῶν πόλιν ποιήσει. τοῖς δὲ ἀκούουσι, βουλομένοις τε ἐκείνων ταῦτα, καὶ αὐτοῖσι πρήγματα ἐλθόντα ὑπὸ τῶν βουλῶν δεηθῆναι τῶν βουλευτέων· καὶ αὐτοῖσι ἔφαγαν συμφορήσειν. ὡς δὲ ἐπείθετο αὐτοῖς, καὶ βουλὴν συλλεγομένην ἐλθὼν ὑπὸ τὸ βουλευτήριον, ἐδεήθη τοῦ ὑπὸ τῇ ἡμέρῃ ταύτῃ καθεζομένου, ἀπαγαγεῖν αὐτὸν ἐπὶ τῶν βουλῶν. ὁ δὲ ὑποδεξάμενός τε, καὶ ἐπεὶ κατέστησε ἐκεῖνον, ἀπήγαγε. καταστὰς δὲ ὁ Μελησιγένης ἔλεξε τοῖσι τῆς ἐφῆς τὰ λόγον οἷον καὶ ἐν τοῖς λέσχαις ἔλεγε. ὡς δὲ εἶπεν, ἐξελθὼν ἐκάθητο. Οἱ δὲ ἐβουλεύοντο ὁκοῖόν τι χρεὼν εἴη ἀποκρίνασθαι αὐτόν. τοῖσι δὲ μογεῖν δοκέει τοῦ ἀπάγοντος αὐτόν, καὶ ἄλλων ὅσοι τῶν βουλευτέων ἐν τοῖς λέσχαις ἐπήκοοι ἐγένοντο, τῶν βουλευτέων ἕνα λέγεται ἀναστάντα εἰπεῖν τὴν γνώμην αὐτοῦ, ἀλλά τε πολλὰ λέγοντα, καὶ ὡς εἰ τοῦτον ὁμήρους δόξει πρέσθαι αὐτοῖς, ὅμιλον πολλόν τε καὶ ἀχρεῖον ἕξουσι. ἐντεῦθεν δὲ καὶ τὸ οὔνομα Ὁμήρους ἐπεκλήθησε τῷ Μελησιγένει

hæc pronunciauit carmina,

Vos me hominum rapida planta portetis in vrbem,

Quorum animus promptus, pollent qui mente sagaci.

Proficiscens igitur Cumã è Nouo muro, per Lariſſam iter fecit, vtpote compendioſiſſimum. Vbi, vt Cumani narrant, flagitante ſocero, epigramma hoc ſcripſit Midæ Phrygum regi Gordii filio, id quod etiam nunc in Gordii cippo inſcriptum viſitur,

AEnea ſum virgo, Midæ quæ incumbo ſepulcro:

Dum fluit vnda leuis, ſublimis naſcitur arbor,

Dum ſol exoriens & ſplendida luna relucet,

Dum fluuij labuntur, inundant litora fluctus,

Hic conſtanter ago, lacrymaſq; in marmore tincto

Fixa, Midam moneo tumulatum hic chare viator.

Reuerſus autem Cumam, in ſenum paſſim conuenticulis carmina ſua quæ fecerat oſtentabat, colloquiique ſuauitate auſcultantes in ſui admirationem facile pertrahebat. Intelligẽs igitur Cumanos poeſin ſuam recipere, pergit eoſdem conſuetudine ſua oblectare, ac poſtremo huiuſmodi cõdicionem proponere, ſi publice eum alere vellent, ſe ciuitatem Cumanorum celebertimã redditurum. Qui præſentes hæc audiebant, inſtitutum probabant: addentes ſe quoque adiuturos, ſi petitionem ſuam ad ſenatum referret, vt votis ſuis fieret ſatis. Meleſigenes his verbis erectus, collecto ſenatu in curiam proceſſit: rogatoque eo cuius id muneris erat, vt in ſenatum duceretur, ille nihil recuſans, vbi opportunum videbatur. hominem deduxit. Hîc conſiſtens Meleſigenes, eadem verba habuit in ſenatu quæ paulo ante in illis conuenticulis de alimentis præſtandis propoſuerat. Vbi dixiſſet, egreſſus pro curia ſedebat. Dum autem ſenatores agitarent quidnam par eſſet homini reſpondere, viſumque eſſet cum ei qui deduxerat, tum aliis omnibus quotquot in conuenticulis Meleſigenẽ audierant, petitionem admittendam: vnus tantum è ſenatoribus refertur Meleſigenis poſtulatis calculo ſuo repugnaſſe, interque alia multa, hæc quoq; commemoraſſe: quod ſi ſemel ὁμήρους, *hoc eſt, cæcos*, alendos ſuſciperent, futurum eſſet vt continuo turbam & multã & inutilem haberent. Atq; hic primum Homeri nomẽ Meleſigeni inditũ eſt, à cæ-

à cæcitatis videlicet calamitate. nam Cumani cæcos ὁμήρους appellant. Iamque inde, qui prius Meleſigenes, nomen obtinuit Homeri. Breuiter hæc ſententia euicit, perque prætorem fuit approbata, qua contendebatur non
XIV alendum Homerum. Hæc quum illi nunciaretur, vehementer commotus; his verſibus calamitatem ſuam deplorabat,

Hei mihi quam fatum dat Iuppiter almus iniquum.
Infanti mihi lac venerandæ ex vbere matris
Præbuit, AEolicæ Smyrnæ, quam martia quondam
Gens Phriconitis, certamine fortis equeſtri,
Condidit ad pelagus, præterlabente Melete.
Docta Iouis proles mecum hinc digreſſa volebat
Carminibus celebrare vrbem quam nomine dicunt
Cumam, quoſque viros intra ſua mœnia claudit.
Illi audire ſacræ ſpreuerunt carmina vocis.
Sed quicunque mihi cladem exitiumque parauit,
Non impune feret læua quod mente volutat.
At mihi quam dederint naſcenti numina ſortem,
AEgro animo quamuis, certum eſt perferre patique.
Sed iam per ſacræ veſtigia ponere Cumæ
Compita non ſuadet mihi mens, potiuſq; remota
Inque peregrina ſedem mihi quærere terra.

XV Cuma deinde abiens ad Phocæam contendit, imprecans interim Cumanis nequis vnquã inſignis poeta in illa regione exiſteret qui Cumanos celebraret. Apud Phocęam autem eodẽ modo ſibi victum parauit, in conuenticulis videlicet paſſim carmina ſua oſtentans. Erat autem eo tempore apud illam Theſtorides quidam, qui pueros illic litteras docebat, homo fidei parum probatæ. Hic animaduerſa Homeri poeſi, huiuſmodi verbis Homerum compellauit, paratum ſe inquiens & miniſtrare ei, & victum ſuppeditare, ſi carmina quæ meditatus eſſet, deſcribere pateretur, & alia ſubinde faciens, ad ſe
XVI deferret. Homerus, iam miniſterii alicuius atq; adeo neceſſariorum indigens, recipiendam hanc condicionem putauit: commotatuſq; apud Theſtoridem, minorem illam fecit Iliadem,

ἀπὸ τ συμφορῆς. ⓐ γὰρ Κυμαῖοι τὸν τυφλὸν ὁμήρους λέγουσιν· ὥστε πρότερον ὀνομαζομένου αὐτὸν Μελησιγένους, τότε γενέσθαι τὸ ὄνομα Ὅμηρος· καὶ ⓐ ξένοι διϊόντες ἐγκώμιον, ὅτε μνήμιλλον αὐτὸν ἐποιοῦντο. ἐτελεύτα δ' οὖν ὁ λόγος τὸν ἄρχοντι μὴ πρέπειν τὸν Ὅμηρον, ἔδοξε δέ πως τῇ σφῇ βουλῇ. ἐπελθὼν δ' ὁ θεσπίσατης καὶ πρεσβύμενος αὐτῷ διηγήσατο τὸν ἐναντιωθέντας λόγους τῇ ἐκείνῃ αὐτὸν, καὶ τὰ δόξαντα τῇ βουλῇ. Ὁ δ', ὡς ἤκουσεν, ἐσυμφόρωτέ τε καὶ λέγεται τάδε,

Οἵη μ' αἶσα δῶκε πατὴρ Ζεὺς κύρμα γενέσθαι, 358
Νήπιον αἰδοίης ὅτε γάνσατο μητρὸς ἀπάλλων,
Ἣν ποτ' ἐπὶ ῥηγμῖνι βουλῇ Διὸς αἰγιόχοιο
Λαοὶ Φειρωναῖοι, μάρναντο δὲ πρὸς ἵππων·
Οἳ πλοτέρωθι μαλερὸν πυρὸς κρίνοντες Ἄρηα
Αἰολίδα Σμύρνην ἀλιγείτονα ποτνιάνακτον·
Ἣν τε δι' ἀγλαὸν εἴσιν ὕδωρ ἱερὸν Μέλητος,
Ἔνθεν ἀποβρυήμεναι κοῦραι Διὸς, ἀγλαὰ τέκναι,
Ἡγελέτην κλείσασαι δίδυμ' ἄστεα καὶ πόλιν ἀνδρῶν.
Οἱ δ' ἀπομηνάσθην ἱερὸν ὄπα, φημὶ ἀοιδήν.
Ἀφραδίῃσι τ μὲν τε παθὼν ἧς φρένας εἶτα αὖθις
Ὅς σφιν ὀνειδείσιν ἐμὸν διεμήσατο πότμον.
Κῆρα δ' ἐγὼ τοὶ μοι θεὸς ὤπασε γεινομένῳ περ·
Τλήσομαι ἀχνύμενος φέρων τετληότι θυμῷ.
Οὐδ' ἔτι μοι φίλα γυῖα μετὰ ἱερῆς ἐν ἀγυιῆς
Κύμης ὁρμήσωσι, μέγας δέ με θυμὸς ἐπείγει
Δῆμον ἐς εὐκλοδὲ πόν ἱέναι ὀλίζονα περ ἐόντα.

Μετὰ τοῦτο ἀπαλλάσσεται ἐκ τῆς Κύμης ἐς Φωκαίαν, Κυμαίοις ἐπιβοήσας μηδένα ποιητὴν δόκιμον ἐν τῇ χώρᾳ γενέσθαι ὅσοις Κυμαίοις ἐπαγάλλεται. ἀπικόμενος δὲ ἐς Φωκαίαν, τῷ αὐτῷ τρόπῳ ἐβιώτευσεν, ἔπεα ἐνδεικνύμενος ἐν ταῖς λέσχαις καλίζων. ἐν δὲ τῇ Φωκαίῃ τοῦτον ⓐ χρόνον Θεστορίδης τις ἐν γραμματα διδάσκων τοὺς παῖδας, ἀνὴρ οὐ χρηστὸς· καταμαθὼν δὲ τὸν Ὁμήρου τὰ ποιήσιν, λόγους τοιούσδε αὐτῷ προσῳδύνεται, φὰς ἕτοιμος εἶ θεραπεύειν καὶ τρέφειν αὐτὸν ἀναλαβών, εἰ ἐθέλοι ἄγε ποιήματα εἶναι αὐτῷ τῶν ἐπῶν ἀναγεγραμμένα, καὶ μηδὲ ποιεῖν ἐᾶν ἐκεῖνον ἀναφέρειν αὐτά. Τῷ δ' Ὁμήρῳ ἀκούσαντι ἔδοξε ποιητέα εἶναι ταῦτα· ἐνδεὴς γὰρ ἦν τῶν ἀναγκαίων καὶ θεραπείης. διατρίβων δὲ παρὰ τὸν Θεστορίδην, ποιεῖ Ἰλιάδα τὴν ἐλάσσω,

ἧς ἡ

ἧς ἡ ἀρχὴ,

Ἴλιον ἀείδω καὶ Δαρδανίην εὐπτώλεθρον,

χ. πόλλ. ἔπαθον Ἣν ἔτεκε πολλὰ πάθον Δαναοὶ θεράποντες Ἄρηος·

καὶ τὴν καλυμμένην Φωκαΐδα, ἣν φασιν Φωκαεῖς Ὅμηρον πρὸ αὐτῶν ποιήσαι. ἐπεὶ δὲ τὴν τε Φωκαΐδα καὶ τἄλλα πάντα τὰ δὴ τοῦ Ὁμήρου ὁ Θεστορείδης ἐγράψατο, διενοήθη ἐκ τῆς Φωκαΐδος ἀπαλλάσσεσθαι, τὴν ποίησιν θέλων τοῦ Ὁμήρου ἰδιώσασθαι· καὶ οὐκ ἐπ' ὁμοίως ἐν ἀτιμελείᾳ εἶχε τὸν Ὅμηρον. ὁ δὲ λέγει αὐτῷ καὶ ἔπεα τάδε,

Θεστορείδης, θνητοῖσιν ἀναίτιον πολέων πρό,
Οὐδὲν ἀφεστότερον πέλεται νόου ἀνθρώποισιν.

ὁ μὲν δὴ Θεστορείδης ἐκ τῆς Φωκαΐδος ἀπηλλάγη ἐς τὴν Χίον, καὶ τὴν διδασκαλίην κατεσκευάσατο· καὶ τἄλλα ἀτιδεικνύμενος ὡς ἑωυτοῦ ἐόντα, ἐπαινόν τε πολλὸν εἶχε καὶ ὠφελεῖτο· ὁ γὰρ Ὅμηρος πάλιν τὸν αὐτὸν τρόπον διηπατᾶτο ἐν τῇ Φωκαΐδι, ἀπὸ τῆς ποιήσιος τὴν βιοτὴν ἔχων. Χρόνῳ δὲ οὐ πολλῷ μετέπειτα ἄνδρες Χῖοι ἔμπειροι ἀπίκοντο ἐς τὴν Φωκαΐδα· ἀκούσαντες δὲ τῶν ἐπέων τοῦ Ὁμήρου ἃ πρότερον ἀκηκόεσαν πολλάκις ἐν τῇ Χίῳ τοῦ Θεστορείδεω, ἐξήγγελλον ὅτι ἐν τῇ Χίῳ ὑπ' ἐπιδεικνύμενος τὰ ἔπεα τάδε γράμματα διδάσκαλος, κάρτα πολλὸν ἔχει. ὁ δὲ
359 Ὅμηρος κατενόησεν ὅτι Θεστορείδης αὖ εἴη, καὶ πρὸ τοῦ θυμῷ ἐπεπύθετο ἐς τὴν Χίον ἀπικέσθαι. καταβὰς δὲ ἐπὶ τὸ λιμένα, ἐς μὲν τὴν Χίον οὐ κατέλαμβανε πλοῖον πλέον, ἐς δὲ τὴν Ἐρυθρὴν μέλλοντας, ἐπὶ ξύλου περᾶσθαι πλεῖν. καλῶς δὲ εἶχε τῷ Ὁμήρῳ δὴ Ἐρυθραίης ἐς πλοῖον ποιήσασθαι. καὶ προσελθὼν ἔχρηζε πάντα τῶν ναυτέων δέξασθαι αὐτὸν σύμπλοον, πολλά τε προσαγορεύων λέγων οἷς σφέας ἔμελλε πείσειν. τοῖς δὲ ἔδοξε δέξασθαι αὐτόν· καὶ σκέλθων ἐσέβαινεν ἐς τὸ πλοῖον. ὁ δὲ Ὅμηρος πολλὰ ἐπαινέσας αὐτοὺς, ἐστέφη· καὶ ἐπεὶ ἔζετο, λέγει τὰ ἔπεα τάδε,

Κλῦθι Ποσειδάων· μεγαλοσθενὲς ἐννοσίγαιε,
Εὐρυχέος μεδέων ἠδὲ ξυνὸς Ἑλικῶνος.
Δός δὴ οὖρον καλὸν καὶ ἀπήμονα νόστον ἰδέσθαι
Ναύτῃσιν, οἵ τοι πομποὶ ἠδὲ ἄρχοι ἔασι.
Δός δὲ ἐς ἑσπερίαν ὑψιχρήμνοιο Μίμαντος
Αἰδοίοις μ' ἐλθόντα βροτῶν ὁσίοις γε χυρῆσαι.

cuius initium est,

Troïam & Dardaniam canto, quæ mater equorum,
Quæ Dānais Mauorte satis mala plurima vexit.

Phocaidem quoq; quam vocant, Phocenses apud se cōditam ab Homero asserunt. Iam vero Thestorides, vbi Phocaidem atq; alia pleraq; ab Homero cōmunicata descripsisset, constituit è Phocæa discedere, Homeriq; poesin pro sua venditare. Vnde factū vt quum Homeri non perinde curā haberet, ille ad Thestoridem huiusmodi sit vsus disticho,

[1] *Thestoride, ex multis, mortalibus abdita quæ sunt,*
Mens habet in primis cæcos humana recessus.

Thestorides igitur relicta Phocæa in Chium concessit: vbi erecto ludo, carmina illa pro suis euulgans, egregiam simul laudem sibi parauit & fructū haudquaquam vulgarem. Porro Homerus suo eodemque more viuere pergebat apud Phocenses, nimirum è poesi victum habens. Tempore deinde non ita multo post, viri aliquot è Chio eruditi, audientes eadem carmina quæ iam sæpius in Chio à Thestoride pro suis recitari audierant, indicabant in Chio hæc ipsa à quodam ludimagistro pro suis cum magno fructu ostentari. Homerus intelligens cōtinuo Thestoridē esse, magno studio properabat in Chiū transmittere. Et quum portum adiisset, neque offendisset nauem qua traiiceret, essent autem qui pro lignis deuehendis in Erythræam soluere pararent, belle conuenire videbatur si per Erythræam iter faceret. Accedens igitur nautas, flagitauit vt comitem se nauigationis reciperent, multis blandisque vsus verbis, quibus quod poscceret persuaderet. Nautæ admittentes hominis preces, iusserunt nauem eum conscendere. Quo impetrato Homerus confidens in naui, his versibus nautis bene precatur,

Audi qui pelagus valido Neptune tridenti
Imperioque regis, spatiosaque culta Heliconis:
Da precor his nautis reditum, ventosque secundos,
Qui mihi sunt comites placidi, nauisque magistri:
At mihi da misero sacrā cōtingere terrā,
Aeriæ qua parte Mimas ad sidera surgit,
Inde hominis iusti me fac succedere tectis,

[1] *Legendo Θεστορείδη, &c.*

Vict-

Vlciſcique virum qui me improbitate fefellit,
Laſit & hoſpitij ſacra iura Iouemque benignum.

XVIII Vbi vero ſecundo vento Erythręam appuliſſent, Homerus in naui diuerſatus eſt. poſtero autem die nautas rogauit vt aliquem præberent qui ad vrbem eum perduceret. Illi obſequuti, ducem itineris vnum è ſuis permiſerunt. Quumque iam pergendo ad Erythræam appropinquaſſet, deprehendiſſetque vrbem aſperam atque montoſam, in hæc prorupit carmina,

O ſacra multorũ largitrix terra bonorũ,
I *Quàm tu plana aliis & parte æqualis ab omni,*
Aſpera contra aliis, in quos conuerteris iram.

Ingreſſus deinde Erythræorum vrbem, percontatur de naui. Et quum forte quidam occurriſſet ſalutaturus, qui eum in Phocæa vidiſſet, ab hoc contendit vt ſecum diſpiceret ſicubi nauis appareret
XIX qua in Chium tranſmitteret. Atque quũ in portu naualibuſque nullum reperiretur traiectitium nauigium, ille Homerum ad eum locum ducit vbi piſcatoriæ nauiculæ ſtationem habebant. Et forte fortuna incidit in quoſdam qui in Chiũ erant traicturi. Hos adiens precatus eſt vt Homerum tranſportarent. Verum illi nullis precibus permoti, non recepto Homero ſoluerunt. Homerus autem hæc cecinit carmina,

Infidi nautæ, gens diris triſtior ipſis,
Sæua quibus veluti mergis dant æquora victum,
Si vobis nulla eſt hominum reuerentia cordi,
At ſperate Iouem, ſummo qui regnat Olympo.
Triſtis enim vultus Iouis eſt, pœnæque parata,
His quibus hoſpitij non eſt pia teſſera curæ.

At vero in altum iam proiectis contigit vt aduerſo vento rapti, eodem vnde ſoluerant recurrerent, vbi etiamdũ Homerũ in litoris crepidine conſidentẽ offenderunt. qui cognito nauis recurſu, hunc in modũ eos alloquitur, *Vos, ó peregrini, ventus aduerſus excepit; ſed me nunc quoque admittite, & ſecunda vobis nauigatio erit.* Piſcatores autem, pœnitentia ducti quod prius hominem non receperant, compellato eodem, iubent conſcendere
XX ſi velit, nauem. Recepto Homero rurſus vela faciunt: quumque exacto itinere litus appuliſſent, piſcatores ad ſua quiſque opera digreſſi, Homerum in litore ea nocte reliquunt:

Φασὶ τε Θεσπιάδαο ὃς ἐμὸν νόον ἠπεροπεύσας,
Ὤ δύσαο Ζηνὸς ξείνιον ξενίῃ τε τραπέζῃ.

Ἐπεὶ δὲ ἀπίκοντο διαπλησάμενοι ἐς τὴν Ἐρυθρήην, ἔνθα Ὅμηρος τὴν αὐλὴν ὅτι τοῦ πλοίου ἐποιήσατο. τῇ δὲ ὑστεραίῃ ἔρχηται τῶν ναυτέων ζητήσαντα αὐτῷ ἐς τὴν πόλιν. ὁ δὲ συνέπεμψαν ἕνα αὐτῷ. παρθυόμενος δὲ Ὅμηρος ἐπεὶ ἔτυχε τῆς Ἐρυθραίης, τραχείης καὶ ὀρεινῆς οὔσης, φθέγγεται τάδε ἔπεα,

Πότνια γῆ, πολύδωρε, δοτείρα μελίφρονος ὄλβου,
Ὡς σὺ μὲν τοῖς μὲν φωτῶν βόσκοις ἐτύχθης,
Τοῖσι δὲ δυσβώλοις καὶ τρηχείαις οἷς ἐχολώθης.

ἀπιχθέμενος δὲ ἐς τὴν πόλιν τῶν Ἐρυθραίων ἐπηρώτησε περὶ τοῦ ἐς τὴν Χίον πλοός· καί τινος τυχόντος αὐτῷ τῶν ἐωθινῶν ἐν τῇ Φωκαίῃ, καὶ ἀσπασαμένου, ἔρχεται αὐτὸν συνεξευρεῖν αὐτῷ πλοῖον, ὅπως ἂν εἰς τὴν Χίον διαβαίη. ἐκ μὲν δὴ τοῦ λιμένος τοῦδε οὐ δυνατὸν ἀποστεῖλαι, ἄγει δὲ αὐτὸν ἔνθα τῶν ἁλιέων τὰ πλοῖα ὁρμίζεται. καί πως συντυγχάνει μέλλουσι καὶ αὐτοῖσι διαπλεῖν ἐς τὴν Χίον, ὧν ἐδέετο προσχὼν ὁ ἀνὴρ αὐτὸν ἀναλαβεῖν. ὁ δὲ Ὅμηρον. ὁ δὲ, οὐδένα λόγον ποιησάμενοι, ἀπῆλθον· ὁ δὲ Ὅμηρος φθέγγεται τάδε τὰ ἔπεα,

Ναῦται ποντοπόροι, συνερῇ ἀναλίγκιοι ἀτῇ,
Πτωχάσιν αἰθυίῃσι βίον δειλὸν ἔχοντες,
Αἰδεῖσθε ξενίοιο Διὸς σέβας ὑψιμέδοντος.
Δεινοὶ γὰρ μέτοπις ξενίου Διὸς, ὅς κ' ἀλίτηται.

ἀναχθεῖσι δὲ αὐτοῖς συνέβη, συντόνου ἀνέμου γλυφθέντος, παλινδρομῆσαι, καὶ ἐς τὸ χωρίον ἀναδραμεῖν ὅθεν ἀπηλάθησαν, καὶ Ὅμηρον ἀναλαβεῖν καὶ δηλῶσαι ὅτι τῆς κυματωγῆς. μαθὼν δὲ αὐτοὺς πεπαλινδρομηκότας, ἔλεξε τάδε, Ὑμᾶς ὦ ξείνοι ἔλαθεν ὁ ἄνεμος αἴτιος γλυφθεὶς· ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν με δέξασθε, καὶ ὁ πλοῦς ὑμῖν ἔσται. ὁ δ' ἁλιεῖς, ὡς μεταμελήσαντες ὅτι οὐ πρότερον ἐδέξαντο, εἰπόντες ὅτι οὐ καταλιμπάνουσιν ἑκόντα ἐθέλοι συμπλεῖν, ἐκέλευον ἐσβαίνειν· καὶ οὕτως ἀναλαβόντες αὐτὸν ἀπῆλθον, καὶ ἵστασιν ἐπ' ἀκτῆς. Οἱ μὲν δὴ ἁλιεῖς πρὸς ἔργον ἐτράποντο· ὁ δὲ Ὅμηρος τὴν νύκτα ὅτι τοῦ αἰγιαλοῦ κατέμεινε· τῇ δὲ

τὴν δὲ ἡμέραν πορθμόμος, καὶ πλανώμενος, ἀπίκετο ἐς ὃ χωρίον ὁ Πίτυς καλεῖται. κἀν τοῦτο αὐτῷ αἰσθομένῳ τὴν νύκτα, ὑπιπτώσει καρπὸς τῆς πίτυος, ὃν δὴ μετεξέτεροι σφέλιον, ὃ δὲ κώνον καλέουσιν. ὁ δὲ Ὅμηρος φθέγγεται τὰ ἐπὶ τάδε,

Ἄλλη δὲ σῦκα πολυστάφυλος ἐκπροφέρει γῆ
Ἥδης ἐν κορυφῇσι πολυσπόρου ἐμμενέουσα,
Ἔνθα σίδηρος ἄρειος ὀπιζομένοισι βεβωτέον
Ἔασται· τοῦτ' ἄν μιν Κεβριόνιοι ἄνδρες ἔχωσι.

τὰ δὲ Κεβριόνια τῶν Κυμαίων πρεσκυάζοντο τοῖς τῆ Ἴδη, καὶ γίνεται αὐτόθι σίδηρος. Ἐντεῦθεν ἀναστὰς Ὅμηρος ἐπορεύετο κατὰ φρουρὴν μῆλα αἰγῶν νεμομένων. ὡς δὲ ὑλακτέοντας αὐτῶν εἶδε κύνας, ἀπέκαμψεν. ὁ δὲ Γλαῦκος ὡς ἤκουσε τῆς φωνῆς, (ἐπεὶ γὰρ τοῦτο ὄνομα τῷ νέμοντι τὰς αἶγας) ἐπέδραμεν ὀργαλέως, τάς τε κύνας ἀπεκαλεῖτο, καὶ ἀπεσόβησεν ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου. ἐπὶ πολλὸν δὲ χρόνον ἀθυμήσαντι αὐτῷ, ὅκως τυφλὸς ὢν, μόνος ἀπίκοιτο ἐς τοιούτους χώρους, καὶ ὅ, τι θέλων προσελθὼν τέμιν ἀφορέειν ὅστις τε εἶη, καὶ τίνι τρόπῳ ἀπίκοιτο ἐς τόπους ἀοικήτους καὶ ἀσίδεα χωρία, καὶ τίνος κεχρημένος εἴη. ὁ δὲ Ὅμηρος, αὐτῷ πᾶσαν τὴν ἑωυτοῦ πάθην καταλεξάμενος, εἶς οἶκον προσηγάγετο. ἐπεὶ γὰρ, ὡς ἔοικε, οὐδὲ ἀγνώμων ὁ Γλαῦκος. αἰσθόμενος δὲ αὐτὸν αἰτηγλῶ ὅτι θαθμὸν πῦρ ὑπαικάυτας, δεῖπνον προσκυάζει, καὶ προσθεὶς, δειπνεῖν ἐκέλευεν ὁ Γλαῦκος. Τῶν δὲ κυνῶν μὴ ἐαθιόντων καὶ ὑλακτεόντων δειπνοῦντα, κατάπαυσε εἰπὼν, λέγει πρὸς τὸν Γλαῦκον Ὅμηρος τάδε τὰ ἔπεα τάδε,

Γλαῦκε πέπον, ὅπιων δὲ ἔπος δὲ σὺ φρεσὶ θήσω·
Πρῶτον μὲν κυσὶ δεῖπνον ἐπ' αὐλείῃσι θύρῃσι
Δοιῶμεν. ὡς γὰρ ἄμεινον· ὁ γὰρ καὶ πρὸς τὸν ἀνδρὸς ἐπορχομένου, καὶ ἐς ἔρκεα θηρὸς ἰόντος.

ταῦτα ἀκούσας ὁ Γλαῦκος, ἐπαθήθη πρηνέσι, καὶ ἐν θυμῷ εἶχεν αὐτόν. δειπνήσαντες δὲ, δὴ λόγων εἰστιῶντο. ἀπηγεόμην δὲ Ὅμηρος τὴν τε πλάνην τὴν ἑωυτοῦ καὶ ὁδοὺς πόλις ἃς ἐσαπίκοιτο, ἐκπλήκτου ἦν ὁ Γλαῦκος ἀκούων.

Vbi diluxit, itineri se accingens oberansque, ad eum locum peruenit qui appellatur Pinus: illicque quiescenti noctu pini fructus est illapsus, quem aliqui σφέλιον, alii κῶνον appellant. Homerus autem hos cecinit versus,

Funduntur fructus alia magis arbore dulces,
Quam fouet vmbrosis felix in collibus Ida:
Hinc ferrum veniet Martis validaque secures,
His vbi cõsistet campis Cebrenia pubes.

Eo enim tempore Cumani Cebrenia ad Idam montem ædificare parabant, vnde ferrum effoditur. Ceterum illinc abiens Homerus, vocem caprarum quę ibidem forte pascebantur, sequutus, in canes incidit pastorales: qui quum ferocius eum adorirentur, vociferabatur. Quod audiens Glaucus (id enim erat captatio nomen) accurrit festinanter, compellatosque canes, ab Homero excussit. Atque vbi diu multumque admiratus fuisset, quod nimirum cæcus existens eo locorum peruenisset, tandem accedens rogabat quisnam esset & cuius rei indigens, quibusque modis ad inhabitata illa vastaque loca diuertisset. Homerus, omnem suam calamitatem commemorans, ad commiserationem Glaucum pertraxit. [1] siquidem homo erat (vt apparet) cordatus. Excipiens igitur Homerum, ad suum deduxit tugurium, incensoque igne cœnam instruxit: qua apposita iussit cœnare secum hospitem. At vero quum canes à cibo abstinentes non cessarent suo more cœnitantem adlatrare, Homerus Glaucum his verbis alloquitur,

Glauce precor, paucis me audi, pareque monenti:
Præforibus stabuli canibus sua fercula primum
Fac tradas: nam sic melius. custodibus illis,
Nec fera nec fures venient ad septa dolosi.

Hæc audiens Glaucus, lętatus est admonitione illa, habuitque in magna hominem admiratione. Cœnati autem, vltro citroque habitis sermonibus, mutuis quoque colloquiis oblectabantur. Nam quum Homerus errores suos, ciuitatesq; quas adiisset, commemoraret, Glaucus hæc audiens, præ admiratione stupebat:

[1] Nec enim inhumanus (vt coniicere licet) erat Glaucus. *vel*, *Non inhumanum enim fuisse Glaucum verisimile est.*

erat-

eratque iam tum cubandi tempus, &
XXIII quieti se dabant. Postero die Glaucus cogitauit ad herum suum proficisci, animo hæc de Homero indicandi. Proinde commissis socio capris pascendis, Homerum intra tecta reliquit, promittens se quamfestinantissime iturum. Descendens autem ad Bolissum (id erat vicino huic loco nomen) herumque suum adiens, narrauit de Homero quemadmodum res se habebat: quod nimirum pro miraculo aduentum hominis duceret: demum rogat quid facere conueniat. Herus parum delectatus hoc nuncio, cœpit cum Glauco expostulare, qui quoslibet citra delectum errones mutilosque reciperet alereturque: tamen præ-
XXIV cepit vt hospitē ad se perduceret. Glaucus vero ad Homerum reuersus narrauit, iussitque sequi se in vrbem. fore enim hæc ei ad felicem fortunæ successum. Quibus non grauatim assentiens Homerus, caprariū sequitur. Hic Chius *Glauci herus* vbi in colloquium cum Homero venisset, reperisseque hominem esse [1] cordatum, multaque rerum peritia instructum, cœpit suadere ei vt apud se commoraretur, liberorumque quos habebat adolescentes, formandorum curam susciperet. Ille accepta condicione, pueros sibi concreditos erudiuit. Interim Cercopas, Batrachomyomachiam, Epicichlidas, & alia omnia quæcunque iuuenilia ludicraque eius extant, apud Chium illum condidit in Bolisso. hincque cœpit per vrbem inclarescere. Iam vero Thestorides, vtprimū intellexit Homerum adesse, nauigans è
XXV Chio fugam capessebat. Deinde progressu temporis impetrata ab hero Chiū visendi copia, vrbem adiit, ludumque illic instituens, pueros carmina docebat. Id quum magna [2] felicitate Chiis facere videretur, multos sibi admiratores conciliauit. [3] Hinc igitur victum parans tolerabilem, vxorem duxit, è qua duas suscepit filias, quarum vna decessit innu-
XXVI pta, alteram viro Chio elocauit. Enimuero hic poesi manum admolitus, gratiā habuit bene de se merentibus. Et primū quidem Mentori Ithacensi, in Odyssea, vt qui laborātem ex oculis curauisset in Ithaca. huius enim beneficii gratia eius nomen poesi suæ inferens, Vlyssis fingit sociū: cuius fidei Vlysses, Troiā nauigās,

καὶ τότε μὲν, ἐπεὶ ὥρη κοίτου ἦν, αὖε παύετο. Τῇ ὑστεραίᾳ διενοήθη ὁ Γλαῦκος τοῖς Ὁμήρου διαπορθμεύσαι, σημανέων τὰ περὶ Ὁμήρου. Ἐπιτρέψας δὲ τὰς σανδαλώτας νέμειν τὰς αἶγας, Ὁμήρου καταλείπει ἔνδον, εἰπὼν τοῖς οἰκέταις, ὅτι διὰ ταχέων παραβήσομαι. καταβὰς δὲ ἐς Βολισσὸν, (ἔστι δὲ πλησίον τοῦ χωρίου τούτου) καὶ συγγιγνόμενος τῷ δεσπότῃ, ἀπηγέετο γὰρ Ὁμήρου πᾶσαν τὴν ἀρίξιος, ὡς θαῦμα τὴν ἄφιξιν, ὡς τε αὐτὸς τὰς ἀφίξιος, ὡς θαῦμα ἦν ποιούμενος· ἠρώτεέ τε ὅ, τι χρὴ ποιέειν ὡς αὐτόν. ὁ δὲ ὀλίγα μὲν προσοίετο τῶν λόγων, κατεγίνωσκε δὲ τοῦ Γλαύκου ὡς ἄφρονος ἐόντος, καὶ οὐ παπαίνεις δεχομένου καὶ πρέφοντος. ἐκέλευσε δὲ ὅμως ξεῖνον ἄγειν πρὸς ἑαυτόν. Ἐλθὼν δὲ πρὸς Ὁμήρου διηγήσατο ταῦτα ὁ Γλαῦκος, καὶ ἐκέλευσε πορεύεσθαι τοῦτον· οὕτω γὰρ οἱ φρονέειν· ὁ δὲ Ὅμηρος ἤθελε πορεύεσθαι. ἀναλαβὼν οὖν αὐτὸν ὁ Γλαῦκος ἤγαγε πρὸς τὸν δεσπότην. Διὰ λόγων δὲ ἰὼν τῷ Ὁμήρῳ ὁ Χῖος, εὗρε ἐόντα δεξιὸν καὶ πολλῶν ἔμπειρον· ἐπεὶ δέ τε αὐτὸν μανθάνειν, καὶ τῶν παιδίων ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι. ἦσαν γὰρ τῷ Χίῳ παῖδες οὐ πολλοί. τούτοις οὖν αὐτὸν προσετίθησι παιδεύειν. ὁ δὲ ἐφρόνησε ταῦτα· καὶ τοὺς κέρκωπας, καὶ βατραχομυομαχίην, καὶ ἐπικιχλίδας, καὶ πάλλα πόντα ὅσα παίγνια ἐστὶν Ὁμήρου, ἐν ταύτῃ ἐποίησε τῇ τοῦ Χίῳ ἐν Βολισσῷ, ὥστε καὶ ἐν τῇ πόλει τοὺς ἐόντας ἤδη ἐλθεῖν ἐν τῇ ποιήσει. καὶ ὁ μὲν Θεστορίδης, ὡς τάχιστα ἐπύθετο αὐτὸν πλέοντα, ᾤχετο σκαπλέων ἐκ τῆς Χίου. Χρόνου δὲ προϊόντος, δεηθεὶς τοῦ Χίου παραδοῦναι αὐτὸν εἰς τὴν Χίον, ἀπῆκτο εἰς τὴν πόλιν· καὶ διδασκαλεῖον κατασκευασάμενος, ἐδίδασκε παῖδας τὰ ἔπεα. καὶ καρπὸν δεξιὸς ἐδόκεεν εἶναι τοῖς Χίοις, καὶ πολλοὶ θαυμασταὶ αὐτοῦ κατεστήκεσαν. συλλεξάμενος δὲ βίον ἱκανὸν, γυναῖκα ἔγημε ἐξ ἧς αὐτῷ θυγατέρες δύο ἐγένοντο· καὶ ἡ μὲν αὐτῶν ἄγαμος ἐτελεύτησε, τὴν δὲ συνῴκισεν ἀνδρὶ Χίῳ. Ἐπιχειρήσας δὲ τῇ ποιήσει, ἀπέδωκε χάριν τοῖς εἶχε, τοῦτον μὲν Μέντορα τὸν Ἰθακησίου ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ, ὅτι μιν κάμοντα τὸν ὀφθαλμοὺς ἐν Ἰθάκῃ ἀνεσπάλυσεν ἐκτενῶς, τοὔνομα αὐτοῦ ἐναρμόσας ἐς τὴν ποίησιν, Ὀδυσσέως τε ἑταῖρον φάς εἶ ποιήσας, Ὀδυσσέα, ὡς ἐς Τροίην ἔπλεε, Μέντορι

βλεπτέα

1. Naturali ingenii dexteritate prædictum. 2. Dexteritate 3. Hinc igitur quam satis superque facultatum comparasse: *vel*, Quum abunde magnas facultates acquisisset.

ὑπηρέτας ⟨Ϟ⟩ εἶχεν, ἐόντι Ἰθακησίων ἀρίστῳ καὶ δικαιοτάτῳ. πολλαχῆ δὲ καὶ ἀλλῃ τῆς ποιήσεως ἡμῖν ἄνδρα, τὸν Ἀθηναῖον, ὁκότε ἐς λόγον ἴοι καθίσαντας, τῷ Μέντορι εἰκάζω ποιεῖ. ἀπέδωκε δὲ καὶ Φημίῳ τῷ ἑαυτὸν διδασκάλῳ σοφίης καὶ διδασκαλείης ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ, μάλιστα ἐν τοῖσδε τοῖς ἔπεσι,

Ὀδυσσεία

Κήρυξ δ' ἐν χερσὶν κίθαριν περικαλλέ' ἔθηκε
Φημίῳ, ὅστις πολλὸν ἐκάμνυτο πάντας ἀείδων.

καὶ πάλιν,

Αὐτὰρ ὁ φορμίζων ἀνεβάλλετο καλὸν ἀείδειν.

μέμνηται δὲ καὶ τοῦ ναυκλήρου, μεθ' οὗ ἐκ Τροίης ἐπλωσεν, καὶ εἶδε πόλιας τε πολλὰς καὶ χώρας, (τοῦ ὄνομα ἦν Μέντης) ἐν τοῖς ἔπεσι τοῖσδε,

Μέντης Ἀγχιάλοιο δαΐφρονος ὄχμαζε νηὸς
Υἱός, ἀτὰρ Ταφίοισι φιλήρετμοισιν ἀνάσσων.

ἀπέδωκε δὲ χάριν καὶ Τυχίῳ τῷ σκυτεῖ, ὃς ἐδέξατο αὐτὸν ἐν τῷ Νέῳ τείχει, τροσελθόντα τροὸς ὃ σκυτεῖον, ἐν τοῖς ἔπεσι καταζεύξας ἐν τῇ Ἰλιάδι τοῖσδε,

Αἴας δ' ἐγγύθεν ἦλθε, φέρων ἐναλίγκιον ἠύτε πύργον,
Χάλκεον, ἐπταβόειον· ὃν ⟨Ϡ⟩ Τύχιος κάμε τεύχων,
Σκυτοτόμων ὄχ' ἄριστος, Ὑλῃ ἔνι οἰκία ναίων.

Ἀπὸ δὲ τῆς ποιήσεως ταύτης δοκιμεῖ Ὅμηρος τροέτε τὴν Ἰωνίδα, καὶ ἐς τὴν Ἑλλάδα ἤδη περὶ αὐτῶν λόγος ἀναφέρεται· καὶ οἰκέων δὲ ἐν τῇ Χίῳ, καὶ δοκιμέων τροὶ τὴν ποίησιν, ἀπικομένων πολλῶν, συνεβούλευον ⟨Ϡ⟩ ἐντυγχάνοντες αὐτῷ ἐς τὴν Ἑλλάδα ἀπικέσθαι· ὁ δὲ τροσεδέξατο ⟨Ϟ⟩ λόγον, καὶ καρτὰ ἐποιεῦτο ἀποδημῆσαι. Καταμαθὼν δὲ ὅτι ἐς μὲν Ἄργος πολλαὶ καὶ μεγάλαι εἶσι βυλογίαι πεποιημέναι, ἐς δὲ τὰς Ἀθήνας οὔ, ἐμποιεῖ ἐς τὴν ποίησιν, ἐς μὲν Ἰλιάδα τὴν μεγάλην, Ἐρεχθέα μεγαλωνύμων ἐν νεῶν καταλόγῳ, τάδε ἔπεα τάδε,

Δῆμον Ἐρεχθῆος μεγαλήτορος, ὃν ποτ' Ἀθήνη
Θρέψε Διὸς θυγάτηρ, τέκε δὲ ζείδωρος ἄρουρα.

καὶ ⟨Ϟ⟩ στρατηγὸν αὐτῶν Μενεσθέα, ὡς πολλῶν ἐὼν ἄριστος τάξαι πεζὸν στρατὸν καὶ ἱππέας,

domum familiamque concrediderit, tãquam Ithacensium præstantissimo atque æquissimo. Aliis etiam plerisque locis eundem laudibus vehit, siquidem Mineruam, quoties cum aliquo humana specie congredi fingit, Mentori identidem tradit assimilatam deam. Ad hæc Phemio præceptori gratiam eruditionis simul & nutricationis in Odyssea retulit, in hæc verba,

Phemius at cunctis præstantior arte canendi
Insignem citharam, dederat quam præco, tenebat.

Et rursum,

Fundere & hanc pulsans modulamina dulcia cœpit.

Meminit & nauicularii in cuius comitatu nauigans, vrbes locaque plurima perlustrauit. Huic nomen erat Mentæ: cuius commeminit his versibus,

Anchialo Mentes fortis genitore creatus,
Imperito Taphiis, quibus est ars nautica cordi.

Habuit etiam Tychio coriario gratiam, nimirum qui venientem ad sutrinam apud Nouum murum hospitio excepisset. Hunc enim Iliadi inserit his versibus,

Comminus accessit clypeo septemplice tutus
Aiax: hunc clypeum turris fabricarat ad instar
Vrbe in Hyle Tychius: non sutor doctior alter.

A poesi vero hac inclarescens Homerus, nõ per Ioniam solum celebrabatur, sed in ipsam vsque Græciam multus de eodem sermo perferebatur. Et quum iã eruditionis existimatione augescentem multi viserent, inciderunt forte qui suaderent vt in Græciam se transferret. Quod consilium admittens, impense cupiebat adornato itinere illuc demigrare. Commodumque intelligens Argos multis egregiisque elogiis celebratum, Athenas non item, poesi suæ inserit, in maiori quidem Iliade hos versus, quibus Erechtheum magnifice laudibus vehit, in nauium catalogo,

XXVII

XXVIII

Ortum ab Erechtheo populum: nutrinerat illum
Pallas Erechtheum, tellus quem vasta crearat.

Menestheum etiam, ducem Atheniensium, tradit in exercitu tam pedestri quam equestri ordinando peritissimum, idque

idque his carminibus,

Hos tunc ducebat patria virtute Menestheus,
Maximus: huic nemo poterat certare regendis,
Aut etiam ornandis vel equis, vel in arcta locandis
Agmina militibus.

Aiacem vero Telamonium ipsoque Salaminios Athenienſibus in nauium nomenclatura annumerauit, ſic ſcribens,

Bis ſex è Salamine rates Telamonius Aiax
Egit, & adduxit ſtatuës in litore iuxta
Cecropias naues.

Poſtremo in Odyſſea Mineruam, poſtquam cum Vlyſſe in colloquium venerit, ad Athenienſium vrbem, quam præcipue colebat, conceſſiſſe fingit.

Ad Marathona dehinc & magnas venit Athenas,
Tectaque Erechthei ſubijt.

1 Hæc vbi hunc in modum meditatus
xxix compoſuiſſet, animo in Græciam traiiciendi, commodum profectionem capeſſens, Samum appulit: contigitque forte vt eodem tempore Samii Apaturia feſtum agerent. Hic Samius quidam agnito Homero (vtpote quem iam ante in Chio vidiſſet) contribules ſuos adiens, indicauit tanti hominis aduentum. Illi, audita multa hominis prædicatione, iubebant adduci eum. Conueniens igitur Homerum Samius, Quandoquidem, inquit, hoſpes, Apaturiorum feſtum agit ciuitas, inuitant te contribules ad idem feſtum concelebrandum. Hometus adfuturum ſe affirmans, comitatur inuitantem. Porro quum iam illuc quo vocatus erat pergeret, in mulieres impegit quæ in triuio Coutotropho ſacra faciebant. Sacrificia occurſantis aſpectu indignata, exclamat, Vir, inquiës, faceſſas à ſacris. Homerus dictum illud in animo voluens, rogabat quiſnam eſſet qui loqueretur, & cui deo ſacrificaret. Dux eius indicauit mulierem eſſe quę Coutotropho ſacrificaret. Quod audiens Homerus, huiuſmodi carmina protulit,

Diue preces audito meas, mulierque facilla,
Auerſata torum iuuenili ætate vigentũ,
Canorum veterumque ſenum capiatur amore,
Eſt ætas effœta quibus, ſed prompta voluntas.

ὁ δὲ τοῖσδε τοῖς ἔπεσιν εἶπε,

Τῶν αὖθ' ἡγεμόνευε ἰὼς Πετεῶο Μενεσθεύς·
Τῷ δ' οὔπω τις ὁμοῖος ἐπιχθονίων γένετ' ἀνὴρ
Κοσμῆσαι ἵππους τε καὶ αὐτέρας ἀσπιδιώτας.

Αἴαντα δ' Τελαμῶνος καὶ Σαλαμινίους ἐν νεῶν καταλόγῳ ἔπαξε τοῖς Ἀθηναίοις, λέγων τάδε,

Αἴας δ' ἐκ Σαλαμῖνος ἄγεν δυοκαίδεκα νῆας,
Στῆσε δ' ἄγαν ἵν' Ἀθηναίων ἱερὰ στρατὸς ἀγρεῖ.

ἐς δὲ τὴν Ὀδυσσείαν τάδε ἐποίησεν, ὡς Ἀθηνᾶ ἐς λόγους ἐλθοῦσα τοῦ Ὀδυσσέως ἐς τὴν Ἀθηναίων πόλιν ἀφίκετο, ὑμῶσα τοῦτον τῶν ἀνδρῶν πολλῷ μέλιστα,

Ἷκετο δ' ἐς Μαραθῶνα καὶ εὐρυάγυιαν ἐς Ἀθήνας 360
Δῦνε δ' Ἐρεχθῆος πυκινὸν δόμον·

Ἐμποιήσας δὲ ἐς τὴν ποίησιν τοῦτο, καὶ τὸν θεοσεβέστατον, ἐς Ἑλλάδα βουλόμενος πλεῖσθαι ἀπὸ τῆς Ἰωνίας πλοῦν, παρασκευάζεται τὴν Σάμον. ἔτυχον δὲ οἱ ἐκεῖσε τότε ἄγοντες ἑορτὴν Ἀπατούρια· καὶ ὡς τὸν Σαμίων ἰδὼν Ὅμηρον ἀπιγμῶνον, παρεστεῶτα αὐτὸν ὁπισάμωνος ἐν Χίῳ, ἐλθὼν ἐς τοὺς φράτορας διηγήσατο, ὡς ἐπαίνῳ μεγάλῳ ποιοῦμενος αὐτόν. οἱ δὲ φράτορες ἐκέλευον ἄγειν αὐτόν· ὁ δέ, ἐντυχὼν τῷ Ὁμήρῳ, ἔλεξεν, Ὦ ξένε, Ἀπατούρια ἄγουσης τῆς πόλιος, καλοῦσί σε οἱ φράτορες ἡμέτεροι σιωεορτάσοντα. ὁ δὲ Ὅμηρος ἔφη τοῦτο ποιήσειν, καὶ ἤει μετὰ τοῦ καλέσαντος. Παρθενόμενος δὲ ἐγχειμωτεῖται γυναιξὶ κουροτρόφῳ θυούσας ἐν τῇ τριόδῳ. ἡ δὲ ἱέρεια εἶπε τοῖς ἀστοῖς, διαχειμάνασα τὴν ὄψει, Ἄνερ ἀπὸ τῶν ἱερῶν. ὁ δὲ Ὅμηρος ἐς θυμόν τε ἔβαλε τὸ ῥηθέν, καὶ ἤρετο τὸν ἄγοντα τίς τε εἴη ὁ φθεγξάμενος, καὶ τίνι θεῶν ἱερὰ θύεται. ὁ δὲ αὐτῷ διηγήσατο ὅτι γυνὴ εἴη κουροτρόφῳ θύουσα. ὁ δὲ, ἀκούσας, λέγει τάδε τὰ ἔπεα,

Κλῦθί μοι ὀζομένη κουροτρόφε, δός δὲ γυναῖκα
Τῇσδε νέων μὲν ἀπηνάδαν φιλότητα καὶ ὀπυιήν,
Ἣ δ' ἐπιτερπέσθω πολιοῖς παρὰ φωτὶ γέροντι
Ὧν ὥρη μὲν ἀπημελιώσεται, ἡμὺς δ' ἀμφοτέρω.

1 Quum igitur hæc poëſi ſuæ inſeruiſſet, & res ad ſuam in Græciam profectionem neceſſarias comparaſſet, Samum app.

Ἐπεὶ δὲ ἦλθεν εἰς τὸν φρήτρην, καὶ τοῦ οἴκου ἔνδα δὴ ἐδαίνυντο, ὅτι Ⓐ οὐδὸν ἔστη, Ⓑ μὲν λέγουσι, καμόμενον πυρὸς ἐν τοῦ οἴκου, Ⓒ δὲ φασι τότε ἐπικαῦσαι σφᾶς, ἐπειδὴ Ὅμηρος τὰ ἔπεα εἶπεν,

Ἀνδρὸς μὲν τέφανος, παῖδες πύργοι δὲ, πόλιος·
Ἵπποι δ' ἐν πεδίῳ κόσμος· νῆες δὲ, θαλάσσης·
Χρήματα δ' αὔξει οἶκον· ἀταρ γεραιὸν βασιλῆες
Ἥμενοι εἰν ἀγορῇ, κόσμος τ' ἀγάσσιν ὁρᾶσθαι·
Αἰθομένου δὲ πυρὸς γεραρώτερος οἶκος ἰδέσθαι.

Εἰσελθὼν δὲ, κατακληθεὶς ἐδαίνυτο μετὰ τῶν φερτέρων καὶ αὐτὸν ἐτίμων, καὶ ἐν θυμάτι εἶχον καὶ τότε μὲν τὸν κοίτον αὐτὸν ἐποιήσαντο Ὅμηρος. Τῇ δὲ ἐισαύριον ἀποπορευόμενον ἰδόντες κερκμέες νηὸς, καμινον ἐγκάοντες κερκάμου λεπτοῦ, προσεκαλέσαντο αὐτὸν, πεπυσμένοι ὅτι σοφὸς εἴη· καὶ ἐλθόν σφιν ἀείσας, φάμενοι δώσειν αὐτῷ τὸ κερκάμου, καὶ ὃ, ἢ αὖ δηὸ ἔχωσιν. ὁ δ' Ὅμηρος ἀείδει αὐτοῖς τὰ ἔπεα τάδε, ἃ καλεῖται καμινος,

Εἰ μὲν δώσετε μισθὸν, ἀείσω ὦ κερκμέες,
Δοῦρ' ἄγ' Ἀθηναίη, καὶ ἀπείρεχε χεῖρα καμίνου·
Εὖ δὲ μελιηδέϊσι κότυλοι, καὶ πάντα μάλ' ἱερά·
Φρυγίηναί τε καλῶς καὶ ἁμῆς ὦνον ἀρέσθαι,
Πολλὰ μὲν εἰν ἀγορῇ πωλούμενα, πολλὰ δ' ἀγυιαῖς,
Πολλὰ δὲ κερδῆναι· ἡμῖν δ' ἦ δὴ ὥς σφι νοήσαι·
Ἢν δ' ἐπ' αἰσυδείλῳ πρεφθέντες ῥώδη ἀρήσθε,
Συγκαλέω δ' ἅπαντα καμίνῳ δηλητῆρας,
Σώτειρ' ὁμῶς Σμάραγόν τε καὶ Ἄσβετον, ἠδὲ Σαβάκτην,
Ὠμόδαμόν θ' ὅστῆδε τέχνη κακὰ πολλὰ πονεῖσθαι.

Vbi vero ad contribulum collegium accessisset Homerus, iamque in limine ædium consisteret in quibus epulum instructum erat, aliqui narrant iam tum ardente igne poetam cecinisse, alii postea accensum quàm carmina ista cecinisset, xxxi

Vt patris, nati, sic turres sunt decus vrbis:
Sic & equi campum decorant, sic aequora naues,
Sic & opes ornant aedes: praesentia regum
Augusto in solio decorat fora lata sedentum:
At lucente domus multo est augustior igne.

[1] Ingressus autem reclinatusque, cum illis contribulibus epulo fruens, in magno honore admirationeque ab accumbentibus est habitus, ibidemque ea nocte cubile sibi parauit. [2] Crastino die xxxii conspicantes eum figuli quidam qui in figlina lateruunculos tegulasque coquebant, quum intellexissent hominem esse eruditum, [3] compellatum iusserunt canere, pollicentes cum tegulas, tum alia, qualia ea cunque essent quæ haberent, se illi daturos. Homerus hæc illis cecinit carmina quæ vocantur Caminus, *id est fornax.*

Si mihi mercedem dabitis figuli, ista canemus,
Huc ades ô Pallas, dextraque foueto caminum,
Pulchre vt duresçant calices, & mollia cuncta,
Siccenturque probe, & figulis lucra magna reportent,
Vendita perque forum multa, & per compita, multa.
Sic illis quaestus creſcat, prudentia nobis.
At si deposito iuuat irridere pudore,
Huc precor vt pestes veniant quacunque per orbem
Grassantur, fundant & in hunc mala cuncta caminum.
Irruat huc Smaragus, grauis Asbetus, atque Sabactes:
Contere tu Pallas flammamque & vasa camini,
Ille licet rapido multum nunc ferueat aestu.
Insuper Omodamus feruatque & damna det arti.

1. Quum autem ingressus esset, & accubuisset, 2. Postridie autem abeuntem eum conspicati fig. 3. Aduocarunt & iuss.

Omnia

Omnia miſceto, fornacem, uaſa, domumque,
Vt fragor immenſus fiat, figulique tremiſcant:
Non ſecus ac malæ crepitu clauduntur equinæ,
Sic ſubita fornax crepitetque cadatque ruina,
Inque lutum redeant calices & uaſa minuta.
Huc quoque Solis ades nata, incantare perita,
Inque ipſos & opus tua noxia ſparge uenena.
Huc ducat longo Centauros agmine Chiron:
Quique manu Herculea cecidere ſuperque fuerunt,
Illi contundant opus omne, ipſumque caminum
In nihilum penitus redigant. figuli iſta uidentes
Plorent, & lacrymis ſpectent ingentia damna.
Improbitatis ego ſpectabo hæc præmia lætus.
Denique qui pronus fornacem reſpicit, illi
Flamma uorax faciem rapiat, penituſque perurat.
Sic ſcelus agnoſcent omnes, atque inde cauebunt:

XXXIII At uero in Samo hybernans, calendis potentiorum ædes oſtiatim adiens aliquid accipiebat, canens hæc carmina quę Ereſione, *hoc eſt, ramalia*, uocantur: ducente eum comitanteque aliquot puerorum indigenarum choro,

Venimus ad magnas ædes ciuemque potentem,
Cuius diuitijs reſonat domus atque redundat.
Vos aditũ præbete fores: feliciter intrent
Diuitiæ, & requies hilaris, Chariteſque ſequantur:
Vaſa opibus tumeant, nihil hic uidea-
tur inane:
Sint q laboratæ Cereris repleta caniſtra.
Excelſo curru nurus hîc portetur, & ipſam
Veloci curſu reuehant ad limina muli.
Hæc premat electrum pedibus, telaſque laboret.
Aſt ego uos repetam, repetam (mihi crede) quotannis,
Non ſecus atque redit ſub tectum garrula Progne.

Πεῖδε πυραίθουσαν καὶ δώματα· σιὼ δὲ κάμινος
Πᾶσα κυκηθείη· κεφαμέων μέγα κώκυσαι- 361
των.
Ὡς γνάθος ἱππείη βρύχει, βρύχοι δ' ὅ κάμινος,
Παὶτ' ἔνδοθ' αὐτῆς κεφαμήια λεπτὰ ποιοῦ-
σα.
Δεῦρο καὶ ἠελίοιο θυγάτηρ πολυφάρμακε Κίρ-
κη·
Ἄγρια φάρμακα βάλλε, κακοῦ δ' αὖθις τε καὶ ἔργα.
Δεῦρο δὲ καὶ Χείρων ἀγέτω πολέας Κενταύ-
ρους·
Οἵθ' Ἡρακλείοις χεῖρας φύγον, οἵ τ' ἀπόλον-
το,
Τύπτοισιν τάδε ἔργα κακῶς, πίπτοι δὲ κάμι-
νος.
Αὐτοὶ δ' οἰμῴζοντες ὀρώατο ἔργα πονηρά.
Γηθήσω δ' ὀφθῶν αὐτῶν κακοδαίμονα τέ-
χνην.
Ὅς δέ χ' ὑπερκύψει, τοῦ τοῦτον πρὸ τοῦ πρό-
σωπον
Φλεχθείη· ὡς πάντες ὑπίσαιντ' ἀϊόμια ῥέ-
ζειν.

Παρχειμάζων ὁ ἐν τῇ Σάμῳ, ταῖς νουμηνίαις περιπορευόμενος πρὸς τὰς οἰκίας τὰς εὐδαιμονεστάτας, ἐφαρμβαίνει, ἀείδων τὰ ἔπεα τάδε ἃ καλεῖται Ἐρεσιώνη, (ᾠδήγησε δ' αὐτὸν καὶ συμπαρῆν ἀεὶ τῶν παίδων τινὲς τῶν ἐγχωρίων)

Δῶμα περιστεφόμεθ' ἀνδρὸς μεγαδωματμήτεω,
Ὅς μεγάλ' ἐμβυθίζεται, μεγάλα δὲ βρέμει, ὀλβιος αἰεί.
Αὐτὰρ ἀνακλίνεσθε θύραι· πλοῦτος γὰρ ἔσ-
εισι
Πολλὸς, σὺν πλούτῳ δὲ καὶ εὐφροσύνη τεθα-
λυῖα,
Εἰρήνη τ' ἀγαθή. ὅσα δ' ἄγκεα, μεσάτμητα ἔλυμα,
Κυβαίη δ' ἀεὶ κῦμα κορδόπτερον ἕρπει μάζα.
Τοῦ παιδὸς δὲ γυνὴ καλὰ διφρεύσα βάσεται
ὕμμιν·
Ἡμίονοι δ' ἀξοισι κεραπόδες ἐς τόδε δῶ-
μα.
Αὐτὴ δ' ἰσὸν ὑφαίνοι ἐπ' ἠλέκτρῳ βεβα-
υῖα.
Νύμφῃσι νύμφη σύμβιος, ὥστε χελιδών.

κ. μ'. Ἔστιν ἐν προθύροισι· καὶ εἰ μὴ τοῦτοι δώσεις, εἰ δὲ μή,
Οὐχ ἑστήξομεν· οὐ γὰρ σωφρονήσοντε σεθεν δε
πλησμεν.

ἤιδετο δὲ τάδε ἐν τῇ Σάμῳ ὅτι πολλοῦ χρόνου ὑπὸ τῶν παίδων, ὅτε ἀγείροιεν ἐς τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἀρχομένου δὲ τοῦ ἔαρος, ἐπεχείρησε πλεῖν Ὅμηρος ἐς τὰς Ἀθήνας ἐκ τῆς Σάμου. ἐν αἰσθεὶς μετὰ νηῶν ἐγχωρίων, ἀπωκέλλει ἐς τὴν Ἰον· καὶ ὡρμίσθησαν οὐ κατὰ πόλιν, ἀλλ' ἐπ' ἀκτῆς. σωέβη δὲ τῷ Ὁμήρῳ κατὰ πολὺ μάλιστα ἀρξασθαι κακῶς ἔχειν· ἐκβὰς δὲ ἐκ τοῦ πλοίου, ἐκοιμᾶτο ὅτι τῆς κυμαντωγῆς ἀδυνάτως εἶχεν. πλείους δὲ ἡμέρας ὁρμισθέντων αὐτῷ δι' ἀπλοίαν, καταβαίνοντες ἀεί τινες τῶν ἐκ τῆς πόλιος, ἀπεκάθηζον παρὰ τὸν Ὅμηρον, καὶ ἐθωυμάζετο ὑπ' αὐτῶν, ἀκούοντες αὐτοῦ. Τῶν δὲ ναυτέων, καὶ τῶν ἐκ τῆς πόλιος τινῶν ἡμένων παρὰ τὸν Ὅμηρον, κατέπλωσαν παῖδες ἁλιῆες καὶ ἐκβαίνουσι ἐκ τοῦ ἁλιείου, προσελθόντες αὐτοῖς τάδε ἔλεγον, Ἄγετε ὦ ξεῖνοι, ἐπακούσατε ἡμέων, αἴ τι ἄρα δυνησόμεθα ἀφαγνῶναι ἄσσ' ἂν ὑμῖν εἴπωμεν. καὶ τις τῶν πρεσβυτέρων ἐκέλευε λέγειν. οἱ δὲ εἶπον, Ἡμεῖς ἄσσα εἴλομεν, καταλίπομεν· ἃ δὲ μὴ εἴλομεν, φέρομεν. οἱ δὲ φασιν μέλλειν εἰπεῖν αὐτούς,

Ἄσσ' ἕλομεν, λιπόμεσθα· ἃ δ' οὐχ ἕλομεν, φερόμεσθα.

οὐ δυναμένων δὲ τῶν πρεσβυτέρων γνῶναι τὰ ῥηθέντα, διηγήσαντο οἱ παῖδες ὅτι ἁλιεύοντες, τοῦτον εὑρίσκοιεν τὸν ἐλεῖν· καθήμενοι δὲ ἐπὶ γῆς, ἐφθειρίζοντο. καὶ ὅσους μὲν ἕλαβον τῶν φθειρῶν, κατέλιπον· ὅσους δὲ μὴ ἐδυνήθησαν, ἐς οἴκους ἀπεφέροντο. ὁ δὲ Ὅμηρος, ἀκούσας ταῦτα, ἔλεξε τάδε τὰ ἔπεα τάδε,

362 Τοίων γὰρ πατέρων δὲ αἵματος ἐκγεγάατε,
Οὔτε βαθυκλήρων, οὔτ' ἀσπετα μῆλα νεμόντων.

Ἐκ δὲ τῆς ἀθηνείας ταύτης σωέβη τῷ Ὁμήρῳ τελευτῆσαι ἐν Ἴῳ, οὐ παρὰ τὸ μὴ γνῶναι τὸ παρὰ τῶν παίδων ῥηθὲν (ὡς οἴονταί τινες) ἀλλὰ τῇ μαλακίῃ. τελευτήσας δὲ ἐν τῇ Ἴῳ, αὐτοῦ ἐπ' ἀκτῆς ἐτάφη ὑπὸ τε τῶν συμπλεόντων καὶ τῶν πολιτέων τῶν ἐκ Φοκαλέης ἐληλύθεσαν. καὶ τὸ ἐλεγεῖον τόδε ἐπέγραψαν Ἴητας ὑστερον χρόνῳ πολλῷ, ὡς ἤδη τε ποιήσις ἐξεπεπόνητο, καὶ ἐθωμάζετο ὑπὸ πάντων· τόδε Ὁμήρου ἐστίν.

Assumus in porta: seu munera ferre placebit,
Seu nihil, est tamen hinc abeundi certa voluntas.
Non etenim hic habitare diu nec adesse paramus.

Atque hæc carmina postea in Samo diu à pueris decantabantur, quoties ad Apollinis festum collecti conueniebant. Ineunte deinde vere moliebatur Ho- XXXIV
merus è Samo Athenas proficisci: soluensque vna cum popularibus quibusdam, ad Ion appulit: vbi stationem non ad vrbem sed in litore habebant. Hîc contigit Homerum grauiter ægrotare: egressus igitur è naui, in crepidine litoris iacebat ægrotus. Quumque diutius illic ob nauigandi difficultatem in portu remorarentur, subinde plerique [1] ex vrbe Homero vacabant, eumque audientes, reuerentes obseruabant. Iam XXXV
vero nautis ceterisque aliquot qui è ciuitate conuenerant, illic apud Homerum considentibus, forte pueri piscatores eo apulerunt: qui è nauicula egressi, hæc illis verba fecerunt, Agite peregrini, audite nos, num quid eorum quæ proponemus explicabitis. Ibi è præsentibus quidam iubebat eos proloqui. Illi, Nos, inquiunt, quæcunq; cepimus, reliquimus: quæ vero non cepimus, nobiscum portamus. Et quum nemo id ænigmatis interpretari posset, piscatores explicabant: significantes nimirum, se, quum piscium nihil capere possent, desidentes in sicco, pediculos venatos: & horum quotquot cepissent, abiecisse: quos autem non inuenissent, domum retulisse. Quæ audiens Homerus, hæc dixit carmina,

Hi vos, ô pueri, tales genuere parentes,
Nec latis fundis, gregibus neque mille potentes.

Ex hac autem ægritudine extremum di- XXXVI
em clausit Homerus in Io, non (vt arbitrantur aliqui) ænigmatis perplexitate enectus, sed morbo. Extinctus vero in Io Homerus, à comitibus suis atque ciuibus qui ex vrbe in colloquium cum eodem venerant, in litore ibidem honorifice sepultus est. Cuius sepulcro multo post tempore lenes, vbi poesis eius iam publicata ab omnibus celebraretur, huiusmodi inciderunt carmen elegiacum,

1 Ex vrbe descendentes, operam Homero dabant, eumque audientes admiratione prosequebantur.

Condit

Condit humus caput hæc ſacrum, qui verſibus arma
Fortia diuinis heroum ornauit, Homerum.

xxxvii Porro quod Æolius fuerit Homerus, & non Ion, neque Dorienſis, partim è iam dictis perſpicuum eſſe poterit, partim etiam his coniecturis deprehenditur. Siquidem poetam tantum, qui hominum peculiares mores in ſuam poeſin transferre ſtuduerit, par eſt aut laudatiſſimos excogitaſſe, aut patrios commemoraſſe. Iam vero carmina eius expendentes, indidem pronunciabitis. nam quum ſacrificii ritum huiuſmodi quendam referat, aut ipſe eundem tanquam probatiſſimum excogitauit, aut quod cum patriis inſtitutis conueniret. Sic enim inquit,

Protractas iugulant pecudes, & tergora coſtis
Diripiunt, femorumque toros & crura recidunt,
In parteſque ſecant geminas: tum pinguia nidor
Viſcera nube tegit denſa.

In his verſibus de iliis nulla mentio, quibus in ſacrificiis tamen vtebantur ceteri, præter vnam Æolicam gentem, quæ ilia non concremabat. Indicat præterea his quoque verſibus quod Æolius exiſtens, ſuæ gentis ritibus vſus ſit,

---tum ſegmina carnium
Ipſe focis multo crepitantibus admouet igni
Cruda ſenex, & vina ſuper nigrantia fundit:
Quem verubus quinis iuuenes onerata tenentes
Brachia circumſtant.

Æoles enim ſoli inteſtina quinq; verubus defixa torrebant, reliqui Græci tribus. etenim πέμπε dicunt Æoles pro
xxxix πέντε, *id eſt, quinque.* Atque hæc ſane de genere, vita interituque Homeri à nobis relata ſint. Ceterum ætatem Homeri, ſiquis diligenter recteq; ratiocinetur, ex hiſce facile deprehendet. Nempe ab expeditione Græcorum quam Agamemnon & Menelaus in Ilium habuerunt, annis centum poſt atque triginta Leſbus oppidatim habitari cœpit, quum antea nullã prorſus haberet ciuitatem. Poſt Leſbum habitatam annis viginti Cuma Æolica & Phricotis appellata habitata fuit. Porro à Cuma annis duodeuiginti, in Smyrnam Cumani colonias deduxerunt: quo tempore natus fuit Homerus.

Ἐνθάδε τὸν ἱερὸν κεφαλὸν κατὰ γᾶφα ‖ κάλυ- ‖ κάλυψεν
ψεν,
Ἀνδρῶν ἡρώων κόσμητορα θεῖον Ὅμηρον.

Ὅτι δὲ ὢν Αἰολεὺς Ὅμηρος, καὶ οὔτε Ἴων, οὔτε Δωριεύς, τοῖς τε εἰρημένοις δεδήλωταί μοι, καὶ δὴ καὶ τοῖσδε τεκμαίρεσθαι πάρεστι. αἴσιόν τε ποιητὴν τηλικοῦτον εἰκὸς ἦν τῶν νομίμων τῶν παρ' αὐτοῖς τοῖς ἀνθρώποις ποιούμενα ἐς τὴν ποίησιν, ἢ τὰ κάλλιστα ἐξευρόντα ποιεῖν, ἢ τὰ ἑαυτῶν, πάτρια ὄντα. ἤδη τοίνυν τὸ ἐνθένδε αὖθις τῶν ἐπῶν ἀκούοντες κρινεῖτε. ἱεροποιΐαν γὰρ ἢ τὴν κρεωπωλίαν ἐξευρὼν ἐποίησεν, ἢ τὴν ἑαυτῶν πάτριον θεσπίζων. λέγει γὰρ ὧδε,

Αὖ ἔρυσαν μὲν πρῶτα καὶ ἔσφαξαν καὶ ἔδειραν,
Μυσσοὺς τ' ἐξέταμον, κατά τε χνίσῃ ἐκάλυψαν,
Δίπτυχα ποιήσαντες, ἐπ' αὐτοῖς δ' ὠμοθέτησαν.

ἐν τούτοις γὰρ ὀσφὺς οὐδεὶς ἔρρηται, ἣ ἐς τὰ ἱερὰ χέονται· μόνων γὰρ τῶν Ἑλλήνων ὁ Αἰολικὸν ἔθνος οὐ κατέκαιε ὀσφύν. δηλοῖ δὲ καὶ ἐν τοῖσδε τοῖς ἔπεσιν ὅτι Αἰολεὺς ὤν, τοῖς νόμοις τοῖς τούτων ἐχρῆτο,

Καίε δ' ὅτε ῥίζης ὁ γέρων, ὅτε δ' ἄμπετα οἶνον
Λείβε· νέοι δὲ πάρος αὐτὸν ἔχον πυριπόβολα χερσίν.

Αἰολέες γὰρ μόνοι τὰ σπλάγχνα ὅτι πάντε ὀβελοῖς ὀπτῶσιν, οἱ δὲ ἄλλοι Ἕλληνες ὅτι τρία. καὶ γὰρ ὀνομάζουσιν οἱ Αἰολεῖς τὰ πάντε, πέμπε. τὰ μὲν οὖν ἐπὶ τῆς ἡμέρας καὶ τελευτῆς καὶ βίου δεδήλωταί μοι. περὶ δὲ ἡλικίας τῆς Ὁμήρου, οὐκ ἔστιν ὅστις ἀκριβῶς καὶ ὀρθῶς λογίζοιτο. ἀπὸ γὰρ τῆς εἰς Ἴλιον στρατείας, ἣν Ἀγαμέμνων καὶ Μενέλαος ἤγειραν, ἔτεσιν ὕστερον ἑκατὸν καὶ τριάκοντα Λέσβος ᾠκίσθη κατὰ πόλεις· πρότερον δὲ οὐδεμία ἄπολις. μετὰ δὲ Λέσβον οἰκισθεῖσαν ἔτεσιν ὕστερον εἴκοσι Κύμη ἡ Αἰολὶς καὶ Φρικωνὶς καλεομένη ᾠκίσθη. μετὰ δὲ Κύμην, ὀκτωκαίδεκα ἔτεσιν ὕστερον Σμύρνα ὑπὸ Κυμαίων κατῳκίσθη· καὶ ἐν τούτῳ γίνεται Ὅμηρος.

ἀφ' οὗ

ἀφ' ὧν δὲ Ὅμηρος ἐγένετο, ἔτεά ἐστιν ἑξακόσια καὶ δισχίλια μέχρι τῆς Ξέρξεω διαβάσεως, ἐς τὴν στρατεύσασθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα τὸν Ἕλληνα, καὶ ζεύξαντα καὶ Ἑλλήσποντον, διέβη ἐκ τῆς Ἀσίας ἐς τὴν Εὐρώπην. ἀπὸ δὴ τούτου ῥηϊδίως ἐστὶν ἀριθμῆσαι καὶ χρόνον ὃν ἐθέλοντι ζητεῖν ἐκ τῶν ἀρχόντων Ἀθήνησι. τῷ δὲ Τρωϊκῷ ὕστερον γέγονεν Ὅμηρος ἔτεσιν ἑκατὸν ἑξηκοντα ὀκτώ.

Ab Homero autem nato anni sunt sexcenti viginti duo ad Xerxis vsq; in Græciam traiectum, qui videlicet iuncto pontibus Hellesponto cum exercitu ex Asia in EVropam penetrauit. Ex his igitur tempus illud calculo colligere facile fuerit ei qui prætorum Athenienſium rationem habuerit. Centum autem & sexaginta octo post Troianum bellum annis extitit Homerus.

ΤΕΛΟΣ

τῆς ἐντέκα Μουσῶν Ἡροδότου τοῦ Ἁλικαρνασσέως, καὶ ἐξηγήσιος τῆς εἰς Ὅμηρου.

APPEN-

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Une ou plusieurs pages sont omises ici volontairement.

INDEX EORVM QVAE APVD HERODOTVM SVNT MEMORABILIA.

Monitus esse debes, mi lector, Indicem hunc non ad paginas accommodatum esse, sed ad libros, & capita in quæ eos distribuimus, ad oram exteriorispaginæ semper adnotata. Prior itaque numerus Romanus libri index, alter barbaricus, capitis. H, vitam Homeri indicat. Nec hoc etiam ignorare debes, nos potius veritatem Græci textus sequutos esse, quàm interpretem Latinum: ne nobis fraudi sit, si aliter in Latino contextu aliquammulta legantur, quam in Indicem adscripsimus.

A

Abæ, vrbs Phocensium, I,46 (*vbi antea male* Sabæ *pro* Abæ *legebatur*) & VIII. 134. vbi erat Apollinis delubrum locuplex VIII,33 ibidem reddita oracula, Herodoti etiam ætate *ibidem.*

Abantes, EVbœæ non minima portio I, 146

Abaris ferebatur fuisse Hyperboreus IV,36

de eo & eius sagitta fabula *ibid.*

Abdera, orum, vrbs à Teiis condita in Thracia. I 168

eam Xerxes præterit VII,109

cùm Abderitis Xerxes hospitii fœdus iniit & acinace aureo ac tiaræ mitra aurea interexta eos donauit VIII,120

Abrocomes & Hyperanthes, Darii filii, Xerxis fratres, super cadaver Leonidæ occumbunt VII,224

Abronychus, Atheniensis, filius Lysicli, speculator apud Leonidem VIII 21

Abydus vna vrbium in Hellespontο V, 117 VI ,33

ponte à Xerxe iungitur VII,34

Abydeni prætorium quoddam Xerxi extruunt VII,44

Acanthus vrbs VI,44

Acanthios Medica veste donat Xerxes VII,116

Acanthiorum mare. VII,22

Accensio lucernarum, festi nomen II.62

accipiter inter animantes Ægyptiis sacras II,65

eum qui necauerit apud Ægyptios, siue volens, siue nolens, morte mulctatur *ibid.*

eas aues in vrbem Butum asportant sepeliendos II,67

earum paria septem, omen sunt septem Persis III,76

Acephali populi IV.191

in pectoribus oculos habent *ibid.*

Aceratos, propheta in templo Delphico VIII,37

Aces amnis III,117

vnde oriatur *ibid.*

Achæorum, qui Ionesè sedibus suis exegerunt, partes duodecim I.145

ex illis terrestres copias Xerxi suppeditarunt VII.85

eorum in Athamantis posteros actio VII,157

Achææ Ceretis templum & oraculum V 61

Achæmenes, Darii filius Xerxis ex vtroque parente germanus III,12. VII.97

Ægypti præses VII,7

Ægyptiacæ classi præfectus VII, 97

bonum consilium Demarati inuertit VII,236

ab Inaro interfectus III, 2. VII.7

Achæmenes *alius*, Cambysis pater VII, 11

Achæmenidæ compellantur à Cambyse III,65

eorum tribus apud Pasargadas I, 125

ab iis reges Persidæ sunt oriundi *ibi.*

Achelous fluuius II,10. VII,126

Acheron fluuius VIII,47

Achilleum oppidum V,94

Achilleius cursus, locus sic dictus IV,55. 76

Acræphia vrbs VIII,135

acinaces Martis, cui immolatur quotannis IV,62

acinacem in calicem vino & sanguine plenum tingunt Scythæ in fœdere ineundo IV,70

acinaces Persicus in Hellespontum abiectus à Xerxe VII.54

Acrisius Danaes pater VI,53

Acrothoon vrbs VII.22

ex aculeis iaculorum ahenum factum IV.81

Adicran, Libyum rex, agro à Cyrenæis exutus, Apriæ se dedit IV,159

Admantus Aristeæ pater VII,137

Adimantus Ocyri filius, Corinthiorum classis dux, fugam facere vult VIII,5

eius dictum in Themistoclem VIII, 59

insolentia erga Themistoclem VIII, 61

eius turpis fuga VIII,94

Admetus Eumeli pater H.2

Adrastus Phryx Midæ filius I,35.45

fratris interemptor I,35,45

à Crœso expiatus I,35

ei custodiam filii sui ad venationem exeuntis mandat Crœsus I,41

Crœsi filium transfodit, aprum volens transfigere I,43

sese super bustum Atyis transfodit I,45

Adrastus, Talai filius, Sicyoniorum rex V,67

in Adrastum Clisthenis Sicyonii odium V,67

ei honores & dies festi erepti, & Melampo traditi V 67

Adria à Phocensibus occupata I,163

Adyrmachidæ Libyes, Ægyptum versus IV 168

eorum mores & vxorum *ibid.*

Æaces Syloſontis & Polycratis pater III,139. VI.13

Æaces Syloſontis fil. Samityrannus, ab Aristagora exutus tyrannide VI, 13

Samios ad defectionem à sociis solicitat. VI,13

Samum reductus VI.25

Æacus & Æacidæ à classe Græcorum invocantur VIII,64

Æaci fanum V,89

Æacidæ ab Æginetis, Thebanis missi V,80

Æacides Samius IV,138

ædes Veneris in Cypro vnde extructa I, 105

ædes Mineruæ VIII,39

ædes Vulcani II,110

ædes Proteidicta Veneris hospitę II, 112

ædes deorum & hominum lignęę IV, 108

ædes fulmine absumptæ IV,79

ædificii structura, in quo repositæ erant regiæ pecuniæ II,121

ædificio ex vrbe Elephantina afferendo triennii cõsumptum II,175 & eius ex solido saxo descriptio *ibid. & seq.*

ædificium Zamolxis subterraneum IV.95

ædificia humanis operibus maiora II, 148

Æga vrbs VII,122

Ægæ vna ex partibus Achęorum I, 145

Ægeæ ciuitas Æolum I,149

Ægaleus mons, vnde Xerxes nauale pugnam spectabat VIII,90

Ægestanorum pugna cum Spartanis ducibus V,46

Ægeum mare IV,85

Ægeus Pandionis filius Lycum fratrem Athenis pellit I,173

Ægeus, Ololyci fil. vnde Ægidæ IV, 149

Ægialees, tribus, ab Ægialo Adrasti filio dicti V,68

Ægialees Pelasgi VII,93

Ægialus Adrasti filius V,68

Ægicores Ionis filius V,66

Ægidæ in Sparta ingens tribus à quo dicta IV,149

Ægila, siue Ægile, locus ad quem Nasamones veniunt vt palmulas decerpãt IV,172.182

Ægilea, Styreorum insula VI,107

Ægina, (*alias* Argiua) Aristodemi vxor VI,52

Ægina & Thebe, sorores, filiæ Asopi V, 80

Æginetæ cur Samiis infensi III,59

Samios vt mulctarint *ibid.*

Epidauriis quondam subditi V,83

eorum in Athenienses odii principium V,89

terram & aquam Dario dant VI, 49

vnde infensos habent Athenienses, & apud Spartam insimulantur *ibid.*

contraque eius rei autores mittitur Cleomenes VI,50

primores ipsorum dantur obsides Athenienſibus VI,73

eorum cum Athenienſibus simultates V,82

vndeque ortæ V,82.83. *&c.*

ab iis illatæ Athenienſibus iniuriæ VI,87

auxilia rogantur à Thebanis contra Athenienſes V,80.81

ab iis statuæ repetitæ per Athenienſes V,84

circa Æginetas & Athenienſes acta *ibid. & seq.*

eorum legati contra Leutychidem, Spartam missi VI,85

eorum piaculum, maximum eis malorum causa VI.91

ab Athenienſibus nauali prælio victi VI,92

præstantissimi in pugna nauali contra Persum VIII,93

aureas stellas tres quæ super malum nauis æreum sunt Delphis dedicarunt VIII,122

vnde iis diuitiarum principium IX 79

iis tumulus ipsorum rogatusque à quo, & cur, & quando IX,84

Ægineticum bellum cum Athenienſibus VII,144

Ægion vbs Achæorum I,145

BIBLIOTHEQUE DE LA VILLE LYON 1895

INDEX

Ægira vrbs Achæorum I.145
Ægiroessa, Æolum ciuitas I.149
ægis Mineruæ vnde IV.180.
Ægli pop. III.92
Ægos-potamos IX 118
circa ægrotos Babyloniorum lex I.197
ægroti apud quosdam Indos deserti in deserto cubant III.100
apud quosdam Indos interficiuntur & comeduntur III.99
super ægrotos qui ad aram sunt cinis sparsus in Delo IV.35
Ægyptus fluminis donum II.5
Ægypti seu Ægyptiacæ regionis natura *ibid.*
eius longitudo *ibid.*
tota est palustris: vel, *(vt Græcum verbum sonat)* est palus II.4
Ægyptus est quam Nilus irrigat II.18
Asiæ & Africæ terminus II.17
Africæ finitima II.65. III.91
vnde incipiat, & qua pateat in eam ingressus III.5
in regiones (vel potius præfecturas, quæ nomoi vocantur) diuisa II. 164
vrbes habitari in ea mille & viginti II. 17
montanæ Ciliciæ opposita est II.34
qualis sit qua parte Africam spectat II.8
fossas vnde tam multas habeat II.108
propter quas inequitabilis & plaustris inhabilis effecta *ibid.*
de Ægypti magnitudine Ionum sententiæ II.15. & Herodoti II.17
plura mirabilia habet quam omnis alia regio II.35
sub Amasi rege maxime beata II.177
Ægypto minatur interitum Cambyses circiter decem annos natus III.3
eâ potiuntur Persæ III.7
Persis tributaria III.91
Ægyptia sacra II.81
Ægyptij cum Cyri familia cognationem sibi fingunt III.2
pleraque omnia diuersa à ceteris hominibus constituerunt instituta & iura, vt cæli eorum & fluminis diuersa est natura II.35
eorum instituta & iura II.35 36 *&c.*
omnium hominum primos se arbitrati II. 2. Phrygas tamen esse priores concedunt *ibid.*
in septem hominum genera distributi II.164
hominum sapientissimi II.160
multarum rerum cognitione ceteris antecellunt II.121.
eorum inuenta II.4.82
primi immortalitatem animarum asseuerarunt II.123
primi annum excogitarunt, & in menses duodecim distribuerunt II.4
prodigiorum obseruantissimi II.82
diuinationem certis diis vendicant II.83
ignem animal esse asserunt III.16
suis moribus & institutis contenti II.78. nec vllis aliis vti volunt II.91
nihil à Græcis mutuati II.49
eorum in Græcos dicterium II.13
quibus potissimum inter eos sine agricultura fruges proueniant, vtque iacto semine in sua rura sues immittant II.14
vitibus carent II.77
eorum vinum ex ordeo *ibid.*
fabis abstinent II.37
eorum victus *ibidem*
eorum præcipui conuentus II.59
eorum cantilena II.79
medici apud eos singulis morbis singuli III.84
eorum sacra II.39.40
eorum sacerdotes II.37. quorum vnus est pontifex *ibid.* suntque rasi II.36.37
eorum superstitiones II.65 & nominatim circa bestias quasdam *ibidem*
illis sacrificia sub Cheope interdicta II.124
à Mycerino restituta II.129
eorum circa Cererem & Rhampsinitũ ceremoniæ II.122
deorum omnia fere nomina ab iis ad Græcos peruenerunt II.50
duodecim deorum cognomina primi in vsu habuerunt II.4
primi diis aras & simulacra & delubra statuerunt *ibid.*
quorũ deorum nomina nesciant II. 50
quorum deorum oracula habeant II.83
dii aliquando eorum principatum obtinebant II.144
pudenda circumcidunt II.36.104
cum feris vescuntur II.36
eorum victimæ II.41. *&c.*
suem non alunt IV.186
quo tempore sues immolent & earum carne vescantur II.47.48
eorum ablutiones post contactum suem II.47
qui Thebanæ prouinciæ, ab quib. abstinent & capras immolant II. 42
contra faciunt Ægyptii Mendesiæ prouinciæ *ibid.* & 46
descriptio eorum qui sunt circa partem Ægypti frumentariam II.77
eorum qui in paludibus sunt mores & instituta II 92.93
Ægyptiorum luctus & sepulturæ II.85. 86. *&c.*
mos triplex in condiendis cadaueribus II.86 87.88
eorum scripturæ & litterarum duplex vsus II.36
eorum interpretes à quibus oriundi II. 154
eorum pueri linguam Græcam edocti II.154
Ægyptii maximè salubri corpore ob aërem qui est immutabilis II.77
purgant se singulis mensibus *ibid.*
eorum capita quam firma, & cur III. 12.
Ægyptii medici ceteris præstantiores III. 129
apud Ægyptios viri binas vestes habent, feminæ singulas II.36
vestes eorum lineæ quales II.81
vnguenta II.94
naues II.96
eorum mysteria II.107.171
eorum reges II. 99.100.101.102. III.112 121.124.127.129.136.137.141.147.151.158 160.161.172. III.10
eorum sub duobus regibus calamitas II.128
Ægyptii bellatores in magno contemptu Sethoni regi suo II.141
Ægyptii libertatem adepti duodecim sibi reges constituerunt II.147
Ægyptii à rege Aprie cur defeciuerint IV.159
eorũ clades à Cyrenæis accepta IV.159
in fugam vertuntur à Persis III.11
morte mulctati a Cambyse quum Apin celebrarent III.29
à Cambyse subacti, à Persis deficiunt VII.1
Xerxe subacti denuò VII.7
ipsi & Phœnices commeatus comportant exercitui Persico contra Græcos VII.25
Ægyptius quidam vocalissimus IV.141
Ægyptio thorace in pugna vtuntur Persæ I.135
Ægyptiacum linum II.105
Ænea vrbs VII.123
Ænesidemus Pataici filius, satelles Hippocratis VII.154
Ænesidemus Theronis pater VII.165
ænigma Hipparcho per visionem dictum V.56
ænigma piscatorium II.35
Ænyrorum regio VI.47
Ænus vrbs IV.90. VII.58
Æoles inuadit Crœsus I.26. eosque subegit I.6.28
Cyro se dedere volunt I.141
Æoles & Iones hereditarii Cambysis serui II.1
tributarii Dario II.90
olim Pelasgi vocati VII.95
eorum sacra & pempobola II.37
Æoles circa oram Iliadẽ capti ab Hymee V.122
Æolum in Xerxis classe arma VII.95
Æoles Sestum tenentes IX.114
Æolicæ vndecim ciuitates I.149
Æolicæ ciuitates insulares quinq; I.151
Æolicæ & Ionicæ ditionis collatio I.149
Æolidensium oppidum incensum VIII.35
Æolus Athamantis pater VII.197
æor apud Scythas virum significat IV. 110
Æorpata, id est, viricidæ, Amazones dictæ lingua Scythica IV.110
æquitati iniquitas inuisa I,96
aër Ægyptiorum nunquã immutatur II.77
aëris mutatione existũt præcipuè morbi I.77
ærarium Athenienſium VII.144
Aëropus Temeno natus VIII.137
Aëropus Philippi filius, Alcetę pater VIII 139
Aëropus Echemi pater IX.26
æs apud Æthiopas omnium pretiosiss. & rarissimum III.23
apud Scythas non est in vsu IV.71
eius copia apud Massagetas I.215
pro ære aurum mercantur Æginetæ IX.79
æris alieni debitor mendacio obnoxius I.138
æs alienum debere, apud Persas turpe est I.138
æris alieni debitor cadauer patris deponit apud Ægyptios II.136
ære alieno liberatur apud Spartam, in regis obitu, qui aut regi aut reipublicæ sic obstrictus VI.59. vt & apud Persas *ibid.*
æris fodinæ prope Prasiadem V.17
ærei viri Psammiticho auxiliantur II.152
æreus Iuppiter & Neptunus IX.80
æreum totum Mardonii præsepe IX.69
Æsanius, Grini pater IV.150
Æschines, Nothonis filius IV.100
Eretrienſium primarius *ibid.*
non finit Athenienſium auxiliatorum quatuor millia secum perire *ibid.*
Æschreus, Lycomedis pater VIII.11
Æschrionia tribus III.26
Æschylus E Vphorionis filius II.156
Æsopus fabularum scriptor II.134
æstas vbi semper nubila est IV.28
æstatis & hiemis simulacra II.121
Æthiopiæ regno solus Sesostris Ægypti rex, potius II.110
Æthiopiæ situs extremus III.114
eius descriptio & quarum rerum ferax sit *ibid.*
Æthiopes quomodo redditi insuetiores II.30
pudenda circumcidunt II.104
Æthiopes macrobii, vnde tam longæ vitæ III. 23. quales homines III. 20 *&c.*
eorum regis cum Ichthyophagis Cambysis legatis colloquia III. 21. 22 *&c.* aduersus eos infelix Cambysis bellum III.17.25. *&c.*
Æthiopes alii Ægypto contermini a Cambyse subacti III. 97 eorum semen, domus *ibid.*
Æthiopes nomades II.29
Æthiopum varia genera cum Xerxe militantium VII. 69. 79 eorumque differentia, arma, vestitus & duces *ibid.*

Æthiopum genitura nigra III. 101
Æthiopicus lapis II. 134
Ætolus Malos Agar ſtæ procus VI.127.
germanus Titorni *ibid.*
affines Medi & Perſę ſimiliter colũt *ibid.*
Africæ termini II 17
deſerta II 32
Africæ ſuperiora æſtas ſemper obtinet II. 26 *vide* & Libya
Africus ventus pluuioſiſſimus II.25
Agæus, Elei pater VI.1.7
Agamemnon Pelopides VII 159
Oreſtis pater I.67
Agariſta, Cliſthenis filia. Græcorum præſtantiſſimo deſtinata VI.126
eius proci totius Græcię pręſtantiſſimi iuuenes VI 127
nubit Megacli VI.130
eius liberi VI.131
Agariſta, Hippocratis ex Agariſta nati filia VI.131
Xanthippo nupta VI.131
eius viſum in ſomnis *ibid.*
Periclis mater *ibid.*
Agaſicles, vir Halicarnaſſeus I.144
Iegẽ Apollinis Triopii auſus violare *ib.*
Agathyrſi IV.102 125
eorum mores & inſtituta IV.103
Agathyrſus, Herculis filius IV.10
Agenor Cilicis Phœnicis pater VII.91
ager Caicus VI 28
Chreſtonicus, & Pœonius VII.124
Platæenſis IX.15
Caryſtius IX.104
agricolatores cõtemptiſsimi apud Thracces V.6
agricultura Ægyptiorum quibuſd. nulla II 41
Ageſilaus Doriegi filius VII.204
Ageſilaus Hippocratidæ fil. VIII.131
Agetus, Alcidis filius VI.61
vxorem ſuam a meo Ariſtoni collocat dolo adactus VI.62
agger viſu mirabilis à Nitocri aggeſtus II.185.
agger Samiorum III 60
Agis Menaris pater VI.65
Aglaurię Cecropis filiæ templum VIII.53
Aglomachi turris IV.164
Agora oppidi nomen VII. 38
Agrianes fluuius IV.90
Agrianes pop. V. 16
Agyllenſes vel Agyllæi I.167
mala illis immiſa propter Phocẽſes *ib.*
ahenum ex aculeis ſagittarum factum in Scythia; eiuſque deſcriptio IV. 81
ahenum à Samiis factum ad exemplum crateris Argolici IV.152
Aiax Telamonis filius pro heroe habitus V. 66
ab Homero celebratus H. 28
à Græcorum claſſe inuocatur VIII. 64
ab iis victoribus nauis ad Salaminem ei repoſita VII 121
Aimneſtus Spartiata, Mardonij interfector IX. 63.
eius interitus cum trecentis aliis *ibid.*
Aimneſtus Platæenſis IX. 1
Alabanda vrbs VIII.136
Alabadenſes in Caria VI.195
Alalia à Phocenſibus condita I.165
Alarodii III.94
cum Xerxe militantes VII.79
eorum armatura & dux *ibid.*
Alazeiris Barcæorum rex IV. 164
eius interitus *ibid.*
Albæ columbæ, ſic dictus locus V 118
Albus murus Memphiticus III 91
Album litus, ora ſic dicta VII. 25
Alcæus, Herculis filius I. 7
Alcæi poetæ fuga V. 95
eius arma ſuſpenderunt in Sigeo Athenienſes *ibid.*
Alcamenes Telecli filius VII.204
Alcetes pater Amyntæ VIII. 39
Alcibiades Cliniæ pater VIII.17
Altides Ageti pater VI.6
Alcimachus Euphorbi pater VI.101
Alcimus Mentoris pater II.7
Alcinoi & Chromius Argiui I.82
Alcmæon Megaclis filius VI. 125
eius officium erga Lydos, & Cræſi in eum ob id munificentia *ibid.*
quomodo ſe auro ridicule oneraſſet *ib.*
eius domus inde diuitiæ *ibid.*
alia Cræſi in illum beneficia *ibid.*
victor in Olympicis *ibid.*
idem Megaclis pater VII.127
Alcmæonidæ obnoxii crimine piaculari I. 61
profugi Athenis propter Piſiſtratum I 64. & Piſiſtratidas V.62
ipſi Perſas in Athenienſes excitarint necne VI.121
tyrannorum & tyrannidis hoſtes maximi *ibid.*123
clypeum ex compoſito Perſis oſtenderint nec ne VI. 115 24
eorum laus VI. 23
per Græciam quomodo celebres facti VI. 125. 126
Alcmæonides VI.125
Alcmena mater Herculis II.43.145
Alcon Molloſſus è procis Agariſtæ VI. 127
aleæ ludus à Lydis inuentus I.94
aleæ luſus Cereris & Rhampſiniti II. 122
Aleæ Mineruæ templum I 66. IX 69
Aleuæ filii VII.130 IX.57
Aleuadæ Theſſalię reges VII.6
eorum nuncii ad Xerxem miſſi vt ſuccurrat contra Græcos *ibid.*
Theſſalis inuitis VII.172
Alexander, Priami filius I 3.
Helenæ raptor I.3 II.113
eius cum Helena in Ægyptum aduentus *&c.* II.114 *&c.*
ex Sparta triduo Ilium peruenit II 117
Alexander Macedo Amyntæ filius V. 19. VII.173. VIII.39.
eius genus VIII.139
vetuſta origine Græcus V.22. IX 44
Perſarum inſolentem libidinem in conuiuio vlciſcitur V. 20
eius prudentia V.21
in Olympia curſor primo proximus. V.22
Macedonum tyrannis quomodo ad eum peruenit VIII.137
Athenienſes hortatur ad pacifcendum cum Mardonio VIII.140
Athenienſibus Mardonii cauſſam prodit IX. 43 44.
aurea eius apud Delphos ſtatua VIII. 121
Aliarchus fratricida IV.160
ab vxore fratris necatur *ibid.*
Alilat, eadem Arabibus quæ Vrania III. 8
Alitta, Venus dicta ab Arabiis I.131
Alizones pop. IV.52
Alleſus Sidonii Tetranesſi pater VII. 98
alluuione fluminis agros decurtatos, cõpenſat Ægypti rex II. 109
In Alopecis Atticæ buſtum Anchimolii V. 63
Alpeni vicus VII.176.177.229
Alpenus oppidum VII.216
Alpheus & Maron Oſiphanto geniti VII. 227
eorum virtus ad Thermopylas *ibid.*
Alpis fluuius IV 49
Alyates, Sadyattæ ſucceſſor in regno Lydiæ I 16
eius acta memoratu digna I.16. 17 *&c.*
qua ratione Miletum obſidebat I. 7
eius morbus I. 19
cum Trabulo pactiones init I. 21
donaria ab eo Delphos miſſa I.25
eius obitus *ibid.*
eius ſepulchrum quale, & à quibus cõſtructum I.93
eius filius Pantaleon I.92
filia Ariena I.74
Alyſonii pop. III 93
Amaſis Ægypti rex I.30
ad eum ie confert Solon I.30
eius cum Cræſo fœdus I.77
eius res geſtæ cum Apria, quem regno pepulit II 162. 163. 169
eius cum Cyrenæis amicitia II.181
eius res geſtæ aliæ, ſolertia, contẽptus, mores & ingenium II. 172 173 174
eius opera magnifica II.175.176
eius picti thoraces III.47
eius litterę ad Polycratem III.40
cum Polycrate ius hoſpitii ſoluit propter eius nimiam felicitatem III.43
Græcorum amator II.178
donaria in Græciam ab eo miſſa II.182
primus Cyprum cepit & tributariam fecit II.182
contra eum Cambyſis expeditio III.1
vxorem Cyrenęam ducit & quid ipſi acciderit II. 81
Cambyſem deludit, miſſa Apriæ filia pro ſua III. 1
Cambyſis contra eum expeditio III.1
eius obitus III.10
ſepulcrum *ibid.*
in eius cadauer Cambyſæ contumelia III. 16
Amaſis, vir Maraphius dux Perſ contra Barcæos IV 167
eius contra Barcæos commentum doloſum IV.201
ob Cyrenen non direptam pœnitentia ducitur IV.203
Amathuntis obſidio V.104.105.108 *&c.*
Amathuſii V.104
Amaxampeus fons IV.52 locus etiam vnde fluit, ſic dictus *ibid.*
Amazones, Æorpata a Scythis appellatæ IV. 110
earum cum Græcis bellum *ibid.*
earum cum Sauromatis bellum; quomodoque agnię ſunt eſſe feminæ IV. 110.113
quomodo cũ Scythis mixtę IV.113 114
viros ſuos Scythas à parentibus quomodo & quo abduxerint V. 114. 115. 116
linguam Scytharum ediſcunt quum hi non poſſent illarum IV.114
in Amazonidas præclarum facinus Athenienſium IX.27
Ameſtris, Oranis filia VII 61
Xerxis vxor VII 61. 114
eius amiculum IX. 108
crudelitas in vxorem Maſiſtæ IX. 112
Amiantus Agariſtæ procus VI.127
amicus oleris pretioſiſſima V.25
amici casum flet Pſammenitus, nõ liberorum, cauſſamque reddit II 14
amiculum Syloſontis III. 149. 140
amiculum Ameſtris IX. 108
Amilcar Hannonis filius VII. 165
Carthaginienſium rex & eius res geſtæ & interitus VII. 165. 166. 167
ipſi ſacrificia inſtituta VII. 167
Aminias Palleneus, vir Atheniẽſis VII. 84
Artemiſia fugien cinſequitur VIII 93
eius virtus & præſtantia in pugna nauali *ibid.*
Aminocles Cretenſis fil. VII.190
è naufragio claſſis Perſicæ diues efficitur *ibid.*
Amitres dux claſsis cum aliis à Xerxe relictus VIII. 130
Ammonis oraculum in Africa I. 46. II. 32.
eius origo II. 55.
Ammon-Jouem appellant Ægyptii II. 42
Ammonii populus IV. 181
Ægyptiorũ & Æthiopũ coloni II. 42
aduerſus eos Cambyſis expeditio infelix III. 25 26
Ammoniorum rex Etearchus II. 32
Amompharetus Spartiata IX. 52. 53 *&c.*
eius virtus IX. 70
Amomphareti ſacerdotis ſepulcrum apud Lacedæmonios IX. 84

amoribus puerorum dediti Perſæ & Græci I.135
amores quomodo tractent Caunii I.172
Amorgis Perſarum ducis interitus V.121
Ampa vrbs VI.20
Ampelos promontorium Toronæum VII.122
Amphiarai oraculum I.46.VIII.134
verax à Crœſo repertum I.49
eique donaria à Crœſo miſſa I.52
Amphiaraus, Amphilochi pater III.91
Amphiarai delubrum VIII.134
Amphiarai expeditio in Thebas, carmen Homeri H.9
Amphicæa vrbs VIII.33
Amphicrates Samiorum rex III.59
Amphictyones II.180
epigrammatis & cippis ornarunt Leonidem & alios ad Thermop. duces VII.228
eorum ſedilia VII.200
templum quod nunc Delphis eſt quot talentis conſtruendum locarint H. 180.V.62
Amphictyonis delubrum VII.200
Amphyctionidis Cereris templum VII. 200
Amphilochus, Amphiarai filius III.91
colonia ab eo deducta *ibid.*
Amphilochus & Calchas è Troia diſiecti VII.91
Amphilytus Acarnan ariolus I.62
Amphimneſtus procus Agariſtæ VI.127
Amphionis filia clauda V.92
Amphiſſa vrbs VIII.32
Amphitryon & Alcmena Herculis parẽtes II.43
Amphitryonis tripus V.59
Amyrgii Scythæ VII.64
Amyrtæus rex Ægypt. II.140
pluribus malis Perſas affecit II.15
Amyntas rex Maced. à Megabyzo poſcitur aquam & terram V 17
eius prudentia circa Perſas nuncios inſolenter ſe gerentes V.18.19
Alexandri pater VII.173.VIII 136.139.
vt & Gygææ VIII.136
Alcetæ filius VIII.139
Amyntas Bubaris fil. VIII.136
Amytheon, Melampodis pater II.49
Anacharſis ſapiens IV.46
eius genus & dignitas apud reges Scytharum IV.76
peruigilium matri deorũ agit IV. 76
eius de Græcis & Lacedæmoniis dictum IV.77
eius cædes, & cauſæ huius IV.76
eum nouiſſe ſe negant Scythæ *ib.*
Anacreon Teius familiaris Polycrati III 121
Anaphes, Otanis filius, dux Ciſſiorum in Xerxis exercitu VII.62
Anaphlyſta tribus IV.99
Anaxander Eurycratis fil. VII.204
Anaxandrides, Leontis filius, Spartæ rex I.67.V.39.VII.204
eius duæ vxores, altera iuſſu ephororum ducta, & liberi ex iis V.39 40.41.42
Anaxandrides Theopõpi filius VIII.131
Anaua Phrygiæ vrbs VII.30
Anaxilaus Archidami filius VIII.131
Anaxilaus Cretinei fil. VII.165
in matrimonium duxit Terilli filiã *ib.*
Rhegityrannus VI.23.VII.167
Scythis regis hoſtis, conſilium dat Samiis Zanclam occupandi VI.23
Anchimolius, Aſteris filius, ad pellendos Piſiſtratidas Sparta miſſus V.63
eius interitus *ib.*
eius ſepulcrum V.63
ancillarum opus maximum circa Alyattis ſepulcrum I.193
ancora ferrea à Sophane geſtari ſolita in prœlio IX.73
Anderica pagus Aſſyriæ I.185
Anderica regionis Ciſſiæ ſtathmus VI. 119
Andreus Myronis pater VI.126
Andrii pecunias Themiſtocli dare negant VIII.111
Androbulus Timonis pater VII.141
Androcratis herois fanum IX.25
Andromeda Perſei vxor, Perſem ex Perſeo peperit VII.61
Cephei filia *ib.*VII.150
Androdamas Theomeſtoris pater VIII. 85.IX.89
Androphagi IV.18.102.106
eorum mores & deſcriptio IV.106
eorum fuga IV.125
androſphinges II.175
Andrus V.31
à Græcis obſeſſa, cur VIII.111
Aneriſtus Sperthiei pater IV.134
Aneriſtus alius, Sperthiei filius IV.137
angar*ii* on Perſę quid appellent VIII.98
Angites flumen VII.113
Angrus fluuius IV.49
anguis ingens arcis cuſtos in templo ab Athenienſibus obſeruatus VIII.41
anguilla ſacra Ægyptiis II,72
animalia quæ ab hominibus comeduntur, feracia & fetuoſa: quæ noxia ſunt, parum fetuoſa III,107
animalia in ſaxis primi ſculpſerunt Ægyptii II.4
animalia quomodo in ſuis veſtibus pingant qui Caucaſum incolunt I,203
animal nullum interimunt Indi quidam III.100
animalia tam volucres quàm quadrupedes, in India maiora quàm aliis in locis III.108 prẽter equos *ibi.*
animam hominis immortalem & de corpore in corpus migrare primi dixerunt Ægyptii II.123
quod ſibi quidam Græcorum vindicarunt *ibid.*
annum primi Ægyptii compererunt & diſtinxerunt in menſes II.4
anni humanæ vitæ LXX. I.32
anni vitæ Æthiopum, & perſarum III. 22.23
annorum XV. millia à Dionyſo ad Amaſin regem numerant Ægyptii II.125
annulum ſignatorium geſtant Babylonii ſinguli I.195
annulus Polycratis ſignatorius III.41
Anopæa, via & mons VII.216
antacæi, cete ingentia ſic dicta IV.35
Antagoras Hegetoridæ pater IX.75
Antandrus ab Otane capta V.26
Antandrus Pelaſgis VII 42
Anthela oppidum VII.176.200
Anthemus Hippiæ oblata V.94
Antyila vrbs II 98
in calceamenta datur vxori eius qui in Ægypto regnat *ibid.*
Antichares Eleonius V.43
Anticyra vrbs VII.198
Antidorus Lemnius Græcus à Xerxe ad Græcos transfugit VIII.11
Antiochus Tiſameni pater IX.32
Antiophemus & Rhodus VII.153
Antipater, Orgis filius, VII.118
Xerxianas vt excepit copias *ibi.*
Anyſis rex Ægypti, ſucceſſor Aſychis, cæcus II.137
fugatur à Sabaco II.137
vbi interim latuerit & vt imperium ſuum recuperarit II.140
Anyſis vrbs II.137
Anycia plaga II.166
Aorizus, Maſangis pater VII.71
Aparytæ pop. II.91
Apaturia feſta I.147.H.29
aper immanis Myſorum deuaſtat opera I.36
apri in Libya nulli IV.192
apes loca trans Iſtrũ an obtineant V.10
animal omnino frigoris intolerans *ib.*
Aphetæ loci nomen VII.193
Aphlyſtius Iuppiter VII.197
Aphidnæ Tyndaridis proditæ IX.72
Aphrodiſias inſula IV.169
Aphthitana plaga II.166
Aphytis vrbs VII.122
Apios vrbs II.18
Apia, Tellus dea Scythis IV.359
Apidanus fluuius VII.129.196
Apis Ægypt. Deus, Græcis Epaphus II. 153.III.27.28
eius deſcriptio, ſigna III.28
quum apparet, Ægyptiorum feſtum III. 28
aula eius II.153
illuſus à Cambyſe & vulneratus II,29
moritur eo vulnere *ib.*
Apollo, Græcorum Deus I.90
præcipue à Crœſo cultus I.90
inuocatus à Crœſo, ignem pyræ extinguit I.87
enumerat ſua in Crœſũ beneficia I.91
Apollo Iſmenius I.92.VIII,134
eius templum V.59.VII,134
Apollo Triopius I.144
Apollinis oraculum apud Ægypt. II.83
Appollo, Oſiris apud Ægypt. ſeu Dionyſi, & Iſidis filius II.156
à Latona nutrice occultatus II.156
Apollo ad Metapontinos ſolos Italorum venit IV.155
Apollinis templum Buti II.155.156
Apollinis tẽplũ à Mileſiis ſtructũ II.78
Apollinis delubrũ apud Abas VIII.33
Apollinis Ptoi fanum VIII.135
Apollinis fons IV.158
Apollo, Ægyptiacè Orus II.156
Scythice, Œroſyrus IV,59
Apollinis ſimulacrum apud Laconicam in Thornace I.69
Apollinis arma ſponte apparẽtia Delphis VIII.37
Apollo Sileni Marſyæ pellem vbi ſuſpendit VII.26
Apollonia in Ponto Euxino V.90
Apollonia quæ eſt in ſinu Ionico IX.91
vbi ſacræ ſolis oues IX.92
Apolloniates ager IX.92
Apollophanes Biſaltis pater VI.26
apologus Cyri ad Iones I.141
Apries Ægypti rex, Pſammis filius, regum longo tempore fortunatiſſimus II.161
res ab eo geſtæ *ibid.*
ab ea Ægyptii deſciſcunt, rege electo Amaſi II.161.162
ab Amaſi prœlio victus, & viuus captus II.169
eius interitus & ſepultura *ibid.*
Apſinthii Thraces VII.34
Pleſthoro indigenæ deo, Œobazũ immolant IX.118
aquæ ſacrificant Perſæ I.131
aqua quomodo importetetur in arida Syriæ loca III.6
aquam in arida loca quomodo deportarit per canalem Arabum rex III.9
aquæ quædam adeo inualida vt nihil ſuper eam innatare poſſit, ſed omnia vel ligno leuiora in profundum eant III.25
aqua fontana miræ apud Ammonios naturæ IV. 81. alia ſimilis IV.182
aqua Stygis IV. 74. perque eam iuſiurandum *ibid.*
aquiminaria Delphos à Crœſo miſſa I.51
ara Delphis à Chiis donata II.135
ara Apollinis ab Ariſtea extrui iuſſa IV.155
ara Dianæ Orthoſiæ IV 87
Iouis forenſis V.46
ara ventis ſtatuta in Thya VII.178
ara Herculis VII.176
aras non extruunt Perſæ I.131
aras prim. ſtatuere Ægyptii II,4

aræ & delubra præterquam Marti in Scythia nulla IV,59
Arabiæ ſitus & qualis ea regio III,107
eius iucundiſſimus odor III,112
Arabiæ mons 11.8
Arabiæ humus II,12
Arabes cum mulieribus ſuis vt miſceantur I,198
maximè fidem ſeruant inter homines III.8
fœderis apud eos ineundi mos III,8
Dario immorigeri III,88
tributorum immunes III,91
Cambyſi aditum permiſere in Ægyptum III,9,88
millena talenta thuris Dario pendunt III,99
Arabum in exercitu Xerxis dux & armatura VII,69
camelis vehuntur in bello VII,86
Arabicus ſinus II,11.IV,39
Arcus Philippi pater VIII,139
Araxus fluuius IV,49
aratrum in Scythicam regionem cælitus demiſſum IV,5
Araxes fluuius I,202
eius accolæ *ibid.*
contra ſolem orientem fluit IV,40
ponte iunctus à Cyro I,205
Arbalus Nerbali pater VII,98
arbores fructus odore perinde ac vinum, inebriantes I,202
arbores omnes in Thera præter vnam aridæ factæ IV,151
Arcades I,146.II.171.V,49
Arcades inuaſuri Lacedemonii à Pythia prohibentur I,66
Arcades glandiuori I.66
eos contra Spartam ſollicitat Cleomenes VI,74
Arceſilaus Batti filius rex Cyren. VI.159
Areſilaus alius Batti felicis fil. IV,160
eius clades à Libybus accepta IV,60
interitus à fratre ſtrangulati *ibid.*
Arceſilaus alius Batti claudi fil. IV,162
in Samum profugit IV,162
redux in patriam Cyrenem oraculi immemor, eiusque crudelia facinora IV,164
Cambyſi Cyrenem tradidit tributariã IV,165
eius interitus IV,164
Archander Danai gener, Phthii Achæi filius II,98
Archandri vrbs II,97
Archelai, tribules V,68
Archelaus Ageſilai filius VII 204
Archeſtratidas Athenagoræ pater IX,89
architecti. Eupalinus III.60 Rhœcus *ib.* Mandrocles Samius IV.87
Archiæ & Lycopæ virtus ad Samũ III.55
Archias alius Archiæ Samii filius III,55
Archidamus Zeuxidami filius VI,71
Archidamus Anaxãdridæ filius VIII,131
Archidices nobilis meretricis fama per Græciam II.135
Archilochus Parius I,12
eius iambus trimeter *ibid.*
arcus vtendi Scytharum artificium I.73
arcus ab Æthiope Perſarum regi miſſus III.21,30
arcus Herculis IV,10
arcus ſemper intentus, rumpitur II.173
Ardys, Gygis filius, Sadyattæ pater, Sardium tyrannus, & eius geſta I.15
Areius pagus Athenienſium VIII,52
arena auroſa III,102
arenæ cumuli Cambyſis exercitum obruunt III 26
Argadeus, Ionis filius V,66
Argæus Philippi pater VIII,139
Perdiccæ filius *ibid.*
Argant homus Tarteſſi rex I,163
eius longæuitas *ibid.*
eius cum Phocenſibus amicitia I,163
argentum apud Scythas non in vſu IV.71
nec apud Maſſagetas I,215
argentum Aryandicum IV,166
argentiferax Lydia V.49
Argilus vrbs VII,115
Argiopius, loci nomen IX.56
Argippæi pop. qui eorum mores, victus &c. IV,23
Argis & Opis virgines Hyperboreę IV,35
earum hymni, ſepulcrum *ibid.*
Argiua. *vide* Ægina
Argo nauis ædificata IV,179
Argõ, primus Heraclidarũ, Sardiũ rex I,7
Argos olim Græciæ ciuitates omnes antecellens I,1
Argos vitis deſolatum à ſeruis tenetur VI.83
Argos Perſis quàm amica VII.150
ab Homero celebratum maximè H,28
Argi lucus à Cleomene incenſus VI,80
Argiuorum regio I.82
Argiui mercede à Piſiſtrato conducti contra Athenienſes I,61
eorũ totidem cũ c c c Lacedæmoniis contentio de agro Thyrea I,82
Argiuorum clades I,82
& eorum lex ideo tonſis capitibus eſſe velle donec Thyreas, recuperarent, & mulieribus aurum gerere interdictum I.82
Argiui muſica præſtantes inter Græcos III.131
Argiui contra Athenienſes ab Æginetis accerſuntur V.66
multã indicunt Æginetis, & recuſantibus, auxilia negant VI.92
Argiuorũ clades à Cleomene. VI.78,79
Argiuorum ſerui, res & magiſtratus, vrbe eã clade afflictã ſuſcipiunt VI.83, & à filiis cæſorum pòſt eiecti, Tiryntheм obtinent *ibid.* eorumque bellum diuturnum cum dominis *ibid.*
Argiuorum ſex millia à Lacedæmoniis interempta VII.148
cum Lacedæmoniis paciſci volunt, VII.148 ſed partem imperii à Lacedemoniis poſcunt in bello Perſico *ibid.*
oraculum conſulunt an auxilium contra Medos ferre debeant *ibid.*
nuncii ab iis Suſa miſſi VII.151
Perſam in Græciam accerſiſſe feruntur VII,152
eorum cum Perſis affinitas VII,150
mittunt nuncium ad Mardoniũ IX.12
Argiui contra Thebas cum Polynice militantes IX.27
Argiuæ feminæ à Phœnicibus raptæ I,1
Argiuarum mulierum furor & inſania IX.33
Argonautarum poſteri Minyæ, à Lemno eiecti, à Lacedemoniis recepti, & circa vtroſque acta IV.145 *&c.*
Ariantes rex Scytharum IV.81
Ariazus Gergis pater VII.82
Ariabignes, Darii filius, præfectus claſſi Xerxis VII.97.VIII.89. Xerxis frater VIII. 89. eius interitus *ibid.*
Ariaramnis Perſæ interitus VIII.90
in arida loca aquam quomodo per canalem deportarit Arabum rex III.9
Aridius Nerbalus dux in claſſe Xerxis VII.98
Aridolis Alabandenſiũ tyrannus VII.195
Ariena Alyattis filia I.74
Aſtyagi nubi fœderis cauſſa ſeruãdi *ib.*
arietes Thebanis Ægyptiis ſacri II.42
Arii pop. III.93
eorum in exercitũ Xerxis armatura & dux VII.65
Arii olim dicti Medi VII.62
arima Scythæ vnum vocant IV.27
Arimaſpi III.116
viri vnoculi III,116.IV,27
qui & vbi III,1.6.IV,13
Arimaſpei verſus IV.14
Ariomardus, Artyphii germanus, Caſpiorum dux VII.67
Ariomardi, Darii & Parmyis filii VII. 78
dux Moſchorum & Tibarenorum *ibi.*
Arion Methymnæus, citharœdus I.23
primus docuit dithyrambum *ibid.*
de delphino inſidente Arione I.24
eius donarium apud Tænarum I.24
Ariphron Xanthippi pater VI.131.136 VIII.131
Aripithes rex Scytharum IV.78
eius interitus *ibid.*
Arisba Methymnæis ſubiecta I.151
Ariſtagoras Cumæus IV.138
Ariſtagoras Cyzicenus IV.138
Ariſtagoras, Molpagoræ filius, Hiſtiæi gener, ac conſobrinus V.30
Mileti procurator *ibi.*
à Naxiis exulibus ſollicitatur ad eos reducendos *ibid.*
rebellionis Ionicæ autor V.36.37
circa eum & Naxios acta V.33.34
manifeſto à Dario deficit V.37
iſonomiam inſtituit, & tyrannos euertit, quaſi ipſe alienus à tyrannide V.37,38
Spartam miſſus ad ſocietatem comparandam V. 38. & eius cum Cleomene acta V.49.50.51
Sparta fruſtra excedit V.51
Athenas venit, eoſque ad belli ſocietatem inducit V.97
Pæones ad defectionẽ ſollicitat V. 98
expeditio eius contra Sardis V.99.100 VII.8
turbis tantis commotis, conſilii inopia laborat V.124
eius interitus V.126
Ariſtagoras Heraclidis filius Cumæus captus V.37 dimiſſus *ib.*
Ariſtagoras Hegeſiſtrati pater IX.89
Ariſteas Adimanti filius VII.137
Ariſteas Proconneſius, verſificator, Caſtrobi filius IV, 13. 15 *vbi* de eius præſtigiis.
eius ſtatua IV.15
Ariſtides Lyſimachi filius VIII.79.95
Athenienſis, in exilium à populo eiectus VIII.79
Themiſtocli haud amicus VIII.79
ſimultatem miſſam facit pro bono cõmuni patriæ *ibi.*
vir optimus Athenienſium atque iuſtiſſimus *ibid.*
nũcium affert Græcis, eos vndique ad Salaminem circũuentos VIII. 79.81
Perſas multos interficit VIII.95
dux Athenienſiũ ad Platæas IX.28
Ariſtocrates, Caſambi pater VI.73
Ariſtocyprus, Soliorum rex VI.115
eius interitus *ibid.*
Ariſtodemus rex Laced. IV.147.VIII.131
eius interitus VI.52
Ariſtodemus Spartiata à Leonida remiſſus emanet è prœlio VII.229.230
fugax dictus, & probro notatus VII,231
infamiam in pugna ad Platæas delet VII.231.IX. 70. in qua occumbens honore defunctorum caret ob detractores IX.70
Ariſtodemus, Ariſtomachi filius VII.204
Ariſtodicus, Heraclidis filius, Cumæus I.158
oraculum vt eruerit I.159
Ariſtogiton & Harmodius Gephyræi, interfectores Hipparchi V.55
Ariſtolaidis filius Lycurgus I.59
Ariſtomachus Cleodæi filius VI.52.VII. 204.VIII.131
Ariſton Byzantius IV.138
Ariſton rex Spartæ I.67.VI 6
circa eius vxores duas & tertiam acta VI.61.62.63
quo commento ab amico Ageto vxorem abduxit VI.63

eius dictum ſuper filio nato Demarato VI.63
eius vxor ex heroe Aſtrobaco grauida VI,69
Ariſtonice Pythia VII,140
Ariſtonymus Cliſthenis pater VI,126
Ariſtophantus, Cobonis pater VI.65
Ariſtophilides Tarētinorum rex III,136
Arizanti Medorum gens I.101
arma ſacra ſponte extra templū Delphicum apparent VIII.37
Armenii cum Xerxe militantes VII.73
eorum armatura & dux *ibid.*
Armenii pecuarii I.194.V.49
Armenus mons I.72
Arpoxais Targitai apud Scythas filius IV.5
ab eo oriundi Scythæ IV,6
Arſames, (vel potius Arſaces) pater Hyſtaſpis I.209.VII.11
Arſames Darii filius & Artyſtonæ Cyri filiæ, dux Arabū & Æthiopū VII.69
Arſamenes Darii filius, Vtiorum & Mycorum dux VII.68
artaba, menſura Perſica I.192
Artabanus Hyſtaſpis filius, Darii frater, Xerxis patruus IV.83
bellum contra Scythas Dario diſſuadet IV.83
eius oratio qua Xerxi diſſuadet bellū Græcis inferre VII.10.11
ei⁹ miſū in ſolo regio ſomniū VII.17 18
eius de Xerxis expeditione, & copiis cumque Xerxe colloquiū VII,46, 47.48 *&c.*
Suſa à Xerxe remiſſus, cōmiſſo regno VII.52.53
Artabanus Artiphii pater VII.66
Artabanus Baeaſacis pater VII.76
Artabates Pharnazatris pater VII.65
Artabazus Pharnacis fil. Choraſmiorum & Parthorum dux VII. 66. VIII,126
cū Mardonio remanet in Europa *ibid.*
Potidæam obſidet VIII.127
Olynthum capit VIII.12
ad Potidæam maris æſtu & reſtagnatione male affligitur VIII.129
diſſuaſor relinquendi in Græcia Mardonii & pugnæ contra Græcos à Mardonio ſuſcipiendæ IX.60.65
eius fuga, defuncto Mardonio IX,65 *& ſeq.*
fuga quomodo per Theſſaliam ſit elapſus IX,88
Artace vrbs IV.14. incenſa VI.3
Artachæus Atrei fil. VII,21
Artachæus, Horaſpis pater VII.63
Artachæus Artayntæ pater VII,130
Artachees foſſę apud Acanthum faciendæ præfectus VII, 117
eius ſtatura *ibid.*
interitus & funus *ibid.*
ei ſacrificant Acanthii ex oraculo *ib.*
Artachæus Artayntæ pater VII 130
Artæus Artachæi pater VII.21
Artæus Azanis parer VII.66
Artæi olim, iidem qui Perſæ VII.61
Artaphernes Darii frater, Sardibus præfectus V.25.30.73
ſolicitatur ab Ariſtagora ad reducendos Naxiorum exules V.131
vna contra Ionas delectus imperator, res quę geſtæ V.25
eius ad Ariſtagoram dictum VI.1
Artaphernes, Artaphernis filius, contra Athenas & Eretriam miſſus VI. 94
idem Datis ad Marathonem collega, VII.74
dux Lydorum & Myſorum in exercitu Xerxis *ibid.*
Artaxerxes filius Xerxis VII.106 VII.151
quid nomen ſignificet VI.98
Artayctes, Cheraſmis fil. dux Macronū & Moſynœcorum VII.78
Seſti præſes *ibid.* & IX.115
eius facinora nefaria VII.33. IX. 115
obſidetur Seſti IX.115
capitur à Græcis IX.118
ſuſpenditur ab Athenienſibus VII.33 IX.119 (IX.119
Artayctæ filius coram patre ſaxis obrutus
Artayntes Artachæi fil. dux claſſis à Xerxe relictæ VIII 130 eius fuga IX.101
probis impetitus à M. ſiſte, contra eum ſtringit acinacem IX.106
Artaynta, Maſiſtæ filia, Dario filio à Xerxe collocata IX.107
eadem tamē amaſia Xerxis IX.107.108
Arteatæ Perſarum genus I.125
Artembares vir inter Medos clarus I,114. 115.116
Artembares auus paternus Artayctæ IX.12. inſtruit Perſas qua oratione à Cyro petant meliorem regionem ſibi eligere liceat *ibid.*
Artemiſia contra Græcos expeditionem ſequuta VII.99
eius genus & animi præſtantia, virilitas *ibid.*
eius imperium *ibid.*
eius naues poſt Sidonias illuſtriſſ. *ibi.*
ſententiæ inter ſocios optimæ *ibi.*
conſilium de non tentanda ad Salaminem pugna VIII,68
eius facinus in pugna nauali VIII,87,88
eam inſequitur Aminias Pallenęus, & vt ſeruata VIII,93
præmium propoſitum ei qui viuā cepiſſet, & quantum *ibi.*
in conſilium à Xerxe adhibita ſeparatim VIII,101,102
deducit liberos regios VIII,103
Artemiſium IV.35, VII,175
Artimpaſa, Venus Scythice IV,59
Artiſcus amnis IV.92
Artobazanes, Darii filius cū Xerxe fratre de regno contendit fruſtra VII.2,3
Artochmes Darii gener VII.73
Artontes, Bagæi pater III,128
Artontes, Mardonii filius IX.83
Artoxerxes quid ſignif. VI,98
Artybius vir inter Perſas eximius V.108
equus ipſius bellicoſus V,111
Artyphius filius Artabani VII,66
Artyphius Ariomardi germanus VII.67
Artyſtona Cyri filia III,88, VII.69
arura quid apud Ægypt. II.168
Aryandes Ægypti prætor eiuſque interitus IV,166
Aryandicum argentum IV,166
Aſbyſtæ Libyes IV.170
Aſcalon Palæſtinæ vrbs I.105
aſchy, liquoris genus IV,23
Aſia, Promethei vxor IV.45
Aſiæ magnitudo deſcripta qualis & quāta IV.37,38.39.40
vnde nomen acceperit IV.45
peruestigata à Dario IV.14
Lybiæ par, præter eam quæ ad ſolem orientem *ibidem.*
India tenus habitatur IV.40
Aſiæ termini II.17
Aſiam Perſæ putant ſibi neceſſitudine coniunctam I.4
Aſiæ ſuperioris imperio quamdiu potiti Aſſyrii I.95
Aſia ſubacta à Phraorte I,102
Aſiæ imperiū amittunt Medi, eoq. Scythæ potiuntur I. 104. 105. idque quando Medi recuperarunt I.106
Aſiæ quædam planities III.117
Aſias tribus, Sardibus ſic vocata IV.45
Aſina ciuitas VIII.73
aſini Armeniorum in nauigiis Babylonē commeantium I.194
aſini in Scythia nonnulli IV.28.29
aſinorum vocem & formam equi Scythici non ferunt IV.129. aſini cornibus præditi vbi IV.191. aſini nunquam bibentes vbi IV.192
aſinarii cum matre Demarati concubitus falſo ſparſus VI.68.69
Aſius Cotyis filius IV.45
Aſmach, quid II,30
Aſonides nauarchus VII.181
Aſopii pop. IX.15
Aſopus amnis VI.108. VII.200. IX.15.29
Aſopodorus Timandri filius IX.68
Aſpathines è Perſarū primoribus III.70
in femore percuſſus à mago III.78
aſphaltus Babylonica I.179
aſphaltus vbi è puteo hauritur VI.120
Aſſa vrbs VII.122
Aſſeſus, & Aſſeſia Minerua I.19
Aſſyria II.17. IV.39. eius ſiccitas I.93
oppida habet magna & celeberr. I.178
Aſſyrii à Græcis dicti Syrii VII. 63. quamdiu Aſiæ ſuperioris imperio potiti I.95. ab iis Medi deficiunt *ibi.* eoſque ſubigunt I.106. eorū bellū cū Phraorte I.102. cum Cyaxare I.103
eorum arma in exercitu Xerxis VII.62
eos aggreditur Cyrus I.177. *&c.*
Aſtacus Melampi pater V.67
Aſter, Anchimolii pater V.63
Aſtrobaci herois conditorium VI.69
Aſtyages, Medorum rex I.46.73.107
auus maternus Cyri I.34. acerbe imperat Medis I.123. magos cruci figit I. 128 à Cyro bello victus & captus I. 75.128. *&c.* Arienam vxorem ducit I.74. eius ſomnia I. 107.108 geſta cum filia Mādane *ibi.* Harpago filiū comedendū proponit I.119
Aſtyagis & Crœſi affinitas vnde I.73
Aſychis rex Ægyptiorum II.136
res ab eo geſtæ & pyramis eius *ibid.*
aſylum Herculis II.113
Atarbechis vrbs II.41
Atarnes vrbs VII.2
Atarnitis regio VI.28.29
Atarneus ager I.160. VIII.106
Atarnes fluuius IV.49
Atarnes, Hyſtaſpis filius VII.224
Athamas Æoli filius inito cū Inone cōſilio, necē Phrixo machinatur VII.197
Athenades Thrachinius VII. 213
Athenagoras, legatus Samius IX.89
Athenæ, Ionicarum vrbium ſola quondam inſignis I.143, laudatæ ab Homero H.28
oppreſſæ tyrānide à Piſiſtrato I. 59.60
tyranni de liberatæ V.55. *&c.* 64.65
captæ à Xerxe VIII.51
iterū à Mardonio captę & incēſæ IX.513
Athenarum arx occupata à Cleomene V.2. incenſa à Perſis VIII.53
Athenienſium origo vetuſtiſſ. VII.161
eorum diuerſis temporib. diuerſæ appellationes VIII.44
in logico genere præcellunt I.56 & Ione appellitari nolebant I.143
Ionib. auxiliātur aduerſus Perſas V.97
Iones ab illis deſeruntur V.103
inter Græcos ſapientia primi I.60
eorum prudentia in bello Xerx. VIII. 3. IX.27
eorum virtus in prœlio IX.70.101
laus fortitudinis ad Marathonem VI. 112.113. IX.27
Athenienſ. trecentorum virtus IX.21
Athen. Græciæ liberatores, & regis expulſores VII.139
nautici neceſſitate facti VII.144
eorum vires è nauibus quantę VIII.61
Athenienſib. leges à Solone cond. I.29
eorum vxores vxorem & liberos Lycidæ lapidib. obruerunt, poſt obrutum à ſuis maritis Lycidam IX. 5
earum veſtis mutatio V.87
Arhe. vxores à Pelaſgis captæ VII.138
Athenienſium prytaneum I.146
quando tribuū apud eos nomina fuerint immutata V.69
Athenienſium panegyries VI.11
nunquam ſolū mutarunt I.56, VII.161
eorum cum Mitylenæis pugna V.94
reditus metallici ex Laureo VII.144
ſub tyrannis infirmi V.68 91
Græcorum præſtantiſſ. I.56
periti in oppugnandis muris IX,69
Tegeatis præſtantiores VIII.27.28
cum Æginetis geſta V,48 *&c.* VI.49. *&c.* 87. VII.145
in Atheniens. & Æginetarum præſidio mare

mare contra Xerxem VII.203
Athenienſes in pugna nauali præſtantiſſ. poſt Æginetas VIII.93
Græcorum præſtantiſſ. pugna nauali ad Eubœam VIII.17
eorum prœlium cum finitimis apud Eleuſinem I.30.
contra Peloponnenſes egrediuntur V.74 *&c.*
eorum cõtra Caryſtios bellum IX.104
Seſtum obſident IX.113
vrbem ſuam deſerũt bello contra Xerxem VIII.41
Sardis mittunt ad contrahendam cum Perſis ſocietatem, & Dario terram & aquam promittunt legati V.73
Sardis inuadunt VII.1.8
apud Darium infimulati VI.94 & contra eos expeditio ſumpta VI.94
in Salaminẽ quomodo trãſierint IX.6
Athenienſiũ legatio Spartã miſſa IX.7
Attica oppreſſa à Piſiſtrato I.59
Atticam quater ingreſſi Dores V.76
Atticæ magnam partem vaſtant Perſæ VI.102.
Attica multo magis ad auſtrum vergit quam Lemnus VI.139
Attica regio non equitabilis IX.13
Attica gẽs, Pelaſgica, in Helleneſ trãſiens, linguã Pelaſgorũ perdidit I.57
Atticus medimnus I.192. medimnus farinæ, *non adiecto vocab.* Atticus VI.57
Atticarum mulierum cædes VI.138
Athos mons VI.44.VII.21
eius deſcriptio VII.22
circa Athon iactura claſſis Perſicæ VI, 44.95. VII.21
effoſſus à Perſarũ copiis VII.21. *&c.*122
Athres fluuius IV.49
Athribitana plaga II.166
Atlas fluuius IV.49
Atlas mons IV.184
eius deſcriptio *ibid.*
Atlantes homines innominati eorumque deſcriptio IV.184. vnde dicti *ibid.*
Atlanticum mare I.203
Atoſſa, Cambyſis ſoror & Smerdis, eadẽ Cambyſis vxor & magi, poſt Darii III.68.88
eius vlcus in mamilla à Democede ſanatum III.133.134
potentia eius apud Darium VII.3
Atramyttium vrbs VII.42
Atrayntes, Iæamitis filius. VII.67
Attaginus Mardonium conuiuio excipit Thebis IX.15
eum ſibi dedi volunt Græci victores IX.85. ipſe profugit IX.87
Attica, *vide poſt* Athenæ *&* Atheniẽſes.
Atys Cræſi filius, adoleſcens eximius I.34.35
eius interitus I.43
Atys, Lydorum rex, Manis regis filius, Lydi & Tyrrheni pater I.7.94. VII.74
AVcuatæ Scytharum genus IV.6
AVras & Atlas fluuii ex Hæmi iugis fluentes IV.49
auri maiorem partem quomodo Indi ſibi comparent à formicis III.102.103. 104.105
auri magna copia in ſeptentrionalibus Europæ plagis III.116
auri ramenta è Tmolo I.93
auri ramenta è quodam lacu vt virgines è limo extrahant IV.195
auri immẽſa vis à Gyge Delphis dicata, quod inde denominatur Gygæum I.14
ex auro & argẽto vbi primum percuſſi nummi I.94
auri creber vſus, in armis & ornatu equorum apud Maſſagetas I.215
auro & argento conſtrati lecti, tentoriaque referta in exercitu Perſ. Mardonii IX.79
auro oneratus Alcmæon VI.125
aurum ſacrum Scytharum IV.7
auro merces vt commutant Carthaginenſes cum Libybus IV.196
autũ vili mercantur Æginetæ à ſeruis Laced. IX.79
auri theſauriſmus regum Perſ. III.96
aureus tripes apud Delphos IX.80
aurea phiala in bálteo Herculis IV.10
aurei crateres & Phialæ, & alia vaſa potoria *&c.* Perſarum in exercitu Mardonii X.29
aurea pocula oblata ſibi Cleomenes recuſat accipere III.148
aureum aratrum, iugũ, ſecuris, & phiala, cælo delapſa in Scythiam IV.5
aureæ compedes Democedi donatæ III.130
aureę compedes apud Æthiopes III.23
aurea metalla IX.74
aurea platanus ac vitis VII.27
auroſa arena, quæ à formicis egeritur III.102
aures hominibus magis incredulę quam oculi I.8
aure ignominiæ cauſſæ pręciſæ II.162 III.69.118
autes ſibi præcidit Zopyrus III.154
in auribus animum habitare VII.39
AVſchiſæ Libyes IV.171.
AVſes IV.180
aratores IV.191
auſter pluuioſiſſimus ventus II.25
Pſyllos contra ſe bellãtes arena obruit IV.173
Autefion Tiſameni fil. IV.147.VI.52
Autodicus Cleadis pater IX.84
AVtomoli qui II.30
Autonous & Phylacus heroes, eorumque fana VIII.59
Auxeſiæ & Damiæ ſimulacra V.82.83
Axius fluuius VII.123
Azanes Artæi fil. Sogdorum dux VII.66
Aziris, à Cyrenæis habitata IV.161
Aziriſtus inſula IV.155
Azotos, Syrię vrbs, diutiſſimam inter omnes obſidionem ſuſtinuit II.157

B

Babylon vrbs celeberr. & validiſſ. Aſſyriæ I.178
eius ſitus & magnitudo *ibid.*
eius centum portæ I.179
vt extructa I.179.180.181. *&c.* vbi eius deſcriptio.
primo capta à Cyro I.191
eius potentia, qua tertiam Aſiæ partem æquat I.192
eius principatus ſiue ſatrapia longe maxima I.192
ſecundo capta à Dario poſt diuturnam obſidionem III.158
eius muri & portæ deiectæ III.159
Babyloniorum leges I.196.198.199
eorum amictus & cultus I.195
eorum nauigia I.194
ſepulchra & luctus funebres I.198
cũ mulierib. fœdus miſcẽdi mos I.199
eorũ tres tribus nullo alio niſi piſcib⁹ victitant I.200
à Babyloniis Græci q̃ acceperint II.109
eorum cura erga ægrotos I.197
eorum ablutio poſt coitum I.198
eorum fœdus cum Cræſo initum I.77
eorum cũ Cyro conflictus & fuga I.190
eorũ rebellio ſub Dario adque bellũ apparatus I.I. 150. obſidentur diu, III.151. &c.
mulieres ſtrangulant fere omnes ne rẽ frumentariam obſeſſorum abſumant III.151
eorũ tria millia patibulis affixa III.159
Babylonis reginæ duæ inſignes I.184.185
Babylonicarum virginum auctio I.196
Babylonicæ regionis feracitas I.193
Babylonicum talentũ quid valeat III.89
Bacchus, Ægypt. Oſiris II.42
eius feſtũ, ſacra, phalli I.150.II.48.49
Bacchanalia Scythæ cur improbẽt IV.79
bacchantium vox VIII.65
Bacchica & Orphica II.81.IV.79
Bacchiadæ apud Corinthios V.92
Bacidis oraculum VIII.20.77.96
Bactrii in Xerxis exercitu militantes, & eorum dux & armatura VII.64
eorum equites *ibid.*86
Bactriana natio I.153.III.92
Badres Paſargades nauticis copiis dux contra Barcæos IV.167
Badres Hyſtanis filius, Cabeleum & Milyarum dux VII.77
Bagæus, Artontis filius, ad Oroetem interimendum delectus III.128
Bagæus Mardontis pater VII.80
Bagaſaces Artabani filius, dux Thracum VII.76
balteus Herculis, in extrema commiſſura habens phialam auream IV.10
barba prolixa naſcẽs ſacrificæ ſeu antiſtitæ Mineruæ, res ominoſa I.175. VIII.104
barbara gens minus dextra quam Græca, *vel potius*, minus dexteritatis habet I.60
barbaros, potius quam Græcos in mortuum ſæuire decere IX.78
barbarorum vociferatio in pugna IX.58
Barce oppid. III.91
eius origo & conditores IV.160
obſeſſa à Perſis IV.200
Barcæi Cambyſi ſe dedunt III.13
interficiunt Arceſilaum IV.164.167
circa eos & Perſas acta IV.201. *&c.*
ſubacti à Pheretima, Arceſilai matre, miſere tractati IV.202.203
ad Dariũ tranſportati, vicum Bactrianę regionis incolũt cui quoque Barce nomen IV.204
Bares dux nauticus Perſ. Cyrenẽ vult diripi, cui obſtat Amaſis IV.203
baris nauigii nomen II.96
Baſilides Herodoti cuiuſdam pater VIII.132
baſſaria, feræ quædam IV.192
batrachomyomachia Homeri II.24
battus Libyca lingua rex IV.155
Battus rex, Polymneſti filius ex Phronima concubina IV.150.155
eius vitium linguæ, IV.155
vnde dictus ſit Battus IV.155. quot annos regnauit IV.159
Battus claudus, Arceſilai ſucceſſor IV.161
Battus tertius felix appellatus IV.159
Battiadæ inter ceteros Barceos cur non direpti IV.205
beatus ante obitũ nemo appellãdus I.32
beatus ex viuentibus nemo I.86
Beatorum inſula, regio ſic dicta III.26
beccos, panẽ Phryges vocant, eaque prima vox à pueris edita in loco ſolo educatis II.2
bellariis multis vtuntur Perſæ I.133
è bello & rapto viuere, pulchrum apud Thraces V.6
Belus Nini pater I.7
Belus Cephei pater VII.61
Belides portæ Babylonis III.155.158
benemeriti de rege, Oroſangæ Perſis dicti VIII.85. honoresq; conſequuntur III.154
benemeriti ſeu benefici Spartiatarũ I.76
Bermius mons VIII.138
Beſſi vaticinantes VII.111
beſtiæ apud Ægyptios ſacræ II.65. *&c.*
Bias Prienæus, I.27
eius ſalubertimum conſilium Ionibus datum I.170
Bias Melampodis frater IX.33.
bibli olim de pellibus V.58
Biſaltes, Apollophanis filius, Abydenus VI.26
Biſaltia regio VII.115

Biſaltecorum regis eximium facinus in filios qui contra Græciam militarant VIII.116.
Biſanthe vrbs in Helleſponto VII.137
Biſtones pop. Thraciæ VII.110
Biſtonis lacus VII.109
Bitonis & Cleobis hiſtoria I.31
Bithyni à Cræſo ſubacti I.28
Bithyni, Thraces in Aſia dicti VII.75
Bœbeis lacus (*vel potius* palus) VII. 119
Bœotia II.49.V.57
Bœoti ad Thermopylas VII.202
Œnoen & Hyſias occupant V.74
Chalcidenſibus auxiliantur contra Athen. V.77
ſed infeliciter *ibid.*
cum Medis vniuerſi ſentientes VIII, 34
eorum equitatus quantopere, iuuerit Mardonii milites fugientes IX.67
Boges præfect. Eionis VII.113
Xerxi fidelisſimus VII.107
in rogum ſe coniicit VII.107
Bolbitinum oſtium II.17
Boliſſus, loci nomen H.23.24
bonis hominibus vſuenit vt malos habeant ſeruos VIII.68
Boreas Athenienſium gener VII.189
ab iis contra Xerxem inuocatus VII. 189
eius vxor Orithyia *ibid.*
eius delubrum *ibidem*
Boryſthenes fluuius IV.25.47
eius deſcriptio IV.53
Boryſthenitæ IV.18.53
eorum emporium IV.17
boryes feræ vbi gignantur IV.192
boues mares Ægyptii immolant, feminæ ſacræ ſunt II.8.41
boues immolandos vt explorent Ægyptii II.38
boum ſepulturæ apud Ægyptios II.41
bos lignea inaurata Mycerini filiæ ſepulcrum II.129
bos apud Cyrenæos etiam ſacra propter Iſidem IV.186
bobus vbi cornua non ſuccreſcant IV.29
boues præpoſtere paſcentes, cornua inflexa anterius habentes IV. 182
boues agreſtes prægrandibus cornibus VII.126
Boſporus Cimmerius IV.12.100
Boſporus Thracius à Dario pōte iunctus IV.83.85.86.*vbi &* eius dimenſio.
Bottiæi, populus VII.185.VIII.127
Bottiæis terra ſiue Bottiæicus ager VII. 123.127
Branchidæ, populus, vbi oraculum Apollinis I.46.42.157
Brauron Athenienſium IV.145.VI.138
Briantica regio, ante Galaica VII.108
Brongus fl. IV.49
Brunduſium vrbs IV.99
Bryges, qui poſtea dicti Phryges VII.73
Brygi, populus VII.85
bubali IV.192
Bubares Perſa, Megabyzi filius V.21. VII.21.VIII.136
Bubaſtis vrbs II.59.137.156
Bubaſtis Ægyptiace, Diana II.137.156
Bubaſtiana plaga II 166
Bucolicum oſtium Nili effoſſum II.17
Budii, Medorum gens I.101
Budini populus IV.21.108
eorum mores *&c.* IV.108
Bulis Spartiata, Nicolai filius VII. 134
offert ſe ſponte ad Talthybii iram placandam, vna cum Sperthie: & eorum acta VII.134.135.136.137
Bura Achæorum opp. I.145
Buſæ, Medorum gens I.101
Buſiris vrbs II.59.61.
Buſiritana plaga II.165
Butus (*vel potius* Buto) vrbs Ægypti, vbi oraculum Latonæ II.59.63.155
Byblesia I.174
bylus Ægyptiorum eiusque deſcriptio II.92
Byzantium ab Ionibus ſubactum V.103
Byzantii ab Otane capti V.26

C

Cabales gens Libyæ IV.171
Cabalii, populus III.90
Cabelees Meones, qui & Laſonii, cum Xerxe militantes, & eorum armatura & dux VII.77
Cabirorum ſacra II.51
eorum templum Cambyſes profanat III.37
Cadmus Agenoris fil. IV.147.V.59
Semeles pater II 45
Theram appellit IV.47
venit in Bœotiam II.49
Cadmei I.146
Pelargos eiiciunt I.56
Cadmei ab Argiuis eiecti V.57.61
in eos expeditio Athenienſium IX.27
Cadmeæ litteræ V.59
Cadmea quædam victoria Phocenſibus obtigit I.166
Cadmus Cous, Scythis filius, homo iuſtitiæ amantiſſ. VII.163.164
Cadytis, magna Syriæ vel Palæſtinæ vrbs II.159.III.5
à Neco rege occupata *ibid.*
vrbs non minor quàm Sardis III.5
Caicus ager qui erat Myſorum VI.28
Caicus fluuius VII.42
Caira veſtis V.88
Calantiæ Indi III.97.*vide* Callatiæ.
calaſiris veſtis nomen II.81
Calaſiries Ægyptii pugnatores II. 164. IX.31
ſoli arti militari operam dant, II.166. 168.*vbi & alia*
Calaſiricum plagæ II.166
Calchas VII.91
calculorum ludus inuentus à Lydis I.94
Callatebus vrbs VII.31
Callatiæ, Indi parentibus veſcuntur. III. 38. *at cap.* 97. *vocantur* Calantiæ
Calliæ Phenippi filii odium in tyrannos VI.121
ſolus bona Piſiſtrati Athenis eiecti auſus emere *ibid. vbi alea de eodem* 122
filiabus nuptum dat ex Athenienſibus quem quæque deligat VI.122
Callias Eleus Iamideorum vaticinus V. 44.45
Callias Hipponici filius VII 151
Calliades ſummum Athenis magiſtratum gerit VIII.51
Callicrates eiuſque virtus & moribundi dictum IX.71
eius ſepulcrum apud Lacedæmonios IX.84
Callimachus Aphidnæus polemarchus VI.109
eius virtus & interitus VI.114
Callipidę populus Scythiæ: idem & Græcoſcythæ IV.17
Callipolitani pop. VII.154
Calliſta inſula IV.147
calui populi ab ipſo natali, itidemque feminæ caluæ IV.23
calui pauciſſimi apud Ægyptios, & cur III.12
caluitiem quid impediat III.12
Calydnii pop. VII.99
Calyndenſium nauis demerſa VIII 87
Calyndici montes I.172
Camarina quondam Syracuſanorum VII.154
euerſa à Gelone VII.156
Cambyſes Cyri pater I.46.107.112.207 VII.11
ei in matrimonium tradita filia Aſtyagis I.107
Cambyſes rex Pers. Cyri & Caſſandanæ Pharnaſpo genitæ filius I.208.II.1.III. 2. eius genus ſibi vendicant Ægyptii III.2
regnum Cyri ſuſcipit II.1
eius in Ægyptios expeditio *ibidem* & III.1. *&c.* quidque eum præcipue mouerit ad hanc expeditionem III.1. 2.3.4
Ægypto potitur I.181.III.7.*&c.*
cum Arabum rege fœdus init III.7.9
ei dederūt ſe Libyes, Cyrenæi ac Barcæi munera mittunt III.13
triplex mouet bellum III.17
exploratores mittit ad Æthiopas III. 20
temeraria & infelix expeditio in Æthiopas III.25
iubet Ammonios diripere & Iouis oraculum incendere III.25
Cambyſis inſania III. 25.29.30.33.34 38
Apim Deum vulnerat lethaliter III. 29
fratrem occidi curat ex falſo ſomnio III.30.61
ſororem, eandemque vxorem, interficit III.31.32
morbo ſacro laborat ab ipſis natalibus III.33
eius violentia, & inde ſcelera III.34 35
religionis deriſor III.37
eius fatum, & imprecationes in ſe III. 64.65
eius interitus III.66
cur Dominus à Perſis appellatur III 89
Cameirus ciuitas I.144
cameli I.80.III.103.VII.86
cameli Indorum *ibi.*
id animal non ſolent inuadere leones VII.125
camelos timent equi I.80
Camicus oppidum, eiuſque obſeſſio VII. 169 170
caminus poematio Homeri H.32
Campſa vrbs VII.123
canales coriacei miræ longitudinis III.9
Canaſtræum promontorium VII.122
Candaules Myrſi filius, Sardium tyrannus I.7
Myrſilus à Græcis cognominatus *ibi.*
vxorem ſuam conſpici nudam à Gyge vult I.8.9.10
vxoris & Gygis conſilio & dolo interimitur I.11.12
Candaules alius Damaſithymi pater VII, 98
Canes mons VII.42
canes cuſtodes domus H.22
canes Indici I.192
Canobus II.97
Canobicum Nili oſtium II.17.113.179
caput nullam futuram habens IX.82
è capitibus inimicorum cæſorum potant Scythæ IV.65
capita animantium non deguſtant Ægyptii II.39
capita Ægyptiorum cur firma, Perſarum vero fragilia III.12
Capita quercus, locus ſic dictus, aliter, Tria capita IX.58
Cappadociæ fertilitas I.73
Cappadoces à Græcis Syri nominati I. 72.V.49.VII.72
Cappadocibus bellum infert Cræſus I.73
Capras Mendeſii cur non mactent II.42 46
Caprarii in honore apud Mendeſios II.
Capripedes homines IV.25
Capreæ & bubali apud Libyas IV.192
Captiuorum immolatio apud Scythas

IV.62 & apud Tauros IV.103
Car fratres habuit Lydum & Myrum I. 171
Caria, pars Ianiæ I.142
à Persis capitur VI.25
Cares olim Leleges, eorumque status antiquus I.171
eorum tria inuenta I.171
aiunt se aborigines I.171
à Cræso subacti I.28
subacti & ab Harpago I.174
quidam Ægyptum incolentes II. 61 152.154 III.11
eorum à Persis defectio & pugnæ V. 117.118.119.120
naues & armatura in Xerxis exercitu VII 93
Caricarum mulierum factum contra maritos I.146
Carius Iuppiter I.171.V.66
Carcinitis vrbs IV.55.99
Cardamyla Laconica VIII.73
Cardia vrbs VI.33.VII.58 X.114
Carina vrbs VII.42
Carinus Euæneti pater VII.173
Carnia festa VIII.206
Carpathium mare III.45
Carpis fluuius IV.49
Carthaginensium bellum cum Phocensibus I.166
iis vult bellum inferre Cambyses, sed omittit III.17.19
colunt imaginem Amilcaris VII 167
Carystus opp. IV 33. obsessa VI.99
Carystii se dedunt Persis VI.69
pecuniam dant Themistocli exigenti VIII.112
contra Athen. bellum gerunt IX.104
eorum ager vastatur VIII.121
Casambus, Aristocratis filius, Atheniensibus traditus ab Æginetis VI.73
casia vbi & quomodo nascatur & metatur III.110
Casius mons II.6.158 III.5
Casmena oppidum VII.155
Caspatyrus vrbs III.102. IV.44
Caspii III.92.93
eorum armatura in exercitu Xerxis VII.67 67
eorum equites VII.86
Caspium mare I.202.203
Cassandane Cyri vxor, mater Cambysis II.1.III.2.
Cassiteros. *id est, stannum* III.115
Cassiterides insulæ III.115
Castalia loci nomen VIII.39
Casthanæa vrbs VII.183.188
Castor & Pollux Tyndaridæ II.43
excepti ab Euphorione domo VI 127
castores in quo lacu capiantur IV.109
eorum testiculi morbis matricis auxiliantur *ibid.*
Castra Tyriorum, locus sic dictus, II.112
Castra, nomen loci Ionibus & Caribus ad habitandum in Ægypto dati II. 154
Castrobius, Aristeæ pater IV.13
Catadupi Ægypti, vel potius Catadupa II.17
Cataractes amnis Mæandro par VII.26
Catiari & Traspies, Scytharum genus IV.6
Caucasus mons I.203.204 III 97
Caucones pop. I.147.IV.148
Caunus ab Harpago capta I 176
ad Ionas deficit V.103
Caunii eorumque genus & mores I.172
Cayster fl. V.100
Cebreniorum origo H.20
Cecrops rex VIII.44
vnde Cecropidæ dicti Athenienses *ibi.*
Ceiorum cœnaculum Delphis IV.15
Celænæ, vbi Mæandri fontes VII.26
Celees socius Dorici V.46
Celtæ populus I.33
omnium extremi in Europa ad solis occasum IV.49
Centum appellatæ insulæ I 151
Coes VIII.76
Cephenes olim, qui Persæ VII.61
Cepheus Andromedæ pater VII. 61, 150
Cepheus Beli fil. VII,61
Cephissus Thyæ pater VII.178
Cephissus amnis VIII.33
Ceraunius sinus I.174
Cercasorum vrbs II.15.17.97
Cercopes Homeri H.24
Cercopæn hedræ VII.216
Ceres, Ægyptiace Isis II.156
cum Cerere alea ludit Rhampsinitus rex II,122
Ceres & Bacchus inferorum principes II.123
Cereris templum in Scynthia IV.53
Cereris Eleusiniæ templum IX.61.96 100. & lucus IX.64
Amphictyonidis templum VII.200
Achæiæ templum & origia VI.62
Cereris legiferæ sacra VI.16
Cereris & Proserpinę solennia VIII. 65
cerui in Libya nulli IV.192
Chalcedonii cur cæci à Megabyzo dicti IV.142 ab Otane capti V.26
Chalcidenses oram Atticam populantur V.74. Olynthum obtinent VIII. 127. illis opem ferunt Milesii V.99
Chalcidicum genus VII.185
Chaldæi VII 63
Chaldæi inter Assyrios VII 63
Chaldæi sacerdotes I,181.183
Chalestra, vrbs VII.123
Chalybes à Cræso subacti I.28
champiæ crocodili dicti II.69
Charadra oppidum VII,33
Charaxus, vir Mitylenæus, Sapphus frater II.35.IV.135
Charilus EVnomi filius VIII.131
Charopinus Aristagoræ frater V.99
Chemmis insula, II.156
Chemmis oppidum grande Thebaicæ prouinciæ II.91
Chemmitæ II.91
Chemmitana plaga II.165
Cheopes *vel potius* Cheops, rex Ægypti, Rhampsiniti successor II.124
eius gesta, pyramides II.124,125.126
Cephrenis regis Ægypti tyrannis, & pyramis II.127.128
Cherasmis Persa VIII.98
Chersis Gorti pater VII.98
Chersis Onesili pater V.104
Chersonesi vrbes subactæ & euersæ à Phœnicibus VI.33
Chersonesi tyrannus Miltiades VI.34
Chersonesus quæ est in Hellesponto, Atheniens. ditionis fuit VI.140
Chersonesus trachea, id est, aspera IV. 99
Chersonitæ portas Sesti Atheniensibus aperiunt IX.117
Chersonitarum primores in vincula cõiecti à Miltiade, & quo astu capti VI 39
Chidori fluuii aqua copiis Xerxis deficit VII,127 eius origo VII.24
Chilei viri Tegeatæ consilium IX.9
Chilo vir Spartæ sapientiss. VII.235
eius consilium Hippocrati datum I. 59
Chilo Demarmemi filius VI.65
Chius Ionum ciuitas I.142.II.178
à Persis capta VI 31
Chii soli Milesiis contra Lydos opem ferunt I.18
Chiorum tyrannus Strattis VIII. 133
eorum lingua I.142
vt Atarneum obtinuerint I 160
eorum clades VI. 15.16.26. & prodigia quæ præcesserunt VI.27
Choaspes fluuius I.188.I.49 52
eius aquam solam rex potat I.188
chœnix mensura VI 57
Chœreatæ (*q.d. porcales*) tribus Sicyonia V.68
Chœreatæ nomen loci VI.101
Chœrus Micythi pater VII.170
Chorasmii populus III.93
eorum in Xerxis exercitu armatura VII.66
Chromius Argiuus I.82
Cicones gens Thraciæ VII.59.108.110
Cilices II.28.72.V.49.52
eorum armatura VII.91
eorum tributum III.90
Cilicia II.17.34
Ciliciæ perfectura IX.106
Cilix Agenoris filius, à quo dicti Cilices VII.91
Cilla, Æolum ciuitas I.49
Cimmerii I.6.15.16.103.IV.1.11.12
Cimmerius Bosphorus IV.12.28.100
Cimmeria portoria IV.12.45
Cimmerii muri IV.12
Cimo Miltiadæ pater VI.34.39
Cimon Stesagoræ patet VI.38
Cimon, Miltiadis filius VII. 107 mulctã patri impositam exoluit VI 136
Cineas rex Thessal. V.63
cinnamomum vbi gignatur, & quomodo colligatur III.111
Cinyps fluuius IV.175
Cinyps tellus Libyæ fertilis. fluuio cõnominis IV.198
circumcisio Ægyptiorum II.36, & aliorũ quorundam populorum II.104
Cissii in exercitu Xerxis militantes VII. 62
eorum dux & eorum armatura *ibid.*
eorum equitatus VII.86
eorum tributum III.91
Cissia terra V.49.52
Cissiæ portæ Babylonis III.155.158
coitus in templis II.64
Citharonis radices IX.19.25
Cius Mysia capitur V.122
Cius fluuius IV.49
Claues Cypri, promontorium dictum V. 108
Clazomenæ Ionum ciuitas I.142. II.178
hæc inuaditur ab Alyatte, qui cladem accipit I.16
capitur ab Artapherne & Otane V. 123
eorum thesaurus I.51
Cleades Autodici filius IX 84
Cleanax Argiuus H.1.2
Cleander vates, genere Phigaseus VI.83
Cleander & Euclides Hippocratis filii VII.155
Cleander Patareus Celæ tyrannus VII. 154
Cleobis & Bitonis historia I 31
Cleodæus Hylli filius VI.52. VII. 204. VIII.131
Cleombrotus & Leonides gemini V.41; I.VIII. 71 Anaxandridæ filius *ibid.* & IX.10
Cleomenes Anaxandridæ filius V.41.64 VII.148
inops mentis V.42
Spartæ rex creatus, non propter fortitudinem, sed propter genus V, 39
auro non corrumpi potest à Mædrio, ideoque virorum iustiss. audit III. 148
discordia inter illum & Demaratum VI.51.61.73.74
Clisthenem Athenis eiicit V.70.72
eius cum Aristagora acta V.49.50.51

inter Cleomenem & Argiuos acta VI. 76.77.78.79 80
proficiſcitur contra Piſiſtratidas V. 64
Achæum ſe eſſe ait, non Dorem V, 72
profugit Sparta & Arcadas ſolicitat contra Spartanos VI.74
aduerſus Athenienſes bellum gerit V, 74.75
ad inſaniam redactus V,75 84
eius interitus V,48
Cleonæ vrbs VII,22
Cleonidæus *vel potius* Cleodæus, Hylli filius VII,204
Clinias Alcibiadis filius Athenienſium præſtantiſſimus in claſſe contra Xerxem VIII, 7
Cliſthenes, Cicyonis tyrannus VI,126
eius odium in Adraſtum V,67
circa Cliſthenem & filiam Agariſtam ac procos acta VI,126..127,*&c.*
Cliſthenes Alcmæonides Athenienſis Sicyonii Cliſthenis nepos V, 66.67. VI,121
eius & Iſagoræ factiones V,66.69 70
Clytides Tiſamenus IX 21
Cnidus ciuitas I,144 II.178
Cnidi Lacedæmoniorum coloni, I,178
eorum cum Tarentinis amicitia III, 138
fuam ditionem in inſulæ formam perfodere ſedo tentant redigere I,174
& iſthmũ perfodere volentes quonodo impediti *ibid.*
Harpago ſe dedunt I 174
Cyzicenorum quoſd, ſeruant IV. 64
Cobo, Ariſtophanis filius VII 66
Codrus Athenienſium rex V,65 76
Codrus Nelei pater IX 96
Cœnyrorum & Ænyrorum locus prope quem metalla Thaſia. VI 47
Coes Alexandri filius IV,97
Mitylenes tyrannidem à Dario accepit V,11
captus ab Iatragora V,37
à Mitylenæis lapidibus interfectus V, 38
Colæus, Samiæ nauis gubernator IV, 152
Colaxais Targitai filius IV,5
ab eo oriundi Scythæ IV.6
trifarium filiis conſtituit regnum IV, 7
Colchi I,104.II.104.III 97.IV.40
eorum armatura & dux in Xerxis exercitu VII.79
Colchicum linum Sardonicum dictum II,105
Colias ora Atticæ VIII,96
colleſtes, panis Ægypt. I,77
Colophon Smyrnæ conditor I,164
Colophon Ionum ciuitas I.142. II.2 vi capta à Gyge I,14
Colophonii ioli cur ex Ionibus ab Apaturiis feſtis arcentur I,147
Colophoniorum profugi, Smyrnam occupant I,150
Coloſſæ, oppidum Phrygiæ VII,30
coloſſi II,130.143.153.175.176
coloſſi apud Ægyptios cuiuſque pontificis II.143
columbæ Dodonææ nigræ II,55
columbas albas cur appellant Perſæ I, 138
comam Lacedæmonii ex quo alant & Argiui non I,82
comam vt Babylonii gerant I,195
comam vt alant & tondeant Macæ IV. 175
comã quomodo geſtent Maxyes IV.161
Combrea vrbs VII,123
comedunt in viis Ægyptij, ventrem dimi exonerant II,35
Compſatus fluuius VII,109
conchylia in montibus Ægypti II,12
conos pini fructus II.20
conſultant Perſæ inter pocula, & quidem de rebus etiam maxime ardnis, ſed ab iiſdem ſobriis confirmari oportet conſilia quæ tum capta fuerint I, 133
conſultare bene maximum eſt lucrum VII.10 § 4
Contadesdus fluuius IV,90
Copais palus VIII.135
Coreyra à Corinthiis condita III,49
ei imperitat Periander III,52
Corcyræi III.48.49
eorum cum Corinthiis perpetua diſcordia III,49
interficiunt Periandri filium III,53
in bello Xerxiano aſſute neutrarum partium VII,168
Corefus in agro Ephefio V 100
Corinthiorum tyranni Eetion & Periander filius V,92
Corinthii cccc aduerſus Perſam miſſi VII.200
Corinthii minime contemptui habent opifices II,167
Corinthiorum theſaurus I.50
eorum & Samiorum ſimultates III, 48
eorum cum Corcyræis diſcordia III, 49
Corinthii Peloponnenſes contra Athenienſes deſerunt V,75
Corinthii naues numo vendunt Athenienſibus, dono dare lege prohibiti VI,89
eorum fuga ſocios deſerentium in bello Perſico VIII.94
eorund virtus IX.101
Corinthiæ mulieres vniuerſæ exutæ à Periandro & cur V,92
Corinthia veſtis cui ſimillima eſt Doris V.87
cornua pecoribus vbi mature aut ſero naſcuntur IV,29
Corobius quidam purpurarius IV,151
coropa oleagina Olympiorum præmium VIII.26
Coronæi Thebanorum vicini V.79
Corycium antrum VIII,36
Corydalus Anticyrenſis VII.214
Corys Arabiæ flumen III,9
Cos ciuitas I.144
Cotys Aſii pater IV,45
Cranapes Mitrobatis filius, vna cum patre ab Oroete cæſus III 126
Cranai dicti Athenienſes VIII,44
Craſis, & Craſtia Minerua V,45
crater, qui Croeſo portabatur, interceptus I,70.III.7
crater in oſtio Ponti, à Pauſania dedicatus IV.81
crater Argolicus IV .152
crates Leſbii IV,61
Crathis Ægarum fluuius perennis à quo & Italicus ille vocatus eſt I,145
Cremni, emporium paludis Mæotidis IV.20
Creſton vrbs I,57
Creſtonæi V.3
Creſtoniatæ I.57
Creſtonicus ager VII.124
Creſtonicæ terræ rex. *vide* Biſalteorum rex
Creta vniuerſa à barbaris habitata I, 173
Cretenſes cũ auxilium non tulerint Græcis contra Perſam VII. 167. 170.171 *vbi alia* de eorum migratione & fortuna.
Cretineus Aminoclis pater VII.190
crex auis II.76
Crimippus Terilli pater VII.165
Criſæus campus VIII.32
criſtas galeis imponere primi oſtenderunt Cares I.171
Critala in Cappadocia VII.26
Critheis Melanopi filia H,1
furtiuo concubitu prægnans H,2
parit Homerum H.3
nubit Phemio H.4
eius mors H.5
Crithon Ithagenis pater H,1
Critineus (*vel potius* Cretinus) Anaxilai pater VIII.165
Critobuli filia, Amaſis vxor II.181
Critobulus Toronæus VIII,127
Crius Polycriti filius VI.50
circa eum & Cleomenem acta *ibidem*
Athenienſibus traditus ab Æginetis VI 73
Crius Ægineta, Polycriti pater VIII, 92
Crobyzi Thraces IV.49
crocodili deſcriptio II,68.69.70
crocodili ſacri II.69.148
eorum ſepulchra II,148
crocodili Libyæ IV.192
Crocodilorum vrbs II.148
Cræſus rex Lydorum eiuſque genus I.6 7.92
Epheſios inuadit I.26
bonus vir, & religioſus, ac deorum cultor I,87
cum Aſtyage affinitas I.73
primus Græcos ad tributum pendendum adigit I.6.27
Iones & Æoles ſubegit I 5.27
cum Ionibus inſulanis hoſpitiũ contrahit I 27
per eum aucta Lydorum potentia I, 28,29
eius cum Solone colloquium I. 30.31 32.33
eum deorum indignatio excipit I, 34
Gygis tritaui crimen luit I.91
eius ſomnium I 33
eius luctus ſuper filio interfecto I. 44
Cyrum inuaſurus oraculum conſulit varie I 46.47.*&c.*
donaria & hoſtiæ ab eo conſecrata & iugulatæ I.50.51.52,V.16
potentiſſ. Græcorum amicitiam petit I.6 69
eius expeditio contra Cyrum I.71, 73
Halyn fl. traiicit I.75
Pteriam expugnat I.76
pugna cum Cyro I.76
Sardis redit I.77.78
vincitur à Cyro & obſideur I 81
in obſeruantia & amore à Cyro habetur, qui eius conſiliis vtitur I 88 89.90.155.156.207
Pythio mirtis compedes I.90.91
alia eius in Græcia donaria I.92
fratrem Pantaleontem interficit I. 92
Cambyſem deſipientem admonet, & vix mortem effugit III.36
alia ſententia Cambyſi adprobata III. 34
eius munificentia in Alcmæonem VI, 125
liberat Miltiadem VI,37
Sardibus captis & ipſe capitur, & vinus ad Cyrum perducitur I.86
rogo impoſitus ab Apolline inuocato ſeruatur, immiſſa pluuia I.86. 87
Cræſi filius mutus, quando vocem rupit I.85

Crophi mons II 28
Croſſæa regio VII.123
Crotoniatæ genere Achæi VIII.47
eorum cum Sybaritis bellum V. 44. 45
Crotonienſes, *vel potius* Crotoniatæ medici dicti primi, ſecundi Cyrenæi III.131
cubiti regij menſura I.178
cubitorum menſuræ II.149
cubitus Ægyptius Samio par II. 168
culicum vis ingens apud Ægyptios paluſtres & contra eos ab Ægyptiis excogitata II.95
Cuma ciuitas Æoliæ I.49.H.1.2
vocata & Phrice I.49.H.38
eius origo H.1.2
capitur à Perſis V.123
Cumæi *ſine* Cumani oraculum conſulunt de reddendo Pactya I.157.158 159
Pactyam in Chium deportant I.165
tyrannum ſuum viuum dimittunt V. 38
ſpernunt inepte Homerum H. 12. 13. 14.15
Cuphagoras Epizeli pater VI.117
Curium V 113
Curienſes, Argiuorum coloni V.113
Curotropho ſacra Sami fiunt à feminis H.30
currus ſacer Iouis in Xerxis exercitu VII. 55
quomodo amiſſus VIII.115
curſus Achilleius loci nomen IV.55
Cyaneæ inſulæ, errabundæ à Græcis exiſtimatæ VII.85
Cyaxares, Phraortis filius, Deiocis nepos, Medorum rex I.73. 03
eius res geſtæ I.103.104.*&c.*
in ira peracerbus I.73
eius interitus & anni regni I.107
Cybeles templum, Sardibus concrematum V.102
Cybernicus Lycius VII.98
Cydippa, Anaxilai vxor, Terilli filia VII. 165
Cyclades inſulæ V.30
Cydonia in Creta condita à Samiis III. 44 59
Cydra oppidum VII.30
Cyllirij Syracuſanorum quondam ſerui, dominos eiiciunt VII 155
Cylon Athenienſis tyrannidis affectatæ compertus V.71
Cynægirus, Euphorionis filius, nauem aduerſariam prehenſans, manu truncatur VI.114
Cyneſij populus I.33
Cynetæ Celtarum accolæ in vltimis Europæ occidentalis plagis IV.49
Cyneus Philagri pater VI.101
Cyniſcus appellatus Zeuxidamus VI. 71
Cyno ſiue Spaco, Mitradatis, bubulci Aſtyagis, vxor I.120
quomodo Cyrum ſeruauerit I.112.113
Cyno, ſemper in ore Cyri I.112.
Cynocephali populi IV.191
in Cynoſarge Herculis templum VI. 116
Cynoſura VIII 76
Cynthij, gens VIII.46
Cynurij, ſoli putantur Iones, Dores eſſecti VIII.73
cypſela quid ſit V.92. §.5
Cypſelus, Eetionis filius I.114 V.92.VI. 128
vnde nomen hoc ei impoſitum V. 92.§ 95
Corinthiorum tyrannus, vt eos tractarit V.92
Cypſelus Miltiadæ pater VI.35
Cypria carmina. Homeri non ſunt II. 118
Cyprus primum ab Amaſi capta & tributaria facta II.182
Perſis tributaria III.91
Cypriorum lex I.199
Cyprij ſe dedunt Cambyſi III.19
eorum bella & defectiones à Perſis V.104. 105.106.*&c.*
in ſeruitutem redacti V.116
eorum armatura VII.90
gentes variæ *ibid.*
Cypri claues, promontorium V.108
Cyranis inſula IV.195
lacus in ea piciferi *ibid.*
Cyrene circumflua IV.164
Cyrenen, quam non diripuerant quum eſſet occaſio, fruſtra adoriuntur poſtea Perſæ IV.203
Cyrenaicæ regionis plagæ tres mire fecunditatis IV.199
Cyrenæi IV.154.155.159.169.*&c.*
Cambyſi ſe dedunt III.13
eorum & Ægyptiorum conflictus III. 161.IV.159
agros Libyum vaſtant IV.159
cladem à Libybus accipiunt IV.160
eorum amicitia cum Samiis IV.152
oraculum conſulunt IV.161
Cyrenæi medici, ſecundi ſunt: vt Crotoniatæ, primi III 131
Cyrenææ feminæ bouem ſuperſtitioſe obſeruant IV.186
Cyrmianæ Thraces IV.93
apud Cyrnum ciuitas à Phocenſibus condita nomine Alalia I.165
apud Cyrnum facta pugna Caryſtia IX. 104
Cyrnij VII.165
Cyrus pater Cambyſis Cyri patris I.111
Cyrus Perſa I.120.VII.11
eius parentes, auus *&c.* I.75.91.107.108. (*vbi &* eius natiuitas) III
mulus oraculo (I.55.) dictus, quia Semimedus & Semiperſa I.91
Harpago traditus interimendus, & quomodo ſeruatus I.109.110. *&c.*
educatur ab vxore bubulci I.113
cur à cane educatus dicatur I.122
bubulci filius cognominatus I.114
regalis indoles vt enituit in puero I. 114
vt à materno auo Aſtyage agnitus fuerit I.116
peruenit ad ſuos veros parentes I.122
Cyrus *laudatur* III. 89 *vbi dicitur* pater ſuis appellatus. *Item* III. 160. *vbi dicitur de eo*, cui comparari (*vel potius*, cui ſe comparare) nullus vnquam Perſarum dignũ ſe (*vel* rem ſe dignã) exiſtimauit. *Videtur autem hæc fuiſſe illorum opinio ob ea præſertim quæ dicuntur de* eius genitura, ob quam ſe exiſtimabat maius quiddam homine eſſe I.204. & de eius felicitate *ibidem. Sic vero &* I. 126. diuina quadam ſorte genitum ſe *dixit.*
Cyrus *quæ prudenter dixerit, cum alibi, tum* IX. *vlt.*
Cyri *prudentia* in alienandis animis Perſarum à Medis I.125.126.127. *& in eo quod commentus eſt* vt Perſas ad rebellandum induceret I. 125. *& tamen ſtultè* Gyndi amni minatur I.189
omnem Aſiam adeptus I.150
eius cum Crœſo prœlium I. 76. *&c.* vt ſe aduerſus Crœſum geſſerit *in iisdem vſque* 91. vt ſe geſſit contra rebellantes Lydos I.154 *&c.*
eius apologus ad Ionas I.141
Smerdi mago aures amputat III.69
bellum aduerſus Labynitum, & Babylonios, quorum vrbem capit I 188. 189 190.191. bellum contra Tomyrin, Maſſagetarum reginam I.205. 206. *&c.* in quo occumbit I. 214. *vbi narrātur & quæ adhuc circa mortui caput.*
Cythera inſula Argiuorum ditionis I. 82
eam conducibilius Lacedæmoniis obrui quam extare VIII.235
Cytiſſorus, Phrixo genitus VII.197
eius poſterorum calamitas *ibid.*
Cyzicum, vnum ex oppidis Cherſoneſi VI.33
Cyziceni Œbari Perſæ ſe dedunt VI. 33
Cyzicenorum feſtum in honorem matris deum IV.76

D

Dadicæ populus III.91
eorum in Xerxis exercitu dux & armatura VII.66
Dædalum veſtigat Minos VII.170
Dai, Perſarum genus I.125. pecuarij *ibid.*
Damas Samyris fil. VI.127
Damaſithymus Candaulis filius, dux in claſſe Xerxis VII.98
Damaſithymus, Calyndenſium rex VIII.87
demerſus ab Artemiſia *ibid.*
Damas Siritanus VI.127
Damiæ & Auxeſiæ ſimulacra V.82. 83
Danaë, Acriſij filia, Perſei mater I.91.VI. 53.VII.150
Danaus & Lynceus Chemmitæ III. 91
Danaus Archandri ſocer II.98
Danai filiæ theſmophoria in Ægyptum afferunt II.171
templum Mineruæ quod Lindi eſt, extruxerunt filios Ægypti fugientes II.182
Danai & Xuthi in Peloponneſum aduentus VII.94
Daphnæ Peluſiæ II.30
Daphnis Abydenus IV.138
Dardanos vrbs V.117.VII.43
Dardanei I.188
Daritæ populus III.94
Darius rex, Hyſtaſpis filius I.181.210.II. 110. III. 70. VI. 98. VII. 1. VIII 11.
è coniuratis in magos fuit vnus III. 70
Darius idem ſonat quod ἐχέκακος, id eſt, *coercitor* VI.98
eius vxores III.88
Darij liberi III. 12. VII. 2. 64. 68. 69. 72. 78. 97. 224. VIII. 89. IX. 106
de Darij futuro regno Cyri viſio I.209. 210
qua arte ad adipiſcendum regnum vſus III.85.86.87
eum Perſæ aiunt fuiſſe κάπηλον (*ie eſt inſtitorem*) quoniam omnia quæſtui habebat III.89
Darij reditus & auri theſaurus. III.95. 96
ſtatua eius equeſtris III.88
pecuniarum ſpe fruſtratus ſepulchro Nitocridis aperto I.187
vnde Græciæ infenſior redditus VII.1.
eius expeditio in Scythas IV. 1.85. 86. *&c.*
Alia eius facta pra aliis memoratu digna vide pag. II. 110. III. 88. IV. 44. 88. 135. V. 11. 12. VII. 194
item quadam eius dicta III. 160. IV. 143. V. 105
eius cum Indathyrſo colloquium per quendam equitem IV.126.127
eius oratio pro monarchia III.82.
oratio eiuſd. ad primores Perſarum de Cræte interficiendo III.127
oratio ad Iones de ponte ad Iſtrum cuſtodiendo IV.98

Darius quondam Cambyſis ſatelles III.139
bene de ſe meritos remunerat III. 40. V.11
luxato pede à Democede ſanatur & acta cum eo. III. 129. 130. 131 &c.
Babylonem obſidet, capit & diruit portas muroſque III. 150. 151. 152. &c.
Indos ſubegit III.44
eius cruele factum IV 84
à Macedonibus poſcit terram & aquam V. 17. & à Græcis VI. 48. VII. 133
eius moneta ex auro puriſs. IV.166
eius legati à Græcis in barathrum & puteum pronciuntur VII.133
eius obitus VII.4
Darius Xerxis filius Artayntam ducit IX. 107
Daſcylus Gygis pater I.8
Daſcylium, præfectura VI.33
Datis Medus contra Athenas miſſus à Dario VI.94
reuocat Delios metu fugientes ipſum VI.97
viſionem in ſomnis videt VI 118
eius filij VII.88
Datus IX 74
Daulietum oppidum incenſum VIII. 35
Daurites Darij gener. V.116
Daurus aduentus Cariam tendit V. 122
eius exercitus V 121
Dectera IX.15
Decelus IX.72
Decelienſium circa Helenæ inueſtigationem acta IX 72
eorum in Sparta vectigalium immunitas & dignitas præſidendi *ibidem*
Decelenſis tribus *ibid.*
decima redemptionis captiuorum conſcripta V 77
decimam quemque ſorte comedunt inter ſe Cambyſis milites fame adacti III.25
Deioces Phraortis fil. I 16.37.96
vir ſapiens & iuris dicundi peritus I. 96
ad tyrannidem Medorum quo commento peruenit I.97.98
rex Medorum declaratus I.98
ab eo regnum obtinente acta, & quomodo ſeueritatem in exercenda iuſtitia exercuerit I. 98. 99. 100. 101
eius mors, & anni regni I 102
Deiphonus Eueni filius Apolloniata IX. 91
Delphi I.51
ad eos miſſa donaria à Gyge I.14. Cræſo I 50 51.52
apud Delphos primus qui munera poſuerit I.14
in numerum Delphorum adſcribi volenti ius perpetuum dat un Lydis I.54
Delphi oraculum pro ſe & Græcia conſulunt VII.178
extremo formidantes Xerxem, vrbem deſerunt VIII 37
barbaros à deo ſuo male affectos edunt VIII.53
Delphicum oraculum, *infinitis locis*
Delphicum templum ſua ſponte conflagrauit I.50 II 180
aliud Amphictyones trecentis talentis conſtruendum locarunt II. 180. & quinquennio exoluere V 62
Delera Ægyptiorum II. 13.15.16.17.18. 19.179
ſolum Delta, Ægyptum eſſe aiunt Ioues non recte II.15
delubrum Iouis Carij I.171. Iouis Olympij II.7. Ceteris IV.55. Bacchi IV. 87. Amphiarai VIII. 134. Laij & Œdipodis. 14.149
in fano Latonæ admirabiliſſimum, ex vno factum lapide II.152
delubra primi ſtatuere Ægyptij II. 4
delubra à Perſis incenſa IV. 96. VIII. 144
Delus inſula IV.33.34.35
expiata à Piſiſtrato I.64
Delus tremit antea inconcuſſa VI.98
Deliorum fuga ob Perſas. VI.97
reuocati à Perſis & nihil paſſi *ibidem*
Delium Thebanorum VI.118
Demaratus Ariſtonis filius, rex Spartę V. 75. VI 63. &c.
de eius genere & procreatione varia circumferuntur VI. 63. &c. 69
matrem ſciſcitatur qui verus ipſius parens VI 68
Demarati, *id eſt, à populo votis petiti*, vnde nomen impoſitum VI. 63
Cleomenem deſerit in expeditione V. 75
eius cum Cleomene ſimultates & odium V I.51 63 64 &c.
fuga ipſius ad Perſas VI. 70. VII. 3
eius elogium VI.70
eius colloquia de rebus Græcorum cum Xerxe VII. 101.102.103.104. 209 234 235.236
eius ingenioſa per pugillares clam nunciandi ratio VII.239
Demarmenus V.41. VI.65
Democedes, Calliphontis filius, medicus, quantus vir, eius fortuna, & in quanto honore habitus à Dario III.124.129.130.131.132
quo aſtu è Perſia in patriam rediit III. 132.133.134 &c.
democratiam laudat Otanes III 80. VI. 43
improbant Megabyzus & Darius III. 81.82
eius incommoda III.81
eam conſtituit in Græcia Mardonius V.43
Democritus, vir illuſtris, & Naxiorum trierarchus VII.46
Demonax à Mantineis, Cyrenæis miſſus reip. conſtituendæ IV.161
Demonous Pendyli pater VII. 95
Demophilus Diadromei filius VII. 221
dens Hippiæ tuſſi excuſſus euaneſcit: & quid hac re portentum VI. 107
dentes ex vno oſſe vniuerſi, tam molares quam ceteri, in quadam maxilla IX 82
de depoſito nihil aliud cogitandum quam vt repetenti reddatur, quidque acciderit cuidam depoſitum neganti VI.86
Deruſiæi, Perſarum genus I.125
Derſæi Thraciæ populus VII.110
detractio res deterr. VII.10.§.7
Deucalion rex I.56
deus eminentiſſima gaudet deprimere VII.10.§.5
deum tentare, idem quod facere VI.86. §.3
deus quod fieri vult, nemo effugiat IX. 16
deorum *νέμεσις* & *φθόνος* I.34. III.40. VII.10. §.5
deorum aræ vindictæ IV. *vlt.* VII. 106.
deus ab Ægyptiis verberatur quidam II.132
deorum ira in nepotes etiam extenditur VII.137.
duodecim deorum cognomina ab Ægyptiis Græci ſunt mutuati II. 4
omnia fere deorum nomina ex Ægypto in Græciam peruenerunt II. 50
dij Arabum III 8. Libyum. IV.188. Scytharum IV.59. Thracum V.7
deos externos exigunt Caunij I. 172
Diacœle via quædam nominata VI. 103
Diactorides pater Eu[illegible]lames vxoris Leutychidis VI.71
Diactoudes Cranonius, vnus è procis Agariſtæ VI.127
Diadromeus Demophili pater VII. 222
Diana Oſiris ſeu Dionyſi filia II.156
eam Cereris filiam vnde fecerit Æſchylus *ibid.*
Bubaſtis ab Ægyptiis dicta *ibid.* & 137
Dianæ feſtum in Ægypto II.137
aliud apud Brauronem VI.136
Dianæ templum maxime memorabile apud Bubaſtin II.137.138
Dianæ templum Sami III.48
Diana regia IV.33
Dianæ Orthoſiæ ara IV 87
Dianæ oraculum II.83
Dianæ vrbem ſuam donant Epheſi obſeſſi 26
Dicæa vrbs VII.109
Dicæus, Theocydis filius, exul, apud Medos illuſtris VIII 65
quædam ſibi viſa portenta narrat. Demaratum teſtem citans VIII. 65
dictyes, animal IV.192
Dictynnes delubrum & à quibus ſtructum III.59
Dieneces Spartani virtus ad Thermopylas VII 226
eius dictum *ibidem*
dies, repente nox factus I.47.103. VII. 37
certo die non egrediuntur Lacedæmonij ad bellum VI.106
diei natalis obſeruatio apud Ægyptios II.42
diei in horas diſtributio à quibus facta II.4
Dindymene mater I.82
Dinomenes Gelonis pater VII.140
Diomedis *apiceia* II.112
Dion vrbs VII.26
Dionyſiophanes, vir Epheſius IX. 83
Dionyſius Phocenſis, claſſis Ionum dux eiuſque ad Iones oratio VI. 11
res ab eo geſtæ *ibid. & ſeq.*
poſt cladem Ionum quo deuenerit VI. 17
Dionyſus, Apollinis & Dianæ pater II. 156
è Semele Cadmi filia à Græcis putatur genitus II.145
educatus in cinnamomifera III.111
ab Ioue inſutus in femore II.146
è deorum nouiſſimis apud Græcos, non & apud Ægyptios II.145
Ægyptiace Oſiris dictus II.144
Dionyſi feſtum III.97
Dionyſi trieterica IV.108
Dionyſus & Vrania ab Arabibus inuocantur in fœdere ineundo III. 8
Arabibus Vrotal dictus *ibid.*
Dioſcuri VI.127
eorum

eorum nomen Ægyptiis ignotum II. 50
Dipæenſium prælium IX 34
dipodes, murium genus IV.192
Dithyrambus Harmatidei filius VII. 227
dithyramborum autor quis fuerit I. 23
diuinatio Ægyptiorum II. 83. Naſamonum IV.172. Scytharum IV. 67
diuinitatis ſolers prudentia erga homines III.108
Doberes pop. Pæoniæ V. 16. VII. 113
Dodona II.52.58
Dodonæum oraculum I.46, II. 52. 55
Dodonæorum antiſtites II.55
Dodonæi IV.33
Dodonææ columbæ II.55.57
dolia argentea Delphos à Crœſo miſſa I.51
Dolonci Thraces VI.34
ab Abſinthiis bello vexati *ibidem*
oraculum conſulunt *ibid.*
Miltiadem regem creant VI. 35. 36
Dolopes VII.185
domus ſubterraneæ Æthiopum III. 97
domos non poſſident Indi nonnulli III.100
domeſtica mala Pſammeniti maiora quã vt ea deflere poſſit II.14
domicilia ſubterranea pyramidis II. 148
domicilia ex micis ſalis IV.185
domicilia è virgultis, & verſatilia, è lentiſcis ſuſpenſa IV.190
dona ad Æthiopes explorandi gratia miſſa II.20
dona Amaſis Delphis data II.180
dona Græcorũ Ægyptum incolentiũ ad templum Delph. inſtaurandum II.180
dona Democedi medico ab rege & vxoribus data III 130
dona quantum apud milites poſſint VIII.4.5
dona ei qui primus muros Sardium aſcenderit pollicetur Cyrus I. 84
donaria Alyattis Delphos miſſa I.
donaria Crœſi varia I.92
donaria diuis data à Crœſo ex bonis aduerſarii I.92
donaria Delphos à Crœſo miſſa & rurſus alia I.51.52
donaria Delphos à Gyge miſſa I. 14
donarium Midæ Delphos miſſum, regia ſella I.14
donaria in templo Delphico VIII. 35
donarium Lacedæmoniorum I.51
Amaſis donaria II.182
Phæronis regis donaria II.111
donaria Rhodopis Delphos miſſa II. 135
donarium Arionis apud Tænarum I, 25
donaria è præda Perſica IX.80
Dores Euryanactis pater IX.10
Dores I.144.146
Dores à Crœſo ſubacti I.6.28
eorum migratio crebra I.56
Dores & Iones ex inſulis egredientes in continenti ſedes ponunt I. 171
eorum prima expeditio aduerſus Aſiam III.56
Dores in claſſe Xerxis militantes VII. 93
Dores in Articam quarto profecti V, 76. *vbi & quando iterum ac tertio.*
Dorienſes Pentapolin incolentes I.144
Dorienſium principes ex Ægypto oriundi VI.53
Dorienſium ciuitates multæ & inſignes VIII.73
Dorienſium ſacra I.144
Dorica gens vnde cognominata I, 56
Doricæ tribus mutantur V.68
Dorieus Anaxandridæ filius ex prima vxore V.41
inter æquales excellit V.42
nolens ſibi à fratre imperari, coloniam aliò ducit V,42
eiuſque fortuna V.42.43.44.45 46
eius mors V.45.46.VII.158.205
Doris regio incurſata à Medis Theſſalorum conſilio & odio VIII.31
Doris veſtis V.87
Doriſcus VII.25.106
Doriſcus murus VII.59
Doriſcus, Thraciæ litus & campus ingens VII.59
Doru Hellenis filius I.56
Doryagus Leobotis fil. VII.204
Dorus Megafidis filius Paphlagonum & Matienorum dux VII.72
Draconici, Perſarum genus I.125
Drime Achæorum I.145
Drymus oppidum VIII.33
Dryopis regio I.56.VIII.41
Dryopes pop. I.146
Dryopum ciuitates VIII.73
Dyma Achæorum (*Gr.* Drima) I.145
Dymanatæ tribus Sicyoniorum V.68
Dyras amnis VII.198
Dyſorum mons V.17
dyſenteria in Xerxis exercitu VIII. 115

E

EBenum vbi naſcatur III.114
Ecbatana Syriæ I.98.III.62 & eorum extructio æque ſitus I.98
Ecbatana Mediæ III.65
Echecrates Ectionis pater V.92
Echemus Aeropi filius IX.26
Hyllum in monomachia interfecit *ibid.*
Echeſtratus Hegeſis filius VII.204
Echinades inſulæ II.10
echines murium genus ſic dictum IV. 192
eclipſis ſolis VII.37
Edoni pop. VII.110.114
Ection Echecratis filius eiuſque genus V, 92
ei datum oraculum *ibid.*
Eion vrbs ſuper Strymonem VII.25 115
Elatea vrbs VIII.33
Elbo inſula II.140
electrum vnde venire feratur III.115
elephantes ſupramodum grandes in Libya IV.191
Elephantina vrbs Ægypti II.9.17.28.29. 30.31.69.175
Eleus Cherſoneſi VII 21
Eleus Agæi filius, vnus è procis Agariſtæ VI.127
Eleus quidam vates III.132
Eleuſis VIII.65
apud Eleuſinem Athenienſium prælium I.30
Eleuſinem Cleomenes cum Peloponnenſibus inuadit V.74.75. 76
Elis, Ætolorum ciuitas VIII.73
Eleorum agonothetæ VI.127
Eleorum ioſſiſſimum ac maximũ certamen II.160. quod tamen arguſt Ægyptii *ibid.*
Elei Minyarum oppida deleuere IV, 148
Elei venientes poſt prælium ſuos duces exilio cur mulctarint II.76
in Eleo agro muli cur nequeant gigni IV.30
Eleuntini Xanthippum orant de vltione Protheſilai ſumenda IX.119
Eleuſiniæ Cereris templum IX.56.100
Elorus flumen VII.154
Enages, *ſed eſt pinculares* I.61. V.71
Enaries, diuinationem à Venere habẽtes IV.67. *at*, I.105. Enarees.
Enchelees V.61
Eneti, qui ſunt ex Illyriis & eorum lex I. 196
Eneti, in Adria V.9
Enienſes VII.185.199
Enipeus fluuius Theſſaliæ VII.129
Eordi populi VII.185
Epaphus, qui & Apis II.153.III.27.28
Epaphi boues mares II.38
Epheſus ciuitas Ionum I.42.II.10
ex Epheſo ad Sardis iter V.54
Epheſinum templum II.148
Epheſii obſeſſi à Crœſo vrbem ſuam donant Dianæ I.26
Epheſii ſoli ex Ionibus ab Apaturiis feſtis arcentur, cur I.147
Epialtes Eurydemi filius VII.213
Thermopylarum proditor VII.213. 214 *&c.*
eius fuga & interitus VII.213
Epicichlides Homeri H.24
Epicydides Glauci pater VI.86
Epidaurus, inſula, antea OEnone dicta VIII.46
Epidaurus expugnata III.52
Epidauri tyrannus Procles III.50
Epidaurii I.146
Epidaurii oraculum conſulunt, quum eorum tellus nihil produceret V. 82
Epidaurijs oleas permittunt Athenienſes, & inter eos pacta & acta V.82.83.84
iis Æginetæ antea parentes, ab iis deſciſcunt, & clades inferunt V. 83
Epigoni Homeri, ſi modo eius ſunt IV. 32
epigramma vatis Megiſtiæ VII.228
Mandrocles Samii IV.88
epigrammata Spartiatarum qui occubuere ad Thermopylas VII.228
tripodum litteris Cadmæis inciſa V. 59.60.61
Epiſcythiſon, id eſt, *Age Scytham*: hoc eſt intemperantius bibe VI.84
Epiſtrophus Amphimnęſti pater VI. 127
Epium oppidum IV,148
Epizelus Cuphagoræ filius VI,117
cæcus in acie quomodo factus *ibidem.*
equa leporem enixa VII.57
equæ tres Olympiacas victorias deprædæ, vbi ſepultæ VI,103
equis piſces pro pabulo vbi V.16
equi colubros vorant I.78
equi ſacri candidi in Cyri exercitu I. 189
equi ſacri in exercitu Xerxis VII. 55
equi fluuiales Ægyptiis ſacri, eorum natura, & deſcriptio II,71
equos præcipue immolant Scythæ IV, 61
equi vbi Soli immolantur I.216
equus camelum reformidat & ideo contra equos cameli inſtructi I. 80, VII.87

equos quadriiugos iungere Græci à Libybus didicere IV.189
equos ad venatum in ventrem cubare edoctos ducunt lyrcæ IV.22
equi Sigynarum quales V.9
equi satrapæ Babylonii I.192
equi Indorum III. 106
equi syluestres, candidi IV.52
equorum iubæ pro crinitis VII.70
equæ Thessaliæ optimæ VII.196
equi vim hyemis ferunt in Scythia, quam nec muli nec asini IV.28
equi quinquaginta strangulantur ad sepulchra regum Scytharum IV.72
equi Nisæi III.108.VII.40
equi albi triceni à Cilicibus Dario pendi soliti III.90
equi hinnitu Darius quomodo regnũ nactus III.85.86.87
equus Massistii ipsum exercit IX.22
equo cruta cũ genibus abscissa, quod dominum strauerat VII.88
equus Artybii in armatum erigi doctus V.111
equisonem regis Scythiæ cum rege defũcto sepeliunt IV.71
equisonis & equi virtute Darius ad regnum promotus III.85.86.87
equitatus Xerxis quantus VII.84. &c.
equitare docent liberos statim à quinto anno Persæ I.136
Erasinus fluuius IV.76
Cleomenis de eo dictum *ibi.*
Erechtheus rex Athenienſium VIII.44
Orithyiæ pater VII.189
ab Homero laudatus H 28
ei apud Athen. sacra afferunt Epidaurii V.82
eius templum in arce Athenienſium VIII.55
Eretione Homeri H.23
contra Eretriam & Athenienſes, duces Persarum missi V.94
Eretrienſium & Persarum acris pugna VI.101
Eretria & Eretrienſes à Persis subacti VI.101
Eretriorum naues Milesiis auxiliãtur, vt gratiam reddant V.99
Eretrienſes Iones VIII.46
Eretrienſes Susa abducti clementer à Dario tractati VII.119
Eridanus fluuius fabula Herodoto III.115
Erinnyum oraculum IV.149
Erochus vrbs VIII.33
Erxander, Cois pater IV.97.V.57
Erycis regio, Heraclidarum V.43
Erycina regio V.45
Erythia insula IV.8
ἐρυθρὰ κῶλις vrbs sic dicta, *id est, rubra gleba.* II.113
Erythræ I.142
Erythræorum cum Chiis bellum I.18
Erythræi & Chii eandem sermonis proprietatem seruant I.142
Erythræa vrbs aspera & montosa H.18
Eryxo, Erecsilai vxor, mariti interempto rem necat IV.160
Etearchus rex Oaxi VI.154
alius Ammoniorum rex II.32
Eteocles Laodamantis pater V.61
etesias nõ esse causas augmẽti Nili II.20
Euænetus Carini filius VII.173
Euagoras Laco VI.103
Eualcides Eretriorum dux, vir illustris V. 102
Eubœa insula, magna ac beata. Cypro nõ inferior V.35
ad eam prœlium Græcorũ cum Persis gestum VIII.4. &c.
Eubœenſes vt tractati à Gelone VII.156
Eubœensibus datum oracului, quod male spernunt VIII.20
Euboicum talentum III.89
Euboicæ minæ III.89
Euclidis & Cleandri Hippocratis filii VII.155
Euenius Delphoni haruspicis pater IX. 91
sacrarum solis omnium custos IX.92
excæcatus misere, & vltio obid de Apolloniatis sumpta IX.92
cæcus diuinationem obtinet IX.91
Euelthon Salaminis rex IV.162.V.104
ab eo thuribulum dedicatum Delphis *ibi.*
circa eum & Pheretimam acta *ibi.*
Euesperidę bonum solum incolentes IV. 171
Eumelus Admeti fil. H.2
Eumenes Anagyrasius Athenienſis præstantissimus in pugna nauali VIII. 93
Eunomus Polydectis filius VIII.131
eunuchi apud Persas pretiosiores quam qui non castrati VII.105
Eupalinus, Nausitrophi filius, architectus III.60
Euphorbus, Alcimachi filius VI.101
proditor Eretriensium *ibi.*
Euphorion, Æschyli poetæ pater II.156
Euphorion Cynægiri pater VI.114
Euphorion Laphanis pater, qui Castorẽ & Pollucem in domum suam recepit & in omnes homines fuit hospitalis VI.127
Euphrates flumen I.180.V.52
tortuosus à Nitocri redditus I.185
Euripus VII.173.VIII.15
Europa à Cretensibus rapta I.2
Europæ filii Sarpedon & Minos I. 173
Europa Tyria an nomen Europæ dederit I.45
Europa longitudine Asiam & Libyam, non & latitudine, æquat IV. 42.45
Europæ commoditates VII.5
Europæ nomen vnde impositum IV. 45
Europæ extrema III.115.115
Euryanax Doris filius, collega Pausaniæ IX.10.54
Eurybates quinque palmarum vir VI. 92
eius clades & interitus *ibid.*IX.74
Eurybiades, Euryclidæ filius, dux classis Græcorum VIII.2
in Eurybiade consilii inopia VIII.74
Eurybiadæ laus VIII.124
Eurycrates Polydori filius VII.204
Eurycratides Anaxandri filius VII.204
Eurydame Leutychidis vxor VI.71. eius genus *ibid.*
Eurydemus Epialtæ pater VI.213
Euryleon cum Dorieo coloniæ deductor vnus superstes è bello V.46
Selinusiorum tyrannus V.46
eius interitus *ibid.*
Eurymachus Leontiadis pater VII.205
Eurymachus Leontiadis filius interemptus VII.233
Euryphron Proclis filius VIII.131
Eurypylus frater Thoracis Larissæi IX. 57
Eurysthenes, Aristodemi filius VII.204
Eurysthenis familia VI.51
Eurysthenes & Procles gemini, Spartæ reges IV.147.VI.52
oraculum super eis consultum *ibid.*
eorum dissensio per omnem vitam *ibidem.*
circa eos & Theram auunculum pro regno acta IV.147
Eurystheus IX.26.27
genus eius nolunt labefieri Lacedæmonii V.39
Eurytus & Aristodemus ob extremam lippitudinem è castris à Leonide remittuntur VII.229
Euryti virtus & interitus *ibid.*
Euthœnus Hermolyci pater IX.104
Eutychides Sophanis pater IX.72
Euxinum mare I.6.72
Euxini ponti nationes IV.46
Exampæus locus inter Borysthenem & Hypanin IV.81
exercitu donari apud Persas, eximium IX.108
exitus rerum inspiciendus I.32
expiandi modus idem fere apud Lydos qui apud Græcos I.35
expiatio Adrasti fratricidæ I.35
expiatio Deli I.64

F

FAbas nec serunt Ægyptii, nec edunt II.117
fabæ in sortitionibus VI.109
ad famem arcendam quid Lydi excogitauerint I.94
fames immanis in castris Cambysis II.25
fames in Xerxis exercitu, in reditu VIII.115
fames obsessorum Sesti IX. 117
fanum Iouis Thebani I.182. Iouis Beli I. 181. Iouis sub fago conditum II. 56 Protei II.112. Veneris Vraniæ vetustissimum I.105. Apollinis VIII.135. Pallenidis Minervæ I. 62. Æaci V.89. Phylaci VIII. 39 Autonoi *ibid.* Androcratis herois IX.25. fanum Græcum maximum & celeberrimum in Ægypto II.178
fato sortem destinatam de eo quoque fugere impossibile I.91
fati necessitas I. 91. III.43.65. V. 92
fax Vulcani VIII.98
felis amantissima fœtuum II.66
Ægyptiorum circa hoc animal superstitio *ibi.*
felium sepulturæ II.67
felicitas humana in eodem tenore non perstat I.5
felicitas Polycratis infidiosa III.40 &c.
ferri compactionem solus omnium excogitauit Glaucus Chius I.25
festum Cyzicenorum, matri deũ IV.376
festũ Ægyptiorũ abrogatum à Cambyse III.29
festa Ægyptiorum, Dianæ, Isidis, Minervæ, Solis, Latonæ, Martis II.59
festum Mineruæ IV.180
festum Dionysi II.48.III.97
festum Theophaniæ I 51. festum Persarum, μαχροφόρια dictũ III. 79. festa Apaturia I.47. festi nomen, Accẽsio lucernarum II.62
fidei dandæ modus apud Nasamones IV.172
fides Arabum firmissima III.8
finitimos Medi & Persæ colunt I.134
flamma è pectore simulacri effulget VI. 82
fluuios inter omnia religiose colunt Persæ I.138
fluuiorũ Scythiæ nomina, Ister, Tyres, Hypanis, Borysthenes, Panticapes, Hypacyris, Gerrhus, Tanais IV.47. fluuiorũ Thraciæ nomina, Tearus, Contadesdus, Agrianes, Hebrus, Ænus, IV 90. Thessaliæ fl. præcipui hi quinque, Peneus, Apidanus, Onochonus, Enipeus, Pamisus. VII. 129 Penei *autem fit mẽtio Ceap proxime praced.* Araxes qualis & quantus I.202. Asopus IX.15.30. Achelo° II. 10 Axius VII.123. Corys in Arabia III.9 Cinyps IV.175 Crathis I. 145. Caicus VII.121. Contadesdus IV. 90. Choaspes V.49. Gerrhus IV.19 Gyndes V.52 Halys I.72. Hypanis VI.47

IV. 47 Is I. 179 Melas VII. 58 Phasis II. 103. IV. 38. Parthenius II. 104. Pirus ingens fluuius I. 145. Panticapes IV. 54 Sperchius VII. 198. 228. Thermodon II. 104. IX. 27. Tigris I. 189 Tanais IV. 20. Tyres IV. 11. 51 Triton IV. 191

fluuii quorum aqua exercitui Xerxis defecerit VII. 42. 108. 196 *sit autem mentio huius defectionis &c.* 21. & 187

Fœdus affinitate firmatum I. 74

Fœderis ineundi ratio apud Scythas IV. 70. apud Arabes III. 8

fœdus à Babyloniis cum Cræso initũ 77

fœdus Cræsi cum Amasi Ægyptiorũ rege *ibidem*. Polycratis cum Amasi rege III. 39

fœdus perfidum Persarum cum Barcæis IV. 201

fœmina exuta tunica verecundiam pariter exuit I. 8

fœminæ Ægyptiæ humeris baiulant, viri capitib. onera imponunt II. 35

fœminæ apud Ægyptios negociantur *ibid.*

fœminæ Zave cum currus aurigantur in bellum IV. 193

fœminas Athenienſium à Braurone prædati Pelaſgi IV. 145. VI. 138

fœminæ ex Aſia raptæ I. 23. 4

fœminarum Barcæarum mamillæ circa muros appenſæ V. 302

fœminæ à Babyloniis ſtrangulatæ ne frumentum abſumerent III. 150

earum quinquaginta millia Babyloniis à Dario ſuppeditata, vt ſuccreſceret ſoboles III. 159

fœminæ colo & ſimilibus rebus donandæ, non exercitu IV. 162

fœminas adducere, Perſarum conuiuantium mos V. 18

fœminæ virili virtute VIII. 88

fœminæ agreſtes IV. 19

fœmina virgo quę erat ſemiuipera IV. 9

fœmineus morbus fani Veneris ſpoliatoribus immiſſus I. 105

fons Theſtis IV. 159 fons Apollinis I. 118 fons Solis IV. 181 fons Cargaphius VII. 25 fontes Mæandri VII. 26 fons, in quo qui loti ſunt, efficiuntur perinde atque oleo inuncti, violam olentes III. 23

fons quidam amariſſimus IV. 52. 81

fontes nouem aquarum, *vide* Nouem fontes

formicæ Indicæ vbi naſcantur earum magnitudine, earumque deſcriptio III. 102 *&c. vbi* vt illis Indi aurum ſuffurentur

fortunam bonam in vita & in morte experiri difficile eſt III. 43

fortuna conſilium aliquando ſuperat VII. 10. §. 4

fortunati iidem ſemper nõ ſunt I. 207

forum nullum eſt Perſis I. 153

fora Græcorum *ibid.*

fratrem præ marito & liberis vxor Intaphernis ſaluum cupit, & ſui deſiderii rationem reddit III. 119

frigoris vis apud Cimmerium Boſporum IV. 28

fructus quarundam arborum qui iactus in ignem odore ſuo circumſtantes inebriat I. 202

tonitrua & fulgura in Xerxis exercitum ingruunt, & complures occidunt VII. 42

ſed apud Herodotum eſt ἀστραπὴ *quod vertit* fulgura

fulmen in ædes Scylæ regis delapſum IV. 79

fulmina grandes arbores aut ædificia percutiunt VII. 10

fulmina in barbaros Delphis è cœlo demiſſa VIII. 37

fures pecuniæ Sardanapali II. 150

fures regiarum Rhampſiniti pecuniarum & eorum ſolertia II. 121

fuſtuaria pugna apud Ægyptios in ſacris II. 73

G

GAdes IV 8

Gæſon IX 96

Galaica regio, ætate Herodoti Briantia VII. 108

Galepſus, Græca vrbs VII. 122

Gamori Syracuſani VII. 155

Gandarii pop. III. 91

eorum armatura & dux in Xerxis exercitu VII. 66

Garamantes pop. & eorum mores IV. 174

Gargaphiæ fons IX. 25. 48

Gauanes Temeno oriundus VIII. 137

Gebeleizis dæmon IV. 94

Gela à Lindiis condita VII. 153

eius tyrannus Hippocrates VI. 23

Gela Hieroni à Gelone fratre demandata VII. 156

Geleon Iouis filius V. 66

Gelo Siciliæ tyrannus, eiuſque potentia, & opes VII. 145. 153. 157 158

quomodo creuerit & ad regnum peruenerit VII. 153. 154. 155 *&c.*

circa eum & legatos Græcorum acta VII. 153. 154 *&c.*

eius res geſtæ VII. 155. 156. 158

Gelonus Herculis filius IV. 10

Gelonus Budinorum vrbs IV. 104

Geloni quondam Græci IV. 108

eorum mores IV. 109

gelu maximum vbi IV. 28

genitura Indorum qualis III. 101

geometria vnde ad Græcos venerit II. 111

Gephyræi vnde oriundi V. 57

Athenas commigrant, & cur V. 57 62

vbi templa ſeorſum ab eis extructa *&c.* V. 62

Geræſtus IX. 104

Gergis Ariazi filius imperator in Xerxis exercitu VII. 82

Gergithæ VII. 43

è priſcis Teucris V. 122

Germanii, Perſarum genus I. 125

gerra Perſarum IV. 60. 61. 98

Gerrhus locus IV. 53

Gerrhus fluuius IV. 19. 47

eius deſcriptio IV. 56

Geryonis vaccæ IV. 8

Getæ immortales à Dario ſubacti IV. 93

qui dein exercitum Darii ſequuntur IV. 96

eorum dæmon Zamolxis IV. 94

Gigamæ Libyes & eorum deſcriptio IV. 169

Gigonus vrbs VII. 123

Gillus Tarentinus exul, redimit Perſas & ad Darium reportat III. 138

Darius eum fruſtra per Cnidios reducere Tarentum conatur *ibid.*

Gindanes populus IV. 176

vxorum eorum fimbtiæ pelliceę in veſtimentis *ib.*

Glaucon Leagri pater IX. 74

Glaucus Chius I. 25

ſolus omnium compactionis ferri excogitator I. 25

Glaucus Chius caprarius II. 21. 22. 23

Glaucus Epicydidis fil. VI. 86. § 1

eius laus *ibid.* depoſitum ſuſcipit ab hoſpite Mileſio *ibid.* id poſtea ſuſcepiſſe negat VI. 86. §. 2

Pythiam conſulit an iuxta Halym peeuniam interuertat VI. 86 §. 3

eius genus funditus interit VI. 86. §. 4

Glaucus Hippolochi fil. I. 147

Gliſantem & Tanagram Thermodon interfluit IX. 42

Gnurus Lyci filius, Anacharſidis pater IV. 76

gnomonis inuentores Babylonii II. 109

Gobryas è magi occiſoribus III. 70. 73. 78

Gobryas Mardonii pater VII. 82

Gobryæ conſilium de abeundo è Scythia, Dario datum IV. 132. 134

Gobryæ vxor, Darii ſoror VII. 5

Gobryæ filia, vxor Darii VII. 2

Gobryas Darii & Artyſtonæ filius VII. 72

Gonnus vrbs VII. 128. 173

Gordius, Midæ pater I. 14. VIII. 138

auus Adraſti I. 35. 55

Gorgo Cleomenis filia IV. 48

patrem ſcite monet vt ſibi caueat ab Ariſtagora V. 51

eadem Leonidæ vxor, vt Demarati tabellas aperiri monuerit VII. 239

Gorgonis caput ex Libya affert Perſeus II. 91

Gorgus Salaminiorum rex V. 104. VIII. 2

oppido ſpoliatus à fratre V. 104

Salaminem recipit V. 115

Gortus, *vel* Gorgus, Cherſis filius, dux in claſſe Xerxis VII. 98

Græcia temperatiſs. anni tempeſtates ſortita III. 106

Græcia paupertatis alumna, hoſpes virtutis VII. 102

non imperatorum indiga in bello Perſ. ſed exercitus VII. 161

in eam primi à Dario exploratores miſſi III. 135. 138

Græciæ infenſior vnde redditus Darius VII. 51

in Græciam caduceatores miſſi ad petendum terram & aquam VI. 48. VII. 32

Græcia à quo tempore & ſub quibus plus mali paſſa VI. 98

Græcorum & Perſarum in cultu deorum collatio I. 131

Græcorum cenæ cum dicto à Perſis perſtringuntur I. 133

Græcorum feſta eadem littera finiunt I. 148

Græcorum negociationes I. 153

Græcorum litteræ & calculi II. 36. V. 58

Græci ab Ægyptiis pleraque ſumpſere II. 49. 50. 51. 58

Græca lingua quando primum in Ægypto introducta II. 154

Græcorum in Ægypto negociationes, fana, vrbes II. 178

Græcorum deorum ætas cum Ægyptiorum collata II. 144. 145. 146

Græcorum natalitia IV. 26

Græci in templis non coeunt, vt nec Ægyptii, ſicut alii mortales II. 64

Græci veſtem & ægidas Mineruæ & alia à Libybus mutuati, IV. 189

Græcorum & Lydorum leges prope ſimiles I. 94

Græcorum ampla fora I. 153

Græci puerorum amoribus dediti I. 135

Græca gens deterior quam barbara & ab ineptiis abhorrens I. 60

Græci virtutis certamen agunt, non pecuniæ VIII. 26

Græcos auctores iniuriarum aiunt barbari I. 4

vniuerſi ante Cræſi imperium liberi fuere I.6
Græcorum potentiſſimos ſibi conciliat Cræſus I.56
Græcis diſcordię principium cum Perſis quod extiterit I.5
Græcis & barbaris malorum initium V.97
Græcorum variæ ſententiæ de loco pugnæ nauali conſtituendo VIII. 49
Græcorum ducum diſſenſus in bello Perſico VIII.74
Græcorum concilium contra Xerxem VII.145
Græcorum conſultatio inſequãtur hoſtes necne VIII.108.109
Græcorum conſilium de bello Thebis inferendo IX.85
Græcorum à Mycale profectorum cõſultatio IX.113
Græcorum duces ad pylas VII. 204
Græcorum duces ad Salaminem qui fuerint præſtantiſſimi & præmia iis data VII.123.124
Græcorum præſtantiſſimi Lacædæmonii I.69
Græcorum ſtrenuiſſimi & ciuitatum & virorum contra Medos IX. 70
Græcorum præſtantiſſimi ad Mycalen IX.104
Græcorum præſtantiſſimi in pugna nauali VII.17
Græci Ægyptum incolentes cum Cãbyſe congrediuntur ſanguine epoto III.11
contra Græcos expeditionem Xerxis quid mouerit VII.6
vbi Xerxem excipere ſtatuerint VII. 177
Xerxem qui Græcorum opperiebantur ad Thermopylas VII.202
eorum fœdus contra eos qui non adacti neceſſitate cum Xerxe pepigerant VII.132
è Græcis qui terreſtres copias Xerxi præbuerint, & qui nauticas VII.185 & alii qui ſe recens adiunxerunt Xerxis exercitui VIII.66
Græcorum exercitus contra Mardonium ad Platęas quibus & quomodo comparatus & inſtructus IX.28. 29
Græci contrà Mardonium caſtra vbi locarint IX. 19 quem locum permutant IX.50.51
Græci prædam Mardonii inter ſe diſpartiuntur IX.80
Græci qui naues ad claſſem Græcorum ſuppeditarunt VIII. 43.74. & ſ.
Græcorum prœlium ad Eubœam geſtum VIII.11.12
Græcorum claſſis ad Salaminem perſtat Athenienſium rogatu VIII. 40
Græci claſſem ad Samum applicant IX.95
Græci fugam facere volentes vt à Themiſtocle retenti VIII.4
Græci Olympia agentes & alia certamina in medio bello VIII. 26
Græcoſcythæ IV.17
Gratiarum collis IV.175
Grinus Æſanii filius, Theræ inſulæ rex IV.150
Grynea vrbs I.149
grues, plagæ Scythicæ hyemem fugientes quo ſe conferant II.22
grypes aurum ſeruantes III.116.IV. 13
Gygæum aurum I.14
Gygæus lacus, proximus Alyattis ſepulcro I.93
Gygæa, Amyntæ filia V.21.VIII.136
Bubali collocata à fratre Alexandro V.21.VIII.136
Gyges, Daſcyli filius I.8
Candaulis ſatelles I.8 vel Heraclidarũ I.91
eius circa vxorem Candaulis acta I.8. 9. &c.
Candaulem obtruncat I.12.91
vxore Candaulis & regno potitur I. 13.91
donaria Delphos ab eo miſſa I.14
& primus barbarorum is munera apud Delphos poſuit I.14
Mileto & Smyrnæ arma infert, Colophonem vi capit I.14
quot annos regnarit *ibid.*
eius filius Ardys I.15
Gyges pater Myrſi III.122
gymnicum certamen II.91
gymnopædiæ Lacedæmoniorum VI. 67
Gyndes fluuius vnde oriatur, & quo inde fluat I.189. V. 52 à Cyro in ccc. ac ſexaginta riuos diductus I. 202. V. 52

H

HÆmus mons Scythiæ, cuius è iugis tres fluuii manant IV.49
Haliacmon amnis VII.127
Halicarnaſſus ciuitas II.178
cur priuata ſacrorum participatione I. 144
à Pedaſenſibus habitata VIII.104
Halizones Scythiæ populi IV.17
Halys amnis I.5.VII.26
quos populos interfluat I.72
eius fluxum quomodo auerterit Thales Mileſius. I 75
intra Halym fluuium populi à Cræſo ſubacti I.28
Hannon Amilcaris pater VII.165
Harmamithres & Tithæus Xerxis equitatus præfecti VII 88
Harmatideus Dithyrambi pater VII. 227
Harmocydes, Phocenſium dux IX.17
Harmodius & Ariſtogiton Hipparchi interfectores V.55
tyrannidis oſores V.123
Harpagi Medi familiaritas & authoritas apud Aſtyagem I.108
ei negotium datur interimendi Cyri *ibidem.* & domus in luctu ideo I. 111
quia iuſſum non exequutus, carnibus filii ab Aſtyage paſtus I 119
& eius conſtantia in perferenda Aſtyagis crudelitate *ibid.*
Aſtyagis vleiſcendi cupidus, quo pacto defectionem molitus fuit I. 123 *& ſeq.*
Aſtyagi à Cyro capto inſultat I. 129
Mazari defuncto ſuccedit I.162
geſta ab eo aduerſus Ionas I.162.163. *& ſeq.*
litteræ eius ad Cyrum ſcriptæ miſſæq; occulte I.123.124
Harpagus alius Perſa dux VI.28
capit Hiſtiæum viuum & in crucem agit VI.28.30
haruſpicina Menelai nefaria II.119
Hebes teſſerã dat Leutychides militib. IX.97
Hebrus fluuius IV.90 VII.59
Hecatæus, Hegeſandri filiũs, hiſtoriographus II. 143. V. 125. VI. 137
eius genus, &c. II.143. *& ſeq.*
bellum aduerſus Perſas diſſuadet Ariſtagoræ V.36
eiuſdem conſilium Ariſtagoræ datum V.125
Hector natu maior & virtute præſtantior Alexandro III.120
Hegeſis Euryſthenis filius VII.204
Hegeſicles & Leo, Spartæ reges I.65
Hegeſander, Hecatæi pater V.125.VI. 137
Hegeſipyle, Olori, regis Thracum, filia, Miltiadæ collocata VI.39
Hegeſiſtratus Siger tyrannus V.94
eius pugna cum Mitylenæis pro Sigeo *ibid.*
Hegeſiſtratus haruſpex, Telliadeorum præſtantiſſimus, in Mardonii exercitu IX.36
eius audacia mira & interitus *ibid.*
Hegeſiſtratus Ariſtagoræ filius, legatus Samius IX.89.90
Hegetoridæ, filii Antagoræ, filia IX. 75
Hegias Tiſameni frater IX.33
Helenes Tyndari filia, & eius raptus hiſtoria II. 112. *& ſeq.* V. 94. IX. 72
Helice Achæorum I.145
Heliconius Neptunus I.148
Heliopolis, vrbs ſolis II. 3. 7. 8. 9. 39. 63
Heliopolitani Ægyptiorum ſolertiſſimi II 3
Hellen, Dori pater I.56
Hellenica gens I.56.57
Helles Athamantis filiæ ſepulcrum VII. 58
Helleſponti vrbes VI.33
Helleſpontus vbi anguſtiſſimus IV. 85
Helleſpontus ex Aſia in Europam cõiungitur à Xerxe VII.33
denuo ponte iunctus VII.36. & priore ponte rupto, quomodo à Xerxe caſtigatus VII.35
Helleſponti traiectus ſtadiorum ſeptẽ VII.34
Helleſponto phiala aurea datur à Xerxe, aureus crater, & gladius Perſicus eius placandi VII.54
Helleſpontii in Xerxis claſſe militantes VII.95
eis pontium cuſtodia demandata *ibidem.*
helleſpontias ventus VII.188
Hephæſtienſes populus VI.119
Heracles, ſiue Hercules, Heraclęæ conditor V.43
Heraclidæ, Iardanæ ancilla & Hercule geniti I.7
eorum imperium quandiu duraueric in Aſia & vt fuerit translatum I. 7
eorum vltio in atnepotem Gygis deuoluta I.13
Heraclidę in Peloponeſum redire conati IX.26
Heraclides Ibanolis fil. V.121
eius inſidiæ Perſis ſtructæ V.121
Heraclides Ariſtodici Cumæi pater I. 158
Heraclides Ariſtagoræ Cumæi pater V. 37
Hercules Amphitryone & Alcmena genitus II.43.44.45.145.146
eius tres liberi ex Echidna IV.10
ex Hercule & Iardanæ ancilla geniti Heraclidæ I.7
Hercules Hylli pater VII. 204. VIII. 131
autor generis Leonidæ VII.204
Hercules è deorum nouiſſimis apud Græcos, apud Ægyptios ſecus II. 145
Hercules Olympius II.44
Hercules Græcorum II.43
Herculis templũ in Cynoſarge VI.116

Herculis in Marathone templum vi. 118.116
Herculis templum seruis pro asylo II. 113
Herculis Tyri templum II.44
Herculis Thasii templum *ibidem*
Herculi bifaria templa cur dentur *ibidem*
Herculis oraculum II.83
Herculis in Scythiâ aduentus &c. IV. 8.9
eius arcus, baltheus IV.10
eius tres filii IV.10
Scytharum deus IV.59
eius vestigium in petra IV.82
Herculis ara apud pylas VII. 176
Hercules relictus ab Argonautis VII. 193
Herculi fert opem fl. Dyras VII 198
Herculeæ columnæ IV.185
Hermeus sinus H.2
Hermion Lasi pater VII.6
Hermiona Dryopum ciuitas VIII.73 VIII.43
Hermionenses III.59
Hermippus Atarniteus, *vel potius* Atarnites VI.4
Hermolycus Athenienſis, Euthœni filius, in pancratio celeber IX. 104
Hermophantus Mileſiis præfectus, contra Sardis V.99
Hermotimus Pedaſenſis inter eunuchos apud regem magnæ autoritatis VIII. 104
exſectorem ſuum Panionium quomodo vltus VIII.105.106
Hermotybies, Ægyptiorum pugnatorũ genus II. 164. IX. 31 quas plagas incolant II. 165 tantum rei militari vacant II. 165. 168. *vbi & alia*
Hermus amnis I.55.80.V.101.H. 9
heroibus Troianis parentatum à Xerxe VII.43
Herodotus poſterior Homero & Heſiodo annis quadringentis II. 53
eius cautio circa ea quæ ad rem diuinam pertinent II.3.65.171
eius colloquium cum Vulcani ſacerdotibus II. 3 & item cum quodam Archia III 55
eius ſententia de Ægypto II.15.de Nilo II. 24. de Perſarum moribus I. 137 de hoc, an, ſi intra Ilium fuiſſet Helena, reddita fuiſſet II. 120
eius peregrinationes φιλιστορίας gratia II.8.23.44
Herodotus Baſilidis filius VIII 132
Herophantus Paricnus IV.138
heroum Aſtrobaci VI.69
Herpys Timogenidæ pater IX.37
Heſiodus quadringentis annis extitit ante Herodotum II 53
Heſiodus & Homerus de diis ſcripſerunt *ibid.*
eius mentio fit & IV 36
Hexapolis quæ ſæculo Herodoti Pentapolis dicta I.144
Hieron Gelonis frater VII.156
Hieronymus Andrius IX.32
Himera Siciliæ VII.165
hippagogæ naues, quibus equi vehuntur VI.48.VII.97
Hipparchus Piſiſtrati filius, Hippiæ frater V.55
Onomacritum Athenis cur eiecit VII. 6
ſius ſomnium V.55
ab Harmadio & Ariſtogitone interẽptus V.55.VI.123
Hippias, Piſiſtrati filius I.61
eum Athenas reducere volunt Lacedæmonii V.91.ſed fruſtra V.93
Athenienſes apud Perſas inſimulat V. 96
ei viſum in ſomnis oblatum VI. 107
ei dens tuſſiendo excuſſus *ibid.*
Hippobatarum prædia V.77
Hippoclides, Tiſandri filius, procus Agariſtæ VI.127
eius maiores Cypſeli Corinthii propinqui VI.128
eius laus præ cæteris procis *ibidem.*
eius ſaltationes & geſticulationes propter quas excidit nuptiis VI. 130
Hippoclus Lampſacenus IV.138
Hippocoon Scæi pater V.60
Hippocrates, Piſiſtrati pater, Athenarum tyranni I.59.V.65
Hippocrates Megaclis fil. V.131
Hippocrates Gelę tyrãnus, Cleãdri frater VI. 23. VII. 154. à Zancleis accerſitus, eos Samiis prodit *ib.*
eius interitus VII.155
Hippocrates, Smindyridis pater VI 127
Hippocratides Leutychidis filius VIII. 131
Hippoleon promont. IV.53
Hippolochus Glauci pater I.147
Hippomachus, Græcorum qui erant cũ Mardonio haruſpex IX.317
Hippocious Calliæ pater VII.151
Hipponicus Calliæ filius VI.121
hippotoxotæ IX.48
hircus, Ægyptiacè mendes dictus II. 46
hirci vrina ſpaſmo liberãt pueros ſuos Libyes IV.187
hircorum barbis innatum ledanum apud Arabes III.112
hircus cum muliere coiens II.46
Hiſtiæa VIII. 23
Hiſtiæi VIII.23
Hiſtiæotis ora I.56.VII.175
Hiſtiæus Miloſius, Lyſagoræ filius V. 30
vir ſolers & induſtrius V.23
eius de ponte non deſerẽdo ſententia, qua re de Dario & Perſis bene meritus IV. 137. V. 11.VI.30.VII. 10
à Dario defectionis Ionum inſimulatus V.106
Ariſtagoram ad defectionem quam occulte ſollicitarit V.35
eius ad mare fuga VI.2
à Chiis in vincula coniectus, ſed liberatus conſilio eius intellecto VI. 2
Miletum reductus, à quibus reiicitur & vulneratur VI.5
eius res circa Byzantium VI. 26 res geſtæ contra Chios VI. 26.27
contra Thaſum contendit VI.28
quomodo captus & interfectus VI. 29
in crucem ſublatus ab Artapherne & Harpago VI.30
eius gratia etiam mortui apud Darĩũ VI 30
Hiſtiæus Tymnis filius captus V.37
dux in claſſe Xerxis VII.98
Hiſtiæus Phylaci pater VIII.85
Homerus poeta VII.161
quadringentis annis extitit ante Herodotum II.53
veritatem cognouit de Alexandri & Helenæ erroribus II 116
finxit nomen Oceani II.23
Homeri loci citati *ibid.* IV.29
Homeri carmina Argos celebrantia, & ideo ſummota à Cliſthene V. 67
Homeri non ſunt verſus Cyprii II.117 nec forte epigoni IV.32
homo è deo non gignitur II.143
homo hominem fato impẽndenti eripere non poteſt III.43
in hominis natura ſitum non eſt auertere quod ſit euenturum III.64
hominem omnia conſequi eſt impoſſibile I.32
hominum iniuriorum eſt rapere feminas: raptis vlciſcendis operam dare, amentium: prudentium, pro nulla habere raptarum pulchritudinem I.4
homini ſatius mori quam viuere I. 31
homines in arbitrio fortuitorũ & non contra VII.49
homo ſibi malorum autor, non deus I. 91
homines molles mollis fert regio IX. *vlt.*
homines vnoculi *v.* Arimaſpi
homines & feminę calui naſcentes ſimis naribus & ingenti mento IV. 23
homines hominibus veſcentes I.216. III.99
homines ſenos menſes dormientes IV.25
homines radicibus veſcentes I.202
homines piſcibus crudibus victitantes *ibid.*
homines capripedes in montibus IV. 25
homines excoriant Scythæ IV.64
hominum quorumd. cum mulieribus concubitus in propatulo I.203
humanæ vitæ anni I.32
humanæ vitæ breuitas, & ærumnæ VII.46
humanis in rebus nihil ſtabile I.86
humanarum rerum viciſſitudo, & condicio I.32
humanarum rerum circulus I.207
horarum inuentio II.109
Hoples Ionis filius V.66
hordei foliorum quanta latitudo apud Babylonios I.193
horti Midæ Gordio geniti VIII.138
Horaſpes Artachæi filius, Aſſyriorum dux VII.63
Hyacinthia Lacedæmoniis ſolennia IX. 6.11
hyænæ, feræ IV.192
Hyampeus vertex Parnaſſi VIII.39
Hyampolis vibs VIII.28.33
Hyatæ, nomen vnius è tribubus Sicyoniis: quod ſonat *ſuales* V.68
Hybla oppidum VII.155
Hydrias regio V.118
Hydarnes Perſa/ III.70.VI.133
Aſianæ oræ præfectus VII.35
Hydarnes Hydarnis filius imperator in Xerxis exercitu, eorum qui immortales appellabantur VII.83. 211.113
Hydarnes Siſamnis pater VII.65
Hyela ciuitas in agro Œnotriæ à quibus condita I.167
Hygennenſes pop. III.90
Hylæa IV.18.54.55
eius regionis ſitus IV.76
Hyllees, nomen vnius è tribulus Sicyoniorum V 68
Hyllus VI. 51. Herculis filius VII. 204. VIII.131
ab Echemo in monomachia interfectus IX.16
Hymees Darii gener V.116

capit Cion Myſiam V.118
eius res geſtæ & interitus *ibid.*
ſub Hymeſſo regio Pelaſgis data ab Athenienſibus VI.137
hymni in deos Homeri H.9
Hypachæi qui poſtea Cilices dicti VII. 91
Hypacaris fluuii deſcriptio IV.55. *niſi potius ſcribendum eſt* Hypacyris, *quod legitur* IV.47
Hypanis flumen IV.17.18.47
eius deſcriptio IV.52
Hypanis mater, palus IV.52
Hyperanthes & Abrocomes Darii filii cadunt in prœlio VII.224
Hyperborei IV.13.32.33.36
eorum ſacra IV.33
Hyperborearum puellarum hiſtoria IV. 33.34.35
Hypernotij IV.36
Hyperoche & Laodice Hyperboreorum puellæ IV.33
Hyrcanii, militantes in exercitu Xerxis VII.62
eorum armatura & eorum dux *ibidem.*
Hyrgis fluuius IV.57
Hyria oppidum VII.170
Hyrœades Mardus quomodo Sardis aſcenderit I.84
Hyſiæ, oppidum VI.108.IX.15
Hyſias & Oenoën, Atticæ populos vltimos, occupant Bœotii V. 74
Hyſtanes, Bardis pater VII.77
Hyſtaſpes Achæmenides, Arſamis filius, Darii pater I.209.V.83.VII. 224
Perſis præfectus III.70
Hyſtaſpes Darii filius & Atoſſæ, dux Bactriorum & Sacarum VII. 64
hyſtriches vbi gignantur IV.192

I

Iacchus myſticus VIII.65
Iadmon Samius herus Æſopi II. 134
Ialyſſus oppidum I.144
Iamidei V.44
Iapygia III.138.IV.99.VII.170
Iapyges Meſſapii IV.99.VII. 170
Iardanæ ancilla, Herculis vxor, mater Heraclidarum I.7
Iaſonis æreus tripus IV.179
Iatragoras dolo capit claſſicos duces V. 37
Ibanolis Oliati pater V.37
Heraclidæ pater V.121
Iberiam Phocenſes occupant I. 163
ibis Ægyptiis ſacra II.65.75
eius forma, & duplex genus II.75.76
Ichnæ vrbs terræ Bottiæidis I.123
Ida I.151.VII.22
ichneutæ II.67
Ichthyophagi III.19.20
ieiunia & feſtus dies Iſidis II. 40
Ienyſus vrbs Syriæ III.5
ignem perſæ deum arbitrantur III. 16
ignis Ægyptiis animata bellua *ibidem.*
ignis laus Homerica H.31
ne ignifer quidem elabatur VIII. 6
ilia in ſacrificiis non cremabat Aeolenſis. 87
Ilias minor Homeri H.16
Iliadi Mineruæ mille boues à Xerxe immolantur VII.43
Ilium II.10
Ilii obſeſſio & expugnatio I.5.II. 118
Ilienſis ager VII.42
Iliſſus fluuius VII.189
imbribus carentes Libyæ tractus IV. 185
Imbrus capta ab Otane V.26
immortales Getæ IV.93
immortales qui apud Perſas VII. 83
Impoſſibilitatis numen VIII.III
Indus fl. fert crocodilos IV.44
Indi in mare oſtium explorat Darius *ibid.*
Inarus Lybs III.12.15
inconſtantiam rerum humanarum I. 5
Indathyrſus filius Sauli, rex Scytharum IV.76.120
eius reſponſio ad Darium IV. 127
Indi Callatiæ parentibus veſcuntur III.38
Indorum multitudo III.94
Indi Calandiæ III.97
Indi pecuarii & eorum mores III.98 99
eorum nauigia *ibid.*
Indi Padæi ægrotos ſuos epulantur III. 99
Indorum coitus in propatulo III. 101
genitura nigra *ib.*
Indis ſol matutinus ardentiſſimus III. 104
Indi vt aurum colligant III.102.104. 105
à Dario ſubacti IV.44
Indorum in Xerx. exercitu armatura VII.65
Inopiæ & Impoſſibilitatis numina VIII. 111
inſomniorum ludibria VII.16
inſtitores primi, Lydi extitere I, 94
inſtitor quare Darius fuerit appellatus III.89
inſtitutio Perſarum puerorum I. 136
inſulæ in Araxe I.202
inſulæ OEnuſſæ I.165
inſula natans II.156
inſulæ Echinades II.10
inſula Chemmis II.156
inſulæ beatorum III.26
inſulæ rubri maris III.93
inſulæ Caſſiterides Herodoto ignotæ III.115
inſulani Iones qui I.142
Intaphernes vnus ex ſeptem Magi occiſoribus III.70
facinus, eiuſque & domeſticorum omnium interitus, præter fratrem vxoris, & filium maiorem III, 118.119
intercalaris menſis I.32.II. 4
intercalatio Græcorum & Ægyptiorũ II.4
Inycum oppidum VI.23.24
Io filia Inachi regis I.1
à Phœnicibus rapitur *ibidem*
Io ſtuprata I.5
Io vt à Græcis depingatur II. 41
Iolcon Theſſali Hippiæ offerunt V, 94
Ion Xuthi filius VII,94.VIII, 44
Ioniæ translationem impediunt Athenienſes IX.105
Ioniam Harpagus ſubigit I.169
Iones à Cræſo primo ſubacti I.6. 28
ad Cyrum legates mittunt, & quid Cyrus reſponderit I.141
Ionum regio, Aſiaticarũ pulcherrima, & eius deſcriptio I.142
Ionum duodecim in Peloponneſo ciuitates. I.143.145.146
Iones inſulares à reliquis deficiunt: aliros etiam Ionici nominis pudet I.143
Iones qui nobiliſſimi: & de eorũ vxoribus I.146
Iones ab Achiuis, ſuis ſedibus pulſi I. 145
Ionum reges qua progenie oriundi I. 147
Iones veri & genuini qui I, 147
Ionum qui ab Apaturiis diceantur *ibid.*
eorum vniuerſorum Panionium ſacrum I.148
Iones inſulani Cyro ſe dedunt I. 169
Iones Biantis conſilium ſpernunt I. 170
Iones ſecundo ſubacti I.169
in Ægyptum quomodo venerint II. 152
Ionas Scythæ vt Dario tranſitum intercludant fruſtrà adhortantur IV. 133.136
Iones captas Sardis incendunt V, 101
Iones ad Epheſum vincuntur V. 102
tertio ſubiugati IV.32
eorum de Ægypto ſententia reprehẽſa II.16
eorum tributum III.90.VI, 42
laborum nauticorum inſueti VI. 12
Ionum in Xerxis exercitu armatura VII.94
prius Pelaſgi Ægialees appellati VII. 94
Ionicæ rebellionis occaſio V.28. *&c.* VI,1
Ionicarum nauium catalogus VI, 8
Ios inſula vbi Homerus mortuus H. 34.36
Iphigeniæ apud Tauros cultus IV, 103
Ipni locus quidam VII.188
Iraſa locus vbi IV.158
Is vrbs & flumen I.179
Iſagoras Tiſandri filius V.66.70. 72
Iſis δημήτηρ, id eſt Ceres, dicta II.59.156
Iſidi vaccæ ſacræ II.41.IV.186
Iſidis ſimulacrum bubula cornua habens II.41
Iſidis templum maximum in vrbe Buſiri II.59
Iſidis & Dionyſi filii II.156
Iſmaris lacus famoſiſſimus VII.109
Iſmenias Boeotus H.2
Iſmenii Apollinis templum V.59
Iſſedones populus I,201.IV.16.26.27
Iſſedonum mores *ibid.*
Iſter vbi IV.47.48, *&c.*
ſemper ſibi par IV.48.50
cum Nilo comparatus II.33.34.IV, 50
Iſtri ortus & fluxus II.33.34.IV.48. *&c.*

Isthmus Cnidiæ I.174
Isthmus Chersonesi muro præseptus à Miltiade VI.36
Istiæotis locus proximus Ossæ & Olympo I.56.v.& Histiæotis
Ithaca H.7
Ithagenes Crithonis fil. H.1
Itanus oppidum IV.151
Itamites Persa VII.6
Iudices regii apud Persas III.14, 31
iudicis corrupti iustæ vindictæ exemplum V.25
Iunonis festum I 31
Iunonis duæ imagines vbi II, 182
Iunonis templa IV.90.IX,51 60
Iuppiter expiator, hospitalis I.44
Iuppiter apud Persas cælum I.181
Bel apud Babylonios I.181
Ammus II.42
Thebanus II.54
liberator, & eius templum III, 142
Scytharum deus IV.59
Papæus apud Scythas ibid.
Lycæus IV.203
Carius V.66
Lacedæmonius VI.56
cæleſtis ibid.
æreus decem cubitorum vbi IX, 80
Ioui decimæ necessario redduntur I, 89
Iouis Carii fanum apud Mylassos I, 171
Iouis Beli templum & simulacrum I, 181.III.158
Iouis Thebani templum I.181.II.42 IV.181
Iouis simulacrum arietina facie II, 42
Iouis fanum apud Thesprotos II, 56
Iouis cultus apud Meroen II.29
Iouis oraculum apud Ægyptios II, 83
Iouis Ammonii templum à Cambyse incendi iussum III.25
Iouis forensis ara V.46
Iouis militaris templum V.119
Iouis Olympii delubrum II.7
Iouis sacer currus in Xerxiano exercitu VII.40.VII.115
Iouis Aphlystii templum VII. 197
Iurare per aquam Stygis VI.74
iusti principis officium III.21
Iyrcæ populus Scythiæ IV.22

K

Kir Ægyptiorum II,94

L

Labdæ Amphionis filiæ historia V, 92
Labdacus Laii pater V.59
Labranda, loci nomen V.119
Labynetus Babyloniorum tyrannus I, 74.77
Labynitus Assyriæ rex I.188
Lacedæmonii Crœso amici I.6.51
Græcorum potentissimi I.46
eorum leges à Lycurgo latæ I.65
bellum Tegeatibus inferunt I.66
eorum compedes apud Tegeatas I, 66
quomodo Tegeatibus facti sint superiores I.68
eorum Argiuorumque pro agro Thyrea dimicatio I.82
Lacedæm. coena post victoriam de Argiuis ibid.
eorum mandata ad Cyrum I.153
eorum aduersus Polycratem expeditio III. 44. in Samum expeditio ibid.
mos in fumendis suppliciis noctu IV, 146
de seipsis opinio VI.52
regum apud eos iura, funera &c. VI.56. 57.58
eorum obseruatio lunæ VI.106
eorum oratio ad Platæenses VI, 108
ad Athenienses VIII.142
eorum virtus bellica VII.104
gymnastico ludo se exercent, & comã pectunt VII.208
Lacedæmoniorum ccc ad pylas, clades VII.224
occisorum sepultura ad Platæas IX, 84
Lacmon mons IX.92
Lactines legatus ad Cyrum I.152
lactis emulgendi mos apud Scythas IV, 2
lacus Tritonidis IV.179
lacus vnde pix hauritur IV.195
lacus Stymphalius VI.76
lacus Bœbeis VII.129
lacus Gygæus I.93
lacus famosissimus Ismaris &c. VII. 109
Lada insula VI.7
Lacide vxor Amasis, eiusque votum II. 181
Laii delubrum IV.149
oraculum V.43
eius genus V.59
Lampito Leutychidis filia VI.71
Lampon, Pythei filius IX.77
eius nefandum consilium Pausanias respuit IX.77
Lampon Thrasyclei fil. IX.89
Lampon Olympiodori pater IX.21
Lamponium captum ab Oetæis V. 26
Lampsacus vrbs V.117
lana arborea vbi III.106
Laodamas Samius IV.138
Laodamas Phocensis IV.138
Laodamas Eteoclis filius monarchus V, 61
Laodamas Softrati pater IV.152
Laodice hyperborea puella IV.33
Laos oppidum VI.21
Laphanes Euphorionis filius VII, 127
Laurei metalla VIII.144
lapidicinæ ad pyramides Memphios II, 8
lapis Porinus, & Parius V.62
lapis Melampygus VII.216
lapidum acerui à Darii copiis congesti IV.92
lapideus leo VII.225
Larissa Æoliæ ciuitas H.11
Lasonii pop. VII.77
Lasus Hermionis filius VIII.6
leænæ partus vnus in vita cur III, 108
Leager Glauconis fil. IX.74
Lebadia VIII.134
Lebæa vrbs VIII.137
Lebedus I.142
Lectos insula IX.113
ledanum, alias ladanum, vbi nascatur & quomodo comparetur, eiusque medica vis III.112
legati Darii in puteum conjecti VII, 133
legati non violandi VII.137
leges Athenienſium à Solone conditæ I,29
leitum Achæi vocant curiam VII, 197
Lemnus capta ab Otane V.26
Lemno potitus Miltiades VI.140
Lemnii VIII.73
Lemnia facinora VI.138
Leo, viri nomen VII.180
Leo Sardius I.84
Leo rex Spartæ I.65
Leobotes Spartiatarum rex I.65
Echestrati fil. VII.204
Leocides Phidonis Argiuorum tyranni filius VI.127
Leon & Hegesicles Spartiatarum reges I.65
Leon Eurycratidæ fil. VII.204
leonis ex auro effigies I.50
leonum natura atque loca & vbi tantum gignantur VII.125.126
leo lapideus VII.185
Leonides rex Spart. nascitur V. 41
eius genealogia VII.204
eius strenuitas ad Thermopylas & mors VII.120.&c.224
tollitur in crucem eius cadaues à Xerxe VII.238
eius cædis vindicta VII.114.IX. 63
Leontiades Eurymachi fil. VII.205 233
Leontini populus VII.154
Lepreum oppidum IV.148
leprosos abominantur Persæ I.138
lepus ex equa natus VII.57
leporis fecunditas III.108
Leros insula V.124
Lesbus insula I.160
à Persis capta VI.35
quando habitari cepta H.58
Lesbij à Polycrate victi III.39
Leucadii Dorica gens VIII.45
Leucas H.8.7
Leuce acte VII.25
Leucon oppidum Libyæ IV.169
Leutychides Menaris filius VI.65.VIII. 131
eius genealogia VIII.131
eius cum Demarato inimicitiæ VI.65 &c.
causæ inimicitiæ ex prærepta sibi sponsa VI.85
iurat Demaratum non esse legitimum regem ibi.
eius regis facti in locum Demarati cauillum in Demaratum spectantem gymnopædias VI.67
Spartiatarum rex VI.67
eius fuga & mors VI.72
eius oratio de depositò reddendo VI. 86
præfectus classis VIII.131
eius strategema IX.97
Leutychides Anaxilai fil. VIII.131
lex omnium rex & domina VII. 104
Liberi cultus apud Meroen II. 38
Liber Græcis Osiris dictus II.144
v. Dionysus
Libya vnde sortita nomen IV.45
Libyæ ambitus & magnitudo IV.42 42, &c.
arboribus nuda IV.175
Libya theriodes IV.181
Libyæ incolæ IV.168, &c.
Libyes primi Neptuni nomen habuerunt II.50
solis deorum omnium soli & lunæ sacrificant IV.188

Ægyptiis ſe quidam eorum dedunt IV.159
Cambyſi ſe dedunt III.13
Libyum tributum III 91
Libyum variæ nationes IV.168
Libyes Nomades, *id eſt paſtoritij* IV, 181.186.187.188.
ſaluberrimo ſunt corpore IV.187
Libyum paſtoritiorum ſacrificia IV, 188. Libyum inuenta quæ Græci didicerunt IV.189
Libyum in Xerx. exercitu armatura VII.71.86
Libycus mons II.8
Libyſſarum mulierum eiulatus IV.189
Liches Spartiata vnus ex benemeritis I, 67. 68
Ligyum in Xerx.exercitu armatura VII, 72
ſiliorum ingens vis vbi II.92
eorum radices eſui aptæ *ibid.*
Limeneion regionis Mileſiorum I 18
Lindi populus è Rhodo VII.153
Lindos oppidum I.144.II. 82
linum Colchicum,Sardonicum, Ægyptiacum II.105
Linus, modulationis genus apud Ægyptios I.79
Lipaxus vrbs VII.123
Lipoxais Targitai filius IV.5
ab eo oriundi Scythæ IV.6
Lipſydrium oppidum V 62.123
Liſæ oppidum VII.123
Liſſus fluuius VII. 108 eius aquæ Xerx. copiis non ſuffecerunt VII.109
litteræ Hiliæ proditæ VI,4
litterarum mira occultatio VII, 219
litteræ Themiſtoclis ad Iones lapidi inciſæ VIII.22
litterarum per ſagittam tranſmiſſio VIII.128
litteræ capiti impreſſæ V 35
litteræ Græcorum à Phœnicibus V.58
litteræ Cadmeæ V.59
Phœnicæ V.58
Litus pulchrum,vbi VI.23
Locri Epizephyrij populus VI.23
Locri Ozolæ populus VIII.32
loto vbi plurima II.92
loti radix eſculenta *ibid.*
loti fructus deſcriptio IV.177
lotus Cyrenæa II.96
lotio muliebri viſum recipit Phero II, 111
Lotophagi populus IV.177
lucernarum accenſarum feſtum apud Ægyptios II.62
lucernarum accenſio, *pro crepuſculo* VII.215
Lucinæ tributum IV.35
lucus platanorum V.119
ludorum primi inuentores Lydi I 94
Luna Perſarum præſes VII,37
Lunæ feſtum II.47
lupi ex hominibus effici dicuntur Nerui IV.105
luporum ſepultura II.67
lutræ vbi capiantur IV.109
Ægyptiis ſacræ II.72
luxus Perſarum IX.81
Lycidas ſenator Athen.cum vxore & liberis lapidatur IX.5
Lycæus Iupiter IV.203
Lycaretus Mæandri germanus V.27
Lycii in poteſtatem Cræſi redacti I.28
eorum è Creta origo I.173
à Lyco nomen accepere VII.92
ab Harpagone victi I.176
populus Dario tributarius III.90
eorum in Xerxis exercitu armatura VII.91
quondam Termilæ vocati I.173 VII.92
eorum nomen & leges I.173
Lycii arcus VII.77
Lycomedes Aeſchrei fil. vir ſtrenuus VIII.11
Lycopæ Lacedæm.ſtrenuitas III.53
Lycophronis Periandri filii interitus III, 53 *de eo & in præcedentibus cap.*
Lycurgus Ariſtolaidis filius I.59
Lycurgus & Megacles Piſiſtratum eiiciunt I.59
Lycurgus Spartiata, integerrimæ vitæ I.65
ei oraculum à Pythia redditur *ibid.*
legumlator eſt apud Lacedæmonios I.65
Leobotæ Spartiatarum regis tutor *ibid.*
Lycurgi delubrum apud Spartiatas I, 56
Lycurgus Amianti pater VI.127
Lycus fluuius VII 30.123
Lycus Anacharſidis auus IV.76
Lycus Pandionis filius VII. 92 à fratre Ægeo pellitur Athenis I.173
Lyda mons I.174
Lydus Atyis filius VII.74
Lydeus fluuius VII.127
Lydia auri ramenta è Tmolo prouentia habet I.93. argenti etiam feraciſſima V.49.
Lydi populus ante Meones vocati I,7. VII 74
ſtrenua gens I.79
equitandi peritiſſima *ibid.*
Lydorum mores & leges I.93 94
ritus ineundi fœderis idem qui apud Græcos I. 74, vt & tapiendi I,35
Lydorum filiæ omnes proſtituuntur I.93
Lydi primi caupones inſtitoreſque I, 94
eorum partes primę in conſulendo oraculo Delphico I 54
eorum Medorumque fœdus I.74
Lydorum Medorumque quinquennale bellum I.74.103
Lydorum cum Perſis conflictus & fuga I.76.70
primi omnium aurum argentumque ad vendum percuſſerunt I.94
primi inuentores ludorum *ibi.*
in Thuſciam colonias deduxerunt *ibi.*
Lydorum diuiſio *ibid.*
Lydi quomodo à Cyro effeminati I. 155.157
Lydi Caribus germani I.171
eorum tributum III.90
eorum in Xerxis exercitu armatura VII.74
Lygdamis Artemiſiæ pater VII,99
Lygdamis Naxius I.60.64
Lynceus Chemmita II.91
Lyſagoras Tiſiæ fil. VI.123
Lyſagoras Hiſtiæi pater V.30
Lyſanias,è procis Agariſtæ VI.127
Lyſimachus Ariſtidis pater VIII.79.95
Lyſiſtratus Athenienſis VIII.96

M

Macæ populus IV.175.V.42
Macedones à Dario ſubacti VI,44
Macednus,locus I.56
Machlyes populus IV 178
Macrobii populus Æthiopiæ III.17
Macrones pop. II. 104. III. 94. eorum in Xerxis exercitu armatura VII.78
Mactorium vrbs ſuper Gelam VII.153
Madyes filius Protothyæ, Scyth. rex I, 103
Madytus vrbs vras VII.33.IX.119
Meander fluuius tortuoſus II.29.III.122 V.118 & eius fontes vbi VII.26
Mæandri campus I.18.161.II.10
Mæandrius Polycratis ſcriba III.123
Samj procurator III.142
eius geſta cũ Samiis III. 142. 143. *&c.*
Mæetes IV.123
Mæotis palus vbi I.104.IV.3.45.86.101 120
Magdolus oppidum vbi II.159
Magi populus Mediæ I.101
magi Perſarum I.140
magorum commentum vt Perſarum imperium occupent III. 61. *&c.* & eorum interitus III.78
magorum promiſcua cædes III.79
Magophonia Perſarum feſtum celebre III.79
Magiſtum oppidum IV.148
magna negocia cum periculis ſuſcipiuntur VII.50
Magneſia vrbs H.1
Magnetes populus III.90
malæ dextræ in contumeliam deraſæ II, 121
Malea promontorium I.82.IV.179
Malena in regione Acarnit. VI.29
Males Ætolus VI.127
Mandane Aſtyagis filia I.107
Cambyſi nuptum datur *ibid.*
Mandrocles Samius architectus IV.87
monumentum ab eo poſitum IV. 88
Maneros Ægyptiis quid I.79
Manes rex Lydiæ I.94.IV.45
Manicni montes I.189.202
Mantinei veniunt poſt prælium IX.76
Mantinea vrbs VII.98
Mapen Tyrius VII.98
Marathon locus VI.107
Marathonem occupat Piſiſtratus I.62
Marathonia clades VI.113
Mardonius Xerxis exercitus imperator VII.82.Gobryę fil.VI.43.VII.5.82.vulneratur VI.45
à præfectura ſemouetur VI.94
eius ad Xerxem oratio de bello Græciæ inferendo VII.10
eius cædes IX.62.63
Mardontes Perſa VII.80.VIII.130
Mardi pop. Perſarum genus I. 125. III. 94
Mardus Hyrœades v.Hyrœades
mare Sardonium vbi I. 166. Caſpium I, 202.mare Atlanticum, rubrum, auſtrale I.203.II.158. III.93. IV 13. VII. 80 mare Echinadum inſularum II, 10
Mares vrbs II.32.30
Mares quam armaturam in Xerxiano exercitu tulerint VII.79
Mariandeni populus III.90
Mariandyni a Cræſo ſubacti I.28
Mariandynorum in Xerxiano exercitu armatura VII,72
Mariandynus ſinus vbi IV.38
Maris fluuius IV.49
Maron & Alpheus,Orſiphanti fil. VII. 227
eorum ſtrenuitas ad Thermophylas *ib.*
Maronea Græca vrbs VII.109
Martis oraculum II.83.VII.79
Marti ſoli ſimulacra faciunt Scythæ IV.59.62
eius delubrum apud Scythas IV,62
Marſyas fluuius V.119
Marſyæ Sileni pellis VII.26
Maſanges Aorizi filius dux Libyum VII. 71
Maſcamis elogium VII.106
Maſii,Perſarum genus I.125
Maſiſtes Darii filius, Xerxis exercitus imperator VII.82.IX.106
Maſiſtæ & liberorum eius cædes IX, 112
Maſiſtius à Græcis Macilius dictus IX, 20.eius interitus IX.224
Maſiſtius Siromctris fil. VII.79
Maſſagetæ populus ferus & robuſtus I, 204.215

Eorum deus sol I.212.216
Eorum mores &c. I.216.217
vxores communes I.216.IV.172
senes immolant I.216
Cyrum vincunt I.214
Mastyes & Pigres fratres V.12
maternũ genus paterno nobilius apud Lycios I.173
Matieni populus I.72.III.94
eorum in Xerxis exercitu armatura VII.72
matris Martis templum vbi II.64
Maxyes Libyes IV.191
Mazares Medus I.156
Prienenses subigit I.161
Mæandri campum incursat I.162
eius mors I.181
Meci populus III.93
Mecyberna Græca vrbs VII.122
Medea Colchorum regis filia I.2.VII.62
Medeæ raptus à Græcis I.2
Medicæ regionis tractus I.180
Medi IV.40
Medorum appellatio vnde VII.62
eorum tyrannus Cyaxares I.73
Medorum & Lydorum mos ineundi fœderis I.74
Medorum bellum quinquẽnale cum Lydis *ibid.*
Medorum & Lydorum bello dies repente nox facta *ibi.* & 103
Medorum ab Assyriis defectio I.95
Medi Assyrios subigunt I.106
Medorum à Dario defectio I.190
imperium vt ad Persas primum translatum I.130
Medorum in Xerxis exercitu armatura VII.62.86
Deiocem sibi iudicem constituunt I.96
regi suo regiam ædificant I.98
à Scythis prœlio fusi, Asiæ imperium amittunt I.104
Ninum ciuitatem expugnant I.106
inebriatos Scythas interimunt I.106
Medis canis spaco dicitur I.110
Medicum imperium Halys fluuius terminat I.72
Medicum nomen Græcis terrorem incutere solet VI.112
medici singuli singulorum morborum apud Ægyptios II.84
medici Crotoniatæ primi dicti, secundi Cyrenæi VI.131
medimnus farinæ VI.57
medimnus Atticus I.192
Megabates Persa V.32
Megabazus Megabatis filius VII.97
Megabyzus Persa vnus ex VII. qui coniurant in magum III.70
eius oratio ad suos pro oligarchia III.81
eius elogium IV.143.144
in Pæones exercitum ducit V.12
Xerxis exercitus imperator VII.82
Megabyzus Zopyri fil. III.160
dux aduersus Athenien. III.160
Megacles Alcmæonis pater VI.124
Megacles Alcmæonis filius I.59.VI.127 130
Megacles & Lycurgus Pisistratum imperio Athenien sium eiiciunt I.59. *vide de eo & 60.61*
Clisthenis gener factus VI.130
Megacles Hippocratis filius VI.131
Megacreon Abderites VII.120
Megapanus Hyrcanorum dux VII.62
Megarensis populus VII.166
Megarensis plebs venundatur *ibid.*
Megasides Doti pater VII.72
Megistias vates VII.219.221
eius intrepidus animus VII.221
eius carmen epitaphium VII.228
Melampus Amythaonis filius II.49
eius postulata ab Argiuis IX.33
primus Bacchica Græcis exposuit, vt & alia ab Ægypto accepta II.49
Melampygus lapis VII.216
Melanchlæni populus IV.20.102 106
eorum mores & nomenclatura IV. 107
eorum victus humana caro *ibi.*
Melanippus Astaci filius V.67
Melanippus Alcæi fodalis V.95
Melanopus Ithagensis filius H.1
Melanthus Codri pater I.147
rex Athen. V.65
Melas fluuius VII.198
Melas sinus & fluuius eiusdem nominis VII.58
Meles primus rex Sardium I.84
Melesigenes vnde appellatus H.3.
Meles fluuius H.3.*ib.*
Melibœa vrbs VII.188
Melienses populus VII.196
Meliensis sinus IV.33
Melis regio VII.198
Melissa Periandri vxor III.50.V.92
à Persis occisa *ibid.*
mellis vbi maxima copia IV.194
Melyenses populus III.90
Memnonia regia V.53
Memnoniæ Susæ VII.151
Memnonis vrbs V.54
Memphis vrbs II.163
à Mene primum condita II.99
eius situs *ibid.*
Menares Leutychidis pater VI.65. VIII. 131
mendacium dicere quando expediat III 72
Menda vrbs VII.122
Mendes lingua Ægyptiaca Pan & hircus II.46.
Mendetis templum II.42
Mendesium ostium Nili II.17
Mendesia prouincia II.42.46
plaga II.166
Mendesii cur omnes immolent, capris abstinentes II.42
capris & maxime capros venerantur II.46
caprarios præcipuo honore afficiunt *ibid.*
Menelaus Helenam recipit II.119
Menelaius portus IV.169
Menes primus regnasse fertur II.4.99
Menestheus dux Athen. H.28
Menius Eurydames frater VI.71
mensa solis III.18.23
mensis intercalaris I.32
à Græcis tertio quoque anno introductus II.4
Mentes nauicularius H.6.7
vbi laudatus ab Homero H.36
mentiri apud Persas turpissimum I.138
Mentor Ithacensis ægrum Homerum sedulo curat H.7
vir iustus & humanus *ibid.*
ab Homero vbi laudatus H.26
mentulæ circumgestatio apud Ægyptios II.48
Meones Lydorum nomen assumpserunt I.7
Metaphii Persarum genus I.125
Mercurii statua porrectum veretrum habens II.51
eius templum II.138
à quibus gentibus colatur V.7
Mermnadæ I.7
quomodo regnum Lydiæ obtinuere I.14
Meroe, metropolis II.29
Mesambria vrbs IV.93.VII.198
eius origo VI.33
Messana olim Zancla VII.164
Messapii pop. VII.170
metalla aurea atque argentea VII.112
de metallis aureis certamen IX.74
metallum salis IV 185
metalla Thasia VI.46,47
Metapontini populi IV.15
Metiochus Miltiadis filius captus VI. 41
Metra Venus Persis I.131
Metrodorus Proconnesius IV.138
Micythus Anaxilai famulus VII.170
Midas Gordii fil. rex Phrygiæ I.14.H. 11.apud Delphos munera posuit I.14
eius sella regia *ibid.*
Midæ horti VIII.138
Midæ epigrammata epitaphia scripta ab Homero H.11
Milesiorum cum Alyatte bellum diuturnum I.17.18.19.&c.
Cyro confœderati I.143
Milesiorum correctio à Pariis delectis V.28.29
Milesiorum & Carum fuga contra Persas prœlio V.120
Miletus vrbs Ioniæ prima I.142
oppugnatur à Gyge I.14
inuaditur ab Ardye I.15
capta diripitur à Persis VI.18
milii Babylonici proceritas I.193
militiæ ordine à quo primum distributi Asiani I.103
militum Cambysis depasta mutua ob famem III.25
Milo Crotoniates luctator III.137
Miltiades Cypseli filius quomodo Chersonesum potitus VI.34.35.36
eius hospitalitas VI.35
victor in Olympia VI.36
eius gesta & captiuitas VI.36.37
Crœso charus VI.37
eius mors VI.38
Miltiades Cimonis filius Chersonesi tyrannus IV.137.VI.34
Athenien sium dux IV.137
vt Lemnum obtinuit VI.137.&c.
Parios frustra obsidet VI.133.134
eius accusatio & obitus VI.136
Milyas Asiæ regio I.173
Milyæ Solymi dicti *ibid.*
Milyarum in Xerx. exercitu armatura VII.77
Mimas mons H.17
Mineruæ Assesiæ templi deflagratio I. 19
pro eo duo ædificata I.22
Mineruæ Pallenidis fanum I.62
Mineruæ festo virginum pugna ab Ausibus instituta IV.180
Mineruæ Pedasiæ sacrificæ barba pullulat I.175.VIII.104
Mineruæ Aleæ templum apud Tegeatas I.76.IX.69
tutelaris apud Chios templum I. 160
Mineruæ oraculum apud Ægyptios II.83
vestibulum apud Saios II.175
inaurata statua ab Amasi Cyrenas missa II.182
lapidea duo simulacra ab eodem Lindum *ibi.*
Mineruæ parentes IV.188
templum in Sigeo V.95
Pronœæ fanum VIII.37
Sciradis templum VIII.94
Mineruæ ægis IV.189
Crastiæ fanum V.45
Mineruæ in arce Athen. adytum Dorien sibus non accedere licitum V. 72
Minerua vrbana V.82
Mineruæ Iliadi mille boues immolantur à Xerxe VII.43
Minerua protemplaris VIII.39
Minoa Selinusiorum colonia V. 46

Minos & Sarpedon Europæ filii I.173
Minois cædes VII.169.170
Minyæ populus I.146.IV.145
Minyæ commento ſuarum vxorum liberantur IV.146
Mitradates paſtor, Cyri nutritius I. 110 121
Mitrobates Daſcylii præfectus III.120
ab Oronte cæſus III.126.127
Mitylene II.178
Mneſarchus Pythagoræ pater IV.95
Mneſiphilus Athenienſis VIII.58
mœnia lignea Budinorum IV.108.123
Mœris Ægyptiorum rex II.101
eius præclara opera *ibid.*
Mœrios ſtagnum II.69.148
eius deſcriptio II 149
eius prouentus III.91
Moloes fl. IX.56
Moſoſſi populus I.146
Molpagoras Ariſtagoræ pater V.30
mons Arabicus II.8.124
mons ingens euerſus indagandis metallis VI.47
Mophi mons II.28
moræ vtilitas VII.16
morbus femineus Scythas inuadit I.105
mors optatiſſimum perfugium ærumnoſæ vitæ VII.46
mortui exemplar apud Ægyptios II.78 85
mortuorum apud eoſdem condituræ II.85.86. *&c.*
mortui cum lætitia vbi humentur V.4
morum vis III.38
Moſchi populus III.94
eorum in Xerxiano exercitu armatura VII.78
Moſynœci populus III.94
eorum in Xerxiano exercitu armatura VII.78
mula mulum ancipitia genitalia habentem peperit VII.57
mulæ partus III 152
muli vbi non gignantur IV.30
mulorum ſpecies Scythis horrenda IV 129
mulier exuendo tunicam & verecundiã pariter exuit I.8
mulierum raptus illicitus I.4
mulieris offenſio vindictam quærit I. 11.
mulieres mulierem prædicant I.31
mulieris ſimulacrum ex argento I.51
mulierum Babylonicarum mos fœdus I.196
mulierum Ægyptiarum mores II.35 36
mulieres quæ oracula in Græciam intulerunt cõlumbæ vocatæ II.57
mulierum pudenda cippis à Soſoſtre inſcripta II.102
mulieris quæ cum marito ſuo ſolo cõcubuerat vrina Pheroni viſus reſtitutus II.111
mulieres Corinthiorum denudatæ V. 92
mulier ex turpiſſima, formoſiſſima facta VI.61
mulierum Atticarum vna cum liberis cædes VI.138
mulieres ſtuprando extinctæ VIII.33
munerum regiorum apud Perſas eximium IX.108
Munychia VIII.76
Mus Europeus à Mardonio miſſus ad oracula conſulenda VIII.133.134 135
Muſæus VIII.96
Muſei ſortes & earundem edifſertator VI.6
muſici Argini III.131
muſtelæ Libycæ IV.192
murium tria genera apud paſtorales Libyes IV.192
murium auxilia in bello Sethonis contra Sanacharibum II.141
Murichides Helleſpontius IX.4
muri lignei Budinorum IV.108.123
murus ligneus Perſarum IX.64
& eiuſdem expugnatio IX 69
Mycale promontorium I.148
Mycerinus rex Ægypti II.129
eius clementia & iuſtitia II.129
eius concubinarum ſimulacra II. 130
vt eluſit oraculum, de ſua morte II. 133
pyramis eius II.134
Mycerini filiæ mors & ſepultura II.129 130.131.132
Mycorum in Xerx. exercitu armatura VII.68
Myecphoritana plaga II.166
mygale II.67
Mygdoniam à Bottiæide Axius diremit VII.123
Mylaſſa oppidum V.121
Mylaſſorum fanum I.171
Mypſæi Thraces IV.93
Mylitta Aſſyrtis Venus appellata I.131
Myrcinus vrbs V.124
myriades ſingulæ in Perſico exercitu numeratæ VII.60
Myrina Æoliæ ciuitas I.149
Myrinæi populus VI.139
Myrios ſtagnum II.4
Myrmex, herma VII.183
Myris rex II.13
Myro auus Cliſthenis VI.126
Myrſes Perſarum dux V.121
Myrſilus alias Candaules dictus I.7
Myrſus Candaulis pater I.7
Myrſus Gygis filius III.122
Myſi populus eorumque tributum III. 190
Caribus germani I.171
à Cræſo ſubacti I.28
eorum in Xerxis exercitu armatura VII.74
Myſia Cios ab Hymee capitur V.122
Myus vrbs Ioniæ I.142
Myuſii populus vbi VIII.8

N

NAparis Scythiæ fluuius IV.48
Naſamones populus II.32
eorum mores IV.172
naſcentium deploratio apud quam gentem V.4
Natho inſula II.165
naturæ ſolertia III.108
Naucrates celeberr. emporium II.179
naues Ægyptiorum è ſpina II.96
naues rubrica delibutæ III.58
naues quinis drachmis venditæ VI. 89
nauium Perſicarum catalogus VII.89, *&c.*
nauibus longis qui primi vſi fuerint I. 163
nauiculæ Babyloniorum I.194
naufragi vbi immolentur IV.103
Nauplia VI.76
Nauſtrophus pater Eupalini III.60
Naxus inſula V.31
à Piſiſtrato ſubacta I 64
Naxii & eorum origo, VII.154.VIII.46
ejecti quidam turbas mouent V. 30 *&c.*
Neceſſitatis numen VIII.111
Necus rex Ægyptiorum Pſammitichi filius II.158.IV.42
eius victoria contra Syros II.159
Neleus Codri filius IX.96
Neleidæ V.65
Neon vrbs VIII.33
Neptunus terræ quaſſator VII.129
Libyum deus II.50
Arabice Thamimaſades IV.59
Neptuno Helicanio Panionium locus ſacer I.148
Neptuni libertatoris templum VII.192
Neptuni templum apud Potidæatas VIII.192
Neptuni ara VIII.129
Neptunus æreus ſeptem cubitorum IX.80
Nerbalus Aridius VIII.98
Nereidibus ſacrificant magi VII.141
Neſtus fluuius VII.109.126
Neſtor V.65
Neuri populus & eorum mores IV.105
Neuris IV.51
Nicandra Dodonæorum ſacerdos II.55
Nicander rex Spartiat. VIII.131
Nicodromus Cnœthi filius V.38
Nicolaus Bulis fil. VII.137
Niger ſinus VI.44
Nilus Ægypti fluuius IV.50
eius origo II 7.19
eius natura & incrementum II.19. 20, *&c.* eius oſtia II.17
ſolus amnium aura caret II.19, cur II. 27
fontes eius ignoti II.19.34.IV.53
Nilus ſcopulosus II.112
Libyam mediam diuidit II.33
Nili cum Iſtro comparatio IV.50 II.25
Ninus Aſſyriorum vrbs II.150
eius ſitus I.193
ſubacta à Nitocri I.185
eam Cyaxares obſidet I.103 & expugnat I.106
Niphagra vnus Pierum murorũ VII. 112
Niſſa ſacra oppidum III.97
Niſæa vrbs I.59
Niſæi equi III.106
Niſæus campus VII.40
Niteris Apriæ regis filia III.1
Nitocris regina Babylonis I.185
eius egregia monumenta *ibid.*
Ninum oppidum ſubegit *ibid.*
eius ſepulcrum & inſcriptio I.187
Nitocris Aegyptiorum regina II.10
nitri vis II.78
Noes fluuius IV.49
Nomades Scythæ I.15
eorum ſeditio *ibid.*
Nomades Lybyes IV.187
Nomades Sagartii VII.85
Nonacris oppid. VI.74
Notium vrbs I.149
Nothon Aeſchinis pater VI.100
Noua vrbs oppidum in Pallena VII.123
Nouus murus, ciuitas Aeoliæ & Cumanorum colonia I.149.II.9.10
Nouem fontes vbi VII
Nouem viæ Edonorum VII.114
nox pro die extitit portentoſe VII.37
noctes in dies commutatæ à Myſerino rege II.133
Nudium oppidum IV.148
nummi primum à Lydis percuſſi I.94
nunciorum Perſicorum celeritas & ratio VIII.98
Nymphodorus Pythei f. VII.137

O

OArus fluuius IV.123
Oaſis vrbs vbi III.26
Oaxus oppidum Cretæ IV.154
obeli, Pheronis donaria II.111
obeli in fano Minervæ II.170
Oceani ortus IV.8
Oceanũ fabuloſum putat Herodotus II. 23
Octamaſades Scylem fratre regẽ Scythã occidit IV.80
oculos in pectoribus geſtantes IV 191
Odomẽti populus Pæoniæ V.16.VII.112
Odryſes pop. IV.92
OEa locus V.83

OEbares Darii equiso III.85
OEbares Megabyzi filius VII 33
OEbazus Siromitris pater VII.68
OEcetor Gelonis progenitor VII.153
OEdipus Laii fil. V.60
ei delubrum extructum IV.149
OEnoen Bœotiæ occupant V.74
OEnone insula VIII 46
OEnotriæ ager I.167
OEnussæ insulæ I.165
OEobazus Persa IV.84
eius liberorum fatum *ibid.*
OEobazus Persa in obsidione Sesti IX. 114
eius interitus IX.118
OEroe fil. IX.50
OEtæi montes vbi VII.217
OEtosyrus Apollo apud Scythas IV.59
Ololycus vnde appellatus IV.149
Olbiopolitæ populus IV.16
olea in arte Athenienss. VIII.55
oleagina corona Olympiorum præmium VIII.26
Olen Lycius IV 35
Olenus pars Achæorum I.145
Oliarus Mylassensis V.37
ollas pulsandi mos VI.58
Olophyxus vrbs VII.22
Olórus rex Thraciæ VI.39
Olympieni, Mysi VII.74
à monte Olympo dicti *ibid.*
Olympus mons Mysiæ I. 36. 43. VII. 74
Olympus Thessaliæ mons I.56. VII.128, 129
Olympii Iouis delubrum II.7
Olympiorum præmium corona oleagina VIII.26
Olympiodorus Lamponis filius IX.21
Olynthus vrbs VII.122
Olynthiorum ab Artabazo obsessio & expugnatio VIII.127
Omyretis filia H.2
Oneatæ, tribus Sicyoniorum V.68
Onesilus Gorgi frater V.104
dolo fratrem Salamine excludit V.104
Amathuntem obsidet V.104.108
Cyprios ad rebellionem inducit V. 104
eius victi caput supra portas suspensum ab Amathusiis V.114
ei tamé dein vt heroi Amathusii sacra faciunt solemnia V.114
Onetes Phanagoræ filius VIII.214
Onochonus Thessaliæ fluuius VII. 129
Xerxis exercitui defecit VII.196
Onomacritus sortilegus Athenis eiicitur VII.6
Onuphitana plaga II.166
Ophryneus vrbs VII.43
opifices vbi ignobiles II.167
Opis virgo hyperborea IV.35
Opis ciuitas I.189
Opœa vxor regis Scylis IV.78
§ oraculorū origo secundum sententiam Herodoti II.54
oracula Græcorum I.46
oracula apud Ægyptios quæ II.83
oraculum Alyatti à Pythia redditum I.19
oraculum Delphicum Crœso redditur I.47 i dquomodo Crœsus verum deprehendit I.48
oraculum Lycurgo à Pythia redditur I.65
oraculum captiosum Spartiatis redditum I.66
oraculum Pythiæ de ossibus Orestis I.67
oraculum Crœso redditum de muto filio I.85
oraculi ad Crœsum excusatio I.91
oraculum Branchidarum de Pactya I, 158.159
oraculum Hammonis de Ægyptiis II.18
oraculum Dodonæum omnium vetustissimum II 52
oraculi Hammonis origo II.55
oraculum Pheroni regi redditum II. 111
oraculum Mycerini regis ex vrbe Buti . II 136
oraculum de ærea phiala II.151
oraculum Psammiticho datum II 152
oraculum Barto datum IV. 155. Theræis IV. 156.157.159. Arcesilao IV. 163. Chistheni V, 66. Milesiis VI. 77. Glauco VI. 86. Athenienssibus VII.140.141
oraculum Latonæ sacrum II.152
oraculum Siphnijs redditum III. 57. Corinthiis V. 92. Argiuis VI, 19. VI. 77. VII. 148. Doloncis VI.34
oraculum Martis VII.76. Dionysi VII. 111
oraculum datum Cretensibus VII. 169. Spartiatis VII,220
oraculum Bacidis VIII. 20. 77. 96
Amphiarai I.46 IX.134
oraculum Persis à Bacide redditum IX.42
oracula Æthiopum II.139
Oratio Prexaspis ad Persas III.75
Orationes de triplici statu regio, optimatum, plebis III.80.81.82
Cois Mitylenæorum præfecti IV.97
Histiæi Milesii ad Scythas IV.139
Aristagoræ ad Cleomenem V.49
Soclis V.92
Histiæi ad Darium V.106
Cypriorum ad Iones V.109
Persarum ad Ionum tyrannos VI.9
Leutychidis de reddendo depósito VI. 86
Datis ad Delios VI.97
Clisthenis ad procos filiæ suæ VI.130
Xerxis de inferendo bello Græciæ VII.8.& Mardonii VII.9.& de bello aduersus Græcos suscepto VII. 10
Xerxis ad Persas VII.53
Harmocydis ad Phocenses IX. 17. & *alia infinita*
Orbelus mons V.16
orbis partitio secundum Herodotum IV. 36
Orchomenii populus I.146
Orchomeniorum ager VIII.34
Ordissus Scythiæ fluuius IV.48
Orgès pater Antipatri VII.118
Orestes Agamemnonis filius I.67
eius proceritas & loculus I.69
Oricus portus IX.92
Oricus regis Aripithis fil. IV.78
Orithyia Boreæ vxor VII.189
Ornearæ populus VIII.75
Orœtes Sardium præses potentiss. III. 120.127
indigné Polycratem suffigit cruci & eius rei causse III.120.*&c.*125
eius interitus III.128
Oromedon Syennesis pater VII 98
Oropus VI.100
Orosangæ qui Persica lingua VIII.85
Orphica I I.81
Orsiphantus Alphei & Maronis pater VII.227
orthium carmen I.24
Orthocorybantes populus III.92
Orus Osiris filius rex Ægypti II.144
Græcis Apollo dicitur *ibid.*
oryes vbi gignantur IV.192
Osiris Ægyptiis, Bacchus & Dionysus dictus II.144
Ossa Thessaliæ mons I.56.VII.128.129
ossa viri quinque cubitorum IX.92
ostenta Xerxi oblata VII.57
ostenta Delphis quæ barbaris contigerunt VIII.37.38
ostia Nili septem numero II.17
Otanes Pharnaspis filius III.68
coniurationis in magum autor III.70
oratio eius de statu populari ad Persas III.80
Otanes Amestris pater dux Persarum VII 61
Otanis morbus III.149
Otanes missus contra Samum III.141
Otanes dux Persarum Darii gener V.116
eius gestæ res in Ionia & Aeolia V.123
Otanes Sisamnis fil. super pelle patris sedens iudicat V.25
Othrys mons Thessaliæ VII.129
ouium mira duo genera quæ habet Arabia III.113
oues sacræ Solis vbi IX.92

P

PACTOLVS fluuius qui ramenta aurea è Tmolo defert V.101
Pactyas Lydus a Cyro deficit I.154
Persis traditus I.160
Pactyica regio III.92.102.IV,44
Pactyes quam armaturam in Xerxis exercitu tulerint VII.67
pæana cãtant Perinthii ante victoriã V.1
Pæoniæ situs V.13
Pæones V.13.98 VII.113
magna pars transportati in Asiam V.15
Pæonius ager vbi VII.124
Pæopiæ pop. VII.113
abducti in Asiam V.15
Pæsus vrbs V.117
Pæti Thraciæ populus VII.110
Palæstina & Palæstini I.105. III.5.VII.89
Palæstinorum armatura VII.89
Palladis sacerdotis barba portentum I, 175.VIII,104
Pallena Phlegra prius appellata VII.123
Pallenidis Mineruæ templum I.62
palmarum Babyloniarum diuersitas I.193
palmarum spathæ VII.69
palmæ vbi multæ IV,172.182
Pámmon Scyrius VII.183
Pamisus Thessaliæ fluuius VII.120
Pamphylorum in Xerxis exercitu armatura VII.61
Pamphyli tribules Sicyonii V.68
Pamphyli populus III.90
à Crœso subacti I.28
Pan vnus inter VIII. deos II.46
Pan Ægyptius vetustissimus deorum II.145
Panis templum VI.106
Panis simulacrum II.46
Pan quib. parentibus ortus II.145.146
Panætius Sosimenis filius VIII.92
panegyries Athenienssium VI.111
panes Perdiccæ dupli effecti VII.137
Pangæus mons V.16.VII.113
Panionium locus sacer I.143.148.170
Panionius Chius exsector indigna pœna sed se digna affectus VIII.105.106
Panitis Messenii consilium in discernendis geminis VI.38
Panopea vrbs VIII.34.35
Panos portus vbi I,157
Pantagnotus Polycratis frater III.39
Pantaleon Alyattis f. à Crœso fratre occisus I.92
Panthelæi Persarum genus I.125
pantheræ Libycæ IV.192
Pantimathi populus III.92
Panticades fluuius VI.18.47
eius fluxus 14.54
Pantites sese strangulat VII.232
Papæus Iupiter apud Scythas IV.59
Paphlagones populus I,6,72.III.90
à Crœso sub. cti I.28
eorum in Xerxis exercitu armatura VII.72
papraces pisces V.16
Papremis oppidum II.59.III.12

Papremitanis equi fluuiales sacri II. 71
Papremitana plaga II.165
Paralatæ Scythæ IV.6
Parapotamii populus VIII.33
Parasanga mensura II.6.V.53
Parcoratæ pop. IV.148
Paretaceni populus Mediæ I.101
Paris Alexander ad Proteum ducitur II. 115
Parius lapis V.62
Parion vrbs VI 17
Parmys filia Smerdis filii Cyri VII. 78
Parnassus mons VIII.27
eius vertices duo VIII.32
Paticanii pop. III.94
Paroreatæ populi IV.148.VIII.73
Parthenius fluuius II.104
Parthenius mons vbi VI.105
Parthi populus III.93.117
eorum in Xerxis exercitu armatura VII.66
partus leænæ & viperæ cur nō copiosus III.108
partus diuersa tempora decem, nouē, septem menses VI,69
Parus insula V.31
Parus à Miltiade obsidetur frustra VI. 133.134
Parycanii populus III.92
Parycaniorum in Xerxis exercitu armatura VII.68 86
Pasargadæ Persarum genus I.125
Pasicles Philisti pater IX.96
pata Scythice, pro occidere IV.110
Pataicus Æneſidemi pater VII.154
Pataici dii III.37
Patarbemi aures nasusque præscinduntur II.162
Patara oppidum Lyciæ I.182
pateræ aureæ sex à Gyge apud Delphos positæ I.14
patera aurea & argentea Delphos à Cræso missæ I.51
pateræ aheneæ mira capicitas I. 70
paterna in opificia vbi succedant & filii VI.60
patiramphes Xerxiani currus auriga VII.40
Patizithes magus III.61.63
Patrenses pars Achæorum I.145
Patumus oppidum Arabiæ II.158
Pausanias Cleombroti filius IV.81, IX. 10.65
eius exercitus ordo permutatus IX. 46
victoria aduersus Mardonium IX. 62
Pausaniæ præda IX.79
eius dictum de luxu Persico IX.81
Pauficæ populus III.92
Pausiris Amyrtæi filius III.15
pecuarii Armenii vbi I.194
pecuarii Indi III.99
pecuarii Persæ I.125
Pedasii populus ab Harpagoex pugnatus I.175.VIII.104 104
Pedieæ oppidum vbi VII.33
pediculorum comestores IV.109
eos vicissim mordent feminæ Adyrmachidarum IV.168
Pelasgi populus I.145.146.II.50. VII.44 & eorum lingua I.57
Pelasgi Ægialees prius, Iones dicti VII. 94
Pelasgi ex Attica exacti VI.136
Pelius mons vel Pelion vbi IV.179.VII. 129
Pellas vrbs Bottiæidis terræ VII. 123
Pellena Achæorum pars I.145
Pelops Phryx Persarum seruus VII. 11
Pelopis Phrygis regio VII.8
Peloponnesi gentes septem VIII.73
Peloponnesium bellum IX.72
Pelusium ostium Nili II. 17. 154. III. 10
πεμπόλια Æolum H 37
Peneus fluuius Thessaliæ VII.20.128.129 173
pennis oppletum aërem Scythæ narrant IV.31
Pentapolis ante Hexapolis appellata I. 149
Penthylus dux Paphius captus VII. 195
Peræbi populus VII.128
Percalos, Chilonis filia VI.65
Percotes vrbs V.117
Perdiccas, Cauanes, & Aëropus fratres VIII.137.
Perdiccæ pueri panes dupli effecti VIII.138
quomodo Macedoniæ tyrannus factus VIII.137.138
Pergamum Priami VII.43
Pergamum murorum Pierum vnus VII. 112
Perialla vaticina VI.66.
Periander Cypseli filius Corinthiorum tyrannus I.20.III.48
ei maximum miraculum oblatum I,23
vxorem necat III.50
cum defuncta vxore concubuit V, 93
eius filij III.50
gesta cum minore III.50.51.*&c.*
Pericles VI.131
Perileus IX.102
Perinetades Demarmeni filius V, 41
Perinthus vrbs IV.90
eius expugnatio V.2
Perinthii à Persis subacti V.1
eorum cum Pæonibus singulare certamen *ibid.*
Persarum origo vnde VII.150
complura genera I.125
aspera regio I,71.IX.*vlt.*
Persæ aratores, Persæ pecuarii I, 125
præstantissimi Pasargadæ *ibidem*
institutio qualis I.136
numina quæ & religio I.131
ritus dum Ioui immolant I.132
ritus in sacrificiis I.132
Persæ Vraniæ Veneri sacrificant *ibidem*
Persis Venus Metra appellatur *ibidem*
Persarum natalitia I.133
Persæ inter pocula consultant I.133
Persarum necessitudo vicinitatis maxima
eorum philantia *ibid.*
externarum rerum studiosissimi I. 135
flumina religiosissime colunt I.138
mos in sepeliēdis cadaueribus defunctorum I.140
gyrum cæli Ionem appellant I.131
deos ex hominibus ortos esse negant I.131
ignem deum arbitrantur III.16
eorum victus habitusque priscus I. 71
victus viuendique spatium III.22
eorum ingenium I.89
Persarum conuiuia lasciua V.18
Persarum cædes in conuiuio V.20
Persæ crimini VI.19
Cephenes appellati & Artæi VII.61
Persæ immortales qui VII.83
Persicus luxus IX.79.81
Persarum vxores per vices concumbunt III.69
Persis oraculum redditum IX. 42
Persarum tabellionum cursus & modus VIII.98
magi I.140
satrapeiæ III.89
clementia I.137
capita cur fragilia III.12
eorum cum Lydis conflictus I.80
in potestatē Medorum à Phraorte redacti I.182
Persarum ab Astyage defectio I.27, *&c.*
Persarum bellica arma V.49. cum Caribus cōsertum bellum V.119 *&c.*
Persarum minæ Ionibus intentatæ V, 9
Persarum ornatus in Xerxiano exercitu VII,61
Persarum equestrium copiarum numerus VII.87
Persarum cum Lacedæmoniis congressio VII.228
Persarum naufragium ad Euboeam VIII.12
Persicum mare IV.39
Persici equitatus præfecti VII. 88
Persicarum copiarum apud Plataeas ordo IX.30
Persidæ reges I.12
Perses Persei fil. VII.65
Perseus Assyrius VI.543
Danaes & Iouis filius VII.61
Persei specula *II.*151
eius templum, simulacrum, sandalium vbi *II.*91
gymnicorum ludorum institutor *ibidem.*
eius profectio in Ægyptum *II.*91
Petra tribus V.92
Petræ Trachiniæ VII,198
Phædyma Otanis filia *III.* 68 magum prodit *III.*69
Phænippus Calliæ pater VII.121
Phalerus vrbs V.63
nauale Atheniens. VII.16
phalli in sacris *II.*49
Phanagoras Onetæ pater VIII. 214
Phanes Halicarnasseus genere *III.*4
eius astutia & effugium *ibid.*
filij in eius conspectu mactati *III,* 11
Pharandates Theaspis filius IX.75
Pharbætitana plaga *II.*166
Pharenses pars Achæorum *I.*145
Pharnaces pater Artabazi VII.66
Pharnaspes Achæmenides *III.*2
Pharnazathres dux Indorum VII, 65
Pharnuches præfectura cedit infelici equi lapsu VII.88
Phaselis vrbs *II.*178
Phasis *I.*104.*II.*104.IV.38.86
Phayllus pythionices VIII,47
Phegeus Acropi pater IX.26
Phemius Smyrnæus Homeri præceptor H.5
etiam pater eiusdem adoptiuus H.4
vbi laudatus ab Homero H.26
Pheneum vrbs V.63
Pherendates Megabazi fil. VII.67
Pherendates Teaspis fil. VII.79
Pheremite Arcesilai regis mater IV.162
exer-

exercitum poſcit ab Euelthone, & eolum accipit IV.162
in Barcæos crudelitas eius IV.202
eius miſeranda mors IV.205
Pheron Ægypti rex cæcus II.111
ei oraculum redditur *ibidem*
eius donaria *ibidem*
phiala in balteis Scytharum IV.10
Phidippides Athen. VI.105
Phidon Argiuorum tyran. VI.127
Philæus Æiaci filius VI.35
Philagrus & Euphorbus proditores Eretrienſium VI.101
Philaon Cherſis filius VIII.11
Philes pater Rhœci III.160
Philippus Butacides Olympionices V.47
Philiſtus Paſiclis fil. IX.96
Philippus Macedo VIII.139
Philitio paſtor II.128
Phillis regio VII.113
Philocyon Spartan. IX.84
Philocyprus à Solone verſibus celebratus VI.113
Phirmus Athenienſis VII.182
Phla inſula IV.178
Phlegra regio VII.122
Phocais Homeri H.16
Phocæa vrbs I.142.II.178
Phocæa quomodo capta & à Perſis occupata I.164
Phocenſes I.146
primi longis nauibus vſi ſunt I.163
Phocenſium murus I.163
eorum demigratio in Cyrnum I.65
Phocenſium mutua execratio nequis in patriam rediret. I.165
cum Tyrrenis & Carthaginienſibus nauale bellum I.166
prœlio victi Cyrno ſecedunt I.166
Phocenſibus Cadmea victoria obtigit *ibid.*
in Rhegium demigrant *ibidem*
Phocenſes capti lapidantur I.167
Phocenſiũ in Theſſ.los eruptio VIII. 27.28
Phocenſium regio à barbaris vaſtatur VIII.32
Phocia vrbs I.80
Phœbi fanum VI.61
Phœnices II.104
Phœnices diſſenſionum auctores cum Græcis I.1
Phœnices Palæſtini II.104
Phœnices ad Libyam cognoſcendam miſſi IV.42
Phœnices primi litteras in Græciam adtulere V.58
Phœnicum armatura in exercitu Xerxis VII.89
Phœnices quidam decollati iuſſu Xerxis VII.90
Phœniciæ litteræ V.58
phœnix Ægypt. auis ſacra II.73.eius deſcriptio *ibid.*
Phœnix fluuius VII.176.200
Phraortes filius Deiocis rex Medi æ I.102
eius res geſtæ & interitus *ibid.*
Phrataguna Darii regis vxor VII.224
Phronima Etearchi filia, eiuſque fortuna IV 154
concubina Polymneſti IV.155
Phryges à Cræſo ſubacti I.28
Phryges antiquiſſimi hominum II.2
eorum in Xerxiano exercitu armatura VII.73
Phryges Bryges dicti antea. *ibidem*
Phrynichi comœdia VI.21
Phrynon pater Attagini IX.15
Phthiotis ara I.56
Phya mulier ex tribu Pæaniea I.59
ab ea Piſiſtratus vt reductus *ibi.*
Phylacus Hiſtiæi fil. VIII.85
Phylacus & Autonous Delphorum heroes & eorum delubrum VIII.39
Pidorus vrbs VII.122
Pieria ora Bœotiæ III.
Pieria pix IV.195
Pieres pop. VII.112
Pierum muri VII.112
Pigres & Maſtyes fratres V.12
Pindarus poeta. III.38
Pindus mons Theſſaliæ I.56.VII. 129
Pinus, locus H.20
pini fructus nomina H.20
pini natura quæ VI.37
Pirus, ingens fluuius I.145
Piromis ex Piromi Ægyptiorum II. 143
Piſa vrbs II.7
piſcatorum ænigma H.35
piſcibus Ægyptus abſtinet II.37
piſcium qui Ægypto ſacri II.72
piſcium genitura in ſtagnis apud Ægyptios II.93 piſces pabulum equorum vbi V.16
Piſiſtratus Hippocratis filius Athenienſ. tyrannus I.59
eius nobile commentum, quo Atheniarum imperio potitus *ibid.*
Athenis eiicitur I.59
per feminam mire reducitur I.60
illegitimè cum vxore cois I.61. Marathonem occupat I.2
eius contra Athen. copiæ I.61.62
tertio vrbe Athenis potitur I.64
Naxum inſulam ſubegit *ibid.*
Delum inſulam expiat *ibid.*
Piſiſtratidæ Athenis pulſi V.63. *&c.*
Piſiſtratus Neſtoris fil. V.65
Piſſyrus vrbs, & lacus in ea ſalſus & piſcoſus VII.109
piſtricis Cræſi effigies apud Delp. I. 51
Pitanæ ciuitas Æoliæ I.149
Pitane tribus III.55
Pittaci Mitylenęi reſpõſum ad Cræſum I.27
pituitæ fluxus remedia IV.187
pix Pieria vbi IV.195
Cyranenſis IV.195.Zacynthia *ibidem.*
Pixadorus Cindyenſis V.118
Placianorum lingua I.57
Plataea inſula Libyæ IV. 161. 153.156.169
Plataea vrbs incenditur VIII.50
Plataenſis clades IX.62.64.100
Plataenſis ager IX.15
platanus aurea atque vitis VII.27
platanorum ingens lucus V.119
platanus aureo monili à Xerxe donata VII.31
Pleſtorus deus IX.118
Plinthinetes ſinus II.6
Pliſtarchus Leonidæ fil. IX.10
pluuia nulla apud Theręos per ſeptem annos IV.151
pluuia apud Ægyptios portẽtoſa III.18
Plynis portus vbi IV.169
podeon Doridis VII I.52
pœnæ modus apud Perſas I.137
Pœni, *vide ſupra* Libyes
pogon Trœzeniorum portus VIII.42
poli & gnomonis inuentio II.109
Polichnitani Cretes VII.170
Pollux & Caſtor IV.145.*v.* Tindaridæ
Polyas Anticyrenſis ſpeculator VIII.21
Polycratis prodigioſa fortuna III.39.*&c.*
Polycratis ſmaragdus III.41
eius callidum commentum III.56
Polycratis cædis occaſio III.120. 121
Polycratis filiæ ſomnium III.124
Polycrates cruci affixus III.125
Polycrit' Aeginea eiusq; ſtrenuitas VIII. 92.93
Polydectes rex Spart. VIII.131
Polydorus Alcamenis fil. VIII.104
Polydorus auus Laii V.59
Polymneſtus Theręus IV.155
Polynices IV.147.VI.52
ponticum, genus arboris IV.23
Pontus Euxinus IV. 46, eius dimenſio IV.85.86
Porata fl. IV.48
Porinus lapis V.62
Poſideium vrbs III.91
Poſidæa vrbs VII. obſeſſio eius VIII. 127.128.129
Poſidonius Spart. IX.84
præda Græcorũ è Perſarum clade IX. 79
præda Pauſaniæ IX.80
præſepe Mardonii totum ex ære à Græcis diripitur IX.69
Præſij Cretes VII.170.171
Praſiadis paludis inhabitatores V.16
Praxinus nauarchus Trœzen. VIII.180
Praxilaus Xenagoræ pater IX.106
Prexaſpes Perſa III.34
ſe præcipitem dat è turri habita ante oratione ad Perſas III.75
Prexaſpes Aſpathinis filius VII.97
Priami Pergamum VII. 43
Priene vrbs Ioniæ I.142
eam Ardys expugnat I.15
Prienenſes populus VI.8
à Mazare ſubiguntur I.161
primogenitus ex lege Spart. ſuccedit in regnum VI.52
Procles rex Spart. VIII. 131. IV. 147. *vide* Euryſthenes.
Procles Epidauri tyrannus III.50
capitur III.52
prodigiorum maxima obſeruatio apud Ægyptios II.82
Præconneſus incenſa VI.33
Promenea Dodonęorum ſacerdos II.55
Promethei vxor Aſia IV.45
Propontidis dimenſio IV.85
Proſerpinæ & Cereris feſtum VIII.65
Proſopitis inſula & eius latitudo II.41
eius plaga II.165
Proteus Pheronis in regno Ægypt. ſucceſſor II.113
Protei fanum apud Memphin *ibid.*
protemplaris Minerua VIII.39
Proteſilai templum vbi VII.33.IX.115
Protothyes Madyis pater I.103

Proverbia,

Animus in auribus habitat VII.39
Cadmea victoria I.166
Doloſi homines, doloſa & eorum veſtimenta III.22
Epiſcythiſon VI.84
E tripode oraculum IV.179
Hunc calceum tu quidem cõfuſiſti: Ariſtagoras autem ſibi induit VI.2
In frigidum furnum panes ingerere V.92
Iſthmum fodere I.174
Longæ regum manus VIII.140
Lemnia facinora VI.138
Molles viri ex mollibus regionibus IX. *vlt.*
Mulæ partus III.151
Muliere ignauior IX.106
Non eſt iſtud curę Hippoclidæ VI.129
Ouem lupis relinquere IV.149
Syloſontis amiculum III.139
Ver ex anno exaruiſſe VII.162
Prytanis rex Spart. VIII.131
Prytaneum Athen. I.146.VI.103 VII.197
Pſammenitus Amaſis filius Ægypti rex II.10
captus à Cartibyſe, eiuſque captiui dicta II.14
liberatus res nouas mollens epoto taurino ſanguine obiit II.15
Pſammis rex Ægypti, Neci fil. II.159.160
eius mors *ibid.*
Pſammitichus Ægypti rex I.109 II.2.28.151. *&c.*
Pſylli, populus IV.173
eorum expeditio infelix aduerſus auſtrum *ibi.*
Pſyttalea inſula VIII.95
Pteria locus Cappadociæ munitiſſimus I.76
Pteriorum vrbs à Cræſo expugnatur diripiturque *ibid.*
Ptoum VIII.135
pudenda puerũ qui præcidant II.104

pudēda Ægyptii munditiæ cauſsâ præcidunt II.37
pugna Sagartiorum cum reſtibus VII. 85
puteus trifarias rerum ſpecies exhibens VI.119
pygargi IV.292
Pygres Seldomi filius VII 98
Pylus locus VII.168
Pylæ VII.201
Pylæa VII.213
Pylii I.147.V.65
pyramides apud Memphin II.8
pyramides Mœridis regis Ægypt. II.101
pyramis regis Cheopis II.124.125
pyramis è quæſtu meretricio II.126
pyramis Chephrenis Ægypt. regis II 127
pyramides Philitionis paſtoris II.128
pyramis Mycerini regis II.134
pyramis Rhodopis mulieris falſo creditæ II.134
pyramis regis Aſychis laterĕa II.136
Pyrene vrbs II.31
Pyretos fluuius Scythiæ IV.48
Pyrgus oppidum IV.148
Pytagoras Mneſarchi filius IV.95
ſophiſta celebris *ibid.*
Pythagoras monarcha Silinuntis V.46
Pythagoras Mileti procurator V.126
Pytheas Iſchenoi f. vir ſtrenuiſs. captus VII.181
liberatus VIII.92
Pythermus Phocenſis I.151
Pytheus Lamponis pater IX.77
Pytheus Nymphodori pater VII.137
Pythiæ oraculum Lycurgo redditum I. 65
de oſſibus Oreſtis, Lacedæmoniis redditum I.67
ad Crœſum I.91
de Iſthmo Cnidiis datum I.174. v. oracula
Pythii qui VI.57
Pythius Atyis f. Lydus VII.27
eius ingentes faculares VII.27.28
eius filius à Xerxe diſſectus VII.39
Pythogenes in Inicum oppidum relegatur VI.23

R

RAsvra Argiuorum I 82
regem vbi conſpici nefas I.199
rex vbi ſtatura maximus deligitur III. 20
rerum humanarum inconſtantia I.5
rerum omnium inſpiciendus exitus I.32
res diuinitus futuræ ſignis declarãtur IX.99
reſtibus inſtructa pugna VII.84
rhadinace genus olei VI.11
Rhampſinitus rex Ægypti: & eius ſimulacra II.121
filiam proſtituit *ibid.*
eius ingentes pecuniæ *ibidem*
Rhampſinitideſcenſus ad infernas ſedes II.122
rhapſodi Homericorum carminum explosi Sicyone V. 67
Rhegium I.176.177
Rheginorum maxima cædes VII. 170.
Rhenea VI.97
Rhodium mare vbi I.174
Rhodopis meretrix famoſa II.135
eius an pyramis vna II.134 135
eius donarium in templo Delphico II.135
Rhodope mons IV.49
Rhodus ciuitas II.178
Rhœcus, architectus III.60
Rhœtium opp. VII.43
Rhypes pars Achæorum I.145
roſæ ſexagenũm foliorum VIII.138
Rubrum mare I.203.II.8.158.159
ruinæ hominibus diſciplinæ ſunt I.207

S

SAbacvs rex Æthiopum II.137.152
Ægyptum ſubigit *ibid.*
eius acta in Ægypto II.137.138
viſo in ſomnis Ægyptum relinquit II. 139
Sabillus Gelous VII.154
Sacæ populus III. 93
Sacas omnes Scythas Perſæ vocant VII.63
Sacarum in Xerxiano exercitu armatura, & habitus VII.64
ſacerdotes Ægyptiorum II.37
ſactum Pantomium I.143
ſacra Triopii Apollinis *ibid.*
ſacra Cabirorum à Pelaſgis ſumpta II. 51
Sadyattes Ardyis fil. rex Lydiæ I.16.18
Sagartii, Perſarum genus I.125.III.23. VII.84.
eorum tributum III.93
ſagitta ad cœlum excuſſa à Dario III.105
Sais vrbs Ægypti II.28 59.173.170
Saitanorum regum ſepultura II.169
Saitana plaga II.165
Saiticum oſtium Nili II.17
ſal ſua ſponte creſcens IV.53
ſalis colles vbi IV.181.182.183
ſalinarii Ægyptii concubitus cum muliere mortua II.89
Sala vrbs Samothraciæ VII.59
Salamis Athenienſium refugium VIII.56
Salaminii H 28
Samothraciæ populus Pelaſgi II.51
Samothracii muri VII.108
Samothraces iaculatores VIII 90
Samus & Samiorum lingua I.142
Sami euerſionis per Darium cauſſa III 139
Samus Syloſonti traditur III. 149
Samiorum Æſchrionia tribus III. 26
Samiorum crater IV 152
Samii Zanclam occupant VI.23
Samiorum apaturia H.29
Samiorum tria miranda III.90
Samyris ſapiens VI.127
San Dorum I.139
ea littera Perſarum nomina terminantur I 139
Sana vrbs VII.22.112
Sanacharibus rex Arabum & Aſſyriorũ Ægyptum inuadit II.141
fugatur *ibid.*
ſandalium Perſei II.91
Sandanis Lydus I.71
Sandoces Thaumaſii f. cruci affigitur, & liberatus tandem capitur VII. 194
Sapæi Thraciæ populus VII.110
ſapientes non eſſe potentes, acerbum IX.16
Sappho poetria II.135
Sarangæi populus III.93.117
Sarangarum in Xerxis exercitu armatura VII.67
Sardanapalus rex Nini II.150
eius theſaurus *ibid.*
Sardena mons H.9.
Sardis à Cimmeriis captæ I.15
Sardis vna parte ſaltem expugnabiles & eorum expugnatio I.84
captæ & concrematæ ab Ionibus V. 101.105
Sardium reges Heraclidæ I.7
Sardium primus rex Argon I.7. Meſes I. 86
Sardius Leo circumlatus vbi I.86
Sardium expugnatio in tertium annũ dilata à deo I.91
Sardonium linum II.105
Sardonium mare I.166
Sarga vrbs VII.122
Sarpedon & minos Europæ filii I. 173.
Saſpires populus III.94
eorum armatura VII.79
Sataſpes Achæmenides IV.43
cruci affixus IV.43
Satræ Thraciæ populus VIII.110. iij
ſatrapiæ Perſarum I.192. iij. 89. 90. &c.
Satragydæ populus III.91
Saulius rex Scytharum IV.76
interficit patruelem Anacharſin IV. 76.77
Sauromatæ Amazonibus miſcentur IV. 110.113.114
ſolœciſſant lingua Scythica IV.117
eorum vxores & coniugia IV.116.117
Scæus pugil V.60
Scamander fluuius V.65
eius aqua exercitui Xerxis defecit VII.42
Scamandronymus pater Charaxi ij. 135
ſceptra gerendi ratio apud Babylonios I. 195
ſchœnus menſura ij.6
Sciathus inſula VII.176.VIII.7
Scidrus oppidum VI.21
Sciona vrbs in Pallena VII.122
Sciradis Mineruæ templum VIII.94
Scironis via VIII.71
ſcholæ tectum in pueros corruens VI. 27
Scolos oppid. IX.15
Scolopoeis IX.96
Scoloti, Scythæ vnde nominati IV.6
Scopades Theſſali VI.120
Scopaſis rex IV.127
ſcutum Perſis oſtẽdiſſe dicũtur Alemæonidæ VI.121. & Herodoti de ea re ſententia VI.123.124
Scylace vrbs I.57
Scylax Caryandeus IV.44
Scylacis cuiuſdam ſupplicium V.33
Scyles Aripithis filius rex Scytharum IV. 78
eius interitus IV.80
Scyllias vrinator VIII.8
Scytha Herculis filius IV.10
Scytharum origo IV. 5
Scytharum regum origo IV.10
Scythæ nomades pecuarii I.73.IV.19. 55.VI.84
Scytharum nomadum ſeditio j. 73. IV.11
Scythæ trucidatum coctúmque puerum Cyaxari loco venationis offerunt j.73
ad Alyattem confugiunt *ibid.*
in Aſiam tranſeunt j.103.IV.12
Cimmerios ex Europa pellunt I. 103. IV.11
Mediam occupant j.104
eorum cum Medis ad Caucaſum congreſſio *ibidem*
fuſis Medis Aſia potiuntur j.105
Vraniæ Veneris templum depeculantur: vnde femineo morbo corripiũtur I.105
à Medis inebriati, quum Aſiam aliquandiu obtinuiſſent, occiduntur I.106
à Seſoſtre ſubacti ij.103.III
Scytharum ſerui cur oculis orbẽtur IV.2
Scytharum ratio emulgendi lactis *ib.*
Scythæ Auchatæ IV.6
Scythæ aratores IV.18.19.53.54
Scythæ regii IV.57
Scytharum mores IV.46 &c.
dii IV.59
iuſiurandum IV.68
eorũ mos in cædendis victimis IV. 60

in hostes sæuitia IV.62.64
mos iucundi fœderis IV.70
Scyth. regum sepultura IV.71.72
à Scyle Scytharum defectio IV.80
Scythæ suorum institutorum obseruantissimi IV.76 80
Scythis eorumque equis asinorum & mulorum vox insueta IV.129
Scythanunera ad Darium IV.130
Scyth. intemperantia VI.84
Scythæ Persis Sacæ appellati VII.65
Scythia vetus vbi IV.99
Scythiæ duæ partes *ibi.*
Scythiæ flumina IV.47
Scythia lignorum inops IV.61
Scythicæ grues vbi hybernent II.22
Scythicum granum IV.58
Scythicus exercitus contra Mediam VII.20
Scythis Zanclæorum regis fortuna & laus VI,23.24.
Scythes Cadmi pater VII.163
Sebennitana plaga II.166
Sebennyticum ostium Nili II.17
Seldomus Pygmæi pater VII,98
Selinusii pop. V.46
Selymbria oppidum VII.13
Semen Indicum quale III.100
Semiramis Babyl. regina I.184
eius egregia monumenta *ibid.*
Senectæ maximus honos apud Ægyptios II.80
senes vbi mactentur III.99
Sepias litus VII.183.188
Sepulcrum Alyattis apud Lydos I.93
sepulcra Babyloniorum I.198
sepulcra vitrea III.24
sepulcrum Helles filiæ Athamantis VII.58
Serbonis lacus II.6.III.5
Seriphii populus VIII.46
Sermyla Græca vrbs VII.122
serpentum sacrorum descriptio II.74
serpentũ sepultura in Iouis templo *ib.*
serpentes cornuti IV.192
serpentes alati II.75.76
serpentum alatorum generatio IV. 108. 109 thuriferas arbores obseruantes III.107
serpentum vis apud Neuros IV.105
serpentibus vescentes IV.138
serpens arcis Athenarum custos VIII. 41
Serrium promontorium VII.59
serui Scytharum cur oculis priuentur IV. 2
serui boni interdum hominibus malis,& contra VIII.68
seruorum bellum VI.85
sesami Babylonici proceritas I.595
Sesostris rex Ægypti II,102.*&c.*
quas gentes subegerit II.103
eius cippi & inscriptiones & monumenta II.106
Sestus vrbs IV.142.VII.33
à Græcis obsidetur IX.113.*&c.*
Sethon Ægypti rex,Vulcani sacerdos II, 141
eius mira victoria de Assyriis *ibid.*
eius statua *ibidem*
Sicas Cybernisci pater VII.98
Sicania,nunc Sicilia dicta VII.170
Sicyon V.67
Sicyoniarum tribuum nomina V.68
Sicyoniis & Ægyptiis irrogata multa ab Argiuis VI.92
Sidon Græca vrbs II,117.III.136
Sidonia nauis Xerxis VII.28
Sigeum & eius occupatio V.65.94
Sigeum Troicum IV.38
sigma litterâ Persarum nomina terminantur I.139
Sigynæ populus vbi V.9
sigynarum appellatio quid apud alios notet V.10
Silenus vbinam captus fuerit VIII, 138
Sileni Marsyæ pellis in vtrem formata vbi suspensa VII.26
sillicypria eorumque fructus II.94
Silphium vbi IV.170.192
similarum comestores IV.194
similarum vbi maxima vis *ibid.*
Simonides Ceus V.102
Simonides Leoprepis f.& eius epigrammata VII.228
similacrum pistricis Cræsi I.51
similacra ab Ægyptiis primum diis consecrata II,4
similacrum Iouis arietina facie III.45
Panis II.46. æstatis & hyemis II. 121
similacrum ex pelui factum ab Amasi & cur II.172
similacrum Veneris in Cyrene, ob preces exauditas II.181
similacra Mineruæ lapidea duo II. 182.
similacrum Isidis bubulis præditum cornibus II.41
similacrum Mercurii porrectum veretrum habens II.51
similacrum Darii lapideum III.88
similacrũ Vulcani Pataicis simile III. 37
similacra soli Marti faciunt Scythæ IV.59
similacra ex oleis,Damiæ & AVxesiq V,82
Sindus vrbs VII.113
Singus vrbs VII.122
Sinope vrbs I.76.II.34.IV.12
sinus Arabici maris descriptio II.11
Sipia,locus VI.77
Siphnus insula locupletissima III.57
multata à Samiis III.58
Siphnii quas naues Salaminem miserint VIII.46
Siris Italiæ VIII.62
Siromitres OEbazi f. Paricaniorum dux VII.58
eius filius Masistius VII.79
Sironus Mapenis pater VII.98
Sisamaces dux VI.122
Sisamnes Hydarnis fil. Ariorũ dux VII. 65
Sisamnes Otanis pater iniuste iudicans mira pœna à Cambyse affectus V. 25
sisyra genus penulæ VII.67
Sitalces Thracum rex IV.80.VII.137
Sithonia regio VII.122
Siuph vrbs Ægypti II.172
smaragdus Polycratis III.41
Smerdis Cambysis fr. III.30
eius à fratre perpetrata cædes *ibid.*
occisum à se Cambyses luget III. 65
Smerdis fictitius regno potitur III.65
ex auribus amputatis agnoscitur III. 69
occiditur III.28
Smerdones Otanis fil. Xerxis exercitus dux VII.82.121
Smila oppidum VII.123
Smindyrides Sybarita vnus ex procis filiæ Clisthenis VI.127
Smyrnæ origines I.16
à Gyge oppugnata I.14
ab Alyatte capitur I.16
à Colophoniis condita *ib.*
vti ab Ionibus dirempta I.149
Smyrna Thesei vxor H.2
Smyrna Æoliæ ciuitas condita eaque celeberrimum emporium H.5
vt amissa ab Æolibus I.149
soboles procreandæ præmia apud Persas I,136
Sogdi populus III.93
eorum in Xerx. exercitu armatura VII.66
Sol Massagetarum deus I.212.soli Massagetæ equos immolant I. 216. sol auctor exundationis Nili II.25
solis insoliti ortus, quos referunt Ægyptii II.142
solis mensa vbi III.18
solis fons IV.181
solem execrantes IV.184
solis eclipsis Xerxe mouente exercitũ contra Græcos VII.37
sol Græcorum deus *ibid.*
sol pro mercede redditus VIII.117
sol obscuratus IX.10
solis sacræ oues vbi IX.91
Soli vrbs & eius obsessio V.115
Solon legislator Athen. I.29
eius peregrinatio in Ægyptum I.30
versibus celebrat Philocyprum V.113
eius cum Cræso de beatitudine colloquium I.20.31.32.33
Solonis lex Athen.data II.177
Solonis promontorium II.32.IV.43
Solymi olim Milyæ dicti I.173
somnium filiæ Polycratis III.124
Hipparchi V.56
Sophanes Eutychidis f.Decelensis VI.92. IX.72
eius ancora & præclara facinora IX. 73.74
sophistarum totius Græciæ peregrinatio I.29
sororem Cambyses ducit,occidit, & aliã superinduxit II.1.32
Soselis Corinthii de restituendo Hippiæ oratio V.92
Sosimenes Panætii pater VIII.82
Sostratus Laodamantis fil. IV.152
Spaco Medis canis appellatur I.110
Spargapises Tomyridis f.à Cyro capitur I.211
seipsum interimit I.213
Spargapithes Agathyrsorum rex IV.76 78
Sparta vrbs Lacædæmonis VII.234
Spartiatarum instituta à quo I 65
Spartiatæ Lycurgum delubrum ædificato colunt I.66
Spartiatarum cum Argiuis de Thyreæ agro contentio I.82
Spartiatarum regum dignatio & iura VI.55.*&c.*
eorum senatus VI.75
de regibus V.75
Spart. cædes ad Thermopylas VII.224
eorumque epigrammata VII.228
spasmi remedia IV.187
spathæ palmarum VII.69
Sperchius amnis Anticyram præterlabitur VII.198.228
Sperthies Aneristi f. cum Bule se offert ad placandam iram Talthybii, eorumque acta VII.134.135.136. 137
Sphendaleæ opp. IX.15
spina Ægypti & eius gummi II.96
sponsa vbi dotem concubitu quærat IV. 172
squamosus piscis Ægypt.facet II.72
stadium,passus,cubitus,pes II.149
Stagirus Græca vrbs VII.115
stathmi regii quid V.52
Stesagoras Cimonis pater VI.103
Stesagoræ cædes VI.38
Stesenor Curi tyrannus V.113
Stesileus Thrasylei fil. VI 114
Stentoris lacus VII.58
Strattis Chiorum tyrannus IV.138.VIII. 132
strobilos,pini fructus II.20
Struchates populus Mediæ I.101
struthi subterranei IV.192.IV.175 192
Strymon fluuius I 64.V.13.VII 113
Strymonii prius,qui Thraces VII.75

Stryma Thasiorum vrbs VII.108.109
Stymphalius lacus VI.76
styracis vsus ad thus legendum III.107
Styreenses gens Dryopica VIII.46
Styx & eius aqua VI.74
sua quenque inspicere debere I.8
Suadelæ numen VIII.111
subulci apud Ægyptios profani II.47
successionis ius apud Spartiatas VII.3
Suniacum iugum IV.99
sus animal ipsum apud Ægyptios II.47
sus hostia Lunæ & Liberi patris *ibid.*
sues apud Scythas IV.63
sue abstinent Ægyptii II.47.IV.186
Susa oppidum I.188.V 49.52
Syagrus Lacedæmoniorum legatus ad Gelonem VII.153.159
Sybaris vrbs capitur V.44.VI.21
Sybaritanum bellum V.45
Syene vrbs Thebaidos II.28
Syennesis Cilicum rex I.74.V..18
Syennesis Cilix dux in classe Xerxiana VII.98
Syleos campus VII.115
Syloson Polycratis fr. Æaci fil. III.39 139 140 *&c.*149
Syloes promontorium IV.43
Symanum mare vbi I.174
Syrgis fluuius in Mœotidē influit IV.123
Syri. Græcis Cappadoces I. 6.72. III.90
Syrorum prædia Crœsus deuastat, eosque exterminat I.76
Syrorum in exercitu Xerxiano armatura VII.72.89
Syrii Græcis, qui barbaris Assyrii VII. 63
Syria Ægypto contermina II.116
Syria Palæstina III.91.VII.89
Syropæones in Asiam abducti V.15

T

TABELLA totius orbis V.49
tabellionum Persarū cursus & modus VIII.98
Tabiti Scythis Vesta IV 59
Tachompso insula II.19
Tænarus locus VII.168
talentum Babylonicum III.89
Talthybii ira in Lacedæmonios VI. 134, 137
Talthybii templum apud Spartiatas VII.134
Thalthybius Agamemnonis præco VII.134
Thalthybiadarum honos apud Spart. VII.134
Tanagram interfluit Thermodon IX.42
Tanagræi Thebanorum vicini V.79
Tanagricus tractus V.57
Tanais fluuius IV.20.123
Tanitana plaga II.166
Tarentum vrbs III.138.IV.99
Tarentini III.138
eorum maxima cædes VII.170
Targitaus & eius tres filii IV.5
Tartessus emporium nobile IV.152
Tartessum Phocenses occupant I.163
Tartessiorum rex Arganthonius *ibidem*
Tauchira oppidum IV.171
Tauri Iphigeniam Agamemnonis filiam colunt IV.103
eorum mons *ibi.*
Taurica gens IV.99.103
Taurici montes IV.3
Taurica regio IV.99
Taxacis Scythiæ rex IV.120
Tearus fluuius & eius medica vis V.90
eius fontes partim calidi partim frigidi *ibidem*
eiusmodi à Dario erectus IV.91
Teaspes Persa VII.79.IX 73
Tegea Arcadum VI.105.VII.170
Tegeates I.65
Tegeatibus à Lacedæmoniis bellum infertur I.66
Teos oppidum I.142.II.178
capta ab Harpago I.168
Teus à Græcis in Ægypto condita II.178
Tetii demigrant in Thraciam capta sua vrbe, & Abdera condunt I.68
Telamon heros VIII.64
Telesarchus II.142
Teleion Persis Tyche, id est, cœna IX.111
Teleclus fil. Archelai VII.204
Telines & eius gesta VII.153
Tellias vaticinus VIII.27
Telii Athenienses historia I.30
tellus eadem non fert omnia I.32
Tellus Scytharum dea, & Apia Scythis dicitur IV.59
Telmisses coniectores I.78
Telus insula VII.153
Telys Sybaritarum rex V.44
Temenidæ fratres VIII.137.138
Tempe locus vbi VII.173
Tenedus I.151
capta à Persis VI.31
Tenus Æoliæ ciuitas I.149.V..97
Terillus, Crinippi fil. Himeræ tyrannus VII.165
Termilæ vocantur Milyæ I.173
terram & aquam poscere IV.126.V.18
terræ diuisio tripartita II.16
terræ motus tanquam prodigium in Scythia IV.28
tesserarum ludi inuentores I.94
tethrippotrophus VI.35
Tethronium oppidum VI.1.33
Tetramnestus Sidonius VII.98
Teucri VII 43
Teuthrania II.10
Teus ciu. II.178
Thales Milesius defectionem solaris luminis Ionibus prædixit I.74
eius inuentum in traducendo per fluuium Crœsi exercitu I.75
consilium Ionibus datum I.170
eius de incremento Nili sententia innuitur II.20
Thamanæi populus II.93
Thamimasades Neptunus apud Scythas IV.59
Thannyra Inari Lybis filius III.15
Thasus & eius conditores II.44.VI.47
Thasii subacti à Dario VI.44
muros diruere iussi VI.48
Thasia metalla VI.46.47
Thaumasius Sandocis pater VII.194
Theasides Spartiata VI.87
Thebæ Ægyptiæ II.3
ibi pluuiam decidisse, maximum miraculum II.10
Thebæ olim Ægyptus vocatæ II.15
Thebani Iouis fanum I.182
Thebanis arietes sacrosancti II.42
Thebana plaga II.166
Thebanis stigmata inuruntur regia VII. 233
Thebani à Græcis obsidentur IX.85
Thebani eligunt Amphiaraum auxiliatorem VIII.134
Thebe, Asopi filia V.80
Themisthocles Neoclis f. VII.143.173
corrumpit duces, vt maneant VIII.5
eius strategema VIII.22
litteræ ad Iones lapidi inciscę VIII.22
cum Aristide simultas VIII.79
vafrities, exactio, auaritia VIII. 75.112
omnium Græcorum prudentiss. VIII. 110
secundas retulisse iudicatur è prœlio nauali contra Persas VIII.123
vt honoratus Spartæ VIII.124
responsum liuido cuidam datum VIII. 125
Themiscyra IV.86
Themison Theræus IV.154
Theocydes pater Dicæi VII.65
Theogoniæ cantus in sacrificiis Persarū I.132
Theomestor Androdamantis fil. VIII.85. IX.89.
Theophaniæ festum I.51
Theopompus rex Spart. VIII.131
Thera insula quondam Callista IV.147
à conditore Thera vocata IV.148
septem annos pluuiā non sentit IV.151
Therænorum colonia IV.156
Therambus in Pallena vrbs VII.122
Therapne locus VI.61
Theres Autesionis f. Cadmeus genere IV.147.148
Therma vrbs VII.123.127
Thermeus sinus VII.123
Thermodon flu. II. 104. IV.86.IX.22.42
Thermopylarum mons VII.176.219
ad eas prœlium Lacedæmoniorum & Persarum VII.223. *&c.*
Theron Acragantinorum monarchus VII.165
Thersander Theræ auus & Autesionis IV.147.VI.52
Theseus Thessalus cōditor Smyrnæ H.2
Thesmophoria sacra II.171
Thespia vrbs incenditur VIII.50
Thespienses V.79
Thesproti populus V.92.7.VIII.47
Thessaliæ descriptio VII.128.129
equę ibi omnium optimæ VII.96
Thessalus socius Doriei V.46
Thestis fons IV.159
Thestorides litterarum professor H.15
eius perfidia erga Homerum H.16. quę illi non bene semper vertit H.24
Thmuitana plaga II.166
Thetidi sacrificant magi VII.191
thoës in Libya IV.192
Thomanii populus III.117
Thonis præfectus Canobici ostii II.114
thoraces picturati Amasis regis III.47
Thorax Larissæus IX.57
Thorica tribus IX.99
Thraces à Crœso subacti I.28
à Sesostre subiugantur II.103
populus Asiæ iij.90
cannabe vestiuntur IV.74
aduersus tonitrua sagittas excutiunt IV.94
Bithyni & Strymonii qui appellati VII. 75
Xerxis socii VII.185
Iouis sacrum currum cum equis abegerunt VIII.115
Thracum sepulturæ quales V.8
Thracum in Xerxiano exercitu armatura VII.75.76
Thracia tellus descripta IV 99
Thracia gens eiusque mores V.3. *&c.*
Thraciæ muri VI.33
Thrasybuli Milesiorum tyranni commentum j.21 22 aliud V.92
Thrasydius Aleuades IX.57
Thrasyleus Stesilei pater VI.114
Thrasycles Lamponis pater IX.89
Thriasius campus VIII.65.IX.7
Thrixæ oppidum IV.148
thus vbi & quomodo colligatur iij.107
Thyiæ Cephissi filiæ fanum VII.178
Thyni à Crœso subacti j.28
Thyrea ager & de eo cōtentio j.82.iij.59
Thyssagetæ populus IV.22
Thysus vrbs VII.22
Tiarantus fl. Scythiæ IV.48
Tibareni populus II.94
eorū in X. rx. exercitu armatura VII.78
Tibesis fl. Scythiæ IV.49
Tigranes Achæmenides Medorum dux VII.62
eius generosa sententia VIII.26
Tigranis ducis species & statura IX.95
Tigris fluuius in rubrum mare infūditur I.189.V.21
Tigres tres & eorum ortus V.52
Tigris ostium VI.20
tilones pisces V.16

Timareta antistes Dodonæa II.94
Timegenides Thaban. IX.85
Timesius Clazomenius I.168
Timnes Spargapithis tutor IV.76
Timo sacrifica, Paria g.nere VI.134.135
Timon Androbuli fil. VII.141
Timodemus Aphidnæus VIII.125
Timogenides Th.banus IX.37
Timonax Timagoræ filius VII.98
Timoxenus Scionæorum imper. VIII,128
Tiryns VI.77.83.VII.137
Tirynthia regio VI.76
Tisamenus Græcorum aruspex IX,32
Tisamenus Spart. IV.147.VI,52
Tisander Hippoclidis pater VI.127,129
Tisias Lysagoræ pater VI.133
Titacus Aphidnæus IX.72
Tithæus Datis filius VII.88
Titormus Ætolus frater Malis VI.127
Tmolus fluuius & mons I 84.93.V.101
Tmolus fluuius auri ramenta profert I.93
Tomyris Massagetarum regina à Cyro bello petitur I.205.&c.
eius magnanimitas I.212
Cyri caput cruori immergit I.214
tonitrua in Xerxis exercitum ingruunt VII.42
Torona Græca vrbs VII.22.122
Trachea Chersonesus IV,99
Thrachiniæ petræ VII,198
Trachis vrbs VII.199
Traspies Scythæ IV.6
Trausi populus Thraciæ V.4
Trauus fl. VII.109
Tria capita,seu capita quercus, locus sic dictus IX.38
Trintatæchmes Persa dux VII,82
Triopii Apollinis sacrum atque certamen I.144
Triopium Cnidiorum regio I.174.38
Triæcenses Achæorum,pater I.145
Tritæchmes Artabazi filius I.192
Triballica planities IV.49
Trieterica & Bacchanalia apud Gelonos IV,108
Triteæ oppid. VII.33
Triton fl.& Tritonis palus IV.178.191
Trophonium oraculum VIII,134
tutelaris Mineruæ templum apud Chios I.160
Tychius coriarius,Homeri hospes H.9
ab Homero celebratur H.26
Tycta,Persice cœnę regalis nomẽ IX.111
Tymnes Histiæi pater V.37.VII.98
vbi occultatus III.5
Typhon III,5
tyrannis lubrica res III.53
tyrannidis incommoda V.92
tyrannorum mores III,80
Tyres Scytha IV.80
Tyres fl. IV,II.47.51,53.82
Tyreus Sitalcis pater VII.137
Tyritæ,Græci IV.51
Tyrus quando extructa II.44
Tyriorum castra,locus II.112
Tyrodiza Perinthiorum VII.25
Tyrrhenus Atyis f. colonias in Tyrrheniam ducit I.94
Tyrrheni Phocenses oppugnant I.163
Tyrrhenia seu Thuscia I.49
Tyrrheniã Phocenses occupant I.163

V

VAccæ Isidi sacræ II.41
vaccinam non gustantes IV.186
vaticini Scytharum IV.67
Veneris Vranię templum à Scythis compilatum I.105
Veneris fanum apud Cyprum *ibi.*
templum apud Cythera *ibid.*
Mylitta Assyriis dicta, Arabibus Alitta,Persis Metra I.131
Veneris templum apud Atarbechin II.41
Veneris hospitæ ædes II.112
Scytharum dea & ab iisdem Artimpasa dicta IV.59
venti eteſiæ non sunt causſa ex undationis Nili II.20
ventorum ara in Thyia VII.178
verua quina Aeolum H.37
Vesta Scytharum dea IV.59
vestes laneæ vbi profanæ II.81
vicinos Medi & Persæ colunt I.134
victimæ cædendæ ritus apud Scythas IV.60
vinum ex hordeo apud Ægyptios II.77
viperarum generatio cur rara III.108.109
virginum auctio apud Babylonios I.196
virgines vbi deuirginentur à rege IV.168
virginum anniuersarius conflictus IV.180
vitæ humanæ breuitas & calamitas VII,46
viuos defodere Persis in vsu VIII.114
Vlysses H.7.26
Vmbri pop. I.94.IV.49
vocalissimus Ægyptius IV,141
Vrbana Minerua V.82
vrbium Græciæ incrementa decrementaque I.5
vrbes à Dario in Scythia conditæ IV.124
Vraniæ Veneris fanũ vetustissimũ I.105
eius templum à Scythis diripitur *ibid.*
apud Persas sacrificia I.131
Vrania Venus Alilat Arabibus dicta III.8
vrina hirci,spasmi remedium IV.187
vrsorum ac luporum sepultura II.67
Vrotalt Arabibus Dionysus III.8
Vtii populus III. 93 & eorum in Xerx. exercitu armatura VII.68
Vulcani sacerdotes II.3
maximum templum Memphi II.99
vestibula II.101
Vulcani colossus II.176. & fax VII.98
Vulcani templum & statua III.37
vulpanseres Ægyptiis sacri II.72
vxor Candaulis Gygi nuda visa I.9
vxorem mactatio ad mariti funus V.5
vxores Athenienſ. raptæ VII,138

X.

XAnthius campus VI,
Xanthii populus I.176
Xanthippus Ariphronis f. VI.131.136. VII.33.VII.131
Xanthippus dux Athenienſium crucifigit Artayctem IX.119
Xanthus Samius I.154
Xenagoras Praxilai f.Halicarnass. IX.106
Xeni,hostes IX.II
Xerxes Darii filius I.183
Xerxis genealogia VII.II
Xerxes quid Græcis significet VI.98
rex Persarum declaratur VII.3
cur bellum Græcis intulerit VII.6.7
copiæ Xerxis maximæ VII.20
Xerxes Hellespontо compedes iniicit VII.35
Xerxis crudelitas VII.39.IX.III
Xerxis dona in Hellespontum collata VII.54
Xerxis exercitus in Europã traiectus VII.56
Xerxi quæ ostenta oblata sint VII.57
Xerxes exercitum suum lustrat VII,59
eius copiarum catalogus & numerus VII.60.61.62.&c.184.&c.
Xerxis duces qui fuerint VII.82,98
Xerxis magnanimitas VII.136
confidentia VII.146
Xerxiana classis VII.184
Xerxis formæ dignitas *ibi.*
Xerxi naues quadringintæ submersæ VII.190
Xerxis ad Thermopylas clades VIII,24
Xerxis ridiculum factum *ibid.*
Xerxis impietas VIII.109
eius copias fames & pestis extinguit VII,115
eius reditus in Asiam VII.117,&c.
Xerxis amores IX.107. & *passim plurima de eo toto libro* VII.& VIII
Xuthus Iouis pater VII.94
xystum aureum Amphiarao donatum I.52

Z.

ZAbeces,Libyes IV.193
Zacynthus VI.70
Zacynthii pop. III.59.VI.70
Zancla,nunc Messana dicta VII.163
pulcherr.vrbs VI,25
Zanclæi populus VI.22.
proditi ab Hippocrate VI.22
Zamolxis dæmon eiusque cultus IV.19
95 *vbi* alia de ea
Zegeries muriſi genus in Libya IV.192
Zeuxidamus Leutychidis f. VI.71
Zira amiculi genus VII,69
Zona vrbs Samothraciæ VII. 59
Zopyrus se mutilat III.154
eius ad Babylonios ficta fuga III.156
Babylonici exercitus dux declaratur III,157
eius præstantia III.160
Megabyzi pater *ibid.*
Zopyri filia vitiata à Sataspe IV.43
Zopyrus Megabyzi fil. III,160
Zopyrus à rege deficit & Athenas fugit III.160
Zoster locus VIII.107
Zygantes Libyes IV.194
simiarum comestores *ibid.*

FINIS.

LECTORI BENEVOLO.

In teſtimoniis veterum de Herodoto p.39. Photij Latina interpretatio eſt A. Schotti : Marcellini verborum, ni fallor, Caſauboni, Diodori Rhodomani. In Latina interp. Herodoti pag.18.v.21.ſcribe Alyattæ .28.33.*dele* extrinſecus 41.*v.pen.ſcr.* reddere 44 *ad v.44.in ora adpone numerum capitis CIV.* 56.*v.13. poſt* Perſis *potius interpungendum, non poſt* annos *quod ſequitur.* 57.*v.42.* ὧνις-α δ' *cum v.ſequenti omiſſa ab interprete. Stephani verſio, equitur extrema pagina ſequenti* 58. 78.7.*ſcr.* portulæ 76.25.aggeres 78.17.pecuaria 84.35.*eſt* ſexaginta. *Græcus tamen textus vult* quadraginta. *Sed noſtra emendemus vitia.* 87.11.*ſcr.* Cyrus in ſomnis 89.2 interminata 21,Græci 107.41.Ægyptum 116.7.hirudinibus 126.13.*videtur pro* ea *reponendum* eo.*ſcilicet ſtagno.* 134.28.*ſcr.* autem 143.*v.pen. extrema pag. abſque dubio ſcribendum* ſeptum *licet* ſeptem *vtraque editio H.Stephani habeat.* αἱμασιὴ 145.v.8. *numerum ad oram emenda ita* CXLIII.*v.* 32.*ſcr.* imagines 156. *ad verſus quinti oram repone numerum capitis* CLXX. *qui paullo inferius.* v.10.*interp.* mille & viginti *male* διαμύριαι *enim* viginti mille,*ſed iterum me moror in aliis. alias pag. ſeq.*159. v.8.Ἑλλήνιον, Hellenium,*ſeruato nomine Græco verterem potius, quam* Græcum. 161.*v. antep. dele capitis notam in margine, & adpone initio ſequ pag.* 162.169.36.*numerum* 2.*ante* dat,*repone ante* quando,*quod ſtatim ſequitur.* 173.*extr.pag.v.*4.*à fine* ὅσον 177.*v.pen.* tantopere 180.*v.*10.*dele* quem *illud quod poſt* rem. 207.11.Hyrcanorum 215.18 ad mare dimiſit 216.*extr.pag.* vir amiculi 222,29. *dele numerum* 2.*ante* Perſas *&* v.39.*pro numero* 5. *corrige* 4 230.*v.*3. *à fin.ſcr.* emporio 232,38 *pro* 2 *emenda* 3. 229.5. Boryſth. 239.*v.*3. *pro* 5,*repone* 6. *&* v.44 *pro* 6,*ſcribe* 7, 246 *caput LXX. paullo inferius colloca ad verſum qui incipit* læſis 249.8 Saulii 260 *v.*7. *ante* quorum *pone numerum* 1,*ſpectantem ad interpretationem diuerſam in extr.pag.* 296.5.autem 558.9.Heidelbergæ 664 *ad oram Græci contextus verſus* 10.*pone numerum* 5.*Vlterius per operas non licet. Tu aliis,ſi quæ reppereris,ignoſce,quod te rogamus. Vale.*

Series & ordo Chartarum.

(:) ternio
b c d e f g duerniones, h vnica charta
A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vu Xx Yy Zz Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn terniones omnes,
α β ſunt terniones, γ duernio.

LYON 1895